THE BOOK WAS DRENCHED

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_180956

UNIVERSAL
LIBRARY

शास्त्रीय परिभाषा कोश

The English-Indian Dictionary
of
Scientific Terminology

Yashwant Ramkrishna Date
B. A. LL. B.

Chintaman Ganesh Karve
B. A.

Editors of Marathi Encyclopaedia, Marathi Lexicon,
Dictionary of Idioms & Proverbs, etc.

Maharashtra Kosha Mandal Ltd., Poona.

A.D. 1948] [शक १८७०

Price Rs. 40 मूल्य ४० रुपये

To the

Inspiring Memory

of the Late

Dr. Shridhar V. Kelkar, M. A., Ph. D.

Our Chief Colleague in Lexicographic work

who

Aspired to but could not undertake the work of

such

Dictionary of Scientific Terms

Y. R. Date
C. G. Karve

FOREWORD

[By Dr. Amarnath Zha, Vice Chancellor-Benares Hindu University]

For over fifty years now various individuals and associations have been at work compiling glossaries and dictionaries of scientific terms suitable for use in India. The Anjuman Taraqqi-e-Urdu and the Osmania University have attained a fuller measure of success than the rest, because, owing to the far-sighted statesmanship of the late Sir Akbar Hydari, the Translation Bureau was set up with almost unlimited funds at its disposal. But the work of this organisation is not of much value to the rest of the country as it has depended in the main on Arabic and Persian. In Poona, Calcutta, Benares and Allahabad considerable progress has been made in the direction of preparing dictionaries mainly based on Sanskrit. I believe similar attempts have been made in Mysore and Madras. Nor must one omit the very useful Dictionary of Mr. Bhandari of Ajmer.

The question which faces us is whether we shall have any terminology of ours at all: that is, whether we shall adopt bodily the entire terminology that is in use in most countries of the world. The Honourable Maulana Abul Kalam Azad, speaking at the Educational Conference in Delhi, on January 16, 1948, said:

"One important problem is in respect of scientific terms, but the Central Advisory Board has tried to solve it by declaring that scientific terms are international, and it would be a serious mistake to try to translate them. I agree with the view of the Board and believe that this is the only rational solution of the difficulty."

He went on to refer to what has happened in Egypt, Turkey, Iraq, China and Japan. There is much to be said in favour of the view that no attempt should be made to translate such terms as have common currency and are in genaral use even among the illiterate e.g. thermometer, station, lantern, engine, switch, bulb, gas, petrol, jail, summons, driver, tyre. But whether it will be practicable to retain the use of such terms as barometer, bicarbonate, benzene, sulphonate, calcination, centripetal, cubic centimeter, galvanometer, maxima, nebula, palæontology, parasite, saturation-terms taken at random-when most students will be ignorant of English or indeed of any foreign language, needs anxious consideration. Presumably,when they go to the University or a Technical Institute they will have enough knowledge to spell, pronounce and understand these terms. But for a

vast majority they will be difficult of comprehension.

Apart from terms in pure and applied science, there are many connected with administration, with the law courts, with philosophy and psychology, with politics and economics for which Indian equivalents must be found. In a recent address printed by the Indian Institute for Educational and Cultural Co-operation, Dr. C. Kunhan Raja says-

" When science developed in ancient India, it had to develop on an all-India basis, and such a development in an all-India way was possible only if the language medium was also an all-India one. And the one all-India language at that time was Sanskrit. That is why all the sciences were written mainly in Sanskrit and not in the regional languages. "

It is certain that in all the provinces in India, the terms now to be used will be based on Sanskrit. The present " Dictionary of Scientific Terminology " by Messrs. Date and Karve borrows freely from Sanskrit. That is true also of the work of Dr. Raghuvira in the Central Provinces and of the various lexicons being prepared by the Hindi Sahitya Sammelan and Nagari Pracharini Sabha. The Government of West Bengal have just issued a brochure entitled " Terminology' to be used in Public Services. " On the whole this also derives its inspiration from Sanskrit. The very competent Committee, which was responsible for drawing up this Terminology, says:

" A complaint regarding our Terminology may be that we have taken the help of Sanskrit in very large measure. But there is no other alternative if technical words have to be framed in Bengali. Bengali and its sister-speeches like Hindi, Gujrati, Marathi etc., are no longer what is known in English as " building languages "; they have become " borrowing languages. " They no longer find it feasible to create new words with their own elements. They rather find it easier to borrow words straight from Sanskrit which is in the status of a mother to them, or to build new words if necessary with the help of Sanskrit roots and words, and then to use them...words taken or derived from Sanskrit are therefore least likely to have the air of exotics in our tongue; they have far greater chance of smooth absorption than words taken from any other language. "

Messrs. Date and Karve have proceeded on right lines and brought out a Dictionary that will be found to be useful all over the country and that will not be easily superseded.

Benares Hindu University
August 15, 1948.

Amarnath Zha

BOOKS, PAPERS AND LISTS REFERRED

Economics, Politics and Law
(अर्थ-राजनीति-शासनशास्त्र)

१ घरचा वकील—सी. के. दामले.
२ राजकीय घटना—श्री. वि. नाईक.
३ अर्थशास्त्रशब्दावलि—भगवानदास केला.
४ राजनीतिशब्दावलि— ,, ,,
५ कायद्यांतील संज्ञा—महाराष्ट्रीय ज्ञानकोश.
६ श्रीसयाजीशासनशब्दकल्पतरु.
७ हिंदी वैज्ञानिक कोश—नागरी प्रचारिणी सभा.
८ लोकशाही—वादविवेचनमाला.
९ कॅपिटल— ,,
१० विमापारिभाषिक शब्द—भद्रायु मासिक.
११ पुणें म्युनिसिपालिटी परिभाषा.
१२ फोर्ब्स गुजराथी त्रैमासिक.
१३ इंग्लिश-हिंदी डिक्शनरी—भंडारी, अजमीर.

Mathematics (गणितशास्त्र)

१ त्रिकोणमिति—रं. ना. मोहळकर.
२ गणितप्रदीप—भि. रा. वैद्य.
३ लीलावती—भास्कराचार्य.
४ बीजगणित—वि. आ. आपटे.
५ बीजगणिताची मूलतत्त्वें—नगरकर-गोडबोले.
६ गणित—महाराष्ट्र शास्त्रीय परिभाषामंडल.
७ गणितकी परिभाषा—विनयमंदिर, साबरमती.
८ यंत्रस्थितिपरिभाषा—ज्ञानकोश.
९ हिंदी वैज्ञानिक कोश.
१० शून्यलब्धि—प्रो. चंद्रात्रेय, पुणें.
११ गणितपरिभाषा—कलकत्ता विद्यापीठ.
१२ बीजज्यामिति—प्रो. सत्यप्रकाश, अलाहाबाद.

Biology (जीवशास्त्र)

१ पुनर्जन्म विरुद्ध पुनर्जनन—भारद्वाज.
२ जीवशास्त्रपरिभाषा—आर. के. भिडे, पुणें.
३ विज्ञानबोध—श्री. म. माटे.

Astronomy (ज्यातिषशास्त्र)

१ भारतीय ज्योतिर्गणित—श्री. कृ. कोल्हटकर.
२ नक्षत्रविज्ञान—व्यं. बा केतकर.
३ ज्योतिषशास्त्राची मूलतत्त्वें—हेनरी ब्रूस.
४ हिंदी वैज्ञानिक कोश.
५ तारासमूह—डॉ. गोरखप्रसाद, अलाहाबाद.
६ भारतीय ज्योति शास्त्र—शंकर बाळकृष्ण दीक्षित.

Philosophy and Religion (तत्त्वज्ञान व धर्मशास्त्र)

१ तर्कशास्त्रीय परिभाषा—दे. द. वाडेकर, पुणें.
२ भारतीय मानसशास्त्रपरिभाषा. ,,
३ हिंदी वैज्ञानिक कोश.
४ इंग्लिश-हिंदी डिक्शनरी—अजमीर.
५ न्यायपद्धति—दाभोळकरमाला.
६ न्यायशास्त्र—मो. के. दामले.
७ जडवाद—वादविवेचनमाला.
८ ईश्वरवाद— ,,
९ शिक्षणकला व मानसशास्त्र—ह. ना. नेने, नागपूर.
१० थिऑसॉफी परिभाषा—रा स. भागवत, ठाणें.

Navigation (नाविकशास्त्र)

१ नौकानयन—द. पां. भोसेकर.

Physics (पदार्थविज्ञान)

१ विज्ञानप्रवेश—रा. गो. श्रीखंडे.
२ पदार्थविज्ञानपरिभाषा—ज्ञानकोश.
३ विद्युत्—ना. का. आपटे.
४ ,,—महाराष्ट्रवाङ्मयमंडळ, बडोदें.
५ हिंदी वैज्ञानिक शब्दावलि—नागरी प्रचारिणी सभा.
६ हिंदी वैज्ञानिक कोश— ,, ,,
७ वास्तव—महाराष्ट्र शास्त्रीय परिभाषामंडळ.
८ पारिभाषिक शब्दसंग्रह—गो. रा. परांजपे.
९ सृष्टिशास्त्र—बा. प्र. मोडक.

० परिभाषा—कलकत्ता विद्यापीठ.
१ विद्युत् व विद्युत्केन—गो. के. दाते.
२ रेखात्मक यथार्थदर्शन—ग. भा. वैद्य.
३ वायुमंडळ—डॉ. माथुर, प्रयाग.
४ प्रकाशलेखन.
५ वैज्ञानिक शब्दसंग्रह—फोर्ब्स साहित्यसभा.
६ इंग्लिश-हिंदी डिक्शनरी—अजमीर.
७ इंग्लिश-तेलगू डिक्शनरी—डी. व्ही. शिवराव, बेझवाडा.
८ सयाजी वैज्ञानिक शब्दसंग्रह.

Zoology (प्राणिशास्त्र)

१ प्राणि आणि आरोग्य—खं. ग. घारपुरे.
२ प्राणिशास्त्रपरिभाषा—ज्ञानकोश.
३ पशू, पक्षी व इतर प्राणी—गोखले-देशपांडे.
४ हिंदुस्थानांतील सर्प—वि. गो. चिपळूणकर.
५ इंग्लिश-हिंदी डिक्शनरी—अजमीर.

Geology-Geography (भूशास्त्र-भूगोल)

१ भौमिक—महाराष्ट्र शास्त्रीय परिभाषामंडळ.
२ भौगोलिक पारिभाषिक शब्द—बा. गं. नेने.
३ हिंदी वैज्ञानिक कोश.
४ इंग्लिश-हिंदी डिक्शनरी—अजमीर.
५ कलकत्ता विद्यापीठ परिभाषा.
६ भूगोलखगोल—बा. श्री. कोल्हटकर.
७ भूगोलपरिभाषा—वि. अ. मोडक, सातारा.
८ भारतीय चिनी मिट्टिया—मनोहरलाल मिश्र.

Mechanics (यंत्रशास्त्र)

१ पुराणग्रंथ—(प्रो. आपटे संग्रह).
२ इंजिन—महाराष्ट्र परिभाषामंडळ.
३ मेकॅनिकल इंजिनियर मासिक.
४ Chamber's Technical Dictionary.

Chemistry (रसायनशास्त्र)

१ रसायनपरिभाषा—ज्ञानकोश.
२ रसायन व भूगर्भ- -बा. आ. गुप्ते.
३ हिंदी वैज्ञानिक शब्दावलि.
४ हिंदी वैज्ञानिक कोश.
५ इंग्लिश-हिंदी डिक्शनरी, अजमीर.
६ इंग्लिश-तेलगू डिक्शनरी.
७ रसायन—महाराष्ट्र शास्त्रीय परिभाषामंडळ.
८ रसायनपरिभाषा—गं. आ. भागवत.
९ सेंद्रिय रसायनशास्त्र—बा. प्र. मोडक.
१० रसायनशास्त्राचीं मूलतत्त्वें—बा. प्र. मोडक.
११ प्राचीन रासायनिक परिभाषा—ल. श्री. वाकणकर.
१२ रासायनिक परिभाषा—ल. ग. साठे.
१३ परिभाषिक शब्दसंग्रह—दि. धों. कर्वे.
१४ रसायनशास्त्रप्रवेश—रा. गो. श्रीखंडे.
१५ कलकत्ता विद्यापीठ परिभाषा.
१६ विज्ञान मासिक, प्रयाग.
१७ प्रकाशरसायन—वा. वि. भागवत.
१८ साधारण रसायन—डॉ. सत्यप्रकाश.
१९ फोर्ब्स गुजराती त्रैमासिक.
२० सयाजी वैज्ञानिक शब्दसंग्रह.

Botany (वनस्पतिशास्त्र)

१ भारतीय वनौषधिसंग्रह—पांडुरंग गोपाळ.
२ वनस्पतिविचार—र. वि. दामले.
३ वनस्पतिशास्त्र—आजरेकर.
४ औद्भिद—महाराष्ट्र परिभाषा मंडळ.
५ कलकत्ता विद्यापीठ परिभाषा.
६ पारिभाषिक शब्दसंग्रह—परांडेकर.
७ वनस्पतीचीं कुलें.—शं. ल. वैद्य.
८ मुंबई शेतकीखात्याच्या याद्या.
९ Flora Indica—Roxburgh.

Engineering (स्थापत्यशास्त्र)

१ निरीक्षकाचे निरीक्षण—गो. वि. शिंत्रे.
२ सुलभ वास्तुशास्त्र—र. श्री. देशपांडे.
३ परिभाषा—१ रा. ब. हिवरगांवकर. २ गो. त्र्यं. गोखले.
४ हिंदी शिल्पशास्त्र—वझे.
५ (Terms in Archæology) Journal of Museum Association.
६ तपशीलपत्रकें—शं. श्री. देशपांडे.

Medicine-Anatomy-Surgery-Physiology etc. (वैद्यकशास्त्र)

१ शिशुसंवर्धन—भि. म. टेंबे.
२ गृहवैद्य—जड्डो.

३ मानुषशारीरशास्त्र—भिकाजी अमृत.
४ बालरोग—गो. स. पळसुले.
५ जीवरसायनचिकित्साशास्त्र—गो. स. पळसुले.
६ सौतिकतंत्रसंज्ञासूचि—ग. द. आपटे.
७ ऐंद्र परिभाषा; शारीर परिभाषा—डॉ. म. वि. आपटे.
८ शस्त्रवैद्यक—गो. शि. वैद्य.
९ शारीरशास्त्रपरिभाषा—सहस्रबुद्धे-पाटणकर.
१० तात्कालिक उपचार—ना. शि. सहस्रबुद्धे.
११ आरोग्यशास्त्र—बा. प्र. मोडक.
१२ सूतिकाशास्त्राचीं मूलतत्त्वें.
१३ वैद्यक त्रैमासिक.
१४ कलकत्ता विद्यापीठ परिभाषा.
१५ वैद्यक—महाराष्ट्रपरिभाषामंडळ.
१६ आहार आणि शरीरपोषण—म्हसकर-चित्रे.
१७ आरोग्यशास्त्र—डॉ. देशमुख.
१८ गुरुकुल (कांग्रा)संज्ञा.
१९ मानवशरीररचना व प्रकृतिविज्ञान—म्हसकर-कुरुळकर.
२० संमोहनशास्त्र—मा. पु. जोशी.
२१ न्यायवैद्यक—ज. वा. जोगळकर.
२२ आयुर्वेदीय औषधिगुणधर्मशास्त्र—गुणेशास्त्री.
२३ अण्णासाहेब पटवर्धन चरित्र व औषधें—पटवर्धन.
२४ बृहन्निघण्टुरत्नाकर—व्यंकटेश्वर प्रेस, मुंबई.
२५ मानसोपचार—फडके-गणपुले.
२६ धन्वंतरी मासिक—संपा. प. ना. पटवर्धन १८८५.
२७ इंग्लिश-हिंदी डिक्शनरी, अजमीर.
२८ निदान (Nosology) १८२८.
२९ Medical words—Gould.

Philology (भाषाशास्त्र)

१ संहिताचिकित्सा-परिभाषा—ग. वा. तगारे, भोर.

Education (शिक्षणशास्त्र)

१ शैक्षणिक मानसशास्त्र—परिभाषाचर्चामंडळ, म. सा. परिषद्, पुणें.
२ शिक्षणकला व मानसशास्त्र—ह. ना. नेने, नागपूर.

General (सर्वसाधारण)

१ महाराष्ट्रीय ज्ञानकोश.
२ विज्ञानबोध—श्री. म. माटे.
३ महाराष्ट्र शब्दकोश.
४ इंग्लिश-मराठी डिक्शरी—रानडे.
५ इंग्लिश-हिंदी डिक्शरी—भंडारी.
६ A List of Technical Terms—Oxford University Press.
७ श्री फोर्ब्स गुजराती त्रैमासिक.
८ पारिभाषिक कोश—व्ही. एम्. भट्ट.
९ इंग्लिश-तेलगु डिक्शनरी—वेझवाडा.
१० शिक्षण अने साहित्य.
११ अ. दा. केळकर संग्रह.
१२ डॉ. शं. के. फडके संग्रह.
१३ सृष्टिज्ञानमासिक.
१४ Chamber's Technical Dictionary.
१५ New Standard Dictionary.
१६ महाराष्ट्र साहित्य पत्रिका.
१७ Sanskrit-English & English-Sanskrit Dictionary—V. S. Apte.
१८ शब्दरत्नाकर—माधव चंद्रोबा.

Publisher—Y. R. Date for Maharashtra Kosha Mandal Ltd.
3 Budhwar Peth, Poona 2.

Printers—Teachers Press, Poona 2. Pages 1-304 and 481-528.
Sunmitra Press, Poona 2. The rest.

An Opinion

It is indeed very gratifying that the great work undertaken by the Maharashtra Kosha Mandal Ltd., Poona known as the English Indian Dictionary of Scientific Terminology is now being published after a long period of ten years, because the idea was first conceived by the compilers as far back as 1938. Mr. Y. R. Date and Mr. C. G. Karve deserve the best congratulations for their acadmic achievment.

The absence of sufficient scientific literature in Modern Indian Languages is obvious and the main reason for it appears to be the lack of interest shown by the public-specialist and lay-in either speaking, reading or writing on scientific subjects through the medium of their tongues. Most people, however, prefer to imagine that the deplorable insufficiency of scientific literature in Indian languages is due to the peculiar situation arising out of the absence or scarcity of suitable Indian equivalents to express scientific thoughts and scientific results.

A glance at the compilation which is being published now will show that there is already a vast collection of Indian synonyms for English scientific terms and that some words have even become current in our everyday language without our knowing about them. The Editors have ransacked all literature very carefully and collected words from scientific publications in all the leading Indian languages. They have later laboriously arranged them in lexicographic style for the benefit and convenience of the reader and the writer.

The work is aptly described as a collection of scientic terms as found in Indian literature and in this respect the present attempt is totally different from several other attempts at coining new words and forcing them on the Indian public. The Editorial Board of the popular scientific magazine Srishti Dnyan had followed the same plan and published three volumes of scientific words occuring in Marathi literatrue, but the scope of that work was very restricted.

The present Dictionary can, therefore, very well serve as a basis for those scientists, linguists and philologues who, in future will undertake to evolve an all-India Terminology. It is obvious from the very nature of the present work that all the words incorporated in it will not be acceptable to every body and for all time to come. It is true that the principle of " survival of the fittest " will and must prevail in the development of a Scientific Terminology in Indian Languages. The selection is a process that takes time. We can only shorten it by careful planning and judicious action.

The words in the present Dictionary are all of Sanskrit origin. Sanskrit is the parent language of most Indian languages and itself possesses unlimited adaptability in supplying technical words. The work is however by no means easy. The selection and coining of new words should be done by writers while they write, and always with one eye on science and the other on the language. If this part is neglected the result would be a failure and create confusion.

It is hoped that the present English Indian Dictionary of Scientific Terminology will be properly appreciated, in the spirit in which it has been compiled and widely uesd. The value of this work will increase with lapse of time.

G. R. Paranjpe,
I.E.S. (Retired)
F.N.I., O.B.E., J.P.
Ex. Principal and Profossor,
the Royal Institute of Science, Bombay.
Editor-in Chief: Srishti Dnyan.

September 11, 1948.

THE ENGLISH-INDIAN
Dictionary of Scientific Terminology
शास्त्रीय परिभाषा कोश

Introduction

It is a universally acknowledged fact that one cannot master any foreign language as well as he can master his own mother tongue. One is able to express his ideas to the best of his ability in his own mother tongue. Naturally one can also grasp the ideas expressed in his own language better than any other, however deeply he might have made a study of it. It is therefore the mother tongue that is best suited for the education of the children in any country. All the knowledge therefore that has to be conveyed to the boys or youths of any country must be available in their own mother tongue. This fact has not been denied by any educationist or learned scholar. It has however been the misfortune of India that the education of the children and youths of this country has been carried on for so many years in English, a language of the rulers who have been foreigners. The wonder is that many a learned scholar has been so much carried away by the rich literature of that language that he thought it more advantageous to the youths of this country to be educated in English rather than the indigenous Modern Indian Languages.

Such was not the state of affairs in the last century. Though the English had gained political power in India the early rulers were impressed by the learning and the depth of knowledge in some subjects possessed by the pandits of this country. When people like Sir William Jones came to know the vast literature in Sanskrit they were deeply impressed by the same and were of opinion that the education of the youth of this country should be carried on in the Indian Languages with Sanskrit as the basis.

But the famous minute of Macaulay turned the tide in favour of English as the medium of instruction and so schools and colleges were established where all subjects were taught through English, and thus the growth of Indian Languages was stunted, so much so, that parents sent their young children to missionsry schools or other English-teaching primary schools, rather than their provincial language schools.

This idea of giving education in all subjects in English was not liked by

many people, especially in Maharashtra and attempts were therefore made very early to bring the knowledge in various fields in Marathi from the English. Books on various subjects especially scientific were therefore prepared in Marathi mainly by translating English Text Books and we find among such translators pioneer names like हरि केशवजी, डॉ. भिकाजी अमृत चोभे, डॉ. सखाराम अर्जुन, केरो लक्ष्मण छत्रे, बाळ गंगाधर जांभेकर, गोविंद गंगाधर फडके, धारवाडकर इत्यादि.

The name of Prof. Balaji Prabhakar Modak who was a professor of Science in the Rajaram College at Kolhapur is outstanding in this respect. He wrote more than twentyfive books on all branches of Science. Some of these were printed by lithograph and he has said at one place that he brought the whole course of Science so far as B. A. or B. Sc. examinations were concerned, in Marathi.

In the beginning the Government also got some manuals prepared by scholars on scientific subjects like Geology, Astronomy etc., and they were printed at Government cost.

This tide however unfortunately turned the other way in the twentieth century and the new pandits thought it better to dive into the depths of science preferably in the original language, that is English, rather than be satisfied with translations, and therefore the work of bringing in Marathi all the knowledge from foreign languages was discontinued and knowledge of English was encouraged so much so that not only Sanskrit but even Marathi grammar had to be learnt through English and papers on Marathi Language had to be answered in English at the Matriculation Examination. Such was the plight of the Indian Languages some thirty years ago.

But reaction had begun in the minds of some people who could think properly and the case of Indian Languages continued to be fought in the University and elsewhere. The Indian Languages were first admitted in the University at the top for M. A. examination and then they came down upto the Matriculation where Indian Languages especially Marathi was allowed as the medium of Instruction and Examination in some subjects like Sanskrit, History etc.

Science was however still considered as the province of English and the excuse given was the need of scientific terminology in Marathi. But had the work of Prof. Modak begun 50 years ago been continued the question of scientific terminology would not have remained tough so long.

Today people are thinking in a different way and the rule of the English language has ended and every province is trying to build its own literature in the language of the province and the question of the division of India on linguistic basis is also taking shape.

So today there are no two opinions about the necessity of building up scientific terminology in Indian Languages and that too based on Sanskrit, the Lingua Mater of all Indian Languages.

So the question about English as the medium of Instruction has been put to rest and attempts to prepare text books

in provincial languages are being made all over India.

The idea of preparing a Dictionary of Scientific Terminology in Marathi occured to the present editors long ago i.e. in the year 1917. The big and voluminous work of compiling the Marathi Encyclopaedia under the chief editorship of Dr. S. V. Ketkar which at last came out in 23 volumes was then just begun. When the scheme for preparing the same was under consideration it was then a matter of discussion whether articles on scientific subjects especially on subjects relating to purely physical sciences should be included in the Encyclopaedia or not. It was however decided after some discussions that half the number of pages i.e. about 5000 should be devoted to cultural and other literary subjects and the same number of pages should be assigned to physical sciences. These pages were then assigned to the different branches of science and various scientists and professors in different colleges were approached to contribute articles on various topics in different scientific subjects. It was found that many professors were willing to contribute articles but the difficulity was about the terminology to be used in the articles which were to be written in Marathi.

A great deal of discussion was carried on and a long correspondence was entered into with differeut scholars from various places for several months. Nothing however could be definitely decided at the time of preparing the scheme of the Encyclopædia and it was left to the editors and contributors to prepare and use their own terminology.

Various questions had occured at that time. Whether the terms used should be purely Sanskrit or Marathi? What measures should de taken to collaborate the terms used in various different sciences and bring about a uniformity in the same? Some of these questions were discussed off and on but they could not be finally decided at that time. An attempt was however made to prepare some terminology in different sciences. I had just joined the staff as an associated editor with Dr. S. V. Ketker and my voluntary subject being Mathematics I was assigned the task of preparing as a sample the terminology of Mathematics and a list of topics in Mathematics on which articles should be written in the Encyclopædia, in collaboration with Prof. Garde of the Hislop College. The list of articles was printed in the original scheme and similar lists in various sciences were expected to be prepared by the section editors of the the different sciences. This however could not be brought into effect for various reasons at that time.

But the question of Scientific Terminology in Marathi or rather Sanskrit had always been present before the editors. The members of the staff, that were engaged for preparing the articles under the guidance of section editors were therefore instructed to use Sanskrit or Marathi terms in the articles written by them in collaboration with the Section Editor in charge and at the same time to prepare lists of

such terms used so that there should be consistency in the use of terms in the various articles at least so far as that particular subject was concerned. Some work was done in Nagpur at that time. I had also written an article taking a review of all the scientific books pub lished in Marathi upto 1920 for the Marathi Literary Conference held at Baroda in 1921. It was afterwards published in the सहविचार journal.

When the editorial office was transfered to Poona, the original scheme about the prepreation of articles on different subjects and the proposed distribution of pages underwent some alteration and instead of beginning the first volume of the Encylopædia with articles on various subjects arranged in the alphabetical order it was decided to vary the plan of the work and prepare the first five volumes as introductory volumes containing a sort of history of civilization. A great deal of research especially on Indic Lore & the Vedas was undertaken for the prepartion of these volumes, the fruits of which were embodied in the second and third volumes of the work and various sociological questions were discussed in the first volume. Most of the third and the fourth volumes were devoted to a history of the world. The fifth volume was entirely devoted to the history of various social and physical sciences tracing the same from the beginning of alphabets and numerals as well as language, grammar, music, medicine etc.

The question of Scientific Terminology stood prominently before the editors while preparing this fifth volume of the Encyclopædia called the Vijnanetihas and some ideas on these terminology points were expressed and discussed in the introductory chapter of this volume together with some ideas about translating the material from English into Marathi (vide vol. V. pages 14-23).

It was pointed out that in translating any matter from one language to another the translator should pay more attention to the ideas rather than the language or idiom of the original. His main work was to transfer the knowledge expressed in one language into another and not a literal translation of one passage into another. He was therefore expected to express the ideas in conformity with the idiom of the language of expression and leave aside the idiom of the original language, taking care not to lose the force or accuracy in the original. The translator was expected to keep the following points before his eyes in translating any passage from one language into another.

(1) What knowledge or ideas does the author wish to convey to the reader.

(2) What knowledge does the author expect as already possessed by the readers.

(3) Whether the readers of the translation are conversant with all the facts that the readers of the original are expected to know. After knowing this he has to distinguish between what ideas are to be principally conveyed in the translation and what ideas

are of a subordinate nature and what part of the original requires more elucidation and what part could be easily conveyed in the new language without any elaboration.

He had also to see whether the ideas in the original passages could be conveyed without having recourse to coining new words and only with the words already current and familiar in the language into which a particular passage is to be translated. On many an occassion we find that it is not necessary to coin new words and the idea could be fairly well expressed with the words that are already current in the language. In such cases it is not only unnecessary but rather a mistake to coin new words for translating certain words in the original.

The first step in translation is to understand the exact and full connotation of the original word and then express the same in the new language with the words as far as are already current and according to the idiom of the new language. It should be a translation of the idea and not mere change of words from one language into another.

The metaphor and figures of speech should also be avoided as far as possible especially in scientific books and simple straight-forward language should be used as far as possible.

Besides giving expression to some ideas about translation in that volume one entire chapter, the last one, was devoted to impress upon the minds of of the readers the need of the study and pursuit of Science to our nation and particularly to Maharashtra. This whole chapter is worth perusal over and over again in the original and I do not wish to elaborate here on the same.

As the work of compiling the Encyclopædia progressed some progress was made in preparing and fixing the scientific terminology that became available at the time. A table giving the comparison of terms used in chemistry by various authors till that time was given at the beginning of the sixth volume of the Encyclopædia , which was the beginning of the articles given in the alphabetical order. The table is reproduced here (see Appendix) from which the readers can see at a glance that the scheme for the names given to different elements was prepared and the prefixes and suffixes also were translated by prefixes and suffixes in Sanskrit and so various words for different compounds could be easily formed and the formulae also could be easily translated.

After the completion of the Marathi Encyclopaedia the editorial staff of the big work, except Dr. Ketkar, undertook the preparation of a big lexicon in Marathi named Maharashtra Shabdakosha. It is completed in seven volumes, the last having seen light by the end of 1938.

All the words already current or even obsolete in the Marathi language were collected at a great effort for this big Lexicon and no efforts were spared to make it as complete and up to date as possible.

The words that were used for various scientifie terms in the foreign languages were therefore included in this Dictionary and especially pointed out as scientific terms with the abbreviation शा.प and the originial word for which the particular Marathi word was used was also given in the treatment of the word.

A few examples of such words would make the point clear. Here is appended a list of such words occuring only in the first 120 pages out of 3500 pages.

अजीव—(इंग्लिश) ॲझो.
अद—(इं.) आयोडीन.
अदपुत्तिक—(इं.) आयडोफॉर्म.
अधःप्रमाण—(इं.) अंडरप्रूफ.
अधःप्रवाहीचक्र—(इं.) अंडरशॉटव्हील.
अधातुरूप—(इं.) नॉनमेटल.
अनुज्जिद—(इं.) अनहायड्राइड.
अनुलेख—(इं.) प्रोजेक्शन.
अपकृत्य—(इं.) टॉर्ट.
अपृष्ठवंश—(इं.) इन्व्हर्टेब्रेट.
अपेरण—(इं.) ॲबरेशन.
अभिसरण—(इं.) डिफ्यूजन.
अमिद—(इं.) अमाईड.
अमिदिन—(इं.) अमिडाइन.
अमोनिअदिद—(इं.) अमोनियम आयोडाइड.
अमोनिकर्बिद—(इं.) अमोनियम कार्बोनेट.
अमोनिगंधकित—(इं.) अमोनियम सल्फेट.
अमोनिप्लाविद—(इं.) अमोनियम फ्लुओराइड.
अमोनिस्तम्भिद—(इं.) अमोनियम ब्रोमाइड.
अमोनिस्फुरित—(इं.) अमोनियम फॉस्फेट.
अमोनिहरिद—(इं.) अमोनियम क्लोराइड इ. इ.

The idea of prepariug a separate and independent Dictionary of Scientific Words was all along present not only in the minds of the editors of the Marathi Lexicon, but Dr. S. V. Ketkar had also announced his intention of preparing such a Glossory on various occasions and had marked it out as one of his future works. But he had undertaken to prepare and publish the Ancient History of Maharshtra which he had partly written. Only one volume of this work he could bring to light before his sad and untimely death in 1937.

The Editors of the Marathi Lexicon including myself had started in 1928after separation from Dr. S. V. Ketkar, a new organisation called the Maharashtra Kosha Mandal, Ltd. and in the objects of the Mandal the prepartion of a Dictionary of Scientific Terms was specially mentioned. To quote from the Memorandum of Association:—

" 3 -The object of the Company is to Prepare, Print, Publish and Sell works of public utility, a Dictionary in Marathi Language a Dictionary of Scientific Terms, Vedic Dictionary and such other works like the Home University Library Series and to do such activities and undertake such works as would help the achievement of the above object. "

But the Dictionary of Scientific Terms was to be prepared after the completion of the Marathi Lexicon which was the immediate work in hand.

So when the Marathi Lexicon was completed in 1938 and editors or rather those editors who still continued to work in the Mandal i.e. myself and my colleague Mr. C. G. Karve took up the work of preparing this Dictionary and all the terms that were available in the office were first entered on slips.

During the preparation of the Dictionary an interim work was undertaken by the Editors from the material that

was left over from that of the Marathi Lexicon and that was the Dictionary of Idioms and Proverbs in Marathi. This also grew up into a big work extending over 2 Volumes of nearly 700 pages each and could only see light after about 9 years in 1947, on account of the delay in printing caused by the breaking out of the second World War, and the scarcity of paper, the second volume alone taking five years to print for want of paper.

During all this period from 1938 to 1942, we were all along busy in collecting the scientific terms used so far in the Marathi literature and also in other Modern Indian Languages and supplying the gaps wherever necessary. All these terms were entered on slips which grew into a number of some lacs. They were then classified alphabetically and then the Manuscript of this present Dictionary was prepared. It was actually ready for press in 1942 and it was handed over to the Aryabhushana Press here, owned and managed by the Servants of India Society founded by the great man of India, the Hon. Gopal Krisha Gokhale.

The Manager of the press Mr. V. A. Patwardhan had come of his own accord to my place to ask for work and I assured him that we had ample work for him provided he was prepared to do it. He having shown his willingness I handed over to him two books one written by myself for the Sayaji Sahitya Mala of Baroda with the title Pita Putra Sambandha and the other was of the mss. of the Dictionary of Scientific Terms to be commenced on the auspicious Dassara Day in 1942. The press cast new type and composed a sample page for approval and on approval of the same and the rates being agreed upon undertook to print the work in six months. We granted them one year instead, knowing the nature of the work. They however printed my small book which came out in 1943 and left over the more valuable work of the Dictionary. We sent them several reminders urging upon them the importance of the work and the need for us to get it printed as we undertake no other work and have to depend entirely on such works of reference as we prepare. He proposed to undertake the work provided we were willing to purchase the paper sampled by him at Re. 1/8 per pound which was entirely beyond our means and the original agreement was to supply paper at Government rate which they were not willing to do.

We even sent a resolution of our general meeting requesting them to fulfil their contract and remain true to their word. This had no effect upon them and we had to see our own way to get the work printed and it is now seeing the light. We refrain from making any remarks on this policy of of some members now in charge of this Institution which was founded by its worthy first member for the the service of India.

Our idea of compiling a Dictionary of Scientific Terms was based on the principle of evolution. Just as a language grows it finds the need of introducing various words according to the scope

of its development and according to the various fields it occupies and its literature develoes in various branches of knowledge and culture.

It has thus a natural growth and the words that are formed or created anew or those that are borrowed from other languages get a natural place in the language and at once become familiar to the general public and readers or writers. They thus conform to the natural growth of the language and no special efforts are required to give them a currency. Therefore instead of planting new coined words by artificial methods it becomes quite easier and natural to give currency to words which are born of neccessity and by mostly popular efforts or in keeping pace with the growth of knowledge and literature in the language. This process has been going on in the Marathi language at least for the last seventy years if not for a century and various writers have so far introduced good many words in Marathi for expressing scientific ideas.

This process is realy very old in India for we find various terms in Astronomy taken from the Greeks like केन्द्र, होरा, द्रेष्काण etc. and the names of the signs of the Zodiac मेष, वृषभ, मिथुन etc. are only translations of the original words Aries, Taurus, Gemini etc.

Therefore we collected first all the works in Marathi that were written upto that time and it was found that a good deal of work had been done in Marathi from the time of the early introduction of English and the present system of education.

In treating of this subject of using Marathi or Sanskrit words for Scientific ideas or topics we must point out here that ours was not the first or primary attempt to introduce scientific terms in the Marathi Language. There have been authors from the long past who had realised the value of the growth of positive sciences in the West and who had found the importance of bringing that knowledge to our people by writing or translating books on scientific subjects.

It would therefore not be quite out of place to give a list of such works on scientific subjects as were prepared just at the time of the dawn of Western knowledge in this country. I appened here only a short list of books that preceded even the foundation of the University of Bombay.

१८२५—औषधी कल्पनाविद्या. लेखक डॉ. मॅक्लिनॉन (आवृत्ति दुसरी)

१८२६—कर्तव्यभूमिति. लेखक कर्नल जार्व्हिस.

१८२८—निदान. लेखक डॉ. मॅक्लिनॉन.

१८३२—भूगोलखगोल.

१८३३—पदार्थविज्ञान. भाग १ व २. लेखक हरि केशवजी.

१८३६—भूगोलशास्त्र गणितभाग. लेखक बाळ गंगाधर जांभेकर.

हादनकृत बीजगणिताचें पृथक्करण. लेखक गोपाळ जिवाजी केळकर.

१८३७—रसायनशास्त्र. लेखक हरि केशवजी.

१८३८—क्षेत्रफळ, घनफळ. लेखक कर्नल जार्व्हिस.

१८३९—कित्येक जनावरांचें वर्णन. प्रकाशक पूना कॉलेज.

१८४२—सृष्टिजन्य ईश्वरीज्ञान—भा. क. पां ग. व इतर.

१८४३—शारीर. लेखक भिकाजी अमृत चोभे.

१८४४—तर्कशास्त्र. प्रकाशक अमेरिकन मिशन.

१८४८—खगोलविद्या. लेखक विविध.

१८४९—लक्ष्मीविज्ञान. लेखक विविध.

१८५०—अंकगणित. लेखक कर्नल जार्व्हिस;

यंत्रज्ञान. लेखक विविध.

१८५१—बीजगणित. लेखक कर्नल जार्व्हिस.
१८५३—ज्योतिषरत्न. प्रकाशक विठ्ठल सखाराम अग्निहोत्री.
यंत्रशास्त्राचीं मूलतत्त्वें. ले. गोविंद गंगाधर फडके.
१८५५—अधिकरण भूमिति. लेखक कर्नल जार्व्हिस.
अर्थशास्त्र परिभाषा. ले. कृष्णशास्त्री चिपळूणकर.
अंकगणित भाग दुसरा. ले. कर्नल जार्व्हिस.
पदार्थविज्ञान. लेखक केरो लक्ष्मण छत्रे.
समीकरण सिद्धान्त. ले. धारवाडकर चनसिद्दपा.

When we undertook to prepare the Dictionary we first sent a circular letter to various professors teaching scientific subjects in various colleges and Universities for co-operation in our work especially in supplying terms in their own subjects.

We received a few letters in response to our appeal some of them very encouraging and promising help and some offering their co-operation. A list of such collaborators is appended in the appendix.

In the meanwhile an attempt was made to move the Government of Bombay to appoint a Committee to undertake this work. An interview was arranged with the then Prime Minister Honourable Mr. B. G. Kher who was also the Minister in charge of Education. He entrusted the task to the then Deputy Director of Public Instruction. Mr. B. N. Seal, who after one or two interviews with Mr. Y. R. Date and Dr. M. V. Apte prepared his report which was sent to the Central Government who appointed a committee to report on the question. The outcome of this was a report published by the central Government styled as: Report of the Scientific Terminology Committee of the Central Advisory Board of Education in India 1940.

To this report Vic. Ch. Dr. Amarnath Zha wrote a dissenting minute.

The only remarks that I made on the note prepared by Mr. B. N. Seal was that 'the question of scientific terminology should be approached with a view to bring about the development of the Modern Indian Languages so that they might be able to produce literature on scientific subjects that could be read and understood by even lay educated people and thus there should be a growth of scientific ideas which may enable people to think in their own language on scientific subjects. Then only there can be a growth of scientific thought in the particular language which might enable thinkers to develope various sciences in their own field and thus add to the growth of scientific ideas, language, literature and knowledge in the language of their province. This would stimulate the growth of scientific knowledge even in the old as well as new fields and would thus promote research in the various branches of science among the various classes of people not only among the university men but even among common intelligent and hard-working laymen.'

I might here point out that the great researchers and inventors or discoverers were not all university people but men like Sir Humphrey Davy, Faraday, Edison and Benjamin Franklin came from the common people and that was only possible because they could get some books on scientific subjects in their own

language which they could understand and persue the knowledge they got from them by making various experiments and carry on the thought further up in their own language. Unless a man begins to think on any subject in his own language the progress that he can make is very limitted because it is veay few that can master any foreign language so as to be able to think in it on scientific subjects as to carry the thought further up to its logical sequence. Their scope is always limited.

Our antestors had done it so far as the sanskrit language was concerned and we find even today that in some subjects the thought has not advanced further than where they have left it over and this is due to the stopping of the development of that language the terminology of which has been required to be borrowed by various Western languages which could not find suitable words to express the ideas in subjects like philosophy such as ब्रह्म, माया, प्रकृति, योग etc.

In the Literary conference of Maharashtra held at Gwalior in 1928 a resolution was passed by which a committee was appointed to prepare scientific terminology in various sciences. An attempt was made at Baroda in this direction and a list of terms on electricity was published by the people there.

Some gentlemen in Poona also attempted to prepare scientific terms in various sciences and had some sittings for this work. We attended some sittings of these people but it was found by us that there were not sufficient books or dictionaries to guide the discussions. We therefore invited the people to hold the sittings in our office of the Marathi Lexicon where we have a fair collection of books on science in Marathi and a number of dictionaries including the Oxford Dictionary as well as dictionaries like those of Beeton or Chambers. But they somehow or other could not accede to our request and we had to discontinue our attendence at their meetings for the uusuitability of time and other means. The work was continued by these people however and some lists were published in the महाराष्ट्र साहित्य पत्रिका of which we have made full use in this dictionary.

We then continued our work as best as we could by collecting material wherever it could be available in Marathi as well as in other Indian Languages. We collected all the books that could be available in Marathi on scientific subjects. Our task was made easy in this respect by the Marathi Bibliography prepared by myself and published by the Jnanakosha Mandal in 1917 in which thebooks are given classified according to sources and subjects and a list of articles printed so far in the various Marathi Periodicals is also given.

Then we collected material from other Indian languages and found that a great deal of work had been done in this field by the विज्ञान परिषद् of Allahabad and my friends Dr. Satyaprakasha and Dr. Gorakhprasad helped me by sending their works in Hindi.

An attempt even before this was made by the Nagari Pracharani Sabha who had published as early as 1906 a glossary of scientific terms.

The professors in the Benaras Hindu University had also published certain lists in physics and chemistry in the Hindi language.

Some work was done at Baroda also in Gujarati. His Highness the Maharaja Shree Sayaji Rao Gaikwad of Baroda had been a great patron of literature and knowledge and had given encouragement to various Pandits and authors. To him has been dedicated our Marathi Lexicon (महाराष्ट्र शब्दकोश). He had caused to be prepared in the Translation branch a glossary of scientific terms (वैज्ञानिकशब्द-संग्रह) and then a big and voluminous Polyglot Dictionary of terms in administration (सयाजीशासनशब्दकल्पतरु). Besides this the Gujarat Pura Tatva Mandir, the Gujarat Vidyapeetha and other institutions had been doing some work on these lines. All such works were made use of in compiling this dictionary.

The Calcutta University had also published some lists of scientific terms on various seiences. We have made use of all these also.

We have also availed ourselves of works in Telugu and Tamil languages that could be available to us.

Our thanks are of course due to all these authors and institutions.

This dictionary was really in preparation from the beginning of the year 1939 when we became free from the stupendous work of completing the Marathi Laxicon which came out in seven volumes by the end of the year 1938.

The press copy was ready in 1942 and was handed over to the Aryabhushan Press as stated above. After keeping the MS for one year they refused to take up the work and we had to find another press. So it was given to the Teacher's Press here in Poona. The difficulty of getting paper was also there. The Deccan Paper Mills in Poona had been supplying paper for all our works so far but unfortunately it changed hands and the new management ceased to supply us any paper though an order for 1000 reams had been pending with them and part of it had been carried out. Dr. Bhadkamkar who was in the managment had promissed to supply about 100 reams for this work but actually could not supply more than 40 reams during more than one year and the supply was totally discontinued.

An order was also placed with Mr M. R. Joshi the paper dealer here for 100 reams but so far we have received only 51 reams from him the last instalment being received on 21-2-47. No more paper could be had from him.

The work had some how to be carried on and brought to completion. So we had to get the paper some how or other through different local merchants.

As the work in Teacher's Press was rather slow we arranged to get the work composod through our old staff of the Sharada Press and with our Mr. M. S. Deokule at the head the work was expedited and could see the light now. Our thanks are due to our old vetarans who came to our help in the time of our need.

While we were printing the work we learned that the Central Provinces Government was also interested in such a dictionary so we sent the printed portion to the Minister of Education and Vice Chancellor of the University but no response was received from either. The correspondence is given in the Appendix.

There was arranged in Poona a reception to Dr. Raghuveer who was entrusted with the work by the C. P. Government. On that occasion the president there made some remarks about our work. So I wrote to him a letter to which we did not receive any reply.

The plan of this Dictionary is very simple. All terms are given alphabetically and under each English term Sanskrit synonyms or equivalents are arranged according to different branches of science (such as Astronomy, Botany, Chemistry, Physics, Philosophy etc.). These synonyms are all Sanskrit or of Sanskrit origin, as Sanskrit is the basic or mother language. More than one synonym or Indian word for an English term are purposely given in order to keep the choice open to those who refer to this Dictionary. As long as a definite All-India Terminology, accepted by all, is not coming forth, such choice to different authors working in different fields should be given, especially by lexicographers. This Dictionary may be taken as a basis for the future All-India Terminology, and hence the utility of this work may be seen very easily. In about ten years or so it can be ascertained from the current literature what words have got more currency and are preferred by authors, and then this Dictionary can be revised accordingly, with fresh additions and corrections, wherever necessary.

The words have been taken from various sources and the time at our disposal being limited every word could not be studied for its accuracy or could not be refered to an expert so there is a ground for there being a difference of opinion as to the suitability of a particular word or better words could be suggested. But this can be done at the time of revision for the next edition.

Till then these words can be taken to be as suggestive or recommendatory.

In compiling this Dictionary we have not only collected and given words from the various sources available but supplemented them wherever necessary. Besides the Glossaries and Dictionaries of Scientific Terminology other Dictionaries have been brought in use wherever necessary to fill in the gaps.

Against principal words as many equivalents as could be found are given but these are not repeated one and all in the case of derived words as well as in the case of compound words. Wherever particular part is the same the Sanskrit equivalent for the same is not repeated all over. So also in some cases new words or parts of words could be found in derived words only and may not be repeated in the main words, But in forming or choosing his word the author can use his own choice as to the principal or the derived word or the

first or the second part of compound word.

In this way we have brought forth a work which we hope would be useful at least at the pressent time when regionl languages are coming into their own for those who wish to write in their own language but are deterred for want of terminology. Science and knowledge are progressing by strides and it is very difficult to keep pace with them. But a begining has to be made somewhere and we have tried to do it leaving the better and best for others to follow.

Y. R. Date

संक्षेप - विवरण

Ant. —Anterior.
Art. —Artery.
Br. —Brevis.
Cart. —Cartilage.
Cut. —Cutaneous.
Dig. —Digitorium.
Ext. —External.
Fib. —Fasciculus.
For. —Fibre.
For. —Foramen.
Gl. —Ganglion, Gland.
Inf. —Inferior.
Int. —Internal.
Lat. —Lateral.
Lig. —Ligament, Ligature.
N. —Nucleus.
Post. —Posterior.
Proc. —Process.
Sul. —Sulcus.
Sut. —Suture.
Tr. —Tract.
Tran. —Transverse.
Tub. —Tubercle.
Vert. —Vertebral.
Vol. —Volar.

अर्थ. —अर्थशास्त्र.
इति. —इतिहास.
ग. —गणितशास्त्र.
जीव. —जीवशास्त्र.
ज्यो. —ज्योतिषशास्त्र.
तत्त्व. —तत्त्वज्ञान.
धर्म. —धर्मशास्त्र.
नौ. —नाविकशास्त्र.
पदा. —पदार्थविज्ञान.
प्राणि. —प्राणिशास्त्र.
भाषा. —भाषाशास्त्र, व्याकरण.
भू. —भूगोल, भूशास्त्र.
यंत्र. —यंत्रशास्त्र.
राज. —राजनीतिशास्त्र.
युद्ध. —युद्धशास्त्र.
रसा. —रसायनशास्त्र.
वन. —वनस्पतिशास्त्र.
वै. —वैद्यकशास्त्र.
शास. —शासनशास्त्र.
शिक्षण. —शिक्षणशास्त्र.
समाज. —समाजशास्त्र.
स्था. —स्थापत्यशास्त्र.

Comparative Table

Showing Terms for Elements used by various authors

इंग्रजी	परमाणुभारांक O = १६	ग्रंथमाला	हिंदी वैज्ञानिक कोश	साठे वि. ज्ञा. विस्तार पु. ४५	रानडे कोश	सयाजी वैज्ञानिक कोश	ज्ञानकोश. नावें	ज्ञानकोश. संक्षेप
१	२	३	४	५	६	७	८	९
Aluminium	२७·१	तुवरीक	स्फट	स्फट	स्फट	स्फटिकाय	स्फटं	स्फ
Antimony	१२०·२	सौवीर	अंजन	अंजन	अंज	अंजन	अंजं	अं
Argon	३९·९	...	आर्गन	आर्गन	आर्गन	आर्जन	अचेष्टः	आ
Arsenic	७४·९६	सोमल	ताल	ताल	ताल	ताल	तालः	ल
Barium	१३७·३७	भार	भारियम	बेरियम	भार	भारीय	भारं	भा
Berylium	९·१	मधुरक	वेरिलिं-	विदुर	विदूर	वैदूर्यक	विदुरं	वि
	...	...	यम्	...	...	...	...	...
Bismuth	२०८·०	लोहित-धवल	बिस्मत	बिस्मथ	बिस्मत	विषमथ	बिस्मतं	बि
Boron	११·०	बिडात्मक	टंक	टंक	टंक	टंकणक	टंकः	ट
Bromine	७९·९२	लोहित-पिंगल पूतिगंध	ब्रम	ब्रम	स्तंभ	रोहित	स्तंभः	स्त
Cadmium	११२·४०	पीत	कादमियम	कादमियम	काद्म	कादम्ब	काद्मं	का
Caesium	१३२·८१	नीलरेषांक	श्याम	सीजियम	श्याम	नीलांक	श्यामं	श्य
Calcium	४०·०९	चूर्णोद्भव	खटिक	खटिक	खट	सौधेय	खटं	ख
Carbon	१२·००	कोळसा	कर्बन	कर्बन	कर्ब	अंगार	कर्बः	क
Cerium	१४०·२५	धान्येशक	श्रीयम	सिरियम	श्रीक	श्रीय	श्रीकं	श्री
Chlorine	३५·४६	हरितपिंगल	हरिन	हरिन	हर	हरित	हरः	ह
Chromium	५२·००	रंगद	क्रोम	क्रोम	कुम	रंजक	कुमं	क्र
Cobalt	५८·९७	गृहभूत	कोबल्ट	कोबल्ट	कोबल्ट	कर्बुर	कोबल्टं	को
Columbium	९३·५	कोलंबिक	...	...	कोलंब	कलंब	कोलंबं	क्ल
Neobium			न्योबियम	न्योबियम	...	कुलांबेय	...	...
Copper	६३·५७	ताम्र	ताम्र	ताम्र	ताम्र	ताम्र	ताम्रं	ता
Didinium	...	...	...	डिडिनियम	...	द्वंद्वक	यमलं	य
Dysprosium	१६२·५	...		...	...	दुराप	दिप्रोसिं	दि
Erbium	१६७·४	...	एर्बियम	एर्बियम	अर्व	उर्वीय	अर्वं	र्व
Europium	१५२·०	...		...	...	युरापीय	यूरोपिं	यु
Fluorine	१९·००	स्फटिकोद्भव	प्लव	प्लव	प्लव	काचांतक	प्लवः	प्ल
Gadolinium	१५७·३	...	गादोलिन	...	गादोलिन	अश्मरीय	गादोलिनं	दो
Gallium	६९·९	नीचद्रवण	गाल्ल	गालियम	गाल्ल	गालीय	गाल्लं	गा
Germanium	७२·५	जर्मनिक त्रपुनिभ	जर्मानि यम	जर्मानियम	शार्मण्य	शार्मण्य	शार्मण्यं	शा

Gold	१९७·२	सुवर्ण	स्वर्ण	स्वर्ण	स्वर्ण	सुवर्ण	स्वर्ण	स्व
Helium	४·०	...	हेलियम	हेलियम	सौर	हेलीय	सौरः	सौ
Hydrogen	१·००८	जलोत्पादक	उज्जन	उज्जन	उज्ज	आर्द्रवायु	उज्जः	उ
Indium	१४·८	श्यामरेषांक	हिंदम	इंदियम	इंद	ऐंदव	इंदं	इ
Iodine	१२६·९२	नीललोहित	नैल	नैल	अद	धूमल	अदः	द
Iridium	१९३·१	इंद्रचाप	इंद्र	इरिडियम	ऐंद्र	ऐंद्रक	ऐंद्रं	ऐ
Iron	५५·८५	लोखंड	लोह	लोह	लोह	लोह	लोहं	लो
Krypton	८३·००	...	कृप्तन	क्रिप्तन	क्रिप्त	कृपितांग	क्रिप्तः	क्री
Lanthanum	१३९·००	गूढक	लेथनम	लांथानम	लंथन	गूप्तक	लंथनं	लं
Lead	२०७·१०	शिसें	सीस	सीस	सीस	सीसक	सीसं	स
Lithium	७·००	अश्मिक	ग्राव	लिथिमय	ग्राव	ग्रावीय	ग्रावं	ग्रा
Lutesium	१७४·०	...	...	...	...	ऋतीय	लुतेसिं	लु
Magnesium	२४·३२	रौप्यधौत	मग्न	मागिनशियम	मग्न	सुवंग	मग्नं	म
Manganese	५४·९३	चुंबक	मांगल	मांगानीज	मंगल	चार्बैक	मंगलं	मं
Mercury	२००·०	पारा	पारद	पारद	पारद	पारद	पारदं	रा
Molybdenum	९६·०	नागांतर	मोलद	मोलिब्दीनम	मोलद	उपसीसक	मोलदं	मो
Neodymium	१४४·३	...	नौदिमम	न्योदिमम	न्योदिम	नवलक	न्योदिमं	न्यो
Neon	२०·०	...	न्योन	न्योन	न्युन	नवीन	न्युनः	न्यु
Nickel	५८·६८	अन्यताम्र	निकल	निकल	निकिल	निकल	निकिलं	नि
Nitrogen	१४·०१	यवक्षारोद्भव	नत्रजन	नत्र	नत्र	नत्र	नत्रः	न
Osmium	१९०·९	दुर्वासक	ओसमम	ओसमियम	ओस्म	आमोदक	ओस्मं	ओ
Oxygen	१६·००	आम्लोभ्दव प्राणवायु	अम्लजन	प्राण	प्राण	प्राणवायु	प्राणः	प्र
Polladium	१०६·७	सारस्वत	पलेदियम	पालेडियम	पलाद	पलाद	पलादं	प
Phosphorus	३१·०	पुषस्फर	स्फुर	स्फुर	स्फुर	प्रस्फुरक	स्फुरः	स्फु
Platinum	१९५·०	कलधौत	प्लॅटिनम	प्लातिनम	प्लातिन	महारजत	प्लातिनं	प्ला
Potassium	३९·१०	सर्जिकोभ्दव	पोट्याशियम	याव	पालाश	भस्मीय	पालाशं	पा
Praseodymium	१४०·६	...	प्रसोदिमम	प्रेसोदिमियम	प्रास्युदिन	पलाशीय	प्रास्युदिनं	प्रा
Radium	२२६·४	...	रेडियम	रेडियम	रद	रश्मिल	रदं	रे
Rhodium	१०२·९	गुलाबलाल	रोडियम	ऱ्होडियम	ऱ्हद	पाटलक	ऱ्हदं	ऱ्ह
Rubidium	८५·४५	रक्तरेषांक	रूपद	रुत्रिडियम	रूपद	अरुणांक	रूपदं	रु
Ruthenium	१०१·७	पांशु	ऱ्हथेनियम	रुथेनियम	रुथेन	ऊध्य	रुथेनं	थे
Samarium	१५०·४	...	स्मेरियम	समेरियम	सामर	समरीय	सामरं	स्म
Scandium	४४·१	स्कंदनिक	स्कंध	स्कांदियम	स्कंद	स्कंधीय	स्कंदं	स्क
Selenium	७९·२	चंद्रक	सलेमन	सेलेनियम	सोम	सौम्य	सोमं	सो
Silicon	२८·३	पाषाणसार	शैल	सिक	सिक	शैलक	सिकः	सि
Silver	१०७·८८	रुपे, रजत	रजत	रजत	रजत	रजत	रजतं	र
Sodium	२३·०८	लवणोभ्दव	सोडियम	सिंधु	सिंधु	क्षारीय	सिंधुं	ध
Strontium	८७·६२	शोणशिख	स्तंत्रम	स्त्रानशियम	स्त्रांत	श्वेतक	स्त्रांतं	स्त्र

Sulphur	३२·०७	गंधक	गंधक	गंधक	गंधक	गंधक	गंधक	ग
Tantalum	१८१·०	...	तंतल	तातालम	तंतल	तंतिलीय	तंतलं	त
Tellurium	१२७·५	भूमिक	तेलुरियम	तेल्युरियम	भौम	पार्थिव	भौमं	भौ
Terbium	१५९·२	...	...	टर्बियम	...	तीव्रीय	तर्बिं	र्बि
Thallium	२०२·२	हरिद्रेषांक	थेलियम	थालियम	थाल्ल	हरितांक	थाल्लं	था
Thorium	२३२·४२	मेघनादं	थोरियम	थोरियम	थुर	गौरीय	थुरं	थु
Thulium	१६८·५	...	...	थूलियम	थुल	धुरीय	थुलं	थ
Tin	११९·०	वंग	वंग	वंग	वंग	वंग	वंग	व
Titanium	४८·१	क्षितिज	तितोनियम	टिट्यानियम	तितन	दैत्यक	तितनं	ति
Tungsten	१८४·०	वृककिट्ट	तुंगस्त	टंगस्टन	तुंगस्थ	गुरुग्रावीय	तुंगस्थं	तु
Urenium	२३८·५	प्रजापतिक	युरेनियन	यूरेनियम	वरुण	वारुण	वरुणं	ण
Vanadium	५१·२	रतिक	वान्दियम	वनोदियं	वनाट	वनाट	बनाटं	ब
Xenon	१३०·७	...	जीनन	जीविन	झेन	जीनांग	झेन:	झे
Ytterbium	१५२·०	यिटर्बिक	यंत्रव्यम	इतर्बियम	यितर्व	आतीव्र	आतीव्र	ओं
Yttrium	८९·०	यिट्रिक	इत्रियम	इत्रियम	यित्र-	आत्रेय	आत्रेय	थि
Zinc	६५ ३८	जस्त	यशद	जस्त	जशद यशद	जसद	जशदं	ज
Zirconium	९०·५	कांचननिभ	जिरकोनियम	जिरकोनियम	जिर्कन	वज्रभासीय	जिर्कनं	जि

Sample of Terminology in Chemistry

Thymol	अजमोदल.	Benzine	उदीन.	**उपसर्ग व प्रत्यय**	
Azo	अजीवि-ल.	Cynide	कनिद.		
Base	अनाम्ल.	Auxalic Acid	काष्ठाम्ल.	Hydro	उद् (द).
Anhydride	अनुज्जिद.	Quinone	किनन.	Hypo	उप.
Marsh-gas	अनूपवायु.	Aromatic--Aryl	गंध-किल.	Thyo	गंधकिल.
Amide, Amidine	अमिदन-अमिदिन.	Olefiant	तैलसवर्ग.	Pyro	तिग्म.
Ammonia-nium	अम्न-अमोनि.	Isomeric	तुल्यरूपी: समरूपी.	Iso	तुल्य; सम.
Acridine	अरुंतुद.	Acitone	दारन.	Para	पर.
Alkali	अल्क.	Acetic Acid	दार्वम्ल.	Meta	मित.
Fusel Oil	असरक.	Tartaric Acid	द्राक्षाम्ल.	Ous	अस.
Parafine group	अस्नेहिन वर्ग.	Anhydride	निरुद.	Ite	आयित.
Ethane	इथुन.	Aniline	नीलीन.	Ile	आयिल.
Eather	इथर.	Amil	पंचिल.	Ic	इक.
Induline	इंदुलीन.	Starch	पिष्टसत्त्व.	Ate	इत; एत.
Imide	इमिद.	Form	पुत्तिक.	Ide	इद.
Hydrocarbon	उत्कर्ब.	Aldihyde	प्रायोज्जिद.	Il	इल.
Alkil	उत्कर्बिल.	Valeric Acid	बलकाम्ल.	Ien	ईन.

APPENDIX

Some Correspondence

A meeting of the Scientists and Professors of Poona interested in this kind of work was called on the वर्ष प्रतिपदा in 1938 i.e. 1st. April 1938 which was attened by about a dozen scholars. The scheme was then discussed and the lines on which the work was to proceed were fixed.

Then a circular was addressed to various Professors of science from different colleges and Universities detailing the scheme and seeking their cooperation as stated above.

We received replies and promises of cooperation from various people. We might mention the names of some of these:—

Prin. G. R. Paranjpe (Royal Institute of Science, Bombay).
Babu Bhagwan Das (Benaras).
Prof. Daya Shankar Dube.(Allahabad)
Prin. K. R. Gunjikar (Bombay).
Prin. D. D. Karve (Poona).
Dr. Prof. D. D. Wadekar (Poona).
Prof. D. L. Dixit (Poona).
Prof. M. L. Chandratreya (Poona).
Prof. M. R. Palande (Surat).
Prof. Dr. A. S. Paranjpe (Bombay).
Prof. Dr. G. M. Kurulkar (Bombay)
Prof. S. A. Parandekar (Kolhapur).
Prof. V. A. Apte (Poona).
Prof. R. V. Oturkar (Poona).
Mr. G. T. Gokhale, B. E., A.M.I.E. (Poona).
Dr. G. S. Palsule (Poona).
Mr. D. V. Shiv Rao (Bezwada).

Gurukul Viswavidyalaya.

Dr. Amarnath Zha wrote as follows:-

"I have now looked into the specimen pages of the Dictionary of Scientific Terminology which you have been good enough to send. I should like to express my warm appriccation of the valuable work that your society has undertaken"

Dr. Satya Prakash (Head of Chemistry Dept. Allahabad University) wrote: 'I would like to cooperate in your work whole-heartedly. I shall regard it as a great privilege if I can be of any use to you in your great undertaking."

We had a correspondeuce with the Universsity of Bombay in this connection their letters are reproduced here.

* * * *

University of Bombay

Resolution of the Syndicate on the report of the Terminology Committee.

1. Resolved that the Terminology Committee appointed by the syndicate at their meeting held on the 24th August 1935 be dissolved.

Resolved further that the following recommendation of the Terminology Committee be accepted and that the schools be informed accordingly.

"That the heads of schools should be advised that even though the science subjects and Mathematics may be taught in a modern Indian language students should be instructed to employ English Terminology when using technical words or expressions in their answers to the questions set or in the alternative to place in parenthesis the

English equivalents where the students employ technical terms or expressions in a Modern Indian Language."

* * * *

2. I have the honour to acknowledge the receipt of your printed circular letter inviting suggestions in the matter of the compilation of the Dictionary as an English into Sanskrit edition. You may enquire of Sanskrit Professors in Arts Colleges whether they will be prepared to offer their suggestions in the matter. A copy of the list of colleges is enclosed herewith for your information.

* * * *

5th March 1943.

With reference to your letter Dated 1st instant I have the honour to state that no committee of the kind has so far been appointed. Proposals are however under consideration.

* * * *

MINISTER OF EDUCATION C. P. & BERAR.

D. O. No. 128/PA
Nagpur.
4th December 1946

My Dear Yeshwantrao,

I received your English Indian Dictionary of scientific terminology. C. P. Government also is considering the proposal of printing and publishing a dictionary and further scientific books written on the basis of that dictionary. Dr. Raghubir of Lahore is here and we are likely to entrust the work to him. Can you give me the idea as to when your work will be fully ready so that we will perhaps save the expenses of of doing the same thing over again through Dr. Raghubir. By the by do you know Dr. Raghubir yourself? Perhaps he is working on these lines for many years and it is likely that you are acquainted with him. You should give me a fair idea as to what should be done. Dr. Raghubir has published two volumes on Chemistry terminology. You must have seen them yourself. Can you give me your opinion on that also. Please write to me everything in detail. This Government is likely to enter into a contract with Dr. Raghubir in connection with writing and printing of these books and therefore I would like to know if you can help this Government in this direction?

Yours sincerely,
(Sd.) S. V. Gokhale.

* * * *

To,
S. V. Gokhale, Esq., M. A., LL. B.
Minister of Education to
the Government of C. P.,
Nagpur.

Sir,

With reference to your letter dated 4th December 1946 and in reply to the same I have the honour to state that my work of the English Indian Dictionary of Scientific terms, so far as the MS. is concerned is already complete. It can be copied on a typewriter within a fortnight if sufficent number of typists is engaged. So far as printing the same is concerned it could be ordinarily printed in about 3 months but if

it is taken in hand as an urgent work by a big press it could be printed in one month.

Yes I know Dr. Raghuveer very well for the last ten years.

The idea about his work cannot be given in a short letter but a long note will have to be written on it perhaps with the help of a good professor of Chemistry. In brief the points to be noted in Dr. Raghuveer's terminology are:—

(a) That there is no one principle followed in naming the elements but there are conflicting principles.

(d) Words are used in quite different meanings from their current ones and this is likely to confound the scholars.

(c) The grammatical formation of words is not quite correct according to the rules of Sanskrit grammar.

(d) There seems more the linguist than the scientist behind the terminology. This leads to conflicting meanings in derived words.

(e) No use of current words in scientific books publised so far is made.

(f) Such simple words as acid, alkali, base, salt, solution, etc. are not found in the dictionary.

(g) It will be very difficult for a student trained in this terminology to shift from this to the English, German, or the International terminology - a knowledge of which is quite essential and without which you will not be able to achieve much at least in the near future the terminology itself being not original but based on Western one. Instances about the above points can be given and some other points also can be pointed out after closer scrutiny.

If all these things are to be given in detail it will require some time and labour as a critical survey will have to be made of the dictionary with the help of a learned chemist.

If the dictionary is first written in Hindi and for Hindi people why are the Punjab, the Allahabad or Agra Universities not patronising it.

Has your Govt. ascertained the opinions of Institutions like the विज्ञान परिषद, अलाहाबाद where Dr. सत्यप्रकाश, गोरखप्रसाद etc. are doing some work in this field, also नागरी प्रचारिणी सभा of बनारस, the Benaras Hindu University etc. Why not get an opinion of these people who are best fitted to express their views on the same ?

Why not consult the गुजरात विद्यापीठ which is a National Institution ?

Let me know exactly what sort of help you require of me definitely, so that I will see my way to it and come there personally if required.

All what I have to say on this subject cannot be expressed in a short letter. Let me therefore know exactly what you want and what I can do for you and what you can do in this connection so far as our work is concerned and then I will let you know.

Thanking you.

2ª-12-46 } Yours truly,
(Sd.) Y. R. Date.

[No reply was received to this letter]

Some More Opinions

I have looked through the English-Indian Dictionary of Scientific Terminology by Shri Yàshwant Rao Date. It is the first complete Dictionary of Technical terms and has fulfilled a long-felt want. Its usefulness is considerable as it can be used by the writers in all Modern Indian languages. A large number of equivalents have been given for each word in most cases this leaves the choice to the writer. Nothing better was possible during this transitional stage. By gradual usage the meanings of individual words will get fixed up and it is possible that some of the equivalents will then drop out.

The work must have involved great pains and labour (and expense) to the editor Shri Y. R. Date. This work is of highest national importance and for it he deserves congratulations and thanks on the part of all lovers of the Indian languages.

(Sd.) Dr. Babu Ram Saksena,
M. A. D. Litt.
Principal K. P. University College,
Allahabad.

My dear Shri Dateji,

Kindly accept my hearty congratulations on the production of your 'शास्त्रीय परिभाषा कोश' As I am also engaged at present in bringing out a similar Dictioary, I had the occasion of consulting your work during the last few days. I very much appreciate the labour you have put in. This huge work has been an ample testimony to your patience and and hard work. The Dictionary is exhaustive and will be considered as monumental for years to come in our Indian literature. This publication has been very timely. It is now high time, that our Universities start teaching science, through our own languages, and we need a common Scientific Terminology for all Provinces. Your Dictianary will help us a long way in achieving this object. I again congratulate you on this admirable work.

Yours sincerely,
(Sd.) Satya Prakash
D. Sc.
Lecturer in Chemistry
17-8-48 Allahabad University.

It has already given me great pleasure to examine the advance copy of your Dictionary of Scientific Terinolgy which you have so kindly sent. It contains most of the words and the quivalents given by you will serve the whole of India as they are of Sanskrit origin. I congratulate you most heartily on this excellent work.

(Sd.) Dr. Gorakh Prasad,
D. Sc. (Edin.)
Reader in Mathematics
Allahabad University.

The English-Indian

Dictionary of Scientific Terminology

शास्त्रीय परिभाषा कोश

A

'A' Proposition—(तत्त्व.) सर्वभावविधान; 'अ' विधान

Aaron's rod —१ (वन.) वनस्पतिविशेष—'आरन' दंड. cf. Verbascum Thapsus २ (स्था.) 'आरन' शिल्प शिल्पस्तंभ; शिल्पदंड.

Abacus—१ (गणित.) गणयंत्र; गोलकचतुरस्र, गणनायंत्र. गणकचतुरस्र. २ (स्था.) स्तंभशीर्षमूलतल; स्तंभशीर्षतल

Abandonment -१ निर्वासन; त्याग; उत्सर्जन; विसर्जन; परित्याग; आत्मविसर्जन. २ (शास.) स्वसत्तानिवृत्ति सत्ता-त्याग. of Domicile—(शास.) स्थानत्याग; नागरिकत्व-त्याग.—of Easement—(शास.) परभूमावधिकारत्याग; उपभोगत्याग. of Marine Insurance (शास.) सामुद्रसंरक्षणत्याग; दर्याविमात्याग. of Railway -- (शास.) लोहमार्गसत्तात्याग.—of Suit (शास.) अभि-योगत्याग; व्यवहारत्याग. -of Wife and Children (शास.) कुटुंबत्याग; संन्यास; स्त्रीत्याग पुत्रकलत्रत्याग.

Abasia—(तत्त्व.) गतिभ्रंश.

Abate—(शास.) १ न्यास. २ ह्रास; क्षय; न्यूनाकरण

Abatement-(शास.) as above. विराम; स्तंभन; अपायन; न्यास; निवर्तन. —of Debts and Legacies—(शास.) ऋणापायन. रिक्थापायन; ऋणन्यास; रिक्थन्यास. —of Freehold—(शास.) स्वत्वापायन; स्वत्वन्यास; भूमित्याग.—of Nuisance—(शास.) उपद्रवापायन; पीडानिग्रहन.—of Pleading -(शास.) वादापायन; विवादन्यास -of Suit-(शास.) अभियोगन्यास; अभियोगा-पायन; अभियोगलय; अभियोगविराम; अभियोगऱ्हास-निवृत्ति.

Abater-or--(शास.) १ पीडारोधक; पीडाहारक; उपद्रवावरो-धक. २ रिक्थविरोधी; रिक्थविवादी.

Abatis (युद्ध.) विघ्न; प्रतिबंध; अंतराय.

Abaxial --(वन.) बहिरक्ष; बहिर्वेन्त.

Abbess—(धर्म.) विहारपालिनी मठपालिनी-स्वामिनी, महंतिनी.

Abbey (धर्म.) मठ, विहार.

Abbot—(धर्म.) महंत मठाधिपति, मठपाल.

Abbreviated Reasoning -(तत्त्व.) संक्षिप्तानुमान.

Abbreviation संक्षेप; समास, संज्ञा; संकेताक्षर, संक्षेपाक्षर

Abdication पदच्युति, पदभ्रष्टता; स्वत्वत्याग.-Deed of (शास.) स्वत्वनिवृत्तिपत्र; सत्तात्यागपत्र. -of Power - (शास.) सत्तात्याग· सत्तानिवृत्ति; स्वामित्वविसर्जन (पूर्वकत्याग); अधिकारन्यास.

Abdomen-(वै.) उदर, जठर; कुक्षि, वारेत, मध्यमकोष्ठ; कोष्ठ; उदरविभाग

Abdominal -(वै.) औदर; जाठर, कौक्षि; वारेत्य, उदरस्थ. —Cavity (वै.) उदरकोष्ठ; उदरकुहर; उदरकोटर; उदर; उदरावकाश; उदरगुहा. -Enlargement--उदरवृद्धि. Inguinal Ring--(वै.) वंक्षणउदरमंडल.--Move.

ment—(वै.) औदरिक संचलन.—Reflex— (वै.) उदरप्रतिवर्ता क्रिया; औदर उत्क्षेप-प्रतिक्षेप.—Ring—उदरमंडल; औदर छिद्र-बिल-द्वार-वलय.—Section—उदरच्छेद.—Tumour—(वै.) गुल्म.—Wall उदरतट; उदरच्छेदः उदरभित्ति.

Abducent—(वै.) नेत्ररश्मिका; अपरस्नायु.

Abduction—१ (वै.) बहिःक्षेपन; अपवर्तन; अपक्षेपन; अपकर्षण. २ (शास.) कापट्यहरण; अपहरण.

Abductor—१ (वै.) बहिःक्षेपक; अपक्षेपक; अपवार्तिका; अपवर्तक; बहिर्वार्तिका; बहिर्वर्तक. २ (शास.) अपहर; अपहारी; आकर्षक.—Digitorum Quinti—(वै.) कनिष्ठिका अपवर्तक.—Hallucis—(वै.) पादांगुष्ठअपवर्तक.—Pollicis Brevis-(वै.) अंगुष्ठलघु अपवर्तक.—Pollicis Longus—(वै.) अंगुष्ठगुरु अपवर्तक.

Abeam—(नौ.) १ नौतलसमकोण. २ पार्श्वमध्याभिमुख.

Abelmoschus Esculentus—(वन.) भिंड. [म. भेंडा]

Aberrancy—(ग.) वक्रापायन; वक्रच्युति.

Aberrant—(जीव.) अपचारी.

Aberration—१ (ग. ज्यो.) विभ्रमण. २ (तत्त्व.) भ्रम; विक्षेप; भ्रंश; च्युति; विकृति. ३ (पदा.) किरणाविचलन; किरणाभिभ्रंशन; किरणापायन. ४ (वै.) द्रवद्रव्यकृत स्वस्थानत्याग; विपथगमन (दृष्टि). ५ (शास.) अनुद्दिष्ट वस्त्वाघात; लक्षच्युति. ६ अपरेण पथभ्रष्टता; प्रच्यवन; च्युति, भ्रम; भ्रंश; अपायन; वर्णापेरण.—Chromatic—(पदा.) रंगविक्षेप; रंगापायन; वर्णापेरण; वर्णविक्षेप.—Crown of—(ज्यो.) अपेरणनाभि.—Diurnal—(ज्यो.) दैनिक अपेरण.—of Lenses—(पदा.) यवापावन.—of Light—(पदा.) प्रकाशापायन; प्रकाशभ्रंश; प्रकाशच्यवन; प्रकाशच्युति; प्रकाशापेरण; आलोकापेरण.—Spherical—(ज्यो.) गोलापायन; गोलापेरण; चापीय अपेरण.

Abetment—(शास.) अपराधप्रोत्साहन.

Abetter-or—(शास.) प्रोत्साहक; प्रवर्तक; साहाय्यक.

Ab extra—बाह्यतः.

Abeyance—(शास.) १ व्याक्षेप; विलंब; स्थगितता. २ दायादहीन स्थिति; स्थगितावस्था.

Ab initio—मूलतः; आरंभतः, आदितः;

Abintestate—(शास.) (अकृतमृत्युलेखन) निखंथग्राही; अमृत्युपत्रलेखनिखंथी.

Abintra—अभ्यंतरतः.

Abiogenesis—(जीव.तत्त्व.) अजीवजाति; अजीवात जीववाद; अजीवोत्पत्तिवाद; जडोत्पत्तिवाद.

Abis India—(ज्यो.) कपोतराशि.

Abjudge—(शास.) न्यायतोदानानन्तर स्वीकरण: न्यायप्रदान: निर्णितादान.

Abjudicate—(शास.) न्यायतोदानानन्तर स्वीकार; न्याय्य स्वीकारः निर्णितादान. २ अन्याय्यनिरास; अन्याय्यनिश्चय ३ विरुद्ध निर्णय.

Ablation—१ (भू.) अपवाद; क्षय. २ (वै.) छेदन, उन्मूलन. ३ (शास.) अपादान; अपहार; हरण.

Ablative (भाषा.) पंचमी विभक्ति

Ablaut—(भाषा.) स्वरसंक्रम.

Abnormal—अरवाभाविक; असामान्य. १ (तत्त्व.) विकृत; विपरीत; असामान्य; असाधारण. २ (पदा.) प्रमाणातीत विलक्षण; अनियमित; अवगुणी; असम. ३ (वन.) अनैसर्गिक; असाधारण. ४ (वै.) विकृत; अवास्तविक; असम्यक्; अस्वाभाविक; अप्राकृतिक.—Labour—(वै.) अरवाभाविक प्रसूति; असाधारण प्रसूति; विचित्र प्रसूति.

Aboard—(नौ.) १ समीपतः. २ नौगत; नौस्थित.

Abolition—(इति.) समाप्ति, अंत.

Abomasm—(वै.) (गोमेषकर पशवोदर) चतुर्थ पेशी; चतुर्थोदर; चतुर्थकोटर.

Aboriginal, Aborigines—(भू.) आदिवासी; आदिमनिवासी.

Abortion—१ (जीव.) अपूर्णवृद्धि; वंध्यत्व. २ (वन.) अविकास; अविकसन; अव्यक्तता. ३ (वै. शास;) गर्भपात; गर्भस्राव; गर्भच्युति; गर्भपतन; पिंडपतन. Criminal (वै.) सदोष गर्भपात; भ्रूणहत्या; दण्ड्य गर्भस्राव. Incomplete (वै.) अपूर्ण गर्भपात.—Inevitable—(वै.) अपरिहार्य गर्भपात.—One Causing—(वै.) गर्भपातिन्; गर्भद्रुक्.—One Producing—(वै.) गर्भपातन., भ्रूणहत्याकारी; भ्रूणघ्न.—Threatened—(वै.) दुष्परिहार्य गर्भपात.

Abortive—१ (तत्त्व.) वृथा; विफल; मोघ. २ (वन.) अपक्व; अपूर्ण; वंध्य; अकालकृत; अविकासित; लुप्त. ३ (वै.) गर्भपातन.—Organ—(वै.) लुप्तांग; अविकसितांग.

Aboulia—(तत्त्व.) कृतिशक्तिनाश; निर्णयशक्तिनाश,

Above—(तत्त्व. वै.) ऊर्ध्वतः; उपरि.—Par—(अर्थ.) सममूल्यादधिक; अतिरिक्त मूल्य; अधिक मूल्य.

Abraded—(अर्थ). घर्षित; घट्टित

Abrasion—(वै.) घृष्टव्रण.—of Coin—(अर्थ.) मुद्राघर्षण.

Abrasive—१ (पदा.) घर्षक पदार्थ. २ (रसा.) घर्षक.

Abrausa Salt—(रसा.) उच्छिष्ट लवण.

Abreaction -(तत्त्व.) अननुभूतानुभवः अननुभूत उर्मिमोक्ष; शोधन.

Abridgement - संक्षेप; समाहृतिः संक्षिप्त ग्रंथ.

Abrupt—१ (भू.) आकस्मिक; अकस्मात् उद्भूत; उत्क्षिप्त (प्रस्तर). २ (वन.) अकांडः खंडितः त्रुटित.

Abrus Precatorius—(वन.) शिखंडी; रक्तिका; श्वेतगुंजा. [म. गुंजा]

Abscess—(वै.) विद्रधिः व्रण; स्फोट.—of the Breast—(वै.) स्तनविद्रधिः उरोविद्रधि.

Absciss, Abscissa— १ (अर्थ.) भुजाक्ष. २ (ग. पदा.) कोटिभुज; कोभुज; भुजांतर· प्रथमभुज. ३ (पदा.) भुजः कोटी. Layer—मोचनस्तर.

Abscissio Infinity - (तत्त्व) अन्यारोपापवादन्यायः शेषवत् अनुमान.

Abscission -१ (वन.) पिंडपृथग्भवन; विभक्तीकरण; विलगीकरण. २ (वै.) कर्तन; छेदन.

Abscond—(शास.) पलायन; व्यपसर्प; परागमन.

Absconder—(शास.) पलायित; परागत.

Absconding- - पलायन; निरोधान.

Absence— (तत्त्व. रसा.) अभाव; अविद्यमानता; अनुपस्थिति. —of the Visual—दृश्याभाव.

Absent—(तत्त्व.रसा.) अविद्यमान; अनुपस्थित.—minded —(तत्त्व) शून्यमनस्क; विमनस्क.— mindedness — (तत्त्व.) अन्यमनस्कता; विमनस्कता; अनवधानता; अनवधानदशा; अनवहितमनस्कता.

Absentee—(अर्थ.) प्रवासी; अनुपस्थित.—Landlord—(अर्थ.) अन्यत्रवासी; दूरस्थ; दूरवासी; प्रवासी क्षेत्रपतिगृहपति. Landlordism — दूरस्थ क्षेत्रपतित्वपालन.

Absenteeism— (अर्थ.) अनुपस्थिति; प्रवासिता; दूरवास; अनिवासित्व.

Absolute—१ (ग.) परम; केवल. २ (तत्त्व.) परम; निरपेक्ष; मुक्त; निर्विकल्प; ब्रह्मः परब्रह्म; निर्द्वंद्व; अनन्यसंबद्ध; अनियत; स्वाधीन; निरुपाधिक; असापेक्ष; केवल. ३ (पदा.) केवल; परम; शुद्ध; निरपेक्ष; स्वतंत्र; मूल. ४ (भाषा.) अनन्यसंबद्ध; अनवलंबित. ५ (रसा.) केवल; शुद्ध; उत्तम; निर्मिश्र. ६ (शास.) स्वेच्छाचारी; निःसंकेत; पूर्ण; स्वतंत्र.—Alcohol—(रसा.) निर्जल आसव; शुद्ध आसव; निर्जल मद्यार्क. —Co-efficient—(पदा.) निरपेक्ष गुणक; परमांक. Convergence—(ग.) साधारण परिच्छिन्नमान. —Density —१ (पदा.) परम घनत्व. २ (रसा.) निरपेक्ष घनत्व.—Drought—पूर्ण अनावृष्टि—Economics —(अर्थ.) निरपेक्ष अर्थशास्त्र.—Ego—(तत्त्व) विश्वात्मा; हिरण्यगर्भ; परमात्मा.—Error—(अर्थ.) वास्तविक दोष; केवलन्यूनता.—Estate— (अर्थ.) संपूर्णसत्ताक स्वत्व.—Expansion—(पदा.) शुद्ध-सत्य-केवल-निरपेक्ष-स्वयंभू प्रसरण; परम प्रसार; निजव्याकोच—Frequency of Vibration —(पदा.) परमस्पंदसंख्या; केवलकंपनसंख्या.—Government—स्वेच्छ-स्वायत्त शासन; एकतंत्री राज्य. —Idealism —(तत्त्व.) अजातिवाद. —Integral Invariant—(ग.) पूर्ण अगतिक. —Measurement —(पदा.) केवल-परम मान.—Method—निरपेक्ष पद्धति. —Monarchy—(शास) अनियमित-एकसत्ताक राज्यपद्धति; एकतंत्रशासन; निरंकुश राज्य; अशेष-अमर्यादित सत्ता. —Motion—केवल-सत्य-शुद्ध-निरपेक्ष गति.—Negation-Non-being-Non-existence— (तत्त्व.) अत्यंताभाव.—Number—(ग.) स्वतंत्र संख्या.-Occupancy Tenant—(अर्थ.) विशेष-परंपरागत क्षेत्रपाल.—Order of Disharge— (शास.) अंतिम मुक्त्याज्ञा; अंतिमऋणमुक्त्याज्ञा; पूर्णऋणमोचन. —Power— १ पूर्ण सत्ता; एकमेव सत्ता. २ (वै.) नैष्टिक सामर्थ्य.-Scale-(पदा.) परम क्रम; निस्तर-निराधार मान.-Scale of Temperature-(पदा.) शुद्ध उष्णता: केवल-मौलिक-मूलभूत उष्णतामान; शुद्ध-मौलिक तापावलि.—Space— (पदा.) परम आकाश; केवल अवकाश; निरन्वय आकाश.-Temperature —(पदा.) निरपेक्ष-केवल उष्णतामान; परम उष्मा-उष्मता—तापक्रम; शुद्ध-मूल-मौलिक-केवल-मूलभूत तपमान-उष्णमान. —Term—(ग.) असंबंधित पद.—Truth—(तत्त्व.) संपूर्ण—केवल सत्य. —Unit— १ (ग.) स्वतंत्र एक. २ (पदा.) परम एकांक; मौलिक-मूलभूत-अगणित-शुद्ध एकक; मौलिक एकधेय; केवल एकांक; केवल मूलमान.-Value —१ (अर्थ. ग.) विशुद्ध मूल्य. २ (तत्त्व.) स्वतंत्र-निरपेक्ष-केवल मूल्य.—Weight—(रसा.) परम ओजन; केवल भार. —Zero—परम-पूर्ण-मूलभूत - आत्यंतिक - शुद्ध - केवल-मौलिक शून्य; मूल शून्यांश स्थान; केवल मूलस्थान-मूलबिंदु; निरुष्ण स्थिति.

Absolutely—(वै.) निरपेक्षत:; असापेक्षत:.

Absolution—१ (अर्थ.) उद्धार. २ (तत्त्व.) मुक्ति; निर्वाण; मोक्ष; कैवल्य; विमोक्ष; पापविमोक्षण, अपवर्ग. ३ (शास.) दोषमुक्ति; दोषविमोचन.

Absolutism—१ अनन्य संबंधिता. २ (तत्त्व.) निरपेक्षतावाद; परमार्थसत्तावाद· समष्टिसत्तावाद; केवलता; विमुक्ति; समस्तविज्ञान; अद्वैतवाद; एकान्तवाद. ३ (शास.) स्वायत्त राज्यसत्ता; अधिकारस्वातंत्र्य.

Absolutist—१ (तत्त्व). ब्रह्मवादी; निरपेक्षवादी, परमार्थसत्तावादी; समस्तविज्ञानवादी; अद्वैतवादी २ (शास.) स्वतंत्र राज्यसत्तावादी.

Absolutory—(तत्त्व.) मुक्तिदायक.

Absorbability—(वै.) शोषणक्षमता.

Absorbable—शोष्य; अभिशोषणीय.

Absorbent—१ (पदा. रसा.) रसायनी, शोषकवाहिनी शोषक; शोषकर; विशोषक. २ (वै.) शोषक.

Absorber—शोषक; शोषकर्ता-कारी; शोषकर.

Absorbimeter—(रसा.) शोषणमापक.

Absorbing—१ शोषक. २ (तत्त्व.) मनोव्यापी, विप्लावक. Medium—(पदा.) शोषकमाध्यम.—Power—(पदा.) शोषकता; शोषणशक्ति.

Absorption—१ (तत्त्व.) विलयन; शोषण; लय; निमग्नता; मनस्कता; समाहिता; लीनता; तन्मयता; अनन्यत्व. २ (धर्म.) लय. ३ (पदा. रसा.) शोषण; ग्रहण; लोप; भेदन; विशोषण., अपशोषण; रसशोषण. ४ (भू.) शोषण. ५ (वै.) शोषण; चोषण; उपशोषण; अभिशोषण.—Band (पदा.) शोषणपट्ट.—Bliss of—(तत्त्व.) अद्वैतसुख; ब्रह्मानंद; ब्रह्मसुख; आत्मानंद.—Co efficient—(पदा.) शोषणांक; शोषणगुणक; शोषणा.—into a Deity—(तत्त्व.) मुक्ति; मोक्ष; ब्रह्मसायुज्य; ब्रह्मप्राप्ति; ब्रह्मनिर्वाण; कैवल्य.—Lines—(पदा.) तमरेषा., शोषणरेषा.—of Heat—(भू.) तापग्रहण. -of Light—(पदा.) आलोकापशोषण; प्रकाशापशोषण.-of Rays किरणापशोषण. of Power-(पदा.) शोषणा; शोषकता; शोषकत्व; शोषणशक्ति; ग्राहकशक्ति; शोषणगुण.—Selective—(पदा) विशिष्ट शोषण; वृत्तशोषण.—Spectrum—(पदा.) शोषणजन्य वर्णलेखरंगावलि-रंगपट-वर्णपट; विलुप्ति चित्रपट; शोषणवर्णावलि; किरणशोषणचित्र.

Abstemious—१ (तत्त्व.) संयमी; नियमी; यमी; जितेंद्रिय. २ (वै.) मिताहारी

Abstinence—१ (अर्थ.) संतानिग्रह; संततिनियमन; निग्रह. २ (तत्त्व. धर्म.) भोगत्याग; भोगवर्जन; संयम; नियम; नियतवृत्ति; उपरम; उपरति; अयोग.

Abstract—१ (ग.) अमूर्त; संक्षेप. २ (तत्त्व.) अगोचर; संवित्त; तार्किक; केवल; निकृष्ट; एकदेशी; एकलक्ष्यी; निर्विशेष भावात्मक; पृथक्; प्रत्याहृत; प्रत्यक्; अमूर्त; पृथक्कृत; संक्षिप्त; अमूर्तसत्त्व; गुणवाचक; धर्मवाचक. ३ (भाषा.) भाववाचक; साधित.४ (राज.)सार. ४ (वै.) अर्क; सत्त्व.-Book-संक्षिप्त सार; सारग्रंथ. —Conception—(तत्त्व) अमूर्त कल्पना. —Knowledge—(तत्त्व.) भावनाज्ञान.—Mathematics (ग.) केवलगणित; शुद्धगणित.-Notion-(तत्त्व.) वस्तुशून्यविकल्प. —Number—(ग.) शुद्धसंख्या; अमूर्त संख्या.—of Title—१ (अर्थ.) अधिकारप्रमाणपत्र. २ (शास.) स्वामित्वप्रमाण लेख.—Political Economy—(अर्थ.) अमूर्त-निरपेक्ष अर्थशास्त्र. —Principles of Mechanics—(यंत्र.) गतिशास्त्रविषयक तात्त्विक सिद्धांत-तत्त्व.—Science—भावनाधिगम-वस्तुव्यतिरिक्त ज्ञान; अमूर्त शास्त्र.—Self—(तत्त्व.) प्रत्यगात्मा.—Term (तत्त्व.) गुणवाची पद; भाववाचक पद-शब्द. -Theory (अर्थ.) निरपेक्ष सिद्धांत.

Abstraction—(तत्त्व.) प्रत्याहार; खंडग्रह; बौद्ध पदार्थ; भावना; अमूर्त विचारणा-बोध; निष्कर्ष; अंशग्रहण.

Abstrarctionist—(तत्त्व.) अनाकारभक्त

Abstractness—(तत्त्व.) एकदेशीयत्व.

Abstruse—(तत्त्व.) गूढ; गुह्य

Absurd—(तत्त्व.) अयुक्त; दुष्ट.

Absurdity—अयुक्तता; असंगति; अनर्थकता; विचारविरुद्धता; व्याहति.

Abuse—दुरुपयोग; असद् व्यापार; अपव्यय.—of Authority—(शास.) अधिकारदुर्विनियोग.—of Property—(शास.) अर्थसंदूषण; वित्तदुरुपयोग; संपत्तिदुरुपयोग.

Abutilon—(वन.) घंटाकार; पुष्पवनस्पतिविशेष. [म. मुद्रा.]

Abutment—१ (ग.) प्रतिक्रियास्थान. २ (यंत्र.) प्रतिक्रियाकारक भाग ३ (स्था) अंत्यपाद.

Abysmal—गभीर.—Deposit—गभीर निक्षेप.

Acacia—(वन.) बब्बूल; खदिर. [म. बाभूळ]—Arabica—(वन.) कृष्ण बब्बूल. [म. किंकरी.]—Catechu—(वन.) खदिर; कदर. [म. खैर]. —Concinna—(वन.) सप्तला. [म. शिकेकाई].—Farnesiana—(वन.) इरिमेद. [म.

शेण्या खैर, गंधिया हिंवर.] —Pennata—(वन.) आरि [म. आराटी; बेल्या खैर.]

Academic-al—(तत्त्व. शिक्षण.) विद्याविषयक; सिद्धान्त-पक्षी.—year—(शिक्षण.) विद्यालयीन वर्ष; पाठशालाब्द.

Academy-पाठशाला; विद्यालय; सरस्वतीमंदिर; विद्यापीठ; विद्यामंडल; शाला; विद्वन्मंडल; विद्याधाम; गुरुकुल; साहित्य-विज्ञानसभा; संगम; संसद्; पंडित-अभ्यासशाला.

Acalephe—(प्राणि.) श्लेष्मल जलचर. [म. खोकळा].

Acalycine- (वन.) बाह्याच्छादनरहित; बाह्यवटिकारहित.

Acantha —१ (प्राणि. वन.) कंटकास्थि; पृष्ठवंशास्थि. [म. कांटा.] २ (वै.) पृष्ठवंश.

Acanthaceae—(वन.) वस्सकगोत्र; वासादि वर्ग.

Acanthaceous—(वन.) सकंटक.

Acanthus—(वन.) कंटकी. [कांटेरी रोप.]—Leaf.—(स्था.) कंटकीपर्ण.

Acarid—(प्राणि.) तंतुकीटक.

Acarina—(प्राणि.) अष्टपाद प्राणिवर्ग.

Acarpellous—(वन.) उत्पादकपर्णविहीन.

Acarpous—(वन.) विफल; वंध्य; फलविहीन.

Acatalepsy—(तत्त्व.) संशयवाद; अनिर्णयवाद; अज्ञानवाद; अज्ञेयता.

Acaulescent, Acaulous—(वन.) निष्कांड; अकांड; अदृश्यकांड; अस्कंध.

Accelerate, Acceleration—१ (ग.) वृद्धि; गत्यंतर. २ (पदा.) वृद्धि; त्वरण; उत्तेजन; गतिवर्धन; गतिवृद्धि; प्रवेग; प्रजवन; वेगवृद्धि; वेगवर्धन; त्वरावर्धन; प्रगति; वेगाधिक्य.—Acceleration, Angular—(ग.) कोणीय वृद्धि.—Areal—(ग.) क्षेत्रफलीय वृद्धि.—Centre of —(ग.) वृद्धिकेंद्र.—Method—(रसा.) वेगवर्धक विधि-पद्धति.—of the Moon—(ज्यो.) चंद्रगतिवृद्धि-वर्धन; चंद्रगत्यंतर. —Tangential —(ग.) स्पर्शीय वृद्धि. —Total—(ग.) संपूर्ण वृद्धि.—Uniform—(ग.) सम-वृद्धि.—Variable—(ग.) विषमवृद्धि.

Accelerated—(पदा.) त्वरित; वेग-त्वरावर्धित; गतिवर्धित; क्रमवर्धिष्णु; प्रवेगित; वर्धमान. —Motion —(ज्यो.) वर्धमानगति.

Accelerating—(पदा.) वृद्धिकारक; त्वरक.—Force—वर्धमान प्रेरणा; वृद्धिकारक बल.

Accelerator—१ (पदा.) गतिवर्धक; प्रवेगकारक; वेगवर्धक. वेगवर्धन; प्रगति. २ (वै.) उत्तेजक; प्रस्पंदक; वेगप्रवर्तक स्नायु (शुक्र-मूत्रोत्सर्जक स्नायु). —Brevis —(वै.) ह्रस्वोपकर्षक.—Longus—दीर्घोपकर्षक, Magnus—महोपकर्षक. Policis—उपकर्षक. -Urine—सांवनी स्नायु.

Accent—(भाषा.) स्वर; स्वरचिन्ह; आघात; स्वरोच्चार; स्वरभार; स्वरितत्व; रूपसूचकआघात; प्रयत्न; भार.

Accented—(भाषा.) स्वरित; सस्वर; स्वरयुक्त.

Accentuated—दृढीकृत; तीव्रीकृत.

Accentuation—दृढीभवन; दृढीकरण; तीव्रीकरण.

Accentus—(भाषा.) स्वरदोष.

Acceptance—(अर्थ.) १ स्वीकार; सत्कार; ग्रहण; अंगीकार; आदर. २ ऋणलेखस्वीकार; ऋणमान्यता.—Clean (अर्थ). तात्काल स्वीकार; विनासंकेत स्वीकार.- for Honour—(अर्थ.) प्रतिष्ठारक्षणार्थ स्वीकार.—Qualified—(अर्थ.) ससंकेत स्वीकार; नियमपूर्वक ग्रहण.

Accepted Disciple—(धर्म.) अनुगृहीत शिष्य.

Accepting House—(अर्थ.) स्वीकारगृह; स्वीकृतिस्थान

Acceptor—(अर्थ.) स्वीकारक ग्रहीता Circuit - स्वीकारक कुंडली.

Access—(वै.) १ रोगपुनरावृत्ति. रोगवृद्धि. २ आवेग; उद्रेक. ३ (शास.) गत्यधिकार प्रवर्तनयोग; प्रवेशाधिकार; प्राप्त्यधिकार.

Accessary, Accessory १ (तत्त्व.) सहकारी. २ (पदा. यंत्र.) आनुषंगिक वस्तु; पारवार; उपांग; साहित्य; उपसामग्री. ३ (वन.) गौण; अपर; अधिक. ४ (वै.) अतिरिक्त; अधिक; आनुषंगिक; साहाय्यकारी ५ (शास.) साहायिका सहकारी. -Buds (वन.) अतिरिक्त मुकुल.—Cephalic (वै.) अधिक-बाह्य-अपर कपाल. Hemiazygos (वै.) अधिक समवक्ष उदर. Member उपांग.- Nerve-(वै.) एकादश स्नायु.- -Right -(शास.) साहाय्यक अधिकार; आनुषंगिक अधिकार; उपाधिकार; उपांगभूताधिकार.—Tub—(वै.) लघुवप्र.

Accessible—(वै.) गम्य; अभिगम्य; सुगम्य.

Accession—१ (अर्थ.) आकस्मिक वृद्धि. २ (इति.) राज्याधिकारप्राप्ति; राजतिलक. ३ (वै.) आक्रमण; रोगारंभ; रोगाक्रमण; रोगाधिक्य. ४ (शास.) प्राप्ति; वृद्धि; वास्तुमूल्यवर्धन.

Accidence—(भाषा.) वाक्यांगविचार; शब्दविचार; पदविचार; घटनालक्षण.

Accident—१ (तत्त्व.) विकार; उपाधि; आगंतुक गुण; अनावश्यक—आकस्मिक धर्म; निमित्त; उपलक्षण; समापत्ति; आपत्ति; अनुषंग; यदृच्छागुण; सार्वकालिक अनावश्यक गुण.

२ (पदा.) उत्पात. ३ (भू.)पृष्ठभागविषमता; देशभागासमता.४ (वै.) अपघात; विकार; अरिष्ट; दुर्घटना. ५ (शास.) दैवयोग; दैविक; समापत्ति; योगायोग; आपातन.—Inseparable —(तत्व.) अविभाज्य विकार.—Separable- -विभाज्य विकार; अनियत उपाधि; अनित्य-आकस्मिक धर्म; अल्पकालिक अनावश्यक गुण.

Accidental—१ (तत्व.) आगंतुक; असहज; औपाधिक; आकस्मिक; आनुषंगिक; दैवजात; दैवघटित; यादृच्छिक; यदृच्छाजात-युक्त; अकल्पित. २ (शास.) आकस्मिक; आगंतुक; दैवी.—Attributes - -(तत्त्व.) अनावश्यक-गौण धर्म. - -Chords—(संगीत) विसंवादी स्वरोत्पादक तंत्री Colour—औपाधिक रंग-वर्ण; उत्तर रंग -Death—(शास.) आकस्मिक मृत्यु; अपघात; अपमृत्यु. --Definition- -(तत्त्व.) तटस्थ लक्षण; उपलक्षण. -Halo—(पदा.) औपाधिक प्रकाशमंडल.—Images—आगंतुक प्रतिबिंब.—Light -(पदा.) औपाधिक प्रकाश.--Points—आगंतुक बिंदु.- Vanishing Points—अनिश्चित अंतर्हित बिंदु

Accidentalism--(तत्त्व) अकारणवाद

Accipital—(वै.) पृष्ठ-मस्तक.

Accipiter—१ (प्राणि.) हिंस्रपक्षिवर्ग विशेष. २ (वै) श्येननखवत् नासापट.

Acclimatisation—(रसा.) सहनशीलता-क्षमता.

Accollé—(इति.) गललग्नमुद्रा.

Accommodation—१ (तत्त्व.) प्रीतियोजना; संयोजन; संविधान; व्यवस्थापन. २ (पदा. रसा.) संविधान; उपयोजन. ३ (राज.) सादनिकव्यवस्था. ४ (शास.) संधि. —Bill—(अर्थ.) प्रतिभू-प्रतिभावि ऋणलेख.- -Power of —संविधानक्षमता.

Accompaniment—१ (तत्व.) सहवृत्ति-वर्तन २ (संगीत) स्वरमेलन.

Accomplice — (शास.) पापसाहायक · कुसाहायक : सहकारी.

Accord—१ (पदा.) अनुरोध; एकस्वरमीलन. २ (शास) परस्पर संधि; ऐकमत्य; संधान ३ (संगीत) संमेल; स्वरमीलन; एकताल.

Accostic, Accoustic—(वै.) कर्ण—.

Accoucheur—(वै.) प्रसूतिवैद्य; सावक.

Account—१ (अर्थ.ग.राज.) संख्यान; आयव्ययगणनाकरण; आयव्ययवृत्तांत; गणनिका; संव्यय. २ (इति.) वृत्तकथन; वृत्तांत ३ (तत्त्व.) उपपत्ति; उपपादन.-Abstract—(अर्थ.) सामान्य आयव्ययवीक्षण; गणनासमाहार.-to Balance of an द्रव्यशेषगणनाकरण; गणनासमीकरण.—Book—गणना पुस्तक; संख्यान पुस्तक.-Branch-गणनाविभाग.-Cash --नाणक संख्यान-गणना.-to Clear—गणना निर्णयकरण. -to Close—गणनाविषय समाप्तिकरण.--to Cook an—अमत्यगणनाकरण.—Credit side of an—आयविषय.

Current-दैनंदिनगणनाव्यवहार.—Dead—नष्टगणनाविषय; ऋणप्रत्यादानअसंभव. Debit side of an—व्ययविषय.-Fixed-स्थायी गणनाविषय.--Impersonal—अवैयक्तिक गणनाविषय; वस्तुगत गणनाविषय.-Joint—संमीलित गणनाविषय; सामायिकगणनाविषय.—Keeper—गणनाविषय रक्षक-लेखक —to Open an—आयव्ययविषयारंभकरण. -To Put to the--of—व्ययविषये निक्षिप्.—Rough—अनन्तिम गणना; स्थूलगणना -- Suspense--अनिश्चित गणनाविषय. -to Write off an -प्रत्यादानाक्षमगणना

Accountable-१ गणनीय· गणनादेय; २ (तत्त्व.) उत्तरदायी.

Accountancy— (अर्थ.) गणनाशास्त्र; गणनाविषय; आयव्ययशास्त्र; आयव्ययलेखनविद्या.

Accountant—(अर्थ.) गणक (आयव्यय); संख्यालेखक; गणनाधिकारी; वैयायिक.-General-(शास.) अक्षपटलाध्यक्ष; धारकरण मुख्याधिकारी.—of a Hill-fort—(इति.) गढलेखक.- -of a Village—ग्रामलेखक; कुलकरणिक.

Accrescent—१ (वन.) वृद्धिशील; वर्धिष्णु (पुष्पोद्गमोत्तर).

Accrete—(वन.) संलग्न; संवृद्ध.

Accretion—१ (अर्थ.) अर्थवृद्धि. २ (तत्त्व.) सह वर्धन-पोषण; सहोपचयन; परिपोषण. ३ (रसा) पुंज; समूह. ४ (वै.) अन्यसंयोगवर्धन. ५ (शास.) see Accession.

Accretions to Live Stock—(अर्थ.) पशुवृद्धि.

Accrued Income—(अर्थ.) उद्भूत आय; स्वाभाविक वृद्धिलाभ; प्राप्तव्य आय.

Accruing Costs—(शास.) न्यायनिर्णयोत्तर व्यय; प्राप्तव्य व्यय.

Accumbent—(वन.) अभितस्थ; आलंबी.

Accumulated—(पदा.) संचित; संचयित.

Accumulation—१(अर्थ.) अर्थ-धन संचय. २ (तत्व.पदा.) संचय; संचयन; एकीकरण; साकल्य. ३ (वै.) संचय.—of Electricity—(पदा) विद्युत्संचय.—of Energy —(पदा.) शक्तिसंचय.—of Power— (पदा.) सामर्थ्यसंचय.

Accumulative Judgment—(शास.) शिक्षानुशिक्षाविधायक निर्णय.

Accumulator— १ (ग.) शक्तिसंचायक. २ (पदा.) विद्युत् संचायक-संग्राहक. ३ (यंत्र.) संचायक; संग्राहक. —Cell-विद्युतपात्र-आशय-कोश; विद्युत्कोश; विद्युन्माला; प्रायु; प्रायु विजेरी.

Accuracy (तत्त्व.) विशुद्धि; सुरेखता; २ (पदा. रसा.) सत्यता; यथार्थता; अनशुद्धि; यथार्थता; परिच्छिन्नता; शुद्धता; निश्चितता; सूक्ष्मता. ३ (शास.) यथार्थता; याथार्थ्य.

Accurate—सत्य; यथार्थ; सक्ष्म; शुद्ध; निर्दोष; निश्चितफलदायी.

Accusation—(शास.) १ दोषारोप; दोषारोपण; आरोप; अभियोग; दूषण. २ आरोपपत्र; दोषपत्र.

Accusative — (भाषा.) द्वितीया विभक्ति; कर्मपद; कर्म; कर्मणि द्वितीया.

Accused—(शास.) अभियुक्त; आरोपी

Accusement—(शास.) आरोप

Accuser—(शास.) अभियोगी; वादी

Acephalous—(प्राणि.) शीर्षहीन.

Acerose, Acerous—(वन.) १ सूच्याकार, सूच्यग्र २ तुषमय.

Acervate—(वन.) पुंजीकृत; पिंडीभूत

Acetabular —(वै.) उलूखलीय; श्रोणिककोटर.—Fossa—(वै.) श्रोणिककोटर.—Notch—श्रोणिककोटर अर्टान

Acetabulum—(वै.) उलूखल; वंक्षणोलूखल; वंक्षणपीठ; नितंबोलूखल. श्रोणिक कोटर.

Acetal—(रसा.) दारिल. [सिरकम] - dehyde—दारिल प्रायोजिल. [सिरकम-द्यानार्द्र.] —doxime—मद्यमानोषिम.

Acetamide—(रसा.) मद्यामिद [सिरकामिद.]

Acetamido Phenetol—(रसा.) [सिरकामिदोर्दीव्यतोल]

Acetanilide—(रसा.) [सिरकर्नालिद].

Acetate—(रसा.) दार्वित; अम्लकारकक्षार; दार्वम्लक्षार; सिरकेत.

Acetated—(रसा.) दार्वम्लमय.

Acetic—(रसा.)अम्लविपाक; अशीतिक.—Acid—(रसा.) दार्वम्ल; काष्ठाम्ल; अशीतिक अम्ल; शुक्तिकाम्ल; सिरकाम्ल. [तेजाब].—Amide-(रसा.) दार्वामिद.—Anhydride—(रसा.) दारिलकिरुद; सिरकिक अनार्द्रिद.—Ester—(रसा.) सिरकिक संमेल.—Fermentation—(रसा.) अम्लविपाक.

Acetin—(रसा.) सिरकिन.

Aceto, acetate—द्विदार्वित.—Acetic Acid—(रसा.) द्विदार्वम्ल; द्विसिरकिकाम्ल.—Acetic Ester—(रसा.) द्विसिरकिकसम्मेल. —Bromamide— (रसा.) सिरको अरुणमिद.—Butyl Alcohol—(रसा.) दारिलदधिल अल्कल. —Butyric Acid—(रसा.) दारिल दधिजाम्ल. —meter—दार्वल मापक. —Nitrite— (रसा.) सिरकोनोषिल.—Propionic Acid—(रसा.) दारिल मेदाम्ल.

Acetone—(रसा.) दारन; कितन; सिरकोन.

Acetous Fermentation—(रसा) सिरकम स्वमीरण.

Acetoxime— (रसा.) सिरकोषिम.

Acetoxyl Radical— (रसा.) सिरकोषील मूल.

Acetum (vinegar)—(रसा) आसव [सिरका].

Acetyl—(रसा.) दारिल; दार्वम्लमूल.— Chloride—(रसा.) सिरकिल हरिद.— Group—दार्वम्लसंघ.— Malic Acid—(रसा.) सिरकलि सविकाम्ल. —Radical —दार्वम्लमूल; दार्वम्लबीज. -Urea—(रसा.) दारिल मौत्र.

Acetylene —(रसा.) (कज्जलजन्य) प्रकाशदायी वायु; दारिलीन; सिरकोलिन.

Acetylide —(रसा.) दारिलित-द.

Acetylidene —(रसा.) दारिलिडीन.

Achenar —(ज्यो.) वेदीमुखतारा

Achene (वन.) तुलसीफल.

Achenial —(वन) मयूरवेलिसदृश.

Achievement—(तत्त्व.) साधन; निर्वाहण; विक्रम

Achilles tendon —पिंडिकंडरा [म घोडशीर.]—Reflex पिंडिकंडराप्रतिवर्तन.

Achlamydeous—(वन.) अकंचुक; अनाच्छादित; विकोश; अनावृत; अपरिकर; पुष्पकोषविरहित; अनावृतकोश; नग्न; नग्नपुष्प.

Achlorhydrin—(वै.) हरिताम्लन्यून्यत्व.

Achoenium—(वन.) क्षुद्रफल; अक्षेभक.

Achorion (diminutive of dandruff)— (वै.) दारुणिका.

Achorus Calamus—(वन.) वचा. [म. वेखंड]

Achromatic—१ (जीव.) नीरंग. २ (पदा.) वर्णदोषहीन; नीरंग; विवर्ण; अवर्णक.—Lens—नीरंग यव; नीरंग ताल;

अवार्ण ताल. -Microscope (पदा.) तथ्यवर्णान्वीक्षणयंत्र; नीरंग सूक्ष्मदर्शक; विवर्णसूक्ष्मदर्शक; अवार्ण अनुवीणक.—Prism—नीरंग त्रिकोण यव; नीरंग त्रिपार्श्व. —Spindle -(वै.) गोलकेंद्रमाला. -Telescope--(पदा.) तथ्य वर्णदर्शक—दूरदर्शक यंत्र; यथार्थ दूरदर्शक; अवार्णदूरवीक्षण.

Achromatisation -(पदा.) अवर्णीकरण; नीरंगकरण; विवर्णकरण.

Achromatism--(पदा.) रंग-वर्ण बोधाक्षमता; अवर्णविकृति; अवर्णकता; नीरंगता; नीरंगत्व; विवर्णता; अवार्णता. -of Lens—यवनीरंगत्व; यवविवर्णत्व.

Achromatopsy—(पदा.) वर्णान्धत्व; वर्णान्धदृष्टि

Achryanthes Aspera---(वन.) अपामार्ग; चामार्ग. [म. आघाडा].

Achryanthis Laparia- (वन.) रक्त अपामार्ग

Achylia—(वै.) रसाभाव.—Gastrica -जठररसाभाव.

Acicular—(वन. प्राणि) सूच्याकार; लोमाकृति; शलाकाकार; तीक्ष्णाग्र.

Acid—१ (रसा.) अम्ल; आम्ल; द्रावक; आम्लपदार्थ; धात्वम्ल. —२ (वै.) अम्लगुण.—Albumins—(रसा. वै.) अम्ल अल्ब्युमन —Amid - (रसा.) अम्लअमिद. —Anhydride—(रसा.) अम्लनिरुद. -- Ash—(वै.) अम्लरक्षा.—Battery - अम्लविजेरी; अम्लघटमाला.—Boric—(रसा.) टंकाम्ल. - -Chloride- (रसा.) अम्लहरिद. —Estero—(रसा.) अम्लईथरभार. -Fatty—(रसा. वै.) वसाम्ल; मेदाम्ल. —Fermentation—(रसा.) आम्लिकसंधान.—Forming -(रसा) अम्लोत्पादक.— Hydrochloric-- (रसा.) उज्जहारिकाम्ल.—Inorganic—अजैव अम्ल; निरिंद्रिय अम्ल.— Nitric—नत्रकाम्ल. —Nitril-- (रसा.) अम्लजत्रिल.- Nitro-hydrochloric--अम्लराज; भूप जल; नत्रोज्जहरिक अम्ल.—Organic- -(रसा.) जैवाम्ल सेंद्रिय अम्ल. —Peroxide—(रसा.) अम्लपरिप्राणिद —Producer —अम्लजनक.- Proof—अम्लजित.--Pure — निर्दुष्टाम्ल; शुद्धाम्ल.--Radical- अम्लमूलक.—Salt—अम्ललवण.—Strong-(रसा.) तीव्राम्ल.-Sulphuric —गंधकाम्ल.—Tartaric—(रसा.) तिंत्रिणिकाम्ल.— Weak--(रसा.) मृदु अम्ल. [म. तेजाब]

Acidaemia—(वै.) अम्लरक्तता.

Acidic—अम्लयुक्त; आम्ल; आम्लिक.

Acidification—(रसा.) अम्लीकरण-भवन.

Acidified—(रसा.) अम्लीकृत; अम्लयुक्त.

Acidifier -(रसा.) अम्लकार; अम्लकारी.

Acidimeter- (रसा) अम्लमापक; अम्लतामापक यंत्र.

Acidimetry- -(रसा.) अम्लमिति; अम्लमापन.

Acidity- (रसा.) अम्लत्व; अम्लता.---of Base - (रसा.) क्षाराम्लग्राहकता.

Acidium- -अम्लजंतु.

Acidophil- -(वै.) अम्लप्रिय.

Acidosis—(वै.) आम्ल(रक्त)दोष; आम्लदशा; अम्लरक्तता - अम्लविषार; अम्लबाधा.

Acidozeyfolia- - (वन.) अम्लवेतस. [म. चुका.]

Acidulated---(पदा. रसा.) अम्लित; अम्लयुक्त; अम्लीकृत

Acidulous -(रसा.) आम्ल.

Aciform- -(प्राणि. वन.) सूच्याकार; सूच्यग्र.

Acinaceous---(वन) बीजयुक्त; अष्ठियुक्त

Acinaciform---(वन.) असिपत्राकार.

Aciniform-- (वन.) बदरिफलाकार.

Acinus - -(वन.) द्राक्ष.

Acknowledgement-- १ स्वीकार; मान्यता. २ अभ्युगमलेख-पत्र. ३ (अर्थ.) प्राप्तिस्वीकार.

Aclinic--see Clinic.—Linc - (पदा.) शून्यकांतिरेखा.- Rays--(रसा.) क्रियाशील किरण.

Acne (Vulgaris) (वै.) यौवनकंटक; तारुण्यपीटिका; यौवनपीटिका.

Aconation -(तत्त्व.) अप्रेरणा.

Acondylous -(वन.) संधिरहित.

Aconite—(वन.) वत्सनाभ. [म. बचनाग.]

Aconitum, -Heterophyllum - -(वन.) अतिविषा. [म. अतिविष.] - -Napellus—(वन.) वत्सनाभ.

Acnode---(ग.) असंभाव्य संपात.

Acopic- -(वै.) श्रमपरिहारक; पौष्टिक.

Acorea - (वै.) कनीनिकाराहित्य.

Acoria- (वै.) अपरिमित क्षुधा.

Acorus Calamus—(वन.) वचा; उग्रगंधा. [म. वेखंड]

Acosmism—(तत्त्व.) जगन्मिथ्यात्ववाद; अद्वैतवाद.

Acosmist—(तत्त्व.) जगन्मिथ्यात्ववादी; अद्वैतवादी; जगन्नास्तित्ववादी.

Acotyledon —(वन.) अदल वनस्पति; अबीजपत्री.

Acotyledonous---(वन.) अदल; निर्दल; अबीजदल.

Acoumetry—(तत्त्व.) श्रवणमिति.
Acoustic–(पदा.) शाब्द; शाब्दिक; ध्वनिशास्त्रविषयक; श्रावण; श्रवणीय; श्रवणविषयक. — Nerves — (वै.) शब्दवह धमनी; ध्वनिवाहक मज्जातंतु; श्रवणनस; कर्णनस.
Acoustics—१ (तत्त्व) ध्वनिविद्या; श्रोत्रविद्या; श्रवणविद्या; शब्दश्रवणविज्ञान. २ (पदा.) शब्दविज्ञान; नादशास्त्र; ध्वनिशास्त्र; नादस्वनविद्या.
Acquaintance—(तत्त्व.) ऐंद्रिय वेदनिक परिचय; अनुभव; प्रतीति.
Acqueous—(तत्त्व.) जलीय; औदक.
Acquired—लब्ध. उपार्जित: संपादित; प्राप्त. १ (तत्त्व.) प्राप्त; संपादित; अर्जित. २ (वै.) जातोत्तर; जन्मोत्तर. ३ (शास.) राजाज्ञया भूम्यधिगम; शासनसाह्याप्योपलब्ध: शासनसाह्याप्यार्जित:—Character— संपादित-प्राप्त-लब्ध गुण.— Characteristics — (अर्थ.) स्वयंप्राप्तलक्षण. —Peculiarities—जातोत्तर वैशिष्ट्य.
Acquisition— १ (तत्त्व.) अर्जन· उपार्जन; संपादन· प्राप्ति. २ (मस्तुलुंग.) धनस्थान.
Acquisitiveness—१ (तत्त्व.) ग्रहणशीलता; संपादकता; अर्जकत्व; संग्राहकता. २. (मस्तुलुंग.) मानसिक लाभेच्छा-गुण (शक्ति).
Acquit—(शास.) दोषमुक्तकरण; निर्दोषीकरण.
Acquittal—(शास.) १ दोषमुक्ति; दोषमुक्तता. २ दोष-निष्प्रमाणता: दोषसंदनाक्षमता.
Acquittance—(अर्थ., शास.) १ मोचन; निस्तार; आनृण्य; ऋणमुक्तता; ऋणविमोचन; ऋणमुक्ति-मोचन. २ ऋणमुक्तिपत्र. —Deed of — ऋणमुक्तिपत्र. [म. वेदावापत्र.]
Acquitted—(शास.) दोषमुक्त; निर्दोषीकृत.
Acquivocatio—(तत्त्व.) वाक्छल.
Acrama—(प्राणि.) निःशीर्ष; मरतकावरणविहीन.
Acrasia—(वै.) ज्ञानतंतुदौर्बल्य.
Acrid—१ (रसा.) उग्र; तीक्ष्ण: प्रखर: कटु. २ (वै.) विषयुक्त.
Acridine—(रसा. वै.) अरुंतुद.
Acridness—(वै.) विष.
Acrisia—(वै.) निदानाक्षम रोगस्थिति.
Acritical—(वै.) see Critical.
Acroamatic—(तत्त्व.) औपदेशिक; रहस्य; गूढ.
Acrobatic feats—(शिक्षण.) मल्लकीडा.
Acrocarpous—(वन.) अग्रफली.

Acrocephalic, Acrocephalous } (वै.) सूचिकपाली.
Acrogen—(वन.) १ अग्रवर्धक; अग्रवर्धिष्णु. २ प्रकांडवर्धक; शीर्षवर्धिष्णु वनस्पति.
Acrogenous — (जीव , वन) शीर्षवर्धिष्णु; अग्रवर्धक-वर्धिष्णु.
Acrolein—(रसा.) तीव्रघ्राणिन; चरपरोलिन. —Acid—तीव्रघ्राणाम्ल
Acromegaly—(वै.) अग्रवर्धन; विशालाग्रता; वक्त्रवृद्धि.
Acromial—(वै.) चतुष्कोण.
Acromio Clavicular — (वै.) अंत्र. चतुष्कोण. —Ligament—(वै.) असाधक संयोजक स्नायु.
Acromion—(वै.) बाह्यफलकास्थिभाग —Process—(वै.) चतुष्कोण-प्रसर चंचुबंध; कूट.
Acronycal—(ज्यो.) रात्रिक तारा; रात्रतारा; निशानक्षत्र.
Acropetal—(वन.) अग्रोन्मुख.
Acrospire—(वन) अंकुर.
Acrotic—(वै.) बाह्यपृष्ठविषयक.
Acrotism—(वै.) मंदनाडी; मंदनाडिचलन.
Acryl Aldehyde—(रसा.) चरपरील मद्यानार्द्र.
Acrylic Acid—(रसा.) तीव्र घ्राणाम्ल: चरपरीलिकाम्ल.
Act—१ (पदा., रसा.) कार्यकृ; क्रियाकृ. २ (शास.) शासन; निर्णय; विधि; नियम; निर्बंध कृत्य. — Judicially—(शास.) न्यायकर्मपरिचालन.—of Attainder (इति) राजद्रोह-विधि.-of Commission-(शास.) ज्ञातकृति. — of Ommission — प्रमादित-कृति. — of God —(अर्थ.) दैवी दुर्घटना. — of Legislature—(शास.) शासन: विधि; नियम. —of Supremacy—(इति.) आधिपत्यविधि —of Uniformity—(इति.) एकवाक्यताविधि; एकसूत्रताविधि. —Psychology—(तत्त्व.) कृतिमानसशास्त्र; कृतिमनोविज्ञान.
Actability—(तत्त्व.) क्रियाकर्तृत्व; क्रियाशालित्व.
Actimozoa—(प्राणि.) तारकित गात्र (जीव)
Acting—१ (नाट्य. नृत्य.) अभिनय; आंगिक चेष्टा; अंग-विक्षेप. २ (राज.) चेष्टमान; पदस्थित कार्यकारी. [म. बदली]
Actinia—(वै.) कैरव्य (प्राणि).
Actinic—(रसा) विकारक.—Balance—(पदा) विसर्जित तेजोमापक.—Line—(पदा.) शून्य कांतिरेषा.—Rays—(पदा.) विकारक रश्मि-किरण; रासायनिक किरण; क्रियाशील किरण; तेजोद्दीपक किरण; सूक्ष्म तेजकिरण.

Actinism—१ (पदा.) विकारकता. २ (रसा.) रसायनकार्योत्पादक धर्म; रासायनिक विकारकता.

Actinium—(पदा., रसा) अक्टिन.

Actino -१ (पदा) विकारक किरणविषयक. २ (प्राणि.) कैंद्रिक रचनात्मक.

Actinolite—(भू.) अक्टिन स्फटिक

Actinograph—(पदा) तेजोवैषम्य स्वयंलेखक.

Actinology—(पदा.) किरणविकारशास्त्र; सूर्यकरणशास्त्र; किरणविकृतिविद्या.

Actinometer—(पदा.) किरणमापक; प्रकाश-किरणक्रियामापक; किरणविकारमापक; किरणतीव्रतामापक; प्रकाशतेजशक्तिमापक; सूर्यशुतीव्रतामापक.

Actinomorphic—(वन) बहुपार्श्वसम; अनेकदलसमात्र; अनेकयुग्म

Actinomyces—(जंतु) परोपजीविजंतुविशेष; अंशुजंतु.

Actinomycosis—(वै.) अंशुमिसीविकार

Actinotherapy—(वै.) सूर्यकिरणवैद्यक; किरणोपचारकल्प.

Actinozoa—(प्राणि.) गर्भुद्रकृमिविशेष; अंशुगात्रकृमि.

Action—१ (अर्थ.) मूलद्रव्यांश. २ (चित्र.) मनोभावसूचक अंगस्थिति. [म उठाव, मांडणी] ३ (भाषा) कारक ४ (यंत्र.) यंत्रचलन; कार्यकारक गति. ५ (युद्ध.) युद्धः संग्राम. ६ (पदा., रसा) क्रिया; कार्य; संक्रिया; संक्रांतिः (रासायनिक) वर्तन; कर्म; गति; आघात; परिणाम. ७ (शास) व्यवहार; व्यवहारविषयः अर्थ. [म. मुकदमा, खटला, दावा] and Reaction—आघात-प्रत्याघात; क्रिया-प्रतिक्रिया; कार्य-प्रतिकार्य.—at a Distance—(पदा.) दूरत क्रिया; दूरक्रिया.—Chemical—रासायनिक क्रिया; रसायनकार्य.—Civil—(शास.) अर्थाभियोग. [म. दिवाणी दावा].—Criminal—(शास.) दोषाभियोग. [म. फौजदारी खटला].—Least—(पदा.) लघुतम क्रिया-कार्य-कर्म-संक्रिया.—Line of—(पदा.) कार्यरेषा; क्रियादिशा.—Local—स्थानीय क्रिया.—Mechanical—(पदा.) यांत्रिक क्रिया.—of a Force—(यंत्र.) प्रेरणाकार्य.—Operation Process—(पदा.) क्रिया.—Primary—(पदा.) मुख्य क्रिया.—Quantum of—(पदा.) शक्तिपुंज; क्रियापुंज; कार्यपुंज; सांक्रियापुंज; संक्रांतिपुंज; कृतिपुंज.—Secondary—(पदा.) गौणक्रिया; उपक्रिया; उपकार्य.—Substance—(वै.) प्रभावी द्रव्य.

Actionable—(शास) अभियोग्य; व्यवहार्य.—Claim—(शास.) अभियोग्याधिकार; अभियोग्यकारण—Wrong (शास.) अभियोग्य अपकृत्य

Actionation—(वै.) चालना.

Actionator—(वै.) चालक; कार्योत्तेजक.

Actionity—(वै) प्रभाव; कर्तृत्व; कार्मुकता

Activated -१ (पदा) प्रेरित. २ (रसा) क्रियावान; कृत्रिम; शक्तिमान; सक्रियकृत.

Activation—१ सक्रियकरण; प्रेरण २ (वै) चालना

Active—१ (तत्त्व.) क्रियावान; चंचल; कार्यसाधक; सबल; सव्यापार; सचेष्ट; विधायक; तत्पर; कार्य-क्रियाप्रवण. २ (भाषा.) सकर्मक कर्तरि. ३ (पदा., रसा.) क्रियाप्रवण कार्यप्रवण; क्रियावान; क्रियाशील; कार्यक्षम; कारक; सक्रिय; कार्यकारी; सबल. ४ (वै.) कारु; तीव्र; जाज्वल्य; आशुकारी; शीघ्रगुणावह; प्रभावी; क्रियाकारी; सक्रिय; कार्मुक Action—प्रवृत्तिमान व्यापार; कार्यसाधक क्रिया. Capital (अर्थ) उत्पादक-कार्यक्षम मूलधन.—Cell—(जीव) सक्रिय पेशी. Circulation of Money—(अर्थ.) द्रव्यचलन. Commerce—(अर्थ.) उत्पादक व्यापार. Compounds—(रसा) सक्रिय यौगिक; श्रामक यौगिक—Debt—(अर्थ.) प्रतिलभ्य ऋण. Demand (अर्थ) नोदित व्यापार. [म. तेजी]—Deposit (रसा.) सक्रिय-सचेष्ट प्रक्षेप.—Immunity—(वै.) स्वनिर्मित अभयता-शक्ति.—Life—प्रवृत्तिमार्ग; प्रवृत्ति Mass—(रसा) सक्रिय मात्रा—Mercury—(रसा.) जितपारद. Movement—(तत्त्व.) सक्रिय व्यापार Optically (पदा.) प्रकाशसंवेद्य.-Partner (अर्थ.) कार्यकर्ता सहकारी भागी; क्रियाशील सहकारी Power—(तत्त्व.) क्रियाशक्ति; क्रियात्मकशक्ति.—Principle-(रसा.) सत्त्व; सक्रिय अवयव.-Reagent—प्रवृत्त-प्रतिकारक क्रियाकारक परीक्षक द्रव्य.—पदार्थ.—Substance—कारक प्रवर्तक-जागृत द्रव्य.—Tension—कार्यकारी-कार्यसाधक प्रतानता.—Touch—सावधान स्पर्श; सक्रिय स्पर्श-Valency—(रसा.) व्यक्तबंधकता; क्रियाशील संयोगशक्ति.—Verb—(व्या.) सकर्मक क्रियापद.—Voice—(भाषा.) कर्तरि प्रयोग; कर्तृवाच्य.

Activity १ (जीव.) चैतन्य. २ (तत्त्व.) कर्मशीलता; व्यापार; क्रिया; रजस्; रजोगुण, प्रक्रिया. ३ (पदा., रसा.) तत्परता; कार्यकारित्व; कर्तृत्व; कार्यशक्ति; सक्रियता; चपलता;

क्रिया. ४ (वै.) चलनवलनशक्ति: उत्साह.—Optical—(पदा.) भ्रुवन-घूर्णत्व.

Actor—१ (तत्त्व.) कर्ता. २ (नाट्य.) नट.

Actual- १ (तत्त्व.) क्रियासिद्ध; प्रत्यक्ष; वास्तवरूप: निष्पन्न; सिद्ध: अभिव्यक्त; मूर्त. २ (पदा., रसा.) वास्तविक; कर्मपरिणाममूत: कार्यरूप; क्रियात्मक सिद्ध; साक्षात: वास्तव. ३ (शास.) प्रकृत: प्रत्यक्ष; वास्तविक; यथार्थ.- Cautery- -तप्त आयसदहन. [म. लाग.]-- Energy वास्तविक शक्ति.—Giving—(शास.) प्रत्यक्ष दान-अर्पण. Price —(अर्थ.) वास्तविक मूल्य. - Self- -(तत्त्व.) प्रत्यक्ष आत्मा. -'Taking-(शास.) प्रत्यक्ष ग्रहण स्वीकार प्रतिग्रह-आदान.

Actualist- -(तत्त्व.) प्रत्यक्षप्रमाणवादी.

Actuality (तत्त्व.) वास्तवता: कार्यकारिता: व्यक्त (विश्व): प्रत्यक्षत्व: मूर्तत्व.

Actuarial Science- (अर्थ.) विमाविवमर्शविज्ञान.

Actuary —विमाविमर्शतज्ज्ञ: विमातज्ज्ञ; विमामापक विगणक.

Aculeate—१ (प्राणि.) सदंश. २ (वन.) सकंटक: कंटकित.

Acuminate—(वन.) लंबाग्र; दीर्घाग्र; विस्तृताग्र: शुंडाकार. —Apex—गोपुच्छाकार; तीक्ष्ण अग्र.

Acupressure -(वै.) सूचिपीडन

Acupuncture - (वै.) सूच्यग्रेण शमनीभेदन; सूचिवेध.

Acute- १ (तत्त्व.) तीव्र: दारुण: तीक्ष्ण. २ (पदा., भू.) लघु; सूक्ष्म. ३ (भाषा.) उदात्त उच्च. ४ (वन.) सूक्ष्माग्र. ५ (वै.) आशुकारी: शीघ्र: शीघ्रविपाकी; तीव्र. --Angle - -(ग.) सूक्ष्मकोण; लघुकोण; न्यूनकोण.—Angled Triangle —(ग.) लघुकोणत्रिकोण. — Apex — (ग.) लघुकोणाकृति अग्र.—Dilation of Stomach —(वै.) जठरविस्तृति.—Disease—(वै.) शीघ्रगामी —आशुकारी रोग.--Yellow Atrophy (वै.) तीव्र यकृत्संकोच.

Acuteness—१ तीक्ष्णता; शीघ्र-परिणामित्व; शीघ्रविपाकित्व; तीव्रता. २ (ग.) लघुत्व.

Acyclic—१ (वन.) अमंडलित; अचक्ररचित; अचाक्रिक. २ (वै.) सर्पिल; निश्चक्री.

Acyl Radical- - (रसा.) अम्लालमूलक.

Ad Absurdum—(पदा.) अपार्थ.—Proof—अपार्थ सिद्धता.

Adam's Apple—१ कंठमणि; कंठ: घोंटिका. २ (वन.) जंबीर. [म. ईडलिंबू.]

Adamantine — (भू.) हीरकमय; हैरिक; वज्रमय. — Lustre- (रसा.) हीरकद्युति; रत्नप्रभा.

Adansonia Digitata-(वन.) गोरक्षी. [म. गोरखचिंच.]

Adaptability —प्रतियोगक्षमता; समायोजकता; समवस्थापकता.

Adaptation—१ प्रतियोजन. २ (तत्त्व.) अनुकूलन; अनुसंधान; समायोजन; समवस्था; अभिमीलन. --३ (भाषा.) स्वानुसारी-देशकालानुसारी भाषांतर; रूपांतर; प्रतिकृति; अनुविधान; अनुवर्तन; अनुवाद; संयोजन; अनुकृति; गद्यानुवाद. ४ (वै.) संयोजन: अनुयोग. See Adjustment.

Adapted—१ (तत्त्व.) समायुक्त; संविहित. २ (पदा.) (भाषण) योग्य.

Adaptor-er—१ (पदा.) प्रतियोगी. २ (रसा.) संयोजक.

Adara (ज्यो.) बृहल्लुब्धकराशिगत नक्षत्रविशेष.

Adaxial—(वन.) अक्षसंमुख.

Add—१ (ग.) संकलनकरण. २ (सभा.) आगमकृ.—at the end—(सभा.) अंत्यागमकृ.

Addendum —[ग.] धन; अनुबन्ध.

Adder- (प्राणि.) सर्पविशेष.

Addice —(स्था.) तक्षा. [म. वाकस; तासणी.]

Addiction—(वै.) व्यसन.

Adding and Listing Machine (ग. यंत्र.) संकलनसूचीयंत्र.

Addison's Disease (वै.) see Disease.

Addition—१ (ग.) ऐक्य; युति; योग; संकलन; संयोजन. २ (शास.) संकलन; वृद्धि; संयोग. ३ (स्था.) पूरणिका. —Compound — १ (ग.) विविध संकलन. २ (रसा.) संयोजन यौगिक.—Cross Proof in—तिर्यक् सिद्धता (संकलन) ! [म. आड आखताळा].—Successive Subtraction Proof in—आनुक्रमिक ऋणसिद्धता (संकलन) ! [म. सारोळा].

Additional —(शास.) अधिक; अधिकतर; अपर.—Number-(राज., शास.) अतिरिक्त साहाय्यक सदस्य.—Police Force—(शास.) वर्धित-अधिक रक्षकबल.

Additive,-Compound-(रसा.) युतयौगिक; युक्तयौगिक. -- Process-(पदा., रसा.) मिश्रणपद्धति.—Property —(रसा.) संयोजन-गुण.

Additivity—(रसा.) योगशीलता

Address—१ (शास.) विनति; निवेदन. २ संबोधन. ३ सत्कारपत्र; मानपत्र. ४ मंगलाचरण.—in Company—सभाचातुर्य.

Adduce Evidence—(शास.) साक्ष्यनिवेदन. [म. पुरावा रुजू करणें.]

Adducent—(वै.) See Aductor.

Adduction — (वै.) उपवर्तन; अंतःक्षेपन; उपक्षेपन; अभिकर्षण.

Adductor—(वै.) उपवर्तिका; अंतर्वर्तिका; अंतःक्षेपक; उपक्षेपक; अभिकर्षक.—Brevis—अंगुष्ठ उपवर्तक; लघु उपवर्तक.—Hallucis—पादांगुष्ठ उपवर्तक.—Longus—लंब उपवर्तक.—Magnus—गुरु उपवर्तक; गरिष्ठ-उरु-व्यूहि स्नायु.—Muscle—(प्राणि.) संघट्टन स्नायु; अंतर्नायनी-अंतर्वोहिनी पेशी.—Tubercle—उपवर्तक वप्र.

Adelochorda—(प्राणि.) निगूढ वंश.

Adelphia—(वन.) पुंकेसर तंतुसमवाय; किंजल्कसमवाय; एककेसरगुच्छ.

Adelphous—(वन.) अगुच्छ; एककेसर; कूचीं.

Ademption—(शास.) दानविवर्तन; दानखंडन.

Aden—(वन.) ग्रंथि.

Adenoid—(वन.) ग्रंथिसदृश.—Gland—(वै.) ग्रसनिकाकुर.—Vegetation—(वै.) ग्रसनिकांकुरवृद्धि.

Adenoids—(वै.) गलरसग्रंथि; अधोगलशुंडिका.

Adenology—(वै.) लसिकापिंडज्ञान; मासग्रंथिज्ञान.

Adenoma—(वै.) पूगार्बुद.

Adenophore—(वन.) ग्रंथिदंड.

Adenotomy—(वै.) लसिकापिंडच्छेदन; ग्रंथिच्छेदन.

Adephagia—(वै.) अत्यग्नि; तीव्राग्नि.

Adept—१ (तत्त्व.) सिद्ध. २ (थिऑ.) ऋषि; सिद्ध; मुक्त; अतीत.

Adequacy—(तत्त्व.) आनुरूप्य; पर्याप्तत्व.

Adequate—(तत्त्व., पदा.) पर्याप्त; अनुरूप; तुल्य; समर्थ.—Diet—(वै.) यथोचित खाद्य-आहार; उचिताहार; युक्त आहार.

Adfected,—Equation—(ग.) संयुक्तसमीकरण.—Quadratic—(ग.) मिश्रद्विघात; संयुक्तवर्गसमीकरण.

Adherence—(पदा.) प्रसक्ति.

Adherent—(वन.) संलग्न; लिप्त.

Adhesion—१ (ग.) परस्पर वर्तुल संयोग. २ (पदा.) संलग्नता, पृष्ठाकर्षण; संलग्नताकर्षण; अनुषंगाकर्षण; संसक्त्याकर्षण; आसक्ति; स्नेह; विषमाकर्षण; आसंजन; संसर्गबल. ३ (रसा.) विषमाकर्षण; असमसंयोग; आसक्ति. ४ (वन.) संलग्नता; संलग्नत्व; संसक्ति; संश्लेष; प्रासक्ति; आश्लेष; परासंग; विजातीय संबंध. ५ (वै.) संश्लेष; संग; संसक्ति.

Adhesive — संलग्नशील. — Attraction—(पदा.) पृष्ठाकर्षण.—Force—स्नेहशक्ति. — Power—(पदा.) आसंजनसामर्थ्य. — Stamp — (शास.) संलग्नशील-संसक्तिशील मुद्रा.

Adhatoda Vasica—(वन.) अटरुष. [म. अडुळसा].

Adiabatic—१ (पदा.) समोष्म; समोष्णताधर्मी; रक्षितोष्म; अचलोष्म; असंक्रम; उष्णावरोधक; अतापिक; तापावरोधी; रुद्धताप. २ (रसा.) अतापन; अतापिक.—Curve—उष्णावरोधक वक्र; अतापन वक्र.—Elasticity—असंक्रम स्वाग्रह.—Expansion—अतापन प्रसार; असंक्रम विस्तार.—Line—(पदा.) तापावरोधी सीमा.—Power—(पदा.) रुद्धतापविकार.

Adiactinic—(रसा.) रक्तनालकिरणाविच्छेद्य.

Adiantum, -Lunulatum—(वन.) हंसपदी. [म. लाल लाजाळू].—Venustum—(वन.) हंसराज; हंसपदी. [म. गौरांचे केस, लाल लाजाळू.]

Adiaphoresis—(वै.) युक्तघर्माभाव.

Adiaphorous—(वै.) उदासीन; गुणावगुण अकर्ता.

Adiathermic, Adiathermous—(पदा.) उष्णाभेद्य; रुद्धकीर्णताप.

Ad infinitum—(अर्थ.) अनंत कालपर्यंत; अखंड; अपार; अनंत; अपरिमित.

Adipic—(रसा.) मेदजात.—Acid—(रसा.) आयानाम्ल; पीनिकाम्ल.

Adipocere—(वै.) सिक्थमेदोद्रव्य; मयनसदृशवसाविकार.

Adipose—१ (प्राणि.) अस्थिहीन; मृदु. २ (वै.) मेदस्वी; मेद.—Tissue—(वै.) मेदघटक संघ; शरीरस्थ सप्तधातु; मेदस्वी ऊति.

Adiposogenitalis—(वै.) जननेंद्रियग्राही मेदयुक्त.

Adiposus Buccae—(वै.) चूषणमेद.

Adipsia—(वै.) तृष्णाभाव.

Adipsous—(वै.) तृष्णाशामक.

Adit—(स्था.) १ निर्गममार्ग. २ प्रवेशपत्र.

Aditus—(वै.) अध्वा.—Laryngeal—(वै.) कंठअध्वा.—Laryngis—(वै.) स्वरसंपुट ऊर्ध्वमुख.

Adjacent—१ (ग.) आश्रित; संसक्त; आसन्न. २ (पदा.) संलग्न; समीप; आसन्न; निकटवर्ति; सन्निध; पार्श्वस्थ; सांस्थित.

—Angle—(ग.) उपकोण; आसन्न कोण; संलग्न कोण.—Side—(ग.) आसन्न संलग्नभुजा.

Adjective—१ (तत्त्व., भाषा.) विशेषण. २ (शास.) प्रवर्तक.

Adjoining Limit—(शास.) पार्श्वसीमा; प्रतिवेशीसीमा.

Adjoint System—(ग.) संलग्न संप्रदाय.

Adjourn a question—(सभा.) प्रश्ननिर्यापितिकरण-स्थगितकरण.

Adjourn a meeting—(सभा.) सभा निर्यापित करण-स्थगित करणें.

Adjourned Meeting — (शास.) स्थगित सभा; निर्यापित सभा.

Adjournment—१ (शास.) विलंबन; व्याक्षेपण. २ (सभा.) निर्यापण; निर्यापित-स्थगितकरण. [म. तहकुबी.] — of Meeting—(अर्थ.) सभानिर्यापिति; सभास्थगितकरण.

Adjudgment—(शास.) न्यायनिर्णय. [म. निवाडा, फैसला.]

Adjudication—(शास.) निर्णय. See Order.—Compulsory — (अर्थ.) बाध्य निर्णय.—Order —(अर्थ.) अकिंचनत्व निर्णय.

Adjudicator—(शास.) न्यायनिर्णायक; निर्णायक.

Adjunct—(तत्त्व.) मानसिक-शारीरिक गुणधर्म-लक्षण; अंग; सहाय; अनुबंध. २ (भाषा.) विस्तृतिः विवधित शब्द-संयोग. ३ (वै.) अनुषंगी.

Adjunctive—(भाषा.) संयोजकः उभयान्वयी.

Adjust—१ (तत्त्व.) संयोजन; समवस्थापन; संविधान. २ (पदा.) उपयोजन; समायोजन.

Adjustability—(तत्त्व.) समायोजनक्षमता; संयोज्यता; समवस्थाप्यता.

Adjustable—१ (तत्त्व.) संयोज्य; व्यवस्थाप्य. संयोजनक्षम. २ (रसा.) विधेय; समायोज्य; व्यवस्थाप्य.

Adjusted—समायोजित; समवस्थित; संविहित.

Adjusting,-Actions to Outward Stimulus —(जीव.) ज्ञानकर्म. संयोजनात्मक.—Pins—(स्था.) व्यवस्थापक कीलक. [म. सळया.]- Screw—(स्था.) चालक.

Adjustment—१ (अर्थ.) मीलन; ऐक्य. २ (जीव.) प्रतियोग. ३ (ज्यो.) संस्थापन. ४ (तत्त्व.) समायोजन; संयोजन; संविधानः समवस्थान; समवस्थापन; संघटन; समानकरण; अनुसधान. ५ (नाविक विमा.) जलह्रतवित्तसमायोग. ६ (पदा.) संयोजनाः संस्थापन. ७ (वै.) समायोग; अनुयोग. see Adaptation. ८ (शास.) संधि; एकीकरण; समायोग. — of Account — (शास.) गणनासंयोजन.—of Suit—(शास.) प्रार्थनानिष्पत्ति. [म. दाव्याची तडजोड.] —of Time—(शास.) कालसंस्थापन.

Adjustability—(तत्त्व.) समायोजनक्षमता इ०.

Adjutant—१ (प्राणि.) कौंच. २ (युद्ध.) सेनानायक-साहाय्यक-हरतक.

Adjuvant—(वै.) अनुपान; साहाय्यकारी द्रव्य.

Ad libidum—(वै.) इयतेष्ट.

Admeasure—(शास.) (गोचारण ग्रामभूमि) प्रमाण-निर्णय; क्षेत्रमापन.

Administer—१ (पदा.) दान; नियोजन. २ (शास.) मृत-धनसमायोजन; मृतदायव्यवस्था.—an Oath—(शास.) शपथप्रदान.

Administration—१ (अर्थ.) शासन; प्रबंध; कार्यभार; कार्यनिर्वाह; निर्वाहण. २ (इति.) शासन; राज्यकारभार-मंडल-तंत्र. ३ (शास.) मृतधनसमायोजन-व्यवस्थापन. —Bond—(शास.) निर्वाहणपत्र; व्यवस्थापन.—Deed-Letter of—प्रबंधाधिकारपत्र; शासनपत्र.

Administrative,-Duties-(सभा.) व्यवस्थापकीय कार्य; व्यवस्थाकार्य.—Officer—(शिक्षण.) शिक्षणाधिकारी.

Administrator—(शास.) १ मृतधनव्यवस्थापक. २ प्रबंधक; शासनकर्ता; शासनाधिकारी; प्रणेता; प्रवर्तक; परिचालक.

Admiral—१ (नौ-युद्ध.) नौसाधनाध्यक्ष; जलसेनाधिपति. २ (प्राणि.) पतंगविशेष.

Admiralty—(युद्ध.) नौसाधनाधिकार; जलसेनाविभाग.

Admiration—(तत्त्व.) श्लाघा; प्रशंसाभावः सादरविस्मय-भाव; आदरभाव.

Admissible—(शास.) उपादेय; प्रतिग्राह्य; स्वीकारार्ह-स्वीकरणीय.—Value—(अर्थ.) स्वीकार्य मूल्य.

Admission—१ मान्यता; स्वीकार. २ (शास.) अंगीकार; स्वीकारोक्ति.

Admit—स्वीकरणः अंगीकरण.—in Evidence—(शास.) साक्ष्यभुक्तकरण.

Admixture—१ (रसा.) अवमिश्रण. २ (शास.) मिश्रण; संमिश्रण.

Adnate—(वन.) लग्नः पृष्ठस्पर्शी; पृष्ठस्थित; पृष्ठलग्न. —Anther—(वन.) पृष्ठलग्न. Stipule—(वन.) वृन्तलग्न.

Adnominal—(भाषा.) विशेषणविषयक सदृश.

Adnoun—(भाषा.) गुणविशेषण; विशेषण

Adolescence—१ (तत्त्व.) तारुण्यः यौवनोद्भेद. पौगंडावस्था. २ (वै.) वर्धनशील आयु; प्रौढावस्थाः शरीरविकास.

Adolescent—(तत्त्व.) पौगंड.

Adopted son—(शास.) दत्तकपुत्रः कृतकपुत्र.

Adopter—१ (रसा.) घटः पात्र. २ (शास.) परिग्रहीता.

Adoption—१ (तत्त्व.) स्वीकार; स्वीकृति २ (भाषा.) परशब्दग्रहणः तत्समीकरण. ३ (शास.) दत्तकविधान; दत्तविधानः प्रतिग्रहण; दत्तक-ग्रहण-स्वीकार.—Boy given into—(शास.) दत्तपुत्र; दत्तक; कृत्रिमपुत्र.—Boy given in Adoption in another family—(शास.) द्व्यामुष्यायण.—Boy self given into—(शास.) स्वयंदत्त. —Ceremony of (शास.) दत्तविधान; दत्तविधि.—Deed of—(शास.) दत्तपत्र.

Adoptive,-Father—(शास.) दत्तकपिता. —Mother—(शास.) दत्तकमाता.

Adoration—(तत्त्व.) अर्चा; अर्चन; पूजन.

Adosculation—(जीव.) परबीज द्रव्यनिधान. [कलम करणे.]

Adpressed—(वन.) पूर्ण परावलंबी—पराश्रयी.

Adrenal—(वै.) अधिवृक्क; वृक्कशिर.—Gland—(जीव.) मूत्रस्थपिंडः मूत्रजननेंद्रिय कंद; अधिवृक्कग्रंथि.

Adrenaline—(जीव.) अधिवृक्करस.

Adrenotropic—(वै.) अधिवृक्कपुष्ट.

Adsorption—१ (पदा.) अंतःशोषण; उपशोषण; मीलन; चोषण.—Film. २ (रसा.) उपशोषण; अपशोषण; ओघशोषण.—(यंत्र.) सूक्ष्मस्तर.

Adularia—(भू.) चंद्रकांतमणि.

Adult—(शास.) प्रौढ; पूर्ण सज्ञान.—Franchise—(शास.) प्रौढ मताधिकार. Suffrage—(शास.) वयोनिष्ठ मताधिकार.

Adulterant—(रसा.) मिश्रक; अपमिश्रक; [हि. भेजाल].

Adulterated—(रसा.) अपमिश्रित; हीनभिश्रणदूषित.

Adulteration—१ (अर्थ.) मीलनः मिश्रण. [हि. मिलावट.] २ (रसा.) अपमिश्रण; अशुद्धीकरण.

Adulterer—(शास.) व्यभिचारी; जारकर्मी; पारदारिक.

Adulteress—(शास.) जारिणी; स्वैरिणी; व्यभिचारिणी.

Adultery—(शास.) व्यभिचारः जारकर्म; परदार.

Adust—(वै.) अत्युष्ण प्रकृति.

Advalorem—(अर्थ.) मूल्यानुसारः मूल्यानुरूप. —Duty—मूल्यानुसार कर

Advance—(अर्थ., शास.) अग्रदत्त; पूर्वदत्त (द्रव्य-मूल्य)-अग्रदान. [म. तगलमात.] —Guard—(युद्ध.) अभिमुख सेना. [म. बिर्ना]

Advanced—(वै.) १ संवृद्ध; प्रौढ. २ अत्यवस्थ.

Advancement—१ (अर्थ., शास.) पूर्वदान. २ (पदा.) संवर्धन; वर्धन.

Advantage—१ सौकर्य; सुविध्यः सुविधता. २ लाभ; गुण; उपयोग.—Mechanical—(पदा.) यांत्रिक सुविधा-लाभ.

Adventitious—असहज; प्रासंगिक; आकस्मिक; अनियमित; आगंतुक; अस्थानिक; नैमित्तिक; अस्थानोद्भूत; बाह्यमूल —Disease—(वै.) आगंतुक रोग. —Membrane—(वै.) आगन्तुक त्वचा. Root (वन.) अप्रापादिक—आगंतुक अस्थानोद्भूत मूल; उपमूल; बाह्यमूल.

Adventure, a Bill of—(अर्थ.) साहसांगिकारपत्र.

Adverb—(भाषा.) क्रियाविशेषण; विधिविशेषण.

Adversary—(शास.) प्रतिपक्षी; प्रतिस्पर्धी; शत्रु.

Adversative—(भाषा.) विरोधदर्शक; पक्षांतरबोधक.

Adverse—(शास.) विरुद्ध; प्रतिकूल; प्रतिबंधक; बाधक. —Circumstances प्रतिकूल परिस्थिति; प्रतिकूल संदर्भ. —Possession—(शास.) असंमत—बाधक आक्रमण-उपभोग. [म. बेकायदा कबजा.]

Advertise—आघोषण; आघोषणाकरण.

Advertisement—(शास.) १ विज्ञापना; घोषणा; प्रकटीकरण; प्रसिद्धीकरण. [म. जाहीरनामा]. २ प्रसिद्धिपत्र. ३ (सभा) आघोषण· आघोषणा; घोषणा; आघोष.

Advice—(अर्थ.) सूचना; सूचनापत्र; निवेदन.

Adviser—(शास.) सचिव; अमात्य; मंत्री; उपदेशक. —Legal—(शास.) शासनमंत्री.—Medical—(वै.) आरोग्यमंत्री.

Advisory—(शास.) उपदेशक; हितवादी.—Body-Council—१ (राज., शास.) मंत्रिसंस्थाः हितवादीमंडल; परामर्शदातृपरिषद्. २ (सभा) अनुशासकमंडल; समुपदेशकमंडल. Body, member of—अनुशासक; समुपदेशक.

Advocacy, power of—वादकौशल; वाग्वादनैपुण्य.

Advocate—(शास.) परार्थविवादी; परपक्षविवादी [म. वकील.]

Adynamia—(वै.) दौर्बल्य; अशक्तता.
Adynamic –(पदा. वै.) दुर्बल; अशक्त; बलहीन.
Adynamy––(वै) दुर्बलता; ग्लानि: शक्तिपात.
Adytum—(स्था) गर्भगृह: निगूहिका.
Adze––(स्था.) १ तक्षणी. [म. वासला. चौरसी. तासणी.] २ तक्षण.
Aecidia-–(वन.) पर्णकलश.
Aecidiosorus (aecidium)––(वन) वर्षारेणुपुंज
Aecidiospore– (वन.) वर्षारेणु.
Aedile—(स्था.) वास्तु अध्यक्ष; वास्तुमंत्री· मंदिराध्यक्ष
Aegilops —१ (वन.) तृणविशेष. २ (वै.) नेत्रकोणक्षत: अपांगक्षत. [म. डोळ्यांतील नासूर; रांजणवाडी.]
Aegle Marmelos—(वन.) बालबेलकाचरी; बिल्व
Aelotropic––(पदा.) विषमदिक्; चलधर्मी
Aeolipile –(पदा.) बाष्पचलित चक्र (यंत्र).
Aerate—(रसा.) वायुपूरण; वायुप्रवाहितकरण.
Aerated—(पदा.) वायुमिश्र; वातान्वित.–Water—(रसा.) वायुमिश्रित युक्त-मय पेय-जल: फेनिल पेय.
Aeration –(रसा.) वायुप्रवाहन.
Aeranchyma––(वन.) सच्छिद्रमृदुपेशिजाल.
Aerial––१ (पदा.) आकाशक: आकाशतार: शिखा. २ (वन.) पवनोपजीवी; अंतरिक्षस्थ: आमूच्छन्न: आंतरिक्ष: वायवी: वातावलंबी. ३ (स्था.) आकाशीय; वायव: नभस्थ.––Frame —(पदा) बद्ध-आवेष्टित आकाशक.—Hyphae–और्ध्वतंतुक –L–१ (पदा.) एकांगी–एकबाहु आकाशक. २ (शारा.) अंतराल रेखा-पथ.—Perceptive—(चित्र.) आकाशात्मक यथादर्शन चित्रविद्या.––Root –(वन.) पवनोपजीवी मूल; अवरोह; अंतरिक्ष-मूल.—Rope-way––(अर्थ.) आंतरिक्ष रज्जुमार्ग. —Shoot—(वन.) वायव विस्तार. –'T––(पदा.) द्विभुज आकाशक.
Aeriation––वायुप्रचार.
Aerobe, Aerobic— १ (वन.) प्राणवायुप्रिय जीव २ (वै.) वातपी जंतु.
Aerobic,-Bacteria– (जंतु) वायुजीवी सूक्ष्मजंतु.— Respiration–बाह्य श्वासोच्छ्वास; सवात श्वसन.
Aero,-Drome—(पदा.) विमानभूमि; विमानगृह.–Dynamics—(पदा.) वायुगतिशास्त्र; वायुगतिविद्या.—Engine –(पदा.) खेचर-यंत्र; विमान-गतियंत्र.–Gnosy–(पदा., स्था.) वायुगुणशास्त्र; वायुविद्या.—Graphy—(पदा.) वायुवर्णन. –Lite—(ज्यो.) उल्का.–Litho'logy-(ज्यो.) उल्काशास्त्र.—Logy—(पदा.) समीरविद्या; वायुवेद्या–शास्त्र; वातविद्या.––Mancy –वायुज्ञान भविष्यज्ञान. –Meter –(पदा.) वायुघनत्वमापक. –Metry–(पदा) वायुमापनविद्या· वायुमिति.––Naut––(पदा) वैमानिक; आकाशगामी; खेचर. —Nautics––(पदा.) विमानशास्त्र: उड्डयनविद्या–शास्त्र: विमानविद्या.––Navigation––(भ.) व्योमयात्रा.–– Phone–(पदा.) वायुध्वनिवर्धक यंत्र ––Phore—(पदा.) संपीडित वायुसंचयवाहक.– –Phyte ––(वन.) व्योमरुह: वायुजीवि वनस्पति.–– Plane—(पदा.) विमान: वियान; वायुयान· आकाशयान पवनपंखा · Sidosplite—(ज्यो.) उल्कालोह. Stat· विमान.––Statics (पदा.) वायुस्थितिशास्त्र: विमानशास्त्र. ––Station – आकाशगमन-संचार. –Taxis –(वन.) वातचलन: वातोत्तेजित चलन.– Tropism—(वन.) वातानुवर्तित्व
Aesophagus—(वै.) अन्ननलिका; गलमार्ग.
Aesthesia ––(तत्त्व.) संज्ञा; वेदना.
Aesthetic –(तत्त्व) कलोपकारक; रसलक्षी; रसिक; सौंदर्यविषयक.––Faculty (तत्त्व.) सौंदर्यबुद्धि; रसपरीक्षाशक्ति; सौंदर्य-विवेकिनी शक्ति.— Ideal–(तत्त्व.) रसलक्षिणी भावना. —Motor––(तत्त्व.) वेदनाकर्म.—Reason—(तत्त्व.) कलादृष्टि. ––Sentiment –(तत्त्व) रसैकायनिवृत्ति; सौंदर्याभिरुचि–वृत्ति
Aestheticism—(तत्त्व.) सौंदर्यविज्ञान-वाद
Aesthetics—(तत्त्व.) सुरुचिशास्त्र; सौभाग्य-लालित्यमीमांसा; सौंदर्य विज्ञान: सौंदर्यशास्त्र; रुचिशास्त्र: रसशास्त्र; कलाशास्त्र; सौंदर्यचर्चा; आनन्दमीमांसा
Aesthiops Mineral–(रसा. स्था.) कज्जली; पारदगंधकेत.
Aestho Physiology—(वै.) ज्ञानेंद्रियशास्त्र.
Aestivation––१ (प्राणि.) ग्रीष्मानपमूर्च्छा. २ (वन.) कलिकांतर्गत रचना; मुकुलपत्रविन्यास; पुष्पमुकुलरचना.
Aether––(पदा., रसा.) संवह; इंधक; तेजोवह तत्त्व; तेजोवाहक आकाश. – Vibration –(पदा.) संवहतरंग.
Aethrioscope— (पदा.) किरणविसर्जनदर्शक (यंत्र); वातावरणोष्णतास्थित्यंतरमापक (यंत्र).
Aetiology – १ (तत्त्व.) कारणविज्ञान-शास्त्र; हेतुगर्भशास्त्र; व्याधिनिदान; निदानशास्त्र. २ (वै.) रोगोत्पत्तिशास्त्र; रोगविज्ञान.
Afer—(स्था.) नैऋत्यवायु.

Affect—(तत्त्व.) ऊर्मी; अनुभूति; विकार; भावनावस्था; संस्कार.

Affected—(वै.) आकुल; ग्रस्त.

Affection—१ (तत्त्व.) (अ) स्नेह; प्रेम; प्रीति. (आ) अव्यक्त गुणधर्म; भावन; भावना; द्राव; विकार; मनोविकार; भावविक्रिया; संस्कार. २ (वै.) विकार; रोग; विकृति; व्यथा. ३ (साहित्य.) विकार; विकृति; भाव.—Sign of—(ग) विशेषणचिन्ह.

Affective—(तत्त्व.) भावनात्मक; भावनिक; भावक; सुखात्मक.

Affeer—(शास.) मूल्यनिश्चितीकरण.

Afferent—१ (तत्त्व) अंतर्वाही; ज्ञानवाही; आगामी; अंतर्गामी. २. (प्राणि.) अन्तर्गामी; अंतर्वाहक; केंद्रगामी; वार्ताहर (मज्जातंतु). ३ मज्जाभिवाहक; मज्जोपवाहक; आगामी; अन्तर्वाहिनी; अन्तर्मुखी; अन्तर्गामी; अभिगामी.—Impulse—(वै.) संदेश.—Nerves—१ (तत्त्व.) अन्तर्मुख ज्ञानतंतु. २ (वै.) मज्जाभिगामी ज्ञानतंतु; ज्ञानवाहिनी; स्पर्शनाडी.

Affiant—(शास.) प्रतिज्ञालेखक.

Affidavit—(शास.) —प्रतिज्ञापत्र-लेख; शपथपत्र लेख; क्रियापत्र; सशपथलेख.

Affiliate—(राज., शास.) १ दत्तकरण. २ संबद्धकरण. ३ पितृनिश्चितीकरण.

Affiliated—(राज.) संबद्ध; संयोजित; निर्गडित; मान्य.

Affiliating (राज., शिक्षण.) संबंधक; संयोजक; अनेकसंसर्गी.

Affinity—१ (तत्त्व.) परस्पर प्रीति; मीलन; सजातीयता. आप्त-वंश साम्यसंबंध. २ (पदा.) संबंध; योग. साम्य. सख्यभाव; सद्भाव; सद्दानुभाव; अनुभाव; स्नेह; स्नेहभाव; भाव; संयोगक्षमता; स्नेहाकर्षण; अनुराग; संलग्नता. ३ (भू.) संपर्क. ४ (रसा.) स्नेहाकर्षण; प्रीति; रसायनप्रीति; रासायनिक आकर्षण; आसक्ति. ५ (शास.) आप्तभाव; संबंध; सपिंडत्व; साम्यसंबंध; सादृश्य; रचनासाम्य.—Chemical—(रसा.) रासायनिक प्रीति.—Electing—(रसा.) संयोगप्रीति.—Residual—(रसा.) अवशिष्ट प्रीति.

Affirm—१ (तत्त्व.) अस्तिपक्षमंडण. विधान. २ (शास.) प्रतिज्ञापूर्वक कथन.

Affirmation—१ (तत्त्व.) प्रतिज्ञा; विधिवाक्य; उपन्यास; उपन्यसन; विधि; अस्तिपक्ष; विधान; भाव; भावकथन. २ (शास.) दृढकथन; प्रतिज्ञा

Affirmative—१ (ग.) धनचिन्हयुक्त. २ (तत्त्व.) भावात्मक; भावगुणी; स्वीकारसूचक. निश्चयविधायक; अस्तित्वबोधक; विधायक; सत्तावाचक; अस्तित्वदर्शक. ३ (भाषा.) विधिरूप; भावदर्शक.—Particular—(तत्त्व.) विशेषविधायक.—Proposition—(तत्त्व.) विधिवाक्य; विधिमुखनिर्देश-विधिनिर्देश; भावात्मक-अस्तिरूप-अस्तिवाची वाक्य; आस्तिवाक्य; अस्तित्ववाचक निर्देश; भाववाक्य.—Quality—(तत्त्व.) भावगुण.—Side—अस्तिपक्ष.—Universal—सामान्यविधायक.

Affix—१ (भाषा.) अनुबंध; प्रत्यय २ (शास.) संयोजन.

Affluent—(भू.) साहाय्यक प्रवाह-नदी; उपनदी; करद नदी; वाहिका.

Afflux—१ (वै.) रक्तप्रवाह. २ (स्था.) अभिवहन; आवहन; प्रवाह; प्रवाहिका

Afforestation—(अर्थ.) वनोन्नति-विज्ञान.

Affray—(शास.) प्रकट कलह; कलह; युद्ध.

Affusion—(वै.) जलसेक; जलसिंचन; प्रपात.

Aflat—(स्था.) सदभूतल; भूतलगम; भूपृष्ठसम; समभूमिपृष्ठ.

Afloat—(स्था.) तरमाण.

Afore—(नौ.) नौ अग्रभागे-पुरतः

A fortiori—(ग. तत्त्व.) सुतराम्; निश्चित; नूनं; अधिकतर.—(Affirmative)—(तत्त्व.) सुतराम्.-(Negative)—(तत्त्व.) नतराम्.

Aft—(नौ.) नौपश्चाद्भागे-पश्चात्.

After—(वै.) पश्चात्; नंतर; अनु.—Birth—गर्भवेष्टन; जरायु; पश्चाद्भव. [म. वार; नाळवार]—Damp—(रसा.) दूषित वायु.—Death—(शास.) मरणोत्तर और्ध्वदैहिक.—Effect—१ (तत्त्व.) पश्चात्परिणाम. २ (रसा.) अनुप्रभाव; पश्चात्परणाम; कालपरिणाम.—Image—(पदा.) आगंतुक प्रतिबिंब; अवशिष्टबिंब; पश्चात्प्रतिबिंब; अनुप्रतिबिंब.; आगंतुक प्रतिरूप.—Pains—(वै.) जरायुवेदना; प्रसवोत्तर वेदना. [म. जारवेणा.]—Piece—(नाट्य.) नाट्योत्तर प्रहसन.—Sensation—(तत्त्व.) अनुवेदन.—Sight—(अर्थ.) सावधिक धनपत्र. [म. मुदतीची हुंडी.]

Against—(सभा.) प्रतिकूल; विरुद्ध.

Agamist—(तत्त्व) ब्रह्मचर्यमतवादी; विवाहविरोधी.

Agamogenesis—(तत्त्व., वन.) अयोनिजनि; अपिंडजनन.

Agamous—१ (जीव.) अयोनिज; क्लीब; लिंगविहीन. २ (वन.) अपुष्प; क्षीणपुष्प.

Agar Nasi, Aggar Nasi—(वै.) उन्नतपृष्ठ.

Agaric, Agaricus—(वन) मिशीविशेष. [हि छत्री. ते. कुक्क गोडुगु.]

Agastric—(वै.) अन्नाशय पक्वाशयरहित; अजठर.

Agate—(भू, रसा.) गोमेद; गोमेदक. [अर. अकीक.]

Agathotes Chiretta—(वन.) नेपाली निंब. [म. किराईत].

Agati, Agati Grandiflora—(वन.) अगस्त्य. [म. अगस्ता; हदगा.]

Agave—(वन.) कंतुल: वनस्पतिवंशविशेष. [ते. कित्तनार.]

Age—(इति. भू.) युग; अवस्था.—of Burns—(वै) दग्धव्रणकाल.—of Consent—(शास.) संमतिवय.—of Discretion—(शास.) विवेकवय.—of Majority—(शास.) यौवनवय; व्यवहारवय.

Ageing—(पदा.) पक्वीकरण; विपाकीकरण.

Agency—(अर्थ, तत्त्व, शास.) १ प्रतिनिधित्व; साधन; करण; कर्तृत्व; कार्यभरत्व; कारकत्व; कारण. [म. अडत; गुमास्तेगिरी.] २ प्रतिनिधि-कार्यालय.

Agenda—(अर्थ., राज., सभा.) कार्यक्रम; कार्यक्रम-पत्रिका; कार्यसूचि; कार्यानुक्रम.—Paper—(सभा.) निर्देशपत्र; कार्यक्रमपत्र; क्रमणिका.

Agenesis—(वै.) वंध्यत्व; अफलता.

Agent—१ (तत्त्व.) कर्ता; साधक; प्रतिनिधि; निमित्त; कारण; कर्तृघटक; भारकघटक. २ (भाषा.) कर्ता: कर्तृपद; कारक. ३ (रसा.) कार्यकर: कर्ता: मध्यस्थ: प्रवर्तक: कार्यकारी: प्रतिकारक: कारक; क्रियाकारक. ४ (वन.) घटक. ५ (वै.) कर्ता; कारक: कारण. ६ (शास., अर्थ.) प्रतिनिधि; कार्यकर्ता: प्रतिहस्त; प्रयोजक: नियोजी; कार्यसाधक.—Active—(वै.) कर्ता.—of Disease—(वै.) रोगकारक; रोगकर्ता.—of Infection—(वै.) संसर्गकारक; अन्तर्दोषकारक.—of Production—(अर्थ) उत्पत्तिसाधक.—Passive—(वै. शास.) वश्य.

Agglomerate—१ (भू) ज्वालामुखोद्गत वस्तुराशि-पुंज; तीक्ष्णाग्र वस्तुखंडराशि. २ (वन.) पिण्डित; पुंजीकृत. ३ (स्था.) पिंडीभूत: पुंजीकृत; पिंडाकृति.

Agglomeration,—(पदा.) संहति; संचयन. २ (स्था.) पिंडीभवन; राशीभवन.

...३

Agglutinable—(वै.) संश्लेषणयोग्य.

Agglutinate—(वन.) संधिक्षम; संश्लिष्ट; संयुक्त.

Agglutination—१ (तत्त्व.) संसर्ग; संसृष्टि. २ (भाषा.) भिन्नांश संयोगीकरण पद्धति. ३ (वै.) संश्लेषण.

Agglutinative—(भाषा.) संश्लिष्टविषयक; संलग्नावस्थाविशिष्ट; समासात्मिका; संयोगात्मिका. [म. चिकटा.]

Agglutinin—(वै.) संश्लेषक पदार्थ.

Aggregate—(ज्यो) गण. २ (पदा.) सजातीय पदार्थराशि; समुदित; एकत्रित. ३ (भू) संश्लिष्टावयव. ४ (रसा.) संघ; समष्टि; समूह; राशि; समुच्चय; पुंज. ५ (वन.) समुदित; समाहृत: पुंजीभूत. ६ (स्था.) प्रस्तरखंड: शिलाखंड.

Aggregated Anthocarpus—(वन.) एकपुष्पज गांधिक.

Aggregation—(पदा.) समुदाय; समष्टिकरण; समष्टि; समष्टिभवन.

Aggression—(इति.) आक्रमण; प्रथमातिक्रम; हठप्रवेश.

Aggresiveness—१ (तत्त्व.) आक्रमकता; अनुल्लंघनीयता; अपरिहार्यता; अवारणीयता; बलप्रवेशकता; हठप्रवेशकता. २ (राज. शास.) अभियोग.

Agio—(अर्थ.) भिन्नमुद्रापरिवर्तनमूल्य. [म हि. वटाव; वर्तावळ.]

Agist—(शास.) भाटकेन गोचारण.—ment—गोचारण प्रतिज्ञापत्र.

Agitation—१ (तत्त्व) क्षोभ; प्रक्षोभ; उद्वेग; उद्वेजन. २ (राज.) विक्षोभ; प्रक्षोभण; संचलन; उत्तेजन; आंदोलन.

Agitator—(राज.) प्रक्षोभकर्ता; आंदोलक

Aglutition—(वै.) गिलनाक्षमता

Agnate—(शास.) सगोत्र; सपिंड.—from 8th to 14th Degree—समानोदक.—Related within 7 Degrees—सपिंड.

Agnoiology—(तत्त्व) अज्ञानपरीक्षा; अज्ञातवस्तुशास्त्र.

Agnostic—(तत्त्व.) अज्ञेयवादी; अज्ञातसत्ताक.

Agnosticism—(तत्त्व.) अज्ञेयवाद; अज्ञानवाद; अज्ञेयता; अज्ञेयतावाद: अज्ञाततावाद.

Agonic Line—(पदा.) अकोणरेषा; अकोणिकरेषा; शून्यदिग्पातरेषा; अकलनरेषा· अचलरेषा; स्थिररेषा; शून्यकलनरेषा; ध्रुवरेषा.

Agoraphobia—(वै.) अपावरणभीति.

Agrad—(वन.) संवर्धित वनस्पति.

Agranulocytosis—(वै.) कणकुटीक्षय.

Agraphia—(वै.) लेखनाक्षमत्व; लेखनाघात; लेखनस्तंभ; अलेखनरोग; लेखनाक्षमता.

Agrarian—१ (अर्थ.) क्षेत्रभूमिविषयक; कृषि(भूमि)विषयक; कृषकसंबद्ध. २ (वन.) वन्य.—Laws—(शास.) भूमिक्षेत्रविभजन विधि-नियम.

Agreement—१ (तत्त्व.) संमति; अनुमति; संवाद: साम्य. २ (भाषा) अन्वय; सामानाधिकरण्य. ३ (शास.) समय: नियम; प्रतिज्ञा; भाषा; समयपत्रक. -by Way of Wager—(शास.) पणेन समय: पणसमय.—for Compromise—(शास.) समाधानपत्र: आपोषनिष्पत्ति.—in Writing—(शास.) समयलेख.—with the Grain—(समाज.) आनुलोम्य.

Agrestis—(वन.) क्षेत्रवासी

Agricultural—कृषिसंबद्ध-विषयक; कृषिकर्मांतर्गत.-Bank—(अर्थ.) कृषिधनागार: कृषिधनकोश: कृषिनिधि.—Chemistry—(रसा.) कृषिरसायन -Community (अर्थ) कृषिक-कृषीवल समाज; क्षेत्रजीवी समाज.—Economics—(अर्थ.) कृषि अर्थशास्त्र.—Indebtedness—(अर्थ.) कृषि ऋणबद्धता —Land-कृष्यभूमि.-Marketing—(अर्थ.) कृषिपदार्थ विक्रय—Produce—सस्य.

Agriculture—(अर्थ. कृषि.) कृषिविद्या: कृषिकर्मविद्या; कृषिकर्म; कृषिकर्मशास्त्र.—Community—(कृषि.) कृषकसमाज. —Cooperation—(अर्थ.) कृषक सहकारिता-सहोद्योग.—Extensive—(कृषि.) विस्तृत कृषि: भूमिप्रधान कृषि.—Financing of—(अर्थ.) कृषिविषयक आर्थिक साहाय्य. —Implements of—(कृषि.) कृषि साहित्य-साधन.—Intensive—(अर्थ) प्रकर्षश्रमप्रधान कृषि; श्रमपुंजीप्रधान कृषि; धनप्रकर्ष कृषि.—Reciprocal Service in-(अर्थ.) परस्परकृषिसहकार्य.

Agriculturist—(कृषि.) कृषिक: कृषीवल: क्षेत्रजीवी: कृषिजावी.

Agrimony—(वन.) विसर्पपुष्पी. [फा. गुलकल्ली].

Agronomics—कृषिव्यवहारशास्त्र.

Agronomy—कृषिशास्त्र: शास्त्रोक्त कृषि.

Agrostology—(वन.) तृणविचार.

Aground—(नौ.) भूमिसंलग्न.

Ague—(वै.) शीतज्वर: कंपज्वर. [म. हीवताप]—Cake-(वै.) प्लीहोदर. [म. पाणथरी; कौल्ह].

Agynous—(वन.) स्त्रीकेसर रहित-हीन

Aided—(शिक्षण.) आश्रित; साहाय्यदत्त.

Aide-de-camp—१ (युद्ध.) सेनापतिसाहाय्यक. २ (राज.) परिधिस्थ; राजअंगरक्षक.

Ailanthus Excelsa—(वन) महानिंब; अर्ण: अरल. [म. मरुक.]

Aileron—(पदा.) विमानलघुपक्ष.

Aim—१ लक्ष्य: उद्देश; धारणा; अभिसंधान. २ (तत्त्व) प्रयोजन; साध्य; ध्येय.

Air—१ (पदा. रसा. भू.) वायु; वात. २ (वै.) वायुकोटर. ३ (संगीत) राग; स्वर; ताल.—and Light—वायुप्रकाश.—Balloon—(पदा.) वातगोल; वातयान; विमान.—Bath—(रसा.) वायु उष्मक; वायुस्नान; वातस्नान.—Bed—वायुशय्या.—Bladder—(वै.) वायुकोश.—Bone—(वै.) वातास्थि.—Breather—वायुश्वासक; प्राणल—Breathing—(प्राणि.) वातश्वासी—Brick—(स्था.) वायुप्रवेशक (लोह) इष्टिका; वायुद्वारिका; लोहजालिका. —Canal—वायुमार्ग. —Cavity—(वन.) वातकोष्ट; वातकोटर.—Cell—(वै.) वात विवरछिद्र; वायुकोष; वायुगोल. —Chamber—(पदा.) वायुकोष्ट; वातस्थान. —Complemental—(वै.) फुप्फुसपूर्णकारी वायु; संपूरक वायु. —Compressor—(पदा.) वायुसंपीडक; वायुप्रेषक; वायुसंपीडनयंत्र; वायुसंकोचन यंत्र. —Conditioned—(पदा.) वातानुकूल; वायुरथापित.—Conditioning—(पदा.) समशीतोष्णीकरण; स्थिरमानरक्षण, नियंत्रित वातस्थिति; वात- वायु नियंत्रण; वायुस्थापन.—Core (पदा) वायुगर्भ.—Core-transformer—(पदा.) वायुगर्भपरिणामक.—Craft (पदा) १ विमानशिल्प; विमानव्यवसाय. २ विमान.—Current—(पदा.) वायुप्रवाह.—Defence—(युद्ध.) आकाशयानाभिघातसंरक्षण.—Drain—(स्था.) वायुनिष्कासिका.—Engine—(यंत्र) वायुचलित यंत्र; वातयंत्र. —Filter—(वै.) वायुशोधनयंत्र. —Flues—(स्था.) वायुप्रवेशिका: वायुपथ [म. साणे]—Force-(युद्ध.) वायुसेना; आकाशसेना.—Furnace—वायुचुल्ली.—Gap-(पदा.) वायुच्छेद.—Gas—तापक वायु; दीपवायु.—Gun—(पदा.) वातनलिका. [म. हवाई बंदूक]—Hole (स्था.) गवाक्ष.—Hunger—(वै.) वायुबुभुक्षा.—Impure—(वै.) अशुद्धवायु. —iness—(स्था.)—वायुवाहकता: वायुविपुलता.—Injection—(यंत्र.) वायुफूत्कार —less—१ (वै.) वायु रहित-विहीन.

२ (स्था.) वायुरोधक; वायुबद्ध; वातबद्ध.—less Injection—(यंत्र.) अवायुफूत्कार.—Lock—वायुपेटिका.—Meter—१ (पदा.) पवनदर्शक. २ (रसा.) वायुवेगमापक.—Oven—(रसा.) वायुऊष्मक; वायुचुल्ली.—Passage—(वै.) फुप्फुसवायुनलिका; वायुमार्ग; श्वासमार्ग.—Plant—(वन.) आकाशवेलि. Pocket—(पदा.) दुःस्थितिकारक वायु; वियानप्रतिकूल वायु.—Pore—(वन.) वायुरंध्र; वातरंध्र.—Pressure—(पदा.) वायुपीडन.—Pump—(पदा.) वाताकर्षक यंत्र; वातपांडक यंत्र; वातनिष्कासक यंत्र; वायुचोषक; वाय्वाकर्षक यंत्र; वायुपूरक यंत्र; वातरेचक यंत्र.—Residual—(वै.) शिष्टवायु; अवशिष्टवायु.—Resistance—(पदा.) वातप्रतिबंध; वायुरोध.—Routes—(भू.) आकाशपथ; विमानपथ.—Sac(k)—(प्राणि., वै.) वायुकोश.—Shaft—(स्था.) वायुमार्ग; वायुप्रवाहक.—Ship—(पदा.) वातनौका; वायुनौका; विमान, खपोत.—Sinus—(वै.) वातप्रणाली.—Space—(यंत्र. वन.) वातावकाश; वायुव्यवकोश; वातायन; वातस्थान.—Supplemental—(वै.) अधिस्यज्यवायु; परिशिष्टवायु.—Thermometer—(पदा.) वायु उष्ण-उष्ममापक.—Tidal—(वै.) प्रवाही वायु.—Tight—(पदा. रसा.) वातारोध्य; वातावेध्य; वातागम्य; वायुरोधक; निर्वात; वायुप्रतिबंधक; वाय्वागम्य; वायुरोधी.—Tubes—(वै.) श्वासनलिका.—Valve—(यंत्र.) वायुद्वार.—Vessel—(पदा.) वायुपात्र; वायुनलिका.—Vitiated (वै.) दूषित वायु.—Volcano—वायुस्फोटक.—Way—(वै.) वातमार्ग; वायुमार्ग.

Aisle—(स्था.) देवालयमंडप (पार्श्व) भाग; मंडपपार्श्व.

Akinesis—(वै.) निश्चलता.

Ala—१ (जीव.) पक्षधर्मी इंद्रिय; पक्ष. २ (वन.) पत्र, पतत्र; पक्ष. ३ (वै.) पक्ष; दल; प्रसृतभाग.—Cinerea—(वै.) श्यामत्रिकोण.—Lobulae Centralis—(वै.) मध्यशकल दल.—Magna—(वै.) महत्पक्ष.—Parva—(वै.) लघुपक्ष.

Alabaster—(पदा.) अलाबास्टर; चंद्रकांतशिला; श्वेतपाषाण.

Alae Nasi—(वै.) नासापुट; नासिकादल.

Alalia—(वै.) वाचाहीनता; मूकत्व.

Alangium Lamarckii—(वन.) अकोल; अंकोट; अंकुल [म. अंकोली].

Alanine—(रसा. वै.) रेशमिन; अमीनोप्रतैलिकाम्ल.

Alar—(वै.) कक्षस्थ.—Cartilage—(वै.) पुट आस्थिक.—Ligament—(वै.) सम अक्षपृष्ठमस्तकबंध.—Tubercle—(वै.) अपर पृष्ठमस्तकपर्व.

Alaris,-Major—(वै.) गुरुनासापुटास्थिक.—Minor—लघुनासापुटास्थिक.

Alastrim—(वै.) सौम्य मसूरिका; [म. सौम्य देवी.]

Alba—(वै.) मध्य धवल.—Dolens—(वै.) श्वेतजंघारोग.

Albinism—(जीव. वन.) त्वग्वर्णहीनता; वर्णाभाव; रंगहीनत्व.

Albino—१ (वन.) वर्णहीन. २ (वै.) श्वेतत्वरोग.

Albireo—(ज्यो.) हंसराशिगत नक्षत्रविशेष.

Albite—(भू.) श्वेतसोमकांत; श्वेतचंद्रकांत.

Albizzia Lebbek—(वन.) शिरीष. [म. शिरस]

Albugo—(वै.) नेत्रपुष्प; नेत्ररोगविशेष.

Album—चित्रपोथी; चित्रसंग्रह.

Albumen, Albumin—१ (प्राणि.) अंडकल्क. २ (रसा.) श्वेतकल्क अंडश्वेत; पांडुर अण्डासित. ३ (वन.) श्वेतकल्क; औजसद्रव्य; बीजसार; बीजसंवर्धक; बीजजीवन; सस्य; पुष्क; अंतर्कल्क; अन्नमयकोश. ४ (वै.) पांडुर; औजस द्रव्य; रक्तघटक; श्वेतकल्क; शुभ्रामिन; शुभ्रग्रथिन; श्वेतधातु.—Water—(वै.) श्वेतकल्कक्षारजल.

Albuminate—(रसा.) श्वेतकल्कक्षार; अण्डसितेत.

Albuminoid (रसा.) १ श्वेतकल्ककल्प; औजस द्रव्य; अण्डसितोद. २ श्वेतकल्कसदृश.

Albuminous—१ (वन.) सपुष्क; कल्कित; अन्नमयकोशयुक्त; श्वेतकल्कयुक्त. २ (वै.) श्वेतकल्कमय; कल्कवेष्टित; अंकुरच्छदनायुत,

Albuminuria—(वै.) लालामेह; श्वेतकमेह; श्वेतकल्कमेह; शुभ्रामिनमूत्र; मज्जामेह; ओजोमेह; मूत्रपिंडविकार. २ जलोदरविकार. [म. नालगूद.]

Alburnum—(वन.) श्वेतकाष्ठ; मध्यत्वक्; अंतर्साल; नवकाष्ठ; सांद्रकाष्ठ; रसवहकाष्ठ; असारकाष्ठ; रसकाष्ठ; शुभ्रकाष्ठ.

Alchemist—(रसा.) रससिद्ध, सिद्ध; रसज्ञपुरुष.

Alchemy—(रसा.) रससिद्धि; धातुपरिवर्तनविद्या. [म. किमया.]

Alchiba—(ज्यो.) ध्वाक्षराशिगत कनिष्ठिकादर्शक तारा; हस्तनक्षत्रांतर्गत ताराविशेष.

Alcogel—(रसा.) [अल्कसरेम]

Alcohol—(पदा., रसा.) आसव; मद्यार्क; मद्यसत्त्व; मद्यसार; कोहल; सुरा; अल्कल.—Absolute—निर्जल मद्यार्क; शुद्ध मद्यार्क; मद्यविशुद्ध.—Acid—अल्कल अम्ल.—dehydrated—अनूदकोहल.—Meter—मद्यार्कमापक; अल्कल-

मापक; मद्यसारमापक —Metry—मद्यार्कमिति: मद्यार्कमापनशास्त्र.—Thermometer—कोहलउष्णमानमापक.

Alcoholate—(रसा.) मद्येत.

Alcoholic—(रसा.) मद्यिक.—Drink—मद्य.

Alcoholisation—(रसा) मद्यसारसंयोजन.

Alcoholism—मदात्यय.

Alcoholysis—(रसा.) मद्यार्कविच्छेदन.

Alcor—(ज्यो.) अरुन्धती तारा.

Alcosol—(रसा.) अल्कल द्रव.

Alcove—(स्था) तोरणिका.

Alcyone—(ज्यो.) अंबा तारा; कृत्तिका.

Aldebaran, Aldebarron } (ज्यो.) रोहिणी तारा; रोहिणी योगतारा.

Aldehyde—(रसा. वै.) प्रायोज्जिद; प्रायोज्जिल; प्रायोत्तिरुज्जल; मद्यानार्द्र; अनूदक.—Acid—(रसा.) प्रायोज्जिल अम्ल.—Alcohol—(रसा.) प्रायोज्जिल अल्कल.—Ammonia-(रसा.) प्रायोज्जिल अम्न; मद्यानार्द्र अमोनिया.

Alderamin—(ज्यो.) वृषपर्वाराशिगत तारा.

Alderman—(इति. शास.) नगराध्यक्ष.

Aldnel—(रसा.) ऊर्ध्वपातनपात्र.

Aldol—(रसा,) मद्यानोल.

Aldoses—(रसा. वै.) आल्डजा वर्ग.

Aldoxime—(रसा) मद्यानोषिम.

Ale—(रसा.) मद्यविशेष; यवसुरा.

Aleatory— १ (अर्थ.) दैवाधीन; दैवायत्त. २ (शास.) आकस्मिक प्राप्त.

Alec—(नौ.) प्रतिवात.

Alembic—(रसा.) आसुतिपात्र: शुंडायंत्र; बकयंत्र.

Alertness—(तत्त्व) जागरूकता; सावधानता: दक्षता: संनद्धावस्था.

Aleurites Triloba – (वन.) अक्षोट. [म. रान अक्रोड]

Aleuron (e)—(वन.) गोधूम -औजस अणु: प्रोत.

Alexandrian Sena—(वन.) मार्कंडिका. [म. भुईतरवड].

Alexia—(वै.) वाचनाक्षमकारी रोग.

Alexipharmic—(वै.) विषघ्न: विषहारक; विषापह.

Alexiteric, Alexiterical } —(वै.) विषहारी: विषघ्न.

Alfa Rays—(पदा.) अ किरण.

Alga, Algæ—(वन.) नीलिका: शैवाल; जलशैवाल. [म. पाणकेस].

Algebra—(ग.) बीजगणित: अव्यक्तगणित; अक्षरगणित.

Algebraic, Algebraical } —(ग.) बीजगणितविषयक: वर्णगत: बैजिक: बैज्य: बीज; राशिगत —Curve—बीजीय वक्र; बीजवक्र.—Equation — बीजसमीकरण: बीजदर्शन. —Expression — बैजिक वाक्य.—Factor — वर्णगुणक. —Function —बैजफल. -Geometry—बीजभूमिति. —Notation — बीजगणितलेखनपद्धति. — Product —भावित.—Quantity—अव्यक्तसंख्या: बीजसंख्या.—Sum—बैजिक योग. बीजयोग.—Term—बीजपद.

Algedonic (तत्त्व.) सुखात्मक सुखात्म: सुखासुखात्मक.—Tone—(तत्त्व.) सुखमूल्य सुखबल; सुखांश; सुखासुखांश.

Algeiba—(ज्यो.) मघाराशिगत पंचमतारा.

Algenib—(ज्यो.) उत्तरा भाद्रपदा राशिगत द्वितीय तारा.

Algid cholera—(वै.) महामारी.

Algoid—(वन.) शैवालसदृश.

Algol—(ज्यो.) ययातिराशिगत तारा.

Algology—(वन.) शैवालशास्त्र.

Algor—(वै.) आकस्मिक शैत्यविकार.

Algores—(ज्यो.) ध्रुवाक्षराशिगत तर्जनी तारा: हस्तनक्षत्रगत तारा.

Alhagi Maurorum—(वन.) उष्ट्रभक्षिका; गिरिकर्णिका; दुर्लभा: यवासा. [म. कांटेधमासा, यवासा, जवासा, तांबडा धमासा]

Alhena—(ज्यो.) आर्द्रा नक्षत्र.

Alibi—(शास.) १ अन्यत्रोपस्थिति. २ अन्यत्रोपस्थितिकारणात् निर्दोषिता.

Alien – (राज.) परदेशस्थ: परकीय: विदेशी; अन्यदेशी.

Aliens Act—(राज.) विदेश्यविधि; विदेशीयविषयक विधि.

Alienable Land—(अर्थ.) हस्तान्तरयोग्य भूमि; विक्रेय—परहस्तदेय भूमि.

Alienated Land—(अर्थ.) अर्पित भूमि: पुरस्कृत भूमि.

Alienation— १ (तत्त्व. वै.) चित्तविक्षेप; चित्तभ्रंश. २ (राज.) विदेशीकरण; पृथक्करण. ३ (शास) परहस्तगतता; सत्तानिवृत्ति: स्वत्वार्पण: हस्तांतर.—of Land Act—(अर्थ.) भूमिहस्तान्तर विधिनियम.

Alienee—(शास.) विक्रीतग्रहीता: स्वत्वग्रहीता,

Alienor—(शास.) विक्रेता; स्वाधीनकर्ता. [म. तबदीलवाला.]

Align—(स्था.) सीमारेखन: मर्यादा आलेखन.

Alignment—१ (पदा.) संयोजन. [म. जुळणी.] २ (यंत्र.) एकपंक्तिरचना. ३ (स्था.) सीमारेखा: पथरेखा: सीमानिर्णय; पंक्तिरचना.

Aliment, Alimony —(शास.) १ अन्नवस्त्र. २ विभक्तदारोपजीवक धन. [म. जितरोटी.]

Alimentary—(वै.) भोजनमूलक.—Canal—(वै.) अन्नमार्ग: महास्रोत; पौष्टिकनाली: अन्नवाहिका. —System—(वै.) पचनविभाग; पोषण संस्थान.

Alimentiveness—(मस्तकांग.) आहारसुखदर्शकस्थान; आहारेच्छास्थान.

Alineation, Allineation —(ज्यो.) एकरेषास्थित

Alioth—(ज्यो.) अंगिरस: अंगिरा.

Aliped—(प्राणि.) पादपक्षविशिष्ट; पादपक्षप्राणी.

Aliphatic—(रसा.) तैलसावर्ण्य; वसीय; मद्यमाजिक. —Compounds—(रसा.) वसीय यौगिक.—Series—(रसा.) वसीय श्रेणी; मद्यमाजिक श्रेणी.

Aliquant—(ग.) सशेषभाजक.

Aliquot—(ग.) अशेषभाजक.—Part—(ग.) एकांश.

Alizarin—१ (रसा.) रक्तरंगविशेष; मंजिष्ठिन. २ (वै.) मंजिष्ठांतर्गत रक्तद्रव्य.

Alkahest—(रसा.) सर्वद्रावक.

Alkaid—(ज्यो.) मरीचि.

Alkali—(रसा.) क्षार; अम्लघ्न अम्लप्रतियोगी. अल्क. [म. कन्याब; खार.]—Caustic—(रसा.) तीक्ष्ण क्षार—Fixed—(रसा.) स्थिरक्षार.—Halides—(रसा.) क्षारलवणवर्ग.—Metal—(रसा.) क्षारधातु.—Metry—(रसा.) क्षारमिति. क्षारमापनशास्त्र.—Mild—(रसा.) मृदुक्षार.—Reserve—(वै.) क्षार-संचय; क्षारनिधि.—Vegetable—(रसा.) उद्भिज क्षार.—Volatile—(रसा.) बाष्पशील क्षार: चपलक्षार.

Alkaline—(रसा.) क्षार: क्षारीय: क्षारधर्मा: क्षारगुणी; अम्लप्रतियोगी: अनाम्ल. अल्क; अल्कधर्मी—Battery—क्षारमाला. [अल्कविजेरी]—Earths—(पदा. रसा.) पार्थिवक्षार; क्षारमृत्तिका; क्षारीय मृत्तिका.—Fermentation—(रसा.) क्षारीय संधान.—Metal—(रसा.)—मृत्क्षारधातु.—Properties—(वै.) क्षारविशिष्ट धर्म.

Alkalinity—(रसा.) क्षारीयता; क्षारत्व.

Alkaloid—(रसा.) उपक्षार; क्षारकल्प: क्षारोद; क्षारात्मक: अनुक्षार.

Alkaloidal—(रसा.) क्षारोदीय.

Alkes—(ज्यो.) चषकराशिगत तारा.

Alkyl—(रसा.) उत्कर्ब: उत्कर्बिल.—Amine—मद्यील—आमीन.—Aniline—मद्यील नीलिन.—Radical—मद्यील मूल.—Urea—उत्कर्ब मौत्र

Alkylated—(रसा.) उत्कर्बिलित

Alkylene—(रसा.) मद्यीलीन.

All, Embracing—(वै.) सर्वसमावेशक.—Engrossing—(तत्त्व.) सर्वग्राही.—Pervading—(तत्त्व.) सर्वव्यापक विभु.—Powerful सर्वकल्प.—Rights Reserved—(अर्थ.) सर्वाधिकार सुरक्षित.—Subduing (तत्त्व.) सर्वकल्प

Allantois—(वै.) नाल: गर्भावरणत्वचा गर्भनाडी.

Allantoid—(वन.) गोलदंडाकृति.

Allegation—(शास.) न्यायासनसन्मुखकृत निश्चितकथन.

Alleged—(वै.) समारोपित.

Allegiance—१ (इति. राज.) राजसेवाधर्म: प्रजाधर्म; राजनिष्ठा. २ (तत्त्व.) भक्तिबंध: स्नेहनिबंधन.—Oath of—राजनिष्ठादर्शक शपथ.

Allegory—(साहित्य.) दृष्टांत: रूपक. अन्योक्ति: रूपकाति शयोक्ति: अप्रस्तुतप्रशंसा: दृष्टांतरूपक: रूपकग्रंथि: महारूपक रूपकमयदृष्टान्त: रूपकमाला: कपटमय दृष्टान्त.

Allegorical—(साहित्य.) दृष्टान्तरूप: अन्योक्तिरूप.

Allelomorphic—(वन.) वैकल्पिक: भिन्न; विरुद्ध.

Allergic—(वै.) अपरौजमूलक; अपरौजस्वी.

Allergy—(वै.) वश्यता: अपरौज.

Alliance—(अर्थ.) संधि; संबंध: मेलन: सख्य.—Triple—(इति.) त्रिकूटसंधि: त्रिवर्गसंधि.

Allies—(राज.) मित्रराष्ट्र: मित्रसंघ. [म. दोस्त राष्ट्रें.]

Alligation—(ग.) मिश्रण: विमिश्र प्रक्रिया: मिश्रगणित; सुवर्णगणित: मिश्रनियम.

Alliteration—(साहित्य) प्रास अनुप्रास.

Allium, Cepa—(वन.) पलाण्डु. [म. कांदा]—.Sativum—(वन.) लशून. [म. लसूण]

Allocarpy—(वन.) परपिंडफल.

Allocation—(अर्थ.) विभाजन.

Allodial—(शास.) स्वसत्ताकः स्वस्वामिकः पूर्णसत्तात्मक.
Allodium—(शास.) स्वसत्ताक क्षेत्र, संपत्ति इ
Allogamy—(वन.) स्वसेकरोधीः परवशगर्भधारणा परपिंड-संयोगः संकर.
Allomerism—(रसा. भू.) अविकृतरूप रासायनिक संयोग.
Allomerous—(रसा.) अविकृतरूप संयोगात्मक
Allonge—(अर्थ.) सहचलनपत्र.
Allopath—(वै.) विरोधी चिकित्सावादी.
Allopathy—(वै.) विषमचिकित्सा प्रतिचिकित्सा व्याधि-विपरीत चिकित्साः विरोधी चिकित्साः विषमात्यचिकित्सा.
Allophylian—(भाषा.) आर्येतर.
Allotment—(अर्थ.) भागविभाजन अंशः भाग. -Letter of—(अर्थ.) भागविभाजनपत्र.
Allotromorphic -(रसा.) अनेकरूपी
Allotropic—(रसा.) विविध -बहु-अनेक रूप- विविध- अनेक-बहुरूपी: रूपभेदः गंधकीय बहुरूपिक. -Form- (रसा.) रूपांतर.—Modification—(रसा.) रूपभेदः रूपांतर.
Allotropism, Allotropy—(रसा.) बहुरूपताः अनेक-रूपताः बहुरूपत्वः अनेकरूपत्वः नानारूपता- विविधरूपताः रूपांतरता.—Dynamic—(रसा.) गत्यात्मक रूपांतरता. —Enantiomorphic—(रसा.) विपरीत रूपांतरता. —Monotropic—(रसा.) एकवर्तक रूपांतरता.
Allowance—(राज.) १ पुरस्कार. २ वेतनः वृत्ति. ३ भृति. [म. भत्ता]—Daily—दैनिक वेतन [म. रोजी शिधा]. —for Food—भरणवृत्ति. — Monthly — मासिक वेतन. [म. वरमहा.]
Alloxan—(रसा.) अलकाष्टन.
Alloy—१ (अर्थ.) उपधातु. २ (रसा.) संकरधातुः मिश्रधातुः धातुमिश्रणः हीनधातु.—Steel—(यंत्र.) मिश्रलोह.
Alloyage—मिश्रधातुः हीनधातु.
Alluvial—(भू.) पुलिनमयः पालालिक.[म. पुळणाचा मळईचा] —Bank—पुलिन.—Deposit—(भू.) पंकलीढशेष. —Land—पुलिनभूमिः पुलिनप्रदेश.—Soil—(अर्थ.) पुलिनस्थलः पुलिन- पुलिनमयभूमि.
Alluvium—(भू.) पंककर्वटः पलल. [म. पुळण.]
Allyl—(रसा.) लशिल.—Acetic acid—(रसा.) लशिल दार्वम्ल.—Alcohol—(रसा.) लशिल अल्कल.—Amione—(रसा.) लशिल अमिन.
Allylene—(रसा.) लशिलिन.
Almach—(ज्यो) देवयानिराशिगत तारा.
Alma Mater—(शिक्षण.) विद्यास्थानः सावित्रीमाता; विश्व-विद्यालयः विद्यापीठ.
Almanac (k)—(ज्यो.) पंचांग; पत्रिका.
Almond—वाताम. [म बदाम]—Oil—(रसा) वातामतैल.
Almonds—(वै.) वातामसदृश ग्रंथी
Alniam—(ज्यो.) मृगराशिगत नवम तारा.
Aloe Vera १ (वन.) घृतकुमारी कुमारी. [म. कोरफड, काळाबोळ].
Aloes, Abyssinica (वन.) कुमारी; घृतकुमारी.—Perfoliata—(वन.) तर्णा. [म कोरफड जाती].- Wood—(वन) अगरु.
Alopecia, Alopecy } —(वै.) इंद्रलुप्तः केशनाश; केशऱ्हास
Alpestris—(वन) वृक्षमर्यादा अधोभागवनस्पति.
Alpha -अ वर्ण.—Particles—(पदा.) केंद्रीयकण; केंद्रस्थ कण; गर्भस्थकण. घनकिरण; अ-किरण.-Rays—घनकिरण अ किरण.
Alphabetical—वर्णानुक्रमगत. [म. अकारविल्हेवार]
Alphard—(ज्यो.) अलगर्दराशिगत तारा.
Alphecca—(ज्यो.) उत्तरमुकुट राशिगत तारा.
Alpheratz—(ज्यो.) उत्तराभाद्रपदा राशिगत प्रथम तारा.
Alphirk—(ज्यो.) वृषपर्वाराशिगत तारा.
Alpine—(वन.) वृक्षमर्यादोर्ध्वभाग वनस्पति.
Alpine climate—(भू.) उत्तुंगप्रदेशवर्ती वातप्रकृति.
Alpinia Galanga—(वन.) कुलंजन; गंधमूलिका; चंडहासा चोरक; चोरपुष्पी. [म. कुलिंजन]
Alshain—(ज्यो.) गरुडराशिगत (श्रवणनक्षत्रांतर्गत) तारा.
Alstonic Scholaris—(वन.) सप्तच्छद; सप्तपर्ण. [म. सातवीण]
Altair—(ज्यो.) गरुडराशितगत (श्रवणांतर्गत) द्वितीय तारा.
Altas—(वै.) शिरोधरा, वलया.
Altazimuth—(ज्यो.) उन्नतिदिगंशमापक (यंत्र); दृग्यंत्र.
Alteration—१ (तत्त्व.) परिवर्तन. २ (वै.) क्रांति.
Alterations—(स्था.) रूपांतर; रूपभेद.
Alterative—(वै.) भेदक; विभिन्नक; रूपांतरक.
Altered Appetite—(वै.) दोहद. [म. डोहाळे]
Alternando—१ (ग.) एकांतरनिष्पत्तिप्रमाण; एकांतरक्रिया २ (पदा.) एकांतर प्रक्रिया.
Alternants—(ग.) विपर्यय प्रतिपक्ष.

Alternate—१ (ग.) एकांतर. २ (जीव) एकांतरित. ३ (पदा. तत्त्व) व्युत्क्रम; एकांतर; विपर्यायक: विपर्यायविशिष्ट; वैकल्पिक; एकांतरात्मक· विकल्पात्मक; पर्यायरूप. ४ (वन.) परस्परानुगामी; अन्योन्यानुवर्ती: पृष्ठानुपृष्ठगामी. अंतरित. एकांतर; पर्यायी; एकान्तरित· पर्यायक्रम.--Angle--(ग.) व्युत्क्रम कोण: युग्मकोण; एकांतर कोण.—Arc—(ग.) एकांतर चाप.—Current—(पदा.) विपर्यात्मक प्रवाह.—Generation--(जीव.) एकांतरित वंशश्रेणि: पिता (माता) महमदृश वंशज. --Segment of a Circle—(ग.) एकांतरवृत्तखंड:

Alternately- विपर्यायी: अन्योन्यानुगमनपूर्वक·पृष्ठानुपृष्ठपूर्वक; एकांतरक्रमश:.

Alternating -(पदा.) परिवर्ति. पर्यायक; विकल्पक --Current—(पदा.) लहरीरूप; वर्तितप्रवाह; लहरीप्रवाह; विपर्यामी· यातायातिक प्रवाह; प्रत्यावर्तक धारा परिवर्तिप्रवाह; आवर्तधारा. [ए. सी.]

Alternation -१ (तत्त्व.) विकल्पन पर्यायण. २ (पदा.) अयन; अध्ययण; परस्परानुगमन: यातायात; परस्परानुवर्तन. ३ (वन.) क्रम. --Law—(पदा.) आंतरलोपीनियम. --of Generations—(वन.) जनुःक्रम; प्रसर्वविपर्यय; अवस्थाभेद.

Alternative- १ (अर्थ) वैकल्पिक: विकल्प. २ (तत्त्व.) विकल्प: पर्याय· पक्ष: कल्पविधान; पक्षविधान ३ (पदा. जीव.) अन्यपक्ष; पर्याय; वैकल्पिक. विकल्प—Affirmation of an--(तत्त्व.) विकल्पविधि उपन्यास -Demand —(अर्थ.) वैकल्पिक पृच्छा —Denial of an--(तत्त्व.) विकल्प निषेध-निरास.—Exclusive- (तत्त्व.) परस्परव्यावर्तक कल्पविधान.--Exhaustive -(तत्त्व) सर्वव्यापक कल्पविधान.-- Factor—(जीव.) प्रतिस्पर्धी घटक.--Method--प्रकारान्तर पद्धति --Proof —(ग.) विकल्पप्रमाण.—Standard—(अर्थ.) वैकल्पिक चलनपद्धति.

Alternator-- (पदा.) विपर्यायक: प्रत्यावर्तक.

Altimeter--(पदा.) उच्चता दर्शक-मापक: उच्चत्व· उच्चतामापक.

Altingia Excelsa—(वन.) शिलारस· सिल्हक.

Altitude--(ज्यो. स्था.) उन्नति: उन्नतांश: लंबोन्नति: वेध: उच्छ्राय; उच्चता; उच्चत्व; उभ्यत्व.—of a Place--(ज्यो.) उच्चता.--of a Star--(ज्यो.) शर: उन्नति.—of Zenith Instrument--(ज्यो.) खस्वस्तिक यंत्रोन्नतांश.—Parallel of--(ज्यो.) उन्नतांश समानांतर.

Altizimuth--(ज्यो.) उच्चतावृत्त: उभ्यतावृत्त.

Alto-(पदा.) उच्च.- Cumulus--(पदा) विरल राशि. [म मळभां]--Stratus -(पदा.) विरलास्तरी.

Altruism (तत्त्व.) परार्थभाव· परार्थवृत्ति· परार्थनिरता· परार्थवाद. परार्थिता: लोकोपकारवाद: लोककल्याणवाद: परमार्थवाद. परहितसाधन; सर्वभाव; परोपकारवृत्ति: शुद्ध परार्थ: परार्थ· स्वसुखानिरभिलाष; परहितवाद.

Altruistic—(तत्त्व.) स्वपरभावरूप: परहितपर.

Alum- (रसा.) स्फटिका; स्फट. [म. तुरटी, फटकी, फटकरी] - Stone (रसा.) खनिज स्फटिका.

Alumina--१ (रसा.) आदम· मृत्तिकाविशेष· स्फटभस्म. २ (स्था.) स्फटमृत्तिका.

Aluminate -(रसा.) स्फाटित.

Aluminite- -(रसा) स्फटायित

Aluminium -(रसा.) आदम स्फट. तुवरीक· स्फटिकाय. --Bronze (रसा.) स्फटकास्य.--Gold--(स्था.) स्फटसुवर्ण.--Mercury Couple--(रसा.) स्फटपारद युग्म. Silicate--(स्था.) स्फट सिकितेत - Sulphas - -(रसा.) स्फटिका. [म तुरटी]

Alveola--(वन.) पृष्ठगत कोटर.

Alveolar -(वै.) दन्तदन्त कोटरविशिष्ट; गर्तविशिष्ट आलवालीय.-Arch (वै.) दंतखाततोरण. Canal--(वै.) खातप्रवहण. -Process--दंतखातप्रसर.

Alveoli -(वै.) वातायन वायुकोटर.

Alveolus--१ (प्राणि.) लघु खात रंध्र-कोटर. २ (वै.) खात· कोटर; उदूखल. वायुकोष· आलवाल --Pulmonary--(वै.) वायुकोष

Alveus--(वै.) धवलचूर्ण पत्र.

Alwaid--(ज्यो.) कालीय राशिगत तारा स्पर्शमणि तारा.

Alyssum--(वन.) शिलावनस्पतिवर्ग

A. M.--(ज्यो.) पूर्वाह्न: मध्याह्नपूर्व

Amain--(नौ.) आकस्मिक पातन.

Amacratic, Amasthenic } —(पदा.) नाभिपाचक

Amalgam--(पदा. रसा.) पारदमिश्रण: पारदमिश्र धातु पारदपिष्टी; पारदसंकर: सपारद: पारदमिश्र· पारदमेल.--Electric--विद्युत्पादक पारदमिश्रण.

Amalgamate—(रसा.) पारदरंजितकरण; पारदमिश्रितीकरण

Amalgamation–१ (अर्थ) एकीकरण: संमिश्रण. २ (रसा.) पारदरंजन: पारदयोग· पारद मिश्रण–मेलन· पारदीकरण: रंजन.

Amanuensis---(भाषा.) लेखक.

Amarantaceae---(वन.) अपामार्गादिवर्ग नटेगोत्र:(बंगाली)· [म. अघाडादिवर्ग: राजगिरावर्ग].

Amaranth—(वन.) कुरंटक. [म. कोरांटी].

Amaranthus,—Polygamus---(वन.) तण्डूलीय [म. तांदुळजा] · Polygonoides—(वन) कुणक्षर. [म. कुंजीर; रानचाकवत]---Tricolor---(वन.) मारिष. [म. माठ, पोकळा.]

Amarthritis—(वै.) सर्वसंधिवात. बहुसंधिवात.

Amarus—(वन.) कटु.

Amaryllidaceae (वन.) नागदमनवर्ग नागदन्तकुल मुषलीवर्ग. [म नागदवणा]

Amateur—(साहित्य.) व्यासंगी: ज्ञानकांतुकी: रसिक पुरुष; कलाप्रेमी: कलाप्रिय. [म शौकिन· शोकप्रेरित.]—Actors —(नाट्य.) स्वयंनट.

Amativeness -- (मस्तलिंग.) शृंगारस्थान

Amaurosis-- -(वै.) अंधत्व· दर्शनतंतुरोग.

Ambassador —(राज.) राजदूत: राजप्रेषित पुरुष राज प्रतिनिधि. [म दरबार वकील]

Amber---(पदा. भू.) अंबर. तृणमणि तृणस्फटिक [म. केरवामणि]

Ambidexter---(शास.) द्विपक्षपाती.

Ambidextrous - १ (तत्त्व.) उभयसाची. २ (वै.) सव्यसाची.

Ambiguity—१ (अर्थ.) संशय. २ (तत्त्व.) संदिग्धार्थता: संदिग्धता; व्यर्थता: व्यर्थत्व.

Ambiguous- - १ (अर्थ.) संशयात्मक २ (ग.) व्यर्थक: संशयात्मक. ३ (पदा) संदिग्ध अनेकार्थी· संशयार्थी: अस्पष्ट. ---Case---१ संदिग्ध प्रकार: संशयात्मक स्थिति· द्विरुत्तर; द्विधा स्थिति. २ (ग.) द्वि:स्थ त्रिकोण.

Ambition—(तत्त्व) जिगीषा; महत्त्वाकांक्षा: प्रभविषा.

Ambivalence—(तत्त्व.) विरुद्धोर्मिमयता: द्विर्भाव· उभयभावशीलता; विरुद्धभावशीलत्ता.

Ambiversion—(तत्त्व.) उभयलक्षण: समलक्षण.

Amblotic—(वै.) गर्भपातकर.

Amblygon—(ग.) विशालकोणाकृति.

Amblyopia—(वै.) १ तिमिर; हीनदृष्टि; दृष्टिदौर्बल्य; अस्पष्ट दृष्टि; अंधत्व: मंद दृष्टि. २ स्पर्शज्ञानमांद्य· स्पर्शमंदत्व

Ambrosia---अमृत; सुधा.

Ambulance—(वै. युद्ध) चररुग्णालय: रुग्णवाहक.

Ambulatory—१ (वै.) चलनक्षम. २ (शास.) अविचाल्य; अनिश्चित.

Ambuscade, Ambush } —(युद्ध.) सेनागोपन: अभ्यवस्कंदन.

Ambustion—(वै.) अग्निदग्धता.

Amenable to suggestions---(तत्त्व.) सूचनानुवर्ति.

Amend---(सभा.) विशोधन· शोधनीकरण: शोधन.

Amended---(सभा.) विशोधित.

Amendment-- १. (शास.) उपसूचना. संशोधन· शुद्धि. २. (सभा.) शोधना

Amends---(शास.) क्षतिपूरण.

Amenorrhoea—(वै.) नष्टार्तव: रजस्तंभन· अरजस्कता.

Ament—(वन.) कूर्चक; मंजरी.

Amentaceous, Amentiferous—(वन) कूर्चकधारी.

Amentia---(वै.) बुद्धिभ्रंश: अभावोन्माद.

Amentum --(वन.) अनियमित मंजरी; उभयकेसरापुष्पमंजरी; बिडालतूमी.

Amethyst—(भू. रसा) राजावर्त स्फटिक; मतिशमणि; नीलमणि. गोमेद. [म. याकूत, जामिया]

Amide, Amido---(रसा.) अमिद: अमोद; अमिदिन; अमोदिन. – Acids ---(रसा.) अमिद अम्ल ---Group ---(रसा.) अमिद संघ

Amine—(रसा.) अमिन. See Amide.

Amino· -(रसा.) अमोदित: अमोदिन.—Acetic Acid ---(रसा.) अमीनो सिरकिकाम्ल.—Acid ---(रसा.) अमिनो अम्ल.—Benzene—(रसा.) अमिनो बेंझीन; अमिनो बानजाविन.—Phenetol—(रसा.) अमिनो दिव्यितोल. Propionic Acid- -(रसा) अमिनो अग्निक अम्ल. —Succinamide—(रसा.) अमिनो राळेमिद.

Ammania Vesicatoria---(वन.) कुरण्डिका

Ammanoria Vesicata---(वन.) हिजुल. [म. जलकण्हेर, समुद्रफल]

Ammeter- –(पदा.) ओघमापक: विद्युत प्रवाहमापक: आंपेअर मापक-दर्शक.

Ammite---(भू.) वालुमिश्रित प्रस्तरविशेष.

Ammonia—(रसा.) अम्न; आमोद; मूत्रवायु; मूत्रगंधवायु: आम(वायुरूप): उमाननीय: नरसारीय.—Derivatives—अम्नजन्य.

Ammonical—(रसा.) अम्नमय.

Ammonite—(प्राणि.) शृंगसदृश खनिज कवच.

Ammonium—(रसा.) आमोदीय; आमिक.—Base—(रसा.) अम्न भस्म अल्क.—Carbamate—अम्नकर्बमेत: आमोनियमकर्बमेत.—Carbonate—आमकर्ज्जलिक अम्नकर्बोन.—Chloride—आमिक हरित: आमोदीयहरक [म.नवसागर.] Cynate—(रसा.)अम्ननिलेत अम्नस्यामेत. - Hydroxide आमिक उर्जक. Murians (रसा.) नरसार. [म. नवसागर.] Sulphate—आमिकगंधक. —Sulphocynate—(रसा.) अम्नगंधनिलेत.

Ammunition—(अर्थ., युद्ध.) युद्धोपकरण युद्धसाहित्य.

Amnesia—(वै.) स्मृतिभ्रंश; विस्मृतित्व; स्मरणक्षीणता स्मृतिविकृति शब्दविस्मृति.

Amnion— १ (जीव) बीजांडकोश; गर्भोदककोश· गर्भसंरक्षककोश; गर्भोदकावरण; जरायु. २ (वै.) गर्भोदकत्वचा: उल्ब; गर्भवेष्टन; गर्भाडकवच.

Amnios—(वन.) गर्भाशय जलद्रव्य; बीजपिंडस्थान.

Amniotic,-Cavity- (वै.) जरायुकुहर —Fluid—(वै.) उल्बोदक.

Amœba—(प्राणि.) एकपेशिमय जंतु: चल· चलशाला; आदिजीववर्ग: जीवाणु.

Amœbic—(वै.) चलजन्य.

Amœbina—(प्राणि.) आदिजीव बृहत् वर्ग.

Amœboid—(वन , वै.) चलसम; चलशालासम; अनियमित; आदिजीवसदृश.

Amomum,-Elettarum —(वन.) एला. [म. वेलदोडा.] —Subulatum—(वन) स्थूलैला. [म. थोर वेलदोडा.]

Amorphophallus Campanulatus —(वन.) सुरण.

Amorphous—१ (भाषा.) असंहित २ (पदा. रसा.) अस्फटिक; निराकृति: अस्फुट; निराकार; प्रतिस्फटिक; आकृतिहीन; अमणिभ· अनियताकार; अनियताकृति· आकारविरहित; विलक्षण.

Amortization—(अर्थ.) ऋणपरिशोध.

Amortize—(शास.) ऋणनिवारण-करण: ऋणनिराकरण.

Amount—(अर्थ., ग.) मान; प्रमाण; समुच्चय: परिमाण; मिश्रधन: संख्या; राशि —of Matter— (पदा.) द्रव्य.

Amove—(शास.) स्थानांतरीकरण; दूरीकरण; दूरापनयन.

Ampelideæ—(वन.) द्राक्षादिवर्ग.

Ampere—(पदा. स्था.) ओघ; विद्युत्प्रवाहशक्तिप्रमाण; आंपरिमाप; विद्युद्गतिमान; प्रवाहमान.-Balance—(पदा.) प्रवाहमापक तुला.—Hour —(पदा.) ओघ घटिका-घंटा. [ओघतास.]-Hourmeter—ओघघटिकामापक.—('s) Law—आंपारसिद्धांत.—Meter—ओघमापक; आंपारमापक; प्रवाहमापक.—Turns—ओघ वलय-वलन-वेष्टन-पाक.

Amphi-arthrodial—(वै.) सामुद्रसंधी.

Amphiarthrosis—(वै) मिश्रास्थिसंधि; मिश्रास्थिसंधिस्थान; चेष्टावंतसंधि.

Amphibia—(प्राणि.) भूजलचर प्राणी; उभयवासी प्राणी; जलस्थलवासी प्राणी; पृष्ठवंशीय प्राणिवर्ग: उभयचरवर्ग.

Amphibious—(प्राणि.) उभयचर जलस्थलचर; द्विचर; स्थलजलसंचारी.

Amphibole—(भ.) प्रस्तरविशेष.

Amphiboly, Amphibology—(तत्त्व.) रचनासंदिग्धता. See Ambiguity.

Amphicarpic—(वन.) भिन्नफलयुक्त.

Amphicœlus—(प्राणि.) द्विखात.

Amphigastria—(वन.) वल्कसमपर्णानि.

Amphimixis—(जीव.) उभयमिश्रण पिंडमीलन.

Amphipod—(प्राणि.) कर्कजातीय प्राणी.

Amphisarea—(वन) काष्ठमय कवचाच्छादित फल; कपित्थ. [बेलफळ, कवठ, गोरखचिंच. इ.]

Amphisbæna—(प्राणि.) द्विमुखाहि. [म. मांडूळ.]

Amphitheatre (नाट्य.) अर्धवलयाकार रंगशाला; महानाटकशाला.

Amphitropal—(वन.) अर्धव्यस्त; तिर्यक् (गर्भपिंड).

Amphitropous —(वन.) अर्धवक्र; तिर्यक.

Amphitype—(रसा.) उभयमुखी.

Amphoteric—(रसा.) उभयगुणी; उभयधर्मी; द्वयरूपी.

Amplectant—(वन) वेष्टक.—Tendrils —(वन.) लताप्रतान; लतातंतु.

Amplexicaul —(वन.) परिवेष्टक; कांडवेष्ट; समाश्लेषी; पूर्णाश्लेषी: स्कंधालिंगी,—Semi—(वन.) अर्धकांडवेष्ट.

Ampliative—(तत्त्व.) उपबृंहक; विस्तृत; वाक्यविस्तारक.

Amplify—(पदा.) परिवर्धितकरण: विस्तारीकरण.

Amplification--१ (तत्त्व., पदा.) वर्धन; विवर्धन; पोषण; वृद्धि; विस्तार: परिवर्धन: बहुलीकरण. २ (भाषा.) विस्तार.—H. F.--(पदा.) उच्चकंपवर्धन; बहुकंपवर्धन· सूक्ष्मकंपवर्धन.—L. F.--(पदा.) नीचकंपवर्धन· स्थूल-कंपवर्धन.

Amplifier--(पदा.) वर्धक; विपुलक; पोषक; नाद-ध्वनि-वर्धक; परिवर्धक.

Amplifying,-Factor--(पदा) परिवर्धन गुणक.—Valve—(पदा.) वर्धक कणदीप; एकमार्गी वर्धक दीप.

Amplitude—१ (अर्थ.) दोलनविस्तार. २ (ज्यो.) अग्रा; दिगंश: अग्रांश. ३. (पदा.) शर; परिधि: मात्रा; तरंग: कंपमात्रा· विस्तार: कंपविस्तार; मर्यादा; आंदोलन-विस्तार: उन्मेष: त्रिज्या; आयाम; परम प्रसर.--Magnetic —(पदा.) चुंबकीय अग्रा; चुंबकविस्तार.

Ampule—(वै.) चंबुकी; चंबुका.

Ampulla—१ (वन.) कुंभिकाकार पत्र. २ (वै.) विस्तार; वलयविस्तार; अंबुधि.

Amputation— १ (वन.) कर्तन; छेदन. २ (वै) अंगच्छेदन; अंगच्छेद: अवयवच्छेद: शाखाच्छेदन: च्छेदन; अंगविच्छेदन.

Amusement—(तत्त्व.) हर्षभाव: उल्हासभाव; विनोदभाव. —Tax—(अर्थ.) आमोदप्रमोद कर: रंजन कर.

Amygdabid—(स्था.) वाताम फलाकृति.

Amygdalin—(रसा) वातामक: बादामिन.

Amygdaloidal—१ वातामाकार. २ (भू.) वातामाकार बीजखचित प्रस्तर.

Amygdalus Communis—(वन.) वाताम. [म. बदाम.]

Amyl—(रसा.) पंचिल; केलिल; मूलकद्रव्यविशेष —Alcohol—(रसा.) केलिलमद्य.

Amylase—(वै.) पेष्ट भंजक-भेदक.

Amylene—(रसा.) केलिलीन.

Amyloid—१ (वन.) पिष्टल पदार्थ: पिष्टसदृश. २ (वै.) शरीरघटक पिष्टल द्रव्य.

Amyris Pentaphylla—(वन.) गुग्गुळवृक्ष.

Anabas—(प्राणि.) मत्स्यवर्गविशेष.

Anableps—(प्राणि.) मत्स्यविशेष.

Anabolic—(वै.)—चयात्मक.

Anabolism—(जी.) संश्लेषण: उपचिति; निर्माणजीवन-क्रिया; चयक्रिया: प्रतिलोमक्रिया; विघटनात्मक क्रिया; चय; अन्नसंमेलन; अन्नसमीकरण; परमाणुभवनक्रिया: विधायक-क्रिया; विशेषक्रिया.

Anacardiaceæ—(वन.) आम्रगोत्र; आम्रकुल; आम्रकावर्ग.

Anacardium—(वन) आम्रकफलवर्ग.—Occidentale —(वन.) भव्य; काजूतक. [म. काजू.]

Anacatharsis—(वै.) वमन.

Anacathartic--(वै.) वामक.

Anachronism—(इति.) कालविपर्यय; कालक्रम विपर्यास-व्यत्यास; कालविसंवाद; कालव्युत्क्रम; कालदोष: कालविरोध: कालविपर्यास; इतिहासविरोध; अनैतिहासिकतादोष.

Anaclastics—(पदा.) रश्मिशास्त्र.

Anaconda—(प्राणि.) जलसर्पविशेष.

Anæmia—(वै.) रक्तक्षय: पांडुरोग; रक्ताल्पता: क्षीणरक्त: रक्तहीनता: विलोहितता.—Pernicious—(वै.) घातक विलोहितता.

Anærobes—(वै.) वातभी जंतु.

Anærobic-(जीव.) अनूर्वोपजीवि; अवायुजीवि: अप्राणजीवि. —Bacteria—(जीव.) अवायुर्जावी सूक्ष्मजंतु Respiration—अंत:श्वासोच्छ्वास; अवातश्वासक्रिया.

Anæsthesia—(वै.) संमोहन: वेदनाक्षमता; सुप्ति; स्पर्श-शून्यत्व; स्पर्शवेदनाक्षमता; संवेदनाभाव: संवेदनाशक्ति: संवेदनाक्षमता; निस्संवेदनत्व; निस्संज्ञत्व; निस्संवेदना.—General--(वै.) सार्वत्रिक निस्संज्ञत्व; संमोहिनी.

Anæsthetic—(वै.) ज्ञानशक्तिहारक: अवेदक: निस्संवेदक; संवेदनाप्रतिबंधक; ज्ञानप्रतिबंधक.—Internal—(रसा.)-अभ्यंतरचेतनानाशक.—Local—(रसा.) स्थानीय चेतना-नाशक.

Anaesthetist—(वै.) संमोहनप्रदाता.

Anaesthetized—(वै.) संमोहित: बधिर. [म. बेशुद्ध.]

Anagrammatism—(भाषा.) अक्षरव्यत्यास; व्यत्यास.

Anal—(वै.) गुद· गुदद्वारीय.—Canal—(वै.) गुदमार्ग.-Column—(वै.) गुदस्तंभ.—Fissure, Fistula—(वै.) भगंदर. Orifice—(वै) गुदद्वार.—Region —(वै.)—गुदभाग; अधरगुद. —Sphincter—(वै.) गुदत्रिवली: गुदवली.

Analectric—(पदा.) अवेशुत.

Analeptic—(वै.)—पुष्टिकर: पौष्टिक: पु...

Analgesia—(वै.) दु:खवेदनाक्षमता: दु:खविस्मृति: संमोहन. —Local—(वै.) स्थानिक वेदना बधिरता-संमोहन.

Analgesia, Analgetic } —(वै.) वेदनाहारक; वेदनाशामक; निर्वेदनक.

Analogical—(तत्त्व.) सादृश्यात्मक; सादृश्यसंपन्न.—School—(तत्त्व.) सारूप्य पंथ.

Analogism—(तत्त्व.) सादृश्यवाद.

Analogous—१ (अर्थ.) समधर्मी. २ (तत्त्व.) समफलक; अनुधर्मक; सम; समान; साम्ययुक्त. ३ (रसा.) अनुधार्मिक. ४ (वन.) समवृत्ति; सादृश्य, सदृशरूप; तुल्य.

Analogy—१ (ग.) समवृत्तिता; प्रमाणसादृश्य; साजात्य. २ (तत्त्व.) उपमान; उपमिति; तुलना; उपमानानुमान; साम्यानुमान; सादृश्य; आंतर्य; अनुधर्मता; समानता; साम्य. ३ (पदा.) सादृश्य; अनुधर्मता. ४ (प्राणि.) क्रियासादृश्य.—False — (तत्त्व.) सांम्याभास; साधर्म्याभास; गुणसाम्याभास; मिथ्यासाम्यानुमान; छद्मसाम्यानुमान.

Analyse—(पदा.) विश्लेषणकरण, विकलन; पृथक्करण; विकरण.

Analyses—१ (पदा.) ध्रुवन विश्लेषक; विश्लेषक. २ (रसा.) रसायनपरीक्षक; पृथक्कृतिकर्ता; मुलतत्त्वशोधक; विभाजनकार.

Analysis—१ (ग.) पृथक्करण; पृथक्करणपद्धति; विश्लेषण. २ (तत्त्व.) मूलप्रकृतिसंशोधन; विकरण; वियोजन; विकलन; विश्लेषण; विभजन; व्यवच्छेद; विशदीकरण; अवयवविचार; वैयधिकरण्य. ३ (पदा., रसा.) विच्छेदन; परिच्छेद; पृथक्करण; संशोधन; पृथग्भवन; विश्लेषण; अन्यलय; छालन; विभजन; विघटन. ४ (भाषा.) वाक्यपदच्छेद; वाक्यमीमांसा.—Electro Chemical—(रसा.) वैद्युत् रासायनिक विश्लेषण.—Gravimetric—(रसा.) तौलविश्लेषण; तौलिक विश्लेषण.—Harmonic—(पदा.) संवादित विश्लेषण-पृथक्करण.—Organic—(रसा.) सेंद्रिय विश्लेषण. Physical—(रसा.) भौतिक विश्लेषण.—Proximate—(रसा.)—आदिपृथक्करण; उपविश्लेषण.—Qualitative—(पदा.रसा.)—ईदृत्ताकरण; गुणात्मक विश्लेषण; गुण-जातिविश्लेषण; आगिकविश्लेषण.-Quantitative—(पदा. रसा.) परिणाम-पृथक्करण; परिणामविश्लेषण; मात्रिकविश्लेषण.—Ultimate-अंतिम पृथक्करण-विश्लेषण; सजीव-ऐंद्रिक विश्लेषण.-Volumetric—(रसा.) आयतनविश्लेषण.

Analyst—विश्लेषक. see Analyser.

Analytic—(पदा.) भेदप्रवण. see Analytical.

Analytical—१ (पदा. रसा) वैश्लेषिक; पृथक्करणात्मक; मूलतत्त्वसंशोधक; विभाजक; व्यवच्छेदक. २ (भाषा.) व्याकृत; व्यस्त; प्रत्ययलुप्ता; विभागात्मिका.—Chemistry—(रसा.) वैश्लेषिक रसायन.—Function—(ग.) बैजिक फल.—Geometry—(ग.) बीजभूमिति; बैज्य भूमिति; संगतिकरण; बीजयामिति; पृथक्करणात्मक रेखागणित.—Geometry of Three Dimensions-(ग.) त्रिस्थितिक ज्यामिति.—Geometry of Two Dimensions—(ग.) द्विस्थितिक ज्यामिति.—Judgment—(तत्त्व.) विकल्पनिर्देश.—Proposition—(तत्त्व.) शब्द-निर्देश.—Psychology—(तत्त्व.) मनोघटकशास्त्र; विश्लेषक मानसशास्त्र; आत्मनिरीक्षक मानसशास्त्र.—Treatment—(अर्थ.) वैश्लेषणिक रीति.

Analytics—(तत्त्व.) पृथक्करणविद्या; मूलतत्त्वशोधनविद्या.

Anamness—(वै.) पूर्ववृत्त; पूर्वचरित्र.

Anamnesis—(तत्त्व.) स्मरण; स्मृति.

Anamorphosis—१ (जीव.) यथाक्रम वृद्धि. २ (पदा.) विकृतछाया. ३ (वन.) अस्वाभाविक वृद्धि.

Anandrous (वन.) परागकेसरहीन; पुंकेसरहीन.

Anantherous—(वन.) अपरागकोश; परागकोशरहित.

Ananthous—(वन.) अपुष्प; पुष्परहित.

Anaphase—१ (वन.) अन्यदशा; उत्तरावस्था. २ (वै.) रंजकतत्त्वभाजन.

Anaphrodisiac—(वै.) पुंस्त्वघ्न पदार्थ; षंढत्वोत्पादक पदार्थ.

Anaphylaxis—(वै.) अरक्षितत्व; अरक्षितता; निरक्षता; त्राणविपर्यय; निष्पाल्यता; निगुप्ति.

Anaplasia—(वै.) परा-पश्चाद् भूति.

Anaplasty—(वै.) व्रणरोपकशस्त्रक्रिया.

Anaplerosis—(वै.) व्रणरोपण.

Anaplerotic—(वै.) व्रणरोपक.

Anarchism—(अर्थ. राज. तत्त्व.) अराजकतावाद; अराजकवाद; स्वैरवाद; अराज्यवाद; शासनाभाववाद.

Anarchist—(राज.) अराजक; स्वैरवादी.

Anarchy—(तत्त्व.राज.) निर्नायकी; शासनसंहार; शासनाभाव अराजकता; अराजक.

Anarthria—(वै.) वाचाभंग.

Anarthrous—१ (प्राणि.) विसंधि; असंधि; संधिविरहित २ (भाषा.) अनुपद; उपपदविरहित.

Anasarca—(वै.) जलोदरविशेष; शोथ; जलनिदानशोथ जलत्वक्.

Anastaltic –(वै.) रक्तस्तंभक.
Anastigmatic--(पदा.) वैषम्यहीन; आविषमदृक.
Anastigmatism--(पदा.) दृष्टिवक्रता.
Anastomatica--(वै.) समागता.
Anastomosis—१ (वन.) तंतुसंयोग; वाहिनांसंमेलन; समायोग. २ (वै.) संयोजन; वाहिनांसंधि: अन्यमुखता.
Anastomotic--(वै.) संयोगी; संयोजक.
Anatocismus--(अर्थ.) चक्रवृद्धि. [चक्रवाढ व्याज].
Anatomy—(वै.) आकृतिविज्ञान; रचना; शारीर; शारीरक, शरीरविच्छेदन: शारीरशास्त्र; शारीरस्थान; शरीरविद्या; शरीररचना; शरीररचना शास्त्र-विज्ञान; रचनाशारीर.—Gross –(वै.) स्थूलरचनाशारीर.—Microscopic—(वै.) सूक्ष्मरचनाशारीर.--Morbid — (वै.) विकृतशारीर· रचनाविकृति.—Surface—(वै.) प्रस्तरशारीर.
Anatomical—शरीरविच्छेदनविषयक: शरीरच्छेदनविद्याविषयक.--Museum—शारीरपदार्थसंग्रहालय. — Neck —(वै.) कंठ.
Anatomist—विच्छेदक.
Anatropal--(वन.) व्यतिक्रांत; अधोमुख; व्यस्त.
Anatropous—(वन.) अधोमुख.
Ancestral--(समाज.) पौर्वज; कौलिक; पैतृक; आनुवंशिक; वंशिक.—Property—पैतृकसंपत्ति.
Anchor—(नौ.) नौबंधनकील; लांगल. [म. नांगर.]-Escapement—(पदा.) लांगलबंधन.—Ice—(भू.) भूमिस्थ हिम; तलस्थ हिम.
Anchorage—(अर्थ.) नौस्थानशुल्क.
Anchusa Tinctorium--(वन.) स्वर्णक्षीरी. [म. रतनजोत.]
Anchylosis—(वै.) संधिस्तंभ.
Ancipital—(वन.) द्विधारावती.
Ancipitous—(वन.) द्विधारी.
Ancon—१ (वै.) कूर्पर. २ (स्था.) धीर: आधार.
Anconaeus—(वै.) त्रिकोणप्रवर्तक; करोत्तानक स्नायु.
Ancylostoma—(प्राणि.) वर्तुलकृमिविशेष.
Andante—(संगीत.) मंदताल; विलंबित ताल.
Andesine, Andesite—(भू.) ' अंडीज ' गिरिसिकित.
Andrœcium—(वन.) पुंस्तबक; पुंगुच्छ; पुंकोश; पुंकेसरस्थान; नरेंद्रियसमुदाय: नरमंडल; पुंकेसरमंडल; केसरमंडल-संघ; पुंकेसर; पुरुषेंद्रिय: पुल्लिंगचक्र: इंद्रियानिक; किंजल्कौक.
Andro-gynae—(वै.) पुरुषवत् स्त्री; नारीवंड.
Andro-gyni—(वै.) स्त्रीवत् पुरुष: नरषंढ.
Androgynal, Androgynous—१ (थिऑ.) उभयलिंगी. २ (वन.) उभयलिंगक; द्विलिंगी.
Androgyniphore—(वन.) उभयकोशधारी.
Andromedae—(ज्यो.) देवयानी; उत्तराभाद्रपदा.
Androphore—(वन.) पुंकेसरधारी नलिका; नरकेसरस्तंभनाल; केसराधार.
Andropogon,-Murtini-(वन.) भूस्तृण.—Muricatus—(वन.) भूस्तृण; उशीर.—Nardus—(वन.) कुश. [म. वाळा: दर्भ.]—Saccharratus—(वन.) इक्षु; दर्भ. [म. ऊंस.]—Scandeus –(वन.) मंथानक. [म. मारवेल, मुरंगवत].—Schœnanthus—(वन.) कटतृण; गंधतृण; कतृण. [म. रोहिस गवत, रासे घास, गवती चहा.]—Squarrosus—(वन.) उखर्वल; उखल. भूरिपत्र. [म. घोंडेसर गवत.]
Androspore—(वन.) नरेणु; नरपिंड प्रसव जनक रेणु.
Androus—(वन.) पुंकेसरोत्पादक.
Anelectric—(पदा.) विद्युद्ग्राहक.
Anelectrode—(पदा.) विद्युत्घटमालाधनध्रुव.
Anemia, Anemic--see Anaemia. Anaemic.
Anemo,—graph—biograph—cinemograph, (पदा.) पवनलेखन.—Meter—(पदा. रसा.) पवनदर्शक; पवनमापक; पवनवेगमापक; वायुवेगमापक.—Meter Cup —(पदा.) पवनमापक पात्र.—Meter Fan—(पदा.) पवनमापक वीजन.—Meter Pressure Plate—(पदा.) पवनमापक प्रेरणफलक.—Meter Pressure Tube—(पदा.) पवनमापक प्रेरणनलिका.—Metry—(पदा.) पवनवेगमिति; वायुवेगमिति.—philous—(वन.) वायुपरागी; वातप्रिय.—phily—(वन.) वायुपरागण; वायुपरागसिंचन.—Scope—(पदा.) पवनसूचक.
Anenterous—(प्राणि.) अंत्ररहित; अनंत्र.
Aneroid—(पदा.) अनार्द्र; अप्रवाही; निर्द्रव; द्रवहीन.—Barometer—निर्द्रव-अप्रवाही भारमापक.
Anethum,-Graveolens—(वन.) शतपुष्पा. [म. बाळंतशोपा.]—Sowa—(वन.) मिश्रेया. [म. शोपा]
Aneurism—(वै.) धमनिज ग्रंथि; धमनिशोथ; शिरार्बुद; धमनीविनत: रोहिणीसिराजग्रंथि.—Varix—शिराधमनिसंयोजक ग्रंथि.

Anfractuose, Anfractuosus —(वन.) वक्र; व्याकृत; परिवृत; संलग्न.

Angelica—(वन.) हरित् चंपकमूल.

Angel Light—(स्था.) वातायनदीप.

Anger—(तत्त्व) क्रोधभाव; रागभाव; कोप; संताप.

Angienchyma--(वन.) वाहिनीमय तंतु.

Angina--(वै.) १ असह्य वेदना. २ कंठदाह, गलदाह.—Pectoris--हृदयशूल; उरःशूल; हृत्शोद.—False—(वै.) हृत्शोदाभास.—Tonsillaris—गलग्रंथिवेदना.

Angio,-graphy,-logy-(वै.) धमनीवर्णन; स्रोतोविवेचन; सिरावर्णविभक्ति; रुधिर-संस्था.—lencitis—(वै.) रसवाहिनीदाह.—sperm--(वन.) सकोशबीज; आवृतबीज; योनिज; अनग्नबीज; गूढबीज; गुप्तजीवी; प्रच्छन्नबीजवर्ग; वेष्टितबीजधारी; आच्छादित.—spermous--(वन.) परिवेष्टितबीजमय; छन्नबीज; आवृत्तबीज.

Angle—(ग.) कोण; कोन; अग्र; प्रमाण.—Acute—लघुकोण; न्यूनकोण.—Adjacent--उपकोण; आंतरकोण.--Alternate—व्युत्क्रमकोण; युग्मकोण.—at the Base — तलस्थकोण. — at the Centre—मध्यकोण; केंद्रकोण; नाभिकोण.—at the Circumference—परिघकोण; पालिकोण—Circular—आरकोण.—Complementary — कोटिकोण. — Concave--नतोदरकोण. — Conical — सूच्याकारकोण. — Contiguous—समीपकोन.--Convex—(ग.) उन्नतोदरकोण.—Corresponding—अनुकोण; अनुरूपकोण.—Critical—अवधिकोण; सीमकोण; अवरोधककोण; क्रांतिकोण; संकटकोण.—Dihedral—द्वितलकोण. Dip नमनकोण.—Eccentric—उत्केंद्रकोण; विलक्षणकोण.—Exterior--बहिःकोण; बहिष्कोण.—External--बहिष्कोण; बाह्यकोण.—Filtration—(वै.) निगलनकोण.—Horary--नतकालकोण. — Included —अंतर्गतकोण.--Interior—अंतःकोण. — Internal — अंतःकोण. Intrinsic—स्पर्शकोण; अंतर्गतकोण. — Iridial—(वै.) काचपटलकोण.—Iridocorneal—(वै.) वर्णपटलकौणिकायकोण. — Mastoid—(वै.) स्तनाकारकोण.—Oblique—विषमकोण. —Obtuse — विशालकोण; अधिककोण; गुरुकोण.—of Advance—वृद्धिकोण.—of Commutation—(ज्यो.) स्थानीयान्तरकोण.—of Contact—स्पर्शकोण.—of Convergence—(चित्र.) एकेंद्राभिसरण कोण--of Corresponding—संयुक्तकोण; अनुरूपकोण.—of Cut off—मर्यादाकोण.—of Declination—चलनकोण; कलनकोण; विचलनकोण.—of Depression—अधःकोण; अवनतांशकोण.—of Deviation—अपगमकोण, विचलनकोण; च्युतिकोण; विसरणकोण.—of Deviation (minimum) —(लघिष्ठ) विसरणकोण.—of Dip—निमज्जनकोण; कलकोन; नमनकोण.—of Diffraction—अववर्णनकोण.— of Divergence—अपसारणकोण. — of Elevation—उन्नतांशकोण.—of Emergence--विसर्जनकोण; निर्गमकोण.—of epoch—आरब्धकोण.—of Friction—घर्षणकोण; आधारकोण.--of Incidence—आगमकोण, पतनकोण; मूलकिरणकोण; पतनाश कोण; आगतकोण; आपतनकोण; आपातकोण.--of Inclination—कोणिक अवनति.--of Lag—पश्चांशकोण, अनुसरकोण.—of Lead—अग्रांशकोण अग्रसरकोण.--of Mandible—(वै.) हनुकोण.--of (the) mouth—(वै.) शूकिणी; मुखकोण.—of Polarisation—समवर्तकोण. — of Reflection — परावर्तनकोण; वलनकोण; परागतकोण; परागमकोण; प्रतिफलनकोण.--of Refraction—वक्रकोण; वक्रीभवनकोण; परिगमकोण; परिवर्तनकोण; वर्तनकोण; वलनकोण; प्रतिसरणकोण.—of Repose—आगमकोण; आधारकोण; स्थैर्यकोण.—of Screw—(यंत्र.) व्यावर्तनकालकोण. — of Shear—कृन्तनकोण. — of Subtended — संमुखकोण.—of Vision—(ज्यो.) दर्शनकोण; दृष्टिकोण.—Obtuse—अधिककोण.—Opposite — अभिमुखकोण, संमुखकोण.—Plane—क्षेत्रकोण; समतलकोण; सरलकोण.--Pubic—(वै.) भगकोण.--Rectilineal-सरलरेषाकोण. — Reflex—विपरीतकोण. — Right—मूलकोण; समकोण; काटकोण.—Solid—घनकोण.—Sphenoid—(वै.) जतूककोण. — Spherical—चापीयकोण.—Sternal—(वै.) वक्षोस्थिकोण.—Subtended—संमुखकोण. —Supplementary — पूरककोण; संपूरककोण.—Vertical—शीर्षकोण; शिरस्थकोण; ऊर्ध्वकोण; उन्नतांशकोण.--Vertically Opposite—सम्मुखकोण; अभिकोण; शिरोविरुद्धकोण.—Virtual—आभासकोण.

Angle Iron—(यंत्र.) समकोणाकृति आयस (शलाका-पट्टिका).

Anglophobia—(राज.) आंग्लद्वेष.

Angular—१ (ग.पदा.) कौणिक; सकोण; अंशात्मक; कोणात्मक; कोणीय. २ (वै.) कोण.-Acceleration-कोणिक त्वरण.-Advance—(ग.) कोणीय पुष्टि.-Distance-अंशात्मक-कोणात्मक अंतर; कोणिक दूरत्व; कोणांतर.— Divergence—कोणिक अपसारण.—Momentum—१ (ग.) कोणीय तति; कोणीय संस्कार.—२ (पदा.) भ्रमणजन्य प्रेरणान्तर-परिबल; भ्रमणवेग; परिवृत्ति; कोणिक भरवेग.—Motion—वर्तुलगति; कोणीय गति; वक्रगति; कोणिक गति.—Points—कोणबिंदु.-Rotation—कोणीय घूर्णन.—Section—(ग.) कोणीय छेद.—Velocity—कोणिक वेग; वक्रगति; कोणीय वेग; वक्रगतिवेग; परिवेग.

Angstrom—(पदा.) कोट्यांश मिलिमिटर.

Angularity—सकोणता; कोणविशिष्टता.

Angulated—कोणप्रचुर.

Anharmonic—१ (ग.) अहरात्मक. २ (पदा.) अगायन (निष्पत्ति); अताल (निष्पत्ति); दोलनानुसारी; प्रतियोगी.

Anhydræmia—(वै.) न्यूनरक्तजलत्व; रक्तजलन्यूनता; रक्तनिर्जलता.

Anhydride—(रसा.) अनुज्जिद; निर्जल; निरुद; निर्जलज; निरुदक; अनार्द्र.

Anhydrite—(रसा.) अनार्द्रांथित.

Anhydrous—१ (रसा.) जलहीन; निर्जल; विजल; अजल; अनार्द्र; निरुदक. २ (वै.) संयुक्तजलविरहित.

Anicut—(स्था.) बंधारक.

Anifebrin—(रसा.) ज्वरविनाशिन्.

Anil—(वन.) नीला; नीलिका; नीली.

Aniline—(रसा.) नीलीन; नीलिम; नीलाजन्य.

Animal—१ प्राणी; जीव; जंतु; पशु. २ प्राणिज.—Behaviour—पशुवर्तन.—Cell—(जीव.) प्राण्यकल; जीवघटक; जान्तविक (सेल).—Charcoal—(रसा.) अस्थिकोकिल; जान्तव कोकिल; प्राणिज अंगार.—Creation—जीवसृष्टि.—Domestic—(भू.) गृहपशु; पालितजन्तु.—Electricity—प्राणिज विद्युत्.—Economy—शारीरव्यवस्था.—Heat—प्राणिज उष्णता.—Kingdom—प्राणिकोटी; जीवकोटी; प्राणिवर्ग.—Life—प्राणिसृष्टि.—Matter—प्राणिज अंश; प्राण्यंश; प्राणिज पदार्थ.—Magnetic fluid—(तत्त्व.) प्राणाकर्षण द्रव्य.—Magnetism—(तत्त्व.) प्राणविनिमय; प्राणाकर्षण; सत्त्वविनिमय; शक्तिन्यास; प्राणाकर्षशक्ति.-Man—(थिऑ.) तिर्यङ् मनुष्य.— Mechanics— इंद्रियगतिस्थितिशास्त्र.—Oil—प्राणिज तैल.—Psychology—(तत्त्व.) पशुप्राणि-मानसशास्त्र.—Rational—सुबुद्ध प्राणी.—Soul—(तत्त्व.) कामरूप; मनोमयकोश; अशुद्धमनस्.-Tendencies—पश्वाचार.

Animalcule—(जीव.) प्राणिल; क्षुद्रजंतु; कीट; कीटाणु; जीवाणु.

Anima Mundi—(तत्त्व.) विश्वात्मा.

Animation—(जीव.) १ ओजस्. २ (तत्त्व.) उत्तेजन; प्रोत्साहन; चेतन.

Animism—(तत्त्व.) वन्यधर्म; दैवतवाद; सर्वात्मवाद; मूलशक्तिकारणवाद; सर्वसजीवत्ववाद; जीवदेहपार्थक्यवाद; पिशाचवाद; मूर्तपुरुषवाद; जीववाद.

Animist—(समाज.) वन्य; वनचर.

Animometer—(पदा.) वायुवेगमापक.

Animus—(शास्त्र.) हेतु; उद्देश.

Anion—१ (पदा.) धनआयन; धनप्रस्थमूलक; ऋणायन? स्त्रीआयन? अनायन. २ (रसा.) उद्गामी.

Anise—(वन.) अतिच्छत्रा. [म. शेपु; बडीशेप; शोप.]

Anisomeric—(रसा.) असमानप्रमाणभूत; विषमप्रमाण.

Anisomerous—(वन.) विषमभागी.

Anisophilly—(वन.) विषमभिन्नपर्णत्व.

Anisostaminous—(वन.) विषमसंख्या पुंकेसर.

Anisostemonous—(वन.) विषमतर केसरधारी; अतत्संख्यकेसरमंडलयुक्त.

Anisotropic—(पदा. रसा.) विषमदिक्; दिशापेक्षागुणधर्मी; भिन्नगुणात्मक.

Anisotropy—(पदा.) दिशापेक्षी; दिग्धर्मपक्षपात.

Ankle—(वै.) गुल्फ; घुटिका.-Clonus-(वै.) पार्ष्णिक्षेप.-Joint—(वै.) गुल्फसंधि; पादकूर्चसंधिरोग; गुल्फसंधिरोग.

Ankyloblepharon—(वै.) पक्ष्ममेलन.

Ankylosis—(वै.) संधिस्तंभ; संधिजाड्य.

Ankylostoma, Ankylostomiasis—(वै.) अंकुशतुंड (Hook worm).

Anlage—(वै.) विन्यास.

Anneal—(रसा.) मृदुकरण; सौम्यीकरण; शीतलीकरण.

Annealing—१ (अर्थ.) तापन; क्रमशः तप्तशीतलकरण. २ (रसा.) मृदुकरण; मंदशीतलीकरण; कोमलायन.

Annelida—(प्राणि.) वलयघटितप्राणी; वलयान्वितप्राणिवर्ग.

Annihilation of Space—(पदा.) स्थलोच्चाटन.

Annona,-Reticulata—(वन.) लवनी. [म. रामफळ] —Sqamosa—(वन.) आतृप्य. [म. सीताफळ.]

Annotinous—(वन.) एकवर्षायु.

Announced Dividend—(अर्थ.) घोषितलाभांश.

Announcement—(राज.) सूचना; घोषणा; प्रकाशन.—of Assessment—(शास.) कर ख्यापन-ज्ञापन.

Annual—१ (पदा.) वार्षिक. २ (वन.) वर्षजीवी; वर्षायु.—Cycle—(पदा.) वर्षचक्र.—General Meeting--वार्षिक साधारण सभा.--Letting Value —वार्षिक भाटक.—Motion—(ज्यो.) वार्षिक गति.—Parallax—(ज्यो.) वार्षिक लंबन.—Ring—(वन.) वर्षवलय.—Tenancy—वार्षिक भोग.-Variation—(पदा.) वार्षिक विकार-भेद.

Annuitant—(अर्थ.) वार्षिक वृत्तिधारक.

Annuity—(अर्थ. ग. शास.) वार्षिक; वार्षिक वृत्ति-वेतन; नैमित्तिक वृत्ति-वेतन; वर्षवृत्ति; वर्षासन; वृत्ति.—Certain-नित्य वार्षिकवृत्ति.—Contingent—नैमित्तिक वार्षिकवृत्ति. -Deferred—(अर्थ.) विलंबित वार्षिकवृत्ति; दरायितवृत्ति; कालोत्तरवृत्ति.—Due—(अर्थ.) प्राप्य वार्षिकवृत्ति.—Immediate—(अर्थ.) तात्कालिक वार्षिकवृत्ति; आसन्न-वृत्ति.—Joint Life—(अर्थ.) सम्मीलित आजीवन वार्षिकवृत्ति.—Life--(अर्थ.) आजीवन वार्षिक वृत्ति. Perpetual—(अर्थ.) चिरस्थायी वार्षिकवृत्ति—Terminable—(अर्थ.) समाप्य वार्षिकवृत्ति.

Annular—(ज्यो.) वलयाकार आकृति; कंकणाकृति; वृत्ताकार; कंकणाकार; कुंडलाकार; कुंडलाकृति.—Eclipse—(ज्यो.) कंकणाकृति ग्रहण.--Ligament—(वै.) वलय: बंध.—Ring--(स्था.) समकेंद्र वर्तुल. -Solids—(ग.) वलयाकार पिंड.—Space—(रसा.) वलयाकार स्थान.

Annulata--(जीव. वै.) मंडलांकितकृमि: मंडलांकित.

Aunulate, Anunlated—(वन.) मंडलमुद्रित; कंकणवत्; वलयी.

Annulet—(स्था.) स्तंभवेष्टित वलय.

Annulus—१ (वन.) वलय: घनपेशीवलय-समूह-मंडल. २ (प्राणी.) वलयाकार अवयव; वलयचिन्ह .[म. भोंवरा.] --Fern—(वन.) निक्षेपवलय.—Moss—(वन.) भेदन वलय.

Annum—(ग.) वर्ष.

Ano-Coccygeal—(वै.) गुद.--Body—(वै.) गुदांतर शिराल; गुह्यभाग.

Anode—(पदा.) १ उद्गामी मार्ग. २ धनध्रुव; धनाग्र; धनपत्र. ३ (रसा.) धनद्वार; पुंध्रुव.-Rays—(पदा.) धनाग्रकिरण.

Anodyne—(वै) वेदनाशामक औषध; शमन; उपशमन; प्रशमन.

Anoetic—(तत्त्व) ज्ञानभिन्न.

Anogeissus Latifolia—(वन.) धव. [म. धावडा.]

Anointed—(रसा.) दिग्ध.

Anolyte—(रसा.) धनकोष्ठ.

Anomalia—(वै.) नालवैचित्र्य; नाडीवैषम्य.

Anomalistic--केंद्रविषयक. see Anomalous

Anomalous—१ (ज्यो.) केंद्रस्पर्धी. २ (तत्त्व.) अनियमित; अनमेल. ३ (पदा.) विषम: विशेष; असामान्य: अपवादभूत; अपवादात्मक: अपधर्मी; अवगुणी: नियमबाह्य: विसंगत; अनियमित; अनियत; अयोजित. ४ (वन.) अनियमित: अविध: व्यभिचारी.—Equation of a Planet—(ज्यो.) मंदफल.—Mortgage—(शास.) विलक्षण-बंधक; विलक्षणाधान.-Revolution—(ज्यो.) केंद्रस्पर्धी परिवर्तन.—Year—(ज्यो) केंद्रस्पर्धी परिवर्तन वर्ष; केंद्रस्पर्धी वर्ष.

Anomaly—१ (ग.) उत्केंद्रता. २ (ज्यो.) मंदकेंद्र: कोण; केंद्र; ग्रहनीचांतर. ३ (पदा.) विसंगति: नियमविरुद्धता;-आनियम: योजनाविरुद्ध.-Argument of (ज्यो.)मंदकेंद्र.-Excentric—(ज्यो.) (कक्षमध्यगत) उपकेंद्र: अनुकेंद्र; प्रतिकेंद्र; उत्केंद्र.—True—(ज्यो.) (सूर्यकेंद्रगत कक्षस्थ) केंद्र.

Anonaceæ—(वन.) सीताफलादिवर्ग.

Anopheles—(प्राणि.) मशकवर्ग.

Anoplura—(प्राणि) कीटक उपवर्ग.

Anopsia—(वै.) दर्शनेंद्रियाभाव: अनक्षिता: अंधत्व.

Anorexia, Anorexy—(वै.) अग्निमांद्य: क्षुधाभाव.

Anorthic—(रसा.) असममित.

Anorthoscope—(पदा.) चित्रचक्र.

Anosmatic—(वै.) गंधज्ञानरहित.

Anosmia—(वै.) गंधज्ञानाभाव: अगंधग्राहित्व.

Anourous—(प्राणि.) पुच्छहीन.

Anoxia, Anoxaemia—(वै.) प्राणहीनता; प्राणवायुहीनता; अनूर्वता.

Ansa,-Hypoglosse—(वै.) अधोतोरण.—Lentiformis—(वै.) मुकुलद्विदलतंतु. —Subclavia —(वै.) अधोकाष्ठीय चेतनी तोरण

Answer—१ (ग.) उत्तर. २ (शास.) आत्मसमर्थन. प्रतिवादिपक्षमसमर्थन.

Antacid—(रसा. वै.) अनम्लीकरण; अम्लमारण.

Antae—(स्था.) संमुखकोणस्तंभरचना.

Antagonism—(तत्त्व.) प्रतिपक्षता; विपक्षता; वैमनस्य.

Antagonistic--विरोधी.

Antalgic—(वै.) दुःखशामक; पीडाशामक (औषध).

Antalkali—(रसा.) अनल्कीकरण; अल्कमारण.

Antaphrodisiac—(वै.) पुंस्त्वघ्न; पांड्यजनक. २ उपदंशघ्न; उपदंशहारक.

Antapoplectic—(वै.) रक्तजमस्तिष्कपरिहारक; अंगविभ्रंशघ्न; संन्यासघ्न.

Antarctic—(भू.) दक्षिणध्रुव विषयक—संबद्ध; कुमेरु; दक्षिणवृत्त --Cricle दक्षिणध्रुववृत्त; दक्षिणवृत्त.—Ocean —दक्षिणमहासागर.

Antares—(ज्यो.) ज्येष्ठा; ज्येष्ठायोगतारा; पारिजातज्येष्ठा.

Antarthritic—(वै.) आमवात रोगहारक; क्षुद्रग्रंथिस्थ वातरोगघ्न; पार्श्वगुष्परोगनाशक.

Antasthmatic—(व.) श्वासरोगघ्न; श्वासकुठार; श्वासरोगनाशक शामक.

Antaprophic—(वै.) पौष्टिक; क्षीणत्व क्षय हारक.

Antebrachial—(वै.) हस्तविषयक; हस्त्य.

Antecedence—(ज्यो.) ग्रहवक्रगति; पश्चाद्गति.

Antecedent—१ (ग.) अग्रपद; प्रथम प्रमाणपद; पूर्वराशि; पूर्वपद; पूर्वगामी. २ (तत्त्व.) पूर्वघटित; पूर्ववर्ती; प्रतिज्ञावाक्य; उदाहरणवाक्य; पूर्वगामी; पूर्वांग; पूर्वचर; पूर्ववृत्ति; अनुलंब्य विधान; प्राक्कालीन; आश्रयविधान; कारणविधान; उपजीव्यविधान.—and Consequent—(तत्त्व.) पूर्वउत्तरभाग; पूर्वअवरभाग. — in Ratio —(ग.) प्रतिमान. — Negation, Non-being, Non-existence—प्रागभाव.

Antedeviated—(वै.) पूर्ववृत्त.

Antediluvian-(भू.) प्रलयप्राक्कालिक; प्रलयपूर्व कालिक-कालीन.

Antefixa--(स्था.) बलिकपट्टअलंकरण. [पानपट्टीवरील नक्षीकाम.]

Anteflexion--(वै.) पुरोवनामन (गर्भाशय) पुरःपतन; पुरकोण; पूर्वनमयन.

Antemeridian—(A.M.) मध्याह्नपूर्वकाल.

Antenna- १ (पदा.) आकाशक; वायुतार; आकाशीय; संवेदनाग्र; अग्रपुष्प. २ (प्राणि.) शृंग; शृंगसदृश अवयव; कृमिओष्ठलोमतंतु.

Antennary—(प्राणि.) सशृंग.

Ante,-Partum—(वै.) आप्रसवा; प्रसवपूर्व.—Haemorrhage—(वै.) विषमप्रसूति.

Antepenult—(भाषा.) उपांत्यपूर्ववर्ण.

Antepileptic—(वै.) अपस्मार हारक-शामक; अपस्मारघ्न.

Antepredicament—(तत्त्व.) प्रथमपरिभाषा.

Anterior—१ (जीव.) संमुख. २ (तत्त्व.) पुरोभागी; पुरोवर्ती. ३ (वन.) पुरोवर्ती; प्राग्भव; अक्षविमुख. ४ (वै.) पुरत; पुरग्रीवा; प्राच्य; पूर्व; पूर्वमूल; प्रः पृष्ठम्; त्रिकम्. —Abdominal Vein—(प्राणि.) पूर्वोदर शिरा.—Auricular—(वै.) पुरकर्णपालि—Division —(वै.) पुरखंड—Cerebral —(वै.) मध्यमास्तिष्क. —Cerebrebro Spinal—(वै.) पूर्वमस्तिष्कवंशिक. —Cerebro-Spinal Fasciculus. (Direct Pyramidal Tract.)—(वै.) सरलशुंडपथ.——Cervical—(वै.) पुरकंठ.—Chamber—नेत्रविवर; नेत्राग्रवर्ति जवनिका; अग्रिमाजलधानी.--Chorio--dial -- (वै.) पुरप्रकर.—Crural--पुरजांघ.--Cut -(वै.) पुरचर्म.-Division (वै.) पुरःखड-Ethmoidal —(वै.) पुरत्रिपत्र.-Ethmoidal canal-(वै.) पुरत्रिप्रवहण.--Ethmoidel Foramen--(वै.) पुरत्रिपत्रछिद्र.—Fissure—पुरःकर्ण.--Fontanel, Fonte--nelle--(वै.) ब्रह्मरंध्र; ब्रह्मतालुक; ब्रह्मविवर; पूर्वविवर. —Iliac Spine—(वै.) पुरोजघनधाराकूट; पुरोजघनकूट. —Medullary Velum--(वै.) पुरश्वलपटल.—Nasal Aperture—(वै.) पुरनासिकाविवर.—Nasal Spine—(वै.) पुरनासिका अणि.—Opening of-the Orbit (of the eye)—(वै.) नेत्रगुहाद्वार.—Pole—पश्चात् केंद्र.—Spino-cerebellar—(वै.) पूर्ववंशलघुमस्तिष्क.—Spinothalamic—(वै.) पूर्ववंशशय्या.-Sup. Alveolar—(वै.) पुरऊर्ध्वदंत.—Sup. Spine—(वै.) कटि अस्थिप्रदेश.--Tibial--(वै.) पुरजंघ.--Tympanic—(वै.) पुरकर्ण.-Vertebral--पुरमणक; पृष्ठवंश.

Antero lateral--(वै.) पुरोऽपर.
Antero posterior--(वै.) अग्रतः पृष्ठतः; कटीरव्यास.
Anteversion--(वै.) पुरोवर्तन; अग्रस्थलांतर; पुरोवक्र; पुरःसरण; पूर्ववर्तन.
Anteverted--(वै.) पूर्वप्रवृत्त.
Anthella--(वन.) निम्नमंजरी; निम्नाग्रगुच्छ; (अनियमित विभाग) पुष्प स्तबक-गुच्छ.
Anthelmintic--(वै.) कृमिघ्न; कृमिनाशक; कृमिहर (औषध).
Anther—(वन.) केसराग्र; परागकोश; केसरग्रंथि; परागपेटिका; परागधानी; परागकरंडक; कौसुम्य; रेतकोश; वीर्यपात्र.—Adnate-Dorsifixed—(वन) पृष्ठलग्नपरागधानी.—Basifixed—(वन.) पादलग्नपरागधानी.—Dehiscence of—(वन.) परागधानी विदारण.—Versatile—(वन.) सर्वमुखपरागधानी.
Antheridiophore—(वन.) पुंवह; नरपिंडकोशधारी.
Antheridium—(वन.) पुंधानी; पुंकेसरकल्पपिंड; नरयुज्यजनिका; नरयुज्जानजानिका; नरपिंडकोश; रेतकरंडक; अपुष्पपुंकोश.
Antheroid—(वन.) परागकोश सदृश-कल्प.
Antherozoid—(वन.) चंचलनररेणु; शुक्राणु; चरनरयुज्य नरपिंड; नरपिंड.
Anthesis—(वन.) पुष्पविकास; पुष्पविकसन; पुष्पविकसनकाल.
Anthocarpous—(वन.) अनेकपुष्पजफल; संकीर्णफल; संयुक्त; मिश्र.
Anthocephalus Cadumba-(वन.) कदंब. [म. कळंब]
Anthocyanin—१ (रसा.) पुष्पित. २ (वन.) नीलरंगद्रव्य.
Anthodium—(वन.) शिरोद्भूत पुष्पसमुदाय; पुष्पकंदुक.
Anthography—(वन.) पुष्पवर्णन.
Anthophore—(वन.) पुष्पकोशाधार; अंतःपुष्पकोशधर; पुष्पदंड; मंजरीदंड; पुष्पमुकुटदंड.
Anthophyll—(वन.) रक्तपुष्पपर्ण.
Anthotaxis—(वन.) पुष्पोद्भवी सरणी; मंजरी.
Anthozoa—(प्राणि.) सरंध्रिमप्राणि.
Anthracene—(रसा.) अंगारिनउदिद; अंगारिन.
Anthracite—(पदा. रसा) अंगारप्रस्तर. [म. दगडी कोळसा]
Anthraquinone--(रसा.) अंगारकुनोन.
Anthrax—(वै.) सांसर्गिक ज्वर. [म. काळपुळी; देटपुळी]

Anthropocentrism—मानवकेंद्रवाद.
Anthropography—(इति.) मनुष्यवर्णन; मानवेतिहास.
Anthropoid—(तत्त्व.) उपमानव; अधोमानव; निम्नमानव.
Anthropolatry—(इति.) मानवपूजा; देवतांकरण.
Anthropolite—(इति.) अश्मांभूत मानवास्थि.
Anthropological Religion—(धर्म.) पितृमूलक धर्म.
Anthropology—मानुष्यकशास्त्र; मानवशास्त्र, मानवतत्त्वविद्या; नृवंशविद्या; मानववंशशास्त्र; नरतत्त्व; मानुषशास्त्र; नरविद्या; मनुष्यविद्या; मनुष्यशास्त्र; मानवविज्ञान; मानवजातिशास्त्र.—Physical—(तत्त्व.) शारीरिक नरतत्त्व.
Anthropometry—मनुष्यदेहमिति; मनुष्यमापनविद्या; मनुष्यदेहमापनविद्या; मानवांगपरिमिति; मानवमितिशास्त्र; मानवमानशास्त्र.
Anthropomorphism—(तत्त्व.) सगुणवाद; ईश्वरसागुण्यवाद; साकारेश्वरवाद; नरत्वारोप; मानवधर्माणवाद; मानवमानवाद, मानवगुणारोप; पुरुषभावारोप; मनुष्यगुणारोपण.
Anthropomorphist—(तत्त्व.) मानवधर्मारोपक.
Anthropomorphus—(पदा.) व्यक्तिबद्ध; सगुण.
Anthroponomy-(तत्त्व) मानवस्वभावशास्त्र; मानवप्रकृतिशास्त्र; मानवनियमशास्त्र.
Anthropopathism (तत्त्व.)—सविकारेश्वरवाद.
Anthropotomy—(वै.) नरदेहव्यवच्छेदन; मानुषशारीरशास्त्र; शारीर.
Anti—विरुद्ध; प्रति; अभि.—Air-craft—(युद्ध.) विमानाक्रमणप्रतिबंधक.—Body—(वै.) प्रतिसांसर्गिक रक्तद्रव्य; रोगप्रतिकारक घटक.—Brachii—(वै.) उपबाहु.—Cathode—(रसा) प्रतिऋणाग्र.—Chlor—(रसा.) हरनाशक; हरप्रतिषेधक; हरिननाशक.—Clinal axis—(भू.) शिखररेषा.—Clines—(भू.) मंडलाकार अवकाश मंडल; तोरण; बहिर्वक्र अवकाश.—Clockwise—प्रतिदक्षिण; अपसव्य; वामावर्त; वामावर्ती; प्रतिकूलघटिकायाम्.—Colic—(वै.) शूलप्रशमनीय.—Continuous—(वै) प्रतिसंकोचक.—Corn law league—(इति.) धान्यविधिविरोधसंघ.—Cous—(वन.) पुष्पाक्षाभिमुखी; पुरोभागी.—Cyclone—(पदा.) प्रतिविवर्त; प्रतिचक्रवात; प्रतिवातचक्र; अपमध्यकवायु.—Date—(अर्थ.) पूर्वप्राग् मितिलेखन.—Diuretic—(वै.)मूत्रस्तम्भक.—Dysenteric-(वै.) प्रवाहिकानाशक; रक्तातिसारशामक.—Emetic—(वै.) वांतिघ्न.—Ephialtic-(वै.) दुःस्वप्न-

नाशक.—Febrile—(वै.) ज्वर नाशक—हारक—शामक; ज्वरघ्न.—Febrin—(रसा.) ज्वरांतक.—Flexion—(वै.) पूर्वनमन.—Friction—(ग.) घर्षणप्रतिकूल. -Graph-(शास.) नियमपत्र. [म. करारनाम्याची प्रत].—Helix—(वै.) प्रतिधनु; प्रतिकुंडली.—Hyperbolic function—अतिपरवलीय प्रतिकूल फल.—Hysteric—(वै.) वातोन्मादहारक.—Hypnotic—(वै.) निद्रानाशक.—Lithic—(वै.) अश्मरीहर; अश्मरीद्रावक -Logarithm—(अर्थ.) प्रतिलघुगुणक.—Node—(पदा.) संक्षोभस्थान; विक्षोभस्थान; प्रस्पंद; निस्पंदबिंदु.-Parallel—(पदा.) प्रतिसमांतर.—Paralytic—(वै.) गतिभंगनाशक; अर्धांगवायुघ्न; पक्षवातघ्न.—Periodic—(वै.) नियतकालभंजक. — Peristalsis—(वै.) प्रतिसरण: प्रतिलोमिकपुरःसरण.—Peristaltic—(वै.) प्रतिविरोधी.—Petalous—(वन.) पुष्पपत्राभिमुखस्थ. — Phlegmatic—(वै.) कफनाशक: कफघ्न. -Phlogistic—(वै.) दाहप्रतिबंधक; दाहप्रतियोगी: दाहविरोधक — Plague serum—(वै.) ग्रंथिज्वरप्रतिबंधक लसिका.——Podal—१ (भू.) प्रतिपाद. २ (वन.) अभिमुख; संमुख; मूलीनपेशी; तलस्थ; प्रतिपादकोषसमिष्टि.—Pode—(भू.) कुदलान्तर.—Podes—१ (भू.) परस्परसंमुख पादजन; प्रतिपदवर्ति जन; कुदलान्तरवासी; प्रतिपादस्थान. २ (रसा.) प्रतिलोम.—Pyretic—(वै.) ज्वरांतक; ज्वरघ्न (औषध); विपरिज्वर.—Pyrin—(वै.) ज्वरघ्न औषध.—Resultant- (पदा.) प्रत्यादेशक: प्रतिसमासक. Scorbutic-(वै.) रक्तपित्तविकृतिमारक.—Sepalous—(वन.) पुष्पदलाभिमुखस्थ.-Sepsis-(वै.) जंतुनाश: कोथप्रशमन; पूतिविरोध.-Septic-(वै.) पूति नाशक-भंजक-निवारक-स्तंभक; कोथघ्न; जंतुविरोधी; पूतिविरोधी: बीजवारक; पूतिप्रतिबंधक. कोथप्रतिबंधक; रक्षोघ्न; दोषघ्न; कृमिघ्न: पूतिविरोधक; पूतिहारक; जंतुनाशक.—Spasmodic—(वै.) उद्वेष्टननाशक: अंगग्रहनाशक.—Splenetic—(वै.) प्लीहाघ्न; प्लीहारोगनाशक.-Thesis—१ (तत्त्व.) वस्तुस्थितिनाश; प्रतिप्रतिज्ञा: प्रतिपक्ष; विरोध; विरोधसंविधान;उत्तर;प्रतिनिवेश;पक्षविपक्षसमन्वय;प्रतियोग. २. (साहित्य.) विरोध.-Thetic-विधर्मी.-Toxic -(वै) विषघ्न: विषमारक.—Toxin-(वै.) प्रतिजीवाणुविष; विषघ्न; प्रतिविष;उन्मादकारक;मदहारक;विषनाशक.-Trade-(भू.) प्रतिव्यापार (वायु); व्यापारविरोधी (वायु).-Tragus —(वै.) प्रतिकील; प्रतिमेष.—Tropal—(वन.) प्रतिगर्भनाडी; गर्भनाडीअसमीप.—Type—(रसा.) प्रतिमुखी.-Venereal—(वै.) उपदंशघ्न: उपदंशनाशक.-Vivisection—जीवच्छेदनविरोधी.

Anticipation—१ (अर्थ.) पूर्वधारणा. २ (तत्त्व.) अग्रज्ञान; अधिवेदन; पूर्वकल्पन; पूर्वापेक्षण: अपेक्षा.

Anticipatory—(तत्त्व.) पूर्वकाल्पनिक; पूर्वापेक्षित; अपेक्षक.

Antidote—(वै.) प्रतिविष; विषापहारक; विषप्रतियोगी: विषप्रतिकारक; विषघ्न; वारण.

Antigen—(वै.)प्रतिजनक; प्रतिजन.

Antigenic—(वै.) प्रतिजनकीय.

Antila Pneumatica—(ज्यो.) वातार्कषक राशि.

Antimonate—(रसा.) आंजनेत.

Antimonii Sulphurectum—(रसा) स्रोतोऽजन.

Antimonite—(रसा.) आंजनित.

Antimony—(भू., रसा.) अंज. वरनाग; रसांजन; अंजनक; अंजन. सुरम; सौवीर: आंजन. [म सुरम्याची धातु.].—Compound—(रसा., वै.) सुरमसंयुग.—Ion—(वै.) सुरमदल.—Sulphide—(रसा.) रसांजन. [म. सुरमा.]

Antinomy—(तत्त्व. शास.) वचनद्वयविरोध, न्यायविरोध: परस्परविरोध.

Antinous—(ज्यो.) शाङ्गीय राशि.

Antipathy—(तत्त्व.) विरोध; विरुद्धभाव; वैर; वैरभाव.

Antiquarian—(इति., समाज.) पुराविद्; पुरातत्त्वविद्.

Antiquated—(इति.) कालातीत; कालग्रस्त. गतकालिक: अतिर्जीर्ण.

Antiquity—(इति.) पुरातनशास्त्र; पुरातत्त्व: प्राचीन वस्तुविद्या.

Antozone—(रसा.) उज्जह्विप्राणिद वायु.

Antrum—(वै.) कोष्ठ; कोटर; गह्वर; गुहा.—Cardiacum—(वै.) अन्नमार्गकोटर.—Mastoid—(वै.) स्तनाकारगुहा.—Maxillary—(वै.) कपोलगुहा.—Pyloric—(वै) द्वारपालीय गुहा.

Anulate—(प्राणि.) वलयांकित शरीर.

Anura—(प्राणि.) पुच्छविहीन द्विधागतिक.

Anuria—(वै.) मूत्रशोष; मूत्रप्रवृत्तिस्तम्भन; अमूत्रता.

Anus—(वै.) मलद्वार; गुद; गुदद्वार; अपानद्वार; अपान पश्चिमद्वार; गुदाग्र; गुदान्त; पायु; गुदाशय; मलविसर्जक छिद्र —Imperate—(वै.) अछिद्रित गुद.

Anvil—१ (वै.) स्थूणा अस्थि; द्विभुज अस्थि. २ (स्था.) ऐरिणी.—Chisel—(स्था.) ऐरिणीच्छेदक.

Anxiety—१ (तत्त्व.) चिंताभाव; चिंता. २ (वै.) अस्वस्थता. —Nervous—(तत्त्व.) चिन्ताजन्य चित्तभ्रम.

Aorta—(वै.) महाधमनी; महारोहिणी; मुख्यरोहिणी; हृन्नल; महाशिरा; स्थूलशिरा; हृन्नाडी; पुराततीनाडी; रोहिण; रोहिणा. —Valve—(वै.) मुख्यरोहिणीकपाट. Vestibule—(वै.) मुख्यरोहिणीकोटर.

Aortic—(वै.) रोहिणेय.

Apagoge—(तत्त्व.) विपक्षबाधकवचन.

Apartment—(स्था.) शाला; गृह.

Apathy—(तत्त्व) तटस्थता; ताटस्थ्य. औदासिन्य; उदासीनभाव.

Apatite—(रसा.) जल. Fortis—अग्निजल. [म. आगपाणी].

Apepsy—(वै.) अपचन; अग्निमांद्य; अजीर्ण.

Aperient—(वै.) सौम्यरेचक; गारक.

Aperiodic—(पदा.) अपर्यायक.

Aperispermic—(वन.) अपरिगर्भद्रव्य.

Aperture—(पदा., वै.) बिल; रंध्र; छिद्र; छेद; दूरदर्शक व्यास.—of a Lens or a Mirror—(पदा.) उन्मेष; तालव्यास.

Apetaleae—(वन.) अप्रदलीवर्ग.

Apetalous—(वन.) अपटल; अंतःकोशरहित; एकपरिवर्त; दलहीन; पुष्पमुकुट हीन-रहित.

Apex—१ (अर्थ.) शीर्ष. २ (ग.) शिरोबिन्दु; मस्तक; शीर्ष; शिखा; शिखर. ३ (वन.) पर्णाग्र; अग्र; शिखर. ४ (वै.) बिन्दु; अग्र. ५ (स्था.) शिखर; अग्र; शिरोबिन्दु.—Acuminate—(वन.) गोपुच्छाकार तीक्ष्ण अग्र.—Acute—(वन.) लघुकोनाकृति अग्र.—Beat—(वै.) अग्रप्रहार. —of Earth's Motion—(ज्यो.) भूगतिमूर्धा.—Mucronate—(वन.) सूच्याकार अग्र.—Retuse—(वन.) निम्नस्थूल अग्र.—Truncate—(वन.) शुंडाकार अग्र.

Aphæresis—(भाषा.) शब्दारंभे वर्णनाश.

Aphakia—(पदा.) यवहीनता.

Aphasia—(वै.) वाक्शक्तिवैकल्य; वागाघात; वाचाभंग; अभाषता; वाचाहानि.

Aphelion—(ज्यो., भू.) उच्च; अपसूर; सूर्योच्च; उच्चस्थान; मंदोच्च; दूरस्थ बिन्दु.

Apheliotropism—(वन.) ऋणप्रकाशानुवर्तित्व

Aphis—(प्राणि.) शाकापर्णकृमि.

Aphonia, Aphony } —(वै.) स्वरभेद; स्वरभंग; वाग्भ्रंश.

Aphorism—(तत्त्व.) सूत्र.

Aphrodisiac—(वै.) वृष्य; कामोद्दीपक; वाजीकर.

Aphtha—(वै.) see Thrush. [म. लहान मुलांचें तोंड येणें.]

Aphyllous, Aphylly } (वन.) अपर्ण. पर्णरहित; पर्णाभाव; अपर्णत्व.

Apical—(वन.) शिखरस्थ; अग्रेसर; अग्रग्रथवर्ती; अग्रोद्गामी (दंड).—Growing Cell—(वै.) अग्रास्थिति वर्धमान पेशी. —Meristem—(वन.) ऊर्ध्वस्थ-अग्रस्थ, वर्धिष्णु; पेशिजाल; शीर्षीय जीवनधर.

Apiculate—तीक्ष्णाग्रयुक्त.

Apiculus—(वन.) आकस्मिकभव मृदु अग्र.

Apium Graveolens—(वन.) अजमोदा. [म. ओवा, शोपा.]

Aplanatic—(पदा.) अनपेरक; समतल पृष्ठ.

Aplanogamete—(वन.) अचलजननकोष; अचल-अचरस्थिर पिंड.

Aplasia—(वै.) अभृति.

Aplastic—(वै.) अमेलनकारी.

Aplotaxis Auriculata—(वन.) काश्मीरज; पुष्करमूलक. [म. पुष्करमूळ.]

Apnœa—(वै.) श्वासरोध; श्वासघात; अश्वसन, निःश्वासस्थिति.

Apocarpous—(वन.) स्वतंत्रकिंज; पृथक्किंज; मुक्तगर्भपत्री; विभक्तशिंब. विभक्तकिंजल्कयुक्त; विभक्तकार्पली.

Apocentre—(ग.) अपकेंद्र.

Apocope—(वै.) छेदन; अंगकर्तन.

Apocrustic—(वै.) स्तंभक; तीक्ष्ण-अहृद्य औषध.

Apocynaceæ—(वन.) करवीगोत्र; इन्द्रयवादिवर्ग; कुटज-वर्ग. [म. कुडा]

Apodal—(प्राणि.) पादरहित.

Apodeictic—(तत्त्व.) स्वतःसिद्ध; स्वयंप्रमाण; पूर्णनिश्चित; प्रस्थापित.

Apogamy—(वन.) असंगजनी; विभक्तयुति; अरतिसंभव. see Isolation.

Apogee—(ज्यो.) चंद्रोच्च; अपभू; भूम्युच्च; मंदोच्च.

Apology—(सभा.) क्षमा; क्षमागति.

Apologue—(तत्त्व.) अन्योक्ति; नीतिकथा; अर्थवाद.

Aponeurosis—(वै.) स्नायुपत्र; कूर्चा; प्रस्तारक.—Palmar—(वै.) हस्तकूर्चा.—Platar—(वै.) पादतल-कूर्चा.

Apophthegm—(तत्त्व.) सूक्ति; सुभाषित.

Apophysis—१ (भू.) अधोभाग. २ (वन.) जननेंद्रिय अधोभागवृद्धि. ३ (वै.) अस्थिशाखा; अस्थिप्रवर्धन; अस्थिकूट.

Apoplectic—(वै.) संन्यासविषयक; रक्तमूर्च्छाविषयक.—Centric—(वै.) मस्तलुंगज संन्यास.-Eccentric—(वै.) मस्तलुंगबाह्योद्भवसंन्यास.

Apoplexy—(वै.) संन्यास; रक्तजमूर्च्छा; अंगविकृति.

Apospory—(वन.) अरेणुजनिसंभव.

Apostasy—(तत्त्व.) स्वधर्मत्याग; स्वमतत्याग; स्वपक्षत्याग.

Aposteme—(वै.) पूययुक्त शोफ; विद्रधि.

A posteriori—१ (अर्थ.) हेतुतः. २ (तत्त्व.) इंद्रियजन्यानुभवप्राप्त; केवलानुभवावलंबी; अनुभवपश्चाद्गामी; कार्यानुमेय कारणानुमानी; पश्चादनुभव; उपार्जित; अभ्यस्त; अनुभवोत्तर; अनुभवजन्य; प्रत्ययोत्तर; अनुभवपरिणित. -Knowledge-(तत्त्व.) पश्चादनुभवज्ञान; इंद्रियजन्यज्ञान; निरीक्षणप्राप्तज्ञान; पश्चाद्-निरीक्षणज्ञान.—Philosopher—(तत्त्व.) पश्चादनुभवज्ञानवादी; इंद्रियजन्यज्ञानवादी. — Science—(तत्त्व.) व्यवहाराधिगमशास्त्र.—System of Philosophy—पश्चादनुभवज्ञानवाद; इंद्रियजन्यज्ञानवाद.

Apostle—(धर्म.) प्रेषित; मतप्रसारक; धर्मप्रचारक; महात्मा.

Apostrophe—१ (भाषा.) अक्षरलोपचिन्ह. २ (वन.) कुक्षि-गत-पार्श्वभित्तिगत चलन.

Apothecary—(रसा., वै.) औषध विक्रयी-विक्रेता; औषधविक्रयकर्ता. [गु. गंधी.]

Apothecium—(वन.) स्फुटकोश; अपावृत्तकोश.

Apotheosis—(तत्त्व.) देवत्वारोपण; देवप्रतिष्ठा; देवीकरण.

Apothem—(ग.) बहुभुजपतितकेंद्रागत लंब; बहुभुजलंब.

Apozem—(वै.) कषाय; क्वाथ. [म. काढा.]

Apparatus—१(पदा., रसा.) सामग्री; उपकरण; प्रयोगसाधन; पात्र; उपस्कर; उपाकृत; उपाकर; यंत्रपाति; यंत्रसाहित्य; यंत्र. २ (वै.) इंद्रियोपकरण. — Biliary—(वै.) पित्तवाहक उपकरण.—Criticus—(भाषा.) चिकित्सितसाहित्य.—Lacrimal, Lachrymal—(वै.) अश्रुविषयक उपकरण; अश्रुस्राव यंत्रिणा.—Room—उपाकरालय; उपाकृतालय.

Apparel—(नौ.) नौकासाहित्य; नौकोपकरण.

Apparent—१ (तत्त्व.) भासमान. २ (पदा.) सकृद्दर्शन; आभास; भ्रामक दृश्य; व्यक्त; बाह्य दृश्य; आपात; अवास्तव; स्पष्ट.—Coefficient—(पदा.) व्यक्तगुणक.—Easement—दृश्यप्रतिवेशी स्वत्व; दृश्यसुखाधिकार.—Expansion—दृश्यप्रसरण; आपातप्रसरण.—Horizen—(ज्यो.) स्पष्ट-दृश्य क्षितिज.—Motion—दृश्यगति; भासमान गति; स्फुट-स्पष्ट गति.—Object—(तत्त्व.) भासमान वस्तु; दृश्यवस्तु.—Size—(ज्यो) स्फुटपरिमाण.—Time—(ज्यो.) भासमान काल; स्पष्टकाल; दृश्यकाल; स्फुटकाल; योग्यकाल.—Velocity—(पदा.) दृश्यगति.

Apparition-१ (ज्यो.) तारोदय. २ (तत्त्व.) भूतप्रेत; छाया.

Appeal—१ (तत्त्व.) हृदयस्पर्श; चोदना; प्रार्थना. २ (शास.) पुनर्विचारप्रार्थना; प्रमाणीकरण; विवाद; शुद्धतर न्याय. —to Emotion—(तत्त्व.) भावनिक चोदना.—to Intellect—(तत्त्व.) बौद्धिक चोदना.

Appealable—विवादयोग्य.

Appear—(शास.) न्यायालये उपस्था-उपस्थिति

Appearance—१ (तत्त्व.) रूप; आभास; भास; विवर्त; अतत्त्व; दृश्य. २ (पदा.) भास; रूप; आविर्भाव; स्वरूप. ३ (रसा.) आकार; इंगित; आकृति.—of Colour—(पदा.) वर्णव्यक्ति.

Appellant—(शास.) विवादी.

Appellate—(शास.) विवादविषयक.—Court—(शास.) विवाद न्यायालय-न्यायासन.—Criminal Court—विवाद दंडासन.—Side—(शास.) विवाद न्यायशाखा.

Appellee—(शास.) प्रतिविवादी.

Appendage—१ (ज्यो.) पुच्छ; गौणांग; अनुबंध; उपग्रह. २ (तत्त्व.) अनुबंध; उपबंध. ३ (प्राणि.) गौणगात्र; ध्रुवपाद. ४ (वै.) उपांग; आनुषंगिक भाग; निकटभाग.

Appendicis Epiploicæ—(वै.) लघुसंपुट; परिशिष्टावलंबिक.

Appendicis Vesiculosæ—(वै.) लघुरजोवाहक.

Appendicitis—(वै.) उंडुकपुच्छविद्रधि; आंत्रपुच्छदाह; आंत्रपुच्छविद्रधि; अंत्रपरिशिष्टशोथ; अंत्रपुच्छक्षोभ; उपांत्रवृद्धि.

Appendicular—१ (प्राणि.) शाखागत; शाखा. २ (वै.) उपांत्र; अंत्रपुच्छगत.

Appendiculate—(वन.) अनुबंधित; सोपांग; उपांगयुक्त; सावयव.

Appendix—(वै.) उपस्थूलांत्र; आंत्रपुच्छ; उपांत्र: अंत्रपुच्छ; परिशिष्ट.

Apperception—(तत्त्व.) आसंवेदन; अनुव्यवसाय; अंतर्बोध; निजबोध; प्रबोध; प्रत्यभिज्ञान; परीक्षणप्रत्यय; संवेदन; दर्शन; इंद्रियज्ञान.—Mass—(तत्त्व.) ज्ञानसंस्कारपिण्ड; ज्ञानसंस्कार; आसंवेदक पिण्ड-कंद; प्रबोधसंकोष.

Appetence—(तत्त्व.) वासना.

Appetite—१ (तत्त्व.) वासना; वासनाव्यापार. २ (वै.) क्षुधा; क्षुधेच्छा.—Loss of—(वै.) अग्निमांद्य; क्षुधामांद्य; क्षुधानाश.—Reactions—(वै.) वासनाप्रतिक्रिया.

Appetitive—(तत्त्व.) भोगात्मक.

Appleton Layer—(पदा.) ॲपल्टन आवरण.

Appliance—(पदा., यंत्र.) प्रयुक्ति; साधन.

Applicability—(अर्थ.) व्यावहारिकता.

Applicable—१ (पदा.) संप्रयोज्य. २ प्रयोक्तव्य; व्यवहार्य; प्रयोज्य.

Applicant—प्रार्थयिता; अर्थी; प्रार्थी. [म. अर्जदार.]

Application—१ (अर्थ.) प्रयोग. २ (ग.) विनियोग; उपयोग; प्रयोग. ३ (तत्त्व.) उपनय; उपयोग; व्यवहरण; आविष्करण; उपनयन; विनियोग; प्रयोग. ४ (पदा.) संप्रेयाग; प्रयोग; योजना; योग; संयोग. ५ (वै.) विनियोग; व्यावहारिक उपयोग; विलेपन. ६ (रसा.) प्रयोग. ७ (राज.) विनति; प्रार्थना; विज्ञप्तिपत्र; निवेदनपत्र.—for Execution—(शास.) निर्वाहण-निवेदन. [म. बजावणीची दरखास्त.]—of a Rule, Law &c.—उपनय; उपनाय; उपनायन.—Point of—(पदा.) कार्यबिंदु; योगबिंदु; कार्यस्थान.

Applied—१ (ग.) व्यावहारिक; कार्योपयोगी. २ (पदा., रसा.) युक्त; अभियुक्त; नियोजित; व्यावहारिक; विनियुक्त; विनियोग्य.—Chemistry—(रसा.) व्यावहारिक रसायनशास्त्र.—Economics—(अर्थ.) मूर्त व्यावहारिक अर्थशास्त्र.—Mathematics—(ग.) उपयुक्त-प्रयुक्त गणित; व्यावहारिक गणित.—Mechanics—(यंत्र.) व्यावहारिक यंत्रशास्त्र.—Music—(संगीत.) विनियुक्त संगीत; प्रयोजित संगीत.—Psychology—(तत्त्व.) उपयुक्त-व्यवहारोपयुक्त मानसशास्त्र.—Science—(तत्त्व.) व्यावहारिक विज्ञान; उपयुक्तशास्त्र; विनियुक्तविज्ञान; व्यवहारशास्त्र; फलितविज्ञान.

Apply—१ विनति-विज्ञप्ति-प्रार्थना करण. २ (पदा.) सप्रयोजितकरण. ३ (भाषा.) योगकरण; प्रयोगकरण.

Appointment—१ (राज.) अधिकारपद; स्थान: योजना; नियोग; स्थापना. २ (शास.) दायनियोजन; द्रव्यनियोजन.

Apportioned Tax—(अर्थ.) विभाजित कर.

Apportionment—(अर्थ.) विभाग; विभाजन.

Apposite—(वन.) संगत: पार्श्वगत.

Apposition—(भाषा.) अभेदसंबंध: एकान्वय: अभेदान्वय; समानाधिकरण; उद्देश.

Appraisement—(अर्थ.) मूल्यपरीक्षा; मूल्यनिर्णय.

Appraiser—(अर्थ.) मूल्यपरीक्षक

Appreciable—१ (तत्त्व.) ग्राह्य; ग्रहणक्षम. २ (पदा.) अवगम्य; अनुपेक्षणीय; परिमेय.

Appreciation—१ (अर्थ.) मूल्यवृद्धि. २ (तत्त्व.) ग्रहण; आकलन; बोध: भोग. ३ (साहित्य.) गुणपरीक्षा; रसिकावलोकन; गुणग्राहकता; प्रगणना.

Apprehend—१ (तत्त्व.) बोध; ग्रहण; आकलन २ (शास.) संग्राह; आमेध

Apprehension—१ (तत्त्व.) ग्रहण; ज्ञानग्रहण; बोध, आकलन. २ (वै.) कर्माक्षमता.

Apprentice—(राज.) छात्र; शिष्य; शिक्षमाण. [म. उमेदवार, शिकाऊ.]

Apprenticeship—(अर्थ.) शिष्यत्व; छात्रस्थिति. [म. शागीर्दी, उमेदवारी.]

Approach (ways of)—(वै.) अभ्युपगममार्ग; दृष्टिकोण.

Appropriable—(अर्थ.) विनियोज्य; उपयुक्त.

Appropriate in Account—(अर्थ.) गणनाविषये नियोजन; गणनाविनियोग.

Appropriation—(तत्त्व.) व्याप्ति; अपहृति; अपहरण.—Account—(अर्थ.) लाभविभाजन; गणनाविषय.

Approval—(राज., शास.) मान्यता; संमति; अनुमोदन.

Approve—(शास.) निकृष्टभूमिस्वात्मीकरण.

Approved—(राज.) मान्य; संमत.

Approver—(शास.) दत्ताभयसाक्षी; राजसाक्षी.

Approximate—१ (ग.) आसन्न; निकट. २ (वै.) समर्पक. ३ (पदा.) स्थूल; सन्निकट; आसन्न.—Laws—(तत्त्व.) बहुशनियम.—Value—आसन्नमान.

Approximation—१ (ग.) आसन्न क्रिया-विधि. २ (पदा., रसा.) सन्निकटीकरण; सान्निध्यीकरण; उपगमन.—of Roots—(ग.) मूलसान्निध्य.

Appurtenance—(शास.) स्थावरधनाधिकार.

A priori--१ (अर्थ.) फलतः; सहजोपलब्ध-लब्धिजन्य; अनुभवाजन्य; रूपतः; स्वरूपतः; पूर्वसिद्ध: मूलभूत. २ (तत्त्व) प्रागनुभव; प्रत्ययपूर्व: तार्किक; केवल अनुमान; मनस्संभव; स्वतःसिद्ध; सहजात ३ (पदा) मूलतः.—Knowledge-(तत्त्व.) प्रागनुभवज्ञान; मनोजन्यज्ञान; केवल मनस्संभूत ज्ञान.-Laws (conditions) --स्वतःसिद्धधर्म: अवश्य अवस्था. --Mode of Reasoning—प्रागनुभवन्यायपद्धति; साध्यस्वीकारपद्धति.--Philosopher-प्रागनुभवज्ञानवादी; मनोजन्यज्ञानवादी.—Reasoner— प्रागनुभवतर्ककारी.—Science—सहजोपलब्धिप्रधानशास्त्र.

A priorism--(तत्त्व.) गृहीतानुमानवाद.

A priority—(तत्त्व) प्रागनुभवता

Apron—१ (पदा.) मलवेष: मलवस्त्र; उपवस्त्र २ (स्था.) संरक्षणप्रस्तरण.

Apse—१ (ग.) उच्चनीचस्थान. २ (स्था) चंद्राकृतिपृष्ठ; बहुकोणाकृतिपृष्ठ.

Apsidal—१ (ग.) अपदूरक. २ (ज्यो) बृहदक्षविषयक; उच्चरेखाविषयक. ३ (स्था.) गोलार्धशिखरिन

Apsides-१ see Apsis. २ (ज्यो.) शीघ्रोच्चमंदोच्च सूत्र; उच्चनीचरेषा; अपदूरक.

Apsis—१(ग.) दीर्घवर्तुलांतर्गत उच्च (नीच) बिंदु. २ (ज्यो.) ग्रहकक्षस्थ उच्च (नीच) बिंदु: उच्चनीचस्थान

Aptera—(प्राणि.) हीनपक्ष; पक्षविहीन.

Apterous—१ see Aptera. २ (स्था.) पार्श्वस्तंभहीन.

Apthae—(वै.) मुखपाक; मुखव्रण, जिह्वाव्रण.

Aptitude—(तत्त्व.) योग्यता: आनुगुण्यशक्ति: सामर्थ्य; कार्यशक्ति.

Apus—(ज्यो.) मक्षिका; राशि; कपोत: खग.

Apyretic—(वै.) ज्वरमुक्त.

Aqua—(रसा.) जल.—Fortis—अशुद्ध नत्राम्ल; सौरकाम्ल; अर्कद्राव; नत्राम्ल; तीव्रजल; नात्रिकाम्ल.—Marine—(भू.) नीलहरिद् रत्न; वैदूर्यविशेष. [हिं. लाजवर्द.]—Regia—(रसा.) अम्लराज; जलराज: महाद्रावक; भूपजल; शंखद्रावक; अर्कराज; द्वरराज.—Vita(e)—(रसा.) शुद्धमद्यसार; सुरा.

Aquarii—(ज्यो.) शतभिषक; शततारका. [ते. शतछिष.]

Aquarium—१ (भू.) जलचरप्रदर्शनशाला. २ (वै.) जलाशय; जलजपात्र.

Aquarius—(ज्यो.) कुंभराशि.

Aquatic—(प्राणि., वन.) जलज; जलजन्य; जलनिवासी; जलोद्भव: जलस्थ: जलवासी; जलसंबद्ध: जलसंचारिक.

Aquative—(प्राणि) जलचर.

Aqueduct—१ (तत्त्व.) प्रवहण. २ (वै.) अंगांगप्रवहण; मज्जाशयसारणी. ३ (स्था.) जलमार्ग; सारणी; कुल्या; सेतुसारणी; सेतुप्रणाली. [म. नळ, नहर, लांगी]-Vestibuli - (वै.) श्रवणकोटरप्रवहण: अंत:कर्णकोटरप्रवहण.

Aqueductus Cochleae—(वै.) शंखप्रवहण.

Aqueous--१ (तत्त्व.) जलीय, जलसंभूत. २ (पदा., रसा.) जलमय; जलसंभूत; जलरूप; जलयुक्त: जलीय; जालीय. ३ (स्था.) वारिजन्य: जलज, जलजात.--Humour— १ (पदा.) तरल रस: जलाकार रस. २ (वै.) जलवत नेत्ररस; तनुजल· जलधातु; नेत्रजल; नेत्रोदक: अग्रद्रव; चाक्षुष जल. --Rock-(भू.) जलकृत् प्रस्तर: जलज शिला.-Vapour -जलीय बाष्प: सजलबाष्प: जलबाष्प.

Aquila--१ (ज्यो.) गरुडराशि: श्रवण. २ (प्राणि.) गरुडजातिविशेष.

Aquilaria Agallochum—(वन.) अगरु; कृष्णागरु.

Aquius—(ज्यो.) अश्वमुख,

Ara—(ज्यो.) पीठ; वेदी: वृश्चिकराशि-दक्षिणगत तारकापुंज.

Arabic acid—(रसा.) गोदाम्ल.

Arabine --(रसा.) गोंदिन.

Arabinose--(रसा.) गोंदशर्करा: गोंदोज. [डिंकजा.]

Arable,-Land— कृषियोग्य भूमि. [म. जिराईत, काळी.]—Unoccupied Land—(शास.) अनधिकृत कर्ष्यभूमि.

Araceae—(वन.) सूरणवर्ग.

Arachis Hypogaea-(वन.) तैलकंद: मंडपी. [म. भुयमूग.]

Arachnida—(प्राणि.) अष्टपद; अष्टपाद प्राणिवर्ग.

Arachnitis—(वै.) वाहिनीपेशीवेष्टन रोग; मध्यमांत्रिकप्रदाह.

Aarchnoid—(वन.) १ सूत्रजालमय: तंतुजालवत्. २ (वै.) वाहिनीपेशी; ऊर्णपट: जालपत्र.—Cavity—(तत्त्व.) मज्जाद्रवकोटर.—Membrane—(वै.) वाहिनीपेशीवेष्टन.

Arachnoidal Granulations—(वै.) वाहिनीपेशीपिटिका.

Arachnoidea—(वै.) मृदुला.

Aragonite—(भू.) स्फटिकसुधा (चूर्ण).

Arbiter—(शास.) पंच; मध्यस्थ. [म. लवाद.]

Arbitrage — (अर्थ.) (चलनपत्र) मूल्यान्तरलाभार्थ क्रयविक्रय.

Arbitrary—(तत्त्व., पदा., शास.) चिकित्साहीन; अनियमित; अनियंत्रित: परिकल्पित; कल्पित; अविहित; यादृच्छिक; आकस्मिक: स्वच्छंद: स्वच्छ; कल्पित.—Function—अनियमित फल.

Arbitrate—(अर्थ.) मध्यस्थ.

Arbitration—१ (अर्थ.) मध्यस्थता. २ (शास.) पंचनिर्णय; पंचायत. [म. लवाद; लवाद-निकाल: मध्यस्थी: शिष्टाई.]

Award—(शास.) मध्यस्थनिर्णय.—Board-मध्यस्थसमिति. —Bond—पंचनिर्णयपत्र. [म. लवादपत्र; पंचनामा] Private—परस्पर मान्य-अंगीकृत मध्यस्थता.

Arbitrator—(अर्थ.) पंच; मध्यस्थप्रमाणपुरुष.

Arbor १ (पदा) अक्षदन्त २ (यंत्र.) चालकचक्राक्ष: यंत्राधार: वृग.—Dianae—(रसा.) रौप्यनरु.—Vitae—(वै) धवल.

Arborescent—(वन.) वृक्षवत्; वार्क्ष

Arboretum—(वन.) वृक्षसमूह.

Arboreus—(वन.) वृक्षसदृश

Arboriculture—वृक्षविज्ञान; वृक्षवर्धन; तरुकृषि.

Arborisation—(वै.) चामर.

Arc—१ (ग.) चाप; धनु; वर्तुलांश: कंस: वलय; कक्षा; रेषा: वक्ररेषा; ज्या; चक्रखंड. [म. कमान.] २ (पदा.) चंद्रज्योति, विद्युत्ज्योति.-Electric (पदा.) तडित् चाप.-Lamp-(पदा, रसा) विद्युज्ज्योति; कंसदीप. [म. कमानी दिवा.]-Minute of—(ज्यो.) कला.- Second of—(ज्यो.) विकला. Spectra-(पदा.) चापकिरणचित्र.-Spectrum—(पदा.) चापप्रणालि.

Arcade—(स्था.) मंडलपथ; तोरणपथ; तोरणमालिका [म. कमानी रस्ता].

Arcanum—(वै.) अद्भुत उपाय.

Arch—१ (ज्यो.) चाप. २ (वै. स्था.) तोरण; कंस: धनु. —Anterior—(वै.) पूर्वधनु.—Aortic—(वै.) रोहिणीधनु.—Brick—(स्था.) कीलइष्टिका.—Coraco—acromial—(वै.) चंचुचतुष्कोण तोरण—Deep Femoral—(वै.) गाढ अंकतोरण.—Diurnal—(ज्यो.) दिनचाप.—Elliptical-(स्था.) अंडाकृतितोरण.—Flat—सरलतोरण. [म. मुकी सपाट कमान].—Glosso-palatine—(वै.) तालुजिव्हधनु.-Inverted—(स्था.) प्रतिवृत्ततोरण.—Lamp—see Arc lamp.—Longitudinal—(वै.) अक्षलंबधनु.-Nocturnal—(ज्यो.) रात्रिचाप.—of Heaven—(ज्यो.) नभोमंडल. -of Foot—(वै.) धनुपाद.—Palmer—(वै.) प्रहस्तरोहिणीधनु —Parabolic Pointed—(स्था.) परवलयतोरण.—Pharyngo-palatine—(वै.) तालुसमपथधनु —Planter—(वै.) प्रपदरोहिणीधनु —Posterior—पश्चिमधनु. — Pubic-भगधनु.—Relievery-Relieving—(स्था) मृषा-तोरण; दृश्यतोरण. —Segmental—(स्था.) चापीय तोरण. —Semi-circular—(स्था.) अर्धवृत्ततोरण.—Stone-(स्था.) तोरणशिला -Transverse—(वै.) पारकामी धनु.— Vertebral—(वै.) मणिधनु —Way—(स्था.) तोरणपथ.

Archacus—(वै.) आदि.

Archéan—(भू.) अतिप्राचीन अतिपुरातन; प्राक्तनिक.

Archéologist—(इति) पुरातनिक; प्राचीनवस्तुशास्त्री: पुराजीवनशोधक पुराविद

Archéology—पुराणवस्तुविज्ञान; पुराणवस्तुशास्त्र; इतिहास-चिन्हविद्या: पुरावस्तुशोध; पुराणवस्तुशोध; पुरातत्त्वशास्त्र.

Archaic—प्राचीन: आर्ष; अरूढ.

Arche—(तत्त्व.) आदिकारण; मूलकारण.-Type—(तत्त्व.) आदिरूप.

Arched (स्था) तोरणाकृति.- Roof - तोरणपटल. तोरणच्छद.

Archegoniatae—(वन.) लिंगकंडकधारी; कूपिकाधारी.

Archegoniophore (वन.) स्त्रीवह.

Archegonium—(वन.) स्त्रीपिंड स्त्रीपिंडकोश, स्त्रीरेणुकोश; अपुष्पवनस्पति स्त्रीपिंड; स्त्रीपिंडधारी कमंडलु; रजःकंडक; स्त्रीयुंजानकोश. स्त्रीधानी स्त्रीयुज्यकलश.

Archenteron—(वै.) अंत्रारंभ.

Archer—(ज्यो.) धन्वी.

Archerner—(ज्यो.) यमुना: यमुनाराशिगत तारा.

Archesporium (वन) रेणुजनकपेशीजाल.

Archi—(वै.) वृद्ध

Archicarp—(वन.) आदिफल.

Archimycetes—(वन.) आद्यालिंब.

Archipelago—(भू.) द्वीपसमूह; द्वीपसंग्रह; द्वीपपुंज.

Architect—(स्था.) शिल्पशास्त्रज्ञ गृहशिल्पी: शिल्पकार. शिल्पशास्त्री; स्थपति: शिल्पिन.

Architectonics—(स्था.) शिल्प कला-तंत्र.

Architecture—वास्तुविद्या; वास्तुशास्त्र; वास्तुशिल्पशास्त्र; शिल्प; शिल्पविद्या; गृहशिल्प; स्थापत्य.

Architrave—(स्था.) 'डोरिक' स्तंभतल द्विप्रस्तर; स्तंभमूल स्तरद्वय. [म. फिरती किनारी.]

Archivolt—(स्था.) तोरणांतर्भाग; तोरणगोलिका. [म. कमानींतील गलथा.]

Arch Type—(भाषा.) प्राचीनतम प्रत.

Arctation—(वै.) बद्धकोष्ठता; गुदद्वारसंकोच; योनिसंकोच.

Arctic—(भू.) सुमेरु; उत्तरध्रुवीय; उत्तरकेंद्रीय.—Circle—उत्तरध्रुववृत्त; उत्तरवृत्त; सुमेरुवृत्त.—Ocean—उत्तरमहासागर.—Region—(भू.) सुमेरु देश.

Arctophylax—(ज्यो.) भूतप.

Arcturus—(ज्यो.) स्वाती.

Arcuate—१ (वन.) धनुष्याकृति; धन्वाकार. २ (वै.) तोरण; धनु.—Ligament—(वै.) कंसबंध.—Line—(वै.) लघुबस्तिकट.

Arcus,-Parieto-occipitalis—(वै.) तरंगतोरण.—Senilis—(वै.) तारकापिधानावर्ती श्वेतरेषा; काचास्तरणीय श्वेतरेषा.—Tarseus—(वै.) वर्त्मरोहिणीवलय.

Area—१ (ग.) क्षेत्रफल; क्षेत्र; भाग; पृष्ठ; आयतन; स्फुटफल. २ (पदा.) क्षेत्र; क्षेत्रफल; विस्तार. ३ (राज.) क्षेत्रफल; अंगण; फल. ४ (वै.) भाग; पृष्ठ. ५ (स्था.) फल; क्षेत्र.—Acustica—(वै.) कर्णउन्नत.-Facialis-(वै.) वदनपृष्ठ.—Motor—व्यापारकारक क्रियाक्षेत्र.-of a Circle—(ग.) वर्तुलक्षेत्र.—of Complete Combustion—(पदा.) पूर्णज्वलनस्थान.—of Incomplete Combustion-अपूर्णज्वलनस्थान.—of No Combustion—अज्वलनस्थान.—of Supply—(शास.) आज्ञात प्रदेश; पूर्वप्रदेश.—Postrema—(वै.) लघुउन्नत.—Relative—(भू.) आपेक्षिक आयतन.—Sensory—वेदनक्षेत्र.—Superficial—पृष्ठक्षेत्र.—Vestibularis Inferior—(वै.) अधः अन्तःकर्णकोटरपृष्ठ.—Vestibularis Superior—(वै.) ऊर्ध्व अंतःकर्णकोटरपृष्ठ.

Areal Method—क्षेत्रपद्धति.

Areca—(वन.) ताल; पूग. [म. ताड, सुपारी]—Catechu—(वन.) पूग; गुवाक. [म. पोफळ.]

Arena—(स्था.) रंगभूमि; रंग; रणांगण.

Arenaceous—(भू.) मरुस्थित, मरुद्भव; वालुकामय.—Rock—वालुकाशिला.

Areola—१ (वन.) कृष्णवर्तुल. २ (वै.) कुचराग; स्तनाग्र; कुचरक्त मंडल-वृत्त.

Areolar—(वै.) तंतुविरल; क्षेत्रीय.—Tissue—(वै.) तंतुघटकसंघ; विरलोति.

Areometer—तरलमिति see Hydrometer.

Argemone Mexicana—(वन.) शृगालकंटक; कटुपर्णी. [म. कांटेधोत्रा.]

Argentiferous—(रसा.) रौप्यमय; रजतात्मक; रजतोत्पादक; रौप्ययुक्त.

Argento Meter—(रसा.) रौप्यमापक; रौप्यक्षार मापक-मापनयंत्र.

Argentous—(वन.) रौप्यवर्ण.

Argentum—(रसा.) रूप्य; रजत.

Argil—(भू.) श्वेतमृत्तिका.

Argillaceous—(वन.) पंकज; पंकिल; मृण्मय; मृत्तिकाबद्ध.

Arginine—(रसा.) आर्जिनिन.

Argo—(ज्यो.) नौका.

Argol (crude Tartar)—(रसा.) आमतार्तर.

Argon—(रसा.) अचेष्ट; 'अर्ग'; आलसीम; आलभीम.

Argument—१ (ग.) विकरण; उपकरण. २ (तत्त्व.) नय; न्याय; अनुमान; युक्ति; युक्तिवादप्रमाण; तर्क. ३ (पदा.) प्रतिपादन; वादपक्ष; पूर्वपक्षउत्तरपक्ष; विकारी संख्या-संज्ञा; युक्तिवाद; प्रमाण; कारण. ४ (भाषा.) उपकरण. ५ (शास.) युक्ति; वितर्क; प्रत्युत्तर; स्वपक्षसमर्थक भाषण-लेखन.—ad Hominium—(तत्त्व.) वितंडवाद; जल्प.—Against—विप्रतिपत्ति.—For—उपपत्ति.—from Authority—अधिकारयुक्तिवाददोष.—in a Circle-(तत्त्व.) अन्योन्याश्रयानुमान; अन्योन्याश्रय; चक्रक; चक्रापत्ति; चक्रकानवस्था.—of a Reasoning—विषय; पक्ष; प्रमेय; हेतु.

Argumentation—(तत्त्व.) हेतूपन्यास; विचारणा.

Argumentative—सयुक्तिक; युक्त.

Argumentum,-Baculinum-(तत्त्व.) शस्त्रन्याय.-ad Baculum—दंडबलोपयोजनदोष.-ad Crumenan-(तत्त्व.) प्रलोभनन्याय.-a Fortiori—सुतरां-नतरां न्याय.—ad Ignorantiam—लोकाज्ञानचोदनदोष; प्रवचनन्याय.—ad Judicium—जनताबुद्धिन्याय; सर्वसाधारणन्याय.—a Particulari ad Universali—सर्वादेकन्याय.—ad Hominem—वैयक्तिक युक्तिवाददोष; धर्म-

हानिबिभीषान्याय; प्रतिपक्षदोषदर्शनदोष; जल्प.–ad Populum–उत्तेजनन्याय; जनताप्रीतिन्याय; लोभभावनाचोदनदोष.—ad Scholam—मतभेददर्शनदोष.—ad Verecundiam—आदरभावनाचोदनदोष; त्रपान्याय; प्रीतिन्याय; भक्तिन्याय.—ex Concesso—स्वीकृताविरोधन्याय.

Argus—(ज्यो.) अगस्त्य.—Navis—(ज्यो.) नौकापुंज.

Argyrosis—(वै.) रजतव्याधि.

Arhat—(थिऑ.) अर्हत्: चतुर्थ महादीक्षित.

Arid—(भू.) जलशून्य, शुष्क; रुक्ष.—Climate—रुक्ष ऋतुमान.—Land—जलशून्य–जलरहित भूमिः निकृष्ट भूमि.

Arided—(ज्यो.) हंसराशिगत तारा; बकपुच्छतारा

Aries—(ज्यो.) मेष —The First Point of—(ज्यो.) मेषसंपात.

Arietis,—(a, b, c)—(ज्यो.) अश्विनी.—(35, 41)—(ज्यो.) भरणी.

Aril, Arillus—(वन.) बीजोपांग; अर्धकवच; अध्यावरण; उपावरण; कवच; अधिभोग; विशेष बीजाच्छादन; उपबीजस्थंडिल; बीजपुच्छ.

Arista—(वन.) तृणफलशूक; शूक.

Aristate—(वन.) सतृणफलशूक; शूकधारी.

Aristocracy— १ (राज.) कुलीनराज्य; महाकुलीनाधिपत्य; श्रेष्ठजनसत्ता; शिष्टशासन; अबहुशासन; कुलीनसत्ताकराज्य. २ उदात्तवर्ग; शिष्ट वर्ग–समूह.

Aristocrat—महापुरुष; महाजननिष्ठ; उच्चवर्गीय.

Aristocratic—कुलीन; अभिजात. २ (राज.) शिष्टशासित.

Aristolochia,–Bracteata–(वन.) गंधपालासी; गंधपत्रा; कीटमारी. [म. गंधाडी, किडामार.]—Indica—(वन.) ईश्वरी; अर्कमूला; रुद्रमूला; रुद्रजटा. [म. सापसन्द.]

Aristolochiaceæ–(वन.) कीटमार्यादि वर्ग. [म. सापसन्द.]

Arithmetic—(ग.) अंकगणित; अंकविद्या; गणविद्या; व्यक्तगणित; पाटीगणित.—Average—(अर्थ.) सामान्य गणित; साधारण स्थूलमान.—Eight Rules of—(ग.) परिकर्माष्टक.—Mean—१ (अर्थ.)—साधारण मध्यमान. २ (ग.) व्यक्तगणित मध्यम.—of Fractions—अपूर्णांक गणित.—of Integers—पूर्णांक गणित.—of Known Quantities—व्यक्त गणित.—of Unknown Quantities—अव्यक्त गणित.

Arithmetical—आंकिक; गणित. -First Term—(ग.) आंकिक आदिपद.—Last Term—(ग) आंकिक अंत्यपद.—Mean—चयश्रेढी मध्यम; समश्रेणी मध्यम.—Middle Term—आंकिक मध्यपद.—Progression समांतरश्रेणी; गणितश्रेणी–श्रेढी; चयश्रेणी; समश्रेणी; व्यक्तश्रेणी; अंकश्रेणी.—Quantity—व्यक्तसंख्या: अंक.–Series—चयश्रेणी. समांतरश्रेणी. गणित श्रेढी.—Term—(ग.) पदः धन.

Arithmometer—(ग.) गणनायंत्र. गणकयंत्र.

Ark—(नौ.) नौका.

Arles—(अर्थ.) उपन्यास [म. बयाणा].

Arm—१ (ग.) बाहु; भुजा. २ (पदा) बाहु; हस्तक; भुज. ३ (प्राणि.) प्रगंड. ४ (यंत्र) हस्त; शाखा; अवयव. [म. आरा, आडा] ५ (युद्ध.) शस्त्र. ६ (वन.) बाहुक; शाखा. ७ (वै.) बाहु; भुज; प्रगण्ड.—Fore—(वै.) प्रकोष्ठ.—load—(पदा) क्रियाभुज.–of an Angle—(ग.) कोणबाहु.—of a Balance—(पदा) तुलाभुजा.–of a Couple–प्रेरणायुग्म भुजा.—of a Force—प्रेरक हस्तक.—of Sepia—(प्राणि.) पादशुंडिका.—Power—(पदा.) कर्तृभुज.

Armadillo—(प्राणि.) नखमृग; घृण.

Armament—(युद्ध.) दलभार; सेनाभार.

Armature—(पदा.) अंतर्भुज; चक्रवलय; प्रवाहवलय; तुंबकरक्षक; धारक; रक्षोपाय; धात्र; लोहखंड; लोहाकर्षणसंरक्षक; प्रयोजक; कवच.—Drum—(पदा) नलिकाचक्रवलय.—Ring—(पदा.) कंकणाकृति.—Winding—(पदा.) चक्रपरिवेष्टन.

Arm-chair Psychology—(तत्त्व.) 'आसंदी' मानसशास्त्र; विप्रयोगमानसशास्त्र.

Armillary—(वै.) कंकणाकार.—Sphere—(ज्यो.) लोहकंकणखगोलयंत्र.

Armistice—(युद्ध.) युद्धविरामः युद्धविश्रांति.

Armiture—(वन.) इंद्रियलोभ.

Armour— १ (युद्ध.) कवच; अंगत्राण; अच्छूरिका. २ (वन.) वर्म.

Armoured car—(युद्ध.) गुप्तिरथ.

Arms—आयुध; शस्त्र; अस्त्र.—Act—(राज.) अस्त्रविधान.

Army—(युद्ध.) सैन्य; सेना; सेनाभार; दल; दलभार; कटक; चमू.—Commander of an—सेनापति; सेनाधिपति; सेनाध्यक्ष; सेनानायक.—Concentration of the—

सैन्यसन्नहन.—Corps or Division of an—सेनाभाग; सेनामुख.—Disposition of the—बलविन्यास. -Equipment—सैन्ययोग.- Movement of the —सैन्यप्रस्थान.--Standing—स्थायिक सैन्य

Arneb—(ज्यो.) शशकराशिगत तारा.

Aroideæ—(वन.) कचुगोत्र; सुरणादिवर्ग.

Aroma—(रसा.) गंध; परिमल.

Aromatic—(रसा.) सुगंध; सुगंधी; सगंध; परिमली; सुरभित; गंधकिल; गंधात्म.—Bodies—(रसा) गन्धादिवर्ग.

A.R.P.—(युद्ध.) विमानाक्रमणनिवारण

Arrack—(रसा) मादकरस.

Arrangement—१ (तत्त्व.) व्यवस्थिति; व्यवस्थान. २ (पदा., रसा) विन्यास; क्रम; वर्गीकरण; पाक्षिक विपर्यय. ३ (वै.) मण्डन [म. मांडणी].—Deed of—(अर्थ.) निर्धारणपत्र. समाधानपत्र [हि. तस्फियानामा].

Array—१ (अर्थ) क्रमानुसार रचना २ (युद्ध.) व्यूह; रचना; व्यवस्था

Arrear—अवशिष्ट देय; ऋणशेष; अवशेष.

Arrears in—(सभा) शोषित (सदस्वी).

Arrears of Pay—वतनावशेष; शेषवेतन.

Arrest—१ (तत्त्व.) प्रतिरोध; निरोध; निरोधन; स्तंभन. २ (शास) आसेध. आसिद्धता; बंधन; निरोधन; ग्राह.——of Judgement—(शास.) निर्णयनिरोध.

Arrester lightening—(पदा) वज्रवारक.

Arrestment—(पदा.) निवर्तन; निवर्तक; निरोध.

Arris—(स्था.) पालि; कोटि. [म. कोर].

Arrow-(sign of direction)—(पदा.) बाण; शरचिन्ह. —Head Point—(ग.) बाणाग्र. [म. तीराचें टोंक].

Arrowroot—(वन.) आरारूट.

Arsenal—(युद्ध.) शस्त्रागार. [म. शिलेखाना.]

Arsenate—(रसा.) तालित.

Arsenic—(रसा.) ताल; सोमल; संक्षीणम्; पाषाण; मल्ल; आर्जनिक.—Acid—(रसा.) तालिक अम्ल —Oxide—(रसा.) संखिय ओषिद.—Sulphates—संखिय गंधित.

Arsenicum Sulphidum—(रसा.) मैनशिल; मणिशील; तालगंधकिद. [म. मनशीळ.]

Arsenious—(रसा.) तालीय; सोमलयुक्त.—Acid—संक्षीणाम्ल: तालस अम्ल.—Oxide—(रसा.)—सोमल.

Arsenite—(रसा.) तालायित; संक्षीणित.

Arseniuretted Hydrogen—(रसा.) तालसंयुक्त उजन.

Arson—(शास.) गृहदाह; अगारदाह.

Art—१ कला: कौशल्य; शिल्प. कारुशिल्प. २ साहित्यकला; ललितकला.-Auditory-श्रव्यकला. Fine-साहित्यकला; ललितकला; रसिककला.—Imitative—अनुकरणकला. --Non-imitative—अननुकरणकला.--of Economic—(अर्थ.) अर्थशास्त्रकला.—Rules of—कलानुशासन कलाविधान.—Visual—दृश्यकला.

Arts—१ (शिक्षण.) विद्यांग. उपांगविद्या; उपविद्या. २ कलाकौशल्य.—and Craft—कलाशिल्प; शिल्पकारी कला——कौशल्य—Fine—ललितकला; विदग्धकला; कला.—Mechanical—हस्तकला; शिल्पविद्या: यंत्रकला; यांत्रिक शिल्प. —Useful—उपयुक्त कला व्यवहारोपयोगी कला: आजीवन शिल्प.

Artabotrys Odoratissimus—(वन.) चंपक; हरित चंपक. [म. हिरवा चाफा.]

Artemisia (वन.)दमनकवर्ग वनस्पति.-Indica-(Vulgaris)-सुरपर्ण. [म. सुर्पा].—Senutatoria—अग्निदमनी; अग्निधमसा;—क्षुद्रफला. [म. नाकाशिंकणी, अगीदवणा]—Sieversiana—दमनक; मत्स्याक्षी; पौनगंडी. [म. दवणा.] —Sternutatoria—भूतकेशी; क्षवक [म. नाकाशिंकणी.]

Arteriole (वै.) रोहिणिका

Arteriosclerosis—(वै.) सिराकर्कशीभवन; धमनी-प्राच्छिल-रिकाकाठिन्य.

Arteriotomy—(वै.) धमनीच्छेदम, धमनीमोचन; धमनीवेध.

Arteritis—(वै) धमनीदाह; रोहिणीदाह.

Artery—(वै.) धमनी; नाडी; शिरा; शुद्धरक्तवाहिनी; शुद्धवाहिनी; हार्दिक रक्तवाहिनी; रोहिणी; रुधिराभवाहक धमनी; रोहिणीसिरा.—Auricular—कर्णरोहिणी. —Axillary -कक्षीया०. -Bronchial-श्वासनाडी०. -Carotid-कृककंठीय०. —Coeliac—कुहरबुध्न०. — Commitans Nervi Ischia—श्रोणि०.-Coronary—किरीटीय०. —Facial मुखरी०. —Femoral-ऊरु०.-Hepatic —यकृत्०. —Iliac—जघन०. —Inferior—अधो०. —Innominate—अनामिका०.—Int. Maxillary —कपोल० —Lingual—रसना०.—Meningeal—

माता०.—Mesenteric—अंत्रबंध०.—Occipital—अस्थीय०. Osclerosis-रोहिणीकर्कशभिवन. -Ovarian —अंडीया०.—Parietal—तटीय०.-Pharyngeal —सप्तपथ०.— Profundus Brachii—अंतर्बाहु० — Prof. Linguae—गाढजिह्वा०.—Pulmonary—फुप्फुस०. —Radial—अरीया०. — Splanchnic—कोष्ठ०. —Subclavian—अधोक्षक०; अधोजत्रु०.— Superior—ऊर्ध्व०. —Supraranal—अधिवृक्कीया० —System—धमनीव्यूह; नाडीचक्र.—Temporal—शंख०.—to Ductus Deferens—रेतवाहक०.— Testicular—मुष्कीया०. —Thyroid—घाटा०.— Tibial—जंघा०.—Ulnar—प्रकोष्ठीया०.—Umbilical—नाभि०. —Vertebral—मणि०.

Artesian,-Spring—(भू.) उत्प्रेह; उद्झर.-Wells—(पदा., भू.)- निर्झरणी: पार्थवापी; उत्स्रुत कूप; आर्टजीयकूप: उत्सकूप; उत्सकवापी.

Arthiroscope—(पदा.) आकाशमापक.

Arthritic Coxalgia—(वै.) संधिविकारविशेष.

Arthritis—(वै.) संधिदाह; संधिवात; संधिशोथ.

Arthrobronchial—संधिजलश्वासेंद्रिय.

Arthrodia—(वै.) संसर्प; प्रतरसंधि: चक्रगतिसंधि.

Arthrology—(वै.) संधिव्यूह.

Arthropoda—(प्राणि.) संधिपादप्राणिवर्ग; संधिपाद.

Arthropyosis—(वै.) पूयालस.

Artiad—(रसा.) युग्म.

Article—१ (ग.) सूक्त. २ (भाषा.) उपपद. ३ (वन.) कांड; पर्व; ग्रंथि. ४ (शास.) विधिपद. [म. कलम.].

Articles—१ (अर्थ.) पदार्थ; वस्तु. २ (शास.) समयपत्र.—of Apprenticeship—शिष्यनियम.—of Association—(अर्थ., शास.) संघनियमावलि; गणनियम; संघनियम.—of Comfort—(अर्थ.) आरामवस्तु.—of Luxury—(अर्थ.) विलासवस्तु.—of Merchandise—(अर्थ.) व्यापारवस्तु; वाणिज्यवस्तु.

Articular—१ (वन.) ग्रंथिल. २ (वै.) संधिस्थ; संधि; संधिमंडल.—Capsule—(वै.) संधिपेशी: संधिसंपुट; स्नायुकोश; संधिपरिबंध.—Capsules and Bursæ—(वै.) सीमंत.—Cartilage—(वै.) संध्यस्थिक.-Disc-(वै.) संधिमंडल; संधिबिंब.—Facet—(वै.) संधिस्थालक; संधिमुद्रा; संधिभाग; संधिलांछन.—Pillar—(वै.) संधिप्रसरस्तंभ.—Process—(वै.) संधिपक्ष; संधिप्रसर.—Septum—(वै.) ग्राहक पटल.—Surface—(वै.) संधिभाग.—Tubercle—संधिवप्र; हनुसंध्यर्बुद.

Articularis Genus—(वै.) ऊर्ध्वजानुसंधि

Articulate—१ (तत्त्व) वाचिक; स्फुट; स्पष्ट २ (वन) संधियुक्त.

Articulation—१ (तत्त्व.) ग्रंथन; शब्दव्यंजन. २ (भाषा.) शब्दोच्चारण. ३ (वन.) कांड; पर्व. ४ (वै.) संधि; ग्रंथि.—Acromio Clavicular-अक्षकांसफलकसंधि; अंससंधि. -Atlanto Axial-चूडावलयदंतचूडसंधि.—Carpal—करकूर्चांतरीय संधि.-Corpo-metacarpal-करतलसंधि —Condyloid—खल्लकार. —Costo-Vertebral—परशुकापृष्ठकशेरुकासंधि.-Craniovertebral—शिरोग्रीवसंधि. —Occipito-atlantal—पश्चिमकपालचूडावलयसंधि. —Occipito-axial—पश्चिमकपालदंतचूडासंधि —of a Peg or Nail दशनादूखलसंधि.-Phalangeal पादांगुलिसंधि; करांगुलिसंधि. Radio-ulnar—प्रकोष्ठांतरीयसंधि.—Sensation—(तत्त्व.) पर्वव्यापारज वेदन, ग्रंथिक वेदन.—Sturno-clavicular—अक्षकोरःसंधि. -Temporo-mandibular—हनुमुंडसंधि. -Tibio-fibular -जंघानुजंघास्थिसंधि; जंघान्तरीय संधि.

Artifact—(इति.) मानवी कृति: मानवनिर्मित वस्तु; मनुष्याकृति.

Artificial—१ (तत्त्व.) अस्वाभाविक; अप्राकृतिक; कृत्रिम; साकेतिक. २ (पदा, रसा.) कृत्रिम.—Appliances—कृत्रिम साधन.—Classification—(तत्त्व.) कृत्रिम वर्गीकरण; कृत्रिम वर्गनिरूपण.—Coin-(अर्थ.) कृत्रिम मुद्रा. [म. नकली सिक्का].—Feeding—(वै.) कृत्रिम खादन.-Fog—(युद्ध.) कृत्रिक कूहा-धूमिका: मायावी धूम्र वातावरण -Horizen—(पदा.) कृत्रिम क्षितिज.-Insemination—(वै.) कृत्रिम गर्भधारणा.—Magnet—(पदा.) कृत्रिम चुंबक; कल्पितायर-कांत.-Manure—(अर्थ.) कृत्रिम कृषिसार. [म. कृत्रिम खत.]-Method-कृत्रिम उपाय.—Miscarriage—(वै.) गर्भपातन.-Permanent Magnet—(यंत्र.) कर्पुक.—Pollination—(वन.) कृत्रिम परागयोग.—Pressure—(शास्त्र.) कृत्रिम भार-बलप्रयोग.—Radio-activity—कृत्रिम किरणोत्सर्ग.-Respiration—(वै.) कृत्रिम श्वासोच्छ्वास; कृत्रिम श्वसन.—System कृत्रिम प्रणाली.

Artificier—(अर्थ.) शिल्पकार; शिल्पोपजीवि. [म. कारागीर].
Artillery—(युद्ध) अग्न्यस्त्र; युद्धास्त्र. [म. तोफखाना].—Man—अग्न्यस्त्री; अग्न्यस्त्रधारी.
Artisan—शिल्पकार; शिल्पी; शिल्पकर्मकार: हस्तव्यवसायी; शिल्पज्ञ.
Artist—१ कलाकुशल; शिल्पी; शिल्पज्ञ; कलाकोविद; कलावान्; कलाभिज्ञ. २ चित्रकार.
Artistic Skill—कलाकुशलता; कलाकौशल्य.
Artistical—(स्था.) कलायुक्त; कलादर्शक; कलात्मक.
Artsman—(स्था.) कलानिपुण; कलाप्रवीण; कलाभिज्ञ.
Artocarpus,-Integrifolia—(वन.) पनस. [म. फणस].—Lakoocha—(वन.) लकुच. [म. लौबे, ओट]
Arum—(वन.) वनकमल (लिली) वर्ग.
Arundo Karka—(वन.) नड; धमन; नल. [म. देवनळ.]
Arup Levels (of Mental Plane)—(तत्त्व.) अरूपखंड.
Aryepiglottic Fold—(वै.) शंकुकंठचूण; कंठत्रिकोण; शंकुचूण.
Aryepiglotticus—(वै.) शंकुकंठ.
Aryl—(रसा.) गंधाकिल; सुरभिल.
Arytenoid Cartilage—(वै.) त्रिकोण शंकु आस्थिक.
Arytenoideus,-Obliqus-(वै.) तिर्यक शंकु. Transverse—(वै.) समशंकु.
As Above So Below—(तत्त्व.) यथा अंडे तथा पिंडे
Asbestos—(पदा., रसा.) अश्मतंतु; ताप (तप) त्राण; अग्नितुच्छ; अदह्यपट; निर्दाह.—Lagging—(यंत्र) निर्दाहमृत्तिका; तपत्राणमृत्तिका.—Lining—(यंत्र.) निर्दाह आस्तरण.—Sheet—अदह्यपट.
Ascaris—(प्राणि.) अंत्रस्थ कृमि. [म. जंत]
Ascendant-ent—(ज्यो.) लग्न; त्रिभोन लग्न; उदित; उदयगत; उच्च.—Lord of the—(ज्यो) लग्नस्वामी.
Ascending—१ (वन.) ऊर्ध्वगामी; ऊर्ध्वग; आरोही. २ (वै.) ऊर्ध्वगामी; ऊर्ध्वचारी; उन्मुखा.—Axis—(ज्यो.) उदक्ष.—Colon-(वै.) ऊर्ध्वस्थूलान्त्र; ऊर्ध्वग्रहणी.—Frontal—(वै.) ऊर्ध्वगामी ललाट.—Node—(ज्यो.) उद्विंदु; उच्चपात; राहुचंद्रपात.—Node of the Equator—(ज्यो.) वसंत संपात.—Node of the Moon's Orbit—(ज्यो.) राहु—Order—१ (अर्थ.) आरोहक्रम. २ (ग.) आरोह; घातारोह: ऊर्ध्वक्रम. ३ (पदा.) वर्गप्रकृति; ऊर्ध्वगामी. —Parietal—(वै.) ऊर्ध्वगामी मध्य.—Pharyngeal—(वै.) ऊर्ध्वगामी सप्तपथ.—Point of the Ecliptic—(ज्यो.) लग्न.—Power—(पदा.) घातांक क्रम.—Ramus—(वै.) कूट.—Ramus of Ischium—कुकुंदर कूट.—Ramus of Pubis—(वै.) बस्तिगुह्योत्तरशृंग; भगास्थिउत्तर शृंग.—Reduction—(ग.) ऊर्ध्व भाजन? [म. चढती भाजणी].
Ascension—आरोहण.—at Difference-(ज्यो.) चर.-Line of—चरज्या.—Right—(ज्यो.) विषुवांश.—Oblique—(ज्यो.) क्रान्त्यंश.
Ascensional Difference—(ज्यो.) चर; चरखंड; विषुवांशविषयक अंतर; चरान्तर.
Ascent—१ (तत्त्व.) ऊर्ध्वगमन; उद्गमन.—२ (पदा.) ऊर्ध्वगमन; उड्डाण - of Sap—(वन.) रसोत्स्रोत.
Ascetic Acid—(रसा) काष्ठाम्ल.
Asceticism—(तत्त्व.) वैराग्य; तपस्विता: संयमवृत्ति; त्यागपरायणता.
Ascidium—(वन.) घटपर्ण; पर्णघट; पर्णकुंभ.
Ascites—(वै.) स्थानिक जलोदर; स्थानिक उदररोग; उदर; जलोदर.
Asclepiadaceæ-(वन.) अर्कगोत्र; अर्कादिवर्ग. [म. रुईवर्ग]
Asclepias Currasavica—(वन.) काकतुंडी; काकादनी. [म. कुडकी].
Ascocarp—(वन.) रेणुपुटकोश
Ascomycetes—(वन.) रेणुपुटधारी अलंब.
Ascopore—(वन.) ॲस्को रेणु: पुटरेणु.
Ascus—(वन.) बीजकोशधरपेशी; रेणुपुट.
Asepsis—(वै.) कोथाभाव; शुद्धि; निर्जंतुकता; अपूतिकत्व.
Aseptic—(वै.) अपूयमान; अकोथ्य; निर्बीज; अपूतिक; पूतिप्रतिबंधक.
Asceptically—(वै.) संसर्गरहित.
Asexual—(वन., जीव.) अयोनि; स्वयंभू; असंभोगजन्य; अलिंग; अलैंगिक; अयोगसंभव; असंयोगिक; निर्लिंग; लिंगविहीन, अलिंगी; अमैथुनी; अमैथुनज. [म. बिन लिंगी.]—by Spores—(वन.) ससव अलिंग.—Cell—निर्लिंग पिंडपेशी.—Generation—(वन.) अयोनि जनु. —Reproduction—(वन. जीव.) लिंगनिरपेक्ष प्रजोत्पादन; अयौन जनन.—Without—Spores—(वन.) असव अलिंग.

Ash—(रसा.) रक्षा; भस्म; क्षार. —Pan—(यंत्र.) रक्षापात्र. [म. राखोळें]—Pit—(यंत्र.) रक्षागर्ता.

Ashlar—(स्था.) सुप्रसाधित बाह्यांग शिला; चतुरस्र प्रस्तर-रचना.—Work—(स्था.) प्रसाधित शिलाकर्म.

Aside—(नाट्य.) जनान्तिकम्; स्वगत; आत्मगत.

Askance—(स्था.) तिर्यक्.

Askew—(स्था.) तिर्यक्; असम; विषम.—Arch—(स्था.) तिर्यक् तोरण.

Aslant—(स्था.) तिर्यक्.

Aslope—(स्था.) अवनत; अवतरणशील.

Asp—(प्राणि.) विषसर्पविशेष.

Asparagin-(रसा) पौधजिन: शतावरीन

Asparagus—(वन.) शतावरी; हलियून.—Racemosus (वन.) शतावरी.—Tomentosus—(वन.) महाशतावरी.

Asparatic acid—(रसा.) पौधिक अम्ल.

Aspect—१ (तत्त्व.) आकार; दृष्टि: अंश; रूप. २ (फलज्यो.) दृष्टि; दशा. ३ (स्था.) दर्शन.-Society-(वन.) ऋतुमानात्मक अवस्था.

Asper—(वन.) स्थूललोमी; खरलोमी.

Asperifoliate—(वन.) खरपर्णी.

Asperity—(वन.) पर्णखरता.

Aspermatisen—(वै.) अशुक्रता; शुक्रक्षय.

Aspermous—(वन.) अबीज; बीजरहित.

Aspersion—(शास.) दोषारोप; अपवाद. [म. तोहमत, बालंट.]

Asphalt—(पदा., रसा.) अराल, सर्जरस. शिलाजतु. [म. डामर.]—Road—(स्था.) जतुमार्ग.

Asphaltic cement—सर्जरससंघानक.

Asphaltum Punjabium—(भू.) शिलाजतु. [म. शिलाजित].

Asphodel—(वन.) कमल (लिलि) वर्गीय पुष्पवनस्पति.

Asphyxia—(वै.) श्वासनिरोध; प्राण्यालाभ; ऊर्वालाभ; श्वासबंध; श्वासावरोध; प्राणावरोध. [म. गुदमरणें, कोंडमारा.] —Cyanotica—(वै.) नीलश्वासावरोध.—Neonetorum—(वै.) नवजात श्वासावरोध.—Pallida—(वै.) श्वेतश्वासावरोध.

Asphyxial Death—(वै.) प्राणावरोधजन्य मृत्यु.

Asphyxiating Gas—श्वासावरोधक वायु; विषमयवायु.

Aspirate, Aspirated—(भाषा.) महाप्राण; महाप्राणोच्चारित.

Aspiration—१ (तत्त्व.) स्पृहा; अभिस्पृहा; प्राणविधान. २ (भाषा.) महाप्राण; महाप्राणोच्चार. ३ (वै.) शोषण. —of Pus—(वै.) पूयाचूषण.

Aspirator—१ (पदा., रसा.) वात-वायु शोषक; शोषणोपकरण; शोषणपात्र; वायुआकर्षक; वायुचूषक; वायुकर्षक; वायुचोषक; वातचोषक. २ (वै.) शोषणयंत्र.—Bottle—वायु-ग्रहणपात्र: शोषणपात्र.

Aspirin—(रसा.) पौधिन.

Asportation—(शास.) कपटापनयन.

Assault—(शास.) पारुष्य; दंडपारुष्य; आघात; आक्रमण. —and Battery—(शास.) दंडपारुष्य

Assay—१ (अर्थ) परीक्षा. २. (रसा.) विश्लेषण; परीक्षण: परीक्षा.

Assemblage—(तत्त्व.) संघात; समूह; वृंद.

Assembly—१ (राज.) सभा: संघ. २ (सभा.) मंडल. —Hall—(सभा.) सभालय. —Room—सभामंदिर; सभागृह; सभा. —Unlawful—(शास.) नियमबाह्य समाज-संघ; अविधिसमुदाय.

Assertion—(तत्त्व.) निश्चयात्मक वाक्य; विधान; प्रतिज्ञा; निर्वाह; वचन; निर्वचन; उपन्यास. see Statement.

Assertory—(तत्त्व.) निर्वाचक.

Assess—(शास.) करनिर्धारण.

Assessed,-Land—करनिर्धारित भूमि.—Tax—(अर्थ.) निर्धारित कर.

Assessment—(अर्थ.) कर; राजस्व; शुल्क; करनिर्धारण; आकार.—of Land Revenue—बल्याकार.—of Taxes—(अर्थ.) करनिर्धारण; राजस्वग्रहण.

Assessor—१ (अर्थ.) करनिर्धारक. २ (शास.) न्यायसाहाय्यक; न्यायसभासदस्य; न्यायनिदर्शक.

Assets—१ (अर्थ.) संपत्ति: विषय; शेषधन. २ (शास.) ऋणापनयनदाय; ऋणमोचनयोग्यदाय.—and Liabilities—(अर्थ.) देयादेय; धनऋणविषय. [म. घेणेंदेणें, लेनीदेनी] -Fixed—(अर्थ.) अचलसंपत्ति.—Floating—(अर्थ.) चलसंपत्ति—Intangible—(अर्थ.) अस्पर्श्य संपत्ति.—Liquid—(अर्थ.) सुप्राप्यधन. [म. हाजिरधन].—Wasting—(अर्थ.) क्षयशील संपत्ति.

Assign—(शास.) स्वत्वार्पण: निरूपणकरण; [म. बेचन देणें; नांवावर चढवून देणें.]

Assigned—(शास.) उपचयकृत; सौपचयिक.

Assignee—(शास.) स्वत्वग्रहीता; स्वत्वार्पणग्रहीता [म. मुखत्यार: गुमास्ता].

Assigner-or-(शास.) स्वत्वार्पणकर्ता; स्वत्वार्पक; स्वत्वदाता. [म. बेचनवाला; बेचन देणारा].

Assignment—(शास.) स्वत्वार्पण; स्वत्वदान. [म. बेचन; बेचनपत्र: सुपूर्दगी].

Assimilability (वन.) पोषणीय क्षमता: सात्मीकरण क्षमता.

Assimilable—(वै.) परिपाकनीय.

Assimilate—(वै.) सात्मीकरण; आत्मसात्करण; पचन.

Assimitation—१ (पदा., रसा.) ग्रहण: एकीकरण; एकरूपीकरण; आत्मीकरण; सात्मीकरण. २ (वन.) रसपरिपाक; एकीकरण; सात्मीकरण: पोषण; आत्मीभवन: आत्मीकरण. ३ (वै.) अन्नपरिपाक; पाचन: आत्मीकरण: पोषणक्षमता: सात्मीकरण. ४ (तत्त्व.) सदृशीकरण; समीकरण; परिपाचन; आत्मसातीकरण; पचन; समन्वय; साधर्म्य परीक्षाकरण; परिपाक; एकीकरण; साधर्म्यग्रह.-and Differentiation-(तत्त्व.) समन्वय-अन्वय व्यतिरेक.—of Fractions—अंशसवर्ण; भागजाति.

Assimilatory—(वै.) सात्मीकारक.

Assistant—साहाय्यक; सहकारी; साहाय्यकारी.

Assize—(शास.) न्यायसभा. [म. अदालत]

Associate—(तत्त्व.) १ सहचर; सहवर्ती. २ (रसा.) सहोदर; संघटणा; संघटीकरण.-Professor—(शिक्षण) सहाध्यापक.

Associated—१ (अर्थ.) संयुक्त; संबद्ध. २ (रसा.) संघटित; संयुत; सहवासी. ३ (शिक्षण.) सहाध्यायी; अनुषंगी.—Liquids—(रसा.) सहवर्ती द्रव.-Molecule—(रसा.) गुणित अणु.

Association—१ (अर्थ.) समिति; सभा; समाज: मंडल; श्रेणी. २ (तत्त्व.) संगति; सहचार; सहयोग; सहयोजन; अर्थसंस्कार; साहचर्य: संस्कार. ३ (पदा., रसा.) समिति; संमेलन: संश्लेषण; संघटना; संगति; सहवास. ४ (वै.) गुंफन; समन्वय; संयोजन.—by Contiguity—(तत्त्व) सान्निध्य; सहयोजन; सामीप्य सहयोजन; सान्निध्य सहयोजन; सामीप्य निबंधन-साहचर्य.—by Similarity—(तत्त्व.) साम्यसहयोजन.- Divergent-(तत्त्व.) भिन्नमार्ग सहयोजन. —Fibre—कारकतंतु; सहवासी तंतु.—Free—(तत्त्व.) स्वतंत्र साहचर्य.—Habitual—(तत्त्व.) नित्यसहयोग.—Law of—१ (अर्थ., ग) संकलननियम. २ (तत्त्व.) साहचर्यनियम; साहचर्यधर्म -Obstructive—(तत्त्व.)प्रतिरोध साहचर्य.—of Contract-(तत्त्व.) विरोधनिबंधन साहचर्य. - of Ideas—(तत्त्व.) विचारसंगति; विचारसाहचर्य; कल्पनासाहचर्य: प्रतिभासंगति: प्रसक्तानुप्रसक्ति; भावसाहचर्य; प्रत्ययसहचार.—of Similarity—(तत्त्व.) सादृश्यसंगति. —Preformed—(तत्त्व) पूर्वसिद्धसहयोग.

Associational—(तत्त्व.) अनुषंगी.

Associationism—(तत्त्व.) विचारसंगतिवाद; भावसाहचर्यवाद; प्रत्ययसहचारवाद.

Associationist—(तत्त्व.) भावसाहचर्यवादी; प्रत्ययसहचारवादी; सहयोजनवादी.

Associative Law—(वन.)—संयोग नियम-न्याय.

Associes—(वन.) चंचलसंघ; अस्थिरसंघ.

Assumpsil—(शास.) साक्षेप वचन: सहेतुक वचन; साक्षेप कार्यांगीकरण.

Assumption—१ (अर्थ.) कल्पना. २ (तत्त्व.) प्रतिज्ञा; अभ्युपगम; स्वेच्छास्वीकार. ३. (पदा.) गृहीत प्रमेय; प्रमेय: गृहीत सिद्धांत-मत; कल्पना; पूर्वग्रह; ग्रहण; धारण.

Assurance—(अर्थ.) विमा; जीवन विमा.-Temporary —(अर्थ.) खंडविमा; अल्पकालीन विमा.—Whole Life —(अर्थ.) अखंड-आजीव विमा.

Assure—(अर्थ.) हानितारण; अभयदायन.

Assured—(अर्थ.) विमाग्रहीता; विमानीत; विमाधर; तारणग्रहीता. [म. विमेदार]

Astasia—(तत्त्व.) उत्थानभ्रंश; स्थितिभ्रंश; स्थित्यशक्ति.

Astatic—(पदा.) चंचल; चलवृत्ति; अस्थिर; विषमविकारी; अनासक्त; स्वतंत्र.—Centre—(ग.) चलकेंद्र.—Equilibrium—(ग.) चलस्थितिस्थापक.-Galvanometer—(पदा.) चंचलविद्युन्मापक; अस्थिरविद्युन्मापक.—needle —(पदा.) चंचलसूचि; अस्थिरसूचि.

Astel—(भू.) फलकतोरण.

Asteomalesia—(वै.) see Osteomalesia.

Aster stage—(वन.) तारकावस्था.

Asteracantha Longifolia — (वन.) कोकिलाक्ष. [म. कोलिस्ता; विखातालींमखाना]

Asterion—(वै.) निकुंभ; परुषबिंदु.

Asterisk—(मुद्रण.) ताराचिन्ह. [म. चौफुली, फुली.]

Asterism—(ज्यो.) नक्षत्रसमुदाय; नक्षत्रपुंज; नक्षत्रगण; तारका-तारा पुंज.

Astern—(नौ.) नौपार्श्वभागे.

Asteroid(s)—(ज्यो.) लघुग्रह; विश्वकण; उल्का; अल्पग्रह; ग्रहाणुपुंज; अवांतरग्रह. २ (प्राणि.) तारकिततनुमत्स्य; तारामत्स्य.

Asteroidea—(प्राणि.) तारकिततनुविशिष्ट.

Asthemia—(वै.) शक्तिक्षीणता; दुर्बलता; अशक्तता.

Asthenic—(वै.) निर्वीर्य.

Asthenopia—(वै.) दृष्टिक्षीणता; निर्बलदृष्टि.

Asthma—(वै.) श्वास; श्वासकास; [म दमा]

Astigmatic-(पदा.) वैषम्ययुक्त; निर्बिंदु; विषमदृक.-Error—(पदा.) विषमभ्रम.

Astigmatism—(पदा.) नेत्रावरोध; दृष्टिलोप; वैषम्यदृष्टि; वक्रदृष्टि; दृष्टिवैषम्य; निर्बिंदुता; असमदृष्टि; विषमदृष्टि.

Astragal—(स्था.) स्तंभशीर्षवलय [म. कणी]

Astragalus—(वै.) गुल्फास्थि. गुल्फमुख्य; जंघाभेयास्थि; कूर्चशीर्ष; कूर्चशिर.

Astral—तारकासम; तारकाविषयक; नक्षत्रसंबद्ध.—Body—१ (तत्त्व.) लिंगदेह शरीर; कामदेह; कामरूपदेह; यातनादेह. २ (धर्म.) वासनादेह; कामरूप.—Plane—१ (तत्त्व.) कामलोक; प्रेतलोक; भुवर्लोक; पितृलोक २ (थिऑ.) भुवर्लोक; ३ (धर्म.) भुवर्लोक दृष्टि. Spirit-(तत्त्व.) कामलोक देवता. कामलोक. [खालचा प्रेतलोक, वरचा पितरलोक]—Sight-

Astriction—१ (वै) शिरास्तंभन. संकोचन.

Astringent—१. (रसा) कषाय. २. (वै) स्तंभक; ग्राही; आकुंचनशील; कषायगुणी.

Astrolabe—१. (ज्यो.) वेधयंत्र; तारकोन्नत्वमापक यंत्र; नक्षत्रयंत्र २. (पदा.) अक्षमापक.

Astrologer—(फलज्यो.) फलज्योतिषी; गणक; प्रश्नज्योतिषी.

Astrology—फलज्योतिष; प्रश्नज्योतिष; मुहूर्तज्योतिष; नक्षत्रफलगणनविद्या; ग्रहफलशास्त्र; फलितज्योतिष.

Astro-Mental Body—(तत्त्व) सूक्ष्मशरीर.

Astrometer—(ज्यो.) तारकातेजमापक.

Astronomer—(ज्यो) ज्योतिर्विद; ज्यौतिषी; खगोलवेत्ता.

Astronomical—(ज्यो.) खगोलिय; आंतरिक्ष; ज्योतिषी; ज्यौतिषीय. —Divisions—(फलज्यो.) योग. —Observation—(ज्यो.) ज्योतिर्वेध —Periods—करण. —Telsscope—नभोवीक्षण

Astronomy—(ज्यो.) ज्योतिष; ज्योतिर्विज्ञान; ज्योतिःशास्त्र; ज्योतिषशास्त्र; खगोलशास्त्र; खगोलविद्या· ज्योतिर्विद्या; नक्षत्रविद्या; नक्षत्रविज्ञान; ज्योतिषसिद्धांत. —Mathematical-ज्योतिर्गणित; ग्रहगणित, खगोलगणित -Physical—ज्योतिर्घटनाशास्त्र; ज्योतिर्घटन; प्राकृतिक-भौतिक ज्योतिष.

Astro—(ज्यो.) अंबा तारका. -Physics—(पदा.) खगोलविज्ञान; खगोलीय वास्तवशास्त्र, आंतरिक्षज्योतिर्वास्तवशास्त्र; नभोवस्तुविद्या.

Astrosopoctin Pentacanthus—(वै.) तारकामस्त्यजाति.

Asylum—(वै.)रक्षकस्थान; शरणालय -Lunatic—(वै.) वातुलालय उन्मादवैद्यकशाला. [म वेडयांचें इस्पितळ]

Asymmetric—(पदा.रसा.) असम; असममित; असमसंगतिक; अप्रतिसम -Carbonatom—(रसा.) असमित कर्ब परमाणु.

Asymmetrical—१ (जीव) विषमपार्श्व. २ (रसा.)—असमप्रमाण. ३ (वन.) असमाय; असममात्र; अप्रतिसम.

Asymmetry—१ (तत्त्व.) विषममान; असौष्ठव. २ (पदा., रसा., वै.) असममितिः अवयवासंगति; असमावयवत्व; असौष्ठवत्व; असम्मितता; असंमिति.

Asymptote—(ग.) उपगा; स्पर्शान्तिका; स्पर्शकल्परेषा; असंपातरेषा; स्पर्शोन्मुख रेखा; असीमपथ

Asynchronus—(पदा.) असमनिरत.

At,-Least—निदान; अंततः.—Owner's Risk—(अर्थ.) स्वामिसंकटभारेण (ण्) [म. मालकाच्या जोखमीवर.] —the Option—इच्छानुसारेण. — Par —(अर्थ.) सममूल्ये; समहारे. -Premium—(अर्थ.) सममूल्याधिके. —Rest—स्थिर; निश्चल.

Atavism १ (जीव.) प्रपितानुहरण; आनुवंशिक प्राप्ति. २ (तत्त्व.) पूर्वपिंडानुकृति; व्यवहितपूर्वजानुकरण; अधिसंक्रांति; अधिसंचार. ३ (वै.) आनुवंशिक रोग.

Ataxia—(वै.) वेपथुरोग; कंपवायु; व्यतिक्रम; व्यस्तता; अव्यूढि.

Ataxic Fevier—(वै.) संमोहसन्निपात.

ate—(रसा. प्रत्यय) इत. cf. नात्रित.

Atelectasis—(वै) अपूर्णाध्मान, अपूर्णप्रसरण.

Atenchus—(प्राणि.) [म. गोळ्या करणारा किडा.]

Atheism—(तत्त्व.) अनीश्वरवाद; नास्तिकता; नास्तिक्य; नास्तिकत्व; अदेववाद; निरीश्वरवाद.

Athermacy—(पदा.) तापरोधित्व.

Athermanous—(पदा.) उष्णाभेद्य; उष्णताविसर्जनप्रतिबंधक: उष्णकिरणहारी; अपारतापक; उष्णताआनिर्गम्य; अधर्मवाही; तापाभेद्य;

Atheroma—(वै.) नाडीव्रण.

Atheromatous—(वै.) यूषग्रस्त.

Athetisation—(भाषा.) उच्चाटण: कर्तन. [म. सकारण गाळणें.)

Athetosis—(वै.) अंगुलीवलन; अंगुलीवर्तन.

Athleticism—मल्लविद्या.

Athwart—(नौ.) नौमार्गेस्थित.

ation—(रसा. प्रत्यय) करण.

Atlanto-Axial Articulation—(वै.) चूडावलय दंतचूड संधि.—Occipital Membrane—(वै.) मूलपृष्ठ मस्तकपत्र.

Atlas—१ (ज्यो.) वर्षयन्ता: कृत्तिकानक्षत्रतारा. २ (भू.) मानचित्रग्रंथ: देशपटपुस्तक. ३ (वै.) मूलमणक; चूडावलयास्थि: शिरोधरास्थि; शीर्षधरमणक; शेष (मणि.)—and Axis—(वै.) मूलअक्षमणक.—and Occipital Bone—(वै.) मूलबंधनपृष्ठमस्तक.

Atmo—(पदा.) वायुभारमात्रा; वायुभारप्रमाण.

Atmology—(पदा.) बाष्पशास्त्र.

Atmolysis—१ (पदा.) मिश्रवायुपृथक्करण २ (रसा.) व्यापन; वायुविश्लेषण.

Atmometer—(पदा.) बाष्पमापकमिति; बाष्पीभवनमापक.

Atmosphere—(ज्यो., भू., पदा., रसा.) वातावरण; वायुमंडल; आवह; वायुवेष्टण; आकाश; वायुचक्र; वाय्वावरण; आवहमंडल: भूवायु.

Atmospheric—(पदा.) वायुमंडलीय; आवहीय.-Electricity—(पदा.) वायुविद्युत्; वातावरण विद्युत्; नभोविद्युत्; आंतरिक्षविद्युत्; तडित्.—Pressure—(पदा.) वायुभार; वायुपीडन; वायुप्रेष. [म. वायुचोप.]—Refraction—वायवप्रतिसरण.

Atmospherics—(पदा.) वातावरणसंक्षोभ; आंतरिक्ष विक्षोभ; आवहिक.

Atoll—(भू.) प्रवालद्वीप; विद्रुमशिलापंक्ति; कंकणद्वीप.

Atom—१ (जीव.) अंतस्थग्रंथि. २ (पदा. रसा.) परमाणु; अणु; अणुकरज; कण; लेश.

Atomic—(पदा.) परमाणुक; परमाणुनिर्मित; परमाणुमय; परमाणुरूप; पारमाणविक; पारमाणव; अणुरूप.-Body-(तत्त्व.) निर्वाणदेह.—Heat—परमाणु ताप—उष्णता.-Motion—(रसा.) पारमाणविकगति.—Number—परमाणुक्रमांक; परमाणुसंख्या; परमाणु-अंक; मूलतत्त्वानुक्रम.-Philosophy—(तत्त्व.) परमाणुवाद.—Physics—परमाणुविज्ञान.—Rearrangement—(रसा.) परमाणुप्रतिरचना.—Structure—परमाणुरचना.—Subplane—(थिऑ.) परमाणु उपलोक.—Substance—अणुद्रव्य.—System—१ (तत्त्व.) वैशेषिकमत. २ (पदा.) परमाणुमाला.—Theory १ (तत्त्व.) नियमितप्रमाणवाद. २ (पदा. रसा.) परमाणुवाद; परमाणु कल्पना-सिद्धांत; अणुसिद्धांत.—Volume—परमाणु आयतन; परमाणु आकारमान.—Weight (पदा., रसा.) लवभार; परमाणुभार; अणुभार; परमाणुगुरुत्व; परमाणुभारांक; परमाणविक गुरुत्व.

Atomician, Atomist—(तत्त्व., पदा.) परमाणुवादी; सूक्ष्मवादी

Atomicity—परमाणुकता; परमाणुसंयोगप्रमाण; परमाणुकोटि. २ (तत्त्व.) परमाणुता; परमाणुनिर्मितता; परमाण्वात्मता.

Atomised Particles—(यंत्र.) तुषार.

Atomiser—(पदा.) कणकारक; कणवर्षी; विच्छेदक.

Atomism—(तत्त्व.) अविभाज्यपरमाणुमयविश्ववाद; अणुवाद; परमाणुवाद; कणमूलवाद.

Atomization—(वै.) द्रवद्रव्यबाष्परूपकरण.

Atonement—(तत्त्व.) प्रायश्चित; प्रमार्जन.

Atonia—(वै.) असज्जता.

Atony—(वै.) स्नायुक्षीणता; धातुक्षीणता.

Atresia—(वै.) नीरंध्रता.—Ani—(वै.) नीरंध्रगुद.—Iridis(वै.) नीरंध्रकनीनीका. [म. बुजलेली बाहुली]

Atrio-Ventricular Bundle—(वै.) नियमनरज्जू.

Atrio-Ventricular Opening—(वै.) ग्राहक-उत्प्रेक्षक मंडल; पुटांतरद्वार.

Atrip—(नौ.) भूमि आकृष्ट; भूमिच्छिन्न (लांगल).

Atrium—(वै.) ग्राहक: आदायिका; पूर्वकोष्ठ; प्रावेशिका.—Meatus Nasi—(वै.) नासापुट.—of Middle Meatus—(वै.) मध्यगुहासातत्य.

Atropal—(वन.) यथास्थित; सरल; ऊर्ध्वमुख.

Atrophy—१ (जीव.) अनुपयोज्यत्वात्; इंद्रियवृद्धिविराम; इंद्रियक्षरण. २ (तत्त्व.) क्षीणता; शरीरशोषण; ऱ्हास; अपचय.

नाश.—Progressive Muscular—(वै.) वर्धमान-पेशीक्षय.

Atropine—(रसा.) विनाशिन.

Attachment—१ (पदा.) संयोजन. [म. जोडणी] २ (शास.) बलासेध; बलग्राह. [म. जप्ती, टांच.]—after Judgment—निर्णयोत्तर बलासेध.—before Judgment—निर्णयपूर्व बलासेध.

Attack—१ (युद्ध.) आक्रम; आघात; अभियोग. २ (वै.) आक्रम; प्रत्यावस्था. [म. लागण]

Attainder—(शास.) कलंकदायी कृत्य; कलंकित स्थिति.

Attempt of Offence—(शास.) अपराध प्रयत्न-चेष्टा.

Attendance—(वै.) परिचर्या; शुश्रूषा.

Attendant—आनुषंगिक; सहचारी.—Volitional—ऐच्छिक अवधान.

Attention—(तत्त्व.) मनोयोग; लक्ष; अवधान; ध्यान; समाधि.—Accommodation—अवधान; समवस्थान.—Duration—अवधान अवधि.—Expectant—(तत्त्व.) पूर्वसिद्ध अवधान; सोत्कंठ लक्ष; उत्प्रेक्षक-उत्प्रेक्षी लक्ष.—Passive—(तत्त्व.) उदासीन लक्ष; शून्यवत् लक्ष—Fluctuation—अवधान आंदोलन.—Focus of—अवधानकेन्द्र.—Involuntary—अनिच्छ अवधान.—Level of—अवधान पदवी-कोटि.—Volitional—इच्छाप्रेरित अवधान; इच्छावधान; आत्मप्रेरित अवधान.

Attenuant—(वै.) कर्शन; कृशकारक.

Attenuation—(पदा.) तनूकरण. २ (रसा.) न्यूनवीर्य; न्यूनतेज.

Attestation—(शास.) प्रमाण; साक्ष्य; हस्ताक्षर.

Attested Copy—(शास.) प्रामाणिक प्रतिलिपि-प्रतिलेख.

Attestor—(शास.) साक्षी.

Attic—(स्था.) छदोधःस्थल.

Attic Epi—Tympanic Antrum—(वै.) ऊर्ध्व-मध्य-कर्णकोटरखंड.

Attitude—१ (तत्त्व) संस्थिति; प्रस्थान; वृत्तिस्थिति. २ (वै.) वृत्ति.

Attolens Aurem—(वै.) कर्णोर्ध्व स्नायु.

Attorney—(शास.) प्रतिनिधि; प्रतिहस्तक. [म. मुखत्यार, वकील.]—Letter-Power of—प्रतिनिधित्वपत्र. [म. मुखत्यारनामा-पत्र.]

Attracted Disc Electrometer—(पदा.) आकर्षी तडिन्मापक-विद्युन्मापक.

Attraction—(पदा.) आकर्षण; आकर्ष; आकर्षणशक्ति.—Adhesive—(पदा.) संलग्नाकर्षण; प्रसक्ताकर्षण.—Capillary—केशाकर्षण; कैशिक आकर्षण; केशीय आकर्षण.—Chemical—रसाकर्षण; रासायनिक आकर्षण.—Electric—विद्युदाकर्षण; वैद्युत् प्रकर्षण.—Gravitational—अभिकर्ष; गुरुत्वाकर्षण.—Magnetic—चुंबकीय आकर्षण; लोहाकर्षण; चुंबकाकर्षण.—Molecular—(रसा.) अणुक आकर्षण.—Mutual—पारस्परिक आकर्षण; परस्पराकर्षण.—of Adhesion—संलग्नाकर्षण; पृष्ठाकर्षण.—of Cohesion—संसक्त्याकर्षण.—of Currents—(वै.) प्रवाहाकर्षण.—Sphere—आकर्षणबिंब; आकर्षण-गोल.

Attrahens Aurem—(वै.) कर्णप्राकस्नायु.

Attrahent—(वै.) क्रियाचालक.

Attribute—१ (तत्त्व.) गुण; धर्म; विशेष; लक्षण. २ (पदा.) उपाधि.—Divine—(धर्म.) सिद्धि.—Essential—(तत्त्व.) प्रधानधर्म; प्रकृति; जातिनिर्देश.—of Subjects—धर्म.—Subject of—धर्मी.

Attribution—(तत्त्व.) गुणारोपण; गुणनिक्षेपण.

Attributive—(भाषा.) विशेषण.—Views—(तत्त्व.) गुणसंगतिवाद; गुणसाहचर्यवाद; गुणसहभाववाद; गुणवाद.

Atypic Fever—(वै.) अनियत ज्वर.

Auction—(अर्थ.) घोषणपूर्वक विक्रय; घोषविक्रय. [म. लिलाव.]

Audible—(पदा.) कर्णगोचर; श्राव्य; श्रवणगोचर; श्रोतव्य; श्रोत्रग्राह्य.

Audibility—(पदा.) श्रवण-कर्ण गोचरता; श्राव्यता; श्राव्यत्व; श्रवणता.

Audience—श्रोतृसमाज; जन मंडल-गण-समूह.

Audiofrequency—(पदा.) श्राव्यस्पंदसंख्या.

Audiometer (पदा.) श्रवणशक्तिमापक; श्रुतिमान.

Audiophone—श्रुतियंत्र; श्रवणयंत्र.

Audit—(शास., राज.) आयव्यय-परीक्षा; लेखापरीक्षा; गणना-परीक्षा; गणितपरीक्षा; अधीक्षण; अन्वेषण.—Branch—(अर्थ.) अन्वेषणविभाग.—Department—(शास.) अर्थान्वीक्षणविभाग.—Notes—(सभा.) अधीक्षा.

Audition—(पदा.) श्रवण.

Audited—अधीक्षित.

Auditor—आयव्ययपरीक्षक; लेखापरीक्षक; गणितपरीक्षक; गणनावेक्षक; अन्वेक्षक; अन्वेषक: अधीक्षक; अर्थान्वीक्षक.

Auditory—(वै.) श्रोत्र-कर्ण-श्रवण विषयक; श्रवणेंद्रियविषयक: श्रावणकर्ण; श्रोत्रीय; श्रोत्रसंबद्ध.—Canal—कर्ण-रंध्र-नाल: कर्णपथ.—Centre-श्रवणकेंद्र.—Nerve-शब्दवह मज्जातंतु; श्रवणज्ञानतंतु; श्रवणकेंद्रतंतु; कर्णनाडी. [म. कर्णनस.]-Tube—कर्णमार्ग; श्रवणनाली; श्रोत्रनलिका: कर्णपथ; छिद्रक

Auger—(स्था.) वेधन.

Augite—(भू.) खनिजविशेष. See Pyroxene.

Augment—(भाषा.) आगम; आदेश; अभ्यासभूत.

Augmentation—१ (वन.) मंडलागम. २ (वै.) वर्धन; आधिक्य.

Augmented—(भाषा.) अभ्यस्त.

Augoeides—(थिऑ.) कारणदेह (life-side).

Aura—१ (थिऑ.) तेजोमंडल; छाया; तेज; ओज; तेजोवलय २ (वै.) वातलहरी.—Epileptica—(वै.) वायु-आभास; अपस्मारप्रकार.

Aural—कर्णविषयक.

Aurated—(रसा.) स्वर्णमय.

Aureole—(पदा.) अंतःकिरीट; प्रभामंडल; दिव्यतेजोमंडल.

Auric—(रसा.) स्वार्णिक.-Egg-(तत्त्व.) जीवाणुक; जीवांड; तेज.पिंड.

Auricle—(वै.) १ कर्णिका; कर्णशष्कुली; बाह्यकर्ण; संचयकर्ण; हृत्कर्णिका; अलिंद; हृद्विभाग; उपकर्ण. २ लघुहृत्पुट; ऊर्ध्वाशय; कर्णाकृतिहृदेकदेश; कर्णाकृतिहृदाशय. [म. कोण्डी; वरची कोण्डी.]

Auricled—कर्णाकृति उपांगयुक्त.

Auricula—(वै.) ग्राहकपुट.

Auricular—१ (वै.) कर्णाकार; कर्णपालि—कर्ण विषयक; कर्णगोचर; कर्णोपदिष्ट; कार्ण.—Point—(वै.) कर्णबिंदु.—Region—कर्णदेश.—Surface—(वै.) कर्णाकारपृष्ठ; कर्णिकापृष्ठ.

Auricularis Magnus—बृहत्कर्णगामी.

Auriculate—(वन.) कर्णिक; सकर्ण; कर्णाकार.

Auriculo,-Tempolar—कर्णशंखीय. -Ventricular Orifice—कर्णिकाजठरद्वार.

Auriga (e)—(ज्यो.) सारथि; ब्रह्महृदय; प्रजापति; ब्रह्ममंडल.—Delta—(ज्यो.) प्रजापति.

Auris Interna—(वै.) (आंतर) श्रोत्र.

Auriscope—(वै.) कर्णान्तःपरीक्षायंत्र.

Aurist—(वै.) कर्णवैद्य; कर्णरोगवैद्य.

Aurora (e)—(पदा., भू.) उषा; अरुण; अहना; मेरुप्रभा; ज्योति.—Australis—दक्षिण (गोलार्धीय) अरुणप्रकाश; कुमेरुज्योति; कुमेरुप्रभा.—Borealis—उत्तरारुणप्रकाश; सुमेरुज्योति; वैश्वानराग्नि: अरुणप्रकाश; सुमेरुप्रभा.

Aurum—(रसा.) सुवर्ण.

Ausculation—(वै.)उरोन्तर्ध्वनिपरीक्षा. [म.छाती तपासणें].

Austral—दाक्षिणात्य; दाक्षिण; दक्षिणीय.-Fluid—(पदा.) दक्षिणध्रुवीय चुंबक.—Magnetism—दाक्षिण चुंबकत्व.—Signs-(फलज्यो.) दक्षिणगोलार्धीय राशि; तुलादि षड् राशि.

Autacoid -(वै.) शरीरनिर्मितौषधी.

Autecology—(वन.) व्यक्तिमूलस्थानविचार.

Authentic—(शास.) प्रमाणबद्ध: सत्य; सप्रमाण.

Authenticate—याथार्थ्यप्रतिपादन; सत्यताप्रतिपादन.

Authenticity—(भाषा.) मौलिकता; शुद्धता.

Author of the Trust—निक्षेपसंपादक: न्याससंपादक; न्याससृष्टा.

Authorise—(शास.) अधिकारदान: सत्तावितरण. [म. अखत्यारी-मुखत्यारी देणें.]

Authorised-Capital-(अर्थ.) अधिकृत-निर्धारित मूलद्रव्य.—by Law—(शास.) व्यवहारेण प्रमाणीकृत; धर्म्य; शासनाधिकृत.

Authority—१ (तत्त्व.) गुरुमत: शब्द; शब्दप्रमाण; शास्त्रप्रमाणपत्र; शब्दप्रामाण्य. २ (राज., शास.) अधिकार; सत्ता. ३ अधिकारपत्र. ४ प्रमाणपुरुष.

Auto—स्वयं.—Biography—आत्मचरित्र; आत्मकथा.—Catalysis—स्वोत्प्रेरण.-Clave—(रसा.) अवरोधतापक-Collimation—(पदा.)स्वतोक्षीभवन.-Collimating Spectrometer-(पदा.) स्वतोक्षवर्णालिमापक.-Cracy-(राज.) स्वायत्ताधिपत्य; स्वसत्ताकराज्य; अधिराजत्व; स्वाधिपत्य; स्वायत्तता; अहंसत्तावाद; एकसत्ताकराज्यपद्धति; स्वैर राजशासन; स्वैरयंत्र; अनियंत्रितराज्य; स्वयमाधिपत्य.—Crat—स्वायत्ताधिपति; एकचक्रसत्ताधारी; अहंसत्तावादी.-Erotism—(तत्त्व.) स्वदेह कामुकता-आकर्षण; आत्मरति स्वकाम्या.—Fermentation—(रसा.) स्वयंविपाक.—Gamous—(वन.) स्वसेचक; स्वयंगर्भदायी.-Gamy—(वन) स्वसेक; स्वपिंडसंयोग; स्वपरागसिद्धफलन; स्वबीजगर्भधारणा; स्वयंगर्भधारणा.—Graph—(भाषा.) स्वलिखित

-Graphic—स्वयंलेखक.—Hetero Suggestion—(वै.) स्वपरसूचना.—Intoxication—(वै.) स्वयंदुष्टि; गर; निजदुष्टि; स्वयंविषदुष्टि.—Lysis—स्वयंविलय; स्वयंपचन.—Matic—यांत्रिक; स्वशक्तिप्रेरित; स्वयंचालक; स्वयंत्रिय; स्वयंवह; आत्मचालक; स्वत:प्रवृत्तिमान; आत्मनियामक; आत्मवेगी; स्वचेष्ट; स्वयंसिद्ध; स्वयंचल; स्वयंप्रेरित; आत्मयत; प्रवाहस्वभावप्राप्त; आत्मचालित; स्वाधीनगतिक; स्वत:प्रवृत्त. —Matic Action—स्वयंभूक्रिया.—Matic Currency—(अर्थ.) स्वयंचलन.—Matically—स्वयमेव.-Matically Pulsating-(वै.) स्वयंस्पंदी.-Matism—स्वयंसिद्धता; आत्मयंत्रवाद; आत्मयंत्र; स्वयंचर्या; स्वयंचार.-Maton—(यंत्र.) स्वयंगतिक यंत्र; यंत्र; आत्मयंत्र.-Mobile-(पदा.) स्वयंगम; स्वयंचालक (वाहन).—Matic Transmitter—स्वयंचलित तारायंत्र.—Matic Respiration—(वै.) यंत्रवत् श्वसन.—Matic System-(वै.) स्वतंत्र नसाव्यूह—Nomic—(वै.) अनुवर्ति; स्वयंव्यापारित; स्वायत्त see Autonomous.—Nomic Nerves—(वै.) अरुण; नससंस्था.—Nomic Nervous System—स्वयंशासित वातवाहिनी.—Nomous-१ (तत्त्व.) स्वनियंत्रित. २ (राज.) स्वसत्ताक; स्वराज्यसत्ताक. ३ (वन.) स्वत:. ४ (वै.) स्वयंव्यापारित; स्वयंशासित; स्वयंप्रेरित.-Nomous Fibres-(वै.) अनैश्चिक तंतु.—Nomous Producer—(अर्थ.) स्वतंत्र उत्पादक.—Nomy—१ (तत्त्व.) इच्छास्वातंत्र्य; स्वातंत्र्य (नीति.) २ (राज.) स्वाधीन शासनपद्धति; स्वसत्ता; स्वराज्यसत्ता; आत्मशासन; स्वराज्य; स्वयंशासन.—Oxidation—(रसा.) आत्मप्राणिलीकरण; आत्मप्राणन; स्वोषिदीकरण.—Phagous—१ (वै.) आत्मभोजी.—Phagy-१ (प्राणि.) स्वावलंबी पक्षी. (वै.) २ आत्मशरीराशन.-Plasty-(वै.) कोथितांगसंधान; शीर्णांगसंधान.-Somes-(जीव.) अवांतर-वैयक्तिक-शारीरिक रज्यतंतु.-Suggestion-१ (तत्त्व.) स्वयंसूचना; स्वयंसूचन; आत्मसूचन. २ (वै.) आत्मद्योतनोपचारपद्धति.-Tetic—(तत्त्व.) स्वोद्देशक; स्वात्माराम.—Toxin—(वै.) आम.—Transformer—(पदा.) स्वयंपरिणामक.—Trophic—(वन.) स्वभोजी; स्वावलंबी; स्वोपजीवी.—Type—प्रति; प्रतिमा.

Autochthonous Factor—(वै.) स्थलीय कारणांश.

Autopsy—(वै.) परीक्षणार्थ मृतदेहच्छेदन.

Autumn—(ज्यो., भू.) शरत्; वर्षाऋतु; शरत्काल.

Autumnal,—Equinox—(ज्यो.) शरत्संपात; शारदसंपात; तुलासंपात; जलविषुव; तुलाविषुव.-Signs—(ज्यो.) तुला-वृश्चिक-धन.

Auxiliary— १ साहायक; सहाय्य; साहायकारी. २ (व्या.) संख्या-पद. ३ (भाषा.) साहायकारी क्रियापद.-Capital—(अर्थ.) साहायक मूलद्रव्य.—Cell—(वन.) साहायकपेशी.—Circle—(ग., ज्यो.) सहवृत्त; विक्षेप वृत्त-वर्तुल; उपकुर्वाण वर्तुल.-Forces—(युद्ध.) साहायक सेना.—Means—अनुकूल- साहायक साधन.

Auxochrome—वर्णाधार.

Auxonometer—(पदा., रसा.) वृद्धिमापक यंत्र; वर्धमानमापक यंत्र.

Auxospore—(वन.) वर्धनशील रेणु.

Available—(वै.) लभ्य; उपलभ्य.—Energy—(पदा.) आप्यशक्ति.—Heat—(पदा.) आप्यताप.—Power—(पदा.) आप्यसामर्थ्य.

Avalanche—(भू.) हिमावसरण; अवलांश; हिमानिसंप्रयात. [म. बर्फलोट.]

Aver—(शास.) निश्चयपूर्वक कथन; प्रतिज्ञा.

Average—मध्यमान; मध्यमप्रमाण; सर्वसाधारण; समप्राप्ति; मध्यममान; सामान्यप्रमाण; साधारणप्रमाण; स्थूलप्रमाण; सामान्यत:. [म. सरासरी; हिं. औसत.]—Cost Curve—(अर्थ.) साधारणमूलमूल्यरेखा.—Price—साधारणमूल्य.—Under—(अर्थ.) अपात्र.—Unweighted—(अर्थ.) प्रभावरहित मध्यममान.—Velocity—(पदा.) साधारणवेग; स्थूलवेग. [बं. गडवेग.]—Weighted—(अर्थ.) सप्रभाव मध्यममान.

Averrhoa Carambola—(वन.) कर्मर; कर्मरंग. [म. करमर.]

Aves—(प्राणि.) खगवर्ग; विहग; पक्षी.

Aviation—(पदा., यंत्र.) उड्डाण; खगमन; विमानविद्या.

Aviator—वैमानिक.

Avicennia Tomentosa—(वन.) विकंकत. [म.खिंखिण; वेहकळी.]

Avid—(वै.) लोभी; लुब्ध.

Avidity—लुब्धता; लोभ.

Avirulent—(वै.) अविकारी; निर्विकारी.

Avitaminosis—(वै.) चिद्द्रव्यहीनत्व; ओजोद्रव्यहीनता.

Avoid, Avoidance—१ (तत्त्व.) वर्जन; त्याग. २(शास.) अस्वीकार; खंडन; वर्जन; परिहार. [म. रद्द करणें.]

Auditor—आयव्ययपरीक्षक; लेखापरीक्षक; गणितपरीक्षक; गणनावेक्षक; अन्वेक्षक: अन्वेषक: अधीक्षक; अर्थान्वीक्षक.

Auditory—(वै.) श्रोत्र-कर्ण-श्रवण विषयक; श्रवणेंद्रियाविषयक: श्रावणकर्ण; श्रोत्रीय; श्रोत्रसंबद्ध.—Canal—कर्ण-रंध्र-नाल: कर्णपथ.—Centre श्रवणकेंद्र.—Nerve-शब्दवह मज्जातंतु; श्रवणज्ञानतंतु; श्रवणकेंद्रतंतु; कर्णनाडी. [म. कर्णनस.]-Tube—कर्णमार्ग; श्रवणनाली; श्रोत्रनलिका: कर्णपथ: छिद्रक

Auger—(स्था.) वेधन.

Augite—(भू.) खनिजविशेष. See Pyroxene.

Augment—(भाषा.) आगम; आदेश; अभ्यासभूत.

Augmentation—१ (वन.) मंडलागम. २ (वै.) वर्धन; आधिक्य.

Augmented—(भाषा.) अभ्यस्त.

Augoeides—(थिऑ.) कारणदेह (life-side).

Aura—१ (थिऑ.) तेजोमंडल; छाया; तेज; ओज; तेजोवलय २ (वै.) वातलहरी.—Epileptica—(वै.) वायु-आभास; अपस्मारप्रकार.

Aural—कर्णविषयक.

Aurated—(रसा.) स्वर्णमय.

Aureole—(पदा.) अंतःकिरीट; प्रभामंडल; दिव्यतेजोमंडल.

Auric—(रसा.) स्वार्णिक.-Egg-(तत्त्व.) जीवाणुक; जीवांड; तेजःपिंड.

Auricle—(वै.) १ कर्णिका; कर्णशष्कुली; बाह्यकर्ण; संचयकर्ण; हृत्कर्णिका; अलिंद; हृद्विभाग; उपकर्ण. २ लघुहृत्पुट; ऊर्ध्वाशय; कर्णाकृतिहृदेकदेश; कर्णाकृतिहृदाशय. [म. कोण्डी; वरची कोण्डी.]

Auricled—कर्णाकृति उपांगयुक्त.

Auricula—(वै.) ग्राहकपुट.

Auricular—१ (वै.) कर्णाकार; कर्णपालि—कर्ण विषयक; कर्णगोचर; कर्णोपदिष्ट; कार्ण.—Point—(वै.) कर्णबिंदु.—Region—कर्णदेश.—Surface—(वै.) कर्णाकारपृष्ठ; कर्णिकापृष्ठ.

Auricularis Magnus—बृहत्कर्णगामी.

Auriculate—(वन.) कर्णिक; सकर्ण; कर्णाकार.

Auriculo,-Tempolar—कर्णशंखीय. -Ventricular Orifice—कर्णिकाजठरद्वार.

Auriga (e)—(ज्यो.) सारथि; ब्रह्महृदय; प्रजापति; ब्रह्ममंडल.—Delta—(ज्यो) प्रजापति.

Auris Interna—(वै.) (आंतर) श्रोत्र.

Auriscope—(वै.) कर्णान्तःपरीक्षायंत्र.

Aurist—(वै.) कर्णवैद्य; कर्णरोगवैद्य.

Aurora (e)—(पदा., भू.) उषा; अरुण; अहना; मेरुप्रभा; ज्योति.—Australis—दक्षिण (गोलार्धीय) अरुणप्रकाश; कुमेरुज्योति; कुमेरुप्रभा.—Borealis—उत्तरारुणप्रकाश: सुमेरुज्योति; वैश्वानराग्नि: अरुणप्रकाश; सुमेरुप्रभा.

Aurum—(रसा.) सुवर्ण.

Ausculation—(वै.)उरोन्तर्ध्वनिपरीक्षा. [म.छाती तपासणें].

Austral—दाक्षिणात्य; दाक्षिण; दक्षिणीय.-Fluid—(पदा.) दक्षिणधुवीय चुंबक.—Magnetism—दाक्षिण चुंबकत्व. -Signs-(फलज्यो.) दक्षिणगोलार्धीय राशि: तुलादि षड् राशि.

Autacoid -(वै.) शरीरनिर्मितौषधी.

Autecology—(वन.) व्यक्तिमूलस्थानविचार.

Authentic—(शास.) प्रमाणबद्ध: सत्य: सप्रमाण.

Authenticate—याथार्थ्यप्रतिपादन; सत्यताप्रतिपादन.

Authenticity—(भाषा.) मौलिकता; शुद्धता.

Author of the Trust—निक्षेपसंपादक: न्याससंपादक; न्याससृष्टा.

Authorise—(शास.) अधिकारदान: सत्तावितरण. [म. अखत्यारी-मुखत्यारी देणें.]

Authorised-Capital-(अर्थ.) अधिकृत-निर्धारित मूलद्रव्य.—by Law—(शास.) व्यवहारेण प्रमाणीकृत; धर्म्य; शासनाधिकृत

Authority—१ (तत्त्व.) गुरुमत: शब्द; शब्दप्रमाण; शास्त्रप्रमाणपत्र; शब्दप्रामाण्य. २ (राज., शास.) अधिकार; सत्ता. ३ अधिकारपत्र. ४ प्रमाणपुरुष.

Auto—स्वयं.—Biography—आत्मचरित्र; आत्मकथा.—Catalysis—स्वोत्प्रेरण.-Clave—(रसा.) अवरोधतापक. -Collimation—(पदा.)स्वतोक्षीभवन.-Collimating Spectrometer-(पदा.) स्वतोक्षवर्णालिमापक.-Cracy-(राज.) स्वायत्ताधिपत्य; स्वसत्ताकराज्य; अधिराजत्व; स्वाधिपत्य; स्वायत्तता; अहंसत्तावाद; एकसत्ताकराज्यपद्धति; स्वैर. राजशासन; स्वैरयंत्र; अनियंत्रितराज्य; स्वयमाधिपत्य.—Crat—स्वायत्ताधिपति; एकचक्रसत्ताधारी; अहंसत्तावादी.-Erotism—(तत्त्व.) स्वदेह कामुकता-आकर्षण; आत्मरति; स्वकाम्या.—Fermentation—(रसा.) स्वयंविपाक.—Gamous—(वन.) स्वसेचक; स्वयंगर्भदायी.-Gamy—(वन) स्वसेक; स्वपिंडसंयोग; स्वपरागसिद्धफलन; स्वबीजगर्भधारणा; स्वयंगर्भधारणा.—Graph—(भाषा.) स्वलिखित.

-Graphic—स्वयंलेखक.—Hetero Suggestion—(वै.) स्वपरसूचना.—Intoxication—(वै.) स्वयंदुष्टि; गर; निजदुष्टि; स्वयंविषदुष्टि.—Lysis—स्वयंविलय; स्वयंपचन.—Matic—यांत्रिक; स्वशक्तिप्रेरित; स्वयंचालक; स्वयंत्रिय; स्वयंवह; आत्मचालक; स्वत:प्रवृत्तिमान; आत्मनियामक; आत्मवेगी; स्वचेष्ट; स्वयंसिद्ध; स्वयंचल; स्वयंप्रेरित; आत्मयत; प्रवाहस्वभावप्राप्त; आत्मचालित; स्वाधीनगतिक; स्वत:प्रवृत्त. —Matic Action—स्वयंभूक्रिया.—Matic Currency—(अर्थ.) स्वयंचलन.—Matically—स्वयमेव.-Matically Pulsating-(वै.) स्वयंस्पंदी.-Matism—स्वयंसिद्धता; आत्मयंत्रवाद; आत्मयंत्र; स्वयंचर्या; स्वयंचार.-Maton—(यंत्र.) स्वयंगतिक यंत्र; यंत्र; आत्मयंत्र.-Mobile-(पदा.) स्वयंगम; स्वयंचालक (वाहन).—Matic Transmitter—स्वयंचलित तारायंत्र.—Matic Respiration—(वै.) यंत्रवत् श्वसन.—Matic System-(वै.) स्वतंत्र नसाव्यूह—Nomic—(वै.) अनुवर्ति; स्वयंव्यापारित; स्वायत्त see Autonomous.—Nomic Nerves—(वै.) अरुण; नससंस्था.—Nomic Nervous System—स्वयंशासित वातवाहिनी.—Nomous-१ (तत्त्व.) स्वनियंत्रित. २ (राज.) स्वसत्ताक; स्वराज्यसत्ताक. ३ (वन.) स्वत:. ४ (वै.) स्वयंव्यापारित; स्वयंशासित; स्वयंप्रेरित.-Nomous Fibres-(वै.) अनैश्चिक तंतु.—Nomous Producer—(अर्थ.) स्वतंत्र उत्पादक.—Nomy—१ (तत्त्व.) इच्छास्वातंत्र्य; स्वातंत्र्य (नीति.) २ (राज.) स्वाधीन शासनपद्धति; स्वसत्ता; स्वराज्यसत्ता; आत्मशासन; स्वराज्य; स्वयंशासन.—Oxidation—(रसा.) आत्मप्राणिलीकरण; आत्मप्राणन; स्वोषिदीकरण.—Phagous—१ (वै.) आत्मभोजी.—Phagy-१ (प्राणि.) स्वावलंबी पक्षी. (वै.) २ आत्मशरीराशन.-Plasty-(वै.) कोथितांगसंधान; शीर्णांगसंधान.-Somes-(जीव.) अवांतर-वैयक्तिक-शारीरिक रज्यतंतु.-Suggestion-१ (तत्त्व.) स्वयंसूचना; स्वयंसूचन; आत्मसूचन. २ (वै.) आत्मद्योतनोपचारपद्धति.-Tetic—(तत्त्व.) स्वोद्देशक; स्वात्माराम.—Toxin—(वै.) आम.—Transformer—(पदा.) स्वयंपरिणामक.—Trophic—(वन.) स्वभोजी; स्वावलंबी; स्वोपजीवी.—Type—प्रति; प्रतिमा.

Autochthonous Factor—(वै.) स्थलीय कारणांश.

Autopsy—(वै.) परीक्षणार्थ मृतदेहच्छेदन.

Autumn—(ज्यो., भू.) शरत्; वर्षाऋतु; शरत्काल.

Autumnal,—Equinox—(ज्यो.) शरत्संपात; शारदसंपात; तुलासंपात; जलविषुव; तुलाविषुव.-Signs—(ज्यो.) तुला-वृश्चिक-धन.

Auxiliary— १ साहायक; सहाय्य; साहायकारी. २ (व्या.) संख्या-पद. ३ (भाषा.) साहायकारी क्रियापद.-Capital—(अर्थ.) साहायक मूलद्रव्य.—Cell—(वन.) साहायकपेशी.—Circle—(ग., ज्यो.) सहवृत्त; विक्षेप वृत्त-वर्तुल; उपकुर्वाण वर्तुल.-Forces—(युद्ध.) साहायक सेना.—Means—अनुकूल- साहायक साधन.

Auxochrome—वर्णाधार.

Auxonometer—(पदा., रसा.) वृद्धिमापक यंत्र; वर्धमानमापक यंत्र.

Auxospore—(वन.) वर्धनशील रेणु.

Available—(वै.) लभ्य; उपलभ्य.—Energy—(पदा.) आप्यशक्ति.—Heat—(पदा.) आप्यताप.—Power—(पदा.) आप्यसामर्थ्य.

Avalanche—(भू.) हिमावस्तरण; अवलांश; हिमानिसंप्रयात [म. बर्फलोट.]

Aver—(शास.) निश्चयपूर्वक कथन; प्रतिज्ञा.

Average—मध्यमान; मध्यमप्रमाण; सर्वसाधारण; समप्रिति मध्यममान; सामान्यप्रमाण; साधारणप्रमाण; स्थूलप्रमाण; सामान्यत:. [म. सरासरी; हिं. औसत.]—Cost Curve—(अर्थ.) साधारणमूलमूल्यरेखा.—Price—साधारणमूल्य.—Under—(अर्थ.) अपात्र.—Unweighted—(अर्थ.) प्रभावरहित मध्यममान.—Velocity—(पदा.) साधारणवेग स्थूलवेग. [बं. गडवेग.]—Weighted—(अर्थ.) सप्रभाव मध्यममान.

Averrhoa Carambola—(वन.) कर्मर; कर्मरंग. [म करमर.]

Aves—(प्राणि.) खगवर्ग; विहग; पक्षी.

Aviation—(पदा., यंत्र.) उड्डाण; खगमन; विमानविद्या.

Aviator—वैमानिक.

Avicennia Tomentosa—(वन.) विकंकत. [म.खिंखण वेहकळी.]

Avid—(वै.) लोभी; लुब्ध.

Avidity—लुब्धता; लोभ.

Avirulent—(वै.) अविकारी; निर्विकारी.

Avitaminosis—(वै.) चिद्द्रव्यहीनत्व; ओजोद्रव्यहीनता.

Avoid, Avoidance—१ (तत्त्व.) वर्जन; त्याग. २(शास.) अस्वीकार; खंडन; वर्जन; परिहार. [म. रद्द करणें.]

Avoirdupois —(वै.) (पाउंड) भारविशेष; भारवस्तु तुलामान.

Avow, Avowry —(शास.) प्रतिज्ञापूर्वक समर्थन; प्रतिज्ञा; शपथ.

Avulsion—(शास.) बलात्-हठात् भूमिविच्छेदन ?

Awakening—(तत्त्व.,राज.) जागृति; प्रबोधन; उत्थापन.

Award—(अर्थ.,शास.) निर्णय; पंचनिर्णय. [म. लवाद निवाडा.]

Awareness—(तत्त्व.) बोधावस्था; बोधन; ज्ञातता.—Explicit—स्पष्ट-स्फुट बोध.—Implicit—अस्फुट-अस्पष्ट बोध.—Marginal—क्षेत्र-सीमा बोध.

Awe—(तत्त्व.) सादर भयभाव; सादरभीति.

Awl-shaped—(वन.) आराकृति.

Awn—(वन.) शूक; मृदुशल्य. [म. कूस; कुसळ.]

Axe—(स्था.) कुठार; परशु.—Head—(स्था.) कुठारशीर्ष.—Stone—(स्था.) शाण.

Axial—(पदा.) अक्षवर्ति: अक्षीय.—Field—अक्षीय क्षेत्र.—Inclination—अक्षविक्षेप.

Axil—(वन.) पर्णकक्ष. [म. बगल; कोपरा.]

Axile—(वन.) अक्षस्थ; आक्षिक; अक्षवर्ति; मध्यगत.—Placentation—आक्षिक बीजबंधन; स्तंभसंयोग.

Axilla—१ (वन.) See Axil. २ (वै.) कक्ष; कक्षतल.

Axillary—कक्ष; कक्षस्थ; काक्षिक; कक्ष्यीय; कक्षगत.—.Artery—कक्षीया धमनी.—Border—(वै.) कक्षानुगा-धारा; कक्षरेषा.—Bud—पार्श्वस्थकलिका.—Fold-(वै.) कक्षभित्ति.—Nerve—कक्ष्याया तंतु.

Axiom—(ग., पदा.) मंत्र; स्वतःसिद्ध तत्त्व; गुरुमंत्र; प्रत्यक्ष प्रमाण; निर्वाहक. २ (तत्त्व.) विन्यस्त न्याय· आधारन्याय; स्वयंसिद्ध नियम-तत्त्व-सिद्धांत; आत्मसिद्ध तत्त्व; स्वप्रमाण तत्त्व; आत्मप्रमाण तत्त्व; स्वीकृत पक्ष; स्वयंसिद्ध वस्तु; साधारण सिद्धांत; स्पष्टरूप.

Axiomatic—स्वयंसिद्ध; आत्मसिद्ध; प्रत्यक्षसिद्ध; स्वत:सिद्ध; आत्मप्रमाण.

Axis—१ (ग.) प्रथमरेषा; निर्णयरेषा; मापनरेषा; अक्ष; मूलशर. २ (ज्यो.) अक्ष; भ्रमणाधार. [म. आंस; कणा.] ३ (पदा.) अक्षरेषा; अक्ष; मध्यरेषा. ४ (वन.) अक्ष; मध्यभाग. ५ (वै.) कीलकास्थि; दंतचूडास्थि. ६ (स्था.) अक्ष. [म. आंख.] - Cervical vertebra-(वै.) अक्षमणि.-Crystalline-(पदा.) स्फटिकाक्ष; केलासाक्ष.—Cylinder-(वै.) अक्षदंड.—Earth's-(भू.) मेरुरेखा.—Free-(पदा.) मुक्त अक्ष.—Geometrical—(पदा.) भौमितिक अक्ष; ज्यौतिमिक अक्ष; भूमितिअक्ष.—Instantaneous—(ग.) तात्कालिक अक्ष.-Magnetic-(पदा.) चुंबकाक्ष.-Major-१ (ज्यो.) दीर्घाक्ष. २ (भू.) बृहद्न्यास; पराक्ष; दीर्घाक्ष.—Minor—१ (ज्यो.) लघ्वक्ष. २ (भू.) लघुव्यास; उपाक्ष.-Neutral-उदासीन अक्ष; अविकृत अक्ष.—Normal—(ग., पदा.) अविकृत अक्ष.—of Abscissae (x)—(ग.) कोटिभुज मापन रेषा; कोटिमापन रेषा; कोट अक्ष.—of Balance—(पदा.) तुलादंड.—of the Bubble Tube—(स्था.) जलधारा अक्ष; जलनलिकाक्ष; बुद्बुद-नलिकाक्ष; नलिकाक्ष.—of Co-ordinate—मापनरेषा; नियामकाक्ष; संबंधाक्ष.—of a Couple—प्रेरणायुग्म अक्ष.-of the Earth—(ज्यो.) भूव्यास; मेरुरेखा.—of an Ellipse—अक्ष.-of the Embryo-भ्रूणाक्ष.—of Inertia—(पदा.) जडत्व अक्ष; भाराक्ष; भ्रमणालस्याक्ष; भ्रमण-भाराक्ष; परिभाराक्ष.—of Lens-ताल अक्ष; लेन्सक अक्ष.—of Mirror—दर्पणमध्यरेखा.—of Motion -(यंत्र.) गति अक्ष.—of an Orbit—(ज्यो.) कक्षाक्ष.-of Ordinate—भुजमापनरेषा; भुजाक्ष.—of Oscillation-(पदा.) दोलनाक्ष.-of a Planet-(ज्यो.) ग्रहाक्ष.—of Polarization—(पदा.) ध्रुवीकरणाक्ष; समवर्ताक्ष.—of Project—(पदा.) प्रक्षेपाक्ष.—of Reference—निर्देशिका.—of Refraction—वक्रीभवनाक्ष.—of Rotation—घूर्णनाक्ष; भ्रमणाक्ष; घूर्णाक्ष.—of Similitude of the Circles—(ग.) साजात्य अक्ष.—of Symmetry—समविभक्ताक्ष; सौष्ठवाक्ष; समानता अक्ष.-of Telescope—(पदा.) दूर वीक्षण अक्ष.— of Z—उच्चत्वमापनरेषा; वेधाक्ष.—Optical—प्रकाशाक्ष; दृष्टयक्ष.—Ordinate—(ग.) कोटयक्ष.—Principal—मुख्याक्ष.—Secondary —गौणाक्ष.—Synclinal—तलरेषा.—Visual—(पदा.) दृगक्ष.

Axle—(पदा.) अक्षदंड; अक्ष. [म. आंख; कणा.]—Box (of a cart)—(पदा.) अक्षपेटिका; अक्षपुट. [म खोबळा].—Nut—अक्षकीलक.

Axon—१ (तत्त्व.) मुख्यतंतु. २ (वै.) जीवघटक तंतु; मुख्य तंतु; अक्षप्रसर; अक्षदंड.

Ayes—(सभा.) संमति. [म. होकार.]

Azelfafage—(ज्यो.) दमयंती; हंसराशिगत तारा.

Azimuth—(ज्यो.) समकोण; समांश; वृत्त; दिक्कोटयंश; दिगंश; दिगंशकोटि.—Circle—(ज्यो.) दृङ्-मंडल—

-Compass—(ज्यो.) दिगंशनिर्णययंत्र; दिगंतरमापक.—Dial—दिगंशमापकशंकुयंत्र. —Magnetic—चुंबकीय क्षितिजचाप.—Verticle-see Azimuth Circle.

Azimuthal—(ज्यो.) दिगंशीय.

Azo—(रसा.) अजीवि; प्राणरहित; अजीव.

Azoic—(भू.) अजीव; निष्प्राण; निर्जीव (काल-युग).

Azoi·mide—(रसा.) नत्रामिद.

Azodye—(रसा.) नत्ररागः अजोरंग.

Azol—(रसा.) अजीवोल.

Azolla—(वन.) जलवर्ति समूलक; अंतराली. [म. पाणनेचा.]

Azometer—नत्रमापक.

Azoospermia—(वै.) शुक्रजंतुदौर्बल्य.

Azote—(रसा.) नत्र.—Meter—(रसा.) नत्रमापक.

Azulmic acid—(रसा.) अजीवलमिकाम्ल.

Azurite—(रसा) नीलकर्बित.

Azygos—(वै.) वक्ष;उदर.—Uvūlæ-(वै) काकली (स्नायु).

Azygospore—(वन.) असंयोगी पिंड.

Azygous—असंयुक्त; एकाकी.

B

Babbit Metal—(यंत्र.) घर्षणप्रतिबंधक धातु; वंग + अंज + ताम मिश्र.

Babel—(स्था) गोपुर; उत्तुंगमंदिर.

Babbler—(प्राणि.) सप्तस्वसा पक्षी. [म. बाया, सातभाई]

Baboon—(प्राणि.) वानर.

Babouvism—(अर्थ.) समानतावाद; साम्यवाद.

Bacca—(वन.) अनष्ठिला; बहुबीज-मांसल फलजाति. [म. पेरू, वांगें, पिलू, मिरजोळी, कबर, इ.]

Baccate Berry—(वन.) वृंताकीय; वृंताकवर्गीय; मज्जागर्भी.

Bacillar (y)—(वै.) रोगोत्पादक; सूक्ष्मजंतुविषयक.

Bacillariaceae—(वन.) करंडक वनस्पतिवर्ग.

Bacilli-(वै.)रोगजंतु.-Culture-रोगाणुसंवर्धन.-Form-रोगाणुसदृश.—Parous—रोगाणु उत्पादय.—Tubercular—कफक्षयजन्तु.

Bacillus—(जंतु., वै.) यष्टिजंतु; सूक्ष्मजंतु; ह्रस्वजंतु; यष्टिकाकार जंतु; दंडिका; सूक्ष्मदंडिक; जीवाणुक; जीवाणु; रोगाणु; यवकी.—Butyricus—(रसा., वै.) नवनीत कीटाणु.

Back-(प्राणि., वन.) पृष्ठ; पृष्ठ देश-भाग.-Ache-(वै.) पृष्ठशूल; कटिशूल. [म. पाठदुखी.]—Bill—(अर्थ.) धनलेखसंमति. [म.हुंडीस्वीकार].—Bearing—(स्था.) सिद्धदिङ्मापन.—Bond—(अर्थ.) धनलेख अस्वीकार. [हिं. तमस्सुक.]—Bone—(वै.) पृष्ठवंश; पृष्ठास्थि.—Electro Motive Force—E. M. F.—(पदा.) विरुद्ध तडिच्चालकबल; व्युत्क्रमविद्युद्वाहकबल; प्रतिप्रेरणा.—Elevation—(पदा.) पृष्ठनिदर्शक; पृष्ठनिदर्शन; पृष्ठदर्शन.—Ground—पृष्ठभाग; पार्श्व भाग-भूमि; पृष्ठभूमिका; पश्चाद्भूमि; पश्चाद्भू.—Lash—(यंत्र.) पुच्छ. [हिं. पिच्छट].—of a Card—पृष्ठभाग.—of Consciousness—(तत्त्व.) बोधपार्श्वभूमि.—Pressure—(पदा.) प्रतिदापन, प्रतिदाब. [म. उलटदाब.]—Reflex—(वै.) पृष्ठप्रतिवर्ती क्रिया.—Water—(भू.) व्युत्क्रमजलप्रवाह; प्रतिप्रवाह.

Backed Note—(अर्थ.) अस्वीकृत धनलेख. [म. नाकारलेली हुंडी].

Backing—(स्था.) तोरण पृष्ठरचना.

Backwardation—(अर्थ.) धनलेख अस्वीकार; वचनभंग; क्षतिपूर्ति.

Bacteria—(जंतु.) जन्तु; एकपेशी जन्तु; सूक्ष्मजन्तु; यष्टिका; अतिसूक्ष्म उदभिज्जंतु; दण्डिकी; यष्टिकाजन्तु; सूक्ष्मजीव; जीवाणु; कीटाणु.—Aerobic—वायुजीवि जन्तु.—Anaerobic—अवायुर्जीवि जन्तु.—Long Rod—सूत्रजन्तु.—Short Rod—यष्टिजन्तु.—Spherical-गोलजन्तु.—Spiral—सर्पिलजन्तु.

Bacteriaemia—(वै.) यष्टिकारक्त.

Bacterial—(वै.) यष्टिकामूल.—Disease—(वै.) यष्टिकामूलक व्याधि; सूक्ष्मजीव व्याधि.—Products—(वै.) यष्टिकाजन्य पदार्थ.

Bacteriologist—(वै.) जंतुशास्त्रज्ञ; यष्टिकाशास्त्रज्ञ; जीवाणुविद्याविशारद; यष्टिकाशास्त्रवेत्ता.

Bacteriology—(वै.) जंतुविद्या; जंतुशास्त्र; जीवाणुविद्या; रोगजंतुशास्त्र; यष्टिकाशास्त्र; सूक्ष्मजंतुविद्या; सूक्ष्मजीवशास्त्र; जीवाणुशास्त्र; जीवाणुविज्ञान.

Bacterium—(जंतु.) सूक्ष्मजन्तु; ह्रस्वजंतु.—Aceti—(वै.) सूक्ष्मसौरिक.—Lacto—(वै.) सूक्ष्मक्षीरिक.—Termo—(वै.) सूक्ष्मतर्कक.

Bacteriolysin—(वै.) जंतुविलयी.
Bacteriophage—(तत्त्व.) जंतुविरुद्ध द्रव्य; जीवाणुनाशक जंतु; जंतुहन; जंतुघ्न; जंतुक.
Bacteroid—व्यक्तजंतु.
Bad,-Absorber—(पदा.) मंदशोषक.—Coin—(अर्थ) हीननाणक; ऊननाणक.—Conductor—(पदा.) मंदवाहक; निकृष्टवाहक; रोधिक.—Debt—(अर्थ.) अप्राप्य ऋण; दुष्प्राप्य ऋण; हीन ऋण; नष्ट ऋण.—Debts Reserve—(अर्थ.) अप्राप्य ऋणनिधि.—Radiator (पदा.) मंदविसर्जक.—Smell—(पदा.) दुर्गंध.
Badminton—(क्रीडा.) पुष्पकंदुक. [म. फूलचेंडू].
Baft—(नौ.) पश्चाद्भाग.
Bag of Waters—(वै.) उल्ब पोटलिका.
Baggage—(अर्थ.) साहित्य; प्रवाससाहित्य.
Baidæ—(प्राणि.) निर्विष सर्पजाति.
Bail—(शास.) प्रतिभू. [म. जामीन.]—Bond—(शास.) प्रतिभूपत्र. [म. हजर जामीन खत.]
Bailable—(शास.) प्रातिभाव्य.
Bailee—(शास.) निक्षेपी; निक्षेपग्राही.
Bailiff—(शास.) न्यायपुरुष; न्यायसभापुरुष. [हिं. नाझीर.]
Bailment—(अर्थ.) निक्षेप.
Bailor—(शास.) निक्षेप्ता; निक्षेपदाता.
Bakelite—(पदा.) बॅकेलिंत; बॅकेलंडसंशोधित.
Baking,—Oven—(रसा.) भर्जनपात्र; भर्जनी.—Pan—भर्जनक.—Powder—भर्जनचूर्ण.
Balance-(अर्थ.) शेष.-Book—शेषपत्रक.—Brought forward-उर्वरित शेष.-Closing-गणनाशेष; दिनांतशेष.—Creditor-धनशेष.—Dead—अप्राप्यशेष; मृतशेष; नंष्टशेष.-Debtor-ऋणशेष.— Favourable-अनुकूलशेष.-in Hand-हस्तशेष; स्वाधीनशेष.-Negative-ऋण आयव्ययनिदर्शन (पत्र).-of Account-आयव्ययपरिमाण.-of Debit and Credit—ऋणधनशेष.-of Power-(राज्य.) शक्तिसमतोलन; तुल्यबलत्व; बलसमता; बलसाम्य; पक्षसाम्य.—of Trade—व्यापारपरिमाण; व्यापारतोलन; आयव्ययतोलन; व्यापारसमता.-Outstanding-अप्रशेष; प्राप्यशेष.—Set down as Drawn—निश्चितशेष; निर्धारितशेष.—Sheet—आयव्ययनिदर्शनपत्र; आयव्ययविवरणपत्र; समीकरणपत्र; अवशेषपत्र; शेषपत्र; आयव्ययशेषपत्र.—Trademans' on Book—आयव्ययशेष.
Balance—(पदा., रसा.) तुला; तोलनी; तोलन; समतोलन.-Action—सममापित क्रिया.—Arm—तोलक; तुलादंड; तुलाभुजा.-Beam of a-तुलादंड.-Common-तुला.-Dish of a-तुलापात्र.—False-मिथ्यातुला; कपटतुला.-for nice Weighing—सूक्ष्मतुला; कंपतुला.—Having a Tongue—कंटकतुला; जिह्वातुला.—Hydrostatic—अवगाहतुला; उत्प्लावनतुला.—Point-तुलाबिंदु; तूलबिंदु.—Positive—धनसमतुला; संग्राहक समतुला.—Room-तोलनशाला; तुलनालय.-Sensible—सूक्ष्मतुला.—Spring—यंत्रतुला; सर्पिलतुला. [म. कमान कांटा; ताण कांटा.]—Stable-स्थायीतुला.—String of—तुलासूत्र; तुलारज्जु.—Tongue of a—तुलाकंटक; तुलाजिह्वा.—Torsion, Torsional—सर्पिलतुला. [म पीळकांटा.]—Wheel—तोलचक्र; तुलनचक्र; दोलनचक्र; बलचक्र; समीकरण चक्र.
Balance—१ (तत्त्व.) तोल; समतोल. २ (वै.) समत्व; समता; समतुला; समीकरण.—of Mind—(तत्त्व.) मानसतोल; मानसिक तोल.—P. H.—(वै.) अम्लक्षारसमता.
Balanced-१ तुलित; तोलित; समतोल; समतुलित; प्रमाणयुक्त; समभार; संयमयुक्त; न्यायगंभीर. २ (पदा.) समतुलित. ३ (वै.) समतोल; चतुरस्र (आहार); सम्यक्; सुषम (खाद्य). [म. चौरस आहार.]
Balancer—(पदा.) कर्ण; समतोलक; तुलक.
Balances—(अर्थ.) धनशेष.
Balancing—१ (तत्त्व.) तुलन; तोलन; तुला; तुलना. २ (पदा.) स्थैर्य; समतोल; प्रतिमानन; सुस्थिरता.—Coil—समतोलक वेष्टन.—Column-तोलस्तंभक; तोलकस्तंभ.-Point-तोलनबिंदु.-the Books-शेषगणन; शेषनिष्कासन.
Balanitis—(वै.) शिस्नाग्रप्रदाह; लिंगमणिप्रदाह.
Balanties Roxburghii—(वन.) इंगुदी. [म. हिंगणबेट.]
Balconet—(स्था.) वातायनिका.
Balcony—(स्था.) उपरिका; पुरोवातायनी.
Bald—(साहित्य.) अनलंकृत.—ness—(वै.) खल्वाटता.—Style—(साहित्य.) क्षपणकशैली; अनलंकृति; नीरसशैली.
Bale—(अर्थ.) भार; ग्रंथि; पोटलिका. [म. गांठ.]
Ball—१ गोलक; पिंड. २ कंदुक. ३ (भू.) गोल; भूगोल ४ (वै.) गुटिका. ५ नेत्रगोल.—and Socket Enarthrosis—(वै.) उलूखल.-and Socket Joint-(पदा., वै., स्था.) उलूखलसंधि; बाहुसंधि.—Bearing—(पदा.) गोलकघर्षणअक्ष.—Cock—(पदा.) कुक्कुटगेंद; सगोलचंचु; गोलयुक्त

नलिका.—Lightning—कंदुकविद्युत्.—Valve-(यंत्र.) गोलकद्वारक; गोलककपाट

Ballad-(साहित्य.) चारणकाव्य; कथागीत; लोकगीत; गीतकथा: रास.

Ballast—(पदा.) तोलभार; समतोलनभार; तोलनभार.

Balling,—Furnace—(रसा.) घूर्णक भर्जक.—Machine—(यंत्र.) गुटिकायंत्र; पिंडयंत्र.

Ballista, Balista-(यंत्र) अश्मक्षेपण यंत्र; पाषाणक्षेपण यंत्र.

Ballistic-(पदा.) प्राक्षेपिक; क्षेपक.-Galvanometer—१ (पदा.) प्रक्षेप प्रवाहमापक; प्रक्षेप धारामापक. २ (यंत्र.) विसर्गादर्श; आंदोलनकारी प्रवाहदर्शक; चंचलप्रवाहदर्शक; अनिरुद्धप्रवाहदर्शक.

Ballistics—(यंत्र.) अश्मक्षेपणशास्त्र.

Balloon—(पदा.) विमान; आकाशयान; व्योमयान. वातनौका; वायुविमान.

Ballot—(अर्थ.) लिखितमत; गुप्तमत.—Act—(इति.) गुप्तमतदानविधि.—Paper—(शास.) निर्वाचनपत्र.

Ballotement—(वै.) गर्भप्रत्याघात.

Balmour Formula—(पदा.) बाल्मरसूत्र.

Balneo Therapy—(वै.) स्नानचिकित्सा; जलचिकित्सा.

Balsam—१ (वन.) बाल्समवृक्ष. २ (वै.) वृक्षनिर्यास: उपशामक द्रव्य; सांत्राणि तैल.

Balsamodendron. Mukala—Roxburghi—(वन.) बोल; सुरसा; मुकल; गुग्गुल. [म. गुग्गुळ: बाळंतबोळ.]

Balsuta—(वन.) रसालबीजावरणयुक्त फल.

Baluster—(स्था.) शंकुचितिस्तम्भ; स्तम्भकपंक्ति. [म. गराद.]

Balustrade—(स्था.) स्तम्भकपंक्ति. [म. कठडा.]

Bambax Malbaricum—(वन.) शाल्मलि. [म सांवरी; शेवरी.]

Bamboo Campher—(वन.) वंशलोचन.

Bambusa Vulgaris—(वन.) वंश. [म. वेळू; बांस.]

Banana—(वन.) कदलीफल. [म. केळें.]

Band—१ (पदा.) खंडित; वर्णपट; वर्णावलि. २ (रसा.) पट्टिका; पट्ट. ३ (संगीत.) वृंद; कुतप.—Degraded—(पदा.) खंडितवर्णपट.—Diffraction or Interference—वर्तन-व्यतिकरणधारी (पट्ट.)—Double—(पदा.) द्वित्तवर्णपट.—Head—वर्णपटशीर्ष अग्र. —Interference—निग्रहरेषा; पटि.—Roll—(अर्थ., शास.)—करग्रहणपत्र.—Rotation-(पदा.) भ्रमणजन्य वर्णपट.—Spectrum—वर्णपट; अखंडवर्णपट; पटवर्णालि.—String—(संगीत.) तंततुकुतप.— Vibration — कंपजवर्णपट; कंपजन्यवर्णपट; भ्रमणकंपनजन्य वर्णपट.

Bandage— (वै.) बंधन; पट्ट.—Reverse—(वै.) व्युत्क्रम बंधन.—Roller—(वै.) परिवर्तबंधन.—Spica—(वै.) —स्कन्धबंधन.—Triangular—(वै.) त्रिकोणपट्ट.

Bandaging—(वै.) पट्टबंधन

Banian—(वन.) वट. [म वड.]

Bank—(भू.) तट: तीर; कच्छ.—Deposit—तटनिक्षेप. —Left—वाम तट —Right—दक्षिण तट

Bank—(अर्थ.) श्रेणि; धनिकश्रेणि; धनागार; धनकोश; धनधानी. -Agricultural-(अर्थ.) कृषिश्रेणि; कृषिसाहायकश्रेणि.-Book—श्रेणिपत्रक: श्रेणिपुस्तिका.-Cheque-श्रेणिलेख; श्रेणिधनपत्र. [म. दर्शनी हुंडी; वरात; चिठ्ठी.]—Credit—श्रेणिगत पात्रता.-Deposit-निक्षेप.—Draft-श्रेणिधनलेख.-Indigenous—प्रादेशिक श्रेणि -Joint stock-समायिक श्रेणि.—Lending-ऋणदात्री श्रेणि.-Note—श्रेणिधनचलनपत्र; धन पत्र-लेख.-of Deposit-निक्षेपश्रेणि. —of Exchange—व्यवहारांतर श्रेणि; नाणकांतर श्रेणि. —of Issue—चलनपत्रदायक श्रेणि.-of Transformers-(पदा.) परिमाणकपुंज; शक्त्यंतर संच.—Post bill —कालिकश्रेणिधनलेख. [म. मुदत हुंडी.]—Private—एकस्वामिक श्रेणि-निधि.—Rate—श्रेणिवृद्धि.—Reserve —श्रेणिनिधि; श्रेणिसंरक्षक निधि —Return—श्रेणिपत्रक. —Saving—संचयोत्तेजक श्रेणि.—Statement—श्रेणि आलेख.—Stock—श्रेणिमूलधन.

Banker—(अर्थ.) श्रेणिधनी; श्रेणिक; श्रेणिपति; महाजन; धनपाल; श्रेष्ठी.

Banker's Clearing House—(अर्थ.) अनेकश्रेणि व्यवहारस्थान; परस्परश्रेणिव्यवहारस्थान.

Banking—(अर्थ.) श्रेणिव्यवहार. [म. सावकारी, पेढी व्यवहार.]—Operations-श्रेणिव्यवहारकार्य.-Theory—श्रेणिव्यवहारपद्धति.

Bankrupt—(अर्थ.) निर्धन; निःस्वत्व.

Bankruptcy—निःस्वत्वता; निर्धनता; धनपरिक्षीणता.

Banquette—(स्था.) १ प्रसर. २ उन्नतपदपथ. ३ वातायनपीठ, ४ नीचासन.

Baptism—(धर्म.) जलसंस्कार; जलदीक्षा.

Bar-१ (नौ.) दंड; बालुकादंड. २ (पदा.) दंड. ३ (भू.) लोहार्गला.

[म चर.] ४ (शास.) न्यायसभा. [म. वकीलमंडळ.] ५ (संगीत.) आवर्त. ६ (स्था) अर्गला; लोहशलाका.—and Yoke—(पदा) धुरा. [म. जूं; कणा]—Diagram—(अर्थ.) रेखाचित्र; छलचित्र.—Double—(क्रीडा) द्विदंड. [म.दुदांडा] -Iron—(स्था.) दंडलोह. [म. गज; पट्टी]—Magnet—(पदा.) चुंबकपट्ट; चुंबकदण्ड: दण्ड अयस्कात.-of Limitation—(शास.) अवधिबाधा—Single (क्रीडा.) एकदंड. [म. एकदांडी].—Wood (स्था.) दंडकाष्ठ.

Barb—१ कर्णिका. २ (स्था.) लोहकंटक.

Barbacon—(युद्ध.) नगर-दुर्ग रक्षक वप्र

Barbadoes Leg—(वै.) श्लीपद.

Barbed—(स्था) कंटकित; कंटकयुक्त Wire—(स्था.) कंटकित तार.

Barbery Indian—(वन.) दारुहरिद्रा. [म दारू-हळद].

Barbituric acid—(रसा.) रसभस्त्रिकाम्ल.

Bare,-Area -(वै.) अनावृत पृष्ठ.—of the Lever—(वै.) यकृत अनावृतपृष्ठ.

Bargain—(अर्थ.) क्रयविक्रय.

Bargas—(स्था.) काष्ठदंड; काष्ठचतुरस्रदंड.

Barge—(नौ.) नौ; नौका.—Board—(स्था) पार्श्वपटलप्रांत.—Course-(स्था.) पटलपार्श्वस्तर.—Plate-(स्था.) पार्श्वपटलपट्टिका.

Barilla—(रसा) सर्जिकाक्षार. [हिं. सज्जी].

Barium—(रसा.) भार: भारद: भारक; भाराय.-Chloride—(रसा.) भारहरिद.—Sulphate—(रसा.) भारगंधकित: भारगंधित; भारगंधक.

Bark -(वन.) कवच; वल्कल; त्वक्.—Ringed—वेष्ट वल्कल—Scaled -शल्क वल्कल.

Barleria Cærulea—(वन.) दासी कुरुण्टक. [म. अबोली जात].—Prionitis—(वन.) कुरुंटक; सैरीय; कहू. [म. पिवळी कोरंटी].

Barley—(कृषि.) यव. [म. जव].—Sugar—(रसा.)—यवशर्करा.—Water—(वै) यवजल.

Barlo Disease—(वै.) रक्तपित्तविकृति.

Barn—(वै.) तुष.

Barogram—(पदा.) भारलेख.

Barograph-(पदा.) भारलेखक; वायुभारलेखक; वायुभारलेख; वायुप्रेषलिक्; वायुप्रेषलेखक.

Barometer—(पदा.) वायुभारमापक; भारमापक; वायुमापक यंत्र; वायुमापदर्शक यंत्र; पारदयंत्र; भेजमापक यंत्र; वातस्थितिमापक.—Aneroid-अनार्द्रभारमापक; अप्रवाही-द्रवहीन भारमापक: रिक्त धातवीय भार०.-Cistern-कुंडभार०. सकुंडभार०.—Mercurial—पारदीय भार०.—Mine—(पदा) सामुद्रीय भार०.—Mountain-पर्वतीय भार०; गिरिभार०.—Self-Registering—स्वयंलेखक भार०.—Siphon—वक्रनलिका भार०.—Statistical-गुरुत्वमूलक भार०.—Weight -गुरुत्वभार०.—Wheel—चक्रभार.

Barometrograph -(पदा.) स्वयंवायुभारसूचक.

Barometry—(पदा.) भारमिति; भारमापन; भारमापनशास्त्र.

Baroscope-(पदा,) भारदर्शक; भारदर्शिनी; वायुभारदर्शक; वायुप्रेषदर्शक; वायुप्रेषदृक्.

Barothermograph -(पदा.) भारउष्मलेखक; भारतापलेखक.

Barrack—(युद्ध) सैनिकशाला.

Barrator—(शास.) कपटवर्तनी (न्यायाधीश, व्यापारी, गृहस्थ).

Barrel-(पदा.) १ पात्र. [म. पिंप]. २ नलिका.—Double—(युद्ध.) द्विनाल. [म. दुनाल-बंदूक.]—Vault—(स्था.) दीर्घतोरणाच्छादन.

Barren—वन्ध्य; रुक्ष.—Land—(अर्थ.) रुक्षभूमि.

Barrier—(स्था.) सीमा; मर्यादा.—Potential—(पदा.) अवरोधक अधिष्ठान; अवरोधकस्थानीय; स्थानीय जन्य अवरोध; स्थानीय अवरोध; अधिष्ठानजन्य अवरोध; अधिष्ठानावरोध.

Barring Engine—(यंत्र.) गतिसहाय्यक यंत्र.

Barringtonia Acutangula—(वन.) समुद्रफल.

Barrister—(शास.) राज्यनियमज्ञ; पक्षमंत्री; न्यायनिपुण.

Barter—(अर्थ.) विनिमय.

Bartholin's Gland, Greater Vestibular Gland—(वै.) गुरुयोनिपिंड.

Barysphere—(भू.) गुरुमंडल.

Baryta—(भू , रसा.) भार; भारद पाषाण.—Water—भारजल.

Basal—१ (भू., वन.) तलस्थ; पीठसंयोगी. २ (वै.) मूलभूत; तलभूत.—Decidua—(वै.) तलगलंती.—Energy Requirements-(वै) तलभूतशक्तियाचना.-Ganglia—(वै.) तलकंदसंघ; मज्जातल नसगंड.—Hypnosis—(वै.) संमोहनपूर्वविसंवेदन. [म. संमोहनापूर्वी बेशुद्धि.]—Metabolism—(वै.) जीवधारणामूलक चयापचय.—

Narcosis—(वै.) तलभूत पूर्वनिद्रा. [म. आधारभूत गुंगी] —Part—(वै.) तलभाग.

Basalis Interpeduncularis-(वै.) तल बुध्नांतर.

Basalt—(भू.) कृष्णप्रस्तर. [म. कार; कारीचा दगड].

Base—१ (ग.) भू; भूमि. पीठ; आधार; उपकरण; विकरण; मूलसंस्था; मूलसंख्या. २ (चित्र) आधारेषा. ३ (युद्ध.) सैन्य-भूमि; सैन्यतल. ४ (रसा.) अलक; अम्लघ्न; भस्म; पदः धातु मुख्य घटक; अनाम्ल; आधार; क्षारक. ५ (प्राणि , वन.) तल ६ (वै) तल; भूमि; पदः तलदर्शन. ७ (स्था.) तलस्थ; आधार; तलपीठ —Circle—(ग.) मूलाधार. —Coin—(अर्थ) हीनमुद्रा.—Common-(ग.) १ सामान्य-साधारण आधार —Line-१ (चित्र.) तलरेषा. २ (भू) भूमिरेखा. ३ (शास.) मूलरेषा; तलरेषा; आधारेषा; अधोरेखा; तलरेषा.—of a Graph—(अर्थ) भुजाक्ष.—Metal—(रसा) हीनधातु कुप्य; मूलधातु.—of a Stand—(पदा.) पीठ.—of Logarithm—(ग.) निधान; अंग.—of the Skull —(वै.) करोटीतल; शिरस्तल; करोटिभूमि.—Plate-(पदा) पीठपट; आधारपट्ट.—of a Triangle—(ग) त्रिकोण आधार-मूल-भूमि.

Basella Alba—(वन.) उपोदकी; उपोती. [म. मयाळाचा वेल, वाली.]

Basement--२ (स्था.) तलरचना. तलगृह.-Membrane --(वै.) आधारपत्र; बुध्नपट.—Floor—१ (वै.) सीमा. २ (स्था.) तलभूमि.

Basic—१ मूलभूत; प्रमाण तलभूत; मूलगामी. २ (रसा) पदधर्मी; भस्मिक; भास्मिक; क्षारमय; भस्मधर्मी.—Craft-(अर्थ.) मूलोद्योग; मूलव्यवसाय.—Dye-bath—(रसा) क्षारमय वर्णाशय.—Onide—(रसा.) क्षारकीय प्राणिद. —Rock—(भू.) अल्कशैलिक; अल्पअलकी.—Salt—(रसा) क्षारलवण.

Basicity-(रसा.) भस्मिकता; क्षारत्व; क्षारग्राहिता; सापेक्षता

Basidiomycetes—(वन,) मुद्गलालिंब वर्ग.

Basidiospore—(वन.) मुद्गल रेणु.

Basidium—(वन) आलिंबरेणुजनक पिण्ड; मुद्गल पेशी, रेणुमुद्गल.

Basifixed—(वन.) अधोलग्न; मूललग्न; अधःस्पर्शी.

Basil—(वन.) तुलसी. [म. तुळस].

Basilar—(वै.) तल.—Membrane—(वै.) तलपत्र.—Part--(वै.) तलप्रसर.—Plexus-(वै.) तलप्रकर; तलीय जालक-चक्रवेध.—Portion—(वै) तलभाग; मूलभाग.

Basilic—(वै.) बाह्यमध्य.

Basilisk—१ (प्राणि.) सर्पराज. २ (भू.) अववाहिका; पर्यंग.

Basin—१ (रसा) खर्पर; पात्र. २ (स्था.) (नदी) पात्र. -Catchment-(भू.) परिवाहक्षेत्र; जलसंग्रहप्रदेश; संग्रहण प्रदेश.—Crystalizing—(रसा) मणिकरणपात्र.-Drainage—(भू.) परिवाहक्षेत्र.—Evaporating--(रसा.) बाष्पीभवनपात्र.—Large—(रसा.) बृहत्पात्र.—of a Stream—(भू.) प्रवाहप्रदेश.—Porcelain—(रसा.) चीनपात्र.—Small—लघुपात्र.

Basion—(वै) पुरमहाविवर

Basipetal--(वन.) उत्तराधार; अधोगामी; मूलगामी

Basis—१ (पदा.) मूलाधार. २ (राज.) आधार ३ (वै) तल; अधिष्ठान; भूमिका. ४ (स्था.) तल; आधार; मूलाधार. [म. पाया]—Granii Interior—(वै) अंतःतलपृष्ठ. —Positive—(रसा) प्रत्यम्लिक, भस्मिक.

Basivert—(वै.) मणकतल.

Basket-ball—(क्रीडा) चक्रेंदुक. [म. चेंडूकैक].

Basophil--(वै.) क्षार; क्षारकर्ण, क्षारप्रिय.—Cell—(वै.) क्षारीयरंगप्रिय कुटि.

Bass (note)—(पदा. संगीत.) मंद्रस्वर; खरजस्वर. [म. खादसूर, खर्जसूर].

Basset—(भू.) बहिर्वर्ति भूस्तर; पृष्ठगतभूस्तर.

Bassia Butyracea—(वन.) घृतकांजि. [म तुपीमोहवृक्ष.] —Latifolia--गुच्छकरंज; मधुक. [म. मोह].

Bassoon- (संगीत.) मुखवाद्यविशेष. [म. भोंबरा].

Bast—(वन.) दीर्घतंतुमय अंतस्त्वचा; वल्कलत्वचा; शकल; मृदुधातु; रसवाहिनी; रसवाहक पेशीजाल. —Fibres—(वन) शकलतंतु; घनपेशीतंतु.

Bastard Saffron—(वन.) कुसुंभ.

Bat—१ (प्राणी.) जतुक. [म. वाघूळ]. २ (स्था.) इष्टिका खंड.

Batatas,-Esculatus—(वन.) रक्तालु; पिण्डालु. [म. रताळें.]—Paniculata—विदारी. [म. भुईकोहळा.]

Baton Kaitos—(ज्यो.) तिमिंगल तारका.

Bataviana—(वन.) जंबीर (मधुर.) [म. पपनस; चकोत्रा.]

Bath—१ (पदा., रसा.) तापक; उष्मक; निमज्जनपात्र; द्रावणपात्र. २ (वै) स्नान.—Acid—(रसा) अम्लस्नान. —Alkaline—क्षारस्नान.—Air—(रसा.) वायोष्मक; वायूष्मक; वायुस्नान.-Brine-लवणजलस्नान.-Cold-(वै.)

शीतस्नान.-Drying-(रसा) शुष्कीकरणोष्मक; शोषणाधार. -Electric-विद्युत्स्नान. - Hip--कटिस्नान.--Hot--(वै.) उष्णस्नान.-Internal--(वै.) अभ्यंतरस्नान.--Medicated-(वै) औषधिस्नान.--Penetration-(रसा.) प्रवेशनद्रोणी.-Room-(स्था.) स्नानगृह.-Sand--(रसा.) रेणूष्मक; वालुकास्नान. [बं वालिखोला.].--Steam--(वै.) वाष्पस्नान.--Sun--सूर्यस्नान. --Thermostat--तापस्थापक उष्मक.-Turkish--(वै.) तुर्कस्नान.-Water--(पदा., रसा.) जलोष्मक; जलतापनयंत्र.

Bathos—१ (तत्त्व.) हास्यरस. २ (साहित्य.) अधःपात; व्याघ्रमूषक पद्धति-न्यास; अवरोहपद्धति; अवरोहालंकार.

Bathysphere—(पदा.) समुद्रमज्जन गोल.

Batswing Burner—(रसा.) पुच्छशिखदीप.

Battalion—(युद्ध) सैन्यदल.

Batten—(स्था.) पट्टिका.—Door—(स्था.) पट्टिकाद्वार फलकद्वार.

Batter—(स्था.) निम्नता; अवपात.

Battering Ram—(युद्ध, स्था.) आघातयंत्र; घातयंत्र.

Battery—१ (पदा., रसा.) विद्युद्घंट. विद्युज्जनक; विद्युन्माला; विद्युद्घटमाला; विद्युत्संचायक चल कोषमाला; विद्युत्पात्रमाला २ (वै.) स्पर्शन.-Gas—(पदा.) वायु विद्युन्माला.—High Tension—(पदा.) सबल उच्चदापन०.—Ignition (यंत्र.) इंधन०.--Low Tension—(पदा.) दुर्बल क्रमदापन०.-Magnetic—(पदा.) चुंबकमाला; लोहकर्षणमाला.—of Electric Cells—(यंत्र.) विद्युन्माला —Secondary—(पदा.) गौण०.--Storage—(पदा.) संचायक०; विद्युत्संचायक (घट) माला. -- Thermo Electric—(पदा.) उष्णताजन्य विद्युन्माला —Voltaic —(पदा.) व्होलटा०.

Battery—(युद्ध.) शतघ्नी माला-संघ. [म. तोफखाना.] —Floating—नौशतघ्नी.—Horse—अश्वशतघ्नी.

Battery—(शास) दंडपारुष्य.

Battle—(युद्ध) रण; संग्राम; युद्ध.—Array—व्यूहरचना; सेनाव्यूह; सैन्यरचना.—Line of—see above.—of the Standards—(अर्थ.) मुख्यपरिमाणवाद.

Battlement—(स्था) भितिछिद्र; युद्धगवाक्ष. [म जंगी.]

Bauhinia Tomentosa—(वन.) ककुभ. [म. सारटोल; अर्जुन.]—Variegata—(वन.) अश्मांतक; कोविदार. [म. आपटा. कांचन.]

Baulk—(स्था.) स्थूण; महातुला.

Bauxite-(रसा.) स्फटलौहिक; स्फटलोहमिश्र धातु.—Brick (स्था.) अग्नि इष्टिका.

Bawn—(प्राणि.) वाम (मत्स्य).

Bay—१ (भू.) उपसागर; आखात. २ (स्था.) उपगृह; गृहखंड. [म. खण.]

Bayonet—(युद्ध.) निस्त्रिंश; छुरिका. [म. संगीन.]

Baywindow—(स्था.) पुरोवातायनिका.

Bazaar—(अर्थ.) हट्ट; आपण.

Beach—(भू) पुलिन; सैकत.

Bead—१ (पदा., रसा.) काचमणि; गुटी. २ (स्था.) गोलधारा [म. गोल्ची.]—Plane—(स्था.) गोलधारा वहा. [म. गोल रंधा.]

Beading Tool—(यंत्र.) तापनलिकादापक.

Beak—(नौ.) नौचंचु.

Beaker—(रसा) चंचुपात्र; पंचपात्र.—Cover—चंचुपात्राच्छादनी.—with Spout—नलिकायुक्त चचुपात्र; नालकामुख चंचुपात्र.

Beam—१ (पदा.) तुलादंड; तोलनदंड; दण्ड; दंडयष्टि. २ किरणपुंज; रश्मि; कर; शलाका. ३ (स्था) तुला; स्थूणा.—Balance—तुला. [म. तराजू].-Compass-प्रलंबवृत्तक, परिवृत्तक.

Bean--(वन) शिंबिज [म. घेवडा; पावटा; कडदण; बं. शिम, कराई.]

Bear—(अर्थ.) मूल्यमंदक; हानिव्यवहारक. [म. मंदीवाला. सट्टेबाज.]

Bear (great) —(ज्यो.) ऋक्ष; सप्तर्षि.—Lesser—(ज्यो.) ध्रुवपुच्छ; ध्रुवमत्स्य; शिशुमार.

Beard—१(प्राणि.) मत्स्यप्रसर.-२(of Corn)-(वन.) प्रसर; बीजप्रसर; सस्यशूक [म. कूस, शूक.]

Bearer—(स्था.) आधार.

Bearer,-Bond—(अर्थ.) प्रत्यक्ष धनलेख.—Cheque-वाहकदेय धनलेख [म. धनीजोग हुंडी]

Bearing—१ (पदा., यंत्र) तुंबा; धुराधार; अक्षनाभि. [म. कुसूं; धारवा]. २ (भू.) दिक्; दिशा. ३(स्था.) आधारित भाग; धृतभाग; धारकाश.—Down—(वै.) प्रवाहण.—Iron-(भू.) लोहगर्भ.—Power-(स्था.) धारणा; धारणशक्ति.—Ultimate stress—(स्था.) अंतिमधारण.—Working stress—(स्था.) व्यवहारधारण.

Beat—१ (पदा.) स्वर कंपन-स्पंदन; आघात; स्फुरण; झंकार; स्वरकंप; पीडन; ताल; श्रुतिसंकर. २ (वै.) स्पंद —Apex-

(वै.) अभ्रस्पंद.—Method—(पदा.) आघातपद्धति.—Note—आघातस्वर.—Time—ताल.

Beater—(स्था.) मुद्गर.

Beating Note—(संगीत.) कंपित स्वर.

Beating up—(यंत्र) सूत्रदापन. [म. बाण्याचें सूत विणींत ठासणें]

Beatitude—(तत्त्व) परमानंद; मोक्ष; मुक्ति; निःश्रेयस.

Beats—(पदा) कलह.

Beau Ideal—(साहित्य.) मनोरथप्रियतम; प्रतिमा.

Beck Iron—(यंत्र) संधान. [म. उभाळ्या.]

Beckmann Thermometer—(पदा.) बेकमन उष्णमापक

Becquerel Rays—(पदा. रसा) बेक्केरल किरण.

Bed—१ (भू) स्तर; स्तरसमुच्चय; गर्भ. २ (वै.) पात्र.—and Assise—(भू.) महामंडल.—Joints—(स्था.) स्तर.—Pan—(वै.) मलभाजन; मलपात्र.—Plate—१ (पदा.) भितिपट्ट. २ (स्था.) आधारपट्ट; तलाधार;—Rest—पृष्ठाधार. —Room—(स्था.) शय्यागृह; शयनागार —Sores—(वै.) शय्या व्रण-क्षत; शयनज व्रण; शयनव्रण. —Wetting—(वै.) शय्यामूत्रण.

Bee—(प्राणि.) मधुमक्षिका.—Eater—मक्षिकाभक्षक. [म. वेडा राघू.]

Beef Tea—(वै) गोमांसचहा.

Beehive—(प्राणि) मधुकोश.—Shelf—१(रसा.) मधुकोशमंच; मधुकोश पट्ट-पात्र. २ वायुसंग्रहण साधन. —Wax—(रसा) सिक्थ; मधुज.

Beche de Mer—(प्राणि.) समुद्रजलुका.

Beeded—मालाकार; मणिमालाकृति.

Beer—(रसा.) आसव; यवासव; यवसुरा.

Beet Root—(वन.) बीटकंद. [म. चुकंदर.]

Beetle—१ (प्राणि.) अलि; भ्रमर; मुद्गल; कीटक. [म. आळी.] २ (स्था.) मुद्गर.

Begasse—(रसा) चंपु.

Begging the Question—(तत्त्व.) साध्याभ्युगम; प्रतिज्ञाभ्युपगम; आत्माश्रय.

Behaviour—१ (तत्त्व) वर्तन; व्यापार; व्यवहार; चेष्टा. २ (पदा.) वर्तन. ३ (वै.) आचरण.

Behaviourism—(तत्त्व.) वर्तनवाद; क्रियानुमितमानस.

Behaviourist Method—(तत्त्व.) वर्तन निरीक्षणपद्धति.

Behaviourology—(तत्त्व.) वर्तनशास्त्र.

Being—(तत्त्व.) संवेद्यवस्तु.

Belief—(तत्त्व.) मत; संप्रदाय; पंथ; संकल्प; संकल्पन; श्रद्धा; विश्वसन; विश्वास; स्वीकृत कल्पना, संमत कल्पना.

Bell—(पदा.) घण्टा.—Animalcule—(प्राणि.) घंटाकार जंतु—Cote—(स्था.) घंटाशिखर.—Crank—(स्था.) उत्तोलनी.—Jar—(रसा.) अधोमुख पात्र; डंडिका; घंटापात्र; घंटाकार पात्र.—Metal—(रसा.) घंटाधातु; कांस्य.—Shaped (Campanulate)—(वन.) घंटाकार.

Bell's Palsy—(वै.) अर्दित.

Belladona—(रसा., वै.) बेलाडोना. see Atropine.

Bellatrix—(ज्यो.) मृग-द्वितीय तारका.

Belle lettres—(साहित्य.) साहित्य; निरपेक्ष, केवल साहित्य; शुद्धसाहित्य; ललितवाङ्मय. २ मोहनपुस्तक; मोहनग्रंथ.

Belligerent—(युद्ध) युयुत्सु; युद्धप्रवृत्त.

Bellows—(पदा., रसा.) भस्त्रा; धौंकनी; धमन. [म. भाता, भात्या, बं. हापर.]—Hydrostatic—जलधमन; जलभस्त्रा.

Belly—(वै) नाभिप्रदेश; उदर; बस्ति.—of a Muscle—मांसलांगल.—Upper—नाभ्यूर्ध्वप्रदेश.

Below—(वै.) १ अधः. २ ऊन.—Par—(अर्थ.) ऊनमूल्य; ऊनहार; हीनमूल्य.

Belt—१ (भू) कटिबंध; प्रदेश; वलय. २ (यंत्र.) पट्ट. ३ (स्था.) मेखला; कटिबंध.—of Calms—(भू) निर्वातमण्डल; शांतवलय; निर्वात कटिबंध.—of Venus—(हस्तसामु.) मदन धनुरेषा.

Belting—(यंत्र.) पट्ट.—Camel Hair—केशपट्ट.—Canvas—वस्त्रपट्ट.—Machinery—पट्टयंत्र.

Belvedere—(स्था.) गोपुर; प्रासादशृंग.

Ben—(स्था.) अंतर्गृह.

Bench—१ (शास.) न्यायासन; न्यायाधीशमंडल; युग्मन्यायाधीश; युगुल न्यायासन. २ (स्था) पीठ; आसन.—Mark—(स्था.) ज्ञातस्थान; स्थिरबिंदु.—Optical—(पदा.) आलोकपीठ.

Bend—१ (नौ.) अवनमन; वलन. २ (स्था.) वक्रता.

Bending—(पदा.) अवनामक वलयिता; वक्रत्व; वक्रना; वलन; नमन.—Concave—(भू.) अवतलवक्रता.—Convex—(भू.) उत्तलवक्रता.—Force—(पदा.) नमनबल.—Machine (स्था.) वक्रक.—Movement—१ (ग.) वक्रभ्रामक. २ (पदा) नमनांक.

Benetacfor—(सभा.) उपकारकर्ता; उपकारक.

Benefice—(ज्यो.) शुभग्रह.

Beneficial—(वै.) उपकारक; गुणकारक; गुणावह; गुणकारी. —Enjoyment—(शास.) सुखोपभोग.—Interest—हितसंबंध.—Tax—उपकारक कर; लाभजनक कर.

Beneficiary—(अर्थ., शास.) पश्चाद्भोगी; पश्चाद्भोगाशंसी; हितभोक्ता; हिताधिकारी; लाभग्रहीता. वृत्तिधारी.

Benefit—१ (अर्थ.) लाभधन; हितार्थ. २ (तत्त्व.) हित; कल्याण.—of Obligation—(शास.) कर्तव्यतालाभ.

Benetnasch—(ज्यो.) मरीचि; बृहद्दृक्ष (सप्तर्षि) सप्तमतारका.

Benevolence—(इति) अपहृतदान; बलदान.

Benevolent,-Despotism—(इति.) अनिर्बंध तथा जनहितदक्ष राज्यसत्ता; एकतंत्री हितैषी राज्य.-Institution—(शास) लोकोपकारी-लोकहितैषी संस्था.

Bengal Fever—(वै.) बंगज्वर; पित्तज्वर. see Bilious Fever.

Benign—(वै.) सौम्य.

Bent—१ (तत्त्व.) प्रवण. २ (रसा.) वक्र. ३ (वन.) चूर्णित; आवर्तित —Gauge—(स्था.) वक्रमापक.—Knee—(वै.) वक्रजानु; अवनमित जानु.—Tube—(रसा.) वक्रनलिका.

Benthos—(वन) स्थानिक-स्थिर जीवनसमूह.

Benumbed—(वै.) बधिर.

Benzal,-Chloride—(रसा) बानजावलहरिद.—Dehyde—बानजावलमद्यार्क-Doximes—बानजावलमानोपिम.

Benzamide—(रसा.) बानजावनिद

Benzene—(रसा.) कर्बोजिद; धूपार्क; उदीन; बानजावीन; आर्द्राङ्गार; साद्राणि.—Hexabromide—(रसा.) बानजावानषष्ट अरुणिद.—Suphonate—(रसा.) बानजावीन गन्धोनेत.

Benzenyl Chloride—(रसा.) बानजावीनील हरिद.

Benzine—(रसा.) बानजविन; बेझिन.

Benzon Acid—(रसा.) बानजाविकाम्ल; धूपाम्ल.

Benzoin—(रसा.) धूप [म. लोभान; लोहबंद; ऊद; देवधूप; जनार्दनी धूप]

Benzoline—अश्मसार; अश्मरस; बानजावोलीन.

Benzonitrite—(रसा) बानजावोनोपिल.

Benzophenone—(रसा) बानजावोदिव्योन.

Benzoquinones—(रसा.) बानजावोक्विनोन.

Benzoyl,-Chloride—(रसा.) बानजावोइल हरिद.—Glycine—(रसा.) बानजावोइल मधुन.

Benzyl Alcohol—(रसा.) बानजाविल मद्य.-Cyanide —(रसा.) बानजाविलश्यामिद.-Idene—(रसा.) बानजावीलिदीन.

Bequeath—(शास.) मृतलेखदत्त; मृतलेखांकित; मृतपत्रदत्त; मृत्युपत्रेण दान; इच्छापत्रेण दान.

Bequeathal—(शास.) मृत्युलेखदान.

Bequest—(शास.) मृतलेखप्राप्तधन.

Berberine—(रसा.) मुकाइन.

Besberis,-Aristata—(वन.) दारुहरिद्रा. [म. दारुहळद.]

Berberis Lycia- (वन.) पीतदारु (पीतदारुहरिद्रा); काष्ठदारु; दारुहरिद्रा; कालेयक. [म. पिवळी दारुहळद.]

Berenice's Hair—(ज्यो.) अरुंधतीकेश.

Bergera Koenigii—(वन.) केसर; कैण्डर्य; गिरिनिंब. [म. कढीनिंब.]

Berm—(स्था.) मर्यादा. [म. कांठण.]

Berry—(वन.) गुटिक; अनष्ठिला; निःस्थिल.

Berth—१ (नौ.) नौशय्यास्थान. २ नौस्थान.

Beryl—(रसा.) वैदूर्य; गोमेद [म. बिरोजा.]

Beryllium—(रसा.) विदुर; मधुरक; वैदूर्यक.

Besiclometer —(वै.) कपालमापक यंत्र.

Bestiality—१ (तत्त्व.) पशुतुल्य वर्तन; पाशवी वर्तन. २ (शास.) पशुमैथुन, पशुसंभोग.

Bet—(शास.) द्यूतधन.

Beta Ray—(पदा.) बीटा-किरण; ऋणकिरण; बीटारश्मि.-Particle—बकण; बविद्युत्कण—Primary—मूलऋणकिरण; जनकऋणकिरण.—Secondary—गौणऋणकिरण.

Betelgeuse—(ज्यो.) आर्द्रा.

Betol—(रसा.) औषधोल.

Betterment Taxes—(अर्थ.) वृद्धिमूल्य कर; उत्कर्ष कर.

Betterness—(अर्थ.) मुद्रा-उच्च धातुता.

Betting—(अर्थ.) द्यूत; पण.

Betula,-Alba—(वन.) भूर्ज. [म. भूज, भोज]—Bojaputra—भूर्जपत्र.

Betulaceae—(वन.) भूर्जपत्रवर्ग.

Between,-Extremity and Thoracic Walls—(वै.) वक्षाभित्ति अवयवसंधायक.—Extremity and Vertebral Column—पृष्ठवंश अवयव संधायक.—Heads of Ribs—(वै.) शलाकाशीर्षबंध.—Vert. Bodies—मणक अंग.

Bevel—१ (ग.) विषमकोण. २ (भू) कोणाकृति; तिर्यक्. ३ (स्था.) तिर्यक्कोण; विषमकोण.—Gear—(यंत्र.) तिर्यक्-

दंतुर चक्ररचना; तिर्यक् दंतचक्र.—Pinion—लघुतिर्यक् दंतुरचक्र.—Wheels—तिर्यक् दंतुरचक्र.

Bevelled Edge—(यंत्र.) तिर्यक् धारा; अवतरण धारा.

Bevelling Machine—(यंत्र.) तिर्यक् कर्तनयंत्र.

Bever—(प्राणि.) शालूक. [म. साळिंद्र; साळुका.]

Beverage—(रसा., वै.) पानक; पानीय; मादक पेय.—Alcoholic-(वै.) आसविक पानीय.—Intoxicating—(वै.) मादक पानीय.—Non-intoxicating—(वै.) अमादक पानीय.

Bezoar—(वै.) गोरोचन.

Bhing—(प्राणि.) भिंग मत्स्य.

Bi—(रसा.) १ द्वि २. अल्प; अपूर्ण -उदा०— Bicarbonate—अल्पकर्बनित.

Bi-acid—(रसा.) द्व्म्ल.

Bi-acidic—(रसा.) द्व्म्लिक.

Bi-angular—(ग.) द्विकोण.

Bi-antheriferous—(प्राणि.) द्विकेसरग्रंथिक.

Bi-articulate—(प्राणि., स्था.) द्विसंधिक.

Bias—१ (पदा.) अवपात; अवपातन. २ (पदा., तत्त्व.) पूर्वग्रह; पक्षपात; पूर्वभाव; पूर्वस्नेह.—Grid—(पदा.) जालग्रह; जालभार.

Biased, Error—(अर्थ.) ज्ञातदोष; ज्ञानपूर्वक स्खलन.—Mind—(तत्त्व.) पूर्वाभिनिविष्ट मन; पूर्वग्रही मन.

Bi-axial—(पदा., स्था.) युगाक्ष; द्व्यक्ष; द्विधरी; द्विअक्षी.

Bi-basic—(रसा.) द्विभस्मिक; द्वैभास्मिक.

Bib Cock—(यंत्र.) द्विमुख नलिकामुख.

Bibliography—(साहित्य.) संदर्भग्रंथ; ग्रंथसूचि; तद्ग्रंथ सूचि; ग्रंथवर्णन; सूचि.

Bicameral—(शास.) द्विदल; सभाद्वयात्मक. -System—द्वयात्मक सभापद्धति; द्विसभापद्धति.

Bicapsular—(वन.) द्विबीजकोशी; द्विबीजकोशयुक्त; द्विकोषधारी.

Bicarbonate—(रसा.) १ द्विकर्बित; द्विधार्विक; द्विकर्बेत; द्विकर्बनितनेत. २ अल्प-अपूर्ण कर्बनित.—of Soda—(रसा.) सिंधुद्विकर्बित; सिंधुद्विधार्विक. [म. टाकणखार, सोहागा.]

Bicarpellate—(वन.) द्विगर्भपत्र; द्विकिंजल्कित; द्विबीजाडकेसरयुक्त; द्विबीजाडकांशी.

Bice—हरित; नील-हरित् रंग.

Bi-centennial—(शास.) द्विशतवार्षिक.

Bicephalous—(प्राणि.) द्विकपाल; द्विमस्तक. [म. दुडोक्या.]

Biceps—(वै.) द्विशिरस्स्नायु; द्विदला; बाहुपिंडक; द्विशिरस्क; द्विमूलपेशी; द्विजीवक; द्विमुंड.—Brachii—द्विशिरस्क बाह्वीय.—Femoris—द्विशिरस्क अंक.

Bichloride of Mercury—(रसा.) रसपुष्प.

Bichromate of Potash—(रसा.) पालाश द्विकुमित.

Bichrome—(रसा.) द्विकुम; मंजिष्ठ.

Biciliate—द्विभिलीय.

Bicipital—(प्राणि.) द्विमस्तकी.

Bickern—(स्था.) द्विशृंगपीठ ऐरणी.

Bicollateral—(वन.) द्विसंलग्न.

Bicompound leaf—(वन.) द्विभिन्नपत्र.

Biconcave—(पदा., स्था.) उभयातर्गोल; युगलनतोदर.

Biconvex—(पदा., स्था.) उभयबाह्यगोल; युगल उन्नतोदर.

Bicorn—(प्राणि.) द्विशृंग. [म. दुशिंगी.]

Bicorporate—द्विदेही. [म दुदेही.]

Bicuspid—(प्राणि., वै) द्व्यग्र; द्विस्कंद; द्व्यग्रदंत; द्विशीर्ष; अग्रद्विवंगक; उपदाढा.—Valve—(वै.) द्विदल कपाटिका; द्विदल कपाट; हृत्पटल; द्विपत्रकपाट.

Bicycle—(यंत्र.) द्विचक्री. [म. दुचाकी.]

Bid—मूल्योद्घोषण. [म. किंमत बोलणे.]

Bidder—(अर्थ.) क्रेता.

Bi-lentete—(वन.) द्विगुण दंतुर.

Biennial—(वन) द्विवर्षायु; द्विवर्षजीवि; द्विवार्षिक.

Bifacial Dorsiventral (leaf)—(वन.) विषमपृष्ठ.

Biferous—(वन.) द्विफला.

Bifid—१ (वन) द्विखंडित; द्विपाशिक; द्विपाली; द्विधाभूत; द्विधा. २ (वै.) द्विभक्त; द्विशूली.

Bifiliar—(पदा.) द्विसूत्री; द्विरेषी.

Bifocal—(पदा.) द्विनाभिक.

Bifoliate—(वन.) द्विपर्ण; द्विदल; द्विकलक; द्विपत्री; द्विधाभूत.

Biform—द्वैविध; द्विरूप.

Bifronted—द्विमुख.

Bifurcate—(वन.) द्वैभागिक.

Bifurcation—द्विमार्गीकरण; द्विभागीकरण; द्विभाजन.

Bigamist—द्विपत्नीक; द्विभार्यक.

Bigamy—द्विभार्याकरण; द्विपत्नीत्व.

Bigaster—द्विकोष.

Bight—(भू.) उपसागर.

Bignonia,-Heterophragma—(वन.) सितपाटला. [म. सफेत पाडळ.]—Suaneolens-Chelonoides—

(वन.) रम्यक पाटला; अवट्टा; पाटला. [म. लाल पाडळ; पहाडमूळ; भूयपाडळ.]—Xylocarpa,—(वन.) कट्भी [म. लाल पाडळ; किन्हई; खरसिंग; बेरसिंगी.]

Bignoniaceae—(वन.) पाटलावर्ग. [म. टेटू वर्ग.]

Bilabiate—(वन.) ओष्ठाधराकृति; ओष्ठक; जृंभमुखी.

Bilaminor—(वै.) द्विपत्र.

Bilateral—(वन.) द्विपार्श्व; युतिछेद; द्विपार्श्विक.—Muscular Coordination—(वै.) उभयपार्श्वीय पेशीसमन्वय. —Symmetry—१ (प्राणि.) उभयांग अंगसादृश्य. २ (वन.) द्विपार्श्वीय प्रतिसाम्य.

Bile—(वै.) पित्तरस; पित्त; यकृत्पित्त. —Acid—(वै.) पित्ताम्ल; पैत्तिक अम्ल. —Duct—(वै.) पित्तवाहिका; यकृन्नाडिका; पित्तरसनलिका; पित्तवहस्रोतस; पित्तनलिका. —Pigment—(वै.) पित्तरंग.—Salt—(वै.) पित्तलवण.

Biliary,-Colic—(वै.) पित्ताश्मवेदना; पित्तजन्य उदरशूल. —Passage—(वै.) पित्तनालेका.

Biliousness—(वै.) पित्तप्रकोप. उपस्थितवमन; हृल्लास. पैत्योद्रेक; पित्तातिरेक.

Bilirubin—(वै.) पित्तारुण.

Biliverdin—(वै.) पित्तरंजित.

Bill—१ (अर्थ.) धनलेख; मूल्यपत्र. [म. हुंडी.] २ (राज.) नियमपत्र; विधिपत्र.—Accommodation—(अर्थ.) प्रतिभावी धनलेख. [म. भलावण हुंडी, शिफारसी हुंडी.]—after Sight—कालिक धनलेख. [मुदत हुंडी.] —at Par—सममूल्य धनलेख. —at Premium—अधिकमूल्य धनलेख.—at Sight—दर्शनी धनलेख. [हुंडी.] —Broker — धनलेख मध्यस्थ; धनलेखविक्रयी. —Deficiency—न्यून धनलेख; पूरक धनलेख. —Discount—धनलेख क्रयमूल्य. —Dishonoured—अस्वीकृत धनलेख.—Drawn in Blank—अलिखित धनलेख; निरंक धनलेख.—Duplicate—द्वितीय धनलेख; प्रतिधनलेख. [म. हिं. पैठ, पेठ.]—Finance—व्यवहार धनलेख. [म. रोजगारी हुंडी]. —for Acceptance—(अर्थ.) स्वीकारार्थ धनलेख. [म सकारी हुडा.]—Holder—धनलेख स्वामी. [म. हुंडीवाला, हुडी राखणारा.] —Honoured—स्वीकृत धनलेख. —Long—कालिक धनलेख. [म. मुदत हुंडा.] —of Credit—पात्रता लेख.—of Divorce—(शास.) विवाहभंग लेख.—of Entry—आयात निर्यात वस्तुपत्र. [हिं. खन्ना हुंडी]—of Exchange—(अर्थ.)—धनलेख; विनिमयलेख. [म. हुंडी.] of Lading—(अर्थ.)भरणपत्र;भरणलेख; भरितपत्र; नौभारपत्र; नावपत्र. [हिं. बिल्टी.]—of Rights—(इति.) प्रजाधिकारविधि-पूर्वपत्र.—on Demand—दर्शनी धनलेख; तात्कालिक धनलेख. [.म दर्शनी हुंडी.]—Overdrawn—मर्यादाबाह्य धनलेख; अतिक्रांत धनलेख.—Payable—स्वीकार्य धनलेख; धनदानपात्र धनलेख; देय लेख; पात्रधन लेख. —Premium—धनलेख मूल्य. —Presentation—धनलेखार्पण; धनलेखदर्शन. —Receivable—स्वीकार्य धनलेख; पात्रधनलेख. —Second—द्वितीय धनलेख. पतिलेख. [म. हिं पेठ.]—Third Triplicate—तृतीय धनलेख; प्रप्रातिलेख. [म. परपेठ.]—to Order—दर्शनी धनलेख.

Bill—(स्था.) दात्र.—Hook—(स्था.) चंचुदात्र.

Billet—(स्था.) काष्ठखंड.

Billion—(ग.) दशकोटि; शंकु; महापद्म; दशपर्व.

Billon—(स्था.) हीनधातु.

Billows—(भू.) उत्तालतरंग.

Bilobed—१ (वन.) द्विपालिक. २ (वै.) द्विखंडित.

Bilocular—(वन.) द्विकोशी; द्विकोटरी; द्विगर्भ; द्विपेशीयुक्तद्वाशयी; द्विकोशक; द्विकोष्ठ; द्विकौशिक. [म. दुकोशी, दुकोटरी; उदा. जायफळ.]

Bimerous—(वन.) द्विअंशक; द्विपंख्याक.

Bimetal Strip—(यंत्र.) द्विधातुपट्टिका.

Bimetallic—(पदा., रसा.) द्विधातुक; द्विधात्वीय.

Bimetallism—(अर्थ.) द्विचलनवाद; द्विधातुवाद; द्विधातु परिमाण; द्विधातुमत.

Bimetallist—(अर्थ.) द्विधातुवादी.

Bimirror—(पदा.) युग्मदर्पण.

Bimolecular—(रसा.) द्विअणुक.

Binary—१(ग.) द्विक्रम; द्वेध. २ (रसा.) द्विभौतिक; द्विअंगिक; द्विमूल्य; द्विमौलिक; द्विमूलक. ३ (वन. द्विभागशील. —Compound—(पदा.) द्विमूलयौगिक; द्वियौगिक पदार्थ.—Star—(ज्यो.) युग्मतारा.—System—(ज्यो.) युग्ममाला; मिथुनमाला.—Theory—(रसा.) द्विमूलसिद्धान्त; द्विमूलपद्धति; द्विमूलवाद; द्विभौतिकवाद.

Binaural—(पदा. प्राणि.) द्विकर्णी.

Binder—१ (मुद्रण.) ग्रंथबंधक. (वै.) उदरबंध. ३ (यंत्र.) बंधन-यंत्र. ४ (स्था.) पट्टिका.

Binding—(पदा.,शास.) बंधन.—Joist—(स्था.) बंधकतुला. —Screw—(यंत्र. रसा.) संयोजक कील; योजक कील.

--Stone--(स्था) बंधकप्रस्तर.
Binnacle—(नौ.) होकायंत्र पेटिका
Binocle--(पदा., यंत्र.) द्विनेत्री.
Binocular—(पदा., यंत्र.) द्विनेत्री; द्विनयनी; द्विदृक् व्यक्षीय [म. दुनेत्री दुर्बीण; दुडोळी; द्विनेत्री दुरबीण.]—Fixation—द्विनेत्र संस्थापन-सांनवेश; नेत्रैकाग्रीकरण.-Microscope-द्विनेत्री सूक्ष्मदर्शक.--Movement--(पदा) नेत्रसंभूय-गति; युग्मगति; नेत्रस्वयंगति. [गु. जोड्यागति.]-Perception-द्विनेत्रसंवेदन व्यक्षसंवेदन.—Prismatic—द्विनेत्री त्रिपार्श्व.—Vision—द्विनेत्री दर्शन; द्विनेत्रदृष्टि.
Binomial—(ग.) द्विपद; द्विपदविस्तार; द्विनामी.--Coefficient—द्विपदोपगुण; द्विपदगुणक.—Equation—द्विपद समीकरण. —Expansion—द्विपदश्रेणी; द्विपदसमूह द्वियुक्तपदसमूह. —Expression—द्विपदी; द्विपदमान —Theorem-- द्विपदसिद्धान्त; द्विपदघात.
Binormal—(ग.) द्विमुखलंब.
Biochemic—(वै.) जीवरासायनिक.
Biochemical—(वै.) जीवनरसायन; जीवरसायनिक.
Biochemistry—(वन., वै.) जीवनरसायन; जीवरसायन-शास्त्र; जीविरसायनशास्त्र; चैतन्यरसायन; प्राणिरसायनशास्त्र.
Biococcus—(वै.) प्राणकण.
Biococcoids—(रसा.) जीवकलोद.
Biocular—(वन.) द्विनेष्ट.
Biodynamics—जीवगतिविद्या.
Biogenesis—(तत्त्व.) जीवविकास; जीवजनि; जीवाजीववाद, जीवोत्पत्तिक्रम; जीवोत्पत्ति; जीवपरंपरा.
Biograph—(पदा.) दृग्यंत्र.
Biography—(भाषा.) चरित्र; चरित्रलेख; चरित्रवर्णन.
Biolite--(भौ.) काळा अभ्रक.
Biologic--(वै.) जीवशास्त्रीय.- -Medicine-(वै.) जीवशास्त्रीय वैद्यक. --Properties—(वै.) जीवनधर्म. —Standard --(वै.) जैवप्रमाण.
Biological--(वै.) जीवाश्रित; जैव; जीवशास्त्रीय.-Treatment--(वै.) जीवसाहाय्यक चिकित्सा. --Value--(वै.) जैवमूल्य.
Biologist--(जी.) जीवशास्त्रज्ञ; जीवशास्त्री.
Biology--(जी.) जीवशास्त्र; (सुश्रुत) प्राणिशास्त्र; जीविशास्त्र; जीवनविज्ञान; जीवनशास्त्र; जीवनधर्म; जीवविद्या, जैवविद्या.
Biomagnetism--(पदा.) जीवत्वचुंबक.
Bionomic--(तत्त्व. जीववृद्धिनियामक.
Biophor— जीवाणु; सचेतन परमाणु
Bioplasm—(जीव.) आद्यघटक; आद्यधातु; जीवनद्रव; जीवनरस.
Bioplast--(वै.) जीवभूति.
Bioscope—१ (पदा.) चलचित्र. २ (यंत्र.) चलच्चित्रप्रदर्शक.
Bio-social being—(तत्त्व.) जैवसामाजिक सत्त्व-भूत.
Biotaxy—(जीव.) जीवरचनाशास्त्र.
Biotic—जैविक.
Biparous—१ (जीव.) द्विप्रसू; यमलप्रसू. २ (वन.) द्विशाखविन्यास. द्विभुजपरिमित.
Biped—(जीव., प्राणि.) द्विपाद; द्विपदी.
Biphase—(पदा.) द्विकला; द्विदश.
Biphasic—(वै.) द्विस्वरूपी
Bipinnate—(वन.) द्व्यंशपक्षदल; द्विगुणपिच्छाकृति; द्विपक्ष दलयुक्त; द्विपक्षक; द्विगुणपक्षाकार.
Biplane—(पदा.) द्विपक्षवायुयान; द्विपटविमान; द्विपक्षविमान.
Biplate—(पदा) द्विपट.
Bipolar—१ (ग.,पदा.) द्विध्रुव; द्विध्रुवीय; द्विमेरु २ (वै.) द्वितंतु; द्व्यग्री.
Biporous—(वन.) द्विमुखी; द्विवर्तुलमुखी.
Biprism—(पदा.) द्वित्तत्रिपार्श्व; द्विपार्श्व; द्विधात्रिपार्श्व.
Biproduct—उपफल.
Biquadratic—(ग.) द्विवर्गात्मक; चतुर्घात; द्विवर्ग -Equation—द्विवर्गात्मक समीकरण.
Biquarty--(पदा.) युग्मस्फटिक
Biquintile--(फलज्यो) द्विवर्तुल पंचमदृष्टि.
Bird Call--(प्राणि) पिकबुधीर; पक्षिगीत.
Bird-eyed--(स्था.) विहंगदृष्टि.
Bird's eye view -विहंगदृष्टि; विहंगावलोकन; खेचरदृष्टि; विहंगमदृष्टि.
Birefringence—(रसा.) अर्धावर्जनीयता.
Birth--(वै.) प्रसव.--Control--(अर्थ., वै.) संतान-निग्रह; संततिनियमन; गर्भनिरोध; जन्मविरोध; जन्मनिरोध; संततिनिरोध.--Mark--(वै.) जन्मलांछन; प्रसवलक्ष्य. --Place--जन्मस्थान.--Rate--(अर्थ.) जन्मसंख्या; जननप्रमाण.--Right--(राज.) जन्मसिद्धअधिकार.
Biscobra--(प्राणि) गोधा. [म. घोरपड.]
Biscuit ware--(रसा.) बिस्किटपात्र; खाद्यपात्र.

Bisect--(ग.) द्विधाकरण; द्विभाजन; दलन; समभाजन; समद्विभाजन.
Bisected--(ग.) दलित; द्विखंडित; द्विभाजित; द्विभक्त.
Bisecting line--(ग.) द्विभाजनरेषा; समद्विभागरेषा.
Bisection--(ग) द्विधाच्छेदन; द्विखंडन; दलन.
Bisector--(ग.) अर्धक; द्विखंडक; द्विभाजक; दलक; समभागिनी; द्विदलनरेखा.--Angle-कोन द्विभाजक-द्विधाकर
Biserrate--(वन) द्विधाकर्कच; द्विगुणकर्कचाकार; द्विदंतुर. [म. द्विधाकरवती]
Bisexual--१ (जीव.) उभयप्रकृति; उभयलिंगी; उभयलिंग; द्विलिंगी. २ (तत्त्व.) द्विजातीय; द्विकायुक.
Bisgenesis--(प्राणि.) जीवमूलक जीवोत्पत्ति.
Bismuth--(रसा.) विषमद; बिस्म, बिस; लोहितधवल.
Bisporangiate--(वन.) द्विविध रेणुधानी.
Bissexile--(ज्यो.) अधिवर्षीय. दिनाधिक्यवर्ष.
Bistoury--(वै) विद्राधिभेदक.
Bisulcous--(प्राणि) द्विशफ [म. द्विखुरी.]
Bisulphate--(रसा.) द्विगंधकित; द्विधागंधिक.
Bisulphite--(रसा.) अर्धगंधित
Bit--(पदा) भाग; अंश
Bitangent--(ग) द्विस्पर्शज्या; द्विस्पर्शरेषा.
Bite--(वै.) दंश; दंशन. --Snake--(वै.) सर्पदंश; सर्पाघात; सर्पदंशन.
Bitemporal Diameter--(वै.) शंखाश्रिमध्यव्यास.
Biternate--(वन.) द्विधा त्रिदलपर्ण, द्वित्रिदल.
Bitter--(रसा.) तिक्त.--Almonds--कटुबादाम. [म कडू बदाम. हिं सडबदाम] --Gourd--(वन.) कटुतुंबी. [म. कडू भोपळा.]
Bittern--(रसा.) क्षारजलशेष; लवणजलशेष.
Bitumen--(रसा.,व्या.) शिलाजतु; अद्रिज. [म. डांबर.] --Coal--(रसा.) अद्रिज; जतुगर्भ. [म. डांबरी कोळसा.]
Bituminous--(स्था.) ज्वालाग्राही.
Biuret--(रसा.) द्विमूत्रेत; द्विमूत्रित.--Reaction--द्विमूत्रविक्रिया.
Bivalence--(रसा.) द्विमूल्यकत्व; द्विधाशक्ति.
Bivalency--(रसा.) द्विग्राहकशक्ति.
Bivalent--(रसा. द्विमूल्य; द्वैधाशक्ति; द्विबंधक; द्वियोजी.
Bivalve--१ (प्राणि.) द्विकवचधर. [म शिंप; शिंपला.] २ (यंत्र.) द्विद्वारक; द्विकपाट. [म. दुहेरडपी झाकण.]
Bivalvular--(प्राणि.) द्विकवच.
Bivariant--(रसा.) द्विराशिक; द्विपरिणम्य.
Biventral Lobule--(वै.) द्विपृष्ठशकल.
Biweekly--(राज.) द्विसाप्ताहिक; अर्धमाप्ताहिक
Bixa Orellana--(वन.) १ शोण; शोणाक. [म. केसरी रंग देणारें दिंड्याचें, टेटूचें झाड] २ सिन्दूरी. [म. शेन्दरी.]
Bixineae--(वन.) तुवरकादि वर्ग; कटुकपित्थवर्ग. [म. कडू कवठ]
Black--(रसा.) कृष्ण; नील; असित; श्याम; काल; शामल; मेचक.--Antelope--(प्राणि.) कृष्णमृग; कृष्णसारंग [म. काळवीट]--Ash--(रसा.) कृष्णक्षार; कृष्णरक्ष.[म. बालसोडा]--Ash Process--(रसा.) कृष्णभस्मविधि.--Band--(स्था.) कृष्णलोह; कृष्णायस.--Body--(पदा.) पूर्णशोषक वस्तु; कृष्णवस्तु. तेजोहीन शरीर.--Body Radiation--(पदा.) पूर्ण तेज; पूर्ण उत्सर्ग; पूर्ण किरण; पूर्ण प्रकाशलहरी; सर्व कंपनेज; कृष्णवस्तुविकिरण.-Radiator--(पदा) कृष्णविकिरक.-Temperature-(पदा.) कृष्णोष्मा.--Buck--(प्राणि.) कृष्णमृग. [म. काळवीट.]--Cotton Soil--(कृषि) कृष्णभूमि; कृष्णकार्पास क्षेत्र.--Forest--(भू.) कृष्णवन.--Lead--(रसा) सीस; सीसक.--List--(शास.) कृष्णनामसूचि; कृष्णमालिका.--Magic--(वै.) वाममार्ग; अभिचार-चरण. [म. चेटूक-विद्या]--Mail--(अर्थ.) धनहरण; धनापहार (बलपूर्वक).--Metal--(रसा.) वर्तलोह; कृष्णधातु.--Ox de of Manganese--(रसा.) मंगल द्विप्राणिद.--Quarter--(प्राणि) कृष्णपशुयोग. [म. काळीजजाळी, आवरी, जहरबाद, साषपला]--Ring--कृष्णकंकण; कृष्णमंडल.--Smith--(स्था.) लोहकार; कर्मार.--Sulphide of Mercury--(रसा) पारदगंधकिद; कज्जलि; पर्पटीकल्प.--Water Fever--(वै.) कृष्णमूत्रज्वर.--Wood--(स्था.) शिंशप.
Blacking--कज्जल.
Blackish Blue--(वै.) कृष्णनील.
Bladder--(वै) बस्ति; मूत्राशय; आनूक.--Gall--(वै) पित्ताशय.--Wort--(वन.) पुटकी [म. पोळ्याची वनस्पति.]
Blade--१ (वन) पत्र; पर्ण; फलक; दल; धारा; पर्णतल. [म. पातें.] २ (स्था.) छादनवंश.
Blanch--(स्था.) श्वेतकरण; शुभ्रीकरण.
Bland,-Credit--(अर्थ.) आलिखित ऋण; हस्तऋण.--Endorsement--आलेखित हस्ताक्षर; स्वाक्षरी.--Form--आलिखित पत्रक.

Blank,-Cheque-(अर्थ.) अनाम धनलेख; अलिखितसंख्या धनलेख. [म. कोरा चेक.]--Endorsement—(अर्थ.) अलिखितनाम क्रयपत्र. [म. निनांवी बेचनपत्र.]-Tablet —लेखशून्य पत्र; विलेख पत्र.--Verse—(साहित्य) प्रासरहित वृत्तरचना; निरनुप्रास कविता; प्रासमुक्त पद्य; शुद्ध (अगेय) पद्य; अखंड पद्य; प्रवाही पद्य; निर्यमक पद्य-काव्य.

Blast--(पदा., यंत्र.) प्रवाह; वायुप्रवाह; धमनी. [म. स्रोत] --Furnace--(पदा., यंत्र., रसा.) वातभर्जनी; मारुतचुल्ही; वातभट्टिका-कोष्ठी; स्रोतचुल्ही; धमनीयुक्त कोष्ठी-भट्टिका; प्रवाही भट्टिका; स्रोतभ्राष्ट. [म. वातभट्टी, स्रोतभट्टी].--Pipe--१ (यंत्र.) बाष्पधमनी; बाष्पप्रवाहिका. २ (स्था.) सुरुंगनलिका.

Blastema--(वै.) आद्यधातु.

Blaster--(स्था.) सुरुंगी.

Blasting Gelatine--१ (रसा.) स्फोटक सरस (जिलेटीन). २ (स्था.) सुरुंगशृंगरस.

Blastment-- स्था.) सुरुंगरेषा.

Blastoderm--(वै.) गर्भपिंडाद्यत्वचा; मूलपिंड.-Vesicle —(वै.) मूलकोश.

Blastopore—(वै.) जन्तुरंध्र.

Blastula—(वै.) बीज; बीजकुल.—Stage—(वै.) बीजदशा.

Blattidæ—(प्राणि.) कीटकवर्गीय जाति; कृमिविशेष; मुद्गरजाति. [म. झुरळ].

Blea—(स्था) अंतस्त्वचा; अंतस्छाल.

Bleach—(रसा.) विरंजन; विवर्णन; नीरंगकरण; शुभ्रीकरण; रंगहरण. [म. ओपवर्णे; रंगहीन करणें; विटणें.]

Bleached—(रसा.) रंगहीन; विवर्ण; नीरंग.

Bleaching—(पदा., रसा.) विरंजन; रंगहरण; विवर्णन; नीरंगता; रंगविनाश —Mixture—(स्था) विरंजनमिश्रण; शुभ्रकमिश्रण.-Powder-(रसा.) विरंजक चूर्ण; शुभ्रक क्षार; शुभ्रक चूर्ण; शुभ्रकारी-रंगनाशक चूर्ण; विरंजन चूर्ण. [म. ओपपूड; ओपविण्याची पूड, भुकटी.]

Bleeder—१ (पदा.) प्रवाहकारक; ओघकारक. २ (वै.) रक्तपातप्रवण.

Bleeding—(वै.) रक्तपात; रक्तमोक्षण; रक्तस्राव; रक्तमोक्ष. —Piles-- रक्तार्श.

Blend—१ (तत्त्व.) संमीलन; मिश्रण; संकर; संमिश्रण. २ (रसा.) मिश्रण.

Blender—(स्था.) मिश्रक.

Blending—(तत्त्व., पदा., स्था.) मिश्रण; संमीलन; संमिश्रण.

Blennadytria—(वै.) श्वेतप्रदर.

Blennogenous—(वै) श्लेष्मोत्पादक.

Blennorrhoea—(वै.) मूत्रकृच्छ्र; प्रदर; श्लेष्मपात.

Blepharis Edulis—(वन.) शितिवारक. [म. कुरडू.]

Blepharitis—(वै.) पक्ष्मदाह.

Blepharon--(वै.) अक्षिवृट; पलक; श्लेष्मपात.

Bletonism—(स्था.) जलसंशोधन.

Blind—१ (पदा, वै.) अंध. २ (स्था.) पटल.--Alley-lane--(स्था.) रुद्धवीथि.—Axle--(स्था.) मूकाक्ष; अंधाक्ष.—Colour--(पदा) वर्णान्ध. see Colour Blind.-ness.—अंधत्व.—Pool--(अर्थ.) अंधकूप.--Spot--१ (पदा.) अंधबिंदु; अतेजबिंदु.--Window-(स्था.) छद्मवातायन; रुद्धवातायन.

Blindage--(स्था.) आस्तरण; मध्यपट; अंतःपट.

Blister—(वै.) स्फोट. [म. फोड, फुगा, फुगारा, पोपडा.] -Copper-(रसा.) कणताम्र. [म. दाणेदार तांबें.]-Steel --(रसा.) कणलोह. [म. दाणेदार पोलाद.]

Blistering Fluid--(वै.) स्फोटकर द्रव; स्फोटक द्राव.

Blisters--(वै.) स्फोटकर द्रव्य; स्फोटन.

Blizzard--(भू.) हिम; हिमपवन; हिमझंझावात.

Block—१ (पदा.) १ गुटक; घन. [म. गुटका; ठोकळा]. २ रोधन; अवरोध; निरोध. ३ (स्था.) १ कठखंड. २ गृहजुंज; गृहस्तबक. ३ खंडगृह; गृहखंड.-in Course-(स्था.) चतुरस्र स्तररचना; खंड स्तररचना; शिलाखंड स्तररचना. [म. ठोकळ्याचे थरांचें बांधकाम.]- Mountains- (भू.) प्रचण्डशिलारूप पर्वत.—Printing— (मुद्रण.) खंडमुद्रण. —System—(स्था) स्तबकपद्धति; खंडपद्धति.--with Square—(चित्र.) चतुष्कोणमुख घनाकृति.

Blockade—(अर्थ) नौबंधन; नौरोध; नाविकरोधन. [म. जहाजी नाकेबंदी, कोंडी.]

Blocking—१ (वै.) स्रोतोरोध. २ (स्था.) अवरोध; रोधन. —Layer—(पदा) रोधक आवरण.

Blood—(वै.) रक्त; रुधिर; शोणित; असृक्.—Calcium--(वै.) रक्तखट. —Cells--रक्तगोलक. —Circulation —रक्तप्रवाह; रुधिराभिसरण; रक्ताभिसरण; रक्तसंवहन-

—Clotting--(वै.) रुधिरघनीभवन; रक्तसंचन —Corpuscles—रुधिरपेशी; असृक्पीटिका, रक्तगोलक; रुधिररेणु: रक्तकण. —Element--(वै.) रक्तमूलक --Forming Principle--(वै.) रक्तोत्पादक तत्त्व. —Globules--(रसा.वै.) रक्तगोलक —Group—(वै.) रक्तगण. --Heat--रुधिरोष्णता; रक्तोष्णता.—Letting —रक्तमोक्ष. —Plasma—रक्तभूमि; रक्तजल; रक्तद्रव, रक्तरस.—Platelet—(जीव.) रुधिरकण —Poisoning —(वै.) रक्तगतविषदोष; रक्तविषार्क्ति --Pressure--रुधिरदापन; रक्तरोधन; रक्तप्रतोद· रक्तभार; रक्तप्रेरण; रक्तदोष; असृग्भिनोदन. [म. रक्तदाब]—High--उच्चरक्तप्रतोद —Low--निम्नरक्तप्रतोद. --Raid--(पदा.) रक्तवृष्टि [म. तांबडा पाऊस.] —Serum--(वै.) रक्तसलिल; रक्तद्रव.—Sugar—रक्तमधु; रक्तशर्करा --Starvation-रक्ताभाव. --Supply--रक्तलाभ; रक्तपूरण; रक्तसंविधान. --Surface — शरीरपृष्ठ. --Tension -- रक्तदाब रक्त तनिमा-तंचन-Transfusion-रक्ताधान; रक्तसंक्रमण —Valve-(प्राणि.) रक्तवाहिनी. रक्तद्वारक. -Vascular System--(प्राणि.) रक्तवाहिनीव्यूह; रुधिरवाहिनीसमूह. --Venous—(वै.) रक्तवाहस.—Vessel—रक्तवाहिनी; रक्तवहा; रक्तवाह; रक्तवाहिका; रक्तनाडी. ---Volume--रक्तराशि; रक्तप्रमाण. --Weight--(वै.) तनुभार

Bloodless Revolution—(इति.) अनस्याचारी क्रांति; रक्तहीन राज्यक्रांति.

Bloody,-Assizes—(इति.) रक्तांकित, रक्तरंजित न्यायसभा. —Flux—(वै.) रक्तामाश; रक्तातिसार.

Bloom—१ (वन.) फलकंटक. [म. खडी.] २ विकास; भर. [म. बहर.] ३ (स्था.) लोहखंड.

Blossom--(वन.) पुष्पोद्गम; पुष्प. [म. मोहोर; फूल.]

Blow--(पदा.) उद्वह; उद्वहन; उद्वमन. [म. घाव; फुंकणे.] --Flame--(रसा.) फूत्कारशिखा.—Hole—(यंत्र.) वायुद्वार. [म. सोस.]—off Cock--(यंत्र.) जलविसर्जनी; जलमोचनी.--off Valve--(पदा., यंत्र.) विसर्जनद्वारक; विसर्जनकपाट. [म. उडझडप; शिंकरी झडप.]—Pipe --(पदा., रसा.) धमनी; वक्रनाल. [म. फुंकणी; फुकनळी; बंकनळी, बंकनाल]. --Room—(यंत्र.) पिंजनशाला. [म. पिंजणखातें, भुलेरखातें.]

Blower--(रसा.) ध्माता. [म. फुंकणी.] --Electric—(रसा.) विद्युद्ध्माता. [हिं. बियुद्धोकनी.]-Foot--पादध्माता. [हिं. पादधोकनी]. --Table--पीठध्माता. [हिं. मेज धोकनी].

Blowers (in mines)—(खनि.,रसा.) निर्वातप्रणंध्र; वात. रंध्र; वायुद्वार.

Blowing—(रसा.) आध्मान; फूत्कार.

Blue—(रसा.) नील. [म. अस्मानी]. --Asphyxia—(वै.) नीलश्वासावरोध. —Blind— (पदा.) नीलांध. —Bottle—(रसा.) नीलकूपि. --Books— (राज.) राजग्रंथ; राजपत्रक. [म. सरकारी रिपोर्ट]. —Bull—(प्राण.) नीलगौ. [म. नीलगाय. रोही]. —Colour of the Sky--(भू.) आकाशनीलिमा. --Jay—(प्राण.) नीलकंठ. [म. चाष. ताम]. - Stone-Vitriol-(रसा.) (रसा.) नीलाइम, नीलतुत्थ; सस्यक; तूथ. [म. मोरचूद.] [हिं तूतिया, नीला; थोथा].-Water gas-नीलजल वायु. [हि. नीलाजल गैस].

Blumea Celoreta--(वन.) कुकुंदर [म. कुष्ठखंदा].

Blunt--(पदा.) अनिशित. [म बोथट]

Blunt hook--(वै.) ग्रहणी.

Blurred--(पदा.) अस्पष्ट; अस्फुट.

Blurring--अस्फुटता; मलिनीभवन

Boa—(प्राणि.) अजगर.

Board—(नौ.) नौपार्श्व. [म. बोर्ड]-Lar-(नौ.) वामपार्श्व. —Star (नौ.) दक्षिण पार्श्व

Board-(अर्थ. सभा.) १ मंडल सभा; संघ; समिति; परिषद.—of Adjustment—मीलनसमिति; मेलन समिति —of Directors—संचालकसमिति.— of Execheqner—कोषसमिति.— of Revenue—आयसमिति -of Trade unit—(पदा.) व्यापारसमिति मूलमान.

Board—फलक. [म. फळा, तक्ता]—Drawing—(चित्र) चित्रफलक [म. चित्रपाटी.]

Boarding—(शिक्षण.) छात्रवास; वसतिगृह; विद्यावास. —House—वसतिगृह.; वासगृह; छात्रालय.

Boarding—(स्था.) फलकास्तरण.

Boat—(नौ.) नौ; नौका; जलयान; तरणी. [म. तर, तरण, होडी.]- Combustion-(रसा.) दहनतरणी.—House—(स्था.) नौगृह; नौकागृह.—Platinum—(रसा.) प्लातिनम-राजत तरणी.-Silica—(रसा.) सिलिका-सिकता तरणी.

Bob—(पदा.) गोल; गोलक; पिण्ड.

Bob—(स्था.) १ स्तम्ब. २ आलंब.

Bobbin—(यंत्र.) सूत्रनलिका. [म. सुताची कांडी.]

Bodily—(वै.) कायिक; शारीर; शरीरविषयक.—Cavity—शरीरावकाश.—Development or Resonance—(तत्त्व.) अंगविहार; अनुभाव.

Body—१ (पदा., रसा.) पिंड; वस्तु; पदार्थ. २ (राज.) संस्था. ३ (वै.) शरीर; वपु; पिंड; देह; काया; कबंध; कलेवर; अंग; तनु; आत्मकोश. —at Rest—(पदा.) स्थिरवस्तु; स्थिरपदार्थ.— Beautiful— शरीरसौष्ठव. —Ciliary—(वै.) लोमशकाया. —Coccygeal— (वै.) कोकिलकाया. —Corporate— (अर्थ.) वैधसमिति: संस्थापित मंडल; संस्था. [म. कायदेशीर मंडळ, समिति.] —Ethereal—(तत्त्व.) लिंगदेह.—Falling—(पदा.) तरंगित वस्तु. [म. तरंगणारा पदार्थ].—Fluid—(वै.) शरीरद्रव.—General—(सभा) मुख्यसभा; साधारण सभा; निकाय.—General meeting—साधारण सभा; निकाय [म. आम सभा].—Geniculate—(वै.) जानुसमकाया. Lateral—अभिपार्श्व जानुसमकाया.—in Motion—(पदा.) गतियुक्त वस्तु — Local—(सभा.) स्थानिक संस्था; संकाय.—Mamillary—(वै.) स्तनाकृतिकाया. —Medial Geniculate—(वै.) अभिमध्य जानुसमकाया.—of the Sphenoid Bone—— (वै.) जतूकाशरीर—Perineal—(वै.) विटपकाया.—Politic—(अर्थ.) राज्यसंस्था.—Refractive—(वै.) पराभजनकाया.

Boerhavia,—Diffusa—(वन.) पुनर्नवा; श्वेतपुनर्नवा. [म. घेटूळी, पाढरी वसुमूळ, पांढरी घेटूळी.]—Procumbens—(वन.) रक्तपुनर्नवा. [म. तांबडी घेटुळी].

Bog—(पदा.) जलसंपृक्तभूमि; पिच्छिलभूमि; बिल. [म. दलदलीचा प्रदेश.]— Oar—(स्था.) अशुद्ध लोह.

Boggy land—(अर्थ.) जलसंपृक्तभूमि.

Bogie—(स्था.) दीर्घचतुरस्रिका; आयतिका.

Boil—(रसा.) क्वथन; उत्क्वथन. [म. कढणें; उबालणें; हिं. खौलना; उबालना.]

Boiled Oil—(पदा.) क्वथित तैल; उत्कलित तैल.[म. बेल तेल]

Boils—(वै.) स्फोट; गलांड; अर्बुद. [म. गळवें, केस्तुडें.]

Boiler—(पदा. रसा. यंत्र.) बाष्पभांड; तापक; बाष्पक-बाष्पयंत्र. [म. बंब, उकाळें.]—Attendent—तापक नियंत्रक-निरीक्षक. [म.बंबवाला].—Composition—तापक-शोधक.—Cornish—(यंत्र.) एक (कॉर्निश) तापक.—Coverings—तापकलेप.—Horsepower—तापक अश्वशक्ति, तापक अश्वबल.—House—तापकस्थान —Lancashire—युग्म तापक.—Locomotive—गतियंत्र तापक.——Tube—तापकनलिका.—Tubular— नलिकातापक.

Boiling—(पदा.) क्वथन; उत्क्वथन; उत्कलन; विप्लव; स्फुटन; विप्लवन. [म. उकळी; उकळणें; कढणें]—Point—क्वथनांक; उत्क्वथनांक; उत्क्वथनबिंदु; उत्कलनबिंदु. विप्लवबिंदु: उत्कलनसीमा; विप्लवनसीमा; संतापनांक; स्फुटनांक; उत्पातन बिंदु. [म. उकळण्याचा बिंदु; कढण्याचा बिंदु] —Temperature —(पदा.) क्वथनोष्णमान. [म. उकळण्याचें उष्णतामान; उकळण्याचें तपमान.]

Bold in Company—(सभा.) सभाधीट.

Boldness in Company—(सभा.) सभाधैर्य.

Bold Type—(मुद्रण) स्थूलाक्षर: स्थूलमुद्रा. [म. जाडीं अक्षरें.]

Bolerubra—(भू.) गैरिक. [म. गेरु; काव.]

Bolograph—(पदा.) विकिरणलेखक.

Bolometer—(पदा.) विद्युद्रोधित उष्णमापक; उष्णविद्युन्मापक; विसर्जित तापमापक; विकिरणमापक; उष्णताजन्य उष्णमापक; तेजोबलमापक. [म. विजेचा उष्णतामापक.]

Bolshevism—(अर्थ. राज्य.) बहुमतवाद; रंकवाद; धनमत्सर, बहुजनतावाद; सांघिक समत्ववाद. [म. खंकशाही; मजूरशाही.]

Bolster—१ (यंत्र.) मणि: वेधनाधार. [म. टेकण.] २ (स्था.) आधारपट्टिका.

Bolt—(यंत्र., स्था.) सूत्रकील; सूत्रधार; कील. [म. खिटी; बोल्ट; बोलट.]—Head—(स्था.) कीलशीर्ष.

Bolter—चालनी.

Bomb—(पदा.) गोलक; स्फोटगोल; स्फोटकास्त्र. [म. बाँब; गोळा; कुलपी गोळा.]—Calorimeter—(पदा.) कवचधारी उष्णतामापक.

Bombardment—(पदा. युद्ध.) वर्षाव. [म. भडिमार; मारा.]

Bombax Malabaricum—(वन.) श्वेतशाल्मली. [म. सावर; शेवरी.]

Bombay Duck—(प्राणि.) १ मुंबामत्स्य. २ मत्स्यास्थि [म. बोंबील.].

Bombusa Arundinacia—(वन.) वंशलोचना.

Bombyx—(प्राणी.) शाल्मली कृमि.[म. रेशीम कृमि-कीटक.] —see Bombax.

Bonafide—(अर्थ. शास.) विश्वपनीय; वास्तविक; प्रामाणिक; अधिकृत; सद्भावयुक्त; प्रतिज्ञापूर्वक.

Bond—१ (पदा.रसा) बंधः भुजबंधन. २ (वै.) बंधन. ३ (शास.) लेख; पत्र; बंधकपत्र; ऋ ालेख; समयपत्र; समयलेख; हस्तलेख. ४ (स्था.) रचना; बंध; बंधक; बंधन. [म. गुंतावा, गुतावं.]—Holder—(शास.) धनिक. [म. धनको.]—Idemnity—(अर्थ.) क्षतिपूरकपत्र; हानिपूरकलेख.—Stone—(स्था.) बंधक प्रस्तर-शिला. [म. बंद.]

Bonded Goods—(अर्थ.) शुल्कदेय वस्तु. [म. वसूल व्यावयाचा असलेला माल.]

Bonder—(स्था.) बंधक प्रस्तर-शिला; बंधक. [म. जोड.]

Bone—(वै.) अस्थि. —Ash—(रसा.) अस्थिभस्म-रक्षा. -Atlas—(वै.) चूडावलयास्थि.—Axis—दन्तचूडास्थि —Black—(रसा.) अस्थिकज्जल; अस्थिअंगार.—Body Asphenoid-(वै.) अस्थिपिंड.-Body of-अस्थिपिंड.-Breast— उरःफलक. — Carpal —— पाणिकूर्चास्थि; करकूर्चास्थि.--Coccyx—अनुत्रिकास्थि.—Corpuscle अस्थिगोलक. --Cuboid--घनास्थि. -Cuneiform-ग्रंथितुल्यास्थि; कोणकास्थि; त्रिकोणप्रायकूर्चास्थि. — External — बाह्य कोणकास्थि. -- Earth -- अस्थिमृत्तिका. --Ethmoid—सच्छिद्रास्थि. —Frontal—ललाटास्थि; अग्रकपाल. —Heel—गौडालिटअस्थि.-Hip -नितंबास्थि. —Humerus—प्रगंडास्थि; प्रकोष्ठास्थि. —Hyoid—काष्ठिकास्थि. —Innominate—जघनकपाल. —Ischium—कुकुंदरास्थि. —Lachrymal --अश्रुपीठास्थि.—Malar—गंडास्थि. —Marrow—अस्थि मेद-मज्जा. —Metacarpal—करांगुलिमूलशलाका. —Metatarsal—पादांगुलिमूलशलाका; पादांगुल्याधारास्थि. —Occipetal—शिरःपृष्ठास्थि; पश्चिमकपालास्थि.—of the Forehead.—शंख. —Oil—(रसा.) अस्थितैल. —Parietal—पार्श्वकपालास्थि; सीमंतास्थि. —Pin—शल्यास्थि. — Pisiform — वर्तुलकास्थि. —Pubis—भगास्थि. —Setting—अस्थिसंधान.—Sphenoid—जतुकास्थि. —Temporal—शंखास्थि. —Thigh—उर्वस्थि.—Tower-jaw—अधोहन्वस्थि. - Wormian —कपालचक्रकास्थि. —Wrist—करकूर्चास्थि.

Bonum—(तत्त्व.) सत्; कल्याण.-Summum—(तत्त्व.) परमकल्याण; निःश्रेयस; परमपुरुषार्थ.

Bonus—(अर्थ.) पारितोषिक; लभ्यांश; लाभांश.—Compound—चक्रवृद्धि वर्धन.—Reversionary —अनुवर्धन.—Simple—सरलवर्धन.

Bony—(वै.) अस्थि.—Tissue—(वै.) अस्थिघटक संघ.

Bonnet—(स्था.) छादनी.

Book— पुस्तक; ग्रंथ. [हिं. किताब.]—Cash—प्रत्यक्ष धनपुस्तक; पुस्तकबंधन; लिखितधन.—Debt— १ ऋणपुस्तक; पुस्तक ऋण; विषयकऋण; लिखितऋण.—Illustration—(साहित्य.) पुस्तक-ग्रंथ-पोथी चित्र.-Keeper—(अर्थ.) लेखक आयव्ययलेखक.—Keeping- १ आयव्यय लेखनविद्या. २ विषयलेखन.-of Account-संख्यानपुस्तकगणनापुस्तक.—Seller—ग्रंथविक्रेता.

Booking—(साहित्य.) क्रेयवस्तुलेखन; प्रेष्यवस्तुलेखन.

Booklet—(साहित्य.) पुस्तिका.

Boom—मूल्योच्चता; व्यापारवर्धन; व्यवहारोच्चता. [म. आर्थिक धूम; व्यापारी धूम.]

Boomrang—(युद्ध.) प्रत्यावर्तकशस्त्र; बूमरंग.

Booster—(पदा.) विभववर्द्धक; प्रेषवर्धक.

Boosting—(पदा.) व्यवस्थापन

Bootes—(ज्यो.) भूतप; स्वाति.

Booth—(स्था.) पर्णशाला-कुटी.

Boraginaceae—(वन.) श्लेष्मातकादिवर्ग. [म. भोंकर वर्ग]

Borasic Acid—(रसा.) सुहागाम्ल [म. सवागीचें आम्ल].

Borassus Flabelliffer—(वन.) ताल. [म. ताड.]

Borate—(रसा.) टंकेत.

Borax—(रसा.) सुहागा; सोहागा; टंकण; पाचनक; धातुवल्लभक्षार; सुभागी. [म. टाकणखार, सवागी, कव्याखार.]

Border—(पदा, वै., स्था.) मर्यादा; सीमा; रेषा; मर्यादारेषा; धारा; अस्थ्यांतरा. [म. किनार.] —Line—(वै.) पर्यन्तस्थ.

Bordering on Motion—(यंत्र.) चलनप्रांत; चलनकल्प.

Bordering Pen—(चित्र., स्था.) मर्यादारेषालेखनी.

Bore—१ (भू.) अंतरायाम; अत्युच्चवेला. २ (पदा., रसा., स्था.) १ रंध्र; छिद्र; केंद्र; वेध. [म. वेज; भोंक; आंतील व्यास.] २ छेदन.

Boreal Fluid—(पदा.) उत्तरीयध्रुवचुंबकतरल; धनचुंबकतरल.

Bored Coin—(मुद्रा.) रंध्रमुद्रा. [म. सुलाखी नाणें.]

Borer—१ (पदा) रन्ध्रक. २ (प्राणि.) रंध्रककृमि; रंध्रककीटक; छेदक. ३ (रसा., स्था.) वेधक; छिद्रक; रंध्रक.

Boric Acid—(रसा.) सुभागाम्ल; टंकाम्ल; टंकिकअम्ल.

Boring, — Lathe — (यंत्र., स्था.) वेधभ्रामक.—Machine-(यंत्र.) रंध्रकयंत्र; छेदकयंत्र; छिद्रक; वेधकयंत्र.

Borneo Camphor—(रसा.) बोर्निओ कर्पूर.
Borneol—(रसा.) बोर्निओ कर्पूरमिश्र द्रव्य.
Boron—(रसा.) बोरक; टंक; टंकण; बिडात्मक; टंकणक.
Borough—(इति.) नगर; आरक्षशासित नगर.
Borrowed Money—(अर्थ.) ऋण; देयधन.
Borrowing Powers-(अर्थ.) ऋणादानाधिकार; ऋणसत्ता.
Borstal School—(शास.) बालशिक्षागृह; बालशासनगृह.
Bosh—(स्था.) १ मूषिकानल. २ शीतकपात्र.
Boss—१ (पदा.) ककुद. [म. वशिंड.] २ (स्था.) तुंबी. [गु. डूचो.] —Tool—(स्था.) नाभियंत्र.
Bostaurus—(वन.) गोरोचना.
Boswellia,-Garteri-(वन.) तुरुष्क. [म. उद, लोबान.] —Glabra thurifera—(वन.) कणगुग्गुलवृक्ष. [म. कुंदुरु वृक्षाचा डिंक; इसस; लोबान.] — Serrata—(वन.) १ सल्लकी; शल्लकी. [म. साळय, गुग्गुळ, शालई.] २ गुग्गुलवृक्ष. ३ कुन्दरु. [म. कुंदर, सालईचा डिंक.]
Botanical Garden—(वन.) वनस्पति उद्यान; वानस्पत्य उद्यान; वनस्पतिवाटिका.
Botanist—(वन.) वनस्पतिशास्त्रज्ञ.
Botany—(वन.) वनस्पतिशास्त्र; उद्भिज्जशास्त्र—विद्या; औद्भिदशास्त्र; वानस्पतिक; वनस्पतिविद्या; उद्भिदविद्या; वृक्षशास्त्र; ओषधिशास्त्र.—Fossil—अश्मीभूत वनस्पतिशास्त्र; प्रस्तरीभूत वनस्पतिशास्त्र; प्रास्तर वनस्पतिशास्त्र.
Botfly—(प्राणि.) वृषभमक्षिका. [म. बैलावरील गोमाशी.]
Bothrenchyma—(वन.) त्वगन्तर्गत नलिका-वाहिनी.
Bothways—(ग.) उभयत;.
Bott—(वै.) शलाका.
Bottle—(रसा.) कूपी. [हिं. बोतल.] Aspirator—चूषककूपी.—Density— घनत्वकूपी. — Dropping — बिंदुकूपी; बिंदुस्रावी कूपी. — Green — कूपीवर्ण; कूपीहरित् — Narrow Mouth — निरुंदमुखकूपी. —Pressure—दापनकूपी. [म. दाबकूपी.]- Reagent-रसायनकूपी; क्रियाकारककूपी.— Shaped Gourd—(वन.) तुंबा; तुंबी.—Show—(रसा.) प्रदर्शिनी कूपी. — Specific Gravity—विशिष्टगुरुत्वकूपी; घनत्वकूपी. -Stoneware-अश्मकूपी; प्रस्तरकूपी.- Tubulated-नलिकाकूपी; नलिकामुखकूपी.—Weighing—तोलनकूपी. —Wide Mouth— रुंदमुखकूपी.— Woulfe—वुल्फकूपी.—
Bottom—(ग. पदा.) तल. [म. वूड.]
Bottomory Bond—(अर्थ.) नौबंधक. [म. जहाज बंधक.]
Bougie—(वै.) नम्य शलाका; मूत्रनलिका; शलाका.
Bouic—(प्राणि.) बौमत्स्य; बोयमत्स्य.
Boulder—(भू.) गोलाश्म; शिला; गण्डशिला. [म. धोंडा.] —Clay—घनपंक शिला.
Bounce—(पदा.) उत्पतन. [म. उशी]
Bound—(पदा.) बद्ध.—by Law—न्यायनिबद्ध; न्याय-नियंत्रित.—Charge—(पदा.) बद्ध आधान.
Boundary—(पदा. शास.) सीमा; मर्यादा; सीमाविधेय; सीमास्थिति.—Artificial—(भू.) कल्पितसीमा; सीमाधर्म. —Commission— (राज.) सीमानिर्णयसमिति.—Condition—(पदा.) सीमावस्था.-Friction—(यंत्र.) मर्यादित घर्षण.—Natural—(भू.) स्वाभाविक सीमा.
Bounty —(अर्थ.) आर्थिक साहाय्य; अनुग्रह; उदारदान; वदान्यता. [म. सरकारी आर्थिक साहाय्य]
Bourdon Tube—(पदा.) नालिकेय.
Bourgeoisie—(अर्थ) मध्यश्रेणिक; मध्यमवर्गीय (व्यक्ति).
Bourse—(अर्थ.) क्रयस्थान
Bovidæ—(प्राणि.) गोवंश.
Bovistaspecis—(वन.) पातालतुंबी. [म. नागतुंबी.]
Bow—१ (नौ.) मुख; नालिका. [म.जहाजाची नाळ]. २ (पदा.) धनु; धनुष्य. ३ (संगीत.) धनुष्य. [म. धनुकली; गज; गज फिरवणें] —Compass—(पदा.) धनुपरिकर.—Pen—धनुलेखनी; द्विशाखलेखनी.
Bowels—(वै.) अन्त्र; आंत्र. [म. कोठा]
Bower—(स्था.) मंडप; लतागृह.
Bowl—पात्र.—Scraper—(स्था.) लोहपात्र.
Bowl Comb—Treadle—(यंत्र.) पादगोलक. [म. पावडीचा गोळा].
Bowled out—(क्रीडा.) दंडमृत. [म. त्रिफळा उडविला].
Bowler —(क्रीडा.) कंदुकक्षेपक; कंदुकी. [म. गोलंदाज.]
Bowling—(क्रीडा.) कंदुकक्षेपन. [म. गोलंदाजी].
Box—१(नाट्य.) अपवरक. २(वै.) मंजूषा.-Calcium-(वै.) खटमंजूषा. — Gutter — (स्था.) प्रवहणपेटिका. [गु. धोरियो.]—of Weights—मानमंजूषा.— Level—(स्था.) साधनपेटिका; मंजूषासाधनी. [म. पाणसळ.]
Boycott—(राज.) बहिष्कार.
Boyhood—(अर्थ. वै.) पौगंडावस्था; कौमार्य.
Boyle's law—(पदा.) बॉईलसिद्धांत; वायुभारस्तम्भसिद्धांत.

Boyscout—(क्रीडा.) बालवीर; बालचर; बालसैनिक.

Brace—१ (यंत्र.) छेदक; छिद्रक. [म. डोळमिट.] २ (स्था.) आधारकर्ण; तीर. —Rachet—(यंत्र.) हस्तछिद्रक. [म. राचेट.]

Braced—(पदा.) स्थिर; तंत; तनित. [म. तणाव्याची, पक्की.]

Bracelets of Life—[फलज्यो. सामुद्रिक.] आयुः कंकणरेषा.

Braces—(ग.) धनुर्बंधनी.

Brachial—(वै.) भुज; बाहु.—Plexus — बाह्यीय प्रकरः मज्जातंतु अवयव; अनाहतचक्र

Brachialis—(वै.) कूर्परद्वारिक स्नायु. बाह्यीय.-Anticus-प्राक्प्रगंड.

Brachio Radialis—(वै.) त्रिज्या बाहीय.

Brachistochrone—(ग.) लघुतम कालवक्र.

Branchiumn—(वै) भुज.-Conjunctiva मज्जासंयोजक.-Conjunctivum—ऊर्ध्व गोर्द वृत्त.—Inf.—(वै.) अधोनेत्र पथशाखा; अधोमस्तिष्कुल.—Pontis—सेतुबुध्न; मज्जासेतु —Sup.—(वै.) ऊर्ध्वनेत्र पथशाखा.

Brachy,—Cephalic—(वै.) लघुशिर्षी ह्रस्वशीर्षिक. [म. लहान डोक्याचे].—Daclyty-ह्रस्वांगुल्य —Grapher-लघुलेखक.—Graphy-लघुलेखनकला. —Metropia (वै.) अदूरदृष्टि.—Rampus sonchijolius—(वन.) आखुकर्णी [म. उंदीरकानी.]—Sterous—लघुपत्री.

Bracket—१ (ग.) कस; बंधनी: २ (स्था.) १ कुण्डलीकर्ण. अर्धचंद्र; वृत्तदल; नागदंत. [म. माकडी]. - Braces—(ग.) धनुष्कंस; धनुकंस. — Crotchets —गुरुकंस. — Insertion of-कंसीकरण.-Parenthesis—लघुकंस. लघुबंधनी.— Removal of—विकंसीकरण.-Square-गुरुबंधनी.-Vinculum—सुरेखाकंस; रेखाकंस, रेखाबंधनी.

Brackish—(रसा.) क्षारयुक्त; ऊपर.

Bract—(वन.) उपपुष्पपत्र, पुष्पोपांगपर्ण; पुष्पोपांगपत्र; फलक; उपदल; अपुष्पकोश; छद; उपपत्र; पुष्पधरपत्र; मंजरीपत्र; पुट; वृतपत्र; उपपुष्पकोश — Petaloid-(वन.) दलसदृश. —Scaly—(वन.) शल्कसदृश.

Bracteate—(वन.) सच्छद; फलकित; उपपुष्पकोशयुक्त.

Bracteole—(वन.) छदक; पुष्पधरपत्रिका; उपपत्रिका; उपपुष्पिक.

Brad—१ (पदा.) कीलकविशेष. [बोथी, सुरसे] २ (स्था.) लघुकीलक. [म. टेकस.]

Braidism—वशीकरणविद्या; मोहनिद्राविद्या.

Bradyacusia—(वै.) बधिरता. [हिं. बहरापन.]

Brae—(स्था) गिरिपार्श्व.

Brain—(वै.) मस्तिष्क; मस्तुलुंग ; कापालिक; सहस्रार; मज्जा. [म. मगज; मेंदु; भेजा.]—Fag— मस्तिष्क श्रम; मज्जाश्रांति; मास्तिष्क क्लांति.—Fever—प्रलापक सन्निपात —Fore-पुरमज्जाखंड.—Hind-पश्चिम० - Lesion-मज्जाक्षति; मज्जाक्षत.—Mid-मध्य०.-of the-मस्तिष्क. —Sand—मस्तिष्कवालुका. [म मेंदुवालुका.]-Stem-मस्तिष्कवृंत.

Brake—१ (पदा. यंत्र.) गतिरोधक; गतिस्तम्भक; प्रतिबंधक; निरोधसाधन; अवरोधक; रोधक; गतिप्रतिबंधक. [म. रोखण; खरडी; संयमकळ.] २ (स्था.) रोधक; रोधकदंड.—Horse Power—(पदा.) उपयुक्त अश्वबल-अश्वशक्ति; गतिदायक अश्वबल. -Vacuum—(पदा.) निर्वातगतिरोधक.

Brakeman—(यंत्र) रोधक, रोधकार. [म कळवाला.]

Brakevan- (स्था.) रोधकरथ.

Brahma Press—(यंत्र.) दाबन जलयंत्र; उत्पीडनयंत्र; प्रेषयंत्र; पीडनयंत्र. [म. दाबजल यंत्र.]

Branch—१ (भू.) शाखानदी. २ (वन.) स्कन्ध; शाखा; उपशाखा. [म. खादी, फांदी.]—Race—(धर्म.) पोटवंश. —Shears—(वन.) शाखाकर्तरी.

Branched Chained Compound } —(रसा) सशाख शृंखला यौगिक.

Branched Circuit—(पदा.) सशाखवर्तनी.

Branchial—(प्राणि.) बाहुधमनी.—Hearts of Sepia —श्वासेंद्रियकर्ण.

Branching—(वन.) शाखाविन्यास; शाखाप्रबंध.—Biparous— द्विपार्श्वीय०. — Cymose — नियत०. — Dichotomous — द्वय०. — Helicoid —शुक्त्याकार०.-Indefinite—अनियत०.-Lateral—पार्श्वीय०. —Monopodial—नियत०; एकपाद०; अखंड०: एकपादीय०.—Multiparous-बहुपार्श्वीय०.-Scorpioid —वृश्चिकाकार०.—Sympodial— युक्ताक्ष०.— Uniparous—एकपार्श्वीय०.

Branchispoda—पत्रपदी.

Brand—१ (अर्थ.) व्यापारचिन्ह; गुणदर्शकचिन्ह. [म. छाप.] २ (वै.) जाति. —of Quality—(अर्थ.) गुणचिन्ह. [हिं. प्रमाणपत्र.]

Brandy—(रसा.) मद्य.

Brasier—(स्था) अग्निपात्र; अग्निस्थान.
Braso Tracks—(अर्थ.) कठोर व्यवहारमार्ग. [म. कठोर व्यवहाराची चाकोरी].
Brass—(रसा.) पित्तल. [म. पितळ].—Wind Instruments—(पदा.) धातुसुषीर.
Brassage—(अर्थ.) मुद्रागलन; टंकणमूल्य. [म. मुद्रा ढाळणें]
Brassica Campestris— (वन.) सर्षप; [म. शिरस]
Braun Tube—(पदा.) ब्राऊन नलिका.
Brave West Winds—(भू.) प्रबल पश्चिमवात; प्रबल पश्चिमा.
Brazc—(रसा.) धातुसंधान. [म झाळणें; डांक लावणें]
Brazen—(रसा.) पित्तलयुक्त.
Brazing—(पदा. रसा.) संधान; धातुसंधान. [म. झाळणें; डागणें; डाग करणें].
Breach—१ (शास.) उल्लंघन; भंग. २ (स्था.) छिद्र —of Contract—(शास) समय-प्रतिज्ञा भंग.—of Continuity-(वै.) सातत्यभंग.-of Law-(शास) नियमभंग —of Peace—शांतिभंग. -of Trust—विश्वासघात.
Breach-loader—(युद्ध) कुक्षिभृदस्त्र.
Bread— पिष्टक; कान्दव. [म. रोटी; पावरोटी.] — Labour—(अर्थ.) उत्पादक श्रम.
Breadth—(ग.) विस्तार, प्रस्थ· विस्तृति; आयत.
Break—(पदा. रसा) भंग. त्रुटी; विघटन; स्खलन [म. भंगणें; खंड; फूट; खल; वियोग पावणें.] -down—(पदा) वैकल्य. -Connection-विभजन; विभक्तीकरण; विघटन. —Record—अत्युच्चांकस्थापन. —Water--(भू) जलवेगभंजक; आहतितरंग; जलस्तंभक.
Breakage—(अर्थ. पदा.) भंग; त्रुटि. [म. फूट; फुटतूट.]
Breaker—(भू.) भग्नोर्मि; उर्मिभंग; तरंगोर्मि.
Breakfast—(वै.) प्रातराश; कल्यवर्त. [म. न्याहारी.]
Breaking—(पदा.) विघटन. —of Atom—(पदा.) अणुविघटन.— Point —(पदा.) सहनसीमा; भंगमर्यादा; भंगबिंदु — Drop Theory—(पदा.) बिंदुप्रभेद कल्पना. —up Machine—(यंत्र.) विघटनयंत्र.
Breakbone Fever—(वै.) साधिक; सन्निपात; संधिज्वर.
Breast—(वै.) वक्षस्थल; स्तन.—Beam—(यंत्र.) वेष्टनदंड. [म. कापड गुंडाळण्याचा रूळ.]—Bone—(वै.) वक्षास्थि. —Fed Child— (वै.) स्तनंधय.— Pump— (वै.) दुग्धोच्छोषक; दुग्धोत्सारक; दुग्धनिष्कासकयंत्र; स्तन्यशोषक यंत्र.
Breath Holding—(वै) श्वासावरोध. [म. दमकोंडी].
Breathing—(वै) श्वासोच्छ्वास; श्वसन; श्वासक्रिया; श्वास. —Correct—(वै) यथायथ श्वसन —Deep—गंभीर श्वसन.— Exercise-(वै.) प्राणायाम.-Natural-सरल-स्वाभाविक० -Pore—(वै) वायुरंध्र; श्वासरंध्र; श्वसनरंध्र
Breccia—(पदा, भू.) बहुकोनसंधायित प्रस्तर
Breech—(वै) वंक्षण; स्त्रिप्रदर्शन.
Breeding —(वन) प्रजन, विशिष्टजनन; उत्पादन.
Breeze -(पदा. भू.) समीर मन्दवायु.—Land—(पदा.) धरासमीर. भूसमीर· स्थलवायु. भूमिलहरि.-of Fresh Air-(वै) शुद्धवायुपवाह.-Sea -(पदा.भू) सिंधुसमीर. समुद्रवायु; समुद्रलहरि.
Bregma—(वै.) शंखाग्र; ब्रह्मांडबिंदु; पूर्वबिंदु; ब्रह्मरंध्र.
Breve—(संगीत.) लघुचिन्ह; चतुर्मात्रक कालचिन्ह; महाहंसपद. —Semi—(संगीत.) हंसपद
Brevier—(मुद्रण.) लघ्वक्षरमुद्रा
Brevis- (वै) ह्रस्व; ह्रस्वा.
Brew—(रसा.) आसवक्रिया. [म. गाळणें.]
Brewary —(रसा.) आसवशाला. [म. दारूभट्टी.]
Bribery—(शास) उत्कोच; उपायन; अपप्रदान. [म. लांच. हिं. रिश्वत; घूस]
Brick—(स्था) इष्टका.-Bat Concrete—(स्था.) इष्टका संघायक संहत;-[म. रोडा कॉंक्रीट; कोबा.]--Bats—इष्टकाश. इष्टकाखंड. [म. रोडे, विटाचे तुकडे.] --Clay—(भू.) इष्टका मृत्तिका-कर्दम.[म. विटेची माती.] -Dust--(रसा.) इष्टकाचूर्ण. कपिला —Field--(स्था.) इष्टकक्षेत्र.--in Cement- (स्था.) संधान इष्टका.--in Lime--(स्था) सौधइष्टका; चूर्णइष्टका.—Kiln—इष्टका भ्रष्ट.-Layer—लेपक; सुधाजीवि.—Maker—इष्टकाकार; कुम्भकार. -Mould-इष्टकापात्र —Nogged काष्ठबंधोनिका. [पु अवाडपाटलीवाली.]—Work—इष्टका रचना.
Bridelia Montana—(वन.) जीवक; आसन: हून. [म. असाणा; बिबला; हुणि; मोठा असाणा.]
Bridge—(स्था.) सेतु; व्यूह; धनु [म. पूल; घोडा; घोडी.] -Double-युगलसेतु; सेतुयुग्म. — Draw—जंगम-चल सेतु. [म काढता घालता पूल.]—Floor—(पदा.) सेतुपथ.—Head—(स्था.) सेतुशीर्ष रचना. [म. पुलाच्या शेवटची तटबंदी.]—Laying--(स्था.) सेतुबंधन.--

Meter—(पदा, संगीत.) मीटरप्रमाण रोधधनु.—of Boats—(स्था.) नौकासेतु; नौकासेतु.—of the Nose—(वै) नासासेतु; नासावंश. नासादंड.—Permeability—(पदा.) गम्यमापकव्यूह; गमनमापक व्यूह; ग्राममापक व्यूह. —Suspension (Hanging)—(पदा. स्था.) अंतरालसेतु. [म. टांगता सेतु: अधांत्री पूल झुलता पूल; झोला] —Swing—(पदा.) दोला. [म. झोला, झुला.]-Wheatstone—(पदा.) व्हीटस्टोन सेतु—Wire—(पदा) सेतुतार.

Bridging Joist—(स्था) लघुतुला.-Pieces—पिधानक.

Brief—(शास.) सारपत्र [म. वकिलाचें टांचण, टिपण.]

Brigade—(युद्ध.) सेनाविभाग; पंचसहस्री [म. पांचहजारी.]

Bright—(पदा.) तीव्र; उज्ज्वल; भास्वर; तेजस्वी; प्रकाशमान. [म. तेजाळ; लखलखीत; चकचकीत; भडक.]—Red Heat—(रसा.) शुभ्रोष्णता; शुभ्रतप्तता.—ness—(पदा) तेज; दीप्ति; भास्वरता; तेजस्विता: उज्ज्वलता. [म. चमक, चकाकी: उजळपणा; उजळाई; तेजस्विपणा.]

Bright's Disease—(वै.) वृक्करोग; मूत्रपिंडरोग; मूत्रकृच्छ्र; वृक्कशोथ. [म. नाळगूद]

Brilliance—देदीप्यमान; तेजोमय.

Brilliant—(रसा.) दीप्ति; द्युति; उज्वलता; तेजस्विता.

Brilliancy—तेजस्विता; उन्मेष; उन्मेषण.

Brimstone—(रसा.) प्राकृतिक गंधक. गंधकाम्ल. गंधक.

Brimstony—(रसा.) गंधकीय.

Brine—(रसा.) क्षारजल; समुद्रोदक लवणोदक. [म. पाणखार; मिठवणी.]—Shrimp worm—(प्राणि.) कवचयुक्त प्राणि. —Spring—(रसा.) क्षारस्रोत.

Brinish—(रसा) क्षारयुक्त.

Brineometer—(रसा) क्षारमापक; सैंधवमापक.

Brisk Trade-(अर्थ.) द्रुतव्यापार [म. हिं., तेजव्यापार· तेजी.]

Brisket—(प्राणि.) उरोमांस; सीनमांस.

Bristles—१ रोम; शूक. २ (वन.) कूर्च; खरशल्य.

Bristly—(वन) रोमश.

Bristol Stone—(भू) पुष्पराग.

Britannia Metal—(रसा.) ब्रिटानिया धातु; उच्चकांस्य

British,-Gum—(रसा.) ब्रिटिश सरस. [म. डेक्ट्रीन; ब्रिटिश गोंद]—Thermal Unit—(पदा.) ब्रिटिश उष्ण मूलमान.

Brittle—(पदा., रसा.) भंगुर; भंगद; भंशक.—ness—भंगुरता.

Broach—१ (यंत्र.) छिद्रक. २ (स्था.) १ शिखर. २ शूल; शंकु; सूची.

Broad—(पदा. वै.) विस्तृत; विशाल. [म. रुंद; उथळ] -Cast-(पदा) ध्वनिक्षेप; संप्रचार; ध्वनिविक्षेप.-Casting—(पदा.) परिक्षेपण; ध्वनिक्षेपण; ध्वनिविक्षेपण; ध्वनिप्रसारण; परिप्रेषण: परिकीर्णन; दिग्भाषण.—Depression—(वै) अपत्यका.-Ligament-(वै.) विस्तृतद्विपत्रबंध.-Station—(पदा) संप्रचारकेंद्र; दिग्भाषणकेंद्र; प्रेषास्थान (सांवाहिक). —Studio—(पदा.) कलास्थान (सांवाहिक).—Wave-(पदा.) संप्रचार ऊर्मि.

Broaca's Convolution—(वै) ब्रोकासंवर्त.

Brocken Spectre—(पदा.) नीहारपिशाच्च. [म. धुक्यांतले भूत.]

Broken Metal—(स्था.) शिलाखंड.

Broker—(अर्थ.) मध्यस्थ. [म. दलाल; अडत्या.]—Bill—धनलेखमध्यस्थ. [म. हुंडीदलाल.] — Curbstone (street-broker) अनधिकृत मध्यस्थ; पथमध्यस्थ. —Exchange—मुद्राविनिमय मध्यस्थ. [म. सराफ.] —Insurance—संरक्षणपत्र मध्यस्थ. —Pawn—आधिमध्यस्थ; बंधकमध्यस्थ. [म. गहाणदलाल.] —Stock—(अर्थ.) मूलधनलेखमध्यस्थ. ऋणलेखमध्यस्थ. [म शेअरदलाल.]

Brokerage—(अर्थ.) मध्यस्थमूल्य. [म. दलाली.]

Bromacetanilide—(रसा.) अरुणसिरकनीलिद

Bromal—(रसा.) स्तम्भल

Bromanthraquinone—(रसा.) अरुणअंगाराकनोन.

Bromate—(रसा.) स्तम्भित.

Bromatherapy—(वै.) अन्नचिकित्सा.

Brombenzene—(रसा.) अरुणोबानजावीन.

Bromic—(रसा) स्तम्भिक—Acid—(रसा.) स्तम्भिक अम्ल.

Bromide—(रसा.) स्तम्भिद; अरुणिद.

Bromination—(रसा.) अरुणीकरण.

Bromine—(रसा.) स्तम्भ; भ्रम: पूतिगंध; भ्रम; अरुणिन्; अरुण, लोहितापंगल; रोहित.

Bromo-acetic acid—(रसा.) स्तम्भदार्वाम्ल.

Bromoform—(रसा.) स्तम्भपुत्तिक; भ्रम-भ्रम पुत्तिक.

Bromohydrin—(रसा.) स्तम्भोजिन.

Bromomethane—(रसा.) अरुणोदारेन.

Bronchi—(वै.) लघुश्वासनलिकाशाखा; श्वासनाल; वायुनाल.

Bronchial—(वै.) श्वासनलिका; फुप्फुस तृतीय-नलिकीय; श्वासनालिज.—Asthma—नाडिमूलकश्वास. [म. दमा] --Catarrh—क्लोमकंडिका प्रतिश्याय.—Tubes--सूक्ष्म-श्वासनाल—वायुनाल—क्लोमकंडिका.

Bronchic,-Polypus—(वै.) श्वासनलिकार्श.-Respiration—(वै.) लघुश्वासनलिकाध्वनि; अपस्तम्भध्वनि.

Bronchio Cardinal Groove—(वै.) श्वसनेंद्रिय-हृत्प्रणाली.

Bronchiole—(वै.) अतिलघुश्वासनलिका; सूक्ष्म श्वासनलिका-वातनलिका-श्वासनाडिका.

Bronchiolii—(वै.) श्वासनलिका शाखोपशाखा.

Bronchiostigite—(वै.) श्वासेंद्रियकवच

Bronchitis—(वै.) लघुश्वासनलिकादाह; कास; श्वासनाडि-दाह; श्वासनालिकारोग; श्वासनालिप्रदाह; क्लोमकंडिकादाह [हिं. सर्दी.]—Capillary—अतिसूक्ष्मश्वासनालिकादाह: लघुनालिकादाह. [म उचा; उडते.]—Chronic - दीर्घश्वासनलिकादाह.

Broncho,-cele - (वै.) 'थायराइड' पिंडवृद्धिग्रंथि; गलगंड Mediastinal Trunk—(वै.) श्वासनलिकामध्यवक्ष. —Phony—अपस्तम्भनाद; लघुश्वासनलिकानाद. -- Pneumonia-फुप्फुसनलिकादाह; लघुपालिकादाह; श्वास-नलिकादाह; वातनलिकादाह; ज्वरसनक; सूक्ष्मश्वासनलिफुप्फुस-दाहज्वर. [हिं. सर्दी.] --Pulmonary—(वै.) श्वास-नलिकाफुप्फुसदाह—Scope—(वै.) श्वासमार्गदर्शकयंत्र. - tome—(वै.) लघुश्वासनलिका छेदक-छुरिका.

Bronchus—(वै.) लघुश्वासनलिका; अपस्तम्भशाखा; क्लोमशाखा; श्वासनलिकाशाखा; श्वासनलिका; श्वासनालि; श्वासवाहिनी. [म. धाकटी श्वासनळी.]—Eparterial—(वै.) अधिरोहिणी श्वासनाडी.

Brontometer—नादक्षोभ दर्शक-मापक.

Bronze—(भू.) कांस्य.—Age—(इति.) कांस्ययुग.

Brood—(प्राणि.) प्रजा; संतति. [म. वीण.]

Brook—(स्था.) प्रवाह; प्रवहण; वाहिका.

Broth—(वै.) १ मांसार्क; मांसरस. २ मंड. [म. पेज.]

Brotherhood—(राज. समाज.) भ्रातृत्व; भ्रातृभाव.—of Being-(राज.) प्राणिभ्रातृभाव.-of Men-मानुषभ्रातृभाव.—of Women—मातृभाव.

Brow Ache—(वै.) अर्धकपालवेदना. [म. अर्धशिशी.]

Brown—(रसा., वै.) कपिल; पिंगल. [म. बदामी; तपकिरी.]-Light—(वै.) ईषत्पिंगल.-Tailed Moth-(प्राणि.) कपिलपतंग. [म. तपकिरी पतंग.]

Brownian Movement--(रसा.) ब्राउनीय गति; ब्राऊन नृत्य; ब्राउनीय संचलन. [म. ब्राउनची गति]

Brucine--(रसा.) काकेन्दुसत्त्व; काकतिंदुक सत्त्व; ब्रुसीन. [म. काजऱ्याचा सत्त्वाश.]

Bruise—(वै.) पिष्टि; अल्पभंगाव्रण. [म. वळ; मुकामार.]

Brush--१ (पदा.) कूर्च. [म. कुंचली; कुंचा.] २ (स्था.) ईषिका.—Camel Hair—(रसा.) उष्ट्रलोमकूर्च.—Discharge--(पदा.) कूर्चस्फुरण.—Machine—(पदा.) कूर्चयंत्र.—Test Tube—(रसा.) कूर्च परीक्षा-नलिका. [हिं. पारखनळी.]

Bryology—(वन.) शैवालवर्णन; शैवालवर्णनविद्या.

Bryonia,-Laciniosa--(वन.) लिगिनी. [म. शिवलिंगी.] --Scabrella—१ चिरहाट. [म. चिरटे; आगमुखी]. २ यवक्तिका; शंखिनी. [म. शंखवेल; टिटवी.]—Pilosa—गोमेदी. [म गोमदु; नाकोंकंद.]

Bryophyllum—(वन.) पर्णजा; पर्णवृधा. [म. पानफुटी.]

Bryophyta—(वन.) शैवालसदृशी; शैवालवर्ग.

Bubaline—(प्राणि.) माहिषीवंश.

Bubble--(पदा. रसा.) बुद्बुद. [म. फुगा, बुडबुडा.]-Tube -- (स्था.) बुद्बुदनलिका [म पाणसळीची नळी.]

Buboe—अर्बुद. [म. बद.]

Bubonic Plague—(वै.) ग्रंथिसंनिपात: मूषकमहारोग.

Bubonocele—(वै.) छिद्रांतर्गल; अन्त्रवृद्धि. [म. छिद्रांत असणारा अंतर्गळ.]

Buccal—(वै.) कपोल-; मुख.- - Cavity—मुखकोड. —Coitus—मुखमैथुन.

Buccinator—(वै.) कपोलक स्नायु; वेणुवादक; चूषणस्नायु.

Buccopharyneal--(वै.) मुखसप्तपथ.

Buchanania Latifolia—(वन.) प्रियाल; चारवृक्ष. [म. चारोळी.]

Bucket—(पदा. स्था.) भाजन; सेचनी; जलपात्र. [म. बादली, गाडगे, भांडे, वाटी.]— Shop—(अर्थ.) द्यूतस्थान; द्यूत आपण — Wheel—(स्था.) अरघट्ट.

Buckner funnel—(रसा.) बकनर पात्र.

Bud—(वन.) कलिका: मुकुल; प्रवाल.—Flower—(वन.) पुष्पमकुल -- Leaf—(वन.) पत्रमुकुल.— Scale—(वन.) मुकुलावरण; मुकुलपर्ण.

Budding—(वन) १ कलिकोत्पत्ति; मुकुलोद्गम. २ स्फोटन.

Buddhi—(थिऑ.) अंतर्प्रज्ञा. (Intuition.)

Buddhic,—Body—(थिऑ.) आनंदमयकोश; महाकारण शरीर; धर्मकाय; संभोगकाय; निर्माणकाय.—Consciousness—तुर्या; तुरीयसंवित्.- Plane-बुद्धलोक; महर्लोक; जनलोक.

Buddhism—(धर्म.) बौद्धधर्म.

Budget—१ (अर्थ) आयव्यय अनुमानपत्र स्थूलमानपत्र उपगणनपत्रक; अर्थमानपत्रक आयव्ययानुमान. २ (सभा.) निकाल. [म. अंदाजपत्रक]—Estimate—अनुमानित आयव्यय.—Revised—संशोधित आयव्यय.

Buff—पीत.

Buffalo Disease—See Haemorrhagic septicaemia.--महिषीरोग. [म. गाळगोटू.]

Buffer—१ (पदा.) शक्तिशोषक. संघर्षण प्रतिबंधक. २ (वै.) आघातशोषक; उपधान. [म. उभयसाशिक.] ३ (स्था.) आघातक. —Solution—(रसा) रोधकद्रव्य; तुलनात्मक घोल — State—(राज) मृदुगरराष्ट्र; संघर्षणप्रतिबंधक राष्ट्र.

Buffered—(वै) उपधानयुक्त.

Buffing Knife—घर्षक. [म. घोरणी].

Buffy Coat —श्वेतास्तरण.

Buggery—(शास.) गुदमैथुन.

Bugle—(युद्ध) शृंग; विषाण.

Builder—(स्था.) रचनाकार; बंधक; वास्तुकार; शिल्पी.

Building—(स्था) भवन; वास्तु; वेश्म; वेश्मिका; वेश्मागार. अगारिकारचना; गृहशिल्प.— Inspector—वास्तुकर्मनिरीक्षक.— Overseer—वास्तुकर्मावेक्षक — Plot—वास्तुभाग.— Site—वास्तुभूमि.— Society—(अर्थ.) भवननिर्माणसमिति; गृहरचनामंडल.- Work—वेश्मरचना, वेश्मागारिक अगारिकरचना.

Bujri—(स्था.) शर्करा; सिकता.

Bulb—१ (पदा. रसा.) गोलक. [म. फुगा; चेंबू.] २ (वन.) कंद. [म. कंदा; गड्डा.] ३ (वै) केशगोल; मज्जापिंड: मज्जा पिंडी (Medulla Oblongata).-Hygrometer (पदा.) गोलयुक्त आर्द्रतामापक.— Of the Cornu—(वै.) संदशक उन्नत.— Of the Eye-(वै.) नेत्रगोलक of the Penis—(वै.) शिश्नकंद — of the Thermometer—(पदा.) कुण्ड.— of the Urethra—(पदा.) मूत्रगोल.—of the Vestibule-(वै.) वामकर्णीकंद.— Scaly—(वन.) शल्कितकंद.— Tube—कंदनलिका — Tunicated—(वन.) पुटितकंद.

Bulbil—(वन) कंदक; लघुकंद: पत्रकंद.

Bulbo Cavernosus—(वै.) मूत्रगोल.—Urethra. Glands (Cowpers Glands)—(वै.) मूत्रगोलपिंड: मूत्रगोलग्रंथि; मूत्रनालीयकंद.

Bulbous—(वै.) कंदवत.

Bulging—(पदा , रसा.) उन्नत. [म. फुगट.]—out of the Earth—(भू.) स्फोटि.

Bulimia—(वै) क्षुधाधिक्य.

Bulk—१ (पदा.) स्थूलता; आयतन; आकार; घनफल; स्थूलभाग. २ (वै.) राशि; बृहत्त्व. [म. रास, ढीग].- Elasticity —आयतन-स्थापकता —License—समुदय दत्ताधिकार. —Modulus- (पदा.) घनता; आयतनस्थापन गुणक; आयतनांक. [म. घट्टपणा]

Bulky—(रसा.) स्थूल.

Bull—१ (अर्थ.) उद्धारक; मूल्यवर्धक. [म. तेजी सट्टेवाला.] २ (प्राणि) वृषभ; वसु.—the Market—(अर्थ.) उद्धरण मूल्यवर्धन. [म. बाजार चढविणे.]

Bulla Ethmoidalis—(वै.) त्रिपत्र उन्नत; मर्मरिकोत्सेध.

Bullet—(पदा., युद्ध.) सीसक गुलिका [म. गोळी; बंदुकीची गोळी.]

Bulletin—पत्रक; पुस्तिका; संदेशपत्र.

Bullion—(अर्थ.) अमुद्रित (सुवर्ण, रौप्य) पिंड

Bull's eye—(क्रीडा.) वृषभाक्ष; लक्ष्य.

Bull work—(स्था.) वप्रशिल्प.

Bump—१ (वै.) कपालगंड; मस्तकगंड. २ see Bumping.

Bumping—(पदा., रसा.) उत्तलन. [हिं .फुदफुदना, धमक.]

Bumpology—कपालसामुद्रिक; मस्तुलुंगेंद्रियशास्त्र; मस्तिष्कविद्या.

Bund—(स्था.) बन्धारक.

Bundle—१ (पदा) पुंज; ग्रंथि; गुच्छ. २ (वन.) संघ; संघात; कूर्च. [म. भिडोळे; जुडगा, जुडी, पुला, पेंढी.]—of Rays—(पदा.) रश्मिपुंज; रश्मिगुच्छ.—of Wires —(पदा.) तारपुंज.—Sheath—(वन.) कूर्चावरण; कूर्चत्वचा; स्तंभवेष्टी.

Bung—(स्था.) बंधक.
Bunion—(वै.) पादद्वग्रंथि.
Bunsen,-Burner—(रसा.) बन्सेनज्वालक; बुन्सनदीप. —Flame—(रसा.) बन्सेनज्वाला; बुन्सनशिखा.
Buoy—(अर्थ) तरणक; उत्सार; उप्लवः प्लव. [म. तरतें; बोयरा.]
Buoyancy—(पदा.) उत्सारणत्व; उत्सारिकत्व; उद्धरणशक्ति, तरणशक्ति;समुत्साह; तरणधर्म; उत्प्लावन; प्लवनशक्ति; प्लवता; प्लविता; तरणशालता; तारकशक्ति. उत्प्लवनत्व.
Buoyant—प्लवनशील.
Bur, Burr—(वन.) ऊर्णाबीजकोश. [म. बोम, होम.]
Burden—(शास.) भार. [म. जोखीम.]—of Proof—(शास.) सिद्धिभार; प्रमाणभार. [म. शाबितीचा जोखीम.]—of a Ship—(अर्थ.) नौभार.
Bureau-१ (अर्थ.) मंडल; विभाग. २ खंडपेटिका.-of Labour-(स्था.)-श्रमांवभाग.-of Standards—इयत्तालय.
Bureaucracy—(राज.) राजपुरुषक सत्त; कर्मचारी तंत्र; विभागशासन; आधकारी तंत्र; अधिकार मंडल. [म नोकरशाही.]
Burette—(रसा.) द्रवमापकनलिका; द्रवमापिका; अंशांकितनालका. [म. मापनळी, मोजनळी.]
Burin—(स्था.) तक्षणी.
Burnish—(स्था.) तक्षक; तक्षा.
Burl—(स्था.) काष्ठग्रंथि.
Burlesque—(साहित्य.) प्रहसन.
Burly—(स्था) ग्रंथिल.
Burn—(वै.) दाह; ज्वलन
Burns—(वै.) दक्षत्रण; दग्धव्रण.—and Scalds—(वै, स्था.) दग्धविचार.
Burner—(पदा, रसा.) जालन; ज्वलक; ज्वालक; ज्वलामुख; दीप; दीपक [म दिवा, ज्योत, जाळणी, बिमणी, जालमुख.] —Batswing—(रसा.) गादुपक्ष ज्वालक.—Bunsen—बन्सेनज्वालक. — Fish tail—मीनपुच्छज्वालक. —Micro-सूक्ष्मज्वालक. -Ring—वलयज्वालक. —Rose—पुष्पज्वालक; 'रोज' ज्वालक -Teclue—टेक्लु ज्वालक.
Burning—(रसा.) ज्वलन; दहन.-Glass-(पदा.) ज्वलन काच. [हिं. आतशी शीशा, काच.]-Mirror-ज्वलनदर्पण [हिं. आतशी दर्पण, मुकुर]—Naphtha—(रसा.) दाह्य नाफथ—of Land (in agriculture)—(कृषि.) भूमि दाहन-भर्जन [म. भाजावळ, भाजपोळ, जाळपोळ, राब करणें.] —Oil—(रसा.) दीपतैल. [म. हिं. किरोसीन, घासलेट.]
Burnoullis,-Number—(ग.) बर्नोलि संख्या.-Series—बर्नोलिश्रेढी
Burnt Brick—(स्था) भर्जित इष्टका.
Bursa—(वै.) स्नेहपुट; कोष; पुटी.
Bursac—(वै.) स्नेहशय.
Bursata—(वै) मकंषी.
Burseraceae—(वन) गुग्गुलादि वर्ग
Burrow—(स्था) बिल.
Burst—(पदा.) स्फोटन; भेदन. [म तडकणें, फुटणें.]
Busbar—(पदा) विस्तरणपट्टिका.
Bush—१ (यंत्र.) घर्षणनालका २ (वन) स्तबक.
Business—(अर्थ.) व्यवहार -Cycle-(अर्थ.) व्यवहारचक्र. —Dull—मंदव्यवहार.-Extensive—विस्तृत-व्यापक व्यवहार.—Hours—व्यवहारकाल.—Organisation—व्यवहारव्यवस्था.
Bust—(शिल्प) ऊर्ध्वांगप्रतिमा; अर्धमूर्ति; अर्धचित्र; अर्धमूर्ति.
Bustard-(प्राणि.) शहामृगजातीय पक्षिविशेष. [म. माळढोक]
Busy Season—(अर्थ.) कार्यव्यापृत ऋतु [म हिं. तेज व्यापार मोसम.]
Butane—(रसा) दधुन; नवनीतन.
Butea,-Frondosa—(वन.) पलाश; किंशुक. [म. पळस]-Superba—(वन.) पलाशी; पलाशवेळि. [म. पळशी, पळसवेल]
Butment—(स्था.) see Abutment.
Butter—(रसा.) नवनीत. [म लोणी; हिं मक्खन.] —Substitute—नवनीतन. [हिं मक्खन अनुकल्प.]
Butter-Cup yellow—(रसा.) जवाहर कुंकुम.—see Zinc chromate.—Flies—चित्रपतग. [म. फुलपाखरें.]
Buttocks—(वै.) नितंब; स्फिक; श्रोणि.
Buttress—(स्था.) आधार; वप्र.
Buttross (root)—(वन) आधमूल; तीरमूल; आधारमूल.
Butyl Acetic acid—(रसा) दधिम्लदार्वाम्ल.
Butylamine—(रसा.) नवनीतील मद्य.
Butylene—(रसा.) नवनीतीलीन; दधिलीन.
Butyric Acid—(रसा) घृताम्ल; नवनीताम्ल; घृतिकाम्ल; दधिकाम्ल; तक्राम्ल; नवनीतारिकाम्ल.
Butyrin—(रसा.) नवनीतारिन.

Butyryl—(रसा.) दधिलिल.

Buy—(अर्थ.) क्रयकरण; क्रयन.

Buying-and Selling—(अर्थ) क्रयविक्रय.—on Commission—(अर्थ.) प्राप्यांश क्रयविक्रय.

Buzzer—(पदा.) गुंजक; गुंजनयंत्र.—Transformer—गुंजकपरिवर्तक.

By, Authority—अधिकारपूर्वक. —Direct Contact or Conduction-(यंत्र) सपर्कद्वारा. —Execution—संपादनपूर्वक. —Forfeiture—अधिकारध्वंसपूर्वक —Induction—(यंत्र.) प्रभावनद्वारा. —Substitution—(यंत्र.) साक्षात् आदेश.—Virtue of Office—अधिकारतः. [म. अधिकारपरत्वे.]-Weight—(पदा.) भारतः. [म वजनी]

By—(ग.) भाजित.

By, Bye,-Law—(अर्थ., राज , शास) उपनियम. [म. पोटनियम.]— Product—(अर्थ., पदा., रसा.) उपफल; उपोत्पत्ति; उपपदार्थ; उपद्रव्य; गौणपदार्थ; उपजाति [म. दुय्यम पदार्थ.]—Pass—(पदा.) शाखान्तर; उपमार्ग [म. पळवाट.]

Byophytum Sensativum-(वन.) अनुक्रुष्ण. [म झोर.]

Byre—(स्था) गोष्ठ

C

C—(पदा.) प्रकाशवेग; तेजवेग. [म प्रकाशाचा वेग.]

Cabinet—१ (राज) मंत्रिमंडल; प्रधानमंडल; अंतरंगसभा. शिष्टाधिकारीमंडल. —२ (स्था.) मंत्रगृह; मजूषा [म. मसलतमंडळ.]—Maker—(स्था.) मंजूषाकार. —System—मंत्रिमंडलप्रणालि; प्रधानमंडल राज्यपद्धति.— Work—(स्था.) उपस्कर.

Cable—१ (पदा.) विद्युद्वाहक; रक्षिततार; सामुद्रीय तार-रज्जु; विद्यु-संदेशरज्जु. [म. तारेचें दोरखड; सुरक्षिततार; दोरखंडपिळाची तार; वहावळ.] २ (स्था.) दृढरज्जु.—Gram—(अर्थ.) सामुद्रसंदेश; समुद्रतंती.—Transfer—(अर्थ) सामुद्रधनलेख [म. तारेची हुडी.]

Caboose—(स्था.) नौपाकगृह.

Cabotage—(नौ.) तीरस्थ नौकानयन.

Cacao—(वन.) कोकोवृक्ष; वृक्षविशेष.

Caceal—(वै.) बद्धस्थूलआंत्र.

Cachexia—(वै.) दुःस्थिति; निकृष्टावस्था.

Caco—(रसा., वै.) दुर्गंध.

Cacochemy—(वै.) रक्तदोष; धातुदोष; रक्तदुर्विकार.

Cacodemonia—(तत्त्व.) प्रेताविष्टमन्यता.

Cacodyl—(रसा) दुर्गंध; दुर्गंधिल —Oxide—दुर्गंधिल; प्राणिद.

Cacodylic Acid—(रसा) दुर्गंधाम्ल.

Cacogastric—(वै.)अजीर्णयुक्त; अपचनदोषी.

Cacophonous—कर्णकटु, कर्कश; अमधुर.

Caeophony - कर्कशता.

Cactaceae—(वन.) नागफणादिवर्ग. [म. निवडुंग.]

Cactus—(वन) सीहुंड; वज्रि [म. निवडुंग.]

Cadastral Survey—(अर्थ.) भूमापन; व्यक्तिभूमापन. स्वामित्वभूमापन.

Cadaveric,-Lividity—(वै.) मरणोत्तर रंजन.—Spasm—मरणोत्तर शीघ्रसंकोच.

Cadaverous—प्रेतसदृश, मृतप्राय.

Cade—(स्था.) काष्ठपात्र.

Cadence—१ (पदा.) न्यास. २ (संगीत) स्वरावरोह; रणकार

Cadet—(युद्ध) युद्धविद्यार्थी; नौका-सेना अधिकारेच्छु विद्यार्थि.

Cadmium—(रसा.) कादम; कद; प्रीत; संदस्त.

Cadre—१(युद्ध) दलसंस्था; दलसंस्थापदवी २ (शास.) वर्ग

Caducous—(वन) गलनशील; गलिष्णु; शीघ्रगलनशील. आशुपाती; पूर्वपाती; प्राक्पतिष्णु; लोल.

Caecum—(वै.) बद्धस्थूल अंत्र; मूकान्त्र; अंत्रकूप; कूप; अधांत्र स्थूलग्रहणी; एकमुखनालिका; सीकम; अंधात्री; अंधात्राकार; उडुक.

Caelum - (ज्यो.) टंक

Caesalpinia—(वन.) कांचन उपगात्र; कांचनवर्ग. [म. चिंचवर्ग.]—Bonducella—(वन) कपाकरंज; लताकरंज; कुबेराक्षि करंजपूती. [म. सागरगोटा; गजगा.]—Digynea—(वन.) व्यग्री. [म वावांडी; वाकेरी; बाळभातें]—Pulcherrima—(वन.) सिंद्धेश्वर.—Suppan—(वन.) पत्त्रांग. [म. पतंग.]

Caesarian Section—(वै.) उदरपाटनपूर्वक गर्भनिर्हरण.

Caesium—(रसा.) श्याम; नीलांक; नीलिरेषांक; व्योम.
Caespitose—(वन.) गुच्छी. [म. झुपकेदार.]
Caesura—(साहित्य.) यति.
Caffein—(रसा.) काफीन; बुंदिन; कर्द्धान
Caffinic Acid—(रसा) बुंदाम्ल.
Cage—१ (पदा.) पंजर. [म. पिंजरा] २. (यंत्र.) अवकाश. [म. पोकळी.]
Cairn—(स्था) दुर्गक; अश्मकोल
Caisson—(पदा स्था.) तलपेटिका
Cajanus Indicus —(वन.) आढकी. [म. तूर].
Caking Coal—(पदा.) इष्टकांगार. [म. ठोकळे पडणारा कोळसा.]
Cake—(रसा.) इष्टका; पिष्टका.
Calabash—(वन.) नागस्वर. [म. भोपळ्यासारखा वेल]
Calaeno—(ज्यो) तितन्त्री तारा.
Calamine—(रसा) रसक; खर्पर [म. कलमीसापरी.]
Calamite—(भू.) अश्मीभूत सरल वेतवत् वनस्पति. [म. मुरूसारखी उंच अश्मीभूत वनस्पति]
Calamity—(अर्थ., राज.) अनर्थ; अनर्थापात —from King—(अर्थ , राज.) राजकीय अनर्थ. [म. सुलतानी.] from Heaven—दैवी अनर्थ; अरिष्ट. [म. अस्मानी]
Calamus (वन.) वेतस-वेत्र (वर्ग.) [म. वेत.] Arocus—(वन.) वच. [म. वेखंड.]— Rotang—(वन.) वेतस. वेत्र.— Scriptorious १ (वन) वेत्र· लेखनवेत्र. [म बोरू.] २ (वै.) चंचु.
Calathiform—(वन.) अंतर्गोल; अर्धगोल
Calcaneal—(वै.) पार्ष्णि.
Calcaneum, Calcaneus } —(वै.) पार्ष्ण्यस्थि; गुल्फास्थि
Calcar Avis—(वै.) पश्चात् कर्ष उन्नत.
Calcareous—(पदा., रसा., स्था.) चूर्णमय; चूर्णमिश्र; सुधामय.—Degeneration—(वै.) खटीभवन.—Loam (भू., स्था.) चूर्णमय मृत्तिका, चूर्णकर्दम.—Sand—(भू., स्था.) —चूर्णमय वालुका.—Soil—खटिकभूमि; चूर्णमिश्रित भूमि: सुधाभूमि.—ness—(भू.) चूर्णमयता
Calcareferous—(भू.) चूर्णमय.
Calcarine—(वै.) पश्चात् कर्ष.
Calceolate—(वन) पादत्राणाकार.
Calcic—(स्था.) खटयुक्त.
Calciferous—(स्था.) चूर्णमय; खटमय; सुधामय.
Calcific—(स्था.) खटिक.
Calcification—(पदा., रसा., स्था.) चूर्णस्थिति; खटीभवन; चूर्णीभवन.
Calciform—(स्था.) चूर्णरूप, खटरूप.
Calcifugous—(स्था.) चूर्ण-खट त्यागी.
Calcify—(पदा.) खटपूरण; चूर्णी करण-भवन.
Calcigenous—१ (रसा) भस्मशील २ (स्था.) चूर्णमय; खटमय.
Calcimine—(स्था.) चूर्णावरण; चूर्णरंजन; खटरंजन.
Calcination—(पदा., रसा.) भस्मीकरण; मारण; मारणक्रिया; परिदहन; पाक; भस्मीभवन. [म. भाजणें; मारणें.]
Calcined Mercury—(रसा) रसभस्म.
Calcite —(रसा.) खटिक; खटिकायत; खट; चूर्ण. [म. खडू. गंगोळीचा दगड; शिरगोळा]
Calcium—(रसा.) खट; कल्क; चूर्णोद्भव; खटिक; सौचेय. [म. चुनखडीचे द्रव्य.]—Acetate—खटसिरकेत.—Carbide खटकर्बिद; खटिक कर्बिद; खटिक कर्बनिद.—Carbonate—(पदा., रसा.) खटकर्बित; कल्क कज्जलक; खटकर्बिक; खट-कर्बनित, कज्जलिक; कल्क कर्बनित; खटाइम; खटप्रस्तर; [म. चुनखडी.]—Chloride—(रसा.) खटहरित (द.); कल्कहरित (द). खटिक हरिद —Cynamide—(रसा.) खट अनामिद; खटकानामिद.— Fluoride—(स्था.) खटफ्लुरिद. [म गारगोटी.] — Hydrate —खटउज्जाक; कल्कउज्जाक.— Hydroxide —खटउज्जप्राणिद, खटउज्ज अंजक; कल्कउज्जांजक. —Lactate—खटदुग्धेत. खटदुग्धाम्ल; कल्क आंजक.—Oxide—(स्था.) खटप्राणिद; [म.कळीचा चुना.]—Phosphate—खटस्फुरित; खटस्फुर-स्रवण; खटस्फुरक.—Salt —(रसा.) खटक्षार. [म. चुन्याचा क्षार.]—Sulphate—खटगंधित; खटगंधिक; कल्कगंधक; कल्कमृत्तिका; गौदन्ति.
Calcography—खडिकाचित्रविद्या.
Calcspar—(भू.) कल्कस्फटिका; श्रोतोजन. [हिं. सफेद सुरमा.]
Calculate—(अर्थ., ज्यो.) गणन.
Calculated—(ग., रसा.) गणनालब्ध; गणित.
Calculation—(ग. पदा.) गणना. [म. गणना करणें, गणितानें काढणें; गणती, आंकडेमोड, हिशोब, गणित.]
Calculator—(अर्थ., पदा., रसा.) गणक.
Calculus—(ग.) कलन; सूक्ष्मांशगणित; कलनशास्त्र; खलन-कलन; कलनविद्या; अतिसूक्ष्मसंख्याशास्त्र.—Differential

-शून्यलब्धि; चलनकलन.—Exponential—घातकलन. -- Imaginary—कल्पितकलन.— Infinitesimal —अत्यल्पकलन; चलराशिकलन. —Integral—संकलन; आवर्तगणन; मूलपरिणाम; चलराशिकलन; समाहारगणित. —of Finite Differences—परिछिन्न अंतरकलन. —of Functions—फलकलन.—of Operations—कर्मकलन.—of Variation—वैशेषिक कलन.

Caldron—(स्था.) कटाह.

Calcaneo,-Cuboid—(वै.) पार्ष्णिघन.— Navicular —(वै.) पार्ष्णितरबंध.

Calefacient—(वै.) उष्णताजनक.

Calefaction—(वै.) उष्णीकरण.

Calefactory—(वै.) उष्णतादायक स्थान.

Calefy—(वै.) उष्णीकरण.

Calemite—(वै.) अरिष्ट.

Calendar—१ (अर्थ) विज्ञापक. २ (ग.) दिग्दर्शिका; पंचांग; पंजिका; ग्रहस्थिति पत्र.—Month—पंचांगमास.

Calender—(यंत्र.) पारष्कारक-तेजक-मार्दवक यंत्र. [म. इस्तरी, कुंदा.]—Year—पंचांगवर्ष.

Calenture—(वै.) सततज्वर.

Calf—(वै.) पिण्डिका; पिंडक.

Calibrate—(पदा., यंत्र.) इयत्ताकरण; प्रमाणबद्धकरण; मापनांकगणन.

Calibration—(पदा., रसा.) ग्राहकशक्तिमापन; अंशमापन; अंशगणन; भागमापन; इयत्ताकरण; क्रमांक निर्णय; क्रमांकन; परिमाणमापन; परीक्षण.

Calibrated—(पदा.) परिमाणबद्ध.

Calibre—व्यास, शक्ति; महत्त्व.

Caliens—(वै.) मूत्रपिंडस्रोतस.

Calidarium—(स्था.) उष्णोदकगृह.

Caliduct—(स्था) उष्णवाहिका.

Caligraphy—अक्षरलेखन.

Caligula—(स्था.) उत्प्रवाहिका

Calipers, Callipers } —(पदा) अभ्यंतरमापक; व्यासमापक; अंतर्व्यासमापक. [म कैवार, मोजकेची.]—Inside—अंतर्व्यासमापक; अभ्यंतरमापक.—Outside—बाह्यव्यासमापक.

Call—(अर्थ.) अभ्यर्थना; पृच्छा. [म. मागणी.]—Advance in—पूर्व अभ्यर्थना.—in Arrears—(अर्थ.) पश्चात्-अभ्यर्थना.-Money-अभ्यर्थित धन; कल. [म.बाकी अंश.] —upon—प्राचारण; [म. पाचारण.]

Called—आहूत.—(up) Capital—see Capital--

Callosal, Fissure—(वै.) मुख्य संलग्नकर्ण.—Gyrus —संलग्नक तरंग.

Callus—१ (वन.) संधानकला. २ (वै.) स्तर. [म थर; घट्ट झालेल लिंफ.]

Calms,—of Cancer—(ज्यो.) कर्कनिर्वातप्रदेश; कर्कमंडल.—of Capricorn—मकरनिर्वातप्रदेश; मकर-मंडल.

Calomel—(रसा.) रसकर्पूर; पारदउज्जहरिकाम्ल. [म. रस-कापूर.]

Calorescence—(पदा,. रसा.) उष्णदीप्ति; तापदीप्ति; तापरश्मिप्रकाश; तापापन.

Caloric—(पदा.) १ (नाम.) उष्मद्रव; उष्णताद्रव; तेजस्तत्त्व; उष्णतार्णज; उष्णता; पदार्थमय उष्णता. २ (विशे.) तापिक; उष्णिक.—Balance—(वै.) प्रौषसमत्व; प्रौषसमता. -Fluid—(पदा) उष्णताद्रव; उष्णताजनक द्रव; तापकर द्रव. —Method — उष्णाशपद्धति. — Need — प्रौषा-पेक्षा; प्रौषप्रयोजन; प्रौषाकांक्षा. — Value — प्रौष-मूल्य; उष्णताक्षमता.

Caloriduct—(पदा.) तापवाहिनी नलिका

Caloricity—(पदा.) उष्णतोत्पादन.

Calorie, Calory—(पदा.) उष्मांश; उष्णतामूलमान; तापांक; उष्णांक; उष्मांक.—Large--(वै.) प्रौष — Major--दीर्घ उष्मांश —Mean—मध्य उष्मांश.— Minor—लघु उष्मांश.--Small--(वै.) ओष.

Calorifere—(पदा) तापवाहीयंत्र.

Calorific--(पदा.) उष्णताजनक; तापजनक; दाहकारक -- Intensity -- उष्णताप्रखरता; दाहकारक प्रखरता; तापजनक प्रखरता.—Power--उष्मदायकता.—Value --उष्णतामूल्य; उष्णदशक्ति; उष्णताप्रमाण; उष्णदायकता; उष्णतांश; ज्वलनक्षमता; तापनमूल्य.

Calorification--(पदा.) उष्मोत्पादन; उष्णतोत्पादन.

Calorimeter--(पदा.) उष्ममापक; उष्णतामापक; उष्णता. मापनयंत्र.

Calorimetry-(पदा) उष्णतामापन; उष्ममापन; उष्णतामिति.

Calorimotor—(पदा.) विद्युत्तापकारक.

Calorist—(तत्त्व.) उष्णता अद्रव्यवादी.

Calosanthes Indica—(वन.) टेण्टुक; कुटन्नट; अरलू. [म. टेटू; दिंडा; पाडळजाति.]
Calotropis Gigantea—(वन.) अर्क (श्वेत). [म.रुई, मादार]
Calotype—(पदा.) सूर्यप्रकाशलेखनपद्धति.
Caltrop—(वन) गोक्षुर. [म. गोखरू.]
Calumba—(वन.) 'कोलंबो' वनस्पति.[म. कलंबकाचरी.]
Calx—(रसा.) भस्म. धातुभस्म.—of Iron—(रसा.) लोहभस्म.
Calyciferous—(वन.) पुष्पबाह्यकोशयुक्त.
Calycifloral—(वन) पुटस्थ पत्रवर्ग.
Calycifloreal—(वन) अधिवृत्त पुष्पी; युक्तसंदलिक विभाग; ऊर्ध्वपुट (पुष्पकोश) विभाग.
Calyciform—(वन) पुष्पबाह्यावरणाकृति.
Calycine—(वन.) पुष्पबाह्यकोशीय.
Calycle—(वन.) क्षुद्रदलकोश.
Calyptra—(वन.) ऊर्ध्वछद; अधिपान; पुट; आवरणकोष; पटल; पिधानकर्णा. [म. टोपी.]
Calyptrogen—(वन.) आच्छादनजनक-अपिधानजनक (पुट). [म. वाढत्या थराचा त्वचापदर.]
Calyx—१ (वन.) संवर्त; पुष्पकोष; पुष्पपात्र; रक्षकपत्रावलि; पुट; हरिद्दलवर्तुल; बाह्यकोश, वृति; बाह्यच्छादन; पुटचक्र. २ (वै) शंकुभागी शाखा. [म. पेला.]—Free—(वन.) अनायुत संवर्त —Tube—(वन.) संवर्तपात्र; संवर्तनालिका, पुष्पकोशनलिका; वृतिनाल.— United—(वन.) युतसंवर्त.—
Cam—(यंत्र.) भ्रमणयंत्र. [म. दुमणें.]
Cambay Stone—(भू.) अकीक.
Camber—(स्था.) १ बाह्यगोलत्व. २ बाह्यगोल तोरण. [म. बाह्यगोल कमान-मेहराप.]
Cambio—(अर्थ.) विनिमय.
Cambist—(अर्थ.) विनिमयकार्यनिपुण.
Cambium—(वन.) वृद्धिधातु; जीवनवर्धिष्णुस्तर; आंतर्जालीय चिरंजीव—वर्धिष्णु पेशीजाल; काष्ठजनक स्तर; काष्ठमध्य; वर्धनस्तर. [म. संवर्धक पदर.]—Fascicular —गुच्छ०.— Interfascicular— आतर्गुच्छ०.— Layer—स्तर०. —Primary— मुख्य. —Ring— वेष्टनी.
Camelidae—(प्राणि.) उष्ट्रवंश.
Camelopard—(प्राणि.) ' जिराफ. '
Camelopardalis—१ (ज्यो.) करभ. [म. उंटाची मान.] २ (प्राणि.) जिराफ वंश. [म जिराफ;]
Camelus—(ज्यो.) करभ.
Camera—१ (पदा.) प्रकाशलेखनपेटिका; छायापटग्रहणयंत्र; प्रकाशलेखनयंत्र; छायाचित्रयंत्र; निकाशकोटर. २ (शास.) न्यायाधीशअंतर्गृह. ३ (स्था.) शिखरगृह.—Lucida (पदा.) सप्रकाशपेटिका;प्रतिमादर्शक; दृष्टचित्रक.-Obscura —छिद्रप्रकाशलेखिका; अंधकारपेटिका; प्रतिमाग्राहकयंत्र; तमोवृतकोटर; छायाचित्रपेटिका; पटाक्षिप्तचित्रक. [म काळोख पेटी] —Panoramic, Pantascopic—(पदा.) चलपेटिका.—Pinhole—सूचिछिद्रपेटिका; प्रकाशहीनपेटिका.
Cameralistic Science—(अर्थ) राजस्वविज्ञान.
Camouflage—(युद्ध.) मायावरण; तिरस्करण
Camp (युद्ध.) सेनानिवास; सेनातल, सेनानिवेश. [म. छावणी.] —Follower—(युद्ध.) सेनानुचर. [म. बाजारबुणगा.]
Campaign—१ (युद्ध.) समरकाल. [म. स्वारी, मोहीम, मुलखगिरी.] २ (स्था.) समरतल. [म. समरथळ; मैदान.]
Campanile—(स्था.) शिखर; घंटागृह.
Campanology—घंटा शास्त्र-विद्या.
Campanula—(वन.) घंटापुष्प
Campanulate—(bell-shaped)—(वन.) घंटाकृति, घंटिकाकृति; गालन्याकृति; घंटाकार.
Camphor—(पदा.) कर्पूर. [म. कापूर.]
Camphora Officinarum—(वन.) कर्पूर. [म. कापूर.]
Camphoric Acid—(रसा.) कर्पूराम्ल.
Campostone—(स्था.) श्वेतमृत्तिका.
Campus—(स्था.) प्रांगण.
Campylotropous—(वन.) वक्र; तिर्यङ्मुख.
Camshaft—(यंत्र.) भ्रमणयंत्राक्ष. [म. दुमण्याचा कणा.]
Can—पात्र.
Canal—(अर्थ.पदा.) प्रवाहिका; कुल्या; प्रवाह. [म. कालवा; नहर.] २ (वै) प्रवहण; मार्ग; पथ; पोषकमार्ग; निवाम; प्रणाली; सारणि; दीर्घ स्रोतस्; नलिका.-Abductor (Hunter's)-(वै) उपवर्तक; प्रवहण; अधिकर्षक नलिका.-Canaliculi-सूक्ष्मनलिका.-Carotid-(वै.) वृक्कनालिका.-Cell-(वन.) मार्गपेशी; मार्गस्थितपेशी.-Centralis Cochlae—शंखमध्य प्रवहण. -Cervico axillary-ग्रीवाकक्ष वाहय०.-Cochlear-

(वै.) कंबुनलिका; पटलीय नालिका.—Colony—(अर्थ.) प्रवहणवास. [म. नहर उपनिवेश.]—Femoral—(वै.) ऊरुसरणि.–Inguinal–(वै.) वंक्षणसरणि.–Lacrimal–अश्रुनलिका.—Medullary—मज्जानलिका.—Nasolacrimal–नासाश्रुनलिका.–of Nuck—गर्भाशयरज्जुमार्ग.–Perennial–(अर्थ.) वर्षप्रवाह;वर्षायुप्रवाहिका.–Pyloric–द्वारपालीयनलिका—Rays–(पदा.) घनाग्रकिरण; घनकिरण; आयतकिरण; किरणधारा.—Semicircular—(वै. रसा.) अर्धवर्तुलाकृति नलिका; कंकणार्धनलिका; अर्धवलयनाल.

Canalis Renuiens—(वै.) युग्ममार्ग.

Canavalia Ensiformis—(वन.) असिशिंबी. [म. अबई; खरसंबळ.]

Cancel—(अर्थ. शास.) अपसारण; निरसन (करण); निवर्तन; विलोपन.

Cancellation—(शास.) अपसारण; निवारण, निरसन; विच्छेदन.—Deed—अपसारणपत्रक; अपसारणलेख.

Cancelli—१ (वै.) रंध्रजाल; छिद्रजाल. २ (स्था.) जालिका.

Cancellous or Spongy tissue—(वै.) विरलोति.

Cancer—१ (ज्यो.) कर्क, कर्कट. २ (वै.) मांसार्बुद; दुष्टव्रण; विद्रधि; गुल्म; दुष्टग्रंथि; कर्कट; कर्कटार्बुद; घातक व्रण.–Calms of–see calms.–कर्कटीय शातवलय.–of the Breast—(वै.) स्तनविद्रधि.—of Lever—(वै.) यकृतकर्कटार्बुद.

Cancerite, Cancrite—(प्राणि.) अश्मीभूत कर्क.

Cancerous—(वै.) कर्कटात्मक.

Cancri—१ (ज्यो.) आश्लेषा. २ (ज्यो.) पुष्य.

Cancrum Oris—(वै.) मुखविकार.

Candidate—(राज.) अभिलाषी; इच्छुक; पदाभिलाषी; पदप्रार्थी; पदार्थी; आशंसुक; पदार्थिक. [म. उमेदवार.]

Candle—(पदा., रसा.) वर्तिका. [म. मेणबत्ती; मेणवात.]—Electric—विद्युद्वर्ति. —Power—(पदा.) दीप्ति; प्रकाशकशक्ति; तेजसामर्थ्य. [हिं. बत्तीदीप्ति.]—Vertebra—(प्राणि.) पुच्छकशेरु.

Cane—(वन.) वेत्र; वेतस्.—Sugar—(रसा.) इक्षुशर्करा. [म. उसाची साखर.]

Canidae—(प्राणि.) श्वानवर्ग.

Canine–१ (प्राणि.) श्वदंत. २ (वै.) शूलदंत; रद; रदनक; छेदक. [म. सुळे दात, सुळका.]—Eminence—छेदक उन्नत. —Fossa—छेदक खल.

Caninus—(वै.) छेदक.

Canis—१ (ज्यो.) लुब्धक. २ (प्राणि.) श्वजाति; श्ववर्ग. —Aureus—(प्राणि.) जंबूक; शृगाल. [हिं. स्यार. म. कोल्हा.]–Lupus–(प्राणि.) वृक [हिं. भेडिया. म. लाडगा.] –Major–(ज्यो.) बृहल्लुब्धक; श्वा; बृहत्कुक्कुर –Minor—(ज्यो.) लघुलुब्धक; प्रश्वा; लघुकुक्कुर.—Venatici—(ज्यो.) शामशबल; मृगयाकुक्कुर. —Vulpes—(प्राणि.) जंबूक. [हिं. लोमडी.]

Canker—(वै.) दुष्टव्रण; मांसकोथ.–Worm—कीटक. [म. कसर; वाळवी.]

Cannabis Indica—(वन.) शक्रासन; विजया; भंगा. [म. भांग, गांजा, चरस.]

Cannaceae—(वन.) सर्वजयाउपगोत्र.

Cannel Coal—(पदा.) दीप्त्यंगार. [म.भुरभुरणारा कोळसा]

Cannibal—(प्राणि.) क्रव्याद.

Cannibalism—मानवाहार.

Canning—(पदा.) निर्वात निधान.

Cannon—(युद्ध.) शतघ्नी. see Canon.

Cannula—(वै.) वेणुका; वेणुनलिका; जलनिष्कासिका.

Ca, Canny—(अर्थ.) मंदकार्यपद्धति. [म. आस्तेकदम. हिं. धीरे धीरे चलाना.]

Canon—१ (तत्त्व.) रीति; पद्धति; प्रतिज्ञा. २ (शास. नियम; विधि; व्यवस्था. [म. कायदा; कानू] —of Syllogism—(तत्त्व.) संविधानानुमानविषयक सूत्र, अनुमान नियम. —of Taxation—(अर्थ., शास.) करनिर्धारण नियम—सिद्धान्त.

Canopus—(ज्यो.) अगस्ति; अगस्त्य.

Canopy—(स्था.) छत्र; छादिका; छादन.

Cant—(स्था.) बाह्यकोण; बाह्यवक्रता.—Rail—(स्था.) छत्राधार.

Canthus—(वै.) कर्पकोण; नेत्रकोण.

Cantilever—१ (पदा., स्था.) तीर; बाण; कर्णलंब. २ कंसतोरण. [म. वासा, तुळई, आडा.]

Canto—(साहित्य.) सर्ग; पर्व.

Cantonment—(युद्ध.) सेनास्थान; सैन्यग्राम; ग्रामसेना [म. छावणी.]

Canvas—(रसा., स्था.) पट. [हिं. किरमिच.]

Canvass—(अर्थ.) प्रचार; प्रचारकरण.

Canvassing of Goods—(अर्थ.) वस्तुप्रचार.
Canvernous—(वै) कहुदलवाहस—.
Cantchouc—(पदा. रसा.) कुचुकु; रबर.
Cap—१ (नौ., पदा) आवरण; आच्छादन [म. टोपी.] २ (स्था.) स्तम्भशीर्ष; शीर्ष—Knee—(वै.) जानुकापालिक —Pileus-see Pileus.-Root—(वन.) मूलत्र.
Capable of Holding—(शास.) धारणसमर्थ.
Capacitance—(पदा.) समावेशन; धारण; आधृति.
Capacity—१ (अर्थ.) ग्रहणशक्ति; कर्तृत्व; क्षमता; संग्राहकता; धारणाशक्ति; सामर्थ्य; शक्ति. २ (पदा., रसा.) समावेशन, धारणा; आहार; धारकत्व; सामर्थ्य; ग्राहकता; ग्रहणशक्ति; कर्तृत्व; क्षमता; व्याप; व्यापकता; सग्राहकता; संग्रह; संभारकता; भारकता; धारकता; संग्रहशक्ति; आधारमान; विद्युत्संग्राहकता; समावेशशक्ति. [म. अवांका; धर.]—Legal —(शास.) व्यवहारयोग्यता.—Electrical—(पदा.) तडिद्धारकत्व; विद्युद्धारकत्व.—of a Condenser—(यंत्र.) धारण.—of Heat—(पदा.) उष्णताधारणशक्ति, उष्णताक्षमता; उष्णताग्रहणशक्ति.—of Vessel—(पदा.) पात्रधारण. [म. पात्राचा भाव.]—Reactance—(पदा.) धारणात्मक अवरोध; प्रत्यवरोध.—Self—(पदा.) स्वाहा; स्वाहाकार; स्वसंभार; स्वसंग्रह—Thermal—(पदा.) उष्णतासमावेशन; उष्णताधारणशक्ति, तापधारकत्व; उष्णक्षमता; तापसमावेशन; उष्मधारणा.—to Swallow and Combine—(रसा.) ग्रासमान; धारणक्षमता.
Cape-१ (भू.) भूशिर; भूशलाका; अन्तरीप; अग्र.
Capella—(ज्यो.) ब्रह्महृदय.
Capillaries—(वै.) जालक; केशनलिका; तंतुनलिका.
Capillarity—(पदा.) केशाकर्षण; पृष्ठवितत्ति; कैशिकता; अभिसर्पण.
Capillary—१ (पदा.) केशिनी; केशाकर्षक; केशसदृश; सूक्ष्म; कैशिक; केशिक; केशीय. २ (वै.) केशवाहिनी; स्रोतसवाहिनी —Action—(पदा.) केशाकर्षक क्रिया.—Attraction —(पदा., रसा.) केशाकर्षण; कैशिक आकर्षण.—Blood—(वै.) रक्तवहकेशिनी —Repulsion—(पदा.) केशनिराकरण.—Tube—(पदा.) केशनलिका; केशवाहिनी; केशनली; सूचिका.
Capillitium—(वन.) तंतुजाल, [सुटें, पिळीव सूत.].

Capital—१ (अर्थ.) मूलधन [म. भांडवल; पुंजी] २ (तत्त्व.) मूर्धन्य. ३ (राज.) राजधानी. राजनगर. ४ (शास) देहान्त; प्राणांत; मरणांत. ५ (स्था.) स्तम्भशीर्ष; शीर्ष — Account—(अर्थ.) मूलधनगणना.[म भांडवली—पुंजीचा हिशोब.] -Authorised-निर्धारितमूलधन; अधिकृत मूलधन-Auxiliary साहायकमूलधन. Called up-अभ्यर्थित मूलधन. Circulating-चल०; कार्यकारि०; अस्थिर० [म. फिरते भांडवल.]-Constant—स्थिर०.-Consumption-उपभोगप्रधान-उपभोग्य०.- Fixed-स्थिर०; अचल०. [म. कायम भांडवल]—Floating—प्लवमान०; भ्रमित०; भ्रममाण०; चल०.—Immaterial-अभौतिक०; अनुपयोजित०; अनावश्य०.-Indigenous-निज०.[हिं.देशी पुंजी.] -Invested-निक्षिप्त०; निहित०.—Issued-विक्रय०.-Joint-संमीलित०; सामवायिक०—Natural-नैसर्गिक०. सहज०.-Nominal—निर्दिष्ट०; नाममात्र०-Paid up-प्राप्त०; प्राप्ताश०.—Personal—वैयक्तिक०.—Punishment—(शास.) प्राण-मृत्यु-मरण दंड; देहांत दंड-शासन; प्राणहरदंड. —Specialised—विशिष्ट मूलधन; अंकित०. —Stock—मूलधननिधि; निधिमूलधन.-Subscribed —विक्रीत०. [म. खपलेलें भांडवल.] —Sunk—उपयोजित०-Tax-प्रतिव्यक्तिकर; व्यक्तिगत कर—Total —(अर्थ., ग) मिश्रधन, संकीर्ण०. संवलित०.—Trade—(अर्थ) व्यापार मूलधन —Uncancelled—अनपसारित०. —Working—कार्यकारी०; कार्यशील० —Value of Land—भूमि०; भूमिस्वरूपी०, भूमिक्रय०, Variable—चरधन.
Capitalisation—(अर्थ.) मूलधनीकरण; संपत्तीकरण; मूल्यकरण.
Capitalised Value—(अर्थ.) मूलधनीकृतमूल्य; क्रयमूलधन.
Capitalism—(अर्थ.) धनिकवाद; धनिकतंत्र; संपत्तिवाद; मूलधनवाद. वैश्यप्रकोप. [गु मूडीवाद म. भांडवलशाही.]
Capitalist—मूलधनी; मूलधनव्यवहारी; मूलधनपति; धनाधिप; [म. भांडवलवाला. लक्ष्मीपति; पुंजीवाला; मूडीदार; मुद्दलवाला; मूडीक्ष; मूडीवान.].
Capitate—१ (वन.) गेंदुक; शिरःपुष्पक; मुक्ताकार. [म. गदासारख] २ (वै.) तसक; शिरस्क.
Capitation—(राज.) शिरोगणना. [म. शिरगणती.]-Tax —(शास.) शिरोगत कर; वैयक्तिक कर.
Capitulate—(वन.) शीर्षक.

Capitulation—(राज., युद्ध.) (पर) स्वाधीनभवन; (पर)-स्वाधीनकरण.

Capitulum—१ (वन.) गुच्छ; मुक्तक; मौली; पुष्पशंखर. [म. गेंद.]. २ (वै.) अस्थिगुच्छ; लघुशीर्ष; वर्य; मुंड; मूर्धा; प्रगण्डास्थिकन्दली.

Capparidaceae—(वन.) करीरादि वर्ग. [म. वायवणी वर्ग.]

Capparis Aphylla—(वन.) कुराष्टक. [म. पेण्ड; बाघंटीचीं फळें; र न आबोली; करील.] —Brevispina—(वन.) व्याघ्री. [वाघ टी; व केरी; बाळभाटें.]—Horrida—(वन.) किंकिणी. [वाघ टी.] —Sepiaria—(वन.) काकजंघा. [म. गोड वाघाटी; कबरी.]—Spinosa—(वन) करीर. [म. नेवती; कबर.].

Capric acid—(रसा.) अजाम्ल; छागिकाम्ल; अजिकाम्ल.

Capricorn—(ज्यो.) मकर. —Calms of—(भू.) मकरीय शांतवलय. See Calms. —Entrance of Sun in—(ज्यो.) मकरसंक्रांति; मकरसंक्रमण.-Tropic of—(ज्यो.) मकरवृत.

Capricornus—(ज्यो.) मकर.

Caprin—(रसा.) अजिकिन.

Caprinae—(प्राणि.) अज-उपवंश.

Caproic—(रसा) छाग्वांतकाम्ल; अजोइकम्ल.

Caprylic—(रसा.) अजीलक.

Caprylin—(रसा) अजीलिन.

Capsicum—(वन.) रक्तमरिच. [म. मिरची.]—Grossum—बृहन्मरीच [म. भोपळी मिरची.]— Minimum—लघुमरिच. [म. लवंगी मिरची.]

Capstan—(नौ., स्था.) उच्चालक यंत्र; उच्चालक.

Capsula,-Extrema—(वै.) बाह्यधवलपत्र.—Lentis-यावककोष.

Capsular—(वन.) अनेक बीजमय स्फोटशील.—Ligament—(वै.) स्नायुकोशबंध.

Capsularis Decidua—(वै.) संपुटिकागलंती.

Capsule—१ (जीव.) गोलक; गुटिका. २ (वन.) बीजपुट; संपुट; संपुटिका; आशय; बीजकोश; गंड. [म. बोंड.] ३ (वै.) (१) कोश; पुट; पेशी; आशय; वृक्कपेशी; संपुट. आच्छादन. (२) औषधगुटिका.-External—(वै) बाह्यपट; धवलपत्र.—Internal—(वै.) आंतरपट.—Lens-(वै.) काचगोलपेशी —Manometric—(पदा) भारदर्शककूपि. [म. दाबदर्शक कुपी.]

Captain—(युद्ध.) प्रमुख; सेनाधिकारी; सेनापति.—of Industry—(अर्थ.) उद्योगसंस्थापक; उद्योगसंबर्धक-प्रवर्तक; उद्योगवीर; औद्योगिक नेता.

Captive Balloon—(पदा.) सार्गलगोल; बद्ध विमान. [म कैदा फुगा, सार्गल फुगा.]

Capture—(युद्ध.) बंधन.

Caput Mortum—(रसा.) अवशिष्ट.

Caput Succedaneum—(वै.) सूतिघर्ष; प्रसवघृष्ट; प्रसवशीर्ष गुल्म; शीर्षगुल्म; शिरःशोथ.

Car—(ज्यो.) सप्तर्षि.

Caracole—(स्था.) वर्तुलसोपान.

Caramel—(रसा.) दुग्धशर्करा.

Carapace—(प्राणि.) शार्दवपृष्ठकवच.

Carat—(रसा.) सुवर्णभारमान; रत्नभारमान.

Caravan—(अर्थ.) सार्थवाह; व्यापारी मालिका; पथिक-मालिका. [म काफला; कारवान.]

Caraxylons Boetidum—(वन.) खर्जिका. [म. सज्जीखार.]

Carbamic Acid—(रसा) कर्बामिक अम्ल; कर्बेमिकाम्ल

Carbamide—(रसा.) कर्बामिद; कर्बमिद; कर्बेमिद.

Carbamin—(रसा.) कर्बामन.

Carbazotic—(रसा.) कर्बनत्रजन्य.

Carbide—(रसा.) कर्बनिद.

Carbinal—(रसा.) कर्बन-; कर्बनल.

Carbine—(युद्ध.) अग्न्यस्त्रविशेष. [म. कडाबीन.]

Carbinole—(रसा.) कर्बिनोल.

Carbohydrate—(रसा.) कर्बोजिन; उज्जकर्ब; शर्कराजातीय पदार्थ; कर्बार्द्र; धान्यसत्त्व; वनस्पतिसत्त्व; कर्बनिज्जनित; कर्बोदित; कज्जउज्जक; जलार्ब; कर्बोजन; कर्बउज्जेन, पिष्ठश; पिष्ठमय पदार्थ; शर्करासमद्रव्य; कर्बोउदेत; कर्बोदक.-Balance—कर्बोदकतुला.

Carbolic Acid—(रसा.) कर्बाम्ल; कर्बोलाम्ल.

Carbon—(पदा., रसा.) कर्ब; अगारक; अर्ब; कज्जल; कर्बन; कृष्ण द्रव्य.—Assimilation—(वन.) कर्बग्रहण; प्रकाश-संयोग. —Chain—(वै.) कर्बमाला.—Compounds—(रसा) अंगारयोगिक; कर्बमयुग; कर्बिक; ऐन्द्रियसंयुग. Cycle—कर्बचक्र.—Dioxide—(यंत्र. रसा.,) ज्वलन; कर्बद्विप्राणिद; कर्बद्विप्राण्यक; कर्बनद्विओषिद; कज्जद्वयाम्लक;

कर्बद्विप्राणील; कर्बनद्विप्रणिद. —Disulphide—(रसा.) कर्बद्विगंधकिद; कज्जलद्विगंधकित. —Electrode— कर्बकाड. —Filament Lamp—(यंत्र.) कर्बतंतुदीप; अर्बतंतुदीप. —Fixation—(रसा.) कर्बसंस्थापन —Monoxide—(यंत्र., रसा.) कर्बैकप्राणिद. कर्बप्राणिल कज्जल एकाजक; कर्बएकप्राण्यक; कर्बनएकाविद. -Oxychloride—(रसा.) कर्बप्राणहरद. —Paper—(रसा.) कर्बपत्र. —Sulphide-कर्बद्विगंधिक.-Tetrachloride (वै.) कर्बचतुर्हारिद.

Carbonate—(पदा., रसा.) कर्बित; कर्बिक; अर्बिक; कर्बेत कर्बनेत; कर्बप्राणिल; कर्बित; कर्बिकलवण; कर्बनित —of Calcium—(रसा.) खटिका; खटिक कर्बनित. [म. खडू] —of Lead -(रसा.) शीसकर्बित; शीसकजलक, श्वेतशीस —of Magnesium—(रसा.) मग्नकर्बनित. — of Potash—(रसा.) पालाशकर्बित; यवक्षार. —of Soda —(रसा) सिंधुकर्बित. [म.सज्जीखार.]

Carbonic,-Acid—(रसा.) कर्बिकाम्ल; कज्जलकाम्ल कज्जलाम्ल; अंगाराम्ल; कर्बाम्ल; कर्बोलिकाम्ल.—Gas—(रसा.) कर्बाम्लवायु; अंगारक्षारवायु.

Carboniferous—(रसा.) कर्बयुक्त; कर्बपूरित; अर्बपूरित; कर्बजनक.—Period—(प्राणि.) अंगारप्रस्तरयुग.

Carbonisation—(रसा.) कर्बकरण; कर्बीकरण.

Carbonyl—(रसा.) कर्बिल; कर्बोनिल. -Oxychloride —(रसा.) कर्बिल प्राणहरिद; कर्बिलहरिद.

Carborundum—(पदा., रसा.) कुरुंद.

Carboxyhaemoglobin—(वै.) कर्बैकप्राण्यकमय लोहितगोलकेय.

Carboxyl—(रसा.) कर्बप्राणिल; कर्बोत्प्राण्य; कर्बोबील.

Carboxyl Chloride—(रसा.) कर्बप्राणिलहरिद.

Carboxylic Acid—(रसा.) कर्बप्राणिलाम्ल.

Carbuncle—१ (भू.) माणिक; लाल; सूर्यकान्तमणि. २ (वै.) विद्रधि; अग्निरोहिणी; प्रमेहपीटक; बहुछिद्र; दुष्टार्बुद. [म. कालपुळी; कालफोड; देठपुळी; काळीपुळी]

Carburetted—(रसा.) कर्बयुक्त.

Carburettor—(पदा.) मिश्रक; कर्बीकर; बाष्पकारक. [म. बाष्पक्षोतकारक.]

Carbylamine—(रसा.) कर्बिलामीन.

Carbyloxime—(रसा) कर्बिलौक्षिम.

Carcase—कलेवर.

Carcerulus—(वन.) तौलस; मुद्रा; मुद्रिकाफल. [म. तुरशीसारखे.]

Carchorus Acutangularis—(वन.) चंचु.

Carcuncle—(वन.) अपूर्णकवच.

Card—पत्रिका. [म. तक्ता.] —Index—पत्रानुक्रमणी.

Cardamom—एला; एलची. [म. वेलदोडा.]

Cardboard—(पदा.) पृष्ठ; फलक. [म. पुठ्ठा; छापरी. हिं गत्ता.]

Cardia—(वै.) आहारिका.

Cardiac—१ (प्राणि.) छिद्र. २ (वै.) हृत्दीपक; हृच्चलनोत्तेजक (औषध); हृदुत्तेजक; हृद्रोगमूलक; हार्दिक.--Centre —(वै.) हृदयमज्जाकेंद्र; हृत्केंद्र. —Nerve—हृच्चेतना.—Notch—हृत्अटनी.—Opening—हार्दीय द्वार—Orifice—ऊर्ध्वमुख; आमाशयमुख.—Sphincter—जठ ऊर्ध्वमुखिरज्जुनायु.

Cardiacal—हृदयसंबंधी.

Cardic Impression—(वै.) हृदयमुद्रा.

Carding—(अर्थ.) पिंजन. [म. पिंजणे. हिं धुनाई.]

Cardinal—१मूलभूत; स्वाभाविक; आधारभूत; मुख्य; प्रधान. २ (ग.) अंकवाचक; संख्याक्रमवाचक —Numbers —(ग.) मूलांक; मुख्यांक —Points-१ (ज्यो., भू.) दिग्बिंदु. २ (तत्त्व.) संवेदनांक.--Signs—(ज्या.) दिग्राशी [मेष, कर्क, तुला, मकर.]; प्रधानराशि.—Value—(तत्त्व.) संवेदनमूल्य.—Winds--(ज्यो., भू.) दिग्वायु.

Cardiogram—(वै.) हृदयोल्लेख; हृच्चलनलेख.

Cardiograph—(वै.) हृच्चलनलेख.

Cardio Inhibitionary Mechanism-(वै.) हृद्रोधिनीनामयंत्रिणा.

Cardioid—(वै.) हृदयवक्र; हृदयच्छेद; हृद्वक्र; हृदयाकार.

Cardiometer—(वै.) हृन्निष्पादनयंत्र.

Cardiospermum Halicacabum—(वन.) जोतिष्मती. [म. मालकागोणी]

Cardiovascular System—(वै.) हार्दशिराव्यूह.

Carditis--(वै.) उरोदाह; हृद्दाह.

Cardo—(वै.) संधसंधि.

Care—(वै.) संरक्षण; संगोपन; पालन. [म. जपणूक.]

Carcen—(नौ.) नौकलन.

Careenage—(नौ.) नौपरिवर्तनस्थान.

Careya Arborea— वन.) कटभी. [म. वाकुंभा; हिन्दी.]

Cargo—(ना.) नौभार; नौकापूरण; पोतभार.

Carica Papaya—(वन.) वातकुंभा. [म. पोपया.]

Caricature—विडंबनचित्र; अतिकथा; अतिचित्र; अतिरेखा-वर्णन; उपहासविकृति; व्युहास; विकृताचित्र; व्यंग—उपहास चित्र. [म. ढोंगसोंग; ठठ्ठाचित्र].

Caries—(वै.) अस्थिव्रण; अस्थिव्रणविकार; उपदंशज अस्थिव्रण; अस्थिकोथ.—of Teeth—(वै.) दंतकोथ.

Carina—(वन.) नौपृष्ठवंश; नौका; नौतल.

Carinae—(ज्यो.) अक्ष; नौकापुंजतारा. [म. कणा.]

Carinatic—(प्राणि.) सनौतलोदरफलक.

Carissa Carandas—(वन.) करमर्द. [म करवंद.]

Carminative—(वै.) वायुहर औषधि.

Carmine—(रसा.) कृमिज; इन्द्रगोपज. [म. किरमिजी.]

Carnae,-Bridges of—(वै.) पल्लवसेतु. —Ridges of —पल्लवकट.—Trabeculae—मांसपल्लव.

Carnation—(वन.) गुलाबवर्ण. [म. गुलाबी प्याजी रंग.]

Carnal—(तत्त्व.) वैषयिक. ऐहिक; दैहिक.

Carnelian—(भू., रसा.) अकीक; गोमेद; रुधिराक्ष; रत्न. [म. लाल गार.]

Carneous Mole—(वै.) मांसगर्भ. [म. मांसल तीळ.]

Carnivora, Carnivorous—(प्राणि., वै.) मांसभक्षक. क्रव्याद; मांसाहारी; आमिषाहारी; पतंगभुक्.

Carnot's Engine—(पदा.) आदर्श उष्मयंत्र; कार्नोयंत्र.

Carol—(स्था.) वातायन; वातायनिका.

Carom, Carrom—(क्रीडा.) वर्तिकाक्रीडा. [म. टिचक-टिकली.]

Carotico Tympanic Nerve—(वै.) अंतःकपाट; कर्णचेतनी.

Carotid—(वै.) कण्ठीय; ग्रैवेयक; करोटिया; करोटिका.—Artery—(प्राणि.) कण्ठधमनी; ग्रीवाधमनी; कण्ठरोहिणी मन्याधमनी; गलधमनी; मातृकारोहिणी.—Body—(वै.) कण्ठरोहिणीपिंड.—Canal—(वै.) कण्ठीय प्रवहण.—Exterior-बाह्य; कण्ठीय.-Glandglomus-कृककाया. —Interior—अंतःकण्ठीय; अंतःकण्ठीय. —Sheath —(वै.) कण्ठीयरोहिणीपेशी.—Sulcus—कण्ठप्रणालि.

Carpa Bones—(प्राणि.) कूर्चकोणास्थि.

Carpal—(वै.) मणिबंध; मणिबंधास्थ; मणिबंधीय. [म. मनगटाचा.]—Bones-(वै.) मणिबंध अस्थि.-Tunnel —मणिबंधमार्ग.

Carpals—(वै.) मणिबंधास्थि.

Carpel—(वन.) स्त्रीकेसर; फलदपर्ण; स्त्रीकेसरदल; पुष्पगर्भ; स्त्रीपत्र; फलदल; बीजांडकेसर; कर्णिका; किंज; गुरुरणुपर्ण; किंजल्क; गर्भपत्र.

Carpenter—सूत्रधार; तक्षा. [म. सुतार].

Carpentry Shop—तक्षणशाला. [म. सुतारशाळा.]

Carpet—(स्था.) आस्तरण.

Carpology—(वन) फलप्रकरण; फलविचार; फलवर्गीकरण

Carpometacarpal—(वै.) मणिबंधहस्त.

Carpophore—(वन.) फलस्तंभ; फलाधार; फलदंड; फलोद्भाक अक्ष.

Carpopodite —(वै.) कूर्चसंधि; मणिसंधि.

Carpospore—(वन.) फलरेणु; फलांतर्गत रेणु.

Carposporophyte—(वन.) फलरेणुप्रसव.

Carpus—(वै.) मणिबंध. [म. मनगट.]

Carriage Free—(अर्थ.) विनावाहनमूल्य. [म. विना-भाड्याने; फुकट्या.] —of a Stair—(स्था.) पदतल.

Carried—(समा.) संमत; मान्य.

Carrier-१ (अर्थ) वाहक. [म. माल वाहणारा, नेणारा.] २(पदा., रसा.) वाहक; धारक; वाहन. भारी. ३(वै.) रोगवाहक -Common-(अर्थ.) सार्वजनिकवाहक;-Wave-(पदा.) वाहक तरंग-लहरि.

Carrot—(वन) गर्जर. [म. गाजर.]

Carrying over—(अर्थ.) पुनरुद्धरण. [म. बाकी पुढें ओढणें.]—Trade —वाह्यव्यापार; वाहनव्यापार.

Cart Sweepers—(वै.) मलवाहिका. [म. मैलागाडी].

Cartel—(अर्थ.) व्यापारवस्तु उत्पादक संघ; विरोधी व्यापारी संघ.

Cartesian—(पदा.) कार्तीय.—Diver—(पदा.) कार्तीय निमज्जक. [म. देकार्तेचा पाणबुड्या.]

Carthamus Tinctorius—(वन.) अरण्यकुसुंभ; कुसुंभ. [म. काडई, कुसुंबा.]

Cartilage—(वै.) कूर्चास्थि; तरुणास्थि; अस्थिक; कूर्चा; अंतःकूर्चा; कोमलास्थि; तरुणक; उपास्थि.—Articular —(वै.) संधितरुणक.—Arytaenoid-चमसतरुणक.—Bone—अंतरास्थिक; अस्थि.—Cell—तरुणास्थिशाला —Corniculate-शृंगाटकतरुणक. -Costal-पर्शुकीय०; —Cuneiform—कीलक०.-Epiglottis-अधिकंठ०. —Fibro-तंतुर०. -Hyaline-काच०.-Semilunar

—अर्धचंद्र०. —Tarsal—पक्ष्मक०. —Thyroid—कण्ठ०; थायरा०.—White fibro—श्वेततंतु.

Cartilaginous—(वै.) कूर्चामय; कूर्चासदृश; कूर्चारूप; तरुणास्थिमय; तरुण स्थिरूप.—Bone—(वै.) कूर्चास्थि.—Tissue—(वै.) अस्थिक घटकसंघ.

Cartography—(भू.) मानचित्रांकनविद्या.

Cartotico Tympanic—(वै.) पवहणकर्ण.

Cartridge—(युद्ध.) स्फोटक गोलस्वच. [म. काडतूस.]

Carum,-Carni—(वन.) श्वेतजीरक. [म. सफेत जिरं.]—Copticum—(वन.) यवानी. [म. ओवा.]—Nigrum—(वन.) कृष्णजीरक [म. शहाजिरं]

Caruncula Lacrimalis—(वै.) श्लेष्मउन्नत

Caruncule—(वन.) अधोवर्णविशेष.

Carve—(स्था.) कुंचन; क्षोदन; खातन.

Carved—(स्था.) तक्षित; खात.

Carvical Vertebra—प्राणि) ग्रीवाकशेरु.

Caryatide—(स्था.) स्त्रीरूपा स्तम्भ; अंगनाकारस्तम्भ.

Caryophyllaceae—(वन.) वज्रदंतीवर्ग; पटलीपुष्पवर्ग.

Caryophyllaceous—(वन.) लवंगाकार; लवंगवत; लवंगाकृति.

Caryophyllus Aromaticus—(वन.) लवंग; देवकुसुम [म. लवंग]

Caryopsis—(वन.) शस्य; प्रियंगु; शूकफल; तृणधान्यफल.

Caryota Urens—(वन.) नारीकेल. [म. भेरली माड, सुरमाड]

Cascade—१ (पदा.) आवर्त; माला. [म. सांखळी; धबधबा; टप्पे.] २ (भू.) जलप्रपात; निर्झर; प्रपात.

Case—१ (अर्थ, स्था.) मंजूषा. [म. पेटी; संदूक.] २ (ग.) स्थिति. ३ (भाषा.) विभक्ति; कारकव्यक्ति. ४ (शास.) प्रकरण; वृत्त; उदाहरण. [म. बाब; उदाहरण.]—Hardening—(स्था.) पेटिकाकाठिन्य.—in the Original Court—(शास.) मूलाभियोग; मूल प्रथमन्यायकर्म.

Casein—१ (रसा.) दधीन; किलीट; दुग्धसत्त्व. २ (वै.) चक्कन.

Caseinogen—(वै.) चक्काजन; दधीनजन,

Cash—(अर्थ.) साक्षात्धन; टंक. [म. रोकड; नगद.]—a Bill—(अर्थ.) धनलेखप्रदान. [म. हुंडी भरणें.]—Account—(अर्थ.) साक्षात्धनगणना. [म. रोकड हिशोब.]—Allowance—सटंकावृत्ति.—Balance—साक्षातधन; उर्वरितधन. [म. रोकड बाकी.]—Book—साक्षात्धनगणनापुस्तक. [म. रोकडवही.]—Credit—साक्षात्धन उद्धारार्हता. [म. रोकडपत.]—Deposit—धननिक्षेप. [म. रोकडठेव.]—Entry—साक्षात्धननोंदलेख. [म. रोकडवहीनोंद.]—in Hand,—in money—साक्षात्धन. [म. रोकड; बाकी.]—in Reserve—रक्षितधन. [म. रोकडबचत.]—Payment—सटंकापरिशोधन.

Cashier—(अर्थ.) साक्षात्धनाधिकारी; धनपाल; कोशरक्षक [म. रोकड्या.]

Casing—(स्था.) आच्छादन.

Casino—(क्रीडा) द्यूतगृह.

Cask—(रसा., स्था.) काष्ठपात्र. [म. पीप.]

Cassia,-Auriculata—(वन.) आहुल्य; अर्बुद. [म. तरवड; सोनामुखी.]—Histula—(वन.) आरग्वध. [म. बाहवा.]—Lanceolata—(वन.) रक्ताहुल्य. [म. खंबायती तरवड] सोनामखी. Obovata—(वन.) आहुल्य. [म भुईतरवड.]—Occidentalis—(वन.) चक्रमर्द; कासमर्द. [म. थोरली टकळी.]—Sophora—(वन.) १ अग्निमंथ; चक्रमर्द. [म टाकळा; एरंण.] २ कासमर्द. [म. रानकासविंदा].—Tora—(वन.) आहुल्य. [म. टाकळा; तरोटा.]

Cassiopia—(ज्यो.) शर्मिष्ठा; कश्यपी.

Cast—१ (पदा.) मुद्रा. [म. ठसा; ओतीव; नलिकाक्षेप.] २(वै.) क्षेप ३ (स्था.) धातुगालन.—Iron—(पदा., रसा., स्था.) अशुद्धलोह; भंगुरलोह; पोतलोह; मृदुलोह. [म. बीड; ओतीव लोखंड.]

Caste—(समाज. राज.) जाति; ज्ञाति.

Casting—(भू.) धातुगालन. [म. ओतकाम; ओतारकाम.]—Vote—(राज.) निर्णायकमत; भेदकमत; तुलासूत्र.

Castle—(स्था.) कोट; दुर्ग. [म. कोट; गड.]

Castor—(ज्यो.) पुनर्वसुद्वितीय.—and Pollux—(ज्यो.) पुनर्वसु; अश्विनीकुमार.

Castor oil—एरंड तैल. [म. एरंडेल.]

Castration—(प्राणि.) पुंस्त्वहरण; मुष्कच्छेद; अंडच्छेद. [म. खच्ची करणें]

Casual—(तत्त्व.) यादृच्छिक; आपातिक; आकस्मिक.—Labour Labourer—(अर्थ) अस्थिर, अस्थायी श्रमिक—Leave—(राज.) आवश्यक-कारणिक विश्राम. [म. आकस्मिक रजा.]

Casuist—(तत्त्व.) दोषादोषवेत्ता; दोषादोषविवेचक; धर्मशास्त्रा; धर्मव्यवस्थापक; तर्कप्रवण.

Casuitry—(तत्त्व.) तर्कप्रवणता; धर्माधर्मविचार; मिथ्यावाद: धर्मविचकित्सा; धर्मनिर्णय.

Catabolism—(वै.) विश्लेषण; विघातक-विध्वंसक क्रिया.

Catacaustic—(ग.) प्रतिदाहक (वक्र).

Catachetical—(तत्त्व.) प्रश्नोत्तरीय.

Catachresis—(साहित्य.) अनुचित दृष्टांत.

Catacoustics—(पदा.) प्रतिध्वनिशास्त्र.

Catadioptrics—(पदा.) प्रकाश प्रतिबिंबवर्तनशास्त्र: प्रकाश परिवर्तनापेक्षणशास्त्र.

Catadrome—(स्था.) भारउच्चालक.

Catallactics—(अर्थ.) विनिमय विज्ञान-शास्त्र.

Catalogue—(अर्थ.) सूचीपत्र [म. यादी, टिप्पणी.] -of Stars—(ज्यो.) नक्षत्रसारणी.

Catalectic—(पदा) अपूर्ण.

Catalepsy—(वै.) अपस्मार.

Cataliser—(पदा., वै) अनुघटक; निदेशक.

Catalysis—(रसा.) योगवाहन; योगवाही क्रिया; सुयोजन निदेशन; योगवाहित्व; प्रवर्त्तन; उपस्थान; उपस्थक्रिया; उत्प्रेरण; सान्निध्यावकार; अनुघटन.

Cata-electrode—(पदा.) ऋणध्रुव; अवरोह; निर्गम द्वार.

Catalyst—(पदा. रसा.) योगवाही पदार्थ: मध्यस्थ; सुयाजक; उत्प्रेरक; साहाय्यकारी; निदेशक; विक्रियानिदेशक; साहाय्यक सहकारी; सूचीवानदेशक. सान्निध्यविकारी. [म मदतनीस.]

Catalytic—(पदा., रसा.) योगवाही; घटक; सयोजक; प्रेरक: प्रोत्साहक; प्रवर्तक; योगवाहक. —Action—(रसा.) निदेशन; विक्रियानिदेशन; योगवाहित्व. —Agent—(रसा) नियोजक; योगवाहक; उत्प्रेरक; साक्षांगण; उपस्थगण; व्यापारक निदेशक; विक्रिया निदेशक; प्रवर्तक; उद्दीपक पदार्थ; सान्निध्य विकारी पदार्थ.

Catamaran—(स्था) काष्ठतरणी.

Catamenia—(वै.) ऋतु; रज; आर्त्तव.

Cataphonics—(पदा.) प्रतिध्वनिविद्या.

Cataphoresis—(पदा., रसा., वै.) विद्युत्क्षेपण; विद्युदन्त:-क्षेपण; वैद्युतिक औषधिकणक्षेपण. [म. विजेच्या प्रवाहाने औषधकण शरीरांत घालणे.]

Cataphyll—(वन.) ऊर्ण. [म. खवला]

Cataplasm—(वै.) पिंडस्वेद; प्रलेप; लेप. [म. पोटीस.]

Cataract—१ (भू.) जलप्रपात; प्रपात. २ (वै.) नेत्रपटल; काच. [म. मोतीबिंदु.] —Capsular—(वै.) कोष-नेत्रपटल. —Tenticular—(वै.) यावक नेत्रपटल.

Catarrh—(वै) शैत्य; आभिष्यंद; श्लेष्माभवन; प्रतिश्याय. [म. पडसें; सर्दी]

Catarrhal Fever—(वै.) अभिष्यंद ज्वर.

Catastrophe— निर्वहण; उत्पात; महोत्पात; महत्संकट; सर्वनाश; अनर्थ.

Catastrophism, Social—(अर्थ., राज) राष्ट्रहितैषी आपत्तिवाद.

Catch–१(क्रीडा.) चेंडुकोद्धार.[म. झेल] २ (स्था.) ग्राहक; अंक. [म पकड; धर; अटक; कडी; खिटी; खीळ; आकडा.]

Catchment Area—Basin—(स्था.) वाहभूमि-प्रदेश.

Catechol—(रसा) कत्थोल.

Catechu—(रसा) खदिरसत्त्व. [म. कात; खैरसार; कत्था.]

Catch-water—(स्था.) संचित जल.

Categorematic—(भाषा.) निरन्वय. -Word-(तत्त्व.) स्वतन्त्रतार्थ पद; वाचकपद; पदक्षम शब्द: अतिपद शब्द.

Categorical—(तत्त्व.) निरपेक्ष; निरुपाधिक; केवल; सरल. —Imperative-नियतविधि; परमविधि; निरपेक्षविधि. —Proposition—निरन्वय निर्देश; निरपेक्ष वाक्य: शुद्ध-विधान: अनाधानवाक्य; अनन्य वाक्य.—Syllogism—निरुपाधिक संविधान; अनुमान.

Category—१ (तत्त्व.) पदार्थ; जाति; नामरूप; वर्ग, विधयप्रकार. २ (पदा.) श्रेणी; वर्ग; कोटि; समानवर्ग.

Catenary—(ग., पदा., स्था.) रज्जुवक्र; शृंखलावक्र. [म. टागती दोरी; गुरुत्वरेषा.]

Catfish—(प्राणि.) मार्जारमत्स्य; बिडालमत्स्य. [म. मांजर. मासा.]

Catgut—(वै., संगीत.) तांत.

Catharsis—१ (तत्त्व.) रसोद्रेक; शोधन. २ (वै) मलविसर्जन.

Cathartic, Cathartical } (वै.) रेचक औषध; मलविसर्जक; रेचक. [म. ढालक.]

Cathedral—(धर्म) महामंदिर.

Catheter—(वै.) मूत्रनलिका; मूत्रशलाका; मूत्रस्रावक यंत्र; मूत्रोत्सर्जक नलिका.

Catheterism—(वै.) मूत्रशलाका विकार.

Cathetometer—(पदा.) द्रवोच्चत्वमापक; ऊर्ध्वमापक.

Cathode—(पदा., रसा.) ऋणध्रुव; ऋण अग्र; ऋणपथ; ऋण-प्रस्थ; ऋणद्वार; ऋणपृष्ठ; अपराग्र; ऋणबीजायक; ऋणाध्व; ऋणोद.—Glow—(पदा.) ऋणध्रुवदीप्ति.—Oscillo-graph—(पदा.) ऋणकिरणकंपलेखक.—Rays—(पदा.)

ऋणकिरण; ऋणाग्रकिरण; ऋणाग्रव किरण-रश्मि.—Tube—ऋणकणनलिका.

Catholic—(तत्त्व.) सर्वानुमारी; सर्वदेशीय.-Emancipation—कथोलिक उद्धार-अन्यायमुक्तता.

Catholicity—सर्वग्राहिता-त्व.

Catholyte—(रसा.) ऋणकोष्ठ.

Cation—१ (पदा.) ऋणप्रायन; अववाही; ऋणायन. २ (रसा.) घनअतिपरमाणुः अवगामी

Catkin—(वन.) कूर्चक मंजिरी; बिडाललंबी; अपूर्णकणिश.

Catoptric—(पदा.) परावर्तन प्रतिफलनाधीन.

Catoptrics—(पदा.) प्रभापरावर्तनशास्त्र; प्रतिफलनशास्त्र; परावर्तनविद्या.

Cat's Eye—(भू. रसा.,) बिडालाक्ष; मार्जाराक्ष; वैडूर्य. [म. लसण्या.]

Cat's Skin—(पदा.) मार्जारचर्म, बिडालचर्म.

Cattle,-Breeding—(अर्थ.) पशुसंवर्धन; पशुउत्पादन.—Egret—(प्राणि.) गोबक. [म. गायबगळा.] —Pond—(शास.) पशुबंधनगृह; पशुकारा. [म. कोंडवाडा.]

Caucus—(अर्थ., राज.) वृत्तमंडल; सूत्रधारी संघ.

Cauda,—Equina—(वै.) रज्जुनस संघ; सुषुम्नाचामर; सुषुम्न पुच्छ; अधपुच्छ. —Helicus—(वै.) धनु अवसान; धनु अग्र.

Caudal—(प्राणि.) पुच्छस्थ.

Caudate—(वै.) लागुलीय.—Lobe —(वै.) पूर्वमध्य खंड.—Nucleus—(वै.) सपुच्छ कंद.—Process—(वै.) मध्यप्रसर.

Caudex—(वन.) समूलस्कंध; अशाख.

Caudicle—(वन.) मूलकाड; काड. [म. देठ; डेख.]

Caught out—(क्रीडा.) कंदुकोध्दृत. [म. झेलबाद.]

Caul—(वै.) गर्भशिरोवेष्टण.

Caulescent, Cauliferous } —(वन) दृश्यकांडधर; सकांड; सस्कंध. [म. दठाचा.]

Caulicle—(वन.) मूलकांड; कांड; वृंत. [म. देंठ; डेख.]

Cauliform—(वन.) कांडाकृति.

Cauline—(वन.) स्कंधीय; सकांड; स्कंधज; स्कंधेय.—Leaf—स्कंधीय पर्ण.

Caulis—(वन.) कांड; स्कंध. [म. खोड.]

Causable—(तत्त्व.) हेतुमान; कारणसाध्य; कारणोत्पाद्य.

Causal—(तत्त्व.) कारणसंबंधी; कारणिक. २ (वै.) कारक, कारणस्पर्शी; हेतुविपरीत; कारणविपरीत. ३ (व्या.) प्रयोजक, धातु.—Body—(तत्त्व., थिऑ.) कारण-शरीर; कारणदेह ज्ञानदेह; विज्ञानमय कोश; मूलकर्ता.-Consciousness—(थिऑ.) सुषुप्ति अवस्था.—Plane—महर्लोक; जीवसंवित्; कारणसंवित्.

Causality—१ (तत्त्व.) कार्यकारणसंबंध सिद्धांत; कारणता; कार्यकारणभाव; कारणवाद. २ (मरतलुंग.)कारणशोधकता; स्थान;

Causa Sui—(तत्त्व.) स्वयंभू; स्वकारण.

Causation—(तत्त्व. पदा.) कार्यकारणसंबंधसिद्धांत; कारणता; कार्यकारणभाव; हेतुत्व; कारणत्व.

Cause—१ (तत्त्व.) कारण; कारक; प्रयोजक; उपाधि उत्पादक; प्रवर्तक; हेतु; मूल; कर्ता.—a—(तत्त्व.) एक कारण.—and Effect—कार्यकारण; कारणकार्य.—Body—See Causal-Body.-Circumstances; to Exist—(शास.)परिस्थित्युत्पादन.—Co-existing-(तत्त्व.) सहवर्ती-सहकारी कारण.—Counteracting—प्रतिकारक कारण.—Decisive—अंतिमनिर्णायक कारण.—Direct—प्रत्यक्षकारण.—Efficient or Instrumental—निमित्तकारण; प्रेरक कारण; गतिकारण.—Evidence to Disappear—(शास.) प्रमाणलोप.—Exciting—निमित्तकारण.—Final—उद्देशकारण; हेतुभूतकारण, प्रयोजककारण; ध्येयकारण; हेतुकारण.—First-आदिकारण.— Formal —युक्तिकारण; नियमकारण.—Generative or Originating—(तत्त्व.) प्रभवकारण. —Indirect—अप्रत्यक्ष-विप्रकृष्ट कारण.—Interruption—(शास.) विघ्नप्रदान; बाधादान.—Material—(तत्त्व) उपादानकारण; उत्पादककारण; द्रव्यकारण; समवायिकारण.—of Action-(शास) अभियोगकारण.-Predisposing—(तत्त्व.) योग्यताजनक कारण; प्रवृत्तिरूप कारण, पूर्वकारण.-Preventing—प्रतिबंधक.०—Primary—पारंपरिक०; मूल० —Proximate, Immediate—संनिकृष्टनिकट०.—Remote-विप्रकृष्ट०.-Secondary—अप्रधान-गौण कारण. [म.दुय्यम कारण.]-Teleological-हेतु-ध्येय-प्रयोजन कारण.—The-(तत्त्व) अनन्य कारण.-to be Reinstated—(शास.) पुनःस्थापन०; पुनर्नियोजन.

Causeway—(स्था.) सेतु; उपसेतु. [म. फरशी, धरण, बांध.]

Caustic—१ (पदा., रसा., वै.) दाहक; विदाही; क्षार; क्षारक; **मांसदाहक; मांसनाशक; सौम्यक्षार (सुश्रुत).—Alkali—**

(रसा.) तीक्ष्णक्षार.—Curve—(पदा.) द्वितत चंद्रकोश; वक्रशुपंगम; किरणस्पृष्टवक्र; वक्रशुस्पर्श; बंधशुरेखा. [म. दुहेरी चंद्रकोर]-Lime-(स्था.) विद्रुत सुधा-चूर्ण-Lunar—रौप्यदाहक. see Caustic Silver.--Potash (Potassium Hydrate, Potassium Hydroxide)—(रसा.) दाहकपालाश; दाहकपांडुर; पांडुउज्जक पांडुउज्जाजक. [म. दाहक पोट्याश.]—Silver—दाहकरजक. रजतनत्रित.—Soda—दाहकसिधु; दाहक शोधक; शुद्धिउज्जक; शुद्धिउज्जाजक. [म. राधे लोण.]

Causticity—(पदा.) वक्रातस्पर्श; बंधाशुस्पर्श.

Cauterise, Cauterize—(वै.) ज्वलन; दहन; अग्निकर्म. [म. लासणें; डागणें.].

Cauterisation—(वै.) दहनकर्म.

Cautery—(वै.) दाहक. [म. लास; डाग; गूल; गोदा. डागणी.]

Caution—(अर्थ., राज., शास.) १ सूचना. २ दक्षता. ३ तारण —Money—(अर्थ.) तारणधन.

Cavalry—(युद्ध.) अश्वदल; अश्वसेना; अश्वभार. [म. घोडदळ; खार.]

Cave—१ (भू.) गुहा. २ (स्था.) कुहर; कंदर; कपाट; गव्हर.

Caveat—(शास.) पूर्वसूचना. —Emptor—(शास.) क्रयपूर्वसूचना. [हिं. खरीददार सावधान.]

Caveator—(शास.) प्राक्सूचक; प्रतिरोधक.

Cavern—(भू.) कुहर; गह्वर; भूगह्वर.

Cavernous—१ (भू.) कुहरगत; गव्हरगत; कुहरी. २ (वै.) बहुदल.—Nerve—(वै.) जालिकेतनी.—Hiexus—बहुदलवाहक प्रकर.-Hortion—शिश्नभाग —Sinus—(वै.) कुहर-प्रणाली.

Cavitation—(पदा.) सुषीरीभवन; कोटरीभवन. [म. पोकळ्या होणें.]

Cavity—१ (प्राणि.) आशय. २ (वन.) रंध्र. ३ (वै.) कोटर; कोष्ठ; सुषीरत्व; गह्वर; गुहा; आशय; कुहर. [म. खळगी.]—Abdominal—(वै.) कोष्ट. [म. कोठा.]—Air—(वन.) वायुरंध्र.—Body—(प्राणि.) शरीरगुहा.—Chest—(वै.) उरोगुहा.—in Viscus—(वै.) कोष्टिका.—Intercellular—(वन.) कोषमध्यवर्ती.—Oral—(वै.) मुख कुहर.—Thorasic—(वै.) उरोगुहा.

Cavum,- Laryngis-(वै.) स्वरसंपुटगुहा.-Nasi—(वै.) नासागुहा.—Oris (mouth cavity.)-(वै.) मुखगुहा; मुखकोटर.

Cabalrae—(ज्यो.) मुत्रगधारी पुंजतारा.

Cecum—(वै.) उंडुक; अधात्र.

Cedar—(वन.) देवदारु.

Ceded Territory—(राज.) समर्पित देश.

Cedrela Toona—(वन.) नंदीवृक्ष [म. तूड; कुडक.]

Cedrus Libani—(वन.) देवदारु. [म. देवदार.]

Ceiling—(स्था.) वितान; छादन. [म. चांदवा, छत तक्तपोशी.]

Celastrineae—(वन.) ज्योतिष्मत्यादि वर्ग.

Celastrus Paniculata—(वन.) ज्योतिष्मती; तेजस्वी. [म. मालकागणी.]

Celature—(स्था.) बाह्यगोलशिल्पखातन; तक्षण.

Celestial—(ज्यो.) खस्थ; खगोलीय; ख-; आकाशगामी; गगनगामी; दिव्य. —Distance—आकाशीय अंतर. —Equator—खस्थनाडीवृत्त; नाडीमंडल; विषुवद्वृत्त; खवृत्त; खविषुवरेषा. —Globe—खगोल; आकाशमंडल. —Latitude—विक्षेप; शर; क्रांतिलंब; खगोलीय अक्षांश. —Light—खप्रकाश. —Longitude—भुजांश; क्रांत्यंश भोज रेषांतर; खगोलीय रेखांश —Meridian—खगोलीय याम्योत्तरवृत्त; खगोलीय वृत्त.—Orb—खस्थपिंड. —Photography—खस्थप्रकाशलेखन. —Signs—राशि.—Sphere-खगोल; भचक्र.-Vault—अंडकटाह.

Celidography—(ज्यो.) खलेखवर्णन.

Cell—१ (पदा.) घट; विद्युद्घट; वैद्युतिकघटक; संपुट; कोश; चक्र; शाला २ (वन.) पेशी; गोलक; कण; कोष्ठ, कोश; पिंड. ३ (वै., जीव.) रक्तगोलक; सूक्ष्मपिंड; सूक्ष्मपेशी; पिंड; कण; जीवाणुक; जीवघट); जीवकण; कल; पेशी; रेणुक; गोलक; मूलपिंड; रक्तकण; सूक्ष्मकण; घटक; कोशक; कलल; कला; शाला; चित्रमाणु. ४ (शाप) कुटि. ५ (स्था.) कोष्ठ; शाला. —Air—वायुकण.—Bridges—(वै.) शालासेतु.—Budding—(वन.) कोशानुकूल.—Columnar—(वै.) स्तंभ.—Concentration—(पदा.) संपृक्ति-तृप्ति घट.—Connection—(वै.) शालासंधि.—Contents—(वन.) कोषस्थ वस्तु [म. पेशी द्रव्ये.]—Cubical—घनघटक.—Daughter—(वै.) विभक्त घटक.—

Division—१ (वन.) कोशविभाग. २ (जीव. वै.) कणविभाग; कोशविभाजन.—Dry—(पदा.) शुष्क-निर्जल घट. [म. कोरडी विजेरी.] —Egg—गर्भबिंदु.-Epithelial-(वै.) अधिघटक.—Extension—(वै.) शालाप्रसृतक —Form—(वन.) कोशप्रकार.—Formation—(वन.) कोशग्रथन; पेशी घटन-जनन-संभव. [म. कोशगठन.] —Fusion—(वन.) कोष एकीकरण; पेशी मीलन-संयोग-विलय.—Germinal—(वै.) जननघटक.—Goblet—(वै.) पंचपात्रघटक.—Islet—(वै.) शालाद्वीप.—Laclanche—(पदा.) लेक्लांच घट. [म. नवसागरी विजेरी.] —Liber—(वन.) काष्ठपेशी.—Membrane—(वै.) कोषावरण.—Motor—(वै.) कार्यजीवघटक.—Multiplication—(वै.) कणगुणन.—Nerve—(वै.) मज्जाघटक.—Neuralgia—(वै.) नसासंधान०.—Neuro-epithelial—(वै.) नससम०—Obiose—(वै.) शालाजीवजा.—Olfactory—(वै.) घ्राण०.—Photo-electric—(पदा.) प्रकाशविद्युत्जन्य विद्युत्घट. तेजविद्युत् घट; आलोकतडित्—संघ.-Pigment—(वै.) पिंजरयुक्त०.—Plate—(वन.) कोषभागप्राकार; कोषपत्र: पेशीस्तबक.—Primary—(रसा.) संचायक-प्राथमिक-मौल घट. [म. प्राथमिक विजेरी.]—Salivary—(वै.) लाला०.-Sap—१ (वन.) कोषरस. २ (वै.) कणरस; पेशीरस; पिंडशोणित; गोलकरस; पिंडरस.—Secondary—(पदा.) विद्युत् संचायक-संचय-संग्रह घट; ग्राही घट. [म. दुय्यम अम्ल-प्रायु विजेरी.]-Selenium-सेलेनियम घट.-Somatic-घटक अणु.-Squamous-(वै.) शुक्ति०.-Standard—प्रमाणघट.—State—(वै.) शालासंस्थान.—Storage—संचयघट.—Theory—(वै.) शालावाद.—Tissue—(वै.) कोषतंतु; जलमयत्वक्.—Transition—(वै.) संक्रमण०.

Cella—(स्था.) गर्भगृह.

Cellar—(वै., स्था.) तलगृह. [म. लादनी.]

Celliferous—अनेकपेशीमय.

Cellifugal—(तत्त्व.) कललबिंदु (कण.)पराङ्मुख.

Cellipetal—कललबिंदु (कण) उन्मुख.

Cello phane—(पदा.) संचयघट.

Cellular—१ (वन.) कोषीय. २ (वै.) पेशीयुक्त; गोलकयुक्त; जालसदृश.—Plants—(वन.) अविशिष्टपेशीय वनस्पति. —Structure—(वन.) कोषिक ग्रंथन. [हिं. कोषिक गठन.] —Tissue—१ (जीव.) पेशीमय पट २ (वन.) कोषकला.

Cellulitis—(वै.) अधस्त्वक् शोथ.

Celluloid—१ (पदा., रसा.) छिद्रोद. २ (वन.) काष्ठपाक; वृक्षजीवांणु. [म. कचकडी.]

Cellulose—(जीव., पदा.) पेशीय; पेशीयावरण; गोलकमय; पेशीघटक; काष्ठतंतु; काष्ठर; काष्ठिक: तंतु: काष्ठीय; काष्ठक; छिद्रोज शालाद्रव्य; काष्ठद्रव्य.

Cell Wall—(प्राणि., वन., वै.) गोलकत्वचा: पिंडत्वचा; पिंडकवच. शालाप्रावरण: शालाभित्ति: शालाप्राकार; आवरण; शालाकोश: शालातट: कोशप्राचीर. कोशकवच; पेशी कोश-कोट-भित्ती-भित्तिका-कवच; पेशीय वेष्टन.—Annular—(वन) वलयाकार पिंडत्वचा.—Boarded pitted—सपार कूपयुक्त०.—by Apposition—स्तरित०.—by Intussusception—अन्तर्वेश०.—Growth of—कोशप्राचीरवृद्धि.—Pitted—कूपयुक्त०. —Reticulate—जालाकार०.—Simple pitted—साधारण कूपयुक्त०. —Spiral—सर्पिल०. —Thickening of—कोषप्राचीरस्थूलीभवन.—Thickening Scalariform—सोपानाकार०.

Celosia Cristata—(वन.) मयूरक; मयूरशिखा. [म. मोरशेंग; गुलतुरा; मण्यारशिखा.]

Celsia Coromandeliana—कुलाहल. [म. कुटकी म्हातारी. बं. कुक्षीम.]

Celt—(स्था.) छेदक. [म. केल्ट लोकांचें].

Celum—(ज्यो.) टंक.

Cement—१ (रसा.) मृद्कल्क; कल्ककल्प; जलमृत्स्न; संधानक: लेप: सुधाबंधन. [म. लुकण.] २ (वै.) अश्मक. ३ (स्था.) संधान, संधानक; श्याय. [म. सिमिट.]-Pointing—(स्था.) संधानकपूरण.—Substance—(वै.) संयोजक तत्त्व.

Cementation—(स्था.) संयोग; बंधन; संधानन.—Process—(रसा.) पुटीकरण विधि.

Cemented—(पदा.) निबद्ध.

Censor—१ (तत्त्व.) नियामक; आक्षेपक; समीक्षक. २ (राज.) मुद्रणनियंत्रक; मुद्रणनियामक; ग्रंथपरीक्षक; मुद्रणनिरीक्षक; मुद्रणनियंता.

Census—(राज.) प्रजागणन; शिरोगणना; लोकगणना; मनुष्यगणना. [म. खानेसुमारी; लोकगणती.]

Cent—शतम्.

Centaurus—(ज्यो.) नरतुरंग; नराश्व; किन्नर. —A-मित्र; विजय.—B—ब्रह्मा; जय.

Centenary—शतवार्षिकोत्सव, शतसंवत्सरी; शतवर्षी.

Centering—(स्था.) आधार. [म. कमानीचा थिरा]—Earth—(स्था.) आधारभूमि. [म.कलभूत.]—Wooden—काष्ठाधार [म.आडका.]

Centesimal—(ग.) शततमिक. शतभाग. शतांश.

Centicipitous—शतशीर्षी.

Centifolious—(वन.) शतपत्री शतपत्र, शतपत्रक.

Centigrade—(पदा., रसा.) शतश्रेणी; शतांशपद्धति: शत विभागी; शतांशक; शतांशिक.—Scale—(पदा.) शतक्रमांतपावली; शतांशश्रेणी; शतांशमापन; शत भाग-अंश. —Temperature—(पदा.) शतभागोष्णमान.—Thermometer—(पदा.) शतांशोष्णमापक, शतभागउष्णमापक

Centigram—(पदा.) शतांशभार (मापक).

Centimeter—(पदा.) शतांशमान· शतांशमात्रा.

Centinody—शतपर्वा.

Centipeda Orbicularis—(वन.) छिक्कनी. [म. नाकाशिंकणी.]

Centipede—(प्राणि) शतपदी, शतपद. [म. गोम]

Central—(पदा. वै.) केन्द्रस्थ, मध्यवर्ती: केन्द्रीय; कैंद्रिक; मध्यगत; मध्यवर्तिनी; केंद्रगत.-Axis-(पदा.) मध्याक्ष प्रमुखाक्ष. -Body-(वै.) केन्द्रतनु.-Canal-(वै) मध्यप्रवहण, मध्यप्रणाली.-Conics-(ग.) सकेंद्र सूची-छेद; केंद्रीय शंकुच्छिन्न. -Curves-(ग.) सकेंद्रवक्रक्षेत्र.—Fissure—केंद्रकर्ष.—Gland—(वै.) मध्यग्रन्थि.—Government—(अर्थ. भू.,राज.) केंद्रसत्ता; केंद्रीय शासनसंस्था: केंद्रीयशासन. [म केंद्रीय सरकार.] —Grey Stratum—(वै) मध्यरंजितपत्र.—India Agency—(भू.) मध्यभारतीय राज्यसमूह.—Inhibition—(वै.) मध्यवर्ति निरोध.—Jail—(शास.) मुख्य कारागृह.—Lobale—(वै.) मध्यशकल केंद्रखंड.—Nervous System—(वै.) केंद्र मज्जाविभाग; मध्यवर्ति नससंस्था; केंद्रीय नससंस्था.--Ovale Majus—(वै.) गुरुधवलमुकुल.—Ovale Minus—(वै.) लघुधवलमुकुल. —Portion—(पदा.) मध्यभाग. [म. पोट.].—Post Sulcus—(वै.) पश्चात्मध्यप्रणाली: मध्यप्रणाली.—Provinces—(राज.) मध्यप्रांत.—Retinal—(वै.)मध्यरूपग्राहक.—Spinal (Cerebro) System—(वै.) मध्यमवातवहमंडल.—Station—(पदा) मध्यवर्तिस्थान.-Subject—(राज.) केन्द्रीय विषय.

Centralisation—(अर्थ., राज.) केन्द्रीकरण; अधिकार निमज्जन.

Centralised-(अर्थ , राज) केन्द्रीभूत. -Management (अर्थ)केन्द्रीभूत व्यवस्था; केन्द्रीभूत प्रबंध.—Subject—(अर्थ.) केन्द्रीय विषय: केन्द्रीभूत विषय.

Centrality—मध्यत्व: मध्यस्थता; मध्यस्थितता.

Centre—१ (ग) केन्द्र मध्यबिंदु,मध्य, गर्भ; मध्यभाग; नाभि. २ (वै) मर्म; केन्द्रबिंदु· व्यापारकेन्द्र. [म. गाभा.] ३(स्था.) गर्भाधार; मंदिरगर्भाधार· - Alma—(ज्यो.)अग्रामापक यंत्र. —Bracket—(ग.) केंद्रकंस. —Circum—(ग.) परिकेन्द्र.—Dead—(पदा.) स्थिरबिंदु; जडस्थान. [म. अगतिकस्थिति; मृतावस्था.]—Ex—(ग.) बहिःकेन्द्र.—Mean—मध्यकेन्द्र.—Nerve System—(वै.) केंद्रीय नसाव्यूह.- of Attraction—(ग. पदा.,) गुरुत्वाकर्षणमध्य: आकर्षण केन्द्र-मध्य.-of Buoyancy—प्लवकेन्द्र: प्लावनमध्य.- of Curvature—अनुवृत्तकेन्द्र; वक्रताकेन्द्र: गोलकेन्द्र, वक्रीयकेंद्र वक्रमध्य; वर्तुलमध्य.—of Disturbance—क्षोभमूल - -of Figure—आकृतिमध्य. आकृतिकेन्द्र.- of Force—प्रेरणाकेन्द्र [म. प्रेरणेचें केंद्र.]—of Forces-प्रेरककेन्द्र.— of Gravity, (ग.) गुरुत्वकेन्द्र, गुरुत्वमध्य: भारकेन्द्र भारमध्य -of Gyration-भ्रमकेन्द्र.—of Inertia-जडत्वकेन्द्र. जडनाभि. अयनकेन्द्र; जडत्व-जाड्य केन्द्र.-of Inversion—विलोमकेन्द्र: वैपर्यासिककेन्द्र.—of Involution—(ग.) घातक्रियाकेन्द्र.—of Mass—वस्तुकेन्द्र. वस्तुमध्य; भारकेन्द्र: द्रव्यनाभि.—of Motion—(पदा.) गतिमध्य; गतिकेंद्र.—Oscillation—(पदा., यंत्र.) आंदोलनकेंद्र; दोलनकेंद्र; भ्रमणमध्य. Ossification—(वै.) अस्थिभवनकेंद्र. — Parallel Forces—(यंत्र.) समांतर प्रेरणाकेंद्र; समांतर प्रेरणामध्य. —Percussion—समाघानकेंद्र; संघट्टननाभि. —Perspective—(ग.) परलोक केंद्र.—Pressure—(पदा.) प्रेषकेंद्र; भारकेंद्र· दापनकेंद्र.—Punch-(यंत्र.) केंद्रच्छेदकछिद्रक; मध्यछिद्रक. —Radical-(ग.) मूलकेंद्र; प्रधानकेंद्र. -Reciprocation-(ग.) व्यतिहारकेंद्र. —Rotation-(पदा.) परिगममध्य.-Similarity-(पदा.) अनुरूपतामध्य. —Similitude—१ (ग.) साम्यकेंद्र; साजात्यकेंद्र; सारूप्य केन्द्र. २ (चित्र.) दृश्य केन्द्र;दृश्यमध्यबिंदु. Square-(यंत्र.)

केन्द्रकोणक; मध्यकोणक. [म. मध्यधिन्दु काढण्याचा कोन्या.] —Suspension—(ग.) अवलंबकेंद्र; दोलाधार.—Vision-(वै.) दृष्टिकेन्द्र; दृष्टिमर्म.—Optical—(पदा.) प्रकाशकेन्द्र, रश्मीय केन्द्र.

Centres, Line of—(ग.) केन्द्ररेषा.

Centric—१ (पदा.) केंद्रगत; केन्द्रीय (किरण). २ (रसा.) केंन्द्रिक. ३ (वन.) केन्द्रितपत्र; नलिकाकार; शलाकाकार.

Centrifugal—१ (ज्यो., पदा., रसा., वै.,) केन्द्रापसारी; केन्द्रोत्सारी; ध्रुवोत्सारक; केन्द्रोत्सारिणी; उत्सारक; मध्यशोषक; उन्मथ्य; मध्योत्सारिणी; मध्यत्यागी; केन्द्रत्यागी; केन्द्रातिग; अपकेन्द्र; केन्द्रोत्सर्गी; केन्द्रपराङ्मुख. २ (वन.) ध्रुवोत्सारक; केन्द्रपरावर्ती; अपकेन्द्र; केन्द्रापगामी; दूरपातुक; मध्योत्सारी; बहिर्गात्री.—Force—(ज्यो., पदा., यंत्र.) उन्मथ्यप्रेरणा; ध्रुवोत्सारी प्रेरणा; केन्द्रोत्सारकशक्ति; उत्सारकशक्ति. २ (वन) अपकेन्द्रबल. —Machine—(यंत्र.) केन्द्रापसारी यंत्र; मध्यशोषक; मध्यशोषणयंत्र. केन्द्रगर्वित यंत्र.—Pump—(पदा., स्था.) मध्यशोषक जलयंत्र; अपकेन्द्र यंत्र; केन्द्रगामी शोषक.

Centrifugalisation—(वै.) केन्द्रोत्सारण.

Centrifuge—(पदा., रसा.) केन्द्रप्रसारक; केन्द्रापसारक; केन्द्रोत्सारी गतियंत्र.

Centriole—(वै.) गोलकेंद्र; केंद्रकाय.—Force —(ज्यो. यंत्र) अभिमध्यप्रेरक; ध्रुवाकर्षप्रेरणा; केंद्रगामी प्रेरणा. मध्याभिगामी शक्ति.

Centripetal—(पदा., यंत्र., वन.) मध्यगामी; मध्याकर्षी; केन्द्रानुपाती; अभिकेन्द्र; केन्द्रगामी; केन्द्रपाती; ध्रुवाकर्षक; केन्द्राभिमुख; केन्द्रोन्मुख; केन्द्रसाधक; मध्याभिगामी; मध्याभिसारी; केन्द्राभिगामी.अभिमध्य; केन्द्राभिसारी; केन्द्रानुसारी केन्द्राकर्षी; केन्द्रोद्गामी; केन्द्राभिग; केन्द्रोन्मुख.

Centrobaric-(यंत्र) गुरुत्वाकर्षणमध्य(बिंदु)संबंधी; गुरुत्वमध्यपद्धतिसंबंधी.

Centrode - (ग.) केंद्रपथ.

Centroid —१ (ग.) त्रिकोणकेंद्र; गुरुत्वकेंद्र; भारमध्य. २ (पदा.) भारकेंद्र; भरकेंद्र; गुरुत्वकेंद्र. आकारकेंद्र; आकारमध्य; मध्यमासंपात.

Centrolineal—(पदा.) केन्द्रोन्मुख.

Centrosome—१ (तत्त्व.) केंद्रशरीर. २ (जीव) मध्यकरण ३ (वै.) गोल; केंद्रकाय.

Centrosphere— केंद्रबिंदु; केंद्रगोल; तारकाबिंदु.

Centrum (body of a Vertebra)—(प्राणि.) कशेरुघन.

Centuple—(ग.) शतगुण.

Century—(ग.) शतक.

Cephalalgia—(वै.) मस्तकशूल.

Cephalandra Indica—(वन.) तुंडी. [म. तोंडली.]

Cephalic—(वै) वाह्य; अपर; मूर्धन्य; शिरसः; मस्तकीय; कापालिक. -Ganglion—शीर्षज्ञानकेंद. —Index—शीर्षविस्तारप्रमाण. -Portion—मस्तकविभाग.

Cephaloid—(वै) शीर्षाकार; मस्तकाकार; वर्तुलाकार.

Cephalematoma—(वै.) रक्तग्रंथि.

Cephalopoda—(प्राणि.) शीर्षपाद; कपालपदी; मौलिपाद.

Cephalotomy—(वै.) शीर्षच्छेदन.

Cepheus—(ज्यो.) वृषपर्वा.

Cephied-(ज्यो.) मिथुनमाला; तारकायुग्म; द्विपादतारा; अस्थिरपकाशी तारा.—Variable—रूपविकारी तारकायुग्म.

Ceraceous—(स्था.) सिक्थसदृश.

Ceramic—कुम्भकारविषयक.

Ceramics—(पदा., रसा., स्था.) कुम्भकारविद्या; घटनिर्मिति; कुलालकला.

Ceraunics—(पदा.) विद्युदुष्णविचार.

Cercaria—(वै.) लांगूलडिंभ.

Cercii—गुदस्पर्शकरोम.

Cereal-१ (अर्थ.) खाद्यान्न; धान्य. २ (वन. वै.) शस्य; शूकधान्य; तृणधान्य. —Diet-(वै.) धान्याहार.

Cerebel, Cerebellum-(वै.) मस्तिष्कांग; लघुमस्तिष्क; शिरोत्रह्म; अनुमस्तिष्क; गोत्र.

Cerebellar-(वै) गोर्दः लघु मास्तिष्क-मज्जिक.-Hemisphere —गोर्दगोलार्ध. —Notch —गोर्दअटनि. —Peduncles—मस्तिष्कुलवृन्त. — Rhinene —घ्राण० —Rhomben—पश्चिमगोलार्ध०.

Cerebellum—(वै.) गोर्दः बाल अनुमस्तिष्क; लघुमज्जा; बालमज्जा; लघुपद्म, मस्तिष्कांग; शिरस्थक; मस्तिष्कुल; लघुमस्तिष्क अधरांश धम्मिल्लक; अनुमस्तुलुंग. [म. लहान मेंदु.]

Cerebral—१ (भाषा.) मूर्धन्य(वर्ण); मस्तिष्कीय.—Aqueduct—(वै.)मस्तिष्कप्रवहण.-Compression, Concussion —(वै.) मस्तिष्ककंप. —Craneal—(वै.) मस्तकनस.—Hemisphere—(वै.) मस्तिष्क अर्धगोल; महापद्मार्ध. मस्तक-गोलार्ध. — Irritation — (वै.) मस्तिष्कशोथ —Surface—(वै.) मस्तिष्कपृष्ठ.

Cerebralism—(तत्त्व.) मस्तिष्कजन्यज्ञानवाद.
Cerebration—मस्तिष्क-मज्जा व्यापार; बुद्धिव्यापार.
Cerebri Aqueductus—(वै.) मस्तिष्कसुषिर.
Cerebric—(वै.) मस्तिष्कीय.
Cerebriform—(वै) मस्तिष्काकार.
Cerebrin—(वै.) मस्तिष्किन.
Cerebro,-Olivary Fasciculus—(वै.) मस्तिष्क-गंडपथ.-pathy—(वै.) मस्तिष्कक्षीणता.-scopy-(वै.) मस्तिष्कपरीक्षा: मस्तिष्कवीक्षण.—Spinal Fibre—(वै) मस्तिष्करज्जुतंतु.—Spinal Fluid—(वै.) मज्जा द्रव-रस मज्जारज्जु रस: गोर्दवंशरस; मस्तिष्कवांशिकद्रव.
Cerebrum—(वै.) मस्तिष्क; शिरस्थ; महामस्तिष्क. बृहन्मस्तिष्क; गुरुमज्जा; गुरुमास्तिष्क; उत्तमांश; शीर्षण्य पूर्वमस्तिष्क; मस्तुलुंग; मस्तक.
Cerebrus—१ (ज्यो.) सारमेय. २ (प्राणि.) सर्पविशेष.
Cerecloth—(स्था.) तैलपट; स्निग्धपट.
Ceres—(ज्यो.) (गुरुमंगलकक्षागत) तारकाविशेष.
Cerium—(रसा.) श्रीक; श्रीय; धान्येशक; धान्येश; सृजक.
Cernuous—(वन.) अवनत.—Flowers—अवनतपुष्प.
Cerotic acid—(रसा.) सिक्थिनाम्ल; षट्विंशोतिकाम्ल.
Cerotin—(रसा) सिक्थिन.
Certainty, Cannon of—(अर्थ.) करनिश्चितता सिद्धान्त-नियम.
Certificate—(अर्थ., राज., शास.) प्रमाणपत्र; गुणपत्र उपाधिपत्र; गुणमानपत्र; प्रशस्तिपत्र. [म. अब्रूपत्र.] — of Incorporation—(शास.) संस्थापनापत्र.-Share —(अर्थ.) विभागप्रमाणपत्र; भागपत्र.
Certificated Bankrupt—(अर्थ.) प्रमाणितनिर्धन.
Certified Copy—(अर्थ.) प्रमाणितप्रतिलेख—लिपि प्रमाणितानुलेख.
Cerumen—(वै.) कर्णमल.
Ceruminous Gland—(वै.) तोक्मपिंड.
Ceruse—(रसा.) सीसभस्म. see White lead.
Cervical—(वै.) ग्रैव; कण्ठीय; कण्ठ; ग्रैविक; ग्रैवेयकमन्य· ग्रैवेय.—Ascending—ऊर्ध्वगामी कण्ठ.—Costo—शलाकाकण्ठ.—Deep—अंतःकण्ठ.—Enlargement —कण्ठविस्तार. — Nucleus—कण्ठग्रंथि.—Plexus—प्रकर; विशुद्धिचक्र.—Portion—कण्ठविभाग.-Gland-(Sup.)—ऊर्ध्व कण्ठग्रंथि.—Superficial—बाह्यकण्ठ. -Transverse—समकण्ठ.—Vertebral—कण्ठमणक; ग्रैवेयकमणि.
Cervico Facial—(वै.) ग्रीवातुंडीय.
Cervidae—(प्राणि.) कृष्णहरिणवंश. [म. काळवीट.]
Cervix-(वै.) ग्रीवा; गर्भाशयग्रीवा. [म. मान; गळ्याचा मागचा भाग.]—Dilation of—ग्रीवाजृंभण.—of Uterus—गर्भाशयग्रीवा.-Softening of-ग्रीवाश्लथन.-Taking up of—ग्रीवोद्गम.
Cervixitis—(वै.)गर्भाशयग्रीवादाह.
Cerly Alchohol-(रसा.) सिक्थिक अल्कल; षड्विंशीलमद्य.
Cess—(अर्थ., राज) कर· अतिरिक्त कर; राजभाग; शुल्क; बलि.
Cessation,-of Circulation-(वै.) अभिसरणविराम. -of Respiration—श्वसनविराम.
Cess-pit—(स्था) मलकूप; शौचकूप. [म. संडास.]
Cess-pool—(स्था.) मलवापी; दूषित जलकुंड.
Cestode—(प्राणि.) पट्टकृमि; कृमिविशेष.
Cetacca—(प्राणि.) तिमिंगिलगण; जलमांसभोजी प्राणी.
Cetus—(ज्यो.) तिमिंगल.
Cetyle Alcohol—(रसा.) अष्टदशीलमद्य.—Palmitate —(रसा.) अष्टदशीलखर्जूरितेन.
Chaetopoda—(प्राणि.) लोमपाद.
Chain—१(थिअॉ.) माला; मंडल. २ (पदा., रसा., स्था.) गाला; शृंखला; मेखला; श्रेणी. [म. सांखळी.]—Bridge—(स्था.) शृंखलासेतु.—Gunthers—(भू.) गुंथर शृंखला. [म. ६६ फुटी सांखळी.]—Mechanism—(रसा.) शृंखलाग्रथन.—Reaction—(रसा.) मालाक्रिया; क्रिया-माला.—Reflex—(तत्व.) शृंखलाप्रतिक्षेप.—Rule—(ग.) शृंखलानियम; शृंखलासूत्र; पाशविधि. [म. सांखळी रीत.]
Chair—(शिक्षण, स्था.) आसंदी; अध्यापकपीठ; पीठ.—From the—(सभा.) अधिष्ठानात्; अध्यक्षतः.
Chairman—(राज., शास.) अध्यक्ष· सभापति; सभाध्यक्ष; सभानायक; अधिष्ठ; अधिष्ठक. — Vice — उपाध्यक्ष; उपसभापति.
Chaisma—(वै.) स्वस्तिकायन.
Chalaza—(वन.) आवरणोद्गम; छदारम्भ; कवचसंगम; तूपबंध; बीजांडतल: डिम्बकमूल. [म. आवरणांचें उगमस्थान.]
Chalazogamy—(वन.) तूपयुति.
Chalcedony—(भू.) रत्न. गार रा; स्फटिकविशेष. [म गारगोटी.]

Chalcography—१ (इति.) ताम्रशासनलेखनपद्धति. २ (स्था.) ताम्रतक्षण.
Chalet—(स्था.) कुटी.
Chalk—(रसा.) कल्कचूर्ण; मंजनकल्क; पिष्टकल्क; सितधातु. खट. [म. खडू; चुनखडी]—Red—सुरंगधातु.
Challenge—(युद्ध.,राज.) आव्हान; युद्धाव्हान; युद्धनिमंत्रण
Challenger—(शास.) प्रतिवादी; प्रतिस्पर्धी. आह्वानक.
Chalone—(वै.) शिथिलीकरण.
Chalybeate—(भू.) लोहमिश्रित.
Chamber—१ (तत्त्व. पदा.) कोटर; कुटीर. २ (राज.) मंडल; सभा; सभास्थान; निवेशन. ३ (वै.) संपुट; आलय. अगार. ४ (स्था.) मंदिर; गृह; शाला.—Anterior—(वै.) पुरःसंपुट; पाकसंपुट; पूर्व अगार.—Crystal—(रसा.) कक्षमणिभ; मणिसंपुट.—of Commerce—(राज.) वणिक्सभा; व्यवसायी मंडल-सभा-समिति—of Princes—नरेन्द्रमंडल.—Posterior—(वै.) पश्चात्संपुट; पश्चिम अगार.—Process—(रसा.) कक्षविधि. प्रकोष्ठपद्धति.
Chambers—(शास.) न्यायाधीशनिवेशन.
Chameleon—१ (ज्यो.) वायुभक्षक. २ (प्राणि.) सरट, चित्रबिंब. [म. सरडा; गिरगिट]
Chameli—(ज्यो.) विशाखागत तृतीयतारका
Chamfret—(पदा., स्था.) क्षुद्रपट्ट.
Chamois Leather—(रसा.) शमायचर्म; शामयचर्म.
Champ, Champe—(स्था.) चित्रपृष्ठभूमि; चित्रपार्श्व
Champaign—(भू., स्था.) समस्थान, समभूमि; समस्थल
Champerty—(शास.) वादक्रयण.
Champher—(स्था.) पट्टकरण, कोणच्छेदन. [म. चप.]
Champion—जगदेकमल्ल; चक्रवर्ती; वीर; भट; रक्षक
Chance—१ (अर्थ.) दैवयोग २ (तत्त्व.) संभव. यदृच्छा. दैव.—Majority—(राज.), अल्पबहुमत.
Chancellor—(राज.) प्रमुखराजतंत्री; मुख्य राजतंत्राधिकारी. —of Exchequer—(इति., राज.) अर्थसचिव; कोशाधिपति.—of a University—(शिक्षण.) विश्वविद्यालयाधिपति; कुलपति.—Vice—कुलनायक; कुलगुरु.
Chancre—(वै.) व्रण; उपदंश. [म. चट्टा.]—Hard (Hunterian)—(वै.) कठिनव्रण.—Phagedaenic प्रसारीव्रण.—Sloughing—कुत्सितव्रण.
Chandelier—(स्था.) दीपवृक्ष; दीपमाला
Change—१ (अर्थ.) क्षुद्रमुद्रा; विकार; विकृति. २ (ग.) चलन; विकृति. ३ (पदा., रसा.) रूपांतर; परिवर्तन. ४ (वै.) विक्रिया; परिवर्तन; विकृति; विकरण.—in Phyllotaxis—(वन.) पर्णबन्धान्तर.—of Action—कृत्यान्तर.—of Medium—(पदा., रसा.) माध्यमान्तर.—of Orbit—(ज्यो.) कक्षांतर. —of Phenomena—दृग्विषयविकार.—of Position—(पदा.) स्थानांतर.—of Scene—स्थलांतर.—of State—(पदा., रसा.) रूपांतर; अवस्थांतर; अवस्थापरिवर्तन; स्थितिभेद.— of Variable Method of Substitute—(ग.) रूपांतरप्रक्रिया; परिवर्तनप्रक्रिया.—Overboard परिवर्तकपट.
Changeable—परिवर्तनीय; क्षर; चल.
Channel—पात्र; सारणी; प्रणाली; जलसंधि; परिवाह.—Islands—(भू.) प्रणालिद्वीपसमूह.
Chaos—अभाव; दुर्व्यवस्था; अभावोदधि; आन्ध्य; अव्यवस्था; व्यस्तता; संकर
Chaotic—अव्यवस्थ; दुर्व्यवस्थ; संकीर्ण; संकुल.
Chap—(स्था.) त्रुटि.
Chape—(स्था.) अंकन.
Chapel—(स्था.) मंदिर; प्रार्थना-भजन मंदिर.
Chaph—(ज्यो.) शर्मिष्ठापुंजतारका.
Chapiter—(स्था.) स्तम्भशीर्ष. [म. कळस.]
Chapter—(साहित्य.) अध्याय; कांड; प्रकरण; स्कंध; पर्व; सर्ग; उल्लास; स्तबक; वर्ग; विभाग.
Char—(रसा.) कज्जलीकरण.
Characeae—(वन.) कांडशरीरिका; प्रस्तरनलिकावर्ग.
Character—१ (जीवि) धर्म; गुणदोष; गुण; चिन्ह; विशिष्टता; स्वभाव. २ (तत्त्व.) लिंग. चिन्ह; लक्षण; प्रकृति; स्थिरप्रकृति; अक्षरप्रकृति; मुख्य लक्षण; स्वभाव; व्यक्तित्व; विभूति; शील; चारित्र्य; स्वरूप; गुण; अंग. ३ (रसा.) लक्षण. ४ (राज.) चारित्र्य; शील. चरित्र.
Characteristic—१ (ग.) लाक्षणिक; प्रकाशक; लक्षणांक; घातपूर्णांक; पूर्णांग; गुणदेशी; विशिष्ट; वस्तुजात; वस्तुधर्म; दर्शक; धर्मदर्शक; धर्मदर्शी; गुणदर्शक; स्वाभाविक; जातिबोधक; बोधक; लक्षक; पूर्णभागपूर्णक. २ (तत्त्व.) स्वाभाविक; अनुभाव; स्वभाव; विशेषक; स्वभावलक्षण; लक्षणरेखा. ३ (पदा., रसा.) लक्षक; विशेषलक्षण. ४ (वै.) वैशिष्ट्य; विशेषक; विशिष्टलक्षणभूत.—Curve—(ग.) वर्तनी; वैशिष्ट्यरेखा. —Exponents—(ग.) पूर्णकघात.—Line—(रसा.)

विशिष्ट रेषा.-of Logarithm—(ग.) पूर्णक: पूर्णांश.—Radiation—(पदा.) वस्तुजात तेज.—Temperature—(पदा.) विशिष्ट उष्णतामान: विशिष्ट तपमान: विशिष्ट ताप. -X-rays—(पदा.) अंगभूत क्ष किरण.

Characterization—(साहित्य.) स्वभावनिदर्शन.

Characterology—स्वभावविज्ञान: गुणविज्ञान.

Charcoal—(पदा., रसा.) काष्ठांगार: काष्ठकज्जल: अलात: उल्मुक; अंगार. [म. लांकडी कोळसा; लोणारी कोळसा.] —Animal-शिन्यांगार. -Block—(रसा.) अंगार. इष्टिका. -Wood—द्रुमांगार: वृक्षांगार: काष्ठांगार.

Charge—(शास.) १ आरोप: अभियोग भार: कार्यभार दोषारोप. २ दक्षिणा: शुल्क.-Sheet—(शास) अपराधपत्र —to the Jury— पंचसंबोधन; सभ्यसंबोधन.

Charge (electric)—(पदा.) संचय· उच्चय: न्यास विद्युद्भार: विद्युत्संचय: आवेश: विद्युच्चय: विद्युत्संचार; आरोप विद्युदारोपण: संचार: जागृति· आधान: भार: उद्बोजन: विद्युन्मय-करण; विद्युदाविष्टकरण. विद्युत्परिमाण.—Bound—बद्ध-आधान.—Condenser—विद्युदाधान.—Density—संचयघनता: संचयतीव्रता: संचयमान.-Free—मुक्तआधान -Induced—आविष्टआधान. —Inducing—प्रवर्तक संचय-भार.—Like—समान विद्युत्संचय.- -Negative—ऋणसंचय: ऋणोच्चय.—Nuclear—केंद्रीय विद्युत्कण केंद्रीय विद्युत्संचय --of Cell—घटसंचय: विद्युत्घटभरण. —of Electricity-विद्युज्जागृति. -of an Electron ऋणकणसंचय; ऋणभार: ऋणकणचय. -of Magnetism —वसु; चुंबकीय जागृति.-Positive-विद्युत्धन: धनोच्चय —Unlike—विरुद्धसंचय.

Charged-(पदा., रसा.) आविष्ट;जागृत: संचारित; विद्युज्जागृत: विद्युद्भारित; सजीव; उर्जाय; आहित; उत्तेजित; उद्दीपित.—Eelctrified—(यंत्र.) उर्जाय; सोर्ज्जाय; संचारित.—Electrically-(पदा.) विद्युज्जागृत; संचारित; विद्युद्भारित; विद्युद्युक्त.

Charges—(अर्थ.) व्यय.—Depreciation—ह्रासव्यय: ह्रासमूल्य.—Insurance—(अर्थ) अपघातसंरक्षणमूल्य· विमामूल्य; विमाव्यय.

Charging—(पदा.) विद्युदाधान; उद्बीजन; भरण; आधान: संचारण; संचयन.—Process—(पदा.) संचारक्रिया.

Charioteer—(ज्यो.) सारथी.

Charitable—(अर्थ.) धर्मार्थ; दानार्थ.

Charity,-Organisation—(अर्थ.) दानव्यवस्था. —Private—निजदान; अप्रकाश्यदान; स्वतंत्रदान.—State राजदान; व्यवस्थितदान.

Charles's Wain—(ज्यो.) सप्तर्षि.

Chart—१ (नौ., पदा., भू.) समुद्रपट; सारिणी; रेखाचित्र; चित्रपट. चित्र: पट; सारिणीपट; विवरणपट; आलेख; आकृति. [म.नकाशा. आराखडा.] २ (स्था.) मानचित्र.—of Stars— (ज्यो.) ताराचित्र; नक्षत्रचित्र: नक्षत्रपट.

Charter—(राज.) अधिकारपत्र; शासनपत्र: राजसंमतिपत्र; राजपत्र. [म. सनद.]—Party—(नौ.) नौकादेयपत्र.

Chartered, - Bank — (अर्थ) अधिकारपत्रप्राप्तश्रेणी. —Town—(इति.) अधिकारप्राप्त नगर.

Chartism—(इति.) सुधारणावाद; अधिकारपत्रवाद.

Chartist—(इति.) सुधारणावादी; अधिकारपत्रवादी.

Chartography—मानचित्रविद्या.

Chase—(स्था) छेदनी.

Chasm—(स्था.) त्रुटी.

Chateau—(स्था.) दुर्ग.

Chattel—(अर्थ.) चलवस्तु: अस्थावरद्रव्य; विभव: जंगमवस्तु.

Chauvinism—(राज.) उत्कटदेशप्रेम: उग्रराष्ट्रीयता.

Chavica Roxburghii—(वन.) चव्य. [म. चवक; मिरवेलीचे फूल.]

Cheap money—(अर्थ.) लघुवृद्धिधन: अल्पवृद्धिधन.

Cheating—(शास.) वंचना.—by Personation—छद्मवेश वंचन.

Check—१ (पदा.) नियंत्रण. नियमन: विरोध. [म. बंदी.] २ (शास.) (अ) परीक्षण. परीक्षा [म. पडताळा.] (आ) निग्रहण: दमन: संयमन. Ligament - -(वै) रोधकबंध.—Positive (on population)—(अर्थ) जनवृद्धिनिरोध. —Preventive (on population)—(अर्थ.) कृत्रिम निरोध.

Check (Malar bone)—(वै) गण्डास्थि.

Cheeks—(वै.) कपोल; गंड; गाल.

Cheese—(रसा) किलाट; दधिज: मथज. [म. पनीर, चक्का.]

Cheiroptera—(प्राणि.) हस्तपक्षी: सस्तन प्राणि.

Chelicerae—(प्राणि.) शृंगसदृश.

Cheloe—(ज्यो.) तूल.

Cheloid—(वै.) चर्मग्रंथि.

Chelonia—(प्राणि.) कूर्मवर्ग.

Chemical–१ (रसा.)(वि.शे.) रासायनिक; रसायणी; रसायणिक. २ (नाम) रसायन; रसायनद्रव्य; रासायनिक द्रव्य.–Action–रासायनिक;क्रिया; कार्य;रसायनकार्य. Activity–०साक्रियता. –Affinity–०आकर्षण;रसायनप्रीति;रासायनिक प्रीति;रसायन-अनुराग-आसक्ति.–Analyser–०पृथक्कर्ता.–Analysis–०पृथक्करण.–Attraction—रसायनाकर्षण; ०आकर्षण.—Balance—०तुला; रसायनतुला.—Change–०विकृति-विकार-रूपांतर;० विक्रिया–परिवर्तन; रसांतर;०विक्रिया,० परिणामपरिवर्तक.–Combination–०संयोग; रसायनसंयोग·०योग.—Composition–०घटना; रसायनघटना,०संयुति.–Compound–०मिश्रण–संयोग;०संयुक्त पदार्थ.–Constitution—०रचना–घटना.–Decomposition–रसायन-वियोग; रसायनपृथक्करण.–Energy—०शक्ति; विक्रियातेज-—Equation—०समीकरण.—Equivalent–०घटना-प्रमाण–संयोगप्रमाण–तुल्यांक–सममूल्यप्रमाण; ०तुलांक–Examination—०परीक्षण.—Factors–रासायनिक घटक. Formula–०संकेत-सूत्र-गणिती-नियम;रसायन सूत्र–संकेत' –Heat—०उष्णता.–Industry–(अर्थ.,रसा.) ०उद्योग, व्यापार.—Laboratory—(रसा.)० प्रयोगशाला; रसशाला. —Law–०सूत्र.–Methods—०उपाय–योजना–पद्धति —Mixture—०मिश्रण. —Name—०नाम–संज्ञा—Nomenclature–० परिभाषा-संज्ञापद्धति.–Notation —० घटनालेखनपद्धति— Operation—०प्रक्रिया. —Physics—० पदार्थविज्ञान—भौतिकशास्त्र.—Principle —०तत्त्व—सिद्धान्त.—Property—०धर्म–गुणधर्म.—Rays—०किरण; --Sense–० वेदन —Sensitiser—०उत्तेजक.—Stimulation—०संस्कार–चोदना.–Substitution—०घटकांतर.—Symbols—०संज्ञा–चिन्ह; पारिभाषिक संज्ञा—चिन्ह.—Technology—०कला. –कलाविज्ञान.–Terms–०परिभाषा.—Theory–०वाद–उपपत्ति.—Types—०जाति–प्रकार–वर्ग. —Union—रासायनिकसंयोग; रसायनसंयोग.

Chemically Pure—(रसा.) विशुद्ध.

Chemico-biology—(वै.) रासायनिक जैव; रसायन-जीवविद्या.

Chemi-luminiescence—(रसा.) रासायनिक प्रकाश.

Chemise—(स्था.) अग्रभित्ति.

Chemist—(रसा.) रसायनशास्त्रवेत्ता; रसायनशास्त्री; रसायन-तज्ज्ञ; रसायनवेत्ता; रसायनज्ञ; रसायनी.

Chemistry—(रसा.) रसायनशास्त्र; रसायन; रसशास्त्र; रसायनविद्या.–Analytical–वैश्लेषिक रसायनशास्त्र–रसायन –Applied–व्यावहारिक–फलित०.–Bio—जीव०;प्राण०.–Colloidal–पिच्छल,०प्रतिस्फटिक०.–Experimenteal —प्रायोगिक०.–Industrial –औद्योगिक०–Inorganic –जड–निर्जीव–निरिंद्रिय०; अकर्ब०;अकार्बनिक०.–Mineralogical—खनिज०. —Metallurgical—धातु०.—Organic—सजीव–सेंद्रिय०; कर्ब०; कार्बनिक०; चेतन०. —Physical—भौतिक०; पदार्थवैज्ञानिक०.–Physiological–शारीरक्रिया०;ऐंद्रिय०; अंगविज्ञान;०इंद्रियविज्ञान०. Practical—(रसा.) व्यावहारिक०; प्रायोगिक०; रसायनक्रियाशास्त्र; कर्तव्य०; क्रियात्मक०. — Pure– शुद्ध०. —Theoretical–सैद्धान्तिक०; तत्त्वीय०.

Chemolysis—(रसा.) रसक्रियामात्रपृथक्करण.

Chemonasty—(रसा) रसायनप्रेरणा.

Chemosis—(वै.) पटलशोथ.

Chemosmosis (रसा.) अंतस्त्वक् रासायनिक अभिसरण.

Chemotactic—रसायनोत्तेजित.

Chemotaxis—रासायनिक आकर्षण.

Chemotropic—रसायनानुवर्ती.

Chemotropism—रसायनाकर्षण.

Chenomorphoe—(प्राणि.) हंसजाति.

Chenopodiaceae—(वन.) वास्तुकादिवर्ग. [म. चाकवतवर्ग.]

Chenopodium Album–(वन.) वास्तुक. [म. चाकवत.]

Cheque–(अर्थ) धनलेख-पत्र; साक्षात्धनलेख. [म. हुंडी; दर्शनी हुंडी.]–Blank–निरंक धनलेख. [म. कोरी हुंडी.]—Book–धनलेखपुस्तक. [म. हुंडी पुस्तक.]–Payable to Bearer–वाहकदेय धनलेख. [म. धनीजोग हुंडी.]–Payable to Order—निर्दिष्टव्यक्तिदेय धनलेख. [म. नामजोग हुंडी.]

Chess—(क्रीडा.) बुद्धिबलक्रीडा.

Chest—(वै.) उरस्; वक्ष.—Voice—(वै.) वक्षस्वर.

Chiasmatis—(वै.) कुश.

Chicken—(प्राणि.) कुक्कुट.

Chicken pox–(वै.) विस्फोटिका; सीतला; लघु मसूरिका. [म. कांजिण्या]

Chief-Officer–(शास.)मुख्याधिकारी; नायक; प्रधानकर्मचारी. —Asstt.—उपमुख्याधिकारी.

Chilblain—(वै.) विपादिका; त्वक्दाह; त्वक्शोथ.

Child,-Birth Disorders—(वै.) प्रसूतिरोग.—hood —(वै.) कौमार; बाल्यावस्था; बाल्यत्व.-Labour—(अर्थ.) बालश्रम; बालश्रमिक.—Psychology—(तत्त्व.) शिशु— —बाल मानसशास्त्र; बालमनोविज्ञान.—Welfare—(वै.) शिशुसंगोपन.

Children, Disseasess of-(वै.)बालरोग.—Management of—शिशुपालन.

Chilopoda—(प्राणि.) संधिपादवर्गीय प्राणी; शतपदीवर्गीय प्राणी.

Chimaera—(वन.) कोडसंकरप्रजा.

Chimb, Chime—(स्था.) काष्ठपात्रधारा.

Chime—(संगीत.) समताल; एकताल.

Chimney—(पदा., यंत्र.) धूम्रमार्ग; धूम्रस्तम्भ. [म. धुराडें.] २ (स्था.) धूम्रवाहिका - नलिका.— Board —छादनी. --Breast—चुल्लीप्रांत.--Can—धूम्रमार्गवायु नलिका. —Hook—संदेश.—Shaft—धूम्रस्तम्भ.—Top— धूम्रस्तम्भशीर्ष.

Chimpanzee—(प्राणि.) नीलवानर; मर्कटविशेष.

Chin—(वै.) हनु; चिबुक.

China—(स्था.) चीनपात्र.—Clay—(पदा.) चीनमृत्तिका [म. चिनीमाती.]—Grass—चीनतृण.--Rose—मंदार.

Chink—(स्था.) त्रुटी.

Chiragra—(वै.) संधिरोग; हस्तसंधिविकार.

Chiretta—(वन.) भूनिंब; चिराटिका; चिरतिक्त; चिरातिक्त [म. किराईत].

Chirognomy—(सामुद्र.) हस्तरेषाविज्ञान.

Chirograph—हस्तलेख.

Chirographist—सामुद्रिकशास्त्री.

Chirography—हस्तलेखन.

Chirology—करपल्लवी भाषा.

Chiromancy—सामुद्रिक; हस्तसामुद्रिक.

Chiropodist—हस्तपादभिषक्; करपादभिषक्.

Chiropractice—(वै.) हस्तप्रयोगपंथ.

Chiroptera—(प्राणि.) जतुकागण.

Chiropterophylly-(वन.) जतुका(साधित)परागसिंचन.

Chisel—(स्था.) टंकनी; वेधनी. [म. छिन्नी; पटाशी].

Chitin—(प्राणि.) बहिस्त्वक्कठिनद्रव्य; चिटिन; शृंगद्रव्य.

Chivalry—दाक्षिण्य; वीरवृत्ति; नारीपूजा; स्त्रीदाक्षिण्य;प्रेमसेवा; ललनासंमान.

Chive—(वन.) केसर.

Chloracetic Acid—(रसा.) हरासिरकिकाम्ल.

Chloral—(रसा.) हरल;हरोजित.—Ammonia—(रसा.) हरलअम्न.—Hydrate-हरल उज्जेत-उज्जित; हरलउदेत.

Chloramine—(वै.) हरामिन.

Chlorate—(रसा) हरित.-of Potash—पालाशहरित.

Chlorethane—(रसा.) हरज्वलेन.

Chlorhydrin—(रसा.) हरउदिन.

Chloric—(रसा.) हरिक.—Acid—हरिकाम्ल; हरकाम्ल.

Chloride—(रसा.) हरिद; हरद; हरक; हरिल; हरित; हरिक.—of Gold— सुवर्णहरिद; स्वर्णहरित.

Chlorinated—(रसा.) हरयुक्त-हरमिश्र. -Lime—(वै.) हरिकृतचूर्ण.—Soda—(वै.) हरयुक्त; हरितयुक्त सैधव.

Chlorination—(रसा.) हरिनीकरण; हरिकरण.

Chlorine—(रसा.) हर; हरिन: हरितपिंगल.-Atom-(रसा.) हर अणु.-Compound—(वै.) हरसंयुक्त.

Chlorite—(रसा.) हरायित; हरित; हरिन.

Chloritic—(रसा.) हरायित.

Chloriodide—(रसा.) हरिनौलिद.

Chlorobenzen—(रसा.) हरोबानजावीन.

Chloro Carbonic acid—(रसा.) हरकर्बाम्ल.

Chlorocompound—(वै.) हरसंयुग.

Chlorodine—(रसा.) हरिदिन.

Chloroform—१ (रसा.) हरितआसव; हरपुत्तिक; हरोपिपील. २ (वै.) संज्ञोपहारक तरल.

Chloroformic—(रसा.) हरोपिपीलिक.

Chlorometer—(रसा.) हरमापक.

Chlorometry—(रसा.) हरमिति; हरमापन.

Chlorophyceae—(वन.) हरित्पाणकेश; हरित्शैवालवर्ग; हरिन्नीलिकावर्ग.

Chlorophyll—(रसा.वन.) हरित्द्रव्य; हरित्रंजक; रंजकद्रव्य; पत्रहरित; पर्णहरित; हरलपर्णिल-पर्णहरित; हरिम; हरपर्णिल. [म. पानांतील हरिद्वर्ण द्रव्य.]—.Corpuscle—(वन.) सज्जकलिका.

Chloroplast-(वन.) हरिद्वर्णशरीर; हरितरंजितशरीर; हरित जीवनपिंड.

Chloroplastid—(वन.) हरित्जीवनपिंडक-पिंडिय.—Spiral band—(वन.) सर्पिल हरित्जीवनपिंडसूत्र-पट्ट.

Chlorosis–(वै.) पित्तपंडु; निरक्तता; पांडुरोग; हरिद्द्रव्याभाव.
Chlorosulphonic Acid—(रसा.) हरगन्धनाम्ल; हरिगन्धनाम्ल.
Chlorotoluene—(रसा.) हरोटोल्यिन.
Chlorous–(रसा.) हरस.–Acid–हरिताम्ल; हरसाम्ल; हराम्ल.
Choana—(वै.) पश्चात्नासिकामार्ग; नासापश्चिमद्वार.
Choesion—(वन.) परस्पर दलसंयोग.
Chohan (थिऑ.)चोहण. [सहावी महादीक्षा घेतलेला सिद्धपुरुष.]
Choke–(पदा.) मुखरोध; प्रतिष्टंभी; परिघ; निरोध.[म. मुसकी; मुखबंदी; परीघ.]—Coil—मुखरोधवेष्टन; प्रतिष्टंभवेष्टन: प्रवाहशोषक वलय;भाररोधक वलय;निरोधकुंडली दाबरोधक वलय. वळें. [म चेचकडें].–Damp–(रसा.) खनिवायु; कर्वद्विप्राणिद; श्वासरोधक वायु.
Cholaemia—(वै.) पित्तविषमयता.
Cholagogue—(वै.) पित्तघ्न; पित्तशामक औषध.
Cholera—(वै.) विषूचिका; पीतपित्त. [म. पटकी, महामारी, जरीमरी, वाखा.]—Abdominal—जठरांत्रविषूचिका; अनुद्वेष्टनविषूचिका.–Dry—शुष्कविषूचिका; अरेचविषूचिका –Fowl–कुक्कुट विषूचिका.–Infantum–बालविषूचिका.
Choleric—(वै.) पित्तकर. —Temperament–चंचल प्रकृति; कोपिष्ट प्रकृति; पित्तप्रकृति.
Cholesterene—(रसा.) पित्तवपीन.
Cholesterol—(वै.) पित्तधन.
Choline—(रसा.) पित्तिल.
Chondrin—(रसा., वै.), आस्थिकतत्त्व; कूर्चिन.
Chondriosome—१ (वन.) सूक्ष्मजीवनद्रवकण. २ (वै.) तरुणकाय.
Chondroglossus—(वै.) आस्थिक जिह्वा.
Chondroid—(वै.) कूर्चास्थिमय.
Chopping Block—(स्था.) तक्षणपीठ.
Chord—१ (ग., ज्यो.) ज्या; जीवा; पूर्णज्या; चापकर्ण. २ (संगीत.) स्वरमेल-संगति. —Focal—सनाभिज्या —Major—(ग.) दीर्घसंघात.—Minor—लघुसंघात. —Music—(संगीत.) स्वरसंघात. —Of Contact—संपर्कज्या; स्पर्शज्या; स्पर्शयोजिका; संपर्कजीवा; स्पर्शजीवा. —Of Quickest Descent— लघुतमावरोहणज्या.
Chords,–Conjugate–(ग.) प्रतिबद्ध ज्या-जीवा–पूर्णज्या. —Harmonic—स्वरित ज्या-जीवा.
Chorda Tympany—(वै.) मध्यकर्णी नाडी.
Chorea—(वै.) नृत्यवात; कंपवात; कंप; विकृतनृत्यवात.
Chorion—१ (वन.,) बहिस्त्वक्. २ (वै.) जरायु; गर्भपोषक. कोश; अपरगर्भकोश; अपरगर्भवेष्टन; उल्बत्वचा; गर्भत्वक्. —Villi—गर्भपोषण अंकुर.
Chorisis—(वन.) द्विगुणीभवन. —Collateral—एकतली द्विगुणीभवन.
Chorographer—(भू.) प्राचीनस्थलसंशोधक.
Chorography—(भू.) भूगोलवर्णन.
Choroid—(वै.) नेत्रकृष्णपटल; रुधिरग्राहीपटल; मध्यपटल; रंजितपत्र; नेत्रमध्यावरण; त्वक्सम; त्वक्पट.—Coat—कर्बूरवेष्टन; कृष्णमंडल. —Membrane—रंजितआस्तर. —Plexus—वाहिनीप्रकार; सहस्रदलकमल; सहस्रार; हृत्कमल; आज्ञाचक्र; त्वग्जाल.
Choroidal Fissure—(वै.) प्रकरकर्ष.
Choroidea—(वै.) रक्तकोष.
Choroiditis—(वै.) नेत्रपटलदाह.
Chorology—(भू., वन.) मूलदेशविचार.
Chorus—(संगीत.) गायकगण; गायकपात्रगण; संगीति; वृंदसगीत; वृंदगायन; सहगान; ध्रुवपद.
Chose—(शास.) संपत्ति; धन.
Chromaesthesia—(तत्त्व.) वर्णवेदना.
Chromaffin–(वै.) वर्णग्राही.–System–किर्मीरप्रिय संस्था;
Chromaphil—(वै.) वर्णप्रिय.
Chromate—(रसा.) क्रुमेत; रागेत.
Chromatic–१ (पदा.) रंगकाय; वर्णविषयक; वार्णिक; क्रोमित; वर्णीय. २ (संगीत.) द्विश्रुतिक.–Aberration—(पदा.) अनुवर्णच्यवन; रंगच्युति; वर्णच्युति; रंगविगति; अनुवर्णापेरण; वर्णजन्यापेरण; वर्णापायन; रंगापायन; रंगापेरण; वर्णदुष्टास्पष्टता. –Scale—(संगीत.) द्विश्रुतिकस्वरग्राम; समश्रुतिसप्तक; त्रयोदशस्वरी श्रेणी.–Series–(संगीत.)ग्राभिक–द्वादशस्वरी श्रेढी.
Chromatics—(पदा , रसा.) वर्णप्रकरण; रंग-वर्ण वेदनाशास्त्र रश्मिरंगशास्त्र.
Chromatin—१(वन.) रंज्यद्रव्य. २ (वै) क्षारतत्त्व. —Net-work—(वन.) रंज्यद्रव्यजालिका.
Chromatography—(पदा., रसा.) वर्णविद्या; रंगविद्या.
Chromatology—(पदा. रसा.) रंजकद्रव्यपृथक्करण.
Chromatometer—(पदा., रसा.) वर्णप्रमाणक; वर्णप्रमाणपट.
Chromatophil—(वै.) किर्मीरप्रिय ऊति
Chromatophore, Chromatoplast—(वन. वै.) वर्णपेशी; रंजितद्रव्यशरीर; रंजितजीवनपिंड.
Chromatopsia—(वै.) दर्शनविकार; रक्तंतुविकार.

Chromatoptometry—(पदा.) वर्णकलनमापन.
Chromatype—(पदा.) क्रुमप्रकाशलेखन.
Chromatrope—(पदा) वर्णभ्रामकयंत्र.
Chrome—(रसा.,स्था.)पीतरंजन: राग.-Alum-रागस्फटी. [म क्रोमची तुरटी.]-Green—पीतहर.-Iron Stone-पीतलोहाश्म; पीतलोहप्रस्तर.-Liquor-पीतमयमद्य; पीतार्क. -Ochre-पीतमृत्तिका. [म. पिवळा गेरू.]-Red-पीतरक्त. -Steel—पीततीक्ष्णलोह.-Yellow—पीतवर्ण· पीतरंजक.
Chromic—(वै.) किर्मीर; रागिक.
Chromism, Chromatism—(पदा.) कर्बुरत्व.
Chromium—(रसा.) क्रुम. रंज क्रोमक; रंजक: रंगन राग. -Plated—क्रुमलिप्त.
Chromogen—(पदा., रसा) रंगोत्पादक.
Chromograph—चित्रछायालेखनयंत्र.
Chromometer—(रसा.) वर्णमापक. .
Chromopathy—(वै.) वर्णाचिकित्सा. वर्णजलचिकित्सा. वर्णचिकित्सापंथ.
Chromophore—(पदा., रसा.) वर्णधारी द्रव्य.
Chromoscope—रंगदर्शक: वर्णदृक्.
Chromosome—१(जीव.) रंगकाय; रज्यतंतु; रंगसूत्र. वर्णकाय; रंगपरमाणु; रजांग· रंज्यधारक; रंजकतंतु. २ (तत्त्व.) वर्णशरीर; बीजमणिमाला.-Matrix—रजांगदेह.
Chromosphere—(पदा., रसा.) ककचावरण, वर्णावरण· वर्णमंडल; रंगमंडल. [म. रंगावरण; रंगयुक्त आवरण.]
Chromyl—(रसा.) रागिल.
Chronic—(वै.) जीर्ण; बद्धमूल; दीर्घकालिक; विलंबी; दीर्घस्थायी;प्रकृतिभूत.—Complaint of the Lever—यकृद्गुल्म.-Disease—दीर्घकालीन—चिरकारी रोग.
Chronicle-दिनवृत्त; क्रमदर्शक वृत्त. [म. रोजनामा; तवारिख.]
Chronograph, Chronogram—(पदा.) काललेखक; सूक्ष्मकाललेखक; वेलालेखक; कालातरज्ञापक.
Chronographer—(ज्यो.) शकावलिलेखक.
Chronography—(ज्यो.) शकावलिलेखन.
Chronological—कालक्रमानुसार; कालानुक्रमित; कालिक. —Order—कालक्रम; आनुपूर्वी.
Chronologist—कालक्रमवेत्ता; कालक्रमनिर्णायक.
Chronology—कालक्रम; कालानुक्रम; कालगणन; कालगणनविद्या; कालविज्ञान.
Chronometer—(पदा.) सूक्ष्मकालमापक; कालमापक; सूक्ष्मकालप्रदर्शक यंत्र. [म. प्रमाणघड्याळ.]
Chronoscope—कालदृक्; कालवीक्षक.
Chrysalis—(जीव.) सौवर्णकोशस्थता रूपांतरावस्था; रूपांतरपूर्वावस्था.
Chrysoberyl—(रसा.) वैदूर्य.
Chrysolite—(भू., रसा.) पुष्पराग; चंद्रकांत. [म. लसण्या.]
Chrysops dimidiata—मक्षिका.
Chrysotyle—वर्णाचित्रण.
Chrystal—स्फटिक. See Crystal.
Church—(धर्म.) धर्मसंघ; धर्मकाय; धर्मसंस्था. -of England -(इति.) आंग्लराष्ट्रीयधर्म.
Churn—(पदा.) मन्थनदंड. [म. रवी.]
Churning—(पदा.) मन्थन; मंथ.
Chyle—(रसा., वै.) अन्नरस; रस: धातुप. धातुपरंग; धातुपोषकरस. आहारसार पक्वरस: स्निग्धरस; आमरस: पाचनरस; पायसलसिका.
Chyluria—(वै.) मेहयुक्त मूत्र: पिष्टमेह.
Chyme—(रसा., वै.) आमरस; आम्लान्न; अर्धपक्वान्न; आम; उत्क्षेप; पाकमण्ड; आमाशयपाक.
Cicatrix—(वन.) व्रण.
Cicca Disticha—(वन.) लवली. [म. रायआंवळा.]
Cicer Arietinum—(वन.) चणक. [म. चणा हरभरा.]
Cilia—(जीव., वै.) लव; रोम; तंतु: पक्ष्म.
Ciliaris Annulis—(वै.) लोमशकंकण.
Ciliary—(वै.) १ नेत्रस्नायुसंबद्ध; अक्षिपुटसंबद्ध; पाक्ष्मिक. २ दन्तुर. ३ लोमश.—Body—(वै.) दन्तुरपिंड; लोमककाया.—Glands—(वै.) दन्तुरपिंड; दन्तुरगुच्छ; दन्तुरग्रंथि.—Movement—(वन.) लोमचलन.—Muscle—(वै.) दन्तुरस्नायु.—Process—दन्तुरप्रसर.-Reflex—पुरःसृतस्नायुप्रतिक्रिया.—Tuft—लोमांकितगुच्छ. [म. कुंचली.]
Ciliated-(वन. वै.) लवयुक्त; केसरित; सरोम; लोमश; लोमक; सकेशी.—Ciliato—(वै.) लोमक.
Cilium—(वन) कशा; केश; कशाय; तंतु. [म. मिशी.]
Cinchona—(वन.) सिंकोनावृक्ष; करियातु; लंकोना.
Cinchonic—(रसा.) लंकोनीन.
Cinchonism—(वै.) सिंकोनाविकार.
Cincture—(स्था.) १ मेखला. २ सीमा; मर्यादा.
Cinder—(स्था.) अंगारक. [म. कोळसागाळ; रेंदाळा.]
Cine camera -(पदा.) चित्रपटलेखक.

Cinema—(पदा.) चलच्चित्र; चलच्चित्रपट; चित्रपट.
Cinematograph—(पदा.) चलच्चित्र.
Cinematography—(पदा.) चलच्चित्रविद्या.
Cingular gyrus—(वै.) कंकणावलि.
Cingulum—(वै.) १ दंतकंठकट. २ कलाभाग.
Cinnabar—(रसा.) हिंगुल: रक्तपारद; रससिंदूर; चीनसिंदूर; पारदगंधित; रक्तहिंगुल
Cinnamic Acid—(रसा.) दारुचिनीअम्ल
Cinnamomum, Tamala-(वन) कालस्कंध.[म. तमाल.]
—Zeylanicum—(वन) गंधवल्क: चोच: दारुचिनी. [म. दालचिनी.]
Cinque—(संगीत.) पंचक.
Cion—(वन.) अंकुर see sinc.
Cipher—(ग) शून्य: संज्ञा गूढाक्षर.—Code—संकेतलिपिपुस्तक. कूटलिपि
Circinate—(वन) कुंडलाकार. अवसंवलित: अग्रसंवलित कुंडलित [म गुंडाळलेली. वळकटलेली· वळकटीची कर्वनी]
Circimus—(ज्यो.) कर्कराशि; कर्कट; परकार.
Circle—१ (ग.) वर्तुल; वृत्त· मंडल. २ (नाट्य.) परिवेशन:गोल; चक्र;वलय.-Area of a-वर्तुलक्षेत्रफल;वृत्तक्षेत्र.-Auxilary —साहाय्यवृत्त; साहाय्यकवृत्त; विक्षेपवृत्त.-Concentric-एककेन्द्रवृत्त; समकेन्द्रवृत्त.-Centre of a-केन्द्र मध्यबिंदु Circumscribed—परिवृत्त परिगतवृत्त.-Described about a Figure—क्षेत्रपरिगतवृत्त.—Director—नियामकवृत्त.-Eccentric-प्रतिवृत्त: प्रतिवर्तुल.-Escribed-बहिर्वृत्त.-Fourth Part of a-वर्तुलपाद; वृत्तपाद. Great—महावर्तुल; महद्वृत्त: बृहद्वृत्त; महावृत्त. गुरुवृत्त -in a (motion)—(भू.) वृत्तकक्षा (गति) —Inscribed—अंतर्वृत्त: अंतर्गतवृत्त.—Inscribed in a Figure —क्षेत्रांतर्गतवृत्त.-Meridian—(ग., ज्यो.)याम्योत्तरवृत्त. —Nine Point—(ग.) नवबिन्दुवृत्त.—of Altitude —(ज्यो.) उन्नतांशवृत्त.—of Azimuth—(ज्यो.) दिगंशकोटिवृत्त.—of the Celestial sphere—(ज्यो.) खगोलीयवृत्त.—of Curvature—(ग.,पदा.) वक्रतावृत्त; वक्रीयवृत्त.—of Declination—(ज्यो.) अहोरात्रवृत्त -of Illumination-(ज्यो.) प्रकाशवृत्त.- of Inversion—(ग.) वैपर्यासिक वृत्त.—of Latitude—(ज्यो.) शरवृत्त: अक्षांशवृत्त.—of Longitude—(ज्यो.) भुजांशवृत्त; देशांतरांशवृत्त.—of Parallel of Latitude—(ज्यो.) अक्षवृत्त; अक्षांशवृत्त; सदेशमध्यपरिधि; कदंबप्रोतवृत्त: -of Perpetual Apparition-(ज्यो.) नित्यदृश्यकक्षावृत्त: सार्वदिकतारोदयवृत्त.-Reciprocation-(ग.) व्यतिहारवृत्त. -of Similitude-(ग. पदा.) अनुरूपताकृत्त; साजात्यवृत्त. -of Willis—(वै.) विलिसवलय.—Orthotomic—(ग.) समकोणवृत्त.—Oscullating—(ग.) अरकंधीयवृत्त -Segment of a—(ग.) वर्तुलखंड; वृत्तखंड.—Semi-(ग.) अर्धवृत्त.—Small—(ज्यो. पदा.,) लघुर्वतुल; लघुवृत्त; स्पष्टपरिधि.
Circles, of the Earth-(ज्यो.) पृथ्वीवृत्त.- Touching —(ग.) स्पर्शकवर्तुल.
Circuit—(ग., पदा., स्था.) १ मार्ग; पथ; प्रवाह; कुंडल; परिध· २ परिक्रम; वलय; विद्युन्मंडल; प्रवाहमार्ग; विद्युन्माला; विद्युदावलि; विद्युद्वलय: मंडलपथचक्र; कुंडली: मंडल; वर्तनी. —३(वै.) पर्यटन. [म. वीजावर्त; सरणी; वैद्युतिकसरणी Branch-(पदा.)शाखा मंडल-कुंडली.-Breaker-कुंडली-मोचक; वर्तनीच्छेदक.-Closed-पिहित मंडल-कुंडली: संहत-वर्तनी; युक्त प्रवाह-मार्ग -- Current—वर्तनीप्रवाह.-External—बहि:कुंडली-मंडल.—Internal—अंत:कुंडली-मंडल.-Open—मुक्तकुंडली-मंडल; खंडितवर्तनी; मुक्त पथ-मार्ग.—Short—लघुमंडल.— Shunt—(पदा.) पार्श्व मंडल-कुंडली
Circular—१ (अर्थ) परिपत्रक. परिपत्र: चक्रपत्र. [म. फिरके] २ (पदा.) वृत्ताकार; वृत्तीय: वर्तुल; वर्तुलाकार; वृत्त; मालाकार: मंडलाकार; चक्राकार: चक्राकृति. ३ (राज.) परिपत्र; चक्रपत्र [म. वटहुकूम .] ४ (वै.) अनुवर्तुली; अभिसारपत्रक. —Cells—(वै.) गोलाकार पेशी.—Cylinder—(ग.) वृत्तचिति. [बं. बेलन.]—Definition—(तत्त्व.) अन्योन्याश्रयी व्याख्या.—Disc-(ग.) वृत्तपटल.—Facet or Socket of a Rib—(वै.) स्थालक.—Function —चापीय-चक्राकार फल.· Joint—(वै.) मंडलसंधि.—Letter—(अर्थ.) परिपत्र.-Measure-(ग.) वृत्तीयमान; चापीयमापन: चापीयमान चापमान.—Motion—(पदा.) वृत्तगति: वृत्ताकार गति: चक्रगति; चक्राकार गति; वक्राकार गति: व्यासगति· वृत्तचर; व्यासचर; वर्तुलाकार चलन; मंडल-गति; वर्तुलगति. [म. वर्तुळाकार गति.]—Order—(राज.) परिपत्राज्ञा. [म. वटहुकूम.]-Sulcus-(वै.) वर्तुलप्रणालि.
Circularly Polarized Light—(पदा.) वृत्तसमवर्तित आलोक; गोलीय दिक्प्रधानप्रकाश.
Circulate—परिभ्रामण: प्रसारी-प्रचारीकरण.

Circulating,-Capital—(अर्थ.) चलमूलधन; व्यापारगत मूलधन.—Library—चलपुस्तकालय.—Medium—चलनमाध्यम; वानमयचलन; माध्यम.

Circulation—१ (अर्थ) चलन, आवर्त. २ (वन.) संवहन. ३ (वै.) अभिसरण; संसरण; संवहण —Blood.—(वै.) रुधिराभिसरण; रक्ताभिसरण; रक्तसंवहन.—Poor—(वै.) हीनरक्तसंचार.—Portal—(वै.) द्वाराभिसरण; द्वारेयाभिसरण.—Protoplasm—(वै.) जीवितरस संवहन. -Pulmonary—(वै.) फुफ्फुसाभिसरण.-Systematic—(वै) संस्थाभिसरण.

Circulatory System—(जीव.) रुधिराभिसरणव्यूह; रक्ताभिसरणव्यूह; नाडीव्यूह; अभिसरणसंस्था.

Circulus, in Definiendo—(तत्त्व) परिभाषाचक्रक.—in Probando—(तत्त्व) प्रमाणचक्रक.

Circum—परि.—Centre-(ग., पदा.) परिकेंद्र; परिमध्य परिवृत्तकेंद्र; परिकेंद्र.-ex-बाह्यवृत्तकेन्द्र—in-अन्तर्वृत्तकेंद्र; अन्तःकेन्द्र. Radius—(ग.) परित्रिज्या.-Vallate—(वै.) परित्यका. [म. खंदक.]

Circumcision—(वै.) सुन्नतीकरण; निरुद्धप्रकश-शस्त्रकर्तन.

Circumduction—(वै.) नेमिवर्तन; चक्रीभ्रमण.

Circumference—१ परिधि; वृत्ति; परिसर. [म. परीघ फेर; कैवार] २ (वै.) नेमी.

Circumferentor—(पदा.) क्षितिजकोणमापक.

Circumflex—(वै.) परिवृता; वेष्टित; नेमि:-भुजवेष्टनी

Circumnavigation—(भू.) भूप्रदक्षिणा.-Circumnutation-(वन.) परिवलन; चक्रीवर्धन; आवर्तदोलावर्धन.

Circumpolar—(ज्यो) अनस्तग; अभिध्रुव.—Star—(ज्यो.) सदोदितनक्षत्र.

Circumscribed—१ (ग.) परिगत; परिलिखित; वृत्तान्तर्गत. २ (वै.) स्थिर (दाह.); सीमायुक्त.—Circle—(ग.) परिवृत; परिगतवृत.

Circumsessile—(वन.) तिर्यक् (स्फोटन.) [म. आडवें उकलणारें.]

Circumstance—१ (तत्त्व.) घटक; परिघटक; कारणांश. २ (शास.) परिस्थिति.

Circumstantial Evidence- १ (तत्त्व.) परस्परसमर्थक प्रमाण; परिस्थितिप्रमाण. २ (शास.) निर्णायकप्रमाण.

Circus—१ (क्रीडा.) क्रीडा रंग-चक्र. २ (स्था.) वर्तुलरचना.

Cirrhose Apex—(वन.) सूत्राग्र.

Cirrhosis—(वै.) १ दृढीभवन; कठोरता. २ कौसुंभव्याधि.—of Liver—(वै.) यकृतकौसुंभरोग; यकृद्वृद्धि; यकृत्सौत्रिकेवृद्धि.

Cirro,-Cumulus,—(पदा.) तंतुराशिक; तंतुपुंजक —Cloud—कुंतलकुंजमेघ.—Stratus—तंतु--आस्तरी. [म. मलमली.]

Cirrus—(पदा.) तंतुमेघ; रोमलमेघ. [म. केसाळ मेघ.] २ तंतुमय: तंतु.

Cissampelos, - Convolvulacea— (वन.) कंठोद्भवागुडूची; निर्विषीकंदगुडूची: वत्सादनी. [म. गुळवेल.]—Glabra—पातालगारुडी. [म. कंदगुळवेल; पाताळ गारुडी.]—Hernandifolia—यवतिक्ता; यवोची. [म. शंखाहुली; शंखिनी.]—Pareira—(वन.) पाठा. [म. पहाडवेल.]

Cissoid—(भू.) शिंजिनी; वक्रविशेष.

Cistern—प्रपा; पानीय शालिका; जलागार.—Barometer (पदा.) सकुण्डवायुभारमापक.

Cisterna,—(वै.) कुण्ड.—Chyla—रसकुंभ; रसकुण्ड.-Subarachnoid—सरस; उर्णपटाधिकुण्ड.

Citadel—(स्था.) अंतर्दुर्ग.

Citizen—(राज.) नागरिक; राष्ट्रिक.—ship—नागरिकत्व; पौरपद.

Citrate—(वै.) जंभेत; जंभित.—Sodium-(वै) निंबाम्लसैंधव.

Citric Acid—(रसा.) निंबाम्ल; जंभिकाम्ल; निबुइकाम्ल; जंबीराम्ल.

Citrometer—(रसा.) जंबीराम्लमापक.

Citrullus,-Colocynthis—(वन.) देवदाली; इंद्रवारुणी; जीमूतक. [म. काटेरी इंद्रायण; लघुकवंडल; लघु इंद्रायण.]—Vulgaris—कलिन्द. [म. कलिंगड, टरबूज.]

Citrus,-Acida—नागरंग; नारंग. [म. नारिंग.]—Aurantium—जंबीर. [म. इडलिंबू.]—Decumana—जंबीर (मधुर.) [म. पपनस, चकोत्रा.]—Medica—(वन.) बीजपूर. [म. महालुंग.]

City—(भू., राज., स्था.) नगर; पुर.—Municipality—नगरसंस्कारक समिति-संस्था: नगरपालिका.-State—(राज.) नगरराज्य.

Civet—(प्राणि.) ओतुमैंद. [म. जवादी मांजर; ऊद.]

Civic—(भू., राज.) नागर; पौर.—Sense—(राज.) नागरभावना.

Civics—(राज.) नागरिकशास्त्र; नागरशास्त्र; पौरधर्म; पौरशास्त्र· प्रजातन्त्रशिक्षण.

Civil–(राज.) आर्थिक; भौमिक; राजदेयविषयक; पौर; असैनिक [म. मुलकी.] —Account—(अर्थ.) भूमिधारणगणना: राजदेयगणना; व्यवहारगणना.–Action-(शास) धन अभियोग; व्यवहाराभियोग.–Case-(शास.)धनाभियोग.-Court –(शास.) व्यवहाराभियोगस्थान-न्यायासन.–Day—(ज्यो. व्यावहारिक दिवस-दिन.–Disobedience (राज.) सविनय अवज्ञा; सविनय विधिभंग.—Engineer—(स्था.) स्थापत्यविशारद-शास्त्रज्ञ; शिल्पी; वास्तुविद्याविशारद.—Engineering-(स्था.) स्थापत्यशास्त्र; शिल्प; वास्तुविद्या. —Jail (शास.) न्यायकारा; व्यवहारकारागृह.—Law—(शास.) (गेमन)शासनविधि.–Marriage—विधि—शासन बद्ध विवाह. [हिं. कानूनी विवाह]—Procedure Code—(शास.) व्यवहाराभियोगविधान—पद्धति विधि: व्यवहारक्रमनिबंध; न्यायक्रम निबंध.—Service—(शास.) राजसेवा; असैनिकराजसेवाधिकार.—Suit—(शास.) न्यायप्रार्थना.—War—(युद्ध.,राज.) गृहयुद्ध; यादवी; आत्मविग्रह; आंतरविग्रह; देशविग्रह; प्रजाविग्रह; अन्तस्थ युद्ध. आंतरयुद्ध.—Year—(ज्यो.) व्यावहारिक वर्ष

Civilized—(राज.) सुसंस्कृत: सभ्य.

Civilization—(इति., राज) संस्कृति: सभ्यता, जनसंस्कृति; नागरत्व.—Continuity of—संस्कृतिसातत्य-परंपरा; सभ्यता सातत्य-परंपरा.—Relating to—सांस्कृतिक.

Cladode–(वन.) पर्णकोष्ट; दंडपर्ण; कांडपत्र; पर्णशाखा; पर्णकांड.

Claim—१ (अर्थ.) आवाहन. २ (वै.) अभिमान: अभिमानतत्त्व. ३ (शास.) अभ्यर्थना; स्वत्व; स्वामित्व.–Amount —(अर्थ.) आवाहितधन.—Inconsistent with Interest—(शास.) हितविसंगतप्रार्थना: हितबाह्यप्रार्थना.

Clairaudience—(थिऑ., धर्म.) दूरश्रवण; अंतःश्रवण, अतींद्रियश्रवण.

Clairvoyance—१ (तत्त्व) दिव्यदृष्टि; विश्वदृष्टि: दूरदृष्टि; अतींद्रियदर्शन. २ (थिऑ.) दूरदर्शन; सूक्ष्मदृष्टि; दिव्यदृष्टि; अंतरदृष्टि; योगदृष्टि; दिव्यज्ञान. ३ (वै.) गूढदृष्टिक्षमता.

Clairvoyant—(थिऑ.) आत्मज्ञानी; अतींद्रियदर्शक.

Clamp–(पदा.) कीलक; संदंश.–Nail–(स्था.) संधिपट्टकीलक.

Clamping Plates—(स्था.) संधिपट्ट.

Clasmatocyte—(वै.) गुरुघटक.

Clasper—(वै.) आलिंगनसमर्थ अवयव.

Class– १ (पदा., वन) वर्ग; श्रेणी; कोटी; प्रकार; भाग. [म. गट.] २ (समाज.) जाति; गोत्र; गण;—of Peasent Propietor—(राज.) धनिकृषकवर्ग. [म. मालकशेतकरीवर्ग.]—Sub (वन.) उपश्रेणी.–Teaching-(शिक्षण.) समूहशिक्षण.—War—(राज.) वर्गयुद्ध; वर्गकलह.

Classer—(शास.) श्रेणीविभाजक; वर्गकर्ता.

Classes—(समाज.) शिष्टजन; श्रेष्ठ.

Classers' Value—(शास्त्र.) वर्गार्घ; वर्गमूल्य.

Classic—१ (भाषा.) अभिजात-आदर्श पुस्तक-ग्रंथ. २ (स्था.) सर्वोत्कृष्ट: सर्वमान्य.

Classical—१ अभिजात; सर्वमान्य; पूर्वसंमत: सर्वसंमत; पुराण; शिष्ट: संस्कारी; शिष्टमान्य: रूपप्रधान; संस्कारशोभन; स्वस्थ: रूपदर्शी: संयमी; शिष्टाचारी: सौष्ठवप्रिय; विशदरेख; शिष्टपदारूढ. २ (अर्थ.) व्यक्तिवादी.—Economist—(अर्थ.) निरपेक्ष अर्थशास्त्री: उच्च-प्रथम-श्रेणीय अर्थशास्त्री.

Classicism—संस्कृतप्रयोग; रूपदृष्टि: सौष्ठवप्रेम; संस्कारी संयम-तप.

Classics—(साहित्य.) अक्षरवाङ्मय: अभिजातवाङ्मय.

Classification—(तत्त्व. रसा., वन., वै.) वर्गीकरण; वर्गण; श्रेणीविभाग; श्रेणीबंधन; वर्गनिरूपण.–by Leap–प्लुतवर्गीकरण.–by Series–श्रेणी–श्रेणिक वर्गीकरण.—by Type आदर्श–प्रातिनिधिक वर्गीकरण.—of the Joints—(वै.) संधिवर्गीकरण.—of Money—(अर्थ.) अर्थ-द्रव्य-धन-वर्गीकरण.—Principles of—(वन.) श्रेणीबंधसूत्र. System of—(वन.) श्रेणीबंधपद्धति.

Classificatory Series—(तत्त्व.) वर्गोपवर्गणप्रणालि; वर्गपणालि.

Clastic—(भू.) शकलित.

Claudication (Limping)—(वै.) लंग.—Intermitant—(वै.) अंतरित लंग.

Clause—पद: वाक्य. [म. कलम].

Claustrophobia—(तत्त्व.) संवरणभीति. [बंद जागेत कोंडले जाण्याची भीति].

Claustrum—(वै.) बाह्यरंजितपत्र.

Clava—(वै.) मध्यपथउन्नत.

Clavicle—(कै.) जत्रुअस्थि; जत्रु: अक्षक; अक्षकास्थि; अक्षुक.

Clavicular—(वै.) जत्रु.
Clavipectoral—(वै.) जत्रुपक्ष.
Claw—(प्राणि.) पाद.
Clawed—(वन.) सपद; पदयुक्त.
Clay—(रसा., स्था.) क्षेत्रमृत्तिका; कर्दम. [म. शाडूची माती, चिक्कणमाती, काव.]—Marl-(स्था) श्वेतमृत्तिका -Mill —(स्था.) कर्दमयंत्र. —Pipe-(रसा.) मृत्तिकानलिका. —Pipe Triangle—(रसा) मूषाधार.—Slate—(स्था.) कर्दमपिंड.
Cleaner—मार्जक; शोधक. [म. हाणी.]-Test-tube—(रसा.) परीक्षानलिका मार्जक.
Cleaning—संमार्जन: निर्मलीकरण.
Cleanliness—(वै.) शौचाचार: शुचिता; परिच्छन्नता: स्वच्छता.-Apparent-(वै.) आचारशुचिता -Personal —(वै.) व्यक्तिगत—प्रातिस्विक शुचिता. —Surgical——(वै.) शास्त्रीय शुद्धि.
Clear—१ (अर्थ.) आदानकृ; प्रदान; मूल्यदान २ (वै.) पारदर्शक. [म. निवळ.]—a Bill—(अर्थ.) धनलेख आदान. —Sky-(पदा) निरभ्र आकाश.
Clearance,—of Fraction—(ग.) छेदशुद्धि; छेदगम: छेदापगम.—of Goods—(अर्थ.) स्वनिष्कासन; अर्थनिष्कासन; अर्थवाहन: अर्थआदान —Sale—(अर्थ) निष्कासन क्रय.
Clearing,-House—(अर्थ.) आदानप्रदानस्थान; धनलेख निवृत्तिस्थान; निष्कासगृह. -of Land—(अर्थ.) तृणनाश. [म. तणमोड.] -System(अर्थ.) निष्कासनपद्धति [म. वजावाटपद्धति.]
Cleat—१ (पदा) कोणसंधि [म. कोनजोड] २ (स्था.) कीलपट्ट.
Cleavage—१ (पदा.) विदलन. संभेद; उत्पाटन [म. फूट: चीर.] २ (वै.) भंजन; स्फोटन; खंडन; भेदन. ३ (स्था.) त्रुटी; त्रुटन. —Plane—(पदा.) छेदनपृष्ठ.
Cleaved Rock—(भू.) विदीर्ण प्रस्तर.
Cleft—(वै.) अंगुलिविकर. —Palate—भग्नतालु.
Cleidotomy—(वै.) अंसच्छेद; अक्षकास्थिछेदन.
Cleistogamous—(वन.) अनुन्मीलित; निर्विकासी: अफुल्ल.
Cleistogamy—(वन.) अनुन्मीलन; निमीलयुति.
Clematis Gouriana—(वन.) मोरट; मूर्वा. [म. मोरवेल]
Clepsydra—(पदा.) जलघटियंत्र; घटिकापात्र; जलघटि. [म. पाणघड्याळ.]
Cleptomania—(तत्त्व.) चौर्योन्माद; स्तेयोन्माद.
Clerical Error—१ (अर्थ.) लेखनदोष, २ (शास्त्र. लिपिप्रमाद; हस्तदोष.
Clerk—लेखनिक साहाय्यक. [म. मदतनीस लेखक.]
Clero-dendron Serratum—(वन.)भारंग [म. भारंग.
Clew—(नौ.) दिशासूत्र.
Client—(अर्थ.) ग्राहक: पक्षकार. [म विख्यात: पक्षकार अशील; कूळ]
Cliff—(भू.) नृगु.
Climacteric—१ (वन.) पुष्पनाश; रजोनाश. २ (वै. रजोनिवृत्तिकाल, रजोस्तंभनकाल.
Climacterium—(वै.) रजोनाश. [म. बंदविटाळ.]
Climate—(पदा., भू) जलवायु; जलवायुस्थिति. शीतोष्ण स्थिति. देशप्रकृति. [म. हवामान., हवागणी.]-Continenta —(भू) मध्यदेशीयजलवायु.-Equable-समभावापन्न०. Extreme—चरम०.—Insular- द्वीप०.- Oceanic —सामुद्र ० - Maritinic-सामुद्र० -Mediteraniar —भूमध्यसागरीय०.
Climatic—(वन.) आन्तरिक्ष.
Climatography—(पदा.) जलवायुवर्णन.
Climatology—(पदा) शीतोष्णस्थितिशास्त्र.
Climax -अवधि; पराकाष्ठा.
Climber -(वन) आरोहिणी; रोहिणी. --Hook-अंकुश रोहिणी. Petiole वृन्तरोहिणी. —Tendril—आकर्ष रोहिणी
Climbing Plants—(वन.) लता.
Clinanthium—(वन.) पुष्पतल्प.
Clinical-१ (पदा.) उपक्रमण; रुग्णालयीन. २ (वै.) वैद्यकीय —Method—(वै.) रोगपरीक्षा. —Picture—(वै.) व्याधिचित्र. रुग्णचित्र. —Thermometer—(वै) वैद्यकोष्णमापक: ज्वरमापक.
Clink—(स्था) कीलन.
Clinker—(स्था.) बाष्पकस्तर. [म. खंगर.]
Clinoid Process—(वै.) अपर अणि.
Clinometer- -(यंत्र.) अधःकोणमापक.
Clinometry—(यंत्र.) अधःकोणमिति.
Clip—धारक-ग्राहक; दापक
Clit—(स्था.) द्वारसंधिका. [म. दाराची चिमणी.]
Clitoria Ternatea—(वन.) विष्णुकान्ता; अपराजिता; शंखपुष्पी; गोकर्ण [म. काजळी, गोकर्णी, सुपली.]

Clitoris—(जीव., वै.) लिंग; योनिलिंग; शिश्नशेष; स्मरध्वज; मदनध्वज; सस्पंद; भगलिंग.

Clivity—(स्था.) उत्तरण-अवतरण.

Clivus Monticuli—(वै.) पश्चात्मध्यउन्नत

Cloaca-१ (वै.) मलमूत्रमार्ग. २ (स्था.) शौचकूप. [म.संडास.]

Cloacal Plate—(वै.) गुदपत्र.

Clock—(पदा.) घटियंत्र; होरायंत्र.-Astronomical—(ज्यो.) वेधघटि. -Electric—विद्युद्घटी. -Glass—१ घटियंत्र काच. २ चक्र काच.-Pendulum-लंबक.घटियंत्र—Sidereal—(ज्यो.) नक्षत्रघटि. —Stop—(पदा.) विराम घटियंत्र; स्तंब्धक घटियंत्र.—Wise—दक्षिणावर्त, प्रदक्षिण; सप्रदक्षिण. [हिं. अनुकूल घटिकामें.]—Work—स्वयंचालकयंत्र; घटियंत्र.—Work Arrangement—घटीवत् व्यवस्था.

Clod—(स्था.) लोष्ट.

Clonic—(वै.) अंतरित. —Spasm—(वै.) क्षणिक संकोचन.

Clonorchis Sinensis—(प्राणि.) पट्टकृमि.

Close—(पदा.) समीप; निकट; पूर्ण; निर्मालित; घन; निरंतर. सांद्र. [म. बंद, मिटलेलें, जवळ.] -Approximation—(ग.) सूक्ष्ममान; सन्निहितमान. —up—(चित्र.) समीपचित्र; निकटदर्शन; बृहच्चित्र; निकटवर्तित्व.

Closed,-Bundle—(वन.) अवर्धनशील संच.-Chain Compound—(रसा.)बद्धशृंखलायौगिक. [म.बंदशृंखला.] -Circuit—(पदा.) सिद्धमंडल. —Figure—(पदा.) पिहित आकृति.

Closet—(स्था.) १शौचस्थान. [म. संडास.] २ विचारस्थान: चर्चागृह; मंत्रगृह.

Closing,-an Account—(अर्थ.) विषयमीलन; गणनामेलन; गणनास्तम्भन. -Entries—गणनाशेष; विषयशेष; अंतिमगणना. —Membrane—(वन.) आच्छादनपट. -Price—(अर्थ.) अंतिममूल्य; अंतिमधारणा.

Closure—१ (राज., सभा.) विवादान्त; चर्चाबंधन. २ पिधान; विराम; प्रतिबंधन.

Clotting—(वै.) किलाटन. [म. सांकळणें, गुठळी गोठणें.]

Cloth-Cord—(यंत्र.) शलाकापट; शलाकावस्त्र.—Expanders—वस्त्रतन्यक; पटतन्यक.—Open—विरलपट. -Roller—पटदंडक; पटदंड; पटवेष्टक; वस्त्रवेष्टक.-Press—पटदापनयंत्र; पटबंधनयंत्र; वस्त्रग्रथक. —Raising Machine पटचित्रयंत्र; पटचित्रलेखकयंत्र.-Stripped—वर्णपटवस्त्र; वर्णपटांकित पट.

Clothing—(वै.) परिच्छद; वस्त्र; वास.

Cloud—(पदा.) मेघ [म. ढग.] -Amount—मेघव्याप्ति; अभ्रितांश. -Burst—(पदा.) मेघवृष्टि; मेघधारा. -Cirro Cumulous—(पदा.) कुंजमेघ; कुंतल-पुंजालकमेघ.—Cirro Stratus—कुंतल स्तरित; अलकास्तर; मत्ररिल. —Cirrus—कुंतलमेघ; अलक; कुंतला. -Chamber—(पदा.) बाष्पपेटिका. [धुक्याची खोली.] -Cumulous—(भू.) राशिमेघ; कुंजमेघ; पुंजमेघ. -Cumulo Stratus-कुंजस्तरितमेघ.—Nimbus—वर्षुकमेघ; वृष्टिमेघ; झञ्झामेघ. -Stratus—स्तरितमेघ; आस्तरमेघ. -Track—मेघमार्ग; बाष्पमार्ग.

Cloudiness—(पदा.) मेघव्याप्ति; साभ्रता.

Cloudy—(रसा.) मेघकल्प; भ्रूभ्रमय. [म. ढगकट.]

Clove—(वन.) लवंग; देवकुसुम. -Oil—लवंगतैल.

Club—२ (अर्थ.) गोष्ठी: संघ; मंडल, समाज. २ (वन.) यष्टि. -Foot—(वै.) वक्रपाद; स्थूलचरण; पादवैषम्य. -Moss (वन.) मुद्गलक; मृगशृंगशैवाल. -Shaped—(वन.) याष्टिक.

Clue—बाह्यसूचना.

Cluster—(पदा.) पुंज; गुच्छ; स्तबक; चय. [म. पुंजका, गट.] -of Stars—(ज्यो.) तारकापुंज; तारापुंज.

Clutch—(यंत्र.) गत्यंतरक; गतिविपर्यक, विचालक. [म. सांडदांडा; क्लच; पकड.]

Clypeus—१ (ज्यो.) शिवत्राण राशी. [म. शिवाजीची ढाल.] २ (वै.) पुरःकपाल-कवच.

Clyster—(वै.) बस्ति.

Co-accused Person—(शास.) सहाभियुक्त; अपराध संगी.

Co-adaptation—(तत्त्व.) समनुकूलन.

Coagulation—(रसा., वै.) स्कंधन; किलाटन. घनीभवन; रक्तस्कंदन अधःक्षेपण; तंचन; संकलन. [म. गोठणें; विरजणें, साखळणें; गुठळणें.]

Coagulum—(रसा.) अधःक्षेप; स्कंध; पुंज.

Coal-(रसा.) अंगारक; अश्मकोकिल; कज्जलपाषाण. [म. दगडीकोळसा. पाथरीकोळसा.]—Gas (पदा.) ज्वलनवायु; कज्जलवायु. [म. जळणाचा वायु: कोळशाचा वायु.]-Measure-(भू.) अंगारककाल.—Tar—(रसा.) अंगारकज्जल; कतरा; कज्जलतैल. [म. कोळशाचें डांबर.]

Coalesce—(पदा., रसा.) संमीलन; संयोग; समागम; मीलन; मज्जन; संश्लेषण.

Coalescence—(पदा.) समाश्लेष; संश्लेषण; संयोग.

Coalition Ministry—(राज.) सर्वपक्षमंडल; सर्वपक्षमंत्रिमंडल; सर्वसदमंडल; संयुक्त प्रधानमंडल; संभीलित अपरिष्कृत मंत्रिमंडल.

Coarse-१(रसा.) घन; निबिड. २ (वै.) अविरल: अपरिष्कृत [म. भरड; ढोबळ.]—Metal—(रसा.) अपरिष्कृत धातु. -Method—(रसा.) असंस्कृत रीति.

Coast—(भू.) सागरतीर, सागरतट; वेला; उपकूल. [म. समुद्रकिनारा.]-Line—(भू.) अटरेखा; वेलारेखा-Range—(भू.) अटगिरिश्रेणी; वेलागिरि; तटगिरि.

Coastal Deposit—(भू) वेलानिक्षेप.

Coasting Trade—(अर्थ.) सागरतटव्यापार; वेलाव्यापार.

Coat—(स्था.) स्तर; लेप.

Coating-१ (पदा., रसा.) लेप; आवरण; कवच; [म. रोगण.] २ (वै.) पुट.—External—उपावरण.—Internal-आस्तरण.

Coaxial—(पदा.) समाक्ष; एकाक्ष; एकाक्षक; समाक्षीय.—Circles-एकाक्षकवृत्त; समाक्षीयवृत्त.-Coils-समाक्षवलय.

Coazimuth—(ज्यो.) दिगंश; दिग्लव.

Cob—(स्था.) लेपकर्दम; लेपमृत्तिका.—Wall-कर्दमभित्ति.

Cobalt—(रसा) कोबल्ट; कोह; गृहभूत; कर्बुर; मणिशील.

Cobdenism—(राज.) संरक्षकनीति.

Cobra—(प्राणि.) नाग; तक्षकनाग.

Cocaine-(रसा.) कोकेन.-Substitute—(वै.) प्रतिकोकेन

Coccinea Indica—(वन.) कटुबिंबी; बिंबी. [म. कडू तोंडली.]

Coccoon—(जीव.) बीजकोश; कोश.

Coccule—१ (जीव.) गोलजंतु. २ (प्राणि.) कालव.

Cocculus'-Animirta—(वन.) काकफल. [म. करवी; काकमारी.]

Coccus—(वन.) फलपुटक; फलांश. [म. कुडा.]—Cacti (see cochineal)—(वै.) बद्रिका. (प्राणि.) गोलजंतु. —Laccifera—(वन.) लाक्षा. [म. लाख.]

Coccygeal-(वै.) गुदास्थि; गुदास्थिग; कोकिलीय; कोकीलीय [म. गुदास्थिचा.]-Ganglion Impar-(वै.)गुदास्थि ग्रंथि.—Plexus—(वै.) गुदप्रकर; मूलाधारचक्र.—Vertebra—(वै.) गुदमणक.

Coccygeus—(वै.) गुद; गुदास्थिस्नायु.

Coccyx-(वै.) गुदास्थि; अनुत्रिकास्थि; काकोल: काकोलास्थि

Cochiac—(प्राणि.) जठरधमनी.

Cochineal—(जीव.) रंगकृमि.—Dye—कृमिजवर्ण रंग. [म. किरमिजी रंग.]

Cochlea—१ (वन.) हरिणपदीवत्. [म. हरणखुरासारखें]. २ (वै.) शंख: सर्पिलशंखाकृति: श्वेतशंकु: कंबु-कर्णावृत्त.

Cochlear—(वै.) शंख.—Nucleus (वै.) शंखग्रंथि.—Canal—शंखमार्ग; शंखप्रवहण.

Cock—(पदा. यंत्र.) नलिकाद्वार [म. किल्ली; चावी; तोटी; कळ; खिटी.]—Plug—(यंत्र.) नलिकाद्वार; उभयतोमुख नलिकाद्वार. [म. चावी: दुतोंडी तोटी].

Cockroach—(जीव.) निशाकीटक; रात्रिकीटक. [म. झुरळ.]

Cocket—(अर्थ.) आज्ञापत्र; अनुज्ञापत्र. [म: परवाना.]

Cocoa—(भू.) कोको.

Cocoanut oil—नारिकेलतैल. [म. खोबरेल तेल.]

Cocos Nucifera—(वन.) नारिकेल. [म. नारळ.]

Coctile—(स्था.) पक्वेष्टकाराचित.

Cod—(जीव.) बीजकोश; अंडकोश.

Code—(राज.) शासनविधिसंग्रह; नियमसंग्रह; विन्यस्तसंग्रह; संकेतलिपिविवरण; संकेत; संहिता.

Codex—(भाषा.) हस्तलिखित. (अने.—Codices—लिखित; हस्तलिखित; लिखितग्रंथ.—Deteriores—(भाषा.) अशुद्ध हस्तलिखित.—Impressitypis—(ग्रंथ.) मुद्रित.—Recentiores—अर्वाचीन हस्तलिखित. —Script—लिखितग्रंथ.

Codicil—(शास.) मृत्युपत्रपूरणी.

Codification—(शास.) संकलन; क्रमवार संग्रह; संहितीकरण.

Coefficient—१ (ग.,पदा.,रसा.) गुणक; उपगुणक; पद; अंश; गगक; सहग; सहगुणक; गुणांक; बीजावयव. २ (तत्त्व.) अवच्छेदक;निरूपक;निर्धारक.-Differential-(ग.)चलनाश; कुट्टिपद; तत्फल;—Literal—(ग.) वर्णगुणक; अक्षरगुणक; बीजगुणक.-Numerical-(ग.) संख्यागुणक;-of Coupling (पदा.)युग्मगुणक; युग्मांक.—of Dilatation—(पदा.) प्रसारांक.—of Elasticity—(ग.,पदा) स्थापितगुणक; स्थापनांक.-of Expansion-(पदा.) प्रसरणगुणक; प्रसरणदर्शकांक; आलंबनगुणक; वृद्धिगुणक,प्रसरणमान; प्रसारांक. -of Expansion Apparent-(पदा.) दृश्यप्रसरगुणक: -of Expansion Cubical-घनप्रसरणगुणक.-of Expansion lineal-दैर्घ्यप्रसरणगुणक.-of Expansion Superficial—क्षेत्रप्रसरणगुणक.— of Friction—

(ग.) घर्षणांक.-of Linear Expansion-(पदा.) रैखिक प्रसरणांक.—of Reflection—(पदा.)परावर्तनगुणक; परावर्तनांश.-of Refraction-(ग., पदा.) प्रतिसरणांक; प्रतिसरणगुणक.—of Superficial Expansion—(पदा.) पृष्ठप्रसरणांक.-of Transmission—(पदा.) प्रक्षेपणगुणक. वहनांश; क्षेपणांश.—of Viscosity of a Gas—(पदा.) वायुस्निग्धतागुणक; सान्द्रतांक.—of Volume Expansion—(पदा.) आयतनप्रसरणांक.

Cœlenterata—(प्राणि.) नलिकोदरप्राणि; रिक्तमध्यप्राणि शरीरांत्रैकगुहक; गुहोदर; रिक्तोदर; रिक्तमध्य.

Coeliac—(वै.) कुक्षि; कुहर. —Artery— कुहर रोहिणी.—Axis-अधोदरिका रोहिणी.—Disease-औदर-व्याधि —Ganglia-कुहरग्रंथि.—Plexus - कुहरजालक.

Coelom—(प्राणि.) रिक्तोदर; कुहर; गुहा; कोष्ठ.

Coelomata—(प्राणि.) कोष्ठरतनुवर्ग. गुहोदर; रिक्तोदर.

Coelomic Fluid-(जीव.) शरीरकोष्ठरद्रव; शरीरगव्हरिकरस.

Coelosperm—(वन.) अंतर्गोलपुटक.

Coenathium—(वन.) द्रोणासनी; द्रोणमंजरी; कुचः प्रसूता-सनप्रसून.

Coenesthesis—(तत्त्व.) सामान्यसंवेदन; संकीर्ण अंतरवेदन.

Coenocyte—(वन.) अखंडनलिका; बहुकेंद्रपेशी.

Coenogamete—(वन.) बहुकेंद्रपिंड.

Coercion—(शास.) निग्रह; नियंत्रण; दंडशक्ति. [म. धाकदपटशा; सक्ति.]

Coercive,-Force—(पदा., यंत्र.) निग्रहबल; अवग्राहक —Sale (अर्थ.) बलपूर्वक विक्रय; हठविक्रय; निग्रहविक्रय.

Coercively—निग्रहयुक्त.

Coercivity—नियामकबल; निग्रहशक्ति.

Coeternity-समनित्यता.

Coeval—समकालीन.

Coexist—(पदा.) सहभवन; सहवर्तन.

Coexisting Cause—(तत्त्व.) सहकारी कारण.

Co-extension—(तत्त्व.) पर्याप्ति; अभिव्याप्ति; समव्याप्ति

Coffee—(वै.) काफी. [म कवा; काफी]-House—काफीगृह; काफीपानगृह. [म. काफीखाना; कबाखाना].

Cofferdam—(स्था.) जलवाटिका.

Cofiguration—(पदा.) रचना.

Cogitation—(तत्त्व.) संचिंतन; विचारण.

Cogito ergo sum—(तत्त्व.) चेतयेऽतोऽस्मि.

Cognate—(अर्थ., राज., शास.) सजातीय; सगोत्र; अनुबंधि;

—(ए

Cognatio.

Cognition—(बोध; विचार; विचार

Cognitive—(तत्त्व.) Faculty—बोधशक्ति.—ı स्वरूपकल्पना.

Cognizable—१ (तत्त्व.) ज्ञेय; गोचर स्वतःशोध्य; स्वतःप्रतिबंध्य. कंटकशोधनाधिकृ

Cognizability—(अर्थ.) शीघ्रबोद्धव्य.

Cog-wheel—(पदा.) दन्तुरचक्र.

Coherence—मुदृढ ऐक्य; एकतानता: संश्लेष; स्निग्ध संबंध.—Theory(तत्त्व) संश्लेष प्रक्रिया-व

Coherent Light—(पदा.) एकजाति प्रकाश; सु ..प्रकाश.

Coherer—(पदा.) लहरीग्राहक; सक्तक; संसक्तक; संवादसूचक.

Cohesion—१ (पदा.) संघटन; संसक्ति; समाकर्षण; स्नेहाकर्षण. २ (यंत्रे रसा.,) संघातः संश्लेष; परमाण्वाकर्षण; संसक्ति आसंग; आकर्षण; आसंगिता. [म. चिकटणें; बिलगणें; डकणें ३(वन.) संसक्ति; संसक्तः समसंयोग.—of Ideas—(तत्त्व. प्रत्ययसंबंध.—of Water—(वन.) जलसंसक्ति.—Theory—(वन,) संसक्तिवाद.

Cohesive—(पदा.) सांसक्तिक.—Force— संघातबल.

Cohesiveness—संसक्ति.

Cohort—(वन.) गोत्र; उपसंघ.

Coil-(पदा.,रसा.) वलय; वेष्टन; कुंडली.[म. वेटोळें,भेंडाळें,वळें, कुंडली, कडें.]-Induction-(पदा.) प्रवर्तनवलय; प्रवर्तकवलय;अनुभाववलय; उपपादन वेष्टन; आवेशकुंडली; उपवाहन वलय.—Medical-चिकित्सा वेष्टन-वलय. -Primary-प्राथमिक वेष्टन-वलय; मुख्य कुंडली.-Secondary-द्वैतियक वेष्टन; द्वितीयवलय; गौणकुंडली.

Coil-eomesenteric—(प्राणि.) जठरांत्रकलाधमनी.

Coin—(अर्थ.) मुद्रा; नाणक. [म. नाणें, शिक्का].—Abrasion of—मुद्राघर्षण; नाणकघर्षण.—Artificial —कृत्रिममुद्रा; कृत्रिमनाणक.[म. खोटें-कृत्रिम नाणें.]-Bad-हीनमुद्रा. [म. खोटें नाणें.]—Current—व्यवहारमुद्रा. [म. चालू नाणें].—Counterfeit—हीन-कृत्रिम मुद्रा. [म. खोटें नाणें].—False—हीन-कृत्रिम मुद्रा.-Fineness

ा
ा—
सकेतमुद्रा;
—मुद्राकृतिस्वातंत्र्य;
शुल्क मुद्राकृति–मुद्रांकन.
ातिबंधितमुद्राकृति: मर्यादित
सन्निपातन; संपतन: एकाकारभवन.
)—(पदा.) एकस्थलीभवन.—(in
ा.) एकाकालीभवन.
ce—(ग., पदा.) एकाकारता; तादात्म्य; एकस्थता;
न; समापतन: एककालीयता; अनुरूपता: संधि —
ethod of—(ग., पदा.) सन्निपतन विधि-पद्धति.—
of Independent Events—(तत्त्व) स्वतंत्र घटना:
यदृच्छ- वर्तन.

Coinc ident—(ग., पदा) सन्निपाती: पराच्छादित.—**Position of a Point**—(ग.) बिंदु एकस्थता-एकावस्था. —**Variations**—(तत्त्व.) समनुपाति परिवर्तन.

Coinherence—(तत्त्व.) समवाय.

Coinheritance—(शास.) सहरिक्थाधिकार.

Coinheritor—(शास.) सहदायाद.

Coinitial—(शास.) एकोगम.

Coir—१ (भू.) नारिकेलच्छाल. [म. काथ्या.] २ (स्था.) तंतुरज्जु —**Mattress**—(स्था.) तंतुवासन.

Coitus—(प्राणि) संभोग: संयोग, मैथुन.

Coix Lacryma—(वन.) काश. [म. कसई.]

Coke—(रसा.) निर्धूमकोकिल; अर्धज्वलित अंगारक; निर्धूम कज्जल; निर्धूम कज्जलपाषाण. [म. लोणारी कोळसा.]

Co-latitude—(ग., ज्यो.) अक्षकोटि; नतांश; कोट्यक्षांश; लंबांश.—**of a Place**—(ज्यो.) स्थानीय लंबांश.—**of a Star**—(ज्यो.) नक्षत्रशरकोटि.

Colchicum—(वन.) सुरिंजनवर्ग. [म. सुरण, झरावदे गिर्द.]

Cold—१ शीतल; शीत. [म. थंड, गार.] २ (तत्त्व.) उदासीन; विरक्त; भावनाहीन; विकारहीन.—**Blooded**—(प्राणि.) शीतरक्त: शीतरक्तीं.–**Chisel**–(स्था.) शीतच्छेदिका. —**Chronic**—(वै.) पुरातन याप्यशैत्य.— **Douche**—शीतधारास्नान.—**Spot**—(वै. शीतबिन्दु.–**Storage**–(पदा.) शीतनिधान.—**Stiffening**—हिमदृढता. - **Wall**–(भू.) शीतप्राचीर. ३(वै.)(अ) शैत्य; हिम; शीतता.[म.गारठा; थंडाई: गारवा; थंडावा; थंडपणा]; (आ) शैत्यबाधा; शीत; शैत्य; शर्धा; प्रतिश्याय, शीतप्रकोप. [म. पडसें; थंडी]

Coldness—शैत्य.

Coleoptera–(प्राणि.) कोशपक्षकृमि; कवचपक्षकृमि; आवरण पक्ष: पक्ष्मचर्मवर्ग.

Coleoptile—(वन.) आदिपात्रावरण.

Coleorhiza—(वन.) मूलकोश: आदिमूलावरण.

Coleus Aromaticus—(वन.)पाषाणभेदी. [म. ओवापान, पाथरचूर.]–**Barbatus**—(वन.) माकन्दी. [म. माइनमूळ]

Colic—(वै.)१ स्थूलआंत्र. २ पोटशूल; शूल; उदरशूल; आंत्रशूल. —**Valve**—(वै.) स्थूलांत्रकपाट.

Colica Pictonum—(वै.) रंगकार उदरशूल. –**Value**–(वै. शा.) स्थूलांत्र कपाट.

Colier—(वै.) ग्रैवेयक.

Colitis—(वै.) बृहदंत्रप्रवाह; बृहदंत्रशोथ; बृहदंत्रदाह.

Collaborator—(साहित्य.) सहलेखक.

Collagen—(जीव.) शिरालतत्त्व; चिक्कणजन; चिक्कीजन.

Collapse—(वै.) हृदयावसाद: निपात; सन्निपात; शक्तिपात.

Collar—गलपट्ट; कंठपाश; कंठिका. —**Beam**—(स्था.) गलपट्ट.–**Bone**—(वै.) अक्षक; जत्रु; अक्षकास्थि. [म. सर्रा; सरींचें हाड.]–**Piece**—(स्था.) गलपट्ट.

Collateral—१ (वै.) आनुपंगिक; पार्श्वापार्श्वी; अन्योन्योपस्थित; सहभू. २ (वन.) एकतलस्थ; संलग्न. ३ (वै.) अपर; सहगामी; अन्योन्यपार्श्वस्थित; शाखा; सहपाक्षिका. ४ (शास.) आनुषंगिक, सहगामी; भिन्नशाखीय; सगोत्र.–**Circulation** —(वै.) पार्श्वाभिसरण. —**Eminence**—(वै.) अधोकर्ष; उन्नत. —**Gland**—अपरग्रंथि. — **Intercoastal**—अपरशलाका. –**Security**—(अर्थ) अपरप्रतिभू; आनुषंगिक प्रतिभू.

Collaterals—(वै.) उपशाखा.

Collation—(भाषा.) लेखतुलना; तौलनिक अभ्यास; ग्रंथतुलना.

Colleague—सहाधिकारी; सहकारी; व्यवसायबंधु. [म. साथीदार; सहकारी; साथी.]

Collected works—(साहित्य.) कृतिसंग्रह; संहिता.

Collecting—(पदा.) संग्राहक; संग्रहण. –**Cell**—(वन.) आहरणकोश; संग्राहक पेशी. –**Tube or Tubule**—(वै.) चितिनलिका.

Collection—संग्रह; संचय; संकलन; संग्रहण; संचयन. [म. सांचवणी.] –**Branch**—समाहरणविभाग; उद्ग्रहणविभाग.

-Clerk—(राज.) समाहरणकार्मिक; उद्ग्रहणकार्मिक. -of Data—(अर्थ.) प्राप्तार्थसंकलन; प्राप्तार्थ संग्रह-संचयन.—of like Terms—(ग.) समानपदसमाहार.

Collective—१ (पदा.) सामूहिक; सांघिक; सामुदायिक; संकलित. २ (भाषा.) समुदायवाचक. -Bargaining—(अर्थ.) सामुदायिक क्रयण; सामूहिक क्रयण—व्यवहार. -Fruit—(वन.) गुल्मजन्यफल, पुष्पसंघ-गुच्छजन्य फल; संयुक्तफल. -Good—(अर्थ.) सामुदायिक अर्थ; सामूहिक वस्तुजात.

Collectively Exhausting—(तत्त्व.) समष्टिव्यापक, सर्वव्यापक.

Collectivism—१ (अर्थ.) समाजस्वामित्ववाद; समूहवाद. समुदायहित; संयुक्तनेत्रवाद. २ (तत्त्व.) साधारणस्वत्ववाद

Collector—(शास.) १ संग्राहक; संचायक; संकलनक. २ देशाध्यक्ष.

Collegative Property—(शास.) सामुदायिक रिक्थः सम्मीलित रिक्थ.

Collegatory—(शास.) सहरिक्थी; सहरिक्थग्राही.

College—महाविद्यालय; पाठशाला; महापाठशाला; महाशाला.

Collenchyma—(वन.) श्लेष्मल धातु.

Colleterial Gland—(प्राणि.) संधानक ग्रंथि-पिड.

Colletic—(प्राणि.) अणुसंधानक.

Colliculuss,-Facialis-(वै.) वदन उन्नत.-Seminalis—(वै.) रेत उन्नत.

Colliery—(अर्थ.) अंगारकखनि; कोकलखनिः कज्जलखनि.

Colligation—(तत्त्व.) प्रमेयबंधनः सिद्धांतनः सिद्धांतीकरण. सिद्धांतविरचन. -of Facts— घटित संकलनः घटित संग्रह.

Colligative Property—(रसा.) संख्याजातगुणः संजातगुण; संबंधी गुण.

Collimating Telescope—(ज्यो.) संधानी दूरवीक्षक.

Collimation—(ज्यो., पदा.) एकयाम्योत्तरीकरणः अक्षीकरणः मुख्याक्षकिरणः संधानः एकाक्षीभवनः संधानीकरणः संदेशीकरण.-Error of-(ज्यो.) अक्षभ्रम; अक्षीय अंतर.-Line of—(ग., ज्यो., पदा.) संधानरेखाः संधानाक्षः अक्षीय रेखा.

Collimator— १ (ज्यो.) अक्षीकरणयंत्रः संधानकारकः संधायक. २ (पदा.) अक्षीकारक.

Collinear—(ग.) एकरेषास्थितः एकरेखिकः समरेखिक; एकरेषिक; रेखास्पर्धी.-Points—(ग., पदा.) एकरेषिक बिंदुः एकरेखीय.

Collision-(पदा.) संघात; संघर्ष; प्रतिघात; संघर्षण; आघात. [म. धडक; धडक; टक्कर; धक्का, आदळआपट.]

Collisional Damping—(पदा.) आघातजन्य दमन-क्षय.

Collodion-१ (रसा., वै.) कृत्रिमचर्म. २ (रसा.) संलेपरूप; संलेप.-Cotton—(रसा.) संलेपकार्पास.

Colloid-(पदा., रसा.) प्रतिस्फटिक; कलिल; पिच्छल; कलिलद्रव; कलोद; निराकृति; अनियमिताकृति; कलिलगुणी; अणुसमूहदशा.—Cancer—(वै.) दुष्टग्रंथि.—Clay-बंधक मृत्तिका.

Colloidal—(रसा.) कालिल; कलिलवत्; सरसाल; दधिमय; चिक्कणः स्नेहलः स्नेहरूप; पिच्छल; कललरूपः कललवत्.—Form—(वै.) कलिलरूप.-System-(वै.) चिक्कणवर्ग.

Collostrum—(वै.) प्रथमदुग्ध.

Collotype—(मुद्रण.) सरसमुद्रण.

Collum—१ (वन.) अंकुरग्रीवा. २ (वै.) गल; कंठ; ग्रीवा.

Collyrium—(रसा.) अंजन.

Coloboma Iris—(वै.) उपतारावृद्धि दोष.

Colocynth—(वन.) इंद्रवारुणी; इंद्रायण. [म. इंद्रायण; कडू वृंदावन.]

Colon—(वै) स्थूलांत्र; वृहदंत्रः उण्डुक; मलाशय; मलमार्ग; ग्रहणीःमहदंत्रः पुरीतत.—Ascending—आरोही स्थूलांत्र. -Descending-अवरोही स्थूलांत्र -Irrigation-स्थूलांत्र. धावन- धूति. वृहदंत्रप्रक्षालन -Sigmoid-अवग्रहीस्थूलांत्र.

Colonial—(राज.) औपनिवेशिकः उपदेशीय; वासाहतिक.—Office—औपनिवेशिक विभाग. — Preference—(राज.) औपनिवेशिकप्राथम्यः अग्राधिकार.

Colonic lavage—(वै.) वृहदंत्र-महदंत्र प्रक्षालन.

Colonization-(राज.) उपनिवेशस्थापन; उपनिवेश; निवासस्थापना.

Colonist—संस्थानीः अधिवासी; अधिनिवेशी.

Colonnade—(स्था) स्तम्भमालाः स्तम्भावलि; स्तम्भपंक्ति.

Colony—(भू , राज., वै.) देशशाखा; उपनिवेश; अधिनिवेश; संघ; वृंद; निवासः वासितः संस्थान. [म. वसाहत]—. Crown—(इति. भू.) राजशासित संस्थान.

Colophon—१ (भाषा.) पुष्पिका. २ (साहित्य.) समाप्तिलेख.

Colorimeter—(पदा.,रसा., स्था.) वर्णमापक, रंजकतामापक.

Colostrum—(वै.) नव-प्रत्यग्र दुग्ध. [म. चीक.]

Colour—(रसा.) वर्ण; रंग.-Accidental-औपाधिक रंग. -Bar-(राज.) दासप्रतिबंध; अश्वेतवर्णप्रतिबंध.—Blind-(पदा.) वर्णान्ध; रंगान्ध; रंगग्रहणाक्षम.—Blindness—

वर्णान्धता; वर्णान्ध्य; रंगान्ध्य; वर्णान्धत्व; रंगान्धत्व; वर्णनिर्णयाशक्तता.—Cells—रंगपेशी; वर्णपेशी. —Complementary—(पदा.) पूरक वर्ण-रंग.-Crete-cement-(स्था.) रंजितसंघानक.—Disc—वर्णचक्र; वर्णमंडल.—Filters—वर्णनिस्यंदक. —Index—(वै.) रंगदर्शक. —Local—(पदा.) मूल रंग—वर्ण.—Neutral—(पदा.) उदासीन रंग—वर्ण.-Photography—(यंत्र.) रंगयुक्तप्रकाशलेखन; वर्णप्रकाशलेखन.—Primary-(पदा.) मौक्तिक वर्ण-रंग,मूल वर्ण-रंग;प्राथमिक रंग-वर्ण.-Reaction—(वै.) वर्णविक्रिया; रंग विक्रिया—विकार. Rendering—(पदा.) वर्णदर्शन.—Scheme—(स्था.) वर्णयोजना; रंगयोजना.-Secondary मिश्र रंग-वर्ण; गौणवर्ण. —Sensation —वर्णसंवेदना. —Subjective-दृष्टवर्ण; औपाधिक रंग. -Temperature—उष्णमान रंग-वर्ण.—Tertiary-उपमिश्र रंग-वर्ण;तृतीयक वर्ण-रंग. —Tone—(तत्त्व.)वर्णतुंगता.—Vision-(पदा.) रंगदृष्टि; वर्णदृष्टि.

Coloured—(पदा.) सवर्ण; रंजित.—Glass—(पदा.) रंजित कांच; सवर्ण कांच.—People-श्वेतेतर लोक· दासजन. [म. बेगारी जात.]

Colouring Matter—(रसा., वन., स्था.) वर्णद्रव्य; रंगद्रव्य; रंगक.

Colourist—(स्था.) रंजक.

Colourless-(पदा., रसा.) अवर्ण; रंगहीन; वर्णहीन वर्णरहित; नीरंग.—White—(पदा.) रंगहीन; श्वेत.

Colubrina—(प्राणि.) अविषारी-निर्विष सर्पवर्ग.

Columba (Noachi)—(ज्यो.) पारावत; कपोत.

Columbasia-(स्था.) कपोतगृह; पारावतगृह. [म. खुराडें.]

Columbine—(स्था.) पारावतवर्ण; कपोतवर्ण.

Columbium—(रसा.) कोलंब; कलंब.

Columella—(वन.) स्तम्भक. [म. खुंट; दांडा.]

Column—१ (ग.) ऊर्ध्वारपंक्ति. २ (पदा.) शलाका (पारद); पारद स्तम्भ. ३ (वै.) विभाग. ४ (स्था.) स्तम्भ; गोलस्तम्भ. [म. खाना, खांब, रांग. बं. पाटी.] —of Mercury—पारदसूत्र; पारदस्तम्भ.

Columna—(वै.) नासापटल.

Columnar—१ (भू.,रसा.) स्तांभिक; स्तम्भाकार; स्तम्भीय; स्तंभाकृति. २ (वै.) लंब-शूल बद्ध.—Book keeping—वर्गीकृतगणना; वर्गीकृतविषय; स्तम्भविषयगणना.—Triangle—(ग.) चंद्रकत्रिकोण.

Columned—(स्था.) स्तम्भमय.

Columns—(वै.) सुषुम्नारज्जुमार्ग.—of the Fornix—तोरणपुरःस्तम्भ.

Colure—(ज्यो.) खमंडल; अयनान्तवृत्त; आयनिक; याम्योत्तर वृत्त; छिन्नपुच्छवृत्त; उन्मंडल.

Coma—१ (ज्यो.) अरुंधतीकेशतारका. २ (वन.) कुंतलगुच्छ; शिखागुच्छ. ३ (वै.)मज्जापात; विचेतन; मौत्रमूर्च्छा; मूर्च्छा; तंद्रा संन्यास. [म.बेशुद्धि बेशुद्धावस्था; तंद्री.] —of a Comet— (ज्यो.) केतुनाभि आवरण.

Combination,Combining-१(ग.) समाहार; एकीकरण. २ (पदा.,रसा वै.,) संयोग; संयोजन; संयोगक्रिया; मीलन; संकलन; युति; घटना; समवाय; मिश्रण. [म. जोडणी; जुळणी; मिलाफ.] by Value-(रसा.)भारमानसंयोग; भारांकसंयोग·-by Volume—(रसा.) आयतनमितसंयोग. आकारमान संयोग; घनमानसंयोग.—by Weight—(रसा.) भारमित संयोग; भारमानसंयोग.—in Definite Proportion—(रसा.) प्रमाणसंयोग; नियमितमानसंयोग. स्थायिभाग संयोग. -in Multiple Proportions—(रसा.) अपवर्त्यभाग संयोग.—of Digits—(ग) अंकपाश.—of Wheels and Axles—(यंत्र.) चक्रदंडसंयोग.—Principle—(पदा.) संयोगतत्त्व.—Rules—(पदा.) संयोगनियम.—Tone-(पदा.,संगीत.) मिश्रस्वर; संयुक्तस्वर; समवाय. [म. मिश्र सूर स्वर.]

Combined—(भू , रसा.) संयुक्त; एकत्रित. संकलित; संलग्न. [म. एकवट, एकगट.]—State (रसा.) संयोगावस्था; संयुक्तावस्था; संयोगास्थित.

Combining,—Machinary—(यंत्र.) संवाहनयंत्र. —Power —(पदा.) संयोजकशक्ति. —Proportion —(रसा.) संयोगीगुणोत्तर; संयोगप्रमाण; संयोगभाग.—Volume-संयोजक आकारमान.-Weight-संयोजन.—भारांक; ग्रासमान· संयोगांक; संयोजन अनुपात; संयोजनभार; घटकप्रमाणभार; योजनभार; संयोगभार

Combium—(प्राणि.) संवर्धक पटल. [म. संवर्धक पदर.]

Combretaceae—(वन) हरितक्यादिवर्ग. [म. हिरडावर्ग.]

Combustbility—(रसा.) दहनशीलता; ज्वलनशीलता; दाह्यता.

Combustible—(रसा.,स्था.) दाह्य; दहनशील; ज्वालाग्राही; दहनयोग्य; ज्वलनशील. [म. जळाऊ.]—Matter—(वै.) दाह्यद्रव्य.

Combustion (पदा.,रसा., वै.) दहन; ज्वलन; ज्वलनक्रिया; भस्मीकरण; दहनक्रिया. [म. जळणें; पेटणें; पेट घेणें.]-Heat

of-(पदा.) ज्वलनोष्म; ज्वलनोष्णता. [म. जळण्याची उष्णता; ज्वलनाची उष्णता.]-Rate of-(रसा.) ज्वलनगति; ज्वलनवेग; ज्वलनपरता.—Selective—विशिष्टदहन.—Slow-मन्ददहन.—Spontaneous—स्वतःदहन; स्वयंदहन.——Supporter of—ज्वालाप्रवर्तक; ज्वलनप्रवर्तक; ज्वलनसाह्यक.—Tube—दाहनल; दाहनलिका.

Comedy—(साहित्य.) हास्यनाटक; आनंदपर्यवसायी नाटक. सुखपरिणामकनाटक; सुखांतप्रबंध; संयोगांतनाटक; हास्यरसप्रधान नाटक; हास्यरसनाटक; प्रहसनः उपहासिका; सुखप्रधाननाटक.

Comet—(ज्यो., भू.) धूमकेतु; पुच्छलतारा; केतु.—Finder—केतुप्रदर्शक.

Cometarium—(ज्यो.) केतुगतिदर्शक यंत्र.

Cometography—(ज्यो.) धूमकेतुवर्णन.

Cometology—(ज्यो.) धूमकेतु विद्या-विज्ञान-शास्त्र.

Comfort, Articles of—(अर्थ.) विश्रांतिसाहित्य सुखसाधनः सुखसाहित्य.-Standard of-(अर्थ.) सुखासीनत्व सुख मिति-मर्यादा.

Comic—(साहित्य.) हास्योत्पादक.

Comity—(तत्त्व.) सुमति.

Comma—(भाषा.) स्वल्पविरामचिह्न.

Command—(राज.) आज्ञाः अधिकारः सत्ता; आज्ञावाक्य.

Commander—(युद्ध, राज.) सेनापति; सेनापालक.—in Chief—(युद्ध.) प्रधानसेनापतिः सेनानायक.—of a Ship—(राज.) पोताध्यक्षः नौकाध्यक्ष.

Commandership—(युद्ध.) सेनाधिपत्य.

Commandment—(धर्म.)आज्ञा; शास्त्राज्ञा; धर्माज्ञा.

Commeasurable-(ग.)—See Commensurable.

Commeasure—(ग.) समपरिमाण.

Commelinaceæ-(वन.) कोषपुष्पवर्ग; केनावर्ग; शीशमूलीवर्ग.

Commelina Communis—(वन.) सदलमूली. [म. वेलीची भाजी.]

Commensurable—(ग.) परिच्छिन्नः प्रमेयः सुमेयः समपरिमाणः गण्यपरिछिन्न. संपरिमेय; समपरीच्छिन्नमानः परिच्छिन्न मानीय.

Commensurate—(ग.) समपरिमाणः मापनशील; अनुरूप.—Equivalent—(पदा.) सममूल्य.

Comment—(साहित्य.) टीका; विवरण.

Commentary—(साहित्य.) भाष्य; टीका; विवरणः टिप्पणी.

Commentator—१ (क्रीडा.) कथानिवेदक. २ (साहित्य.) भाष्यकार; टीकाकार.

Commerce—(अर्थ.,राज.) वाणिज्य; व्यापार; व्यवसाय; उद्यम [म. उदीम.]—Chamber of—(अर्थ.) व्यवसायसमिति, व्यापारी मंडल.

Commercial—व्यापारी; व्यावसायिक. [म. बाजारी-बाजारचलन.] —Bill—(अर्थ.)व्यावसायिक धनलेख [म. व्यापारी हुंडी] —Crisis-व्यावसायिक आपत्ति-संकट.-Depression—०मंदता.—Discount- ०कलांतरवृद्धि—ऊनांश देयांशः० प्रदेयांश-प्रतिदेयांश. [म. सूट, छाड, व्याज.] —Discrimination-०पक्षपात-पंक्तिप्रपंच.-Education—०शिक्षण.—Federation—० संघ.-Intelligence Department-०समाचारविभाग.-Law-०नियम-विधि.-Panic-०उद्वेग-भीति.-Route-०मार्ग -Syndicate—०समिति-सभा.—Treaty—०संधि.

Commissariat—(युद्ध., राज.) पर्याप्ति-मंडल; पूर्तिकरण. [म पुरवठासातें; मोदीखाना].

Commission—(अर्थ., राज.) मध्यस्थभाग; मध्यस्थांश; प्रतिदेयांश; अधिवेतन; प्रमापण. [म. अडत, दस्तुरी, सूट.] —Agent—(अर्थ.) मध्यस्थ; उपविक्रेता. [म. दलाल; अडत्या.]-for Discounting Bills—धनलेखप्रदानांश धनलेखमध्यस्थांश.-Sale System—मध्यस्थ विक्रयपद्धति.

Commissioner—(राज.) प्रतिनिधि. [म. मुखत्यार.]

Commissure—(जीव., वै.) संलग्नक; संधिस्थान; संयोगक-संयुग; संधायकतंतु.

Commit,-Breach—(शास.)उल्लंघन; भंजन.—Forgery—कूटलेखकरण.

Commitment Warrant—(शास.) निरोधपत्रक; निरोधनादेश.

Committee—(अर्थ. वै. राज. सभा.) समिति.—of the Whole—(सभा.) सर्वसमिति.

Commodity—(अर्थ.) क्रयण पदार्थ; क्रेयपदार्थ; क्रेयवस्तु; पण्य.

Common—१ साधारण; सामान्य;समान; उभयगत; सर्वगत; सामवायिक; आश्रय; सर्वसामान्य. २ (भू.) सार्वजनिक भूमि. —Angle—(ग.)सामान्यकोण;उभयकोण.—Bile Duct—(वै.) सामान्य पित्तनाडी.—Carotid—(वै.) साधारण कण्ठीय; महामातृक (रोहिणी.)—Chord-(ग.) साधारणज्या.-Denominator-(ग.) उभयनिष्ठर; समच्छेद.—Denominator of Value-१(अर्थ.) सामान्य

मूल्यमापक. २ (ग.) समच्छेद.—Difference in an A. P.—(ग.) चय;उत्तर.—Digit—(वै.) साधारण अंगुलि. -Factor—(ग.) अपवर्तन.—Fever-(वै.) सामान्यज्वर. -Fraction—(ग.) व्यवहारी अपूर्णांक.—Gender—(भाषा.) सामान्यलिंग.—Jury—(शास.) सामान्य प्रमाण पुरुष. [म. सामान्य सल्लागार मंडळ.]—law—(शास.) अलिखित नियम—व्यवहार—विधि-पद्धति.-Iliac—(वै.) साधारण कटीर—रोहिणी—श्रोणिगा मूलीया (धमनी.) —Measure-सामान्य प्रमाण.—Measure of Fractions—(ग.) साधारण भाजक.—Multiple —सामान्य निरुद्धांक.—Peroneal—(वै.) साधारण अनुबंध (नसा.)—Prayer Book—(इति.) सार्वजनिक प्रार्थनापुस्तक.—Properties—(पदा.) समानधर्म; साधारणधर्म; साधर्म्य.—Rafter—(स्था.) वंश; मुख्यवंश.—Ratio—(ग.) उत्तर; गुण; गुणोत्तर; गुणोत्तरचय.—Salt-(पदा., रसा.) लवण; खाद्यलवण.[म. मीठ.]-Section —(ग.) परस्परच्छेद.—Sense—(तत्त्व.) व्यवहारोचितदृष्टि; व्यवहारप्राप्त दृष्टि; व्यावहारिक दृष्टि; व्यवहारज्ञान; साधारणबुद्धि; व्यवहारबुद्धि; व्यवहारदृष्टि; विवेकबुद्धि; सामान्यबुद्धि; लोकबुद्धि. [म.साधारण समज.]—Side-(ग.) सामान्यभुज; परस्परभुज.-Sign—(ग)उभयमुखराशि.-Verb-(भाषा.) उभयविध क्रियापद.—Thac—(प्राणि.) उभयोरुगामी धमनी.—to All-सर्वनिष्ठ.-to Both-उभयनिष्ठ.-Volar Digit-(वै.) साधारण अग्र अंगुलि.

Commonwealth—(अर्थ., राज) जनपद; पंचायत राज्य. लोकराज्य; प्रजातंत्रराज्य; प्रजासत्ताक राज्यपद्धति. साधारण तंत्र राज्य.

Commons—(अर्थ.) गोचर भूमि; गोचार [म. गायरान.] -House of—(इति., राज.) साधारणजनसभा. जनसभा. लोकसभा; साधारणप्रजासभा.

Commorancy—(स्था.) वास; वसती.

Commorant—(स्था.) अल्पवासी.

Communal—(राज.) जातिगत; जातीय.—Award—सांप्रदायिक—जातिगत निर्णय.—Representation—जातिप्रतिनिधित्व; संप्रदायप्रतिनिधित्व.

Communalism—(राज.) जातिवाद; संप्रदायवाद; सांप्रदायिकता; कुलतत्त्व: ज्ञातिसत्तावाद; वयवयमिका.[कोमास्मिता].

Communicable—(वै.) संक्रामी.

Communicating—(वै.) संयोगी.—Vessel—(पदा.) रमणपात्र.

Communication—१(पदा.,भू.) समनुयोग; संदेशव्यवहार; यातायात. [म. दळणवळण.] २ (राज.) समवाद; निवेदन.— -Electrical—(पदा.) विद्युत्संदेशशास्त्र.-Means of-(राज.) यातायातसाधन; व्यवहारसाधन.

Communication Idiomatum—(तत्त्व.) विभूति-संक्रांति.

Communicator—प्रेषक; संचारक.

Communism—(राज.) साम्यवाद; संघवाद; समष्टि सत्तावाद राज्यतंत्र; सामान्यस्वामित्ववाद. समाजवाद; समाजसत्ता समुदायवाद. जीवन-ऐक्य: विश्वकुटुंब. [म. संघमालकी.]

Communist—(राज.) साम्यवादी; समुदायवादी; समष्टि-स्वामित्ववादी.

Communistic—समतावादी.

Community—(राज.) समुदाय.—of Origin-(तत्त्व.) योनि-संभव-मूल-प्रभव साम्य.—Village—(राज.) ग्राम-समुदाय; ग्रामजन. जानपद.

Commute—परिवर्तन.

Commutation—१ (अर्थ.) परिवर्तन; विनिमय. २ (पदा.) दिशापरिवर्तन.—Angle of—(ज्यो.) स्थानीयांतरकोण.-Law of—(ग.) क्रमानपेक्ष नियम.

Commutative—(ग.) विनिमय नियम: स्थित्यंतर न्याय

Commutator—(पदा.) दिशापरिवर्तक: परिवर्तक; एकमार्गक; अतिछिन्नकारी. परिवर्तनसाधक; विपर्ययसाधक.

Comose—(वन.) गुच्छकेशी. [म. झुपकेदार केसांचें.]

Compact—(पदा., रसा., वै.) घन; सघन; निबिड.—Part —(वै.) घनभाग—Tissue (वै.) घनोति.

Companion—१ मित्र; सहचर २ (शिक्षण.) शिक्षकमित्र.-Cell—(जीव., वन.) आनुषंगिक पेशी; समभागी पेशी; संगीकोश; समगामी-सुहृद्-सहचर-साहाय्यक पेशी.

Company—(अर्थ.) मंडल; सभा [म. मंडळी]—Joint Stock—संमीलित मूलधनमंडल—Limited—मर्यादित दायित्व मंडल; परिमितदायित्व-मंडल.-Private-निजमंडल; अल्पजनमंडल; नियामित सभासदमंडल.—Promoter-मंडलसंस्थापक.-Unlimited-अमर्यादित मंडल; अपरिमित दायित्व मंडल.

Comparative-(राज.) तुलनात्मक; तौलनिक.-Cost, law of—(अर्थ.) तुलनात्मक मूल्यनियम.—Degree अधिक कोटि.—Method—(तत्त्व.) तुलनात्मक-तौलनिक प्रमाण.

Comparator—(पदा.) तुलनायंत्र; तोलक; संदर्शक; दैर्ध्य तुलनाकार.

Comparison—तुलना; तुलन.—Deliberate—सहेतुक तुलना.-Method—(पदा.) तौलनिक पद्धति; तुलनापद्धति.

Compartment—१ (पदा.) पुट; संपुट. [म. पूड; कप्पा; कोठडी.] २ (वै.) भाग; खंड; पुट. ३ (स्था.) कक्षा; शाला; खंड; भाग; विभाग.

Compass—१ (ज्यो.) दिग्यंत्र; दिक्सूचक; ध्रुवदर्शक; दिशादर्शक; मच्छयंत्र;ध्रुवमत्स्ययंत्र. [म. होकायंत्र; होका; कैवार; गिरकें.] २ कर्कटक, कर्कट; ध्रुवदर्शक; दिशादर्श, दिग्दर्शकयंत्र. दिक्सूचि; परिकार; दिग्दर्शनी.—Azimuth—दिगंशदर्शक—Beam—(पदा.) प्रलंब परकार.—Card—(पदा., स्था.) दिक्सूचकपट्ट; दिग्दर्शक पट.—Dial—सूर्यघटि.—Mariner's—(ज्यो., पदा.) नौदिक्सूचक; सामुद्रिक दिग्दर्शक; नौदिग्दर्शी; नौदिग्दर्शनी.-Needle-(पदा., यंत्र) दिशादर्श; चुंबकशलाका.-Pair of-(ग , पदा) पकार; परिकर· वृत्तलेखनी.—Plane-(स्था.) कूर्मपृष्ठ—स्थायी समतक्षणा. -Saw—(स्था.) वक्र क्रकच -Window—(स्था.) वक्र वातायन.—Variation—(पदा.) भेदसूचक; दिग्दर्शक.

Compensated— १ (पदा.,रसा.) प्रतिकारित; प्रतिकारक; प्रतिविहित. २ (शास.) प्रतिपूरित; निष्कृत; निस्तारित.—External—बाह्य प्रतिकारक.—Internally-अंतःप्रतिकारक.—Pendulum Balance-(पदा.) शुद्धलंगर; प्रतिकारित दोलक.

Compensating—(पदा.,रसा.) प्रतिकारक.—Device-प्रतिकरणी; प्रतिकारक योजना.

Compensation—१ (पदा.,रसा.) प्रतिकार; पूर्ति; पूर्णता. २ (शास.) क्षतिपूर्ति; पुरस्कार; हानि पूर्ति—भरण; क्षतिपूरण; प्रतिपूरण. [म. भरपाई; नुकसानभरपाई; मोबदला; तोडमिळवणी.]—Money—(शास.) पूर्तिधन.—Over—अधिकपूर्ति.—Under—अल्पपूर्ति.

Compensative Errors—(अर्थ.) पूरकच्युति.

Compensatory—(वै.) पूरणार्थ; निस्तारक.-Action-(अर्थ.) पूरकभान; क्षति-हानि पूरक; भाव क्रिया-कृति; समतावहक्रिया.

Competition—(राज.) स्पर्धा; प्रतियोगिता; अहमहमिका; वयंवयमिका.—Demand—स्पर्धा—प्रतियोगिता मूलक अर्धता-विक्रेयता.—Free—(अर्थ.) अप्रतिबद्ध स्पर्धा-प्रतियोगिता; स्वतंत्र स्पर्धा-प्रतियोगिता.—Theory of Exchange — प्रतियोगितामूलक विनिमयसिद्धान्त. —Value—प्रतियोगिताजन्यमूल्य.

Competitor—(अर्थ.) प्रतियोगी; स्पर्धालु.

Complaint—१ (वै.) दुःखनिवेदन; आक्रंदन; विलपन. २ (शास) अभियोग. [म. तक्रार, फिर्याद.]

Complainant—(शास.) अभियोगी; अभियोक्ता.

Complement—(ग.) पूरक; प्रतिपूरक; अनुपूरक.—of the Latitude —लंब; लंबक -Part-(ग.) पूरक भाग; संपूरक भाग-अंश.-the Square to—(ग.) वर्गपूरक भाग; वर्गपूरण.

Complemental—(वै.) दीर्घ-अति—अधिक श्वासित. -Air-(वै.) परिपूरक वात.

Complementary—(ग.) पूरक; संपूर्तिरूप; प्रतियोगी; अनुपूरक.-Angle-(ग.) कोटिकोण; अनुपूरक कोण. -Colours- पूरक वर्ण-रंग.-Crops-(अर्थ.) पूरक उत्पादन-धान्य.—Factor—पूरकघटक.—Function—(ग.) पूरकफल. -Industry—(अर्थ) पूरक उद्यम-उद्योग.

Complete—पूर्ण.—Circuit-(पदा) पूर्ण मंडल-कुंडली. -Cycle—(यंत्र.) पर्यय.-Flower—(वन.) पूर्णागपुष्प; पूर्ण-परिणत पुष्प.—Monopoly—(अर्थ.) पूर्ण एकाधिकार—एकसत्ता.—Quadrilateral—(पदा.) पूर्ण चतुर्भुज.

Completion Certificate—समाप्तिप्रकरण; पूर्णतापत्रक.

Complex—१ गुंफित; संकुल, संकीर्ण; जटिल; क्लिष्ट; विषम; गूढ; गहन. २ (ग.) मिश्र, मिश्रित. ३ (तत्त्व.) ग्रंथि; गंड; पिंड; भावना कंद; (विकृत) भावनाग्रंथि. ४ (पदा.) व्यामिश्र. [म. गुंतागुंतीचे] ५ (प्राणि.) संकीर्ण; संमिश्र; संकुल. ६ (राज.) जटिल.—Constructive—मिश्रस्थापन; कल्पनागौरव.—Fraction—(ग.) मिश्र अपूर्णांक. —Function—(ग.) मिश्र फल.—Hyperbolic —(ग.) मिश्रकल्पित अतिपरवलय.—Inferiority —(तत्त्व.) हीनभावना कंद—ग्रंथि—गंड; हीनभाव; हीन मनोगंड; हीनगंड; न्यूनविषम.—Mental—(तत्त्व.) मनोगंड; मानस कंद - ग्रंथि - गंड.— Number—(पदा.) सदसत् संख्या; जटिलसंख्या—Process—(तत्त्व.) संकरीकरण.—Quantity—(ग.) मिश्रराशि; मिश्रित परिमाण —Salt—(रसा.) मिश्रलवण; विषमलवण; संकृतलवण.—Superiority—अहंविषम; अहंभावगंड; उच्चभावना कंद-ग्रंथि-गंड.

Complexity—(रसा.) विषमता; संमिश्रण. [म. गुंतागुंत.]

Complexus—(प्राणि.) शिरोग्रीवपृष्ठीय.

Complicated—१ (पदा.) जटिल; संकुल; संमिश्र. २(वै.) संकुल.

Complication—(पदा.) जटिलता; संकुलीकरण. २ (वै.) —आनुषंगिक उपद्रव; अनुबंध; अनुबंधी व्याधि; अवलक्षण; उपरोग. [म. भानगड.]

Componendo—(ग.) योगनिष्पत्तिक्रिया. and Dividendo-(ग.) योगप्रतियोगक्रिया; योगप्रतियोग प्रमाण; भक्तयोगनिष्पत्तिक्रिया; योगांतरनिष्पत्तिक्रिया.

Component—(गं. पदा., रसा.) घटक; भाग; अंश; पद; अवयव; उपांश; उपांग; पदसमूह; पदद्वयत; साधक; रचक. अंशीभूत. [म. अंगभूत सुटा;]-Forces-(यंत्र.) घटकप्रेरणा —Parts—घटकभाग; परिवार.

Composit Version—(भाषा.) मिश्रसंहिता.

Composite—१. (वन.) बहुपुष्पज; सांघिक. २. (वै.) संयुक्त बहुला; सर्वंकष; संहित; मिश्र.—Character—(वै.) —संहितत्व.— Currency— (अर्थ.)— मिश्रमुद्राचलन. -Demand—(अर्थ.) संमीलित क्रेयता.—Life-(वै.) संयुक्त जीवन.—Number-(ग.)—प्रगुण-सावयव संख्या. —Supply—(अर्थ.) संमीलित पूर्ति.

Compositae—(वन.) गेंदगोत्र; सहदेवादिवर्ग; शेवतीवर्ग; शतपत्रीवर्ग. [म. झेंडू-गेंदवर्ग.]

Composition—१ (चित्र.) चित्रनिर्माण. २ (पदा.,रसा) घटना; रचना; संयोग; समासन; एकीकरण; धारणा; संघटन, संयुति. ३ (साहित्य.) सुलेखन; शुद्धलेखन. [म. जुळणी, जोड, जोडणी, मसाला.]—and Division—(तत्त्व.) —संकलन-व्यवकलन.—Deed—आंशिक ऋणमोचनपत्र. —Metal—(स्था.) मिश्रधातु.—of a Debt—(अर्थ.) आंशिक ऋणमोचन.—of Forces-(ग., पदा.) संयोजित बल; बल-शक्ति-प्रेरणा समवाय; बलसंयोजन; शक्तिसमीकरण; प्रेरणैकीकरण.—of Individuality—स्वत्व यंत्र.—of Intigrals—(ग.) चलसंयोजन.—of Vectors—(ग.) नाभिश्रुतिसंयोजन.-of Velocity-(ग.) लब्धिनिर्णय. वेगैकीकरण; वेग संयोजन-समवाय.

Compound—१ (ग.) मिश्र; यौगिक. २ (पदा.) बहुविध; संकीर्ण. ३ (रसा.) सयुग; संयुक्त; रासायनिक संमेलन; संयोग; यौगिक. ४ (वन.) बहुकिंजोद्भव (फल); संयुक्त (पर्ण); शाखित (पुष्प). ५ (वै.) संयुग; संमिश्रौषध; संयुक्त. ६ (स्था.) प्राकार; प्रावर; प्राकारभित्ति.-Atomic—(पदा.) परमाणुजन्य संयुग-संयुक्त.—Bar-(यंत्र.).संयुक्त दंड.—Chemical—(रसा.) रासायनिक संयुग-- संयुक्त-संयोग.—Coordinated—(वै.) सुसंघटित मिश्र. —Corymb—(वन.) संयुक्त बहुमंजिरी —Division—(ग) मिश्रभाग; मिश्रभागाकार.—Engine—(यंत्र.) द्विधावक यंत्र: संयुक्त धावक यंत्र: यौगिक यंत्र. [म. जोडघोटी इंजन, दुघोटी इंजन]—Fraction—(ग.) संयुक्त अपूर्णांक: प्रभागजाति अपूर्णांक; मिश्र भिन्न.-Fracture-(वै.) मिश्र अस्थिभंग: सव्रण अस्थिभंग.—Fruit—(वन.) योगफल —Inflorescence—(वन.) संयुक्त मंजरी.—Interest--(ग.) चक्रवृद्धि.-Leaf-(वन.) संयुक्तपर्ण; योगपत्र: बहुफलकपत्र; मिश्रपत्र.—lipoid—(वै.) संयुक्त मेदवत.—Lower-(रसा.) नीच संयुग.-Microscope—(पदा.) संयुक्त सूक्ष्मदर्शक; यौगिक सूक्ष्मदर्शक. —Motion—(ज्यो.) मिश्रगति.—Multiplication —(ग.) विविध गुणाकार; मिश्रगुणन.—Nerves— मिश्र मज्जातंतु; संयुक्त मज्जातंतु.—Number(ग.)विविध संख्या.—Pendulum—(पदा.) संयुक्त लंबक. [म. जोड लंबक.] —Proportion—(ग.) समस्त राशि.—Pully (पदा., यंत्र.) संयुक्त चक्री. [म. कपी.]-Quantity—(ग.) अनेकपद संख्या; मिश्रराशि.—Radical—(रसा.) संयुक्तमूलक; विविधमूलक; योगजमूलक.—Radical Theory of—(रसा.) संयुक्तमूल कल्पना.—Ratio—(ग.) संयुक्त गुणोत्तर; योगनिष्पत्ति.—Reasonings—(तत्त्व.) मालानुमान; अनुमानश्रेणी.—Rule of—(ग.) पंचराशिक, सप्तराशिक इ. बहुराशिक.—Rules—(ग.) मिश्रविधि; मिश्रराशिसूत्र.—Salt—(रसा.) संमिश्र लवण; मिश्रक्षार.—Screw—(यंत्र.) संयुक्त मलसूत्र.-Sentence-(भाषा.) संयुक्त वाक्य.-Subtraction—(ग.) मिश्रवियोग.—Unibel—(वन.) संयुक्त छत्रस्तबक; शाखित गुच्छ.-Urea-(रसा.) संयुक्त मौत्र.-Velocity —(पदा.) संयुक्त वेग; संयुक्त गति.—Wall--(स्था.) प्राकारभित्ति. [म. कुसूं; तट; पोवळी.]-Wheel-(यंत्र.) संयुक्त चक्र.-Wire-(पदा.) संयुक्त तार.-Wound (dynamo)—(पदा.) मिश्रवेष्टित (गतियंत्र).

Compoundable Offence-(शास.) समाधेयापराध.

Compounding—१ (पदा.) योग; संयोगीकरण. [म. जोडणी, जुळवणी.] २ (शास.) समाधान निष्पत्ति.— with Creditors--(अर्थ. शास,.) आंशिक ऋणमोचन.

Comprehension-(तत्त्व.) सर्वगुणसंघात; अर्थव्याप्ति; सर्व. गुणजात बोध: परिवेदन: परिज्ञान; परिबोधन; परिग्रहण; परिकल्पन; बोध; बुद्धि; आकलन.

Comprehensiveness—व्यापकता.

Compress—१ (पदा., रसा.) दापन; संकोचन; पीडन; प्रेषण. २ (वै.) संप्रेष; वेष्टन —ed—(पदा.) दापित; संकोचित; संकलित.

Compressibility—(रसा) संकोच्यत्व; संपीड्यता; संनम्यता; संकलनयोग्यता.

Compressible—(रसा., स्था.) संकोच्य, संकोचक्षम; संपीड्य; संनम्य; दापनीय.—Fluid—(रसा.) संकोच्य-प्रवाही (द्रव्य).

Compression—(रसा., स्था.) संकोचन; संपीडन, दापन; संकुचन; संकोच; आकुंचन घनत्व, संनमन [म. दाब· दाबणें, चेपणें; दडपणें; दडपण; दाबस्थिति.]—Pump—(पदा.) वातपूरकयंत्र.—Ratio—संकोचनप्रमाण. [म. दडपणाचें प्रमाण.] –Strain—संकोच, आकुंचन. [म. आवूडपण.] –Stroke —संकोचघावन. [म. दडपटापा, संकोचघात.] —Wave—संकोचविस्तारलहरि. [म. संकोचविस्तारात्मक लाट.]

Compressive Stress—(पदा.) संकोचभार. [म. दाब; दडपण.]

Compressor—१ (पदा , यंत्र.). संपीडक; संकोचक. [म. दाबकारक; संकोचकारक; दाबक, दडपया.] २घनीभूतकारकयंत्र. ३ (वै.) संकोचक स्नायु; संपीडक स्नायु.—Naris—(वै.) नासासंकोचक.

Compromise—१ (तत्त्व.) मध्यसंकेत; मध्यस्थिति. २ (शास.)१ समय; समाधान; निष्पत्ति; त्यागस्वीकार, भागत्याग. [म तडजोड; समजूत; बांधछोड.] २ कर्तव्यभ्रंश

Comptroller—(राज.) नियंत्रक.

Compulsory–आवश्यक; निर्धारित; अनिवार्य.- Adjudication—(अर्थ.) बाध्यनिर्णय; बाधितनिष्पत्ति.—Insurance—अनिवार्य संरक्षणयोजना.—Preference—अनिवार्य पक्षपात–प्रपंच.

Compute—(स्था.) गणना; संख्यागणन.—a Bill—(अर्थ.) धनलेखगणन.

Comradeship—(तत्त्व.) साहचर्य.

Conarium—(वै.) मज्जातल (शंकाकृति) ग्रंथि.

Conation—(तत्त्व.) प्रेरणा; प्रवर्तन; प्रेरण; चिकीर्षा, कृति; व्यवसाय; क्रिया; प्रेरकशक्ति; संकल्प; प्रवृत्ति; यत्न; स्वयंक्रिया; स्वयंकृति; स्वयंकलन; प्रवर्तक इच्छाशक्ति.

Conative–(तत्त्व.) मूलवासनात्मक; प्रेरक; प्रवर्तक; वासनिक.

Conatus—(तत्त्व.) क्रियोन्मुखता; रजस्.

Concameration—(स्था) तोरणरचना.

Concatenation—१ (तत्त्व.) शृंखला; श्रेणी; मालानुबंधन. २ (स्था.) शृंखलाबंधन.

Concave—१ (ज्यो.) खमध्य; उन्मध्य; गोलांतर. [म. खोलगट.] २ (पदा., स्था.) अंतर्वक्र, अंतर्गोल; अवतल; नतोदर, निम्नोदर; ऋण; अंतर्वर्तुल, केन्द्रपराङ्मुख.—Double—(पदा.) युग्मलनतोदर, उभयावतल.—Lens—(पदा.) अंतर्गोल कांचभिंग; नतोदर भिंग.—Mirror अंतर्गोल आदर्श, अवतल दर्पण; नतोदर दर्पण.—Plane—(पदा.) समनतोदर.—Polygon—(ग.) अंतर्गबहुकोन.

Concavity—(ग ,पदा) अंतर्वक्रता, नतोदरत्व.

Concavo Convex –नतोदर उन्नतोदर.

Conceit–(तत्त्व.) दुराकृष्टविचारणा; दुरूह; शुष्कतर्क; क्लिष्टकोटि; वृथाभिमान.

Conceiving—संकल्पव्यापार; समबोधन· साम्यकल्पन.

Concentrtate—(पदा ,रसा.) एकाग्र—एककेंद्र—एकरथ—एकायत–समाहत तीव्रीकरण; समाहरण.

Concentrated—(पदा., रसा) संहत; तीव्र; निविष्ट; एकाग्रीकृत; केंद्रित; घनीभूत; संपृक्त; अविरल. घन; निर्जल; गाढ; गाढतापन्न; संहत; समाहत; एकाग्र; संकेंद्रित. [म. एकवटलेला; एकवट, सकस, घट्ट, आटवलेला.] २ (वै.) संकेंद्रित; संहित; संहत.

Concentration—१ (पदा., रसा) संहति; निविष्टता, समाहरण, केंद्रण; गाढीकरण, योग, एकीकरण; अविरलता, गाढतापत्ति, निवेशन. २ (वै.) संवेद्रण; संहत, संकेंद्रित; द्रव्यमात्रा. —Camp—(राज.) बंदीगृह.—Density—(रसा.) द्रवघनता; द्रवसंहति; संहितद्रवघनता.

Concentre—(ग.) एककेंद्रीकरण.

Concentric—(ग.) एककेंद्रीय; समध्य; समकेंद्रीय; एककेंद्र; समकेंद्र; एकमध्य; एककेंद्रक; एककेंद्रित.—Circle—(ग.) एककेंद्रवर्तुल; एककेंद्रवृत्त.—Method–समकेंद्रपद्धति; केंद्रिक पद्धति; केंद्रानुसारी पद्धति; उन्मेषपद्धति.

Concept—१ (तत्त्व.) सामान्य ग्रह–प्रत्यय; सम–साम्य–सामान्य बोध; बोधना; कल्पना; साम्यकल्पना; साम्यवित्ति; साम्यवेदित विषय; संवेदन; अर्थ; संज्ञा; अमूर्तकल्पना. २ (पदा.) भाव; कल्पना

Conceptacle—(वन.) युज्य कमंडलु; युज्ञान कमंडलु.

Conception—१ (तत्त्व.) साम्यवेदन–बोधन; योग्यधारणा; धारणा; संकल्प; भावना; भाव; विचारण; मानसप्रत्यय; बोधन; सामान्य कल्पना; मान्यता. see Concept. २ (वै.) गर्भाधान; गर्भधारण; गर्भग्रहण; गर्भधारणा.—Cell before—(वै.) गर्भाण्डपेशी.

Conceptual—साभ्यकल्पनात्मक.–Analysis—(तत्त्व.) गुणविकलन; अतिभौतिक-कालनिक विकलन.—Process—विचारव्यापार.—Space—आकाश.—Time–काल.

Conceptualism– (तत्त्व.) सामान्यप्रत्ययसत्त्ववाद; मनोभावनात्मकवाद; कल्पनासाधर्म्यवाद; कल्पनासाम्यवाद: कल्पनावाद; सादृश्यवाद.

Concern—(अर्थ.) मंडल; संस्था; कार्य: व्यापार.

Concert—१ (राज.) संघ; ऐक्य. २ (संगीत.) संगीत;एकतालवादक; वादनोत्सव.

Concession—(राज.) मार्जन; किंचित् त्याग.

Conch—(स्था.) शंख.

Concha—१ (तत्त्व.) शब्दग्राहक. २ (वै.) द्रोण. कवच: तल: शंख; शुक्ति. ३ (स्था.) शंखाकृति.–Neasalis (वै.) शुक्तिका.

Conchoid—(ग.) कर्णच्छेद.

Conchoidal–१ (भू.) शुक्तिकाकृति. २ (रसा.) शंखकल्प.

Conciliation Board—(अर्थ.) समयसमिति. पंचायत.

Concise—संक्षिप्त; एकाग्र.

Conclusion—१ (ग.,राज.) निगमन; निर्णय; साध्य; सिद्धान्त, उपसंहार २ (तत्त्व.) अनुमिति-अनुमानविधान; सिद्धविधान, निष्कर्ष; समारोप.–Weak–(तत्त्व.) न्यून निगमन.

Concomitance—(तत्त्व.) सहगामित्व; संग: संगति, सहभाव; सहचार; सहवर्तन; साहचर्य.—Neutral—उदासीन साहचर्य.

Concomitant—१ (ग.) समन्वित. २ (तत्त्व) सहचर; सहगामी; सहभावी, सहवृत्त.—Absence–(तत्त्व.) व्यतिरेकव्याप्ति.—Presence–अन्वयव्याप्ति.—Variation—(तत्त्व.) एकधारिक रूपांतरता; सहपरिवर्तन.

Concord—(पदा., संगीत.) मीलन; सात्मता; स्वरसाम्य: स्वरमेल; संवादित्व; संवाद; मेल. [म. मेळ.]

Concordance—(भाषा.) अन्वय; कारकसंबंध; समन्वय.

Concordial—(संगीत) समताल.

Concourse—१ संगम; संयोग. २ (स्था.) चतुष्पथ; बहुपथ; अनेकपथसंयोग.

Concrete—(ग., पदा.) मूर्त; स्पष्ट; गुणधर्मविशिष्ट; वर्णनात्मक. २ (तत्त्व.) समवेत; अकेवल; स्थूल; पार्थिव; मूर्त, मूर्तिमंत; अन्वित; विशिष्ट; संकलित; मूर्तद्रव्यविषयक; अनुपलक्षित; संहत; द्रव्यात्मक; प्रत्यक्ष; वास्तविक; स्थूलमूलक; व्यक्तिगत. ३ (भाषा.) सिद्ध ४ (स्था.) संहत; संधानमिश्रण: संहतद्रव्य.—Economics—(अर्थ.) मूर्त अर्थशास्त्र.—Knowledge—(तत्त्व.) मूर्तज्ञान; व्यक्तिज्ञान; विशिष्टज्ञान; विषयज्ञान.—Number—(ग.) व्यक्तसंख्या; मूर्तसंख्या; बद्धसंख्या.—Object—मूर्तपदार्थ; साकारपदार्थ —Reinforced—(स्था.) सलोह संधानक;—Science—(पदा) पदार्थविद्या.–Whole–समस्त–अखंड–एकरस तत्त्व; समष्टितत्त्व.

Concretion—एकीकरण; संवित्ति.—Process of—कल्पनाव्यापार.

Concretionary—(भू.) पिंडीभूत.

Concupiscence—(तत्त्व.) इंद्रियलौल्य; कामुकता.

Concurrence—१ संयोग; सहभावन. २ (तत्त्व.) सहगामिता; समायात. ३ (शास.) अनुमति: संमति.

Concurrent—१ (ग.) समबिंदु; सहगामी: एकबिंदुक-ग; एकबिंदुगामी. २ (तत्त्व.) सहगामी. ३ (रसा.) समकालीन.—Force—(ग.,यंत्र.) सहगामी प्रेरणा; एकदिग्गामी प्रेरणा.—Lines—(पदा.) एकाग्ररेषा.—Reaction—(पदा.) समकालीनविक्रिया.

Concussion—(वै.) कंपन; विकंप; संघट्टन; संक्षोभ; मांद्यता; बधिरता; मास्तिष्कसंक्षोभ.—of the Brain—मस्तिष्काघात.—of the Spine—पृष्ठवंशसंक्षोभ.

Concyclic—(ग.) वृत्तस्थ; एकवृत्त; परिधिस्थित.

Condensate—(यंत्र.) संद्रवण.

Condensation—१ (पदा., रसा.) सघनता; साद्रीकरण; द्रवीभवन; द्रुति; घनभाव; एकीकरण; घनीभवन; घनीकरण; साद्रीभवन; द्रवण; दृंहण; दृढीकरण; दृढीभवन; संहनन; द्रवीकरण; सांलिलीकरण; संहनन; लिप्तीकरण. [म. द्रव बनणें; द्रवत्व पावणें; भिजणें; गोठणें.] २(वै.) संक्षेप; घनभाव.

Condense—(पदा.) द्रवीभवन. [म. साखणें; दाटणें.]

Condensed,—Milk—(वै.) घनदुग्ध. [म. गोठलेलें दूध.] Nuclus—(रसा.) संद्रुत केंद्रक.

Condenser—१ (पदा.) द्रावक; संग्राहक; विद्युत्संग्राहक; संभारक; धारक; संचायक; शीतक; केन्द्रकारक; एकीकरणयंत्र; घनीकारक; एकीकारक;विद्युद्ग्राहक. [म. गोठवणयंत्र.] २ (यंत्र.) धारणी. ३ (रसा.) शीतक; दृंहक; द्रवीकरणयंत्र. [म. गोठणयंत्र; गारठाण.] ४ (वन.) एकत्रकारी कांच. —Achromatic—(पदा.) शुद्ध एकीकरणयंत्र.—Bull's eye—एकीकारक ताल.—Cylindrical—गोलसंचायक. Electric—दृंहक: संचायक; विद्युत्संचायक.–Lens—संग्राहक ताल. –Parallol Plate-तनुसंचायक. [म. चपटा संचायक.]–Sliding–चलत् संचायक. [म.सरकता संचायक.]—Substage– अधोमंच संचायक–संग्राहक.–

Variable—स्वेच्छमूल्य संचायक.

Condensing—(पदा.) संचायक.—Electroscope-संचायक विद्युद्दर्शक; दृंहक विद्युद्दर्शक.-Pump-द्रावक-शीतक दापनयंत्र.

Condio sine qua non—(तत्त्व.) निरपवाद उपाधि.

Condition—१ (तत्त्व.) घटक; कारणघटक; कारणांश; -उपाधि; संकेत. see Circumstance. २ (पदा.) अवस्था; दशा; स्थिति; धर्म; मर्यादा; विधेय; आलाप. ३ (शास.) प्रतिज्ञा; नियम.—Curve—(पदा.) स्थित्यालेख; स्थितिदर्शक रेखाचित्र—वक्र.—Necessary—(पदा.) दृष्टमर्यादा; दृष्टनियम; आवश्यक नियम.—Positive—(तत्त्व.) भावघटक; भावकारणांश.—Quantum—(पदा.) शक्तिपुंजविधेय; खंडमर्यादा; पुंजनियम.—Sufficient—(पदा) पूर्ण मर्यादा—नियम.—Totality of—(तत्त्व) घटकसमष्टि; कारणांशसमष्टि.

Conditioned—१ (तत्त्व.) अभिसंहित; प्रतिबद्ध; नियत; परिच्छिन्न; अवच्छिन्न. २ (वै.) अन्वित —Reflex—(वै.) अन्वित प्रतिवर्तन. अन्वित परिवर्त; अभिसंहित प्रतिक्षेप.

Conditions—१ (तत्त्व.) अभिसंधि; समय; घटक. २ (भू.) आलाप; मर्यादा.—of Beauty—(तत्त्व.) सौंदर्यघटक. -of Equilibrium—(पदा.) संस्थितिसमय; समतोलन मर्यादा.—of Goodness—(तत्त्व) सत्त्वघटक.

Conditional Endorsement—(अर्थ.) समर्याद संमति. --Immortality—(तत्त्व.) मर्यादितबंधामरत्व —Legacy —(शास.) प्रतिबन्दहाय मर्यादित रिक्थ. समर्याद रिक्थ.—Mortgage—(शास.) सोपाधिक—ससंकेत—प्रतिज्ञायुक्त बंधक. Proposition—(तत्त्व.) सापेक्षनिर्देश; सापेक्ष-वाक्य.—Reflex—(वै) सनियम प्रतिवर्ताक्रिया.

Conditioning,-Machine—(यंत्र) स्थितिस्थापक यंत्र; शीतता-आर्द्रताकारकयंत्र. Stacks —(यंत्र.) योग्यस्थिति प्राप्तव्य वस्तु.

Conduct—१ (तत्त्व.) वर्तन; आचार; चर्या; वहन; वाहन. २ (पदा.) चलन; वहन. ३ (स्था.) प्रवाहन.

Coductance—(पदा.) वहनीयता; वाहकता; सुवाहकता. सुगमता; सुमार्ग; वाह; चालकता.

Conductible—(स्था.) वाह्य; प्रवाह्य.

Conducting, an Impulse—(वै.) प्रेरणावहन.—Path—(पदा.) वहनमार्ग.—Power—(पदा.) वहन-क्षमता; चालनक्षमता.—Tissue—(वन.) संवहन कला.

Conduction—(पदा., स्था.) वहन; चालन; संसर्प; सुवहन; वहनधर्म; संसर्पण; परिवहन; अपनयन.-of Electricity-(पदा.) विद्युद्वहन.—of Heat—(पदा.) उष्णतावहन; संसर्प.

Conductive—(पदा., स्था.) प्रवाहक.

Conductivity—(पदा., रसा.) प्रवाहकता; चालकता; वाहकता; वाहिकता; वाहकत्व; वाहकतत्त्व; वाहकशक्ति; परिवाहिता.—Thermal—(पदा) उष्मवाहकता; उत्ताप-चालकता.—Thermometric-तापमिति चालकता.

Conductor—१ (पदा,रसा.,स्था.) वाहक; सुवाहक; चालक; वाहिक; परिवाही. [म. वहावळ, वाहिक द्रव्य.] २ (वै.) शीघ्रवाहक. —Bad—(पदा, रसा.) दुर्वाहक; कुचालक; कुपरिवाही; कुवाहक; मंदवाहक —Good—सुवाहक;सुचालक -Non-अवाहक अचालक; अपरिवाही.-of Electricity विद्युद्वाहक. of Heat-उष्णतावाहक; उष्णवाहक; उष्मवाहक.

Conduit—(स्था) १ प्रवहण; सारणी; प्रणाली. २ अंतःपथ.

Conduplicate—(वन) संमीलित; बन्दपक्ष; पार्श्वावृत्त. [म. मिटलेली.]—Vernation—(वन.) प्रतिमीलित.

Condylar—(वै) कंदुकीय.

Condyle—(वै.) महार्बुद, पिंडक; पर्व; कंदुक.-of Mandible—(वै.) हनुमुंड.

Condyloid—(वै.) चर्माकुर; आर्द्रचर्मकील; कोर; पर्वांग; वायसतुंड.—Fossa—(वै.) पर्वखल.-Joint-(वै.) वायस-तुंडसंधि.

Condyloma—(वै.) शुक्रदोष; आर्द्रचर्मकील; चर्माकुर.

Condylomata—(वै) चर्मकील.

Cone—(ग., पदा, भू.,रसा. वन. वै.) शंकु; वृत्तसूचि; गोपुच्छ; सूच्याकारशंकु.—Filler—(रसा) निस्पंदनशंकु.-Guage —(ग) कोणमापक.—of Light—(पदा.)प्रकाशशंकु;— of Friction—(ग.) घर्षणशंकु.—of a Shadow—(ज्यो.) छायासूचि.—of Rays—(चित्र., पदा) किरणशंकु.

Confederacy—(इति, राज.) संघटन; राजकूट; मेल; संघ; मित्रराष्ट्रसंघ.

Confederation—(राज.) संघ; मंडल.

Conference—१ (राज.) संमेलन; परिषद; सभा; अधिवेशन. २ (सभा.) १ परिषद; सभा; संमन्त्र; संभाषा.

Confession—(धर्म) पापनिवेदन.

Confessor—(धर्म.) दोषश्रवणगुरु.

Confidence—१ (अर्थ.) विश्वास. २ (तत्त्व.) विश्वास; निष्ठा; श्रद्धा.—Violation of—विश्वास घात-भंग; वंचन.

Confidential—(शास.) गौप्य; गुप्त; अप्रकाश्य.

Configuration—१(तत्त्व) समष्टि; समाकार; समाकृति. २ (पदा.) रचना; विन्यास; आकृति; आकार; सापेक्षिक स्थिति; अणुविन्यास; अंतर्चित्रण; अंतर्विन्यास. [म. मांडणी.]—of Earth—(अर्थ.) पृथ्वीरचना; पृथ्व्याकार; पृथ्व्याकृति.—of Land—(भू.)भूप्रकृति.—of Sugar—(रसा.) शर्करा अणुविन्यास; शर्कराअणुरचना.

Configurationism—(तत्त्व.) समष्टिवाद; समाकारवाद.

Confinement—१(राज.) बंधन; नियंत्रण; निर्बंध. २ (वै.) प्रसूति.—Solitary—(राज.) एकांतनिर्बंध.

Confirmation—(अर्थ.) दृढीकरण; निश्चितकरण; निर्धारण; समर्थन; स्वीकृति.

Confirmed—(सभा.) प्रमाणीकृत; स्थिरायित.-Banker's Credit—(अर्थ) स्वीकृतपात्रता.—Endorsement—(अर्थ.) स्वीकृत-प्रमाणित संमति-स्वाक्षरी.

Conflagration—(रसा.) प्रज्वलन

Conflation-(भाषा.) संमिश्रपाठ. [म. पाठभेद मिश्र करणें.]

Conflict—(राज.) विरोध; संघर्ष; कलह; द्वंद्व; विग्रह.—of Law—स्मार्तविरोध; स्मृति-धर्म-व्यवहार विरोध-संघर्ष.

Confluence—संगम.

Confluent—(वै.) संप्लवक.

Confocal—(पदा.) सकेंद्र; समकेंद्रीय; एककेंद्रीय; सकेंद्रिक; एकाग्र; एकनाभिक.

Conformability—(भू.) सुसंगति.

Conformity-(तत्त्व,पदा.) अनुरूपता; मेल. [प. मेळ; जम.]

Confrontation—(शास.) संमुखस्थापन, संमुखगमन; अभिमुख्यता.

Confusion—१ (ग) संकर. २ (तत्त्व.) भ्रमण; मोह. ३(वै.) संभ्रम.—Circle of Least-(ग.) अल्पतमव्यस्ततावृत्त; अल्पसंकरवृत्त.

Confutation—(तत्त्व.) निग्रह; निराकरण; खंडन.

Congeal—(रसा) दृढण; संकलन. [म. मोठणें, थिजणें; जमणें.]

Congenital-(वै) गर्भजात; जन्मजात; जन्मतः;जातज (रोग); सहजात; जन्मसिद्ध. [म. उपजत.]

Congestion-(वै.) रक्तसंचय; रक्तस्तंभन; संरंभ; रक्ताधिक्य; रक्तावरोध.—Active-तीव्ररक्तसंचय.-of Kidneys—(वै.) वृक्कसंघात.—of the Lever (वै.) यकृत रक्तसंचय.—Passive-मंदरक्तसंचय.

Conglomerate—(भू., वन., स्था.) गुच्छाकार; पिंडीभूत; पिंडाकार; पिंडसमूहाकार; पिंडीकृत गंडशैल; कर्दममिश्रापिंड. [म. गोटयाळ.]

Congregation—(धर्म) धर्मसमाज; सभा; परिषद्; समुदाय.

Congress—१ (राज) महासभा; राष्ट्रसभा; लोकसभा. २ (सभा.) परिषद्.

Congruence—(पदा) समन्वय; तादात्म्य; अविरुद्धता; एकरूपता.

Congruency—(ग.) एकरूपता; अनुरूपता.

Congruent—(ग) एकरूप; सर्वसम; सरूप -Triangles—समभुज समकोण त्रिकोण.

Congruity—सामंजस्य; मेल; सुसंघटितता.

Conic—(ग. पदा.) शांकव; शंकुविषयक; सौचिक; सूच्याकार; गोपुच्छाकार; शंक्वाकार.—Central—(ग.) केंद्रल शंकुच्छेद.—Projection—(ग.) शंकुप्रक्षेप.—Section—(ग) शंकुच्छेद; शंकुच्छिन्न; शांकव; सौचिक; शंकुपरिच्छेदक; सूचिच्छेद; शंकुच्छेद.

Conical-(ज्यो., पदा, रसा.) शंक्वाकार; शंकुरूप; शंक्वाकृति; शूलाकार.-Cornea-(वै.) शंक्वाकार कनीनिका.-Flask-(रसा.) शंकाकार पात्र.—Pendulum (पदा.)—शंकाकार आंदोलक; शंकुदोलक; शंकाकार लंबक. [म. तिरका लंबक].

Conicoid—(ग., पदा.) शांकवीय; शंकाभास.

Conics—१ (ग.) शंकुशास्त्र; शंकुसिद्धान्त; शांकव.—a Tangential Cut of —(ग.) शंकुस्पर्शरेखीय खंड.—a Tangential Pencil of—(ग.) शंकुस्पर्शरेखीय तूलिका.—Conjugator—(ग.) शंकुबद्धक.—Diametral—(ग.) व्यासशंकु.—Invariant Angle of Two—(ग) द्विशंकुस्थिर कोण.—Invariant Theory of—(ग.) शंकुस्थिर सिद्धांत.—Mutual Power of Two—(ग.) —द्विशंकुपरस्परबल.—Orthogonal—(ग.) चातुरस्रिक शंकु.

Conidiophore—(वन.) बाह्यरेणुधर; बाह्यरेणुधारी दंड.

Conidium—(वन.) बाह्यरेणु; बहिर्जनितरेणु.

Conifer—(वन.) शंकुधारी; शंकुवाह.

Coniferous—(भू., वन.) शंक्वाकार: शंकुद्रुम; सरलवर्गीय.

Conium Maculatum—(वन.) यवानिकाविशेष. [म. खुरासणी ओवा.]

Conix—(ज्यो.) जडायु.

Conjoined—संयुक्त.

Conjoint Account—(अर्थ.) समायिकगणना; एकत्र विषय.

Conjugal Rights—(शास्त्र.) वैवाहिक अधिकार.

Conjugatae—(वन.) संयोगी पाणकेशीवर्ग.

Conjugate—(ग.) अनुबद्ध; अनुबंधी; प्रतियोगी; प्रतिबद्ध;

संबद्ध; बद्ध; आबद्ध.—Arms—(ग.) अनुबद्ध भुजा.—Axis—अनुबद्ध अक्ष-व्यास; संबद्धाक्ष; प्रतिबद्धाक्ष; अनुबद्ध व्यास; संबद्धपूर्णज्या; प्रतिबद्ध व्यास.—Diameter—(ग.,वै.) पुरःपश्चात् व्यास.—Foci—(पदा.) केंद्र-प्रतिकेंद्र युगुल; संयोगी केंद्र; युग्मनाभि; अनुबद्धनाभि; संबद्धनाभि.—Friction—(पदा.) अनुबद्धघर्षण; संबद्धघर्षण.-Hyperbola—(ग.) अनुबद्ध अतिपरवलय; प्रतिबद्ध-अधिकोत्सार; प्रतिबद्ध अतिपरिवलय.—Lines—(ग.) अनुबद्धरेखा; प्रतिबद्ध रेखा—बिंदु.—Mirrors—(पदा.) अनुबद्ध आदर्श; संबद्ध दर्पण. [म. सरूप आरसे.]—Points—(ग., पदा.) अनुबद्ध बिंदु; प्रतिबद्ध बिंदु.-Relationship—(ग. पदा.) अनुबंधी संबंध.—Surd-विपरीत करणी.—Traingles—(ग.) अनुबद्धत्रिकोण; प्रातेबद्ध त्रिकोण—त्रिभुज.

Conjugates—(पदा.) प्रतियोगी: युगल.—Harmonic—(ग.) स्वरित अनुबद्ध; स्वरित प्रतिबद्ध.

Conjugation—१ (जीव.) लय. २ (तत्त्व.) संयोग; विभक्ति-संयोग. ३ (पदा.) संयोग; संश्लेष. ४ (वन.) संश्लेष. ५ (भाषा.) क्रियारूप निष्पत्ति.—of Planets—(ज्यो.) ग्रहयुति; संयोग.—Tube—(वन.) संश्लेष नालि-नलिका.

Conjunct—(तत्त्व.) सावयव; संश्लिष्ट.

Conjunction-१ (ज्यो.) ग्रहयुति; युति; योग; युतियोग. २ (तत्त्व.)संयोग;संश्लेष; संयोजन; संश्लेषण. ३(भाषा.)उभयान्वयी अव्यय.-Auspicious—(ज्यो.) शुभयुति; युतिसुयोग.-Day of Conjunction of Sun and Moon—(ज्यो.) अमावास्या.—Grand—(ज्यो.) महायुति; अनेकग्रहयुति. [म. पंचग्रही, सप्तग्रही.]-Inauspicious—(ज्यो.) दुर्योग; कुयोग; अशुभयुति. —Inferior—(ज्यो.) अंतर्युति; बुधयुति —of Sun and Moon—(ज्यो.) सूर्येंदुसंगम.—Superior—(ज्यो.) बहिर्योग.

Conjunctiva—(वै.) नेत्रास्तर; नेत्रश्लेष्म; नेत्रशुक्ल; नेत्रवर्त्म; अन्वयिका; शुभ्रमंडल; शुक्लमंडल; संयोजक(पटल); नेत्रवर्त्मकला.

Conjunctival,—Fornix—(वै.) श्लेष्मचूरणतोरण.—Reflex—(वै.) श्वेतमंडलप्रतिक्रिया

Conjunctive—संयुक्त; संयोजक.-Tissue-(जीव.,वन.) संयुक्तजाल; योजकजाल; संयोगी पेशीजाल; संधिधातु.

Conjunctivitis—(वै.) नेत्राभिष्यंद; नेत्रवर्त्मदाह.

Conjuncture—संयोग.

Connate—१ (तत्त्व.) सहोत्पन्न.-see Innate.—२(वन.) सहजात; क्षेपण्याकार; सहसंजात; संयुक्तमूल; सैबध्दमूल; संमुखमूल; सन्मुखालग्न; यमक.

Connect—प्रयोजन; संबध्दकरण; मीलन.-in Parallel—(पदा.) समांतर संबंधन-योजना.—in Multiple Arc—मिश्र संबंध-योजना.

Connected—(पदा. रसा.) संबद्ध.—in Series—(पदा.) श्रेणी संबद्ध-योजित.

Connecting—(पदा, रसा.) संयोजक; संबंधक.—in Series—(पदा.) मालासंयोजन.—Rod—(पदा.) संधायकदंड; योगदंड. [म. जोडदांडा; संधायक दांडा.]—Wires—(पदा) तारांबंध.

Connection—(तत्त्व., पदा.) संबंध; योगतार; संयोग; संलग्नता; योजना; संबंधन. [म. जोडतार]

Connective—१ (वन.) संधायक; योजक; संयोजिनी; संधिनी; परकोशबंध. [म. जोड.] २ (वै.) आन्वायिक; संयोगी; संधानसमर्थ; संयोजक.—Tissue—(वै.) संयोजक धातु; संधानोति: बंधनघट-जाल.

Connector—(पदा.) संयोजक; योगक; योजक; संयोगी. म. जोडणी.]

Connivent—(वै.) अंतर्मुख.

Connoisseur—(तत्त्व.) सौंदर्यसमीक्षक.

Connotation—(तत्त्व.) गुणार्थ; लक्षणबोधन; जातिबोधन; अर्थ; गुणधर्म; जात्यर्थ; जातिनिर्देश; व्यंजनार्थ; सामान्याभिधान. see Intension.

Connotative-(तत्त्व.) गुणबोधक.-Denotative View—गुणगुणिवाद; धर्मधर्मिवाद; गुणवस्तुवाद.—Term—अर्थयुक्त पद; अर्थबोधक पद; गुणवाची पद.

Conocarpus latifolia—(वन.) धव. [म. धावडा. तेलगू शेरिमान]

Conoid—शंकाकृति पदार्थ.—Ligament-(वै.) त्रिकोणिकाख्य स्नायु.—Process—(वै.) शंकुप्रवर्द्धन.

Conormal—(ग.) समाभिलंब.

Conquest—(राज.) विजय; जय.

Consanguine—(शास., समाज.) गोत्रज; सपिंड.

Consanguinity—सगोत्रता; सापिंड्य; रक्तसंबंध.

Conscience—(तत्त्व.) मनोदेवता; बुद्धि; सदसद्विवेकबुद्धि; नीतिभावना; अंतर्दीप; अंत:करण; अंत:पुरुष; आत्मा; चिद्वृत्ति; धर्मबुद्धि; धर्मवृत्ति; सारासारबुद्धि; अंतरात्मा.—Money-(अर्थ.) परार्थप्रदत्तकर.—Moral—(तत्त्व) नीतियामक अंत:करण.

Conscientious Objector—(राज.) विवेकशील विरोधी.

Conscious—(तत्त्व.) संज्ञायुक्त; जागृत; सावधानचित्त;सबोध;

बोधस्वभाव-रूप; ज्ञान; सभान; चेतन; सचेत; संप्रज्ञात; बोधावस्थ; बोधात्मक.—Activity—संप्रज्ञात कार्य.—Endeavour—बोधपूर्व यतन.—Entity—चेतनशक्ति.—Life—सचेतन जीवन.—Perception—आत्मसूचित वेदन.-Sub-उपबोधरूप; उपबोधात्मक; उपबोधावस्था.

Conscription—(राज.) अनिवार्य सैनिकसेवा.

Consecrate—(तत्त्व.) उत्सर्ग; प्रतिष्ठान.

Consecration—(तत्त्व.) संस्कार; प्रतिष्ठा; अभिमंत्रण.

Consecutive—(ग., रसा.,) क्रमिक; क्रमागत; उत्क्रमिक.—Number—(ग.) क्रमांक; क्रमिक संख्या.—Reaction—(पदा.) क्रमिक विक्रिया.

Consecutively—क्रमशः.

Consensual—(शास्त्र.) अनुमोदित; संमतियुक्त; संमत.—Actions and Movements—(तत्त्व.) आकृतिपूर्व अनुक्रिया.

Consensus Gentium—(तत्त्व.) सर्वसंमति; जनवाद.

Consent—अनुज्ञा; संमति; अनुमति; अनुमोदन.

Consequence—परिणाम; फल; निष्पन्नार्थ.

Consequent—१ (ग) उत्तरराशि; उत्तरांग; उत्तरचर; उत्तरगामि; अनुपद; अपरपद; द्वितीया निष्पत्ति. २ (तत्त्व.) अनुलंबितविधान; आश्रेय-कार्य-उपजीवक विधान; उत्तरकालीन: नियतोत्तर वृत्ति; पश्चाद् वृत्ति; आनुषंगिक —Poles—(पदा.) उपध्रुव; गौणध्रुव; उपमेरु.

Consequential Relief—(शास.) शेषप्रतिकार.

Conservancy—स्वच्छता; मलसंशुद्धि.

Conservation—१ (ग., पदा , रसा.) नित्यता; अविनाशित्व; चिरधर्म; अक्षयता; अक्षय्यता; चिरत्व; स्थैर्य; सातत्य; संस्थिति; अविनश्वरता. २ (राज.) गृहरक्षण धर्म-वाद: पुराणप्रियता; क्षेम वृत्ति. ३ (वन.) संरक्षण.—Law of—(पदा.) सातत्यनियम; अक्षय्यता नियम; चिरधर्म; सनातननियम.—of Energy—(पदा.) शक्तिनित्यत्व-ता; शक्तिसातत्य; शक्तिसंस्थिति; शक्तिअक्षय्यता; ओजोक्षय्यता; बलअक्षय्यता; शक्तिस्थिति; सत्कार्यवाद.—of Force—बलस्थिति.—of Forest—वनरक्षण; अरण्यसंरक्षण.—of Mass—१ (तत्त्व.) जडपदार्थनित्यत्व. २ (रसा.) भारनित्यता.—of Matter—(पदा.) वस्तुसातत्य; वस्तुनित्यत्व; द्रव्यनित्यत्व. —of Momentum-(पदा.) गतिसंचय अक्षयता; गतिभार अक्षयता; आवेग अक्षयता; वस्तुबलअक्षयता; वृत्तिसातत्य; गुरुत्ववेगगुणनाक्षयता.

Conservative—१ (इति.) पुराणमतवादी; पुराणप्रिय. २ (पदा.) स्थितिरक्षक. ३ (राज.) सनातन; सनातनी; प्रगतिविरोधी; रूढिरक्षक; अगतिमान्; प्राचीनताप्रेमी; संरक्षणवादी; अनुदार; परिवर्तनविरोधी; पुरातनप्रेमी; पुरातनमतवादी; अपरिवर्तनवादी; नवविद्वेषी; प्राचीनपंथी; पूर्वपक्षी; स्थितपालक; स्थितस्थापक; स्थितिरक्षक; प्ररक्षक; संरक्षक.—Energy—प्राकृतिक शक्ति.—Faculty—धारणाशक्ति.—System (पदा.) अविनाशी समूह; अक्षय्यघटना; स्थिरमूल्य; सनातन घटना; प्राकृतिक घटना.—System of Forces—(पदा.) अविनाशी बलसमुदाय.

Conservator—संरक्षक; पालक; रक्षक.

Consideration—प्रतिफल; मूल्य.—of a Characteristic—(तत्त्व.) लिंगपरामर्श.—of Contract—समयविचार.—of Pros and Cons—कार्याकार्यविचार; फलाफलविचार.—Money—वचनद्रव्य. [म. बयाणा; ससकार; इसार.]

Consign—(अर्थ.) वस्तुप्रेषण.

Consignee—(अर्थ.) ((वस्तु. प्रापक-स्वीकारक; वस्तुग्राहक.

Consigner—(अर्थ.) वस्तुप्रेषक.

Consignment—१ (अर्थ.) प्रेष्य वस्तु-पदार्थ; समर्पित वस्तु. २ (शास्त्र.) अर्पणपत्रक. [म. हवालपत्र.]

Consilience of Inductions—(तत्त्व.) संविगमन; विगमनसमन्वय; सिद्धांतैक्य; आगमैक्य; विगमन संप्लव-प्लवन.

Consistence—(पदा.) घनता.

Consistency—एकरूपता; संगति: एकाकारता.-Law of—अविरोधनियम.

Consistent—१ (अर्थ.) सामञ्जस्यपूर्ण; सुसंगत. २ (तत्त्व.) अविरुद्ध; संगत.

Consociation—(वन.) प्रमुखसमूह; निर्मिश्रसंघ. [म. निर्भेळ संघ]

Consolidated Annuities—(अर्थ.) एकत्रीकृत वार्षिक वृत्तिपत्र. see Consols.-Fund-(अर्थ.) एकत्रीकृत कोष

Consolidation—१ (अर्थ.) समाहार; एकत्रीकरण; संहृति. २ (भू.) घनीकरण; दृढीकरण; परिणति.—of Debt—(अर्थ.) ऋण एकत्रीकरण.—of Holdings—(अर्थ.) क्षेत्र एकत्रीकरण.

Consols—(अर्थ.) राजधनपत्र; आंग्लराज्यानुमोदित ऋण.

Consonance—(पदा. संगीत.) संवादन; स्वरसंवादित्व.

Consonancy—(पदा.) स्वरमेल; स्वरैक्य; स्वरसाम्य.

Consonant—१ (पदा., संगीत.) संवादी; समनाद; समस्वरता; स्वरसाम्य; एक स्वर-स्वन. [म. जोडाचा; तरफेचा; मिलाफी; सुरेल.] २ (भाषा.) व्यंजन; हलवर्ण.

Conspiracy—(शास.) सहमत; कपटप्रबंध. [म. कट.]
Constancy—(पदा.) अचलता; नित्यत्व; नियति; स्थिरता
Constant—(ग.,पदा.,रसा,) स्थिरमूल्यक; स्थिरपद; अधिकारी पद, अचलांक; अचलसंख्या; स्थिरांक; संज्ञक; गुणक; अव्याहत; स्थिर; स्थिरमात्रा; अचल; ध्रुवांक; नित्य; ध्रुवक; स्थायी; अविकारी; शाश्वत; दृढांक; दृढसंख्या.-Boiling-(रसा.) स्थायी क्वथनांक.—Composition, Law of—(रसा .) नियतघटना नियम.—Current—(पदा. यंत्र.) स्थिरप्रवाह. [म. स्थिरमान वहाळ]—Demand, Law of-(अर्थ.) स्थिरकेयता; स्थिर आवश्यकता नियम.—Load-(यंत्र.) स्थिरभार.-Multiple-(पदा.) स्थिरगुणक. —of Decay—(पदा.) क्षीणांक; क्षयांक; क्षयदर्शक अंक. --of an Element (Chemical)-(रसा.) रसायनांक; रासायनिकस्थिरांक.-of Fine Structure-(पदा.) रचनासूक्ष्मांक; सूक्ष्मरचनादर्शक अंक.-of a Galvanometer-(पदा.) चेतनांक.—of an Instrument—(पदा.) निर्देशांक; स्थिरांक; नियतांक.—of Inversion-(ग.) विलोमांक.—Planck's—(पदा.) प्लांक स्थिरांक; प्लांक अंक. —Proportion, Law of-(रसा.) नियतप्रमाणनियम. -Quantity-(ग.) अचलराशि; स्थिरराशि.—Return-(अर्थ.) स्थिर उत्पादन; स्थिर उत्पन्न; क्रमागत-समान उत्पादन. -Solar-(पदा.) सौरशक्तिमान; सौरांक; सूर्यतापांक. [म. सूर्यकिरणाच्या उष्णतेचें एकक] —Temperature—(पदा.) स्थिर उष्णमान.—Universal—(पदा.) नित्यांक.
Constants used—(पदा.) आप्तांक.
Constellation—(ज्यो.) नक्षत्र; तारापुंज; तारकापुंज; तारागुच्छ; तारामंडल; नक्षत्र पुंज-समूह-गण.—Descending—(ज्यो.) अवरोही नक्षत्र.
Constipation—(वै.) मलावरोध; बद्धकोष्ठ;. कोष्ठबद्धता; मलावष्टंभ; बद्धकोष्ठता; मलस्तम्भन; मलबद्धता; मलबंध.
Constituency—(राज.) निर्वाचकसंघ; निर्वाचनक्षेत्र; निर्वाचकमंडल; नियोजक समूह; मत प्रदेश-विभाग. [म. मतदारसंघ.]
Constituent—१ (ग.) ध्रुवा. २ (रसा.) अवयव; उपादान; घटक; घटकावयव; घटकद्रव्य; अंशभूत; अवयवभूत.—३ (राज.) प्रतिनिधि नियोजक.-Assembly—(राज.) घटना समिति.—Element—(वै.)घटकमौल.- of the Body —(वै.) धातु.—Principles—(तत्त्व.) सांस्थानिक बीज —Substance—(वै.) अंशभूतपदार्थ.
Constituous—(रसा.) क्रमित.
Constitutio Textus—(भाषा.) निश्चितसंहिता.
Constitution—१(पदा.,रसा.,वै.) रचना; घटना; अंतर्रचना; संघटन; प्रकृति. २ (प्राणि.) देहघटना; शरीरघटना; शरीरप्रकृति. ३ (राज.) शासनव्यवस्था; घटना; विधि; रचना; राज्यघटना; विधान; शासनपद्धति; राज्यपद्धति; शासनप्रणालि; नियमतंत्र; संस्थान; आम्नाय; शासनतंत्र; शासनप्रकृति; प्रकृति; राज्यतंत्र.—Amended-(राज.) संशोधित घटना-विधान. -Flexibility-घटना-विधान विकासशीलता.—Written —लिखित घटना-विधान-राज्यव्यवस्था.
Constitutional—१ (राज.) राज्यव्यवस्थानुरूप; वैध; संघटनासंबद्ध; सांस्थानिक; सनियम; नियमबद्ध. २ (वै.) शरीरघटनात्मक; दैहिक; धातुगत; रचनात्मक.—Convention—(राज.) घटनासंकेत.—Diseases—(वै.) सार्वदेहिक रोग.—Formula—(पदा., रसा.) घटनादर्शक समास;घटनासरणी; संस्थानसंकेत; विन्याससंकेत.-Government-(राज) वैधशासन.-Monarchy—(राज.) नियंत्रित राजशासन; लोकसत्ताक राजतंत्र; शासनबद्ध राजसत्ता; लोकप्रधान राजसत्ता.—States—प्रमाणभूत प्रतिष्ठान.
Constitutionalist-(राज.)शास्त्रवादी; विधानवादी.
Constitutive Property—(रसा.) संघटनजातगुण.
Constrained—निरुद्ध; यंत्रित; प्रयत्नसाध्य.—Motion-सबाध गति; अवरुद्ध गति.
Constricted—(वै.) संकुचित; आकुंचित.
Constriction—१ (पदा.) आकुंचन; संकीर्णन; संकिरण; संकोच; संकोचन; आकुंचित-संकोचित भाग. २. (of a maximum thermometer,)—(पदा.) कण्ठ.
Constrictor—१ आकुंचक; २ (प्राणि.) अजगर. ३ (वै.) संकोचक स्नायु.—Pharyngeus—(वै.) सप्तपथ.
Construct-(स्था.) रचना.-an Edifice-(स्था.) गृहरचना.
Construction—(ग.,भू.,स्था) योजना; उपचयशक्ति; रचना; क्रिया; कृत्य; क्रियार्थ; कृति; घटना. [म. उभारणी, बांधणी; मांडणी; मांड; बांधा; कुसर.]—Graphical—(पदा.) लेखचित्रनिर्माण; चित्ररचना; चित्रनिर्मिति; चित्रलेख; लेखाचित्रण.—Mechanical—यांत्रिक रचन[1].—of a Triangle—(ग.) त्रिकोणरचना.
Constructive—१ (राज., स्था.) रचनात्मक; विधायक; मंडनात्मक; मंडनप्रिय; निर्माणात्मक; उद्भावक; साधक; स्थापक; कृतिप्रेरक; संयोजक; योजक. २ (शास.) ध्वनित; गर्भित; अनुमानसिद्ध; अर्थापन्न.-Anabolic—(पदा.) घटनात्मक. —Criticism—(राज., शास.) विधायक—मंडनात्मक टीका-विवेचन—समालोचना. — Dilemma — (तत्त्व.)

विधानात्मक विकल्प.-Economics-(अर्थ.) रचनात्मक अर्थशास्त्र.--Imagination—(तत्त्व.) निर्मितिकल्पना; उपचायक कल्पना; उत्पादक कल्पना; प्रतिभा; निर्माणात्मक कल्पना;—Treason— (राज) अपरोक्ष राजद्रोह.

Constructiveness—विधायक-संस्थापक वृत्ति.

Consubstantial—(तत्त्व.) एकतत्त्वतामत; एकतत्त्ववाद; समानतत्त्वतामत.

Consul-(राज.) प्रतिनिधि; राजदूत; वाणिज्यदूत; वैदेशिक प्रतिनिधि. [म. वकील.]

Consultation—(वै.) वैद्यकीय सहविचार; समंत्रणा.

Consulting Engineer-(स्था.) स्थापत्यमंत्री; मंत्रस्थपति

Consulting Rooms—(वै.) परीक्षणस्थान.

Consumer—(अर्थ.) ग्राहक; उपभोक्ता; व्ययकर्ता; व्यवहर्ता.

Consumer's,-Goods—(अर्थ.) उपभोग्य वस्तु-पदार्थ. —Rent—उपभोक्तृ लभ्यांश-लाभांश.—Surplus— उपभोक्तृसंचय.

Consuming Devices—(पदा.) कार्योपकरण. [म. वीज वापरणारी यंत्रसामुग्री.]

Consummation—पूर्णता; पूर्ति; परिपूर्णता; संपूर्णता. —of Marriage—(शास) विवाहपूर्ति; रतिक्रिया.

Consumption-१ (अर्थ.) व्यय; उपयोग; आहार; उपभोग; शोष; क्षय. [म. वापर, खर्च; खप] २ (वै.) क्षय; यक्ष्मा; शोष; संहार; व्यय; सेवन.—Capital—(अर्थ.) उपभोग्य मूलधन. [हिं. उपभोगप्रधान पुंजी.]—Goods-उपभोग्य वस्तु.-Productive—(अर्थ.) सफल व्यय.— Unproductive—(अर्थ.) निष्फल व्यय.

Contabulate—(स्था.) पट्टबंधन;

Contabulation—(स्था.) पट्टरचना.

Contact—१ (खनि.) स्पर्शक्षेत्र. २ (ग.) स्पर्श. ३ (पदा.) स्पर्श; संसर्ग; संघर्ष; संयोग; संपर्क; सांनिकर्ष. ४ (वै.) संग.—Breaker—स्पर्शभंजक-विमोचक — Double-(ग.) द्विधास्पर्श.—First, with Shadow (ज्यो.) स्पर्श; छायाप्रवेश.—Goniometer—(भू.) स्पर्शकोणमापक.-Homogeneous-(ग.) सजातीय स्पर्श. —Last, with Shadow—(ज्यो.) मोक्ष; छायानिर्गम. —Line of—(ग.) स्पर्शरेषा.-Metamorphism-(भू.) स्पर्शजन्य विकृति.—of a Circle—वृत्तस्पर्श. -of a Shadow-छायास्पर्श; भूमिस्पर्श.-Point of-(ग.) स्पर्शबिंदु.—Stimulus—(वन.) स्पर्श उद्दीपक

Contagion—१(वै.) १ स्पर्श; स्पर्शसंचार; संचार; संसर्ग; सांक्रामिक. २ स्पर्शसंचारक रोग-व्याधि.

Contagionist—(वै.) संसर्गवादी.

Contagious—(वै.) स्पर्शसंचारी; स्पर्शजन्य; सांसर्गिक; संक्रामक; संसक्त; अव्यवहित.-Disease—(वै.) सांसर्गिक रोग; स्पर्शजन्य रोग.

Contagiousness—(वै.) संसर्गजन्यत्व.

Contagium—(वै.) रोगसंचारक वस्तु.—Vivum—(वै.) सजीवसंसर्ग.

Container-(पदा.) आशय; पात्र; संचायक; धारक. [म. कोठी; भांडें; साठवण.]

Contaminate—(रसा.) दूषितकरण.

Contaminated—(वै.) दूषित.

Contamination—१ (रसा.) दूषण. २ (वै.) संसर्ग; दूषण.

Contango—(अर्थ.) कालावधिवृद्धिदेय; क्षतिपूर्ति. [हिं. हर्जाना.]

Contemporaneous—(भू.) समकालीन.

Contempt of the Court—(शास.) न्यायासनापमान; न्यायासनावज्ञा.

Content—(वै.) अर्थ; परिग्रह; आशय.

Contentment—संतोष.

Contents,-Cubic—(पदा.) घनफळ; व्याप्ति; आकारमान; गर्भफल; आहार.

Conterminous Sides—(ग.) आसक्तस्थ भुज.

Contest—(शास.) विरुद्ध-प्रतिकूल कथन; विरुद्धाचरण.

Context—(तत्त्व) संदर्भ; प्रकरण.

Contiguity—संलग्नता. see Contagion.

Contiguous—(पदा.) संलग्न; समीपस्थ; पार्श्ववर्ती. see Contagious.

Continence—जितेंद्रियत्व; संयम; पवित्रता.

Continent—(भू.) महाद्वीप; महादेश; खंड.—Climate खंडशीतोष्णस्थिति.

Continental—(भू.)युरोपीय.-Shelf-(भू.) सागरमग्न खंड-प्रांत; महीसोपान.-System-(इति.) खंडसंघ नीति; युरोपीय व्यापार नीति.

Contingencies—(अर्थ.) दैवयोग; यदृच्छा; दैवायत्त; आपातिक; सांभविक.

Contingency—(तत्त्व.) संभव; संभवागम.

Contingent—१ अनावश्य; अनिश्चित. २ (तत्त्व.) यदृच्छ; यादृच्छिक.—Annuity—(अर्थ) नैमित्तिक-वार्षिक वृत्ति. —Expenditure—(अर्थ.) आकस्मिक व्यय.—

—Liability—(शास.) सापेक्षदायित्व.
Continuant—(ग.) अनवच्छेदक.
Continuation—(वै.) सातत्य.
Continued,-Fraction-(ग.) अपूर्णकमाला.-Product -(ग.) क्रमिक गुणफल.—Proportion—(ग.) परंपरित-अखंड प्रमाण.
Continuity—(ग., रसा.) सातत्य; अविरतता; निरंतरता; अनवच्छेद; अविराम; अखंडता; अविच्छिन्नत्व.-of Function — फलाविराम.— of Interest — (साहित्य.) रसनिर्वाह.-of Life.-अव्याहत प्राणसंतति.-of Species (जीव.)-वंशसातत्य.—of State—(पदा.) अवस्थासातत्य. —Quantity—(ग.) समस्त परिमाण.
Continuous—(ग., पदा., रसा., वै.) सतत; अखंड; अनवाच्छिन्न; अविराम; अविरामी; निरंतर; अविरत; संतत; अभंग; अव्याहत; अखंडित; अविच्छिन्न; अस्खलित; आवर्त -Current-(पदा.)सततप्रवाह.[म.सतत वहाळी.]-Easement—(शास.) अविच्छिन्न भोगाधिकार भूमावधिकार.-Spectrum—(पदा.) अखंडवर्णलेख; अखंडित रंगपट; अखंडवर्णालि.-Variation—क्रमिक भेद.
Contorted—(वन.) व्यावृत; संपीडित.
Contour—(स्था.) रूपरेषा;आकार; निम्नोन्नतरेखा; रूपरेखा. —Lines—पृष्ठरेषा; जलपृष्ठरेषा; परिधिरेषा; आकाररेखा; समोन्नतिरेषा.—Plan-पृष्ठादर्श; जलपृष्ठरेषा; जलपृष्ठ आदर्श.
Contraband—(अर्थ.) अवैधप्राप्त; अनियम उत्पादन; निषिद्ध-वर्जित उत्पादन.-of War-युद्धसामग्री.—Trade —निषिद्ध व्यापार.
Contraception—(वै.) संततिप्रतिबंध; संततिनिरोध.
Contraceptive—(वै.) संताननिरोधक साधन; संततिनिरोधक साधन.
Contract—१ (पदा.) संकोचन. २ (शास., स्था.) पण; समय; संविद्. ३ (वै.) संपृक्तभवन.-Illegal-(शास.) निषिद्ध पण-समय.—Immoral—अनैतिक समय-पण.—Work-(स्था.) समय रचना-कार्य.
Contracted—(वै.) संकुचित.
Contractibility—(पदा). संकोचशीलता; संकोचनशक्ति.
Contractile—(वन., वै.) संकोचशील; संकोची; आकुंचनशील.—Vacuole—(जीव.) संकोचस्थान; संकोचनावकाश; संकोची बुद्बुद.
Contraction-(जीव., पदा.,वै.) आकुंचन; संकोचन; संकोच. —Clomic—(वै.)विरतसंकोच.—Fitzerald—(पदा.) वेगजन्य संकोच.-Hourglass-(वै.) डमरुसंकोच.-Irregular-(वै.) अनियमित संकोच.-of Demand (अर्थ.) क्रेयतासंकोच.-of Supply-(अर्थ.) पूर्तिसंकोच.-Period of-(वै.) आकुंचनकाल.-Regular-(वै.) नियमित संकोच. —Rhythmic—(वै.) तालित संकोच.—Tetanic—(वै) संरतसंकोच.—Tonic—(वै.) ध्रुवसंकोच.
Contractor—(स्था.) पणक; समयकार; समयकर्ता. [म. कंत्राटदार, ठेकेदार.]
Contracture—(वै.) सुदीर्घ संकोच; संकोचस्थिति.
Contradictory—(तत्त्व) व्याहत; विसंवादी; विरुद्ध; परस्परव्याहत; म रूक.
Contradiction-(तत्त्व.) व्याघात;प्रतिपत्ति; विरोध; विसंगति; प्रभेद; प्रतिभेद.—in Terms—वदतोव्याघात; शब्द-विरोध; अंतर्विरोध.-Law of-व्याघातनियम; विरोधनियम.
Contraindicated—(वै.) निषिद्ध; वर्ज्य.
Contraposition—(तत्त्व.) प्रतिविधेयोद्देशक्रिया; निषेध-व्यवस्थापन; विपरीतावस्थ; विपरिचय; प्रभिन्नोद्देश क्रिया-अनुशासन; प्रभिन्नोद्देशन.
Contrapositive—(तत्त्व.) प्रतिविधेयोद्दिष्टविधान; प्रभिन्नोद्दिष्टविधान.
Contrary—विपरीत; विरुद्ध; अत्यंत विसंवादी; विरोधी. [म. उलट.]
Contrariety-विरोध; भेद; व्यतिरेक; व्यतिक्रम; परस्परविरोध;
Contravariants—(ग.) विपरीत चलस्पर्धी.
Contravene—(शास.) व्याघातन; विरुद्धाचरण.
Contribution—(अर्थ.) दान; अंश; भाग; अंशदान.
Contributor—भागग्राही; अंशदाता.
Contributory Negligence—(शास.) प्रवर्धकप्रमाद अंशतः अनवधानता.
Contrivance—योजना; प्रयुक्ति; रचना.
Control—१ (तत्त्व.) संयम; दमन; दम. २ (पदा.) नियंत्रण; नियमन; नियामन. [म. ताबा.] ३ (वै.) निग्रह; सत्ता; नियंत्रण —Experiment—निर्णायक प्रयोग.
Controller—१ (अर्थ.) नियंत्रक; अध्यक्ष. २ (पदा.) नियामक; निर्बंधक; बंधक; रक्षक; मर्यादक; नियंत्रक.-of Currency-(अर्थ.) मुद्राध्यक्ष; मुद्रानियंत्रक.
Controlling,-Force-(पदा.) नियामक शक्ति.-Magnet -(पदा.) नियंत्रक चुंबक.
Controversy—वाद; विवाद; वादानुवाद.
Contused—(वै.) पिंजित.

Contusion—(वै.) मर्दन; आस्थिक्षत; संधिक्षत.—of Parietes—(वै.) बहिःकोष्ठक्षत.

Conundrum—(भाषा.) प्रवल्हिका; प्रहेलिका.

Conus-(वै.)शंकु.-Arteriosus-१ (प्राणि.) संकोचक उदरतल धमनी. २ (वै.) रोहिणीशंकु.-Elasticus-(वै.) ताणपत्रत्रिकोण—Medullaris—(वै.) रज्जु अवसान; मज्जापुंख.

Convalescence—(वै.) रोगोत्तरप्रकृति; आरोग्यस्थापनकाल.

Convection—१ (पदा.) प्रापण; प्रापणधर्म; अपोह; संचार; अभिसरण; वहन अपोह; वाहन उत्सरण; परिचालन; परिवाहन. [म. खेळणें; हालचाल; हेलावा; ओघळणें.] २ (भू.) परिवाहन. —Current—(पदा.) प्रापणप्रवाह.—of Heat-(पदा.) अपोह; उष्मापोह; उष्माभिसरण; उष्णतावाहन.

Convectional Rain—(भू.) उत्सर्पणवृष्टि; प्रापणवृष्टि.

Convenience—(शास.) अनुकूलता.—of Situation—स्थितिसुविधा; स्थित्यनुकूलता; स्थानानुकूलता.

Convenient—सुविहित; सुकर; अनुकूल.—Dispatch-यथोचितशी

Conventicle Act—(इति.) गुप्तधर्मसभा.

Convention—१ (इति.) सभा; नियोजन. [म. तात्पुरता ठराव; तह.] २ (तत्त्व.) समागम; मर्यादा; संकेत; प्रणालिका; प्रथा; समय. ३ (भाषा.) रूढि; काव्यरूढि; ४ (राज.) स्थायीसंघ.

Conventional—सांकेतिक; सामयिक; पारंपरिक; लोकसंमत. —Necessities—(अर्थ.) कृत्रिम आवश्यकता.-Paper Money—सांकेतिक मुद्रापत्र.—Tariff—(अर्थ.) स्थिरीकृतशुल्क.—Value—निश्चितमूल्य; स्थापितमूल्य.

Converge-१ (पदा.) एककेन्द्रप्रवण; एककेन्द्राभिमुखता; संसृतिभवन. २ (वै.) केन्द्रीभवन.

Convergence—१ (तत्त्व.) एकपातिता; समपरिणामिता; संनिपात. २ (पदा.) एककेन्द्राभिमुखता; संसरण; यावकधर्म; केन्द्राभिनियात. [म. आवळणी; मिलावट.]

Convergency-(पदा.) एककेन्द्राभिमुखता.

Convergent-१(पदा.) संसृत; केन्द्राभिमुख; एककेन्द्राभिमुख; अभिसारी;एकाग्र, केन्द्रकारी; क्षीयमाणांतर. २ (वन.) अभिसारी. [म. मिटता; मिळता.]—Beam—(पदा.) शंकु.—Rays —(पदा.) केन्द्राभिमुख किरण; क्षीयमाणांतर किरण.

Converging-(पदा.) संपाति (किरण); परिच्छिन्न (श्रेणी); अभियावक; निम्नोन्नत; एकत्रकारी; केन्द्रगामी.

Conversationalist—संभाषणचतु; संवादचतुर.

Converse-१ (ग.)विपरीत;व्यत्यास; प्रतीच; प्रतियोगी;विलोम. २ (तत्त्व.) व्यतिक्रांत; प्रतिलोम; विलोम; व्यत्यस्त विधान.—Proposition—(ग.) विपरीत प्रतिज्ञा.—Theorem-(ग.) प्रतिसिद्धान्त.

Conversion—१ (तत्त्व) उद्देश्य-विधेय विपर्ययन; विपर्ययन; व्यत्यासन; व्यत्यास; व्यत्यासानुमान; श्रद्धान्तर; श्रद्धापरिवर्तन; व्यत्यासक्रिया; विकृतपरिवर्तन; परिवृत्ति; व्यतिक्रम; विपर्यय. २ (पदा.) विकार; परिवर्तन; परिभावन; रूपांतर; व्यत्क्रम.—by Contraposition-(तत्त्व.,पदा.) प्रतियोग परिवर्तन; विपरीतपरिवर्तन.-by Limitation—(तत्त्व) सोपाधिक, परिमित व्यत्यास.—Factor—(पदा.) परिवर्तन गुणक.—per Accidence—(पदा.) विकृत परिवर्तन; विशिष्ट परिवर्त; विशिष्ट पारवृत्ति.—Simple—१ (तत्त्व.) सरलनिरुपाधिक व्यत्यास; शुद्धपरिवर्त; साधारण व्यतिक्रम. २ (पदा) सरल परिवर्तन.

Convertand—(तत्त्व.) परिवर्तित प्रतिज्ञा.

Convertendo—१(ग.)विलोमनिष्पत्ति. २ (तत्त्व.) व्यतिक्रमणीय; परिवर्तनीय.

Convertibility—(अर्थ.) विनिमयसाध्यता; परिवर्तनीयता.

Convertible—१ (अर्थ.) विनिमयसाध्य.—Paper—(अर्थ.) विनिमयसाध्य मुद्रापत्र.—Simply-(तत्त्व.) निरुपाधिक व्यत्यासक्षम.

Convertor—(पदा., रसा.) परिवर्तक; विकारक; प्रकारक; परकारक; रूपांतरकारक; भेदित्र. [म. बदल्या.]

Convex—(पदा., स्था.) बाह्यगोल; बहिर्गोल; बहिर्वक्र; उत्तल; कूर्मपृष्ठाकार; बाह्यवृत्त; बाह्यवर्तुल; गोलबाह्य; उन्नतोदर; उन्मध्य; स्फीतमध्य; केन्द्राभिमुख. [म. फुगीर, खोलगट, फुगट.]—Concavo—(पदा.) नतोन्नतोदर; उत्तलावतल.—Double—युगलोन्नतोदर; उभोत्तल.—Lens—मध्योन्नतबिंब. —Mirror—बाह्यगोल दर्पण; कुंभाकार दर्पण.—Plane —समोन्नतोदर; समोत्तल.

Convexity-(पदा.) बहिर्वक्रता; बाह्यगोलाकृति; उन्नतोदरत्व.

Convexo Concave-बाह्यांतरगोल;उन्नतनतोदर;स्फीतक्षीणमध्य.

Conveyance—(शास.) क्रयपत्र.

Convict—(राज., शास.) १ दोषारोपण; अपराधारोपण; अपराधस्थापन. २ अपराधी.—Juvenile—बाल अपराधी. —Officer—अपराधी पर्यवेक्षक.

Conviction—(तत्त्व.) १ विश्वास; श्रद्धा; निर्णय; प्रत्यय. २ अपराधसिद्धि; दोषनिर्णय.

Convocation—१ सभा; अधिवेशन; आमंत्रण. २ पदग्रहादान-

सभा-समारंभ.

Convolute—१(वन.) संवलित; अनुसंवलित; संकुठित; पार्श्व-संवलित. [म. सुरळीदार.] २ (वै.) संवर्त; उपवर्तित.

Convoluted—(वै.) वलित; संवर्तित. [म. गुंडाळलेल्या.]

Convolution—(वै.) तरंग; वीचि; संवर्त; वलि; कुंडली.

Convolvulaceæ— वन.) वृद्धदारादिवर्ग; कलंबी गोत्र; निशोत्तरवर्ग. [म. शंखवेल.]

Convoy—(राज.) रक्षकगण; रक्षणसाधन.

Convulsions—(वै.) प्रकंप; बालग्रह; उत्क्षेपक; अपस्मार; अंगविक्षेप. [म. आंकडी; आचके; झटके.]

Conyza Anthelmintica—(वन.) १ कृष्णजीरक. [म. काळें जिरें; कडुजिरें] २ सोमराज. [म. बावची.]

Co-occupant—(शास.) सहभोक्ता; सहभोगकर्ता.

Cooking—(वै.) रंधन; पाकक्रिया; पाचन.

Cookroom—(स्था.) पाक शाला-गृह.

Cool—शीत; शीतल.

Cooled, Super—(रसा.) अतिशीतलीकृत; अतिशीतलीभूत.

Coolie-(अर्थ) श्रमिक;वाहक.-System-श्रमिक पद्धति-प्रथा

Cooling—(पदा., रसा.) शीतलीकरण; शीतलीभवन; निर्वापण; शीतक; शीतीभाव. [म. निवणें; निवविणें.]-Curve-शीतलीभवनक; शीतलीभवनवक्र.-Law of-शीतलीभवन नियम.-Method-शीतलीकरण पद्धति-विधि.-Mixture-शीतक; शीतकारी मिश्रण. [म. शीतकारी मिश्रण, थंड मिश्रण.]-Rate of—शीतलीभवनवेग.—Substance—शीतकारी पदार्थ. Super—अतिशीतली करण-भवन.

Cooper—(वै.) स्तनांतर.

Co-operation-(अर्थ.,राज) सहकार; सहयोग; सहकारिता; सहकार्य.-Distributive-वितरणात्मक सहकारिता; विनिमयसहकार्य.-of Labour-श्रमसहकार्य; श्रमिकसहकार्य.

Co-operative-(अर्थ.,राज.) सहकारी; सहकारात्म; सहकार्यात्म; सहयोगी; सहायोगी; एककार्योन्मुख.-Bank-सहकारी श्रेणी-धनागार. [म. सहकारी पेढी.]-Credit-सहकारीऋण-पात्रता. [म. सहकारी पत-शास्त्र.]-Credit Society—सहकारीऋणश्रेणी; सहकारीऋण समिति-संस्था. [म. सहकारी पतपेढी.]-Partial-आंशिक सहायोग.-Principle-सहकारितत्त्व; सहकार्यतत्त्व; सहायोगतत्त्व.—Society—सहकारी संस्था-समिति-मंडल.

Co-opted—(सभा.) स्वीकृत; स्वीकारित.

Co-ordinate—१(ग.) सहनिर्देशक; भुजयुग्म; कोटिभुज; कोभुज; स्थाननिर्णायक वृत्त; कार्यशर; नियामक. २ (तत्त्व.) समकक्ष; समन्वय; समानाधिकरण; समयंत्रण.-Axis-(ग.) नियामक अक्ष.-Polar-(ग.) नाभीय; प्रतिष्ठापक-Species —(वन.) सहोपजाति.

Co-ordinates-१ (ग.) स्थानांक; केंद्रीय निर्बंधन; सहनिर्देशक; युग्मांक; अक्षांश; नियामक; प्रतिष्ठापक; भुज; भुजयुग्म; भुज-समुदाय; अक्षांश-रेखांश; स्थानचिन्ह; स्थानसंज्ञा; स्थानदर्शक-संज्ञा; दर्शकसंज्ञा. २ (तत्त्व.) तुल्य सह-श्रेणिक; सहक्रमिक. -Anti-complementary—(ग.) अपूरक भुजयुग्म.-Bipolar-(ग.) द्विध्रुवीय भुजयुग्म.—Biradical-(ग. त्रिज्या भुजयुग्म.-Cartesian-(ग.) कार्टिस भुजयुग्म;कार्तीय भुजयुग्म.-Elliptic-(ग.) दैर्घ्य भुजयुग्म.-Generalised (ग.) साधारण भुजयुग्म.—Geographical—(भू.) अक्षांश रेखांश; प्रतिष्ठापकांक.—Normal—(ग.) त्रिफलक भुजयुग्म —Oblique—(ग.) अजात्य प्रतिष्ठापक; तिर्यग् कक्षा -Plane-(ग.) निर्णायक भुजयुग्म.—Polar—(ग.) अक्षीय भुजयुग्म.—Quadruplaner—(ग.) चतुःफलक भुजसमुदाय —Rectangular—(ग.) जात्य प्रतिष्ठापक. —Tangential—(ग.) स्पर्शीय भुजसमुदाय-नियामक. —Trilineal—त्रिरेखीय नियामक.—Victorial—(ग.) नाभिकर्णीय भुजसमुदाय.—X—(ग.) कोटि.—Y—(ग.) भुज.—Z—(ग.) वेध.

Co-ordinated—(वै.) व्यवस्थित; सुव्यवस्थित; सुसंबद्ध. —Finally—(वै.) अतिव्यवस्थित.

Co-ordination—१ (तत्त्व) तुल्यश्रेणिकता; सहश्रेणिकता; सश्रेणिकता; सहक्रम; सहकारित्व. २ (पदा.) समन्वय; संधारण; संबद्धरण; चलनवलनसुसंबद्धता. ३ (वै.) तालबद्धता; एकवाक्यता; एकसूत्रता; समीकरण.—Number—(रसा.) सहयोगांक.—of Industries—(अर्थ.) उद्योगसंबद्धरण.

Cop—(यंत्र.) सूत्रतकुं; सूत्रशंकु. [म. कुकडी.]

Copal—(रसा.,स्था) चंद्रस.

Copartner—(शास.) सहभागी; अंशभागी; समांशी; अंशाधिकारी; रिक्थभागी; रिक्थसमभागी.

Coparcenary—(शास.) रिक्थसमभाग; अंशभागिता; सहांशिता.

Copartner-सहभागी; अंशभागी. म. पातीदार, सरकतदार.]

Cope—(यंत्र.) अपरोटिका; शिरोपेटिका. [म. वरची पेटी.]

Copechisel—(स्था.) छिद्रक.

Copestone—(स्था.) शीर्षप्रस्तर; उपरिप्रस्तर.

Cophasal—(पदा.) समकल.

Coping—(स्था.) शिरस्तर; उपरिस्तर. [म. पाटथरा; झुंबेरी;

मुंडरी; पांथरी.]

Coplaner—(ग.) एकतलीय; समतल; स्पर्धी धरातल; एकसमक्षेत्र; एकसमतलस्थ.

Copolar—(ग.) ध्रुवस्पर्धी.

Copper—(रसा.) ताम्र. [म. तांबें.]—Acetylide—ताम्रसिरकिलीद; —Glance— ताम्रमाक्षिक.—Leaf—ताम्रपत्र.—Oxide—ताम्रप्राणिद; ताम्रओषिद; ताम्रओजक; ताम्रभस्म;ताम्रउर्वक.-Plate—(इति.) ताम्रपट.-Pyrite-(रसा.) मयूरपक्षीय; गंधताम्र; ताम्रपाषाण; ताम्रमाक्षिक; माक्षिक;ताम्रगंधविद. [म. मोरपंखी]—Smith—ताम्रकार; ताम्रकुट्ट. [म. तांबट]—Spiral—(रसा.) ताम्रसर्पिल.-Sulphate-(पदा., रसा.) ताम्रगंधकित; ताम्रगंधक; ताम्रगंधित; तुत्थक(सुश्रुत). [म. मोरचूद. हिं. नीलातूतिया तूथ.]—Worm—(वै.) गजकर्ण.

Copra—(वन.) नारिकेलशुष्कमांस; शुष्कलांगली.

Copraphita—(तत्त्व.) मलप्रियता; मलोत्सर्गप्रियता.

Coproin—(रस.) अजोइन.

Coprolalia—(तत्त्व.) अश्लीलवाक्यरोग.

Coprolite—(भू.) अश्मीभूतविष्ठा; प्राग्तरीभूतविष्ठा.

Coproyl—(रसा.) अजोइल.

Copsium,—Grossum—(.) रक्तमरीचि. [म. लाल मिरची; भोपळीमिरची.]-Minimum-लघुमरीचि. [म. लवंगी मिरची.]

Coptis Teeta—(वन) महातिक्त. [म. महामिरा. गु. हळदी वचनाग.]

Copula—(तत्त्व.) १ संयोजक; योजक; विधायक. २ (वै) अस्थिबंधन.

Copulation—(जीव) मैथुन; संगम; समागम; संयोजन.

Copulative—(भाषा.) संयोजक; संयोजनक्षम; उभयान्वयी

Copy—(पदा.) प्रतिमा; प्रतिकृति; प्रतिरूप. प्रतिलेख; प्रतिलिपि; अनुलिपि; प्रतिबिंब. [म. नक्कल; प्रत; उतारा.] —Attested—(अर्थ.) प्रामाणिक प्रतिलेख-प्रतिलिपि —Book-अनुलेखनपुस्तक.-Hold-(अर्थ., शास्त्र.) पट्टः अधिकारपत्र; स्वामित्वलेख.—Right-(शास्त्र) ग्रंथाधिकार; मुद्रणाधिकार; ग्रंथस्वामित्व; मुद्रणस्वत्व.-Tenure-(अर्थ.) पट्टाधिकार.-Writing-अनुलेखन.—Copyist—लेखक

Coraco,-Acromial Ligament-(वै.) तुंडकूटिकाबंधन. —Brachialis—(वै) चंचुबाहवीय; काकौलिक स्नायु.—Clavicular Fascia—(वै.) चंचुजत्रु आवरण.—Humerial Ligament—(वै.) तुंडप्रगंडिकाबंधन.

Coracoid—(जीव., प्राणि., वै.) अस्थिचंचु; काक; काकचंच्वाकृति अस्थि.-Process—(वै.) चंचुप्रस्तर.-Tuberosity—(वै.) चंचुवप्र.

Coral—(भू) प्रवाल; विद्रुम; प्रवालजंतु.—Island—(भू.) प्रवालद्वीप.—Polyp-(प्रा., भू.) प्रवालकीट.-Reef-(भू.) प्रवालप्राचीर.

Coralum Rubrum-प्रवाल.

Corbe,—Corbel—(स्था.) अश्वमुख; अश्वाकृति.

Corchorus,—Fasciculatis—(वन.) हरिणपदी. [म. हरणखुरी.]-Olitorius (Jute Plant)—(वन.) नाडिका. [म. पात, ताग.]

Cord-(वै.,स्था.) रज्जु.-Lower-(वै.) अधर रज्जु-Spinal -पृष्ठमज्जारज्जु; कशेरु नाडी.-Twist of—(वै.) नालभ्रम.

Cordae (tendineae)—(वै.) कंडरासूत्र.

Cordate—(वन., वै.) हृदयाकृति; हृदाकृति; तांबुलाकार; पिप्पलाकार.

Cordia Myxa-(वन.) बहुवार; शेलु. [म. भोंकर; शेलवट.]

Cordiac Orific—(वै.) ऊर्ध्वमुख.

Cordial—(वै.) तेजोवर्धक; पुष्टिकारक.

Cordillera—१ कटिलेखा. २ (स्था.) पर्वतमालिका.

Cordon—चक्रव्यूह.

Core—(पदा.) गर्भ; केंद्र; मध्य; अंतरंग; अंतर्भाग; हृदय; मज्जा. [म. गाभा.]—Laminated—गर्भ; स्तरित वस्तु;

Coreclisis—(वै.) दृष्टिसंरोध.

Corectorpia—(वै) दृष्टिविकास.

Co-relation-(अर्थ., पदा.) सहसंबंध; परस्परसंबंध; परस्परसापेक्षत्व; अन्योन्य सापेक्षत्व.

Co-relative—सापेक्षपद; परस्परसंबद्ध.

Coriaceous—(वन.) चार्म; चर्मवत्.

Coriandrum Sativum—(वन.) कुस्तुंबरु; धन्यक. [म. कोथिंबीर; धणे.]

Corium—(वै.) अधस्त्वचा; कवच.

Cork—(रसा., वन.) पिधान; पिधानत्वचा; कर्क.—Borer—(रसा.) पिधानक वेधक-छिद्रक छेदक.—Cambium—(वन.) पिधानक;पेशीजाल.—Formation—कर्कउत्पत्ति.-Pressure—(रसा.) पिधानक दापक-पीडक. [म. बूचवेधण; कचाची वेधणी.]

CorlisValve-(यंत्र.) कंपकपाट; कंपनद्वारक; चलद्वारक. [म. डुलती झडप].

Corm—(वन.) सकंदकोष्ठ; घनकंद; वज्रकंद; दृढकंद; ग्रंथिकोष्ठ.

Cormogenal, Cormogens—(वन.) प्रकांड वनस्पति, प्रकांडवान वनस्पति.
Cormophytes-(वन.) सावयव वनस्पति; प्रकांडयुक्तवनस्पति.
Cormus—(वन.) सावयव शरीर.
Corn—१ (अर्थ.) धान्य. २ (वन) गुल्म [म.गड्डा.] ३ (वै.) किण; कुरूप; घृष्टचर्म; चर्मांकुर.—Indian-महायावनाल [मं. मकाधान्य.]—law—(इति.) धान्यविधि.—Stone—(स्था.) रक्तचूर्णाश्म; रक्तखटाक्ष; रक्तसुधाश्म.
Cornaceae—(वन.) अंकोलादिवर्ग.
Cornea-(पदा ,वै)कनीनिका; शृंगवत्पिधान; काच; काचबिंब; कौणिका; कृष्णमंडल; अक्षपट. चक्षुपटल; स्वच्छमंडल; नेत्रतारका; दृग्पटल; अच्छोदपटल. [म.कळें बुबुळ] Opaca—(वै) [डोळ्यांत फूल पडणें.]-Sulcus Circularis—काचवर्तुलप्रणालि.
Corneal Reflex—(वै.) कृष्णमंडलप्रतिक्रिया.
Corneitis—(वै.) कनिकादाह; चक्षुपटलदाह.
Cornelian—(भू,स्था.) गोमेद; कुरुविन्द. [अर. अकीक.]
Corneo scleral junction—कर्कशसंयोग.
Corner—१ (अर्थ)हस्तगतकृ. [हिं.ख्याला करना; हाथेयाना]. २ (स्था.) कोण; अस्र [म. कोपरा].—Stone—(स्था.) कोणशिला; प्रधानप्रस्तर.—Wise—(स्था.) तिर्यक्.
Cornering (of a market)—(अर्थ) हस्तगत करण: स्वाधीनकरण. [म कोंडी करणें. हिं. बजार मुट्ठीमें करना]
Cornice—(स्था.) कंकणाकृति; कंकण; शिरोलंकरण. [म. गलथा; कंगोरा, कंगणी].
Corniculate—(वै.) इंद्रिय लघुअस्थिक.
Cornu, Cornua—(वै.) शृंग.-Commissural Fasciculus—(वै.) शृंगसंलग्नकपथ.
Corcoroli—(ज्यो.) अश्वत्थपत्र राशि. Charles Heart.
Corolla—१ (ज्यो.) हार; दक्षिणमुकुट. २ (वन.) पुष्पमुकुट; पीतदलवर्तुल, फुल्लार; फुल्ल; दलमंडल; दलवलय; प्रावर्त.—Tube-पुष्पनाल.
Corollaries of Rules-(तत्त्व.) उपनियम:परिणामी नियम; अनुषंगनियम.
Corollary—१ (ग.) अनुसिद्धान्त; उपप्रमेय; उपसिद्ध; उपसाध्य; उपसिद्धार्थ; उपसिद्धि; उपसिद्धांत; उपन्यास; फलितसिद्धान्त; अर्थापत्ति. २ (तत्व.) फलित.
Corona-१ (ज्यो.) उत्तरमुकुट; किरीट; ज्योतिर्मंडल; कांतिचक्र. २ (पदा.) वर्णवलय; तेजोवलय; प्रभामंडल; दृग्मंडल; मुकुट; सूर्यज्वालामुकुट.३(वन.)किरीट;मुकुट; पुष्पमुकुट.४ (वै.)शिखा; मंडल. ५ (स्था.) दीपवृक्ष; दीपशाखा; वर्ति वृक्ष-माला.-Australis-(ज्यो.) दक्षिणमुकुट; दक्षिणाकिरीट.-Borealis-. (ज्यो.) उत्तरमुकुट; उत्तरकिरीट.-Dentis-(वै.) दंतमंडल. —Glandis- (वै.) मणिमंडल; गुवाककट.-Radiata-(वै.) मुख्य धवलमार्ग तोरण.-Veneris-(वै.) उपदंशमंडल
Coronal—१ (वै.) दक्षिणोत्तर. २ (स्था.) माला.—Suture—(वै.) दक्षिणोत्तर सेवनी.
Coronary—(वै.) किरिटीय.—Artery-(वै.) हृत्रोहिणी; वलयरोहिणी; हृच्छोषणी धमनी.-Ligament—यकृत्बंध. —Plexus—हृत्रोहिणीप्रकर.—Sulcus-मालाप्रणाली. —Sinus—हृत्स्रावाह्व.
Coronation—(राज) राज्याभिषेक; राजतिलक.
Coroner—(शास.) अपघात मृत अवेक्षक.
Coronoid-(वै.) काकचंचुसदृश; काकचंचु; काक.-Fossa—कीलखल.—Process—चंचुप्रवर्धन; त्रिकोणप्रसर.
Corpora,-Mamillaria-(वै.)बीज; गुलिका.-Quadrigemina, Quadrigeminal-कायचतुष्क; चतु:पिंड.
Corporate Body-(शास.) संघीभूतमंडल, श्रेणी; श्रेणीभूतसंस्था; संस्थापितमंडल; शासनप्रणित सभा-समिति-संस्था.
Corporation—(शास.) गण; संघ; श्रेणी; संस्था.—Act-(इति.) नगरसमितिविधि.-Municipal-(सभा.) संनिकाय; नगरपालिका संघ.—Secretary—संघमंत्री; संसदमंत्री; पौरमंत्री.—Tax—संस्थ कर.—Village—ग्रामश्रेणी.
Corporeal Creation—(तत्त्व.) देहिक सर्ग.
Corporeality—(तत्त्व.) सशरीरता; देहित्व.
Corps—(युद्ध.) सेनाभाग; सेना; सैन्य.
Corpse—मृतदेह; शव; प्रे .
Corpulence—(वै.) मेदोवृद्धि.
Corpus—(वै.) पिंड; काया; मणिबंधअस्थि; कबंध.-Callosum—(वै.) मुख्यसंलग्नक; महापद्मपीठ. मस्तिष्कार्ध संधिस्थान; कठिनकाय.-Cavernosum-कुहरीकाया.--Urethra—मूत्रमा र्गीयकुहरीकाय मूत्रनलिकाजाल-जालि; मूत्रदंडिका.- -Penis-शिस्नीयकुहरीकाया; शिस्नजाल-जालि-दंडिका -Eiliare-(वै.) पलवकोष.-luteal—पीतपिंडज.-luteum—पीतपिंड; पीतग्रंथि; पीतगुलिका; सुवर्णपीतकाया; डिंबाशय क्षतचिन्ह. —of Pregnancy—गर्भरक्षक ग्रंथि—Qudrigemina—(वै.) पिंडचतुष्क. [म. पिंडचौकडी.]—Spongiozum—शिस्नजाल.-Striatum-तलकंदसंघ; रेखांकित पिंड.-Thalamicum—शैलपिंड.
Corpuscle—१ (जीव.,वै.) कणिका; रुधिरघटक;रक्तकणिका-

घटक; रक्तगोलक; रुधिरगोलक. २ (पदा, रसा.) अणुदेह; गोलक; अल्पदेही; लघुदेही; सूक्ष्मकण; कण; रेणु; अणु; कणिका.—Red-(वै.) ताम्र-रक्त गोलक; रक्तकण; रक्तपेशी; ताम्रपेशी; लोहितरक्तकणिका.—White—(वै.) श्वेतरक्त-गोलक; श्वेतरक्तकणिका.

Corpuscular—(पदा.) कणमय.—Ray—रेणुकिरण; कण-मयकिरण.—Theory—कणिकासिद्धांत: रजः किरणकल्पना: कणकल्पना; कणिकावाद—Theory of Light—प्रकाशकणसिद्धांत, प्रकाशरजः किरणसिद्धांत; तेजोघटितसिद्धांत.

Corradiation-(पदा.) केंद्रीभवन.

Corral—(स्था.) गोष्ठ.

Correct—(पदा.) यथार्थ; शुद्ध.

Corrected—(पदा.) संशोधित; शोधित.

Correction—(ज्यो., पदा.) संशोधन; शुद्धि. संस्कार; सुधारणा; क्षतिपूरण. [म. दुरुस्ती भरपाई, तोंडमिळवणी] —of Aberration—(ज्यो) अपेरणसंस्कार—of Parallax—(ज्यो.) लंबनसंस्कार.-of Refraction—(ज्यो.) वलनसंस्कार.

Corrector—(भाषा.) शोधक. [म. तपासनीस.]

Correlation-१ (तत्त्व.) अनुबंध; प्रतियोग: समवाय. २ (वै.) परस्परान्वय.

Correlative—परस्परसापेक्ष; अन्योन्यापेक्ष; अन्योन्यसंबद्ध.

Correspond with—(पदा) समभवन; संगमन; संमीलन.

Correspondence—१(अर्थ.,राज.) पत्रव्यवहार.२ (पदा.) समता; संगति; संमेलन; अन्योन्यसंबंध; साहचर्य, सहभाव; प्रतियोग; अनुविधायकत्व; अनुरूपता; संवादिता; साम्य; सादृश्य; आनुरूप्य.—Theory—बिंबप्रतिबिंबवाद.

Correspondent—१ (अर्थ.,राज.) संवाददाता; प्रतिनिधि; वार्ताहर. २ (पदा) प्रतियोगी; सहचर. ३ (शास) सहप्रतिवादी; प्रतिवादी; सहकारी.

Corresponding—(ग., पदा.) समान; संयुज (कोण); अनुयोगी; संगत; अनुवर्ति; तुल्य; अनुरूप.—Angle—(ग.) अनुकोण; संयुजकोण.-States-(पदा.) संगत अवस्था.

Corrider—(स्था.) छद्ममार्ग; गूढपथ; मार्गप्रदेश: छद्ममार्ग.

Corrigent—(वै.) अपायनाशक; हितसंस्कारक

Corroborative—(शास.) पुष्टिकारक.

Corrode—(यंत्र.) कृंतन; नाशन; क्षय.

Corrosion—(रसा.) क्षादन: क्षय.

Corrosive—(रसा.) क्षयकर; क्षादक; दाहक; भक्षक; भेदक; क्षारी.—Sublimate—(रसा.) रसकर्पूर; रसपुष्प; पारद परिहरित; पारदिक हरिद.

Corrugated-१ (पदा.) प्रणालियुक्त. [म. पन्हळी; नागमोडी मुरडलेला: घडीचा.] २ (वन.) चूर्णित; वृत्तिल., [म. चुणलेला]. ३ (वै.) सर्पवत्.—Iron—(स्था.) प्रणालीपट्ट.

Corrugation—(वै.) संकोचन; आकुंचन.

Corrugator—(वै.) भ्रुकुटि; भ्रूसंवलिनी.-Cutis Ani-(वै.) गुदचर्मसंकोचनी (स्नायु)—Supercilius—(वै.) भ्रूसंकोच स्नायु; भ्रूसंकाचनी.

Corruption—(शास) अपहार; भ्रष्टता; उत्कोचग्राहिता; कलुषव्यवहार.

Cortex—१ (जीव.) बाह्यत्वचा; पिधानकत्वचा. २ (वन.) अंतरवल्क; मध्यत्वचा; अंतरस्त्वचा; लिंगक. ३ (वै.) बाह्य-भाग; पृष्ठभाग; वल्क; कवचपट्ट.—Cerebelli-गोदपृष्ठभाग. -Cerebral-मज्जापृष्ठभाग; मास्तिष्कपृष्ठभाग -Primary (वन.) मुख्य वल्क कवच त्वचा.—Secondary—(वन.) गौण त्वचा.

Cortical—(वै.) रंजित; वल्कमूलक; बाह्यांश; पृष्ठभागिक; मज्जापृष्ठभागिक.—Sub—(वै) अधोवल्कज.

Corticostriate Fibre—(वै.)तलकदबाह्यपृष्ठतंतु.

Corundum—(रसा., स्था.) कुरुंद; वैदूर्य; कुरुविंद.

Corvi—(ज्यो.) हस्त.

Corvus— १ (ज्यो.) ध्वांक्ष; हस्तनक्षत्र; २ (प्राणि.)काकवर्ग.

Corydalis Govaniana-(वन) क्षवक. [म. नाकशिरुणी.]

Corypha Umbraculifera-(वन.) श्रीताल. [म. बज्जर-बट्टू, श्रीताड.]

Corymb—(वन) बृहन्मंजिरी; पुष्पस्तम्भाविशेष; गुच्छ; गुच्छ-स्तंभ: समपृष्ठमंजिरि; समशिख; चामर.

Coryza—(वै.) श्लेष्म; शैत्य. [म. पडसें; सर्दी]

Coscinium Fenestratum—(वन.) दारुहरिद्रा. [म. झाडी-हळद]

Cosecant-(ग.) कोच्छेदनरेषा; कोटिच्छेदनरेषा: कोटिच्छेदक. (संक्षेप cosec-कोच्छे.)

Co-sharer—(अर्थ.) सहभागी.

Cosine—(ग.) कोभुजज्या; कोटिज्या; कोज्या; कोभुज. —of the Latitude—लंबज्या.

Cosmetic—(वै.) अंगराग; वेषभूषणीय; कांतिवर्धक.

Cosmic—(वै.) विश्वव्यापी; सुव्यवस्थ; सुविन्यस्त.-Rays-(पदा.) आकाशकिरण; विश्वकिरण; अंतरिक्षकिरण.—Substance—प्रकृतिद्रव्य; जगद्धातु.

Cosmogony—विश्वोत्पत्तिशास्त्र; जगदुत्पत्ति; सृष्टिक्रम; सर्ग-मीमांसा; जगदुत्पत्तिमीमांसा; विश्वोत्पत्ति; जगत्सृष्टि.

Cosmography—विश्ववर्णन; जगद्वर्णन; विश्वविवरण.
Cosmolabe—(ज्यो.) नक्षत्रस्थितिदर्शक-यंत्र.
Cosmolatry—विश्वपूजा.
Cosmological—(तत्त्व.) विश्वमूलक.
Cosmologist—(पदा.) विश्वशास्त्रज्ञ; विश्वरचनाशास्त्रज्ञ.
Cosmology-(पदा.) विश्वशास्त्र;विश्वघटनाशास्त्र; खगोलशास्त्र; त्रैलोक्यविज्ञान; विश्वविज्ञान; त्रैलोक्यसंस्थावर्णन; विश्वरूपनिर्णयशास्त्र; सगर्भीमांसा; सृष्टिरचनाविद्या; सृष्टिशास्त्र.
Cosmometry—विश्वमापन; जगद्मापन.
Cosmopolitan—(अर्थ.) सार्वभौमिक; वसुधैवकुटुम्बक; जगन्मित्र; विश्वग्राही.-Economics-(अर्थ.) सार्वभौमिक अर्थशास्त्र.
Cosmos—व्यवस्थित विश्व;विश्वव्यवस्था-सुप्रयुक्त-सुविन्यस्तरचना; ब्रह्माण्ड; सृष्टि; विश्व.
Cosmothetic Idealist—(तत्त्व.) विशिष्टविज्ञानवादी; विज्ञानवैशिष्ट्यवादी.
Cost—(अर्थ.) मूल्य.—Free of—विनामूल्य.—of Carriage—वाहनमूल्य.—of Labour—श्ममूल्य.—of Living—जीवनमूल्य; जीवनव्यय; निर्वाहव्यय.—of Maintenance-निर्वाह मूल्य-व्यय; भरणव्यय; रक्षणव्यय.—of Production—उत्पादन मूल्य-व्यय.—of Reproduction-पुनरुत्पादन मूल्य-व्यय.—Price—प्रथममूल्य; आदि मूल्य-व्यय; वास्तवमूल्य; वास्तविकमूल्य.-Prime—प्रमुख मूल्य-व्यय; प्रथममूल्य; प्रधानमूल्य.—Supplementary—पूरकमूल्य.—Total—पूर्ण मूल्य-व्यय.
Costa—१ (वन.) मध्यरेषा; रेषा; पर्णरेषा; शिरा. [म. शिरा] २ (वै.) पर्शु; पर्शुका; पार्श्वास्थि; पार्श्वक.
Costal,—Cartilage—(वै.) उपपर्शुका.—Facet—(वै.) शलाकामुद्रा.—Groove-शलाकाप्रणालि; शलाकातरुणास्थि.—Process—शलाकाप्रसर. —Surface—शलाकापृष्ठ.-Tuberosity—शलाकाक्षप्र.
Costate-(वन.) शिराल; शीरित.—Multi—(वन.) बहुशिराल.—Uni—(वन.) एकशिराल.
Costiveness—(वै.) मलबंध; मलावरुद्धता; कोष्ठबद्धता.
Costo,-Chondral—(वै.) शलाका अस्थिक (बंध).-Clavicular Ligament—शलाका जत्रुबंध; अक्षक पर्शुका-बंधन.-Caracoid Ligament-चंचुशलाकाबंध.-Mediastinal Sinus-वक्षमध्यशलाकाकोण.—Transverse—शलाकासमप्रसर.—Trans Ligament-शलाकासमप्रसरबंध.—Vertebra—शलाकामणक.
Costotome—(वै.) पार्श्वास्थि कर्तनी.
Costus Speciosus—१ (वन.) कोष्ठ. [म. कोष्ठ, पपक.] २ विदरीगंधा. [म. कोष्ठ.] ३ केमुक. [म. कोबी.] ४ कलाधी. [म. केलुरपेपा.]
Co-surety—(शास.) युग्मप्रतिभू. अपरप्रतिभू; सहप्रतिभू.
Cot, Cottage-(स्था.) कुटी; झटज.-Folk-(स्था.)कुटीस्थ--House-(स्था.)श्रमिककुटी.-Industry-(अर्थ.) गृहोद्योग.
Cotangent—(ग.) कोस्पर्शज्या; कोस्पर्शरेषा; कोटिस्पर्शक; कोटिस्पर्शरेषा. (संक्षेप Cot-कोस्प.)
Co-tidal Lines—समवैलिकरेषा. [म. समभाटरेखा]
Cotiledon Follical—(वै.) पिंड.
Co-trustee—(शास.) सहविश्वस्त.
Cotter—(यंत्र.) कीलक.
Cotton-(वन.)कार्पास;तूल.-Press दापनयंत्र;दापक.-Seed (रसा.) कार्पास बीज [हिं. बिनौला; म. सरकी.]-Seed Oil-(भू.) कार्पासबीजतैल.-Waste-(पदा.)शण; त्यक्तकार्पास. [म. धागे, वाइस.]
Cotyledon—(वन.) आद्यदल; दल; बीजदल गर्भदल;बीजपत्र; अंकुरदल. [म. डाळिबी.]
Cotyloid Cavity—(वै.) वंक्षणोलूखल.
Cough—(वै.) कास. [म. खोकला, ढास.]
Coulomb (of electricity)—(पदा.) वैद्युत; कूलंब; कूलंबविद्युन्मान.
Coulomb Meter—(यंत्र.) वैद्युतमापक; विद्युन्मापक.—Copper (Coulomb) Meter—(यंत्र.) ताम्रविलेपी वैद्युतमापक-विद्युन्मापक.
Coulomb's Law—(पदा.) व्यस्तवर्गनियम; कूलॉनियम.—Torsion Balance—(पदा.) सर्पिल विद्युत्तुला; कूलॉ सर्पिलतुला. [म. कूलॉची पीळतागडी; कूलॉचा पीळकाटा.]
Council—१ (राज.) मंत्रिमंडल; सचीवमंडल; मंत्रिसभा; सभा. २ (सभा.) मंडल.-Bill—(अर्थ.) सचीवधनलेख.-Entry-(राज.) शासनसभाप्रवेश.—Executive—(राज.) प्रबन्धकारिणीसभा; कार्यकारिणीसभा.-India-(राज.) भारतमंत्रिसभा.-Legislative (राज.) विधिमंडल.-Municipal—(सभा.) संपालिक नगरपालिका मंडल.-of State—(राज.) भारतीय प्राज्ञसभा-प्रतिनीधिसभा-राजसभा; राज्यपरिषद.—of War—युद्ध सभा-समिति-संसद.-Privy-गुप्तसभा; गूढसभा; मंत्रसभा.—Reverse—प्रतिसचीव धनलेख; (भारत) सचीवप्रतिलेख.
Councillor—विधिसभासद; विधिमंडलसभासद; विधिमंडलगण; मंत्रद.

Counter—(पदा.) १ प्रति; विरुद्ध; प्रतिकूल; विरुद्धगामी. [म. उलट.] २ प्रगणक; मापक.-Act-(पदा.) विरोधन; विरुद्धगमन; विरुद्धक्रिया; विरुद्धव्यापार; प्रतियोग; प्रत्युपाय; प्रतिकार; प्रतिक्रिया —Baiting Duties—(अर्थ.) समकारी कर.—Balance—(पदा.) प्रतितोलन; प्रतितुला.—Balanced Reason—(तत्त्व.) सत्प्रतिपक्ष.—Claim-(शास.) प्रतिप्रार्थना; प्रत्यभियोग.—Clockwise-वामावर्त.—Drain—(स्था.) प्रतिप्रणाली —Draw—(स्था) प्रतिचित्रण.—E. M.F.—(पदा.) प्रत्यूर्ज.-Entity-(तत्त्व.) प्रातियोगी.-Extension-(वै.)दीर्घीकरणावरोध.—Flow Engine-(यंत्र.) प्रतिवाहीयंत्र.—Foil (अर्थ.) प्रतिपत्रक.-Force-विरुद्धशक्ति.-Fort-(स्था.) प्रतिदुर्ग; प्रतिभित्ति. Geiger—(पदा.) आयनमापक; आयनगणक; गायगर मापक यंत्र.-Impulse—(तत्त्व.) प्रत्यावेग—Irritation—(वै.) प्रतिकोप.-mand of Payment—(अर्थ.)आदानप्रतिबंध.-Marching-(युद्ध , शास.) प्रत्यागमन-Measure-प्रतिकार; प्रतिकारचर्याक्रिया.-Part-१ प्रतिरूप; प्रतिलेख.२(थिऑ.) प्रतिकोष.-Poise-(ग.) प्रतिसाम्य; प्रतिसाम्यकरण; प्रतितुलन.—Poised-(रसा.) समतुलित; प्रतितुलित. -Regulation-(वै.)प्रतिनियमन.—Security-(शास.) प्रतिप्रतिभू. [म. आडजामीन.]—vailing Duty—(अर्थ.) समप्रभावी कर; समप्रभावोत्पादक कर.—Weight—समतोल; समतोलन.

Counterfeit-१ कृत्रिम. २ (शास.) कपटमुद्राकरण.-Coin (अर्थ.) कृत्रिममुद्रा; अवैधमुद्रा; कपटमुद्रा.

Counting—गणना. [म. मोजणी.]—Board—(अर्थ.) गणक.-House-गणनास्थान; गणनाकार्यालय. [म. हिशोबघर.]

Country—(भू.,राज) देश.-House—देशगृह; ग्रामगृह.

Coup d'etat—(राज.) राज्यविप्लव; राज्यक्रांति.

Couple-१ (ग. पदा.) युग्म; युगुल; द्वंद्व. [म. जोडी]. २(यंत्र.) प्रेरणायुग्म.—Astatic—(पदा., यंत्र.) अस्थिरप्रेरणा; चंचलप्रेरणा; विषमप्रेरणा.—of Forces—(ग., पदा., यंत्र.) प्रेरणायुग्म; बलयुग्म. [म. जोडजोर., जोरजोडी; जोडबळ.]—Thermo—तापयुगुल.

Coupled Roof-(स्था.) द्विपक्ष आच्छादन-छत्र.-Wheels-१ (स्था.) चक्रयुग्म; युगुलचक्र.

Coupling—(१ पदा.) अनुयोग; अनुयोजन; योग; प्रेरणांतर; परिबल; भ्रमणकारी प्रेरणा; संयोग. [म. जोड; जोडणी; जुळणी.] २ (स्था.) संधायक.-Box -(स्था.) संधिपेटिका.—Coefficient—युग्मगुणक; युग्मांक. [म. जोड.]-Loose-शिथिल अनुयोग.—of Circuits—आभियोग.—Pin—योजक कील.-Rod—योजकदंड. [म. जोड दांडा.]—Tight—दृढअनुयोग; गाढअनुयोग.

Coupon—युग्मपत्रक; प्रतिपत्रिका. [म. चिट्ठी; जोडपत्र.]

Course-१ गति; मार्ग; प्रसर; क्रम; पथ; प्रवाह; सरणी. २ (स्था.) स्तर.—of Training—शिक्षणक्रम.—String-(स्था.) स्तरसूत्र. [म. कंदोरा].

Coursed Rubble Masonry—(स्था.) स्तररचना.[म. थरांचें खांडकीकाम; फाडीकाम.]

Court-१ (शास.) न्यायसभा; न्यायालय; न्यायमंदिर; धर्मसभा. २ राजप्रासाद; राज गृह-मंदिर. ३ राजसभा.-Civil—(शास., राज.) व्यवहार न्यायालय.-Criminal—(शास.) अभियोगन्यायालय.—Marshal-(युद्ध.) युद्धन्यायालय; सेनान्यायालय; सैनान्याय; सैनिकन्याय; युद्धन्यायसभा.-Session-(शास.) दंडसभासन.

Courtship—(समाज.) अनुनय; संवनन.

Cousin—ज्ञाति; सजन्म.-German—पितृव्यपुत्र.

Covalence—(रसा.) समसंयोगशक्ति; सममूल्यत्व.

Covariant—(ग.) व्युत्क्रमचलस्पर्धी; उत्क्रमचलस्पर्धी; अनुपरिणम्य.

Covenant—(इति.) पणपत्र; समयपत्र. म. करारपत्र.]

Cover—१ गोपन; अवन; त्राण; समाश्वासन. २(रसा.) पिधान; आच्छादान;आवरण.—Note—(अर्थ.) अस्थायी विमापत्र.

Coversed Sign—(ग.) कोशर; कोटयुत्क्रमज्या; कोउज्या

Coverture—(समाज.) वैवाहिक स्थिति.

Covolume—(रसा.) सह आयतन.

Cow—(स्था.) रोधक; गतिरोधिका.

Cowl—(स्था.) छत्र.-Staff—(स्था.) भारदंड. [म. नवधण.]

Cowper's Glands—(वै.) शिश्नमूलग्रंथि.

Cowpox—(वै.) गोत्वनव्याधि; गोवसन्त.

Cox—(वै.) कटिसंधि.

Coxa—(जीव.) कृमिपादाग्रभाग.

Coxagra, Coxalgia—(वै.) वंक्षणसंधिविकार; कटिसंधिप्रदाह.

Coxarthrocace—(वै.) कटिवेदना.

Coxies—(वै.) गुदास्थि.

Coxigial—(वै.) गुदास्थि संबद्ध-विषयक.

Crab—१ (ज्यो.) कर्कराशि. २ (प्राणि.) कर्कटक. [म.खेकडा.]

Crabite—प्रस्तरीभूत-अश्मीभूत कर्कटक.

Crack—(रसा., स्था.) खंड; भंग; विदारण; त्रुटी. [म.तडकणें;

तिडकणें; चीर जाणें; भेगलणें.]

Cracker—(रसा.) स्फोटक.

Cracking (of Oil)-(रसा) भंजन (तैल).-Process-(वै.) भंजनपद्धति.

Craft-(अर्थ., पदा.) कला; शिल्प. [म. कारागिरी, हुन्नर, कुसर] —Guild—(अर्थ.) कलाकारसंघ; शिल्पकारसंघ.

Craftsman—(अर्थ.) कलाकार; शिल्पी. [म. कारागीर, हुन्नरी, कसबी]

Cramp—१ (वै.) स्नायुवलन; स्नायु आकुंचन-संकोच. [म. पेटके.] २ (स्था.) संधिदापक.

Crane—१ (पदा., स्था.) उच्चालक; बक. [म. यारी.] २ (प्राणि.) सारस; बक.-Braced -(पदा.) तन्यक उच्चालक.-Derrick-(पदा) भ्रामक उच्चालक; भ्रमणशील उच्चालक.-Electric-(पदा.,यंत्र.) विद्युत् उच्चालक.-Hydraulic-(यंत्र.)जलदाबन उच्चालक.-Steam-(यंत्र.) बाष्प उच्चालक.

Cranial —(वै.) करोटीय; कापालिक; मस्तकीय.-Fossa-(वै.) मस्तकखड्ग.-Nerve-(वै.) शीर्षधमनी.-Venous-(वै.) करोटी नीलिय.

Craniognomy, Craniology—(वै.) मस्तकविज्ञानशास्त्र; कपालविद्या; कपालपरीक्षाशास्त्र.

Craniometer—(वै.) मस्तकमापनयंत्र.

Craniometry—(वै.) मस्तकमापन.

Cranioscope —(वै) मस्तकपरीक्षायंत्र.

Craniotomy—(वै.) मस्तकच्छेद; मस्तकविंधन; शिरोवेध; शिरोविदारण.

Cranium—(वै.) करोटि; मस्तक; शिरःसंपुट; कपाल; शिरोस्थि.

Craniumal—(वै.) करोटीय.

Crank—(यंत्र., पदा., स्था.) वक्रदंड; वक्राक्ष; गतिपरिवर्तक दिग्दर्श. [म. वांकडादांडा; बांकदांडा ; लोट; दांडा; कलथा; किरणहात.]—Pin—(यंत्र.) वक्राक्षकील; वक्रदंडकील. [म. लोटकुगी; गुडघ्या; किरणपिन.]—Shaft—(पदा., यंत्र.) अक्षदंड. [म. लोटलाट, कण्याचा दांडा.]

Cranular Cell—(वै.) कणघटक.

Crataeva Religiosa -Roxburghii—(वन.) वरुण; बिल्वपत्र; अश्मरिघ्न. [म. वायवर्णा; हाडवंर्णा.]

Crater—१ (ज्यो.) चषक. २ (पदा., भू.) मुख; कुंड; अग्निगिरिमुख; ज्वालामुख; अग्निपर्वत शिखर; अग्निमुख.

Cratch—(स्था.) गवादनी.

Craving—लालसा; तृष्णा; वासना. [म. वखवख; तळफ]

Cray fish—(प्राणि.) विश्वर-बिल कर्कट. [म. शेवडा; चिमोरा.]

Craze —(वै.) उन्माद; चित्तभ्रम. [म. खूळ; वेड.]

Cream—क्षीर; स्नेहांश; घृतांश; स्नेहस्तर. [हिं. मलाई.] —Separator—स्नेहभेदक; स्नेहकर्षक.

Crease—(स्था.) चूर्णी.

Creatine—१ (रसा.) अखिल. २ (वै.) क्रियाटीन; क्रव्येय; श्वेतस्फटिकाकार स्नायुघटक.

Creatinine—१ (रसा.) क्रुतितिन. २ (वै.) क्रव्येयन.

Creationalism—(तत्त्व.) सृष्टीश्वरभेदवाद; आरंभवाद; प्रतिजीवसृष्टिवाद; परिणामवाद.

Creative—(वै.) उत्पादक; कल्पक; जनक.—Agency—उपादान.-Art—उत्पादनकला; निर्माणशक्ति..-Artist—कल्पक; स्रष्टा.

Creator —(जीव.) जनिता; जनक; उत्पादक.

Creche—(अर्थ.) शिशुगृह; बालगृह.

Credit—(अर्थ.,राज.) ऋणपात्रता; ऋणार्हता. [म. पत; साख; सचोटी.] २ संयोजन; संयोगकरण.—Letter of—(अर्थ) ऋणार्हतापत्र. [म साक-पत्र.]-Bank -ऋणश्रेणी [म. पतपेढी] —Bill—ऋणलेख; ऋणपत्र.—Entry—आयलेखन. -Instrument-१ ऋणार्हतापत्र. २ ऋणलेख.-Money —ऋणधन; आयधन.— Note— आयपत्र.— Public —सार्वजनिक ऋणपात्रता—ऋण हर्ता.—Sale—ऋणक्रय; प्राप्तव्यमूल्यक्रय.—Slip—ऋणपत्र; आयपत्र.

Creditor—(अर्थ) उत्तमर्ण; धनिन्; ऋणदाता; धनिक. [म. सावकार; धनको.]-Fully Secured-पूर्णसुरक्षित उत्तमर्ण-ऋणदाता.—Preferential—निर्वाचित ऋणदाता.

Credulity—(तत्त्व.) अतिविश्वास; श्रद्धाजाड्य; श्रद्धाशीलता; विश्वासप्रवणता.

Creed—(तत्त्व., धर्म.)१ मौलिकतत्त्व; सिद्धान्तसूत्र; जीवनमंत्र. २ व्रत; कुलरीति; कुलव्रत.

Creek—(भू.) १ प्रवाह. २ खात; वक्र.

Creel—(यंत्र.) सूत्रनलिकाधानी [म. बाबिणी भरून ठेवण्याची चौकट.]

Creeper—(वन.) व्रतती; लता.

Creeping—१ (पदा.) विसर्पि; विसर्पण. २ (वन.) प्रसर्पी; विसर्पी; भूतसर्पिणी. [म. रांगतें.]—Stem—(वन.) लतान.

Cremasteric—(वै.) वृषणरज्जु आवरण.

Cremocarp—(वन.) आंदोलिपाली; घानेय; जीरकवर्णीय. [म. धन्यासारखे.]

Crenate—(वन.) स्थूल-गोल-चाप-दंतुर; परावर्तक; सभंग. [म. मुरडीव.]

Creosol—(रसा.) क्रिओसोल.
Creosote—क्रिओसोत; पातित काष्ठतैल.
Creosot oil—(रसा.) क्रिओसोत तेल; कनरातैल.
Crepilation—(वै) करकरध्वनि. [म. करकरणें.] —Fine —मृदु करकरध्वनि.—Medium—करकरायन मध्य
Crepitus—खडखड शब्द; कर्कश प्रतिघर्षशब्द; अवपीडयमाने शब्द:
Crescendo—(पदा.) आरोह. [म. पुकार; चढाव.]
Crescent—(ज्यो.) बालेन्दु; चन्द्रकला; अर्धचंद्र; शृंगाकार चंद्र. [म. बीजचंद्र; चन्द्रकोर].—Horns of the—बालेन्दुशृंग.
Cressa Cretica—(वन.) रुदन्ती. [म. खर्डी.]
Crest–१(पदा.) शिखर;उन्नत; शीर्ष. [म.उंचवटा;उंचवट: टोक.] २ (प्राणि.) शिखा; चूडा. ३(वै.)कट; तंस; वली.–of Greater Tuberosity–(वै.) महापिंडक चूडा.—of the Ilium अंतमास्थि चूडा.–of Lesser Tuberosity—लघुपिंडक चूडा.–of Wave–(पदा.) तरंगशीर्ष; तरंगतुंग; तरंगशिखर. –Valve (पदा.) शीर्षमूल्य.
Cressulaceæ—(वन.) अस्थि भक्षा. [म घायमारी वर्ग.]
Cretaceous—(भू.) खटिकामय.
Cretinism—(वै.) भ्रमिष्टता; भ्रम; गलगण्डोन्माद; गलगण्डज मनोविकार.
Crevice—(पदा.) स्खंड; भंग.
Crib—(वै.) बालसंवर्धनगृह.
Cribosa—(वै.) सुषिर—; सुषिरपत्र.
Cribri form,–Facia–(वै.) जालपटल.–Plate–(प्राणि.) चालिनीपटल; चालनीपटल.
Cricket—१ (क्रीडा.) कंदुकफलककीडा. [म. चेंडूफळी.] २ (प्राणि.) रात्रिकृमि; रात्रिकीटक; निशाकृमि. [म. राळ. रातकिडा.]–House—(प्राणि.) गृहरात्रिकृमि.–Mole–मूषकपाद रात्रिकृमि.—Wood—वनरात्रिकृमि.
Crico,–Arytenoideus—(वै.) मुद्राशंकु.– Thyrodeus–(वै.) मुद्रा आश्रय.–Thyroid lig.—(वै.)मुद्रा-आश्रयबंध.—Tracheal lig.—(वै.) मुद्रास्वासमार्गबंध.
Cricoid—(वै.) वलयाकार; कृकाटिका.—Cartilage—कंठकूर्च; कृककूर्चा; कृकमू.
Crime—(राज., शास.) अपराध; दोष; पाप; पातक.
Criminal—१ (तत्त्व.) पापी; पातकी; अपराधी; दुष्ट. २ (राज , शास.) १ अपराधी; दोषी. २ अपराधविषयक; दंडविषयक. –Breach of Trust–सापराध विश्वासघात; विश्वासघात. –by Passion—भावनावश अपराधी.—Congenital or Instinctive—जन्मजात अपराधी.–Conspiracy –अपराधकूट,दोषपूर्णकूट–Conversation–दोषपूर्ण भाषण; अनैतिक संवाद. [म. जारकर्म.]—Court—दंडन्यायासन. –Force–अन्याय्य बलकर्म. [म. जबरदस्ती.]–Habitual or Professional—नित्यापराधी; अभ्यस्तापराधी.—Intimidation–अन्याय्य भयदर्शन; सापराध भयप्रदर्शन; सापराध भीषण.—Law –अपराध शासन—नियम—विधि.–Occasional—प्रसंगविशिष्ट अपराधी.—Political—राजनैतिक अपराधी.—Procedure Code—अपराध—अभियोग—पद्धति; दंडविधिनिबंध [म. फौजदारी कायदा.]—Tresspass–अन्याय्य अतिक्रमण; सापराधप्रवेश; अपप्रवेश.
Criminology—पापशास्त्र; पापजीवनशास्त्र; अपराधविज्ञान.
Crimson—(रसा.) कृमिजवर्ण. [म किरमिजी].
Crinatory—(वै.) केशिक.
Cringle—(स्था.) कील.
Crinoidea—(प्राणि.) तारकित पिच्छदल; स्कंधशाखाधारी.
Crinum Asiaticum—(वन.) नागदंती; विषमंडल. [म. नागदवणा.]
Crisis—१ (अर्थ.) विकटप्रसंग; आपत्ति; संकट; अतिप्रसंग. २ (वै.) व्याधिसीमा; रोगसंदिग्धदशा; संदिग्धस्थिति; विषमस्थिति
Crisp (margin)—(वन.) कुंचित. [म. मुरडलेले.]
Crisped—(वन.) कराल. [म. कुरुळे.]
Crista—(वै.) शेखर; कट; चूडा.—Ampullaris–विस्तारकट.—Basilaris— तलकट.— Capitula–शीर्षकट.–Collicostate–शलाकाकण्ठकट.–Conchalis–कवचकट —Ethmoidalis—त्रिपत्रकट. ——Galli—त्रिपत्रकट शिखरकंटक; कुक्कुटचूडा. —Terminalis—अवसानकट. –Transverse–समकट.—Vestibuli–श्रवणकोटरकट.
Criteria, Criterion—१ (अर्थ) लक्षण; आदर्श; प्रमाण. [म. कसोटी]. २ (ग., तत्त्व.) निर्णायक; प्रतिमान; निर्णय प्रमाण; ;लक्षण; सूत्र; विशेषलक्षण; आदर्श; प्रमाण; धोरण; निर्णयगमक.
Crith—(रसा.) वायुभारांक.
Critic—(राज.) समालोचक; परीक्षक; रसिक; गुणज्ञ.
Critical–१ (पदा., रसा.) चरम; अंतिम; सीमान्त; क्रांतिस्थ. अति; विपुल; स्थित्यंतरदर्शक; सन्धि. [म. सीमा] २ (वै.) विवेचक; चिकित्सक.—Angle–(पदा.) निपुणकोण;चरमकोण अवधिकोण; सीमान्तकोण; संधिकोण; अंतिमकोण; क्रांतिकोण

विशिष्टकोण. [म. कमालकोन.]-Edition-(भाषा) चिकित्सित आवृत्ति.-Point-(रसा.) चरमबिन्दु ; अवधि-उष्णता मान; निपुणबिंदु; संधिबिंदु.-Potential-(पदा.) सीमान्तस्थानीय;स्थानीयसीमा; अस्थिरतादर्शकस्थानीय; अंतिमस्थानीय; सीमाधिष्ठान; अधिष्ठानसीमा.—Pressure—(रसा.) चरमदापन; सन्धिपेष [म. अंतिमदाब.]-Recension-(भाषा.) विवेचकसंहितीकरण; चिकित्सितसंहिता.-State-संधि अवस्था. -Temperature—(पदा.,रसा.) चरमतापकम; द्रवांतिक तपमान; चांचल्योष्णमान,सीमान्त उष्णतामान;संधि उष्मा;अवधि उष्णतामान.—Volume—संधि आयतन.

Criticism—(भाषा.) चिकित्सा; टीका.-Higher—संदर्भनिश्चिति.—of Interpretation-निरूपणात्मक विवेचन. —Text—संहिताचिकित्सा.

Critique—(तत्त्व., भाषा.) मीमांसक; चिकित्सक.

Crocodile—(प्राणि.) मकर; नक्र. [म. मगर.]

Crocodilia—(प्राणि.) नक्रवर्ग.

Crocodilus—मकरिका; मकरशृंगिका.

Crocus Sativus—(वन.) कुंकुम; सौरभकेसर. [म. केशर.]

Cromlech—(इति.) शिलास्मारक.

Crop—(प्राणि.) स्कन्धपश्चाद्भाग.

Crop—(अर्थ.) शस्य; धान्य.—Autumnal—वर्षाधान्य -Complementary-पूरक धान्य.-Vernal-वासंतिक धान्य.

Crore—(ग.) कोटि.

Cross—१ (चित्र.) त्रिशूल; स्वस्तिक; क्रूस. २ (जीव.) संकर. ३. (ज्यो.) चतुष्पथ; स्वस्तिक-का. ४. (पदा.) प्रति; प्र-; अतिक्रमण [म. उलट; फुली.]—Beam—(स्था.) महातुला; तिर्यक्वंश; तिर्यक्तुला.—a Bill—रेखांकन. (धनलेख).—Breed, Breeding—(जीव.) संकरप्राणि, वर्णसंकर.—Cheque—रेखांकित धनपत्र.-Circulation —व्यत्यस्तसरण.—Claim—(शास.) प्रतिप्रार्थना.— -Decree—प्रत्याज्ञा.—Division—(तत्त्व.) उपवर्गातिक्रम; उपवर्ग; परस्परातिक्रम; संकीर्ण विभाग; परस्परव्याप्ति; विलोम विभेदकरण;उपवर्ग.—Drawing—प्रतिभू धनलेख-दान;—Examination—प्रतिपरीक्षा; प्रतिपृच्छा. [म. उलट तपासणी.]-Fertilisation-see Allogamy —विजाति संकर-संवर्धन-संकर; संकीर्णोत्पादन; विलोमगर्भोत्पादन.—Girder—see Cross beam. [म. आडवी तुळई.].-Head-(पदा.) [म. जोडबैठक; आडदांडा; खोड]-Level-उपजलधारा.-Multiplication-(ग.) वज्रान्यासवज्रगुणन.—Pollinated-(वन) परफलनापेक्षी; परपराग; मीलित.—Pollination—(वन) परपरागसिद्ध फलन; परसंपर्क; परस्पर संपर्क; परपरागसिंचन; परवशपरागीकरण; परपरागमीलन; परपरागाधिष्ठान; अन्यपरागव्यतिकर; परपरागवहन.—Ratio—(ग.) द्विगुणोत्तर.—Section—(पदा.) छेद, अवच्छेद; मध्यच्छेद; प्रस्थच्छेद; अर्धभाग; तिर्यक्भेद [म. काटछेद; आडवा छेद; आडछेद; उभा छेद; छेद.]—Wall—(स्था.)-पार्श्वभित्ति. Wire—(पदा.) स्वस्तिकासूत्र; छेदसूत्र.

Crossed—(वै.) व्यत्यस्त; व्यत्यस्थ -Position-(पदा.) प्रतिकूल स्थिति —Pyramidal—(वै.) व्यत्यस्त शुंडपथ.

Crotch—(स्था.) द्विशाख.

Crotchet—(वै.) गुरुकोष्ठक; अंतिमबंधनी

Crotolaria,—Juncea-(वन) शण; महाश्वेता. [म. अंबाडी; सण; ताग.]—Sericea—(वन.) घंटारवा. [म. लहान ताग.] -Verrucossa-(वन.) शणपुष्पी. [म. रानताग; खुळखुळा.]

Crotolidae-(प्राणि.) नदत्पुच्छाहिकुल. [म. खडखडया नागजात.]

Croton,-Oblongifolium—(वन.) परादंती. [म घणसा; गणसूर]-Polyandrum-(वन.) दंती. [म. दंती.] —Reticulatus—(वन,) श्वेतदंती [म. पांढरी.]-Tiglium—(वन.) १ जयपाळ [म. जेपाळ, जमालगोटा.] २ लघुदंती.

Croup—(वै) बालस्वरघ्न; स्वरघ्नकास; किंकवायु; कृच्छ्रश्वसन; श्वासमार्गत्वचादाह. [हिं. काली खासी.]

Croupus Pneumonia—(वै) श्वसनकज्वर; फुप्फुसदाह.

Crow—१ (प्राणि.) काक; वायस. २ (स्था.) तोमर.— —Pheasant—(प्राणि.) भारद्वाज.

Crowbar—१ (पदा.) उचारुक. २ (स्था.) दंड; वक्रदंड.

Crowd—(तत्त्व.) वृंद; संघ; समूह; समष्टि.

Crown—१ (अर्थ.) मुद्रा. २ (राज.) मुकुट; किरीट; सम्राट्. ३ (वै.) शीर्ष. ४ (स्था.) तोरणशीर्ष; तोरणशिरोबिंदु.-Colony -(राज.) राज उपनिवेश,राजउपदेश. [म. राजवसाहत]-Debt -राजऋण-Glass-(रसा) वातायन काच; विशुद्ध काचप्रकार. [म. काउन काच.]-Land-(राज.) राजभूमि. [म. शाहीभूमी.]—Post—(स्था.) मध्यमस्तम्भ; भारस्तम्भ; मुख्यस्तम्भ.-Saw-(स्था.) वृत्तकर्तक. -Wheel-(यंत्र) किरीटचक्र; नेमि; दंतुरनेमि. —Witness—(शास.) राजसाक्षी.

Crucial-१ निर्णायक; अवश्यतत्त्वनिर्णायकांश. २ (पदा., रसा.) चूडांत. ३ (वै.) क्रूश; स्वस्तिक; स्वस्तिकाकार.-Instance

or Experiment—(तत्त्व.) निकषघटित; निकषप्रयोग; निकषनिरीक्षण; निर्णायक - निश्चायक वृत्त. — Observation— (तत्त्व.) निर्णायक - निश्चायक -कूश- शूल निरीक्षण.—Sulcus—(वै) कूशप्रणालि; स्वस्तिकप्रणालि.

Cruciate—(वै.) क्रूश; स्वस्तिक; बंध.—Eminence —कूशउन्नत; स्वस्तिक उन्नत.—Ligament—स्वस्तिक-बंध.—Suture—क्रूशसेवनी; स्वस्तिकसेवनी.

Crucible—(पदा , रसा., वन.) मूषा; आवर्तनी. [म. मूष.]

Cruciferae—(वन.) सर्षप गोत्र. [म. मोहरीवर्ग.]

Cruciform—(जीव., वन.) स्वस्तिकाकृति; चतुःशूल; स्वस्तिकरूप.

Crude—(रसा., वै) खनिजरूप: मूलस्वरूपी; अपक्व; मूलभूत; अपरिमार्जित; अपरिष्कृत; अशुद्ध; अशोधित; असंस्कृत; अस्वच्छ; मिश्रित; जड.- Oil-(पदा , यंत्र., रसा.) अशोधित तैल; अशुद्धतैल.

Cruelty—(शास.) निष्ठुरता; निर्दयता.

Cruise—(नौ.) समुद्रपर्यटन.

Crumble—(रसा.) चूर्णीभवन; विचूर्णन.

Crumpled—१ (भू.) विद्रुत; २ (वन.) अतिलुटित. [म. सुरकुतलेला.]

Crumpling—(वै.) कुंजनशब्द.

Crunode—(ग.) क्रूरपात.

Crura-(वै.)१तोरणपश्चात्स्तम्भ.२ जंघा. ३ वृन्त. [म. मेंदूपाद.]

Crural Anterior—(वै.) प्रागूरुत्वक्स्थ.

Crureus or Vastus Intermidis-(वै.) ऊरुप्रसारकस्न यु.

Crus—(वै.) स्तम्भ; मूल; भुज; जंघा.—Commune—साधारणकट.

Crusade—(इति.) धर्मयुद्ध; धर्मसंग्राम.

Crusher—(रसा.) संपीडक; दापक; विचूर्णक; चूरक; निर्दलक. [म. चरक.]

Crushing,—Plant—(स्था.) चूर्णमर्दिका; मर्दिका. [म घाणी.]—Strength—(स्था.) मर्दकशक्ति.

Crust—१ (पदा.,रसा.) पटल; पृष्ठ; कवच; आवरण; पृष्ठभाग; त्वक्. २ (भू) भूपटल; भूपृष्ठ.—of the Earth—(भू) भूपटल; भूत्वक्.

Crusta—(वै.) वुध्नपुरस्खंड.

Crustacea—(प्राणि.) कर्कवर्ग; कवचधर; कवची.

Crustaceous—(प्राणि) कवचधारी; कवची.

Crux—१ निकष; गूढांश; क्लिष्टांश. २ (भाषा.) कूसांकित. [पाठांना + ही खूण देणें.]—A—(ज्यो.) स्वस्तिक; त्रिशंकु. —B—(ज्यो.) विश्वामित्र.—G—(ज्यो.) दुर्वास.

Cryohydrate-(रसा.) हिमानुगामी लवण; हिमउदेत; हैमलवण.

Cryohydric,-Point—(पदा) चतुःस्थितिसीमा (बिन्दु.) —Solution—(रसा.) स्थायीहिमांकविलयन.

Cryolite—(खनि., भू) see Greenland Spar.

Cryophorous—(पदा.) बाष्पशीतक; हिमवाहक; हिमकारी-नलक. [म. वाफेचें शीतकयंत्र.]

Cryoscopic Method—(रसा.) हिमांक विधि-पद्धति.

Cryostal—(पदा.) समोष्णकुंड; बाष्पजन्यशीतल समतापकुंड. [म गोठवणयंत्र.]

Crypt—१ (वै.) गुहा. २ (स्था) अधोवेदी गुहा.

Crypta—(वै.) श्लैष्मककोष.

Cryptogam, Cyrptogamia—(वन.) अपुष्प; पुष्पहीन वनस्पति; अदृश्यबीजवनस्पतिवर्ग; अपुष्पक; उद्भिद; अपुष्प; वनस्पति; गुप्तबीज; छन्नबीज; गूढलग्नवनस्पति.

Cryptogamuos--(वन) अपुष्प, अदृश्यबीज.

Cryptogamy--(वन.) अबीजवनस्पतिज्ञान.

Cryptogram, Criptography—(भाषा.) गूढलिपि.

Crypton--(पदा.,रसा.) क्रिप्त; एकाणुवायु.

Crystal—(पदा., भू , रसा.) १ स्फटिक; मणि; मणिभ. केलास. [म. बिलोर]; २ रवक. [म. रवा: दाणा.]-Active-(पदा , रसा) भ्रुवन०; भ्रामक स्फटिक—मणिभ.—Axis of—स्फटिक अक्ष.-Biaxial-युगुलाक्ष स्फटिक.-Compound—संयुक्त०.—Cubic—घन०.— Detector —०मयलहरिसंवेदक; तरंगग्राहक; ०लहरिग्राहक-शोधक-वेदक. —Form—(वै) स्फटिकरूप. —Grating—वर्ण-पृथक्करण०;वर्णविवरक०.-Hexagonal-षट्फल०;षड्भुज०. -Index-०अंक; ०गुणक; ०बोधक.--Lattice-०जाल; ०व्यूह. [म. स्फटिकाचा सांगाडा; स्फटिकाची जाळी]-Left -handed-प्रतिदक्षिणीय० वाम०-Micro-सूक्ष्म०;लघु०. -Monoclinic-तिर्यगेकाक्षच्छेद०.-Negative-ऋण०. -Poly—बहु०; विविध०; बहुल०.-Positive—धन०.-Rhombic—समचतुष्फल०.-Right-handed-दक्षिणीय०.-Rotating-भ्रामक०. [म. फिरता स्फटिक.]-Set-यंत्र०.—(रोडियो.) —Structure—(वै.) ०रचना.—Tetragonal-चतुष्फल०.-Triclinic-तिर्यक्त्रिच्छेद०. —Trigonal—त्रिफल०.-Twin-०युग्म; युग्म०. [म. जुळे स्फटिक.]-Uniaxal-एकाक्ष०.-Vision—(तत्त्व.) स्फटिकदर्शन; काचसामुद्रिक.

Crystalline—(पदा., रसा.) स्फटिकमय; स्फटिकरूप; स्फटि-

काकृति; केलासित; केलासिक; मणिमय; रवाल; मणिभीय. [म. रवाळ, खेदार.]-Basin—०कारक चषक,-Dish-०कारक पात्र.—Form—स्फटिकाकार —Lens-स्फटिकाकार बिंब; स्फटिकबिंब.—Lens (of the eyes)—(वै.) नेत्रस्फटिक.—Soil-(अर्थ.) स्फटिकमय भूमि; मणिभीय-मय भूमि.—Structure—(पदा , रसा.) स्फटिकरचना;मणिबंध.

Crystallisation-(पदा ,रसा.) स्फटिकी भवन-करण; मणिभकरण; मणिभीकरण; रवकबंधन; रवक्रण; केलासन. [म. रवाळणें.]

Crystallite—(भू.) मणिक; स्फटिकीय.

Crystallography--स्फटिक विद्या-शास्त्र-तत्त्व; मणिशास्त्र; मणिभविज्ञान; रवकज्ञान.

Crystalloid—(पदा., रसा) स्फटिकमयद्रव्य; मणिभीयद्रव्य; स्फटोद; स्फटिकाकृति; अनुस्फाटिक; स्फटिकगुणी.

Crystallomancy—स्फटिक भविष्यज्ञान.

Crytoneura Stabulus—(प्राणि) मंदुरामक्षिका.

Ctenidia—(प्राणि.) पत्रप्रम श्वासेंद्रिय.

Ctenophora—(प्राणि.) कंकत (सम) गात्रजीव.

Cubage—(ग.) घनफल.

Cube—(ग., पदा.) १ घन; षट्फलक; घनाकृति: समघन; समचतुष्फल; घनक; घनचतुरस्र. २ घनफल; तृतीयघात; घनक्षेत्र: मितघन.-Equation-(ग) घनमूलीय समीकरण.-Root-(ग.) घनमूल: तृतीयमूल.—Third power—घन.

Cubeba Piper, Cubebs-(वन)वनलवंग.[म. कबाबचिनी]

Cubic—(ग., पदा., रसा.,) १ त्रिघात. २ घनाकृति; घनाकार: घनीय.-Centimeter-(पदा.)घनगतमापक.-Contents—(ग., पदा) घनफल; व्याप्त; आहार; व्याप्ति; आकारमान, गर्भफल.—Curve—त्रिघातीय वक्र.—Equation—(ग., पदा.) घनसमीकरण; तृतीयघात समीकरण; घनीय-घनमूलक समीकरण.—Feet—घनपद. [म. घनफूट.]—Inch-—(ग., पदा.) घनांगुल. [म. घनइंच.]—Measure-(ग.) घनमान; घनीयमान.—Yard—घनगज.

Cubical—१ (ग., पदा.) घनात्मक; घनाकार; चतुरस्र. —Expansion—घनव्याकोच.-Mass-घनसमुदाय.

Cubiform—(ग.) घनाकार.

Cubital—हस्तविषयक.

Cubitus—(वै.) प्रकोष्ठ.

Cuboid—१ (ग) घनाभास; घनकल्प; घन सम-सदृश; दीर्घघनचतुरस्र. २ (वै.) घन—; घनास्थि.— Bone—(वै.) घनास्थि.

Cuboideo Navicular—(वै.) घनतरबंध.

Cucumis,-Colocynthis—(वन) इंद्रवारुणी. [म. इंद्रायणकांटेरी.]-Melo (वन.) मूत्रल; सूक्ष्मा. [म. खर्बूज.]—Sativus—(वन.) कर्कटी; त्रपुस. [म. काकडी; तौसें.] —Trigonus-Pubescens-(वन.) चिर्भटा; विशाला. [म. चिबूड; करट; टकमक]

Cucurbit—डमरुयंत्र.

Cucurbita,-Citrullus—(वन.) चित्रफला. [म. कलिंगड; टरबूज.] —Colocynthus—रोमशपत्रा. [म. देवडांगरी; कडूइंद्रायण.]—Lagenaria —अलाबु. [दुध्याभोपळा.] —Maxima pepo—कुभवंुवी [म. डांगर.]

Cucurbitaceae—(वन.) कूष्मांडादिवर्ग; कूष्मांडगोत्र; कर्कारी वर्ग. [म. कांकडीवर्ग, दुधीवर्ग]

Cuirass—(युद्ध) उरस्त्राण.

Cuisse—(युद्ध) जंघात्राण.

Culcaneus—(वै) पार्ष्णीय.

Cul-de- sac—(वै.) बद्धपुट; गव्हर; कोटर.

Culex—(प्राणि.) देशक; मच्छर. [म. डास.]

Culm—(वन) तृणकान्ड; दंडस्कंध. [म. सांधेदार खोड.]

Culmen Monticuli—(वै) पुरमध्यउन्नत.

Culminating Point of the Ecliptic-(ज्यो.) याम्योत्तरलग्न; मध्यलग्न; मध्यम.

Culmination—(ज्यो.) खखास्तिक; मध्यगमन.-Lower —मध्यनीचागमन.-Upper-मध्योच्चागमन.

Culpa—(तत्त्व) प्रमाद.

Culpable Homicide—(शास.) सदोष मनुष्यवध; शासनीय मनुष्यवध; सापराध नरहत्या.

Culprit—(शास.) अपराधी.

Cult—पंथ.

Cultivate—(अर्थ.) कृषिकरण; कृषिवर्धन.

Cultivated Land—(अर्थ) कृषिभूमि; कृषि.

Cultivation—१ (अर्थ.) कृषि. २ (तत्त्व.) संस्करण.—Extensive — (अर्थ.) विस्तृतकृषि. —Intensive—श्रमप्रधानकृषि.

Cultivator—(अर्थ.) कृषक; कृषिबल.

Culture -(तत्त्व)१ कृतबुद्धिता; शिक्षा; संस्कृति. २ (राज.,पदा.) संस्कार; संस्कारिता; संस्कृति; संवर्धन; अभिवृद्धि; सभ्यता. ३ (वै) संवर्धन. [म. पीक; निपज]-Jar-(वन.) कृष्टिपात्र. —Sand-(वन.) वालुका कृष्टि,-Solution—कृष्टिरस. —Water-(वन.) जलकृष्टि.

Cultured Pearls—कृत्रिममौक्तिक; संवर्धितमौक्तिक. [म. वाढवलेलीं मोतीं.]

Cultus—(तत्त्व) पूजा; आराधना.

Culvert—(स्था) जलाधोमार्ग; लघुसेतु: प्रवाहसेतु. [म. मोठी मोरी.]

Cum,-Dividend—(अर्थ.) लाभांशसहित.-Interest-वृद्धिसहित.

Cumin, Cuminum, Cyminum—(वन) जीरक; गौराजाजी. [म. जिरें; पांढरें जिरें]

Cumulation—(अर्थ.) संचयन; संचय; संग्रह.

Cumulative-(अर्थ.) संचयशील; वर्धमान; प्रगुणित; विवर्धित; धारावाही; उच्चीयमान; पिंडित, समुच्चित.—Errors—संचित दोष-न्यूनता; संचयनशीलदोष.-Meaning-उचित अर्थ. Preference Shares-(अर्थ.) संचयनशील निर्वाचितभाग.-Preference Dividends—उचित-संचित अग्रिमलाभांश; संचितश्रेयान लाभभाग.

Cumulo Nimbus—(पदा.) पयोधर; मेघराशि; तडिद्गर्भ; गर्जन्मेघ. [म. ऐरणी ढग.]

Cumulus—राशि; राशिमेघ; पुंजमेघ. [म. ढिगाळें.]—Cophorm—(वै.) अंडीयराशि.

Cuneate-१ (वै.) त्रिकोणाकृति, कोणाग्र; कीलाकार. २ (वन., स्था.) कीलाकृति; शंखाकार; टंकाकार.—Tuberosity—(वै.) पश्चात् त्रिकोणपथ उन्नत.

Cuneatus—(वै.) कील.

Cuneiform— १ (वै.) इंद्रियगुहअस्थिक; पर्श्वाकार; उपलक; त्रिपार्श्विक; त्रिकोणप्रायकूर्चास्थि; कोणकास्थि; कोणक कील. २ (स्था.) कीलाकृति.-Bones-कीलास्थि. -External-—बाह्यकोणक.—Internal—अंतःकोणक. -Middle-—मध्यकोणक —Writing—पर्श्वाकार लिपि, कीलाकृति; बाणाग्रलिपि.

Cuneo Navicular-(वै.) कीलतरबंध.

Cuneus-(वै.) त्रिकोणशकल; कीलक.

Cup-(वन.) पुट.[म.कप्पा; पेला; तुंबडी; प्याला.]—Board-(रसा., स्था.) कपाट.-like-(वन.) वाटिकाकार. [म. प्यालेदार.]

Cupel—(रसा.) भांडिका; मूषा; वज्रमूषा.

Cupellation—(रसा) मूषोत्तापन; [हिं. प्याली विधि.]

Cupola—१ (यंत्र) धातुरसपात्र; रसपात्र; रसघट. २ (स्था.) कलश; शिखर; गोलशिखर.-Dome of the Pleura-(वै) आटोप; कुमुद; वक्षस्नेह; पत्रआटोप; कण्ठआटोप.

Cupping—(वै.) रक्तशोषण. [म. तुंबडी लावणें.]

Cupreous—(रसा.) ताम्रमय,—Chloride—ताम्रहरिद ताम्रसहरित.

Cupresulphus—(रसा.) तुत्थ. [म मोरचूद.]

Cupric-(रसा) ताम्रयुक्त; ताम्रक. Chloride-ताम्रकहरिद.

Cuprum—(खनि.) ताम्र.

Cupule—(वन) छद्मपुट: फलकपुट; वाटिका. [म. पेला.]

Curable—(वै.) प्रतिकार्य; शमनीय.

Cural—दधि; पयस्य.

Curative—(वै) रोगहारक; शामक; आरामकारक; परिहारक.

Curator—(शिक्षण.) १ रक्षक; पालक; व्यवस्थापक. २ ग्रंथशालाधिकारी; ग्रंथपाल; सरस्वतीभांडारक.

Curb-(स्था.) कंकण; कंकणाधार; वक्राधार.-Stone-(स्था.) रोधकप्रस्तर; उगारप्रस्तर.

Curcuma,—Amada—(वन.) गंधमूल. [म. आंबेहळद.] -Angustifolia-(वन.) तवक्षीर. [म. तवकलि.]-Aromatica—(वन.) वनहरिद्रा; [म. वेडीहळद.]-Longa-(वन.) हरिद्रा. [म. हळकुंड.]-Zedoaria-Zerumbet-(वन) गंधशटी; कचूर. [म. कचरा.]

Curcas Multifidus—(वन.) द्रवंती. [म. मोंगली एरंड.]

Curdle—(रसा.) स्निग्धीभवन; घनीभवन; [हि, धक्काबंधना.-जमना.]

Curdy—(रसा) स्निग्ध; घन; दधिक्त [हिं. थक्केदार.]

Curia Regis—(इति.) राजाधिकृतन्यायालय.

Curiosity—(तत्त्व.) जिज्ञासाप्रवृत्ति; जिज्ञासा; आश्चर्यभाव.

Curlew—(प्राणि.) क्रौंच.

Currency-(अर्थ.) चलन.-Bond-चलनपत्र; चलनीबंधक. -by Tale-गणनाचलन; ग्रहणप्राप्यचलन.-by Weight. —भारचलन; तोलग्राह्यचलन.—Certificates—चलनप्रमाणपत्र —Composite-मिश्रमुद्राचलन.—Convertible Paper—विनिमयशीलचलनपत्र.—Doctrine चलनसिद्धांत.—Note—चलनपत्र; मुद्रापत्र; चलनमुद्रालेख. -of a Bill-ऋणलेख-धनलेखचलन-अवधि.—Office-चलनकार्यालय; चलनस्थान.-Paper-चलनपत्र; पत्रचलन मुद्रापत्रचलन. —System—चलनपद्धति.

Current—१ रूढ; चलित; प्रसिद्ध. [म. चालू; हल्लीचा] २ (अर्थ.) वर्तमान; दैनंदिन; प्रचलित.—Account वर्तमान विषय गणना; दैनंदिन गणना, दैनिकगणना; दिनगणना.-Coin—वर्तमान चलन-मुद्रा; राजमुद्रा, अधिकृत चलन-मुद्रा —Credit Account—वर्तमान आयगणना; वर्तमान-दैनिक-ऋणपात्रतागणना.—Deposit—दैनंदिन निक्षेप;

वर्तमान निक्षेप; दिननिक्षेप. —Price—वर्तमान मूल्य; प्रचलित मूल्य.

Current—(पदा., रसा.) प्रवाह; ओघ; धारा; क्रम; गति. [म. वहाळ]—Alternating—(पदा.) प्रत्यावर्तक प्रवाह-धारा; परिवर्ति प्रवाह; पतितप्रवाह; लहरिप्रवाह; आंदोलनकारी प्रवाह. [म. यातायातिक वहाळ; उलट सुलट प्रवाह; येजा.]—Bedding—(भू.) प्रवाहजन्यस्तर. —Constant—स्थिरप्रवाह; स्थायी धारा.—Continuous—अविरतप्रवाह; अविच्छिन्नधारा; निरंतरप्रवाह —Density—प्रवाहघनता; ओघवत्ता.—Detector—वियुत्प्रवाह दर्शक-शोधक. —Direct—एकमार्गी प्रवाह एकदिक्प्रवाह; सरल प्रवाह; सरलधारा; समप्रवाह. [म. धोपट प्रवाह; सरळ वहाळ.] —Displacement—प्रवाहभाव; वियुत्सरणी; वियुत्प्रस्थान.—Eddy—चक्रधारा; चक्रप्रवाह. —Electric—वियुत्प्रवाह; [म. वीजवहाळ; वहाळ] —Electricity—प्रवाही वियुत्; गतिविशिष्ट वियुत्; गतिमती वियुत्; प्रावाहिक वियुत्; [म. वाहवीज; चलवीजक वह प्रकरण.] —Focoult—फोकॉल्ट प्रवाह-धारा. —Idle—सुप्तप्रवाह; अकर्मक प्रवाह; अकरण प्रवाह; अनुपयुक्त प्रवाह; अनुपलब्ध प्रवाह; कर्तृत्वशून्य प्रवाह. —Induced—प्रवर्तित प्रवाह; उत्पादित प्रवाह-धारा; आविष्ट प्रवाह. [म. उद्भावित वहाळ.]—Intermittent—विच्छिन्न प्रवाह—धारा; उपरोधित प्रवाह—धारा. —Inverse—प्रतिमुख प्रवाह; विमुखधारा.—Meter —प्रवाहमिति.—Momentary— क्षणिक प्रवाह. —of Electricity—वियुत्प्रवाह. [म. वीजवहाळ; वहाळ वहा.]—Oscillatory—आंदोलक प्रवाह; दोलित धारा. —Primary—प्राथमिक प्रवाह. —Reverser—वियुत्प्रवाहपरिवर्तक.—Saturation—तृप्तिप्रवाह; पूर्तिप्रवाह; संतापप्रवाह; तापप्रवाह; पूर्णमूल्यप्रवाह; संपृक्ति प्रवाह. —Secondary—गौणप्रवाह; आगंतुक प्रवाह; जन्य प्रवाह. [म. दुय्यम प्रवाह.] —Strength—प्रवाहमान. —Unidirectional—एकदिक्प्रवाह; सरल प्रवाह; सरलधारा.—Varying—अस्थिरप्रवाह; अस्थायीधारा. [म. बदलणारा प्रवाह.]—Virtual—प्रवाहाभास; सम. मूल्य प्रवाह; फलितधारा.—Wattles—see Current Idle.

Current—(भू.) प्रवाह; स्रोत.—Agulhus—आगालास प्रवाह. —Antarctic—कुमेरु०.—Benguela—बेंगयेला०.—Brazilian—ब्राझिल०.—Equitorial—निरक्षीय०.—Humboldt—हंबोल्ट०.—Labrador—लाब्राडोर०.—Ocean—समुद्र०; महासागर०.—Peruvian —पेरु०.—W. Australian—पश्चिम ऑस्ट्रेलियन०.

Curriculum—(शिक्षण.) अभ्यासक्रम.

Cursa—(ज्यो.) गोमति.

Currsores—(वै.) धावनशील.

Curt, Curtate—(ज्यो.) क्षेत्रांशांतर; शरकोटि.

Curtain,—Lecture—निशाभाषण,रात्रिभाषण; कांताबोध. —Wall—(स्था) रक्षकभित्ति.

Curvature—(ग., पदा.) वक्रता; वक्रिमा. [म. गोलाई; बांक; फुगवटा; झुकाव.]-see Curve.—Angle of—वक्रताकोण.—Anteroposterior—(वै.) सकोणवक्रता. —Centre of—(पदा) वक्रताकेन्द्र; अनुवृत्तकेन्द्र; वर्तुलमध्य.—Circle of—अनुवृत्त.—Great—(वै.) गुरुवक्रमर्यादा.—Lateral—(वै.) पार्श्ववक्रता.-Radius of —(पदा.) वक्रतात्रिज्या; वर्तुलत्रिज्या.

Curve-(ग., पदा.,यंत्र., रसा.,वै.) १वक्र, धनुरेषा वक्रिता; नति. २ वक्ररेषा; वक्रेका आलेख, रेषाकृति; धनुरेषा; विकर्ष रेषा; वलयरेखा; आलेख. रेखा. [म. रेखाटी; बांक.]—Angle of a—(ग.) वक्रकोण; वलमानवर्तुलकोण.—Axis of a—(ग.) वक्राक्ष.—Branch of a—(ग.) वक्रशाखा.—Circle of a—वक्रीयवृत्त; वक्रवृत्त —Class of a—चक्र वर्ग-जाति.-Continuous—अखंडवक्र.-Chord of a—वक्र ज्या; वलमानवर्तुल ज्या; वलमानवृत्त ज्या.—Liquids—(रसा.) द्रवसवक्र; द्रववक्र.—Motion in a-(ग.) वक्रगति; वक्ररेषा गति-गमन.-of Indifference —(अर्थ.) उदासीनता वक्र-रेषा. —of Quickest Descent — लघुतमावरोहण वक्र.—Plane— समतलवक्र; एकधरातलवक्र.—Radius of—(ग.) वक्रत्रिज्या; वलमानवर्तुलत्रिज्या.—Solids—(रसा.) घनवक्र; घनसवक्र.—Tracing—वक्ररेखन; वक्रलेखन.

Curved—१ (पदा.) वक्र; वक्रभाग; वक्रपृष्ठभाग; अलकाकारी. २ (वन.) वक्र. see Campylotropous.—Mirror —(पदा.) वक्रदर्पण.—Surface—(ग.) वक्रतल.

Curvi,-Caudate-(प्राणि.) वक्रपुच्छयुक्त.—Costate-(जीव.) वक्रपार्श्वयुक्त.-Foliate-(वन.) वक्रपर्णयुक्त.-Linear —(ग. पदा.) वक्र; वक्रिय; वक्ररेषीय-रेषारूप.—Linear Motion—(ज्यो.) वक्रगति; वर्तुलगति; वृत्तगति; वक्ररेखागति —Nerved—(वै.) वक्रशिरा.—Rostral—(प्राणि.) वक्रचंचुयुक्त.—Serial—(वन.) वक्रसूत्रगत. —Veined—वक्रशिरल.

Cuscuta Reflexa—(वन.) आकाशवल्ली. [म. अमरवेल] आकाशवेल.

Cusec—(पदा. स्था.)—क्यूसेक. Cubic feet per Second—क्षणघनपद.

Cushion—(पदा.) उत्सादन; सद्यक. [म. उशी; उसळी; उडी; सहन करणें; सद्यकारक].

Cusp—१ (ग.) स्कंध. २ (ज्यो.) लग्नस्थान; उदयस्थान; तनुस्थान; शृंग; स्कंध. ३ (पदा.) शृंग. ४ (वै.) दल; स्कंध; निशिताग्र.

Cuspidated—(वन.) शिरोदंती; स्कंधाग्र; सूच्यग्र; अण्वग्र; तीक्ष्णाग्र, कंटकाग्र. [म. अणकुचीदार].

Cuspidati—(वै.) तीक्ष्णदंत.

Cusping—(स्था.) पूरकतोरणिका.

Custard apple—(वन.) सीताफल.

Custodia Virginitatis—(वै.) कुमारीच्छेद; सतिच्छेद.

Custodian—(शास.) न्यास रक्षक-पालक.

Custody—(शास.) आयत्ति; निरोध; बंधन.

Custom—(तत्त्व., शास.) रूढि; पद्धति; रीति; परिपाठ; लोकरीति; लोकाचार; आचार; व्यवहार.—Ancient—वृद्धाचार.—Family—कुलाचार.—Fixed—अबाधित परंपरा.—General—साधारण रूढि-परंपरा.

Custom, Customs—(अर्थ.) कर; आयात कर; आयात-निर्यात कर.—Duty—आयात-निर्यात कर.—House—कर गृह-स्थान-कार्यालय-भवन.

Customary Discount—(अर्थ) रूढ लाभांश; रूढ ऊनांश.—Easement—(शास.) सांप्रदायिक-लौकिक परभूमावधिकार; रूढाधिकार.

Customer—(अर्थ.) ग्राहक.

Cut—(पदा.) छेद. [म. काप, पैलू, काट.]—Glass—(पदा.) छिन्नकाच; पटकाच. [म. पैलूदार काच.]—Leaf blade—(वन.) छिन्न (पत्र).—Out—(पदा.) वियोजक,—Water—(स्था.) जलविभाजक.

Cutter—(रसा.) कर्तक.

Cutting—(स्था.) खात.

Cutaneous—(वै.) चर्म-चर्मीय; त्वचाश्रित; त्वचेय.—Nerves—त्वक्स्थ मज्जातंतु.—Cervicales—कण्ठचर्म.—Sensation—(तत्त्व.) त्वक्संवेदन.

Cuticle—बाह्यचर्म; त्वचावरण. कृत्तिक; त्वक्बाह्यस्तर; रक्षकचर्म. बाह्यत्वक्.

Cuticular—(वन.) त्वाच.

Cutin—(वन.) त्वक्कवच; शृंगद्रव्य.

Cutinization—(वन) शृंगद्रव्याच्छादन.

Cutis—(वै.) त्वक; स्थूलत्वक; चर्म; वेदनी. [म. खरी त्वचा]—Vera—अंतःचर्म; प्रकृत त्वक्.

Cut-throat Competition—(अर्थ.) घातक प्रतियोगिता.

Cuttings—(वन.) छेद; कर्तन. [म. कलम, फाट, शाखाकला.]

Cuttle fish—(प्राणि.) समुद्रमाणकी; समुद्रफेन; सुफेन; म्हाकुल.

Cyamopsis Psoralioides—(वन.) गोराणी [म. गवारी]—Cyanamide—(रसा.) निलाभिद.

Cyanate—(रसा) निलिन; निलित; निलेत; श्यामेत.

Cyanhydrin—(रसा) श्यामउदित.

Cyanic Acid—(रसा.) निलाम्ल; निलिकाम्ल; श्यामिकाम्ल.

Cyanogen—निला; श्यामजन्

Cyanophyceae—(वन.) नीलहरित् शैवालवर्ग; नीलवनी; नीलिकावर्ग. [म. नीलपाणकेशवर्ग.]

Cyanosis—(वै) नीलगात्रता; नीलिमा; नीलरोग; नीलपांडु; शनित्व; शनिता; शनिमा; शनी करण-भवन

Cyanurate—(रसा.) नीलिरिकेत.

Cyanuric Acid—(रसा.) नीलिरिकाम्ल; श्याममूत्रिकाम्ल;

Cyathium—(वन.) वाटिकाप्रसून.

Cycadaceae—(वन.) साइक्याडवर्ग. [म. साबूदाणा वर्ग.]

Cyclamen Persicum—(वन) पाषाणभेदी. [हिं. म. हातजोडी; दगडफूल.]

Cycle,—of Changes—पर्यय.-of Elipses—(ज्यो.) ग्रहणचक्र.—of the Moon—चंद्रचक्र.-of Trade—(अर्थ.) व्यापारचक्र.—Otto—(पदा.) आटो आवर्तन.—Rankine—रॅकिन आवर्तन.—Reverse—विलोमचक्र.—Reversible—प्रत्यावर्ति क्रियाचक्र; परिक्रमी क्रियाचक्र.—to Traverse a—चक्रपर्यटन.

Cyclic—१ (ग.) चक्रीय. २ (पदा.) आवृत्तिकारक; आवर्त; चक्र-चक्रीय; वृत्तस्थ; चक्री; वृत्तस्थित; पर्यायगत. ३ (वन.) मंडलित; चक्ररचित; मंडलयुक्त; चक्रिका.—Order—१ (अर्थ.) चक्रक. [म. फेरी] २ (ग.) चक्र; चक्रीयक. ३ (पदा.) चक्र; चक्राकृति; चक्ररचना.—Movement—चक्रीयसंचलन.—Process—(पदा.) आवर्तघटन; चक्रनेमिक्रम. [म. फेरी.]-Whorled—(वन.) आवर्त-चक्रानेमिसदृश.

Cyclicle,—Fluctuation—(अर्थ.) चक्राकार वृद्धिहानि; वृद्धिहानिचक्र.—Operation—(पदा.) चक्रीय क्रिया; आवर्तनक्रिया.—Expression—(ग.) चक्रीयपदी; चक्रपदी; आवृत्तिधन.

Cyclitis—(वै.) चक्रीदाह.
Cycloid—(पदा.) चक्राभास; वृत्तजात.
Cycloidal Pendulum—वृत्तजातीय दोलक.
Cyclone—(पदा.) चक्रवात; वातचक्र, महाचक्रवात; आवर्त; सागरावर्त; वायुवमल; घूर्णवात; [म. वावटळ; चक्रीवादळ.] —Anti—प्रतीप घूर्णवात; प्रतिचक्रवात.
Cyclonic—(पदा.) आवर्तक वृष्टि.
Cyclopaedia—see Encyclopaedia.
Cyclophyllida—(वै) चतुरछिद्र.
Cyclops—(प्राणि.) कवचान्वित प्राणि.
Cyclosis—(वन.) आवर्तन; भ्रमण.
Cyclostima—(वै.) सर्पाकृति.
Cyclostomata—(प्राणि.) वर्तुलमुखी.
Cyclostyle—प्रतिकृतिलेखक यंत्र.
Cygnus—(ज्यो.) हंस; राजहंस.
Cylinder—१ (ग.) वृत्तचिति; स्तम्भक; शलाका; वर्तुलस्तंभ; दंडगोल. २ (चित्र.) वर्तुलमुखवनाकृति. ३ (रसा.) वायुपात्र. [म. कप्पा; कोंडाळें; नळकांडें; पंचपात्री; गोल्या; गोलट; नळ; घोटा; रूळ.]—Enveloping—(ग.) स्पर्शशलाका; अन्वालेपचिति; स्पर्शचिति.—Ends—(यंत्र.) चित्यग्र; चितिपात्राग्र. [म. घोटतोंडें.]—End Covers—(यंत्र.) चित्यग्र पिधान-आवरण. [म. घोटझांकणी.]-Graduated-(रसा.) अंशांकित वृत्तपात्र—वृत्तचिति.—Jacket—(यंत्र.) चितिपात्रावरण; चितिपात्रकवच. [म. घोटकुंडी.]-Measuring—(रसा.) वृत्तचितिमापक; नलिकामापक.
Cylindrical—१ (पदा.) वृत्तचित्याकृति; शलाकाकार. २ (वन.) दंडाकृति. ३ (वै.) नलिकावत्. [म. गोलट;दंडगोलाकार] —Lens—(पदा.) वृत्तचित्याकार-नलिकाकार काच-यव.
Cymba Conchae—(वै.) तलखल.
Cymbals—(रसा.) झंझरी. [म. झांझ.]
Cyme—(वन.) स्तबक; मध्योत्सारिणी; वल्लरी; केंद्रत्यागी मंजरी; मध्यारंभमंजरी.-Biparous dichasial-(वन.) द्विपार्श्वीय. —Heliocoid—(वन.) शुंडाकार.—Multiparous —(वन.) बहुपार्श्वीय.—Scorpioid—(वन.) वृश्चिकाकार. —Uniparous—(वन.) एकपार्श्वीय.
Cymene—(रसा.) स्निग्धिन.
Cymogene—(रसा.) स्निग्धजन.
Cymose—(वन.) कुंठित (शाखा); वल्लरीक पुष्प; परिमित-मंजरी; स्तबकित.—Branching—(वन.) नियतशाखा-विन्यास.—Inflorescence—(वन.) नियतपुष्पविन्यास; मध्यारंभमंजरी; मंजरीपुष्पविन्यास.
Cynara Scolymus—(वन.) कुणंजर [म. रानचाकवत.]
Cynanche—(वै.) गलव्यधि.—Maligna—तलुपार्श्व-ग्रंथिप्रदाह.—Parotidea—कर्णमूलग्रंथिप्रदाह.—Tonsillaris—तुंडिकेरिका.—see Quinsy—[हिं. कूप नामकी खासी. म. गळसुटें.]
Cynate—(रसा.) कनित.
Cynic—(तत्त्व.) निःप्रसारवादी; वक्रदर्शी.
Cynical—वक्रभावी.—see Cynic.
Cynicism-(तत्त्व) अवगणनापूर्ण अरुचि; ततःकिंवाद; वक्रभाव; छिद्रदृष्टि.
Cynodon Dactytan—(वन.) नीलदूर्वा. [म. हरळी; काळी-निळी दूर्वा.]
Cynometer—(पदा.) कंपमापक; विद्युन्मापक.
Cynorexia—(वै.) क्षुधाधिक्य.
Cyperaceae—(वन.) मुस्तकगोत्र; मुस्तादिवर्ग; नागर-मुस्तकवर्ग. [म. नागरमोथा वर्ग.]
Cyperus,-Conglomeratus-(वन.) जठरी. [म. गवत.] -Pertenuis-(वन.) मुस्ताक [म.लव्हाळा.]-Rotundus —(वन.) भद्रमुस्ता. [म. बिबली नागरमोथा.]
Cypher—शून्य.—Telegram—(अर्थ.) संकेत-विद्युत्-संदेश.
Cypres—(शास.) बहुजनहितार्थतत्त्व.
Cyprus—(वन.) सरल. [म. सुरू.]
Cypsela—(वन.) सूर्यकमलवर्ग; गुच्छक; अर्भक; संपुट; त्वक्कवचधारी. [म. झेंडूसारखें; काळ्या तिळासारखें.]
Cypurocs—(प्राणि.) कपर्दिका. [म. कवडी.]
Cyst—(वै.) जठरार्बुद; अंतर्विद्रधि; बुद्बुद. [म. आवाळूं.]
Cysterna Chyli—(वै) उदरस्थ आशय.
Cystic—(वै.) पित्ताशय; कोशगर्भ; कौषिक—Duct—(वै.) पित्ताशयवाहिनी; कोशनलिका; पित्तकोषप्रणाली.—Humour—(वै.) मूत्रग्रंथि.
Cysticercus—(वै.) द्रक्षास्थिति; द्रक्षावस्था.
Cystiostone—(वै.) मूत्राश्मरी.
Cystirrhagia—(वै.) मूत्राशय-रक्तस्राव.
Cystirrhoea—(वै.) मूत्राशयीन श्लेष्मास्रावरोग.
Cystitis—(वै.) मूत्राशयदाह; मूत्राशयशोथ; बस्तिशोथ-दाह.
Cystocarp—(वन.) अर्बुदकोश.
Cystocele—(वै.) मूत्राशयार्बुद.
Cystolith—(वन.) खडार्विद; स्फाटिक पुंज. [म. क्षारांचे स्फटिक.]

Cystolithos—(वै.) मूत्राशयाश्मरी.
Cystopastic—(वै.) मूत्राशयाक्षेप.
Cystotomia—(वै.) मूत्रग्रंथिशस्त्रक्रिया.
Cytoblast—१ (वन.) आद्यपेशयन्तर्बिंदु; आद्यजीवबिंदु; २ (वै.) बिंदुगर्भ; कणगर्भ; कणेरणु.
Cytoblastema—(वन.) आद्यजीवकण; आद्यबिंदुद्रव्य.
Cytology—(वन.) चिद्रेणुशास्त्र; पेशीशास्त्र; पेशीविचार; कललबिंदुविद्या; कललकणशास्त्र; कुटिशास्त्र; कोशविद्या.
Cytoplasm—१ (वन.) पेशीद्रव्य; मुद्गलफेन; पेशीरस. २ (वै.) कुटिसत्त्व; कुटिद्रव; कुटीभूति.
Cyton—(वै.) मज्जा घटक-अंग.
Cytosine—(वै.) कुटिसर्ग.

D

D. A. H—(वै.) हृदय अव्यवस्थित क्रिया.
D. N. Ratio—(वै.) गुण्य.
D-Valve—(यंत्र.) चलद्वारक; चलत्कपाट. [म. वाटीचा घसर झडप; डी घसर झडप.]
D. V. M.—(वै.) पशुचिकित्सक.
Dabber—(शिल्प.) स्थपुट. [हिं. थपुआ, पिंडी.]
Dacoity—(शास.) बलाक्रमण. [म. डाका.]
Da Costa's Disease—(वै.) ग्रंथिवातविशेष.
Dacryadenalgia—(वै.) अश्रुस्रावक ग्रंथिपीडा.
Dacryadenitis—(वै.) अश्रुस्रावक ग्रंथिप्रदाह.
Dacryadenoscirrhus—(वै.) अश्रुस्रावक ग्रंथिपिटिका.
Dacryagogatrensia—(वै.) अश्रुप्रणालीबंधन.
Dacryagogue—(वै.) अश्रुस्रावक (औषधि)
Dacryelcosis—(वै.) अश्रूपकरण-क्षत.
Dacryocyst—(वै.) अश्रुकोश.
Dacryocystalgia—(वै.) अश्रुकोषपीडा; अश्रुकोषप्रदाह.
Dacryocystitis—(वै.) अश्रुकोषप्रदाह.
Dacryocystoblennorrhea—(वै.) अश्रुकोषात् श्लेष्मस्राव.
Dacryocystocele—(वै.) अश्रुग्रंथिनिर्गम.
Dacryocystoptosis—(वै.) अश्रुकोषस्थानच्युति.
Dacryocystorhinotomy—(वै.) अश्रुकोषसंभव.
Dacryocystosyringotomy—(वै.) अश्रुकोष (प्रणाली)-व्यवच्छेदन.
Dacryocystotome—(वै.) अश्रुकोष-व्यवच्छेदक कर्तरी.
Dacryocystotomy—(वै.) अश्रुकोषच्छेदक शस्त्रक्रिया.
Dacryohemorrhea—(वै.) रक्ताश्रुस्राव.
Dacryolin—(वै.) अश्रुगत श्वेतपदार्थ.
Dacryolite, Dacryolith—(वै.) अश्रुशिला.
Dacryoma—(वै.) अश्रुवर्ण.
Dacryon—(वै.) अश्रुबिंदु; अश्रु.
Dacryops—(वै.) अश्रुप्रणालीप्रसरण.
Dacryopyorrhea—(वै.) पूयवत् अश्रुस्राव.
Dacryopyosis—(वै.) अश्रुप्रणालीसंकोचन.
Dacryorrhea—(वै.) अश्रु-अत्यधिक विकृत स्राव.
Dacryosolenitis—(वै.) अश्रुप्रणालीप्रदाह.
Dacrystenosis—(वै.) अश्रुप्रणालीसंकोचन.
Dactyl—१ (ज्यो.) भगण. २ (वै.) अंगुली; अंगुष्ठ.
Dactylography—(कला.) अंगुलिमुद्राध्ययन.
Dactylology—(भाषा.) करपल्लवी भाषा; अंगुलिसंकेतभाषा.
Dactylopodite—(वै.) अंगुलिसंधि.
Dado—(स्था.) तलखंड. [म. उतरंड; उतरणी.]
Daemia Extensa—(वन.) फलयुग्मा.
Daemonomania—भूतबाधाजनित उन्माद.
Dagger—(मुद्रण. युद्ध.) कृपाण; छुरिका.
Daguerreotype—(पदा.) डागेर प्रकाशलेखन.
Daily-Motion—(ज्यो.) दैनंदिनगति; दैनिकगति; दिनगति. —Period—(वन.) दिनकाल.—Variation—(पदा.) दनिक अंतर. [म. दैनिक बदल, फेरफार, फेरबदल.]—Wages—(अर्थ., स्था.) दिनमूल्य; दैनिकप्राप्ति. [म. रोजंदारी; रोजमजुरी.]
Dairy—(कृषि.) दुग्धशाला; गोरसशाला; गोरसालय.—Appliances-दुग्धयंत्रादि. साधन-वस्तु.—Farm-दुग्धशाला;दुग्धालय; गोशाला.-Products-गव्य-माहिष पदार्थ.
Dais—(सभा.) उच्चासन; व्यासपीठ; व्यासपाट; व्याख्यानपीठ; शिष्टपीठ; अलिंद.
Dalbergia Latifolia—(वन.) शिंशपा.—[म. काळा शिसवा; शिसवी.]—Oojeinensis—(वन.) तिनीश. [म. तिवस.]—Sissu—(वन.) शिंशपा.—[म. शिसव; शिसू.]
Daltonism—(वै.) वर्णांधता.
Dam—(पदा., स्था.) भित्ति; बंधरचना; जलबंधन; सरोबन्ध. [म. बांध, बंधारा; धरण; भित; भिताड.]
Damage—(अर्थ., शास्त्र) हानि; क्षति; अपकार. [म. नासाडी, नुकसान.]

Damages,-Exemplary—(शास.) प्रमाणहानि क्षति; उत्तमहानिपूर्ति; उत्तमप्रमाणदंड.—Law of—दण्डनीति; दण्डपद्धति; हानिपूर्तिनियम.—Nominal—नाममात्र दण्ड; नाममात्र हानिपूर्ति.—Ordinary—सर्वमान्य-सर्वसाधारण दण्ड-हानिपूर्ति.

Damnation—(तत्त्व.) नरकपातन.

Damnum—(भाषा.) नाश. [म. पुसणें.]

Damp—१ (वै.) स्तिमितिकरण. २ (स्था., पदा.) आर्द्रता; आर्द्र [म. सर्द; ओलसर; दमट; सर्दी; लोणा]—Choke—(रसा.) प्राणहर वायु; श्वसनरोधक वायु.

Damped—(पदा) आर्द्रित; निरुद्ध [म. दमित.]—Motion—क्रमोनगति; अवरुद्धगति.—Oscillation-दमित आंदोलन; निरुद्ध आंदोलन.—Waves—दान्त तरंग; निरुद्ध तरंग; विनाशी लहरी.

Damper—१ (पदा) क्रमोनक; अवरोधक. २ (यंत्र.) वायुनियंत्रक; वातनियंत्रक; धूम्रनियंत्रक; अग्निद्वार.—[म. ओढदार, आगबारी.]

Damping—१ (पदा.) क्रमोनता; दमन; रोधन; क्षय; क्षीणता; क्षयीभवन; हानि; निरोध; अपकर्ष; स्तम्भन. २ (वै.) स्तिमितिकरण.-Collisional—(पदा.) आघातजन्य दमन; अघातनिरोध-रोधन.—Force—दमनक; निरोधक; रोधक.—Radiation—तेजक्षय; तेजोहानि; उत्सर्गजन्य दमन; तेजोभंग; तेजोदमन; उत्सर्गनिरोध.

Dance—(कला.) नृत्य; नर्तन; नाट्य.

Dancing,-Disease-(वै.) नृत्योन्माद.-Hall—(शिल्प.) नृत्यमंडप; नृत्य-नटमंदिर.

Dandruff—(वै.) शिरःकिलास.

Dandy Fever—(वै.) अस्थिभंजनरोग. see Dengue.

Dangerous,-Disease—(वै.) भयंकर-भयानक-भयावह-मारक रोग.—Drug-हानिकारक-मारक औषध.-to life—भयःप्राणहर.—Weapon—(युद्ध.) भयंकर शस्त्र.

Daniell Cell—(पदा.) डानियल विद्युद्घट; तुत्थक घट-विद्युन्माला. [म. मोरखडी विजेरी, मोरखडी.]

Danish Steelyard—(यंत्र.) तोलदंड [डेनदेशीय.]

Dank—(स्था.) आर्द्र.

Dark—(पदा.) अंधःकार; कृष्ण; अदीप्त; तिमिरमय.—Band (वन.) कृष्णपट्ट;—Lines (Fraunhofer's)—(पदा.) तमरेषा; कृष्णरेषा.—Rays—(ज्यो.) अंधकिरण.—Room—(पदा.) तमालय; तिमिरगृह. [म. अंधेरी खोली, अंधारकोठडी.]—Space—(पदा.) अंधःकार; अप्रकाश; तमस्थान.

Darkness—(पदा.) अंधःकार.

Darret—(ग.) विश्राम.

Darwinism—(जीव) विकासवाद; उत्क्रांतिवाद.

Dash—(मुद्रण.) योगचिन्ह.—Pot—(पदा.) निवर्नक पात्र;

Dasymeter—(पदा.) बाष्पघनत्वमापक यंत्र.

Data—(ग., पदा., शास्त्र.) विशेष; प्रमाण; आप्त; गृहीत; प्रदत्त; निर्दिष्ट; उपात्त; स्वीकृत; पूर्वपक्ष; पक्ष; दृष्ट; उपाद; सामग्री; तथ्य; दत्त; दत्तांश. [म. पुरावा, सामग्री; उपलब्ध साधनें.]—of Consciousness-ज्ञानसामग्री,मनोगोचर सामग्री.

Date-Line—(ज्यो ,पदा.)तिथिरेषा;आन्तर्जागतिक समयरेषा; सार्वराष्ट्रीय समयरेषा-तिथिरेखा.-of Drawing-(अर्थ.) धनलेख-मिति —of Maturity—धनलेखादानमिति.

Dates—(वन) खर्जूर. [म. खजूर.]

Dative—(भाषा.) संप्रदानसंबंध; चतुर्थी विभक्ति.

Datonic—(रसा.) द्विपरमाणुक.

Datum—(तत्त्व.) दत्तांश; मूलसिद्धान्त; तथ्य; सामग्री; गृहीतार्थ; स्वीकृताधिष्ठित; दत्त; दत्तविषय. [म. गृहीत गोष्ट; हकीकत.]—Line—(पदा.) आरंभरेषा.

Datura (Species)—(वन.) धत्तुर. [म. धोतरा.]—Fastuasa—(वन.) कृष्ण धत्तुर. [म. काळा-जांभळा धोतरा.]—Stramonium—धत्तुर. [म. कांटे धोतरा.]

Daucus Carota—(वन) गृंजन; [म. गाजर]

Daughter,-Cell—१ (वन.) अपत्यकोष; दुहितृशाला; प्रतिपेशी; कन्यापेशी. २ (वै.) विभक्त घटक.—Chromosome—१ (वन.) अपत्य (क्रोमोजन). २ (वै.) विभक्त रजकतंतु.—Nucleus (वन.) अपत्यप्रतिकेंद्र.

Davit—(नौ.) नौचतुष्क दंड-उच्चालक.

Davy's lamp—(रसा.) डेव्ही दीप.

Dawk—(स्था.) चिन्ह; अंकन.

Dawn—(ज्यो.) अरुणोदय.

Day-दिन; दिवस.—Blindedness—(तत्त्व.) दिवांधता; दिवसांधता.—Book—(अर्थ.) दैनंदिनी; दिनक्रमलेखन; दिनगणना.-Clock-(पदा.) छायायंत्र; शंकुयंत्र.-Dreaming—दिवास्वप्न; अनिद्रस्वप्न; कल्पनारति; कल्पनाजीवन.—Labour-(अर्थ.) दिनप्राप्ति; दैनिकश्रममूल्य.-Labourer—(अर्थ.. स्था.) दैनिक श्रमिक; दिनश्रमिक.-Light lamp-(यंत्र.) दिनदीप; दिनकरदीप.-Lunar-(ज्यो., भू.) तिथि,—Mare-(तत्त्व.) अनिद्रदुःस्वप्न.— of Discount—(अर्थ.) धनलेखादानदिन.-of the Equinox—(ज्यो.)

विषुवदिन.-Siderial-(ज्यो.,पदा.,भू.) चांद्रदिन; तारामानदिन; नक्षत्रमानदिन; नक्षत्रदिन.—Solar—(ज्यो., पदा. भू.) सौरदिन.—to Day Loan—(अर्थ.) दैनिक ऋण. —to Day Money-(अर्थ.) दैनिक धन; दैनिक ऋण.

Days of Grace—(अर्थ.) पर्यायदिन.

Dazzle, Dazzling—(रसा.) अतिदीप्ति; अतिदीपन; प्रदीपन; प्रदीप्ति.

De-acidification—(रसा.) अम्लतानिवारण; अम्लता-विनाश.

De-activation—बलसंकोचन; गतिविधिसंकोचन.

Dead,-Account—(अर्थ.) मृतगणना; अदानाक्षमगणना. -Area-(पदा.) शांतप्रदेश.-Beat-(पदा.) कंपशून्य; अतिरुद्ध; हीनरुद्ध; अतिदमित;क्षीण; क्षिप्रस्तम्भी.—Born-(वै.) अंतर्मृतजात.—Centre—(पदा., यंत्र.) स्थिर बिंदु; स्थैर्य स्थान; जडस्थान; मृतावस्था. [म. खुंट.)—Freight—(अर्थ., नौ.) रिक्तावकाशमूल्य; रिक्तमूल्य.-Letter-(शास., अर्थ.) मृतपत्र; निर्धनी-निर्ग्राहकपत्र.—Letter Office-मृतपत्रकार्यालय; निर्ग्राहकपत्रकार्यालय.-Load-(स्था.) अचेतनभार; जडभार; भार. [म. ओझें.)-Loan—(अर्थ.) प्रदानाक्षम ऋण; अनिश्चितकालऋण.—Lock -(अर्थ.शास्त्र.,) प्रगतिस्तब्धता; स्तम्भन. [गु. भडागांठ.] -Loss-(अर्थ.) पूर्णहानि.-Pay-(स्था.) मृतश्रमिकमूल्य.—Point—(ग.) निर्गतबिंदु; शून्यबिंदु. २ (पदा.) मृतअवस्था; स्थिरबिंदु-स्थिति.-Rent-(अर्थ.) स्थायीकर.-Security-(अर्थ.) मृत प्रतिभूपत्र; अकार्य प्रतिभूलेख.-Space-(पदा.) रिक्तावकाश; शांततप्रदेश. [म. पोकळी; मोकळा भाग.]—Stock—(अर्थ.) वस्तुसंग्रह; जीर्णवस्तु; शेषवस्तुसंग्रह; अनुपयुक्त वस्तुभार.—Stock Register—(स्था.) स्थावर उपस्करणपत्रक.—Wall-(स्था.) दृढभित्ति.—Wood—(स्था.) आधारपट्ट-Weight-(अर्थ. स्था.) भार.

Deadly Weapon—(शास.) प्राण घातक-हारक शस्त्र.

Deafness—(वै.) बधिरत्व; कर्णबाध; बाधिर्य.—Base-मंदध्वनि अश्राव्यता.—Boiler-maker's—यंत्रकर्मजन्य बधिरता.-Catarrhal--प्रतिश्यायबधिरता.—Cerebral-मस्तिष्काघातजनित०.-Cortical-मस्तिष्कक्रेंद्रविकृतिजन्य०. Mind—वाणिश्रवणअक्षमता.—Paradoxical—उच्चध्वनिश्राव्यता.-Word-वाणिश्रवणअक्षमता.

Deal—(अर्थ.) व्यवहार -by Grade—क्रमव्यवहार.—by Sample-दृष्टांश व्यवहार.

Deal—(वन.) देवदारु. [म. देवदार.]

Dealer—(अर्थ.) व्यवहारी.

Dealing,-Double—(अर्थ.) द्विमुखी व्यवहार.-Fair—प्रामाणिक व्यवहार; सत्यव्यवहार; योग्यव्यवहार.—in Future—आगामी व्यवहार; कालिक व्यवहार.—in Money-धनव्यवहार.-For Account-गणना व्यवहार.

Dealings—(अर्थ.) आदानप्रतिदान; व्यवहार.

De-aminisation—(रसा., वै.) अमिनोपहरण; अमिनोवियोजन.

De-anthropomorphism—(तत्त्व.) देवमनुष्यगुणवाद. see Anthropomorphism.

Dear Money—महर्घधन.

Death—मरण; निधन; काल मृत्यु.—Certifiate—मृत्युप्रमाणपत्र.—Duties—(इति., शास.) मृत्युकर; रिक्थकर —Molecular—(वै.) पंचत्वंकरण.—Rate—(अर्थ. मृत्युप्रमाण; मृत्युसंख्या; मरणनिष्पत्ति.—Rattle—(वै. घरघर.-Ray (पदा.) मृत्युकिरण; संहारककिरण;-Somatic -स्थूलदेहमृत्यु.—Stiffening—मरणसंकोच.

Debar—निषेधकरण.

Debarred Stock—(अर्थ.) विलंबित ऋणपत्र.

Debasement of Coin—(अर्थ.) हीनमुद्राचलन.

Debate—(राज.) वादविवाद; वाग्युद्ध;कोटिक्रम: विवाद; चर्चा.

Debatable—(राज.) विवाद्य; विवादयोग्य; विवादार्ह; विवाद विषय.

Debating Society—वादसंसद; वादसभा; वादविवादसभा; चर्चासमाज.

Debenture—(अर्थ., ग) ऋणपत्र; ऋणस्वीकृतिपत्र.—Bond-ऋणपत्र --Loan -ऋणपत्र ऋण.—Redeemable—प्रत्यादेय ऋणपत्र; प्रतिशोध्य ऋणपत्र.—Stock ऋणपत्र लेख

Debilitant—(वै.) निर्बलताकारक; उत्तेजना प्रतिशामक.

Debility—(वै.) दुर्बलता; दौर्बल्य; दुर्बलत्व; निष्प्राणता. अशक्तता; निर्बलता; शक्तिक्षीणता; निर्वीर्यता; निःसत्त्वता.

Debit—(अर्थ.) व्यय; व्ययस्थानीय; ऋण.-and Credit—आयव्यय.-Balance-धनआय;धनआयव्यय.—Entry-(अर्थ.) व्ययलेख; व्ययलेखन.—Note-व्ययलेखनपत्र.

Debridement—(वै.) आधुनिकचिकित्सा विशेष.

Debris—(भू.) भग्नशेष. [हिं. मलबा., डबर.]

Debt—(राज., अर्थ.,शास) ऋण. [म. कर्ज., रीण.]—Bad —आदानाक्षम ऋण; मृतऋण. [म. बुडीत कर्ज.]—

Bond--ऋणलेख्य.—Book—ऋणपुस्तक.—Disputed—विवादित ऋण; विवादग्रस्त ऋण.—Due—वास्तव ऋण; यथार्थ ऋण; देय ऋण.—Floating—अल्पकालीन ऋण.—Liquidation of—ऋणदान; ऋणशोधन; ऋणपरिशोध.-National—राष्ट्रीय ऋण; राजऋण; राज्यऋण.—of Honour—प्रतिष्ठाऋण; नियम अमान्य ऋण.—Ordinary—साधारण ऋण.—Outstanding—शेष ऋण.—Public—सार्वजनिक ऋण. Recovery of—ऋणादान. Released from-ऋणमुक्त.

Debtor—(अर्थ.) अधमर्ण; ऋणी. [म. देणेदार.]-Judgment-शासनपत्र ऋणी; निर्णय ऋणी.

Decade—(ग.) दशक; दशसंख्यांक.

Decadence—अवगति; क्षय; ऱ्हास.

Decagon—(ग.) दशभुज; दशकोण; दशास्र.-Regular-समदशभुज; नियमित दशभुज; नियत दशभुज.

Decagram—(पदा.) दशग्राम भार.

Decalcification—(वै.) शरीरतंतुस्थ चूर्णांश-खट निष्कासन.

Decalcified(भू.) खटिकावियुक्त; खटिकाहीन; लुप्तखटिक.

Decalin—(रसा.) नैफ्थेलिनयौगिकविशेष.

Decalvent—केशनिष्कासन.

Decameter—(ग., पदा.) दश मात्र-मान; दशमापक.

Decandria—(वन) दशपुंकेसर वर्ग.

Decane—(रसा.) दशेन.

Decangular—(ग.) दशकोण.

Decant, Decantation-(रसा.) निगलन; निपातन. निधारण; आसावण; उद्वाहन. [म. निथळणें; निवारणें; निचरा.]

Decanter—(रसा.) निधारणी; निगलनपात्र.

Decapitating Hook—(वै.) ग्रीवाच्छेदक.

Decapitation—१ (वै., शास्र.) ग्रीवाच्छेद; गर्भग्रीवाच्छेद शिरच्छेद.

Decapoda—(प्राणि.) दशपाद.

Decarbonisation—(पदा, रसा.) विकर्बीकरण; अकर्बीकरण.

Decapsulation—(वै.) झिल्लीकोषदूरीकरण.

Decastyle—(स्था.) दशस्तम्भ.

Decay—(पदा., रसा.) विनाश; विकृति; क्षय. [म. विकृत होणें.]—Constant—क्षयांक; क्षयदर्शक अंक.-of Current—प्रवाहक्षय; प्रवाहहानि. [म. ओघहानि.]

Decayed—(पदा.) विनष्ट.

Deccan—(भू.) दक्षिणापथ; दक्षिण; दाक्षिण. [हिं. दखन.]

Decease—(शास्र.) मरण; देहावसान; मृत्यु.

Deceipt—(शास्र) कपट; वंचना; प्रतारणा.

Deceleration—(पदा.) विजवन; गतिक्षय.

Decency—(शास्र) मर्यादा; शिष्टता; सुशीलता; लज्जा.

Decentralisation (of Power)—(अर्थ.,राज., शास्र.) विकेन्द्रीकरण; अधिकारविभाजन; सत्ताविभजन; अधिकार; निचलन; अधिकारसंविभोग; केन्द्रविभाग; सत्ताविभाग.

Decentralised—(राज.) अनेककेन्द्री; विकेन्द्रीकृत-भूत.

Deception—(शास्र) प्रतारणा; कैतव.

Deceptive-(तत्त्व.) भ्रांतिमूलक; भ्रांतिजनक.-Reasoning (तत्त्व.) छल.

Decerebration—(वै.) मस्तिष्कापहरण; विमज्जीकरण.

Dechloridation—(वै.) लवणविलगीकरण.

Deciding—(पदा.) निर्णायक.

Decidua—(वै) १ गर्भकला; अस्थायी गर्भकोश; निर्मोक गलंती. २ गर्भाशयान्तस्त्वक्कोश —Basalis (serotina)—तलनिर्मोक; मिथ्याकोश.—Reflexa-(capsularis)—परावर्तितकोश; गर्भनिर्मोक.—Vera-सत्यकोश; पार्श्वनिर्मोक.

Decidual Endometretis—(वै) निर्मोकशोथ.

Deciduous—(भू.,वन.) गलनशील; पातुक; गलिष्णु; गलितपत्र; पतिष्णु; पर्णमोची. [म. हंगामी, खराब.]—Leaf—(वन) पातीपर्ण; पाती.—Teeth—(वै.) दुग्धदंत.-Tree—(वन.) पर्णमोची.

Decigram—(ग.) दशांश ग्राम-भार.

Decil, Decile—(ज्यो.) राशि दशांशान्तर.

Deciliter—(ग.) दशांश लिटर.

Decillion—(ग.) कोटि.

Decimal—(ग.) दशांश; दाशमिक; दशमान; दशमिक.—Figure—दशांशचिन्ह.—Fraction—दशांश अपूर्णांक—Measure—दशमिक मान.—Notation—दशमिक लेखनप्रणाली.—Numeration—दशमिक गणना प्रणाली.—Place—दशमिक स्थान.—Point—दशांश चिन्ह-बिंदु; दशमिक बिंदु; दशमलव बिंदु.—Pure—शुद्ध दशांश.—Recurring—आवर्त दशांश; आवर्त दशमलव.-Scale—दशमिक-दशांश क्रम.- System-दशांशपद्धति; दशमानप्रणाली.

Decime—(अर्थ.) दशांश मध्यमान.

Decimeter—(ग.) दशांश मात्र-मान; दशांशमिति; दशांश मापक.

Decision—(अर्थ., शास्र.) निर्णय; निश्चय.

Deck—(नौ.) नौ-अपरतल; नौकापृष्ठ.—Berth—शयनतल.—Boiler—यंत्रतल; बाष्पकतल.—Flush—कर्णाग्रतल.—Gun—युद्धतल; शतघ्नीतल.—Half—अर्धतल.—Orlop-हलरज्जुतल.-Poop-अपराग्रतल-Quarter-चतुर्थांश तल.—Upper—सर्वोपर तल; सर्वोच्चतल.

Declaration—१ (राज.) घोषणा; प्रतिज्ञा; प्रकाशन; प्रकटीकरण; ज्ञापन. २ (शास.) स्वत्वस्थापन; अधिकारज्ञापन.-of Acquitance-(राज.)मान्यता-प्रकाशनपत्र.-of Agreement-संमतिप्रकाशन पत्र.-of Conveyance-हस्तांतर प्रकाशनपत्र.-of Gift-दानपत्र.-of Independence-(इति.) स्वातंत्र्य-स्वराज्यघोषणा.—of Indulgence (इति., धर्म.) पाप क्षमा घोषणा.—of Lease—(राज.) कालिक दानपत्र.—of Purchase—विक्रय पत्र—of Relinquishment—स्वामित्वदान पत्र—[म. सोडचिठ्ठी.]—of Rights—(इति) अधिकारघोषणा—of Sale—(राज.) क्रयपत्र; क्रयणपत्र; क्रेयपत्र.

Declaratory—(शास.) सत्ता-स्थापक; अधिकार-ज्ञापक; निवेदक; सूचक.

Decree—अधिकारज्ञापक-शासनपत्र.-Suit-अधिकार-स्थापन प्रार्थना.

Declare—(सभा.) प्रघोषण.

Declared Value—(अर्थ.) घोषित मूल्य; प्रकट मूल्य; प्रतिज्ञित मूल्य.

Declension—१ (तत्त्व.) शब्दरूप; अवनति; अवरोहण; पतन. २ (भाषा.) विभक्ति; सुबन्त प्रक्रिया.

Declinate—(वन.) तिर्यङ्नत; अभिनत.

Declination—(ज्यो.) कलन; क्रांति; विचलन; नति; विषुवमान विचलन; चुंबकवक्रता; स्खलन; पतन; दिक्नति; दिक्क्षति. दिक्-च्युति.—Circle—(ज्यो) क्रांति; सूत्र; शुज्यावृत्त; अहोरात्रवृत्त; क्रांतिवृत्तवलय.—Compass—दिक्पातमापक; होकायंत्र; चुंबकवक्रतामापक; दिग्पतन-दर्शक; दिक्सूचक मत्स्ययंत्र.—Parallel of—शुज्या समांतरवृत्त; अहोरात्र समांतर.

Declinator—(ज्यो.) क्रांतियंत्र; पतनसूचक.

Decline—१ अवनति; ऱ्हास; क्षय. २ (वै.) मोचन.

Declivity—(स्था.) निम्नभूमि.

Decoction—(रसा.) क्वाथ; कषाय; क्वथन; रस; सार. [म. काढा.]

Decollator—(वै.) भ्रूणमस्तकविदारक यंत्र.

Decolouration—वर्णहीनता; विरंजन.

Decolourisation—(रसा.) वर्णविनशन; वर्णविनाशक्रिया.

Decompose—(रसा.) पृथक्भवन; विघटन; पृथक्करण; विच्छेद-विच्छिन्नकरण.—Double—द्विवियोग.

Decomposed—(रसा.) वियोजित; पृथक्भूत.—Ray Spectrum—(पदा) पृथग्भूत किरण-पट.

Decomposition—१ (रसा., पदा.) विकार; विकृति; विश्लेषण; विघटन; पृथक्करण; क्षोथ; पृथग्भवन; वियोजन; विच्छेदन; विघटना; विग्रहण; विच्छेद; विद्रवण; विदाह. २ (वै.) पूतिक्रिया; विलयन.—Chemical—(रसा.) रसायनवियोग.—of Forces—बलविश्लेषण.-of Light—(पदा.) प्रकाश पृथक्करण; प्रकाशविश्लेषण; आलोक-विश्लेषण.

Decompound (Leaf)—(वन.) बहुयोगिक; अतियोगिक.

Decompression—(वै.) भारनिवारण.

Decongestive—(वै.) रक्तसंचय-न्यूनकरण.

Decuration-चित्राभरण; सुशोभन; अलंकृति. [म. सजावट.]

Decorative Art—प्रसाधन शिल्प; प्रसाधन कला.

Decorator—सुशोभकर.

Decortification—(वै.) छालविभक्तीकरण; विमज्जीकरण.

Decrease—(पदा.) अपचिति; क्षय; मंदता; ऱ्हास; क्षीणता.—of Demand—(अर्थ.) विक्रेयताक्षय-ऱ्हास-मंदता.-of Supply—(अर्थ.) पूर्तिक्षय-मंदता.

Decreased—(ग.) अपचित.

Decreasing—(पदा.) मंदीभवन-करण; क्षीणीभवन; क्षयपरता; अरुचिनीभवन. [म. उतरणें; मंदावगारा.]-Return—(अर्थ.) क्रमागत ऱ्हास.

Decree—(शास.) निर्णयपत्र; शासनपत्र; आज्ञापत्र.—to Execute a—(शास., राज.) निर्णय-क्रिया.

Decrement—(पदा, ग.) अपचय; क्षय; न्यूनता; अभाव; ऱ्हास. [म. घट.]—Logarithmic—(ग) लघुगणनीय अपचय.

Decrepitation—(रसा.) स्फोटन. [तडतड करणें; कडकड करणें.]

Decretum Salutis—(तत्त्व.) ईश्वराधीन मुक्ति.

Decry—(पदा.) ऱ्हास; विकृति; क्षय; अपकर्ष; हानि; विनाश; नाश.

Decubital—(वै.) क्षय्याक्षतसंबद्ध.

Decubitus—(वै.) क्षय्याक्षत.

Decumbent—(वन.) ऊर्ध्वाग्र; पार्श्वरोही.

Decurrent-(वन.) सर्वलग्न; अधोधावी; अधोवलंबी;पक्षहरोही.

Decussate—(वन.) सांतर चतुष्क; तिर्यक् पत्र; स्वस्तिकाकार; स्वस्तिकरोही.
Decussation—(वै.) स्वस्तिकायन.—Lemniscus-Sensory—(वै.) कलापथ व्यत्यस्त.—of Pyramid—(वै.) शंकुस्वस्तिकायन
Dedicated as Trust—(शास.) निक्षेपार्थ अर्पित.
Dedication—समर्पण; दान; अर्पण.
Deduction—१ (अर्थ.) ऊनांश-वियोजन. २ (ग) सिद्धान्त. ३ (तत्त्व.) निगमन; विशेषग्राही अनुमान; विशेषसिद्धान्त; अवगामी; निर्णयप्रयोजक ४ (पदा) निगमन; अनुमान; निष्कर्ष; तात्पर्य.
Deductive—१ (पदा.) अनुमानात्मक; अनुगामी; सिद्धान्तानुवर्ती; २ (तत्त्व.) निगमनात्मक; अनुमानप्रेमी; तर्कप्रधान; आनुमानिक; निगामी; अनुगामी.—Argument—(तत्त्व.) निगामी अनुमान.—Inference—(तत्त्व.) निगामी अनुमान.—Logic-(तत्त्व.) निगमनात्मक तर्कशास्त्र; निगमन-न्याय-विद्या-शास्त्र; निगामी न्याय; परामर्श खंड; अनुमान.—Method-(अर्थ.) निगमनपद्धति-प्रणाली.-Reasoning-(तत्त्व.) अनुमानिकत्व; निगमनानुमान.—Science-(तत्त्व.) परामर्शनिबंधनशास्त्र; निगमनशास्त्र.
Deed—(शास., अर्थ.) पत्र; लेख.—of Acquittance—ऋणमुक्तिपत्र; व्यवहार-अधिकार-न्यासपत्र.-of Arrangement—व्यवस्थापत्र.—of Assignment-अधिकारांतरपत्र; सत्तांतरपत्र.—of Gift-grant—दानपत्र.—of Release-मुक्तिपत्र; मोचनपत्र.—of Sale-क्रयपत्र.—of Settlement-व्यवस्थापत्र; समाधानपत्र.
Deep—१ (वै.) गाढ; अंतः; गूढ; २ (स्था.) गंभीर; घन; निम्न; गहन.—Anasthesia—(वै.) गाढसंमोहन.—Auricular—गाढ कर्णपालि.—Cervical—अंतःकण्ठीय; गाढकण्ठ.—Facial-गाढवदन.—Group—गाढसंघ.—Infrapatellar-गाढ अधोजानु.—International—(भू.) आन्तर्जातिक समुद्रखात; सार्वराष्ट्रीय-समुद्र-सागर.—Muscles of the Back-(वै.) गाढपृष्ठ.—Peroneal—अंतः अनुजंघ.—Seated—(स्था.) सुस्थिर.—Seated Spring—(भू.) गर्भोत्स; गर्भनिर्झर.—Temporal—(वै.) गाढशंख.—Volar-अंतःमणिबंध.-Volar Arch—अंतः हस्ततोरण.
Defaced Coins—(अर्थ.) विकृतमुद्रा.
De facto—यथार्थतः; वस्तुतः.
Defalcation—(शास.) द्रव्य-अपहार; अर्थ-अपहार. [म. अफरातफर.]
Defatigation—(वै.) अत्यधिकग्लानि.
Defatted—(वै.) मेदोविहीन.
Default—स्खलन; अपराध; प्रमाद.—Judgment by-(शास.) एकपक्ष निर्णय.
Defamation—(शास.) अपकीर्ति; मानहानि; लांछन. [म. अब्रूनुकसानी.]
Defeasance—(अर्थ., शास.) नियमभंग; निरर्थकारी प्रतिज्ञा.
Defecation—(वै) शौच; मलत्याग; शोधन; मलोत्सर्जन.
Defect-१दोष; छिद्र; न्यूनता; अभाव; विकार. [म.घट.] २ (वै.) व्यंग; वैगुण्य; अवगुण. in Form-पद्धतिदोष.
Defectio—(भाषा.) नाश. [म. पुसणें.]
Defective Syllgoism—(तत्त्व.) दुष्टानुमानवाक्य.
Defence—१ (राज.) रक्षण. २ (वै.) प्रतिकार; प्रतिकारशक्ति. ३ (शास.) प्रतिवादी-वचन-उत्तर; उत्तरपक्ष; स्वसंरक्षण.-of India Act—(राज.) भारतरक्षण-निर्बंध-नियम.
Defensive—(वन) रक्षाकर.—War-(युद्ध.) वारणयुद्ध; आत्मरक्षायुद्ध; प्राप्तयुद्ध.
Defendent—(शास.) प्रतिवादी; उत्तरवादी; पश्चिमवादी.
Deferent Duct—(जीव.) रेतवाहिनी.
Deferred Annuity—(अर्थ.) विलंबित वार्षिक वृत्ति.—Bonds—विलंबित धनलेख.—Shares—विलंबित भाग; विलंबित भागपत्र.—Stock-विलंबित राजधनलेख.
Deficiency—१ (अर्थ.) न्यूनता. २ (तत्त्व) असंपूर्णता; अपूर्णता; विकलता; अपर्याप्ति. ३ (पदा.) न्यूनता; अपूर्णता. [म. खोट; उणीव.] ४ (वै.) न्यूनता; उणीव; कमतरता. वैकल्य; वैगुण्य. [म. उणेपणा.]—Bills-(अर्थ.) पूरक धनलेख; न्यूनतापूरकलेख.—Disease—(वै.) वैकल्यरोग; न्यूनताव्याधि.
Deficient—१ (ग.) ऊन; हीन; रहित. २ (वै.) न्यून.—member—न्यूनांग; व्यंग; हीनांग; विकलांग.
Deficit—(अर्थ.) न्यूनता.
Defile—१ (भू.) गिरिसंकट. २ (स्था.) पदपथ; पदवृत्ति; पदवीथि.
Define—१ (भाषा.) मर्यादितकरण; व्याख्यान; लक्षणकरण. २ (स्था.) निर्वचन; सीमांकन; मर्यादास्थापन.
Defined,-Well—(पदा.) स्पष्ट; रेखित; मर्यादित. [म. उठावदार.]
Definiendum—(तत्त्व.) व्याख्येय पद-विषय.
Definite—(पदा., ग.) निश्चित; विवक्षित; नियमित; स्पष्ट; सुव्यक्त; निर्णीत; नियत; निर्दिष्ट. [म. ठाम; खास.] २ (वन.)

कुंठित(शाखा-पुष्प); मर्यादित; परिमित; नियमित.-Demand (अर्थ.) निश्चित केयता.--(Inflorescence)—(वन.) —नियत पुष्पोद्गम—Integral—(ग.) विनिश्चित—व्यक्तसंकलन; नियतचल.—Law of Proportion—(ग.) नियमित प्रमाण नियम.—Properties-परिच्छिन्न धर्म; निश्चितार्थकधर्म.-Shape of form-निश्चित आकार.

Definiteness—(अर्थ.) निश्चितता.

Definition—(ग., अर्थ., पदा., तत्त्व , रसा) लक्षण; व्याख्या; परिभाषा; निर्वचन; स्पष्टता; परिच्छेद; स्फुटता; (प्रतिमा); संज्ञार्थ. [म. व्याख्या.]—Biverbal-(तत्त्व.) शब्दांतरव्याख्या.—Circular—(तत्त्व.) अन्योन्याश्रयी व्याख्या.—Complete and final-पूर्ण-अचल लक्षण; स्थिर निर्वचन.—Genetic—(तत्त्व.) विकासक-व्याख्या. —Legal-वैध; व्यावहारिक व्याख्या.—Nominal or Verbal-शाब्दिक व्याख्या.—Obscure-गहन, गूढ, क्लिष्ट व्याख्या.— per genus et differentiam—जात्युपजाति गुणविशिष्ट व्याख्या—लक्षण.—Provisional —चललक्षण.-Technical—पारिभाषिक व्याख्या.

Definitive—(वै.) चिरकालिक; स्थायी.

Deflagrating Spoon—(रसा.) दाहनी; ज्वलनपात्र. निरंजन; उज्ज्वालक. [म. जाळणी; जाळपळी.]

Deflagrator—दाहकयंत्र.

Deflation—(अर्थ.) मुद्रासंकोचन.

Deflect—१ (पदा.) विचलन. २ (तत्त्व.) च्यवन; च्युति; व्यावर्तन; व्यावृत्ति; भ्रंशन; विचलन.

Deflected—(पदा.) विचलित.—Septum—(वै.) नासा-फलकभ्रंश.

Deflecting force—(पदा.) विचालक.

Deflection—१ (पदा.) विचलन; विक्षेप; कलन; चलन; च्युति; व्यावृत्ति. २ (रसा.)स्खलन; विमार्गगमन. [म. चळणें; चळणूक; कलणें.] ३ (स्था.) नमन; निम्नत्व; अपवर्तन.

Deflector—(पदा., रसा.) विचालक.

Defluvium capillorum—(वै.) आकस्मिक केशपतन.

Defluxion—(वै.) अतिस्राव.

Defoecation—(वै.) मलविसर्जन.

Defoliation—(वन.) पत्रपतन; पत्रमोचन.

Deforestation—(अर्थ.) वनोच्छेद; व्यरण्यीकरण; अरण्य-नाशन.

Deformation—१ (ग.) पृष्ठविकृति. २ (पदा.) विकृति; विरूपता; विघटना. ३ (वै.) विरूपता; विकृत रचना; अस्वाभाविक आकृति.

Deformed pelvis—(वै.) कटीर-वैरूप्य.

Deformitis—(वै) अंगवैषम्य.

Deformity-(वै.) व्यंग; विरूपता; वैरूप्य; विकलता -from Displacement - विषमांगता.—of the Limb—अंगवैकल्य.

Defunct—लुप्त; विरतक्रिया -कर्म; निश्चेष्ट; लुप्तकर्म.-Company—(अर्थ.) असंगतमंडल.

Defunctionaligation—(वै) शरीरव्यापारनाशक्रिया

Deganglionate—(वै.) वातग्रंथिव्यवच्छेद.

Degeneracy—(पदा) अपकर्ष; हीनता; विकृति; वैगुण्य; गुणऱ्हास.

Degenerate—(प्राणि.) अपकृष्ट; अवनत; ऱ्हासमान.

Degenerated—(पदा ,वै) अपकृष्ट.

Degeneration—१ (तत्त्व.) अपचय; पतन; ऱ्हास; अपकर्षण; परागति. २ (वै., वन.) प्रणाश; अपकर्ष; अपकृष्टता; ऱ्हास; अवनति; नष्टदशा; अवक्रांति —Fatty—(वै.) मेदयुक्त अवनति.

Degenerative—(वै.) अवनतिमूलक.

Deglutition—(वै.) गिलन; गिलनक्रिया; निगलनक्रिया.

Degote—(वै.) बर्च-तैल.

Degraded Bands—(पदा.) खंडितवर्णपट. [म. अंधुक-वर्णपट.]

Degradation—(पदा.) अपकर्ष; अवतरण.

Degree—१ (ग., ज्यो., पदा., रसा., वै.) अंश; भाग; कला; प्रमाण; मान; कोटी; वर्ग; श्रेणी; वृज्यावृत्त; फल; प्रमाणांक; इयत्ता; पद. २ (राज.) उपाधि; पदवी; तारतम्य. ३ (शास्त्र.) पर्याय; क्रम.—Comparative-(भाषा.) अधिकतावाचक -तरभाववाचक रूप—Course of Education—(राज., शिक्षण.) पदवीक्रम.-of Education(वै.) इयत्ता.-of an Angle-(ग,) अंश.-of a Circle-(ज्यो) अंश. —of an Equation—समीकरण घात.—of an Expression—(ग.) घात.—of Freedom—(पदा.) गतिप्रकार; गत्यंश; चलन प्रकार; गतिभाव; स्वातंत्र्यसंख्या. —of Hotness—(पदा.) कोटि; उष्णतांश.—of Latitude—(ज्यो.) अक्षांश.—of Longitude—रेखांश.—of Temperature—(पदा., रसा.) तपांश; ऊष्णांश; ऊष्मांश.—of Utility—(अर्थ.) उपयोग मान; उपयोग प्रमाणांश; उपयोगितांश.—Order—(पदा.) प्रति; वर्ग; श्रेणी.-Positive-(भाषा.) सामान्य अंग.-Superlative—श्रेष्ठतावाचक रूप; तमभाववाचकरूप.

Degressive Tax—(अर्थ.) ऱ्हासमान कर.

Dehiscence—(वन.) स्फोट; उत्कलन; स्फुटन; स्फोटन; दारण; विदलन. [म. फुटणें.]—by Teeth—दंतस्फोट; दंतोद्गम; दंतोद्भव.—Loculicedal—(वन.) कोष्ठदारण. —Porous—(वन.) रन्ध्रीयदारण.—Transverse—तिर्यक्दारण.—Valvular—कपाटदारण.

Dehiscent—(वन.) स्फुटनशील; विदारी; दारी; स्फुटिर; स्फोटशील.—Fruit—स्फोटक फल.

Dehorn—(प्राणि.) शृंगकर्तन.

Dehydrate—(रसा.) निर्जलीकरण; जलवियोजन; जलहरण; जलापहरण; जलवियुक्तकरण; निरुदकीकरण; शुष्कीकरण.

Dehydrated—(रसा.) निरुदक; विजल; निर्जल; जलवियोजित; उद्रहित.

Dehydrating—(रसा.) जलहारक; निर्जलीकारक.

Dehydration—(रसा., वन.) निर्जलीकरण; जलवियोजन; निरुज्जीकरण; निरुदन. २ (वै.) जलनाश; जलक्षय; निर्जलत्व. [म. सुकटणें.]

Dehydrator—(रसा.) जलापकर्षक; जलहारक; निर्जलकारक; जलविमोचक.

Dehydrogenate—(रसा.) निरुज्जकरण; उज्जहरण.

Dehydrogenation—(रसा.) निरुज्जीकरण; निरुज्जन.

Deification—(तत्त्व.) देवत्वारोपण; देवप्रतिष्ठा.

Deism—(तत्त्व.) ईश्वरजगत्भेदवाद; निर्मितास्वतंत्रवाद.

Deist-(तत्त्व.) केवलेश्वरवादी; ईश्वरजगत्भेदवादी; एकेश्वरवादी.

Deiter's Nucleus—(वै.) अपर अंतःकर्ण कोटर-ग्रंथि.

Deity—देवता.

Dejection—१ (तत्त्व.) विषाद; खेद; उद्वेग. २ (वै.) मलोत्सर्ग; विष्ठोत्सर्ग.

Dejure—(शास.) न्यायतः.

Delay—विलंब; अंतराय.

Delegate—(राज.) प्रतिनिधि.

Delegation of Power—(शास.) अधिकार दान-समर्पण; सत्तादान.

Delete-(मुद्रण.) निष्कासन; लोपकरण; निरस्तकरण.[म.काढणें.]

Deliberation—(तत्त्व.) पूर्वापरविचार; विचारण; विमर्श; विमर्शन; समीक्षा; विचारणा; आलोचना.

Delicate—(पदा., रसा.) सूक्ष्मग्राही; सूक्ष्मदर्शी; सूक्ष्म.

Delimiting Curves—(ग.) परिमापक वक्र.

Delineation—१(भाषा.) आलेखन; वर्णन. २(स्था.) रेखन.

Deliquesce—(पदा., रसा.) क्लेदन; जलशोषण; प्रस्वेदन; विद्रवण; आर्द्रभवन. [म. चिघळणें; हिं. पनीजना.]

Deliquescence—(पदा., रसा.) उद्वहन; संस्रवण; प्रस्वेदन; विद्रुतीभवन. [म. चिघळणें.]

Deliquescent—(पदा. रसा.) प्रस्वेद्य; विद्रविष्णु; आर्द्रताशोषक; द्रवणशील; क्लेद्य; उद्वाही. [म. चिघळणारा; चिघाळ; पाझरणारा; वितळणारा; चिघळट.]

Delirium—(वै.) वातविकार; त्रिदोष; सन्निपात; प्रलाप; चित्तविभ्रम; उन्माद; भ्रम. [म. वात; वायु.]—Alcoholic—मद्यपानजन्य सन्निपात. —Cordis—हृदयाति. कंपन.—Lingual—सान्निपातिक वाचालता.—Toxic—विषजन्य सन्निपात.-Tremens-मद्योन्माद.

Deliverance—(तत्त्व.) मुक्ति.

Delivery—१ (पदा.) उत्सर्ग; निर्यात; मोक्ष; उच्चाटन; निष्कासन. २ (रसा.) पूरक.-Tube-(पदा.) निष्कासन नलिका; वायुवाहक नलिका-निर्गमन विसर्जक नलिका.

Dolivery—(वै.) प्रसूति. —Period of—सौतिककाल. —Relating to—सावन; सौतिक.— Stages of—सौतिकावस्था.—1st Stage of—सौ॰ प्रथमावस्था. —2nd—सौ॰ द्वितीयावस्था.—3rd—सौ॰ तृतीयावस्था-

Delivery-(अर्थ.) प्रदान; आदान. [म. बटवडा]. -for-आदानार्थ.—Immediate—तात्काल आदान.-Order आदानपत्र.

Delphin, Delphini Alpha-beta, Delphinus—(ज्यो.) धनिष्ठा; शार्ङ्गपाणि; उलूपी.

Delphinium,-Denudatum—(वन.) निर्विषी. [अर. झडवर, अंतिला.] —Saniculoefolium—Zalil—(वन.) त्रायमाण. [म. त्रायंती; फा. अस्फाक.]

Delta—(भू.)नदीमुखप्रदेश; नदीमुख; कर्दमभूमि; स्रोतोन्तर. [म. बेचकें.]--Head of the—मुखप्रदेशशीर्ष. [बंगाली-बद्वीपशीर्ष. बद्वीप.]-Rays-(पदा.) डेल्टाकिरण; ड किरण.

Deltoid—(वै.) स्कंधगोल-; अधिस्कंध-; अंसप्रच्छदस्नायु; त्रिकोणस्नायु. —Pectoral— (वै.) स्कंधगोलवक्षसीय. —Tuber—स्कंधगोलवप्र; अंसार्बुद.

Deltoideus—(वै.) स्कंधगोल—; अंसाच्छादनी.

Deluge—(भू.)जलप्रलय; संप्लव.

Delusion—१ (तत्त्व.) मोह; भ्रम; भ्रांति; संमोह; व्यामोह. २ (पदा.) भ्रम; आभास; वृथाभास; मिथ्याभास.-Depressed—शोकभ्रम.—Expensive-महानतासूचक भ्रम.-of Negation—अभावसूचक भ्रम.—of Persecution—अभियोगभयसूचक भ्रम.—Systematised—सुव्यवस्थित भ्रम.-Unsystematised-अव्यवस्थित भ्रम.

Delve—(स्था.) खनन; गुहा.
Demagnetisation—(पदा.) विचुंबन; व्याकर्षण; चुंबकहानि; चुंबकहनन; चुंबनक्षय; चुंबकत्वहरण.
Demagogue-(राज.)लोकानुचर; कूटनेता; लोकच्छंदानुवर्ती; लोकभक्त.
Demand—१ (अर्थ.) केयता. २ (शास.) अभ्यर्थना; प्रार्थना; याचना; मार्गण. [म.मागणी. हिं मांग.]—Active—(अर्थ.) तात्कालिक केयता.—Bill—तात्कालदेयधन लेख; तात्कालिक धनलेख.—Competitive-प्रतियोगीकेयता; स्पर्धा केयता. -Composite-संमीलितकेयता.-Contraction of-संकुचित केयता.—Curve—केयता रेषा-वक्र. Decrease of—केयताहानि -Definite-निश्चित केयता.-Derived —व्युत्पन्न केयता.-Direct-प्रत्यक्ष केयता.-Effectual-प्रभावी-प्रभावोत्पादक केयता.—Efficient— पूर्ण केयता. —Elastic—हानिवर्धमान केयता; स्थितिस्थापक केयता.- —Expansion of-केयता वृद्धि-प्रसार.—Genuine —वास्तविक केयता—Great or Exorbitant— महत्ता; अतिशयकेयता.—Increase of—केयतावृद्धि. —Inelastic—स्थिरकेयता; अस्थितिस्थापक केयता.— Joint—संयुक्तकेयता.—Liabilities—तात्कालदेयऋण. —Marginal-सीमान्तकेयता; पार्श्वकेयता.-on-तात्काल-देय. [म. दर्शनी].—Schedule-केयता सारणी.-Strong -प्रबल केयता.-Weakening of-केयताशैथिल्य; केयता-शिथिलता.
Demarkation— (स्था.) सीमोरखन.
Dementia—(तत्त्व.) मनोभ्रंश; बुद्धिभ्रंश; विमनस्कता; बुद्धि-हीनताजन्य उन्माद; चित्तभ्रम.—Paralytica-(वै.) पक्षा-घातयुक्त चित्तभ्रांति-उन्माद.—Praeco—(मानस., तत्त्व.) मनोव्यापार.-Senile—वार्धक्यजन्य०.
Demesne lands of the Crown—(इति., राज.) व्यक्तिगतराजसंपत्ति; व्यक्तिगतराजभूमि.
Demibain—(वै.) कटिस्थान.
Demi cadence—(संगीत.) अर्धस्वरारोह.
Demise—(अर्थ., शास.) १ समूल्य दान; क्रयण २ रिक्थदान.
Demiurage—(तत्त्व.) स्रष्टा; विधाता.
Democracy—(इति., भू., राज) लोकसत्ताक राज्य; लोक-शासन; प्रजायत्त राज्यतंत्र; प्रजाशासन; प्रजासत्ताक राज्य; पंचायती राज्य; जनताधीनशासन; प्रजातंत्र; लोकराज्य; बहु-शासन; लोकतंत्र; लोकसत्ता.
Democrat—(राज.) प्रजासत्ताक; प्रजासत्तावादी; लोकसत्ता-वादी; प्रजावादी; लोकतंत्रवादी.
Democratic—(राज.) लोकसत्तात्मक; प्रजासत्ताक; बहुजना-भिमुख; लोकभोग्य.—Party—लोकतंत्रीयदल; लोकपक्ष.
Democratism—(राज.) लोकतंत्रवाद.
Demography—आयुःपरिस्थितिविज्ञान; लोकविज्ञान; जनता-वर्णन; वसतिवर्णन; वसतिशास्त्र; मानवविज्ञान.
Demolition—(स्था.) विध्वंसन; समतलकरण.
Demon (Maxwell's)—(पदा.) राक्षस. [म. भूत (मॅक्सवेलचें).]
Demonetisation—(अर्थ.) विमुद्रीकरण.
Demonolatry—(तत्त्व.) असुरपूजा.
Demonology—(तत्त्व.) असुरविद्या.
Demonomania, Demonopathy—(तत्त्व) आनिष्ट-मन्यता; आसुरावेश. २ (वै.) भूतप्रेतादिजन्य उन्माद.
Demonstrate—(पदा , रसा.) निदर्शन; प्रदर्शन.
Demonstrated Truth—(तत्त्व.) सिद्धांत; प्रमाणितार्थ.
Demonstration—(पदा , रसा) प्रात्यक्षिक; प्रयोग; दर्शन; प्रदर्शन; उपपादन; निदर्शन; सिद्धान्त; प्रतिपादन; साधन; प्रयोगसिद्धि; निरूपण.—Direct or Positive—प्रति-पाद्य सिद्धान्त.—Farm—(कृषि.) प्रदर्शनक्षेत्र.-Indirect or Negative—निषेधार्थक प्रतिपादनसिद्धान्त.-Room —(पदा.) निदर्शनालय.
Demonstrative—(शास.) निदर्शक; उपपादक.
Demonstrator—(पदा., रसा.) निदर्शक; प्रदर्शक; निर्देशक; तंत्रविद; प्रयोगविद; प्रयोगकर्ता; उपपादक.
Demoralization—(तत्त्व.) आचारभ्रंश; भ्रष्टता.
Demulcent—(वै.) मार्दवकर; स्नेहल; स्नेहक.
Demulsification—(रसा.) विपायस्यीकरण.
Demulsify—(रसा.) विपायस्यन.
Demur—विरोधीकरण; प्रतिबंधकरण; व्यत्ययानयन.
Demurrage—(अर्थ.) विलंबनदेय.
Demy—अर्ध.
Denature—(तत्त्व.) दुःखभावीकरण.
Denatured—अशुद्धकृत; विकृतीकृत. [म. भेसळ.]
Dendriform—(वन.) वृक्षाकार.
Dendrite—(वै.) प्रतान; शिखा.
Dendritic—(भू) पर्णसम.
Dendrology—(वन.) वृक्षवर्णनविद्या.
Dendron—(वै.) शिखातंतु; प्रतान; प्रसर.
Deneb, Denebola-(ज्यो.) उत्तराफल्गुनी तारा; (सिंहराशि-गत) बकपुच्छ.-Algieai-(ज्यो.) कुबेर; मकरराशिगत तारा.
Denervated—(वै.) नसावियुक्त; नसाविरहित.

Denervation—(वै.) नसाहरण.
Dengue Fever—(वै.) सांधिक सन्निपात; संधिगतज्वर; अस्थिभंजक ज्वर.
Denial—(तत्त्व.) निषेध; निरास; निरसन.
Denominate—संज्ञाकरण; नाम-अभिधान करण.
Denomination of Fraction—(ग.) अपूर्णांक छेद; छेद; हार.—of Value—(अर्थ.) मुद्रामूल्य.
Denominator—(ग.) भाजक; छेद; हार; हर.—Common-समच्छेद.-of a Fraction-अपूर्णांक छेद.—of Value—(अर्थ.) मूल्यसूचक.
Denotation—(तत्त्व.) व्यक्तिनिर्देश; व्यक्तिविशिष्टता; दर्शनार्थक्षेत्र; धर्मीव्याप्ति; व्यक्त्यर्थ; व्यक्तिबोधन; विशेषाभिधान; वस्तुबोधकता; विस्तार; क्षेत्र; कक्षा.
Denotative—(तत्त्व.) वस्तुबोधक.—Aspect—(तत्त्व.)—क्षेत्रांग.—Reference—क्षेत्रोल्लेख.—Terms—(तत्त्व.) व्यक्तिनिदर्शकपद.
Denouement—(साहित्य.) निर्वहण.
Dens odontoid Process—(वै.) दंतप्रसार. [म.खुंट.]
Dense—१ (पदा.) घन; दृढ; सघन. [म. दाट; गर्द; घट्ट.] २(स्था.) घन; अविरल; सांद्र [म.भरीव;भरदार.]-Body—(थिॲ.) अन्नमयकोश; जडदेह; जडशरीर.—Optically—(प्रदा.) प्रकाशसघन.
Densimeter—घनत्वमापकयंत्र.
Density—१ (ज्यो., पदा., रसा.) घनता; गुरुत्व; दाढर्य; घनत्व; संहति; घनभाव; दृढता; भारवत्ता; सांद्रता; घनांक; भरमान; घटत्व; यत्ता. २(स्था) घनता; सांद्रता; दृढता,-Absolute-(पदा.) निरपेक्ष घनता; घनत्व; निरपेक्ष घनांक.—Bottle-घनताकूपि.—High—(पदा.) उच्च घनता—घनत्व.—Flux—(यंत्र.) स्रोतस्विता.—Low—(पदा.) अल्प घनता-घनत्व.— of Charge — संचयघनता.—of Line of Force—आकर्षरेषा घनता; प्रेरणारेषा घनता.—of Population—(अर्थ.) लोकघनता; लोकदाढर्य; जनताघनत्व.—Photo—(पदा.) अस्वच्छता मात्रा.—Relative—(पदा) सापेक्ष घनता; तौलनिक घनता; घनतांक; आपेक्षिक घनता-घनत्व.—Surface—पृष्ठ घनता.—Vapour—वाष्पघनता; आर्द्रता. [म. दमटपणा.]
Dent—(यंत्र.) कंकतदंत तार. [म. फणीची तार.]
Dentagra—(वै.) दंतपीडा.
Dental—१ (भाषा.) दन्त्य. २ (वै.) दन्तीय; दंत्य; दन्त.—Canal—पश्चिम दंतिकाख्य विवर.—Caries—दंतकोथ; कृमिदंतक;—Decay—दन्तक्षीणता.
Dentaphone—(वै.) श्रवणयंत्रविशेष.
Dentary—(प्राणि.) दंताधार.
Dentate—(वन.) दंतुर; दंतुरित; विदंतुर; पार्श्वदंतुर.—Nucleus—(वै.) पर्णग्रंथि; दंतकेंद्र.
Dentes Sapientiae—(वै.) बुद्धिदंत.
Denticulate—(वन.) सूक्ष्मदंतुरित.
Dentifrice—(वै.) दंतमंजन.
Dentigerous—(वै.) दंतोत्पत्तिविषयक; दंतविषयक.
Dentil—(स्था.) दंताकृति शिल्प; दंती.
Denti-labial—(वै.) दंत-ओष्ठविषयक; दंतौष्ठ्य.
Dentilingual—(वै.) दंतजिव्हाविषयक.
Dentimeter—दंतमापकयंत्र.
Dentine—१ (प्राणि.) रदिन; दंतद्रव्य; दंतिन. २ (वै.) दंतोपकरण.
Dentinitis—(वै.) दंतोपकरणशोथ.
Dentist—(वै.) दंतवैद्य; दंत चिकित्सक; दंतविद्याविशारद.
Dentistry—(वै) दन्तविद्या; दंतचिकित्सा.—Cosmetic—सौंदर्यशाली दंतविद्या.—Esthetic—सौंदर्यकारक०.—Operative—दंतव्यवच्छेदनशास्त्र.
Dentition—(वै.) १ दन्तोद्भव; दन्तोद्गम. २ दंतरचना.
Denture—(वै) कृत्रिम दंतावलि.
Denudation-१ (भू.) ध्वंसनक्रिया,धौत; नग्नीभवन. २ (स्था.) नग्नीकरण.
Deodar—(वन.) देवदारु. [म. देवदार.]
Deodorant,Deodorizer-(रसा.) दुर्गंधनाशक; निर्गंधकारी; गंधनाशक (औषधि.)
Deomorphic—(धर्म.) ईश्वरगुणधारी.
Deontology-१ (तत्त्व.) कृत्यशास्त्र. २ (धर्म., वै.) कर्तव्यशास्त्र; धर्मशास्त्र.
Deoppilation—(वै.) बाधाहरण.
Deorganisation—(पदा.) स्थानांतरविन्यास.
Deoxide—(रसा.) द्राम्लजिद.
Deoxidise—(रसा.) अम्लजातहरण.
Department—(अर्थ,, पदा., स्था.) विभाग; प्रकरण; शाखा.
Departmentally-(स्था,)विभागरीत्या;विभागपद्धति अनुसार.
Departmental Store—(अर्थ.) विभागभाण्डार; विविधभाण्डार.
Departure—१ (अर्थ.) प्रेषण; गमन. २ (पदा.) लंघन; अंतर.
Dependence—(पदा.) परावलंबित्व; अवलंबित्व; अवलंबन; संबंध; समन्वय.

Dependency-(राज.) उपराज्य; अधीनदेश; अन्यतंत्रराज्य·
Dependent—१ (ग.,पदा.) गौण; अवलंबित; सापेक्ष; आधीन; आश्रित. २ (शास.) आश्रित; समाश्रित; पराश्रित. —Event—(पदा.) सापेक्षघटना.—Variable—(ग.) परचल; विकार्य.
Depersonalization—(तत्त्व.,वै.) व्यक्तित्वभावनाविनाश; अव्यक्तीकरण.
Dephlegmation—(रसा.) आर्द्रतानाश.
Dephlogisticated-(रसा.) ज्वलन तत्त्वरहित; अग्निद्रव्यहीन
Dephosphorisation—(रसा.) विस्फुरीभवन.
Depilation—(वै.) केशनिष्काशन
Depilatory—(वै.) केशनाशक.
Depletion—(भू.) अवक्षय; रक्तमोक्षण.
Depolarisation—(पदा.) विध्रुवीकरण; ध्रुवाभिपतन.—of Cell—(पदा) ध्रुवअनाच्छादन.
Depolariser—(पदा.) प्रतिबंधनिवारक; ध्रुवअनाच्छादक; विध्दवक.
Depolarising—(पदा.) अस्तंभक.
Depolymerisation—(रसा.) प्रभूतावयवहरण; प्रभुताहरण.
Depopulation—(अर्थ.) निर्जनीकरण.
Deportation—(शास) देशांतरदंड; निर्वासन.
Depose—१ (राज.) पदच्युतीकरण. २ (शास.) साक्ष्यदान.
Deposit-१ (भू.) संचय;तलनिधि. अवक्षेत्रण.२(रसा) अवशेष; निक्षेप; परिन्यास; प्रक्षेप; निक्षेप. ३ (अर्थ., शास.) निक्षेप; न्यास; न्यस्तधन. -Account—(अर्थ.) निक्षेपगणना.—Bill—निक्षेपधनलेख.—Book—निक्षेपपुस्तक.—Cash—द्रव्यनिक्षेप; धननिक्षेप; प्रत्यक्षनिक्षेप; साक्षात्निक्षेप.—Current-दैनंदिननिक्षेप;दिननिक्षेप.-Fixed-स्थिरनिक्षेप. Littoral-जलनिक्षेप.--Ore—(भू.) निधि.—Pelagic (भू.) सामुद्रिक तलानि.—Terrigenous—(भू.) मृण्मय तलानि.—Warrants--१ (अर्थ.) निक्षेप पत्र-लेख.
Deposited—निक्षिप्त.
Deposition.-१ (वै.) निक्षेप; स्थावरीकरण. २ (शास.)साक्षि; साक्ष्य;
Depositor—(अर्थ) निक्षेपक; निक्षेपधारक; निधिधारक.
Depot-भांडार.-of Emigration-(अर्थ.) प्रवासीस्थान.
Depraved—(वै.) विकृत.
Depreciation—१ (अर्थ.) मूल्यन्हास; मूल्यहानि; अपकर्ष. २ (तत्त्व.) गुणापकर्ष; गुणविमानं.—Charge—न्हासप्रमाण; न्हासपूर्ति.—Fund—न्हासनिधि.—of Currency—चलनमूल्यन्हास.-of Gold-सुवर्णमूल्यन्हास.-of Money—द्रव्यमूल्यन्हास.
Depressant—(वै.) अवसन्नताकारक; उपशामक (औषध).
Depressed, Nipples—(वै.) अवनत स्तनाग्र.
Depression—१ (अर्थ.) मंदीभवन. २ (ग.) अवनतांश. ३ (ज्यो.) अधरांश. ४ (तत्त्व.) औदासीन्य; विषाद. ५ (भू.) उत्खात; निम्न.वनमन; अव-नमितस्थान. ६ (पदा., रसा. अवनमन; दलन; नति; भारपात; अवनतांश. ७ (वै.) उत्खात; निम्न; खातोदर; अवपीडन; अवसाद; विषाद; पतन; अवसन्नता. -Angle of-(ग.) अवनतांश कोण; अवनत कोण; अवनमन. कोण.-Constant—(रसा) अवनमनगुणक; नतिगुणांश; अवनमनांक; नत्यंक.
Deep-(वै.) उलूखल.—of Trade—(अर्थ.) व्यापारमंदता; व्यवहारमंदता.
Depressor (nerve)—(वै.) अवसादक; आवर्जिका; अवनमक (स्नायु.)—Alae Nasi—नासानमक स्नायु.—Anglulare oris-मुक्कोणीनमक स्नायु -Labi infer. ioris—अधरावनमक स्नायु; अधरोष्ठ; निकर्षक—Septi-पटल अपकर्षक.
Depth-१(ग.)वेध.(भास्कराचार्य);निम्नता. २ (रसा.) गभीरता. ३ (स्था.) निम्नता.—of Focus—(पदा) नाभिनिम्नता. —of Sound—(संगीत.) स्वरमन्द्रता.
Deputation—(राज.,शास.) नियुक्तप्रेषण; प्रतिनिधिप्रेषण; शिष्टमंडलप्रेषण.
Deputy—(राज.) प्रतिनिधि; साहाय्यक.
Deradenitis—(वै.) गलग्रंथिप्रदाह.
Deradenoncus—(वै.) गलग्रंथिशोथ.
Derangement—(वै.) मानसिक विकृति; उन्माद.
Deratization—(वै.) मूषकविनाश.
Derivation—१ (तत्त्व.) साधन; अनुसाधन; संपादन. २ (भाषा.) व्युत्पत्तिशोधन-निर्णय. ३ (रसा.) उत्पत्ति; व्युत्पत्ति.
Derivative-१(भाषा.)तद्भव;व्युत्पन्न. २(रसा.) प्रसूत;व्युत्पन्न; तज्जन्य.-Laws--(तत्त्व.) उपपन्न नियम.—Property-(पदा) कारणगुणोद्भव.—Urea—(वै.) मूत्रकव्युत्पन्न.
Derived-(पदा,भाषा.) साधित; व्युत्पन्न; उपकल्पित; उद्भूत. —by Integration—(ग.) अनुस्यूत.
Demand (अर्थ) व्युत्पन्नकेयता; नैसर्गिक-उद्भूतकेयता. —Expression—(पदा.) व्युत्पन्न व्यंजक; व्युत्पन्न राशि. —Functions—व्युत्पन्न आवलंब्य.-Supply-(अर्थ.) उद्भूत पूर्ति.-Unit-(पदा.)उद्भूत मूलमान;व्युत्पन्न मूलमान.

Derma—(वै.) अंतस् त्वक्-स्तर; चर्म; त्वक्,.
Dermal—त्वाक; त्वग्विषयक; त्वाच; चर्मिक.
Dermalaxia—त्वग्विकृतकोमलता.
Dermalgia—त्वक्स्नायुशूल.
Dermametropathism—त्वक्परीक्षणद्वारा रोगनिदान.
Dermamyiasis—मक्षिकाजन्य चर्मरोग.
Dermatatrophia—त्वक्क्षय; चर्मक्षीणता.
Dermatitis—(वै) त्वग्दाह; त्वचादाह; त्वक्शोथ.
Dermato Centor—(वै) त्वक्कृमि.
Dermatocellulitis—(वै.) त्वक्प्रदाह; चर्मप्रदाह.
Dermatodynia—(वै.) त्वक्स्नायुशूल.
Dermatogen—(वै) त्वक्स्तर; बाह्यलिंग; त्वचाप्रदर; त्वचाजनकस्तर. [म. त्वचापदर.]
Dermatography—त्वक्वर्णन; चर्मवर्णन.
Dermatoheteroplasty—अन्यचर्मसंधान. [म. एका मनुष्याचें कातडें दुसऱ्या मनुष्याम लावणें]
Dermatology—(जीव., वै.) त्वक्शास्त्र; त्वचाविद्या; त्वचाविज्ञान; चर्मविद्या.
Dermatoma—असाधारण चर्मतंतुवृद्धि.
Dermatome—चर्मव्यवच्छेदक यंत्र.
Dermatomycosis—चर्मरोग.
Dermatoneurosis—चर्मस्नायुवेदना.
Dermatopathy—त्वग्रोग; चर्मरोग.
Dermatophia—त्वक्क्षय; चर्मक्षय.
Dermatophobia—चर्मरोगातंक.
Dermatoplasty—चर्मविषयक शस्त्रक्रिया.
Dermatorrhea—स्वेदाविकृतवृद्धि; घर्माधिक्य.
Dermatoscopy—त्वक्परीक्षा.
Dermatosis—चर्मविकृति.
Dermatotherapy—चर्मरोगचिकित्सा.
Dermatozoon—त्वक्जीविजंतु.
Dermis—(वै.) त्वक्; चर्म.
Dermitis—त्वक्प्रदाह.
Dermoidectomy—(वै.) चर्मव्यवच्छेदनक्रिया.
Dermolysis—(वै.) त्वग्नाश; चर्मनाश.
Dermomycosis—छत्रिका (फंगस) जन्यचर्मव्याधि.
Dermoneurosis—चर्मस्नायुपीडा.
Dermonosology—चर्मरोगनिदान.
Dermopathy—चर्मरोग.
Dermophlebitis—चर्म-धमनीप्रदाह-शोथ.
Dermorrhagia—त्वक्रक्तस्राव.
Dermostenosis—चर्मसंकोचन; त्वक्संकोचन.
Dermosynovitis—पार्ष्णिशोथ.
Dermosyphilography—त्वक् उपदंशसंबंधित वैद्यक; त्वगुपदंशवैद्यक.
Desanimania—(वै.) उन्माद.
Desaturation—(पदा.) अतृप्तीकरण; निस्तृप्तस्थिति; असंपृक्तीकरण.
Descendant (शास.) संतान; संतति; दायाद; वंशज; दायभागी.
Descending—(वन., वै.) न्यग्रम; अवाङ्मुख; अधोगामी; अधोचारी; अवरोही.—Aorta—अधोगामी बृहत्धमनी.—Axis—(वन.) मूल.—Colon—(वै) अधःस्थूलांत्र; अधोग्रहणी; अधोगामी बृहदंत्र.—Node—(ग.) अवबिन्दु; निम्नपातः केतु.—Node of the Equinox—(ज्यो.) शारदसंपात.—Order—१ (ग.) अवरोह; घातावरोह; अवरोहक्रम. [म. उतरती भाजणी; उतरता क्रम]. २ (पदा.) अधःक्रम; वर्ग-प्रकृति.—Portion of Duodenum.—(वै) ग्रहणी.—Power—(ग., पदा.) घातांककम. [म. उतरती भाजणी.]—Process.—(वै.) अधोगामी प्रसर.—Ramus of Pubis—(वै.) बस्तिगुह्याधाशृंग.—Reduction—(ग.) अवरोहक्रम [म उतरती भाजणी.]—Scale—(संगीत.) स्वरावरोह.—Series—(ग.) अवरोही श्रेणी. [म उतरती संख्या.]
Descent—१(तत्त्व.) अधोगमन; अवतरण; उत्पत्ति. २ (पदा.) अवतार; अवतरण; अवरोह. [म. उतरण; उतार; उतरंड; वरंगळ.] ३ (वन.) उद्भवन; अवतरण; उत्क्रांति; परंपरा. ४ (शास.) वंशक्रम; वंशपरंपरा; दायक्रम -of Testicles -(वै.) मुष्कावतरण.
Described about—(ग) परिगत.
Description—१ वर्णन; व्याख्या; उपलक्षण. २ (तत्त्व.) लक्षणकल्पवर्णन.—Knowledge by—वर्णनात्मकज्ञान; श्रुत; परोक्षज्ञान.
Descriptive Economics—(अर्थ.) वर्णनात्मक अर्थशास्त्र.
Desensitise—(वै.) निर्वेद्यकरण.
Desensitiser—(वै.) निरुत्तेजक.
Desensitization—(वै.) ग्रहणाक्षमता.
Desert—१(भू.) मरुभूमि; मरुस्थल; रुक्षप्रदेश. २ (शास.) पलायन.—Plant—(वन.) निर्जलक्षेत्रवृक्ष.

Deserter—(शास.) पलायक.
Desertion—(शास.) त्याग; परित्याग.
Desexualize—(वै.) नपुंसकत्वकरण.
Desiccate—(रसा.) शुष्कीकरण; निःशोषण; विशोषण.
Desiccation—(रसा.) शुष्कीकरण; निर्जलीकरण; जलशोषण.
Desiccator—(रसा.) शोषणपात्र; शुष्कक; रसशोषकयंत्र; शोषकाधार. [म. कोरडें भांडें; कोरडा करंडा; सुकठाण].
Desiderative—(भाषा.) इच्छार्थकरूप.
Design—१ (तत्त्व.) अभिप्राय; उद्देश्य; हेतु; सहेतुकरचना. २ (पदा.) चित्रलेख, प्रकल्प; विशेषक; रचना; योजना; कल्पित; चित्र; घटना [म.नक्षी, मांडणी, डाव.] ३ (शास.) धारणा; संकल्प. ४ (स्था.) कल्पनाचित्र, कल्पनाचित्रण; विधान; अभिप्राय.—Argument by-उद्देश्यवाद.
Designation—(तत्त्व.) व्यक्ति दर्शक-वाचक पद.
Designer—१ (पदा) योजक; संयोजक; सुत्र्य रचनाकार. २ (स्था.) योजक; कल्पक.
Designing—(स्था) गृहयोजना.
Desilvering—(रसा.) विरौप्यकरण.
Desilverize—(रसा.) रौप्यवियोजन.
Desire—(तत्त्व.) इच्छा; काम; कामना; वांछा; संकल्प; लालसा.
Desmanthus Cinereus—(वन.) वेल्लतरु; वेल्लतर. [म. वेल्लतूर; बेलतूर.]
Desmidaceae—(वन.) द्विसमपेशी; करंडकपेशी.
Desmodium Gangeticum—(वन.) शालिपर्णी. [म. सालवण.]
Desmogenous—संयोगीतंतु संबंधित.
Desmography-(वै.) संधिबंधनवर्णन; बंधनीविज्ञान.
Desmoid—(वै.) कठिनतंतुमय विद्रधि.
Desmology—(वै.) संधिबंधनविद्या; बंधनीविज्ञान.
Desmopathy—(वै) संधिबंधपीडा.
Desmosis—संयोगीतंतुव्याधि.
Desmotomy—संधिबंधव्यवच्छेदन.
Desmotropism, Desmotropy—(रसा.) चलतुल्यावयवता; बंधचालकता.
Despair—(तत्त्व.) १ वैराग्य. २ निराशा.
Despatch—(अर्थ., राज.) प्रेषण; संदेशप्रेषण.
Despondency—(तत्त्व.) विषाद; विषण्णता.
Despot—(राज.) एकतंत्री; अनियंत्रित सत्ताधारी; स्वेच्छाचारी; स्वतंत्री.
Despotic Govt.—(भू.) स्वैरशासन.
Despotism—(राज.) स्वैरराज्य; स्वैरिता; स्वैरतन्त्र; व्यक्तिराज्य; निष्ठुरशासन; स्वेच्छाशासन.
Desquamation—स्तरहरण; स्तरविमोचन.
Destinarian—(तत्त्व.) दैष्टिक.
Destinarianism—(तत्त्व.) दिष्टिवाद; प्रारब्धवाद.
Destiny—(तत्त्व.) अदृष्ट; प्रारब्ध; प्राक्तन; दिष्ट; दिष्टि.
Destroyer—(युद्ध.) विनाशिका.
Destruction—(पदा.) नाश; संहार; विनाश; लय; मारण.
Destructive—१ (तत्त्व.) मारक; विनाशक; खंडनात्मक; दूषणात्मक. २ (पदा.) विघटनात्मक. ३ (राज.) उच्छेदक; विनाशक; खंडनात्मक; खंडनप्रिय; विनाशात्मक; विध्वंसक; मारक.—Dilemma-(तत्त्व.) निषेधात्मक विकल्प.-Distillation-(रसा.) निर्वात अर्कपातन; काष्ठार्कपातन; नाशकारक ऊर्ध्वपातन; विच्छेदक स्रवण; अन्तर्भूपपातन —Sorites—(तत्त्व.) निषेधात्मक विकल्प
Destructor—(स्था.) दाहक; ज्वालक.
Desudation—(वै.) स्वेदन.
Desuetude—(तत्त्व.) अप्रयोग; अप्रचार.
Desugarisation—(वै.) निःशर्करीकरण.
Desynonymization—(तत्त्व.) अर्थव्यावर्तन.
Detachment-१ (युद्ध.) सेनाभाग; सेनाखंड. २ (वै.) विच्छेद.
Detail—(राज.) विस्तार; विगत; विवरण.
Detailed,-Account—(अर्थ) सविस्तर गणना; विस्तृतविवरण —Measurement—विज्ञापन; पृथग्मापन.
Details—(पदा.) घटक; अंश; अंशभाग. [म. सुटे भाग.]
Detect—(पदा.) शोधन.
Detection—१ (पदा.) उपार्जन; संधान. २ (रसा., वै) मात्रा.
Detective—(शास., साहित्य.) गुप्तशोधक; गुप्तचर; चित्रगुप्तः चर; चार [म. गुप्त हेर.].-Story-(साहित्य.) भेदवार्ता; भेदीवार्ता.
Detector—(पदा.) ग्राहक; शोधक; संवेदक; वेदक; अनुकारक; परिशोधनी.
Detention—(शास.) बंधन; विरोध.
Detergent—(वै.) विरेचक (औषध.)
Deteriorate—(अर्थ.) अपकृष्टभवन.
Deteriorating Industry—(अर्थ.) अधोगत उद्योग; अवनत उद्योग.
Determinancy, Principle of—(पदा.) नियतिवाद.

Determinant--१ (ग.) निर्धारक; कनिष्ठफल; सारिणिक. २ (तत्त्व.) कनिष्ठफल; निर्धावक;छक (कलकत्ता संज्ञा); निर्णायक गुण; उन्मितिफल; उन्मानक; अध्यवसायक. ३ (पदा.) निर्णयक; भावित; गुणयोग; सारिणिक. ४ (वन.) गुणघटक; गुणकारक.-of the 3rd Order-(ग.) त्रिवार्णिक कनिष्ठफल. of the 4th Order-(ग.) चतुर्वार्णिक कनिष्ठफल.-Function—(पदा.) सारिणिक आवलंब्य.-Functional-(ग.) फलीयसारिणिक.-Screw-कुटिल सारिणिक.-Skew-कुटिल सारिणिक.-Symmetrical—समभित सारिणिक.

Determination—निश्चय; विनिश्चय; स्थापन; प्रमाणसिद्धि; मापसिद्धि. १ (ग.) निर्णयन; अन्वेषण; अध्यवसाय. २ (पदा., रसा.) परिच्छेद; निर्धारण; निर्णय; परीक्षण. ३ (वै.) एकत: रक्ताधिक्य; रक्तसंचार.—of Sex—(वै.) लिंगनिर्णय.

Determine--(पदा., रसा.) निर्धारण.

Determined—(ग., पदा.) नियत; निश्चित; निर्धारित.

Determinism-(तत्त्व.) नियतिवाद;निर्बंधवाद.नियतिबंधवाद.

Determinist—(तत्त्व., पदा.) नियतिवादी; हेतुमूलकतावादी; व्यवसानवादी.

Determiner—(तत्त्व.) निश्चायक.

Deterrent—प्रतिरोधक; निवारक.

Detinue—(राज.) स्थानबद्ध.

Detonating—(पदा., रसा.) उत्स्फोटक; विस्फोटक.-Gas—(रसा.) स्फोटकवायु.—Powder--स्फोटकचूर्ण.

Detonation—(रसा.) उत्स्फोटन; विस्फोटन; स्फोट.

Detour--(स्था.) वक्रमार्ग.

Detoxication—(वै.) निर्विषीकरण; विषहरण.

Detrality--(तत्त्व.) दक्षिणसाचिता; सव्यसाचिता.

Detrimental—(अर्थ.) हानिहारक.

Detritus—(भू.) १ घर्षणक्षय. २ घर्षणप्राप्त. [म. डबर.]

Detrude—(वै.) विमार्गगमन.

Deus ex machina—(तत्त्व.) ईश्वरः प्रकृतेर्बहिः; प्रकृतेः पुरुषः परः.

Deuteranopia—(वै.) हरित् अंधता.

Deuterium--(पदा.) जड उज्ज; उज्जस्थानीय; द्वितरम.

Deuton—(पदा.) द्वितन; ड्युटॉन.

Devachan--(तत्त्व.,थिऑ.) देवस्थान; भोगस्वर्ग; स्वर्ग.

Devachanic Plane—(धर्म.) स्वर्गलोक.

Devaporation—(रसा.) सलिलीभवन.; विबाष्पीभवन.

Devascularization--(वै.) रक्तनिष्कासन.

Develop—१ (ग.) विवर्धन. २ (चित्र ,रसा.) व्यक्तीकरण; स्फुटीकरण; विकासकरण. [म. कांच धुणें; फुलविणें.] ३ (पदा.) परिस्फुटन; विकाशन.

Developed Differentiated—(पदा.) परिणीत;परिणत.

Developer—(चित्र., पदा., रसा.) विकासक; रासायनिक विकाशक; व्यक्तक; प्रकाशक;विकासकारक; परिस्फुटक; संवर्धक.

Developing—व्यक्तीकरण; आविष्करण. [म. फुलविणें.]—Solution—(पदा.) व्यक्तीकरण मिश्रण-द्रव.

Development—१ (ग.) विस्तरण; विस्तार; विवृति. २ (तत्त्व.) (Differentiation) परिणति;विकास; ३(पदा.) संवर्धन; परिवर्धन; परिस्फुटता; प्रकटीकरण; व्यक्तीकरण. ४ (राज.) उन्नति; संवर्धन; प्रगति; विकास. ५ (वन.) परिणति; विकार; घटना. ६ (वै.) संवर्धन.—Full-(वै.) पूर्णदशा.

Developmental—(वै.) परिणतिविषयक.

Deviate—(पदा. रसा.) विचलन.

Deviated—(पदा.) विचलित; अपचलित.

Deviation—१ (अर्थ.) विचलन; स्खलन; च्यवन; भ्रंश; अपभ्रंश. २ (ग.) च्युति. [म.झुकाव.] ३ (पदा., रसा.) विचलन. अपचलन; च्यवन; मार्गच्युति; च्युति; विमार्गगमन. ४ (वन.) च्युति; अपगम. ५ (वै.)वृत्ति.-Error-(ग., ज्यो.)च्युतिभ्रम. -Minimum-(पदा.) अल्पतम विचलन; न्यूनतम च्युति.-of the Compass-(ज्यो.)च्युतिकोण; दिग्दर्शकविचलन.

Deviator—(ज्यो.) च्युतिकारक.

Device—१ (पदा.) युक्ति; कौशल्य. २. (शास्त्र.) मुद्रा; चिन्ह; अंक.

Devil-(तत्त्व.) कलि. [म. सैतान.]

Devitrefication-१ (पदा., रसा.) काचहीनता. [म. काचरहित होणें.] २ (भू.) विकाचन; काचलोप; काचहीनकरण.

Devitrefy-(भू.) विकाचन; काचविलोप; काचहीनकरण.

Devitrifying-(रसा.) नत्रसंयुगविघटक.

Devolution—अपक्रान्ति.—of Property-(शास.)धनहस्तान्तर; स्वाम्यन्तर; स्वामित्वान्तर.

Devonport (स्था.) लेखनपीठ; उत्खातलेखनपीठ.

Devotee-(तत्त्व.) भक्त.

Devotion (तत्त्व.) भक्ति ; आसक्ति.

Dew-(पदा., भू.) सेक; शिशिर; तुषार [म. दंव; ओस; तुषार, ओलावा]-Drop-सेकबिन्दु; शिशिरबिन्दु [म.दंवबिंदु.]-Point—(पदा.,रसा.) सेकबिन्दु; अतिसेचन; बिंन्दुतुषारांक; शिशिरांक. [हि. ओसांक. म. धुक्याची अवस्था; दंवबिंदु.]

Dexterity—नैपुण्य; निपुणता.—Ambi-सव्यसाचिता.

Dextra—(वै.) दक्षिण. [म. उजवा.]
Dextral (twiner)—(वन.) दक्षिणावर्ति वलयिनी. [म. उजवी वेल.]
Dextrine-(रसा) स्निग्धक; दक्षिणिन; दाक्षेणेन.[म. खळ; गोंद.]
Dextro-(रसा.) दक्षिण;दाक्षिणिक.-Gyrate, Gyratory —(रसा.) दक्षिणवर्तक; दक्षिणावर्तक.—Rotation—(पदा.) द्राक्षिणभ्रुवीभवक; दक्षिणावर्तन.—Rotatory—(पदा.) दाक्षिणावर्तक;दक्षिणीपरिभ्रमक;दक्षिणवर्ती.-Tartaric -(रसा.) दाक्षिणी चिंचिक.
Dextrose-१. (वन.) दाक्षिणावर्त. २ (वै.,रसा.); द्राक्षशर्करा; दक्षिणशर्करा; दाक्षिणहस्ता शर्करा; भ्रामकदक्षिणशर्करा; दक्षिणजा; मधुजा; द्राक्षजा.
Dhomee—(प्राणि.) ढोमीमत्स्य.
Di—द्वि; उभय.
Diabetes—(वै.) मधुमेह,इक्षुमूत्रविकार; इक्षुमेह; अतिमूत्रमेह; मूत्रमेह; मूत्रातिसार; बहुमूत्रराग.-Biliary—पित्तकृतबहुमूत्र. -Conjugal—दाम्पत्य०. —Decipiens—शर्करायुक्त मूत्रमेह.—Insipidus—मूत्रमेह; बहुमूत्र; अतिमूत्रव्याधि; उदकमेह.-Mellitus-मधुमेह;शर्करामेह.—Pancreatic —क्लोमव्याधिसहित मधुमेह.—Phosphatic—स्फुरयुक्त मधुमेह.
Diabetic—मधुमेहसंबंधित;बहुमूत्रविषयक. —Sugar-मधुमेहजन्यशर्करा.
Diabetin—शर्करावशेष.
Diabetogenic-genous—मधुमेह कारक-जनक-वर्धक.
Diabolism—(तत्व.) असुरपूजा.
Diacaustic—(रसा.) द्रावक वक्रधर्मी.
Diacetic—(वै.) द्विसिरकाम्ल.
Diacetyl—(शास.) द्विशुक्तमूलक; द्विसिरकिल.
Diacid—(रसा.) द्विअम्ल; द्विआम्लिक.
Diacidic—(रसा.) द्विअम्लिक.
Diacoustic—(पदा.) शब्दवलन.
Diacritical—ध्वनिभेददर्शक.
Diactinic—(पदा.) रासायनिक रश्मि; प्रक्रिय रश्मि.
Diad—(रसा.) द्विमूल्य.
Diadelphous—(वन.) द्विगुच्छ (पुंकेसर); द्विबंधक; द्विकूची.
Diagastric—(वै.) मध्यकंडरास्नायुगामी.
Diageotropic—(वन.) तिर्यक्.
Diagnostic-१ (प्राणि.) जातिभेदसूचक. २ (वै.) रोगनिदानविषयक.
Diagnosis—१ (प्राणि) जातिनिश्चय. २ (वन.) लक्षण. ३ (वै.) रोगनिदान; रोगपरीक्षा; निदान; रोगनिर्णयशास्त्र; व्याधिविनिश्चय.-by Exclusion—(वै.) केवलरोगनिदान.—Clinical—लक्षणप्रधान निदान.-Differential—रोगविभेदीकरण निदान.-Physical-बाह्य परीक्षाद्वारा रोगनिदान. —Serum—रक्तरसपरीक्षाद्वारा रोगनिदान.
Diagonometer—(पदा.) विद्युत्प्रवेशमापक; विद्युत् परिचालनशक्तिमापक.
Diagonal-(ग.) कर्ण;कर्णरेषा; विकर्ण.-Band of Broca-(वै.) कर्णपथ.—Lamination-(भू.) कर्णरेषागत. [म. तिरकस,]—Line—(ग.) तिरश्चरेषा.—Points—तिरश्चीयबिन्दु;कर्णबिन्दु.—Point Triangle—तिरश्चीय त्रिकोण.—Rib—(स्था.)कर्णास्थिरा.—Scale—कर्णमापनी; कर्णमानक.—Triangles—कर्णत्रिभुज्या; कर्णत्रिभुज.
Diagram-१ (तत्त्व.) चक्र; यंत्र. २ (पदा.) विशेषज्ञ; आकृति; आलेख; चित्र; मर्मचित्र; रेखाचित्र; परिलेख, आकृतिपट; परिरेखा. [म. आराखडा]; ३ (भू.) आकृति; रूपरेखा.—Indicator—(पदा.) दर्शक; आलेख, कार्यदर्शक; बलदर्शक; कार्यालेख;बलालेख. [म. दाबदर्शक.]-Valve-द्वारक्रियालेख. [म. झडपेच्या क्रियेचा आलेख; झडपेचा आलेख.]-Vector-दिग्दर्शक आलेख; दिगालेख; दिग्बाणाकृति; शरयोगलेख.
Diagrammatic—(पदा.) मर्मचित्रित; रेखाचित्रित; रेखाचित्रीय; इष्टार्थक.
Diaheliotropic—(वन.) सूर्योन्मुखी. [म. प्रकाशकिरणाशी काटकोनांत वाढणारे.]
Dial—(ज्यो.) छायायंत्र; दर्शक. मुखपत्र; मुखपृष्ठ; मुखपट्ट. [म. तबकडी.]
Dialdehyde—(रसा.) द्विप्रायोजिल.
Dialation—(ग.) स्फुटक्रिया.
Dialator—(वै.) विस्तारिका.
Dialect—(भाषा.)प्रांतभाषा; उपभाषा. [म. बोली.]
Dialectical—(तत्त्व.) तर्कात्मक; तर्कविषयक.—Materialism—(तत्त्व.) स्वयंगतिवस्तुवाद; ऐतिहासिक जडवाद; विरोधविकासी जडवाद.
Dialectics—(तत्त्व.) तर्कशास्त्र; विवादशास्त्र;विरोधविकासवाद; सशास्त्रवादपद्धति.
Dialogic Method—(तत्त्व.) संवादविद्या.
Dialogue—उभयालाप.
Dialyphyllous—(वन.) द्विपत्र; विभक्तपत्र.
Dialyse—(रसा.) अंतिमपृथक्करण; हंसक्रिया; द्विविश्लेषण; पारपृथक्करण.

Dialysepalous—(वन.) विभक्तबाह्यपुष्पकोश.
Dialyser—(रसा.) विश्लेषक. [हिं. झिल्ली.]
Dialysis-(रसा) १हंसक्रिया;चर्मपृथक्करण;त्वग्भेदन; द्विविश्लेषण; पारपृथक्करण; झिल्लीविश्लेषण; अभिसरणविश्लेषण. २ (वै.) पारगमनक्रिया.
Diamagnetic—(पदा.) प्रतिवैकर्षिक; प्रतिचुंबकीय; चुंबकविरोधी; द्विचुंबकीय.
Diamagnetism-(पदा.) प्रतिचुंबकत्व; द्विचुंबक; व्याकर्षण; द्विधाचुंबक; तिरश्चस्वकता,
Diameter—(ग., ज्यो.) व्यास; विष्कंभ; मध्यरेषा; मध्यसूत्र, बिंब.—Angular—(ज्यो.) कलात्मक बिंब.-Atomic-परमाणुव्यास. [म. परमाणूचा आकार.]—Conjugate-१ (ग.) प्रतिबद्धव्यास; अनुबद्धव्यास. २ (ज्यो.) लग्नव्यास.—Equiconjugate—(ग.) समप्रतिबद्धव्यास; समानुबद्धव्यास.—Internal-(पदा.) अंतर्व्यास. [म., वेज, माप.]-Molecular—अणुव्यास.—of the Earth-भूव्यास.—Semi—व्यासार्ध.
Diamide—(रसा.) द्विअमिद.
Diamond—(रसा.) हीरक; वज्र. [म. हिरा.]-Artificial-कृत्रिमहीरक.—Jubilee—हीरकमहोत्सव; मणिमहोत्सव.-Wedding—सौभाग्यमहोत्सव; सौभाग्यमणिमहोत्सव.
Diamorphous—(रसा.) द्विविधाकृति.
Diandrous—(वन.) द्विकेशर; अलग्नद्विपुंकेसरयुक्त.
Dianoetic—(तत्त्व.) प्रज्ञानविषयक; ज्ञानोपबृंहक.
Dianoilogy—प्रत्यक्षज ज्ञानविद्या.
Diapason—(संगीत.) स्वरग्राम; स्वरसप्तक; स्वरमेलन; श्रुतिविस्तार.
Diaper-ornament—(स्था.) आवृत्तिशिल्प.
Diapers—(वै.) अंगवस्त्र.
Diaphanic, Diphanous—(पदा.) पारदर्शक.
Diaphanometer—(रसा.) पारदर्शकतामापक.
Diaphanoscope-(पदा.) पारदर्शक चित्रपेटिका; विमलचित्र समीक्षक.
Diaphanoscopy—(पदा.) पारदर्शक चित्रदर्शन.
Diaphonics—(पदा.) शब्दवर्तनशास्त्र.
Diaphoresis—(वै.) कृत्रिमस्वेदन.
Diaphoretic—(वै.) स्वेदोत्पादक; स्वेदोपग; घर्मोत्पादक; स्वेदजनक.
Diaphote—(पदा.) विद्युत्चित्रलेखकयंत्र.
Diaphragm-१ (पदा., रसा.) पृथक्करणपट; बिंबग्राहक कनीनिका. [म.पडदा; मध्यपडदा; पडदी.] २ (वै.) पटल; मध्यपटल; उदरपटल; महाप्राचीरस्नायु; कोष्ठमध्य पटल; श्वासपटल; महापटल; अंतरपट; महाप्राचीर; श्वसनस्नायु; मध्यच्छदा; अंतःपट; अंत पटल; अंतरापट; वक्षोदरमध्यस्थ पेटिका.-Iris-(पदा.) तारापट.—Light—छिद्रपट.—Sellae-(वै.) चतुष्कोणपटल; पीठगर्भ अंतरापट.—Sound—तनुपट.
Diaphragmalgia—(वै.) वक्षोदरस्नायुशूल.
Diaphragmatic—(वै.) श्वासपटल.-Surface-पटलपृष्ठ.
Diaphragmitis—(वै.) वक्षोदरप्रदाह.
Diaphragmodynia—(वै.) वक्षोदरपीडा.
Diaphysis—(वै.) ज्येष्ठखंड; अंतराधि; कांड. [म. खोड.]
Diapnoic—(वै.) स्वेदकारक.
Diarch—(वन.) द्विसांचिक; द्वितोरण. [म. द्विगदी.]
Diarchy—(अर्थ., राज.) द्वैधशासन; द्विसत्ताकराज्य; द्विराज्यशासन; द्विदली राज्यपद्धति.
Diarrhoea—(वै.) अतिसार; उदरामय; अतिविरेचन. [म. हगवण; जुलाब.]—Billious--पित्तातिसार.-Bloody-रक्तातिसार.-Choleric -(वै.)कष्टातिसार; दुःसाध्य अतिसार; तीव्रातिसार; विषूचिकातिसार.—Chronic—जीर्णातिसार.—Colliquative-क्षीणातिसार. — Critical—संकटसमयातिसार; संकटातिसार.—Dysenteric—प्रवाहिकातिसार.—Fatty—स्नेहातिसार; वसातिसार.—Hill—शैलातिसार.—Infantile—बालातिसार.—Lienteric-अपक्वातिसार; आमातिसार—Mucous or Chylous-कफातिसार.-Nervous or Mental—मानसातिसार.—Purulent—पूयातिसार.—Simple or Peculent-—मलातिसार.-Summer—ग्रीष्म (ऋतुकालीन) अतिसार.—Stercoraceous—बहुमलातिसार.—Tubular—नाडिरूपातिसार.—Violent—भयंकर-तीव्र अतिसार.
Diarrhoeal—(वै.) रेचक; सारक; अतिसारयुक्त.
Diarthric—(वै.) द्विसंधिसंबंधित.
Diarthrosis—(वै.) चल-सचल; अस्थिसंधि.
Diary—दिनवृत्त; दिनचर्या.
Diascope—(पदा.) अन्तरादर्श.
Diasmose—(रसा.) व्यभिसरण.
Diaster Stage—(वन.) द्वितारकाकृति स्थिति.
Diastase—(रसा.) अंतरस्थ; मध्यस्थ; बीजशर्करिका; सत्त्वशर्करिका; शर्करद.
Diastasis—(वै.) विसंधान; स्थानच्युति.
Diastatic—(वै.) द्विभेदक.

Diastole—(वै.) हृदय विस्तार-प्रसरण-दीर्घीभवन-विकास-विरामता; हृदयव्याकोच; रक्ताशयधमनीप्रसरण.
Diastolic Blood Pressure—(वै.) हृदयविकास; रक्तदापन; हृद्विरामप्रेष.
Diatessaron—(वै.) चतुरोषधिमिश्रण.
Diathermal—(पदा) उष्णताभेदक; उष्णताभेद्य.
Diathermameter—(पदा.) द्रवतापवाहमापक.
Diathermancy—(पदा) पारतापकता; उष्णतावाहकशक्ति; तापवाहकता; उष्णताभेद्यगुण.
Diathermanous—(पदा.) उष्मनिर्गम्य; निर्गम्य; उष्णताभेद्य; पारतापक; उष्मकिरणवाही.
Diathermy—(पदा) अंतस्तापन; तापप्रसृति.
Diathesis—१ (तत्त्व.) रोगविशेषप्रवणता. २ (वै.) प्रवृत्ति; रोगप्रवृत्ति; धातुदोष.
Diatom—१ (भू.) करंडकाश्मक. २ (वन) करंडक वनस्पति, द्व्यण्वी; द्विअणु. ३ (वै.) द्विअणु; द्व्यणुक.
Diatomaceae—(वन.) करंडक वनस्पतिवर्ग.
Diatomic—(पदा., रसा.) द्विमूल्य; द्विपरमाणुमय; द्विपरमाणुजन्य; द्विपरमाण्वात्मक; द्विपरमाणुक.-Alchohol-(रसा.) द्विमूल्य अल्कल.—Gas—(पदा.)-द्विपरमाण्वात्मक वायु.
Diatonic—(संगीत.) द्विस्वर; द्विकंप.-Scale-विलावलसप्तक द्विस्वरसप्तक.
Diazo—(रसा.) द्विअजीव.-Acetic acid—द्विनत्र दार्वम्ल. Benzene—द्विअजीव बानजावीन.-Compounds—-द्विअजीवयौगिक-संयुक्त.
Diazotisation—(रसा.) द्वि-अजीवीकरण.
Diabasic—(रसा.) द्विभास्मिक; द्विभास्मिक; द्वैभस्मिक; द्विक्षारिक; द्विपद; द्व्याणुक.
Dichasial (Biparous)—(वन.) नियमित द्विपाद.
Dichasium—(वन.) द्विशाख; नियमित द्विपाद.
Dichlamydeous—(वन.) द्विपरिवर्त; द्विकोषयुक्त; द्विकोशी; द्विकंचुक; उभयाच्छादनयुक्त; उभयावरणी.
Dichogamy—(वन.) विषमपरिणति; दूरीयुति.
Dichotomize—द्विभजन.
Dichotomized—(ज्यो.) अर्ध; अर्धवृत्त दृष्ट.
Dichotomous—(वन.) द्विपाद (शाखा); द्विभुज; द्विभक्त शाखाक्रम.
Dichotomy—१ द्विधाकरण. २ (ज्यो) अर्धबिंब; अर्धचंद्र; ३ (तत्त्व.) अन्यव्यावृत्त विभेद; द्विभाग; भावाभावात्मक विभाग; द्विभाग; तदतत् विभाग; द्वैराश्य; द्वैराश्यकरण. ४ (वन.) द्विधा; द्विखंडरचना, द्विभागरचना; द्विशाखीभवन; द्व्याग्रशाखोद्गम.
Dichroic—(रसा.) द्विराग.
Dichroism—(पदा., रसा.) द्विवर्णत्व; द्विरंजत्व; भिन्नरंजकत्व; द्विवर्णता.
Dichromasy—(वै.) द्विवर्णपरीक्षणशक्ति.
Dichromatic—(रसा., पदा.) द्विवर्णक; द्विरंजित.
Dichromatism—(तत्त्व.) द्विवर्णदृष्टि.
Dichroscope—(पदा., रसा.) द्विवर्णत्वदर्शक; द्विरागदर्शक; द्विरंगदर्शक; द्विवर्णवीक्षण.
Dicliditis—(वै.) हृदयावरणप्रदाह.
Diclinism—(वन.) एकलिंगता.
Diclinous—(वन.) एकलिंग; अपूर्ण; अलगपुष्पी.
Dicotyledon—(वन.) द्विदल; द्विबीजपत्री; द्विबीजदल.
Dicotyledonous—(वन.) द्विदली; द्विदलयुक्त; द्विदलिक.
Dicrotic—(वै.) द्वैध.
Dictaphone—ध्वनिलेखक; ध्वनिउत्पादक वादक-वाचक' श्रुतवाचक यंत्र.
Dictaprobantia—(तत्त्व.) प्रमाणोक्ति; वेदवाक्य.
Dictation—ध्वनिलेखन; शुद्धलेखन; अनुलेखन; श्रुतलेखन.
Dictator—(राज.) एकतंत्री राजा-सत्ताधारी; सर्वाधिकारी; सर्वसत्ताधीश; एकाधिपति; सर्वोपरि अधिकारी; आदेष्टा. [म. झोटिंगशहा; हुकूमशहा.]
Dictatorship—(राज) सर्वाधिकारित्व.—of Proletariate—(राज.) अनियंत्रित श्रमजीविसत्ता.
Diction—(भाषा.) भाषाशैली.
Dictionary—(भाषा.) कोश; शब्दकोश; शब्दसंग्रह; अभिधान.
Dictum—वचन; नियम; उक्ति; आप्तवचन; कथन.—de Omni et Nullo—(तत्त्व.) (संविधानानुस्यूत)भावाभाव-सूत्र; सर्वत्रैक सूत्र-नियम; यद्वर्गे तदेकस्मिन्.—of Elimination—(तत्त्व.) निष्कासन-विलोपन तत्त्व.
Dectyogen—(वन.) जालपर्णस्तबक. [म. जालपर्णी झुडुप.]
Dictyostele—(वन.) विपुलादिस्तंभी; बहवादिस्तंभी.
Dicyamin—(रसा.) द्विश्यामिन.
Didactic—(भाषा., धर्म.) बोधक; बोधपरायण; सुबोधक.
Didactical—उपदेशपर; बोधपर.
Didactics—(तत्त्व.) शिक्षाशास्त्र.
Didactism—बोध पद्धति-गुण; बोधवाद.
Didelphous—(वन.) द्विगुच्छ.
Didymium—(रसा.) विमल.
Didymous—(वन.) द्विभक्त.

Didynamia—(वन) तुलसीवर्ग.

Didynamous—(वन.) द्विदीर्घक; द्वीर्घद्वयी; दोद्धतकेसरी; द्वयोन्नत.

Die—१ (पदा.) मणि. २ (शास.) मुद्राकार. ३ (स्था.) अंकनयंत्र.—Work—(स्था.) अंकन

Dielectric—(पदा) विद्युद्रोधक; आंतरायिक. [म. विजेचें माध्यम.] अपविद्युत्; वैद्युतांगग; विद्युद्वाहक; विद्युत्प्रवाहासमर्थ.—Constant—माध्यमांक; विरोधनमान; वैद्युतांगणांक. [म. माध्यमसंख्या.] –Current—वैद्युतांगण धारा–प्रवाह.

Diencephalon—(वै) मस्तिष्कांतर खंड; आंतरमस्तिष्क.

Diesel Engine—(पदा , यंत्र.) डिझेल यंत्र; डिझेलगतियंत्र; अंतःस्फोटयंत्र.

Diet—(वै.) आहार; भोजन; खाद्य; पथ्य; क्षणाहार.–Absolute—उपवास; निराहार; अनशन.—Allowance—(शास.) आहारार्थवृत्ति –Bad-कुपथ्य; अपथ्य.–Banting-स्थूलतानाशक आहार–पथ्य.—Bland—पोष्टिक भोजन.—Cantani's-केवलमांसभोजन.–Change-आहारांतर; अन्य आहार.—Control—आहारनियंत्रण.—Fever-ज्वरपथ्य.—Harder, Rigid—तीव्रपथ्य; नियताहार.—Ketogenic—मेदयुक्तखाद्य. —Milk— दुग्धाहार.–Minto-Murphy-यकृन्मयुक्त खाद्य.–Nutritive—or Fattening—पोषक आहार. [म. रतीब.]–Person—under—युक्ताहारी; पथ्यकारी.—Protective—रक्षाकारी भोजन.—Vegetable—शाकाहार.

Dietary—भोजनपद्धति.

Dietetic Treatment—(वै.) आहारोपचार.

Dietetics—पथ्यापथ्यविचार; भोजनविज्ञान; पथ्यविज्ञान; आहारविधि; भक्ष्याभक्ष्यप्रकरण.

Diethyl—(रसा.) द्विज्वलील.

Dietotherapy—(वै.) आहारचिकित्सा.

Difference–(ग., पदा., रसा.) १ भेद; वैधर्म्य; अंतर; पार्थक्य; विसादृश्य. २ विशेषधर्म; विशेष.—between Positions of Planets (heliocentric and geocentric)–(ज्यो.) शीघ्रफल.—Common—(ग.) चय; सामान्यांतर; सार्व अन्तर.—Finite—(पदा.) परिमित अंतर.—in Identity—(तत्त्व.) अभेदभेद; साम्यगतवैषम्य; ससाम्यभेद.—Method of—अंतरविधि.–of Pitch–(पदा.) क्षितिभेद.—of Pressure—चापभेद; दापनभेद.—of Solar and Lunar days—(ज्यो.) क्षयतिथि.–Path–(पदा.) मार्गान्तर; पथान्तर –Potential–(पदा.) क्षितिभेद; शक्तिभेद; शक्त्यन्तर.—Squared—वर्गान्तर.—Temperature—(पदा.) उष्णमानांतर.

Different—(पदा.) भिन्न; अलग; विलग.—Internal Composition—(रसा.) अंतस्थभिन्नघटना.

Defferentia—१ (तत्त्व.) विशेष; असाधारणधर्म; भेदकगुण; उपजातिविशिष्ट धर्म–गुण; व्यावर्तकधर्म; विशिष्ट धर्म–गुण; उपजातिविशेष; विशेष धर्म–गुण; अवच्छेदक धर्म–गुण; विशेष लक्षण–लिंग. २. (भाषा.) भेदकपाठ; स्वतंत्रपाठ.

Differential—१ (ग., पदा.) चलत्संख्या; चंचलसंख्या; प्रयोजक; अतिसूक्ष्मसंख्या; बिंदुक; बिंदुमान; अवकल; अंतरानुसारी; अनुवर्ती. भेदमूलक; भेदकारक, भेददर्शक; चलनक्रमिल; चलनात्मक; विभेदक.—Calculus—(ग., पदा.) शून्यलब्धि; चलनकलन; विकलन; अंतरकलन; चलनकलनविद्या.—Coefficient—(ग , ज्यो.) तत्फल; तारतम्य; चांचल्य; विकलनप्रमाणक; व्यावर्तक गुणक; तद्गति; शून्यलब्धि; अनुजातफल; तात्कालिक संबंध; तात्कालिक गतिदर्शक गुणक; अवकल गुणक.—Coupling—(यंत्र.) ऊनाधिकसंधि; लघुबृहद्दंडसंधि.—Diagnosis—(वै.) सदृशभेददर्शन; समानरोगविभेदीकरण.—Duty–(अर्थ.) सपक्षकर; विभेद कर; सापेक्षिककर;–Equation—(ग., पदा.) चलत्संख्या; समीकरण; चंचलसंख्यासमीकरण; चलनसमीकरण; अवकलसमीकरण.—Galvanometer–(पदा.) आंतरदर्शक विद्युन्मापक; भेददर्शक धारामापक; प्रवाहांतरमापक; असमविद्युन्मापक.–Gear–(पदा.) प्रयोजकगतिमाला; परिगमन; अंतरानुसारी गतिमाला; परिभ्रमण; अनुवर्तीगतिमाला ग्रहगतिमाला; केंद्रगतिमाला; द्वि गति–गतिमाला; क्रमिलदंतचक्र.–Level–(पदा.) सापेक्षमान.–Motion–(पदा.)गत्यन्तरक.–Parametres–(ग.) चलनपरिमिति.–Pulley–१(पदा.) व्यासांतर गतिचक्र; भिन्नव्यासगतिचक्र. २(स्था.)अंतर चक्र–चक्री.–Screw—(यंत्र.) भिन्नसूत्रकील.—Thermometer–(पदा.) भेददर्शकतापमापक; भेदोष्णमापक; प्रभेददर्शकतापमान.–Tone—(पदा.) वियोजितस्वर.—Windlass–(स्था.) अंतर अक्षचक्र.

Differentiate—(ग.) तात्कालिक गतिगुणकशोधन.

Differentiation–१ (ग.) भेदन; वर्गीकरण; अंतर; विकलन; तात्कालिकगति; विभक्तीकरण; विभागीकरण. २ (जीव.) भिन्नपरिणति; भिन्नत्वकारक परिणति; वैशिष्ट्योत्पादकपरिणति. ३ (तत्त्व.) विभेदन; व्यावर्तन; व्यवच्छेदन; व्यावृत्ति; व्यतिरेक; विभेदक–भेदावगाही ज्ञान. ४ (वन.) विभेद.—of Market

-स्थानभेद; आपणभेद.-of Strucure—निर्माणव्यत्यास. —of Tissues—(वन.) कलाविभेद.—of Vascular Bundles—(वन.) नालिकागुच्छभेद.

Difficult—(वै.) कष्टसाध्य.—Labour—(वै .)कष्टप्रसूति.

Diffract—(पदा.) विवर्तन; विवर्तितकरण.

Diffraction—(पदा.) विवर्तन; अपभवन; विकिरण; विकृति; तिर्यग्गमन.-Grating-विवर्तनकजालक; रेषायुंज; अपभवन-जाल; विकृतजाल.—of Light—प्रकाश विवर्तन-विकृति.-Pattern-(पदा.) अपभावनादृश्य.

Diffrangible—(पदा.) अपभवनीय.

Diffresion of Heat—(पदा) उष्णता विसृति-परिक्षेप -विक्षेपण.

Diffuse—(पदा.) अस्पष्ट; अस्फुट; विस्तृत; व्यापन; विक्षिप्त-करण. [म. अंधुक; विखुरलेलें; पसरलेलें.]-Series -अस्फुट-श्रेणी; अस्फुटसूत्र; अस्फुटरेषामाला;

Diffused—(वन., वै.) प्रसृत; प्रसारित; व्यापक; विकीर्ण; सर्वाग्रदृष्टि.—Light-(पदा.) विसृतप्रकाश; व्यस्तआलोक; प्रसृतप्रकाश; व्याप्तआलोक.—Lighting—(यंत्र.) विसृत प्रकाशन; प्रकीर्ण उद्भासन.

Diffusible—(वै.) संचरणशील.

Diffusiometer—(रसा.) व्यापनमापक.

Diffusion-(पदा., रसा) विकिरण; विकीर्णन; प्रकिरण; व्यतिकर; अभिसरण; विवर्तन; प्रसार; विस्तरण; विशरण; व्यापन; निःसरण; प्रसरण; व्यतिकरण; अंतःप्रसरण; संचरण; संप्रसारण; प्रवेश. [म. विखुरणें; फैलाव; दरवळणें.]—Light—१ (रसा.) परिक्षिप्तप्रकाश. २ (वन.) व्याप्त आलोक.—of Gases—(पदा.) वाष्पाभिसरण; बाष्पाभिसरण.-of Heat —उष्णता विसृति—विक्षेप; उष्णताविस्तृति; तापव्यापन.— of Light—(पदा) प्रकाशविक्षेपन.—of Liquids—(रसा.) जलाभिसरण.—of Solution—द्रवप्रसरण.—Pump—(यंत्र) व्यापनश्वसनी (पंप).—Rate of—(पदा.) प्रसरणप्रमाण; अभिसरणप्रमाण.—Theory of Taxation—(अर्थ.) करसमभारवाद.—-Tube—-व्यापननलिका.

Diffusivity—(पदा.) विकिरण; अंतःप्रसरणमान; अभिसरण-शीलता.

Digametic—(जीव.) द्विविधयुग्मी.

Digastric—(वै.) द्विगुंफिकस्नायु; द्विउदर.—Fossa—(वै.) द्विअंग खल.

Digastricus—(वै.) द्विउदर.

Digenea—(प्राणि.) पर्यायवंशी.

Digest—१ (रसा., वै.) पचन; पाक. २ (साहित्य.) वर्गीकृत संग्रह; सारसंग्रह.

Digestant—(वै.) पाचनोत्तेजक.

Digester—(पदा.,रसा.) पाचकयंत्र; पाचकपात्र; पाकयंत्र.

Digestibility—(वै.) पचनीयता.

Digestible—(वै.) पचनक्षम.

Digestion—(वै.) पाचन; भावन; पचनशक्ति; पचन; पचन-क्रिया; पाक; परिपाक; जारण.-Artificial-कृत्रिमपाचनक्रिया. -Gastric—जठररसद्वारा पचन.—in the Intestine —विपचन.—in the Tissues—परिपचन; परिपाक.

Digestive—(वै.) पाचन; पचनसमर्थ.—Agent—पाचकद्रव्य; जारणवस्तु.—Fluid-(वन.) पाचकरस.-Juice —(वै.) पाचकरस.-Organ-परिपाकयंत्र.—System—पचनव्यूह; पचनमंडल; पचनसंस्था; पाचकव्यूह.-Trouble-परिपाकदोष.—Tube(Alimentary Canal)—अन्न-नलिका; अन्ननाडी; पचननलिका.

Digit-१ (ग., पदा.) अंगुली; स्थान; पद; अंक; कला; स्थानीय-संख्या. २ (ज्यो.) ग्रास; स्थानांक.

Digits (of an eclipse)—(ज्यो.) अर्कांश.

Digital—(वै.) अंगुले; अंगुलिसंबंधित. —Bones or Phalangs—(प्राणि) अंगुल्यस्थि.— Vaginal—(वै.) अंगुलिपेशी.

Digitalis—(वन.) विषौषध.

Digitate—(वन.) अंगुल्याकृति; अंगुल्याकार; करतलाकार. [म. सांवरीसारखें.]

Digitation—(वै.) कला; दल; (सुश्रुत) तिर्यक्पातन.

Digitiform (finger-shaped)—(वन.) अंगुल्याकृति.

Digitigrade—(प्राणि.) अंगुलचर.

Digitorium—(वै.) पादांगुलि.

Dignity of Labour—(अर्थ.) श्रमगौरव; श्रमभूषण. [म. श्रमाचें लेणें.]

Digression—१ विषयांतर; विचलन; प्रसंगांतरता. [म.आड-कथा.] २ (ज्यो.) लघुग्रहान्तरांश. ३ (सभा.) व्यवचार; वेवचार.

Digynous—(वन.) द्विवाहिनिक.

Dihedral Angle—(ग.) द्वितलकोण.

Dihybrid Cross—(वन.) द्विगुणसंकर.

Dihydric—(रसा.) द्विमूल्य.—Alcohol-(रसा.) द्विमूल्य अल्कल.—Monobasic Acids—(रसा.) द्विमूल्य एकभस्मिक अम्ल.

Dihydroacetone—(रसा.) द्विजलदारन.
Di-imide—(रसा.) द्विइमिद.
Dike—(स्था.) १ जलमार्ग. २ बंधारक.
Diketone—(रसा.) द्विकितन.
Dilapidate—(स्था.) जीर्णन.
Dilatation—१ (पदा., रसा.) प्रसार; प्रसृति; प्रसरण; प्रसारण; विततन. २ (वै.) विस्तरण; विस्तार; विस्तृति; प्रसरण; स्फारण; विस्तारण.-of Heart-(वै.) हृदयविततिं.—of Pupils-दृष्टिमंडलविकास.—of Stomach—आमाशयविततिं.—Period—(वै) विस्तारकाल.
Dilator,-Naris—(वै.) नासाप्रसारक.—Naris Ant.-पुरनासापुटविस्फारक.—Naris Post.—पश्चात्नासापुट-विस्फारक.—Pupillac—किरणछिद्रविस्फारक स्नायु.
Dilatometer—(पदा., रसा.) द्रवप्रसारमापक; विस्तारमापक; वृद्धिमापक; विततिमापक; विस्तारमान.
Dilemma—(तत्त्व.) अनिष्टसंविधान अनुमान; शृंगसंविधान अनुमान;उभयसंभव; विकल्पजाल; शृंगापत्ति;विकल्पद्वापर;पाश; नदीव्याघ्रन्याय; उभयतः पाशारज्जुन्याय; उभयतः पाश; वैकल्पिकसंधान; धर्मसंकट; उभयतः आपत्ति; तर्कासह प्रश्न; विकल्पासहप्रश्न; संकेतपक्षांतरानुमान; द्विशृंगसंविधान-अनुमान;शृंगानुमान.-Complex; अनेकप्रमेयी शृंगानुमान; विकल्पप्रमेयी-विकल्प शृंगानुमान. — Constructive — विधायकशृंगानुमान; उपपादकशृंगानुमान.—Destructive विघातक०.-Horns of a—शृंगानुमितिविधान; शृंगविधान; विकल्पपक्षशृंग.—Rebuttal of a—शृंगानुमानप्रतिभंडन. —Refutal of a-शृंगानुमानखंडन.-Simple-केवल-एकप्रमेयी शृंगानुमान; केवलशृंगानुमान.-Taking by the Horns—अनुमानशृंगग्रहण; अनुमानशृंगहरण; अनुमान (पक्ष) प्रमाण; शृंग निराकरण निरसन.
Dilettante—(साहित्य.) साहित्यप्रेमी; कलाभिज्ञ; कलावान्
Diligence—सावधानता.
Dill—(वन.) शतपुष्पा. [म. बाळंतशोपा.]—Water—(वै.) शतपुष्पोदक. [म. बाळंतशोपीचें पाणी.]
Dillenia Pentagyna—(वन.) करबल. [म. करमळ; करंबळ.]
Dilleniaceae—(वन.) करबलादिवर्ग; करंबलवर्ग.
Diluent—(रसा.) विलयन; द्रवकर; तनुकारक.
Dilutant-(रसा.) धूम्रनाशक-उष्णतापूरक वायु (कज्जल वायु).
Dilute—(पदा., रसा.) विलयन; जलमिश्रण; असंहत; प्रज्वल; विरल; विलीन; अल्पद्रव्ययुक्त; लघु; जलमिश्रित; सौम्य; तनुकरण; तनु; सजल. [म. पातळ; कमजोर; विरळ.] —Sulphuric acid—सौम्य गंधकाम्ल.
Diluted—सौम्य; विरल; जलयुक्त; तनुकृत.
Dilution-सौम्यकरण;विलयन; जलमिश्रण; तनुकरण;विलीनता; लघुकरण; तनुता; विरलीकरण.—Law—तनुसिद्धान्त.
Diluvian—जल प्रलय विषयक-संबद्ध; धौतभूमि; प्लावन.
Diluvium—१ (भू.) जलप्रलयअश्ममृत्तिकादि. २ (स्था.) जलप्रलय.
Dim—(पदा.) अस्पष्ट; अस्फुट; मंद. [म. अंधुक; पुसट; मिण-मिणीत.]
Dimagnetic—(पदा.) अपचुंबक.
Dimension—१ (ग., पदा , स्था.) मात्रा; परिमाण; आयतन; प्रमाण; व्याप्ति; आकार; विस्तार; क्षेत्रफल; मान; मापन; गुण; बोधमूल्य: परिमाप; घातमान. २ (वै) पृथग्मान; मानरेषा. —Fourth—चतुर्थ परिमाण.—Linear—(पदा.) रेषा परिमाण.-of an Equation-समीकरणपरिमाण.—of Expression—राशिपरिमाण.—of Space—विस्तार परिमाण.
Dimensional,—Equation—(पदा.) घातीय-विस्तार समीकरण.-Four-चतुर्धा विस्तृत; चतुर्विस्तार; चतुर्गुणित.-Three-त्रिधाविस्तृत; त्रिगुणित.—Two—द्विगुणित.
Dimerous —(वन.) द्विदल; द्विभागशील.
Dimethyl Ketone—(रसा.) द्विमिथिल कितन.
Dimidate—(स्था.) दुभंगित; द्विखंड.
Diminished—(पदा.) क्षपित.
Diminishing,-Point—(अर्थ.) ऱ्हासारंभबिन्दु; क्रमागत ऱ्हासबिंदु. — Productiveness — उत्पादन-ऱ्हासक्षय. —Returns, Law of—क्रमागत ऱ्हास-क्षय नियम; उत्पादनअवरोह-परागति नियम.—Utility, Law of—क्रमागत उपयुक्तता-ऱ्हासनियम; ऱ्हासोन्मुख उपयोगितानियम.
Diminuendo—(पदा.) उत्तार; अवरोह.
Diminution—(पदा.) ऱ्हास; क्षय; विघटन; अपचय.
Dimness—(पदा.) मंदता.
Dimorphic—१ (जीव.) द्विविधलिंगी. २ (रसा.) द्विरूपी; द्व्याकारी. ३ (वन.) द्विरूपधारी.
Dimorphism-१ (जीव.) द्विलिंगित्व; भिन्नस्त्रीपुंभाव; द्विविध-लिंगित्व. २ (तत्त्व.) द्व्याकारोद्भव. ३(रसा.) द्विरूपता; द्व्याकारत्व; द्विमणिभता. ४ (वन.) द्विरूपत्व; द्विभागशीलत्व; द्विरूपता.
Dimorphous—१ (रसा.) द्विरूपी; द्विविधाकृति; द्वाकृत; द्विमणिभ. २ (वन.) द्विरूप.

Dimorphy—द्विगुणप्रकार; द्विरूपप्रकार.
Ding an sich—(तत्त्व.) स्वलक्षणवस्तु.
Dining, Hall-Room-(स्था.) भोजनगृह. [म.जेवणघर.]
Diode—(पदा.) द्व्यग्र; द्विप्रस्थ; द्विधारा.—Valve—(पदा., यंत्र.) द्विप्रस्थ-द्वारक.
Dioecious—१(तत्त्व.) अन्यतरलिंगक. २ (वन.) भिन्नवासी; द्विजातीय; विभक्तलिंगी; द्वयोकस.
Dione—(ज्यो.) शनिउपग्रह.
Diopside-(भू.) पारदर्शक पायरोक्सीन; see Pyroxene.
Diopter—(पदा.) काचशक्तिपरिमाण; ताल (lens) संबंधित परिमाण.
Dioptric,—Method—(पदा.) किरणवक्रीभवनपद्धति; वर्तनविधि.—Telescope—(पदा.) वक्रीभवनदूरदर्शक; वर्तनदूरदर्शक
Dioptrical—(पदा) वक्रीभवन विषयक.
Dioptrics—(पदा) प्रकाशवर्तनशास्त्र; किरणवक्रीभवनशास्त्र.
Diorthotes—(भाषा.) शोधक. [म. दुरुस्ती करणारा.]
Dioscorea,—Alata—(वन.) मुखालु. [म. मोहाळू].—Pentaphylla—(वन.) कोडालु. [म. गोडाकारिंदा].
Dioscoriaceae—(वन.) वाराहिकंदादिवर्ग.
Diose—(वै.) द्वयजा.
Diospyros Embryopteris—(वन.) १ तिन्दुक. [म. टेंभुर्णी; आयनी.] २ काकतिंदुक. [म. काजरा, कुचला.]
Dioxide—(रसा.) द्विप्राणिद; द्विप्राणिलः द्व्याजक.
Dioxime—(रसा.) द्व्याम्लाइम.
Dip—(ज्यो., पदा., भू.) अवपात; नमन; स्खलन; कलन; अधः-स्खलन; नति; विनति.-Angle-अधःकोण.-of the Circle-(पदा.) अवपातमापक; विनतिवृत्त.—of the Horizon—क्षितिज पात-नति; क्षितिजाधरांश.-of the Needle-क्षितिजाधरांश; सूचिपतन.—of Strata—(भू.) स्तरनति
Dipetalous—(वन.) द्विपटल.
Diphda—(ज्यो.) तिमिंगलतारका.
Diphtheria—(वै.) रोहिणी; गलदाह; घटसर्प; वलयरोग; गलान्तःप्रदाह.
Diphtherin—(वै.) कंठरोहिणीविष.
Diphtheritis—(वै.) कंठरोहिणी.
Diphyllous—(वन.) द्विपर्ण.
Diplegia—(वै.) सर्वांगवध.
Dipleidoscope—(ज्यो.) मध्याह्नसायनयंत्र; स्पष्टमध्याह्न; बोधक यंत्र.
Diploe—(वै.) कोष; मज्जा; मृद्वस्थिस्तर. [हिं. दुपत्ती.]
Diploic—(वै.) मस्तक अस्थि अंतः—
Diploid—१ (वन.) पूर्णसंख्या; पूर्णसांख्यिक; द्विसांख्यिक; द्विगुणित. २ (वै.) द्विधायक.
Diplogen—(पदा.) जड उज्ज.
Diplogenesis—(तत्त्व.) अर्जितपरिवृत्तिजनि.
Diploma—(शिक्षण.) प्रमाणपत्र; प्रतिष्ठालेख; संमतिपत्र.
Diplomacy—(राज.) राजदौत्य; राजदूतकर्म; नयव्यवहार; राजनीति; राजव्यवहार; राजनय.
Diplomatic—(राज.) कूटनीतिक; राजनीतिकुशल.
Diplomatist—(राज.) राजमध्यस्थ; राजनीतिज्ञ; सामकुशल.
Diplomatology—(राज.) राजदूतविद्या.
Diplopia—१ (तत्त्व.) द्विदर्शन. २ (वै.) द्विधादृष्टि; द्विधादर्शन.
Diplopoda—(जीव.) युगलपाद.
Diplostemonous—(वन.) द्विगुणसंख्यायुक्त.
Diplostemony—(वन.) द्विपुंकेसरत्व.
Dipnoi—१ (जीव.) सकुप्फुस. २ (प्राणि.) फुप्फुसमत्स्य.
Dipole—(पदा.) ध्रुवयुग्म; द्विध्रुवक.
Dipolymorphic—(वन.) द्विबहुरूपी (पुष्प).
Dipper—(ज्यो.) सप्तर्षि.
Dipsadomorphus Trigonatus-(प्राणि.) त्रिशूलसर्प.
Dipsomnia—(वै.) अतिमद्यसेवनेच्छा; मद्योन्माद; पानासक्ति; मद्यासक्ति.
Diptera—(जीव.) द्विपक्ष कीटक; द्विपक्ष.
Dipthong-(भाषा.) स्वरसंयोग; संध्यक्षर; संधिस्वर; युग्मस्वर.
Direct-१ (ग., पदा.) साक्षात्; सम; एकमार्गी; एकदिक्प्रवाही; सरल; प्रत्यक्ष; अनुलोम; अन्वय २ (यंत्र.) प्रगामी.-Apprehension—(तत्त्व.) प्रत्यक्षात्मक अनुभव.—Circle—(ज्यो.) प्रधानवृत्त.—Combination-(रसा) साक्षात्संयोगीकरण; साक्षात्संकलन; साक्षात्संयोग; प्रत्यक्षसंयोग; ऋजुसंयोग.—Current-सरलप्रवाह; सरलधारा; एकमार्गी प्रवाह. [म. संथ प्रवाह; सरळवहाळ; धोपट प्रवाह.]-Deductive method—(तत्त्व.) अपरोक्ष-प्रत्यक्ष निगमन प्रमाण.—Demand-(अर्थ.) प्रत्यक्ष क्रेयता.-Demands on Revenue—(राज.) कर आदानव्यय.-Discourse—प्रत्यक्ष भाषण.-Distance—प्रत्यक्ष-साक्षात्अंतर.-Division (Amitosis)—(वै.) सरलवृद्धि-Evidence—(शास.) प्रत्यक्ष प्रमाण.—Examination-प्रत्यक्ष परीक्षा; प्रथम परीक्षा.-Expenses-(अर्थ.)प्रत्यक्ष व्यय.-Image-(ज्यो.) साक्षात् बिंब; प्रत्यक्ष प्रतिबिंब.—Impact—(ग.)

सरलसंघात;समक्षसंघात; प्रत्यक्षसंघात;साक्षात्संघात.-Inguinal-(वै) मध्यमवंक्षण.-Lighting-(यंत्र.) प्रत्यक्षदीपन; प्रत्यक्षप्रकाशन; साक्षात्उद्भासन.-Measure-साक्षात्मान; प्रत्यक्षमान.—Method—१ (तत्त्व.) प्रत्यक्षानुसार पद्धति. २ (पदा., रसा.) सरलपद्धति; प्रत्यक्षपद्धति; ऋजुविधि; साक्षात्पद्धति.—Motion—(ग.) साक्षात्गति; प्रत्यक्षगति; सरलगति; ऋजुगति; संमुखगति.-Nuclear Division-(वन.) प्रत्यक्ष केंद्रीय विभाग.-Process-शीघ्र-तात्काल शोधनपद्धति. -Proof-(म.) प्रत्यक्षप्रमाण; प्रत्यक्ष उपपत्ति; सरल उपपत्ति. —Pyramidal Tract—(वै.) सरलशुंडपथ.—Ratio —(ग.) अनुलोमानुसंबंध.—Ray—(पदा.) साक्षात्रश्मि; मूलरश्मि; ऋजुरश्मि.—Relation—(पदा.) समप्रमाण, समसंबंध.—Tangent—(ग.) सरलस्पर्शरेषा; प्रस्पर्शिका. —Tax—(अर्थ.) प्रत्यक्ष कर.—Taxation—(अर्थ.) प्रत्यक्ष-अपरोक्ष करपद्धति.—Variation—(ग.) साक्षात्भेद; प्रत्यक्षभेद.—Vision Spectroscope—(पदा.) समक्षदृष्टिवर्णपटदर्शक; साक्षात्दर्शक.-Telescope-(पदा.) साक्षात्दूरदर्शक.

Directed Projection—(ग.) दिक्प्रक्षेप.

Directing Line—(चित्र.) दर्शकरेखा.

Direction—१(ग.,पदा.) दिक्; दिशा; कार्यदिशा. [म. रोख.] २ (शास.) अनुशासन.—of Motion—(पदा.) भ्रमणदिशा; गमनदिशा; गतिदिशा.—Sense—(ग.) दिशा.

Directly—सरल; प्रत्यक्षतः; अनुक्रमतः.-Proportional —समानुपाती; अनुक्रमानुपाती.—Similar—(ग.) समानुरूप; समअनुरूप.—Varies—अनुक्रमतः परिणतिभू.

Director—१ चालक; मार्गदर्शक; कर्णधार; सूत्रधार; अनुशासक. २ (चित्रपट.) दिग्दर्शक. ३ (यंत्र.) नायक; नियामक; गतिनियामक. [म. नाईक.]४ (राज.) संचालक; परिचालक; निर्देशक. ५ (वै.) मार्गसूचक शलाका.—Circle—(ज्यो.) नियतवृत्त; नियामकवृत्त; प्रधानवृत्त.

Directors, { Board of / Body of } — (अर्थ.) संचालकमंडल; चालकमंडल; व्यवस्थापकमंडल.

Directory—दर्शिका; सूचि.—of Names—नामदर्शिका.

Directrix—(ग.) निर्देशिका; नियामक; दर्शिका; नियतरेखा.

Disability—(शास.) अपात्रता. अकर्मण्यता; अक्षमता; अनधिकार; अधिकारहीनता; अशक्ति.-Partial-अपूर्ण अक्षमता. —Permanent—चिर अक्षमता.—Temporary—अचिर अक्षमता.—Total-पूर्ण अक्षमता.

Disaccharose—(रसा.) द्विशर्करोज.

Disadvantage,-Mechanical—यांत्रिकहानि.

Disaffection—(शास.) द्रोह; शत्रुत्व; वैर; असंतोष.

Disaffiliated —(शास., शिक्षण) अवमान्य.

Disaggregation—(तत्त्व) पृथक्चार; व्यभिचार.

Disallow a Question—(राज.) प्रश्नअननुज्ञापन; प्रश्ननिर्यास.

Disappearance of Colour—(रसा.) वर्णलोप.

Disburse, Disbursement—(अर्थ.,राज., शास.) व्यय.

Disbursement Account—(अर्थ.) व्ययगणना.

Disc-१ (ज्यो) बिंब; दृश्यबिंब. २ (पदा., रसा.) मंडल; चक्र; पटल; छादन; कर्णिका. [म. तबकडी; चकती.] ३ (वन) आसन; कर्णिक; बिंक. ४ (वै.) मंडल; कर्णिक.—Filter—(रसा.) मंडलचालनी.-Floret—(वन.) पीठपुष्प; बिंबपुष्प-Glass-(रसा.) काचमंडल.—Valve—(यंत्र.) मंडलद्वारक; पटलद्वारक.

Discernment—(तत्त्व.) सूक्ष्मदर्शिका; विवोध.

Discharge-१ (पदा.) क्षपण; विसर्ग; सर्ग; भारहानि;निर्जागृति; उच्चयेक्षपण; उच्चाटण; विसर्जन; भारमुक्तता; निवृत्ति. [म. खपणूक] २ (रसा.) विसर्जन; निर्जागृति; विसर्ग; क्षरण; मोक्षण. ३ (वै.) स्राव; विसर्जन. ४ (शास.) मोचन; विसर्जन; मुक्ति.— Arch -[-ing Arch]—(स्था.) भारवाहक तोरण.—Brush-(पदा.) तूलिकाविसर्ग; तूलिकासमविद्युद्विकिरण.—Oscillatory—(पदा.,रसा.) दोलित विसर्ग; परिवर्ती मोक्षण.—Process—(रंजन.) उत्सारकरीति; पद्धति.—Rod—(पदा.) निर्जागृतिकदंड; विसर्जनदंड. —Silent—(शास.) निःशब्द विसर्ग.—Slow—(पदा) मन्थरविसर्ग.—Spark—(पदा., रसा.) स्फुलिंगविसर्ग; स्फुलिंगमोक्षण.—Tube—(पदा.) विसर्जननलिका.

Discharged—(शास.) ऋणमुक्त.—Bankrupt-(अर्थ.) ऋणमुक्त निर्धन.—Bill—(अर्थ.) मुक्त धनलेख.

Discharger—(पदा.) विसर्जक; निर्जागृक; भारमुक्तक.

Dicharging—(यंत्र.) क्षेपण. [म. खपणूक.]—Knob—विसर्जनगोलक.

Disciflorae—सचक्रपुष्पी; अयुक्तसंदालक. [म. बिंबगट.]

Disciple—(धर्म., शिक्षण.) शिष्य; छात्र; विद्यार्थि.

Disciplinarian—शासक.

Disciplinarianism—विनयनशीलता.

Discipline—१ (राज.) नियमबद्धता; नियमन; शिस्त; निर्बंध; शासन; नियंत्रण; नियमवशता; सुनियंत्रण; विनयनियमन;

जीवनाचार; संयमन; विनयन; तंत्रनिष्ठा; मर्यादा; शिष्टि. २ (तत्त्व.) विनय; पद्धतिबंधन.

Disclaim—(शास.) अस्वीकरण; स्वत्वत्याग.

Disclaimer—(शास.) परित्याग; प्रत्योदेश.

Discoid—(वन.) चक्राकार; कर्णिका.

Discoloration—(रसा.) वैवर्ण्य.

Discoloured—(पदा. रसा.) विवर्ण; वर्णांतरित; वर्णहीन.

Discomodiity—(अर्थ.) अनुपयोगिनाजनक वस्तु.

Disconnection—वियोग.

Discontinuity—१ (ग.) विराम; असातत्य; अवच्छेद; अबंध. २ (पदा., रसा.) खंड; त्रुटि; विच्छेद; स्खलन; सातत्याभाव; विरतता.

Discontinuous—१ (ग.) विरामी; असतत; विच्छिन्न. २ (पदा, रसा.,) त्रुटित; खंडित; स्खलित; विरत. [म. तुटक; खंड.]—Spectrum—(पदा.) खंडित वर्णपट.—Variation—(वन.) खंडित-अक्रमिक भेद.

Discord—१ (तत्त्व.) असौहार्द; वैमत्य; असंमति. २ (पदा.) असात्मता. ३ (संगीत.) असंवाद; स्वरविरोध; वैस्वर्य; अपस्वर; स्वरमेलनाभाव; स्वरवैषम्य; विवाद.

Discordance—(संगीत.) स्वरविरोध; अपस्वर; अपसंवाद, विसंवाद.

Discordant—१ (तत्त्व.) असंगत; विवदमान. २ (पदा.); विस्वर; विसंवादी.

Discount-(ग.) ऊनवृद्धि; ऊनांशवृद्धि; उद्धृतांश; उद्धृतभाग. [म. वटाव.]-a Bill-(अर्थ.) धनलेखआदान.-Broker-धनलेखमध्यस्थ.-Customary-मान्य ऊनांश—Day of धनलेखदानदिन.—House-धनलेखदानगृह.—Market—(अर्थ.) धनलेखआदानआपण.—Rate—ऊन अंश-अंक—Trade—आपणऊनांश.

Discover—आविष्करण.

Discoverer—(पदा., रसा.) आविष्कारक.

Discovery—१ (तत्त्व.) अपावरण; आविष्करण; उपलब्धि; अधिगम; शोध; प्रकाशन. २ (पदा., रसा., शास.) शोध; आविष्कार; अन्वेषण; आविष्कृति; शोधन; प्रकटीकरण.—Intellectual—(तत्त्व.) उपज्ञा.

Discounting the Future—(अर्थ.) भाविमूल्यनिश्चय.

Discredit—(अर्थ.) अविश्वास.

Discrepancy—(वै.) विसंगतता.

Discrete—१ (तत्त्व.) व्यक्त; विभक्त; भिन्न; पृथक्. २ (पदा.) अलग; खंडित; त्रुटित; अमूर्त (संख्या); पृथक्.—Series—(अर्थ.) विच्छिन्नश्रेणी.

Discretion—युक्तायुक्तविचार; विवेकबुद्धि; विमर्श; सारासार विचार; सावधानता; दक्षता.

Discretive Proposition—(तत्त्व.) विभाजकवाक्य.

Discriminant—(ग.) निकर्ष; लुप्तीकरण; निर्णयराशि.

Discriminating Duty-१ (अर्थ.) सपक्ष कर; सापेक्षिककर. २ (तत्त्व.) भेदबोधन; विवेचकबोधन; भेदवेदन.

Discrimination-१ पक्षपात; मूलभिन्नता; भिन्नता; वैधर्म्यग्रह; वैधर्म्यपरीक्षा; विवेकशक्ति. २ (तत्त्व.) विवेक; विवेचना.

Discursas—(तत्त्व.) व्याख्यान; अनन्तकथा.

Discussive, Discutient (वै.) दुष्टधातुनाशक.

Discus Proligerus—(वै.) भ्रूणाधारकला.

Discussion—१(तत्त्व., पदा.) विवेचन; चर्चा; वाद; ऊहापोह. २ (राज.) वादविवाद; अन्वीक्षा.

Disease-(वै.) विकृति; विकार; रोग; व्याधि; पीडा; अस्वास्थ्य.—Acosta's—[हिं पहाडी बीमारी]—Acute-उग्ररोग.—Adams—स्थायी नाडीशैथिल्य.—Addison's—उपमूत्रपिंडविकृति.—Bright's-श्वेतकल्पनिरास.-Contagious-स्पर्शकमी.-Epidemic-सार्वसंचारी. [म. साथ; मरी.बं. मारी].-General-(वै.) व्यापकरोग.-Infectious (वै.)—संसर्गजन्य-संक्रामीरोग.-Inherited-आनुवंशिक विकार.—of the Nose-नासारोग.-Preventable-निवार्यरोग.—Prevention of—रोग प्रतिरोध-प्रतिबंध.-Skin—चर्मरोग.—Water borne—जलवाहितरोग.

Disencumber—भारमोचन; भारमुक्तता.

Disendowment—(इति.) वृत्तिहरण.

Disenfranchise—(राज.) निर्वाचन; अधिकारहरण.

Disepalous—(वन.) द्विपर्ण (बाह्यपुष्पकोश).

Disestablishment—(इति.) अप्रतिस्थापन.

Disgenice—(जीव.) वंशहानिकर.

Disgust—(तत्त्व.) जुगुप्साभाव; उद्वेगभाव.

Dish—(पदा., रसा.) पात्र; स्थाली. [म. तबकडी; थाळी; हिं. रकाबी.]

Disharmony—(जीव., तत्त्व.) संगीत., विसंवादित्व; भिन्नस्वरता; विरोध.

Dishonoured Bill—(अर्थ.) अस्वीकृत धनलेख.

Disinfect—(वै.) शोधन; शुद्धि; संसर्गनिवृत्ति.

Disinfectant-(रसा., वै.) सूक्ष्मजंतुघ्न; कृमिघ्न; निःसंक्रामक; दुर्गंधिनशाक; जंतुनाशक; बीजघ्न; संसर्गदोषनाशक; जंतुविनाशक; रोगाणुनाशक; रोगबीजनाशक; निःसांक्रमिक.

Disinfected—(पदा., रसा., वै.) जंतुहीन; विशुद्धीकृत.
Disinfection—(वै.) निर्बीजन; निःसंसर्गीकरण.
Disinherit—(शास.) दायनिरास.
Disintegral, Disintegrated—(भू.) विश्लिष्ट.
Disintegrating—विघटक; विश्लेषक
Disintegration—१ (तत्त्व.) वियोजन; विश्लेषण. २ (भू.) कणशःक्षरण; गात्रपात; विस्खलन. ३ (रसा.) विघटन. अवक्रांति; खंडन; विश्लेष; चूर्णक्रिया; विस्फोट; स्फोट; भ्रंश. ४ (स्था.) क्षरण.-Complete or Partial-(तत्त्व.) पूर्णापूर्ण वियोजन-विश्लेषण.—of Atom—(पदा.) परमाणुभंग.—Radio Active—(पदा.) किरणोत्सर्गी विघटन.
Disintegrator—(रसा.) खंडकारक.
Disinterested Action—(तत्त्व.) निःस्वार्थ कर्म.
Disjunct—विभिन्न -Conjunction—(भाषा.) पक्षांतरबोधक उभयान्वयी अव्यय.-Proposition—पक्षांतरवाक्य. —Syllogism—पक्षांतरानुमान.
Disjunction—१ (तत्त्व.) विभाग; वियोग; पृथक्त्व. २ (भाषा.) पक्षांतरवाक्य.
Disjunctive—(तत्त्व.) अन्यतरान्वित; वैकल्पिक.-Proposition—(तत्त्व.)वियोगी वाक्य.—Syllogism-(तत्त्व.) विकल्पगर्भ संविधान अनुमान.
Dislocation—१ (भू.) स्खलन; स्थानभ्रंश; भूस्तरभ्रंश. २ (वै.) संधिविश्लेष; संधिस्खलन; संधिभंग; संधिच्युति; विश्लेष —Complete—तिर्यक्क्षिप्त संधिभंग.-Complicated—अतिक्षिप्त०. —Compound—प्रव्रण०.—Downward—अवक्षिप्त०.—Dorsal—(वै.) पश्चिम विश्लेष-संधिच्युति.— Fracture-उत्पिष्ट०. — Incomplete—विश्लिष्ट०.—Lateral— विवर्वित०. —Pubic -भगास्थीयोपरि०.-Sciatic-गृध्रसी०.-Subclavicular —अक्षकाधर०.—Subcoracoid— तुंडाधर०.—Subglenoid-पीठाधर०.—Subspinous—अधःप्राचीरक०.
Disloyal—(राज.) अराजनिष्ठ; राजद्रोही.
Dismantle—(स्था.) भंग; भंजन.
Dismiss, Dismissal—(शास.) भ्रंशन; स्थानभ्रंशन. [म. निरोप देणें, रजा देणें.]
Dismiss a Petition—(शास.) आवेदन निरसन-प्रत्याख्यान.
Dismortgage—(अर्थ.) बंधकमोक्ष; बंधकमोचन.
Disorder—१ (शास.) अव्यवस्था; व्यूहभंग; शांतताभंग. २ (वै.) विकृति; व्यतिक्रम; दुर्व्यवस्था; धातुनाश; दोष. [म. बिघाड.]-Dangerous-(वै.) भयंकर विकृति-रोग-विकार.-Natural—अंगभूत रोग; अंगरोग; नैसर्गिकविकार.—of Conation—(तत्त्व.) संकल्पविकार.—of Content of Thought—विचारतृप्तिविकार.—of Emotion—भावनाविकार—of the Intellect—बुद्धिभ्रंश.—of the Trend of Thought—विचारवृत्तिविकार.—of the Three Humours—(वै.) त्रिदोष.
Disparate—(तत्त्व.) विसदृश; विपरीत.
Disparity-(अर्थ.) विषमता; विसादृश्य; असमानता; असंगति
Dispensary—(वै.) औषधालय.
Dispensation—(तत्त्व.) दैवविनियोग; धर्मव्यवस्था.
Dispensing Power—(इति.) निष्कृति-अधिकार.
Dispersal—(वन.) प्रसार; प्रसरण; विकीरण; विकरण.
Dispersed—१ (पदा.) पृथक्कृत. [म. विखुरलेला.]२ (वन.) विस्तार.—Phase—(रसा.) आकर्णकला; वितरितकला; आकीर्णकला.
Dispersion—१ (अर्थ.) विचलन. २ (पदा.,रसा.) विकरण; अपस्करण; विस्तारण; विरचन; पृथक्करण; विस्तरण; विकिरण; वर्णभंग; प्रकाशपृथक्करण; वर्णविश्लेषण; आकीर्णन; विक्षेपण; विभाजन.-Anomalous-(पदा.,रसा.) अपविवरण; अपवादात्मकविवरण; असाधारण वर्णविश्लेषण.-Medium—आकीर्णनमाध्यम.-Normal-साधारणवर्णविश्लेषण; नियमित वर्णविश्लेषण.—of Light—विच्छरण.
Dispersive Power—(पदा.) वर्णविश्लेषकता.
Dispersoid—(रसा.) आकीर्णक.
Displace—(पदा.,रसा.) स्थानापन्न भवन-करण;स्थानांतरकरण.
Displaced—(पदा.) उत्सारित; दिशाभ्रष्ट; स्थानभ्रष्ट; स्थानांतरित; स्थानच्युत.—Capable of Being—(रसा.) निःसार्य.
Displacement—(ग.,पदा., रसा., वन.) स्थलांतर; स्थानापत्ति; भ्रंश; स्थानच्युति; स्थानभ्रंश; स्थानांतर; चलन; प्रस्थान (वियुत्); चलनभाव; सुमुत्सर; उच्चाटण; प्रसर; चालित; अभिसरण; क्रांति. [म. ढकलणें; चळणूक; सरणी; खो दिलेला.] —Current-वियुत्प्रस्थान; वियुत्सरणी; वियुत्चलनभाव. —Downwards—अधःस्थानापत्ति; अधोभ्रंश; अध; स्थानच्युति.-Law-विचलनसिद्धांत. [म. व्हीनचा सिद्धांत.] -- of a Body (E.g. S. H. M.)-पदार्थप्रसर.—of a Figure-स्थलांतर; स्थानांतर.-of a Force—शक्तिचलित-चलन.—of Water—जलोत्सारण; जलच्युति.—Upwards-ऊर्ध्वस्थानापत्ति; ऊर्ध्वभ्रंश; ऊर्ध्वस्थानांतर.
Displacing Power—(रसा.) निःसारकशक्ति.

Display—प्रदर्शन; आडंबर.
Displayed—(मुद्रण.) प्रदर्शित; विभूषित; सुस्पष्टीकृत.
Displeasure—(तत्त्व.) क्रोध; राग.
Disposal—निष्पत्ति; व्यवस्था. [म. निकाल, विल्हेवाट; बासलात]—of the Dead—अंत्यव्यवस्था; और्ध्वसंस्कार.
Disposition—१ (तत्त्व.) परिशेषसंस्कार; अवशेषसंस्कार; प्रवृत्ति; मनोवृति. २(वै.) रचना; मंडन; संविधान; प्रवृत्ति; प्रकृति. ३(शास.)व्यवस्था.-Congenital-Connate-Innate-जन्मजातप्रवृत्ति; जन्मसिद्धप्रवृत्ति.—Cummulative—(तत्त्व.) संचित अवशेषसंस्कार; संकलित अवशेषसंस्कार.
Disprove—असिद्धीकरण; खंडन.
Disputant—(शास.) वादी; विवादी.
Dispute—(शास.) कलह; वाद.
Disputed—(राज.) विवादग्रस्त; वादग्रस्त; विवादास्पद.—Debt—(अर्थ.) विवादग्रस्तऋण.—Paternity—पितृत्व-संशय.
Disqualification—अयोग्यता; अपात्रता.
Disquisition—निबंध.
Disrepair—(स्था.) जीर्णावस्था.
Dissaccharide—(वै.) द्विधाशर्करा; द्विशर्करा.
Dissect—(वै.) व्यवच्छेदन.
Dissected—(वन.) सूक्ष्मभिन्न.—Plateau—(भू.) घृष्ट गिरिपृष्ठ.
Dissecting Microscope—(पदा.) छेदनसूक्ष्मदर्शकयंत्र; विच्छेदन सूक्ष्मदर्शकयंत्र.
Dissection—१ (पदा.) विच्छेद. २ (वै.) शरीरविच्छेदन; अवयवच्छेदन; शस्त्रक्रिया; शवच्छेदन.—Hall Room—(वै.) शवच्छेदन गृह-शाला.
Dissent—भिन्नमत; मतांतर; मतभेद; असंमति.
Dissepiment—१ (वन.) पट; पटल. २ (वै.) अंडान्तःपट. [म. पडदी.]
Dissimilar—(पदा.) विजातीय; विसदृश. [म. वेगळा.]
Dissimulation—(तत्त्व.) नाटन; मिथ्यादर्शन.
Dissipate—क्षयण; अपचयन.
Dissipation—(पदा.) अपाकरण; क्षय; अपव्यय; लय; शक्तिक्षय; विकरण; वृथाव्यय.-Function—(ग.) विकिरण-फल.—of Energy-शक्तिविक्षेप; शक्तिक्षय.—of Heat—उष्मविसर्जन.
Dissipative System—१ (ग.) विकृतसंप्रदाय. २ (पदा.) क्षयीव्यवस्था; विकरणपद्धति.
Dissociate—(रसा.) विघटन.
Dissociated—(रसा.) विघटित.
Dissociation—१ विभाग; विच्छेद; विच्छित्ति; संकलन-क्षय. २ (तत्त्व) पृथक्चार; व्यभिचार; नियोजन; विभेदन-३ (पदा., रसा.) विघटन; विदलन; विश्लेषण; विभाजन; पृथक्करण; व्यवच्छिन्नता.—Electrolytic—वैद्युतविश्लेषण-विघटन.—Gaseous-वायुविश्लेषण; वाष्पीय विश्लेषण.—Heat of-विघटनजन्य उष्णता; विघटनोष्णता.-Pressure—विघटन भार-दापन.—Thermal—तापीय-विघटन; उष्णताविश्लेषण.—Theory—विघटनसिद्धान्त.
Dissolution—१ (तत्त्व.) विलय; प्रलय. २ (रसा.) विलय; विद्रवण; विलयन; द्रावण. ३ (राज.) विसर्जन.
Dissolve—१ (रसा.) विलयनकरण; द्रवीकरण; विद्रवण. [म. विरणें; विरघळणें.] २ (राज) भंगकरण; विसर्जनकरण.
Dissolved—(रसा) विदलित; विद्रुत; विलीन.—Solid—(रसा.) द्रवीभूतकठिण-घन.
Dissonance-(पदा.) विवाद; अपकर्ष; असात्मता; स्वरबाह्यता; स्वरविरोध; भिन्नस्वरता; विस्वरता; वैस्वर्य; कर्णकटु ध्वनि. [म. बदसूर.]
Dissyllabic—(भाषा.) द्विपद.
Dissyllable—(भाषा.) द्वि अवयवी शब्द.
Distal—१ (जीव.) अंतिम. २ (वै.) दूरतः; अग्रिम; दूरस्थ. [म. लांबचा.]-Radio Ulmar—(वै.) दूरप्रकाष्ठत्रिज्या.
Distance—(ग.) अंतर; दूरत्व; व्यवधान.—Atomic—(पदा.)परमाण्वंतर.[म. परमाणूंमधील अंतर; परमाणूइतके अंतर.]-between Meridians-(ज्यो.) स्पष्टपरिधि.-East or West from the First Meridian—(ज्यो.) रेखांतर; रेखांश.-of Clearest Vision-(पदा.) स्पष्टतमदृष्टयंतर.-of the Earth from the Planet-(ज्यो.) चलकर्ण.—North and South from a certain point—विक्षेप; शर.—of a Planet from the Earth-(ज्यो.) शीघ्रकर्ण अंतर. [म. मुसाद.]—Zenith—(ज्यो.) नतांश.
Distemper—(स्था.) मिश्ररंग.
Distention—(वै.) आध्मान; शोथ. [म. फुगवटी; फुगोटी.]
Distichous—(वन.) द्विसारी विन्यास; द्विदैशिक. [म. दोन रांगात.]
Distil—(रसा.) ऊर्ध्वपातनकरण; अर्कनिर्यासन; स्रावकरण; पातितकरण. [म. अर्क काढणें.]
Distillate—(रसा.) स्रव.

Distillation—(रसा.) ऊर्ध्वपातन; उत्पातन; च्यवन; स्रावण; तिर्यक्पतन; पातन; अर्कपातन; आसवन; स्रव; अभिषव; स्रवण; निष्यंदन; स्रावक्रिया.—Apparatus—पातनयंत्र. Destructive—निर्वात ऊर्ध्वपातन; बिच्छेदक स्रवण. -Dry—शुष्क ऊर्ध्वपातन; तिर्यक्पातन.—Fractional-आंशिक पातन-स्रवण.—Without being Changed—अविकृत ऊर्ध्वपातन.

Distilled—(रसा.) स्रावेत; उत्पातित; ऊर्ध्वपातित; संशुद्ध; स्रुत; स्रवित; पातित; बाष्पसिद्ध; अभिषव.—Water—(रसा., वै.) बाष्पजल; पातितजल; बाष्पोद्भवजल; स्रवितजल.

Distilling,-Flask—(रसा.) बकपात्र.—Tube—ऊर्ध्व-पातननलिका.

Distinction—१ (ग.) विलक्षणता; व्यक्तिरेषा; भेद; असंकर (भास्कराचार्य); विशेष; पृथक्त्व; भिन्नता; विलक्षणता. २ (तत्त्व.) भेद; विशेष.

Distinctive—व्यवच्छेदक.

Distinguish (between)— (पदा.) विभेदन; विभजन; लक्षितकरण; प्रभेदप्रदर्शन.

Distinguishing—(पदा.) विभेदक.—Mark—(पदा.) लाक्षणिकचिन्ह; लक्षण.

Distoma-१ (प्राणि.) यकृत्कीटकवर्ग. २ (वै) द्विछिद्र. —Hepaticum—(प्राणि) यकृत्कीटक.

Distorted—(पदा.) विकृत; विद्रूप.—Image-विकृतबिंब.

Distortion —(पदा.) विकरण; विपर्यास; विकृति; विपरीतता; विपथगमन.

Distractible—(वन.) मध्यलग्न.

Distractile—(वन) दीर्घबंधनिक.

Distraction—(तत्त्व.) विक्षेप; चित्तविक्षेप.

Distraint—(शास.) राजायत्तकरण; निरोध.

Distress—१ (वै.) क्लेश. २ (शास.) बंधन; असहायभाव; अशरणभाव; दीनभाव, विपन्नभाव; अवशभाव. [म. जप्ती].]

Distributed—(पदा)वितीर्ण; वितरित; संस्थित.-Term-(तत्त्व.) पूर्णव्याप्तपद; सर्वव्याप्तपद; अव्याप्तपद.

Distribution-१ (पदा., रसा.) अवच्छेद; व्यापकता; व्यापन २ व्याप्ति; वितरण; विभाजन. [म. वांटणी; विखरणें; फैलाव; पसरणी; विभागणी.] ३ संविभाग.—Law of—(म.) वितरणनियम.—of Strata-(भू) स्तरविन्यास.—of Terms—पदव्यापन.-of Wealth-(अर्थ.) अर्थवितरण. [म. संपत्तीची वांटणी]-Qualitative-(अर्थ.) गुणानुसार वितरण.—Ratio-(रसा.) वितरण प्रमाण-निष्पत्ति.

Distributive—विभाजक.—Co-operation—(अर्थ.) वितरणात्मक सहकारिता.—Law—(ग.) विच्छेदनियम.

Distributor—१ (यंत्र.) वाहिनी. २ (रसा.) वितारक.

District—(भू., राज.) प्रदेश.—Administration—(राज.) प्रदेशशासन.-Board-(अर्थ., राज.) प्रदेशसमिति.-Judge—(राज.) प्रदेश न्यायाधीश.—Magistrate—(राज.) प्रदेशशासक.—Town—कर्वट.

Disturbance-१ (पदा.) व्यत्यय; क्षोभ. [म. खळबळ; त्रास; अडथळा.] २ (वै) स्वास्थ्यभंग,व्यस्तता. [म.बिघाड; घडामोड.] ३ (शास.) शांतिभंग; कलह; क्षोभ.—Functional-कार्य-व्यस्तता.

Disulphate—(रसा.) द्विगंधित; द्विगंधिल; द्विगंधकित.

Disuse—(वै) कार्यनिवृत्तिक्षय; अनुपयोग; अनभ्यास.

Disutility—(अर्थ.) अनुपयोगिता; निरुपयागिता.

Dithionic—(रसा.) गंधकघ्नगुण; द्विगंधकाम्लगुण.—Acid-(रसा.) द्विगंधकाणुकाम्ल.

Di-tri-poly Androus—(वन.) द्वि-त्रि- बहु केसरिक.

Dittography—(भाषा.) पुनरुक्ति.

Diureide—(रसा.) द्विमूत्रिद.

Diuresis—(वै.) मूत्रजनन.

Diuretic—(वै.) मूत्रवर्धक; मूत्रल; मूत्रजनक.

Diurnal—(ग., ज्यो) दैनिक; दैनंदिन; आह्निक; दिनायु. -Aberration—(ज्यो.) दैनिक अपायन-विपथीभवन. —Circle-(ज्यो.) अहोरात्रवृत्त.-Inequality-(ज्यो.) दैनिक असमानता.—Motion—(ज्यो.)—दैनिक गति; आह्निक गति.—Parallax-दैनिकलंबन.-Sleep—(वन.) दिवास्वाप.

Divalent—(रसा.) द्विशक्तिक; द्विमूल्यक; द्विसंयोगी; द्वि-बंधक; द्विबंध; द्वैधा; द्वियोजी; द्विग्राहकशक्तिक.-Group—द्विमूल्यसमूह.—Radicle—द्विमूल्य.

Divariant—द्विपरिणम्य; द्विधा; द्विचल.

Diver—(पदा.) निमज्जक.—Cartesian-कार्तीय निमज्जक.

Diver's Disease —निमज्जकरोग. [म. पाणबुड्याचा रोग.]

Diverge—१ (ज्यो) अपसृतभवन.२ (वै,) विस्तारभवन.

Divergence—१ (पदा.) विचलन; विस्तारमान; प्रसारण; अपसरण. [म.फुलावट, फांकणें, पसरणें.] २ (वन.) अरांतर.

Divergent—(ज्यो) अपसारी; अपसृत; केंद्रापसारी; विभिन्न. २ (वन.) विस्तारी; व्यग्र; अपसारी.—Beam—(पदा.) फुल्लशंकु; विस्तारशंकु. [म. फुलता शंकु.]—Lens—अपसृत ताल.—Product—अपसृतगुणनफल पदार्थ.

Diverging—(पदा.) प्रसारक; अपसारी; वर्धमानांतर; केंद्रापसारी.—Lines—(चित्र) केंद्रापसारी रेखा.

Diversion—१ (तत्त्व.) च्युति; विक्षेप; विनोदन. २ (स्था.) परावर्तन; विक्षेप.

Diversity—१ (तत्त्व.) भिन्नता; भेद; विविधता. २ (पदा.) अनेकता; वैविध्य.—of Horoscope—गणमध्य.

Diverticulitis—(वै.) अंत्रदाहः अंकुरदाह.

Diverticulum—(वै.) अंकुर. [म कोंब (ब).]

Divide—विभजन; छेदन; भाजन.

Divided by—(ग.) उद्धृत (भास्कराचार्य); भक्त; हृत.

Dividend, Divident—१ (अर्थ.) लाभांश; वृद्धि. २ (ग.) भाज्य (भास्कराचार्य)—Announced—(अर्थ.) घोषितलाभांश.—Cum-लाभ शसहित.-Ex-लाभांशरहित.—Interim—मध्य (वर्ति)लाभांश.—Unclaimed—अनुद्धृतलाभांश.—Warrant—लाभांशपत्र.

Dividendo—(ग., पदा.) १ वियोगप्रक्रिया; वियोगप्रमाण. २ भागक्रिया; विभागप्रमाण; भक्त निष्पत्ति.-and Componendo-(ग.) वियोगयोगप्रमाण.

Divider-(ग., पदा) विभाजक; द्विभाजक; भाजक [म. कैवार; परकार.]

Dividing,-Member—(तत्त्व.) भेद; वर्ग.-Range—(भू.) विभाजक गिरिश्रेणी.

Divinatio—(भाषा.) अंतःस्फूर्त पाठ.

Divination—१ (ज्यो) शकुनविद्या. २ (तत्त्व.) शकुनविचार; निमित्तविचार.

Divine—दिव्य-Right- (इति.) दैवीक्षमता; ईश्वरदत्तसत्ता-अधिकार

Diving,—Bell—(पदा.) अवगाहनकोष्ठ; जलनिमज्जनकोष्ठ. [म. पाणबुडी घंटा.]—Rod—जलनिर्देशक यष्टि.

Divinity—(तत्त्व.) ईश्वर; देवता; दिव्यता.

Divisibility—(ग., पदा., रसा.) विभाज्यत्व; विभाज्यता.

Divisible—(ग) भाज्य.

Division—१ (तत्त्व) उपवर्गीकरण; अनुवर्गीकरण; उपवर्गण; अनुवर्गण. २ (ग., पदा., भू) लब्धि (भास्कराचार्य); विभजन; भाग; अंश; खंड; भाजन; हरण. ३ (वै.) अवच्छेद; वर्गीकरण; विभेदीकरण; द्विभजन. [म. फोड; भागाकार; फाळणी; विभागणी.] ४ (रसा.) विभाग. ५ (वन.) विभाग. ६ (सभा.) विभाजन.—by Dichotomy—(तत्त्व.) द्वैतात्मक उपवर्गीकरण; द्वैतीकरण; द्वैतोपवर्गण; द्वैधोपवर्गीकरण; द्वैधीकरण.—by Leap—(तत्त्व.) प्लुतोपवर्गण; प्लुतोपवर्गीकरण.—Cross—(तत्त्व.) संकीर्णविभाग; विलोमविभेदीकरण; संकर; उपवर्गातिक्रम; उपवर्गपरस्परातिक्रम; उपवर्गसंकर; उपवर्गणसंकर; मिश्रोपवर्गीकरण.-Fundamentum-(तत्त्व.) भेदकधर्म.-Graduation—(रसा.) विभागरेखा.—into Two—(जीव.) द्विभजन.—Nucleus-विभजनकेंद्र.-of Dichotomy—(तत्त्व) अन्यव्यावृत्तविभेदीकरण.-of Labour-(अर्थ.) श्रमविभाग; कार्यविभाग; क्रियाविभाग. [म. श्रमविभागणी] —of Time-कालविभाग.—Political—(शास.) राजनैतिक विभाग.—Principle of—(तत्त्व.) भेदकधर्म.—Step by Step—(तत्त्व.) सोपानोपवर्गण; उपवर्गीकरण; क्रमशः-क्रमिक वर्गीकरण-उपवर्गण.-Sub—(वन.) उपविभाग.—Terminable—(ग) निःशेषभागाकार.

Divisor—(ग.) भाजक; विभाजक.

Divorce-(शास.) घटस्फोट; विवाहविच्छेद [म. काडीमोड.]

Dixetone—(रसा) द्विकेतन.

Dobbies—(यंत्र) तंतुवाय यंत्रविशेष. [म. नक्षकाम यंत्र.]

Dock—(नौ.) नौस्थान; नौकाश्रय. [म. गोदी.]-Floating—नौकाजलाश्रय. [म. पाणगोदी.]—Grabbing—नौकाधावनस्थान; धावननौकाश्रय.[म. सफाईगोदी; सुकीगोदी.]—Slip—नौकाकर्षणस्थान.—Warrant—नौकाश्रय आज्ञा; नौकागार अधिकारपत्र; नौभारानयनाज्ञा.—Yard—नौकारचनालय; नौकानिर्माणस्थान.—Wet—जलनौकाश्रय.

Docket—(शास.) विषयनिर्देश; सारांश.

Doctor—१ (वै.) रोगचिकित्सक; वैद्य. २ (शिक्षण.) पंडित.

Doctrinaire—(वै.) निश्चितमतवादी. [म. ठाममतवादी.]

Doctrine—(तत्त्व.) मत; सिद्धांत; वाद; संप्रदाय; प्रमेय.-of Lapse—(इति.) परावर्तननीति; अंतराधिकारी नीति.—of Occasional Causes—(तत्त्व) अनियतकारणवाद.—of Predicables—(तत्त्व.) विधेयोद्देशसंबंधप्रकारमीमांसा.

Document—(अर्थ., शास.) अधिकारपत्र; लेख; पत्र. [म. दस्तैवज.]-against Acceptance-(अर्थ.)स्वीकारोत्तरपत्र. [म. स्वीकार-पावती.]—against Payment—(अर्थ.) मूल्यप्राप्तिपत्र. [म. मूल्य-पावती.]

Documentary,-Bill-(अर्थ.) अधिकारपत्रसहित धनलेख. [म. अधिकारपत्री हुंडी.] — Credit—प्रमाणपत्र अर्हता.—Evidence—लेखप्रमाण.

Documents of Title—१ (अर्थ) स्वत्वाधिकारपत्र; स्वामित्वपत्र २ (शास.) स्वत्वपत्र; व्यवस्थालेख; आगमपत्र.

Dodder—(वन.) आकाशवल्ली; अमरवल्ली. [म. आकाशवेल, अमरवेल.]—see Cusenta Reflexa.

Dodecagon—(ग.) द्वादशभुज; द्वादशकोण; द्वादशास्र.
Dodecagynia—(वन) द्वादशस्त्रीकेसरीवर्ग.
Dodecahedron—(ग., भू.,रसा.) द्वादशपृष्ठ. द्वादशफलकघन; द्वादशमुखीघन.[म. द्वादशपैलू];
Dodecandria—(वन.) द्वादशस्त्रीकेसरीवर्ग.
Dodecandrous—(वन.) अलग्नद्वादशपुंकेसरयुक्त.
Dodecane—(रसा.) द्वादशेन.
Dodecatemary—(ज्यो.) क्रांतिवृत्तद्वादशांश; एकराशि.
Dog—(स्था.) १ संदंश. २ बंधक; बंधन.
Dog,-Fish—(प्राणि.) श्वानमत्स्य; श्वमत्स्य; शुनकमत्स्य. [म. मुशी.] —Star—(ज्यो.) लुब्धक.
Doggeral—(साहि.य.) पद्यभ्यासी; पद्याभ्यास.
Dogma—१ (अर्थ.) निर्दिष्टमत. २ (तत्त्व) अनुशासन; आदेश; प्रमाणवचन; शब्दप्रमाण; निर्देश; निर्दिष्टमत; आम्नाय; दृढमत; सिद्धान्त, निश्चित मत. [म. ठाम मत.]
Dogmatic—(तत्त्व.) मताग्रही; मतानुयायी; गृहीतवादमूलक; विधिरूपशाब्द.
Dogmatism—युक्तिनिरपेक्षवाद; मतवाद; आग्रहशीलता.
Doldrums—(भू.) निरक्षीयशांतवलय; विषुवनिर्वातप्रदेश; शांतप्रदेश.
Dole—दान; धर्म; भाग.
Dolerite—(भू.) कृष्णप्रस्तर. [म. काळवथरी.]
Dolichocephatic—(वै.) दीर्घकपाल.
Dolichos,-Biflorus-(वन.) कुलित्थ. [म. कुळीथ]-Lablab—(वन) शिंबि. [म. घेवडा , वालपापडी.] Sinensis (Chinese)—(वन.) राजमाष. [म. अळसुंदा; चवळ्या]
Doll-head—(यंत्र) उच्चाधार. [म. ओव्या टांगण्याचा, रोल ठेवण्याचा ब्रॅकेट.]
Dollar—(अर्थ.) डालरमुद्रा.
Dolly—(यंत्र.) कीलशीर्ष. [म.रबिटाच्या डोक्याचा लाग].
Dolomite—(भू.) मग्नसंयुक्तचूर्णशिला.
Dolour—(तत्त्व.) आधि.
Dolphin—(ज्यो.) घनिष्ठा.-Fly-(प्राणि.) शिंबिनाशककृमि.
Dolus—(तत्त्व.) द्रोह; द्रोहक्रिया; व्यापाद.
Dome—१ (वै.)कुमुद. २ (स्था.) अर्धवर्तुलशृंग-शिखर-कलश; अण्डशिखर [म. घुमट; हिं. गुंबज] —Steam-(यंत्र) बाष्प कुमुद-मुकुल. [म.बंबाचें वशिंड; वाफेची टोपी]
Domestic-(अर्थ.) गृहविषयक;गृह्य --Architecture—(स्था) गृहशिल्प; वास्तुशास्त्र.-Economy-(स्था.) गृहशास्त्र; गार्हस्थ्यशास्त्र.-Purpose-गृहकृत्य.-Relations-कौटुंबिकसंबंध.—Trade--स्वदेशी व्यापार.
Domestication--(तत्त्व.) गृहशीलन; गृहपोषण.
Domicile--१ (अर्थ.) अधिवास; रहिवास; अधिवासस्थान; वसतिस्थान. २ (तत्त्व.) अभिजन; वास्तव्यता. ३ (शास.) नित्यावास; स्थायीनिवास.
Dominance--प्राबल्य.
Dominant--१ (जीव., प्राणि., वै.) प्रभावी; प्रभविष्णु; प्रकृष्ट; प्रबल. २ (संगीत.) पंचम —Factor—(जीव.) प्रभावी घटक; आक्रमणशील घटक;.—Species—(वन.) श्रेष्ठ-प्रधान-प्रमुख जाति.--Tenement—(शास.) प्रधानस्थल; सेव्यस्थल.
Dominicide—(शास.) स्वामिहत्या.
Dominion—(राज.) मर्यादितस्वतंत्रदेश.—Status—(इति.,भू.) उपनिवेशीय स्वराज्य; सांप्यानिरूपद; वसाहती स्वराज्य [म.वसाहतीचें स्वराज्य.]
Donee--(शास.) प्रतिग्राहक; प्रतिग्रहीता; दानग्रहीता,
Donjon--(स्था.) मुख्यबुरुज.
Donor--(शास.) दाता.
Doom--(तत्त्व.) विपत्ति; विपाक.
Doomsday—विपाकदिन.
Door—(स्था.) द्वार.—Case (स्था.) द्वारपट्ट.—Check-(स्था.) द्वारपार्श्व.—Jamb—द्वारशाखा; पार्श्व-उपान्त स्तंभ -Keeper-(नाट्य) दौवारिक.-Plate—(स्था.) द्वारपट.—Post—(स्था.) द्वारस्तंभ.—Sill—(स्था.) द्वारपिंडी; देहली.—Stead—(स्था.) प्रतिहार.—Stepstone—(स्था.) देहलीशिला.-Tree-(स्था.) अर्गला.—Way—(स्था.) गृहप्रवेशिका.-Yard-(स्था.) प्रांगण.
Doppler effect,-principle—(पदा.) कंपांतरसिद्धांत;-कंपचलनसिद्धांत; डॉप्लरसिद्धांत; डॉप्लर परिणाम.
Dorado—(ज्यो.) असिदंष्ट्र; खड्गमत्स्यतारा.
Dormant—१ (भू.) प्रच्छन्न; गुप्त; गूढ; सुप्त; सद्यःसुप्त. २ (वन.) अव्यक्त; सुप्त; निद्रित.—Partner—(अर्थ.) अक्रिय सहकारी. [म. अक्रिय भागीदार.]—Vitality—(प्राणि) सुप्तावस्था.
Dormer, Dormer Window—(स्था) पटलगवाक्ष; पटलवातायन. [म. छपरावरीलचिमणीची खिडकी].
Dormitory—१ (शिक्षण.) वसतिगृह. २ (स्था.) शयनगृह.
Dormouse—(प्राणि.) निद्रालुमूषक.
Dorsal-(वन.,वै)पृष्ठ; पृष्ठिक; पृष्ठतः ; अभिपृष्ठ; पृष्ठीय; प्रत्यक्; पृष्ठय; पाश्चात्य—Ant. Brachial cutaneous-(वै.) पृष्ठ अस्थ्यंतर.-Carpal-पृष्ठमणिबंध.-Clerke's colu.

mn—पृष्ठग्रंथि.—Interossei—प्रत्यक्कूर्चमध्य.-Metatarsal—पृष्ठपादतल.-Muscles-पृष्ठस्नायु. -Nasal—(वै.) बाह्यनासिका—Nerves-पृष्ठमज्जातंतु.—of the Clitoris—पृष्ठयोनिलिंग.—of the Penis-पृष्ठशिश्न-Pedis-पृष्ठपाद.—Position-उत्तान आसन.-Sallae-चतुष्कोणपृष्ठ.—Scapular-—पृष्ठस्कंध.—-Surface—-(वन.) पृष्ठदेश.—Suture—(वन.) पृष्ठस्थसीवनी; पृष्ठसीवन. [म.पाठशिवण.]—Vertebrae-(वै.) पृष्ठमणकास्थि. वक्षकशेरू.

Dorsifixed—(वन.) पृष्ठलग्न.

Dorsineutral—(प्राणि.,वन) विषमपृष्ठ; अधरोर्ध्व.

Dorso,—Anterior—(वै.) पुरतःपृष्ठ.- Lateral—पृष्ठीयपार्श्व.—Posterior—पश्चात्पृष्ठ.

Dorsum—(वै.) पृष्ठ —Epiphu —कर्णान्तद्वार.-Sella सुषुम्नापीठ.

Dosage—(वै.) मात्राविभजन. [म.माप.]

Dose—(वै.) मात्रा.—Carcinoma-क्ष-किरणमात्राविशेष. —Divided —विभक्तमात्रा.- lethal -मृत्युदायकमात्रा. —Marginal—(अर्थ.) सीमान्तमात्रा.-Maximum-(वै.) अधिकमात्रा.-Minimum-सूक्ष्मतरमात्रा.-Small —अल्पमात्रा.

Dosimeter—(वै) सूक्ष्ममात्रामापक-मापकयंत्र.

Dosimetric System—मात्रानिर्णायक पद्धति.

Dosimetry—मात्रापरिमाण; मात्रामापन.

Dosser—(स्था.) जवनिका; आसनजवनिका.

Dot—(ग.) बिंदु.

Dotted—(पदा.) खंडित; त्रुटित.—Line—(अर्थ.) बिंदुमय रेषा.

Double—(ग.) द्विगुण; द्वित्त; द्विधाकरण —Account System—(अर्थ) द्विगुणगणना —Acting-(पदा.) द्विगुणी; द्विधावर्ती. [म. दोनबाजूचे; उलटसुलट; दुहेरी; दुबार.] -Aspect theory-(तत्त्व.) विशिष्टाद्वैत; गुणद्वैतवाद; द्विस्वरूपवाद; द्विगुणवाद.—Bands—(पदा) द्विगुणवर्णपट.-Bond-(रसा.) द्विबंधन; द्विगुणबंधन; द्विबंध.-Concave —(पदा.) युगुलनतोदर; द्विधानिम्न; द्विनतोदर.-Contact (ग.) द्विधास्पर्श; द्विगुणस्पर्शसंपात.-Convex -द्विउन्नतोदर; युगुलउन्नतोदर.-Cropped Area—(अर्थ.) द्विफलभूमि. [म. दुपिकी जमीन.]-Dealing—(अर्थ.) द्विधाव्यवहार.—Decomposition—(रसा) द्विगुणविघटन; उभयभेद; द्विघटन; युग्मविच्छेदन; द्वि(गुण)पृथक्करण; द्विरात्मकविच्छेदन; विनिमयविच्छेदन; द्विपरिवर्तन; द्वियोजन. [म दुहेरी विघटन, पृथक्करण.]-Division—(प्राणि.) द्विर्विभजन; द्विर्विभजन. —Entry-(अर्थ.)द्विलेखन.-Fertilisation—(वन.) द्विनिषेक.—Images—(तत्त्व.) आकारद्वय.-Inclined plane-(यंत्र.) द्विनिम्नफलक. [म. दुरीउतरण.]-Option —(अर्थ.) क्रयविक्रयाधिकार.—Pica—(मुद्रण.) चतुर्विंशत्यंशमुद्रा; द्विपायकामुद्रा.-Point—(ग.) द्विभूतबिंदु.-Refraction—(पदा.) द्विधावक्रीभवन; द्विवक्रीभवन; द्विप्रतिसरण; द्विवर्तन; द्वित्तपरिवर्तन; द्विधावलन. [म. दुहेरी वक्रीभवन.]-Rule of three—(ग.) बहुराशिक; पंचराशिक.-Salt—(रसा) द्विलवण; युग्मलवण; द्विक्षार; द्विधातुकलवण; [म. दुहेरी लवण]-Samara—(वन.) द्विपक्षधारी.-Sines (ग.) द्विगुणज्या.—Standard—(अर्थ.) द्विचलनपद्धति; द्विधाचलनपद्धति.—Star-(ज्यो.) तारायुग्म; युग्मतारका; तारकायुगुल; द्वित्तारा; तारामिथुन [म. जोडतारा; दुहेरी तारे.] —Tuber —(वन.) द्विग्रंथिज. — Walled-Bell Jar—(वन.) द्विप्राकार घंटापात्र.—Weighing-(पदा) द्विस्तोलन.

Doublet-(पदा.) द्विक; युग्म. [म. जोड; जोडा; कुडतें.]—Spin—युग्मभ्रमण.

Doubling—१ (पदा.) द्विधाभवन; द्विभवन. [म. दुहेरीपणा.] २ (यंत्र) द्विधाकरण (सूत्र).

Doubly Refracting—(पदा.) द्विवर्तक.

Doubt—(तत्त्व.) विचिकित्सा; आशंका; संशय; संदेह; शंका.

Doubting Mania—(तत्त्व.) संशयोन्माद.

Douche—(वै) बस्ति; धारा. [म. पिचकारी.]

Douching—(वै.) बस्तिकर्म.

Dove-tail Joint—१ (वन.) पुच्छक (संधि). २ शिल्पअंगुष्ठसंधि; पुच्छसंधी; कपोतपुच्छसंधि.

Dowel Pin—(यंत्र.) स्थिरकील.

Dower—(शास.) विधवांश; स्त्रीधन.

Down,-Fall—अधःपात.—Hill—(स्था.) निम्नदिशा; प्रवणभूमि; उपत्यका; निम्नप्रदेश.-Right-(स्था.) अधस्तल; अधोगामी.—Stairs—(स्था) अवस्तात् —Stream —(स्था.) अधोगामी प्रवाह.—Throw—अधःपतन.

Downward—(पदा.) अधोमुख (गुरुत्वाकर्षण).—Displacement-अधोमुखवलन.-Pressure-(पदा.) अधोमुख भार-दापन; अधोवर्ती भार-दापन; अधःपीडन; अवपीडन.

Downy—(वन.) मृदुरोमश.

Dozen—(ग.) द्वादश.

Draco—(ज्यो.) अजगर; कालीय.
Dracontic—(ज्यो.) सांपातिक.—Month—सांपातिक चांद्रमास.
Dracunculus—(वै.) पट्टकृमि. [म. नारू.]
Draft—१ (अर्थ.) धनपत्र. २ (स्था.) चित्रांकन; चित्ररेखन. [म. हुंडी; चिट्ठी.]
Draftsman—(स्था) आलेखक.
Drag—१(पदा.) आकर्षण. [म. ओढ.] २ (यंत्र·) अधःपेटिका ३ (स्था.) छेदिका.-of Ether-(पदा) रिक्ताकर्षण; इंधकार्कर्षण. [म. ईथरची ओढ; इंधकाची ओढ; रिक्तवस्तूची ओढ; संवाहकाची ओढ; ईथरचा अडथळा.]
Dragon-(ज्यो.) अजगर.-Fly-(प्राणि.) सर्पमक्षिका; वर्णकृकीटक.—Shell-(प्राणि.) शंखकृमि; कपर्दकृमि. [म. कवडी शिंपी.]—Tail—(ज्यो.) केतुबिंदु; केतुस्थान.
Dragoon—(युद्ध.) अश्वसैनिक.
Drain-(स्था.) जलवहन; जलवाहन; अपवाह; स्राव; सारणी; जलनिर्गमनमार्ग.- Cock-(यंत्र.) वहननलिका; वाहकनलिका.—of Bullion—(अर्थ.) धातुनिकास; मुद्रानिकास; मुद्राशोषण.—of Wealth—धननिकास; अर्थशोषण.
Drainage—(पदा.,स्था.) परिवाह; जलनिष्कास; जलनिकास; निःसरण; द्रवनिःसरण; जलनिष्कासन जलवहन; जलनिर्गम; जलनिर्गमप्रणाली. [म.ड्रेनेज;नाला.]-Basin-(स्था) परिवाहक्षेत्र; जलवहनक्षेत्र-भूमि.—Clerk—प्रणालीकार्मिक; प्रणाली लेखनिक.—Engine-जलनिर्गमयंत्र.—Inspector-प्रणालीनिरीक्षक.—Maintenance— प्रणालीनिर्वाह.— Pipe प्रणाली; परिवाह.—Plough—प्रणालीकर; प्रणालीहल.—Tile— प्रणालीनलिका.— Trap— प्रणालीवायुरोधक—Work—जलनिस्सरणकार्य.
Drainer—(रसा.) शोधनी; स्रावनी.
Draining Trap—(स्था.) जलवाहिकाद्वारक.
Drama—(नाट्य.) नाटक; रूपक.
Dramatic,—Element— नाट्यगुण.— Lyric-see Lyric.
Dramatization—नाट्यीकरण.
Drapery—(शिल्प.) वेषभूषा; नेपथ्य.
Draught—(पदा.)१ वायुप्रवाह. २ अवर्षण.—Angle of-प्रवाहकोण.
Draw—(स्था.) रेखन.—a Bill—(अर्थ.) धनपत्रलेखन; धनलेख-लेखन. [म. हुंडी करणें; लिहिणें.]-a Line (स्था.)—रेखांकन.—Back—(अर्थ.) करप्रतिग्रह.—Bar—(पदा.) आकर्षणदंड. [म. ओढदांडा; ओढणी.]—Bridge—(युद्ध.) आकर्षकसेतु; कर्षसेतु —upon a Bank—(अर्थ.) श्रेणीगत धनादान. [म. बँकेतून पैसे काढणें; बँकेवर चेक लिहिणें.]
Drawee—(अर्थ) धनलेखस्वामी; लेखधनग्राहक. [म. हुंडी घेणारा.]
Drawer—धनलेखलेखक. [म. हुंडी लिहिणारा-करणारा.]
Drawing—(चित्र.,पदा.,स्था.) रेखाकला; रेखनकला; आलेखनकला; चित्रकर्म; रेखानिरूपण; रेखाचित्रण; वर्णचित्रण; आलेख; चित्रकला; रेखाचित्र; चित्रलेखन; आलेखन.—and Painting—(चित्र.) रेखांकन; अनेकरंगपूरणी.—Board आलेखनपट; रेखाफलक; चित्रफलक; चित्रालेख्य.—Hall-चित्रकलालय; रेखनालय; चित्रशाला.—Foliage—पल्लवालेखन.—Freehand—हस्तालेखन.-Instruments-चित्रसाहित्य; रेखनसाहित्य.—Machine—यंत्रलेखन.—Mechanical—यांत्रिकचित्रकला; यंत्रचित्रकला; यंत्ररेखाकला; यंत्रगत रेखालेखन.—Memory—स्मृतिचित्र; अनुस्मरणालेखन.—Paper-(स्था.) चित्रपत्र.—Pattern —प्रतिमारेखन.—Pencil— चित्ररेखनी—लेखनी; चित्रशलाका.—Pin—चित्रकलाकीलक; रेखाकीलक; आलेख्य कील-कीलका.-Room-१ शाला. २ चित्रशाला; आलेखशाला.—Scale—प्रमाणरेखन; प्रमाणरेखालेखन.—Table —(स्था.) आलेखपीठ.
Dreadnaught—(पदा., युद्ध.) निर्भययान; निर्भययुद्धयान-जलयान. [म. बेडर.]
Dream Ego—(तत्त्व.) स्वप्नस्थ जीव.
Dredger—(स्था) कर्दमनिर्यासक; कर्दमनिष्कासक.
Dreg—कर्दम.
Dregia Valubilis—(वन.) जविन्ती: स्वर्णजीवन्ती. [म. हरणवेल; हिरणदोडी.]
Dress, Dressing-(वै.) व्रण-क्षतबंधन. [म. जखम बांधणें; मलमपट्टी करणें.]
Dresser—(वै.) क्षतबंधक; वैद्यसाहाय्यक.
Dressing—प्रसाधन; अलंकरण.—Circle-मुख्यदर्शनिका.—Frame—चित्रवेमयंत्र. [म. रंग भरण्याचें ताण्याचें यंत्र.]-Room-वस्त्रगृह; प्रसाधनगृह; प्रसाधनागार; परिधानशाला.
Dried gum Resin of Butea Frondosa—(वन.) पलाशनिर्यास. [म. पळसगोंद.]
Drier—(रसा.) उच्छोषक; शोषक.
Drift—१ (तत्त्व) वेग; गति; तात्पर्य. [म. लोढणें; जाणें.]

२ (भू.) हिमनीत; वेग. ३ (यंत्र.) प्रसरकीलक. [म. चावी ठोकण्याचा पंच.] ४ (स्था.) अन्तर्भौम मार्ग; सुरंग.—Bolt (स्था.) कीलोत्पाटक.-of Snow-(भू.) हिमसंघात.-Sail-(नौ.) स्थिरक. [म. स्थिरावर्ते शीड.]—Surface—(भू.) पृष्ठप्रवाह.

Drill-(यंत्र., स्था.) छिद्रक; छेदक; वेधक; वेधन. [म. सामता; वेज; गिरमिट; भोंक पाडणे; बरमा: बरमी टोपण.]-Bow-छिद्रकधनु.— Chuck-छिद्रक धर — Pneumatic—वायुचलितछिद्रक.

Drink—(वै.) मादक पेय; मद्य.

Drip—(स्था.) निःसरण; स्पंदन.—Stone—(स्था.) जलनिःसरणी; स्पंदनी.—Tip—(वन.) see Acuminate.

Driver—(पदा.) गत्युपादक; गतिकारक; सारथी. [म. हांकया.] —Screw—(पदा.) गतिकील. [पेचकस; डिसपीस; मळसूत्राची चावी; स्क्रूचावी.]—Wheel—(पदा.) गतिचक्र; चालचक्र; रथ्याचक्र.

Driving—(पदा.) प्रेरक.—Band—चालकपट्ट.-Shaft-(स्था.) चालकदंड.—Wheel—(स्था.) गतिचक्र. see Driver Wheel.

Drizzle—(उदा.) स्रवण, स्राव; बिन्दुस्राव.

Dromos—(स्था.) भित्तिमार्ग.

Drone—१ (पदा.) जीवस्वर; एकस्वर; प्राणस्वर; वादी; हुंपन; अनुहुंकार. [म. एकसूर; भोंगासूर.] २ (प्राणि.) मधुमक्षिका.

Drop, Dropping —(पदा.,रसा.) १ पात; पतन. २ बिंदु; शीकर. ३ स्खलन; गलन. ४ अंतर.—Bottle-(रसा., वै.) बिन्दुस्रावक कुपी; बिंदुकूपी. [म. थेंब पडतां येण्याजोगी झारी.]-Box-(यंत्र.) द्विपेटिका.—Funnel-(रसा.) बिंदुक्षरणी; बिंदुझरणी; बिंदुपातनपात्र; बिंदुपातनी. [म. थेंबगळणी.]—Lubricator—(यंत्र.) बिंदुस्रावक. [म. थेंबगट्टू.]—Hammer—(स्था.) पातमुद्गर. [म. पातमोगरा] —Tracery—(स्था.) मालाबन्ध.—Valve—(पदा.) पतनद्वार. [म. पडदखाना; पडझडप.] —Valtage—(पदा.) भारांतर. [म. दाबक्षेप; दाबाचा फरक.]

Droplet—(पदा.) तुषार; कण.

Dropped Stomach—(वै.) आमाशयच्युति.

Drop-scene—(नाट्य.) महाजवनिका.

Dropsy—(वै.) जलशोथ; उदर; सर्वांगशोथ; जलसंचय.—General—सर्वांगशोथ; शोथोदर;—Hepatic-पित्तोदर.—Joint—जलसंधि.—of Amnion—गर्भोदकोदर; गर्भोदकशोथ.—of Belly जठर जलोदर.-of Brain—जलशीर्ष; शीर्षशोथ—of Chest—जलपिंजर; जलोरोमह; वक्षरुदक. — of Conjunctiva — जलनेत्र. — of Fallopian tube — अंडवाहक नलिकाशोथ. — of Gall Bladder—पित्ताशयशोथ; जलपित्ताशय.—of Peritoneum-जठरजलोदर.—Ovarian-जलांतःफल; स्त्रीअंडाशयविकृति; अंडाशयशोथ.—Pericardial—हृद्गुहोदर; जलहृद्गृहरोग.—Plant—(वन.) रामतुलसी. see Melissa Officinalis.—Tunica Vaginalis—मुष्कोदर.

Droseraceæ—(वन.) मक्षिकामारीवर्ग. [म. मच्छीमारी.]

Drosograph—(पदा.) हिमद्रवलेखक.[म. दंवलेखक.]

Drosometer—हिमद्रवमापक. [म. दंवमापक.]

Dross—(स्था.) कर्दम.

Drought—(पदा.) अवग्राह; अनावृष्टि; अवर्षण. [म. कोरड.]

Drowning—(वै.) मज्जन; जलनिमज्जनमृत्यु.

Drowsiness—(जीव.) आलस्य; तंद्री. [म. झापड; गुंगी.]

Drub—(रसा.) पीडक; प्रेषक.

Drug—(वै.) औषध; भेषज; औषधि; अगद.—in the Market-(अर्थ.) अल्पविक्रेयवस्तु.[म. कमी विक्रीची वस्तु].

Druggist—औषधविक्रेता; भेषजी. [म. गंधी.]

Drum—१ (पदा., रसा.) तुंबी. २ दंडगोल. २ (वै.) कर्णपटल; चर्मपटल. ३ (स्था.) शिखरखंड.-Armature-(पदा.) नलिकाप्रवाहवलय. [म. नळकांड्याचें ओघवळें.]—Instrument—(पदा.) १ तंतुवाद्य. २ आनद्धवाद्य.-of Ear-(पदा.,वै.) कर्णपट; कर्णदुंदुभि-भेरी.—Rotating—(पदा.) परिभ्रामक दंडगोल.

Drupaceous —(वन.) आम्रफलसदृश; अष्ठिला.

Drupe—आम्रीय; अष्ठिला; अस्थिल; अश्मगर्भी. [म. कोयफळ; बाठ्याचें फळ.]

Dry—१ (पदा., वन.) शुष्क; निर्जल; नीरस.—Air—(पदा.) शुष्कवायु.—Cell—निर्जलघट; निष्प्रवाही [म. सुकी बॅटरी; कोरडी विजेरी.]— Crop-land—देवमातृकभूमि. [म. जिराईत, कोरडवाहू जमीन.]-Distillation—१ (यंत्र.) उद्भाजन. २ (स्था.) निर्वात अर्कपातन; काष्ठार्कपातन; शुष्कोत्पातन.—Farming—(अर्थ.) निर्जलकृषि. [म. कोरडवाहू शेती.]—Fog—(पदा.) शुष्क हिमांश. [म. कोरडें धुकें.] —Fruit—(वन.) शुष्कफल; नीरसफल.—Ice—(पदा.) शुष्कहिम.—Labour—(वै.) शुष्कप्रसूति.—Method—(स्था.) शुष्कपद्धति.—Mixture—(रसा.) शुष्क मिश्रण; निर्जल मिश्रण.—Rot—

(स्था.) घूर्ण; कीट इ.—Spell—(पदा.) निर्जलमेघांबर. [म. कोरडी डोकावणी.] —Test—(रसा.) शुष्कपरीक्षा.—Weather—(वै.) शुष्कवायु.

Dryer (Butter)—नवनीत आर्द्रताशोषक; नवनीतशोषक; आर्द्रांशशोषक.

Drying—शोषण; शुष्कीकरण.—Machinery—(यंत्र.) शोषणयंत्र; शुष्कीकरणयंत्र; आर्द्रांशशोषणयंत्र.

Dryocalamus, Gracitis-(प्राणि.) द्रियक सर्प.-Mympha—पीतांकसर्प.

Dual-१ (तत्त्व.) द्वंद्व; द्वंद्वस्वरूप. २ (भाषा.) द्विवचन.-Government-(इति.) द्विदल-राज्यपद्धति; विभक्ताधिकारशासनप्रणालि.

Dualism--१ (तत्त्व.) द्विगुणतत्त्व. २ (राज) द्विरूपवाद; सत्ताद्वंद्ववाद; द्वैतवाद; द्वैधवाद; द्विकवाद.

Dualist—(तत्त्व.) द्वीश्वरवादी.

Dualistic theory—(रसा.) द्वैतसिद्धान्त.

Duality—द्वित्व; द्वैत; द्वंद्वरूपता.-of Consciousness (तत्त्व.) द्वैतज्ञान; संविद्द्वैत.

Dubhe—(ज्यो.) क्रतु.

Duct—(वन.,वै.) नलिका; वाहिनी; प्रणाली; वाहिका; वाहक; नल; नाली; स्रोतस्; नाडी; नाडिका.—Accessory pancreatic—(वै.) अधिकउण्डुकनाडी.—Bile—पित्त. नाडिका. —Bulbo Urethral—कंदमूत्रमार्गीय०—Common Bile—समायिकपित्त०.—Cystic-कोश०; -पित्तवाहि०.-Ejaculatory-रेतोत्सारिणी०; उत्सारिणी०. —Endolymphatic —अंतर्लसिका०.—Hepatic-यकृत्०.-(Common) Hepatic-समायिकयकृत्०.—Lactiferous—दुग्धवाहिनी०; दुग्धवाहक०; दुग्ध०.—Pancreatic—उण्डुक०.-Parotid-उपकर्ण० -Right Lymphatic—दक्षिणलसिका०. —Sublingual—रसनाधो०.—Submandibular—हनुवाधो०.—Thoracic-उरो०; मुख्यारसकुल्या०; वामारसकुल्या०.

Ductile—(रसा) तन्य; तंतुवर्धनीय; तांतव; तारवर्धनीय.

Ductility—(पदा., रसा) तन्यता; तंतुभवनक्षमता-योग्यता-शीलता; ओढवत्ता; उद्वर्तनीयत्व; प्रसार्यता. [म ताणक्षमता; तणाईत; तार काढता येणें.]

Ductless-(वै.) वाहिनीहीन; विनावाहक; विनानिका; नाडिकाहीन.—Gland—(जीव.) अमृतपिंड; अंतःसर्गी पूग.—Glandular System—(वै.) अंतःसर्गव्यूह.

Ductuli Efferentes—(वै.) निर्गमनलिका.

Ductus—(वै.) नाडिका.—Arteriosus-रोहिणीप्रणालि; सेतुरोहिणी.-Choledochus (Bile duct)-पित्तवाहिका. Cocleraris—मध्यप्रणालि. Cochlearis—श्रवणपथ. —Communis colidocus—सामान्यपित्तवाहिनी.—Defereus—रेतोवाहिनी; रेतवाहक; शुक्रवहस्रोतस्; शुक्रप्रणालि.—Ejaculatorius—रेतोविसर्जिका; रेतोत्सर्जिका. —Endolymphaticus—अंतर्द्रवप्रवहण; अंतर्लसिकाप्रवहण.—Extretorius—स्रुतवाहिका.—Hepaticus —याकृतनाली; याकृतवाहिका-वाहिनी—Lacrimal-अश्रुपूगनाडिका.—Utreculo Sacculari—उटांतरमार्ग.—-Venosus--नीलावाहस; नीलानाडिका; सेतुनीला.

Due—(अर्थ.) देय; ऋण; शेष. [म. बाकी.] —Date—देयदिन; धनदानदिन. [म. भोगण्याची तारीख; हुंडीची मिति.]—Debt—देयऋण. [म. देणें.]

Duet—(संगीत.) युग्मसंगीत; युग्मगान.

Dull—(पदा.,रसा.) मन्द.—Business—(अर्थ.) व्यापारमंदता. [म. मंदी.]—Market—व्यवहारमंदता. [म. बाजारमंदी.]

Dullness—मंदता.

Dumbness—(वै) मूकत्व.

Dummy—(पदा.) मूर्ति; प्रतिकृति; क्रियशून्य; अकार्य. [म. बाहुली; जोड.]

Dump—(स्था.) उत्कर.

Dumping—(अर्थ) पर आपण-बंधन.

Dune—(भू) पुलिनगिरि.

Dung—(स्था.) विष्ठा

Duodecimal—(ग.) द्वादशिक; द्वादशांश.—System—द्वादशमानपद्धति.

Duodecimo—(मुद्रण.) द्वादशांत्री. [म. बारपानी]

Duodenal—(वै) पक्वाशयधमनीविषयक.-Ulcer—(वै.) ग्रहणीव्रण.

Duodenitis—(वै) पक्वाशयधमनीशोथ

Duodenoscopy—(वै.) पक्वाशयधमनीपरीक्षण.

Duodenostomy—(वै.) पक्वाशयधमनीच्छिद्रण.

Duodenotomy—(वै) पक्वाशयधमनीव्यवच्छेदन.

Duodenum—(वै.) लघ्वंत्र; पक्वाशय; स्नेहपाचनी; ग्रहणी; लघुग्रहणी; पित्तधरा; उंदुक; द्वादशांगुली; द्वादशांगुलिका.

Duopoly—(अर्थ.) द्वि-अधिकार; द्वयाधिकार.

Duplex—१ (जीव.) उभयपात्र [म. दुहेरी.] २(वन.) द्विघट;

कित.—Telegraph—(पदा.) उभयसंदेशयंत्र; द्वित्तसंदेशयंत्र.—Winding—द्वित्तवेष्टन.

Duplicate—(अर्थ.) प्रतिलेख; प्रतिलिप; प्रतिरूप.-Bill—प्रतिधनलेख. [म. पैठ]

Durable Goods—(अर्थ.) शाश्वतवस्तु. [म टिकाऊ माल.]

Durability-(अर्थ ,पदा ,स्था) शाश्वतता;स्थायित्व;चिरंतनत्व.

Duralumin—(रसा) अत्यंत कठोर मिश्रधातु विशेष.

Duramater—(वै) घनवेष्टन; दृढवेष्टन; शिरालपेशी; प्रावारिका; दृढमाता-मातृका; मस्तिष्कबाह्यावरण.

Duramen—(वन.) अंतःसार; अंतर्गर्भ; सारदारु; मध्यभाग; मध्यकाष्ठ. [म. नार; साइ; गाभा.]

Duraplasty—(वै.) मस्तिष्क बाह्यचर्म-शस्त्रक्रिया.

Duration—१(तत्त्व.) सत्ताकाल; स्थिति.२ (पदा.,रसा.)अवधि; स्थितिकाल; मर्यादा; समय. ३ (वै.) अवधि; सातत्य. -of Administration—(वै) प्रदानसातत्य.—of Life—(अर्थ) जीवनावधि.—of Sunlight—(भू.) दिनमान.

Duress—(शास.) प्रतिबद्धलेखन; बंधनलेखन; बलपूर्वक कृति.

Duritis, Duroarachnitis-(वै) मस्तिष्कबाह्यचर्मशोथ.

Dust—(पदा.,रसा , स्था , वै) सूक्ष्मचूर्ण; रजःकण; शुष्कचूर्ण. धूलि.—Bin—(स्था.) उत्करपेटिका;—Extractor—धूलिकर्षक यंत्र.—Storm—रजोद्धूलन.

Dutch Auction—(अर्थ.) अत्यल्पमूल्यविक्रय.-Gold-(रसा.) डचसुवर्ण.-Clinker-(स्था.) पीतइष्टका.-Metal डचधातु.

Dutiable—(अर्थ.) शुल्कयोग्य; शुल्कपात्र.

Duty--१ (अर्थ.) कर; शुल्क.२ (राज.) कर्तव्य; धर्म; नियोग. -advalorum-(अर्थ.) मूल्यगत-मूल्यानुसारी कर; मूल्यकर —Countervailing—प्रमप्रभावोत्पादक कर; प्रतिक्रियात्मक कर.—Customs—आयातनिर्यात कर. [म. जकात].—Differential—सापेक्ष कर -Discriminating--सपक्ष कर.-Excise-स्थानकर. [म. अबकारी कर.]-Export—निर्यात कर.-Import--आयात कर.-Octroi -नगरपालिका आयात कर.[गु हांसळा;हिं. चुंगी].-Specific-प्रमाणांकितकर; परिमाणकर. [म. मापाप्रमाणेंकर.]-Transit-(अर्थ.) स्थानांतरकर. [गु. दाण].

Dwarf,-Pelvis—(वै.) वामनकटीर —Pillar-(शिल्प.) अधिस्तंभ.—Star (पदा.) मंदतारा; तेजोहीन तारका; वृद्धतारका; पुराणतारा; स्थविरतारा; [म. खुजेतारे.; म्हातारे तारे.]—Shoot—(वन.) वामनमूर्ति- लघुबटु पल्लव.

Dwarfism—(वै.) बालमूर्तिरोग; बालास्थित्व रोग.

Dwelling—(स्था.)गृह; निवास; वास.

Dyad—१ (तत्त्व.) द्वैत; द्वित्त; द्वंद्व. २ (रसा.) द्विबंधक; द्वियोजी द्वि-अणुक..

Dyarchy-(हिंदी. राज.) द्विदलपद्धति; द्वैधशासन; द्वैधशासनपद्धति; द्विदलराज्यव्यवस्था; विभक्तशासनाधिकार.

Dyes—रंजक; रंजकद्रव्य; रंग.

Dye—(रसा.) रंग; वर्ण; रंजक.-Acid-द्रावकरंजक.-Aerographic—वायुरंजक —Basis—मूलरंजक. क्षाररंजक.-Fast-स्थिररंजक.-Fugitive-अस्थिररंजक -Mineral-खनिज.—Liquor—(रसा.) रंगोदक; रंगद्रव्य.-Solution—रंगद्रावण.—Stuff—रंगद्रव्य. —Vegetable-उद्भिजरंग.-Wood — रंगकाष्ठ.-Works--रंगकार्यालय.

Dyed—(रसा.) रंगयुक्त.

Dyeing—(रसा.) रंगक्रिया; रंजन.

Dyke—(भू.) बंध; भित्ती. [म. बांध., भित.]

Dynactinometer—(पदा.) प्रकाशरश्मितीव्रतामापक.

Dynameter—प्रेरणामापक; गतिमापक; वर्धनशक्तिमापक.

Dynamia—(वै.) जीवनशक्ति.

Dynamic—१ (तत्त्व.) गत्यात्मक. २ (पदा.) चलनयुक्त; गतिमूलक; गतिमान; प्रवर्तक; चलनशील; चलत्; अस्थिर; चंचलगतीय;गत्यात्मक; प्रतिविशिष्टगत्युत्पादी. [म. चालता; फिरता]. ३ (वै.) तेजोपायी; शक्तिपायी; तेजःसाध्य.—Condition-(अर्थ.) गत्यात्मकदशा; अस्थिरस्थिति; चंचलता.-Economics—(अर्थ) गत्यात्मक अर्थशास्त्र.-Electricity-चलविद्युत्.-Force — प्रवर्तनशक्ति. -Isomerism-(रसा.) चलतुल्यावयवता.—Point of View—(अर्थ.) उन्नतिशील दृष्टिकोण.—Theory—गत्यात्मकवाद.—View—(वै.) तेजोदातृत्वदृष्टि; तेजस्कदृष्टि.

Dynamical—१ (तत्त्व) सगुण; भौतिकप्रेरणाविषयक. २ (पदा) गत्यात्मक.-Stage, State—(तत्त्व.) सगुणस्थिति. —Theory of Heat—(पदा.) गतिविशिष्ट-उष्णता; कल्पना-सिद्धान्त.

Dynamics-(अर्थ.,ग.,पदा.,यंत्र.) गतिशास्त्र; गतिविद्या; चलपदार्थशास्त्र; प्रेरकीय; गतिगणित; गतिविज्ञान; गत्यात्मकज्ञान; चलनशास्त्र.—Astro—(ग.) खमंडलगतिशास्त्र-विद्या.—Electro—(ग.) विद्युत्गतिशास्त्र.—Hydro—जलगतिशास्त्र —of a Particle-बिंदुगतिशास्त्र.—Rigid—(ग.) घनगतिविद्या.—Thermo-(पदा.) उष्मयामिक; उष्मगतिशास्त्र.

Dynamides—(पक्ष.) अंतिमषट्क. [म. फिरते षटक.]

Dynamism—प्रेरणामयत्वमत; चलशक्तिवाद.
Dynamite—(रसा.) गतिप्रेरक. [म. सुरुंगाची दारू].
Dynamo-(यंत्र.) विद्युत्पादक यंत्र; गतिजन्य विद्युद्यंत्र; पूर्णयंत्र; विद्युद्गतिसाधकयंत्र; विद्युज्जनक यंत्र.-Electric Machine -(पदा.) चुंबकजन्य विद्युद्यंत्र; ताडितोत्पादक यंत्र -Genesis —१ (तत्त्व.) गतिजनि. २ (वै.) शक्तिविकास.—Genic—१ (तत्त्व.) गतिजनक; २ (वै.) शक्तिविकाससंबंधित.—Graph—(पदा., वै.) शरीबलज्ञापक; पेशीशक्तिमापक यंत्र. -Meter-(पदा.) गतिमापक; बलमापक; शक्तिमापक; विद्युद्बलमापक; पेशीशक्तिपरीक्षक यंत्र.—Rings—(पदा.) विद्युदुत्पादकयंत्रवलय. [म. डायनामोची कडी.]—Room—(पदा.) घूर्णालय.
Dynasty—(इति) राजवंश; राजवंशावलि; राज्यवंश.
Dyne—(पदा.) प्रेरणामान; बलांक; शक्त्यैक; बलपरिमाण.
Dyotheletism—(तत्त्व.) प्रकृतिद्वित्ववाद.
Dysacousia, Dysacusmis—(वै.) बधिरता.
Dysacousma—(वै.) विकृत श्रवणेंद्रिय.
Dysaemia, Dysemia—(वै.) रक्तविषकरण.
Dysarteriotony—(वै.) असाधारण रक्तभार.
Dysbasia—(वै.) गतिशक्तिअक्षमता.
Dysbulia—(वै) इच्छाशक्तिविकृति.
Dyscholia—(वै) पित्तलविकृतावस्था.
Dyschromatopsia—(वै.) वर्णपरीक्षणशक्ति-अपूर्णता.
Dyscrasia, Dyscrasy—(वै.) शरीराविकृतावस्था.
Dysemia—(वै.) पांडुरोग.
Dysentery-(वै.)आमांश; आमरोग; रक्तप्रहणी; प्रवाहिका.—Bacterical-(वै.) रक्तातिसार; कृमिजन्य आमांश. [म.आंव.]
Dysfunction—(वै) असामान्य-अपूर्ण शरीरव्यापार.
Dysgenics—(समाज.) आंतर्जातीयविवाह.
Dysgenitalism—(वै.) लिंगेंद्रिय अपूर्णविकास.
Dysgeusia—(वै.) रसनेंद्रियविकृति.
Dysglandular—ग्रंथि-विकृतव्यापार.
Dysgnosia—(वै.) बुद्धिवैकल्य.
Dysgraphia—(वै.) लेखनाक्षमता.
Dyshematopoiesia—(वै.) विकृतरक्तरचना.
Dyshidrosis—(वै) विकृतस्वेद.
Dysmenorrhoea—(वै.) वातोदार्तव; वातार्तव; सपीडार्तव; कष्टार्तव; आर्तवशूल; कष्टरज.
Dysmunesia—(वै) विकृतस्मरणशक्ति.
Dysneuria—(वै.) स्नायविकशक्तिहीनता.
Dysodontiasis—(वै) विकृतदंतोद्भव.
Dysopia, Dysopsia—(वै.) विकृतदृष्टि.
Dysorexia—(वै) विकृतक्षुधा.
Dyspenia—(वै.) कष्टश्वसन; श्वासरोग. [म. दम., श्वास].
Dyspepsia—(वै.) अग्निमांद्य; अपचन; अजीर्णता; अजीर्णव्याधि; मंदाग्नि; पचनशक्तिदोष.—Acid—विदग्धापचन. —Acute—आमापचन. —Atonic—रसशेषापचन.—Bulimic — भस्मकरोग. — Duodenal—कफशूल. —Flatulent—विष्टब्धापचन.—Nervous -वातशूल.
Dyspenia—(वै) कष्टश्वसन, श्वासरोध [म. दम, श्वास.]
Dysphagia—(वै.) निगरणपीडा.
Dysphrasia—(वै.) मानसिकंविकृतिकारणं वक्तुं असमर्थता.
Dyspnoea—(वै.) कच्छाक्रिया; श्वासावरोध.
Dysporosum—(रसा.) दुराप; और्वीय; दिप्रोसी; दारुण.
Dystasia—(वै.) कष्टोत्थान.
Dysteliology—इंद्रियावेज्ञान.
Dysthyroidism—(वै) चूलिकाग्रंथि-अपूर्णव्यापार.
Dystopia, Dystopy—(वै.) स्थानच्युति.
Dystrocia—(वै.) कष्टप्रसव.
Dystrophia—(वै.) दुर्दृष्टि.
Dysuria, Dysury—(वै.) मूत्रकृच्छ्र.
Dyszooamylia—(वै) प्राणिपेष्टयविकृति; मधुजनविकृति.

E

Eagerness—(तत्त्व.) औत्सुक्य; उत्सुकता.
Eagle—(प्राणि.) पक्षिराज; गरुड.-Wood—(वन.) अगरु.
Ear—कर्ण; श्रोत्र; श्रवणेंद्रिय; श्रवणपुट; कर्णेंद्रिय.—ache—(वै) कर्णशूल; कर्णपीडा; कर्णशोथ.-Discharge from —कर्णस्राव -Drum—कर्णपट; कर्णपटह; कर्णडिंडिम. -External—बाह्यकर्ण; बहि:कर्ण.-Foreign Body in the—(वै) कर्णशल्य.-Hollow of the-कर्णछिद्र. —Internal—अंत:कर्ण.-Marked—(शास) अंकित [म. खास.]—Middle—(वै.) मध्यकर्ण.-Phone—(पदा.) कर्णध्वानक. [म. कर्णा; कानटोपी.]-Ring in the —कर्णनाद.—Trumpet—(पदा.) ध्वनिशृंग; श्रवण साहाय्यक यंत्र.—Wax—(वै.) कर्णमल.
Earn—(अर्थ.) उपार्जन; संपादन.
Earnest Money—(अर्थ.,शास.,स्था.) अग्रदत्त; उपन्यास; पूर्वदत्त; पूर्वदेय; सत्यंकार. [म. हिं. बयाणा-ना; सचकार.]

Earning—(अर्थ.) उपार्जन; प्राप्ति. [म. कमाई.]

Earnings of Management—(अर्थ.) प्रबन्धक लाभ; प्रवर्तक अंश.

Earth—१. (पदा ,भू.,स्था), पृथ्वी; भूमि; भूगोल; वसुंधरा २. भूगत; भूमिगत; भूमूल. ३. मृत्तिका. ४. (रसा) पार्थिव द्रव्य.—Alkaline—(रसा.) क्षार.—Auger—(स्था.) भूमिछिद्रक.—As a Magnet—(यंत्र.) अयस्कान्त —Bank—(स्था.) मृत्तिकाबंध.—Battery—(पदा.,स्था.) भूगत विद्युद्घटमाला.-Centering—मृच्छाया —Closet —धूलिशौचकूप.—Core—भूगर्भ.-Crust- (पदा.,भौ.) भूस्तर; भूकवच —Current—पृथ्व्यंतरविद्युत् धारा. —Inductor—पृथिव्योपपादक.—Magnetism — भूचुंबकत्व.—Metals—(भू.,रसा.) मृद्धातु , (बेरियम, स्ट्रान्शिअम, इ.).-Oil-(रसा.) भूतैल; शिलातैल; पार्थिव-तैल. (see Petrolium)-Plates-भूफलक.-Quake —(भू.,पदा.) भूकंप; धरणीकंप; भूमिकंप; भूचाल.-Quake Proof—भूकंपाभेद्य.—Returns—(शास.) भूमिप्रति-संचार; भूमिप्रत्यागमन.—Shadow—(ज्यो.) भूभाबिंब. -Table—(स्था) तलस्तर.-Temperature-भौमिक तापमान; उष्णमान.-Tremor-भूस्पंद.-Ware-मृत्पात्र. -Waves-(पदा.) भूलहरि.-Wire—भूतार.-Work (स्था) मृत्तिकास्तर; मृत्तिकारचना; मृद्रंध. [म. मातीकाम.]; —Worm—(प्राणि) मृत्कृमि; मृत्तिकाकीटक; भूमिकीटक. [म काडू; गांडूळ; गांडोळ; गांडवळ]

Earthen—(पदा.) भूमिगत.—Ware—मृत्पात्र.

Earthly—(तत्त्व.) ऐहिक; ऐहिकविषयासक्त.—Debris—(भू.) प्रवाहप्राप्त पाषाण-मृत्तिका-कर्दम. [म. वाहून आलेले दगड.] —Matter—जडद्रव्य.

Easement—(शास.) उपभोग; परभूम्यधिकार; प्रतिवेशी अधिकार; प्रतिवेशांस्वत्व.—Apparent—(अर्थ.) दृश्य अधिकार. -- Continuous—निरंतरपरभूम्यधिकार.—Conditional—सापवाद अधिकार.—Customary —रूढ-स्थानिक व्यवहारप्राप्त०.-Discontinuous-सांत अधिकार.-Non-apparent-अदृश्य०.-of Necessity —(शास) आवश्यक प्रातवेशांस्वत्व.-on Condition-सोपाधिक अधिकार; सोपाधिक प्रतिवेशांस्वत्व

East—(ज्यो.) पूर्व.-Indies—(भू.) पूर्व भारतीय द्वीपपुंज. —Point of the Horizon—(ज्यो.) पूर्व.

Eaves—(स्था.) नीव्र; वलंक; पटलप्रांत. [म. पारळी; पागोळ्या.] —Board—नीव्रपट्टल.—Channel-नीव्र-प्रणालि.-Drop—नीव्रजल.

Ebb—(पदा.) परावेला; क्षीणवेला; वेलापरिवर्तन. [म. ओहोटी; सुकती; ओहोटी.]-Low—क्षीणवेला. [म. भांग, भाटा.]

Ebenaceae—(वन.) तिन्दुकादिवर्ग. [म. टेंबुर्णीवर्ग.]

Ebner's Glands—(वै.) जिव्हाश्लेष्मग्रंथिसमूह.

Ebony—(वन.) तिन्दुक. [म. अबनूस, टेंबुर्णी.]

Ebracteate—(वन.) विच्छद; निष्फलांकित; उपपुष्पहीन-रहित; उपपर्णविहीन.

Ebullioscope—(रसा.) क्वथनांकमापक; उत्कलनबिंदुमापक-दर्शक; क्वथनांकीय; क्वथनमापक; स्फोटनमापक.

Ebullition—१ (पदा.) उत्कलन; उत्क्वथन; क्वथन; उत्सेक; अंतःक्षोभ; स्फूर्णन; स्फोटन. [म. उकळी फुटणें; आधण येणें; बुडबुडे येणें; खद; ऊत]. २. (वै.) चित्तविकल्प; मनस्ताप.

Eburnation—(वै.) हस्तिदंतसम दृढीभवन.

Ecaudate-(जीव.) विपुच्छ; पुच्छरहित. [म. बिनशेपटीचा.]

Ecbolic—(वै.) गर्भाशयाकुंचक; शीघ्रप्रसवकारी; गर्भाशय-संकोचक.

Eccentric—१ (ग.,ज्यो.,स्था.) विषमकेंद्र; प्रतिवृत्त; उत्केंद्र; केंद्रच्युत; असमकेंद्र. २ (पदा.) विषमकेंद्री; मध्यबाह्य; विकेंद्र; उत्केंद्रीय; असमकेंद्रक; अपकेंद्री; भिन्नकेंद्री; केंद्रभ्रष्ट ३ (यंत्र., वन.) विमध्य —Angle—(ग.) उत्केंद्र-विषमकेंद्र कोण. -Anomaly-(ज्यो.) अतिकोण; उत्केंद्र केंद्र.-Circle-(ज्यो.) प्रतिवृत्त.-Load-(स्था.) विमध्यभार.-Projection—(तत्त्व.) उत्केंद्रक भावना.-Rod-(यंत्र.) विमध्यदंड.

Eccentrical—(ग.) केंद्रच्युति; उत्केंद्रता; उत्सार.

Eccentricity—(ग ,ज्यो.) परममंदफलज्या; केंद्रच्युति; उत्केंद्रता २ (तत्त्व.) उत्केंद्रता; वैषम्य; लोकबाह्यत्व ३ (पदा.) विकेंद्रता; विकेंद्रत्व.-of Ellipse—(ग.,ज्यो.) विषमकेंद्रता. [म. लंबवर्तुळपणा.] —of an Orbit—(ज्यो.) कक्षाकेंद्र-च्युति; केंद्रच्युति.—Law of—बाह्यकारणनियम.

Ecchondrotome—(वै.) उपास्थिव्यवच्छेदक यंत्र.

Ecchymoma—(वै.) रक्तनिस्सरणजन्य शोथ.

Ecchymose—(वै.) नीललोहितत्व.

Ecchymosis—(वै.) त्वक्‌रक्तनिस्सरण; रुधिरनिःस्रावण. -Deep-गाढ०.-Superficial-अगंभीर०.

Ecchymotic—रक्तनिस्सरणविषयक.

Ecclesiastical—(राज.) सांप्रदायिक; खिस्तसांप्रदायिक; धर्मोपदेशविषयक.

Eccritic—(वै.) शोधन; विरेचक.

Eccyesis—(वै.) गर्भविशेष.
Ecdemomania—(वै.) विकृत भ्रमणेच्छा.
Enderon—(वै.) अवभासिनी त्वचा.
Ecdysis—(जीव.) त्वक्त्याग. [म. कात टाकणें; मेंढ टाकणें.]
Echelon—(पदा.) सोपानिक. [म. जिन्याच्यासारखी.]
Echinoderm—(जीव.) कंटकत्वक् प्राणी.
Echinodermata—(जीव.) कंटकत्वक्वर्ग.
Echinoidea—(जीव.) सशल्य कवच.
Echinops Echinatus—(वन.) उष्ट्रकण्टक; उष्ट्रकांडी [म. उंटकटारी; उतांटी.]
Echis Carinata—(प्राणि.) सर्पविशेष. [म. फुरसें.]
Echites Scholaris—(वन.) सप्तच्छद; सप्तपर्ण. [म. सातवीण.]
Echo—(पदा.) प्रतिध्वनि; प्रतिशब्द; प्रतिनाद.-Disyllabic—द्विअक्षरी प्रतिध्वनि.-Monosyllabic—एकाक्षरी०.—Polysyllabic—बहुक्षरी,—Sounder—(नौ.) गाधमापक यंत्र.
Echolalia—(तत्त्व.) शब्दानुकरणरोग; प्रतिजल्परोग.
Echometer—(पदा.) ध्वनिमापक.
Echomimia—(वै.) अन्यगतिविधि-अनुकरण.
Echomotism—गत्यनुकरण.
Eclampsia—(वै.) गर्भवात; गर्भपातनकरःप्रसूतिवात; उत्स्फार; आक्षेप. [म. आंचके.]—Infantile—बाल-आक्षेप—Puerperal—प्रसूति-आक्षेप.—Uremic—युरेमिया-आक्षेप.
Eclaphic—(वन.) भौमिक; भूगर्भात्मक.
Eclectic—१ सर्वसारसंग्रह; सर्वसारग्राहक; सारसंदोहनवाद. २ (भाषा.) सर्वसंग्राहक.—Fusion—(भाषा.) संग्राहक मिश्रण.—Spirit—मधुकरवृत्ति.
Eclecticism—(तत्त्व.) सारसंदोहवाद; मधुकरवृत्ति; सार-संग्रहवाद.
Eclipse—(ज्यो.) ग्रहण.-Annular—कंकणाकृत्ति ग्रहण; वलयग्रास; वलयाकार ग्रहण; कुंडलाकार ग्रहण.-Beginning of-स्पर्श; संमीलन.-Cycle of-ग्रहणचक्र.-Duration of—स्थिति; ग्रासकाल; पर्वकाल; ग्रहणकाल.—End of—मोक्ष; ग्रहणांत; उन्मीलन.—First contact in-स्पर्श; स्पर्शकाल.-Ingress of-स्पर्श.-Last contact in—मोक्ष; मोक्षकाल.-Limits-ग्रहणसंभव.-Lunar-चंद्रग्रहण.—Middle of—ग्रहणमध्य; मध्य.—Partial—अपूर्ण ग्रहण; आंशिकग्रहण; आंशिकग्रास; खंडग्रास; खंडग्रहण.—Period of—ग्रहणपर्वकाल.—Phase of—ग्रास.—(greater) Phase of—(ज्यो.) परमग्रास.—Setting during—ग्रस्तास्त.—Shadow—छाया; भूभा.—Solar—सूर्यग्रहण.—Total—खग्रास; पूर्णग्रास; पूर्णग्रहण.—Uncovering of—उन्मीलन.
Eclipta Alba Prostrata—(वन.) भृंगराज; मार्कव; नील-भृंगराज. [म. निळा माका; माका.]
Ecliptic—(ज्यो.) क्रांतिवृत्त; अयनवृत्त; भवलय; भवृत्त; सूर्यमार्ग.—Declination of a point of the—क्रांतिभाग.-Inclination—क्रांतिवृत्त-कक्षावृत्त; अंतर्गत-कोण—Nodes of—क्रांतिपात.—Motion of the Nodes of—क्रांतिपातगति.-Obloquity of—परम-क्रांति; परक्रांति; परमापन; परापम.—Plane of—क्रांति-वृत्ततल.-Poles of-कदम्ब.-Point of the Eastern Horizon—लग्न.
Ecmnesia—(वै.) वर्तमानविस्मरण; कालिक विस्मृति.
Ecology—१ (वन.) मूलस्थानविचार-विज्ञान; उपाधिशास्त्र; स्थलावचार; निवास; वर्तनशास्त्र; वास्तुसंस्थान. २ (वै.) प्राणि-जीवन विज्ञान; प्राणिपरिस्थिति-विज्ञान.
Ecomania—(तत्त्व.) शीघ्रकोपी-तामसी स्वभाव.
Economic—(अर्थ., राज.) आर्थिक.—Activity—आर्थिक प्रयत्न; आर्थिक गतिविधि.—Art—आर्थिक कला.-Botany—अर्थप्रधान वनस्पतिशास्त्र; व्यावहारिक वनस्पति-शास्त्र.—Equality—आर्थिक साम्य.—Ethics—अर्थप्रधान नीतिशास्त्र; आर्थिक नीतिशास्त्र; व्यवहार-नीतिशास्त्र.—Freedom—आर्थिक स्वातंत्र्य-स्वतंत्रता.—Friction—आर्थिक घर्षण-संघर्ष.—Goods—आर्थिक वस्तु-पदार्थ; व्यावहारिक पदार्थ; उत्पादक वस्तु.-History आर्थिक इतिहास.—Holdings—परिपालन-पोषणभूमि; कुटुंबक्षेत्र.—Importance—व्यावहारिक उपयोग.—Interest—आर्थिक हित.—Laws—आर्थिक नियम.—Man—आर्थिक व्यक्ति; आर्थिकविचारप्रधानव्यक्ति.—Motive—आर्थिक प्रयोजन-उद्देश.—Penetration—(राज.) आर्थिक प्रवेश.—Policy—(अर्थ.) आर्थिक नीति.-Reconstruction-पुनर्निर्माण.-Rent-आर्थिक कर-भूमिमूल्य-वृत्त्यंश.—Science—अर्थशास्त्र.—Survey-आर्थिक अवलोकन-पर्यवेक्षण-निरीक्षण. [म. आर्थिक पाहणी; हिं. आर्थिक जांच.]—Tendency—आर्थिक प्रवृत्ति.
Economics—(अर्थ.) अर्थशास्त्र; अर्थविद्या; अर्थनीति; संपत्तिशास्त्र; लक्ष्मीशास्त्र.-Absolute—विशुद्ध०; निरपेक्ष०,

—Abstract—निरपेक्ष०; अमूर्त०.—Applied—व्यावहारिक०; अर्थव्यवहारशास्त्र.—Concrete—मूर्त०; वास्तवप्रत्यक्ष०. — Descriptive — वर्णनात्मक०; अर्थशास्त्रीय वर्णन.—Dynamic—गत्यात्मक०; चलत्०.—Elements of—अर्थशास्त्रीय मूलतत्त्व.—Principles—अर्थशास्त्रसिद्धांत.—School of—आर्थिक मत.

Economise— (अर्थ.) मितव्ययकरण.

Economist—(अर्थ.) अर्थशास्त्री; अर्थशास्त्रज्ञ.

Economy—(अर्थ.,राज.) मितव्यय; सुव्यवस्था; मितव्ययता; व्ययनीति; अनोपयोजन. [म. काटकसर; हिं. किफायतशाही] —Domestic—(अर्थ.) गृहव्यवस्था; गृहकार्यनिर्वाह.—Political—अर्थशास्त्र.

Ecorche-(वै.) त्वग्रहितमूर्ति; त्वचारहित-केवल स्नायवी प्रतिमा.

Ecphyadectomy—(वै.) उपान्त्र व्यवच्छेदन.

Ecphyaditis—(वै.) उपान्त्रशोथ.

Ecstacy—१ (तत्त्व.) आनंदातिरेक; समाधि; अत्यानंद; हर्षोन्माद. २ (वै.) निश्चेष्टावस्था; स्तंभितावस्था; उल्लास; भावोन्माद. ३ (संगीत.) गानस्तम्भितता.

Ectasia—(वै.) प्रसरण; शोथ.

Ectasis—(भाषा.) गुर्वीकरण.

Ecthyma—(वै.) प्रदाहिक व्रण.

Ectocardia—(वै.) हृदयस्थानच्युति.

Ectocolon—(वै.) बृहदन्त्रप्रसरण.

Ectoderm—(वै.) बाह्यपट; प्रवरास्तर; बाह्यकललपटल; बहिश्चर्म; बाह्यचर्म; बाह्यत्वक्.

Ectodermal cell—बाह्यत्वक्शाला; बाह्यत्वक्पेशी.

Ectoparasite—(प्राणि.) बहिराश्रित; बाह्याश्रित.

Ectopia—(वै.) स्थानभ्रष्टता; स्थानच्युति.

Ectoplasm—(वन.) बाह्यफेन; बाह्यरस.

Ectosare—(वन.) बाह्यसार; बहिर्जीवक; बहिःपलल.

Ectoscopy—(वै.) बाह्यनिरीक्षणद्वारा इंद्रियपरीक्षा.

Ectotrophic—(वन.) बाह्यावरणी.

Ectozoon—(प्राणि.) त्वचाजीवि कृमि.

Ectropium—(वै.) नेत्रपटलबाह्यवलन; पक्ष्मबाह्यवलन.

Eczema—(वै.) विसर्प; उदर्द. [म. इसब; आगपैण; काउर; हिं. खुजली.]

Edafic (factors)—(वन.) भौम.

Eddy—(पदा.) आवर्त; चक्र. [म. भोंवरा; खलखळ]—Current—(यंत्र.) जलावर्त; प्रवाहावर्त; चक्रधारा; चक्रप्रवाह. [म. भोवरी.]

Edema—(वै.) शोथ; जलशोफ; शोफ; जलसंचय. [म. सूज; फुगोटा.]

Edentata—(प्राणि.) अदंत प्राणिवर्ग; दंतहीन प्राणी; निर्दंतगण.

Edeology—(वै.) जननेंद्रिय-विज्ञान.

Edge—१ (ग.) धारा. २ (पदा.) अग्र; धार; धारा; प्रांत.—of Knife—असिधारा; आसेकोर.—of a Prism—त्रिपार्श्वधारा. [म. लोलकाची कोच; हिं. कोर.]

Edible—(वै.) खाद्य; भक्ष्य.

Edict—(राज.) राजाज्ञा; राजशासन; आज्ञापत्र.

Editor—(राज.,साहित्य.) संपादक.

Editorial—अग्रलेख; संपादकीय.

Educability—शिक्षेयता; शास्यता; शिक्ष्यता; विनेयता.

Education—(शिक्षण.) शिक्षण; विद्या; शिक्षा; मनोवृद्धि; संस्कार; विनयन.—Board of—शिक्षासमिति.—Commercial—(अर्थ.,राज.) व्यावसायिक शिक्षण-शिक्षा; व्यापारिक शिक्षा.—Compulsory—(राज.,शास्त्र) अनिवार्य शिक्षण; आवश्यक शिक्षण-शिक्षा.—Department—शिक्षणविभाग; शिक्षाविभाग. [म. शिक्षणखातें; विद्याखातें-खाता.]—Elementary—प्राथमिक शिक्षण-शिक्षा.—Free—निःशुल्क शिक्षण-शिक्षा. [म. मोफत शिक्षण]—Higher—उच्चशिक्षण-शिक्षा.—Industrial—औद्योगिक शिक्षण-शिक्षा—Mental—बौद्धिक-मानसिक शिक्षण-शिक्षा—Moral—नैतिक शिक्षण-शिक्षा.—Physical—शारीरिक शिक्षण-शिक्षा—Religious—धार्मिक शिक्षण-शिक्षा; धर्मशिक्षा.—Technical—शिल्प शिक्षण-शिक्षा.—Vocational—व्यावसायिक शिक्षण-शिक्षा.

Educative Instruction—(तत्त्व.) आचारगर्भ शिक्षा.

Educator—(राज.) शिक्षक; अध्यापक.

Eduction—(तत्त्व.) निष्कर्षानुमान; उत्कर्षानुमान; उन्नयानुमान.—Primary—प्राथमिक-मूलभूत उन्नयानुमान इ.

Edulcoration—(रसा.) अम्लादिशोधन; मधुरीकरण.

Eel—(प्राणि.) वाम. [म. वांब.]

Effect—१ (अर्थ.,पदा.) प्रभाव; प्रसार; परिणाम; घटना; सिद्धान्त; तात्पर्य. [म. उठाव.] २ (तत्त्व.) कार्य; फल; परिणाम.—Axial—(पदा.) केंद्रीय परिणाम. [म. अक्षाचा-आंसाचा परिणाम.]—Becquerel—किरणोत्सर्गप्रकाश; बेकेरलपरिणाम.—Capacity—संचय०.—Curie—किरणोत्सर्गित्व; क्युरीपरिणाम.—Damping—दमन०; निरोध०.—Doppler—कंपांतर सिद्धांत; डॉप्लर; परिणाम.—Edison

—एकमार्गप्रवाहसिद्धांत-तत्त्व; एडिसन०.—Faraday—प्रकाशचुंबकत्व; फॅरडे०.-Galvani-गॅल्व्हानी०.-Gyroscopic-दिग्भवनस्तम्भन; भ्रमर०.-Kerr—विद्युत्स्तम्भन; विद्युत्-ध्रुवीभवन; केर०.—Laue—स्फटिकसूक्ष्मरचना; लाऊअ०.-Longitudinal-अक्षसमांतर०.-of a force in a given direction—(यंत्र.) प्रेरणादिक्परिणाम.—Packing-(पदा.) घनसंचय०; गुरुत्वहानि. [म. न्यूनभार.] — Photo-electric — प्रकाशविद्युत्०; प्रकाशजन्य; विद्युत्०.-Raman-रमण०. -Stark—प्रकाशविद्युत्-धर्म; स्टार्क परिणाम. — Stereoscopic — चलनाभास.—Transverse-लंब०; विषुवीय०.-Twilight-संधिकाल परिणाम.—Zeeman—झीमनप्रभाव.

Effective–परिणामकारक; प्रभावकारी; कार्मुक; कार्यकर. [म. उठावदार.]-Charge-(अर्थ.) कार्यकरव्यय; योग्यव्यय. [म. योग्य खर्च; कार्यकर खर्च. हिं. कारगरखर्च.] -Force—(ग.) त्वरणबल; फलकारक बल.

Effector–१ (तत्त्व.) प्रतिकारक; विधायक. २ (वै.) परिणामक-परिणामकारक.

Effectual,-Calling—(तत्त्व.) दिव्याह्वान; दैवीप्रेरणा.—Demand-(अर्थ.) प्रभावी क्रेयता. [म. प्रभावी मागणी; प्रभावोत्पादक मांग.]

Effeminacy—(तत्त्व.) स्त्रैणता; स्त्रीप्रकृति.

Efferent—१ (जीव. तत्त्व) बहिर्वाही; क्रियावाहिनी; उद्गामी; उद्गत; बहिर्गामी; कार्याज्ञाहर; निर्गामी. २ (वै.) निर्गामी; निर्देश; बहिर्गामी; केंद्रगामी.-Nerve-fibres, Nerves-(तत्त्व.) बहिर्मुख ज्ञानतंतु; क्रियातंतु; बहिर्वाहि तंतु; संवेदनावाहक ज्ञानतंतु.

Effervescence—(रसा.) फेनोद्गम; फेनोत्सर्ग; बुद्बुदायन; वातोद्गम. [म. फुलारणें; फसफसणें.]

Effervescent—(रसा.) फेनिल.

Efficacy—(तत्त्व.) सामर्थ्य; क्षमता; साधकता.

Efficiency—१ (अर्थ.,यंत्र.) तत्परता; कार्यक्षमता; कौशल्य; योग्यता; सामर्थ्य; कार्यशक्ति; शक्तिमत्ता; कार्यदक्षता.२ (रसा., पदा.,ग.) कार्यक्षमता; दक्षता; साधकता; उपयुक्तता; परिणामकता.-Bar-(राज.,शास.) कार्यक्षमताबंध.-of Labour-(अर्थ.) श्रम-कार्यक्षमता.-of Money—(अर्थ.) द्रव्यकार्यक्षमता. [म. द्रव्याची कार्यक्षमता.] —of Muscles—(वै.) स्नायुतत्परता; मांसतत्परता.-of Wages—(अर्थ.) कार्यक्षमतावेतन; निपुणता-पारिश्रमिक.

Efficient—१ (तत्त्व.) कार्यक्षम; फलोत्पादक; परिणामकर. २ (पदा.) कार्यक्षम; दक्ष; तत्पर; उपयुक्त; कार्यसाधक; विचक्षण; निपुण.-Cause—(तत्त्व.) निमित्तकारण (Instrumental) कर्ता.—Labour—(अर्थ.) कार्यक्षम श्रमी; कार्यकुशल श्रमी; निपुणश्रमी.

Efflorescence—१ (रसा.) प्रस्फुटन; पिष्टीभवन; प्रफुल्लन; उदत्याग; जलनिर्गमन; निःस्राव; प्रस्फोटन. २ (वन.) पुष्पोद्गम; प्रपुष्पन; प्रस्फुटन; पुष्पण; पुष्पोद्भव.

Efflorescent—(रसा.) प्रस्फोटक; उदत्यागी; प्रस्फोटनशील. [म. भुगाळ; फुलार; फुलणारा.]

Effluvium—(तत्त्व.) उद्गार; उत्स्राव.

Efflux—(पदा.) प्रस्रव; प्रवाह; सरण; निस्राव; निस्सरण.

Effodient—(प्राणि.) खनक. [म. खणणारा; ठकरणारा.]

Effoliation—(वन.) विपर्णीभवन. [म. पानझडणी.]

Effort—(ग.,अर्थ.,पदा.) यत्न; आयास; श्रम; चेष्टन; प्रयत्न; प्रयास.

Effulgenee—प्रभा; तेज; वैभव.

Effused—(वन.) निःसृत.

Effusion—१ (पदा.) बहिर्गमन; छिद्रान्वेष; बहिःप्रसरण; स्राव; अवपातन. २ (रसा.) अभिस्यंदन. ३ (वै.) दाहजन्य स्राव; रसनिःसरण.

Eft—(प्राणि.) पल्लिवर्गीय प्राणी.

Egersimeter—(वै.) स्नायु-उत्तेजनमापक यंत्र.

Egest (a)—(वै.) उत्सर्जन; मलोत्सर्गकरण.

Egg—(जीव.,रसा.) अण्ड; डिम्ब. [म. अण्डें, कवट.] —Albumin—(रसा.) अण्डसित.—Apparatus—(वन.) अण्डसामुग्री; रजःपिंडत्रिकूट; रजःपिण्डपरिवार; गर्भयंत्र. -Capsule-(जीव.) बीजकोश.-Cell—(जीव.) रजःकण; स्त्रीपिंड; अंडपेशी; गर्भाण्ड; रजःपिण्ड; रजःपेशी; डिम्बाणु. -Ended—(यंत्र.) अर्धगोलाकार.-Like—(वै.) मुकुलाकार.—Plant—(वन.) वृंताक; निदिग्धिका. [म. वांगें; रिंगणी.] —Shaped—(वन.) अण्डाकार; मालाकार. -Shell—अण्डकवच.

Ego—१ (तत्त्व.) देहात्मा; बोधात्मा; अहं; अहंभाव; अहंकार आत्मा; जागृतात्मा; पुद्गल. २ (थिऑ.) जीवात्मा. -Absolute—निरुपाधिक अहंकार.-Instinct-(तत्त्व.) अहंवृत्ति; आत्मिक सहजप्रवृत्ति.-Libido—आत्मिक चेतना. -Super—(तत्त्व.) आदर्शात्मा.

Egoism—(तत्त्व.) अहंभाव; अहंकार; स्वहितवाद; अहंवाद; स्वार्थवाद; स्वार्थवृत्ति; आत्मपरवृत्ति; स्वार्थवाद-परता; आत्मवाद.

Egoist—अहंवादी; स्वार्थवादी; आत्मिक; आत्महितलक्षी; स्वहितपर.
Egophony—(वै.) अजसमध्वनि.
Egotism—(तत्त्व.) अहंभाव; ममता; अहंकार; आत्मकौतुक वृत्ति.
Egotistic—अहंभावात्मक; आत्मीय.
Egress—१ निर्गम; निःसरण. २ (ज्यो.) परमास्तान्तरकाल.
Egret—(प्राणि.) बक.
Eidograph—(यंत्र.) प्रतिलेखक; प्रतिमालेखक (यंत्र).
Eidolon—प्रतिमूर्ति; अणुबिंब.
Eigenfunktin—(पदा.) उचितसंज्ञा; युक्तपद.
Eight sides Crystals—(पदा.,रसा.) अष्टपृष्ठस्फटिक [म. अष्टपैलू स्फटिक.]
Einstein's law-theory—(पदा) शक्तिकंपमूल्यसिद्धान्त; आईन्स्टीनसिद्धान्त. see Relativity.
Ejaculation-१ (जीव.) शुक्रोत्सेचन; शुक्रोत्सेक; वीर्योत्सेक; रेतोत्सेक; रेतविसर्जन. २ (वै.) आवेगपूर्णनिस्सरण; बलपूर्वक-अकस्मात् निःसरण.
Ejaculatory Duct—(वै.) शुक्रनिःसारक स्रोतस्; शुक्रस्रावक स्रोतस्; रेतक्षेपक; रेतोत्सरिणीनाडी; शुक्रवाहिनी.
Eject—१ प्रतिकल्पित; प्रतिकल्प. २ (तत्त्व.) आत्मोत्क्षेप.
Ejected—(पदा.) उत्क्षिप्त.
Ejection—(वै.) मलविसर्जन.
Ejective—प्रतिकल्पात्मक; आत्मोत्क्षेपक.
Ejectment—(राज.,शास.) निष्कासन. [म. काढून टाकणें; हिं. लोच; लचक; बेदखली.]
Ejector—उत्क्षेपक; उत्सर्जक.
Elaborate—अतिश्रमसिद्ध; विस्तारण; परिष्करण.
Elaboration—१ (जीव.) समुत्पादन. २ (वै.) सिद्धि.
Elaborative Faculty—(तत्त्व.) विस्तारशक्ति; उपबृंहणशक्ति.
Elaiometer—(रसा.) तैलमापक; चिक्कणत्वदर्शक; स्नेहमापक.
Elan—(तत्त्व.) जीवप्रणतितत्त्व.
Elaeocarpus Ganitrus—(वन.) रुद्राक्ष.
Elasmo Branch—(प्राणि.) कूर्चमत्स्य.
Elastic-१ (पदा ,वै.) स्थितिस्थापक; तंतुर. २ (स्था.) प्रसरणशील. — Constant — (पदा.) स्थितिस्थापकस्थैर्य. — Demand—(अर्थ.) वर्धनक्षमक्रेयता. [न कमी-अधिक वाढणारी मागणी; हिं. लोचदारमांग.] -Density—(पदा) स्थितिस्थापक दार्ढ्य.—Fatigue— (पदा.) स्थितिस्थापक श्रान्ति.-Fibre— वै.) स्थापक तंतु; स्थितिस्थापकतंतु.—Fluid-(यंत्र) ०प्रवाही द्रव्य.—Limit—(पदा.) स्थितिस्थापक सीमा. — Membrane —(वै.) ०ताणपत्र.—-Vibration—१ (तत्त्व.) प्रत्यवस्थायिता. २ (पदा.) स्थितिस्थापक आंदोलन.
Elasticity—१ (पदा) स्थितिस्थापकता; स्वाग्रह; स्थितिस्थापकत्व. २ (वै.) स्थापकत्व; स्वरूपधृति; संकोच-विकासशक्ति; प्रकृतिप्रापकत्व. [म. लवचिकपणा.]—Modulus of—(पदा.) स्थितिस्थापक गुणक.—of Demand—(अर्थ.) क्रेयतास्थापकत्व. [म. मागणीची स्थितिस्थापकता; मांग की लोच.] —of Supply—(अर्थ.) पूर्तिस्थापकत्व. [म. पुरवठ्याची स्थितिस्थापकता; हिं. पूर्ति की लोच.]
Elastin—(वै.) स्थापकतत्व.
Elastometer—स्थितिस्थापकतादर्शक-मापक यंत्र.
Elastoplast—(वै) स्थापकपट्ट.
Elater—(वन.) उत्सर्जकतंतु.
Elaterium—विरेचकद्रव्य.
Elatine Vertia Vericellata—(वन.) जलवेत.
Elation—(तत्त्व.) उद्धर्ष; हर्ष; दर्प; गर्व; अभिमान.
Elator—(वन.) रेणुप्रसारक; रेणुक्षेपक.
Elatrometer—(पदा.) वायुसूक्ष्मतामापक.
Elbow—१ (वै.) प्रकोष्ठ; कूर्पर. २ (स्था.) वक. [म. कोपर.]
Elected-१ (शास.) निर्वाचित; मनोनीत.
Electing—(सभा) निर्वाचन; उद्धरण.
Election—१ (जीव.) उत्थापन. २ (तत्त्व) करण. ३ (राज.) निर्वाचन; मनोनयन. [म. निवडणूक. हिं. चुनाव.] —Bye —(राज.) पूरकनिर्वाचन.—Direct—प्रत्यक्ष निर्वाचन—General—साधारण निर्वाचन. [हिं. देशव्यापी निर्वाचन.] -Indirect—अप्रत्यक्ष-परोक्ष निर्वाचन.
Electicism—(तत्त्व.) सर्वमतगुणग्राहकता; सर्वतत्त्वगुणैकदर्शन; सर्वशास्त्रसारसंग्रहण; सारसंग्रह; सारसंग्रहवाद.
Elective Affinity—(रसा.) संयोगप्रीति.
Elector—(अर्थ.,राज) निर्वाचक. [म. मतदार.]
Electoral Right—(राज.) मताधिकार.-Roll—(राज.) निर्वाचकसूची; मतदातृसूची [म. मतदार यादी.]
Electorate—(राज.) निर्वाचकमंडल; निर्वाचकसमूह; निर्वाचकगण. [म. मतदार संघ.] -Communal—जातिगत निर्वाचकसमूह. [म. जातिवार मतदार संघ.] -General—साधारण निर्वाचकसमूह. [साधारण मतदार संघ.]
Electra—(ज्यो.) कृत्तिका; कृत्तिका (प्रथम) तारका.

Electra complex—(तत्त्व.) पितृकामना; पितृभावगंड.

Electric, Electrical-(पदा., रसा.) वैद्युतिक; वैद्युत्; विद्युत्युक्त; विद्युद्विषयक; विद्युज्जाति; विद्युद्गामी; विद्युज्जनक; विद्युत्संबद्ध. [म. वैजिक.] -Accumulator-विद्युत्संचायक.—Alternator—प्रत्यावर्तन विद्युद्यंत्र; प्रत्यावर्तक.—Amalgam-विद्युत्पादक पारदमिश्रण.-Appliances—वैद्युत् उपकरण.-Arc-विद्युद्धनु; शिखिविद्युत्; विद्युज्ज्योति. [म. विजेची कमान-ज्योत.] -Atmosphere-वैद्युत्मंडल—Attraction—विद्युदाकर्षण; तडिदाकर्षण. (यं.) व्याकर्ष -Battery—विद्युद्घटमाला; विद्युन्माला. [म. विजेरी.]-Bell—विद्युद्घंटा; वैद्युतिक घंटा. [म. विजेची घंटा.]—Burns—(वै.) विद्युद्दग्धव्रण. — Cable—विद्युत्तार. विद्युद्रज्जु.-Candle-विद्युद्वर्त्ति.-Cannon-विद्युच्छतघ्नी. -Capacity — विद्युद्धारणा. [म. वीज धारणा.]—Cardiogram—(वै) विद्युत्प्रवाही हृच्चलनलेख.—Cell -(पदा.) विद्युत्पुटक; पुटक; विद्युद्घट. [म. विजेरे.] -Charge—विद्युज्जागृति; विद्युत्संचय; विद्युद्भार; विद्युत्परिणाम; वैद्युत आवेश. [म. वीजोच्चय.] — Chime — विद्युन्नाद.—Circle—विद्युत्प्रवाहमंडल; विद्युन्मंडल; विद्युद्वलय. [म वैजिक सरणी.] -Clock—विद्युत्कालदर्शक; विद्युद्घटयंत्र. [म. विजेचे घड्याळ.] -Coil—विद्युच्चक्र.-Condenser —विद्युत्संग्राहक; स्थिरविद्युद्घटमाला -Conductivity—विद्युद्वाहकता; विद्युच्चालकता.-Conductor—विद्युद्वाहक; विद्युच्चालक. [म. वीजवाहिनी.] -Contact-विद्युत्संयोग. -Current—विद्युत्प्रवाह; वैद्युत्धारा. [म. विद्युत्सरणी.] -Discharge-विद्युदुत्सर्ग.-Driving—विद्युद्यंत्रचालन; विद्युत्प्रेरण.—Eel—विद्युन्मत्स्य.-Energy—विद्युच्छक्ति. —Engineer—(यंत्र.) विद्युद्वर्तक; विद्युद्यंत्र विशारद.—Engineering Science-Art-विद्युद्वर्तक शास्त्र-विद्या. -Field-१ विद्युत्क्षेत्र. २ (यंत्र.) व्याकर्ष क्षेत्र. [म. वैजिक क्षेत्र.] -Fluid-(पदा.) विद्युद्द्रव; विद्युत्तरल.-Force-विद्युच्छक्ति; विद्युद्बल; विद्युत्प्रेरणा. [म. विजेचा जोर]-Force of Attraction—विद्युदाकर्षक शक्ति.—Force of Repulsion—विद्युदपकर्षक शक्ति. -Friction—विद्युज्जागृति.-Furnace—विद्युदग्निकुंड.--Generator—विद्युज्जनक.—Heating— वैद्युत्तापन. —Image — विद्युत्प्रतिमा; वैद्युदाकृति. —Induction —विद्युत्प्रवर्तन; विद्युत्प्रेरण; विद्युदुत्पादन; वैद्युदुपपादन. —— Influence Machine—प्रवर्तक विद्युदुत्पादनयंत्र.—Inspector-विद्युत् परीक्षक-निरीक्षक.—Instalation— (यंत्र.) विद्युत्स्थापन. [म. वैजस्थापना.] -Insulator—विद्युद्रोधक.-Light—विद्युत्प्रकाश; तडिदालोक, विद्युद्दीप.-Lines of Force—व्याकर्षरेषा.-Machine—विद्युद्यंत्र, वैद्युत्यंत्र; ताडित्र; विद्युज्जनकयंत्र —Magnetic Waves—आकाशलहरी.-Motor—चलित्र; विद्युद्गामी यंत्र, विद्युद्यान; विद्युच्चालक. [म. विजेची मोटार.] —Non-Conductor—विद्युद्रोधक; विद्युत्प्रतिबंधक.—Organ —१ विद्युत्कंपक. [म. विजेचा धक्का देणारें यंत्र.] २ वैद्युदिंद्रिय —Oscillation — (पदा.) विद्युत्कंपन; विद्युत्प्रकंपन; वैद्युत्दोलन.-Osmose - (पदा) विद्युल्लोखनी. -Pendulum—विद्युत्लंबक.-Polarisation—विद्युत् ध्रुवाच्छादन.—Potential—विद्युत्स्थानीय; वैद्युत्विभव. Potential Difference -विद्युत्स्थानीयांतर; वैद्युकक्षिति-भेद. [म. विद्युत्पातळीचा फरक.] —Power-(यंत्र.)विद्युच्छक्ति; विद्युद्बल. [म. विजेचें बळ.] -Pressure (Tension)-विद्युद्धार; विद्युत्प्रेरण; विद्युद्दाबन. [म. विद्युद्दाब; विजेचें प्रेरण] -Quantity-विद्युत्परिमाण.-Railway-विद्युत्रथ.-Ray-विद्युत्किरण.-Ray fish-(प्राण.) विद्युन्मत्स्य. [म. झिंझना; बिजली.]-Resistance-(पदा.) विद्युद्रोधकत्व; विद्युत् बाधा-प्रतिरोध -Shock-विद्युद्घातकंप; वैद्युत् आघात; विद्युन्निर्घात.-Signalling Communication विद्युत् संदेश-संकेतक रज्जु.—Spark—विद्युत्स्फुल्लिंग. [म. विजेची ठिणगी.] —Supply Line-विद्युद्वाहक रज्जु-रेषा-तार.-Technology—विद्युद्यंत्रशास्त्र; विद्युत्विज्ञान.-Telegraph—विद्युत्संदेश; तडिद्वार्तावह; तारायंत्र; विद्युत्प्रेषक.- Traction—विद्युद्वाहन. -Transformer—वैद्युत्परिवर्तक.—Transmission of Power—विद्युच्छक्ति वितरण-प्रयोग. —Treatment—(वै.) विद्युदुपचार.-Wave—(पदा) विद्युल्लहरी; विद्युत्तरंग.-Wave Detector—विद्युल्लहरिदर्शक.

Electrically Charged Body—(पदा) विद्युज्जागृत पदार्थ; विद्युद्धरित पदार्थ, जागृतविद्युत्पदार्थ.

Electrician—१ (पदा.) विद्युद्वेत्ता; विद्युच्छास्त्रवेत्ता; विद्युच्छास्त्रज्ञ. २ (यंत्र.) वैजिक.

Electricity—(पदा.) विद्युत्; विद्युच्छास्त्र; तडित्; विद्युच्छक्ति. [म. वीज; वीजा; वीजवइा; वैजिक विज्ञान; वैजिक.] -Alternating current—चंचला.—Artificial—कृत्रिम विद्युत्-Atmospheric—वायुविद्युत्; वातावरणजन्य विद्युत्; तडित्; अंतरिक्षविद्युत्; आकाशविद्युत्; आकाशस्थविद्युत. -Consuming Device—(यंत्र.) वैद्युतादनी-

[म. वीजादनी.]-Converted (into light Energy) -(यंत्र.) विद्युत्.-Current—(पदा.) प्रवाही विद्युत्.—Direct Current—चला विद्युत्.-Dynamical-चलविद्युत्; गतिविशिष्ट विद्युत्; प्रवाही विद्युत्.-Frictional घर्षणविद्युत्; घर्षणजन्य विद्युत् .-Hydro—प्रपातविद्युत् -Magnetic—चुंबकीय विद्युत्.—Negative—ऋण-विद्युत्.—Organic प्राणिज विद्युत्; ऐंद्रिक-ऐंद्रिय विद्युत्. -Positive—धनविद्युत्; धनात्मक विद्युत्.-Producing Ether Waves or Radio Waves—(यंत्र.) चपल.—Resinous—(पदा.) लाक्षाविद्युत्.—Static, Statical—स्थिरविद्युत्; स्थितीयविद्युत्; अचलाविद्युत्.—Vitreous—काचविद्युत्.--Voltaic—व्होल्टीय-व्हेाल्टक विद्युत्.

Electrifiable—(पदा.) विद्युज्जागृतीय.

Electrification—१ (पदा.) विद्युज्जागृतीकरण; विद्युत्-संचारण; वैद्युत् आवेषण; उद्बीजन; उच्चय; आविष्टकरण; जागृतीकरण. २ (यंत्र.) उच्चय; विद्युद्घटन.

Electrified—(पदा.) संचारित; विद्युज्जागृत; विद्युद्भारित; जागृतविद्युत्; सोच्चय; उच्चयी. [म. वीजोच्चयी.]

Electrisation—(पदा.,रसा.) विद्युन्मयकरण; विद्युत्संचारण.

Electro—१ (ज्यो.) दुलातारा. २ (मुद्रण.) विद्युत्प्रतिमा.—Analysis—(रसा.) विद्युद्विश्लेषण; विद्युदाविश्लेषण.—Anesthesia—(वै.) विद्युत्संमोहन. —Biologist—(जीव.) विद्युज्जीवशास्त्रज्ञ.---Biology—(जीव.,वै.) विद्यु-ज्जीवनशास्त्र.—Bioscopy—विद्युत्द्वारा शरीरांतर्ज्ञान.—-Capillarity—(पदा.) विद्युत्केशाकर्षकता; कैशिकविद्यु; दाकर्षण; विद्युत्कैशिकत्व.--Cardiograph—हृदयक्रिया-लेखन; हृदयजनितवैद्युत्प्रवाहमापक यंत्र -Cardiophono-graph— हृदयध्वनिलेखक यंत्र.—Chemical—विद्यु-द्रासायनिक.—Chemical Equivalent—(पदा.,रसा.) विद्युद्रासायनिकसममूल्य-समांक; वैजरासायनिक अंक; विद्युद्रासा-यनिक तुल्यांक.—Chemical Series—(पदा.,यंत्र.) विद्युद्रासायनिक श्रेणि; वैजिक धनर्णमालिका.-Chemistry —(रसा.) विद्युद्रसायनशास्त्र.-Chronograph- (पदा.) विद्युत्सूक्ष्मकालदर्शक.—Coppering—(रसा.) विद्युत्ताम्र रंजन-लेपन.—Diagnosis—विद्युत्द्वारा रोगनिदान.—Dynamic-(पदा.) विद्युद्गतिक; चलविद्युत्.-Dynamic Rotation—चलविद्युद्भ्रमण.— Dynamics- विद्युद्गति-शास्त्र; वैद्युत्गतिविज्ञान.---Dynamometer—विद्युच्छ क्तिमापक; विद्युत्गतिमापक; विद्युत्प्रवाहमापक.—Engraving—विद्युदुत्कीर्णन; विद्युत्मुद्रण.—- Gilding—-(रसा.) विद्युत्स्वर्णरंजन; विद्युद्धातुरंजन; विद्युद्धातुरोहण.—Graph—(पदा.) विद्युल्लेख -Kinetics—विद्युद्गतिशास्त्र; विद्युत्गतिविज्ञान; विद्युद्गतिस्थितिशास्त्र —Magnate — विद्युच्चुंबक; वैकर्षक. [म. वैजिक लोहाकर्ष.]-Magnetic-विद्युच्चुंबकीय. —Current—विद्युच्चुंबकीय प्रवाह.—Field — विद्युच्चुंबकीय क्षेत्र; वैकर्षिकक्षेत्र; वैजिक. — Generator—(यंत्र.) जनित्र.—Induction—(पदा.) विद्युच्चुंबकीयप्रवर्तन; उद्भावन.-Unit— विद्युच्चुंबकीय मूल-मान.— Waves—विद्युच्चुंबकीय लहरी-किरण-तरंग. — Magnetism—(पदा.) विद्युच्चुंबनशास्त्र; विद्युच्चुंबकत्व; विद्युच्चुंबन.--Massage—(वै.) वैद्युतिक अंगमर्दन. — Metallurgy-(पदा.) विद्युद्धातुशोधन; विद्युद्धातुविद्या.— Meter —विद्युन्मापक; -मापनयंत्र -Meter Capillary-कैशिक विद्युन्मापक.—Metry—विद्युन्मिति.-Motion-विद्युत्प्रवहन; विद्युच्चलन.—Motive — विद्युच्चालक-—Force-विद्युच्चालकप्रेरणा-ऊर्जबल; विद्युदूर्ज; वैजिकप्रेरण-ऊर्ज; विद्युच्चालकशक्ति; विद्युच्चालनशक्ति; विद्युद्वाहकबल; [म. वीजाचालनशक्ति; विद्युच्चालक जोर.] —Series विद्युत्प्रवाहक श्रेणी. —Motor—(पदा.) विद्युच्चालक-वाहक; तडित्प्रभावोत्पादक यंत्र.—Negative— (पदा.) विद्युदृणीय; ऋणविद्युन्मय; ऋणात्मक विद्युत्; ऋणवैद्युत्पदार्थ. -Nickeling-(रसा.) विद्युन्निकेल रंजन-लेपन.-Optics-(पदा.) विद्युद्दृक्शास्त्र.-Physiology-(पदा.) विद्युर्दिंद्रिय; विज्ञानशास्त्र.—Plating—(यंत्र.,रसा.) विद्युद्विलपन; विद्यु-द्रंजन; विद्युत्पटन; तडित्लेपन. [म. विजेनें मुलामा चढविणें.] -Polar—(पदा.) विद्युद्ध्रुव; विद्युत्ध्रुवीय.-Positive—(पदा.,रसा.) विद्युद्धनीय; धनविद्युन्मय; धनवैद्युत्पदार्थ; धनात्मक विद्युत्.-Silvering—(रसा.) विद्युद्रौप्य रंजन-लेपन.

Electrocision—(वै.) विद्युत्विच्छेदन.

Electrocution—(पदा.) विद्युन्मरण; विद्युद्वध.

Electrode—(पदा.,रसा.) विद्युदग्र; अग्र; प्रस्थ; विद्युद्द्वार, विद्युन्मार्ग; ताराग्र; कील; प्रस्थ-वीजायक. [म. वीजायक; वैजिक; प्रस्थ.]

Electrology—(पदा.) विद्युच्छास्त्र; विद्युद्गुणशास्त्र.

Electrolyse—(रसा.) विद्युद्विच्छेदन.

Electrolysis—(पदा.,रसा.) विद्युद्विच्छेदन; विद्युद्विश्लेषण. विद्युद्विघटन; विद्युत्पृथक्करण,-विच्छेदन. [म. वीजाविच्छेदन वैजिक विघटन.]

Electrolyte —(रसा.) विद्युद्विच्छेद्य; विद्युद्विच्छेदनद्रव्य; विच्छेद्य· विद्युद्रसायन; वैद्युत्पृथक्करणयोग; विच्छेद्यतडित्य; विघटनी; विद्युद्वाही; विद्युद्विकार.

Electrolytic—(रसा) विद्युद्वैच्छदिक; विघटनसंबद्ध; विद्युद्विश्लिष्ट; वैद्युत्विघटनशील.-Conductor—(पदा.) विद्युद्विश्लेषणवाहक.-Dissociation—विद्युद्विच्छेदन; विद्युत्पृथक्करण.-Iron—(रसा.) विद्युदाकृष्टलोह.-Refining of Metals—(पदा.) धातु-वैद्युद्विशुद्धीकरण.

Electrolyzation—(रसा.) विद्युद्विच्छेदनक्रिया.

Electrolyze—(रसा.) विद्युद्रासायनिक पृथक्करण.

Electrolyzed—(रसा.) विद्युत्पृथक्कृत; विद्युत्पृथग्भूत.

Electron—(पदा.) अणीय; विद्युत्परमाणु; ऋणकण; विद्युल; विद्युत्कण; वीजक; ओताणु; ऋणविद्युत्कण; ऋणाणु; ऋणबिंदु; विद्युदणु; अणुकिरण. [म. ऋणवीजक; वीजक.] -Current —वीजकधारा; धारा.

Electropathy—(पदा.) विद्युच्चिकित्सा.

Electrophone—(पदा) विद्युत्स्वरयंत्र.

Electrophoresis—(पदा.) विद्युन्निस्सरण.

Electrophorus—(पदा.) विद्युत्स्फुरक.

Electroscope—(पदा.) विद्युद्दर्शक; विद्युत्सूचकयंत्र; तडित्-वीक्षक. [म. वीजादर्श; वीजादर्शक.] -Condensing—(पदा.) दंडक विद्युद्दर्शक; घनकर विद्युद्दर्शक.-Gold Leaf —स्वर्णपत्रविद्युद्दर्शक; स्वर्णपत्रतडित्वीक्षक.

Eelctrostatic—(पदा.) विद्युत्स्थितिक; स्थिरविद्युत्.—Attraction-व्याकर्षण; व्याकर्ष.-Generator— (यंत्र.) तडित्र.-Induction —(पदा.) स्थिरविद्युत्प्रवर्तन-विभावन; विभावन.

Electrostatics—(पदा) विद्युत्स्थिति शास्त्र-विज्ञान.

Electrotherapeutics—विद्युच्चिकित्सा.

Electrotherapy—विद्युद्वैद्यक; विद्युच्चिकित्सा; विद्युदुपचार.

Electrothermancy—विद्युत्ताप.

Electrotint—विद्युद्रंजन.

Electrotype—(मुद्रण.) विद्युन्मुद्रणाक्षर; विद्युन्मुद्रण.

Electrotyping—(पदा.,रसा.) विद्युन्मुद्रण; वैद्युत्मुद्रण.

Electrovalency—(रसा) विद्युद्बंधकता.

Electrum—(भू.) सुवर्णरौप्य खनिजमिश्रणविशेष.

Elegance—नागरत्व; माधुर्य; सुभगत्व; रुचिरत्व; चारुत्व.

Elegy—(साहित्य.) विरह; निवापांजलि; करुणप्रशस्ति; विलाप; विरहोर्मिकाव्य; शोक गीत-गीता; मृत्युगीत.

Element—१ (ग.) (of a Determinant) पद ; बिंदुमान; शून्यमापक. २ (जीव.) मूलपिंड; मूलपेशी ३ (तत्त्व.) बीजभूत; मूलभूत; बीजतत्त्व; मूलतत्त्व; आदिभूत; असंकरितभूत; अपंकमितत्त्व; महाभूत; महातत्त्व. ४ (पदा.) मूलद्रव्य; महाभूत; घटकमूलद्रव्य; मूलपदार्थ; मौल; मौलिकपदार्थ. ५ (रसा.) मूलद्रव्य; मूलतत्त्व; मौलिक तत्त्व; एकमूल; एकद्रव्ययुक्त; एकद्रव्यमय; मौल; मूलक; रासायानकतत्त्व. —Half period—(पदा.) अर्धवर्तनखंड.—of Conscious—बीजसंवित्.

Elemental—१ (तत्त्व.) यक्ष. २ (पदा ,रसा.) मौलिक; प्राकृत. ३ (वै.) मूलतत्त्वरूप.

Elementalism—तत्त्वात्मक देववाद; तत्त्ववाद.

Elementary—१ (अर्थ.,ग.,राज.) प्राथमिक; प्रारंभिक; बालबोध: तात्त्विक; भौतिक; सरल. २ (तत्त्व) आदिभौतिक; एकतत्त्वात्मक. ३ (पदा.,रसा.) मूल; तात्त्विक; मूलभूत; एकमूल्य; प्राथमिक; प्रारंभिक; सरल; मूलक.—Colours—(पदा ,रसा.) मूलवर्ण.—Electric Charge—प्रारंभिक (मूलक) वैद्युत् आवेश.—Knowledge—(रसा.) सरलज्ञान.—Mathematics—सरलगणित; प्रथमगणित.—Organism—मूलजीव.-Particle—(पदा.) सूक्ष्मकण. -Principle-(पदा.) मूलतत्त्व.-Property- १ (तत्त्व.) आदिभौतिक गुण २ (रसा.) मूलगुण; मूलधर्म.

Elements—see Element.—Five—पंचमहाभूतानि. -of Economics—(अर्थ) अर्थशास्त्रमूलतत्त्व.

Elench—(तत्त्व.) प्रत्याख्यान.

Elenchic—(तत्त्व.) प्रत्याख्यानात्मक; खण्डनात्मक.

Elenchus—(तत्त्व) वादखण्डन.

Eleomyenchysis —(वै.) तैलसूचिवेधन.

Elephant,-Apple—(वन.) कपित्थ. [म कवठ.] -Pair—(शिल्प) गजसंघाट.-Trumpeting-(शिल्प.) नदन्द्रहस्ती.

Elephantiasis-(वै.) श्लीपद; हस्तिरोग; वल्मीक; श्लीप्याधि.

Elephantopus Scabar—(वन.) गोजिह्वा. [म. गोजीभ.]

Elettaria Cardamomum—(वन) कापोत; एला. [म. वेलदोडे; वेलची.]

Eleusine Corocana—(वन.) नर्तक. [म. नाचणी.]

Elevating—उन्नतावर्षी.

Elevation—१ (ग) उन्नतांश; उन्नति. २ (भू.) उन्नतस्थान; उच्चता. ३ (रसा.) उन्नयन. ४ (स्था.) दर्शन; उन्नतदर्शन;

चित्र; उत्सेधविन्यास. [म. उभारणी.] -Angle of—(ग.) उन्नतांशकोण; उन्नतकोण.-Back—(स्था.) पृष्ठदर्शन. -Front—(चित्र.) दर्शनी भाग; पुरोदर्शन.-of a Cusp—(ज्यो.) शृंगोन्नति.-Side—(चित्र.,स्था.) पार्श्वदर्शन. [म. बाजूची उभारणी.]

Elevator—१ (पदा.) ऊर्ध्ववाहक यंत्र. २ (वै.) उच्चालक; उद्वर्तिका.

Elicit—निष्कर्षण; आविष्करण; उद्धरण.

Eligible—(शास.) पात्र; ग्राह्य; नियोज्य.-for Re-election—पुनर्निर्वाचनयोग्य; पुनर्वरणयोग्य.

Eligibility—(शास.) योग्यता; पात्रता.

Elimination—(भाषा.) त्याग.-Codicum Descriptorum—अनावश्यक लिखित त्याग.

Elimination—१ (अर्थ.) लोप; समाहरण; निराकरण; लुप्तीकरण. २ (ग.) अपासन; अपहार; निरास; निरसन; विसर्जन; अपनयनक्रिया; उन्मिति; अपनयन; निर्मूलन; अदर्शन, उत्थापन. ३ (पदा.) उच्चाटन; उत्सर्जन; बहिर्निष्कासन; अपनयन; वर्जन; नाश; पृथक्करण. ४ (वै.) निष्कासन; दूरीकरण; लोप; उत्सर्जन.

Elision—(भाषा.) लोप.

Elixir—(वै.) अमृत.

Ellipse—(ग.) दीर्घवृत्त; लंबवृत्त; ऊनोत्सार; दीर्घवर्तुल; उपवृत्त; आयतवृत्त; निवृत्त.—Confocal—समनाभिक दीर्घवृत्त-लंबवृत्त.

Ellipsis—(भाषा.) पदन्यूनता; पदापेक्षा; पदाकांक्षा.

Ellipsodia Condyloid—(वै.) कोर.

Ellipsoid—(ग.) आयतवृत्तीय; विवृत्तीय; दीर्घवृत्तज; लंबगोल; दीर्घगोल.—of Revolution—(ग.) परिवृत्तीय.

Ellipsoidal—(ग.) दीर्घवृत्तजीय.

Elliptic—(ग.) दीर्घवृत्तीय.—Function—दैर्घ्यफल.—Integral—दैर्घ्यचक्र. —Motion—दैर्घ्यगति. —Paraboloid—विवृत्तिक अन्वस्तीय; आयतवृत्तक. —Velocity—दैर्घ्यवेग.

Elliptical—१ (ज्यो.) विषमकेंद्र. २ (पदा.) दीर्घवृत्ताकार. ३ (वन.) अण्डाकार; दीर्घवर्तुलाकार; आयताकार; मालाकार; लंबगोलाकृति; विवृत्ताकृति; लंबवर्तुलाकृति; उपवृत्ताकार. ४ (वै.) मालाकृति.—Arch—(स्था.) अंडाकृति तोरण; दीर्घवृत्त-लंबवृत्त तोरण.—Mirror—(पदा.) दीर्घवर्तुलादर्श. —Motion—दीर्घवृत्तीयगति.

Ellipticity—(ज्यो.) उपवृत्तता.

Elocution—वक्तृत्व; वाक्पटुता.

Elodes—(वै.) घर्माक्तज्वर.

Elongated—(पदा.) दीर्घीकृत; प्रतान; वितान; विततिः लंबन.

Elongation—१ (ज्यो.) इनांतर; प्रतान; इनापगम. २ (ग.,पदा.) दैर्घ्यवृद्धि; वितान; लंबाकार; प्रतान.—Shape-(वन.) लंबनावस्था.

Elope—(शास.) पलायन (सवल्लभ).

Eloquence—वक्तृत्व; वाक्पाटव, वाग्मिता.

Elucidation—स्पष्टीकरण; आविष्करण; विवरण.

Em—(मुद्रण.) अक्षरमान

Elusive—अस्थिर; परिहारी.

Elytrocele—(वै.) योनिअंत्रवृद्धि

Emaciation—कार्श्य; शरीरकृशत्व; कृशता; दुर्बलता.

Emanation—१ (तत्त्व.) निःसरण; प्रभव; विवर्त; सृष्ट; सर्ग. २ (थिऑ.) सर्ग. ३ (पदा.) उद्गार; उत्सर्ग; निःसरण; निस्सृतद्रव्य. ४ (रसा.) उत्सर्ग; निस्सृतद्रव्य. ५ (वै.) निःसरण; निगम.

Emancipation—(अर्थ.,तत्त्व.,राज.) उद्धार; मुक्ति.—of Slaves-Serfs—दासोद्धार.

Emansio Mensium—(वै.) रजोलोप; ऋतुस्रवलोप.

Emarginate—(वन.) खात; नताग्र; मध्यनिम्न, खाताग्र; भग्नाग्र [म. खाचदार.]

Emasculation—(वै.) पुरुषत्वभंग; पुंस्त्वनाश; पुंस्त्वभंग; नपुंसकरण; अंडकोपच्छेद.

Embalming—शवरक्षा; शवरक्षणसंस्कार.

Embankment—(स्था.) बंधारण; घाट.

Embargo—(अर्थ.) वाणिज्यावरोध; विक्रय निर्बंध-बहिष्कार; वाणिज्यनिषेध; वाणिज्यप्रतिरोध; निषेध; अवरोध.

Embassy—(इति.,शास.) राजदूतगृह. [म. वाकेलात.]

Embedded—निहित; न्यस्त.

Embelia Ribes—(वन.) विडंग; वृषनाशनः चित्रतंडुल. [म. वावडिंग.]

Ember—(पदा.,रसा.) अंगार.

Embezzlement—(अर्थ.,शास.) अपहार; गबन.

Embodiment—मूर्तिमत्ता; शरीरिता.

Emboliformis Nucleus.—(वै.) उपपर्णग्रंथि.

Embolism—(वै.) रक्तग्रंथिस्तम्भन; पेशीसमरोधन; रक्तवाहिनीशोधन; रक्तप्रसरणावरोध.

Embrace—परिग्रह; समावेशकरण; समावेशन.

Embrasure—१ (युद्ध) आकाशजननी; तिर्यक्छिद्र. [म. जंगी; जंजीरी] २ (शिल्प.) इंद्रकोषविवर.

Embrocation—(वै) लेप; मर्दन. [म मालिश.]

Embroidery—(अर्थ.) सीवनचित्रकर्म. [म. कशीदा; हिं. कशीदाकारी.]

Embryo—१ (जीव) आदिगर्भ; नवगर्भ. २ (तत्त्व.) कलल; गर्भ; भ्रूण. ३ (वन.) गर्भ; गर्भांकुर; अण्डाशय; मूलांकुर; गर्भरूप; अंकुरगर्भ; अंकुरबीज; बीजगर्भ; भ्रूण; पिंड.—Bud—(वन.) गर्भकलिका.—Cardia—भ्रूणसदृश हृदयस्थिति.

Embryoctony—(वै) गर्भांशये भ्रूणनाश.

Embryo-genic-genetic—भ्रूणोत्पत्तिसंबंधी.

Embryogeny—(वन.,वै.) भ्रूणविकास; भ्रूणवृद्धि.

Embryography—(वै.) गर्भवर्णन; पिंडवर्णन; पिंडभेदवर्णन; भ्रूणवर्णन.

Embryologist—(वै.) गर्भशास्त्रा, पिंड-गर्भवैद्य.

Embryology—(वन.,वै.) गर्भावकाशशास्त्र; गर्भावस्थाविज्ञान; गर्भशास्त्र; गर्भविज्ञान; पिंडवृद्धिशास्त्र; भ्रूणविज्ञान; पिंडशास्त्र; गर्भव्याकरण; गर्भशारीर; गर्भावक्रांतिशारीर; गर्भविकासप्रकरण; गर्भविद्या.

Embryonic-,Axis—(वन.) मूलांग. —Body—(वै.) गर्भशरीर—Cell—१ (वन.) आदिकोष. २ (वै.) गर्भशाला.—Development—(वै.) गर्भविकास.-Disc-(वै.) गर्भपत्र. —Membrane—(जीव.) गर्भावरण; गर्भकोश.—Period—(वै.) गर्भावस्था.—Rudiments (वन.) गर्भशेष; गर्भांकुर; गर्भितांकुर.

Embryonoid—(वै.) भ्रूणसदृश.

Embryoplastic—भ्रूणरचनासंबंधी.

Embryo-sac—(वन.) गर्भपेशी; गर्भकाश; गर्भाशय; उल्बपेशी; बीजगर्भ; उल्ब; गर्भवेष्टन; भ्रूणस्थली.

Embryoscope—भ्रूणवृद्धिदर्शकयंत्र.

Embryotome—भ्रूणव्यवच्छेदनयंत्र.

Embryotomy—गर्भोत्कर्तन; भ्रूणव्यवच्छेदन.

Embryotrophy—(वै.) भ्रूणपोषण.

Emendatio, Emendation } (भाषा) पाठशुद्धि.—Conjectural—(भाषा.) कालपत शुद्धीकरण.

Emerald—(रसा.) मरकत. [म. पाचू; पन्ना.] -Green-मरकतवर्ण. [म. मरकत रंग.]

Emergence—१ (तत्त्व.) अभावितदर्शन; उद्गमन; उद्भवन. २ (पदा.) निर्गम; उदय; निर्गमन; निर्गतभवन. ३ (वन.) त्वगुद्भव; त्वगुत्थित; अंगरुह.—Angle of—(पदा.) निर्गमनकोण; निर्गमकोण.

Emergency—आपत्ति; संकट; आकस्मिक प्रसंग; आप काल.—Currency—(अर्थ.) आपत्कालीन चलन.

Emergent—१ (पदा.) परागत; निर्गत; उदित; बहिर्गामी; निर्गम. २ (वै) आकस्मिक. [म. बाहेरचा; बाहेर पडणारा.]—Cone—(पदा.) प्रतिशंकु.—Ray—(पदा.) निर्गतकिरण; निर्गमकिरण; निर्गमनकिरण.

Emersion—(ज्यो.) उन्मज्जन, उन्मीलन; उद्गमन; आविर्भाव; दर्शन; मोक्ष.—Full—(वै.) पूर्णनिमज्जन.

Emery—(पदा.,रसा.) कुरुंद. [म. हलका कुरुंद; कुरुंदाचा चुरा; गु रेखमाल.]—Paper—कुरुंदपत्र.

Emesia—(वै.) वमन.

Emetic—वमनकारी; वांतिकारक; वमनकारक; वामक.—Nut—(वन.) मदनफल.

Emigrant—(राज.) विदेशवासी; प्रवासी; परदेशवासी; स्वदेशत्यागी.

Emigration(अर्थ.,राज.) विदेशगमन; परदेशगमन; बहिर्गमन; प्रवास; प्रवासन; स्वदेशत्याग.

Eminence—१ उन्नतभूमि; उच्चस्थान. २ (वै.) उन्नत; कुंभ. [म टेंगूळ.]—Hypo-Thenar—कानिष्ठिका उन्नत.-Thenar—अंगुष्ठउन्नत.

Eminentia Arcuata—(वै.) वलयउन्नत; श्रोतृच्छदिकूट.

Emissary—(व.) संयोगीनाला.

Emission—१ (पदा.) स्कंदन, स्राव; निषेक; उत्सर्ग; उत्सर्जन; विमोचन; निःसरण. २ (वै.) वीर्यस्राव; वीर्यस्खलन; निःसारण; निस्तपदार्थ.—Nocturnal—(वै.) स्वप्नस्खलन.—Spectrum—(रसा.) स्कंदनवर्णपट; उत्सर्गवर्णलेख.—Theory—(पदा.) तेजोनिर्गमवाद; तेजःपरमाणुवाद; प्रकाशोत्सारणवाद; प्रकाशोत्सर्गवाद; स्कंदनसिद्धांत; निर्गममीमांसा.

Emissive Power—(पदा.) स्कंदनसामर्थ्य.

Emissivity—(पदा.) विसर्जकता.

Emit—(पदा.) स्कंदन; निःसरण.

Emitter—(पदा.) स्कंदक.

Emmenagogue—(वै.) आर्तवजनक औषध; ऋतुस्रावनियामक औषधि; आर्तवप्रकृतिकरनियामक.

Emmetropia—(वै.) अविकारदृष्टि.

Emollient—मार्दवकर; स्निग्धकर.

Emotion–(तत्त्व) भावना; विकार; ऊर्मि; अंतःक्षोभ; चित्तक्षोभ; आवेग; भाव; वृत्ति; आवेश, मनोविकार; विक्रिया; रस. —Altruic — परकीयभाव.— Cosmic — महद्भाव. —Egoistic —आत्मभाव.— Non-personal —आत्मेतर ऊर्मि.—of Creativeness—कर्तृत्वभाव. — of Curiosity—आश्चर्य.—of Ownership—स्वाभित्वभाव —Personal–आत्मसंबद्ध ऊर्मि.–State–मनोवृत्ति.—Tender—वत्सलभाव.

Emotional—(तत्त्व.,वै.) विकारवश; अंतर्भावप्रेरित; मनोरागवाचक; भावनात्मक. — Disposition — भावसंस्कार; भावप्रवृत्ति; विकारावशेषसंस्कार.—Expression—ऊर्मिप्रतिभास; भावाविष्करण. —Instability – मानसिक अस्थैर्य.—Interest—रस; भावक अभिरुचि.—Mood—रस; भाववृत्ति.—Personation—भावनिक अनुनय-प्रवर्तन.— Sensibility—ऊर्मिग्राह्यता. —Shock—ऊर्मिप्रघर्ष. —Temperament —ऊर्मिप्रकृति; भाववृत्ति; क्षोभप्रवृत्ति.

Empathy—(तत्त्व.) क्रियाप्रवण सहानुभूति; परांतरानुभूति; परानुभूति; सहप्रतीति.

Emperor—(राज.) सम्राट्; सार्वभौम.

Emphasis—भार; दृढीकरण; गौरव.

Emphatic—निश्चित; भारपूर्वक.

Emphysema—(वै.) वातशोथ, तंतुस्फीति; श्वासावरोध.

Empire—(राज.) साम्राज्य; सार्वभौमसत्ता.

Empirical—१ (तत्त्व.) अनुभवमूलक; प्रत्यक्षमूलक; आनुभविक प्राक्प्रत्यय. २ (पदा.,रसा.) प्रयोगसिद्ध; अभीमांस्य; प्रायोगिक; आनुभविक; अनुभवसिद्ध; सरल; प्रयोगानुसारी; परीक्षालब्ध.—Formula—१ (रसा.) प्रयोगसिद्ध सारणीसूत्र; अनुमानित सूत्र; स्थूलसूत्र; सरल संकेत सूत्र. २ (वै.) घटकसमास. —Generalisation— (तत्त्व.) अनुभवसिद्धांत; अनुभवमूलक व्याप्ति; प्रथमदर्शनी व्याप्ति; सिद्धांतीकरण.—Laws—साहचर्यानुभव-विगमन-नियम; प्रत्यक्षनियम.—Science—अनुभवात्मक-प्रत्ययात्मक शास्त्र.

Empiricism—(तत्त्व.) अनुभववाद; अनुभवैकवाद; अप्रत्यक्षैकवाद; अनुभवावलंबन; कुतर्क; इंद्रियानुभूतिवाद.

Empiristic—(पदा) प्रयोगासिद्ध; परीक्षित.

Employed—(शास.) नियुक्त.

Employee—(अर्थ.,शास.) सेवक; कार्यकर; वृत्तिजीवि.

Employer—(अर्थ.,शास.) धनी; वृत्तिदाता; नियोजक; नियोक्ता.

Employment—(अर्थ.) कार्य; वृत्ति; नियोजन; कर्म.—Bureau—वृत्तिदात्री संस्था.–Manager—नियुक्तकर्ता; प्रबंधक.

Emporium—(अर्थ.) भांडार; व्यापारवर्धनगृह.

Emprosthotonos—(वै.) अंतरायाम.

Empty—१ रिक्त; शून्य. २ (वन.) वंध्य.

Empyema—(वै.) सपूय फुप्फुसावरणदाह; उरापूयः उरस्थास्वरान्तपूय.

Empyreal Air—(रसा.) प्राणवायु; अग्निवायु.

Empyreuma—(रसा) दग्धदुर्गंधि; चिरायन.

Emulation—(तत्त्व.) स्पर्धा; मनोरथ; प्रतिस्पर्धा.

Emulgent—(वै.) पित्तस्रावक.

Emulsification—(रसा.) पायसीकरण.

Emulsified—(रसा.) पायसित.

Emulsify—(रसा.) पायसकरण; क्षीररूपीकरण.

Emulsion—१ (रसा) अवद्रव; पायस; पयस्य; अवलेह; पायस्य. [म. पेज.] २ (वै.) क्षीररूपी; पायसरूप; दुग्धवत्-दुग्धसदृश औषध.

Emulsoid—पायस्य.

Emunctory—(वै.) मलसंवाहक; स्वेद.

Enact—(शास.) विधिक्षम; शासनक्षम; नियमकरण; न्यायविधान; नियम-विधि बद्धकरण.

Enamel—१ (पदा.,रसा.) तामचीनी; चीनी. [म. मीना; काच मीना; जिल्हई; लुकण.] २ (वै.) दंतवेष्ट; वल्क; कवच.

Enantio,-Morphism— १ (जीव.) प्रतिबिंबत्व. २ (रसा.) प्रतिलोमत्व.—Morphous—(रसा.) प्रतिलोमी; विपरीतरूपक.–Tropic—(रसा.) तापभेदी.–Tropism —(तापभेदी) रूपविनमयता.

Enarch—(वन.) केंद्रोत्सारी.

Enarthrosis—(वै.) उदूखल; उलूखलसंधि; अस्थिसंधि;

Encauma—(वै.) चक्षुव्रण.

Encaustil Tile—(स्था.) चित्रेष्टका.

Encelialgia—(वै.) उदरशूल.

Encephalatrophy—(वै.) मस्तिष्कशक्तिविहीनता.

Encephalic—मस्तिष्कसंबंधी.

Encephalitis—(वै.) मस्तिष्कअंतर्गल; मस्तिष्क दाह-शोथ; मस्तिष्ककूर्च.—Lethargica—निद्रालुरोग; मांद्यमस्तिष्ककूर्च.

Encephalodialysis—(वै.) मस्तिष्कक्लोमलकरण.

Encephalogy—(वै.) मस्तिष्कशास्त्र; मस्तिष्कवर्णन.

Encephaloid—१ (वै.) मस्तिष्कसदृश. २ मस्तिष्कदृष्टग्रंथि.
Encephalolith—(वै.) मास्तिष्काश्मरी.
Encephaloma—(वै.) विद्रधिः मस्तिष्कग्रंथि.
Encephalomeningitis—(वै.) मास्तिष्कप्रदाह.
Encephalometer—(वै.) मास्तिष्कमापकयंत्र.
Encephalomyelopathy—(वै.) मास्तिष्कव्याधिः पृष्ठरज्जुव्याधि.
Encephalon—(वै.) सहस्रारः मास्तिष्क. [म. मेंदू; मगज.] —Brain—मास्तिष्कखंड; मस्तुलुंग.
Encephalopathy—मास्तिष्कविकृति.
Encephalorrhagia—मास्तिष्करक्तस्राव.
Encephalosclerosis—मास्तिष्ककाठिन्यकरण.
Encephalosis—मस्तिष्कव्याधि.
Encephatomy—प्रसूत्यर्थ भ्रूणशिरच्छेदन.
Enchondroma—(वै.) कूर्चामयग्रंथि; उपस्थ्यार्बुद.
Enclosed,-Gas—(पदा.) बद्धवायु. —Space—(शास.) वेष्टितभूमि; वृत्तभूमि: बंधस्थान.
Enclosure of Land—(अर्थ.) परिवेष्टितभूमि; प्राकार; आवेष्टन.
Encroachment—(शास.) अतिक्रमण; आक्रमण.—on Government Land—राजभूम्यतिक्रमण.
Encumber—(शास.) ऋणभारस्थापन: ऋणग्रसन.
Encumbered—(शास.) ऋणग्रस्त.—Estate—ऋणग्रस्त संपत्ति.—Estate-holder—ऋणग्रस्तसंपत्ति स्वामीधारी.
Encumbrance—भाररूप; अंतराय.
Encyclopaedia—(भाषा.) ज्ञानकोश; विश्वकोश; सर्वसंग्रह; ज्ञानचक्र; सर्वकोश; ज्ञानसंग्रह.
Encyesis—(वै.) प्रसव.
Encysted—(वै.) कवचयुक्त.
End—१ अंत; उद्देश; हेतु; तात्पर्य; कार्य. २ (तत्त्व.) अंत; अवसान; उद्देश्य; साध्य; शेष; उपेय; ध्येय; सीमा; मर्यादा. ३ (पदा.) अग्र; विराम; प्रांत; सीमा; अंतिम बिंदु. ४ (वै.) अग्र; पर्व; अंत; प्रांत.—Bulb of Krause—(वै.) मुकुल अवसान.—Closed—(पदा.) बद्धप्रांत; बद्धाग्र.—Correction—प्रांतशोधन; प्रांतसंशोधन.—Fixed—बद्धप्रांत; बद्धाग्र; स्थिराग्र.-Free—मुक्तप्रांत -of Spine—(वै.) पृष्ठवंशाग्र. [म. माकडहाड.] —on Position-(पदा.) प्रांतीय स्थिति; अक्षीय रेखास्थिति.—Open—(पदा.) मुक्तप्रांत.—Product—१ (वन.) अंत्यपदार्थ. २ (वै.) अंत्यद्रव्य; अंतिमफल.—Spot—(वै.) नसान्त्यबिंदु. -State—(तत्त्व.) परिणत्यवस्था: अंतावस्था.
Endarteritis Obliterans—(वै.) धमन्यावरणशोथः अंत्यरोहिणीदाह.
Endeavour—(तत्त्व.) प्रयत्न.
Endecagon—(ग.) एकादशकोण; एकादशभुज.
Endecagynous—(वन.) एकादशस्त्रीकेसरयुक्त
Endecaphyllous—(वन.) एकादशपत्री.
Endemic—१ (वन.) स्थानमर्यादित: स्थानिक (स्वरूपीय); स्थानीय. २ (वै.) संक्रामकरोग: स्थानिक रोग; स्थानिकस्वरूपी; स्थानिक जानिक.
Endemism—(वन.) स्थानिकत्व.
Enderon—(वै.) उपबाह्यत्वक् (लुप्त).
Ending—(वै.) अग्र.
Endiometer—(रसा.) वायुमापक.
Endive—(वन.) कासनी. [म. कासनी: कासिनी.]
Endless—(तत्त्व.) अनंत; सतत: निर्मर्याद.—Chain—(पदा.) अनंतशृंखला; प्रांतहीनशृंखला.—Screw—(यंत्र.) अनंतमलसूत्र.—Straps—सततपट्ट; अखंड पट्ट.
Endoblast—(जीव.) अंतःकललपट; गर्भान्तरपट.
Endocarditis—(वै.) हृदन्तःत्वक्दाह; हृदस्तरदाह; हृदयावरणप्रदाह; हृदयान्तःपटलशोथ; हृदयास्तरदाह: हृदयान्तकलप्रदाह.
Endocardium-(वै.) हृदन्तःत्वक्; हृत्पुटांतर्वेष्टण: हृदास्तर अंतर्हृदय; हृदयान्तरपट; हृदयांत.पटल.
Endocarp—(वन.) अंतःच्छाल; अंतःकवच; अंतराच्छादन; फलांत.कवच. फलांतःत्वक्; अंतःफलकवच; अंतःपट; अष्ठीला. [म. बाठा: कोय: अठळी.]
Endochondral--(वै.) अस्थिकूर्चान्तर्वर्धिष्णु.
Endochrome—(जीव.) पिंडरंजकद्रव्य; पिंडरंजक.
Endocrine—(वै.) अंतःस्रावी; अंतःस्रावक; निर्वाहिकग्रंथि; स्वादुपिंडग्रंथि.—Gland—अंतरग्रंथि; अंतःस्रावीपूग; अन्तःस्रावकग्रंथि.—System—(जीव) आंतरस्रविभाग.
Endocrinology—(वै.) ग्रंथिसंख्या; अंत.स्रावी पिंडशास्त्र.
Endoderm—१ (जीव.) अन्तस्त्वचा. २ (वै.) अवरास्तर; अन्तःकललपट; अन्तश्चर्म; अन्तःत्वक्.
Endodermis-(वन.) अन्तस्त्वच्; अंतस्त्वचा; आंतरत्वचा.
Endogamous—(समाज.) अंतर्गोत्री; सगोत्री.
Endogamy—(समाज.) अंतर्विवाह; ज्ञातिविवाह; सपिंडविवाह.

Endogen—(वन.) अंतर्वर्धिष्णु.
Endogenesis—(जीव.) अंतर्वृद्धि.
Endogenetic — जीव) अंतर्वर्धिष्णु.
Endogenous—अंतर्जातः सजातांथः अंतस्थः स्वकीय· अंतर्भवः शरीरस्थः शरीरांतर्भवः अंतर्जन· अंतर्जातः अन्तर्मूलक अंतर्जनिष्णु.
Endolymph —(तत्त्व ,वै.) अन्तर्द्रवः कर्णांतर्जलः अंतर्लसिका.
Endometrium—(वै.) गर्भाशयांतस्त्वचा; गर्भाशयास्तर.
Endometritis—(वै) गर्भाशयांतस्त्वग्दाहः गर्भाशयावरणशोथ.
Endomysium—(वै.) तंतुसंयोगी.
Endoneurium—(वै.) संधायक कला; ज्ञानतंतुसंधायक जाल.
Endoparasite—(जीव.) परोपजीवी: अंतराश्रित· अंतर्भक्षक; अंत्रस्थकृमि.
Endopelvic—(वै.) बस्तिअंतः.
Endophlocum—(वन.) वल्कलत्वचा, अंतश्छाल.
Endophyllous—(वन.) पत्रांतस्थः पत्रांतर्घटित.
Endophyte—(वन.) अंतराश्रित.
Endophytic—(वन.) अंतर्वासी.
Endoplasm—अंतःफेन; आंतररस.
Endopodite—(जीव.) अंतःप्रसर.
Endorse—(अर्थ.) हस्तान्तरकरण; नामांतरकरण; हस्ताक्षरकरण.—a Bill—धनलेख हस्तांतर; नामांतरकरण. [म. हुंडीवर हस्ताक्षर करणें.]
Endorsement—(शास.) मतप्रकाशन; टिप्पणी.—Certified—(अर्थ.) स्वीकृतहस्ताक्षर. —Confirmed —प्रमाणित हस्ताक्षर.—Faculative—ऐच्छिक हस्ताक्षर.—General —साधारण हस्ताक्षर. —Guaranteed — प्रतिभावित हस्ताक्षर. [म. हमीचें हस्ताक्षर.]—in Blank—केवल हस्ताक्षर.—in Full—पूर्णदायित्वयुक्त हस्ताक्षर.—Partial —आंशिकस्वीकृतियुक्त हस्ताक्षर.—Restrictive—सप्रतिबंध-प्रतिबंधयुक्त हस्ताक्षर.—Special—विशेष आदेशयुक्त हस्ताक्षर.
Endorser—हस्ताक्षरकर्ता.
Endosare—(जीव.) अंतर्जीवनक; जीवनक; अंतःपलल; अंतर्जीवनक.
Endoscope—(वै.) मलमार्ग; मलमूत्रमार्गदर्शक; मूत्राशयादि परीक्षासाधन.
Endoscopy—(वै.) मलमूत्रमार्गदर्शन.
Endosis—(वै) ज्वरविश्राम.
Endoskeleton—(वै.) अंतरस्थिपंजरः अंतःपंजर; अंतर्कंकाळ.
Endosmometer—(पदा.) अंतराभिसरणमापकः तरलनिवेशनमापक.
Endosmose, } (वन.,पदा.,रसा.) अंतराभिसरण; अंतरा-
Endosmosis } भिसारी: अंतःप्रसरण: अंतराकर्षण; अंतराभिसार: अंतर्गमन.
Endosperm—(वन) आंतरपुष्प: अंतःपुष्प: आंतरगर्भपोषक: अंकुरच्छद: बीजपोषक वस्तु; सस्य. [म. गर: मगज.] —Albumen —गर्भश्लक. — Nucleus— अन्नमयकोशवेंद्र.
Endospermic—(वन.) सस्यल.
Endospore—(वन.) अंतर्बीजु.—Intine—रेणु अंतस्त्वक्.
Endostermite—(जीव.) अधोवलयार्धअंतःप्रसर.
Endosteum—(वै) अस्थ्यांतर ; अस्थ्यंतरस्त्वचा.
Endostitis—(वै.) अस्थ्यंतस्त्वग्दाह.
Endostome—१ (वन.) बीजांतराच्छादन छिद्र; अंडांतर्मुख २ (वै.) अंतश्छिद्र.
Endothecium—(वन.) अंतरच्छादन.
Endothelial—अंतःपट.—Cell—अस्तरपट-शाला.
Endothelium—(वै.) अंतस्तरपट; अंत.पट: अस्तरपट; अंतस्त्वचा.
Endothermic—(पदा.,रसा.) उष्णताभक्षक; तापशोषक; उष्मग्राही; उष्णताशोषक; अंतरोष्ण; उष्माभिग्राहक; आंतरतापक. —Compounds—तापशोषक यौगिक.
Endotracheal Tube—(वै.) श्वसनमार्ग-नलिका.
Endotrophic—(वन.) अंतराश्रित; आश्रयपुष्ट.
Endowment—१(अर्थ.) मुहूर्तावमा; संजीव वमा; नीचे. २ (शास.) वृत्तिदान; अग्रहारदान. [म. आंदण; बक्षीस.]—Assurance-(अर्थ.) निर्धारितविमा; वृत्तिविमा: निर्बन्धविमा; संमुहूर्तविमा; समामुहूर्तविमा; समाजीवविमा; पोषणविमा.—Policy—वृत्तिविमापत्र; निर्बंधविमापत्र.
Endurance—(तत्त्व.) तितिक्षा; क्षमा; मर्षण; सहनशीलता; सहनशक्ति. [म. टिकाव; चिवटपणा.]
Enecia—(वै.) सततज्वर.
Enema—(वै.) बस्ति; बस्तिकर्म; बस्तिक्रियायंत्र.—High—(वै., ऊर्ध्वबस्ति. [म. उंचबस्ति.] —Nutrient—(वै.) पोषकबस्ति.—Syringe—बस्तियंत्र; बस्तिक्षेपणयंत्र.
Energetics—(तत्त्व.) चैतन्यकारणवाद.

Energism—(तत्त्व.) कर्मपक्ष; कर्ममार्ग; कर्मयोग.

Energy—१ (ग) शक्ति; कार्यशक्ति. २ (पदा.,रसा.) बल; शक्ति; ओज; तेज; चैतन्य; उत्साह; उद्भवशक्ति; वीर्य. ३ (तत्त्व.,वन.,वै.) चेतना; चित्; चिच्छक्ति; चैतन्य; शक्ति.—Actual—वास्तविकशक्ति.—Available Kinetic—चालनशील प्राप्यशक्ति.—Conservation of—(रसा) शक्तिसंचयन; शक्तिनित्यता; शक्ति स्थिति.—Contents—(पदा.) शक्तिसंचय.—Dissipation of—शक्तिविक्षेप-अपचय.—Electric—विद्युत्शक्ति. —Electrical—वैद्युत्शक्ति. —Exchange—(वै.) तेजोविनिमय —External—(पदा.) बाह्यशक्ति.—Free—स्वाधीनशक्ति; क्रियाशीलशक्ति.—Heat—(पदा.) तापशक्ति.-Intrinsic—(पदा.) आंतरशक्ति; आंतरिकशक्ति; नैजशक्ति. —Kinetic—(पदा.) गतिजशक्ति; गतिशक्ति; गतिजन्यशक्ति; वेगवतीशक्ति; चलनशील-गतिमयशील-गतीय शक्ति; चलनशक्ति.-Lack of-(वै.) निरुत्साह.—Level-शक्तिपंचय. —Light—(पदा.) प्रकाशशक्ति.—Loss of—शक्तिक्षय; शक्तिऱ्हास.—Magnetic—चुंबक-चुंबकीय शक्ति.-Mechanical—यांत्रिकशक्ति.—Mental—मनोबल; चिच्छक्ति.—Molecular—आण्विक शक्ति; अणुशक्ति.-Potential—(पदा.) गूढशक्ति; संभाव्यशक्ति; स्थितिजन्य शक्ति; उपपन्नशक्ति; स्थितिशक्ति; स्थानीय शक्ति; स्थानविशेष शक्ति; स्थितिजशक्ति; अचलशक्ति; अवस्थाशक्ति; स्थानापन्न शक्ति; स्थैतिकशक्ति. —Quantum—(पदा.) शक्तिकण. -Radiant—विकरणशक्ति.—Transformation—(वै.) तेजरूपांतर.—Value—(पदा.) शक्तिसंचय.—Vital—जीवन बल-शक्ति.

Enervation—(वै.) क्षीणत्व; दुर्बलता; नपुंसकता; नसविते-जन.

Enfaced paper—(अर्थ.) राजऋणपत्र.

Enforce—(शास.) प्रवर्तन; दृढीकरण; प्रचालन.

Enfranchise-(राज.) अधिकारदान; सत्तादान; निर्वाचन.

Enfranchisement-(अर्थ.,राज.) मताधिकार दान.

Engagement-(अर्थ.,शास.) प्रतिज्ञा; संकेत; समय. [म. कौल; करार; बोली; ठराव.]

Engender—उत्पादन; उद्भवन; घटन; निष्पादन.

Engine-(यंत्र.) यंत्र; साधन; चल; कल; अंजन. [म. एंजिन; इंजन] —Compressed Air-(पदा.,यंत्र) पीडितवायु यंत्र.—Crude Oil-अशुद्ध तैलयंत्र.-Driver-(यंत्र.) यंत्रचालक.—Fire-दमकल.—Gas-धूम्रयंत्र. [म. गॅस एंजिन.] -Heat-तापयंत्र; उष्णतायंत्र. उष्मयंत्र.-Hot-air-उष्णवायुयंत्र. —Hydraulic-जलयंत्र —Internal Combustion—अंतर्दहनयंत्र. —Locomotive—चलत्यंत्र; गतियंत्र —Oil-तैलयंत्र.—Reciprocal—पुर.पश्चाद्गामीयंत्र. -Room-यंत्रशाला. [म. इंजन शाळा.] -Rotary-भ्रमणयंत्र.—Steam-बाष्पयंत्र. [म. वाफेचें इंजिन.] -Sunpower-सूर्ययंत्र.

Engineer-१ (यंत्र.) यंत्रशास्त्रज्ञ; यंत्रशास्त्री; यंत्रज्ञ. [म. इंजनेर.] २ (स्था.) वार्तक; स्थपति; स्थापक; स्थापत्याधिकारी.

Engineering—१ (यंत्र.) यंत्रशास्त्र; यांत्रिककला; शिल्पकला; निर्माण शास्त्र-कला. २ (स्था.) स्थापत्य; स्थापत्यशास्त्र; शिल्पकलाशास्त्र; वार्तक; रचनाशास्त्र; वास्तुशास्त्र; शिल्पविद्या.—Aeronautical—वायुयानयंत्र शास्त्र-निर्माणशास्त्र. —Bridge—सेतुनिर्माणशास्त्र.—Building—भवननिर्माणशास्त्र.-Canal-प्रवाहिकानिर्माणशास्त्र.-Chemical-रासायनिकशिल्प.—Civil—स्थापत्यशास्त्र; नागर निर्माणशास्त्र.—Electrical—वैद्युत्शिल्प. - Mechanical-यंत्रनिर्माणशास्त्र; यंत्रशास्त्र. -Mililary-सैनिकशिल्प.-Mining-खनिज शिल्प.-Radio-रेडिओशिल्प.—Railway-लोहमार्ग शिल्प-निर्माणशास्त्र.-Road-पथनिर्माण शास्त्र.-Sound-ध्वनिशिल्प.

Engioscope—(पदा.) प्रतिक्षेप सूक्ष्मदर्शक.

Engorgement-(वै.) स्फीति.

Engraver-मुद्रक; उत्कीर्णक; तक्षा.

Engraving—(पदा.) उत्कीर्णन; अंकन.—Drypoint-शुष्कबिंदुअंकन.— Line-रेखांकन. -Photo-छायाचित्रांकन.

Engrossor-(अर्थ.) सर्वकर्यी; सर्वकेता.

Engulf-ग्रसन; निक्षेपण. [म. गडप करणें; रिचवणें; गिळंकृत करणें.]

Enhanced-(पदा.) वर्धमान. -Punishment -(शास.) दंडवर्धन.

Enif-(ज्यो.) उच्चैःश्रवातारका.

Enjoyment—१ (तत्त्व.) भोग; उपभोग; आस्वाद. २ (शास.) उपभोग; व्यवस्था. [म. वहिवाट.]

Enlarged-१ (पदा.) विस्तृत. २ (वै.) विवृद्ध.

Enlargement-१ (तत्त्व.) बुद्धिप्रकाश; प्रकाश; बुध्युदय; ज्ञानोदय. २ (पदा.) विकास; आकार वृद्धि-वर्धन; परिवर्धन

सुरस्यर्थवाद; वर्धन-क; ३ (वै.) अस्वाभाविकवृद्धि.—of the Heart—(वै.) हृदयवृद्ध.-of the Turbinales-(वै.) शुक्तिकास्थिवृद्धि.

Enlightened—उदात्त; प्रतिबुद्ध —Egoism—दूर-अदेश स्वार्थ.-Self-Interest-उदात्तस्वार्थ,

Enneagon-(ग.) नवास्र; नवकोण.

Ennui—१ (तत्त्व.) अरति. २ (वै.) दौर्बल्य; अवसन्नता; श्रम; ग्लानि. [म. उचाट, इंतिशार.]

Enoid-(ग.) विकृत धरातल.

Enol form—(वै.) एनोलरूप.

Enormity-(तत्त्व.) महत्कृत्य; राक्षसी कृत्य.

Enosimania-(वै.) भयजनित उन्माद.

Enquiry—१ (तत्त्व.) पृच्छा; जिज्ञासा. २ (शास्त्र.) परीक्षण; परीक्षा. [म. चौकशी.]

Ens-(तत्त्व.) सत्ता; सत्.

Ensiform—(वन.) खड्गाकार; असिफलाकार; असिलताकार.

Ensyme—(तत्त्व.) प्रेरकजीव.

Entablature-(स्था.) स्तम्भरचना.

Entailed-(तत्त्व.) फलित; परिणत.-Estate-(अर्थ,शास.) प्रतिबद्धदायभूमि; प्रतिबद्धभूमंपत्ति; वंशपरंपरागत भूसंपत्ति.

Entailment (act)-फलन; परिणाम.-Product—फल; परिणाम.

Ental—केंद्रीय; मध्यभागसंबंधी.

Entamoeba-(जीव.) आदिजीवजाति.

Entasia—(वै.) आक्षेपविशेष.

Entelechy—(तत्त्व.) वास्तवता.

Entente,-Cordial--(इति.) हार्दिक मेलन; मित्रत्वसंधि.-Power-(राज.) संयुक्तराष्ट्रानि.

Enteralgia—(वै.) उदरशूल; आंत्रपीडा. [म. पोटशूल.]

Enteramphalos-(वै.) आत्रवेदना.

Enteric—(वै.) आत्र; आत्रिक.—Fever—आंत्रज्वर; सन्निपात; आत्रिकज्वर.-System—आत्रनलव्यूह.

Enteritis—(वै.) लघ्वात्रदाह; आंत्रिकप्रदाह; आत्रशोथ.

Enterocele—(वै.) आत्रांतर्गल; आत्रवृद्धि.

Enteroceptive—(वै.) अवयवज्ञानदायी.

Enterochirurgia—(वै.) आत्रशस्त्रचिकित्सा.

Enterocolitis—(वै.) बृहदान्त्र शोथ.

Enterodynia—(वै.) आत्रप्रदाह.

Entero-epiplocele—(वै.) सांत्रावरण आंत्रांगल.

Entero-kinase—(वै.) आत्रेय चालक.

Enteromerocele—(वै.) जंघांत्रवृद्धि.

Enteroscheocele—(वै.) वृक्कांत्रवृद्धि.

Enterostenosis—(वै.) आंत्रसंकोचन.

Enterozoa—(जीव.) आंत्रप्राणिवर्ग.

Enterprise—(अर्थ.) साहस; साहसोद्यम.

Entertain—(शास्त्र.) ग्रहण; अनुमोदन. [म. दाखल करणें.]

Entertainment Tax—(अर्थ.) आमोदप्रमोदकर. [म. करमणूककर.]

Enthusiasm—आवेश; उत्साह; उत्सुकता.

Enthusiast—(तत्त्व.) अत्युत्साही. [हिं. जोशीला]

Enthymeme—(तत्त्व.) लुप्तावयव संविधानानुमान; लुप्तानुमान; अवयवहीनवाक्य; लुप्तावयवतर्क; उपलक्षिततर्क; अध्याहरणिक.

Entice—(शास्त्र.) विलोभन.

Entitled—(शास्त्र.) अधिकारी. [म. हकदार.]

Entire—(वन.) अखण्ड; अखण्डित; पूर्ण; अविभक्त; दंतुररहित; अदंतुरित; अभिन्न.

Entity—(तत्त्व.) सत्त्व; पदार्थ; सत्ता; तत्त्व; सत्त्वभाव; व्यक्ति; वस्तु.

Entoderm—(वै.) अधःपट.

Entomology—(जीव.) कीटकशास्त्र.

Entamophilous—(वन.) कीटकपरागसिंचित; कीटकप्रिय; पतंगपरागी.

Entomophily—(वन.) कीटकपरागसिंचन; कीटाहूतफलन; पतंगपरागण.

Entomostraca—(प्राणि.) सुलभचट.

Entopic—(तत्त्व.) आंतश्चाक्षुष.-Phenomena-(तत्त्व.) आंतश्चाक्षुष दृश्य.

Entrails—(वै.) अंत्र; आंत्र. [म. आंतडीं]

Entrepot—(अर्थ.) निक्षेपसंग्रहस्थान; निक्षेपस्थान.

Entrepreneur—(अर्थ) साहसी.

Entropium—(वै.) पक्ष्मांतर्वलन.

Entropy—(पदा.) उष्णताक्षयमान-भाव; अंतरूपी; अंतरूपिणी; यंत्रता; शक्तिहीनावस्था; तापअनुताप.

Entrust—(शास्त्र.) समर्पण; सुपूर्ति.

Entrusted as Trust—(शास्त्र.) न्यासार्पण; न्यासकृत.

Entry—(अर्थ., शास.) लेखन; लेख; उल्लेख [म. नोंद; दाखला.] —Cash-book—(अर्थ.) व्ययलेख; आयव्ययलेख.—Credit—आयलेख. [म. जमेची नोंद; जमेचा दाखला.]—Debit—व्ययलेख. [म. नावेंचा दाखला-नोंद;

खर्चाचा दाखला; नोंद.]—Double—द्विलेखपद्धति. [म. दुहेरी नोंद.] —Imperfect—अपूर्णलेख.—Invoice Book—क्रयपुस्तकलेख [म बीजकवही दाखला-नोंद.] —Journal—दैनंदनीलेख. [म. रोजकीर्द दाखला; खरा दाखला]—Ledger—विषयलेख. [म. खातेवही दाखला.] —Rectifying—शोधकलेख. [म. दुरुस्ती दाखला] —Single—एकलेखपद्धति. [म एकेरी दाखला.]

Enumeration—(तत्त्व.) गणना; सख्या; गणन; संख्यान

Enumerative and Scientific Universals } —(तत्त्व.) संख्यापरिमत तथा कार्यकारणाधिष्ठित सामान्य-तत्त्व-सिद्धान्त.

Enunciation—(ग.) प्रतिज्ञा; उल्लेखन; निर्बचन; व्याख्याकरण; प्रतिपादन; विवरण. १ (तत्त्व.) उद्देश.—General—साधारण प्रतिज्ञा.—Particular—विशिष्ट प्रतिज्ञा.

Enuresis—(वै.) मूत्राशय शैथिल्य; अनैच्छिक मूत्रस्थान.

Enveiling—(तत्त्व.) आवरण.

Envelope—(पदा., ज्यो.) आवरण; अन्वालोप; आच्छादन; निवेष्टन. [म. कोंडाळें.]—of a comet—केत्वावरण.

Enveloping—(तत्त्व) आवरण.—Cone—(ग.) स्पर्शशंकु; अन्वालोपशंकु; अन्वालेपशंकु.—Cylinder—(ग.) स्पर्शशलाका; अन्वालोपचिति; अन्वालेपचिति.

Environment—१ (अर्थ.) वातावरण. २ (तत्त्व., वन., वै.) उपाधि; परिसर; परिस्थिति; परिसरप्रभाव; प्रतिवेश; परिवर्त. [म. घेरा; सामान.]

Environs—(भू.) परिसर.

Envoy—(राज) राजदूत.

Envy—(तत्त्व.) मत्सर; ईर्ष्या.

Enzyme—१ (वन., रसा.) पाचकरस; विपाककारक; पाचकद्रव्य; विपाकप्रवर्तक; विघटक रस-मंड; फेनकद्रव्य; उत्तेजक; जीवनरसायन; किण्व; विपाचक; फेनोत्पादक; विपाककारी पदार्थ; प्रेरकाण्ड; प्रेरकजीव; आसवकारी द्रव्य. २ (वै.) नग्रह; नग्रहू; मण्डक; मण्ड.—Anti—(वै.) मण्डघ्न.

Eocene—(भू.) नवप्रभात.

Eolipyle—(पदा.) बाष्पीयचक्र.

Eon—युग.

Eosinophile—(वै.) आम्लकण; इओसिनप्रिय.

Epagoge—(तत्त्व.) आगमनामूलक न्याय.

Ependyma—(वै.) आस्तरिका; मज्जारोमास्तर; मस्तिष्कत्वचा.

Ephedrine—१ (वन) क्षणस्थायी. २ (वै.) सोमकल्प सत्त्व

Ephelis—(वै.) सूर्यदग्ध.

Ephemera—१ (वै.) एकदिनायु; एकाहजीवि; एकाही; अस्थायी; क्षणस्थायी; अल्पायु; एकदिनजीवि २ खल्पज्वर; सामान्यज्वर. [म क्षणभंगुर; क्षणिक; नाशवंत.]

Ephemeral—१ (वन) अल्पायु; अल्पायुषी.—Fever—२ (वै.) लघुज्वर; ज्वरांश; एकाह ज्वर.

Ephemeris—(ज्यो.) ग्रहस्थितिपत्रक; तिथिपत्र; पंचांग.

Ephemerides—अल्पायुमाक्षिकादि प्राणि.

Ephiderosis—(वै) अतिस्राव.

Epi—आध.

Epibasal—(वन.) मूलपिंडोर्ध्वभाग; तलोत्तर; अधिपादीय.

Epiblast—१ (जीव.) बाह्यास्तर. २ (वन.) बाह्यकललावट.

Epiblema—(वन.) मूलत्वग्; मूलत्वचा; बाह्य आच्छादन.

Epic—(साहित्य.) वीरकाव्य; जय; वीरकविता; वीररसकाव्य; महाकाव्य; वीरसंहिता; वीरचरितकाव्य; बृहत्काव्य —Age—(इति.) पौराणिक युग; महाकाव्ययुग.

Epicalyx(वन.) उपपुष्पवर्तुल, उपबाह्यकोश; उपबाह्यच्छादन; उपपुष्पवलय; उपकूट; फलकप्रकार; उपवृन्त; उपपुष्पकोश; उपवृत्ति.

Epicanthic-fold—(वै.) अपांगोर्ध्ववली.

Epicardium—(वै.) हृद्वेष्ट; हृद्वेष्टनस्तर.

Epicarp—(वन.) बाह्यछाल; बाह्यकवच; त्वचा; बाह्याच्छादन; बाह्यफलकवच; बहिःकवच; फलबहिस्त्वक्; बाह्यपट; आवरण.

Epicene—उभयलिंग.

Epicentrum—भूकंपकेन्द्र.

Epicheirema—(तत्त्व.) व्यक्तहेतुसंविधानानुमान; अतिपक्षिका; संक्षिप्तलुप्तावयव परागातेक मालानुमान; सहेतुकावयवानुमान.

Epichlorhydrin—(रसा.) अपिहरोज्जिन.

Ephichrosis—(वै.) चर्मवर्णविकार.

Epicondylar Ridge—(वै.) अधिकंदुलीयकटक-शेखर.

Epicondyle—(वै.) अधिपिंड; उत्पर्व; अधिकंदुक.—External—बाह्यार्बुद.—Internal—अंतरार्बुद.

Epicotyl—(वन.) आदिकाड; दलोत्तराक्ष; उत्तराक्ष; बीजपत्राधिकाड.

Epicotyledon—(वन) दलोत्तर.

Epicranial—(वै) मस्तकोर्ध्व.

Epicranium—(वै.) मस्तकोर्ध्वभाग; ऊर्ध्वकपाल-कवच.

Epicranius—(वै.) मस्तक.
Epicritic—(वै) सूक्ष्म.
Epicureanism—(तत्त्व) सुखवाद; तृप्तिवाद.
Epicyanhydrin—(रसा.) अपिनीलोज्जिन.
Epicycle—(ग.) उच्चनीचवृत्त; नीचोच्चवृत्त; उपचक्र; अपचक्र; परिधि; प्राक्चक्र; उपनीचोच्चवृत्त.
Epicycloid—(ग.) अपचक्रालद.
Epicystitis—(वै.) मूत्राशयोर्ध्वतंतुदाह.
Epidemic—१ (तत्त्व.) संचार; संचारी. २ (वै) संक्रामकव्याधि; बहुल-व्यापक व्याधि. (म. साथ; लोकव्याधि; स्पर्शसंचारी.)-Dropsy—(वै.) शोफव्याधि. [म. सुजेची साथ.]
Epidermal—(वन) त्वकीय.—Cell—त्वकपेशी; त्वक्कोष.—Gland—त्वक्ग्रंथि —Hair-त्वक्रोम.-Outgrowth—(वन.) प्ररोह.—System—(वन) त्वक्तंत्र. Tissue System—त्वग्धातुसंघ; संरक्षकपेशीरचना; ऊर्ध्वत्वक्संघ.
Epidermis—(वन.) बाह्यत्वक्; बहिश्छाल; उपचर्म; पृष्ठभाग; बहिस्त्वक्; बाह्यचर्म; बहिश्चर्म. [म. बहिर्साल; बाह्यत्वचा; कातड्यांचा उथळ थर; बहिस्त्वचा.]
Epidiascope—(पदा.) अंतर्बाह्यपरिदर्श; सर्वदर्शक दीप.
Epididymis—(वै.) अण्डकोशस्रोतस्; उपरेतापिंड; उपवृषण; आर्धमुष्क; उपकोश.
Epididymilis—(वै.) उपाण्डशोथ.
Epididymous—(जीव.) मुष्कशीर्ष.
Epidosis—(वै.) विकृतवृद्धि.
Epidromia—(वै.) रक्तसंचय.
Epidural Cavity—(वै) बाह्यशिराल कोटर.
Epigastralgia—(वै.) उदरार्धशूल.
Epigastric—(वै) अधिजठर.
Epigastric Region / Epigastrium } (वै.) पक्वाशयोर्ध्वजठर; जठरोर्ध्वभाग; उदरोर्ध्वभाग; मणिपूर.
Epigeal—(वन) भूपृष्ठोत्तर; मृद्भेदी.
Epigenesis—(तत्त्व.) उपजनि; पश्चाज्जनि; नवरचना; परिविकासवाद. [म. नवीन रचना.]
Epiglottic (cartilage)—(वै.) छर्दिकमू.
Epiglottis—(जीव,वै) ध्वनिद्वारावरण; श्वासमार्गपटल; ध्वनींद्रियपुट; कंठाभस्थक; कंठछदिका; आधिजिह्व; उपजिव्हा; स्वरपेटिकाच्छादन; गोजिह्विक; अधिजिह्विक; अधिकंठ. [म. गळ ट्रापणी.]
Epigram—(साहित्य.) लघुकाव्य; मर्मवाक्य; मार्मिकवचन; सूत्र; सुभाषित.
Epigramatical—संक्षिप्त; सूत्रात्मक.
Epigraph—उत्तिलेखन; वास्तुलेखन. [म. खोदलेख; गु. कोतर लेख.]
Epigraphy—प्राचीनलेखविद्या; वास्तु-शिलालेखशास्त्र.
Epigraphist—लैखिक; वास्तु-शिलालेखज्ञाता.
Epigynae (inferior)—(वन.) गर्भशीर्षपुष्पी.
Epigynous—(वन.) उपरिकिंज; स्त्रीकेसरोर्ध्वस्थित; ऊर्ध्वस्थ; स्त्रीकोशोर्ध्व; स्त्रीकोशोत्तर; ऊर्ध्वकिंज; ऊर्ध्वस्थित; गर्भशीर्ष.
Epilation—(वै.) केशनिःसरण; केशोच्छेद.
Epilatorium—केशनाशक औषध.
EpilepsiaMitior—(वै.) पेशी-आक्षेपशून्य अपस्मार.
Epilepsia Gravior—भयंकर अपस्मार.
Epilepsy—(वै.) अपस्मार; आमर; ग्रहामय; मृगी. [म. फेफरें; मर्गी; मिर्गी.]
Epileptic Fit—(वै) मूर्च्छारोग. [म. अपस्माराचा झटका]
Epileptic Form—(वै.) अपस्मार-सदृश.
Epilogue—(भाषा.) समारोप; उपसंहार; इतिलेख; समाप्तिदर्शन; परिशिष्ट; खिलकांड.
Epilose—(वै) केशहीन.
Epimysium—(वै) स्नायुपेशी.
Epinasty—(वन.) ऊर्ध्वपृष्ठवर्धक.
Epindyma—(वै.) कोटर आस्तर.
Epineurium—(वै.) स्नायु-आवरण.
Epipetalous—(वन.) पटलदलसंलग्न; अंतरपुष्पकोशसंलग्न; पुष्पमुकुटस्थ; मुकुटलग्न; पुष्पमुकुटस्थित; उद्वलकल; दललग्न.
Epiphany—(तत्त्व) अवतार. आविर्भाव.
Epiphenomenon—(तत्त्व.) अपदृश्य; उपविकार; उपविकृति; अकारण घटना.
Epiphenomenalism—(तत्त्व.) अजागलवाद; मानसक्षेत्रीयजडवाद; विफलघटनावाद
Epiphlocum—(वन) बाह्यवल्कल; बाह्यछाल.
Epiphora—(वै) अश्रुपात; अश्रु स्राव प्रवाह.
Epiphyllous—(वन.) पुष्पावरणस्थित; पटलसंलग्न; पत्राश्रयी.
Epiphyseal,-Cartilage—(वै.) कनिष्ठास्थिकमू.-Line—कनिष्ठलेखा.—Sychondrosis—कनिष्ठासंलिन.
Epiphysis—(वै.) तरुणास्थि अग्र; अस्थिपर्व; संलग्नास्थि.—Lower—अधःप्रान्त.—Upper—ऊर्ध्वप्रान्त.

Epiphyte, Epiphytic } (वन) उपरिनिवासी; वायुभक्षक वृक्ष; पवनोपजीवि; उपरिजातमूल; वातोपजीवि; पराश्रयी [म. बांडगूळ.]

Epiplocele—(वै.) अंत्रावरण अर्बुद.

Epiploic Foramen (Foramen of Winslow) } —(वै) द्विपत्रसंपुटमुख.

Epipodite—(वन.) पर्णसंधि.

Epipodium Blade Lamina—(वन.) पत्र; फलक. [म. पान.]

Epipolic—(पदा.) श्लक.

Epipolism—श्लकता.

Epiploon—(वै.) अंत्रावरण.

Epischesis—(वै.) स्रावावरोध.

Episcopal Government—(इति.) बिशपसत्ताकराज्य.

Episcope—(पदा) उपदिदर्शी.

Episioitis—(वै) योनिप्रदाह.

Episode—(साहित्य.) उपकथा; अवांतरकथा.

Epispadias—(वै.) मूत्राशयवृद्धि.

Epispastic—(वै.) स्फोटजनक.

Episperm—(वन.) बीजबाह्यच्छादन; बीजबाह्यकोश; बीजबाह्यकवच.

Epispore—(वन.) रेणुबाह्यकोश.

Epistaxis—(वै.) नासिकरक्तस्राव. नासारक्तस्राव.

Epistemology—(तत्त्व.) प्रमाणशास्त्र; साधनसामग्रीशास्त्र; प्रमितिशास्त्र; साधनोत्पत्तिशास्त्र; ज्ञानशास्त्र; ज्ञानस्वरूपविद्या; ज्ञानप्रक्रिया; प्रमाशास्त्र; प्रमाणवाद; ज्ञानप्रामाण्यशास्त्र; ज्ञानप्रामाण्यमीमांसा; ज्ञानोपलब्धिमीमांसा; प्रामाण्यमीमांसा; ज्ञानविद्या.

Epistle—पत्र.

Epistrophe—(वन.) प्रकाशसंमुख; अभिमुखचलन; उपरिवर्तन.

Epistropheus—(वै.) कीला. —Axis— अक्षमणक.—and Occipital Bone—अक्षपृष्ठमस्तक.

Episyllogism—(तत्त्व) उत्तरसंविधानानुमान; अनन्तरानुमान.

Epitaph—समाधिलेख; स्मृतिलेख; स्मारकपद्य.

Epithalamus—(वै.) ऊर्ध्वमुकुल.

Epithelial—(वै.) प्रास्तारिक; अधिपटीय; त्वक्कोशकी; बहिस्त्वक्; कौथिक.—Cancer—दुष्टग्रंथि.—Layer—(वन.) बाह्यपटलस्तर; बाह्यत्वकस्तर.—Tissue—(वै.) अस्तरधातु; आधिपटीति.—Varieties—(वै.) प्रस्तरप्रकार.

Epithelioma—(वै) मांसार्बुद; बाह्यत्वचाग्रंथि.

Epithelium—१ (तत्त्व.) घटकपट; पेशीपट; उपचर्म. २ (वै.) घटकपट; उपलेपकधातु; उपलेपकत्वक्; बाह्यपटल; उपस्तर; उपत्वक्; कला.—Cell—(वै) बाह्यपटल-पेशी; शाला; अधिशाला.—Ciliated—सांकुर उपलेपकधातु.—Stratified—स्तरीभूत उपलेपकधातु.—Transitional—संक्रामिष्णु उपलेपकधातु.

Epitome—संक्षेप; संक्षिप्तग्रंथ.

Epitrochoid—(ग.) अपविच्छेद.

Epoch—(इति) कालखंड; निश्चितकाल; विशिष्टकाल; युग; सस्मरणीय कालखंड.—Making—युगप्रवर्तक; शकवर्ती; युगकारक; युगवर्ती; शककारी; शकस्रष्टा; मनुतुल्य.

Epsom Salt, Epsomite—(वै.) रेचकलवण.

Epulis—(वै.) मुखास्थिग्रंथि. [म हिरड्यांचा ग्रंथि.]

Epulotic—(वै) व्रणपूरक.

Equable—समान; समवृत्ति; समभाव.

Equal—(ग.,पदा.,रसा.) समान; समबल; तुल्य; सम.—Circle—(ग.) समानवर्तुल.—Identically—सर्वांगीण तुल्य.—Level—(पदा.) समतल. [म. समपातळी.]—Valency—(रसा.) सममूल्यत्व.

Equaliser, Equalising } —(पदा) समकारक; समीकारक.

Equality—(अर्थ.,ग.,तत्त्व.,राज.,शास.) समानता; समता; तुल्यता; साम्य.—of Ratios—(तत्त्व.) प्रमाणसाम्य; संबंधसाम्य.—of Sacrifice—(अर्थ.) त्यागसमता.

Equally Distributed—(रसा.) समविभक्त; समविभाजित.

Equated Time—(ग.) समीकृतकाल.

Equating Process—(ग.,भास्कर.) समशोधन; समक्रिया; साम्यकरण.

Equation—(ग.,पदा.,रसा.) समीकरण.—Adfecteal—संकर-संयुक्त समीकरण — Biquadratic —चतुर्थ० चतुर्घात०.—Binomial—द्विपद० —Conditional—नियमित०.—Cubic—(ग.) घन०.—Differential—चलन०. —Elliptic—दीर्घ०. —Field —(पदा.) क्षेत्रदर्शक०; क्षेत्र०; क्षेत्रबोधक०. —General—(ग.) सामान्य०. —Homogenous—समघातिक०. —Indentical —अभिन्न०. — Indeterminate —

कूट०; कुट्टक.—in One Variable—एकवर्ण०. —Intrinsic —आंतरिक०. —is satisfied—सहजसिद्ध०. —Left— परपक्ष०.— Linear — एकघात०; सुरेख०; रेख०; प्राथमिक०; एकगण०. — Literal—वार्णिक०; अक्षर०.—Member of an—समीकरणांग.—Multiple— (पदा.) बहुविध०. —Numerical —संख्यात्मक०. —of the Centre —(ज्यो.) फल०; मंदफल०; केंद्रशोधन.—of a Curve —वक्र०. —of Equinoxes—(ज्या.) संगत०.—of First Order—एकघात०.—of Heavenly Bodies—ग्रह०. —of Payment—साधारण काल [म. सरासरी मुदत.]—of State—(पदा.) स्थितिदर्शक-बोधक०; अवस्था०. —of Time—(ज्यो.) काल०; कालशोधन (उदयांतरमंदफल).—Parametric—(पदा.) बीजानुवर्ति०. —Perfect—(पदा.) पूर्ण०; नियमबद्ध०.—Polar—(ग.) अक्षीय०.—Pure—(ग.) शुद्ध० —Quadratic—वर्ग०; द्विघात०; अव्यक्त०.—Quadratic Simultaneous— अनेकवर्णवर्ग०.—Quantum—(पदा.) शक्तिपुंज०; पुंजबोधक०. —Reciprocal—(ग.) व्यतिहारी०.—Reduced—(पदा.) सापेक्ष०. —Right—(ग.,भास्कर.) अग्रपक्ष.—Root — (ग.,भास्कर.) बीज. — Second order—(ग.,पदा.) वर्ग०; द्विघात०.—Side of an—(ग.) पक्ष. —Simple—(ग.) शुद्ध०; एकवर्ण०.—Simultaneous —(ग.,पदा.) अनेकवर्ण०; दित्त०; समकालीन०; बहुवर्ण०; समकालिक०.—Solvation of an, Solving of an —(ग.) समीकरण-साधन. —Symmetrical—(पदा.) समभुज०; समपक्षी०; समपद समीकरण.—Tangential —स्पार्शिक०.—Theory of—(ग.) समीकरणमीमांसा —Third order—(पदा.) त्रिघात०.—Trigonometrical — त्रिकोणमितीय०. — Vectorial —(पदा.) दिग्बोधक०.—Wave—(पदा.) लहरिबोधक०; कंपबोधक समीकरण.

Equator—१ (ज्यो.,भू.,पदा.) विषुववृत्त. विषुव; विषुवरेषा; भूमध्यरेषा; भूकक्षा; नाडीमंडल; विषुववक्र; विषुवमंडल; विषुवद्रेखा; निरक्षरेखावृत्त; भूविषुवरेखा. २ (यंत्र.) उत्तरपक्ष; दक्षिणपक्ष. — Celestial — (ज्यो.,पदा.) व्योमनिरक्ष; विषुववृत्त; खविषुवरेषा; व्योमकक्षा; खगोलीय नाडीमंडल — Geographical—(पदा.) भूमध्यरखा; निरक्ष.—Heat —निरक्षीय तापरेखा.—Magnetic—(पदा.) चुंबकीय-निरक्ष; चुंबकीय निरक्षरेखा; चुंबकीय विषुवरेखा.—of the Earth—(पदा.) विषुववृत्त.—Terrestrial—(ज्यो.) भूविषुवरेखा; निरक्षरेखा; निरक्षवृत्त; भूविषुववृत्त; भूमध्यरेखा.

Equatorial—(ज्यो.,पदा.) निरक्षीय; विषुववृत्तीय.—Circle —(ज्यो.) विषुववृत्त. — Field—(पदा.) वैषुवक्षेत्र.—Horizontal Parallax —(ज्यो.) नाडीमंडलीय परमदृग्लंबन.—Horizontal solar—नाडीमंडलीयसूर्यपरमदृग्लंबन. —Line —नाडीमंडलरेखा. —Plate—१ (वन.) विषुवभित्ति; विषुवपट्ट २ (वै.) अक्षमंडल.—Regions—(ज्यो.) नाडीमंडलप्रदेश.—Telescope—(पदा.) निरक्षीयदूरदर्शक; नाडीमंडलदूरदर्शक.

Equiangular—(ग.) सरूप; समकोणिक; सदृशकोण; समकोण; समकोणक; समानाग्र.

Equibalance—(ग.,पदा.) समतोल.

Equiconjugate Diameter—(ग.) समप्रतिबद्धव्यास.

Equicrescent—(ग.) समवर्धक.

Equidistant—(ग.) समांतर; समदूरवर्ती; समानांतर.

Equilateral — (ग.) समभुज; समबाहु; समत्रय.—Hyperbola (Rectangular) —(ग.) समभुज (समचतुरस्र) अतिपरवलय.—Triangle—(ग.) समत्रिभुज.

Equilibriant—(पदा.) समतोलक; प्रत्यादेशक; प्रतिसमासक.

Equilibrium—१ (तत्त्व.) साम्य; साम्यावस्था; तुल्यावस्था; तोल; समतोल. २ (ग.,पदा.,रसा.,स्था.) संस्थिति; समतोलता; समतोलस्थिति; समतोलन; साम्यावस्था; समता; सामान्यावस्था; संतुलन; साम्य; स्थिति; स्थिरता; शक्तिसमता. ३ (वै.) सामंजस्य; समता. [म. समतोलपणा.]—Dynamic —(पदा.,रसा.) गतिजन्य स्थैर्य; गत्यात्मक साम्य.—in—(पदा.) समतोल. [म. भारंभार.]—Neutral—१ (ग.) सामान्य समतोल अवस्था; अखंडसमतोलन. २ (पदा.) तत्समसंस्थिति; चिरतोलत्व; सामान्य समतोलत्व; उदासीनसाम्य-संस्थिति.— Normal—(अर्थ.) स्वाभाविकसाम्य. —of Demand and Supply—(अर्थ.) क्रेयतापूर्तिसाम्य.—of Elastic Solid—(पदा.) स्थितिस्थापक घनसमतोलन.—of Energy—(पदा.) शक्तिसमता.—of Force—(ग.) प्रेरणासमतोलन; बलसंतुलन; बलस्थिति. —Point— (अर्थ.) साम्यबिंदु.—Position— (पदा.) समतोलस्थिति; समतोलवृत्ति.—Stable— (पदा.) स्थायी; समतोलन; स्थिरावस्था; स्थायीसाम्य; स्थावर संस्थिति; स्थिरसमतोलत्व; स्थिरशक्तिसमता.—Static, or kinetic

—(रसा.) स्थितिजन्य स्थैर्य-समतोलन; स्थित्यात्मक साम्य; स्थिरसंस्थिति. —Subnormal—(अर्थ.) उपस्वाभाविक-साम्य-समीकरण. —System—(यंत्र.) समभाररचना.—Thermal—(पदा.) उष्णमानसंस्थिति. [म. उष्णमानांतील समतोलपणा.] —Unstable—(ग.,पदा.) अस्थिरावस्था; अस्थायी समतोलन; गत्वरसंस्थिति; अस्थिरतोलत्व; अस्थिरशक्तिसमता; अस्थिरसमतोलन; अस्थायी-अस्थिर समतोलत्व; अस्थायी साम्य.

Equimarginal Returns—(अर्थ.) समसीमांत-उत्पादन-उत्पत्ति.

Equimolecular—(वै.) समानलेश.

Equimomental—(यंत्र.) समभ्रामकत्वयुक्त.

Equimultiple—समानावृत्त; समगुणिज.

Equination—(वै.) अश्वबीज (गवि) निवेशन. [घोड्याची लस गाईला टोंचणें.]

Equinoctial—(ज्यो.) विषुववृत्त; विषुवचक्र; खविषुवरेषा; खविषुववृत्त; व्योमकक्ष; नाडीमंडल; विषुवमंडल.—Circle—सायनवृत्त; खविषुवरेखा. see Line.—Colure—आदिवृत्त.—Gales—अयन-मरुत.—Line—विषुवरेखा; सायनरेखा; खविषुवरेखा; सायनवृत्तरेखा —Point—क्रांतिपात; संपात; क्रांतिबिंदु; संपातबिंदु; विषुवक्रांतिपात; विषुवत्; अयन.

Equinox—१ (ज्यो.) क्रांतिपात; संक्रांति; संपात; संपातबिंदु; संपातकाल; विषुव; विषुवदिन; विषुव; सम रात्रि-दिनकाल; अयन; विषुवसंपात.—Autumnal—शरत्संपात; तुलासंपात; जलविषुव; सायनतुला; तुलासंक्रांति.-Circle of—विषुवचक्र.—Line of-विषुवरेखा.—Node of—संपात.-Vernal -वसंतसंपात; मेषसंपात; महाविषुव; मेष विषुव; मेषसंक्रांति; सायनमेष.

Equinumerant—(ग.) समांक.

Equipartition—समविभाजन. [म. समसमान विभागणी.]

Equipedal—(प्राणि.) समद्विपद.

Equipedency—अनिश्चय; दोलाधिरूढता.

Equipment—१ (जीव.) साधनयोजना; साधनमयता. २ (पदा.) साहित्य; सामग्री; समायोजन. ३ (शास.) सज्जा; उपकरण. [म. सरंजाम; सामान.]

Equipoise—१ (ग.) साम्य. २ (तत्त्व.) साम्यावस्था; समतुलत्व. ३ (पदा.) समतोल; समतुलना; समता.

Equipollence—(तत्त्व.) प्रतिज्ञासाम्य; साध्यैक्य.

Equiponderent—(ग.) समभागीय.

Equipollent—(ग.) समबलीय.

Equipotential—(पदा.) समविभव; एकस्थानीय; समशक्तिशील; समावस्थी; समसंभाव्य; समशक्तिभागीय.

Equipped—(वै.) सज्ज.—Well—सुसज्ज.

Equisetaceae } —(वन.) अश्वपुच्छ; बंधकतृण. [म. रानउंडीद.]
Equisetum }

Equisonance—(संगीत.) समस्वनता.

Equitable, Assets—(अर्थ.) न्याय्य आय. [म. योग्य येणें; न्याय्य येणें.] —Title—न्याय्यसत्त्व.

Equitant—(वन.) अध्यारोही; अधिरूढ; पक्षारूढ; संपार्श्ववृत्त; अश्वारूढवत्; आवृत्त.—Half—अर्धावृत.

Equity—१ (तत्त्व.) समदृष्टि. २ (राज.) न्याय; व्यवहारबुद्धि; शुद्धन्याय; धार्मिकन्याय; धर्मन्याय. ३ (शास.) समन्याय; समता; न्याय्य अधिकार; स्वत्त्व.

Equivalence—१ (तत्त्व.) समपरिवृत्ति; समानार्थता; अममूल्यता. २ (रसा.) तुल्यशक्तिकता; समतुल्यता; रासायनिकतुल्यता; संयोगशक्तिसाम्य; समतुल्यता.

Equivalent—१ (ग.) तुल्य; सममूल्य. २ (पदा.) सममूल्य; एकमूल्यक; तुल्यबल; समानार्थक; सम; तुल्य; पर्याय. ३ (रसा.) तुल्यशक्तिक; संयोज्य-संयोगी भारप्रमाण; तुल्यांक; सममूल्य; समतुल्य.-Chemical -see-Weight. —Electrochemical—(रसा.) विद्युद्रासायनिक सममूल्य-तुल्यांक; वैद्युत् रासायनिक तुल्यांक.—Lens—(पदा.) तुल्यचित्रक यवताल. —Mechanical—(पदा.) यांत्रिक सममूल्य-तुल्यांक. —Resistance-(यंत्र.) तुल्यरोधन.-Solution—(रसा.) समानयोगी विद्रव.—Water—(पदा.) उष्णता-जलमूल्य.—Weight—(रसा.) संयोजनभार; तुल्यबलभार; सममूल्य; संयोगीभार; रासायनिकतुल्यभार; संयोगभारांक; एकमूल्यक; संयोगभार.

Equivocal—संदिग्धार्थ; अस्पष्टार्थ; द्विअर्थी; संदिग्धार्थक; अनेकार्थक.

Equivocation—(तत्त्व.) संदिग्धार्थ; वाक्छल; व्यर्थयोजन; द्वार्थक भाषण; संदिग्ध भाषण.

Equuleus—(ज्यो.) लघ्वश्व; अश्वमुख.-Pictoris-(ज्यो.) चित्रकार-फलकराशि.

Era—(इति.,पदा.) युग; शकारंभ; शक; शकादि; काल; समय.

Eradication—(वै.) उन्मूलन; अपहरण.

Erasure—(शास.) परिमार्जन; प्रसादन.

Erbium—(रसा.) अर्ब; अर्बियम; उर्बीय.

Erect—१ (पदा.) ऋजु; अपर्यस्त. २ (वन.) उन्नत; ऊर्ध्वरोही; ऋजु; ऊर्ध्वस्थित. [म. उभें; ताठ; नीट; सरळ; सीधा.]

Erectile—उत्थापक.—Tissue—(वै.) उत्थानोति.

Erecting Lens—(पदा.) अनुलोमक यंत्र.

Erection—१ (वै.) उत्थापन; उत्थापक; इंद्रियोत्थापन. २ (स्था.) गृह; रचना.—of Penis—(वै.) लिंगोत्थापन.—Reflex—उत्थानप्रतिक्रिया.

Erector—१ (पदा.) उत्थापक; उत्थानकारी. २ (वै.) उत्थापक. ३ (स्था) रचयिता.—Clitoridis—(वै.) योनिकंदोत्थापक.—of Hair—(वै.) रोमोत्थानक.—Penis—(वै.) शिस्नाहर्षक; ध्वजोत्थापक; शिश्नहर्षिणी; लिंगोत्थानकारी पेशी.—Spine—(वै.) वंशधर.

Erepsin—(वै.) मोचक.

Erethism—१ (तत्त्व.) अतिक्षोभ्यता. २ (वै.) धातुदोषजनित उत्तेजना; कौलिक उत्तेजना.

Erg—(पदा) अर्ग; शक्तिदशमानमूलक.

Ergograph—(वै.) आकुंचनदर्श.

Eridanus—(ज्यो.) यमुना; वैतरणी.

Eriodendron Anfractussum—(वन.) श्वेतशाल्मलि. [म. सफेत पांढरी सावर; कांटेसावर.]

Eriometer—(पदा.) ऊर्णामापक; सूक्ष्मव्यासमापक.

Erodent—१ कृंतक. [म. कुरतडणारे.] २ मांसदाहक औषध.

Erogenous zone—(तत्त्व.) शृंगारगात्र.

Erogot—(वै.) गर्भाशयसंकोचकोश.

Erotomania—(वै.) विषयोन्माद.

Erosion—१ (भू.) उत्खनन; क्षरण; क्षपण; क्षय. २ (वै.) क्षतादिद्वारा नाश.—of the Soil—(अर्थ) भूमिविलयन; भूमिक्षरण.—Valley—(भू.) उत्खात दरी.

Erotic—(तत्त्व.,वै.) कामवासनासंबंधी; कामुक; कामिक.

Eroticomina—(तत्त्व.) शृंगार; विक्षिप्तता; शृंगारोन्माद.

Erotism—कामुकता; कामजन्य स्वाभाविक भावना; कामवाद.

Eroticism—(वै.) अस्वाभाविक प्रेम.

Erotomania-see Eroticomina—प्रेमोन्माद.

Erotosis—अतिकामज्वर.

Errai—(ज्यो) वृषपर्वातारका.

Erratic—(वै.) अनिश्चित; चंचल.

Erratic Block—(भू.) हिमाहृत.

Erratum—शुद्धिपत्र.

Error—१ (ग.) भ्रम. [म. भूल.] २ (तत्त्व.) भ्रम; भ्रांति; मिथ्याज्ञान; विपर्यय; अयथार्थ अनुभव; प्रमाद; मोह. ३ (शास.) भ्रम; प्रमाद. [म. चुकी.] -Absolute-(अर्थ.) वास्तविक भ्रम-च्युति-प्रमाद.—Biased—पक्षपाती प्रमाद; ज्ञातभ्रम.—Compensative--पूरकभ्रम.—Cumulative—वर्द्धमान प्रमाद.—Law of—(अर्थ.) भ्रम-परिणाम-सिद्धांत.—Limit of—भ्रांतिसीमा.—of Adjustment—(ग.) सन्निवेशदोष.-of Collimation—(ज्यो.) अक्षीय अंतर.—of Comission—(अर्थ.) क्रियाप्रमाद; कार्यच्युति-भ्रम.—of Omission—अकार्य-अक्रियाप्रमाद. -Zero—(पदा.) प्राथमिकच्युति; मूलच्युति; शून्यभ्रान्ति.

Errors, and omissions excepted—(अर्थ.) विनाप्रमाद; भ्रमरहित.

Erubescence—(वै.) रक्तिमावर्ण.

Eructation—उद्गार; उद्गिरण.

Eruption—१ (पदा.) उद्रेक; स्फोट; प्रस्फुटन. [म. उगवण; पुरळ; गांधी.] २ (भू.) अग्न्युत्पात.—Pustular—स्फोटविकार.—Scaly—(वै.) कवच-स्फोटविकार. [म. खवळया विकार.]

Eruptive—(भू.) स्फोटज; उद्भेदी.—Fever—(वै.) पीटिकोत्पादकज्वर. [म. उगवणयुक्त ताप.]

Erysipelas-(वै.) विसर्प; अग्निविसर्प; उग्रअंतस्त्वकतंतुशोथ. [म. घांवरे.] —Erraticum—विस्तारशील विसर्प.—Gangrenosum-विगलित विसर्प.-Phlegmonodes—दाहक विसर्प.

Erythema—(वै.) त्वग्दाह; त्वगूर्ध्वतलरक्तता.

Erythrina Indica—(वन.) पारिभद्र. [म. पांगारा.]

Erythroblast Normoblast—(वै.) सकेंद्ररक्तघटक; रुधिरबीज.

Erythrocyanosis—(वै.) रक्तशनीकरण.—Crurum puellarum frigida—(वै.) युवतिजंघाशीतरक्ताशनीकरण.

Erythrocyte—(वै.) रक्तघटक; रुधिरघटक; अरुणगोलक; रक्तकण; अरुणकुटी; अरुणशाला; रक्तगोलक.

Erythrodextrin—(वै.) अरुणदक्षिणेयन.

Escalade—(युद्ध) निश्रेणीरोहण; सोपानारोहण. [म. शिड्या लावून चढणे.]

Escalator—(पदा.) शृंखलासोपान; शृंखलानिश्रेणी; गतिशील सोपान. [म. सांखळीजिना; सरक जिना.]

Escapement—(पदा.) विमोचक; विमोचन.—Wheel-

विमोचकचक्र. [म. घरसोडचक्र; निसटतें चक्र.]

Escarpment–(भू.) प्रपात; अतट; प्रेरणाभूमि. [म. कडा: तुटलेला कडा.]

Eschar—(वै.) दग्धत्वक्; अर्श.

Escharotic—(वै.) मांसदाहक.

Escharotics—(वै.) दाहक औषध.

Eschatology—(तत्त्व.) परलोकशास्त्र; प्रलयशास्त्र.

Escheat—(शास.) अस्वामिरिक्थ. [म. बेवारसमाल; लावारिसमाल-जिंदगी.]

Escort—(शास.) रक्षकपरिवार; रक्षकवेष्टन.

Escribed—(ग.) बहिर्लिखित; बहिर्गत: बहिर्वृत्तांकन.—Circle—बहिर्वृत्त.

Esculapius—१ (ज्यो.) सोम; चंद्र (ओषधांश). २ (वै.) भिषग्वर; वैद्य.

Esculent—(वै.) खाद्ययोग्य.

Esexual—(जीव.) लिंगहीन-रहित.—Reproduction—अलिंगपुनरुत्पत्ति.

Esophagitis—(वै.) अन्ननालिप्रदाह.

Esophagoscope—अन्ननालिपरीक्षायंत्र

Esophagostomy—गलनलीच्छेद; अन्ननलिकाच्छेद.

Esophagus—(वै.) अन्नमार्ग; अन्ननलिका.

Esoteric—(तत्त्व.) औपनिषद; गुप्त; आंतर.

Esparto—(भू.) एस्पार्टो तृण.

Esprit de corps—(तत्त्व.) समाजास्मिता; वर्यता.

Essay—(भाषा.) निबंध; प्रबंध.—Personal—विश्रब्ध निवेदन.

Essayist—निबंधी; प्रबन्धलेखक.

'Esse est percipi'–(तत्त्व.) 'सत्त्वसंवेदन'वाद; दृष्टिसृष्टिवाद.

Essence—(रसा.,तत्त्व) सत्त्व; अर्क; तत्त्व; सार. [हिं. इत्र.]—Artificial—(रसा.) कृत्रिम सत्त्व.

Essential—१ (जीव.) मूलभूत. २ (वन.,वै.) आवश्यक; तत्त्वत:; सारभूत; विशिष्ट; तात्त्विक; सारात्मक.—Attribute—असाधारणधर्म; स्वाभाविकधर्म.—Definition—प्रधानलक्षण; सारलक्षण; प्राणप्रद परिभाषा.—Fever—(वै.) निजज्वर.—Oil—(रसा.) बाष्पभावी तैल; बाष्पशील तैल; उद्धायी तैल; वानतैल; पुष्पसार; सुगंधित तैल.—Proposition—(तत्त्व.) प्रधान प्रतिज्ञा.—Whorl—(वन.) आवश्यकमण्डल; प्रधानकोष.

Established Right—(शास.) स्थापित-निर्णित-प्रतिष्ठित अधिकार.

Establishment—(शास.) निबंध; स्थापना; प्रतिष्ठान.—Charges—(अर्थ.) व्यवस्थाखर्च; प्रबन्धव्यय.

Estate—(अर्थ.) स्थावरसंपत्ति, स्वत्व; हितसंबंध; स्वार्थ. [म. मालमत्ता; जायदाद: मिळकत.] —Duties—(अर्थ.) मृतसंपत्तिकर.—Holder—संपत्तिस्वामी.-in Land—(अर्थ.) स्थावरसंपत्ति; भूमिस्वत्व.—with Limited Interest—परिमिताधिकार संपत्ति.

Ester—(रसा.) एस्तेर; जैवरासायनिक-यौगिकवर्गविशेष; संयुक्त ईथर; अनुमेद; सम्मेल.

Estervation—(वै.) कामोत्तेजना.

Estimate—१ (अर्थ.) अनुमान; उपगणना; स्थूल मूल्य; निरूपण. २ (रसा.) निर्धारण. ३ (सभा.) निमान. ४ (स्था.) पूर्वानुमान.—Budget—(अर्थ.) अनुमानित आयव्यय; आयव्ययनिर्धारण.—Revised—संशोधित अनुमानित आयव्यय संशोधित अनुमान.

Estimated Value—(अर्थ.) अनुमानित मूल्य.

Estimating—(स्था.) पूर्वानुमिति.

Estimation—(रसा.) निर्धारण; अनुमान; अनुमापन.

Estivation—(वन.) निदाघसुप्ति; पुष्पमुकुलविन्यास.

Estoppel—(शास.) प्रतिबंध; प्रतिबंधक मान्यता; स्वीकार.

Estrum—(वै.) कामेच्छा; भोगेच्छा.

Estuary—(भू.) उपनदी; नदीमुख. [म. खाडी.]

Etaerio—(वन.) (चंपकीय) संघ; राशी. [म. घोंस.]

Etanin—(ज्यो.) कालीय तारा.

Etch—(रसा.) अम्लखातन; अम्ललेखन.

Etched—(रसा.) अम्लखातं; अम्ललिखित.

Etching—(पदा.,रसा.) अम्ललेखन; कांचखातन; चित्रविलेखन.

Eterification—(रसा.) सम्मेलकरण.

Eternal—(तत्त्व.) नित्य; सतत; शाश्वत; निरंतर; अक्षय.

Eternity—(तत्त्व.) नित्यता; अनंतता; सनातनता.

Ethane—(रसा.) इथुन; ज्वलन.

Ethanol (Ethyl alcohol)—(वै.) एथेनोल.

Ethelene—१ (तत्त्व.) आकाशतत्त्व. २ (रसा.) इथिलीन.

Ether—१ (पदा.) ईथर; अंतरिक्ष; अंतराळ, संवह; रिक्तवस्तु; आकाशतत्त्व. २ (थिअॉ.) प्राणद्रव्य ३ (रसा.) ईथर; ईथक; इथ्र; आकाश; ज्वलक.—Compounds—(रसा.) संयुक्त ईथर.-Luminiferous—(पदा.) तेजोवाही ईथर.—Mixed—(रसा.) संमिश्र ईथर.—Simple—(रसा.) सरल ईथर.-Waves—(पदा.) आकाशलहरी; आकाशतरंग.

Etherial—१ (तत्त्व.) आकाशज; आकाशमय. [बं. म इंथरगुणी; उडून जाणारे.] २ (रसा.) ईथरीय.-Fluid—(रसा.) अंबर (अर्करूप).—Oil—(रसा.,वन.) ज्वलकीय तैल; बाष्पभावी तैल. [बं. बावतैल.] See Essential oil.

Etheric—(थिऑ.) प्राणद्रव्यमय; ईथरमय.—Double—(तत्त्व.) लिंगशरीर; लिंगदेह; प्राणमय कोश. छायादेह.

Etherificatlon—(रसा.) ईथरीभवन.

Ethic—नैतिक.

Ethical—(तत्त्व.) आचारसंबंधी; नैतिक; नीतिशास्त्रीय.—Sense—आचारबुद्धि.

Ethics—नीतिशास्त्र; आचारनीतिशास्त्र; आचारशास्त्र; सदाचारशास्त्र; चारित्र्यमीमांसा; नीतिमीमांसा; आचारनीति.

Ethmoid—(जीव.,वै.) नासागत-अस्थि; भर्भर.-Bone—(वै.) त्रिपथअस्थि; चालन्यस्थि.

Ethmoidal—(वै.) त्रिपत्र.—Air Sinus—त्रिपत्रवायुकोठर.—Canal—अन्तःझर्झरकविवर. -Notch—त्रिपुट अटनि.—Process—त्रिपत्र-प्रसर.—Spine—झर्झरास्थि त्रिकोणकंटक.—Sulcus—त्रिपत्रप्रणाली.

Ethnic Factor—(अर्थ.) जातिगतप्रभाव.

Ethnographer—(समाज.) मानवजातिशोधक; नृवंशवर्णनशोधक; मानवजातिशास्त्रज्ञ.

Ethnological Group—कुलसमुदाय.-Principle—समवंश-एकीकरणसिद्धांत.

Ethnology—मानवजाति(वंश)शास्त्र; नृकुलविद्या; मनुष्यजातिशास्त्र.

Ethology—(तत्त्व.) आचारनीतिशास्त्र.

Ethos—(तत्त्व.) आचार; विचार.

Ethoxide—(रसा.) ज्वलोषिद.

Ethyl—(रसा.) इथिल.—Acetate—(रसा.) ज्वलिलसिरकेत.—Alchohol—इथिल अलकल; मद्यसार.—Aldehyde—०प्रायोजिद-ल.—Amine—०अमिन; ज्वलीलामिन.—Bromide—०स्तम्भिद —Carbonic acid—०कर्बाम्ल.—Chloride—०हरिद.-Cyanide—०निलिद.—Ether—०ईथर.—Iodine—०अदिद.-Ketone—०कितन.-Nitrate—०नत्रेत.-Nitrite—०नत्राइत.-Radical-(रसा.) ज्वलीयमूल.-Sulphide—०गंधिद-गंधकिद.—Sulphate—०गंधेत-गंधकित.

Ethylate—(रसा.) ज्वलीलेत.

Ethylene—(रसा.) इथिलिन; कज्जलवायु; प्रकाशदायी वायु; तैलवायु; ज्वलीलीन.

Ethylidine—(रसा.) ज्वलीलिदीन.

Etiolated—पाण्डुर.

Etiolalion—(वन) हरिद्द्रव्यनाश; पांडुरता. [म. पिकुर्णे.]

Etiology—१ (तत्त्व.) कार्यकारणशास्त्र; निदानविद्या; अंगविकारशास्त्र. २ (वै.) कारणमीमांसा.

Etiotropic—कारणवर्ती; कारणविपरीत; हेतुविपरीत.

Etiquette—(समाज.) शिष्टाचार; सभ्याचार; सभ्यता.

Etymologician—(भाषा.) व्युत्पत्तिशास्त्रवेत्ता.

Etymology—(भाषा.) व्युत्पत्तिशास्त्र; व्युत्पत्ति; शब्दव्युत्पत्तिशास्त्र.—Similar—सजातीय व्युत्पत्ति.

Etymon—(भाषा.) मूलशब्द; प्रकृति; धातु.

Eucalyptus—(वन.) नीलगिरिवृक्ष.

Euchlorine—(रसा.) जलहरिन.

Enchroic—(रसा.) स्वच्छ; विमल.

Eudaemonism—(तत्त्व.) सुखकोद्देश्यवाद; सुखकपुरुषार्थवाद.

Eudiometer—(रसा.) वायुमापक; वायुशुद्धिमापकयंत्र; वायुमापक नलिका; वातलक्षणमापकयंत्र; बाष्पविश्लेषक यंत्र.

Eugenia Jambolana—(वन.) जंबु. [म. जांभूळ.]

Eugenics—(समाज.,वै.) सुप्रजाजननशास्त्र; सुप्रजननविद्या; सुसंततिशास्त्र; संततिशास्त्र; सुजननशास्त्र.

Euglena—रक्ताक्षि.

Eulophia Campestris—(वन.) सालिमकंद; मानकंद. [म. सालममिश्री; मानकंद.]

Eumycetes—(वन.) विभाजितालिंब.

Eunuch—नपुंसक; षंढ.

Euphorbia,-Hirta—(वन.) रक्तबिंदुच्छदा. [म. दुधी; गोवर्धन; मोठी दुधी.]—Neriifolia—(वन) स्नुही.[म. निवडुंग.]-Tirucalli-(वन.) दुग्धिका; वज्रद्रुम.[म. शेर; निवळी.]—Trigona—(वन.) सीहुंड. [म. निवडुंग.]

Euphorbiaceae—(वन.) एरंडवर्ग-गोत्र; आलक्यादिवर्ग.

Euphoria—(वै.) समाधानवृत्ति; सुखस्थिति.

Eupnea—(वै.) सुश्वसन; सरळ श्वास-प्रश्वासक्रिया.

Europium—(रसा.) यूरोपियम.

Eusebehii—(प्राणि.) वर्तमान आयताधोमुखी.

Eustachian tube—(वै.) कर्णनलिका; कर्णमार्ग; कण्ठकर्णनाली.

Eustele—(वन.) संलग्न सांचिक स्तम्भ.

Eutectic.,Mixture--(रसा.) सुद्रावमिश्रण; मिलन-मिश्रण. —Point—मिलनबिंदु; सुद्रावतापक्रम;हिमानुगामी तापक्रम; —Temperature—सुद्रावतापक्रम.

Eutectics—हिमानुगामी मिश्रण.

Eutectoid—हिमानुगामी धातुमिश्रण.

Euthanasia--सुखमरण; सुमरण.

Etheria—(प्राणि.) जरायुसहित.

Eutocia—(वै.) सहज-स्वाभाविक प्रसव.

Evacuant--(वै.) रेचक; विसर्जक (औषध); मलमूत्रविसर्जक.

Evacuation-१ (पदा.,रसा.) रिक्तीकरण; शून्यीकरण. २ (वै.) मलोत्सर्ग; मलमूत्रादि त्याग.

Evaginate--(वै.) निर्गमन.

Evaluation—(अर्थ. ग.) प्रमाणीकरण; राशीकरण; गणन; मूल्यमापन; मूल्यन.

Evanescence—(रसा.) अदर्शन.

Evaporation-(पदा.,रसा.,वन.) बाष्पीभवन-करण; उत्प्लवन; बाष्पायन; बाष्पीकरण; उपप्लवण. [म. वाफ होणें; उडून जाणें; वाफेरणे.]

Evaporating--(पदा.,रसा.) बाष्पभावी; बाष्पीभवन.—Dish—(पदा.,रसा) बाष्पीभवनपात्र.—Lotion—(वै.) शीतकरणद्रव. [म. गार पाण्याची पट्टी.]

Evaporimeter—(पदा.) बाष्पीभवनमापक: बाष्पीभावमापक.

Evasion of Tax—(अर्थ.) कर-वंचना.

Evasive Denial—(शास.) कपटास्वीकार.

Even—(ग.,भास्कर.) सम; युग्म; चतुरस्र. [म. जोड.] —Ness—समतलता.—Number—समसंख्या; युग्मसंख्या.

Evening Star—(ज्यो.) सायंतारा.

Event—१ (तत्त्व.) वृत्त; घटना; वृत्तान्त; घटित. २ (शास.) घटना; प्रसंग; योगायोग.—Dependent—परतंत्र-सापेक्ष घटना.—Independent—स्वतंत्र-निरपेक्ष घटना.

Events—(कै) संभवपरंपरा.-Course of—घटनापरंपरा.

Evergreen—(वन.) सदापर्णी; सदापत्री; चिरपर्णयुक्त; चिरकालिक; सदाच्छदी; चिरहरित.

Everlasting—(तत्त्व.) सनातन; सदातन.

Evict—(अर्थ.,शास.) निष्कासन; बहिर्नयन.

Evidence—(तत्त्व.,शास ,राज.) प्रमाण; साक्षी. [म. पुरावा शहादत; गवाही.] -by Inference—(शास.) अनुमानप्रमाण.—by Perception—प्रत्यक्ष०.—Circumstantial—परिस्थितिक०.-Conclusive-निर्णायक०.-for Defence-(शास.) उत्तरपक्षसाक्ष्य.-Documentary-लेखप्रमाण; लिखित प्रमाण.—External, Extrinsic-बाह्य०.-Hearsay—(तत्त्व) जनश्रवाद; किंवदन्ती; लोकवार्ता; कार्यपरंपरा०.-Indirect (शास.) अप्रत्यक्षप्रमाण०.-Internal-अंतः०; आंतर०.-of Inscriptions-शिलालेख०.-of Possession—भोग०.-of Reasoning-अनुमान०.-of Written Records-लिखित०; लेख०.-Operion-अभिप्राय०.-Oral-मुख०; शब्द०; दंतकथा०. [तोंडी पुरावा.] -Prima Facie-प्रथमदर्शन०; सबल०. -Traditional-संप्रदाय-ऐतिह्य-लोककथा-परंपरा० प्रमाण.

Evident—(तत्त्व) व्यक्त.

Evil—(तत्त्व.) अनिष्ट; अहित; हानि; अशुभ; अपकार; पाप; असत्.—Eye—कुदृष्टि.

Evisceration—(वै.) उदरविदारण (निरस्त्रांत्राणि); निष्कुलाकरण.

Evocation—(तत्त्व.) स्मृत्युद्बोधन; सयत्नस्मरण; आवाहन; उत्पादन; उत्तेजन; जनन.

Evolution—१ (अर्थ.,भू.) विकास. २ (ग.भास्कर.) मूल; मूलविधि; मूलक्रिया; अववातन; घातमूलकर्म; अवंध; प्राकृतिक; उन्नति-गति. ३ (तत्त्व.) उद्वलन; अभिवृद्धि; अभिवर्धन; विकास; परिणति. ४ (धर्म.) गुणविकास; परिणति; गुणोत्कर्ष; विकास; उत्क्रांति; उत्सर्जन; उद्भेद; संवृद्धि; उत्क्रमण; परिणाम-वाद; प्रगति-वाद. ५ (वन.,वै.) विकास; उत्क्रांति; संक्रमण; उत्क्रांतिवाद; अभिव्यक्ति; विकासवाद.-of Gas—(रसा.) वायुनिष्कासन; वायुनिकास.-Theory (जीव.) विकासवाद; उत्क्रांतिवाद; सत्कार्यवाद; परिणामवाद.

Evolutionary Socialism-(अर्थ) विकासात्मक साम्यवाद.

Evolvulus Alsinoides—(वन.) शंखपुष्पी; विष्णुक्रांत. [म. शंखोली; सांखवेल.]

Exacerbation—(वै.) प्रकोप; रोगप्रकोप; उद्रेक; रोगलक्षणवृद्धि.

Exact—१ (ग.भास्कर.) स्पष्ट; प्रमित; संख्यात. २ (पदा.) यथार्थ; वास्तवमान; यथावत्; तंतोंतंत; सूक्ष्म; शुद्ध [म. बरोबर; ठीक; नक्की.] ३ (वै.) प्रत्यक्ष.—Science—गणनात्मक विज्ञान.

Exalbuminous—(वन.) अकल्पित; अन्नमयकोषरहित; असस्यल; विपुष्क; श्वेतकल्पहीन,-रहित. [म. मगजहीन.]

Exall—(अर्थ.) सर्वलाभयुक्त विक्री.

Exaltation—(तत्त्व.) हर्ष; उद्धर्ष.
Examinatio—(भाषा.) लिखितपारायण.
Examination—(रसा.) परीक्षा; परीक्षण; परिशीलन; अन्वेषण; निरीक्षण; अनुयोजन. [म. पहाणी; तपासणी] —Cross—(शास.) प्रतिपरीक्षा. [म. उलटतपासणी.] -in Chief—मुख्यपरीक्षा. [म. सा तपासणी.] -of a Characteristic—(तत्त्व ,वन.) लिंगपरामर्ष —Re—प्रप्रतिपरीक्षा. [म. फेरतपासणी.]
Examiner--परीक्षक.
Examphalos—(वै) नाभ्यांत्रवृद्धि.
Example—(ग.) उदाहरण; उद्देशक; दृष्टान्त.
Examplar, Exemplar—(भाषा.) आदर्शप्रत.
Exanthema—(वै.) स्फोटकज्वर; स्फोट: स्फोटज्वर. [म. डगवण; उतून निघणे.]
Exarch—(वन.) केंद्रगामी.
Excavation—(स्था) खनन.
Exceed—अतिक्रमकरण; अतिक्रमण; अतिक्रम.
Excellence—(तत्त्व.) श्रेष्ठता; उत्तमता; विशिष्टता.
Excentre —(ग.) बहिः-केंद्र; बहिर्मध्य.
Excentric—बाह्यकेंद्रक; बहि.केन्द्रक.
Exception—१ (ग.,भास्कर.) व्यभिचार. २ (तत्त्व) अपवाद. ३ (पदा.) व्यतिक्रम; अपवाद. ४ (राज.) अपवाद.
Exceptionable—(तत्त्व.) सापवाद; अपवादक्षम.
Exceptive Proposition—(तत्त्व.) अपवादक प्रतिज्ञा.
Excess—आधिक्य; शेष; उपचय; अतिरेक; अत्याचार; अतिशय.—Grant—(अर्थ.) अतिरिक्त स्वीकृति.—of Humours—(वै) प्रकोप.—over Production—(तत्त्व.) अतिप्रसव; अतिप्रसवता —Profit Tax—(अर्थ) अतिरिक्त लाभ-कर
Exchange— १ (अर्थ.,राज) विनिमय; प्रतिदान. २ (ग) परिवर्त. ३ (पद) विनिमय; पारस्परिक; आदान-प्रदान [म. देवाणघेवाण; देवघेव; अदलाबदल.] —above Par—(अर्थ.) सममूल्योत्तर विनिमय; सममूल्याधिक विनिमय.-at Par-सममूल्यविनिमय.-at Premium—सममूल्याधिक विनिमय.-Bank—विनिमय श्रेणी. [विनिमय पेढी.] -Below Par—ऊनसममूल्य विनिमय; समूल्याधर विनिमय.-Control-विनिमय नियमनपद्धति.—Draft —विनिमय पत्र-लेख.—Favourable—अनुकूल विनिमय.—Foreign—विदेश-विनिमय; बाह्य विनिमय.—of Atoms or Radicals-(पदा.,रसा.) परमाणुस्थानविपर्यय; मूलक-विपर्यय; खंडविनिमय.—of Energy—(पदा.) शक्तिविनिमय.—of Wealth—(अर्थ.) धनावेनिमय.—Operations—विनिमय-कार्य; विनिमय-क्रिया. —Rate—विनिमयमूल्य. [म. विनिमय दर.] —Short —अल्पकालीन विनिमय -Telephon— (पदा) संदेशसंयोगगृह.—Transaction—(अर्थ.) विनिमय व्यवहार. --Unfavourable—प्रतिकूल विनिमय.
Exchanges,Provost's Theory of (पदा.) उष्णतापारसिद्धान्त; उष्णतापात्रांतरसिद्धान्त; उष्णताविनिमय सिद्धान्त. [प्रोव्होस्ट सिद्धान्त.]
Exchangeability—(अर्थ.,तत्त्व.) विनिमय साध्यता; विनिमेयता; प्रतिदेयता; व्यतिहार्यता.
Exchequer --(रा ज) राजकोषागार; राजकोष —Bill—(अर्थ.) राजकोष पत्र-लेख [सरकारी हुंडी; खजिना हुंडी.] —Bonds—(अर्थ.) राजकोष ऋणपत्र [खजिना बॉंड.]
Excircle—(ग.) बहिर्वृत्त.
Excircumcentre—(ग.) बाह्यकेन्द्र; बाह्यवृत्तकेन्द्र.
Excise-(राज.,शास.) अंतर्गतकर; देश्यवस्तु-कर; निर्माणशुल्क. [म. अबकारी; जकात; अंतर्जकात.]
Excised—(वै.) उच्छेदित.
Excision—(वै) अस्थ्युत्कर्तन; उच्छेद; विच्छेद.
Excitability-(तत्त्व.) क्षोभशीलता; क्षोभ्यता; उद्दीपनक्षमता; उत्तेजनक्षमता.
Excitable—(वै.) चेतनीय; क्षोभनशील; क्षोभ्य.
Excitant—(वै.) उत्तेजक औषध.
Excitation-१ (तत्त्व.) उद्दीपन; उत्तेजन; संक्षोभन. २ (पदा.) संक्षोभ; उत्तेजन.
Excited—(पदा.) उत्तेजित; क्षुब्ध; संक्षुब्ध.
Excitement—१ (तत्त्व.) क्षोभ; आवेग. [हिं. जोश.] २ (जीव) चेतना. ३ (वै.) संक्षोभ; मनःसंक्षोभ; चेतना; उद्रेक. [व. खळबळ.]
Exciter—(पदा.) उत्तेजक; क्षोभकर.
Exciting—(वै.) उत्तेजन; उत्तेजक; चेतक.
Excito-motor-power-(वै.) स्पंदचेतनिकशक्ति; उत्तेजितकारकशक्ति.
Exclamation mark—(भाषा.) उद्गारचिन्ह.
Excluded Area—(राज.) संरक्षितभूमि; राजरक्षितभूमि. [Partial (राज.) आंशिकसंरक्षितभूमि.] -from Inheritance—(शास.) अनंश; अनंशीकृत.—Middle --(तत्त्व.) मध्यमाभाव; मध्यमनिरास.—(Law of)

Middle—(तत्त्व.) एकांतिकत्व; मध्यमव्यावृत्ति–निरास-न्याय.

Exclusion–(तत्त्व.) अपाकरण; अपनयन; [म. अलग करणे.] --Bill—(इति.) निषेधविधि.

Exclusive—(तत्त्व.) व्यावर्तक; प्रतिबंधक.—Mutually परस्परव्यावर्तक.—Ownership—(अर्थ.) पूर्णस्वामित्व. Proposition—(तत्त्व.) निरासकप्रतिज्ञा.

Exclusiveness—(तत्त्व.) व्यावर्तकत्व; अनन्यता.

Excommunication—(तत्त्व.,समाज.) जातिबहिष्करण; जातिभ्रंशन; समाजच्युति; बहिष्कार.

Excoriation—(वै.) चर्मविदारण.

Excrement—(वै.) मलविसर्जन; मल; विष्ठा.

Excrescence–(वै.) मांसवृद्धि; उपमांस; विस्फोट, मांसपिड.

Excreta—(प्राणि.) विष्ठा; उत्सर्ग; मल.

Excretion—१ (वन.) निर्यास, विसर्जन; उत्सर्जन; मलोत्सर्ग; विसर्जनपदार्थ. २ (वै.) उत्सर्ग; उत्सर्जन; विसर्जन; मलविसर्जन-त्याग.

Excretory—(वै.) मलोत्सर्ग —Duct–रेचन; रेचननली. —Organs—मलोत्सर्गक अवयव.—System—(जीव) उत्सर्गविभाग; मलोत्सर्गक व्यूह.

Excruciating--(वै.) तीव्रयंत्रणप्रद.

Excursion—(पदा.) भ्रमण. [म. फेरी.]

Exdividend--(अर्थ.) लाभरहित.

Execaria Agallocha--(वन) दाहागरु. [म. अगरु-जाती.]

Execute—१ (राज.) प्रबन्धकरण. २ (शास.) संपादन; निर्वाहन. [म. अमलांत आणणें; अंमल करणें.] —a Decree—(राज.,शास.) न्यायलेखसंपादन. [म. हुकुमनामा बजावणें; डिक्री जारी करणें.] –Document–लेखसंपादन.

Executing Party—लेखदाता.

Execution—१ संपादन; अनुष्ठान; व्यवस्था. कृति; निर्वाहण; सिद्धि; निवर्तन. २ शिरच्छेद; देहान्तशासन —Application—(शास.) आज्ञासिद्धिप्रार्थना.—of a Budget—अनुमान-संपादन. [म. बजेट अमलांत आणणें; अंमलकरणें] –of Decree–आज्ञासिद्धि –Proceeding—आज्ञासिद्धिकर्म; निर्वाहणकर्म.

Executive—१ (तत्त्व.) प्रबन्धसंबंधी; शासनसंबंधी; कार्यात्मक; प्रयोगसंबंधी. २ (राज.) प्रबन्धकारिणी; कार्यकारिणी.–Administration—(शास.) शासनकर्म.—Body—(सभा.) चालकमंडळ; चालकवृन्द.—Committee—कार्यकारी समिति.—Council—(सभा.) कारणिक मंडल. —Duties—(राज.) प्रबन्धकार्य; कार्य; व्यवस्थाकार्य —Officer—(राज.) प्रबन्धक अधिकारी; व्यवस्थापकवर्ग-अधिकारी.—Power—शासनाधिकार; शासनसत्ता.–The —(राज.) प्रबन्धकवर्ग; कार्यकारी वर्ग.

Executor—१ (शास.) मृत्युपत्रव्यवस्थापक; मृत्युलेखप्रवर्तक-साधक; अंतिमपत्रप्रवर्तक-साधक. २ कर्ता; व्यवस्थापक

Exegesis—(भाषा.) अर्थविवरण; अनुवचन.

Exemption—(शास.) मुक्ति; मोचन; निस्तार; अपवाद.

Exercise—१ (ग.) प्रश्नमाला; अनुशीलनी; अनुशीलनीय अभ्यास. २ (तत्त्व.) अभ्यास; प्रयोग. ३ (वै.) व्यायाम; अभ्यास. [म. कसरत.] —Jurisdiction—(शास.) अधिकारप्रवर्तन; अधिकरण.—Muscular—(वै.) पेशीय-व्यायाम.–Physical–(वै.) शारीरिक व्यायाम.–Regular —(वै.) नियमित व्यायाम.

Exerted—१ (वन.) अतिमुकुट; मुकुटावर्ति; मुकुटशाखी. २ बहिरागत. [म. बाहेर डोकावणारें; वळलेलें.]

Exertion—१ (अर्थ.) परिश्रम. २ (वै.) श्रम; उद्यम.—Muscular—(वै.) पेशीयश्रम.

Exfoetation—(वै.) अस्थानिक गर्भ.

Exfoliation—१ (वै.) बहिर्वर्धन; अस्थिस्फलन. २ (शिल्प.) पर्पटन; विभजन.

Exhalation—१ (रसा.) निर्गमन. २ (वै.) बाह्यनिर्गम; उच्छ्वास.

Exhaled Vapour—(वै.) निःश्वसितवाष्प.

Exhaust—१ (पदा.,रसा.) निष्काशित; शून्यकरण; रिक्तकरण; निःशेषकरण; निष्कास; निर्गम. २ (स्था.) निष्कास; निष्कासन; वायुशून्यकरण.—Gas—(पदा.) उच्छिष्टवायु; निष्कासितवायु.—Pipe—(पदा.) निर्गमनलिका-नाली. [म. निर्गम नळी.] —Port—(यंत्र.) निर्गममार्ग.—Pump (Vacuum pump)–(पदा.) शोषकयंत्र. [म. सोसपंप.] —Stroke—१ (पदा.) उच्छ्वासगति. [म. उच्छ्वास-टप्पा.] २ (यंत्र.) निष्कासआवृत्ति-क्रमण; निष्कास घात.—Valve —(यंत्र) निर्गमद्वार. [म. निर्गम-झडप]

Exhaustion—१ (ग.,भास्कर.) शेषविधि. २ (तत्त्व.) श्रांति; क्लांति; ग्लानि; रिरेचन; अपचयन. ३ (पदा.,रसा.) शून्यीकरण; निष्कासन; शोषण. ४ (वै.) क्रम; मज्जाक्षीणता; शक्तिपात; क्लान्ति; अतिश्रम. [म. थकवा.] —of the Soil—

(अर्थ.) भूमिशक्तिक्षय -Proof by—(ग.) परिशेष-उपपत्ति. —Pump – निष्पीडनयंत्र; बहिःसारक; शोषक.

Exhaustive—१ (अर्थ.) निःशेषकर. २ (तत्त्व.) सर्वव्यापक; निःशेष; सर्वग्राही; वीप्सक; निष्कलंबक. ३ (रसा.) पूर्ण.

Exhibit--१ (अर्थ.) प्रदर्शित वस्तु; प्रदर्शक वस्तु. २ (शास.) चिन्ह

Exhibition--(अर्थ.) प्रदर्शन; प्रदर्शिनी.—Room--(अर्थ.) प्रदर्शनालय.

Exhibitionism--प्रदर्शनवृत्ति; मयूरवृत्ति.

Exhilaration—प्रफुल्लता.

Exhumation—शव उत्खनन.

Exhume—(स्था) उत्कीर्णन.

Exile—(शास.) बहिष्कृत; देशबहिष्कृत.

Exine—(वन.) बहिस्त्वक्-चा; बाह्यकवच; रेणुबहिस्त्वक्.

Existence—१ (तत्त्व.) स्थिति; भाव; विद्यमानता; अस्तित्व. २ (पदा.) अस्तित्व; वास्तव्य.—Necessaries for—(अर्थ.) जीवनरक्षकपदार्थ.

Existent, Existing—(शास.) विद्यमान; वर्तमान.

Existential Judgment—(तत्त्व.) अस्तित्वप्रतिपादक वाक्य.

Exit—१ (वै) निर्याण. २ (स्था.) बहिर्मार्ग.-Tube-(पदा.) निर्गमननलिका.

Exocarp—(वन.,फल.) बाह्यवेष्टन see Epicarp.

Exocardial—(वै.) हृद्बाह्य.

Exocrine—(वै.) बाह्यसर्गी.

Exodermis—(वन.) बाह्यत्वक्-चा· अधित्वक्-चा.

Exofficio—(राज.,शास ,प्रभा) पदासिद्ध; पदतः; पदागत; पदमर्यादतः; अधिकारतः; पदगौरवात्—Member—पदासिद्ध सदस्य-घटक.

Exogamy—(समाज.) असगोत्रविवाह; विगोत्रविवाह; गोत्रांतरविवाह.

Exogen—(वन.) बाह्यवर्धक वृक्ष.

Exogenous—१ (वन.) बहिर्वर्धिष्णु, बाह्यवर्धक; बहिर्जन्म; बाहिर्जन्मिष्णु; बाहिर्जात; बहिर्वर्धी; बाह्योत्पन्न; बाह्यभव. २ (वै) विजातीय; बाह्य; आगांतुक; बहिर्भव; बहिर्जन; बहिर्मूलक.

Exophthalmic-(goitre)—(वै.) उच्छ्रिताक्षिक (गुंड).

Exophthalmous—(वै) चक्षुगोलबहिःसरण. [बटबटीत डोळ्यांचा.]

Exopodite—(वन.) बहिःप्रसर.

Exorbitant Claim-(शास.) अत्यधिक; अतिरिक्त प्रार्थना.

Exorcism—(तत्त्व.) भूतापसरण.

Exorhizal—(वन.) बहिर्वर्धक मूल.

Exoskeleton—(जीव) बाह्यास्थिपंजर; बाह्यकंकाल.

Exosmose—बाह्याभिसरण.

Exosmosis—(वन.) बहिःप्रसरण; बहिराकर्षण

Exospore—(वन.) बाह्यरेणु; बहिर्जानेतरेणु

Exosporium—(वन) बाह्यकवच.

Exostome—(वन.) बीजबाह्याच्छादनछिद्र-रंध्र; बाह्यबीजरंध्र.

Exostosis—(वै.) अस्थिमय ग्रंथि.

Exothecium—(वन.) बाह्याच्छादन; परागकोशबाह्यावरण. [म. बाहेरील आच्छादन.]

Exothermic—(पदा.,रसा.) उष्णतोत्पादक; तापक्षेपक; उष्णप्रदायी; बाह्यतापिक; उष्णतोत्सर्गी; उष्णता उत्सर्गक; बहिरोष्ण.

Exotio, Exotic-cal—(वन.,वै) विदेशी; विदेशीय; विजातीय.

Expand—१ (ग.) विकासकरण; विस्तरण. २ (पदा.) प्रसरण; प्रसारण. [म. विस्तृत करणें; विकास करणें.]

Expanding Universe—(ग.) वर्धिष्णुब्रह्माण्ड.

Expanse of the Heavens-(ज्यो.) नभोमंडल; भचक्र; नक्षत्रमंडल.

Expansibility—(पदा) प्रसरणशीलता; कुंचनीयता; प्रसारक्षमता; प्रसारगुण.

Expansible—(पदा.) प्रसरणशील.

Expansion—१ (ग.) विकास; विस्तरण; विस्तृति. २(पदा.) प्रसरण; प्रसार; विकास; विस्तार; वृद्धि; व्याकोच; वितति. ३ (रसा) अभिसरण; विस्तार. ४ (यंत्र.) विस्तरण.—Absolute—(पदा) परमप्रसारण; निरपेक्षप्रसार.—Apparent—व्यक्तप्रसार-प्रसरण.—Coefficient of —प्रसरणगुणक; प्रसारगुणक.—Cubical—आयतनप्रसार; घनप्रसारण.—Free—मुक्तप्रसार. —Linear–दैर्घ्यप्रसार; आयामवृद्धि; रेखीय प्रसारण; लंबप्रसार.—of a Gas-वायुविस्तार.—of Demand—(अर्थ) क्रेयतावृद्धि-प्रसार [म. मागणीचा प्रसार; हि. मांगका प्रसार.] -of Supply-(अर्थ.) पूर्तिप्रसार.—Real—(पदा.) ययार्थप्रसार.—Stroke—(यंत्र)—विस्तारघात.—Superficial— (पदा.) क्षेत्रप्रसार; क्षेत्रवृद्धि; आकारवृद्धि; पृष्ठप्रसारण; क्षेत्रप्रसरण.

Expansive--प्रसारणीय.—Part—(वै.) फलक.

Exparte—(तत्त्व.,शास.) एकपक्षीय: एकदेशीय.--Decree—एकपक्षीय आज्ञा.

Expectancy of Life—(वै.) जीवनापेक्षा.
Expectant—(वै.) अपेक्षक.
Expectation—अपेक्षा; आशा; आकांक्षा; धारणा.—of Life—(अर्थ.) जीवनावधि.
Expected life—अपेक्षित आयुर्मान.
Expectorant—(वै.) कफघ्न.
Expediency—(तत्त्व) उपयुक्ति; उपयोगिता; सुसाधकता.
Expedient—उचित; उपयुक्त; कार्यक्षम; उपाय; साधन; उपकरण; इष्ट.
Expedition—(इति.) आक्रमण. [म. मोहीम; स्वारी.]
Expenditure—(अर्थ ,राज.) व्यय. [म. खर्च.] —of Energy—(पदा.) शक्तिव्यय.
Expense ratio—(अर्थ.) व्ययमान.
Expenses—(अर्थ.) व्यय. [म. खर्च.] —of Production—(अर्थ.) उत्पादनव्यय.
Experience—(राज., तत्त्व.) अनुभव; अनुभूति; प्रतीति; प्रत्यय; अनुभवजन्यज्ञान.—Complex—(तत्त्व.) संकीर्ण अनुभव.—Immediate—प्रत्यक्षानुभव; अपरोक्षानुभव.—Indivisible—अभेद अनुभव; अखंड अनुभव.—'No more'—'नाधुना' अनुभव; 'अतीत' प्रतीति.–Not yet'—'नाद्यापि' अनुभव; अनागत प्रतीति.—Unity of—अनुभव-एकरूपता-एकत्व.
Experiencer, Experient —(तत्त्व.) अनुभविता.
Experiment—१ (ग.,राज.) परीक्षा. २ (तत्त्व.) प्रयोग; परीक्षा; परीक्षण; प्रत्यक्ष अनुभव. ३ (पदा.,रसा.) प्रयोग; अनुभव; अभिक्रिया. ४ (वन.) परीक्षा; प्रयोग.—Subject of—(तत्त्व.) प्रयुक्त.
Experimental—(अर्थ.,तत्त्व.,पदा.,रसा.) प्रायोगिक; प्रयोगात्मक; प्रयोगज्ञात; प्रयोगसिद्ध; प्रयोगीय; परीक्षात्मक.—Department—(वै.) प्रायोगिकशाखा.—Farm—(कृषि.) प्रायोगिक कृषिक्षेत्र; प्रयोगात्मक कृषिशाला; प्रयोगक्षेत्र.—Knowledge—प्रयोगसिद्धान्त.–Law—प्रयोगसिद्धनियम.—Physics—(पदा.) प्रायोगिकपदार्थविज्ञान.–Proof—(रसा.) परीक्षासिद्धप्रमाण; परीक्षात्मकशास्त्र.—Science (तत्त्व.,पदा.,रसा.) प्रयोगात्मक-प्रायोगिक विज्ञान; प्रयोगसिद्धशास्त्र; परीक्षासिद्धविद्या.—Stage—प्रयोगावस्था; प्रयोगात्मक अवस्था; परीक्षावस्था.—Value—(पदा.,रसा.) प्रयोगलब्धमूल्य; प्रयोगसिद्धमान.
Experimentalism-(तत्त्व.) अनुभवैकवाद; अनुभवमूलकविज्ञानवाद.
Experimenter—(तत्त्व.,पदा.,रसा.) प्रयोगकर्ता; प्रयोगपंडित; प्रयोक्ता.
Experimentum Crucis—(तत्त्व.) निर्णायकपरीक्षा.
Expert—(पदा.) प्रवीण; निष्णात; तज्ज्ञ; कुशल; पटु; विशेषज्ञ; निपुण; विशिष्ट; विद्वान्; तद्विद.
Expiation—(तत्त्व.) व्याख्या; निर्धारण.
Expiration—उच्छ्वसन; निःश्वास; श्वासोच्छ्वास; उच्छ्वास; निर्गमन; अन्त.
Expiratory Muscles—(वै) उच्छ्वासस्नायु.
Explain—(पदा.,रसा,) व्याख्यान; वर्णन.
Explanation—१ (ग.,पदा.,रसा.) निर्वचन; रहस्य; स्पष्टीकरण; विवरण; व्याख्या. [म. खुलासा; उलगडा.] २ (तत्त्व.) उपपत्ति; विवरण; निरूपण; समाधान; उपपादन.—by Analysis—(तत्त्व.) विकलनात्मक उपपत्ति.—by Interpolation or Concatanation—(तत्त्व.) प्रक्षेकात्मक उपपत्ति.—by Subsumption—(तत्त्व.) उपनयात्मक उपपत्ति.
Expletive—अर्थभारपूरक.
Explicative Proposition—(तत्त्व.) विवरणात्मक वाक्य.
Explicit—(ग.) व्यक्त; विस्पष्ट; स्पष्ट; स्फुट.–Function—स्पष्टफल.
Explode—(पदा.,रसा.) विस्फुटितकरण; विस्फोटन.
Exploder—(पदा.) स्फोटक; विस्फोटक.
Exploitation-(अर्थ) शोषण; स्वार्थसाधन.-of Labour—(अर्थ.) श्रमशोषण.-of Wealth—धनशोषण—Theory—शोषणसिद्धान्त.
Exploration—निरीक्षा; अन्वेषण; आविष्कार; संधानकरण. [म तपासणी.]
Explorer—भूमिशोधक.
Exploring, Coil—(पदा.) संधानकुंडली.—Licence-(अर्थ.) भूगर्भनिरीक्षण-अधिकार.
Explosion—(पदा.,रसा.,यंत्र.) स्फोट; विस्फोटन; विदारण; विस्फोरण. [म. बार.]
Explosive-१ (पदा ,रसा.) ज्वालाग्राही; स्फोटक; उत्स्फोटनशील; विस्फोटक; विदारणशील; स्फोटकारक. [म. दारूगोळा.] २ (वन.) विदारी (fruit).—Gas—(रसा) स्फोटकवायु.

—Mechanism—(वन.) स्फोटकयोजना.—Mixture —(रसा.) स्फोटक मिश्रण.

Exponent—(ग.,पदा.) घातप्रकाश; घातचिन्ह; घात; घातप्रकाशक; घाताक.

Exponental—घातीय.

Eponential,-Calculus—(ग.) घातकलन.—Curve —घातवक्र; घातदर्शकवक्र.—Equation—घातसमीकरण. —Function—घताफल; घातकृत्य; घातीयफल; घातांकफलित.-Series—घातपदश्रेणी; घातांकसारणी; सूचकश्रेणी; घातश्रेणी.—Theorem—घातसिद्धांत; सूचकसूत्र.

Export—(अर्थ.) निर्यात; निर्गत; निर्गम.—Duty—निर्यात-कर; निर्गमशुल्क.—Merchant—निर्यातव्यापारी.

Exportation—(अर्थ.) निर्यापन; निर्यातन.

Exporter—(अर्थ.) निर्यातक.

Expose—परित्याग; उत्सर्ग.—to Air—(पदा.,रसा.) वायुदर्शन; अनावृतकरण. [खुलें ठेवणें, खुला रखना.] (Photography)—उद्घाटन.

Exposed—१ (पदा.) प्रकाशित; उद्घाटित. २ (वै.) अनावृत; पात्र.—Column—(पदा.) अनावृत स्तम्भ.

Exposition—(तत्त्व.) व्याख्यान; विवरण; स्पष्टीकरण.

Exposure-(पदा., रसा.) आविष्करण; प्रकाशदर्शन; उद्घाटन; प्रकाशकिरण; प्रकाशन; आविष्कार. [उघडीक; उघाडी.]—Instantaneous—(पदा.) क्षणिक प्रकाशदर्शन. [म. क्षणिक उघाडी.]

Ex post facto—पिष्टपेषण.

Expounded—(तत्त्व.) व्याख्यात; निवृत.

Express—स्पष्ट.—Authority—(शास.) स्पष्टाधिकार.-Provision Law—स्पष्टन्यायाज्ञा-न्यायविधान.

Expressing in terms of—(ग.,भास्कर.) शोधन.

Expression—१ (ग.,पदा.) रूपदर्शन; पदसंघात; पदसमुच्चय; पदी; पदावलि; राशि; राशिमाला; निर्देश; बीजवाक्य; बीजसमुच्चय. २ (तत्त्व.) व्यंजन; मुखाकृति; आकार; आविष्कार; प्रमाण; अनुभव; शब्दरचना; वचन; आविष्करण; उच्चारण; उक्ति; वाक्य—Binomial—(ग.) द्विपदराशि; द्विपदी.-Compound—मिश्रराशि; मिश्रपदी.-Cubic (third degree)—त्रिघातराशि; घनपदी; तृतीयपदी; त्रिघातपदी.—Linear (first degree)—एकघातराशि; सुरेखपदी; प्रथमपदी; एकघातपदी.-Monomial—एकपदराशि; एकपदी.—Multinomial—बहुपदराशि; बहुपदी; अनेकपदी.—Notation—(साहित्य.) विशेषक्रियालेखन.—of the 4th degree—(ग.) चतुर्घातराशि; चतुर्थपदी; चतुर्घातपदी.—of the *n*th degree—बहुघातराशि; बहुघातांकपदावलि: बहुघातपदी.—Quadratic (2nd degree)—द्विघातराशि; वर्गपदी; द्वितीयपदी.-Simple—शुद्धराशि: शुद्धपदी. — Trinomial — त्रिघातराशि; त्रिपदी.

Expressionism—(तत्त्व.) भावप्राकट्यवाद.

Expressionitic—आत्मप्रदर्शक.

Expressive—सूचक; दर्शक; द्योतक; व्यंजक, अर्थप्रदर्शक; अर्थवाहक; सांकेतिक.

Expressiveness—समर्थता; अर्थवाहकता; वाचकता.

Expropriation—(अर्थ.) अधिकारच्युति.

Exproprietary Tenant—(अर्थ.) भूतपूर्वकृषिक. [म. पुराण कूळ. हिं. मौरुसी काश्तकार; भूतपूर्व जमीदार.]

Expulsion—(रसा.) निःसरण.

Exradius—(ग.) बहिस्त्रिज्या.

Extant—१ (जीव.) विद्यमान; वर्तमान. २ (तत्त्व.) उपलब्ध; प्रचलित.—Documents—(अर्थ.) प्राचीनपत्र. [म. जुने कागद. हिं. पुराना-कागजाद.]

Extend—(शास.) व्यापन; विनियोजन.

Extensibility—(वै.) तन्यत्व; प्रसरणशक्ति; परिमयता; विस्तृत्व.

Extension—१ (तत्त्व.) विस्तार; क्षेत्र; कक्षा; क्षेत्रार्थ; व्यक्तिशक्ति; विस्तारक्षेत्र; व्याप; व्याप्ति; वस्तुव्यक्ति; गुणिधर्म-बोध; व्यापकत्व; आकाशवर्तित्व. २ (पदा.) वितान; प्रतान; विस्तार; प्रसार; वृद्धि; व्याकोच. ३ (वै.) प्रवर्तन; प्रसरण; दीर्घीकरण; विस्तरण.—of Law—(तत्त्व.) नियम; विस्तारण.—Spatial—दिग्व्यापकत्व. — Temporal-कालव्यापकत्व.

Extensity—(तत्त्व.) प्रसर; विस्तार; घनत्व.

Extensive—(पदा.) विस्तीर्ण; विस्तृत; विशाल.—Agriculture—(अर्थ.) विस्तृतकृषि; भूमिप्रधानकृषि.—Business—(अर्थ.) विस्तृतकार्य; विस्तृतकार्यप्रसार-व्यवहार. [म. विस्तृत कारभार.]-Cultivation—(कृषि) विस्तृतकृषि; भूप्रधानकृषि.-Public Damage—प्रभूत-विस्तीर्ण सार्वजनिक हानि.—Syllogism—(तत्त्व.) विस्तारक अनुमान.

Extensiveness—(तत्त्व.) प्रसर.

Extensor—(वै.) प्रसारिका; विस्तारक; प्रतानक; वितानक; प्रसारक (स्नायु); व्याकोचक.—and Flexor—(तत्त्व.)

प्रसारक-आकुंचक.—Carpi—(वै.) करप्रसारकस्नायु.—[Radialis long—त्रिज्या गुरुप्रवर्तक.—Radialis Brevis—त्रिज्या लघुप्रवर्तक.—Ulnaris—प्रकोष्ठ-प्रवर्तक.] —Digitorum [—Brevis —लघु अंगुलि-प्रवर्तक.-Communis—प्रतानवती; अंगुलिप्रवर्तक.-Long गुरु अंगुलि-प्रवर्तक.—Quinti Proprius—कनिष्ठिका-प्रवर्तक.] —Hallucis Long—गुरु पादांगुष्ठप्रवर्तक - Indicis Proprius—तर्जनीप्रवर्तक.—Muscle—(तत्त्व.) प्रसारकस्नायु-पिंडिका-पेशी.—Pollicis Brevis-अंगुष्ठप्रसारणी-ह्रस्व पेशी; अंगुष्ठलघुप्रवर्तक.—Pollicis Long—अंगुष्ठगुरुप्रवर्तक.

Extent—(पदा.,शास्त्र.) मान; व्याप्ति; विस्तार; प्रसार; महत्त्व: व्याप.—of Kingdom—(इति.) राज्यविस्तार; राज्यव्याप्ति.—of Local Jurisdiction—(शास्त्र.) स्थानिकाधिकारसीमा-मर्यादा.

Extenuating Circumstances—(शास्त्र.) उपशामक वृत्तांत; लघुकारक वृत्तांत; लघुत्वकारण.

Exterior—(ग.,तत्त्व.,पदा.,रसा.) बाह्य; बहिः; बहिर्गत.—Angle—(ग.) बहिःकोण.—Planet—(ज्यो.) बहिर्ग्रह.

External—(ग.,तत्त्व.,पदा.,रसा.,वन.,वै.) बाह्य; आगंतुक; पार्श्वस्थ; बहिःस्थ.—Acoustic Canal—(वै.) कर्णपथ [—Meatus—कर्णपथ; बाह्यकर्णविवर; बाह्यश्रोत्रविवर.] —Arcuate Fibre—बाह्यचक्रतंतु.—Auditary Meatus—कर्णकुहर.—Bisector—(ग.) बहिर्द्विखंडक: बहिर्द्विभाजक.—Circuit—(पदा.) बहिर्मंडल.—Compensated-(रसा.) बाह्यप्रतिकारक.-Compensation—बाह्यप्रतिकार.—Contact Circle—(ग.) बाह्यस्पर्शवर्तुल.—Cuneform—बहिःकोणक.—Division—(ग.) बहिश्छेद.—Ear—(वै.) बाह्यकर्ण.-Economics—(अर्थ.) बाह्य मितव्यय.—Force—बाह्यशक्ति प्रेरणा.-Generative Organs—(वै.) बाह्यजननेंद्रिय.—Hallucis Longus—पादांगुष्ठ-प्रसारकस्नायु.-Malleolus—गुल्फबाह्यभाग. —Mammary—बाह्यस्तन.—Maxillary—बाह्यहनु.—Morphology — (वन.) बाह्यरूपविचार; बाह्यशारीरविज्ञान; बाह्यांगविचार; बाह्यावयवव्यवस्था.-Occipital Protuberence-(वै) बाह्यपृष्ठ, मस्तकवप्र; बाह्यपश्चादस्थि-उन्नत.—Petrosal Nerve—बाह्यघनचेतनी.—Pterygoid—हनुमूलकर्षकस्नायु.-Pudendal (deep)—(वै.) अंतर्लिंग.—Reproductive Organs-(जीव.) बाह्यजननेंद्रिय.-Resistance-(यंत्र.) बाह्यरोध.—Rotation—(वै.) बहिर्मंथन; बहिः परिभ्रमण.—Pudendal Superficial—अपरलिंग.—Secretion—बाह्यपर्ण; बहिस्सर्जन.—Spermatic—बाह्यवृषण (कोष). — Supination —बाह्यपरिवर्तन.—Trade—(अर्थ.) बाह्यव्यापार.—Work—(पदा ,रसा.) बाह्यकार्य.

Externalism —(तत्त्व.) बाह्यवस्तुविज्ञानवाद; प्रत्यक्षवाद.

Externality—(तत्त्व.) बाह्यता; बाह्यदशा.

Externally—बहिर्गत; बाह्यांगी.—Touching—(ग.) बहिःस्पर्शी.

Externus—बहिः.

Extinct—१ (जीव. तत्त्व.) लुप्त; निर्वंश. २ (भू.) निद्रित; निर्वापित (ज्वालामुखी).-Animal—(भू.) नष्ट-लुप्तप्राणी.

Extinction—(तत्त्व.) विनाश, लोप; निर्वाण; उच्छेद; नाश.-Coeffecient—(रसा.) अदृश्यगुणक.

Extine—(वन.) बहि:कवच; परागबाह्यकोश.

Extinguish—(रसा.) निर्मीलन; निर्वापन.—ed—(शास्त्र.) नष्ट; लुप्त.—ment of easement—(शास्त्र.) परभूमावा. धिकारनाश; उपयोगाधिकारसमाप्ति.

Extipulate—(वन.) उपपर्णरहित; उपकर्णरहित; अनुपपर्णी; अनुपपत्री.

Extirpation—(तत्त्व.) उन्मूलन.

Extort—(शास्त्र.) बलाद्ग्रहण.

Extorting Confession—बलात् स्वीकारोक्तिग्रहण.

Extortion—(शास्त्र.) द्रव्यशोषण; बलात्ग्रहण.

Extovert—(तत्त्व.) बहिर्मुख.

Extra Axillary—(वन.) कक्षबाह्य.-Cellular—(वै.) शालाबाह्य.—Collection—(अर्थ.) अन्यप्राप्ति. [म. खेरीज जमा.] -Embryonic Celon—(वै) गर्भबाह्यावकाश.—Judicial—(शास्त्र) व्यवहारविषयाकांत; अतिन्याय; न्यायबाह्य.—Limitary—(शास्त्र.) अतिक्रांतमर्याद. —Logical—(तत्त्व.) अतितर्क, तर्कविषयातिक्रांत; तर्कबाह्य.—Ordinary—(रा.ज.) असाधारण.-Ordinary Ray—(पदा.) असाधारण किरण.—Polation—अतिक्षेप; प्रक्षेप; अतिनिर्देश.—Reading—इतरवाचन.—Stelar—(वन.) स्तम्भबाह्य.—Systole—(वै.) अधिकसंकोच.—Uterine Foetation Pregnancy—(वै.) गर्भाशयबाह्य गर्भधारणा.

Extract—१ (पदा.,रसा.) रस; सत्त्व; अर्क; निर्कष; निर्यास. २ (वै.) कषाय; क्वाथ; अर्क; सार; घृति; निष्कर्ष. [म. काढा.]

Extraction—१ (पदा ,रसा.) निष्कर्षण. २ (शस्त्र.) निष्कासन; (सुश्रुत) आहरण-निष्कासन.
Extractives—(वै.) निष्कर्ष.
Extractum Berberis—(वन) रसोजन. [म. दारूहळदीचा अर्क.]
Extraditable Offence—(शास.) प्रत्यर्पणीय अपराध; मार्ग्यमाण अपराध.
Extradition—(राज.) आरोपिप्रत्यर्पण; प्रत्यर्पण; उपाहरण.
Extraneous—विदेशीय; असंबद्ध.
Extravasation of Blood—(वै.) रुधिरनिःस्रावण.
Extreme—१ (ग.) प्रांतीय; अंत्य. २ (तत्त्व.) अन्त्य; अंतिम; परम; एकांतिक. ३ (पदा.) चरम; अंतिम.—Illusion—(तत्त्व.) महामोह.-Limit—परमावधि; सीमान्त. —Positions—परिमितिस्थान.-Terms in Ratio —(ग.) अंत्यपद.
Extremes—(ग.) अंतिमपदानि; अन्त्य; परमावधि; परम सीमापद.
Extremist—(राज.) तीव्र; आग्रही; अतिवादी; तीव्रवादी; उद्दाम; सीमांतसंचारी; उग्र परिवर्तन-सुधारणावादी. [म. जहाल.]
Extremity—१ (ग.) अंत; अवधि; अग्र. २ (पदा.) उपांत; मर्यादा; परमावधि. ३ (वै.) शाखा; अग्रांग; अग्रावयव.—Inferior—(वै.) अधो अवयव.—Lower—अधःशाखा; निम्नशाखा.—Superior—ऊर्ध्व अवयव.—Upper—ऊर्ध्वशाखा.
Extrinsic Factor—बाह्यअंश.
Extrinsic Probability—(भाषा.) बाह्यसंभाव्यता.
Extrose—(वन.) बहिर्भेदी; बहिःस्फुटिर; बहिर्मुख.
Extroversion—(तत्त्व.) बहिर्मुखीकरण; बहिर्लक्षण.—of the Bladder—(वै.) मूत्राशयबहिर्वलन.
Extrovert—(तत्त्व.) बहिर्मुख.
Exudation—१ (रसा.) स्राव; स्रवन; स्यंदन; वसीजन; निस्स्राव. २ (वन.) स्राव; स्यंदन; रसस्राव; निःस्रावण. [म. पाझर.] ३ (वै,) स्राव; बहिःस्वेद; प्रस्वेदन; निःस्वेदन; निर्यासन; स्रवण.—Corpuscles—(वै.) दाहजन्यस्रावबिंदु.
Eye—१ (वै.) नेत्र; चक्षु. [म. डोळा.] २ (स्था ,यंत्र) छिद्र; नेत्र. [म. नेढें.] —Ball—(पदा.,वै.) नेत्रगोल; नेत्रगोलक; अक्षिगोल. [म. बुबुळ.] —Benefactor—(वै.) नेत्र्य.—Bolt—(यंत्र.) नेत्र-उच्चालक.—Brows —(वै.) भ्रुकुटि; नेत्रभू. [म. भिवया.] —Bud—(वन.) नेत्रक; कर्णिका. [म. डोळा.] —Defect—(वै.) नेत्रदोष. —Disease—(वै.) नेत्ररोग.-Glass—१ (ज्यो.) नेत्राभिमुख यव-भिंग. २ (पदा.) अभिवर्धक यव-भिंग. ३ (वै.) नेत्र-चक्षु-काच. [म. चष्मा.] —Lashes—(वै.) पक्ष्म. —Lens—(पदा.,ज्यो.) अभिनेत्र-यव-भिंग; चक्षुताल.—Lid—(वै.) नेत्रच्छद; वर्त्म; पक्ष्म. [म. पापणी.]—Negative—(पदा.) पृष्ठदर्शी उपनेत्र —Objective—(ज्यो.) प्रधान उपनेत्रखंड.—Piece—१ (ज्यो) उपनेत्रखंड. २ (पदा.) नेत्राग्र; चक्षुयव; नेत्रिका; नेत्रकाच; दृष्टिभिंग; निरीक्षणकांच; अभिनेत्र; नेत्रताल; चक्षुलग्नी. ३ (वन.) ईक्षणकांच; उपनेत्र; अक्षखंड; द्रष्टी. [म. पाहाण्याचें भिंग.] —Positive—(पदा.) अग्रदर्शी उपनेत्र.—Ring—(पदा.) उपनेत्रछिद्र.—Salve—(वै.) अंजन —Spot—(वन.) नेत्रबिंदु.—Strain—(वै.) नेत्रायास.—Testing नेत्रपरीक्षा.—Tube—(पदा.) नेत्रनलिका.—Witness —(शास.) साक्षाद्द्रष्टा; प्रत्यक्षसाक्षी.
Eyes—(वन.) कन्दमुकुल.- of Heald—(यंत्र.) छिद्र. [म. भोंकें.]

F

F. A. S. Arrangement—(अर्थ.) नौगतावधि. [म. जहाजावर माल चढवीपर्यंत.]
F. P. S. System—(पदा.) फु. पौ. से. पद्धति. [म. फूट-पौंड सेकंड पद्धति.]
Fabric—(अर्थ.) वस्त्ररचना; निर्माण. [म. वीण.]
Fabricate False Evidence—(शास) कूट-साक्षरचना.
Fabrication—(अर्थ.) कपटरचना; कूटरचना; आभासरचना.
Facade—(स्था.) दर्शनीयभाग; मुखभाग; मुखद्वार; मुखदर्शन; पुरोभाग. [हिं. मुहार.]
Face—१ आस्य; मुख; तल; पृष्ठ. २ (ग.) मुख; पार्श्व; पृष्ठ; तल; तट. ३ (भू) पृष्ठभाग. ४ (मुद्रण.) अक्षराकार [म. मथळा.]; टंकजाति. ५ (यंत्र.) दंतमुख. [म. घेरपृष्ठ; दांत्याचें तोंड.] ६ (रसा) पृष्ठभाग; फलक. ७ (वन.) मुख; मुखपृष्ठ. ८ (वै.) मुख; मुखमंडल; वक्त्र; वदन. [म. चेहरा.] ९ (स्था.) मुख.—Angle—(रसा) फलककोण. -Mask—(वै.) मुखपिधान-पिधानिका. [म. तोंडावर ठेवण्याची टोपी.] —Presentation—(वै.) मुखदर्शन; मुखोदय.—of Prism—(ग.) फलक; पार्श्व; पृष्ठ.—Reading—१ मुखदर्शन. २ मुखपरीक्षा.—Value—

(अर्थ.) अंकितमूल्य; दर्शितमूल्य; नियतमूल्य. [हिं. जाहिरी दाम.]

Facet—१ मुख. २ (भू.) पृष्ठ. [म. पैलू.] ३ (भू.,रसा.) फलकिका; पार्श्व; पृष्ठ. ४ (वै.) मुद्रा; पृष्ठ; मुख.—for Costal Cartilage—(वै.) उपपर्शुकास्थालक.

Faceted—(भू) अनेकपृष्ठ (क); अनेकपार्श्व [म. पैलूदार.]

Facia Dentata Hippocampi—(वै.) तलपत्र.

Facial—(वै.) वदन—; वादनिक; मुखरी; आननीय; मुखसंबंधी; मुखमंडलीय.—Angle—(तत्त्व.) मुखकोण.—Artery—(वै.) वक्त्ररोहिणी; मौखिकाधमनी.—Bones—(वै.) वदनास्थि; मुखरास्थि. [म. चेहऱ्याचीं हाडें.] —Expression—(तत्त्व.) मुखाविर्भाव; मुखश्री.—Infra Orbital—अधोनेत्रवदन.—Nerves—(वै.) मुखनाडि; वक्त्रमज्जातंतु.—Paralysis—(वै.) मुखवात; आर्दितवात; मुखपक्षघात; आर्दित; मौखिक पक्षघात.—Supra-Mandibular—ऊर्ध्वचिबुकवदन.—Surface—(वै.) मौखिकतल.

Facies—(वै.) मुखभंगी.—Hippocratica—मृत्युसूचक मुखभंगी.—Ovarina—चिंतासूचक भावभंगी.

Facilitation—१ (तत्त्व.) सुकरीकरण; सुकरत्वप्राप्ति; सुलभत्वप्राप्ति; सरलीकरण; सुलभीकरण. २ (वै.) सुकरता.

Facility—(अर्थ.) सुकरता; अनुकूलता; सरलता; सुलभता; सुगमता; सौकर्य. [म. सवड; गु. सगवड.]

Facing—संमुख; अभिमुख; प्रतिमुख.

Facio,-Brachial—(वै.) मुखसंबंधी; भुजासंबंधी.—Cervical—मुखपरिणामी.-Lingual—जिव्हापरिणामी.—Plegia—मुखपक्षाघात.

Facsimile—प्रतिरूप; प्रतिकृति. [म. नक्कल.]

Fact—१ तथ्य; भाव; घटना; प्रमेय; भूतार्थ; वस्तु. २ (अर्थ, सत्य.) तत्त्व; वास्तविक घटना. ३ (तत्त्व.) घटना; घटन; वस्तुस्थित; घटित; वस्तुस्थिति; तत्त्व; प्रमेय; वस्तु; अनुभवसिद्ध पदार्थ-वस्तु. ४ (रसा.,वै.) तथ्य; सत्य; वस्तुस्थिति. ५ (शास.) वृत्तांत; विवरण.—and Fiction—घटना तथा कल्पना. [म. खरें व वाढविलेलें.]

Faction—१ पक्ष; भेद. २ (अर्थ.,राज.) स्वार्थी राजनैतिक दल; दलबंधी.

Factitious—(तत्त्व.) मनःकल्पित.

Factitive Verb—(भाषा.) अपूर्णक्रियावाचक सकर्मक क्रियापद.

Factor—१ अवयव; कारण; भाग. २ (अर्थ.) कर्ता. ३ (इति.) प्रतिनिधि. [म. गुमास्ता; अडत्या; कारभारी.] ४ (ग.) गुणक; अवयव; गुणकपद; गुणनखंड; गुणावयव. ५ (तत्त्व.) अवयव; घटक. ६ (पदा) गुणक; अवयव; भाग; भाजक; अंश; घटक; गुणपद. ७ (वन.) कारक; घटक; कारण. ८ (वै.) अंश; भाग; प्रकरण; अंशभागी; कारणांश. [म. भागदार; भागीदार.] ९ (शास.) प्रतिनिधि. [म. अडत्या; गुमास्ता; एजंट.] —Activity—(तत्त्व) व्यापारघटक —Composite—(ग.) सावयव; सगुण.—Diagram—(पदा) आलेखगुणक; आलेखांक; आलेखप्रमाण.—Elementary—(ग.) निरवयव; दृढ; निर्गुण; मूलभूत; अविभाज्य.—Highest Common—(ग) दृढभाजक; गुरुतम साधारण अवयव.—of Evaporation—(पदा.) बाष्पीभाव; बाष्पांश.—of Production—(अर्थ.) उत्पत्तिघटक-साधन.—of Safty—(पदा.) रक्षणांश. [म. माया; कसर.] —Prime—(ग.) दृढगुणक; दृढगुणावयव; आदिमलब्धमूल; उत्तमांक.—Sense—(तत्त्व.) वेदनघटक.

Factorial—(ग.,पदा.) एकादिचयांक; परंपरित; एकादिघातीय; गौणिक.—'N'—(ग.) एकादिघात 'न'.

Factorisation—(ग.,पदा.) गुणकविग्रह-विश्लेषण-पृथक्करण; अवयव-पृथक्करण; विश्लेषण; गुणकनिर्णय. [म. अवयव पाडणें; फोड करणें.]

Factory—(अर्थ.,राज.,शास.) कार्यालय; कर्मागार; शिल्पशाला; शिल्पकलाभवन; परिश्रमालय; निर्माणशाला; उद्योगशाला; यंत्रगृह. [म. कारखाना.]

Factum Valet—(श स) वस्तुसिद्धि.

Faculae—(पदा.) तेजबिंदु.

Facultative—(वन.) प्रसंगोपात्त.—Endorsement—(अर्थ) ऐच्छिक हस्ताक्षर. [म. हुंडीवर.]

Faculties,-Emotional—(तत्त्व.) भावनाशक्ति.

Faculty— १ शक्ति; सामर्थ्य; सहजशक्ति २ (तत्त्व.) शक्ति; स्वतंत्र मानसिक शक्ति. ३ (वै.,शिक्षण) शाखा; मानसिक तथा शारीरिक शक्ति.—Intellectual—(तत्त्व.) विवेकशक्ति; विचारणाशक्ति.-of Knowledge—(तत्त्व.) प्रज्ञा.—of Medicine—(वै.) वैद्यकशाखा.-of Thought—(तत्त्व.) बुद्धि.—Theory—(अर्थ.) सामर्थ्यसिद्धान्त; शक्तिवाद.—Volitional—(तत्त्व.) प्रेरणाशक्ति; प्रवर्तनशक्ति.

Fading—१ विवर्णन; रंगहीनत्व; वर्णापायन. २ (तत्त्व.)

म्लायन; ग्लानि. १ (पदा) क्षीणत्व; मांद्य; क्षयीभवन; मंदीभवन.

Faeces—(वै.) मल; विष्ठा.

Faetor—(वै.) दुर्गंध.—Oris—दुर्गंधयुक्तश्वास.

Fagging—१ (अर्थ) श्रमसाधन. २ (शिक्षण.) बालपरिचर्या.

Fagonia Arabica—(वन) दुःस्पर्श. [म. धमासा.]

Fahrenheit—(पदा) तापक्रममाप; उष्णमानमापक; उष्णांशमापक; फारनहाइट.—Scale—(यंत्र) उष्णांशपद्धति.

Fail—(शास.) उपेक्षण; अननुष्ठान; प्रमादीकरण.

Failure—१ निष्फलता; अभाव; हानि; अनिष्पत्ति. २ (शास.) असिद्धि; भ्रम; प्रमाद; निष्फलता; विफलता.

Faint—१ (नाम-वै) ग्लानि. २ (विशे.) अस्पष्ट; आभासात्मक.

Fainting—(वै.) मूर्च्छा.

Faintness—१ अस्पष्टपणा. २ (वै,तत्त्व.) मूर्च्छा. [हिं. बेहोश.]

Fair—स्वच्छ; स्पष्ट. [म. पक्का.] —Cash book—(अर्थ) अंतिमलेखन पुस्तक. [म. पक्की रोकड वही.] —Dealing—न्याय्य व्यवहार. [म. खरा सौदा.] —Ledger—अंतिमव्यक्ति-विषय-लेखन. [म. पक्की खातेवही.] —Map—शुद्ध मानचित्र.—Price—उचितमूल्य. —Rent—उचित स्वामित्व.—Trade—न्याय्य-उचित व्यापार; समव्यापार; निःपक्ष व्यापार; व्यापारिक समानता-व्यवहार.

Fairy Tale—(साहित्य.) यक्षिणीवार्ता; अद्भुतवार्ता; रूपककथा. [म. परीकथा; परीस्तानकथा-गोष्टी. गु. परीवृद्दी.]

Faith—(तत्त्व.) श्रद्धा; विश्वास; निष्ठा.—Cure—(तत्त्व., वै.) श्रद्धाचिकित्सा.-Philosophy—(तत्त्व.) ईश्वरापरोक्षवाद.

Faithful Performance of Duty—(शास.) निष्ठापूर्वक कर्तव्यपालन.

Faithfulness—(तत्त्व) यथामूलता; विश्वसनीयता; श्रद्धेयता.

Falcate—(वन.) दात्राकार. [म. कोयत्यासारखा.]

Falciform—(वै.) स्तंबहनीसम.-Ligament—स्तंबहनीबंध; दात्राकार बंधन.

Falcon—(प्राणि.) श्येन. [म बहिरी ससाणा.]

Fall—१ (अर्थ.) न्यूनता; क्षय. [म. उतार.] २ (तत्त्व.) पतन; अधःपतन; पात; च्युति; भ्रंश. ३ (भू.) प्रपात; निर्झर. —in Temperature—(पदा.) उष्णमानांतर; उष्णमानह्रास. [म. उष्णमान-उतार.] —Line—(भू.) पतनरेषा; प्रपातरेखा.—Water—जलप्रपात; प्रपात. [म. धबधबा.]

Fallacious (reasoning)—(तत्त्व,पदा.) तर्काभास; दुष्टतर्क; भ्रामक.

Fallacy—(तत्त्व) हेत्वाभास; प्रमाणाभास; पक्षाभास; प्रामाण्याभास; निग्रहस्थान; अशुद्धि. तर्कदोष; तर्कच्युति; दोष; भ्रांति; भ्रम.—Amphibolous—रचनासंदिग्धतादोष; राचनिकसंदिग्धतादोष.-Extra Dictone—अतिमाधिक-अतिशाब्दिकतर्कदोष.—Formal—विधिगत हेत्वाभास.-in Dictone—भाषिक शाब्दिक तर्कदोष.—Logical-तर्काभास: शब्दहेत्वाभास; नैयायिक०; आकृतिक०.—Material—वस्तुगत-वास्तव०; उदाहरणशुद्धिव्याप्त्याभास; आर्थिक०; वास्तविक दोष.—of Accent or Emphasis—स्वरगौरव०.-of Accident—सोपाधिक०; यदृच्छादोष.—of Ambiguous Terms—संदिग्धपद०.—of Circular Argument—अन्योन्याश्रयानुमानदोष; चक्रदोष; चक्रापत्ति; चक्रानुमानदोष.-of Composition—समाहारक०; समष्टि०; संयोगीकरण०; सर्वग्रहणदोष.—of Consequent—परलव्यत्यासदोष; कारणनिषेध-कार्यविधानदोष.—of a Dicto Secondum Quid ad Dictum Simplicator—विशेषसामान्यीकरणदोष.—of a Dicto Simpliciter ad Dictum Secondum Quid-सामान्यविशेषीकरणदोष.—of Division—विभेदक०; अतिदृष्टि०; पृथक्करण०; अर्थान्तर०; भागग्रहणदोष.—of Double Question—प्रश्नबाहुल्य०; अप्राप्तकाल०.—of Equivocation—अर्थता; हेत्वन्तर; निग्रहस्थान; छल; अर्थदोष.—of False Cause—निरर्थक-असत्कारण०.—of False Conclusion—प्रतिज्ञान्तर०.—of Figure of Speech—छल.—of Four Terms—चतुष्पद-चातुष्पदिक -of Hysteron Proteron—स्वाभाविकक्रमव्यत्यासदोष; अश्वरथव्यत्यासदोष—of Ignoratio Elenchi—अप्रकृतानुमिति०; अर्थान्तर०.—of Illicit Major—साध्यदोष०.—of Illicit Minor—पक्षदोष०.—of Irrelevency—अर्थान्तर०.—of Many Questions—अनेकप्रश्न-प्रश्नात्मक०.—of Negative Premises—मिथ्यानुमान०; निषेधवचन०.—of Non Causa Pro Causa—अप्रदुष्पत्ति-असद्धेतु-अयुक्तकारण-अयोग्य-अनुचितयुक्तिदोष.—of Non Seteris Paribus—अस्थिरपरिस्थितिदोष.—of Non Sequitor—अप्रति-

पत्ति-अनुपपत्तिदोष; अधिक.—of Paranymous Terms—भाषालंकारदोष; सदृशसाधितपददोष; व्युत्पत्ति-वंचना-भ्रम-मोह-दोष.—of Petitio Principii—असाधारण०; साध्यग्रहणदोष; साध्यसम०.—of Plures Interrogations—अनेकप्रश्न०.—of Secundum Quid—सामान्यविशेषसंकरदोष.—of Undistributed Middle—अव्याप्तहेतुक०; अव्याप्तसाधन०; अपूर्णव्याप्त-मध्यमपद०.—Semi-logical—आकृतिकसमहेत्वाभास.

Fallible—स्खलनशील; मोहशील; प्रमादशील.

Falling,-Body—पननशील-पतत् पदार्थ-वस्तु; पतिष्णु [म. खालीं पडणारा पदार्थ.] —Gradiant—अवनमन; अवनम. [म. पडता; ढाळ; नम] —Law of Bodies—(पदा) पतननियम.—Sickness—(वै) अपस्मार; मृगीरोग.—Star—(ज्यो.) उल्का.

Fallopian Tube—(वै.) रजोवाहिनी; रजोवाहक नालिका; अंडप्रणालि; अण्डवाहिनी; अण्डवाहक नलिका; डिंबप्रणाली; बीजवाहिनी; बीजस्रोतसी.—Ampulla of—रजोवाहिनी कर्णिका.—Fimbria of—रजोवाहिनी कर्णिकांगुलि.

Fallow (Land).—(अर्थ,वन.) असस्यभूमि; खिलभूमि. [म. अवहित-पडित जमीन.]

False—१ (तत्त्व.,शास) असत्य; मिथ्या; अयथामूल; अयथार्थ; आभासनय; आभासात्मक; कूट. २ (स्था.) मिथ्या; अस्थिर; साहायक; पूरक.—Analogy—सादृश्याभास; साम्याभास.—Cause—कारणाभास.—Coin—(अर्थ.) कृत्रिम मुद्रा. [म. खोटें नाणें-सिक्का.] —Conception—(वै.) कृत्रिम गर्भ.—Dichotomy—(वन.) अकृत—Document—(शास.) अयथालेख; कृत्रिमलेख, मिथ्यालेख; छद्मलेख. [म. खोटा दस्तऐवज.] -Fruit—(वन.) छद्मफल; संकीर्णफल; मिथ्या-कृतकफल. [म. लटकें फळ.] —Gable—(स्था) दर्शनीकोण तोरण; दृश्यकोण; मिथ्याकोण. [म कोचळी.] -Information—(शास.) मिथ्यावार्ता; कूटसंदेश; असत्य समाचार.—Key—मिथ्या-कुंचिका,-तालो. [म. कळसूत्र; कळ.] —Membrane—(वै.) विकृतत्वचा.—Pains—(वै.) कृत्रिम प्रसूतिपीडा. -Passage—(वै.) कृत्रिम मूत्रपथ.-Reason—(तत्त्व.) मिथ्याहेतु.

Falsely Charge—(शास.) मिथ्यादोषारोपण.

Falxe—(वै.) दात्र.—Cerebelli—मस्तिष्कुलदात्र; गोदान्तरपटल; लघुदात्रिका.—Cererbi—बृहन्मस्तिष्कदात्र; मस्तिष्कांतर पटल; मस्तिष्काच्छादक दात्रिककला; विभाजिका; दात्रिका.—Inguinalis Conjointed Tendon—ताणयुग्म.

Familal—कौटुंबिक.

Familiality—कौटुंबिकता.

Familiarisation—(तत्त्व) परिचितीकरण; परिचयन.

Familiarity—(तत्त्व.) परिचय; अतिपरिचय; परिचितता.

Family—१ (अर्थ,शास,समाज.) कुटुंब; वर्ग; जाति; कोटी. २ (ग,पदा.,रसा.) जाति; वंश; श्रेणी; वर्ग. ३ (तत्त्व.) कुटुंब; वंश; कुल; गोत्र. [हिं. खानदान; कुळवा.] ४ (वन.) कुल; कुटुंब; गोत्र. [म. कूळ.] —Budget—(अर्थ.) पारिवारिक आयव्यय. [म. कुटुंबखर्च] —Earnings—परिवारिक आय-अर्जन-उपार्जन-अर्जित-उपार्जित. [म. कुटुंब मिळकत-कमाई] —Joint—(अर्थ.,शास.) समायिक कुटुंब; सम्मीलित कुटुंब; अविभक्त कुटुंब. [म. एकत्र कुटुंब.] —of Comets—(ज्यो) केतुपरिवार.—of Curves—(ग.) वक्रकुल.—of Minerals—(भू.) खनिजकुल.—of Plants—(वन.) वनस्पतिकुल.—Usage—(शास.) कुलाचार.

Famine—(अर्थ.,राज.) अकाल; दुर्भिक्ष. [म. दुष्काळ.] —Relief—(अर्थ.,राज.) अकालनिवारण; दुर्भिक्ष-पीडित साहायता; दुर्भिक्षपीडानिवारण. [म. दुष्काळनिवारण.]

Fan—(रसा.,पदा.) विजन; व्यजन. [पंखा.] -Ceiling—(पदा,यंत्र.) वितानविजन; ऊर्ध्व०.—Centrifugal—केंद्रापसारी-केन्द्रोत्सारी०.—Electric—विद्युत्०.—Exhaust—वायुनिष्कासक.—Light—(स्था) रश्मिप्रकाशन, किरणवातायन; प्रभाकरवातायन. [म. पंख्याचें कलमदान.] —Table—लेखनफलक०.

Fanaticism—(तत्त्व.) धर्मोन्माद.

Fancy—(तत्त्व.) तरंग; उत्प्रेक्षा; कल्पनालालित्य; कल्पनातरंग; तरंगवृत्ति, वृथातरंग; वृथाकल्पनातरंग; तरंगलीला; मतिलीला; लालित्य; स्वैरकल्पन.—Article—(अर्थ.) दर्शनीयवस्तु. [म. शौकी वस्तु. हिं. शौकिनी को चीज.] —Dress—चित्रभूषा-वेश; स्वेच्छशृंगार; मायाभूषा.—Fair—सौंदर्यवस्तुविक्रयालय; मायापणि. [म. मीनाबझार; आनंदबाजार.] —Weaving—(अर्थ.) कलामय पटकर्म. [म. नकशाच्या कापडाचें विणकाम.]

Fane—(स्था.) देवालय; मंदिर.

Fang—१ शूलदंत; विषदंत; विषदंष्ट्रा; दंष्ट्रा; दन्त. २ (वै.) तीक्ष्ण दंताग्रभाग. [म. सुळा; दांत.] —Mark—(वै.) दंतव्रण.

Fantastic—(तत्त्व.) औत्प्रेक्षिक; अपरूप; विलक्षण. [म. उटपटांग; ख्यालो.]

Fantasy—(तत्त्व.,शिक्षण.) कल्पनाविलास.

Far point—(पदा.) दूरबिन्दु; दूरस्थल.

Farad—(पदा.) विद्युत्कण; संचयांश; फॅरड; विघटनांश; विद्युत्ग्राहिता एकम्; विद्युत्समावेशन एकम्.

Faraday,-Dark Space—(पदा.) फॅरडे अंधकारचक्र —**Effect**—फॅरडे परिणाम-घटना.—**Electrical Tubes of Forces**—फॅरडे विद्युच्छक्तिमय नलिका.—**Icepail**—फॅरडे हिमग्राहिणी. [फॅरडे बादली.] —**Tubes**—फॅरडे कर्षवाहिनी; फॅरडे भाववाहिनी.

Faradasy's Law—(यंत्र) ऊर्जनियम; फॅरडेसिद्धान्त.

Faradisation—(पदा.) फॅरिडीकरण; वैद्युत्प्रवाहोपयोग; वैद्यकीय विद्युद्धारोपयोग.

Faradism—(पदा) फॅरेडिक सिद्धान्त.

Farce—(साहित्य.) प्रहसन.

Farcy—(वै.) संक्रामकरोगविशेष.

Fare—१ (अर्थ.) पण्यम्; तारिक [म भाडें.] २ (शास्त्र.) यात्रावेतन.

Farfetched—दूराकृष्ट; दूरानीत; दूरान्वित.

Farina— १ (रसा.,वै.) निशास्ता; श्वेतसार. [मैदा.] २ (वन.) रेणु; पराग; पुष्परेणु.

Farm—१ क्षेत्र. २ एकाधिकारिता. [म. इजारा.] —**Labour**—(अर्थ.) क्षेत्रकर्षक; कृषिक; कृषि-श्रमिक. [म. शेतमजूर; खेती-मजूर.]

Farmer—१ क्षेत्रिक; कृषिक. [हिं. किसान.] २ एकाधिकारी.

Farming—कृषि. [हिं. किसानी; खेती; शेती.]

Farther Bank—(स्था.) परतीर.

Fascia—(वै.) आवरण; पेशक; प्रस्तारक; स्नायुपेशी; पेशी; मांसावरक [म. पडदा.]; दीर्घपट-फलक.—**Bulbi**—(वै.) नेत्रगोल आवरण; नेत्रपेशी.—**Deep**—(वै.) अंतरावरण; अंतःप्रावरणी.—**Dentala Hippocampi**—तलपत्र.—**of Penis**—शिश्नावरणी; शिश्नावरक कला.—**of Muscle**—मांसावरककला.—**Superficial**—बाह्यावरण.

Fasciacolli—(वै.) ग्रीवाप्रच्छदावरणी.

Fascicle—(वन.) गुच्छ.

Fascicular—(वन.) गुच्छीय; संचीय. [म. जुडग्यांतील.] —**Combium**—संचीयपेशीजाल.

Fasciculate—(वन.) गुच्छाकार; गंडमय. [म. झुबकेदार.] -**Leaves**—सांघिकपर्ण.—**Root**—गुच्छितमूल.

Fasciculi—(वै.) तंतुखंड.

Fasciculus—(वै.) पथ; तंतुपुंज. [म. पेड.] -**Cuneatus Burdach**—पश्चात्त्रिकोणपथ; कील.—**Gracilis Gote**—पश्चात्कीलपथ; प्रतनु.—**of Lissaner**—लघुतम पथ.-**Olivospinal**—निबोलिवंशिक.—**Proprius Anterior**—पुरपथ. [-**Lateral**—अपरपथ; पार्श्वपथ.] —**Retroflexus of Meynert**—मेनर्ट पश्चात्गामी-पथ.—**Solitarius**—एकाकीपथ.-**Sulcormarginal** खनितीर.

Fasciola Cinerea—(वै.) संलग्नकपत्र.—**Hepatica**—(प्राणि.) सपाटकृमि.

Fascism—(राज.) एकतंत्री राज्यपद्धति; संघटित धनिकसत्ता. [म. संघटित भांडवलशाही.]

Fashion—(अर्थ.) भूषाप्रकार; लोकाचार; लौकिकाचार; लोकमार्ग; लोकरीति; लोकव्यवहार.—**Economic Influence of**—(अर्थ.) व्यापार विषये भूषाप्रभाव.

Fast—१ (ग.) वेगवान्; त्वरित. २ (रसा.) अक्षर; दृढ; स्थिर. —**Colour**—(अर्थ ,रसा,) स्थिररंग; दृढरंजन. [म. गहरारंग.]

Fast, (fasting)—(वै.) लंघन; अनशन; निरशन; उपोषण; उपवास. [म. उपास.] —**Cure**—(वै) उपासचिकित्सा.

Fastener—बंध; बंधन; बंधक.

Fat—१ (रसा.) मज्जा; वसा; मेद; स्नेहद्रव्य. २ (वन.) स्नेहद्रव्य; तैल. ३ (वै.) मेद; वसा; स्निग्धपदार्थ. [म. चरबी.] —**Acid**— (वै.) मेदसाम्ल.—**Cell**—मेदघटक.—**Depot**—मेदालय —**Former**—मेदकर; स्थौल्यकर.-**Toxaemia**—स्निग्धाधिरक्तदोष.

Fats—वसीयवर्ग.—**Artificial**—(रसा.) कृत्रिम घृत; वनस्पति-घृत.

Fat Lime—(स्था.) तीक्ष्णचूर्ण. [म. तिखट चुना.]

Fata morgana—(यंत्र.) मयप्रभा.

Fatal—१ (तत्त्व.) नियत; दैव-कर्म-अदृष्टनियत; अनिवार्य. २ (वै.) प्राणघातक; प्राणहर; नाशकारक.-**Automaton**—(तत्त्व.) नियत आत्मतंत्र.—**Period**—(वै.) प्राणहर कालावधि.

Fatalism—(तत्त्व.) दैववाद; कर्मवाद; नियतिवाद; दैवाधीनता; प्रारब्धवाद; भवितव्यवाद; भाग्यवाद.

Fatalist—(तत्त्व.) दैववादी; कर्मवादी; भवितव्यवादी.

Fate—(तत्त्व.,वै.) भवितव्य; कर्मवाद; कर्मगति; दैव; प्रारब्ध; भवितव्यता.
Father Complex—(तत्त्व.) पितृग्रंथि.
Fathom—१ गाढतामापन; तलपरीक्षा. २ (स्था.) व्याम.
Fatigue—(तत्त्व.,पदा.,वै.) श्रांति; ग्लानि; मंदता; आलस्य; क्लान्ति. [म. थकवा; शीण.] —Chronic—(वै) स्थायी क्लान्ति.—Elastic—(पदा.) स्थितिस्थापक श्रांति.—Mental—(वै.) मानसिक क्लान्ति.—Physical—(वै.) दैहिक क्लान्ति.
Fatigued—(पदा.) श्रान्त; क्लान्त.
Fatty—१ (पदा.,रसा.) स्नेहल; स्नेहमय; वसामय. [म. चर्बीमय.] २ (वै.) मेदप्रचुर; मेदयुक्त; मेदस्वी; मेदधारी; स्निग्ध. —Acids—(रसा.,वै.) मेदाम्ल; वसाम्ल (सुश्रुत); मज्जिकाम्ल.—Acids—वसीयअम्लवर्ग; मेदसाम्ल.—Clay—स्निग्धमृत्तिका. [म. चिकणमाती.] —Degeneration—(वै.) मेद-वसायुक्त अवनति; मेदावनति.-Oils—(यंत्र.,रसा.) प्राणिजतैल; वनस्पतिजतैल. [चर्बीचें तेल.]
Fauces—(वै.) पश्चात् मुखविवर; गिला.
Faucet—१ (यंत्र.) बृहन्नलिकाद्वार. २ (स्था.) नलिकाद्वार; मुख.—Cap—तैलपातननलिका.
Fault—१ (तत्त्व.) दोष; त्रुटि; अपराध. २ (पदा.) स्तरदोष; पात; दोष; व्यंग. ३ (भू.) प्रस्तरभंग; पात; च्युति; स्तरभ्रंश;-च्युति. ४ (शास.) दोष; छिद्र; प्रमाद; न्यूनता; अपराध; भ्रम. [म. कसर; चूक; गलती; भूल.]
Faulty—दोषयुक्त; सदोष; न्यून; भ्रमपूर्ण.
Fauna—(प्राणि.) प्राणिकुल; जंतुवर्ग.
Favour—(अर्थ.,लाक्षणिक.) कृपापत्र; पत्र.-(in)—(सभा.) अनुकूल.
Favourable,-Balance—(अर्थ.) अनुकूल विषमता.—Exchange—अनुकूल विनिमय.—Rate—अनुकूल मूल्य. [म. दर.]
Favus—(वै.) करंड; मधुचक्राकारग्रंथि; शिरोचर्मरोग. [म. मोहोळ; विषारी खवडा.]
Fawn—(प्राणि.) हरिणशावक; बालमृग.
Fear—(तत्त्व.) भय; भीति; त्रास. [हिं. डर; खौफ.]
Feather Key—(यंत्र.) दंडकुंचिका; चक्रकुंचिका.
Feathers—(भू.) पालक. (कलकत्ता विद्यापीठ संज्ञा); पिच्छ.
Feathery—(वन.) रोमश; लोमश.
Feature—१ लक्षण; चिन्ह; विशेष. २ (नाट्य.) नाट्यप्रसंग-संवाद. ३ (वै.) स्वरूप; मुख.—Article—(वृत्त.,साहित्य.) विशेषलेख. [म. चूणविषय.] —Programme—(वृत्त.) प्रासंगिक कार्यक्रम; निदर्शक नाटक.
Febricula—(वै.) सामान्यज्वर.
Febrifuge—(वै.) ज्वरघ्न; ज्वरारि; ज्वरनाशक; ज्वरहर.
Febris—(वै.) ज्वर.—Nervosa—स्नायविक ज्वर.
Feces—(वै.) विष्ठा; मल.
Fechner's Law—(तत्त्व.) फेक्नर नियम.
Feculent—(वै.) मलपूर्ण.
Feccundation—(वै) गर्भाधान; गर्भोत्पत्ति; प्रजननशक्ति; गर्भधारण.
Fecundity—(वै.) उर्वता; उत्पादनशक्ति.
Federal—(राज.) समवायी; संयोजक; समवायाधीन; सांघिक; संघीय; संघात्मक; संयुक्तस्वरूपी; संयुक्त; संघशासनसंबंधी; संयुक्तसाम्राज्यशासनसंबंधी.—Central—(राज.) संघात्मक केंद्रीयशासन.—Constitution—(अर्थ ,राज.) संघात्मक रचनाविधान; संयुक्तघटना.—Court—(राज.) संघीय न्यायालय; संघीय विधान.—Executive—संघीय प्रबंधकारिणी.—Finance—संघीय राजस्व.—House of Assembly—संघीय परिषद्गृह.—Jurisdiction—संघीय अधिकारक्षेत्र.—Laws—संघीय विधिनियम.—Polity—संघीय राजकारण.—Republic—(भू.) सांघिक घटना; संघीय प्रजाराज्य.—State—(इति.) मैत्रप्रजातंत्र; मैत्रीबद्ध राज्य; संघांतर्भूत संस्थान —System-(राज.) संयुक्त साम्राज्यतंत्र; संघीयपद्धति.
Federalist—(राज.) संघवादी.
Foderated,-Province—(राज.) घटनाप्रांत.—State—(राज.) घटनाप्रविष्टसंस्थान; घटितसंस्थान; घटकपंस्थान.
Federation—१ (तत्त्व.,राज.) समवाय; संयोजन; समवायीतंत्र; समवायतंत्र; संसारयोजन; मंडल; संवर्ग; संघ; संहति; संयुक्तता; सांघिकता. २ (राज.) संघशासन; राज्यसंघ; संयुक्त राज्ययंत्र.—Commercial—(अर्थ.) व्यावसायिकसंघ.—of India—(राज.) संयुक्तभारत-हिंदुस्थान; भारती संघ.—of Labour—श्रमिकसंघ.—of Native States—देशयराज्यसंघ.—of States—राज्यसंघ.
Fee—शुल्क, वेतन; दक्षिणा. [गु. लवाजम; भणामणि.]
Feeble—(पदा.,रसा) मंद; क्षीण; दुर्बल.-Mindedness—(तत्त्व.) दुर्बलबुद्धिता; मनोदौर्बल्य; बुद्धिमान्द्य; दुर्बलमनस्कता-मानस; मंदमानस.
Feed—१ (पदा.) आयात; आदान; भरण. [म. पुरवठा; घास भरविणें.] २ पात्र; सामग्री; वाहक.—a Machine

—(पदा.) यंत्रपूरण.—End—(शास.) भरणद्वार; आगमद्वार.—Gear—(पदा.) सामग्री.—Heater—(पदा.) कंदु —Motion—सामग्री.-Pipe—आदाननल; पोषकनल —Pump—(यंत्र.) भरणयंत्र (पंप).—Trough—आदानपात्र.—Water—१ (पदा.) आयजल. [म. वाप रायें पाणी; घाऊपाणी.] २ (यंत्र.) भरणजल. [म. भरणपाणी.]

Feeder—१ (पदा.) पोषक; भरणशील. २ (यंत्र.) वाहक. ३ (स्था.) उपरथ्या; उपमार्ग.

Feeding—१ (नाम.) पोषण. २ (विशे.) पोषक.-Process—(वन.) पोषणक्रिया.

Feel—१ (तत्त्व.) वेदन: अनुभव; भाव; प्रतीति; बंधन; स्पर्शन.

Feelers—(जीवि.) शोधक अवयव.

Feeling—(तत्त्व.) भावना; भावन; चेतना; मूलभावना; भाववेदना; वेदनाशक्ति; भावनाशक्ति; वेदनाव्यापार; भावनाव्यापार: प्रतीति; अनुभव; बोध.—Aesthetic—सौंदर्यभावना; रसैकायन.—Fellow—सहानुभाव.—Ideal—भावनारूप वृत्ति; वेदनातन्मात्रा.—Intellectual—वैज्ञानिक भावना.—Moral—नीतिवृत्ति; नैतिकभावना.—of Enmity—वैरभाव.—of Relation—धाराधिरोही भावना-वृत्ति.—Religious—धर्म०.—Ruling—अधिकृत०.—Sense—ऐन्द्रिय०. [-Organic Sense—शारीर०.] —Sensuous—ऐन्द्रिय०.

Fehling's, Test—(वन.,वै.) फेहलिंगपरीक्षा —Solution—फेहलिंग मिश्रण.

Feigning—(तत्त्व.) मिथ्यादर्शन; रूपदर्शन; नाटन; अपदेश; अपदेशन; कृतकवर्तन.

Feldspar, Felspar—(भू.) चन्द्रकांत; सोमकांत; भूस्फटिक.

Felicific—(तत्त्व.) सुखसाधक.

Felicitous—(तत्त्व.) प्रसन्न.

Felicity—(तत्त्व.) सुख; प्रसाद.

Felidae—(प्राणि.) मार्जारवंश.

Feline—(प्राणि.) बैडालिक; मार्जारीय.

Felis—(ज्यो.) ओतु.

Fellow—१ (वै.) सहभागी. २ (शिक्षण.) शिष्यगुरु; उपाध्याय; अध्येता.—Citizen—(अर्थ.) सहनागरिक.—Feeling—(तत्त्व.) सहानुभूति. [हिं. हमदर्दी.] —of (a learned) Institute—मान्यवर.—Ship—(शिक्षण.) शिष्यगुरुवृत्ति-पदवी; विद्यार्थिवेतन; उपाध्यायवृत्ति.

Felon—(वै.) अंगुलीगंड-रोग. [म. पेरें; नखुंडे.]

Felony—(शास.) अपराध; महापराध. [म. गुन्हा.]

Felsite,-Felstone—(भू.) सोमकांत प्रस्तर; भूस्फटिकपुंजप्रस्तर.

Felt—कंबल. [हिं नमदा. म. वुरणूस; कामळी; जीन.]

Female—१ नारी; स्त्री. [म. मादी.] २ (तत्त्व.) स्त्री; स्त्रीलिंगी; स्त्रीलिंग. ३ (वन.) स्त्री; गर्भतंतुकेसरयुक्त-पुष्पी; स्त्रीकेसरयुक्त. ४ (विशेषण.) स्त्रीजातीय-धर्मी; मृदु; सुकुमार. ५ (वै.) स्त्री; मादी.-Calf—स्त्रीगोवत्स; वत्सा. [म. पाडी; पारडी; कालवड; वस्त्रीण.] —Cone (Strobilus)—(वन.) गर्भकेसरमंजरी —Flower—(वन.) स्त्रीपुष्प. —Gametangium—(वन.) स्त्रीसंभोगभवकोश.—Gamete—(वन.) स्त्रीपिंड; स्त्रीसंभोगभवरजःपिंड: स्त्रीपरायत्त; अबलांड; स्त्रीजनित्र.—Generative Organs—(प्राणि.,वै.) स्त्रीजननेंद्रिय.—Hormone—(जीवि.) स्त्रीत्वोत्तेजक रस.—Labour—(अर्थ.) स्त्रीश्रमिका; स्त्रीश्रम. [म. स्त्रियांचे श्रम; स्त्रीमजूर.] —Pelvis—(वै.) स्त्रीकटीर.—Pronucleus—(वै.) स्त्री-अष्टि.—Prothallus—(वन.) स्त्रीपरायत्तशाली; स्त्री-आद्यांग.-Reproductive Organ—(वन.,वै.) स्त्रीजननेंद्रिय.—Suffrage—(राज.) स्त्रीमताधिकार.

Feminine Gender—(भाषा.) स्त्रीलिंग.

Feminism—(तत्त्व.) स्त्रीप्रकृतित्व; स्त्रीसलक्षणत्व; नारीवाद.

Feminist—(तत्त्व.,वै.) स्त्रीवादी; नारीवादी; स्त्रीपक्षपाती.

Femoral—(वै.) और्व; ऊरुसंबंधी; ऊर्वस्थिसंबंधी; अंकप्रवहण; अंक—.—Artery—और्वी धमनी.—Circumflex—अंकवेष्टित.—Ring—अंकवलय; और्ववलय.—Vein—और्वी शिरा.

Femur—(प्राणि.,वै.) जंघास्थि; ऊर्वस्थि; ऊरुनलक; ऊर्विक; ऊर्वीय; अंकास्थि. [म मांडीचें हाड.]

Fence—१ (शास.) बाड; वृत्ति. २ (स्था.) वेष्टन; परिघ; प्रावार.

Fencing—(अर्थ.,स्था.) प्राकाररचना; प्राचीनरचना. [हिं. घेरालगाना. म. कुंपण घालणें; कुसूं घालणें.]

Fender—१ (यंत्र.) दंडाश्वमुख. २ (स्था.) रक्षक. [म. रुळिंगचा कमान-आधार.] —Piles—(स्था.) रक्षकस्तम्भ.

Fenestra—(वै.,स्था.) मुख; द्वार; गवाक्ष.—Cochlea—(वै.) शंकुद्वार; कोकलाद्वार.—Cochlearis—शंखमुख;

कंबुगवाक्ष.—Ovalis—लंबगोल विवर.—Rotunda—गोलविवर.—Vestibuli—अंत.कर्णमुख; वासकर्णी गवाक्ष.

Fenestral—(वै) घ्राणगोलक.

Fenestrum-see Fenestra.

Fennel—(वन.) मधुरमिशि. [म. बडीशोप.]

Fenugreek—(वन.) मेथि; मेथिका. [म. मेथी.]

Fenwick's Disease—(वै.) पाकाशय प्राथमिक शीर्णता.

Ferment—(नाम.,पदा.,रसा.,वन.,वै.) मंड; मंडक; विपाक; किण्व; आसवकारीद्रव्य; विपाकप्रवर्तक-उत्तेजक पदार्थ-द्रव्य; फेनक; किण्वन; प्रेरकद्रव्य. [म. खमीर.]

Fermentation—(पदा.,रसा.,वन.,वै.) अभिषंग (सुश्रुत); आसवक्रिया; विपाक; विपाककिया; किण्वीकरण; फेनीकरण; विकृति; फेनीभवन; सन्धान; फेनयुक्त विपाक; सुरामंडविधिः फेनायन; विदाह. [म. आंबणें; आंबण्याची किया; फसफसणें; फेसवण; खमीरण.] -Butric Acid—(रसा.) घृताम्ल विपाक.-Lactic Acid—दुग्धाम्ल विपाक.-Mucous or Viscous—पिच्छाविपाक.

Fermented-(रसा.) किण्वीकृत; विपक्त. see Fermentation. [म. आंबलेलें.] —Wine—आसव. [म. विपाक पावलेलें मद्य.]

Fermenting—(वै.) विपाककारी.

Fern—(वन.) हंसराज; हंसपाद. [म. नेचा; नेचरी; घेडे पाउलें; सीतेचे केस.] see Filicae.

Feronia Elephantum—(वन.) कपित्थ. [म. कवठ.]

Ferrate—(रसा.) लोहित.

Ferrel's Law—(भू.) फेरेलसूत्र-नियम; वायुगतिनियम.

Ferreous—(स्था.) लोहमय.

Ferret—(प्राणि.) फेरेट-प्राणि.

Ferri,-Sulphuretum—(रसा.) सुवर्णमाक्षिक.

Ferric—(रसा.) लोहिक; लोहित; बृहल्लोहयुक्त.—Chloride—लोहहरित. (द.)-Nitrate-लोहनत्रित; लोहिकव्यंजक.—Oxide—लोहप्राणिद; लोहित आंजक.

Ferricyanide—(रसा.) लोहकनिद; लोहीश्यामिद.

Ferriers Experiment—(रसा.) फेरियर परीक्षा.

Ferrite—(रसा.) लोह.—Alpha-अ-अल्फालोह.-Beta—ब—बीटालोह.—Gamma—क—गामालोह.

Ferro —(रसा.) लोह.—Chrome—लोहक्रोम.—Concrete—लोहसीमंट; सलोहसंधानक.-Cyanic Acid—लोहश्यामिकाम्ल.-Cyanide-लोहश्यामिद; लोहसायनित. Magnetic—लोहचुम्बकीय; प्रवैकार्षिक--Magnetism —(पदा.) लोहचुंबन; लोहचुंबकत्व.

Ferro Soerric Oxide —(रसा.) लोहस-लोहिक प्राणिद-ओषिद.

Ferrous—(रसा.) लोहस; लोहित.-Carbonate-लोहसकज्जलिक—कर्बनित.—Chloride—लोहस—लोहिक; हरद—हरिद; लोहहरित (द).—Oxide—लोहप्राणिद (ल). --Sulphate—लोहसगंधकित—गंधक; कासीस (सुश्रुत). [म. हिराकस.]

Ferruginous—(भू.) लोहमिश्र; लोहमय; लोहसंबंधी. —Shale—लोहमृत्तिका. [म. काव.]

Ferrule—(स्था.) लोहवलय; लोहरक्षणी —Extractor —पिधानकर्षणी. [म. बूच ओढून काढण्याचें यंत्र.]

Ferrum —(खनि, रसा) लोह.

Ferry—(अर्थ.) तर, तरणी. [म. नाव; हिं. घाट, घाटउतरना.] —Sulphus—(रसा.) कासीस; पुष्पकासीस. [म. हिराकस.] -Fertile (land)-(अर्थ.) शस्यदा; बहुफलदा; बहुसव. [सुपीक भूमि, जमीन. हिं. उपजाऊ, उर्वराभूमि.] —Period—(वै.) फलदकाल; बहुप्रसवकाल. [सुपीककाल.]

Fertilisation—(जीव.,तत्त्व.,वन.,वै.) फलन; गर्भधारणा; धारणावस्था; बीजधारणा; गर्भाधान; गर्भीभवन; धारणा; फलीकरण; निषेक; संस्करण; संस्कार; शुक्रशोणितसंयोग; पिंडोत्पत्ति; फलप्रद-करण; फलदीकरण; स्फीतीकरण.—Conception— (जीवि.) गर्भधारणा.—Cross— (वन.) परनिषेक; संकर.—Self—(वन) स्वनिषेक.

Fertilised—(वै) फलित.—Ovum—फलिताण्ड; कललफल.

Fertiliser—(रसा.) स्फीतकारक; सार; स्फीतक; फलदीकारक खादद्रव्य; उर्वरक पदार्थ. [म. खत. हिं. खाद.]

Fertility—(अर्थ ,जीव.,तत्त्व.,रसा.,वन.,वै) फलवत्ता; उर्वरता; उत्पादकता; उत्पादकशक्ति.

Ferula Narthex—(वन) हिंगु; भूतनाशन; शूलनाशन. [म. हिंग.]

Festel metal—(भू.;रसा.) फेस्टलधातु

Festoon—(शिल्प.) जाल; संतानक.

Festoon Lighting—(यंत्र.) दीपमाला; उत्सवदीप.

Fetal—see Foetal.

Fetich, Fetish—(तत्त्व.) जारण-मारण यंत्र; गारुड; मायावस्तु.

Fetichism—१ (तत्त्व.) वस्तुपूजा; जीवारोपणवाद. २ अंधश्रद्धा-विश्वास-भक्ति; मूढविश्वास.

Feticide—भ्रूणहत्या; गर्भपात.

Fetid—(वै.) दुर्गंधियुक्त

Fetters—(शास्त्र) बंधन; शृंखला; कारा.—Bar—दंडबंधन. [म. दंडाबेडी.] —Chain—शृंखलाबंधन. [म; सांखळबेडी.] —Cross Bar—कर्णदंडबंधन. [म. आडा(डं)बेडी.]

Fetus— see Foetus.

Feudal—(इति.,राज.) मांडलिक; सामंत. -Aid-मांडलिकसाहाय्य.—Lord—मांडलिक; सामंत. [म. सरंजामी सरदार; जहागिरदार.] —System,-Tenure—मांडलिकप्रथा. [म. मनसबदारी.]

Feudalism—१ (इति.,राज.) सामंतसंस्था; मांडलिकसंस्था-प्रथा; मांडलिकता. [म. उमरावशाही; सरंजामी-पद्धति; वतनव्यवस्था; मिरासदारी.] २ सेव्यसेवक-भाव; क्षात्रसेवा.

Fever—(वै.) ज्वर; ताप; असाधारण देहदाह.—Alimentary—आंत्रज्वर.—Ardent—तीव्र०; हिम०.—Ascribed to the Vitiation of Bile—पित्त०. —Assam—कृष्ण०. [काळा आजार.] -Asthenic—शक्तिहारक०; स्नायुनिर्बलताजन्य०.—Ataxic—सम्मोहसन्निपात०.—Atypic—अनियत०. —Autumnal—वर्षासन्निपात०; वंग०.—Bilious—पित्त०; आमाशयविकार०.—Black Water—रक्तमूत्र०; उष्णदेशीय भयंकर पैत्तिक०.—Brain—प्रलापक सन्निपात०; मस्तिष्क०; मेदोमज्जन्निपात०.—Breakbone—संधिक सन्निपात०; अस्थिभंजक० —Catarrhal—अभिष्यंद०.-Catheter—मूत्रोत्सर्जकनलिका०; शलाका०.—Cavite—उच्चतापमानक०; असह्यमांसपेशिपीडा०.—Cerebrospinal—मस्तिष्कदाहजन्य०; मस्तिष्कावरणप्रदाह०.—Chagres—दुष्टमलेरिया०.-Charcot's-रक्तविषजन्य०.—Columbo—कोलंबो०.—Common—सामान्य०.—Conjestive—कर्दमजन्य०; दूषितविषम०.—Continued—निरंतर०; सतत०.—Dengue—संधिक सन्निपात०; अस्थिभंजक०; दंडक०.—Double Quotidian—द्वैकालिन०; सतत०.—Enteric—आंत्र०; आंत्रगत०; तंद्रिक सन्निपात०; आत्रिक०. [म. मधुम.] -Ephemeral—लघुज्वर; ज्वरांश.—Eruptive—पीटिकोत्पादकज्वर; शोथ०.—Essential—निज०.—Exanthmatous-शोथ०.—Famine—पुनरावर्तक०; अकाल०.-Filarial—श्लीपद०.—Fracture—अस्थिभंग०. —Gastric—विकृतपाचन-क्रियाजन्य०.—Glandular—ग्रंथि०.—Hay—तृणगंधजन्य०.—Heat—उष्माभिघातजन्य०.—Hectic—क्षय०; प्रलेपक०; अस्थिगत०.—Hot Paroxysm of—ज्वराग्नि.—Ictero-Hemorrhagic-उग्रस्पर्शजन्य पांडु०.—Inflammatory—दाहजन्य०. —Influenza—प्रतिश्याय०; शैत्यज्वरविशेष.—Intermittent—अंतरित०; विषम०; सविराम०.—Jail—कारासन्निपात०. see Typhus.—Jungle—दूषित०; कर्दम०.—Lingering (slow)—जीर्ण०.—Low—मृदु०.—Lung—विषम०.— Malarial—विषम०; कर्दम०; दुर्जलजन्य०.—Milk—दुग्ध०.—Mountain—पर्वत०.—of Humour Wind—वात०.—of Phlegm—कफ०.—of Three Humours—त्रिदोषात्मक०; सन्निपात०.—Panama—पनामाविषम०.—Paratyphoid—मौक्तिकज्वरविशेष. —Parenteric—मंथज्वरविशेष०.— Pernicious—महासंतत०; भयंकर०.-Prostration of Strength in—शक्तिपात.—Puerperal—सूतिका०.—Quartan—चातुर्थिक०.—Quotidian—ऐकाहिक०.—Ratbite—मूषक०.—Relapsing—आवर्तकसन्निपात०; आवर्ति०; पुनरावर्तक०; परिवर्ति०.—Remittent—संतत०; स्वल्पविराम०. अविराम०.—Rheumatic—संधिकज्वर०; संधिवात०; आमवातिक०.—Sandfly—वालुमक्षिका०.-Scarlet—लोहितांगसन्निपात०; रक्तज्वर०; आरक्त०.—Seated in the Bones—अस्थिगत०. [म. हाडीज्वर.] —Septic—कोथोद्भव; कोथजन्य; विषज्वर; रक्तदोष०; पूयमयरक्त०.—Ship—नाविक०. see Typhus. —Simple Continued—सामान्यसतत०.—Splenic—प्लीहा०.—Spotted—व्रण०.—Tertian—तृतीयक०.—Traumatic—आघातजन्य०. —Trench—युद्ध०.—Typhoid—प्रलापक सन्निपात०; सावधिक-आंत्रज्वर०; मौक्तिक०; मंथ०; क्षतांत्रविष०; अंत्रसन्निपात०.-Typhomalarial—आंत्रगत०; दूषितसंतत०.—Typhus—तंद्रिकसन्निपात०; सप्रलापांत्रज्वर०; प्रलापकसन्निपात०; मोह०; सन्निपात०.—Undulant—माल्टा०.—Urethral—यौनिक०.—Vander Scheer's—अस्थिभंजक०.—Yellow—पीत०; हारिद्रक सन्निपात०.

Feverish—(वै.) ज्वरयुक्त.

Fiat—(तत्त्व.) व्यवसायसंवित; आदेश.-Money—(अर्थ.) अविनिमयसाध्यपत्रमुद्रा; अरूपांतरशीलमुद्रा.

Fibre—(पदा.,रसा.,वन,वै.) तंतु; सूत्र; रेषा; केसर. [म. धागा.] —Association—(वै.) केंद्रसंयोगतंतु.—Bundle of—तंतुसंघात.—Elastic-स्थितिस्थापकतन्तु. —Proprial—गोर्दतन्तु.—Supporting— (वन.) धारकतन्तु.—Traction—आकर्षतंतु

Fibric—(वै.) तन्तुक. [म. पिंजोळी.]

Fibrillary—(वै.) विसंवादी.—Twitchings—स्नायुशलाकंप.

Fibrillation—(वै.) तन्त्वीभवन.

Fibrin—(प्राणि.,वै.) रक्ततंतु; रुधिरतंतु; रुधिरतंतुजाल.—Tissue—(वै.) रक्ततंतुरोति.

Fibrinogen—(वै.) रक्ततंतुजन; तंतुपरमाणु

Fibrinous, Fibrinosus—तन्तुमय; तन्तुयुक्त; तन्तुसम; रेषामय; सूत्रमय; सौत्रिक.

Fibro—(वै.) सूत्रमिश्र; तंतुमय; सूत्रज्ञापक पूर्वपद.—Cartilage—तंतुमय तरुणास्थि-कूर्चा.—Cellular Tissue—तंतुजालपेशी. [-Tumour—सौत्रिक कोषार्बुद.] —Vascular (bundle)—(वन.) काष्ठपेशीमय (संस्था); तंतुकाष्ठपेशीमय.

Fibrocis—(वै) बंधनजालोत्पत्ति.

Fibroid—(वै.) सूत्रवत्; तंतुवत्.

Fibrositis—(वै.) श्वेततंतु-शोथ; पेशीशूल; पेशीवेदन.

Fibrous—१ (पदा.,रसा.,वन.) जटामय; रोमश. [म. केसाळ.] २ (वै.) तंतुमय; तंतुयुक्त; तंतुर; रेषाल; सूत्रल; सौत्रिक.—Arch—(वै) सौत्रिकतोरण.-Association—(वै.) केंद्रसंयोगतंतु.—Capsule—(वै.) तंतुरसंपुट —Coat—तंतुर आवरण.-Membrane-तंतुर-तांतव त्वक्. Nut—(वन.) तंतुमयफल; पूर्गीय.—Root—तन्तुमूल; गुच्छमूल; जटातंतुमय मूल; जटामूल —Sheath—(वै.) सौत्रिक कोष. [म. पागोरे.] —Tissue—तन्तुकला.—Tunic—(वै.) शिरालकवच.

Fibrox—(रसा.) सिकप्राणिलतंतु.

Fibula—(प्राणि.,वै.) अनुजंघास्थि; अनुजंघीय; नडास्थि; बहिर्जंघास्थि.

Fibular—(वै.) अनुजंघपटल; अनुजंघ.—Collaterel Ligament—अनुजंघानुगाबंधन.

Ficoideae—(वन.) भिस्सटादिवर्ग; हिमवृक्षादिवर्ग.

Fiction—१ (साहित्य.) अर्थारोप; अवास्तविकत्व. २ कल्पन; कल्पितकथा. [म. कादंबरी.]

Fictitious—१ (अर्थ.) कृत्रिम; कल्पित. २ (पदा.) काल्पनिक; गृहीत; सममूल्य.—Bill—(अर्थ.) कृत्रिमधनलेख. [हिं. बनावटी-बेनाम हुंडी; शिफारशी हुंडी.]

Ficus—(वन.) वटजाति. [म. वड.] —Bengalencis,-Indica—(वन) वट; न्यग्रोध; स्कंधज; वेतक्षीर; बहुपद. [न. वड.] —Carica—अंजीर. [म. अंजीर.] —Glomerata—उदुंबर यज्ञीय; यज्ञोदुंबर. [म. उंबर.] -Hiopida,-Oppositifolia—काकोदुंबरिका; उन्मत्तोदुंबर. [म. बोखाडा; वेडाउंड; घेड उंबर.] —Religiosa —पिप्पल; अश्वत्थ; शिखंडिन्. [म. पिंपळ.]

Fiddle-shaped—(वन) वाद्याकार; वाद्याकृति; वीणाकृति; तंती-आकृति. [म. फिडलसारखें.]

Fidelity—१ (अर्थ.) विश्वसनीयता. २ (पदा) निष्ठा; वास्तवता. [म. तंतोतंतपणा] —of Reproduction —(तत्त्व.) अनुवादयथातथ्य; स्मरणयाथातथ्य; अनुवाद-अव्यभिचार; अनुवाद-अवैकल्य; अविकलानुवाद; स्मरण-अव्यभिचार; स्मरण-अवैकल्य. [म. खरेपणा.]

Fides—(तत्त्व.) नियत.

Fiduciary Loan—(अर्थ.,शास.) विश्वासनिष्ठ ऋण.—Paper Money—विश्वासनिष्ठ मुद्रापत्र. [म. पतीवर काढलेलें; कागदी चलन.] —Point—(पदा.) भारप्रस्थान. —Relation—(शास.) न्याससंबंध.

Field—(अर्थ.,तत्त्व.,पदा.,रसा.) क्षेत्र; भूमि; स्थान; विषय; विस्तार; परिसर. [म. आवार.] २ (ग.) क्षेत्र.—Book-(स्था.) क्षेत्रमापनपुस्तक. [म. नोंदणीबुक; टिप्पणवही.] —by Field Survey—प्रतिक्षेत्रमापन.—due to a Current—(पदा.) प्रवाहक्षेत्र.—Electric—विद्युद्बलक्षेत्र; विद्युत्क्षेत्र.—Equations—क्षेत्रसमीकरण.-Glass —दूरवीक्षक; भौमदूरवीक्षण; क्षेत्रदूरवीक्षक; दृष्टिक्षेत्रनिर्धारकताल. [म. दुर्बीण.] —Intensity of—क्षेत्रतीव्रता; क्षेत्रप्रेरणा.—Lens—क्षेत्रवर्धक यंत्र.—Magnet—क्षेत्रचुंबक.—Magnetic—चुंबनक्षेत्र; चुंबकक्षेत्र; लोहचुंबकाकर्षक्षेत्र; चुंबकीयक्षेत्र; चुंबकबलक्षेत्र.—Marshal-(युद्ध.) रणशूर. [म. रणगाझी.] —of Consciousness —(तत्त्व.) संवित्क्षेत्र; संविद्गोचर; संवित्प्रसर.-of Force —१ (ग.) बलक्षेत्र; बलांगण. २ (पदा) शक्तिक्षेत्र; आकर्षक्षेत्र; कर्षक्षेत्र —of Magnet—(पदा.) कर्षुकीय चुंबकीय क्षेत्र.—of Regard—(तत्त्व.) दृक्प्रचारगोचर.—of Strength—(पदा.) क्षेत्रबल; बलक्षेत्र.—of Touch

—(तत्त्व.) स्पर्शक्षेत्र.—of View—(पदा.) दृष्टिक्षेत्र; दृक्क्षेत्र.—of Vision—(तत्त्व.,पदा.) दृग्गोचर; दृष्टिक्षेत्र. -Pea—(वै) कलाय. [म देशी मटार.] -Retarding—(पदा.) रोधकक्षेत्र; अवक्षेत्र; बंधक्षेत्र.—Season—(शास.) कृषिकर्मसमय.—Strength—(यंत्र.) क्षेत्रबल.-Vision—(पदा.) दृष्टिपथ.-Work—(सभा) निःसद्य-कार्य; निःसद्मिक.

Fifth—(ग) पंचम —Column—(राज.) पंचमपंक्ति-स्तंभ; गुप्तद्रोही.—Columnists—(युद्ध.,राज) पंचम-स्तम्भीय.—(Music)—(पदा.,संगीत.) पांचमिक निष्पत्ति; पंचम; पंचमस्वर.—Pair of nerves—(वै.) पंचमनाडी-युग्म.

Fig—(वन.) अंजीर; न्यग्रोध; उदुंबर. see Ficus.

Fight—(युद्ध.) युद्ध; रण; संग्राम; आहव; संयुग.

Fighter—१ (युद्ध.) रणयान. २ युद्धक; विग्रहक

Figurative—(साहित्य) लाक्षणिक: अलंकारिक; उपलक्षित.

Figure—१ आकार; आकृति. २ (अर्थ.,ग.,पदा) अंक, चित्र: आकृति; रूप; प्रतिमा; क्षेत्र; शकल. ३ (तत्त्व.) गण; आकृति; आकार; रूप; वक्र; यंत्र; अलंकार; अनुमान; वाक्प्रचार; हेतुपदस्थिति-प्रकार. —Anticomplementary—(ग.) अपूरकरूप.—Closed—बद्धआकृति. -Complementary—(ग.) पूरकरूप.-Described about a Circle—(ग.) वृत्तोपरिगत-आकृति-क्षेत्र.—Escribed—बाह्यस्पर्शरूप-आकृति.— Geometrical-(ग.) भूमितिक्षेत्र; भूमितीय आकृति; आकृति; क्षेत्रीयरूप.—Illustration—(पदा.,रसा.) चित्र.—Imperfect—अपूर्णाकृति.—Inductive—विगमनाकृति.-Inversely Similar—(ग.) उत्क्रमसमरूप.—Mathematical—(ग.) आकृति.—Negative—अभावाकृति.—of the Earth—(ग.) पृथ्व्याकार; पृथ्व्याकृति.—of Merit of Galvanometer—(पदा.) धारामापक-दक्षतांक.—of Speech—१ (तत्त्व.) वाक्यालंकार.-of Revolution—(ग.) भ्रमसिद्ध (भ्रमित).—Perfect—पूर्णाकृति.—Rectilineal—रेखात्मक आकृति.—Similar—समरूप-आकृति.—Unnatural—अस्वाभाविकाकृति.

Filaceons—(वै.) सूत्रमय.

Filament—१ (पदा.) तन्तु. २ (वन.) तन्तु; केसर; सूत्र; केसरतन्तु; तंतुकेश; नाल; पराग; केसरदंड; सूक्ष्मतंतु [म. धागा; दांडा; कोशाचे देठ.] —Lamp—(यंत्र.) तंतुदीप. —Stamen—(वन.) पुंस्तन्तु.

Filamentous—(वन.) सूत्रवत्.—Nebula—(ज्यो.) तंतुमय निहारिका.

Filaria—(वै.) सूत्राकृति (कृमि).-Bancrofti—श्लीपदज-कृमि; श्लीप्याधिजनक.

File—१ पंक्ति. २ पुस्तिका; पत्रबंधका; लेख्यपत्रसमूह. ३ (पदा.,यंत्र.,रसा.,स्था.) घर्षिका. [म. कानस.] ४ (राज.) आवलि; पंक्ति; पुस्तिका.—in Court—(शास.) न्यायासने निवेदन.—Pauper Appeal—निःस्वविवादनिवेदन.—Polishing—(पदा.) तेजक घर्षिका. [म. पॉलिश-कानस; मऊ कानस.]

Filicae,-Filicinae—(वन.) हंसराजवर्ग; हंसपादादिवर्ग. [म. नेचावर्ग.]

Filiform—१ (वन.) सूत्राकार; तंतुसदृश; सूत्राकृति; रेखाकार; तंतुल. २ (वै.) केशवत्.—Conical Papillae—(वै.) गोपुच्छाकार केशवत् पिच्छिल.

Filing—(पदा) घर्षण. [म. घासकाम; कानसणें.]

Filings—(पदा,रसा.) चूर्ण; कण; रेतन. [म. भुगा; कीस; बुरादा.] —of Iron—(रसा.) लोहकण.

Fillet—(स्था.) पट्टिका; कपालपट्टिका.

Filling—(स्था.) पूरण; पूरक; भरण.

Film—१ (चित्र.) चित्रपट; पट; फलक. २ (पदा.,रसा.,वै.,ग.) पटल; स्तर; निकाशपट; पट; त्वक्; सूक्ष्मपट; त्वचा; फलक. [म. कोशेटा; पट्टा; पापुद्रा; साय; तरंग.] —Actor—(नाट्य.) चित्रपट-नट.—Fans—चित्रपटप्रेमी जन.—of Water—जलपट.

Filter—(पदा.,रसा.,वै.,स्था.) चालनी; गलनी; स्यन्दक; निःस्यंदक; शोधनी; निर्गलनिका; परिस्रावन; परिस्रुति; जलशोधक.—Beds—निर्गलनतल.—Colour—(रसा.) वर्णनिःस्यंदक.—Disc—वर्तुल-चक्र गलनी-चालनी; मंडल-गलनी.—Drainer—निःस्यंदकमंडल.—Internal—(रसा.) अंतर्गतशोषक.—Paper—जलशोधनपत्र; परिस्रुति-पत्र; गलनपत्र; निःस्यन्दकपत्र.—Press—निःस्यंदक पीडक-दापक; परिस्रवणसंचापक. [म. दाबाची गाळणी.] —Pump—निःस्यंदक यंत्र (पंप); परिस्रवणयंत्र.—Ring—निःस्यंदक वलय.—Stand—निःस्यंदक उपस्तम्भ.—Tube—निःस्यन्दक नलिका.—Wave—निःस्यन्दक तरंग-लहरी.—Wratten—राटन तरंग रोधक.

Filterable—गलनीय.

Filteration—गलनविधि; निःस्यंदन-विधि; गलनक्रिया; निर्गलन.

Filtrate—(पदा.,रसा.,वै) परि त (सुश्रुत); गलित; गालित; गलितद्रव्य; निःस्यंद; स्यंद्य;. [म. सांका; गळण.]

Filtration—(पदा.,रसा.,वै.) गालन; निर्गलन; गलन; निःस्यंदन; छारण; शुद्धीकरण. [म. झिरपण; झिरपा.]

Filum Terminale—(वै.) अवसानतंतु.

Fimbri—(वै.) अंगुलिप्रसर.

Fimbria—१ (वै.) चूर्णभाग; अंगुलिप्रसर. २ चूर्णवत्.—Hippocamp—तलकर्षचूर्ण.

Fimbriate—(वन) प्रसाधनसदृश. [म. फणीसारखें.]

Fimbrio Dentata Fissure—(वै.) तलपत्रचूर्णकर्ष.

Fin—(प्राणि.,वै) पक्ष; पर; मत्स्यपक्ष.—Candel—पुच्छपर; शेषपर.—Dorsal—पृष्ठपर.—Pelvic—कटिपक्ष.—Pectoral—उरोजपक्ष.—Ventral—उदरपक्ष

Final—१ (तत्त्व.,पदा.,वै..) अंतिम; अंत्य; चरम; निर्णायक २ (शास.) अंतिम; शेष —Assessment after Eliminating Fractions—(शास.) शेषआकार; शेषनिर्धारिताकार.—Bill—(राज.) पूर्णक; पूर्णपत्र —Cause—(तत्त्व.) प्रयोजन; उद्देश्य; उद्देशकारण.—Classification—अंतिमभूमिविभाग.—Decree—(शास.) अतिम आज्ञा —Degree of Utility—(अर्थ.) उपयोगिता अंतिमांश.—Outline—(शिल्प.) उन्मीलन. [म. हिं. खुलाई] —Position—(पदा.) अंतिमस्थिति.—Utility—(तत्त्व) अंतिम-उपयोग; अंतिमतोष.

Finance—(राज.,अर्थ.) अर्थप्रकरण; आयसाधन; उत्पन्न; राजस्व; धन; कोष; राजधन; करशास्त्र; करव्यवस्थाशास्त्र; राज्यस्वविज्ञान; आयव्ययशास्त्र.—Bill—(अर्थ.) करपत्रक; आयव्ययोजनपत्र; व्यवसायिकधनपत्रक. [म. रोजगारी हुंडी.] —Minister—अर्थसचिव.

Financial—(राज.,अर्थ.) आर्थिक; धनसंबंधी; राजस्वसंबंधी.—Adviser—अर्थमंत्रि; आर्थिक सभ्य-सदस्य-सचिव —Condition—आर्थिक स्थिति; द्रव्यसंबंधी दशा.—Enquiry—आर्थिक परीक्षा-शोध.—Forecast—आर्थिक अनुमान-पूर्वानुमान; द्रव्यदशा-पूर्वानुमान.—Stability—आर्थिक दृढता -Statement —राजकीय आयव्ययपत्रक; आर्थिक स्थितिपत्र.—Year—गणनावर्ष. [म. हिशोबी वर्ष.]

Financier—(राज.) राजस्वप्रबन्धक; अर्थमंत्रि-सचिव; अर्थव्यवस्थापक; राजस्वशास्त्री-कुशल; अर्थविद्याकुशल.

Financing,-an Industry—अर्थपूरण; उद्योग-अर्थपूर्तिसंपादन; मूलधन-व्यवस्थासंपादन.—of Agriculture —कृषि-अर्थ व्यवस्था-मूलधनसंपादन.

Finder—१ (ज्यो.) उपदूरदर्शक. २ (पदा.) प्रदर्शक.—View—चित्रप्रदर्शक.

Fine—१ (अर्थ.,राज.,सभा.) दंड; उपायन; अर्थदंड. २ (पदा.,रसा.) सूक्ष्म; परिष्कृत.—Arts—ललितकला.—Chemicals—(रसा.) सूक्ष्मरसायनें.—Dress—(स्था.) सुतक्षण. —Gold—(अर्थ.) उत्कृष्ट स्वर्ण.—Metal—(रसा.) परिष्कृतधातु.—Paper—(अर्थ.) करपत्र; ऋणपत्र. —Structure—(पदा.) सूक्ष्मरचना; सूक्ष्मरेखात्मकरचना. [-Constant—सूक्ष्मांश,-सूक्ष्मरचनाबोधक अंक.]

Fineness of Coin—मुद्रानिकष; मुद्रा-उत्कृष्टता.

Finger—(वै.) अंगुलि —Conic—शंक्वाकृति-अंगुलि. [म. निमुळतें बोट.] —for Frog—(यंत्र) पट्टी.—Impression—(शास.) अंगुष्ठमुद्रा; अंगुष्ठकन.-Index —(वै.) तर्जनी.—Little—कनिष्ठिका.—Middle—मध्यमा.—Pointed—अग्रय अंगुलि -Post—(तत्त्व.) अंगुलिस्थाणु; अंगुलिदर्शकस्थाणु-स्तम्भ.—Spatulate—(वै.) मांसार्बुद अंगुलि.—Square—चतुरस्र अंगुलि.—Top—अंगुल्यग्र. [म. नखी.]

Finial—(शिल्प.) स्तूपी.

Finish—(पदा.) पूर्ति; पूर्णता; इतिश्री. [म. सफाई; झिलई; चकाकी; पुरें करणें.] —of an Article—परिष्कृति.

Finishing Department—(यंत्र.) अंतिमपरिष्कारविभाग. [म. धोबीखातें; इस्त्रीखातें.] —Table—(यंत्र.) परिष्कारशिला. [म. पालिशशिला; संगमवरीशिला.]

Finite—(तत्त्व.,पदा.,रसा.) परिमित; सांत; सावधि; समित; मर्यादित; समर्याद.

Fiord, Fjord—(भू.) समुद्रशाखा.

Fir—(वन.) देवदारु.

Fire—अग्नि. [म. आग.] —Alarm—गृहदाहसूचक घंटा. —Appliances—(यंत्र.) अग्निसंरक्षक साधन; अग्निरक्षक. —Arms—अग्नियंत्र; अग्न्यस्त्र.—Balloon—(पदा.) वायुविमान —Balls—(ज्यो.) अग्निपिंड-उल्का; अग्निगोलक.—Bar—(यंत्र) अग्निशलाका. [म. बारी.] —Box—(पदा.,यंत्र.) अग्निपेटिका; भ्राष्ट्र; चुल्ली. [म. भट्टी; आगभट्टी.] —Brick—(रसा.,स्था.) अग्निरक्षक इष्टिका; अग्निजित इष्टका; अग्निसह इष्टका; अग्नीष्टका.—Bridge—(यंत्र.) अग्निसेतु. [म. बायलरच्या चुल्यामधील विटांचा पूल.] —Brigade—(राज.) अग्निशामक सेना.—Clay —(भू.,पदा.,रसा.) अग्निरक्षक मृत्तिका; अग्निसह मृत्तिका;

अग्निमृत्तिका; अग्निजितमृत्तिका. [म. भट्टीची माती; आगमाती.] —Damp—(रसा.) पंकवायु; कर्दमवात; मिथेन [म. दलदलया वायु.] —Door—(यंत्र) चुल्लीद्वार; अग्निद्वार. [म. भट्टीद्वार.] —Engine—(पदा.,यंत्र.) अग्निशामक यंत्र; अग्निसंहारक; अग्निप्रशामक. [म. आगबंब.] —Extinguisher—(यंत्र.,रसा) अग्निनिर्वापक; अग्निसंहारिणी; अग्निशामकयंत्र.—Fly—(पदा.) खद्योत. [म. काजवा.] —Gilding—(पदा.) अग्निरंजन.—Grate—(पदा.,यंत्र) अग्निजालक. [म. जाळी; भट्टीची जाळी; जाळणी.] -Hydrant—अग्निशामक नल.-Insurance—(अर्थ.) अग्निविमा; अग्निसंरक्षण.—Less Cooker—(निरग्नि) रंधनपात्राविशेष.—Man—(यंत्र) अग्निकर्मा; अग्निप्रज्वालक. [म. आगवाला.] -Place—(रसा,स्था.) चुल्ली. -Proof—(पदा,रसा.,स्था.) अदाह्य; अग्निजित; अग्निसह; अग्निरोधक— [-Clothing—अग्निकवच.—Earth—अदाह्यमृत्तिका; वह्निजिन्मृत्तिका.] —Proofing—अदाह्यकरण.—Side Psychology—चुल्ली-मानसशास्त्र; कल्पनारचित मानसशास्त्र.—Stone—अग्निशिला. [म. चकमक.] —Works—अग्निक्रीडा.—Worm—अग्निकृमि; अग्निकीटक; खद्योत.— Worship—(तत्त्व.) अग्निपूजा; अग्निहोत्र.

Firm-१ (अर्थ.,नाम.) संघ; मंडल; श्रेणी. [म. पेढी; कोठी.] २ दृढ; स्थिर. [म. पक्का.] —Offer—दृढक्रय; निश्चितक्रय. [म. पक्का सौदा; पक्का देना-देणें.]

Firmament—(ज्यो.,तत्त्व.) व्योम; नभोमंडल; गगन; खगोल; आकाशमंडल.

First—आदि; प्रथम.—Aid—(वै.) प्राथमिक चिकित्सा; प्रथमोपचार.—Appearance of Menstrual Discharge—(वै.) प्रथम रजोदर्शन.-Cause—(तत्त्व.) आदिकारण.—Charge—(शास.) अग्रिमभार; अग्रदेयता; अग्राधिकार.—Class—(अर्थ.) सुपात्र; उत्तम; उत्कृष्ट. — [-Paper—(अर्थ.) प्रथमश्रेणीपत्र. [म. पहिल्याप्रकारची हुंडी; पूर्जा; कागद.] —Great Initiation—(थिऑ.) प्रथममहादीक्षा.—Hand—उत्पादक प्राप्त.-Intention—(तत्त्व.) आदिमभाव; आदिहेतु; आदिमभावना.-Layer—(वै) प्रथमस्तर; प्रथम आस्तर.—Life Wave of the Third Logos—(थिऑ.) प्रथमचैतन्य-ऊर्मि.—Logos or first Aspect of the Logos—(थिऑ.) महेश; शिव.—Lord of the Admirality—(इति.) प्रधान नौसेनामंत्री.—Lord of the Treasury—(इति.) प्रधान कोशमंत्री.—of Exchange—(अर्थ.) मूलप्रति. [म. हुंडीची मूळप्रत.] —Point of Aries—(ज्यो.) आदिबिन्दु; मेषबिन्दु; आरम्भस्थान.—Point of Libra—(ज्यो.) तुलाबिंदु. —Quarter—(ज्यो.) कृष्णपक्ष-पूर्वार्ध.—System of Pulleys – see Pulleys.—Term —प्रथमसंख्या; आदिसंख्या; आदिपद.—Term in a Series—(ग.) मुख (भास्कराचार्य).—Term of a Ratio—(ग.) पूर्वपद.

Firth—(भू.) समुद्रवंक; आखात.

Fiscal—(राज.) आर्थिक; राज्यकरविषयक.—Autonomy—आर्थिक स्वतंत्रता —Policy—(अर्थ.) आयात-निर्यातकरनीति; आर्थिकनीति; अर्थनीति; राजस्वनीति; कोषनीति; राज्यकरविषयक नीति.——System—राजकरप्रणालि.—Theory—शक्तिसिद्धान्त.

Fish—मत्स्य; मीन -Beam—(स्था.) मत्स्य याम-तुलिका. [म मासळीचें भोत.] —Maws—(प्राणि.) मत्स्यजठर. —Oil—मत्स्यतैल; मत्स्यवसा.—Plate—(स्था.) संधिपट्टिका.—Tailed Elephant—(शिल्प.) जलहस्ती; जलेभ; करिप्रकर.

Fishery—(भू.,शास.) मत्स्यव्यवसाय; मीनबंध; मत्स्यग्रहण. —Law of—मत्स्यव्यवसायानियम.—Products—मत्स्यजात.

Fission—१ (तत्त्व.) उद्भेद; उद्भिदजाति. २ (वन.) द्वैधीभवन; पाटन; उद्भेद; विदारण; भंगप्रसूति; द्विधाभवन; द्विभंजन; विभाजन. [म. दुभंगणें.] —Algae (schizophyceae)—(वन.) विभागी शैवाल.—by—(वै.) भेदपूर्वक. [म. भेगपूर्वक.] -Fungi (schizomycetes)—(वन.) विभागी छत्राक.

Fissiparous—भेदजन्य; भेदमूलक.

Fissura Lateralis—(वै.) याम्योत्तरा.

Fissure—१ (तत्त्व.) दरार; दरी; कर्ष; रोक. [हिं. शक.] २ (वै.) दर; कर्ष; रोक; गुददारी; विवर; गर्त. [म. भेग.] ३ (स्था.) त्रुटी.—Ana—(वै.) गुदमूलदर.—Anterior—(तत्त्व.) पुरःकर्ण.—Antitrago-helicina—(वै) प्रतिकील धनुरोक.—Infra Orbital—अधोक्षिकूट दर. --of Anus—गुदभंग; गुददारी.—Rima Glottis कंठदर.—Rima Papebrei—पक्ष्मदर.——Supra Orbital—ऊर्ध्व अक्षिकूट दर.—Vestibul—कोटरकर्ष.

Fissured—१ (भू.) विदीर्ण. २ (वन.) छिन्न. [म. चिरलेलें; चीर पडलेलें.]

Fistula—(वै.) व्रण; क्षत; भगंदर; भगेंद्र; नाली; नलिका; मुख; नाडीव्रण. [म. तोंड; वाट; नासूर.] —Bilinary—पित्तनाली.-Dogs—नलिकायुक्त श्वान (कुत्रें).-Faecal—विष्ठास्रावी व्रण.—in Ano—भगंदर; गुदद्वारभगंदर.—in the Eye—नेत्रव्रण. [म. नासूर.] —in the Gums—दंतनाडीव्रण.—Lachrymalis — अश्रुनालीव्रण. —Rectal—गुदव्रण.—Recto Vaginal—गुदयोनिसंयोगीव्रण.—Recto Vesical—गुदमूत्राशयसंयोगीव्रण.

Fistular—(वन.) नलिकाकार; सुषीर. [म. पोकळ.]

Fit—१ (तत्त्व.) योग्य; क्षम; युक्त; आक्रमण. २ (पदा.) (क्रि.) नियोजन (नाम.) लहरि (Newton's). ३ (वै.) आक्षेप; आवेग. ४ (शास्त्र.) योग्य; उपयुक्त.

Fitness—(तत्त्व.) योग्यता; औचित्य; क्षमता; समायुक्तता; समयोज्यता.—Consciousness or Sense of—(तत्त्व.) योग्यताबुद्धि; औचित्यबुद्धि.

Fitter—(यंत्र.,स्था) योजक; संधायक.

Fittest, Survival of the—(तत्त्व.) योग्यतमावशेष; योग्यतमातिजीवन.

Fittings—(यंत्र.) नियोज्य; उपकरण; यंत्रावयव.

Five years plan—(राज.) पंचवर्षीय-वार्षिक योजना.

Fives—(पदा.) पंचकानि. [म. पाचुंदे.]

Fixating—(तत्त्व.) स्थिर.

Fixation—१ (तत्त्व.) स्थापन; निवेशन; दृढीकरण; स्थिरीकरण. २ (पदा.,रसा.) स्थिरीकरण, दृढीकरण; स्थायीभवनकरण; बन्धन; निश्चितीकरण. ३ (वन.) रोपण.—of Atmospheric Nitrogen—(रसा.) निग्रहण.—of Foetal Head—(वै.) गर्भोपस्थिति.-of Memories—(तत्त्व.) स्मृतिस्थैर्य.—Point—(तत्त्व.) दृष्टियोगस्थान.

Fixed—१ (ग.,तत्त्व.) नियत; निश्चित; स्थिर; दृढ; अविचल. २ (पदा.) अविधेय; नियत. ३ (रसा.) स्थायी. ४ (राज.) अचल; निर्धारित; स्थिर. ५ (वै) स्थावर; स्थापित.—Account—(अर्थ) स्थिरगणना; स्थिर आयव्यय. [म. ठेवखातें., हिं. स्थायीखाता.] —Air—(पदा.,रसा.) स्थिरवायु; कर्बद्विप्राणिद; कर्बाम्ल. [म. स्थिर हवा.] -Alkali—(रसा.) स्थिरक्षार; अबाष्पशील क्षार; स्थायीक्षार; अचलक्षार.—Assets—(अर्थ.) अचल-स्थिर-आय; स्थायीसंपत्ति. [म. स्थिर-अचल; येणें.] —Capital—अचल-स्थिर मूलधन. [म. स्थिर भांडवल; कायम भांडवल; अचल पुंजी.] —Charges—निश्चितऋण; निश्चितव्यय.—Deposit—सावधिनिक्षेप. [म. मुदतीची ठेव. हिं. मुद्दती-जमा.] —Gas—(पदा.) स्थिरवायु.—Idea—(तत्त्व.) स्थिरकल्पना; स्थिरभ्रांतप्रत्यय.—Oil—(रसा.) स्थायीतैल. —Limit—निर्दिष्टसीमा.—Plane—निर्दिष्टसमतल. —Point—(पदा.) स्थिरबिंदु; स्थिरस्थान; प्रमाणबिंदु; प्रमाणस्थान; प्रमाणसीमा; प्रमाणमर्यादा; मानबिंदु. - [-Lower—अधोबिंदु.—Upper —ऊर्ध्वबिंदु.—of Thermometer—(पदा.) स्थिरबिंदु; मानबिंदु.] —Price—(अर्थ.) निश्चितमूल्य. [म. एकभाव; निश्चित किंमत.] —Proportion—निश्चित-स्थिरप्रमाण-अनुपात; नियत; अनुपात-प्रमाण.—Pulley—(यंत्र.) अचल निम्नगमंचक. [म. अचल कप्पी.] —Stars—(ज्यो.,पदा.) स्थिरतारका; अचलतारा; ध्रुवतारका; स्थिरनक्षत्र.

Fixing—(पदा) स्थिरीकरण; स्थिररंजन.

Fixity—(पदा.) स्थिरता; दृढता; स्थैर्य.

Fixture—(शास्त्र.) स्थिरवस्तु.

Flaccid—(वै.) शिथिल; निर्बल; कोमल.

Flag—१ (तत्त्व.) ग्लायन; अवसीदन; क्षयण. २ (वन.) जलरुह.

Flag—१ (राज.) ध्वज; पताका. २ (स्था.) स्तराश्म.—Holder—पताकाधारक; ध्वजधर; ध्वजिन्.-Stone—(स्था.) प्रस्तर.

Flagellata—(वन) लोमवान; लोमलवर्ग; पुच्छविशिष्ट.

Flagellate—(वै.) कशावान्.

Flagellated—(वै.) कशायुक्त.

Flagellum—१ (वन.) केश; केशतंतु; लोम. २ कशा. [म. जिभळया.]

Flagging—(स्था.) प्रस्तराच्छादन.

Flake—(रसा.) पटल; संस्तर. [हिं. धुआ.] -White—श्वेतभस्मरंग. [म. सफेदा.]

Flaking—(शिल्प.) संस्तरण; पटलीभवन.

Flame—(पदा.,रसा.) ज्वाला; शिखा; दीपज्योति; अग्निज्वाला; अग्निशिखा; दीपशिखा.—Arc-Light—(पदा.) वैद्युत्आर्कदीप.—Bunsen—बुन्सन दीपशिखा.-Cell—(जीवि.) शिखापेशी.—Colour—(रसा) ज्वालारंग.—Oxidising—प्राणिदिकारक शिखा; जारकशिखा-ज्वाला; ओषजनीकरणज्वाला.—Reaction—— शिखाविक्रिया; ज्वालाद्वारापरीक्षा.—Reducing—लघ्वीकरण शिखा;

विज्ञारकशिखा; निरोपजनीकरणज्वाला.—Sensitive—(पदा.) शब्ददर्शकज्वाला.—Singing—गायकज्वाला-दीपशिखा.—Structure of—दीपशिखारचना.—Temperature—दीपशिखातापक्रम.—Thrower—दाहक; अस्त्र.

Flamingo—(प्राणि.) हंसक.

Flange—(पदा) पक्ष [म. पंख; पांख; पायठा.] —of girder—(स्था.) पाश; पार्श्व. [म. पाटा..]

Flanges—(यंत्र.) पार्श्वचक्र. [म. विणकाम बीमच्या बाजूची चक्रें; पाळ्या.]

Flank—(स्था.) पार्श्व.

Flank Movement—(युद्ध.) पार्श्वअभिक्रम. [म. बगलहल्ला.]

Flap Door—(वै.) वेल्लद्वार.—Valve—१ (पदा.) पटद्वारक. २ (यंत्र.) शूर्पद्वारक. [म. सुपली झडप.]

Flare—(पदा.) तेजःशृंग; तेजःशिखा; प्रकाशशिखा; प्रकाशाग्नि.-Ground—पृथिवीय-पार्थिव प्रकाशाग्नि.-Parachute—अवरोहण प्रकाशाग्नि.

Flash—(पदा.) प्रज्वलन; चमक. [म. चमचमाट; चकचकाट; जाळ.] —Boiler—त्वरित-बाष्पीभवन-यंत्र.—Lamp स्फुरणदीप.—Light—(रसा.) उज्ज्वल प्रकाश; क्षणिक आलोक. [म. भपक्याचा उजेड.] —Point—१ (पदा.) प्रज्वलनसीमा; ज्वलनसीमा; स्फुरणबिंदु. [म. जाळठेप.] २ (रसा.,शास.) ज्वलनांक; चमकबिंदु; प्रज्वलनांक; प्रभांक; प्रज्वलनबिंदु; ज्वलनबिंदु; प्रज्वलनतापक्रम.—Point Determination of—प्रज्वलनतापक्रम-निर्णय.—Spectrum—(ज्यो.) प्रकाशरश्मिचित्र.

Flashing,-Knife—चर्मकेशकृत्ति.-Point, see Flash point.

Flask—(पदा.,रसा.) चंबु; कुपी; गोलपात्र; काचकुंभ. [म. शिशी; बाटली; लोटी.] —Conical—(रसा.) शंक्वाकृति०; शंकुरूप०; शंकु०. [ल. लोटी.] -Distillation—पातन०; स्रावण०; परिस्रवण०.—Extraction—निष्कासन-निष्कर्षण०.—Filtering—निःस्यंदक-परिस्रव०-Graduated-अंशांकित०; मापक०.-Long-necked—लंबग्रीवा-दीर्घग्रीव०.— [-and Distilling—बकपात्र.] —Measuring—मापक०.-Standard—प्रमाण०.—Vacuum Distilling—शून्यस्रवण०.—Wide-Mouthed—आयतमुख०.— [—Necked—आयतग्रीव०.]

Flat—१ (पदा.) सम; समतल; चतुरस्र; सपाट. [म. सपाट; चपटें; थापें.] २ (वै.) अवक्र; सम; चिपिट; कपाल. ३ (स्था.) समतल; समपृष्ठ; समस्थान; पाट.—Arch—(स्था.) समतल तोरण.—Bone—(वै.) फलकास्थि; विस्तृतास्थि.—Bottom—(रसा) समतल. [म. सपाट तळ.] —Foot—(वै.) समपाद; सपाटपाद. [म. सपाट पाय.] —Iron—(यंत्र.) पाटलोह. [म. पाटा; इस्तरी.] —Note—(पदा.,संगीत.) कोमलस्वर; अधःश्रुति; अवरोहश्रुति. [म. उतरती श्रुति.] —Part of Scapula—(वै.) अंसफलक.—Tint—(पदा.) अल्परंजित वर्ण.

Flattened—(वन.,वै.) समीकृत; चिपिट. [म. चपटा.]

Flatter—(यंत्र.) मुद्गरविशेष; समीकारक. [म. सटांबर.]

Flatulence—(वै.) वायुरोग; उदरगतवायु; उदराध्मान; कोष्ठवायु; वातकारकता.

Flatulent Colic—वातजनित उदरशूल.

Flatus—(वै.) उदरवात.—Producer—(वै.) वातुल (पदार्थ).

Flavouring—(वै.) परिमल.

Flaw—(स्था.) त्रुटी; रंध्र.

Flax—(भू.,वै.) शण; अतसी.-Fibre—(स्था.) अतसीतंतु.

Flea—(वै) उपमक्षिका. [म. पिसू.] —wort—(वन.) see Plantago Ispaghula. [म. इसपगोल.]

Flecuodal Curves—(ग.) परिपातवक्र.

Fleming's Hand Rule—(यंत्र.) दिग्बंध नियम.

Flesh—मांस.

Fleshy—(वन.,वै.) मांसल. [म. गीरदार; गराची; रसाळ.] —Roots—(वन.) मांसल मूल.

Fleurdelis—(ज्यो.) जलकमलराशि.

Flexed—(वै.) आभुग्न(गर्भ). [म. वाकलेला.]

Flexibility—(अर्थ.,पदा.,रसा.) वक्रशीलता; वक्रता; नमनशीलता. [म. लवक; बांक; बांकावा; मुरड; लवचीकपणा.]

Flexible—(पदा.,रसा.,वन.) मृदु; नमनीय; नमनशील; अनुनेय; वक्रताक्षम; वलनशील. [म. लवचीक; लचकदार; नरम.] —Membrane—नमनशील त्वचा.

Flexion—(वै.) नमन; नमयन; अभिवर्तन; अवनमन.—Anterior—पूर्वनमन.—Posterior—पश्चात्नमन.

Flexor—(वै.) नामक; आकुंचक(स्नायु); संकोचक; नमयक; अधिवर्तक; संकोचनी.—Carpi Radialis—(वै.) त्रिज्या अभिवर्तक.—Carpi Ulnaris—करसंकोचन अंतस्थापेशी; प्रकोष्ठअभिवर्तक; मणिबंध संकोचिनी अंतस्था.

—Digitorum Brevis—लघुअंगुलि अभिवर्तक; पादांगुलिसंकोचिनी=ह्रस्वा.——Dig. Long—अंगुलि-अभिवर्तक; पादांगुलिसंकोचिनी दीर्घा.–Dig. Propundus—अंतःअंगुलिअभिवर्तक; प्रतानवती; अंगुलिसंकोचनी; अग्र पर्विकापेशी.—Dig. Quinti Brevis—कनिष्ठिक अभिवर्तक; पादकनिष्ठिकाअभिवर्तक; कनिष्ठासंकोचनी=ह्रस्वा-पेशी.—Dig. Sublimis—बाह्यअंगुलि अभिवर्तक: हस्तांगुलिसंकोचिनी मध्यपर्विकापेशी.–Hallucis Brevis—लघुपादांगुष्ठ अभिवर्तक; पादांगुष्ठसंकोचक्लायु; पादांगुष्ठ-संकोचिनी=ह्रस्वपेशी.—Hallucis Long—गुरुपादांगुष्ठ अभिवर्तक; संकोचिनी दीर्घपेशी.—Minimi Brevis—कनिष्ठा संकोचिनी=ह्रस्वा.—Muscle—संकोचिनी पेशी; नमनपेशी.—Opponens Brevis—लघुअंगुष्ठअभि-वर्तक.—Pollicis Long—गुरुअंगुष्ठ अभिवर्तक; अंगुष्ठ-संकोचिनी दीर्घपेशी.—Retinaculum—नमयक जालक—Sublimis Digitorum—अंगुलिसंकोचकक्लायु. see Dig. Sublimis.

Flexure—(भू.,वै.) वलन; कोण; वक्रता. [म. वळण; मुरड.]

Flick—सूचना. [म. इषारा.]

Flicker—(पदा.) प्रस्फुरण; कंपन; चलशिखा. [म. फुरफुरणें; चंचल होणें.] —Photometer—कंपनदीप्तिमापक.

Fligellum—केतु; प्रतोद; प्रतंतु.

Flight—१ उड्डयन; उड्डीयन; उड्डाण; अपक्रमण. २ (पदा.) क्षेपण; विसर्जन; प्रेरण; प्रेषण. [म. फेंक.] —Artificial, Mechanical—कृत्रिम वा यांत्रिक उड्डयन.–Natural—नैसर्गिक उड्डयन.—of Steps—(वै.,स्था.) निःश्रेणी; सोपान. [म. जिना.]

Flint—(पदा.,रसा.,स्था.) अग्निपाषाण; अग्निप्रस्तर. [म. चकमक; अरणि; गार; चकमकी गार.] –Glass–(पदा.,रसा.) अग्निप्रस्तरकाच. [म. गारेची काच; भिंग.]

Flippancy—(भाषा.) वाक्चापल्य.

Flitch—(स्था.) तुलाखंड.

Float—(पदा.,रसा.,वन.) तर; तरणी; तरंग; प्लव; तारक; प्लवमान पिंड. [म. तराफा; सांगड; तराव.] —Gauge—(पदा.) प्लवमापक. [म. तरतें मापक.]

Floatation—(पदा.,रसा.) तरंगशीलता; तरण; तरंग. [म. तरंगणें.]

Floating—(वै.) प्रतर; तर.—Assets—(अर्थ.) चलआय. [चालू येणें; स्वरित येणें.] —Bodies—(ग.,पदा.,रसा.) तरमाण पदार्थ; प्लवमान वस्तु-पिंड. [–Law of—प्लवनता-नियम.—Stability of—प्लवमान पिंडस्थिरता.] —Bridge—(स्था.) तरणसेतु.—Capital—(अर्थ) चल-धन. [म. चालू भांडवळ. हिं. चलपूंजी.] –Charges—(अर्थ.) साधारणव्यय; चलव्यय; अनिश्चित भार-ऋण. [म. साधारण-चालू खर्च.] —Debt—(अर्थ.) अल्पकालीन ऋण (सार्वजनिक); निश्चितावधि ऋण.—Dock—प्लवमान नौकागार.—Leaf—(वन.) प्लवमानपर्ण.–Line—(चित्र.) तरणरेखा.—Policy—(अर्थ.) चलत् नौविमा.—Rib—(वै.) मुक्त पर्शुका.—Rule—(स्था.) समतलदंड.

Flocci Volitantes—(वै.) त्रसरेणु प्लवमान.

Flocculation—(रसा.) निक्षेपण; सघनीकरण.

Flocculent—(पदा.,रसा.) सघन; गुच्छवत्; पिंजवत्; मेघवत्; सघनीभूत.

Flocculus—(वै.) त्रिकोण.

Flogging—(शास.) कशामार; दण्डाघात.—Chisel—(स्था.) छेदनी.

Flood—१ (पदा.) पूर; वृद्धि. २ (वै.) (योन्याः) अतिरक्त-संचार.—Gates—(स्था.) जलप्रतिबंधक द्वार.—Light—(पदा.,यंत्र.) प्रलयप्रकाश; यौगिक उद्भासन; विस्तारित-प्रकाश.—Plain—(भू.) प्लावनभूमि.

Floor—१ (नौ.) नौतल. [म. पठाण.] २ (भू.) भूमि; भूस्तर; कुट्टिम; तालिम. [म. पाउणी; कडीपाट; माळ जमीन.] —Cloth—(वै.,स्था.) तल; पृष्ठ; छादपट.—First—(स्था.) उपरितल.–Patter—(स्था.) तलमुद्गर.

Flooring—(स्था.) भूमि; तल. [म. फरशी.] –Mosaic—चित्रभूमि. [म. कवडी फरशी.] —of Planks—(स्था.) फलकास्तरण.

Flora—(भू.,वन.) वृक्षवर्ग; उद्भिजवर्णन; वनस्पतिकुल; उद्भिदकुल; वनस्पतिवर्णन; वनस्पतिकोश.—Intestinal—(वै.) आंत्रवनस्पति.

Floral—(वन.) पुष्पमय.—Axis—पुष्पाक्ष.–Diagram—पुष्पप्रतीक; पुष्पचित्र; पुष्पाकृति.—Formula—पुष्प-संकेत; पुष्पसूत्र.—Leaf—पुष्पपर्ण; सुमनपर्ण; कुसुमायित-पत्र; पौष्पपर्ण; पुष्पपत्र.—Symmetry—पुष्पसौष्ठव.

Florescence—(वन.) मंजिरी; पुष्पोद्गम.

Floret—(वन.) पुष्पिका; लघुपुष्प; पुष्पक. [म. लहान फूल.] —Disc—मध्यपुष्पिका.—Ray—प्रांतपुष्पिका.

Florican—(प्राणि.) [म. खारमोर.]

Floriculture—(वन.) पुष्पोत्पत्तिविद्या.

Floriculturist—(वन.) पुष्पज्ञ; पुष्पोत्पत्ति कलाविद.

Florid--(वै.) अतिरंजित; अत्युज्ज्वल. [म. भडक.]
Flotation--(पदा.) प्लवनता --Centre of--प्लवनकेंद्र. --Method--(रसा.) उत्प्लवनविधि-रीति.
Flotilla--(नौ.,युद्ध.) नौसमूह; नौसंघ.
Flotsam--(अर्थ.) नौभंगतारितवस्तु.
Flour--(रसा.) पिष्ट.
Flourish--(अर्थ.) समृद्धभवन; वर्धन.
Flow—१ (पदा.,रसा.) प्रवाह; स्पंदन; वहन; ओघ. [म. वाहळ; झोत; लोंढा. हिं. बहाव.] २ (स्था.) तेजन; रंजन.—Line—(पदा.) प्रवाहरेषा.-of Capital—(अर्थ.) धन प्रवाह; धनौघ. [म. भांडवलाचा ओघ. हिं. पूंजीका बहाव.] —of Steam—(यंत्र) बाष्पप्रवाह; बाष्पौघ. [म. वाफेचा झोत.] —of Water—जलौघ.—Structure—(भू.) प्रवाही रचना.—Tide—(ज्यो.) वेला; समुद्रवेला. [बं. जोयार. म. भरती.]
Flower—१ (रसा.) सत्त्व; पुष्प. २ (वन.) पुष्प; कुसुम; सुमन; प्रसून.—Band—(शिल्प.) पुष्पयष्टि.—Basket—पुष्पकरंडक.—Bud—(वन.) पुष्पकलिका. [म. कळी; कळा.] —Female—स्त्रीपुष्प.—Male—पुंपुष्प.—Neuter—क्लीबपुष्प.—of Sulphur—(रसा.) गंधकरज. [म. गंधकाचें फूल.] —Pot—पुष्पपात्र. [म. फुलदाणी.] —Stock—(वन.) पुष्पनाल; पुष्पदंड. [म. फुलाचा देंठ.]
Flowering,-Glume—(वन.) तुष; अधरफलक; पुष्पफलक; तृणपुष्पबहिस्तुष.—Plant—(वन.) सपुष्पक; सपुष्पवनस्पति. [म. फुलझाड.]
Flowerless Plant—(वन.) अपुष्पक; अपुष्पवनस्पति; पुष्पहीन वनस्पति.
Fluctuating—चंचल.-Load—(यंत्र.) अस्थिर भार.—Variation-१ (रसा.) विक्षुलित. २ (वन.) तर-तमभेद.
Fluctuation—१ (अर्थ.) वृद्धिपतन. [म. वाढघट; घटबढ; चढउतार; कमजास्तपणा.] २ (पदा.,रसा.,वै.) चांचल्य; विचलन; चलन; अस्थिरता; विलोलन. [म. फेरफार; फेरबदल; फरक.] —of Attention—(तत्त्व.) अवधानतरंग.
Flue—(यंत्र.,स्था.) ज्वालामार्ग; चुळी; चुळीमार्ग; अग्निमार्ग-नलिका; धूममार्ग.—Gases—ज्वलनवायु.
Fluid—(पदा.,रसा.,वै.) द्रव; द्राव; द्रवपदार्थ; प्रवाही (पदार्थ); आप्य; बाष्पीय; वहनशील पदार्थ; तरलपदार्थ; द्रवरूप (पदार्थ); ओघवान् (पदार्थ); वह; रस; वाहक.-Heterogeneous—असमसर्वत्र तरल.—Homogeneous — समसर्वत्र तरल.—in the Cell—(वै.) पेशीजल.—Incompressible—असंकोचनीय तरल.
Fluidity—१ (तत्त्व.) तरलत्व; तरलता. २ (रसा.) तरलतावाहकत्व.
Fluids, weightless—भारहीन तरल.
Flueggia Leucopyrus—(वन.) वृतबीजका. [म. पांढरी कळी.]
Fluke—(वै.) छिद्राकृति; छिद्रयुक्त; कृम्य.—Liver—यकृन्निवासी कर्पट.
Fluoborate—(रसा.) प्लवटंकित.
Fluor—(वै.) आर्तव.—Albus—श्वेतप्रदर.
Fluoresce—(पदा.,रसा.) प्रतिदीपन; दीप्तीभवन; स्वप्रभवन.
Fluorescsin—(रसा.) विपरीत वर्णिन्. 'कोलतार'-'अलकतार'जन्य वर्णविशेष.
Fluorescent—(पदा.,रसा.) प्रतिप्रभा; प्रतिदीप्ति; स्वयंप्रकाश; स्फुरण; प्रस्फुरण; स्वदीपन; प्रतिदीप्ति. [म. चमक; चकाकी; दमक.]
Fluorescence—(पदा.,रसा.) प्रतिप्रभ; विविधवर्णी; द्विरंगी; प्रतिदीप्ति; स्वयंप्रकाशित; स्फुरित; स्वप्रभ; प्रतिदीप्तिमान.—Light—(पदा.) स्वयंप्रकाशित; स्फुटप्रकाश.
Fluoride—(भू.,रसा.,वै.) प्लवित; प्लविद; प्लुषक.
Fluorine—(रसा.,वै.) प्लव; प्लुष; प्लविन; स्फटिकोद्भव; कांचांतक; कांचभक्ष; दीपक.
Fluor Phosphorus acid—(रसा.) प्लव स्फुरम्ल अम्ल.
Fluoroscope—(रसा.) प्रतिदीप्तिपट.
Fluorspar—(भू.) प्लुष स्फटिक. [म. गारगोटीचा स्फटिक.]
Fluosilicate—(रसा.) प्लवसिकितेत.
Fluosilicic—प्लवसिकितिक.
Flush—१ आरक्तता; अरुणता; तेज. [म. बहर; टवटवी; भळभळ] २ (स्था.) जलौघ; जलप्रवाह; जलप्रपात. [म. पाण्याचा लोट.] —Bolt—(स्था.) समपृष्ठसूत्रकीलक.—Cloth—(यंत्र.) दृढपट.
Flushing—(स्था.) उत्सर्जन.—Chamber—(स्था.) प्रपातनगृह.—Latrine—जलोत्सर्जक शौचकूप.—Point—(रसा.) स्फुरणबिंदु.—Tank—(स्था.) प्रपातन आशय; प्रपातनपात्र.
Flute—१ (पदा.) वेणु. २ (स्था.) वक्रखात.
Fluttering Heart—(तत्त्व.) कंपितहृदय. [म. हवालदिल.]

fluvius—(ज्यो.) यमुना.

Flux—१ (ग.) प्रवाहमिति. २ (पदा.,भू.,रसा.) मलशोधक; रेखाप्रवाह; विगालक; प्रद्रावक; द्रावक; समागम; दृतिकर; द्रावकपदार्थ; द्रवकारक. ३ (यंत्र.) सांमेश्रक. ४ (वै.) स्राव; आमाशय; अतिसार.—Density—(पदा.,रसा.) स्रोतस्विता.—Quantity—(ग.) प्रवाही.—Soldering—(रसा.) द्रावक.

Fluxion—१ (ग.) प्रवाहपद्धति; शून्यवृद्धि २ (वै.) रक्तस्राव; प्रवाहन.

Fly—१ (पदा.) पक्ष २ (वै.) मक्षिका.—Governor—(पदा.) गतिरोधक.—Nut—(पदा.) पक्षचक्री. [म. चुट कीची चाकी.] —Spindle—(यंत्र.) पेटिका; तर्कु. [म. पेटींतील शीग.] —Wheel—(पदा.) गतिपालकचक्र; महाचक्र; सुगतिचक्र; गतिनियंत्रक चक्र; प्रधानचक्र; गतिचक्र; जडचक्र. [म. मोठेंचाक; संथचाक; झोकचाक.]

Flying—(पदा.) उड्डयन; आकाशगमन; उड्डाण; वातोड्डयनक्रिया.—Art of—वातोड्डयनक्रिया.— Boat—वातनौका; वायुयान.—Buttress—(स्था.) तोरणाधार.—Night—निशावातोड्डयन.

Foam—(रसा.) फेन.

Focal—(ग.,पदा.) नाभीय; किरणकेंद्री; अंशकेंद्री; नाभिसंबंधी; केंद्रगत; केंद्रस्थ.—Chord—(ग.) नाभिजीवा; नाभिगत पूर्णज्या. [म. कमानीची रुंदी.] —Conics—(ग.) केंद्रिक; शांकव.—Distance—(ग.) केन्द्रान्तर; केन्द्रिकदूरत्व. नाभ्यंतर; नाभिदूरत्व.—Length—(म.,पदा.) केन्द्रान्तर; नाभ्यंतर; केन्द्रदूरत्व; आयमान; संगमांतर; नाभिगतांतर; केन्द्रीय अंतर.—Line—(ग.,पदा.) रेखानाभि; केन्द्रिका.—Plane—(ग.) केन्द्रतल; नाभितल; केन्द्रपृष्ठ.—Point—(पदा.) नाभि.—Power—(पदा.) नाभिशक्ति.

Focid—(ग.) नाभिच्छेद.

Focus—१ (ग.,पदा.) केन्द्र; नाभि; मध्य; प्रसाधककेन्द्र; केंद्रण; केंद्रीकरण; संगमबिंदु; तेजःसंकर्ष देश. २ (वै.) आसन; रश्मिकेंद्र; किरणकेंद्र; मध्यबिंदुकेंद्र.—Aplanatic—(पदा.) प्रसाधक नाभि.—Chord—(ग.) नाभिगत पूर्णज्या.—Conjugate—(पदा.) अनुगतनाभि; संबद्ध नाभि-केन्द्र; संयोगी नाभि-केन्द्र; अनुबद्धनाभि.—Distance—(पदा.) केन्द्रान्तर; केंद्रिकदूरत्व. — Lines— (ग.) केंद्रिका.—Principal—(ज्यो.,पदा.) मुख्य केन्द्र-नाभि; संगमबिंदु; प्रधाननाभि. [-First—प्रथमनाभि.—Second—द्वितीयनाभि.] —Real—(पदा.) वास्तविकनाभि; सत्केन्द्र; सत्नाभि.—Virtual—आभासकेन्द्र; काल्पनिकनाभि; असत्केन्द्र-नाभि; भ्रामककेंद्र; मिथ्यानाभि.

Focussed—(पदा.) केन्द्रीभूत; नाभिकृत.

Focussing—(पदा.) केन्द्रीकरण.—Screen—चित्रदर्शक कांच.—Screw—केन्द्रीकारक कील; दृक्प्रत्यक.

Fodder Crop—(अर्थ.) पशुखाद्य. [म. चारा. हिं. चरी.]

Foeces—(वै.) विष्ठा.

Foeniculum Vulgare—(वन.) see Fennel.

Foetal—(वै.) गर्भगत; भ्रूणसंबंधी; गर्भसंबंधी.—Attitude—गर्भसंनिवेश.—Axis—गर्भाक्ष.—Axis Pressure—गर्भाक्षभार.—Birth in a Cowl—गर्भफलप्रसव.—Breech—गर्भकटीर.—Circulation—गर्भगत रुधिराभिसरण.—Cord—गर्भ नाल-नाडी.—Covering—गर्भकोश; गर्भावगुंठन.—Development—गर्भविकास.—Fluid—गर्भोदक; उल्बोदक—Head—गर्भशीर्ष—Lanugo—गर्भलोम.— Meconium—गर्भकेट.—Membrane—गर्भावरण. — Moulding of the Head—गर्भशीर्षघटना.—Novel Umbilicus—गर्भनाभि.—Nourishment—गर्भपोषण.—Period—भ्रूणावस्था.—Pole—गर्भाग्र.—Position—गर्भाधिष्ठान; गर्भस्थिति.—Presentation—गर्भपुरःसरण.—Souffle—गर्भशब्द.—Synclitism—गर्भतुला.—Trunk—गर्भांतराधि.

Foetation—(वै.) गर्भ.

Foeticide—(वै.) भ्रूणहत्या.

Foetus—(जीवि.,तत्त्व.,वै.) गर्भ; भ्रूण; पिंड; गर्भस्थ संतान.—Abnormalities of—गर्भविकार.—Anencephalus—कबंधगर्भ.—Calcined—अश्मगर्भ.—Circulation of—भ्रूणरक्तसंचार—Compressus—शुष्कगर्भ.—Dead—मृतगर्भ.—Deformed—कुब्जगर्भ; कुरूपगर्भ.—Descent of—गर्भावतरण.—Expulsion—गर्भमोक्ष.—Heart Sounds of—भ्रूणहृदयस्पंदन.—Movement of—भ्रूणगति.—Obstructed—मूढगर्भ.—Papyraceous—शुष्कगर्भ.—Position of—गर्भस्थिति-Quickening of—गर्भचलन; गर्भस्फुरण.—Saponified—मेदगर्भ.—Site of—गर्भ शय्या-गृह-वास्तु.—with Coverings—गर्भफल.

Fog—(पदा.,भू.) कूहा; कुज्झटिका; कुहेडिका; धूमिका; जलबिंदुपटल. [हिं. कुहेरा; कुहासा. म. धुकें.] —

Bow—कुहाधनु; धूमिकाइन्द्रधनु.—Horn—कुहराभेदीशृंग.—Signal—कुहराभेदीपताका.

Fohat—(थिऑ.) विश्व-विद्युज्जीवनशक्ति; विश्वप्राण; मुख्यप्राण.

Foil—१ (रसा.) पत्र; रक्षक; धातुपत्र. [म. पत्र; पन्नी; वर्ख.] २ (स्था.) पत्रालंकृति.—Tin—(रसा.) वंगपत्र.

Fold—१ (भू.) भंग; व्यावर्तन; व्यावृत्ति; पुट. २ (वै.) चूण; वलि-ली. ३ (स्था.) बन्धनगृह.—Mountain—(भू.) व्यावृत्तपर्वत; भंगिलपर्वत.—of Peritonium—(वै.) आमाशय पेशी; यकृल्लोहोंडुकपेशी.—Vaginal—(वै.) योनिवलि.

Folding—(यंत्र) व्यावर्तन.—Door—(स्था.) घुटीद्वार.

Folia Linguae—(वै.) अपरजिह्वाचूण.

Foliaceous—(वन.) पर्णसदृश; दलाकार; फलकाकार. [म. पानासारखें.]

Foliage—१ (वन.) पर्णसंभार; पर्णराजी. [म. पालवी.] २ (स्था.) पत्रालंकृति.—Leaf—पल्लव; हरित्पर्ण; प्रामाणिकपत्र. [म. हिरवें पान]

Foliar—(वन.) पर्णरूप. [म. पानाचें.]

Foliate—(वन) पत्राकार; पर्णावृत.—Curve—(ग.) पत्राकार वक्र.

Foliated—(भू.) पर्णसम.

Foliation—(वन) पल्लवीभवन; सदलता.

Folie—(तत्त्व.) उन्माद; बुद्धिनाश; मनोविकृति.—a Deux—कुटुंबसंचारी उन्माद.—Circulaire—आवर्तशील उन्माद.—du Doute—संशयोन्माद.—Epidemique—संचारी उन्माद.

Folio—(अर्थ.) पत्र. [म. वहींचें पान.]

Folium—(ग.) गुणीकृत; पुटीमय.—Vermis—(वै.) मध्यपर्ण.

Folk,-Lore—(तत्त्व.,साहित्य.) जानपदकथा; लोककथा; जनःश्रुति; पुराणकथा.—Psychology—(तत्त्व.) जनविश्रुतमनःशास्त्र; जन-लोकमानसशास्त्र; जनमनोविज्ञान.

Follicle—१ (जीव.) कुंभ; घट. २ (वन.) गोणिका; भस्त्रा; भस्त्रिका; एकस्फोटी; गोणिकाफल; पुटिका; अर्कसदृश. [म पेटी; पेटीफल; पाकीट; मांदार; हिरणतोडी; रुई.] ३ (वै.) निस्रावबाही ग्रंथि-कोष; पुट.

Follicular—(वै.) पेशस्कृत; निस्रावबाहीग्रंथिसंबंधी.

Follower—(शास्त्र.) अनुयायी; अनुगामी.

Fomentation—(वै.) तप्तसंसेक. [म. शेकणें.]

Fomite—प्रज्वलन. [म. पेटवण.]

Font—(मुद्रण.) मुद्रासंचय; मुद्रासंच.

Fontanelle—(वै.) उत्पल्व; रन्ध्र; निर्झर; ब्रह्मरंध्र; आधिशून्य मस्तिष्कस्थान. [म. टाळू.] —Anterior—पूर्वोत्पल्व; ब्रह्मरंध्र; पूर्वनिर्झर; पुरस्ताळु. [-Lateral—पूर्वपार्श्वनिर्झर.] —Posterior—पश्चिमोत्पल्व; शिवरंध्र; पश्चिमनिर्झर; पश्चिमताळु. [-Lateral—पश्चिमपार्श्वनिर्झर.]

Food—(वै.) अन्न; खाद्य; आहार; पथ्य; भोजन.—and Digestive Process—भोजनप्रक्रिया.-Combination—आहारसंयोजन.—Deficieney—भग्नवैकल्य.-Inorganic—अजैव खाद्य-अन्न.—Nitrogenous—नत्रयुक्त खाद्य-अन्न.—non-Nitrogenous—अनत्रयुक्त खाद्य-अन्न.—Organic—जैव अन्न-खाद्य.—Seeking, -Instinct of-(तत्त्व.) भक्ष्यान्वेषणप्रवृत्ति.—Vacuole—अन्न अवकाश; आहारावकाश.—Vegetable—उद्भिज अन्न-खाद्य.

Fool's Gold—(रसा.) सुवर्णमाक्षिक.

Foot—१ (जीवि.,वन.,वै.) पद; पाद; चरण. २ (पदा.,रसा.) नीचस्थान; तलभाग.—and Mouth Disease—(वै.) पादमुखरोग; लालारोग.-Ball—(क्रीडा.) पादकंदुक; चरणकंदुक. [म. पायचेंडू.] —Bath—पादस्नान.-Blower—(रसा.) पदभस्त्रा; पादभस्त्रा.—Light—(नाट्य.) पाद प्रकाश; तलप्रकाश.—Note—(साहित्य.) पदटिप्पनी; चरणटिप्पनी; पृष्ठटिप्पनी. [म. टीप; तळटीप; पायटीप.] —of Perpendicular—(ग.) लंबमूल.—Path—(स्था.) पदमार्ग; पदपथ; वीथिका; चरणवीथि.—Print—(भू.) पदचिह्न; पदमुद्रा.—Screw—भ्रमपाद.—Wear—पदत्राण; पादत्राण.

Foot—पदप्रमाण; पदमान. 'फूट'मान.—Candle—(पदा.) पददीप्ति; प्रकाशमान. [म. फूटबत्ती; फूटदीप्ति.] —Pound (पदा.,रसा.) पदपौंडभार; शक्ति-इयत्ता; शक्तिमान. [म. फूटपौंड.] —Rule—पदमापक; पदमान दंड-पट्टिका.

Footing—(स्था.) आधार.

For—(सभा.) अनुकूल.—The Account—गणनाविनिमय. [म. हिशोबी सौदा.] —Delivery—देयार्थ; प्रेषणार्थ; निश्चितक्रयार्थ. [हिं. वास्तविक लेनदेन. म. सौद्याकरितां; व्यवहारार्थ.] —Money—प्रत्यक्षधनार्थ; प्रत्यक्षधनक्रयार्थ. [म रोखीनें.] -the Time being-अधुना; सांप्रतम्; वर्तमान-विद्यमानकाले.—Want of—अभावे; अभावात्.

Forage—(अर्थ.) पशुखाद्य; तृण.

Foramen-(वै.) रन्ध्र; छिद्र; विवर; पोषकबिल.-Caecum —१ जिह्वामध्यछिद्र. २ अंतःललाटछिद्र. [—of Vicq d' Azyr—अग्नूरमुद्रा.] —Condyloid—मूलकोटिरन्ध्र-मार्ग. [-Anterior—मूलकोटिपुरोगविवर.] —Epiploecum—उदरपटप्रणालिका.—Infra —— (जीव.) छिद्रकवचक.—Infra Orbital—(वै.) नेत्रधारीय विवर. —Jugular —जत्रुरन्ध्र. — Lacerum — महाछिद्र. विदीर्णरन्ध्र. [-Anticus—पक्षान्तराल त्रिकोणविवर.] —Magnum—महाविवर; महद्रंध्र.—Malar—गण्ड-छिद्र.—Mastoid—गोस्तनछिद्र.—Mental—अनुचि-बुक विवर; चिबुकरन्ध्र.—Obiturator—श्रोणिगवाक्ष.—of Scarpa—अग्रताळु (पूर्व-पश्चिम) छिद्र.—Optic—दृष्टिनाडीरन्ध्र.—Ovale—मालाछिद्र; जांघवविवर; लंब-वर्तुलरन्ध्र; हृत्प्रवेशिका (लंबवर्तुल अंडाकृति) छिद्र; अण्डा कृति छिद्र-रंध्र; शुक्तिछिद्र.—Posterior Palatine—पश्चिमताळुविवर.—Rotundum—गोलछिद्र; वृत्ताविवर; गोलरन्ध्र.—Singular—पृथक्विवर.—Spinosum—लघुछिद्र; कंटकरन्ध्र; मस्तिष्क मध्यस्थकोणविवर.—Stylo Mastoid—शिफागोस्तनांतरीय छिद्र.-Supra Orbital अधिध्रुवछिद्र.—Trans—समप्रस्तर छिद्र.—Vesalii—'व्हॅसेली' छिद्र.

Forbearance—(तत्त्व.) यम.

Forbiddance—(शास.) निषेध. [म. मनाई.]

Forbidden by Law—(शास.) न्यायनिषिद्ध; न्याय निवारित.

Forbidden Lines—(पदा.) रुद्धरेषा(वर्ण); अवर्णरेषा; वर्जरेषा.

Force—१ शक्ति; बल; भार. २ (ग.) प्रेरणा; बल; शक्ति. ३ (तत्त्व.) बल. ४ (पदा.) बल; ऊर्ज; प्रेरण; वाह्यशक्ति ५ (यंत्र.) प्रेरण; प्रेरक. ६ (वै.) शक्ति. ७ (स्था.) प्रेरक; प्रेरण; शक्ति; प्रेरणा; बल.—Balancing—(ग.) प्रति-फलित प्रेरणा.—Biological—(तत्त्व.) जीवनबल.—Bionomic—(तत्त्व) बीजनियामकबल; जीववृद्धिनियामकबल.—Centre of—(पदा.) प्रेरणाकेन्द्र.—Centrifugal and Centripetal—(पदा.) केन्द्रोत्सर्गी तथा केन्द्रगामी प्रेरणा -Complementary—(ग.) पूरक बल. —Coplaner—(ग.) एकधरातल बल.-Diagram—(ग.) बलपरिलेख.—Effective—(पदा.) फलितबल.—Electro-motive—(पदा.) विद्युत्प्रेरणा; विद्युच्चालक प्रेरणा-शक्ति. [म. विजेचा दाब.] —Equilibrium—(ग) बलसाम्य.—Field of—बलक्षेत्र.-Lines of—(पदा.) प्रेरणारेषा; क्षेत्रदर्शकरेषा; क्षेत्ररेषा; कर्णरेषा; शक्तिरेषा; चुंबकीयबलरेषा.—Magneto Motive—(पदा.) चुंबक-प्रेरणा; चुंबनप्रेरणा; चुंबनमान; कर्षकारी प्रेरणा.—of Association—(तत्त्व.) साहचर्यशक्ति; साहचर्यबल.—of Cohesion—(रसा.) स्नेहाकर्षण.-of Compression संपीडन बल.—of Expansion—प्रसरणबल.—of Gravity —(पदा.) निकर्षकप्रेरक; गुरुत्वाकर्षणबल. —of Reaction—प्रतिक्रियाशक्ति.-of Resistance—(पदा.) प्रतिबंधक शक्ति.—Opposite—१ (ग.) संमुख-बल. २ (पदा) विरुद्धबल —Outside—(पदा.) बाह्य बल-शक्ति-प्रेरणा.—Parallel—(ग.) समांतर प्रेरणा-बल.— —per Square Inch—(स्था.) बलमान (प्रत्यंगुल-प्रति-इंचबल-शक्तिमान). —Point of Action of—(ग) कार्यदर्शक बिंदु —Psychological—(तत्त्व.) मानसबल; अन्तःकरणबल; मानसिक शक्ति; मनोबल.—Psychonomic—(तत्त्व.) अंतःकरणविकासबल; अन्तःकरणनियामक बल.—Pump—(पदा.,वै.) पीडनयंत्र; दापनयंत्र; उत्क्षेपी यंत्र; क्षेपणयंत्र; वातपूरक यंत्र; बलयंत्र. [म. दाबपंप; नेट पंप; दाबाचा पंप; पाणी उडविण्याचा पंप.] -Resultant-(ग.) लब्धबल.-Social—(तत्त्व.) समाजबल; सामाजिक बल.—Socionomic—(तत्त्व.) समाजप्ररोहनियामक बल, समाजनियामक बल.-Tractive—(पदा.) कर्षकबल; कर्षणबल. [म. ओढ; खेंच; ओढा.] —Unit of Absolute—(पदा.) बलशुद्ध इयत्ता.—Units of, Gravitational — बलगुरुत्वाकर्षक इयत्ता.—Unlike (forces)—(ग.) भिन्नदिग्गामी-विरूप प्रेरणा.-Vital—(पदा.) आत्मबल.

Forced—(पदा.) प्रेरित; प्रयोजित; प्रेषित; संचारित; उत्तेजित; उच्चलित.—Currency—(अर्थ.) बलप्रचारित-चलन; प्रेरितचलन. [म. हुकमती शिक्का.] -Labour—(अर्थ.) बलप्रचारित श्रमिक. [म. बिगार; वेठ.] —Loans-(अर्थ.,इति.) बलकृष्ट ऋण; प्रेरित ऋण-कर; इच्छाविरुद्धकर-विशेष.—Oscillations—(पदा.) प्रेषितकंपन; प्रेरित-प्रेषित आंदोलन. [म. प्रेषित झोंके.] —Vibration—(पदा.) परान्दोलन; प्रेरित-प्रेषिक कम्पन; बलकंपन; बलानुवाद; परानुवाद.

Forces,-Attractive—आकर्षकशक्तयः; आकर्षणशक्तयः. —Combining (the) प्रेरणैक्यीकरण; प्रेरणासंघात.—

Component — घटकप्रेरणा-बल.—Composition of—बलसंघात; प्रेरणासंघात; प्रेरणैकीकरण; बलसंयोजन.—Equilibrium of—बलसाम्य; बलसंतोलन.—Equilibriant of—समबल.-in Equilibrium—(यंत्र.) समतोलप्रेरणा.-Like—(पदा.) एकमुखी बळ; एकदिग्गामी-स्वरूपप्रेरणा.-Opposite—विरोधी बल.—Parallel—समानांतर बल.—Parallelogram of—प्रेरणासमान्तर-चतुरस्र; प्रेरणासमांतरभुज चतुष्कोण; बलसामान्तिक; बल-समानांतर चतुर्भुज; बलसमांतर चतुष्कोण-चतुर्भुज.—Polygon of—बलबहुभुज; प्रेरणाबहुकोण.—Repulsive, of Repulsion—प्रतिसारक शक्ति-बळ; प्रतिसारणबल-शक्ति.—Resolution of—प्रेरणाविग्रह; प्रेरणापृथक्करण प्रेरणाविघटन.-Resultant of-बलप्रभावगति.-System of—बलसमुदाय.—Transmissibility of— (ग) प्रेरणासंचरत्व.—Triangle of—प्रेरणाबलत्रिकोण; बल-त्रिभुज.—Unlike—विमुखीबल.

Forceps—(पदा.,रसा.,वै.) संदंश; संदंशक; शस्त्रचिकित्सक-संदंश. [म. चिमटा; पकड; सन्ना; सांडस.] -Anterior (वै.) पुर संदंशक-संदंश.—Aural—द्वितालसंदंश.—Bull-dog — शुनक०; शुनकमुखस्रावण.—Bullet—गोलीय०.—Cranitomy—गर्भमस्तक०.--Dressing—व्रणशोधन०.—Hoemostatic — रक्तवाहिनी०. —Laryngeal—स्वरयंत्रोपयुक्त० —Lion— सिंहमुख० —Lithotomy—मूत्राशय०.—Major—ज्येष्ठसंदंश -Midwifery—गर्भाकर्षक०.—Minor—कनिष्ठ०.—Necrosis—मृतास्थिसंड०.—Posterior — पश्चात्० —Ring-shaped—जोलमुख०.-Sequestrum—रुक्षमुख०.—Sinus—नाडीव्रण०.-Toothed—दंतुर० —Tongue—जिव्हा० —Torsion — शिरः०. — Urethral—मूत्रनालि०.

Forcing—(पदा.) प्रेरणा.—Engine — प्रेरकअंजन. — Machine—प्रेरक कल-यंत्र.—Pump—(ग.) बलद-नलक.

Fore—अग्र.—Arm—(वै.) पूर्वबाहु; अग्रबाहु; प्रकोष्ठ; उपबाहु.—Bearing—(ज्यो.) साधित दिङ्मापन.—Brain—(वै.) पूर्वमस्तिष्क; अग्रमस्तिष्क; ललाट; पुरोमज्जा-खंड.—Cast—(अर्थ.,पदा.) पूर्वानुमान; भविष्य; भविष्य-वाणी; पूर्वकल्पना. [—Physical—भौतिक घटनाभविष्य. —Weather—ऋतुअनुमान.] -Close a Market आधि-बंधक न्यासाधिकारलोप-अपायन.-Closure Suit —(शास.) आधिमुक्तिबाधक प्रार्थना.—Date—(अर्थ.) पूर्वदिनलेखन; पूर्वदिनदर्शन.—Gut—(वै.) पूर्वान्त्र — Head—(वै.) भाल.-Knowledge—(तत्त्व.) भविष्य-ज्ञान; पूर्वज्ञान.—Lock—(स्था.) शंकुकीलक.-Man — १ (अर्थ.) अग्रणी; मुख्य. २ (शास.) अग्रेसर; अध्यक्ष; मुख्य. [—of Jury—पंचमुख्य.] —Noon—(ज्यो.) पूर्वाह्न. —Ordination—(तत्त्व.) नियति; विधि; पूर्वनियमन. —Palate—(वै.) अग्रतालु —Skin— (वै.) शिश्नाग्र-चर्म; लिंगमुखआवरण.—Stall—(अर्थ.) पूर्वक्रय. [म. पूर्व खरेदी.] —Word—(राज.) प्राक्कथन.

Foreign—(रसा.,पदा.,राज.,वै.) आगंतुक; अराष्ट्रीय; विदेशी; विजातीय; परकीय; परराष्ट्रीय.—Affairs—(राज.) विदेशी कार्य —Bill (Bill of Exchange)—(अर्थ.) विदेशी-धनलेख.—Body—(वै.) शल्य; विजातीय पदार्थ.—Boundary—(शास.) परसीमा.—Commerce—(अर्थ.) विदेशीव्यापार.—Country—विदेश; परदेश.—Court—परराज्यन्यायासन.— Exchange — (अर्थ.) विदेशी विनिमय.—Goods—परदेशी-विदेशी वस्तुजात.-Insurance—(अर्थ.) विदेशी बिमा-संरक्षण; परदेशगामी विमा-संरक्षण.—Investment—(अर्थ.) परदेशगत मूल-धन; विदेशधन. [म. परदेशांत गुंतलेलें भांडवल.] — Judgment— (शास.) परराज्यनिर्णय.— Labour — विदेशी श्रमिक.—Liquor—परदेशजात मद्य.-Market -(अर्थ.) विदेशी आपण. [म. विदेशी बाजार.] -Matter —आगंतुक पदार्थ.—Office—(इति.,राज.) परराष्ट्रविभाग; विदेशीविभाग; परदेशव्यवहार-परराष्ट्रव्यवहार कार्यालय.— Policy—(इति.,राज.) परराष्ट्रधोरण; परराष्ट्र(विषयक)नीति. —Rulers—परदेशी राज्यकर्ता.—Substance—(वै.) परपदार्थ; विजातीय द्रव्य; आगंतुक पदार्थ.—Trade— —(अर्थ.) विदेशी व्यापार.

Forensic Medicine—(वै.) न्यायवैद्यक; न्यायभैषज्य-विद्या.

Forest—(भू.,राज.) अरण्य; वन. [म. जंगल.] —Evergreen—(भू.) चित्रहरित् अरण्य.—Laws —(शास.) वन विधि-नियम.—Produee—वनोत्पन्न.

Forestation —(अर्थ.) वनविज्ञान; वनसंवर्धन.

Forfeited Share—(अर्थ.) हृतभाग; दंडागतभाग. [म.

Forfeiture—१ (अर्थ.) हरण; हानि; अपहार; अपवर्तन; दंडदान; मोघता. २ (शास.) राजायत्तकरण.
Forge—१ (यंत्र.) ऐरणि; भ्राष्ट्र. २ (शास.) घटन.
Forged—(शास.) कृत्रिम; मिथ्याघटित; कूटनिर्मित.-Coin—(अर्थ.) कूटमुद्रा —Document—कूटलेख.
Forgery—(शास) कूटलेखन.
Forgetfulness-(तत्त्व.) विस्मृति शीलता-मूलता; विस्मरण.
Forging—(पदा.) घटन. [म. घडविणें.] —Shop—घटनशाला; लोहकारशाला. [म. लोहारशाळा.]
Fork—(वन.) द्विशिख; शूल; कंटक; द्विशाख.
Forked Lightning—(पदा) सर्पजिह्वा आकाशविद्युत्.
Form—१ रूप; आकृति; आकार; प्रकार. २ (तत्त्व.) आकृति; आकार; प्रकार; रूप; मूलजाति; मूलस्वरूप; प्रकृति; शरीरचनाविशेष. ३ (पदा.) आकृति; रूप; स्वरूप; आकार: रचना. [म. बांधणी; बनावट.] ४ (राज.,शास.) पत्रक; आदर्शपत्रक. ५ (वै.) रूप; स्वरूप. [म. नमुना; बांधा.] ६ (स्था.) रूपाकृति.—Declaration—(अर्थ.) घोषणापत्र; सूचनपत्र.—Finite—परिमित आकार.—of Intellect — (तत्त्व.) बुद्धि स्वरूप-आकार. — of Thought—(तत्त्व.) बुद्धिआकृति नियम; विचारस्वरूप. —Quantity—(तत्त्व.) प्राकारकगुण.-Standard—क्रमरूप; आदर्शरूप.
Forms—आवेदनपत्रकाणि.
Formal—१ औपचारिक; नियमानुसार; नियमनिष्ठ; विधियुक्त; व्यावहारिक. २ (तत्त्व.) तांत्रिक; आकृतिविषयक; रचनाविषयक.—Cause—(तत्त्व.) स्थूलकारण; कारणात्मकआकार; युक्तिकारण.—Culture—प्राकारकशिक्षा; शक्तिउत्पादकशिक्षा.—Enquiry — (शास) वैधिकानुसंधान —Logic—प्राकारक न्याय; रूपानुमान.—Rightness—प्राकारकऋतता; उद्देश्यशुद्धि; बुद्धिशुद्धि.—Steps—प्रकारअवयव; प्रकार क्रमिकाग; प्रकारश्रेणी.—Studies—प्राकारकशास्त्र.-Technique—रूपभाग; तंत्र.—Training-(शिक्षण) शक्तिसंक्रमण.-Warning-(शास.) औपचारिक-सामान्य चेतनावाक्य.
Formaldehyde—(रसा.) पिपील मद्यानार्द्र.
Formal haut—(ज्यो.) याममत्स्य.
Formaline—(रसा.) पिपीलिन.
Formalism—(तत्त्व.) आकारप्राधान्यवाद; प्राकारप्राधान्यवाद; कला आकारवाद.
Formalistic—नियमलक्षी.
Formality—(तत्त्व.) शिष्टाचार; सभ्यता.
Formamide—(रसा.) पुत्तिकामिद.
Format—(रसा.) पिपिलेन.
Formatio Reticularis—(वै.) शृंगजाल.
Formation—१ घटना; रचना; उद्भव; निर्मिति; उत्पादन. २ (पदा.) व्यूहरचना; जनन; उत्पादन; घटन; भवन. [म. बनावट; बांधणी; घडण; जुळणी; जुळाव; जुळवणी.] ३ (रसा.) संघटन; उत्पत्ति; उत्पादन. ४ (वै.) निर्मिति; घटना; निर्माण. [म. घडणूक.] —Level—इष्टमान.—of Acid—(रसा.) अम्लीभवन.—of Cells—(वन.) पेशीजनन; पेशीसंभव.—of Plant—(वन.) वृक्षघटना.—Vinus—(रसा.) मद्यविपाक.
Formative Period—(तत्त्व.) संक्रमणावस्था.—Phase—(वन.) संभवावस्था; जननावस्था; निर्माणअवस्था.
Formed—(वै.) बद्ध [म. बांधीव.]
Former—पूर्व.—Owner—(शास.) पूर्वस्वामी; पूर्वप्रभु.
Formhydrexamic Acid—पिपीलउदौषामिकाम्ल.
Formic—(रसा.) पुत्तिक; पिपीलिक.—Acid—पिपीलिकाम्ल; पुत्तिकाम्ल.
Formica—(वै.) पिपीलिका.
Formicidae—(वै.) पिपीलिका (जाति, विशेष).
Formless—निराकार; अरूप.
Formonitrile—(रसा.) पिपीलोनोषिल.
Formose—(रसा.) पिपीलोज.
Formula—(ग.,पदा.,रसा.) सिद्धांत; सूत्र; संकेत; यौगिक संकेत; सारणी; समास; सूत्रवाक्य; सूत्रमयानियम; रचनासंकेत; रूपसंकेत; सूत्रमंत्र; पाठ; गुरुसूत्र; गुरुकुंचिका; कारिका; रूपलिपि.—Centre—(रसा.) केंद्रिक सूत्र-सारणी-संकेत.—Constitutional—(रसा.) निर्देशक०; रचना०.—Empirical—(रसा.) सरल०; प्रयोगसिद्ध०.-Fundamental—मूलसूत्र.—General — (ग.) साधारण०; सार्वसूत्र.—Graphic—(रसा.) चित्र०; घटनादर्शक० निर्देशक०.-Molecular—(रसा.) अणु०.-Rational—(रसा.) उपपन्न०.—Ring — (रसा.) संकेतचक्र.—Structural—रचना०; निर्देशक०.
Formulation—(तत्त्व.) सूत्रण; सिद्धान्तन; नियमरचना.
Formyl—(रसा.) पिपीलील.
Fornax—(ज्यो.) अश्रांत.
Fornix—(वै.) कार्मुक; योनिआटोप; तोरण; वर्त्म.
Fort—(युद्ध.) दुर्ग; गड.—on the Plain—भूमिदुर्ग.—

Surrounded by the Sea—सिंधुदुर्ग.
Forte—(संगीत.) कर्कश; कठोर; तीक्ष्ण.
Fortessimo—(संगीत.) अतिकर्कश.
Fortification—(स्था.) दुर्गप्राकारादिरचना; दुर्गबंधन.
Fortis—(रसा.,वै) तीव्र; बलवान्.
Fortitude—(तत्त्व.) धृति; दृढता.
Fortnightly Journal—पाक्षिक.
Fortuitous—(तत्त्व.) आकस्मिक; यदृच्छ.
Fortune—(तत्त्व.) भाग्य.
Forum—(तत्त्व.) न्यायस्थान; न्यायांगण; शासन; शासनप्रदेश.
Forward—(अर्थ) प्रेषण. [म. (माल) पाठविणें.] — Delivery—भावी क्रय-व्यवहार. [म. भावी सौदा.] — Exchange—भावीविनिमय; अग्रिम विनिमय.—Price—भावी मूल्य; अग्रिम मूल्य. [म. भावी किंमत.]
Fossa—(वै.) खनि; खात; कोटर; विवर; खल; द्रोण. [म खांच.] -Anterior-दीर्घकासिरापरिखात. [-Palatine—अग्रतालुखात.] — Axillary — कक्षीयखनि. — Cochlearis—शंख खल-खात.—Cornoid—काक०. Cranial Anterior—पूर्वकरोटीय०.-Cranial Mid—मध्यकरोटीय.—Cranial Posterior—पश्चिमकरोटीय०.—Cubital—कूर्पर०; प्रकोष्ठ त्रिकोण.-Ductus Venosus—नीलावाहस०; शिरासेतु०; शिरासंयोजक०.—for Ductus Venosus — शिरासंयोजक. Glenoid—हनुसंधिस्थालक०. — Hypophysis — पिण्ड०.—Iliac—जघन०. — Incisive — दंतमूलविलाख्य०.—Incudis—द्विभुज०.— Infraspinous—कंटवाधर०; अधर अंसकपालिकापृष्ठतल; अधरांतपृष्ठ०. —Intercondyloid—कंदुकांतरा०.-Interpeduncular—वृत्तांतरा०.—Ischiorectal—श्रोणिगुद०.—Jugular—कंठ०.—Lachrymal—अश्रुग्रंथिधर०. -Mandibular—हनु०.—Middle—मध्यममहा०.—Nasal—(वै.) नासा०.—Navicularis—तर०; गर्ताकार स्थान.—Olicranon—कूर्पराग्र०. — Ovalis — अण्डाकृति०; माला०.—Pituitary — पोषणिका०. — Popliteal—जानुपृष्ठ०.—Posterior — पश्चिममहा०. —Pterygoid—पक्षसम०.—Pyriform — शंकुरूप (कंठ).—Subarcuata—अधोवलय०. — Supraclavicular—ऊर्ध्वजत्रु०.-Supraspinous—कंटकोर्ध्व०; अंसकपालिकापृष्ठतल; उत्तरांसपृष्ठखात.—Temporal—शंख०.—Triangularis—त्रिकोणखल.
Fossae Cerebri Lateral—अपरमास्तिष्क खनि.
Fossil—(भू.;रसा.,वन.) अश्मीभूत-प्रस्तरीभूत अवशेष-वनस्पति; अश्मीभूतपदार्थ; अवशेष; परिशेष; जीवाश्म; अश्मिला प्रस्तरिल; उत्खात; जीवावशेष; पाषाणीभूत द्रव्य; जीवशेष; चैतन्यावाशिष्ट; प्राणिपाषाण; वनस्पतिपाषाण.—Botany—(वन.) अश्मीभूत वनस्पतिशास्त्र; प्राचीनवनस्पतिविचार; उत्खातविचार; अवशिष्टवनस्पतिशास्त्र.—Plant — (वन.) उत्खात; अश्मीभूत वनस्पति; अश्ममय वनस्पति; प्रस्तरीभूत वनस्पति; अवशिष्टवनस्पति; अवशेष.
Fossilliferous—(भू.) परिशेषमय; अश्मीभूतवनस्पतिवह.
Fossilification—(भू ,वन.) अश्मीभवन; प्रस्तरीभवन.
Fossilisation, Fossillism—(भू.) परिशेषण; अश्मीभूतवनस्पतित्व.
Fossilised—अश्मीभूत.—Animals—अश्मीभूत प्राण्यवशेष.—Bones—अश्मीभूत अस्थि.
Foucault, Currunt—(पदा.) फोकोधारा. [-Pendulum—फोकोदोलक.]
Foulness—(तत्त्व.) मलीनता; मालिन्य.
Foundation—(पदा.,स्था.) तल; मूलाधार; स्थापना; तलाधार. [म. पाया; जोतें; चौथरा; चबुत्रा; पायठा; पायंडा.] —Bed—(स्था.) तलस्तर.—Stone—तलाधारप्रस्तर.
Founder—(स्था.) धातुगोलक; धातुशोधक.
Founder's Share—(अर्थ.) संस्थापक भाग.
Founding—(स्था.) धातुगालन; धातुशोधन.
Foundry—(पदा.,स्था.) धातुगालनक्रिया-स्थान-कार्य. [म. कुप्यशाळा; ओतकाम; ओतशाला; ओतारशाळा.]
Fount, Fountain—निर्झर; प्रवाह; धारायंत्र.—Experiment—(रसा.) उत्सपरीक्षा.—Pen — निर्झरिणी; निर्झरी; स्वयंक्षरी. [म. झरणी; झरी.]
Four,-Dimensions— (ग.,पदा.) चतुःपरिमाण. — Dimension Space—चतुर्धा विस्तृत आकाश.
Fourstroke—(पदा.,यंत्र.) चतुर्घातीय; चतुर्घातीय. [म. चौघारी यंत्र; चारटप्पी; चारटप्प्याचें; चार ठोक्याचें.]
Fourchatte—(वै.) लघुओष्ठचूर्ण; योन्यधोभाग; भगाजलिका.
Fourier's Law—(तत्त्व.) फोरियर नियम.
Fourth—१ (पदा) चतुर्घात. २ (संगीत.) चातुर्थिक निष्पत्तिमध्यम; मध्यमस्वर.—Dimension—चतुर्थ परिमाण.—Finger—(वै.) अनामिका.—Great Initiation—

(थिऑ.) चतुर्थ महादीक्षा.—Layer—(वै.) चतुर्थ आस्तर. —Part of the Quadrant (of a circle)—(ग ,ज्यो.) वर्तुलपादपाद.—Power—(ग.) चतुर्घात.—Proportion-(ग.) चतुर्थ सांबंधिक-प्रमाण—Ventricle —(वै) चतुर्थ कोटर. [-of Brain—मज्जातंतु कोटर.]

Fovea—(वै.) खातिका; अपरखल.—Capitis Femoris —अंकशीर्षखल; औवीं शीर्षखात.—Centralis—केन्द्रखल-खात; मध्यविवर.—Volar Spina Trochlearis—ललाट डमरु अणि.

Fowl—(वै.,पाणि.) कुक्कुट.—Cholera—(वै) कुक्कुट-विषूचिका.

Fowler's Position —(वै.) उच्छीर्षासन.

Fraction—(ग.,पदा.) अंश; अपूर्णांक; अपूर्णबीजपद; भग्नांक; भग्नांश; भिन्न (भास्कर); अपूर्णक राशिभाग —Clearing of—छेदशुद्धि; छेदगम; छेदापगम.—Complex—संश्लिष्टभिन्न; संमिश्र; मिश्रितभिन्न.—Compound—संयुक्तभिन्न; युक्तभिन्न.—Continued—अविरामभिन्न; विततभिन्न; सततभिन्न; अपूर्णांक-माला; अखंड अपूर्णांक.-Decimal—दशांशभिन्न-अपूर्णांक; दशमलव-भिन्न.—Dryness—(पदा.) शुष्कांश; निर्जलांश.—Improper—(ग.) अपक्वभिन्न; विषमभिन्न; विषम-अपूर्णांक.—Mixed—मिश्रभिन्न; संकरभागानुबंधभिन्न; भागानुबंध अपूर्णांक.—of a Fraction—प्रभागजाति अपूर्णांक.—Proper—क्रमभिन्न; समभिन्न; सव्यभिन्न; सम अपूर्णांक —Representative—अंशबोधक भिन्न; चिन्हभिन्न.—Storage Cell—(पदा.) संहरणीय विद्युत्संग्राहक.—Vanishing—(ग.) लुप्तभिन्न.—Vulgar —साधारणभिन्न; व्यवहारी अपूर्णांक.

Fractional—(ग.,रसा.) आंशिक; भागिक; भिन्नात्मक; भागशः.—Crystalisation—(रसा.) भागिक-आंशिक-अंशीयस्फटिकीभवन-करण; केलासन; आंशिक मणिभीकरण. —Currency—(अर्थ) क्षुल्लमुद्रा. [म. नाणें; रेजगारी; रेजगी; परचुरण.] —Decrease—(ग.) भागापवाह.—Distillation—(रसा.) आंशिक पातन; अंशीयनिष्कर्षण; क्रमिक निस्यंदन; आंशिक स्रवण; आंशिक-भागिक-ऊर्ध्वपातन; भागिक पृथक्करण; क्रमिक अर्कपातन; अंशात्मक अर्कपातन. राशिभाग निष्कर्षण.—Increase—(ग.) भागानुलब्धि; अंशानुबंध.-Precipitation—(रसा) आंशिक अवक्षेपण.

Fractionate—(रसा.) अंशकरण; अंशन.

Fractionating Column—(रसा) अंशकारक स्तम्भ; पृथक्स्तूप; आंशिक स्रवणकारक यंत्र.

Fractionation—(रसा.) अंशन; पृथक्करण.

Fractionator—(रसा.) अंशकारक.

Fracto-Cumulus—(पदा.) भग्नराशिमेघ; छिन्नराशि-मेघ.—Nimbus-छिन्न श्रीमूत.—Stratus—छिन्नास्तर मेघ.

Fracture—(वै.) भंग; अस्थिभंग; संधिभंग; विभंग; कशेरुका-भंग; भग्नतल; प्रभंजन. —Comminuted—(रसा) चूर्णित०.-Complex-मिश्र अस्थिभंग.-Complicated —सारिष्ट०.-Compound—यौगिक; दूषित०; स्रवण०. —Chonchoidal—शंख्वाकृति०. —Crystalline-मणिभीय०.—Depressed—अवनत०.—Fissured-पाटित०; पिच्छित०;स्फुटित०.—Green Stick—आस्थि-वक्रता; वक्रअस्थिभंग.-Impacted-संबद्ध०; बद्ध०; मज्जा-तंतुगत.०-Longitudinal-अनुदैर्घ्य०.-Major--बृहत्०. —Multiple—बहुभग्न०.—Oblique —तिर्यक्०.— of Skull—कपालास्थिभंग.-of Spine—पृष्ठवंशभंग. —Simple—एकमात्र०; सामान्य०; सरल०; शुद्ध०; साधारण०; अव्रण.—Transverse—वक्र०; कर्ण०. व्यत्यस्त भंग.

Fragilitas Ossium—(वै.) अस्थिभंगुरता.

Fragility—भंगुरता.

Fragment—खंड; अंश; भाग. [म. तुकडा; कळपा.]

Fragmental Elastic—शकलित.

Fragmentation,-of Holdings-(अर्थ.) क्षेत्रविभाजन; क्षेत्रखंडन.-of Nucleus-(वन.) खंडित आद्यांश विभाग.

Fragrance—(तत्त्व.) सुगंध.

Framboesia—(वै.) संक्रामक हृदयव्याधिविशेष.

Frame—१ (तत्त्व.) रचना; स्थिति; आकार; आकृति. २ (पदा.) आवलि; माला; पद्धति. [म. सांगाडा; चौकट.] -a Charge—(शास.) दोषख्यापन; अपराधघोषण.—a Suit—वादरचना.—Aerial—(पदा) बद्ध-आकाशक; चतुर्बद्ध-आकाशक. [म. चौकटीचें बांधीव आकाशक.] —of Reference—(पदा.) संदर्भावलि; संज्ञामाला; अधिष्ठान; बोधव्यूह.-Work—रचना. [म. मांडणी; ढांचा.]

Franchise—(राज., शास.) मताधिकार; निर्वाचनाधिकार.-Adult—प्रौढमताधिकार.—Women—स्त्री-मताधिकार.

Franklinite—(भू.) खनिजप्राणिद विशेष.

Frasch Process—(भू.) गंधकनिष्कासनक्रिया.

Fraternal (twins)—(जीव.) पितृज; भ्रातृतुल युगुल.

Fraternity—(तत्त्व.) भ्रातृभाव.

Fratricide—(इति.) भ्रातृघात.

Fraud-१ (तत्त्व.) कपट; छल. [म. अफरातफर.] २ (शास.) कपट; प्रतारणा.

Fraudulent—(शास.) सकपट; सकैतव.—Conduct-कपटाचार; कपटयुक्त वर्तन.—Note—(अर्थ.) कूटधनपत्र. [म. खोटी नोट.] —Preference—सकैतव वरण.

Free—१ (पदा.,रसा.,ग.) असंयुक्त; स्वतंत्र; मुक्त; अबद्ध; असंतृप्त; स्वच्छंद. [म. मोकळा; सुटा.] २ (राज.) निःशुल्क; स्वतंत्र; अबाध; स्वाधीन; अप्रतिबंधक. ३ (वन) स्वतंत्र; मुक्त; अलग्न. [म. अलग; सुटा.] —Association—(शिक्षण.) अनिबंध साहचर्य.—Banking—(अर्थ.) स्वतंत्र धनव्यवहार.—Board—(नौ.) जलरेषोत्तर नौभाग.—Carriage—(अर्थ.) निःशुल्क वाहन; वाहन-व्ययसहित. [हि. बेकिराया; म. वाहतूकमाफ.] -Cell Formation—(वन.) अबाधकोषग्रथन; स्वतंत्रपेशी-जनन; स्वतंत्रपेशी-निर्मिति.—Central—(वन.) स्वतंत्र मध्यस्थ; स्वतंत्र मध्यवर्ती (अपूपरचना); मध्ययुक्त.(-Placentation)-केंद्र-मुक्त —Coinage-(अर्थ.) मुद्रापन-स्वातंत्र्य; मुद्रास्वातंत्र्य; निःशुल्कमुद्रा-निर्माण. [म. नाणीं पाडण्याचें स्वातंत्र्य.]—Competition—(अर्थ.) अबाधित प्रतियोगिता; स्पर्धा-स्वातंत्र्य; अबाधित प्रतिस्पर्धा.-Consent-(शास.) स्वेच्छा-संमति.-Delivery—(अर्थ.) निःशुल्कप्रेषण; अमूल्यवाहन. [म. विनामूल्य-मोफत-माल पाठवणावळ.] -Education—(शिक्षण.,राज.) अमूल्य-निःशुल्क-शिक्षण-विद्या.-Electricity—(पदा.) वियुक्त विद्युत्.—End—(पदा.) मुक्तप्रान्त.—Energy—(यंत्र.) मुक्तबल-शक्ति; स्वाधीन-क्रियाशील शक्ति.—Enterprise—(अर्थ.) अबाधसाहस; अप्रतिबद्ध साहस.-Fall-(पदा.) प्रमुक्तपतन.-from Debt-(शास.) ऋणमुक्त.—Gifts of Nature-(अर्थ.) निसर्गनिर्मिति; प्राकृतिक उत्पादन; नैसर्गिकवस्तु-पदार्थ-उत्पत्ति.—Hand Drawing—चित्रकला.-Hold—(इति.) स्वाधीनभूमि; पूर्ण-सत्ताक भूमि.—in Nature—(रसा.) शुद्धावस्था.—Lance—(राज.) दलबाह्य राजनीतिज्ञ.—List—(अर्थ.) निःशुल्कसूचि; आयात-निर्यात-करमुक्त वस्तु.-Love-स्वतंत्र-निष्कंटक-अबाधित प्रेम.—Man—स्वाधीन नागरिक.—Mintage-(अर्थ.) निःशुल्क मुद्रामुद्रण. [म. फुकट टांकसाळ, मोफत नाणीं पाडून मिळणें.] -Motion-(पदा) नित्यगति; सततगति. [म. कायम गति.] —Nuclear Division—(वन.) अबाध आद्यांश-मूलांश विभाग.-Path—(पदा.) निर्बंधमार्ग. [म. सुटा-खुला मार्ग; मोकळी वाट; सुटी वाट.] -Period—(रसा.) निजावृत्ति.—Port—(रसा.) मुक्तद्वार नौकाश्रय.—Standing Gateway—(शिल्प.) बहिर्द्वार-तोरण; मुख-तोरण.—State—(भू.,रसा.) शुद्धस्थिति; असंयुक्तस्थिति; असंयुक्तावस्था.—Stone—(भू.) कुरुंदशिला.-Thinkers—(तत्त्व.) स्वतंत्र विचारी.—Thought—(तत्त्व.) स्वतंत्र विचार.—Town-स्वतंत्र नगर.-Trade—(अर्थ.,इति.) स्वतंत्र व्यापार; अबाध-अप्रतिबद्ध व्यापार; मुक्तद्वार व्यापार; अनियतव्यापार [म. खुला व्यापार.]; अनियंत्रित व्यापार; निरंकुशव्यापार; निःशुल्कव्यापार.-Vibration—(पदा.) स्वानुनाद; निजान्दोलन.-Will—(तत्त्व.) आत्मवशता; स्ववशता; स्वातंत्र्य; इच्छास्वातंत्र्य; यथेच्छा; प्रवृत्तिस्वातंत्र्य; वासनास्वातंत्र्य; कर्तृस्वातंत्र्य; स्वयंभाव; स्वतंत्रकृति-शक्ति; प्राकाम्य; अनियति; स्वेच्छाकर्तृत्व; स्वतंत्र इच्छाशक्ति.-Wheel-(यंत्र.) स्वाधीन चक्र.

Freedom—(राज.) स्वातंत्र्य; स्वतंत्रता; स्वाधीनता.—Degree of—(पदा.) गतिप्रकार; चलनभाव; गत्यंश.—Economic—(अर्थ.) आर्थिक स्वातंत्र्य.—of Action—कार्यस्वतंत्रता.—of Speech—(राज.) भाषणस्वातंत्र्य; वाणी-स्वतंत्रता.—of Thought—विचारस्वतंत्रता.—of Will—(राज.) कृतिस्वातंत्र्य.

Freehold—(अर्थ.) निःशुल्क भूमि.

Freely Joined—मुक्तसंयुत.

Freemasonry—(धर्म) मनोमनसाक्षित्व.

Freeze—(पदा.,रसा.,वै.) घनीभवन. [म. गोठणें; थिजणें; जमणें.]

Freezer—(पदा) हिमयंत्र.

Freezing—(पदा.,भू.,रसा.) घनीभवन; संहनन; हिमीभवन. [म. थिजणें; गोठणें; घट्ट होणें.] —Machine—(पदा.) हिमयंत्र; शीतकयंत्र -Mixture—(पदा.,रसा) हिममिश्रण; शीततानक मिश्रण; हिमीकरणमिश्रण; शीतमिश्रण; घनकारी मिश्रण; तीव्रशीतजनक मिश्रण; हिममिश्र. [म. गोठवण; थंड-मिश्रण]-of Foundation-(स्था.) गृहमूल स्थापन-भरण.—Point—(पदा.,भू.,रसा.) हिमांक; हिमबिन्दु; घनीभवनांश; घनीभवनबिन्दु; हिमीभवनबिंदु; संहनन अंक. [म. गोठण्याचा बिन्दु; गोठणसीमा.]

Freight—(अर्थ.) वाहनमूल्य; तारिक. [म. भाडें.]
Fremitus—(पदा.) कंपकंपी.
Fremy's salt—(रसा.) फ्रेमी लवण.
Frenulum—(वै.) रोधक चूणा; नध्नी. —Linguae—जिह्वारोधक चूणा; जिह्वाचूणा.—Veli-पुरधवल-पटल चूणा.
Frenum—(वै.) जिह्वाबंध.
Frenzy—(तत्त्व.) आवेश; उन्माद.
Frequency—१ (पदा.) आंदोलनसंख्या; कंपसंख्या; लहरी-संख्या; कंपनावृत्ति; क्षिप्रता; कंपनसंख्या; कंपनांक. २ (यंत्र.) आवृत्ति; पौनःपुन्य; संख्या; आवृत्तिसंख्या; पुनरावृत्ति; अभीक्षता.—Characteristic—(पदा.) नैसर्गिक कंप-संख्या; नैसर्गिक आंदोलनसंख्या; स्वयंकंपन; स्वकंपः वस्तु-जातकंपन.—Collisional—संघर्षसंख्या.-Critical—चरमआवृत्ति.—Distribution—(अर्थ.) आवृत्तिवितरण. —Maximum—महत्तमआवृत्ति.—Meter—(पदा.) कंपन-आवृत्तिमापक.—of Pulse—(वै.) स्पंदावृत्ति.—of Rotation—(पदा) भ्रमणसंख्या.-of Vibration—कंपसंख्या; कंपांक.—Polygon—(अर्थ) आवृत्तिदर्शक बहुभुज.—Raman—(पदा) रमणकंप; रमणकंपनसंख्या. —Ratio—क्षिप्रतागुणोत्तर.-Resdiual—उत्कंपसंख्या; अवशिष्ट कंपसंख्या. —Resonant — अनुकंपसंख्या. — —Unit of—कंपन इयत्ता.
Frequently—पुनःपुन्हा; वारंवार.
Fresco—(स्था.) आर्द्रभित्तिचित्र.
Fresh—(रसा.) नव; नूतन. [म. ताजा.] —Enquiry—(शास.) पुनःपरीक्षा; पुनर्निरूपण.-Water-(पदा.,रसा.) नवजल; अक्षारजल; अलवणजल. [म. गोडें पाणी.] [—Animal—(वै.) नदीचर.]
Fret-work—(व्या.,स्था.) जालककला; पत्रपुष्पाकार-कर्तन-कला; काष्ठकला.
Friction—(अर्थ.,पदा.,यंत्र ,रसा.,वै.,ग ,इ.) घर्षण; घृष्टि. —Angle of—(पदा) घर्षणकोण; आधारसीमा.—Circle of-घर्षणवृत्त.-Coefficient of—(पदा.,यंत्र.) घर्षणगुणक.—Drive—घर्षणगति. — Economic —(अर्थ.) आर्थिक घर्षण.—Electric Machine—(यंत्र.) घर्षणविद्युद्यंत्र.—Fluid—(पदा.) तरलघर्षण.—Horse Power (H.P.)-घर्षणगत अश्वबल; अनुपलब्ध अश्वबल; अश्वबलअपव्यय.—in Economics—(अर्थ.) व्यापार-घर्षण.-Kinetic—(पदा.) गतिशील घर्षण.-Limiting —चरमघर्षण; अंतिम०; सीमित०.—Rolling—लुंठन०; घूर्णन०; चक्र०. [म. फिरतें घर्षण.] —Sliding—स्खलन०; भ्रंशन०; विसर्पण०; विसर्पी०. [म. घसरतें घर्षण.] — Static (-al)—स्थिर०; स्थित०. —Wheel—घर्षणचक्र.
Frictional—(पदा.) घर्षणजन्य; घर्षणीय.—Electricity—घर्षणजन्य विद्युत्; घर्षणविद्युत्.—Force—घर्षक — Machine—घर्षणयंत्र .—Resistance—घर्षणप्रतिबंध; घर्षणरोध.
Frictionless—(पदा.) घर्षणहीन.—Pulley—घर्षणरहित चक्र.
Friendly House—(ज्यो.) मित्रक्षेत्र.
Friendly Societies—(अर्थ.) परस्पर-हितकारिणी सभा.
Friendship—(तत्त्व.) मित्रता; सख्य; सौहार्द; साख्यित्व.
Fright—(वै.) भय.
Frigid—(ज्यो., पदा., भू.) शीत; घन; हिम. [म. थंड; गोठलेला.] —Zone—(भू.) शीतमंडल; शीतकटिबंध.
Frigidation—शीतक; शैत्य.
Frigidity—(वै.) शीतलता; शीतता; शैत्य.
Frigorific—(वै.) तृष्णानिग्राहक; हिमकर; शीतकर.
Fringe-(पदा) धारी; अंचल. [म. बाजू; कोर; कडा; किनारी.] —Diffraction—विवर्तनधारी.—Interference—व्यतीकरणधारी.
Frog—१ (प्राणी.) दर्दुर.—(buffer)—२ (यंत्र.) आघात-प्रतिबंधक; आघातधारक. ३ (स्था.) दर्दुरसंधि.
Frond—(वन) अपुष्पपर्ण.
Fronix Conjunctivae—(वै.) वर्त्म.
Frons—(प्राणि.) कपाल; भाल.
Front—१ (पदा.) पुरोभाग; अग्रभाग; मुख. २ (स्था.) मुखालंकृति; मुखदर्शन.-Elevation-(स्था.) मुखनिदर्शन; उत्सेधविन्यास. [म. दर्शनी देखावा.] —of the Head—(वै.) भाल.—View—(शिल्प.) संमुखदर्शन; समभंगी आसन; ऋजुस्थान.
Frontal—१ (जीव.,वै.) पुरः; पूर्व. २ पूर्वकापालिक; ललाट; भालीय; कापालिक.—Attack—(युद्ध) पुरोभियोग; पुरतः पात; पुरतःक्रम.—Bone—(प्राणि.,वै.) पुरः कपालास्थि; ललाटास्थि; पूर्वास्थि; पुरःकपालम्; अग्रकपालम्.— —Coronal—(वै.) मौखिक; संमुख. —Crest—ललाटकट. — Eminence—ललाटपुरःकुंभ; ललाट-

उन्नत.—Foramen—ललाटछिद्र.—Gyrus—ललाट तरंग.—Lobe—ललाटखंड; ललाटवृत्त. —Plate—ललाटफलक.—Pole—ललाटध्रुव —Portion —ललाट-भाग.—Process—ललाटप्रस्तर; ललाटप्रवर्धन.-Sinus ललाटवायुकोटर; ललाटकोटरद्वार.—Spine—ललाट-अणि. —Sulcus—ललाटप्रणालि.—Suture—मध्यसेवनी.— Surface—ललाटपृष्ठ; कपालपृष्ठ.—Tuberosity—ललाट-उन्नत.

Frontalis—(वै.) ललाटमस्तक.

Frontier—(भू.) सीमा; उपांत. [म. वेस; सरहद्द.]—Province—सीमान्तप्रदेश.

Frontispiece-१ मुखचित्र. २ (स्था.) गृहमुख; गृहाग्रभाग.

Fronto, Lacrimal suture—(वै.) अश्रुललाट-सेवनी -Maxillary suto—ललाट-जंभ-सेवनी.—Nasal - Duct —ललाट-नासिका-वाहक.—Sphenoidal Pro cess —जतुक प्रसर. —Zygomatic suture—कपोल-ललाट-सेवनी.

Frost—(पदा; भू.) हिम; तुषार; तुहिन; प्रालेय.—Bite—(वै.) शीतोपहनन; हिमदग्ध.

Froth—(रसा.,वै.) फेन.

Frothing } —(वै.) फेनयुक्त.
(Frothy) }

Frozen—घनीभूत.

Fructification—(वन.) फलन; फलोत्पादन; फलजननक्रिया.

Fructose—(रसा.,वन.,वै.) फलशर्करा; फलजा; फलोज.

Fructosuria—(वै.) मूत्रगत फलशर्करा.

Frugality—(अर्थ.) परिमित व्यय.

Frugivorous—(प्राणि.) फलाहारी.

Fruit—(वन) फल; बीजकोष.—Aggregate—गुच्छित फल. — Composite-Compound-multiple—(वन.) यौगिकफल; बहुपुष्पिक फल.—Dry—नीरस फल.-False—अप्रकृत फल.—Fleshy—सरस फल.—Picker—फलकर्तरी.-Preserving—(व्यं.) फलरक्षा. —Simple—एकक फल. —Sugar — फलशर्करा. —Tree—फलवृक्ष.-True—प्रकृतफल.

Fruition—(तत्त्व.) विपाक.

Frustrum—(ग.) सूचीखण्ड; समच्छिन्न; छिन्नांश.

Frutescent—क्षुद्रवृक्षक.

Fuel—इंधन; इंधनवृक्ष. (पदा.,यंत्र.,रसा.,वै.) इन्धन; इध्म; एध. [म. जळवण; पेटवण; संपेण; जळतण; जळग.] —Calorimetry—इंधन-तापपरीक्षा. — Gas —(रसा.) ज्वलनवायु —Liquid—(पदा) ज्वलनद्रव; तरल इंधन. -Room— (पदा) इन्धनशाला.-Solid-अद्रव घन इंधन. —Value —(वै) ज्वलनमूल्य. —Valve— (यंत्र.) ज्वलनद्वारक. [म. जळण झडप.]

Fugacious—(वन) आशुपाती; अल्पजीवि.

Fugitive—(वै.) अस्थायी.-Colour—(रसा.) अस्थिररंग.

Fulcrum —(ग.,पदा.,यंत्र ,स्था) आधार; आधारबिन्दु; आलम्ब; धर; उपस्तम्भ. [म. टेकू; बांध]—Pressure on—(यंत्र.) आधारभार. [म. टेकूवरील दाब.]

Full—पूर्ण; अखंड; पूर्ण.—Moon —(ज्यो) पूर्णिमा.-Ness—(तत्त्व.) पूर्णता.—Radiation (पदा) पूर्णतेज; सर्वकंप तेज: पूर्ण उत्सर्ग; पूर्णविसर्ग; पूर्णकिरणप्रक्षेपण.— Survey Assessment —पूर्णकार. [म. भरधारा]— Time Post—(अर्थ.) पूर्णावधि-पद.-Vase—(शिल्प.) पूर्णघट-कलश; मंगलकलश; चंदनकलश.

Fuller—(यंत्र.) खातयंत्र. [म. टोपण.]

Fuller's earth—(रसा.) रजकमृत्तिका [म. साबणमाती;]

Fullering tool—(यंत्र.) मुखविस्तृतिसाधन. [म. तोंड फुलविण्याची छिनी.]

Fully Secured Creditor—(अर्थ) पूर्णसुरक्षितधनिक.

Fulminating,-Gold—(रसा) विस्फु(स्फो)टक सुवर्ण.— of Gold—सुवर्ण-विस्फुटन.—Oil—विस्फोटक तैल.— Mercury—विस्फोटक पारद —Powder—(रसा.) विस्फोटक चूर्ण; रंजक.—Silver—विस्फोटक रजत.

Fulminic acid—(रसा) फूर्जाम्ल.

Fulmination—(रसा) विस्फोटन; स्फूर्जन.

Fulminuric Acid—स्फूर्जन्युरिकाम्ल.

Fumariaceae—(वन.) क्षेत्रपर्पटादिवर्ग. [म. पित्तपापडा वर्ग.]

Fumaria-Officinalis, Parvi Flora—(वन) पर्पट; क्षेत्रपर्पटी. [म. पित्तपापडा; घाटी पित्तपापडा.]

Fume—(रसा) धूम्र; धूम.—Chamber—धूमकोष्ठ; धूमकक्ष.—Cupboard—धूमप्रकोष्ठ.-of Sulphur—गंधकधूम्र.

Fumigation —(वै.) धूपन (सुश्रुत); धूम्रप्रयोग.

Fuming—(रसा.) सधूम.—Acid—धूमायमान अम्ल.—

Sulphuric acid—तीव्रतर गंधकाम्ल.

Function— १ (अर्थ.) कार्य; व्यापार; धर्म; कर्तव्य २ (ग.,कलन.) फल; विकार; फलित. ३ (ग.,ज्यो.,तत्त्व. पदा.,रसा.,वन.,वै.) धर्म; क्रिया; कर्तव्य; व्यापार; कार्य; परायत्त; संख्या; फल; कर्तृत्व; उद्देश्य; कार्यपद्धति; रीति; वर्तन; पदावलि; संख्यासूत्र; विधेय; प्रपंच; विस्तार; अपेक्षक; वृत्ति; आवलंब्य.—Anti-hyperbolic—(ग) अति-परवलयी प्रतिकूल फल—Beta—(पदा.) बीटारहितधर्म. —Circular—(ग.) चक्राकार फल.-Complementary—पूरकफल.—Complex-hyperbolic—मिश्रितातिपरवलयी फल.—Continuity of—फलासतत्य. —Elliptic—दैर्घ्यफल.—Explicit—स्पष्टफल.—Exponential—घातीय फल-Hyperbolic—अति-परवलयी फल.—Hyperelliptic—अतिदैर्घ्य फल—Implicit-विवक्षितोत्पन्नफल; गर्भितोत्पन्नफल.-Linear—एकवर्गोत्पन्नफल.—of Animal Life—(प्राणि.) प्राणिक्रिया.—of Government—(राज.) शास्तृकार्य; शासनसंस्थाकार्य.—of Money—(अर्थ.) द्रव्यकार्य; धन-कार्य.—of Organic Life—(प्राणि.) इन्द्रियक्रिया.—Proper—(ग.,पदा) उचितमूल्य; युक्तमूल्य; युक्तपद; पदसंस्कार; योग्यफल.—State—राज्यकार्य.-Wave—(पदा.) लहरीबोधक संख्यासूत्र; लहरीसूत्र; लहरीफल.—Work—(पदा.) (केन्द्र-) कणग्रहणशक्ति; (केन्द्र-) कार्यसूत्र-कार्यफल.

Functional—१ (तत्त्व.) क्रियाविषयक. २ (वै.) कार्यिक; कार्यदोषात्मक; कार्यगत; व्यापारगत.—Change—(वै) कार्यविकृत्ति.—Disease—इंद्रियव्यापारव्याधि; अवयव-व्यापारविकार.

Functioning—(जीवि.) कार्यक्षम.—Pathology-(वै) कार्यदोष; कार्यविकार.—Self-Government—(राज.) व्यावसायिक स्वराज्य.—Weakness-(वै) कार्यदुर्बलता; कार्यदौर्बल्य; कार्यवैगुण्य.

Fund—१ (अर्थ.) निधि; संचय; कोश; कोष; विमानिधि. २ (ग.) मिश्रधन (भास्कर); भाण्डार; कोश.-Permanent-(अर्थ.) स्थिरनिधि; स्थायी कोश-ष.-Reserve—(अर्थ.) संरक्षितनिधि; सुरक्षितकोष.—Sinking—(अर्थ.) क्षयपूरक निधि; ऋणपरिशोधकोष.

Fundament—१ (अर्थ.,ग.) आधारभूत; मूलभूत; प्रधान २ (वै.) आसन; अधःप्रदेश; गुदप्रदेश; मलद्वार.

Fundamental—१ (तत्त्व.) प्रधान; मौलिक; मूलात्मक; आद्य; मूलभूत. २ (पदा.,रसा.) सारभूत; मूल; प्रधानभूत; मूलभूत; प्राथमिक; मौलिक; मूलगामी; मुख्य. ३ (राज.,अर्थ.) तात्त्विक; मूलतत्त्वसंबंधी. ४ (वै.) मूलग्राही; मूलभूत; मूलतः. —Interval—(पदा.) मौलिक अंतर.—Laws of Thought—(तत्त्व.) मूलसिद्धान्त.—Principle—(रसा) मूलतत्त्व.-Properties—(पदा.) मूलधर्म; मूलभूत गुण.—Rights—मौलिक अधिकार; मूलभूत अधिकार.—Series—(ग.,पदा.) मूलश्रेणी; मूलसूत्र; मूलरेषामाला; प्राथमिक श्रेणी.—Tissue System—(वन) आदिकला-तन्त्र; भूमिधातुसंघ; मूलभूतजाल.-Tone-(पदा.) मूलस्वर. Unit—(पदा.) मूलमान; मूलभूत एकक-एकध्येय; मौलिक इयत्ता [म. मूळ माप.]

Fundamentum,-Divisionis—(तत्त्व.) उपवर्गीकरण-तत्त्व; उपवर्गीकरणमूल; उपवर्गणतत्त्व; उपवर्गणमूल; उपवर्गणा-धार; विभागमूल; विभागतत्त्व; विभाजकधर्म; भेदतत्त्व; भेदकदृष्टि; विभागसूत्र.—Relationis—(तत्त्व.) संबंधमूल संबंधतत्त्व; संबंधमूलतत्त्व.

Funded Debt—(अर्थ) दीर्घकालीन सार्वजनिक ऋण; स्थायी ऋण; अदेयमानऋण; निरवधिकालऋण; निधिऋण.

Fundus-(वै.) अक्ष; तल; कुहर; जठरकुहर [म.बूड फुगोटी.] संग्राहिका; बुध्न; अधोदेश; तलदेश.—of the Stomach —जठरबुध्न.

Fungi—(वन.) संस्वेदज; छत्रक. [म. अळंबी; भुईफोड.] —form—(वै.) अलिंबसदृश; छत्रकसदृश.

Fungous—(वन.) अलिंबवदृश; छत्रकजाति; शिलिंध्र; छत्रक; भूछत्र; अलिंब; किण्व; गोमयज; विडज; छत्र; मिश्रेय; मिश्र. [म. बुरा; किनशी; बुरशी.]

Fungus—(वन) कुक्कुरमुत्था; छत्रिका; अर्बुद.-Cerebri-(वै) मज्जाछत्रक.-Mushroom-(वन.) भूछत्र; अलिंब.

Funicle—१ (वन.) नाल; नालिका; बीजबंधन; बीजाण्डवृन्त; बीजबंध; बीजनाल. २ (वै.) सूक्ष्मज्ञानतंतुरज्जु; मज्जारज्जु; ज्ञानतंतुरज्जु.

Funicuiar,-Actlon—(पदा.) तन्यधर्म.—Machine—तन्यतादर्शक कल—Polygon—(ग.) बलद्योतक बहुभुज.—Railway—रज्ज्ववाकर्षित अभिरथ; रज्जुमार्ग.

Funiculus—१ (वन.) डिम्वकनाडी; नाभिनाल. २ (वै.) खण्ड रज्जु.—Separasis—(वै.) विभाजक रज्जु.—Spermaticus—रेतोरज्जु; वृषणरज्जु.

Funis—(वै) नाल; नाली; नाभि.

Funnel—१ (पदा.,रसा.,स्था.) गलनी; गलनलिका; गलननालिका. २ (वै.) शंकुमार्ग. ३ (स्था.) धूम्रमार्ग. [म. नसराळें; धुरांडें; हवांडें; चाडी; फनेल.] — Buchner—(रसा.) बुकनेरगलनी.—Dropping—(रसा.) बिन्दुगलनी; बिंदुपात-गलनी.—Separating—पृथक्कारक नलनी; वियोजी गलनी; विभागी गलनी.—Thistle—दीर्घनाल-गलनी; पुष्पाकार गलनी.—Tube—गलनी-नलिका.

Fur—१ (भू.) रोमशचर्म; लोमशचर्म. २ (वै.) जिव्हालेप.

Furfurane—(रसा.) देवदारेन.

Furfurole—(रसा.) देवदारोल.

Furious fifties—(भू.) करालवात; करालवायुप्रवाह.

Furnace—(पदा.,रसा.,स्था.) चुल्ली; भ्राष्ट्र; अंगारकोष्टी [म भट्टी.]; भीरुरंध्र; अंतिका; अंति.—Air or wind—वायुभट्टी —Balling—(रसा.) घूर्णकचुल्ली.—Blast—वायुभट्टी. — Combustion — दाहचुल्ली; दहनभट्टी. — Converter—बेसेमर भट्टी.—Electric—वैद्युत्भट्टी. —Muffle—संवृतचुल्ली; संवृतभट्टी.—Open-hearth —प्रनावृत भट्टी. — Reverberatory — परावर्तचुल्ली; परावर्तनभट्टी.—Revolving—दौलाकार भट्टी.—Rotatory—घूर्णकचुल्ली. —Shaft—चूर्णभट्टी. —Tube —(पदा.,रसा.) भट्टीनलिका; उष्णतावाहक नलिका. [म. आगनळी; भट्टीची नळी.]

Furnish Security—(शास्त्र.) प्रतिभू परिकल्पन; निस्तारसंपादक.

Furniture—१ (अर्थ.) सामग्री; वस्तु. २ (सभा.) गृहशृंगार; उपस्कार; उपस्कर.

Furor—१ (तत्त्व.) उन्मादवेग; वेग. २ (वै.) उन्मत्तता.—Uterinus—जरायुविकारजनित उन्माद.

Furrowed—(भू.) वलियुक्त.—Band—(वै.) रंजित बंध.

Furuncle—(वै.) पीटक; स्फोट; विस्फोटक. [म. गळू; खांडूक; केस्तूड.] —Malignans—सांघातिक दाहिका.

Furunculosis—(वै.) पीटकव्याधि; पीटिकारोग.

Fuse,-Fuze—१ (पदा.) तारणी; तारणतार; संरक्षकतार; वर्तिका; प्रज्वलक. २ (रसा.) गलन; गालन; (क्रिया.) द्रवण; गलन; विद्रवण.—Chemical—रासायनिक वर्तिका.—Cord—विस्फोटक वर्तिका.—Electric— वैद्युत्०. —Friction—घर्षण०.—Percussion—घर्षण०; आघातक०.—Time—समयाधीन०.—Together—(रसा.) एकीकरण; एकीभूतकरण-भवन; संयोजन.

Fused—(पदा.) १ विद्रुत. २ एकत्रित.—Metal—(रसा.) धातुरस.—Salt—(रसा.) गलितलवण.

Fusel Oil—(रसा.) अक्षरक; मद्यसारविशेष. [म. फ्यूसेल तेल.]

Fusible—(रसा.) गलनीय; गालनीय; द्रवणीय; द्रवणशील; गलनशील; विलयक्षम.—Alloys—गलनशील धातुमिश्रण. —Metal—(पदा.) सुविलयधातु; सुलभगलनीय धातु; द्राव्यधातु —Slag—(रसा.) द्राव्यधातुमल.

Fusibility—गलनीयता.

Fusiform—१ (वन.) मल्लिकाकार; मूलकाकार; कंदाकार; कलिकाकार; कीटाकृति. [म. कारल्यासारखें; कुकडीसारखें.] २ (वै.) मुकुलाकार; गुल्फाकार.—Gyrus—(वै) मुकुलतरंग.

Fusing Point—(पदा ,रसा) गलनांक; गलनोत्ताप.

Fusion—१ (तत्त्व.) संकर; संमिश्रता. २ (पदा.,रसा) द्रवण; गालन; मेलन; एकीभवन; द्रवीभवन; विलयन; विलय; विद्रव. [म. वितळणें.] ३ (वन.) मीलन; संयोग; एकीकरण. ४ (वै.) संधान.—Latent Heat of— (पदा.) विलयन गुप्त उष्णता; द्रावण-गुप्तोष्णता; निहितद्रवणताप.—Mixture—(रसा.) गालकमिश्रण; द्रावकमिश्रण.-Point —(रसा.) गलनांक; विलयनांक.—Watery—(रसा.) निर्जलगलन.

Futile—(तत्त्व.) बाधित; असार; व्यर्थ.

Future—१ (अर्थ.) भविष्यत्क्रय. २ (तत्त्व.) भविष्य; भविष्यत्काल; आयति; भविष्यकाल.

Futures—(अर्थ.) भविष्यत्मूल्य; भवीक्रम. [म. मुदती.] —Dealing in-(अर्थ.) सावधिक्रय; अवधि-व्यवहार. [म. सट्टेबाजी; मुदती सौदे.]

Futurism—भविष्यवाद.

G

G—(पदा) गुरुत्वाकर्षण स्थिरमान; गुरुत्वपद; भारपद; भारभाव.-g-(पदा.) भार-प्रवेग; गुरुत्वभार; गुरुत्वाकर्षण प्रवेग. —r—(पदा.) गामापदावलि; गामापदसंस्कार.—Ray—गामाकिरण; अतिसूक्ष्म विद्युल्लहरि; गकिरण; प्रकाशकण.—Emission-गामाकिरणोत्सर्ग; गामाकिरणक्षेप.-Spectra —गामाकिरणवर्णलेख.-Gemini—(ज्यो.) आर्द्रायोगतारा.

Gable—(स्था.) चंद्रशेर. [म. चांदई.]
Gad—(स्था) छेदनी. [म. छिनी.]
Gadfly—(प्राणि.) अश्वमक्षिका. [म. घोडमाशी.]
Gadget—(यंत्र.) यंत्रभाग.
Gadolinium—(रसा.) गादोलिन; अश्मरीय.
Gain—१ (ग., तत्त्व.) लाभ; लब्धि; प्राप्ति. २ (पदा.) आयात; वृद्धि; आय. [म. जमा; नफा; मिळकत; फायदा.] —Wrongfully—(शास.) अन्याय्य लाभग्रहण.
Gainage—(अर्थ.) कृष्युपयुक्त सामग्री.
Galactagogue—(रसा.) स्तन्यदुग्ध-निःस्सारक द्रव्य; दुग्धोत्पत्तिप्रवर्तक.
Galactemia—(रसा.) रक्तस्थित शर्करा.
Galactia—स्वल्प (अस्वाभाविक) दुग्धस्राव.
Galactic,—circle — (ज्यो.) मंदाकिनीवृत्त.—Pole—मन्दाकिनीध्रुव. —System —आकाशस्थ ज्योतिर्माला; खगोलमाला; विश्वमाला; ब्रह्मांड.
Galactin—दुग्धजात क्षार.
Galactocele—(वै.) स्तनार्बुद; दुग्धार्बुद; स्तनग्रंथिवृद्धि.
Galactometer—दुग्धघनत्वमापक.
Galactonic—(रसा.) दुग्धस्थोजिकाम्ल.
Galactophagous—दुग्धोपजीवी; दुग्धभोजी.
Galactophora—दुग्धस्रावबर्धक औषध.
Galactophoris—दुग्धनालीप्रवाह.
Galactophorous—दुग्धचालक-जनक; दुग्धवाहक.
Galactopoictic—दुग्धजनक; दुग्धकारक औषध.
Galactoposia—दुग्धपथ्य.
Galactopyretus—दुग्धज्वर.
Galactorrhoea—(वै.) अतिदुग्धस्राव; स्तनस्राव; दुग्धस्राव.
Galactose—(रसा., वै.) दुग्धस्योज; दुग्धशर्करा; दुग्धोज, क्षीरजा; उपदुग्धशर्करा.
Galactosis—दुग्धनिःसरण.
Galaxia—(वै.) कंठप्रणाली.
Galaxy—(ज्यो., पदा., भू.) छायापथ; आकाशगंगा; स्वर्गगंगा; मंदाकिनी; नक्षत्रवीथि; ज्योतिर्माला; ब्रह्मांड; तारामंडल; स्वर्गगंगा.
Gale—(पदा., भू.) वायुचक्र; प्रचंडवायु. [म. वावटळ; जोर; जऊळ.]
Galea—१ (वन.) पुष्पमुकुट; शीर्षास्तरण. २ (वै.) शीर्षबंधन; सर्वकपालशूल.—Aponeurotica—(वै.) मस्तकपत्र-.
Galeate—(वन.) शीर्षास्तरणसदृश; कंठाकार.
Galena—(पदा., रसा.) सीसांजन; सीसगंधक; सौवीरांजन; अशुद्धसीस. [म. सुर्मा; कच्चें शिसें.]
Galium—(रसा.) गाल्ल; गल्ल.
Gall—१ (वन.) पीटिका. [म. फोड.] २ (वै.) पित्त.—Bladder-(वै.) पित्ताशय; पित्तकोष. [-Inflammation of—पित्ताशयशोथ.] —Duct—(वै.) पित्तवाहिका; पित्तवाही प्रणाली; पित्तस्रोत; पित्तनलिका.—Fly—(प्राणि.) फेनमक्षिला.—Stone—(वै.) पित्ताश्म; पित्ताश्मरी; पित्तशिला. [म. पित्तखडा.]
Gall Nut (Persian)-(वन.) मायाफळ. [म. मायफळ.]
Gallantry—(समाज.) दाक्षिण्य.
Gallery—१ (चित्र.) चित्रमंदिर; चित्रसंग्रह. २ (स्था.) वीथी; संग्रहकक्ष; अलिंद. ३ (सभा.) अलिंद [म. सज्जा.]
Galley-१ (नौ.) दंडनौका. २ (मुद्रण) मुद्रापट; ग्रथितमुद्रापात्र. [म. ठसेपाट.]—Proof—(मुद्रण) मुद्रितपट; मुद्रित. [म ठसेपाटाचा छाप.]
Galli—(स्था.) वीथि. [म. गल्ली; पोळ; बोळ.]
Gallic Acid—(रसा.) मायाफलिकाम्ल.
Gallina—(ज्यो.) हंस.
Gallium—(रसा.) नीच द्रवण; गाल्ल; गाल्लीय.
Gallon—गॅलन.
Galloway Tubes—(यंत्र) तिर्यक् नलिका.
Gallows—(शास.) घातस्थान; वधस्तंभ.
Galvanic—(पदा.) गाल्व्हनिक; जशदीय.—Battery—गाल्व्हनिक विद्युन्माला; जशदीश विद्युन्माला.-Electricity—गाल्व्हनिक विद्युत्; जशदीय विद्युत्.
Galvanization—(रसा.) जशदलेपन.
Galvanised Iron—(रसा.) जशदलिप्त लोह.
Galvanism—(पदा.) चलविद्युत्; प्रवाहविद्युत्; गैलविनी सिद्धांत.
Galvanist—(पदा.) चलविद्युच्छास्त्रवेत्ता.
Galvanocaustic—(पदा.) विद्युज्जनितदाह-संबद्ध.
Galvanocautery—(पदा.) विद्युत्तप्तसूचिदाह.
Galvanography—(पदा.) विद्युल्लेखन.
Galvanology—(पदा.) चलविद्युच्छास्त्र.
Galvanometer—(पदा.) विद्युन्मापक; प्रवाहदर्शक; ओघदर्शक; वहादर्श; प्रवाहमापक; धारामापक; चलमापक; विद्युच्छक्तिमापक; चलविद्युन्मापक. — Astatic — अनासक्त धारामापक.-Ballistic—अनिरुद्ध ओघमापक; प्रक्षेपधारामापक.— Coil—वलय-गुच्छ प्रवाहमापक.—Constant

—धारामापक चेतांक; धारामापक नियतांक.—Dead Beat—कंपशून्य ओघमापक; अनिरुद्ध ओघमापक; लीन ओघमापक; शून्यावर्तीप्रवाह-मापक.—Differential—अन्तरदर्शक धारामापक.—Figure of Merit of—धारामापक-दक्षतांक. —Mirror—परावर्तन धारामापक-दर्पण०.—Moving Coil—चलवेष्टनी०; चलद्वेष्टन०; चलमानगुच्छ०; वलय०.— [magnet—चलचुम्बक० — Needle—चुंबक०.] -Pointer-सूची०.—Reduction factor of—गुणक०.—Reflecting—परावर्तक०.—Sensitive—चंचल०; सूक्ष्मदर्शी०.—Suspended coil-चल वेष्टन०; दोलित वेष्टनी०.-[Magnet -चल चुंबक०; दोलितचुंबक०.] -Tangent-स्पर्शज्या०. —Thermo—तापीय०.—Vibration—कंपन०.

Galvanometry—(पदा.) चलविद्युन्मापनविद्या; विद्युद्धारामापन; विद्युच्छक्तिमिति; विद्युद्धारामापनविज्ञान.

Galvano-puncture—(वै.) सूचीवेधुतीकरण.

Galvanoscope—(पदा.) प्रवाहदर्शक; वहादर्श; चलविद्युद्दर्शक; विद्युत्धारादर्शक; विद्युत्तरंगदर्शक.

Galvanotropism—(पदा.) विद्युदाकर्षण.

Galvonine—(पदा.) विद्युल्लेपन.

Gama—(स्था.) बालमूर्ति; बालकाकृति.

Gambhar—(स्था.) गर्भगृह.

Gamble, Gambling } —(अर्थ.,शास.) द्यूत; अक्षक्रीडा.

Gambling Contracts—कैतवसमय.

Gamboge-(वन.,स्था.) रेवंदसार. [म. रेवाचिनी; रेवाचिनीचा शिरा.]

Game—१ क्रीडा. २ मृगया. ३ संकल्पक्रीडा; व्यवसायक्रीडा. —House-Keeper—प्रभिक. — Laws — मृगया-नियम.

Gameta—(वै.) योनि; जननेंद्रिय.

Gametangism— (वन.) जननकोषाधार; पिण्डकोश; पिण्डोत्पादक.

Gamete—(वन.) परायत्त; पिंड; जननकोश; युज्य; युंजान; संयोगभव; संयोगपिंड. — Female— स्त्रीजननकोश.— Male—पुंजननकोश.

Gametophyte—(वन.) लिंगवर उद्भिद; पिंडवाहक; परायत्तशाली; संभोगस्फुटावस्था; पिंडोत्पादक प्रसव; संभोगभव-धारी; लिंगपिटी; युज्योत्पादक; पिंडोत्पादक; पिंडप्रसव.

Gametophytic Stage—(वन.) संभोगस्फुटावस्था.

Gametes (marrying cells)—(जीवि.,वन.,वै.) संयुगी; संगमक पेशी; युग्मक पेशी. [म. वधूवरें.]

Gamic—(जीवि.) स्त्रीपुरुषसंयोगजन्य; लिंगसंयोगजन्यता.

Gaming (gambling)—(शास.) द्यूत; कैतव; पणक्रीडा. —Contract—कैतवसमय.

Gamo—(वन.) संयुक्त.

Gamogenesis—(तत्त्व.) योनिजनी.

Gamopetalae—(वन.) युक्तपत्री.

Gamopetalous—(वन) युक्तदल; सलगपुष्पमुकुट; अविभक्त-संयुक्त मुकुटदल; संयुक्तद ्मुकुट; युतपदक; संयुक्तपत्री. —Corolla—संयुक्तान्तःकोशपत्र.

Gamosepalous—(वन.) सलगपुष्पकोश; संयुक्तपुटदल-छाद; संयुक्तदल; संयुक्तबाह्य कोशपत्र; अखंड-अविभक्त पुष्पकोश; युक्तसंदलिक; युक्त ुष्पपर्ण; युक्तवृत्ति; युतसंदल.

Gamut—(संगीत.) स्वरपटक; स्वरग्राम; स्वरसंकलन.— Flat—उत्तरस्वर.—Semi-Tones — कोमलस्वर. — Sharp—तीव्रस्वर.

Gan—(वै.) प्रकाशद अवयव.

Gang—(अर्थ.) दल.—Boss—(अर्थ.) दलपरिचालक.— —of Dacoits—(शास.) दस्युसंघ; चौरसंघ.

Ganglia—(वै) see Ganglion.—Dasal — (वै.) तलगंड.

Gangliasthenia—(वै.) स्नायुग्रंथि.

Ganglioma—(वै.) रसग्रंथि पीटिका.

Ganglion—(वै.) गंड; ग्रंथि; गुच्छ; गुच्छक; नाडीगुच्छक; नसशालागंड-पुंज; वातगंड; वातवहग्रंथि; नाडीग्रंथि; तंतुग्रंथि; तंतुचक्र; ज्ञानतंतु संस्थान; शिराकोशसमूह; शिरास्फोट; ज्ञानकंद; पुंज; गुच्छ; चक्र; ज्ञानतंतुमंडल; कंडरावरण ग्रंथि. स्नायुगुच्छग्रंथि;- Ciliary—त्रोमशगंड.—Cochlear—कंबुगंड.—Coeliac—कुहरगंड.—Gasserion— (वै) पंचम नाडीगंड.— Habenulac—मुकुलग्रंथि.—Imper Coceygeal—गुदास्थिग्रंथि. —Nodosum — लम्ब-गुच्छ.—Otic—श्रोत्रगंड.-Semilunar— अर्धचंद्रगंड. —Spheno palatine—जतूकतालुगंड. —Spinal—वंशेरुगंड.-Submaxilliary—हन्वाधगंड.—Sympathetic—अनुकंपीगंड.

Ganglionic— (वै.) ग्रांथिक.—Cell;— मध्यस्थकण.— Nervous System—(वै.) ग्रंथिविशिष्ट नाडीमंडल.

Gangrene—(वै.) कोथ; पूतिभवन; कोथभवन; मांसपाक; मांसकोप; पूतिमांस; पूतिव्रण; विगलन.
Gangrenescent—(वै.) पूतिभवनशील.
Gangraenopois—(वै.) गलितमुखक्षत.
Gangue—(पदा.) धातुगल.
Gap—छिद्र; खग; गर्त; भंग; छेद; रंध्र, विवर; रिक्तस्थान. [म फट; खिंड; खिंडार; भोंक, भोकळी जागा; पोकळी.]
Garaspati—(रथा.) कीर्तिमुखपट्ट; मुखपट्ट, मुखमाळा.
Garbled coin—(अर्थ.) छिन्नमुद्रा.
Garcinia, Indica or Purpurea—(वन.) अम्लशाक; अम्लपादक. [म. कोकम; अमसोळ.] —Zantho Chymus—(वन) भव्य. [म. नीव.]
Garden,-Cities— (राज.) उद्यान-नगर. — Crop—उद्यानोत्पन्न.—Party—(राज) उद्यान-भोजन.-Pump—उपवन-जलयंत्र.
Gardenia,-False— (वन.) नंद्यावर्त. [म. तगर.] —Lucida—(वन.) हिंगुनाडिका. [म. डिकेमाली.]
Gargle—(वै.) गंडूष-चुलुक औषधि.
Garlic—लशुन. [म. लसूण.]
Garnet—(भू.) गोमेद. [म. चुनडी.]
Garnishee—(शास) प्रतिबद्ध ऋणी.—Order—ऋणी-प्रतिबंधक आज्ञा.
Garnishment of Wages—(अर्थ.) वेतन-प्रतिबंध.
Garrison—(युद्ध.) दुर्गसेना; नगररक्षक सेनादल.
Garuga Pinnata—(वन.) कर्कट; कर्कटफल. [म. कणगर.]
Gas—१ वायु; वायुरूप द्रव्य; वात; बाष्प; ऊर्ध्वचरद्रव्य. २ नत्रप्राणिलाम्लवायु. ३ अपानवायु.—Air—(रसा.) आकाशवायु; दिग्वायु.—Battery — वायु-विद्युत्घट.—Carbon—(रसा.) कर्बवायु. — Coal — कर्बवायु. — Coke — कर्बवायुशेष. — Cylinder — वायुपात्र — Discharge Lamp—(यंत्र) विसर्गदीप; वायुविसर्ग-दीप.—Engine—(रसा.) वायुयंत्र.—Field Lamp — (यंत्र.) सवायुदीप. — Governor — (यंत्र.) वायु-नियंत्रक.—Holder—(रसा.) वायुधारक; वायुभंडार. [म वायुदाणी.] —Jar—(रसा) वायुपात्र; वायुघट; वायुकोष [म. नळकांडें.] —Jet—(रसा.) वायुसूक्ष्मज्वाला; वायु-सूक्ष्मधारा; वायुदीपक.—Laws—(शास.) वायुनियम.—Light — वायुप्रकाश. — Lighter — (पदा.) वायु-प्रज्वालक. [म. शिलगावणी.] —Liquor—(पदा.,रसा.) वायुद्रव.—Marsh—(रसा.) मिथेन; पंकवायु.—Mask —(पदा.,रसा.) वायुकवच; वायुमुखवेष्टन पिधान.—Meter —वायुमापकयंत्र.—Natural—(पदा) नैसर्गिक वायु — Pain—(वै.) वायुगोल; वायुगोडा. [म वायगोळा.] — Perfect—(पदा.) आदर्शवायु; मौलिक वायु, शुद्धवायु; पूर्णवायु; जास्यवायु.—Permanent—(पदा.) स्थिरवायु; नियमबद्ध वायु; चिरस्थायी वायु, स्थायी वायु [म. पक्का वायु.] —Pipe—वायुनलिका.—Poisoning—विषवायुसंभव. —Poisonous—(वै.) विषवायु. — Producer — (यंत्र ,रसा.) उत्पादकपात्र -Producing Germ—(वै.) वायूत्पादक बीज.—Producing Plant—(यंत्र.) वायु-भट्टी; धूपभट्टी. [म. वायुभट्टी.] —Pure—(पदा.) शुद्ध-वायु.—Rare—दुष्प्राप्य वायु. — Rarified — (पदा) विरलवायु.—Stove—वायुभट्टि.—Tester — वायुपरी-क्षक.—Thermometer —वायु-उष्णतामापक; वायुयुक्त उष्णतामापक. [—Constant Volume—समाकार वायुयुक्त उष्णमापक.—Constant Pressure—सम-पीडा (दापन) वायुयुक्त उष्णमापक.] —Tar—अलकतारा-सर्जरस-सरलरस वायु.—Town — (पदा.) ज्वलनवायु; इन्धनवायु. [म. जळगाचा वायु; सरपणाचा वायु.] — Turbine—वायुचक्र.—Water—(रसा.) जलवायु.—Works—(यंत्र.) वायुशाला.
Gases—(रसा.) वायवीय-वायव्यपदार्थ. — Absorption of—वायवीय अपशोषण.—Compressibility of—०नमनशीलता. — Critical temperature of — ०चरमतापक्रम.-Diffusion of—०व्यापन.-Drying of—०जलराहित्यीकरण.-Expansion of —०विस्तरण. —Liquefaction of—०द्रवीकरण.—Solubility of—०घुलनशीलता.
Gaseous — (पदा.,रसा.,वै.) वायवीय; वायव्य; वायुरूप; वायुरूपी —State—(पदा.) वायु-अवस्था; वायुरूप.
Gasolene, Gasoline—(रसा.) वायुतैल; धूम्रतैल; खनिज-तैल, वातऊन. [म. ग्यासलेट; घासलेट; खागेल; मोटरतेल; मोटरस्पिरिट.]
Gasometer—वायुमापक.
Gasometry—वायुमिति.
Gasping—(वै.) ऊर्ध्वश्वास. — Respiration — ऊर्ध्व-श्वसन. [म. धापा टाकण्यासारखें श्वसन.]
Gassing Frame—(यंत्र) धूम्रज्योति-यंत्र.

Gastralgia—(वै.) जठरशूल; पाकाशयशूल; आमाशय वेदना. [म. पोटशूळ.]
Gastrectasia—(वै.) जठरविस्तार.
Gastrectomy—(वै.) जठरच्छेदन.
Gastric—(वै) जठरीय; जाठर; जठरासन्न; पाकस्थलीसंबंधी.
Gastric,-Acid—(वै.) आमाशयरस; जठर-रस.—Artery—आमाशयिक धमनी.—Catarrh—आमाशयिक प्रतिश्याय.—Gland—जठरपूग; पित्तस्रावक ग्रंथि.—Juice जीर्णरस;जठर रस; जठराग्नि; आमाशयी रस.-Secretions-जाठरस्राव-द्रव.—Ulcer—आमाशयिक व्रण.—Vein—जठरनीला.
Gastrin—(वै.) जाठरेयन.
Gastritis—(वै.) जठरक्षोभ; आमशूल; आमाशयशूल; जठरदाह; आमाशयप्रदाह; पाकस्थली प्रदाह; पाकाशयप्रदाह.—Chronic—आम्लपित्त.—Suppurative—(phlegmatic)—सन्निपात-छर्दी; पूयज-श्लेष्मप्रधान आमशूल.
Gastro—(वै.) पाकस्थली संक्रांत.—Brosis—पाकस्थली रंध्र.—Cele—पाकस्थली-स्वस्थान-विच्युत्ति.-Cnemius—पिंडकगतस्नायु; पश्चात्कंडरा; जंघापिंडिकस्नायु.—Colic—पाकस्थलीशूल.—Colic Lig.—पटल-आमाशयांत्रिक बंधन.—Duodenal—जठरपक्वाशय.—Dynia—जठरशूला.—Enteritis—जठरांत्रदाह; पक्वाशयशोथ.—Epiploic—जठरद्विपत्र-संपुट; आमाशय आंत्रच्छदा.—Epiploic vein—जठरवलंबिका नीला.—Helcosis—पाकस्थलीक्षत.—Hysterotomy—जरायुच्छेदन.—Iliac Reflex—जठरवलितांत्रिक-प्रतिवर्तन.—Intestinal Irritation—जठरांत्रप्रकोप; जठरांत्रक्षोभ.—Logy—१ पाकशास्त्र; २ पाकाशय-वृत्तांत.—Malacia—पाकाशयकोमलता.—Menia—पाकस्थलीसंबंध; रजोभिस्रण.—Nomy—भोजनकला.—Panecreatic Lig—जठरस्वादुपिण्डबंध; जठर-अग्न्याशयबंधन.—Pathy—जठरव्याधि.-Periodynia-पाकाशय-सांभ्यिक तीव्रवेदना.—Phrenig Lig.—जठरपटलबंध.—Plegia—पाकाशय-अर्धांगरोग.—Poda—(जीव.) उदरतलपाद; जठरपदी; शंखयुक्त प्राणि.—Plosis—पाकस्थलीभ्रंश.—Rrhagia—पाकस्थलीरक्तस्राव.—Splenic Lig.—(वै.) जठरप्लीहाबंध.—sis—(वै.) पाकस्थलीपीडा; पाकस्थलीव्याधि.—Stenosis—पाकस्थली-संकोचन.—tomy—(वै.) जठरच्छेदन; पाकस्थलीशस्त्रक्रिया.
Gastrula—(वै) उदरी.—Stage—उदरीदशा.
Gate—द्वार—Keeper (शास्त्र.) द्वारपाल; द्वाररक्षक.
Gauge—१ (पदा.) मापक; परिमापक; प्रमापक. २ इयत्ता; अंतर. [म. गाळा.] ३ क्षेत्रमान.—Broad—(यंत्र.) विस्तृत अंतर.—Glass—(यंत्र.) काचमापक; मापकनलिका; परिमापक काचनालिका. — Harmonicon—पवनवाद्य-परिमापक -Meter-(यंत्र.) मीटर-अंतर.-Micrometer—(पदा.) सूक्ष्ममापक-प्रमापक, — Narrow—(यंत्र.) संकीर्ण-अंतर; परिमित अंतर; लघ्वंतर. —Pressure—पीडन-प्रमापक; [म. दाबमापक] —Rail—लोहशलाका-पटलांतर.-Rain-वृष्टिमापक. [म. पाऊसमापक.] -Salt—क्षार०.-Screw-सूत्रमापक. [म. सूतमापणी; मळसूत्राची मोजणी; पेचप्रमापक.] —Sea—समुद्र०.—Siphon—वक्रनलिका०.—Standard—परिमाणित०.-Standard Wire—प्रमाणतार०.—Steam—वाष्प०.—Water जलमापक; जलपरि०.—Wind—पवन०.-Wire-तार०.
Gauging Rod—मापनदंड; मापन-नालेका.
Gauze—(पदा.) जालक; जालवस्त्र. [म. जाळी.] —Wire तार-तंत्र जालक.
Gavacus—(प्राणि.) प्राणिविशेष. [हिं. गयाल.]
Gazelle—(प्राणि) हरिण; मृग. [हिं. चिकारा.]
Gazette—(राज) वार्तापत्रक; राजपत्र; राजाज्ञापत्रक; राजवार्तापत्र.
Gazetter—(भू) स्थलकोश; स्थलवर्णनकोश.
Gazzard—मंथनिका; मंथिनी.
Gear—(पदा ,यंत्र.) दन्तुर चक्रक; दंतचक्र; गतिमाला; गतिवाहक; अनुगति; गतिकारक. [म. गतिजोड; ठेवण.] —Box—गतिमाला-आवरण.—Cycloidal—वृत्तजातीय गतिमाला. — Differential—द्विगतिमाला; परिगमन; परिभ्रमक; केन्द्रगतिमाला; ग्रहगतिमाला; प्रयोजक-अंतरानुसारी-अनुवर्ती-गतियोजना. — Electric—अपभ्रमक विकेन्द्री-गतिमाला.—Epicyclic—प्रयोजक गतिमाला; अनुवर्ती०; ग्रह०; केन्द्रवर्ती०.—Rachet-एकमार्गी०.-Rack and Pinion—चक्रपट्टिका०.—Radial-त्रिज्या०; केन्द्रिय०; सम०.-Ratio-गतिमाला; गत्यंतर०; प्रमाण०; अनुपात. [म. गति जोडाचें प्रमाण.]-Reducing-भेदकारी०; मलसूत्र०; लघुकारकदन्तुरचक्रक —Toothed—दंत०; दंतुर गतिचक्रक.—Worm—सर्पिल०; मलसूत्री०; सर्पाकृति०.
Gearing—(पदा.) दंतुरयोजना; दंतचक्रश्रेणी.
Geiger Counter—(पदा.) गाइगर आयनमापक; गाइगर आयनगणक; गायगर मापनयंत्र.

Geissler Tube—(पदा.) जैसलर नलिका.
Gelatin—(पदा.,रसा.,वन.,वै.) सरस; शुद्धसरस; मत्स्य-सरस. [म. चिक्की; सांका.]
Gelatinous—(रसा.) स्नेहल; सरससदृश.
Gelidity—(वै.) अतिशीतल.
Gem—१ (पदा.,रसा.) मणि; रत्न. २ (वन.) कलिका; उत्कलिका.—Artificial—कृत्रिममणि.—Inlay—(शिल्प.) रत्नकर्म.
Gemelle—(वै.) यमलस्नायु.
Gemellus,-Infra.-(वै.) अधःस्थयु (यमल); यमला अधस्था. —Supra.—ऊर्ध्वलघु(यमल); यमला ऊर्ध्वस्था.
Gemini—(ज्यो.) मिथुनराशि.
Geminorum—(ज्यो.) पुनर्वसु
Gemma—१ (प्राणि.) पेशीपिंड. २ (वन.) कलिका.—Cup—खंडवाटिका.
Gemmation—(वन.) खंडजनन; खंडसंभव.-Budding—मुकुलोद्गम.
Gemmule—(वै.) मुकुल.
Gena—कपोल.
Gender—(तत्त्व.,भाषा.) लिंग; वर्ग; जाति.—Common—(भाषा.) सामान्यलिंग.—Feminine — स्त्रीलिंग.—Masculine—पुल्लिंग —Neuter —नपुंसकलिंग.
Gene—(वन.) गुणसूत्र; कारक; जनक; सूत्ररंगसूत्र; जनीन.
Genealogical,-Method—(भाषा.) वंशवृत्तात्मक पद्धति. —Table—(इति.) वंशवृत्त; वंशावलि.
Genealogist—वंशावलिज्ञ.
Genealogy—वंशकथनवर्णन; वंशावलि; वंशपरंपरा; वंशचरित्र. वंशश्रेणी; वंशवृक्ष; वंशेतिहास.
Genera—जाति.—Cognate—सवर्णजाति.
General— १ (ग.,तत्त्व.) सामान्य, व्यापक; साधारण; सार्वत्रिक. २ (पदा.,रसा.,वै.) सामान्य; सर्वग्राही; सर्वैकपव्यापक; साधारण; सार्वत्रिक; सर्वगामी; सर्वसाधारण; साधारण. [म. स्थूलमानानें; मोघम.] ३ (युद्ध.) सेनापति. —Acceptance—(अर्थ.) अपतिबद्धस्वीकार; निरुपाधिक निःसंकेतस्वीकार; साधारणस्वीकार. [म. विनाशर्त स्वीकार.] —Assembly-(राज.) साधारण परिषद.—Average—(अर्थ.) सर्वसाधारणमान. [म. सरासरी मान. हिं मामूली औसत.] -Behaviour-(शास.) आचरण; सामान्यवर्तन. —Branch—प्रकीर्ण विभाग.—Build—(वै.) ग्रथन [म. गठण.]—Clause—(शास.) सामान्य अधिकरण. —Concept-(तत्त्व.) सामान्यप्रत्यय.—Consciousness-(तत्त्व.) सामाजिकसंवित्; सामान्यबोध.-Cortex-(वन) सामान्य आंतरशाल.-Crossing-(अर्थ.) साधारणरेखांकन.-Diseases-(वै.) सार्वदेहिकरोग.—Endorsement-(अर्थ) साधारण हस्ताक्षर; साधारण संमतिलेख.—Equation—(ग.) सामान्यसमीकरण. [-Gas-(ग.,रसा) सामान्यवायु-समीकरण.] — Geography — (भू.) सामान्य भूविद्या; सामान्यभूगोलज्ञान. —Good—(तत्त्व) सर्वहित; सामान्यहित.—Idea—(तत्त्व.) सामान्य-प्रत्यय. — Inflorescence— (वन.) संकलित; प्रधानपुष्पबंध. -Meeting-(अर्थ.) साधारण अधिवेशन.-Merchant सामान्य व्यापारी; साधारण व्यापारी. [हिं. आमसौदागर.]-Notion (तत्त्व.) सामान्य प्रत्यय.-Order Supplier —(अर्थ.) आज्ञानुसार वस्तुपूरक. [म. मागणीप्रमाणें माल पुरविणारा.]—Power—(शास.) सामान्य अधिकार — Practitioner—(वै.) साधारण वैद्य-चिकित्सक. [म. सर्वसाधारण वैद्यकव्यवसाय करणारा.] —Principle—(अर्थ.) साधारण सिद्धान्त.—Properties—(पदा.,रसा) सामान्यधर्म.—Relativity—(पदा.) सामान्य सापेक्षवाद; प्रवेगसापेक्षता.—Rule—(पदा.,रसा.) सामान्यनियम.—Savings—(अर्थ.) प्रकीर्ण अवशेष.— Strike—पूर्ण कार्यविराम.—Term—१ (ग.) व्यापकपद; साधारणपद. २ (तत्त्व.) सामान्यवाचकशब्द; जातिवाचकशब्द; अनेक व्यक्तिवाचक शब्द; बहुव्यक्तिवाचक शब्द.-Will-(तत्त्व.) सामाजिक ईहा; सामान्य इच्छा.
Generalisation-(तत्त्व.) सिद्धान्त; सार; सारांश; सामान्य; तात्पर्य-सिद्धान्त-सिद्धांतन; सिद्धान्तीकरण-विगमन; साधारणीकरण; सामान्यीक; व्याप्तिनिश्चय; व्याप्तिप्रस्थापन; अनुगम;जातिनिर्देश साधारणधर्मकथन; सामान्यकरण; सामान्याधिगम; व्याप्तिनिर्देश; अर्थान्तरन्यास; सामान्यविचारणा; व्याप्ति; व्याप्तिनिर्णय. -Empirical—(तत्त्व) आनुभविक-प्रातीतिक-दर्शनावसेय सिद्धान्त.—of a Theorem —(ग.) व्यापक सिद्धान्त; सामान्यीकरण; व्याप्तिनिर्णय.
Generalised—१ (तत्त्व.) अनुगत; सिद्धांतित; साधारणीकृत. २ (पदा.) सामान्य; समान, सर्वैकष; सार्वत्रिक. २ (वै.) व्यापक; सर्वव्यापी.
Generalissimo—(राज.,युद्ध.) संयुक्त मुख्य सेनापति.
Generality—सामान्यभाव; सामान्यता; व्यापकता.
Generate-(पदा.,रसा.) उत्पन्नकारण; उत्पादनं; जनन; निर्माण.
Generating —(पदा.) उत्पादक.—Axis—उत्पादक अक्ष.

—Curve —उत्पादक वक्र —Line—उत्पादक रेखा; कालिका रेखा. —Power (Electricity)— (पदा) विद्युज्जननालय.

Generation—१ (तत्त्व ,वै.) जनन; प्रजा-संतति [म. पिढी.]; उत्पत्ति; निर्मिति २ (वन) प्रसव; अवस्था; (पिढी) जनु; जनन. ३ (शास.) वंश; कुल; वंशपरंपरा. - of Current — (पदा) प्रवाहोत्पत्ति —of Electricity — (पदा.) विद्युद्भवन; विज्जनन.—Organs of -(वै) जननेंद्रिय. —Spontaneous —(तत्त्व.) स्वयंजन्म; अजीवजनि

Generative,-Cell —(वै ,वन.) उत्पादकपेशी; जनकपेशी उत्पादक कण. —Organ—(वै.) जननेंद्रिय; जननयंत्र.

Generator—१ (पदा.) जनित्र; जनक; उत्पादक. २ (यंत्र) जनित्र. ३ (रसा.) जनक; उत्पादक.

Generic—(तत्त्व.) जातिगत; सामान्य; जातीय; साधारण जाति-सामान्य-साधारण.—Difference—जातिनिष्ठ असाधारणधर्म.—Property—जातिधर्म; जातिनिष्ठ प्रकृतिगुण.

Generosity—(तत्त्व) उदारता.

Genes —१ (तत्त्व) बीजमणि. २ (वै.) जन्यु.

Genesis—१ उत्पत्ति; जनन; सृष्टिमंडण; सृष्युत्पत्तिवर्णन २ (तत्त्व.) जन्म; जनन; उद्गम; उद्भव; उदय; उत्पत्ति ३ (वै.,वन.) जनन; उत्पत्ति.

Genetic,-Continuity—(वै) जननसातत्य-Form of Definition—परिणामवादानुगुण निर्वचन.—Method —(तत्त्व.) जन्मप्रदर्शक रीति; विकासपद्धति.—Selection —(तत्त्व.) बहुप्रजवरण.—Spiral—(वन.) पत्रमूलावर्त, वर्गीय सर्पिल रेषा; पर्णोद्गम वलयावलि.

Genetics — (जीव.,वन.,वै.) सुप्रजननविद्या; अनुहरणशास्त्र. जननशास्त्र; वंशविकासशास्त्र.

Genetous—(वै)स्वाभाविक.

Genous—प्रकृति; स्वभाव; व्यक्ति; व्यक्तित्व.

Genial Tubercle—(वै.) रसनाकलायक.

Genicular — (वै.) जानु; जान्विका. — Ganglian— कोणगुच्छ.

Geniculate—(वै.) जानुयुक्त.—Fibre—कोणतंतु

Genioglossus—(वै) चिबुकजिह्वा; जिह्वापेशी.

Genio-hyo-glossus—(वै.) चिबुकजिह्वाकंठिका.

Geniohyoideus — (वै.) जिह्वातोरण; चिबुकजिह्वाकण्ठिक स्नायु.

Genital — १ (वै.) जनन; जननविषयक; प्रजोत्पादनविषयक; जननेंद्रियविषयक. २ जननेंद्रिय; उपस्थ; जननांग.—Gland —जननपिंड —Organ—(जीव.) जननेंद्रिय.—Pouch —जननविवर.—System—जननसंस्था.

Genetalia—(वै.) जननेंद्रिय.

Genitive—(भाषा.) षष्ठिविषयक; संबंधकारक; षष्ठी; षष्ठीकारक.

Genito,-Crural—(वै.) उपस्थोरुग. — Femoral — वृषणसोष अंक.—Urinary System—जनन-मूत्रमंडल.

Genius—(तत्त्व) प्रतिभा; अलौकिक बुद्धि.

Gentianaceae—(वन.) किरातादिवर्ग. [म. चिराईत.]

Gentleman—(शास) शिष्ट; गृहस्थ; सद्गृहस्थ; सज्जन; महाशय; महाजन; आर्य; शीलवंत; भद्रलोक; श्रीमान्.

Genu—(वै.) जानु. — of Corpus Callosum— महासंयोजक जानु.

Genubi—(ज्यो) निशाखा तारा.

Genuflexion —(वै.) जानुनमन.

Genugra—(वै.) जानुपात.

Genuine,-Coin—(अर्थ) अकृत्रिम मुद्रा.—Demand —(अर्थ.) वास्तविक क्रयेता. [म. वास्तविक मागणी.]

Genuineness—(शास.) शुद्धता. निर्भेळता; यथार्थता.

Genus—१ (तत्त्व) जाति; व्यापकजाति; सामान्य; परसामान्य; परजाति. २ (वन) गण; गोत्र; जाति. ३ (वै) कुटुंब-वर्ग; जाति —Generalissimum—(तत्त्व) परमसामान्य; परसामान्य —Highest—श्रेष्ठजाति; परजाति. —Proximate—निकटजाति.—Remote—दूरजाति; अनिकटजाति.

Geocentric—(ग ,ज्यो.,पदा.) भूकेन्द्रीय; भूकेन्द्रक; भूमिकेन्द्रीय, भूमध्यकेन्द्रिक.—Latitude—(ज्यो) स्पष्टशर. — Position of a Planet—(ज्यो) स्पष्टग्रह.

Geodesy—(भू) भूगोलगणित; भूमापनविद्या.

Geogeny, Geognosy, Geogony —(भू) भूविद्या; भूगर्भविद्या.

Geographer—(भू) भूगोलज्ञ; भूगोलवेत्ता.

Geographical—(पदा.,भू) भौगोलिक. — Determinism—(राज) भौगोलिक निर्णयवाद. — Feature — (अर्थ.) भौगोलिक आकृति. — Situation — भौगोलिक स्थिति.—Unity—(राज.) भौगोलिक एकता.

Geography—(भू.) भूगोलविद्या; भूगोलवर्णन; भूपृष्ठवर्णन. —Astronomical — ज्योतिषगत०.—Commercial — व्यापारी०; व्यापारिक०. — Economic —

आर्थिक०.—General—सामान्य०. — Physical — प्राकृतिक०. — Political — राजकीय०; राजनैतिक०; शासनसंबंधी भूगोल.

Geologer, Geologian, Geologist—(भू.) भूदावरणज्ञः भूस्तरशास्त्री; भूगर्भशास्त्रवित्-वेत्ता ज्ञ.

Geological—(भू.) भूगर्भीय; भूस्तरीय.—Action — भौमिकक्रिया; भूस्तरक्रिया.—Investigation—भूस्तर भूगर्भीय-भौमिक अन्वेषण.—Period—०युग.—Process —०क्रिया.— Record — ०इतिहास. — Time — भूगर्भीय समय.

Geologist—(भू.) भूस्तरवेत्ता; भूस्तरशास्त्री.

Geology—(भू.) भौमिक; भूस्तरविद्या-शास्त्र; भूविद्या; भूगर्भशास्त्र; भूतत्त्वशास्त्र; भूस्तरविज्ञान.

Geomancy—(फल., ज्यो.) भूमलविद्या.

Geometer—(पदा.,भू.) भूमापक.

Geometric—(ग.,पदा.) भूमितीय; भौमितिक.—Progression—(ग.,पदा.) भूमितिश्रेढी.—Series—(ग.) गुणोत्तरश्रेणी.

Geometrical—(ग.) भौमितिक; भूमितीय; रेखिक.—Construction—(ग.) भूमितिरचना.—Drawing—भूमितीय लेखन.—Figure—(ग.) भूमितिक्षेत्र; आकृति.—Mean—(अर्थ.,ग.) भूमितीय मध्यमान.—Optics—(पदा.) किरणात्मक प्रकाशविचार. — Progression — (अर्थ.,ग.,पदा.) गुणोत्तरश्रेढी; भूमितिकश्रेणी; भूमितिश्रेढी, श्रेणी; गुणोत्तरश्रेणी; भूमितिश्रेणी—Proof—(ग.) भूमितीय-रेखिक उपपत्ति, भूमितिप्रमाण. — Reasoning — (ग.) भूमितितर्क; भूमिति-अनुमानपद्धति; भूमिति-अनुमान-शृंखला.—Series—(ग.) भूमितिश्रेढी; गुणोत्तरश्रेणी.

Geometry—(ग.) भूमिति; रेखागणित; क्षेत्रगणित; रेखागमिति.—Abstract—सूक्ष्मभूमिति.—Algebraic—बीजभूमिति.—Analytical—बैजभूमिति; बीजभूमिति—Deductive — अनुमित क्षेत्रगणित. — Demonstrative—निरूपणक्षेत्रगणित.—Plane—समतलभूमिति. एकतलभूमिति; समक्षेत्रगणित. — Protective — (ग.) प्रलंबीय भूमिति.—Solid—घनभूमिति. — Spherical —गोलगणित; गोलीयभूमिति; गोलमिति. Synthetic—संश्लेषिक भूमिति.

Geophysics—(पदा.) भूवास्तवशास्त्र.

Georgic—१ कृषिकर्मविषयक. २ कृषिबल.

Geosso Pharyngeal—(वै.) जिह्वासग्रपथ.

Geosuperficial—भूपृष्ठक.

Geothermic—(पदा.,भू.) भू-आंतरिकतापसंबंधक.

Geotropism—(वन.) भूमध्यानुवर्तित्व —Dia—तिर्यक्०. —Negative—प्रतीप०.—Positive—अभिग०.

Geraniaceae—(वन.) चांगेर्यादिवर्ग. [म. जिरेनियम वर्ग.]

Gerbillus Indica—(प्राणि.) मृगमूषक (?).

Germ—(जीव.,तत्त्व.,वै.) अंकुर; जंतु; बीजजंतु; मूलजंतु; बीजांकुर; बीजमूल; बीज, बीजकारण; अमरलिंगशरीर; सूक्ष्म-देह; अमरलिंग; अणुजीव; सूक्ष्मजीव कृमि.—and Sperm — (तत्त्व.) रजबीज; शोणितशुक्र; रजबीर्य. — Cell — (जीव.,वन.,वै.) बीजपेशी; जीवकोश; गर्भजंतुकोश; जननकोश; जननशाला; जनकजंतु. — Living—(वै.) सजीवजंतु. —Origin—(वै.) जंतुमूलकत्व.—Plasm—१ (जीव., तत्त्व.) बीजद्रव्य; शोणित; रजस्; शीर्य; मूलांकुर; संक्रमजंतु; बीजरस; जीवपेशी; जीवपरमाणु, वितरजंतु. २ (वन.) सूक्ष्म-देह; उत्पादकरस; अमरलिंगद्रव्य; प्रजातन्तु — Theory of Disease—(वै.) बीजमूलक रोगोत्पत्तिवाद-प्रमेय.—Tube — (वन.) आदिअनुसूत्र; जननानलिका; उद्भेदन-नलिका.

German silver—(रसा.) शार्मण्यरजत.

Germanium—(रसा.) शार्मण्य; जर्माण.

Germicide—(वै.) जंतुनाशक; कृमिनाशक; रोगजीवाणु-नाशक द्रव्य

Germinal—(वै.) उत्पादनशक्तियुक्त, जीवाणुसंबंधी.—Epithelium—(वै.) जननाधिपट.—Factor—(वन.) मूलपदेहीगुणघटक.—Membrane—(वै.) उत्पत्तित्वचा; अंकुरत्वचा.—Selection—(तत्त्व.) बीजावचय; बीजवरण. —Spot—१ (तत्त्व.) बीजकोशिक्य. २ (वै.) जीवनबीज; बीजबिन्दु —Vesicle—(वै.) बीजस्फोट; जननाशय.

Germinating—(वै.) अंकुरित (सुश्रुत.)

Germination—(जीव.,तत्त्व.,वन.,वै.) जनन; अंकुरीभवन; बीजस्फुटन; अंकुरोद्गम; अंकुरोत्पत्ति. अंकुरोद्गम. [म. रुजणें; मोड येणें]

Gerontoxon—(वै.) चक्षुपुष्प. (?)

Gerrymander—(राज.) निर्वाचनक्षेत्र-परिवर्तन.

Gerund—(भाषा.) धातुसाधित; कृदन्त.

Gestaltism—(तत्त्व.) समष्टिवाद; समाकृतिवाद; समाकारवाद.

Gestation—(वै.) गर्भधारण; गर्भाधान.

Gesticulation, Gesture—अंगविक्षेप; चेष्टा; व्यापार; —हावभाव; अभिनय.—language—(तत्त्व.) इंगितभाषा.

Get-up—(नाट्य.) रूपरंग; बहिरंग.

Geyser—(भू.) उष्णोदकस्रोतस्; उष्णप्रस्रवण. [म. उन्हाळे.]

Ghost—(तत्त्व.) प्रेत; पिशाच-भूत.—Moth—(प्राणि) पिशाच-पतंग.—Theory—(तत्त्व) प्रेतपूजाभ्युपगम.

Giant,-cell-(वै.) मज्जागुरुघटक.-Crystal pegmatite—(भू) बृहन्मणि.—Hunter—(ज्यो.) मृग; भरत.—Stars—(ज्यो.) राक्षस तारका; पखरलाग; तरुणतारा.

Gibbosity—(वै.) कुब्जता.

Gibbous—१ (ज्यो.) अर्धाधिक. २ (वन) न्युब्ज; बिंबाकार [म. पिशवीसारखा.]

Giddiness—(वै.) भ्रमि; घूर्णन. [म. भोवंड.]

Giepel valve—(पदा,यंत्र.) गीपलद्वारक. [म. भरझडप.]

Gift—(शास.) दान; उपायन—made to a woman at the time of marriage—(शास.) यौतक स्त्रीधन—made on occasion other than marriage—अयौतक स्त्रीधन.

Gigantism—(वै.) राक्षसमूर्तिरोग.

Gilding—(अर्थ.) सुवर्णीकरण; सुवर्णलेपन. [म. मुलामा देणे.]

Gill—१ (प्राणि.) मत्स्यश्वसनेंद्रिय; पक्ष [म. कल्ले.]; जलश्वासेंद्रिय. २ (वन.) पटल.—Book—(प्राणि.) पर्णजलश्वासेंद्रिय.—Chamber, —Cleft } —जलश्वासेंद्रिय विवर.—Fungus—(वन.) पटलालिंब. [म. पटलालंब.]

Gilt-edged Securities—(अर्थ.) प्रथमश्रेणी राजऋणपत्र; सर्वोत्कृष्ट ऋणपत्र न्यास.

Gimbals—(नौ.) होकापात्र.

Gimlet—(पदा.) छेदक; छिद्रक. [म. गिरमिट.]

Gin—(यंत्र.) (कार्पास) बीज-निष्कासक. [म. त्रासन; पिंजण-गिरणी.]

Ginger—(वन) शृंगवेर; आर्द्रक; गुल्ममूल. [म. आलें.]—Beer—आर्द्रकासव.—Dry—शुंठी. [म. सुंठ.]—Mango-Smelling—आम्रनिशा. [म. आंबेहळद.]

Gingiva—(वै.) दंतमूल; दंतमांस.

Gingivitis—(वै.) दंतमूलशोथ; दंतमांसशोथ; दंतपुप्पुट-दंतवेष्टनदाह.

Ginglymus, Ginglymoid } —(वै.) संधि.

Ginglymus Hinge—(वै.) कोर; संदंशकोर.

Giraffe—१ (ज्यो.) करभ. २ (प्राणि.) जिराफ; चित्रोष्ट्र.

Giras Holder—(शास.) ग्रासधारी; भूग्रासधारी; सामंत. [म. जागीरदार.]

Girder—लोहतुला. [म. तुळई.]—of Web-सरलतुला.

Girdle—१ (ज्यो.) राशिचक्र; भूमध्यरेषा; विषुव. २ (वै.) चक्र.

Girth—(ग., पदा.) परिधि; कक्षा.

Give False Evidence—(शास.) कूटसाक्ष्यदान.

Give Notice—सूचन.

Given—१ (तत्त्व.) दत्त; अंगीकृत; आत्त. २ (पदा.) विवक्षित.

Giving and Taking of Money—(शास.) आदान-प्रदान; अर्थव्यवहार.

Gizzard—१ (प्राणि.,वै.) अंतर्जठर; स्नायुमय पक्वाशय; पक्षी-जठर. २ सदन्त पक्वाशय.

Glabella—(वै.) भ्रूमध्य; भ्रुकुटिमध्य; भ्रूमध्यकूर्चक; द्विभ्रूमध्यस्थल.

Glabrous—(वन.) प्रमृण. [म. गुळगुळीत.]

Glacial—१ (भू.,रसा.) हेम; हिमरूप; हिमवत्; हिमानी; स्फटिकित. २ हैमशिरकाम्ल.—Epoch or Period—(भू.) हिमप्रलयकाल; हिमानीयुग; हैमकाल; हिमयुग.—Mud—(भू.) हिमनदी-कर्दम [म. चहू; दाट; चिकण.]

Glaciated—(भू) हिमक्षयित.

Glaciation—(भू.) हिमसंहनन; हिमरेखांकित; हिमानी घर्षण.

Glacier—(भू) हिमवाह; हिमौघ; हिमप्रवाह; हिमसंहति; हिमनदी; हिमसरित्; हिमसरिता; हिमवाहिनी; हिमानी नद; हिमक्षेत्र.—Action—(भू) हिमक्रिया; हैमकिण; हिमानी क्रिया.

Gladiate—(वन.) खड्गाकृति.

Gladiator—(क्रीडा.,युद्ध) असिक्रीडक.

Gladiolus—(वै.) उरोमध्यफलक.

Gland—१ (तत्त्व.) गंड; आशय; पिंड; कंद. २ (पदा,रसा.) ग्रंथि; पिंड; गंड. ३ (वन.) ग्रंथि; पूग; पिंड ४ (वै.) मांसपिंड; मांसग्रंथि; पिंड; ग्रंथि; कन्द; पूग; रसपिंड.—Cell—(प्राणि.,वन.) ग्रंथिशाला; ग्रंथिकण.—Digestive—(वन.) पाचकग्रंथि.—Dotted—चित्रितग्रंथि.—Ductless—निःस्रोतस ग्रंथि; नलिकाहीन पिंड.—Enlarged-of the Neck-गलग्रंथिवृद्धि.-Lymphatic-(वै.) रसपिंड; रसग्रंथि.—of Assimilation—पाचकग्रंथि.—of Elimination—निष्कासक ग्रंथि—Oil—

(वन.) तैलग्रंथि. — Pineal — (तत्त्व.) मज्जापिंड. — Pituitary—(तत्त्व.,वै.) मस्तकपिंड. — Prostate — पौरुषग्रंथि.—Salivery—लालापिंड; लालाग्रंथि. — Secretion—(वै.) ग्रंथिगत रस.-Small—क्षुद्रग्रंथि. अनुग्रंथि. —Sublingual— अवजिह्विकपिंड.—Submaxillary —अवजुम्भिकपिंड. — Sweat — स्वेदग्रंथि. — Water Secreting—(वन.) जलक्षारीग्रंथि.-With Internal Secretions—(वै.) अन्तःस्रावक पिंड.

Glanders—(वै.,प्राणि.) श्लेष्मारोग. [म. शेंवा.]

Glandula,-Actorsalis— पक्ष्म (पत्र) पिंड.—Lacrimalis—(वै.) अश्रुपिंड;

Glandular—(वै.) गोलकबद्ध; पिंड— पेंड; ग्रांथिक.— Extracts—ग्रंथिसार; ग्रंथिसत्त्व. — Hair — (वन.) ग्रंथिकेश; लोम; ग्रंथिरोम.—Harmaphroditism — (जीव.) ग्रंथ्यंतर्गत उभयलिंगित्व.—System--ग्रंथिसंस्थान. —Tissue—(वन.) ग्रंथिकला; पिंडजाल; ग्रंथिमलधातु.

Glandulation-(वन.) पिंडरचना; ग्रंथिरचना; रसपेशीभवन

Glandule—अल्पग्रंथि.

Glanduliferous—(वै.) ग्रंथियुक्त.

Glandulocity—(वै.) ग्रंथिसदृशता.

Glandulous—(वै.) ग्रंथियुक्त; ग्रंथिसदृश.

Glanoid,-Cavity— (वै.) अंसपीठ. — Labrum — अस्थिक वलय.

Glanol—(वै.) ग्रंथि; मांसग्रंथि; अधिमांस.

Glans, Glans Penis—(वै.) शिश्नमणि; शिस्नाग्र; गुवाक; लिंगमणि.

Glansclitoridis—(वै.) भगनासामुंड-मणि.

Glare—(पदा.) दीप्ति; प्रकाश; नेत्रप्रतिघातिनी प्रभा. [म. दिपणूक; लकाकी; चमक; उजेड; उजेडाचा झोत.]

Glass—(पदा.,रसा.,वै.) १ कांच. २ उपनेत्र. ३ काचपात्र.— Annealing—काचशीतीकरण. — Beaker — (पदा.) काचपात्र.—Blower—काचधमक. [म. कांचेचीं उपकरणीं करणारा.] —Blowing—काचधमन.—Bohemian — बोहेमी काच. — Bottle — काचकुपी. — Coloured—रंगमय काच.—Crooke's—क्रूक्स काच. —Crown — मुकुटकाच; क्रौनकाच. —Crystal — स्फटिक काच; स्फाटिककाच.—Cut—खपटळ काच (?).— Cutter—काचच्छेदक. — English — see Glass crystal.—Flask—काचपात्र; काचकुपी.— Flint— करककाच. see Crystal Glass. —Frosted— अंधककाच. — Funnel — काचगलनपात्र-नलिका. — Ground—पृष्टकाच.—Jena— येनाकाच.-Milk — दुग्धवर्ण काच.—Mirror—दर्पण काच.—Optical— प्रकाशयंत्रोपयोगी काच.—Painting — काचचित्रण. — Paper— काचपत्र.—Pencil—काचलेखनी. — Plate —काचपृष्ठ; काचफलक.—Pyrex—अग्निजित काच.— Rod—काचदण्ड.—Safety—सुरक्षित काच [म. बिनधोक काच.] —Shutter Proof—अस्फोटक काच.— Soda—साधारण काच; सिंधुकाच -Splinter Proof अभग्नशील काच.—Tempered, Toughened— सौम्य काच; पक्वकाच; दृढीकृत काच.—Tubing—काचनलिका.—Water — विलेय काच. — Window — वातायन काच.—Wool—काच कार्पास.

Glassy—१ (पदा.) अभ्रिभ (हिं.). २ (भू.) काचसदृश.

Glauber Salt—(रसा) सिन्धुगंधकित. [म. सोडा सल्फेट; जुलाबाचे मीठ.]

Glaucine—(वै.) see Glaucous.

Glaucoma, Glaucosis—(वै.) काचबिन्दु; समुद्रहरित रोग; स्वच्छंददृष्टि. [म. सारा; पडदा.]

Glauconite—(भू.) हरिन्मृत्तिका.

Glaucous—(वन.) दीप्तिमत्; नीलहरित्; कपिवर्ण. [म. तजेलदार; चकाकदार; चकचकीत; निळसर; हिरवा.]

Glazed—(स्था.) परिष्कृत. [म. लाखलोंडी अरसपाणी.)

Glazing—परिष्करण; स्निग्धलेपन. [म. चकाकी; झिलई; मीना; लकाकी; उजळा; चमक; झळक; सफाई.]

Gleet—(वै.) प्रमेह; स्रवण; स्राव. [म. जुनाट परमा.]

Glene—(वै.) नेत्रकूप; नेत्रकोटर.

Glenoid (dal)—(वै.) कोटरसदृश; विवरसदृश.-Cavity संधिकोटर; अंसपीठ; अंसगत-प्रगंडास्थि, संधिविवर.-Fossa —अंसपीठ; अंसखात; हनुसंधिस्थालक. — Labrum— तरुणास्थि अस्थिकचक्र.

Glesum—काच.

Glide—(पदा.) प्रसर्पण; संचरण. [म. तरंगणें; संचार करणें; घसरणें.]

Glider—(पदा.) विहारपतंग; पतंगनौका; संसर्पी विमान.

Gliding—(वै.) संसर्पण.

Glioma—(वै.) (नेत्र-) वातवाहिनीग्रंथि.

Glistening mica—(रसा.) चूर्ण. [हिं. बुका.]

Globe—१ (तत्त्व.) गोल. २ (धर्म.) गोल; ग्रह. ३ (पदा., भू.,रसा.) भूगोलक; गोलक; गोल.—Chain—(तत्त्व.)

गोलशृंखला —Period or World period—(धर्म.) ग्रहयुग.

Globicephala—(वै.) गोलकपाली.

Globin—(वै.) गोलकेय.

Globose—(वन.) कलशाकार; गोलाकार.

Globosus N—(वै.) मुकुलग्रंथि.

Globular—(पदा.,भू.,रसा.) वर्तुलाकार; गोलाकार, गोलीय, गोल.

Globule—(रसा.) गुटिका; बिन्दु; गोल

Globulin—१ (रसा.) पिंडीर. २ (वै.) गोलकेयन.

Globus—(वै.) गोल.-Acrostaticus—(जी.) आकाशयान.—Hystericus—(वै.) गुल्मवायुगोळ.-Pallidus (वै.) अंतःद्विखंड.

Glomerule—(वन.) पुंजकद्रुम.

Glomerulus—(वै.) कंदुक. [म. गुंडी.]

Glomus—(वै.) काया. —Caroticus — कृकुकाया. — Coccygeum—गुदास्थिपिंड.

Gloom—(तत्त्व.) तमिस्रा.

Gloriosa Superba—(वन.) लांगलिका; इंद्रपुष्पी. [म. कळलावी; खड्यानागाची वेल.]

Glorius Revolution—(इति.) वैभवशाली राज्यक्रांति; महाविप्लव.

Glory—(पदा.) दैवी चक्र; प्रभा-वलय, प्रभाचक्र.

Gloss—१ (तत्त्व.) तिलक, २ (भाषा.) टिप्पणी.

Glossa—(वै.) जिह्वा.

Glossalgia—(वै.) जिह्वावेदना.

Glossary—(भाषा.) शब्दार्थसंग्रह; शब्दकोश; शब्दार्थबोधिनी; निघंटु; अभिधान.

Glossectomy—(वै.) जिह्वाछेद.

Glossina—(प्राणि.) मक्षिकाविशेष.

Glossitis—(वै.) जिह्वादाह; जिह्वापाक; जिह्वाशोथ.

Glosso,-cardia bosvallea—(वन.) पर्पट. [म. पित्तपापडा.] Glosso-cele—(वै.) जिह्वाशोथ.—Lysis—जिह्वापक्ष-घात.-Palatine arch—जिह्वातालुतोरण. [हिं. फत्तरी सौंफ.] —Palatimis—तालुजिह्वा; जिह्वातालु — Pharyngeal— १ (वै.) जिह्वासप्तपथ; जिह्वाग्रसनिका; जिह्वाकंठ. २ जिह्वासंबंधी. — Nerve—(वै.) रसनाकंठनघा; जिह्वागलगामी; मज्जातंतु; सप्तपथरसज्ञ मज्जातंतु — Plegia—(वै.) जिह्वापक्षघात.

Glottis—(प्राणि.,वै.) श्वासमार्ग; ध्वनिद्वार; तंत्रीद्वार; श्वासमार्गद्वार; कण्ठबिल; वर्षाजिह्वा: तंत्रीद्वार; स्वरयंत्र.

Glottitis—(वै.) स्वरयंत्रमुखप्रदाह.

Glove shaped—(वन.) करच्छंदसदृश; हस्तत्राणाकार. [म. मोजेदार.]

Glover tower—(रसा.) ग्लोवरस्तंभ; गंधकाम्लसंभव अद्र-रंग-साधन [म. ग्लोवर मिनार.]

Glow—(पदा.) तेज; प्रकाश; प्रभा; दीप्ति. [म. चमक; उजाळणे; झांक मारणें; तेजणें; झळकणें] — Anode — धनध्रुवप्रकाश —Cathode—ऋणध्रुवप्रकाश. —Lamp —वैद्युतदीप; वैद्युततेज-दीप; शिखाहीन दीप.—Worm—खद्योत. [म. काजवा.]

Glowing Splinter—(रसा.) ज्वलत् काष्ठ.

Glucinum—(रसा.) see Beryllium.

Gluconeogenesis—(वै.) मधुज जनन.

Glucosazone—(रसा.) द्राक्षोसाजोन.

Glucose—१ (रसा.,वै.) द्राक्षशर्करा; द्राक्षोज, मधुजा; मधुशर्करा; फलशर्करा. २ पिष्टशर्करापाक.—Equivalent—(वै.) मधुजामूल्य; मधुजासममूल्य.—Phenyl — (रसा.) द्राक्षोज दिव्यौज.—Tolerance—(वै.) मधुजासहिष्णुता.

Glucoside—(रसा.,वै.) द्राक्षोसीद; मधुजयुत; शर्करासंयुक्त.

Glucosidic Formula—(वै.) मधुजयुति समास.

Glucosone—(रसा.) द्राक्षोसोन.

Glue—(रसा.,वै.) चामरस; सरस. [म. गोंद; खळ.]

Glumaceous—(वन.) तुषसदृश.

Glume—(वन.) तुष; आवरण; कणिशकातुष. [म. तूस.]

Glut—(अर्थ.) अतिरेक; आधिक्य; प्राचुर्य.—of Capital —(अर्थ.) धनबहुल्य; धनप्राचुर्य.—of Market—वस्तुबहुल्य; वस्तुप्राचुर्य.

Glutamic-Glutaminic Acid—(वै.) ग्लुटामिक अम्ल; गोधूमामिदाम्ल.

Gluteal—(वै.) नितंबीय.—Artery-नितंबधमनी.-Line —नितंबरेषा.-Muscles -नितंबस्नायु-पेशी.-Superior —ऊर्ध्वनितंब.—Tuber-Tuberosiy—नितंबवप्र.

Gluten—(रसा.) गोधूम-वीर्य-सत्त्व. [म. चीक; बालक; चिकोटी.]

Gluteus—(वै.) नितंबस्नायु; नितंबपिंडिकस्नायु; नितंबपेशी.-Maximus (muscle) — गुरुनितंब; अधिनितंब. — Medius—मध्यनितंब; नैतंबिका मध्यस्था पेशी; नितंबपिंडिका मध्यमा.— Minimus — लघुनितंब; नैतंबिका लघ्वी पेशी.

Gluin(e)—(रसा.) उपसरस.
Glutinous—(वन.) सरस; चिक्कण. [म. चिकट.]
Glyceraldyhyde — (वै.) मधुरितप्रायोज्जिद. — Phosphoric Acid— ०स्फुरिकाम्ल.
Glyceric—(वै.) मधुरिक.—Acid—(रसा.) मधुरिकाम्ल.
Glycerine-(रसा.) मधुरिन; मधुघृत; मधुमद्यार्क; स्निग्धशर्करा; वसामधु; मद्यसारविशेष.—Trinitrite—(रसा.) मधुरिन त्रिनत्र-त्रिनत्रक.
Glycerol—(रसा) मधुरोल.—Cyanhydrin—मधुरोल-शामउदिन.
Glycero phosphoric Acid— (रसा.) मधुस्फुरिकाम्ल.
Glyceryl—(रसा.) मधुलीन; मधु ईथर.
Glycine—(रसा.,वै.) सरसाम्ल; अभिनोसिरकाम्ल; मधुन.
Glycine Labialis—(वन.) सहदेवी; ऋदंतिका. [म. जंगली हरभरा.]
Glycocoll—(रसा.) स्वकलंक; मधु ओकोल; अभिददार्वम्ल.
Glycogen—(रसा ,वन.,वै.) प्राणिजपैष्ट; मधुओजन; वपुशर्करा; मधुजन; मधु; प्राणिपैष्ट; प्राणिलशर्करा; मधुजनक; यकृत्शर्करा; शर्कराजन.
Glycogenic—(वै.) मधुजनक; शर्कराजनक.
Glycogenolysis—(वै.) मधुजनलय.
Glycohaemia—(वै.) मधुरक्त.
Glycol—(रसा.) मधुओल; स्वकल; प्रावक.—Acetate—मधुओल सिरकेत.—Amine—स्वकल अभिन.
Glycollic Acid—(रसा.) मधुओलिकाम्ल; स्वकलाम्ल; प्रावकाम्ल.
Glycolyl—(रसा.) स्वकलिल. —Aldehyde — स्वकल प्रायोज्जिल.—Urea—स्वकलिल मौत्र.
Glycolysis—(वै.) मधुलय.
Giycolysistic—(वै) मधुविलयक.
Glyconeogenesis—(वै.) नवमधुजोत्पत्ति; नवमधुजनन; मधुजनन.
Glycosensitive—(वै.) मधुवेदी.
Glycosuvia—(वै.) मधुरमेह; मधुजामेह; शर्करामेह; मधुमूत्र-रोग; मधुमेह.
Glycotropic—(वै.) मधुवर्ती.
Glycuronic Acid—मधु-प्रस्रविकाम्ल.
Glycyrrhiza Glabra— (वन.) मधुयष्टिक; यष्टिमधुक; मधुक; मधुरसा. [म. ज्येष्ठीमध.]
Glyoxal—(रसा.) मधुकाष्ठ; मधुकाष्ठल; स्वकलल.
Glyoxalic—(रसा.) मधुकाष्ठिक.—Acid—स्वकललाम्ल.
Gmelina Arborea—(वन.) गंभारी; काश्मर्य; श्रीपर्ण. [म. शिवण.]
Gnat—(प्राणि.) मशक; दंश; प्राचिका [म. चिलट; मच्छर; डास; मुरकुट.]
Gnathitis—(वै.) गंडप्रदाह.
Gnathostoma—(वै.) हनुमुखी.
Gneiss—(भू.) जंबुर.
Gnomon—(ग.) शलाका; शंकु; कील; उन्नतांशदंड.
Gnomonic Projection—(ज्यो.) शंकुप्रतिमा.
Gnosiology—(तत्त्व) ज्ञानशास्त्र
Gnosis—(तत्त्व.) ज्ञानपथ; ज्ञानमार्ग.
Gnostic—(तत्त्व.) ज्ञानवादी; ज्ञेयवादी.
Goal—उद्देश; हेतु; अंतस्थान; आशावधि; साध्य; ध्येय.
Goblet (cell)—(वै.) मुकुल (जीवघटक).
Goby—(प्राणि.) मत्स्यी.
God—(तत्त्व.,धर्म.) ईश्वर; देव; दैवत —Father—(स्त्रि) धर्मपिता —Head,-Hood,-Ship—देवत्व; ईश्वरत्व; देवांश.—Less—निरीश्वर;; नास्तिक.—Lessness—निरीश्वरता; नास्तिकता; पापचारित्व.—Tutelar — इष्ट-देवता.
Goddess—(धर्म.) देवी; ईश्वरी; भगवती.
Godown—(अर्थ.) संग्रहस्थान. [म. हिं. गुदाम; गुदाव; गोदाम; वखार.]
Goggle—(वै.) शीतोपनेत्र; अक्षिपटल. [म. चष्मा; मोठा चष्मा; डापण; काळा चष्मा; उन्हाचीं शिंगें; हिमचष्मा; झांपणी चष्मा.]
Going—(तत्त्व.) गमन.—Concern—(अर्थ.) चलत्कार्य; वर्तमानकर्म. [म. चालू काम; कारभार.]
Goitre—(वै.) गलगण्ड; कंठग्रंथिवृद्धि; गडव; गुडु; गंडुरोग; गंडमाला.—Exophthalmic—सनेत्र-गोलकातिनि.सरण-गलगंड.
Gold—(अर्थ.,पदा.,रसा.) सुवर्ण; हेम; हिरण्य; स्वर्ण; कनक; कांचन.—Bearing Quartz—(भू.) सुवर्णगर्भ गार.—Bond—(अर्थ.) सुवर्ण ऋणपत्र; राजऋणपत्र.—Bullion Standard—सुवर्ण-खंडमूल्यमापनपद्धति.—Certificate (अर्थ.) सुवर्ण-प्रमाणपत्र.—Chloride — (रसा.) स्वर्ण हरिद.—Coin — (अर्थ.) सुवर्णमुद्रा. — Exchange

Standard—सुवर्ण-विनिमयमापन-क पद्धति.—Export-Import Points—सुवर्ण आयात-निर्यात धारा-बिंदु.—Extraction—(रसा.) स्वर्णपृथक्करण.—Field—(भू.) सुवर्णखनि.—Fish — (प्राणि.) सुवर्णमत्स्य.—Leaf — (रसा.) सुवर्णदल पत्र. [म. सोन्याचा वर्ख; सोनपान.] [—Electroscope—सुवर्णपत्र-विद्युद्दर्शक-सूचक.] — Money—(अर्थ.) सुवर्णद्रव्य —Number — (रसा.) सुवर्णांक.—Oxide—स्वर्ण प्राणिद.—Points—(अर्थ.) सुवर्ण आयात-निर्यात धारा.—Premiun—सुवर्णवृद्धि.—Reserve—सुवर्णभंडार-कोष.—Reserve Fund — सुवर्ण संरक्षित कोष. — Standard — सुवर्णप्रमाण. — Standard Reserve—मुद्रागलनलाभकोष; सुवर्णमान-कोश.

Golden, Age—(इति.) स्वर्णकाल; स्वर्णयुग.—Jubilee —(धर्मा.) सुवर्णमहोत्सव; कनकोत्सव.—Rule—(तत्त्व.) नीतिसर्वस्व; आचारसर्वस्व; आचारसार; नीतिसार. — Wedding—(समाज.) सौभाग्यमहोत्सव; सौभाग्य-सुवर्ण-महोत्सव.

Golgi and Mazzoni—(वै.) अंगुलि अवसान.

Gomeisa—(ज्यो.) तृतीय पुनर्वसुतारा (लघुलुब्धक पुंज).

Gomphosis—१ दृढ-अचल संधि; निवेश. २ (वै.) दन्तो-दूखल; दशनोदूखलसंधि; दन्तधरसंधि.

Gonad—(वै.,जीवि.) शुक्रज; जननपिंड; बीजाशय; तटस्थपिंड; भाविग्रंथिपिंड.

Gonadal—(वै.) शुक्रज.

Gonadotropic —(वै.,जीव.) शुक्रवर्ती; जननशालापुष्ट.

Gonagra—(वै.) जानुवात.

Gonapophyses—(वै.) संयोग अंकुश.

Gonidangium—(वन.) स्वयंभवकोश; रेणुकोश; गोनिडीय स्थली.

Gonidiophore—(वन.) कोष्ठदंड; गोनिडियावह.

Gonidium—(वन.) स्वयंभव; रेणु

Goniometer—(पदा.) घनकोणमापक; मणिभकोण मापक; कोणमापक. — Contact — हस्तकोणमापक. [हिं. दस्ती कोणमापक.] —Reflecting—परावर्तनमणिभ-कोणमापक; स्फटिकीकरण-कोणमापक — Searl's — (पदा.) ' सर्ले ' घनकोणमापक.

Gonion—(वै.) कोण—.

Gonococcus—सूक्ष्मदंडिक.

Gonorrhoea—(वै.) प्रमेह; पूयप्रमेह; पूयमेह; भृशोष्णवात. [म. परमा; परमें.]

Gonorrhoeal,- Conjunctivitis, Ophthalmia —(वै.) पूयप्रमेहजन्य नेत्रदाह; नेत्राभिष्यंद.-Rheumatism—प्रमेहजन्य संधिवात.

Gonyalgia – (वै.) जानुपीडा.

Gonyocele—(वै.) जानुशोथ.

Good—(तत्त्व.) इष्ट; हित; उपकार; शुभ; सत्; कल्याण; साधु; योग्य; श्रेयस्.—and Pleasant—"श्रेयश्च प्रेयश्च". —Behaviour—सद्व्यवहार; सुचेष्टित; सुशीलता.—Company-सुसंग; साधुसंग.-Conductor—(पदा.) शीघ्रवाहक.—Delivery—(अर्थ.) उत्तमार्पण.—Faith —(अर्थ) विश्वासार्हता; शुद्धबुद्धि. [म. इमान; नेक-नियती.] —ness—(तत्त्व.) सत्त्व; सत्त्वगुण; शोभन. [म. भलाई; नेकी.] - Radiator—(पदा.) शीघ्रविसर्जक.-Security —(अर्थ.,शास्त्र.) सुबन्धक. [म. चांगला जामीन.] — The Greatest—(तत्त्व.) निःश्रेयस्; परमपुरुषार्थ.— Will—(अर्थ.) प्रसिद्धि; ग्राहकसंबंध; ख्याति; सुनाम.

Goods—(अर्थ.) वस्तु; पदार्थ; सामग्री; द्रव्यसंभार. [म. माल.] — and Chattles —वस्तुजात. [म. चीजवस्त; मालमत्ता.] — Appropriable — उपयुक्त-वस्तु-पदार्थ. [म. कामाचा माल.] -Consumption-उपभोग्य वस्तु. —Durable—अविनाशी वस्तु. [म. टिकाऊ माल.] — Economic—आर्थिकवस्तु. [म. लाभदायक माल.] — Gratuitous—विनामूल्य वस्तु.—Material-भौतिक वस्तु.—Natural—नैसर्गिक वस्तु.—Non-personal — अवैयक्तिक वस्तु. — Non-transferable — अविनिमयसाध्य वस्तु.—Personal — वैयक्तिक वस्तु.— Productive—उत्पादक वस्तु.—Transferable— विनिमयसाध्य वस्तु.—Transient—अचिरस्थायी वस्तु.

Goose—(प्राणि.) हंस.

Gordiacae—(वै.) अश्वकेशी.

Gorge—(भू) गिरिखात; गिरिकंदर.

Gorget—१ (युद्ध.) कंठत्राण; पदक. २ (वै.) प्रणालीशस्त्र.

Goronoid process—(वै.) त्रिकोण प्रसर.

Gorrila—(प्राणि.) वानरविशेष; मनुष्यसदृश वानर; वानर-मनुष्य.

Gospel—(ख्रि.) सुवार्ता; शुभवार्ता; शुभवर्तमान; सुकथा; शुभधर्म.

Gossypium,-Carbadenae—(वन.) कालांजनी. [म. काळी कापशी.]-Herbaceum-कार्पासी. [म. कापशी.] —Indicum—वनकार्पासी. [म. रानकापशी.]

Gourd—(वन) बहुफला. [म. भोपळा.] —Bitter—१ कटुतुंबी. [म. कडू भोपळा.] २ कठिल्ल; कारवेल्ल. [म. कारलें.]—Bottle—दुग्धबहुफला. [म. दूधभोपळा.]—Ribbed or Towel—कोशातक. [म. दोडका.]—Snake—ज्योत्स्नी. [म. पडवळ.] —Soap—घोषक. [म. घोसाळें.]—Squash—कृष्णबहुफला. [म. डांगर.] White—कुष्मांडक. [म. कोहळा.]

Gout—(वै.) आमवात; अंगुलिवात; रक्तगत वात; वातरक्त; वेदनाप्रचुर संधिविकार; संधिवात; अंगुष्ठसंधिवात-रोग.

Govern—१ (भाषा.) विभक्ति-अनुवर्तित्व. २ (राज.) सत्ता-प्रस्थापना; सत्ताधिष्ठान

Governed by Rules of Nature—(भू.) सृष्टिनियम-आधीन-अनुसारी-अंकित.

Governing,-Body—(राज.,सभा.) नियामक मंडल; प्रशासक मंडल.—Council—प्रशासक मंडल.

Government—१ (तत्त्व.) शासन; राज्यप्रबंध. २ (भू., राज.) शासन; शासनसंस्था; राज्यपद्धति; राज्य. [म. सरकार.] —Central—(राज.) केन्द्रवर्ती-शासन; प्रधान शासन.— Dues—(शास.) राजदेय.—Established by law—नियमस्थापितराजसत्ता. — Federal—(राज.) संयुक्तशासनपद्धति; संघशासन. — Gazette—राजाज्ञापत्रिका.—Land—राजभूमि.—Local-Self—स्थानीय स्वायत्त —Management—राजकीय शासन-व्यवस्था.—of India—भारतीय शासनसंस्था; मध्यवर्ती सत्ता.—Pleader—(शास.) राजवकील. — Provincial—प्रांतिक सत्ता-शासन.—Paper—(अर्थ.) राजऋण-पत्र.—Promissory note—राजऋणपत्र.—Responsible—(शास.) उत्तरदायी शासन.—Securities-राजऋणपत्र.—Services—राजसेवा.—Waste land राजकीय शून्यभूमि; राजकीय ऊषरभूमि.

Governor—१ (यंत्र.) गतिनियामक; नियामक; नियंत्रक. २ (राज.,शास.) प्रान्ताधिकारी; प्रांतपति; प्रांताधिपति; शासक; भोगपति; अनुशास्ता.—Arms—(यंत्र.) नियंत्रक हस्त.—General—१ (राज.) प्रधान शासक. २ भारता-धिकारी.—in Council—सपरिषद प्रांताधिप-प्रांताध्यक्ष-प्रांताधिपति.—of Keep or Fort—दुर्गाधिप-धिकारी; दुर्गाध्यक्ष.—Sleeve—(यंत्र.) नियंत्रक बाहुवस्त्र.—Spindle—नियंत्रक कणा; नियंत्रक अक्ष.

Graafian Folicle—(वै) स्त्री-बीजकोश; अण्डाशय.

Grace—(तत्त्व) १ लालित्य; सौष्ठव; चारुता. २ कृपा; ईश्वरकृपा; ईश्वरानुराग.—Days—(अर्थ) सिद्ध-अवसर; सिद्धता-अवसर. [हिं. रियायती दिवस]

Graceful—ललित; चारु; रुचिर.—Sentiment—लालित्यभावना.

Gracilis—(वै.) प्रतनु; उर्वन्त.पार्श्विका; मध्यतः-उर्वन्त-पार्श्विकापेशी.

Gradation—१ (तत्त्व) परंपरा; श्रेणीभाव; अनुक्रमण; भावव्यवस्था. २ (तत्त्व.) क्रमविन्यास.

Gradatory—(प्राणि.) चलनयोग्य पादादि अवयव.

Grade—१ (अर्थ.) प्रकार; कोटि; श्रेणी. २ (तत्त्व.) श्रेणी; स्थान; क्रम. ३ (पदा.) जाति; वर्ग; प्रकृति; भार; गुण; प्रति; इयत्ता. (शास.) क्रम; वर्ग; श्रेणी. ४ (रसा.) श्रेणी; अनुक्रम. [म. चढ; चढण; ढाळ; टप्पा; चव.]

Gradient—१ (ग.) अवतर; नतिमात्रा. [म. उतार.] २ (पदा.) प्रवणता. ३ (भू.,स्था.) नति. [म. चढ; चढाव; उतरण; ढाळ.]

Gradient or Slope—(ग.) नतिमात्रा अवतर.

Grading—(अर्थ.) वस्तुसंख्या (मूल्य परिमाण) अनुमान.

Gradual—१ (तत्त्व.) क्रमप्राप्त; क्रमत; क्रमशः. २ (पदा., रसा.) क्रमिक.

Graduate—१ (रसा.) अवधिमानकरण; रेखांकितकरण; चिन्हीकरण. २ (शिक्षण.) पदवीधर; स्नातक; उपाधिधारी; पदवान्.

Graduated—(पदा.,रसा.) अंशांकित; विलेखित; चिन्हांकित; चिन्हित.-Cylinder-चिन्हित माप; द्रवायतन मापनपात्र. Taxation—(अर्थ.) क्रमशः वर्धित कर.

Graduation-(पदा., रसा.) अंशांकन; अंशरेखन.

Graduator—१ क्रमदर्शक; अंशदर्शक. २ (यंत्र.) क्रमलेखक; समांतरकारी उपकरण.

Graft—१ (तत्त्व.) अध्यारोप; अभिरोप. २ (वन.) युक्तकांड. [म. कलम.] —Hybrid—कांडसंकरप्रजा. [म. कलमी संकर.] —Tongue—जिह्वायुक्त कांड. [जीभकलम.]

Grafting knife—(वन.) कांडच्छेदक-छुरिका.

Grain—(पदा ,रसा.) कण; रेणु; बिन्दु; रज. [म. रवा; धान; हिरकाः हीर; दाणा.] —Coarse—(रसा) स्थूलकणिका. –Fine—सूक्ष्मकणिका.–Market-(अर्थ.) धान्य-आपण. [म. मंडी, गोला.]

Grallatores—(वै.) दीर्घजंघा.

Gram, Gramme –(पदा.,रसा.) ग्राम (भार.)—Molecule—ग्राम-अणु.

Gram—(वन.) चणक; हरिमंथ. [म. चणे.] —Bengal —वंगचणक. [म. हरभरा.] —Black—(वन.) माष. [म. उडीद.] — Cow —राजमाष. [म. चवळी.] — Horse—कुलित्थ [कुळीथ.] —Red — तुवरी [म. तूर.]

Gramineae—(वन) धान्यगोत्र; धान्यवर्ग; तृणवर्ग; तृणधान्यवर्ग; तृणधान्यकुल; तृणादिवर्ग.

Graminifolicus —(वन.) तृणपर्णवत्.

Graminivorous —(प्राणि.) तृणभक्षी; तृणाहारी; तृणाद; तृणजीवि.

Grammar—(भाषा.) व्याकरण; शब्दशास्त्र; व्याकरणशास्त्र; शुद्धभाषापद्धति; मूलतत्त्वविचार.

Grammarian — (भाषा.) व्याकरणवेत्ता; वैयाकरण; व्याकरणकार.

Grammatical,-Predicate — (तत्त्व.) शाब्दिकविधेय. —Sentence—शाब्दिक वाक्य.—Subject —शाब्दिक उद्देश्य.

Gramophone—(पदा ,यंत्र.) स्वरलेखक; नादयंत्र.

Gramphus—(प्राणि.) शाममत्स्य.

Granary—(अर्थ.) धान्यागार; अन्नकोश. [म. कोठार.]

Grand, Mal—(वै.) दीर्घावधि अपस्मार.—Period—(वन.) महाकाल; पूर्णावधि; पूर्णकाल. [-of Growth—(वन.) वर्धनपूर्ण विधि] —Remonstrance—(इति.) प्रबल विरोधपत्र.

Grandeur—(तत्त्व.) महत्त्व; शोभा, भव्यता.

Grandry's Corpuscles–(वै.) चिपिट अवयव (घटक).

Grangea Maderas patana—(वन.) मत्स्यात्री; मापपर्णी-पत्री. [प. रान-उडीद.]

Granite—(पदा.,भू.) वज्रतुंड; वज्र.

Granitoid—(भू.) बृहन्मणिमय.

Grant, Grant-in aid —१ (अर्थ.) आर्थिक साहाय्य; अर्थसाह्य. २ (शास.) दान; शासनपत्र; नियामकपत्र; वृत्ति.

Grantor—(शास.) दाता.

Granule—रेणु.

Granular, Granulated —(पदा.,भू.,रसा.) कणमय; रवाल; कणाकार; रेणुमय; वालुकामय [म. कणीदार; कणीमय; दाणेदार.] —Conjunctivitis—(वै.) अभिष्यन्द. [म. खुपऱ्या.]

Granulation — १ (ज्यो) कणमय समुदाय. २ (वै.) अंकुरोद्भवन; मांसांकुरमूरु. [म किरळ.] —Tissue—अंकुरित धातु.

Granule—(वै.) कण; कणिका.

Granulocyte—(वै.) कणकुटी.

Granuloma—१ (युद्ध) अग्निगोलक; स्फोटकगोळ. २ (वै.) कणिकार्बुद.

Grape—(वन) द्राक्षा.—Sugar—(रसा ,वन) द्राक्षाशर्करा; फलशर्करा; द्राक्षजा; मधुजा

Graph—(ग.,पदा.,रसा.,वै) आलेख; रेखालेखन; रेखांकन; लेख; चित्र; आकृति; लेखाचित्र; रेखासंकेत; रेखाचित्र.—Paper—आलेखपत्र.

Graphic — (ग.) आलेखिक; चित्रित; रेखांकित. — Formula—(रसा.) वृत्तिवाचक समास.

Graphical—(ग.) लैखिक; आलेखिक; क्षेत्रगत(भास्कर).—Method—१ (तत्त्व.) चित्ररीति. २ (पदा.) लेखाचित्रविधि. — Probability — (भाषा.) लेखनसंभाव्यता.—Representation—रेखाचित्र.

Graphically —(पदा) लेखाचित्रद्वारा.

Graphite—(रसा.) लेखनाश्म; कृष्णसीस; शीसक; लेखपाषाण. [म. ठिसूळ शिसे; पेन्सिलीचें शिसें.]

Graphology—हस्ताक्षरसामुद्रिक; हस्तलेखनशास्त्रविज्ञान.

Grass-hopper—(प्राणि.) शलभ. [म. टोळ.]

Grass land—(कृषि.) परिहार; ग्रासभूमि. [म. कुरण; गायरान; गुरचरण; गवताळ रान.]

Gratification—१ (तत्त्व.) संतोष; तृप्ति. २ (शास.) उत्कोच. [म. लाच.]

Grating—(पदा ,रसा.,वै) जाल; वर्तनपट; रेखापट्टी; वर्णपृथक्कारक रेषापुंज; वर्णजाल. [म. जाळी. गु., हिं. जाली.] —Concave—०नतोदर.—Diffraction— ०विकिरण-विवर्तन.—Echelon — ०सोपान. — Plane — ०समतल.

Gratis—(अर्थ.) विनामूल्य; निर्मूल्य.

Gratuitous—अकारण; निष्कारण; निष्प्रयोजन; अहेतुक; स्वयंप्रेरित.—Coinage-(अर्थ.) निःशुल्कमुद्रा-गलन-मुद्रण. —Goods — विनामूल्य वस्तु. — Utility—प्राकृतिक उपयुक्तता.

Gratuity—(अर्थ.) पुरस्कार; पारितोषिक.

Grave,Gravis-गंभीर, तीव्र.-and Sudden Provocation-(शास्त्र.) तीव्र-अकांड क्रोधोद्दीपन.- Disturbance of Peace—गंभीर शांतिभंग.

Gravedo—(वै.) श्वासनली; श्लेष्मा.

Gravel—१ (भू.) कंकर; प्रावा. २ (वै.) अश्मरी; मूत्ररेणु —Soil—अश्मरीभूमि.

Gravid—(वै.) गर्भवती.

Gravimeter—(पदा.) गुरुत्वमापक; विशिष्टगुरुत्वमापक.

Gravimetric—भारसंबंधी; भारविशिष्ट; तोलपरिमाणसंबंधी —Analysis—भारतः परिच्छेद; तोलविश्लेषण; तौलिक विश्लेषण; तोलपरिमाण; विश्लेषण.—Composition—भारसंयोजन; परिमाणसंघटन; तौलिकसंयुति.-Separation —(रसा.) तौलपृथक्करण.

Gravimetrically—(रसा.) भारात्मक.

Gravimetry—(पदा.) गुरुत्वमिति; भारमिति.

Gravitation—१ (तत्त्व.) आकर्षण; आकर्षकशक्ति; मध्याकर्षण; गुरुत्वाकर्षण; केंद्रिकार्षण. २ (ग., पदा., भू., रसा.) गुरुत्वाकर्षण; भूम्याकर्षण; भौतिकगुरुत्वाकर्षण; महाकर्ष; आकर्षण; गुरुत्व; भाराकर्षण. —Constant — (पदा.) गुरुत्वांक; महाकर्षांक — Laws of — गुरुत्वाकर्षणनियम. —Terrestrial—(भू.) भू-आकर्षण.—Unit—(पदा.) महाकर्षीय मूलमान-एकक. — Universal — विश्व-गुरुत्वाकर्षण; संकृष्टि.

Gravitational,Astronomy,—(ज्यो.) आकर्षणशक्तीय ज्योतिष.—Force—(पदा.) संकर्षक.

Gravity—(ग.,तत्त्व.,पदा.,रसा.) गुरुता; गुरुत्वाकर्षण; अभिकर्ष; गुरुत्वशक्ति; गुरुत्वभार; भाराकर्षण; गुरुत्वधर्म; भारधर्म; गुरुत्व; आकर्षणशक्ति.—Centre of—(पदा.) गुरुत्वमध्यबिंदु; भारकेंद्र; गुरुत्वमध्य; भारमध्य; गुरुत्वकेंद्र; गुरुत्वमध्याकर्षण. — Specific — (पदा.) आपेक्षिक गुरुत्व-घनत्व; विशिष्टघनत्व-गुरुत्व.—Terrestrial—(पदा.) निकृष्टि.

Gravy—मांसरस.

Grazing ground—गौचरभूमि; गौचर. [म. गायरान]

Grease—(रसा.,वै.) मेद; वसा. [म. चरबी.]

Greasy—(रसा.) तैलाक्त; तैलाक्तवत्; पिच्छिल.

Great—बृहत्; महा; गुरु.—Auricular Artery—(वै.) महाशष्कुलीया धमनी.—Australian Bight—(भू.) बृहत् आस्ट्रेलीय उपसागर.—Barrier Reef — बृहत्-प्रवालप्राचीर.— Bear — (ज्यो.) सप्तर्षिमंडल; बृहदृक्ष.— Cardiac Vein—(वै.) महानर्दीकी शिरा.—Castoral Vein-(वै.) गंभीर मस्तिष्कशिरा.- Circle-(ग.,ज्यो.,पदा.) महावृत्त; गुरुवृत्त; महद्वृत्त; महावर्तुल; बृहद्वर्तुल.— [of a Sphere —(ग., ज्यो.) त्रिज्यावृत्त. (वै.) बृहद्वर्तुल. — Through the Poles—(ज्यो.) याम्योत्तरवृत्त.] — Cornua—(वै.) गुरुशृंग. — Curvature—(वै.) गुरुवक्रमर्यादा.-Disease-(शिल्प.) परिनिर्वाण.-Hundred -(अर्थ.) विंशत्यधिक एकशत; बृहच्छत.—Occipital—(वै.) गुरुपृष्ठ-मस्तक. — Palatine Foramen — (वै.) गुरुतालुच्छिद्र.—Pelvis—गुरुबस्ति.—Plexuses —(वै.) महाजालक.—Red Spot—(ज्यो.) बृहद्रक्त चिन्ह —Scapular Notch—(वै.) गुरुस्कंध-अटनी.— Sciatic Notch — गुरुश्रोणि अटनी; गृध्रसीद्वार.— Trek—(इति.) सामुदायिक देशत्याग; सामुदायिक परदेशगमन.—Trochanter—(वै.) गुरुअर्बुद.—Tubercle गुरुवप्र.—Wing—गुरुपक्ष.

Greater, Brain—(वै.) मस्तिष्क; ज्येष्ठमज्जा.-Cornua —महाशृंग. — Inequality—(ग.) अधिगुणोत्तर. — —Lesser—(वै.) दीर्घ व ह्रस्व०.—Multangular —(वै.) बृहत्बहुकोण. — Omentum Gastro-Colic Ligament — गुरुद्विपत्रपटल. —Sack of Peritoneum — उदरपटमहासंपुट. — (lesser)— Segment—(ग.) दीर्घ (ह्रस्व) छेद.—Splanchnic —(वै.) बृहत्कोष्ठीय. [—Nerve—गुरुइंद्रियचेतनी.] — Trochanter—महाशिखरक.—Tuberosity—(वै.) महापिंड — Vestibulaer Gland — गुरुयोनिपिंड. — Wing—बृहत्पक्ष.

Greatest Common Measure — (ग.) महत्तम साधारण भाजक; महत्तम समान अपवर्तक; दृढभाजक; गरिष्ठ सामान्य प्रमाण; गरिष्ठ सामान्य अपवर्तक; महत्तमापवर्तन.

Greed—(तत्त्व.) लोभ; गर्धा; अत्यभिलाष.

Green—हरित्. — Algae — (वन.) हरित् शैवाल. — Back—(अर्थ.) हरितपृष्ठ धनपत्र. — Blind — (पदों.)

हरितांध.—Manure—(अर्थ.) हरित् भूखाद्य.-Room —(नाट्य.) नेपथ्यशाला; नाटकशाला; वेषगृह; नटनेपथ्य; नटनिनेपथ्य.—Sickness — (वै) हरितपांडु. — Stick Fracture—(वै.) हरित्काष्ठ-अस्थिभंग. — Vitriol—(रसा.,वै.) कासीस; हरिततुत्थ. [म. हिराकस.]

Greens—(वै.) शाक; हरितक; खाद्यवनस्पति.

Greenish Yellow—(रसा.) हरिताभ पीत.

Gregarious—(तत्त्व.,समाज.) संघचर; यूथवृत्ति; यूथस्वभाव; यूथचारी; संघित; सांघिक; सामूहिक; संघशील; समाजशील. —Instinct—संघप्रवृत्ति.

Gregorian Telescope—(पदा.) ग्रेगरी दूरदर्शक यंत्र.

Gresham's Law—(अर्थ) ग्रेशाम नियम-सिद्धांत.

Grewia Asiatica—(वन) परूषक. [म. फालसा.]

Grey, Gray — पांडुर; विवर्ण; रंजित; धूसर; धूलित-धवल. [म. करडा; राखी; भुरका] —Cloth—(अर्थ.) अधौत वस्त्र.—Commisure—(वै.) रंजित संलग्नक.—Cortex—धूसरवल्क.— Fibre — (प्राणि.) धूसरतंतु-सूत्र.-Matter-(वै.) धूसर पदार्थ; धूसर वस्तु; धूसर भाग. —Ramus—धूसर शाखा. [—Communicans—रंजित संयोगतंतु.] —Substance (matter)—रंजित तत्त्व.—Wacke—(भू.) करडा मऊ खडक.

Grid—(पदा.) जालक; जाल. [म. जाळी.] —Bias—जालग्रह; जालभार; जालवलय.—Leak— (पदा.) जाल-क्षरणी; जालकस्रवणी; स्रवणी.—System — जालप्रणाली.

Gridiron,-Pendulum—(पदा.) बहुदंडी दोलक.

Grief—(तत्त्व.) विषाद; शोकभाव.

Grievous Hurt—(शास) महाव्यथा.

Grill—(पदा.) जाली; जालक.

Grind Stone—(पदा.) धाराश्म; पेषण-णी; शाण. [म. धार लावण्याचा दगड; निसणा फिरता.]

Grinder—पेषणाश्म.

Grinding—१ (पदा.) पेषण. २ धारा तीक्ष्णीकरण; घर्षण. [म. घांसणें; धार लावणें.] —Mill—(पदा.,रसा.) पेषणी; दलनयंत्र; पेषणयंत्र.

Gringlymus—(वै.) कोरसंधि.

Grislea Tomentosa — (वन.) धातकी; अग्निशिखा; ताम्रपुष्पी; अग्निज्वाला. [म. धायटी.]

Gristle—(वै.) तरुणास्थि; अस्थिकूर्चा; उपास्थि; कोमलास्थि.

Gristly—(वै.) कूर्चामय; तरुणास्थिमय.

Grit—(भू.) कंकर; वालुका. [म. रेव.] —Chamber—(स्था.) वालुकाकुंड.

Gritty—(भू) कणमय; रवाल; वालुकामय.

Grocer—(अर्थ.) वणिकू जू.

Groid—(ग.) विकृत धरातल.

Groin—(वै.) ऊरुसंधि; वंक्षण; जंघा.—of a Woman —नाभील.

Groin—(यंत्र.) वालुकाजालक; सेतु; कुल्या.

Groove—(पदा.,रसा.,वै.) गर्ता; परिखा; कर्ष; प्रणालि; खात. [म. खांच; भेग; फट; खोबण; चर; कच.] -Coronary —(वै.) किरीटीय कर्ष.—Coastal—पर्शुकीय कर्ष.—for Artery—(वै.) धमनीखात. — for Inferior Vena Cava—अधोगा महाशिराखात.—for Innominate Vein—अनामिका शिराखात. for Lateral Sinus — पार्श्वशिरा कुल्याखात. — for Middle Meningeal Artery—मध्यमात्रिका नाडीखात.—for Oesophagus—अन्नप्रणालीखात. — for Phrenic Nerve—वक्ष-उदरमध्यस्थ नाडीखात.—for Straight Sinus—सरल शिरा-कुल्याखात. — for Tendon of Popliteus Muscle—जानुपृष्ठिका खातपेशी. — for Ulnar Nerve — अंतःप्रकोष्ठिका नाडीखात. — for Vein-शिराखात. — for Veinous Sinus—शिरा-कुल्याखात.—Intertubercular — गंडिकांतर कर्ष.—Interventricular—अंतरौदरी कर्ष. [-Anterior पुरो अंतरौदरीय कर्ष.—Posterior—पश्चात्०] -of a Rib for Intercoastal Vessels and Nerve—पर्शुकानुगाखात.—Radial—अरीया गर्ता.

Gross—(अर्थ) एकशतचतुश्चत्वारिंशत्; द्वादश-द्वादश.

Gross—१ (अर्थ.) स्थूल; स्थूलपदार्थ कुल. २ (तत्त्व.) उत्तान. [म. ग्राम्य; अशिष्ट.] -Assets—(अर्थ.) संचित आय; समग्र आय; सर्वाय. [हिं. कुलजमा] —Body—(तत्त्व.) स्थूलशरीर; स्थूलदेह. — Earnings — (अर्थ.) संचित प्राप्ति; समग्र-सर्वप्राप्ति; कुलआय.—Easement—(शास.) व्यापाराधिकार; गमनादि व्यवहाराधिकार.-Frame (तत्त्व.) स्थूलशरीर.—Imports—(अर्थ.) समग्र आयात; सर्वायात; कुलआयात.—Income—स्थूल उत्पन्न; स्थूल-धनागम.—Interest—समग्रवृद्धि; संचितवृद्धि; कुलवृद्धि. [म. कुल व्याज.] —Negligence — (शास.) गंभीर उपेक्षा.—Price—(अर्थ.) स्थूलमूल्य; कुलमूल्य. [म. कुल

किंमत.] — Produce — सर्व उत्पादन; स्थूल उत्पादन; समग्र उत्पत्ति; कुल उत्पादन. [म. कुल उपज; निपज.] — Profit — स्थूललाभ; कुललाभ. [म. कुल नफा.] — Revenue—स्थूलराजआय; कुलसमग्रआय. [म. कुल सरकारी जमा.] —Value—स्थूलमूल्य; समग्रमूल्य. [म. कुलमूल्य.]

Grotesque—विरूप; विलक्षण. — Mask — (शिल्प.) विरूप मुख

Ground — (पदा) भूमि, आधार; प्रमाण. — Burial-Burning—(वै.) स्मशान.-for Storing Manure सारनिधानभूमि; सारसंग्रहभूमि. — Glass — (पदा) घर्षित काच; पृष्टकाच [म. खरचट काच.] —Level —(स्था.) भूमिसमतल; भूपृष्ठ; स्थलमान. [म. भुईसपाटी.] —Line —(चित्र.) चित्ररेखा; तलरेखा.— Plan—१ (तत्त्व) भूमिका २ (स्था.) पादविन्यास. — Rent—(अर्थ.) भूस्वामित्व; क्षेत्रकय; भूमिभाटक.—Snakes—भौमसर्प.—State— (पदा.) मूलस्थिति; स्थिरावस्था.— Swell—समुद्रवेलावृद्धि; सामुद्रवृद्धि.—Tissue—(वन.) आदिकला; आधारभूत पेशीजाल.

Groundage—(अर्थ.) नौबंधन-मूल्य.

Grounded—(पदा.) भूमिसंपृक्त.

Grounding—(पदा.) अवतरण; उत्तरण. [म जमिनीस लागणें-उतरणें.]

Group—(ग.,तत्त्व..पदा.,रसा.,वन.,वै.) समूह; संघ; श्रेणी; गण; जाति; विपर्यय; पुंज; समुच्चय; वर्ग; समुदाय; यूथ [म. गट; संच; फाज्या; घोळका; थवा.] — Disability Assurance—(अर्थ.) समुदाय असामर्थ्यविमा. — Life Assurance — समुदाय-जीवनविमा. — of Carpal and Tarsal Bones — (वै.) अस्थिजाल. — of Comets—(ज्यो.) केतुसमूह.—Primary — (रसा.) प्राथमिक मूलक. — Reagent — वर्गीय प्रतिकारक. — Secondary—द्वैतीयक मूलक. — Separation — वर्गीय पृथक्करण.—Soul—(धर्म.) संघातजीव.—Stage (भू.) संघ-अवस्था; यूथावस्था; गण-अवस्था.—Tertiary — (रसा.) तृतीयक मूलक; तार्तीकमूलक — Velocity —(पदा.) समूहगति; श्रेणीवेग. — Wage — (अर्थ.) सामुदायिक श्रममूल्य; संघश्रममूल्य. [म. सामुदायिक मजुरी.]

Grouping—(ग.) गणीकरण; संघीकरण; समष्टीकरण.

Groups,-Theory of—(पदा.) विपर्यय उपपत्ति; गणमान सिद्धान्त.

Grove—(वन.) वृक्षराजी.

Growing,-Apex—(वन.) वर्धमान अग्र.—Cell—वर्धमान पेशी.—Crop—सस्य.—Point of a Root—मूलवर्धनाग्र.

Growth—(पदा.,वन.,वै.) वृद्धि; उपचय; वर्धन; विकार-संवर्धन; देहवृद्धि; प्रकर्ष. — by Intussusception—(वन.) अंतर्वर्धन; कणवर्धन; अंतर्गत आगमनवृद्धि. — Opposition—क्षेपवर्धन; बहिर्वर्धन; स्तरवर्धन; पुरतो-वर्धन.—Conditions of—वृद्धिप्रयोजन; वृद्धिकारण.-Daily Period of—दैनिकवृद्धि. — Distribution of—वृद्धिविस्तार.—Grand Period of—मुख्यवृद्धि-काल. — Movement — वृद्धिज चलन. — of the Foetus—(वै.) गर्भविकासक्रम.—Phases of—(वन.) वृद्धिदशा.—Primary—प्राथमिकवृद्धि.—Rate of—वृद्धिमान-प्रमाण.—Secondary—गौणवृद्धि.

Grub—(प्राणि.) कृमिकीटक; कृमिखात.

Gruel—(वै.) कांजी; कांजिक; धान्याम्ल. [म. कण्हेरी; कांजी.]

Grus—(ज्यो.) बक तारामंडल.

Guanidine—(रसा.) सामुद्रपक्षिविष्ठाप्राणज.

Guano—(कृषि.) सामुद्रपक्षिविष्ठा.

Guarantee—(अर्थ.) दायित्व; भारग्रहण; प्रतिभू; प्रतिभाव्य निस्तार. [म. हमी; जिम्मा.] —Fund—प्रतिभूनिधि.-Admission—निस्ताराभय; अभयपट्ट.—Society—दायित्वप्राप्तसमिति; प्रतिभूसमिति. — Stocks — दायित्व प्राप्त धनपत्र.

Guaranteed—(शास.) दत्ताभय; दत्तहस्त.—Bonus Assurance-सदायित्व लाभांश विमा.-Indorsement — (अर्थ.) दायित्वस्वीकृतियुक्त हस्ताक्षर. — Option Policy—सदायित्व अभिरुचिप्रमाण विमा.—Payment Annuity—सदायित्व वृत्ति.

Guarantor—(अर्थ.) भारग्राहक; प्रतिभूदाता.

Guard—१ (पदा.) रक्षक; पर्यवेक्षक; कर्णधार. २ (शास.) रक्षण; बंधन; निरोध.—Cell—(वन.) रक्षक कण; रक्षक रक्षीकोश; पर्णरंध्रसंरक्षकपेशी; संरक्षक घटक; संरक्षक कण; संरक्षकपेशी; रक्षकपेशी; रक्षणपिंड; द्वाररक्षक पेशी; नियंत्रक पेशी. [म. झडपा.] —of Honour — सैनिक अभि-

वादन.—Ring—(पदा.) रक्षक वलय. [म. रक्षक कडें.] —Tube—(रसा.) रक्षक नलिका.

Guardian—(शास.) संरक्षक; पालक. —and Ward—अज्ञान तथा पालक. -ad Litem—इष्टमित्र.—Ship—पालकता; रक्षकता.

Guatterea Longifolia—(वन.) अशोक.

Gubernaculum Testes—(वै.) वृषणकर्षक.

Gudden's Commisure—(वै.) गडेन संलग्नक.

Gudgeon—(यंत्र.) तिर्यक् शिरोकील; शिरकील. [म. कॉस-हेडपिन-चावी; खोडकुणी.]

Guerilla (warfare)—(युद्ध) कूट्युद्ध; अभ्यासासादन.

Guess—(तत्त्व.) तर्क; अनुमान; कल्पना.

Guest—(वै.) अभ्यागत.—Uninvited—आगंतुक.

Guidance—मार्गदर्शक-दर्शन; मार्गोपदेशक-न. [म. वाटाड्या; दाखवडा; वाटराख्या.]

Guide—मार्गदर्शक.

Guild—(अर्थ.) महाजन; पूग; संघ; व्यापारीसंघ; परस्पर-सहकारी मंडळ; व्यवसायसंघ; व्यापारसमिति.—Hall—महाजनवाडी; संघगृह.—Socialism—समिति-साम्यवाद.

Guillotine—(इति.) शिरच्छेदनयंत्र.

Guilty—(शास.) दोषी; दोषित; अपराधी.

Guinea—(अर्थ.) सुवर्णमुद्रा.—Fowl —(प्राणि.) गिनि-कुक्कुट.—Pig—(प्राणि.) गिनिसूकर.— (Pig) Worm —(वै.) पट्टकृमि. [म. नारू.]

Guizotia Oleifera—(वन.) रामतिल; वनतिल. [म. रामतीळ; कडू कारळी; रानतीळ; खुरासणी.]

Gulf—(भू.) आखात; महाखात; उपसागर.—Stream—उपसागरस्रोत.

Gullet—(वै.) अन्ननलिका; अन्नमार्ग; गळस्रोत; अन्नवाहिका; प्राशनाली.

Gum—(रसा.,वन.) निर्यास; रस. [म. गोंद; गंद; गुंद; डिंक.] —of the Eye—(वै.) नेत्रमल. [म. चिपड.]

Gum—(वै.) दंतमांस; दंतोदूखल; दंतमूल; दंतमूलवेष्टन. [म. हिरडी.] —Boil—दंतमांसपीटिका-स्फोट; दंतव्रण-विस्फोट; दंतमांसपिंडिका. [म. हिरडीचा फोड.]

Gum,Elastic Male Catheter-(वै.) मृदुपुंमूत्रोत्सर्जक नलिका.

Gomphiasis—(वै.) दंतशैथिल्य.

Gun—(युद्ध.) उल्हाटयंत्र; अग्न्यस्त्र; गुलिप्रक्षेपिणी; अग्निकपण [महाभारत.] —Air—(पदा.) वायु उल्हाटयंत्र—Anti-air Craft—(पदा.) विमानविध्वंसक उल्हाटयंत्र. [म. हवाई तोफ; उभी तोफ; विमानतोफ.] —Carried on a Camel—(युद्ध.) उष्ट्र-उल्हाटयंत्र. [म. शुतरनाल.] —Cotton—(रसा.) स्फोटकार्पास; स्फोटक कार्पास.—Howitzer-(युद्ध.) दूरक्षेपी उल्हाटयंत्र. [म. लांब पल्ल्याची तोफ.] —Machine—(युद्ध.) यंत्रउल्हाट; पट्ट उल्हाट यंत्र. [म. यांत्रिक बंदूक; फटफटी बंदूक; पट्ट्याची बंदूक.] —Metal—(युद्ध ,रसा.) उल्हाटयंत्रधातु; मिश्रधातु; कांस्य. —Powder—(रसा.,युद्ध.) अग्निचूर्ण आग्नेयचूर्ण; अग्नि-बाणचूर्ण.—Shot wound—(वै.) अग्न्यस्त्रज क्षत.

Gunwale—(वै.) अपरस्तर. [म. बहाण; बहाणी.]

Gustation—(तत्त्व) रुचिवेदन.

Gustative,Gustatory—(वै.) स्वादेंद्रियसंबंधी; रोचक.

Gustatory,-Nerve— (वै.) रसज्ञ, रुचिज्ञानतंतु; रुचिनस. —Pore—रुचिछिद्र; स्वादरंध्र; रुचिरंध्र.—Stimulus —जिह्वासंस्कार; रसनासंस्कार; रसनाधान.

Gusto—(तत्त्व.) क्षुद्भाव; जिघत्साभाव; स्वादुभाव. [म. वखवख.]

Gut—(वै.) अंत्र. [म. आंतडें.]

Gutta—(वै.) बिंदु.—Opaca—मौक्तिकबिंदु.-Percha —(पदा.,भू.,रसा.) 'पर्चा' रस.—Rosacae—(वै.) रक्तमुख दूषिका.—Serena—कांचबिन्दु; कांचबिंब; दृष्टि-हीनता; दृष्टिलोप.

Gutter—(स्था.) प्रणाली; जलमार्ग.

Guttiferae—(वन.) कोकमवर्ग; नागपुष्पादिवर्ग.

Guttural—(भाषा.) कण्ठ्य; कण्ठस्थ.

Gymbols—(नौ.) स्थिरकारी संधि; वलयसिक्य.-see Gymbals.

Gymnasium—व्यायामयुद्ध; व्यायामशाला.

Gymnastics—(क्रीडा.) व्यायाम.—Preventive—प्रतिद्वारक व्यायाम.—Remedial—प्रतिहारक व्यायाम.

Gymnema Sylvestic—(वन.,वै.) मेषशृंगी; अजशृंगी. [म. कावळी.]

Gymnocarpus—(वन.) नग्नफला.

Gymnosperm—(वन.) नग्नगर्भ; नग्नबीज; विवृतबीज; अनावृतबीज; व्यक्तबीजी; नग्नबीजधारी; नग्नबीज; अयोनिज; प्रकटबीज; प्रकटलिंग.

Gymnospermia—(वन.) अनावृतबीजवर्ग.

Gymnosophist—(तत्त्व.) दिगंबरवृत्ति.

Gynaeceum, — (वन) स्त्रीकेसर; स्त्रीस्तबक; फल्यौक; कर्णिकौक; स्त्रीकोश; अंडकोश; अंडाशय.—Compound —बहुकिंज.—Simple—एककिंज.

Gynaecologist—(वै.) स्त्रीरोगप्रवीण; स्त्रीरोगतज्ञ; स्त्रीरोगचिकित्सक.

Gynaecology—(वै) स्त्रीरोगमूलशास्त्र; स्त्रीरोग; स्त्रीरोगविज्ञान; स्त्रीवैद्यक; जननीरोगविज्ञान.

Gynandrophore—(वन.) उभयलिंगधर; किंजकेसरधर; उभयकेसरदंड; उभयकेशधारी.

Gynandropsis Pentaphylla—(वन.) अर्कपुष्पिका. [म. निळवण, माबळी.]

Gynandrous-(वन.) योषित्पुंस्क; किंजलकलग्न, उभयकेसरसंधियुक्त; स्त्रीकोशलग्न.

Gynobasic, Gynobasilar (Style)—(वन.) बीजकोश; बीजांडकोशतलस्थ; गर्भमूल-किंजतलोद्गामी.

Gynophore — (वन.) स्त्रीकेसरदंड(देठ); किंजलकाधार; स्त्रीकेसरदंड; बीजांडकेसरदंड; स्त्रीकोशोद्वाहक; स्त्रीधर; स्त्रीवाह; किंजधर.

Gynostemium—(वन.) स्त्रीपुंसंयोगीस्तम्भ; उभयकेसरसंधि.

Gypsum—(रसा.) गोदंती; गोदंतीहरिताल; धापण [म. चिरोळी-डी; खिलखाडी; कुलनार; धापण.] कल्कगंधक; कल्कमृत्तिका; श्वेतमृत्तिका.

Gyration—(पदा.) भ्रमणगति; भ्राम्यभ्रमण; भ्रमरकगति; चक्रावर्तन; चक्रावर्त; चक्रगति; घूर्णन; भ्रमण. [म. फिरणें; घुमणें.] —Axis of —भ्रमणाक्ष.—Radius of—भ्रमणत्रिज्या; भ्रमणांतर; भारकक्षांतर; भ्रमणभ.रांतर; घूर्णत्रिज्या. [म. भ्रमणाचें कक्षांतर.]

Gyrinidae—(प्राणि.) भ्रामककृमि. [म. गोळण किडा.]

Gyro Compass—(पदा.) दिग्दर्शक भ्रामक. [म. दिशादर्शक भोंवरा.]

Gyroidal—(पदा.) चक्रवण.

Gyroscope—(पदा.) भ्रमक; भ्राम्यभ्रमणदर्शक; भ्रमणकयंत्र; घूर्णस्थापक. [म. फिरता भोंवरा; घुमता भोंवरा; जंगी भिंगरी.]

Gyrostat—(पदा.) घूर्णस्थापक; भ्रमणगतिस्थापक; चक्रगतिस्थापक.

Gyrostatic—(पदा.) घूर्णस्थापकीय.

Gyrus—(वै.) वलि; दल; तरंग.—Angular—कोणतरंग. —Conguli—कलातरंग.—Descendens — अधोगामी तरंग.- Fusiform—मुकुलतरंग.—Lingual—जिह्वातरंग.—Postcentral—पश्चात्मध्यतरंग.-Rectus सरलतरंग.

H

h—(पदा) प्लँकस्थिरांक. [म. शक्तीचें कंपमूल्यमान.]

H—(रसा.) हायड्रोजन संक्षेपाक्षर.

H. C.F. (Highest Common Factor)—(ग.) ग. सा. गु.; म. सा. गु. (गरिष्ठ-महत्तम साधारण गुणक.)

H. T. Battery—(पदा.) उच्चभारविद्युन्माला [म. उच्चदाब विजेरी-बॅटरी.]

Habeas Corpus—(शास.) आरोपित-न्यायप्रवेशन, वैयक्तिक स्वतंत्रतारक्षण.

Habenula—(वै.) हयंकशा.

Habenular commisure—(वै.) ग्रंथिसंलग्नक.

Habit — १ (अर्थ.) रीति; अभ्यास; वर्तन. २ (तत्त्व.) अभ्यास; अनुशीलन; शीलम; व्यसन; प्रकृति; वर्तन; शील. ३ (वन.) स्वरूप; प्रकृति; आचरण. ४ (वै.) अभ्यास; आयुष्यक्रम; देहप्रकृति; धातुप्रकृति. ५ (शास.) स्वभाव; अभ्यास.—Bad—(वै.) कदभ्यास.—Formation of —अभ्यासग्रथन; शीलघटन. —Regular — नियमित अभ्यास.—Spasm—चमत्कारिक अभ्यास-क्रम.

Habitat—(तत्त्व., वन., वै.) निवास; वसती; जन्मस्थान; वास, देश; मूलस्थान; उत्पत्तिस्थान; स्वाभाविक वासस्थान.

Habitual Robber—(शास.) अपहरणशील; अपहरणप्रवृत्त.

Habituation—(तत्त्व.) अभ्यस्तता.

Habitued—(वै., शास.) अभ्यस्त.

Habromania—(वै.) आनंदोन्मत्तता; हर्षोन्माद.

Hachures—(भू.) भूलेखा.

Hack Saw—(पदा.) लोहकर्तक.

Haddock—(प्राणि.) मत्स्यविशेष [म. हळवा.]

Hade—(भू.) नति; नमन. [म. झोक.]

Hadenbergite—(भू) [म. हेडेनबर्गाइट]

Hades—(तत्त्व.) प्रेतलोक; यमलोक.

Haecceitas—(तत्त्व.) वस्तुता; इदंता.

Haemachromatosis—(वै.) रक्तकिर्मीरव्याधि.

Haemachrome—(वै.) रक्तलालिमा.
Haemacyte—(वै.) रक्तकण.
Haemacytometer—(वै.) रक्तगोलक-मापक.
Haemedostenosis—(वै.) रक्तनाडिसंकोचन.
Haemadynamometer-(वै.) रक्तप्रवाहगतिमापक यंत्र.
Haemadynamometry—(वै.) रक्तभार-मापन.
Haemagogue—(वै.) रक्तनिःसारक; मूलव्याधि-रक्तस्रावक.
Haemal—(वै) रक्तवाहिनीसंबंधी; रक्ताविषयक; रक्ताशय-विषयक.
Haemanalysis—(वै) रक्तविश्लेषण.
Haemangioma—(वै.) रक्तवाहिनी-स्फोटिका.
Haemapoiesis—(वै.) रक्तसंघटन.
Haemarthrosis—(वै.) संधिविवररक्तोपस्थिति.
Haemase—(वै.) रक्तपनीर.
Haemasthenosis—रक्त-अपूर्णाभिसरण.
Haematachometer—रक्तप्रवाहमापक यंत्र.
Haemataerometer—रक्तवायुमापक यंत्र.
Haematapostema—स्फोटकविशेष.
Haemateikon—अणुवीक्षणयंत्रदर्शित रक्ताकृति.
Haematemesis—(वै) रक्तवमन; रक्तवांति.
Haematencephalon—मस्तिष्करक्तनिःसरण.
Haematherapy—रक्तप्रवेशद्वारा चिकित्सा.
Haemathermons—उष्णरक्तवान्.
Haematic—रक्तशुद्धिकारक; रक्तसंबंधी.
Haematidrosis—रक्तमय स्वेदनिःसरण.
Haematimeter—रक्तकणमापक यंत्र
Haematin—(वै.; रसा.) अस्निनिन; कणरंजकोद्भूत तत्त्व; रक्तद्रव्य; लोहित.
Haematinic—रक्तवर्धक.
Haematinuria—(वै.) मूत्ररक्तोपस्थिति.
Haematisthesis—(वै) रक्तस्रावनिरोध.
Haematite—(भू., रसा.) लोहाश्म; लोहमिश्रित प्रस्तर; रक्तमृत्तिका; गैरिक.
Haematocele—(वै.) रक्तमय वृद्धि; रक्तग्रंथि.
Haematochyluria—मूत्रसह रक्तनिःसरण.
Haematocolpos—योनि-रक्तसंचय.
Haematocyst—मूत्राशयरक्तस्राव.
Haematocyte—रक्तकण; रक्तकनीनिका.
Haematocytolysis—रक्तकणविघटन.
Haematocytometer—रक्तकणमापक यंत्र.
Haematoglobulin—रक्तकणरंजक.
Haematoid—रक्तसदृश.
Haematoidin—(वै.) लोहितसम.
Haematolith—रक्तवाहिनी पिंड-प्रस्तर.
Haematology—(वै.) रक्तज्ञान.
Haematolysis—रक्तविघटन; रक्तविकृति.
Haematoma—(वै) रक्तमय ग्रंथि; रक्तार्बुद.
Haematometer—रक्तपरीक्षक यंत्र.
Haematometra—मूत्राशय-रक्तसंचय.
Haematomyelia—पृष्ठरज्जु-रक्तसंचार.
Haematopathology—रक्तव्याधिपरीक्षण; रक्तव्याधि-विज्ञान.
Haematophagous—रक्तोपजीवी; रक्तजीवी.
Haematophilia—रक्तस्रावप्रवृत्ति.
Haematopoietic—रक्तोत्तेजक.
Haematoposia—रक्तपान.
Hamatorrhoea—(वै.) रक्तस्राव.
Haematosalpinx—डिंबप्रणाली रक्तसंचय.
Haematoscope—रक्तस्तरपरीक्षक यंत्र.
Haematoscopy—रक्तपरीक्षा.
Haematospectroscope—रक्तपरीक्षक यंत्र.
Haematospermia—वीर्य-रक्तोपस्थिति.
Haematotherapy—रक्तचिकित्साविज्ञान.
Haematotoxic—रक्तविषसंबंधी.
Haematoxis—(वै.) (गर्भाशय) रक्तसंचय.
Haemaxis—रक्तमिश्रण.
Haematoxylon Campechianum—(वन.) पतंग.
Haematozoa—(वै) रक्तजीवक.
Haematozoic—(वै.) रक्तदोषविषयक-संबद्ध.
Haematuria—(वै.) शोणितमेह; रक्तमेह; रक्तकणोपस्थिति (मूत्र).
Haemodipsa—(प्राणि.) जलुकाजाति-वर्ग.
Haemoglobin—(वै.) रक्तरंग; रक्तरंजकद्रव्य; लोहित-गोलकेय; रक्तकणक; रक्तरंजक; रक्तारुण; रक्तरंजन; रक्तिम; असृग्गोलीय; कणरंजक (सुश्रुत).
Haemolysis—(वै.) रुधिरलय; रक्तेणुनाश; गोलकविलय.
Haemophilia—(वै.) रक्तपित्त; रुधिरभाव; रुधिरस्राव्यता.
Haemoptysis—(वै.) उरोरक्तस्राव; रक्तनिष्ठीवन; फुप्फुस-रक्तवमन; रक्तकफरोग; ऊर्ध्वगतरक्तपित्त.
Haemorrhage—(वै.) रक्तस्राव; रक्तप्रसेक; रुधिरस्राव.—

Accidental—आगंतुक-आकस्मिक०.—Cerebral—मस्तिष्क-रक्तस्राव.—Concealed—गुप्त०.-External-बाह्य०, दृश्य०.-Internal—गुप्त०.—Postpartum—प्रसवोत्तर०.—Umbilical—नाभिगत०.

Haemorrhagic Type—(वै.) रक्तष्ठीवि प्रकार.

Haemorrhoid—(वै.) अर्श; मूलव्याधि; रक्तार्श.

Haemorrhoidal—(वै) त्रिकोण स्थूलांत्र.—Plexus—त्रिकोण स्थूलांत्रप्रकर; अर्शशिराजाल; सरलत्रीय अर्श शिराजाल.

Haemosiderin—(वै) रक्तलोहित.

Haemostatic—(वै.) रक्तस्तम्भक.

Hafnium—(रसा.) धातवीय मूलद्रव्यविशेष; हाफ्नन.

Hagiology—(तत्त्व.) संतकथा; भक्त-धर्मविजय. [गु भक्तमाल.]

Hail—(भू.) करक; करका; हिमशिला. [म गारा; गारा-वर्षाव] —Stone—(पदा.) हिमशिला. [म. गारा.] — Storm — (पदा ,भू.) हिमझंझा; हिमशिलावृष्टि. [—Insurance — (अर्थ.) शिलावृष्टिरक्षक विमा.]

Hair — (वन.,वै) रोम, लोम, केश; कच; कुंतल. — Branched—(वन.) शाखीरोम. —Follicle — (वै.) रोमकूप; केशबुध्न; केशगोणिका; केशरंध्र.—Forked—(वन.) द्वयग्ररोम.-Multicellular—(वन.) बहुकोष रोम. —Splitting—(तत्त्व.) कैशिक भेददर्शन; केशविच्छेद -Spring-(पदा.) रोमतन्यक. [केशकमान; बालकमानी.] —Stellate—(वन.) तारकारोम. — Unicellular—(वन) एककोष रोम.

Hairy— (वन.) लोमश; रोमश; लोममय; घनकेशयुक्त [म. केसाळ.]

Hakrabi—(ज्यो) चतुर्थ विशाखा तारा (तूलराशिगत).

Halanhydride—(रसा.) लवणानार्द्रिय.

Halation — (पदा.) परिवेषण; तेजोमंडळ; प्रभा. see Halo.

Half—(ग.) अर्ध(भास्कर)दल. — Commission man — (अर्थ.) मध्यस्थार्धभागी. — Credit Policy — (अर्थ.) अर्धऋण विमापत्र. — Endowment Assurance — (अर्थ.) अर्धपोषण विमा. — Equitant Ob-volute—(वन) अर्धारोही. — Front View — (स्था.) अर्धऋजुदर्शन. — Integral Value — (पदा) अर्धांश; अर्धगुण. — Kneeling Position — (वै.) वीरासन.—Mast—(नौ.) अधोमुख.—Medallion—(स्था.) परिचक्र. —Notes — (अर्थ.) अर्ध-धनमुद्रालेख. —Period Zones — (पदा.) अर्धावर्त चक्र. — Premium Assurance — (अर्थ.) न्यूनऋणभाग विमा. —Shade Plate—(पदा.) अर्धावरणपट्ट. — Shade Polarimeter—(पदा.) अर्धावरण ध्रुवनमापक.—Tone (चित्र., पदा.) अर्धप्रकाश (छाया). [—Block —(मुद्रण) अर्धप्रकाश (छाया.) मुद्रा.] — Watt-lamp— (पदा.) see Electric lamp.—Wave—(पदा.) अर्धलहरी. Wave plate— (पदा.) तरंगार्धपट्ट. — Yearly — षाण्मासिक; अर्धवार्षिक.

Halibut—(प्राणि) मत्स्यविशेष.

Halide—(रसा.) लवणिद; हरसंविद्; क्षारिद; लवण.

Haliographer—(भू) समुद्रवर्णनकार.

Haliography—समुद्रवर्णन.

Halisteresis—(वै.) धात्विक लवणाल्पता.

Halite—(भू.) सैंधव.

Halitosis—(वै.) दुर्गंधश्वास.

Halitus—(वै.) निःश्वास.

Hall—(सभा , स्था.) आलय; सभालय; सभामंदिर [म. दिवाणखाना.]; शाला; मंडप.—Assembly—सभालय; आस्थानी; आस्थान; सभास्थान-मंदिर.

Hall-mark-(अर्थ.) विशुद्धतासूचक चिन्ह; गुणप्रदर्शक चिन्ह.

Hallucination—१ (तत्त्व.,वै.) प्रत्यक्षभ्रम; भ्रम; भ्रान्त-प्रत्यक्ष; मरुमरीचिका; विभ्रम; विपर्ययज्ञान; भ्रमणा; भ्रांति; अवस्त्वाभास; अवस्तुवेदन; अवस्तुबोधन; दृग्भ्रम; मानसिक-भ्रांति; मतिभ्रम; कल्पनातरंग. २ आलातचक्र; इन्द्रजाल.

Hallucinosis—(तत्त्व.) अवस्त्वाभास-विकृति.

Hallux—(वै.) पादांगुष्ठ.

Halo — (तत्त्व.,धर्म.) तेजोमंडल; प्रभामंडल; दीप्तिमंडल; परिवेष; प्रकाशमंडल; परिधि; प्रभा; प्रभावलय; वर्णवलय; प्रभावली; छायामंडल. [म. खळे.] —Pleochroic—(पदा.) स्फटिकांतर्गत वर्णवलय.

Halogen—(रसा.,वै.) लवणजन; क्षारज; लवणज; सिंधुज-वर्गीय; नैलादि उपधातु.

Haloid—लवणमय; लावणिक; लावण्यमय; तेजोमय; लवण-जनोत्पादित; सनैलादि लवण.—Anhydrides —क्षारज; निरुज्जिद; निरुद.—Membrane—(वै.) नेत्रकाचपटल.

Halophyte—(वन.) क्षारप्रिय; सैंधवीय वनस्पति; लवण-क्षेत्रवासी; क्षारवासी; लवणवनस्पति; उषरावासी.

Halstern's Disease—(वै.) संक्रामक उपदंश.

Halyard—(नौ.) नौवसनरज्जु. [म. शीडदोर.]
Ham—(वै.) पार्श्वभंक; जंघा.
Hamal—(ज्यो.) अश्विनीतारा; मिहिर.
Hamarthritis—(वै.) ग्रंथिवात.
Hamate (वै.) फणक; वक्षीश; वक्रास्थि; फणधर.
Hamatum—(वै.) अंकुश.
Hamelia—(वन.) मंडलाकार.
Hammer—१ (पदा.,यंत्र.) मुद्गर; घन [म. घण; हातोडा] २ (वै.) घन-मुद्गर अस्थि.—Ball plane— (यंत्र.) गोलशीर्ष-गोलतल०. —Cross plane — (यंत्र) समशीर्ष; समतल०. — Planing — (यंत्र.) तक्षणी-समीकारी०. —Sledge—(यंत्र.) मुद्गर; महाघन. [म. दोन हातांनीं मारण्याचा घण.] —Smoothing—मृदुकारी०. [म मठारणा.] —Steam —(यंत्र.) बाष्प०; यांत्रिक०.—Water—(यंत्र) जल०. [म. पाणहातोडा.]
Hammered—(अर्थ.) गतघन. [शेअर बाजारांत दिवाळें वाजलेला.]
Hamulus — (वै.) शिखा; चंचु; चंचुका. — Lamina Spiralis—(वै.) आवर्तपत्र अंकुश.
Hand—१ (तत्त्व.) कर; हस्त; पाणि. २ (भाषा) लेखक. —Artistic—(सामुद्रिक.) सूचीकर हस्त.—Elementary-निर्बुद्ध हस्त.—Female—स्त्रीहस्त. —Philosophic—ग्रंथिमय हस्त; तत्त्वज्ञानी हस्त. — Psychic — अणिहस्त; ब्रह्मज्ञानी हस्त.—Spatulate — चपलहस्त.—Useful—चतुरस्रहस्त; कार्यकर हस्त.
Handbill—हस्तपत्रिका.
Hand—१ लघु. २ हस्तगत कृत — Camera — (पदा., यंत्र.) हस्तछायाचित्रयंत्र. —Craft-see Handicraft. -Cuffs—(शास्त्र.) हस्तपाश; करबंधन. [म. हातकड्या.] —Lathe—(यंत्र.) हस्तभ्रामक यंत्र. [म. हातचरक.] —Loom—(यंत्र.) हस्तयंत्र; हस्तकौलिक यंत्र [म. हातमाग.]—Mill — (यंत्र.) हस्तपेषणी. [हिं. करघा.]—Note—(अर्थ.) हस्तलेख.—Pump—(यंत्र.) हस्तजलपीडनयंत्र; हस्तयंत्र.-Regulation—(पदा.) हस्तनियंत्रण —Saw— (यंत्र.) हस्तककच. [म. हातकरवत.] —Sketch—(चित्र.) हस्तचित्र; चित्रक. —To Hand fight—(युद्ध) संप्रहार.— Vice — (यंत्र.) हस्तप्रेषक; हस्तपीडक. [म. हातशेगडा.]—Writing Expert—(शास्त्र.) हस्ताक्षरज्ञ.
Hands—(अर्थ.) श्रमिक.
Handicraft—(अर्थ., व्यापार.) हस्तकला; हस्तोद्योग; हस्तशिल्प; हस्तकारी; हस्तलाघव. [म. हातकाम; धंदा.]
Handle—मुष्टि; हस्तदंड; दंडक. [म. मूठ; दांडा.]
Handling—(यंत्र.) यंत्रपरिचर्या [म. मशागत.]
Hand set—(अर्थ.) अग्रदान. [बयाणा.]
Hangar—(पदा) विमानवस्तिस्थान.
Hanging—१ (वन.) अवरोही. २ (शास्त्र.) उद्बंधन. [म फांशी.]
Hanging Bridge—(स्था.) अविलंबित सेतु; अंतराल-सेतु.
Hank—(पदा.) तकुतंतु. [म. कुकडें; ८४० वार सूत.]—Indicator—(यंत्र.) तंतुमापक [म. सांच्यावरील माल मोजण्याचें यंत्र]
Hapax legorenon—(भाषा.) एकोल्लेख; सकृल्लेखित.
Haplodermatitis—(वै.) चर्मप्रदाह.
Haplography — (भाषा) अक्षरलोप (अक्षरसाम्यत्वात्) समाक्षरलोप.
Haploid—(वन., वै.) अर्धसांख्यिक; एकगुणित; एकाकी.
Happening—(तत्त्व.) घटना; वर्तमान; वृत्त; घटित.
Happiness—(तत्त्व.) आनंद; सुख; सौख्य; हर्ष; तृप्ति.
Hapta—सप्त.
Haptera—(वन.) बन्धक.
Haptics—(तत्त्व.) स्पर्शविद्या; स्पर्शेंद्रियविज्ञान.
Haptotropism—(वन.) स्पर्शानुवर्तित्व.
Harbour— १ (नौ.) नौकाश्रय; पोताश्रय. २ (शास्त्र.) आश्रयदान.-Dues—(अर्थ.) नौकाश्रयशुल्क.—Master नौकाश्रयाधिकारी.
Hard—१ (रसा ,वै.) कठिन; गुरु (जल); कठोर; क्षारयुक्त. २ दुर्भेद्य.—Bast—(वन.) कठोरधातु; घनपेशीजाल; घनलंबपेशीजाल; काष्ठ.—Cash,-money—(अर्थ.) प्रत्यक्षमुद्रा —Crucible — (रसा.) वज्रमूषा. — Handed Labour—(अर्थ.) शारीरिकश्रमी. — Palate — (वै.) कठिणतालु -Soap-(रसा.) कठिन-अफेन (साबुण).-Ware —(अर्थ.) लोहपात्र.—Water—(रसा.) क्षारमिश्रित जल; खटिकजल; कठिनजल; खरजल; क्षारजल.
Harden, Hardening —(पदा ,रसा.) दृढीकरण; कठिनभूत; कठोरभूत; घनीकरण-भवन.
Hardness— (रसा.) काठिण्य; खरता; कठोरता; दार्ढ्य; दृढता. [म. कठिणता; कठिणपणा.]

Harelip—(वै.) शशौष्ठ; खंडौष्ठ; सहज ओष्ठदारी.

Harm—१ (वै.) बाधा. २ (शास) हानि; पीडा; अपाय.—Ful—(वै.) बाधक; अपकारक; अपायकारक.

Harmonia—(वै) संपर्क.

Harmonic—(ग.,पदा.) समस्वर; संवादित; समतरंगी; हरात्मक; स्वरित; अतिसंवादी; अनुवादी; अनुरणन; सहकंप. उपस्वर; सांगीतिक.—Analysis—सरल आवर्त विश्लेषण; हरात्मक विश्लेषण. — Curve — सरल आवर्त वक्र. — Division—(ग.) अनुगुणच्छेद; श्रुतिच्छेद --Function —संवादितफल; हरात्मकफल; समतरंगीफल.—Mean—हरात्मकमध्यमान.—Motion—संवादितगति; सहशीगति· हरात्मकगति; आवर्तिकगति; सरलावर्तगति; समकंपगति: आवर्तगति; नियतकालिकगति; सामितिकगति.—Motion Simple—(पदा) सरल आवर्तगति; मूलभूत समकंपगति. शुद्धसमकंपगति.—Pencil—(ग) स्वरितसूची; हरात्मकसूची.—Point—स्वरितबिंदु; हरात्मकबिंदु.— Polar — हरात्मक ध्रुव.—Progression—क्रमस्वरश्रेढी; हरात्मकश्रेढी-श्रेणी; स्वरश्रेढी —Ratio—स्वरितगुणोत्तर; संवादितनिष्पत्ति; संवादितगुणोत्तर; हरात्मकनिष्पत्ति.-Resistance —हरात्मक प्रतिरोध.—Section—(ग.,पदा.) स्वरितच्छेद; समंजस; सांगीतिकच्छेद; हरात्मक खंड.—Series— (ग.) संवादित श्रेणी; सुस्वरश्रेणी; विपरीतश्रेणी; गायनश्रेणी; अनुगुणश्रेणी; हरात्मकश्रेणी.-Solid—हरात्मकघन.-Surface —हरात्मकपृष्ठ.—System — स्वरितगण; स्वरितसंप्रदाय; हरात्मकसंप्रदाय.—Triad—(संगीत.) स्वरत्रयी.

Harmonics — (तत्त्व ,पदा.,संगीत) संमेल विद्या; प्रगुणउपस्वन; संवादीस्वर; स्वरशास्त्र; श्रुति.—of Economics —(अर्थ.) व्यापारसंयोजन; अर्थशास्त्रीय ऐक्य.

Harmonical—हरात्मक; स्वरसम.

Harmonious—सुस्वर; अन्योन्यसंश्लिष्ट; एकरस; सुसंगत; श्रुतिमधुर; सम्मीलित; संमेलित.

Harmony—१ समतोलन; संवादिता; समवाद; समता. २ (तत्त्व.) एकतानता; एकस्वरता; सुयोग; मेल; संगति; सत्त्वगुण ३ (पदा.) सुस्वरता; स्वैक्य; स्वरसंवाद; संमीलन. ४ (संगीत.) समता; संवाद; सुस्वरता; मेल; सुसंग; संवादिता: समरसता; एकरसता; संगति; मापनसौष्ठव; स्वरसाम्य; स्वरमाधुर्य; सुसंगति; स्वरमेल. — in — (पदा.) समस्वर— Of Capital and Labour—(अर्थ) श्रमधनऐक्य· सुसंगति.

Harp—(पदा.) स्वरमंडल. [म. सारमंडळ; सूरशृंगार.]

Harsh—(पदा.) कठिन; कर्कश; विस्वर. [म खरखरीत.] —Ness—(तत्त्व) कर्कशता; रुक्षत्व; उग्रता; क्रौर्य; कठोरता.—Note—(पदा) कर्कशस्वर.

Harvest, Moon—(ज्यो , भू.) हैमन्तिकचन्द्र; समोदयकालिकचंद्र —Year—(अर्थ.) शारदीयवर्ष; शस्यवर्ष.

Hastate—(वन) तोमराकार; फलाकृति: भल्लाकार; शराकृति; कलम्बपत्राकार.

Hatch-way—सोपान.

Hate—(तत्त्व.) द्वेष; विद्वेष.

Hatred—(शास.) द्वेष, तिरस्कार.

Haulm —(वन.) तृणकांड; see Culm.

Haunting—(तत्त्व , वै) भूतबाधा; भूतावेशन; नित्यावेशक; नित्याश्रयक.

Haustellum—रसशोषक मुखप्रकार.

Haustoria—(वन.) शोषकमूल, शोषणेंद्रिय.

Haustorium—(वन) शोषणेंद्रिय; शोषकमूल; जीविमूल; शोषक; तरुरोहणीमूल; आशोषिका.

Haven-see Harbour.

Haversian, Canal—(वै) घनभाग प्रवहण.—System —घनभागप्रवहणसंस्था.

Hawker—(अर्थ.) विक्रेता; भ्रमणविक्रेता.

Hayfever—(वै) तृणपरागजन्य ताप; बुसज्वर; तृणगन्धजन्य ज्वर.

Hazard—(तत्त्व) संकट; साहस.

Haze—(भू) नीहारचाप. [म. विरल धुकें.]

Hazy — (रसा.) मलिन; अस्पष्ट; धूम्रमय; अस्फुट; धुंध; कुहासामय. [म अंधुक; पुसट.]

Head—१ शिर; शिखा; शीर्ष; मस्तक; मुण्ड. २ प्रमुख; मुख्य; प्रधान ३ प्रकरण. ४ अग्र. ५ (भू) अंतरीष. see Head land. — Ache — (वै.) शीर्षबाधा; शीर्षविकार; शिरोवेदना; मस्तकशूल. — Arrow — —(पदा.) बाणाग्र. [म. बाणाचा फाळ.] — Clerk — (अर्थ) मुख्य कार्मिक —Constable—(शास.) राजपुरुषप्रमुख —Incus—(वै) शूर्मिकाशीर्ष.—Land — (भू.) अंतरीय; भूशिर; भूनाभिका.—Light—(पदा.) शीर्षदीपक. —Man — (शास.) ग्रामप्रमुख.—Nodding — (वै.) मस्तककंप.—Noises—(वै) शिरोगुंजन. —Of Band (पदा.) वर्णपट्टाग्र.—Of a Comet — (ज्यो.) धूमकेतुशिखा; केतुशिखा. — Of Department—राजविभाग·

अध्यक्ष; विभागाध्यक्ष; तीर्थमुख्य —Of the Dragon —(ज्यो.) राहु.—Of a Screw—(पदा.) सूत्रकीलशीर्ष —Of Water—(पदा.) जलोत्सेध. [म. पाण्याची उंची, पाण्याचा जोर; पाणलोट.]—Phones—(पदा.) कर्णा, कर्णकर्णा; कार्णिका. [म. कानटोपी; कानकर्णा.] -Quarter — (शास.) कार्यस्थान; मुख्यस्थान; प्रमुखस्थान. — Regulator of Channel—(स्था.) प्रणालिनियंत्रक [म. मोहाळी.] —Regulator Wall—प्रणालिनियंत्रक भित्ति [म. घोडी.]—Stock (of a lathe)—(यंत्र) आवर्तयंत्रनाभि. [म. वाहुली माथा.] — Torsion — (पदा.) निष्पीडनशीर्ष. [हिं. ऐंठनटोपी.]

Heads of income revenue } — (अर्थ., राज.) आयविषय; आयशीर्षक.

Header—(स्था.) बंध. [म. बंद; हेदर]

Heading—शीर्षक; अधिकरण.

Heald — तानोच्चनीचीकरण वेमभाग. ओतुचालनविभाग [म. वई.] -Stave—ओतुयष्टि. ? [म. वयांच्या वाट्या.] —Yarn—ओतुसूत्र ? [म. वया करण्याचें सूत.]

Healers—(वै.) उपचारक.

Healing—(वै) रोपण; विरोपण.—Of a Wound—(वन., वै.) क्षतसंरोहण.

Health—(वै.) प्रकृतिस्वास्थ्य; स्वास्थ्य; आरोग्य; उत्पाली, अनामय.—Declaration — (अर्थ.) स्वास्थ्यप्रमाणपत्र —Resort—(वै.) आरोग्यक्षेत्र.

Healthy—(वै.) सुस्थित; निरामय.

Hearing—१ (तत्त्व., वै.) श्रवण. २ (शास) श्रवण; कर्ण. [म. सुनावणी.] —Defective—(वै.) श्रवणदोष.

Hearsay Evidence—(शास्त्र.) कर्णोपकर्ण प्रमाण.

Heart—(वै) हृदय; रक्ताशय; हृत्पिण्ड.—Beat—हृत्घात हृदयप्रतिघात; हृदयनाद; हृदयध्वनि; हृत्स्पंदन.—Burn —अम्लपित्त; अन्नप्रणालिदाह. — Cavity — हृदयकुहर· हृदाशय.—Dilatation of the— हृदयविस्तृति.— Disease—हृद्रोग.—Failure—हृदयशक्तिघात; हृदय-क्रियाविरोध-विराम.-Fatty-वसालहृदय. - Functional Disorder of the-हृत्क्रियासंबंधी रोग.-Hormone —हृत्प्रवर्तक.—Hypertrophy of the—हृदयाति-वृद्धि; हृदयविकृतवृद्धि.—Law of the—हृदयधर्म.— Muscle—हृदयस्नायु. — Palpitation of the — दयस्पंदन.—Shaped—हृदयाकार. [म. बदामाकार.] —Sound — हृद्ध्वनि. — Weakness — हृच्चलन-क्षीणता; हृच्चलनमांद्य —Wood — (वन.) गर्भ; सार; कण्डमध्य. [म. गाभा; लाकडाचा मध्यभाग. [

Hearteology—हृदयशास्त्र

Heat — (तत्त्व.,पदा.,रसा.,वन.,वै) उष्णता; ताप; उष्म; उष्मा [म. घाम; ऊन; गरमी.] -Absorption of— (पदा.) तापशोषण.—Apoplexy—(वै) उष्णताघात — Atomic — (पदा.,रसा.) परमाणु-उष्णता-ताप; परमा-णविक ताप -Balance—(दा.) परिणामी उष्णता; उष्णता-संग्रह. -Capacity—(पदा.) उष्माद्वार; उष्णताग्रहणशक्ति; ताप विशन. — Centre— (वै.) उष्णताकेन्द्र —Con-duction of—(पदा.) तापसंचालन. —Convection of—(पदा) उष्णताअभिहरण; उष्णतावहन; तापसंवाहन. [म. उष्णतेची हालचाल] —Dissipation of—उष्णताक्षय; उष्णता-अपव्यय; उष्णता-अपकर्ष.—Economy,-Effeci-ency—तापव्ययिता.—Energy—(पदा.,यंत्र) उष्णता; उष्म; तापनशक्ति; उष्माशक्ति.—Engine — उष्मायंत्र; उष्मयंत्र; उष्णतायंत्र; उष्णतागतियंत्र.—Equivalent— उष्णतासममूल्य; तापतुल्यांक.-Exchange Apparatus —तापविनिमययंत्र.—Exchange of — उष्णताव्यापार; उष्णतादानविसर्जन. [म. उष्णतेची अदलाबदल; देवघेव; देवाण-घेवाण.] —Exhaustion—उष्णताजन्य ग्लानी. —Fever —(वै.) उष्माभिघातज्वर.—Fluid — (पदा.) तापद्रव —Fourier's theory of — (पदा.) उष्णता-जनन; उष्णता-उत्पादन; उष्णतानिर्मिति.-Generation— तापउत्पादन. — Internal — अंतर्गत उष्णता; अंतर्भूत उष्णता; आंगिक उष्णता; अंगभूत उष्णता; आंतर उष्णता. —Kinetic theory of—उष्णता कणमय उत्पत्ति; उष्णतागतिशास्त्र.—Latent—(पदा.) अनुद्भूत उष्णता; गुप्त उष्णता; अप्रकट उष्णता; तापशून्य उष्णता; अस्फुट उष्णता; गूढ उष्णता; लीन ताप; गुप्त ताप-उष्मा. — Loss of — उष्णताक्षय. — Measurement of — उष्णतामान-मापन. — Mechanical — (पदा., रसा.) यांत्रिक उष्णता-ताप. [—Equivalent of — उष्णता-शक्तिमूल्य; उष्णता-यांत्रिकसममूल्य; बलतुल्यांक.] — Molecular-अणुताप; अण्वीय उष्णता; आण्विक उष्णता. —of Cohesion — (पदा.) संयोग-उष्णता. — of Combustion—ज्वलनोष्णता; ज्वलनोष्म; दहनोष्णता; दहनताप; ज्वलनताप. — of Combination — संयोगगत उष्णता; संयोगकारी उष्णता; संयोजन ताप.—

of Dilution—तनुता-ताप; लघुकरण ताप; वैरल्योष्मता. —of Dissosiation — विघटनोष्मता; विघटनजन्य उष्णता.—of Formation —उत्पादनोष्मता; उत्पादन-ताप; संघटनाताप. — of Fusion—द्रवीभवनोष्मता; विलयोष्मा.—of Neutralisation—निष्क्रियकरण उष्मता-ताप; प्रशमन-ताप; शिथिलीकरण ताप.—of Reaction—क्रिया-उष्णता-ताप; प्रक्रिया-ताप; विक्रिया-ताप. — of Solution—द्रावणोष्मता; द्रवणोष्मता.—of Vapourisation—वाष्पीभवनोष्मता; विप्लवोष्म.—Producer—(वै) उष्मताजनक (अन्न; खाद्य.) — Quantity of —(पदा., वै.) उष्मता; उष्णता-मान; उष्मता-संग्रह; उष्मता-भार; ताप परिमाण.—Radiated out—(पदा) लक्षितोष्म; प्रारितोष्म; विसर्जित उष्मता.— Radiant—विकीर्णताप. — Radiation of — उष्णतोत्सर्ग; उष्मता प्रक्षेपण-विसर्जन; ताप विकीर्णन.—Rays— उष्मता-किरण; उष्म-किरण; ताप-किरण. — Reflection of—ताप परावर्तन. Rigour—तापकाठिन्य; उष्णाधिक्य.—Sensation of —उष्णता संवेदना.—Sensible—गोचर उष्णता; संवेद्य उष्णता; बाह्य उष्णता; तापद उष्णता; उष्णद उष्णता; तापकारी उष्णता; अनुभवशील ताप. — Specific — विशिष्ट उष्णता; सापेक्ष उष्णता; आपेक्षित ताप, विशिष्ट ताप-उष्मा.—Stiffening-उष्णताजन्य दृढीभवन. -Theory of —उष्णता उत्पत्ति. — Total — समग्र त.प. — Transmission of —उष्णतावहन; तापगति.—Unit उष्मांक; उष्णताएकक; उष्मांश.—Value—उष्णदशक्ति; उष्णदायकता.

Heater—(पदा.,रसा.,वै.) तापक. [म. शेगडी; तापवणी.]

Heathen—(तत्त्व.) म्लेच्छ; मिस्ततर. [हिं. काफीर.]

Heating — (पदा.) तापन. — Effect of Electric Current—(पदा.) विद्युत्प्रवाहजन्य उष्णता.

Heaven—(तत्त्व.,धर्म.) स्वर्ग.

Heavenly Bodies—(ज्यो.) खस्थ पदार्थ; ज्योतिष्क; खगोल.

Heavens—(ज्यो) आकाश.

Heaviside, - Current — (पदा.) सूक्ष्मकंपप्रवाह. — Layer—आयन आवरण.

Heavy — (यंत्र.,युद्ध.,रसा.) जड; भारद; भारक; भारी; गुरुतामय.—Artillery—(युद्ध.) गुरुयुद्धास्त्रागि. [म. अवजड तोफखाना.] —Chemicals—(रसा.) जड रसायन.—Hydrogen—जडोजन; जडउज्ज.—Metal—जडधातु; गुरुधातु; भारवान्धातु.—Oil—जडतैल; भारवत्-तैल.—Spar—जडस्फटिक.— Water — (पदा.,रसा.) जडजल.

Hebetude—(वै.) मानसिक अकर्मण्यता.

Heck—(यंत्र.) ओतुचतुरस्र. [म. जोग पाडण्याची चौकट; मागावर ताण्याची सुते धरण्याची चौकट.]

Hectic (fever)—(वै.) जीर्णज्वर; प्रलेपकज्वर; क्षयज्वर.

Hecto—शत.—Graph—शतमुद्रक.—Gram—(पदा., रसा) शतग्राम.—Litre — शतमात्रा. — Meter — (ग.,पदा.,रसा) शतमान अंतर. [१०० मीटर.]

Hedge Hog—(प्राणि.) शल्य. [म. साळू.]

Hedging—(अर्थ.) द्विधाव्यापार; परस्परविरोधी द्वैधव्यापार. [हिं. बेरालगाना.]

Hedonic—(तत्त्व.) सौख्यविषयक; सुखासुखात्मक; सुखात्म. —Tone—सुखदुःखांश; सुखासुखमूल्य-बल-अंश.

Hedonics—(तत्त्व.) सुखदुःखविद्या; सुखमानशास्त्र.

Hedonism — (तत्त्व.) कामसुखवाद; सुखप्रयोजनवाद; भोगेच्छावाद; सुखेच्छावाद; सुखवाद; सुखापेक्षा.-Egoistic स्वार्थपरायणसुखवाद. — Universal — परमार्थपरायण-सुखवाद.

Hedonist—सुखप्रयोजनवादी; सुखवादी; सुखापेक्षक.

Hedychium,-Spicatum — कर्पूरवल्ली; शठी. [म. कापूरकाचरी.]

Heel—(वै.) पार्ष्णि.—Bone—(प्राणि.) कूर्चशीर्ष.

Height—(ग.,पदा.) उच्चता; उच्छ्राय; (भास्कर.) वेध; उत्तुंगता. [म. उंची; चढण; डभार.] —above Sea level समुद्रतलोपरि उच्चता. — (Altitude) — (ग.) उच्चता; उन्नति.—of an Arc—(ग.) बाण.

Heir—(शास.) दायाद; उत्तराधिकारी; धनाधिकारी. [म. वारस.] —Apparent—ज्येष्ठदायाद; युवराज.

Heisenberg's Principle — (पदा.) अनिश्चिततातत्त्व; अस्मभवनीयतातत्त्व; सापवादमापनतत्त्व.

Helcoid—(वै.) व्रणसदृश.

Helcology—(वै.) व्रणविज्ञान.

Helcoplasty—(वै.) व्रणशस्त्रक्रिया.

Helcosis—(वै.) व्रणसंघटन.

Heliac / Heliacal — (ज्यो.) सौर; सूर्यविषयक; प्रकाशमंडलीय; सूर्यकेंद्रक.—Longitude—सूर्यकेंद्रक भुज.—Rising—(ज्यो.) सौरोदय.—Setting—सौरास्त.

Helianthus Annuus —(वन.) आदित्यभक्ता; सुवर्चला; रविपत्र; सूर्यकांत. [म. खोबरदोडी; आदिता; सूर्यफूल.]

Helical—(पदा.) नलक; सर्पिलाकार; सर्पाकृति; मलसूत्राकार.

Helicoid—१ (वन.) कुटिल रचना; अंतरवक्काक्ष; एकांगी. स्तबक; वृश्चिक; एकभुज; आवर्ति; मंडलाकार. २ (वै.) कुंडलित; सर्पिल.

Helicopter—(पदा.) स्वावलंबी वायुयान.

Helicotrema—(वै.) शिखामंडल; अग्रछिद्र.

Helicteres Isora—(वन.) आवर्तकी; ऋषभक; ऋषभी. [म. केवन; मुरुडशेंग.]

Helio-centric—(ज्यो.) सूर्यकेंद्रीय; सूर्यकेन्द्री; सूर्यकेंद्रक, सौरकेंद्रिक. [-Latitude—मध्यमशर.—Longitude —सौरकेंद्रिक रेखांश.] —Chrome—(पदा.) वर्णछायाचित्र.—Chromy—(चित्र.) वर्णच्छायाचित्रविद्या; वर्णच्छायाचित्रण.-Graph—(पदा.) प्रकाशसंकेत; सूर्यसंज्ञापक यंत्र; सूर्यसंज्ञा; सूर्यतेजसंज्ञायंत्र; सूर्यलेखक; छायाचित्र; सूर्यचित्रक; सूर्यच्छायाचित्रणयंत्र; रौद्रसंकेत यंत्र. — Graphical— (पदा.) प्रकाशलेखक. — Graphy — (पदा.) प्रकाशलेखन; रौद्रसंकेतविद्या.-Gravure—(पदा.) वर्णमुद्रण. — Lator — (धर्म.) सूर्यपूजक; सूर्यभक्त; सूर्योपासक.—Latry—सूर्यपूजा. — Meter—(ज्यो., पदा.) सूर्यमापक; सूर्यबिंबमापक यंत्र; तारादूरीमापक; सूर्यव्यासमापकयंत्र. — Scope — सूर्यदर्शक (यंत्र).— Stat — (पदा.) सूर्यदर्पण; सूर्यदिक्स्थापक; सूर्यस्थापक, प्रकाशस्तम्भक यंत्र; सूर्यानुगामी दर्पण; तारास्थापक यंत्र.— Therapy— (वै.) सूर्यरश्मिचिकित्सा. — Trope— १ (ज्यो.) सायनयंत्र; विषुवदर्शक. २ (वन.) सूर्यकमल; — Tropic— (वन) सूर्यावर्ती.—Tropism — १ (ज्यो.) सायनवेध. २ (वन.) सूर्यावृत्ति; सूर्योन्मुखता. प्रकाशानुवर्तित्व; सूर्याकर्षण.

Helium—(पदा.,रसा.) सौर; सौरवायु; हिमजन.

Helix—(वै.) वलयावलि; धनु; कुंडली; नलकसर्पिल; आवर्ति; बाह्यकर्ण; सर्पिल; बाह्यपाली.—Anti—अभ्यंतरपाली.

Helix Ashera — (वन.) नख; व्याघ्रनख. [म. नखला, वाघनख.]

Helizoa—(प्राणि.) तारांकित विश्लेषक.

Hell—१ (तत्त्व.) नरक; निरय; दुर्गति. २ पाताल; अधोलोक.

Hellebore—(वन.) कटुरोहिणी. [म. कुटकी; वाळकडु.]

Helleborus niger–१ (वन.) शृंगी. २ कालकूट. ३ कटुकी. [म. १ कुटकी जाती. २ बचनाग जाती. ३ काळी कुटकी.]

Hellenism—ग्रीक (-यावनी-यूनानी) सभ्यता-वाक्पद्धति.

Helm—(नौ.) नौकाकर्ण.

Helm, Helmet —(रसा.) नलिका-मुकुट.

Helminth—(वै.) परपुष्टकृमि; परोपजीवि कृमि.

Helminthic—(वै.) कृमिसंबद्ध.

Helminthicide—(वै.) कृमिनाशक उपाय.

Helminthoid—(वै.) अनुकृमि.

Helminthologist—(वै.) कृमिशास्त्रवेत्ता.

Helminthology—(वै.) परपुष्टकृमिशास्त्र; कृमिविद्या; कृमिविज्ञान.

Helminthophobia—(वै.) कृमिविकृतभय.

Helophilus—(प्राणि.) पुच्छकृमि. [म. शेपकिडा.]

Helophyte — (वन.) कर्दमप्रिय वनस्पति; पङ्किलवासी वनस्पति. [म. दलदलींतील वनस्पति.]

Helpcells—(वन.) साहाय्यक पेशी; साहाय्यकणमूल. [म. सख्या.]

Hemeralopia—(वै.) रात्रांधता. [म. रातांधळें.]

Hemi—अर्ध.

Hemianopia—(वै.) अंधदृष्टि.

Hemianopsia—(तत्त्व.) अर्धदृष्टि.

Hemianesthesia — (वै.) पक्षस्पर्शज्ञानभंग; अर्धांगस्पर्शज्ञानभंग.

Hemiazygos—(वै.) समवक्षउदर.

Hemicrania—(वै.) शिरार्धशूल. [म. अर्धशिशी.]

Hemicrystalline—(भू.) अर्धमणिमय; अर्धस्फटिकमय.

Hemicycle—अर्धवर्तुल; चक्रार्ध.

Hemidesmus Indicus—(वन.) अनंतमूल; अनंतवेल. [म. उपळसरी.]

Hemimorphite—(रसा.) त्रयु प्राणिद; वंगसनिज-प्राणिद.

Hemin—(रसा) अस्रिन.

Hemiopia—(तत्त्व.,वै.) अर्धदृष्टिरोग.

Hemiparesis—(तत्त्व.) अर्धांग.

Hemiplegia, Hemiplexia —(वै.) अर्धांगवायु; पक्षवात; अर्धांगवध; पक्षवध.

Hemiptera— १ (प्राणि.) अल्पावरणपक्ष; अर्धपक्ष (कीटक); अर्धकवचपक्ष. २ (वन.) अर्धपत्री.

Hemisphere — १ (ग.,ज्यो.,पदा.) गोलार्ध; अर्धगोल. २ (भू.) भूगोलार्ध. ३ (वै.) बृहत्मस्तिष्कार्ध.—Eastern

—पूर्वगोलार्ध.—Western—पश्चिमगोलार्ध.

Hemispheres Magdeburg—(पदा.) वायुभारदर्शक गोलार्ध.

Hemlock—(वन.) विषवनस्पति. [गु. किर्दमान.]

Hemp—१ (वन.) शण. [म. ताग; अंबाडी.] २ भंग. [म. भांग; गांजा.]

Hendecagon—(ग.) एकादशकोण.

Henotheism — (तत्त्व.) एकदेववाद; उपास्यश्रेष्ठतावाद; एकश्रेष्ठदेवतावाद; अद्वितीयेश्वरमत.

Henotheistic—उपास्यश्रेष्ठतावादी.

Hepar (liver)—(वै.) यकृत्.

Hepatalgia—(वै.) यकृत्वेदना.

Hepatelcosis—(वै.) यकृत्क्षत.

Hepatic—(वै.) यकृतीय; याकृतिक; पित्ताशयसंबद्ध; यकृत्. —Abscess—यकृतार्बुद. —Artery — यकृत्धमनी-रोहिणी.—Calla—यकृत् अधोनलिका.—Cell — यकृच्छाला.—Collic—पित्तशूल. — Duct — यकृत्वाहक; पित्तवाहिनी; यकृतप्रणाली; यकृत्नलिका.—Portal Vein —(वै.) यकृतोन्मुखी शिरा-नीला; यकृत्गामिनी शिरा.

Hepaticeae—(वन.) शैवाल; यकृतक [म. बैठी शेवाळ.]

Hepatitis—(वै.) यकृत्प्रदाह.

Hepatize—(रसा.) गंधोजित; गंधोजमय.

Hepato,-Cele—(वै.) यकृतार्बुद.-Duodenal lig.—(वै.) यकृत् पक्वाशयबंध.—Gastric—(वै.) क्षुदान्त्रप्रावक. —Gastric lig,—यकृत् जठरबंध. — Lithiasis — (वै.) यकृतप्रस्तर.—Malacia—(वै.) यकृत् कोमलता.—Renal lig.—यकृत् वृक्कबंध.—rrhoea—(वै.) यकृत् स्राव.

Heptadecagon—(ग.) सप्तदशकोण.

Heptadecane—(रसा.) सप्तदशेन.

Heptad—(रसा.) सप्तशक्तिक; सप्तबंधक.

Heptagon—(ग.) सप्तास्र; सप्तभुज; सप्तकोण.

Heptane—(रसा.) सप्तेन; सप्तुन.

Heptarchy—(राज.) सप्तसत्ताकराज्य.

Heptavalent—(रसा.) सप्तशक्तिक; सप्तयोजी; सप्तबंधक.

Heptic Acid—(रसा.) सप्तिकाम्ल.

Heptyl—(रसा) सप्तिल.

Herb—(वन.) वनस्पति; तृणादि; ओषधि; वीरुध्; शाक; हरितक.

Herbaceous—(वन.) कोमल; निष्काष्ठ; मृदु; हरितकीय; तृणमय.—Stem—शाकस्कन्ध.

Herbal Treatment—(वै.) वनौषधि-चिकित्सा.

Herbarium—१ (वन.) उद्भिज्जालय; शुष्कवनस्पतिसंग्रह; शुष्कौषधिसंग्रह; वनस्पतिसंग्रहालय. २ पुष्पाधार पुस्तक. ३ शुष्कवनस्पतिपेटिका.

Herbivora, Herbivorous — (प्राणि.) शाकाहारी; तृणभक्षक; तृणाहारी; फलाहारी; तृणजीवी.

Herbat—(वै.) मध्यतंतु-अवसान.

Hercules—(ज्यो.) शौरी.

Herd—(समाज.) यूथ; संघ; समूह.—Instinct—यूथवृत्ति; संघवृत्ति.—Psychology—संघ-सांघिक मानसशास्त्र.

Herdsman—(ज्यो.) भूतप.

Here—तंतु.

Hereditament—(शास.) दाय. [म. मिरास.]

Hereditary— १ (प्राणि.,वन.,वै.) आनुवंशिक; वांशिक; वंशगत; औरस; कुलसंक्रमण. २ (शास.) पारंपरिक; कुलक्रमागत; पैतृक; अन्वित; अन्वयागत; वंशपरंपरागत; वंशक्रमागत; अनुवृत्त.—Allowance—(शास) परंपरागतवृत्ति —Characters—(जीवि.) आनुवंशिक गुणधर्म.—Constitution — आनुवंशिक घटना. — Grant — (शास.) परंपरागतदान-अनुशासन. — Monarchy — (इति.) वंशानुगत राजपद्धति. — Office — (शास) वंशपरंपराप्राप्त अधिकार-पद.

Hereditas—(अर्थ.,शास.) परंपराप्राप्त धन.

Heredity—१ (अर्थ.) परंपराप्राप्त-अनुवंशसंस्कार; वांशिकसंस्कार; अनुवृत्ति; वंशपरंपरा; जातिपरंपरा; समाजपरंपरा; परंपराप्राप्ति. २ (तत्त्व.) अनुवंशसंस्कारवाद. ३ (वन.,वै.) आनुवंशिकता; औरस्य; अनुवृत्ति; वंशगति; अनुहरणशास्त्र-पद्धति; अनुहार्यत्व.

Heresy—(तत्त्व.) मतविरोध; पाखंड.

Heretic, Heretical — (तत्त्व.) मतविरोधी; पाखंडी; पाषंड; पाखं(षं)डिक.

Heritability—(वन.) अनुहार्यत्व.

Heritable—(जीवि.) अनुहार्य.

Heritage—१ (अर्थ.) पैतृकसंपत्ति. २ (तत्त्व.) परंपरा; वंशपरंपरा; बीजपरंपरा; जातिपरंपरा; समाजपरंपरा; दाय; अनुवंशदाय.

Herkogamy, Hercogamy — (वन.) स्वसंगमरोधी; बंधनयुति; निष्कंभयुति.

Hermaphrodite — (जीवि.,प्राणि. वन.) उभयप्रकृति; उभयलिंगी; द्विलिंगी; अर्धनरीनर; उभयलिंग; स्त्रीपुंसंयोगी; उभयेंद्रिय; द्विलिंगदर्शक; उभयलिंगीकेसरयुक्त; उभयव्यंजन.

Hermeneia—(भाषा.) अर्थ.

Hermeneutic—(भाषा.) अर्थविषयक.

Hermeneutics—(तत्त्व) श्रुतिशब्दमीमांसा.

Hermetic—(वै.,पदा.) वायुप्रवेशपथहीन; वायु-अभेद्य.

Hermetical—(पदा.) वायुबद्ध. [म. हवाबंद.]

Hermetically —सुदृढ. — Sealed — (पदा., रसा.) द्रवणमुद्रित; वायुरुद्ध.

Hermit—(ज्यो.) मुनि.

Hernia—(वै.) अंतर्गल; अंत्रवृद्धि; अण्डवृद्धि.—Cerebri —मस्तिष्कवृद्धि. — Congenital — सहजात अंतर्गल; सजन्म-अंतर्गल; जन्मान्त्रवृद्धि. — Diaphragmatic — मध्यपटलगत०.—Encysted -पेशीवेष्टित०.-Femoral —ऊरुगत०; ऊरुस्थित०.-Incarcerated—सप्रतिबंध०. —Inguinal—वंक्षणीय०; वंक्षणस्थ०; ऊरुसंधिसंनिध०. —Irreducible —अनिवर्तनीय०. —Obturator— श्रोण्यास्थिरंध्रस्तम्भक०.—Pudendal-जननेंद्रियस्तम्भक०. —Reducible—निवर्तनीय०.—Srotal— वृषणगत०. —Strangulated — सपाश०. — Umbilical — नाभिगत०; नाभिवृद्धि. — Vaginal — योनिगत०. — Ventral—औदर०; उदरसंबद्धांत्रवृद्धि.

Hero—१(इति.) वीर; प्रवीर; महानुभाव; महापुरुष; विभूति; कथापुरुष. २ (नाट्य.,साहित्य.) नायक.—Worship—(इति.,तत्त्व.,समाज) वीरपूजा; विभूतिपूजा; महापुरुषार्चन.

Hero's Aeolipile(Engine)-(पदा.) हीरो उष्णतायंत्र; हीरो-बाष्पयंत्र.

Heroin—(अर्थ.) पृथिन; अहिफेनसंकर.

Heroine—(नाट्य.,साहित्य.) नायिका.

Heron—(प्राणि.) क्रौंच; बक.

Herpes—(वै.) विसर्पिका; द्रवु; विसर्पिणी.—Brachialis —भुजगा०.—Cervicalis—ग्रैवेया०.—Circinatus —गजकर्ण; वलयिका; चाक्रिक०. — Esthiomenos— विगलित०.-Exedens—शीघ्रवर्धिष्णु०. —Frontalis — ललाटिका०. — Gestationis — गर्भकालिका०. — Iris — आधूम्रिका०. धनुष्याकार०. — Labialis — ओष्ठिका०; अधर०.— Phlyctenodes — बिंबाकार०. —Preputialis—मणिच्छदिका०. — Proeputialis —लिंगाग्रत्वक०.—Psoricus polya-प्रबलत्वक्प्रदाह०. Simplex-विसर्पिका. [म. क्षतीण.]—Tonsurans क्षौरपीटिका. — Zoster —वर्तुलाकार०; मेखलिका. [म. कंबरवेढा.]

Herpestis monniera—(वन.) जल-नीर ब्राह्मी. [म. बांब.]

Herpetology —(वै.) सरीसृप जंतुशास्त्र.

Herschel's Rays—(पदा) हर्शल किरण.

Hertzian Waves— (पदा.) हर्टझलहरी; विद्युच्चुंबकीय लहरी.

Hesperdium—(वन) नागरंग; नारंगफल.

Hesperus—(ज्यो.) शुक्रेंदु.

Hesselbach (Triangle)—(वै.) मध्यवंक्षण (त्रिकोण).

Hetero—१ (तत्त्व.) विषम. २ (वन.) विविध.

Hetero-cera—(प्राणि) चित्रशृंगपतंगवर्ग.

Heterochlamydeous—(वन.) विषमपरिवर्त.

Heteroclite —(भाषा.) विधिविरुद्ध-विधिभंजक शब्द.

Heterocontae—(वन.) द्वितंतुकी.

Heterocotyledon—(वन.) नानादल.

Heterocyclic— १ (रसा.) विषमवृत्तिक; विषमचक्री. २ (वन.) असममंडलित. ३ (वै.) भिन्नचक्री; असवर्णचक्री.

Heterodont—(प्राणि.) विषमदंती.

Heterodox—(धर्म.) विधर्मी; इतरपथावलंबी; भिन्नमार्गी; वाममार्गी.

Hetero-dromous—१ (पदा.) विपरीत गमनशील. २ (वन.) भिन्नमार्गी.

Hetero-dyne — (पदा.) ग्राहकांदोलनधर्मी; स्वकंप. — Super—स्वातिकंप.

Heterogamous — (वन.) असमजननकोषी; पूर्णापूर्णमय; भिन्नजातीय.

Heterogamy—१ (तत्त्व.) इतरजनि. २ (वन.) विषम-पिंडसंयोग; विषमसंयोग; विषमपिंड; भिन्नपिंडयुति.

Heterogencity — १ (तत्त्व.) विविधजातित्व; अनेक-जातित्व; अनेकता; विविधता; वैचित्र्य; विषमजातित्व; विजातीयता. २ (पदा ,रसा.) विषमावयवता.

Heterogeneous — १ (ग.) विभिन्नजाति (भास्कर.); विषमघात. २ (तत्त्व.) विविधजातिक; अनेकजातिक; विजातीय; मिश्रजातीय; विषमजातीय; परजातीय. ३ (पदा)

विषमरस; विजातीय; अनेकधर्मी; बहुविध; विषमरूप; विषमांगी; विषमांशी. ४ (रसा.) असमसंग; विषमावयव; विजातीय; विधर्मक; इतरावयव. ५ (वन.) असमान; विषम; भिन्नप्रकारक. ६ (वै.) मिश्रवर्ण; विषमजात.

Heterogenesis—भिन्नधर्मीय वंशोत्पत्ति.

Heterology(रसा.) इतरधर्म; विधर्मता.

Heteromerous — १ (रसा.) विषमावयव. २ (वन.) असमान; भिन्नस्तरी; विषमसंख्याक; असमांशक.

Heteromery—(वन.) असमदलत्व.

Heteromorphic—(रसा.) विभिन्नरूपी.

Heteromorphosis—(तत्त्व.) इतरावयवजन.

Heteromorphous—(वै.) भिन्नरूप; भिन्नाकृति.

Heteronomy—(तत्त्व.) पराधीनता; परतंत्रता.

Heterophyllous—(वन.) भिन्नपर्णी.

Heterophylly — (वन.) भिन्नपत्राकार; भिन्नपर्णत्व; विविधपत्री.

Heterosexuality— (जीवि.) विजातिकामुकता; विजातिआकर्षण; विलिंगकामुकता.

Heterosporous — (वन.) असमरेणु प्रसू; असमरेणु; असमरेणुक; विषमरेणुक; विषमरेणु.

Heterospory—(वन.) भिन्नरेणुत्व; विषमरेणुत्व; विषमरेणुकी.

Heterostylism—(वन.) विविध कीलोत्पत्तिविधान.

Heterostyle — (वन.) भिन्नध्वजा; भिन्नशलाकाप्रकार. असमपुंदंड.

Heterosuggestion—(तत्त्व.) परसूचन; अनात्मसूचन.

Heterotelic—(तत्त्व.) शेष; साधनरूप; परविधेयः इतरोद्देश्यक; इतरांग.

Heterotrophic—(वन.) परभोजी; परोपजीवी; भिन्नजीवी.

Heterotropism—(वन.) परोपजीवन.

Heterotypic-Heterotypical Division—१ (वन.) विषमविभाजन. २ (वै.) असमव्याकार वृद्धि.

Heterozygote—(वन.) विषमसंयुक्तपिंड; भिन्नगुणीसंयुक्तपिंड.

Heterozyous — (जीवि.) मिश्रबीजवाहक; अशुद्धघटित; विषमरूप; विषमयोगी.

Heuristic Method—(तत्त्व.) उपलंभप्रेरकरीति.

Heuristics—(भाषा.) वर्गीकृत संकलन.

Hex, Hexa—(ग.) षट्.

Hexad—(रसा.) षट्शक्तिक; षट्बंधक.

Hexadecane—(रसा.) षष्ठदशेन.

Hexagon— (ग.) षट्कोण; षट्भुज.—Regular—समभुज षट्कोण-आकृति.

Hexagonal—(पदा.,भू.,रसा.) षट्कोणाकृति; षड्भुज; षट्कोणीय.

Hexahedron—(ग.) षड्भुज; षट्-फलक.

Hexaic Acid—(रसा.) षडिकाम्ल.

Hexamerous—(वन.) षट्संख्याक.

Hexameter—(भाषा.) षट्पदी-चरण-(पद्य).

Hexamine—(रसा.) षष्ठामिन.

Hexane—(रसा.) षष्ठेन; षडुन.

Hexapod, Hexapoda —(प्राणि.) षट्पाद.

Hexarch—(वन.) षष्ठसौचिक; षट्गणिक.

Hexastich—(भाषा.) षट्श्लोकी.

Hexathionic—(रसा.) षट्गंधकाणुक.

Hexavalent—(रसा.) षड्योजी; षट्शक्तिक; षण्मूल्य; षड्बंधक.

Hexone—(रसा.) षष्ठोन.

Hexose—१ (रसा.) षडोष. २ (वै.) षड्जा.

Hexyl—(रसा.) षडिल.

Hezel—(वै.) आरक्त.

Hiatus—१ (भाषा,) प्रगृह्य; उद्वृत्त. २ (वै.) दारिका; मार्ग; छिद्र. — Canal, Facialis — (वै.) वदनमार्गछिद्र; कर्णिकारन्ध्र.—Semilunaris—अर्धचंद्रकर्ण; अर्धवृत्तमार्ग. —Tendineus—(वै.) ताणरंध्र.

Hibernating—(वै.) हेमंतस्थिरभावी; शिशिरतंद्रित.

Hibernation—(तत्त्व.,प्राणि.,वन.,वै.) स्वास्थ्य; निष्क्रियस्थिति; निष्क्रियजीवन; हिमशयन; शीतस्वाप; सुषुप्तावस्था; शिशिरतंद्रा.

Hibiscus,-Cannabinus — (वन.) शण. [म. खरमेंडी; अंबाडी.] -Esculentus (Hibiscus edible) —भिंड. [म. भेंडी.] —Rosa Sinensis—जपा. [म. जास्वंद.]

Hiccough—(वै.) हिक्का; हिध्मा. [म. उचकी.]

Hides—चर्म; पशुत्वचा; कृत्ति.

Hidrosadenitis—(वै.) घर्मग्रंथिशोथ.

Hidrotica—(वै.) घर्मजनक औषध.

Hierarchy—(तत्त्व.) १ आचार्याधिपत्य; धर्माध्यापक प्रभुत्व २ ऋषिगण; नियन्तृकुल. ३ सोपान क्रम-परंपरा.

Hieroglyphics, Hierography — १ चित्रलिपि; चित्राक्षरी; चित्रवर्ण; चित्रचिन्ह; चित्रपद्धती; चित्रात्मक भाषा. २ गूढाक्षर; बीजाक्षर.

Higgling (of the market) — (अर्थ.) मूल्यनिश्चय; मूल्यनिर्णय. [हिं. भाव ताव करना.]

High—१ (ग.,पदा.,वै.) ऊर्ध्व; उच्च. २ (शास) श्रेष्ठ; मुख्य; प्रधान; वरिष्ठ; उन्नत; उच्च.—Admiral—(नौ.) वरिष्ठ नौकाधिपति.—Blood Pressure—(वै.) रक्त भाराधिक्य.—Calorific Value—(पदा.) सब ध्प उष्मदायकता.—Commission Court—(इति.) धार्मिक न्यायमंडल.—Commissioner—(राज.) वरिष्ठ प्रतिनिधि; राष्ट्रप्रतिनिधि.—Court—(शास्त्र. वरिष्ठ न्यायसभा; वरिष्ठ न्यायासन; न्यायमंदिर.—[in its Criminal jurisdiction — वरिष्ठ दंडासन.]—Dilution—(वै.) उच्चक्रम.—Frequency—(पदा.) शीघ्रकंप; उच्चकंप; सूक्ष्मांदोल; उच्च आवृत्ति; महाक्षिप्रता; अतिकंप. [— Current — (पदा.) अतिकंप प्रवाह; उच्चप्रत्यावर्तनतरंग; उच्चआवर्तधारा; द्रुतकंपविद्युत्प्रवाह. — Wave — (पदा.) लघुलहरी.] — Jump — (क्रीडा.) अंगद प्लुति. — Head Water Turbine —(पदा.) बहूच्चता भ्रामितजलचक्र.-Lands-(भू.) अधित्यका भूमि; उच्चपार्वत्यभूमि; उन्नतभूमि.—Pitch—(पदा.) तारस्वर; उच्चस्वर.—Potential—(पदा.) उच्चविभव; उच्चभार.—Power—(पदा) घनदक्षशक्ति.— [-Lens — अतिवृद्धि समर्थ ताल-भिंग (लेन्स.)—Objective—अतिवर्धक उपदृश्य.]—Pressure—(पदा.) उच्चदापन-पीडन; अतिभार. [म. उच्च दाब.]—[—Engine—(यंत्र.,रसा.) उच्चदापन-पीडनयंत्र. [म. उच्चदाबयंत्र.]]—Price—(अर्थ) महामूल्य.—Seas—(व्यापार.) मुक्त सागर; संयुक्त सागराधिकार.—Speed Engine-(यंत्र.) त्वरित गतियंत्र; द्रुतगतियंत्र. — Speed Steel — अत्यंत कठोर तीक्ष्णायस. — Temperature—(पदा.) उच्चउष्णमान; उच्चतापक्रम. — Tension — (पदा.) उच्चदापन-भार; प्रखर०. [म. जोरदार; उच्चदाब.] — [-Battery-उद्दाम विद्युद्दृढमाला; [म. अतिदाब बॅटरी.] Current—अत्युच्चविभव विद्युत्तारा.] —Tide (भू.) पूर्णभरती; समा; पूर्णोपराग; उच्चवेलाप्रवाह.—Vacuum उच्चशून्यता-त्व.—Water—(भू.) समुद्रवेला; वर्धिष्णु वेला-सीमा.—Way-(शास.) राजमार्ग; राजपथ; राजवर्त्म-वीथि.

Higher—उच्च; उच्चतर.—Centers—(वै.) उच्चज्ञानकेन्द्र.—Criticism—(भाषा.) संदर्भनिश्चिति.—Plants —(वन.) उन्नतजाति वृक्ष.—Salts—(रसा.) उच्चांशलवण.

Highest-(ग.) उच्चतम.—Common factor—(ग.) गुरुतम साधारण अवयव; महत्तम समापवर्त्य.—Common Measure—(ग.) दृढभाजक.—Genicular — (वै.) ऊर्ध्वजानु.—Good—(तत्त्व.) निःश्रेयस्; परमपुरुषार्थ.—Nuchal line—(वै.) उच्चपृष्ठ मस्तकरेषा.—Points —(वै) उच्चबिन्दु.—Rate—(अर्थ.) उच्चतम आकारकर. [म. कमाल दर.] —Thoracic—(वै.) उच्चवक्ष.

Hilariousness—(वै) उल्लास; आनंद; उत्सव.

Hill,-Fort—(युद्ध) गिरिदुर्ग. [म. डोंगरी किल्ला.] — Land—(भू.) गिरिक्षेत्र [म. सरवा; सरवट.]

Hilly Country—(भू.) गिरिप्रदेश.

Hillock—१ (भू.) गण्डशैल; उन्नतभूमि. २ (वै.) पिटिका.

Hilt—(वै.) मुष्टि. [म. मूठ]

Hilum—१ अक्ष; मध्यबिन्दु; केन्द्र. २ (वन.) नाभि; अंक; व्रण; वृंतव्रण; बीजनाभि. [म. देठाची खूण; बं. डिम्बकनाभि.] ३ (वै.) मुख.

Himalayan,-Cidar—(वन.) देवदारु. — Silver — तालीश; तालिशपत्र. [म. तालीसपत्री.]

Hind brain—(वै.) पश्चात् मस्तिष्क; पश्चात् मज्जाखंड; पार्श्वमज्जा.

Hindgut—(वै.) अंत्यांत्र.

Hinduism—(तत्त्व.,धर्म.) हिन्दुधर्म.

Hinge—(ग.) अंकुश. [म. बिजागरी. हिं. कबजा.] — Ginglymus Joint—(प्राणि.,वै.) कूणा; द्वारसंधि.—Line—(प्राणि.) संधिरेषा.

Hingtsha repens—(वन.) कटु हुंची [म. लहान कारले,. हिलमे चिक'; हिंगष्टा.]

Hinterland—(भू.) पश्चाद्भूमि; पश्चात्प्रदेश.

Hip—(वै.) नितंब; वंक्षणसंधि; श्रोणि. [म. कुला.] — Bath—कटिस्नान.—Bone—श्रोणिकअस्थि.—Joint —ऊरुसंधि, जंघासंधि. — Joint Disease — नितंब संधिरोग; कटिसंधिगत रोग; जंघासंधिप्रदाह.—Rafter—(स्था.) कोणवंश. [म. घोणा; कोनवासा.]

Hipped Roof—(स्था.) चौमूल छद; चतुरस्र छद. [म. सुपली छप्पर; चौमुळी छप्पर.]

Hippion Orientale—(वन.) नागजिह्वा. [म. तानवडीचें झाड; छोटा किरायटा.]

Hippocampal,-Commissure — (वै.) तल्लतरंग-

संलग्नक.—Fissure—तलकर्ष.—Gyrus—तलतरंग.

Hippocampus—(वै.) तलकर्ष उन्नत; तलाकारमत्स्यसम मस्तिष्ककुंडलीद्वय.

Hippuria—(वै.) अश्वमूत्राम्ल आधिक्य मूत्ररोग

Hippuric Acid—(रसा.) अश्वमूत्रिकाम्ल; अश्वमूत्राम्ल.

Hiptage Madablota—(वन.) माधवी. [म मधुमाधवी: बोखाडी; हळदवेल.]

Hire—(अर्थ.) निष्क्रय.

Hireling—(अर्थ) वेतनभोगी. [म. भाडेतट्टू]

Hire Purchase—(अर्थ.) वासमूल्यक्रय. [म. भाडेखरेदी; क्रियाखरीद.]

Hirsute—(वन.) खररोम; रोमश; लोमश.

Hirsutics—(वै.) अयथास्थाने केशवर्धन.

Hirude—(प्राणि.) जलुका.

Hirudinea—(प्राणि.,वै) जलुकाजाति; जलुकासमूह.

His Majesty's Government—(राज.) सम्राट्-राज्य; अधिराज्य.

Hispid—(वन.) कंटकितरोमश; खररोमश; तीव्रपुलकित.

Histeria—(वै) उन्मादवायु.

Histidine—(रसा.,वै.) षष्ठोजालद्रव्यगंधि प्राथीन.

Histocyte—(वै.) ऊतिकुटी.—Morbid— सूक्ष्मविकृतिशारीर; ऊतिविकृति.

Histogenesis — १ (त्व) नाडिसंस्थान; नाडिसंप्रदाय २ (वै.) सूक्ष्मेंद्रियोत्पत्ति.

Histogeny—पेशीरचना.

Histogram—(अर्थ.) आवृत्तसूचक चित्र.

Histologic-cal—(वै.) सूक्ष्मपिंडरचनाविषयक.

Histologist—(वै.) सूक्ष्मपिंडरचनाशास्त्रज्ञ.

Histology — १ (तत्त्व.) तंतुरचनाशास्त्र. २ (वन.) सूक्ष्मरचनाविचार; सूक्ष्मअभ्यास; सूक्ष्मरचना; सूक्ष्मरचनावाद कलास्थान. ३ (वै.) रचनाशास्त्र; पेशीविज्ञान; सूक्ष्मशरीरशास्त्र; शारीरतंतुविज्ञान; सूक्ष्मरचनाशारीर; सूक्ष्मशारीररचना; ऊतिशास्त्र; सूक्ष्मशारीर; पिंडरचनाशास्त्र; सूक्ष्मांतररचना.

Histolytica—(प्राणि.) अमीबावर्गीय कृमि.

Histonal Selection—(तत्त्व.) चयन; वरण; विचय; उद्धरण; प्ररोचन.

Historical,-Method — (अर्थ., तत्त्व.) ऐतिहासिक प्रमाण; ऐतिहासिक प्रणालि-पद्धति. —School — (अर्थ.) ऐतिहासिक मतवाद; ऐतिहासिक मतवादी.

Historism—(तत्त्व.) आत्माधीन संसारवाद.

History—१ इतिहास; पुरावृत्त; पुराण; आख्यान; कथा. २ (वै.) वृत्तांत; वृत्त; पूर्ववृत्त.—Materialistic Interpretation of-(अर्थ.,राज.) भौतिक स्पष्टीकरण; इतिहास. —of the Foetus—(वै.) गर्भेतिहास. —Previous —पूर्ववृत्तान्त.—Ticket—(राज.) वृत्तांतपत्रक; वृत्तांतलेख.

Hives—(वै.) उदर्य; पित्तग्रंथि.

Hoarded Wealth—(अर्थ.) संचित धन; निखात धन.

Hoarding—(तत्त्व.,अर्थ.) संचय; एकत्रीकरण; संकलन; संग्रह.

Hoar,Frost—(पदा ,भू) कणतुषार; तुहिन.—Line—(पदा.) तुषाररेखा.

Hoarseness—(वै.) घर्घर शब्द; कंठरोध.

Hob—(यंत्र.) दंतखातक. [म. दांते पाडणारा कटर.] —Nailed—(वै.) कीलयुक्त.

Hobby—नाद; छंद.

Hocky—(क्रीडा.,वै.) दंडकंदुक. [म. काठीचेंडू.]

Hodgkins Disease—(वै.) हाडकिन रोग.

Hodograph — (ग.) बलांतरलेखक; बलांतरमापक; त्वरणचित्र.

Hodometer—(पदा.) पथमापक यंत्र.

Hohlraum—(पदा.) पूर्णशोषक नलिका.

Hoist—(स्था) उच्चलन.

Holagogue—(वै.) रामबाण औषध.

Hold — १ (नौ.) नौतल. [म. धमताड.] २ (शास.) धारण; निश्चयन; निर्णयन.

Holder— १ (अर्थ.) धनपत्रधारक. २ (रसा.) धारक. ३ (राज.) भूधारक; भूमिधारक. —in due Course—(अर्थ.,शास.) नियमप्राप्त धारक.—of a Bill of Exchange -(अर्थ.) धनलेख धारक. [म. हुंडी धारण करणारा; राखणारा.] —Superior—(शास.) वरिष्ठ धारक.

Holdfast—(वन.) दृढधर.

Holding,-(of land) — (कृषि.,शास.) भूमि; क्षेत्र; निवास; भूमिभाग.— Company—(अर्थ.) भागधारक मंडळ.—Out—(अर्थ.) दृढधारण.

Holdings, Consolidation of — (अर्थ.) क्षेत्रएकीकरण; क्षेत्रभागग्रथन.

Hollarhena Antidysenterica—(वन.) कुटज; इंद्रजव. [म. पांढरा कुडा.]

Hollocrystalline—(भू.) पूर्णमणिमय, पूर्णस्फटिकमय.
Hollow—(पदा.) सुषिर; शून्यगर्भ. [म. पोकळ; पोकळी.]
Holmium—(रसा) यित्रश्रीकवर्गीय मूलद्रव्य; होलमियम.
Holocephalic—(प्राणि.) स्थूलशीर्ष.
Holograph—(अर्थ.) स्वहस्त लेख-लिखित. — Bill—स्वलिखित क्रयपत्र.
Holophotal—(पदा.) शुद्ध प्रतिबिंबक.
Holophytic Nutrition—(वै.) केवलशाकाहार.
Holoptic—(वै.) निखिलनेत्र (मक्षिका).
Holostemma Rheedii—(वन.) अर्कपुष्पी. [म. तुळ तुळी; शिरदोडी.]
Holothuroidea—(प्राणि.) तारकितकर्कटिकाकृति.
Holozoic Nutrition—(वै.) केवलजन्त्वाहार.
Holy—(तत्त्व.) पवित्र.—Alliance—(इति) पवित्र मित्र-संघ.—Basil—(वन.) तुलसी. [म. तुळप.]
Homage—(इति.) स्वामिनिप्रादर्शक प्रणाम; सेवांजलि; सेवा; प्रभुभक्ति.
Homan—(ज्यो.) उच्चैःश्रवा तारा.
Home-Charges—(राज.) इंग्लंडदेशीय व्यय; गृहकर.—Consumption— (अर्थ.) गृहव्यय; स्थानिक व्यय-उपभोग.—Department—(राज.) गृहविभाग. — End —(पदा.) आद्याग्र.—Estimate — (राज.) इंग्लंडदेशस्थ कोष.—Government — (राज.) इंग्लंडराजसत्ता. — Industries — (अर्थ.) गृहउद्योग; गृहव्यवसाय; देशी शिल्पकर्म-व्यवसाय. [म. घरगुती धंदे; घराऊ धंदे.] — Made — (अर्थ) स्वदेशीय; देशीय; देश्य; स्वदेशी. — Member—(राज,) गृहमंत्री; गृहसचिव.—Office—(इति.) (साम्राज्यशासनस्थाने भारतीय) गृहविभाग.—Rule —(राज.) स्वराज्य; गृहशासन.—Sickness—(वै.) गृहव्याधि; गृहविरहार्तता.—Trade—(अर्थ.) देशी व्यापार.
Homeopathist—(वै.) समोपचारवेत्ता; समचिकित्सक.
Homeopathy — (वै.) समचिकित्सा; समात्मचिकित्सा; समोपचारविद्या; समचिकित्सापंथ; समात्मपद्धति; सदृशचिकित्सा; अनुचिकित्सा.
Homicidal Mania—(वै.) मानवघातक उन्माद.
Homicide—(शास.) मनुष्यवध; नरहत्या; परहत्या.
Homo—(वन.) सविध.
Homo—मानव; मानव्य; मानुष.—Africanus — सिद्दी मानव्य.—Americanus—पाताल मानव्य.
Homo Centric—एककेन्द्रीय.
Homochlamydeous—(वन.) समपरिवर्त.
Homocyclic— १ (रसा.) समवृत्तिक; समचक्री. २ (वन.) सममंडलित.
Homodermic—(वै.) समचर्मी.
Homodromous—(वन) एकमार्गी.
Homoeoarcta—(भाषा.) समपंक्ति लोप.
Homoegraphon — (भाषा.) अक्षरलोप (लेखनसाम्यत्वात्): समलेखन लोप.
Homoeo-gous—(वै.) समप्रकृति.
Homoeotelenta—(भाषा.) समान्त्य (पंक्ति) लोप.
Homogamous — (वन.) स्वपुंगमसंभावी; समपरिणत; एकलिंगीपुष्पक.
Homogamy—(वन) समपिंडयुति; समपरिणति; स्वसेक.
Homogeneity— १ (अर्थ) सजातीयता; समजातित्व; एकता. २ (ग) साजात्य; समघातता. ३ (तत्त्व.) समजातिता; एकस्वरूपता. ४ (पदा.) समांगिता; समांशिता; एकविधता. ५ (रसा.) समावयवता.
Homogeneous—१ (ग.) समघात; सममात्र; समकोटिक; समानजाति (भास्कर.); सवर्ण. २ (तत्त्व.) एकजातीय; सजातीय, समसमूह; समजातीय; सवर्ण; एकवर्णी; एकवर्गी; सम. ३ (पदा.) समसत्व; समरस; एकजीव; एकजात; समरूप; एकजातीय; समांगी; समांशी. ४ (रसा.) समावयव; समसंग; समजातीय; संधर्मक. ५ (वन.) समसमान; एकजातीय. ६ (वै.) एकरूप; एकजाति; एकवर्ण; समरूप; समजात; एकदेशीय.—Immersion — (पदा.) समांशी निमज्जन.—[Objective—समांशी निमज्जन उपदृश्य.]
Homogeneousness— १ (तत्त्व.) समजातिता; एकरूपता; समजातीयता. २ (वै.) एकजातिरूप; एकरूपता. [म. एकजिनसीपणा.]
Homogenesis,theory of—(तत्त्व) सजातीय सृष्टिवाद.
Homogeny—(तत्त्व.) समजनि.
Homograph—(भाषा.) समवर्णात्मक शब्द.
Homographic — (ग.) तुल्यरचनात्मक. — Determinant— ०कनिष्ठफल. —Motion — ०गति.
Homography—(ग.) तुल्यरचना.
Homologinic, Homologous—१ तुल्यजातीय; एकास्पद; समपरिमाण; समसूत्री. २ (तत्त्व.) सममूलक; समकारणक; समरचन; तुल्यपरिमाण. ३ (रसा.) समश्रेणिक; समपद; समतूलक; समपदांतर; सरूपश्रेढी; समगणीय; समधर्मी. ४ (वन.) समधर्मी; समानधर्मी; समधर्म; सम-

संस्था. ५ (वै.) तुल्य.—Series—(रसा.,वै.) समश्रेणि; समपदांतर श्रेणि.—Sides—(ग.) तुल्यजातीय भुज.

Homologue— १ (तत्त्व.) सममूलक; समपद; समकारक. २ (पदा.) समधर्मीय; सममूलकश्रेणी पदार्थ.—Series of (पदा.) समरूपद्रव्यमालिका.

Homology — १ (जीवि.) सजातीयत्व; घटनासदृश. २ (तत्त्व.) सममूलकता; समकारणता; समरचना. ३ (रसा.) समश्रेणिकता; सममूलकता; समश्रेणियता; समधर्मता. ४ (वन.) समसंस्था; रचनासाम्य; साधर्म्य.

Homonym—(भाषा.) समरूप.

Homonymous—(तत्त्व.) अनेकार्थक.

Homoplasy—(तत्त्व.) समपरिवर्त.

Homosexuality — (प्राणि.) सजातिकामना; सजातिआकर्षण; समलिंगानुनय; समलिंगकामुकता; सलिंगकामुकता.

Homosporous—(वन.) समरेणुप्रसु; समरेणु; समरेणुक.

Homothetic Centre—(ग.) समस्थितिकेन्द्र.

Homotypic Division—१ (वन.) समविभाजन. [म. समसमान; समभाग वांटणी.] २ (वै.) समव्याकारवृद्धि.

Homozygote—(वन.) समसंयुक्तपिंड; समगुणी संयुक्तपिंड.

Homozygous — (जीवि.) शुद्धबीजवाहक; समयोगी; अभिन्नयोगी; शुद्धघटित.

Hone—शाण; शाणाश्म. [धारेचा दगड; सहाण.]

Honesty—(तत्त्व.) सत्यव्यवहार; प्रामाणिकता; अकपट; सत्यता.

Honey,- Guide—(वन.) मधुनिर्देशिका. — Moon—मधुचंद्र; मधुचंद्रिका; आनन्दमास; वधूमास.—Sucker—(प्राणि.) मधुभक्षक; सूर्यपक्षी.

Honorarium—पारितोषिक; पुरस्कार.

Honorary—अवैतनिक; यशोवृत्ति; मानद; मानार्थ; सन्मानित; निर्वेतन; अवेतन; सेवार्थी; माननीय; अशुल्कदास्य.—Magistrate —(शास.) अवैतनिकदंडन्यायाधीश-दंडाधीश.

Honour—(तत्त्व.) मान; सन्मान; आदर; प्रतिष्ठा; संभावना. — a Bill — (अर्थ.) धनलेखस्वीकार. [म. हुंडी स्वीकार-सकारना.]

Honoured Bill — स्वीकृतधनलेख. [म. स्वीकृतहुंडी-सकारी.]

Honoures Frederici —(ज्यो.) जयस्तम्भराशी.

Hooded—(वन.) मुकुटाकार. [म. टोपीच्या आकाराचे]

Hoop—(प्राणि.) शफ; क्षुर. [म. खुर.] —of a Horse (प्राणि.) सुंब.

Hook—(पदा.,वन.,वै.) अंकुश. [म. आंकडा; गळ.] — Worm—(वै.) अंकुशकृमि; हृदयाद; बडिशाकृति; चिप्यकृमि. [म. आंकडकिरीम, आंकडतोंड्या.]

Hoop Iron — (स्था.) वर्तुलबंधन; वर्तुलपट्टिका. [म. छरपट्टी.]

Hooping Cough —(वै.) उद्घोषकास; उत्क्रोशकास. [म डांग्या खोकला.]

Hoopoe—(प्राणि.) तक्षापक्षी. [म. सुतार.]

Hope—(तत्त्व.) आशा; एषणा; प्रतीक्षा.

Horal—(ज्यो.) होराविषयक.

Horary—(ज्यो.) प्रश्नज्योतिष

Horde—(तत्त्व.) यूथ; संघ; समूह; वृंद; गण. [म. झुंड.]

Hordeolum externum—(वै.) अंजनी. [म. आंजुर्ली; राजणवाडी.]

Hordeum Hexastichon—(वन.) यव. [म. जव; सातु]

Horizon — (ज्यो.,पदा.) क्षितिज; दिगंत; दृष्टिमर्यादा; दिङ्मंडल.—Artificial — (पदा.) कृत्रिम क्षितिज.—Astronomical Celestial — (ज्यो.) खगोल-गर्भक्षितिज.—Glass—(पदा.) क्षितिजदर्पण. — Physical —(ज्यो.) दृश्यक्षितिज.—Rational—(ज्यो.) खगोल-गर्भक्षितिज. — Sensible — (ज्यो.) दृश्यक्षितिज. — Visible—(भू.) दृश्य क्षितिज; दृश्यदिङ्मंडल.

Horizontal—(ग. ज्यो..पदा.,रसा.,वन.,वै.) अनुभू; अनुप्रस्थ; समसूत्र; समक्षितिज; समस्थ; क्षितिजसमांतर; अनुभूमिक; क्षितिजसमसूत्र; क्षितिसमांतर; भूमिसमांतर; सम; क्षैतिज; अनुक्षितिज; दिगंतसम. [म. आडवें; पाणसळ; साधर्णीन; पाणसळीत.] —Angle — (पदा.) समांश.—Combination—(अर्थ.) क्षितिजमिश्रण; तुल्यसंघसंयोग; समसंमोलन. — Force — क्षितिजबल. — Labour Mobility — (अर्थ.) श्रमिक क्षैतिज स्थानपरिवर्तन. — Line — (ग.,चित्र.,भू.) अनुभूमिकरेषा; क्षितिजरेषा. — Movement—(अर्थ.) क्षैतिज स्थानांतर-गमन; एकदेशीय आंदोलन.—Parallax—(ग.,ज्यो.) क्षितिजलंबन; परमलंबन.—Plane— १ (ग.) समतल. [म. पाणसळ; आडवें प्रतल.] २ (ज्यो.,भू.) क्षितिजक्षेत्र-धरातल; क्षितिजतल. ३ (पदा.) फलक. [म. पाणसळ; आडवातळका.] ४ (यंत्र.) क्षितिजतल. [म. क्षितिजपातळी.] -Pressure —(पदा.) अनुभूम चाप-प्रेष.—Section—(पदा.) अनुभूमच्छेद. [म आडवातळका.] -Shaft—(पदा.) समदंड,

—Solar Parallax—(ज्यो.) क्षितिजसौरलंबन.
Horizontality—(स्था.) साधनी; क्षितिज-समांतरता.
Horme—(तत्त्व.) प्रेरणा; प्रवृत्ति.
Hormicism—(तत्त्व.) प्रवृत्तिवाद; प्रवर्तनवाद; प्रेरणावाद.
Hormonal—(वै.) प्रवर्तकीय.
Hormone—१ (जीवि.) ओजोद्दीपक रस-द्रव्य; ओजोत्पादक रस-द्रव्य; ऊर्जोत्पादक रस-द्रव्य; मांसग्रंथिरसद्रव्य. २ (रसा.,वन.) अंतःस्राव. ३ (वै.) प्रवर्तक.—Male—(जीवि.) पुंस्त्वोत्तेजक रस.
Hormonology—(वै.) प्रवर्तक विज्ञान.
Horn—(जीवि.,वै.) शृंग; अग्र.—of the Crescent Moon—(ज्यो.) शृंगोन्नति.—Silver — (रसा.) शृंगरौप्य.
Hornblende—(भू.) (खनिजप्रस्तरविशेष); वज्रतुंडधातु.
Horny—(वन.,वै.) शृंगशालीय; शार्ङ्ग.
Horography—(ज्यो.) कालमापक यंत्रकला; शंकुनिर्माणविद्या; होरागणन.
Horologue—कालमापक यंत्रशास्त्र; सूर्यघटि.
Horologium—(ज्यो.) होरायंत्र.
Horology—(ज्यो.) समयमापनविद्या.
Horometry—(ज्यो.) कालमापनविद्या.
Horopter—(पदा.) एकोदृश्य.
Horoscope—(ज्यो.) जन्मकुंडली; जन्मपत्रिका.
Horoscopy — (ज्यो.) जन्मकुंडली-पत्रिकाविज्ञान. —
Horse Moulding—(स्था.) अश्वपट्टी.
Horse Power—(यंत्र.) अश्वशक्ति; अश्वबल; अश्वौज; आश्वसामर्थ्य.—Boiler—(पदा., यंत्र.) बाष्पगत अश्वबल; बाष्पाश्वबल.—Brake — (पदा.,यंत्र.) उपयुक्त अश्वबल; गतिकारी अश्वबल.—Electric—(पदा.) वैद्युत् अश्वबल. —Friction— घर्षणगत अश्वबल; विनाशी अश्वबल. — Indicated—दर्शित अश्वबल; संभाव्य अश्वबल; अपेक्षित अश्वबल.—Mechanical —यांत्रिक अश्वबल; यंत्रजन्य-अश्वबल; प्राह्य अश्वबल.—Useful—उपयुक्त अश्वबल.
Horse Pox—(वै.) अश्वमसूरिका.
Horse Shoe Magnet — (पदा.) वक्रस्कांत; अश्वपादत्र-चुम्बक.
Horse Stinger—(प्राणि.) अश्वमक्षिका.
Horticulture— (वन.) उद्यानकला; उद्यानविद्या; उद्यानकर्म; फलसंवर्धन.
Horticulturist—(वन.) उद्यानविद्यापटु.
Hose Reel—(यंत्र.) नालिका-माला.
Hospital—(वै.) रुग्णालय; रुग्णगृह; आतुरालय; आतुरशाला.—Indoor—(वै.) आतुरालय. —Land—(भू.) प्रत्युद्गमनशील प्रदेश.— Out-door — (वै.) औषधालय. —Ship—(नौ.,वै.) रुग्णनौका.
Host—१ (वन.) आश्रय; आश्रयदाता. २ (वै.) पालक; गृही; धाता.—Intermediate— (वै.) मध्यस्थ धाता. — Plant—(वन.) आश्रय-वनस्पति. — Substitute — (वै.) उपगृही.
Hostages—(इति.) शरीरबंधक.
Hostel—१ शालानिकेतन; वसतिगृह; शिष्यावास. २ पथिकाश्रम; उत्तरणगृह.
Hot—(पदा.) तप्त; उष्ण.—Air Bath—उष्णवायुस्नान. -Air Engine—(पदा.,यंत्र) तप्तवायुयंत्र.-Blooded —(वै.) उष्णरक्ती.—Bottle — (वै.) उष्णजलकूपी. — Blast—(पदा) उष्णवायुप्रवाह.—Bulb Ignition—(यंत्र.) तप्तगोलज्वलन-इंधन.—Chamber—(पदा.) तापप्रकोष्ठ.—Desert—(वै.) संतप्त मेरुदेश. — House — १ (पदा.) तापगृह. २ (वन.) उष्मागृह.—Ness—(पदा., रसा.) उष्णता.—Spring—(भू.) उष्णप्रस्रवण; उष्णनिर्झर; बाष्पकूप; उष्णस्रोतस्. [म. वाफविहीर; गरमझरा.] —Surface Ignition — (यंत्र.) तप्तपृष्ठ-वलन-इंधन. —Vapour Bath—(वै.) उष्णबाष्पस्नान. — Water Supply—उष्णजलप्रवाह.—Wire Instrument—उष्णतारयंत्र.—Wire Voltameter — (पदा.) तप्ततार वोल्टमापक.
Hour—घटी; घटिका; नाडिका.—Angle — (ज्यो.) नतकालांश; होराकोण: नतकाल.—Circle—होराचक्र-वलय. —Cycle—होराचक्र; होरावृत्त; होरानाडीमंडल.-Glass —वालुका(घटि)यंत्र. [हिं. रेतघडी.] — Line — होरालेखा.
House—(ज्यो.) स्वगृह.-Bill—(अर्थ.) गृहव्यय; गृहधनलेख. [गु. घरखुहुंडी.] — Breaking — (शास्त्र.) गृहस्फोटन-भेदन. [म. घरफोड.]—Connection—(राज.) गृहसंयोजन. [—Overseer — गृहसंयोजन आवेक्षक.] —Fly—(प्राणि.,वै.) गृहमक्षिका; माक्षिका. [म. घरमाशी.] —Holder — (अर्थ.) गृहस्थ. — Maid's knee—(वै.) जान्वास्थिकलापुटशोथ.— of Assembly—(राज.) भारतीय लोकसभा-प्रजासभा-प्रजाप्रतिनिधिसभा; भारतीसभा. —of Commons—(राज.) प्रतिनिधिसभा; लोकसभा;

साधारण प्रतिनिधिसभा.-of Lords—(राज.) वरिष्ठसभा. [म. सरदारसभा; उमरावसभा.] — of Representatives—(राज.) प्रतिनिधिसभा.— Rent— (अर्थ.,राज.) गृहवासमूल्य; गृहभाटक.—Tax — गृहकर.-to House Survey—(शास.)प्रतिगृहमापन-निरीक्षण. -Trespass-(शास.) गृहातिक्रमण; सापराध गृहप्रवेश; अनधिकार गृहप्रवेश

Housing Society—(अर्थ.) गृहनिर्माणमंडल; वास्तुमंडल.

Howitzer—(युद्ध.) महाशतघ्नी; दुर्गभेदी.

Hoya Wighlii—(वन) जीवंती. [हिरणदोडी; अंत्री.]

Hub—(रसा.) चक्रनाभि.

Hue—(पदा.) वर्ण; रंग.

Huge machinery—(यंत्र) राक्षसी यंत्र.

Hull—(नौ) नौष्ठवि; नावाधार; कच्छ; नौकांग.

Human,-Body—(वै.) मनुष्यदेह. — Kingdom — (तत्त्व.) मानवसर्ग.—Period—(भू.) मानवयुग.-Race —(वै.) मानवजाति.

Humanism—(तत्त्व.) मनुष्यत्व; मानवत्ववाद; मानवीयवाद; मानवता; मानवभावनावाद; मानवहितवाद; मानवार्थवाद; मानवताधर्म.

Humanistic Education — (शिक्षण.) भाषाशिक्षण; विनिमयशिक्षण.

Humanitarian—(तत्त्व) मनुष्यैकवादी.

Humanitarianism—(तत्त्व.) मानवभक्ति; जनतास्मिता; मनुष्यैकवाद; मानवीयवाद; मानवत्ववाद; मानवहितवाद.

Humanity—(तत्त्व.) मानवता; मानवभक्ति; मानवभावनावाद; भूतदया; जनताप्रेम; मनुष्यता; आनृशंस्य; मानवास्मिता; मनुबांधवता; आत्मभाव.

Humeral—(वै.) बाहुसंबंधी. — Circumflex — (वै.) बाहुवेष्टित.—Notch—प्रगंडीयभंग.

Humerus—(वै.) भुजास्थि; प्रगण्डास्थि; बाहुनलक; बाहुअस्थि; भुजीयम्.—Bone—(वै.) प्रगंडास्थि; बाहुअस्थि.

Humid—(पदा ,रसा.,वन.) आर्द्र.—Air—आर्द्रवायु.

Humidity — (पदा.,भू.,रसा.,वन.,वै.) आर्द्रता; जलांश. [म. सर्दपणा; दमटपणा; ओलावा; ओलसरपणा.] — Absolute-(पदा.) जलांश; निरपेक्षार्द्रता.-Percentage —(पदा.) आर्द्रतांश-तृप्त्यंश. — Relative— (पदा.,वन) आपेक्षिक-सापेक्ष आर्द्रता.

Humiliation—(तत्त्व.) तिरस्कार.

Humility—(तत्त्व.) नम्रता; विनीतभाव.

Humor, Humour—(वै.) धातु; शरीररस; द्रव; स्राव.-Acqueous—(पदा ,वै.) जलसम धातु; नीरधातु; जलीयरस.—Vitrious—काचधातु; काचसम धातु; सान्द्ररस.

Humour—१ (तत्त्व.) प्रकृति; हास्यप्रकृति. २ (भाषा.) हास्यरस; नर्मवाक्य; विनोद; हास्यप्रकृति; सनर्म हास्यरस; नर्म; हास्य. — Sense of — (भाषा.) हास्यरसज्ञता; विनोदभाव; नर्मवेदन.

Humoral,-Theory — (वै) द्रववाद; विविधरसकल्पना; त्रिधातुवाद. — Pathology — शरीर-रसप्राप्ति. — Transmission—धातुद्रव-संचारण.

Humorist — (भाषा.) हास्यरसलेखक; नर्मलेखक; मर्मविद्; नर्मी.

Humorous—(भाषा.) मार्मिक; हास्यप्रद; विनोदी.

Hump—(प्राणि.,वै.) ककुद; वृषांस. [म. वशिंड; कुबड.]

Humus — (वन.) सेंद्रियद्रव्यकोथ. [म. कुजकट सेन्द्रिय द्रव्य.]

Hundred,-Years' War — (इति.) शतसांवत्सरिकयुद्ध; शतवर्षीय-वार्षिक युद्ध.—Weight—(पदा.,रसा.) शतभार.

Hunger—(वै.) बुभुक्षा; क्षुधा.

Hurdles—(क्रीडा.) भित्तिप्लुति.

Hurricane—(भू.) झंझा; प्रचंडपवन; झंझावात.

Hurt— (शास.) व्यथा.—Grievous—गंभीर व्यथा. — Simple—क्षुद्र०.

Husband—(शास.) स्वामी; पति; भर्ता.—and Wife —पति-पत्नी.

Husbandry—(अर्थ.) कृषि.

Husk—(वन.) तुष. [म. फोल; करल.]

Hyacinth—(भू) गोमेद

Hyades—(ज्यो.) रोहिणी.

Hyaline—(वै.,पदा.) काचवत्; रेषारहित; समवर्ण; अमिश्र; स्वच्छ; विरेषा; पारदर्शक.-Cartilage— (वै.) सूत्रविहीन तरुणास्थि.

Hyalite—(भू.) श्वेतरत्नविशेष; दुग्धवर्णशिला.

Hyalography—(रसा.) काचलेखनकला.

Hyaloid— १ (पदा.) see Hyaline. २ (वै.) काच; काचसदृश; पारदर्शक.—Artery—(वै.) द्रवगोल रोहिणी. —Canal—द्रवगोल नलिका.—Fossa — द्रवगोल खलखात.—Membrane—द्रवगोल आधार.

Hyaloplasm—(वै.) द्रवतत्त्व.

Hybrid—(तत्त्व.,प्राणि.,वन.,वै.) संकर; संकरज; संकरप्रजा. —Vigour—(जीवि.) संकरजन्य ऊर्ज-ओज-बल.

Hybridisation—(जीवि.,वन.वै.) संकर; संकरायण; संकरीभवन; संकरीकरण; संकरण; संकरोत्पत्तिकरण.
Hybridizer Breeder—(जीवि.) संकरकारक.
Hydarthrus—(वै.) ग्रंथिप्रदाह.
Hydathode — (वन) जलस्रोतस्; जलस्रावक. [म. पाणमोट.]
Hydatid — (प्राणि.) सौत्रजलग्रंथि; कृमिगर्भजलग्रंथि, विद्रधिविशेष.—Cyst—(वै) द्राक्षारोग.
Hydra—१ (ज्यो.) वायुकी; आश्लेषा. २ (प्राणि.) जलव्याल.
Hydracid—(रसा.) उज्जःक्षाम्ल; उज्जाम्ल.
Hydracrylic—(रसा.) उदचरपारिक.
Hydraemia—(वै) जलवत् रक्त.
Hydragogue—जलरेचक; जलनिःसारक औषध.
Hydramnios—(वै.) गर्भोदकोदर.
Hydrant—(रसा.) जलनलिका.
Hydrargyri Perchloridium—(रसा.) रसकर्पूर. [म. रसकापूर.]
Hydrargyri Sulphuretum—रसा.) हिंगुल. (Red Sulphate of Mercury.)
Hydrargyrosis—(वै.) पारदज पीडा.
Hydrargyrum—(रसा) पारद. [म. पारा.]
Hydrate—(रसा.) उज्जेत; उज्जेत; जलसंयुग.
Hydrated—(रसा.,वै) सजल; उदित; जलान्वित; सोदक; उज्जमय; जलसंयोजित.
Hydrathrosis—(वै.) ग्रंथिशोथ.
Hydration—(रसा.) उदकरण; जलसंयोजन; उज्जमयकरण.
Hydraulic—(यंत्र.) जलवाहक; जलगामी; जलात्मक; जलप्रेरित; औदक; जलशक्तिप्रेरित कार्यकर. — Cement — जलकठोर चूर्ण.—Crane — (यंत्र.) जल-उच्चालक. — Lift—(ग.) जलोत्थापक.— Lime —(स्था.) सजलचूर्ण; जलदूरित चूर्ण; जलस्नेही चूर्ण. [म. दमट चुना.] — Machine—(पदा.,यंत्र.) जलप्रेरित यंत्र.—Main—(रसा.) प्रधान नलिका. — Motor — (यंत्र.) जलशक्तिप्रेरित वाहन यंत्र.—Press — (पदा.,यंत्र.) जलपीडनयंत्र. जलप्रेषयंत्र; जलशक्ति-संदाबक. [म. दाबयंत्र; जलदाबक; जलदाबयंत्र.] — Ram — (पदा.,यंत्र) जलघन. [म. जलमेंढा.]
Hydraulics—(पदा.) जलस्थास्त्य; जलयंत्रशास्त्र; चलज्जलशास्त्र-विज्ञान; व्यावहारिक जलशास्त्र; जलशक्तिशास्त्र; तरलविज्ञान; तरलवेगगणित.
Hydraulogy—(अर्थ.) जलविज्ञान.
Hydrazine—(रसा.) उदाजीविन; उज्जत्रिन; द्विअमिद.
Hydriatria—(वै.) see Hydropathy.
Hydric—(रसा.) उज्जनक.
Hydride—(रसा.) उदजनित; उदिद; उज्जित; उज्जिद.
Hydriodic Acid—(रसा.) उज्जनैलिक अम्ल.
Hydroa—(वै.) पीटिका; तारुण्यसूचक पीटिका.
Hydroadenitis—(वै) स्वेदजनक ग्रंथिशोथ.
Hydroadipsia—(वै.) तृषाभाव.
Hydrobenzamide—(रसा.) उदोबानजावामिद.
Hydrobromic Acid—(रसा.) उद्अश्मणिकाम्ल.
Hydrocarbon—(रसा.,वै.) उत्कर्ब; कर्बोज; उद्कर्बन.
Hydrocele—(वै.) जलमुष्क; जलांड; अंडवृद्धि; वृषणशोथ; अंडकोशवृद्धि; जलार्बुद; मूत्रवृद्धि.—Fluid — (वै) पेशीकोशद्रव.
Hydrocentric—(वन) जलकेंद्रिय.
Hydrocephalous—(तत्त्व.,वै) कपाल-जलंधर; जलशीर्ष; मस्तिष्कशोथ; मस्तिष्कजलवृद्धि.
Hydrocharideae—(वन) जलसरपोलिया वर्ग.
Hydrochlorate—(रसा.) उज्जहरित.
Hydrochloric—(रसा.) उज्जहरिक —Acid—उज्जहरिकाम्ल; हरिकाम्ल; उज्जहरिक; लवणद्रावक; उज्जहरिताम्ल; लवणाम्ल; उद्धाम्ल, उज्जहराम्ल; उदहरिकाम्ल; हराम्ल; शंखद्राव; आम्लरस.
Hydrochloroplumbeous Acid —(रसा.) उदहरोसीसम्राम्ल.
Hydrocotyle Asiatica —(वन.) मंडूकपर्णी; ब्राह्मी. [म. ब्राह्मी.]
Hydrocyanic—(रसा.) उदश्यामिक. — Acid —(रसा) उस्निकाम्ल; उदश्यामिकाम्ल.
Hydroderma—(वै.) चर्मशोथ.
Hydrodynamics — (ग.) जलगतिशास्त्र; द्रवद्युत्य; चलज्जलशास्त्र, द्रवगतिविज्ञान; जलवेग-गणित.
Hydrodynamometer—(यंत्र.) जलवेगमापक.
Hydroelectric—(अर्थ.,ग.,पदा) जलविद्युत्; जलवैद्युतिक; जलविद्युत्; आर्द्रवैद्युत्.— [Energy — (यंत्र.) जलौघनिर्मित शक्ति.]
Hydroelectricity — (पदा.) जलविद्युत्; जलौघनिर्मित विद्युत्.
Hydroextractor—जलनिष्कासक; जलशोषक.

Hydrofebrilla—(वै.) घर्मचर्मिकाज्वर.
Hydroferrocyanic—(रसा.) उदलोहोदयामिक.
Hydrofluoric — (रसा.) उदग्निक — Acid — उदग्निकाम्ल; फ्लुयाम्ल.
Hydrofluosilicic Acid—(रसा.) उदग्नसिकिति काम्ल.
Hydrogel—(रसा.) उज्जेल; उदजेल; जलजेल.
Hydrogen—(रसा.) उज्ज, उदजन; जलवायु; उज्ज; उदन; उदान; उज्जन; आर्द्रजन; जलोत्पादक; आर्द्रवायु.—Atom —उज्जाणु; उज्जपरमाणु.—Ion Concentration — उज्जदलसंहता.—Ortho—ऋजूज्ज.—Para-Peroxide — (रसा., वै.) उज्जाद्विप्राणिद; उदजनपरिप्राणिद; उदजनिपर्यम्लजनिद; उज्जपराप्राण्यक.— Sulphide — (रसा) उज्जगंधकिद; उदजगंधकिद.
Hydrogenation—(रसा.,वै) उज्जीकरण, उज्जीकरण, उज्जीभरण; उज्जभरण, उज्जसंयोग; उज्जसंयुक्तकरण.
Hydrogenite—(रसा) स्फटपारदसिध्रग.
Hydrogenium—(रसा.) उज्जधातु.
Hydrogeology—प्राकृतिक जलस्थिति-व्यापारविज्ञान.
Hydrogode—(पदा.,रसा) विद्युत्-ध्रुव; ऋणध्रुव.
Hydrographer—(भू.) समुद्रपटकार; समुद्रवेलादिविवरणकार.
Hydrography—(भू.) समुद्रविद्या; समुद्रमापक; समुद्रपरिमाणविज्ञान.
Hydroid—(वै.) जलसम.
Hydroiodic Acid—(रसा.) उदैनलिकाम्ल
Hydrokinetics—जलशक्तिविज्ञान.
Hydrol—(रसा) जल-अणु.
Hydrolithe—(रसा.) खटउजिद.
Hydrolize—(वन) जलविश्लेषणकरण.
Hydrology—(पदा.) जलविज्ञान.
Hydrolyse—(वै.) जलविच्छेदन.
Hydrolysis—(रसा.,वै) उदकविलयन; उद्विलयन; उद्विलय, उदविश्लेषण; जलविच्छेदन; जलभेदन; जलविश्लेषण; आर्द्रविश्लेष.
Hydrolytic—(रसा,वै.) उदविश्लेषिक; जलविच्छेदक, जलहर; उद्विलयात्मक —Agent—जलहरकारक.
Hydromania—(वै.) पिपासारोग.
Hydromechanics—जलप्रेरणाशास्त्र; जलकलगणित.
Hydromel—मधुजल. [म. मधपाणी.]
Hydrometer—(रसा.) जलगुरुत्वमापक; जलसांद्रतामापक; घनत्वमापक, जलमापक; द्रवतुला; विशिष्टगुरुत्वमापक; द्रवगुरुत्वमापक; द्रवघनता-घनत्वमापक; सूक्ष्मद्रवमापक; आर्द्रतामापक. [म. तरकांटा]
Hydrometra—(वै.) जरायुशोथ.
Hydronephrosis—(वै.) वृक्कवृद्धि, मूत्रपिंडशोथ; वृक्कोदक.
Hydropathy—(वै) जलचिकित्सा पंथ. शीतजलोपचार.—Institute—(वै) जलचिकित्साालय
Hydrophilic—(रसा.) उदस्नेही.
Hydrophilous—(वन.) जलपरागी, जलप्रिय.
Hydrophily—(वन.) जलपरागसेचन.
Hydrophobia—(वै) जलद्वेष; जलसंत्रास; उदविरोध.—Symptomatica—जलसंत्रासलक्षण.
Hydrophone—(वै.) जलध्वनियंत्र.
Hydrophthalmia—(वै.) नेत्रद्रवसंचय; रक्तजलसंचय; नेत्रवृद्धि; चक्षुशोथ.
Hydrophyte—(वन.) जलज; जलस्थ, जलवासी (वनस्पति); जलप्रिय; जलनिवासी; जलवृक्ष.
Hydropic—(वै.) जलयुक्त (अवनति); शोथजनक.
Hydropigen—(वै.) उदन्याजनक; जलसंग्राहक; तृष्णाजनक.
Hydroplane—(पदा.) जलवायुयान.
Hydrops—(वै.) शोथ.
Hydropterideae—(वन.) जलदंड. [म. पाणनेचा.]
Hydropult—जलनिक्षेपक यंत्र.
Hydroquinone—(रसा.) उदक्विनोन.
Hydrorachis—(वै) पृष्ठवंशशोथ.
Hydrorrhoea—(वै) जलस्राव.
Hydrorrhoea Gravidorum—(वै) दूतिगर्भ.
Hydroryl—(रसा.) उत्प्राणिल.
Hydrosalpinx—(वै.) फलनलीतांबूदर; रजोवहनाड्यंबूदर; अंडवहनाड्यंबूदर.
Hydrosalt—(रसा.) उज्जलवण.
Hydroscope—जलघटिका; घटि.
Hydrosol—(रसा) प्रतिस्फटिकद्रव (जल).
Hydrosphere—(पदा.,भू.) जलावरण; वारिमंडल; जलीय भूभाग.
Hydrostatic—(पदा) जलस्थित.—Balance — उत्प्लावनतुला; द्रवसाध्यतुला; जलतुला.—Bellows—जलश्वास; उत्प्लावनश्वास. [म. पाणभाता.] — Lubricator — (यंत्र) जलस्नेह्यतैलद. [म. पाणदाबी गडू] —Paradox

— (पदा.) जलस्थितिविभ्रम; जलस्थितिविरोधाभास. — Press—(यंत्र.) जलप्रेष; जलपीडनयंत्र. [म. पाणदाब यंत्र.] —Pressure—(पदा.) जलप्रेष; जलपीडन-दापन [म. द्रवदाब.] — Test — (वै.) जलपरीक्षा; जलतरण-परीक्षा.

Hydrostatics—(ग.,पदा.) जलस्थितिशास्त्र; जलस्थितिविद्या; द्रवस्थिरय; द्रवपदार्थविज्ञान; द्रवस्थितिविज्ञान; जलगणित; स्थिरजलविज्ञान.

Hydrostomia— (वै.) अतिरिक्तलालानिःसरण; लालावाही क्रिया.

Hydrotactic—(वन.) जलोत्तेजित.

Hydrotherapy—(वै.) जलचिकित्सा; जलोपचार.

Hydrothorax—(वै.) रक्तद्रवाच्छादक स्थिति; वक्षोदक.

Hydrotis—(वै.) कर्णशोथ.

Hydrotropic—(वन.) जलानुवर्ति.

Hydrotropism — (रसा.,वन.) आर्द्रभ्रमण; जलावृत्ति; जलानुवर्तित्व; जलविमुखता; जलाकर्षण.

Hydrous—१ (ज्यो.) अलगर्द; जलसर्पिणी. २ (भू.,रसा.) सजल; जलीय; उज्जलय; जलयुक्त.

Hydroxide — (रसा.,वै.) क्षार; उज्जप्राणिद; उत्प्राणिद् [म. खार.]; उज्जिन; उदोर्वक; उदप्राण्यक; उज्जांजक.

Hydroxyazobenzene— (रसा.) उदओषअजीव बानजावीन.

Hydroxyl—(रसा.,वै.) उत्प्राण्य; उदओषिल; उत्प्राणिल; उज्जोज.—Amine—उत्प्राण्यमिन; उत्प्राणिलामिन.

Hydrozine—(रसा.) उदाजीविन.

Hydrozoa—(जीवि.) जलजीवक; जलस्थ जीव; जलव्याली.

Hydrozone—(रसा.) उदाजीवोन; उज्जत्र.

Hydruria—(वै.) उदक मेह.

Hydrus—(ज्यो.) see Hydrous.

Hyena—(प्राणि.) तरक्षु. [म. तरस.]

Hyetal—(भू.) वृष्टिविषयक.

Hyetograph—(पदा.) पर्जन्यलेखक; वृष्टिलेखक.

Hyetography—(भू.) वृष्टिविभागविज्ञान.

Hyetology—ऋतुविज्ञान.

Hyetometer—(पदा.) पर्जन्यमापक; वृष्टिमापक.

Hygiene—(वै.) आरोग्यशास्त्र; स्वास्थ्यरक्षण; आरोग्यरक्षण; शारीरस्वास्थ्य; आरोग्यविद्या; स्वास्थ्यविद्या.—Personal शारीरिक आरोग्य; दैहिक स्वास्थ्य; प्रतिस्विकस्वास्थ्य. — —Public—पौरस्वास्थ्य.

Hygienics—(वै.) आरोग्यविद्या.

Hygrodeik—(पदा.) क्लेदपरिमाणदर्शक.

Hygrograph—(पदा., रसा.) आर्द्रतालेखक; क्लेदलेखक; क्लेददर्शक.

Hygrology—(पदा.) बाष्पविज्ञान.

Hygroma—(वै.) पेशी.

Hygrometer—(पदा.,रसा.) आर्द्रतामापक; क्लेदमापक.—Hair—केश-आर्द्रतामापक.

Hygrometrical — आर्द्रतामापनविषयक; क्लेदमापनविद्या संबद्ध.

Hygrometry — (पदा.) आर्द्रतामापन; क्लेदमापनविद्या; आर्द्रतामिति.

Hygrophyte—(वन.) आर्द्रभूमिज; आर्द्रताप्रिय; आर्द्रदेशीय; पंकाश्रित.

Hygroscope—(पदा.) आर्द्रतादर्शक; क्लेददर्शक-सूचक.

Hygroscopic — (पदा., रसा., वन.) आर्द्रताचोषक; आर्द्रताग्राही; जलाकर्षी; जलशोषक; जलग्राही; जलाकर्षक; जलग्राहक. [म. सादली.] — Substance — (पदा.) जलग्राहक पदार्थ; आर्द्रताग्राही पदार्थ.

Hygrostomia—see Hydrostomia.

Hylotheism—(तत्त्व) जडवाद; निरीश्वरवाद.

Hylozoism— (तत्त्व.) प्रकृतिचेतनावाद; जडचैतन्यवाद; पुरुषप्रकृतिवाद.

Hymen—(वै.) कुमारीपटल; योनिजवनिका; भगपटल; भगचंद्र; योनिपटल; योनिमार्गच्छद; योनिच्छद. — Imperforate-अभंग कुमारीपटल(ता).—With Unbroken —अक्षता; अक्षतयोनि.

Hymenium—(वन.) जनकस्तर.—Sub—उपजनकस्तर.

Hymenodcityon Excelsum—(वन.) कृष्णवत्सनाभ. [म. कडवा.]

Hymenoptera—(प्राणि.) त्वक्पक्ष कीटकवर्ग; सपत्रपक्ष; विरलपक्ष.

Hymenopterous—(प्राणि.) त्वक्पक्षीय.

Hyoepiglottic ligament—(वै) तोरण कण्ठबंध.

Hyoglous—(वै.) जिह्वातोरण.

Hyoid—(वै.) कंठास्थि; कंठिकास्थि; जिह्वाधर; तोरण.—Bone — तोरण-अस्थि; जिह्वामूलास्थि; कंठिकास्थि; शृंगाटक.

Hyothyroid ligament— (वै.) आश्रय तोरण बंध. — Membrane—आश्रयतोरण पत्र.

Hypaarchetypus—(भाषा.) प्राचीनतर प्रत.
Hypabryssal—(भू) अतलस्थित.
Hypanthodium—(वन.) कुम्भमंजरी; कुंभासनी; उदुंबरविन्यास; मीलितासन प्रसून.
Hypapophysis—(वै.) पुरःपृष्ठवंश.
Hyper—अति; अतिरिक्त.—Acidity—(वै.) अत्याम्लत्व; आम्लपित्त; अम्लातिरेक. — Aemia — अतिरक्तसंचार; रक्ताधिक्य; रक्तसंचय; अतिरक्तत्व; रक्तातिशय. — Aesthenia—संज्ञाधिक्य.-Aesthesia —अतिसंज्ञत्व; अतितीक्ष्णस्पर्शज्ञान; संवेदाधिक्य; अतिवेदकता. — Algia —अतिवेदना.—Aphia —(वै.) अत्यधिक स्पर्शानुभवशक्ति.—Bola—(ग.) परवलय; अतिपरवलय; अधिच्छेदक; अपास्त; ऊनकलाच्छिन्न; परावृत्त; अधिकोत्सार.—Bole —(तत्त्व.,भास्कर., साहित्य.) अतिशयोक्ति; अत्युक्ति. — Bolic—(पदा.) परास्त.—Bolic Function—(ग.) अतिपरवलयी फल; अभिजातफल; तद्भवफल. — Bolic Paraboloid—(ग.) अपास्तिक; अन्वस्तीय.—Bolical —(ग.) अतिपरवलयी.— Boloid — (ग.) घन अतिपरवलय; घनाधिकोत्सार अतिपरवलयज; अपास्तीय. — [of One Sheet— (ग) एकपृष्ठ अपास्तीय. — of Two Sheets—द्विपृष्ठ अपास्तीय.] —Catharsis — (वै) अतिविरेचक — Chlorhydria — (वै.) अम्लातिशय; अपचन.—Chromic—(वै.) रागगाढ. — Critic — अतिचिकित्सक.—Diuresis—(वै) अत्यधिक मूत्रस्राव — Elliptic Function — (ग.) अतिदैर्घ्यफल. — Emesis — (वै.) अतिवांति; वमनातिरेक; वमनाधिक्य. —Esthesia—(वै.) असाधारण अनुभूति.—Fine—(पदा.) अतिसूक्ष्म.— Gensia— (वै) स्वादानुभवाधिक्य Glycaemia—अतिमधुरक्त; अतिमधुरक्तत्व.-Hedonia —अस्वाभाविक-अत्यधिक सुखानुभव. — Hidrosis — अतिघर्मस्राव. — Insulisism — अतिद्वैपायनत्व. — Irritability—अतिप्रेर्यता; अतिप्रेर्यत्व.—Kinesis—अतिचलता. —Mastia —स्तन-अत्यधिक-उरोज वृद्धि.— Metric—(भाषा.) मात्राधिक्य.—Metropia—(वै.) दूरदृष्टि; मंददृष्टि; दीर्घदृष्टि.—Mia—(वै.) अत्यधिक रक्तसंचय.—Onychia—(वै.) नखातिवृद्धि.—Opia—sec
Hyper Metropia. — Osmia — (वै.) अस्वाभाविक घ्राणशक्ति.-Ostosis—(वै) अतिअस्थिवृद्धि. -Parasite —(प्राणि.) आश्रित. [म. दुष्यप.] — Physical — अतिभौतिक.— Pituitarism— (वै.) अधोग्रहातिरिक्तता. —Plasia—अतिभूति.—Pnoea—अतिश्वसन; कष्टपूर्ण श्वासप्रश्वास.—Pyrexia — अतिज्वर.—Sensitive—अतिवश्य; अतिग्राही.—Sensitiveness — अतिवश्यता; अतिसंवेदनत्व.—Sthene—(भू) लोहमसिक्त प्रस्तर. —Tension—(वै.) अतितनिमा.—Thyroidism—(वै.) अतिफलकत्व; अतिकंठग्रंथिविष बाधा. — Tonic Saline—अतिसंहित अमृतजल.- Tonus—स्नायुसज्जता. Trophied —अतिपुष्ट. — Trophy— (तत्त्व.,वै.) अतिवृद्धि; अतिपुष्टि; विकृतवृद्धि. [—of Tonsils—(वै.) उपजिह्विकावृद्धि; गरस्रावृद्धि.]
Hypesthesia—(वै) अनुभूतिविहीनता.
Hypha—(वन.) अलिंबतंतु; अनुसूत्र.
Hyphomycetes—(वै.) जालमिसी.
Hypnagogic—(तत्त्व.) स्वापजनक.
Hypnogenetic—(वै.) निद्राजनक.
Hypnogenic—(तत्त्व.) जाड्यजनक.
Hypnolepsy—(वै) अस्वाभाविक निद्रा.
Hypnology—निद्राशास्त्र.
Hypnosis—१ (तत्त्व.) मोहनिद्रा; संमोहावस्था; समाधि; मोहन. २ (वै.) सुषुप्तिजनन.
Hypnotic—(वै.) निद्राजनक; निद्रावह; निद्राकारक.
Hypnotised—(तत्त्व.) मोहनिद्रित.
Hypnotism-(तत्त्व.) संमोहन; प्राणविनिमय; मोहनिद्रावाद; मोहनिद्रोपचारपद्धति; मोहिनीप्रयोग; संमोहनविद्या; योगनिद्रा; मोहनिद्राशास्त्र; मोहनिद्रा; मूर्च्छनाशास्त्र; वशीकरणविद्या.
Hypnotoxin—(वै.) सुषुप्तिजनक विषद्रव्य.
Hypo—१ (रसा.) अधि; उप. २ (वै.) न्यून; न्यूनता; अल्पता; अधर.
Hypobasal—(वन.) तलाधर; मूलपिंडाधर (भाग); अधःपादीय.
Hypoblast—(प्राणि.) आंतरास्तर.
Hypobromite—(रसा.) अधिब्रुमित.
Hypobromous—(रसा.) अधिब्रुमस.
Hypocalcaemia—(वै.) रक्तखटन्यूनत्व.
Hypocanst—(पदा.) ताप प्रकोष्ठ.
Hypochloraemia—(वै.) हरितन्यूनता.
Hypochlorite—(रसा.) अधिहरित.
Hypochlorous—(रसा.) अधिहरस.
Hypochlorous Acid—(रसा.) अधिहरस्राम्ल; उपहरस्राम्ल; उपहराम्ल.

Hypochondria— १ (तत्त्व.) विषादरोग; अतिनिराशाविकृति. २ (वै.) पित्तोन्माद; चित्तभ्रम; रोगभ्रम.

Hyporhondriac— १ (वै.) रोगभ्रमी. २ अवपर्शुका; (दक्षिण-वाम) अवपर्शुका. —Region — (वै.) अवपर्शुका प्रदेश; अपरऊर्ध्वभाग.

Hypochondriasis—(वै.) चित्तोन्मत्तता; उदासीनता.

Hypochondrium—(वै) यकृतप्रदेश; कुक्षि.

Hypochromic—(वै) रागाल्प; अल्परंजक; अल्परागी.

Hypocotyl—(वन.) अतिदल; बीजपत्रावकाण्ड; दलाधराक्ष; अधराक्ष.

Hypycotyledon —(वन.) दलाधर.

Hypocrateriform (salver shaped) — (वन.) रंजनाकार; रंजनदलाकार; पात्राकार; दीपकाकार; बिंबसदृश; सदापुष्पिकाकार; पारिजाताकृति; कुंदाकृति. [म. तबकडीसारखा.]

Hypocratic—(वै.) मृतवत्.

Hypocrystalline—(भू.) अर्धस्फटिकाकृति. [म. अर्धरवाळ.]

Hypocycloid—(ग.) अतिचक्रालद.

Hypodermic—(वै.) त्वग्भेदी; अधःत्वगीय; त्वगन्तःसंबद्ध. [म. त्वचेखालीं; कातडीखालीं.]

Hypodermis—(वन.) अधस्त्वक्; अधस्त्वचा.

Hypodermoclysis—(वै.) अधस्त्वक्क्लेदन.

Hypodynia—(वै) सामान्यवेदना.

Hypogastric—(वै.) कुक्षि; बास्तेय; अन्तःकटीर; निम्नोदरसंबंधी.

Hypogastric,-Plexus—(वै.) जठराधरजाल; जठराधोजाल.—Region—जठराधःप्रदेश; जठराधरप्रदेश; बस्तिप्रदेश; उदर-अधोभाग.

Hypogastrium—(वै.) उदरप्रदेश; निरण; बस्ति; निम्नोदरप्रदेश; नाभ्यधोभाग; उपस्थोर्ध्वभाग.

Hypogastrocele—(वै.) निम्नोदर; अंत्रवृद्धि.

Hypogeal—(वन.) मृद्वर्ती भूपृष्ठधर; भूगर्भस्थ.

Hypogene—(भू.,वै.) निगूढ; भूगर्भोत्पन्न.

Hypoglycaemia—(वै.) न्यूनमधुरक्तत्व; मधुरक्तन्यूनत्व; रक्तशर्कराल्पता; अल्पमधुरक्तत्व; न्यूनमधुरक्तत्व; शर्करान्यूनता; रक्तशर्करान्यूनता; रक्तमधुन्यूनत्व.

Hypoglossal—(वै.) अधोजिह्व.—Canal—अधोजिह्वामार्ग. — Nerves — भाषक धमनी; बृहज्जिह्वाचालक मज्जातंतु; अधिजिह्वाचालक मज्जातंतु.

Hypoglossus—(वै) जिह्वाकण्ठिक स्नायु; जिव्हानिम्नस्नायु.

Hypoglottis—(वै.) जिव्हानिम्नदेश.

Hypogynae—(वन) गर्भपादपुष्पी.

Hypogynous—(वन.) स्त्रीकेसराधस्थित; अधस्थ; स्त्रीकोशाधर; अधःकिंज; अधःस्थित; गर्भपाद.

Hypoidide—(रसा.) अधि-उप अदिद.

Hypoiodous—(रसा.) अधि-उप अदस.

Hyponasty—(वन.) अधरपृष्ठवर्धन.

Hypopemia—(वै.) चक्षुअत्यधिक रक्तसंचार.

Hypophosphite—(रसा.) अधि-उप-स्फुरित-स्फुरायित.

Hypophosphoric Acid—(रसा.,वै.) अधि-उप-स्फुरिकअम्ल.

Hypophosphorous— (रसा) अधि-उप स्फुरस. — Acid—अधि-उप स्फुराम्ल.

Hypophysial—(वै.) मस्तकपिंड.

Hypophysis (bone)—(वै.) अधोरुह; अंतास्थि; अमृतमस्तकपिंड.—Cerebri-मस्तिष्क अधोरुह.-[Anterior —मस्तिष्क पूर्वाधोरुह.—Posterior—मस्तिष्क पश्चिमाधोरुह.]—Pituitary—श्लेष्मास्रावी अधोरुह.—Posterior—अधोरुह पार्श्वभाग-खंड.

Hypopodium—(वन.) आद्यपाद; पर्णाद्य; अधःपर्णाक्ष; पर्णमूल. [म. पानाचा बुंधा.]

Hypopyon—(वै.) नेत्राग्रजवनिकापूति.

Hypospodias—(वै) लिंगव्यंग; लिंगछिद्र.

Hypostasis—(तत्त्व.) वास्तवत्वारोपण.

Hyposthenia—(वै.) दौर्बल्य; शक्तिहिनता.

Hypostome—क्रीवाय; अधरोष्ठ.

Hyposulphite—(रसा.) अधि-उपगंधकित; अधि-उपगंधकायित.

Hypotenuse—(ग.) कर्ण; अभिभुज.

Hypothalamus — (वै.) शैलपाद; मज्जाशय्याधोभाग; अधोशय्या; अधोमुकुल.

Hypothec—(शास्त्र.) बंधक.

Hypothecation—(अर्थ.) बंधक. — Letter of — (अर्थ.) बंधकपत्र.

Hypotheism—(तत्त्व.) उपपत्ति; सूचकसिद्धान्त; सूचितोत्पत्ति; सूचककल्पना.

Hypothenar Eminence—(वै.) कनिष्ठिकामूल.

Hypothermy—(वै.) असाधारण निम्नतापक्रम.

Hypothesis—१ (अर्थ) कल्पना; अनुमान. २ (ग.) पक्ष; सिद्धान्त; कल्पितार्थ; गृहीतपक्ष; गृहीतक; कल्पित. ३ (तत्त्व.) सिद्धान्त; संकेत; कल्पनासिद्धान्त; संकेतसिद्धान्त; अभ्युपगमसिद्धान्त; अभ्युपगमकल्पना; सुसिद्धकल्पना; वादअभ्युगम; उपन्यास; पक्ष; कल्पितार्थ; प्रतिज्ञा; तर्क; वाद; संभवनीय उपपत्ति. ४ (पदा.) कल्पना; परिकल्पना; गृहीतसूत्र; सापेक्षकल्पना; गृहीतपक्ष; उपन्यास; परिकल्प. ५ (रसा.) गृहीतपक्ष; उपन्यास; परिकल्प; कल्पना; प्रकल्प; अनुमान.—Barren—(तत्त्व.) रिक्त-शुष्क-वन्ध्य संकेतसिद्धान्त.—Gratuitous or Superfluous — (तत्त्व.) अतिरिक्त संकेतसिद्धान्त.—of Collocation — (तत्त्व) संघातसंकेतसिद्धान्त.—Provisional — (तत्त्व.) अनंतिम-सामयिक संकेतसिद्धान्त.—Working— (तत्त्व.) प्रवर्तक कल्पनःसिद्धान्त-संकेतसिद्धान्त.

Hypothetic—(तत्त्व) सापेक्ष. — Proposition — (तत्त्व.) सापेक्षवाक्य.

Hypothetical — (तत्त्व,पदा.,रसा.) कल्पित; प्रकल्पित; अनुमानात्मक; अभ्युपगत; कल्पनात्मक; गृहीत; आनुमानिक. -Construction—(ग.) पाक्षिकयोजना.—Dualism — (तत्त्व.) विशिष्टविज्ञानवादी; विज्ञानविशिष्टवादी. — Ethics—(तत्त्व.) सापेक्षनीति.—Hysteric — (वै.) अपतंत्रक; गर्भाशयोन्माद. — Imperative — (तत्त्व.) सापेक्षविधि.-Proposition—(तत्त्व.) कार्यकारण विधान; अनुलंबविधान; सान्वयनिदेश; सांकेतिकवाक्य; उपन्यस्ततर्क. —Reasoning—(तत्त्व.) उपन्यस्ततर्क.—Syllogism —(तत्त्व.) अनुलंबसविधान अनुमान.

Hypotiptic—(वै.) मृदुसंकोचक औषधि.

Hypotrochoid—(वै.) अतित्रिच्छेद.

Hypotrichosis—(वै.) केशहीनता.

Hypoxidaceae— (वन.) कृष्णमुसलवर्ग. [म. काळी मुसळी]

Hypsometer — (पदा.) बाष्पमापक; क्वथनोत्सेधमापक; क्वथनांक निर्धारणयंत्र; उच्चतामापक.

Hypsoyhyll—(वन.) पुष्पोपपर्ण.

Hysteralgia—(वै.) जरायुजशूल.

Hysteresis—अवग्रह; शैथिल्य; मंदता —Loop—अवग्रहरेखा; पर्यय.—Loss—(अर्थ.) अवग्राहिकालोप. — of Magnet—(पदा.) चुंबकमंदता.

Hysteria—१ (तत्त्व.) क्षोभोन्माद; उन्माद; उन्मादवायु; नप्तसंक्षोभ; भूतोन्माद; गर्भाशयोन्माद; योषोन्माद. २ (वै.) गुल्मवायु.

Hysteritis—(वै.) जरायुप्रदाह.

Hysterocele—(वै.) जरायुभ्रंश.

Hysterodynia—(वै.) जरायुवेदना.

Hysteromania—(वै) कामोन्माद.

Hysteron Proteron — (तत्त्व.) हेतुसाध्यविवर्त; हेतुसाध्यव्यत्यास.

Hysteropsychosis—(वै.) जरायुपीडाजनित मानसिकविकार.

Hysteroptosis—(वै.) जरायुपतन.

Hysterotomy—(वै.) गर्भकोशछेदनक्रिया.

Hysterrhexia—(वै.) जरायुभग्नता.

I

i—१ (ग.,पदा.) $\sqrt{-1}$; ऋणांकमूलपरिमाण; संख्याकल्पमान; असत्संख्यामान. २ (रसा.) Iso संक्षेपचिन्ह.

I—(तत्त्व) अहम्; आत्मा; अहंतत्त्व; शुद्धात्मा; ज्ञानीआत्मा. [म. मी.] २ (रसा) अद (आयोडीन) चिन्ह. ३ (स्था.) 'भ्रमणभार' चिन्ह.

Iambic—(भाषा.) लघुगुरुअक्षरपाद.

Iateria—(वै.) भैषज्य.

Iatrarchy—(वै.) चिकित्सक राज्य.

Iatrochemistry— (वै) रसायनप्रधान वैद्यक; चिकित्सारसायन.

Iatrology—(वै.) भैषज्यतत्त्व; चिकित्साशास्त्र.

Iatrophysicist—(वै.) वास्तवप्रधानवैद्य.

Iatros—(वै.) चिकित्सक.

Ibex—(प्राणि.) एडक. [म. एडका.]

Ic—(रसा.) इक (प्रत्यय).

Ice—(पदा.,रसा) हिम; तुषार.—Age—(इति.) हिमयुग; तुषारयुग.—Bag—(वै.) हिमास्तरणी.—Berg—(पदा., भू.) हिमशैल; हिममेरु; हिमराशि; हिमशिला; हिमपर्वत; हिमनग.—Boat—(पदा.) हिमनौका. — Box — हिमपेटिका.—Cap—(वै.) हिमपेशी; हिमकोष. — Cream (पदा.,वै.) हिमदुग्ध; शीतदुग्ध.—Crystal—(पदा.) हिमस्फटिक.—Dry—(पदा.) शुष्कहिम. [म. कोरडाबर्फ; शुष्कबर्फ; सुकाबर्फ.] —Floe—हिमखंड. — Line —

हिमरेखा.— Pail (Faraday's) — हिमपात्र (फाराडे). —Period—(पदा.,भू.) हिमयुग.—Water—(पदा.) हिमजल; शीतजल.

Iceland Spar—(रसा.) श्वेतअंजन स्फटिक [म. शिरगोळा.]

Ichneumon—(प्राणि.) नकुल. [म. मुंगुस.] —Fly—(प्राणि.,भू.) अश्मीभूत समुद्रपक्षी (जातीयप्राणि).

Ichno Carpus Frutescens—(वन.) शारिवा; श्यामलता. [म. काळी उपळसरी; शामा.]

Ichnography—रेखाचित्र.

Ichor—(वै.) पूय.

Ichthyography—(प्राणि.) मत्स्यवर्णन.

Ichthyolatry—(समाज.) मत्स्यपूजा.

Ichthyology—(प्राणि.) मत्स्यविद्या.

Ichthyosauria—(प्राणि.) मत्स्याकार सामुद्रिकप्राणी.

Ichthyosis—(वै.) मत्स्यकुष्ठ; मत्स्यत्वप्रोग; मत्स्यचर्मकुष्ठ; मत्स्यांगरोग.

Icicle—(भू.) हिमकला; हिमखंड; हिमलंब [म. बर्फाचा डोंगर.]

Iconograptry — (इति., कला.) मूर्तिविद्या; मूर्तिशिल्प; मूर्तिशास्त्र.

Iconolatry—(तत्त्व.,धर्म.) प्रतिमापूजा.

Icosahedron—(ग.) विंशतिफलक.

Icteroid—(वै.) कामला समान.

Icterus—(वै.) कामला. [म. कावीळ.] — Albus — हरित पीडा.—Neonatorum— (वै.) नवजात कामला; शैशव पांडु.

Ictus Solis—(वै.) सूर्याघात; आतपघात.

Id—(तत्त्व.) अबोधात्मा; सुप्तात्मा.

Ide—(रसा.) इद (प्रत्यय); इल.

Idea— (तत्त्व.) कल्पना; भाव; विचार; भावना; प्रत्यय; मान्यता; मनोभाव; प्रतिभास; कल्पनावित्; कल्पनाविति; कल्पनावेदित विषय; कल्पित विषय; बुद्धि.—Absolute —चैतन्य.—Explicit— स्फुटकल्पना. — Fixed — अविचल-स्थिर कल्पना.—Force—भावनाशक्ति.—Free अनिर्बंध कल्पना.—Implicit—अस्फुट कल्पना. — of Reason — बुद्धि विषयीभूत; विशिष्ट-अतिवार्य-नियामक प्रत्यय; अर्थरहितप्रत्यय; वस्तुशून्यप्रत्यय. — of Self — आत्मप्रत्यय; आत्मकल्पना.—Tied—बद्धकल्पना.

Ideas Condensation of—(तत्त्व.) प्रतिभाससंक्षेपसमज्जन; प्रतिभाससमास; कल्पनाग्रथन. —Freeing of—प्रतिभास सामान्य कल्पनास्खलन. — Fusion of — प्रतिभासयोग; प्रतिभाससंमेल; प्रतिभाससंमीलन; कल्पनासंयोग. — Series of — प्रतिभाससंश्रेणीबंध; प्रतिभास परंपरा; कल्पनाश्रेणि; कल्पनापरंपरा.

Ideal—१ (तत्त्व.,राज.) ध्येय; भावना; आदर्श; प्रतिमान; साध्य; उच्चग्राह. २ (वि.) आदर्शरूप; भावनामय; भावनात्मक; भावप्रधान; काल्पनिक; सर्वोत्कृष्ट; सर्वगुणपरिपूर्ण; शुद्ध; ध्येयभूत; तत्त्वशुद्ध.—Activity—(तत्त्व.) कल्पनाव्यापार. — Constitution — कल्पनात्मकरचना; कल्पितरचना; कल्पनारचना.—Government — (राज.) आदर्शराज्य. —Money—(अर्थ.) आदर्श धन-द्रव्य-मुद्रा.—Realisation—(तत्त्व.) प्रत्ययजात्यैक्यवाद. — Revival — कल्पनात्मक-काल्पनिक पुनरावृत्ति.

Idealisation—(तत्त्व.) आदर्शीकरण; रंजन; उच्चीकरण; परमोत्कर्ष; काल्पनिक उत्पादन.

Idealism—१ (तत्त्व.) मनप्रतिबिंबवाद; कल्पनावाद; प्रत्ययात्मकवाद; चिदात्मकवाद; कलाभाववाद; भावप्राधान्यवाद; भावना; भावनामयता; विज्ञानवाद; मनोमयसृष्टिवाद; भावनावाद; दृष्टिसृष्टिवाद; बाह्यार्थापलापवाद. २ आदर्शवाद; आदर्शदर्शन; ध्येयवाद; परमध्येयासक्ति.—Absolute — अजातिवाद.—Objective—बाह्यार्थविज्ञानवाद.—Subjective—विज्ञानवाद; आत्मवाद.

Idealist—१ (तत्त्व.,राज.) विषयाभाववादी; आत्मसत्तावादी; भावनावादी; आदर्शवादी; विज्ञानवादी; बाह्यार्थापलापवादी; भावनाद्रष्टा. २ भावनादास; कल्पनामग्न.

Idealistic—(तत्त्व.) भावनावादी; भावनाशाली; आदर्शदर्शी; काल्पनिक; भावनामय; भावनात्मक.—Monism—अजड अद्वैत.

Ideology—(राज.) भावनाशास्त्र; भावनाविज्ञान.

Ideation—(तत्त्व.) प्रत्ययन; अवधारणा; कल्पन; कल्पनावेदन; कल्पनाबोधन; विचारणा.

Ideational—(तत्त्व.) कल्पनाविषयक; कल्पनात्मक; कल्पन; काल्पनिक. — Level — कल्पनापदवी; कल्पनपदवी. — Process or Activity—कल्पन व्यापार-प्रक्रिया.

Ideatum—(तत्त्व.) ज्ञेय; ज्ञानविषय.

Identical—१ (अर्थ.) समान; अभिन्न. २ (ग.) पर्यायिक; एकात्मिक; एकरूप; सरूप. ३ (तत्त्व.) अभिन्न; अनन्य. ४ (पदा.,रसा.) एकरूप; समगुण; एकधर्मीय; सायुज्य; अभिन्न; तत्स्वरूपी; सर्वथासम. — Equation — (ग.)

सरूप समीकरण.—Proposition—(तत्त्व.,राज.) अभिन्न विधान.—Twins—(प्राणि.) बिंबतुल्य यमल. [म. जुळीं.]

Identically Equal—सर्वथासम.

Identification—(तत्त्व.) सरूपता; प्रत्यभिज्ञा; अभिज्ञा; तत्त्वाभिज्ञा; विभावन.—Marks—(वै.) देहलक्षण.

Identity— १ (ग.) नित्यसंबंध; समानिका; बीजनित्यक; नित्यसमीकरण; नित्यसम; अभेद; पर्याय; एकात्मता; संपूर्ण-समीकरण; सर्वगुणसमीकरण; सरूपसमीकरण; सरूपता २ (तत्त्व.) अनन्यता; तादात्म्य; तदेवता; अभिन्नता; एकता; समानता; एकरूपता; सरूपता; साम्य; सारूप्य. ३ (पदा.,रसा.) तद्दर्शन; स्वरूपज्ञान; तादात्म्य; तुल्यसमीकरण.—Disk—अभिज्ञानपट्ट. — in Difference — (तत्त्व.) भेदाभेद; भेदेऽभेद; वैषम्यगतसाम्य; सभेद साम्य; वैषम्ययुक्त साम्य.—of Horoscope—(ज्यो.) गणमैत्री.

Identism—(तत्त्व.) विषयिविषयैकतावाद.

Ideogram—(तत्त्व.) कल्पनादर्शक चिन्ह.

Ideograph — १ (तत्त्व.) चित्रलिपी; कल्पनाचिन्ह-लेख. २ विचारमापक यंत्र; विचारमानरेखा.

Ideology— १ (तत्त्व.) कल्पनापरंपरा-प्रणाली. २ (वै.) कल्पनाशास्त्र; भावनाशास्त्र; प्रत्ययविद्या; विचारविज्ञान; आदर्शवाद.

Ideomotor—(तत्त्व.) भावनाजन्यक्रिया; कल्पनाजन्यक्रिया; विचारसंस्कारजन्यकर्म; प्रतिभासप्रेरितकर्म; कल्पनाप्रेरित.

Ideoplasm—(वै.) व्यक्तिसत्त्व.

Ideoplastic—(तत्त्व.) भावनाविकार्य.

Ideoplasy—(तत्त्व.) भावनीयविकार.

Idio—१ विचित्र. २ विशिष्ट; विशेष. ३ स्व; आत्म; व्यक्ति-विशिष्ट. ४ स्पष्ट.

Idioblast—१ (वन.) ग्रंथिपेशी; एकपेशीयग्रन्थि. २ (वै.) कल्पनाशक्ति.

Idiocracy—वैचित्र्य.

Idiocy— (तत्त्व.,वै.) जन्मजातभ्रम; निर्बुद्धता; अज्ञानता; बुद्धिहीनता; आजन्मोन्माद; मंदबुद्धित्व. [म. वेडेपणा; खुळेपणा.]

Idioelectric—(पदा.) विद्युत्स्थापक; विद्युज्जन.

Idiom — (भाषा.) वाक्संप्रदाय; भाषासंप्रदाय; उक्तिरूढी; रूढिप्रयोग; रूढउक्ति; रूढप्रयोग; भाषाप्रवाह; वाक्प्रचार.

Idiomatic—(भाषा.) सुरूढ.

Idiopathic—१ (तत्त्व.) आत्मभावित-प्रेरित. २ (वै.) मूल-भूत; स्वाभाविक; स्वभावज.

Idiopathy—विशिष्ट स्वभाव.

Idiosyncracy — (तत्त्व.,वै.) प्रकृतिविशेषता; व्यक्तित्व; देहस्वभाव; प्रकृतिविक्षिप्तता; देहप्रकृति; विलक्षण-चमत्कारिक स्वभाव; धातुप्रकृति.

Idiot—(वै.,शास.) जातमूर्ख; अबुद्ध; बुद्धिहीन; जड; मूढ.

Idiotic—(ग.) जड.

Idle—(पदा.) निष्क्रिय; कार्यशून्य.—Current—सुप्तप्रवाह; अकर्मक प्रवाह; अलब्ध-अनुपयुक्त-अननुभूत प्रवाह.—Ness—(वै.) आलस्य; कार्यविमुखता; कार्यद्वेष. — Pulley — (पदा.) निष्क्रिय...चक्र. [म. आळशीकप्पी.]

Idoform—(रसा.) अदपुत्तिक.

Idol—१ (तत्त्व.) मूर्ति; देवता. २ पूर्वग्रह; पूर्ववृत्ति.

Idolatry—(तत्त्व.) मूर्तिपूजा; प्रतिमापूजन; पौण्डलिकता.

Igneous—(भू.,रसा.) आग्नेय; अग्निज; अग्निसंभूत; अग्नि-जन्य; अग्निवत्.—Fatuus—मिथ्याग्नि; पैशाचिक अग्नि-शिखा.—Rocks—(भू.) अग्निज शिला.

Ignis—(वै.,पदा.) अग्नि.

Ignition—(रसा.) ज्वलन; प्रदीपन; इन्धन. — Cell — (पदा.) प्रज्वालक विद्युत्संग्राहक-विद्युद्घट. — Point — (पदा.,रसा.) प्रज्वलनबिन्दु; प्रज्वलनसीमा; ज्वलनांक; ज्वलनोष्णताप्रमाण.—Stroke — (पदा.) प्रज्वलनरेखा. [म. शक्तिटप्पा.] —Temperature — (पदा.,रसा.) ज्वलनांक; ज्वलनोष्णतामान.

Ignitor—(पदा.) ज्वलक; प्रज्वालक.

Ignoble—हीनकुलज; हीन; नीच.

Ignoramous—निरक्षर; अज्ञान.

Ignorance—(तत्त्व.) अज्ञान; अविद्या.

Ignorant—(तत्त्व.) अनभिज्ञ; अज्ञानी.

Ignoratio-(तत्त्व.) अलसयुक्ति; आलस्यिका; अलस्यशृंगिका. - Elenchii—असंबद्ध-अप्रस्तुत-अप्रकृत-असंगत-अनान्वित-युक्तिवाद- अनुमान-हेत्वाभास-दोष; अविद्याकल्पित निराकरण; विपर्यय पर्यवसान; तर्काभास; खंडनानभिज्ञता.

Ignoration—(ग.) जडता.

Iguana—(प्राणि.) गोधा; पाटला. [म. घोरपड.]

Ikon—मुखरेखा.

Ileal—(वै.) उत्तर लघु अंत्र—.

Ileocecal Valve—(वै.) ग्रहणीबंध.

Ileocolic—(वै.) वलितांत्रपुरीतत्; लघुस्थूल अंत्र.

Iletin—(वै.) द्वैपायन.

Ileum—(वै.) अंत्यांत्र; वलितांत्र; कट्यंत्र; क्षुद्रान्त्र; कुंडलिनी;

उत्तरलघुअंत्र; अधर क्षुद्रान्त्र.

Ileus—(वै.) शूलरोग; उदरशूल.

Iliac—(वै.) जघन; कटीर-कटि. — Bone — जघनास्थि: श्रोण्यस्थि.—Circumflex—कटीरनेमि. — Colon—जघनीया बृहदंत्र.— Common— साधारण कटीर. — Crest—जघनशेखर; जघनधारा; जघनचूडा.—Deep—गाढ०.—Eminence—जघनार्बुद. — External — बाह्य कटीर.—Furrow —कटीरप्रणालि. — Internal —अंत:कटीर.—Passion see, Ileus. — Region —श्रोणिप्रदेश; जघन; वंक्षणभाग. — Superficial — बाह्य०.—Spine—कटीर अणि.

Iliacus—(वै.) श्रोणिरक्षीय स्नायु; अधिकटीर; कटि; कटीर-श्रोणिपाक्षिणी.

Ilial—(वै.) लघु अंत्र.

Ilio-Colic—(वै) लघुस्थूल अंत्र.—Costalis Cervicis — (वै.) कटीर-कंठ. —Costalis Dorsi—(वै.) कटीर शलाकावक्ष. — Costalis Lumborum—(वै.) कटीर शलाका उदर. — Femoral — (वै.) जघनोरु. — Hypogastric—(वै.) कटीर अधोनाभि.—Inguinal —(वै.) वृषणकटीर; कटिवंक्षण. — Lumber — (वै.) कटीर उदर. — Pectineal eminence— (वै.) लिंग उन्नत (लिंग-कटीर.).—Sacral Joint—(वै.) जघनत्रिक संधि. — Tibial tract — (वै.) जघनजंघापट्ट; जंघ कटीरपट्ट.

Ilium—(वै.) जघनकपाल; कटिकपाल; जघन्य; श्रोणिपक्ष; कट्यस्थि; श्रोणि अस्थि; नितंबास्थि; दक्षिण क्षुद्रान्त्र.

Illation—(तत्त्व.) तर्क; अनुमान.

Illative—(तत्त्व.) हेतुद्योतक —Conversion—आनुमानिक परिवर्तन.—Sense—आनुमानिक अर्थ.

Ill,-Adopted — (तत्त्व.) अनवस्थित; असमायुक्त. — Defined—(पदा.) अस्पष्ट; संकुल.—Effect—(शास.) दुष्परिणाम; कुफल. — Treatment — निष्ठुर वर्तन; दुर्व्यवहार.

Illegal — (धर्म.,शास.) अवैध; न्यायविरुद्ध; नियमविरुद्ध; अधर्म; अन्याय्य; अशास्त्र. [म. बेकायदेशीर; बेकायदा; गैरकायदा.] — Contracts — (अर्थ.,शास.) अवैध समय; न्यायविरुद्ध समय [म. बेकायदा करार.] —Gratification—(शास.) अवैध उपहार; अन्याय्य पुरस्कार.

Illegible—(भाषा.) अवाचनीय; दुर्वाचनीय.

Illegitimacy—(शास.) अनौरसता.

Illegitimate—१ (तत्त्व.) अनुचित; न्यायविरुद्ध; शास्त्रविरुद्ध. २ (शास.) अनौरस; शास्त्रविरुद्ध; अन्याय्य; जारज. [म. बेकायदा.] — Child — (शास.) अनौरस संतान; जारज संतान.—Pollination—(वन) अनौरस परागीकरण.—Son—(शास.) दासीपुत्र.

Illicit—निषिद्ध; व्यवहारविरुद्ध.-Intercourse —(शास.) अगम्यागमन.—Process—(तत्त्व.) व्यभिचार; अतिक्रम; अक्रम; अनुचित प्रक्रिया.— [of the Major (term) — साध्यदोष; ज्येष्ठपदातिक्रमहेत्वाभास. — of the Minor—(तत्त्व.) पक्षदोष; कनिष्ठपदातिक्रमहेत्वाभास.]

Illimitable—अमर्याद.

Illogical—(तत्त्व.) अतार्किक; न्यायविरुद्ध; अप्रमाण; अपसिद्धान्त; तर्कविरुद्ध.

Illuminant—(पदा.,रसा.) प्रदीपक; दीपक: प्रकाशक.

Illuminate—१ (पदा.,रसा.) प्रकाशन; उज्वलन; उद्भासन; प्रदीपन; प्रदीप्तीकरण; आलोचन. २ (भाषा.) सुशोभन.

Illuminated—(पदा.,रसा.) प्रदीप्त; आलोकित; दीप्त.

Illuminating — (यंत्र.) १ दीपन. २ दीपक.— Engineering — (यंत्र.) उद्भासनीय तर्क. — Gas — प्रदीपकवायु.—Power—दीपनशक्ति; प्रदीपनशक्ति; दीप्ति; प्रकाशदायित्व; प्रभास; दीपकता; प्रकाशसामर्थ्य.

Illumination—(पदा.,यंत्र.,रसा.) प्रदीप्ति; प्रभास; दीप्ति; प्रकाश; उद्भासन; प्रकाशन; दीपावली; दीपोत्सव. [म. उजाळा; आरास.] —Artificial—कृत्रिम प्रकाश.-Gas (पदा.) दीपवायु.—Intensity of — (पदा.) दीपमात्रा; प्रभास; अभिदीप्ति.

Illuminometer—(पदा.) प्रभासमापक; भासमापक.

Illusion— १ (तत्त्व.,पदा.) विवस्तुवाभास; अपवस्तुभास; विवस्तु-वेदन; अपवस्तुवेदन; विपर्यय; विपरीत संवेदन; विवस्तुबोधन; अपवस्तुबोधन; मोह; भ्रम; भ्रांति; आरोप; विक्षेप; भ्रम; माया; आभास; अध्यास; मरीचिका; भ्रमदर्शन; विवर्त; वृथाभास; मिथ्याभास. २ (वै.) चित्तविभ्रम; भ्रम; विपरीतज्ञान. — of Motion and Movement — (तत्त्व.) गतिमाया.—Tactia—स्पर्शमाया.—Visual—दृष्टिमाया; दृश्यमाया.

Illusive—मायामय; अपबोधक; भ्रामक.

Illusory—(तत्त्व.) मायामय; मिथ्या.

Illustrate—(पदा.) विशदीकरण; प्रकाशन.

Illustration—१ (ग.) दृष्टांत; चित्र. २ (पदा.) उदाहरण; चित्र; आकृति; प्रदर्शक; निदर्शन. ३ (भाषा.) कथाचित्र;

कथनचित्र. ४ (रसा.) उदाहरण; चित्र. — Process — चित्र-मुद्रणक्रिया.

Illustrator—(भाषा.) लेखचित्रकार.

Illutation—(वै.) मृत्तिकालेपन. [भांडारीकोश.]

Ilmenite—(भू.) इल्मेनधातु.

Image—१ (तत्त्व.) प्रतिमा; प्रतिरूप; प्रतीक; स्मृतिचित्र; प्रतिमावित्-विमिति; प्रतिमितविषय; चित्र २ (पदा.) प्रतिरूप; प्रतिमा; प्रतिबिंब; प्रतिमूर्ति; प्रतिकृति; बिंब; मूर्ति; छाया; चित्र. [म. पडछाया.] — After — (तत्त्व.) पश्चात्प्रतिमा; संस्कार; प्रतिप्रत्यक्ष; अन्वादर्श.—Dense—(प्रकाशलेखन.) घनप्रतिमा. — Double — (तत्त्व.) युक् प्रतिदृश्य.—Electric—(पदा.) विद्युत्प्रतिमा; प्रतिसंचय-बिन्दु.—Erect—(पदा) अपर्यस्त प्रतिबिंब. —Flat—(प्रकाशलेखन.) मंद प्रतिमा. — Formation — (पदा.) प्रतिबिंब-चमत्कार.—Inverted-(पदा.) विपर्यस्त प्रतिमा [म. उलटी प्रतिमा.] — Magnified — (पदा) विकसित प्रतिबिंब.- Mental—(तत्त्व.) मानसिक प्रतिमा; मानसचित्र; मानसमूर्ति; प्रतिप्रत्यक्ष; अन्वादर्श.-Multiple — (पदा.) अनेक प्रतिबिंब. — Negative after — (तत्त्व.) पूरकवर्ण प्रतिमा; ऋणपश्चात्प्रतिमा. —of Point —(पदा.) प्रतिबिंब.— Positive after— (तत्त्व.) मूलवर्ण प्रतिमा; धनपश्चात्प्रतिमा; अनुयोगी अन्वादर्श-प्रतिप्रत्यक्ष. —Primary—(तत्त्व.) मूलचित्र.— Real — (पदा.) साश्रय प्रतिबिंब; वास्तविक प्रतिमा; सद्बिंब; प्रकृत प्रतिबिंब. —Secondary—(तत्त्व.) उपचित्र. — Sensory — (तत्त्व.) ऐंद्रियप्रतिमा.—Virtual — (पदा.) प्रतिमाभास: अनाश्रय प्रतिबिंब; भ्रामक प्रतिमा; अदृष्ट प्रतिरूप-प्रतिबिंब; आभासी प्रतिबिंब; असद्बिंब; अलीक-मिथ्या प्रतिबिंब. — Worship—(तत्त्व.) प्रतिमापूजा; मूर्तिपूजा; प्रतिमापूजन.

Imageless Thought — (तत्त्व.) अप्रतिमविचार; विप्रतिमविचार; प्रतिमाहीन विचार; प्रतिमारहित विचार.

Imagery—१ (तत्त्व.) प्रतिमासृष्टि-प्रवाह; २ (पदा.) कल्पित चित्र. ३ (वै.) कल्पनासृष्टि. —Dream — (तत्त्व) स्वप्नांतर्गत प्रतिमाप्रवाह; स्वप्नीय प्रतिमासृष्टि.

Imaginary—१ (ग.) काल्पानेक; मनःकल्पित; काल्पनिक संख्या; भाव्य; असत् (भास्कर.); अवास्तविक; कल्पित. २ (तत्त्व.) प्रतिमाकल्पना; बिंबात्म; प्रतिमित. ३ (पदा.) काल्पनिक; असंवेद्य; कल्पित.—Axis—(ग.) कल्पित अक्ष. —Calculus— (ग.) कल्पित कलन. —Number—(ग.) असत्संख्या; अदृश्य संख्या. —Quantity—काल्पनिक संख्या.

Imagination — (तत्त्व) प्रतिमान; प्रतिमावेदन-बोधन; कल्पना; भावना; कल्पनाशक्ति; तर्कशक्ति; कल्पनाप्रभाव; प्रतिभादृष्टि; प्रतिभाशक्ति; प्रतिमासंवेदन. — Aesthetic सौंदर्यकल्पना.—Audible Type of —प्रतिमान-शक्ति-श्रवणात्मक प्रकार. — Cognitive— ज्ञानकल्पना; स्वरूप-कल्पना. — Constructive, Creative — उपचायक कल्पना; उत्पादक-निर्मातृ-विधायक-प्रतिमान; अपायक प्रतिमान.—Free—अनिर्बंध प्रतिमान.—Level —प्रतिमान पदवी.— Mobile —प्रतिमानशक्तिव्यापारात्मक प्रकार.— Practical—व्यावहारिक कल्पना. —Productive—see Coustructive. —Representative—संकल्प. — Reproductive — पुनरावर्तक-पुनर्निर्मातृप्रतिमान-प्रतिमावेदन संस्कारोद्बोधरूप कल्पना.

Imatology—(वै.) औषधिविज्ञान. (भंडारी.)

Imago—(प्राणि.) कीटकपूर्वास्थिति.

Imbecility—(तत्त्व.,वै.) बुद्धिदौर्बल्य; आबाल्योन्माद; जड-बुद्धित्व; अक्षमता; मानसिक-शारीरिक-शक्तिक्षीणता.

Imbedded—(शास.) अंतर्भूत.

Imbibe—(रसा.,वन) शोषण; अंतर्ग्रहण; पूर्णशोषण; पूर्ण-ग्रहण. [म. तुडुंब भरणें.]

Imbibition—(वन.) संपृक्तन.

Imbricate — (वन.) विषमानुक्रमी; पटलमय; क्रमतिश्राय; आच्छादनयुक्त; संमिश्र; विविधावृत.

Imbricated — (वन., वै.) अपराच्छादित; अपरिव्याप्त; अतिव्याप्त.

Imitation—१ (तत्त्व.) अनुकरण; अनुवर्तन [म. नक्कल.]. २ (रसा.) प्रतिरूपी; कृत्रिम.— Automatic — (तत्त्व.) विनायास अनुकरण; यांत्रिक अनुकरण.

Immaculate Conception — (तत्त्व.) अपौरुषेय गर्भाधान.

Immailed—(युद्ध.) शिरस्त्राणधारी; कवचधारी.

Immanence—(तत्त्व.) अनुस्यूतता; अंतर्भाव; प्रविष्टता; विभुता; व्यापिता; व्याप्तता; ओतप्रोतता; अन्तरस्थ.

Immanent — (तत्त्व.) अंतर्गत; अंतरस्थ; अंतर्यामि; आत्मगत.—Activity—आत्मगत क्रिया.

Immanental—(तत्त्व) विश्वांतर्यामि.

Immarginate—(वन.) अप्रांत; धाराहीन.

Immaterial—(तत्त्व.) अशरीरी; अमात्रक; अजड; अपार्थिव. — Capital — (अर्थ.) अभौतिक मूलधन; अपार्थिव

मूलधन. [म. अभौतिक पुंजी.] —Wealth—(अर्थ.) अभौतिक संपत्ति.

Immaterialism—(तत्त्व.) आत्मास्तित्ववाद; देहभिन्नात्मवाद-मत; जडाभानवाद; निराकारवाद; तन्मात्रनास्तित्ववाद; अजडवाद.

Immaterialist — (तत्त्व.) आत्मास्तित्ववादी; तन्मात्रास्तित्ववादी.

Immateriality—(तत्त्व.) अजडत्व; निराकारत्व.

Immature—(वै.) अपक्व.—Bone—(वै.) तरुणास्थि.

Immeasurable— १ (पदा.) अगणित; असंख्य; अपरिमित; अमर्याद; अमूप; अपरिमेय; अक्षेत्र. २ (वै.) अपरिमित; अप्रमेय; अन्वयरूप; दुर्मेय; अपर्याप्त.

Immediacy— (तत्त्व.) अप्ररोक्षत्व; आनंतर्य; अप्रत्यक्ष; अव्यवधान; व्यवधानराहित्य.

Immediate — (तत्त्व.,वै.) निकटवर्ती; निरंतर; अनंतर; अपरोक्ष; प्रत्यक्ष; साक्षात्; अव्यवहित; मौलिक; स्वाभाविक; प्राकृतिक.—Annuity—(अर्थ.) तात्कालिक वार्षिकवृत्ति. —Delivery—तात्कालिक प्रत्यर्पण.— Inference—प्रत्यक्ष अनुमान; अपरोक्षानुमिति; अव्यवहित अनुमान; अव्यवधान अनुमान; विस्पष्टानुमान. [—by Added Determinents—(तत्त्व.) वर्धितापरोक्ष. — by Privative Conception—(तत्त्व.) पर्युदासमूलक; अव्यवहितानुमान.] —Knowledge—(तत्त्व.) साक्षात्प्रभा.— Joint Life Annuity—तात्कालिक संयुक्त जीवनवृत्ति. — Longest Life Annuity — तात्कालिक दीर्घतम जीवनवृत्ति. — Parties— (अर्थ.) निकटस्थ पक्ष. [हिं. सादल.] —Result—(अर्थ.) तात्कालिक फल; सद्यःफल. — Superior — (शास.) निकटवर्ती अधिकारी. — Temporary Life Annuity—तात्कालिक अल्पस्थायी जीवनवृत्ति.

Immensity—(तत्त्व.) अमितता; महत्त्व; अतिप्रमाणबृहत्त्व.

Immersed—(ग.) मग्न; निमज्जित.

Immersion—१ (ज्यो.) पिधान; ग्रास; अदर्शन; लोप; निमज्जन; निमीलन. २ (तत्त्व.) निमज्जन. ३ (पदा.,रसा.) निमज्जन.—Homogeneous—(पदा.) समांशनिमज्जन. —Test—(रसा.) निमज्जनपरीक्षा.

Immigrant—(अर्थ.,भू.) आवासी; परदेशी.

Immigration—(भू.) परदेशवास; अंतर्गमन; परदेशादागमन.

Immiscible—(रसा.) अमिश्रणीय; अमिलनशील.

Immobile—(पदा.) दुश्चर; अचर; अचल; स्थावर; स्थूल; गतिशून्य; अगतिक.

Immobility—(वै.) अचलता; स्थिरता; गतिशक्तिहीनता.

Immodest—(शास.) निर्लज्ज; अविनयी; असद्वृत्त.

Immolation—(तत्त्व.) बलि; बलिप्रदान.

Immoral—(तत्त्व.,शास.) दुराचारी; अनीतिमान्; दुर्वृत्त; दुःशील; पापी; असाधु —Condition—(शास.) असत्संकेत.—Contract— (अर्थ.) अनैतिक समय. [मे. अनैतिक करार.] —Debt—(शास.) अनैतिक-न्यायाविरुद्ध ऋण.

Immorality—(तत्त्व.) अनीति; दुराचार; अधर्म; पाप.

Immortal—(तत्त्व.) अमर; अविनाशी.

Immortality—(तत्त्व.) अमरत्व; अमृत.

Immovable—१ (अर्थ.) स्थावर वस्तु; अचल पदार्थ. २ (ग.) अचल. ३ (तत्त्व.) स्थावर. ४ (वै) अचल. —Joint —(वै) अचलसंधि; अचेष्टसंधि.

Immune—१ (प्राणि.) रोगाक्षम; अभय. २ (वै.) अनाक्रम्य.

Immunization—(वै.) अभयीकरण.

Immunizing—(वै.) अभयकारी.

Immunity — १ (अर्थ.) मुक्ति. २ (प्राणि.,वन.) अभयता; अनाक्रम्यता; रोगप्रतिशक्ति; निर्भयता-त्व; भयराहित्य; विमुक्तता; अबाधित्व; मुक्ति; रोगाक्षमता; रोगप्रतिकारक शक्ति; रोगमुक्ति; अलिप्तता; अनभिभवनीयता; रक्षणशक्ति. — Active — (वै.) शरीरजन्य रक्षणशक्ति. — from Taxation — (अर्थ.) करमुक्ति.— Passive — (वै.) परोक्ष अभयता; अप्रत्यक्ष अभयता; बहिर्जन्य रक्षणशक्ति. [म. उसनी अभयता.]

Immunology—(वै.) अभयता-शास्त्र.

Immutability— (तत्त्व.) अविकारिता; अविकृतत्व; अविक्रियत्व.

Immutable- १ (तत्त्व.) अविकार्य. २ (वन.) अपरिवर्तनीय.

Impact—(अर्थ.,ग.,तत्त्व.,पदा.) संघात; आघात; व्याघात. [म. टक्कर; धडक; धक्का; आपटणें; टोला; भडिमार; वर्षाव.] —Direct — (पदा.) समक्षसंघात; प्रत्यक् संघात. — Hypothesis— (वै.) आघातसिद्धान्त कल्प. — Line of—(पदा.) संघातरेखा.—Oblique—तिर्यक संघात.— of Tax—(अर्थ.) करसंघात. —Strength — संघातसामर्थ्य.—Test—संघात-परीक्षा.

Impacted—(वै.) आरुद्ध.

Impalpable—स्पर्शगोचर.

Imparipinnate—(वन.) विषमपक्षाकार; विषमपर्णीपक्षकल्प; विषमपार्णिका; विशमदलपिच्छ; विषमसंयुक्तपर्णक.—Opposite to—(वन.) विषमपिच्छाकार.

Imparity—(तत्त्व) वैषम्य; भेद; असमानता.

Impartibility—(शास.) अविभाज्यता.

Impartible—(शास.) अविभाज्य.

Impassioned— (तत्त्व.) रागयुक्त; भावमय; हृदयवेधी; भावपूर्ण; उत्कट.

Impeachment—(इति.,राज.) अभियोग; दोषारोपण.

Impedence—१ (तत्त्व.) बाधा; विघ्न; प्रतिबंध. २ (पदा.) विरोध; रोध; अवरोध; अपरोध; संविरोध; संरोध; समविरोध; आवृतिरोध; प्रतिष्ठाभंग. [म. अडथळा.]

Impediment—(रसा.) प्रतिरोध; पीडा.

Impenetrability — (तत्त्व.,पदा.,रसा.) अभेद्यता; निर्भेद्यता.

Impenetrable—(पदा.,रसा ,वै.) अप्रवेश्य; अभेद्य; निर्भेद्य.

Impennate, Impennous } —(जीव.) पक्षहीन.

Imperative,-Conception—(तत्त्व.) अभिभावी तत्त्व-विचार; आदेशक-आज्ञापक कल्पना. — Idea — (तत्त्व.) अभिभावी प्रत्यय-विचार.—Mood—(भाषा.) आज्ञार्थ.

Imperceptible—(तत्त्व ,पदा.) अतींद्रिय; अगोचर; अप्रत्यक्ष; असंवेद्य; अदृश्य; नेत्रागोचर; अनालक्ष्य.—Gliding Motion—अलक्षित गति; अलक्षित सृति.

Imperception—(तत्त्व.) ज्ञानाभाव.

Imperfect—अपूर्ण.—Entry—(अर्थ.) अपूर्ण लेखन-लिखित.—Figure— (तत्त्व) अपूर्णरूप.-Induction —(तत्त्व.) अपूर्ण आगमन; सद्योविगमन; अपूर्ण विगमन.—Respiration—(वै.) अपूर्णश्वसन.

Imperfection—(तत्त्व.) न्यूनता; दूषण; अपूर्णता.

Imperforate—(वै.) अछिद्री; छिद्रविहीन.

Imperial—(राज.) साम्राज्यविषयक.— Conference—साम्राज्यपरिषद. —Court—साम्राज्यकार्यालय. —City — साम्राज्यनगर. — Federation — साम्राज्यसंघ. — Interest-साम्राज्य-स्वार्थ-हित. — Legislative Council — (राज.) केंद्रीय विधिसभा. — Preference—(अर्थ.) साम्राज्य-पुरस्कार; साम्राज्यिक पक्षपात.

Imperialism — (राज.) साम्राज्यभावना-वाद-प्रवृत्ति-पद्धति.

Imperialist—(राज.) साम्राज्यवादी.

Imperishable—(तत्त्व.) अविनाशी; अक्षर.

Impermeable—(भू.) अप्रवेश्य; अभेद्य; अगम्य; निर्भेद्य; दुर्भेद्य; स्यन्दनाक्षम.

Impersonal — (तत्त्व., भाषा.) भाववाचक; अकर्तृक; अव्यक्तिवाचक; व्यक्तिनिरपेक्ष. — Account — (अर्थ.) अवैयक्तिक विषय; श्रीविषय; वस्तुगतविषय. [अवैयक्तिकखातें.] —Judgment—(तत्त्व.) प्रतिज्ञा; वाक्य.—Verb—(भाषा.) अकर्तृक क्रियापद.

Impersonalistic—(तत्त्व.) अपौरुषेय.

Impersonality—(तत्त्व.) अव्यक्तिवाचकत्व.

Impersonation—१ (तत्त्व.) अन्यरूपप्रवेश; परव्यक्तिकरण-धारण. २ (राज.) परारूपधारण; अन्यपुरुषबोधन. ३ (शास.) छद्मवेष.

Impervious—(पदा ,रसा.,स्था.) अभेद्य; अप्रवेश्य; निरंध्र; दुष्प्रवेश्य; दुर्भेद्य.

Impetigo — (वै.) पिंडकामयशोथ; क्षुद्रकुष्ठ; विस्फोटक; चर्मप्रदाह.

Impetus—(ग.,पदा.) प्रेरकबल; संवेग; आवेग; उत्तेजना.

Impinge—(पदा.) आघातकरण; संहनन. [म. आपटणें; धक्का मारणें; धडकणें; थडकणें.] — Directly— सरल-संहनन.

Impious—(तत्त्व.) असाधु; पापी.

Implacental—(प्राणि.) अनालोत्पन्न.

Implant—(वै.) रोपणीकरण; रोपण. [म. रुजणें.]

Implantation—(वै.) रोपण. — of the Ovum — गर्भारोपण.

Implement—आयुध; उपकरण.

Implication — १ (तत्त्व.) (क्रिया) उपलक्षण; व्यंजन; ध्वनन. २ (कार्य) (परिणाम) उपलक्षणा; व्यंजना; ध्वनि. [म. धागेदोरे .]

Implicit—१ (ग.) अव्यक्त; निगूढ; अस्पष्ट. २ (तत्त्व.,पदा.) अंतर्गत; अंतर्भूत; संप्राप्त; निगूढ; अंतर्हित; अस्पष्ट; अस्फुट.

Implied—(तत्त्व.) उपलक्षित; व्यंजित; ध्वनित; अध्याहृत; अर्थसिद्ध; फलित.—Authority—गर्भित; गर्भित अधिकार.—Covenants — (तत्त्व.) ध्वनित-गर्भित समय. —Malice—(शास.) ध्वनित-गर्भित दुष्टहेतु.—Trust —(शास.) गृहीत विश्वस्य अर्थ.

Imponderable—(पदा.) निर्भारक; अतर्क्यगूढ; असंवेद्य; अगोचर; अव्यक्त; गुरुत्वशून्य; भारहीन; लघिमन्; सूक्ष्म.

Imporous—नीरंध्र; रंध्रहीन; सुश्लिष्ट; घन.

Import—१ (अर्थ.) आयात; आगम. २ (तत्त्व.) अर्थ; अर्थव्याप्ति; आशय; अभिप्राय.—Duty—(अर्थ.) आयातकर; आगम शुल्क.-Gross—पूर्ण-सर्व आयात.-Merchant—आयात व्यापारी.—Trade आयात व्यापार.

Importation—(अर्थ.) आयातन.

Importunate—अत्याग्रही.

Impose—(अर्थ.) कर-संस्थापन.—Fine—अर्थदंडन.

Impositions—(इति.) अनुचित राजकर.

Impossibility—१ (ग.) अनुपपत्ति. २ (तत्त्व.) अशक्यता; असंभव.

Impossible—(ग.) अशक्य; असंभाव्य.

Impost—(अर्थ.) कर; शुल्क.

Impotence—(वै.) नपुंसकत्व; नपुंसकता; क्लैब्य.

Impound—(अर्थ.) अवरोधन; राजग्रहण; निरोधन; आक्षेध.

Impregnable—(युद्ध.) अभेद्य.

Impregnated—(वै.) फलितं; सफल.

Impregnation — १ (तत्त्व,वै.) गर्भाधान; आधान. २ (रसा.) भरण; मीलन; संयुक्तकरण.

Impregnating—(वै.) गर्भकर.

Impremeditated—अनवधारित.

Impressed—१ (ग.) प्रयुक्त (शक्ति). २ (पदा.) उपस्थापित.—Force—निहित बल. — Stamped Paper—मुद्रांकित शुल्कपत्र.

Impression — १ (तत्त्व.) संस्करण; संस्कार; आघात; निष्कर्ष; अंकन; प्रत्यय; प्रतीति; प्रतिपत्ति. २ (वै.) मुद्रा.—Coexistent in Space—(तत्त्व.) सहभूत संस्कार.

Impressional Intensity — (तत्त्व.) संस्कारतीव्रता; आघाततीव्रता; संस्कारप्रखरत्व; संस्कारगुरुत्व.

Impressionalism—(तत्त्व.) संस्कारात्मक विवेचन.

Impressionalist—आभासवादी.

Impressionism—स्वारस्य; स्वरसप्रतिपादन.

Impressionistic—संस्कारभोगी; संस्कारप्रधान; परप्रेरक.

Impressive—संस्कारक्षम; हृदयग्राही.

Impressiveness—संस्कारप्रेरकत्व.

Impressment — (अर्थ.) विनामूल्य सेवाग्रहण. [म. बेगार.]

Imprest money—(अर्थ.) स्वाधीनधन; अग्रदत्तधन. [म. पेशगी, आगाऊद्रव्य.]

Imprisonment—(राज.,शास.) बंधन; कारावास. — in Jail—कारानिरोधन दंड,—Rigorous— (शास.) सश्रम कारावास.—Simple—(शास.) कारावास (शुद्ध).

Improbable-(तत्त्व.) असंभाव्य; असंभावित; असंभवनीय.

Improbity—अप्रामाणिकता.

Improper Fraction—(ग.) अप्रकृत; स्थूलभिन्न; विषम भिन्न.

Improved Ground Rent-(अर्थ.) परिवर्द्धित भूशुल्क संवर्धित भूमिकर.

Improvement — (राज.) उन्नति; सुधारणा; अभ्युदय उत्कर्ष.—Officer-सुधारणाधिकारी.—Trust—(अर्थ. राज.) नगरोन्नति सभा; नगरोन्नतिकारिणी समिति.

Improvised—तात्कालिक.

Impuberal—(वै.) अप्राप्त यौवन.

Impulse—१ (ग.,ज्यो.) आघात; परिवर्तक बल. २ (तत्त्व. ऊर्मि; आवेग; प्रवर्तन; वेग; मनोवेग; संवेग; प्रोत्साहन परिवर्तक बल; आवेश; छंद; प्रेरणा; स्फूर्तिकण. ३ (पदा. आघात; प्रेरणा; संचय-काल-आधान-योग-अनुभाव; आवेग संवेग; आवेश; विकारप्रवणता. ४ (वै.) प्रेरण; संदेश; प्रेरणा आवेश; आदेश; स्पंदन; कार्यसंवेग. [म. निरोप.]—Blow—(ग.) संवेदाघात. — Inhibitory — (वै.) स्तम्भन प्रेरणा.—Motor—(वै) चलनप्रेरणा. — of a Force—(ग.) प्रेरक-आवेग; प्रवर्तन. — Secretory — (वै. स्रवणप्रेरणा.

Impulsive—१ (तत्त्व.) आवेगी; छंदी; उत्कालिक; मनस्वी प्रेरक; प्रवर्तक; उत्तेजक. २ (पदा.) आकस्मिक; क्षणिक तात्कालिक; विकारशील.—Force—१ (ग.,पदा) घातबल संवेगबल. २ (तत्त्व.) प्रेरक चेतना. — Judgment — (तत्त्व.) साहसिक निर्णय. — Movement — स्वयंचर्या —Pressure—संवेगीय पीडन.

Impulsiveness- (तत्त्व.) संभ्रम; प्रेरणाशीलता; प्रवर्तकत्व

Impunity—शिक्षाराहित्य.

Impure—१ (पदा.,रसा.) अशुद्ध; मिश्र. २ (वन.) अशुद्ध बीज.

Impurity—१ (पदा.,रसा.) अशुद्धि; अद्रव्य; भेद; अशुद्धता; मिश्रण; मल; हीनद्रव्य. २ (वै.) मल. — due to Childbirth—(वै.) सूत्याशौच.

Imputation—१ (तत्त्व.) अभियोग. २ (शास.) आक्षेप आरोप.

Imputed Value—(अर्थ.) आरोपित मूल्य.

Inability—(तत्त्व.,शास.) असमर्थता; असामर्थ्य; अशक्ति अक्षमता.

Inaccessible—(पदा.) अगम्य; अनुपलब्ध.
Inaccurate—अशुद्ध; अयथार्थ; असत्य.
Inactive—१ (तत्त्व.) निष्क्रिय; अकर्मण्य; निश्चेतन; शिथिल. २ (पदा.,रसा.) निष्क्रिय; अक्रिय; अकर्मक; कर्तृत्वशून्य; शिथिल; क्रियाशून्य; जड; मंद; स्थूल; अकर्मक; सुप्त; मृत; दुर्बल. ३ (वै.) निष्क्रिय; क्रियाशून्य; निष्कार्या.—Isomer—(रसा.) क्रियाशून्य तुल्यरूप पदार्थ — Optically — (पदा.) प्रकाश-असंवेद्य.-Rest—(रसा.) अक्रिय; निष्क्रिय.
Inactivity—(वै.) कार्यशिथिलता; निष्क्रियता; स्तब्धता; क्रियाहीनता.
Inadequacy—१ (तत्त्व.) अपर्याप्तता; असमर्थता. २ (वै.) अपूर्णता.
Inadequate—अपर्याप्त; अपूर्ण; अनुचित; अतुल्य.
Inadrate Bone—(प्राणि.) हनुसंधानास्थि.
Inalimental—(वै.) अपुष्टिक; अपौष्टिक.
In and for itself—(तत्त्व.) स्वतः; स्वयम्; स्वलक्षणतः.
In and in Breedirg (self-fertilisation)(जीव)—सपिंडविवाह; सजातिसंगम.
Inane—रिक्त.
Inanimate—१ (तत्त्व.,वै.) निर्जीव; जड; अचेतन; अजीव. २ (वन.) स्थिर; स्थावर.
Inanition—(वै.) शून्यता.
Inappetence --अरुचि; क्षुधाभाव; पिपासाभाव.
Inapplicable—अप्रयोज्य.
Inarticulate — (तत्त्व.) ध्वनिरूप; अविभक्त; अग्रथित; अव्यक्त; अस्फुट; अवाचिक.
Inattention—(तत्त्व.) अनवधान.
Inauspicious Lunar Day—(ज्यो.) दग्धतिथि.
In Bond—(अर्थ.) प्रतिभूरूप.
In Born—(वै.) सहजात; जन्मजात; सहज; प्रकृतिज.
Inbred—सहज; जन्मजात.
Inbreeding—१ (जीवि.) सगोत्रविवाह. २ (वन.) जात्यंतर्गत उत्पत्ति; अंतरुत्पादन.
In camera—(शास.) एकान्ते; गुप्तरीत्या.
Incandescence—(रसा.) अत्युष्णता; अतिदीप्ति; भास्वरता; तापोज्ज्वलता; तापदीपन; उष्णप्रज्वलन.
Incandescent — (ज्यो.,पदा.,रसा.) तापोज्ज्वल; उष्माधवल; दीप्तिकर; प्रकाशद; अत्युष्ण; भास्वर; उज्ज्वल; तापोज्ज्वलित; तापदीप्त; तप्त; प्रदीप्त; निर्ज्योतिप्रदीप्त; प्रज्वलित.—Gas—(पदा.) ज्वलद्वायु; निर्ज्योतिवायु.-Lamp, Light—(पदा.) अंगारदीप; भास्वरदीप; तापप्रदीप्तदीपप्रकाश.
Incantation—(तत्त्व.) मंत्र.
Incapable—अपात्र; अयोग्य; अशक्त; असमर्थ; अक्षम.—of Execution—(शास.) अव्यवहार्य.
Incapacity—(तत्त्व) मानसाशक्ति; अक्षमता.—Benefit—असमर्थ लाभ.
Incarcerated—(वै.) कारागुप्त.
Incarceration—(वै.) कारागोपन.
Incarnation—(तत्त्व.) अवतार; शरीरधारणा.
Incendiarism—(शास.) गृहदाह.
Incentre—(ग.) अन्तःकेन्द्र; अन्तर्मध्य.
Inception—आरंभ; बीजारोपण.
Incessant—(पदा.) अव्याहत.
Incest—(शास.) व्यभिचार; निषिद्ध संभोग.
Incestuous Adultery—(शास.) अगम्यगमन.
Inch—(ग.) ' इंच ' अंगुल.
In Charge—(अर्थ.) अधिकारी; पदस्थ.
Inchoation—(तत्त्व.) प्रारम्भ; अपूर्णता.
Incidence— १ (अर्थ.) करसंपात; भार. २ (पदा.) पतन; आपतन; वर्षाव; प्रवेश; संस्पर्श. ३ (वै.) व्याप; आपतन; प्रादुर्भाव; संभव; संभाव्यता; संभवनीयता; संचार; निग्रहहीनत्व.—Angle of—(पदा.) आपतनकोण; पतनकोण; संस्पर्शकोण.—of Tax-Taxation— (अर्थ.) करभार; करसंपात.—Point of—(पदा.) आपतनबिन्दु; पतनबिन्दु; संस्पर्शबिन्दु.
Incident—(पदा.) प्रसंग; आपतित; व्यतिकर. — Light —आगत प्रकाश. —Radiation — आपातविसर्जन. — Ray — आपतित रश्मि; आगतकिरण; आपातकिरण; पतनकिरण; संस्पर्श किरण.
Incidental—(शास.,तत्त्व.) प्रासंगिक; आनुषंगिक; अगंभूत; नैमित्तिक; आकस्मिक.
Incinerate—(रसा.) ज्वलन; भस्मीकरण.
Incinerating—(रसा.) भस्मकारक.
Incineration—भस्मीकरण; दहन.
Incinerator—भस्मकारक चुल्लि.
Incipient—१ (तत्त्व.) औपक्रमिक; प्रारंभक; व्यज्यमान; उद्भावी; प्रादुर्भावक; ईषन्मात्र. २ (वै.) प्रारंभ; आरंभ अवस्थापन्न.—Fusion—(रसा.) प्रारम्भिक द्रवण.
Incircle—(ग.) अन्तर्वृत्त.

Incircum centre—(ग.) अन्तर्वृत्तकेन्द्र; अन्तःकेंद्र.
Incised—(वै.) छेदित.
Incision—(वन.,वै.) खंडन; छेद; छेदन.
Incisive—(वै.) छदक; तीक्ष्ण; तीव्र; तक्षण.—Canal—(वै.) तक्षण; प्रवहण.—Crest—तक्षण कट.—Foramen—तक्षण छिद्र.—Fossa—तक्षण खल.
Incisious muscle—(वै.) भेदिका पेशी.
Incisor—(वै.) तक्षणदन्त; छेदकदन्त; कृन्तक; कर्तनकदन्त; कर्तनक; दशन; चर्वणदन्त. [म. फाळे.]
Incisura—(वै.) कर्तिका; खात.— Angularis—अधःकोण; कोणखात; जठरखात.—Apicis Cordis—अग्र अटनि.—Cordica—ऊर्ध्व कोण. — Preoccipetal पश्चात्पूर्वखात.—Temporalis—शंखकोण. -Tentorii—समपटल विवर.
Inclination—१ (ग.) नति; कल. २ (ज्यो.) तिर्यक्त्व; संगमकोण. ३ (तत्त्व.) रुचि; अभिरुचि; प्रवणता; पूर्वप्रवृत्ति. ४ (पदा.) नति; वृत्ति; आनति; कल; कोणांतर. [म. झुकाव; ढाळ; वळण; वांक; कल.] — with the Axis —(ग.) अक्षविक्षेप.— of a Magnetic Needle — (पदा.) चुंबककल.—of an Orbit—(ज्यो.) कक्षाकल; परमापन; कक्षानति.—of the Plane — (ग.) कल. — of the Plane of Ecliptic-(ज्यो.,पदा.) विषुवायन; परमापन. —of a Strength Line — (ग.) शक्तिरेषाकोण.— to the Orbit of an Ecliptic—(ज्यो.) विक्षेपमान; परमशर.
Incline—(भू.) कलन.
Inclined—(ग.,पदा.) नत; आनत.—Plane—आनततल; तिर्यक्तल; नतफलक; उत्सर; अधिरोहिणी; आनतधरातल. [म. उतरण; चढण; उतरता फलक; उतार; उतरतापृष्ठभाग; उतरण; उतरती पातळी; तिरकस फळी; कलती फळी.]
Inclining Backward Forward-(वै) पश्चात्तोलित; पुरस्तोलित.
Inclinometer—(पदा.) आनतिमापक.
Included—१ (ग.) अन्तर्गत; अभिव्याप्त. २ (वन) अंतस्थ; समाविष्ट.—Angle—(ग.) अन्तर्गत कोण; अन्तर्भूत कोण.
Inclusion—(तत्त्व.) अन्तर्भाव; समावेशन; अभिव्याप्ति.
Incoercibe—(पदा.) अद्रवणीय.
Incoherence—१ (तत्त्व.) असंबद्धता; असंगति; विसंगति. २ (रसा.) असंलग्नता; असंयोग.
Incoherent—(पदा) असंबद्ध. [म. विचूक.]
Incombustible—(रसा.) अदाह्य; अज्वलनशील.
Income—(अर्थ,राज.) आय; प्राप्ति. — and Expenditure Account — आयव्ययगणना. — Gross — स्थूल आय. [म. कच्ची जमा.] —National — राष्ट्रीय आय.—Nett—विशुद्धआय. [म. अस्सल-नक्की-निवळ-उत्पन्न-आमदनी.] —per Capita—प्रतिव्यक्ति आय. —Psychic—मानसिक आय.—Tax—आयकर; प्राप्तिकर.
Incoming Tenant—(अर्थ) नवकृषक. [म. नवा शेतकरी-कास्तकार]
Incommensurable — १ (ग.) अपरिच्छिन्न; दुर्मेय; अमेय; अपरिच्छेदशील; अपरिमाणशील. २ (तत्त्व.) असंपरिमेय; अपरिमाणशील; दुर्मेय; अपर्याप्त; अतुल्य; असमान; असमपरिमाणक. ३ (पदा.) अगणित; असंख्य; अपरिमाणशील. [म. अमाप; अमूर.]
Incommensurate—अनपवर्त; असंपरिमेय.
In Common with—समायिक.
Incommunicable—अनिवेद्य; अनिवेदनीय.
Incompatible — (तत्त्व.,रसा.,वै) असंगत; विरुद्धधर्मी; विसदृश; विरुद्ध.—Term—(तत्त्व.) विरुद्धपद.
Incompetence — (तत्त्व., वै.) कार्यवैकल्य; अक्षमता; अयोग्यता.
Incompetent—(शास.) असमर्थ. — to Inherit — आवेश; अदायहारक.
Incomplete—(वन.,वै.) अपूर्ण. — Flower — (वन.) अपूर्णपुष्प; अपरिणतपुष्प; अपरिपूर्ण.
Incompletenss—(तत्त्व.) अपूर्णता.
Incomprehensible—(तत्त्व.) अग्राह्य; अबोध्य; अज्ञेय; दुर्ज्ञेय; गूढ; अपरिज्ञेय; अपरिग्रहणीय.
Incomprehensive—आकलनाक्षम.
Incompressibility—(पदा.) असंकोच्यता; दुःसंकोच्यता; असंनम्यता; असंपीड्यता.
Incompressible — (पदा.) असंकोचनीय; असंनम्य; असंपीड्य.
Inconceivable—(तत्त्व.) अचिन्त्य; अभावनीय; अचिंतनीय; अकल्पनीय.
Inconcocted—(वै.) अजीर्ण.
Incongruent—विरुद्ध.
Incongruity—असंबद्धता; असंभव; असंगतता.

Incongruous—असंगत; असंबद्ध.
Inconsistency—(तत्त्व.) विसंगति; विसंवाद.
Inconsistent—(अर्थ.,तत्त्व.) असंगत; परस्परविरुद्ध; सामंजस्यरहित.—Events—(तत्त्व.) विरोधी घटित.
Inconstant—(तत्त्व.) अनित्य; अस्थिर.
Incontinence—१ (वै.) असंयम; निग्रहासामर्थ्य. २ अज्ञानतः मलविसर्जन; अनैच्छिक मूत्रस्राव. — of Urine — मूत्राशयशैथिल्य; अनावरमूत्रावस्था.
Inconvenience—असुविधा.
Inconvertible—(अर्थ.) अपरिवर्तनीय; अपरिवर्तनशील.—Notes— (अर्थ.) अविनिमयसाध्य मुद्रापत्र. — Paper Money—धनपत्र.
Incoordination—(तत्त्व.,वै.) असमन्वय; अनन्वय; विसंगति; असमनियमन; असमयंत्रण.
Incorporal Property — (अर्थ.) निरवयव वस्तु-धन-संपत्ति; अभौतिक धन.
Incorporate— १ एकशरीर. २ (शास.) अंतर्गतकरण; प्रक्षेपण; समावेशन.
Incorporated Company-(शास.) संस्थापित मंडल-समवाय.
Incorporation—१ (तत्त्व.) संमिश्रण; संमेलन; अंतर्भावन; समावेशन. २ (वै.) अंगीकार. ३ (शास.) संस्थापन. — of Company—(अर्थ.) मंडलसंस्थापन.—of Labour Unions—(अर्थ.) श्रमिकसंघसमवायीकरण.
Incorporeal—(तत्त्व.) अशरीरी; अदेही; विदेही.-Right —(शास.) अमूर्त अधिकार.
Incorrect—(तत्त्व.) अशुद्ध; अयथार्थ. —Knowledge —(तत्त्व.) अयथार्थज्ञान; भ्रम.
Incrassation—(वै.) गाढकरण; स्थूलत्व.
Increase—(अर्थ.) वृद्धि; उन्नति.-in Rate of Wages (अर्थ.) वेतनप्रमाणवृद्धि. — of Demand — क्रयवृद्धि. [म. मागणीची वाढ.] —of Supply — पूर्तिवृद्धि.—or Decrease—(शास.) न्यूनाधिक्य.
Increased—(ग.) संचित (भास्कर.).
Increasing,-Return — (अर्थ.) क्रमागत वृद्धि. — Velocity—(पदा.) वर्धमान गति.
Increment—१ (अर्थ.) उन्नति; समृद्धि. २ (तत्त्व.,शास.) वृद्धि.—in Velocity-(पदा.) गतिवर्धन. -Unearned —(अर्थ.) विनायास वृद्धि.
Incremental Time Scales— (राज.) वेतनवृद्धिसमय.
Incrustation — (रसा.) पुट; पटल; बाह्य घनीकरण; परावेश.
Incubation—(वै.) अधिशयन; चय; पोषण; परिणमन.—Period—(पदा.,वै.) दोषसंचय; रोगोद्भवनकाल; अन्तर्गत स्थिति; पूर्वकाल.
Incubator — (पदा.,वै.) उष्णतादायक पेटिका; गर्भतापपेटिका. [म. ठेवणी; उबारा.]
Incubus—(वै.) भयानक स्वप्न; क्लेशदायक शक्ति.
Inculpation—(शास.) दोषारोपण.
Incumbent—(तत्त्व.) अवलंबी.
Incumbered—(शास.) ऋणग्रस्त; दायग्रस्त.
Incumbrance—(अर्थ.,शास.) ऋणभार; अनुपार्जित वृद्धि.
Incurable—(वै.) असाध्य; दुर्धर.
Incurved—(वन.) अंतर्वक्र.
Incus— १ (तत्त्व.) द्विभुज-शूर्म-स्थूणा अस्थि. २ (वै.) एरणि; ऐरणा; द्विभुज अस्थि; शूर्मिकास्थि.
In custody—(शास.) बंधने.
Indebted— १ उपकृत. २ (शास.) ऋणग्रस्त. — ness —(अर्थ.) ऋणग्रस्तता. [म. कर्जदारी.]
Indecent—(समाज.) अशोभ्य; अश्लील.
Indecision—अनिर्णय; विकल्प; अनिश्चय.
Indeclinable—(भाषा.) अविभाक्तिक; अव्ययरूप; अविकार्य.
Indecorus—(तत्त्व.) अनुचित; अयोग्य.
In default of—(शास.) अभावे; विकल्पे.
Indefinable—(तत्त्व.) अव्याख्येय; अलक्षणेय; अधर्मेय; निर्धर्मक; अलक्षण.
Indefinite— १ अनियत; अनिश्चित. २ (ग.) अनिश्चित. ३ (तत्त्व.) अव्यक्त; अनिश्चित; अनियत; अस्पष्ट. ४ (वन.) अकुंठित; अनियमित; अपरिमित; अमर्यादित; अनंत; असंख्य.
Integral—(ग.) अनिश्चित-अव्यक्त संकलन.—Payment —(अर्थ.) अविवक्षित प्रदान-दान-दत्त.—Proposition —(तत्त्व.) अनिश्चित प्रतिज्ञा; अनियत वाक्य. — Term —(तत्त्व.) अनिश्चित संज्ञा.
Indehiscent — (वन.) अस्फुटनशील; अस्फुटिर; बद्ध; अजृम्भमान; कठिन. [म. न उकलणारें.]
Indelible—(रसा.) अविनाशी.
Indemnity — १ (अर्थ.,इति.) क्षतिपूर्ति; क्षतिपूर्णता; दंडविस्तार. २ (शास.) क्षतिपूर्ति; क्षतिपूर्णता; हानिपूरण. — Bill—(अर्थ.) क्षतिपूरक धनलेख. [म. भरपाई हुंडी.] —

Bond—(अर्थ.,शास्त्र.) हानिपूरणपत्र; अभयपत्र; अदंडपत्र; क्षतिपूरक पत्र.

Insurance—(अर्थ) क्षतिपूरण संरक्षण; क्षतिपूरक विमा. [म. भरपाई विमा.] — Paper of—(शास्त्र.) हानिपूरक पत्र.—Principle of—(अर्थ) क्षतिपूर्तिसिद्धांत.

Indent—(अर्थ.) निदेश; आदिष्ट वस्तु.

Indentation—(पदा.) खात; दंतुरता. [म. खांच; खळगे; खोक; खोंच.]

Indenture—(अर्थ) नियमपत्र; प्रतिज्ञा.

Indentured,-Cooly-Labour — (अर्थ,) प्रतिज्ञाबद्ध श्रमिक. [म. शर्तबंद मजूर.] —Emigration—(अर्थ.) प्रतिज्ञाबद्ध प्रवास.

Independence — (ग.,तत्त्व.) स्वातंत्र्य; स्वतंत्रता; अनपेक्षता.

Independent— १ (ग.) निरपेक्ष; स्वाधीन; स्वतंत्र. २ (तत्त्व., राज.) स्वतंत्र; स्वतंत्रपक्षी; निःपक्षवादी; सर्वपक्षस्वतंत्र; स्वाधीन; अनधीन; निरपेक्ष.—Variable —(ग.) स्वचलविकरण; उपकरण; स्वाधीन.

Indescribable—अवर्णनीय; वर्णनातीत.

Indesignate Proposition—(तत्त्व.) अनिश्चित प्रतिज्ञा; अनियत वाक्य.

Indestructibility — (अर्थ.,तत्त्व.,पदा.,रसा.) अनश्वरता; अविनाशिता; अक्षयता; चिरस्थायित्व; अक्षरत्व. — of Matter—भौतिकद्रव्यअविनाशित्व-नित्यत्व.

Indestructible — (अर्थ.,तत्त्व.,पदा.,रसा.) अविनाशी; अनश्य; अक्षय्य; अविनाश्य; अक्षर.

Indeterminacy—(तत्त्व.) अनिश्चितता.

Indeterminant—(ग.) अनिर्णेय; अविनिर्भेय.

Indeterminate — १ (ग.) कूट; कुट्टक. २ (पदा.) अगणित; अस्फुट; अनिश्चित. [म. बेसुमार; मोघम; मापनातीत.] ३ (वन.) अनियमित.— Equations— १ (ग.) अनेकांतिक समीकरण. २ (ज्यो.) अनंतकृत्य. [—of the First Degree — (ज्यो.) कुट्टकगणित. — of the Second Degree—वर्गप्रकृतिगणित.]

Indeterminism—(तत्त्व.) प्रवृत्त्यनिश्चितता; अनियतिवाद; स्वातंत्र्यवाद; अव्यवसानवाद; अनिर्बंधवाद.

Index—१ (ग.) सूचक; घातांक; घातचिन्ह; घातसंख्या; सूची; घात. २ (तत्त्व.) निर्देशक; अनुदेशक; सूचक; दर्शक. ३ (पदा.) दर्शक; सूचक; सूची; सूचिका; कंटक; गुणक; संख्या; अंश; अंक; परिमाण; मान; घात; तर्जनी; घातांक. ४ (वै.) सूची; दर्शक; निदर्शक; तर्जनी.—Alphabetical —(भाषा.) वर्णानुक्रमसूची; अनुक्रमणिका.—Correction —(पदा.) सूच्यंक.—Crystal—(पदा.) स्फटिकबोधकअंक; स्फटिकबोधमानस्थिरांक; स्फटिकग्यूहमान; स्फटिकजालमूल्य. — Finger — तर्जनी. — Fractional — (ग.) अपूर्णांक घात. — Glass — (पदा.) निर्देशदर्पण.— Mathematical — (ग.) घातांक. — Number — (अर्थ.) सूचक अंक; सूचिसंख्या.—of a Power, of a Root—(ग.) घातांक; घातरूपक.—Pointer — (पदा.) निर्देशक.—Refractive—(पदा.) वक्रीभवनांक; परिवर्तनांक; परिवर्तनगुणक; प्रतिसरांक; वर्तनांक; वक्रीभवनगुणक; वक्राशसंख्या. — Verborum — (भाषा.) संहिताशब्दसंग्रह; पदसूची.

India—(भू.) भारतवर्ष; भरतखंड; जम्बुद्वीप; भारत. — Rubber— संघर्षणी. — Rupee Paper — (अर्थ.) राजऋणपत्र; रूप्यकऋणपत्र.

Indian — भारतीय. — Administration — (राज.) भारतीयशासन.—Currency—(अर्थ.) भारतीयचलन.— Hemp—(वन.) भंग.—Legislative Assembly (राज.) भारतीय विधिमंडल. — Legislative Council भारतीय वरिष्ठ विधिमंडल. — Medical Council — (वै.) भारतीय वैद्यकमंडल-समिति-सभा. — Penal Code—(शास.) भारतीय दंडविधान.

Indianisation—(राज.) भारतीयकरण.— of Army—भारतीय सेना राष्ट्रीयकरण. —of Public Services—राजसेवा भारतीयकरण.

Indianism—(राज) भारतीयता.

Indicated—(पदा.,वै.) निर्दिष्ट; सूचित.

Indication—१ (तत्त्व.,वै.) निर्देश; सूचन; ज्ञापन; द्योतन; प्रदर्शन. २ विधेयता; इष्टता.—and Contra Indication—(वै.) इष्टानिष्टता.

Indicative—(तत्त्व.) प्रदर्शक; सूचक; निर्देशक.

Indicator — १ (ग.;पदा..रसा.) सूचक; दर्शक; संज्ञक; संवेदक; बोधक; दिग्दर्शक; व्यंजक; दर्शकमाध्यम; प्रकृतिदर्शक; ज्ञापक. २ (वन.) सूचक; निदर्शक. — Diagram — (पदा.) सूचक चित्र; दर्शक आलेख; दर्शक आकृति; कार्यलेख; बलालेख; दर्शकयंत्र; कार्यदर्शक आकृति; दर्शकघटि; क्रियादर्शक आकृति. — Horse Power — (पदा.) दर्शित अश्वबल.

Indicatrix—(ग.) द्योतक शंकुचिन्ह.

Indictment—(शास.) आरोप; दोषस्थापन.
Indifference—(तत्त्व) उपरति; वैराग्य; विरक्ति; समदृष्टि; औदासिन्य; अविशेष; सामान्यता; उदासीनता. — Curve —(अर्थ.) उदासीनतासूचक रेखा. — Point — (तत्त्व.) उपरतिक्षण; औदासिन्यसीमा.
Indifferent—उदासीन; महत्त्वहीन; तटस्थ; विरक्त.
Indifferentism—(तत्त्व.) औदासिन्यवाद; तटस्थतावाद.
Indigenous—(अर्थ.,वै.) स्वदेशीय; देश्य; देशजात. — Bank—श्रेणी. [म. पेढी; कोठी.] —Capital—देश्य मूलधन. [म. देशी भांडवल-पुंजी.] — Labour — देश्य श्रमिक.
Indigestible—(वै.) अपचनीय.
Indigestion—(वै.) अपचन; अजीर्ण; अजीर्णता; अपरिपाक. —Chronic—अग्निमांद्य; चिर अपचन.
Indignation—(तत्त्व.) कोप; रोष.
Indigo—(रसा.) नील.— Artificial—कृत्रिम नील.— Black—कृष्ण०.—Blue—श्याम०. — Brown — कपिल नील.—Carmine—(रसा.) विलेय०.—Colour —(पदा.) नील; नीलवर्ण. — Copper — (रसा.) नील ताम्र.—Green—हरित०. —Purple—धूम्र०.—Red रक्त०.—White—(रसा.) नीलश्वेत; श्वेत०. —Yellow —पीत०.
Indigofera,-Pausifolia—(वन.) नीलिका. [म. नीळ; गुळी.]— Tinctoria — (वन') महानीलिका; वणिग्बंधु. [म. मोठी नीळ.]
Indirect—१ (अर्थ.,ग.) परोक्ष; गौण. २ (तत्त्व.) व्यवहित; अनृजु; अप्रत्यक्ष. ३ (पदा.,रसा.) अप्रत्यक्ष; परोक्ष; वक्र; अप-अव-परि अनृजु; पर्यायी. ४ (वै.) दूरान्वित; अप्रत्यक्ष; परोक्ष.—Demonstration—(तत्त्व.) अन्यद्वारक; उपपादन.—Division—(वै) व्याकारवृद्धि.—Evidence — (शास.) अप्रत्यक्षप्रमाण. [म. अप्रत्यक्ष पुरावा.] — Exchange—(अर्थ.) अप्रत्यक्ष विनिमय.—Inference — (तत्त्व.) व्यवहित परिवर्तन. — Inguinal — (वै.) अपरवंक्षण. — Lighting — (यंत्र.) परोक्ष उद्भासन.— Proof — (ग.,पदा.) परोक्ष उपपत्ति; प्रतिसिद्धता-सिद्धि; परोक्ष प्रमाण. — Relation — (पदा.) विषमसंबंध. — Selection—(तत्त्व.) व्यवहित-आंगिक वरण. — Tax —(अर्थ.) परोक्षकर; अप्रत्यक्षकर. — Utility — (अर्थ.) परोक्ष उपयोगिता; अप्रत्यक्ष उपयुक्तता. — Vision — (तत्त्व.) आनुषंगिक दर्शन.
Indirectly—(वै.) अप्रत्यक्षतः.—Heated Valves— (पदा.) अवतप्त कणदीप.
Indiscernibles, Principle of Sameness of — (तत्त्व.) पृथग्भेदवाद.
In Discharge of Duty—(शास.) कर्तव्यसंपादने.
Indiscrete—(तत्त्व.) अव्यक्त; अविभक्त.
Indiscriminate—(तत्त्व.) निर्विशेष; अविवेचित; संकुल.
Indiscrimination—(तत्त्व.) अविवेक.
Indiscriminative—(तत्त्व.) अविवेकी; निर्विवेकी.
Indisposition—(वै.) सामान्य अस्वास्थ्य.
Indisosluble—अद्राव्य.
Indisputability—(अर्थ) निर्विवादता.
Indistinct—अव्यक्त; अस्फुट.
Indium—(रसा.) इंद; नील; ऐंदव; श्यामरेषांक; हिंदम.
Individual—१ (तत्त्व.) धर्मी; व्यक्ति; एक; अविभाज्य; व्यष्टि; आत्मा; विभूति. २ (पदा.) सुव्यक्त; सुश्लिष्ट; एकात्मक; एक; अविभाज्य; वैयक्तिक. [म. सुटा; वेगळा; अलग; निराळा.] ३ (राज) व्यक्ति. ४ (वै.) वैयक्तिक; व्यक्तिविशिष्ट; व्यक्तिगत.—Bargaining — (अर्थ.) वैयक्तिक दायग्रहणव्यवहार.—Consciousness — (धर्म.) जीवनसंवित्; व्यष्टिसंवित्.—Freedom — (राज.) वैयक्तिक स्वतंत्रता. —Judgment—यथामति निर्णय; व्यक्तिगत निर्णय. — Profit—(शास.) व्यक्तिगत लाभः निजलाभ; स्वहित.— Selection — (जीव.) वैयक्तिक वरण. [म. वैयक्तिक निवड.] —Term—एकव्यक्तिवाचक.—Treatment —(वै.) व्यक्तिगत चिकित्सा.—Wealth — (अर्थ.) वैयक्तिक संपत्ति.
Individualisation—(धर्म.) व्यक्तीभवन.
Individualism— (अर्थ.,तत्त्व.,राज.) व्यक्तिवाद; व्यक्तिस्वातंत्र्यवाद; व्यक्तिदृष्टि; व्यष्टिवाद; अहंभाव; स्वस्वार्थवाद; स्वस्वार्थपरता; वैयक्तिकवाद; व्यक्तिस्वामित्ववाद.
Individualist—(तत्त्व.,राज.) व्यक्तिस्वातंत्र्यवादी; व्यक्तिवादी.
Individualistic—(तत्त्व.) व्यक्तिप्रधान; अहंभावप्रधान; व्यक्तिवादी.
Individuality—१ (तत्त्व.) व्यक्तित्व; स्वतस्त्व; वैशेष्य; पृथक्लक्षण; वैशिष्ट्य; स्वविलक्षणता; आत्मविलक्षणता; एकत्व; उत्तरव्यक्ति. २ जीवात्मा. ३ (वै.) व्यक्तित्व; एकव्यक्तित्व.
Individually—(शास.) पृथक्पृथक्; प्रत्येकशः.

Individuation—(तत्त्व.) व्यक्तीकरण.
Indivisibility—अविभाज्यता; अभेद्यता; अखंड्यता.
Indivisible — अविभाज्य; अस्फुट; अखंड; अभेद्य; अविभेद्य.
Indorse—(अर्थ.,राज.,शास्त्र.) हस्ताक्षरकरण. — a Bill—(अर्थ.) धनलेखहस्ताक्षरकरण. [म. हुंडीवर शेरा मारणें.]
Indorsee—(अर्थ.) हस्ताक्षरांतरित व्यक्ति. [म. हुंडीवर शेरा मारलेली व्यक्ति.]
Indorsement—(अर्थ.) हस्ताक्षर. [म. हुंडीवरील शेरा.] —Confirmed—स्वीकृत हस्ताक्षर. —Guaranteed दायित्वस्वीकृतियुक्त हस्ताक्षर.
Indorser—(अर्थ.) हस्ताक्षरकारी-कर्ता.
Induce— १ (तत्त्व.) व्याप्तिसाधन; आगमनकरण; प्रेरण; प्रवर्तन. २ (पदा.) उपपादनकरण; प्रवृत्तकरण.
Induced—१ (पदा.) प्रेषित; प्रेरित; प्रवर्तित; प्रभावित; अनुभावित; अनुयोजित; प्रयुक्त; अनुनीत; उपपादित; आविष्ट. २ (वन.) प्रवर्तित; प्रेरित.—Current — (पदा.) प्रवर्तित प्रवाह; उपप्रवाह; उपपादितप्रवाह; प्रेरितप्रवाह; उद्भावित प्रवाह.—Electro Motive Force—(यंत्र.) उद्भावित प्रेरण. — Field — (पदा.) प्रवर्तित क्षेत्र; उपक्षेत्र. — Magnetism—(पदा.) प्रवर्तित चुंबकत्व; विभावित विकर्षण. — Movement — (वन.) प्रवर्तित गतिविधि. — Radio Activity—(रसा) कृत्रिम किरणोत्सर्ग.
Inducement—आमिष; प्रलोभ; प्रेरण.
Inducing—(पदा.) उपपादक.—Charge—(पदा.) प्रवर्तक भार.
Inductance— (पदा.) उपपादकत्व; प्रवर्तकत्व; उपपादन; प्रोत्साहन; अपवाह; अपवाहन; अनुनय; निर्बन्धन; निर्बन्धनी. —Mutual — (पदा) परोपपादकत्व; पारस्परिक उपपादकत्व.—of a Circuit—(यंत्र.) निर्बन्धन. — Self — (पदा.) आत्मोपपादकत्व.
Inductible, Inductile } —अतन्य.
Induction—१ (ग.) अनुगम. २ (तत्त्व.) विगमन; व्याप्तिग्राहक अनुमान; व्याप्तिसिद्धान्त; उद्गमन; आगम; अनुमान; अनुगम; व्याप्ति; व्याप्तिविचार-व्यापार; उपवादन; प्रतिस्थापन; उदाहरणानुमित सिद्धान्त; व्याप्तिन्याय; परीक्षाप्रसूत अनुमान; व्याप्तिग्रह; व्याप्तिसाधन; आगमन. ३ (पदा.,रसा.) उपपादन; प्रवर्तन; अनुनयन; प्रेषण; अनुभावन; आवेश. ४ (वै.) प्रवेश; वशीकरण. ५ (शास.) अनुमान; अर्थापत्ति. —Coil—१ (पदा.) उपपादक(न) प्रवर्तक(न) वेष्टन; विद्युद्प्रवाहमंडल; आवेशकुंडली; उपपादन वेष्टनी. २ (यंत्र.) उर्जिव.—Electric—(पदा.) विद्युत्प्रेषण. — Electromagnetic—(पदा.) विद्युच्चुंबकीय प्रेषण; विद्युत्कर्षप्रेषण; विद्युच्चुंबकप्रवर्तन.—Electrostatic—(पदा.) उद्भावन. — Logical — (तत्त्व.) अनुमान (तर्कशास्त्रीय). — Machine—(पदा.)—प्रवर्तनयंत्र. — Magnetic — (पदा.) विभावन; चुंबकीयप्रेषण; चुंबनभाव; कर्षप्रेषण; चुंबकीय उपपादन.—Mathematical — (ग.) गणितागत अनुमान; गणितशास्त्रात्मक अनुमान.—Mutual—(पदा.) परोपपादन; परस्परप्रवर्तन. — of Abortion — (वै.) गर्भपात; गर्भपातप्रवर्तन.—of Electric Current—(पदा.) विद्युत्प्रवाह प्रवर्तन; प्रलोभन. — of Premature Labour—(वै.) अकाल प्रसूतिप्रवर्तन. — Period — आवेशकाल.—Philosophical—(तत्त्व.) तत्त्वज्ञानपद्धत्यात्मक अनुमान.—Self—(पदा.) आत्मप्रवर्तन; आत्मोपपादन. — Syllogism — (तत्त्व.) व्याप्त्यनुमान. — Theory of — (तत्त्व.) व्याप्तिवाद; व्याप्तिप्रक्रिया. — Time—(वै.) वशीकरण प्रवेशकाल.
Inductional—आनुमानिक.
Inductive-१ (तत्त्व.) विगमनात्मक; उद्गामी; निर्णयगामी. २ (पदा.) उद्भावक; नैर्बन्धिक; प्रमाणात्मक; कारणात्मक; निगमनात्मक; निर्गमात्मक; सिद्धान्तानुवर्ती; सिद्धान्तशोधक; समष्टिशोधक; उपपादक; उपपादनीय.—Argument—(तत्त्व.) आगामी अनुमान.—Coil — (पदा) प्रवर्तक वेष्टन. — Inference—(तत्त्व.) आगामी अनुमान.— Logic—(तत्त्व.) विगमनात्मक तर्कशास्त्र; विगमनन्याय; विगामीन्याय; व्याप्तिवाद; आगमीशास्त्र; आगमीन्याय; व्याप्तिखंड. — Method—१ (अर्थ.) व्याप्तिमूलक प्रणाली. २ (तत्त्व.) विगमनप्रमाणपद्धति; आगमन प्रणालि. — Power — (तत्त्व.) निर्णयशक्ति.-Reactance- (पदा.,यंत्र.) नैर्बन्धिक अवरोध; प्रत्यवरोधन.—Reasoning — (तत्त्व.) प्रमाण; शोधकत्व; निर्णयप्रक्रिया; व्याप्तिग्रह.—Science—(तत्त्व.) व्याप्तिनिबंधनशास्त्र. —Syllogism — (तत्त्व.) व्याप्त्यनुमान.
Inductivity — (पदा.) प्रेरकता; उपपादकत्व; उपपादनक्षमता; प्रवर्तनीयता.
Inductometer—(पदा.) उपपादकत्वमापक.
Inductor — (पदा.,यंत्र.) ऊर्जिका; अनुनायक; उपपादकप्रवर्तक; बन्धनी; निर्बन्धनी.—Earth —(पदा.) भूप्रवर्तक-

भूमिचुंबनानुसारी; पृथिव्योपपादक.

Inductric, Inductrial — (पदा.) तडिदुपपादनसंबंधी.

Indulgene —(धर्म.) मुक्तिपत्रिका; क्षमापत्रिका; क्षमापत्र; पापमोचनी पत्रिका; मोक्षपत्रिका.

Induline—(रसा.) इंदुलीन.

Induplicate—(वन.) अंतःसन्निहित; संवलित; संलग्न.

Induration—(वै.) दृढीकरण; काठिन्यकरण.

Indus—(ज्यो.) यमराशि.

Indusium—(वन.) ऊर्ण; पुंजच्छद; रेणुकोषाच्छादन.

Industrial—औद्योगिक; औद्यम. — Aristocracy — (अर्थ) व्यवसायी अभिजातवर्ग. — Colonies—औद्योगिक उपनिवेश. - Committee—०समिति.—Conference ०सम्मेलन.—Corporation— ०मंडल-सभा-संस्था.—Council—०विधिमंडल-नियमसभा-नियमनसभा; समिति.—Court०न्यायालय.—Crisis—०संकट.—Democracy — ०लोकसत्ता-जनतंत्र. — Depression — ०मन्दता-मांद्य.—Education — ०शिक्षण-शिक्षा. — Efficiency—०क्षमता.—Exhibition —०प्रदर्शन.—Expansion—०विस्तार.— Fatigue —०ग्लानि. — Fluctuation— ० वृद्धिन्यूनता. — Insurance — ०संरक्षण-विमा.—Organisation—०संघटना-व्यवसायविधान.—Reserve Army-०रक्षित सेना.-Revolution— ०क्रान्ति.— School — ०शाला-विद्यालय. — Syndicate—०संघ.-Union—०संस्था.-Welfare Work— ०श्रमीदशा-सुधारणाकार्य;० श्रमिक-उद्धारकार्य; ०श्रमिकोद्धार.—Workers of the World—विश्वश्रमिक संसार.

Industrialism — (अर्थ.,राज.) वाणिज्यवाद; वैश्यप्रकोप; विट्प्रकोप; वैश्यवृत्ति; उद्योगवाद; औद्योगिकवाद.

Industries,-Captain of — (अर्थ.) उद्योगसंस्थापक-संवर्धक. — Complementary — पूरक उद्योग. — Coordination of —औद्योगिक संयोजन-संबद्धकरण. — Infant — शैशवोद्योग; अल्पोद्योग; नवजातउद्योग; अल्पवयस्क प्रारंभिक उद्योग.— Organisation of— (अर्थ.) उद्योगसंघटन.

Industrious—उद्योगी; उद्योगशील.

Industry—उद्योग; श्रमशिल्प; परिश्रम; उद्यम.

Ine—(रसा.,प्रत्यय.) इन; ईय.

Inebriants—(वै.) मादक द्रव्य.

Inebriety—(तत्त्व.) क्षीबता; माद्यता.

Inefficient—(पदा.) अकर्तृक. — Balance — (अर्थ.) अपर्याप्तशेष.

Inelastic — (ग.) अस्थितिस्थापक. — Demand — (अर्थ.) अस्थितिस्थापक क्रेयता.—Supply—०पूर्ति.

Inelegance—अनागरत्व.

Inequality— (ग.,पदा.) असमता; विषमता; अतुल्यता; असमानता; अप्राम्य. —of Wealth — (अर्थ.) संपत्ति असमता-असमानता-विषमता.

Inert—(पदा.,रसा.) जड; निष्क्रिय; क्रियाशून्य; धर्महीन; गुणशून्य; असंयोगी; सुप्त; मृत; मंद; सुस्त; अचेतन; शून्यसंयोगी; शांत; विरक्त; संन्यासी; जडप्रकृति.

Inertia — १ (ग.,ज्यो.,पदा.,रसा.) स्थिरावस्था; जडत्व; जडता; निष्क्रियता; आलस्य; तमोगुण; अकर्मत्व; जाड्य; भारशीलता; गुरुत्वधर्म; स्थितिसातत्य; निरूढता; निरूढि; प्रेर्यत्व; वेगसाम्य; निर्बन्धगुण. २ (यंत्र) अकतुक; अकर्तृक. ३ (वै.) जडता; निर्जीवता; निश्चेष्टता.—Axis of—(पदा.) जडत्वअक्ष; आलस्यअक्ष; भ्रमणालस्यअक्ष; भारालस्यअक्ष; भ्रमणभारअक्ष; भारअक्ष. [म. आंस; आंस; कणा.] — Centre of—निश्चलताकेंद्र.— Laws of — निश्चलता नियम.—Moment of—(पदा.) भ्रमणभार; परिभार; भारावर्त; संभार; अकर्मत्वभ्रामक; अकर्मत्वपल; निश्चलता आवर्तन.—of Large Numbers — (अर्थ.) बृहदंकजडत्व.—Principle of—निश्चलतासिद्धांत. — Uteri —(वै.) गर्भाशयनिश्चलता.

Inertial—(पदा.) जडत्वीय.—System—जडव्यूह.

Inesse—(तत्त्व.) वस्तुतः; भावतः; बुद्धितः.

Inevitable—अनिवार्य.

Inexact—१ (ग.) अस्पष्ट. २ (पदा.,रसा.) अयथार्य.

In excess—अधिक.

Inexplicable—(तत्त्व.) अनुपपाद्य; अव्युत्पाद्य.

Inextensible — १ (ग.) अप्रसार्य (रज्जु); अप्रसरणार्ह. २ (पदा.) अविस्तार्य; अतन्य.

Inextenso—विस्तरशः.

Infallibility—(तत्त्व.) अच्युतता.

Infallible — १ (तत्त्व.) अमोघ; निश्चित; अस्खलनशील. २ अविप्लुतधी; अस्खलित मति-बुद्धि.

Infamous—(शास.) कुप्रसिद्ध.

Infancy—१ (तत्त्व.) शैशव; बालकत्व. २ (वै.) स्तनंधयावस्था.

Infant—(वै.) शिशु; अर्भक; बालक. — Industry — (अर्थ.) शैशवउद्योग; अशक्तउद्योग; बालउद्योग. —Skull —(वै.) बाल करोटी.

Infanticide—(शास्त्र.,वै.) नवजात शिशुहत्या; बालहत्या.

Infantile—(वै.) शैशवसंबंधी. — Liver — (वै.) बालयकृत(वृद्धि).—Paralysis—बालपक्षाघात.

Infantry — (युद्ध.) पदातिसेना-बल; पत्तिसैन्य. [म. पायदळ.]

Infaretion—(वै.) अभिशोष.

In favour—(शास्त्र.) पक्षे; अनुकूले.

Infeeled— (वै.) दूषित; दोषयुक्त; संपृक्त; आंतरदूषित; स्पर्शजन्य.

Infection— (वै.) रोगसंक्रमण; संपर्क; संसर्ग; आक्रमण; अंतर्दूषण; आंतरदोष; जंतुदोष; दोष; रोगसंचार; संसर्गदोष; संक्रामक.

Infectious—(वै.) सांसर्गिक; सांक्रामिक; अंतर्दोषी; आंतरदूषक; अंतर्दोषक.—Disease—सांसर्गिक रोग; संचारक-संक्रामक रोग.

Infectivity—(वै) संपर्कता.

Inferable—(तत्त्व.) अनुमेय; अनुमानसाध्य; तर्कनीय.

Inferae—(वन.) अधस्थ बीजकोश; उपविभाग; अधरबीजकोशी वर्ग.

Inference—१ (तत्त्व.,पदा.,रसा.) तर्क; अनुमान; अनुमिति; अनुलब्धी; युक्ति; निष्कर्ष; (क्रिया) अनुमान; (कार्य) अनुमित. २ (वै.) परिणाम; सिद्धान्त. — by Added Determinants — (तत्त्व.) गुणविशेषीकरणानुमान.— by Complex Conception — कल्पनासंकरानुमान; वाक्यार्थसमन्वयव्यापार.— by Converse Relation —व्यत्यस्त संबंधानुमान.—by Eduction — उन्नयानुमान; निष्कर्षानुमान; उत्कर्षानुमान.—by Opposition — प्रतिन्यासानुमान; विधानसंबंधानुमान; संबंधानुमान. — Deductive—निगामी अनुमान; निगमनात्मक अनुमान. — Explicit — परार्थानुमान. — Immediate—अव्यवहित-प्रत्यक्ष-संनिहित-निकट-पर्यवसित. -Implicit —साक्षात् अनुमान; व्यवयव अनुमान; स्वार्थानुमान.— Mediate—(तत्त्व.) व्यवहित-अप्रत्यक्ष अनुमान.

Inferential Knowledge — (तत्त्व.) अनुमित प्रभा; साधित प्रभा.

Inferior—१ (ज्यो.) अधःक्षितिज; अपर. २ (तत्त्व.) अपर; लघु. ३ (वन.,वै.) अधःस्थ; अपर; निम्न; अधोवर्ति; अधस्; अधतः; अव; अधस्थ; अधर; अधःस्थित. — Alveolar (वै.) चिबुक—.—Border—अधर धारा; अधोधारा.— Brachium—अधर चतुर्शिंडबाहु.—Colliculus—अधोपिंड; अधर चतुर्शिंड.— Epigastric — अधोऽदर; अधोबाह्य उदर—. —Extrimity — अधःशाखा. — Frontal Sulcus—अधर ललाट सीता.— Gluteal —अधोनितंब.—Gluteal Artery — नितंबाधोधमनी. — Haemorrhoidal — अधस्त्रिकोण स्थूलअंत्र—. —Holder—(शास्त्र.) कनिष्ठ धारक; निकृष्ट धारक. — Horn—अधरशृंग.-Labial Artery—अधोओष्ठयाधमनी. — Laryngeal — (वै.) अधःस्वरसंपुट—. —Lateral Frontal—अधोऽपर पुरस्तल.—Maxillary Bone—हन्वस्थि. —Meatus — अधोगुहा. — Medullary Velum—पश्चात् धवल पटल.—Mesenteric— स्थूल अंत्र—; अधरांत्रिकी. [—Artery— अधो अंत्रबंध रोहिणी; अंत्राधोधमनी.] — Metal — (अर्थ.) हीनधातु. — Nasal Concha — (वै.) शुक्तिकास्थि; अधोनासिकाकवच अस्थि; अधःकवच अस्थि. — Nuchal Line—अधःपृष्ठमस्तकरेषा.—Oblique—अधस्तिर्यक्कुल्य.यु. — Palpebral — अधोनेत्रच्छद. — Pancroatico Duodenal Artery—पक्वाशय क्लोम अधर.-Petrosal Sulcus-अधोघनप्रणालि.-Phrenic -अधःश्वासपटल.—Planet—(ज्यो.) अन्तर्ग्रह; लघुग्रह.— Ramus—(वै.) अधरअंग.—Sagittal Sinus—अधःशिराकुल्था; अधो अन्वायाम.—Semilunar Lobule — (वै.) अधःकलाशकल. — Temporal Line — अधःशंखरेषा —Thyroid—अधःकण्ठपिंड. [-Artery चुल्लिकाधो धमनी.] —Thyroid Tubercle—अधो आश्रय वप्र.—Turbinate — अधःशुक्तिका. — Turbinated Bone—जालास्थि.—Tympanic—अधोकर्ण—. [-Canaliculus—(वै.) अधःकर्णरन्ध्र.] — Vena Cava — अधोमुख्य नीला; अधोबृहत्सीरा; अधोनीला कुहरी; अधरा महाशिरा; निम्नमहाशिरा.

Inferioris—अधः; अधस्.

Inferiority—(तत्त्व.) अवरत्व; हीनत्व; न्यूनत्व.—Complex—हीनभाव; निकृष्टताग्रंथि; हीनमनोगंड; न्यूनभावगंड.

Infernal Machine—(पदा.) नियतकालिक विस्फोटक.

Inferred—(तत्त्व.) अनुमित; अनुमानित; तर्कित.

Inferrible — (तत्त्व.) अनुमेय; अनुमानसाध्य; तर्कनीय; तर्क्य.

Infestation (with Worm)—(वै.) कृमिदोष.
Infidel—(तत्त्व.) निःश्रद्ध.
Infidelity—(तत्त्व.) अश्रद्धा; नास्तिकता; व्यभिचार.
Infiltration — (वै) अन्तर्गलन; सूक्ष्मछिद्रप्रवेश. [म. भिनणें.] —Anaesthesis—अन्तस्त्वक् संमोहन.
Infima Species— (तत्त्व.) कनिष्ठ उपजाति; अपरतमजाति.
Infinite—(ग.,तत्त्व.,पदा.,रसा.) अपरिमित; अनंतर; अनंत; असीम; अमित; अनवच्छिन्न; खहार (भास्कर.); अमर्याद. — Dilution—(रसा.) अपरिमित तनुता.
Infinitesimal—१ (ग.) अतिसूक्ष्म; अनंतसूक्ष्म. २ (तत्त्व.) अनंतसूक्ष्म; अणीयान्. ३ (पदा.) अतिसूक्ष्मसंख्या; ईषत्; अत्यल्पसंख्या. ४ (वै.) क्षुद्रानुक्षुद्र; सूक्ष्मातिसूक्ष्म. — Calculus — (ग.) सूक्ष्मकलन; सूक्ष्मगणित; अनुकलन; अत्यल्पीयकलन.
Infinitive—(भाषा.) साधारणरूप.—Mood—अनियमितार्थ.
Infinitude—(पदा.) आनंत्य.
Infinity—१ (ग.) अनंतता; अनंत; अनंतराशि; आनंत्य; असीम. २ (तत्त्व.) अनंतता; असीमत्व. ३ (पदा.,रसा.) अनंत.
Infirm—(वै.) दुर्बल; क्षीण.
Infirmary—(वै.) धर्मार्थ चिकित्सालय.
Infirmity—(अर्थ.) अशक्तता.
Inflamed—(वै.) प्रदाहिक.—Ulcer—दाहीव्रण.
Inflammable — (पदा.,रसा.) ज्वलनशील; ज्वालाग्राही; दहनशील; दाह्य.
Inflammation— १ (तत्त्व.) शोथ; फूलन; उच्छूनता. २ (रसा.) ज्वलन; दाह; प्रज्वलन. ३ (वै.) दाह; क्षोभ; दहन; प्रज्वलन; अंतर्दाह; प्रदाह; शोथ; संक्षोभ; दवथु. — Acute—शीघ्रदाह; तीव्रदाह.—Chronic—विलंबी दाह. —of Bladder — मूत्राशयदाह. — of Breast — स्तनदाह.—Passive—अल्पदाह.
Inflammatory—(वै.) दाहकारक; दाहयुक्त; क्षोभयुक्त; दाहजन्य; दाहजनक.—Effusions — दाहजन्य स्राव.—Fever—दाहजन्य ज्वर.
Inflation—१ वातपूरण. २ (अर्थ.) क्रयाधिक्य; क्रयवर्धन-वृद्धि; मूल्यवृद्धि; प्रसार; आधमन. [म. तेजीची लाट.] ३ (वै.) स्फीति.—of Currency—मुद्राप्रसार-आधिक्य-वृद्धि; नाणकाधमन.—of Prices—(अर्थ.) मूल्याधमन.
Inflection, Inflexion — १ (ग.) संधि. २ (तत्त्व.) प्रत्यय; परिवर्तन. ३ (पदा.) वलन; खात; विकृति; प्रकाशकिरणविवर्तन; विवक्रयण. [म. खांच; खोचा; वळण; लोच.] ४ (भाषा.) विभक्तिप्रत्यय; विभक्तिभंग.
Inflectional — (भाषा.) प्रत्ययात्मिका; संयोगमय. — Tangent—(ग.) विवक्रयणीय स्पर्शरेखा.
Inflexed—(वन.) अंतर्वर्तित. [म. आंत दुमडलेलें.]
Inflexible—१ (ग.) कठिन; अमृदु. २ (पदा.) अनम्य.
Inflorescence—(वन.) पुष्पविन्यास; पुष्पव्यूहन; पुष्पगुच्छ; पुष्परचना; पुष्पव्यूह; पुष्पाधान; मंजिरी; प्रसव; पुष्पसंघटक; पुष्पव्यवस्था; पुष्पप्रसव. [म. तुरा; घोस; मोहोर.] —Sporophore—पुष्पबंध; रेणुधारक. [म. फुलोरा.]
Influence—१ (तत्त्व.) प्रभाव; अनुभाव; सामर्थ्य. २ (पदा.) परिणाम; प्रभाव; अनुभाव; आवेश. ३ (वै.) प्रभाव; वर्चस्व; क्रिया; नियंत्रण; गुण; बल; सत्ता. [म. ओढा; अंमल; असर.] — Latent — (अर्थ.) गुप्तप्रभाव; गुप्तगुण. — Machine—(पदा.) आवेशयंत्र; उपपादनयंत्र.-Sphere of—(पदा.) प्रभावक्षेत्र.
Influenza—(वै.) श्लेष्मज्वर; श्लेष्मकज्वर; प्रतिश्यायज्वर; शीतज्वर.
Influx—(पदा.) आगम; वृद्धि; अन्तःप्रवाह.
Influxus Physicus—(तत्त्व.) परस्परक्रिया; अन्योन्यक्रिया.
In force—(शास.) प्रचलित; वर्तमान; विद्यमान.
In Forma Pauperis—(शास.) निर्धन मिष.
Informal—अनौपचारिक; अपद्धतशीर.
Informality—(शास.) पद्धतिदोष; रीतिदोष.
Informant— १ (अर्थ.,शास.) चार; हेर. २ वार्ताहर; संवाददाता.
Information—१ वार्ता; निवेदन; वृत्तांत. २ (तत्त्व.) अवगम; आगम.
Informer—(राज.) हेर; वार्ताहर; गुप्तचर.
Infra,-Clavicular Branches — (वै.) कक्षशाखा; अधो अक्षकीय शाखा. — Conscious — (तत्त्व.) ऊनबोधिक; बोधपूर्व.—Glenoid Tuberosity — (वै.) अधःकोटर वप्र-पिंड-अर्बुद.—Human—अवमानव. — Hyoid — (वै.) अधोतोरण—; अधोतोरणकंठिका. — Lineam—(भाषा.) अधःपंक्ति. — Orbital — (वै.) अधोक्षिकोशीय; अधोनेत्र. [-Canal — प्रणालिप्रवहण;

नेत्राधरप्रणालि.—Fissure — अधोनेत्र रोक.— Foramen—अधोनेत्र छिद्र.-Groove — अधोनेत्र प्रणालि.] —Patellar Plexus—(वै.) अधोजानुप्रकर.— Red —(पदा.,रसा.) अतिरक्त; अधोरक्त; उपरक्त; आलोहित; बिलोहित; रक्ताप्रगामी; रक्तनिम्न; परारक्त; अधोरूप; अवलोहित.—Red Treatment — रक्ताधोरश्मिचिकित्सा. —Spinatus—अधःस्कंधीय; अधरांसपृष्ठिक स्नायु; प्राचीरक अधोगा. [—Fossa — प्राचीरिक अधःखात. — Muscle-अंसपृष्ठिका; अधरापेशी; प्राचीरिक अधोगा पेशी.] — Spinous Fossa — अधःकंटक खल-खात. — Sternal—अधो उरःस्थल.—Temporal—अधःशंख. [—Crest—अधःशंखकट.—Fossa—अधःशंखखल.] —Trochlear—अधोडमरु.

Infrangible, Infringible } —(पदा.,रसा.) अभंजनशील; अभग्नशील.

Infringement — (शास.) सत्ताभंग; अधिकारअपहार; स्वत्वापहार.

Infundibuliform (Tunnel-Shaped)—१ (वन.) धत्तुराकृति; धूम्रपात्राकार; नालीसदृश; गलनीसदृश. [म. नरसाळ्यासारखा.] २ (वै.) वायुमंदिरसदृश.

Infundibulo Pelvic Ligament — (वै.) गर्भाशयबस्तिबंध.

Infundibulum— (वै.) कर्णिका; शंकुमार्ग; वक्त्रवाहक; गालनी. [म. नरसाळें.]

Infusible—(पदा.,रसा.) अगालनीय.

Infusion—१ (रसा.) भावना; रस; अर्क. २ (वै.) क्वाथ; शीतकाष्ठ(सुश्रुत); निर्यास; सत्त्व. — Animalcule — (वै.) क्वाथ जीवाणु.

Infusoria—(वै) क्वाथेय; निर्यासज क्षुद्रजन्तु; सूक्ष्मदेही.

In gear—सुसंलग्न; ससंबद्ध.

Ingenious—(तत्त्व.) चतुर; पटु; कुशल.

Ingesta—(वै.) कोष्ठगत अन्न; शारीरिक अन्नजल.

Ingot—(अर्थ.,रसा.) धातुपिंड; पट्ट; शिला.

Ingredient — १ (तत्त्व.) घटक; अवयव; भाग; अंश. २ (पदा.) घटक; भाग; अंश; अंग. ३ (रसा.,वै.) अवयव; घटकद्रव्य; अंग; साधन; उपादान; उपकरण; अवयव.

Ingress—(ज्यो.) संक्रांतिकाल; भूमाप्रवेशकाल.

Inguinal—(वै.) वंक्षण; वंक्षणस्थ; लिंक—; ऊरुसंधिसंबंधी, — Canal — वंक्षणप्रवहन; वंक्षणनलिका; वंक्षणप्रदेशांतर्नलिका.—Granuloma—वंक्षणस्थ कर्णिकार्बुद; अन्तःश्वसन.—Hernia—अंतर्गल.-Ligament— लिंकबंध; लिंककटिर.—Region—नितंबास्थिदेश.

Inhabitant—(अर्थ ,राज.) निवासी.

Inhabited House Duty—(अर्थ.) निवासगृहकर.

Inhalation—१ (वै.,राज) आघ्राण; श्वसन; श्वास; अंतरश्वसन. २ धूम्रपान. — Anaesthesia — (वै.) गंधद्वारा संमोहन.—and Exhalation—उच्छ्वास-निःश्वास. — of Irrespirable Gases—धूमोपहन.

In Hand Writing—हस्तलिखित; स्वहस्ताक्षर.

Inharmonic—(पदा.) अप्रगुण (उपस्वन).

Inherence—(तत्त्व.) समवाय.

Inherent — (पदा.,रसा.) सहवर्ति; नैसर्गिक; स्वाभाविक; स्वयंभू; अंगभूत; वस्तुजात; आंगिक; मूल; अंतर्निष्ठ.

Inheritance— १ (तत्त्व.) दाय; क्रमागत धन; वंशार्जित. २ (वन.) अनुहरण. ३ (शास.) दायभाग; उत्तराधिकार; संपत्तिदाय.

Inheritance Tax—(अर्थ.) दायकर.

Inherited—(वै.) अनुप्राप्त; अनुवंशिक; परंप्राप्त; वंशपरंपरित; सहज.

Inhibit—(वै.) स्तम्भितकरण; स्तंभन; निरोधन.

Inhibited—(वै.) स्थगित; निरुद्ध.

Inhibition—१ (तत्त्व.) स्तम्भन; क्रियारोध; मनोनिग्रह; निग्रहण; प्रतिबंध. २ (वै.) शोषण; स्तम्भन; निरोधन; निग्रह; दमन; अवरोध; निरोध.

Inhibitory—निषेधात्मक; प्रतिरोधक.-Action—(रसा.) ओषजन-विरोधीस्वरूप.—Theory of Sleep — (वै.) निरोधनिद्रा-सिद्धान्त.

Inion — (वै.) वप्र. — External occipital-protuberance—(वै.) बाह्य मौलिकूट.

Initial—१ (ग.) प्रारंभिक (गति). २ (पदा.) आद्य; प्रथम; प्राथमिक; प्रथमाक्षर; मूल. — Cell — (वन.) आदिपेशी; मूलपेशी.—Conditions — (पदा.) मूलविशिष्ट अवस्था. —Line— (ग.) मूलरेषा; प्रस्थानरेषा. — Plane — (ग) प्रस्थानप्रतल.—Position—प्राथमिक अवस्था.

Initials—(अर्थ.) लघुहस्ताक्षर; सांकेतिक-संक्षिप्त हस्ताक्षर.

Initiate—(तत्त्व.,थिऑ.) दीक्षित; दीक्षितशिष्य; उपदिष्टसाधक.

Initiation—१ (तत्त्व.) संस्कार; दीक्षा; आरंभण. २ (थिऑ.) दीक्षा; योगदीक्षा.

Initiative—१ (राज.) प्रस्तावना; आरम्भ; उपक्रम. २ (वै.) आरंभवृत्ति.

Injected—(भू.) अंतःप्रविष्ट.

Injection—(यंत्र.,वै.) अन्तःक्षेप; अन्तःक्षेपण; क्षेपण; क्षेप; सूचिकाभरण; सूचिप्रयोग; सूचिवेधचिकित्सा.—Hypodermic—त्वचाधःक्षेपण. -Intramuscular—अंतःस्नायुक क्षेपण.—Intravenous—नीलामार्गक्षेपण. -Syringe—क्षेपणबस्ति.

Injector—१ (यंत्र.) बाष्पौघानुवर्तिजलपूरक. २ (रसा.) अंतर्निक्षेपक.

Injunction—१ (तत्त्व.) आदेश. २ (शास्त्र.) प्रतिबंध आज्ञा; निषेधाज्ञा. [म. ताकीद.]

Injuries of the Eye—(वै.) नेत्राघात.

Injurious—(वै.) बाधक; हानिकारक.

Injury—(वै.) अपकार; अपाय; आघात; हिंसा; हानि; पीडा. [म. इजा; घाय.] —Mechanical—आघातज पीडा.

Injustice—(तत्त्व.,शास्त्र.) अन्याय.

Ink—(रसा.) मसी-षी. [म. शाई.] —Blot-Test—मसीनिकष. — Chinese or Indian—कृष्णमसी.—Coloured—रंजितमसी. — Copying — प्रतिलेखन मसी.-Indelible—(रसा.) स्थिरमसी. [म. पक्की शाई.] —Marking—अंकनमसी. —Printer's-Printing—मुद्रणमसी.—Sack—(प्राणि.) मसीकोश.—Sympathetic—(रसा.) गुप्तमसी.

Inland—(भू.,वै.) भूम्यंतरीय; अन्तर्देशीय; अन्तर्देश. — Bill of Exchange—(अर्थ.) अन्तर्गत धनलेख. [म. देशी हुंडी.] — Navigation—देशान्तर्गत नौसंचलन. —Revenue—देशान्तर्गत आय.— Telegram—देशान्तर्गत विद्युत्संदेश.

Inlay—१ प्रथन. २ आवक; आय; आयात.

Inlet—१ (पदा.,रसा.) प्रवेशपथ; मार्ग. २ (वै.) प्रवेशक; प्रवेशमार्ग; प्रवेशद्वार. [म. आणनळी.] —of Steam—(यंत्र.) आयात; बाष्पागममार्ग. — Port—(भू.) आगम मार्ग.

In Lieu of—(अर्थ.) स्थाने; कारणात्; प्रीत्यर्थ; परिवर्ते; विनिमयेन.

Innate—१ (तत्त्व.) जन्मसिद्ध; सहज; नैसर्गिक; स्वाभाविक; अंतर्जात; प्रकृतिसिद्ध; जन्मजात; अनुत्पन्न; वस्तुगत; अन्तःकरणसहज. [म. उपजत.] २ (वन.) अधःस्पर्शी; मूललग्न; बंधनादिस्पर्शी.—Characters—(तत्त्व.) जन्मजात गुण.—Endowment—(तत्त्व.) जन्मसिद्ध प्रकृति; जन्मजात गुणसमुच्चय.

Inner—(जीवि.,तत्त्व.,पदा.) आन्तर; आन्तरिक.-Bark—(वन.) अन्तस्त्वचा. [म. अंतर्साल.] —Body—(तत्त्व) अतिवाहिक देह. — Cell Mass—(वै.) शालापिंड; अंतस्थ.—Coat—(वै.) अंतरीय पटल.— Coating—१ (यंत्र.) आन्तरायिक. २ (वन.) अन्तस्त्वचा. — Fluid—(वन.) अन्तश्चर रस.

Imitation—(तत्त्व.) सादृश्य; सदृशता; सरूपता; अनुरूपता; आभास.—Organ—अन्तःकरण.—Self—अन्तरात्मा. —Wall—(वै.) अंतःप्राचीर.

Innert—(पदा.,रसा.) निष्क्रिय; उदासीन.

Innervation—१ (तत्त्व.) यंत्रसंवेदन; नाडीसंवेदन; तंतु) व्यापार; नससंचेतन; उत्तेजन; प्रोत्साहन. २ (वै.) स्नायविक विभाजन.

Innings—(क्रीडा.) क्रीडापर्व; क्रीडाप्रवेश.

Innocence—(तत्त्व.) निष्पापता; निर्दोषता; निरागसत्व.

Innocent—निरुपद्रवी; निरपराधी; निरागस; असंस्कृत.

Innocently—(शास्त्र.) सरलभावेन; निर्व्याजम्.

Innominate—(वै.) अनामिक; अनाम; अनामिका; श्रोण. —Artery—अनामिक धमनी; कांडमूला धमनी.

Innominatum-tus Os—(वै.) अनामकास्थि; श्रोणिफलकास्थि; अनामास्थि.

Innuendo—(भाषा.) व्यंगोक्ति; अन्योक्ति.

Innumerable-(पदा.) असंख्य; अगणित. [म. अतोनात.]

Innutrition—(वै.) अपुष्टि; अपोषण.

Inoculation—१ (वन.) अन्तरक्षीकरण; सूचिकाभरण. [म. कलम बांधणें.] २ (वै.) लसिकाक्षेपण.

Inoculated Carrier Wave—(पदा.) नादयुक्त वाहक लहरी.

Inodorous—(रसा.,वन.) निर्गंध.

In Official Capacity—(शास्त्र.) पदगौरवात्.

Inoma—(वै.) तंतुमय अर्बुद.

In Opposite Senses—(ग.) विदिश.

In Order—(पदा.) क्रमशः ; उचित.

Inorganic—१ (तत्त्व.) निरंग; निर्जीव; निरिंद्रिय; अनिंद्रिय. २ (भाषा.) संदर्भरहित; अकरण. ३ (रसा.) अजैव; पार्थिव; खनिज; अकार्बनिक; अकर्ब; निरिंद्रिय; जड; अनार्वण. ४ (वन.) निरिंद्रिय; अकार्बनिक; खनिज. ५ (वै.) निरिंद्रिय; नेंद्रिय; अचेतन; निर्जीव. — Chemistry—(रसा.)

निरिंद्रियरसायनशास्त्र; जड-अचेतन रसायनशास्त्र. — Food (वै.) निरिंद्रिय अन्न; निर्जीव अन्न.—Rocks—(भू.) निर्जीव शिला.—Substance—(वै.) निरिंद्रिय द्रव्य.

Inosculation—(वै) शिरासंयोग.

Inosite—(वै.) मांसशर्करा; पेशीशर्करा.

Inoxidizable—(रसा.) अदग्धशील; अदाह्य.

Inparallel—(पदा.) समांतरमाला; एकाकी प्रथन; श्रेणीबंध: [म. एकाकी जोडणी.]

In Posse—(तत्त्व.) संभवतः.

In Private—(शास.) गोपनेन; प्रच्छन्नरीत्या.

In Proportion—प्रमाणेन; अनुसारेण.

Input—१ (पदा.) अन्तःपत्ति; आदान. [म. आवक.] २ (यंत्र.) आदान; अन्न.-Mechanical Energy—(यंत्र.) कृतआदान; आत्तशक्ति; अन्न. — Output Ratio — (पदा.) अन्ननिष्पन्न संबंध.

Inquest—(शास.) विचारणा; परीक्षा; गवेषण. [म. चौकशी; तपास.]

Inquiry — (तत्त्व.) समीक्षा; अनुसंधान; परीक्षा; शोध; अनुयोजना. see Inquest. — Officer — (शास.) परीक्षणकारी; पृच्छक.

Inquisition—(धर्म.) धर्मविचारणासभा.

Inquisitive—(तत्त्व.) जिज्ञासु.

Inradius—(ग.) अन्तर्त्रिज्या.

Inre—(तत्त्व.) भावतः; बुद्धितः; वस्तुतः.

In Records—पत्रभुक्त; पत्रके.

Insanity—(तत्त्व.,शास.) उन्माद; विक्षिप्तता; चित्तभ्रम; भ्रांति; भ्रम.—Acute-तीव्र उन्माद. —Confusional —संकुलप्रस्त०.—Delusional—संमोहन०. — Due to Nervous Diseases — नव्याव्यूहविकृतिजन्य०. —Epileptic — अपस्मारजन्य०. — Feigned — कृतक०. — Manic-Depressive — उन्माद-विषाद-प्रस्ततासंमिश्रण.

Insatiable Wants—(अर्थ.) अतृप्य आवश्यकता.

Inscribed— १ (ग.) अंतर्गत; अंतर्लिखित. २ (पदा.) अंतराकनकृत.—Circle— (ग.) अन्तर्वृत्त.—Stock — (अर्थ.) नामोल्लेखित मूलधन; अंकित मूलधन.

Inscription—१ (इति.) शिलालेख; शिलालिपि. २ (ग.) लेख.

Inscrutable—(तत्त्व.) अगम्य; अज्ञेय.

Insect—(जीवि.) कृमि; कीटक; जंतु; षट्पदी; पतंग.

Insecta—(जीवि.) कीटकवर्ग; षट्पाद.

Insecticide—(वै.) कृमिघ्न.

Insectivora — (प्राणि.,भू.) कीटकभक्षक; कीटभोजी; कीटजीवी.

Insectivorous— (प्राणि.,वन.) कीटकभक्षक; मांसाहारी; कीटकाहारी; कीटभोजी.

Insecurity of Life and Property — (अर्थ.) जीवित तथा संपत्ति अरक्षितता.

Insensibilis—(वै.) अतींद्रिय.

Insensibility— १ (तत्त्व.) संवेदनशून्यता; वेदनाक्षमता. २ (रसा.) अचेतनता. ३ (वै.) संज्ञाहीनता; अचैतन्य; संज्ञानाश.

Insensible—(तत्त्व.) अचेतन; चेतनाहीन; अवेद्य; वेदनाक्षम.—Perspiration—(वै.) अज्ञातघर्म.

Insensitive—जडकरण.

Inseparable Accident—(तत्त्व.) अवियोज्य यदृच्छागुण; अविश्लेष्य उपाधि.

Insert—(सभा.) अन्तरागमकरण.

Inserted—(वन.) अन्तरारोपित; अन्तःपतित. [म. खोंचलेलें; चिकटलेलें.]

Insertion—१ (वै.) अन्तःपात; प्रवेशन; अग्रम; अग्रप्ररोह कंदर; बद्धस्थान सन्निवेश. २ (सभा.) अन्तरागम.

Inset Pollination— (वन.) कीटकपरागसिंचन; कीटकप्रिय.

Inside—अंतरंग; अन्तःपृष्ठ.

Inside Lap-see Exhaust Lap. [म. माघारपुठ्ठा.]

Insidiously—(वै.) न ज्ञानतः. [म. नकळत.]

Insight—(तत्त्व.) प्रतिभा; मर्मग्राहक-अन्तर्भेदक शक्ति; सूक्ष्मदृष्टि; अन्तर्दृष्टि.

Insipid—(रसा.) रुचिहीन. [म. फिका.]

Insistent Idea—(तत्त्व.) अभिभावी प्रत्यय-विचार.

In situ—(भू.) स्वस्थान.

Insolation—१ (पदा.) सूर्यपुट. २ (भू.) आतपक्रिया. ३ (वै.) सूर्यप्रकाश.

Insolubility—(पदा.,रसा.) अविलेयता; अद्राव्यता.

Insoluble—(पदा.,रसा.,वै.) अद्राव्य; अविद्राव्य; अविलेय; अविलनीय.

Insolvency—(राज.,शास.) पूर्णनिर्धनता; अकिंचनत्व. [म. नादारी; लाहा; दिवाळें.] —Court — (अर्थ.) निर्धनता न्यायसभा.—Petition—अकिंचनत्व निवेदन.

Insolvent—(अर्थ.,राज.,शास.) पूर्णनिर्धन; अकिंचन. [म. दिवाळखोर.]
Insomnia—(तत्त्व.,वै.) अस्वापरोग; जागररोग; निद्रानाश; निद्राहीनता; उज्निद्रता; निद्रालोप; अनिद्रारोग.
Inspecting Order—(अर्थ.) परिदर्शन आज्ञापत्र.
Inspection—(ग.,पदा.,रसा.) निरीक्षण. — Chamber — (स्था.) निरीक्षणकूप. [म. तपासकुंडी.] — of Boundary Marks—(शास.) सीमासंधि निरीक्षण.—of Documents—लेखनिरीक्षण.
Inspectionism—(तत्त्व.) दर्शनवृत्ति.
Inspector—(राज.,शास.) निरीक्षक; परीक्षक; परिदर्शक,—General—(राज.) मुख्यनिरीक्षक; निरीक्षकाध्यक्ष.
Inspiration—१ (तत्त्व.) प्रेरणा; अन्तःप्रेरणा; निःश्वासपूरक; स्फुरण; स्फूर्ति. २ (वै.) पूरक; आश्वसन; आश्वास; प्रश्वास; अंतःश्वसन; श्वासग्रहणक्रिया; उच्छ्वास.
Inspiratory Muscles—(वै.) श्वासस्नायु.
Inspissate—(रसा.) उष्णीकरण; घनीभवन.
Instability— १ (तत्त्व.) अस्थिरता; अस्थैर्य; चंचलता; भावास्थैर्य. २ (पदा.) अस्थैर्य; अस्थिरता; चांचल्य; चंचलता. — Showers— (पदा.) अस्थिरता वर्षाव; अस्थिरवर्षा.
Installation—(पदा.) स्थापन; प्रतिष्ठापन.
Instalment—(अर्थ.) प्रभाग; अंशांश. [म. हप्ता. हिं. किस्त.] —Payment Assurance—भागदेय विमा. [हिं. किस्ती बीमा.]
Instance—१ (तत्त्व.) उदाहरण; वृत्त; दृष्टान्त; निदर्शक. २ (पदा.) दृष्टान्त.—Summation of—(तत्त्व.) वृत्तसमाहरण.
Instant—१ (ग.,ज्यो.) क्षण; मुहूर्त; समय; अत्यंत अल्पकाल. २ (पदा.) क्षण; विपल; कालबिंदु; निमिष.
Instantaneous—(पदा.) सद्यःपाति; क्षणिक; तत्कालिक; क्षणभंगुर; अत्यंत अल्पकालिक. [म. निमिषार्धांत; एकदम.] —Rate of—तात्कालिक स्फुटभोगखंड; क्षणिकचलन.—Rigor—(वै.) मरणोत्तर शीघ्रसंकोच.
Instantaneously—(तत्त्व.) तात्काल; सद्यः.
Instep—(वै.) पदपृष्ठ.
Instigate—(शास.) उत्तेजन; उद्दीपन; प्ररोचन.
Instillation—(वै.) अल्पाल्प निक्षेपण-स्रवण.
Instinct—(तत्त्व.,वै.) सहजबुद्धि; प्रेरणा; प्रेरकबुद्धि; नैसर्गिक बुद्धि; जातबुद्धि; सहजप्रवृत्ति; स्वभावप्रवृत्ति. [म. उपजतबुद्धि]; आद्यप्रेरणा; मूलप्रवृत्ति; निसर्गप्रवृत्ति; सहजक्रिया; निसर्ग; स्वाभाविकप्रवृत्ति; मनःप्रवृत्ति; सहजस्फूर्ति; सहजवृत्ति. — Acquisitive— (तत्त्व.) संपादन प्रवृत्ति; संपादन सहजप्रवृत्ति.—Altruistic—परहितपर०.—Antisocial—प्रतिसामाजिक०; असामाजिक-विसामाजिक०; समाजविरुद्ध०. —Combative—युयुत्सु०.—Egoistic— आत्महितपर०.—Gregarious (social) यूथवृत्ति; यूथस्वभाव. —Hoarding—संचय-संचायक०.—of Appeal—प्रार्थनाप्रवृत्ति. — of Combat-Aggression-Pugnasity—युद्ध-युयुत्सु०.- of Imitation—अनुकरण०. —of Repulsion-Repugnant — तिरस्कार-घृणा-जुगुप्सा०.—of Self-Abasement — शरण-आत्मशरण०.—of Self-Assertion — आत्माभिमान०.— of Self-Preservation — आत्मरक्षण०; जिजीविषा. — of Submission — शरण०; आत्मसमर्पण०. — Parental-Protective — वात्सल्य०. — Reproductive—जनन०.— Sex or Mating — विषयकाम-संभोग०. -Social-Gregarious—समाजशील०. —Unsocial—असामाजिक०.
Instinctive—(तत्त्व.) प्रकृतिसिद्ध; स्वयंप्रेरित; सहजप्रवृत्त.
Institute—(शिक्षण.,सभा.) परिसंस्था; प्रवेश्म; संस्था. — Mechanical — यंत्रशाला; यांत्रिकशाला. [—and Technical— (यंत्र.) यंत्रशिल्पशाला.] -Technical —शिल्पशाला.
Institution—१(तत्त्व.) अनुष्ठान; प्रबन्ध. २ (शिक्षण.) see Institute.
Institutional Religion—(तत्त्व.) संस्थात्मक धर्म.
Instruction—(शिक्षण.) शिक्षा; शिक्षण; बोध.
Instrument—१ (अर्थ.) अधिकारपत्र; पट्ट; समयपत्र. २ (ग.) साधन; उपकरण. ३ (तत्त्व.) करण; उपकरण; सामग्री; साधन. ४ (पदा.,रसा.) उपकरण; साधन; यंत्र; यंत्रसामग्रीपरिवार; करण; शस्त्र. [म. हत्यार; साज.] ५ (वै.) शस्त्र. ६ (शास.) लेख; पत्र.-Capital—(अर्थ.) साहाय्यक मूलधन. —Case—(वै.) शस्त्रकोश (सुश्रुत).—Drum—(पदा.) वाद्य (भरत-नाट्यशास्त्र).—Measuring—(पदा.) मापनसाधन.—Music—(पदा.) वाद्य; संगीतवाद्य.—Musical—वाद्ययंत्र.—of Accession— १ (राज.) घटनाप्रवेशपत्रिका; घटनाप्रवेशिका; घटनाप्रवेशिनी; प्रवेशलेख-पत्र. २ घटनास्वीकार-पत्रिका-लेख; संधिलेख. ३ अनुमतिपत्रक. —of Exchange—(शास.) विनिमयपत्र.— of Gift दानपत्र. — of Instructions — (राज.) आज्ञापत्र;

सूचनापत्र; बोधनलेख; बोधिका. —of Measurement —(ग.) मापक.—of Partition — (शास.) भागीपत्र; विभागपत्र. [म. वांटपपत्र.] —of Trust— न्यासपत्र. — Precision — (पदा.) सूक्ष्मउपकरण-साध . [म. बिनचूक हत्यार; कांटेतोल साधन; तंतोतंत साधन.] —Reed —(पदा.) जिह्वालवाद्य; जिह्वाली.—Scientific—वैज्ञानिक यंत्र.—Stringed—(पदा.) तंतुवाद्य.-Wind—(पदा.) सुषिरवाद्य (भरत-नाट्यशास्त्र); वायुवाद्य.

Instrumental—साधक.—Capital—(अर्थ.) साहाय्यक धनराशि.—Case—(भाषा.) तृतीया विभक्ति.— Cause — (तत्त्व.) कारण. — Therapy — (वै.) यंत्र-शास्त्र चिकित्सा.

Instruments Room—(पदा.) साधनालय.

Insubordination—(शास.) अवज्ञा; अवमानता.

Insufficiency—ऊनता; न्यूनता.

Insufflation—(वै.) शरीरांतरप्रवेश-वहन-धमन.

Insula—(वै.) द्वीप; द्वीपखंड.

Insulance—(पदा) निरोधन; निरोध.

Insular—१ (भू.) जलवेष्टित; द्वीपसंबद्ध; जलावृत. २ (वै.) द्वैप. ३ (समाज.) आत्मसंकोची.

Insulate—(पदा.) रोधक; पृथग्न्यास; विद्युत्स्थापन; विन्यास-करण; पृथग्न्यस्तकरण.

Insulated—(पदा.) अन्तरित; पृथग्न्यस्त; विन्यस्त; रोधित; सुरक्षित; विद्युत्स्थापित; विन्यासित; निरोधित; विन्यस्त.

Insulating—(पदा.) निर्वाहक; पृथग्न्यासक.—Material —निरोधक द्रव्य.

Insulation—(पदा.) रोधन; अवाहन; अवरोध; अन्यविश्लेष; विद्युद्रोधन; पृथक्स्थापन; अन्तरयन; पृथग्न्यास; निरोधन; निरोधिक द्रव्यवेष्टन; वियुक्तकरण.—or Heat Proofing —(वै.) उष्मविरोधन.

Insulator—(पदा.,वै.) पृथग्न्यासक; विद्युद्रोधक; विद्यु-त्स्थापक; निरोधक; रोधक; विन्यासक; अन्तरक.

Insulin—(वै.) द्वैपायन; अंतरीन; मधुद्रावक.—Loma—(वै.) द्वीपार्बुद.

Insulite—(पदा.) विन्यास पदार्थ.

Insult—(शास.) अपमान; अवमान.

Insurable,-Interest — (अर्थ.) संरक्षणयोग्य अर्थ-स्वार्थ-संपत्ति; विमोचित अनुराग. [म. विमायोग्य हित-संबंध.] —Risk—संरक्षणयोग्य भार.

Insurance—(अर्थ.) संरक्षण; विमा; विमावितरण; विमा-धारण; विमायोग; विमानयन; विमाच्छादन; विमाग्रहण; क्षेमकरण.—Broker—विमामध्यस्थ. [म. विमादलाल.] —Certificate—विमाप्रमाणपत्र.—Charge— विमा-व्यय. [म. विमाखर्च.] —Compulsory—अनिवार्य-विमा.—Company—विमाधारण मंडल.—Form—विमापत्रक.—Grant— विमानिधि-धन. — National राष्ट्रीय विमा.—Policy—विमापत्र. —Premium—विमाधनभाग-अंश.

Insured—(अर्थ.) विमाग्रहीत.

Isurer—विमाकारी.

Intact—अखंड; अविकल.

Intake—१ (पदा.) अन्तर्ग्रहण. २ (वै.) ग्रहण; चय; आदान.

Intangible—(पदा.,वै.) अस्पर्शनीय; स्पर्शागम्य.-Assets —(अर्थ.) अभौतिक अर्थ.

Integer—(ग.,पदा.) पूर्णांक; अभिन्न; पूर्णसंख्या; अभिन्नांक.

Integral—१ (ग.) अभिन्नात्मक; अखंड; पूर्ण; अभिन्न; संकलनयोग; संकलितफल. २ (तत्त्व.) पूर्ण; सावयव; अवयव-रूप; संकलित. ३ (पदा.) पूर्णांक; समाहार; संवर्त; आवर्त; अनुकल्य.—Calculus—(ग.) चलराशिकलन; राशिकलन; संकलनगणित; समाहारगणित; मूलपरिणति; संकलन; संचय-कलन; समाकलन. — Equations — (ग.,पदा.) कुट्टक-गणित (भास्कर): अनुकल समीकरण. — Multiple — (पदा.) पूर्णपट.—Part—आवश्यक अंग. — Phase — (पदा.) संवर्तसमाहार; घटनासमाहार; घटनावर्त.—Propor-tion—(पदा.) पूर्णांकप्रमाण. — Socialism — (राज.) आदर्शवादी साम्यवाद.

Integrant—(तत्त्व.) पूरक.—of Parts—पूरक.

Integrating—संघटक; संश्लेषक; संकलक.

Integration—१ (ग.) सूक्ष्मसंचयन; संकलन. २.(तत्त्व.) संघात; संपूर्ति; एकीकरण; संकल्प; संवित्ति; उपचय; अनु-कलन. ३ (वै.) उपचय.

Integrity—१ साकल्य; पूर्णांकता; अखंडता. २ (राज.) पूर्णता; पूर्णांगता.

Integument—१ (वन.) आवरण; कवच; तूष. २ (वै) चर्म; उपचर्माच्छादन; त्वक्आवरण.

Integumentary—त्वक्मंडल.—Tissue—चर्मधातु.

Intellect—(तत्त्व.) बुद्धि; धिषणा; विचारशक्ति; मति; प्रज्ञा.

Intellection—(तत्त्व.) विचारव्यापार; बुद्धिव्यापार; विचा-रण; बुद्धिक्रिया.

In Intellectu—(तत्त्व.) भावतः; बुद्धितः; वस्तुतः.
Intellectual — (तत्त्व.) बुद्धिविषयक; ज्ञानविषयक. — Conviction—(तत्त्व.) बौद्धिकप्रत्यय.-Ideal-(तत्त्व) बुद्धिलक्षिणी भावना.
Intellectualism — (तत्त्व.) ज्ञानप्राधान्यवाद; बुद्धिवाद; तत्त्वज्ञेयतावाद; बौद्धिकवाद.
Intellectuality—(तत्त्व.) बुद्धिमत्ता.
Intelligence—(तत्त्व.) युक्ति; चातुर्य; कौशल्य; नैपुण्य; पाटव; वैदग्ध्य; बुद्धि; विज्ञता; ज्ञान; मेधा.— Secret — गुप्तवार्ता.—Universal—(तत्त्व.) महद्बुद्धि; महद्विज्ञता.
Intelligent—(तत्त्व.,वै.) विज्ञ; बुद्धिमान्; मनीषी; ज्ञानशक्तिक; चतुर; सुबुद्ध; बुद्धिविशिष्ट; सुज्ञ; सुधी; कुशल.
Intelligently—(तत्त्व.,वै.) बुद्धिपुरःसर.
Intemperance—१ (अर्थ.) असंयम. २ (तत्त्व.) अमर्यादता; निर्मर्यादता. ३ (वै.) अमिताचार.
Intending Purchaser — (अर्थ) इच्छुक क्रेता; भावी ग्राहक; संभाव्य ग्राहक.
Intense—(पदा.) अतितीव्र; तीव्र; प्रखर; उग्र; चंड; गुरु.
Intensifying—(पदा.) घनीकरण; प्रकर्षीकरण; तीव्रीकरण. —Screen—तीव्रकारक पटल.
Intetnion—१ (तत्त्व.) अर्थ; गुण; धर्मगुण; गुणार्थ; जातिशक्ति; गुणबोध; योजना; हेतु; बोध; अर्थव्याप्ति; समवगती; बुद्धि; उत्कर्ष; प्रकर्ष. २ (कास.) संकल्प; आशय; उद्देश; भाव. -Conventional-(तत्त्व.) पारंपरिक-रूढ-सांकेतिक अर्थ. —Objective—वास्तविक गुणधर्म.— Relative — सापेक्ष गुण-अर्थ.—Subjective— व्यक्तिगोचर गुणधर्म-अर्थ.
Intensity—(तत्त्व.,पदा.,रसा.) तैक्ष्णता; तीक्ष्णता; तीव्रता; प्रचंडता; प्राबल्य; वेग; प्रखरता; विपुलता; वैपुल्य; परिमात्रा; आतिशय्य; महत्ता; प्रकर्ष; स्पष्टता; तारतम्य; तीव्रता. — Electric—(पदा.) वैद्युत् तीव्रता. — Luminous — (पदा.) प्रकाशदीप्ति; प्रकाशसामर्थ्य. — Magnetic — (पदा.) चुंबकीय तीव्रता.—of Demand—(अर्थ.) क्रय तीव्रता-प्रबलता. [म. मागणीचा जोर-प्रबलता.] —of Heat—(पदा.) उष्णतातीव्रता. — of Field — (पदा.) क्षेत्रशक्ति —of Illumination (Light) — (रसा.) प्रकाशतीव्रता; भास्वरतातीव्रता. — of Magnetisation —(यंत्र.) चुंबकीय तीव्रता; वसुमत्ता. — of Sound — (पदा.) ध्वनितीव्रता. — of Supply — (अर्थ.) पूर्ति-प्रबलता.—Seminal—आरंभक वैपुल्य.
Intensive,-Agriculture (Cultivation) — (कृषि.) श्रमपूर्ण कृषि; घनकृषि.—Magnitude—(तत्त्व) गुणपरिमाण; गुणमान; तीव्रतामान.
Intent—१ समाहित. २ अभिप्राय; आशय; संधान; अभिसंधि; उद्देश.
Intention—(तत्त्व.) उद्देश; हेतु; आकांक्षा; एकचित्तता; संकल्प; उद्दिष्ट.
Intentional—बुद्धिपुरःसर; बुद्धया; बुद्धिपूर्वक.
Inter—(वै.) मध्यस्थ; विराम.
Interaction — (तत्त्व.,पदा.,रसा.) परस्परक्रिया; अन्योन्यक्रिया; क्रिया प्रतिक्रिया; पारस्परिक क्रिया.
Interactionism—(तत्त्व.) परस्परक्रियावाद; अन्योन्यक्रियावाद; इतरेतरक्रियावाद; आंतरक्रियावाद; परस्परसंघर्षवाद.
Interarticular Ligament—(वै.) संधि उत्तर बंध.
Interatomic—(पदा.,रसा.) आन्तरपरमाणुक; परमाण्वान्तरिक.
Interatrial Grove—(वै.) ग्राहकांतर प्रणालि.
Interatrial Septum—(वै.) प्रवेशिकांतरापट; ग्राहकांतरिका प्राचीर.
Interbase—(वै.) मध्यस्थित; संयोजक. [म. दरम्यानचा; निरनिराळे भाग जोडणारी चक्रें.]
Intercalary—(वन.) आंतरजालीय; मध्य.-Growth—(वन.) आंतरजालीय वृद्धि; आंतरवृद्धि-Month—(ज्यो.) अधिमास; अधिकमास; मलमास.
Intercarpal—(वै.) मणिबंध अस्थिबंध.
Intercavernous—(वै.) अंतःबहुदल.
Intercellular—(वन.) आंतरपेशीय; पेशीमध्यगत.
Intercept— (ग.,पदा.) आंतरच्छेद; अंतर्वेध; अंतरिताग; अंतरांश; छेद; खंड.
Intercepted—(ग.) अंतरित; अवच्छिन्न (भास्कर).
Interception Axes—(ग.) अक्षखंड.
Intercession—(तत्त्व.) मध्यस्थता.
Interchange—१ (अर्थ.) व्यतिहार. २ (पदा.) विनिमय; व्यवहार; व्यापार. [म. अदलाबदल; देवघेव; देवाणघेवाण.]
Interchangeability of Parts — (अर्थ.) भागस्थानांतर.
Interchangeable—(पदा.) विनिमयशील.
Interchondral (ligament)—(वै.) अस्थिक अंतरबंध.
Intercondylar Fossa—(वै.) कंदांतर खोटर.

Intercondyloid—(वै.) पर्वांतर; अर्बुदान्तरिक.
Interconversion—(वै.) अन्योन्य विपर्यय.
Intercostal-(वै.) आंतरपर्शुकीय; पांशु; मध्यस्थ; शलाका-. —Brachial Artery — (वै.) पर्शुकान्तरिक प्रगंडिकाधमनी.—Muscle — पर्शुकान्तरिक स्नायु. — Nerves —पार्श्वकाभ्यंतर मज्जातंतु.—Space—पर्शुकावकाश; पर्शुकांतरावकाश.
Intercostals — (वै.) उरःकोष्ठस्नायु. — Exterior — बाह्य शलाकांतर; बहिःपार्शुक.—Internal—अंतःपार्शुक; अंतःशलाकांतर.
Intercosto Brachial—(वै.) शलाकाबाहु.
Intercrestal—(वै.) अंतःशेखरीय.
Intercrural Fibres—(वै.) कुशतंतु.
Intercuneiform and Cuneo Cuboid — (वै.) कीलांतर तथा कीलघनबंध.
Interdependence—(तत्त्व.) परस्परतंत्रता; अन्योन्याश्रय; परस्पराकांक्षा; अन्योन्यतंत्रता; सापेक्ष.
Interdependent—(तत्त्व.) अन्योन्याश्रयी.
Interdigital—(वै.) अंगुलीद्वय मध्यवर्ती.
Interest—१ (अर्थ.,ग.) वृद्धि; कलान्तर (भास्कर); कुसीद. [म. व्याज; सूद.] २ (तत्त्व.) अभिरुचि; रस; अनुराग. ३ (अर्थ.,राज.) हित; स्वार्थ; संबंध. ४ (वै.) आस्था; हितसंबंध. ५ (शास.) हित; हितसंबंध.—Antagonism of —(अर्थ.) स्वार्थविरोध. — at — (ग.) वृद्धितः. [म. कर्जाऊ.] —at One Percent — (ग.) एकोत्तरवृद्धि. [म. एकोत्रा.] —Compound—(ग.) चक्रवृद्धि. [म. चक्रवाढ व्याज; सूद दरसूद.] — Continuity of — (तत्त्व.) रसनिर्वाह.—Gross—(अर्थ.) पूर्णवृद्धि. [म. कुल व्याज.] — Landed — १ (अर्थ.) भूमिसंबद्ध हित-स्वार्थ. २ भूमिसंबद्ध स्वार्थीजन.—Net—(अर्थ.) शेषवृद्धि; निश्चितवृद्धि.—Simple— (अर्थ.,ग.) सरलवृद्धि; साधारणवृद्धि.—Vested—(अर्थ.) विनियुक्त स्वार्थ.-Warrant —(अर्थ.) वृद्धिपत्र; वृद्धि आज्ञापत्र.
Interested Party—(अर्थ.) संबद्ध पक्षव्य क्ति.
Interface—(पदा.) भेदकपृष्ठ; मध्यपृष्ठ; अंतःपृष्ठ; मध्यतल; आंतरतल.
Interfacial—(पदा.) अंतस्तलीय.
Interfascicular—(वन.) आंतरसांचीय.—Cambium आंतरवृद्धि धातु.
Interference — १ (तत्त्व.) संमर्द; हस्तक्षेप; समाघात; अंतराय. २ (पदा.) व्यतिकरण; समाघात; निग्रहण; अन्तराय; समसन; प्रमोष; संघर्ष; व्ययय; संग्रहण; प्रतिरोध; परस्परविरोध; क्षयवृद्धि; कोलाहल; व्यभिचार. [म. लुडबुड; तारणमारण; आदळआपट; झमझमा; अडथळा; गोंधळ बेबनाव.] ३ (राज.) हस्त क्षेप-क्षेपीकरण. —Destructive—(पदा.) विनाशक व्यक्तिकरण.—Fringes—व्यतिकरण धारा.—Method—प्रमोषपद्धति. — of Light — प्रकाशनिग्रह; प्रकाशप्रमोष; प्रकाशव्यतिकरण; प्रकाश किरणव्यतिकरण. —of Sound—ध्वनिव्यतिकरण.
Interfering—१ (तत्त्व.) विकारक; समाघातक; अंतरायक २ (पदा.) व्यतिकारक; प्रमोषक; मारक.
Interferometer—(पदा.) प्रमोषमापक; व्यतिकरणमापक.
Interim—मध्यंतरीय; कालाभ्यंतर; कालांतराल.
Interior— १ (तत्त्व.) अभ्यंतर. २ (पदा.) अंतरंग; अंतर्भागः गर्भ. [म. गाभा] ३ (वै.) अंतरंग; अंतः; पुर-. — Angle—(ग.) अंतःकोण; आंतरकोण.—of the Base —(वै.) तल अंतरंग.—of Cerebral Hemisphere —(वै.) मस्तिष्कगोलार्ध अंतरंग. — Planet — (ज्यो.) अंतर्ग्रह.
Interlinear—(भाषा.) पंक्त्यंतर.
Inter-lineation—(मुद्रण.) काकपद; पंक्तिपूरक.
Inter-link—(पदा.) संकलन. [म. सांखळणें.]
Inter-linked—(पदा.) संकलित. [म. सांखळलेलें.]
Interlobular Vein—(वै.) अंतःपालिका नीला.
Interlocking—(यंत्र.) लोहमार्ग पट्टसंधि.
Interlocution—(तत्त्व.) प्रश्न.
Interlocutor—(तत्त्व.) प्रष्टा.
Interlocutory Order — (शास.) मध्यंतरीय आज्ञा; अनंतिम आज्ञा.
Interloper—(अर्थ.) अनधिकृत-अनधिकारी व्यापारी.
Interlude—(भाषा.) विष्कंभक; विष्कंभ.
Interlunar—(ज्यो.) अमावास्यिक; अमावास्याकालिक.
Intermarriage — परस्परविवाह; आंतरविवाह; जात्यंतर विवाह.
Inter Medial Epicondyle —(वै.) आंतरिक-आंतर अर्बुद.
Intermediary—मध्यस्थ; मध्यमपदीय; मध्यम; मध्यंतरीय.
Intermediate— (वै.) सुमध्य; मध्यस्थ; मध्यमपदी. — Link — (तत्त्व.) मध्य संधि. [म. मधली कडी.) —

Muscles—(वै.) मध्यत स्नायु. — State — (तत्त्व.) अंतरावस्था.—Waves—(पदा.) अंतर्लहरी; मध्यस्थलहरी.

Intermediates—(रसा.) मध्यस्थ द्रव्य.

Intermedicine—(वै.) अंतरौषधियोजना; कायचिकित्सा.

Intermetacarpal—(वै.) हस्त-आस्थि—

Intermetallic—(रसा.) आन्तरधातुक.

Intermetatarsal—(वै.) पदांतर; पादांतर.

Interminable—(पदा.) अनंत.— Division — (ग.) सशेष भागाकार.

Intermission — १ (पदा.) उद्घाटन आच्छादन. [म. उघड झाप.] २ (वै.) रोगविश्रामकाल.

Intermittent—१ (पदा.) अंतरित; प्रवृत्तनिरुद्ध; सविच्छेद; आंतरीय. २ (भू.) गतागतिक. ३ (वै.) अंतरित; अनियमित; सविराम.—Fever—(वै.) अंतरितज्वर; अंतर्ज्वर; अंतर्गत-आंतर-अंतस्थज्वर; सविरामज्वर; विषमज्वर. — Fountain—(पदा.) अंतरितनिर्झर. [म. मधून मधून उडणारें कारंजें.] — Load — (यंत्र.) चंचलभार; सविरामभार; अंतरितभार.—Spring—(भू.) सविराम निर्झर.

Intermittently— (पदा.) अंतरितत:. [म. आलटून-पालटून.]

Intermitting—(वै.) विरामशील.

Intermolecular—(रसा.) आन्तरअणुक; अण्वान्तरिक.—Space—आण्विक व्यवधान.

Intermuscular—(वै.) आन्तर स्नायु.

Internal—१ (तत्त्व.) आंतरिक. २ (पदा.) अंतर; अंतरक; आंतरिक; अंतर्गत. ३ (वन.) आंतर. ४ (वै.) आभ्यंतरीय; आन्तरिक; अंतरीय; अंतस्थ; आभ्यंतरिक; अंत:; अंतर्.—Acoustic Meatus — (वै.) आंतर श्रवण-विवर; कर्ण-प्रवहणविवर; कर्णांतरद्वार.-Anatomy—(वन.) स्थूलांतर-रचना.— Angle— (ग.) आंतरिक कोण.— Arcuate Fibre — (वै.) अंतर्वक्र तंतु. — Auditory — (वै.) अंत:कर्ण.—Auditory Meatus— (वै.) कर्णमहाविवर; कर्णांतर्द्वार. — Bisector — (ग.) अन्तर्द्विखंडक. — Capsule—(वै.) मुख्य धवल मार्ग; अन्त:पुटी; अंतरावरण; अंत:कोष मंडल.—Carotid Artery—(वै.) अंत:शिरोधीया धमनी. — Nerve — (वै.) अंत:कण्ठीय चेतनी; अंत:शिरोधीया नाडी.—Cerebral Vein — (वै.) अंत:मस्तिष्क नीला. — Coating — (पदा.) आन्तराच्छादन; आंतरलेप.—Combustion— (पदा.) अंतर्दहन: अंतर्ज्वलन. [—Engine— (यंत्र.) अन्तर्ज्वलनयंत्र; अन्तरग्नि यंत्र.]—Compensation—(रसा.) अन्तरीय पूरण.—Condyle—(वै.) कूर्परअंतर्वप्र.— Constitution — (पदा.) आंतरघटना.— Construction — आंतररचना. —Cuneiform—(वै.) अंत:कोणक.—Customs—(अर्थ.) आयात नगर कर. [हिं. चुंगी.] —Division — (ग.) अन्तच्छेद.—Drop— (यंत्रं.) अन्तर्लोप; आन्तरलोप. —Ear—(वै.) अन्त:कर्ण; अंतस्थ कर्ण.—Economics (अर्थ.) आभ्यन्तरिक मितव्ययता.-Evidence— (भाषा., शास्त्र.) आंतरप्रमाण.—Forces—अन्त:शक्ति. — Iliac (Artery) — (वै.) अंत:कटीर; अन्तर्नीला; अंत:श्रोणिगा धमनी. [—Vein— अंत:श्रोणिगा शिरा.] —Instrument—(तत्त्व.) अन्त:करण. — Management — (शास्त्र.) अंतर्व्यवस्था.—Mammary—(वै.) अन्तस्तनीय नीला; अन्त:स्तन—.—Maxillary—(वै.) अंत:जम्भ—; अन्त:रोहिणी. [-Vessels—(वै.) आन्तरहान व्यवाहिनी.] —Metacarpal—(वै.) हस्त अस्थि.-Morphology — (वन.) अन्त:शरीरविज्ञान; अन्तर्रचनाविचार. — Occipetal Protuberance-(वै.) अन्त:पृष्ठमस्तकवप्र. —Organs—(वै.) अंतरिंद्रियाणि. — Piles — (वै.) अंतर्गत अर्श.—Policy—(इति.) अंतर्देशीय धोरण; आंतर राष्ट्रीयनीति. —Pudendal — (वै.) अन्तर्जननेंद्रिय. — Radiation-(पदा.) अन्त:किरणविसर्जन.—Reflection — (पदा.) अंत:परिवर्तन; अन्त:प्रतिबिंबकरण.—Ring—(वै.) वंक्षणप्रदेशीय अन्तर्नलिका रंध्र-छिद्र.—Rotation—(वै.) अन्तर्मथन; अंत:परिवर्तन. — Secretion — (वै.) अंत:सर्ग; अंत:स्राव; अंतर्ग्रंथिरस. [—Gland—अंत:स्रावी ग्रंथि.] -Sense—(तत्त्व.) अन्त:करण.—Spermatic —(वै.) अंतर्वृषण.-Sphincter—(वै.) अन्तर्द्वारसंकोचक. — Stress — (पदा.) अंतर्गत पीडन-प्रेष-दापन. — Structure —अन्तर्रचना. — Trade— (अर्थ.) देश्य व्यापार.—Work—अंतर्गत क्रिया-व्यापार.

Internally—(ग.) अंतर्गत. — Compensated — (रसा.) आन्तरप्रतिकारित.—Touching— (ग.) अन्त:-स्पर्शी.

International— (अर्थ., राज., वै., शास्त्र.) अन्तर्राष्ट्रीय; आंतरराष्ट्रीय; बहुराष्ट्रीय; सार्वराष्ट्रीय; परस्परजनसमूह-संबंधी.—Bimetallism— (अर्थ.) आंतरराष्ट्रीय द्विधातु मुद्राचलन.—Coinage— (अर्थ.) •मुद्राचलन; •मुद्रावाद. —Date Line— (भू.) •तिथिरेखा-दिनरेखा-कालरेखा. — Government — आंतरराष्ट्रीय शासनसंस्था. —

Politics—०राजनीति.—Security — (अर्थ.) ०धन पत्र.—Trade—०व्यापार. —Value — ०मूल्य. — Wealth—० संपत्ति. — Working Association —० श्रमिकसंघ-सेवकसंघ.

Internationalism—(राज.) अंतर्राष्ट्रीयता.

Interne (resident)—(वै.) अन्तर्वासी.

Internecine—(प्राणि.) अन्योन्यसंहारी.

Internment—(राज.) स्थानबंधन.

Internodal Segment—(ग.) अवकाशांतर शकल.

Internode—१ (वन.) पर्व; कांड; पर्वांतर; बंधांतर. [म. पेरें; कांडें.] २ (वै.) ग्रंथिमय.

Interossei, Interosscous } — (वै.) अस्थ्यंतर. — Ligament —अस्थ्यांतरिक बंधन.—Membrane — अस्थ्यांतराला कला; कलारूप स्नायु.

Inter Peduncular,-Fossa — (वै.) वृध्नांतर खल; वृंतान्तःखात.—Gland—वृध्नांतर ग्रंथि.

Interpellation—१ (राज.) प्रश्न. २ विधिमंडल प्रश्न.

Interpetiolar— (वन.) वृन्तमध्यस्थित; आंतरवृंतीय; अंतर्वर्ति; दण्डान्तराले. [म. देठामधले; अंतराळी.]

Interpolated—(भाषा.) प्रक्षिप्त.

Interpolation—१ (ग.) मध्यपदनिश्चय. २ (पदा.) अंतर्ध्रुवनिर्णय. ३ (भाषा.) प्रक्षेप; प्रक्षिप्त; निक्षेपण; निवेशन; निवेशित लेख.—Method—अध्याहारपद्धति.

Interpretation—१ (तत्त्व.) अनुवादन; विवरण; परामर्श; रहस्यशोधन; संस्फोटन. २ (पदा.) अर्थबोध; विवरण; व्याख्या. ३ (भाषा.) अर्थ; अर्थग्रहण; अर्थशोधन; लिंगपरामर्श.

Interpreter— १ दुभाषी; भाषाद्वयज्ञ. २ व्याख्याता; विवरणकार; भाष्य-वृत्तिकार; टीकाकार.

Interpubic Fibrocart Lamina—(वै.) लिंगांतरपत्र.

Interregnum—(इति.) राज्यशासनमध्यकाल.

Interrelated—(वै.) अंतरसंबद्ध; समन्वित; अन्योन्यसंबद्ध.

Interrelation—(पदा.) परस्परसंबंध.

Interrogation—प्रश्न.—Mark—(भाषा.) प्रश्नचिन्ह.

Interrogative—(भाषा.) प्रश्नार्थक सर्वनाम.

Interrogatory—(शास.) प्रश्नपत्र; पृच्छापत्र.

Interrupt—(पदा.) उपरोधकरण.

Interrupted,-Respiration — (वै.) प्रतिबद्धस्वेद. — Suture—(वै.) त्रुटित सीवन.

Interrupter — (पदा.) उपरोधक; भंजक; अवरोधक. — Electrolytic—विद्युद्विच्छेदन उपरोधक.—Mercury —पारदउपरोधक.—Platinum—प्लातिन उपरोधक.

Interruption—१ (पदा.) उपरोधन. २ (सभा.) अन्तराय; व्यत्यय.

Intersecretion—(वै.) अंतःस्रवण.

Intersecting Straight Lines — (ग.) परस्परच्छेदक रेखा.

Intersection — १ (ग.) छेद; प्रतिच्छेद; परस्परच्छेद; खंडन; आंतरछेदन बिंदु; आंतरखंडन. २ (पदा.) छेदन. — Point of—(ग.) छेदनबिंदु.

Intersexual — १ (जीवि.) मध्यमलिंगी. २ (वै.) अंतर्लिंगी.

Intersexuality—(जीवि.) अर्धनारीनरत्व; मध्यलिंगित्व.

Interspace—(वै.) मध्यंतर; अंतराल.

Interspinal—(प्राणि.,वै.) कशेरु अंतर.

Interspinous—(वै.) अंतःकासु.

Interstellar— (ज्यो.) तारामंडल मध्यवर्ती; आकाशस्थ; तारामध्यवर्ती.—Space—भान्तःप्रदेश; तारामध्यावकाश.

Interstice — १ (पदा.) अन्तराल. २ (वै.) द्वि इंद्रियाभ्यंतर स्थान.

Interstitial—(वै.) अन्तरस्थ; पेशीगत.

Interstratified—(भू.) स्तरानुबद्ध.

Intersubjective—(तत्त्व.) संवित्ति परस्परता; स्वसंविद्गत; अंतःसंवित्; आंतरव्यक्तिक.

Intertexture—अंतर्तातव; अंतर्विन्यास.

Intertarsal—(वै.) गुल्फअस्थि—.

Intertragic Notch—(वै.) कीलांतर अटनि.

Intertransversarii—(वै.) समअंतर.

Intertrochanteric,-Crest — (वै.) वृत्तगंडांतराशेखर; अर्बुदांतरकट; पश्चिम शिखरांतरिक तीरणिका. — Line — अर्बुदांतर कटरेषा; अग्र शिखरांतरिक तीरणिका रेखा.

Intertropical—(ज्यो.) क्रांतिमंडलांतर्गत.

Intertubercle Sulcus — (वै.) वप्रांतर प्रणालि; पिंडकान्तरिका परिखा.

Interval — १ अंतरिक; अंतस्थच्छेद भाग; कालांतर; अवकाशांतर; मध्यंतर; अंतर; अंतर अवकाश; कालखंड; चलन; कलन; विक्षेप; अवधि; कालावधि. २ (ग.) अवकाश; अंतर. ३ (चित्र.,नाट्य.) विश्रांति. ४ (तत्त्व.) अंतराल;- अवधि; अवकाश. ५ (पदा.,संगीत.) स्वरनिष्पत्ति; श्रुति; अंतर; अंतरा; स्वरानुपात.

Intervention—१ (अर्थ.) मध्यस्थता; विरोध; प्रतिरोध. २ (राज.) हस्तक्षेप.

Interventricular Foramen — (वै.) कोटरांतर रंध्र; अंतरौदरी रंध्र.

Intervertebral—(वै.) मणकांतर; कशेरुकांतर. — Cartilage — (वै.) मणिकील. — Disc — (प्राणि.) कील; अंतर्मणिबिंब; अंतर्मणिरंध्र.—Fibro-cartilage — मणकांतर शिराल तरुणास्थि-आस्थिक.—Foramen—मणकांतर छिद्र.—Notch—(प्राणि.) मणकांतर खात.

Intestate—(शास्त्र.) अकृत मृत्युलेख-पत्र.

Intestinal—(वै.) आंत्र; आंत्रिक.—Catarrh — आंत्र प्रतिशाय्य.—Gland—आंत्रपूग. -Intussusception —बद्धांत्रप्रवेश; आंत्रांत्रप्रवेश; आंत्रपरिवर्तन.—Juice—आंत्ररस.—Obstruction—बद्धांत्रोदर.-Toxaemia —कोष्ठस्थ गर; आंत्रगत विषता.—Tuberculosis — आंत्रक्षय.

Intestine — (वै.) पुरीतत्; अंत्र. [म. आंतडें.] — Content—अंत्रार्थ.—Juice—अंत्ररस.—Large—बृहदन्त्र; मलाशय; महदंत्र.—Small—क्षुद्रांत्र; पक्वाशय; लघ्वंत्र.

Intestines—(वै.) अंत्र; पक्वाशय. [म. आंतडें.]

In the Same Sense—(ग.) एकदिश; सदिश.

Intima—(वै.) रक्तवाहिनी आभ्यंतर आवरण.

Intimate—(वै.) आत्मीय.

Inthyphallic—(शिल्प.) कूष्मांड; पुष्कर.

Intimate Relation—(तत्त्व.) समवाय; घनसंबंध.

Intine— (वन.) अंतःकवच; अन्तस्त्वचा. [म. आंतील पापुद्रा.]

Into—(ग.) गुणित.

Intolerance—(तत्त्व.,धर्म.) असह्यता; असहिष्णुता.

Intonate—(भाषा.) उच्चारण.

In toto—संपूर्णतया. [म. पूर्णपणें.]

Intoxicant—(वै.) मादक पदार्थ.

Intoxication—(वै.) क्षीबता; मत्तता; मद; मादकता.

Intra atomic— (पदा.,रसा.) आधिपरमाणुक; आन्तःपारमाणव.

Intra-cellular — (वै.) आंतःशालिक; शालांतरीय. — Digestion—(वै.) कणांतर्गत जीवन.

Intracranial Haemorrhage — (वै.) मज्जागत रक्तस्राव.

Intractable—अदमनीय; अदम्य.

Intracutaneous—(वै.) त्वचांतर्गत.

Intrajugular Process—(वै.) कण्ठविवर खंड.

Intramarginal Vein—(वन.) उपान्त्यशिरा.

Intramercurial—(ज्यो.) रविबुधांतर्वर्ती; रविबुधांतर.

Intramolecular—(पदा.,रसा.) अन्तराणव; अधि अणुक.

Intramuscular—(वै.) अन्तःस्नायुक.

Intrant—प्रवेशक.

Intransigent—(राज.) उग्र राजकीयदल.

In transit—(शास्त्र.) संक्रमे; मार्गे.

Intransitive—(भाषा.) अकर्मक.

Intransmutable—अविकार्य.

Intransmutability—अविकार्यता.

Intraparietal Sulcus—(वै.) मध्यान्तर प्रणालि.

Intraperitoneal—(वै.) अंतःपरितन.

Intraselection — (तत्त्व.) अन्तः-चयन-वरण-विचय-उद्वहन-प्ररोचन.

Intrastelar—(वन.) स्तंभांतर्गत.

Intra uterine—(वै.) गर्भाशयांतर्गत.

Intravasation—(वै.) अन्त.पूतिगमन.

Intravenous,-Anaesthesia — (वै.) नीलामार्गे संमोहन.—Rout—नीलामार्ग.—Tubercle —नीलांतरवप्र; अंतःशिरीय पिंडार्बुद.

Intravital (staining)—(वै.) चिदांतर(रंजन); आतजीवकी.

Intrinsic—१ निज; आत्मीय; सहज; स्वीय; प्रकृत्या; नैज. २ (अर्थ.) यथार्थ; आंतरिक. ४ (तत्त्व.) मौलिक; प्राकृतिक. ५ (पदा.) अंतरंग; आंतर-स्वाभाविक; अंगभूत; स्वयंभू; यथार्थ; आंतरिक; वास्तविक; अंतर्निहित. ६ (वै.) प्रधान; स्वाभाविक.— Energy — (पदा.) नैजशक्ति; अंतर्निहित-शक्ति. — Equation — (गं.) आंतरिक समीकरण. — Evidence—(अर्थ.) अंतःप्रमाण; गुप्तप्रमाण.—Luminosity — (पदा.) नैजदीप्ति; स्वप्रकाशसामर्थ्य. — Pressure—(पदा.) अंतर्निहित भार. — Probability —(भाषा.) अन्तःशक्यता-संभाव्यता.-Value—१ (अर्थ.) धात्विकमूल्य; यथार्थमूल्य. २ (ग.,पदा.) नैजमान; वास्तविक मान.

Intrinsical—अन्तर्वर्ती; अन्तःस्थित.

Introducer—प्रस्तावनाकार; उपन्यासकार.

Introduction—(साहित्य.) प्रवेश; विषयप्रवेश; प्रस्तावना; उपक्रमणिका; उपन्यास; उपोद्घात; अवतरण; उद्घाटन; प्रवेशक; परिचय; परिचायक; भूमिका; उपक्रम. — Explanatory—(तत्त्व.) अवतरणिका.

Introductory—प्रावेशिक; प्रास्ताविक; प्रारंभिक; प्रवेशिका; प्राथमिक.

Introjection—(तत्त्व.) अन्तःक्षेपण; अन्तःकल्पन; जीवि-गुणारोपण.

Intromit—अन्तर्बहिर्गामी.

Introrse—(वन.) अंतर्मुख; अन्तर्भेदी; अन्तःस्फुटिर.

Introspection—(तत्त्व.) आत्मनिरीक्षण; अन्तर्निरीक्षण; अन्तर्दर्शन; अन्तर्दृष्टि; अन्तरावलोकन; अन्तर्ज्ञान; आन्तर-ईक्षण; आत्मसंविद्; आत्मपरीक्षण; हृदयपरीक्षण; हृदयशुद्धि; अंतर्मुखता; प्रत्यग्दृष्टि.

Introspectionist—(तत्त्व.) अन्तर्दृष्टिवादी; आत्मनिरीक्षण वादी.

Introspective—१ (तत्त्व.) अन्तर्दर्शी; आत्मनिरीक्षणात्मक. २ (वै.) अंतर्मुख.

Introsusception see Intussusception — १ (तत्त्व.) परिपाचन; आत्मसात्करण. २ (वै.) अंत्रावरोध.

Introverse—(वै.) अंतर्मुख.

Introvert—(तत्त्व.) अन्तर्मुख; अन्तर्लक्षी.

Introvertion—(तत्त्व.) अन्तर्मुखीकरण.

Intruder—आगंतुक.

Intubation—(वै.) नलिकाप्रवेशन.

Intuition—१ (तत्त्व.) सहजज्ञान; अन्तर्ज्ञान; प्रमाणनिरपेक्ष ज्ञान; अन्तःप्रज्ञा; अन्तःस्फूर्ति; स्फुरण; स्फूर्ति; उपलब्धि; आत्मस्फूर्ति; प्रत्यक्षज्ञान; प्रतिभा; सहजोपलब्धि; आंतरप्रेरणा; प्रत्यग्दृष्टि; अन्तर्दृष्टि; ऋतंभरा प्रज्ञा. २ (थिऑ.,धर्म.) अन्तःप्रज्ञा; अन्तःप्रतिभा.

Intuitional,-Ethics — (तत्त्व.) नैसर्गिक नीतिवाद. — Plane or World—(थिऑ.) जनलोक.

Intuitionalism—(तत्त्व.) सहजज्ञानवाद; नैसर्गिकवाद; अंतःस्फूर्तिवाद; प्रत्यक्षानुभववाद.

Intuitionism—(तत्त्व.) अन्तर्ज्ञानवाद.

Intuitionist—(तत्त्व.) अन्तःप्रज्ञावादी; आधिदैवतवादी.

Intuitive—(तत्त्व.) नैसर्गिक; साक्षात्; अपरोक्ष.—Consciousness — स्वाभाविक जन्मसिद्धज्ञान-ज्ञानता. — Knowledge—सहजज्ञान; प्रत्यक्षज्ञान.

Intumescence—(वै.) शोथ.

In tune—(पदा.) एकस्वरी; संवादी. [म. सुरेल; जोड; मिलाफ.]

Intussusception—१ (वन.) अंतर्गत आगमन. २ (वै.) अंत्रांत्रप्रवेश; आंत्रपरिवर्तन. — Growth by — (वै.) अंतरवृद्धि.

Inundation—(भू.) महापूर; जलप्रलय-विप्लव.—Canal —(अर्थ.) वर्षा-प्रणालि.

Inunction—अभ्यंजन; विलेपन.

Invading—आक्रमक.

Invaginate—(वै.) अंतर्गमन.

Invaginated—(वै.) अंतर्विष्ट.

Invalid—१ (वै.) रोगी; आतुर; रुग्ण. २ (शास्त्र.) निरर्थक; व्यर्थ; अव्यवहारोपयोगी; अप्रमाण. — Moods—(तत्त्व.) तर्कासिद्ध; अप्रमाण विधान; संधिप्रकार.

Invalidate—(तत्त्व.) निष्प्रमाणन.

Invar—(पदा.) इन्वार; वृद्धिहीन; (लोह-निकेल) मिश्रधातु.

Invariability—(तत्त्व.) अविकारिता; अचलत्व; स्थैर्य.

Invariable—१ (अर्थ.) अपरिवर्तनीय; सतत; नित्यवर्ती; स्थिर; अविकारी. २ (ग.) अचल; नित्य; स्थिर; अविकारी; स्थायी. ३ (तत्त्व.) निर्विकार; स्थिर; स्थित; दृढ; सतत; नित्य. ४ (पदा.) अचल; विकारशून्य; अपरिवर्तनशील; स्थिर. —Laws—(तत्त्व.) निरपवाद नियम.

Invariably—(तत्त्व.) सतत; नित्य.

Invariants—(ग.) स्थिर; अचल राशि.

Invasion—१ (इति.) आक्रमण. २ (युद्ध.) अभिसरण. ३ (वै.) प्रारंभावस्था; उपक्रमावस्था.

Invective—निर्भर्त्सना.

Invention—१ (तत्त्व.) नवकल्पना; नवरचना. २ (पदा., रसा.) सृष्टीकरण; अपूर्णकल्पन; उद्भावन; क्लृप्ति; सृष्टि; योजना; युक्ति; कला; आविष्कार; नवशोधन; नवरचना-योजना.

Inventive—शोधक; सर्जक; विधायक; योजक; नवकल्पना. —Faculty—निर्माणशक्ति; कल्पकशक्ति.

Inventor—(पदा.) कल्पक; स्रष्टा; उद्भावक; आविष्कारक; योजक.

Inventory—टिप्पणी; सूचि; परिसंख्या.

Invermination—(वै.) कृमिपीडा.

Inverse—१ (ग.) विपरीत; व्यस्त; व्युत्क्रम; प्रतियोगी. २ (तत्त्व.) प्रत्युद्दिष्ट विधान. ३ (पदा.) विपरीत; उत्क्रम;

व्यस्त; विपर्यस्त; विपरीत; व्युत्क्रम; विलोम.—Centre of Similitude—(ग.) तिरोनिरूपतामध्य.—Condenser —(यंत्र.) प्रतिगामी धारणी.—Curve— (ग.) प्रतिचरित वक्र; विपरीत वक्र.— Deductive Method—(तत्त्व.) प्रतिनिगमन प्रमाण.— Figures— विपरीत आकृति. — Function—१ (ग.) व्यत्यासफल; व्यस्तफल. २ (ज्यो.) विपरीत राशि.—Photo tropism — (रसा.) विपरीत प्रकाशरूपकता.— Points — (ग.) प्रतिचर बिन्दु. — Proportion— १ (अर्थ.) विपरीत अनुपात. २ (वै.) विरुद्धप्रमाण; व्यस्तप्रमाण. — Ratio — १ (ग.) व्यस्त अनुपान; व्युत्क्रम प्रमाण; व्यस्त प्रमाण; व्यस्त मान. २ (तत्त्व.) व्यस्त प्रमाण. ३ (पदा) विलोमनिष्पत्ति; विलोमसंबंध; विरुद्धमान; व्युत्क्रमप्रमाण; उत्क्रम-निष्पत्ति. —Square — विलोमवर्ग, [—Law—(पदा.) व्युत्क्रमवर्ग-नियम.] — Tangent—(ग.) तिरःस्पर्शिका.— Variation — १ (ग.) विपरीत भेद. २ (तत्त्व.) व्यस्तपरिवर्तन.

Inversely—(पदा.) उत्क्रमतः . — Proportional — (पदा.,रसा.) उत्क्रमानुपाती; विपरीत समानुपाती.—Similar—(ग.) व्यस्त अनुरूप.

Inversion—(ग.) प्रतिचारण; विपर्यास; उत्क्रमण; विलोमक्रिया; परिवर्तन. २ (तत्त्व.) प्रभिन्न-प्रत्युद्देशक्रिया; प्रभिन्न-प्रत्युद्देश अनुमान; प्रभिन्न; प्रत्युद्देश; विपर्यय; व्युत्क्रम; व्यत्यास. ३ (पदा.) विपर्यस्तकरण; उत्क्रमण; व्युत्क्रमण. ४ (रसा.) विपर्यय; विपर्यस्त उत्क्रमण; विपर्यास. ५ (वै.) व्युत्क्रम; विपर्याय.—Lateral—(पदा.) पार्श्विक उत्क्रमण. —of the Uterus—(वै.) गर्भाशय-उत्क्रमण.

Invert —(रसा.) विपर्यस्तकरण. — Sugar — विपर्यस्त शर्करा; विपरीत शर्करा.

Invertase — (रसा.) विपर्यासक; अंतर्व्यस्तक; नमह्; व्युत्क्रममंड.

Invertebrate, Invertebreta, Invertebrated, Invertebral —(प्राणि.,वै.) अपृष्ठवंशप्राणी; पृष्ठरज्जुहीनप्राणि; अपृष्ठवंशी; अमणिकावान्; पृष्ठवंशविहीन; अपृष्ठवंश; सुषुम्नाशून्य.

Inverted—१ (तत्त्व.) व्यस्त; व्यत्यस्त. २ (पदा.) विपरीत; विपर्यस्त. ३ (रसा.) विपर्यस्त. ४ (वन.) विपर्यस्त; अधोमुख; अधोमुखी.—Arch— (स्था.) व्युत्क्रमतोरण. — Combustion—(रसा.) विपरीत ज्वलन.—Sugar—(रसा.) विपर्यस्त शर्करा.

Invertendo—(ग.) व्यस्तभावना प्रक्रिया; विपरीत क्रिया; उत्क्रमनिष्पत्ति.

Invertion— see Inversion.

Inverted Capital — (अर्थ.) बद्धमूलधन; निबद्धधन; निन्यस्तधन; निक्षेपितधन.

Investigation — (अर्थ.,तत्त्व.,पदा.,रसा.,वै.) अन्वेषण; संशोधन; शोध; अनुसंधान. [म. तपास; चौकशी.] — by Police—(शास्त्र.) रक्षकनिरूपण; दंडपाल परीक्षा.

Investing,-a Fort—(युद्ध.) दुर्गनिरोध.

Investigating Officer—अन्वेषक अधिकारी; अन्वेष्टा.

Investment—(अर्थ.) निक्षेप; विन्यास; विनियोग; धन-विनियोग; लाभार्थ विनियोग; वृद्ध्यर्थ विनियोग. — of Capital—धनविन्यास.

Inveterate—(तत्त्व.,वै.) जीर्ण; दीर्घकाल स्थायी; चिररूढ; गाढ.

Invidious—असूयाजनक.

Invisible— (अर्थ.,तत्त्व.,पदा.,रसा.) अदृश्य; दर्शनातीत; अगोचर.—Export—(अर्थ.) अदृश्यनिर्यात.-Import —(अर्थ.) अदृश्य आयात.—Rays—(पदा.) अदृश्यकिरण. -Spectrum-(पदा.) वर्णचित्र अदृश्यभाग; अदृश्य वर्णपट.

Invocation—(तत्त्व.) आह्वान; स्मरण.

Invoice — (अर्थ.) आवाहपत्र; टिप्पणी; पट्टिका; बीजक; प्रेषणपत्र.—Bookentry—बीजक लेख.

Involucel—(वन.) फलकिलावरण; छदावरण.

Involucre—१ (वन.) फलकावरण; चक्रित; फलकप्राकार; वृंतपत्रछद; उपपुष्पकोष पुट. २ (वै.) आवरण; आच्छादन.

Involucrum—(वै.) आवरण.

Involuntary — (तत्त्व ,वै.) अनैच्छिक; अनिच्छावर्ती; अनिच्छातंत्र; स्वायत्त; अनिच्छापूर्व; अस्वाधीन; अस्वेच्छ; अनात्मप्रेरित; अहेतुक.—Action—(तत्त्व.) अहेतुकक्रिया; अनैच्छिकक्रिया; इच्छानपेक्षी.—Muscle— (वै.) स्वाधीन पेशी.

Involute—१ (ग.) अनवलून; वक्र. २ (वन.) वक्रकेन्द्रिक; अन्तर्वलित; अन्तर्लुनित; अन्तःसंवलित.

Involution— १ (ग.) घातक्रिया; उद्घातन; घातविधि; घात. २ (तत्त्व.) क्षय; अपचय; प्रतिवर्धन. ३ (वै.) संहरण; निमीलन; निवर्तन; संवर्गीकरण. — of Uterus — (वै.) गर्भाशय प्रसूतिकालिक संकोच.

Iod, Iods—(रसा) नैलमय.
Iodate—(रसा.) नीलक.
Iodic Acid—(रसा.) नैलिकाम्ल.
Iodide—(रसा.) नैक्रिद; नीलित.
Iodine—१ (भू.) रक्तनीलक. २ (रसा.,वै.) अद; योद: नीलिन; नैलिन; नीललोहित; धूमल; नैल; सिंधुज द्रव्य.—Tincture of—(रसा.,वै.) अदार्क; अदारिष्ट.
Iodism—(वै.) योदबाधा.
Iodobenzene—(रसा.) नैलोबानजावीन.
Iodoform—१ (रसा.) नैलोपिपील; नैलपुत्तिक. २ (वै.) योगपुत्तिक.
Iodomethane—(वै.) योदोमिथेन.
Iodoplatinic Acid—(रसा.) नैलोपर रौप्यिकाम्ल.
Iodothyroxin—(वै.) योदघाटेयन.
Ion—(पदा.,रसा.,वै.) अयन; आयन; वैद्युदणु; मूलक; दल; विद्युदयन; विद्युयुक्त परमाणु; अणुमूल; अणुमूलक; विद्युदाविष्ट परमाणु.
Ionic—(पदा.,वै.) आयनयुक्त; आयनधर्मी; आयन; दलात्मक; दलरूप.-Theory—(पदा.) आयनवाद.—Treatment—(वै.) ध्रुवगतत्त्व चिकित्सा.
Ionidium Suffruticosum—(वन.) पद्मचारिणी.
Ionisable—(वै.) विदल्य.
Ionisation (Ionization)—(पदा.,रसा.) विदलन; विभाजन; अयनीभवन; आयनीकरण; विद्युत्-विच्छेदन; यावन; वैद्युदण्वीभवन; विश्लेषण; अणुमूलीकरण.— Potential—आयनीभवन सीमा (मर्यादा); आयनीभवन स्थानीय; आयनीभवन अधिष्ठान; आयनमर्यादा. — Spectra — आयनजन्मवर्षलेखा; आयनदर्शनवर्णलेख.
Ionised—(पदा.) यापित; आयनीभूत; आयनित.-Doubly—द्विधा आयनित; द्विधा आयनीभूत.—Layer—आयनीभूत आवरण; आयनावरण.—Singly—एकधा आयनित.
Ionosphere — (पदा.) आयनमंडल; यवनमंडल; आयनावरण.
Ipomoea-Biloba- (वन.) मर्यादालता. [म. मर्यादवेल.] — Ceratea — नीलपुष्पी. [म. काळ्यादाण्याची वेल.] —Caeruloea — रक्तत्रिवृता. [म. लालनिशोत्तर.] — Reniformis — मूषाकर्णी. [म. उंदीरकानी.] — Turpethum—श्वेतत्रिवृता; निशोत्तर. [म. पांढरें निशोत्तर; तेवरी तेड.]
Ipso facto—(शास.) स्वभावतः; स्वभावसिद्ध.
Iridaceae—(वन.) केशर (कुंकम) वर्ग.
Iridectomy—(वै.) उपतारात्छेदन; कनीनिकात्छेदन. [म. नेत्राचा पडदा कापण्याचा शस्त्रोपचार.]
Iridescence—(पदा.) वर्णदीप्ति; वर्णच्छटा.
Iridescent—(पदा) इंद्रधनुष्यरंगी.—Clouds— (पदा.) विविधवर्ण मेघ; इंद्रचापरंजन. [ढगांतली रांगोळी.]
Iridium—(पदा.,रसा.) इन्द्र: ऐन्द्र; ईर.
Iridocele—(वै.) उपतारावृद्धि.
Iridoncus—(वै) उपताराप्रदाह; उपतारार्बुद.
Iridotomy—(वै.) नेत्रपटलशस्त्रोपचार.
Iris—१ (पदा.) इन्द्रधनुष्य; वर्णपटल; तारामंडळ. २ (वै.) कनीनिका पटल; कनीनमंडल; नेत्रपटल; कनीनिका; उपतारा. [म. डोळ्याचें बुबूळ; कनीनिका ज्यांत असते तो नेत्राचा पडदा.] — Diaphragm — (वन.) कनीनिका पटल. [म. झडपाचा पडदा.]
Iritis—(वै.) कनीनिकादाह; उपताराप्रदाह.
Iron — १ (पदा.,रसा.,वै.) लोह; कृष्णायस्. [लोखंड.] २ विलट्टन; [इस्तरी.] —Age— (इति.) लोह-युग. — Alum—(रसा.) लोहस्फटी.—Bar — (पदा.) दंडलोह; लोहपिंड; फाल. [कांबीचें लोखंड.] — Cast — (पदा.) कांतीलोह. [बीड; जातीव लोखंड; भरभरीत लोखंड.] —Chlorides—(रसा.) लोह हरिद्.—Clad—(युद्ध.) लोहावृत.—Core—(रसा.) लोहगर्भ.—Clay—(रसा.) लोहमृत्तिका. [म. अशुद्ध लोखंडाची माती.] —Filings —(पदा.) लोहकण; लोहचूर्ण. [म. लोखंडाचा कीस-चुरा.] — Founder — (यंत्र.) लोहसंधानी. [म. ओतारा; ओतकाम करणार.] -Framed—(व्यायाम); वज्रदेही.— Green Sulphate of — (रसा.) धातुशेखर; काशीश. [म. हिराकस.] —House—(स्था.) लोहगृह.—Law of Wages—(अर्थ) श्रमिक लोहनियम.—Magnetic —(पदा.) चुंबक लोह.—Malleable — (रसा.) उद्वर्तनीय-घनवर्धनीय लोह; मृदुलोह.—Meteoric — (रसा.) उल्का लोह.—Ore— (भू.) अशुद्ध लोह; लोह आकरिक. —Per Chloride—(रसा.) लोहपरिहरिद.— Pig — (पदा.) असंस्कृतलोह. [म. बरड लोखंड. हिं. ढलवा लोहा.] —Pyrate—(रसा.) लोहगंधित.—Pyrites — (रसा.) लोह-पाषाण; लोह-माक्षिक.— (Common) Pyritic-ore — (रसा.) सुवर्णमाक्षिक; सुवर्णमुखी. — Reduced

—(रसा.) स्वच्छ लोह. — Rod — (पदा.) लोहशलाका. — Rust — (रसा.) कीट; मंडूर. [गंज.] — Salts —(रसा.) लोहलवण.—Sides — (इति.) वज्रदेही सैनिक. — Smelter of — (रसा.) लोहद्रावक; लोहकार. [म. घावड.] — Soft — (यंत्र) मृदुलोह; शुद्धलोह. [म. नरम लोखंड; कच्चे बीड.] —Soldering—(पदा.) लोहसंधि. [म. खड्या.] — Steel — (पदा.) तीक्ष्ण आयस. [म. पोलाद.] — Stone — (पदा.) लोहपाषाण. — Sulphates —(रसा.) लोहगंधित; ताप्य. [म. हिराकस.] —Sulphide — लोहगंधिद; सुवर्णमाक्षिक; सुवर्णमुखी. —White— (रसा) श्वेत लोह. — Wood — (वन.) अंजनी. [म. अजन] —Wrought—(पदा.) शुद्धलोह; कुशी. [म. घडाव लोखंड; भट्टीचे लोखंड.]

Irony— १ (तत्त्व.) निन्दा; व्यंग. २ (साहित्य.) वक्रोक्ति. व्याजोक्ति.

Irradiated—(वै.) प्रकाशित.

Irradiation—१ (तत्त्व.) प्रकिरण; विकिरण. २ (ज्यो.) प्रकाश-व्यापार. ३ (पदा.) उद्दीपन; प्रकाशन; ज्योतिर्वृद्धि; उद्योतन; अन्तर्विसर्जन; दृष्टिभ्रम.

Irrational— १ (अर्थ.) निर्बुद्ध; अयुक्त; अनर्थक. २ (ग.) करणीगत; अमूलद; अयुक्तिसिद्ध ३ (तत्त्व.) बुद्धिहीन; प्रज्ञाहीन; अयुक्त; अविवेकी. ४ (पदा.) अपरिमेय. — Animal—(तत्त्व.) बुद्धिहीन प्राणी.— Equation — (ग.) करणी; समीकरण.—Expression — (ग.) करणी-पदी.—Number — (ग.) करणी; करणी-संख्या. — —Quantity—(ग.) करणीगत राशि.

Irrationality — १ (ग.) करणीपदता. २ (तत्त्व.) अयुक्तिकता.

Irredeemable Debenture-debt—(अर्थ.) अनुपनेय ऋण-ऋणपत्र.

Irreducibility—(पदा) अलघुकरणीयता.

Irregular— १ (ग.) असम; विषम. २ (पदा.) अपक्रम; अनियत; अनियमित; असम; विषम; विरूप. ३ (वन.) अनियमित; विषमाकार; असमाकृति; अव्यवस्थित. ४ (वै.) अनियमित; नियमबाह्य; अनैयामिक; परिवर्तनशील.—Bones —(वै.) विषमास्थि.—Expansion—(पदा.) अनियमित प्रसरण.—Proceeding—नियमबाह्य कार्य-विधि.

Irregularity — (अर्थ.) अनियम; नियमबाह्यत्व. — of Parts—(वन) दल विक्षेप.

Irrelevancy—(तत्त्व.) अप्रस्तुतता; अप्रासंगिकता.

Irrelevant—१ (तत्त्व.) अप्रासंगिक; अप्रस्तुत; अनुचित; अननुरूप. २ (वै.) असंबद्ध; (कालस्थल-उद्दिश्य.) —Conclusion—अप्रासंगिक-अप्रस्तुत-उपसंहार.

Irreligion—(तत्त्व.) धर्मोदासीन्य; संप्रदायविरोध.

Irresolution—(तत्त्व.) अव्यवसाय; अनिष्ठा; संकल्पास्थैर्य.

Irresolvable— १ (पदा.) अविद्राव्य. २ (वै.) अविभाज्य; अविश्लेष्य.—Nebula—(ज्यो.) अनिर्वचनीय नीहारिका.

Irretentive—(वै.) शक्तिहीन.

Irretrievable—(शास.) अनुपलभ्य; असाध्य; अप्रतिकार्य.

Irreversible—१ (पदा.) अपरिवर्तनीय; एकदिक्; एकमार्गी. २ (रसा.) अनुत्क्रमणीय. ३ (वै) अपरिवर्तनीय.

Irreversibility—(पदा..रसा.) अनुत्क्रमणीयता.

Irrevocable—(शास.) वज्रलेप; अनन्यथा-करणीय.

Irrevocableness—अनन्यथा-करणीयता.

Irrigable Land—(स्था.) जलसेचनीय भूमि. [थळ.]

Irrigation—१ (कृषि.) जलसेचन-सिंचन-प्लावन; जलाढ्यकरण. २ (वै.) अभिषेक; धारास्नान. — Assessment—(स्था.,कृषि.) जलसेचनकर [म. पाणकसर.] —Officer —सेचनाध्यक्ष.—Project— (अर्थ.) जलसेचन-योजना. —Scheme— सेचनयोजना. — Works — (स्था.) सेतुबन्धकर्म; जलपरिवाहमार्ग.

Irritability — १ (तत्त्व.) कोपप्रवणता; आवेगशीलता; कोपनक्षमता. २ (वन.) उत्तेजित्व; क्षोभक्षमता; संवेदनाक्षमता. ३ (वै) प्रेर्यत्व; अतिप्रेर्यता; क्षोभ; उत्तेजन; पित्तप्रकृति. — of the Bladder—(वै.) मूत्राशयक्षोभ.

Irritable—१ (जीव) संवेदनक्षम. २ (वन.) इन्द्रियगोचर; सहजक्षोभी; क्षोभशील. ३ (वै.) सहजक्षोभी; क्षोभनशील.

Irritant—१ (तत्त्व.) उद्वेजक; कोपजनक. २ (वै.) प्रकोपक; उत्तेजक; तापजनक; प्रदाहजनक.

Irritating—(वै.) प्रकोपावह.

Irritation—१ (तत्त्व.) उद्वेग; संताप; कोप; प्रकोप; प्रवेदन; क्षोभ; प्रदाह. २ (वै.) संत्रस्तता; उत्तेजना; प्रदाह. -see Irritability.

Irritative—(वै.) क्षोभित; क्षुब्ध.

Irritatory—क्षोभकारी.

Irrotational—(पदा.) अपरिभ्रमणशील; अपरिभ्रामक.

Irruption—(भू.) स्फोट.

Irruptive—(भू.) स्फोटज.

Isagon—(ग.) कोण; समकोणाकृति.
Isagonic—(ग.) समकौणिक.
Ischamia—(वै.) रक्तावरोध; रक्तापहरण; रक्तनिग्रह.
Ischias—(वै.) कटिवात.
Ischidrosis—(वै.) स्वेदावरोध.
Ischiagra—(वै.) कटिशूल.
Ischialgia—(वै.) कटिशूल; कटिवात.
Ischial Spine—(वै.) कुकुंदरकंटक.
Ischial Tuberosity—(वै.) कुकुंदरपिंड.
Ischio-Cavernosus—(वै.) ध्वजकारक.
Ischioectal Fossae—(वै.) कुकुंदरगुहा.
Ischion—(प्राणि.) श्वा-अस्थि. [म. कुत्र्याचें हाड.]
Ischispodite—(वै.) अनुकटिसंधि.
Ischium (bone)—(वै.) कुकुंदर; कुकुन्दरास्थि; आसनास्थि.
Ischogalactia—(वै.) दुग्धस्रावरोध.
Ischomenia—(वै.) रजरोध; ऋतुस्रावरोध.
Ischuria—(वै.) मूत्रावरोध.
Isentropic curve—समांतररूपिणी वक्र.
Isinglass—(रसा.) शुद्ध सरस; मत्स्यलेप. [सरसासारखा चिकट पदार्थ.]
Island—(भू.) द्वीप.—Continental—महादेशीय द्वीप; अंतरद्वीप.—Coral—(भू.) प्रवाल द्वीप.—Oceanic—महासागरीय द्वीप; समुद्रीय द्वीप.—Universe—द्वीपविश्व.
Isle, Islet —(भू.) द्वीप.
Isness—(तत्त्व.) अस्तित्व.
Iso—(रसा.,वै.) तुल्य; सम; सरूप; द्वितीयक. — Law of — (वै.) समतत्त्व; समतातत्त्व; सरूपता नियम.
Iso-bar—(भू.) भार; समभाररेखा; समप्रेषरेखा. — Element—(पदा.) समभार मूलद्रव्य.
Isobaric—(ग.) समभारीय.
Isobaric (Lines) —(भू.) समभाररेखा.
Isobilateral—(वन.) समद्विभुजी; युतिच्छेद; समपृष्ठी.
Isobutane—(रसा.) समनवनितेन.
Isobutyric—(रसा.) समनवनीतीरिक.
Isocaloric—(वै.) समप्रोषद; समोष्णद.
Isocheimal, Isochimenat —(पदा,) समशीततात्मक; समशीतसंबंधी.
Isochore—(पदा.) समायतनिक; समाकार.
Isochromatic—(पदा.) एकरंगी; समवर्णी; सावर्णिक.
Isochronal, Isochronic —(पदा.) तुल्यकालिक; समानकालिक; समावधिक.
Isochronism—१ (इति.,पदा.) कालैकता; समकालिनत्व; तुल्यकालत्व; समकालत्व; कालैक्य. २ (ग.) समगतिरेखात्व.
Isochronous—१ (ग.) समगतिरेखीय. २ (पदा.) समावधिक.
Isoclinial, Isoclinic } Line—१ (ग.) समचुंबकरेखा. २ (पदा.) समपातरेखा; समावपातरेखा.
Isocyanide—(रसा.) समश्यामिद.
Isocyclic—(वै.) समचक्री; सवर्णचक्री.
Isodiabatic—१ (ग.) तुल्यघनत्व. २ (पदा.) समतापावरोधी. ३ समतापग्राही; समतापत्यागी.
Isodiametric—(पदा.) समव्यासिक.
Isodimorphous—(रसा.) समद्विरूपी.
Isodontia—(प्राणि.) द्विदन्ती.
Isodynamic— १ (पदा.) समबलसंबंधी. २ (वै.) समतेजस्वी; समशक्तिक.—Line—१ समबल रेषा. २ (ग.) तुल्यचुंबक शक्तिरेखा.
Iso-entropic — (पदा.) समान्त; समान्तरूपी; समान्तधर्मी; समशक्यावस्था.
Isoetes—(वन.) दीर्घपर्णक; मुद्गलक.
Isogamy— (वन.) समसंभोग; समपिण्डसंभोग; समयुति; समपिण्डयुति.
Isogeotherm—(पदा.) समभूतापरेखा.
Isogonal Conjugate—(ग.) समकौणिक संबद्ध.
Isogonic Lines- (पदा.) समदिक्पातरेखा; समदिग्रेखा; समकोणीरेखा.
Isohel—(पदा.) समसूर्यरश्मिरेखा.
Isohydric—(रसा.) समचालक; (नागरी) ;सम-उज्जायनिक.
Isohydry-(रसा.) समचालकत्व; (नागरी); सम-उज्जयानत्व.
Isohyet—(पदा.) समवृष्टिरेखा; समवर्षणरेखा.
Isohyetal, Isohyetose — (पदा.) समवृष्टिपातरेखीय.
Isolated—पृथक्कृत; विभक्त.
Isolation — (तत्त्व.,पदा.) विविक्ति; विविक्तभाव; पृथक्करण; पृथग्भवन; विश्लेषण; विविक्तता; संपर्कराहित्य.—Splendid

दैदिप्यमान विच्छिन्नदशा; प्रतिष्ठित अस्पृश्यता.

Isoleic-Acid—(रसा.) समजैतूनिकाम्ल.

Isoleucine—(वै.) समपेशी स्फटिक.

Isologous—(पदा.) समान्तरश्रेणिक. —Series—समान्तर श्रेढी.

Isomer—(रसा.) समावयवी; तुल्यावयवी.

Isomeric — (रसा.,वै.) समावयविक; समरूपी; तुल्यरूप; समघटक.

Isomeric—(रसा.) समघटक; तुल्यरूपी; तुल्यावयवी.

Isomerism— (रसा.) तुल्यावयवता; समावयवत्व; समावयवता; रासायनिक समरूपता.

Isomerous—(वन.) समसमान; समभागी; समसंख्याक; समावयव.

Isomery—(वन.) समदलत्व.

Isometric—(रसा.) समपरिमाणयुक्त; समावयवी.-Crystle—(रसा.) समदिक् मणिभ; समस्फटिक.—Line—(रसा.) समायतन रेखा-रेषा.-Diagram-(ग.,पदा.) समपरिमाणाकृति.—Projection—(ग.) तुल्य प्रतिमा.

Isomorphic, Isomorphous — (रसा.,वै.) समाकृतिक; समरूपी; समरूपता; समाकार.

Isomorphism — (रसा.) समाकृतिकत्व; समरूपता; समरूपवाद.

Isonephs—सममेघावृतरेखा.

Isopermetrical—(वै.) समपरिधी.

Isopiestic Line—(पदा.) समप्रेषरेखा; समचापरेखा.

Isoprophyl—(रसा.) समअग्रील.

Isoptera—(प्राणि.) भंगुरपक्ष [कीटकयोनि-विभाग.]

Isopycnic—(पदा.) समघन; समघनत्वसंबंधी.—Line—समगुरुत्वरेखा; समघनत्वरेखा.

Isoquinoline—(रसा.) समकुनोलिन.

Isoseismal Lines—(पदा.) भूकंप समपरिणामरेषा.

Isosceles—(ग.,पदा.) समद्विभुज. — Triangle—(ग.) समद्विभुज त्रिकोण; समद्वय त्रिकोण.

Isostemonous — (वन.,पदा.) समसंख्याक पुंकेसर; तत्संख्य केसर-मंडलयुक्त.

Isostatic—(पदा.) समस्थैर्य.

Isotheral—(पदा.) समतापीय; समतापरेखीय.

Isotherm—(पदा.) समोष्णरेषा; समतापरेषा.

Isothermal — (पदा.,रसा.) समोष्णमान; समतापमान; समोष्णिक.—Curve—(ग.) समौष्णिक वक्र.—Expansion—(पदा.,रसा.) समोष्णिक विस्तार. — Lines — (भू.) समतापरेषा; समोष्णरेषा; समौष्णिकरेखा;| समशीतोष्णरेखा.

Isotonic—(रसा.,वै.) समाभिसारक; समशक्तिक; समतनी; समद्रवसमान.—Solution— (रसा.) समाभिसारक मीलन.

Isotope, Isotopic — (पदा.,रसा.) समस्थानीय; एकस्थानीय; समधर्मी.

Isotrimorphous—(रसा.) समत्रिरूपी.

Isotrope—(रसा.) समगुणी.

Isotropic — (पदा.,रसा.) समस्थितिधर्मी; समस्थितिगत; साम्यस्थितिसंवेद्य.—Curve—(ग.) समस्थितिस्थापकवक्र.

Isotrophy—(रसा.,पदा.) साम्यस्थितिधर्मिता; साम्यस्थितिस्थापक; समदिक्त्व.

Issue—१ (अर्थ.) फल; परिणाम. २ (तत्त्व.) संशयहेतु; प्रस्थान; वादविषय. ३ (शास.) विवादविषय. — Risk Policy—संतानभयविमा.

Issued—(अर्थ.) निस्तृत; निर्धारित.—at Par—सममूल्ये निर्धारित. — Capital — (अर्थ.) निस्तृत-निर्धारित धनराशि.

Isthmitis—(वै.) मुखप्रदाह.

Isthmus — १ (भू.) भूसंधि; संयोगभूमि; भूडमरूमध्य. २ (वै.) संयोजक; संधानक.—Faucium — (वै.) पश्चात् मुख विवर.—Pharyngonasalis—क्लोमनासिका-संयोजिका. — Rhombencephali — पश्चात् मज्जाखंडखलमक.

Italics—(भाषा.) वक्रमुद्रा; वक्राक्षर.

Itch, Itching — (वै.) कंडू; खर्जू. [म. खरूज; कंड; कथली.] — Mites — कंडूकृमि; कंडूसूत्रकृमि. — Sensation — (तत्त्व.) खर्जूसंवेदन; खुजली. — Purulent—(वै.) पूयल कंडू. [म. ओली-वहाती खरूज.]

Ite—(रसा.) आयित.—[Nitrite—नत्रायित.]

Item—(अर्थ.) प्रकरण; करणीय; क्रमणिक.

Iter chordae Anterior—(वै.) अपर पुरश्छिद्र.

Iter chordae Posterior—(वै.) अपर पश्चात् छिद्र.

Ivory— (पदा.) गजदन्त; हस्तिदन्त.—Black — (रसा.) हस्तिदंतमषी.—Coast—गजदन्त उपकूल.

Ixora Parviflora—(वन.) ईश्वरा. [म. माकडी, रायकुडा.]

J

J— १ (पदा.) उष्णता शक्तिमूल्य; जूल-अंक; तापयांत्रिक तुल्यांक. २ (रसा.) पीतसंज्ञा.

Jack—(यंत्र.) उच्चालक. [म. दूमकळस.]—Hydraulic जल-उच्चालक; जलशक्तिकार्यकारी उच्चालक.

Jackdaw—(प्राणि.) द्रोणकाक. [म. डोमकावळा.]

Jacket— (पदा.,रसा.) आवरण; बहिरावरण; कवच; कञ्चुक. [म. कोंडाळें.]

Jacketing—(पदा.) आवरण; कवचधारण.— Effect — आवरणपरिणाम; कवचधर्म; कवचजन्यशीतभाव.

Jacksonian Epilepsy—(वै.) मृगीरोगविशेष

Jacob's Membrane—(वै.) रूपग्राहक चक्षुचर्मपटल.

Jacobson's Organ—(वै.) नासिका इंद्रिय.

Jacquards—(यंत्र.) चित्रपत्रक. [म. कापडांत नक्षी करण्याचे चित्रांचे कागद.]

Jactitation—(वै.) अत्यंत अस्थिरता.

Jade—(रसा.) यशव, संगयशव; मर्गज्ञ.

Jaggery—(रसा.) गुड; तालगुड. [म. गूळ.]

Jail—(राज.) कारागृह; कारागार. —Central — मध्यवर्ती कारागृह.—Fever—काराज्वर. — Superintendent — (राज.) कारावेक्षक; कारागारिक; कारापरिदर्शक. — Warders—कारागृह-रक्षक.

Jailor—(राज.) कारागृह अधिकारी-अधिपति.

Jalap—(वन.) निशोत्तर. [म. जालाप.]—Mirabilis—नक्ता. [म. गुलबास.]

Jamb — द्वारपार्श्वकाष्ठ. [म. दारकस; सुळका; बाहीपाट पडखांब.]

Jambolanum Syzigium—(वन.) जंबु; राजफल; नीलफल; मेघवर्ण. [म. जांभूळ.]

Jambosa Vulgaris—(वन.) काकजंबु. [नदीजांभूळ, गुलाब जांब.]

Japan wax—(रसा.) जपान यप्पन. [म. जपानी मेण.]

Jar—(पदा.,रसा.) पात्र; कुंभ. [म. बरणी.] — Bell — घंटाकार काचपात्र.—Gas—वायुपात्र.—Glass— काचपात्र.—Measuring—मापनपात्र; मापकपात्र.

Jasmin, Jasminum—(वन.) जातिपुष्प. [म. जाई.] —Angustifolium— (वन.) रेवती; वार्षिकी. [म. रानमोगरा; साटईमोगरा.] —Arborescens—कुंद.—Aureum—सुवर्णजातिपुष्प. [म. पिवळीजाई; सोनजुई.] —Auriculatum—जाति; यूथिका; मालती. [म. जुई; जाई.] —Auriculatum Varparviflora—(वन.) तंदुलजाति. [म. तांदळीजुई.] — Elongatum — अम्लायनी. [म. नेवाळी.] —Glandulosum—(वन.) वनजाति. [म. वनजाई.] —Grandiflorum—(वन.) मालती; सुप्रिया. [म. जाई; चमेली.] —Latifolium — माधवी; वासंती. [म. कुसर.] — Officinale — (वन.) [म. सायली.] —Pubescens, Hirosutum —(वन.) कुंद. [म. विखमोगरा.] —Revolutum—(वन.) पीतमालती. [म. पिवळीचमेली.] —Sambac—सुंदर. [म. मोगरा.] — Sambac Aiton — (वन.) [म. बटमोगरा.]

Jaspar—(भू.,रसा.) सूर्यकान्त. [म. राहूचा खडा.]

Jaundice— (वै.) कामला; पांडुरोग. [म. कावीळ.] — Infantile—शिशुपांडुरोग.

Jaw—(वै.) वक्त्र; हनु; हनुसंधि. [म. जबडा.] —Bone —हन्वस्थि.

Jay—(प्राणि.) चाष; नीलकंठ [म. चास; मैना.]

Jealousy— १ (तत्त्व.) ईर्षा, असूया; मत्सर; परोत्कर्षद्वेष. २ सावधानता.

Jejunal—(वै.) पूर्वलघुअंत्र.

Jejunitis—(वै.) पूर्व लघुअंत्रप्रदाह.

Jejunum—(वै.) मध्यात्र; रिक्तांत्र; पूर्वलघुअंत्र; लघ्वंत्र; उत्तर क्षुद्रान्त्र; ऊर्ध्वक्षुद्रान्त्र.—Ileum—(लघु.) अंत्रम्.

Jelly—१ (रसा) मांसरस पक्वान्न; फलरस पक्वान्न; सांद्रद्रव्य; २ (वै.) अवलेह. [म. मुरंबा सरस.]— Fish—(प्राणि.) पाकमत्स्य.

Jena Glass—(पदा.) येनाकांच.

Jerk—(पदा.) लघ्वाघात. [म. झटका.]

Jesuit Nut—शृंगारक. [म. शिंगाडा.]

Jesuit's Bark—(वै.) सिंकोनावृक्ष त्वचा-वल्कल.

Jet—(पदा.) धारा; उत्प्रवाह; ऊर्ध्वधारा. [म. झोत; फवारा; चिळकांडी; तोटी.]—Gas—(रसा.) वायुधारा; वायुद्वार. —of Liquid-(रसा.) धारा. [म. धार.] -Pointed Tube —(पदा.,रसा.) चंचु.

Jet Black—१ (पदा.) अतिकृष्ण. २ (वै.) कृष्णमसी.

Jib-(यंत्र.) उच्चालकहस्त. [म. यारीचा हात; यारीची पोगी.]

Jigger—(प्राणि.) दंशक. [म. एक पिसू]

Jingoism—(राज.) आक्रमणात्मक साम्राज्यवाद.

Job—(अर्थ) १ व्यवसाय. वृत्ति; व्यापार. २ अल्पकार्य: कार्यांश. [म. लहान काम: छोटें काम. ठेक्याचें काम] -Ticket-सूचनापत्र. -Work-१ क्षुद्रकार्य. २ (मुद्रण.) लघुमुद्रणकर्म.

Jobber—(अर्थ.) १ मध्यस्थ. २ पर्यवेक्षक. ३ कर्थी-विक्रयी. [म. दलाल; मोकदम]

Jobber's Turn—(अर्थ.) मध्यस्थ लाभ: माध्यमिक लाभ.

Jockey Pulley—(यंत्र) मार्गदर्शक. [म गाइड-कपी]

Join—१ (पदा.) योजन. संयोजन. संधिकरण २ (स्था.) आधारकाष्ठ. [म. कडी, बडोद]

Joinery—(स्था.) संधिकार्य. [म. जोडकाम]

Joining—(ग.) संधान. [म. संधन] -in Beds-(भू.) स्तरसंधान.

Joint—१ (अर्थ.) सामवायिक: संमीलित. एकत्रीभूत: संयुक्त. २ (पदा.) संधि: ग्रंथि: कील. ३ (राज.) संयुक्त; संलग्न; सामवायिक; अविभक्त. ४ (वै.) संधि. ५ (शास.) संधि; ग्रंथि. ६ (स्था.) संधि. -Account-(अर्थ.) संयुक्त गणना: संमीलित गणना. -Acromic Clavicular-(वै.) अक्षकांस फलक संधि: अक्षक-अंसाग्र संधि. -Adventure-(अर्थ) संयुक्त कार्य: संमीलित कार्य. -Ankle-(वै.) गुल्फसंधि -and Several Liability-(अर्थ) संयुक्त तथा विभिन्न दायित्व -Arthrodia-(वै.) प्रतरसंधि. -Atlanto Axial-(वै.) शेषाक्षसंधि. -Atlanto Occipetal-(वै) शेषपश्चदस्थीयसंधि: मूलपृष्ठ मस्तकपत्र; पश्चात् कपालफला. -Ball and -Socket-(वै.) उदूखलसंधि: उलूखलसंधि. -Biaxial-(वै.) द्व्यक्षसंधि. -Calcaneocuboid-(कै.) पार्ष्णिघनास्थि संधि.-Capital-(अर्थ.) संयुक्त-मूलधन:संमीलितमूलधन.[म.संयुक्तभांडवल: पुंजी] -Carpal-(वै.) करकूर्चान्तरीयसंधि: मणिबंधसंधि. -Carpo Metacarpal-(वै.) करतलसंधि. मणिबंध शलाकासंधि. -Cartilaginous-(वै.) तरुणकसंधि. -Condyloid-(वै.) खल्लकोरसंधि; कंदुकसमसंधि. -Conference Council-(अर्थ.) संयुक्त परिषद् समिति. -Costo Chondral-(वै.) पर्शुका-तरुणक संधि.[—Sternal-(वै.) पर्शुकावक्षोस्थिसंधि. -Vertebral-(वै) पर्शुकापृष्ठकशेरुकसंधि: मणिपर्शुकीयसंधि] -Cranis Vertebral-(वै.) शिरोग्रीव संधि Debtor (अर्थ.) सामवायिक अधमर्ण. Decree-holder-(शास.) सहाजाधारक संयुक्त आज्ञाधारी. -Deliberation-(राज) संयुक्तविचार. -Demand-(अर्थ.) संयुक्त - समायिक - संमीलित कैयता. -Elbow-(वै) कूर्परसंधि. -Enarthrosis-(वै.) उदूखलसंधि. see Ball & Socket Joint. -Expansion-(पदा.) प्रसरणशीलसंधि. [म प्रसरजोड] -Family-(शास समाज) एकत्र-अविभक्त संयुक्तकुटुंब संयुक्तगृह. संमीलित परिवार: सामाजिक कुटुंब. -Family System-संमीलित कुटुंब प्रथा-पद्धति. -First-(वै) प्रथमसंधि(अंगुलि). -Ginglymus-(वै) संदर्शकोरसंधि. Complosis (वै.) दशनोदूखलसंधि· खिलसंधि -Hip-(वै.) श्रोणिसंधि. वंक्षणसंधि. -Immovable-(वै.) अचल-स्थिर संधि. -Income Policy-(अर्थ.) संयुक्त आयविमा. -Inferior Radio Ulnar-(वै) अधोरप्रकोष्ठ अरत्निसंधि. -Tibiofibular-(वै) अधोजंघानाडसंधि. -Intercarpal-(वै.) मणिबंधांतरासंधि. -Phalangeal-पर्वसंधि. [म. पेरसंधि] -Knee-जानुसंधि -Life Annuity-(अर्थ) संयुक्त-संमीलित आजीवन वार्षिकवृत्ति· संयुक्त जीवनवृत्ति. -Assurance-संमीलित जीवनविमा. -Short Period Assurance-अल्पकालीन संयुक्तजीवन विमा. -Survivor-Annuity-संमीलितशेष जीवनवृत्ति. -Mandibular-हनुसंधि. -Membraneous-पटलसंधि. -Metacarpo Phalangeal-पाणिशलाकापर्वसंधि. -Metatarsal-पादतलसंधि. -Metatarso Phalangeal-पादशलाकापर्वसंधि. -Method of Agreement-(तत्त्व.)अन्वयव्यतिरेकसंयुक्त प्रमाण. -Mixed-(वै.) मिश्रसंकीर्ण संधि. -Movable-(वै.) चल-सचेत संधि: चेष्टावंत संधि. -Multiaxial-(वै.) बहक्षसंधि -Occipito Axial-(वै.) पश्चिम कपालदंत चूडा संधि. -Occupant-(शास.) सहभोक्ता: सहभोगी. सहभूमिधारक. -Oil-(वै.) श्लेष्मक. -Ownership-(अर्थ.) संयुक्त स्वामित्व: संमीलितस्वत्त्व: सहस्वामित्व; संमीलित अधिकार. -Phalangeal-(वै.) करांगुलि-संधि. -Plane-(वै.) प्रस्तरसंधि; घर्षकसंधि. -Pos-

session-(शास.) सहभोग. -Property-संयुक्त-सामवायिक संपत्ति. -Product-संयुक्त उत्पादक-उत्पत्ति; संमीलित उत्पत्ति. -Proprietor-सहाधिकारी; संयुक्तस्वामी; सहस्वामी. [म. भागीदारी]-Purse-संयुक्त अर्थसंचय. -Radio Ulnar-(वै.) प्रकोष्ठान्तरीयसंधि. -Reciprocal Reception-(Saddle Joint)-(वै.) परस्परकोरसंधि. -Schindylesis-(प्राणि.) अस्तग्रीवनीसंधि;कीलक-संधि -Second-(वै) द्वितीयसंधि. -Sensation (तत्त्व.) ग्रंथिसंवेदन.-Sense-(वै.)संधिज्ञान. -Shoulder-(वै.)अंससंधि;स्कंधसंधि.- Slightly Movable-(वै.) ईषच्चेष्टावंत संधि.-Sterno Clavicular-वक्षोस्थिअक्षकसंधि; अक्षकोरसंधि -Stiffened- (वै.) अचलसंधि. -Stock-(अर्थ.) संयुक्त मूलधन. [-Bank-संयुक्त-संमीलित मूलधनश्रेणि. [म. संयुक्त भांडवल पेढी] -Company-संयुक्त मूलधन मंडल. [म.संयुक्त भांडवलीमंडळ]] -Suit-(शास.) सहवाद;एकत्रवाद.-Superior Radio Ulnar-(वै.) ऊर्ध्वप्रकोष्ठ अरत्नि संधि. [-Tibiofibular-(वै.) अपर जंघानडसंधि]-Supply-(अर्थ.) संयुक्त-संमीलित पूर्ति. -Symphysis-(वै.) सामुद्रसंधि. [-Pubis-भग-सामुद्रसंधि]-Synchondrosis-सतरुणसंधि.-Syndesmosis-बंधसंधि. -Synovial-सकोशसंधि; अवकाशसंधि.-Talocalcaneal-मध्यगुल्फपार्ष्णिसंधि, -Talocalcano Navicular-मध्यगुल्फपार्ष्णि नावाकारसंधि. -Tarsal-पादकूर्चांतरीयसंधि. -Tarso Metatarsal-पार्ष्णिपादशलाकासंधि. -Temporo Mandibular-हनुमुंडसंधि; शंखचिबुकसंधि. Tenancy-(अर्थ.) संयुक्तकृषि.-Tenant-संयुक्तकृषक सहकृषक. Tidio-tibular-(वै.) जंघानुजंघास्थि-संधि. -Trochoides-(वै.)चक्रकोरसंधि.-Uniaxial-(वै.) एकाक्षसंधि. -Universal-(पदा.) सर्वतः संधि. [म. खेळतासांधा] -Variation-(ग.) सहभेद. -Wrist-(वै.) मणिबंधसंधि. [म. मनगटसंधि]

Jointed (stem)—(वन.) ग्रंथिल.

Jointing—(पदा.) संधिकरण. [म. सांधेजोड]

Jointly and Severally—१ (अर्थ.) संयुक्ततः तथा विभिन्नतः. २ (शास.) एकत्र तथा पृथक पृथक

Joints—१ (भू.) प्रस्तरभेद. २ (वै.) संधि. -Loose Bodies in-(वै.) संधिशल्य.

Jointure—(अर्थ. शास.) विधवाधनः स्त्रीधन. [म. बाईलवांचा, रांडरोटी]

Joist—(स्था.) आधारकाष्ठ. [म. कडी, बडोद]

Jollity—(तत्त्व.) १ करमणूक. २ हर्षभाव; उल्हास-भाव. see Amusement.

Jolly Boat—(नौ.) विहार नौका -तरणी-तरी.

Jonesia Asoka—(वन) शोणाकः अशोकः गंध-पुष्पः अंगनाप्रिय. [म. अशोक, टेटो]

Joule—(पदा.) उष्णतामूल्यमानः जूलमान. -Thomson Effect-(पदा.) जूलथॉम्सन परिणाम-घटना; धारशीतता प्रवाहशैत्य.

Journal—१ (अर्थ.) दैनंदिनी. [म. रोजनाम, रोजमर्चा रोजनिशी, रोजकीर्द] २ (राज.) दैनिकः दिन वृत्तपत्रः नियतकालिकः वार्तावृतः समाचारपत्र-पत्रिका. -Entry (अर्थ.) दैनंदिनी आलेख. [म. किर्दीचा दाखला]

Journalise—(अर्थ.) दिनलेखन.

Journalism—(राज.) पत्रकारित्वः वृत्तविवेचन; वृत्त-पत्रकार्य-कर्म, पत्राकारकला. -Yellow-(राज.) अयोग्य-अनिष्ट-भावनोद्दीपक लेखन.

Journalist—(राज.) पत्राकार; वृत्तपत्राकार.

Journey—प्रवास;यात्रा;देशपर्यटण. -Double-उभय-प्रवास. -Return-प्रतिप्रवास. -Single- एकप्रवास.

Journeyman—(राज.) दैनिक श्रमिक; वैतनिक; हस्तकर्मकार.

Jove—(ज्यो.) गुरु; बृहस्पति -Centric-(ज्यो.) गुरुकेंद्रक.

Joy—(तत्त्व.) हर्ष; आह्लाद.

Judaism—(धर्म.) यहुदीमत.

Judge—१ (तत्त्व.) निर्णेता; निर्णायक; विधानकः संकल्पक; २ (शास. राज.) न्यायाधीश.

Judgment—(तत्त्व.) संकल्प; निर्णय; निर्णयशक्ति; निर्देशबुद्धि, विवेक, तर्कव्यापार; उपन्यास; विधान; ज्ञान; संप्रधारण. २ (शास.) न्याय; निर्णय. -Analytic-(तत्त्व.) विकल्पनिर्देश. -Creditor-(शास.) निर्णीत धनिक; न्यायधनिक, [म. धनको, निवाडा झालेला] -Debt-(शास.) निर्णीतऋण. -Debtor-(शास.) निर्णीत ऋणी; आज्ञापत्रऋणी. -in Admission-(शास.) अंगीकारतो निर्णय. -Is-अस्ति संकल्प-प्रतिज्ञा. -Logical-(तत्त्व.) प्रतिज्ञात संकल्पन. -Moral-

(तत्त्व.) नीतिनिर्देश. –of Taste–(तत्त्व.) रसनिर्णय. –Ought–अस्तु संकल्प–प्रतिज्ञा. –Private–(तत्व.) पृथक्बुद्धि. –Psychological–(तत्व.) संकल्प प्रतिज्ञा. –Sympathetic–(तत्त्व.) संकल्पनिर्देश.

Judicatory —(शास.) न्यायसभा;न्यायमंदिर;न्यायगृह.

Judicature–(शास.) न्यायदान, न्यायपद्धति, न्यायाधिकार.

Judicial—(राज. शास.) न्यायविषयक; न्यायसंबद्ध; न्यायनिर्णययोग्य; न्यायदर्शनयुक्त; न्यायाधिकार युक्त. –Hanging–दंडपाशबंध.–Proceeding–(शास.) न्याय कर्म-कार्य.

Judiciary—(शास.) न्यायकर्ता वर्ग. न्यायाधीश वर्ग.

Juglans Regia–(वन.) अक्षोट; अक्रोट. [म.अक्रोट]

Jugal Bone—(वै.) गलास्थि. –Point–कपोल.

Jugular—(वै.) मातृका; कण्ठ; ग्रैवेयक; संयोगी; मन्या; ग्रीवासंबंधी. –Foramen–कण्ठविवर; मन्याच्छिद्र. –Fossa–मन्याखात; कण्ठखात. –Ganglion–कण्ठगुच्छ; मन्यागुच्छ. –Nerve–कण्ठचेतनी; मन्यानाडी.–Notch–कण्ठअटनि;मन्याद्वार. [म. खोवणी] –Process–कण्ठप्रसर; मन्यावर्धन. –Trunk–अंतःकण्ठ. –Surface–कंठपृष्ठ; मन्यापृष्ठ.–Tubercle–कंठवप्र. –Vein–मन्या; ग्रीवाशिरा; कण्ठशिरा. –Vein–मन्या; कण्ठशिरा; ग्रीवाशिरा.

Jugulo, –Digastric—(वै.) कण्ठद्विउदर. –Omohyoid–कण्ठस्कंधतोरण.

Jugulum—(वै.) कण्ठखनि. कण्ठउलूखल; गल.

Juice—(रसा. वै.) रस.–Gastric (रसा. वै.) आमरस; पाचकरस.

Julep—(वै.) पानक; कषाय.

Jump—(क्रीडा.) प्लुति. –High–उर्ध्व प्लुति.–Long –दीर्घ प्लुति. –Pole–दंड प्लुति.

Junction–१ (पदा.) संधि; संगम; संयोगस्थान. [म जोड; मिलाफ] २ (भू.) संगम. ३ (वै.) संगम; संधिस्थान.

Juncture—वेला; समय; संधि.

Jungle Cat—(प्राणि.) अरण्यमार्जार. (म. बाऊल; भौगा) –Fever–(वै.) अरण्यज्वर. –Market–(अर्थ.) अरण्यं आपण.

Junk Ring—(पदा.) भरणवलय; वेष्टनावलय. [म. भरवळें; राफणवळें]

Jupiter–(ज्यो.) गुरु; बृहस्पति.

Jural–१ (तत्त्व.) ऋतविषयक; ऋतसंबद्ध. २ न्यायविषयक; विधिविषयक.

Jurassic–(भू.) जुरीन.

Juridical—(राज शास.) न्यायविधानसंबंधी.

Jurisdiction–(राज. शास.) अधिकार सीमा अधिकार क्षेत्र.

Jurisdiction—१ (तत्त्व.) आदेशचर; आज्ञाविषयक. विषय. २ (शास.) न्यायाधिकार सत्ता; आज्ञाविषय.

Jurisdictional Dispute—अधिकारक्षेत्र विवाद.

Jurisprudence—(राज. शास.) न्यायतत्त्वशास्त्र; न्यायशास्त्र. व्यवहारशास्त्र; शासनविज्ञान. व्यवहारतत्त्वशास्त्र; धर्मशास्त्र; नियमशास्त्र;स्मृतिमीमांसा.न्यायविज्ञान;न्यायतत्त्व.

Juris-consult, Jurist—(शास.) न्यायपंडित. न्यायशास्त्री; निर्बंधतत्त्वज्ञ. स्मृतिज्ञ.

Juror—पंचजन. पंच

Jury—(राज. शास.) पंच. पंचसभा. पंचजनी. –Common–सामान्य. –Special–विशिष्ट.

Just–(तत्त्व.) न्याय्य. न्यायी न्यायशील यथार्थ. Intonation–(संगीत) शुद्धसप्तक

Justice–(राज. शास.) १ न्याय नीति; धर्मन्याय. धर्म समता. २ न्यायदान; यथापराध दंड-शासन न्यायदंडन. ३ न्यायमूर्ति; न्यायदेवता; न्यायकर्ता; न्यायाधीश.

Justicia, –Adhatoda—(वन.) अटरूष. वैद्यमातृ; वसक; सिंहमुखी; सिंहपर्णी. [म. अडुळसा]–Paniculata–भूनिंब. [म. ओलें चिरायत]

Justification—(तत्त्व.) समर्थन; औचित्यसाधन.

Jute—(व्या.) शण; पाट. [म. ताग]

Juvenile Employment—(अर्थ.) बालश्रमी.

Juxtaposition–१ (तत्त्व.) सन्निधि; संनिकर्ष; उपश्लेष. २ (रसा.) संनिधि; संनिधान; सान्निध्य; निकटता; संस्थिति; समीपता; संसर्ग; सन्निकट स्थिति.

K

K—(रसा.) पालाशसंकेतचिन्ह.

K–Edge—(पदा.) क शीर्ष. [म. क कोर–कड]

K–Radiation—(पदा.) क किरणोत्सर्ग.

K-Series—(पदा.) क श्रेढी; क श्रेणी; क आवली; क रेषापुंज; क सूत्र.
Ka—(रसा.) ऋणाग्र, केथोड (संक्षिप्तरूप).
Kahlbaum's Disease—(वै.) उन्माद.
Kainophobia—(वै) नववस्तु विकृतिभय.
Kaitain—(ज्यो.) उत्तरेची तारा.
Kakidrosis—(वै) स्वेददुर्गंध.
Kakon—(तत्त्व.) चिताजन्य विकृत मनोक्रिया.
Kakotrophy—(वै.) दुर्बलता, अपुष्टिकरअवस्था.
Kaleidophone—(पदा.) कंपनमार्गदर्शक.
Kaleidoscope—(पदा.) बहुरूपदर्शक, चित्ररूपदर्शिनी, रम्याकृतिदर्शनी, चारुरूपदर्शक यंत्र.
Kalium—(वै) पालाश. see Potassium.
Kantian, Kantist—(तत्त्व) काण्ट अनुयायी; काण्ट-वादी.
Kantianism, Kantism—(तत्त्व.) काण्ट मत-वाद
Kaolin, Kaolyn—(रसा.) कुंगमृत्तिका; कुंगिका. [म. चिनीमाती]
Kapok—(पदा) कार्पोक; कार्पास रश्मिकार्पास.
Kartell—(अर्थ.) वृहदुद्योगसंघ.
Karyokinesis—(तत्त्व.) १ कोषनिश्लेषण, द्विभजन; समविभजन [म. अप्रत्यक्ष विभागणी] २ (वै.) अष्ठि-क्रांति, अष्ठिचेष्टा, व्याकारवृद्धि.
Karyomitome—(वै.) जालितत्त्व.
Karyoplasm—१ (तत्त्व.) कोषजीवनतत्त्व. २(वै.) द्रवतत्त्व.
Katabolic—(वै.) अपचयात्मक.
Katabolism—१ (तत्त्व.) प्रतिवलनक्षय. २ (पदा.) अपक्रिया; प्रतिलोमपृथक्करण· प्रतिलोमरूपभेद. ३ (प्राणि. वन. वै.) व्यवच्छेद जीवनक्रिया, विघातकजीवनक्रिया; अपचय, अपक्षेप, अपचिति. [म. मोड]
Kataphase—(वै) रंजक तत्त्व-विधान
Katar's Pendulum—(पदा.) केटर आंदोलक-लंबक.
Kathersis—(भाषा.) रेचन.
Kathode—(पदा. रसा.) ऋणाग्र, ऋणपत्र, ऋणध्रुव, ऋणद्वार. see Cathode. -Ray-ऋणाग्रकिरण, ऋण विद्युत्किरण.
Kation—(पदा.) १ पुमायन, धनायन. २ ऋणायन. see Catin.
Kaus Australis—(ज्यो.) (धनुराशिगत) पूर्वाषाढा तृतीय तारा.
Keek—(वै.) वांतिभावना. [ग. उमासा, मळमळणें]
Keel—(नौ.) १ नौ तल. [म. अडें, गलबताचा कणा. २ (वन.) नौका, नौकाकार पुष्पपटल.
Keelage—नौस्थान कर. [म. बंदरफी]
Keelson, Kelson—१ (नौ.) नौउपतल-आंतरतल. [म. नावेचा उपकणा, आंतील कणा]. २ (यंत्र.) बाष्पकासन. [म. बॉयलरची खुर्ची]
Keep under Govt. Surveillance—(शास.) राजाधीन, राजवश, राजपर्यावेक्षण.
Keeper—(पदा. शास.) संरक्षक, पालनकर्ता, रक्षक; धारक. -Magnetic-चुंबकरक्षक.
Keloid—(वै.) बहुचर्मार्बुदरोग.
Kelp—(रसा.) शैवालरक्षा, सिवार तृणरक्षा. [म. हरि-णाई नावाच्या वनस्पतीचें भस्म. ते. समुद्रपुपाची]
Kelvin, -Scale—(पदा.) शुद्ध; मूल, मौलिक; मूलभूत. --Temperature-केल्विन उष्णमान.
Kelvins Guard Ring—(पदा.) केल्व्हिनरक्षक चक्र.
Ken—(तत्त्व.) १ ज्ञान, विधान. २ दृष्टिविस्तार, दृष्टि मर्यादा.
Kennelly Heaviside layer—(पदा.) केनेली हेविसाईड आवरण.
Keratalgia—(वै.) चक्षुकनीनिका वेदना.
Keratectasis—चक्षुकनीनिकानिर्गम.
Keratin—(रसा.) शाङ्गघातु.
Keratitis—(वै.) स्वच्छमंडलदाह; चक्षुपटलदाह.
Keratoidal Cusp—(ग.) सूचिशृंग.
Keratoiritis—(वै.) चक्षुकनीनिकाप्रदाह.
Keratomalacia—(वै.) बाह्यत्वचाजाड्य.
Keratome—(व्रै.) कनीनिकाछिद्रक शस्त्र.
Keratoplasty—(वै.) चक्षुकनीनिका शस्त्रक्रिया.
Keratoscleritis—(वै.) चक्षुकनीनिकाप्रदाह.
Keratoscope—(वै.) कृष्णपटल-चक्षुकनीनिका दर्शक.
Keratoscopy—(वै.) चक्षुकनीनिकापरीक्षा.
Keratotomy—(वै.) चक्षुकनीनिकाछेदन.
Keraunoneurosis—(वै.) विद्युदाघातजन्य स्नायविक विकृति.
Keraunophobia—(वै.) वैद्युतिक विकृतिभय.
Kernel—(पदा. वन.) बीज, गर्भ; तत्त्व; अन्तर्बीज
Kerosene—(पदा. रसा.) मृत्तैल. [म. घासलेट] see Paraffin oil.

Kerr Cell—(पदा.) केर घट-पुट-दल-कल-संपुट, केरदीप; केरयंत्र.

Ketogenic—(वै.) केतोजनक.

Ketone—(रसा.) कितन. see Acetone.-Bodies-(वै.) कितनद्रव्याणि.

Ketonic—(रसा.) कितनिक. -Acid-कितनाम्ल. -Alchohol-कितनाल्कहल. -Aldihyde-कितनप्रायोज्जिद.

Ketose—(रसा., वै.) कितोज.

Ketosis—(वै.) केतोबाधा; केतोव्याधि: कितनबाधा; केतुव्याधी.

Ketoxime—(रसा.) कितोक्षिम.

Key—१ (भाषा.) व्याख्या; टीका. २ (यंत्र.) कुंचिका. उदघाटक [म कळ, चावी, किल्ली, कुंजी] -Board कुंचिकाफलक [म. कळपट: किल्ल्यांचा फळा] -Discharging (पदा) मुक्तक-निर्गजक कुंचिका -Feather-(यंत्र) अचल कुंचिका. [म. चक्कावर स्क्रू लाऊन कायम केलेली चावी] -Industries-(अर्थ.) मूल-आधारभूत उद्योग-व्यवसाय. -Note-(संगीत.) आरंभक स्वर, मुख्यस्वर, वादी -Reversing-(यंत्र.) परिवर्तक. -Stone-(स्था.) संधान-योग प्रस्तर [म. चावीचा दगड, कळीचा दगड: कमानीची चावी] -Tapping-(यंत्र.) स्पर्शक. -Way-(यंत्र.) कुंचिका मार्ग. [म. चावीचा गाळा]

Kibe—(वै.) विपादिका, पार्ष्णि शोफ.

Kick (of a Galvano meter)—(पदा.) प्रक्षेप.

Kidnapping—(शास.) मनुष्यहरण, अज्ञानजनहरण.

Kidney—(वै.) मूत्रपिंड; वृक्क; मूत्राशय, गुर्दा. -Displaced or Movable-(वै.) वृक्कच्युति. -Floating-वृक्कभ्रंश. -Pelvis of the-गविनिशीर्ष. -Shaped-(वन.) मूत्रपिंडाकृति: वृक्काकार.

Kiesow's Painless Cheek—area-(तत्त्व.) पीडासंवेदनशून्य गलप्रदेश.

Kiestein—(वै.) मूत्रसंतानिका.

Kiesulguhr—(रसा.) see Diatomite.

Killing of Metals—(रसा.) धातुमारण:भस्मीकरण.

Kiln—(रसा.) पाकपुटी, आपाक. [म. भट्टी]

Kilo—(ग.) सहस्र: सहस्रगुणसूचक उपसर्ग. [म. हजार]-Calorie-(पदा.) सहस्र कॅलरी. -Cycle-(पदा.) सहस्रावर्तन: सहस्रवर्तन. -Dyne-(ग.) सहस्रशक्ति अंक.-Erg-(पदा.) सहस्र अर्ग.-Gram-(ग.) किलोग्राम: सहस्र ग्रॅम.-Gram Calorie-(रसा.) सहस्र ग्रॅम कॅलरी. -Meter-(पदा.) सहस्र मापक. -Volt-(पदा) सहस्रव्होल्ट. -Watt-(पदा.) सहस्र वट. -Watt Hour-(पदा.) सहस्र वॅट घटि; विद्युतधारा इयत्ता.

Kiloline—(यंत्र.) कलाप.

Kin—(श.स.) गोत्र- सापिंड्य. [म गोतपात: सगाई: नातेवाईक]

Kin,-Aesthesia—(तत्त्व) संवेदन- शरीरव्यापारवेदन. -Aesthetic-(तत्त्व.) क्रियारूपक क्रियाबोधक; शरीरव्यापारविषयक -Sensation-शरीरव्यापार वेदन.

Kinase- (वै) चालक.

Kind -(ग. तत्त्व पदा.) जाति- प्रकार वर्ग: वर्ण. -Opposite-(पदा.) विजातीय. - Payment in-(अर्थ.) वस्तुरूपी वेतन. -Same-(पदा.) सजातीय.

Kinds of Law—(तत्त्व) नियमप्रकार.

Kindergarten- -(शिक्षण.) बालवाटिका: बालोद्यान; बालविनोदक.

Kindle—(पदा.) प्रज्वलनकरण- प्रज्वलन.

Kindness—(तत्त्व) कृपा; दया.

Kindred—(पदा.) समजातीय: सजातीय; समान.

Kine House—(अर्थ. व्या.) गोशाला, पशुशाला.

Kinema—see Cinema.

Kinematics—(ग. पदा) गतिगणित- शुद्धगतिशास्त्र गतिशास्त्र: गतिविज्ञान: शरीरगति विधि-विज्ञान: सृतिविद्या. गमनसंबंधी विद्या.

Kinematograph—(पदा.) Cinematograph गतिचित्रक: चलच्चित्रदर्शक.

Kinesiology—गतिविधिविषयक वैज्ञानिक वर्णन.

Kinesiometer—(तत्त्व.) संवेदनमापक यंत्र.

Kinesis—(तत्त्व.) शरीरगति; द्रव्यगति.

Kinesitherapy—(वै.)गतिचिकित्सा.

Kinetic—१ (ग. पदा.) गतिजन्य: गत्यात्मक: गतिकारक; गतिविशिष्ट; गतिसंबंधी; गमनशील: गतीय; चल. २ (वै.) चालक:आविष्कृत.-Energy-(पदा.) गतिशक्ति: प्रकटशक्ति: गत्यात्मक शक्ति:. गतिविशिष्ट शक्ति; गतिजन्य शक्ति; चलन शक्ति;वेगीय शक्ति;गमनशील शक्ति;

गतीय चेतना. -Energy of Radiation-(पदा.) भ्रमणशक्ति. -Friction-गत्यात्मक घर्षण. -Molecular Hypothesis-(पदा.) चलद्रेणु कल्पना. -Theory-(रसा) गतिकल्पना;चलद्रेणुसिद्धांत; गत्यात्मक वाद.-Theory of Gases-(पदा.) वायवीय चलद्रेणु कल्पना; वायवीय गत्यात्मक-गतिविशिष्ट सिद्धांत.

Kinetics—(पदा.) गतिगणित; जडगतिगणित. गतियामिक; चलप्रेरकीय गतिविद्या; गत्यात्मक विज्ञान.

Kinetoscope—(ग.) वक्कारक यंत्र; चलच्चित्रादर्शक.

Kinetogenesis—(तत्त्व.) विकासजन्य परिवर्तन.

King—(राज.) राजा; भूप; भूपति; नरेन्द्र. -Craft-(राज.) राजशासनकौशल, राजनीति; राज्यचातुर्य. -Crow-(प्राणि.) राजकाक. [म.कोळसा, कोतवाल पक्षी] -Emperor-(राज.) सम्राट. -Fisher-(प्राणि.) राजमत्स्यभक्षक. -Fish-(प्राणि.) राजमत्स्य. [म. खण्डया, गण्या. गु. कलकलिया] -Maker-(इति.) राजपददाता. -Post-(स्था.) राजस्तम्भ. [म. कैचीचा मधला खांब, छपराच्या एक खांबी कैचींतील उभी मेड] -Post Truss-(स्था.)एकस्तम्भी. [म.एक खांबी कैची] -Rail-(प्राणि.)राजसारस; राजहंस. -King's Evil-(वै.)गंडमाला रोग. -Tody-(प्राणि.) मक्षिकाभक्षक, [गु. माखीमार] -Vulture-(प्राणि.) राजगृध्र.

King's Yellow—(रसा.) राजपीत;हरितालजन्य पीत.

Kingdom—१ (तत्त्व.) सर्ग; योनि. २ (पदा.) सृष्टि; कोटी; योनि. ३ (राज.) राज्य; राज्यसत्ता. ४ (वन.) कोटी. -Animal-(प्राणि.) प्राणिजकोटी; प्राणिकोटी. -Plant-(वन.) उद्भिद सर्ग उद्भिज्ज कोटी. -Sub-(तत्त्व.) अवान्तर सर्ग; उपसर्ग-योनि-कोटी. -Vegetable-(वन.) उद्भिज्ज कोटी.

Kinology—(पदा.) गतिनियमशास्त्र.

Kinotree—(वन.)(Indian) असन. [म. असाणा]

Kinship—(तत्त्व.) सगोत्रता; आप्त रक्त-वंशसंबंध.

Kiosk—(स्था.). छत्री.

Kipp's Apparatus—(रसा.) किप यंत्र-उपकरण.

Kirschhoffs First Law—(यंत्र.) शून्यावशेष नियम.

Kirschmann's Law of Contrast—(तत्त्व.) विरोधनियम.

Kite—१ (अर्थ.) प्रतिभावी लेख. [म. शिफारशी हुंडी] see Accomodation Bill. २ (पदा.) पतंग. [म. वावडी; पतंग.] ३ (प्राणि.) चिल्ह. [म. घार]

Kite-flying—(अर्थ.) प्रतिभावी ऋण लेखदान. [म. शिफारशी हुंडी काढणें]

Kliptomania—(वै.) चौर्यरुचि; चौर्यबुद्धि; चौर्योन्माद; चोरगंड.

Kneading—१ (रसा.) मर्दन. २ (वै.) अवपीडन. -Machine-मर्दन-पेषण यंत्र. [हिं. गुधनेकी यंत्र]

Knee-(वै.) जानु. -Cap-जानुफलक. [म. गुडघ्याची वाटी]-Pan-जानुकापालिक. -Chest Position-जानुबुध्न. -Elbow Position-न्युब्ज. -Jerk-जानुक्षेप; जानु प्रतिक्रिया-प्रतिकर्म. -Joint-जानुसंधि. -Joint Disease-(वै.) जानुसंधिरोग.-Presentation-(वै.) जानु उदय.

Knife—(यंत्र. वै.) शस्त्री; असिपत्री;असिधेनुका; छुरिका. -Edge-१ (तत्त्व. पदा.) कृपाणी धार;असिकोर. [म. कैर; पातें; तीक्ष्ण कड] -Switch (यंत्र.) छुरिका असी-गंड.

Knittle—(नौ.) बंधन रज्जु. [म. ओढ दोरा; मणदोरा कगा]

Knob—१ (पदा.) गंड; ग्रंथि. [म. गुंडी, दट्या; बोड; मोगरी] २ (वै.) वप्र.

Knock for Knock Agreement—(अर्थ.) संघर्षण विमा-समय.

Knock Knee—(वै.) जानु वैषम्य; संहत जानु.

Knot—१ (नौ.) नाविक अर्ध कोश. २ (पदा.) बंध; गुच्छ; जटा. [म. गुंता] ४ (वन.) गुल्म; ग्रंथि. [म. गांठ] ५ (वै.) नालग्रंथि.

Knotty—१ विषम; कठिण. २ ग्रंथिल; पर्व-संधि मय.

Know—(तत्त्व.) ज्ञापन; ज्ञान.

Knowable—(तत्त्व.) बुद्धि-ज्ञान गम्य.

Knower—ज्ञाता.

Knowingly—(शास.) ज्ञानतः; ज्ञातत.

Knowledge—(तत्त्व.) ज्ञान; विद्या; विचार; बौद्धिक ज्ञान. -by Acquaintance-परिचयप्राप्त ज्ञान; प्रत्यक्षज्ञान; ऐंद्रिय ज्ञान. -by Description-वर्णनात्मक-श्रुत-परोक्ष ज्ञान. -by Inference, Inferential-अनुमान ज्ञान; आनुमानिक ज्ञान. -by Intuition, Intuitive-प्रत्यक्षात्मक ज्ञान; प्रत्यक्ष ज्ञान. -by Perception-प्रत्यक्ष ज्ञान.

–Logical–तार्किक ज्ञान. –Sensed–समीक्षण; इंद्रिय बोधित–वेदित ज्ञान.

Known—१ (ग.) व्यक्त; ज्ञात. २ (तत्त्व) ज्ञात; ज्ञेय. –Heir–(शास.)प्रसिद्ध दायभागी;ज्ञात दायाद.–Quantity–१ (ग. पदा.) व्यक्त–ज्ञात राशि. २ (भास्कराचार्य) उपसंख्या; व्यक्तसंख्या; व्यक्तपद Value–ज्ञातमूल्यमान.

Knuckle—(वै.) अंगुलिपर्व.

Koempferia Rotunda—(वन.) भूमिचंपक. [म. भुईचांफा]

Kochali—(ज्यो.) लघुऋक्षगशिगत तारा, पर्वाषाढा तृतीय तारा.

Koch's Bacillus –(वै.) क्षयजीवाणु.

Korne Foros—(ज्यो.) शौरी राशिगत द्वितीय तारा.

Korsakoff's Psychosis—(वै.) मद्यपानजन्य उन्माद.

Kosmos—(ज्यो. भू.) विश्व. see Cosmos.

Krait —(प्राणि.) सर्पविशेष. [म. मण्यार]

Kramer's Theory—(पदा.) क्रामर सिद्धांत.

Kropotkin—(राज.) अराजकतावाद.

Kryptol—(पदा.) ब्रेफाईट.

Kropton—(रसा.) क्रिप्तन; कृपितांग, गोपन.

Kulfernickal—(रसा.) कृत्रिम ताम्र.

Kuhni's Sytz—(वै.) कुहनविहित जननेंद्रिय.

Kumdt's Tube—(पदा.) कुंडनलिका.

Kymograph—(वै.) नाडीगतिलेखक; रक्तभारलेखक; रक्तलहरिलेखक; शरीरक्रियापरिवर्तनदर्शक यंत्र.

Kyphosis—(वै.) कटिप्रणि पश्चाद्वमन. [म. कंबरेची उलटी धनुकली होणें]

L

L Aerial—(पदा.) एल आकाशन; समकोण आकाशन. [म. काटकोण आकाशन]

L. C. M.—(ग.) ल. सा. गु.; लघुतम साधारण गुणक; लघुतम समापवर्तक.

L. F.—(पदा.) नीचकंप; लंबांदोलन.

L. N. Inferior—(वै.) अधरा मन्या तोरणी.

L. N. Suprema—(वै.) उर्ध्वा मन्या तोरणी.

L. Radiation—(पदा.) एल. किरणोत्सर्ग; समकोण किरणोत्सर्ग.

L. Series—(पदा.) समकोणश्रेणी; एल. सूत्र; एल. वर्णावली; एल. रेषामाला, ऋजुकोण सूत्र-वर्णावली; एल. माला.

L. T. Battery—(पदा.) अल्पप्रभ विद्युद्घटमाला. [म. कमदाब विजेरी–बॅटरी]

La—(संगीत.) धैवत; ध.

Label—(वै.) लेपपत्र, [म. चकती, चिठ्ठी]

Labellum—(वन.) अधरदल.

Labia—(वै.) १ओष्ठ; अधर. २ भगौष्ठ. –Cerebri–(वै.) सेलग्नक आच्छादक. –Majora महाभगौष्ठ (द्वय.), बृहदोष्ठ, उपस्थ बाह्यपार्श्व, गुर्वोष्ठ. (Sing. Majus) –Minor–लघुभगौष्ठ (द्वय); क्षुद्रौष्ठ; लघु ओष्ठ; उपस्थ–अंत्यपार्श्व (Sing minus)

Labial—१ (भाषा.) ओष्ठ्य, ओष्ठस्थानीय, औष्ठ्यवर्ण. २(वै.) ओष्ठ, ओष्ठ्यसंबंधी, ओष्ठ्य.–Commisure –(वै.) ओष्ठ संलग्नक. –Naso–Sulcus–नासिका कपोल प्रणालि. –Palp–ओष्ठ स्पर्शेंद्रिय.

Labialism—(वै.) अस्पष्ट वाणी.

Labiatae—(वन.) तुलसीवर्ग.

Labiate—(वन.) ओष्ठाकार; लंबोष्ठ, मुखाकार; व्यात्तोष्ठ; दलवृत्त.

Labile —(वै.) चलवृत्ति, अस्थिर, संसर्पक; चलनशील. –Ness–अस्थिरता.

Labiodental—(भाषा.) दंतौष्ठ्य.

Labiograph—(वै.) ओष्ठगतिनिदर्शक यंत्र.

Labiology—(वै.) ओष्ठगतिविज्ञान.

Labiomental—(वै.) ओष्ठसंबंधी, हनुसंबंधी.

Labiomycosis—(गं.) ओष्ठव्याधिसंबंधी.

Labioplacement—(वै.) दंतस्थानच्युति.

Labiotenaculum—(वै.) ओष्ठधारक यंत्र.

Labium—(वै.) १ अधोष्ठ; हनु, ओष्ठसदृश इंद्रिय; २ महाभगोष्ठ; लघुभगोष्ठ; हनु.

Lablab vulgaris—(वन.) निष्पाव. [म. पावटा]

Laboratory—१ (पदा. रसा. वै.) प्रयोगशाला; प्रयोगालय; कर्मालय; परीक्षागृह, परीक्षागार; यंत्रालय; संस्कारशाला, कर्मगृह, उद्यमगृह; परीक्षणशाला. –Chemical–(रसा.) रसशाला; रसायनशाला. –Method–(रसा.) परीक्षागार प्रणाली.

Labour—(अर्थ.) १ श्रम, परिश्रम, उद्योग. २ श्रमजीवी. -Bureau-शासन श्रमविभाग. -Child-बालश्रम. -Class-श्रमिक, श्रमिक वर्ग. -Cost-value-श्रममूल्य. -Disputes-श्रमिकवाद-वादविवाद. -Division of-श्रमविभाग, परिश्रमकार्यविभाग. -Exchange-श्रमिककार्यालय. [म. मजूर कचेरी] -Hard Handed-शारीरिक श्रमिक-श्रमी. -Mobility of-श्रमिकस्थान परिवर्तन. [-Horizontal-समबल श्रमिक परिवर्तन, समव्यवसायी श्रमिक परिवर्तन, क्षैतिज श्रमिक स्थान परिवर्तन. -Vertical-उन्नतिमूलक परिवर्तन.]-Monopoly-श्रमिक एकाधिकार, श्रमएकाधिकार.-Organisation-श्रमिक व्यवस्था. -Party-श्रमिक पक्ष-दल. [म. मजूरपक्ष] -Productive-उत्पादक श्रम.[-Directly-प्रत्यक्षोत्पादक. -Indirectly-अप्रत्यक्षोत्पादक] -Skilled-निपुण श्रम, कुशल श्रमिक. -Soft Handed-अशारीरिक श्रम; सहज श्रम -Territorial Division of -स्थानानुसार श्रमविभाग, श्रमिक स्थान विभजन. -Time-श्रमसमय. -Unproductive-अनुत्पादक व्यर्थ श्रम. -Union-कार्मिकसंघ. -Unskilled-अकुशल श्रम, अनिपुणश्रम. -Value-श्रममूल्य.

Labour—(वै.) प्रसूति, प्रसव. -Abnormal-अस्वाभाविक प्रसूति.-Artificial-कृत्रिम०.-Course of-प्रसवक्रम. -Delayed-दीर्घ०. -Diagnosis-प्रसवनिर्णय. -Difficult-कष्ट-कृच्छ्र०. -Dry-शुष्क०. -Duration-प्रसव अवधि. -Easy-सुख०.-Full Time or Mature-पूर्णकाल०. -Induced-कृत्रिम०.-Instrumental-यंत्र-यांत्रिक०. -Mechanism of-प्रसवनिष्क्रमणविधि. -Normal-पूर्णकाल०. -Pains-प्रसूति-प्रसव वेदना. [-Absence-आव्याभाव. False-आव्याभास. -Strong-सबलावी.-Weak-हीनबलावी. -Postponed-विलंबित०. -Precipitate-आकस्मिक०. -Premature-अकाल-अकालजन्य०. -Premonitory Stage of-आप्रसवावस्था. -Prolonged-दीर्घ०. -Protracted-विलंबित०. -Spontaneous-स्वयंजात०. -Stage of Proper-प्रसवावस्था. -First Stage of-प्रसव प्रथमावस्था, जृंभणावस्था. -Second-द्वितीयावस्था, गर्भमोचनावस्था. -Third तृतीयावस्था; अपरामोचनावस्था.

Laboured Breathing--(वै.) श्वासकृच्छ्र.

Labourer-(अर्थ.) श्रमी, श्रमिक, श्रमजीवि.

Labradorite—(भू.) लाब्रादोर धातु.

Labrum—(जीवि.) कीटक ऊर्ध्वोष्ठ-अपरोष्ठ, ऊर्ध्वोष्ठ (वै.) ओष्ठसदृशरचना.

Labyrinth—१(पदा.) गर्भिलरचना, जालक, कोटर; दुर्निर्गमस्थान, गहन. [मु. भुलावण, भुलभुलय्या] २ (वै.) अन्तःकर्ण, कर्णकुहर.

Labyrinthitis—(वै.) कर्णकुहरदाह.

Labyrinthodont—(जीवि.)अश्मीभूत गहनदन्तप्राणि.

Labyrinthus—(वै.) करंड, कुंज. -Membranaceus-प्रस्तरकुंज. -Osseous-अस्थिकुंज.

Lac—(जीवि. भू, रसा) लाक्षा.

Lac, Lact—(वै.) दुग्ध.

Lacerta—(ज्यो.) सरट (राशी).

Lacerated—(वै.)विदारित.-Wound-विदारितक्षत.

Laceration—(वै.) विदारण. [म. हि. चिरफाड] -of Perineum-सीवनी विदारण; सीवनीदारी.

Lacertus Fibrosus—(वै.) द्विशिरस्क पत्र.

Lacertilia—(प्राणि.) पल्लिजातीय प्राणि; सरट, पल्ली.

Lache - शैथिल्य, शिथिलता.

Lachesis Strigatus--(प्राणि.) नाल सर्प.

Lachrymal—१ (प्राणि.) अश्रुधरास्थि. २ (वै.) आश्रव; अश्रुत्पादक, अश्रुजनक; अश्रुस्रावक, अश्रुसंबद्ध; आश्रवीय, अश्रुपिड, अश्रु. -Apparatus-(वै.) अश्रुइंद्रिय. -Artery-बाष्पपिंड गोहिणी-धमनी; आश्रवी धमनी. -Bone-अश्रुपीठास्थि; बाष्पास्थि; अश्रुअस्थि. -Canal-बाष्पवाहक नलिका.-Caruncle-अश्रुमेद ? अश्रुमांसग्रंथि. -Crest-अश्रुकट. -Duct-पश्चिमाश्रु वाहिका, अश्रुनलिका, अश्रुवाहिनी; अश्रुवाहक नलिका; अश्रुवाहक. -Fossa-अश्रुपीठ, अश्रुपिंडखल; अश्रुखल. -Gland-(तत्त्व. वै.) अश्रुपिंड; बाष्पजल ग्रंथी, बाष्पपिंड, बाष्पपेशी, अश्रुग्रंथी. -Groove-(वै.)अश्रुअटन.-Homelus-अश्रु अंकुश, -Nerve-(वै.) अश्रुवाहिनी धमनी, बाष्पास्थि ज्ञानतंतु, आश्रवी नाडी. -Notch-अश्रुअटणि-द्वार. -Papilla-अश्रुउन्नत, अश्रुअंकुर. -Process-अश्रुप्रसर. -Reflex-अश्रुप्रत्यावर्तक, अश्रुप्रतिक्षेप. -Sac-बाष्पकोश; अश्रुकोष, अश्रुआशय. -Sulcus-अश्रुप्रणालि. -Tubercle-अश्रुचप्र.

Lachrymator—(युद्ध.) अश्रुकारक वायु; अश्रुवायु.
Laclanche Cell—(पदा.) लाकलांचविद्युद्घट. [म. नवासागरी घट]
Lacquer—लाक्षारस. -Paint-लाक्षारंजक.
Lacrimal—(वै.) see Lachrymal.
Lacrimation—(वै.) अश्रु द्रव्य; अश्रुतत्त्व.
Lacrimation—अश्रु स्राव-स्रवण.
Lacrimotomy—(वै.) अश्रुप्रणालीछेदन.
Lactagogue—(वै.) दुग्धोत्पादक औषधी.
Lactalbumen—(वै.) दुग्धज; दुग्धडिंबज; दुग्धपांडुर.
Lactam, Lactamide—(रसा.) दुग्धामिद.
Lactate—(रसा.) दुग्धज; दुग्धेत.
Lactation—(वै.) स्तन्योत्पादन; दुग्धदान; दुग्धोत्पादन; स्तनपान; स्तन्योत्पत्ति; दुग्धस्राव. -Fever-(वै.) स्तनज्वर.
Lacteal—(वै.) श्वेता; दुग्धान्तरस; श्वेत; पयोवाहिनी; पयस्विनी; दुग्धसंबंधी. -Tubes-(वै.) दुग्धवाहिनी; अन्नरसवाहिनी; क्षीरवाहिका; पयवाहिनी; पयस्विनी; अन्नरसकेशवाहिनी.
Lactescenee—(वै.) दुग्धसमान.
Lactic,-Acid—(रसा.) दुग्धाम्ल; क्षीराम्ल; दुग्धिकाम्ल; दुग्धशर्कराम्ल. -Bacteria-तक्रजंतु. -Ferment-तक्रजंतु; दुग्धविपाचक. -Fermentation-दुग्धविपाक. [हिं. दुग्धिक खमिरण]
Lactide (Lactic anhydride)—(रसा.) दुग्धनिरुद.
Lactiferous—(वै.) दुग्धोत्पादक, दुग्धस्रावक. -Gland (tubule)-(वै.) दुग्धपिंड. -Vessel-दुग्धरसवाहिनी.
Lactifuga—(वै.) दुग्धशोषक.
Lactin—दुग्धशर्करा.
Lactivorous—दुग्धोपजीवी.
Lactobutyrometer—क्षीरमंडमापनयंत्र.
Lactocele—(वै.) दुग्धार्बुद.
Lactocrit—दुग्धवसादर्शक यंत्र.
Lactoflavin—(वै.)दुग्धपीत;चित्रद्रव्य-$ब_२$;रिबाल्फवान.
Lactogenic—(वै.) दुग्धपूरगपुष्ट.
Lactolin—घनीकृतदुग्ध.
Lactometer—(पदा. रसा. वै.) दुग्धमापक; दुग्धप्रमाणमापक, दुग्धपरीक्षक; दुग्धगुरुतामापकयंत्र. [म. दूधकांडा]
Lactone—(रसा.) दुग्धक.
Lactoscope—(वै.) दुग्धमंडमापनयंत्र.
Lactose—(रसा. वै.) दुग्धजा; दुग्धोज; दुग्धशर्करा.
Lactosuria—दुग्धशर्करामेह; दुग्धजामेह.
Lactotropic—(वै.) दुग्धोत्तेजक.
Lactyl—(रसा.) दुग्धिल. -Uria-दुग्धिल मौत्र.
Lacuna—१ (भाषा.) रिक्तावकाश; अवकाश; शून्यस्थान. [म. मोकळी जागा] २ (वन. वै.), अवकाश; गव्हर; रिक्तावकाश; गर्त; भेद, छेद, क्षुद्रविवर.
Lacunar Ligament—(वै.) अधोलिंकबंध.
Lacus lacrimatis—(वै.) अश्रुत्रिकोण; अश्रुकोष.
Ladder, -Diet—(वै.) सोपानआहार. [म. चढता आहार] -like-(वन.) सोपानाकृति.
Lading, Bill of—(अर्थ.) अधीनपत्रक. [म. भरवणचिठ्ठी, माल भरल्याची पावती; हिं. बिलटी]
Ladle—दर्वी; कंकी. [म. कलछा, कडछा, पळी; पळा, डाव]
Laemos—(वै.) गलकोष. -Chirrus-गलकोषविद्रधि.
Laevo—(रसा. वै.) वाम; सव्य.
Laevorotatory—(रसा. वै.) वामवर्ती, वामावर्तक; वामवर्तक.
Laevotartaric—(रसा.) उत्तरी इमालिक;वामचिंचिक.
Laevulic Acid—(रसा.) उत्तरिकाम्ल.
Laevulose—(वै.) सव्यजा; फलजा; उत्तरोज; वाम; शर्करा; फलशर्करा.
Lag—१ (तत्त्व.) संस्कार अवशेष. २ (पदा. रसा. वै.) १ मन्दीभवन. २ विलंब; मंदत्व; अलस; प्रतिगामित्व, प्रतिगमन, आलस्य. [म. मगसपणा, रेंगाळणें]
Lagaena—(वै.) श्रवण मार्ग अन्त.
Lagenaria vulgaris—(वन.) इक्ष्वाकु; अलाबु; तिक्त तुंबी. [म. सफेत दुधी, कडू भोपळा]
Lagging—(पदा.) आच्छादन, आवरण. [म. पांघरूण; घुंगट]
Lagnasis—(वै.) कामोन्माद
Lagocheilus—(वै.) ओष्ठविदारण.
Lagomys—(प्राणि.) पुच्छहीन शश.
Lagomys Roylei—(प्राणि.) हिमालयीन शश.

Lagoon—(भू.) समुद्रशाखा; उपह्रद. [म. खाडी; लहान तलाव]

Lagophthalmus—(वै.) निर्निमेष विकार; नेत्र-निमीलन असमर्थता.

La Grippe—(वै.) इन्फ्ल्युएंझा.

Laissez faire—१ (अर्थ.) स्वैरपद्धति; राजताटस्थ्य; स्वैरतंत्र. २ (तत्त्व.)यथेष्ट प्रवर्तता; व्यक्तिस्वातंत्र्य; यथेष्ट व्यवहार.

Lake—(भू.) १ ह्रद; सरोवर. २ (रसा.) रंजकोदक.

Let—(भू.) लघु सरोवर.

Laking of Blood—(वै.)रक्तरंजक कण पृथक्करण.

Lalling, Lallation—(तत्त्व.) स्वरपुनरुक्ति. [हिं. तुतलाना.

Lalopathy—(तत्त्व.) स्वरविकृति; वाणीविकृति; वाणीरोग.

Lalophobia—भाषण अरुचि.

Lalaplegia—वागिंद्रिय पक्षाघात.

Lalorrhea—बहुवाचालता; असाधारण शब्दप्रवाह; असामान्य भाषणप्रवाह.

Lamarckianism, Lamarckism—(तत्त्व.) अर्जितसंक्रांतिवाद; प्रयोगपुष्टिवाद; लामार्क विकास सिद्धांत.

Lambda—(वै.) शिखाबिन्दु; पुंख; लंबबिन्दु.

Lambdacism—(वै.) उच्चार असमर्थता. ' ल ' वर्ण बहुलता.

Lambdoidal Suture—(वै.) शिखासेवनी; शिरः पश्चिम पार्श्विक स्यूति.

Lambert—(तत्त्व.) प्रकाश मापविशेष.

Lame Duck—(अर्थ.) अदत्त ऋणी. [म. हिं. कर्ज न चुकविणारा दलाल.

Lamella—पट; पटल. [म. थर]

Lamellar Cell—(वै.) चिपिट घटक.

Lamellated—(भू. वन.) प्रस्तरमय; कवचमय. [म. पापडीदार; पापुद्र्यासारखे]

Lamellation—(भू.) प्रस्तर कवच. [म. पापडी]

Lamelli Branch—(भू.) शुक्तियुक्त प्राणि. [म. शिंपायुक्त प्राणि]

Lamellibranchiata—(प्राणि.) पत्रसमश्वासेंद्रिय (प्राणि वर्ग)

Lametta—सुवर्णरौप्यादि तंतु. [म. जरीची तार]

Lamina—१ (ग.) पत्र; पद; पटल. [म. पातळी; पातळ पृष्ठभाग तक्ता; पापुद्रा] २ (पदा.) पृष्ठभाग; तल; फलक ३ (वन.) फलक; पटल; पत्र; पत्रदल; मुकुटतल; पर्णतल. [म. पानझड; पड; झड] ४ (वै.) पत्र; पत्रक; पत्रिका; धनुपत्र. -Affixa-(वै.) नीला धवल पत्र. -Basalis-अंत.पत्र; वितान भूमिका. -Basilaris-पटलवेली. -Chorioca Pillaris-केशवाहिनी पत्र. -Cribrosa-सुषिर पत्र. -Selerae-श्वेतसुषिर पत्र. -Fusca-शबलकला. -of Vertebra-कशेरुक पत्र. -Papyracea-अपर पत्र. -Perpendicularis-सुमध्य पत्र; लंब पत्र; मध्य फलक. -Quadrigemina-चतुष्पिंड. -Recticularis-छदिपत्रिका. -Spiralis Ossea-अस्थि (पत्र) वल्ली. -Supra Chorioidia-बाह्य रंजित विरल पत्र. -Terminalis-पुच्छपत्र; अंत्य पत्र. -Vasculosa-वाहिनी पत्रा.

Laminae—(भू.)स्तर. see Lamina. [म. पदर] -of Cerebellum-धम्मिलपत्रिका.

Laminated—(पदा.) पटलित; स्तरित; स्तररूप.

Lamination—(पदा.) पटल. [म. चकती]

Lamp—दीप,दीपक.-Arc-विद्युद्दीप.-Black-कज्जली; मसी. [म.काजळ; काजळी] -Carbon Filament-(पदा.)कर्बतंतु दीपक.-Flameless-ज्योतिहीन दीपक; शिखाहीन दीप. -Gas filled-वायुपूरित-पूर्ण दीपक; विद्युद्दीपक. -Glow-तपोज्वल विद्युद्दीपक. -Half-watt-(प्रदा.) अर्धवाट विद्युदीपक. -Hour-प्रकाशकाल; दीपघटि. [म.दीपतास] -Incandescent-तपोज्वल विद्युद्दीपक; तपोज्वलदीप; भास्वरदीप. -Safety-निर्भय दीपक; अभयदीप; निरापददीप. -Shade-(यंत्र.) प्रावारक.

Lampas—(वै.) तालव्यश्लेष्मा ग्रंथिशोथ.

Lampoon—(भाषा.) विडंबन; भंडलेख.

Lanate—(वन.) लोमश; लोमविशिष्ट;ऊर्णामय; ऊर्णाकल्प; ऊर्णाविशिष्ट.

Lanceolate—(वन.)खड्गाकार; शल्याकृति; शूलाकार; भल्लाकृति; दीर्घमुकुलाकार; भल्लाकार; कुंताकृति; प्रासाकृति.

Lancet—(वै.) शस्त्र. [म. नस्तर]

Lancination—(तत्त्व.)तीव्र वेदना; छेदन.

Land—(अर्थ. राज. शास.) भूमि; क्षेत्र; स्थल. -Acquisition-(शास.)भूमि संपादन-ग्रहण. -Alienation

Act-(अर्थ.) भूमिहस्तांतर नियम-विधि. -Arable-कृषियोग्य भूमि. -Assessment-(शास.) भूम्याकार. -Barren-उषर भूमि. -Boggy-जलव्याप्तभूमि; संपृक्तभूमि. [म. दलदल] -Breeze-भूमारुत, भूवायु. -CapitalisedValue of-भूमिमूलगत धन.-Crab (प्राणि.) भूवासीकर्क. -Cultivated-(अर्थ.) कृषिगत भूमि; कर्षित भूमि. [म. वहित जमीन] -Farmer-१शुल्कप्रतिभू;कृषिप्रतिभू. [म. खोत; मालगुजार] २ कृषक; कृषीवल. [म. शेतकरी, वहितदार] -Fertile-सुपीक भूमि. [म. सुपीक; उपजाऊ जमीन] -Holder-भूमिस्वामी; भूस्वामी; कृषक. [म, जमीनदार; भूमिया] -Irrigated-सिंचित भूमि. [म.पाणभरू जमीन][-by Water Course-(अर्थ.) प्रणालिसिंचित भूमि. [म. पाटस्थळ; पाटाखालची जमीन] -from a Draw Well-कूपजलसिंचित भूमि. [म.मोटस्थळ]] -League-(इति.) कृषीवल संघ. [म. किसान सभा-संघ] -Lord-(अर्थ.) भूस्वामी, क्षेत्रपति; क्षेत्राधनी.[म. जमीन दार, जमीदार] [-Absentee-(अर्थ.) अन्यत्रवासी क्षेत्रपति. -Indemnity-भूस्वामीक्षतिपूर्वक विमा. -and Tenant-(अर्थ., शास.) गृहपति तथा गृहवासी. -Lordism-अन्यवासित्व] -Mark-(अर्थ. शास.) सीमाचिन्ह. -Measure-क्षेत्रपरिमाण. -Nationalisation of-भूराष्ट्रीकरण; भूमिराष्ट्रीकरण; राष्ट्रीयभूमिकरण. -of Possibilities-(भू.) वृद्धिप्रवणदेश. -on the Margin-(अर्थ.) कनिष्ठभूमि; कनिष्ठफलदायी भूमि. -Reduced just under Cultivation-(अर्थ.) नवसाध्यभूमि. -Register-(अर्थ. शास.) भूस्वामि लेखन; क्षेत्रपतिपत्रक. [म. थळझाडा; जमीन नोंदणी] -Rent Free-विनाशुल्क भूमि. -Revenue-(राज.) भूमिकर; राजस्व; राजांश; भूकर. [हिं. माल गुजारी] -Reversionary to the State-(राज, शास.) राजभूमि, शासनतंत्रभूमि. [म. शेरी जमीन] -Scape-(चित्र.) दृष्टिचित्र; दृश्यचित्र; दृश्यचित्रण; दृष्टिचित्र; प्रकृतिदर्शनालेखन, भूभाग; दृश्यआलेखन. -Set apart for Public Purposes-(शास.) परिहारभूमि; सार्वजनिक भूमि. -Slide-(भू.) भूविसर्प; भूविसर्पण. -Slip-भूपात; भूपतन. -Steward-भूमिप्रबंधक.-on Sublease-(शास.) धारितभूमि.-Survey-(अर्थ. शास.) भूमापन. [म. जमीनं मोजणी; पाहणी; पैमाष; जमाबंदी] -System-(इति. शास. भूधारणपद्धति. [म.जमीनधाऱ्याचीपद्धति] -Tax-(राज. शास,) भूमिकर. [म. शेतसारा]-Tenanted from the State-राजधारितभूमि. [म. कॉलीजमीन; रकमी जमीन. -Tenure-भूमिधारण. [म. पट्टीदारी; जमीन मिलकियत]-Uncultivited-(अर्थ. राज. शास.) असाधितभूमि; शून्यभूमि, अवाप्तभूमि. [म. पडजमीन] Unirrigable-निर्जलभूमि, असिंचितभूमि. [म. कोरड वाहू,निपाणी जमीन]-Unoccupied- अस्वामिभूमि; अनाधिकृतभूमि; शून्यभूमि, [म. बेदखल जमिन] -Used for Agricultural Purposes-(शास.) कृष्यभूमि. -Waste-रुक्षभूमि; असाध्यभूमि. -Watered by Irrigation-सिंचितभूमि; प्रणालिपूर्णभूमि; जलपूरितभूमि.

Landed Interest—(अर्थ.) भूमिस्वार्थ. -Property-भूसंपत्ति.-Propietor-भूमिस्वामि; क्षेत्रपति. [म. जमिनदार, मिरासदार]

Landing—१ (अर्थ.) वस्त्वतरण; पदार्थवितरण. २ (स्था.) सोपानपदपीठक. [म, तबक, रमणा, तबकडी] -Language-(तत्त्व. भाषा. भू.) भाषा; वाणी. -Behaviour-भाषाचरण. -Centre-भाषासंबंधी मस्तिष्क केंद्र. -Function-भाषाव्यापार; भावप्रकाशनक्रिया. -Gesture-(भाषा.) अभिनयभाषा. -Conventional-(भाषा.) सांकेतिक-संकेत रूढ भाषा. -Of the State-राजभाषा.

Langour—(तत्त्व.) अंगावसाद, शिथिलता; क्लान्ति.

Laguid—(तत्त्व.) चेष्टाहीन; शिथिल; मंद.

Laniferous—(प्राणि. वन.) ऊर्णाधारी; ऊर्णाजनक; लोमधारी.

Lanoline—(वै.) ऊर्णास्नेह; ऊर्णावस्त्र.

Lantern—(पदा.) दीप; दीपिका. -Magic-चित्रदीप; चित्रदर्शकदीप. -Optical-चित्रदर्शकदीप. -Projection-चित्रदीप; चित्रक्षेपकदीप. -Slide-दीपचित्र.

Lanthanum—(रसा.) गूढक; गुप्तक; लीन; लंथन.

Lanuginous—(वन.) लोमश, लोममय; सलोम; ऊर्णामय.

Lanula—(वै.) नखचंद्र.

Lap—(पदा.) क्षेप. [म. खेव, उडी, झेप, वाढावा, माया, फेर, वळसा] -Inside-(पदा.) प्रक्षेप. [म. पुढार] -Outside-(पदा.) पराक्षेप. [म.माघार] •Winding-(पदा.) आवर्तक्षेप. [म. चक्रीबांधणी]

Lapwing—(प्राणि.) टिट्टिभ, कोयष्टिक.
Laparectomy—(वै.) उदरभित्तिच्छेदन.
Laparo Cholecystotomy—(वै.) उदरभित्ति छेदन, पित्ताशयच्छेदन.
Laparoelytrotomy—(वै) मृतगर्भाविष्कासने योनिछेदन.
Laparohepatotomy—(वै.) यकृतच्छेदन
Laparohystero Oophorectomy—(वै) गर्भाशयनिष्कासने उदरभित्तिच्छेदन,
Laparohysterosalpingo-oophorectomy -गर्भाशयडिंबप्रणाली-डिंबग्रंथिच्छेदन.
Laparomyelitis—उदरीय पेशिशोथ.
Laparosplenectomy—प्लीहाछेदन
Laparotomy—(वै.) उदरच्छेदन, उदरपाटन, उदर भित्तिशस्त्रक्रिया.
Lapidarist, Lapidary- (शिल्प) १ वैकटिक, रत्नकार. २ रत्नकर्म
Lapidescence—(रसा.) अश्मीकरण; अश्मीभवन.
Lapidolane—(भू.) अश्मीभूत, प्रस्तरशिला
Lapidolite (भू.) अश्मशिला, प्रस्तर
Lapilli—(भू.) ज्वालामुखीशिलाखंड.
Lapis—(वै) प्रस्तर.
Lapis Infernalis—(रसा) नत्रित रजत.
Lapis lazuli -(भू. रसा.) आकाशमणि, लाजवर्त, राजावर्त.
Lapse—० (अर्थ.) भ्रंश, अवरोध, च्यवन; कुंठन [म. रद्द होणे, रहित होणे] २ (तत्त्व.) लोप, अस्त ३ (सभा.) गलन.
Lapsed—१ (अर्थ.) भ्रष्ट, रहित, अवरुद्ध, च्युत, कुंठित. २ (सभा.) गलित. -Policy-कुंठित विमापत्र. [म. रद्द विमापत्र]
Lapus Calami—(अर्थ. भाषा.) लेखनदोष, लेखनक्षति, लेखनत्रुटि.
Larboard—(नौ.) नौवामभाग. [म. डावे बोडद]
Larceny—(राज. शास.) चौर्य, स्तेय.
Lard—शूकर-वसा-मेद-मांस.
Larder—(वै.) मांसपेटिका, मांसागार, मांसखाद्यशाला.
Large—(वै.) विशाल, महत्; गुरु. -Brain Cerebrum-महाशिरस्थ; महामस्तिष्क. -Intestine-स्थूलांत्र; बृहदंत्र. -Mononuclear-असमकेंद्र. -Mononuclear Leucoyte-बृहदेकाष्ठिकुटि -Scale Production-(अर्थ.) बृहत्प्रमाणोत्पत्ति.
Lark—(प्राणि.) चंडोल.
Larmor Precission—(पदा.) लार्मरविचलन.
Larva- १ (जीवि.) कोशगतकीटक, कोशांतर्गतकीटक. २ (तत्त्व.) कीटपोत. ३ (वै.) डिंभ, शूक.
Larvicide—(वै.) शूकघ्न.
Laryngeal—(वै.) कंठ्य, कूकजन्य, स्वरनालीसंबंधी, कंठनालिक -Cavity-कंठकुहर. -Part स्वरसंपुटभाग. -Prominence-स्वरोन्नत. -Recurrent-आवर्तक, कंठनाडीस्थ. -Reflex-कंठगतप्रतिक्रिया. [हि. स्वामी] -Spasm-कंठगत स्पंदन, कंठगत आकुंचन. -Superior-ऊर्ध्वकंठनाडीस्थ. -Tones-कंठस्वर.
Laryngectomy—(वै.) स्वरनालीछेदन.
Laryingismus stridulus—(वै.) तंत्रीद्वारसंकोचन.
Laryngitis—(व) स्वरस्रोतदाह, स्वरयंत्रप्रदाह; शब्देंद्रियदाह; ककदाह, वातकास, कंठशोथ; वागिंद्रियदाह, स्वरनालीप्रदाह. -Stridulus-वागिंद्रियसंकोचन Syphilitic-फिरंगजन्य कंठशोथ. -Tubercular-कंठक्षय.
Laryngo-centesis—(वै) शस्त्रक्रियाद्वारा स्वरनालीछेदन.
Laryngograph—(तत्त्व वै) स्वरयंत्र गतिलेखकयंत्र स्वरनालीक्रियादर्शक यंत्र.
Laryngography—स्वरनालीवर्णन.
Laryngology—स्वरनालीविज्ञान
Laryngometry—स्वरनालीमान.
Laryngoparalysis—स्वरनालीपक्षाघात.
Laryngopathy—स्वरनालीविकृति.
Laryngopharyngeal Nerve—(वै.) स्वरसह पथचेतनी,
Laryngopharyngitis—(वै.) कंठनालीप्रदाह.
Laryngoplasty—(वै.) स्वरनालीशस्त्रक्रिया.
Laryngoplegia—(वै.) स्वरनालीपक्षाघात.
Laryngorhinology—स्वरनालीविज्ञान.
Laryngorrhagia—स्वरनालीरक्तस्राव.
Laryngoscope—(वै.) कंठदर्शीयंत्र, कंठदर्शकयंत्र; कूकदर्शकयंत्र, स्वरस्रोतोदर्शक, कूकनाडीयंत्र; स्वरनालीपरीक्षायंत्र.

Laryngostenosis—स्वरनालीसंकोचन.

Laryngotomy—(वै.) कंठनालच्छेदन, कृकभेदन, स्वरनालीच्छेदनक्रिया.

Laryngoxerosis—(वै.) स्वरनालीशुष्कता.

Larynx—(वै.) शब्देंद्रिय, वागिंद्रिय, कंठ, वाग्यंत्र, ध्वनींद्रिय. कृक, स्वरनालिका, ध्वनिमंजुषा, स्वरसंपुट, ऊर्ध्वश्वासनालिका; शब्दनलिका; स्वरस्रोत श्वासनलिका; कंठनाडी.

Lascivious—(तत्त्व.) विषयोत्तेजक; कामोत्तेजक; अश्लील. -Behaviour-अश्लील व्यवहार-आचरण. -Cohabitation-व्यभिचार.

Lassitude—१ (तत्त्व.) अंगावसाद, शिथिलता, क्लान्ति. २ (वै) शिथिलता.

Last (term)—(ग.) अन्त्यधन [भास्कराचार्य] -Average of 1st and last term of an A. P.-मध्यधन. -Sum of terms of an A. P.-सर्वधन; श्रेढीफल. -Common Ratio in a G. P.-गुण.

Last Quarter—(ज्यो.) १ शुक्लपक्ष उत्तरार्ध २ कृष्णपक्ष उत्तरार्ध.

Last Survivor. -Annuity-(अर्थ.) अंतिमशेष-जीवितवृत्ति -Assurance-अंतिमशेष जीवितविमा

Late—१ भूतपूर्व. २ परलोकवासी -Childhood-(तत्त्व.) किशोरावस्था (१०-१३ वयोमर्यादा). -Fee-विलंबशुल्क. -Letters-विलंबितपत्र.

Latence Patency-(पदा.) अनुद्भूतता, अंतर्हितता, गूढता, गुप्तभाव; अप्राकट्य.

Latency-(तत्त्व.) अनुद्बोध; अव्यक्तता; असंभाव्यता, तिरोभाव; अंतर्भाव; प्रच्छन्नता; सुषुप्ति. -Period-(कामवासना) अव्यक्तावस्था.

Latent—१ (तत्त्व.) अंतर्हित; गुप्त; अप्रकट; अनुद्भूत; सुप्त; निगूढ; गूढ; अव्यक्त. २ (पदा. रसा.) २ अनुद्भूत; अंतर्लीन; अप्रकट; अन्तर्हित; अदृश्य; अंतःस्थ; लीन. ३ (bud) (वन) प्रच्छन्न. ४ (वै.) अन्तर्हित. -(dream) Content-सुषुप्त (स्वप्न) विषयघटक. -Energy-(पदा.) सुप्त - गुप्त - अप्रकट शक्ति. -Heat-सुप्त-गुप्त-अप्रकट उष्मा-उष्णता; लीनताप; गूढोष्णता; अंतर्गतोष्णता; अनुद्भूतउष्णता; गुप्ततापः अनुद्भूततापः -[-of Fusion-जल अनुद्भूत उष्णता; विलयोष्म; द्रवणगुप्ततापः -of Fusion of Ice-हिमविलयन गुप्त उष्णता. -of Steam-बाष्प अनुद्भूत उष्णता -of Vapourisation-विल्लबोष्म; बाष्पीभवनगुप्तउष्णता-तापः] -Image-गुप्त चित्र-प्रतिमा; गुप्त-सुप्त-अप्रकट प्रतिबिंब. -Period-(तत्त्व. वै.) अंतर्हित कालः निभृतकाल मध्यवर्ती सुषुप्तकाल. -Process-अव्यक्तक क्रिया -Time-अव्यक्तकाल.

Lateral—(तत्त्व) १ अपर पार्श्व २ (पदा भू. वन.) पार्श्वीयः पार्श्विकः पार्श्वोद्भवी ३ (वै) अपार्श्वगः अपपार्श्विकः पार्श्व, अभिपार्श्वः नासापार्श्वगास्थित. अपर Angle-(वै.) अपार्श्व -Antibrachial Cutaneous-(वै) अपर उपबाहुचर्म -Anterior Thoracic-(वै) अपरवक्ष बाह्य अयउरस्था Aortic-(वै) अपर-मुख्यरोहिणी -Border (वै) बाह्य धार -Branching-(वन) पार्श्वशाखाक्रम. Branchial Cutaneous (वै) अपरबाहुचर्म पार्श्वबाहुचर्म -Cartilages of Nose (वै) नासापार्श्वतरुणास्थि. -Cerebrospinal Tract-(वै) पार्श्व मस्तिष्क-वंशिक -Condyle (वै) बाह्य अर्बुद Cord-(वै) वेणिका पार्श्विकी -Crural (वै) अपरजंघ Cubital Vein (वै) बाह्य कूर्परिका शिरा -Cutaneous-(वै) अपरचर्म, पार्श्वचर्म. -Displacement (parallel)-(पदा वै) सदिश मार्गान्तर [म. बाजूची उलटापालट] -Dorsal Artery-बहिःपृष्ठ धमनी -Edge (ग) परिधार -Epicondyle-(वै.) बाह्यार्बुद २ -Faces-(ग) परिपृष्ठकानि -Femoral Cutaneous-(वै) अपरअगचर्म; ऊर्वीबाह्य त्वगिया -Flexion-(वै) पार्श्वनमयन -Geniculate Body-(वै.) अपरउपमुकुल. -Head of Median Nerve-(वै.) मध्यबाहुकायोजनी. -Incisor Teeth-(वै.) बाह्यकर्तनक दन्त. -Intersegmental-(वै.) पार्श्व-खंडांतर -Inversion-(पदा.) लंबपार्श्वव्युत्क्रम; पार्श्विकउत्क्रमण-उत्क्रम, पार्श्विकविपर्यय.-Lemniscus-(वै.) अपरकलापथ. -Lumbo Costal Arch-(वै.) बाह्यकटिपरशु तोरण. -Lymphocyte-(वै.) बृहल्लसी काड. -Malleolar Artery-बाह्य गोल्फी धमनी. -Mass-(वै.) अपरभाग; पार्श्वभाग; पार्श्वपिंड. -Medullary Lamina-(वै.) अपरधवलपत्र; पार्श्वधवलपत्र. -Palpebral (वै) अपरनेत्रच्छद. -Plane-(वै.) अपरतल. -Planter-(वै)

अपरपादतल; बाह्यपादतली. -Pressure-(वै.) पार्श्वपीडन. -Pterygoid Lamina-(वै.) अपरपक्ष. -Root-(वन.) निर्यक्मूल; द्वितीयमूल; अपरमूल. -Sacral Artery-(वै.) त्रिकपार्श्विक धमनी. -Section-पार्श्वच्छेदन; पार्श्विकच्छेद. -Sinus-(वै.) पार्श्विक परिखा-अस्थिविवर. -Spinothalmic-(वै.) पार्श्ववंशशय्या. -Supracondylar-(वै.) बाह्यार्बुद. -Sural Cutaneous-(वै.) पश्चात् जंघचर्म. -Surface (ग.) पार्श्विक पृष्ठ. २ (वै.) पार्श्व परिभाग; पार्श्वतल. -Thoracic-(वै.) अपरवक्ष; पार्श्विक उरस्था. -Ventricle-(वै.) अपरकोटर; पार्श्वकोटर. -Vertebral-(वै.) अपरपृष्ठवंश. -Vestibular Nucleus-(वै.) अपरअन्तःकर्णकोटरग्रंथि. -Volar-(वै.) अपर अग्र.

Laterite—(भू.) रक्तपाषाण; इष्टकापाषाण? [म. जांभा दगड]

Lateritious—(वै.) मूर्तस्थित चूर्णवत् पदार्थ.

Latex—१ (वन.) दुग्ध; क्षीर; श्वेतरस; तरुक्षीर, दुग्धरस. २ असंस्कृत रबर. -Cell-क्षीरकोश. -Vessel-क्षीरनाली.

Lath—पट्टिका.

Lathe—कर्तनचक्र, भ्रमि, कुंद [म. खराद, नारंग, कातण, कातयंत्र] -Turner on-कुंदकर.

Lather—(रसा.) फेन.

Lathyrism—(वै.) रेणुकविषयोग. [म. मटारांचें विष बाधणें]

Lathyrus Sativus—(वन.) त्रिपुट रेणुक, सातिलक. [म. मटार, लांग, लाख]

Laticiferous,-Cell—(वन.) दुग्धवाहक धातु. [म. चिकाळपेशी.] -Plant-स्नुही, क्षीरवृक्ष. [म. चिकाळ वनस्पती, चीक देणारी वनस्पती] -Tissue-क्षीर तन्तु. -Vessel-दुग्धरसवाहिनी, दुग्धनलिका, दुग्धपेशी.

Latissimus Dorsi—(वै.) कक्षाकरा; कटिविस्तीर्ण; कटिपार्श्वप्रच्छद स्नायु; कटिप्रगंडिकापेशी; कटिपार्श्वच्छदापेशी.

Latitude—(अर्थ. ज्यो. नौ. भू.) निक्षेप; क्षेप, शर, पतन अक्षशर; उन्नतांश, अक्षांश. २ स्वातंत्र्य, अनियंत्रण. [म. वाव, आवांका, मोकळेपणा; सूट] -Ascending-(ज्यो.) आरोही अक्षांश; आरोहीशर. -Celestial-(ज्यो.) खगोलीय अक्षांश-शर, निक्षेप. -Geographical-भौगोलिक शर; भौगोलिक अक्षांश. -Heliocentric-सूर्यकेंद्रक भुजांश. -High-(भू.) उच्च अक्षांश. -Jovecentric-गुरुकेंद्रक भुजांश, गुरुकेंद्रिक अक्षांश. -Low-(भू.) निम्न अक्षांश. -of Perihelion-रविनीच अक्षांश. -of a Planet-(ज्यो.) ग्रहपतन. -Parallels of-(ज्यो.) निक्षेपवृत्त; समाक्षरेखा; शरसमानांतर, अक्षांशवृत्त.

Latitudinal—(पदा.) अनुप्रस्थ.

Latitudinarianism—(तत्त्व.) १ अंगीकारविस्तृति. २ विचारस्वातंत्र्य, मतशैथिल्य.

Latrine—शौचकूप. [म. पायखाना, संडास]

Lathice—(पदा.) व्यूह, जाल. -Crystal-(पदा.) स्फटिकव्यूह, स्फटिकजालबद्धता. -Work-(शिल्प.) पिंजर

Latus Rectum—(ग.) नाभिलंब, ऊर्ध्वनाभिजीवा; ऊर्ध्वभुज, द्विगुण कोटि.

Laudanum—(वै.) अहिफेनार्क. [म. अफूचा अर्क]

Laughing Gas—(वै.) हास्यजनक वायु, हास्यवायु; नत्राप्राणिद, हास्योद्दीपकवायु.

Laughter—(तत्त्व) हास, हास्य, अट्टहास. -Instinct of-हास्यप्रवृत्ति, हास्यप्रवृत्ति.

Launch- (नौ.) नौका.

Lauraceae—(वन.) १ कर्पूरवर्ग. २ त्वक्पत्रवर्ग. [म. १ कापूरवर्ग. २ दालचिनीवर्ग]

Lauric Acid—(वै.) गौरावकाम्ल

Laurineae—(वन.) १ तमालपत्रादिवर्ग. २ त्वक्पत्र वर्ग. [म. तमालपत्रवर्ग. २ दालचिनीवर्ग]

Laurus—(वन.) लारसवृक्ष जाति. -Camphore-चीनाक कर्पूर. [म. चिनीकापूर]

Lava—(पदा. भू.) शिलाद्रव, उष्मरस, अग्निरस, ज्वालामुखीरस.

Lavement—(वै.) बस्तिक्रिया; जलद्वारा पाकस्थली शुद्धीकरण

Law—नियम, सूत्र, विधि, निर्बंध; सिद्धान्त, संकेत. १ (ग.) विधि, नियम, सूत्र, सिद्धांत; क्रिया. [म. कानू, बंधारण; कायदा] २ (तत्त्व.) नियम, सिद्धांत. ३ (पदा. रसा.) प्रमेय, सिद्धान्त, सूत्र, तत्त्व, नियम, दंडक, आदेश. ४ (शास.) विधि, नियम, निर्बंध. -Approximate-(तत्त्व.) बह्वंशनियम, प्रायोनियम. -Derivative-(तत्त्व.) उपपन्न-साधित-निष्पन्न नियम. -Displacement-(पदा.) चलनसिद्धान्त. -Empirical-

(तत्त्व.) साहचर्यानुभव नियम; सहवर्तनानुभवनियम. -Exact-(तत्त्व.) सूक्ष्मनिश्चित-प्राणित-संख्यात नियम. -Gas-(पदा.) वायु धर्म-नियम-सिद्धांत. [म. वायूचे नियम] -Gaseous-(रसा.)वायुसूत्र. -Graham s-(पदा.) अंतःप्रसरण धर्म, ग्रॅहामनियम. -Invariable-(तत्त्व.) निरपवाद-अचल-अक्षर नियम. -Merchant-(अर्थ.) व्यवसायी नियम; व्यापारी निर्बंध; श्रेष्ठीनियम; व्यापारविधि. -of Association-(अर्थ.) संकलन नियम; सहयोजननियम. -of Causality-(तत्त्व.) कार्यकारणनियम. -of Causation-(पदा.) कार्यकारणभाव. -of Chemical Combination-(रसा) रासायनिकसंयोगसूत्र. -of Coexistence-(तत्त्व.) सहभावनियम. -of Combining Proportion-संयोगीप्रमाणनियम.-of ComparativeCost-(अर्थ.) तुलनात्मकनियम;तौलनिकउत्पादनव्ययनियम. -of Compensatory Action-(अर्थ.) पूरकप्रभावनियम.-of Consequence-(तत्त्व.)कार्यकारणनियम; कारणनियम. -of Conservation-(तत्त्व.) संरक्षण-सातत्य नियम. -of Conservation of Energy-(पदा.) शक्ति सातत्यनियम;शक्तिसंरक्षणनियम. -of Conservation of Mass-(पदा.) जडसंरक्षणनियम; वस्तुसातत्यनियम. -of Conservation of Momentum-(पदा.) वृत्तिसातत्यनियम. -of Consistency of Thought-(तत्त्व.) विचारसंगति नियम. -of Constant Demand-(अर्थ.) स्थिरक्रेयतानियम. [म. स्थिरमागणीचा नियम.]-of Constant Heat-(पदा.) स्थिरसंकलनउष्णतासिद्धान्त. -of Constant Proportion-(पदा.) स्थिरान्तपातसूत्र स्थिरप्रमाणनियम; स्थायीप्रमाणनियम; स्नियतप्रमाणनियम;स्थिरअनुपातनियम. -of the Conditioned-(तत्त्व.) प्रतिबंधन्याय. -of Contiguity-सान्निध्यनियम. -of Continuity (तत्त्व.) सातत्यनियम. -of Contradiction-(तत्त्व.) व्यावर्तनन्याय; विरोधन्याय; अर्थविरोधनियम. -of Cost-(अर्थ.) उत्पादनव्ययनियम; मूल्यनियम. -of Definite Proportion-(रसा.) निश्चित-स्थिर अनुपात नियम. -of Demand-(अर्थ.) क्रेयतानियम. [म. मागणीचा नियम. हिं. मांगका नियम] -of Derived Demand-(अर्थ.) संव्युत्पन्नक्रेयतानियम. -of Diffusion-(तत्त्व.) प्रसरण-विकिरण नियम. -of Diminishing Return-(अर्थ.) क्रमागत-अल्पोत्पादन नियम; क्रमागतलाभहानिनियम. -of Diminishing Utility-(अर्थ.) क्रमागत-उपयोगितान्हासनियम. -of Dissociation-(तत्त्व.) वियोजननियम. -of Effect-(तत्त्व.) परिणामनियम. -of Efficient Reason-(-तत्त्व.) युक्तप्रयोजन सिद्धान्त-नियम; पर्याप्तप्रयोजनसिद्धान्त. -of Equimarginal Returns-(रसा.) समसीमान्त उत्पत्ति नियम. -of Equivalent Proportion-(रसा.) समतुल्य-तुल्यांक-अनुपात नियम-सूत्र. -of Excluded Middle-(तत्त्व.) विमध्य सिद्धान्त-नियम; प्रभेदनियम; विसंगतिनिष्ठनियम; मध्यस्थाभाव नियम -of Exercise-(तत्त्व.) अभ्यासनियम. -of Fixed Proportion-(रसा.) स्थिरअनुपातनियम. -of Gravitation-(पदा.) गुरुत्वाकर्षणनियम. -of Identity-(तत्त्व.) आत्म्यैक्य सिद्धान्त; अभेदनियम; तादात्म्य नियम-न्याय. -of Increasing Return-(अर्थ.) क्रमागतवृद्धि नियम. -of Increasing Utility-(अर्थ.) क्रमागतवर्धित उपयोगितानियम. -of Inverse Squares-(पदा.) व्यस्तवर्गनियम. -of Isomorphism-(रसा.) समाकृतिकत्व नियम-सिद्धान्त. -of Land (-Nation -Country)-(तत्त्व.) राज्यानुशासन; राज्यनियम. -of Marginal Utility-(अर्थ.) सीमान्तउपयोगितानियम. -of Market Price-(अर्थ.) आपणमूल्यनियम. -of Motion-(पदा.) गति सिद्धान्त;गतिनियम.-of Multiple Proportion-(रसा.) गुणक अनुपातसिद्धान्त; गुणितप्रमाणनियम; अपवर्त्यअनुपातनियम; गुणकप्रमाणनियम; गुणानुपातसूत्र. -of Nature-(तत्त्व.) सृष्टिनियम;सृष्टिविषयकअस्तिनियम; प्रकृतिनियम; भौतिकनियम; स्वभावनियम; सृष्टिधर्म. -of Non-contradiction-(तत्त्व.) अविसंगतिसिद्धान्त नियम; भेदनियम ; विरोधनिष्ठनियम. -of Octaves-(रसा.) अष्टकनियम. -of Parsimony-(तत्त्व.) लाघवन्याय; लाघवसूत्र; मितव्ययसिद्धान्त; कार्पण्यसिद्धान्त. -of Partial Pressure-(रसा.) आंशिकप्रेषनियम; अंशप्रेषसूत्र. -Primary-(तत्त्व.) मूल-प्राथमिक-आद्य-आदिम-मुख्य नियम. -of Readiness-उपयुक्तता-तत्परता नियम. -of Reciprocal Demand-(अर्थ.) परस्परानुवर्ती क्रेयता. -of Reciprocal Proportion-(रसा.)

व्युत्क्रम अनुपातसिद्धान्त; पारंपरिक अनुपातनियम; त्रियोगानुपातसूत्र. -of Relativity-(तत्त्व.) सापेक्षन्यायः सापेक्षतानियम. -of Satiable Wants-(अर्थ.) संतृप्य आवश्यकतानियम. -of Sequence-(तत्त्व.) क्रमनियम; आनुपूर्व्यनियम. -of Similarity-साम्यनियम -of Simplification-विशदीकरण-ऋजूकरण नियम. -of Specific Irritability-(तत्त्व.) विशिष्टोद्दीपन नियम-सिद्धान्त. -of Statistical Regularity-(अर्थ.)अंकनियमितता नियम. -of Subordination of Wants-(अर्थ) आवश्यकता-आधीनता नियम; स्वाधीनावश्यकता नियम. -of Substitution-(अर्थ.) प्रतिस्थापन नियम -of Succession-(तत्त्व.) आनुपूर्व्य नियम; अनुक्रमनियम. -of Sufficient Reason-(तत्त्व) युक्तप्रयोजन सिद्धान्त-नियम. -of Supply-(अर्थ.) पूर्तिनियम.-of Thought-(तत्त्व) विचारादर्श नियम; वैचारिकवस्तु नियम; आदर्शनियम; ध्येयनियम; आलोचनसूत्र. -of Threshold-(तत्त्व.)सीमा मर्यादा नियम -of Unities-(नाट्य.) नाट्यवस्तुगतकाल-स्थलैक्य नियम. -Secondary-(तत्त्व) उप-शाखा नियम.

Lawful—(शास.) न्याय्य; न्यायसंमत; विधियुक्त; शास्त्रोक्त -Custody-न्यायसंमत बंधन; वैधबंधन. -Excuse-न्यायसंमत कारण-व्यपदेश. -Hours-न्याय्यघटि. -Object-न्यायसंमतोद्देश. -Purpose-न्यायसंमत कर्म.

Lawfully—न्यायरीत्या; नियमानुसार

Lawsonia-Alba-(वन) मेंदिका; रक्तगर्भ [म मेंदी; हिना]

Laxative—(वै.) सारक; रेचक; मृदु विरेचक.

Laxity—(तत्त्व.) शैथिल्य.

Lay—(पदा) रचना; मंडन. [म बनावट; मांड; मांडणी; बांधणी; थाट; बंदीष] -Days-(अर्थ नौ.) निश्चित अवधि-दिन. -Man-(स्था) अनभिज्ञ. -Out Road-पथांकन

Layer—(पदा भू. रसा.) स्तर; आवरण; पटल [म. थर] -Blocking-(पदा.) रोधक आवरण. -Crystals-(रसा) स्तरवर्धक मणिभ-स्फटिक. -Heaviside-(पदा) आयनावरण; सूक्ष्मकंपावरण.

Layering—(वन.) प्रेषिकवृक्षग्रंथन. [म. दाबाचें कलम करणें, जडवे बांधणें]

Lazaretto, Lazar- house-(राज) कुष्ठाश्रम.

Lazy Argument—see Ignoratio.

Lead—१ (अर्थ.) पुरस्कार; प्रथमदर्शनकरण; नेतृत्वकरण. २ (पदा.) अग्र.

Lead—(रसा. वै.) सीस; सीसक. [म सिसें] -Acetate-सीसकसिरकित; सीससिरकेत -Black-कृष्णसीस see Graphite. -Carbonate-सीस. कर्बानित [म सफेदा] -Chamber Process-सीसकक्षाविधि. -Colic-(वै) सीसशूल -Nitrate-(रसा.) सीसकनत्रित -Oxide-सीसक-ओषिद; सीसप्राणिद [म. शेंदूर] -Palsy-(वै.) सीस पक्षाघात. -Poisoning-(वै.) सीसविषबाधा. -Red-(रसा) सिंदूर -Sulphate-सीसगंधकित. -Sulphide-सीसगंधिद. -White-सीसश्वेत; शुभ्र-सीस [म. सफेदा]

Leader, -of the House-(राज) सभानेता; सभाप्रमुख; सभामुख्य. -of the Opposition-विरोधनेता; विरोधाग्रणी; विरोधप्रमुख.

Leadership-(तत्त्व.) नेतृत्व.

Leading, -of Proof—(तत्त्व.) साधन; योजन. -Principle-(तत्त्व) सिद्धान्त; प्रमाण. -Question-(राज.) प्रधान प्रश्न -Tone-(तत्त्व.) सप्तम स्वर.

Leads—(पदा. यंत्र,) वाहिका; ताराबंध; बंधन. [म. बांधण]

Leaf—(वन.) पर्ण, पत्र; दल. -Apex-पर्णाग्र. -Base-पत्रपीठ;पत्रमूल;पर्णतल; पर्णवृंतपाद.-Blade-पत्र; फलक; पत्रदल. -Bud-पर्णमुकुल; पर्णांकुर; पर्ण कलिका. [म पर्णकळी]-Cauline-काण्डज. -Chamber-प्रकाशरोधक पटल. -Climber-पत्ररोही, पर्णारोहिणी. -Edge-margin-पर्णधारा. -Exstipulate-अनुपपत्रिका. -Floating-प्लवमानपर्ण -Footed-पर्णपदी. -Gap-पत्रावकाश. -Insect-पर्णकीट -Insertion-पत्ररचना.-Let-पर्ण; पर्णदल; पत्रक; पर्णिका; उपपर्ण; पर्णक; दल. -Louse-(प्राणि) पर्णकीट. -Mosaic-(वन.) पत्ररचना; पर्णचित्रकर्म. -Outline-पर्णाकार.-Petiolate-सवृन्तक. -Pitcher-कलशपर्णी; घटपर्ण. -Radical-मृदुकाण्डज. -Ramal-शाखाज. -Scale-उर्ण; पर्णकलिकाकवच, -Scaly-शल्कपत्र. -Scar-पत्रक्षत. -Sessile-

अवृन्तक. -Sheath-पर्णच्छदन -Spine-शल्यपर्ण, पत्रकंटक; पर्णशल्य. -Stipulate-उपपत्रिक. -Tendril-सूत्रप्रतानपर्ण; प्रतानिलपर्ण; पत्राकर्ष; पर्णप्रतान -Thorn-शल्यपर्ण; कंटकपर्ण; कंटक. -Trace Bundle-पत्राभिसारी गुच्छ; पर्णभेदी कूर्च; पर्णगामी-वाहक गुच्छ.

Leafy—(वन.) पर्णवत् च्छद.

League—अंतरमान, सार्धक्रोश.

League—(राज. सभा.) संघ; समिती; सभा, कूट. -of Nations-(इति.) राष्ट्रसंघ, नानाराष्ट्रकूट, नानाराज्यसभा.

Leak—(पदा.) क्षय; क्षरण. [म. गळती, गळ] -Point-(वै.) स्रवणांक; स्रावांक.

Leakage—१ (तत्त्व.) आत्म विश्लेषण विवरण. २ (पदा.) अपव्यय, क्षरण.

Leanness—(वै.) कृशता.

Leap—(तत्त्व. राज.) क्रांति.-Year-(ज्यो.) वृद्धिवर्ष, दीर्घवत्सर, अधिवर्ष.

Learning—(तत्त्व.) कौशल-नैपुण्य-सौकर्य संपादन, पाटवप्राप्ति; अनुभवभांडार, शिक्षाग्रहण; शिक्षण. -by Doing Method-(शिक्षण.) कृतिपद्धति -Capacity-शिक्षाग्रहणक्षमता. -Coefficient-(तत्त्व.) सारासार परीक्षण अनुपात. -Curve-योग्यता गतिमापन रेखाचित्र, क्षमतागतिमापक लेख. -Insight-in-शिक्षाग्रहणातर्दृष्टि. -Law of-शिक्षानियम.

Lease—भूमिपट्ट; वासपट्ट, पट्ट. [म. कौलनामा, पट्टा] -and Land Act (शुद्ध.) भूमिपट्टशासनविधि. -Holder-(अर्थ.) पट्टधारक. [म. कौली, मक्तेदार, कौलदार; कौल्या] -Hold Policy-(अर्थ.) पट्टाकारी विमा. -Hold Property-(अर्थ.) पट्टप्राप्तभूमि.

Least,-Action—(पदा.)लघुतमक्रिया. -Common Multiple-(ग.) लघुतम साधारण अवयवी, लघुतमापवर्त्य. -Count-अल्पतमांक. -Noticeable, Observable-न्यूनतम दृश्यमान. -Resistance (Line of)-न्यूनतमविरोधकमार्ग. -Squares -Method of)-न्यूनतमवर्गपद्धति.

Leather—पक्व चर्म. -Tanning-चर्मशोधन, चर्मपरिष्करण.

Leaven—(तत्त्व.) उदात्तशीला.

Leavulose—(वै.) सव्यजा.

Lecithin—(वै) अण्डश्वेतद्रव्य.

Lectio Difficilior—(भाषा.) कठिनतरपाठ.

Lectio Vulgata—(भाषा) रूढपाठ.

Lecture Hall—(पदा.)—व्याख्यालय, प्रवचनालय.

Lecturer—उपअध्यापक, अध्येता, उपाध्याय

Lectus—(वै.) शय्या.

Ledebouria Hyacinthoides—(वन) धरणीकंद. [म. भुइकंद; पहाडीकंद]

Ledger—(अर्थ.) विषयसूचि-पुस्तिका, गणनाविषय लेखा [म. खतावणी, खातेवही] -Entry-विषयलेख [म खात्याचा दाखला] -Fair-पूर्णविषयालेखा. [म. पक्के खाते] -Rough-अपूर्णविषयालेखा [म. कच्चे खाते]

Lee—(नौ. भू.) वातांभिमुख दिशा, वातरहित भूमिस्थान. -Side-वातविमुख पार्श्व, वायु-वात संरक्षित पार्श्व प्रदेश. [म. दमान] -Ward वायुसन्मुख, वायु दिशा, वातविमुख, अनुवात, वातानुलोम.

Leea,-Hirta—काकजंघा. [म. कांग] -Macrophylla-मेंढकपर्णी. [म. दिंडा]

Leech—(प्राणि. वै.) जलूका. [हि. जोंक; म. जळू]

Left—(वै) वाम, उत्तर. Auricle-(वै) वामग्राहक कोष्ठ. -Common Carotid (वै) उत्तर साधारण कण्ठीय, वाममहाग्रीविका. -Gastric Artery (वै) आमाशय. -Hand Path (तत्त्व) वाममार्ग. -Handedness-(तत्त्व.) सव्यसाचिता, वामहस्तता. Hypochondriac Region-(वै.) आमाशयिक प्रदेश. -Innominate Bone-(वै.) वामनितंबास्थि. -Lobe-(वै.) उत्तरखंड. -Subclavian-(वै.) उत्तरअधोकण्ठीय, वामाअक्षकीय. -Ventricle-वामक्षेपक कोष्ठ. -Wing-(राज.) जहालपक्ष.

Leg—(वै.) जंघ; जंघा. -Out-(क्रीडा) पदमृत; पदहत. [म. पायचीत, पदचीत]

Legacy—(शास.) मृत्युपत्रागत धन; मृतलेखदत्त धन; मृत्युलेखार्जित दाय धन; उत्तरदान. [हि. वसीयत] -Duty-(शास.) मृत्युलेखधनकर; उत्तरदानकर. [हि. वसीयतकर]

Legal—(शास्त्र.) राजनियमसंमत; स्मृतिशास्त्रसंमत; धर्मशास्त्रसंमत; व्यवहारबाधसंमत; अनुव्यवहार. -Capacity-(शास.) व्यवहारयोग्यता. -Consideration-न्याय्यमूल्य; न्याय्यप्रतिदान. -Constitution-(शास.)

विधिनियमरूप घटना. -Disability-न्यायोक्त असमर्थता. -Fiction-(शास.) विधिसंकेत;व्यंगपूरक कल्पना. -Incidents-न्यायानुसारी आनुषंगाधिकार -Liability-न्यायोक्तभार; विधिसिद्धदायित्व. -Monopoly-(अर्थ.) वैध एकाधिकार; राजमान्य एकाधिकार. -Proceeding-न्यायकर्म. -Right-न्यायसंमत; अधिकार -Remebrancer-न्यायमंत्री. -Representative-न्यायप्रतिनिधि. -Tender-(अर्थ.) वैधरीत्या मान्यचलन -Value-(अर्थ.) वैधमूल्य; मान्य मूल्य.

Legalise—(शास) विधिविहितकरण.

Legalism—(शास.)विधिपालन; विधि-नियम पुरस्कार.

Legality—(शास.) वैधता; मान्यता; नियमबद्धता; न्याय्यता

Legate—(राज. शास.) प्रतिनिधि; राजप्रतिनिधि.

Legatee—(शास.) मृत्युलेख दानाधिकारी; मृत्युलेखदान ग्राही-भागी; मृत्युलेखदानकारी.

Leganaria Vulgaris—(वन.) कटुतुंबी; तिक्ततुंबी. [म. कडूभोपळा]

Legend—(भाषा.) दंतकथा; लोकवार्ता; कथा.

Legerdemain—(तत्त्व.) हस्तलाघव.

Legibility—स्पष्टाक्षरता.

Legislation—१ (तत्त्व) नीतिस्थापन; नियमनिर्णय; नयशास्त्र. २ (शास.)न्यायशास्त्र,विधिविधान. नियमस्थापन; विधिस्थापना.

Legislative—(शास.) नियमस्थापक; विधिस्थापक; विधिविधातृ; व्यवस्थापक. -Assembly-विधिमंडल; व्यवस्थापक मंडल; विधिविधायिनी सभा; आम्नाय परिषद. -Council-व्यवस्थापक परिषद्; विधिकारी सभा; विधिमंडल.

Legislator—(शास. सभा.) विधिदर्शी.

Legislature—(राज.) व्यवस्थापक मंडल; विधिमंडल; विधिसभा; विधिपरिषद. -Central-मध्यस्थ-मध्यवर्ती विधिमंडल. -Indian-भारतीय विधिमंडल. -Provincial-प्रांतिक विधिमंडल.

Legitimacy—वैधता; वास्तविकता; औरसत्व; दांपत्योद्भूत; औरस-अनौरस संततिविचार.

Legitimate—१ (तत्त्व.) न्याय्य; धर्म्य; तर्कशास्त्रशुद्ध. २ (शास.) यथ,शास्त्र; यथाज्ञान; औरस,न्यायोचित; वैध; वास्तविक. -Agitation-(राज.) वैध आंदोलन. -Pollination-(वन.) औरस परागीकरण. -Son-औरसपुत्र.

Legitimist—(राज.) परंपरागत राजसत्तासमर्थक; राजसत्तावादी

Legume—(वन.) शिंब; शिंबा; शिंबीफल; उभयस्फोटी; द्विविदारण फल; कायधान्य; द्विदल धान्य. द्विदल. [म. शेंगा]

Legumin—(रसा.) प्रणवित्त पदार्थ.

Leguminoceae—(वन.) शिंबीवर्ग;शिंबाकुल;शिंबीगोत्र.

Leguminous—(वन) शिंबाधारी; द्विदलजातीय. -Crops-(अर्थ) द्विदल धान्य.

Leishmania—(प्राणि.) आदिजीव जाति.

Leishmaniasis—(वै.) कृष्णज्वर.[हि. काळा आजार]

Lemma—१ (ग. तत्त्व.) उपप्रतिज्ञा. अवलंबन. २ (भाषा.) प्रतीकावतरण.

Lemniscate—(वन.) इलामूलक; इलामूल.

Lemniscus Fillet—(वै.) कलापथ; बालपाश्य; वल्लिकाख्य.

Lemon—(वन.) जंभ; जंभी(बी)र; जंभर; दंतशठ; फल-बीजपूर; रुचक.

Lemonade—(रसा.) जंबीररस.

Lemuridae—(प्राणि.) लीमरवंश.

Leucocytosis—(वै) श्वेतकणिकाबाहुल्य; श्वेतगोलकातिरेक.

Lender—(अर्थ.) धनिक.

Length—(ग.) दैर्घ्य; लंबता; आय -Wave-(पदा.) तरंग; दैर्घ्य.

Lenitive—(वै.) प्रशामक.

Lens—(पदा. वै.) नेत्रस्फटिक; यावक; ताल; बिंब; कटक; काचपटल; काचगोल; वाद्यगोल काच;स्फटिकद्रव; स्फटिकरस; यवाकृति; वक्रकाच. [म. भिंग] -Accomodation of-काचगोलसमवस्थापन. -Achromatic-अवर्णक काच-ताल. -Aperture of a-तालव्यास; तालउन्मेष. -Biconcave-युगलनतोदर ताल. -Biconvex-युगल उन्नतोदर. -Burning Glass-सूर्यकान्तमणि. -Capsule-(वै.) काचपटलाच्छादन, काचगोलपेशी-आस्तर. -Compound-यौगिक०; संयुक्त०; संयोजित. -Concave-अंतर्वक्रकाच; अंतर्गोल०, अवतल; नतोदरताल. -Convex-बहिर्वक्र काच, बहिर्गोल०; उत्तल; उन्नतोदर ताल. -Crossed-(पदा.) द्वयोन्नतोदरताल. -Crystallin,

Crystalline-यावक; नेत्रताल; नेत्रकाच. -Cylindrical-गोलकाच; वेलनाकार ताल. -Equivalent-तुल्यचित्रक०. -Erecting-(पदा.) अनुलोमक०. -Fast-(पदा.) तीव्रग्राही०. -Field-क्षेत्रवर्धक०. -Magnifying-अभिवर्धक०, विवर्धक०, आकारवृद्धिसमर्थ०. -Multiplying-बहुचित्रताल. -Photographic-विवर्धक०, अभिवर्धक०, छायाचित्रक०, -Plano-convex-समतलबाह्यवक्र०. -Projecting-चित्रदर्शक०. -Spectacles-दृष्टिकाच०, उपनेत्रताल. -Spherical-गोलीय०, गोलाकृति०; गोलाकार०. -Sphero cylindrical-वलनगोलीय०. -Telephoto-दूरचित्र०.

Lens Esculenta—(वन.) मसूर. see Lentil.

Lentical—(वन.) खभ्रंर, वायुप्रेरकछिद्र, यवसदृशग्रंथि, जिह्वामूलस्थग्रंथि; जिह्वावयवग्रंथि. [म. पदरभेदीद्वार; हवाशीरछिद्र]

Lenticular—(वन.) मसूराकार, तालीय. -Cloud Banks-(पदा.) अंडाकृतिमेघपंक्ति. -Process-(वै.) अग्र.

Lentiform Nucleus—(वै.) त्रिखंडकंद.

Lentigo—(वै.) आदित्यमंडल; गौरक, चमरोगविशेष.

Lentil, Lentis- (वन.) मसूर [धान्य]

Lenz's law - (यंत्र.) प्रतिषेध नियम.

Leo—(ज्यो.) सिंह; सिंहराशि. -Minor-लघुसिंह. -Thita-पूर्वा फाल्गुनी नक्षत्र.

Leonid—(पदा.) सिंहवर्षाव.

Leonis—(ज्यो.) पूर्वा फाल्गुनी, उत्तराफाल्गुनी. -A-(आल्फा)-मघा. -B-(बीटा). -उत्तराफाल्गुनी. -Regulus-मघा. -D-(डेल्टा)7071-पूर्वाफाल्गुनी.

Leontiasis—(वै.) मुखास्थिवर्धन.

Leopard—(प्राणि.) चित्रक; चित्रव्याघ्र. [म. चित्ता; वाघाटी]

Leper—(वै.) कुष्ठी. -Asylum-कुष्ठाश्रम.

Lepidium Sativum—(वन.) चंद्रशूर; चंद्रसुरा. [म. आहाळीव]

Lepidoptera—(प्राणि.) सशल्कपक्ष; वल्कपक्ष.

Lepidosis—(वै.) चर्मपीडा.

Leporidae—(प्राणि.) शशकवंश.

Leporis—(ज्यो.) शशक.

Lepriasis—(वै.) कुष्ठरोग.

Leprosy—(वै.) कुष्ठरोग; महारोग. [म. कोड] -Bacillus-कुष्ठरोग सूक्ष्मदंडिक.

Lepto Centric—(वन.) तनुकेंद्रिक.

Leptomeningitis—(वै.) तन्वावरणशोथ.

Leptome—(वन.) अन्नवाहक पेशी संघ; तंतुकाष्ठ; रसवाहक मृदु धातु; रसवाहिनी; अन्नरसवाहिनी.

Leptyanus—(वै.) कृशता.

Lepus—(ज्यो. प्राणि.) शशक. -Glacialus-(प्राणि.) हिमप्रदेशीय शशक.

Lerema—(वै.) वार्धक्यजनित बुद्धिहीनता.

Lesbian—(तत्त्म.) स्वकामुक स्त्री.

Lese Majesty—(तत्त्व.) राजापमान.

Lesion—(वै.) क्षति, आघात.

Lesions Organic—(तत्त्व.) यांत्रिक पीडा.

Less—लघु. -Dense (Gas)-विरल (वायु)

Lessee—(शास.) भूमिधारक; पट्टधारक. [म मक्तेदार; कौली; इजारदार]

Lesser—(वै.) ह्रस्व; लघु; कनिष्ठ; अल्प. -Coruna-कंठिकास्थिक. लघुशृंग. -Curvature-लघुवक्रमर्यादा. -Inequality-(पदा.) हीनगुणोत्तर. -Omentum-(वै) लघुद्विपत्रपटल -Palatine Foramen-लघुतालुछिद्र. -Pelvis-लघुवस्ति. -Sciatic Notch-लघु श्रोणि अस्नि. -Splanchnic Nerve-लघुउदरिय चेतनी-नाडी. -Trochanter-लघु अर्बुद. -Tubercle-लघु वप्र.

Lesseiz Faire—(अर्थ.) अनियंत्रण तत्त्व

Lesson Plan -(शिक्षण.) पाठसंकेत.

Lessor—(शास.) पट्टदाता.

Lethal—(वै.) मृत्युसंबंधी. -Factor-(प्राणि.) मारक घटक.

Lethargic Encephalitis—(वै.) मंद-गुरुत मस्तिष्कदाह.

Lethargic—१ (तत्त्व.) आलस्य. [म. सुस्ति] २ (वै) ग्लानि; रोगजनित निद्रा.

Lethum—(वै.) मृत्यु.

Letter—(ग. भाषा.) वर्ण; अक्षर. -of Administration-(अर्थ.) प्रबंधाधिकार पत्र; कारभार पत्र; परिचालन पत्र; प्रबंध पत्र. -of Allotment-भागस्वीकार पत्र. -of Application-आवेदन पत्र.

–of Attorney–प्रतिनिधि पत्र. [म. मुख्यत्यार नामा, वकीलातनामा पत्र] –of Credit–तारणपत्र; प्रतिष्ठापत्र; प्रत्ययपत्र: प्रामाण्यपत्र. –of Hypothecation–(अर्थ.) बंधकपत्र –of Indemnity–क्षतिपूर्ति पत्र –of Indication–निदर्शकपत्र. –of Introduction–परिचयपत्र. –of Licence–अधिकारपत्र. –of Request–विनंतिपत्र; विनयपत्र. –of Regret–खेदसूचकपत्र. –of Renunciation–स्वत्व त्यागपत्र. –of Patent–राजपत्र; राजाज्ञापत्र. [म. सनद]

Leucas Aspera—(वन.) द्रोणपुष्पी. [म तुंबा, कुंभा, गोत्रा] –Cephalotes–कुरुंबचित्रपत्रिका

Leuce—(वै.) श्वेतकुष्ठ

Leucine—(वै.) श्वेतरसयुक्त पेशी

Leuco-cidin—(वै.) श्वेताणुनाशक द्रव्य. –Cites–(वै.) श्वेत रसकण. –Cyte–(वै.) शुभ्रगोलक: श्वेतरुधिरशाला: श्वेतगोलक: श्वेतकुटी: श्वेतकण: श्वेतरसकण; श्वेतघटक; श्वेतजीवाणु; श्वेत रक्ताणु. –Cythaemia–(वै.) कफ पांडुरोग; शुक्ररोग; पांडुरोग; नीलरोग; हारतरोग; श्वेताणुवृद्धिजन्यरोग. –Cytosis–(वै) श्वेतकणवृद्धि; श्वेतरेणु प्राचुर्य; रक्तश्वेताणुवृद्धि. –Cytri–श्वेताणुसंबंधी. –Cytoblast–श्वेताणुगतक वर्धककोषाणु –Cytogenesis–श्वेताणुरचना. –Cytology–श्वेताणुविज्ञान. –Cytolysis–श्वेताणुनाश. –Cytometer–श्वेताणुगणना यंत्र. –Cytopecia–श्वेताणुन्यूनता. –Cytoplania–श्वेताणुभ्रमण. –Cytopoiesis–श्वेताणु उत्पत्ति. –Cytotherapy–श्वेताणुसाद्वारा चिकित्सा. –Cytotoxis–श्वेताणुनाशक विष. –Cyturia–मूत्रद्वारा श्वेताणुनिष्कासन. –Derma–(वै.) श्वेतकुष्ठ; धवल रोग. –Pathy–(वै.) त्वक् श्वेतता; श्वेत त्वचा: असाधारण धवलत्व. –Pedesis–श्वेताणु उत्पत्ति. –Penia–(वै.) रक्तश्वेताणुन्यूनता. –Placia–(वै.) श्वित्र. –Plast–(वन. वै.) शुभ्रवर्णशरीर; रंगहीन जीवनपिंड; श्वेतजीवन द्रवकण; श्वेतशरीर; श्वेतवर्ण वपु. –Plastid–(वन.) अवर्णशरीर; अवर्ण जीवनपिंड. –Poietic–(वै.) श्वेताणु उत्पादनसंबंधी. –Rrhea–(वै.) श्वेतस्राव; श्वेतप्रदर; सोमरोग. [म. धुपणी]

Leucoma—(वै.) नेत्रपुष्प.

Leukaemia—(वै.) पांडुरोग; श्वेतशोणितत्त्व; कफशोणितत्त्व; श्वेतरेणुमयता; रक्तश्वेताणुवृद्धि; श्वेतपांडुरोग.

Levator—see Elevator. Levator, –Anguli Oris–(वै.) मुखकोनाकर्षक. –Anguli Scapulae–अंसोन्नामक स्नायु. –Ani–गुदोत्कर्षक; गुदउत्थापक. –Labii Inferioris–हनूत्कर्षक. —Superioris–ओष्ठसमुत्कर्षक स्नायु. –Alaeque Nasi–उर्ध्वोष्ठनासापुट स्नायु. –Menti–चिबुकोत्क्षेपणी. –Palati–तालूत्तोलक स्नायु. –Palpebral–उन्मीलक. [–Sup. –ऊर्ध्ववर्त्मउत्थापक; ऊर्ध्वनेत्रच्छद. उत्थापक] –Scapulae–स्कंध आरोहक. –Veli Palatani–तालुउत्थापक.

Level—१ (ग.) १ अनुभूमिक; समतल; समता; समभूमि; समस्थल; सम; समधरातल; समदेश; समपृष्ठस्थल; क्षितिजसमांतर. २ समांतरभाग; साधनी. [म. पाणसळ सपाट पातळी] ३ (तत्त्व.) पदवी; कोटी. –Crossing–(यंत्र.) लोहमार्ग द्वार. –Error–(ग.) तलभ्रम. –of Energy–(पदा.) शक्तिसंचय; शक्तिभाव. –of Prices–(अर्थ.) मूल्यसमानता. –of the Sea–(भू.) समुद्रपृष्ठ. –Plane–समपृष्ठ; प्रस्तर; प्रस्तार. –Sea–(भू.) समुद्रपृष्ठ; समुद्रसमतल. –Spirit–(पदा. भू.) अर्कसमतलदर्शक; अर्कसाधनी जलधारा; समतलनिर्देशक यंत्र. –Water–(भू.) जलपृष्ठ; जलसमतल; जलधारा.

Leveller—समच्छेदक; निरीक्षक.

Levelling—(स्था.) समतलकरण; निरीक्षण. [म. पाणसळ करणे] –Instrument–तलदर्शिका; जलरेषायंत्र. –Staff–तलदर्शकदंड; समतलदर्शकदंड.

Lever—१ (ग., पदा., यंत्र.) उच्चालक; तुलादंड; तोलदंड; उत्तोलनदंड; तुलायंत्र; दंडयंत्र; उत्तोलक; रंभा. [म. तरफ; दांडा] २ (वै.) त्रिबिंदुदंड. –Arms of a–(यंत्र.) उच्चालकभुजा. –Bent–वक्र उच्चालक. –Compound–उच्चालक संयोग; संयुक्त उच्चालक; यौगिक रंभा. –Double–द्वित्तउच्चालक. –Mechanism–उच्चालक यंत्रणा. –Oblique–वक्र उच्चालक. –Power Applied to–उच्चालक शक्ति. –Straight–सरल उच्चालक. –Weight Sustained by–उच्चाल्य पदार्थ–भार.

Leverage—(यंत्रा.) यांत्रिक लाभ; यांत्रिक स्वार्थ; उच्चालक लाभ.

Leviathan—(प्राणि.) देवमत्स्य.

Levitation—१ (तत्त्व.) साधनरहित आकाशोड्डान; मनोराज्य; उड्डानसंबंधी निर्बलस्वप्न. २ (थिऑ.) लघिमासिद्धि.
Levity—(रसा.) लघुत्व.
Levo—(रसा.) वाम.
Levorotation—(पदा.) वामध्रुवीभवन.
Levulose—(रसा.) फलशर्करा.
Levy—(अर्थ.) संचयन; निवेशन; स्थापन.
Lex fori—(अर्थ.) देशनियम.
Lex loci—(अर्थ.) स्थानविशेषनियम; स्थानिक नियम-विधि.
Lex non-scripta—अलिखित नियम-शासन.
Lex scripta—(शास.) लिखितशासन.
Leyden Jar—(पदा.) विद्युत्संचायक; विद्युत्संग्राहक; विद्युद्घट; लेडन घट-संग्राहक.
Liable—(शास.) योग्य; अर्ह; पात्र; भारधारक; उत्तरदायी. [म. जबाबदार; जिम्मेदार]
Liabilities—(अर्थ.) हानि; भार. [हि. हर्ज व नुकसान]
Liability—(अर्थ. राज.) पात्रता; ऋण; उद्धार; दायित्व; भार; उत्तरदायित्व. [म. देणे] -Joint and Several-(अर्थ.) संमीलित तथा विभिन्न-दायित्व.
Lian, Liana—(वन.) वीरुध; महालता; काष्ठलता. [म. महावेल]
Liassic Age—(प्राणि.) कर्कट युग.
Libel—(शास.) मिथ्यारोप; चारित्र्यदूषण. [म. अब्रू-नुकसानी; बदनामी]
Libellous—(शास.) निंदाजनक; कुत्साजनक.
Liberal—(राज.) उदार; उदारमतवादी; प्रगतिवादी; उदारपक्षी; सुधारक; प्रागतिक. -Education-(अर्थ. शिक्षण.) उदार शिक्षण-शिक्षा; साक्षरशिक्षण;उदात्तशिक्षण; शिष्टशिक्षण; विकासपरशिक्षण; साधारणशिक्षा.-Party-(इति. राज.) प्रागतिक पक्ष; उदारदल.
Liberalism—१ (तत्त्व.) स्वातंत्र्यवाद. २ (राज.) स्वातंत्र्यपक्ष; उदारवाद; उदारमतवाद.
Liberate—(पदा. रसा.) मुक्तकरण; पृथक्करण.
Liberated—मुक्त; विनिर्मुक्त.
Liberation—१ (ज्यो.) दर्शनस्थिति. २ (तत्त्व.) विमोचन; मोचन; मुक्ति; मोक्ष.
Libertarianism—(तत्त्व.) स्वातंत्र्यवाद; पुरुष-कारवाद; आत्मवशतावाद.
Liber Cells—(वन.) काष्ठ पेशी.
Libertinism—(तत्त्व.) स्वच्छंदकामवृत्ति; मुक्ताचार-वाद.
Liberty—(तत्त्व. राज.) स्वातंत्र्य; आत्मवशता; स्वाधीनता. -Civil-नागरिक स्वातंत्र्य. -Constitional-वैधानिक-वैध स्वतंत्रता. -Economic-आर्थिक-स्वतंत्रता. -Individual-वैयक्तिक स्वाधीनता. -Moral-नैतिक० -Natural-स्वाभाविक स्वातंत्र्य. -of the Press-(राज.) मुद्रणस्वातंत्र्य;लेखनस्वातंत्र्य. -of Religon-धर्मस्वातंत्र्य. -of Speech-विचारस्वातंत्र्य. -of Thought-विचारस्वातंत्र्य. -of Worship-पूजास्वातंत्र्य. -Political-राजकीय स्वातंत्र्य.
Libidinal Gratification—(तत्त्व.) कामवासना-तृप्ति; विषयतृप्ति.
Libidinous—कामी; कामुक; विषयी.
Libido—(तत्त्व.) चेतना; चेतनाशक्ति चिच्छक्ति; काम-शक्ति; कामप्रेरणाशक्ति; मानसशक्ति; मानसप्रेरणाशक्ति; जिजीविषा; जीवनप्रवाह; कामवासना; विषयवासना; विषयासक्ति; कामेच्छा. -Bisexual-उभयलिंगी कामा-सक्ति. -Damming-मानसिक कामवासना. व्याघा-तिकरण. -Development-कामवासनाविकास. -Object-विषयासक्ति; विषयानंद.
Libra—(ज्यो.) तूला; तूलराशी. -A(आल्फा). -विशाखा.
Librarian—(शिक्षण.) ग्रंथपाल; सारस्वती भंडारी-भंडारक.
Libriform—(वन.) अन्तःछल्लिवत्; अन्तस्त्वग्वत्.
Licence—(अर्थ. राज.) अनुज्ञा; अनुज्ञापक परीक्षा; अनुज्ञापत्र; अनुमतिपत्र; अधिकारपत्र. -Fee-अनुमति शुल्क. -Holder-अनुमतिधारक. -Prospecting-(अर्थ.) खनिज अन्वेषण अधिकारपत्र.
Licenciate—(शास.) अनुज्ञित; आज्ञानुज्ञा; दत्ताधिकार.
Licensed—(शास. लब्धानुज्ञ; अधिकारयुक्त.
Licensee—(राज.) अनुज्ञात; अनुज्ञाप्राप्त; अधिकार ग्राही; लब्धानुज्ञ; अनुज्ञाधर.
Lichen—१ (वन.) शिलावल्क; शैलज; गिरिज; गिरि-पुष्पक. [म. दगडफूल; धोंडफूल; फत्तरफूल] २ (वै.) रक्तपीटिका चर्म रोग. -Formation-(वन.) शिला-वल्क समूह. -Pilaris-(वै.) चर्मप्रदाह; श्लैष्मिक-कलाप्रदाह. -Uricatus-(वै.) पित्तपीटिका.

Lid—१ (वन.) शिबिकापुट. २ (वै.) आवरण; अक्षिपुट; नेत्रपटल; नेत्र; कपाट. [म. पापणी] –of a Crucible–(रसा.) मूषावरण. –Reflex–(तत्त्व.) पलक प्रतिक्रिया.

Lie—असत्य; मिथ्योक्ति; अनृत; अतथ्य. –Detector–(तत्त्व.) असत्य निर्देशक यंत्र; अपराध निर्देशक यंत्र.

Liege Lord—(इति.) प्रभु.

Lien—(अर्थ.) भार; निरोध; विशेषाधिकार. [म. हक्क]

Lienal—(वै.) प्लीहा; प्लीहाक्रोम.

Lienitis—(वै.) प्लीहाप्रदाह.

Lienteria, Lientery—(वै.) आंत्रदुर्बलता.

Lienteric Diarrhoea—(वै.) आंत्रातिसार.

Life—(अर्थ. तत्त्व. वै.) जीव; जीवन; जन्म; चैतन्य; प्राण; चेतना; जीवजंतु; आयु.; आयुष्य; जीवित; जीवनक्रिया; स्थैर्य; जीवनशक्ति. –Annuities–(अर्थ.) आजीव वार्षिक वृत्ति; जीवन वृत्ति. –Assurance–(अर्थ.) जीवन विमा-संरक्षण. [–Policy–जीवन विमा पत्र] –Belt–(नौ. पदा) प्राणरक्षक वलय. –Boat–(युद्ध.) जीवरक्षक नौका; प्राणरक्षक नौका. –Buoy–प्राणरक्षक तुंबी. –Cycle–(वन. वै.) जीवनचक्र; जीवनक्रम. –Essentials–(तत्त्व.) प्राणद्रव्य. –Estate–(अर्थ.) आजीवन स्वत्व. –History–(वै.) जीवनचरित्र; जीवनवृत्तांत, जीवनेतिहास. जीवनकथा; जीवनवृत्त; जीवितव्यापार. –Imprisonment–(शास.) जन्मकारावास. –Instinct–(तत्त्व.) जीवनप्रवृत्ति. –Insurance–(अर्थ.) जीवनविमा. –Interest–आजीवन स्वार्थ. –less–(वै.) अचेतन. –Member–(भाषा.) आजीव सभ्य सभासद. –of Individuals–(जीव.) व्यक्तिजीवित. –of species–(जीवि.) जातिजीवित. –Office–(शासन.) जीवन विमा संस्था. –Policy–जीवन विमा पत्र. –Process–(वन.) जीवनकार्य. –Rent–आजीवन शुल्क. –Sentence–(शास.) आजन्म कारावास. –Size–पुरुषाकृति; पूर्णाकृति; कायपरिणाम. –Time–जीवितकाल; जीवदशा. –Wave–१ (तत्त्व.) जीवतरंग; २ (धर्म.) ऊर्मि; चिदूर्मि.

Lift—(पदा.) १ उद्वमनयंत्र; उच्चालनयंत्र; उदंचक. २ उच्चता; उन्नति. [म. १ पाळणा; २ उंची; उंचाई; उठाव; ३ उचल; उशी] –Assurance–(अर्थ.) ऊर्ध्व वाहक यंत्र विमा. –Pump–(पदा.) उत्थापक यंत्र; उच्चालक यंत्र.

Lifting—(पदा.) उच्चालन. –Power–उच्चालक बल-शक्ति; उत्थापक बल.

Ligament—(वै.) बंध; अस्थि बंध-बंधन; स्नायु संधिबंधनी; संधिबंध-बंधन; स्नायुरज्जु. –Acromio-Clavicular–जत्रु चतुष्कोण बंध. –Annular–वलयबंध. –Base of Steps–चक्रतल वलयबंध. –Ant. Uterus–वस्तियोनिबंध. –Apicis Dentis–दंत बंध. –Arcuate Popliteal–तोरण पार्श्व जानुबंध. –Arteriosm–गोहिणी अंतरबंध. –Bifurcated–द्विशिरस्क बंध. –Broad–दोलाबंध. –Calcaneo Cuboid–पार्ष्णिघन बंध. –Fibular–अनुजंघ पार्ष्णिबंध. –Capsular–कोशरूप स्नायु बंधन. –Conoid–घनबंध. –Coraco Acromial–तुंडांसकसंयोजक स्नायुबंधन; चतुष्कोण चंचुबंध. —Clavicular–चंचुजत्रुबंध. [—Humeral–चंचु बाहुबंध.]–Coronary–पूरकबंध. –Costo Clavicular–जत्रु शलाका बंध. – —Hyoid–उरःप्रसर शलाका बंध. –Cruciate–कृशबंध. –Deltoid–त्रिकोणबंध. –Denticulatum–दंतुरबंध; प्रसरबंध. –Dorsal Radio Carpal–पश्चात् मणिबंध बंध. –Falciform–दात्रबंध. –Fibular Collateral–अपर अनुजंघ बंध –Flava–पत्रबंध –Gleno Humeral–संधिकोटर बाहुबंध. –Iliac–कटीर त्रिकोण बंध. –Ilio Femoral–कटीर अंत्र बंध. –Lumbar–कटीरमणकबंध. –Inferior Transverse–अध स्कंध बंध. –Interarticular Sternocostal–संधि अंतर उरः शलाका बंध. –Interclaviculer–जत्रु अंतर बंध; –Internal–spinal–कशेरु अंतर बंध. –Inter transversal–सम प्रसरांतरबंध. –Ischio-capsular–श्रोणिसंधिबंध. –Laciniatum–बाह्यगुल्फाबंध. –Lieno Renal–प्लीहावृक्कबंध. –Long–गुरुबध. –Long Plantar–गुरुपादतलबंध. –Neck of the Rib–शलाकाकंठबंध. –Nuchal–कंठबंध. –Oblique Popliteal–तिर्यक् पार्श्व जानुबंध. –of Joint–संधिबंध. –of the Ovary–डिंबाशय बंधन. –of the Uterus–गर्भाशय बंधन. –of the Valve–संधिबंधन. –Patellae–जानुबंध. –Piso Hamate–लघुतम अंकुशबंध. –Piso Metacarpal–लघुतम हस्तबंध. –Plantar Calcan-cocuboid–पादतल पार्ष्णि-

घनबंध. —Navicular–पादतलबंध. –Pubic–लिंगबंध. [–Arcuate–लिंग तोरणबंध.] –Pubo Capsular–लिंग संधिबंध.–Radial Collateral–अपर त्रिज्याबंध. –Radiate Sterno costal–प्रसृत उर शलाकाबंध. –Round–दामबंध. –Sacro Coccygeal–त्रिकोण गुदबंध. [—Iliac–कटीर त्रिकोणबंध.—Spinous–श्रोणित्रिकोणबंध. —Tuberens–(वै.) श्रोणिवर्तिकोणबंध.] –Spheno Mandibular–जवुक चिबुक बंध. –Sterno Clavicular–उरो जत्रुबंध. –Stylo Mandibular–चंचुचिबुकबंध. –Superior Transverse ऊर्ध्वस्कंधबंध. –Supra Spinal–कंधबंध –Talo Fibular–मध्यगुल्फ अनुजंघबंध. –Tempоro Mandibular–शंखचिबुकबंध. –Teres Femoris–अंकरज्जुबंध. —Hepatis–नाभिरज्जुबंध. –Tibial Collateral–अपरजंघबंध. –Transverse–समबंध. –Trans. Acetabular–गमश्रोणिक कोटरबंध. –Trans. Humeral–बाहुबंध. –Trapezoid–चतुर्भुजबंध. –Tubercle of the Rib–शलाकाव्रबंध. –Ulnar Collateral–अपरप्रकोष्ठबंध. –Venosum–नीलाबंध. –Volar Radio Carpal–पुरमणिबंधबंध. –Zona Orbicularis–मण्डलसंधिबंध.

Ligamentum–see Ligament. –Arteriosum—(वै.) धमनीसूत्रबंध. –Falciforme Hepatis–यकृतपत्रबंध. –Nuchal–ग्रीवाधरास्थि स्नायुरज्जु. –Patellae–जानु अस्थिबंधन.

Ligamentous Bands—रज्जुरूप स्नायु बंधन.

Ligature—(वै.) बंधन; परिबंध; बंध. [म. पट्टी; आळा; कसणी; रक्तवाहिनीबंधन].

Light—(तत्त्व; पदा.) (नाम). प्रकाश: तेज: कांति: प्रभा; आलोक. २ (पदा. रसा.) (वि.) अल्पभार; लघु; सूक्ष्मभार; –Absorption of–(पदा.) प्रकाशशोषण. –Arc see Arc lamp. –Beam of–(पदा.) प्रकाशकिरण; –Bodies–(ग.) लघुपदार्थ; अल्पभारपदार्थ. –Branch–(राज.) दीपविभाग. –Coherent–(पदा.) एकजातिप्रकाश; संबद्धप्रकाश. –Coloured–(वै.) ईषद्वर्णीय. –Composite –Nature of–(पदा.) प्रकाशसंयुक्तरचना. –Corpuscles–तेजोघुटिक. –Diffraction of–प्रकाशकिरण विवर्तन. –Dispersion of–प्रकाशविस्तरण. –Divine–(तत्त्व.) दिव्यज्योति. –Dread–(तत्त्व.) प्रकाशांतक. –Electric–विद्युत्प्रकाश. –Emission of–(पदा.) प्रकाशोत्सर्ग; प्रकाशनिर्गमन. –Energy–(पदा.) प्रकाशशक्ति. –Essay–(भाषा.) निबंधिका; प्रयोगिका; विहारिका; मार्मिक निबंध; प्रासादिक निबंध; अनिबद्ध निबंध; रसात्मक निबंध; रसभर निबंध. –Filter– (पदा.) प्रकाशनिरयंद. –Homogeneous–(पदा.) एकवर्णप्रकाश; अभिन्नवर्णप्रकाश. –House–(नौ. पदा.) दीपगृह; दीपकगृह; प्रकाशस्तम्भ. [म. दिवा दांडी] दीपस्तम्भ. –Inner–(तत्त्व.) अंतर्ज्योति, आध्यात्मिक आलोक. –Interference of– प्रकाशतरंग व्यतिकरण. –Literature–(भाषा.) सुगमसाहित्य; ललित वाङ्मय. –Metal–लघु धातु; अल्पभार धातु. –Monochromatic–(पदा.) समोर्मि आलोक; एकवर्णप्रकाश. –Ness–लघुता. –Northern–(भू.) उत्तरीय ध्रुवालोक. see Aurora Borealis. –of Nature–(तत्त्व.) नैसर्गिक–स्वाभाविक–सहज बुद्धि विकार–प्रकाश–स्फूर्ति. –Oil–(रसा.) लघुतैल, अल्पभार तैल. –Pencil of–(पदा.) किरणशलाका. –Polarised–ध्रुवित–ध्रुवीभूत प्रकाश. –Quantity of–प्रकाश परिमाण. –Quantum of–(पदा.) प्रकाशपुंज, किरणपुंज; तेज पुंज; तेजसंपुट; तेज:कण, –Quasi Homogeneous–(पदा.) एकवर्णाभास प्रकाश. –Radiation of– प्रकाशविकिरण. –Railway–(अर्थ.) लघु लोहमार्ग. –Ray of–(पदा.) प्रकाशकिरण. –Rectilinear Propagation of–प्रकाशकिरण सरलगति. –Reflex, –Reflextion–(वै.) प्रकाशप्रतिवर्ति क्रिया; तेजोप्रतिक्रिया; प्रकाशपरावर्तन. –Refraction of–प्रकाश आवर्तन. –Second–(पदा) प्रकाशसेकंद. –Sensation–(तत्त्व.) प्रकाशसंवेदन; दृश्यसंवेदन; प्रकाशानुभूति –Sensitive–(पदा.) प्रकाशग्राही. –Solar–सूर्यप्रकाश. –Source–(पदा.) प्रकाशोत्पादन: प्रकाशोदगम; प्रकाशोत्पादक (दीपक.) –Standard of–(पदा.) प्रकाशप्रमाण; प्रमाणदीप-क. –Stellar–तारकाज्योति. –Therapy–(वै.) सूर्यरश्मिचिकित्सा; प्रकाशोपचार; प्रकाशचिकित्सा. –Theory of–(पदा.) प्रकाशउपपत्ति; प्रकाश;

मीमांसा. -Transmission of- प्रकाशगति. -Treatment-प्रकाशचिकित्सा. -Vehicle-(पदा.) लघुवाहक. -Velocity of-(पदा.)प्रकाशवेग. -Wave-(पदा.) प्रकाशलहरी;प्रकाशतरंग. -Year-(ज्यो.पदा.) प्रकाश वर्ष-अब्द-संवत्सर. -Zodiacal-राशिचक्रज्योति.

Lightening—(वै.) लघुकरण; भारहरण (उदर).

Lighting—(पदा.) प्रकाशन; उदभासन. -Uniform-सम प्रभास-उद्भासन.

Lightning—(पदा.) विद्युत्; तडित्; विद्युल्लता; चंचला; चपला; सौदामिनी; मेघतडित्. -Arrester-विद्युद्रक्षक; तडित्त्राण; तडित् निरोधक. -Ball-कंदुक विद्युत्; अग्निगोल; वज्र. -Chained-see forked. -Conductor-तडित्वाहक; मेघ-विद्युद्वाहक; विद्युल्लताचालक; तडित्त्राण; तडिच्चालक; विद्युद्रक्षक; -Falling of-तडित्पात. -Flash of-क्षणिक विद्युदालोक. -Forked-तडिल्लता; शृंखलावत् विद्युत्. -Pearl-मौक्तिकमाला. -Ribbon-रेषाविद्युत्; लेखाविद्युत्. -Rocket-शंपा. -Rod-विद्युद्दंड. -Sheet-ततविद्युत्; पटप्रभा; व्याप्तविद्युत्. -Streak- तडित्लेखा. -Stroke-तडिताघात.

Light War—(युद्ध.) त्वरित्युद्ध.

Lign Aloes—(वन.) अगरुवृक्ष; see Aloes Wood.

Ligniferous—(वन.) काष्ठजनक.

Lignification—(वन.) काष्ठीकरण-भवन.

Lignin—(रसा.) काष्ठद्रव्य; काष्ठतत्त्व.

Lignite—(भू.) खनिजांगार. [म. दगडी कोळसा]

Lignose—(रसा.) काष्ठतंतु.

Lignum—(रसा.) काष्ठ.

Ligulate—(वन.) जिव्हल; जिव्हाकार; सजिव्ह; पट्टकाकार; पट्टाकार.

Ligule—(वन.) पट्ट; पृष्ठज; जिव्हिका; तृणपुच्छ; पट्टक; अनुफलक; तृणसूक्ष्मपर्ण. [म. जिभली]

Like—समान; सम; सगुण; सजातीय; सदृश; सममुख. -Faces-(ग.) सममुख. -Term-(ग.) समराशी.

Likelihood—(तत्त्व.) संभावना; संभाव्यता; शक्यता.

Liking—(तत्व.) रुचि; रोचन.

Liliaceae—(वन.) पलांडुवर्ग; कुमारीकुल. [म. कांदा]

Limb—(तत्त्व; वन; वै.) अंग; अवयव; गात्र; शाखा; भाग. -Girdle-(प्राणि.) गात्रमंडळ. -Lower-अधःशाखा. -Upper-ऊर्ध्वशाखा.

Limbiclobe—(वै.) कलाखंड.

Limbus, -Fossa Ovalis—(वै.) मालाखल कपाट. Lamina Spiralis-(वै.) आवर्तशीर्ष.

Lime—(रसा.) चूर्ण. कल्कांजक; सुधा. [म. चुना] -Caustic-(रसा.) दाहकचूर्ण. -Fat-(स्था.) तीक्ष्णचूर्ण. -Hydraulic-किंचित् आर्द्रचूर्ण. -Kiln-सुधापाक. -Light-(रसा.) सुधाज्योति; कल्कप्रकाश. -Quick-उष्णसुधा. -Slaked-पूर्ण आर्द्रचूर्ण. -Stone-(भू.रसा.) चूर्णप्रस्तर; सुधाप्रस्तर; कल्काश्म. [म. चुनखडक] -Unslaked-(स्था.) अनार्द्रचूर्ण. -Water-(रसा.) सुधाजल; चूर्णजल; कल्कजजल. [म. चुन्याची निवळी]

Limen Nasi—(वै.) खलकट.

Limit—(अर्थ., ग., तत्त्व., पदा., रसा.) सीमा; काष्ठा; अवधि; परिमिति; मर्यादा; परिच्छेद; अवच्छेद; सीमांत; अंतिमसीमा; अंत; भोग्यखंड; सीमांतमूल्य-मान. [म. कड, कोर, अट, अटक, शेवट, कळस] -Lower-(ग., रसा.) अधःसीमा; पूर्व सीमा-सीमांक; निम्नतमसीमा. -of Perfect Recovery-(ग.) स्थिति स्थापकत्व मर्यादा. -Superior-(ग. रसा.) परासीमा. -Upper-(ग. रसा.) उत्तरसीमा; ऊर्ध्वसीमा; उच्च-सीमा.

Liminal—(वै.) सीमीय, मर्यादीय.

Limitation—१ (अर्थ.) समयावधि. २ (तत्त्व.) सीमा; परिच्छेद; मर्यादा; अपवाद. ३ (पदा.) मर्यादा; बंधन. -Act-(शास.) कालावधि निर्बंध; मर्यादासंबंधी निर्बंध; कालविधि. -of Statistics-(अर्थ.) अंकशास्त्र-उपयोगमर्यादा. -Statute of-(अर्थ.) कालावधि नियम-विधि; अवधिनियम.

Limitative—(तत्त्व.) अवच्छेदक; व्यवच्छेदक; परिच्छेदक.

Limited—१ (अर्थ., तत्त्व.) अवच्छिन्न; परिच्छिन्न; परिमित; मर्यादित. २ (पदा.) नियमित; समर्याद; मर्यादित; नियत; सान्त; ससीम. ३ (शास.) परिमित; समर्याद; नियमित; मर्यादित; वैध. -by Guarantee-(शास.) प्रतिभूनियमित; निस्तारपरिमित. -by Shares-अंशपरिमित. -(Liability) Com-

pany-(अर्थ.) परिमितदायित्व मंडल; दायित्वयुक्तमर्यादित मंडल. -Interest-(शास.) परिमित हितसंबंध; परिमित स्वार्थ. -Legal Tender-(शास.) परिमितचलन. -Liability-नियमितपात्रता; परिमितभार; मर्यादितदायित्व. -Monarchy-(इति.) नियतराजतंत्र. -Option-(अर्थ.) परिमित अधिकार. -Partnership-(अर्थ.) परिमित संभूय समुत्थान; परिमित सहकार्य; नियमित अंशाधिकार. [म. मर्यादित भागीदारी] -Supply-(अर्थ.) परिमित पूर्ती.

Limiting—१ (पदा.) मर्यादक. २ (वै.) मर्यादा -Angle-(पदा.) सीमान्तकोण; विश्रमकोण. [म. विसांव्याचा कोन] -Case-(पदा.) सीमान्तघटना; सीमास्थिति. -Friction-(ग. पदा.) अंतिमघर्षण; घर्षणमर्यादा. -Membrane (External)-(तत्त्व.) बाह्यसीमांतक त्वचा. -Internal-सीमांतक आंतर त्वचा. -Point-(ग.) अन्तिमबिन्दु; परिणामबिन्दु; बिन्दुवृत्त. -Position-(ग.) सीमावस्था. [of Equilibrium-(यंत्र.) घर्षणमर्यादा; तोलसीमा] -Ratio-(ग.) अन्तिमप्रमाण; अंतिमगुणोत्तर; अन्तिमनिष्पत्ति. -Value-(ग.) अंतिममूल्यं; सीमास्थमान; चरमअंतिम मान; सीमान्तमान. -Velocity-(पदा.) अंतिमवेग; वेगसीमा.

Limitless—अनन्त; निरवधि; अपार.

Limits, -Method of—(तत्त्व.) न्यूनीकरणपद्धति. -of Audibility-(पदा.) श्राव्यकोटी; श्रवणसीमा. -of Equilibrium-(यंत्र.) समतोलत्वसीमा. -of Integral-(ग.) अंतक सीमांक.

Limnatis—(जीवि.) जलुका जाति.

Limonite—(भू.) लोहप्राणिदधातु. -Shale-(भू.) लोहप्राणिदचूर्ण. [म. पिवडी]

Limpid—(वै.) अतिस्वच्छ; अतिनिर्मल.

Limping Standard—(अर्थ.) वैकल्पिक चलन पद्धति.

Linaceae—(वन.) अतस्यादिवर्ग. [म. अळशी]

Linctus—(वै.) अवलेह.

Line—१ (ग.) रेषा; पंक्ति; सूत्र; रेखा; आदिरेषा. २ (जीवि.) वंश; प्रकृति; क्रम. ३ (पदा.) रेखांकित; रेखा; रेषा. [म. रेखाटी, रेघोटी] ४ (भाषा.) चरण; पाद. ५ (वै.) रेखा. -Apsides-(ज्यो.) उच्चरेखा. -Base-आधाररेखा. -Block-(मुद्रण.) रेखाचित्रघन. -Broken-(ग. पदा.) छिन्नरेखा. -Continuous-अविच्छिन्नरेखा. -Curved-वक्ररेखा. -Dotted-बिन्दुमयरेखा. -Electric-(पदा.) विद्युन्मार्ग; तारापथ. -Engraving-रेखांकन. -External Oblique-बाह्यतिरश्चीनरेखा. -Ilio Pectineal-(वै.) बस्ति कंटिका रेखा. -Integral-(पदा.) पथावर्त; रेषावर्त; मार्गसंवर्त; समाहार; रेषासमाहार. -Intertrochanteric-(वै.) वृत्तगंडांतररेखा. -of Action-(पदा.) कार्यरेखा; दिशा; कार्यदिशा; क्रियादिशा. -of Ascent-वंशावळ. -of Beauty-(तत्त्व.) सौंदर्यरेखा; सर्पिलरेखा. -of Camels-उष्ट्रपंक्ति. [म. कतार] -of Centers-(ग.) मध्यका. -of Collimation-(ज्यो.) अक्षीय रेखा; अक्षरेखा. -of Combination-अक्षरेषा. संधानरेखा. -of Dehiscence-(वन.) स्फोटरेखा. -of Demarkation-(पदा.) परिच्छेदरेखा. -of Direction-१ (चित्र.) दिग्दर्शनरेखा. २ (तत्त्व.) दिग्रेखा; पथरेखा. -of Fixation-(तत्त्व.) स्थिरीकरणरेखा. -of Force-(पदा.) बलरेखा; चुंबकबलरेखा; कर्षरेषा; क्षेमरेषा; क्षेत्रदर्शकरेषा; प्रेरणारेषा; आकर्षरेषा; निकर्षरेषा; चुंबकीयप्रेरकरेषा; चुंबककार्यरेषा. -of Head-(सामुद्रिक.) बुद्धिरेषा. -of Heart-(सामुद्रिक.) अंतःकरणरेषा; मनोरेषा. -of Heights-(चित्र.) उन्नतिरेषा. -of Impact-(ग.) संघातरेखा. -of Insertion-(वन.) संयोगरेखा; संधिरेखा. -of Life-(सामुद्रिक.) आयुष्यरेषा. -of Liver-(सामुद्रिक.) आरोग्यरेषा. -of Node-(ज्यो.) पातरेखा. -of Regard-(तत्त्व.) आलोचनरेखा. -of Saturn or Fate-(सामुद्रिक.) शनिरेषा; भाग्यरेषा. -of Sight-(पदा.) दृग्रेषा, दृष्टिरेषा. -of Sun or Fortune-(सामुद्रिक.) रविरेषा. -of Transect-(वन.) भेदकरेषा. -of Vision-(ज्यो. तत्त्व. पदा.) दृष्टिरेखा; दर्शनरेखा; चक्षुरेषा. -Quality (graphic)-रेखाचित्रण वैशिष्ट्य. -Representing Action of Force-(यंत्र.) कार्यदर्शकरेषा. -Shaft, Shafting-(यंत्र.) चलदंड. [म. लाट लाटी] -Spectral-(पदा.) वर्णपटरेखा. -Straight-(ग. पदा.) सरलरेषा; सुरेखा. -Temporal-(वै.) शंखरेखा; ऊर्ध्वरेखा; अधररेखा. -Turns-(यंत्र.) स्रोतवृत्त; छेदाछेद. -Visual-(तत्त्व.) दृष्टिरेखा; पददर्शकरेखा.

Lines—रेषा. -Agonic-(पदा.) शून्यकलनरेषा; अकलनरेषा. -Common-समानरेषा. -Danger-निर्भयरेषा; भीतिमर्यादा. [म. धोक्याचीसीमा] -Enhanced-वृद्धिरेषा; अधिकवर्ण. -Forbidden-रुद्धरेषा; अवरुद्धरेषा; अवर्षरेषा. -Inferior Curved-(वै.) अधरतोरणिका. -Joining Orthocentre to Vertices-(ग.) अग्रा; अग्रिका. -of Free Cut-छित्ति. -Raman-रमणरेषा; रमणवर्ण. -Resonance-अनुरेषा; अनुवर्ण; सहरेषा; सहकंपवर्ण. -Superior Curved-(वै.) उत्तारतोरणिका.

Linea—(वै.) रेखा; रेषा. -Alba-श्वेतरेषा. -Arcuata-कंसरेषा. -Aspera-शेखररेषा;अंकरेषा; द्विधाराप्राकारिका; प्राकारिका. -Gravidorum-गर्भधारणरेखा; किक्किसा. -Nigra-कृष्णरेखा. -Nuchal Superior-ऊर्ध्वतमामन्यातोरणी. -Quadratus-लघुअंकरेषा. -Temporalis-शंखरेषा.

Lineage—(इति.) वंश; कुल.

Lineal—वंशपरंपरागत. -Ascendent-(भाषा.) पूर्वलिखित. -Consanguinity-(अर्थ.) सवंशसंबंध. -Descendent-(भाषा.) पश्चलिखित.

Linear—१ (ग.) एकघात; सरल; रैखिक; रेखारूप; रेखाकार. २ (वन.) रेखाकृति; रेखाकार; रेषाकार. -Dimension-(ग., पदा.) एकघातीपरिमाण; रेखामान. -Equation-(पदा.) एकदिशाव्याकोच; दैर्घ्यप्रसारण; रेषात्मक प्रसरण; आलंबन. -Magnitude-(ग., पदा.) रेखापरिमाण. -Motion-(पदा.) सरलगति; रेखात्मकगति. -Perception-(पदा.) रेखादर्शन. -Transformation-(तत्त्व.) रैखिक परिवर्तन.

Linearly Polarised Light—(रसा.) रेखादिक्प्रधान प्रकाशक्रिया.

Linen Cloth—(वै.) क्षौमपट. [म. तागी कपडे].

Lingua,-Dental—(भाषा.) जिह्वादंत्य. -Franca-(भाषा. राज.) सामान्यभाषा; समानभाषा; सार्वदेशिकभाषा; व्यवहारभाषा.

Lingual—१ (प्राणि.) जिह्वाधमनी. २ (भाषा.) मूर्धन्य. ३(वै.)जिह्वा;रासनिका; उपजिव्हिका. -Gland-जिव्हाग्रंथि. -Gyrus-जिह्वातरंग. -Nerve-जिह्वानाडी; रासनीनाडी. -Papillae-स्वादांकुर. -Tonsil-जिह्वाशुंडी. -Vein-(प्राणि.) जिह्वाशिरा; जिह्वानीला.

Lingualies—(वै.) जिव्हामांसपेशी.

Linguiform—(भाषा.) जिव्हाकृति; जिव्हाकार.

Linguist—(भाषा.) अनेकभाषाकोविद; बहुभाषाज्ञ; भाषापंडित-प्रवीण. -Linguistic-भाषिक; भाषासंबंधी. -Science-(भाषा.) भाषाशास्त्र.

Lingula—(वै.) जिह्वाप्रसाद; लघुमस्तिष्कजिव्हा. -Mandibulae-लघुप्रसर.

Liniment—(वै.) मर्दनौषध; मर्दन; लेप.

Linin Achromation—(वै.) तंतुतत्त्व.

Lining—(वै.) आस्तरण. [म. अस्तर] -Furnace-(रसा.) चुल्ही-आस्तरण. [म. भट्टीचें लिंपण] -Membrane-(वै.) आवरकत्वचा. -Out-(स्था.) अंकन. [म. आंखणी; पायापेरणी] -Wall-(स्था.) आस्तरणभित्ति. [म. धक्का]

Link—१ (तत्त्व.) अन्वयपद; संयोगपद; संबंधपद. २ (पदा. रसा.) शृंखला; संधि; बंधन; संयोग; योग. [म. कडी; दुवा; घुणा, जुळणी. सांधेजोड, जोडणी, जोडी, जूट] -Motion-(पदा.) गतिमाला; गतिबंध. [म. दुव्याची गति, जोडाची गती, गतींची सांखळी]

Linkage—१ (तत्त्व.) उद्दीपनसंबंध; प्रतिक्रियासंबंध; संधान. २ (पदा.) छेदाछेद. ३ (वन.) शृंखलिकाबंध; घटकसंबंध; संकलित तत्त्व.

Linked Character—(तत्त्व.) पैतृकगुण; संबंधित गुण.

Linking—(रसा.) संयोग; संधि.

Linnean System—(वन.) लिनीयप्रणाली.

Linoleic Acid—(वै.) अतसीलिकाम्ल. [म. जवसेलिकाम्ल]

Linoleum—(रसा.) १ अलजैतूनिकाम्ल. २ अलजैतूनत्र.

Linotype—(मुद्रण) रेखामुद्रण; पंक्तिमुद्रायंत्र.

Linseed—(वन. भू.) अतसी. [म. अळसी, जवस हिं. बं. तिसी] -Oil-(रसा.) अतसीतैल. [म. आळशीचें तेल, बेलतेल]

Lint—(वै.) शणवस्त्र; मृदुशणवस्त्र.

Lintel—(स्था.) छाया; छादनी. [म. छावणी,कपाळपट्टी, गणेशपट्टी; लादणी; ढाप]

Linum Usitatissimum—(वन.) अतसी. [म. अळसी, जवस]. See Linaceae.

Lip—ओष्ठ. [म. ओठ] -(of a Beaker)-(रसा.) चंचु. -Cracked-(वै.) ओष्ठत्रुटी. [हिं. ओष्ठदारी] -Eroticism-(तत्त्व.) चुंबनजन्यकामोद्रेग. -Reading-ओष्ठवाचन; मौखिकभावपरीक्षण.

Lipaemia—(वै.) रक्तवसाधिक्य; मेदोरक्तता; अतिमेदरक्तत्व; मेदरक्तत्व; स्थूलकायत्व.

Liparocele—(वै.) मेदार्बुद.

Liparodes—(वै.) मेदपूर्ण; स्थूल.

Lipase—(वै.) मेदभेदक; भेदभंजकमंड.

Lip-epiltelioma—(वै.) ओष्ठव्रण.

Lipochrome—(वै.) मेदवर्णक.

Lipography—(भाषा.) लोप.

Lipoid—(वै.) मेदसम; मेदवत्.

Lipoids—(वै.) मेदसपदार्थ.

Lipoidica—(वै.) मेदसमयुक्त.

Lipodystrophy—(वै.) मेदव्यापुष्टि.

Lipoma—(वै.) मेदार्बुद; वसार्बुद.

Lipomatosis—(वै.) मेदार्बुदव्याधि; वसाविस्तृति.

Liposphyxia—(वै.) नाडीगतिमंदता.

Lipothymy—(वै.) मूर्च्छना.

Lipoxeny—(वन.) आश्रयत्याग.

Lippia Nodiflora—(वन.) १ जलपिप्पली; मत्स्याक्षी. २ गोरक्षमुंडी.

Lipuria—(वै.) मूत्रमेद.

Liquefaction—(वै.) द्रवण; तरलावस्था.

Liquid—(पदा., रसा.) प्रवाहीपदार्थ; द्रव; द्रववस्तुपदार्थ; रस; तरल; तरलवस्तु; द्रवरूप; द्रवयुक्त. -Air-तरलवायु. [-Fractionation of-तरलवायुविभाजन] -Assets-(अर्थ.) चलआय. -Fire-(युद्ध.) तरलाग्नि. -Fuel-(पदा., रसा.) द्रवइंधन; प्रवाहीइंधन. [म. पातळजळण; प्रवाहीजळण]. -Gases-(पदा., रसा.) प्रवाहीवायु. -Securities-(अर्थ.) त्वरित मूल्यदायी धनपत्र; त्वरधनपत्र. -State-(पदा.) द्रवरूप; द्रवावस्था. -Storax-शिलारस.

Liquid Amber Orientalis—(वन.) शिलारस.

Liquidate—(अर्थ.) मूल्यकरण; प्रतिदान; पुनरादान; शोधन.

Liquidation—(अर्थ.) १ समाहार; समासीकरण; परिशोध. [म. दिवाळें] २ द्रवीकरण; द्रवीभवन. -of a Debt-ऋणपरिशोध. -Voluntary-स्वतःसमाहार; स्वतःपरिसमाप्ति.

Liquidator—(अर्थ.) ऋणशोधनाधिकारी; ऋणपरिशोधप्रबंधक; ऋणपरिशोधक.

Liquidity—(तत्त्व.) द्रवत्व.

Liquification—(पदा. रसा.) see Liquefaction. द्रवीकरण; द्रवी भवन; तरली करण-भवन; संद्रवण. -of a Gas-वायुद्रवीकरण.

Liquor—(रसा.) १ मद्य; २ द्रवपदार्थ. -Ammonia-(रसा.) अम्नविलयन; अम्नद्राव. -Amnii-(वै.) गर्भोदक; भ्रूणकोषोदक. -Calcis-(वै.) चूर्णजल; सुधाजल. -Sanguinis-(वै.) रक्त-रंगहीनतरलांश.

Liquorice—(वन.) यष्टिमधु. [म. ज्येष्टीमध]

Liquor Sodium Chlorinate Chirurgicalis—(वै.) हरितयुक्त-हरयुक्त सिंधुविद्रव. (शाल्यतंत्रीय)

List—पट; सूची; परिसंख्यान. [म. यादी]

Listless—(तत्त्व.) अकर्मण्य; उदासीन; शिथिल.

Literary—(भाषा.) साहित्यिक; वाङ्मयीन.

Literature—(भाषा.) साहित्य; वाङ्मय; सारस्वत; ग्रंथराशि; गीर्वाण; विद्या.

Lithaemia—(वै.) रक्तगतमूत्राम्लदोष.

Lithagogue—(वै.) शिलानाशक औषधि.

Litharge—(रसा.) मुद्राशंख; सीसआंजक; सीसप्राणिद; [म. मुर्दाडशिंग; मोदारशृंग] -Cement-(वै.) सीससंधानक.

Lithates—(वै.) मूत्रालवण.

Lithiasis—(वै.) मूत्राश्मरी; अश्मरी.

Lithic—(वै.) अश्मरीविषयक. -Acid-मूत्राम्ल.

Lithium—(रसा., वै.)—ग्राव; शोण; आद्रिमक; ग्रावीय.

Lithoscopium, Lithoscope—(वै.) अश्मरीदर्शकयंत्र.

Lithograph—(मुद्रण.) शिलामुद्रण; प्रस्तरमुद्रण.

Litholapaxy—(वै.) मूत्राश्मकर्तनप्रयोग.

Lithology—(भू.) प्रस्तरप्रकरण; प्रस्तररचनाप्रकरण. अश्मरीविद्या.

Lithometra—(वै.) जरायुअश्मरी.

Lithontriptic—(वै.) अश्मरीद्रावक; अश्मरीनाशक-औषधि.

Lithopœdion—(वै.) See Calcined Foetus.
Lythophyte—(वन.) शैलउद्भिद; प्रस्तरवासीवनस्पती; शैलस्थउद्भिज्ज.
Lithoscope—(वै.) मूत्राश्मदर्शक.
Lithosphere—(भू.) अश्ममंडल; मृदावरण; शिलावरण; शिलागोल; भूस्तरावरण.
Lithotomy—(वै.) अश्मरीच्छेदन; मूत्राश्मकर्तनक्रिया; अश्मरीनिष्कास.
Lithotrite—(वै.) अश्मरीचूर्णक यंत्र.
Lithotrity—(वै.) अश्मरीचूर्णन.
Lithuresis—(वै.) अश्मरीनिष्कासनक्रिया.
Litigation—कलह. [म. मुकदमा, कज्जा, झगडा, वाद, तंटा, खटला]
Litigiosus—(तत्त्व.) व्यवहारिका; विवादिका; व्यवहारशृंगिका; विवादशृंगिका.
Litmus, Paper—(रसा.) वर्ण परीक्षक-परीक्षापत्र. -Blue-नीलवर्णपरीक्षक. -Red-रक्तवर्णपरीक्षक.
Litre—(पदा. रसा.) लिटर.
Little Bear—(ज्यो.) ध्रुवमत्स्य.
Littoral—१ (भू.) तीरस्थ; वेला; उपकूल. २ (वन.) उपकूलवर्ती; वेला; सागरतीरस्थ. -Zone-(भू.) वेलाञ्चल.
Live—(पदा.) उद्दीपित; उत्तेजित; संचारित; विद्युन्मय. [म. भारलेला; जिवंत संचारलेला] -Birth-(वै.) सजीव जन्म. -Load-(स्था.) सचेतनभार. -Stock-(अर्थ.) पशु; सजीवसंपत्ति; पशुसंपत्. -Wire-विद्युन्मयतार; सजीवतार.
Livelihood—(शास.) आजीविका; उपजीविका.
Liver—(वै.) यकृत; पित्ताशय; कालक. -Abscess-यकृत्विद्रधि; यकृद्दाह; यकृन्गुल्म. -Bile-यकृत्पित्त. -Coloured-यकृद्वर्ण. -Disease-यकृद्विकृति. -Enlargement-यकृद्वृद्धि. -Fluke-(वै.) रोगाणुविशेष. -of Sulpher-(रसा.) पलाशगंधकिद. -Substance-(वै.) यकृद्द्रव्य. -Treatment-(वै.) यकृदुपचार. -Wort-(वन.) स्थिरशैवाल. [म. बैठशेवाळ]
Livid—(वै.) नीलकृष्ण.
Living—१ सचेतन; सजीव; जीवयुक्त. चैतन्यमय; २ जीवमान; वृत्ति; उपजीविका. -Being-(वै.) सजीव; सजीवप्राणि. -Cell-(वन.) जीवत्कोषद्रव्य. -Cost of-(अर्थ.) जीवनव्यय; जीवनमूल्य; दिनव्यय. -Individual-(जीवि.) जीव. -Matter-(तत्त्व.) सजीवद्रव्य; सचेतनद्रव्य. -Organism-प्राणि; जीव. -Things-(प्राणि.) सजीवकोटि. -Tissue-(वै.) सजीवधातु. -Wage-(अर्थ.) निर्वाहयोग्य श्रममूल्य; निर्वाहयोग्यवेतन. [म. निर्वाहयोग्य मजूरी] -World-(वै.) जीवसृष्टि.
Lixivation—(रसा.) द्रावण; निर्णेजन; क्षारनिष्कर्ष (सुश्रुत); निर्यासन.
Lizard—(प्राणि.) सरट; गोधा. [म. सरडा] -House-गृहगोधा; मुसली; गृहालिका; पल्ली. [म. पाल]
Load—(ग., पदा., स्था.) भार; अस्थिरभार; चलभार. [म. सुट्टाभार, चालताभार, फिरताभार, भरणें, भारणें; ओझें, वजन; उच्चाल्यवजन, बोजा] -Dead-(पदा. स्था.) जडभार; अचेतनभार. -Excentric-(स्था.) विमध्यभार. -Live-सचेतनभार. -of Leaves-पत्राभार; पर्णभार. [म. पानभारा, पानपेंडा]. -Stone-(पदा.) चुंबकाश्म; लोहकांत; दिग्दर्शकपाषाण; चुंबक; लोहचुंबक; अयस्कांत; पाषाणचुंबक; सृष्टलोहचुंबक; चुंबकप्रस्तर. -Wind-(पदा.) वायुभार. [म. वाऱ्याचाभार-जोर-बोजा]
Loaded—(पदा.) भारग्रस्त; उत्तेजित; उद्दीपित. [म. वजनदार, भारलेला; वजनाचा, भरलेला]. -Governor-(यंत्र.) भारनियंत्रक. [म. भारनियंता] -with Electricity-विद्युत्संयुक्त.
Loading—(अर्थ.) १ निर्वहण; रोपण; संभार. [म. लादलेलेप्रिमियम] २ अतिभार; अनुभार; अतिशुल्क.
Loam—(भू.,) चिक्कणमृत्तिका. [म. चिकणमाती, लुकणमाती]
Loan—(अर्थ.) ऋण. -at Call-तात्कालदेयऋण. -at Short Notice-अल्पकालीनऋण.-Capital ऋण, मूलधन. [म. कर्ज-पुंजी-भांडवल] -Office-(अर्थ.) ऋणकार्यालय. -Public-सार्वजनिकऋण.
Loathing—(तत्त्व.) घृणा; जुगुप्सा; उद्वेग; अरुचि.
Loathsome Disease—(वै.) कुत्सित व्याधि-रोग.
Lobar Pneumonia—(वै.) श्वसनकज्वर; फुप्फुसदाह.
Lobe—१ (तत्त्व.) खंड. १ (वन.) १ पर्णपालि; पर्णपालिका; दल; कर्ण. २विच्छेद; खंड; मुकुटविभाग. ३ (वै.) पालि; पालिका; खंड; भाग. कर्ण; पाली; पिंड. [म.

पाळ कोथळी] -Anterior-(वै.) पूर्वपाली; पूर्वखंड. -Cerebral-(वै.) मस्तिष्कखंडविशेष. -Frontal-(तत्त्व.) ललाटखंड. -Heparic-यकृतपालि. -Occipital-पृष्ठखंड. -of the Lungs-फुप्फुस पालिपालिका. -Olfactory-(प्राणि.) घ्राणखंड. -Parietal-मध्यखंड. -Temporal-शंखखंड; शंखपालि.

Lobed Margin—(वन.) खंडितप्रांत.

Lobelia—(वन.) धूम्रपत्र; ताम्रकुटुंक. [म. तमाखू] -Nicotia Naefolia-(वन.) नल; नड. [म. नळ, देवनळ].

Lobeliaceae—(वन.) देवनलवर्ग.

Lobosa—(प्राणि.) स्थूलविक्षेपक.

Lobster—(प्राणि.) मत्स्यविशेष; कवचान्वित प्राणिवर्ग. [म. खेकडा, कलव, झिंगा]

Lobular—(वै.) खडाकार.

Lobular Pneumonia—(वै.) लघुपालिकादाह. [म. ससर्णा].

Lobule—(वै.) १ शकल; पालिका. २ कर्णचूचुक; कर्णपालि; उपपथ.

Lobulus—(वै.) अधिमुष्कनलिका.

Lobus,-Noduli—(वै.) ग्रंथिखंड. -Pyramidalis-शंकुखंड. -Quadratus-चतुरस्रखंड. -Semilunaris-कलाखंड. -Tubarius-वप्रखंड. -Uvulae-उपजिह्वाखंड.

Local—(पदा. वै.) स्थानिक; स्थानीय; दैशिक; देश्य. -Action-(पदा.) स्थानिकक्रिया; स्थानीय क्रियाकार्य. -Area-स्थानिकप्रदेश. -Attraction-(पदा.) स्थानीय आकर्षण. -Administration-(इति.) स्थानीय शासन-राज्यशासन. -Affairs-(राज.) स्थानिककार्य; स्थानीयकार्य. -Analgesia-(वै.) स्थानिक संमोहन. -Authority-स्थानीय अधिकारी. -Battery-(पदा.) स्थानीय विद्युत्घटमाला. -Board, Body-(अर्थ.) स्थानिकसंस्था; स्थानिकपंचायत; स्थानिक सभा-पंच. -Character-स्थानस्वरूप. -Circuit-स्थानीय मंडल. -Custom-देशाचार; स्थानिक आचार. -Demand-(अर्थ.) स्थानिक क्रेयता. [म. स्थानिक मागणी] -Disease-(वै.) स्थानिक रोग. -Distribution-(अर्थ.) स्थानिक वितरण. [म. स्थानिक पाठवणी] -Finance-(अर्थ.) स्थानिक राजस्व-अर्थसंचय-धनसंचय. -Government-(राज. वै.) स्थानिक शासनसस्था; प्रांतिक शासनसंस्था. [म.स्थानिक प्रांतिक सरकार]-Improvement-स्थानिक सुधारणा. -Jurisdiction-स्थानीय अधिकार. -Limits-स्थानिक सीमा-क्षेत्र. -Rates-(अर्थ.) स्थानिक कर. -Reflex-(वै.) स्थान प्रतिवर्तन. -Self Government-(अर्थ., राज.) स्थानिक स्वराज्य; स्वायत्तशासन; स्थानीय स्वराज्य -Sign-(तत्त्व.) संवेदनस्थान; निर्देशकगुण; निर्देशकचिन्ह; स्थानलक्षण; संज्ञानुभव विशिष्टलक्षण. -Tax-स्थानिक कर. -Time-(ग. पदा.) निजकाल; स्थानिक काल; स्थानिक वेला. -Usage-स्थानीय लोकाचार-लोकव्यवहार.

Localisation—१ (अर्थ.) स्थानिक-स्थानीय करण. २ (तत्त्व.) स्थाननिर्णय; स्थाननिर्देश; स्थाननिश्चयन. स्थानारोपण; स्थानबोधन. ३ (पदा. वै.) स्थानवैशिष्ट्य; स्थाननिश्चय; स्थाननिर्णय. -of Industries-(अर्थ.) उद्योगस्थानिकीकरण; -of Market-(अर्थ.) आपणस्थानिकीकरण. [म. बाजाराचें स्थानिकीकरण ; -of Sound-(तत्त्व.) स्वरसंस्थानीयकरण. -Theory-स्थानीयकरणसिद्धांत; संस्थाननिर्देशक वाद.

Localised, -Amnesia—(तत्त्व.) विशेषघटना-स्थान-समय; स्मृतिभ्रंश. -Stimulus-(तत्त्व.) स्थानीय उत्तेजन.

Locality,-Memory—(तत्त्व.) स्थानस्मृति. -Survey-(तत्त्व.) स्थानपरीक्षण; निरीक्षण.

Location—(पदा.) १ स्थान; स्थल. २ स्थाननिश्चय; स्थलनिश्चय.

Locative—(भाषा.) सप्तमी विभक्ति; अधिकरण.

Loch—see Lake.

Lochia—(वै.) सूतिस्राव; गर्भपरिस्राव; प्रसूतिस्राव; सूतिकास्राव; प्रसूतिकालिकस्राव; प्रसवान्तिकस्राव.

Lochial Discharge—(वै.) सूतिकास्राव.

Lochiopyra—(वै.) सूतिकाज्वर.

Lochiorrhagia—(वै.) जरायुस्राव.

Lochioschesis—(वै.) प्रसवसंबंधी जरायुस्राव अवरोध.

Lochium Funis—(वै.) रज्जु.

Lock—(पदा.) १ ताल; तालक; तालयंत्र; [म. कुलूप; टाळें; झडप; पकडदरवाजा; कोंडी] २ प्रवाहबंध. -Hospital-(वै.) उपदंशरोगचिकित्सालय. -Jaw-(वै.) हनुस्तंभ; धनुषस्तंभ. [म. दांतखीळ बसणें]

-Out–(अर्थ.) द्वारावरोध. -up House-बंदीगृह. -up Jail-निरोधस्थान.

Locked Twins—(वै.) यंत्रितयमल.

Loco—१ (अर्थ.) स्थानिक. २ (यंत्र.) see Locomotive.

Locomotion—संचारण; संचलन; गमन; चलन; स्थानांतरगमन; व्यवहार; स्पंदनक्रिया; गतिशक्ति.

Locomotive—गतियंत्र; चलनशील; संचारी. [म. आगगाडी, एंजिन]

Locomotor—गतिसंबंधी. -Ataxia-(वै.) खंजवात; कलायखंज; वेपथुरोग; पक्षाघातविशेष. -Function-गतिक्रिया.

Loculate—(वै.) विभागयुक्त; पुटयुक्त. [म. खण किंवा पाळी असलेला]

Locule—(वन.) see Loculus.

Loculicidal—(वन.) पुटकविभेदी; कोटरमार्गी.

Loculus—(Pl. Loculi) १ (वन.) कोष्ठ; विवर; कोटर; आशय; पुट; विभाग. [म. कप्पा, खण, पोकळी] २ (वै.) पुट; दल.

Locus—१ (ग.) बिन्दुपथ; बिन्दुमार्ग; निधान; रेषापथ; संचारपथ. २ (वै.) स्थान. -Caeruleus-(वै.) नीलमुद्रा. -Regit Actum-(शास.) देशकालानुसार कार्य. -Standi-स्थानाधिकार; अधिकारपूर्वक स्थान.

Locust Pest—(वन.) कीटकबाधा.

Locusta—(वन.) तृणभंजिरी; तृणपुष्पन्यासविशेष. [म. ओंबी, कणिशिका, कुडी]

Lode—(भू.) अशुद्धधातुरेषा.

Lodestone—see Loadstone पहा.

Lodge—(शास.) निवास.

Lodicule—(वन.) पूंकेसरबाह्यवल्क; उन्मुद्रक; सूक्ष्मपर्ण; तृणपुष्पदल; कील. [म. खवला]

Loess—(भू.) शिलापिष्टमृत्तिका.

Log—१ (ग.) मानघाचन. २ (नौ.) नौगतिमापनयंत्र. ३ (पदा.) लेखन. -Book-(नौ.) नोकास्थितिदर्शक पुस्तक. -Wood-(वन.) पत्रांगकाष्ठ. [म. पतंगाचें लांकूड, पतंग लकडी]

Loganiaceae (वन.) कुचलावर्ग. [म. काजरा, कुचला]

Logarithm—(ग.) लघुगणक; लाघवांक; गुणबीजक; घातांकगणित; घातांकगणन; मान; घातांक; घातगणन. -Common-लौकिक मानांक; साधारण लघुगणक. -Natural or Naperian-नेपीरियन लघुगणक.

Logarithmic—(ग.) लाघवीय; लघुगणकीय. (abbrev Log). -Curve-लघुगणकीय वक्र. -Decrement-(पदा.) क्षयदर्शक घातांक; क्षयघात; लघुगणकीय अपचय. (Log dec.) -Function-(ग.) घातपदफल. -Mantissa-अंशक. -Series-घातांकश्रेढी. -Sine-लाज्या. -Table-लघुगणक सारिणी. -Tangent-लास्पर्शक.

Logic—(तत्त्व,) न्याय; न्यायशास्त्र, तर्कशास्त्र; प्रमाणशास्त्र; बुद्धिव्यापारशास्त्र; आन्वीक्षिकी; मंतिक; विचारशक्ति; तर्कव्यवस्था; पाश्चात्य न्याय; अनुमानशास्त्र. -Acumen-सूक्ष्मतर्कबुद्धि; तार्किकता; तार्किकक्या. -Concrete-मूर्ततर्कशास्त्रा. -Deductive-निगमनात्मक-निगामी तर्कशास्त्र. -Formal-तांत्रिक-आकृतिक-आकारिक तर्कशास्त्र. -Material-वास्तव-वास्तविक-द्राव्यिक-वैषयिक तर्कशास्त्र. -of Consistency-संगतिन्याय-तर्कशास्त्र. -of Truth-सत्यतर्कशास्त्र; सत्यन्याय.

Logical—(तत्त्व.) तार्किक; न्याय्य; सयुक्तिक; न्यायानुसारी; न्यायसंगत, तर्कसिद्ध; तर्कशुद्ध; तर्कयुक्त, युक्तिसंगत; न्यायसंगत; आनुमानिक. -Abacus-न्यायपट्टिका. -Argument-ऋजु अनुमान. -Chain of Argument-शृंखला अनुमान. -Induction-तर्कशास्त्रीय अनुमान; तर्कशास्त्रीय व्याप्तिसाधन. -Machine-तर्कयंत्र. -Method-तार्किक पद्धति; कारणपरंपरापद्धति. -Mind-न्यायनिपुणतबुद्धि; तर्कबुद्धि. -Necessity-प्रमाणगत आवश्यकता -Philosophy-न्यायदर्शन. -Process-तार्किक व्यापार. -Theory-तार्किक प्रक्रिया; तार्किकवाद; तर्कवाद. -Thought-सामान्य कल्पना; तर्कयुक्त विचार.

Logician—(तत्त्व.) तार्किक; नैय्यायिक.

Logomachy—(तत्त्व.) वाग्युद्ध; वितण्डा; शब्दच्छल.

Logoneurosis—(वै.) वाणीस्नायविक विकार.

Logopathia—वाणीविकार.

Logoplegia—वाक्शक्ति अपंगता; वाक्स्तम्भ; वाक्पक्षघात.

Logorrhea—(तत्त्व.) बहुवाचालता.

Logos—१ (तत्त्व.) वाणी; शब्द; परावाणी. २ (धर्म.) ईश्वर; शब्दब्रह्म. -First Life Wave of Third-(थिऑ.)) प्रथमचिद्धर्मि; प्राकृतसर्ग. -Se-

cond Life Wave of the Second-द्वितीय-चिद्ऊर्मि; वैकृत सर्ग. –Third Life Wave of the First-तृतीयचिद्ऊर्मि; जीवसर्ग.

Loimpopyra—(वै.) महामारीज्वर.

Loin—(वै.) कटि; नितंब; श्रोणि.

Lomentum—(वन.) मालाशिंबा; अस्फुटिर मालाकार शिंबा. [म. दामुख्याची शेंग, मणकेदार शेंग]

Long—१ (ग. तत्त्व.) १ दीर्घ; लंब; आयत; विस्तीर्ण. २ परिमाण; प्रमाण; मात्रा; परिमित. २ (वै.) लंब; नलिकावत्. –and Short Bones-(वै.) नलकास्थि. –Bill-(अर्थ.) दीर्घकालीन देय धनलेख. [म. मुदती हुंडी] –Bone-(प्राणि. वै.) नलिकास्थि; नलक; लंबास्थि. –Circuit Appeal-क्रयपद्धति विशेष. –Continued-दीर्घकाल स्थायी. –Exchange-(अर्थ.) दीर्घकालीन देय विदेश लेख. –Headed Biceps-(वै.) द्विशिरस्क स्नायु दीर्घमूल. –Jump-(क्रीडा.) दीर्घोड्डाण; हनुमानोड्डाण.[म.हनुमानकुदी]-Parliament -(इति.) दीर्घायुषी पार्लमेंट. –Period Market-(अर्थ.) दीर्घकालीन आपण. –Petioled-(वन.)दीर्घवृत्त. –Range-(पदा.) दीर्घायामी. [म.लांब पल्ल्याचें; मोठ्याझेपेचें, लांब पोंचणारे] –Rate-(अर्थ.) दीर्घकालीन वृद्धिक्रम. [म. मुदती हुंडीचा दर] –Sight-(पदा. वै.) दीर्घदृष्टि; दूरदर्शन; दूरदृष्टि. –Sightedness-(वै.) दूरबद्धदृष्टि; दूरदृष्टिदोष. –Thoracic-(वै.) लंब वक्ष; दीर्घाऔरसी. –Wave-(पदा.) दीर्घलहरी; लंबलहरि; नीचकंपलहरी. [म. लांबलाटा]

Longanon—(वै.) सरलांत्र.

Longevity—(वै.) दीर्घायुत्व; दीर्घजीविता.

Longicorn—(प्राणि.) मृग कीटक.

Longimenus—(वै.) लंबहस्त; दीर्घबाहु. [म.लांबहात्या]

Longimatry—(ग.) दूरत्वमिति; दूरत्वमापन.

Longing—१ (तत्त्व.) स्पृहा; तीव्रेच्छा; वासना. २ (वै.) दोहद.

Longissimus,-Capitis--(वै.) पृष्ठदंडिक स्नायु; लंबमस्तक. –Cervicis-लंबकंठ; लंबग्रैवेयक. –Dorsi-लंबवक्ष; पृष्ठपेशी.

Longitude—(ग. ज्यो.) रेखांश; रेखांशवृत्त; रेखांक; रेखांकवृत्त; रेखांतर; देशांश; देशांतर; द्राघिका; मध्यान्हरेषा; भोग; रेखावृत्त. –Circle of-रेखांशवृत्त. –Circles of Celestial-(ज्यो.)भोगवृत्तें. –Heliocentric-सूर्यकेंद्रिक रेखांश. Jovecentric-गुरुकेंद्रिक रेखांश. -of Heavenly Bodies-(ज्यो.) योग. –of Perihelion-रविनीच.

Longitudinal—(पदा. वन. वै.) अनुलंब; अनुदैर्घ्य; रेखांशसमांतर; ऊर्ध्व; उदग्र; लंबोत्तर; अन्वायाम; लंब. –Dehiscence-(वन.) अनुदैर्घ्य विदलन; कपाटस्फोट; अनुस्फुटन. –Fasciculus-(वै.)अन्वायाम पथ; अनुदैर्घ्य पथ. –Fissure-(वै.) अनुपूर्वाछेदिका.–Section -१ (वन.) अनुच्छेद; अनुदैर्घ्य विच्छेदन; दीर्घच्छेदन. २(स्था.) अनुलंबच्छेद.[म. आडछेद, लांबछेद]–Sinus-(वै.) दीर्घिकासिरापरिखा. –Sulcus-(वै.) लंबप्रणालि; अनुदैर्घ्यप्रणालि. –Wave-(पद. वै.) अनुतरंग; दीर्घलहरि; अनुमार्गीलहरि. [म. आडव्या लहरी]

Longitudinalis Linguae Superior Muscle —(वै.) ऊर्ध्व अन्वायाम रसनिका पेशी-स्नायु.

Longitudinalis Muscle—अधो अन्वायाम रसनिका अनुदैर्घ्यपेशी-स्नायु.

Longus—(वै.) बृहत्; दीर्घ. –Colli-पुरमणक.

Loom—वेम. [म. माग] –Handle-वेमदंड. [म. मागाचा चाप]-Side-वेमपक्ष. [म. मागाची दिवाल]

Looming—(पदा.) स्थूलीभवन; स्थूलदर्शन.

Loop—(ग. पदा. वै.) चलप्रदेश; चक्रावृत्त; पाश; पाशबंध; चक्र; वलय; संक्षोभः तोरण. [म. फासा; गाळ, मुदनी, चक्कर, फंदा, कडें, वेटोळें] –Hole-छिद्र.

Loose-शिथिल. –Cartilages-(वै.) गलितकूर्चा; शिथिलकूर्चा. –Stock-स्रस्त सामग्री; स्रस्तसंपत.

Looseness—(वै.) उदरामयः अतिसार.

Lossening of Joints—(वै.) संधिश्लथन.

Loquacity, Loquaciousness—(तत्त्व. वै.) अतिभाषिता; वाचालता; बहुभाषिता; मुखरता.

Loranthaceae—(वन.) वृक्षरुहादिवर्ग; वन्दावर्ग. [म. बांडगूळ, वंदाकवर्ग]

Loranthus Longifoliarus—(वन.) वन्दा; वन्दका; वृक्षादनी. [म. बांडगुळ, वेडकुळ]

Lord,-Lieutenant—(इति.) राजप्रतिनिधि; प्रमुख न्यायाध्यक्ष –Mayor-(शास.) नगरपालिकाध्यक्ष. –Protector-राज्यसंरक्षक;राष्ट्रसंरक्षक.–Spiritual -धर्माध्यक्ष. –Temporal-संस्थानिक. [म.जहागिरदार इनामदार]

Lords of the Moon—(थिऑ.) सोमऋषि.

Lordosis—(वै.) कटिमणिपूर्व नमन; मेरुदंडस्य अग्रवर्ती वक्रता.

Loreal—(वै.) नासाक्षिमध्यक.

Lorentz, -Contraction—(पदा.) विद्युद्गतिजन्य आकुंचन. -Transformation-विद्युद्गतिजन्य रूपांतर समीकरण.

Loss—१ (अर्थ. ग. पदा.) हानि: क्षति; क्षय; व्यय; ऱ्हास; अपव्यय. [म. नुकसान, घट] २ [वै.] अपहार. [म. खर्च, तोटा; नुकसान; खोट; चट्टा] -of Business-व्यापारहानि. -of Energy-(पदा.) शक्तिक्षय. -of Postural Sense-(वै.) अवस्थिति-अज्ञान. -of Time-कालक्षेप: विलंब.

Lost Star-लुप्त नक्षत्र.

Lot—१ (अर्थ.) भाग; विभाग; समूह. [म. हिस्सा; लाट; ढेर] २ (तत्त्व.) भाग्य; भागधेय. -Money-(अर्थ.) विकयीधन.

Lotion—(वै.) धावनौषध; द्राव; द्रवण; सेच्य; सेचनीय; धावन.

Lotium—(वै.) मूत्र; प्रस्राव.

Lottery—(शास.) गुटिकापात; गुटिकापातेननिर्णय. [म. सोडत]

Loud—(पदा.) तीव्र; प्रबल. -ness(पदा.) तीव्रता; प्रबलता. -Speaker-(पदा.) तीव्रोच्चारकशब्दवर्धक; ध्वनिक्षेपक; ध्वनिवर्धक; उच्चैर्वादक; उच्चै:श्रावक; ध्वनि-प्रवर्धक; ध्वानक; महावक्त्र. [म. कर्णा; बोंबल्या, ओरड्या, आवाज पेटी, बोलणारें यंत्र]

Lovage—अजमोदा; यवानिका. [म. ओवा]

Love—१ (तत्त्व.) प्रेम: राग; स्नेह; प्रीति; अनुराग; प्रणय. २ काम; रति; शृंगारभाव. -Knot-प्रेम ग्रंथि-बंधन; प्रणयग्रंथि. -of Life-जिजीविषा. -Sick-कामातुर; कामार्त.

Low—१ (तत्त्व.) निम्न; गंभीर; अल्प. २ (संगीत.) नीच; मंद्र. [म. खर्ज, खालचा] -Audio Frequency-(पदा.) श्राव्यक्षिप्रता; लघुक्षिप्रता. -Head Water Turbine-अल्पोच्चताभ्रमि-तचक्र. -Heat-मंदोष्णता. -Land Formation-निम्नदेशीय घटना. -Pith-(पदा.) नीचस्वर. [म. नीच-सूर] -Power-(पदा.) हीनशक्ति. -Objective-(पदा.) न्यूनवर्धक उपदृश्य. -Pressure-(पदा.) लघपीडन: लघप्रेष; निम्नप्रेष; न्यूनवायुभार. [-Engine-(पदा.) लघुप्रेषयंत्र; नीचप्रेषयंत्र] -Tension (पदा.) लघुतन्यता; दुर्बलतन्यता. [म. कमदाब, दुर्बल] -Tide Water-लघुवेला. [हिं. भाटा]

Lower—१ (पदा. वै.) नीचतर; निकृष्ट; अध:स्थित; अध:स्थ; निम्न. २ (स्था.) अवतरण; [म. आऱ्या करणें, खालीं उतरविणें.] -Calorific Value-(पदा.) नीच उष्मदायकता; नीच उष्णतांश; नीच ज्वलनक्षमता; सजल उष्मदायकता. -Classes-(अर्थ. राज.) नीच श्रेणी. -Convolution-(वै.) अधोसंवर्त. -Criticism-(भाषा.) पाठचिकित्सा. -Culmination-(ज्यो.) मध्य नीचगमन. -Dilution-(वै.) निम्नक्रम. -Extremity-(वै.) अधो अवयव; अध.शाखा; निम्नशाखा. [-Abdomen and Pelvis-(वै.) अध: अवयव उदर तथा बस्ती]-Face-पीठ; अधोभाग; तल. [म. पाया]-Fixed Point-(पदा.) अल्पतर स्थिर मान. -Jaw-(वै.) निम्न हनु: अधोहनु. -Labials-अधरोष्ठस्थ.-Limb-(वै.) अध:शाखा.-Lip-अधरोष्ठ; निम्न ओष्ठ. -Lobe-अध:खंड. -Maxila-(वै.) अधोहन्वस्थि. -Para Sympathetic-System-(वै.) अधर स्वतंत्रनाडी मंडल.-Pitch-नीच स्वर.-Potential-(पदा.) अपरिक्षितिक; नीच स्थानीय. -Rectum-(वै.) अधोगुद. -Salt-(रस.) निम्नांश लवण. -Sub Scapular-(वै.) द्वितीया अन्वंसिका. -Uterine Segment-गर्भाशय निम्न भाग. -Trunk-(वै.) अधरकांड शाखा. -Visual Centre-(वै.) अधोदृष्टिकेंद्र.

Lowering—(रसा.) अवनमन.

Lowest—नीचतम; लघुतम; अवतरतम, -Audible tone-निम्नतम स्वर. -Common Denominator-(ग.) लघुतमसमच्छेद -Suplanchnic-(वै.) अध: इन्द्रियचेतनी. -Rate-(अर्थ. शास.) कनिष्ठ मूल्य; -Terms Reduction of a Fraction to-(ग.) अतिसंक्षेपरूप.

Lowlands—(भू.) निम्नभूमि; निम्नप्रदेश.

Loyal—१ निष्ठावंत. २ राजनिष्ठ.

Loyalty—(तत्त्व.) निष्ठा; अनुराग; भक्ति.

Lozenge—(स्था.) तुल्यचतुर्भुजाकार. [हिं. बर्फीदार]

Luben—(ज्यो.) विशाखा.

Lubrical—(वै.) कृमिसदृश.

Lubricant—स्निग्धीकरणसाधन; स्नेहल; अंजन; घर्षणनाशकवस्तु. [म. वंगण, तेल].

Lubricating Oil—(रसा.) स्निग्ध तैल; उपांजन तैल; स्निग्धीकरण तैल.

Lubrication—स्नेहांजन; घर्षणनिरोध; तैलपूरण; तैलीकरण; उपांजन; स्निग्धीकरण. [म. वंगण तेल देणें].

Lucid—(वै.) स्वच्छ; उज्ज्वल. -Interval-प्रसन्न कालावधि.

Lucidity—(तत्त्व.) वैशद्य; दिव्य शक्ति.

Lucifer Match—(रसा.) गंधक दीपकाष्ट; गंधकीय घर्षणकाष्ठ; गंधकदीपशलाका.

Luciferous—(पदा. रसा.) प्रकाशमान; दीप्तीकर; प्रकाशक.

Lucimeter—(पदा.) प्रभातीव्रतामापक.

Luck—(तत्त्व.) भाग्य; दैव.

Lucoma—(वै.) नेत्रपुष्प.

Lucrative—(अर्थ.) लाभदायक; फलदायक. -Business-लाभदायक व्यापार.

Ludicrous—(तत्त्व.) उपहास्य; अवहास्य; हास्यमय; कौतुककर.

Ludovici's Angle—(वै.) ल्यूडोव्हिसी कोण.

Lues—(वै.) स्पर्शजन्य रोग; सांसर्गिक रोग. -Venera-उपदंश.

Luff—(नौ.) नौपार्श्व.

Luffa, Acutangula—(वन.) राजकोशातकी. [म. दोडका] २ जंगाक; धारा; कोशातकी. [म. शिराळें] -Amara-तिक्तकोशातकी; कटुकोशातकी. [म. कडू-दोडकी-शिराळें; कडू घोसाळें] -Echinata-(वन.) देवदाली; [म. देवडांगरी, कांटे-घुले; इंद्रावण] Pentandra-महाकोशातकी; घोषका. [म. घोसाळें]

Lugworm, Lug—(प्राणि.) मृत्कृमि. [म. गांडूळ-काडू]

Lumbago—(वै.) कटिवेदना; कटिवात; कटिशूल. [म. उसण].

Lumbal—(वै.) कटिदेशीय; कटिप्रदेशीय. see Lumbar.

Lumbale—(वै.) ऊर्ध्वकटीर.

Lumbar—(वै.) १ उदरमणक; कटिदेश; कटि; कुक्षि; श्रोणी; नितंब; जघन; उदर; उदरपृष्ठ; दक्षिण-वामकटि. २ कटिप्रदेशसंबंधी; कटिस्थ; कटिक. -Abscess-कटिस्फोटक. -Enlargement-उदरविस्तार. -Nerve-कटिकानाडी; अनुकटिकानाडी. -Plexus-उदरप्रकर; नाभिचक्र; कटिपूर्विकानाडी; कटिजाल. -Puncture-पृष्ठवंशुविवरभेदन; सुषुम्नावेध. -Reflex-कटिप्रतिक्रिया. -Region-कटि देश-प्रदेश; अपरमध्यभाग; कटिभाग. -Sacral joint-कटित्रिकसंधि. -Vein-कटिशिरा. -Vertebrae-कटिमणि; उदरमणक; कटिकशेरु; कटिकशेरुका.

Lumbo, Costal Arch—(वै.) उदरशलाकातोरण. -Dorsal Fascia-पृष्ठआवरण; कटिपृष्ठच्छदा प्रावरणी. -Inguinal-वंक्षण; ऊरुवंक्षणिका. -Sacral-त्रिकपृष्ठसंधिगत. [-Trunk-उदरत्रिकोणखंड; कटित्रिकोणी]

Lumbricalis—(वै.) मार्दंगिक स्नायु; संयोगकारक.

Lumen—१ (तत्त्व.) तेज; प्रभा; प्रकाश. २ (वै.) अंतरंग. [म. वेज]

Lumiere Cendree—(ज्यो.) चंद्रकृष्णभाग.

Luminary—प्रकाशमानतारा; तेजस्वी पुरुष; तेजःपुंज ज्योति.

Luminiferous—(पदा.) तेजोवाही; तेजोत्पादक.

Luminescence—(पदा., रसा.) संदीप्ति; दीप्ति. -Chemi-रासायनिक संदीप्ति. -Cristello-मणिभसंदीप्ति. -Thermo-तापसंदीप्ति. -Tribo-भग्नसंदीप्ति; घर्षणसंदीप्ति.

Luminescent—(पदा.) तेजस्वी; प्रकाशमान्; दीप्तिमान्.

Luminosity—(पदा., रसा.) दीप्ति; दीप्तितेज; प्रकाशदायित्व; तेजस्विता; प्रकाशमयता; प्रकाशितता; उज्ज्वलता. -Intrinsic-नैजदीप्ति; अन्तर्हितप्रकाश.

Luminous—(तत्त्व. पदा. रसा. वै.) भास्वर; प्रकाशवान्; ज्योतिष्मान्; स्वयंप्रकाशी; तेजःपूर्ण; ज्योतिर्मय; दीप्तिमय; दीप्त; प्रकाशद; तेजस्वी; सप्रकाश; उज्ज्वल. -Atom-(तत्त्व.) भास्वरपरमाणु. -Flux-(यंत्र.) प्रकाशस्रोत; प्रभा; प्रकाशशक्तिपरिमाण. -Globe-(पदा.) प्रकाशमान दीपगोल. [म. दंडी] -Intensity-प्रकाशतीव्रता. -Object-(पदा.) भास्वत्पदार्थ. -Paint-ज्योतिर्मयवर्ण. -Point-(रसा.) दीप्तबिन्दु; दीप्तिबिंदु. -Signals-प्रकाशसंकेत. -Tube-(पदा.) प्रकाशमाननली.

Lump—(रसा. वै.) पिंड; राशि; ग्रंथि. [म. गठ्ठा गुठळी, गोळी] -Sum-(अर्थ.) द्रव्यराशि; पिंडितधन; पिंडधन. [म. एकरकमीपैसा]

Luna—१ चंद्र. २ रौप्य; रजत. [म. चांदी]
Lunacy—(तत्त्व.) उन्माद; विक्षिप्तता.
Lunar—१ (ज्यो.) १ चांद्र; सौम्य; चंद्रीय; चंद्रसंबंधी. २ राहू. २ (तत्त्व.) ऐन्दव, चान्द्रमस्. -Caustic-(रसा.) सौम्यदाहक; रजतनत्रित; नत्ररजत. -Crater-(ज्यो.) चंद्रज्वालामुख. -Day-तिथि. -Distance-चन्द्रान्तर. -Eclipse-चंद्रग्रहण. -Mansion-नक्षत्र. -Measurement-चंद्रमान. -Month-चांद्रमास. -Semi-अर्धचंद्राकार. -Table-चंद्रसारणी. -Year-चांद्रवर्ष.
Lunarian—चंद्रलोकवासी.
Lunate—१ (वन.) अर्धचंद्राकार. २ (वै.) चंद्रकोर, इंदुक, कला. -Bone-(वै.) चतुर्थचंद्राकार अस्थि. -Sulcus-चंद्राकार सीता. -Surface-(वै.) कलापृष्ठ.
Lunated—(वन.) अर्धचंद्राकार. [म. चंद्रकोरी].
Lunatic Asylum—उन्मादारोग्यभवन; भ्रांतचित्तालय. [म. पागलखाना]
Lunation—(ज्यो.) अमाप्रदक्षिणा; चान्द्रमास; चंद्रभगण; चांद्रपर्व; चंद्रपरिवर्तन.
Lunch—(वै.) मध्यान्हभोजन.
Lune—(ग.) चंद्रक; चंद्रखंडाकार.
Lung—(वै.) फुप्फुस; तिलक; क्लोम. -Fever-फुप्फुसज्वर; श्वसनकज्वर. -Tissue-फुप्फुसघटक.
Lungu—(वै.) फुप्फुसघटक.
Luni Solar Precession—(ज्यो.) चांद्रसौरायण भाग; चांद्रसौर विचलन.
Lunula—(वै.) नखमूलस्थ अर्धचंद्राकृति.
Lupus—१ (ज्यो.) वृकतारामंडल. २ (वै.) जीर्णक्षय; त्वग्रोग; वृकविकार; त्वचाक्षय; नासाव्रण: वृक. -Vulgaris-सामान्यवृकविकार.
Lurid—(वै.) अत्यंतम्लान; पांडुवर्ण.
Lust—(तत्त्व.) कामभाव; रतिभाव; कामुकता; कामवासना.
Luster, Lustre—(पदा. रसा.) कांति; तेज; दीप्ति; द्युति; प्रभा; प्रकाश.
Lustrous—(पदा. रसा.) द्युतिमान; कांतिमान; तेजयुक्त; दीप्तिमान.
Lute—(ज्यो.) वल्लकी.
Lutecium—(रसा.) ऋतीय.
Luteous—(वै.) पीतवर्ण.
Lux—१ (पदा.) प्रकाशमानविशेष; प्रमाणदीप. २ (वै.) आलोक.
Luxation—(वै.) संधिच्युति.
Luxury—१ (अर्थ.) विलास; सुख. २ (तत्त्व.) विषय, भोग; विलास; समृद्धि. -Articles of-(अर्थ.) विलासवस्तु; सुखोपभोगवस्तु.
Lycanthropy—(तत्त्व.) मनोविकृतिविशेष.
Lycopodiaceae—(वन.) मुद्गलक.
Lycopodium—१ (वन.) लघुपर्णक, मुद्गलक. २ (वै.) वृकपाद. -Powder-(पदा.) गगनभूलि.
Lye—(रसा.) क्षारजल; क्षारोदक (सुश्रुत).
Lying in Room—(वै.) सूतिकागार.
Lyman Series—(पदा.) लिमानश्रेणिसूत्र; वर्णावलि; रेषामाला.
Lymph—(तत्त्व.) वसा; मेदस्. २ (वै.) लसिका; रस; द्रव; शुभ्रधातु; श्वेतधातु; उदकधातु. [म. लस, रस] -Channel-लसिकावाहिनी; लसिकोत्सारीवाहिनी. -Circulation-लसिकासंवहन. -Drainage-लसिकोत्सारण. -Follicle-रसपिंड. [-Gland-लसिकाग्रंथि; लसिकापिंड; शोषकरसपिंड; शोषकपिंड; लसिकावाहिनी, शोषकरसवाहिनी; लसिकापूग. -Glands of the Abdomen and Pelvis-उदरबस्तिरसपिंड. —of the Head and Neck-मस्तककंठरसपिंड. —of the Neck-कण्ठरसपिंड. —of the Lower Extremity-(वै.) अधोअवयवरसपिंड. —of the Thorax-वक्षरसपिंड. —of the Upper Extremity-(वै.) ऊर्ध्वअवयवरसपिंड.] -Heart-(प्राणि.) लसिका निःसारणकर्ण. -Node-(वै.) लसिकाग्रंथि. -Sinus-(प्राणि.) लसिकापात्र. -Space-(वै.) लसिकाकुहर. -Vessels-(वै.) लसिकावाहिनी.
Lymphadenectasis—(वै.) लसिकाग्रंथिप्रसरण.
Lymphadenitis—(वै.) लसिकाग्रंथिशोथ; लसिकापिंडदाह; शोषकपिंडदाह.
Lymphadenoma—लसिकार्बुद.
Lymphadenopathy—लसिकाग्रंथिव्याधि.
Lymphagogue—(वै.) रसोत्तेजक.
Lymphangiectasis—लसिकावाहिनीप्रसरण.
Lymphangiography—लसिकावयववर्णन.

Lymphangiology—लसिकासंस्थानविज्ञान.
Lymphangioma—लसिकावाहिनीद्वारा निर्मित अर्बुद.
Lymphangiophlebitis—लसिकावाहिनीप्रदाह.
Lymphangioplasty—लसिकावाहिनीशस्त्रक्रिया.
Lymphangiotomy—लसिकावाहिनीभेदन-च्छेदन.
Lymphangitis—लसिकावाहिनीप्रदाह; लसिकागंड-प्रदाह.
Lymphates—(वै.) लसिकानलिका.
Lymphatic—(वै.) रसवाहिनी; लसिकावाहक; रसायनी; रसवहा; शोषकवाहिनी: उदकवाहिनी; रसवाहिनी; गौरी. -Anemia-(वै.) ग्रंथिगत पांडुरोग. -Gland-(प्राणि.वै.) शोषकरसग्रंथि; लसिकावाहकग्रंथि; लसिकाग्रंथि; लसिकापूग; रसोत्पादकपिंड; लसिकापिंड; लसिकागंड. -System-(वै.) लसिकाभिसरण-लसिकावाही व्यूह; लसिकावाहिनीसमूह; रससंस्था. -Temperament-कफप्रकृति; रसप्रधानधातु, शांत स्वभाव. -Tissue-लसिकोति; लसिकापेशी; लसिकाधातु. स्वभाव. -Vessel-लसवाहिनी; लसिकावाहिनी; रसवाहिनी; गौरी; रसायनी.
Lymphaticostomy—(वै.) लसिकाप्रणालिछेदन-क्रिया.
Lymphatism—(वै.) लसिकागतस्वभाव-धातु.
Lymphatitis—लसिकावाहिनीशोथ.
Lymphatolysis—लसिकातंतुनाश.
Lymphatolytic—लसिकातंतुनाशकर.
Lymphemia—रक्तगतलसिकाणुउपस्थिति.
Lymphization—लसिकोत्पत्ति.
Lymphnoditis—लसिकाग्रंथिशोथ.
Lympho-adenoma—गर्भाशयग्रंथि.
Lympho-blast—लसिकाग्रंथिश्वेताणु.
Lympho-blasthemia—रक्तगतश्वेताणुआधिक्य.
Lymphocytes—रक्तश्वेताणु; लसगोलक; लसिकाकुटि, रक्तश्वेतकुटी; समवर्ण; लसिकाणु.
Lymphocytopenia—रक्तगतश्वेताणुन्यूनता.
Lymphocytopoiesis—श्वेताणुरचना.
Lymphocytotoxin—श्वेताणुनाशकविष.
Lymphodermia—चर्मलसिकाव्याधि.
Lymphoduct—लसिकावाहीनाली.
Lymphoid—गोलकर्ण; लसिकासम; लसिकेय; लसिकासदृश. -Tissue-लसिकोति; जटिलगात्र; रसधातु.
Lymphoidectomy—(वै.) लसिकातंतुछेदन.
Lymphoma—लसिकार्बुद; लसिकाग्रंथि.
Lymphopathy—लसिकाव्याधि.
Lymphopenia—रक्तगतश्वेतलसिकाणुन्यूनता.
Lymphoplasmia—रक्तरंजककणहीनता.
Lymphopoiesis—लसिकातंतुविकास.
Lymphorrhagia—लसिकास्राव.
Lymphosarcoma—लसिकेंद्रियग्रंथि.
Lymphostasis—लसिकास्रावशमन.
Lymphotomy—लसिकासंस्थानविज्ञान.
Lynx—१ (ज्यो.) गवय; बिडाल. २ (प्राणि.) वनमार्जार. [म. रानमांजर]
Lyophile—(रसा.) उदस्नेही; प्रत्यावर्ती.
Lyophobe—(रसा.) उदविरोधी, अप्रत्यावर्ती.
Lypemania—(वै.) अवसादकउन्माद.
Lyra—(ज्यो.) स्वरमंडल; अभिजित; वीणा.
Lyra Psalterium—(वै.) तोरण अधोपत्र.
Lyrae Alpha—(ज्यो.) अभिजित.
Lyrate—(वन.) वीणाकार, मूलकपत्राकार; सलगमाकृति.
Lyric—(भाषा.) भावप्रधानकाव्य, ऊर्मिका, ऊर्मिमुक्तक, वीणाकाव्य, ऊर्मिगीत, संगीतकाव्य, रागध्वनिकाव्य; संगीतकाव्यकल्प, गेयकाव्य. -Dramatic-पात्रालक्षीवीणाकाव्य. -Meditative-ध्यानात्मक०. -Pathetic-रसात्मक०.
Lyrical—(भाषा.) भावप्रधान; ऊर्मिप्रधान. -Drama-भावनाप्रधाननाटक.
Lysigenous (cavity)—(वन.) विच्छेदजन्य कोटर.
Lysine—(वै.) विघटक.
Lysis—(वै.) लय, विलय.
Lyssa, Lyssodexis—(वै.) जलसंत्रास.
Lyssoid—(वै.) जलांतकसदृश.
Lyssophobia—(वै.) जलसंत्रासविकृतिभय.
Lythraceae—(वन.) दाडिमादिवर्ग.
Lythrum—(वन.) आरक्तपुष्पा; अग्निज्वाला; सुभिक्षा; धातुपुष्पिकावनस्पतिजाति; लघुधातकी.

M

Mace—(वन.) जाति; पत्री; जातिपत्री. [म. जायपत्री]
Maceration—१ (रसा.) भावना. २ (वै.) आर्द्रीकरण.
Machiavellian—(राज) कूटनीतिज्ञ; धूर्ततापूर्ण.
Machination—(राज.) षड्यंत्र.
Machine—(यंत्र.) यंत्र; उपकरण; साधन; कल. [म. कलसूत्र; सांचा] -Adding-(राज.) संकलनयंत्र; संकलित्र. -Duplicating-प्रतिलिपियंत्र; प्रतिलिपित्र. -Electric-विद्युयंत्र. -Grinding or Polishing-पेषणयंत्र; निकषशिला. [निण्णा; सहाण] -Gun-(युद्ध.) यांत्रिक उल्हाटयंत्र. [म. तोफ] -Self Moving-(यंत्र.) स्वयंगतिक यंत्र. -Work-यंत्रकर्म; यंत्रकार्य.
Machines, Science of—यंत्रायामिक; यंत्रशास्त्र; -Theory-मनोवैज्ञानिक यांत्रिकसिद्धांत.
Machinery—(यंत्र.) यंत्र साहित्य-सामग्री-व्यवस्था. -of Government-(शास.) शासनतंत्रयंत्र.
Macles—(रसा.) युग्ममणिभ; युग्मस्फटिक.
Macrobiosis—(जीव.) दीर्घायुष्य, दीर्घजीवन.
Macrobiote, Macrobiotic—(जीव.) चिरजीवी. दीर्घायु.
Macrobiotics—दीर्घायुर्विद्या.
Macroblast—(वै.) बृहत्तर रक्तवर्ण, रक्तघटक.
Macrocelus—(वै.) लंबग्रीव.
Macrocephalic—(वै.) दीर्घशिर.
Macrocephalous—१ (वन.) बृहद्दलयुक्त. २ (वै.) बृहत्कपाली.
Macrocephaly—(वै) मस्तिष्कवृद्धि; मस्तिष्कविवर्धन.
Macrocheilia—(वै.) असाधारण बृहदाकार ओष्ठ.
Macrocheiria—(वै.) बृहत्हस्ताकृति.
Macrocoly—(वै.) बृहदांत्रीय अस्वाभाविक लंबता.
Macrocornea—(वै.) अक्षपटलीय बृहदाकृति.
Macrocosm—१ (तत्त्व.) ब्रह्मांड; दृश्य जगत्-विश्व; मानवसमाज; अखिल भुवन; समष्टि; निखिल. २ (धर्म.) समष्टि; ब्रह्मांड. ३ (पदा.) विश्व; बृहद्रचना; स्थूलरचना; विराटस्वरूप; समष्टि; ब्रह्मांड. ४ (राज.) विशालविश्व; ब्रह्मांड.
Macrocyte (वै.) आरक्तकण; बृहदारक्तकण.
Macrocythemia—(वै.) रक्तकणीय अस्वाभाविक आकृति.
Macrodactyl, Macrodactylic—(प्राणि. वै.) दीर्घांगुल; अंगुलीय अस्वाभाविक वृद्धि.
Macrodont—(वै.) लंबदन्ती.
Macroesthesia—(वै.) अस्वाभाविक अनुभवशक्ति.
Macroglossia—(वै.) जिव्हावृद्धिरोग.
Macrognathia—(वै.) हनुवृद्धि.
Macromastia—(वै.) अस्वाभाविक स्तनवृद्धि.
Macrometer—(यंत्र.) विस्तारमापक; बृहत्वमापक.
Macrophage—(वै.) स्थूलभक्षक.
Macropod—(प्राणि.) दीर्घपाद.
Macropodia—(प्राणि.) १ बृहत्पदाकृति. २ कांगरुवंश.
Macropodous—१ (प्राणि.) दीर्घपदी. २ (वन.) दीर्घ आदिमूली, दीर्घमूलक.
Macroprosopoctasia—(वै.) बृहत् मुखाकृति.
Macropterous—(प्राणि.) दीर्घपत्री.
Macrorhinia—(वै.) नासिकाविवृद्धि.
Macroscian—(वन.) दीर्घच्छाय.
Macroscopic—(पदा.) स्थूल; दृश्य, दृष्टिगोचर; स्पष्ट
Macrosmatic—(वै.) घ्राणज्ञानतीव्र.
Macrosomia, Macrosomatia—(वै.) शरीरस्थूलता.
Macrosporangium—(वन.) स्थूलबीजाशय; गुरु-महा-विशाल रेणुकोश; बृहत्स्वयंभवकोश.
Macrospore—१ (जीव.) स्थूलबीज. २ (वन.) बृहत्बीजकण; महा-गुरु-विशाल रेणु; बृहत्स्वयंभव.
Macrosporophyll—(वन.) महारेणुधारिपर्ण; विशाल-गुरु रेणुपर्ण; बृहत्स्वयंभवधारिपत्र.
Macrosporophyte—(वन.) विशाल-गुरु-महारेणुप्रसव.
Macrura, Macrural, Macrurous—(प्राणि,) दीर्घपुच्छ.
Macula—१ (ज्यो.) लांछन; कलंक. (वै.) पटल; चर्मकलंक. -Acoustic Utriculi-(वै.) गुरुपुटखल.

–Sacculi–लघुपुटखल. –Lutea–पीतबिंदु, दृष्टिकेंद्र; पीतक्षेत्र.

Maculated—(पदा.) कलंकित; लांछित.

Madarosis—(वै.) केशक्षय.

Madder—(रसा. वै.) मंजिष्ठा. [म. विलायती मंजिष्ठ]

Madman—(तत्त्व.) उन्मत्त; वातुल.

Madness—(तत्त्व.) उन्माद; मतिभ्रंश, मूढता.

Madrepore—(प्राणि.) मंदारक; माद्रेपोरीविद्रुमप्रवाल.

Madulla—(वन.) see Pith.

Magazine—(युद्ध.) १ युद्धागार; शस्त्रागार. २ नियतकालिक. ३ भांडार.

Magellanic Clouds—(ज्यो.) नीहारिका मेघ.

Magenta—(रसा.) मंजेटा (वर्ण).

Maggot—(प्राणि.) कृमि, कीट.

Magic—(तत्त्व. पदा.) इंद्रजाल, माया; तंत्र; मंत्रविद्या; पिशाचविद्या; मोहविद्या; शाबरीविद्या [म. चेटक, जादुटोणा] –Black–(तत्त्व.) वामतंत्र; वामोपचार; वामाचार; अभिचार. –Lantern–(पदा.) चित्रादर्शक यंत्र; शार्वीरक–यक्षिणी दीप, यातुदीप. [म. जादूचा दिवा] –Rite– (तत्त्व.) दक्षिणतंत्र; दक्षिणोपचार, वामतंत्र. –Squares–(क्रीडा. समाज.) कूटकोष्टक, मायाचतुरस्र.

Magical—(वै.) अभिचारिक.

Magino Line—(युद्ध.) दुर्ग राजी–लेखा.

Magistrate—(शास) साहसन्यायाधीश; साहसाधिकारी; शासक; दंडधारी; दंडाधीश; न्यायदंडाधीश, शासनकर्ता. [म. फौजदारी न्यायाधीश]

Magma—(पदा.) भूरस.

Magna—(वै.) महा. –Charta–(इति.) महाधिकार पत्र.

Magnanimity(तत्त्व.) उदारात्मता; माहात्म्य.

Magnesia—(रसा.) मग्नक्षार; मग्नाम्ल. –Cream of–(रसा.) मग्नाम्ल क्षीर.

Magnesium—(रसा. वै.) रौप्य; धौत; मग्न; सुवंग; मग्नक; मचुल.–Cardonatik–(वै.) द्विकर्बाम्लयुक्तमग्न. –Chloride–(रसा.) मग्नहरिद, मचुलहरिद. –Phosphate–(वै.)मग्नस्फुरित. –Salt–(रसा.) मचुलगंधकक्टुलवणक्षार. मग्नक्षार –Sulphate–(रसा.) मग्नगंधकित; मग्नगधेत.

Magnet—(पदा.) लोहचुंबक; लोहाकर्षक; अयस्कांत, चुंबक; आकर्षक. –Artificial–कृत्रिम लोहचुंबक; –Attraction–चुंबकीय आकर्षण; लोहाकर्षण. –Bar–चुंबकदंड. –Coil–चुंबकवलय; कर्षवलय. Controlling–नियामकचुंबक. –Curve–चुंबकवक्र. –Electro–विद्युच्चुंबक. –Element–चुंबकीय मूलद्रव्य. –Equator– चुंबक विषुववृत्त. –Field–चुंबकबलयक्षेत्र. –Fluid–चुंबकद्रव. –Horse-shoe–अश्वपादत्र. [म. चुंबकनाल, नालचुंबक] –Inclination–चुंबकीय सूचिपतन-प्रवर्तन. –Lifting–भारवाहकचुंबक –Meridian–चुंबक याम्योत्तर. –Natural–अकृत्रिम, नैसर्गिक चुंबक. –Needle–चुंबकसूचि. –Polarity of–चुंबकदक्षिणोत्तराभिमुखता. –Poles–चुंबकध्रुव. –Saturation–चुंबक संपृक्तता.

Magnetic—(तत्त्व.) १ओजस. २(पदा. वै.) चुंबकीय; चुंबकानुकूल, आकर्षकीय –Amplitude–आकर्षकीय चुंबकीय विस्तार. –Attraction–चुंबनाकर्षण; लोहाकर्षण. –Axis–वैकर्षिकाक्ष; चुंबकीयाक्ष; चुंबकाक्षरेषा. –Balance–चुंबकीयतुला. –Bar–चुंबकदंड.–Battery–चुंबकमाला. –Chord–(धर्म.) प्राणसूत्र. [म. प्राणमयकोष व जडदेह या दोहोस सांधणारे सूत्र. –Circuit–(पदा.) वैकर्षिकसरणी; चुंबकीयमंडल.] –Compensator–(पदा.) चुंबकीयक्षतिपूरक. –Consequent Poles–द्वितीयानिष्पत्तिध्रुव. –Current–चुंबकावली; चुंबनप्रणाली; चुंबकाकर्षणक्षेत्र; चुंबनमाला. –Curve–चुंबकवक्र. –Declination, –Dip, Inclination–चुंबकीयसूचिपतन. –Element–चुंबकीय मूलद्रव्य. –Equator–चुंबकीयविषुववृत्त, चुंबकीय व्यास. (–Feromagnetic) Material–(पदा.) वैकर्षिक द्रव्य. –Field–चुंबकक्षेत्र;चुंबकीयक्षेत्र;चुंबनक्षेत्र; वैकर्षिकक्षेत्र. –Fluid–चुंबनद्रव. –Flux–चुंबनकर्ष. कर्षोत्सार; कर्ष; चुंबकीय रेखाप्रवाह. –Force–चुंबनबल. –Healing–आकर्षणोपचार. –Inclination–(भू.) चुंबकावनमन –पतन. –Induction–चुंबकप्रवर्तन; वैकर्षिक विभावन; चुंबकीय उपपादन. –Keeper–चुंबकत्व रक्षक; चुंबकीय धारक. –Line of Force–चुंबकजन्य रेषा; चुंबकरेषा. –Lines of Force Flux–(यंत्र.) स्रोत. –Maps–(पदा.) चुंबकीय मानचित्र. –Material–(पदा.) वैकर्षिक द्रव्य. –Matter–चुंबकभाव; चुंबकीयद्रव्य. –Meridian–चुंबनरेषा; चुंबनदिशा; चुंबनसंपात; वैकर्षिक रेषावृत्त; चुंबकीयभूतल; चुंबकीय याम्यो-

त्तर-दक्षिणोत्तर. -Moment-चुंबकीय परिबल; चुंबकीय प्रेरणांतर; चुंबनभ्रमणत्व; परिप्रेरणा; चुंबकीय आवर्तन-बल- -Needle-चुंबकसूचि; चुंबकशलाका. [म. चुंबक काटा] -Needle on Stand-दिक् सूचि. [म. होकायंत्र] -Observatory-चुंबकवेधशाला. -Orientation-विकर्षगुण. -Para-अनुचुंबकीय. -Permeabilty-चुंबनगामकता; कर्षवाहकता; कर्षग्राहकता; कर्षचुंबकीय व्यापन. -Polar-चुंबकध्रुव. -Poles-चुंबकाग्र; चुंबकध्रुव; वैकर्षिकध्रुव. -Pulse-चुंबकनाडी. -Quantum Number-शक्तिपुंजीय चुंबकमान; चुंबकीय शक्तिपुंजांक; शक्तिपुंजीय कर्षमान. -Repulsion-चुंबकीय प्रतिसारण.-Resistivity-चुंबकावरोध; कर्षरोध. -Saturation-चुंबकीय संपृक्तता. -Separation-चुंबकीयवियोग. -Shell-चुंबकीय कवच; कर्षकवच; चुंबककवच. -Shielding-कर्षरक्षक; चुंबकरक्षक, -Solid-चुंबकीय घन. -Storm-चुंबकीय महावात-झंझावात-कर्षचक्र. -Substance-चुंबकीय पदार्थ. -Susceptibility-चुंबकभाव; चुंबक भावना; कर्षपरता. -Telegraph-चुंबकीय तार.

Magnetical—(पदा.) चुंबकीय; चुंबक.

Magnetically—(पदा.) चुंबकधर्मेण; लोहचुंबनेन.

Magnetics—(पदा.) चुंबकधर्मशास्त्र; लोहाकर्षणशास्त्र; चुंबकत्व; चुंबकधर्मोत्पादक. -Solar-सौरचुंबकत्व.

Magnetisation—(पदा.) चुंबकीकरण; चुंबकमयीकरण; विकर्षसिद्धि; चुंबन; कर्षकरण; विकर्षण; विकेतन; चुंबकन.

Magnetise—(पदा.) चुंबकीकरण; विकर्षीकरण.

Magnetised—(पदा.) चुंबक उद्दीप्त; उद्दीप्त आकर्षण; चुंबकित.

Magnetiser—(पदा.) चुंबककारक.

Magnetising Coil—(पदा.) विकर्षणी; चुंबकीयमंडल.

Magnetising Force—(पदा.) विकर्षण; चुंबककारकबल-प्रेरणा.

Magnetism—१ (तत्त्व.) ओजस्; तेजस्. २ (पदा. रसा.) लोहचुंबकधर्म; चुंबकत्व; विद्युदाकर्षणविद्या; चुंबकशास्त्र; विकर्षण; लोहाकर्षकत्व; लोहचुंबन; लोहाकर्षण शास्त्र;आकर्षिका;अयस्कांतित्व; चुंबकविज्ञान; आकर्षणशास्त्र. -Animal-(पदा.) आकर्षणशक्ति; ओजस्; प्राणशक्ति; see Hypnotism. -Dia-प्रतिचुंबकत्व. -Ferro-लोहचुंबकत्व. -Negative-ऋणचुंबकत्व. -Para-अनुचुंबकत्व.-Permanent-स्वार्थी-सतत-नित्य चुंबकत्व. -Positive-धनचुंबकत्व.-Remnant-अवशिष्ट चुंबकत्व; चुंबकीय शैथिल्य. -Removal of-चुंबकत्वहरण. -Solar-सौरचुंबकत्व. -Temporary-अस्थायी चुंबकत्व. -Terrestrial-(पदा.) भूचुंबकत्व.

Magnetist—चुंबकविज्ञ; चुंबकज्ञ.

Magnetite—(पदा. रसा.) मग्नपाषाण; मुंडलोह; अयस्कांत.

Magneto—(पदा.) विद्युतजनकचुंबकयंत्र. -Chemistry-(रसा.) चुंबकीय रसायन. -Electric--Electrical-(पदा.) विद्युच्चुंबकीय; चुंबकजनित विद्युत्संबंधी. -Electricity-चुंबकजनित विद्युत्; चुंबकीय विद्युत्. -Graph-भूचुंबकस्थितिलेखक; चुंबनालेख; कर्षालेख; चुंबकपदार्थमापक; चुंबकत्वलेखनयंत्र. -Ignition-कर्षिक इन्धन-ज्वलन.-Meter-चुंबकमापक; चुंबनबलमापक;चुंबकमिति;कर्षमापक;चुंबकत्वमापन. -Meter Vibration-दोलन चुंबकत्वमापक. Motive Force-चुंबकत्ववाहक बल; चुंबनप्रेरणा; कर्षप्रेरणा. वैकर्षिक प्रेरणा. [म. चुंबकाचा दाब, कर्षदाब] -Optical-चुंबकप्रकाशीय. -Optics-चुंबकीय दृक्शास्त्र; चुंबकप्रकाशविज्ञान. -Striction-चुंबकीय आकुंचन; कर्षाकुंचन; चुंबकसंकोच. -Therapy-(वै.) लोहचुंबकचिकित्सा.

Magneton—(पदा.) चुंबकमान; कर्षणमान. चुंबकपुंज; कर्षकण; चुंबकशक्तिपुंज.

Magnetotropism, Magnetotaxis—(तत्त्व.) आकर्षणप्रतिक्रिया.

Magnification—१ (थिऑ.) महिमा; सिद्धि. २ (पदा. वन.) परिमाणवर्धन; परिवर्धन; विवर्धन; वर्धन; अभिवर्धन; महत्करण; विभक्तीकरण; पृथक्करण; विस्तारितकरण. ३ (वै.) विशालीकरण; स्थूलीकरण.

Magnificent—(पदा.) अतिशोभित; देदिप्यमान; तेजस्वी.

Magnified—(पदा.) वर्धित; अभिवर्धित; महत्कृत; महत्कारित.

Magnifier—(रसा.) महादर्शक; वर्धक.

Magnifying—१ (पदा.) महादर्शक; बृहद्दर्शक. २ (वै.) विशालक. -Glass-Lens-(पदा. रसा.)

महादर्शक कांच; बृहत्प्रदर्शकताल; बृहद्दर्शकताल; अभिवर्धक-आकारवृद्धिकारक ताल; विपुलदर्शक आदर्श. -Power -स्थूलीकरणशक्ति; आकारवर्धन सामर्थ्य; विस्तरणशक्ति.

Magnitude—१ (ग. ज्यो.) मान; प्रमाण; परिमाण. २ (तत्त्व.) महत्त्व; आयाम. ३ (पदा.) मान;परिमाण; विस्तार; महत्त्व; आयति. ४ (वै.) बृहत्त्व. -Apparent-दृश्यपरिमाण. -of Class Interval-(अर्थ.) कृत्रिमश्रेणी विभाग-परिमाण. -of Star-(ज्यो.) दीप्तिक्रम; तारापरिमाण.

Magnoliaceae—(वन.) चंपकगोत्र. पीतचंपकवर्ग. [म. सोनचाफ्याचा वर्ग]

Maia—(ज्यो.) चुपूर्णिका तारा; अग्रयंती; कृत्तिकापुंजगत तृतीय तारा.

Maiden's Fee-(शास.) शुल्क; कुमारी शुल्क. Maiden-Hair (Fern)-(वन.) हंसराज. राजहंस; हंसपदी. -Hood-(वै.) कौमार्यावस्था. -Speech -(शास.) प्रथमभाषण. -Voyage-(नौ.) प्रथम यात्रा.

Maiensiomania—(वै.) सूतिकाजन्य उन्माद.

Maiensophobia—(वै.) प्रसूतिविकृति भय.

Maientics—(वै.) धात्रीविद्या; प्रसवतत्त्व.

Mail—(अर्थ. व्या.) पत्रवाहन. [म. डाक]-Order Business-(अर्थ.) पत्रवाहनद्वारा व्यवसाय.

Main—१ (पदा.) मुख्य; प्रधान; मूल. २ (शास.) प्रधान. -Line-प्रधानरज्जु.-Pumping Station -(यंत्र.) मुख्य धमनस्थान. -Stream-(भू.) मुख्य प्रवाह, -Vein-(वन.) मुख्य नाडी. [घोडशीर]

Mains—(पदा.) प्रमुख तार; मुख्य वाहक. -Overhead-आकाशी प्रमुखतार. -Underground-भूमिगत प्रमुखतार.

Maintain—(पदा.) प्रतिपालन; आग्रहपूर्वक स्थापना; प्रतिपादन; अनुपोषण.

Maintained—(पदा.) अनुपोषित, संरक्षित.

Maintenance—१ (तत्त्व.) धारण; भरण; पोषण; निर्वाह. २ (वै. शास.) शरीरधारण; उदरपोषण; उदरनिर्वाह; निर्वाह; भरणपोषण. -Claim for-(शास.) उदरनिर्वाह अभियोग. -Cost of-(अर्थ.) जीवन निर्वाह व्यय. -Diet-(वै.) निर्वाहधारक आहार.

Maistry—(स्था.) तक्षक; विधिज्ञ.

Maize—(वन.) शस्य, [म. मका]

Major—(तत्त्व.) प्रधान; श्रेष्ठ. २ (पदा.) प्रधान; बृहत; मुख्य. ३ (युद्ध.) वरिष्ठ सेनापति. ४ (वै.) महा; गुरु. ५ (शास.) सज्ञान; प्राप्तव्यवहार वय. -Arc-(पदा.) अधिचाप; दीर्घचाप. -Axis-(पदा.) महत्तराक्ष; पराक्ष.दीर्घाक्ष.बृहदक्ष.-Chord-(ग. पदा.) दीर्घज्या. पूर्णज्या; दीर्घसंघात; महास्वरैक्य; प्रधान पूर्णज्या. -Illicit Process of-(तत्त्व.) साध्यदोष. -Premise-(तत्त्व.) व्याप्तिवाक्य; अनुगमवाक्य; व्यापकपूर्ववयव; उदाहरण. साध्यप्रमाण; पूर्वपक्ष; साध्यावयव. गुरुपक्ष. -Province-क्षत्रपप्रांत; गुरुप्रांत. -Term-(तत्त्व.) साध्यपद; व्यापकपद; व्यापक उत्तम पद. -Tone-(पदा.) स्वनिका. -Works-(अर्थ.) गुरु निर्माण कार्य.

Majority—१ (तत्त्व.) प्रधानता; श्रेष्ठता. २ (राज.) बहुमत, अधिक संख्या. ३ (शास.) सज्ञातता; प्राप्तवयस्कता; व्यवहारयोग्यत्ता; ज्ञानव्यवहारावस्था. -Absolute-(शास.) असंदिग्ध बहुमत; स्वतंत्र बहुमत. -Clear-स्पष्ट बहुमत. -Narrow-संकीर्ण बहुमत; नाममात्र बहुमत -of Votes-(शास.) बहुमत; मताधिक्य.

Make or Break—(पदा. रसा.) घटन वा मोचन.

Make-believe—(तत्त्व.) कृतकश्रद्धा; मिषक्रिया.

Making up Day—(अर्थ.) ऋण मुक्ति-मुक्ति दिन; ऋण निस्तारणदिन. [हिं. चुकती का दिन]

Making up Price—(अर्थ.) ऋण निस्तारण मूल्यमान. [हिं. चुकानेकी दर (सराफेदर.)]

Mal,—Adjustment-(तत्त्व. शिक्षण) विषमावस्थान; विसंविधान, कुसंयोजन; दुरायोजन. -Administration-(शास.) कुप्रबंध; कुशासन. -Content-(राज.) असंतुष्ट व्यक्ति. -Feasance-(शास.) अपकृत्य; दूषितकृत्य. -Formation-१ (तत्त्व.) विकृत अंगविन्यास; अंगविकृति; व्यंग. २ (वन.) विकृति; अप घटन-रचन. -Nutrition-(वै.) दुष्पोषण; पोषणविकार. -Observation-(तत्त्व.) असन्निरीक्षण; सदोषदृष्टि; दृष्टिदोष; विपरीत निरीक्षण. -Practice-१ (वै.) हानिकर चिकित्सा. २ (शास.) दुर्व्यवहार, भ्रष्टाचरण; अनैतिक चलन; व्यवसायप्रमाद. -Posture-(वै.) विकृत अंगविन्यास. -Presentation-(वै.) कष्टप्रसृति. -Versation-(शास.) दुर्व्यवहार; अनैतिक चलन.

Malabar Nut—(वन.) वासक; सिंहमुखी. [म. अडुळसा]
Malacia—(वै.) विकृत क्षुधा.
Malacopterygian—(प्राणि.) मृदुपक्षी.
Malacosis—(वै.) पेशितंतुकोमलता.
Malacosteon—(वै.) अस्थिकोमलता.
Malacostraca, Malacostracan—(प्राणि.) मृदुकवची.
Malacostracology—(प्राणि.) मृदुकवचीविद्या.
Malacotomy—(वै.) मृदुकायविच्छेदन
Malacozoa—(प्राणि.) मृदुर्जावक.
Malady—(वै.) विकार; व्याधि, रोग.
Malafide—अविश्वासी.
Malaise—(वै.) अस्वास्थ्य; अस्थिरता; अस्वस्थता.
Malamide (Malic amide)—(रसा.) रेवसामिद.
Malar, -Bone—(वै.) गंडास्थि; मुखास्थि. -Prominence-(वै.) गंडकूट. [म. गालाचा उंचवटा] -Surface-वदनपृष्ठ. -Tuberosity-गंडार्बुद.
Malaria—(वै.) शीतज्वर; हिमज्वर; वातज्वर; ऋतुज्वर. [म. हिंवताप, थंडीताप]
Malariology—(वै.) हिमज्वर विज्ञान.
Malariosis—शीतज्वरजन्य आपंगुता.
Male—१ (तत्त्व.) पुं; पुमान; पुल्लिंग; नर; पुरुष; पुंजातीय. २ (जीव. वन. वै.) पुरुष; नर; पुरुषी. -Cone-(वन.) पुंकेशरमंजरी; नरपुष्पशंकु. -Determining-(जीव.) पुंस्त्वकारक; पुरुषकारक. -Flower-(वन.) पुंपुष्प. -Gamate-(वै.) नरपिंड; नरजननपेशी; रेतपिंड; पुंसंयोगभव; रेतसंयोगभव; नरपरायत्त; प्रबलाण्ड; पुंजनित्र; नरपेशी; नरपिंडोत्पादक. -Gametophyte System-(वन.) नरपरायत्तशाली; नरपिंडप्रसव. -Generative-Genital-Organs-(प्राणि.) पुंजननेन्द्रिय. नरजननेंद्रिय.-Germ Cell-(जीव.) पुंबीजपेशी -Germinal-(वै.) पुंजनन. -Hormone-(जीव.) पुंस्त्वोत्तेजकरस-द्रव्य. -Flower-(वन.) नरपुष्प; परागपुष्प. [म. नरफूल] -Pelvis-नरबस्तिगव्हर -Perineum-नरश्रोणी आधार. -Screw-(यंत्र.) नरकर्षणी; नरमलसूत्र. [म. नर. 'स्क्रू']
alecology—(प्राणि.) मृदुकायविद्या.
Malefactor—(शास.) अपराधी.
Malevolence—(तत्त्व.) अशुभचिंतन; अपकारेच्छा; पैशुन्य; हिंसाप्रवृत्ति; द्वेष
Malic Acid—(रसा. व.)सेबिकाम्ल; आतिकाम्ल; रैवगाम्ल.
Malice—(तत्त्व.) अशुभचिंतन; पैशुन्य; मात्सर्य; द्वेष; द्रोह; कपट; दंश; दुर्वृत्ति; असूया.
Malicious—(तत्त्व.) द्वेषमूलक; द्वेषहेतुक; दुष्ट; द्वेषी; मत्सरी. -Prosecution-द्वेषमूलक अभियोग.
Malign—(तत्त्व.) दुष्ट; घातक.
Malignant—(वै) दुष्ट; सांघातिक. -Disease-दुष्टरोग [म. काळरोग] -Fevers-सांघातिक ज्वर. -Growth-विद्रधि.
Malleable—(रसा.) घनवर्धनीय; घनवर्धिष्णु; मृदु; घातसह.
Malleability—(अर्थ., रसा.) घनवर्धनीयता; उद्वर्तनक्षमता; आघातवर्धनीयता.
Malleolar—(वै) गुल्फसंबंधी. -Fold-घनचूण.
Malleolus—(वै.) गुल्फ. [म. घोटा; घोट्याचा उंचवटा] -Lateral-अभिपार्श्व गुल्फ. -Medial-अभिमध्य गुल्फ.
Mallet—(पदा.) मुद्गर; घन. [म. मोगरा; ठोकणी]
Malleus—(वै) घनअस्थि; घन मुद्गरिका; मुद्गरिक अस्थि.
Mallotus Philippinensis—(वन.) रोचनका; कपिला वसंत; कंभु; कंपिल्ल. [म. कमला रंग, शेंदरी]
Malonic Acid—(रसा.) कलिगाम्ल; सेबोनिकाम्ल.
Malpigiaceae—(वन.) माधवीलतादि वर्ग.
Malt—यवरस. [म. सातूचें वाळलेलें सत्त्व; उंबलें] -Sugar-(रसा.) यवशर्करा; यवोज.
Maltose—(रसा. वै.) पिष्ट शर्करा; यवशर्करा; यवोज; धान्यशर्करा; धान्यजा; धान्यजाभिदक; यवद; सस्यशर्करा.
Malum—१ (तत्त्व.) निषिद्ध. २ (वै.) व्याधि. -Pott's-(वै.) मेरुदंडप्रदाह.
Maluminse—(तत्त्व.) स्वतोदुष्ट.
Malvaceae—(वन.) कार्पास वर्ग; जवा गोत्र; शाल्मल्यादि वर्ग. [म. कापूस]
Mamillary—(वै.) स्तनसंबंधी. -Tubercle-चंचुवप्र.
Mamillated—कुचाग्री.

Mamma—(वै.) स्तन; स्तनग्रंथि. -Nipple of-स्तनाग्र; चुचुक; स्तनशिखर. -Areola of-स्तनमंडल. -Secondary-स्तनोपमंडल.

Mammal—(जीव, प्राणि. वै.) सस्तनप्राणी; क्षीरद, स्तनिक. [म. आंचळ-थान असणारा प्राणि]

Mammalgia—(वै.) स्तनपीडा.

Mammalia—(प्राणि.) सस्तन; स्तनपायी; स्तनधारी प्राणि; स्तनंधय.

Mammaliferous—स्तनंधयावह.

Mammalian Egg—(प्राणि.) शोणितबीज.

Mammalogy—(प्राणि.) स्तनंधयविद्या, स्तनपायी प्राणिविज्ञान; सस्तनप्राणिशास्त्र.

Mammary—(वै.) स्तन; स्तनसंबंधी. -Abscess-स्तनस्फोटक. -Duct-क्षीरवाहिनी; क्षीरस्रोत, दुग्धवाहिनी (स्रोत.) -Ampulla of-क्षीरस्रोतकर्णिका. -Glands-स्तन-क्षीररसग्रंथि; स्तनग्रंथि: दुग्धग्रंथि. -Line-स्तनरेषा. -Sympathy-स्तनपरिवृत्ति. [म. स्तनांत होणारा फेरफार]

Mammectomy—(वै.) स्तनच्छेदन.

Mammifer—(वै.) सस्तनप्राणि.

Mammitis—(वै.) स्तनशोथ.

Mammon—(राज.) कुबेर; लक्ष्मीपति.

Mammonsim—धनलोलुपता.

Mammoth—१ (प्राणि.) महाहस्ति; प्राचीन हस्तिवंश. २ (राज.) अतिविशाल. -Meeting-विराट सभा.

Man, Mankind—(तत्त्व. प्राणि.) मनुष्य, मानव; मनुष्यजाति.

Man, Holding the Staff—(स्था.) दस्तक.

Managed Currency—(अर्थ.) नियंत्रितचलन.

Management—१ (अर्थ.) प्रबंध. २ (शास.) व्यवस्था; परिचालन; निर्वाहण.

Manager—१ (अर्थ.) प्रबंधक; प्रबंधकर्ता. २ (शास.) व्यवस्थापक; परिचालक; निर्वाहक.

Manager's Share—(अर्थ.) प्रबंधक अंश-भाग.

Managing,-Board, Committee—(अर्थ. शास.) प्रबन्धसमिति; व्यवस्थापकमंडल. -Council-व्यवस्थापकमंडल. -Director-प्रबन्धसंचालक.

Mandamus—(शास.) आज्ञापत्र.

Mandate—(अर्थ. शास.) आदेश; आज्ञा; शासनादेश.

Mandatory—(शास.) आदेशयुक्त; सादेश; आदेशप्राप्त; अनुज्ञाप्राप्त; अनुज्ञागत.

Mandible—(वै) चिबुकास्थि; हन्वस्थि; जंभास्थि: अधोहन्वस्थि: हनु: दंष्ट्रा. [म. जबड्याचे हाड] -Body of-हनुकाया; हनुमंडल. -Dislocation of-हनुमोक्ष. -Ramus of-हनुमूल.

Mandibular—(वै.) चिबुक; हनु -Foramen-चिबुकविवर. -Fossa-चिबुकखल. -Notch-चिबुक अस्थि. -Teeth-अधोदंत. Vein-हनुशिरा.

Mandibulate—(वै.) जंभास्थियुक्त.

Mane—(प्राणि.) केशावली; केसर; सटा

Manege—(युद्ध.) अश्वशिक्षण; अश्वविद्या: अश्वदमनविद्या-कला.

Manes—(तत्त्व. समाज.) पितृलोक; पितर; पितृदेवता.

Manganate—(रसा.) मांगनेत; मंगलेत.

Manganese—(रसा.) मंगल. मांगल, माण (लोहित); मंगलक; मुंड: मंज: मलवर्गमिश्रितमंगल, मांगनस. -Dioxide-(रसा.) मंजद्विधोर्वक; मंजद्विप्राण्यक; मुंड आंजक: मंगलद्विप्राणिद.

Manganin—(रसा.) मिश्रताम्रधातु.

Mangifera Indica, Mango—(वन.) आम्र, सहकार, चूत. [म. आंबा]

Mango (smelling) Ginger—(वन.) गंधमूल. [म. आंबेहळद] see Curcuma Amada.

Mangosteen—(वन.) अम्लशाक. [म कोकंब] see Garcinia Mangostana.

Mangrove—(वन.) मंगी-कच्छ वनस्पती. [म. खाजणांतील वनस्पती. बं. गरान, गरान जातीय]

Manhole—(स्था.) उच्छ्वास.

Mania—(तत्त्व वै.) उन्माद, पूर्णोन्माद; आसक्ति; उद्दीपन. -Acute-नवीन उन्माद; तीव्र० -Chronic-चिरकारी०. -Clepto-चौर्योन्माद; -Dipso-पानोन्माद. -Eroto-कामोन्माद -Homicidal-हत्योन्माद, घातकोन्माद, परघातोन्माद. -Hypo or Simple-साधारण० -Mono-एकविषयोन्माद. -Moral-मनोविभ्रम -Puerperal-सूतिकोन्माद. -Pyro-अग्नि उन्माद. -Suicidal-आत्मघातोन्माद.-Transient-अल्पकालीन उन्माद.

Manic—उन्मादजन्य.

Manicate—(वन.) जटिल.

Manicheism—(तत्त्व.) मणिसंप्रदाय, शुभाशुभ-युद्धवाद.

Manicure—हस्तचिकित्सा; हस्तचिकित्सक.

Manifest—१ (अर्थ.) नौबीजक, नौगतवस्तुसूचि, पोतभार सूचि. २ (तत्त्व. पदा. वै.) व्यक्त, स्पष्ट, प्रकाशित, आविष्कृत, प्रकट.

Manifestation—१ (तत्त्व., पदा.) अभिव्यक्ति, आविर्भाव, व्यक्तिभाव, व्यक्तीकरण, व्यंजन, आविष्करण, प्रादुर्भाव, स्पष्टीकरण, प्रकटीकरण; प्रत्यक्षता, व्यक्तभवन. २ (वै.) आविष्कृति, उदीरण.

Manifesto—(राज.) प्रवचन, घोषणापत्र [म. जाहीरनामा]

Manifold—(तत्त्व, पदा.) विविध; बहुविध; नानाविध; अनेक; बहुरूप. -Classification-(अर्थ.) बहुसंख्याक वर्गीकरण. -Tabulation-(अर्थ.) बहुसंख्याक कोष्टकबद्धकरण.

Manipulation—१ (रसा.) निर्वाहण. २ (वै.तत्त्व.) प्रक्रिया; हस्तक्रिया; हस्तप्रयोग; हस्तक्रियाचिकित्सा. ३ (शास.) क्रिया; हस्तक्रिया.

Manipulative—(वै.) हस्तप्रायोगिक.

Manna, Mannitol—(रसा.) वृक्षरस; वृक्षक्षीर; मान्नाशर्करा.

Mannan—(वै.) मन्नस्थान.

Manner—(शास.) आचार; रीति.

Mannerism—(तत्त्व.) एकरीतिसेवन; एकपद्धति. व्यवहारविशेषत्व; व्यक्ति रीति-चर्या.

Mannose—(रसा. वै.) मनोज; मन्नजा.

Manœuvre—(युद्ध.) व्यूह; युद्धव्यपदेश.

Manometer—(पदा. रसा. वै.) वायुघनतामापक, विरलता-वैरल्य मापक; अपभारमापक. -Mercury-वैरल्यदर्शक पारदनलिका; भारांतरमापक; वायुस्थितिस्थापकमिति.

Manometric,-Capsule—(पदा.) भारदर्शक कुपी. -Flames-(पदा.) भारदर्शक ज्योति-ज्वाला.

Manorial System—(अर्थ.) निवासस्थानीय प्रणाली.

Mantissa—(ग.) अपूर्णांक; अपूर्णभाग; दशांश अवयव; दशमलवांश; भिन्नांक; घातदशांक; अंशक.

Mantle—१ (पदा.) वेष्टण; आवरण. २ (रसा.) जालकपिधान. [म.जाळीची टोपी] ३ (वै.) पृष्ठत्वचावरण; मांसावरण; वेष्टण; मस्तिष्कावरण. -Cavity-(प्राणि.) पृष्ठत्वचावरणविवर. -Skirt-(प्राणि.) पृष्ठत्वचावरणदशा.

Manual—१ हस्तसंबंधी; हस्तकृत; हस्त्य. २ सारग्रंथ, हस्तपुस्तक. -Alphabet-(शिक्षण.) सांकेतिक वर्णमाला. -Dexterity-(कला.) हस्तकौशल्य. -Labour-(अर्थ.) हस्तकार्य, शारीरिकश्रम. -Method-संकेतशिक्षण. -School-(शिक्षण.) सांकेतिक शाला; [म. संकेतवर्णांनी शिकविणारी शाळा] -Skill-(कला.) हस्तकला; हस्तकौशल्य. -Training-(शिक्षण.) हस्तकलाशिक्षण. -Work-हस्तव्यवसाय.

Manualism—(राज.) समप्रधानतावाद.

Manubrium—(वै.) ऊर्वंउर खंड; उर फलक; उरोस्थिदंड, हस्तालंब; भुज. ग्रेवेयक.

Manufactory—१ (अर्थ.) आवेशन; निर्माणशास्त्र; शिल्पशास्त्र. २ (रसा.) निर्माणशाला; कलाभवन; शिल्पशाला-गृह.

Manufacture—(अर्थ.) निर्माण; सिद्ध; उत्पादन; शिल्पकर्म. -Capitalism-हस्तव्यवसायात्मक संपत्तिवाद.

Manufactured Produce, Manufactures—(अर्थ.) निर्मितवस्तु. [म. तयार माल]

Manure—(रसा. वन.) सार. [म. खत. हिं. खाद] -Animal-प्राणिसार; जान्तवसार. -Mineral-खनिजसार. -Organic-जैवसार. -Vegetable-वनस्पतिसार, उद्भिज्जसार.

Manuring—(अर्थ., वन.) सारप्रयोग. [म. खत देणें] -Artificial-(वन.) कृत्रिम सारप्रयोग. -Green-(वन.) हरित्सारप्रयोग.

Manus—हस्त.

Manuscript—(शिक्षण.) हस्तलेख, हस्तलिखित.

Manustupration—(वै.) हस्तमैथुन.

Many—(तत्त्व.) अनेक; नाना -Selves-अनेकात्मा.

Map—१ (शिक्षण.) आलेख; चित्र; मानचित्र. -Physical-प्राकृतिक०. -Political-राजनैतिक०. राजकीय०. -Relief-वन्धुर०; उच्चावच०.

Marasmus—(वै.) क्षय; बालक्षय; क्षीण; मांसक्षय. [म. मुडदूस; सटवाई]

Marble—(पदा.) श्वेतकल्क-पाषाण; संगमरवर-मर्मर.

Marcasite—(पदा.) खनिजलोहगंधित.

Marching Column—(युद्ध.) अनीक; चलसैनिक.

Mare's Tail—(पदा.) चमरीमेघ; चामरमेघ.
Margaric Acid—(रसा.) मंजराम्ल.
Margarin—(रसा.) जिततैल; मंजरिन.
Margarita—(भू.) मौक्तिक.
Margin—१ (अर्थ., तत्त्व.) सीमांत. [म. बचत] २ (राज.) मर्यादा; तटप्रांत, परिसर, उपान्त सीमाप्रांत. ३ (वन.) धारा. [धार, कडा, कड] ४ (वै.) मर्यादा रेषा. -of Cultivation-(अर्थ.) कृषिमर्यादा. [हि. खेतीका सीमांत] . -Stop-(राज.) प्रांतविराम.
Marginal—१ (अर्थ.) सीमांतिक, पारिसर; उपांतीय. २ (वन.) प्रांतस्थ, प्रांतीय; धारावर्ती, धारास्थित. ३ (वै.) मर्यादा. -Area-उपदेश. -Consciousness-अंतांतबोध; सीमाबोध, सीमांतचैतन्य. -Contrast-सीमांत वैषम्य; तटीयविरोध. -Cost-(अर्थ.) सीमांतमूल्य; सीमांतिक व्यय. -Cultivation-(अर्थ.) सीमांत कृषि. -Degree of Utility-उपयोगी सीमांतमात्रा. -Demand-सीमांत केयता, अभ्यर्थना. -Demand Price-सीमांत केयता. मूल्य.-Disutility-सीमांत अनुपयोगिता. -Dose-सीमांत मात्रा. -Labour-सीमान्त श्रम. -Letter of Credit-सीमान्तविश्वासपत्र. -Placentation-(वन.) धारास्थित बंधन पद्धति; धारावर्ती अपूप रचना. -Price-(अर्थ.) सीमान्तमूल्य. -Product-सीमान्तउत्पत्ति. -Productivity-सीमान्त उत्पादकता, प्रतिस्थ उत्पादकता. -Purchase-सीमांत-क्रय. -Utility-सीमान्त उपयोगिता,
Marginalia—(भाषा.) समासटिप्पणी. [म. समासटीपा]
Margo Falciformis—(वै) रतंबनीमर्यादा.
Margosa—(वन.) हेमद्रुम; पर्वतनिंब; अरिष्ट. [म. डोंगरी लिंब; वकाणानिंब]
Marigold—(वन) विरजनी. [म. झेंडू, मखमल]
Marigraph—(पदा.) वेलालेखक.
Marine—(नौ. पदा.) सामुद्रिक; समुद्रज. -Acid-(रसा.) लवणाम्ल. -Algae-(वन.) समुद्रशैवाल. -Engine-(यन्त्र.) नौयंत्र. -Insurance-(अर्थ.) जलवाहन विमा; सामुद्रिक विमा. -Insurance Policy-सामुद्रिक विमापत्र.
Mariner's compass—(नौ.) नौ दिक्‌दर्शी; नाविका दिक्‌सूचि; दिक्‌दर्शक (यंत्र). [म. होकायंत्र]
Mariotte's Spot—अन्धबिन्दु.
Maritime—(नौ. व्या.) समुद्रतटस्थ; समुद्रतीरस्थ; नौकानयनविषयक; नौदलविषयक; समुद्रसंबंधी. -Vegetation-(वन.) समुद्रवासी वनस्पति. [म. समुद्रकांठची झाडी]
Marjoram—(वन.) मरुवक. [म मरवा]
Mark—(तत्त्व , पदा) लक्षण; चिन्ह लक्ष्य; ध्येय; दृष्टि.
Markab—(ज्यो.) पूर्वभाद्रपदान्तर्गत द्वितीय तारा.
Marked Cheque—(अर्थ.) रेखांकित-चिन्हित धनपत्र.
Market—(अर्थ.) हट्ट; आपण. [म. बाजार; बाजारपेठ, मंडई, मंडी]. -Active-उद्योगी हट्ट. [म. तेजबाजार]. -Day-हट्ट दिवस. [म बाजार दिनदिवस]. -Demand-हट्ट केयता [म. बाजार मागणी -Differentiation of-आपणिक भेदकरण. -Dull-मंदहट्ट. [म.मंदी] -Fluctuation-आपणिक क्षयवृद्धि -Inspector-(राज.) आपणनिरीक्षक. -Money-(अर्थ.) द्रव्य आपण. [म. सराफा, हि. हुंडीका बाजार] -Occasional-नैमित्तिक हट्ट. -Organisation-आपणिकसंघटन. -Overstocked-अतिसंग्रहित-संभृत संपृक्त-आपण. [म. रेलचेल बाजार] -Overt-मुक्त आपण. [म. खुला बाजार] -Place-आपण, हट्ट;विक्रयस्थान;पण्यस्थान -Price, Rate-पण्य मूल्य. -Steady-स्थिर आपण. [म. दृढबाजार] -Town-मुख्य नगर, खर्वट. -Value-पण्यमूल्य.
Marketable Goods—पण्यार्हवस्तु; क्रय-विक्रय योग्यवस्तु.
Marketing Conditions—आपणिक दशा. [म. बाजार हालत; बाजारदशा]
Marking—(अर्थ.) मूल्यलेखन, अंकन.
Marl—(भू.) खटिकामृत्तिका. [म. खडूची माती; खटमृत्तिका चिकण माती]
Marmot—(प्राणि.) गिरिमूषक; पर्वतमूषक. [म. ससाएवढया उंदराच्या किंवा खारीच्या जातीचा प्राणी]
Marriage—(समाज.) परिणय. पाणिग्रहण; विवाह. -Civil-शासनप्रमाण विवाह. -Contract, Deed-विवाह पत्र. -Valid-न्यायानुकूल विवाह.
Married State—(शास.) विवाहितस्थिति, परिणीतस्थिति; वैवाहिकावस्था.
Marrow—१ सार; तत्त्व; सत्त्व. [म. गीर; गाभा] २ (वन.) द्रुममज्जा. ३ (वै.) अस्थिमज्जा; मज्जा.

Marrubrium Vulgare—(वन.) आराम शीतला. [म. फांगळा]

Mars—१ (ज्यो.) अंगारक; भौम; मंगल. २ (धर्म.) रणदेवता; कार्तिकस्वामी.

Marsh—(भू.) पंक; अनूप. [म. दलदल, पाणथळ] -Gas-(रसा.) अनूपवायु; कर्दमोत्थवायु; कर्दमवायु. [म. दलदलवायु] -Plant-(वन.) पंकाश्रित वनस्पति; पंकवृक्ष; अनूप-कर्दमीय-वनस्पति.

Marshy Place—(भू.) कर्दमभूमि; अनूपभू. [म. पाळथळ]

Marsic—(ज्यो.) शौंगीराशिगत चतुर्थ तास.

Marsilia—(वन.) पर्णगुच्छक; चतुष्पत्री. [म. पाणनेचा]

Marsiliaceae—(वन.) स्थलवर्ती चतुष्पत्री.

Marsipobranchii—(प्राणि.) कोशपुटप्राणि. [म. पुटाधोगंडी]

Marsupial—(प्राणि.) लंबोदरी; कोशोदरी.

Marsupialia—(प्राणि.) सकोशसस्तनप्राणिजाति. [म. कांगारू जातीय]

Marsupium—(प्राणि.) लंबोदर; पुटोदर.

Mart—(अर्थ.) हट्ट; पण्यस्थान; विक्रयस्थान. [म. पेठ; गंज; बाजार, दुकान]

Martial, -Law—(शास.) सैनिक शासन. [म. लष्करी कायदा] -Spirit-(युद्ध.) क्षात्रउद्रेक; क्षात्रतेज.

Martynia Diandra—(वन.) वृश्चिका. [म. बिचवा; कुयली]

Martyr—(राज.) धर्मवीर; हुतात्मा; बलि.

Martyrology—(इति.) हुतात्माजीवनेतिहास.

Marvel—चमत्कार; अद्‌भुत दृश्य; आश्चर्य; कौतुक.

Marybud—(वन.) see Marigold.

Masculation—(वै.) पुरुषत्वलक्षणवृद्धि.

Masculine—१ (जीव.) पुरुषजातीय; पुंजातीय; पुंव्यक्तीय; पुल्लिंगी. २ (वै.) पुंलिंग; पुरुषलिंगसंबंधी. -Gender-(भाषा.) पुल्लिंग. -Protest-पुरुष श्रेष्ठताभावना.

Masculinisation—पुंस्त्वकरण.

Masculinism—(तत्त्व.) पुंस्त्वलक्षणत्व; पौरुषता; पुरुषत्व; पुंस्त्व.

Masculinist—(वै.) पुरुषपक्षपाती.

Mask—(वै.) गुप्तवेष; गुप्तमुख; मुखाच्छादन; मुखपट.

Masked—(पदा.) प्रच्छन्न; गुप्त; आवृत्त; छद्मवेशी. -Epilepsy-मृगीरोगविशेष. -Suggestions-(तत्त्व.) प्रच्छन्न सूचना.

Masking—(तत्त्व.) आच्छादनक्रिया.

Masochism—(तत्त्व.) स्वपीडनप्रियता; स्वपरितापप्रियता; कामविकृति; आत्मपीडनगंड.

Mason Bee—(प्राणि.) मृत्मक्षिका. [म. कुंभारीण-माशीची जात]

Masonry—(स्था.) इष्टकारचना; रचनाकर्म. [म. बांधकाम] -Pillar-इष्टकास्तंभ.

Mason's Level—(स्था.) मूलमट्ट (तेलगू); समतलदर्शिका; साधनी. [म. पाणसळ, साधनी]

Masque—(नाट्य.) संगीत नाटक.

Mass—१ (अर्थ.) पिंड; राशि. २ (ग.) मात्रा. ३ (ज्यो.) प्रकृत्यंशः मात्रामान; द्रव्यमान; पिंडमात्रा. ४ (तत्त्व.) मात्रा. ५ (पदा.) पिंड; राशि; द्रव्यराशि; भार; परिमाण; पिंडमात्राः समूह; लोकसमुदाय. ६ (रसा.) द्रव्यमान; वस्तुमान; पिंडमान; घनभार. [म. ऐनद्रव्य] ७ (राज.) जनसमुदाय; लोकसमुदाय; जनसमूह; जनसामान्य; प्रजाजन. ८ (वै.) पिंडभाग. -Action-(तत्त्व., रसा.) मात्रिकक्रिया; सामूहिकक्रिया. -Centre-(पदा.) वस्तुकेन्द्र. -Meeting-बृहत्सभा; विराट सभा. -Mentality-लोकप्रवृत्ति. -Methods-सामूहिक पद्धति-विधि. -Movement-साधारण-जन-लोकक्षोभ-आंदोलन; सामूहिक आंदोलन. -of a Body-(पदा.) पदार्थवस्तुमान. -Pressure-(पदा.) प्रेरणा. -Production-एकत्रनिर्माण; बहूत्पादन; अतिशय उत्पादन. -Psychology-(तत्त्व., राज.) संघप्रेरणा; संघमानस; जनमनोवृत्ति; लोकमनोवृत्ति. -Reflex-बहुव्यापी प्रतिक्रियात्मकगति. -Selectivity-(पदा.) राशिगत वरण. -Spectrum-मात्रावर्णचित्र-पट.

Massa Intermedia—(वै.) सुमध्यसंलग्नक.

Masses, the—(शास.) सर्वसाधारण जनता; लोक; प्रजा.

Massage—(वै.) मर्दन. [म. मालिश, चंपी]

Masseter—(वै.) चर्वकस्नायु; हनुकूटकर्षकस्नायु चर्वण.

Masseteric—(वै.) अधोदंतास्थिग; चर्वण; चर्वक

Massive—(पदा.) स्थूल; सभार.

Massotherapy—(वै.) मर्दन-संवाहनविद्या.

Mast—(नौ.) कूपक; कूपदंड. [म. डोलकाठी; डोलखांब; शिडाची कठी]

Mastadenitis—(वै.) स्तनग्रंथिप्रदाह.

Mastalgia—स्तनपीडा.

Mastatrophy—स्तनक्षीणता.

Mastectomy—(वै.) स्तनच्छेदन.

Master—१ स्वामी; प्रभु; प्रमुख, प्रधान.. २ (थिअ. धर्म.) गुरुदेव; सद्गुरु; जीवन्मुक्त; ऋषि. ३ (नौ.) नौपति. -and Servant-(शास.) स्वामीभृत्य; सेव्यसेवक. [म. धनी व चाकर] -Key-गुरुकुंचिका. -of a Ship-(नौ.) पोताध्यक्ष.

Masterpiece—१ अंतिम-उत्कृष्टकृति; सर्वोत्तम वस्तु. २ (चित्र.) चित्रमणि. ३ (साहित्य.) ग्रंथमणि; ग्रंथरत्न.

Mastery—(तत्त्व.) अधिकार; प्रभुता.

Mastic—(वन., रसा.) मुस्तक. [म. रुमीमस्तकी; रुमामस्तकी; मस्तगी].

Masticating, Mastication—(वै.) चर्वण.

Mastitis—(वै.) स्तनशोथ; स्तनग्रंथिशोथ; स्तनविद्रधि; स्तनपाक.

Mastodon—(प्राणि.) स्तनाग्रदंती. [म. प्राचीन हत्तीची एक जात].

Mastoid—(वै.) स्तनाकार, स्तनाग्रसदृश; गोस्तनाकार. २ परुष. -Abscess-कर्णपश्चिमविद्रधि. -Aditus-स्तनाकार विवर-गुहा. -Aircells-कर्णमूलसवातकोटर. -Airsinus-परुषवायुकोश. -Angle-परुषकोण. -Antrus-परुषकोटर. -Canaliculus-परुषछिद्र. -Foramen-परुषबिळ. -Notch-परुषअटनि. -Part-स्तनाकारभाग. -Portion-कर्णमूलपिंड. -Process-परुषप्रसर; कर्णास्थिभाग; कर्णमूलप्रवर्धन; गोस्तनप्रवर्धन.

Mastoiditis—(वै.) कर्णमूलशोथ.

Mastology—(वै) स्तनविद्या.

Masturbation—(वै) हस्तमैथुन; मुष्टिमैथुन

Masurium—(रसा) मैसूरम्.

Matched Groups—(तत्त्व.) प्रतिद्वंद्वीदल.

Matches, Safety-(पदा.) रक्षक अग्निकाष्ठ; निर्भय अग्निकाष्ठ.

Mate—(नौ.) १ द्वितीय; उपनौपति [म. कप्तानाच्या खालचा अंमलदार; दुय्यम तांडेल; दुय्यम नाखवा] २ (जीव.) १ मैथुन; संभोग. २ सहचर; सहचारी-रिणी. -Receipt (अर्थ.) नौपति-नौकर्मचारी स्वीकारपत्र.

Mater—(वै.) मास्तिष्कवेष्टन. -Dura-शिरालपेशी. -Pia-विरलपेशी.

Materia Medica—(वै.) औषधिगुणधर्मशास्त्र; भैषजतत्त्व; द्रव्यगुणशास्त्र; औषधिविज्ञान; औषधिविद्या.

Material—१ (अर्थ.) स्थूल, भौतिक. २ (तत्त्व.) वास्तविक; द्राव्यिक; वैषयिक; वास्तव; भौतिक; प्रधान; मूर्त. ३ द्रव्य; जडद्रव्य; उपायान ४ (पदा.) पदार्थ; द्रव्य; साधन; जड; भौतिक; स्थूल; अधिभौतिक; अनात्म; प्राकृत, साहित्य; पदार्थ, द्रव्य; पार्थिव; पदार्थविषयक; उपादान; साधन; सामग्री; संभार ४ (वै) जड; उत्तान; साहित्य; द्रव्यसाध्य; द्रव्यप्रेरित परिणाम. -Cause-(तत्त्व.) उपादानकारण. -Civilisation-(अर्थ) भौतिकसभ्यता-संस्कृति. -Evidence-(शास.) अवश्यकप्रमाण. -Goods-(अर्थ.) भौतिकवस्तु. -Lust-(तत्त्व) वस्तुप्रीति. -Median-(पदा.) स्थूलमाध्यम. -Object-(अर्थ.) भौतिकपदार्थ. -Prosperity-भौतिक उन्नति-समृद्धि. -Wealth-(अर्थ) भौतिकसंपत्ति. -World-(तत्त्व.) भौतिकसृष्टि; स्थूलजगत्; भौतिकसंसार; दृश्यजगत

Materials—(अर्थ पदा) पदार्थ; साधन; उपकरण; द्रव्य; साहित्य; सामग्री.

Materialisation—(तत्त्व) भौतिकीकरण; मानवशरीररचना

Materialism—(अर्थ, तत्त्व., पदा., वै.) जडवाद; अनात्मवाद; स्थूलवाद, वास्तववाद; देहात्मवाद; भौतिकवाद.

Materialist—(तत्त्व) जडवादी; अनात्मवादी; भौतिकवादी. -Conception of History-ऐतिहासिक भौतिक कल्पना.

Materially—(पदा.) तत्त्वतः; सारतः; वस्तुतः.

Maternal—(जीव.) मातृप्राप्त; मातृक. -Behaviour-मातृवत्व्यवहार.

Maternity—(वै.) मातृपद; प्रसूति. -Home-सूतिगृह; सूतिकागृह. -Room-सूतिकागार; सूतिकाभवन.

Maternology (वै.) मातृत्वविज्ञान.

Mathematical—(ग.) गणितशास्त्रानुसार; गणितानुसार.

Mathematical, -Induction—(तत्त्व.) गणितागमन; गणितविगमन. -Logic-अंकन्याय; गणितन्याय.

Mathematician—(ग.) गणितशास्त्रज्ञ; गणितज्ञ.

Mathematics—(ग. तत्त्व.) गणितशास्त्र; गणित. -Abstract-शुद्धगणित. see Pure०. -Applied or Mixed-मिश्रगणित; मूर्तामूर्तगणित; व्यावहारिकगणित. -Catenary-कातन्वलि;माला कृति-हाराकृति वक्रगणित. -Cycloid-चक्राभासगणित.-Envelope-आच्छादन-आच्छादक०, अन्वालोकगणित. -Epicycloid-अपचक्रगणित. -Harmonic-हरात्मकगणित. -Hyporbola-अतिपरवलयगणित. -Hypocyclic-अतिचक्रालद अतिचक्राकृति गणित. -Hypotro-choid-अतित्रिच्छेदगणित. -Lemniscate-इलामूलगणित. -Parabola-परवलयगणित. -Pure-शुद्धगणित; केवलगणित; अमूर्तगुणगणित. -Radical-करणीगणित.

Matherapy—(वै.) मर्दनद्वारारोगचिकित्सा.

Mating,-Coitus—(जीव.) समागम. -Instinct of-संभोग-मिथुन प्रवृत्ति.

Matriarch—(समाज) गोत्रस्वामिनी, मूलस्वामिनी; मूलस्त्री.

Matriarchate, Matriarchy—(समाज.) मातृराज्य; मातृसत्तावाद; मातृवंशपरंपरा; स्त्रीराज्य; स्त्रीप्रधानसमाज; मातृकन्यापरंपरा.

Matriculate—(शिक्षण.) विनीत-प्राज्ञ.

Matrimonial Rights—वैवाहिकअधिकार.

Matrimony—(समाज) विवाह; उद्वाह.

Matrix—१ (मुद्रण.) मात्रिका; मातृका. २ (वै.) आधार; आधारणी; आधात्री; गर्भाशय; जननभाग; उत्पत्तिस्थान; मुख्यतत्त्व. [म. मूस; सांचा]

Matron—१ (वै., शिक्षण.) मुख्यपरिचारिका; मुख्यव्यवस्थापिका. २ (शास.) स्त्रीकारभारिका; कारापुरंध्री. स्त्रीकार्यतंत्रिणी.

Matter—१ (ज्यो.) मात्रा; द्रव्य. २ (ग.) तन्मात्र; पदार्थ. ३ (तत्त्व) विषय; तन्मात्र; मूर्तवस्तु; जडवस्तु; प्रकृति. ४ (पदा., रसा., वै.) द्रव्य; साकारवस्तु; अनात्मा; विषय; प्रकृति; माया; उपादान; प्रकृतिद्रव्य; घटकद्रव्य; घटकउपकरण; कारण; साधन; सार. -Animal-(वै.) प्राणिज द्रव्य. -Didectically Moving-(पदा.) स्वयंगतिमानवस्तु. -Grey-(वै.) धूसरांश. -In Dispute-विवादविषय. -Inorganic-(पदा.) अचेतनवस्तु; खनिजअंश. -Organic-(पदा.) सचेतनवस्तु; जीवअंश. -Physical-(पदा.) जडवस्तु. -Simplest Form of-पदार्थमौलिकरूप. -Structure of-पदार्थरचना. -Vegetable-(वै.) उद्भिजद्रव्य -White-(वै.) धवलांश.

Mattock—(कृषि.) खनित्र, टंक, पाषाणदारक. [म. कुदळ; खुरपें]

Maturation—१ पाक, पक्वदशा. २ (तत्त्व.) परिपक्वता; यौवनावस्था, परिणयता. ३ (वै.) विकसन; पूयस्राव, पूयजनन. -Hypothesis of-परिणामउपपत्ति, परिपक्वतासिद्धान्त. -of Instinct-प्रवृत्तिपरिपक्वता.

Mature—(जीव. पदा. वै.) उपभोग्य; पक्व; प्रौढ; पूर्णोत्कात; परिपक्व.

Matured—(अर्थ.) परिणत; सिद्ध; उन्मुख.

Maturity—१ (अर्थ.) परिणति, सिद्धि. २ (जीव) उपभोग्यता. ३ (तत्त्व., वै.) परिपक्वता; प्रौढी; प्रौढावस्था; परिणतता, परिपक्वावस्था, वयस्कता. -Date-(अर्थ.) पक्व-परिणत तिथि. [म. हुंडी पटविण्याचा दिवस] -of a Bill-(अर्थ.) धनपत्रापरिपक्वता.

Mauve—(पदा.) अंजीरवर्ण. [ग खुंबासी रंग]

Maw—(प्राणि.) पक्षिजठर. -Worm-जठरकृमि.

Maxilla—(वै.) जंभास्थि: कपोलास्थि. -Lower-अधोहन्वस्थि.

Maxillary—(वै.) जम्भ, कपोल; जृंभीय, हनुविषयक; पार्श्वोष्ठ. -First-प्रथमपार्श्वोष्ठ. -Second-द्वितीयपार्श्वोष्ठ. -Air Sinus-जंभवायुकोटर. -Inferior-कपोलगामी. -Palps-पार्श्वोष्ठप्रसर. [म. कीटकांच्या सोंडेच्या बाजूला असणारे लांबट अवयव] -Process-जंभप्रसर. -Superior-ऊर्ध्वदंतधारास्थि; ऊर्ध्वदंतास्थि. -Teeth-ऊर्ध्वदंत. -Tuberosity-जंभवप्र.

Maxilliped—(प्राणि.) जंभपाद; ओष्ठपाद.

Maxim—(अर्थ., तत्त्व., पदा.) व्यवहारसूत्र; जीवनसूत्र; सर्वतंत्रसिद्धांत; सार; तत्त्व; सूत्र; न्याय.

Maxima—(ग.) महत्तम: गरिमा.

Maximise—महत्तमरूपदान; अतिशयवर्धन.

Maximum—(अर्थ., तत्त्व., पदा., वै.) अंत्य; अनन्य; गरिष्ठ; भूयिष्ठ; अधिकतम; महत्तम; महिष्ठ; चरम; बृहत्तम; परम; उच्च; परमसीमा; सीमांतमापक. [म. कमाल]. -Satisfaction-(अर्थ.) अधिकतमसंतृप्ति. -Tension-(पदा.) परमदाढर्यावेग, परमदाढर्यबल, परमतन्यता. -Thermometer-(पदा.) उच्चतमतापमापक; महत्तमउष्णतामापक.

Maximus Legal—(शास.) न्यायतत्त्व; न्यायसिद्धांत; शासनसिद्धांत: न्यायसूत्र.

Mayfly—(प्राणि.) अल्पायुषी मक्षिका. [म. शेमडी]

Mayor—(शास.) नगराध्यक्ष; नगरश्रेष्ठि. [म. नगरशेट]

Maze—(तत्त्व., पदा.) कुटिलमार्ग, व्यूह, कुटिलव्यूह. [म. भुलभुलावणी]

Mazoites—(वै.) स्तनप्रदाह. see Mastitis.

Me—(तत्त्व.) ममात्मा; अनुभूतात्मा; ज्ञातात्मा.

Meable—(वै.) भेदनक्षम; अनुप्रवेश्य: अन्तर्गम्य.

Meadow—(वन.) वनस्थली; शाद्वल.

Meagre—(पदा.) स्वल्प: स्तोक.

Mealy—(वन.) पिष्टयुक्त. [म. पिठूळ]

Mean—(अर्थ., ग-, पदा.) मध्य; मध्यमान; मध्यपरिमाण; मध्यम; साधारण; मध्यक, समक. [म. सरासरी] -Anomaly-(ज्यो.)मध्यकोण; मध्यमकेंद्र; केंद्र -Arithmetical-(ग.) मध्यमान; गणित मध्यम. -Caloric-(पदा.) मध्यमान-मध्यम उष्मांश. -Centre-(ग.) स्थितिकेंद्र. -Circum Centre-(ग.) घनमध्य. -Declination-(ज्यो.) अस्फुटक्रांति. -Degree-(ग., पदा.) मध्यमपरिमाण. -Density-(पदा.) मध्यमघनता. -Deviation-(तत्त्व.) मध्यमविभ्रम. -Distance-(ग.) मध्यमअंतर. -Geometrical-(ग.) उत्तरश्रेढीमध्यम; भूमितिमध्यम: गुणोत्तरमध्यम. -Gradation (method of)-(तत्त्व.) मनःकोशकैंदहिकप्रकार; मध्यमक्रम-प्रणाली. -Harmonical-(म.) स्वरश्रेढीमध्यम; हरात्मकमध्यम. -Heliocentric Position of a Planet-(ज्यो.) मध्यग्रह. -Latitude-(ज्यो.) अस्फुटशर. -Motion-(पदा.) मध्यमगति. -Obliquity-(ज्यो.) मध्यमपरमक्रांति; मध्यमपरक्रांति. -Point-(ग.) मध्यबिंदु. -Position-विश्रांतिस्थान; मध्यस्थान. -Proportional-(ग.) अनुपातमध्यमपद. -Quantity-(ग.)मध्यमसंख्या. -Sidereal Revolution-(ज्यो.) मध्यमनाक्षत्रिकभ्रमण. भगण; मध्यमनाक्षत्रिकपरिक्रमण. -Solar (Sidereal)-(ज्यो.) मध्यमसावन. -Solar Day-मध्यमसौरदिन; मध्यमानसौरदिवस. Sun-(ज्यो.) मध्यमसूर्य. -Terms in Ratio-(ग.) मध्यपद. -Tropical Year-मध्यमसायनवर्ष. -Time-(ज्यो) मध्यकाल; मध्यमकाल. -Value-(पदा.) मध्यममूल्य. -Value Theorem-मध्यममानसिद्धांत.

Meander--(भू.) सर्पाकृति, सर्पगति, गोमूत्रिका.

Meaning—(तत्त्व., पदा.) अर्थ; आशय [म मतलब] -Having the Same-(पदा.)अन्वर्थक. -less-(तत्त्व.) व्यर्थ, अर्थहीन; विनाशय. -Occasional-(तत्त्व.) प्रासंगिकअर्थ. -Qualitative-गुणार्थ.

Means--(तत्त्व., पदा., वै.) उपाय, साधन, उपकरण; सामग्री. -of Communication-(शास.)यातायातसाधन; प्रवाससाधन. -of Living or Subsistence-(अर्थ.) निर्वाहसाधन; जीवनसाधन. -of Transportion-(अर्थ.) वाहनसाधन; नयनसाधन. -to an End-(तत्त्व.) साध्यसाधन; हेतुसाधन.

Measles—(वै.) रोमांतिका. [म. गोवर]

Measure—१(अर्थ.) माप; तोल. २ (ग.) परिमाण; संख्यामान. ३ (तत्त्व.) मानप्रमाण; मापक. ४ (पदा. वै.) मापन; मान; परिमाण; इयत्ता.

Measure, Measuring Glass—(पदा. वै.) अंकितपात्र; मापनलिका. [म. मोजपात्र] Measure, -Common-सामान्यप्रमाण. -Cubic-घनमान. -Greatest Common-(ग.) गरिष्ठसामान्यपरिमाण; दृढभाजक. -Linear-(ग.) दैर्घ्यमान. -of Capacity-(ग.)द्रव्यमान; वस्तुमान. -of Precision-यथार्थतामान. -of Value-(अर्थ.) मूल्यमान, मूल्यपरिमाण. -of Weight-(पदा.) भारमान. -Square-भूफलमान; वर्गमान.

Measurement—(तत्त्व., पदा.) मापन; मान, माप. -Book-(पदा.) मापनपुस्तक, मापनपोथी. -of Intelligent-बुद्धिमापन. -of Length-दीर्घता मापन. -of Surface-पृष्ठमापन.

Measuring, -Cylinder—(पदा.) मापनगोल. -Instrument-मापनयंत्र-साधन. -Jar-मापनघट. -Stripe--Tape-मानपट्ट. -Vessel-मानपात्र.

Meat—(वै.) मांस; आमिष. -Diet-मांसाहार.

Meatus—(वै.) विवर; गुहा; सुरंग; द्वार; कर्णनल; बिल. -Acousticus Externus-बाह्यश्रोत्रद्वार. -External Auditory-बाह्यकर्ण. -Inferior-अधःसुरंग कर्ण. -Interior Auditory-अंतःश्रोत्र. -Mid or Middle-मध्यसुरंग. [म. मध्यकानांतील] -Superior-ऊर्ध्वकर्ण. -Urinarius-मूत्रद्वार.

Mebsuta—(ज्यो.) कश्यप; मिथुनराशिगततारा.

Mechanic—(पदा., वै.) यांत्रिक; शिल्पी; यंत्री; यंत्रकार; कारु.

Mechanical—(अर्थ., पदा., वै.) यांत्रिक; यंत्रतत्त्व; यंत्रसंबंधी; शिल्पसंबंधी. -Advantage-(पदा.) यांत्रिकलाभ; सौकर्य. -Analogy-बाह्यसाम्य. -Contrivance-यांत्रिकउपकरण. -Dilatation-यांत्रिकप्रसरण. -Drawing-यंत्रालेखन; यांत्रिकचित्र. -Effect-यंत्रकार्य. -Energy-यांत्रिककर्तृत्वशक्ति; यांत्रिकशक्ति. -Engineer-यंत्रकर्मा; यंत्रवर्तक; यंत्रशिल्पी. -Equivalent-यांत्रिककृत्येकांक; कृत्येकांक; यांत्रिकसममूल्य; यांत्रिकतुल्यांक. -Equivalent of Heat-उष्णताविषयकयांत्रिकसममूल्य; उष्मयांत्रिकसंबंधतुल्यांक. -Force-यांत्रिकचेतना; यंत्रशक्ति. -Industry-यांत्रिकपरिश्रम; यांत्रिकउद्योग. -Intelligence-यांत्रिकबुद्धि. -Materialism-(तत्त्व.) जडवस्तुवाद. -Method-(पदा.) यांत्रिकउपाय; यंत्रपद्धति. -Mixture-यांत्रिकमिश्रण; शुद्धमिश्रण; सामान्य मिश्रण. -Power-यांत्रिकशक्ति. -Stimulation-यांत्रिकउत्तेजन. -System-यंत्रपद्धतिः स्तंभककलातंत्र (कल. विद्यापीठ). -Theory of Heat-(पदा.) उष्णतासंबंधी यांत्रिक कल्पना. -Tissue-(वन.) तंतुवाहिनीमयघटना; स्तंभककला; घनपेशीजाल; आधारदायकपाटव; यांत्रिकधातु. -Transport-यंत्रयान.

Mechanics—(पदा., यंत्र.) यंत्रशास्त्र; यंत्रनिर्माणविद्या; यांत्रिकशास्त्र; बलविद्या; यंत्रगतिशास्त्र; यंत्रविज्ञान; यंत्ररचनाशास्त्र; शिल्पशास्त्र; यंत्रविद्या; गतिविद्या; यंत्रप्रेरणाशास्त्र.

Mechanisation—(युद्ध.) यंत्रीकरण. -of Army-सेनायंत्रीकरण.

Mechanised, Army—यंत्रसज्जितसेना. -Cavalry-यंत्रसज्जितअश्वदल. -Division-यंत्रसज्जित दल. -Infantry-यंत्रसज्जितपदातिदल. -Unit-यंत्रसज्जितअंग. -Warfare-यांत्रिकयुद्ध.

Mechanism—१ (अर्थ.) यंत्ररचना; क्रियाविधि. २ (जीव.) साधनयोजना; युक्ति; प्रक्रिया. ३ (तत्त्व.) यंत्रसदृशरचना; देहात्मवाद; यंत्रवाद; जडयांत्रिकवाद; यंत्ररचना; क्रियाविधि; मनोरचना. ४ (पदा.) यंत्ररचना; यंत्रघटना; वस्तुरचना; कारु. ५ (वै.) साधन; व्यवस्था; प्रेरणा; यंत्रणा. -Make and Break-घटविघटरचना. -Neutralising-निःसत्त्वकारीमनोयंत्र. -of a Machine-(यंत्रा.) यंत्ररचना. -of Mind-(तत्त्व.) मनोयंत्र; मनोयंत्रवाद. -of a Process-(पदा.) क्रियाविधि.

Mechanist—(यंत्र.) यंत्रज्ञ;यंत्रक; यंत्रकार; यंत्रपटु-वादी.

Mechanistic Theory of Life—(तत्त्व.) अधियंत्रवाद.

Mechanograph—(यंत्र.) यंत्रानुलेख.

Mechanography—यंत्रानुलेखन.

Mechanology—यंत्रविद्या.

Mechanotherapy—(वै.) यांत्रिकचिकित्सा.

Mecometer—(वै.) शिशुमापकयंत्र.

Meconate—(रसा.) अहिफेनाम्ललवण.

Meconic Acid—(रसा.) अहिफेनाम्ल.

Meconing, Meconine—(रसा.) अफेनिन; अहिफेनवीर्य.

Meconium—१ (रसा.) अफेनः अहिफेन. २ (वै.) गर्भमल; प्राथमिकगर्भमल.

Medal—पदक; चंद्रक; मुद्रा.

Medallion—(शिल्प.) परिचक्र; महामुद्रा.

Media—(वै.) उपांगी; उप; साधन.

Mediacy—(तत्त्व.) व्यवधान; व्यवहितता; अप्रत्यक्षकल्पनाप्रसूतता.

Mediaeval (Medieval)—(इति.) मध्ययुगीन; मध्ययुग संबंधी-विषयक.

Medial, Median—(वै.) मध्यगत; मध्यस्थ; मध्यतः. (संक्षेप Med). Med.-Antibrachial-(वै.) बाह्यउपबाहु. -Antibrachial Cutaneous-मध्यउपबाहुचर्म. -Anterior Thoracic-मध्यवक्ष. -Brachial Cutaneous-मध्यबाहुचर्म. -Calcanean-मध्यपार्ष्णी. -Cubital-मध्यप्रकोष्ठ Epiglottic Fold-मध्यकण्ठआस्थिकचूण. -Fron

tal Sulcus-मध्यअंतःप्रणालि. -Geniculate Body-मध्यउपमुकुल. -Longitudinal Fasciculus-मध्यअन्वायामपथ. -Medullary Lamina-मध्यधवलपत्र. -Nuchal Line-मध्यपृष्ठमस्तकरेषा. -Palpebral-मध्यनेत्रच्छद. -Plantar-मध्यपादतल. -Plate-मध्यपत्र.

Medial—(वै.) अभिमध्य; मध्य; उपांगी; मध्यदर्शक; मध्यप्रमाणदर्शक; मध्यतः; मध्यस्थित; मध्यस्थ. -Fissure-मध्यरोक. -Section-मध्यमेयच्छेद; मध्यमच्छेद. -Volar-मध्यअग्र.

Median—१ (अर्थ.) समानांतरमध्यमान. २ (ग.) मध्यगा. ३ (तत्त्व.) मध्य; मध्यस्थ; मध्यगत; माध्यमिक. ४ (वन.) माध्यिक; मध्यमा; मध्यगत. ५ (वै.) मध्यन्य; मध्यगा. -Line १ (ग.) मध्यगतरेषा. २ (वै.) कल्पितमध्येरेषा. -Operation-(वै.) मध्यशस्त्रोपचार. -Point-(ग.) मध्यगतसंगम; मध्यगतबिंदु. -Septum-(वै.) मध्यपट.

Mediastinal—(वै.) वक्षमध्य; मध्यवक्ष; मध्यस्थीय. -Cavity-वक्षमध्यकोटर.

Mediastinum—(वै.) मध्योदर; वक्षमध्य; फुप्फुसावरण; मध्यदेश; मध्यस्थ. -Anterior-पूर्वमध्यस्थ. Mid-मध्य०. -Posterior- (वै.) पश्चिम०. -Superior-ऊर्ध्व०. -Testis-वृषण०.

Mediate—१ (तत्त्व.) साधित; मध्यसाधित; मध्यगत; संव्यवधान; वैचारिकशृंखलीकरण. २ (वै.) मध्यवर्ती; परोक्ष; व्यवहित. -Inference-(तत्त्व.) अनुमान; व्यवहिततर्क;असंविहित-अनिकट-अपर्यवसित लुप्त अनुमान; मध्यअनुमान.

Mediation—(तत्त्व.) मध्यस्थता; मध्यवृत्तिता; मध्यस्थान; द्वारीभाव; प्रसंख्यान.

Medicago Sativa—(वन.) मुत्था; मेथिकातृण. [म. लमूणघास]

Medical—(वै.) वैद्यकीय; चिकित्सासंबंधी; भेषज; औषधीय. -Assistance-चिकित्सासाहाय्य. -Certificate-वैद्यकीयप्रमाणपत्र. -Corps-(युद्ध.) सैन्यचिकित्साविभाग. -Ethics-वैद्यकनीति. -Etiquette-वैद्यकव्यवहार; वैद्यकीय शिष्टाचार. -Examination-आरोग्यपरीक्षा; वैद्यकीयपरीक्षा. -Fraternity-आयुर्वेदमंडल. -Graphology-(तत्त्व.) हस्तलेखनद्वाराव्याधिनिदान. -Jurisprudence-(शास.) न्यायवैद्यक; वैद्यकव्यवहारतत्त्व; वैद्यकीयशासन; वैद्यकधर्मशास्त्र. -Officer-वैद्यकीयअधिकारी. -Practioner-वैद्य; भिषक्. -Science-वैद्यक; वैद्यशास्त्र; आयुर्वेद. -Treatment-वैद्य-भेषज उपचार.

Medicament—औषधिद्रव्य.

Mechanical—(वै.) औषधीय. -Botany-(वन.) औषधिवनस्पतिशास्त्र. -Plant-(वन.) वनौषधि; औषधिवनस्पति.

Medicine—(वै.) औषध; भेषज; वैद्यक; आयुर्वेद; वैद्यकशास्त्र; औषधिविज्ञान. -Internal-कायचिकित्सा. -Western-पाश्चात्यचिकित्सा.

Medicinerea—(वै.) मस्तिष्कमज्जा.

Mediocre—मध्यम; साधारण; सामान्य.

Meditation—(तत्त्व., धर्म.) १ ध्यान; चिंतन; विचारणा; समाधान. २ मध्यवृत्तिता.

Meditativeness—(तत्त्व.) ध्यानरथता.

Mediterranean(भू.) भूमध्य; भूवेष्टित; मध्यदेशस्थ.

Medium—१ (अर्थ. तत्त्व.,) साधन; माध्यम; द्वार; वाहक. २ (पदा.) मध्यमपरिमाण; मध्यमपक्ष; साधन; निमित्त; द्वार; पथ; मार्ग; आश्रय; आधार; विद्यमानता; मध्यगत; माध्यम; मध्यस्थ; वहिल; वाहन. ३ (वै.) औषधि वाहन-यान. ४ (शिक्षण.) माध्यम; बोधभाषा; योगवाही. -Compound-(पदा.) संयुक्तस्वर. -of Exchange-(अर्थ.) विनिमय साधन-माध्यम. -of Instruction-(शिक्षण.) बोधभाषा; शिक्षामाध्यम. -Temperament, Tone-(संगीत) मध्यमरवर.

Mediumistic Writing—स्वयंलेखन, वाहकीयमध्यमीय लेखन.

Medius—(वै.) माध्यमिका; मध्यमा.

Medorrhea—(वै.) उपस्थस्राव.

Medulla—(वन.) १ कांडमज्जा; मज्जा. [म. मगज, गाभा; गीर] २ (वै.) केशमज्जा; अंतर्भाग; मध्यभाग; अस्थिमज्जा; प्राणग्रंथि; मज्जाग्रंथि; मज्जा; सुषुम्ना. -Oblongata-(वै.) सुषुम्नाशीर्षक; लंबितमज्जा; लंबमज्जापिंड; मज्जामुख; वेणीस्थान; रज्जुमूल; मुकुला; रज्जूसूचि; रज्जुशुंडा; रज्जुशंकु; सुषुम्नाकंद. [मेंदूचाभाग]

Medullary—(वै.) रज्जुमूल; मेदोमय; मज्जासंबंधी; मज्जामय; कोमल. -Arteries-मज्जा रोहिणी-धमनी. -Canal-अस्थि-मज्जा नाली. -Cavity-मज्जावकाश; मज्जाकोश; मज्जाकोटर. -Membrane-

मज्जात्वचा. -Ray-मज्जोद्गामीरेषा; ग्रंथ्यंतरालपटल; मध्यरश्मीपटल; अक्षसमानकिरण; मज्जांशु. -Sheath-मज्जापेशी; मज्जावेष्टण; मज्जातंतुपेशी; मज्जावरण. -Substance-मेदसद्रव्य. -Tube-मज्जानाली.

Medullated—(वै.) मज्जित; सपेशी; पेशस्कृत.

Medullation—(वै.) मज्जाकोश.

Medullin—(रसा.) मज्जिन.

Medullose—(वै.) मज्जाकार.

Medusa, Medusoid—(प्राणि.) जलचरप्राणिविशेष; छत्रसदृशरिक्तोदरप्राणि.

Meeting—सभा. -Extraordinary-असाधारण०. -General or Ordinary-साधारण०. -Public-सार्वजनिक०. -Special-विशेष-नैमित्तिक सभा.

Meeting of two lines—(ग.) रेषाच्छेद.

Megacephalus—(प्राणि.) महाकपालि.

Megacolon—(वै.) बृहदान्त्रविवृद्धि.

Megagamete—(वन.) स्थूलपरायत्त; स्थूलसंयोगी.

Megalith—(भू.) महाशिला.

Megaloblast—(वै.) महद्बीज.

Megalodontia—(वै.) अस्वाभाविकदंतविवृद्धि.

Megaloenteron—अस्वाभाविकआंत्रवृद्धि.

Megaloesophagus—कंठनालीय अस्वाभाविकवृद्धि.

Megalogastria—अस्वाभाविकउदरवृद्धि.

Megaloglossia—जिव्हाबृहदाकृति.

Megalomania—(तत्त्व.) प्रतिष्ठोन्माद; गौरवोन्माद; आत्मातिगौरवगंड.

Megalomelia—अस्वाभाविकअंगवृद्धि.

Megalopenis—अस्वाभाविकबृहत्लिंगाकृति.

Megalosplenia—प्लीहाविवृद्धि.

Megalosaurus—(प्राणि.) महासरट.

Megaloureter—(वै.) मूत्राशयविवृद्धि.

Meganucleus—(प्राणि.) स्थूलजीवस्थान.

Megaphone—(पदा.) महावाद्य; ध्वनिवर्धक.

Megascope—(पदा.) महादर्शक.

Megasporangium—(वन.) स्थूलस्नेहाय त्तजनी; महारेणुकोश; स्त्रीरेणुस्थली; बृहत्स्वयंभवकोश.

Megaspore—(वन.) स्थूलस्वायत्तगुरुरेणु; बृहद्-स्वयंभव; स्त्रीरेणु; महारेणु; स्त्रीजननपेशी; स्थूलबीज.

Megasporocarp—(वन.) स्थूलस्वायत्तकरंडक.

Megasporophyll—(वन.) महारेणुपर्ण; बृहत्स्वयं-धारिपर्ण; स्त्रीरेणुपत्र.

Megasporophyte—(वन.) विशाल-गुरु-महा रेणुप्रसव.

Megohm—(पदा.) महाओम.

Megrez—(ज्यो.) अन्तिमतारा.

Megrim—(वै.) मस्तिष्कपीडा; अर्धशिशी.

Mehrarbeit—(राज.) अपुरस्कृतश्रम.

Meibomian—(वै.) मायबोमसशोधित. -Glands-नेत्रमलपिंड; मायबोमिनपिंड. [म. चिपडें उत्पन्न करणारा पिंडसमूह]

Meiosis—(वन.) न्यूनीकारकविभजन; ऊनीकरण; अर्ध-सांख्यकविभजन. -Anaphase-तृतीयदशात्मक ऊनीकरण. -Metaphase-द्वितीयदशात्मक०. -Prophase-प्रथमदशात्मक०. -Telophase-चतुर्थदशात्मक०.

Meckels, Divertuculum—(वै.) पाथेयशेष.

Melaena—(वै.) कृष्णरक्तातिसार; कृष्णरक्तस्राव.

Melalgia—(वै.) अवयवस्नायुवेदना.

Melaleuca—(वन.) काजूतकवनस्पतिवर्ग. [म. काजूपुट]

Melancholia, Melancholy—(तत्त्व.) दुःखा-त्मता; औदासीन्यता; विषादरोग; खेदोन्माद; चिंतारोग; उदासीनता; दौर्मनस्य; दुश्चित्तता; विषादग्रस्तता; खिन्नता; खिन्नमनस्कता; कृष्णचित्त. -Acute-तीव्र०. -Chronic-चिरकारिक०. -Simple-साधारण०.

Melancholic—(वै.) विषण्ण; खेदक; खिन्न.

Melanephidrosis—(वै.) कृष्णस्वेदस्राव.

Melanidrosis—कृष्णस्वेद.

Melanin—(वै.) कृष्णरंग.

Melanism—(वै.) कालातिशय;कृष्णातिशय;कृष्णाधिक्य.

Melanite—(रसा.) कालाश्म; कृष्णाश्म.

Melanoderma—(वै.) कृष्णचर्म.

Melanoma—(वै.) विवर्णार्बुद.

Melanosis—(वै.) कालविक्रिया; कालविकार; कृष्ण-विद्रधि. [म. शरीराच्या पेशींत काळा रंग फाजील सांठणें] -Sarcoma-(वै.) कृष्णरंगाधिक्य (प्राणघातक) अर्बुद; कृष्णार्बुद.

Melanotic —कृष्णवर्णसंबंधी. -Cancer-कृष्णविद्रधि; दुष्टग्रंथिविशेष.

Melanuria—(वै.) कालमूत्र; कालमेह.

Melaphyre—(भू.) कालशैल; कालपाषाण.

Melasma—(वै.) कृष्णकुष्ठ.
Melia, -Azadirachta—निंब. [म. लिंब] Azedarach-(वन.) हेमद्रुम; पर्वतनिंब; अरिष्ट; महानिंब. [म. कवडयानिंब; गोडनिंब; डोंगराचानिंब; बकाणानिंब] -Superba-अरंगक. [म. लिंबाडा; कडूखजूर]
Meliaceae—(वन.) निंववर्ग; निंबादिवर्ग.
Meliorism -(तत्त्व.) उन्नतिवाद; उद्धारवाद; प्रगतिसंभववाद; जनतागुणवर्धनवाद.
Meliorist—(तत्त्व.) दुःखनिवारणेच्छु.
Meliphagous—(प्राणि.) मधुपक्षी.
Melissyl Alcohol—(रसा.) त्रिंशीलमद्य.
Melitaemia—रक्तगतशर्कराधिक्य.
Melitagra—(वै.) चर्मरोग. [म. खरूज].
Melitis—(वै.) गालप्रवाह.
Melituria—(वै.) शर्करामेह; मधुमेह.
Mell—(वै.) मधु.
Melliferous—मधूत्पादक; मधुभरित; मधुप्रद; मधुदायी.
Mellifluence—मधुस्राव.
Melligenous—मधुजनक.
Mellivorous—मधुभोजी.
Mellow—१ परिपक्व; पक्वमृदु. २ मृदुल; मंजुल.
Melodies—(संगीत.) स्वरक्रमप्रकरण; रागप्रकरण.
Melo-drama—(नाट्य.) अद्भुतरसप्रधाननाटक.
Melodramatic—करुणदम्भी; अद्भुतरसप्रधान.
Melody—(संगीत.) गीत; राग; श्राव्यगुण; सुस्वरानुक्रम; आलाप; स्वरमाधुर्य; सुस्वर; स्वरसंवाद.
Melomania—(वै.) अत्यधिकसंगीत प्रेम.
Melon—(वन.) कलिंग; कालिंद. [म. कलिंगड]
Molonamide—(रसा.) कलिंगामिद.
Melonate—(रसा.) कलिंगेत.
Meloncus—(वै.) कंठरस्फोटक.
Melonyl—(रसा.) कलिंगिल.
Meloplasty—(वै.) गंडशस्त्रक्रिया.
Melt, Melting—(रसा.) द्रवण; विलयन; गलन; क्षरण.
Melting, -Point—गलनबिंदु; द्रवणांक; विलयसीमा; द्रवीभवनबिंदु; गलनतापक्रम; गलनोत्ताप; द्रवांक; विलयांक; द्रवबिंदु; गलनांक; विलयबिंदु. -Pot-मूषा; गलनपात्र. [प. मूस] -Process-द्रवीकरणप्रणाली; द्रवणक्रिया.
Member—१ (तत्त्व.) अंश; अंग; अंगभूत; घटक. २ (वै.) अवयव; अंग; गात्र; शरीरांग. ३ (सभा.) सभ्य; सभासद; सदस्थ;सदस्य; प्रसदस्य. -Associate-(सभा.) सदस्य. -Honourable-सभासद्वर्य; सन्मान्यसदस्य. -Minor-उपांगअंगी. -of Minor-संपालिक; चालक. -of Governing Body of Council-प्रशासक. -Institute-संघ-संस्था सदस्य. -of Managing Council-व्यवस्थापक. -of Staff-स्थापक; स्थापकीय०; कार्यकर.
Membership—(सभा.) घटकत्व; वर्गणीघटकसंख्या; सदस्यता; घटकता; सभासदत्व. -Character-(तत्त्व.) समष्टिकरणभावना.
Membra Dividentia—(वन.) अवर्गक-उपवर्ग-उपवर्गितघटक.
Membrana,-Pupillaris—(वै.) किरणछिद्रआवरण. -Tectoria-(वै.) प्रसर; अक्ष-पृष्ठमस्तकपत्र. -Tympani-कर्णपुटआवरण.
Membrane—(वै.) त्वचा; आवरण; आवरणत्वक्; अंतस्त्वक्; आवरणत्वचा; अनुत्वचा; पटल; कला; वेष्टन; वेष्टनत्वचा; आस्तर; पत्र; आंतरत्वक्; आर्द्रत्वक्. [हि. झिल्ली] -Adventitious-आगंतुकत्वचा. -Bone-कालिकास्थि; परास्थि. -Costo Coracoid-चंचुशलाकापत्र. -False-कृत्रिमत्वचा. -Fibrous-तांतवत्वचा. -Flexible-नमनीयपटल. -Intercostal-शलाकांतरपत्र. -Limitans Externa-बाह्यमर्यादापटल. -Mucous-श्लेष्मत्वचा; पिच्छात्वचा; पिच्छिलत्वचा; श्लेष्मआस्तर. -Semipermeable-अर्धभेद्यपटल. -Serous-रक्तजलत्वचा. -Stretched-प्रविततत्वचा प्रभृतत्वचा. -Tympanic-कर्णपटल.
Membraniform, Membranoid—(वै.) त्वचासदृश; त्वक्सदृश्य.
Membranous—१ (वन.) त्वचासदृश; मृदु; आवरणत्वङ्मय. २ (वै.) पुरस्थितीय; पटलीय. -Ossification-(वै.) पटलीय अस्थिभवन. -Portion-पत्रान्तरभाग. -Tissue-पटलीय ऊति.
Membrum Virile—लिंग; पुंजननेन्द्रिय.
Memycylon—(वन.) अंजनी. [म. कपी; अंजन]
Memorandum—(शास.) लेख; पत्र. -of Association-(अर्थ.) समयलेख; संस्थापनसमयलेख; सभासंस्थानपत्रक; संघसिद्धान्तपत्र.

Memordica Charantia—(वन.) गुशवी. [म. कारलें] -Dioica-(वन.) वाहस. [म. करटोली]

Memorial—(सभा.) १ स्मारक; स्मृति चिन्ह-विषय. २ विज्ञप्ति; अभ्यर्थनालेख.

Memory—(तत्त्व. वै.) स्मृति; स्मरण; स्मरणशक्ति. -Act of-(तत्त्व.) मनोव्यापार. -After Image-(तत्त्व.) अनुरूपस्मृति. -Apparatus-स्मृतियंत्र. -Curve-स्मृतिचित्रण. -Creative-निर्मायक-सर्जक-सर्जनात्मक स्मरण. -Drawing-स्मृतिगतरेखाचित्रण. -Image-पूर्वस्मृतिप्रतिमा. -Immediate-तात्कालिकस्मरण. -Imaginative-प्रतिकात्मक०. -Ingenious-सयुक्तिकस्मृति; विलक्षणतीक्ष्णस्मृति. -Inorgenic-निरिंद्रियधारणाशक्ति. -Judicious-संविमर्शस्मृति. -Loss of-स्मृतिनाश. -Mechanical-यांत्रिकस्मृति. -Permanent-स्थिरस्मृति. -Pervertion of-स्मृतिविपर्यय. -Pure or Personal-शुद्धस्मरण. -Pragmatic-व्यावहारिक. -Span-स्मृतिविस्तार. -System-स्मृति साहाय्यपद्धति. -Time-स्मृतिकाल. -True-यथार्थस्मृति. -Transference of-स्मृतिसंक्रमण.

Menageric, Menagery—(प्राणि.) १ पशुवाटिका; पशुशास्त्र. २ पशुशिक्षणशास्त्र.

Menagogue—(वै.) ऋतुस्रावोत्तेजक.

Mendacity—(तत्त्व) प्रवंचना.

Mendelian Theory, Mendel's Law, Mendelism—(जीव) मेंडेलीय उपपत्ति-तत्त्व; अनुवंशशास्त्र; आनुवंशिकनियम.

Menidrosis—(वै.) रक्तमयस्वेद.

Meniere's Disease—(वै.) कर्णघूर्णि.

Meningeal—(वै.) मज्जापेशी. -Artrey-मस्तिष्कावरण धमनी.

Meninges—(वै.) मज्जापेशी; मस्तिष्कपेशी; शिरस्थावरण; मज्जावेष्टन; मस्तिष्कावरण; आवरणिका, -of Brain-मज्जापेशी.

Meningioma—(वै.) मस्तिष्कारणस्फोट.

Meningitis—(वै.) मज्जापटलमोक्ष; मस्तिष्कावरण दाह-शोथ; मस्तिष्कवेष्टनदाह; मस्तिष्कदाह: मस्तिष्कावरणपाक; मस्तिष्ककलाशोथ; मज्जावेष्टनदाह; मज्जापटलदाह; मस्तिष्कावरणप्रदाह.

Meningitophobia—मस्तिष्कावरणप्रदाहविकृतिभय.

Meninx—(वै.) मस्तिष्कावरण.

Menisci—(पै.) अस्थिकमंडल; अस्थिक.

Meniscus—(ज्यो., पदा.) नवचंद्र; नवचंद्राकार कांच; अर्धवर्तुलाकार. [म. बीजचंद्राकार] (वै.) अस्थिचक्र. -Lens-(पदा.) नवचंद्राकारताल. -of a Liquid-(पदा.) वक्रतल.

Menispermaceae—(वन.) गुडूच्यादिवर्ग. [म. गुळवेलवर्ग]

Menispermum Glabra—(वन.) पाठ; पातालगरुडी. [म. पहाडमूळ]

Menkalinan—(ज्यो.) सारथिराशिगततारा.

Menkar—(ज्यो) तिमिंगलराशिगततारा.

Menopause—(वै.) रजोनिवृत्तिकाल; ऋतुनिवृत्ति; पुष्पनाश, रजोनाश; जःस्तंभनकाल; जीवनपरिवर्तन. [गु. विटाळबंदी]

Menorrhagia—(वै.) ऋतुस्राव; अत्यार्तव; अतिरजस्राव; प्रदर; अत्यधिकऋतुस्राव. [म. अधिक विटाळ जाणें]

Menostasis—(वै.) आर्तवावरोध, रजोनिवृत्ति. [म. आर्तवरोधन]

Mens—मन.

Mensa—(ज्यो.) मलयाचल. [म. पठार]

Menses—(वै.) रजोदर्शन; आर्तव; ऋतु. [म. विटाळ] -Cessation of-अनार्तव. -Onset of-रजोदर्शन; पुष्पदर्शन; पुष्पक्षण.

Menstrua—(वै.) आर्तव. [म. विटाळ; गु. अटकाव]

Menstrual, Menstruous—(वै.) मासिकऋतुसंबंधी: आर्तवसंबंधी मासिक-प्रतिमासिक.-Derannge-ment-आर्तवअस्वास्थ्य. -Discharge-flux-रजःस्राव; आर्तव; रज:प्रसेक. -Disorder-ऋतुस्रावव्याधि.

Menstruation—(वै.) रजोदर्शन; मासिकस्राव; ऋतु; ऋतुस्रावक्रिया; आर्तव. [म. विटाळ] -Cycle-ऋतुचक्र. -Excessive-अत्यार्तव. -Painful-कष्टार्तव. -Scanty-अल्पार्तव.

Menstruum—(वै.) द्रावकरस; आसव.

Mensurable—(ग.) प्रमेय; माप्य; परिमेय; मापनीय; मापनक्षम.

Mensurability—(ग.) प्रमेयता; माप्यता; परिमेयता; परिमेयत्व; मापनीयत्व; मापनक्षमता.

Mensural—(ग.) मापनसंबंधी.

Mensuration—(ग.) मितिशास्त्र; मापकरण; क्षेत्रविद्या; क्षेत्रमिति; मापनशास्त्र; मापन; परिमाण; परिमिति; महत्त्वमापन; क्षेत्रफल; घनफल.

Mentage—(वै.) अजगळिका; विसर्पिका.

Mental—(वै.) हनु; हनुसंबंधी; चिबुकसंबंधी. -Foramen-हनुछिद्र. -Protuberance-हनु. -Spines-चिबुकअणि.

Mental—(तत्त्व.) मनोज्य; मनोजन्य; मानसिक; मनोविषयक; बौद्धिक; मनोगत. -Activity-मानसिक व्यापार-क्रियाः मनोव्यापार. -Age-मानसिकआयु. -Alienation-मनोविभ्रम; चित्तभ्रम; व्यक्तित्वविकृति. [म. वेड, भ्रम] -Apparatus-मनोयंत्र; मानसिकसामग्री. -Arithmetic-मनोगणित. [म. तोंडी गणित]. -Being-मनोमयसत्. -Body-मनोमयकोष; मनोदेह. -Capacity-मानसिकशक्ति; धारणाशक्ति. -Chemistry-मनोरसायन. -Chronometry-मानसिककालमापन. -Content-मनोघटक. -Development-मनोविकास;बुद्धिविकास;मनोव्यंजन. -Deterioration-मानसिकअवनति. -Discipline-मानसिकअनुशासन. -Disease-मानसिकव्याधि. -Education-मानसिक शिक्षा-शिक्षण; बुद्धि व्यापार-व्यायाम. -Efficiency-मनःसामर्थ्य. -Evolution-मानसिकविकास. -Faculties-मानसिकशक्ति. -Function-(तत्त्व., वै.) मनःकार्य; मनोव्यापार. -Healing-मानसिकचिकित्सा; मानसरोगहरण. -Hospital-(वै.) मनोव्याधिरुग्णालय. -Hygiene-मानसिकस्वास्थ्य. -Image-(तत्त्व.) मानस प्रतिबिंब-आकार. -Imagery(Type of)-मनोकल्पनाप्रकार. -Inhibition-मानसनिरोध. -Maturity-मानसिकप्रगल्भता. -Mechanism-मनोरचना; मनोयंत्र. -Organisation-मानसिकसंघटन. -Pathology-मनोविकृतिविज्ञान. -Phenomena-मनोव्यापार. -Plane-(तत्त्व., धर्म.) स्वर्लोक; मनोलोक. -Science-मनोविज्ञान. -Shock-(तत्त्व. वै.) मनोघात. -State-मनःस्थिति; मानसिकअवस्था. -Structure-मनोघटना. -Synthesis मनोसंश्लेषण. -Telepathy-मानसिकसंक्रमण. -Test-मानसिकपरीक्षण; बुद्धिमापन. -Topography-मानसिकस्थाननिरूपण.

Mentalis—(वै.) हनु.

Mentalism—(तत्त्व.) मानसवाद; मनोवाद; मानसिकवाद.

Mentality—(तत्त्व.) मानसिकअवस्था; मानसता; मनोवृत्ति.

Mentha,-Arvensis—(वन.) पुदिन? [म. पुदिना] -Puleglium-महाराष्ट्री. [म. मराठी; जलपिपळी] -Species-कृष्णमरुबक; सौगंधिक. [म. मरवा; सवजा] -Sylvestris-रोचनी; पुदिन. [म. पुदिना] -Viridis-गिरिपुदिन. [म. पहाडी, पुदिना]

Menthol—(वै.) क्षोभशामकअर्क. [म. मेंथॉल; पेपरमिटाचाअर्क]

Menticultural—(तत्त्व.) चित्तोत्कर्षक.

Mentiferous—कामवाही; संकल्पवाही.

Mentum—(वै.) हनु; चिबुक.

Mephitis—(वै.) पूतिगंध; दुर्गंध.

Merak—(ज्यो.) पुलहः बृहदक्ष राशिगत तारा; सप्तर्षिगत; प्रथम तारा.

Meralgia—(वै.) ऊरुस्नायुशूल.

Mercantalism—(अर्थ.) व्यापारवादः सुवर्णरौप्यप्रधानतावाद.

Mercntalist—(अर्थ.) व्यापारवादी.

Mercaptan—(रसा.) पारदवेधन.

Mercenary—(युद्ध.) वैतनिक सैनिक.

Mercerising Machinery-(यंत्र.) सूत्रकांतिद यंत्र. [म. सुताला चकाकी आणणारीं यंत्रें]

Merchandise—(अर्थ.) पण्यद्रव्य; व्यापारवस्तु; भांड, भांडक. व्यापारी माल. [म. सौदागरी माल]

Merchant—(अर्थ.) वणिकः महाजन; श्रेष्ठी; उद्यमी; सार्थवाह. [म. सौदागर; व्यापारी] -Export-निर्यात व्यापारी; -General-सामान्य-सर्वसंग्राहक व्यापारी. -Import-आयात व्यापारी. -Law-वणिग् विधि-शासन. [म.व्यापारी कायदा]-Man-व्यापारी नौका.

Merchantable—(अर्थ.) विक्रय योग्य.

Merchantile, Mercantile—(अर्थ.) व्यापारसंबंधी; व्यापारविषयक. -Merine-व्यापारी नौका; व्यापारी नौकानयन संघ. -Paper-व्यापारी धनपत्र. [म.व्यापारी हुंडी] -System-व्यापाररीति.-Year-व्यापारी वर्ष.

Mercurial—(पदा.) पारदमय; पारदात्मक; पारदीय; पारदिक. १ चपल; चंचल; त्वरायुक्त. २ (वै.) पारदसेवनोद्भूत.

Mercuric—(रसा.) पारदिक गंधिक;पारदिक; पारदयुक्त. -Chloride-पारद हरिद; भांडुव कर्पूर. -Oxide-पारद प्राणिद; शिपीचंद. -Sulphide-Sulphur-कज्जलि; पारदगंधिद.

Mercurous—(रसा.) पारदस. -Chloride-रसकर्पूर. -Sulphide-पारदसगंधिद.

Mercury—१ (ज्यो.) बुध. २ (पदा. रसा. वै.) पारद; रस;सूत;चपल: [म. पारा] -Chloride-(रसा.) पारद हरिद. -Column-(पदा.) पारदस्तंभ. -Compound-(वै.) पारद संयुग-संयुक्त.-Discharge Lamp -(यंत्र.) पारदविसर्प दीप. -Interruptor-(पदा.) पारद उपरोधक. -Oxide-(रसा. वै) पारदओषिद; पारदआंजक; पारदप्राणिद. -Perchloride-(रसा. वै.) रसपुष्प; पारदपरहरिद. -Poisoning-(वै.) पारदबाधा. -Pump-(यंत्र.) पारद कर्षकयंत्र; उत्तोलनयंत्र. [म. पारद पंप] -Sub Chloride-(वै.) अशुद्ध रसकर्पूर; पारदउपहरिद. see Calomel. -Sulphide-(रसा.) पारदगंधिद; रससिंदूर. [तें. इंगीलिक] -Vapour Lamp-(वै.) पारदबाष्पदीप.

Mercy—(तत्त्व.) क्षमा; दया.

Merganser—(प्राणि.) समुद्रहंस.

Merge—(.पदा.) लयन, विलोपन; अंतर्भावन.

Merger—(शास.) अंतर्भावन; संयुक्तीकरण.

Mericarp—(वन.) अर्धफल; फलभाग. [म. फोड]

Meridian-(ज्यो.) मध्यान्हरेषा; याम्योत्तर रेखा-वृत्त; मध्यरेखा; ध्रुव संयोगीरेखा; खमध्यरेषा. -Altitude-मध्योन्नति. -Celestial-खगोलीय याम्योत्तर वृत्त. -Circle-(ज्यो.)याम्योत्तर वृत्त-रेषा.-Geographical-(भू.) भौगोलिक याम्योत्तर. -Magnetic-(पदा.)चुंबकीय याम्योत्तर. -of a Globe-(भू.) कृत्रिम गोलवृत. -Plane-मध्यतल. -Prime-(ज्यो.) लंकावृत्त;भूमध्यरेषा;प्रधानयाम्योत्तरवृत्त.-Splendour-मध्यान्हकाल; मध्यान्हरेषा; यामोत्तरवृत्त-रेषा. -Zenith Distance-मध्यनतांश.

Meristele—(वन.) स्तभांश.

Meristem—(वन.) भाजक कला. -Apical-(वन.) अग्रस्थ०. -Intercalary-निवेशित. -Primary-प्राथमिक०. -Pro or Primordial-आदि०. -Secondary-गौण०. -Tissue-भाजक कला.

Meristematic—(वन.) वर्धनशील; वर्धिष्णु; चिरंजीव; वर्धमान; विभाजक; भाजक.

Merit—(तत्त्व.) धर्म; सुकृत; गुणवत्ता; गुण; योग्यता; पुण्य. -on-वस्तुगत; युक्तायुक्ततया.

Merkel's Corpuscle—(वै.) जिव्हाकोषविशेष.

Merlin—(प्राणि.) तुरुमति.

Merlons—(शिल्प.) कपिशीर्षक.

Mermaid—(प्राणि.) मत्स्यकन्या; जलकन्या.

Mermis—(प्राणि.) पिपीलिकांगगतकृमि. [गु. अलसियां]

Meroblast—(जीव.) अंशोद्भेद; अंशोद्भेदन.

Mervocele—(वै.) आंत्रवृद्धि.

Merope—(ज्यो.) मेघयंती तारा; कृत्तिका पुंजगत चतुर्थतारा.

Meropodite—(प्राणि.) जंघासंधि.

Merosomata—(प्राणि.) मंडलकाय.

Merosome—(प्राणि.) मंडल; चक्र.

Merula—(प्राणि.) सारिका; सारिका जाति.

Merycism—(वै.) चर्वण.

Mesaraic—(वै.) see Mesenteric.

Mesarch—(वन.) अंत्यकाष्ठपरिवेष्टित प्रथम काष्ठमय.

Mesartim—(ज्यो.) मेषराशिगत अश्विनी प्रथम तारा.

Mesencephalic Root—(वै.) मध्यमज्जाखंडमूल.

Mesensephalon—(वै.) मध्यमज्जाखंड. मध्यमस्तिष्क.

Mesenteric—(वै.) मध्यांत्रत्वचेसंबंधी; मध्यांत्रसंबंधी; मध्यांत्रत्वच; अंत्रपेशीसंबंधी; लघ्वंत्रावरणत्वचा विषयक. अंत्रबंधीय; लघ्वंत्रावरणत्वक्संबंधी, रसपत्र. -Artery-आंत्रकलाधमनी. -Gland-मध्यांत्ररसग्रंथि. -Inferior-स्थूल अंत्र. -Superior-लघु अंत्र.

Mesenteritis—(वै.) लघ्वंत्रावरणत्वग्दाह; मध्यन्त्राप्रदाह; अंत्रपेशिपाक.

Mesenterium—(वै.) आधारिका.

Mesentery—(वै.) अंत्र; अंत्रपेशि; मध्यांत्र; आंत्र; अंत्रबंध; लघु अंत्रद्विपत्रापटल; लघ्वंत्रावरणत्वक्; आंत्रकला; मध्यन्त्र; उदरकला; आंत्रिक.

Mesh—(पदा.) छिद्र; तल; जालरंध्र; जालांतर.

Mesial Line—मध्यरेखा.

Mesitylene—(रसा.) त्रिदार बानीन.

Mesmeric—(तत्त्व.) मोहनविद्याविषयक; मोहनप्रयोगसंबंधी; मोहनशक्तिविषयक.
Mesmerise—मोहनप्रयोगीकरण.
Mesmeriser—मूर्च्छाप्रयोक्ता; मूर्च्छाविधायिक.
Mesmerism—(तत्त्व.) मेस्मेरविद्या; सूचनावाद; सूचनोपचारपद्धति; मोहनविद्या; वशीकरणविद्या; मूर्छनाशास्त्र; ओजःशास्त्र; प्राणविनिमय; संमोहनविद्या.
Mesne—मध्यस्थ; मध्यवर्ती; मध्यकालप्राप्त. -Profits-अंतर्वर्तीलाभ.
Meso—(वै.) मध्य.
Mesoblast—(जीव.) मध्यकललपटल; मध्यपुट; मध्योद्भेदन; मध्यास्तर; भ्रूणमध्यावरण.
Mesocarp—(वन.) मध्यावरण; मध्यच्छादन; मध्यकोष; मध्यच्छाल; फलमध्यत्वक्. [म.फळांचे मधले वेष्टण,गाभा, गीर]
Mesocolic—(वै.) स्थूल अंत्र रसपत्र.
Mesocolon—(वै.) पुरीतब्द; स्थूलान्त्र. -Pelvic-कटिरेय पुरीतब्द.
Mesocotyledon—(वन.) दलमध्य.
Mesoderm—(जीव.) मध्यचर्म; मध्यत्वच्; मध्यत्वचा; मध्यमास्तर; मध्यपट; भ्रूणमध्यत्वचा; मध्यकललपटल.
Mesodermal—(वै.) मध्यमत्वचीय; मध्यत्वचीय.
Mesodermic—(वै.) मध्यत्वचीय.
Mesodermitis—(वै.) वक्षस्थलमध्यांशप्रदाह.
Mesogastric—(वै.) मध्यजठरीय; नाभिप्रदेशसंबंधी.
Mesogastrium—(वै.) जठर (मध्य); नाभिप्रदेश.
Mesoglossi—(वै.) जिव्हामध्यभाग संलग्नपेशी.
Mesometrium—(वै) गर्भाशयद्विपत्र.
Mesomorphic—मध्यपरिवर्तक.
Mesophalum—(वै.) नाभिमध्यस्थान.
Mesophlœum—(वन.) अंतर्च्छाल; मध्यवल्क.
Mesophyll—(वन.) मध्यद्रव्यहरितकणपेशीसंघ; पर्णमध्यत्वचा; पर्णान्तरत्वचा; मध्यपर्ण.
Mesophyte—(नन.) साधारण वनस्पति-वृक्ष; सामान्य वनस्पति.
Mesopodium—१ (प्राणि.) मध्यपाद मध्यपदी. २ (वन.) मध्यपत्र; पर्णमध्याक्ष;मध्यपर्णाक्ष; पर्णदंड. [म. देंठ]
Mesosalpinx—(वै.) रजोवाहक द्विपत्र.
Mesotartaric—(रसा.) मध्यार्चिचिक.
Mesovarium—(वै.) रजःपिंडद्विपत्र.
Mesoxalylurea—(रसा.) मध्यकाष्ठिलमृत्तिआ. see Alloxan.
Mesozoic—(प्राणि.) मध्यप्राणियुगविशिष्ट; मध्यजीवनकाल; मध्यजीवक; मध्यजीव.
Message—१ (वै.) प्रेरणा. २ (शास.) संदेश.
Messier—(ज्यो.) ब्रह्मगुप्त; उत्तरगोलार्धीय राशि (हरिणनिकटवर्ती).
Messuage—(समाज.) गृहवाटिका. [म. घरवाडी]
Mestome—(वन.) वाहकसंच.
Mesua Ferrea—(वन.) नागकेशर; नागचंपक; नागपुष्प. [म. नागकेसर]
Meta—१ (रसा.) भित. २ (वै.) परा.
Metabasis—(वै.) उपचारांतर.
Metabolic—(जीव.) विपाकीय.
Metabolism—१ (जीव; वन; वै.) चयापचय; जीवनक्रिया; जीवरसायनक्रिया; रसपाक; धातुपरिपोषककम; विपाक; पोषणक्रिया; शरीरपोषण; रसविकार. [म. घडामोड देवघेव] २ (तत्त्व.) शरीरपरिवर्त; शरीरान्त.परिवर्तनियम; मितवलन. -Basal-(वै.) जीवधारणामूलक चयापचय. -Product-(वै.) जीवनधातु.
Metacarpal—(प्राणि.) हस्त;हस्तविषयक; करभसंबंधी. -Bones-करभास्थि; हस्तशलाका.
Metacarpals—(वै.) हस्तअस्थि; करांगुल्याधारास्थि.
Metacarpo Phalangeal—हस्त अंगुली.
Metacarpus—(प्राणि.) करांगुल्याधारास्थि; करभ. [म. हाताचा अगर पायाचा चवडा]
Metacentre—(पदा.) अपकेन्द्र; मितकेन्द्र; उपकेंद्र.
Metachronism—(इति.) न्यूनकालनिरूपण.
Metacrosis—(पदा.) वर्णान्तर.
Metacinnabar—(रसा.) कृष्णहिंगुल. [म. काळाहिंगूळ]
Metacompound—मध्ययौगिक.
Metagenesis—(तत्त्व. जीव.) अंतर्जन्म; परिवृत्तजनि; अंतर्जनन.
Metagnomy—(तत्त्व.) मनोतीतज्ञान.
Metakinesis—(तत्त्व.) क्षुद्रप्राणीय स्थितपज्ञा;संविद्गति.
Metal—(पदा; रसा; वै.) धातु -Base-अवरधातु; हीनधातु; क्षुद्रधातु. -Beaten into a Plate or Leaf-(पदा.) कृप्य; धातुपर्ण. [म. वर्ख; पत्रा] -Coarse-(रसा.) अपरिष्कृत धातु. -Filament

Lamp–(पदा.) धातुतंतुदीप. –Fine–(रसा.) परिष्कृतधातु. –Heavy–गुरुधातु; जडधातु. –Light–लघुधातु; क्षुद्रधातु. –Noble–(पदा.) श्रेष्ठधातु; वरधातु. –Ore–असंस्कृतधातु. –Road–(स्था.) प्रस्तरमार्ग; पाषाणमार्ग; कापथ. –Slag–(रसा.) धातुमल. –Spraying–धातुस्नान.

Metaldehyde—(रसा.) मध्यमयानार्द्र.

Metalypsy—(रसा.) तुल्यतत्त्वविकृति.

Metallic—(पदा.) धातुज; धात्विक; धातुसंबंधी; धातव; धातवीय. –Acid–(रसा.) धातवाम्ल. Compound–(रसा.) धातुजन्यपदार्थ. –Currency–(अर्थ.) धात्विक चलन. –Luster–(रसा.) धातुकान्ति; धातुप्रभ; धातवद्युति. –Money–(अर्थ.) धात्विक द्रव्य. –Ores–(रसा.) असंस्कृत धातु. –Poisoning–(वै.) धातुविषार. –Properties–(रसा.) धातुविशिष्ट धर्म. –Salt–(रसा.) धातुरस; धातुवक्षण; धातुसार; –Value–(अर्थ.) धात्विक मूल्य; धातुमूल्य; वास्तविक मूल्य.

Metallicise—(रसा.) धातुरूपकरण.

Metalliferous—(भू. रसा.) धातुयुक्त; धातुगर्भित; धातुभरित; धातुप्रद; धातुजनक.

Metalliform—धातुरूप; धातुरचना सदृश; धात्वाकार.

Metalline—धातुसंबंधी; धातुमय; धातुघटित.

Metallise—धातुरूपदान; धातुकरण.

Metallist—धातुज्ञ; धातुकर्मकार.

Metallised—धातुवेष्टित.

Metallochromy—धातुरंजन; धातुवर्णक्रिया.

Metallograph—धातुमुद्रण; धातुमुद्रा.

Metallography—१ धातुरचनाविज्ञान; धातुवर्णन; धातुशोधन. २ धातुमुद्रण.

Metalloid—(अर्थ; रसा.) धातुसदृश; धातुकल्प.

Metallophone—(पदा.) धातुवाद्य.

Metallotherapy—(वै.) धातूपचार; धातुचिकित्सा.

Metallurgical—(रसा.) धातुसंबंधी. –Chemistry–धातुशोधन; रसायनशास्त्र; खनिज रसायनशास्त्र.

Metallergist—(रसा.) धातुकर्मचारि; धातुविद्यावित्; धातुशोधक.

Metallergy—(रसा.) धातुशास्त्र; धातुकर्मविद्या; धातुसंशोधनशास्त्र; धातुशोधनविद्या; धातुविद्या; धातुक्रिया; धातुवाद.

Metameric—(रसा.) मध्यरूपिका; मितावयव; विधर्मसमावयविक.

Metamerism—(प्राणि.रसा.) तुल्यपरिमाण; तुल्यरूपता; समावयवता; मध्यरूपता; अनुभागिकता; मितावयवता; रचनाभिन्नत्व.

Metamers—(वै.) समावयक यौगिक.

Metamorphic—(भू.) परिवर्तनशील; रूपान्तरसंबंधी; विकृतरूप; परिवर्तित; रूपान्तरित. –Rock–(भू.) लुप्तरूपशिला.

Metamorphism—(प्राणि.,वन.) रूपांतरता; परिवर्तनता.

Metamorphosed –(वन.) रूपांन्तरित; विकृत.

Metamorphosia—वस्तुवैरूप्यदर्शिता.

Metamorphosis—(तत्त्व. प्राणि. वन.) परिवर्तन; रूपान्तर; आकृतिविपर्यय; आकारपरिवर्तन; रूपभेद.

Metaphase—(वन.) मध्यावस्था; (वै.) मध्यदशा. रंजकतंतुभाजन.

Metaphery—(वन.) उपक्रमान्तर; क्रमविनिमय.

Metaphloem—(वन.) अंत्यमृदुधातु.

Metaphor—(तत्त्व.) रूपक; सारोपलक्षणा; रूपकालंकार.

Metaphosphate—(रसा.) मितस्फुरित.

Metaphospohoric Acid—(रसा.) पारस्फुरित अम्ल; मितस्फुरिकाम्ल.

Metaphysical—(तत्त्व.) आध्यात्मिक; अतिभौतिक; सत्ताशास्त्रीय; तात्त्विक; दार्शनिक; अतींद्रियविद्याविषयक; आन्वीक्षिकी विद्याविषयक. –Analysis–गुणविकलन; –see Conceptual Analysis. –Science–आध्यात्मिक शास्त्र.

Metaphysician—(तत्त्व) तत्त्वमीमांसक; अतींद्रियशास्त्रज्ञ; अध्यात्मविद्यावेत्ता; आत्मतत्त्वज्ञ.

Metaphysics—(तत्त्व.) आत्मतत्त्वविद्या; अध्यात्मविद्या; प्रज्ञानशास्त्र; तत्त्वशास्त्र; अतीन्द्रियविद्या; अध्यात्मतत्त्वज्ञान; शुद्धतत्त्वज्ञान; तत्त्वमीमांसा; दर्शनशास्त्र; भौतिकशास्त्र; आधिभौतिकशास्त्र; वस्तुनिर्णयवाद; परमार्थशास्त्र; सत्ताशास्त्र.

Metaphyte—(वन.) उच्चवनस्पति; बहुफट.

Metaplasia—(वै.) पराभूति; अन्यभूति; पेशीविकार प्रवृद्धि.

Metapophysis—(वै.) अनुवृद्धि; अनुस्फोटन.

Metaprotein—(वै.) पराप्रथिन.

Metapsychics—(तत्त्व.) अध्यात्ममनोविज्ञान; अतिमानसशास्त्र.

Metapsychosis—(तत्त्व.) मीमांसा; हेतुविद्या; अतिमानसावस्था.
Metaptosia—(वै.) रोगांतरपरिणति.
Metastable—(रसा.) अर्धस्थायी; मितस्थायी; क्षणस्थायी. (phase).
Metastase—(वै.) उत्तरतिष्ठ.
Metastasis—१ (जीव.) विवर्तन; विवर्त. २ पुरावर्त; उदावर्त. ३ उन्न्यास; रोगस्थलांतर.
Metatarsal—(वै.) प्रपदीय; प्रपदसंबंधी. [म. पायाच्या चवडयाचा] -Bones-प्रपदास्थि; पादशलाका.
Metatarso Phalangeal-(वै.) पदांगुलि.
Metatarsus (metatarsal)—(वै.) पादास्थि; प्रपद; पाटली; पादांगुल्याधारास्थि. [म. पायाचा चवडा; पावलाचा मध्यभाग]
Metathalamus—(वै.) उपमुकुल.
Metatheria—(प्राणि.) जरायुरहित; अजरायु.
Metathesis—(तत्त्व.) विपर्यय; विधानविपर्यय; विधानविनिमय; विनिमय. २ (भाषा.) वर्णविपर्यय; वर्णव्यत्यास. ३ (रसा.) परमाणुविपर्यय. ४ (वै.) रोगस्थलांतर.
Metaxylem—(वन.) अंत्यकाष्ठ.
Metayage—(अर्थ.) कृषिश्रम मूल्य. [हिं. बटाई]
Metayer System—(अर्थ.) कृषिश्रममूल्य प्रणाली.
Metazoa—(प्राणि.) अनेकपेशीयप्राणि;बहुकोषी प्राणिवर्ग.
Metempirical—(तत्त्व.) इन्द्रियातीत; परमोत्तम;अतीत; सर्वातीत; सर्वातिशायी; अतीन्द्रियज्ञानसंबंधी; अत्यानुभव.
Metempsychosis—(तत्त्व.) जन्मांतर; देहान्तर; पुनर्जन्म; पुनर्जन्मवाद; आत्मसंसरण; संसार.
Metencephalon—(वै.) सेतुखंड; अनुमस्तिष्क.
Metensomatosis—(जीव.) भूतांतर.
Meteor—(ज्यो.) उल्का. [म. निखळणारा-तुटणारा तारा] -Aqueous-जलीय उल्का.
Meteoric—(ज्यो.) उल्काविषयक. -Dust-उल्कारेणु. -Showers-उल्कापात; उल्कावर्षाव.
Meteorism—(वै.) अंत्राध्मान.
Meteorite, Meteorolite—(ज्यो. भू.) उल्कालोह; उल्काश्म; उल्कापाषाण; उल्का; उल्कापिंड. -Iron-(रसा.) उल्कालोह.
Meteorograph—(ज्यो.) वायुचक्रालेखक.
Meteorological Physics—(पदा.) पवनशास्त्र-वायुगस्थितिगतिशास्त्र-विषयक पदार्थविज्ञानशास्त्र.
Meteorologist—(ज्यो.) वायुचक्रशास्त्रवेत्ता; वायुवेत्ता; वायुचक्रशास्त्री; आवहविद. [म. हवामान शास्त्रज्ञ]
Meteorology—वायुचक्रशास्त्र; वायुस्थितिशास्त्र; वायुविद्या; वायुशास्त्र; वायुमंडलविद्या; अंतरिक्षविज्ञान; अंतरिक्षविद्या; पवनविद्या; ऋतुविज्ञान; आवहविद्या. [हवामानशास्त्र]
Meteoroscope—(ज्यो.) उल्कापथदर्शक.
Meter—(पदा.) मापक; माप; मान;मात्र; मात्रा. -Area-चेष्टाप्रदेश. -House-मापनगृह. -Reading-मानवाचन. -Superior-ऊर्ध्वसुरंग.
Methane (Marsh gas)—(रसा.) अनूपवायु; पंकवायु; कर्दमवायु; दारेन. -Monochlor-एकहर अनूपवायु.
Methanol—(वै.) दारिल मद्य; मिथनोल.
Methanometer—(रसा.) अनूपवायुमापक (यंत्र).
Metheglin—(रसा.) मधुल.
Methionine—(रसा.) अनूपवायुगंधक.
Method—१ (अर्थ.) प्रणाली. २ (ग.) न्यास. ३ (तत्त्व.) रीति; विधि; पद्धति; प्रकार; प्रकिया; व्यवस्था; प्रणालि; विधान; कल्प. ४ (वै.) पद्धति; मार्ग. -Abstract-(अर्थ.) निरपेक्षप्रणाली. -Analytical-(तत्त्व) अव्यय विधि; विभजन मार्ग. -Deduction-१(अर्थ.) नियमन प्रणाली २ (तत्त्व) अभ्युपगमन. -Genetic-विकासात्मक-विकास पद्धति. -Inductive-(अर्थ.तत्त्व.) विगमन-आगमनप्रणाली -Manual-(शिक्षण.) सांकेतिक रीति. -of Agreement-(तत्त्व.) अन्वय प्रमाण-न्याय-रीति-पद्धति. -of Agreement & Difference-(तत्त्व.) अन्वयव्यतिरेकपद्धति. -of Argument-(तत्त्व.) अभ्युपगमपद्धति; केवलान्वयपद्धति. -of Concomitant Variation-(तत्त्व.) सहपरिवर्तनप्रमाण; सहविकासपद्धति. -of Difference-(तत्त्व.) व्यतिरेकप्रमाण; विसंवादपद्धति; केवलव्यतिरेकपद्धति. -of Displacement-(पदा.) जलोत्सारणपद्धति. -of Exclusion-(तत्त्व.) अन्वयव्यतिरेकपद्धति. -of Explanation-(तत्त्व.) उपपत्तिप्रमाण-पद्धति.-of Mixture-(रसा.) प्रतिपूरण प्रकार; मिश्रणपद्धति.-of Residue-(तत्त्व.) अवशेषप्रमाण; शेषपद्धति; परिशेषप्रमाण; परिशिष्टप्रकार. -of Substitution-प्रत्याम्नायपद्धति. -of Treatment-(वै.) उपचार.

पद्धति. -of Triangulation-त्रिकोणीकरण. पद्धति. -Oral-(शिक्षण.) वाचिकरीति. -Quantitative-संख्याभ्यास-संख्याबद्ध - संख्याफल - संख्यावली-संख्यापद्धति. -Realistic-(अर्थ.) वास्तविक प्रणाली. -Silent-(शिक्षण.) अवाचिक रीति; सांकेतिक रीति. -Statistical-(अर्थ.) अंकशास्त्रीय प्रणाली.

Methodical Selection—(तत्त्व.) कृत्रिमनिर्वाचन.

Methodically—यथानियम; यथाविधि.

Methodism—(तत्त्व.) पद्धतिवाद.

Methodology—(तत्त्व.) पद्धतिविद्या; पद्धतिशास्त्र; व्यवस्थाशास्त्र; विधिविद्या.

Methyl—(रसा.) संयुक्तमूलक; मेथिलमूलक. -Alcohol-(रसा. वै.) दारिल मद्य. -Analine-दारिल नीलिन. -Orange-दारिल नारंग. -Radical-दारिल मूल.

Methylated—(रसा.) काष्टमद्यार्कमिश्रित; दारिलित; मेथिलित. [म. काष्ठ मद्यार्क मिसळलेला] -Spirit-काष्ठ मद्यार्क.

Methylene—दारिलिन; मिथिलीन. -Blue-(रसा.) दारिलिन नील.

Metokinetic—(तत्त्व.) जीवनगत विशेषशक्ति.

Metoposcopy—मुखलक्षणशास्त्र.

Metoxymy—(भाषा.) लक्षणा; अजहल्लक्षणा.

Metra—(वै.) जरायु.

Metralgia—जरायुशूल.

Metranemia—जरायु रक्तहीनता.

Metre—१ (ग.) अंतरमापक परिमाण. [म. लांबी मोजण्याचें माप] २ (साहित्य) छंदस्; वृत्त चरण. -Bridge-मात्रसेतु. [मीटर सेतु] -Rule-मापनदंड. [म. मोज पट्टी]

Metrectopia—(वै.) जरायुभ्रंश.

Metric—(ग.) मात्रिक; मानसंबंधी -System-१ (अर्थ. ग.) दशांशमिति, दशांशपद्धति; मात्रिक रीति. २ (भाषा.) भाषापद्धति. -Unit-(ग.) मात्रिक एकम्-मूलमान.

Metrics—(पदा.) मापनकल्पना.

Metritis—(वै.) गर्भाशयदाह; योनिशोथ.

Metrocarcinoma—(वै.) जरायुविद्रधि.

Metrocele—योनिअर्बुद.

Metrodynia—जरायुशूल.

Metrograph—मात्रालेख.

Metrology—मापनविद्या.

Metromania—स्त्रीकामोन्माद.

Metronome—(पदा.) तालमापक.

Metropathia—(वै.) जरायुरोग.

Metroperitonitis—जरायुपरिवेष्टनप्रदाह.

Metroptosis—जरायुभ्रंश.

Metrorrhexis—गर्भाशयभ्रंश.

Metrorrhagia—(वै.) अकालार्तव; अत्यार्तव.

Metrotome—(वै.) गर्भाशयच्छेदिका.

Metrotomy—(वै.) गर्भाशयच्छेदन.

Mexican Poppy—(वन.) ब्रह्मदंडी.

Mezzo—मध्य; मध्यम.

Mho—(पदा.) विद्युत्परिचालन इयत्ता; विद्युत् वाहकता एक-मूलमान.

Mhowra—(वन.) माधुक. [म. मोहाचें झाड]

Miasm, Miasma—(वै.) रोगजंतु; दोष; पूतिबाष्प; पूतिजंतु.

Miasmatic—(वै.) दोषवाही; दोषवहनसंबंधी.

Miasmology—पूतिजविद्या.

Mica—(रसा. भू.) अभ्र; अभ्रक. -Schist-अभ्रकपत्री. -Slate-अभ्रकपट्ट.

Micaceous—(रसा.) अभ्रकी.

Micella—(जीव.) संघट्ट.

Michelia—(वन.) सुवर्णचंपक. [म. पिवळा चाफा, सोनचाफा] -Champaca-गंधफली; चंपक.

Micro—सूक्ष्म.

Microampere—(पदा.) सूक्ष्मविद्युन्मापक.

Microbarograph—(पदा.) सूक्ष्मभारलेखक.

Microbe—१ (तत्त्व.) जीवसूची. २ (जीव., वन., वै.) सूक्ष्म जीव-जंतु; जीवाणु; रोगजनक जीवाणु.

Microbicide—(वै.) सूक्ष्मजीवनाशक; जीवाणुनाशक.

Microbiologist—(जीव.) सुक्ष्मजंतुशास्त्रज्ञ.

Microbiology—सूक्ष्मजंतुशास्त्र.

Microcephalic-lous—(तत्त्व.) लघुशिरस्क; सूक्ष्मकपाली.

Microchemical—(रसा. वन.) अणुरासायनिक; सूक्ष्मरासायनिक.

Microchemistry—(रसा.) कणरसायन; सूक्ष्मरसायन.

Microchronometer—(पपा.) सूक्ष्मकालमापक.

Microcline—(भू.) प्रस्तरविशेष; पालाशस्फटसिकतित.
Micrococeous—(वै. प्राणि.) सूक्ष्मबद्रिका;सूक्ष्मगुटिका; सूक्ष्मकोषक; अंडाकार सूक्ष्मजंतु.
Microcosm—(तत्त्व.) व्याष्टि; सूक्ष्मपिंड; सूक्ष्मसृष्टि. सूक्ष्म विश्व-ब्रह्मांड; मानवदेह; जंतुसृष्टि; अणुजगत्; सूक्ष्मजगत्; सूक्ष्मप्रपंच. [म. ब्रह्मांडाची सूक्ष्म प्रतिमा]
Microcoustic—(पदा.) सूक्ष्मस्वरोत्तेजक (यंत्र).
Microcrith—(पदा.) अणुभारांक.
Microcyte—१ (जीव.) सूक्ष्मकण. २ (वै.) सूक्ष्मकटि.
Microdentism—(वै.) सूक्ष्मदंतित्व.
Microdont-सूक्ष्मदंत.
Microgemete—(वन.) सूक्ष्मपरायत्त.
Microgeology—सूक्ष्मभूस्तरविद्या.
Microglossia—(वै.) जिव्हालघुता.
Micrograph—सूक्ष्मालेख.
Micrographic—(जीव.) सूक्ष्मजंतुवर्णनविषयक.
Micrography—(जीव.) सूक्ष्मजंतुवर्णन, सूक्ष्मसृष्टिवर्णन.
Microlite—(भू.) सूक्ष्माश्म.
Micrology—(पदा.) सूक्ष्मदर्शनशास्त्र, सूक्ष्मपदार्थशास्त्र; जंतुविद्या; सूक्ष्मसृष्टिविद्या.
Micrometer—(पदा.) सूक्ष्ममापक; सूक्ष्मदैर्घ्यमानयंत्र; सूक्ष्मवस्तुमापक. –Screw–सूक्ष्मअंतरमापकमलसूत्र.
Micrometrical—सूक्ष्मवस्तुमापकसंबंधी.
Micron—(वै.) सूक्ष्मक.
Microorganism—(तत्त्व., वन., वै.) सूक्ष्मजीव; सूक्ष्मजंतु; सूक्ष्मजीवाणु; सूक्ष्मसंयोगी; अतिसूक्ष्मजीवाणु; सूक्ष्मअवयवी.
Micronucleus—(जीव.) सूक्ष्मजीवस्थान.
Microphone—(पदा.) सूक्ष्मशब्दग्राहक; सूक्ष्मश्रावक; सूक्ष्माकर्णक; सूक्ष्मध्वनिग्राहकयंत्र; कर्णिका; श्रोत्र; श्रवणिका; बृहद्ध्वनिउत्पादक; श्रौत्र.
Microphonics—(पदा.) सूक्ष्मध्वनिश्रवणविद्या.
Microphonous—(पदा.) सूक्ष्मध्वनिवर्धक.
Microphotography—(पदा.) सूक्ष्मआलेखन.
Microphotometer—(पदा.) सूक्ष्मदीप्तिमापक.
Micropsia—(वै.) १ स्वरविकृति. २ सूक्ष्मदर्शन.
Microphyllus—(वन.) सूक्ष्मपर्णी.
Microphyte—(वन.) सूक्ष्मफटी.
Micropoda—(प्राणि.) सूक्ष्मपदी.
Micropterous—(प्राणि.) सूक्ष्मपत्री.
Microseism—(भू) सूक्ष्मभूकंप.
Micropyle—(वन.) बीजकोशद्वार; डिंबकरंध्र; बीजरंध्र; अणुद्वार; बीजकवचरंध्र; बीजछिद्र; सूक्ष्मद्वार; सूक्ष्मछिद्र; गर्भद्वार; अंकुरछिद्र.
Microscope—(पदा., वन., वै.) सूक्ष्मदर्शकयंत्र; सूक्ष्मदर्शिका; अणुवीक्षणयंत्र; सूक्ष्मदर्शनी; बृहद्दर्शक; सूक्ष्मदर्श. -Binocular–द्विनेत्रीसूक्ष्मदर्शक. -Compound–यौगिकसूक्ष्मदर्शक. -High Power-अतिवर्धक सूक्ष्मदर्शक. -Law Power–न्यूनवर्धकसूक्ष्मदर्शक; निम्नवर्धक. –Metallurgical–धातुकसूक्ष्मदर्शक. -Polorising-ध्रुवनसूक्ष्मदर्शक. –Simple–सरल सूक्ष्मदर्शक. –Tele–दूरसूक्ष्मदर्शक; दूरानुवीक्षण०. –Travelling–चलायमान सूक्ष्मदर्शक; चलसूक्ष्मदर्शक. –Ultra–अतिसूक्ष्मदर्शक. –Vibration–कम्पन सूक्ष्मदर्शक.
Microscopic—(वै.) सूक्ष्म; सूक्ष्मदर्शकयंत्रविषयक; आनुवीक्षणिक; सूक्ष्मदर्शकीय. –Examination–सूक्ष्मदर्शकीयपरीक्षा; सूक्ष्मदर्शीयपरीक्षा; सूक्ष्मपरीक्षा.
Microscopium—(ज्यो.) १ सूक्ष्मदर्शकयंत्र. २ दक्षिणगोलार्धीयराशिविशेष. [म. चापमत्स्य व धनु यांच्यामधील राशि]
Microscopy—अणुवीक्षणयंत्रविद्या; सूक्ष्मदर्शनविद्या.
Microsmatic—(प्राणि.) घ्राणज्ञानसाधारण.
Microsome—(वन.) सूक्ष्मपिण्ड; सूक्ष्माणु.
Microsomia—वामनता; अतिलघुता.
Microspectroscope—(पदा.) सूक्ष्मरंगपटविभाजक; सूक्ष्मभासदर्शक; सूक्ष्मरश्मिविभाजक.
Microsporangium—(वन.) सूक्ष्मरजागार; सूक्ष्मरेण्वागार; सूक्ष्मस्वयंभवकोश;लघुरेणुकोश;सूक्ष्मबीजकणागार; पुंरेणुस्थली.
Microspore—(वन.) लघुरेणु; पुरुषजननपेशी; सूक्ष्मरेणु; सूक्ष्मरज; सूक्ष्मस्वायत्त; सूक्ष्मस्वयंभव; सूक्ष्मबीज पुंरेणु
Microsporocarp—(वन.) सूक्ष्मस्वायत्तकरंडक.
Microsporophyll—(वन.) सूक्ष्मस्वयंभवधारिपर्ण; लघुरेणुपर्ण; पुंरेणुपर्ण.
Microsporophyte—(वन.) लघुरेणुप्रसव.
Microtia—(वै.) अस्वाभाविककर्णलघुता.
Microtome—(वन.) सूक्ष्मछेदनयंत्र; सूक्ष्मछेदक.
Microzoa—(प्राणि.) सूक्ष्मप्राणि; सूक्ष्मजीवक.

Microzoospore—(जीव.) सूक्ष्मजीवकण.
Microzyme—रोगजनक सूक्ष्मकिण्वजंतु.
Micturition—(वै.) सूक्ष्मकिण्वज्जमूत्रोत्सर्जन; मूत्रनिःसरण; मूत्रमार्ग.
Mid—मध्य. -Axillary-(वै.) मध्यकक्ष. -Brain-मध्यमस्तिष्क; मध्यमज्जाखंड. -Day-(ज्यो.) मध्याह्न; दिनमध्य. -Declination-मध्यक्रांति. -Heaven-मध्याकाश; आकाशमध्य; खमध्य. -Meatus-(वै.) मध्यगुहा. -Night Sun-निशीथसूर्य. -Noon-मध्याह्न. -Nasal Corium-(वै.) मध्यकवच-अस्थि. -Point-(ग.) मध्यबिंदु. -Pterygoid--Lamina-(वै.) मध्यपत्र. -Rib-(वन.) मध्यरेषा; मध्यशिरा. -Riff-(वै.) मध्यपटल; उरस्थल; व्यवधानक; श्वासपटल. [म. छाति आणि पोट यांच्या मधला पडदा] -Suprarenal-(वै.) मध्यउदरपिण्ड. -Twilight-कातरवेला.
Middle—(ग., तत्त्व., वै.) मध्य; मध्यम; मध्यस्थ. -Cervical Gland-(वै.) मध्यकंठग्रंथि. -Class-(समाज.) मध्यमवर्ग. -Constructor of Pharynx-(वै.) मध्यम कण्ठसंकोचकस्नायु. -Cuneiform-मध्यकोणक. -Dilutions-(वै.) मध्यक्रम. -Ear-(वै.) मध्यकर्ण. -Ear Disease-(वै.) मध्यकर्णरोग. -East-(युद्ध.) मध्यपूर्व. -Excluded-(तत्त्व.) मध्यमाभाव. -Lamella-(वन.) मध्यपटल. [म. मधला पडदा] -Man-(अर्थ.) मध्यस्थ. [दलाल] -Meningeal-Artery-(वै.) मस्तिष्कमध्यमधमनी; मस्तिष्कावरणपोषिणीरोहिणी. -Oil-(रसा.) मध्यतैलं. -Term-१ (ग.) मध्यपद. २ (तत्त्व.) हेतुपद; मध्यमपद; साधन; लिंग; मध्यधन; व्याप्य. -Umbilical Lig.-नाभिमूत्राशयबंध. -Undistributed-(तत्त्व.) अव्याप्तहेतु.
Midge—(प्राणि.) दंशक. [म. केंबरे; घुंगुरटें; चिलट]
Midgut—(वै.) मध्यांत्र.
Midwife—(वै.) सार्विका; धात्री; सूतिका; प्रसवकारिणी. [म. सुईण]
Midwifery—(वै.) सूतिकाशास्त्र; प्रसूतिकरणविद्या; प्रसूतिविद्या; गर्भमोचनविद्या; सूतिकर्म; धात्रीविद्या; सौतिकशास्त्र; प्रसूतितंत्र. [म. सुईणकाम, सुईणपणा]
Migraine—(वै.) अर्धावभेद; अर्धमस्तिष्कशूल. [अर्धशिशी]
Migrant—(शास.) परदेशवासी.
Migration—१ (अर्थ.) देशांतर; स्थानांतर; निर्गम; परदेशगमन; स्थानांतरगमन. २ (इति., भू., शास.) देशांतर; देशत्याग; प्रचलन; विदेशगमन; परदेशगमन. ३ (तत्त्व.) संसरण; प्रसवन; भ्रमण; पर्यटन. ४(रसा.)प्रगमन. ५ (वै.) पर्यटन; स्थलांतर; भ्रमण. -of Capital-(अर्थ.) धननिर्गम. [म. भांडवलाचें परदेशगमन] -of Labour-(अर्थ.) श्रमिकस्थानांतर.
Migratory—स्थलांतरीय; भ्रमणशील; भ्रमण.
Mil—(ग.) सहस्रांश इंच.
Mild—(रसा; वै.) सौम्य; मृदु. -Alkali-(रसा.) सजलक्षार. -Lime-(रसा.) वीर्यहीनसुधा. [म. विरी गेलेला-विरलेला चुना] -Thermic Fever-(वै.) उष्णताजन्य ताप.
Mildew—(वन.) श्वेतकणरोग; श्वेताणुरोग. [म. भूरी; भुरा; भिरड; मेकाड; बुरा; भुज]
Mile—(ग.) अर्धक्रोश. -Nautical-सागरार्धक्रोश. [म. समुद्रांतील एक मैल]
Mileage—(अर्थ.) अर्धक्रोशवेतन. [म. मैली भाडें-भत्ता]
Milestone—(स्था.) मार्गसूचक स्तंभ-शिला. [म. मैलाचा दगड; कोसमिनार]
Milien—(तत्त्व.) परिसंदर्भ; परिविन्यास.
Milfoil—सहस्त्रपर्णी.
Miliaria—(वै.) घर्मपिटिका. [म. घामोळें]
Miliary—(वै.) पिटिकायुक्त. [म. मसुऱ्या बारिक पुरळ; पुरळ असलेला]
Militant—युयुत्सु. [म. लढाऊ] -Programme-युयुत्सुकार्यमक्र.
Militarism—(युद्ध.) क्षात्रउद्रेक; क्षात्रप्रकोप; युयुत्सा; युद्धप्रियता; सैनिकतावाद.
Military—(शास.) संग्रामविषयक; सैनिक; सांग्रामिक; सांपरायिक; युद्धविषयक. [म. लष्करी] -Glory-युद्धपराक्रम. [म. समशेर बहादुरी] -Law-(शास.) युद्ध नियमविधि. [म. लष्करासंबंधीलष्करी कायदा] -Objective-युद्धचिन्ह.
Militia—(शास.) १ युद्धानुशासन; युद्धशिक्षण. २ नागरिक सेना; जनसेना.
Milk—(कृषि. वै.) स्तन्य; क्षीर; दुग्ध. -Abscess-(वै.) प्रसूतिसमयकस्तनभ्रण. -Aerating Apparatus-दुग्धवातमिश्रकर्यंत्र. [म. दुधांत हवा मिसळणारें

यंत्र] -Cattle-दुग्धदायी पशु. [म.दुभतें जनावर] -Coloured-दुग्धवर्णी. -Cooling Apparatus-दुग्धशीतीकरणयंत्र. -Curdling Ferment-(वै.) दधिकरिन मंड. -Cure-(वै.) दुग्धचिकित्सा. -Fever-(वै.) दुग्धज्वर. -Fresh-सद्योदुग्ध; पीयूष. -Leg-(वै.) उर्वस्थिशिराशोथ. -Man-(अर्थ.) गोप; दोहक; दोग्धृ. [म.दुधवाला,गवळी] -of Lime(रसा.) सुधादुग्ध. -of Sulphur-(रसा.) गन्धकदुग्ध; गन्धकक्षीर. -Stone-(भू.) शिवधातु. -Sugar-(रसा.) दुग्धशर्करा. -Supply-दुग्धसंग्रह-संचय. -Teeth-दुग्धदंत.

Milky—(रसा.) दुग्धवर्ण. -Way-(ज्यो.) आकाशगंगा; मंदाकिनी; व्योमगंगा; छायापथ.

Mill—(अर्थ. व्या.) यंत्रगृह; चक्रशाला. [म. गिरणी; चक्की] -Cotton-सूत्र-कार्पासयंत्र.-Head-जलप्रवाह. [म. पाण्याचा झोत] -Oil-तैलपेषणी. [म. घाणा] -Water-जल चक्र. [म पाणचक्की] -Wind-पवनचक्र. [म. पवनचक्की]

Millenium—(ग.) सहस्रक.

Milleped—(प्राणि.) अनेकपदकृमि; सहस्रपदी.

Millepere—(प्राणि.) सहस्ररंध्री. [प्रवाह]

Millet—(वन.) अणु; प्रियंगु. [म. बाजरी; जोधळा] -Bullrush or Spiked-[म. बाजरी] -Great-यावनाल. [ज्वार; जोंधळा] -Indian-तृणधान्य. [म. राळे] -Italian-कंगुधान्य. [म. कंगु; कांग] -Koda-कोद्रा; हंरिक.-Little-लघुतृणधान्य. [वरी]

Milliammeter—(पदा.) मिलिआंपियरमापक; अब्जमापक.

Milliampere—(पदा.) मिलिआंपियर; अब्जांक.

Milliard—(ग.) अब्ज; शतकोटी.

Millibar—(भू.) see Bar.

Milligram—(पदा.) चणकसहस्रांश; सहस्रांशभार; मिलिग्राम

Millimeter-metre—(पदा.) मात्रसहस्रांश;सहस्रांशमान-मापक.

Millingtonia—(वन.)आकाशनिब. [म. मीनी-चंबेली]

Million—(ग.) दशलक्ष.

Milliped—(प्राणि.) सहस्रपदी. see Millepede.

Millivolt—(पदा.)सहस्रविद्युत्संचय; सहस्रविभवांतर.

Millivoltameter—सहस्रविद्युत्संचयमापक.

Milt—१ (प्राणि.) मत्स्यडिंबक. २ (वै.) प्लीहा.

Milter—(प्राणि.) मत्स्यनर; नरमत्स्य.

Mimeograph—अनुलेखकयंत्र. -Graphy-चित्रालेखन.

Mimesis—(जीव.) कलानुकरणवाद; अनुकरण; अनुकार.

Mimetism—(तत्त्व.) अनुकरण; अनुकारण; परानुकरण.

Mimicry—(तत्त्व. वन.) अनुकरण; प्रतिकृति; अनुकृति; प्रतिरूप; बिंबन.

Mimosa—(वन.) लज्जावेली. लजामणि. [म. लाजाळू] -Pudica-हंसपादी; लज्जावती. -Sirissa-शिरीष. [म. शिरस]

Mimoseae—(वन.) बब्बूलवर्ग. [म. बाभूळ; गुलमोहोर-चिंचवर्ग]

Mimusopselengi—(वन.) बकुल; केसर. [म. बकूळ; रायत; बोरसली] -Hexandra-क्षीरिणी; राजादन. [म. खिरणी; रांजणी]

Mind—(तत्त्व.) मन; मानस; चित्त; बुद्धि; मति; मनोभाव. -Blindness-मानसिकअंधता. -and Body-मन तथा शरीर; चित्त तथा देह. -Body Problem-मनोदैहिक समस्या. -Composing the-मनःशांति; मन.स्वास्थ्य. -Conquest of-मनोविजय; संयम, मनोवशता. -Conscious-बाह्यमन; चेतनमन. -Cure-मानसचिकित्सा. -Dust Theory-मनोऽणुवाद; मनोधूलिवाद. -Faculties of-मन.शक्ति. -Frame of-(वृत्ति.) चित्तवृत्ति; मनोवृत्ति; मनोरचना. -Governing and Restraining the-मन संयमन; मनोनिग्रह; मनःसंयम. -Leaning or Bent of-मनःप्रवृत्ति. [म. मनाचा कल, मनाची ओढ-भाव] -of Collected and Fixed-स्थिरचित्त; स्थिरबुद्धि; एकचित्त; स्थिरमनस्. -Peace, Quiet of the-मनःशांति; मनःस्वास्थ्य; शांति; शम. -Stuff Theory-मनोद्रव्यवाद; मनोद्रव्यसिद्धांत. -Unconscious-अंतरमन; चेतनातीतमन; उपमन; सूक्ष्ममन. -Wandering-मनोभ्रमण.

Mine—१ (अर्थ. भू. रसा.)खनि; आकर. [म. खाण] २ (युद्ध. स्था.) सुरंग. [म.सुरुंग]-Accoustic-(युद्ध.) शब्दभेदीसुरंग. -Contact-संपर्क०. -Controlled-नियंत्रित०. -Land-स्थल०. -Magnetic-चुंबकीय०. -Submarine-समुद्री०.

Miner—खनक.

Mineral—(अर्थ. पदा. भू. रसा. वै) खनिज; खनिज द्रव्य·पदार्थ; भूगर्भोत्पन्न; धातुमय; आकरीय; मणिक. -Acid-(रसा.) खनिजअम्ल. -Black-(रसा.) खनिजअंगार. -Charcoal-(भू.) खनिजअंगार दग्धकाष्ठ. -Kingdom-(भू.) खनिजकोटि; खनिज-सृष्टि-वर्ग; धातुसर्ग; धातुयोनि. -Matter-खनिज-पदार्थ; खनिजद्रव्य; पार्थिवपदार्थ; लोहपदार्थ. -Oil-(रसा.) खनिजतैल. [म. दगडी तेल, पेट्रोल] -Product-खनिजपदार्थ. -Salt-(रसा. वै.) खनिजलवण; खनिजक्षार; अजैवलवण. [म. दगडी मीठ] -Water-(वै. रसा. भू.) खनिजजल; क्षारीयजल; धातुमिश्रजल. -Wealth-(रसा. वै.) खनिजद्रव्य; खनिजसंपत्ति.

Mineralist—(रसा.) धातुज्ञ; खनिजज्ञ.

Mineralization—१ (भू. रसा.) धातवपरिणति; खनिजीकरण. २ (वन.) शैलीभवन. [वनस्थतिंपशी पिडगत]

Mineralizer—(रसा.) खनिजकार; धातुकार.

Mineralogical-chemistry—(रसा.) खनिज रसायनशास्त्र.

Mineralogist—खनिजशास्त्रवेत्ता; खनिजवेत्ता; खनिजज्ञ.

Mineralogy—(तत्त्व. भू. रसा.) धातुशास्त्र; खनिजविज्ञान; खनिजविद्या; मणिकविद्या; खनिजशास्त्र.

Miniature—(पदा.) लघुप्रतिमा.

Minim—(वै.) बिंदु. [म. थेंब]

Minima—(ग.) अल्पतम; लघिमा.

Minimal—अत्यल्प. -Change-सूक्ष्मपरिवर्तनपद्धति.

Minimi Digite—(वै.) करांगुलीय.

Minimum—१ (अर्थ. तत्त्व. भू.) अधमसीमा; लघुतम; अपराकाष्ठा; न्यूनतम; अल्पिष्ठ; अपरांत. २ (वै. पदा.) लघुतम; अल्पतम; निम्नतम, कनिष्ठ; अधम; नीच; अवम; क्षुद्रतम; अल्पतमांश. [म. किमान] -Charge-निम्नतमशुल्क. -Deviation-अल्पिष्ठ अपगम. -Divisible-(तत्त्व.) विभागान्त; विभाज्यसीमा. -Thermometer-(पदा.) लघुतम उष्णमापक; निम्नतापामपक. -Wage-(अर्थ.) लघुतमवेतन; न्यूनतमवेतन.

Mining-(भू.) खननविद्या. -Market-(अर्थ.) खनिजवस्तुविक्रयस्थान.

Minister—(शास.) मंत्रि. -Prime-प्रधानमंत्रि.

Ministry—(शास.) मंत्रिमंडल; अमात्यदल-संघ. -Coalition-सम्मीलितमंत्रिमंडल. -of All the Talents-(इति.) सर्वपक्षीय प्रधानमंडल.

Minium—(रसा.) सीस सिंदूर; सिंदूर. [म. मेटे सिंदूर; शेंदूर]

Minor—१ (तत्त्व.) अल्प; अप्रधान; लघु; कनिष्ठ. २ (राज., शास.) अल्पवयस्क; अज्ञान. ३ (वै.) गौण. ४ (ज्यो.) अनुराशि. -Arc-(ग.) उपचाप. -Axis-(ज्यो.) लघु अक्ष; लघुतराक्ष; ह्रस्वाक्ष; उपाक्ष. -Chord-(पदा.) लघुसंघात; गौणत्रितय; लघुस्वरैक्य; उपत्रिगण. -Premise-(तत्त्व.) व्याप्यपूर्वावयव; उपनय; हेतुवाक्य; पक्षावयव; पक्षप्रमाण; लघ्ववयव; लघुपक्ष. -Province-(राज.) लघुप्रांत. -Scale-(ग.) लघुपरिमाण. -Side-(ग. तत्त्व.) गौणपक्ष. -Term-(तत्त्व.) पक्षपद; प्रथमपद; व्याप्यपद; पक्ष; लघुपद. -Tone-(पदा.) उपस्वनिका. -Works-(अर्थ.) लघुनिर्माणकार्य.

Minority—१ (तत्त्व.) अल्पता; अल्पप्रधानता. न्यूनता; न्यूनसंख्या. २ (राज.) लघुतम; लघुपक्ष; न्यूनपक्ष. ३ (शास.) १ अल्पमत; अल्पजनसमाज; अल्पसंख्या. २ अज्ञानावस्था; अल्पवयस्कता; अज्ञानदशा. -Administration-(राज.) १ अल्पजनसमाजकृत शासन. २ अज्ञानावस्थागतशासन. -Representation-अल्पसंख्याक प्रतिनिधिक.

Mint—(वन.) पुदिन. [म. पुदिना] see Mentha.

Mint—(अर्थ.) टंकशाला; मुद्रागृह. [म. टांकसाळ] -Man-टंकज्ञ. -Master-टंकशालाध्यक्ष; टंककपति. -Par-(अर्थ.) टंकशालामूल्यप्रमाण. -Price -of Bullion-(अर्थ.) टंकशालासुवर्णमूल्य.

Mintage-(अर्थ.) टंक; टंकक; टंकशालाशुल्क.

Mintaka—(ज्यो.) मृगराशिगत तृतीय तारा.

Minotaur—(प्राणि.) नरवृषभ.

Minuend—(ग.) वियोज्य; वैसख्य.

Minum—१ द्रवपदार्थ. २ see Minim.

Minus—(ग.) ऊन; ऋण; वियुक्त. -Sign-ऋणसंज्ञा.

Minute—१ (ग.) क्षण; कला; पल; निमिष. [म. अडीच पळें; साठ सेकंद = मिनिट] २ (तत्त्व.) अल्पिष्ठ; सूक्ष्म. ३ (शास., राज.) टिप्पणी. ४ (सभा.) सभाकार्यविवरण. -Body-(वै.) सूक्ष्मदेही. -Book-(अर्थ. सभा.) कार्यविवरण पुस्तक; सभावृत्तांत पुस्तक. -Dissenting-(सभा.) विमतिक; विमतिका; भिन्नमत-

पत्रिका; भिन्नमती. -of Angle-(ग. पदा.) कोण-कला. -of Dessent-भिन्नमत-पत्रिकादर्शक लेख. -of the Last Meeting-पूर्वसभावृत्त; सारांशिक-वृत्तांत.

Miocene—(भू.) मध्यसांप्रत;नवपूर्व. [म.खडकपोटवर्ग]

Mira—(ज्यो.) तिमिंगलनक्षत्रगत चलतारा.

Mirabilis Jalapa—(वन.) नक्ता. [म. गुलबास]

Mirach—(ज्यो.) देवयानीराशिगत तृतीयतारा.

Miracidium—(वै.) दारिका.

Miracle—(तत्त्व.) अलौकिक घटना; दैवीघटना; चमत्कार; अद्‌भुतप्रकार; चमत्कृति.

Mirage—(पदा.) मृगजल, मृगतृष्णा; मृगतृष्णिका; मरीचिका.

Mirfack—(ज्यो.) ययातिराशिगत तृतीयतारा; पुलहतारा.

Mirror—(पदा.) दर्पण; आदर्श; कांच. [म. आयना; आरसा] -Concave-अंतर्गोल-अवनत दर्पण; नतोदर-दर्पण; अवतलदर्पण. -Convex-उन्नत-बाह्यगोल दर्पण; उन्नतोदरदर्पण; उत्तलदर्पण. -Drawing-कांच-विवृतचित्रण. -Image-दर्पणप्रतिबिंब. -Plane-समतलदर्पण. -Spherical-गोलीयदर्पण; गोलाकार-दर्पण. -Writing-(तत्त्व.) विवृत्तलेख.

Mirth—(तत्त्व.) see Amusement.

Mirzam—(ज्यो.) बृहल्लुब्धक राशिगत द्वितीयतारा.

Misanthrope, Misanthropist, Misanthropos—(तत्त्व.) मानवद्वेषी; जनशत्रु; जनताद्वेषी; मानव-वैरी; मनुष्यद्रोही; जनद्वेष्टा; समाजद्वेषी; जनवैरी; मानव-विद्वेषी.

Misapplication—दुरुपयोग; दुर्व्यय.

Misappropriation—(अर्थ. शास.) दुरुपयोग; अप-व्यवहार; अपहार.

Misbehaviour—कुचेष्टित.

Miscarriage—(वै.) गर्भपात; गर्भच्युति; गर्भस्राव; गर्भपतन. -Artificial-गर्भपातन; अनैसर्गिक गर्भ-पात. -Criminal-अन्याय्य०. साहसिक गर्भपात. -Justifiable-न्याय्य०. -Natural-नैसर्गिक०.

Miscegenation—(जीव.) जातिमिश्रण; वर्णमिश्रण; वर्णसंकरता.

Miscellaneous—विविध; प्रकीर्णक;प्रकीर्ण;सान्निपातिक. -Collection-सर्वसंग्रह.

Misch, Codex—(भाषा.) मिश्रलिखित. -Codius-(भाषा.) मिश्रपरंपरा.

Mischief—(शास.) अपायकारककृति; कुव्यापार; कुचेष्टा.

Miscibility—(रसा.) मिश्रणीयता; मिलनशीलता.

Miscible—(रसा.) मिश्रणीय. -Partially-अंश मिश्रणीय; अपूर्णमिश्रणीय. -Wholly-पूर्णमिश्रणीय.

Misconception—(शास.) भ्रांतधारणा.

Misconduct—(शास) कुचरित.

Misdemeanor—कुचेष्टा; अविनय; अतिवर्तन.

Misery—(तत्त्व.) विपत्ति; ताप; कष्ट.

Misfeasance—(शास.) अयोग्यकृत्य; अन्यथाकरण; अत्याचार.

Misleading—(पदा., शास.) भ्रांतिजनक; विपर्यासकर; भ्रमजनक.

Mislection—(भाषा.) अपपाठ.

Mismatch—विसदृशसंबंधीकरण.

Misnomer—(वै.) अपसंज्ञा.

Misogamist—विवाहद्वेषी.

Misogamy—विवाहांतक; विवाहद्वेष.

Misogynist—स्त्रीद्वेषी.

Misogyny—स्त्रीद्वेष.

Misology—(तत्त्व.) तर्कद्वेष; बुद्धिद्वेष; हेतुजुगुप्सा; युक्तिद्वेष.

Misotheism—प्रभुद्वेष.

Misprint—(मुद्रण.) मुद्रणदोष; अशुद्ध (मुद्रण).

Misrepresentation—(शास.) अन्यथाकथन; मिथ्या-कथन; कुप्रतिनिधित्व.

Missing Link—(जीव.) लुप्तशृंखला-ल;लुप्तग्रंथि-संधि.

Mission—(धर्म.) धर्मप्रसारकसंस्था; विशिष्ट-आदिष्ट-कर्तव्य; धर्मकार्य; आदेश; जीवनकार्य; जीवनोद्देश; दीक्षा; धर्मप्रचार. -Political-(राज.) (राजनैतिक) दूत-समूह; प्रतिनिधि.

Missionary—(धर्म.) प्रचारक; संस्कृतिवीर; आदेशवा-हक; धर्मप्रचारक; धर्मजीवि; दीक्षित; धर्मशील.

Mist—(पदा.) जलबिंदुजल; धूमिका; कुहेडिका; मिहिका; तुषार. [म. धुकें, झाकळ]

Mistake—(तत्त्व.) १ भ्रम; मिथ्याग्रह. २ क्षति; दोष.

Mistletoe—(वन.) वृक्षादनी; तरुरोहिणी. [म. बांड-गूळ, बांडे]

Mistral—(भू.) ऐशानी अतिशीतवायु.

Mistura—(वै.) औषधोदक; द्रावण; भेषजोदक.
Misty—धूमिकावृत्त; कूहाच्छन्न. [म. धुकट]
Misunderstanding—अयथार्थज्ञान; विपरीतबोध; अन्यथाग्रह [म. गैरसमजूत; अपसमज; विपर्यास]
Misuse—दुरुपयोग; कुप्रयोग.
Mite—(प्राणि.) कर्पर्दिका; अष्टपादप्राणिवर्गविशेष. [म. अळी, कीड]
Mithridate—(वै.) विषभंजन; विषापहार औषध.
Mitigate—(वै. रसा.) प्रशमन; उपशमन; उपशांति.
Mitigatory—शामक; प्रशमनकारक.
Mitis—(वै.) सौम्य.
Mitochondria—१ (वन.) सूक्ष्मजीवनद्रवणक. २(वै.) सूत्राकणिका; जननतत्त्व.
Mitosis—१ (तत्त्व.) कोषविभाजन. २ (वन.) सूक्ष्मभेदनक्रिया; द्विभजन; समविभाजन; अप्रत्यक्षविभाजन; पूर्णसांख्यिकविभाजन. ३ (वै.) सौत्रायन; व्याकारवृद्धि.
Mitotic figure—(वै.) सौत्रायनचित्र.
Mitral Valve—(वै.) किरीटपिधान.
Mixed—१ (तत्त्व.) मिश्रित; संकीर्ण; संमिश्र. २ (वन.) मिश्र. ३ (वै.) मिश्र; सामासिक. -Crops-(अर्थ.) मिश्रित शस्य. -Crystals-(रसा.) संमिश्रमणिभ. -Currency-(अर्थ.) मिश्रितचलन. -Ether-(रसा.) मिश्रितज्वलनक. -Hetorozygotes-(जीव.) संकीर्ण. -Mode-विचारसमवाय. -Policy-(अर्थ.) मिश्रितविमा. -Fraction-मिश्र; मिश्रांश.
Mixillary—(वै.) ऊर्ध्वहन्वस्थि; मुखास्थि.
Mixing—(रसा.) मिश्रण. [म. मिळवणी]
Mixoscopia—कामोद्वेग.
Mixture—१(ग., रसा.) मिश्रित; मिश्रण; मिश्रपदार्थ. २ (वै.) भिश्रण; संमिश्रण; मिश्रितौषध; संयोजन; मिश्रपदार्थ. -Effervescent-(वै.) फेनायमान मिश्रण. -Homogenous-(तत्त्व.) सजातीयमिश्रण. -Hetoropathic-(तत्त्व.) विजातीयमिश्रण. -Linguistic-(तत्त्व.) भाषासंकर. -Method of-मिश्रणविद्या.
Mizar—(ज्यो.) वसिष्ठ; देवयानीराशिगततृतीयतारा.
Mizen Mizzen—(नौ.) अतिपार्श्वकूपदंड. [म. अगदीं पाठीमागचा, नांगराकडचा, नाळीच्या विरुद्धवाजूचा; अगदीं पाठीमागचें शीड; कळंबी शीड] -Mast-(नौ.) see above.
Mneme—(तत्त्व.) स्मृतिमूलतत्त्व; स्मरणतत्त्व; संधृति.
Mnemonic—(तत्त्व.) स्मरणोपकारी; स्मृतिसाहाय्यभूत; स्मृतिसंस्कार; स्मृतिधार्य. -Line-(तत्त्व.) समयक; सूत्रापद्य; कारिका; स्मरणी; स्मरणकारिका; स्मरणिका.
Mnemonics—(तत्त्व.) स्मरणविद्या; स्मृतिसुधारणकला.
Mob—(राज.) असंयत जनसमूह; लोक वृंद-समूह-समुदाय. [म. झुंड] -Psychology-(तत्त्व.) संघ मनोदशा-मनोवृत्ति; जनवृत्ति; लोकमनोरचना. -Rule-(शास.) अराजक; असंयत संघशासन.
Mobile—१ (रसा. पदा.) अस्थिर; जंगम; विकारशील; प्रवाही; चंचल; चल. २ (व्या.) गतिशील. -Type-चालकप्रकार. -Volatile-(रसा.) चपल; तरल;बाष्पभावी.
Mobilisation—१ (युद्ध.) सैन्यसंचय; सैन्यसंघटन. २ (वै.) चलन; चलीकरण; अस्थावरीकरण.
Mobilisationed—(वै.) चलिष्णु.
Mobilised—(वै.) चलित; प्रेरित; प्रवर्तित.
Mobility—१ (अर्थ.) स्थानपरिवर्तन; गतिक्षमता. गतिशीलता. २ (तत्त्व.) चलता; चंचलता;रजोगुण; जंगमता. ३ (पदा.) सचलता. ४ (वै.) चलन; गतिशीलता. -of Capital-(अर्थ.) द्रव्यस्थानपरिवर्तन. -of Labour-(अर्थ.) श्रमगतिविधि;श्रमचालकता; श्रमिकस्थानपरिवर्तन; श्रमिचलनक्षमता.
Mock Heroic—(साहित्य.) व्याजवीर.
Mock-Sun—(पदा.) सूर्याभास.
Modal—(तत्त्व.) प्रकारात्मक.
Modalism—(तत्त्व.) रूपभेदवाद, आकारभेदवाद.
Modality—१ (तत्त्व.) प्रकारता. २,(वै.) प्रकारदर्शकता.
Mode—१ (अर्थ.) अधिकतम आवृति; मध्यमान. २ (तत्त्व. रसा वै.) रीति; विधि; पद्धति; प्रकार. -of Action-(वै.) क्रियापद्धति; कार्यपद्धति. -Attachment-(शास.) ग्रहणरीति; आसेधविधि. -Sensory-(तत्त्व.) संवेदनप्रकार.
Modecca Frilobata—(वन.) गडाक्षी. [म. कौण्डल, अखंड फूल]
Model—१ (तत्त्व.) आदर्श; आकार. २ (पदा.) आदर्श; प्रतिमा; आकृति; प्रतिरूप; प्रतिमान. [म. नकाशा, साचा नमुना] ३ (वै.) प्रतिमा. ४ (शास.) प्रतिरूप; आदर्श. -Drawing-(कला.) प्रतिमासदृश चित्ररेखन; वस्तुचित्रण. -Farm-आदर्शकृषिक्षेत्र. -Proposition-विशिष्ट निर्देश. -Room-मूर्तालय.

Modeller—(शिल्प.) लेपकार; पुस्तकर्मी.
Modelling—आकृतिघटना.
Moderate—१ (तत्त्व.) परिमिताचारी; विनीत; मितवादी; नेमस्त; मिताचरणी; सौम्यमार्गी. २ (रसा.) समधातु; मध्यम. [म. मवाळ; नरम] -Demand-(अर्थ.) साधारण क्रेयता-अभ्यर्थना. [म. साधारण मागणी]
Moderation—१ (तत्त्व.) युक्तता. [म. अंदाज] २ (वै.) परिमितता. [म. नेमस्तपणा; माफकपणा]
Moderator—नियामक; विवेचक. -Band-तान;पट्टल; बंध; नियामक; यंत्रदण्ड.
Modern—(तत्त्व.) आधुनिक; अर्वाचीन; नूतन.
Modernized—अर्वाचीकृत.
Modest—(तत्त्व.) विनयशील; विनीत; नम्र.
Modesty—(तत्त्व.) विनयशीलता; विनयभाव; विनय; नम्रता; शालीनता; निरभिमानता; निरट्टकारता; विनीतभाव; प्रश्रय.
Modicum—(पदा.) अल्पांश; लव; लेशमात्र.
Modifiability—विकार्यता.
Modifiable—विकार्य; परिवर्तनीय.
Modification—१ (तत्त्व.) परिवर्तन; विकार; विकारपरिवर्तन; संशोधन; विकरण. २ (पदा.) परिवर्तन; विवृत्ति; विकार; रूपांतर. ३ (वन.) रूपांतर; व्यवसायसंकर; विपरिणाम;परिवर्तन. ४ (वै.) परिवृत्ति; विक्रिया. ५ (शास.) रूपांतर.
Modified—१ (रसा.) परिवर्तित. २ (वन.) रूपांतरित.
Modifying—वैकारिक.
Modiolus—(वै.) शंखअक्ष; श्रोत्रस्तूप; वेधना; मध्यकांड.
Modulate—(संगीत.) स्वरभेद; सप्तकयोजना.
Modulation—(तत्त्व.) स्वरयोजना; स्वरसामंजस्य; स्वरसंयोजन. २ (पदा.) प्राकरण; स्वरभेद; स्वरलय; संक्रम; स्वरनियंत्रण; स्वरांतर; स्वरयोजन; ध्वनिसंयमन; स्वरसंक्रमण. -Musical-(पदा.) वादीसंक्रमण. -Wireless-(पदा.) नभोवाणी-नभोध्वनि; संक्रमण.
Modular—(ग.) मध्यगुणत्व.
Modulator—(पदा) तालजनक.
Modulus—(ग.) मध्यगुणक; नित्यगुणक; गुणक; मानांक; मध्यमगुण; घातक. -of Elasticity-(पदा.) स्थितिस्थापकत्वगुणक-मानांक. -Operandi-विधानक्रम. Ponendo-ponens-(तत्त्व.) विधि; विधिसंघात. [-Tollens-विधिनिषेधसंघात; अन्यतरविध्यधीतनिषेध] -Ponens-(तत्त्व.) विधिसंघात; विधायकसंघात विध्यविधि. -Tollendo-Ponens-(तत्त्व.) निषेध विधिसंधिप्रकार;निषेधाधीनविधि, निषेधविधिसंघात. [Tollens-निषेध; निषेधसंघात] -Tollens-(तत्त्व.) निषेधावस्थ;निषेधसंधिप्रकार; अन्यतरनिषेधाधीत.
Mofussil—(भू., राज.) नगरबाह्य; अनागर; ग्रामिक.
Mogiarthria—(तत्त्व.) विकृतवाणी.
Mogilalia—(वै.) बालप्रलपन; स्खलितवाचा.
Mogiphonia—(वै.) स्वरभंग.
Mohair—(व्या.) मोहेरलोम.
Moiety—द्विविभाग; अर्ध.
Moist—(पदा. रसा.) आर्द्र, रसाल. -Land-जलभूमि. [म. पाणवठ; पाणथळ]
Moisten—(रसा.) आर्द्रीकरण.
Moistoid Cell—(वै.) गोस्तनकोटर.
Moisture—(रसा.) आर्द्रता; जलीयभाग. [म. ओलावा]
Molar—१ (प्राणि. वै.) दंष्ट्रा; पेषदंत; पेषक; चर्वणकदंत. [म. दाढ] २ (रसा.) आणवीन -Glands-(वै.)चर्वणपिण्ड. गलग्रंथिविशेष. -Volume-(रसा.) अणुकआयतन. -Weight-(रसा.) अणुकभार.
Molasses—(रसा.) गुडरस. [म. काकवी, मीरा; राव]
Mold (Mould)—(वै.) किण्व. [म. बुरशी]
Mole—१ (प्राणि.) छुंदर. [म. चिचुन्द्री] २ (रसा.) लेश. ३ (वै.) अंगतिल. [म.तीळ;चामखीळ] -Hill-वल्मिक.
Molecular—(तत्त्व, रसा, वै.) अणुसंबंधी; अणुनिर्मित; अणुमय; अणुक; अणुविषयक; रैणुक; अणुजन्य; आणविक. -Arrangement-अणुरचना; व्यूह. -Attraction-(रसा.) अण्वाकर्षण; अणुजन्यआकर्षण; आणविकआकर्षण. -Complexity-अणुविषमता. -Constitution-अणु रचना-बंधारण. -Force-अणुबल. -Formula-आणविकसंक्रमण; अणुरूपसारणी; अणुसूत्र. -Pump-अणुकक्षेपक-शोषक यंत्र. -Theory of Magnetism-(पदा.) अण्वात्मकचुंबकसिद्धांत. -Weight-(रसा.) अणुगुरुत्व; लेशभार; अणुभार; आणविकगुरुत्व; अणुभारांक.
Molecularity—अण्वीयता; अणुजन्यता; अणुमयता.
Molecule—(तत्त्व. रसा. वै) कण; अणु; रेणु; परमाणु; रज; लेश; रेणुक; कणिका. - Compound-(रसा.)

संयुक्तमूलक. -Concentration-(वै.) लैशिक संकेंद्रण. -Weight-(वै.) लेशभार.

Moleculism—(पदा.) अणुत्व.

Moles—(वै.) पिंड. -Corneous-मांसल पिंड. -Hydatidi form-जलमयपिंड.

Mollities—(वै.) कोमलता. -Ossium-नम्रास्थि; अस्थिविकार.

Mollugo Stricta—ग्रीष्मसुंदरका; फणिज. [म. झरकी]

Mollusca—(प्राणि.) मृदुकाय; मृद्वंग; मृदुशरीरवंत. [म. लिबलिबीत शरिराचे प्राणी. गोगलगाईसारखे प्राणी]

Molluscs, Mullusk—(प्राणि.) मृदुकाय; मृदुशरीरी. [म. नाट-शंख-शिंपलायुक्त प्राणि गोगलगाय-कालवें इ.]

Molten—(भू.) द्रवरूप.

Molybdate—(रसा.) मौलिद्वित, सुनागेत.

Molybdenum—(रसा.) नागांतर; उपसीसक; मोलद; मेदिन्य; सुनागम.

Molybdenyl Chloride—(रसा.) सुनागीलहरिद.

Molybdic Acid—सुनागिकाम्ल.

Moment—१क्षण; पल; निमिषमात्रा. २ (ग.) भ्रामक. (पदा.) आवर्तनबल; घूर्ण; भ्रामकत्व. -of a Couple-युगबलघूर्ण. -of a Force-बलघूर्ण; ऊर्जस्व; परिप्रेरक. -of Area-पृष्ठभ्रमणशीलता; परिपृष्ठ. -of Inertia-(पदा.) परिवस्तु; घूर्णजाड्य; जडत्वघूर्ण; भ्रमणभार. -of Momentum-(पदा.) आवेगघूर्ण, कोणिकभरवेग; परिप्रवृत्ति. -Turning-भ्रमणशीलता; परिकरण; परिप्रेरणा; भ्रमणप्रेरणा. -Volume-घनभ्रमणशीलता; परिघन.

Momental Coordinate—गतिदर्शकसंज्ञा; गतिभारसंज्ञा.

Momentary—(तत्त्व.) क्षणभंगुर; क्षणिक; अस्थायी; अस्थिर.

Momentum—१ (अर्थ.) आवेग; आवेगप्रवाह. २ (ग. पदा.) भरवेग; वेगमान; वेगस्थसंस्कार; आवेग; गतिबल; गतिततिं; भ्रामकशक्ति; प्रवृत्ति; प्रवृत्तत्व; प्रवृत्तिमत्व; वेगसंचय; गतिसंचय; गतिभार; वेगभार; अवसान; वस्तुबल; चालकत्व; जव; संवेग. -Angular-(पदा.) भ्रमणजन्यपरिबल; भ्रमणजन्यप्रेरणान्तर. -Conservation of-गतिभार अक्षय्यता; गतिभारसातत्य. -Linear-वृत्ति; प्रवृत्ति. -Moment of-भ्रमणजन्यपरिबल; भ्रमणजन्यप्रेरणान्तर. -of Force-बलप्रभाव. -of Inertia-जडत्वप्रभाव. -of Vibration-कंपसंतानसंस्कार. -Statical-स्थितिबलप्रभाव.

Momordica,-Balsamina, Charanta, Muricata—(वन.) सुशबी; कारवेल्ली. [म. कारली] -Disica-कर्कोटकी; वाहस. [म. कर्टोली, कंटोला]

Monacid—(रसा.) एकाम्ल.

Monacidic—(रसा.) एकाम्लिक.

Monactional—(पदा.) एककिरणी.

Monad—१ (जीव.) मूलगोलक; मूलपिंड; शुद्धमूलजीव. २ (तत्त्व.) जीव; स्वयंभूव्यक्ति; शक्त्यणु; शक्तिकेंद्र. ३ (थिऑ. धर्म.) शिवात्मा; प्रत्यगात्मा. ४ (रसा.) एकबंधक; एकाणु; एकयोजी; एकमूल्य; अणुक. ५ (वै.) आदिमअंकुर; आदिमकोष.

Monadelph—(वन.) एकगुच्छ.

Monadelphian—(वन.) एकगुच्छी.

Monadelphous—(वन.) एकबन्ध; एकगुच्छी; एककूर्ची; एकगुच्छ.

Monadic World—(थिऑ. धर्म.) सत्यलोक.

Monadism—एकाणुवाद; एकाणुविद्या.

Monadistic Theory—(राज.) व्यक्तिस्वातंत्र्यवाद.

Monadology—एकाणुवाद.

Monanthus—(वन.) एकपुष्पी.

Monarch—(राज.) राजा, स्वसत्ताक राजा.

Monarchy—(राज.) राजत्व; राजसत्ता; राजतन्त्र; एकराजशासन; एकशासन; राजशासन; राजतंत्र. -Absolute-पूर्णसत्ताधारी राजतंत्र; स्वेच्छाचारी राजतंत्र. -Constitutional-वैधराजयंत्र. -Limited-नियमित राजसत्ता; नियमितराजतंत्र. -Unlimited-अनियमितराजसत्ता-राजतंत्र.

Monastelic—(स्था.) एकस्तम्भी.

Monastery—मठ; संघाराम.

Monasticism—(तत्त्व.) तपस्विता; तपस्या; संन्यास; श्रमणवृत्ति.

Monatomic—१ (तत्त्व.) एकाणुक. २ (रसा.) एकमूल्य; एकपरमाणुक; एकाणुक.

Monera—(प्राणि.) एकरूपी.

Monergism—(तत्त्व.) ईश्वरानुग्रहैकवाद; अद्वैतवाद, ऐक्यवाद; अद्वैतप्रकृतिवाद; अद्वैतवस्तुवाद; जडाद्वैत; शास्त्राद्वैत.

Moneron—(वै.) एकपेशी.

Monetary—(अर्थ.) द्रव्यसंबंधी. -Panic-द्रव्योद्वेग; द्रव्यसंबंधीउद्वेग; धनमूलभीति; चलनभ्रांति; आतंक. -Unit-द्रव्यमूलमान; द्रव्य एकांक.

Money—१ (अर्थ.) चलन; द्रव्य. २ (ग.) मुद्रा. -Appreciation of-द्रव्यमूल्यवृद्धि; चलनमूल्यवृद्धि. -at Call-तात्कालदेयद्रव्य. -at Short Notice-अल्पकालदेयद्रव्य. -Cost-द्रव्यमूल्य; द्रव्यरूपमूल्य. -Dear-महर्घद्रव्य.-Depreciation of-द्रव्यमूलहानि.-Deposit-निक्षिप्तधन;निक्षेप. -Due-देयधन. -Fiat-अविनिमयसाध्यपत्रमुद्रा. -Functions of-द्रव्यकार्य; द्रव्यप्रयोजन. -Making-द्रव्योपार्जन. -Market-धनआपण; द्रव्यआपण. [म. नाणेबाजार, सराफा] -Metallic-धातुद्रव्य. -Natural-नैसर्गिकद्रव्य. -of Account-विषयद्रव्य, गणनाद्रव्य. -Order-द्रव्यपत्र. -Paper-द्रव्यपत्र; पत्रमुद्रा. -Purchasing Power-द्रव्यक्रयशक्ति. -Quantity Theory of-द्रव्यपरिमाणसिद्धान्त. -Ready-मूर्तद्रव्य. [रोकड] -Real Nature of-द्रव्यविषयक वास्तविक स्वरूप. -Standard-प्रमाणद्रव्य. -Suit-धनसंबंधीप्रार्थना. -Tender-प्रथमदेयद्रव्य; पूर्वद्रव्य. -Token-संकेतद्रव्य; सांकेतिकचलन. -Value-द्रव्यमूल्य.

Mongoose—(प्राणि.) नकुल. [म. मुंगुस] -Plant-(वन.) सारपाक्षी; नागगुंध. [म. मुंगुसवेल]

Moniliform—(वन.) मालाकार; मालाकृति.

Monism—(तत्त्व.) अद्वैतवाद; एकतत्त्ववाद; अद्वैतवस्तुवाद; जडाद्वैतवाद; अद्वैतप्रकृतिवाद; आधिभौतिकशास्त्राद्वैत; एकसत्तावाद; एकत्ववाद; ऐक्यवाद.

Monist—(तत्त्व.) अद्वैतवादी.

Monistic Theory—१ (तत्त्व.) ऐक्यवादी उपपत्ति. २ (राज.) समाजसत्तावाद

Monition—(तत्त्व.) भूतभविष्यप्रकाशन.

Monitor—(शिक्षण.) बालशिक्षक; उपशिक्षक.

Monitorial Teaching—परस्परशिक्षण.

Monk—(धर्म.) भिक्षु; यति -Monk's Hood-(वन.) वत्सनाभ. [म. बचनाग]

Monkey—(प्राणि.) वानर; मर्कट; कपि. -Nut-तैलबीज; मंडपी. [म. भुईमूग]

Mono—(रसा.) एक. -Acetin-(रसा.) एकसिरकिन. -Acidic-(रसा.) एकाम्लीय. -(Di-tri-poly) Adelphous-(वन.) एक (द्वि-त्रि-बहु) संघी. -Androus-(वन.) एकके सरिक. -Atomic-(पदा. रसा.) एकपरमाणुक; एकपरमाणुमय; एकाकीमूलक. -Basic-(रसा.) एकक्षारक; एकक्षारीय; एकमूलिक. -Blastic-(जीव.) एकस्तरी; एकपुटी. -Carbonate-(रसा.) एकांगारित; एककार्बित. -Cardian-(वन.)एकहृदयी.-Carpellary-(वन.)एककिंजल्कित; एकस्त्रीकेसरयुक्त; एकबीजांडकेसरयुक्त; एकगर्भपत्री. -Carpus-१ (वन.) एकप्रगू. २ (वै.) एकगर्भकोषी. -Centric-(पदा.) एककेंद्रित. -Cephalous-(प्राणि.) एककपाली. -Ceros-१ (ज्यो.) शृंगाश्व; एकशृंग. २ (प्राणि.) एकशृंगी. -Chasial-(वन.) एकभुजपरिमित. [-Helicoid-(वन.) शंखनकमध्यारंभमंजिरी. -Scorpiod-(वन.) वृश्चिकमध्यारंभमंजिरी] -Chasium-(वन.) एकशाख. -Chinic-(रसा.) एकनत. -Chlamydeae-(वन.) अपदलीवर्ग. Chlamydeous-(वन.) एककञ्चुक; एकपरिवर्त; एकाच्छादनयुक्त; एकपरिच्छदी; एककञ्चुकी; एकवस्त्री; एकवेष्टणिक. -Chord-(पदा.) एकतारी; एकतारवाद्य; ध्वनिमापक; स्वरमापक. -Chromatic-(पदा.) एकवर्ण; एकरंगी; विशिष्टरंगयुक्त. [-Ray-(पदा.) एकवर्णकिरण. -Vision-(तत्त्व.) सदोषवर्णदर्शन.] -Chronic-(तत्त्व.) समकालीन; समकालिक; एककालिक-न. -Chromy-(पदा.) एकवर्णविद्या. Monocle-एकनेत्र; एकनेत्रकांच. -Clinic-(पदा., रसा.) प्रवर्त (मणि, स्फटिक); एकप्रस्तरप्रवर्त; विषमत्र्यक्ष; एकनत. [-Sulphur-(रसा.) एकनतगंधक] -Clinous-(वन.) उभयलिंग. -Corpous-(वन.) एकगर्भकोशी; एकशिंबी. -Cotyledon-(वन.) एकदलवनस्पति; एकदली; एकदल; एकदलिक; एकपत्राक; एकबीजपत्री; एकबीजदल; एकांकुरदलबीज. -Cotyledonous-(वन.) एकदली. -Cracy-(गज.) एकसत्ताकराज्य; एकाधिपत्य. -Cular-(वै.) एकदृष्टि; एकनेत्र; एकनेत्री; एकाक्षिक. [-Vision-एकाक्षी; एकनेत्रदर्शन] -Dactylo-(प्राणि.) एकांगुल -Deplhia-(प्राणि.) एकोल्वी. -Ecious-(वन.) एकजातीय; एकौकस; (प्रवृत्ति उभयलिंगी) सहवासी; सहस्थ; द्विलिंग; एकौकसीभूत; द्विलिंगयुक्त. -Gametic-(जीव.) एकविधयुग्मी. -Gamous-(समाज.) एकभार्याव्रती; एकपत्नी. -Gamy-(तत्त्व., समाज.)

एकपत्नीत्व, एकलग्न; एकस्त्रीत्व; एकभार्याव्रत; एकपत्नीव्रत. -Genesis-(जीव.) एकजनन. -Genism-(तत्त्व.) एकपैतृकसिद्धांत; एकवंशोत्पत्तिसिद्धांत; एक जातिवाद. -Genist-(जीव.) एकजातिवादी. -Gony-(तत्त्व.) अयोनिजनि; एकोत्पत्ति; अलिंगीउत्पत्ति. -Gram-एकाक्षरमुद्रा; आद्याक्षरमुद्रा. -Graph-व्यक्तिवृत्तांत; एकविषयवर्णन; एकबंध. -Gynia-(वन.) एकस्त्रीकेसरी. -Gynous-(वन.) एकस्त्रीकेसरी. -Hydric-(रसा.) एक उदिक; एकोज्जिक. -Hydroxy-(वै.) एकोत्प्राण. -Ideism-(तत्त्व.) एकध्यानता; एकमग्नता; एकतानता. -Lith-अखंडस्तम्भ; एकशिलास्तम्भ; एकसंधिस्तम्भ. -Locular-(वन.) एकबुट. -Logue-(नाट्य.) एकपात्रीभाषण; एकभाषण. -Mania-(तत्त्व.) एकविषयोन्माद; एकपक्षभ्रम; एक कल्पनासक्ति. [म. एकदेशीवेड] -Metallism-(अर्थ.) एकधातुवाद; एकधातुचलन. -Metallist-(अर्थ.) एकधातुपरिमाणवादी; एकधातुवादी; एकचलनवादी. -Mial-(ग.) एकपद; एकपदी. -Molecular-(रसा.) एक अणुक; एकाणुक. -Morphic-एकाकार; एकरचनात्मक. -Nuclear-एकाष्ठिक. -Orchid-एकवृषणाष्टि; एक वृषणपेशी. -Oxide-(रसा.) एकप्राणिद; एकांजक; एकप्राणिल. -Paresis-(वै.) अपंगता. -Pathy-(वै.) एकोपचारपंथ. -Petalous-(वन.) सलगपुष्पमुकुटयुक्त; अविभक्तपटलपुष्प. -Phase-(पदा.) एककला. -Phobia-(वै.) एकान्तवासभय. -Phonous-(पदा.) एकनादी. -Phote-(पदा.) एकभासक. -Phyletic-(वन.) एकपर्णसंबंधी. -Phyllous-(वन.) अविभक्तपर्णी; एकपर्णी; एकपर्णात्मक. -Phyodont-(प्राणि.) एकजदंती. -Plane-(पदा.) एकपक्षविमान; एकपक्षवायुयान. -Plast-(जीव.) एककोषी; एकावयवी. -Plegia-(वै.) एकांगवध; एकावयववध; एकांगअपंगता; एकांगाघात; एकांगपक्षघात. -Pod-एकपदी; एकपद; एकपाद. -Podial-(वन.) एकस्तम्भ; एकाक्ष; एकपाद; एकभुजी; परिमित; एकपादीय; अखण्डशाखासंचार. -Polise-(अर्थ.) एकाधिकारकरण; एकतंत्रीकरण. -Polist-(अर्थ.) एकाधिकारी; एकतंत्री. -Poly-(अर्थ.) एकाधिकार; एकतंत्र; एकस्व; एकहस्ताधिकार; स्वायत्तीकरण. [-Complete-(अर्थ.) संपूर्ण एकाधिकार. -Price-(अर्थ.) एकाधिकारमूल्य; एकस्वमूल्य. -Revenue-(अर्थ.) एकाधिकार प्राप्ति-मूल्य-लाभ] -Rail-एक लोहशलाकी. -Rhine-(वै.) एकनासारंध्री. -Saccharose-(रसा. वै.) एकशर्करोज; आद्यशर्करा. -Sepalous-(वन.) अविभक्तबाह्यच्छादन; अविभक्तपुष्पकोशी; सलगपुष्पकोशयुक्त; अखंडबाह्यावरणी. -Spora-(वन.) एकबीजक. -Spermous-(वन.) एकबीजी. -Sporangius-(वन.) एकरेणुककोश. -Sporous-(जीव.) एकरेणु. -Stele, -Stelic-(वन.) एकस्तम्भी. -Stroma-(वन.) एकपत्र. -Strosity-(वन.) अंगविकृति; विपरीतत्व; विपरीतोद्भेद; विपरीतघटना. -Syllable-(व्या.) एकांगी शब्द; एकवर्णशब्द; एकाक्षरीशब्द. -Syllabic-(भाषा.)एकाक्षरी; एकस्वरी. -Symmetric-(रसा.) एकसममित. -Symmetrical-१ (जीव.) एकसमखंडी. २ (वन.) एकप्रामाणिक. -Symptomatic-(वै.) एक लक्षणयुक्त. -Thalmous-(वन.) एकागारी. -Theism-(तत्त्व.) एकेश्वरवाद; एकदेववाद; एकेश्वरयजन; एकेश्वरमत. -Theist-(तत्त्व.) एकेश्वरवादी. -Tocous-१ (प्राणि.) एकसू. २ (वन.) एकफली. -Tone-(पदा.) एकस्वर; समस्वरता. [म. एकसूर] -Tonic-(पदा.) एकस्वरी. -Tonous-एकजातीय; अविविध; एकस्वरी; एकश्रुति. -Tony-एकश्रुति; वैचित्र्यशून्यता; एकविधता; एकरूपता; अवैविध्य; एकतानता; एकविध्य; एकमार्गापण; तदेकता स्वराभेद; स्वरसमता; अनवता. -Tremata-(प्राणि.) एकछिद्रीश्रेणी; एकोपस्थी. -Treme-(वै.) एकगुह्य. -Trophy-(रसा.) एकवर्तकता. -Tropism-(रसा.) एकरूपता. -Type-१ (पदा.) एकमुद्र. २ (मुद्रण.) एकमुद्रा यंत्र. ३ (वन.) एकप्रकारी. -Typic Evolution-समप्रकारविकास. -Valence-(रसा.) एकबन्धकता. -Valent-१ (तत्त्व.) एकधा. २ (रसा.) एकबंधक; एकशक्तिक; एकयोजी; एकमूल्य; एकधारक; एकमूल्यक. ३ (वै.) एकभुज. -Variant-(रसा.) एकपरिणम्य.

Monody—(भाषा.) शोकगीत.

Mons, Mænalus—(ज्यो.) मेरु. -Mensæ-(ज्यो.) मलयाचल. -Pubis-(वै.) योनिउन्नत. -Veneris-(वै.) कामाचल; स्मररोह; जघन; कामांद्रि; भगपीठ.

Monsoon—(भू.) नैऋत्यवायु; वर्षावाही वायु-पवन; वर्षर्तुवायु. -Climate-(भू.) वर्षर्तुवायुमान. -Crop-

(कृषि.) पूर्वधान्य; आशुधान्य. -Forest-(वन.) पातुकारण्य; वर्षर्तु वन-अरण्य.

Monster—१ (तत्त्व.) राक्षस; दैत्य; उत्प्रकृति; अतिप्रकृति. २ (वै.) विकटगर्भ; राक्षसगर्भ.

Monstrosity—अघटितरचना.

Montgomery's Follicles—(वै.) स्तनमंडलबुदबुद.

Month—(ज्यो.) मास. -Lunar-चान्द्रमास. -Sidereal-नाक्षत्रमास. -Solar-सौरमास.

Monthly—मासिक. -Course-मासिकऋतुस्राव. -Return-(शास.) मासिकपत्रक.

Monticuli—(वै.) मध्यउन्नत.

Mood—(तत्त्व.) रूप; भावना प्रवृत्ति-वृत्ति; मनोदशा; अवस्था; भाव; वृत्ति; प्रकार; आकृति; पद्धति; विधान; संधि; संघात; विधानसंघात. -Imperative-(भाष.) आज्ञार्थ. -Indicative-स्वार्थ. -Infinitive-अनियमितार्थ;हेत्वर्थ.-Potential-विध्यर्थ.-Reduction of-(तत्त्व.) प्रकृतिविन्यास. -Strengthened-(तत्त्व.) अतिरिक्त-अतिवर्धित-अतिपुष्ट संघात. -Subaltern-(तत्त्व.) अनु-उप पर्यायसंघात. -Subjunctive-१ (तत्त्व.) विध्यर्थ. २ (भाषा.) संकेतार्थ. -Valid-(तत्त्व.) तर्कसिद्ध प्रमाण-विधान संधिप्रकार; तर्कसिद्धप्रमाणशुद्धसंघात; यथार्थयोग. -Weakened-(तत्त्व.) अतिक्षीणसंघात.

Moon—(ज्यो.) चंद्र. -Blindness-(वै.) चंद्रअंधता. [म.रातांध] -Chain-(थिऑ.धर्म.) सोममंडल. -Digit-(ज्यो.) चंद्रकला. -Disk-चंद्रबिंब; चंद्रमंडल. -Emersion of-चंद्रोदय. -Fish-चंद्रचंचला. -Full-पूर्णचंद्र. [-Day-पूर्णिमा; पौर्णमासी] -Horns of-चन्द्रकलाशृंग. -Illusion-चांद्रभ्रम. -In Inauspicious Mansion-घातचंद्र; प्रतिकूलचंद्र. -Men-(थिऑ.धर्म.) सोममनुष्य. -New-(ज्यो.) अमावास्या; नवचंद्र. -of the First Quarter-बालचंद्र. -Phases of the-चंद्रकला; चंद्रलेखा.Moon's Parallactic Inequalities-चंद्रलंबनविषमता. -Spots on the Disk of-लांछन; कलंक. -Struck-चंद्राहत; उन्मत्त. -Stone-(रसा.) गोदन्ती; चंद्रकांत; चंद्रोपल; चंद्रशिला.

Moor Lamp—(यंत्र.) मूर नलिका.

Moraceae—(वन.) शात्मवर्ग. [म. तूत]

Moraine—(भू.) शिलायुक्तकर्दम; ग्रावरेखा; अश्मावली; हिमनदीकर्दम; हिमोढ. [म. खडकाळप्रदेश] -Lateral-पार्श्वग्रावरेखा. -Medial-मध्यग्रावरेखा. -Terminal-प्रान्तग्रावरेखा.

Moral—(तत्त्व.) साधुवृत्त, आचारयुक्त; सदाचार; नीति; नैतिक; नीतिशास्त्र; आचारविषयक. -Agent-विवेकी. -Control-नीतिनियमन. -Courage-नीतिधैर्य; नैतिकधैर्य; आध्यात्मिकशौर्य; लोकनिर्भीरुता; लोकापवादभयमुक्ति; आत्मिकबल; नैतिकसाहस. -Cowardice-संसारभीरुत्व; हृदयदौर्बल्य; विकलवृत्ति; नैतिकभीरुत्व. -Deficiency-नीतिदौर्बल्य. -Effort-नीतिप्रयत्न; नैतिकप्रयत्न.-Evidence-लोकप्रतीति;लोकानुभवप्रत्यय नैतिकप्रतीति. -Faculty-आचारबुद्धि; मनोदेवता; सदसद्विवेकबुद्धि; धर्माचरणशक्ति; कार्यकार्यविवेचकशक्ति; सद्वर्तनप्रवर्तकशक्ति; नैतिकशक्ति; सत्यासत्यपरीक्षणबुद्धि. -Feeling-नैतिकभावना. -Force-नीतिबल, नैतिकबल. -Habitude-नीतिमत्ता; नीतिशीलता. -Imbecile-नीतिहीनव्यक्ति. -Insanity-आचारोन्माद; नैतिकउन्माद. -Law-कर्तव्याकर्तव्यनियम. -Obligation-नीतिकर्तव्य; नैतिककर्तव्य. -Philosophy-आचारशास्त्र; नीतिशास्त्र; नीतिदर्शन. -Psychology-नीतिविज्ञान. -Repugnance-नीतिनिर्वेद. -Science-नीतिविज्ञान, नैतिकविज्ञान; नीतिशास्त्र. -Self Restraint-आत्मसंयम; इन्द्रियनिग्रह. -Sense-आचारसंवित्; नैतिकभावना; विवेक; नैतिकसंवित्. -Sentiment-नीतिभावना. -Theory-ईश्वरमूलकनीतिवाद.

Morale—(तत्त्व.) नीतिमत्ता; नैतिकधैर्य.

Moralist—(तत्त्व.) सदसद्विवेचक; आचारोपदेशक; नीतिवेत्ता; नीतिवादी.

Morality—(तत्त्व.) आचारनीति; नैतिकता.

Morals—(तत्त्व.) आचार; नीति; सदाचार.

Morass—(पदा.) कच्छ.

Moratorium—(अर्थ.) कालवृद्धि; ऋणप्रतिबंध.

Morbid—१ (तत्त्व.) विकारी; भावनाहत; विकृत; आत्मसंतोषी; रोगाविष्ट. २ (वै.) रोगप्राय; रोगोन्मुख; विकृत; दूषित; रोगी; विकारी; व्याधिग्रस्त. [म. रोगट] -Anatomy-(वै.) विकृतशारीर; रचनाविकृति.

Morbidity—विकृतता; रुग्णत्व,भावनातिरेक; रुग्णावस्था; दूषितावस्था.
Morbific—(वै.) रोगोत्पादक; रोगजनक.
Morbilli—(वै.) वसन्तिका. see Measles. [म. गोवर; हिं. छोटीमाता]
Morbus—(वै.) रोग; पीडा. -Cœruleus-नीलपीडा. -Coxarius-कटिव्याधि. -Coxoe-(वै.) वंक्षणसंधिविकार.
Mordant—(पदा., रसा.) रंगबंधक, रंगस्थापक;माध्यमबधक; दृढद; दंशक; दंशकपदार्थ; रंगबंधकर; रागबंधिनी; वज्ररंजक.
Mordanting—रंगबंधन.
Mores—(तत्त्व.) आचार; व्यवहार; आचार रीति-रूढि.
Morganatic Marriage—असमवर्गविवाह.
Morgue—(वै.) शवपरीक्षास्थान.
Moria Dementia—(वै.) बुद्धिभ्रम; मनोभ्रम.
Moribund—(वै.) आसन्नमरण; मरणोन्मुख.
Morinda, -Citrifolia—(वन.) सुरजी; सुरंगी; अच्छुक. -Tinctoria-मंजिष्ठ. [म. बारातोंडी; आवलशिर्ढोली]
Moringa,-Bengalensis—(वन.) रक्तशिग्रु. [म. लालशेवगा] -Pterygosperma-१ शोभांजन; शिग्रु. [म. शेवगा] २ मधुशिग्रु. [म. गोडशेवगा]
Moringaceae—(वन.)शिग्रुआदिवर्ग. [म. शेवगावर्ग]
Morioplasy—(वै.) नष्टांगसाधन.
Morning,-Sickness—(वै.) प्रातर्वांति; प्रातर्वमन. -Star-(ज्यो.) प्रातःकालतारा; प्रभाततारा.
Moron—(तत्त्व.) अतिक्षीणबुद्धिव्यक्ति.
Morphia—१ (रसा.) पृथुसार; अहिफेनार्क. [म. अफूचा सत्त्वांश] २ (वै.) निद्राकारकसत्त्वांश.
Morphic—(जीव.) आकारसंबंधी; रूपसंबंधी.
Morphin—(रसा. वै.) अहीफेन; अफीमिन.
Morphinism—(वै.) अहिफेनव्यसन.
Morphogenesis—शरीरावयवविकास; आकारविकास.
Morphogeny—(जीव.) आकारजनी; आकार-रूपविषयक; आकारविद्या; रूपजनी.
Morphography—(जीव.) आकारवर्णन.
Morphological—(वै.) रचनाविषयक; रानिक. -Character-(वन.) आकृतिलक्षण.
Morphologist—(जीव.) आकारविज्ञानवेत्ता; रूपवेत्ता; आकारवेत्ता.
Morphology—१ (जीव.) शारीरशास्त्र; आकारवर्णन; आकारविद्या; बाह्यरूपविद्या. २ (तत्त्व.) शरीरतारतम्यविद्या; शरीरतुलनाशास्त्र. ३ (वन.) शरीरविचार; आकारविज्ञान; रूपनिर्माणशास्त्र; आकारविचार; शरीरविज्ञान; शरीरशास्त्र; अवयवव्यवस्था; अंगप्रत्यंगवर्णन; अंगसंस्थान; बाह्यांग; बाह्यशारीरविज्ञान. ४ (वै.) रचनाशास्त्र; शरीररचना; आकारविज्ञान. -Internal-(वन.) अन्तःशरीरविज्ञान; अतर्रचना. -Unit-(वै.) रानिक मूलमान-एकम्; आकार-रूपमूलमान.
Morpholysis—(वै.) आकारनाश.
Morphonomy—(जीव.) आकारशास्त्र; रूपशास्त्र.
Morphosis—(जीव.)आकृतिजनन;रूपसंभव;रूपोपपत्ति.
Morse Alphabet—(पदा.) ध्वनिस्वर-लिपि; ध्वनिवर्णलिपि. [म. खडखट्ट खुणा]
Mortal—(तत्त्व.) मर्त्य; विनाशशील. -Blow-सांघातिकआघात.
Mortality—१ (अर्थ.) मृत्यु; मर्त्यता; मरणप्रमाण; मरणवशता; मृतिमा; मार्त्य. २ (वै.), मृत्युसंख्या. -Rate of-मृतिमान-प्रमाण;मृत्युबल-मान;मरणप्रमाण. -Table-मरणप्रमाणकोष्टक, मृत्युसंख्याकोष्टक.
Mortar—१ (रसा.) उलूखल. [म. खल] २ (स्था.) आर्द्रचूर्ण; सुधा; चेरमकल्क. [म. मळलेला चुना] -Oil-(रसा.) प्रक्षण; अभ्यंजनतैल. -Gun-(युद्ध.) उलूखल; शतघ्नी. -and Pestle-उलूखलमुसल; उलूखल प्रहारदंड.
Mortgage—(शास.) बन्धक; आधान; आधि. [मगहाण; गहाणखत] -Bank-(शास.) बन्धक पेढी. श्रेढी. -Debenture-(अर्थ.) बन्धकऋणपत्र. -Deed-(अर्थ.) बन्धक पत्र-लेख. -Equitable-(अर्थ.) न्यायबन्धक; शासनबन्धक. -Simple-(शास.) सरलबन्धक. -Usufructuary-(शास.) प्राप्तबन्धक; गृहीतबन्धक.
Mortgagee—(शास.) बन्धकगृहीता; आधिग्राहक; न्यासग्राही. [म. गहाण घेणारा] -In Possession-भोगबंधकधारी. -Prior-पूर्वबंधकधारी. -Subsequent-पश्चात् बंधकधारी.
Mortgagor—(शास.) बन्धकदाता; आधातृ; निक्षेप्ता. [म. गहाणदार]
Mortification—१ (रसा.) धातुमारण. २ (वै.) जीवितनाश; जीवित्वनाश; जीवनशक्तिनाश; चैतन्यनाश.

Mortify—चैतन्यनाश; जीवित्वनाश.

Mortise—(शिल्प.) चुळी. -and Tenon-गुहाधान. [हिं. ऊलचूल]

Mortmain—(शास.) अदेयभोग; अन्यादेयभोग.

Morton's Disease (वै.) पादस्नायुशूल.

Morula—१ (जीव.) कमुक. २ (वै.) मूलपुंज; ब्रह्मपुंज; सीताफल. -Stage-(वै.) सीताफलदशा.

Morus, -Alba, -Indica—(वन.) तूत; शाल्म. [म. तूत; शेतुर]

Mosaic—१ (तत्त्व.) शकलसमूहत्व; छेदसमूह. २ (वन.) चित्रकर्म; गोज्या (रोग). ३ (शिल्प.) मणिभूमि; नानावर्णप्रस्तर. -Floor-(स्था.) चित्रभूमि; मणिभूमि. [म. कवडीफरशी] -Gold-(स्था.) स्वर्णवेंग. -Psychology-(तत्त्व.) शकलवादी मानसशास्त्र. -Structure-(पदा.) मणिमयरचना. [म. जडावाची रचना]

Mosaicism—(तत्त्व.) शकलवाद; च्छेदवाद.

Mosansaurus—(प्राणि.) लिलिसरट.

Moschatel—(वन.) कस्तूरीगंधा; लताकस्तुरी.

Moschidae—(प्राणि.) कस्तूरीवंशमृग, कस्तूरिकामृग.

Moschus—(प्राणि.) कस्तूरीमृग.

Moschiferous—कस्तूरीप्रद; म्यूस; सरट.

Mosquito—(प्राणि.) मशक; दंशमशक. [म. डांस] -Infected Area-(वै.) मशकसंकुलस्थान. -Net-चतुष्की.

Moss—(वन.) शैवाल; लील. [म. शेवाळ]

Mote—कण; रजःकण; रेणु; रज; अणुरेणु; कणिका.

Moth—(प्राणि.) शलभ; पतंग, चेलाशक.

Mother—(वै.) माता; मातृ, जननी. -Axis-(वन.) आद्यक्ष. -Cell-(वन.) आद्यपेशी. -Complex-(तत्त्व.) मातृग्रंथि; मातृगंडः मातृवृत्ति. -Country-(राज.) स्वदेश; मातृभूमि. -Hood-मातृत्व. -Instinct-मातृप्रवृत्ति. -Land-(राज.) मातृभूमि; मातृदेश; जन्मभूमि. -Liquid-(रसा.) विलयन अवशेष; मूलरस. -Liquor-(रसा.) शेषद्रव; मूलद्रावण; जननद्रावण; मातृद्रव्य; अवशिष्टद्रव. -of Pearl-(प्राणि.) मौक्तिकशुक्ति. -Spots-(वै.) तिल; जन्मचिन्ह. -Tincture-मूलारिष्ट. -Tongue-मातृभाषा. -Wit-स्वाभाविकबुद्धि; सहजबुद्धि.

Motile—१ (तत्त्व. पदा.) गतिशील; व्यापारक. २ (वन.) चर; चलनवलनशील. ३ (वै.) चल; चलवान.

Motion—१(ग. ज्यो. पदा.) गति; चलन; गणन; शुद्धगति; सत्यगति;केवलगति; निरपेक्षगति. २ (तत्त्व.) गणन; अयन; क्रिया. ३ (सभा.) चारणा. -Absolute-केवलगति; शुद्धगति; सत्यगति; निरपेक्षगति. -Accelerated-(पदा.) वर्धमानगति; वर्धित-वर्धमान गति. -and Rest-(तत्त्व.) गतिस्थिति. -Angular-(ज्यो. भू.) कोणिकगति; वक्रगति; कोणीयगति. -Annual-वार्षिकगति. -Apparent-(भू. ज्यो.) दृश्यगति; आपातगति. -Capillary-(पदा.) केशीयगति. -Chaotic-(पदा.) विभ्रमगति; अव्यवस्थितगति. [म. गैरशिस्तगति] -Circular-(पदा.) चक्राकार-वर्तुल गति. [म. वर्तुलाकारगति] -Curvilinear-(पदा.) वक्रगति; वक्ररेखागति. -Dialectical-(पदा.) स्वयंगति. -Direct-प्रत्यक्षगति. -Diurnal-(पदा.) आह्निकगति; दैनिकगति;दैनंदिनगति -Elliptical-(पदा.) दीर्घवृत्तीयगति. -Harmonic-(पदा.) (सरल) आवर्तगति; समकंप आवर्तगति; नियतकालिकगति. [-Simple-(पदा.) सरल आवर्तगति; मूलभूतआवर्तगति; शुद्धआवर्तगति] -Illusion of-गतिभ्रम. -Laws of-गतिनियम; गतिसिद्धान्त. -Link-गतिमाला; गतिबंध; शृंखलागति. [म. दुव्याचीगति] -Longitudinal-अक्षगति; समरेखागति. -Mechanical-यन्त्रगति; -Molecular-अणु गति. -of a Machine-यंत्रगति.-of Rotation-(ग. पदा.) प्रगम; परिवलन; भ्रमणगति. -of Translation-(पदा.) स्थलांतरगति.-of Vibration-(पदा.) आंदोलनगति; कंपगति. -Orderly-(पदा.) व्यवस्थितगति; -Oscillatory-दोलितगति; दोलनगति. -Periodic-आवर्तगति. -Perpetual-अविरतगति; शाश्वतगति; अनन्तगति; सततगति. -Picture-चलचित्र. -Power-चालकशक्ति; संचालनशक्ति. -Rectilinear-सरलगति. -Relative-सापेक्षगति. -Retarded-ह्रासमानगति; क्षीयमाणगति; अवरुद्धगति. -Retrograde-विलोमगति, वक्रगति;परागति.-Rotatory-परिभ्रमणगति. -Semi-Diurnal-(ज्यो.) अहोरात्रवृत्तार्धगति. -Simple Harmonic-सरलआवर्तगति; मूलभूतआवर्तगति. -State of-(ग.) गमनावस्था. -Study-कार्य-

निरीक्षण. -to let off (Weaving)-(यंत्र.) सूत्र आवेष्टन. -to Take up (Weaving) (यंत्र.) पटवेष्टन. -Translation-स्थलांतरगति. -Transverse-(पदा.) अपगति. [म.आडवीगति] -Uniform-समानगति; समगति. -Uniformly Acceleratiug-समवर्धमानगति [-Retarding-समक्षीयमानगति] -Variable-विषमगति. -Vertical-ऊर्ध्वगति; कंपगति. -Vibration-आंदोलनगति. -Vibratory-कंपितगति. -Whirling-चक्रगति.

Motionist—(पदा.) गामी.

Motionless—(तत्त्व.) निश्चय; स्थिर; अचल.

Motivation—(तत्त्व.) प्रेरण; प्रवर्तन; उत्सहन; प्रेरणा; प्रेरकहेतु.

Motive—(अर्थ. तत्त्व.) हेतु; उद्देश; प्रवर्तकहेतु; प्रेरकहेतु; हेतुबल; चालक; प्रयोजन; प्रयोजक; कारण; निमित्त; प्रवृत्तिनिमित्त. -Economic (अर्थ.) आर्थिकप्रयोजन. -Ethical-(तत्त्व.) नैतिकप्रयोजन. -Force-बल; शक्ति; हेतुबल; चालकबल. -Power -चैतन्य; चालकशक्ति; संचालनशक्ति.

Motivity—(पदा.) गतिशक्ति; गतिजनकता.

Motley—(पदा.) चित्रविचित्र; नानाविध.

Motograph—(पदा.) गतिलेखक.

Motor—१(तत्त्व.) कारक; कार्यकारी; क्रियासंबद्ध; क्रियात्मक; २ (पदा.) चालक; विद्युच्चालक; चालकयंत्र; गतियंत्र; संचालक; गतिजनक; चालनयंत्र; भ्रामिका; चालकशक्ति; गतिदायकशक्ति. [म. धूरगाडी; गतियंत्र; तेलगाडी] ३ (वै.) ईरक; चालक; प्रेरक; कार्यकारी; कार्यवाहक; चलनप्रचारक; कार्यवाही; क्रियाकारी; गतिजनक. -Air-(यंत्र.) वायुयंत्र. -Area-(वै.) कार्यकारीकेन्द्र; चालकभाग; आज्ञाक्षेत्र; चेष्टाधिष्ठान; कर्मविभाग. -Boat यांत्रिकनौका. -Car-धूम्रयान. -Cell-(वै.) यांत्रिक कण; पेशी. -Centre-(वै.) चेष्टाकेन्द्र; व्यापारकेन्द्र; -Compound-(पदा.) मिश्रवेष्टितगतियंत्र; यौत्रिक०. -Dynamo Electric-(पदा.) चलित्र. -Fibres-(वै.) चेष्टावहतन्तु; गत्युत्पादकतन्तु. -Function-चेष्टावहक्रिया; गतिक्रिया. -Generator-(पदा.,यंत्र.,गा.त.) विद्युज्जनक;गतिजनक. -Ideo-Activity-(तत्त्व.) कल्पनाप्रवर्तित-प्रेरित-स्फुरितव्यापार. -Induction-(पदा.) उपपादनगतियंत्र. -Learning-शरीरगतिप्रधानशिक्षण. -Nerve-१ (तत्त्व.) कारकतंतु. २ (वै.) चालकमज्जातंतु; उद्वाहकतंतु, क्रियातंतु; गतिदायकमज्जारज्जु; चेष्टावहधमनी; आज्ञावाहिनी; प्रेरकतंतु; चलननाडी;; गतिवाहकमज्जातंतु; क्रियावाहकनाडी. -Oculi-(वै.) नेत्रचालक. -Organ-(वै.) उद्वाहक अवयव; चेष्टाइंद्रिय. -Out board-(पदा.) see Motor boat. -Point-चेष्टाबिंदु. -Reflex-चेष्टाप्रतिक्रिया. -Region-(वै.) यांत्रिकप्रदेश. -Sensory Activity-(तत्त्व.) वेदनप्रवर्तितव्यापार; वेदनस्फुरितव्यापार; वेदनप्रेरितव्यापार. -Series-(पदा.) श्रेणीवेष्टितगतियंत्र. -Ship-गतियंत्रनौका -Shunt-(पदा.) पार्श्ववेष्टितगतियंत्र. -Skill-चेष्टाकार्य; चेष्टाकुशलता. -Vehicle-यांत्रिकवाहन; तैलरथ; धूम्रयान.

Motoring—(पदा.) गत्युत्पादन.

Mottled Pig Iron—(रसा.) कार्बुरलोह.

Motto—(भाषा.) जीवनसूत्र; मुखवचन; मुखसूत्र; गर्भवचन; मुद्रालेख; सूत्रवाक्य; मुद्रामंत्र; ध्यानमंत्र; बिरुदवाक्य; ब्रीदवाक्य; न्यायमंत्र.

Mould—१(पदा.) मूषा. [म. सांचा, ठसा; टाळ; पुस्त; मूस; ओतणी] २ (वन.) छत्रक. [म. बुरशी; बुरा]

Moulded Work—(शिल्प.) लेप्यचित्र; पुस्तकर्म.

Moulding—१ (पदा.) आकाररचना; घटना. [म. ओतणें; ओतकाम करणें; साचा करणें; बनविणें; घडविणें; घोटणें; वळवणें] २ (वै.) रूपधारणा.

Moulting—(प्राणि.) पक्षत्याग; कृत्तित्याग. [म. पंख; गाळणें; पीस टाकणें, कात टाकणें.

Mound—(स्था.) उन्नतभूमि. [म. बांध, बंधारा; धक्का; उंचवटा; शोग; धमधमा; धमामा; ताल; वरंबा]

Mount—(पदा.) १ आरोपण. २ आरोहण; आसन. see Mountain. -of Jupitor-(ज्यो., सामु.) गुरुउन्नत. -of Mars-मंगलउन्नत. -of Mercury-बुधउन्नत. -of Moon-चंद्रउन्नत. -of Saturn-शनिउन्नत. -of Sun-रविउन्नत. -of Venus-शुक्रउन्नत.

Mountain—(भू.) पर्वत; गिरि; अद्रि; नग. -Block-(भू.) स्तूपपर्वत. -Fever-(वै.) पर्वतज्वर. -Fold-(भू.) भंगिलपर्वत; भग्नपर्वत; पर्वतगुहा. -Forest-(वन.) शैलारण्य. -Group-(भू.) पर्वतसमूह. -Range-(भू.) पर्वतश्रेणी. -Sickness-(वै.) पर्वतवमन. -System-(भू.) पर्वत-

संस्थान; गिरिक्रम; पर्वतप्रणाली. -Vegetation-(वन.) शैलवनस्पति; शैलौषधि.

Mountains of Accumulation—(भू.) जड-वस्तुघटितपर्वत.

Mounted—हस्तग्राहयुक्त. -Police-(शास.) अश्वारोही; अश्वरक्षक.

Mouse—(प्राणि.) मूषक; -Mill-(पदा.) मूषक-यंत्र.

Mouth—(पदा. वै.) मुख. -Cavity-(वै.) मुखकुहर. -Gag-(वै.) मुखविस्फारणयंत्र.-Piece-(पदा.) मुखनलिका; मुखभाग; मुखपत्र. -Pit-(वै.) मुखखनि. -Plate (वै.) मुखपत्र. -Wash-(वै.) मुखशुद्धिकर औषधि. -Writing-मुखद्वारा-लेखन.

Mounting—(पदा.) आभरण; उत्थान; आरोहण; आधार; उद्धरण; आनुषंगिक पदार्थ; परिवार.

Movable—१ (ग., पदा., वै.) चल; जंगम; गतिमान्; अस्थिर; चलत्; चलनक्षम; विकार्य. २ (तत्त्व.) जंगम; गमनशील. -Amply-(वै.) सुचल. -Property-(शास.) जंगमसपत्ति; चलधन. -Pulley-(ग.) चलकप्पी.

Moveables—(अर्थ.) चलपदार्थ.

Moved—(तत्त्व.) चलित.

Move—(राज.) प्रस्तावना; चालना.

Movement—१ (तत्त्व.) चलन; कर्म; गति; गमन; आंदोलन; चेष्टा. २ (पदा.) गति; संचार; विहार; प्रवास; स्थलांतर; अयन; स्थानांतर. ३ (वै.) चलन; चेष्टा; चालना. ४ (राज. शास.) संक्षोभ; आंदोलन. -Abdominal-(वै.) उदरीय आलोडन. -Angular-(वै.) कोणचेष्टा. -Autonomous-(वन.) स्वतश्चलन. -Brownian-(पदा.) ब्राऊनगति; ब्राऊननृत्य. -Gliding-(वै.) सरणचेष्टा; घर्षणचेष्टा. [म. घसरण-चेष्टा] -Illusion of-गतिभ्रम. -Induced-(वन.) आविष्टचलन. -in the Joints-(वै.) संधिचलन. -Muscular-(वै.) पेशीसञ्चालन. -Nastic-(वन.) स्वैरचलन. -National-राष्ट्रीय आंदोलन. -of Circulation-(वन.) प्रवाहीचलन; अभिसरण; रसाभिसरण. -of Curvature-(वन.) वक्रताजन्य-चलन; वक्रगतिचलन. -of Growth-(वन.) वृद्धि-चलन; वृद्धिमूलकचलन. -of Locomotion-(वन.) गमनचलन; गतिजन्यचलन. -of Rotation-(वन.) भ्रमणचलन; प्रदक्षिणा; चक्रचलन -of Variation-(वन.) भेदचलन; परिवर्तनचलन. -Random-अव्यवस्थित गतिविधि-चलन. -Respiratory-(वै.) श्वासजचिचलन. -Taxic-(वन.) उत्तेजित चलन. -Tropic-(वन.) अनुवर्तिचलन.

Mover—१ (तत्त्व.) चालक. २ (सभा.) प्रस्तावक; प्रसूचक; चारणकर्तृ.

Movie—(पदा.) चलच्चित्र-चित्रपट-मूकपट.-tone-(पदा.) ध्वनिपट; संभाषकचित्रपट. [म. बोलपट]

Moving—चल. -Average-(अर्थ.) चलितमध्यमान. -Coil-(पदा.) चलतगुंडिका; चलद्वेष्टन. [म. हालती-गुंडाळी]

Moye Teeth—(वै.) माहीदंत.

Much Improved—बहुपुरस्कृत.

Mucid—चिक्क; क्लेदमय; स्निग्ध; श्लेष्मल.

Mucic Acid—(रसा.) विगोंदिकाम्ल; स्निग्धाम्ल.

Mucific—(वै.) श्लेष्मोत्पादक.

Muciform—(वै.) श्लेष्मसदृश.

Mucigen—(वै.) श्लेष्मोत्पादक; श्लेष्माघटकोत्पादक.

Mucilage—१ (पदा., रसा.) श्लेष्मा;मेद. [म .लासा] २ (वन.) पिच्छिलद्रव्य; क्लेद; स्नेह.

Mucilaginous—(वन.) श्लेष्मल; स्निग्ध.

Mucin—(रसा.) विगोंदिन; श्लेष्मोत्पादकधातु; श्लैष्म; श्लेष्मद्रव्य; क्लेदिन.

Mucin Membrane—(वै.) श्लेष्मलपट.

Mucinous—(वै.) श्लेष्मल.

Mucivorus—(वन.) रसाद; रसाशन, रसोपजीवी.

Muck—(रसा.) मल; कर्दम. -Heap-मलराशि. -Worm-(प्राणि.) पूतिकृमि.

Muco-enteritis—(वै.) श्लेष्मकत्वचाप्रदाह.

Mucoid—(वै.) श्लेष्मल; श्लेष्मसदृश.

Mucoperiosteum—(वै.) श्लेष्मलपर्यस्थि.

Mucopurulent—(वै.) श्लेष्मामिश्रित; श्लेश्मलपूययुक्त.

Mucor—(वन.) श्लेष्मा; चिक्क. [म. बुरा, बुरशी]

Mucosa—(वै.) श्लेष्मत्वचा; श्लेष्मला.

Mucosity—(वै.) पिच्छिलता; श्लेष्मलता.

Mucous—(वै.) श्लेष्मक; क्लेदमय; श्लेष्मिक. -Coat-(वै.) श्लेष्मलास्तर. -Cyst-श्लेष्मिकपेशी. -Fold-(वन.) पिच्छाकोश. -Membrane-(वै.) श्लेष्मल-

त्वचा; पिच्छलत्वचा; क्लेदावरण; श्लेष्मावरण; श्लेष्मिकत्वचा. -Sheath-(वन.) पिच्छाकोश.

Mucro—(प्राणि. वन.) कशेरुक.

Mucronate—(वन.) कोणाकृति; सूच्यग्र; सूक्ष्मथर्वाग्र. [म. कोचदार] -Open-(वन.) सूच्याकार; कंटकिताग्र; कशेरुकाग्र; रोमाग्री; सूच्याग्र.

Mucuna, -Manosperma—(वन.) दधिपुष्पी. [म. मोठी कुहिली] -Pruriens-(वन.) आत्मगुप्त; वानरी; कपिकच्छु; कवच. [म. कुहिली, कुयली, खाजकुयली]

Mucus—(वै.) see Mucous. श्लेष्म; आस्तर; श्लेष्मा; पिच्छा; क्लेद. -from the Bowels-आम. [म. आंब, शेंब] -from the Eyes-नेत्रपूय. [म. बुरुस] -from the Nose-श्लेष्मा. [म. शेंबूड, चिपड] -from the Throat-कफ. -Membrane-(प्राणि., रसा., वै.) कफजनक अन्तस्त्वचा; पिच्छात्वचा; श्लेष्मकला; श्लेष्मत्वक्; श्लेष्मपटल; श्लेष्मलत्वचा; श्लेष्मत्वचा; श्लेष्मझिल्ली; श्लेष्मलस्तर. -Sheath-(वै.) तन्येपेशी. [म. ताणपेशी]

Mud—(वै.) मृत्तिका; कर्दम. -Bath-मृत्तिकास्नान. -Hole-(यंत्र.) कर्दमद्वार; मृत्तिकाद्वार. [म. बॉयलरांतील चिखल काढण्याचें दार] -Stone-(भू.) कर्दमप्रस्तर; मृत्तिकाप्रस्तर.

Muddy—कर्दमयुक्त.

Mukia Scabrella—(वन.) घंटाली; अहिलक्षण. [म. चिराटी, बिलारी]

Mulberry—(वन.) शाल्मवृक्ष. [म. तूत]

Mule—१ (प्राणि.) अश्वतर; संकरज. (प्राणि; वनस्पती) वेश्वर; वेसर. २ (यंत्र.) शकट. -Doubling-(यंत्र.) द्वित्तशकट. -Spinning-(यंत्र.) कर्तनशकट.

Muliebrity—(वै.) स्त्रीवयप्रगति.

Mullerian Duct—(जीव.) कुक्षिभागनलिका.

Multaminimous—बहुशक्तिमान.

Multangulur—बहुकोण-णी. -Majus-(वै.) बृहद्बहुकोण. -Minus-(वै.) क्षुद्र-लघु बहुकोण.

Multangulum, -Majus—(वै.) प्रकोणम्. -Minus-(वै.) कोणकम्.

Multarticulate—बहुसंधियुक्त.

Multi—विविध; नाना; बहु, बहुविध; अनेक. -Axial-बहुक्ष; नानाक्ष. -Camerate-बहुकोषी; नानागारी. -Capital-Capitali-(वै.) बहुमस्तकी. -Capsular-(वन.) बहुपुटी. -Carinate-(प्राणि.) बहुदंतुर. -Cauline-बहुस्कंधी. -Cavous-बहुरंध्री. -Cellular-१ (वन.) बहुपेशीय; अनेकपेशीय; बहुपेशीमय. २ (वै.) बहुकोषी; बहुशालिक; बहुशालात्मक. [-Formation-(वन.) बहुपेशीजननी; बहुपेशीक; बहुपेशीय; अनंतशालीय] -Central-(वन.) बहुकेन्द्र; बहुकेन्द्रक; बहुकेंद्री. -Cephalous-(वन.) बहुपुष्पकोशदल; बहुबाह्यदल. -Colour-बहुरंगी; बहुवर्ण. -Costate-(वन.) करतलाकार; बहुशिरी; बहुसीरक; बहुशिराल; बहुकाष्ठ; बहुपार्श्वक. [म. बरगडीदार] -Cuspid-(वन.) बहुस्कंध. -Dentate-बहुदन्ती. [-Denticulate-बहुदंतक] -Farous-(वन.) नानाविध; विविध; नानारूप; अनेकपंक्तिक. -Fid-(वन.) बहुच्छेदान्वित. -Fidus-(वै.) बहुदल. -Flagellate-(जीव.) बहुप्रतोदी; बहुकेतुक. -Florous-(वन.) बहुपुष्प. -Foil-बहुभंगी. -Fold-बहुगुणित. -Individual Behaviour-बहुव्यक्तिसमाचरण. -Foliate-(वन.) बहुदली; बहुपत्री; बहुपाती; बहुपत्रिक. -Form-(वन.) नानाकार; बहुशाख; बहुरूपी. -Ganglinate-(जीव.) बहुगंडित. -Granular-बहुकणकित. -Gyrate-अनेकावर्ती. -Jugous-(वन.) बहुयुग्मी. -Laminate-बहुस्तरी. -Lateral-बहुपार्श्व. -Lineal-बहुरेख. -Locular-(वन.) बहुकोशक; बहुकोष्ठ; बहुभागी. -Modality-बहुकारकता. -National States-(राज.) राष्ट्रसमूहात्मकराजसत्ता. -Nominal-(ग.) बहुपदी; बहुराशि. [-Equation-(ग.) बहुपद-पदीसमीकरण. -Theorem-(ग.) बहुपद-दी सिद्धान्त; अनेकपदघात; बहुयुक्पदसिद्धांत] -Nuclear-(रसा.) बहुकेन्द्रक. -Nucleate-(वन.) अनेककेन्द्रमय; अनेककेंद्रिय; बहुकोशी. -Ocular-(वन.) बहुकोष्ठ. -Ovulate-बहुबीजक. -Para-(वै.) अतिफला; अनेकफला; बहुफला; बहुगर्भवती; अनेकप्रसवा; बहुसंतानजननी. -Parity-(वै.) बहुप्रसवत्व. -Parous-१ (वन.) बहुभुजपरिमित; बहुभुजी; बहुकेन्द्री. २ (वै.) बहुप्रसू; बहुप्रसवा. -Partite-बहुविभाजित. -Ped-बहुपाद; बहुपदी. -Phase-(पदा.) बहुकला; अनेकमार्गी आंदोलन; अनेककलायुक्त; अनेक आंदोलित. -Pinnate-(जीव.) बहुकर्णक. -Ple-१ (ग.) अपवर्त्य;

अवयवी;बहुगुणित; बहुगुणसंख्याभाज्य. २ (पदा.) बहुविध; बहुगुण; अनेकगुणित; अनेकपट; विविध. ३ (रसा.) गुणित; बहु; अपवर्त्य. ४ (वन.) बहुमंडली. ५ (वै.) सार्वत्रिक. [-Choice Test-बहुविधरुचि-परीक्षा. -Circuits-(यंत्र.) बहुशाखावलय. -Common-(ग.) सामान्य गुणक-अवयव. -Fruit-(वन.) संयुक्तफल. -Images-(पदा.) बहुबिंब; विविधप्रतिबिंब. -Integral-पूर्णपट. -Least Common-(ग.) कनिष्ठ सामान्यगुणक; दृढभाज्य; लघुतम साधारण गुणक-अवयवी; लघुतम; लघुतमसाधारणभाज्य; निःशेषलघुतमसाधारणभाज्य. -Legal Tender-(अर्थ.) बहुधातुकचलन. -Neuritis-(वै.) बहुस्नायुशूल. -of Two-द्विअवयवी. -Personality-(तत्त्व.) बहुरूपजीवि; बहुविधव्यक्तित्व. -Proportion-(रसा.) गुणकप्रमाण; वर्धमानगुणप्रमाण. -Proportion, Law of-(रसा.) गुणघटनानियम; गुणकघटनानियम. -Reflection-(पदा.) परावर्तनमाला. -Scerosis-(वै.) नाडीकाठिन्य. -Star-(ज्यो.) तारकागुच्छ; बहुगुणिततारा; नक्षत्रबाहुल्य. -Tax System-(अर्थ) बहुकरप्रणाली]-Plet-(पदा.) गणक; रेषापुंज; अनेकविधरेषा. -Plex-(वन.) बहु-आवरणयुक्त; बहुप्रस्तर. [म. बहुपदरी] -Plicand-(ग.) गुण्य (भास्कर); गुण्यांक. -Plicant-(ग) गुण्य. -Plicate-बहुव्यावृत्तिक. -Plication-१ (ग.) गुणन; घात; वध; आहति; अभिहति; गुणाकार; पूरण. [म. गुणाकार] २ (वै.) संख्यावर्धन; बहुलीभवन. [-According to Place-(ग.) स्थानगुणन. -by Complicated Cross Mode-(ग.) स्थितिगुणन. [म. बैठा गुणाकार] -by Dividing the Multiplier-(ग.) खंडगुणन. -by Division-(जीव.) बहुलीकरण. -by Ordinary Method-(ग.) धावनगुणन; सरलगुणन. [म. धावरा गुणाकार] -by Submultiples-(ग) विभागगुणन. -by the Whole Multiplier-(ग.) स्वरूपगुणन. -Compound-(ग.) विविधगुणन; मिश्रगुणन. -Contracted-(ग.) संक्षिप्तगुणन. -Cross-(ग.) वज्रवध; वज्राभ्यास; अभिगुणन; तिर्यक्गुणन. -Duodecimal-(ग.) गोमूत्रिता. -into Squares-(ग.) कोष्ठगुणन. -of Fractions-(ग.) अपूर्णांकगुणन; भिन्नगुणन. -of Parts-(ग्न.) दलबहुलीभवन.] -Plicity-१ (तत्त्व.) बहुता; नानात्व. २ (पदा.) गुण; पट; बहुविधता; नानाप्रतित्व. -Plied by-(ग.) क्षुण्ण; घ्न; हत. -Plier-(ग.) गुणक. -Ply-(ग.) गुणन. -Plying-Lens-गुणककांच. [-Power-(यंत्र.) गुणकशक्ति.] -Polar-१ (पदा.) बहुध्रुव; बह्वग्र; बहुध्रुवी; अनेकाग्र; नानाग्र. २ (वै.) बहुतंतु; अनंताग्र-ग्री. [-Cell-(पदा.) बहुध्रुवकण]-Radiate-बहुकिरणी. -Radicate-बहुमूली. -Ramous-(वन.) बहुशाख. -Saccate-बहुपुटी. -Sect-बहुखंडी. -Septate-बहुदेशी. -Siliquous-बहुशिव. -Sonous-बहुनादी. -Spiral-बहुचक्री. -Staminate-बहुपुंकेसरी. -Striate-बहुलेख. -Sulcate-बहुवलयी. -Tentaculate-बहुतंतुक. -Tubular-बहुनाली. -Tude-(तत्त्व.) संघ; समूह; गण; वृन्द; स्तोम; बहुतायत; बहुत्व; संचय. -Tudinous-(तत्त्व.) नानाविध; अनेकविध. -Ungulate-बहुशफी. [म. बहुखुरी] -Valence-(ग.) बहुमूल्यत्व; बहुमूल्य; बहुयोजनत्व; बहुयोजनशक्ति. -Valent-(रसा.) बहुयोजी;बहुबन्धक; बहुशक्तिक; बहुमूल्यक. -Valve-(जीव.) बहुमुख; बहुद्वारक. -Valvular-(प्राणि.) बहुकवची.

Multocular—बहुनेत्र; बहुलोचन.

Mummification—(इति. वै.) शवरक्षितावस्था.

Mummy—(इति.) रक्षितशव; शुष्कशव.

Mumps—(वै.) कर्णमूलकज्वर; गलग्रंथि; गलगंड. (कर्णसमिपस्थ) लालापिंडदाह. [म. गालगुंड]

Mundane—(तत्त्व.) ऐहिक; सांसारिक; लौकिक; पार्थिव.

Muniment—(शास.) स्वामित्वपत्र.

Municipal—(राज.) नागर; पौर. [गु. सुधराईसंबंधी] -Accountant-पौरगणक. -Administration-नगरकार्य; नागरिकप्रबंध. -Commissioner-१ पौराध्यक्ष; नगराध्यक्ष. २ नगरसभासदस्य. -Corporation-(सभा.) नगरसभा; पौरशासनसंस्था. संनिकाय. -Council-(सभा.) नगरपालक-संपालकमंडल. -District-संस्कारस्थलसीमा; नगरसीमा. -Electroal Roll-संस्कारमतसूचि; नागरिकमतसूचि; नागरिकनामावलि. -Engineer-(राज.) पौरविश्वकर्मा. -Fund-संस्कारनिधि; नगरसंस्काररराशि. -Health Officer-(राज.) पौर आरोग्याधिकारी. -Trading-(अर्थ.) पौर व्यावसायिक कार्य.

Municipality—(राज., सभा.) नगरपालिका; नगरसभा; ग्रामसभा; नगरव्यवस्थामंडल; संस्कारसंस्था; संस्कारणसंस्था.

Munitions—(युद्ध.) युद्धसामग्री.

Muphred—(ज्यो.) नंद; भूतपराशिगत तारा.

Mural—भित्तिसंस्थ-संबद्ध. -Circle-(ज्यो) भित्तियंत्र; चक्रयंत्र; याम्योत्तर चक्र. -Painting-(चित्र.) भित्तिचित्र.

Muralis Quadrans—(ज्यो.) भित्तितुरीय.

Murder—(शास.) वध; घात; हिंसा.

Muriate—(रसा.) हरोज्जमयीकरण; लवणित. -of -of Ammonia-नवसागर.

Muriated—(रसा.) हरोज्जमय.

Muriatic—(रसा.) लवणज; लवणक. -Acid-लवणाम्ल; शंखद्राव; हरोज्जाम्ल; लवणकाम्ल.

Muricate—(वन.) कंटकित; शूली.

Muriform—इष्टकाकार.

Murkab—(ज्यो.) पूर्वाभाद्रपदा.

Murmur—मंदध्वनि; मर्मध्वनि; गुंजन.

Murrain—(वै.) मुखरोग.

Murraya Koenijii—(वन.) कैडर्य. [म. महारुख; कवडयानिंब; गोडनिंब]

Mus—(प्राणि.) मूषक. -Decumanus-गृहमूषक. -Bandicota-खनिक [म. धूस] -Brunnesu-वृक्षमूषक.

Musa Sapientum—(वन.) कदली. [म. केळ]

Musaceae—(वन.) कदलीउपगोत्र.

Musca—(ज्यो.) भरणी नक्षत्र; मधुमक्षिका; मक्षिका. -Domestica Minor-(प्राणि.) गृहमक्षिका.

Muscae Volitantes—(वै.) नेत्रापुरकणभास; प्लवमानत्रसरेणु. [म. अंधारी]

Muscle—१ (तत्त्व.) पिंडिका; मुस्ती; स्नायु. २ (प्राणि. वै.) स्नायु; पेशी; मांसरज्जु; मांसपेशी. -Abdominal, Abdominis-(वै.) उदरस्नायु. [-Oblique-तिर्यक्. -Transversal-पारकामी०.] -Abductor-अपकर्षक स्नायु. [-Magnus-गरिष्ठऊरुव्यूह स्नायु; महोपकर्षक स्नायु -Pollicis-अंगुष्ठोपकर्षक स्नायु.] -Accelerator Urinae-सद्मनी स्नायु. -Action-स्नायुक्रिया. -Acromio Clavicular Ligament-अंसाक्षक संयोजक स्नायु. -Altrahens Aurem-कर्णप्राक् स्नायु. -Anconeus-करोत्तानकस्नायु. -Ani-गुदस्नायु. -Anterior Tibialis-पूर्वजंघास्नायु. -Azygos Uvulae-काकलीस्नायु. -Balance-पेशीसमतुलन. -Biceps-द्विशीर्ष स्नायु; द्विपद स्नायु; द्विशिरः स्नायु. -Brachialis-कूर्परद्वारिका स्नायु; भुजस्नायु. [-Anticus-प्राक्प्रगंड स्नायु] -Brachii Biceps-भुजद्विशीर्ष स्नायु. —-Triceps-भुजत्रिशीर्ष स्नायु. -Brachioradialis-भुजारीय स्नायु. -Brevis-ह्रस्वस्नायु. --Brevis Peroneus-ह्रस्वनड स्नायु. -Buccinator-उदीरकस्नायु; कपोलिका स्नायु; वेणुवादक स्नायु. -Carpi-मणिबंध स्नायु. [-Flexor-मणिबंध नमयक स्नायु.] -Cell-स्नायुशाला. -Coccygens-कौकिल स्नायु; गदास्थि स्नायु. -Communis-समायिक स्नायु. -Complexus-शिरोग्रीवपृष्ठीय स्नायु -Compressor Naris-नासासंकोचक स्नायु. [-Urethrae-मूत्रनालिका श्लेष्मक स्नायु] -Concoid Ligament-त्रिकोणिकाख्य स्नायु. -Constrictor-संकोचक स्नायु. -Constrictor of Pharynx-कंठसंकोचक स्नायु; सप्तपथसंकोचक स्नायु. -Coraco Brachialis-काकौष्टिका स्नायु; काकभुजीय स्नायु. —Corrugator Supercillius-भ्रूसंकोचकस्नायु; भ्रुकुटिस्नायु. -Costarum-पर्शुकास्नायु. -Cremaster-स्नायुवृषणरज्जु. -Crures or Vastus Internedis-ऊरुप्रसारकस्नायु. -Dartos-स्नायु अंडकोश. -Deltoid-अंसप्रच्छदस्नायु; अंधिस्कांधस्नायु; अंसच्छदस्नायु. -Depressor Anguli Oris-सृक्कणीनमयकस्नायु. —Labri Inferioris-अधरावनमयकस्नायु; अधरोष्ठनिकर्षकस्नायु. -Dialator-विशालकस्नायु. -Digastric-द्विगुंफिकस्नायु. -Digiti Quinti-कनिष्ठिकास्नायु. -Digitorum-अंगुलीस्नायु. [-Flexor-अंगुलीनमयकस्नायु] -Digitor Naris-नासाप्रसारकस्नायु. -Dorsal in Interossei-प्रत्यक्कूर्चमध्यस्नायु. -Dorsi-पृष्ठीयस्नायु. -Epitrochlearis-पृष्ठऊर्ध्वडमरुस्नायु] -Eiliary-लोमशस्नायु. -Epicranius-अधिकरोटीयस्नायु. -Erector Clitoridis-योनिकंदोत्थापकस्नायु. —-Penis-शिश्नापहर्षकस्नायु. --Extensor-विस्तारकस्नायु. [-Carpi-करप्रसारकस्नायु] -Ex-

ternal-बाह्यस्नायु. [-Hallucus Longus-पादांगुष्ठप्रसारकस्नायु. -Oblique-बाह्यतिर्यक्स्नायु. -Pterygoid-बाह्यपक्षस्नायु; हनुमूलकर्षकस्नायु. -Vastus-बाह्यऊरुच्छदस्नायु. -Extrinsic-बहिस्थितस्नायु. -Facial-मुखरस्नायु.] -Femoris-और्वस्नायु; ऊरुस्नायु. [-Biceps-और्वद्विशीर्षस्नायु] -Flexor-नमयकस्नायु; संकोचकस्नायु. [-Carpi-पाणिसंकोचकस्नायु. -Hallucis Brevis-पादांगुष्ठसंकोचकस्नायु. -Sublimis Digitorum-अंगुलीसंकोचकस्नायु] -Frontalis-पुरःस्नायु. -Gastrocnemius-इंद्रबस्तिस्नायु; पिंडकगतस्नायु; पिंडकस्नायु. -Gemelli-यमलस्नायु. -Genio Hyoglossus-चिबुकजिह्वाकंठिकस्नायु. -Gluteus-नितंबस्नायु; नितंबपिंडकस्नायु. [-Maximus-अधिनितंबपिंडकस्नायु] -Gracilis-सुतनुस्नायु. -Hallucis-पादांगुष्ठस्नायु. [-Flexor-पादांगुष्ठनमयकस्नायु] -Hyoglossus-जिह्वाकंठकस्नायु. -Iliacus-श्रोणिपक्षीयस्नायु; अधिकटिरस्नायु; जघनस्नायु. -Indicis Propricus-तर्जनीस्नायु. -Inferior-अधरस्नायु; नेत्रस्नायु. -[Oblique-अधरतिर्यक्स्नायु; अधस्तिर्यक्स्नायु; नेत्रतिर्यक्स्नायु] -Infrahyoid-अधरावटुरनायु. -Infraspinatous-कंटकाधर०; अधरास्थिपृष्ठिक०. -Insertion-अंतःपात०. -Inter Costal-पार्शुकांतरिक०. -External-बहिःपार्शुक०. -Internal-अन्तःपार्शुक] -Interior-अन्तःस्नायु. [-Oblique-अन्तस्तिर्यक्स्नायु. -Pterygoid-अन्तस्थपक्ष्म०] -Intermediate Vastus-मध्यऊरुच्छदस्नायु. -Internal Vastus अन्तःऊरुच्छदस्नायु. -Interosseous Membrane-कलारूपस्नायु. -Intra Costalis-अंतरापर्शुकास्नायु. -Intrinsic-अंगभूतस्नायु. -Involuntary-अनिच्छाधीन अनिच्छावर्तीस्नायु; परतंत्रकंडर; अनैच्छिकपेशी; इच्छानधीन-अनैच्छिकस्नायु. -Latissimus-विशालतम०. [-Dorsi-कटिपार्श्वप्रच्छद०] -Levator-उच्चालकस्नायु.[-Anguli Scalpulae-अंसोन्नमयकस्नायु. -Ani-(वै.) गुदोत्कर्षकस्नायु. -Labii Alequi Nasi-ऊर्ध्वोष्ठनासापुट०.(-Inferioris-हनूत्कर्षक०. -Superioris-ओष्ठसमुत्कर्षक०.) -Menti-चिबुकोत्क्षेपणी०. -Palati-तालूत्तोलकस्नायु. -Palpebrae-उन्मीलिक०.] -Linea Aspera-द्विधाराप्राकारिक०. -Longissimus Capitis-पृष्ठदंडिक. -Longus-दीर्घस्नायु. [म. लांबस्नायु] [-Flexor-दीर्घनमयक०. (Hallucis-दीर्घपादांगुष्ठनमयक०.) -Palmaris-दीर्घप्रहस्त०. -Peronius-दीर्घनड०. -Pollicis Hallucis Flexor-दीर्घहस्तांगुष्ठनमयक०.] -Lumbricales-मार्दगिकस्नायु. -Lumborm-कटिस्नायु. -Lymphatic-रसवहस्नायु; रसायनि. -Major-बृहत्स्नायु. [-Rhomboidus-बृहतचतुष्कटीस्नायु. -Teres-बृहद्गोल.] -Manubrium-उर:फलक ग्रैवेयकस्नायु; उरोग्रैवेयकस्नायु. -Masseter-हनुपुटकर्षक०; चर्वक०. -Masticatory-चर्वणस्नायु. -Maximus Gluteus-महानितंबस्नायु. -Medius Gluteus-मध्यमनितंब०. -Medulla Oblongata-सुषुम्नाशीर्षकस्नायु -Middle Constrictor of Pharynx-मध्यमकंठसंकोचक०. -Minimusgluteus-लघुनितंबस्नायु. -Minor-क्षुद्रस्नायु. [-Rhomboidus-लघुचतुष्कटीस्नायु -Teres-लघुगोलस्नायु] -Mylohyoid-मुखभूमिकंठिक०; दंष्ट्रावटु. -Nerve Junction-पेशीनाडीसमागम. -Oblique-तिर्यक्स्नायु. -Obliquus Externus-बाह्यवक्रकौक्षिकस्नायु. [Internus-अन्तर्वक्रकौक्षिक०. -Occuli Inferioris-अधस्तिर्यक्स्नायु. (-Superioris-ऊर्ध्वतिर्यकस्नायु.). -Obturator-रोधकस्नायु.-Obturator Externus-बहिःश्रोणिगवाक्षीयस्नायु.[-Internus-अन्तःश्रोणिगवाक्षीय०] -Occipitalis-पश्चास्नायु. -Occipito Frontalis-ललाटसंकोचकस्नायु; शिरश्छदस्नायु. -Oculi-नेत्रस्नायु. -of Expression-भावदर्शकस्नायु. -of Tongue-जिह्वास्नायु. -Omohyoid-अंसकंठक०. -Orbicularis Oris-मुखमुद्रणिपेशी; कपोलिकापेशी; आस्यवलयस्नायु. [-Palpebrarum-नेत्रनिमीलिकस्नायु; अधोभ्रुकुटिस्नायु; नेत्रनिमीलिनिपेशी] -Origin-उद्गमस्नायु; प्रतिस्पर्धिस्नायु. -Oris-तुंडस्नायु. -Palmaris-प्रहस्तस्नायु. [-Interossei-प्राक्कूर्चमध्यस्नायु. -Longus-करतलप्रसारक०] -Palpebrei-पक्ष्मस्नायु. -Papillary-स्नायुमेख. -Pectineus-कंकतस्नायु. -Pectoralis-स्कंधस्नायु. [-Major-उरोजस्नायु; गरिष्ठउरःस्नायु.

–Pectoralis Minor–लघुउरःप्रच्छदस्नायु; क्षुद्रोरसस्नायु.] –Peroneus–पादविवर्तकस्नायु; नडस्नायु. –Pollicis–हस्तांगुष्ठस्नायु; अंगुष्ठस्नायु. [–Hallucis Flexor–हस्तांगुष्ठनमयक०] –Popliteus–जानुपृष्ठिकस्नायु. –Posterior Tibialis–पश्चिमजंघा०. –Profundus Flexor–गूढनमयक०; संवृतनमयक०.] –Pronator–विवर्तीस्नायु; बहिरावर्तक. [–Radii Teres–दीर्घकरविवर्तक० –Psoas Magnus–दीर्घकटिलंबी०. [Major–बृहत्कटी०] –Pterygoid–पक्षस्नायु. –Pupille–दृष्टिरन्ध्रस्नायु. –Pyramidalis Nasi–नासातल०. –Pyriformis–शुंडिकस्नायु. –Quadratus–चतुरस्र०.[–Femoris–ऊरुचतुरस्र०. –Lumborum–कटिचतुरस्र०] –Quadriceps–चतुःशीर्ष०; चतुष्पदस्नायु. –Radialis–अरीयस्नायु. –[Carpe Flexor–अरीयमणिबंधनमयक०] –Rectus–सरलस्नायु; ऋजुस्नायु; ऋजुपेशी. [–Abdominis उदरदंडिक०. Capitis Anticus–शिरःपूर्वदंडिक०. –Capitis Lateralis–शिरःपार्श्वदंडिक०. (–Posticus–शिरःपृष्ठदंडिक०) –Externus–बहिरपांगस्नायु; बहिर्दर्शनीयस्नायु. –Inferioris–ऋज्वधःस्नायु. –Internus–अन्तर्दर्शनीस्नायु; अंतरपांगस्नायु. –Superioris–ऊर्ध्वदर्शिनीस्नायु; ऋजुऊर्ध्वस्नायु] –Retrahens Aurem–कर्णपृष्ठिकस्नायु. –Rhomboideus–अंसापकर्षकस्नायु; चतुष्कटीस्नायु. –Rings–स्नायुचक्र. –Sacrospinalise–त्रिकवंशीयस्नायु. –Sartorius–सौचिकस्नायु; दीर्घयामस्नायु. –Scaleni–विषमस्नायु. –Scalenus Anticus and Medius–पुरोग तथा मध्यम पार्श्वाकर्षकस्नायु. Scalenus Posticus–पृष्ठकपर्वापाकर्षकस्नायु. –Scapula–असफलक०. –Semimembranous–अर्धपटली०; कलाकल्प०. –Semitendinosus–अर्धतन्यक०. –Sense, Sensation–स्नायुज्ञान; मांससंज्ञा; पेशीसंवेदन. –Serratus Anterior–कर्तरिपुरःस्नायु. [Magnus–महाअरित्राकार०; करपत्रकस्नायु] –Skelelat–कंकालपेशी. –Soleus–शकुलिस्नायु; शुतलस्नायु. –Sphincter–संकोचक०. [–Ani–गुदसंकोचक०. –Pupillæ–दृष्टिरन्ध्रसंकोचक०.] –Splenius Capatis–शिरोग्रीवविवर्तक०. –Stapedius–कर्णांतरिक०; चक्रस्नायु. –Sterno-cleidomastoid–शिरोनमयकश्रामकस्नायु.–Sterno Hyoid–उरःकंठिक०. [–Mastoid–उरःकर्णमूलिक०.] –Stretch Reflex–स्नायुविवर्तक्रिया. –Stylo Glossus–शिफारसनिक०. [–Hyoid–शिफाकंठिक० –Pharyngeus–शिफागलांतरीय०.] –Subclavian–अक्षकाधरस्नायु; अधोजत्रुस्नायु. –Subclavius–अधोक्षकीय०. –Subcostal–अधोशलाका०; अधःपार्शुक०. –Sublimis Flexor–उदात्तनमयकस्नायु. –Subscapularis–फलकाधर०; अंसांतरिक० –Superior–ऊर्ध्वस्नायु. [–Oblique–ऊर्ध्वतिर्यक्०.] –Supinator–अंतरावर्तिक०; उत्तानक०; आवर्तक०. –Supra Spinatus–ऊर्ध्वअंसस्नायु; पृष्ठीयस्नायु; कंटकोर्ध्वस्नायु. –System–स्नायुव्यूह; स्नायुप्रदेश. –Temporalis–शंखच्छद; शंखस्नायु. –Tendo Calcaneous–इन्द्रबस्तिकंडरास्नायु. –Tendon–स्नायुरज्जु. –Tensor Fassiæ latæ–विशालपेशीतन्यकस्नायु. –Tensor Palati–तालूत्तंसकस्नायु. [–Tarsi–अश्रुविसर्जनपेशी; पक्ष्मस्नायु. –Tympani–पटहोत्तंसीस्नायु; कर्णपत्रतन्यकस्नायु. –Velipalati–तालुतन्यक०.]. –Teres–गोलस्नायु. [–Major–बृहदंसाधरिकस्नायु; महावृत्तस्नायु. –Minor–लघुअंसाधरिकस्नायु; लघुवृत्तस्नायु] –Tibialis जंघास्नायु. –Tibialis anticus–अन्तर्जघस्नायु; जंघापुरोगस्नायु. –Tibiali Posticus–जंघानुगास्नायु. –Tone–स्नायुबल. –Tonus–मांसोत्साह. –Transverse–पारकर्मीस्नायु. –Transversalis Abdominis–उदरच्छदस्नायु. [–Perineum–गुदकर्षकस्नायु] –Trapezium, Trapezius–पृष्ठच्छदस्नायु. –Trapezoid–चतुरस्त्रिकस्नायु. –Triceps–त्रिशीर्षस्नायु; त्रिपद-त्रिशिरस्नायु. –Ulnaris–प्रकोष्ठीयस्नायु. [–Flexor–प्रकोष्ठीयनमयक०] –Vastus–ऊरुच्छदस्नायु. –Veli Palati–तालुस्नायु. –Vertebral border पृष्ठवंशानुगाधार०. –Visceral–अभ्यन्तरस्नायुपेशी. –Voluntary–इच्छाधीनस्नायु; इच्छावर्तीस्नायु; नैच्छिकस्नायु; स्वतंत्रकंडर; ऐच्छिकपेशी. –Zygomaticus Major–बृहत्सेतुस्नायु. [–Minor–लघुसेतुस्नायु.]

Muscography—संग्रहवर्णन; कौतुकवर्णन.

Muscoid—(वन.) शैवलक.

Muscologist—शैवलवेत्ता.
Muscology—(वन.) शैवलविद्या; लीलविद्या.
Muscovite—(भू.) सामान्यअभ्रक.
Muscular—(वै.) स्नायु—; स्नायुसदृश; स्नाय्वीय; मांसल; स्नायुसंबद्ध; स्नायुगत. -Atonicity-पेशिकदुर्बलता. -Diaphragm-मांसलपटल-द्वारक. -Fibre-कंडरतंतु; स्नायुपक्ष; पेशीतंतु; मांससूत्र. -Force-स्नायुबल. -Incoordination-पेशिक असमन्वय. -Proc-स्नायुवप्र. -Reflex-पेशिक प्रतिक्रिया. -Rigidity-स्नायुस्तंभ; पेशिक काठिन्य. -Sense-भारसंवेदना; स्नायुचलनज्ञान. -System-स्नायुव्यूह; पेशीतन्त्र; पेशीमंडल. -Tissue-स्नायुति; स्नायुघटकसंघ. -Twitching-अनैच्छिक पेशीसंकोचन.
Muscularity—(वै.) स्नायुमयता.
Musculi, Papilleres—(वै.) मांसशूल; दलस्नायु. -Pectinati-दन्तुरस्नायु.
Musculo,-Cutaneous—(वै.) स्नायुचर्म-विषयक. -Phrenic-श्वासपटलस्नायु.
Musculus Uvulæ—(वै.) उपजिह्वा.
Muse—(साहित्य.) शारदा; काव्यदेवता-देवी; कलादेवी.
Museæ—(वन.) कदलीवर्ग. [म. केळी, चवेणीवर्ग]
Museum—संग्रहस्थान; संग्रहालय; पदार्थसंग्रहालय; कौतुकसंग्रहालय. [म. अजबघर; अजबखाना]
Mushroom—(वन.) छत्राक; भूछत्र; शिल्पिक; अलंब; कवक. [म. कावळ्याची, कुत्र्याची छत्री]
Music—(तत्त्व., पदा., संगीत.) संगीतविद्या; नादविद्या; गायनवादनविद्या; सुस्वरविद्या; सुस्वरशास्त्र; गंधर्ववेद; संगीतशास्त्र; संगीत; श्राव्यध्वनि. -Box-(पदा.) संगीतयंत्रपेटिका. -Deafness-स्वरबधिरता; संगीतबधिरता. -Director-(चित्र.) संगीतनियोजक. -House-संगीतालय. -Vocal-(संगीत.) गायनशास्त्र; गीतालाप; गान; गायन; गीत.
Musical—(तत्त्व.) संगीतविद्याविषयक; नादविद्याविषयक; सुस्वरसंगीतविषयक-संबद्ध; संगीतमय; सुश्राव्य; सुस्वर; मधुर; कर्णमधुर; गीतयोग्य. -Ear-(पदा., संगीत) संगीतज्ञ कर्ण-श्रवण. -Inductance-परोपवादकत्व. -Induction-परोपवादन; परोपपादन. -Instrument-वाद्य; वाजंत्री; सं॰उपकरण. -Interval-स्वरांतर. -Scale-स्वरग्राम; संगीतिकश्रेणी; सप्तक; स्वरसप्तक; स्वरसमूह; स्वरावर्त. -Shell-नादशंख. -School-संगीतशाला. -Tone-संगीतस्वर. -Wire-वाद्यतंतु -Musician-संगीतकार; गंधर्व.
Musk—कस्तुरी; कस्तूरी; मृगनाभि; मृगमद.
Muska—(ज्यो.) भरणी.
Musk Bag—(प्राणि.) कस्तूरीकोष. -Cat-कस्तूरीमार्जार. -Deer-कस्तूरीमृग. -Duck-कस्तूरीबलक. -Gland-गंधग्रंथि. -Ox-गंधवृषभ; गंधोक्ष. -Rat-गंधमूषक. -Rose-कस्तुरीगुलाब.
Musket—१ (प्राणि.) श्येन. [म. बाजपक्षी] २ (युद्ध.)बंदूक.
Mussel—(प्राणि. वन.) शक्ति. [म. शिंपला] -Fresh Water-शुद्धोदकशुक्ति. - Sea-क्षारोदकशुक्ति; सागर समुद्रशुक्ति.
Mustard—(वन.) सर्षप; राजिका. [म. मोहरी, राई] -Black-कृष्णसर्षप. -Oil-(रसा.) सर्षप तैल. [म. मोहरीचें तेल] . -White-(वन.) श्वेतसर्षप; राजिका.
Muster—(युद्ध.) सैन्यमेलन. -Book-उपस्थितिपत्रकग्रंथ. -File-उपस्थितिपत्रक. -Master-उपस्थितिअधिकारी. -Roll-नामावली; उपस्थितिपत्रक.
Mustering Clerk—(स्था) उपस्थिति-कार्यकरकार्मिक; नामावलि कार्मिक.
Mutability—(तत्त्व.) विकारशीलता; अस्थैर्य.
Mutable—(तत्त्व.) परिवर्ती; अस्थिर; अस्थायी; चंचल; विकारक्षम; विकारी; विकारशील.
Mutarotation—क्षीणभ्रामकता.
Mutation—१ (अर्थ.) परिवर्तन. २ (तत्त्व.) गुणविकृति; गुणविकास; विकार; अवस्था; परिवर्त; परिवर्तवाद; आकस्मिक परिवर्तन. ३ (वन.) नवोद्गम; उत्पात; उपोद्भूतलक्षण; नवोद्भेद; नवोद्गत. ४ (शास.) नामांतर; परिवर्तन. -Theory-(वन.) नवोद्भवसिद्धान्त.
Mute—(तत्त्व.) मूक.
Mutilate—(शास्त्र.) अंगच्छेदन.
Mutilated—न्यूनांग; अंगहीन; छिन्नांग. -Bill-(अर्थ.) न्यून-छिन्न धनलेख. [म. फाटकी हुंडी]
Mutilation—अंगच्छेदन.
Mutiny—(राज.) विद्रोह. [म. बंड; गदर]
Mutism—(तत्त्व.) मूकता.
Mutual—१ (ग.) ऋण; क्षय; ऋणात्मक; क्षयात्मक; [भास्कर] २ (तत्त्व.) परस्पर; अन्योन्य; इतरेतर;

पारस्परिक. -Dependence-(तत्त्व.) अन्योन्याश्रय. -Implication-(तत्त्व.) अन्योन्योपलक्षण; अन्योन्यव्यंजन; अन्योन्यध्वनन; अन्योन्यसूचन. -Induction-उपपादन; परोद्भावन. -Insurance-(अर्थ.) पारस्परिकसंरक्षण-विमा. -Life पारस्परिक जीवन-विमा] -Non-existence-(तत्त्व.) अन्योन्याभाव. -Rights-परस्पर अधिकार.

Mutualism—(तत्त्व.) अन्योन्याश्रयवाद.

Mutualist—(तत्त्व.) अन्योन्याश्रयवादी.

Mutuality—(तत्त्व.) परस्परता.

Mutually Exclusive—१ (तत्त्व.) परस्पर व्यावर्तक. २ (पदा.) परस्परालिप्त.

Muzzle—मुख, घोणा. [म. बंदुकीची नळी] -Velocity—(युद्ध.) मुख अभिवेग; नलिका अभिवेग.

Mya—(प्राणि.) समुद्रशुक्ति.

Myalgia—(वै.) पेशीशूल.

Myasthenia—(वै.) स्नायुदौर्बल्य; स्नायुक्षीणता; पेशीव्याधि.

Mycelium—(वन.) तंतुजाल; तंतुजालमयशरीर; मिसीपुंज; केशकांड; अलिंबशरीर; छत्राकदेह.

Myceloid—(वै.) छत्रसदृश.

Mycetes—(प्राणि.) मिषी (वानर). (वन.) मिसी.

Mycetology—मिसीविद्या. see Mycology.

Mycetoma—(वै.) वल्मिक; वल्मिकरोग.

Mycetozoa—(प्राणि.) मिसीजीवक.

Myclitis—(वै.) कशेरुदाह.

Mycloid—मज्जामय.

Myclon—(वै.) मेरुदंड; पृष्ठवंश.

Mycologist—(वन.) अलिंबशास्त्रज्ञ; मिसीवेत्ता.

Mycology—१ (वन.) अलिंबविज्ञान; अलिंबविचार; अलिंबशास्त्र; गोमयजविज्ञान. २ (वै.) मिसीशास्त्र; सूक्ष्मजीवविद्या.

Mycophagist—मिसीभक्षी.

Mycophagy—मिसीभक्षण.

Mycorrhiza—(वन.) अलिंबयुक्तमूल; मूलाश्रितालिंब.

Mycorrhizal Association—(वन.) अलिंबमूलसंबंध.

Mycose—(रसा.) मिसीशर्करा.

Mycosis—१ (जीव) मिसीजनन. २ (वै.) मिसीव्याधि.

Mydriasis—(वै.) प्रसृतकनीनिका. [म. प्रसृतबाहुली]

Myelalgia—(वै.) सुषुम्नापीडा.

Myelasthenia—(वै.) स्नायविक दौर्बल्य.

Myelencephalon—(वै.) रज्जुमूलखंड.

Myelin—धवलद्रव्य.

Myelitis—(वै.) पृष्ठरज्जुदाह; पृष्ठवंशमज्जादाह; सुषुम्नादाह.

Myelocyte—(वै.) अस्थिमज्जाघटक.

Myeloid—(वै.) मज्जासदृश. -Tumour-मज्जासदृशग्रंथि.

Myelon—(वै.) सुषुम्नानाडी; कशेरुनाडा; पृष्ठमज्जारज्जु.

Myelopathy—सुषुम्नारोग.

Myenteric Plexus and Plexus Submucosa—(आयुर्वेद) लघ्वंत्र तथा बृहदंत्र.

Myitis—(वै.) पेशीप्रदाह.

Myl—(रसा.) इल.

Mylodon—(प्राणि.) पेषकदंती.

Mylohyoid—(वै.) मुखतल. -Groove-मुखप्रणाली. -Line-मुखरेषा. -Muscle-मुखभूमिकंठिक स्नायु.

Myoblast—(वै.) स्नायुपुट.

Myocardiograph—(वै.) स्नायुकार्यदर्श.

Myocarditis—(वै.) हृदयपेशीतंतुप्रदाह; हृत्स्नायुदाह; हृत्पिंडशोथ.

Myocardium—(वै.) हृन्मांसल; हृत्स्नायु.

Myodynamia—(वै.) स्नायुबल.

Myogenic—पेशीजन्य.

Myograph—(वै.) स्नायुकार्यदर्श; पेशीसंकोचनमापकयंत्र.

Myography—(वै.) पेशीसंकोचन परिणामलेखनयंत्र; स्नायुवर्णन.

Myoid—(वै.) स्नायुक.

Myolemma—(वै.) पेशीआवरण.

Myologist—स्नायुवेत्ता.

Myology—(वै.) स्नायुवर्णन; स्नायुविद्या; स्नायुव्यूह; पेशीविज्ञान; स्नायुप्रकरण; स्नायुविज्ञान; स्नायुविचार.

Myoma—(वै.) स्नायुगंड.

Myon—(वै.) पेशी

Myonicity—(वै.) स्नायुसंकोचकता.

Myope—(वै.) अदीर्घदृष्टि.

Myopia—(वै.) ह्रस्वदृष्टि; अल्पदृष्टि; निकटदृष्टि; समीपदृष्टि; गजदृष्टि; विकृतिदृष्टि.

Myoplasm—(वै.) स्नायुरस.
Myosin—(वै.) स्नायुद्रव; मांसकंडरमूल; स्नायुकिन.
Myosis—(वै.) पलकसंकोचन; कनीनिकासंकोच. [म. बाहुलीसंकोच]
Myosotis—(वन.) मूषकर्णी. [उंदीरकानी]
Myositis—(वै.) स्नायुदाह; स्नायुशोथ.
Myotatic Reflex—पैशिक प्रत्यावर्तन.
Myotomy—(वै.) पेशीछेदन; पेशीविच्छेदकरण; स्नायुछेदन.
Myriad—(ग.) दशसहस्र.
Myriapoda—(प्राणि.) बहुपाद; अनेकपदप्राणि; बहुसंधिपद.
Myrica Nagi, Myrica Sapida—(वन.) कटुफल; कुमुद. [म. कायफल]
Myrioscope—असंख्यदर्शन.
Myristic Acid—(रसा., वै.) जातिफलाम्ल; जातिपत्राम्ल.
Myristica Fragrans—(वन) जातिपत्री. [म. जायपत्री]
Myristia Moschata-Officinalis—(वन.) जातिफल कुंभिक. [म. जायफळ]
Myrmecophily—(वन.) पिपीलिकापरागसिंचन.
Myrmicidal—पिपीलिका वर्ग-जातिविशेष.
Myrobalan—(वन.) हरीतकी. [म. हिरडा] -Beleric-अक्षस्तुष. [म. बेहडा] -Emblic-आमलकी. [म. आवळा]
Myrrh—(वन.) गंधरस. [म. हिराबोळ; रक्तबोळ]
Myrtaceae—(वन.) १ जंब्वादिवर्ग. २ जातिफलवर्ग.
Myrtle—(वन.) मटली; मेंदी. [म. मटली]
Murtus Communis—(वन.) मटली.
Mysterious—(तत्त्व. वै.) गूढ.
Mystery—रहस्य; गुणभेद; गुप्तवस्तु; गूढ; गुह्य.
Mystic—(तत्त्व.) भावयोगी; भावनायोगी; रहस्यवादी; रहस्यात्मक; संकेतार्थक; योगी; अगम्यवादी.
Mystical—(तत्त्व.) शून्यसंशोधन विषयक-संबंधी-आत्मक.
Mysticism—(तत्त्व-) गूढवाद; अगम्यवाद; अतिवाद; अतीन्द्रियवाद; उपास्यसाक्षात्कारवाद; भावयोग; भावनायोग; अपरोक्षज्ञानवाद; ब्रह्मसाक्षात्कारवाद; योगदर्शन; रहस्यवाद; गूढतत्त्ववाद; साक्षात्कारवाद; गूढज्ञानवाद.
Myth—(तत्त्व.) अर्थवाद; अन्योक्तिकथा; कल्पितकथा; पुराण; पुराण कथा-वार्ता; दंतकथा; प्राचीनदंतकथा; काल्पनिककथा.
Mythical—(तत्त्व.) मिथ्या.
Mythological—(तत्त्व. धर्म.) पुराणसंबद्ध; पौराणिक; दन्तकथात्मक.
Mythology—(तत्त्व. धर्म.) दंतकथा; पुराणशास्त्र; तुलनात्मकदेवकथापुराण; अन्योक्तिकथाशास्त्र; देवकथा; दंतकथाशास्त्र; देवसृष्टि; शास्त्रवार्ता.
Mythomania—काल्पनिक साहसोन्मत्तता.
Mytibus—(प्राणि.) शबुक (जाति).
Myxoedema—(वै.) शोथाभासरोग; मृषाशोथ; चुल्लिकाविकृति; शरीरशोथ; श्लेष्मशोफ; शोथरोग.
Myxoma—(वै.) श्लेष्मग्रंथि; श्लेष्मगंड.
Myxomycetes—(वन.) श्लेष्मलजंतु; कार्मिक; श्लेष्मालिंबजीव; मलमिसी.
Myxopod—(प्राणि.) अलोकपदी.
Myzontes—(प्राणि.) अपूर्णकर्परी.

N

N. P.—(पदा.) सांकेतिकतपप्रेरण; सां. त. प्रे.
Nth derived Function—(ग.) न अभिजात फल
Nacart—(पदा.) नारंग; पिच्छिल; कौसुंभ.
Nacre—(प्राणि.) शुक्तिपुट.
Nacreons—(वै,) विषमषडंग.
Nadir—(ज्यो.) अधर; अधोबिन्दु; अधःस्वस्तिक; कुबिन्दु; पातालबिन्दु.
Nagidae—(प्राणि.) नागकुल.
Nævis—जन्मचिन्ह. [म. जन्मखुणा; तुलशीपत्रे]
Nævus—(वै.) तल.
Naia Bungarus—(प्राणि.) नागराज.
Nail—(वै.) नख. -Rod-कील; शलाका. [म. खिळे सळई]
Naive—(तत्त्व.) ऋजु; सरल; अकृत्रिम; नैसर्गिक; अव्याज.
Naja—(वै.) सर्पविष.
Naka Post—(शास.) शुल्कस्थान.
Naked—(वन.) नग्न; अनावृत; नग्नकलिका; अवेष्टितकलिका; अनाच्छादितकलिका; नग्नकंद; वेष्टनविहीन; व्यक्त

स्पष्ट. -Debenture-(अर्थ.) बंधकरहित ऋणपत्र. -Eye-(पदा.) अनाच्छादित नेत्र. -Lie-(शास.) केवलअसत्य. -Promise-(शास.) रिक्तवचन. -Seed Plants-(वन.) नग्नबीज वनस्पति. -Trust-(शास.) निष्क्रियनिधि.

Name—(तत्त्व.) नाम; संज्ञा. -Day-(अर्थ.) नामदिन. -In-(शास.) नाममात्र.

Named policy—(अर्थ.) नौकानामसहित विमापत्र.

Nandrium—(वन.) बटुनरपिंडप्रसव.

Nanisation—(वन.) खर्वण.

Nanism—१ (तत्त्व.) लघवाकार; वामनाकार. २ (वन. वै.) बटुत्व; लघु आकृति; वामनता. [म. खुजेपण, खुरटेपणा]

Nanocephalous—(वै.) लघुमस्तिष्कवान.

Nanocormia—(वै.) शारीरलघुता.

Nanomelus—(वै.) अविकसितांग भ्रूण.

Nanukayami—(वै.) साप्ताहिक ज्वर.

Nanus—लघुता; बटुत्व.

Nape of the Neck—ग्रीवापृष्ठ.

Napifolious—(वन.) भ्रमरकाकृतिपर्ण; भ्रमरकपर्ण.

Napiform—(वन.) भ्रमरकाकृति; भ्रमराकार; भ्रमकाकृति; मूलकाकार. [म. भोवरेदार, शलगमाकार; भोवऱ्याप्रमाणें]

Napoleon—(अर्थ.) मुद्राविशेष; फ्रेंच सुवर्णमुद्रा.

Naptha, Napthol—(रसा.) नखतैल; नगतैल; पृथ्वीतैल; शुद्धशिलातैल; नफतैल.

Naprapathy—(वै.) संयोजक तंतुविकृति

Napthalene—(रसा.) नफतैलिन.

Narcissism—(तत्त्व.) स्वपूजा; आत्मप्रेम; नर्गीसभाव; स्वकामासक्ति; आत्मप्रीति; शिशुभाव; बालिशभाव.

Narcissistic Libido—स्वप्रेम - कामासक्ति. [-Type-आत्मरक्षाप्रवृत्ति]

Narcissus—(वन.) इरिका; नर्गीस.

Narcolepsy—(वै.) निद्राप्रसर; अजेय निद्रालुता.

Narcomania—(वै.) मादकवस्तु इच्छा.

Narcosis—(वै.) कृत्रिमनिद्रा; निस्संवेदन; माद. [म.नशा]

Narcotic—(वै) स्वापक; स्वापजनक; स्वापज; मादक; निद्राकारी; निद्राजनक; मूर्च्छाकारी; निद्रादायक पदार्थ.

Narcotico-irritant-acid-acro—(वै.) मादकोत्तेजक.

Narcotics—१ (तत्त्व.) संवेदननाशक; स्वापजनक. २ (वै.) निद्राजनक औषध; मूर्छाकारी औषध.

Narcotine—(रसा.) नरकटिन; अहिफेनसत्त्व.

Narcotis—(वै.) मादक; निद्राकारी.

Narcotism—(वै.) विव्हलता; अचैतन्य.

Nardostachys Jatamansi—(वन.) गंधमासी; जटामांसी; भूतकेशी; पिशित; तपस्विनी.

Naregamia Alata—(वन.) पर्पटक. [म. पित्तपापडा, पित्तमारी]

Nares—(वै.) नासाद्वार; नासिकाविवर. -Anterior -नासापुरोद्वार;नासारंध्र.-Posterior-नासापश्चात् द्वार.

Narrative—(तत्त्व.) आख्यान; कथा; निवेदक; कथक; वर्णनात्म. -Poem-(भाषा.) स्वभावोक्तिमय काव्य; वर्णनकाव्य; आख्यानात्मक काव्य.

Narrow—१ (पदा.) संकुचित; अवितन. [म. चिंचोळी] २ (वै.) संकीर्ण; क्षोटक. -Majority-(शास.) नाममात्र बहुमत; संकीर्ण बहुमत.

Narthex Assafoeteda—(वन.) हिंगु बाल्हिक. [म. हिंग]

Narvicular—(वै.) तर अस्थि.

Nasal—(वै.) नासिकस्थ; नासिका-नासिक्य; नास्य; नस्य; अनुनासिक; नासिकासंबंधी. -Aperture-नासाद्वार; नासारंध्र. -Bone-नासिका अस्थि; नासास्थि. -Bridge-नासिका मध्यकट. -Cartilage-नासिकोपास्थि. -Cavity-नासिकाकोटर; नासागुहा; नासा कुहर-कोटर. -Conchae-शुक्तिक. -Crest-नासिकाकट. -Duct-बहिरध्रुवाहिका; नासानलिका. -Fossa-नासाविवर; नासागुहा. -Mucous Membrane-नासाश्लेष्मिका. -Notch-नासा अटनि; नासिका अटनि. -Part-नासिका भाग; नासिकाखंड. -Passage-नासापंथ.-Polypi-नासांकुर. -Proc -नासिका प्रसर. -Process-नासिकास्थि भाग. -Septum-मध्यपटल.-Septum Medial-नासामध्यपट. -Spine-झर्झरास्थ्यग्रकंटक.

Nasalis—(वै.) नासिका. -(Compressor Nare) Muscle-नासा संकोचनपेशी-स्नायु.

Nascancy—१ मंडन; जायमानता; मंडनदशा; वर्धिष्णुता. २ प्रायोद्भवन; प्रादुर्भवन.

Nascent—१ (तत्त्व.) व्यज्यमान; उद्भवि; अनुद्भूत; प्रादुर्भाव्य. २ (रसा.) नवजात; जायमान; व्यज्यमान २

(वै.) जायमान; अद्यजात; नवजात; मंडन. -Excitement-(तत्त्व.) प्रादुर्भवदुद्दीपन; प्रादुर्भूयमाणउद्दीपन; प्रादुर्भूयमाणउत्थान-उत्थापन-संक्षोभ. -State-नवजातअवस्था; जायमानअवस्था.

Nasicorn—(प्राणि.) नासाशृंगी.

Nasiform—(वै.) नासिकासदृश; नासाकार.

Nasion—(वै.) नासिकाकट.

Nasiossa—(वै.) नासिकास्थि.

Nasitis—(वै.) नासांतर्त्वच प्रदाह; नासिकाशोथ.

Naso-ciliary—(वै.) दन्तुरनासिका. -Lacrimal-cl०-नासिकाअश्रुमार्ग. [-Duct-नासिकाअश्रुमार्ग. -Groove-नासिकाअश्रुप्रणाली.] -Logy-नासिकाविषयक अध्ययन. -Palative-नासिकातालुसंबंधी. [-Groove-नासिकातालुप्रणाली; नासातालुपरिखा. -Recess-नासिकातालुफाल.] -Pharyngeal-नासिका-कंठनालीसंबंधी. -Pharyngitis-नासासन्निकदाह.

Nasopharynx—(वै.) नासिकाभाग.

Nasoseptitis—(वै.) नासिकाभेदकशोथ.

Nassa—(प्राणि.) नासा.

Nastic movemeut—(वन.) स्वच्छंदचलन; स्वैरचलन; स्वच्छन्दी; गतिविधि. [स्वछंदहालचाल]

Nasturtium—(वन.) लुतपुती.

Nasus—नासिका.

Natal—(वन.) अग्निषनस्पति. [म. आग्यावनस्पति]

Natal Ascendent—(ज्यो.) जन्मलग्न.

Natal Canal—(वै.) विशिखा; अपत्यमार्ग-पथ. -Cleft-नितंबप्रणालि.

Natal Horoscope—जन्मकुंडली.

Natality—(प्राणि., वै.) जननसंख्या.

Natant—(वै.) प्लवमान.

Natation—(वै.) तरण.

Natatore—(प्राणि.) प्लावी.

Nath—अग्नि.

Nation—१ (तत्त्व.) अभिजन. २ (भू.) जाति; जनता; राष्ट्र. ३ (राज.) राष्ट्र. -Building-(राज.) राष्ट्रनिर्मिति; राष्ट्रनिर्माण. -Builder-(राज.) राष्ट्रकार; राष्ट्रनिर्माता.

National—राष्ट्रिक; राष्ट्रीय; देश्य; जातीय. -Anthem-राष्ट्रगीत. -Character-जातीयगुण-स्वभाव. -Congress-राष्ट्रीयमहासभा; जातीयसभा. -Consciousness-(राज.) प्रजास्मिता; राष्ट्रीयभावना. -Currency-राष्ट्रीयमुद्रा. -Debt-(अर्थ.) राष्ट्रीयऋण; राष्ट्रऋण. -Demand-(अर्थ.) राष्ट्रीयक्रेयता. [म. राष्ट्रीय मागणी] -Divident-(अर्थ.) राष्ट्रीय आय. -Economics-(अर्थ.) राष्ट्रीय अर्थशास्त्र. -Expenditure-(अर्थ.) राष्ट्रीयव्यय; जातीयव्यय. -Health Assurance-(अर्थ.) राष्ट्रीयस्वास्थ्यविमा. -Income-(अर्थ.) राष्ट्रीय आय. -Insurance-राष्ट्रीयविमा. -Inteligence Test-(तत्त्व.) बुद्धिपरीक्षाविशेष; राष्ट्रबुद्धिनिकष. -Movement-(राज.) राष्ट्रीयआंदोलन. [म. राष्ट्रीय चळवळ] -Property-(अर्थ.) राष्ट्रीयसमृद्धि; जातीयवैभव; जातीयउन्नति. -Wealth-(अर्थ.) राष्ट्रीयसंपत्ति.

Nationals—(राज.) राष्ट्रिक.

Nationalisation—(राज.) राष्ट्रीकरण; राष्ट्रीयीकरण. -of Industries-उद्यमराष्ट्रीकरण.

Nationalisation of Land—(अर्थ.) भूराष्ट्रीकरण; भूमिराष्ट्रीयीकरण.

Nationalism—(राज.) राष्ट्रवाद; राष्ट्रीयता; राष्ट्रीयवाद; प्रजाभाव; प्रजास्मिता-वाद; स्वदेशवाद.

Nationality—१ (तत्त्व) अभिजन्य; देशजनता; प्रजात्व; जनता. २ (राज.) राष्ट्रीयता; जातीयता.

Native—१ (रसा.) स्वयंभू; प्राकृतिक; खनिज; स्वाभाविक; सहजात; जन्मसिद्ध; सहज; नैसर्गिक; देशी; स्थानिक. २ (वै.) प्राकृतिक. -Born-स्वदेशजात. -Country-स्वदेश; मूलदेश. -Endowment-(तत्त्व.) स्वाभाविकशक्ति. -States-(राज.) देशीसंस्थान; देशीराज्य. -Trait-(तत्त्व.) स्वाभाविक विशिष्टता-गुण.

Nativism—(तत्त्व.) सहजज्ञातवाद; स्वभाववाद; निसर्गवाद.

Nativitic Theory—(तत्त्व.) आन्तरभाववाद.

Nativity—१ (ज्यो.) जन्मकुंडली. २ (तत्त्व.) जन्म; जन्मकाल; उत्पत्ति. ३ (शास.) जन्मस्थान.

Natrium—(वै.) सामुद्र; सिंधु. (Sodium) -Natrix-(प्राणि.) कपोति. -Natrolite-(रसा.) कपोताश्म -Natrometer-कपोतमापक (यंत्र.) -Natron-(रसा.) कपोत; सार्जिकाक्षार.

Natural—(अर्थ. तत्त्व. पदा. राज. वै) प्राकृतिक; स्वाभाविक; अकृत्रिम; नैसर्गिक; योग्य; उचित; सृष्टि-

जन्य; सृष्टिनिर्मित. -Affection-(शास.) प्रकृतप्रेम. -Agents-(अर्थ.) नैसर्गिकसाधक; प्राकृतिकसाधन. -Allegiance-(शास.) प्रकृतभक्ति. -Antipathy-(शास.) स्वाभाविकद्वेष. -Born Subjects-(राज.) अनन्यप्रजा -Boundary-(शास.) प्रकृतसीमा. -Capital-(अर्थ.) नैसर्गिकमूलधन. [नैसर्गिक भांडवल, पुंजी] -Child-(शास.) प्रकृतसंतान. -Children-(शास) अनौरस संतति. -Classification-(तत्त्व.) प्राकृतिकविभाग; स्वाभाविक-प्राकृतिकवर्गीकरण नैसर्गिकवर्गीकरण. -Consequence-(शास.) स्वाभाविक परिणाम. -Cosine-(ग.) प्राकृतिक कोटिज्या. -Dualism-(तत्त्व.) स्वाभाविक द्वैतवाद. -Father-(शास.) जनकपिता. -Frequency-(यंत्र.) स्वीयक्षिप्रता. -Gas-(रसा.) प्राकृतिकवायु. -Goods-(अर्थ.) नैसर्गिकवस्तु. -Heat-(पदा.) स्वाभाविक उष्णता. -History-१ (जीव.) प्राकृतिकवृत्तान्त; सृष्टिवृत्तान्त; सृष्टिविज्ञान. २ (तत्त्व.) प्रकृतिवर्णन; प्राणिवर्णन. ३ (वै.) प्रकृतिविज्ञान. -Justice-(शास.) वास्तविक न्याय; शाश्वत न्याय. -Law-१ (तत्त्व.) प्रकृतिनियम; नैसर्गिक-निसर्ग-नियम. २ (वै.) प्राकृतिकनियम. ३ (शास.) जन्मभूमिशासन; स्वाभाविक नियम. -Liberty-(शास.) स्वाभाविक स्वतंत्रता. -Light-(वै.) प्राकृतिक प्रकाश. -Logarithm-(ग.) eनिधानीय०; प्राकृत०. -Money-(अर्थ.) नैसर्गिक द्रव्य. -Number-(ग.) अखंडसंख्या; प्राकृतसंख्या. -Obligation-(शास.) प्राकृतदायित्व. -Order-(वन.) प्राकृतिकवर्ग; समूह; वर्ग; कुल; कुटुंब; स्वाभाविक वर्ग. -Philosophy-१ (तत्त्व.) प्रकृतिविद्या; प्रकृतिदर्शन. २ (पदा.) भौतिकशास्त्र; सृष्टिशास्त्र; सृष्टिविज्ञान; विज्ञान; प्रकृतिविज्ञान. -Price-(अर्थ.) नैसर्गिकमूल्य; प्राकृतिकमूल्य, साहजिक-स्वाभाविक मूल्य. -Properties-स्वभावजन्यधर्म. -Rate of Profit-(अर्थ.) प्राकृतिक लाभ नियम-धारा. -Resources-१ (अर्थ.) प्राकृतिक साधन. २ (भू.) भौगोलिक परिस्थिति. [म. प्राकृतिक फायद्याचा दर] -Reaction-(तत्त्व.) स्वाभाविक प्रतिक्रिया. -Rights-(शास.) प्रकृतअधिकार. -Religion-(तत्त्व.) स्वाभाविकधर्म; साधारणधर्म. -Science-१ (ग.) सृष्टिशास्त्र. २ (जीव.) प्रकृतिविज्ञान; अभौतिकविज्ञान; सृष्टिविज्ञान. ३ (तत्त्व.) प्रकृतिविज्ञान; प्रकृतिविद्या; प्रकृतिदर्शन; विज्ञान; वास्तवशास्त्र; सृष्टिशास्त्र; प्राकृतिकशास्त्र; प्रकृतिविवेचकशास्त्र; प्रकृतिशास्त्र. -Selection-(तत्त्व. पदा. वन.) नैसर्गिकवरण-निर्वाचन; प्राकृतिक-प्रकृतिजन्यवरण-निर्वाचन: जीवोपकारी वस्तुस्वीकार; प्राकृतिकसंवरण; नैसर्गिकसंवरण; अवश्यपक्षपात; प्राकृतिकसंकलन; प्राकृतिक निर्वचन-उद्धरण. [म. नैसर्गिकनिवड] -Sine-(ग.) प्राकृतिक ज्या; प्राकृतज्या. -System-(वन.) नैसर्गिकवर्गीकरणपद्धति; स्वाभाविकप्रणाली; स्वाभाविकव्यवस्था. -Theology-(तत्त्व.) प्राकृतिकईश्वरवाद; साधारणईश्वरवाद. -Variation-नैसर्गिकव्यत्यास. -Vibration-(पदा.) स्वाभाविककंप. -Waters-(रसा.) प्रकृतजल; नैसर्गिकजल.

Naturalisation—(अर्थ., राज.) देशीकरण; देशीयकरण; नागरिककरण.

Naturalised Citizen—(शास.) अंगीकृत नागरिक.

Naturalism—(तत्त्व.) सृष्टीश्वरवाद; स्वभावेश्वरवाद; प्रकृतिवाद; पदार्थविज्ञान; प्रकृत्यधीनसंसारवाद; अनुकृतिकलावाद; प्रकृतिकारणवाद; विश्वपूजनवाद; प्रकृतिपरायणता; प्रकृतिपूजावाद; प्रकृति; स्वाभाविकता; जातिदशा.

Naturalist—(तत्त्व., पदा.) प्रकृतिवादी; प्राणिशास्त्रज्ञ; सृष्टिशास्त्रज्ञ; प्रकृतिशास्त्री.

Naturally—(वै.) स्वभावतः निसर्गत.; सहज.

Natura, Naturans—(तत्त्व.) गुण; सक्रिय सृजनात्मकशक्ति.

Nature—(अर्थ., जीव., तत्त्व., पदा., वै.) प्रकृति; सृष्टि; निसर्ग; स्वरूप; स्वभाव; स्वभावधर्म; शील; प्रकार; सृष्टिक्रम; निसर्गक्रम; सृष्टिदेवता; सहजस्थिति; स्वरूप; प्राकृतिकशक्ति. -Law of-(शास.) प्रकृतिनियम. -of Vibration-(पदा.) कंपनप्रकार. -Spirit-(धर्म. थिऑ) अपदेव. (तत्त्व.) देवयोनि; देवता; आधिभौतिक देव. -Study-(पदा.) सृष्टिनिरीक्षण. -Worship-(तत्त्व.) प्रकृतिपूजा.

Naturalised—(राज.) अंगीकृतप्रजा; स्थायिकप्रजा.

Naturism—(तत्त्व.) प्रकृतिपूजावाद.

Naturist—(तत्त्व.) प्रकृतिवादी; स्वभाववादी; निसर्गवादी.

Naturopath—(वै.) निसर्गपंथी; निसर्गोपचारी.

Naturopathy—(वै.) निसर्गोपचारपंथ; प्राकृतिकचिकित्सा.

Nauclea,-Cordifolia—(वन.) हरिद्रु. [म. हळदिवा] -Kadamba-(वन.) कदंब. [म. कळंब]
Naumachy—नौयुद्ध.
Nauhien—(वै.) नाहीन.
Naupathia—(वै.) समुद्रीयव्याधि; सामुद्रिकपीडा.
Nauplioid—(प्राणि.) नाविकाकार.
Nauplius—(प्राणि.) नाविक.
Naupluform—(प्राणि.) नाविकाकार.
Nauropometer—(नौ.) नौकाकलनमापक; नौनतिमापक (यंत्र) [म. जहाजाची लवंड मोजण्याचें यंत्र]
Nauscopy—(नौ.) दूरनौकादर्शनाविद्या; नौदर्शन.
Nausea—१ (तत्त्व.) जुगुप्सा; उद्वेग. २ (वै.) वमन; वमनेच्छा; वांति; हृल्लास; वमनप्रवृत्ति. [म. मळमळ]
Nauseant—(वै.) वमनकारक; वमनोत्पादक.
Nauseous—१ वमनोत्पादक. २ (तत्त्व.) उद्वेजक.
Nautical—(नौ.) नौकाविषयक-संबंधी; सामुद्रिक; नाविकसंबंद्ध; नौ—; सामुद्र. -Almanac-नौसारणी; नाविकपंचांग; नौपंचांग; नौकानयनपंचांग. -Astronomy-नाविकज्योतिष.
Nautilus—(प्राणि.) एक प्राचीन प्राणिवर्ग; नावी. [गु. घोंघा]
Naval—(नौ.) नाविक; सामुद्रिक; नौकामय; नौका. -Base-नौकादलस्थान; नौकापीठ. -Craft-जलयान. -Engagement-नौकासंगर. -Force-(युद्ध.) जलसेना; नौसेना. -Warfare-जलयुद्ध.
Navalism—समुद्राधिपत्य.
Navel—(वै.) नाभि. -Pit-नाभ्यावर्त. -String-नाभिनाल.
Navicert—(युद्ध.) प्रमाणिक नौका.
Navicular—१ (वन.) नौकाकार. २ (वै.) नावाकृति; तरअस्थि; नौनिभम्; नौकास्थि; नौकाकार अस्थि; नौकासंबंधी.
Naviculareos—(वै.) नौकाकृति अस्थि.
Navigability—(भू.) नौकागम्यता; नाव्यता.
Navigable—(भू.) नाव्य; नौगम्य.
Navigate—नौकाप्रवास; नौकागमन.
Navigation—(पदा.) नौकापर्यटन; नौकानयन; नाविकशास्त्र; नाविकविज्ञान; नौकायान; नौकागमन; जलपर्यटन; नौचालन; नौविद्या; नौकाशास्त्र; नौयान; नौगमन; नौकासंचलनविद्या. -Act-(इति.) नाविकविधि. -Aerial-विमानविद्या. -Canal-(अर्थ.) नौकासंचलनयोग्यप्रणाली. -In Land-(नौ.) अंतर्देशीय नौप्रवास-नौप्रवासशास्त्र. -Laws-(शास.) नौकानयननियम.
Navigator—(भू.) नाविक; नौयायी.
Navy—(भू., राज.) नौसमूह; नौकासमूह; युद्धनौकासमूह; नौदल; जलसेना. -Bill-(अर्थ.) जलसेनासंबंधी मूल्यपत्र. -Yard-नावागार.
Nays—(सभा.) नो; नोकार; नकार; नकारी; विरुद्ध; प्रतिकूल.
Nealogy—प्राणिबाल्यविज्ञान; नवकारविद्या.
Neap—(ज्यो. भू.) अल्पतम उपराग. [म. भांगमोड, सुकती, अल्पतमभरती] -Tide-(ज्यो. भू.) लघुस्फीति. [म. भांग, भांगमोड, ओहोट, उतरतीगत]
Near-East—(युद्ध.) निकटपूर्व.
Near Point—(वै.) समीपमर्यादा. -of the Eye-(पदा.) निकटबिंदु.
Near-Sight—(वै.) अदूरदृष्टि.
Near Throsis—(वै.) कृत्रिमसंधि.
Nebula—१ (ज्यो.) नीहारिका; ज्योतिःपुंज; धूमसमूह; नक्षत्रमेघ; शुक्लपट; तेजोमेघ; अभ्रिका; धूमपुंज. २ (वै.) नेत्रपुष्प; धूम्रपटल; धूसरपटल; अर्धस्वच्छता; नीहारिका. -Planetary-(ज्यो.) ग्रह-तेजोमेघ; ग्रहसंबद्ध नीहारिका. -Spiral-१ (ज्यो.) सर्पिलतेजोमेघ; तारासमूह; कुंडलाकारतेजोमेघ-नीहारिका. २ (पदा.) वलयाकारतेजोमेघ; सर्पाकृति-दूरस्थ-कुंडलाकार-मलसूत्रीतेजोमेघ. ३ (वै.) पटल; तरंग. [म. पडदा, भूर, भूरी, तवंग] -Variable-(ज्यो.) परिवर्तकतेजोमेघ-नीहारिका.
Nebular,-Hypothesis—(ज्यो.) तारासमूहसंबद्धसिद्धान्त; तारकाधूमोत्पत्ति. -Theory-(तत्त्व., ज्यो., पदा., भू.) बाष्पारंभवाद; नीहारिकावाद; तेजोमेघसिद्धान्त.
Nebulous—(ज्यो., पदा., वै.) अंधुकतेजोमय-तेजोमेघ सदृश; अभ्रमय; मेघवत्.
Necessaries—(अर्थ.) आवश्यकवस्तु; आवश्यकता; जीवनोपयोगीवस्तु. -Conventional-(अर्थ.) कृत्रिम आवश्यकता. -for Efficiency-निपुणतादायकपदार्थ. -for Existence-जीवनरक्षकपदार्थ; जीवननिर्वाह आवश्यक वस्तु. -of Life-जीवननिर्वाहपदार्थ; जीवनआवश्यकवस्तु.

Necessary—(तत्त्व.) आवश्यक. -Connection-(तत्त्व.) नियतसंबंध.

Necessitarianism, Necessarianism—(तत्त्व.) नियतिवाद.

Necessity—(तत्त्व.) नियति; आवश्यकता; अनिच्छा-नियंत्रण; नियतिबंध; अनिवार्यता; अपरिहार्यता.

Neck—(वै.) ग्रीवा; कंठ; गल. [म. गळा, गरदन] -Anatomical-(वै.) भुजास्थि शारीरग्रीवा. -Canal Cell-(वन.) ग्रीवामार्गपेशी; ग्रीवापंथीयपेशी; मलमार्गपेशी; ग्रीवानालीकोष; कंठनालीकोष. -of Penis-(वै.) शिश्नग्रीवा -of Uterus-(वै.) गर्भाशयग्रीवा. -Surgical-(वै.) भुजास्थि शस्त्र-तंत्रीय ग्रीवा.

Neclo Protein—(वै.) अष्टिप्रथिन.

Necroasis—(वै.) घुणरोग.

Necrobiosis—(वै.) ऊतिसंस्थिति; जीवनाश; एकांग-प्राणनिर्गम; पेशीक्षय.

Necrocytosis—(वै.) कोषाणुक्षय.

Necrographer—(जीवि.) मृत्युलेखलेखक.

Necrolatry—प्रेतपूजा; पितृयज्ञ.

Necrology—(वै.) मृत्युगणना.

Nuromania—(वै.) विकृत मृत्यु-आनंद.

Necrometer—(वै.) मृतशरीरावयवदर्शकयंत्र.

Necroparasite—शवजीविजंतु.

Necrophagous—(जीवि.) मृतमांसभक्षक; शवोपजीवि.

Necrophalism—(वै.) मृतव्यक्तिसह संगमेच्छा.

Necrophilous—(वै.) मृतशरीरतंतुजीवी.

Necrophobia—प्रेतसंत्रास; शवसंत्रास; मृत्युभय.

Necrophori—मृतवाहककीटक; मृतभक्षककीटक.

Necromancer—(तत्त्व.) कापालिक; मांत्रिक.

Necromancy—(तत्त्व.) स्मशानतंत्र; यातु; पिशाच्च-विद्या-सिद्धि.

Necropneumonia—(वै.) फुप्फुसनाश.

Necropsy, Necroscopy—(वै.) शवपरीक्षण; मरणोत्तरपरीक्षा; शवपरीक्षा.

Necrosis—१ (वन.) कृष्णकलंकवर्ण; कोथ. २ (वै.) उपदंशज अस्थिनाश; अस्थिनाशविकार अस्थिकोथ; ऊति-नाश; अस्थिरोग; अस्थिविकृति संस्थिति; मृत्यु; नाश; उपरम; निर्जिवास्थि. -of Bone-(वै.) अस्थिगलक. -of the Gaw-हनु-अस्थि-निर्जीवप्रज.

Necrotic—(वै.) अस्थिक्षयसंबंधी.

Necrotomy—(वै.) प्रेतविदारण; मृतशरीरव्यवच्छेदन; शवव्यवच्छेद.

Nectar—१ अमृत; सुधा; पीयूष. २ (वन.) मकरंद; मधु; मधुरस; मधुपिंड; मधुकोश; माधुरी; मधुबिंदु.

Neclary—(वन.) मकरंदकोश; मधुग्रंथि.

Necusia—(वै.) विपाक्तआघात.

Nedoblast—(प्राणि.) दशनपुट.

Nedyia—(वै.) अंत्रसमूह.

Need—(अर्थ., तत्त्व.) आवश्यकता; वांछा; आकांक्षा. [म. गरज, जरूर, वांछा] -Basal-मूलभूतआवश्यकता.

Needle—(पदा., रसा., वै.) सूची; कंटक; शलाका; निर्देशकसूची; सूचिका. [म. कांटा; दांडी] -Half Curved Needle-वक्रमुखी सूचि. -Like-(वन.) सूच्याकार; सूचीसदृश. -Lubricator-(यंत्र.) सूचि; स्निग्धक. [म. दाभणीगडू] -Shaped Leaves-सूच्याकार (पर्ण); सूच्याकृति. -Straight-सरलसूचि. -Valve-(पदा. यंत्र.) सूचीकपाटक; सूचीद्वारक. [म. दाभणीझडप, झडपदांडी; दांडीची झडप]

Needles—शलाका.

Neesbery—(वन.) चिकू.

Negation—(तत्त्व.) अभाव; निषेध; निर्भाव; प्रत्या-ख्याननिरास; विनाश; अनस्तित्व; प्रतिरोध; नकार; नास्तिपक्ष.

Negative—१ (ग.) ऋण; ऋणात्मक; अंश (भास्कर). २ (तत्त्व.) ऋण; ऋणात्मक; निषेधक; निषेधात्मक; नकारात्मक; नास्तिगर्भ; अभावरूप; प्रतिषेधक; निषेध-दर्शक; नकारदर्शक-युक्त; अभावार्थक; नैत्यात्मक; ऋण-दर्शी; अभावात्मक; नकारार्थी अभावसूचक; अभाव; नास्तिगर्भ; नकारयुक्त; नत्यात्मक; नास्तिरूप. ३ (पदा.) अपरा; अपर; ऋणात्मक; ऋण; ऋणदर्शी. ४ (रसा.) ऋणध्रुवी. ५ (प्रकाशलेखन) परिवर्तित चित्र; ऋण; व्यस्त; विपर्यस्तकाच; ऋणकाच. [म. उलटें चित्र] ६ (वन.) ऋण. ७ (शास.) निषेधक. -Acceleration-(तत्त्व.) ऋणात्मक गतिवर्धन. -Adaptation-(तत्त्व.) क्रमशः प्रतिक्रियानिवृत्ति; समायोजन. -After Image-(तत्त्व.) ऋणात्मकअनुवेदन; पश्चात्प्रतिमा. -Angle-ऋणकोण; ऋणात्मकोण. -Argument-१ (ग.) अभावार्थक प्रतिज्ञा; ऋणपद; प्रतिषेधकपद; ऋण; ऋणात्मक. २ (रसा.) अधातुकऋण. -Corpuscle-

(पदा.) ऋणकण. -Definition-(तत्त्व.) अभावरूपीव्याख्या. -Desire-(तत्त्व.) अभावेच्छा. -Electricity-(पदा.) ऋणविद्युत्; नास्तिविद्युत्. -Electrode-(रसा.) ऋणाग्र; ऋणध्रुव. -Form-(तत्त्व.) नञाकृति. -Index-(ग.) ऋणात्मकचिन्हघातांक. -Magic-(तत्त्व.) ऋणात्मकयातु. -Mass-(पदा.) ऋणात्मक भार. -Magnetism-(पदा.) ऋणवसु; ऋणचुंबकत्व. -Members-(ग.) ऋणात्मकसंख्या. -Particular-(तत्त्व.) विशेषनिषेधक. -Photo-(प्रकाशलेखन.) व्यस्तचित्र; विपर्यस्तचित्र. -Plate-(पदा.) व्यस्त प्रतिमा. -Pole-(रसा.) ऋणध्रुव. -Pressure-१ (वन.) विकर्ष. [औढ] २ (वै.) ऋणप्रेरण; ऋणप्रेष. -Proposition-(तत्त्व.) निषेधवाक्य; निषेधमुखनिर्देश; निषेधनिर्देश; आभासात्मक; नास्तिरूपनास्तिवाचक-नास्तिवाचीवाक्य; नास्तिवाक्य; निषेधकवाक्य; अभावात्मक प्रतिज्ञा; अभावसूचक प्रतिज्ञा. -Quality-(तत्त्व.) अभावगुण. -Quantity-(ग.) ऋणसंख्या; ऋणराशी; ऋणात्मकराशी -Self-feeling-(तत्त्व.) दैन्यप्रतीति; आत्महीनता. -Sensation-(तत्त्व.) अनुद्बुद्धज संवेदन. -Service-प्रतिकूलसेवा; ऋणात्मकसेवा. -Sign-ऋणसंज्ञा; ऋणचिन्ह. -Term-(तत्त्व.) निषेधकपद; प्रतिषेधकपद; अभावपद; निषेधवाचक; अभावशब्द. -Terminal-(पदा.) ऋणाग्र. [म. ऋणटोक] -Transfer-(तत्त्व.) निषेधात्मकपरिवर्तन. -Universal-(तत्त्व.) सामान्यनिषेधक. -Valency-ऋणात्मकयोजनीयता. -Value-ऋणात्मकमान.-Variation-(तत्त्व.) ऋण - अभाव- प्रतिक्रियात्मक-परिवर्तन.

Negatively—(वै.) नास्तिपक्षी. -Electrified-(पदा.) ऋणोच्चयी.

Negativism—(तत्त्व.) निषेधवृत्ति; विरोधवृत्ति.

Negatron—(पदा.) ऋणकण; ऋणविद्युत्कण.

Neglect—(पदा.) उपेक्षीकरण; उपेक्षा; अनादर; असावधानता; प्रमाद. [म. बेदरकारी; बेपरवाई]

Negligence—१ (अर्थ.) प्रमाद; असावधानता. २ (शास.) उपेक्षा. [म. बेखबरी, लापरवाही; हलगर्जीपणा, निष्काळजीपणा, कसूर, चूक]

Negligible—(पदा.) उपेक्षणीय; शून्यप्राय; सूक्ष्म; क्षुल्लक.

Negotiable—(अर्थ., शास.) विक्रेय. -Instrument-(अर्थ. शास.) विनिमयसाध्य धनपत्र-हुंडी; विक्रयलेखन; पण्यलेखन. [म. बेचनीय दस्तऐवज, विनिमयसाध्यहुंडी] -Paper-(अर्थ.) विक्रेय विनिमयसाध्यपत्र. -Securities-(अर्थ.) विनिमयसाध्यनिक्षेप-प्रातिभाव्य.

Negotiate—विनिमय-करण; विक्रय.

Negotiation—व्यवहार; भाषण; मध्यस्थी; विनिमय; विक्रय. [म. बोलीभाषा; सौदातडजोडीची भाषा]

Neighbourhood—सामीप्य; प्रातिवेश्य.

Nekkar—भूतप.

Nel Avan—(वै.) निद्रारोग.

Nelumbium,-Caeruleum—(वन.) नीलाब्ज; नीलकमल. [म. नीळकमळ]-Pubescieum-(वन.) कोकनद. [म. रक्तकमल] -Speciosum-कमळ; पुंडरीक; इंदीवर; पद्म. [म. काळे कमल]

Nemacera—(प्राणि.) तंतुगुंफी.

Nemalite—(रसा.) तंतुलाश्म.

Nemathecium—(प्राणि.) तंतुपुट.

Nemathelmia—(वै.) तंतुकृमि.

Nemathelminthes—(वै.) तंतुकृमि; गोलकृमि; वर्तुलकृमि.

Nematocerous—(प्राणि.) तंतुपत्री.

Nematocyst—(प्राणि.) सूत्रकृमि; तंतुकृमि.

Nematoda—(प्राणि.) कृमिसमूह; सूत्रकृमि.

Nematoid—(वै. प्राणि.) सूत्रवत्; तंतुक.

Nematoidae—(प्राणि.) सूत्राकृति कृमिवर्ग; तंतुकी; तंतुकृमिवर्ग.

Nem Con—(सभा.) वैमत्यरहित; अविरोध; अविमत.

Nemertea, Nemertina, Nemertinea—(प्राणि.) शुंडीकृमि.

Nemesis—१ (तत्त्व.) कर्म. २ (पुराण.) ग्रीक पारिपत्यदेवता.

Nemphar—(वन.) श्वेतकमल.

Neo—नूतन; नवीन; नव.

Neobium—(रसा.) कुलांबेय.

Neocianim—(रसा.) नवश्यामिन.

Neo-Collectivism—(राज.) नवसमूहवाद; नवसमाजवाद.

Neocyte—(वै.) अपरिपक्वश्वेतकण.

Neodymium—(रसा.) न्योदिम; नौलीन; नवलक; युग्म; मूलद्रव्य.
Neogenesis—(वै.) नवघटना.
Neohymen—(वै.) कृत्रिमत्वचा.
Neolite—(रसा.) नवाश्म.
Neolithic—(भू.) नवपाषाणविषयक; नवशैलक. -Age-नवअश्मयुग; नवपाषाणयुग; नवशैलयुग.
Neologism—(तत्त्व. वै.) नवशब्द; नवशब्दसृष्टि.
Neologist—नवशब्दकार.
Neology—(तत्त्व.) हेतुवाद; बुद्धिस्वातंत्र्यवाद; सहेतुकधर्मवाद; नवशब्दयोजना; नवशब्दविद्या; नवशब्दरचना.
Neomania—(तत्त्व.) नवासक्ति; परिवर्तनव्यसन.
Neomembrane—(वै.) कृत्रिमत्वचा.
Neon—(पदा.) न्यून; नूतन; नवीन; मूहजन; नीव्य. -Lamp-(पदा., यंत्र.) नव्यकदीप; न्यूनदीप; नियोनदीप.
Neonatal Period—(वै.) नवजातावस्था; बालावस्था.
Neonomous—(जीव.) विकृतदेही; नवदेही.
Neontology—(प्राणि.) वियमान प्राणिविद्या.
Neopathy—(वै.) नवीन व्याधि; नवीन उपद्रव.
Neopentane—(रसा.) नवपंचेन.
Neophobia—(तत्त्व.) नवद्वेष; नवीनवस्तुद्वेष; परिवर्तनद्वेष; नवपदार्थजन्यविकृतभय.
Neophrema—(वै) मानसिकविकृति.
Neophyte—(तत्त्व) नवधर्मी; नवशिष्य.
Neoplastic—(वै.) नवोत्पन्नपदार्थ.
Neoplasia—(वै.) नवरोह.
Neoplasm—(वै.) नवग्रंथि; नववृद्धि.
Neopron—(प्राणि.) नवगृध्र.
Neorealism—(तत्त्व.) नववास्तववाद.
Neozoic—(प्राणि. भू.) नवजीवयुग; प्रथमप्राणियुग; नवजीवक; नवजीव.
Nepenthes—१ (वन.) घटपर्णी; कलशपर्णी; पर्यागपर्णी; कुंभी. २ (वै.) दुःखनिवारक; दु.खहारक; दुःखोपशामक औषध.
Nephelite—(रसा.) अभ्राश्म.
Nepheloid—(भू.) अभ्रमय; अभ्राच्छादित; मेघाच्छादित.
Nephelometer—(पदा.) अभ्रमापक.
Nephology—(ज्यो.) मेघविद्या.
Nephoscope—(पदा.) मेघचलनदर्शक; मेघादर्श.
Nepholoscope—अभ्रदर्शक.
Nepholosphere—(पदा.) अभ्रावरण.
Nephradenoma—(वै.) वृक्कार्बुद.
Nephralgia, Nephralgy—(वै.) मूत्रापिंडवेदना; मूत्रापिंडव्याधि; वृक्कशूल; वृक्कपीडा; गुर्दशूल.
Nephrapostasis—(वै.) वृक्कार्बुद.
Nephratony—(वै.) वृक्कक्षय.
Nephrauxe—(वै.) वृक्कविवृद्धि.
Nephrectomy—(वै.) वृक्कनिष्कासन.
Nephrelcosis—(वै.) वृक्कव्रण.
Nephremphraxis—(वै.) वृक्करक्तवाहिनी-अवरोध.
Nephric—(वै.) वृक्कसंबंधी.
Nephrite—(रसा.) गुर्दाश्म.
Nephritic—(वै.) वृक्कप्रदाहसंबंधी.
Nephritis—(वै.) मूत्रपिंडदाह; मूत्राकृच्छ; वृक्कदाह; गुर्ददाह; वृक्कशोफ; मूत्राकोशव्याधि; वृक्कशोथ. -Chronic-दीर्घ-जीर्णमूत्रपिंडदाह.
Nephrocele—(वै.) मूत्रपिंडप्रतिसरण; वृक्कप्रतिसरण; गुर्दवृद्धि; वृक्कान्त्रवृद्धि.
Nephrocoloptosis—(वै.) वृक्कस्थानच्युति; बृहदान्त्रस्थानच्युति.
Nephrocystitis—(वै.) वृक्कशोथ.
Nephrodrosis—(वै.) वृक्कबस्तिगव्हरेजलसंचय.
Nephrogenic—वृक्कजन्य.
Nephrography—(वै.) मूत्रपिंडवर्णन; वृक्कवर्णन; गुर्दवर्णन.
Nephrohemia—(वै.) वृक्करक्तसंचय.
Nephrohypertrophy—(वै.) वृक्कविवृद्धि.
Nephroid—(वै.) मूत्रपिंडाकार; वृक्काकार; गुर्दाकार.
Nephrolith—(वै.) वृक्काश्मरी.
Nephrology—(वै.) मूत्रपिंडविज्ञान; वृक्कविज्ञान; गुर्दविद्या.
Nephrolysin—(वै.) वृक्कतन्तुनाशकविष.
Nephromalacia—(वै.) वृक्कमृदुकरण.
Nephromegaty—वृक्कविवृद्धि.
Neproparalysis—वृक्कपक्षाघात.
Nephrepathy—वृक्कव्याधि; वृक्कविकृति.
Nephroptosis—वृक्कस्थानच्युति.
Nephropyeloplasty—वृक्कशस्त्रक्रिया.

Nephropyosis—वृक्कपूयसंचय.
Nephrorrhagia—वृक्करक्तस्राव.
Nephrosclerosis—वृक्कदृढीकरण.
Nephrosis—वृक्कव्याधि.
Nephrostomy—वृक्कव्रण.
Nephrotic—वृक्कव्याधिसंबंधी.
Nephrotomy—(वै.) मूत्रपिंडच्छेदन; वृक्कच्छेदन; गुर्दच्छेदन.
Nephrotoxin—(वै.) वृक्कतंतुनाशकविष.
Nepiform—(वन.) भ्रमराकार. [भोंवरेदार; शलगमाकार; भोवऱ्याप्रमाणें]
Nepiology—(वै.) बालविज्ञान.
Neptune—(ज्यो.) वरुण; समुद्रदेव; इंद्रग्रह; प्रजापति; इंद्र.
Nercid—(प्राणि.) नीरकृमि.
Nerite—(प्राणि.) जीरित.
Neriumodorum—(वन.) करवीर; अश्वमार. [म. कण्हेर]
Nervation—(वन.) रेखाक्रम.
Nerve—(तत्त्व., प्राणि. वै.) मज्जातंतु; ज्ञानरज्जु; नाडी; चेतनी; ज्ञानतंतु; मज्जासूत्रक; धमनी; तंतुरेखा; नसा. [म. नस; नाडी] -Abducent-(वै.) अपहारिणी नाडी. -Accelerator-गतिवर्धक मज्जातंतु. -Accessory-अधिका०. -Afferent-अभिगामी०; अंतर्मुख०. [-Fibre-अभिगामी नसातंतु] -Anococcygeal-गुदकोकिलीय०. -Articular-संधिस्थ मज्जातंतु. -Auditory-कर्णेंद्रिय मज्जातंतु; श्रुतितंतु; श्रवणतंतु-; श्रवणेंद्रिय मज्जातंतु. -Auricula temporal-कर्णशंखीय मज्जातंतु. -Auricularis Magnus-बृहात्कर्णगामी मज्जातंतु. -Axillary-कक्षीया नाडी. -Cardiac-हृद्गामी मज्जातंतु; ग्रैवेयक०. -Cell-मज्जाघटक; मज्जागोलक; मज्जाकण; ज्ञानपेशी; नसापेशी. -Cell-नाडीकोष; तंतुकोष; ज्ञानतंतुकोष. मज्जागोल; नाडीकण; नाडीशाला; मज्जाकला; नाडीकण. [-Disease-नाडीरोग; नाडीकोशविकृति. -Distributing-प्रेरणांशदायक मज्जातंतुगोलक. -Intermediary-मध्यस्थ मज्जागोलक. -System-नाडीसंस्थान; नाडीकोशतंत्र] -Centre-मज्जागोलक पीठ; मज्जाकेंद्र; मज्जापेशीनसाकेंद्र. -Central End of-ज्ञानतंतु केंद्राभिमुख अंतर्मुखच्छेद. -Centrifugal-केंद्रापसारी नाडी. -Cervical-ग्रैवेयक मज्जातंतु; ग्रैवेय नाडी. -Cervico Facial-ग्रीवातुंडीय मज्जातंतु. -Chorda Tympani-लालोत्पादक मज्जातंतु; पटहसूत्र नाडी. -Circumflex-भुजवेष्टनी मज्जातंतु. -Coccygeal-गुदास्थि मज्जातंतु; कोकिलीय नाडी. -Cochlear-कंबु नाडी. -Communicans Noni-ग्रैवेयक सम्मेलक मज्जातंतु -Compound-मिश्रमज्जातंतु; संयुक्तमज्जातंतु. -Conduction-(तत्त्व.) नाडीवहन. -Cranial-मस्तक मज्जातंतु; शीर्षीय मज्जातंतु; करोटीय नाडी. -Crural Anterior-प्रागूरुत्वक्स्थ मज्जातंतु. -Cutaneous-त्वक्मज्जातंतु. -Deafness-स्नायविक बधिरता. -Deep Petrosal-अंतर्घनचेतनी. -Dental-दंत्यमज्जातंतु. -Digastric-मध्यकंडरा स्नायुगामी मज्जातंतु. -Disease-मज्जाविकार; मज्जातंतुरोग; नाडीरोग. -Disorder-नसाविकृति. -Dorsal-पृष्ठीयमज्जातंतु. -Efferent-बहिर्गामी नाडी; बहिर्मुख०. -[Fibre-बहिर्गामीनसातंतु] -Endings-१ (प्राणि.) तृतीयप्रकृति ? (आर. के. भिडे). २ मज्जातंतुप्रांत; नाडीअवसानकेंद्र. -Excitary-(वै.) क्षोभक मज्जातंतु. -Excitement-मज्जातंतुक्षोभ. -Facial-मुखगामी०-मुखरी०. -Femoral-ऊरु०. -Fibre-१ (तत्त्व.) मज्जापक्ष्म; नसतंतु; नसातंतु; मज्जारेषा; ज्ञानतंतु; मज्जाकेसर-तंतु. २ (वै.) वातसूत्र; नाडीसूत्र; नाडीतंतु. -Afferent-(वै) अभिगामी मज्जारेषा; अभिगामी-मज्जापक्ष्म. -Efferent-उद्गामी मज्जारेषा. -Intercentral-पीठांतरीयमज्जारेषा; पीठांतरीयमज्जापक्ष्म. -Non Medulated-मज्जाकवचहीन मज्जापक्ष्म-रेषा] -Filament-(तत्त्व.) ज्ञानतंतुकेसर. -Force-(वै.) मज्जातंतुशक्ति -Frontal-कापालिक मज्जातंतु. -Ganglion-मज्जामंडल; मज्जाकंद; तंतुगंड; नाडीगंड, वातगड. -Gastric-जाठर०. -Genitus Crural-उपस्थोरुग०. -Glosso Pharyngial-सप्तपदरसज्ञ मज्जातंतु; जिह्वागलगामी मज्जातंतु; रसनाकंठरस. -Gluteal नितंबीय०. -Gustatory-रसज्ञ०. -Head-नाडीशीर्ष. -Hypo Glossal-बृहज्जिह्वाचालक०; अधोरसना०. -Impulse of-मज्जातंतु प्रेरणा; नाडीसंवेदन; स्नायुसंवेदन. -Infra Orbital-अधोक्षिकोशीय० -Inhibitory-नियामक०. -Inter Costal-पार्श्व

काभ्यंतर०. -Laryngeal-अधर तथा ऊर्ध्व कंठ्य०. [-Recurrent-आवर्तक कंठनाडिस्थ०] -Less-(वै.) निर्बल. -Lingual-जिह्वा०. -Lumbar-कटिस्थ०. -Mandibular-हनुक०. -Masseteric-अधोदंतास्थिक०. -Maxillary-कपोलिक०. [-Inferior-कपोलगामी०. -Superior-ऊर्ध्वदंतास्थिक०] -Median-मध्यगत०; माध्यमिक०—; मध्यानाडी. -Mental-चिबुक०. -Motor-गतिवाहक०; प्रेरक०; उद्वाहक०; चेष्टीय; गतिनाडी; चेष्टानाडी. [-Fibre-ईरक नसातंतु. -Muscle-स्नायुपेशी. -Occuli-नेत्रमूलिक०. -Peripheral-आज्ञावाहक नाडी.] -Musculocutaneous-स्नायुत्वगीया०. -Musculo Spiral-भुजग०. -Nasal-नासागामी०. -Obturator-ऊरुवंक्षणसंधिस्थ०; रोधी०. -Occipitalis-शिरःपृष्ठकपालगामी०. -Oculo Motor-अक्षेरिणी०. -of Distribution-वंटन नाडी. -of Taste-रसवहधमनी. -Olfactory-घ्राणेंद्रिय०; घ्राण०; गंध; गंधवह०. -Ophthalmic-चक्षुर०; अक्षिक; चाक्षुष०. -Optic-चक्षुरिंद्रिय०; दृष्टि०. -Palmar-करतलस्थ०. -Patheticus-नेत्रोर्ध्वस्नायुगामी०. -Peripheral end of a Nerve-ज्ञानतंतुबहिर्मुखच्छेद०. -Petrosals-मेकलमंडल०. -Pharyngeal-सप्तपदी०. -Phrenic-अंतरापट०; मध्यपटलीय०. -Plantar-प्रतल नाडी; अभिपार्श्व नाडी; अभिमध्य०. -Plexus-नाडीचक्र; नाडीजाल. -Pneumo Gastric-क्लोम जठरगामी०. -Popliteal-अभिमध्य०; अभिपार्श्व०; जानुपृष्ठा०; बहिर्जानुक०. -Popliteal Internal-अन्तर्जानुक० -Process-(तत्त्व.) मज्जातंतु व्यापार-क्रिया. -Pudendal-(वै.) भग०. -Radial-प्रकोष्ठीय०; अरीया०. -Root-मज्जातंतुमूल; नाडीमूल. -Sacrals-त्रैक मज्जातंतु०; त्रिकीय०. -Saphenous-व्यक्ता०. [-Long-अंगुष्ठदीर्घ०. -Sciatic-सक्थि०. [-Great-महा आसनास्थि०. -Small-लघु आसनास्थि०.]-Secretary-रसविमोचक० -Sensitive-संवाहक०. -Sensory-ज्ञानवाहक०; ज्ञानतंतु; प्रात्यक्षिक-चिच्छिरा; अर्थग्राही-विषयग्राही संवेदना-चिच्छिरा. [-Fibre-संवेदनग्राही नसातंतु. -Shock-नाडीघात. -Spinal-१ (तत्त्व.) मज्जारज्जुनाडी. २ (वै.) पृष्ठवंशीय०; वंशिक०; वर्गीकरण. [-Accessory-सहायक पृष्ठवंशीय०] -Splanchnic-वृक्कोर्ध्वपेशीगामी०.] -Stimulation-मज्जातंतु-उत्तेजक०; तंतुप्रतान; नाडी-उत्तेजना. -Substance-तंतुरस०; नाडीतत्त्व; नाडीद्रव्य. -Substantive-(तत्त्व.) मज्जाद्रव्य. -Supra Orbital-(वै.) ऊर्ध्वोष्ठक०. [-Trochlear-लालाटिक०] -Sympathetic-अनुकंपिक०. -System-मज्जातंतुसंघात; मज्जारचना; नाडीव्यूह; चेतनीकव्यूह मज्जातंतुसंस्था; नाडीसंस्थान; नाडीसंप्रदाय. [नसव्यूह-संस्था; नसाव्यूह] -Terminals, Terminations-(तत्त्व.) नसाग्र. -Thoracic-(वै.) उरस्थ०. -Tthoraic-करपत्र स्नायुक०. -Tibial Anterior-प्राग्जंघास्थिक०. [-Proterior-प्रत्यक्जंघास्थिक०] -Tissue-१ (तत्त्व.) मज्जाघटक. २ (वै.) नसोति. -to Biseps-द्विशिरकनाडी. -to Coracobrachialis-तुण्डप्रगण्डिक नाडी. -to Latissimus Dorsi-कटि प्रगण्डिका नाडी. -to Levator Scapuli-(वै.) अंसोत्कर्षिणी नाडी. -to Palmarinter Ossei-करतल अस्थ्यान्तरिका नाडी. -to Obturator Internus-श्रोणि गवाक्षिणी अन्तस्था नाडी. -to Quadratus Femoris-चतुरस्रा और्वी नाडी. -to Subclavius-अधोजत्रु०; अक्षकाधरानाडी. -Tonic-मज्जातंतु पुष्टिकारकौषध; मज्जातंतूत्तेजकौषध; मज्जातंतु पौष्टिक. -Tract-नाडीमार्ग. -Trigeminal-त्रिशाखा; त्रिजनी०; त्रिमुकुल०. -Trigeminus-त्रिमुखगामी०. -Trochlear-त्रिक्रिया०. -Tympanic-मध्यकर्णिक०. -Ulner-अंतःप्रकोष्ठीय०; प्रकोष्ठीया०. -Vasomotor-धमनीचालक०. -Vegris-भ्रमणी०. -Vestibular-वासकर्णिक०.

Nerved—(वन.) रेखात्मक.

Nerves—(वै.) मज्जातंतु; नसा; ज्ञानतंतु; संवेदनात्मकतंतु-

Nervimotor—(वै.) गतिनाडी; चालकस्नायु.

Nervine—(वै.) उत्तेजक; उद्दीपक; नाडीशामक; मज्जातंतुक्षोभशामक; स्नायविकउत्तेजनशामक; स्नायविक विकृति औषध.

Nervose—नाडीमय.

Nervous—(वै.) १ चेतनिकम्; मज्जातंतुगत; मज्जातंतुसंबद्ध; मज्जातंत्वीय-तंतुविषयक; व्रातसूत्रगत; नाडीसंबद्ध; चिन्मय; नसात्मक; नसाश्रयी; नाडीमय; नसगत;

नसप्रधान: स्नायूसंबंधी; स्नायुपूर्ण; प्रबल. २ उत्तेजनीय; कंपनशील. ३ भीरु; कातर; त्रस्तनस; खिन्ननस. -Action-चित्करेणुकर्म-व्यापार. -Anorexia-मज्जातंतुगत-वातसूत्रगत क्षुधानाश. -Apparatus-चित्तंतु; ज्ञानतंतु-साधन. -Arch-मज्जाधारतोरण. [म. मज्जाधारकमान] -Breakdown-स्नायविकपतन; मानसिकपतन;मज्जातंतुक्षीणता. -Canal-मज्जाधारनलिका. -Cavity-मज्जाधारपुट. -Centre-मज्जामार्ग; स्नायुमूल; स्नायुकेंद्र. -Connection-तंतुमार्ग; नाडीसंयोग. -Debility-मज्जातंतुदौर्बल्य; वातिकदौर्बल्य. -Depression-मज्जातंतुविकार-ग्लानि; मज्जातंतुक्षीणताजन्य औदासिन्य. -Disorder-मज्जातंतुविकार; स्नायविकव्याधि; नाडीविकृति.-Energy-चित्करणबल; ज्ञानतंतुबल. -Exhaustion-मज्जातंतुशैथिल्य;मज्जातंतुश्रांतता. -Flow-तंतुप्रवाह. -Force-मनोबल; मानसिकशक्ति. -Headache-मज्जातंतुक्षोभजन्यमस्तकशूल; स्नायविकमस्तिष्कपीडा. -Pathway-नसामार्ग; मज्जातंतुमार्ग. -Process-(तत्त्व. वै.) मज्जातंतुव्यापार; चित्करणक्रिया. -Protraction-स्नायविकअवसाद. -Spine-मज्जाधारवंश; मज्जावंश. -Spinosus-लघुछिद्र. System-१ (तत्त्व.) ज्ञानतंतुसस्था; ज्ञानतंतुमंडल; मज्जातंतुसंस्था मंडल. २ (वै.) तंतुचक्र; नाडीतंत्र; नाडीतंत्रासंस्थान; स्नायुमंडल. [-Autonomous-(तत्त्व.) वातसंस्थान; मज्जातंतुतंत्र; नसाव्यूह; मज्जाजाल; चेतनाव्यूह; मज्जातंतुरचना-व्यवस्था; मज्जासंस्था; मस्तुलुंग-ज्ञानतंतुगतसंस्था. (वै.) स्वायत्तनसाव्यूह; अनिच्छाप्रेरित-अनैच्छिक-आत्मनियत-मज्जासंस्था. -Central-(तत्त्व.) केंद्रियज्ञानतंतुसंस्था (वै.) केंद्रियनसाव्यूह. -Involunuary-अनिच्छाधीन नसाव्यूह. -Peripheral-(तत्त्व., वै.) अग्रीयज्ञान तंतुसंस्था; परिसरीयनसाव्यूह; त्वक्स्नायुमंडल; त्वक्तंतुसंस्थान. -Sympathetic-केंद्रीयतंतुसंरथान; केंद्रीयस्यायुमंडल.-Voluntary-(वै.) इच्छाधीननसा व्यूह. -Temperament-१ (तत्त्व.) भीरुस्वभाव. २ (वै.) वातप्रकृति. -Tissue मज्ज,घटकसंस्था; मज्जाधातु; नाडीसूत्र. -Tube-मज्जाधारनाडी.

Nervousness—(वै.) सुलभक्षोभ्यता; चेतनीयता; मानसिकदौर्बल्य.

Nervule—(वै.) नाडिका.

Nervure—(वन.) रेखा. [शिरा]

Nescience—(तत्त्व.) अविद्या; अभाववाद; अज्ञान; अज्ञानता; ज्ञानाभाव.

Nesting (Behaviour)—(तत्त्व.) नैडवर्तन-व्यापार.

Nestotherapy—(वै.) लंघनचिकित्सा; उपोषणचिकित्सा.

Net—(पदा.) पाश; जालक; जाल. -Veined-जालरेखा. -Wheatstone's-(पदा.) व्हीटस्टोन जालक; जाल. -Winged-जालपक्ष.

Net—(अर्थ.) शुद्ध; अशेष; वास्तविक. -Assets-शुद्धआय. -Circulation-वास्तविकचलन. -Earning-वास्तविक-शुद्धप्राप्ति. -Income-विशुद्धआय; वास्तविकप्राप्ति. -Interest-शुद्धवृद्धि. -Price-शुद्ध-वास्तविकमूल्य. -Procedure-वास्तविकउत्पत्ति; शुद्धउत्पत्ति. [म. शुद्धनिपज] असलनिपज.-Produce Product-शुद्धउत्पादन. -Profit-शुद्धलाभ. -Rent-शुद्धशुल्क. -Rental-शुद्ध उपयोगमूल्य; वासमूल्य;वहनमूल्य;शुल्क.-Revenue-शुद्धआय-उत्पन्नप्राप्ति-लाभ. -Value-वारतविकमूल्य; विशुद्धमूल्य. -Weight-शुद्धभार. -Work-शुद्धकार्य-क्रिया-कर्म.

Network—(पदा.) जाल; व्यूह; बंध; माला; वलय; आवली; जालकर्म; जालक. [म. कोंडी, कोंडाळें; जाळें] -Extensive-(वै.) विस्तीर्णजालक. -of Conductors-(यंत्र.) व्यग्रसारणी; वाहकव्यूह-जाल. -of small blood vessels-(वै.) केशाकृतिरक्तवाहिनीजाल.

Neterozygmus—(प्राणि.) भिन्नयोगी.

Netted—(वन.) जालयुक्त.

Nettle—(वन.) पीतवर्णी; कवच. [म. खजली; आग्या; खासकोलती]

Nettlerash—(वै.) स्वल्पसामायिक; सकुंडत्वक्पिडिका; शीतपित्त; पित्तांबी; उदर्द; आमवात.

Neuclear—(रसा.) केंद्रिक.

Neucleus—(रसा.) केन्द्र. -Cunneatus-(वै.) कोणकंदिका. -Embodiformis-द्वारकंदिका. -Fastigii-पटलकंदिका. -Globosus-वर्तुलकंदिका. -Gracilis-दशाकंदिका.

Neural—(वै.) मज्जातंतु विषयक; मज्जातंतुगत; ज्ञानतंतुविषयक; नाडीसंबंधी; स्नायुसंबंधी. (for Compounds see Nervous). -Spine-(प्राणि.) कशेरुकंटक; पाश्चात्पृष्ठवंश.

Neuralgia—१ (तत्त्व.) नाडीव्यथा. २ (वै.) मज्जा-तंतु व्यथा; मज्ज,तंतुशूल; नसावेदना; नाडीदाह; ज्ञानतंतु-शूल; नसवेदना; मज्ज,तंतुवेदना; व,तशूल; नाडीशूल; स्नायुपीडा; स्नायुशूल; वातनाडीपीडा. –Testes-(वै.) अंडशूल.

Neuralgitis—(वै.) नसादाह.

Neuralgiosis—(वै.) नसाव्याधि; नसाताप.

Neuralgiotic—(वै.) नसायामिक.

Neuralogomi—(वै.) नसाजात-नस,मूलक-मधुमेह.

Neurangiosis—(वै.) रक्तवाहिनीविषयक स्नायविक पीडा.

Neurarthropathy—स्नायु-अस्थिसंधि संयुक्तव्याधि.

Neurasthenia—(वै.) मज्जातंतु कार्यक्षीणता; नस,-क्षीणता; स्नायविक दुर्बलता; नाडीक्षय; वातिक नैर्बल्य; विक्षिप्तता; मज्जातंतुकार्याक्षमता; मज्जातंतुक्रियादौर्बल्य; नाडीदौर्बल्य. –Traumatic-वेदनामिश्रित भयावस्था.

Neurasthenic—(वै.) १ नसादौर्बल्यमूलक. २ क्षीणनस; ग्लाननस.

Neurataxia—(वै.) स्नायुदौर्बल्य; नाडीदौर्बल्य.

Neuration—(वन.) पर्णशिरारचना; पक्षशिरारचना.

Neuratrophia—स्नायु मंडलीय विकृतपोषण.

Neuraxis—(तत्त्व.) नाडाक्ष; मेरुदंड.

Neure—स्नायुकोष; स्नायुघटक.

Neurectomy—स्न,युछेदन.

Neuregic—स्नायुक्रियासंबंधी.

Neuric—(वै.) मज्जातंतुविषयक.

Neurelemma; Neurilemma—(वै.) मज्जातंतु-वेष्टन-पटल; मज्जाकवच; नाडीवेष्टन; स्नायु आवरण; नाडीतंतु बाह्यावरण; मज्जतंतुसंरक्षक.

Neurexairesis—शस्त्रक्रियाद्वारा स्नायुनिष्कासन.

Neuriatry—स्नायुरोगचिकित्सा.

Neuricity—(वै.) नाडीबल; नाडीवेग.

Neurility—(तत्त्व. वै.) नाडीप्रवाहन; नाडीधर्म.

Neurilla—स्नायविक बलवर्धक.

Neurimotor—गतिस्नायुसंबंधी.

Neurine—(रसा.) खसिन; स्नायुमंडल निर्माण उपादान.

Neuritic—स्नायुप्रवाहसंबंधी.

Neuritis—१ (तत्त्व.) न डीमुखशोथ. २ (वै.) मज्जा-तंतुदाह; नसदाह; नाडीशोथ; नसशोथ; नाडीदाह; स्नायुप्रदाह.

Neuroanatomy—स्नायुमंडल संस्थानविद्या.

Nenrobiotaxis—स्नायुकोषस्थलांतर

Neuroblast—(तत्त्व.) नाडीकगर्भ,

Neurochorioretinitis—दृष्टिनाडीप्रदाह

Neurœrine—(वै.) नससर्ग.

Neurodynia—स्नायुशूल; नाडीशूल.

Neuroglia—(वै.) नससंधान; मज्जाधार; स्नायुरचना.

Neuroglioma—सांघातिक स्फोटक विशेष.

Neurography—(वै.) मज्जातंतुवर्णन; स्नायुविज्ञान-शास्त्र; स्नायुवर्णन; नाडीवर्णन; मज्जालेख.

Neuroid—स्नायुसदृश.

Neuroinduction—मानसिक प्रेरणा.

Neuroinidia—स्नायुकोषसंबंधी अपूर्ण पोषण.

Neurokeration—(वै.) मज्जाजनक; मज्जाशार्ङ्ग.

Neurokyin—स्नायविक शक्ति.

Neurological—(वै) मज्जातंतु विज्ञानविषयक;मज्जा-तंतु वर्णनात्मक.

Neurologist—(वै.) मज्जातंतु विज्ञानपटु; नसशास्त्रज्ञ; मज्जातज्ज्ञ; स्नायुविद्याविशारद.

Neurology—१ (तत्त्व) नाडीशास्त्र; नाडीसंप्रदायशास्त्र. २ (वै.) नसशास्त्र; चेतनाविज्ञान; धमनीव्याकरण;मज्जा-तंतुविज्ञान; मज्जातंतुवर्णन;स्नायुचिकित्साविज्ञान;नाडीविद्या.

Neurolysis—स्नायविक रोगसंबंधी.

Neuroma—(वै.) मज्जातंतु ग्रंथि; मज्जाग्रंथि; स्नाय-विकग्रंथि.

Neuromeres—(वै.) सुषुम्नाखण्डिक.

Neuro muscular spindle—(वै.) स्नायु अवसान.

Neuromyelitis—स्नायुप्रदाह.

Neuron—१ (तत्त्व.) नाडीकणपुच्छ; नाडीकणपाद; नसपेशी; नसगोलक. २ (वन.) वातवहजीवाणु. ३ (वै.) शिरःपृष्ठमज्जाव्यूह; मज्जागोलक प्ररोह; नाडाक्ष.

Neurone—(वै.) नसैक; नाडीकंदाणु.

Neuropath—(वै.) मज्जातंतु निदानवादी; नसानाडी-चिकित्सक.

Neurapathical—(वै.) मज्जातंतुरोगमूलक; मज्जा-तंतुरोगविषयक.

Neuropathology—(वै.) नाडीचिकित्सा;नसाविकृति-चिकित्सा; मज्ज,तंतुविकृतिचिकित्सा.

Neuropathy—मज्जातंतु रोग विज्ञान; स्नायु व्याधि; नाडीरोग.

Neurophysiology—स्नायुव्यापारशास्त्र; नाडी रचना विज्ञान; मज्जातंतुविज्ञान.

Neuropsychiatry—नाडीमंडल विकृति; नाडी विकृति विज्ञान,

Neuroptera—(जीव.) शिरालपक्ष; विरलपक्ष; नाडीपत्री.

Neuropyra—स्नायविक ज्वर.

Neurose—(वै.) मज्जातंतुयुक्त; मज्जातंतुक्रियालोप; नाडीयुक्त.

Neurosis—१ (तत्त्व.) मज्जावस्था; मज्जाविकृति; चित्तदाह; चित्तरोग; ज्ञानतंतुरोग; चित्तक्षोभ; चित्तभ्रम; नसावस्था. २ (वै.) नसव्याधी; स्नायविक व्याधि, नाडीवेदना.

Neurospasm—(वै.) स्नायविक आक्षेप.

Neurotendinous Spindles—(वै.) ताण अवसान; कपुरा अवसान.

Neurotherapy—(वै.) मानसिक चिकित्सा.

Neurotic—(वै.) मज्जातंतुसंबद्ध; मज्जातंतुगत; मज्जातंतुस्थ; नसायामि; नसायामिक; नसायामक; विकृत मज्जा; नाडीविकृतिसंबंधी; नाडीस्थ.

Neurotomy—(वै.) मज्जातंतुच्छेदन; मज्जातंतुच्छेद; नाडीच्छेदन; नाडीच्छेदविद्या.

Nerotonic—(वै.) मज्जातंतुपौष्टिक; नाडीपोषक.

Neuter—(जीवि. वन.) षंढ; पूंस्त्वहीन; तृतीयप्रकृति; क्लीब; स्त्रीपुंकेसरविरहित; लिंगहीन;नपुंसक;अपुंसक;अलिंगी; नान्यतर; क्लीब; विलिंगी; वंध्यपुष्प; लिंगविहीन; वंध्य; नपुंसक; अलिंग; अकर्मक. –Gender–(भाषा.) नपुंसक लिंग.

Neutral—१ (अर्थ. ग. तत्त्व. पदा. वै.) उदासीन; शिथिल; निर्वीर्य; नक्र; तटस्थ; निष्प्रभावी; नक्रधर्मी; अकर्मक; निष्पक्ष;बलहीन; समभाव; समभावात्मक; अलिंग; नत्र; समगुणी; अगतिक; प्रशमित; अविकारी; निर्जीव; दुर्बल; अशक्त; क्रियाशून्य. २ (जीव.) नपुंसक; अलिंग. ३ (रसा.) उदानरहित; निरुज्ज; निर्गुण; उदासीन; निरपेक्ष; शिथिल. –Axis–(पदा.) उदासीनअक्ष; अविकृतअक्ष; अविकृतरेषा; अविकृतछेद; तटस्थअक्ष. –Conductor–उदासीनवाहक. –Equilibrium–(पदा.) उदासीन साम्य; चिरसमतोल; चिरसमतोलत्त्व; उदासीन समतोलत्व; उदासीनसमतोलता; तटस्थसमतोलता. –Line–(पदा.) उदासीनरेषा. –Market–(अर्थ.) तटस्थ आपण. Monism–(तत्त्व.) उदासीन एकवाद. –Point–१ (पदा.) उदासीन बिंदु. २ (रसा.) प्रशमक्षण. –Salt–(रसा.) प्रशमलवण; मध्यस्थ लवण; उदासीन लवण. –Shipping–(युद्ध.) तटस्थ नौका. –Surface–(पदा.) उदासीन पृष्ठ. –Tints–(तत्त्व.) रंगहीन वर्ण.

Neutralisation—१ (पदा.) प्रशमन; निराकरण; वीर्यभंग; वीर्यनाश. २ (रसा.) साम्यावस्था; निर्गुणीकरण; तटस्थीकरण; अविकारीकरण; निर्वापण; उदासिनीकरण; उदासीभवन; निर्बलकरण; शिथिलीभवन. ३ (वै.) निर्वापण; अलिंगन; निष्क्रियभवन; निर्वीर्यकरण.

Neutralised—१ (रसा.) निर्वापित. २ अलिंगीकृत.

Neutrality—१ (तत्त्व.) मध्यस्थता, उदासीनता; तटस्थता. ३ (प्राणि.) द्विधावृत्ति. ४ (रसा.) प्रशमता. ५ (राज.) उदासीनता; तटस्थता; श्रद्धा; नि पक्षता.

Neutralize—see Neutralise.

Neutron—(पदा., रसा.) शून्यकण; विद्युद्रहितकण; अविद्युत्कण; नकण; अकण; उदासीनकण.

Neutrophile—(वै.) गुलभरंज्य; सुवर्णीकनक्षम.

Neve—(भू.) हिमदरीसंचय.

New,-Model Army—(इति.) नूतन आदर्श सेना. –Moon–(ज्यो.) अमावास्या. –Radiation–(पदा.) नवप्रसरण; अभिनव किरणविसर्जन. –Style–(ज्यो.) नूतन संप्रदाय.

Newspaper—वृत्तपत्र; वर्तमानपत्र.

Newsreel—वृत्तपट.

Newt—१ (जीव.) नवटी. २ (प्राणि.) क्षुद्र गोधा.

Newton's Rings—(पदा.) न्यूटनवलय.

Next—पार्श्वस्थ; संनिहित. –Friend–(शास.) इष्टमित्र.

Nexus—(तत्त्व.) बंध; संबंध; पारस्परिकसंबंध.

Nickel—(पदा., रसा.) निकल; नोहः अन्यताम्र; श्वेतायस्; निकिल.

Nicomachean—(तत्त्व.) निकोमॅकसग्रथित.

Nicotiana Bacum—(वन.) क्षारपत्रा; ताम्रकूट. [म. तंबाकू]

Nicotine—(रसा.) तमाखुवीर्य; तमाखुसत्त्व; ताम्बुलीन; कलंजिन.

Nictatian, Nictitation—(वै.) चक्षुस्पंदन.

Nidamental—(प्राणि.) नीडसंबंधी.

Nidamentum—नीडक.

Nidificate—(प्राणि.) कोटररचना; नीडरचना. [म. घरटें बांधणें]

Nidification, Nidulation—(प्राणि.) नीडकरण.
Nidus –(तत्त्व.) अक्षनाडीगुच्छक. २ (प्राणि.) नीड; जंतुनीड; जंतुनिवास; जंतुवृद्धिखात. -Avis-(वै.) शुंडीखल (Bird's nest).
Niello—(रसा.) नीएलो धातु; नीलमिश्रधातु; नीलकर्म. [गु. मीनो, म. मिना]
Nigella Sativa—(वन.) कृष्णजीरक. [म. खुरासणी जिरें, काश्मिरी जिरें, काळें जिरे]
Night—निशा; रात्रि. -Blindness-(तत्त्व., वै.) नक्तान्ध्य; रात्र्यंधता; निशान्धता. [हिं. रतौंधी, म. रातांधळे] -Mare-(तत्त्व.) दुःस्वप्न; रात्रिअश्विका; रात्रसंतापक; अनिष्टस्वप्न; भयानक स्वप्न; चिंतास्वप्न. -Shade-(वन.) कंटकारिका. [म. भुइरिंगणी] -Soil-(शास.) विष्ठा; मल. -Terrors-(वै.) रात्रिभीति-भय. -Walker-(तत्त्व.) स्वप्नचर, सुप्तसंचारी; रात्रिंचर.
Nigrite—(रसा.) कालाश्म.
Nigrites—कृष्ण.
Nigrosine—(रसा.) कालिकिन.
Nihil—(तत्त्व.) शून्य; अभाव.
Nihil est in Intellectu Quod Non Prius Furent in Sensu—(तत्त्व.) तन्नबुद्धौ यन्नेंद्रिये, तन्नप्रत्यये यन्न प्रत्यक्षे.
Nihil ex Nihilo—(तत्त्व.) कथमसतः सज्जायते.
Nihilalbum—(रसा.) दग्धयशद.
Nihilism—१ (तत्त्व.) शून्यवाद; नास्तिवाद; नाशवाद; नास्तित्व; अराजकतावाद. २ (राज.) शासनविरोध; सुधारणेच्छुविध्वंसकमत. ३ कर्तव्यशून्यत्व; निष्क्रियता; शून्यवाद.
Nihilist—(तत्त्व.) शून्यवादी; शून्यवादाभिमानी.
Nihility—(तत्त्व.) शून्यता; अभाव.
Nilometer—नदीजलमापक; नदीमापक.
Niloscope—नदीदर्शक; नदीजदर्शक.
Nimbiferous—(पदा.) मेघावह; मेघोत्पादक.
Nimbus—(पदा., भू.) वर्षादर्शकवातचक्र; पयोधरमेघ; जीमूत; जलप्रदमेघ; मेघ; तेजोमंडल.
Nine-Gems—नवरत्नानि. -Point Centre-(ग.) नवमध्य. [-Circle-(ग.) नवबिन्दुवृत्त.]
Niobiom, Niobium—(रसा.) नायोब; नायोबियम.
Nipple—(वै.) स्तनाग्र; चुचुक; कुचाग्र; स्तनवृन्द; स्तनमुख. [म. बोणशी, बोंडी] -Care of in Pregnancy-(वै.) गर्भावस्थायां चुचुकरक्षा. -Cracks-चुचुकक्षत.
Nirvan—(तत्त्व.) निर्वाण.
Nirvanic Plane—१ (तत्त्व.) निर्वाणलोक. (थिऑ.) तपोलोक.
Nissl's Granules—(वै.) पोषककण.
Nisus—१ (तत्त्व.) संघर्ष; कसना; समिहा. २ (वै.) प्रयत्न; प्रवृत्ति.
Niton—(रसा.) नीटन.
Nitramide—(रसा.) नत्राभिद.
Nitramine –(रसा.) नत्राभिन.
Nitraniline—(रसा.) नोषनीलिन.
Nitrate—(रसा. वै.) नत्रेत; नत्रित; नोषेत; नत्रिक; नत्रक; व्यंजक. -of Potassium-(रसा.) पालाश नत्रित. -of Silver-(रसा.) रजतनत्रित; रजतव्यंजक; रजतनत्रक. [म. काडीखार]
Nitratic Acid—(रसा.) नत्रिकाम्ल.
Nitre—(रसा.) सूर्यक्षार; यवक्षार; नात्र; पालाशनत्रित. [म. सोरा, सूर्यखार, सोरमीठ] -of Potash-यवक्षार. [म. यवखार]
Nitreso—(रसा.) नत्राल; नत्रसो.
Nitric—(रसा.) नक. -Acid-(रसा.) नत्रिकाम्ल; व्यंजकाम्ल; सौरकाम्ल; व्यानाम्ल; नत्रकाम्ल; शंखद्रव; नत्राम्ल; नोषिकाम्ल. -Anhydride-(रसा.) नत्रक पंच प्राणिल; नत्र अनार्द्रिद; नत्रअनुज्जिद. -Oxide-(रसा.) नत्रकप्राणिद; नोषिक ओषिद; नत्रकप्राणिल; नत्रप्राण्यक; नत्रीयप्राण्यक.
Nitride—(रसा.) नत्रिद; नत्रिल; नत्रद; नत्रक.
Nitriferous—(रसा.) नत्रमय; गूरावह.
Nitrification—(रसा.) नत्रयोजन; नत्रसंयोग; नत्रनिग्रह; नत्रजनन; नत्रीभवन; नत्रीकरण.
Nitrifying—(रसा.) नत्राम्लजनक.
Nitril—(रसा.) नत्रिल; नोषिल.
Nitrite—(रसा.) नत्राइत; नत्रित; व्यंजस.
Nitro—(रसा) नत्रिल; नत्रो.
Nitrobenzene—(रसा.) नत्रिलबेंझिन; नोषाबाणजाबीन; नत्रोबेंझिन.
Nitrocellulose—(रसा.) नोषोच्छिद्रोज; नत्रकाष्ठोज.
Nitro Compound—(रसा., वै.) नत्रिकसंयुग; नत्रोसंयुग; नत्रिलसंयुक्त.

Nitro Cycle—(रसा. वै.) नत्रचक्र.
Nitro Ether—(रसा) नत्रिलईथर; नत्रोईथर.
Nitro Ethune—(रसा.) नत्रिल इथुन; नत्रोएथुन.
Nitrogen—(रसा.) नत्र; नत्रजन; नौषजन; नोषजन; निर्गुणवायु; यवक्षारोद्भव; मरुतक; व्यानवायु; नत्रवायु. -Compounds-नत्रसंयुग. -Dioxide-नत्रद्विप्राणिद. -Monoxide-नत्रएकप्राणिद; नत्रियप्राण्यक; नत्रियउर्वक. -Oxide-नत्रप्राण्यक; नत्रप्राणिद. -Pentoxide-नत्रिकप्राण्यक; नत्रपंचप्राणिद; नौषजनपंचौषिद. -Peroxide-नौषजनपरौषिद; नत्रीयप्राण्यक; नत्रपरप्राणिद; नत्रकपरिप्राणिल. -Tetroxide-नत्रचतुःप्राणिद. -Total-नत्रसमष्टि. -Trihidride-नत्रत्रयोज्जिद; नत्र त्रिप्राणिद; नत्रिक प्राण्यक.
Nitrogenous—(रसा., वन.) नत्रयुक्त; नत्रयुत.
Nitro Glycerin—(रसा.) नोषोमधुरीन; नत्रमधुक.
Nitrolic Acids—(रसा.) नत्रिलिक अम्लानि. -Ethyl-नत्रिलिक इथिल. -Methyl-मिथिल नत्रिलिक.
Nitro Meter—(रसा.) नत्रपामक.
Nitro Methane—(रसा.) नत्रिक मिथेन; नत्रोमीथेन.
Nitro Prussic Acid—(रसा.) नत्र प्रसिकाम्ल.
Nitroso Amic—(रसा.) नोषोसामिन; नत्राल अमिन.
Nitroso Compounds—(रसा.) नत्राल-नत्रोसोसंयुक्त.
Nitroso Methyl Aniline—(रसा.) नोषोसोदारीलानिलिन.
Nitrosyl Chloride—(रसा.) नत्रलहरिद.
Nitro Tartaric Acid—(रसा.) नत्रिलतार्तरिकअम्ल.
Nitrous—(रसा.) नत्रस; नात्रमय. -Acid-नोषस अम्ल; नत्रस अम्ल; नत्रिताम्ल; नत्राम्ल. -Oxide-नत्रएकप्राण्यक; नत्र प्राणिल; नैत्रस प्राण्यक; नत्र प्राणिद; नत्रिम प्राण्यक; नत्रिस उर्वक; हास्यवायु.
No, Changer—यथापूर्ववादी; अचलवादी; निश्चयवादी; दृढवादी; व्रतवादी; ध्रुवपक्ष; अपरिवर्तनवादी. -Confidence-विश्वासराहित्य. -Load Loss-(पदा.) निरर्थकविद्युत्व्यय. -Man's Land-(भू.) स्वामिशून्यभूमि; अस्वामिभूमि. -Rent Land-(अर्थ.) निःशुल्कभूमि. -Tax Revenue-(अर्थ.) करभिन्न आय.
Noahs Dove—पारावत.
Noble Metal—(अर्थ.) बहुमूल्यधातु; दुर्मिळधातु; श्रेष्ठधातु; उच्चधातु.
Nocioceptive—(वै.) दुःखज्ञानदायी. -Reflex-(तत्त्व.) रक्षकप्रत्यावर्तन; रक्षाकारी प्रतिक्रिया.
Nocive—(तत्त्व.) हानिकारक.
Noctambulation—निद्राचरण.
Noctambulism—(तत्त्व.) स्वप्नचार; निद्राभ्रमण; स्वप्नगति.
Noctambulist—निद्राचर.
Noctiluca—(प्राणि.) नक्तद्योत.
Noctivagant—निशाचर; नक्तंचर.
Nocto Visor—(पदा.) तमदर्शक; तमोदर्श. [म. अंधारांत दिसण्याचें यंत्र]
Noctind, Noctua—(प्राणि.) रात्रिपतंग; निशाचरकृमि; नक्तपतंग.
Noctule—(प्राणि.) नक्तजंतु.
Nocturn—(धर्म.) रात्र्युपासना.
Nocturnal Emissions, Enuresis-Pollution—(वै.) स्वप्नदोष.
Nodal—१ (ग., ज्यो.) पातविषयक; पातीय; पातबिंदुविषयक. २ (प्राणि., वन.) पर्वीय; ग्रांथिक; पर्वमूलक. ३ (वै.) पातविषयक; ग्रंथिविषयक. -Line-१ (ज्यो.) पातरेषा. २ (पदा.) अचलरेषा. -Point-१ (ज्यो.) पातबिन्दु; ग्रन्थिबिन्दु; परिसीमा. २ (पदा.) अचलबिन्दु; नतिहीनबिन्दु. ३ (वै.) ग्रंथिकबिन्दु. -Surface-(पदा.) दोलनशून्यपृष्ठभाग; अकंपपृष्ठभाग; अचलपृष्ठ. -Time-(ज्यो.) पातिक काल.
Nodated—ग्रंथित.
Node—१ (ग. ज्यो.)-पात; ग्रहपात; कक्षापात; पातबिंदुग्रंथि; गंड. २ (पदा.) अचलस्थान; अचलबिन्दु; विष्टंभस्थान; स्थिरबिन्दु; नि.स्पन्द. ३ (प्राणि.) पर्व; ग्रंथि; गंड. ४ (वन.) पर्व; कांड; स्कंधशिखर; पर्णग्रंथि; ग्रंथि; पर्णोद्गमग्रंथि. [म. पेरें; गांठ; पेन्याची गांठ; खोडावरील पानें उगवण्याची जागा; बोड. ५ (वै.) अस्थिग्रंथि; अस्थित्वविकार; उपदंशग्रंथि; अस्थिशोथ. -Ascending-(ज्यो.) उच्चपात; राहु; क्षेपपात. -Couple-(ग.) पातयुग्म. -Descending-(ज्यो.) निम्नपात; केतु; द्वितीयसंपात. -of the Equator-(ज्यो.) क्रांतिपात; संपात. -of an Orbit-(ज्यो.) क्षेपपात; गोलसंधि; पात. -of the Ranvier-(वै.) पेशी अवकाश.

Nodes—(वै.) उपदंशज अस्थित्वग्विकार. -Line of-(ज्यो.) पातरेषा.
Nodical Month—(ज्यो.) पातिकमास.
Nodiferous—(वन.) ग्रंथिल.
Nodiform—(वन.) पर्वाकार; गंडाकार.
Nodoid—(ग.) पाताभास.
Nodose—ग्रंथिग्रंथिल.
Nodule—१ (भू.) पिंडक; गंडक. २ (वन.) अर्बुद; गंडक; पिंडक; पर्वक. ३ (वै.) ग्रंथि; पर्वक; गोल.
Noduleted—ग्रंथिल; गंडल.
Nodulose, Nodulous—(वन.) गोपुच्छाकार; ग्रंथिमय; गोदूमी; अर्बुदयुक्त.
Noes—(सभा.) नोकार; नकार; नोनो; विरुद्ध; विरोधक; नास्तिपक्ष.
Noesis—(तत्त्व.) बुद्धिव्यापार; बौद्धिकव्यापार.
Noetic—(तत्त्व.) बुद्धिज; ज्ञानीय; ज्ञानविषयक; बौद्धिक; बुद्धिव्यापारसंबंधी.
Nogging Pieces—(शिल्प.) अंगकाष्ट. [म. अवाढपाटली]
Noise—१ (तत्त्व.) ध्वनि; कोलाहल; घोष; घोषणा; कलकल. २ (पदा.) ध्वनि; कल्लोल; कोलाहल; ध्वान; कर्कशध्वनि; निनाद. [म. गडबड; गलबला; गलका-आवाज; गोंधळ; गोंगाट]
Nolimatangere—(वै) वृक्करोग.
Nolition and Volition—(तत्त्व.) मा स्तुसंकल्प,-अस्तुसंकल्प.
Noma—(वै.) मुखपाक. मुखक्षत; विगलित क्षयरोग.
Nomad—चलवासी; अस्थिरवासी; भ्रमणशील.
Nomadic—(भू.) भ्रमणशील; जंगम.
Nomadism—(तत्त्व.) भ्रमणप्रियता; चलप्रवृत्ति.
Nomenclature—(तत्त्व.) नामकरण; नामनाला; निघण्टु; परिभाषा; नामपद्धति; नाममाला; नामकरणपद्धति; नामकरण; नामव्यवस्था; संज्ञाकरण; संज्ञा. -Trinomial-(वन.) त्रिसंज्ञक नामकरण.
Nominal—(तत्त्व.) नाममात्र; नामविषयक; शाब्दिक; नामसंबंधी; पदसंबंधी; केवलनामसंबंधी. -Account-(अर्थ.) नाममात्र-विषय. -Capital-(अर्थ.) निर्दिष्ट मूलधन. -Consideration-नाममात्रविचार. -Damage-नाममात्रक्षति. -Definition-(तत्त्व.) नामगतलक्षण; विभाजक परिभाषा. -Exchange-(अर्थ.) नाममात्र विनिमय; नामांकित विनिमय. -Par-(अर्थ) नाममात्रमूल्य; नामांकितमूल्य. -Partner-(अर्थ.) नाममात्र सहकारी-सहभागी. -Price (Value)-(अर्थ.) नाममात्रमूल्य. -Wages-नाममात्र शुल्क; प्रत्यक्ष श्रममूल्य; नाममात्रवेतन.
Nominalism—(तत्त्व.) नामवाद; सामान्यसत्तावाद; शब्दार्थ भेदवाद; नामसाधर्म्यवाद; नामात्मकता; संज्ञावाद; नामसाम्यवाद; नामगतसाधर्म्यवाद; नाममात्रवाद.
Nominalist—(तत्त्व.) अभिधानवादी; नामवादी; शब्दार्थाभेदवादी; संज्ञावादी; नाममात्रवादी.
Nominated—१ (राज.) नामनिर्दिष्ट; नियोजित; नियुक्त. २ (सभा.) नामोक्त; स्थापित. -Member-नियोजित सदस्य.
Nomination—(राज.) नियोजन; मनोनीतकरण. -Paper-(राज.) प्रस्तावपत्र; नियोजनपत्र; सूचनापत्र.
Nominator—(अर्थ. राज.) नियोजक.
Nominee—(अर्थ. राज.) मनोनीतव्यक्ति; नियुक्तव्यक्ति; नियोजितव्यक्ति.
Nomogeny—निसर्गजनि.
Nomography—नियमलेखन.
Nomology—(तत्त्व.) नियमशास्त्र; अनुगमशास्त्र; आचारन्याय; नियमविद्या.
Non, -Acceptance—(अर्थ.) अस्वीकृति; नकार. -Acid-(रसा.) निराम्ल. -Aerobiotic-(जीव.) प्राणजीवक; प्राणवायुजीवि. -Agesimal-(ज्यो.) त्रिभ; त्रिभलग्न; त्रिभविषयक; त्रिभोन; त्रिभोनलग्न; त्रिभोनलग्नक. [-Point-(ज्यो.) त्रिभलग्न; त्रिभोनलग्न.] -Aggression Pact-(युद्ध.) निर्विग्रह संघ. -Amic Acid-(रसा.) नवुनामल. -Apparent easement-(शास.) अव्यक्त परिपाठी; परभूमावधिकार. -Appealable-(शास.) विवादायोग्य; विवादबाह्य. -Bailable-(शास.) अप्रतिभाव्य; प्रतिभूबाह्य. -Being-(तत्त्व.) असत्; अभाव. -Black Body-(पदा.) अशंशोषकपदार्थ. -Brahman-(राज.) अब्राह्मण. -Bursata-(वै.) अकोषी. -Business Days-(अर्थ.) अकार्यदिन; विश्रांतिदिन. -Carbon-Compound-(वै.) अकर्ब; नैंद्रियसंयुग. -Causa Pro Causa-(तत्त्व.) अकारणे कारणत्वग्रह. -Cellular-(वै.) अशालिक; अपेक्षीय. -Cognizable-(शास.) रक्षकाग्राह्य. -Collinear

Points-(पदा.) नैकरेषिक बिन्दु. -Combatant-(युद्ध.) निरायुध. -Combustible-(पद..) अदाह्य -Composmentis-(तत्त्व.) उन्मादासक्त, विकृतचित्त. -Compoundable-(शास.) असमाधेय; समाधानबाह्य. -Concurrent Forces-(पदा.) भिन्नदिग्गामी प्रेरणा. -Conducting (पदा.) अप्रवाही; अवाही; दुर्वाही; अवाहक [-Lagging-(यंत्र.) दुर्वाहक वेष्टण; निवेष्टण] -Conductivity-(पदा., रसा.) अवाहकता. -Conductor-(पदा.) विद्युरोधक; अवाहक; अचालक; दुर्वाहक, (उष्णता-) विरोधक; द्रोधक; अविद्युद्वाहक; अनुष्णवाहक; निकृष्टवाहक; अपरिचालक. -Conformist-(राज.) प्रतिष्ठित धर्मसंघविरोधी व्यक्ति. -Conscious-(तत्त्व.) अचेतन. -Contagous-(वै.) असांसर्गिक; स्पर्शजन्येतर. -Contradiction-(तत्त्व.) अविरोध. [-Law of-(तत्त्व.) अव्यावर्तन-अविरोधन्याय] -Convergent-असंवृत; अपर्याप्त, अनन्त.-Cooperation-(राज.) असहयोग; असहकार. -Corresponding-(पदा.) प्रतियोगी. -Critical-(तत्त्व.) असमालोचनात्मक. -Crystalline-(रसा.) अमणिभ; अस्फटिक, अकेलासिक. [म. बिनरवाळ] [-Metal-अधातु अकेलासिक. -Metallic-अधातव अकेलासिक. -Volatile-अनुद्वायी अकेलासिक] -Cumulative Dividend-(अर्थ.) अवर्धमान लाभांश. [-Preference Shares-अवर्धमान अग्रलाभभाग] -Ego-(तत्त्व.) अनहम्; अनात्मा. -Elastic Demand-(अर्थ.) अविचल क्रयता. [म. स्थिरमागणी] -Electric-(पदा.) अवैद्युत; अविद्युत्पदार्थ; अवैद्युत; विद्युद्रोधी. -Electrolyte-(रसा.) विद्युदच्छेद्य; विद्युद्रोधी; विद्युत्प्रतिरोधी; विद्युदवरोधी; विद्युदविच्छेद्य; विद्युदाविश्लेष्य. -Endospermic-(वन.) अकालकृत गर्भांगहीन. -Entity-१ (तत्त्व.) अविद्यमानता; अस्तित्वाभाव; असत्. २(राज.) अस्तित्वहीन वस्तु;नगण्यव्यक्ति. Eternal-(तत्त्व.) आनन्त्य. -Existence-(तत्त्व.) अभाव; अनस्तित्व. -Existent-अविद्यमान. -Feasance (शास.) वर्जन. -Flowering Plant-(वन.) अनुष्पवनस्पति. Fluid-(पदा.) अप्रवाही; घन. -Forfeiture-(अर्थ.) अनश्यता; अहेयता; अमोघता; अकुंठता. [Policy-अविनाशी विमायोजना.] -Harmonic-(ग.) असरलावर्तगति; असरल आवर्त. -Homogenous Equation-(ग.) त्रिघातीय समीकरण. -Imbricated-(वन.) असलग्न. -Inductive-(पदा.) अनुपपादक; अनैबन्धिक; अनुभावक; अनालस्य; नालस्य; आलस्यहीन. -Intervention-(इति.) तटस्थता; तात्स्थ्य; निस्तक्षेप. -Lethal Dose-(वै.) अविनाशक मात्रा. -Living-(पदा.) अचेतन; निर्जीव; प्राणहीन; प्राणशून्य; अजीव,जड. -Living Cell Contents-(वन.) अजीवकोषद्रव्य. -Luminous-(पदा. रसा.) कांतिरहित; दीप्तिहीन. -Magnetic-(पदा.) चुंबकेतर; अनुचुंबक; विचुंबक; अनाकर्षक; अवैकर्षिक; अचुंबकीय. [-Material-(पदा) अवैकर्षिक पदार्थ.] -Malignant-(वै.) अरिष्टातिक. -Manifest-(तत्त्व.) अव्याकृत; अव्यक्त; अस्पष्ट. -Medullated-(वै.) पशावराहित; अमज्जित; विपेशी, मज्जाहीन; मज्जाकवचहीन; मेदसाधानविहीन. -Mena-(तत्त्व.) वास्तविकरूप. -Metal-(रसा.) उपधातु; अधातुरूप तत्त्व; अधातु; अधातुसदृश; अधातुधर्मक; निर्धातु; उपधातव. -Metallic-१ (अर्थ.) अधात्विक; अधातुक; अधातुमय; अधातुरूप. २ (रसा.) उपधातव. [-Conductors-(पदा.) अधातुवाहक. -Oxides-(रसा.) अधातु प्राणिद] -Modulor-(ग.) अनन्यगुणत्व. -Mobile (वन.) अचर; स्थिर; अचल. -Moral-(तत्त्व.) अनातिक. -Nitrogenous-(वै.) नत्रहीन. -Observation-(तत्त्व.) अनिरीक्षण. -Occupancy Tenant (अर्थ.) अनाधिकारीकृषक; अस्वामिकृषक; स्वामित्वहीनकृषक. -Official-(राज. शास.) अराजिक, अशासनिक; पद्धतिबाह्य. -Oscillatory-(पदा.) दोलनहीन. -Oxygenous-(रसा.) प्राणहीन. -Parallel-(पदा.) असमांतर; तिर्यक्. -Pathogenic-(वै.) अरोगजनक; अरोगोत्पादक; अरोगकारक. -Periodic-अनियतकालक. -Personal Goods-(अर्थ.) अवैयक्तिक वस्तु-पदार्थ. -Photobiotic-(जीव.) अप्रकाशजीवी; अन्धकारजीवी. -Poisonous-(जीव. प्राणि.) अविष; निर्विष. -Polar-(रसा.) अध्रुवीय. -Polarized-(पदा.) अध्रुवमक. -Productive-(अर्थ.) उत्पत्तिविहीन; निर्लभ. [Consumptive-(अर्थ.) निरुत्पादक उपभोग] -Rational-(तत्त्व.) तर्कहीन; युक्तिहीन; अबौद्धिक; अयौक्तिक.

-Reactive-(पदा.) प्रतिक्रियाहीन. -Recurrent-अनावर्तक; अद्विरुक्तिक. -Reducing-(वै.) अक्षापक. -Rent Land-(अर्थ.) लाभहीन-प्राप्तिहीन भूमि. -Resistance-अप्रतिरोध; अप्रतिबंध; अनिरोध, अविरोध; अनिवारण; निर्विरोध. -Resistant-अप्रतिकारवादी. -Return Valve-(यंत्र.) अप्रत्यागामीद्वारक. [म. नाफेरीझडप] -Saponifiable-अग्नाबनीकरणीय; अफेनक. -Saturated-(वै.) अतृप्त; असंपृक्त. -Sense-(तत्त्व.) अर्थहीन. -Sensitive-(वै.) अचेतन. -Sensory-(तत्त्व.) असांवेदनिक; अवेदनिक; अनैंद्रिय. -Sequitur-(तत्त्व.) अपसिद्धान्त; भासिकसिद्धान्त; सिद्धान्ताभास; अन्यथासिद्धानुमान; नैतत्फलति. -Sequal-अलिंग; अलिंगी; अजातीय; अजातिनेय; लिंगभेद शून्य-विरहित; स्त्रीपुंभेदविरहित. -Social-(तत्त्व.) असामाजिक. -Specific Response-(तत्त्व.) अविशिष्ट प्रतिक्रिया; प्रतिक्रियाशून्य; प्रतिक्रियारहित. -Spiritualist-(तत्त्व.) अनात्मवादी; नास्तिक. -Striated-(वै.) अरेष; रेषाहीन. -Suggestibility-(तत्त्व.) अमूचकता. -Syllogistic Mediate Inference-(तत्त्व.) असंविधानात्मक व्यवहित अनुमान. -Transferable-(शा.म.) अपरिवर्तनशील; अविनिमयशील. -Transferable Goods-(अर्थ.) अविनिमयसाध्य वस्तु-पदार्थ. -Uniform-(पदा.) असमरूप. -Unionist-(राज.) अश्रमसंघी; संघबाह्य. -Variant-(रसा.) अपरिणाम्य; स्थिर, शून्यराशिक. -Verbal Test-(तत्त्व.) अवाच्य परीक्षण. -Viscous-असान्द्र. -Violence-(राज.) अहिंसा. -Violent-(राज.) अहिंसात्मक. -Volatile-(रसा.) अवायुरूप; अबाष्परूप; अबाष्पशील. -Voluntary-(तत्त्व.) अकृतिपूर्व; अनैच्छिक; अनात्मप्रेरित; अस्वयंप्रेरित. -Votable Item-(अर्थ.) मतदानअपात्र; अमतप्रदर्शनीय.

Nonagesimal—(ज्यो.) वित्रिभः वित्रिभ लग्न-विषयक; त्रिभोन; त्रिभोनलग्नांक. -Point-वित्रिभलग्न; त्रिभोनलग्न.

Nonagon—(ग.) नवकोण;नवभुजाकृति; नवभुज.

Nonania Acid—(रसा.) नवुनाम्ल.

Nonane—(रसा.) नवुन; नवेन.

Nonipara—(वै.) नवगर्भवती.

Noology—(तत्त्व.) सहजज्ञानविज्ञान; बुद्धिशास्त्र; चिद्विद्या.

Norite—(भू.) व्यक्षस्फटिक.

Norm—१ (जीव.) जाति. २ (तत्त्व.) ध्येय; आदर्श; प्रमाण; नियम; मान; प्रतिमान. [म. नमूना] ३ (वै.) निर्दिष्ट आदर्श. -and Nomative-(तत्त्व.)नियामक उद्देश्य; नियंता.

Norma-—(ज्यो.) अंकनी. [म. गुण्या] -Basalis Externa-(वै.) बाह्यतल. [-Skull-तलदर्शन करोटी] -Frontalis-(वै.) पुरःपृष्ठ. -Lateralis-अपरपृष्ठ. -Occipitalis-पश्चात्पृष्ठ; पश्चाद्दर्शन. -Superioris Skull-ऊर्ध्वदर्शन करोटी. -Verticalis-ऊर्ध्वपृष्ठ.

Normal—१ (अर्थ.) साधारण; सामान्य; सर्वसाधारण; स्थूल; योग्य; यथाक्रम; यथास्थित; नियत; स्वाभाविक; सप्रमाण; आदर्श; समधारण. २ (ग.) अभिलम्ब; लंब; लंबरेषा; कोटिस्पर्शज्या; मुख्यलंब; प्रलंब; काष्ठक; अवलंब. ३ (तत्त्व.) अविकृत; सामान्य; साधारण; प्राकृत; प्राकृतिक. [म. सरासरी; ढोबळ] ४ (पदा.) स्तम्भिका; काष्ठा; स्वभावी; स्वमित. ५ (रसा.) प्रमाणयुक्त; यथाप्रमाण; प्रमाण; सामान्य. ६ (वै.) यथातथ्य; स्वाभाविक; वास्तविक; सदृढ; सम्यक्; प्राकृत; प्राकृतिक. -Acceleration-(ग.) अभिलंबत्वरण; सप्रमाण वेगमान. -Balance-(अर्थ.) सामान्यशेष; साधारणशेष. -Demand-(अर्थ.) स्वाभाविक क्रेयता; साधारण अभ्यर्थना. [म. सामान्य मागणी] -Density-(रसा.) प्रमाणघनत्व. -Equation-(ग.) कोस्पार्शिक समीकरण; मुख्यलंबसमीकरण. -Frontalis-(वै.) पुरोदर्शन. -Interest-(अर्थ.) स्वाभाविकवृद्धि; सामान्यवृद्धि. -Labour-(वै.) साधारण प्रसूति. -Lateralis-पार्श्वदर्शन. -Motion-केन्द्रक्षरण; केन्द्रोद्गम. -Pressure-(रसा.) प्रमाणप्रेष; आदर्शप्रेष; प्रमाणवायुभार. -Price-(अर्थ.) स्वाभाविक मूल्य; साधारण मूल्य. -Puerperium-(वै.) साधारण प्रसूतिकाल. -Reaction-(वै.) स्वधर्मी प्रतिक्रिया. -Salive-(वै.) समघटक लवणजल; अमृतजल. -Salt-(रसा.) सामान्य लवण; निरम्लक्षार; शमितलवण; स्वधर्मी लवण. -Section-(ग.) लंबच्छेद. -Solution-(पदा., रसा.) प्रमित विद्रव; सामान्यविलयन; साधारण द्रव-द्रावण; प्रमाणद्राव; प्रमाण द्रावण; प्रमितलवण. -Spectrum-(पदा.) आदर्श वर्णपट. -Stimulus-(तत्त्व.) सामान्य उत्तेजन;

साधारण आघात. -Sub-१ (ग.) अवलंब. २ अल्प धारण; अल्पप्रमाणी. -Temperature-(रसा.) प्रमाण उष्णमान; प्रमाणतापक्रम; आदर्श उष्णता; प्रमाण-उष्णता. -to a Surface-(पदा.) अभिलंब; मुख्य-लंब. -Value-(अर्थ.) स्वाभाविक मूल्य. -Wages-स्वाभाविक श्रममूल्य; सामान्य वेतन; साधारण वेतन.

Normality—(तत्त्व) प्रतिमा, आदर्श; साधारण, प्रकृतत्व; सामान्यत्व.

Normally—(पदा.) १ अभिलंबतः २ साधारणतः.

Normative—व्यवस्थापक. (तत्त्व.) आदर्शवादी; ध्येय-वादी; लक्ष्यवादी. -Economics-(अर्थ.) नीतिप्रधान-अर्थशास्त्र. -Science-(तत्त्व.) आदर्शविवेचकशास्त्र-औचित्यविज्ञान; ध्येयवादीशास्त्र; विधायकशास्त्र; अस्तुवादी-शास्त्र; आदर्शनिर्धारकविज्ञान.

Normoblast—(वै.) सम्यग्बीज; चित्र.

North—उत्तर- -East-ईशान्य; ईशानकोण; ऐशान; उत्तरपूर्व. -End-(पदा.) उत्तराग्र. -Light-(पदा.) उत्तरीयप्रकाश;सुमेरुज्योति; सुमेरुप्रभा.-Magnetism-(पदा.) उत्तरवसु; धनवसुउत्तरचुंबकत्व. -Point of the Horizen-(ज्यो.)समबिन्दु; उत्तर. -Pointing-(पदा.) उत्तरदर्शी; उत्तराग्र. -Pole-(ज्यो. पदा.) उत्तरध्रुव; उत्तरदर्शिअग्र; उत्तराग्र; उत्तरकेन्द्र, उत्तरमेरु. -Seeking Pole-(पदा.) उत्तराभि-गामीध्रुव. -Star-(ज्यो.) ध्रुव; ध्रुवतारा. [-Geographical-(भू.) भौगोलिक उत्तर. -Magnetic-(भू.) चुंबकीयउत्तर.] -West-वायव्य, उत्तरपश्चिम.

Northing—(ज्यो.) उत्तरांश.

Nose—(वै.) नासिका; घ्राण; नासा. -Bridge of-(वै.) नासिकासेतु. -Cavity-(वै.) नासाविवर. -Leaf-नासिकापत्र; नासापत्र. -Passage-(वै.) नासापथ. -Piece-(वन.)दृश्यपटल. [म.दर्शनी तबकडी]

Nosogenesis—(तत्त्व.) स्नायविकविकृतिविषयक वर्गा-करण.

Nosography—(वै) रोगवर्णन; व्याधिवर्णन.

Nosological—(वै.) रोगशास्त्रीय.

Nosologist—(वै.) रोगशास्त्रवेत्ता

Nosology—१ (तत्त्व.) रोगवर्गविद्या. २ (वै.) निदान; रोगवर्गीकरणशास्त्र; रोगवर्गीकरणशाखा; रोगश्रेणीविभाग; रोगविद्या; व्याधिविद्या.

Nosonomy—(वै.) रोगविषयक वैज्ञानिकश्रेणी विभाग; रोगवर्णन.

Nosophobia—(तत्त्व.) व्याधि भीति-भय

Nostalgia—१ (तत्त्व.) विविक्त (दुःख) भाव; एकांत (दुःख) भाव. २ (वै.) गृहव्याधि; स्वगृहविषाद.

Nostril—(वै.) नासारन्ध्र; नासिकारन्ध्र; नासापुट.

Nosotrophy—(वै.) रोगपरिचर्य्या.

Nostrum—गूढौषध; गुप्तौषध. [म. जडीबुटी]

Not-Non—अ; इतर; अभावयुक्त.

Not in Form—(सभा.) प्रतिकूल; विरुद्ध.

Not Out—(क्रीडा.) अच्युत. [म. बिनबाद]

Nota Notae—(तत्त्व.) यदाधेयस्य विधेयं तदाधार-स्यापि.

Notal—(वै) पृष्ठभागसंबंधी.

Notalgia—(वै.) पृष्ठवेदना; पृष्ठशूल.

Notary—लेखाधिकारी. -Public-(अर्थ.) १ अस्वी-कृतधनलेख- लेखक २ (शास.) सार्वजनिक लेखन.

Notate—(वन) चिह्नांक; चित्रांकित.

Notation—१ (ग.) संख्या-लेखन; अंकप्रणाली. संख्यासंकेत; अंकलेखन; अंकन; अंकयातन; अंकपद्धति; अंकन्यास. २ (रसा.) सरणी. ३ (संगीत) चिन्हावली स्वरावर्त; स्वरसंज्ञा;संज्ञापद्धति;संकेतचिन्हलिपी; संकेतलिपी; सारणी, संगीतलेखन; स्वरलिपी; अंकन; स्वरांकन. -Abridged-संग्रहसंज्ञामान; संक्षिप्तसंज्ञा. -Decimal-(ग.) दशमानपद्धति; दशमानसंख्यालेखनपद्धति. -Expression-विशेषक्रियालेखन. -Staff-(संगीत.) रेषाबिन्दुलिपी. -Tonic-स्वराक्षर लिपी.

Notch—(वै.) अटनि; परिखा; खात; द्वार; छेद; गव्हर; -Acetabular-उलूखलीयखात. -Ethmoidal-नेत्रमहापरिखा. -Great Sacrosciatic-गृध्रसीद्वार-परिखा. -Lachrymal-अश्रुपीठखात. -Preauricular-कर्णिकापूर्वखात. -Radial-अरत्निखात. -Renal-वृक्कीयखात. -Sacrosciatic-ककुंदरद्वार. -Sciatic-ककुंदरखात. -Sciatic Greater-गुरुककुंदरखात. -Sciatic Lesser-लघुककुंदरखात. -Semilunar-अर्धचंद्रखात. -Sigmoid-अर्ध-चंद्राकारखात-छेद. -Spheno Palatine-तालुजबुक-खात. -Suprascapular-अंसशिरः कोटरखात; अंसोर्ध्वखात.

Note—१ लेखन. (ग) द्रष्टव्य; अवधेय. २ (पदा.) स्वरचिन्ह; स्वरांक. ३ (अर्थ) पत्रमुद्रा. ४ (संगीत) स्वर; श्रुति; ध्वनिकंप. -Bank-(अर्थ.) पेढीपत्रमुद्रा.-Com-

plex-(संगीत) मिश्रस्वर. -Deep-(संगीत.) मंद्र स्वर. -Double flat-अतिकोमलस्वर. -Double sharp-अतितीव्र स्वर. -Fraudulent-(अर्थ.) कपटमुद्रा. -Flat-(पदा. सगीत) कोमलस्वर; उत्तरी-श्रुती. -Fundamental-(सगीत.) मूलस्वर; मुख्यस्वर. -Grace-(पदा.) कण; स्वरकण; सूक्ष्मस्वर; श्रुतियोग; अलंकारिक स्वर -High-(संगीत.) तार-स्वर; उच्चस्वर: -Key-(संगीत)प्रधानस्वर; वादीस्वर. -Low-(सगीत.) मंद्रस्वर. -Musical-(सगीत) सुस्वर; स्वर; श्राव्यकंप. -of hand-see Promissory note-Promissory-(अर्थ.) वचनपत्र-मुद्रा: वचनलेख. Govt. Promissory-(अर्थ.) शासन-वचनपत्रमुद्रा; राजकृणपत्र. Pure-(पदा., संगीत.) शुद्धस्वर. -Sharp-(पदा.) तीव्रस्वर; विकृत-स्वर: तारस्वर. -Simple-(पदा. संगीत.) शुद्धस्वर.

Notes—टिप्पणी.

Notebook—टिप्पणी पुस्तक.

Nothing—(तत्त्व) न किंचित्; अकिंचित्; अभाव; अवस्तु; असत्.

Notice—१ (तत्त्व) अलक्षण; अतिनिरीक्षण. २ सूचना: चेतनी; घोषणा. -of dishonour-(अर्थ.) अस्वीकृतिसूचना. -of ejectment-(शास.) निःसारणसूचना.

Notification—(राज. शास) प्रसिद्धिपत्रक: विज्ञापन: प्रकाशनपत्र; घोषणपत्र.

Notified area—१ (अर्थ.) घोषितक्षेत्र; निर्दिष्ट क्षेत्र; २ (शास.) विवक्षित प्रदेश; सूचित प्रदेश. -Station-(शास.) निर्दिष्ट स्थान.

Noting a bill—(अर्थ.) धनलेख-टिप्पणी लेखन. (म. हुंडीनोंदणें).

Notion—(तत्त्व.) प्रत्यय; विचार: कल्पना: भावना; भास; तर्क; अनुभव: चिन्हकल्पना: साम्य कल्पना.

Notional—(तत्त्व.) मनःकल्पित.

Notionist—(तत्त्व.) कल्पनावादी.

Notobranchiata—(प्राणि.) पृष्ठश्वसनपुरी. [पृष्ठा धोसडी वर्ग]

Notochord—(प्राणि) अदिपृष्ठवंश; पृष्ठदंड.

Noto-dontidae—(प्राणि.) पृष्ठदन्ती. -Noto-dontiform-(प्राणि.) पृष्ठदन्तकर.

Notomyelitis—(वै.) सुषुम्नादाह.

Notonecitaglanka—(प्राणि.) जलमत्कुण.

Notopoda—(प्राणि.) पृष्ठपदी.

Notopodium—पृष्ठपाद.

Nototrema—(प्राणि.) पृष्ठरंध्री.

Notorious—कुप्रासद्ध, दुर्विख्यात; ख्यातगर्हण.

Notum—(प्राणि.) पृष्ठक.

Noumenan—(तत्त्व.) प्रकृति; तत्त्व; मन; स्वप्रतितिक; पारमार्थिक विषय: स्वरूप; भाव.

Noumenal—स्वसत्ताक.

Noun—(भाषा.) नाम; संज्ञा; विशेष्य. -Abstract-भाववाचक नाम. -Collective-समुदायवाचक नाम; Common-सामान्यनाम,जातिवाचक नाम.-Material-पदार्थवाचक नाम; द्रव्यवाचकनाम. -Proper-विशेष नाम; संज्ञावाचक नाम.

Nouri hing—(वै.) पुष्टि: पोषक; परिपोषक.

Nourishment-nutrition—(वै) पुष्टि.

Nous—(तत्त्व) महत्; बुद्धि.

Nova—(पदा.) नवजात तारा.

Novation—(तत्त्व.) नवीकरण.

Novel—(भाषा.) नवलकथा; कादंबरी; संसारचित्र; वार्ता; ग्रंथ; कल्पित कथा; गाथा; वार्ता; नवल; कथा. -with a purpose-साभिप्राय नवलकथा. -Philosophical-विवेचक वार्ता. -Psychological मानसिक-मनोद्योतक नवलकथा.

Novice—(तत्त्व.) नवीन; अशिक्षित. [म. नवशिक्या]

Novum organum-(तत्त्व.) इदानीक.

Noxious—१ (रसा.) दुष्ट (वायु). २ (वै.) हानिकारक; अस्वास्थ्य पद. ३ (शास.) उपद्रवी; अनिष्टकारी.

Nozzle—(पदा. रसा.) चंचु; मुख; नासाग्र. [म. तोटी. तोंड] मुख अग्रभाग.

Nubecula—(ज्यो) तेजोमेघ; नीहारिका -Major-बहन्मघ. -Minor-लघुमेघ. see Nebula.

Nubiferous—(पदा.) मेघावह.

Nubigenous—(पदा.) मेघज; अभ्रज.

Nubilous—(ज्यो.) मेघाच्छादित; मेघाच्छन्न; मेघावृत; (पदा.) अभ्राच्छादित.

Nucellar tissue—(वन.) पोषकपेशीजाल.

Nucellus—(वन.) पोषकपेशीजाल; गर्भाशयकोश; गर्भकोशपरित्वचा; गर्भाशयपरित्वचा; भ्रूणपोषक; गर्भपेशी-जननी बीजकोश.

Nucha—(वै.) ग्रीवापृष्ठ.
Nuchal—ग्रीवासंबंधी.
Nuciform—(वन.) कठिन त्वक्फलसदृश; गुटिकाकार.
Nucifraga—(प्राणि.) सुंदशी.
Nuclear—(पदा.) केन्द्रकीय; केन्द्रस्थ; अंतर्गत; गर्भस्थ; मध्य; केन्द्रीय. -Arrangement केन्द्रकीयसंयोजन. -Complex-बाल्यकालीय मनोवेग. -Compound-केन्द्रीय यौगिक. -Disc-(वन.) केन्द्रबिंब. -Division-केन्द्रीयविभाग. [-Direct-सहज केन्द्रीयविभाग -Indirect-जटिल केंद्रीयविभाग.] -Fusion-केंद्रीययुति. -Hyaloplasm-(वन.) केंद्रीय जीवद्रव; केंद्रस्फटकीफेन. -Membrane-१ (वन.) केंद्रपटल; केंद्रकोश; जीवरक्षाकवच. २ (वै.) केन्द्रपेशी. -Physics-(पदा.) परमाणुकेंद्र विज्ञान; केंद्रविज्ञान. -Plate-(वन.) केंद्रबिंब; केंद्रपत्र. -Reticulum-(वन.) केंद्रीयजालिका; केन्द्रजाल. -Sap-(वन.) केंद्रीयरस; केंद्ररस; केंद्रद्रव. -Spin-(पदा.) केन्द्रीभ्रमण. -Spindle-(वन.) केन्द्रगुंडिका. [म. केंद्राचे रीळ; केंद्राचें कुकडे-गुंडाळें.] -Structure-(पदा.) परमाणुकेंद्रविज्ञान; केंद्रविज्ञान. -Substance-(वै.) अष्ठिद्रव्य. -Theory-(पदा.) परमाणुकेंद्रमीमांसा.
Nuclease—(वै.) अष्ठीयभेदक.
Nucleated—(प्राणि.) सकेन्द्र. -Non-(प्राणि.) अकेंद्र. -Red cells-(वै.) सांष्ठिगोलक.
Nuclei—(वै.) कण.
Nucleic Acid—(वै.) अष्ठिकाम्ल.
Nuclein—(वै.) अष्ठीय; अष्ठीयन; कोषेशिन.
Nucleole—(जीव.) कोषेशक.
Nucleolus—१ (जीव.) जीवस्थानगर्भ; उपकेंद्र, मूलबिंदुक; केंद्रक. २ (वन. वै.) कोषेशक.
Nucleoplasm—१ (वन.) केन्द्रकेन. २ (वै.) अष्ठिभूति.
Nucleoprotein—(वै.) अष्ठिप्रथिन.
Nucleostide—(वै.) अष्ठियोतिद.
Nucleotidose—(वै.) अष्ठियोतितभेदक.
Nucleus—१ (जीव., वै.) गर्भकण; गर्भशरीर; ज्योतिबीज; केन्द्र; चिदणु; केन्द्रक; कोणश; बीज; गर्भ; मूलघटक; आद्यजीवकणस्थान; जीवपरमाणु; कोषाणुकेंद्र; कोशेष; मूलभाग; मूलद्रव्य; बीजद्रव्य; जीवनबीज; अष्ठि; मज्जाबिंदु-कोर; जीवग्रन्थि; मध्यबिन्दु; जीवबिन्दु; जीवग्रंथि; चैतन्यकेन्द्र; पीठ; कोर; जीवस्थान; मूलबिन्दु; मूलकोर. २ (ज्यो.) धूमकेतुकेंद्र; धूमकेतुमध्य; केतुनाभि. ३ (तत्त्व.) केन्द्र; हृद्बिंदु; आकर्षकबिन्दु; हृदय; कललकेंद्र; बीजकेंद्र. ४ (पदा.) केन्द्र; परमाणुकेन्द्र; गर्भ: मध्य: मध्यभाग; अणुगर्भ; केन्द्रबिन्दु, बीजक; केन्द्रक. ५ (वन.) पेशीकेन्द्र. -Ambiguous-(वै.) संयुक्तग्रंथि. -Amygdalæ-(वै.) अवसानग्रंथि. -Arcuatus-(वै.) वक्रतंतुग्रंथि. -Atomic-(पदा.) परमाणुकेन्द्र; घनकेंद्र. -Benzene-(रसा.) बेंजीन केन्द्रक. -Caudate-(वै.) पुच्छवती अष्ठि. -Cuneatus-(वै.) पश्चात् त्रिकोणग्रंथि -Daughter-(वन.) अपत्यकेन्द्र. -Dentate-(वै.) मज्जागतदंतुरअष्ठि -Fastigi-(वै.) पिंडगोर्दग्रंथि. -Generative-(वन.) जननकेन्द्रग्रंथि. -Globosus-(वै.) मुकुलग्रंथि. -Lentiform-(वै.) यावककृति अष्ठि. -of a Comet-(ज्यो.) केतुनाभि. -of Luys-(वै.) अधोमुकुलग्रंथि. -of a Sun Spot-(ज्यो.) सूर्यकलंककेन्द्र:सूर्यकगर्भ. -Pontis-(वै.) सेतुग्रंथि. -Vegetative-(वन.) अंगजकेन्द्रग्रंथि.
Nucula—(प्राणि.) गुडक.
Nuculanium—(वन.) द्राक्षा.
Nuculidæ—(प्राणि.) गुडककुटुंब.
Nudibranch—(प्राणि.) नग्नाधोगर्डी.
Nudiflorous—(वन.) नग्नपुष्पी.
Nudifolious—(वन.) नग्नपर्णी.
Nugget—पाट. [म. लगड]
Nuisance—१ (वै.) उपद्रव: उपाधि; पीडा. २ (शास.) सार्वजनिक त्रास; उपद्रव: अपकार -Private-(वै.) व्यक्तिगत उपद्रव-पीडा; वैयक्तिक उपद्रव. -Public-सार्वजनिक उपद्रव-पीडा.
Null—शून्य; अविकृत. -and Void-(शास.) व्यर्थ. -Method-(पदा.) अविक्षेपविधि; शून्यीकरणपद्धति. -Point-(पदा.) अविकृतस्थान; अविक्षेपबिंदु; शून्यबिन्दु; समताबिन्दु.
Nullify—विनाशीकरण; निर्बलीकरण; छेदन.
Nullipara—(वै.) वंध्या. [म. वांझ]
Nulliparous—(वै.) अप्रसूता.
Nullipex—(वन.) अघटकित; घटकहीन.
Numb—(वै.) बधिर; जड; अवेदक.

Number—(ग., पदा.) अंक; संख्या; राशि. –Abstract-(ग., पदा.) अमूर्तसंख्या; निरपेक्षसंख्या; वियुक्तसंख्या; शब्दसंख्या; साधारणसंख्या; निरुपाधिकसंख्या. –Amicable–युगलात्मकसंख्या. –Articulate-(न.) उच्चार्यसंख्या. –Atomic–(पदा.) परमाणुक्रमांक. –Avogadro's-(पदा.) अव्होगाड्रो स्थिरांक-गुणक. –Cardinal–(ग.) मुख्यसंख्या; प्रत्ययरहितसंख्या; मूलांक. –Commensurable-(ग.) मितसंख्या. –Completion Test-(तत्त्व.) संख्यापूर्तिपरीक्षा. –Complex-(ग.) संमिश्रसंख्या. –Composite-विभाज्यसंख्या; मिश्रसंख्या; सगुणसावयव संख्या. –Compound–(ग.) युक्तसंख्या; मिश्रसंख्या. –Concept-(तत्त्व.) संख्याबोध. –Concrete–(ग.) व्यावहारिकसंख्या; सोपाधिक-परिगणितसंयुक्त-समाहित-मिश्र संख्या; विशिष्टसंख्या; विशेष-सापेक्ष संख्या. –Directed-(ग.) उपलक्षितसंख्या. –Effective-(पदा.) परमाणुसंयुक्तक्रमांक –Even-(ग.) समसंख्या; युग्मसंख्या. –Evenly Even-(ग.) समसमसंख्या. [–Odd–समविषमसंख्या] –Figurative-संकलितसंख्या. –Fractional-भिन्न संख्या. –Imaginary-कल्पसंख्या; वैकल्पसंख्या. –Incommensurable-भिन्नसंख्या; अपरिमेयसंख्या. –Integral–पूर्णांक. –Irrational-करणीसंख्या, करणीगतसंख्या. –Known-व्यक्तसंख्या. –Mixed-संकीर्णसंख्या; मिश्रितसंख्या; मिश्रसंख्या. –Natural-प्राकृतिक-स्वतःसिद्ध–क्रम संख्या; एकादिक्रमसंख्या; नैसर्गिकक्रमांक. –Negative ऋणसंख्या; ऋणात्मकसंख्या. –Odd–विषमसंख्या. –Oddly Odd–विषमविषमसंख्या. –of Terms-गच्छ. –Perfect-पूर्णसंख्या; संख्यानिधि; निधिसंख्या. –Polygonal-बहुभुजाकारसंख्या. –Positive-धनसंख्या. –Prime–प्रधानसंख्या; भौतिकसंख्या; अविभाज्यसंख्या; आदिमसंख्या; उत्तमसंख्या; दृढांक; रूढसंख्या. –Proportional-सजातीयसंख्या. –Pure-शुद्धसंख्या. –Quadrangular-चतुर्भुजाकारसंख्या. –Quantum–(पदा.) शक्तिपुंजांक; पुंजांक; शक्तिपुंजमान. –Rational-मूलकसंख्या. –Real–प्रत्यक्षसंख्या; वास्तवसंख्या. –Relative-संबंधिसंख्या. –Theory of-संख्यामीमांसा. –Triangular–त्रिभुजाकारसंख्या. –Unknown-अव्यक्तसंख्या. –Wave–(पदा.) लहरिसंख्या; अंतरलहरिमूल्य. –Whole–(ग.) पूर्णसंख्या; अभिन्नसंख्या; पूर्णांक.

Numbering Machine—(यंत्र.) क्रमांकयंत्र; संख्यायंत्र.

Numbness—(वै.) चेतनाशून्यता; बधिरता; बाधिर्य; स्पर्शज्ञानशून्यता; संज्ञाहीनता.

Numeral—(पदा.) संख्यांक; आंक; संख्यादर्शक. –Equation–(ग.) संख्यात्मकसमीकरण. –Value–(ग.) सांख्यमूल्य.

Numeration—(ग.) संख्या; परिमाण; गणना; संख्यामान; संख्यावाचक; संख्योल्लेखन.

Numerator—(ग.) अंश; लव; गुणक; भाज्य; अंश; –of a Fraction–(ग.) अपूर्णांकअंश; भाज्य.

Numeric—(पदा.) संख्यागत; संख्यामय; अंकगत.

Numerical—१ (ग) संख्यासूचक; संख्याविषयक; संख्यात्मक; सांख्य. २ (तत्त्व.) संख्यासंबद्ध. –Coefficient–(ग) संख्यात्मकगुणांक. –Equation –संख्यात्मकसमीकरण –Factor–अंकगुणक. –Tables–आंक; अंककोष्टक. –Value–संख्यामान.

Numerically—(ग.) संख्यादृष्ट्या.

Numismatics—(इति.) मुद्राशास्त्र; मुद्रापरीक्षणशास्त्र; निष्कशास्त्र; निष्कविद्या; नाणकशास्त्र; टंकशास्त्र.

Numismatist—टंकशास्त्री; नाणकशास्त्री; नाणकशास्त्रवेत्ता; नाणकशास्त्रप्रवीण.

Numismatography—नाणकवर्णनविद्या; टंकवर्णन.

Numismatologist—(इति.) नाणकशास्त्रवेत्ता; नाणकशास्त्रप्रवीण.

Numismatology—टंकविद्या; नाणकविद्या.

Nummulite—(इति. भू.) टंकाश्म; वालुकाप्रस्तर.

Nurse—(वै.) परिचारिका; सेविका· धात्री; उपमाता; उपचारिका –Frog-(प्राणि.) उपमातृमण्डूक –Wet–(वै.) धात्री; उपमाता; मातृका.

Nursing—(वै.) शुश्रूषा; सेवा; रुग्णशुश्रूषा; रुग्णपरिचर्या; परिचारण; उपचार; परिपालन. –Domestic–गृहपरिचर्या.

Nursery—(वै.) शिशुसंरक्षणमंदिर; संवर्धनगृह; संवर्धनशाला

Nurture—पोषण; शिक्षण; विनय; पालन; वर्धन.

Nut—(वन.) घनकवचफल; कवचधारीफल; पूग; अष्ठि. [हिं. ढेबरी] –Cracker-(प्राणि.) संदंशी –Gall –मायफल. –Ground–भूमिबादाम [म. भूईमूग]

-Oil-(वन.) अक्षोटतैल. -Shell-(वन.) बीजकवच. -Wal-(वन.) अक्रोड; अक्षोट.

Nutmeg—(वन;) जातिफल. [म. जायफल]

Nutant—(वन.) नमित.

Nutation—१ (ग.) अक्षविचलन; अक्षस्पंद; अक्षस्पंदन; विचलन; अभिनामन. २ (ज्यो.) अक्षांदोलन; अक्षस्पंदन; अक्षविचलन; अक्ष-दिक्परिवर्तन; अक्षीय-दीर्घवृत्ताकारदोलन; अक्षवलन; अक्षविचलन; अक्षभ्रमण, ३ (वन.) दोलन; दोलावर्धन; चलन; दंडवेलन. ४ (वै.) मस्तककंपन. -Lunar-चंद्राभिनमन. -Solar-सूर्याभिनमन.

Nutrient—(वै.) पोषक; पुष्टिकारक; पौष्टिक -Aenema-(वै.) बृंहणबस्ती. -Foramen-(वै.) पोषणीकरंध्र; पोषकछिद्र. -Salt-(वन.) पोषकलवण. Solution (वन.) पोषकरस.

Nutriment—पोषण; अन्न; पौष्टिकआहार; पौष्टिकद्रव्य.

Nutrition—१ (तत्त्व.) जरण; परिपाचन; पोषण; भरण. २ (वन., वै.) पोषण; पुष्टि; अन्नरस; संवर्धन; जीर्णपद्धति; पोषणक्रिया; आहार; अन्न.

Nutritious, Nutritive, Nutritory—पोषक; पुष्टिकर; पौष्टिक; पुष्टिकर; बलवर्धक; संवर्धक; संभरक.

Nuxvomica—(वन.) कुचला. [म. काजरा]

Nyctaginaceae—(वन.) पुनर्नवादिवर्ग.

Nyctala—(प्राणि.) नक्तचर.

Nyctalgia—(वै.) रात्रीवेदना.

Nyctalopia—(वै.) पित्तविदग्धदृष्टि;नक्तांधत्व. [रातांधळें]

Nycanthes Arbotristis—(वन.) पारिजातक; शेफालिका.

Nyctinastic—(वन,) नाक्तिकचलन.

Nyctitropic—(वन.) रात्रिपरिवर्ति; नक्तनाम्य. [म. उघडझांक]

Nyctitropism—(वन.) नक्तनमन.

Nyctophobia—(वै.) तिमिरभय; तिमिरातंक; रात्रिभय.

Nycturia—(वै.) शय्यामूत्ररोग. [इंतरुणांत मुतणें]

Nylghau—(प्राणि.) नीलगौ.

Nymph—१ अप्सरा; जलदेवी. २ (प्राणि.) डिंभक.

Nymphæaceae—(वन.) कमलादिवर्ग.

Nymphaea Alba—(वन.) कुमुद; श्वेतकमल. -Lotus-पद्म; रक्तकमल. -Rubra-(वन.) रक्तोत्पल; रक्तकमल. -Sp-(वन.) उत्पल; [कमल] -Stellata-नीलोत्पल; नीलकमल.

Nymphae—(वै.) लघुभगोष्ठ; द्वितीयावर्त.

Nymphitis—(वै.) लघुभगोष्ठदाह: द्वितीयावर्तदाह; योनिध्वजदाह.

Nymphomania—(तत्त्व.) कामोन्माद: वृषणोन्माद: अतिकामवासना; मदोन्माद.

Nystagmus—(वै.) नेत्रकंप; नेत्राविभ्रमरोग; नेत्रभ्रमण; नेत्रीयअनैच्छिकगतिविधि.

Nyula—(प्राणि.) मुंगुसविशेष.

O

O—(तत्त्व.) द्रष्टा. -Factor-ज्ञानतथ्य.

O. H.—(रसा.) उत्प्राण; उत्प्राण्य.

Oak—(वन.) सिंदूरवृक्ष; मारु. -Bark-(वन.) मारुछाल. -Leather-(जीव.) मारुचर्म.

Oar—नौकादंड. [म. वल्हें]

Oasis—(भू.) मरुभाग; मरूद्यान; शाद्वल; मरुद्वीप. [म. ओलवण]

Oat—(कृषि. भू.) यव. [म. जव]

Oath—(शास.) शपथ; प्रतिज्ञा. -of Allegiance-राजनिष्ठा शपथ. -of Office-अधिकारशपथ; अधिकार पट्ट-पदशपथ.

Obconic—(वन.) व्यस्तशंक्वाकृति.

Obcordate—(वन.) व्यस्तहृदयाकृति; व्यस्तहृदाकृति; प्रतिहृदयाकार वितांबुलाकार; व्यस्तहृदयाकार.

Obdiplostemanous—(वन.) प्रतिद्विगुणकेसरित; व्यस्तद्विगुणसंख्यायुक्त.

Obdormition—(वै.) स्थानीय अवमन्नता.

Obduction—(वै.) शवपरीक्षा.

Obdurate—दुराग्रही.

Obedience—(तत्त्व.) आज्ञापालन; आज्ञापालकता; अनुवर्तन; आज्ञांकित.

Obedient—आज्ञानुवर्ती; अनुवर्ती; अनुविधान.

Obelion—(वै.) मध्यबिन्दु.

Obesity—(वै.) मेदवृद्धि; स्थूलता; अतिस्थूलता; मेदस्विता.

Obex—(वै.) रंजित संयोजक; त्रिशृंग.

Obfuscation—(वै.) अंधकार; स्तंभन; मोहन. [म. अंधेरी, घबराट]

Object—१ (तत्त्व.) वस्तु; अर्थ; विषय; निमित्त, दृष्टिविषय; दृश्य; पदार्थ; हेतु; कारण; प्रयोजन; संवेद्यवस्तु; ज्ञानविषय; ज्ञेय; आशय; तात्पर्य. २ (पदा.) वस्तु; बिंब; दृश्य; रूप; अर्थ;विषय;पदार्थ; पिंड. ३ (राज., शास.) १ उद्देश; हेतु. २ विरोधकरण; निषेधकरण. ४ (वै.) साधन. -Attitude-(तत्त्व.) वस्तुगत प्रवृत्ति. -Cathexis-(तत्त्व.) कामवासना स्थानांतर. -Choice-(तत्त्व.) विषयरुचि. -Contact-(तत्त्व.) इंद्रियसन्निकर्ष. -Consciousness-(तत्त्व.) चेतनाविषय; विषयबोध; वस्तुबोध. -Finder-(पदा.) विषयक; वस्तुसंधान ताल. -Glass-(पदा., ज्यो.) वस्तुकाच; प्रेक्षताल; उपदृश्यकाच; दर्शनबिंबका; पदार्थाभिमुखकाच; पदार्थताल; दर्शनकाच; प्रधानताल. -High Power-(पदा.) अतिवर्धक उपदृश्य. -Lesson-(शिक्षण.) वस्तुपाठ; पदार्थपाठ. -Low Power-(पदा.) न्यूनवर्धक उपदृश्य. -of Thought-(तत्त्व.) विचारविषय. -Oil-immersion-तैलनिमज्जित उपदृश्य. -Smell-(तत्त्व.) वस्तुगंधबोध. -to be Illuminating-(यंत्र.) उद्भासनीय; उद्भास्य.

Objection—१ (तत्त्व.) शंका; बाधा; आक्षेप. २ (राज., शास.) प्रतिबंध; विरोध; आक्षेप; प्रत्यवाय. -Technical-(शास.) विधिजन्य आपत्ति.

Objectionable—बाधित; दोषित; दोषमय; सदोष; वर्ज्य; आपत्तिजनक.

Objective—(तत्त्व.) १ वस्तुनिष्ठ; वस्तुनिविष्ट; व्यक्तिनिरपेक्ष; हेतुप्रश्न; व्यक्तिनिर्विशेष; विषयगत; वस्तुगत; वस्तुविशिष्ट; दृश्यप्रधान; विषयात्मक बाह्यार्थ; वैषय; वास्तव; परलक्षी; विषयगत; विषयात्मक; वस्तुलक्षी; बाह्य; बाह्यनिष्ठ; बाह्यस्थित; सर्वानुभवी; परविषयक; पदार्थलक्षी; पदार्थनिष्ठ; अवलोकनपूर्वक; वास्तविक; वैषयिक; बाह्यार्थसंबंधी; अनात्मगत; सर्वानुभवरसिक; आविर्भूत; परलक्षी; परस्वरूपजन्य; वस्तुतंत्र; वैषयिक. २ (पदा.) लक्ष्यबिंदु; दर्शक द्रव्यात्मक ३ (युद्ध.) लक्ष्य. ४ (वन.) (Lens) वस्तुभिंग दृष्टिकाच. ५ (वै.) संज्ञेय; शारीरिक; बाह्य; अनात्म; वास्तविक. -Condition-वास्तविक परिस्थिति. -Contact-(तत्त्व.) इंद्रियसन्निकर्ष. -High Power-(पदा.) अतिवर्धक उपदृश्य. -Idealism-(तत्त्व.) दृश्यप्रधान प्रत्ययवाद. -Immersion-(पदा.) निमज्जन उपदृश्य. -Lens-(पदा.) उपदृश्यकाच; अभिलक्ष्यकाच. -Lesson-(शिक्षण.)पदार्थ-वस्तु पाठ. -Logic-(तत्त्व.) विषयात्मक तर्कशास्त्र. -Low Power-(पदा.) न्यूनवर्धक उपदृश्य. -Method-(तत्त्व.) बाह्यावलोकनपद्धति; बाह्यावलोक; पदार्थरीति. --Mind-(तत्त्व.) बहिर्मन. -Psychology-(तत्त्व.) आचरण मनोविज्ञान; वास्तववादी मानसशास्त्र. -Truth-(तत्त्व.) सद्वस्तु. -Value-(अर्थ.) व्यावहारिकमूल्य; विनिमयापेक्षीमूल्य. -View-(अर्थ.) परागृहदृष्टि.

Objectively—(पदा.) बाह्यसृष्टिविषयक; विषयदृष्ट्या; वस्तुदृष्ट्या.

Objectivity—१ (तत्त्व.) विषयता; परात्मत्व. २ (पदा.) दृश्यता.

Oblancelate—(वन.) व्यस्तभल्लाकृति; व्यस्तप्रासाकृति; व्यस्तभल्लाकार.

Oblate—(वन.) प्रथमांडगोल; नारंगाकार. [म. चापटगोल; वरखालींचापट व बाजूगोल] -Spheroid-(ग.) परिह्रस्वगोल; निम्नाक्ष उपगोल.

Oblateness of the Earth—(ज्यो.) पृथिवी निम्नगोलता. [म. पृथ्वीचा चपटेपणा]

Obleize—(भाषा.) प्रक्षेपदर्शन.

Obligation—१ (अर्थ.) ऋणदायित्व; ऋणपत्र; वचन. २ (तत्त्व.) ऋण. ३ (शास.) उत्तरदायित्व; कर्तव्यता.

Obligatory—(राज., शास.) बंधक; अवश्य; आवश्यक; अवश्यकर्तव्य.

Oblique—१ (ग., पदा , वै.) तिर्यक्; वक्र; असमांतर. [म. काणा, तिरकस, झुकता; बांका] २ (वन.) विषम; तिर्यक्; कुटिल. -Impact-(ग.) वक्रसंघात; तिर्यक् संघात; गतिसंघात. -Line-(ग.) तिर्यग्रेषा. -of the Left Atrium-(वै.) तिर्यक्उत्तरग्राहक. -Prism-(ग.) तिर्यक्चिति; तिर्यक् प्रचित; तिर्यक् समपार्श्व. -Section-(ग.) तिर्यक्च्छेद; वक्रछेद; वक्रपरिच्छेद. -Sinus-(वै.) तिर्यक्कलिका. -Sphere-तिर्यक्गोल. -Square-(भू.) तिर्यग्वर्ग. -Vein-(वै.) तिर्यक्नीला; तिर्यक्शिरा.

Obliques—(वै) तिर्यची.

Obliquity—(वै.) वक्रभाव; वक्रता; विपथगमन-कुपथगमन. -of the Ecliptic-(ज्यो.) क्रांतिकोण;

परमक्रान्ति; रविपरमक्रांति. -of the Uterus-(वै.) गर्भाशयवक्रता.

Obliquus—तिर्यक्; बाह्यवक्रकौक्षिक. -Capitis Inf.-(वै.) अधस्तिर्यक् मस्तक. [—-Sup.-ऊर्ध्व-तिर्यक् मस्तक.] -Ext.-बाह्यउदरतिर्यक्. -Externus Abdominis Muscle-(वै.) उदरच्छदाबहिस्थापेशी. -Inf.-अधोतिर्यक्. -Inferior Muscle-वक्राधोनैत्रचालनीपेशी. -Int.-अन्तः उदरतिर्यक्. -Internus-अंतर्वक्रकौक्षिक. -Internus Abdominus Muscle-उदरच्छदा मध्यमापेशी. -Oculi inferioris-अधस्तिर्यक्. -Superioris-ऊर्ध्वतिर्यक्. -Superior Muscle-वक्रोर्ध्व नैत्रचालनीपेशी.

Obliterated Hypogastric Artery—(वै.) लुप्तरोहिणीबंध.

Obliteration—(वै.) विलोप; विध्वंस.

Oblivion—(वै.) विस्मृति; विस्मरण.

Obliviscence—(तत्त्व.) विस्मरण; विस्मरणशीलता; विस्मृति.

Oblong—(ग. पदा. वन. वै.) आयत; जात्य; चतुष्कोण; जात्यायत; दीर्घचतुरस्र; प्रायत; आयताकार; दीर्घाकार; दीर्घवर्तुलाकार.

Obloquy—(शास.) दोषारोपण.

Obnubilation—(पदा.) अंधीभवन; अंधीकरण.

Obmutescence—(वै.) वाक्शक्तिहीनता.

Obovate—(वन.) उद्दंडाकार; शंक्वाकार; व्यस्तअंडाकार; व्यस्त अंडाकृति; विडिंबाकार.

Obscene—(शा.स.) बीभत्स· ग्राम्य; अश्लील; अनीतिकारक.

Obscenity—(तत्त्व.) अश्लीलता; बीभत्सता; ग्राम्यता.

Obscurantism—१ (ज्यो.) ग्रास. २ (तत्त्व.) अंधकारप्रियता; तामसता; ज्ञानशत्रुता.

Obscure—१ (तत्त्व.) अस्फुट; गूढ; अव्यक्त; दुर्गम; क्लिष्ट; दुर्बोध; अप्रसिद्ध; अस्पष्ट. २ (पदा.) अस्पष्ट; आच्छादित. -Rays-(रसा.) अदृश्यकिरण.

Obscurity—(तत्त्व.) अव्यक्तता; गूढता; अंधकार; मलिनता; दुर्बोधत्व.

Obsequies—(धर्म.) क्रिया; उत्तरक्रिया; और्ध्वदेहिक संस्कार.

Observable—(पदा.) दृग्गोचर; दर्शनीय; दृश्य; सेवदनाक्षम; दृष्टिगम्य.

Observation—१ (अर्थ.) अवलोकन; निरीक्षण. २ (ग.) पर्यवेक्षण. ३ (ज्यो.) वेध; अवलोकन; निरीक्षण- ४ (तत्त्व.) निरीक्षण; दर्शन; अवेक्षण: निरीक्षा: वीक्षा; निरूपण; निर्वर्णन; प्रेक्षा; पर्यवेक्षण. ५ (पदा. रसा.) अवलोकन; निरीक्षण; परीक्षण; अवेक्षण. [म. पाहणी, तपासणी] -Mental-(तत्त्व) मनोदर्शन. -of Self-(तत्त्व.) आत्मनिरीक्षण.

Observatory—(ग. ज्यो. पदा. भू.) वेधशाला; निरीक्षणालय; मानमंदिर; नक्षत्रावलोकनशाला, वेधगृह, वेधालय; यंत्रालय. [हिं. जंतरमंतर] -Astronomical-(ज्यो.) खगोलवेधशाला; खगोलनिरीक्षणशाला. -Magnetic-(ज्यो., पदा.) चुंबकवेधशाला. -Meteorological-(ज्यो.) अंतरीक्षवेधशाला.

Observe -(पदा., रसा.) अवलोकन करणे.

Observed Value—(पदा.) अवलोकितमूल्य.

Observer—(ज्यो., पदा.) निरीक्षक, अवलोकक; द्रष्टा.

Obsessed—(वै.) आविष्ट.

Obsession—(तत्त्व., वै.) आवेश, भूतबाधा; ग्रह.

Obsessional Neurosis—(तत्त्व.) दमनकांत उन्मानसिकता- आग्रहकाल्पनिक विकृति.

Obsessional Type—(तत्त्व.) अंतर्यामी चिंता.

Obsidian—(भू.) आग्नेयखनिज काच, अग्निकाच.

Obsolescence—(अर्थ.) पुराणयंत्रमूल्यऱ्हास.

Obsolete—लुप्तप्राय; रूढिबाह्य; चलनशून्य; कालग्रस्त, अप्रचलित; लुप्तप्रयोग; अव्यक्त.

Obstacle—१ (तत्त्व., पदा.) विघ्न; अन्तराय; बाधा; अवरोध. २ (शास.) प्रतिबंध; बाधा. -Narrow-(पदा.) संकीर्ण अवरोध.

Obstetric—(वै.) गर्भविद्याविषयक; गर्भविद्यासंबद्ध. -Armametarum-सौतिकसंभार. -Binder-उदरबंधन. -Implement-सौतिकयंत्र. -Instrument-सौतिकशस्त्र. -Mechanism-सौतिकव्यवहार; गर्भनिर्गमरीति; प्रसवरीति. -Period-सौतिककाल. -Position-सौतिकासन. -Room—-see Maternity Room. -Stage-सौतिकावस्था. -Utensils-सौतिकोपकरण.

Obstetrical—(वै.) गर्भमोचनविषयक.

Obstetrician—(वै.) प्रसूतिविशारद; धात्रीविद्या विशारद.

Obstetrics—(वै.) गर्भविद्या; प्रसूतिविद्या; सूतिकाशास्त्र; प्रसूतिकरण; प्रसूति तंत्र-शास्त्र; धात्रीविद्या; सूतिकर्म; सावित्रकर्म.

Obstetrix—(वै.) सूतिका; सावित्रा.

Obstipation—(वै.) कोष्ठकाठिन्य; कोष्ठबद्धता; मलावरोध.

Obstructed—(वै.) आवृत्त; आबद्ध; प्रतिरोधित. -Heritage-(शास.) सप्रतिबंधदाय.

Obstruction—१ (तत्त्व.) व्यत्यय; प्रतिबंध; बाधा; विघ्न; प्रतिरोध. २ (पदा.) रोध; अवरोध; प्रतिबंध. ३ (वै.) बद्धोदर. ४ (शास.) बाधा; विघ्न. ५ (सभा.) व्यत्यय.

Obstructive—(वै.) अवरोधयुक्त; बाधक; अवरोधक; प्रतिरोधक.

Obtained by Rotation—(ग.) भ्रमसिद्धविरचित.

Obtensive--(तत्त्व.) स्वपक्षसाधक.

Obtrusiveness—(तत्त्व.) see Aggressiveness. आक्रमकता; हठप्रवेशकता; अपरिहार्यता.

Obturator—(वै.) ऊरुवंक्षणसंधिस्थ; श्रोणिकविवरअवरोधक; रोधकयंत्र; आवरक. -Accessory-अधिक श्रोणिक विवर. -Crest-श्रोणिक कट. -Ext-बाह्य विवर. -Externus-बहिःश्रोणीगवाक्षीयरज्जु; श्रोणी गवाक्षिणी बहिस्थापेशी. -Foramen-श्रोणिक विवर; गवाक्ष; श्रोणीगवाक्ष. -Groove-श्रोणिक विवर अटनि; गवाक्षगर्ता. -Int.-अंतर्विवर. -Internus Muscle-(वै.) श्रोणीगवाक्षिणीअंतस्थापेशी. -Membrane-श्रोणिकपत्र; गवाक्षकला. -Nerve-गवाक्षीया -Tub.-श्रोणिकवप्र; गवाक्षप्रवर्धन.

Obturbinate—(वन.) व्यस्तभ्रमरी.

Obtuse—१ (ग.) विशाल; अधिक; बहिर्लंब. २ (वन.) दीर्घकोणाकार; कुंठित; वर्तुल; स्थूल; अतीक्ष्णाग्र; विशालकोण; अनग्र; स्थूलाग्र. ३ (वै.) विषम. -Angle-(ग.) विशालकोण; स्थूलकोण; लंबकोण; गुरुकोण; बृहत्कोण. -Angled Triangle-(ग.) गुरुकोणत्रिकोण; विशालकोणत्रिकोण.

Obverse—१ (तत्त्व) गुणविपर्यस्तविधान; विपर्यस्तविधान; प्रभिन्नविधेयितविधान. प्रतिविधेयितविधान; भावविपर्यस्तविधान. २ (वन.) न्यूनतल; अग्रभाग; अग्रतल; प्रतिलोम. -Formal-(तत्त्व.) आकारिकप्रभिन्नविधेयित-प्रतिविधेयित-गुणविपर्यस्त-विपर्यस्त विधान. -Material-(तत्त्व.) वास्तव प्रभिन्नविधेयित-प्रतिविधेयित-गुणविपर्यस्त-विपर्यस्त विधान. -of a Coin-(अर्थ.) मुद्रामुख.

Obversion—(तत्त्व.) विपरीतकरण; प्रभिन्नविधेयन; प्रतिविधेयन; गुणविपर्यासक्रिया; गुणविपर्यास; गुण विपर्यसन; गुणविपर्यासानुमान; विपर्यासानुमान; भावविपर्ययक्रिया; व्याप्यव्यापकविरुद्धप्रतिषेध; परिवर्तन; अस्तिनास्तिरूपांतर; प्रतियोग; विरुद्धप्रतिषेध.

Obvert—प्रतिलोम.

Obvertend—(तत्त्व.) गुणविपर्यस्तविधान; विपर्यस्तप्रभिन्नविधान; प्रभिन्नविधेयनीयविधान; प्रतिविधेयनीयविधान. - Converse-(तत्त्व.) गुणविपर्यस्त-विपर्यस्त, प्रभिन्नविधेयित-प्रतिविधेयित-बाह्यस्तविधान.

Obvious—(तत्त्व.) स्पष्ट; प्रत्यक्ष.

Obvolute—(वन.) बहिर्वलित; अंतरावृत; अंतर्वलित; अंतरावर्ती.

Occasion—प्रसंग; अवसर; उपयोग;कारण. -Cause-(तत्त्व.) अनियत कारण.

Occasional—(पदा., वै.) प्रासंगिक; नैमित्तिक; सामयिक. -Cause-(तत्त्व.) अनियतकारण; प्रासंगिक कारण. -Market-(अर्थ.) हाट, नैमित्तिक आपण. -Symptoms-(वै.) नैमित्तिक लक्षण.

Occasionalism—(तत्त्व.) प्रासंगिक कारणवाद; प्रसंगवाद; इष्टसहायतावाद, अनियतकारणवाद; अवसरवाद.

Occident—(भू.) पश्चिम दिशा.

Occidental—(भू.) पाश्चात्त्य.

Occipital—(वै.) पृष्ठमस्तक; मौलीय; कपालमूलिनी; शिरःपृष्ठास्थि. -Bone-पृष्ठमस्तकास्थि; पश्चादस्थि; पश्चात्कपालास्थि. -Condyle-पृष्ठमस्तकपर्व; संध्यर्बुद; शिरःपृष्ठास्थिमूलकोटि. -Crest-पश्चिमालिका. -Great-गुरुपृष्ठमस्तक. -Groove-पृष्ठअस्थिप्रणाली. -Lobe-पृष्ठखंड; पाश्चात्यखंड. -Point-पार्श्वकपालबिन्दु; पश्चात्कपालबिंदु. -Protuberance-पश्चिमार्बुद. -Smaller-लघुपृष्ठमस्तक. -Sub.-पश्चात्पृष्ठमस्तक. -Sul.-पृष्ठप्रणालि. -Third-तृतीयपृष्ठमस्तक.

Occipitalio—(वै.) शिरःपृष्ठकपालगामी; पृष्ठमस्तक.

Occipito—(वै.) पुरतः; शिर.पश्चादस्थि. पश्चात्. -Anterior (Left)-वामपुरतः शिरःपृष्ठास्थि; संमुखपश्चादस्थि. -Frontal Diameter-नासामूल

पश्चिम कपालार्धुद मध्यमव्यास. -Frontalis-मस्तक-स्नायु; ललाटसंकोचकस्नायु; ललाटसंयुक्तपेशी; प्रत्यग-भालस्नायु. -Left Posterior-वामपुरतः शिरः-पृष्ठास्थि. -Right-दक्षिणपश्चात्शिरःपृष्ठास्थि. [-Posterior-पश्चात्शिरःपृष्ठास्थि; पश्चिमपश्चा दस्थि]

Occiput—(वे.) कपाल; मौलि; शिर.पृष्ठ; शिरःपृष्ठ-भाग; पश्चात्मस्तिष्क; शीर्षपृष्ठ.

Occluded—(रसा.) अन्तर्वृत; अधिधारित; संहृत.

Occlusion—१ (रसा.) अंतर्धारण; अधिधारण; अन्त-र्धृति; संहार. २ (वै.) द्वाररोध.

Occult—(तत्त्व.) गुह्य; गुप्त; गूढ; आच्छादित; गूढार्थ; रहस्य. -Hierarchy-(थिऑ., धर्म.) सिद्धसंघ; ऋषिसंघ.

Occultation—(ज्यो.) भेदयुति: गुप्ति; ग्रास.

Occultism—१ (तत्त्व.) गुह्यविद्या; रहस्यविद्या; गुप्त-विद्या. २ (थिऑ.) गूढविद्या.

Occultist—(तत्त्व.) रहस्यवेत्ता; गूढवादी.

Occupancy—(शास.) भोग. [म. भोगवटा; कबजा] -Right-(अर्थ.) भोगाधिकार; उपभोगाधिकार. -Tenant-भोगीकृषक; उपभोक्तृकृषक. [-Abso-lute-विशेष भोक्तृकृषक]

Occupant—(अर्थ., शास.) भोगी; उपभोक्ता; भूमि-भोक्ता. [म. कबजेदार, खातेदार]

Occupation—(अर्थ., शास.) अस्वामिभोग; अधिकृति: व्यापनस्थिति; उपभोग. [म. ताबा] २ व्यवसाय; वृत्ति; उपजीविका; आजीविका; आश्रमण. [म. धंदा, रोजगार] -Military-(युद्ध.) सैनिकव्याप्ति: सैन्याधिकृति. [म. लष्करी कबजा] -Regional-(अर्थ.) स्थानिक व्यवसाय; प्रादेशिक व्यवसाय. [म. प्रादेशिक धंदा] -Seasonal-(अर्थ.) प्रासंगिक व्यवसाय [म. हंगामी धंदा]

Occupational Hazard—(अर्थ.) व्यवसायांतर्गत भय; संकट.

Occupier—(शास.) वास्तव्यकारी; भोगी. [म. वहि-वाटणारा, ताबा घेणारा, एजंट, गुमास्ता]

Occurrence—उपस्थिति; अवस्थान; संभव; संघटन; व्याप्ति; उद्भव; वर्तन; घटन; वृत्त; घटित.

Ocean—(भू.) महासागर; सागर. -Antarctic-कुमेरुमहासागर. -Arctic-सुमेरु०. -Basin-सागर-तल. -Bed-समुद्रशय्या. -Current-समुद्रप्रवाह; समुद्रधारा.-Floor-समुद्रतल.-Indian-हिंद-भारत० -Pacific-प्रशान्त०.-Routes-समुद्रमार्ग; समुद्रपथ. -Southern-दक्षिण०.

Oceanic—(भू.) द्वैपायन.

Oceanographer—सागरविज्ञ.

Oceanography—(भू.) समुद्रशास्त्र, समुद्रविद्या; महासागरविद्या; सागरविज्ञान.

Oceanology—समुद्रशास्त्र; सागरविद्या.

Ocellus—(प्राणि.) चंद्रक; अक्षिछिद्र. [म. बारिक डोळा; मोरपिसाच्या]

Ocenides—(जीव.) सागरशंख.

Ochna Squarrosa—(वन.) कनकचंपक.

Ochre—गैरिक. [म. गेरु] -Yellow-(ज्यो.) पीतमृत्तिका.

Ochrea,Ocrea—(वन.) काण्डवेष्टक; परिवेष्टक; शुंगा. [म. मोजेदार]

Ochreate—(वन.) आच्छादक (उपपर्ण). -Stipule-नलिकाकार उपपर्ण.

Ochrocarpus Longifolius—(वन) पुन्नाग; नाग-केसर; रक्तनागकेसर. [म. उंडीण, सुरंगी, नागकेसर]

Ocimum, -Album—(वन.) तुलसी; गौरी; विश्व-तुलसी. [म.रानतुळस, सब्जा] -Basilicum-(वन.) कृष्णतुलसी. -Gratissimum-(वन.) बर्बरी; राम-तुलसी. [म. रामतुलस] -Pilosum-वनतुलसी. [म. तुकुमराई] -Sanctum-वृंदा; तुलसी. [म. काळी तुळस] -Villosum-अर्जक. [म. अजबला]

Octa Chord—(पदा.) अष्टतंत्री.

Octad—(रसा.) अष्टबन्धक; अष्टबंधन; अष्टयोजी.

Octagon—(ग.) अष्टकोण: अष्टास्र; अष्टकोणाकृति; अष्टभुज.

Octagonal—(पदा.) अष्टफलक; अष्टकोणी; अष्ट-कोणात्मक.

Octahedra—(रसा.) अष्टफलक.

Octahedral—(रसा.) अष्टफलकीय; अष्टतलक. [म. अष्टपैलु]

Octahedron—(ग., रसा.) अष्टफलक. [म.अष्टपैलु]

Octandrons—(वन.) अष्टपुंकेसरी.

Octane—(रसा.) अष्टन; अष्टेन.

Octangular—(ग.) अष्टकोण; अष्टकोणयुक्त; अष्टास्र.

Octans—(ज्यो.) अष्टांश; अष्टक; अष्टमांश.

Octant—(ज्यो.) १ अष्टमांश; वृत्ताष्टमांश. २ अर्धचंद्र; अष्टकोशअवस्था.

Octave—१ (पदा. संगीत) स्वराष्टक; अष्टक; सप्तक; आवर्तन; स्वरसप्तक; अष्टम, द्विगुणस्वर. २ (रसा.) अष्टक. -Double-(पदा.) द्विगुणअष्टक. -Higher-तारासप्तक. -Lower-मंद्रसप्तक. -Middle-मध्यसप्तक.

Octavo—(मुद्रण.) अष्टपत्री.

Octavoid—(रसा.) कल्प; ओद; अनु; अष्टक.

Octet—(पदा.) अष्टक.

Octo—अष्ट. -Brachiate-अष्टभुज. -Cerous-अष्टकर. -Decimo-(मुद्रण.) अष्टादशपत्री. -Dentate—अष्टदंत. -Fid-(वन.) अष्टधाछिन्न; अष्टखंड. -Genarian-अशीतिक. -Genous अष्टस्त्रीकेसरी. -Lateral-अष्टपार्श्वी. -Partite-(वन.) अष्टधाविभक्त. -Petalous-(वन.) अष्टपटल-ली. -Pod-(प्राणि.) अष्टपाद. अष्टपदी; अष्टभुज. दृढपाश. [म. माखली] -Parous-(जीव.) अष्टरेणु. -Pus-(प्राणि.) अष्टभुज. -Radiate-(पदा.) अष्टकिरणी. -Sepalous, Stichous-(वन.) अष्टपंक्तिक; अष्टकपाल.

Octonic Acid—अष्टाम्ल

Octonocular—अष्टाक्षी; अष्टनेत्री.

Octroi—(अर्थ.) स्थलकर, नगरकर; नगरशुल्क. [म. चुंगी; कुलमक्ता; शहर दस्तुरी-जकात] -Limits-शुल्कसीमा.

Octuple—अष्टगुण.

Octyl—(रसा.) अष्टल.

Octylene—(रसा.) अष्टलीन.

Ocular—१ (पदा. वै.) चाक्षुष; प्रत्यक्ष; नेत्रिक; नेत्रविषयक; नेत्रीय; दृष्टिसंबंधी; उपनेत्रताल. २ (वन.) कोष्ठीय. -Anterior-(वै.) नेत्राग्रस्थ. -Deception-(पदा.) नेत्रभ्रम. [म. नजरबंदी] -Demonstration-१ (तत्त्व., पदा.) प्रत्यक्षप्रमाण; चाक्षुषप्रमाण; प्रत्यक्षदर्शन. -Evidence-(तत्त्व.) चाक्षुषसाक्षी. -Eyepiece-(पदा.) उपनेत्र. -Measurement-(तत्त्व.) दृष्टिप्रदेशबोध. -Muscles-नेत्रकोटरस्नायु. -Observation-(पदा.) दृष्टिवेध. -Paralysis-नेत्राघात. -Posterior-(वै.) नेत्रपृष्ठस्थ. -Proof-(पदा.) दृक्प्रत्यय; प्रत्यक्षप्रमाण; चक्षुप्रमाण. -Spectres-(वै.) फलमान त्रसरेणु.

Oculenta—(वै.) नेत्रलेप; नेत्रांजन; अंजन.

Oculiform—नेत्राकार.

Oculist—(वै.) नेत्रवैद्य; नेत्ररोगचिकित्सक.

Oculomotor—(वै.) नेत्रस्नायु; नेत्रवर्तिका; -Nerve-अक्षप्रेरिणी नमा-मज्जातंतु; नेत्रचालनीनाडी. -Nerve Muscle-अक्षचालकस्नायु. -Sulcus-नेत्रस्नायुप्राणली; नेत्रचालनीनाडीपणाली.

Oculus—(वै.) चक्षु; नेत्र.

Od—(पदा) ओज

Odd—(ग., पदा) विषम; असम; अयुग्म; अयुग; विचित्र. Number-१ (ग) विषमसंख्या. २ (शास.) क्रमबाह्य भोगांक. [म. उडाफानंबर]

Odic Force—(तत्त्व.) द्रव्यजन्यशक्ति.

Odina Wodier—(नव.) जिगिनी, अजशृंगी; नेत्रौषधि. [म. भोई, मोक, मोयशिमटी]

Odium Cells—(वन.) किण्वपेशी; किण्वसदृशपेशी.

Odometer—(पदा) शकटवेग मापक-दर्शक; वेगमापक; पथमापक, मार्गमापक; दूरत्वमापकयंत्र.

Odontagra—(वै.) दंतशूल; दंतवेदना.

Odontalgia—(वै.) दंतशूल; दंतवेदना.

Odontalgy—(वै.) दंतशूल.

Odontiasis—(वै) दंतच्छेदन.

Odontitis—(वै.) दंतप्रदाह.

Odontoblast—(वै.) दंतपुट.

Odontogeny—(वै.) दंतोद्भव; दंतोद्गम; दंतोत्पत्ति.

Odontography—(वै.) दंतशास्त्र; दंतवैद्यक; दंतवर्णन.

Odontologist—दंतवैद्य.

Odontology—(वै.) दंतशास्त्र; दंतवैद्यक; दंतविज्ञान.

Odontoloxy—(वै.) अनियमित दंतविन्यास; दंतवैषम्य.

Odontoid—(वै.) (माणकभाग) दंताकृति; दंतसदृश; दंतवत्; उपदंत; दंताकार. -Process-(वै.) कीलकास्थि; दंताकृति; शृंग, उपदंतप्रवर्धन; दंतप्रसरण.

Odontoma—दंतार्बुद; दंतस्फोटक. -Composite-मिश्र०. -Epithelial-उपकलज०. -Fibrous-सौत्रिक०. -Follicular-कोषीय०.

Odontoneuralgia—(वै.) दंतस्नायविक पीडा.

Odontonosology—(वै.) दंतरोगविज्ञान; दंतविद्या.

Odontophore—(प्राणि.) दंतपंक्तिवाहकजिह्वा; दंताधार.

Odontophorous—(वै.) दंतधर.
Odontophyia—(वै.) दंतरोग; दंतोद्भव.
Odontostomatous—(वै) दंष्ट्राल.
Odontotherapy—(वै.) दंतचिकित्सा.
Odontripy—(वै.) दंतवेधन; दंतवेध.
Odoriferous—गंधमय.
Odorotissima—(वन.) नागचंपकवल्ली.
Odour—(रसा.. वै.) गंध;दर्प;वास; आमोद. -Less-(रसा.) गंधहीन; निर्गंध; गंधरहित.
Odynopeia—(वै) प्रसववेदना.
Oecology—१ (तत्त्व.) धातुवृक्षविद्या. २ (वन.) मूलस्थानविचार; उपाधिशास्त्र; स्थलविचार; निवासविज्ञान; परिस्थिति परिणामवाद, परिस्थितिवाद; परिस्थितिविचार; ओकस्शास्त्र.
Oedema—(वै.) शोथ, जलशोथ; सर्वांगशोफ. [म. सूज] -Palpebrale-नेत्रच्छजलशोथ: पक्ष्मजलशोथ. -Pulmorum-क्लोमशोथ; क्लोमजलशोथ; फुप्फुसजलशोथ.
Oedematous—(वै.) सूजनसंबंधी.
Oedipus Complex—(तत्त्व, वै.) मातृकामना; विचित्रवीर्यग्रंथि: मात्रागलनप्रेरणा; अतिशयमातृप्रेम; मातृभावगंड.
Oelluler—(वै.) घटक.
Oenology—(रसा.) सुराविद्या.
Oenomel—(रसा.) मधुपान: मधुर.
Oenometer—(रसा.) मद्यतामापक.
Oenothera—(वन.) मधूलिका. [म. पाथरी]
Oesophageal—(वै.) अन्ननलिकाविषयक: अन्नमार्गीय: अन्नमार्गी—. -Groove-अन्नप्रणालीगर्ता. -Hiatus-अन्नमार्गविवर. -Post-अन्ननलिका पश्चिम ज्ञानकंद. -Pre-अन्ननलिका पूर्व ज्ञानकंद. -Stricture-अन्नवाहिनी संकोच. -Sub-अन्ननलिकाधोकंद. -Supra-अन्ननलिकापूर्व ज्ञानकंद.
Oesophagitis—(वै.) अन्ननलिकाशोथ.
Oesophagus—(वै.) अन्नमार्ग: अन्ननलिका; गिलनी; गलनाडी; ग्रासिका; अन्ननाली; अन्नपथ; पाकस्थली.
Oesophagoscope—(वै.) अन्ननलिकादर्शक. -Gullet-अन्नप्रणाली.
Oestrogenic—(वै.) उधानजनक.
Oestrus—१ (प्राणि.) व्रनमक्षिका. २ (वै.) मद; उधान.
Of,-Films—(जीव.) पटलयुक्त; द्वारकयुक्त. -Sensible Magnitude-(पदा.) व्यक्तफल. -Two Kinds-(जीव.) द्विविध. -Uniform Density-(यंत्र.) समदार्ढ्ययुक्त. [-Material-समरूपद्रव्यमय.]
Offence—(तत्त्व., शास.) अपराध; अन्याय; पातक. -Against the State-(शास.) राजद्रोह.
Offender—(शास.) अपराधी.
Offensive—१ (शास., राज., युद्ध.) आक्रमणकारी; आक्रमणात्मक: आक्रमक. त्रासदायक; क्लेशदायक. २ अपमानजनक; अपमानकारक. ३ दुर्गंधयुक्त. पूतिगंधमय. -Trade (राज., शास) पीडाकर व्यापार; उपद्रवकारक व्यापार. -War (युद्ध.) मारणयुद्ध: यान (-मनु. ७. १६०), आक्रमणात्मकयुद्ध.
Offer—(अर्थ.) विक्रयप्रस्ताव.
Offering—(तत्त्व.) उपहार; हवन: बलिदान.
Office—१ (तत्त्व.) पद, अधिकार; कक्षा. २ (शास., सभा.) ३ सद्म; कार्यसद्म; कार्यालय. २ पद. -Bearer-१ (तत्त्व.) अधिकारी. २ (राज.) पदाधिकारी. (सभा.) अधिवाहक; अधिकारी. -Order-(शास.) कार्यादेश. -Staff-सद्मस्थापकीय; कार्यकारी. -Work-सद्मकार्य; साद्मिक; कार्य; कर्म.
Officer—(शास., सभा.) १ अधिकारी; २ राजपुरुष.
Official—अधिकृत; मान्य; शासनमान्य, राजस्थापित; विधिपूर्वक; अधिकारयुक्त. -Liquidator-(शास.) नियुक्तऋणशोधक. -List-(अर्थ.) मूल्यसूची. -Receiver-राजस्थापितकार्याधिकारी; धनधारी; धनग्राही. -Value-राजमान्यमूल्य.
Officina Typographia—(मुद्रण.) मुद्रणयंत्र.
Officinal—(शास.) पद्धतिशुद्ध.
Offset—१ (ग., भूमिति.) अंतरलंब. २ (मुद्रण.) पत्रमुद्रण. ४ (वन.) प्ररोह, लघुमूलनी; धनरोही; स्थूलवृन्त; भूमिगत-संस्थित; स्थूलवृन्त. ४ (स्था.) वितती. [म. टप्पा, जई]
Offshoot—प्रशाख.
Offside—(क्रीडा.) पार्श्वमृत.
Ogive Curve—(स्था.) तोरणाकृतिरेखा.
Ohm—(पदा.) ओहम्; ओम, वैद्युतप्रतिरोधइयत्ता. -meter-(पदा.) ओहंमापक; प्रतिरोधमापकयंत्र. -'s Law-ओहंनियम.
Ohmic—(पदा.) ओह्मिक.

Oid—(रसा.) ओद.
Oidium—(वन.) अंडरुहा.
Oil—(रसा.) तैल; स्नेह. -Bag-तैलपुट. -Bath-(पदा.) तैलतापन; तैलतापनपात्र; तैलप्रकोष्ठ. -Boiled-(रसा.) तप्ततैल. -Cake-तैलपिंड. -Cloth-तैलपट. [म. मेणकापड] -Crude-अशुद्धतैल; प्रस्तरतैल. -Engine-(पदा., यंत्र.) तैलयंत्र; तैलचलित इंजन. -Engineer-तैलयंत्रज्ञ. -Firing-(पदा., यंत्र.) तैलज्वालन. -Gas-तैलवायु. -Gland-तैलोत्पादकपिंड; तैलपिंड; तैलस्रावीग्रंथि; तैलग्रंथि; गंधरन्ध्र. -Globule-(वन.) तैलकण. -Immersion-(पदा.) तैलनिमज्जन. -Mill-तैलचक्रयंत्र; तैलयंत्र. -of Vitriol-(रसा.) तीव्राम्ल. -Paint-(पदा.) तैलरंग. -Painting-(चित्र.) तैलचित्र. -Pump-(यंत्र.) तैलकर्षकयंत्र. -Rock-(खनि., पदा.) शैलतैल; मृत्तैल; खनितैल; मृत्तिकातैल, अश्मतैल. [म. खाणेल; घासलेट] -Seeds-(पदा.) तैलधान्य; तैलबीज. -Shale-(खनि., पदा.) शैलतैल; मृत्तैल. -Stone-शाण. [म. धारेचा दगड, सहाण ?] -Tar-(पदा.) तैललेप. [म. डामरीतेल] -Well-(पदा.) तैलकूप.
Oiliness—(यंत्र.) स्नेहलता; तैलमयता.
Oils—तैल. -Animal-प्राणिजतैल. -Drying-(पदा.) शोषकतैल. -Essential-(पदा.) सारूपतैल; अर्क. [हिं. खुशबूदारतेल] -Fixed-स्थायीतैल. -Heavy-गाढतैल. -Light-उड्डयनशीलतैल; बाष्पीतैल. -Mineral-खनिजतैल. -Natural-प्राकृतिकतैल. -Non-Drying-अशुष्कतैल. -Stable-(पदा.) स्थिरतैल. -Vegetable-वनस्पतिजतैल. -Volatile-(पदा.) बाष्पकतैल; उड्डयनशीलतैल.
Oily—तैलमय; स्निग्ध. -Cryster-(वै.) अन्वासनबस्ती; स्नेहबस्ती. -Endosperm-(वन.) तैलमयगर्भान्न. -Lustric-तैलतेजयुक्त; तैलाभयुक्त.
Ointment—अंजन; अभ्यंजन; विलेपन.
Olacaceæ, Olacinleæ—(वन.) मुडियावर्ग.
Olapline—(रसा.) तैलवर्ग.
Oldage—(वै.) वृद्धावस्था;वार्धक्य. -Certificate-(अर्थ.) वार्धक्य प्रमाणपत्र. -Pension-(अर्थ.) वृद्धवेतन.
Oldenlandia Corymbosa—(वन.) क्षेत्र पर्पट. [म. पित्तपापडा] -Umbellata-(वन.) खयनमूल.
Old,-Fogyism-(तत्त्व.) पारंपरिकता; रूढिप्रियता; प्रवाहपतितत्व. -Mountains-(भू.) जीर्णपर्वत. -Pretender-(इति.) वृद्धमिथ्याधिकारचेष्टी.
Oleaceæ—(वन.) जात्यादिवर्ग; पारिजातकवर्ग.
Olea Cuspidata—(वन) कन; जित.
Olecranon—(वै.) प्रकोष्ठाग्र; कूर्परान्न; कूर्परकूट. -Fossa-(वै.) प्रकोष्ठखल; कूर्परखात. -Process-कूर्परकूट.
Oleaginous—तैल; तैलीय. (वन.) स्निग्ध.
Oleander—(वन.) करवीर. [म. करेण]
Oleaster (वन.) वनजितवृक्ष.
Oleate—(रसा.) तैलित.
Olefiant—(रसा.) तैलजनक; तैलद. -Gas-तैलजनित वायु.
Olefine—(रसा.) तैलजनक; तैलवर्ग; तैलदिन.
Oleic Acid—(रसा.) जैतूनिकाम्ल; तैलिकाम्ल; तिलाम्ल.
Oliferous—तैलोत्पादक; तैलप्रद.
Olein—(रसा.) तैलसत्त्व; जैतूनिक; तैलिन.
Oleometer—(रसा.) तैलमापक; तैलत्वमापकयंत्र; स्नेहमापक.
Oleograph—तैललेख.
Oleum—(रसा.) तैल; अशुद्धगंधकाम्ल.
Olfaction—(वै.) गंधग्रहणक्रिया; घ्राणेंद्रिय, गंधवेदन.
Olfactology—घ्राणेंद्रियविज्ञान.
Olfactory—(वै.) गंधवहा; गंध—; गंधवाही; गंधवह; गंधग्राहक; घ्राणेंद्रियविषयक; घ्राण; नस्य; गंधिक; गांधिक; घ्राणिक. -Area-घ्राण मस्तुलुंग; घ्राणक्षेत्र. -Bulb-गंधानसग्रंथि; गंधकंद; घ्राणपिंड. -Cell-गंधज्ञपेशि; घ्राणपेशी; घ्राणकोष. -Hairs-घ्राणांकुर. -Lobe-गंधनसखंड; घ्राणखंड. -Nerves-१ (तत्त्व.) घ्राणनाडी. २ (वै) गंधवह धमनी; घ्राणनाडी; गंधनस. -Receptor-(तत्त्व.) गंधग्राहक. -Sensation-(तत्त्व.) गंधसंवेदन; नासावेदन. -Sul.-गंधप्रणाली. -Tract-गंधपथ, गंधवीथिका. -Trigone-गंधत्रिकोण; घ्राणत्रिकोण.
Olibanum—(रसा.) धूप.
Oligaemia—(वै.) अतिपांडुता.
Oligamnios—गर्भोदकन्यूनता.
Oligarchy—(राज.) अल्पजनसत्ताक राज्य; मणसत्ताकराज्य; गोत्रपतिशासन; श्रेष्ठिसत्ता; अल्पसत्ताक राज्य.

Oligocene—(भू.) नवपूर्वतर; नवजलज; नवांबुज.
Oligocholia—(वै.) पित्ताभाव.
Oligochrome—(पदा.) अल्परंग.
Oligoden Subgrisens—(प्राणि.) त्रिशर सर्प.
Oligogalactia—(वै.) अपूर्ण दुग्धस्राव.
Oligomery—(वन.) न्यूनदलत्व.
Oligotrophy—(वै.) अपूर्ण पोषण.
Oliguria—(वै.) मूत्रप्रवृत्ति हानि-स्तम्भन.
Olivary body—(वै.) see Oline. -Nucleus-(वै.) गंडग्रंथि.
Olive—१ (वन.) जितवृक्ष. [म. निबोळी] २ (वै.) गंड; कलिका. -Oil-आलिव तैल; जेतूनतैल; जिततैल.
Olivine—१ (भू. रसा.) स्फटिकलोहमग्नमय अश्म. २ जितिन.
Olivenite—(भू.) ताम्रसोमलयुक्त अश्म. (रसा.) जिताश्म.
Olivo Spinal Fas.—(वै.) गण्डरज्जुपथ.
Omagra—(वै.) स्कंधवात.
Omalgia—(वै.) स्कंधपीडा.
Omarthritis—(वै.) स्कंधसंधिवात.
Ombrometer—(पदा.) पर्जन्यमापक; मेघोदकमापक.
Omega—अन्ताक्षर; इति; अंत.
Omen—शकुन; पूर्वचिन्ह-लक्षण.
Omental Bursa—(वै.) द्विपत्र संपुट; उदरपटलघु. संपुट; अवलंबिकाकोश.
Omentum—(वै.) अवलंबिका; वपा; आंत्रच्छद. -Greater-बृहत् अवलंबिका; महावपा. -Lesser-क्षुद्र०. लघुवपा. -Majus-गुरु०. आंत्रच्छदकला.
Omission—उपेक्षा; वर्जन; अतिक्रम.
Omitis—(वै.) स्कंधप्रदाह.
Omni,-Bus—(पदा.) सर्वग्राही. -Ferous-सर्वफलद. -Potence-(तत्त्व.) सर्व सामर्थ्य; सर्वशक्तिमत्ता. -Potent-(तत्त्व.) सर्वशक्तिमान्. -Presence-(तत्त्व.) विश्वव्यापकता; विभुता; सर्वव्यापिता. -Present-(तत्त्व.) विश्वव्यापक; सर्वव्यापी. -Science-(तत्त्व) सर्वज्ञता; सर्वविषयज्ञान; सर्वज्ञान; अपारज्ञान; अपरंपार ज्ञान. -Scient-(तत्त्व.) सर्वज्ञ. -Vorous-(प्राणि.) सर्वाहारी; सर्वभक्षक; सर्वभोजी; सर्वभक्षी.
Omodynia—(वै.) स्कंधास्थिवात.
Omohyoid—(वै.) गल्लपेशी.
Omohyoid Muscle—(वै.) अंसकंठिक रनायु; अंसकठिकपेशि.
Omopholacele—(वै.) नाभिवृद्धि.
Omohyoidens—(वै.) स्कंधतोरण.
Omophalic—(वै.) नाभिसंबंधी.
Omophalitis—(वै.) नाभिदाह.
Omophalos—(वै.) नाभि.
Omophalotomy—(वै.) नालच्छेदन.
Omoplate—(वै.) स्कंधास्थि; अंसफलक.
Omotocia—(वै.) गर्भस्राव.
On Cost—(अर्थ.) मूल्यानुवर्ति; मूल्यानुगामी; मूल्याधारित.
On Duty—(शास.) कर्मनिरत.
Onager—(प्राणि.) खर.
Onagraceae—(वन.) शृंगाटकादिवर्ग. [म. शिंगाडावर्ग]
Onanism—हस्तमैथुन.
Oncology—(वै.) व्रणविद्या; अंकुरविद्या.
Oncograph—(वै.) अंगलेखक.
Oncometer—(वै.) अंगमापक.
Oncos—(वै.) अर्बुद.
Oncosphere—(वै.) अंकुशगोल; चित्र.
One—(ग. तत्त्व.) एक. -Initiator-(थिऑ.) दीक्षागुरु. -Man Company-(अर्थ.) एक व्यक्ति प्रधानमंडल. -ness-(तत्त्व.) ऐक्य; कैवल्य; एकता; एकत्व. -Pointedness-(तत्त्व.) ऐकाग्र्य; एकाग्रता. -Sided-(वै.) एकांगी. [-Action-(तत्त्व.) एक पाक्षिक क्रियावाद.]
Oneirodynia—(वै.) दुःस्वप्न; दुःखस्वप्न.
Oneirology—(तत्त्व.) स्वप्नविद्या; स्वप्नविज्ञान.
Onerous, -Tax—(अर्थ.) दुर्वहकर. -Utility-कृत्रिम उपयुक्तता.
Onoclea—(वन.) कर्णाट.
Onion—(वन.) पलांडु.
Onomatopoeia—(भाषा.) अनुकरण शब्द; ध्वन्यनुकारी शब्द; ध्वनिशब्द.
Onomatopoeic—(भाषा.) ध्वनिप्रतिबिंबक; ध्वन्यनुकारी; वर्णानुकारी; उच्चारानुसारी.
Onometalogy—नामोत्पत्ति.

Onset—(वै.) आरम्भ. [म. चढाई] -of Show-(वै.) प्रसवारुष.
Ontogenesis—१ (तत्त्व.) व्यक्तयंजनी; व्यक्तिवृत्तांत. see Ontogeny.
Ontogenetic Psychology—(तत्त्व.) मानवोत्पत्ति विज्ञान.
Ontogeny—१ (तत्त्व.) मानवोत्पत्ति; व्यक्तिजनि; व्यक्तिविकासशास्त्र. २ (वन.) व्यक्तिपरिणति; व्यक्तिजनि. ३ (वै.) आत्मविकास; शरीरविकास.
Ontological Argument—(तत्त्व.) प्रत्ययस्वरूप ईश्वरानुमान; स्वयंभूवाद.
Ontologism - (तत्त्व.) प्रत्ययसत्तावाद.
Ontology—(तत्त्व.) सत्ताशास्त्र; अध्यात्मकशास्त्र; वस्तुशास्त्र; वस्तुस्वरूपविद्या; सत्ताविषयकशास्त्र; सत्तावाद; प्रमेयवाद; ज्ञेयप्रतिज्ञा; वस्तुसामान्यसिद्धांत; सृष्टिकारणशास्त्र; सत्स्वरूपमीमांसा; अस्तिवाद; सत्ताशास्त्र; व्यक्तिविद्या; सन्मीमांसा.
Onus—(शास.) भार.
Onychatrophy—(वै.) नखक्षीणता.
Onychauxis—अस्वाभाविकनखवृद्धि.
Onychia—(वै.) कुनख; नखपीडाविशेष.
Onychograph—अंगुलिकेशवाहिनीरक्तभारमापकयंत्र.
Onychogryposis—(वै.) नखवक्रता.
Onychoid—नखसदृश.
Onychoma—नखार्बुद.
Onychopathy—नखव्याधि.
Onychoptosis—नखस्खलन.
Onychosis—विकृतनखरचना. Onichotrophy-नखपोषण.
Onyx—(खनि.) गोमेद; शिवधातु; शिलेमणि.
Onyxis—(वै.) नखमांसप्रवेश.
Oo—(जीव.) अंड,
Oocyte—(वै.) अण्ड; अपक्वांड.
Oogamy—(वन.) विषमपिंडयुति.
Oogenesis—(वन.) स्त्रीपिंडजनन; अंडजनन.
Oogenetic—(जीव.) अंडजनन.
Oogoniat—(वन.) बीजागारविषयक.
Oogonium—(वन.) स्त्रीयुज्यजनिका; डिंबानुस्थली; रजःकोश; स्त्रीपिंडजनक, बीजागार.
Oolite—(भू.) अंडाश्म; अंडावलिअश्म. [म. मोहरीद]
Oology—(जीव.) अंडविद्या;
Oometer—(जीव.) अंडमापक.
Oometry—(जीव.) अंडमिति.
Oomphalitis—(वै.) नालशोथ.
Oomycetes—(वन.) विषमपिंडालिंब.
Oophoralgia—(वै.) डिंबकोषपीडा; डिंबाशयप्रदाह.
Oophorectomy—(वै.) अंतःफलशस्त्रक्रिया.
Oophoritis—(वै.) डिंबप्रणालीप्रदाह.
Oophorocystosis—(वै.) डिंबकोषपेशीरचना.
Oophoroma—(वै.) डिंबाशयवृद्धि.
Oophoroepilepsy—(वै.) डिंबकोषव्याधिकारकमृगीरोग.
Oophorohysterectomy—(वै.) डिंबकोषछेदन.
Oophoromania—(वै.) डिंबकोषव्याधिजन्यउन्माद.
Oosicles—(वै.) श्रुतिपटलमूल.
Oosperm—(जीव.) फलितांड; डिम्ब.
Oosphere—(वन.) स्त्रीलिंगपेशीपिंड; अण्ड; पक्वगोल; स्त्रीपिंड,डिंबाणुरजोगोल.
Oospore—(वन.) पाकस्वायत्त, संयुक्तबीजकण; अंडसंयुक्तबीजकण; संयुक्तबीज; बीजांड; विषमयुतिसंयोगभवसंयुक्तपिंड; भ्रूणणु; बीजक.
Ooze—(भू.) स्रावण; गलन; स्राव; सिंधुमल.
Oozing—स्राव; स्रवण.
Opacity—१ (पदा. ज्यो.) अपारदर्शकता; प्रकाशाभेद्यता; प्रकाशप्रतिबंधकता; किरणावरोधकत्व; निष्प्रभता. २ (वै.) अस्वच्छता.
Opal—(पदा. रसा.) क्षीरस्फटिक, गोमेदसन्निभ; दुग्धोत्पल; उपल. -Lustre-(भू.) विमलकप्रभा; पुलकप्रभा.
Opalescence—(वै.) शुभ्रप्रकाश; उज्वलदीप्ति.
Opalescent—(रसा.) पारप्रकाशक; उपलवत्प्रकाशक.
Opaline—see Opal. -Glass-दुग्धकाच.
Opaque—(पदा., भू., रसा.) अपारदर्शक; अनच्छ; अस्वच्छ; प्रकाशाभेद्य; प्रकाशरोधक; अनिर्गम्य; प्रकाशप्रतिबंधक; किरणाभेद्य; किरणावरोधक. -Glass-अंधकाच. -Meal-अपारदर्शकभोजन.
Opeidoscope—(पदा.) शब्दप्रदर्शक; नादोर्मिदर्शक.
Open-Account—(अर्थ.) चलत् विषय. -Air-(वै.) मुक्तवायु. -Bundle-(वन.) वर्धनशीलसंच; वर्धमानकूर्च. -Chain Compound-(रसा.) मुक्तशृंखलायौगिक. -Cheque-(अर्थ.) अरेखांकित-

धनपत्र. [म. मोकळाचेक] -Circuit-(पदा.) अपूर्ण मंडल; असिद्धमंडल; मुक्तकुंडली. -Credit-(अर्थ.) अनिर्बन्धपुरस्कारपत्र. [म. बिनशर्त भलावणपत्र] -Door Policy-(राज.) मुक्तनीति; मुक्तद्वारनीति. -Forest-(वन.) विरल-अनाच्छादित वन, अरण्य. -Mouthed-(शिल्प.) करालमुखी.

Opening—१(पदा.) छिद्र; छेद. २ (वै.) द्वार; छिद्र. -Atrio Ventricular-(वै.) प्रावेशिकौदरीद्वार. -Cardiac-हार्दिकद्वार. -Glottis-कंठद्वार. -Iliocoeeal-वलितपुरीतत्-वलितांत्रपुरीततद्वार. -Iliocolic-वलितपुरीतत्-वलितांत्रपुरीततद्वार. -Interior-पूर्वद्वार. -Nares-नासाद्वार. -Oesophagal-जठरग्रासिकाद्वार. -Oropharyngeal-मुखसप्तपथद्वार; सप्तपथमुखद्वार. -Posterior-पश्चिमद्वार. -Pyloric-द्वारपालयुक्तद्वार.

Opera—(नाट्य., संगीत) नाट्यसंगीत; संगीतनाटक; संगीतविधाननाटक; संगीतक. -Glass-नाट्यदूरवीक्षक; नाटकदर्शनयंत्र. [म. दुर्बीण]

Operable—(वै.) शस्त्रसाध्य. -Surgery-शस्त्रयोजना; शस्त्रोपचार; शस्त्रक्रिया; शल्यचिकित्सा.

Operameter—क्रियामापक.

Operate—कार्यसाधन; गुणावहन; फलसंपादन.

Operation—१ (अर्थ.) क्रिया; कार्यवाही; कार्य. २ (ग.) करण; परिकर्म; विधि; प्रक्रिया; कृत्य; कर्म. ३ (तत्त्व.) व्यापार. ४ (पदा.) विधि; कर्म; इष्टकर्म; परिकर्म; करण; करणी; तंत्र; नियोजन; क्रिया; कार्य; क्रियायोजना; पद्धति; रीति; सरणी; व्यापार; प्रक्रिया. ५ (रसा.) प्रक्रिया. ६ (वै.) शस्त्रक्रिया; शल्यचिकित्सा; शल्यकर्म; शस्त्रचिकित्सा; शस्त्रोपचार; शस्त्रकर्म; शस्त्रप्रयोग. -Fundamental-१ (ग.) मूलभूतविधि; मुख्यक्रिया. २ (तत्त्व.) मुख्यकर्म; प्रधानकार्य; परिकर्म. -Major-(वै.) बृहत्शल्यकर्म. -Minor-लघुशल्यकर्म. -Secondary-(ग.) उपक्रिया. -Sign of-(ग.) प्रक्रियाचिन्ह; विधिचिन्ह.

Operations, Military & Naval—(युद्ध.) सैनिकचलन.

Operation, Table—(वै.) शस्त्रकर्मफलक. -Theatre-शस्त्रकर्मागार; शस्त्रकर्मगृह; शस्त्रकर्ममंदिर; शस्त्रक्रियाभवन.

Operative—(वै.) शस्त्रसाध्य. -Clause-(अर्थ.) कार्यप्रेरकनियम. -Words-कार्यप्रेरकशब्द.

Operator—१ (ग.) कारक. २ (पदा.) चालक; नियोजक; कार्यवाहक; कर्ता; तंत्रज्ञ. ३ (वै.) कारक; क्रियाकार.

Opercula—(वै.) आच्छादन; आच्छादक.

Operculate—(वन.) सपिधान.

Operculum—(प्राणि.) शुक्तिच्छद, अस्थिकवच; छादन; छद; पिधानक. [म. झांकण; झांकणी; ढोपण; धापण]

Ophelia Chirata—(वन.) किरातितिक्त. [म. किराईत]

Ophiasis—(वै.) खल्वाटता; केशनाश.

Ophidia—(प्राणि.) सर्पजातीय प्राणी.

Ophidian—(प्राणि.) सर्पाविषयक; अहिविषयक. -Class-अपादवर्ग.

Ophidiophobia—(वै.) सर्पभय.

Ophidism—(वै.) (सर्पविषद्वारा) विषाक्तकरण.

Ophioglossum—(वन.) गोजिव्हा.

Ophiography—(प्राणि.) सर्पवर्णन विद्या; अहिवर्णन.

Ophiolater—सर्पपूजक.

Ophiolatry—सर्पपूजा; अहिपूजा.

Ophiology—सर्पशास्त्र; अपादप्राणिविद्या; अहिविद्या.

Ophiomorphic—सर्पाकार.

Ophiorrhiza mungos—(वन.) नागमुंगधा; सारपाक्षी. [म. मुंगुसवेल, रासना]

Ophionylon Serpentium—(वन.) चंद्रिका; चंद्रपुष्पा. [म. छोटाचांद, हर्कप]

Ophiuchus—(ज्यो.) भुजंगधारी; सर्पधर.

Ophiura—(जीव.) सर्पपुच्छ.

Ophiuroidea—(जीव.) सर्पपुच्छवर्ग.

Ophryon—(वै.) शंखकट.

Ophthalmalgia—(वै.) चक्षुवेदना.

Ophthalmia—(वै.) नेत्रविकार; नेत्राभिष्यंद; अभिष्यंदशोथ; नेत्रामय; अधिमंथ. -Granular-नेत्राभिष्यंद; नेत्रविकार. [म. खुपऱ्या] -Neonatorum-नवजात नेत्राभिष्यंद; शिशु अभिष्यंद. -Purulent-पूयमय नेत्राभिष्यंद. -Tarsi-पक्ष्मविकार.

Ophthalmic—(वै.) नेत्रसंबद्ध; नेत्रविषयक; चाक्षुष; नेत्रीय; चक्षुसंबंधी. -Artery-चक्षुरोहिणी. -Ganglion-चाक्षुष मज्जातंतु पिंड. -Hospital-नेत्र-

रुग्णालय; नेत्रोपचारगृह. -Nerve-नेत्र मज्जातंतु-धमनी; पंचमस्नायु; प्रथमशाखा. -Region-नेत्रप्रदेश; चाक्षुषप्रांत; चक्षुप्रांत. -Vein चाक्षुषवाहिनी.

Ophthalmist, Ophthalmologist—(वै.) नेत्रवैद्य; नेत्रविद्याप्रवीण; नेत्राविद्यावेत्ता; नेत्रचिकित्सक.

Ophthalmitis—(वै.) नेत्रपाक; नेत्रविदाह; अक्षि-गोलकप्रदाह; नेत्रशोथ.

Ophthalmocele—अक्षिगोलकबहिःसरण.

Ophthalmocopia—(वै.) चक्षुअवसाद.

Ophthalmodynia—नेत्राशूल.

Odhthalmography—(वै.) नेत्रावर्णन.

Ophthalmolith—(वै.) अश्मपिंड.

Ophthalmological—(वै.) नेत्रविद्या विषयक-संबद्ध.

Ophthalmolgist—नेत्रवैद्य; नेत्राचिकित्सक.

Opthalmology—(वै.) नेत्राविद्या; नेत्राचिकित्सा.

Ophthalmometer—(वै.) नेत्रामापक.

Ophthalmometry—(वै.) नेत्रमापन.

Ophthalmoneuritis - (वै.) दृष्टिनाडीशोथ.

Ophthalmopathy—(वै.) चक्षुरोग.

Ophthalmoplegia—नेत्रास्नायुवात; नेत्रापेशीपक्षा-घात; नेत्रास्तम्भ.

Ophthalmorrhœa—चक्षुरक्तस्राव.

Ophthalmos—चक्षु.

Ophthalmoscope—(पदा. वै.) नेत्रदर्शनयंत्र; नेत्र-दर्शक; नेत्रापरीक्षक; अक्षिदर्शक; अक्षिपरीक्षकयंत्र; नेत्रांत-र्दर्शक.

Ophthalmoscopy—(वै.) नेत्रदर्शनविद्या; नेत्रांत-र्दर्शन.

Ophthalmotomy—(वै.) नेत्रशस्त्रक्रिया ;नेत्राच्छेदन.

Ophthalmotrope—कृत्रिमनेत्र.

Ophthalmozoa—अक्षिजीवाणु.

Opinion—(तत्त्व.) ग्रह; मत; अभिप्राय; विचार; निर्णय: मति.

Opisometer—(पदा.) वक्रमापक; वक्ररेषामापक; दूरत्वमापकयंत्र; See Odometer.

Opisthion—(वै.) पार्श्वमहाविवर.

Opistho,-Branchiate—(प्राणि.) उपस्था धेंगडी. -Coelian-उपस्थोदरी.

Opisthotonos—(वै.) बाह्ययाम; अंतरायाम; बहि-रायाम अपतानकवायु; धन्वाकारभवन.

Opium—(रसा. वै.) अहिफेन. [म. अफीण; अफीम]

Opiumism—(तत्त्व.) अहिफेनव्यसन.

Oppilation—(वै.) मलावरोध; अवष्टम्भ.

Opponens—(वै.) विरोधकारक. -Dig-Quinti-कनिष्ठिका-; अंगुष्ठजायिनी; सन्मुखकारिणीकनिष्ठिगा. -Pollicis-अंगुष्ठसन्मुखकारिणी;अंगुष्ठगा;अंगुष्ठजायिनी.

Opponent—(तत्त्व. शा.स.) प्रतिपक्षी; वादी; पूर्व-वादी; अग्रवादी; प्रतिवादी; प्रतिरोधी; विरोधी.

Opportunity—प्रसंग; योग; अवसर; संधि.

Opposed—(सभा) प्रतिकूल; विरुद्ध.

Opposite—(ग., पदा., वन.) अभिमुख; संमुख; विपरीत; विरुद्ध. -And Decussate-(वन.) संमुखस्वस्तिकाकार. -And Superposed-(वन.) संमुख; संमुखावरित. -Angle-(ग.) संमुखकोण; प्रति-कोण; अभिमुखकोण; विपरीतकोण. -Force-(ग.) विरुद्धबल. -Leaves-(वन.) प्रतिमुखपर्ण. -Side-१ (ग.) संमुख; संमुखरेषा; भुज-रेषा; प्रतिभुज. २ (तत्त्व.) विपक्ष. -Term-(तत्त्व.) विरोधीपद. -Test-(तत्त्व.) वैपर्यय परीक्षण. -Ve.tical angle-(ग.) अभि-कोण.

Opposition—(ग. ज्यो.) प्रतियोग; विरोध. २ (तत्त्व.) विरोध; विपक्षता; प्रतिक्रिया; प्रतियोग; उपविरोध; प्रतिपक्षता; संवादी; विग्रह; रूपांतर. ३ (पदा.) प्रतियोग; षडभांतर. ४ (भू.) अभियोग; षडभांतर. -Contradictory-(तत्त्व.) प्रभेद; प्रतिभेद; विसंगति-संबंध; विसंगति प्रभेद; प्रतिभेद प्रतिन्यास. -Contrary-(तत्त्व.) विसंगतिसंबंध; विपरीत प्रतिपक्ष; विरुद्ध प्रतिपक्ष; विरोध संबंध. -of Proposition-(तत्त्व.) वाक्यविरोध; विधान परस्परसंबंध. -Square of-(तत्त्व.) प्रतिन्यासानुमानचतुरस्र; विरोधचतुष्कोण; संबधानुमान चतुरस्र. -Subaltern-(तत्त्व.) उपांग-विरोध; अनुपर्याप्तसंबंध; सामान्यविशेषप्रतिपक्ष. -Subcontrary-(तत्त्व.) विपरीत कल्प प्रतिपक्ष; उपविरोध; अल्पविरोधसंबंध.

Opposom—(प्राणि.) अपाशयी.

Opsialgia—(वै.) मुखमंडल स्नायुशूल.

Optic—१ (तत्त्व.) चाक्षुष; दृग्विषय; नेत्रिका. २ (वै.) दृष्टि; चाक्षुष; चक्षुरिंद्रिय; दृगिंद्रिय; दर्शनसाधन; रूप; अक्षिकोशसंबद्ध. -Angle-(वै.) दृक्कोण. -Area-दृष्टिज्ञानविभाग. -Axis-(पदा.) प्रकाशाक्ष; दृगक्ष.

-Chiasma-(वै.) दर्शनस्वस्तिक; नेत्रनसकूश; आक्षिक स्वस्तिकायन; दृष्टिनाडीयोजिका. -Circle-(पदा.) दृग्वृत्त. -Commissure-(वै.) दृष्टिनाडी-योजिकापरिखा. -Cup-(वै.) मुकुलखल; नेत्रखात. -Disc-नेत्रकनीनिका पटल; नेत्रमुकुल. -Foramen-नेत्रविवर; चक्षुविकार. -Instrument-(पदा.) दृग्यंत्र. -Nerve-(पदा. वै.) दृक्संवेदनी; दृक्संवेदनतंतु; दृगमज्जातंतु; दृग्नसा; तेजोवहमज्जातंतु; दृष्टिनाडी; अक्षिनस; नेत्रनाडी; रूपवहधमनी. -Neuritis-दृष्टिनाडीशोथ. -Square-(पदा.) दृग्वर्ग. -Thalamus-दर्शनस्नायुशूल; चाक्षुष स्नायुशूल. -Tr.-(वै.) नेत्रपथ.

Optical—१ (तत्त्व.) चाक्षुष; दार्शनिक; दार्शन; दृश्य. २ (पदा.) दार्शनिक; चाक्षुषी; प्रकाशसंबद्ध. ३ (वै.) अक्ष.- -Activity-(रसा.) रश्मिघूर्णत्व; रश्मिक शक्ति; प्रकाशिक प्रवर्तनगुण; ध्रुवणघूर्णत्व; प्रकाशक्रिया. -Anistotrophy-(पदा.) प्रकाश दिगपेक्षगुण. Axis-प्रकाशाक्ष. -Bench-प्रकाशमंच. -Centre-चक्षुर्मध्य; काचमध्य; प्रकाशकेंद्र. [-of a Lens-यावकगर्भ.] -Constant-प्रकाशस्थिरांक. -Glass-(रसा) चक्षुषीकाच; प्रकाशयंत्रकाच. -Illusion-(पदा.) दृग्भ्रम, दृष्टिभ्रम; प्रकाशमाया. -Image-चाक्षुष प्रतिमा. -Inactivity-(रसा.) ध्रुवण अघूर्णत्व. -Instrument-(पदा.) दृग्यंत्र; आलोकयंत्र; प्रकाशयंत्र; नेत्रसंबंधी यंत्र. -Lantern-आकारवर्धक दीप; चित्रदीप. -Nerve-(पदा. वै.) दृग्मज्जातन्तु. -Rotary Power-(पदा.) दर्शनभ्रमणशक्ति; दार्शनिकभ्रमणशक्ति. -Surface-दृष्टिप्रदेश. System-(पदा.) प्रकाशीय व्यवस्था.

Optically,-Active—कार्यकारी;प्रकाशसंवेद्य;तेजभावी. -Dense or rare-(पदा.) प्रकाशदृष्टया घन-विरल. -Inactive-दार्शनिक कार्यशून्य; क्रियाशून्य.

Optics—१ (चित्र) दर्शनानुशासनशास्त्र. २ (तत्त्व.) चक्षुर्विद्या. ३ (पदा.) दृष्टिशास्त्र; प्रकाशविद्या; दर्शनविद्या; दृष्टिविद्या; तेजःशास्त्र; प्रकाशशास्त्र; चक्षुशास्त्र; दर्शनानुशासन; आलोकविद्या; प्रकाशविज्ञान; दृक्शास्त्र; दर्शनशास्त्र. -Applied-उपयोगी. व्यावहारिक प्रकाशविज्ञान. -Geometrical-(पदा.) भौमितिक दृक्शास्त्र; रेखागणितीय प्रकाशविज्ञान. -Physical-(पदा.) भौतिक प्रकाशविज्ञान; तात्त्विक प्रकाशविज्ञान.

Optician—(वै.) दृष्टिशास्त्री; दृष्टिवेत्ता.

Opticum—(वै.) नेत्रपथ.

Optimeter—(पदा.) वक्रीभवनमापक; दृष्टिमापक.

Optimetry—(पदा.) दृष्टिमिति.

Optimism—(तत्त्व.) सर्वशुभवाद; अनिर्वेदवाद; प्रवृत्तिमार्ग; सुखवाद; आशावाद; इष्टपर्यवसानवाद; आशादृष्टि.

Optimist—(तत्त्व.) सर्वशुभवादी; आशादर्शी; सौभाग्यवादी; सुखवादी; आशावादी.

Optimistic—(तत्त्व.) सर्वशुभवाद संबद्ध-विषयक; आशावादी.

Optimum—१ (अर्थ.) अधिकतम मध्याकाष्ठा; उत्तमाकाष्ठा; सुयोग्य; योग्य; उत्तम; योग्यमान; इष्टमान. -Temperature-मध्योष्णमान; उच्चोष्णमान.

Option—(अर्थ.) विकल्प; रुचि; ऐच्छिक पदार्थ-वस्तुसमय. -Double-क्रयविक्रयाधिकार. -Single-क्रयविक्रयैकाधिकार.

Optional—(अर्थ.) ऐच्छिक; वैकल्पिक.

Optologist—(पदा.) दृष्टिशास्त्री; दृष्टिवेत्ता.

Opuntia Dillemi—(वन.) वज्रवृक्षा; विदर. [म. विलायती निवडुंग, नागफणा]

Oracle—(तत्त्व.) देवज्ञा; देववाणी; गूढ देववाणी; देववाक्य; आकाशवाणी.

Oral—मौखिक; अलिखित; मुखगत; वाचिक. -Cavity-(वै.) मुखविवर. -Evidence-(शास.) वाचिक साक्षी; मौखिक साक्ष्य. -Environment-(शिक्षण.) वाचिक परिस्थिति. -Erotism-(तत्त्व.) वदनोत्तेजित कामुकता; मौखिक कामोन्माद. -Method-(तत्त्व.) मौखिक शिक्षापद्धती. -Opening-(वै.) मुखद्वार. -Part-(वै.) मुखभाग. -Sodism-(तत्त्व.) मौखिक कामलिप्सा. -School-(शिक्षण.) वाचिकशाला.

Orange—(रसा.) नारंगी; कमला; नारंग.

Orang Outang—(प्राणि.) वन्य मनुष्य; वानर.

Orator—(भाषा.) सुवक्ता; वाग्वीर; वक्ता.

Oratory—वाग्माधुरी; वाक्पटुता; वक्तृत्व.

Orb—(ज्यो. तत्त्व. पदा. भू.) बिंब; मंडल; वृत्त; चक्र; गोल; वलय; कक्षा; पिंड. -Elements of an-कक्षोपक्रम.

Orbate—(वन.) चक्राकार; मंडलाकार.

Orbicular—(वन.) मंडलाकार. -Bone-(वै.) चक्राकार अस्थि.

Orbicularis, -Cillaris—(वै.) नेत्रदंतुर; गोलस्नायु. -Oculi-नेत्रवर्तुल-; नेत्रनिमीलनी. -Oris-मुखवर्तुल; आस्यवलय स्नायु; मुखमुद्रणीपेशी; कपोलिकापेशी; मुखसंकोचनी. -Palpebrarum-नेत्र निमीलक स्नायु; नेत्र निमीलिनी पेशी; अधोभ्रुकुटी; पक्ष्मस्नायु; अक्षिपुटसंमेलनपेशी.

Orbit—१ (ज्यो. पदा.) कक्षा; भ्रमणकक्षा; वलय; कक्षागोल; ग्रहमार्ग; मंडल; विक्षेपवृत्त; ग्रहपथ. २ (वै.) अक्षिकोश; अक्षिगोल; अक्षिकूट; अक्षिगुहर; नेत्रगुहा; अक्षिकोटर. -Apex of-(ज्यो.) उच्च. -Apsis of-मंदोच्च. -Bohr-(पदा.) बोहरप्रणीतकक्षा; शक्तिपुंजक कक्षा. -Change of-कक्षांतर. -Elliptic-लंबदीर्घवर्तुलाकार कक्षा -Eye Socket-(वै.) अक्षिगुहर. -Greatest Inclination of a Planet's orbit-(ज्यो.) विक्षेपवृत्त. -of the Eye-(पदा., वै.) नेत्रगुहा; अक्षिकोष; नेत्रकोटर. -of a Planet-(ज्यो.) विमंडल -Penetrating-(पदा.) भेदककक्षा. -Quantum-(पदा.) शक्तिपुंजकक्षा.

Orbita—(वै.) नेत्रपुट.

Orbital—१ (पदा.) कक्षीय. २ (वै) नेत्रकोटर; नेत्र-; अक्षिकोटरसंबंधी. -Cavity-(वै.) नेत्रकोटर. -Electron-(पदा.) कक्षीय विद्युत्कण; कक्षीय-ऋणकण; अस्थिरऋणकण; भ्रामक ऋणकण. -Energy-(पदा.) कक्षाशक्ति; भ्रमणशक्ति. -Fascia-(वै.) नेत्रकोटर अस्थिपेशी; नेत्र प्रावरणी. -Fossa Nerve-(वै.) नेत्रगुहानाडी. -Part-(वै.) नेत्रखंड. -Plate-नेत्रकवच; नेत्रच्छदिफलक. -Process-नेत्रप्रसर. -Quantum number-(पदा.) कक्षीय शक्तिपुंजांक. -Septum-(वै.) नेत्रकोटर पटल. -Sulcus-नेत्रप्रणाली. -Surface-नेत्रपीठतल -Transition-(पदा.) कक्षांतर. -Velocity-कक्षागति.

Orchesography—नृत्यशास्त्र.

Orchestra—(नाट्य. पदा.) वादित्रस्थान; वाद्यमंडल; संमीलित वाद्यसंगीत; वृन्दसंगीत; वृन्दवादन.

Orchestration—वाद्यसंगीत विभाजन.

Orchialgia—(वै.) अंडकोशवेदना.

Orchid—(वन.) अगळंब; वृक्षांग; आमर; आम्री; मृतजीवी वनस्पति.

Orchidaceæ—(वन.) १ मकरंद वर्ग; शतावरी वर्ग; सालमादि वर्ग. [म. सालंमिश्रीवर्ग] २ रास्नावर्ग.

Orchidoncus—(वै.) अंडकोषार्बुद.

Orchiocele—(वै.) वृषणवृद्धि.

Orchiodynia—(वै.) वृषणशूल.

Orchis—(वै.) अंडकोषशोथ.

Orchitis—(वै.) अण्डशोथ; वृषणवृद्धि; वृषणदाह; अंडदाह; अंडकोषप्रदाह.

Orchotomy—(वै.) अंडकोषच्छेद.

Order—१ (अर्थ.) आज्ञा. २ (ग.) क्रम; श्रेणी; घात. ३ (जीवि.) गण; कोटी; जाति. ४ (तत्त्व.) व्यवस्था; क्रम; परंपरा; मार्ग; रीति; परिपाठ; आदेश. ५ (पदा.) प्रतिवार; आज्ञा; आदेश; गण; गोत्र; प्रति; श्रेणी; स्कंध; समूह; वर्ग; कोटी; व्यवस्था; घटना; रचना; मंडन. ६ (राज) आज्ञा; क्रम; नियम. ७ (वन.) कुल; गण; वर्ग. ८ (शास.) आज्ञा; आदेश. ९ (सभा.) आदेश! आदेश! आज्ञा! स्तब्ध! शांत! -Ascending-१ (ग.) आरोह; आरोहक्रम. [म. चढतीभाजणी] २ (पदा.) वर्गप्रकृति. -Cheque-(अर्थ) निर्दिष्टव्यक्तिदेयधनपत्र. [म. धनीजोगचेक; आर्डरचेक.] -Cyclic-(ग. पदा.) चक्ररचना; चक्रक्रम. -Descending-अवरोह; वर्गप्रकृति; अवरोहणक्रम. [म. उतरतीभांजणी] -Direct-(पदा.) आनुलोम्यक्रम. -In-(सभा.) अनुशिष्ट; आदेश; योग्य; मान्य; अनुनियम. -Inverse-प्रतिलोम्यक्रम. -Irregular-(पदा.) अनित्यक्रम. -Natural-नैसर्गिकवर्गीकरण; अनुलोमवर्गीकरण. -of Interference-(पदा.) श्रेणी. -of Magnitude-महत्त्व-गुरुत्व श्रेणी-कोटी; प्रति. -of Merit-योग्यताक्रमपद्धति. -Regular-नित्यक्रम; नियमितक्रम. -Out of-(सभा.) बाधित; नादेय; प्रतिशिष्ट; अपास्त; नियमबाह्य; तंत्रबाह्य; तंत्रविरुद्ध. -Reverse-(जीव.) प्रतिलोम; प्रतिलोम्य; अनुलोमविलोम. -Second-(पदा.) द्वितीयक्रम. [म. दुसऱ्या प्रतीचा वर्ण लेख.] -Supplier General-(अर्थ.) आज्ञानसारदाता. [म. मागणीप्रमाणें माल पुरविणारा]

Orderly—(राज.) संदेशवाहक; प्रतिहारी; दूत.

Ordinal—(ग.) पूरणवाचक; क्रमदर्शक; क्रमवाचकसूचक; संख्याक्रमपूरक. -Number-(ग.) क्रमद्योतकसंख्या; क्रमांक; क्रमागतसंख्या.

Ordinance—१ (अर्थ, राज.) अस्थायी आदेश-आज्ञा; विशेषआज्ञा. २ (तत्त्व.) आदेश; शास्त्रविधि.

Ordinary—(पदा., रसा.) सामान्य; साधारण. Debt-(अर्थ.) सामान्यऋण. -General Meeting-(अर्थ., शास., सभा.) साधारणअधिवेशन; साधारणमुख्यसभा; साधारणसभा.-Ray of Image-(पदा.) साधारणप्रतिबिंबकिरण. -Resolution-(अर्थ.सभा.) साधारणप्रस्ताव;सामान्यप्रस्ताव. -Share-(अर्थ.) साधारणभाग. -Stock-साधारणमूलधन. -Temperature-साधारणउष्णमान. -Theory-साधारणविचारउपपत्ति.

Ordinate—१ (ग.) कोटि; भुज; द्वितीयसंबंध; भुजमापनरेषा; लंबाक्ष; कोट्यक्ष. २ (पदा.) कोट्यांतर; कोटी.

Ordure—विष्ठा.

Ore—(भू., रसा.) आयस; अशोधितधातु; खनिज; आकरिकधातु; असंस्कृतधातु.

Orectic—(तत्त्व.) प्रेरणिक; प्रावर्तनिक.

Orexis—१ (तत्त्व.) प्रेरणा; प्रवृत्ति. २ (वै.) क्षुधा.

Organ—१ कार्यसाधन; कर्मसाधन; द्वार. २ (तत्त्व.) इंद्रिय; आयतन; अंग; अवयव; करण. ३ (वन.) अवयव; इंद्रिय; अंग. ४ (वै.) आशय; अवयव, इंद्रिय; गात्र; अंग. ५ (संगीत.) महावाद्य; वादित्र. ६ (सामाजिक.) मुखपत्र. -Change-(वै.) ऐंद्रियविकृति. -Digestive-पाचनयंत्र; पचनेंद्रिय. -External-बाह्येंद्रिय. -Genital-जननेंद्रिय. -Inferiority-(तत्त्व.) आत्मलघुताभावना. -Internal-(वै.) अन्तरेंद्रिय.-of Action-(तत्त्व.) कर्मेंद्रिय; करण. -of Digestion-पचनेंद्रिय. -of Excretion-(तत्त्व., वै.) वायु; मलद्वार; शौचेंद्रिय. -of Generation-(तत्त्व.,वै.) उपस्थ; प्रजापति; जननेंद्रिय. -of Golgi-(वै.) ताणअवसान. -of Hearing-श्रवणेंद्रिय. -of Locomotion-(जीव., तत्त्व.) चलनेंद्रिय; संचारेंद्रिय. -of Mind or Soul-(तत्त्व.) अंतरिंद्रिय. -of Motion-पाद; गमनेंद्रिय. -of Prehension-हस्त; ग्रहणेंद्रिय. -of Sensation, Sense-ज्ञानेंद्रिय. -of Sight-(वै.) दर्शनेंद्रिय; दृगिंद्रिय. -of Smell-घ्राणेंद्रिय; गंधेंद्रिय; नासायतन. -of Speech-(तत्त्व.) वाक्; वाणी; वागिंद्रिय; वाचेंद्रिय; -Pipe-(पदा.) सुषीरवाद्य; वेणु; वंशी. [म. बांसरी] [-Closed-रुद्धसुषीरवाद्य. -Open-मुक्तसुषीरवाद्य.] -Respiratoay-(वै.) श्वसनेंद्रिय. -Sense-ज्ञानेंद्रिय. -Substance-सजावद्रव्य; सेंद्रियद्रव्य. -Vital-जीवननिर्वाहकअवयव; मर्म.

Organic—१ (तत्त्व.) स्वरूपविषयक; आंगिक; अंगसंबंधी; अंगयुत; सांग. २ (रसा.) आर्वण; सेंद्रिय; प्राणिजन्य; कर्बरसायन; कर्बयुक्त; कज्जलयुक्त; कज्जलित. ३ (वन.) सेंद्रिय; जैव; ऐंद्रिय; प्राणिज; कार्बनिक; जैव; चेतन; सजीव. ४ (वै.) ऐंद्रिय; सेंद्रिय; रचनागत; अजड; इंद्रियजन्य. -Chemistry-(रसा.) सेंद्रिय; रसायनशास्त्र;चेतनरसायनशास्त्र; कार्बनरसायन;जैवरसायन; अंगारकरसायन; आर्वणरसायन; कर्बरसायन. -Compounds-१ (अर्थ.) स्थिरचर संबंध. २ (रसा.) सेंद्रियसंयुक्तपदार्थः; सेंद्रियसंयुक्तपदार्थ. Deafness-(वै.) बधिरता. -Disease-अंगभूत रोग;इंद्रियविकृतिजन्यरोग; यांत्रिकरोग.-Food-सेंद्रियअन्न;प्राणि-वनस्पतिअन्न;सजीवअन्न. -Matter-सेंद्रियपदार्थ; जैववस्तु. -Process-शरीरांतर्गतव्यापार. -Radicals-ऐन्द्रियमूलक; सेंद्रिय मूलक. -Relation-अंगांगीभाव. -Remains-जीवशेष; प्राण्यवशेष; सेन्द्रियशेष. -Rocks-(भू.) जीवशैल; सेन्द्रियपाषाण. -Selection-(तत्त्व.) प्राकृतिकनिर्वाचन. -Sensation-(वै.) जीवनव्यापारस्पर्श; आंतरावयव संवेदन. -Sense-ज्ञानेंद्रिय; अंतरिंद्रिय. -Stricture-(वै.) सेंद्रियसंकोच. -Whole-(तत्त्व. वै.) स्वयंपूर्ण; स्वयंजीवि; सेंद्रियसमष्टि; जीविसमष्टि. -World-(जीव. रसा.) सेंद्रियसृष्टि; जीवसृष्टि.

Organs—(वै.) अवयवाः; इंद्रियाणि. -the End-अवसानइंद्रियाणि.-of Special Senses-ज्ञानेंद्रियाणि.

Organisation—१ (अर्थ., इति.) संघटना; व्यवस्था; योजना; रचना; विधान. २ (तत्त्व.) अंगसंपादन; व्यूहन; रचना; व्यवस्था; संघटन; संव्यवस्था; संयोजन; आयोजन; सुव्यवस्था; सुव्यवस्थितयोजना; संस्थापना; जीव व्यवस्था. ३ (राज.) संघटना; व्यवस्था. -of Industries-(अर्थ.) उद्योगसंघटना; नियोजन. -Mental-(तत्त्व.) मानसिकसंघटना; मनोरचना.

Organised—(वै.) संस्थित; उत्क्रांत; संघटित; सुसंहत; इंद्रियीकृत; जीवीकृत. -Ferment-(रसा.) सजीवविपाकोत्तजक. -Structure-(जीव.) सेंद्रियरचना.

Organiser—(अर्थ.) योजक; संघटक; व्यवस्थापक.
Organism—१ (जीव.) सेंद्रियव्यक्ति; प्रकृतिरूप; इन्द्रियविशिष्ट रचना-संघात; सेंद्रियरचना; जीनक; संसृष्टि; करण; सेंद्रिय; पिंड; अवयवी; शरीर. २ (तत्त्व) जीविवस्तु; जीविद्रव्य; शरीर; पिंड; क्षेत्र; अवयव; शरीरयंत्र, देहरचना; सेंद्रियक; इंद्रियी; जीवी. ३ (भू.) सावयव अवयवी. ४ (वन.) जीव. ५ जंतु; इन्द्रियत्व; शरीर.
Organismal—सेंद्रियजन्य.
Organo,-Genesis—१ (जीव) अंगोत्पत्तिवृत्त. २ (तत्त्व.)जीवेंद्रियोत्पत्तिविचार. -Graphy—(जीव.,वन.) वनस्पति-इन्द्रियविज्ञान; इन्द्रियग्रंथविचार जीवेंद्रियवर्णन; अगोत्पत्तिवर्णन. -Logy-१ (जीव.) अंगविद्या; अवयवविद्या. २(तत्त्व.) जीवेंद्रियशास्त्र; इन्द्रियांज्ञानशास्त्र; शरीरयंत्रविज्ञान. -Medicine-(वै.) ऐंद्रियपैपक; इन्द्रियनिष्ठवैद्यक. -Metallic-(रसा.) कर्बधातुक; कर्बधातव. -Pathology-(वै.) इन्द्रियनिष्ठ विकृतिविज्ञान. -Therapy-अवयवौषधि.
Organon—१ (पदा.) तंत्रशास्त्र; विधिशास्त्र. २ (वै) वैज्ञानिक अनुसंधान प्रणाली. -Spirale Cortii-(वै.) श्रवणवेली.
Organotomy—(वै.) शरीरतत्त्व.
Orgasm—(वै.) रतीच्छा; कामाग्नि; कामोत्तेजना; चरमविषयानंदअनुभूति.
Orient—१ पौरस्त्य; पौर्वात्य; पौर्व. २ अभिमुखीकरण; अभिस्थान; दिग्दर्शन.
Oriental—पूर्वदेशीय; पूर्वदेशस्थ; पौर्वात्य; प्राच्य; पूर्वीय.
Orientate—(रसा.) पूर्वाभिमुखता; संस्थानविणय.
Orientation—१ (तत्त्व.) शरीरसंधारण; दिग्ज्ञान; दिक्संयोजन; पादार्थिकस्थानसंबंधनिर्णय. २ (पदा.) चलनदिशा; दिग्भवन; दिक्स्थिति. ३ (रसा.) नियोजन. ४ (वन.) दिक्स्थिति. ५ (वै.) आकल्पसंज्ञा; सकलसंबंधावधारणा. -Illusion of-(तत्त्व.) दिग्भ्रम.
Orienting, self—(वै.) स्वस्थानापन्न भावी.
Orifice—(पदा., वै.) द्वार; विवर; छिद्र; मुख; गवाक्ष, [म. तोंड, मुख, भोंक] -Rimaoris (वै.) पुरमुखविवर.
Origanum, -Marjoram—(वन.) मरुबक. [म. मरवा] -Vulgaris-(वन.) विमला, सप्तला; शातला. [म. शिकेकाई]
Origin—१ (अर्थ., ग.) मूलबिन्दु; आरंभस्थान; उगम; प्रस्थानबिन्दु; मूल; आरंभ. २ (तत्त्व.) उत्पत्ति; प्रभव; उद्गम; आरंभ. ३ (पदा.) मूलस्थान; मूलबिन्दु; उगमस्थान; उद्भव; उत्पत्ति; उद्गमबिन्दु; मूल; मूलबिन्दु. ४ (वन., वै.) मूल; आरंभ; उत्पत्ति; जाति; बीज; हेतु; प्रभव; उद्गम; आदिप्ररोहकंदर. -of a Muscle-(वै.) स्नायु-उद्गमस्थान. -of Species-१ (तत्त्व.) उपजातिसंभव-प्रभवमूल. २ (वन.) जातिनिर्मिति; उपजातिउत्पत्ति; उपजातिउद्गम.
Original—१ (तत्त्व.) नवीन; नवजात; नवकल्पित; मौलिक; औद्गम. २ (अर्थ., पदा., राज.) मूल; स्वयंभु; प्राथमिक; प्रथम; स्वतंत्र; मौलिक; आद्य; अपूर्व; प्रथमशोधित; आरंभिक. ३ (भाषा.) १ मूल. २ स्वकल्पित; स्वत कल्पित; मौलिक; स्वतंत्र. -Bill-(अर्थ.) मूलधनलेख. [म. मूळ पेठ] -Court-(शास.) मूलासन; प्रथमासन. [म. मूळची न्यायाधिशी] -Side-प्रथम शाखा. -Sin-(तत्त्व.) १ पापात्मता; नारकिता. २ मूलपातक; प्रथमपातक. -Words-मूलशब्द.
Originality—१ (तत्त्व., भाषा.) सर्गशक्ति; निसर्गशक्ति; कल्पकता; अपूर्वबुद्धि; मौतिकता; मौलिकता; विशिष्टशक्ति; अपूर्व रचनाशक्ति; नवीनोत्पादकता; उत्पादकशक्ति; नवता; कल्पनाशक्ति; अपूर्वता. २ (वै.) कल्पकता; मौलिकता.
Originating Cause—प्रभव.
Originator—प्रवर्तक; प्रारंभक; उत्पादक; योजक.
Oriole—१ (प्राणि.) कनकसारिका. २ (वै.) पीलक.
Orion—(ज्यो.) मृग; मृगपुंज; मृगनक्षत्र; मृगशीर्ष; भरत; अग्रहायण; प्रजापति; अग्रहायणी; कालपुरुष.
Orionis, -Alpha—(ज्यो.) आर्द्रा. -Lambda-मृगशीर्ष.
Orion's Belt—मृगबाण; प्रजापतियज्ञोपवीत.
Oris —मुखविषयक.
Orismology—परिभाषाविद्या.
Ormer—(प्राणि.) समुद्रकर्ण.
Ornamental Mask—(शिल्प.) कीर्तिमुख.
Ornaments—(संगीत.) रागभूषण.
Ornithichnite—(भू.) काकपद.
Ornithine—(वै.) पक्षिविषयक.
Ornithodelphia—(प्राणि.) एकोदर.
Ornitholate—(भू.) पक्षिशेष.
Ornithology—पक्षिविद्या; पक्षिशास्त्र; पक्षिविज्ञान.
Ornithomancy—पक्षिशकुनविद्या.

Ornithophilous—(वन.) पक्षिफलित; पक्षिपरागसिंचित.
Ornithophily—(वन.) पक्षि-विहंगमपरागसिंचित.
Ornithopod, Ornithopodus—पक्षिपदी; पक्षिपाद.
Ornithoscopy—(प्राणि.) पक्षिदर्शन.
Ornithotomy—पक्षिच्छेदन.
Orobanchaceæ—(वन.) परगूलोपजीवीवर्ग.
Orobanche—(वन.) बंबाशु; रोधकतृण; गुल्ल.
Orogeny—(पदा.) पर्वतोत्पत्ति.
Orographic—(पदा.) ऊनाधिक वर्षाव. [म. चढउतारांचा पाऊस]
Orography—पर्वतवर्णन; पर्वतभूगोल.
Orology—पर्वतविद्या.
Orometer—(पदा.) पर्वतोन्नतिमापक; पर्वतमापक; पर्वतभारमापक; भारमापक. [म. पहाडीभारमापक]
Oropharynx—(वै.) कंठनाली.
Oroxylum Indicum—(वन.) शुक्रनास; पृथुशिंबी; भल्लुकप्रिय; मंडुकपर्ण. [म. दिंडा, टेटू]
Orphanage—(समाज.) अनाथालय.
Orpiment—(रसा.) हरिताल; तालक; हरताल. -Red-(रसा.) मनःशिला. [म.मनशीळ] -Yellow-गोदन्ती हरताल.
Orra Serrata—(वै.) रूपग्राहकअंत; कर्तरीधारा.
Orrery—(ज्यो.) ग्रहगतिदर्शकयंत्र.
Orris—(वन. वै.) see Iris.
Orrhorrhea—(वै.) वीर्यस्खलन.
Ortherapy—(वै.) दधिजलचिकित्सा.
Ortho—१ (पदा.) लंब; शुद्ध; ऋजु. २ (रसा.) ऋजु; आसन्न; पूर्व. -Acid-(रसा.) पूर्वाम्ल. -Cardiac Reflex-(तत्त्व.) हृदयप्रतिक्रिया. -Centre-१ (ग.) लंबसंपात; लंबसंगम; लंबबिन्दु. २ (पदा.) लंबकेन्द्र; ऋजुकेन्द्र. -Cephalic-(प्राणि.) ऋजुकपाली; ऊर्ध्वकपाली. -Chromatic-(पदा.) वर्णभेद आदर्शक. -Circumcentre-(ग.) लंबसंधि; लंब आभक्षेप. लंबकेन्द्र. -Clase-समकोणभंगी; ऋजुभंगी; सरलभंगी. -Component-सरलअवयवी. -Epy-(भाषा.) शुद्धोच्चार;शुद्धोच्चारण.-Gamous-(वन) स्वयंफलित; आत्मफलित. -Gamy-(वन.) अव्यवहितगर्भधारणा; आत्मफलितता; स्वयंफलन; स्वयंफलितता. -Genesis-(तत्त्व.) नियतिफलउत्क्रांति; स्वभावजनी;क्रमविकाससिद्धांत; समविकासवाद; सरलविकासवाद. -Gnathous-१ (तत्त्व.)पहणु;उद्गतहनु. २(प्राणि.) ऊर्ध्वजंभ; ऊर्ध्वकपाली. ३ (वै.) लंबहनुक. -Graphy-(भाषा.) शुद्धलेखनपद्धति; वर्णविन्यासशास्त्र. -Metric-(ग.) समकोणाक्ष; लंबाक्ष; ऊर्वाक्ष. -Paedia-(वै.) बालशरीरव्यंगोपचार. -Paedics-(वै.) बालव्यंगोपचार; शरीरव्यंगोपचार; व्यंगधारणा. -Phosphoric Acid-(रसा. वै.) ऋजुस्फुरकाम्ल. -Phosphate-(रसा.) ऋजुस्फुरित. -Phosphoric-(रसा.) ऋजुस्फुरिक. [Acid-ऋजुस्फुरिकाम्ल; संस्फुरिकाम्ल] -Plesy-(तत्त्व.) प्राकृतिकनिर्वाचनजन्यविकास. -Ptera-(प्राण.) सरलपक्ष; ऋजुपक्ष; ऊर्ध्वपत्री; ऋजुपत्री. -Rhombic-(रसा., भू.) त्रिविषमअक्षीय; त्रिर्मितिक. -Scopic-(पदा.) यथार्थदर्शक. -Stichy-(वन.) ऊर्ध्वरेषा; ऋजुश्रेणी; पर्णोद्गमसूत्र; अवलंबपर्णोद्गमसूत्र; ऊर्ध्ववर्धक; ऊर्ध्ववृद्धि. -Tropism-(वन.) ऊर्ध्ववृद्धि; ऊर्ध्वरोह. -Tropous-(वन.) सरल; ऊर्ध्वमुख; ऋजुस्थित; ऊर्ध्ववर्धिष्णु.
Orthodox—(तत्त्व.) रूढिप्रधान; प्राचीनमतावलंबी; पुराणपंथी; रूढ; सत्पथधारी; सत्पथगामी; पुराणमतवादी; प्राचीनपंथावलंबी; यथास्थितपंथग्रही;पुरातन; रूढसंप्रदायानुरूप; सत्यमार्गी; सत्यधर्मानुसारी. -Medicine-(वै.) रूढवैद्यक.
Orthodoxy—पूर्वाचारपद्धति; श्रोत्रियसंप्रदाय; नैष्ठिकता; आस्तिकता; पुराणप्रियता; रूढिप्रेम.
Orthogon—(ग.) समचतुरस्र. -Projection-लंबजन्य प्रत्यालेख.
Orthogonal—(ग.) समचतुरस्रीय; जात्य; मूलकोणीय; समकोणीय; समकोणच्छिन्न; समचतुरस्रसंबंध समकोणाकृति; चातुरस्रिक. -Circle-समचातुरस्रिकवृत्त; लंबित; समकोणवृत्त; तूर्यकोणवृत्त. [म. काटकोनीवृत्त] -Projection-(ग., पदा.) लंबप्रक्षेप; जात्यप्रक्षेप; समकोणच्छिन्न परिक्षेप. -Grapher-(भाषा.) शुद्धलेखक; वर्णविन्यासशास्त्री.
Orthogonally—लंबरेषीय; लंबरूपीय.
Orthopnœa—(वै.) दमकश्वास; श्वासावरोध; श्वासकृच्छ्र; ऊर्ध्वश्वास.
Orthotyphous—(ज्यो.) ऊर्ध्वभंग; ऊर्ध्वदर.
Orytics—(भू.) जीवशेषशास्त्र.
Oryza Sativa—(वन.) शालिधान्य; व्रीहि. [म. साळ, भात]

Os—(वै.) अस्थि. -Calcaneus-पार्ष्णि. -Calcis-पादास्थि; पार्ष्ण्यस्थि; पार्ष्वास्थि. [म. खोटेचें हाड] -Coccyx-गुदास्थि. [म. माकडहाड] -Externum-योनिग्रीवाबहिर्मुख; ग्रीवाबहिर्मुख. -Hyoid-जिह्वास्थि. -Hyoideum-शृंगाटक. -Ilium-कटीर. -Incisivum Premaxilla-पुरजंभअस्थि. -Innominata-श्रोणिफलक; अनामकास्थि; नितंबास्थि. -Internum-गर्भाशयद्वारांतरंग. -Ischium-श्रोणिअस्थि. -Magnum-मध्यकूट. -Multangúlum Majus-गुरुकोण. -Multangulum Minus-लघुकोण. -Orbicular-मंडलाकारअस्थि. -Oris-मुखस्थि. -Pubic-जघनास्थि; लिंग अस्थि; भगास्थि. -Triquetrum-त्रिकोण. -Uteri-गर्भाशयछिद्र; गर्भाशय द्वार-मुख; जरायुमुख.

Osazone—(रसा.) ओसजीवोन; ओसाझोन.

Oscheal—(वै.) वृषणविषयक.

Oschitis—(वै.) अंडकोषप्रदाह; वृषणदाह.

Oscheocele—(वै.) वृषणवृद्धि.

Oscillate—(पदा.) आंदोलन; दोलन. -Motion-आंदोलनगति; दोलनगति.

Oscillating,-Body—(पदा.) दोलितपिंड. -Current-दोलनात्मकप्रवाह. -Electricity-चंचला.

Oscillation—१ (अर्थ.) न्यूनवृद्धि: [म. वधघट, घटवाढ] २ (ज्यो., पदा.) आंदोलन; दोलन; दोला; कंपन; पर्यवेक्षण; आस्पंदन; आस्पंद. [म. हेलकावा, झोका] -Amplitude of-दोलन विस्तार. -Longitudinal-लंबदोलन. -Method of-(पदा.) दोलायमान पद्धति. -Period or Time of-दोलनकाल. -Plane of-(पदा.) दोलनतल. -Transverse-अनुप्रस्थदोलन; तिर्यक्दोलन.

Oscillative—(पदा.) आंदोलनशील; कंपनशील.

Oscillator—(पदा.) आंदोलक; कंपक.

Oscillatoria—(वन.) दोलनशैवाल.

Oscillatory—(पदा.) लहरीरूप; आंदोलित; कंपित; कंपायमान; कंप-. -Circuit-दोलनी. [-Open-मुक्त आंदोलनी] -Current-दोलनात्मकप्रवाह. [म. दोलनात्मक वहाळ] -Discharge-दोलितविसर्ग. -Motion-दोलनगती.

Oscillograph—(पदा.) दोलनलेखक; कंपादर्श; कंपलेखक.

Oscillographic Method—(पदा.) आंदोलकदर्पणपद्धति. [म. फिरत्या आरशाची पद्धत]

Oscillography—(पदा.) दोलनलेखन; कंपादर्शपद्धति; दोलननिर्देशकयंत्र; कंपदर्शन-लेखन.

Oscillometer—स्पन्दनमापकयंत्र.

Oscinidæ—(प्राणि.) द्विपक्षमक्षिका.

Osconode—(ग.) आस्कंध.

Oscul inflexion—(ग.) आस्कंधीय संधि.

Osculant—१ (ग.) आस्कंध्य. २ (जीव.) संलग्नशील; उभयधर्मी.

Osculating—आस्कंधीय. -Circle-(ग.) आस्कंधीयवृत्त. -Conic-(ग.) आस्कंधीय शंकुच्छेद-छिन्न.

Osculation—(ग., वै.) आस्कंधीयन; अलेषण; आस्कंधीयकरण.

Osculatory—(ग.) संस्पर्शक; रक्तवाहिनीनाडीचुंबक.

Osculum—१ (प्राणि.) बहिर्मुख; बहिर्मुखीछिद्र. (वै.) क्षुद्रछिद्र.

Osmeterium—(प्राणि.) कंटक; दुर्गंधकंटक.

Osmic Acid—(रसा.) ओस्माम्ल.

Osmidrosis—दुर्गंधियुक्त.

Osmium—(रसा.) ओस्म; ऊष; दुर्वासक; घ्राणक.

Osmocyanide—(रसा.) वासोश्यामिद; ओस्मोश्यामिद.

Osmometer—(रसा.) अभिसरणमापक.

Osmose—(पदा., भू., रसा., वन) जलाभिसरण. see Osmosis.

Osmosis—१ (पदा.) अभिसरण; शोषणक्रिया; द्रवाभिसरण; तर्षण. २ (वन.) सूक्ष्मसंयोग; रसाकर्षण; तर्षण. ३ (वै.) प्रणोदन; अभिसरण; प्रक्षेपणक्रिया.

Osmosistic—(वै.) तर्षक.

Osmotic—(रसा.) जलाभिसारक. -Pressure-१ (रसा.) जलाभिसारकप्रेष; अभिसारकप्रेष;परनिस्सरणप्रेष; अभिसरणप्रेष; तर्षणभार. २ (वन.) प्रसरणजन्यप्रेष; तन्यता; प्रसरणजन्यतन्यता. [म. प्रसरणजन्यताण]

Osphradium—(प्राणि.) उदकनिकर्षेंद्रिय.

Osprey—(प्राणि.) कुररी. [म. मच्छीमार]

Ossa, -Lata—(वै.) चिपिटास्थि. -Longa-नलिकास्थि. -Orassa-ह्रस्वास्थि.

Ossarium—अस्थिपात्र; अस्थिगृह; अस्थिस्थान.

Osseus—(वै.) अस्थिमय; आस्थिक. -System-अस्थिसंस्थान.
Ossicle—(वै.) अस्थिक; कर्णास्थि; क्षुद्रास्थि.
Ossicula Auditus—(वै.) श्रवणास्थि.
Ossien—(रसा.) अस्थिन.
Ossiferous—१ (भू.) अस्थिमय. २ (वै.) अस्थिजनक.
Ossification—(वै.) अस्थिभवन; अस्थिकरण; समूहन; अस्थिविकास. -Centre-अस्थिभवनकेन्द्र.
Ossifluent—(वै) अस्थितंतुकोमलता.
Ossivorous—(प्राणि.) अस्थिभक्षी.
Ostalgia—अस्थिवेदना; अस्थिपीडा.
Osteitis—(वै.) अस्थिदाह; अस्थिशोथ; जीर्णअस्थिरोग.
Ostempyesis—(वै.) अस्थिस्फोटक; अस्थिव्रण.
Ostensible Partner—(णर्थ.) नाममात्र सहकारीभागी.
Osteo—अस्थिसंबंधी. -Blast-(जीव., वै.) अस्थिपुट; अस्थिघटक; अस्थिच्छेदक. -Cancer-अस्थिव्रण. -Cape-अस्थिथूल; अस्थिसदृश. -Clasis-अस्थिच्छेदनक्रिया. -Clast-(वै.) अस्थिविदारक. -Dynia-(वै.) अस्थिवेदना. -Genesis-(वै.) अस्थिजनन; अस्थि-उद्गम. -Genetic Fibres-अस्थिकारक तन्तु. -Geny-(वै.) अस्थिजनन: अस्थिउद्भव. -Graphy-अस्थिवर्णन. -Lepis-(प्राणि.) अस्थिशलक. -Logist-(वै.) अस्थिवेत्ता. -Logy-अस्थिविज्ञान; अस्थिसंस्था; अस्थिप्रकरण; अस्थिविद्याशास्त्र; अस्थिव्यूह. -Malacia-अस्थिमार्दवविकार; अस्थिविकार; अस्थिमृदुता; अस्थिकोमलता. [म. हाडदुखी] -Myelitis-अस्थिमज्जादाह; अंतरास्थिदाह; अस्थिमज्जाशोथ; अस्थिप्रदाह. -Necrosis-(वै.) अस्थिनाश. -Neuralgia-(वै.) अस्थिशूल. -Path-अस्थिपथी. -Pathy-अस्थिपंथ; अस्थिरोगनिवारणविद्या; अस्थिवैषम्यचिकित्सा; अस्थिदोषचिकित्सा; अस्थिचिकित्सा. -Plasty-अस्थिपूरण. -Sarcoma-अस्थिप्रदाह. [-of the Jaw-ऊर्ध्व हन्वर्बुद] -Tomy-(वै.) अस्थिच्छेदन.
Osteoma—(वै.) अस्थ्यर्बुद.
Ostitis—अस्थिदाह.
Ostium Pharyngeum of Auditory Tube-(वै.) श्रवणनलिकाया: श्लेष्मगतद्वार.
Ostoid—(वै.) अस्थिमय.
Ostiole—(प्राणि.) सूक्ष्मावट. (वन.) मुख; तुंड.
Ostium—(प्राणि.) मुख.
Ostracea—(प्राणि.) कृमिशुक्तिकुटुंब.
Ostrich—राजमृग. [म. शहामृग]
Osyris, Peltata-(वन.)चंडा;गंधभद्रदनी. [म.चीडा]
Otacoustic—(वै.) श्रवणेंद्रियसहायक.
Otacousticon—(वै.) श्रवणनलिका.
Otalgia—(वै.) कर्णशूल.
Othelosis—(वै.) कर्णपाक; कर्णक्षत.
Othemorrhea—(वै.) कर्णरक्तस्राव.
Othematoma—बाह्यकर्णार्बुद.
Otic—(वै.) कर्णसंबद्ध; कर्णविषयक. -Ganglion-अधोशंखपुच्छा. -Gland-(वै.) अधोशंखग्रंथि —.
Otitis—(वै.) कर्णदाह; कर्णप्रदाह; कर्णशोथ. -Externa-कर्णपाक; कर्णशोथ. -Media-कर्णप्रदाह.
Otoblennorrhea—कर्णस्राव.
Otochisis—कर्णक्षत.
Otocyst—कर्णपुट.
Otodynia—पुरातन कर्णशूल.
Otography—कर्णवर्णन.
Otolith—कर्णाश्म.
Otology—कर्णविद्या; कर्णरचनाविद्या; श्रोत्रविद्या; कर्णविज्ञान; कर्णविकृतिविज्ञान.
Otoneuralgia—कर्णस्नायुवेदना.
Otopathy—कर्णरोग.
Otopolypus—कर्णार्बुद.
Otopyosis—कर्णस्राव.
Otopyorrhea—कर्णस्राव.
Otorrhagia—कर्णरक्तस्राव.
Otorrhoea—(वै.) कर्णस्राव.
Otosclerosis—श्रवणविकृति.
Otoscope—(वै.) कर्णदर्शक; कर्णवीक्षणयंत्र.
Ototomy—(वै.) कर्णच्छेद.
Otter—(प्राणि.) जलमार्जार.
Ougeinia Delbergioides—(वन.) तिनिश. [म. तिवस]
Oughtness—(तत्त्व.) औचित्य.
'Ought' Science—(तत्त्व.) 'अस्तु' वादीशास्त्र.
Oula—(वै.) दंतमांस.
Ounce—(ग., वै.) टंकद्वय; पणार्ध.

Ouron—(वै.) मूत्र.
Ouronology—मूत्रशास्त्र.
Out, -Bid-(अर्थ.) अधिकमूल्यदानेन अभिभवन. -Crop-(भू.) विवृतभाग. -Door Relief-(अर्थ.) बहिर्लोकसहायता. -Grown-(वै.) बाह्यवर्धन. -Growth-(वन.) ऊर्ध्वत्वगुत्थित; बाह्यत्वचावर्धित; उपवृद्धि. -House-उपगृह; उपशाला. [म. पडघर, पडशाळा] -Knee-भग्नजानु. -Law-(राज.) राजरक्षणबाह्य. [-Organisation-विद्रोही संघटन] -Lawry-(राज.) राजरक्षण बहिष्करण. -Lay-(अर्थ.) व्यय. -Let-१ (रसा., वै.) निर्गमद्वार. २ (वै.) निर्गतक; निर्गममार्ग. ३ (स्था.) द्वार. -Line-(वन., वै.) आकार; रूपरेखा; बाह्यरेखा; आकारमातृका; परिलेख; मर्यादारेषा; रेखाकर्म; रेखाचित्र. [म. आराखडा] [-General or Contour-(वन.) रूप रेखा-रेषा आकार; बाह्यमर्यादा] -Look-(तत्त्व.) दृष्टि; अवेक्षण; अवेक्षा; विचारदृष्टि. [-Prescientfic-शास्त्रपूर्वदृष्टि. -Scientific-शास्त्रीयदृष्टि] -of Balance-(पदा.) विषमतोल. -of Cash-(अर्थ.) निर्धन; निर्द्रव्य. -of Date Cheque-(अर्थ.) पुराणधनलेख. [म. जुनी; पुराणी हुंडी] -of Gear-असंबद्ध; विलग्न. -Patient-(वै.) बहिर्वासीरोगी. -Post-(राज.) सीमादुर्ग; अवेक्षणस्थान. -Put-१ (अर्थ.) उत्पत्ति; उत्पादन. [म. पुरवठा, निपज] २ (पदा.) प्रदान; उत्पत्ति; उत्पादन; निष्पन्न; निष्पत्ति; निर्यात; उत्सर्ग. ३ (वै.) निष्पादन; विसर्ग. [-Mechanical Energy-(पदा.) कृतनिष्पत्ति; कृतसंपादन; निष्पन्न] -Rigger-(नौ.) बाह्य सज्जनकाष्ठ. [म. उलंडी, उलडी] -Set-(अर्थ.) आरंभ; प्रारंभ. -Side Broker-(अर्थ.) बाह्यमध्यस्थ. [म. बाहेरचा दलाल] -Sider-(शास.) ग्रामांतरवासी; परग्रामस्थ. -Standing-(अर्थ.) शेष. [-Claim-आय; आयधन. -Debt-शेषऋण] -Turn-(अर्थ.) उत्पत्ति. -Ward-१ बाह्य; दर्शनी. २ [म. जावक] [-Stimulus-बहिः प्रेरण]
Outer—(तत्त्व, पदा.) बाह्य. -Auditory Passage-(वै.) कर्णछिद्र; श्रोतृमंडल. -Body-(तत्त्व.) आधिभौतिकदेह; बाह्यशरीर. -Canthy-(वै.) नेत्रप्रांत. -Coat-(वै.) बाह्यावरण. -Covering-(वै.) बाह्यावरण. -Fort-बहिर्दुर्ग. -Gate-(शिल्प.) बहिर्द्वार. -Glume-(वन.) बहिःकवच. [म. पोल] -Integument-(वन.) बाह्यकवच. -Molecular Layer-(वै.) संपातक्षेत्र. -Skin of the Body—(वै.) बाह्यत्वचा. -Wall-(वै.) बहिःप्राचीर.
Ova—(वै.) डिंबसमूह.
Oval—(ग., पदा., वन., वै.) लंबवर्तुल; दीर्घवर्तुल; दीर्घवर्तुलाकृति; अंडाकृति; दीर्घवर्तुलाकार; अंडाकार; लंबवृत्ति; लंबवर्तुलाकार; डिंबाकार; विवृत्ताकृति; लंबवर्तुलाकृति. -Foramen-डिंबाकाररंध्र.
Ovaria—(वै.) अंडाधारद्वय.
Ovarialgia—(वै.) डिंबाशय स्नायुशूल.
Ovarian—(वै.) अंडाशयस्थ; अंडकोशगत; रजःपिंड; रजःपिंडखल. -Depression-डिंबाशयगह्वर. -Dropsy-डिंबकोषशोथ. -Ducts-अंडाशयवाहिनी. -Fossa-गर्भपिण्डखल; गर्भपिंडखात. -Plexus-आर्तवहधमनी. -Pregnancy-डिंबाशयगर्भ. -Tumour-अंतःफलग्रंथी; डिंबकोषअर्बुद. -Vein-डिंबशिरा.
Ovariotomy—(वै.) ग्रंथिनिष्कासन; डिंबाशयच्छेद.
Ovaries—(वै.) अंतःफल; अंडाशय; डिंबग्रंथि.
Ovaritis—(वै.) अंडाशयशोथ; अंतःफलदाह; डिंबग्रंथिशोथ; डिंबाधारप्रदाह; डिंबकोशप्रदाह.
Ovarious—(वै.) अंडसंबद्ध; अंडविषमक.
Ovary—(जीव., वन., वै.) अंडकोष; बीजकोश; बीजांडकोश; बीजमूलकग्रंथि; बीजोत्पादकग्रंथि; अंडाशय; रजःकोष; शलाटु; अन्तःफल; अंडपेशी; स्थूलबीजाशय; अंडकाशय; रजःपिंड; वराटक; किण्व; डिंबाशय. -Compound-(वन.) संयुक्तअंडाशय. -Inferior-अधःस्थित अंडाशय. -Simple-एकाकीअंडाशय. -Superior-ऊर्ध्वस्थितअंडाशय. -Twisting of the-गर्भाशयपीडन; गर्भाशयविवर्तन. [अंतःफलास पीळ पडणें]
Ovate-(वन.) अंडाकृतिगोल; गोलाकार; अंडाकृति; पिप्पलपत्राकार; अंडाकार.
Oven—(पदा., रसा.) भ्राष्ट; चुल्ही. [म. भट्टी, धगठाण]
Over—अति. -Activity-(वै.) कार्यातित्व; अतिकार्मुकत्व. -Bridge-(स्था.) उपरिमार्ग. [म. तळंग] -Cast-Sky-दुर्दिन. -Compensate-अतिक्षतिपूर्ति. -Cooled-(पदा., रसा.) अतिशीतलीकृत. -Corrected-(पदा.) अतिसंशोधित. -Growth

-Crystals-(रसा.) परिवर्धक मणिभ. -Determination-(तत्त्व.) बहुकारणता. -Dose-(वै.) अतिमात्रा. -Draft-(अर्थ.) आयाधिक; ऋण. -Draw a Bill-(अर्थ.) आयाधिक धनलेखकरण. [म. अधिकहुंडी करणें] -Due Bill-(अर्थ.) कालिक व्यतीत धनलेख. [-Debt-परिपक्वऋण; व्यतीतक,लऋण] -Eating-(वै.) अतिभोजन. -Estimation-(अर्थ.) अत्यनुमान; अधिकानुमान. -Flow-अतिप्रवाह. -Growth-(रसा.) उपवृद्धि. -Haul-पुनर्रचना; संपूर्णनिरीक्षण; परीक्षण; संपूर्णपरीक्षण. -Hauling-आशोधन. -Head-(पदा.) उपरि. -Head Charge-(अर्थ.) परीक्षणव्यय; पर्यवेक्षणव्यय; उपरिव्यय. -Individual-(तत्त्व.) व्यक्तिबाह्य. -Insurance-अत्यधिक विमा. -Land-(भू.) स्थलगत. -Lap-१ (पदा.) अवगुंठन. २ (भू.) अतिव्यापन; अतिव्याप्ति. -Lapping-१ (पदा.) अवगुंठन. २ (स्था.) आधार-आधान. [म. गलजोड] ३ (वै.) परस्परव्यापी; अनन्यव्यापी. [-Elements-बहुव्यापकतत्त्व] -Lined-उपरिरेखांकित. -Load-(पदा.) अतिभार. -Loaded-(पदा.) अतिभारग्रस्त. -Look-उपेक्षाकरण. -Mind-(तत्त्व.) दिव्यमनीषा. -Night Money-(अर्थ.) रात्र्यवधिऋण. -Nutrition-(वै.) अतिपुष्टि; अतिपोषण. -Population-जनभार; जनाधिक्य. -Production-(अर्थ., तत्त्व.) अत्युत्पादन; अतिप्रसव; अत्युत्पत्ति. -Proof-प्रमाणाधिक मद्यार्कयुक्त; अतिप्रमाण. [-Spirit-अतिप्रमाण मद्यार्क] -Rate-(अर्थ.) अधिकमूल्यांकन. -Running-(पदा.) अतिभ्रमण. -Seer-(शास्त्र., स्था.) पर्यवेक्षक; स्थापत्यवीक्षक; उपरीक्षक. -Shot Wheel-(पदा.) उपरिप्रवाहीचक्र. -Sight-(तत्त्व.) प्रमाद; दोष; दृष्टिदोष. -Soul-(तत्त्व.) अतिजीव; परमात्मा; विश्वात्मा. -Statement-अतिकथन; अतिभाषण; अतिविधान; अतिरिक्तविधान. -Step-अतिक्रमण. Stock-(अर्थ.) अत्यधिक पूर्ति-पूरण; बहुतायत. -Stocked Market-(अर्थ.) अतिपूरित आपणहाट. -Supply-(अर्थ.) अत्यधिकपूर्ति; अतिपूर्ति. -Time-अतिरिक्तसमय. -Tone-१ (तत्त्व.) अतिस्वर. २ (पदा.) गौणस्वर; उपस्वन; उपस्वर; सहस्वर; अनुरणन; सहकंप; प्रतिस्वर; अतिस्वर; तारस्वर; उच्चस्वर. -tures-पूर्वरंग; प्रस्ताव. -Value-(अर्थ.) अतिमूल्यकरण; अत्यधिकमूल्यकरण. -Ventilation-(वै.) अतिकर्बद्विप्राणिलबहिर्गमन;प्रमाणातीत कर्बद्विप्राणिलगमन. -Weight-(वै.) गौरव: जडत्व; अतिभारत्व. -Work-(अर्थ.) अधिककर्म; अत्यायास; अतिश्रम.

Ovi, -Cular-अंडगोलीय. -Cyst-बाह्यांडाशय. -Duct-(प्राणि., वै.) अंडस्रोत; अंडवाहकनलिका; अंडमार्ग; डिंबनाली; डिंबकोष; अंडज. -Ductal Gland-(प्राणि.) अंडस्रोतग्रंथि. -Ferous-(जीव.) अंडधारी; अंडप्रद. -Form-अंडाकृति; अंडाकार. -Genous-अंडजनक, अंडसू. -Parous-(जीव.,तत्त्व.,वन.) अण्डज; द्विज; अण्डप्रसू. -Positor-(वन., वै., जीव.) अंडागार; अंडस्थान. -Sac-(जीव., वै.) अंडपेशी; अंडोदर.

Ovist—(वै.) अंडवादी.

Ovoid—(वै.) डिंबाकृति; अंडाकार; अंडाकृति.

Ovo, -Logy—(जीव.) अंडविज्ञान; अंडरचनाविद्या; अंडविद्या. -Plasm-(जीव.) अंडस्थधातु; अंडधातु; अंडरस. -Plasma-(जीव.) अंडकल्क. -Viviparous-(जीव.) अंडजसचेतनप्रज; अंडोदरज; गर्भज.

Ovular Period—(वै.) अंडावस्था.

Ovulation—(वै.) अंडमोचन; अंडनिस्सरण; अंडमोक्षण; डिंबकोषस्फोटन. -Period-ऋतुकाल; पुष्पकाल.

Ovule—(वन.) बीजांड; अंडक; बीजाशय; अंड; रजबिन्दु; कलल; गर्भांड; अंडबीज; डिंबक. -Amphitropous-सरलवक्र बीजांड; पार्श्वमुखबीजांड. -Anatropous-व्यस्त-अधोमुख०. -Camphylotropous-वक्रमुख०. -Curved-वक्र०. -Orthotropous, Straight-सरल०.

Ovuliferous Scale—(वन.) डिंबकधरशल्क.

Ovulite—(भू.) अंडाश्म.

Ovum—१ (तत्त्व.) रज; खंड; शोणित. २ (वन., वै.) अंड; अंडशाला; अंडबीज; आदिगर्भ; स्त्रीपिंड; रजोगोल; मातृबीज; डिम्बाणु; अंडकोश; रज:; आर्तव; डिंब; चंद्रकल; रजोरेणु; गर्भरज; डिंबकोषाणु. -Egg Cell-(प्राणि.) बीजांड. -Mother Cell-स्त्रीबीजमातृकल.

Owl—(प्राणि.) उलूक.

Owlet Spotted—(प्राणि.) पिंगल. [म. पिंगळा]

Owner's Risk—(अर्थ.) स्वामिभारत:; ग्राहकोत्तरदायित्व.

Oxalate—(रसा.) अंबुलेत; अंबुतिन; काष्ठेत; चुक्काम्लित.

Oxalic—(रसा.) काष्ठिक; चुक्रक. -Acid-काष्ठाम्ल; काष्ठिकामूल; चुक्रिकाम्ल; काष्ठिकाम्ल; अंबुत्यम्ल;अंबुत्याम्ल.
Oxalicate—(वै.) चुक्रिक; चुक्रेत.
Oxalis Carniculata—(वन.) अम्लिका; चुक्रिका. [म. अंबोटी]
Oxalite—(रसा.) चुक्राश्म.
Oxalma—(वै.) पीनस.
Oxalylurea—(रसा.) काष्ठिलमूत्रिआ.
Oxamic Acid—(रसा.) अंब्वामिदाम्ल.
Oxamid—(रसा.) काष्ठामिद. अंब्वामिद.
Oxic Acid—(रसा.) प्राणज,म्ल.
Oxid Ability—(रसा.) प्राणिलशक्ति; प्राणिलीभवनगुण.
Oxidase—(वै.) जारणमंड.
Oxidation—१ (रसा.) प्राणीकरण; भस्मीकरण; प्राणिलीकरण; प्राणिदीकरण; ओषिदीकरण; ऊर्वसंयोग; ऊर्वष्ण; वर्धन; जारण; प्राणन; आंजन; उज्जहीनीकरण; ज्वलन. २ (वन.) जारण; वर्धन. ३ (वै.) ऊर्वण; ऊर्वीकरण; जारण; ओषजनीकरण.
Oxide—(रसा.) प्राणिद; ओषिद; भस्म; ऊर्वक; प्राण्यक; ऊर्वेद; प्राण्यद; आंजक; ओषिद; प्राणिल; आम्विद; आम्लिद. -Acid Formiug-अम्लजनकप्राणिल. -Base Forming-भस्मजनकप्राणिल. -Neutral-उदासीन-निर्वीर्य प्राणिल. -of Carbon-कर्बप्राणिद. -of Iron-लोहप्राणिद. -of Magnesium-मग्न०. -of Mercury-पारद०; रसभस्म; पारदभस्म. -of Nitrogen-नत्र०. -of phosphorous-स्फुर०. -of Potassium--of Sodium-सिन्धु०. -of Sulphur-गधक०. -of Zinc-जशद०.
Oxidisation—(रसा.) प्राणवायुसंयोग; प्राणिदीकरण.
Oxidise—(रसा.) प्राणिदीकरण.
Oxidising Agent—(रसा.) प्राणिदीकारकपदार्थ; प्राणकपदार्थ; ऊर्वदायक; आंजकगण; ओषिदकारकरस.
Oxidum Arsenicum—(रसा.) आखुपाषाण. [म. सोमल, शखिया]
Oxonosphere—(रसा.) ओषोणमंडल.
Oxy—(रसा.) प्राणज;प्राणद. see Oxi—. -Acetyline-(रसा.) प्राणदारिलीन. -Acids-(रसा.) प्राण्यम्ल. -Chloride-(रसा.) प्राण हरिद-हरिल. -Compounds-(रसा., वै.) प्राणसंयुग. -Ethyl Amine-(रसा.) प्राणेथिलअमिन; असुइथिलअमिन; अस्वीथिलामिन.
Oxyecoia—(वै.) अस्वाभाविक श्रवणशक्तिप्रखरता.
Oxygen—(रसा.) प्राण; ओषजन; ऊर्व; प्राणवायु; प्राण्य; प्राण्यवायु; अम्लोद्भव प्राणवायु; अम्लजन; प्राणरक्षकवायु; पोषकवायु; अम्लजात; अक्षजन. -Compounds-(रसा.) प्राणसंयुक्त; प्राण्यसंयुक्त. -Debt-(वै.) प्राण-प्राणवायुऋण.
Oxygenous—(रसा.) प्राणवायुज.
Oxyhæmoglobin—(वै.) लोहप्रथिनप्राण्यसंयुक्त; प्राण्यकरक्तरंग.
Oxyhydrogen—(रसा.) प्राणोज्ज; प्राणोज्जीय; प्राणार्द्र. -Flame-प्राणोज्यज्योति. -Lamp-प्राणोज्जदीप.
Oxyketone—(रसा.) असुकितन; प्राणकितन.
Oxymel—सिर्कामधु.
Oxymelonic Acid—(रसा.) असुकलिंगाम्ल; प्राणकलिगाम्ल.
Oxymoron—(भाषा.) कल्पनाविरोधाभास.
Oxymuriatic Acid—(रसा.) प्राणलवणजनकअम्ल.
Oxyopia—(वै.) अतिदृष्टितीव्रत्व.
Oxyphil—(वै.) आम्ल—.
Oxypropionic Acid—(वै.)असुमेदाम्ल;प्राणमेदाम्ल.
Oxysalts—(रसा.) प्राणलवण.
Oxystelma Esculentum—(वन.) दुग्धिका. [म. दुधी, दुधाणी]
Oxytocic—(वै.) गर्भाशयसंकोचक; प्रसवकर.
Oxytone—(रसा.) उग्रनादी.
Oxyuris Vermicularis—(वै.) मूत्रकृमि.
Oyster—(प्राणि.) कृमिशुक्ति; शुक्तिकृमि. [म. कालव] -Pearl-मौक्तिकशुक्ति.
Ozæna—(वै.) पीनसरोग.
Ozone—(रसा.) ओषण; समानवायु; ओषोण; त्रिओषिद.
Ozoniferous—(रसा.) ओषणयुक्त; ओषणधारी; ओषणोत्पादक.
Ozonised—(रसा.) ओषणमय.
Ozonometer—(रसा.) ओषणमापक.
Ozonometry—(रसा.) ओषणमापन.
Ozonoscope—(रसा.) ओषणदर्शक.
Ozonoscopy—ओषणदर्शन.
Ozostomia—दुर्गंध.

P

P—Probability ratio संकेताक्षर.
P. M.—(ज्यो.) मध्याह्ननंतर; मध्याह्नपश्चात; अपराह्न.
Pabulous—(वै.) पुष्टिकरखाद्य; भक्ष्य.
Pabulum—(वै.) आहार; उत्तमखाद्यवस्तु; भक्ष्य; भोजन.
Pacchionian Bodies—(वै.) बालग्रंथि.
Paccinian—(वै.) कंदर्पअवसान. -Corpuscles-(वै.) ०गोलक.
Pace—(पदा.) वेग; गति.
Pacemaker—(वै.) पदक्रमजनक.
Pachemia—(वै.) रक्तघनावस्था.
Pachometer—(वै.) शरीरस्थूलतामापकयंत्र.
Pachyblepharon—(वै.) नेत्रच्छदवृद्धि.
Pachycephaly—(वै.) कपालवृद्धि.
Pychychilia—(वै.) ओष्ठस्थूलता.
Pachydactilia—(वै.) अंगुलिकाविवृद्धि.
Pachyderm—(प्राणि., वै.) स्थूलचर्मी; स्थूलत्वक्; स्थूलचर्म.
Pachydermia—(वै.) स्थूलश्लीपद; हस्तिपादविकार; अस्वाभाविकत्वचावृद्धि.
Pachydont—(वै.) स्थूलदंत.
Pachyemia—(वै.) लोहपिंडन; रक्तगाढावस्था.
Pachyglossia—(वै.) अस्वाभाविकजिव्हावृद्धि; अस्वाभाविकजिव्हास्थूलता.
Pachygnathous—(वै.) बृहद्हनुमत्.
Pachyhematous—(वै.) गाढरक्तवान्.
Pachyhemia—(वै.) रक्तगाढीभवन.
Pachyleptomeningitis—(वै.) मस्तिष्कसुषुम्नाबाह्यावरणशोथ.
Pachymenia—(वै.) चर्मकठिनता; चर्मकठिन्य.
Pachymeter—(पदा.) स्थूलतामापक; पदार्थस्थूलतामापकयंत्र.
Pachynis—(वै.) स्थूलीभवन; गाढीभवन.
Pachyostosis—(वै.) अस्थिस्थूलावस्था.
Pachyoti—(प्राणि.) स्थूलकर्ण.
Pachyotia—(वै.) कर्णस्थूलावस्था.
Pachypod—(प्राणि.) स्थूलपाद.
Pachypterous—(वन.) स्थूलपत्री.
Pachysalpingo Ovaritis—(वै.) स्थूलस्रोत गर्भाशयदाह.
Pachyma—(वन.) कदलीकुसुम.
Pachytylus—(प्राणि.) स्थूलशिराजाति. -Migratorius-०भ्रामककीटकजाति.
Pacific Islands—(भू.) प्रशान्तद्वीपसमूह. -Ocean-शांतमहासागर; शांतसागर; प्रशांतसागर.
Pacification(राज.) प्रशमन; शांतवन; शांति; शांतिकरण; शांतिस्थापन.
Pacificator—प्रशामक; प्रशांता.
Pacificatory—शांतिकर.
Pacifist—शांतिवादी; युद्धनिराकरणसमर्थक.
Pacifism—शांतिवाद.
Pacing—कलवसर; गतियुक्त; गतिमान.
Pacinian Corpuscles—पॅसनीगोलक.
Package—(शास.) पोटलिका; वेष्टितवस्तु. [म. पोटली]
Packs—वेष्टन.
Packet of Energy—(पदा.) शक्तिपुंज; शक्तिसंपुट.
Packing—(पदा.) पूरण; भरण; बंधन. [म. बांधाबांध; भराव; भर; भरणा; सारण; भरणें.]
Pact—(राज.) संधान; अनुरंजन.
Pad—(वै.) कूर्चा.
Padate—(वन,) पादीय (पर्ण); पक्षिपादसदृश (पर्ण).
Paddle—नौदंड; क्षेपणी; -Wheel-(पदा.) नौदंडचक्र.
Paddock—अश्वशाला.
Paddy—शालि. -Land-शालिभूमि.
Padeal Line—(प्राणि.) पृष्ठत्वचावरणरेषा.
Pædophilia—(तत्त्व.) अपरिपक्वबाल्यप्रेम-
Pædiatria, Paediatrics—(वै.) बालरोगचिकित्सा; बालचिकित्सा; बालवैद्यक; कौमारभृत्य; शिशुचिकित्सा.
Pædagogy, Pedagogy—अध्यापनशास्त्र; शिक्षणशास्त्र.
Pæderasty—(वै.) गुदमैथुन; गुदव्यभिचार.
Pæderia Fœtida—(वन.) गंध; प्रसारणी. [म. हरणवेल]

Pædentics—अध्यापनशास्त्र; शिक्षणशास्त्र.
Pædology—(तत्त्व.) बालाभ्यास; शिशुपरीक्षा; शिशुतत्त्व.
Paeonim—(पदा.) प्रवालिन.
Paging Machine—(मुद्रण.) पृष्ठांकनयंत्र.
Pagoda—१ (अर्थ.) मुद्राविशेष. २ देवालय.
Paid Up—(शास.) दत्त; शोधित. -Capital-(अर्थ.) प्राप्तमूलधन; संकलितमूलधन. [हिं. प्राप्तहिस्सापुंजी. म. वसूलभांडवल; वसूलहिस्सा-भाग] -Policy-पूर्णशोधितविमा.] -Share-मूल्यदत्तभाग.
Pail System—शौचकूपपद्धति.
Pain—१ (तत्त्व;) दुःख; पीडा; व्यथा; पीडानुभूति. २ (वै.) प्रसूतिवेदना; वेदना; शूल [म. वेणा] -less Cheek Area-(तत्त्व) पीडानुभूतिहीनगलप्रदेश, -Preventing-(वै.) वेदनाप्रतिबंधक. -Sense-(तत्त्व.; वै.) वेदनाज्ञान; पीडानुभूति; दुःखेंद्रिय. -Spot-(वै.) वेदनाबिंदु; पीडाबिंदु; पीडास्थल; दुःखस्थल.
Pains, After Labour—(वै.) प्रसववेदना; प्रसूतिवेदना.
Paint—(पदा.) रंग; लेप. -Brush-रंगलेखनी; अंकनी; वर्णवर्तिका.
Painted Canvas—(शिल्प.) चित्रपट.
Painter—(चित्र.) चित्रकार. -Colour-चित्रकाररंग. -Easel-चित्रकारफलक.
Painter's Colic—(वै.) शीर्षशूल.
Painting—चित्रण; लेपन; चित्रकला.
Pair—(तत्त्व., प्राणि., वै.) युगुल; युग्म.
Paired Asssociates—(तत्त्व.) युगलसंस्कार.
Paired Companion—(तत्त्व.) युगलतुलना.
Pairing—युगलीकरण; द्वंद्वीकरण. [जुळाव, जोडी करणें; जुडणें; कापणें; तुकडे करणें]
Paladium—(रसा.) सारस्वत; पलाद.
Palæarctic—(भू.) उत्तरध्रुवसंबद्ध; उदीची.
Palæichthylogy—(प्राणि.) पूर्वमत्स्यविद्या; प्राचीन मत्स्यविद्या.
Palæobotanist—(वन.) पूर्वोद्भिज्जवेत्ता; प्राचीनउद्भिज्जवेत्ता
Palæobotany—(वन.) पूर्वोद्भिज्जविद्या; प्राचीन उद्भिज्जविद्या-वनस्पतिशास्त्र; प्राचीनवनस्पतिविद्या; प्रत्नोद्भिदविद्या; प्राचीनवनस्पतिविचार; उत्खातविचार.
Palæocrystic—प्राचीन हिममय.
Palæographer-graphist—(भाषा.) प्राचीनलिपिज्ञ.
Palæography—प्राचीनलेखनकला; प्राचीनलिपिविद्या.
Palæolith—(भू.) पूर्वपाषाण.
Palæolithic—(पदा.) पूर्वपाषाणयुगसंबद्ध; आद्यअश्मायुधकालीनपूर्वपाषाणयुग; प्रास्तर; प्रास्तरसंस्कृति (पूर्व).
Palæologist—(इति.) पुरावेत्ता; प्राचीनवस्तुवेत्ता.
Palaeology—प्राचीनवस्तुविद्या; पुराविद्या.
Palæontography—(भू.) प्राचीनजीवशेषवर्णन; प्रास्तरावशेषवर्णन.
Palæontology—१ (जीव.) निर्वंशजीवशास्त्र; प्राचीनजीवविचार; प्राचीनजीवविद्या; उत्खातविचार; प्राचीनजीवनअवशेषविद्या; पुराकल्पजीवविद्या; अश्मीभूतप्राणिशास्त्र; नष्टप्राणिशास्त्र; पुराकल्पजीवविद्या;प्राचीनप्राणिविद्या: प्राचीनजीवशेषविद्या; अवशेषविज्ञान; अश्मजीवविद्या; लुप्तजन्तुविद्या. २ (तत्त्व.) जीवोद्गमशास्त्र; लुप्तजंतुविद्या.
Palæopherium—(भू.) प्राचीनपशुजाति.
Palaeophytology—(वन .) प्राचीनोद्भिज्जविद्या; पूर्वोद्भिज्जविद्या.
Palæopsychology—(तत्त्व.) प्राथमिकमनोवृत्तिविज्ञान.
Paæosaurus—(प्राणि.) प्राचीनसरट.
Palæozoic—(प्राणि.) पूर्वजीवक, पूर्वजीवयुग; आदिजीवयुग; प्रथमजीवयुग; प्राथमिकयुग; आद्यप्राणिविशिष्ट. -Era-आदिजीवसृष्टिमहायुग.
Palæozoology—प्राचीनप्राणिविद्या; पूर्वप्राणिविद्या; लुप्तप्राणिविद्या.
Palama—(प्राणि.) जाल (पाद.).
Palapteryz—(प्राणि.) पूर्वापत्रीजाति.
Palassium—(रसा.) पालाश.
Palatal, -Bone—(वै.) तालवस्थि. -Reflex-(तत्त्व.) तालुकासंकोचन.
Palate—(वै.) तालु; -Bone-तालवस्थि. -Hard-दृढतालु, कठिनतालु. -Soft-मृदुतालु; कोमलतालु; शूना.
Palatine—(वै.) तालु; तालव्य; तालव; ताल्व; तालुसंबंधी. -Aponeurosis-तालुपत्र. -Bone-तालव्यास्थि. -Canal-तालुपरिखा. -Process-तालुप्रसर. -Surface-तालुपृष्ठ. -Teeth-ताल्वदंत.

Palatitis—(वै.) तालुशोथ; तालुकाशोथ.
Palatoplasty—तालुशस्त्रक्रिया.
Palatoschisis—(वै.) तालुविवर.
Pale—निस्तेज; नवीनपांडु. -Red-(पदा.) पाटल. -White-(पदा.) पांडुर
Palea—(वन.) तुष; अंतस्तुष; पालि. [म. तूस, खपली] -of the Receptacle-(वन.) छदक; पटलछदक.
Palingenesis—(तत्त्व.) नवजनन; पुनर्जन्म; संततिसंतान; पुनरावर्तन; पुनर्विकास; पुनरावृत्ति; पुनर्जन्मवाद; पुनर्जिन; पूर्वजानुकरण.
Palingenetic Chacraters—(तत्त्व.) पुर्वजानुलक्षण.
Palinurus—(प्राणि.) कर्कवर्गी. [म. खेकडा,जिंगा,झिंगा]
Palisade—१(युद्ध.) शंक्वाकारप्राकार. [मेढेकोट, मेढेबंदी] २ (वन.) स्तम्भपंक्ति; स्तम्बशंक्वाकार. -Cell, Parenchyma-(वन.) स्तंभपंक्तिकोष; उन्नतपेशीपाटव; लंबपेशी; रजोपेशी. [म किनारीपेशी] -Tissue-(वन.) स्तम्भावली; लंबपेशीजाल.
Palladium—(रसा.) पलाद.
Pallesthesia—(तत्त्व.) स्पन्दनानुभूति.
Palliation—(वै.) उपशम; ऱ्हास; शांति.
Palliative—(वै.) तात्कालिक गुणकारी; उपशामक; प्रशामक.
Pallium—१ (पदा.) धूसरमेघ. २ (वै.) परिधान.
Pallometric—(पदा.) कंपमानसंबद्ध.
Pallometry—(पदा.) कंपमिति.
Pallor—(वै.) पांडुरता; पांडुता. -Virginum-हरितपीडा.
Palm—करतल; हस्ततल. -of the Hand-करतल. -Stay-(यंत्र.) तलाधार.
Palm—(वन.) ताल; नारिकेल- -Butter-तालघृत. -Oil-तालतैल. -Sugar-तालशर्करा. -Wine-तालमद्य; तालनद्यार्क; तालसुरा.
Palmaceæ—(वन.) तालगोत्र; तालादिवर्ग; खजूरीवर्ग.
Palmaceous—(वन.) तालवर्गीय.
Palma Christi—(वन.) एरंडवृक्ष. [म एरंडी]
Palmar—(वै.) हस्ततल; करतलस्थ मज्जातंतु. -Aponeurosis-कूर्च. -Brevis Muscle-(वै.)हस्ततलिका-हस्वापेशी. -Cutaneous-हस्तचर्म.
Palmara—(वै.) प्रहस्तप्रस्तारक.
Palmaris,-Brevis—(वै.) लघुहस्त-. -Interossei-प्राक्कूर्चमध्य. -Longus-करतलप्रसारकस्नायु.
Palmary—(प्राणि.) पक्षतलांतर्गत.
Palmate—(वन.) हस्तसदृश; करतलाकार; तालपत्रायत; चर्पटाकार; चर्पटी; हस्ताकृति; करतलकल्प; हस्तसदृश; तलकल्प. [म. पंजाकार] -Veined-करतलशिराविन्यस्त. -Venation-करतलशिराविन्यास.
Palmately—(वन.) करतलवत्; करतलाकृति.
Palmatifid—(वन.) अंशांगुल; करतलाकारखंडितशकलयुक्तकरतलाकार; अर्धखंडित करतलकल्पपर्ण; करतलवच्छिन्न.
Palmatiform—(वन.) चर्पटाकार.
Palmatipartite—(वन.) करतलाकार उपखंडित; करतलसदृशविभक्त.
Palmatisect—(वन) करतलाकारअतिखंडित; भागयुक्तकरतलाकार; पूर्णखंडितकरतलकल्पपर्ण.
Palmatisected—(वन.) करतलवत्खंडित.
Palmer Worm—(प्राणि.) लोमकृमि. [म. सुरवंट; कुसरुड]
Palmery—तालोद्यान.
Palmette—(शिल्प.) पद्महस्तक
Palmi Ferous—(वन.) तालप्रद; तालजनक.
Palmigrade—(प्राणि.) तलचर.
Palmiped—(प्राणि.) तलपदी.
Palmist—(फल., ज्यो.) सामुद्रिक
Palmistry—हस्तसामुद्रिक; हस्तरेखाविज्ञान.
Palmitate—(रसा.) तालेत.
Palmitic Acid—१ (रसा.) तालाम्ल; खर्जूरिकाम्ल. २ (वै.) तालिकाम्ल; केलिकाम्ल.
Palmitin—(रसा.) तालघृत; तालिन; तालतैलिन; खर्जूरिन.
Palmiveined—(वन.) करतलशिरित.
Palmos—(वै.) हृत्कंपन.
Palo de Vaca—(वन.) दुग्धवृक्ष.
Palp—(तत्त्व., प्राणि.) स्पर्शन; स्पर्शानुभूति.
Palpable—(तत्त्व) स्पृश्य; स्थूल; स्पष्ट; स्पर्श्य; स्पर्शज्ञेय; स्फुट; स्पर्शानुभवनीय; प्रत्यक्षगोचर.
Palpation—(वै.) स्पर्शनिदान; हस्तसंस्पर्शनद्वारा परीक्षा; अंगहस्तस्पर्शन. -Abdominal- स्पर्शनपरीक्षा.
Palpebra—(वै.) चक्षुपलक.

Palpebral—(वै.) वर्त्म—; पलकगत; पलकसंबंधी. -Commissure-वर्त्मसंलग्नक; पक्ष्मसंधि; पक्ष्मसंयोजिका. -Fissure-वर्त्मांतर कर्ष. -Lig.-कर्षबंध. -Nerve-नेत्रपलकस्नायु. -Portion-प्रकट नेत्रभाग.

Palpebrum—(वै-) पक्ष्म.

Palpi—(वै.) अधरवक्त्र केश.

Palpitatis Cordis—(वै.) हृदयकंपन.

Palpilation (of the Heart)—(वै.) हृदयोद्दर्ष; हृदयकंप; स्फलन; स्फालन; हृत्कंप; हृदयस्पंदन-वेपन.

Palpous—(प्राणि.) स्पर्शन.

Palpulus—स्पर्शजनक.

Palsy—(वै.) स्वाप; पक्षाघात; पक्षवायु; अर्धांगवायु; अर्धांग. -Facial-अर्दितवायु; मुखाघात.-Glossal-जिह्वास्तम्भ. -of the Arm-अवबाहुक. -Shaking-कंपवायु; कंपवात.

Paludal (fever)—(वै.) जांगलज्वर; अरण्यज्वर.

Paludina—(प्राणि.) हरिशृंगी.

Pamphlet—(भाषा.) लघुग्रंथ; अल्पग्रंथ; पुस्तिका.

Pampiniform—(वन.) प्रतानाकार.

Pamplegia—(वै.) पक्षाघात; सर्वशरीरव्यापी पक्षाघात.

Pan—(पदा., रसा.) कटाह; भांड. [म. परात, कुंड, ताटली, तबकडी] -Baking-(रसा.) भर्जनकटाह. -Steam Jacket-(रसा.) बाष्पपरिवेष्टित कटाह.

Panchromatic—(पदा.) सर्वरंग संवेदी; सार्ववर्णिक.

Pan Islamism—(धर्म., राज.) विश्वेस्लाम; समस्तइस्लामसंघ.

Panacea—१ (तत्त्व.) रसायन. २ (वन.) तगरग्रंथि ३ (वै) महौषध; सर्वव्याधिनाशक औषधि; विश्वौषधि; त्रैलोक्यचिंतामणि.

Panaesthesia—(वै.) संवेदन; वेदन.

Panama Fever—(वै.) पनामा विषमज्वर.

Panaphthalmitis—(वै.) नेत्रपाक.

Panaris—(वै.) स्फोटक; रोगविशेष.

Panarthritis—(वै.) सर्वसधिशोथ.

Panasthenia—(वै.) स्नायविक दौर्बल्य.

Panatrophy—(वै.) विविधअंगक्षय.

Pancarditis—(वै.) हृन्शोथ.

Pancreas—(वै.) स्वादुपिंड; पलग्रंथि; उण्डूक; अग्न्याशय; क्नव्यपिंड; सर्वकव्य; तिलरूप; तिलाभ; क्लोम; पूर्णक्नव्य अनामकपिंड; वक्रगंड; क्लोम; लिबलिब; क्लोमग्रंथि. -Artery-स्वादुपिंड रोहिणी-धमनी. -Duct-स्वादुपिंड नाडिका-वाहिका; सर्वक्नव्य-पूर्णक्नव्य-वाहिका.

Pancreastic—(वै.) पौर्णक्नव्य

Pancreatalgia—(वै.) क्लोमग्रंथिशूल.

Pancreatic—(वै.) स्वादुपिंडोत्सर्जित-स्वादुपिंडसंबद्ध; क्लोमग्रंथिसंबंधी. -Artery-स्वादुपिंडरोहिणी धमनी. -Duct-०वाहिका-नाडी-रसवहानाडी; स्वादुपिंडवाहक; क्लोमप्रणाली. -Duodenal Artery-स्वादुपिंडपोषक रोहिणी-धमनी; अनामकपिंडग्रहणीपोषकधमनी. -Juice-स्वादुरस; अग्न्याशयरस; मधुरस; स्वादुपिंडरस; पलरस; वसापाचकरस; स्वादुपिंडोत्सर्जितरस; अन्नाशयरस; क्लोमरस. -Secretion-उण्डूकसर्ग.

Pancreatico, -Duodenal—(वै.) स्वादुपक्व—. -Lineal-स्वादुप्लीहा—.

Pancreatism—(वै.) क्लोमग्रंथिक्रिया.

Pancreatitis—(वै.) स्वादुपिंडदाह; अग्न्याशयदाह; क्लोमशोथ.

Pancreatolysis—(वै.) क्लोमग्रंथितंतुनाश.

Pancreatoncus—(वै.) क्लोमग्रथिअर्बुद.

Pancreatopathy—(वै.) क्लोमग्रंथिरोग.

Pandanaceæ—(वन.) केतकीवर्ग.

Pandanus Odoratissimus—(वन.) केतकी. [म. केवडा]

Pandect—(तत्त्व.) संहिता.

Pandemic—(वै.) जगद्व्यापक; जगद्व्यापी.

Panegyric—(तत्त्व.) स्तुति; प्रशंसा.

Panel—१ (पदा.) पट्ट. २ (शास.) वर्ग; शाखा. ३ (शिल्प.) पट्ट; पट.

Panentheism—(तत्त्व.) विभुत्ववाद; ' नत्वहं तेषु ते मयि ' वाद.

Pang—(वै.) दु.खावेग. [म. शिणक, शिलक, उसण]

Pangs of Childbirth—(वै.) प्रसववेदना; प्रसूतिवेदना; वेदना.

Pangenesis—(तत्त्व.) सर्वसंस्कृति; सर्वोत्पत्तिवाद; कणजनि; सर्वसंसृति; सर्वससृतिवाद; कणोत्पत्तिवाद.

Pangolin—(प्राणि.) गोलमत्स्य.

Panhypermia—(वै.) रक्ताधिक्य.

Panic—(अर्थ.) उद्वेग; आतंक; भीति; भय.

Panicle—(वन.) शाखितमंजरी; यौगिकमंजरी; तूलिका संयुक्तमंजरी; चामर; चामरी; संयुक्तवल्लरी.

Panicula (वै.) अर्बुद.

Paniculate—(वन.) तूलिकाकार.

Panicum,-Colonum—(वन.) श्यामक. [म. सांवा, सामो] -Dactylon-दर्भा; मुंजतृण; कुश. [म. दर्भ; घांसहरळी] -Flavidum-बंटी. -Frumentaccum-श्यामाक. [म. सावा, बावटो] -Helopus-करी. -Italicum-प्रियंगु. [म. कांग] -Jumentorum-मेथा. [म. गिनीघांस] -Miliaccum-कंगू. [म. कांग, सामळी, चिनो, आणवीन] -Miliare-चीनाक. [म. राळा] -Vulgare-(वन.) सजगुरा. [म. बाजरी]

Pan Logism—(तत्त्व.) बुद्धिसर्वस्ववाद; चित्सर्वस्ववाद; चिद्वाद.

Panmixia—१ (जीव.) सर्वजातिसंकर. २ (तत्त्व.) जात्यंतरसंकर; वर्णसंकरता.

Panmyelophthisis—(वै.) अस्थिमज्जाक्षय.

Panneuritis—(वै.) बहुस्नायुशोथ.

Panniculous—(वन.) अरर.

Pannus Lenticularis—(वै.) तिल.

Panoistic—(प्राणि.) रजीजनक.

Panoply—(युद्ध.) सर्वांगकवच [म. चिलखत]

Panoption—प्रदर्शन; प्रदर्शनगृह.

Panorama—(तत्त्व.) दृश्यविस्तार; सर्वदर्शन; विशालदर्शन; संपूर्णदृश्य; विस्तृतदृश्य; दृश्यपट; महादृश्य.

Panoramic View—सर्व दिग्दर्शकदृश्य.

Panosteitis—(वै.) सर्वास्थिप्रदाह.

Panotitis—(वै.) कर्णपाक; कर्णप्रदाह.

Panphobia—(वै.) सर्वसंत्रास.

Panpneumatism—(तत्त्व.) चिदानन्दवाद.

Panpsychism—(तत्त्व.) सर्वचेतनत्ववाद; सर्वचैतन्यवाद.

Panraculus—(वै.) स्तर.

Panspermatism—सर्वत्रजंतुवाद.

Panspermatist—(जीव.) सर्वत्रजंतुवादी.

Pansphymograph—(वै.) नाडीस्पंदनमापकयंत्र.

Pantalgia—(वै.) सर्वशरीरशूल.

Pantatrophia—(वै.) अपोषणक्षयरोग; पोषणहीनता.

Pantatrophy—(वै) सर्वांगक्षय.

Pantheism—(तत्त्व.) वैश्वदेववाद; सर्वदेववाद; सर्वात्मवाद; ब्रह्मवाद; विश्वदेववाद; ईश्वरमयत्ववाद; सर्वदेवभक्ति; विश्वात्मक ईश्वरवाद; सर्वेश्वरीवाद; शबलब्रह्मभावना; जगदीशैक्यवाद.

Pantheist—(तत्त्व.) वैश्वदेववादी; सर्वेश्वरवादी; ईश्वरमयत्ववादी; विश्वात्मदेववादी.

Panthelism—(तत्त्व) आनंदवाद

Pantheon—(तत्त्व.) देवसभा; सर्वदेवदेवालय; देवतागण; सर्वदेवतामंथ; विश्वदेवालय.

Panther—(प्राणि.) व्याघ्र; द्वीपिन्. [म. चित्ता]

Panting—(वै.) श्वासकृच्छ्र. [म. धाप लागणे]

Panto, -Chronometer-सर्वकालमापक. -Graph-(पदा.) सर्वलेखक; पटप्रतिलेखनी; चित्रमुद्रक; चित्रलेखनयंत्र. -Graphy-सर्ववर्णन; विश्ववर्णन; सर्वालेखन. -Logist-सर्वशास्त्रविद्. -Logy-विश्वज्ञान; विश्वविद्या. -Merism-(रसा.) चलतुल्यावयवता. -Meter-सर्वमान; सर्वमापक. -Mime-(नाट्य.) मार्ग, नाट्य. -Morph, Morphic-सर्वाकृति; सर्वाकार. -Morphia-(वै.) साधारणसमपरिस्थिति. -Phagy-सर्वभक्षित्व. -Scope-(पदा.) सर्वदर्शक; विश्वदर्शक; बहुक्षेत्रदर्शक, सर्वग्राही.

Panulirus—(प्राणि) शेपमत्स्य. [म. शेवडा]

Panzoism—(तत्त्व.) सर्वप्राणतत्त्ववाद.

Pap—(वै.) स्तनाग्र.

Papain—(वै.) मंड. see Enzime.

Papatacia—(प्राणि.) द्विपक्ष लघुमत्स्यवर्ग.

Papaver, -Rhoeas—(वन.) रक्तपुष्पिमुद्रिका. [गु. पोशदोडो, म. तांबडी खसखस] -Somniferum-खसबीज; अहिफेन; अफेनगुल्म. [म. खसखस; अफीण]

Papaveraceæ—(वन.) अहिफेनवर्ग

Papayaceæ—(वन.) वातकुंभफलवर्ग, [म. पपईवर्ग]

Papaw—(वन.) वातकुंभफलवर्ग. [म. पपई]

Paper—१ पत्र. २ निबंधपत्र; निवेदनपत्र. -Credit-(अर्थ.) पत्रप्रत्यय; पत्रविश्वास. [म. कागदीपत] -Currency-पत्रमुद्रा; पत्रचलन. [-Reserve-पत्रमुद्रा निधि-कोष] -Money-पत्रद्रव्य; पत्रमुद्रा. [-Conventional-सांकेतिक पत्रद्रव्य. -Fiduciary (अर्थ.) सुवर्णनिर्धारितपत्रमुद्रा]

Papier Mache—(शिल्प.) कुट्टनकर्म; पटकल्क; पत्रकल्क.

Papilionaceæ—(वन.) गोकर्णवर्ग; अपराजितवर्ग, शिंबिउपगोत्र.

Papilionaceous—(वन.) पतंगाकार, प्रजापतिसम; आगस्तिक.

Papilla—१ (तत्त्व.) प्रलंबाग्र; कुचाग्र. २ (वन.) पिटिका; उन्नत. ३ (वै.) पिटिका; उन्नत; स्तनाग्र; मुकुलकर; बद्धप्रसर; कंटक; केशाधार; अंकुर. -Conical Filiform-(वै.) सूक्ष्मपिटिका. -Duodeni-पक्काशयपिटिका. -Fungiformis-पिण्डपिटिका. -Lacrimale, Lacrimalis-अश्रुउत्स्थली, अश्रुद्वारांकुर. -Lingual-जिह्वांकुर. -Optic-दृग्बिंब. -Vallatæ-आवालपिटिका.

Papillæ—(वै.) पिटिका. -Vallatea-चर्चिका.

Papillary, -Process—(वै.) अपरप्रसर. -Stratum-(वै.) अंकुरिणी.

Papillectomy—(चै.) वृक्कांकुरछेदन.

Papilledema, Papilloedema—(तत्त्व., वै.) दृग्बिंबशोथ.

Papillœ—१ (वन) किणमय; पिप्पलमय. २ (वै.) अंगुलीत्वगंतस्थोन्नत.

Papillule—(वन.) पिटकक.

Pappose—(वन.) लव; लोम; लोमावृत; लोममय.

Pappus—(वन.) लोममय; लोमश; पलित. [म. केसाळ, गंडेदार, तुरा]

Papula—(वै.) पिटिका; स्फोट; गंड.

Papular Eruption—(वै.) पिटिका.

Papules—(वै.) पिटिका.

Papulose—(वै.) पिटिकावृत.

Par—(अर्थ.) सममूल्य. -Above-अधिकसममूल्य. -Below-ऊनसममूल्य. -Issued at-सममूल्यदत्त. -of Exchange-सममूल्यविनिमय; विनिमयसमता. -of Mint-मुद्रास्थानसममूल्य; मुद्रणसममूल्य. -Olfactory Area-(वै.) अपरगंधभाग. -Olfactory Sul.-(वै.) अपरगंधप्रणाली. -Value-(अर्थ.) सममूल्य.

Para—१ (तत्त्व.) अप. २ (पदा. रसा.) अप; अव; पर.

Parabanic Acid—(रसा.) परवनिकाम्ल.

Parabiosis—(वै.) संयुक्तजीवन; परितजीवन.

Parablast—(जीव.) परगर्भ.

Parable—(तत्त्व., भाषा.) दृष्टान्तकथा; बोधवार्ता; दृष्टान्त; आख्यायिका; बोधकरूपक; निदर्शन.

Parablepsis—(भाषा.) लोप. (वै.) परदृष्टि.

Parabola—(ग.) परवलय; अनुवृत्त; शंकुसम; अधिवृत्त; बाणाकारकक्षा अन्वस्त; जलपातरेषा; समोत्सार; परास्त· समकलाच्छिद; शंकुसमच्छेदकक्षा.

Parabolic—(पदा.) समोत्सारक; परवलयित; अन्वस्तीय; परवलयाकार, अन्वास्तिक; प्रपाताकृति; परवलयिक. -Mirror-परवलयदर्पण

Paraboloid—(ग.) घनपरवलय; घनसमोत्सार; अन्वस्तीय, परवलय, परवलयाभास.

Paraboloidal—(पदा.) अनुवृत्ताकार; परवलयजीय.

Parabulia—(वै.) अस्वाभाविक इच्छाशक्तिकार्य.

Paracardiac—(वै.) अपरकुहर—.

Paracasein—(वै.) पराचक्कन.

Paracentesis—(वै.) उदरवेध; परवेधन. -Abdominis-उदरवेध. -Thorasis-कंठवेध्र.

Paracentral—(वै.) परकेंद्री. -Lobule-मध्यशकल. -Vision-(तत्त्व.) मध्यदृष्टि.

Paracholia—(वै.) यकृत कोषाणुविकृतावस्था.

Parachor—(रसा.) परायतनिक.

Parachordal—(जीव.) पररज्जु.

Parachrea—(वै.) अस्वाभाविक रंजन-रंगीकरण.

Parachromatism—(वै.) वर्णान्धता.

Parachroma (tosis)—(वै.) त्वग्वर्णहीनता.

Parachute—(मुद्ध. पदा.) अवतरणछत्र; छत्रवाहन; वैमानिकछत्र; अवरोहणछत्र. -Mechanism-छत्रयोजना.

Paracingular Gyrus—(वै.) परकंकण.

Paracme—(जीव.) उत्कांति; ऱ्हास.

Paracompound—(रसा.) परयौगिक.

Paracope—(वै.) सामान्यप्रलाप.

Paracorolla—(नव.) परकिरीटक.

Paracusis—(वै.) श्रवणशक्तिलोप.

Paracynogen—(रसा.) परशामजन; परश्यानद.

Paracyesis—(जीव.) परगर्भाधान.

Paracystitis—(वै.) मूत्राशयतंतुशोथ.

Paradé—(युद्ध.) सैन्यरचना.

Paradenitis—(वै.) ग्रंथितंतुशोथ.

ɔetic State—(वै.) उपमधुमेहस्थिति.
n—१ (तत्त्व.) दृष्टांत. [म. नमूना] २) रूपावली; शब्दरूपादर्श.
hosis—(भाषा.) लेखकशोधित.
s—(भाषा.) परंपरागत. (संहिता, पाठ इ.)
—(तत्त्व., भाषा., वै.) विरोधाभास; असत्यापरीतभास. -of inference-(तत्त्व.) षयक विरोधाभास.
ıesia—(वै.) अतिसंवेदन; परमंज्ञत्व; उपसंवेदना.
—(रसा.) परसम्बंधिन; मयन; अस्नेहिन; खनिजमयन. [म. शुद्धमेण] -Normal-स्नेहिन. -Oil-(रसा.) शैलिनतैल. [म मेण

ı—(रसा.) परपिपील.
glia—(वै.) परगंड.
glioma—(वै.) परग्रंथ्यर्बुद.
esis—, (जीव.) परजनन; परोत्पत्ति.
sis—(वै.) स्वादुविकार.
sa—(जीव.) जिह्वानुबंध; परगोलकिन.
—(तत्त्व.) आदर्श; उपमान.
ınus Westermanii—(जीव.) चिपट

ɔh—(भाषा.) परिच्छेद; कंडिका; वाक्यसमूह; क्यकलाप; प्रतीक.
ɔhia—(वै.) लेखनाक्षमता; अशुद्धलेखन-

ɜtropism—(वन.) दिनस्वापन; दिननिद्रा.
ım—(पदा.) परसौरवायु.
ɔogen—(पदा.) परउज्जवायु.
ic Acid—(रसा.) परदुर्गंधकाम्ल.
—(वै.) वाक्भ्रंश.
ɔdacism—(वै.) 'ल' उच्चारणाक्षमता.
hyde—(रसा.) परमद्यानार्द्र.
is—(भाषा.) आक्षेपअलंकार.
ı—(वै.) पाठनशक्तिन्हास; अशुद्धवाचन; शक्ति.
ic Equation—(ज्यो.) लंबनसमीकरण.
—१ (ज्यो.) लंबन. २ (पदा.) च्युति; लंबन; वस्तुस्थलभेदाभास; दृष्टिलंबन; स्थानस्थानभेदभ्रम; स्थानभेद; दृष्टिस्थानभेद; अपचार. -Annual-(ज्यो.) १ वार्षिकलंबन. -Binocular-(ज्यो., तत्त्व., वै.) युग्मदृश्यलंबन; द्विनेत्रीलंबन; लंबनजन्यदोष. -Diurnal-(ज्यो.) दैनिकलंबन. -Geocentric-(ज्यो.) भूकेन्द्रकलंबन. -Heliocentric-रविकेंद्रकलंबन. -Horizontal-परमलंबन; क्षितिजलंबन; परमदृग्लंबन. -in Latitude-नति. -in Longitude-स्पष्टलंबन. -in Zenith Distance-दृङ्मंडलस्थलंबन -Method-लंबनपद्धति. -of a Star-लंबन. -Optical-(पदा.) दृष्टिलंबन. -Solar-(ज्यो.) सूर्यलंबन. -Stellar-नक्षत्रलंबन. -Vertical-दृश्यलंबन.

Parallel—१ (ग.) समांतर, समान; समांतराल; समानान्तर. २ (ज्यो.) अक्षांशवृत्त; स्पष्टपरिधि. -Altitude-(ज्यो.) उन्नतांशवृत्त. -Arrangement-(पदा.) शाखांतररचना. -Beam-(पदा.) किरणशलाका; समांतरकिरणशलाका. -Forces-(यंत्र.) समांतरप्रेरणा. -Latitude-(ज्यो.) अक्षांशवृत्त; अक्षवृत्त, समाक्षवृत्त. -Line-(ग.) समांतररेषा. -of Altitude-(ज्यो.) उन्नतांशवृत्त -of Declination-अहोरात्रवृत्त. -of Latitude-समान्तरवृत्त; अक्षांशवृत्त, समाक्षवृत्त; समान्तररेषा. -Position of a Nicol-(पदा.) अनुकूलस्थिति. -Rectangular-(ग.) चिति; आयातखात; इष्टिकार्य. -Sphere-(ज्यो.) निरक्षगोल. -Venation-(वन.) समान रेषापत्र; समान्तर; समान्तराल; समान्तरशिरारचना. -Veined-(वन.) समान्तरशिराल.

Parallelism -१ (तत्त्व., वै.) समांतरवाद; सहचार; सहचारवाद; समांतरस्थिति; समरूपकसांस्कृतिकविशिष्टता. २ (पदा., भू) समांतरता; साम्य; समान्तरत्व. -Biological-जैविक०. -Psychological-मनोदैहिक०.

Parallelogram—(ग.) समांतरचतुर्भुज; समचतुर्भुज; समांतरभुजचतुष्कोण; प्रसमांतरीय समानांतरचतुर्भुज. -about Diagonal-(ग.) पार्श्विक०. -Complementary-पूरकसमांतरभुजचौकोन. -Law-समांतरिकसूत्र. -of Forces-प्रेरणासमांतरभुजचौकोन; बलसामांतरिक; बलसमांतरचतुर्भुज. -of Vectors-चतुरस्रनियम.

Parallelopedon—(ग.) समखात.

Parallelopiped—(ग.) समांतरखात; चिति; समखात. [म. पाटवडी]

Paralogia—(तत्त्व., वै.) मिथ्यायुक्ति; विसंगतविचारप्रकाशन.

Paralogism—(तत्त्व.) हेतुभ्रम; भ्रांतहेतु; अबोध हेत्वाभास.

Paralysed—(वै.) स्तम्भित; अवसादित; अवसन्न. [म. लुला]

Paralysis—(तत्त्व., वै.) अर्धांग; अपश्लथन; स्नायुस्तम्भन; पक्षवात; पक्षवायु; पक्षाघात; स्तम्भ; अंगवध; अर्धांगरोग; पक्षवध. -Birth-जन्मजातपक्षाघात. -Agitans-(वै.) कंपवात; वेपथु; कंपवायु; सकंपपक्षाघात. -General-शारीरिक पक्षाघात. -Infantile-बालपक्षाघात. -Nervous-मज्जातंतु बधिरता. -of the Bladder-मूत्राशय पक्षवायु; मूत्राशय बधिरता. -of the Eyelids-पक्ष्म पक्षाघात-बधिरता. -of the Penis-इन्द्रिय बधिरता-पक्षघात. -of the Prostate Gland-शुक्राशयपिंड पक्षवायु. -of Tongue-जिह्वापक्षवायु.-Partial-एकदेशीपक्षाघात. -Spinalis-निम्नार्धांग पक्षाघात; सुषुम्नापक्षाघात. -Total-संपूर्णपक्षाघात.

Paralytic—(वै.) पक्षाघातग्रस्त; निष्क्रिय; स्तब्धगात्र. -Dementia-पक्षाघातजन्यमनोविकृति. -Stroke-अकस्मातपक्षाघात.

Paramagnetic—(पदा.) उपवैकर्षिक; केवलचुंबक; केवलकर्षी; अवचुंबक; अवकर्ष; चुबकत्वविशिष्ट; लोहचुंबकाकृष्ट; अनुचुंबकिक; प्रचुंबक.

Paramagnetism—(पदा.) केवलचुंबन; केवलकर्षण; अवकर्षण; अवचुंबन; अनुचुंबकत्व.

Paramastitis—(वै.) स्तनशोथ.

Paramastoid Process—(वै.) उपपरुषप्रसर.

Parameeium—(जीव.) परमेश.

Paramedial Sulcus—(वै.) ऊर्ध्व अंतःप्रणाली.

Paramenia—(वै.) अव्यवस्थित रजोधर्म.

Paramere—(जीव.) प्रकर.

Parameter—(ग.) परमान; परमापक; परमिती; परिमिति.

Parametritis—(वै.) गर्भाशयकोशदाह; गर्भाशयपार्श्वशोथ.

Paramnesia—(वै., तत्त्व.) विकृतस्मृति.

Paramorph—(ज्यो.) पराकार; अलीकाकार.

Paramorphia—(वै) आकृतिविकार.

Paramorphic,Paramorphous—(ज्यो.)पराकारी.

Paramorphism, Paramorphosis—(ज्यो.) पराकृति; अलीकरूपता.

Paramount—१ (तत्त्व.) सर्वोत्तम; सर्वोपरी. २ (राज.) सार्वभौम.-Power-(राज.) सर्वोच्चशक्ति;सार्वभौमसत्ता.

Paramusia—(वै.) संगीतानुभवविकार.

Paranema—(वन.) परतंतु; परकेसर.

Paraneveleus—(जीव.) परकोषेश.

Paranirvanic Plane—(थिऑ., धर्म.) सत्यलोक.

Paranoia—(तत्त्व.) बुद्धयुन्माद;अपबुद्धिता; बुद्धिऱ्हास; मनोविभ्रम; स्थिरभ्रम.

Paranosic—(तत्त्व.) व्याधिजन्यलाभसंबंधी.

Paranthelion—(ज्यो.) परप्रतिसूर्याभास; परप्रतिसूर्यक.

Parapet—(स्था.) वक्षोदघ्न; प्राकार. [हैय्यारखी]

Parapepton—(रसा.) परपेशिद.

Paraphasia—(वै., तत्त्व.) वाणीविकृति.

Paraphimosis—(वै.) परिवर्तिका.

Paraphonia—(वै.) स्वरभंग.

Paraphora—(वै.) मानसिक विभ्रम.

Paraphragm—(प्राणि.) परावरण; परपटल.

Paraphrase—(भाषा.) विवरण; चरितार्थ; शब्दांतर.

Paraphrenia—बौद्धिकउन्माद.

Paraphrenitis—(वै.) श्वासपटलप्रदाह.

Paraphyllum—(वन.) परपर्ण.

Paraphymosis—(वै.) निवृत्तमणि; परिवर्तिका.

Paraphysics—(तत्त्व.) अतिभौतिकवाद.

Paraphysis—१ (जीव.) परतंतु परकेसर. २ (वन.) सहवासी; अन्तेवासी.

Paraplasm—(वै.) अस्वाभाविक विवृद्धि.

Paraplasm Deuteroplasm—(वै.) बाह्यतत्त्व.

Paraplegia—(वै.) पार्श्वघात; ऊरुस्तम्भ; पादपक्षाघात; अधरांगवध; अर्धांग; पांगुल्य. -Spastic-कलायखञ्ज; खंजावात.

Parapleurum—(प्राणि., वै) परपार्श्वक.

Parapodium—(प्राणि.) परपाद.

Perapophysis—(वै) परापवृद्धि

Parapraxis—(वै.) जिह्वाकंप; लेखनीकंप.

Parapsis—(वै.) परफलक.

Parapsychology—(तत्त्व.) अतीत मनोविज्ञान.
Parapterum—(प्राणि.) परपत्र.
Pararectal—(वै.) अपरत्रिकोणस्थूलांत्र. -Fossa-अपर त्रिकोणांत्र द्रोण.
Paraselene—(ज्यो.) चंद्रभा; परिवेष.
Parasite—१ (जीव.) परोपजीवीजन्तु; आश्रित. २ (तत्त्व.) परसत्तोपजीवी. ३ (वन.) परोपजीवी; अन्योपजीवी; वृक्षाद; उपरोह; वंदाक; वृक्षादनी; परान्नभक्षक; पुष्टरसशोषक; उपदी. ४ (वै.) परजीवी; पराश्रयी. -Intestinal-(वै) अंत्रोपजीवी. -Partial-(वन.) आंशिक-परोपजीवी.-Root-मूल;जीविमूल. -Stem-परोपजीवीकाण्ड. -Total-पूर्णपरोपजीवी.
Parasitic—१ (पदा.) उपजीवी. २ (वन.) परान्नभक्षक; वृक्षादनि; जीवोपजीवी; जितपुष्ट; परपुष्टक. ३ (वै.) परोपजीवी; परपुष्ट; परजीवक. -Disease-(वै.) परान्नभुग्जनितव्याधि. -Plant-(वन.) वंदाक.
Parasitism—(वन.) जीवोपजीवन; परजीवित्व; अन्यवालंबनवाद.
Parasitoid—(प्राणि.) परोपजीवी.
Parasitology—(जीव.) परोपजीवी विद्या-विज्ञान.
Paraspenoid—(प्राणि.) कृपाणिकास्थि.
Parasternal—(वै.) अपउर—.
Parastichy—(वन.) वक्रश्रेणी.
Parasympathetic—(वै.) उपस्वयंव्यापारित; उप नैच्छिक; उपस्वेच्छाचारी. -Nerves-सुषुम्नाअग्रभागतंतु. -Nervous System-सपिंगलनाडीमंडल. -System-परानकंपीव्यूह-संस्थागंड; उप-अनैच्छिकमज्जासंरक्षण; सपिंगलनाडीमंडल.
Parataxis—(तत्त्व.) मनोभावकुसंयोजन.
Parathymia—(तत्त्व.) अस्वाभाविकभाव प्रतिक्रिया.
Parathyroid—(वै.) परघाट्यपूग; परघाट्या; अभिफलक; पराफलक; उपघाट्यपूग. -Gland-उपकंठपिंड; चुल्लिकाग्रंथि.
Paratonic—(वन.) आविष्ट; प्रवर्तित. -Movement-प्रवर्तित गतिविधि.
Paratracheal—(वै.) अपरश्वासमार्ग—.
Paraumbilical—(वै.) अपरनाभि—.
Paravesical fossa—(वै.) अरमूत्राशयद्रोण.
Parboiled—(वै.) अर्धपक्व.
Parcenary—(शास.) अविभक्तदायभोग; साधारणरिक्थभोग.
Parcener—(शास.) विभागी; भागी; अंशी; अंशक; समांशी; समाधिकारी.
Parchment—(रसा., वै.) चर्मपट; सूक्ष्मचर्म; चर्मपत्र. -Paper-(रसा.) चर्मपत्र; चर्मिकपत्र.
Pardi Lands—(कृषि.) वृत्ति; परिहार. [म. परडें, वाडगें]
Pardon—(तत्त्व., शास.) क्षमा. [म. माफी]
Pareira—(वन.) वेणीवेल; पहाडमूल.
Parella—(जीव.) शल्कीशैवल्य.
Parencephalous—(वै.) मस्तिष्कार्ध
Parenchyma—(वन.) गर्भ; मृदुसार; मृदुकणसंपत्ति; समपरिमाण; पेशीजाल; मृदुधातु, मृदुपेशीजाल; आदिपेशीजाल.
Parenchymatous Tissue—(वन.) समपरिमाणपेशीजाल.
Parent—जनक; मूल; प्राथमिक. -Child Relation-(तत्त्व.) पितापुत्रसंबंध. -Company-(अर्थ.) मूलसंघ.
Parentage—(जीव.) जनकत्व; पितृत्व; पूर्वजत्व.
Parental Behavionr—पैतृकव्यवहार. -Characters-(जीव.) पैतृकलक्षण.
Parenthisis—१ (ग.) लघुबन्धनी; लघुकंस. २ (भाषा.) वृत्तार्ध; लघुकंस; विशेषक.
Parepithymia—(वै.) अस्वस्थमानसिक आवेग.
Paresis—(वै.) गात्रसाद; गात्रसादता; चलनशक्तिलोप; मृदुपक्षघात; आंशिकस्नायु पक्षघात.
Paresthesia—(वै.) अस्वस्थअनुभवशक्ति; विकृतानुभूति.
Pareunia—(वै.) संगम; मैथुन; भोग.
Parhelion—(ज्यो.) सूर्याभास; मिथ्यासूर्य.
Paridrosis—(वै.) अस्वाभाविक घर्मनि सर.
Parietal—१ (प्राणि.) शीर्षभित्ति; शीर्षावरण. २ (वन) पृष्ठावर्ती; भित्तिक; भित्तिस्पृष्ट; भित्तिगत; पार्श्विक. ३ (वै.) परिपार्श्विक; तटीय; शीर्षीय; मध्यास्थि; भित्ती—; भित्तीय—; तटाकार; सीमंतास्थि. -Bone-(वै.) सीमंतास्थि; मध्यमस्तकअस्थि; पार्श्वास्थि. -Eminence-(वै.) पार्श्वकुंभ; मध्यउन्नत (पार्श्वउन्नत). -Eye-(तत्त्व.) तृतीयनेत्र. -Foramen-(वै.) मध्यछिद्र. -Lobe (वै.) मध्यखंड; पार्श्व -Notch-(वै.) मध्यास्थिकोण. -Organ-(तत्त्व.) तृतीयचक्षु. -Tuber.-(वै.) मध्यउन्नत.

Parieto, -Mastoid Sut.—(वै.) मध्यपुरुषसेवनी. -Occipital-मध्यपृष्ठ—. -Temporal-शंख्य-मध्य—.

Pari Materia—(तत्त्व.) सविषय; सजातीय; सरूप.

Paripinnate—(वन.) अचूडपक्षल; समभग्न; समपिच्छाकार; समपिच्छ; समपर्णपक्षकल्प; समपक्षाकार; युग्मपक्षाकार; समपर्णिका; समपत्रिकापक्षकल्प. -Fid-अल्पखंडित पिच्छाकृति. -Partite-अर्धखंडित०. -Sect-अतिखंडितहस्ताकृति.

Parity—(तत्त्व.) साम्य. -of Exchange-(अर्थ.) विनिमयसममूल्य; विनिमयसमता. -of Reasoning-(तत्त्व.) तर्कसाम्य; तर्कसादृश्य; हेतुसाम्यविगमन; समांतर-अनुमान; हेतुगाम्यानुमान; प्रकृतिसाम्यानुमान; प्रकृतिसाम्य-विगमन. -Prices-(अर्थ.) समतामूल्य; मूल्यसमता. -Purchasing Power-(अर्थ.) क्रयशक्तिसमता.

Park—उद्यान.

Parkinson's Disease—(वै.) सकम्पपक्षाघात.

Parliament—(इति.,राज) प्रतिनिधिगभा, लोकसभा.

Parliamentary—(सभा.) सभेय; सभ्य. -Executive-(राज.) प्रतिनिधियुक्त मंत्रिमंडल. -Unparliamentary-(सभा.) असभेय; असभ्य.

Parmelia Parleta—(वन.) शैलेय, शिलावल्क. [म. दगडफूल]

Parody—(भाषा.) परिहासमय अनुकरण; प्रतिकाव्य; उपहासात्मक अनुकरणकाव्य; विनोदकृति; वाक्संमत्या.

Parodynia, Parodinia—(वै.) अस्वाभाविक प्रसववेदना.

Parole—वाक्संमति. -On-विनालेख; प्रतिज्ञामुक्त.

Paralogism—(तत्त्व.) अनिच्छाप्रमाद; अहेतुक तर्कदोष-प्रमाद हेत्वाभास-प्रमाणाभास.

Paromphalocele—(वै.) नाभ्यंत्रवृद्धि.

Paronychia—(वै.) नखरोग; नखशूल; अंगुलीशूल. [म. नखरूड]

Paronymous Word—(तत्त्व.) एकधातुशब्द.

Paropsis—(वै.) विकृतदृष्टि; विषमदृष्टि.

Parotid—(वै.) उपकर्ण; उपकर्णी; उपकर्णपिण्ड; कर्णोपवर्ती. -Accessory (Gland)-उपकपोलिकपिंड; कर्णाग्रवर्ती लालाग्रंथि; चर्वणपिंड; उपकर्णग्रंथि. -Duct-उपकर्णवाहिका; उपकर्णपिण्डवाहक; कपोलिकवाहिका; उपकर्णीग्रंथि; कपोलिकपिंड; कर्णमूल; उपकर्णपिंड; कर्णोपवर्तीलालोत्पादक.

Parotitis, Paroditis—(वै.) कर्णमूलप्रदाह; कर्णमूलशोथ.

Parous—(वै.) फलिता; प्रसूतास्त्री.

Parousia—१ (तत्त्व.) प्रधानप्रकृतिसंबंध. २ पुनरुत्थान.

Paroxide—(रसा.) प्रप्राण्यक; परप्राणिद.

Paroxysm—(वै.) आवेग; पाश; सामयिक रोगाक्रमण; आवेश; संवेग.

Parricide—(इति.) पितृघात.

Parrot—(प्राणि.) शुक.

Pars, -Basilaris—(वै.) तलभाग. -Ciliaris Retinæ-रूपग्राहकदन्तुरप्रसर. -Flaccida (Shrapnell's Membrane)-शिथिलभाग. -Iridica Retinæ Uvea-रूपग्राहकपटलप्रसर. -Mamillaris Hypothlami-अधोमुकुलबीज-भाग. -Mastoidea-शंखीयआवर्त. -Opercularis-पिधानकर्णिका. -Optica-दर्शनविभाग. -Orbitulis-नेत्रभाग; नेत्रोत्तरकर्णिका. -Optica-अधोमुकुलनेत्रोभाग. -Petrosa-शंखीयपाषाण. -Tensa-(ताणिनभाग) ततभाग -Triangularis-त्रिकोणभाग; त्रिकोणकर्णिका.

Parsec—(पदा.) प्रकाशवर्ष; तारांतरमूलमान.

Parsimony—(अर्थ) व्ययकर्तन; कार्पण्य. [म काटकसर] -Law of-(तत्त्व..) लाघवन्याय

Parsley—(वन.) अजमोदा.

Part—१ (ग.) एकदेश; भाग. २ (तत्त्व.) खंड; भाग; अंश. ३ (नाट्य.) भूमिका. -Bearing Eyes-नेत्रांकितभाग. -Bill-(राज.) खंडांक; खंडपत्र. -of a Circuit-(यंत्र.) सरणीभाग. -Owner-(शास.) अंशी; अंशधारी; भागधारी; भागधारक; अंशस्वामी. -Payment-(अर्थ.) आंशिकप्रदान. -Profits System-(अर्थ.) आंशिक लाभपद्धति.

Part, Parting—(रसा.) विभजन; भिन्नीकरण.

Parts—(पदा.) अन्वासिकअंगानि.

Parthenius—(वै.) कुमारीपीडा.

Parthenogenesis—१ (जीव.) निःशुक्रजोत्पत्ति; असंगमोत्पत्ति,शोणितजोत्पत्ति;पृथाजनन; अक्षतयोनिसंभव; अयोनिसंभव; अशुक्रजनन. २ (तत्त्व.) शोणितैकजनि; निःशुक्रजनि. ३ (वन.) कौमार्यजनन; असंभोगजनन; असंयोगजनन; अपुंजनि; अयोनिसंभव.

Parthenogenetic—(वै.) कौमार्यप्रसवा; असंगमक.

Parthenonosus–(वै.) हरित्रोग.

Partial—१ (ग.) अपूर्ण; भिन्न. २ (तत्त्व., पदा., रसा.) आंशिक; एकदेशीय; अपूर्ण; पक्षपाती; पूर्वानुरागी; ईषत्; मंद; भागशः अंशतः अंश-भाग—; आंशिक. ३ (वन.) अंशात्मक; आंशिक, अंशभूत; पक्षपात. –Activity-(तत्त्व.) आंशिक गतिविधि. -Average-(अर्थ.) आंशिकक्षति. -Colour Blindness-आंशिक वर्णांधता. -Differential Coefficient-(ग.) खंडव्यावर्तक भाग-खंड प्रमाणक. –Drought-(पदा.) अनावृष्टिप्राय; अर्धवृष्टि. -Eclipse-(पदा.) खंडग्रहण; अपूर्णग्रहण; आंशिकग्रहण. -Endorsement–(अर्थ) आंशिक स्वीकृतियुक्तहस्ताक्षर. -Fraction-(ग.) भागभिन्न, भिन्नपृथक्करण;-प्रक्रिया; आंशिकभिन्न. -Gastrectomy-(वै.) जठरभागनिर्हरण. -Inflorescence-(वन.) अंगभूतपुष्पबंध. -Impulse-(तत्त्व.) आंशिककामोद्वेग. -Pressure–(रसा.) आंशिक प्रेष-भार. -Tone -आंशिकस्वर.

Partials—(पदा., संगीत) अनुरणन. -Upper-उच्चारानुरणन.

Partiality—(तत्त्व.) पक्षपात; पूर्वस्नेह; स्निग्धवृत्ति.

Partially—(पदा.) अंशतः

Participle—(भाषा.) कृदन्तरूपः, धातुसाधितरूप. -Past-भूतकालवाचक धातुसाधित कृदन्त. -Present-वर्तमानकालवाचक०.

Particle—(ग., तत्त्व., पदा.) कण; रज; रेणु; अल्पक, लव; अंश; अणु; परमाणु. -Alpha-(पदा.) अल्फाकण; अ-कण. -Bita-बीटाकण; बी-कण. -of Negative Electricity-(यंत्र.) वीजक: ऋणकण.

Particular—१ (ग.) विशिष्ट; वैशेषिक. २ (तत्त्व.) विशेष; व्याप्य; व्यक्त; व्यष्टि; एकदेशी; उद्दिष्ट; असाधारण; अंशगत. ३ (पदा.) विवक्षित; विशिष्ट. -Complex-(तत्त्व.) विशिष्टग्रंथि. -Proposition-(तत्त्व.) विशेषवाक्य; एकदेशनिर्देश; अल्पग्राहीनिर्देश.

Particulars—(शास) विगत; विशेषवर्णन; विवरण.

Particularism - (राज.) एकान्तिक अनुरक्ति.

Particularity—(तत्त्व.) विशेषता; विशेष; व्याप्यता. –Proposition-व्याप्योद्देश्यक वाक्य; व्याप्यप्रतिज्ञाविशेषवाक्य. -Term -विशेषवाचकपद.

Particulate—(तत्त्व) परमाणुमय. -Inheritance-विशिष्ट आनवंशिक संस्कार.

Parties, interested—(अर्थ.) संबद्धपक्ष. -To Bill of Exchange-धनलेखसंबद्धपक्ष. [म. हुंडीवालेपक्ष] -to a Suit-(शास.) वादीप्रतिवादी पक्ष.

Partite—(वन.) अमूलविभक्त; विभक्त: पाटित.

Partition—१ (अर्थ.) विभाजन; विभागीकरण. [म. वांटणी] २ (तत्त्व.) विभाग; विच्छेद; परिच्छेद. ३ (शास.) विभाग, वंटन. -Coefficient–(रसा.) वितरणगुणक. -Deed–(शास.) विभागपत्रक, विभाजनपत्रक.

Partition—(वन.) पटल, विभाजकपट.

Partitive—(भाषा.) विभागदर्शक, अंशदर्शक.

Partner—(अर्थ., शास.) विभागी, सहांशी; सहभागी. [म. भागीदार, पातीदार, भागी, पाती, सरकतदार; वाटेकरी] –Active-कर्ताविभागी. -Dormant; Silent, Sleeping-(अर्थ.) अक्रियविभागी; भागस्वामी. -Nominal नाममात्रविभागी. –Ostensible -दृश्यविभागी.

Partnership—(अर्थ., शास.) भागस्वामित्व; भागधेयत्व; सहांशिता: सहभागिता [म. भागीदारी, पाती सरकत] -Assurance–भागिदारीविमा. -Deed of–भागस्वामित्वपत्रक. [म. सरकतनामा] -Stock-सहकार्यनिधि, सहांशिधनधनी.

Partridge—(प्राणि.) चकोर. [म. तित्तिर, कवडा]

Part Time—अंशावधिपद, आंशिकसमय.

Parturiency, Parturiton—(वै.) प्रसूति; प्रसव सूति. -Easy-सुखप्रसव.

Parturient—(वै.) प्रसूतिका; प्रसवोन्मुख; प्रसवांतर्गत प्रसववेदनाजनक; प्रसूतिजनक.

Parturifacient—(वै.) सुखप्रसवकारी; सुखप्रसवौषध गर्भविमोचक, प्रसवसाहाय्यक.

Parturition—(वै.) प्रसूतियंत्रिणा; प्रसव. see Parturiency. –Re-flex–प्रसूतिक्रिया.

Party—१ (तत्त्व.) पक्ष. २ (राज.) दल, पक्ष. ३ (शास.) पक्षकार. -Dinner-भोजनसमारंभ -Evening-सायंभोजन. –Factiousness-(तत्त्व.) पाक्षिक अस्मिता. –Garden-उद्यानभोजन -Government-(इति.) बहुसंख्याक पक्षसज्य पक्षसत्ता. [म. दलबंदी] –in Opposition-(राज.) विरोधीपक्ष, विरोधकपक्ष. –in Power-(राज.) अधिकारीपक्ष. -Officer-(मान) अधिकारी

मापनाधिकारी. -Politics-(राज.) पक्षनीति. -Whip-(राज.) पक्षप्रतोद.

Paruria—(वै.) दूषित मूत्र.

Paspalum Sacrobiculatum—(वन.) कोद्रव. [म. हरीक]

Pass—१ (नाट्य.,शास.)प्रवेशदर्शिका-पत्रिका; निर्गमनिका. २ (भू.)गिरिद्वार. -Book-(अर्थ.) आयव्ययदर्शिका. -To...Censure (शास.) निर्भर्त्सन; धिक्कारण.

Passa—(वै.) अंगुलिस्फोट.

Passage—(वै.) शरीरांतःपथ-मार्ग; प्रणाली; पथ. -of Air-(स्था.) वातायन; वायुमार्ग. -Light--प्रकाशमार्ग.

Passes—(तत्त्व.) हस्तसंचार.

Passenger—(शास.) प्रवासी; आरोही; यात्री.

Passifloreæ—(वन.) पपैयावर्ग.

Passimeter—पथमापक.

Passing Shower—क्षणिकवृष्टि. [म. झटकत्या सरी]

Passion—(तत्त्व.) मनोविकार; मनोभाव; आवेग; हृदयभाव; अनुराग; भाव; राग; क्षोभ; मनःक्षोभ; काम; राजसभाव; भावोद्वेग; भावोद्रेक; बद्धराग; चिद्रस; तीव्रभाव.

Passionate—(तत्त्व.) राजस; रजोगुणी.

Passive—१ (तत्त्व.) निष्क्रिय; अक्रिय; निश्चेष्ट; उदासीन; अचेष्ट; भोगवृत्त; स्थिर; ग्रहणशील; क्रियाविषय; कर्माधान; कर्मस्थान. २ (रसा.) निष्क्रिय; कर्मवाच्य; कर्माधार; कर्माश्रय; क्रियाशून्य. ३ (वै.) अकारक. -Agent-(तत्त्व.) निष्क्रियविधेय. -Bond-(अर्थ.) अवृद्धिलेख; वृद्धिहीनधनलेख. Congestion-निष्क्रियरक्तसंचय. -Forgetting-निष्क्रियविस्मरण. -Iron-(रसा.) निष्क्रियलोह. अकर्मण्यलोह. -Resistence-निष्क्रियप्रतिरोध. -Verb-(भाषा.) कर्मकर्तरीक्रियापद. -Voice-(भाषा.) कर्मकर्तरीप्रयोग.

Passivity—(रसा.) निष्क्रियता; अकर्मण्यता; क्रियाशून्यत्व- -Feeling-(तत्त्व.) निर्माल्यभावना. -of Metals-धातुनिष्क्रियता.

Passover—१ निस्तार. २ उल्लंघन. [म. वल्हांडण]

Passport—(अर्थ.. राज.) यात्रानुमिति; गमनानुज्ञा; अनुमतिपत्र.

Past—(तत्त्व., भाषा.) गत; भूत; भूतकाल. -Due Bills-(अर्थ.) गतकालमर्यादाधनलेख.

Paste—लेह; चिक्कण; कल्क; धावन. [म. लुगण, खळ] -Board-धनपत्र.

Pastinacea Granda—(वन.) हिंगुपत्रिका; बहुफली. [म. बाफळी]

Pastoral, -Industries—(अर्थ.) पशुपालनव्यवसाय. -Poem-(भाषा.) गोपगीत; गोपकाव्य; वनकविता.

Pasturage—(कृषि.) गोचर; गोचरभूमि.

Pasture—(अर्थ., वन.) गोचरभूमि. [म. गायरान; चराऊरान; गुरचरण]

Pasteurism—पास्तररोगचिकित्सा; जंतुघ्नपद्धति.

Pasteurization—(वै.) पास्तरचिकित्सा; निर्जीवीकरण; जंतुनाशन.

Patch—(वै.) लांछन. -Test-लांछनपरीक्षा.

Patella—(वै.) जान्वस्थि; जानुकापालिक; जानुकपाल; जानवीय.

Patellar—(वै.) जानुकपाल. -Plexus-जानुप्रकर.

Patency—(तत्त्व.) उद्बोध, आविर्भाव; व्यक्त; उद्भूत.

Patent—१ (अर्थ., राज.) राजपत्र; राजाज्ञा; स्वामिपत्र; अधिकारपत्र; राजप्रदत्त अधिकारपत्र. २ असामान्यअधिकारपत्र; विशिष्टअधिकार; एकाधिकार; एकाधिपत्याधिकार. २ (वन) समकोनवर्ती. -Letters-विशिष्टअधिकारपत्र.

Patented—(वै.) विशेषाधिकारयुक्त.

Pater Familias—कौटुंबिक; धनि; पिता; कुलपति.

Paternal—(जीव.) पितृप्राप्त. -Government-(राज.) पैतृकसरकार.

Path—(तत्त्व., पदा-, वै.) पथ; मार्ग; क्रम. [म. वाट; रस्ता] -Difference-(पदा.) मार्गांतर. -Mean Free-(पदा.) मध्यमानमुक्तअवधि. -of Discipleship-(थिऑ., धर्म.) मुमुक्षुमार्ग; साधकमार्ग; गुरुमार्ग. -of the Moon-(ज्यो.) नागवीथि. of Planet-(ज्यो;) कक्षा. -of Shadow-(ज्यो.) छायामार्ग. -of Travel-(पदा.) गमनमार्ग.

Pathemata Animi—(वै.) मनोविकार.

Pathetic—१ (तत्त्व.) करुण. २ (भाषा.) भावात्मक. -Fallacy-(तत्त्व.) वृत्तिमयभावाभास; असत्यभावारोपण.

Patheticus—(वै.) नेत्रोर्ध्वस्नायुगति.

Pathetism—(वै.) योगनिद्रा.

Pathic—(वै) रोगसंबंधी.

Pathogenic—(वन., वै.) रोगकारक; रोगजनक; रोगकारक; रोगोत्पादक; रोगमूलक; व्यथाजनक; व्यथोत्पादक०. -Anatomy-(वै.) रचनाविकृति; देशरूपसंप्राप्ति. -Bacteria-सूक्ष्मदंडिका. -Functional-विकृतिविज्ञान; कार्यशरीरविकृति. -Micro-organism-विषजन्तु; रोगकारकजन्तु. -Process-व्याधिप्रक्रिया.

Pathogenesis—(वै.) व्यथाजनन; संप्राप्ति; व्याधिविकास.

Pathogeny—(वै.) रोगोत्पत्ति; रोगतत्त्व.

Pathognomonic—(वै.) अनन्यसाधारण; विशिष्टव्याधिलक्षण; विकृतिपरीक्षक.

Pathography—(वै.) रोगवर्णन; व्याधिविज्ञान.

Pathological—(वै.) विकृतिविज्ञान-कार्यविकृतिविषयक; व्यथाविषयक; विकृत.

Pathologist—(वै.) नैदानिक; निदानशास्त्रवेत्ता; निदानशोधक; विकृतिपरीक्षक.

Pathology—१ (तत्त्व.) मानसरोगशास्त्र; मानसवैद्यक; आधिविद्या; विकृतिशास्त्र. २ (वन.) रोगविचार; रोगचिकित्सा. ३ (वै.) रोगनिदान; संप्राप्ति; ईंद्रियविकारविज्ञान; चिकित्साशास्त्र; निदानविद्या; चिकित्साविद्या; रोगोत्पत्तिविद्या; विकृतिविज्ञान; व्याधिनिर्णयशास्त्र; शरीरविकृतिविज्ञान; विकृतिशारीर; विकृतिशरीरविज्ञान; विकृतिशास्त्र; रुग्णशरीरशास्त्र; व्यथाशास्त्र; व्यथाविज्ञान; रोगोत्पत्तिविद्या. रोगनिदानशास्त्र; निदान. -Genetic-व्यथाजननविषयक०.-Gnomonic-व्यथाज्ञानविषयक०; व्यथाज्ञापक०.

Pathomania—(वै.) नैतिकउन्मत्तता.

Pathometry—(वै.) वेदनमिति.

Pathophobia—(वै.) विकृतरोगभीति.

Pathopoiasia—(वै.) रोगसृष्टि.

Pathos—(तत्त्व.) करुणरस; मनोवेदना.

Pathy—(वै.) व्यथा; चिकित्सावाद.

Patient—(वै.) उपचारित; उपचार्य; रुग्ण; रोगी; आर्त; व्याधिग्रस्त; पीडितव्यक्ति.

Patriarch—कुटुंबछत्र; गृहपति; गोत्रपति; मनु; भीष्माचार्य.

Patriot—देशभक्त; स्वदेशभक्त.

Patriotism—देशभक्ति; देशाभिमान; स्वदेशाभिमान; स्वदेशवात्सल्य; देशप्रीति; स्वदेशभक्ति; राष्ट्रभक्ति; देशास्मिता.

Patrol—(राज.) परिभ्रमण.

Patron—(अर्थ.) संरक्षक; आश्रयदाता.

Patronymic—(तत्त्व.) पितृनाम.

Pattern—प्रतिमान; प्रतिरूप; अवयव, आदर्श; संघात; प्रबंध; प्रकार; आकार; आकृति. [म. धाटणी; नमुना; सांगाडा; कित्ता.]

Paucity—न्यूनता; विरलता; अभाव; अल्पता.

Paunch (वै.) लंबोदर; प्रथमकोष्ट.

Pauper—(अर्थ. शास.) दरिद्री; निर्धन; अकिंचन. [म. नादार] -Appeals-(शास.) निर्धनविवाद. -Suit-निर्धनवाद.

Pauperism—दरिद्रता.

Pause—विराम; स्तंभ.

Pavement—(स्था.) तलिकाबद्ध (प्रस्तर); तलिम; कुट्टिम. -Epithelium-(वै.) समपृष्ठकोशक.

Pavetta Indica—(वन.) पर्पट. [म. पापटी]

Pave—(ज्यो.) मयूर; शिखावल.

Pavonia Odorata—(वन.) बल्या; व्हिवेर. [म. काळा वाळा]

Paw—(वै.) कर; हस्त; चपेट. [म. पंजा]

Pawliks' Grip—(वै) तृतीय स्पर्शन.

Pawn—(अर्थ., शास.) बंधक; निक्षेप; आधान. [म. गहाण; जंगम गहाण] -Broker-(अर्थ.) बंधकधारी; निक्षेपव्यवसायी; बंधकव्यवसायी; बंधककार्यवाही.

Pawnee—(अर्थ., शास.) बंधकगृहीता-धारी; निक्षेपी; निक्षेपधर.

Pawner—(अर्थ. शास.) बंधकदाता; निक्षेप्ता; आधाता.

Pay—(अर्थ.) वेतन; दान; शोधन. -Day-(अर्थ.) वेतनदिन. -Off-ऋणमोचन; ऋणमुक्ती; आनृण्यकरण. -Roll-वेतनपत्र.

Payable, -at Sight—(अर्थ.) दर्शनी. -Bill-भोग्य धनलेख -to Bearer-धारकदेय; वाहकदेय-योग्य. [म. साहजोग] -to Order-निर्दिष्टव्यक्तिदेय; आज्ञादेय; नामदेय; धारकदेय. [म. धनीजोग; नामजोग]

Payee—(अर्थ.) वेतनगृहीता; धनग्राहक.

Payer—(अर्थ.) वेतनदाता; धनदाता. -of Tax-करदाता.

Paying Banker—(अर्थ.) दातृश्रेणी; दाताधनि.
Paying in Slips—(अर्थ.) आयपत्र.
Paymaster—वेतनदाता. [म. बक्षी]
Payment—शोधन; साधन. [म. भरणा; वसूल] -for Honour-प्रतिष्ठारक्षणार्थदान. -in Kind-वस्तुरूपदान.
Peace—(तत्त्व.) शांति. -Maker-शांतिस्थापक.
Peacock—(प्राणि.) मयूर.
Peacrab—(प्राणि.) कर्कटक.
Peak—१ (पदा.) उच्चतम बिंदु. २ (भू.) पर्वतशिखर; शृंग; शिखर; चूडा. -Load-उच्चतमभार. -Time-(पदा.) शीघ्र वेला. [म. गर्दीची वेळ]
Peamaggot—(प्राणि.) कलायकृतना.
Pea nut—(वन.) भूमिमुद्ग. [म. भुईमुग]
Pear—(वन.) अमृतफल. [म. नासपति]
Pearl—मुक्ता; मौक्तिक. -Ash-(रसा.) यवक्षार; पालाशकर्बनित. [म. जवखार; पापडखार] -Barley-यव. -Festoon-(शिल्प.) मुक्ता जाल-दाम. -Oyster-(प्राणि.) शुक्तिपुट. -White-(रसा.) मुक्ताधवल.
Pearly Lustre—मौक्तिकप्रभा.
Peasant Propietorship—(अर्थ.) स्वत:कृष्टभूमि.
Peat—(भू.) कर्वट; खनिजांगार. [म. हलका कोळसा; पीट] -Moss-शैवालयुक्त कर्वट.
Pebble—(भू.) कंकर.
Peccability—(तत्त्व.) पापीयता.
Peccant—(वै.) रुग्ण; रोगजनक.
Peccatiophobia—(तत्त्व.) पापभय.
Pectus, Pectoris—(वै.) उरस्.
Pecquet's Duct—(नै.) अन्नरसवाहक नलिका.
Pecten Pubis—(वै.) गुह्यतारा; लिंगरेखा.
Pectin—(वन.) पक्वफल काष्ठज.
Pectinate—(वन.) कंकताकृति. [म. फणीसारखे] -Lig.-(वै.) पुरपटलबंध.
Pectinea, Pectineus—(वै.) लिंगअंक-.
Pectineal Line—(वै.) लिंग अंक रेषा.
Pectines—(वै.) कंकतिका.
Pectinibranchiate—(प्राणि.) कंकता धोंगडी.
Pectiniform—(वै.) कंकताकार.
Pector—(ज्यो.) चित्रकार.
Pectoral—(वै.) उरस्थ; कासघ्न; स्कंध; वक्षसीय; वक्षसंबंधी. -Arch-वक्षतोरण.
Pectorals—(वै.) वक्षरोग औषधी.
Pectoralis—(वै.) क्षुद्रौरस; स्थूलौरस; उरोज. -Major-गुरुवक्षसीय; पृथुल-गरिष्ठ उर:प्रच्छदस्नायु; स्थूलौरस. -Minor-लघुवक्षसीय; लघुउर:प्रछदस्नायु.
Pectoriloquy—(वै.) वक्षध्वनि.
Pectose—(वै.) अपक्वफल काष्ठज.
Pectus—(वै.) वक्षस्थल.
Peculiar—(तत्त्व.) असाधारण.
Peculiarity—(तत्त्व.) असाधारणता; विशेषगुण; विशेषधर्म, विशेषता.
Peculium—(शास.) स्वधन; स्वकीयधन.
Pecuniary—(अर्थ.) आर्थिक. -Interest-आर्थिक स्वार्थ: आर्थिक हितसंबंध; आर्थिक हित. -Jurisdiction-आर्थिक मर्यादा; धनाधिकार. -Profit-आर्थिक लाभ; द्रव्यलाभ.
Pedagogic—अध्यापनशास्त्रीय; शिक्षणशास्त्रीय; शैक्षणिक; शिक्षकीय.
Pedagogics—(तत्त्व.) शिक्षणशास्त्र.
Pedagogue—पंडित; पाठक; शिक्षक; शिक्षणशास्त्री.
Pedagogy—शिक्षणशास्त्र; अध्यापनशास्त्र; शिक्षाविज्ञान.
Pedal—१ (ग.) पादिक; पाद. २ (पदा.) पादविषयक; लंबकर्मी; लंबानुसारी. [म. पायठाण, पायंडा, पायटा] ३ (प्राणि.) पदगत; पादविषयक. -Curve-पदिकवक्र. -Triangle-(ग. पदा) पादत्रिकोण; पादत्रिभुज; पदिकत्रिभुज.
Pedaliaceae—(वन.) तिक्तगोक्षुरादिवर्ग.
Pedalium Murex—(वन.) गोक्षुर. [म. गोखरू]
Pedant—(तत्त्व.) पंडित; पंडितमन्य; विद्यादंभी; पांडित्यदंभी.
Pedantic—(तत्त्व.) आडंबरी; पांडित्यसूचक.
Pedantry—(तत्त्व.) पांडित्य.
Pedat—(वन.) पदित; पदी; पादयुक्त; हंसपदाकृति; पदांगुलाकार.
Pedate—१ (प्राणि.) पादयुक्त. २ (वन.) पादी; पादाकार.
Pedatifid—(वन.) छिन्नपदित.
Pedesis—कणांदोलन.
Pedialgia—(वै.) पादवेदना.

Pediatrics—(वै.) बालचिकित्सा; कौमारभृत्य; बालरोगशास्त्र; बालरोगविज्ञान.

Pedicel—(वन.) पुष्पवृंतक; उपवृंत; पुष्पंवृत; पुष्पवृन्तिका; पुष्पदंड; पुष्पदंडिका; यूपक; पदक. [म. देठ]

Pedicellaria—(प्राणि.) पदकाकृति.

Pedicellate—१ (वन.) सवृन्त; सदंडपुष्प; यूपकायित; वृंतयुक्तपुष्प; पदकित; उपवृन्तयुक्त. २ (वै.) पदिक. [म. देठ]

Pedicle—१ (वन.) पदक, उपवृंत. २ (वै.) बुध्न; मूल.

Pediculi—(प्राणि.) यूका.

Pediculus—(प्राणि.) यूकावर्ग.

Pedicure—(वै.) पदोपचार; पदवैद्य; पदचिकित्सक.

Pediferous—पादयुक्त.

Pediform—पादाकार.

Pedigerous—वंशचरित्र; वंशानुचरित; वंशवृक्ष; वंशावली.

Pedigree—१ वंशवृक्ष; वंशावली; वंशावतार; कुल. २ (भाषा.) वंशवृक्ष (हस्तलिखित ग्रंथ).

Pedilurium—(वै.) पदप्रक्षालन.

Pedimanous—(प्राणि.) पादहस्त; हस्तपादी.

Pediment—(स्था.) त्रिकोणपर्ण.

Pedion—(वै.) पादतल.

Pedipalp—(प्राणि.) स्पर्शपाद; दंष्ट्राचरण.

Pedipalpi—(प्राणि.) स्पर्शपादी; दंष्ट्राचरण.

Pedler—(अर्थ.) भ्रमक; पादचारी.

Pedometer—पादमापक; पादन्यासमापक.

Pedotrophist—बालगोपक.

Pedotrophy—बालसंगोपन; बालसंगोपनशास्त्र.

Peduncle—(वन.) वृन्त; पुष्पदंत; स्तंभ; शंब; यूप; पुष्पवृन्त; पुष्पशाखा; प्रसवबंधन; मुख्यवृन्त; पुष्पदण्ड; गंडमूल; कृत्रिम नाडीगुच्छ. [म. देठ] -Inferior-(वै.) अधोवृन्त. -Mid-मध्यवृन्त. -of Olive-(वै.) गंडमूल. -Superior-(वै.) अपरवृन्त.

Pedunculus Cerebric—(वै.) मस्तिष्कबुध्न.

Peel—छाल; पट्ट.

Peganum Harmala—(वन.) हारमाला. [म. इस्पंद.

Pegasi,-Alpha—(ज्यो.)पूर्वाभाद्रपदा. -Gamma-उत्तराभाद्रपदा.

Pegasus—(ज्यो.) उच्चैःश्रवा; खगाश्व; भाद्रपदा.

Pegmatite—(भू) प्रस्तरविशेष.

Peking Man—पुरुषमानव; आद्यमानव; पेकिंगमानव.

Pelagic—(प्राणि.) प्लवग; सामुद्रिक, समुद्रवासी.

Pelecypoda—(प्राणि.) परशुसमपाद.

Pelican—जलनिस्तिर. [म. पाणकोळी पक्षी]

Pellagra—(वै.) चर्मग्राह; त्वक्ग्राह.

Pellatet—प्रहरित; पत्रमध्यप्रकोपी.

Pellation—(पदा.) असंगति.

Pellet—गोलक.

Pellicle—१ (भू.) पटल. [म. पापुद्रा.] २ (रसा.) पलक. [म.फेन,सवंग] ३ (वै.) सूक्ष्मत्वच. [म. पापुद्रा]

Pellitory—(वन.) अकरकरभ. [म. अकलकारा]

Peloria—(वन.) पालित्य. [म. साखोट.]

Peltate—(वन.) फलकाकार; छत्राकार; छत्रबद्ध. छत्राकृति. [म. ढालदार]

Pelvic—(वै.) कटीर; कटीरस्थ; बस्ति. -Brim-बस्तिकट. -Canal-श्रोणिनाली. -Cavity-बस्तिगुहा; कटीरावकाश, श्रोणिगुहा. -Cellutitis-कटीरसंताप, गर्भाशयपार्श्वशोथ. -Diaphragm-बस्तिपटल. -Girdle-श्रोणिमंडल;कटीरचक्र; श्रोणिचक्र. -Hæmaturia Tumor-रक्तगुल्म. -Mesocolon-कटीराधिष्ठा उंडुकधारिका. -Outlet-श्रोणिप्रसवद्वार. -Peritonitis-बहिर्गर्भाशयशोथ. -Peritonitis Cellulitis-श्रोणी. -Portion-बस्ति विभाग. -Presentation-स्फिक्कोदय. -Vein-श्रोणी शिरा.

Pelviform—(वै.) कटीराकार.

Pelvimeter—(वै.) कटीरमापक; बस्तिप्रदेशमापक.

Pelvimetry—(वै.) कटीरमिति; बस्तिमापन.

Pelvis—(वै.) कटीर; बस्तिदेश; बस्तिप्रदेश; श्रोणिचक्र; अलिंद; गोपुर; कटिद्रोण; कट्यस्थि; बस्ति. [म. ओटीपोट] -Brim of-कटीरकंठ. -Cavity-कटीरगुहा; बस्तिगुहा; कटिकोष्ठ. -Circumference-बस्तिपरिधी. -Colon-कटीरांत्र. -Contracted-संकुचितकटीर. Deformed-कटीरविरूप्य. -Dwarf-वामन कटीर. -False-मिथ्याकटीर. -Flat-प्रसृत कटीर; समतल कटीर. -Forward Tilted-न्युब्ज कटीर. -Funnel-शृंगकटीर. -Girdle-कटीरचक्र. -Greater or False-मिथ्याकटीर. -Inlet of-

कटीर आगमद्वार; बस्तिप्रवेशद्वार. -Justo minor-लघुकटीर वैरूप्य. -Large-दीर्घकटीर. -Lesser or-True-क्षुद्र-लघु-सत्य कटीर. -Malacostion-मृदुकटीर. -Male-नरकटीर. -Masculine-पुंकटीर. -Oblique-व्यस्तकटीर. -of the Kidney-मूत्रपिंडगुहा; मूत्रपिंडद्रोण. -of the Uretor-मूत्रवहाद्रोण. -Outlet of the-कटीरनिर्गमद्वार. -Rachitic-मृदुकटीर. -Renal-वृक्ककटीर. Rickety-अस्थिकौटिल्यजन्य कटीरवैरूप्य; विरूपकटीर. -Small-लघुकटीर. -Split-भग्नकटीर. -True-सत्यकटीर.

Pemphigus—(वै.) जलपिटिका.

Penal—(तत्त्व राज.) दंडय; दंड संबद्ध-विषयक; दंडनीय; दंडविधायक. -Code-(शास.) अपराधशासन शास्त्र; दंडविधान; दंडनिबंध; दंडनियम. -Diet-शासनिक आहार. -Settlement-(शास.) अपराधी उपनिवेश.

Penalty—(शास.) दंड; शिक्षा; शासन.

Penance—(तत्त्व.) तप; तपस्या; प्रायश्चित्त.

Pencil—१ (ग.) शंकु; सूची; पिच्छी; कूर्च; कूर्चिका; लेखनी; शलाका. २ (पदा.) किरणच्छटा; अंशुजाल; किरण जाल-शलाका; सूची; रेखावलि. ३ (रसा.) तार; सूची. -Carbon-(रसा.) कर्बशलाका. -Convergent-(पदा.) क्षीयमाणांतर छटा; केंद्रगशलाका; परिछिन्न सूची. -Divergent-अपसृत सूची. -Narrow-(पदा.) संकीर्ण किरणावली. -of Rays-१ (ज्यो.) किरणतूलिका. २ (पदा.) प्रकाशशलाका; किरणशलाका; किरणावली; किरणगुच्छ. -Parallel-समानान्तर सूची.

Penciliform—कूर्चाकार; लेखन्याकृति.

Pendant—(वन.) प्रलंब. -Bells-(स्था.) किंकिणीजाल. [हि. घंटालिया]

Pendicle—(पदा.) दोलक.

Pending—(शास.) अनिर्णित; स्थगित; निरुद्ध.

Pendular—(पदा.) दोलकीय.

Pendulous—(वन.) दोलित; वलित; लंबित; विलंबी.

Pendulum—(ग. पदा.) लोलक; दोलक; लंबक; आंदोलक; अवलंब. -Compound-(पदा.) पार्थिव लंबक; स्थूललंबक; संयुक्तलंबक; यौगिक दोलक. -Chronoscope-प्रतिक्रिया कालमापक. -Conical-(पदा.) शंक्वाकार लंबक; शंकुदोलक. -Governed-(यंत्र.) लंबकनियंत्रक; लंबकीययंत्र. -Movement-(वै.) खंडीकरण क्रिया. -Revolving-(पदा) भ्रमकांदोलक. Seconds-(पदा.) सेकंदलंबक. -Simple-(पदा.) सरल लंबक; सरलदोलक.

Peneplain—(भू.) प्रांगणभूमि; समप्रायभूमि.

Penetrability—(पदा.) भेद्यता.

Penetrable—(वै.) प्रवेश्य; पारगम्य; भेद्य.

Penetrating, -Orbit—(पदा.) भेदक कक्षा. -Power-(पदा.) भेदकता; भेदनशक्ति.

Penetration—१ (इति.) आक्रमण. २ (पदा.) भेदन; प्रवेश. -Bath-(रसा.) प्रवेशनद्रोणी.

Penfish—(प्राणि.) कलक मत्स्य.

Peninsula—(भू.) द्वीपकल्प; उपद्वीप; प्रायद्वीप.

Peninsular War—(इति.) द्वीपकल्पीय युद्ध; प्रायद्वीपी युद्ध.

Penis—(वै.) शेफ; लिंग; शिस्न; पुरुषेंद्रिय; जननेंद्रिय; शिश्न; उपस्थ; लिंगेंद्रिय. -(Male Reproductive Organ)-(प्राणि.) शिश्न; इंद्रिय. -Deep Artrey of the-(वै.) गाढशिरा०. -Dorsal Art-पृष्ठगाढशिरा०. -Envy-लिंगैषणा. -Glans-शिश्नमणि. -Reflex-लैंगिक प्रतिक्रिया. -Root-शिश्नमूल.

Penitence—(तत्त्व.) पश्चात्ताप; अनुताप.

Pennate—(वन.) सपक्ष.

Penniferous—(वन.) पिच्छल.

Penniform—(वन.) पिच्छाकार.

Pennisetum Typhoideum—(वन.) साजक. [म. बाजरी]

Penny in the Slot Machine—(पदा.) तीर्थयंत्र.

Penology—(तत्त्व.) दंडशास्त्र; दंडविद्या; दंडनीति; दंडविज्ञान.

Pensite—(वन.) प्रलंबित.

Pension—विश्रामवृत्ति; निवृत्तवेतन; निवृत्तिवेतन. -Contribution-निवृत्तिवेतनपूर्ति; निवृत्तिवेतनभाग. -Gratuity-वृत्तिउपहार.

Pensive—(तत्त्व.) चिंताक्रांत; ध्यानस्थ; ध्यानशील.

Penta—पंच. -Capsular-पंचपुटक. -Chloride-(रसा.) पंचहरिद. -Chord-पंचतारावाद्य. -Dactylous-(प्राणि.) पंचांगुल. -Delphous-पंचगुच्छी. -Foliate-(वन.) पंचपत्री. [म.

पंचपानी; पांचपानी] -Gram-पंचाक्ष. -Graph-लध्वाकृतिलेखक. -Gyn-(वन.) पंचजनिका. -Gynia-(वन.) पंचजनी. -Hedron-(ग.) पंचासन; पंचफलक: पंचपृष्ठ; घनपंचभुजाकृति. -Merous-(वन.) पंचसंख्यांक; पंचांशक; पंचांगी. -Petalous-(वन.) पंचपटली. -Phylous-(वन.) पंचपर्णी. -Petes Phœnicea-(वन.) बंधुका; बंधुजीवका. [म. दुपारी]-Sepalous-(वन.) पंचकपाली. -Spermous-(वन.) पंचबीज. -Stichous-(वन.) पंचपर्णोद्गमसूत्री. -Style-(स्था.) पंचस्तंभी. -Tomia-(प्राणि.) कृमिविशेष. [म. ढेकण्या] -Tonic-(रसा.) पंचपरमाणुक. -Tropis Spiralis-(वन.) अंबरवेलि. [गु. शिग्रोटी] -Valent-(रसा.) पंचमूल्य; पंचयोजी.

Pentad—१ पंचक; पंच; पंचमूल्य; पंचबंधक; पंचयोजी. २ (वै.) गर्भपंचक.

Pentagon—पंचास्र; समपंचभुज; पंचकोण; पंचभुज.

Pentandria—(वन.) पंचपुंकेसरी.

Pentane—(रसा.) पंचुन; पंचन.

Pentangular—(ग.) पंचकोणी.

Pentarch—(वन.) पंचसाचिक. [म. पांचगटी]

Pentarchy—(शास.) पंचसत्ताक राज्य.

Pentecoccosis—(वन.) पंचबीज.

Penterinoid—(प्राणि.) पंचशिखा.

Pentet—(पदा., रसा.) पंचक.

Pentode—(पदा.) पंचाग्र कणदीप; पंचधारी कणदीप; पंचपाद कणदीप; पंचप्रस्थ.

Pentose—१ (रसा.) पंचोज. २ (वै.) पंचजा. -Uria-(वै.) पंचजामेह.

Pentoxide—(रसा.) पंचप्राणिद.

Penult, Penultima—उपान्त्य; उपान्त्य अवयव.

Penumbra—(ज्यो.) खंडछाया; उपच्छाया; परिच्छाया; छायाकल्प; उपच्छायाशंकु; विरलछाया; अपूर्णच्छाया; छायाभास. -Contact of-उपच्छायास्पर्श.

People—(राज.) जनता; जाति; लोक; जनसमाज.

Pepo—(वन.) कौष्मांडी.

Pepper—(वन.) मरीच. -Black-मरीच. [म. मिरी] -Long-see Piper Longum. -Mint-see Mint. -Red-(वन.) रक्तमरीच. [म. मिरची]

Pepperin—(रसा.) मरीचवीर्य-सत्त्व.

Pepsin—१ (रसा) पाचकरस. २ (वै.) विपाचक; अग्निक; जठरक; कालक; जाठररसविकार; पाचकतत्त्व; पचनमंड.

Peptic—(वै.) पाचकधारी; पाचकतत्त्ववाही; पाचक.

Peptics—पाचनशास्त्र; पचनेंद्रिय.

Peptidase—(रसा.) ग्रथिनपाकभेदक.

Peptisation—(रसा.) उपलयन; विहनन.

Peptogen—पाचक.

Peptone—(रसा., वै.) ग्रथिनविपाक, पाचकोन; पक्वग्रथिन.

Per—१ (रसा.) परि; पर. २ (शास.) प्रति, शः. -Annum-प्रतिवर्ष. -Capita-व्यक्तिशः; प्रतिव्यक्ति. -Cent-(ग.) प्रतिशत: शतके. -Centage-(ग., पदा.) प्रतिशतता; प्रतिशतक; शतमान; शतमानप्रमाण. [म. टक्केवारी, टक्केशी] -Contra-(अर्थ.) प्रति, विरुद्धत. -Diem-प्रतिदिन. -Error-(ग.) प्रतिशतप्रमाद. -Mille-(अर्थ.) प्रतिसहस्र. -Stirpes-(शास.) शाखाशः.

Perathyroid—(वै.) उपघंटिक.

Perceiving—(तत्त्व.) संवेदन-प्रत्यक्ष व्यापार.

Percentile—(अर्थ.) शतांशमध्यमान.

Percipient—(तत्त्व.) संवेदक (मन).

Percept—(तत्त्व.) संवित्; संवित्ति; वस्तुवित्ति; संवेदितविषय: दृष्टि; निर्विकल्प; उपलब्धि; प्रमेय; प्रत्यक्षबोध; संवेदना. -After-दृष्टिपरिणाम.

Perceptibility—(तत्त्व.) प्रत्यक्षयोग्यता.

Perceptible—१ (तत्त्व.) प्रत्यक्षयोग्य; प्रतीयमान. २ (शास.) इंद्रियग्राह्य; स्पष्ट. प्रत्यक्ष. -Sound-(पदा.) कर्णगोचर शब्द.

Perception—(तत्त्व.) प्रतीत; संवेदन; वस्तुवेदन; वस्तुबोधन; इंद्रियग्रह; ग्रहण; बोध; ज्ञान; स्पष्टज्ञान; सविकल्पज्ञान. इंद्रियविज्ञान; विषयग्रहणशक्ति; विषयग्राहकत्व; विषयवेदनशक्ति; इंद्रियग्रहणक्षमता, प्रत्यक्षानुभव; निर्विकल्पज्ञान; अवबोध; आकलन: प्रत्यक्ष; सविकल्पप्रत्यक्ष; उपलब्धि; विवेक; अनुभूति; दर्शन; वेदन; प्रत्यक्षीकरण. [म. समज, उमज, जाणीव] -Binocular-द्विनेत्रदर्शन. -Conscious-आत्मसूचितनिवेदन. -External-बाह्यदर्शन. -Mental-मानसप्रत्यक्ष. -Noumenal-वास्तविकवेदन. -Odor-गंधानुभूति. **-of Difference-विभेददर्शन. -of Depth-**

आंतरबोध. -of Distance-दूरत्वउपलब्धि. -of Magnitude-आकारउपलब्धि. -of Movement-संचालनअनुभूति. -of Senses-इंद्रियगोचरत्व. -of Solidity पिंडत्वउपलब्धि; वस्तुबोधकाल; कालदर्श. -of Space-दिग्बोधन; स्थानप्रतीति; स्थानप्रत्यक्ष; देशदर्शन. -of Stimulus-(वन.) वेदन. -of Time-(तत्त्व.) कालबोधन; वस्तुदर्शनकाल. -Philosophy of-दृष्टिवाद. -Sense of-इंद्रियवेदन. -Visual-चाक्षुषप्रत्यक्ष; रूपबोधन.

Perceptive—यथादर्श; यथादर्शन; पूर्वापरप्रमाण; दृष्टिफलक. -Drawing-(चित्र.) दिग्दर्शनचित्र; यथादर्शनचित्र.

Perceptual—(तत्त्व.) सांवेदनिक; प्रत्यक्षवस्तुबोध. -Level-दर्शनपंक्ति. -Space-(तत्त्व.) दिक्. -Time-(तत्त्व.)-काल

Perched Rock—(भू.) अंतरालशिला; अभ्यांतरीबृहच्छिला.

Perchlorate—(रसा.) अधिहरायित; परिहरेत; प्रहरितित.

Perchloric—(रसा.) परहरिक; प्रहरितक. -Acid-परहरिकाम्ल; प्रहरिकाम्ल.

Perchloride—(रसा.) परहरिद.

Perchromic—(रसा.) परकुमिक.

Percipient—(तत्त्व.) ग्राहक.

Percolation—(रसा.) अनुस्रवण; प्रस्रवण; प्रस्रव; क्षरितकरण. [म. गळणें, टिपकणें]

Percolator—(रसा.) प्रस्रावक.

Percussion—१ (ग.,पदा.) प्रहार; आघात; समाघात. २ (वै.) प्रताडन; ध्वन्युत्पादन परीक्षा. -Cap-(युद्ध.) आग्नेयनलिकापिधान. -Drill-आघातभेदक. -Instrument-आघातवाद्ययंत्र.

Perenuation—(वन.) प्रतिकूलजीवन.

Perennial—(वन.) बहुवर्षायु; चिरायु; अनेकवर्षायु; बहुवार्षिक; नित्य; निरंतर; अक्षय्य; वर्षस्थायी; बहुवर्षजीवी; चिरंजीवी. [म. बारमासी] -Canal-(अर्थ.) स्थायीप्रणाली. -Spring-(भू.) सततनिर्झर; स्थिरनिर्झर.

Perennibranch, Perennibranchiate—(वन.) नित्याधोंगडी.

Perfect—१ (ग.) पूर्ण. २ (पदा.) आदर्श; संपूर्ण; पूर्ण; प्रमाण; सर्वगुण; सर्वोत्कृष्ट; सिद्ध; परिणत; परिपूर्ण. ३ (भाषा.) पूर्णकाल; पूर्णवाचक. ४ (वन.) संपूर्ण. -Fluid-(पदा.) जात्यतरल. -Gas-(पदा., रसा.) पूर्णवायु; स्थिरवायु; अव्यंगवायु; आदर्शवायु; मौलिकवायु; जात्यवायु. -Induction-(तत्त्व.) निखिल-समस्त विगमन; पूर्णविगमन. -Interval-(पदा.) उत्कृष्टनिष्पत्ति. -Number-(ग.) पूर्णसंख्या. -Square-(ग.) पूर्णवर्ग.

Perfectibility—(तत्त्व.) शोध्यता.

Perfection—(तत्त्व.) सिद्धि; संपूर्णता; उत्कृष्टता; पराकाष्टा; पूर्णता; परिपूर्णता.

Perfectness—(तत्त्व.) पूर्णता; परिपूर्णता.

Perfoliate—(वन.) स्कन्धविरुद्ध; परिकांड; परिपर्णित; विद्धपत्र, दंडवेधित [म. भिमोदार]

Perforata—(प्राणि.) छिद्री.

Perforated—(पदा., रसा., वन.) सछिद्र; छिद्रित. -Substance-(वै.) सुषिरस्थान; छिद्रान्वितपदार्थ. [-Anterior-छिद्रान्वितपुर.पदार्थ. -Posterior-छिद्रान्वितपश्चात्पदार्थ.]

Perforating—(वै.) भेदक.

Perforation—(पदा., रसा., वै.) छिद्र; वेधन; छेद; भेद; रंध्र. -of the Intestine-(वै.) अंत्रभेद. -of the Palate-(वै.) तालुछिद्र.

Perforating Ulcer—(वै.) नाडीव्रण.

Perforator—(वै.) वेधक; वेधिका; शूल; वेधनिका.

Perforatus—(वै.) अवनामक (स्नायु)

Performance—१ (तत्त्व.) निर्माण; निर्वर्तक; व्यापार. २ (पदा.) क्रिया; कार्य; रीत; पद्धति; कर्तृत्व; कार्यप्रणाली; कार्यक्षमता; करण. ३ (शास) कृति; संपादन; विधान. [म करणी, कारवाई] -of Work-(पदा.) कृत; करण. -Test-निर्माणपरीक्षण.

Perfume—सुगंध; धूप.

Perfumery—(वै.) सुगंधीद्रव्य.

Perfuming—वासन.

Perfunctory—(तत्त्व.) निरुत्साही; उत्साहहीन.

Perfusion—(वै.) अभिषेक; पारवाहन; पारय्यंदन.

Peri—परि; पर.

Perianth—(वन.) पुष्पपरिकोष; परिपुष्प; परिकोष; पुष्पपुट; परिवर्त; परिकर; बाह्यांगयुक्तकोश; पुष्पावरण; आवरणदल; पुष्पवेष्टन; परिपत्र.

Periastral—(ज्यो.) पर्यासन्न.
Periastron—(ज्यो.) पर्यासत्ति; तारानीच.
Periblast—(जीव.) परिधातु.
Periblem—(वन.) परिवेष्टन; परिवेष्टनपटल (प्रदर); मध्यपटल (प्रदर); अंतःपटल (प्रदर).
Pericardiaco-phrenic—(वै.) हृत्पेशीश्वासपटल—.
Pericardial—(वै.) हृत्कोशीय; हृत्पेशी; हृदयसंबंधी. -Fluid–परिहृद्राव.
Pericarditis—(वै.) हृत्कोशदाह; हृदावरणदाह; हृदयावरणप्रदाह; पुरीतदाह; हृदयावरणशोथ.
Pericardium—१ (तत्त्व.) हृत्कोश; परिहार्दिक. २ परिहृद; हृद्धराकला; पुरीतती; हृदयावरण; हृदाशय; परिहृदय; हृत्कोश; हृदयपेशी; हृत्परिवेष्टन, हृत्पेशी; हृत्वेष्टन.
Pericarp—(वन.) फलवेष्टन; कवच; वेष्टन; फलावरण; आवरण; फलकोश; कोश; फलच्छाल; फलत्वक्; परिफल; बीजकोश. [म. फलाची साल, साल]
Perichactium—(वन.) परिवेष्टन.
Perichondrium—(वै.) परितरुण; तरुणास्थि; अस्थिकपेशी; परिपर्शुक; उपास्थि आवरण.
Perichorioidal Lymph Space—(वै.) अधःश्वेतद्रवकोटर.
Periclinal—(भू.) मध्यबिन्दुत; अपसर्पी.
Pericolpitis—(वै.) योनिप्रदाह.
Pericranium—(वै.) परिकर्पर; कर्परावरण; शीर्षावरण; मस्तकावरण; आवरणत्वचा; शीर्षास्थिआवरण.
Pericycle—(वन.) परिचक्र; परित्वचा; परिवेष्टन; परिवर्तुलपटल (प्रदर).
Peridental (वै.) परिदंत.
Periderm—१ (वन.) संवर्धनपेशीजाल; बाह्यवल्कत्वचा; परित्वचा. २ (वै.) परिचर्म; परित्वच्.
Peridesmium—(वै) परिबंधत.
Peridinaceae—(वन.) पीतजलकेशवर्ग.
Peridium—(प्राणि.) परिधायक.
Perienteron—(वै.) पर्यंत्र.
Perietal—(वन.) प्रकारसंधिस्थ.
Perifibrillar Substance—(तत्त्व.) जावनद्रव्य.
Perifibrum—(प्राणि.) परितंत्रक.
Perigee—(ज्यो., भू.) चंद्रनीच; भूमिनीच; अनुभू.
Perignesis—(जीव.) परिजनन.
Periglotis—(वै.) परिजिह्वा; जिह्वावरण.
Perigon—(ग.) पूर्णकोण.
Perigone—(वन.) परिकोष.
Perigonium—(वन.) परिकोष.
Perigynium—(वन.) स्त्रीपिंडज[illegible]
Perigynous—(वन.) परिकिंज; परिजनित; स्त्रीकेसरोपरिस्थति; परिस्थ; स्त्रीकोशपरिवेष्टी; स्त्रीकेसरपरिस्थितगर्भकटि.
Perihapatitis—(वै.) यकृत्कोशदाह; यकृदावरणदाह.
Perihelion—(ज्यो., पदा.) नीच; नीचस्थान; कक्षाविचलन; भ्रमककक्षालघुकेन्द्रान्तर; अनुभूर; रविनीच; निम्नरविबिन्दु; शीघ्रोच्च.
Perilymph—१ (तत्त्व.) कोटरद्रव; परिद्रव. २ (वै.) परिलसिका; कोटरद्रव.
Perimeter—१ (ग.) परिमिति; परिसीमा; परिसूत्र; सीमासूत्र; परिमापक, परिमापन; परिघमापन परिणाम; परिमापक. [म. घेर; कैवार] २ (तत्त्व.) दृष्टिक्षेत्रमापक. ३ (वै.) हृदयमर्यादा परिदर्शनी.
Perimetritis—(वै.) गर्भाशयकोशदाह; गर्भाशयावरणदाह.
Perimetry—१ परिमिति. २ (तत्त्व.) दृष्टिक्षेत्रमापन.
Perimysium—(वै.) तंतुखण्डपेशी.
Perinaceal—(वै.) गुह्यभाग.
Perinæum—(वै.) गुह्यभाग; मध्यप्रवेश; विटप; परिवृषण; महाबीज्य.
Perineal—(वै.) गुह्य. -Pouch–गुह्यभागपुट.
Perinephritis—(वै.) वृक्कग्रहरोग; मूत्रपिंडकोशदाह; मूत्रपिंडावरणदाह.
Perineum Perinium—see Perinæum.
Period—१ (ग.,पदा.,शास.) आवृत्तिकाल; पर्यायकाल; अवधि; समय; कंपकाल; आवर्तभ्रमणकाल; नियतकाल; लहरिकाल; कालमान; आंदोलनकाल; कालावकाश; कालावधि; अंश; घटक; खंड; भाग; अवकाश; कंपनकाल; दोलनकाल; आवर्तनकाल; भगणकाल. २ (तत्त्व.) समय; काल; नियतकाल. ३ (भाषा.) पूर्णविराम; समय; वाक्योच्चय; महावाक्य ४ (भू.) युग; आवर्त. ५ (वै.) ऋतुकाल. -about an Axis-(पदा.) अक्षभ्रमणकाल. -in an Orbit-कक्षाभ्रमणकाल. -Long-(अर्थ.) दीर्घकाल. -of Oscillation-(पदा.) पर्यायकाल; दोलनकाल; आंदोलनकाल; कंपकाल; कंपावृत्ति; कंपनकाल. -Short-(अर्थ.) अल्पकाल.

Periodic—१ (ग.) सामयिक. २ (तत्त्व.) सामयिक; नियतकालिक. ३ (पदा., रसा.) आवर्त; नियतकालिक; नियत; नियतांतर; आवृत्तिप्रधान; पर्यावृत्त; पर्यायशील. -Acid-(रसा.) परनैलिकाम्ल. -Classification-(रसा.) नियतांतररचना; आवृत्तिरचना; आवर्तसंविभाग. [-of Elements-(रसा.) मौलसमूहपर्यागतविभाग; आवर्तसंविभाग] -Comet-(ज्यो.) नियतकालिक धूमकेतु. -Function-आवृत्तिक्रिया; आवर्तनक्रिया; नियतकालिकक्रिया. -in Space-(पदा.) नियतांतर. -Law-(पदा., रसा.) आवर्तनियम; आवृत्तिनियम; आवर्तनसिद्धान्त; नियतांतरनियम; पर्यायसूत्र. -Motion-(पदा.) आवृत्तगति; पर्यावृत्तगति; आवर्तगति. -Precipitation-(रसा) आवर्तअवक्षेपण. -Psychosis-आवृत्तिक मनोविभ्रम; नियतकालिकमनोविभ्रम. -Settlement-(अर्थ.) सावधिसमारोप. -Star-(ज्यो.) नियतकालिकतारा. -System-(पदा.) आवर्तपद्धति; नियतांतररचना; आवृत्तिरचना; आवर्तप्रणाली. -Table-(पदा.) आवर्तनीमाला; नियतांतर कोष्टक; मेंडेलिफ कोष्टक; आवर्तसारणी; पर्यायसारणी. -Time-(पदा.) पर्यायकाल; परिक्रमकाल; आवृत्तिकाल; कम्पनकाल; दोलनकाल; आवर्तकाल; परिभ्रमणकाल; भगणकाल.

Periodical—१ (ज्यो.) सामयिक; नियतकालिक; नियतांतर; प्रदक्षिणाकालिक. २ (तत्त्व.) सामयिक; नियतकालिक; क्रमिक. ३ (पदा.) नियतकालिक. ४ (शास.) कालेकाले; समयेसमये.

Periodicity—१ (तत्त्व.) नियतकालिकता; पुनरावर्तिता; आवर्तन. २ (पदा.) आवर्तत्व; आवृत्तिमान; आवृत्ति; नियतकालिकता; आवृत्तिगुण; नियतांतरत्व; आवृत्तिचक्र; पर्यावृत्ति; मध्यचक्रकाल; आवर्तन. ३ (वन.) नियतकालिकत्व. ४ (वै.) दिनचर्या.

Periodontitis—(वै.) दंतकोषवेष्टचाप्रदाह.

Periopthalmus—(प्राणि.) प्रलोला (मत्स्य).

Periosteitis—(वै.) पर्यस्थिदाह; अस्थित्वचादाह; अस्थिकोशदाह; अस्थिवेष्टनदाह; अस्थिधराशोथ; अस्थिशोथ.

Periosteum—(वै.) पर्यस्थि; अस्थिवेष्टण; अस्थित्वक्; अस्थिकवच; अस्थिपेशी; अस्थिवेष्टन; अस्थ्यावरण.

Peripatetic Philosophy—(तत्त्व.) आरिस्टॉटलदर्शन.

Peripheral—१ (पदा., वै.) परिघस्थ; प्रांतस्थ; प्रांतवर्ती; परिवृत्तीय; परिसरीय; परिघसंहत; अवसान—. २ (तत्त्व.) बाह्यशरीरसंबंधी. ३ (वन.) परिहित; परिगत. -End-बाह्यअंत. -Hallucination-उत्तेजनाजन्य मनोन्माद; मनोविभ्रम. -Inhibition-परिधिनिरोध. -Nerves-त्वगंतर्गतधमनी; संयोजक नाडी; अग्रीय नस; संस्कारवादकनस. -Nervous System-(वै.) परिघवर्ती संज्ञानसंस्था; संयोजक नाडीमंडल. -Neuritis-(वै.) बहुस्नायुशूल.

Peripherally—(वै.) परिसर; पृष्ठीयरीत्या.

Periphery—१ (ग.) परिधि. २ (तत्त्व.) मर्यादा; सीमा; अग्र; अवसान; पृष्ठभाग; परिधि; परिसीमा; परिघ; नेमि; शारीरिक बाह्यांश. ३ (पदा., वै.) परिघ; परिसर; पृष्ठभाग; परिवृत्ति; मर्यादा.

Periphlebitis—(वै.) शीर्षावरणशोथ.

Periplasm—१ (वन.) परिजीवनद्रव. २ (वै.) परिजीवद्रव

Periplast—(जीव.) परिपेशी; परिजीवकण; परिवर्तीजीव द्रवकण.

Peripneumonia—(वै.) फुप्फुसप्रदाह.

Perirenal—(वै.) पेशक.

Perisaturnium—(ज्यो.) शनिनीच.

Periscope—(पदा.) परिदर्शक; परिदर्शी; परिवीक्षणयंत्र, परितोदर्श.

Perishable—(तत्त्व.) नश्वर; क्षर. -Commodities-(अर्थ.) नश्वर वस्तु-पदार्थ; शीघ्रनष्टवस्तु; विनाशनीय पदार्थ. -Goods-विनाशनीय वस्तु. -Property-(शास.) शीघ्रविनाशीपदार्थ; क्षयशीलपदार्थ.

Perisperm—(वन.) परिभ्रूण; परिमज्जा; बीजवेष्टन; बहिःकल्क; अन्नमयबाह्यकोश; परिकल्क; परिपुष्क; बाह्यगर्भपोषक; परिबीज; अंतर्कल्क.

Perisplenitis—(वै.) परिप्लीहादाह.

Perispore—(जीव.) परिरेणु.

Perissad—(रसा.) अयुग्म.

Perissodactyle—(प्राणि.) विषमांगुल.

Peristalsis—(वै.) परिसंकोच (क्रिया); क्रमसंकोच; पुरःसरण; कृमितरंगगति; तरंगवत्संकोचन; परिचालन.

Peristaltic—(जीव.) परिसंकोचक. -Action of the Intestines-(वै.) आंत्रःपुरःसरण.

Peristoma—(वै.) मुखत्वचा.

Peristome—(जीव., वन.) परितुंड; परिस्तोम.
Perithesium—(वन.) भूककोष; परिवृतकोश.
Peritome—(वै.) त्वक्छेद.
Peritomy—(वै.) नेत्रत्वक्कर्तन.
Peritoneal,-Cavity—(वै.) परितनकुहर; परितनावकाश. -Lining-(वै.) परितनास्तर.
Peritoneum—(वै.) परितन; उदरावरण; अंत्रवेष्टन; आंत्रवेष्टन; पर्यंत्रक; उदरांतर्वेष्टन; आंत्रवेष्टकत्वचा; उदरपट; उदरपेशी; आंत्रावरण; उदरांतर्गतत्वचा; उदररनेहपल.
Peritonitis—(वै.) अंत्रवेष्टनदाह; परितनदाह; आंत्रावरणशोथ; उदरपेशीशोथ; पर्यंत्रकदाह; आंत्रवेष्टनदाह; उदरांतर्वेष्टनदाह; उदरावरणदाह; उदरावरणशोथ.
Peritonsillar Abscess—(वै.) शुण्डिका; विद्रधि.
Perityphlitis—(वै.) पुच्छवर्तीदाह.
Perivascular—(वै.) परिरक्तवाहिनीगत.
Periwinkle—(प्राणि.) शंखज. [म. घुला, खुबा]
Perjury—(शास.) मिथ्याशपथ.
Perlite—(भू.) मुक्ताश्म
Perlitic—(भू.) मलसूत्री.
Permanence—(तत्त्व.) नित्यता.
Permanency—(तत्त्व.) स्थिरता; नित्यता; अचलता; अक्षयता; सातत्य.
Permanent—(तत्त्व., पदा., वन.) नित्य; स्थिर, शाश्वत; अक्षय; ध्रुव; चिरस्थायी; स्थायी; अविनाशी; अपरिवर्तनशील. -Adjustment-स्थिरयोग. -Hardness-(रसा.) शाश्वतस्फटिकत्व; स्थिरखरता. -Debt-(अर्थ.) स्थायीकृण. -Disablement-(अर्थ.) स्थायी अशमर्थता. -Fund-(अर्थ.) स्थायीकोश; स्थिरनिधि. -Gas-(पदा.) शाश्वतवायु; अविकारीवायु; साधारणवायु, नियमितवायु, स्थिरवायु. -Magnet-(पदा.) शाश्वतचुंबक; स्थिरचुंबक; निष्ठितकर्षक. [म. पक्का लोहचुंबक, पक्का आकर्षक] -Relation-(तत्त्व.) नित्यसंबंध; समवाय. -Settlement (अर्थ.) स्थिरकर; स्थायीकरव्यवस्था. [म. कायम धोरेबंदी] -Tenant-(कृषि., शास.) स्थायीकर्षक. -Tissue-(वन.) स्थायीधातु; स्थायिकपेशीजाल. -White-(रसा.) स्थायीश्वेतरंग.
Permanentally Attached—(शास.) नित्यसंलग्न.
Permanganate—(रसा.) परमंगनीत; परमांगनेत.
Permanganic Acid—(रसा.) परमांगनिकाम्ल.
Permeability—१ (पदा.) सारग्राहकता; सारग्रहण; परिग्रह; ग्रास; कर्षग्रास; गामकता, प्रवेशन; प्रवेशक्षमता; गमनीयता; पारगम्यता; भेद्यता. -Bridge-(पदा.) ग्रामसमापकरोध धनु. -Magnetic-(पदा.) चुंबकीयता; चुंबकत्वग्रहणक्षमता.
Permeable—१ (पदा, रसा) पारक; प्रवेश्य; प्रवेशशील. २ (भू.) स्पंदनशील; प्रवेश्य. ३ (वन.) भेद्य. ४ (वै.) प्रवेश्य; अनुप्रवेश्य; भेद्य -Semi-१ (पदा., रसा.) आप्रवेश्य; अर्धप्रवेश्य. २ (वन.) आभेद्य.
Permeameter—(पदा.) चुंबकीयतामापक; ग्रासमापक; चुंबकत्वग्रहणक्षमतामापक.
Permian—(भू.) प्राचीन जीवान्तयुग.
Permission—(तत्त्व., राज., सभा.) अनुमति; अनुज्ञा; संमति.
Permit—(अर्थ.) अनुज्ञापत्र; अनुमतिपत्र. [म. दरतक].
Permitted—(सभा.) अनुज्ञात. -on Parole-(शास.) प्रतिज्ञामुक्त; प्रत्ययमुक्त.
Permittivity—(यंत्र.) धारकता; आन्तरायिकगुण.
Permutation—१ (ग.) अंकपाश; गणितपाश, विन्यास. २ (तत्त्व.) प्रतियोग; परिवर्तन; प्रस्तार. ३ (पदा.) सार्वांशिक; विपर्यय; अंकपाश; स्थानविनिमय; विविधविन्यास. -Account-(अर्थ.) विनिमयविषय. -and Combination (ग.) प्रस्तार तथा संघविचार. -Partial-(ग.) पाक्षिकविपर्यय. -Total-(ग.) सार्वांशिक विपर्यय.
Pernicious—(वै.) दुष्ट. -Anæmia-पांडुरोग; दुष्टधातुकपांडुरोग; दुष्टपांडु; सांघातिकपांडु. -Fever-महासंततज्वर; भयंकरज्वर. -Trend-(तत्त्व.) अपकारक प्रवृत्ति; घातकप्रवृत्ति.
Pernio—(वै.) विपादिका. [म. पाय फुटणें]
Perone—(वै.) उपनलास्थि.
Peroneal—(वै.) अपरजंघ—; अनुजंघ—. -Anastomotic-(वै.) अनुजंघ—. -Reflex-स्नायविक प्रत्यावर्तन; स्नायविकस्पंदन. -Retinaculum-अनुजंघ अंत परिवर्तित. -Sul.-घनप्रणाली.
Peroneas—(वै.) पादविवर्तकरनायु; नलास्थिस्नायु -Brevis-(वै.) लघुअनुजंघ. -Long-गुरुअनुजंघ -Tertius-अधःअनुजंघ.
Peropod—(प्राणि.) लंबपदी.

Periodic—१ (ग.) सामयिक. २ (तत्त्व.) सामयिक; नियतकालिक. ३ (पदा., रसा.) आवर्त; नियतकालिक; नियत; नियतांतर; आवृत्तिप्रधान; पर्यावृत्त; पर्यायशील. -Acid-(रसा.) परनैलिकाम्ल. -Classification-(रसा.) नियतांतररचना; आवृत्तिरचना; आवर्तसंविभाग. [-of Elements-(रसा.) मौलसमूहपर्यायगतविभाग; आवर्तसंविभाग] -Comet-(ज्यो.) नियतकालिक धूमकेतु. -Function-आवृत्तिक्रिया; आवर्तनक्रिया; नियतकालिकक्रिया. -in Space-(पदा.) नियतांतर. -Law-(पदा., रसा.) आवर्तनियम; आवृत्तिनियम; आवर्तनसिद्धान्त; नियतांतरनियम; पर्यायसूत्र. -Motion-(पदा.) आवृत्तगति; पर्यावृत्तगति; आवर्तगति. -Precipitation (रसा) आवर्तअवक्षेपण. -Psychosis-आवृत्तिक मनोविभ्रम; नियतकालिकमनोविभ्रम. -Settlement-(अर्थ.) सावधिसमारोप. -Star-(ज्यो.) नियतकालिकतारा. -System-(पदा.) आवर्तपद्धति; नियतांतररचना; आवृत्तिरचना; आवर्तप्रणाली. -Table-(पदा.) आवर्तनीमाला; नियतांतर कोष्टक; मेंडेलिफ कोष्टक; आवर्तसारणी; पर्यायसारणी. -Time-(पदा.) पर्यायकाल; परिक्रमकाल; आवृत्तिकाल; कम्पनकाल; दोलनकाल; आवर्तकाल; परिभ्रमणकाल; भगणकाल.

Periodical—१ (ज्यो.) सामयिक; नियतकालिक; नियतांतर; प्रदक्षिणाकालिक. २ (तत्त्व.) सामयिक; नियतकालिक; क्रमिक. ३ (पदा.) नियतकालिक. ४ (शास.) कालेकाले; समयेसमये.

Periodicity—१ (तत्त्व.) नियतकालिकता; पुनरावर्तिता; आवर्तन. २ (पदा.) आवर्तत्व; आवृत्तिमान; आवृत्ति; नियतकालिकता; आवृत्तिगुण; नियतांतरत्व; आवृत्तिचक्र; पर्यावृत्ति; मध्यचक्रकाल; आवर्तन. ३ (वन.) नियतकालिकत्व. ४ (वै.) दिनचर्या.

Periodontitis—(वै.) दंतकोषवेष्टचाप्रदाह.

Periopthalmus—(प्राणि.) प्रलोला (मत्स्य).

Periosteitis—(वै.) पर्यस्थिदाह· अस्थित्वचादाह; अस्थिकोशदाह; अस्थिवेष्टनदाह; अस्थिधराशोथ; अस्थिशोथ.

Periosteum—(वै.) पर्यस्थि; अस्थिवेष्टण; अस्थित्वक्; अस्थिकवच; अस्थिपेशी; अस्थिवेष्टन; अस्थ्यावरण.

Peripatetic Philosophy—(तत्त्व.) आरिस्टॉटलदर्शन.

Peripheral—१ (पदा., वै.) परिघस्थ; प्रांतस्थ; प्रांतवर्ती; परिवृत्तीय; परिसरीय; परिघसंहत; अवसान—. २ (तत्त्व.) बाह्यशरीरसंबंधी. ३ (वन.) परिहित; परिगत. -End-बाह्यअंत. -Hallucination-उत्तेजनाजन्य मनोन्माद; मनोविभ्रम. -Inhibition-परिधिनिरोध. -Nerves-त्वगंतर्गतधमनी; संयोजक नाडी; अग्रीय नस; संस्कारवादकनस. -Nervous System-(वै.) परिघवर्ती संज्ञानसंस्था; संयोजक नाडीमंडल. -Neuritis-(वै.) बहुस्नायुशूल.

Peripherally—(वै.) परिसर; पृष्ठीयरीत्या.

Periphery—१ (ग.) परिधि. २ (तत्त्व.) मर्यादा; सीमा; अग्र; अवसान; पृष्ठभाग; परिधि; परिसीमा; परिघ; नेमि; शारीरिक बाह्यांश. ३ (पदा., वै.) परिघ; परिसर; पृष्ठभाग; परिवृत्ति; मर्यादा.

Periphlebitis—(वै.) शीर्षावरणशोथ.

Periplasm—१ (वन.) परिजीवनद्रव. २ (वै.) परिजीवद्रव

Periplast—(जीव.) परिपेशी; परिजीवकण; परिवर्तीजीव द्रवकण.

Peripneumonia—(वै.) फुप्फुसप्रदाह.

Perirenal—(वै.) पेशक.

Perisaturnium—(ज्यो.) शनिनीच.

Periscope—(पदा.) परिदर्शक; परिदर्शी; परिवीक्षणयंत्र; परितोदर्श.

Perishable—(तत्त्व.) नश्वर; क्षर. -Commodities-(अर्थ.) नश्वर वस्तु-पदार्थ; शीघ्रनष्टवस्तु; विनाशनीय पदार्थ. -Goods-विनाशनीय वस्तु. -Property-(शास.) शीघ्रविनाशीपदार्थ; क्षयशीलपदार्थ.

Perisperm—(वन.) परिभ्रूण; परिमज्जा; बीजवेष्टन; बहिःकल्क; अन्नमयबाह्यकोश; परिकल्क; परिपुष्क; बाह्यगर्भपोषक; परिबीज; अंतर्कल्क.

Perisplenitis—(वै.) परिप्लीहादाह.

Perispore—(जीव.) परिरेणु.

Perissad—(रसा.) अयुग्म.

Perissodactyle—(प्राणि.) विषमांगुल.

Peristalsis—(वै.) परिसंकोच (क्रिया); क्रमसंकोच; पुरःसरण; कृमितरंगगति; तरंगवत्संकोचन; परिचालन.

Peristaltic—(जीव.) परिसंकोचक. -Action of the Intestines-(वै.) आंत्रःपुरःसरण.

Peristoma—(वै.) मुखत्वचा.

Peristome—(जीव., वन.) परिचुंड; परिस्तोम.
Perithesium—(वन.) भूककोष; परिवृतकोश.
Peritome—(वै.) त्वक्छेद.
Peritomy—(वै.) नेत्रत्वक्कर्तन.
Peritoneal,-Cavity—(वै.) परितनकुहर; परितनावकाश. -Lining-(वै.) परितनास्तर.
Peritoneum—(वै.) परितन; उदरावरण; अंत्रवेष्टन; आंत्रवेष्टन; पर्यंत्रक; उदरांतर्वेष्टन; आंत्रवेष्टकत्वचा; उदरपट; उदरपेशी; आंत्रावरण; उदरांतर्गतत्वचा; उदरस्नेहपत्र.
Peritonitis—(वै.) अंत्रवेष्टनदाह; परितनदाह; आंत्रावरणशोथ; उदरपेशीशोथ; पर्यंत्रकदाह; आंत्रवेष्टनदाह; उदरांतर्वेष्टनदाह; उदरावरणदाह; उदरावरणशोथ.
Peritonsillar Abscess—(वै.) शुण्डिका; विद्रधि.
Perityphlitis—(वै.) पुच्छवर्तीदाह.
Perivascular—(वै.) परिरक्तवाहिनीगत.
Periwinkle—(प्राणि.) शंखज. [म. चुला, खुबा]
Perjury—(शास.) मिथ्याशपथ.
Perlite—(भू.) मुक्ताश्म
Perlitic—(भू.) मलसूत्री.
Permanence—(तत्त्व.) नित्यता.
Permanency—(तत्त्व.) स्थिरता; नित्यता; अचलता; अक्षयता; सातत्य.
Permanent—(तत्त्व., पदा., वन.) नित्य; स्थिर; शाश्वत; अक्षय; ध्रुव; चिरस्थायी; स्थायी; आवर्तांशी; अपरिवर्तनशील. -Adjustment-स्थिरयोग. -Hardness-(रसा.) शाश्वतस्फोटकत्व; स्थिरखरता. -Debt-(अर्थ.) स्थायीऋण. -Disablement-(अर्थ.) स्थायी असामर्थता. -Fund-(अर्थ.) स्थायीकोश; स्थिरनिधि. -Gas-(पदा.) शाश्वतवायु; अधिकारीवायु; साधारणवायु; नियमितवायु, स्थिरवायु. -Magnet-(पदा.) शाश्वतचुंबक; स्थिरचुंबक; निष्ठितकर्षक. [म. पक्का लोहचुंबक, पक्का आकर्षक] -Relation-(तत्त्वं.) नित्यसंबंध; समवाय. -Settlement (अर्थ.) स्थिरकर; स्थायीकरव्यवस्था. [म. कायम धरिवेंदी] -Tenant-(कृषि., शास.) स्थायीकर्षक. -Tissue-(वन.) स्थायीधातु; स्थायिकपेशीजाल. -White-(रसा.) स्थायीश्वेतरंग.
Permanentally Attached—(शास.) नित्यसंलग्न.
Permanganate—(रसा.) परमंगनीत; परमांगनेत.
Permanganic Acid—(रसा.) परमांगनिकाम्ल.
Permeability—१ (पदा.) सारग्राहकता; सारग्रहण; परिग्रह; ग्रास; कर्षग्रास; गामकता, प्रवेशन; प्रवेशक्षमता; गमनीयता; पारगम्यता; भेद्यता. -Bridge-(पदा.) ग्राससमापकरोध धनु. -Magnetic-(पदा.) चुंबकीयता; चुंबकत्वग्रहणक्षमता.
Permeable—१ (पदा, रसा) पारक; प्रवेश्य; प्रवेशशील. २ (भू.) स्पंदनशील; प्रवेश्य. ३ (वन.) भेद्य. ४ (वै.) प्रवेश्य; अनुप्रवेश्य; भेद्य. -Semi-१ (पदा., रसा.) आंशप्रवेश्य; अर्धप्रवेश्य. २ (वन.) आंशभेद्य.
Permeameter—(पदा.) चुंबकीयतामापक; ग्रासमापक; चुंबकत्वग्रहणक्षमतामापक.
Permian—(भू.) प्राचीन जीवान्तयुग.
Permission—(तत्त्व., राज., सभा.) अनुमति; अनुज्ञा; संमति.
Permit—(अर्थ.) अनुज्ञापत्र; अनुमतिपत्र. [म. दरतक].
Permitted—(सभा.) अनुज्ञात. -on Parole-(शास.) प्रतिज्ञामुक्त; प्रत्ययमुक्त.
Permittivity—(यंत्र.) धारकता; आन्तरायिकगुण.
Permutation—१ (ग.) अंकपाश; गणितपाश, विन्यास. २ (तत्त्व.) प्रतियोग; परिवर्तन; प्रस्तार. ३ (पदा.) सार्वांशिक; विपर्यय; अंकपाश; स्थानविनिमय; विविधविन्यास. -Account-(अर्थ.) विनिमयविषय. -and Combination (ग.) प्रस्तार तथा संघविचार. -Partial-(ग.) पाक्षिकविपर्यय. -Total-(ग.) सार्वांशिक विपर्यय.
Pernicious—(वै.) दुष्ट. -Anæmia-पांडुरोग; दुष्टधातुकपांडुरोग; दुष्टपांडु; सांघातिकपांडु. -Fever-महासंततज्वर; भयंकरज्वर. -Trend-(तत्त्व.) अपकारक प्रवृत्ति; घातकप्रवृत्ति.
Pernio—(वै.) विपादिका. [म. पाय फुटणें]
Perone—(वै.) उपनलास्थि.
Peroneal—(वै.) अपरजंघ—; अनुजंघ—. -Anastomotic-(वै.) अनुजंघ—. -Reflex-स्नायविक प्रत्यावर्तन; स्नायविकस्पंदन. -Retinaculum-अनुजंघ अंत परिवर्तित. -Sul.-घनप्रणाली.
Peroneas—(वै.) पादविवर्तकरनायु; नलास्थिस्नायु. -Brevis-(वै.) लघुअनुजंघ. -Long-गुरुअनुजंघ. -Tertius-अधःअनुजंघ.
Peropod—(प्राणि.) लंबपदी.

Peroration—उपसंहार.

Peroxide—(पदा., रसा.) प्रपाण्यक: परप्राणिद; बृहत् आंजक; प्रप्राणिल; परिप्राणिद.

Perpendicular—१ (ग.) लंब, लंबक: स्तम्भ. २ (पदा) लंब; समकोण: क्षेप; प्रक्षेप. -Axis of-(ग) परालोकाक्ष -Bisector-लंबद्विखंडनरेषा: मध्यगतलंब. [-of a Side-समलंब; मध्योत्तम्भ] -Distance-लंबांतर. -Distance of a Line to a Point-आबाधा. -from a Vertex-शिरोलं. -Line-लंबरेषा. Style-(रथा) लंबक-पद्धति

Perpendicularity- लंबकता

Perpendicularly--(पदा.) लंबत.

Perpetual--(तत्त्व., पदा.) अनवरत, निरंतर; सतत; अविराम; चिर, स्थायी, नित्य; अखंड, अक्षय; शाश्वत; अविनाशी, अनंत. -Annuity-(अर्थ.) चिरवार्षिक-वृत्ति. -Bond-चिर धनपत्र-धनलेख. -Debenture-चिरऋणपत्र. -Existence-निरंतरस्थिति: अखंड परंपरा. -Loan-चिरऋण. -Motion-(पदा) सततगति, नित्यगति, अविरामगति.

Perpetuity चिरकाल, अनंतकाल; चिरस्थायित्व.

Per procuration (अर्थ.) अधिकारानुसार; कृते.

Perquisites- (अर्थ.) अपरप्राप्ति, अधिकप्राप्ति: पुरस्कारद्रव्य. [म. भत्ता, अकुर्ती, दस्तुरी]

Per se--(तत्त्व.) स्वतः.

Per seity—(तत्त्व.) स्वभाव; स्वतःसिद्धता

Perseus--(ज्यो.) ययाति.

Perseverance--(तत्त्व.) अनुरोध.

Perseveration, Perseverative Tendency—(तत्त्व.) संस्कारप्रासक्ति; दीर्घप्रासक्तिक प्रवृत्ति.

Persistent--(वा.) स्थायी; चिरस्थायी: दीर्घायुषी; अविशीर्यमाण; चिरायु; चिरायुषी.

Persistence—(तत्त्व.) अविनाशु: अव्यय; सातत्य: अनुरोध; दृढाग्रह: स्थिरता, सततताग्रह: अनवरत प्रवृत्ति: प्रसक्ति -of Retinal Impression-(पदा.) दृष्टिमातत्य. -of Vision-दृष्टिनिबंध; दृक्संवेदनसातत्य; चिरस्थायित्व; दृष्टिस्थिरता.

Person—(तत्त्व., शास.) व्यक्ति; पुद्गल, मत: आत्मा; जन; मनुष्य. -Claiming-(शास.) प्रार्थक. -Deceived-प्रतारित. -Holding a Power of Attorney-(शास.) प्रतिनिधि.

Personal—(तत्त्व.) व्यक्तिसंबद्ध; अंगगत; व्यक्तिगत. -Accident Sickness Insurance-(अर्थ.) वैयक्तिक दुर्घटना-व्याधि विमा. -Account-वैयक्तिक विषय. व्यक्तिगतविषय. -Capital-व्यक्तिगतमूलधन; व्यक्तिगतसंपत्ति. -Element-(पदा.) व्यक्तिवैशिष्ट्य. -Equation-१ (तत्त्व.) व्यक्तिसमीकरण; व्यक्ति-युद्धि: व्यक्तिच्युति; व्यक्तिप्राधान्यता; अंगतोदृष्टि. २(पदा.) ज्ञातृभ्रम; दृग्दोष समीकरण. -God-(तत्त्व.) मानव-रूपीश्वर; मनुष्यरूपधारीपरमेश्वर: व्यक्तीश्वर; एकदेशस्थ ईश्वर. -Goods-वैयक्तिक धन-वस्तु-पदार्थ. -Hygiene-(वै.)व्यक्ति आरोग्य; व्यक्ति गत-विषयक आरोग्य; व्यक्तिशुचिता. Identity-(तत्त्व.) आत्मभावना; स्वबोध; निजबोध; स्वव्यक्तिबोध; वैयक्तिकअनन्यता. -Law-(शास.) व्यक्तिगतनियम. -Preference- (अर्थ.) व्यक्तिप्राधान्य, व्यक्तिवैशिष्ट्य-वैशिष्ट्य. Property-वैयक्तिक संपत्ति -Right-व्यक्तिगत अधिकार. -Security-(अर्थ.) व्यक्तिबंधक; वैयक्तिक विश्वास. -Service व्यक्तिकृतसेवा. -Servitude-(अर्थ.) व्यक्तिदास्य; वैयक्तिकदास्य; अंगसेवा. -Tax-(अर्थ.) वैयक्तिककर. -Union-वैयक्तिक संयुक्तराज्य. -Wrong-व्यक्तिगत हानि.

Personalism--(तत्त्व.) व्यक्तयेश्वरवाद, व्यक्तिवाद; पुरुषप्रधानतावाद: व्यक्तीयवाद.

Personalistic—(तत्त्व.) व्यक्तिगत, पौरुषेय.

Personality—१ (तत्त्व.) व्यक्तस्वरूप; पुद्गलत्व; व्यक्ति; व्यक्तित्व: व्यक्तिमत्व; स्वभाव; पुद्गल: आत्मा; व्यक्तिस्वरूप: अस्मिता. २(थिऑ., धर्म) देहात्मा.-Dissociated-(तत्त्व.) विच्छिन्न-वियुक्त-विभिन्न आत्मा; वियुक्त-विच्छिन्न-विभिन्न व्यक्ति. -Dissociation of-व्यक्ति विच्छेदन-वियोजन-विभेदन. -Dual-(तत्त्व.) द्वयात्मक व्यक्तित्व. -Integration of-व्यक्ति-संकलन. -Multiple-अनेकव्यक्ति; विविधव्यक्ति; विविधव्यक्तीकरण. -Primary-(तत्त्व.) प्रधान-व्यक्तित्व. -Secondary-गौणव्यक्तित्व. -Type-व्यक्तित्वप्रकार. -Value-(अर्थ.) वैयक्तिकमूल्य.

Personate Masked—(वन.) मीलितोष्ठ; उपमुख; बद्धमुख; पिहितमुख.

Personation—वेषधारण; पररूपधारण; व्यक्ति ग्रहण-धारण नाटन.

Personification—(तत्त्व.) सजीवारोपण; रूपक; जीवारोपण; पुरुषीकरण; विभूतिकरण; व्यक्त्युत्प्रेक्षण; व्यक्तीकरण; चेतनधर्मारोप; सचेतनधर्मारोप; पुरुषभावारोपण; चैतन्यारोपण; नरत्वारोपण.

Personnel—कार्यकर्तृसमूह; नियोगिवर्ग; कार्यकारीमंडल

Personology—(तत्त्व.) व्यक्तित्वविज्ञान.

Personum Judgment—(न्याय., शास्त्र) व्यक्तिगतनिर्णय.

Perspective—१ (चित्र.) यथादर्शनचित्रविद्या; यथादर्शनचित्रशास्त्र; यथादर्शनक्षेत्रविक्षेप; परालोक. २ (पदा.) परिवीक्षण; दृष्टिफलक; यथादर्शी; यथादर्शन; दृष्टार्थक; यथा दर्शन-प्रमाण; पर्यालोक्य; दूरसंपत्त्व. -Axis of-परालोकाक्ष; परलोकाक्ष. -Binocular-द्विनेत्रजन्य दूरता. -In-(चित्र.) यथादर्शनानुरूप. -Linear-(चित्र.) रेखात्मकयथादर्शनचित्रविद्या. -Out of-(चित्र.) यथादर्शनविरुद्ध.

Perspectograph—(यंत्र) यथार्थालेखक; परालोकचित्रक यंत्र.

Perspectography—(यंत्र.) यथार्थालिखनशास्त्र.

Perspicacity—(तत्त्व.) स्पष्टता; सूक्ष्मदृष्टि; उच्चविवेचकबुद्धि; तीक्ष्णबुद्धि.

Perspicuity—(तत्त्व.) वैशद्य; विशदता; सुस्पष्टता.

Perspiratio (Insensible)—(तत्त्व, वै.) अगोचर; पार्श्वसर.

Perspiration—(वै.) घर्म घर्मस्राव; प्रस्वेद; स्वेद, स्वेदस्रवण.

Perspiratory Glands—(वै.) घर्मोत्पादकग्रंथि

Persuasion—१ (तत्त्व.) प्रवर्तन; प्रोत्साहन, अनुनय. २ (शास.) संप्रदाय; पंथ; धर्मपंथ.

Persulphate—(रसा.) प्रगंधकित.

Pertinence—(तत्त्व.) संगति, युक्तता.

Pertinent—प्रास्ताविक; योग्य; प्रासंगिक, युक्त संगत.

Pertiselaral Spruce—(वै.) बाह्यश्वेतरिक्त.

Perturbating Force—(ज्यो.) स्थानच्युतिबल.

Perturbation—(ज्यो., तत्त्व.) विक्षोभ; मार्गस्खलन; संक्षोभण; उद्वेजन; स्थानच्युति; व्यग्रीकरण.

Pertussis—(वै.) उत्कास. [म. डांग्यास्वोकला]

Pervading—(तत्त्व.) व्यापक.

Perversion—(तत्त्व.) विकार. विकृति; विवर्त; छल; विक्रिया; विपर्यास. -Sexual-कामविकृति.

Perverted—(वै.) विपर्यस्त; दूषित.

Pervigilium—(वै.) अनिद्रा.

Pervious—१ (पदा.) भेद्य; प्रवेद्य; सच्छिद्र. २ (प्राणि.) सच्छिद्र.

Perviousness (पदा., प्राणि.) सच्छिद्रता.

Pes—(प्राणि.) पाद. -Hippocampus-(वै.) तलकर्ष उन्नतपाद.

Pessary—(वै.) गर्भग्राह; गर्भाशयाधारवलय, गर्भाशयधारकयंत्र. -Check-संताननिरोधकसाधन.

Pessimism—(तत्त्व.) निराशावाद; दुःखवाद; निवृत्तिमार्ग; अनिष्टपर्यवसानवाद, सर्वाशुभवाद; निर्वेदवाद.

Pessimist—(तत्त्व.) दुःखवादी; निराशावादी; नैराश्यवादी; दर्शी; दुर्भाग्यवादी; सर्वाशुभवादी; निर्वेदवादी.

Pessimistic—(तत्त्व) निर्वेदवादसंबंधी; सर्वाशुभवादसंबद्ध-विषयक.

Pest—मारक, महामारी

Pestiferous—(वै.) सांघातिक.

Pestilence—(वै) मारकरोग; महामारी

Pestle—(रसा.) मूषल अयोग्र, मुसल

Petal—(वन.) पटल; दल, पटल, आकर्षणपत्र, रक्षणपत्र; पटलदल. [म पाकळी]

Petaliform—(वन.) पटलाकार, पटली

Petaloid—(वन) प्रादलिक; उपदल; दलरूपी; पटलक. [म. पाकळीसारखा]

Petaloideae—(वन.) दलायपुष्पी.

Petella—(प्राणि.) जान्वस्थि.

Petiolate—(वन.) संवृत, आसंगत; सनाल. [म. देठासहित; सदेठ; देठी]

Petiole—(वन.) कांड; वृन्त; पर्णदंड; दंड. [म. देठ]

Petiolute—(वन) पर्णवृन्तक; वृन्तक.

Petit Mal—(वै.) अल्पावर्त्त अपस्मार; क्षणिकमूर्च्छा.

Petitio Principii—(तत्त्व.) साध्यग्रहण; प्रमेयग्रहण; हेत्वाभास, साध्यमयहेत्वाभास; सिद्धसाधन; असाधारणहेत्वाभास; साध्यस्वीकार; अन्योन्याश्रय; सिद्धसाधन; वर्तुलप्रमाण; साध्यग्रहण-प्रमेयग्रहण हेत्वाभास.

Petition of Rights—(इति.) अधिकारपत्र.

Petoral Arch—(प्राणि.) अंसमंडल.

Petrifaction—(भू.) प्रस्तरीभवन; अश्मीभवन; प्रस्तरण.

Petrified—(भू., वन.) अश्मीभूत; दृशद्भूत; प्रस्तरीभूत.

Petrogeny—(भू.) प्रस्तरजनिशास्त्र.
Petroglyph—(भू.) प्रस्तरलेखन.
Petroglyphy—(भू.) प्रस्तरलेखनकला.
Petrographer—(भू.) प्रस्तरवेत्ता.
Petrography—(भू.) प्रस्तरविद्या; प्रस्तरवर्णन.
Petrol—(रसा.) शुद्धखनिजतैल; मृत्तिकातैल; प्रस्तरतैल.
Petroleum—(रसा.) शिलातैल; उत्पलतैल; खनिजतैल; मृत्तिकातैल; प्रस्तरतैल; पृथ्वीतैल; भूतैल; भूमितैल. [म. खडकतेल; फत्रेल; ग्यासोलिन; पत्थरतेल]
Petroline—(भू.) खनिजतैल.
Petrologist—(भू.) प्रस्तरवेत्ता.
Petrology—(भू.) प्रस्तरविद्या; पाषाणविद्या; शिलाविद्या; प्रस्तरविज्ञान; पाषाणशास्त्र.
Petro, Occipital Fis.—(वै.) घनपार्श्व रोक. -Sphexoid Fis. -घनजतुकरोक. -Squamosal Sut.-घनप्रकृतसेवनी. -Tympanic Fis.-घनकर्णकर्ष.
Petrosal—(वै.) घन—; मेकलकंद; मेकलमंडल. -Proc.-घनप्रसर..
Petrosumos—(वै.) शिलास्थि.
Petrous—(वै.) अश्मसम; पाषाणवत्; अश्मवत् (शंखास्थि.) Gl.-(वै.) घनग्रंथि. -Part-घनखंड; अश्मभाग. -Portion-अश्मकूट.
Petti Coat—(शिल्प.) चलनिका.
Petty Cash—(अर्थ.) क्षुद्रमुद्रा.
Peucedanum Grande—(वन.) हिंगुपत्री. [म. बाफळी] -Graveolens-(वन.) सित; शतपुष्प. [म. सूवा]
Pewter—(रसा.) वंग. [म. कथील]
Phæton—१ विलासरथ. २ (प्राणि.) विलासी.
Phagedæna—(वै.) श्वेतकण; भक्षकगण; गलितक्षत.
Phagocite—(रसा.) हिंसकण; श्वेतकण.
Phagocitosis—(वै.) हिंस्रकणकर्म.
Phagocyte—(प्रा., वै.) हिंसकण; श्वेतकण; भोजिकुटी; भक्षककुटी; रक्षकश्वेतपेशी; श्वेतरक्तकण.
Phagocytic—(वै.) भक्षक; भक्षकौटिक; भक्षककुटीवृत्ती.
Phalacrosis—(वै.) खल्वाटता. [म. टक्कल; हिं. गंजापन]
Phalæna—(प्राणि.) पतंगजाति.
Phalange—१ (प्राणि.) व्यूह; वेष्टन. [म. वेढा] २ (वै.) अंगुल्यस्थि; अंगुलीनलक.
Phalangeal—(वै.) अंगुलीय.
Phalanger Petaurus—१ (प्राणि.) नटी खिरकोली. २ (वन.) केसरव्यूह.
Phalangida—विषतंतवापगण. [म. विषकोळी जात]
Phalanx—१ (युद्ध.) चतुरस्र सेनाव्यूह. २ (वै.) पर्वस्थि; व्यूहास्थि; पर्व.
Phallalgia—(वै.) लिंगवेदना.
Phallic Phase—(तत्त्व.) लिंगविचार; पुरुषलिंगप्राधान्यवाद.
Phallus—(तत्त्व., वै.) लिंग; कृत्रिमलिंग.
Phalugium Tuberosum—(वन.) नाडिक. [म. कुळीची भाजी]
Phanerogam—(बन.) दृश्यबीजवनस्पति; बीजधारी सपुष्पवनस्पति; वनस्पति; सपुष्पउद्भिज्ज; सपुष्पकउद्भिद, सपुष्पवर्ग; सपुष्पवनस्पति.
Phantascope—(पदा.) चलच्चित्रदर्शक.
Phantasy—see Fancy. कल्पना जाल-तरंग.
Pharmacal—(वै.) औषधनिर्माणविद्या.
Pharmaceutic—(वै.) औषधक्रियाविषयक.
Pharmaceutical—(रसा.) औषधनिर्माणविषयक; औषधविषयक.
Pharmaceutics—(वै.) औषधिशास्त्र; औषधिनिर्माणविद्या.
Pharmaceutist—औषधिनिर्माता; अगदकार; औषधशास्त्री; औषधिनिर्माणकलाविशारद.
Pharmacist—(वै.) अगदकार; औषधज्ञ.
Phantasm—(तत्त्व.) छाया; आभास; भूत; दृष्टिभ्रम.
Phantesmagoria—(तत्त्व.) स्वप्नसृष्टि.
Phantasy—(तत्त्व.) कल्पना लहरि-तरंग; दिवास्वप्न.
Phantom—(तत्त्व.) छाया; आभास; भूत.
Pharbitis Nil—(वन.) कृष्णबीज. [म. काळादाणा]
Pharmaco Dynamics—(वै.) औषधिपरिणामशास्त्र; औषधिक्रियाविज्ञान.
Pharmacognostics—(वै.) औषधविज्ञान.
Pharmacography—(वै.) औषधवर्णन.
Pharmacologist—(वै.) औषधवेत्ता.
Pharmacology—(वै.) औषधिविज्ञान; अगदतंत्र; औषधविद्या; भेषजविज्ञान; चिकित्साशास्त्र; औषधशास्त्र.

Pharmacon—(वै.) औषध.

Pharmacopœia—(वै.) औषधसंग्रह; औषधनिघंटु; औषधिविज्ञान; औषधिग्रंथ; भेषजसंस्कारग्रंथ; औषधिमात्राशास्त्र; औषधिनिर्माणशास्त्र.

Pharmacopœial—(वै.) नैघंटुक.

Pharmacotherapy—(वै.) औषधिचिकित्सा.

Pharmacy—(वै.) औषधालय; औषधनिर्मिति; अगदनिर्माणविद्या; औषधिविक्रयशाला; औषधशाला.

Pharyngalgia—(वै.) कंठनालीप्रदाह.

Pharyngeal—(वै.) सप्तपथ. Cl.-(वै.) सप्तपथप्रवहण. -Plexus-सप्तपथप्रकर. -Recess-सप्तपथअस्र. -Tonsil-सप्तपथशुंडि. -Tub.-सप्तपथवप्र.

Pharyngitis—(वै.) सप्तपथदाह; गलशोथ; गलकोशकंठनालीप्रदाह.

Pharingo Epiglottic Fold—(वै.) सप्तपथकण्ठअरिथकचूण.

Pharyngodynia—(वै.) गलकोषवेदना; कंठनालीपीडा.

Pharyngography—(वै.) कंठनाली; वर्णन.

Pharyngolaryngitis—(वै.) कंठनालीप्रदाह.

Pharyngo Palatine Arch—(वै.) सप्तपथतालुतोरण.

Pharyngo Palatinus—(वै.) सप्तपथतालु.

Pharyngopathy—कंठनालीरोग.

Pharyngoperistole—कंठनालीसंकोचन.

Pharyngophlegia—(वै.) गलकोपअवसन्नता.

Pharyngoplasty—कंठनालीशस्त्रक्रिया.

Pharyngoscope—(वै.) कंठनालीदर्शक; कंठनालीपरीक्षायंत्र.

Pharyngoscopy—(वै.) कंठनालीदर्शन; गलकोषपरीक्षा.

Pharyngospasm—(वै.) गलकोष आक्षेप.

Pharyngotomy—(वै.) कंठनालीच्छेद; गलकोषच्छेद.

Pharyngotympanic Tube—(वै.) सप्तपथ पटहीय नलिका.

Pharynx—(वै.) कंठनाली; सप्तपथ, क्लोम; गलबिल; अन्ननलिकाभाग गलकोष; गलेनाली; ग्रसनिका. -Laringo-कण्ठयसप्तपथ. -Naso-नस्यसप्तपथ. -Oro-आस्यसप्तपथ.

Phase—१ (ज्यो.) कला; क्षयवृद्धि. २ (तत्त्व.) अवस्था. ३ (पदा.) दशा; कला; अंश; चर्या; दृक्कोन; दृष्टिकोन; संवर्त; अवस्थान; अय. ४ (वन.) अवस्था. ५ (वै.) कला; दृष्टि; पार्श्व. -Angle-(पदा.) अयमान; अयांश; अय. [-Difference of Phase-(पदा.) अयभेद] -Diagram-(पदा.) कलालेख; दशालेख; रूपालेख. -Difference-(पदा.) कलान्तर; अयभेद; अयांश. [-of 90°-त्रिभांतर. -of 180°-(पदा.) षड्भान्तर] -Formative-(वन.) संभवावस्था. -In-(पदा.) समकलीन; समकलावान. -Integral-(पदा.) संवर्तसमाहार. -of Elongation--(वन.) दीर्घावस्था. -of Maturation-(वन.) पक्वावस्था. -of Moon-(पदा.) कला. -of Vibrations or Wave-(वन.) कला. -Out of-(पदा.) कलावान्. -Rule-(पदा., रसा.) कलानियम; स्थितिनियम.

Phaseolus, - lungo—मुद्ग. [म. मूग] -Radiatus-(वन.) मुष; माषपर्णी. [म. उडीद] -Trinervius-मकुष्ठ. [म. मटकी]

Phasma—(प्राणि.) पर्णकीट.

Phasmarossia—(प्राणि.) उष्ट्रकीटक [म. उंटकिडा].

Pheasant—(प्राणि.) वीजन; महोका; कुक्कण (पक्षी).

Pheeada, Phekda—(ज्यो.) पुलस्त्य.

Phellogen—(वन.) पिधानक पेशीनाल. [म. बुचाचें पेशीजाल]

Phenacetin—१ (रसा.) दिव्यसिरकित. २ (वै.) तापहरा.

Phenanthraquinone—(रसा.) दिव्यअंगारकुनान.

Phenanthrene—(रसा.) दिव्यअंगारीन.

Phenci Acid—(रसा.) दिव्यिकाम्ल.

Phenol—(रसा.) दिव्योल; दुर्गंधिनाशक द्राव; फेनल.

Phenolic—(रसा.) दिव्योलिक.

Phenology—(जीव.) देशस्थजीवविद्या.

Phenomena—१ (तत्त्व.) घटना; आभास. २ (पदा.) चमत्कार. -Analysis of-(तत्त्व.) घटनाविकलन.

Phenomenal—(तत्त्व.) इंद्रियगोचर; दृश्यचमत्कारविषयक; प्रतिभासिक. -Existence-प्रातीतिकसद्भाव. -Field-दृश्यक्षेत्र. -World-दृश्यजगत्.

Phenomenalism—(तत्त्व.) आभासवाद; गोचरविषय विज्ञानवाद; अद्भुतवस्तुविज्ञानवाद; अध्यासवाद; दृश्यवाद; प्रत्यक्षवाद.

Phenomenology—(तत्त्व.) इंद्रियग्राह्यविज्ञान; दृश्यविद्या; घटनाशास्त्र; मानसघटनाशास्त्र; प्रत्यक्षघटनाशास्त्र.

Phenomenon—(तत्त्व., पदा., रसा., वै.) घटना; दृश्य; दृग्विषय; प्रतीति; लक्षण; प्रपंच; आविष्कार; आलोक; बुद्धिगम्यजगत्; प्रत्यक्षांश; व्यतिकर; ऐहिक-पदार्थ; नामरूप; अद्भुत; अद्भुतवस्तु; प्रमेय; विकार; सृष्टकृति. –of Self Induction–(यंत्र.) स्वोद्भावन

Phenominist—दृश्यवादी.

Phenyl—(रसा.) फेनल; दिव्याल.

Phenylamine—(रसा.) दिव्यीलामिन.

Phenylene—(रसा.) दिव्यीलिन.

Pheophyceæ—(वन) पिंगटनीलिका. [म. पिंगी]

Philander—(तत्त्व.) प्रणयन.

Philanthropic—(तत्त्व.) लोककल्याणकारी; जनकल्याणकारी; लोकहितैषी; जनहितकाम.

Philanthropist—लोकप्रेमी; जनहितैषी.

Philanthropy—लोक-जनहितेच्छा; लोक-जन प्रीति; सर्वभूतदया.

Philology—(भाषा.) भाषाशास्त्र; शब्दव्युत्पत्ति शास्त्र-विद्या; निरुक्त; भाषाव्युत्पत्तिशास्त्र; शब्देतिहासशास्त्र.

Philoprogenitiveness—(जीव , वै.) अपत्यस्नेह.

Philosopheme—(तत्त्व.) स्वयंसिद्धाश्रितानुमान.

Philosopher—(तत्त्व.) तत्त्वज्ञानी; तत्त्वज्ञ; तत्त्व-जिज्ञासु; तत्त्वविचारक; दर्शनिक; तत्त्ववेत्ता.

Philosopher's Stone—(पदा.) स्पर्शमणि. [म. परीस]

Philosophical –(तत्त्व.) दार्शनिक, तात्त्विक; दर्शन-संबद्ध; तत्त्वविचारात्मक; पर्येषक.

Philosophy—(तत्त्व.) तत्त्वज्ञान; तत्त्वविद्या; तत्त्व-शास्त्र; दर्शन; तत्त्वचिंतन; ज्ञानदर्शनशास्त्र; तत्त्वविचार; अध्यात्मविद्या; ज्ञानशास्त्र; विद्या; पर्येषणा. –Divine–(तत्त्व.). ब्रह्मविद्या. –Mental–मनोविज्ञानशास्त्र. –Metaphysical–भौतिकेतरविद्या; आत्मविद्या; अध्यात्मविद्या. –Moral–नैतिकशास्त्र. –Natural–पदार्थविज्ञान. –Objective–आधिभौतिक तत्त्वज्ञान. –Subjective–आध्यात्मिक तत्त्वज्ञान.

Philotechnic—कलानुरागी; कलाप्रेमी.

Philozoic—प्राणिप्रेमी.

Philturm—(वै.) नासिकाओष्ठ अटनि.

Phimosis—(वै.) निरुद्धमणि; परिवर्त्तिका; निरुद्धप्रकर्ष.

Phisalis Somnifera—(वन.) अश्वगंधा. [म. असंधा]

Phlebectasis—(वै.) शिराप्रसरण.

Phlebectomy—शिराशछेदन.

Phlebion—शिरा.

Phlebitis—(वै.) शिराप्रदाह; शिराशोथ; मज्जातंतुदाह; शिरादाह.

Phlebolite—(वै) शिराश्म; शिराशिला.

Phlebolith—(वै.) शिराश्म.

Phlebology—(वै) शिराविद्या.

Phleborrhage—(वै.) शिरास्राव.

Phleborrhexis—(वै.) शिराभंग.

Phlebotomist—(वै.) शिराच्छेदक.

Phlebotomus—(प्राणि.) द्विपक्षमत्स्य.

Phlebotomy—(वै.) शिरावेध; शिरामोक्षण; शिरा-मोक्ष; रक्तमोक्षण; शिराच्छेदन.

Phlegm—(वै.) श्लेष्म; कफ.

Phlegmagogue—(वै.) कफघ्न; कफारि.

Phlegmasia Albadolens—(वै.) श्वेतपाद.

Phlegmatic—(वै.) कफमय; कफजनक; कफप्रधान; श्लेष्मप्रधान. –Humour–श्लेष्मधातु. –Temperament–मंद-जड वृत्ति.

Phlegmon –(वै.) अनल; संधीनोतिदाह; विस्फोटक.

Phleme—(वै.) पशुरक्तमोक्षणशास्त्र.

Phloem—(वन.) तंतुकाय; रसवाहक; मृदुधातु; रस-वाहिनी; तंतुकाष्ठ; अन्नवाहकपेशीसमूह; त्वक; चर्म; चालनी (पेशी).

Phlogistic—ज्वलनतत्त्वमय; अग्निमत्त्व; प्रदाहिक. –Theory–ज्वलनतत्त्वकल्पना–उपपत्ति.

Phlogiston—(पदा , रसा.) श्लोषक; अग्निद्रव; ज्वलन-तत्त्व.

Phlogosis—प्रदाह.

Phloroglucinol—(रसा.) प्रभेदाक्षिनोल.

Phlyctenular—(वै.) पिटिकायुक्त. [म. पुरळयुक्त]

Phlysis—अंगुलिस्फोट.

Phobia—(तत्त्व.) विकृतभय; आतंक; भीति; भय; भीति-भय गंड.

Phocidæ, Phocæna—(प्राणि.) शिशुक.

Phœnix—(ज्यो.) गृध्र; जटायु.

Phœnix Dactylifera, Sylvestris—(वन.) खर्जूरी; रेवत. [म. खजूर]

Phonation—उच्चारण.

Phonautograph—(पदा.) स्वरलेखक; ध्वनिलहरिलेखक; नादाकृतिकयंत्र; नादचिन्हग्राहीयंत्र· ध्वनितरंगलेखक.
Phone—see Telephone.
Phoneidoscope—(पदा.) नादगतिदर्शक; ध्वनितरंगदर्शकयंत्र.
Phoneloscope—(पदा.) ध्वनितरंगमापकयंत्र.
Phonetic—(पदा.) वाग्विषयक; स्वरसंबद्ध; स्वरात्मक; उच्चारानुसारी; वाग्व्यापारस्थ. –Law–(पदा.) स्वरनियम.
Phonetician—(पदा.) स्वरशास्त्री.
Phonetics—(तत्त्व., पदा.) वर्णशास्त्र; वर्णलेखनशास्त्र; ध्वनिलेखनशास्त्र; उच्चारणशास्त्र; वाग्व्यापार; स्वरशास्त्र; स्वरविज्ञान; उच्चारणविज्ञान; ध्वनिविज्ञान.
Phonelist—(पदा., भाषा.) १ स्वरलोपवादी. २ (पदा., भाषा.) स्वरशास्त्री; वर्णशास्त्रपटु; वर्णशास्त्राभिमानी.
Phonic Wheel—(पदा.) स्वरमापकचक्र.
Phonics—(पदा.) स्वरशास्त्र; ध्वनिशास्त्र.
Phonodeik—(पदा.) शब्दरूपलेखक.
Phonocardiography—(वै.) हृदयध्वनि आलेखनशास्त्र.
Phonofilm—(पदा.) ध्वनियुक्तचलच्चित्रपट; ध्वनिपट.
Phonograph—(पदा.) स्वरलेखक; स्वरप्रत्युत्पादकयंत्र; स्वरालेख; स्वरवाद्य ध्वनिलेख; स्वरशास्त्र.
Phonography—प्रांतस्वरोत्पादन; स्वरलेखन.
Phonogram—ध्वनिरेखाचित्र.
Phonologist—(भाषा.) स्वरवेत्ता.
Phonology—स्वरविद्या; स्वरविज्ञान; ध्वनिविज्ञान.
Phonometer—(पदा.) स्वरमापक. शब्दस्पंदनगणकयंत्र; श्रवणमापकयंत्र.
Phonopathy—(वै.) वाणींद्रियरोग.
Phonophobia—(तत्त्व.) उच्चस्वरभय.
Phonophotography—ध्वनितरंगछायाचित्रण.
Phonopneumonassage—मध्यकर्णवायुस्नान.
Phonoscope—(पदा.) स्वरदर्शक.
Phonotype—स्वरमुद्रा.
Phonotypist—स्वरमुद्रकार.
Phoria—स्नायुसंतुलन.
Phormium—(वन.) शणकमल.
Phorology—(वै.) रोगवाहकजंतुविज्ञान.
Phoronomy—(तत्त्व.) गतिकल्प; गतिसूत्र.
Phosgene—(रसा.) स्फुरजन.
Phosphate—(पदा., रसा.) स्फुरित; स्फुरेत; प्रस्फुरकित; स्फुरिक. –of Lime–(रसा.) सुधास्फुरित; सुधाभास्वर.
Phosphaturia—(वै.) क्षारमेह.
Phosphide—(रसा.) स्फुरिद; स्फुरिल; प्रस्फुरकिल.
Phosphine—(रसा.) स्फुरिन.
Phosphite—(रसा.) स्फुरायित; प्रस्फुरकायित.
Phosphoglyceric Acid–(रसा., वै) स्फुरोग्लिसरिकाम्ल.
Phospholipids—(वै.) स्फुराभेद.
Phosphor Bronze—(पदा.) स्फुरकांस्य.
Phosphorium—(रसा.) स्फुरोज्ज. –Bromide–स्फुरोज्ज ब्रुमिद-ब्रमिद.
Phosphoresence—(पदा., रसा., वन.) प्रस्फुरण; स्वयंप्रकाश; स्फुरदीप्ति; स्फुरण; प्रभोत्सर्जक; स्फुरज्योति; अनुप्रभान्वय; अनुप्रभा; ज्योति.
Phosphorescent—(रसा) प्रस्फुरक; प्रस्फुरित; स्वयंप्रकाशी; प्रकाशदायी; स्फुरक; स्फुरप्रकाशित.
Phosphoretted Hydrogen—(रसा.) स्फुरोज्ज.
Phosphoric—(रसा.) स्फुरिक; प्रस्फुरक. –Acid–स्फुरिकाम्ल; प्रस्फुरकाम्ल; स्फुरितामल; स्फुरोज्जाम्ल.
Phosphoridrosis—(वै.) उज्ज्वलस्वेदनिष्कासन.
Phosphorine—(रसा.) स्फुरिन.
Phosphorite—(रसा.) प्रस्फुरकाश्म; स्फुरकाश्म.
Phosphoroscope—(पदा.) स्फुरणदर्शक.
Phosphorous Acid—(रसा.) स्फुरस्याम्ल.
Phosphorous—(रसा.) स्फुर; प्रस्फुरक; पुष्पस्फुर; भास्वर; स्फुरिन; प्रकाशद; प्रस्फुर. –Oxide–स्फुरप्राणिद; प्रस्फुरकआंजक. –Oxychloride–स्फुरप्राणहरिद-ल. –Penta Oxide–स्फुरपंचप्राणिद; प्रस्फुरपंचांजक. –Poisoning–स्फुरविषार. –Soluble–द्रवणशील स्फुरोज्ज. –Tetroxide–स्फुरचतुःप्राणिद. –Trioxide–स्फुरत्रिप्राणिद. –Yellow–पीतस्फुर.
Prosphoryl—(रसा.) स्फुरिल.
Phosphurat—(रसा.) स्फुरित; प्रस्फुरकिल.
Phossy Jaw—(रसा.) स्फुरविष; प्रस्फुरकविष.
Photerythrous—(पदा.) वर्णदृष्टिसंबंधी.
Photics—(पदा.) प्रकाशविज्ञान.

Photism—प्रकाशभ्रम; आलोकभ्रम.

Photo—(पदा.) प्रकाश; प्रकाशलेख . -After Effect-(रसा.) प्रकाशकाल परिणाम. -Catalysis-(पदा.) प्रकाशानुघटन. -Cell-(पदा.) प्रकाशविद्युद्घट; प्रकाशजन्यघट. -Chemical-(पदा.) प्रकाशरासायनिक; तेजोरासायनिक. [-Dissociation-(रसा.) प्रकाशरासायनिकखंडन. -Equivalance-(रसा.) प्रकाशरासायनिक तुल्यता-सममूल्य. -Induction-प्रकाशरासायनिकउपपादन. -Reactions-(रसा.) प्रकाशरासायनिकप्रतिक्रिया [-Chemistry-(रसा.) प्रकाशरसायन, भारसायन; प्रकाशरसायनशास्त्र; आलोकरसायन; प्रकाशकिरणरासायनिक क्रियाविज्ञान. -Chromotype (पदा.) भावर्णमुद्रण; भावर्णमुद्रा; प्रकाशवर्णमुद्रण. -Chromy-(पदा.) प्रकाशवर्णलेखन; रंजितप्रकाशलेखन; रंजित आलोकचित्रण; वर्णछायाचित्रण. -Classification-(रसा.) प्रकाशवर्गीकरण. -Conductivity-प्रकाशजचालकता. -Desensitiser-(रसा.) प्रकाशनिरुत्तेजक. -Drome-(पदा.) प्रकाशपरिचालक. -Dysphoria-प्रकाशअसहिष्णुता. -Electric-(पदा., रसा.) प्रकाशविद्युत्; किरणविद्युत; तेजविद्युत्; प्रकाशजन्यविद्युत्; प्रकाशधर्मीविद्युत्; प्रकाशनवैद्युत; आलोकतडित्; तडित्चित्रसंबंधी. -Electric Cell-(रसा.) प्रकाशविद्युद्घट; प्रकाशमापकविद्युद्यंत्र. —-Current-प्रकाशवैद्युत्धारा.—-Effect-प्रकाशवैद्युत्प्रभाव. -Electricity-(पदा.) प्रकाशविद्युत्; प्रकाशजन्यविद्युत. -Electron-(पदा.) प्रकाशजन्यऋणकणविद्युत्कण; प्रकाशज विद्युत्कण. -Engraving-प्रकाशचित्रांकन; भातक्षण. -Galvanography-तडित् आलोकचित्रणविद्या. -Gene-(रसा.) चित्रजन. -Genic-प्रकाशजन्य; प्रकाशोत्पादक; प्रकाशजनक. -Geny-(रसा.) भाजनि. -Graph-(पदा.) प्रकाशलेख; प्रकाशालेख; प्रकाशचित्र; प्रकाशलेखन; चित्रलेखन; भालेख; आलोकचित्र; छायाचित्र; प्रतिबिंब. -Grapher-प्रकाशलेखक; भालेखक. -Graphic-प्रकाशलेखी. [-Camera-चित्रलेखकयंत्र; प्रकाशलेखकयंत्र. -Lens-प्रकाशलेखभिंगकाच; छायाचित्रणताल. -Plate-प्रकाशलेखनकाच; निकाशपटल; छायाग्राहकदर्पण.] -Graphy-(पदा.) प्रकाशलेखन; छायापटग्रहण; आलोकचित्रण; किरणालेख्यता; निकाशन; छायाचित्रण; छायाचित्रलेखन; प्रकाशचित्रण; भालेखन; छायाचित्रकला. [-Aerial-आकाशीय छायाचित्रण. -Colour-वर्णछायाचित्रण. -Motion Picture-चलच्चित्र; छायाचित्रण. -Scientific-वैज्ञानिक छायाचित्रण] -Instantaneous (पदा.) तात्कालिक प्रकाशलेखन. -Gravure-(पदा.) ऋणप्रकाशलेख; भामुद्रण. -Heliograph-(पदा.) रविभालेखक; सूर्यलेखकदूरदर्शनी; रविचित्रक दूरदर्शक. -Iodination-(रसा.) प्रकाशनैलिनीकरण. -Lithograph-(पदा.) भाशिलामुद्रण; प्रकाशशिलामुद्रण-मुद्रा. -Lithographer-भाशिलालेखक; प्रकाशशिलामुद्रक -Lithography-भाशिलालेखन; प्रकाशशिलामुद्रण; शिलाप्रकाशलेखन; प्रकाशपस्तरमुद्रण. -Logy-भाविद्या, प्रकाशविद्या; आलोकशास्त्र. -Lysis-भाक्रिया; प्रकाशक्रिया; प्रकाशपृथक्करण; प्रकाशकार्य. -Lytic-प्रकाशपृथक्करण; प्रकाशविघटन. -Magnetism-प्रकाशचुंबकत्व.-Mania-प्रकाशप्रवर्धित उन्माद; आलोकप्रलाप; प्रकाशजन्यउन्माद. -Meter-प्रकाशमापक; दीप्तिमापक; भामापक; प्रकाशतेजोमापक; प्रकाशतीव्रतामापक; प्रकाशशक्तिमापकयंत्र. [-Flicker-लोलदीप्तिमापक; कंपनदीप्तिमापक. -Greasespot-स्निग्धस्वाद दीप्तिमापक; स्नेहबिन्दुदीप्तिमापक; तैलबिन्दुदीप्तिमापक. -Rotating Sector-घूर्णवृत्तखंड दीप्तिमापक. -Shadow-छायादीप्तिमापक. -Wedge-वेदीप्तिमापक; कीलदीप्तिमापक.] -Metry-(पदा.) दीप्तिमापन; दीप्तिमिति; प्रकाशमापन; ज्योतिर्मिति; भामिति; प्रकाशमिति. -Micrography-(पदा.) सूक्ष्मचित्रक; सूक्ष्मदर्शकद्वारा प्रवर्धित छायाचित्र. -Micrography-सूक्ष्मांचित्रण; सूक्ष्मचित्रविद्या; भासूक्ष्मालेखन. -Nastic-(वन.) प्रकाशप्रेरित. -Nastry-(वन.) प्रकाशप्रेरणा. -Nosus-(वै.) अतिसूर्यप्रकाशजन्यरोग. -Pharmacology-प्रकाशचिकित्साविज्ञान. -Phobia-(वै.) प्रकाशासहनता; प्रकाशातंक. -Phone-(तत्त्व.) प्रकाशवाय; चित्रभाषक; भास्वरीयंत्र; प्रकाशनादकारक. -Phoresis-(पदा.) प्रकाशपरिभ्रमण. -Plate-प्रकाशचित्रफलक. -Play-चलच्चित्रनाटक. -Process-भाविधि; प्रकाशपद्धति. -Receptive-(पदा.) प्रकाशग्रहणक्रिया. -Receptor-प्रकाशग्राहक. -Scope-प्रकाशदर्शक; भादर्शक; प्रकाशवीक्षणयंत्र. -Sensitisation-प्रकाशोत्तेजन. -Sensitive-तीव्रग्राही. -Sphere-दीप्ती-

गोल; भावरण; प्रकाशमंडल; तेजोमंडल; तेजासावरण; वायुमय आवरण; आलोकमंडल; दीप्तिमंडल. -Synthesis-(वन.) प्रकाशसिद्ध अन्ननिर्मिति; प्रकाशजन्यसंयोग; करैकत्रीकरण; तेज.संवृत्ति; प्रकाशसंश्लेषण; किरणजन्यसंयोजन; सालोकसंश्लेष; प्रकाशश्लेषण; कर्बग्रहण; कर्ब विपाक-संस्थापन; कर्बसात्मीकरण; प्रकाशसंयोजन. -Synthetic Quotient-(रसा.) प्रकाशसंश्लेषण; भाज्यफल. -Tactic-(वन.) प्रकाशोत्तेजित. -Taneous-(वन.) प्रकाशानुवर्णी. -Taxis-(वन.) प्रकाशप्रवर्तित चलनवलन; प्रकाशप्रतिक्रिया. -Telegraphy-(पदा.) चित्रक्षेपण; चित्रप्रेषण. -Therapy-(पदा.) प्रकाशचिकित्सा; भाचिकित्सा; प्रकाशोपचार. -Tonic-(वन.) प्रकाशानुरूप. -Tonous-(वन.) प्रकाशानुवर्णी; प्रकाशजतेज. -Tropic-(वन.) प्रकाशानुवर्ती. -Tropism-(रसा.) प्रकाशरूपता; प्रकाशप्रतिक्रिया; प्रकाशाकर्षण. -Type-भासुद्रा; प्रकाशमुद्रा; छायाचित्रमुद्रण. -Typing-प्रकाशमुद्रण. -Xylography-(पदा.) भाकाष्ठालेखन. -Zincograph-भायशदालेख. -Zincography-भायशदालेखन; यशदचित्रण; यशदआलोकचित्रण.

Photoma—(तत्त्व.) दृष्टिभ्रम.

Photon—(पदा.) प्रकाशकण; प्रकाशकणपुंज; किरणपुंज; तेज पुंज; तेज.खंड. -Spin-प्रकाशकणभ्रमण.

Photopsia—भासास; प्रकाशभास.

Phragmata—(वन.) मिथ्या-छद्म पटल; आभासपटल; मायापटल.

Phrase—(भाषा.) शब्दगुच्छ.

Phren—(वै.) मन; हृदय.

Phrenalgia—(वै.) कष्टदायकसंकोचन; श्वासपटलशूल.

Phrenasthenia—मानसिक दुर्बलता; श्वासपटलअवसन्नता.

Phrenic—(वै.) मध्यपटल. -Nerve-(वै.) अन्तःपटनस; अनुकोष्ठिकायोजिनी-धमनी.

Phrenics Colic Lig.—(वै) स्थूलांत्रपटलबंध.

Phrenics Costal Sinus—(वै.) श्वासशलाकाकोण.

Phrenis—(वै.) श्वासपटल.

Phrenism—(तत्त्व.) संकल्पबल.

Phrenitis—(वै.) मस्तिष्कदाह; सन्निपात.

Phrenium Dichotonum—(वन.) मुक्तापात; पाती.

Phrenograph—(वै.) श्वासपटलगतिलेखकयंत्र.

Phrenography—(तत्त्व.) मनोवर्णन.

Phrenologist—(तत्त्व.) शिरःसामुद्रिकवेत्ता: मस्तकसामुद्रिकपटु.

Phrenology—(तत्त्व.) मस्तिष्क सामुद्रिक; मस्तकसामुद्रिकशास्त्र; मस्तिष्कविद्या; शिर सामुद्रिक, कपालविद्या; मस्तकशास्त्र; मस्तकमानसशास्त्र.

Phrenopathia, Phrenopathy—(वै.) मनोरोग; मानसिकरोग.

Phrenoplegia—(वै.) आकस्मिक मानसिक व्यथाक्रमण.

Phrensy—(वै.) मदात्ययवायु.

Phthalic, Acid—(रसा.) थलिकाम्ल. -Anhydride-थलिकअनार्द्र.

Phthiriasis—(वै.) यूकोपसर्ग.

Phthisis—(वै.) कफक्षय; फुप्फुसदाह; क्षयरोग; यक्ष्मा. -Acute-तीव्रकफक्षय. -Chronic-विलंबित कफक्षय. -Fiboroid-फुप्फुसीयजीर्णक्षयरोग. -Glandular-लसिकाग्रंथिक्षय. -Hepatic-यकृतक्षय. -Intestinal-आंत्रक्षय. -Pancreatic-क्लोमव्याधियुक्तक्षयरोग. -Phlegmatic-कफक्षय. -Pulmonary-क्लोमक्षय. -Tuberculous-क्षयरोगाणुजन्य फुप्फुसक्षय. -Ventriculi-औदरीयश्लेष्मात्वचाक्षय.

Phthisuria—(वै.) बहुमूत्र; मधुमेह.

Phthisiology—(वै.) यक्ष्मविद्या.

Phycography—(वन.) अलगावर्णन; सिंधुतृणवर्णन.

Phycologist—(वन.) अलगावेत्ता; अलिंबवेत्ता.

Phycology—(वन.) अलगाविद्या; सिंधुतृणविद्या.

Phycomicetes(वन.) क्षुद्रालिंब; क्षुद्रालिंबवर्ग; अविभाजितालिंब.

Phyctaena—(वै.) पिटक.

Phyletic—(तत्त्व.) अवान्तरयोनिसंबंधी; प्राणिवर्गसंबंधी.

Phyllanthus, -Emblica—(वन.) आमलकी. [म. आवळी] -Niruri-भूम्यामलकी. [म. भुइआंवळी]

Phyllican—(प्राणि.) पर्णकीट.

Phyllite—(भू.) मृदश्म.

Phylloclade—(वन.) पर्णकोष्ठ; दंडपर्ण; पर्णस्कंध; पर्णकांड; पर्णाकृतिवृंत; पत्रीवृंत; पत्ररूपवृंत; वृंतविस्तार.

Phyllode—(वन.) पर्णवृन्त; पर्णाकृति; वृंतविस्तार.. [म. पर्णरूपीदेठ]
Phyllodium—(वन.) पर्णांकुरक.
Phyllody, Phyllomorphy—(वन.) पर्णावर्तन.
Phylloid—(वन.) पर्णाकार.
Phyllophagus—(वन.) पर्णजीवी; पर्णाद.
Phylloporous—(वन.) पर्णजनक; पर्णांगी.
Phyllopod—(प्राणि.) पर्णपदी; पत्रपदी.
Phyllopoda—(प्राणि.) पर्णपादीवर्ग.
Phyllopodium—(वन.) पर्ण; पर्णाक्ष.
Phyllopodus—(प्राणि.) पर्णपदी.
Phyllostomatus—(प्राणि.) पर्णस्तोमी.
Phyllotaxis—(वन.) पर्णबन्ध; पर्णरचना; पर्णक्रम; अधिपंक्ति; अधिदंडपंक्ति; पर्णवृन्त; पर्णबद्धपद्धति; पर्णव्यवस्था.
Phyllotaxy—(वन.) पत्रविन्यास; पर्णबद्धपद्धति; पर्णरचना; पर्णव्यवस्था; पर्णसंघटन. [म. पानांची मांडणी, रचना]. -Acyclic-सर्पिलपत्रविन्यास. -Alternate-(वन.)एकान्तर०. -Cyclic-(वन.) आवर्त०. -Opposite-(वन.) अभिमुख०. -Whorled-Verticillate-आवर्त०.
Phylloxera—(प्राणि.) पर्णजर.
Phylogenesis—१ (तत्त्व.) जातिजनि; जातिविकासशास्त्र; जातिउत्पत्तिनिदान. २ (वै.) प्रवरजन; प्रवरवृत्तांत; कुलोत्पत्ति.
Phylogenetic System—(वन.) जातिगतप्रणाली.
Phylogeny—१ (जीव., तत्त्व.) जातिविज्ञान; वंशविकास; कुलविकास. २ (वन., वै.) जातिजनि; जातिपरिणति; कुलवृत्तान्त; प्रवरजनि; जातिविकास.
Phylum—१ (तत्त्व.) अवान्तरयोनि. २ (प्राणि. वन.) कुलप्रवर; पर्व; कोटि; उपकोटि; संघ.
Phyma—(वै.) अर्बुद; क्षुद्रस्फोट.
Phymosis—(वै.) निरुद्धप्रकाश.
Physalis Minima-(वन.) टंकारी. [म. चिरबोटी; थानमोडी]
Physconia—(वन.) तुंदिलता.
Physic—(वै.) ओषधिशास्त्र; उपचार; औषधि; चिकित्साविद्या; विरेचकऔषधि. -Garden-औषधि वन-उद्यान. -Technical Institute-(पदा.) पदार्थविज्ञान विषयककलाभुवन.

Physical—१ (तत्त्व.) शारीरिक; दैहिक; भौतिक; साकार; स्थूल; कायिक; सांसारिक; पार्थिव. २ (पदा, रसा.) सृष्टिविषयक; भौतिक; प्राकृतिक; दृश्य; पार्थिव; वास्तविक; वैज्ञानिक; पादार्थिक; पदार्थदर्शक; पदार्थात्मक; पदार्थधर्मी; पदार्थजन्य; जड; स्थूल; वास्तवशास्त्रीय; पदार्थविज्ञानशास्त्रीय. ३ (वै.) शारीरीक; भौतिक. -Anthropology-(तत्त्व.) मानवदेहविज्ञान. -Astronomy-(ज्यो.) भौतिकज्योतिषशास्त्र; भौतिकखगोलविद्या. -Background-(भू.) स्थावरपार्श्वभूमि. -Body-१ (तत्त्व.) स्थूलशरीर, स्थूलदेह; पिंडदेह; आधिभौतिकदेह; अन्नमयकोष. २ (थिऑ..धर्म.)जडशरीर; जडदेह; स्थूलशरीर; अन्नमयकोश. -Change-(रसा.) रूपांतर; दृश्यभेद; भौतिकविकार; भौतपरिवर्तन; वास्तवरूपांतर; कार्यरूपांतर-भेद. -Chemistry-(वै.) भौतिक रसायनशास्त्र; वैज्ञानिक-वास्तव-भौतिक-पदार्थवैज्ञानिक रसायनशास्त्र; पदार्थविषयकरसायनशास्त्र; वस्तुरसायन.-Consciousness-(थिऑ., धर्म.) जागृति. -Couples-(ज्यो.) प्राकृतिकयुग्म. -Culture-(वै.) दैहिकसमुन्नति. -Defect-अंगविकलता; शारीरिक दोष-व्यंग. -Drill-शारीरिकशिक्षा. -Education-(शिक्षा.) व्यायामविद्या; शारीरिक शिक्षा-शिक्षण. -Examination-(वै.) शरीरपरीक्षा; स्वास्थ्यपरीक्षा. -Force-अंगबल; शरीरबल. -Geography-(भू.) भूप्रकृतिविद्या; भौतिकभूगोल; प्राकृतिकभूगोलवर्णन; भूतलविद्या; प्राकृतिकभूस्थिति; विश्ववर्णन. -Geology-भौतिक भूस्तरशास्त्र-भूगर्भशास्त्र. -Horizon-(ज्यो.) दृश्य क्षितिज-धारा. -Laboratory-(पदा.) भौतिकप्रयोगशाला. -Meaning-(रसा.) भौतिकअर्थ. -Mineralogy-(भू.) भौतिकखनिजशास्त्र. -Mixture-भौतिकमिश्रण. -Monism-(तत्त्व.) भौतिक ऐक्यवाद.-Optics-(पदा.) भौतिकदृक्शास्त्र; वास्तवप्रकाशविचार. -Partition-(तत्त्व.) शारीरिक भाग; विभागीकरण; विभजन. -Phenomena-(पदा.) भौतिकदृश्य-विकार; भौतिक चमत्कार; भौतिकव्यापार; भौतिकघटना. -Plane-१ (तत्त्व.) भूलोक; स्थूललोक. २ (थिऑ.) स्थूलसृष्टि; भूलोक; मृत्युलोक. -Possession-(शास.) प्रत्यक्षभोग. -Properties-(पदा.. रसा.) भौतिक धर्म-गुण; भौतधर्म. -Science-(अर्थ., तत्त्व.) भौतिकशास्त्र; पदार्थविज्ञानशास्त्र; पदार्थविद्या; विश्वविवेचनशास्त्र; जडपदार्थ-

शास्त्र; भौतिकविज्ञान. -Whole Parts of a- (तत्त्व.) शारीरिकभाग. -Theory-भौतिकउत्पत्ति. -World-(तत्त्व., थिऑ.) दृश्यसृष्टि; स्थूलसृष्टि; भौतिकसृष्टि; भूतसृष्टि; भौतिकसंसार; दृश्यसंसार.

Physically—(पदा.) वस्तुतः.

Physician—(वै.) भिषक्; आयुर्वेदी; कायचिकित्सक; औषधवैद्य; भिषग्वर; भिषग्जन; उपचारक; चिकित्सक; वैद्य.

Physicist—(पदा., रसा, वै.) पदार्थविज्ञानवेत्ता; वास्तवज्ञ; प्रकृतिशास्त्री; भौतिकशास्त्री; जडशास्त्रवेत्ता; भौतिकज्ञ.

Physico, -Chemistry—(वै.) भौतिकरसायनशास्त्र. -Philosophy-(पदा.) प्राकृतिकदर्शन.

Physics—(तत्त्व., पदा., वै.) पदार्थविज्ञानशास्त्र; वस्तुविज्ञानशास्त्र; विज्ञान; भौतिकशास्त्र; पदार्थविद्या; आधिभौतिकशास्त्र; भौतिकविद्या; पदार्थविज्ञानविद्या; वास्तवशास्त्र; पदार्थविज्ञान; वस्तुशास्त्र; भौतिकविज्ञान; सृष्टिशास्त्र. -Atomic-पारमाण्विकभौतिकशास्त्र. -Chemical-भौतिकरासायनिक; वास्तवरसायनशास्त्र. -Light-प्रकाशशास्त्र.

Physio, -Cracy—(जीव.) भूतवाद. -Crat-१ (अर्थ.) भूम्यैकवादी. २ (जीव.) भूतवादी; निसर्गवादी. -Genesis-(तत्त्व.) धर्मोत्पत्ति; धर्मजन; जीवनव्यापारसंबंधी. -Geny-(जीव.) धर्मवृत्तान्त. -Gnomic-(तत्त्व.) मुखसामुद्रिकविषयक. -Gnomics-मुखसामुद्रिक; मुखाकृति. -Gnomist-मुखसामुद्रिकवेत्ता; मुखाकृतिज्ञ. -Gnomy-मुखाकृति; मुखसामुद्रिक; मुखविज्ञान; वदनलक्षण; मुखश्री; -Grapher-(भू.) भूप्रकृतिवर्णनवेत्ता; भूप्रकृतिवर्णनकार; प्रकृतिवेत्ता; -Graphy-प्रकृतिवर्णन; भूतलवर्णन; पृथ्वीवर्णन; भौतिकशास्त्र; भूप्रकृतिवर्णन; भूप्रकृतिवर्णनविषयक. -Latry-(तत्त्व.) प्रकृतिपूजा. -Logic-(वै.) कायिक. -Logical-प्राकृतिक; प्राकृत; शारीरिक. [-Acoustics-(पदा.) इंद्रियविज्ञानविषयकश्रवणशास्त्र. -Chemistry-(रसा.) शारीरिकरसायनशास्त्र; इंद्रियविज्ञानरसायनशास्त्र. -Function-(जीव.) जीवनकार्य. -Effect-(ज्ञास.) इंद्रियविषयकपरिणाम. -Gradient-(तत्त्व.) शरीरप्रक्रियाऱ्हास. -Method-शरीरविज्ञानमूलकपद्धति. -Museum-ऐंद्रियसंग्रहालय. -Process-शरीरव्यापार. -Psychology-(तत्त्व.) देहसंबद्धमनोविज्ञान; मनोदैहिकविज्ञान. -Unit-(वै.) प्राकृतिकमूलमान-एकम्.]-Logist-इंद्रियविज्ञानपटु; इंद्रियविज्ञानशास्त्रवेत्ता; देहवेत्ता; देहधर्मवेत्ता; इंद्रियविज्ञानी; प्रकृतिशास्त्रज्ञ. -Logy-१ (तत्त्व.) शरीरधर्मविद्या; देहधर्मविज्ञान; इंद्रियविज्ञान; इंद्रियशास्त्र. २ (वन.) इंद्रियविज्ञान; जीवनक्रियाविज्ञान; जीवनकार्यविचार; प्रकृतिविज्ञान; जीवनव्यापारविचार; जीवनक्रियाशास्त्र; जीवनशास्त्र; कार्यशरीर; चिद्वास्तव; इंद्रियकर्म; इंद्रियविज्ञान; प्रकृतिशास्त्र; प्रकृतिशारीर; शरीरक्रियाविज्ञान; शरीरधर्मशास्त्र. ३ (वै.) देहधर्मविद्या; शरीरव्यापारशास्त्र; देहविद्या; इंद्रियविज्ञान; शारीरवृत्ति; प्रकृतिविज्ञान. [-Animal-(जीव.) प्राणींद्रियविज्ञानशास्त्र. -Plant, Vegetable-(वन.) वनस्पतींद्रियविज्ञानशास्त्र.] -Therapy-(वै.) भौतिकचिकित्सा; वास्तवचिकित्सा.

Physique—शरीरयष्टि; शरीरसंघटन.

Physocele—(वै.) वायुरिफतअंत्रवृद्धि.

Physoclistous—(प्राणि.) वाताशयहीन.

Physometra—(वै.) जरायुप्रदाह.

Physopod—(प्राणि.) चोषकपदी;

Physostomous—(प्राणि.) चोषकस्तोमी.

Phyto, -Branchiate—(प्राणि.) वर्णधोंगडी. -Chemistry-(रसा.) उद्भिजरसायन. -Genesis-(जीव.) उद्भिजवृत्तान्त; वनस्पति उत्पत्तीतिहास. -Genous-(वन.) वनस्पतिजन्य. -Geny-(वन.) उद्भिजवृत्तान्त. -Graphy-(जीव.) उद्भिजवर्णन; वनस्पतिवर्णनविद्या. -Lithology-(जीव.) उद्भिजावशेषविद्या. -Logist-(जीव.) उद्भिजवेत्ता. -Logy-(जीव.) उद्भिजविद्या; उद्भिजशास्त्र; वनस्पतिशास्त्र; वानस्पतिक; औद्भिविज्ञान; वनस्पतिशास्त्र. -Nomy-(जीव.) उद्भिजशास्त्र. -Pathagous-(जीव.) उद्भिजभोजी. -Pathology-(जीव., वन.) उद्भिद्रोगविद्या; वनस्पतिरोगचिकित्सा. -Phagy, Phagous-(जीव.) उद्भिजभोजी. -Sis-(जीव.) उद्भिद्रोग. -Sterol-(वै.) उद्भिद०. -Tomy-(जीव.) उद्भिच्छेदनविद्या; उद्भिजच्छेदन; वनस्पतिव्यवच्छेद; -Zoa-उद्भिज्जीवक.

Phytoid—(जीव.) उद्भिजसदृश.

Pi—(ग.) ३.१४१५९; व्यासपरिघप्रमाण.

Pialogy—(प्राणि.) जीवनशास्त्र.

Piamater—(वै.) विरलपेशी; मृदुमाता-मातृका; मस्तिष्क सुषुम्नावरण; परिधानिका.
Piar—(वै.) वसा. [म. चरबी]
Piarrhaemia—(वै.) see Lipæmia.
Pica—(वै.) राक्षसीक्षुधा; कदन्नप्रीति; अनिष्टभक्षणेच्छा.
Piciforme—(वै.) गोलिक.
Pick up—(पदा.) ध्वनिग्राहक; ध्वनिवेदक; शब्दग्राहक. [म. उचल्या]
Picker, -Machinery—(यंत्र.) अश्विका. [म. घोडी] -Box-अश्विकापेटी.
Pickling—धातुमार्जन.
Picrasma Quassioides—(वन.) भारंग. [म. भारंगी]
Picric Acid—(रसा.) प्रबलिकाम्ल; उग्राम्ल.
Picrorhiza Kurrooa—(वन.) कटुरोहिणी; कटुकी. [म. कुटकी; बाळकढ]
Pictogram—१ (अर्थ.) छायाचित्र. २ (तत्त्व.) विचारचित्रण.
Pictograph—चित्रालेखन. see Pictogram.
Pictonum—(वै.) शीर्षशूल.
Pictor—(ज्यो.) शिलिंध्र; चित्रकारफलक (तारा).
Picture—(चित्र.) चित्र; प्रतिमा; चित्रालेखन; चित्रांकन. -Album-चित्रावली. -Book-चित्रपुस्तक. -Completion Test-(तत्त्व.) चित्रपूर्णतापरीक्षा. -Gallery-चित्रालय; चित्रशाला; चित्रसंग्रह; चित्रमाला; चित्रागार; चित्र सद्म-गृह. -Home-चित्रगृह; चित्रशाला. -Interpretation-चित्रभावज्ञान. -Line-चित्ररेखा. -Pen-लेखनीचित्र. -Plane-चित्रभूमिका. -Retinal-(तत्त्व.) नेत्रप्रतिमा.
Picturesque—(तत्त्व.) चित्रयोग्य; दृश्यतुल्य; चित्रमय; विचित्र; चित्ताकर्षक; रम्य; नयनाभिराम.
Piece—खंड; अंश; भाग. -by-अंशतः. -Meal-अंशतः; खंडशः. -Wage-(अर्थ.) कार्यमूल्य; कार्यानुसार मूल्य-श्रमिकमूल्य. -Work Wages-(अर्थ.) कार्यानुसार मूल्य. [-Differential-सापेक्ष कार्यानुसार वेतन.]
Pier—१ (नौ.) नौबंधभूमि; स्तंभक. २ (स्था.) मध्यपाद.
Pierce—वेधन.
Pietism—(तत्त्व.) भक्तिप्रबलता.
Piety—(तत्त्व.) पुण्यशीलता; भक्ति; निष्पापता; निरागसता.
Piezo, -Electric—(पदा.) स्फटिकविद्युत्; संपीडन वैद्युत्. -Meter-द्रवसंपीडयता मापक, संहतिमापक; तरलकुंचनमापक; संपीडनमापक.
Pig Iron—(पदा. रदा.) लोहपट्ट; अशुद्धलोह; बीजलोह.
Pig on Pork—(अर्थ.) पुरस्कृत धनलेख. [म. शिफारशी हुंडी]
Pigeon—(प्राणि.) कपोत. -Toed-कपोतपाद.
Pigment—(पदा. रसा.) वर्णक; वर्ण; रंगक; रंजक; रंग; रंगद्रव्य; पुट रंजकद्रव्य. -Cell-(वै.) रसघटक; रंजककोष. -Epithelium वर्णकयुक्त अधिशाला. -Part-त्वक्सम.
Pigmentation—(पदा. रसा. वै.) रंजन; वर्णांतर; वर्णीकरण; विरंजन; काष्ण्य; रंजकद्रव्य; वर्णकता.
Pigmented—(रसा.) वर्णकांकित; रंजित.
Pigmy—वामन; बटु.
Pike—शूल.
Pilaster—(स्था.) चतुष्कोण स्तंभ.
Pile—१ (पदा.) विद्युद्राशि. २ (स्था.) स्तंभ. [म. सोट; खुंट] -of Cells-(पदा.) घटमाला; कोशावली. -of Plates-(पदा.) पट्टराशि. -Volta's-(पदा.) व्होल्टा विद्युत्संपुटः व्होल्टाविद्युत्स्तम्भ; व्होल्टामालिका; व्होल्टराशि.
Piles—(वै.) अर्श; मूलव्याधि; मूलशंक. -Internal-आंतरिक अर्श.
Pileus—(वन.) छादिका.
Pilgrim Fathers—(इति.) संन्यासी यात्रीगण.
Piliferous—(वन.) केशयुक्त; लोमश; रोमवह; केशजनक -Layer-केशजनकसार; केशतंतुयुक्त त्वग्वर्ण; बाह्यच्छादन.
Pill Worm—(प्राणि.) सहस्रपदी.
Pillar—(स्था.) स्तंभ; मत्स्य; स्थूणा. -Capital-स्तंभशीर्षक.
Pillar's of Corti—(वै.) कॉर्टीस्तंभ.
Pillularia—(वन.) तृणपर्णक; स्थलवर्तीतृणपर्णक [म. पाणनेचा]
Pilomotor Nerves—(तत्त्व.) नियामक नाडी.
Pilose—(वन.) केशाच्छादित; रोमावृत.
Pilot—(पदा.) सारथी; पुरोगामी; कर्णधार; सूत्रधार नेता; मार्गदर्शक; तारक; नियामक. -Balloon-मार्ग

दर्शक विमान; सूचक वायुगोल. -Lamp-सूचक दीप. -Wire-साहाय्यक तार.

Piltz's Reflex -(तत्त्व.) ध्यानप्रत्यावर्तन.

Pilule—(वै.) अणुः वटिका.

Pimeluria—(वै.) दुग्धमूत्ररोग.

Pimple—(वै.) स्फोटक.

Pin—(यंत्र.) कील [म. कुणी] -and Socket-(पदा.) कीलवर्तिका. [म.नरमादी] -Whole Camera-(पदा.) सूक्ष्मछिद्र कोटर; प्रकाशहीन पेटिका; सूक्ष्मछिद्र प्रतिमाग्राहक; सूचिचित्रपेटिका.-Tail (प्राणि.) कीलपुच्छ. -Worm-(वै.) कृमि.

Pinaceae—(वन.) सरलगोत्र.

Pineal—(वै) अमृतग्रंथी. -Gland-शीर्षग्रंथी.

Pincer - प्रावण.

Pine—(वन.) सरलवृक्ष; देवदार. -Apple-अननस. -Oil-सरलतैल.

Pineal—(वै.) पित्तवर्णक; शिरोगुलिक; केतकवर्ण. -Body-मज्जापिंड. -Eye-केतकनेत्र. -Gland-१ (तत्त्व.) तृतीयचक्षु; मज्जापिंड. २(वै.) शीर्षग्रंथि.

Pinene—(रसा.) पायनीन.

Pingpong—फटगोल. [म. फटकचेंडू]

Pinguedo—(वै.) वसा.

Pink—(रसा.) आरक्त.

Pinna—१ (तत्त्व.) शब्दग्रह; शब्दग्राहक. २ (वन.) पत्रकदल; पिच्छपर्णदल पत्रक. ३ (वै.) कर्णशष्कुली; शब्दग्रह. -Reflex-बाह्यकर्णप्रत्यावर्तन.

Pinnacle—शिखर; अग्र.

Pinnate—(वन.) सपक्ष, पक्षाकार; पक्षल; पक्षाकृति; पिच्छाकृति; पिच्छकल्प; पक्षकल्प. [म. पिसासारखें] -Venation-पक्षशिराविन्यास. -Veined-पक्षशिरित.

Pinnatified—(वन.) छिन्नपक्ष; शकलयुक्तपक्षाकार; अल्पखंडितपक्षकल्प; पक्षवत्खंडित; खंडयुक्तपक्षाकार.

Pinnatipartite—१ (प्राणि.) जालपाद; पक्षपाद. २ (वन.) खंडयुक्तपक्षाकार; अर्धखंडितपक्षकल्प; उपखंडित.

Pinnatisect—(वन.) पक्षभक्त; अतिखंडित; पूर्णखंडितपक्षकल्प; भागयुक्तपक्षाकार.

Pinniform—(वन.) पक्षाकार.

Pinninerved—(वन.) पिच्छाकारशिरायुक्त; पक्षकल्पशिराल.

Pinniped—(प्राणि.) पक्षपाद; जालपाद.

Pinnule—(वन) पक्षक; उपपत्रक; अल्पपत्रक.

Pint—(ग.) १२ औंस; ३० तोळे.

Pinus—(वन.) देवद्रारु, देवदारु; भद्रदारु. -Deodar-श्रीवेष्टक; देवदारु. [म. गंधाबिरोजा निघणारें] -Longifolia-धूपसरल; सर्जरस. [म. सरळदेवदार]

Pioneer—(युद्ध.) अग्रयायी; मार्गदर्शक; अग्रेसर; नेता.

Piotis—(तत्त्व.) भक्तिमार्ग; भक्तिपक्ष.

Pious—(तत्त्व.) पुण्यात्मा, भक्त, धर्मात्मा.

Pip—बीज.

Pipe—नलिका; नल.

Piper, -Betel—(वन.) नागवल्ली, तांबूली. [म. पानवेल] -Candatum-हरेणुका; रेणुक. [स. रेणुकफल; रेणुकबीज] -Chavica-चव्य. [म. पिपळी] -Cubeba-मरीचश्वेत. [म. कंकोळ] -Longum-वनपिप्पली; पिप्पलीमूल. [म. पिपळी, गांठेपिपळमूळ] -Nigrum-१ मरिच; सितमरिच. [म. मिरें] २ हस्तीपिप्पली. [म. मोठी पिपळी; पांढरें मिरें, काळी मिरें] -Officinalum-पिप्पलीमूल. [म. पिंपळमूळ]

Piperaceae—(वन.) नागवल्ली; मरीचवल्ली; मरीचवर्ग; पिप्पल्यादिवर्ग. [म. मिरवेल, नागवेल]

Piperic Acid—(रसा.) मरीचाम्ल.

Piperidine—(रसा.) मरीचिन; मिर्चेदिन.

Piperine—(रसा.) मिर्चिन; मरीचिन.

Pipette—(रसा.) शोषनलिका; लघुनलिका; व्यापमापक नलिका. [म. सोसनळी]

Piriform Recess—(वै.) त्रिकोण अस्त.

Piriformis—(वै.) त्रिकोण.

Piscatology—(प्राणि.) मीनविद्या.

Pisces—(ज्यो.) मीन; मत्स्य. -Australis-याममत्स्य; दक्षिणमत्स्य; दक्षिणमीन. -Rolans-तिमि.

Pisceum—(ज्यो.) रेवती.

Pisciculture—(प्राणि.) मीनवृद्धिविद्या; मीनपोषणविद्या; मीनसंरक्षणविद्या; मीनपोषण; मत्स्यवर्धन.

Pisciculturist—(प्राणि.) मीनपोषक; मत्स्यवर्धक.

Piscivorous—मत्स्यभक्षक; मीनाहारी.

Pisiform—(वै.) चणकाकार; मसूरिका; लघुतम; वर्तुलक.

Pisolite—(भू.) चणाश्म.

Pistacia, -Integerrima—(वन.) कर्कटशृंगी. [म. काकडशिंगी] -Vera-(वन) निकोचक. [म. पिस्ता]

Pistia—(वन.) गंगावती. [म. गोंडाळ] -Stratiotes-आकाशमूली.

Pistil—(वन.) स्त्रीकोश; स्त्रीकेसरमंडल; बीजांडकेसरमंडल; स्त्रीकेसर; अंडकोश; गर्भकेसर -Apocarpous-विलग कार्पिली स्त्रीकेसर. -Compound-संयुक्त स्त्रीकेसर. -Simple-एकाकी स्त्रीकेसर. -Syncarpous-संयुक्तकार्पली स्त्रीकेसर

Pistillate—(वन.) स्त्रीकेसरी; किंजल्कीय; स्त्रीबीजयुक्त; स्त्रीकोश पुष्प; किंजल्कित; नारीपुष्प; स्त्रीपुष्प; स्त्रीकोशधारी पुष्प; बीजांडकोशपुष्प; केवलस्त्रीकेसर.

Pistilliferous—(वन.) स्त्रीकेसरधारी.

Pistillode—(वन.) वंध्य; स्त्रीकेसर; वंध्य गर्भकेसर.

Pistology—(तत्त्व.) भक्तिशास्त्र; भक्ति सूत्र.

Piston—(यंत्र.) प्रेषक. [म. दट्टया; लाट] -Pump-प्रेषकआकर्षक;प्रेषाकर्षक.-Ring-प्रेषक कंकण.[म.दट्टयाची बांगडी, दट्टयाचें कडें] -Rod-प्रेषकदंड. [म. दट्टयाचा दांडा] -Stroke-प्रेषकगति. -Valve-प्रेषकद्वारक. [म. दट्टेपडदा; दट्टयाची झडप, दाबझडप, झडदांडी]

Pisium Sativum—(वन.) चणक; कलाय. [म. वाटाणा]

Pit—(नाट्य.) भूतल. -of the Stomach-(वै.) उदरार्ध.

Pitch—१ (तत्त्व.) उच्चत्व; कोटि; शिखर; पदवी. २ (पदा.) १ स्वर; स्वरमान; स्वरकोटि; अंतर; परिमाण; स्वरोत्संग; क्षितिकनिष्ठ क्षिप्रता; प्रस्वन; उच्चनीचता; स्वरावृत्ति; स्वरविभेद. २ क्षेत्र; क्रीडांगण. ३ क्षेपण; न्यास; मान; सूत्र; आवर्तांतर; नियतांतर स्वरमान. -Absolute-निरपेक्ष आवृत्ति. -High-उच्चस्वर; तारस्वर. -Low-मंदस्वर; नीचस्वर: -of the Screw-मलसूत्रसोपान; सूत्रांतर; गुणांतर. [म. दोरा, मेण, वेज; सूत, गाळा] -of Sound-तीव्रता; उच्चता; प्रस्वन; उच्चनीचता. -of the Teeth-दंतांतर. -Standard-प्रमाण स्वरमान.

Pitch—(रसा.) कज्जलतैल. [म. डामर]

Pitched Roof—(स्था.) मृद्वटिका पटल. [म. कौलारू छपर; कौलार]

Pitcher—(वन.) कलशपर्ण; चंबुघटपर्ण. -Plant-घटपत्री.

Pitcoal—(रसा.) आकरअंगार.

Pith—(वन.) गर्भ; सार; सत्त्व; मज्जा. [म. मगज; गर; गाभा; भेंड] -Ball-(पदा.) मज्जगोलक. [म. भेंडगोळी] -Cavity-(वन.) मज्जागव्हर.

Pithecoid—(तत्त्व.) वानरसदृश.

Pithiatism—१ (तत्त्व.) विश्वासचिकित्सा. २ (वै.) गुल्मवायु.

Pithless—(वन.) फल्गु.

Pitocin—(वै.) त्वरितप्रसूतिकारकघटक.

Pitot Tube—(पदा.) वेगनलिका; पिटोटनलिका; जलप्रवाहनलिका.

Pitted—(वन.) खात. [म. खाचदार; खळगेदार]

Pituita—(वै.) श्लेष्मा; कफ.

Pituitary—(वै.) शिरोधिष्ठ; पोषणक; ब्रह्मग्रंथि; श्लेष्मास्रावी. -Body-पोषकग्रंथि; पोषणकग्रंथि. -Gland-(जीव.) मस्तकपिंड; श्लेष्मलग्रंथि; अधोमज्जपिंड; अधोरुह; अधोरुहपूग; पीयूषग्रंथि. -Liquid-पीयूषरस.

Pituitrin—(वै.) पीयूषरस.

Pity—(तत्त्व.) करुणा; दया; कृपा.

Pivot—१ (पदा.) कील; तीक्ष्णाग्र; कंटककील; विवर्तकील; आवर्तनकीलक. [म. खिळा; खीळ] २ (वै.) अध्यक्ष.

Pix Liquida—see Tar. [म. डामर]

Pixidium—(वन.) पेटिका; करंडकफल.

Pixis Nautica—(ज्यो.) होकायंत्र.

Place—१ (तत्त्व.) स्थान. २ (पदा.) स्थान; क्रमांक; न्यास. -of Residence-वासस्थान; वसतिस्थान; निवासस्थान. -Value-(अर्थ.) स्थानमूल्य; स्थानिकमूल्य.

Placenta—१ (जीव., वन.) गर्भनाल; बीजबंध; बंधन; अपूप; आधार; बीजाधार; उपाधानी. २ (वै.) जरायु; अपरा; गर्भवेष्टन; कमल. [म. वार] -Abnormalities-अपराविकार. -Basal-(वन.) तलस्थबीजबंधन. -Battledore-(वै.) पटलापरा; विरलापरा. - Central Free-(वन.) मध्यमुक्तबीजबंधन. -Insertis Velamentosa-(वै.) प्रांतनालापरा. -Marginal-(वन.) धारास्थितापरा. -Membranacea-(वै.) पटलापरा. -Parietal-भित्तिगतापरा. -Praevia-अपरावरोध (योनि);

मुखस्थअपरा. -Retained-अंगागतअपरा. -Sinuses-अपरापल्वल. -Succenturia-(योनि.) विभक्तापरा. -Superficial-(वन.) पृष्ठगतबीजबंधन.

Placental—(वै.) जरायुविशिष्ट. -Infarction-(वै.) अपराकिलाट. -Polypus-जरायुअर्श. -Portion-अपराशेष.

Placentalia—(प्राणि.) जरायुज.

Placentation—१ (जीव.) अपराजनन; जरायुजनन. २ (वन.) उपाधान; अंडकबंधन; अपराविन्यास; बीज बंधनव्यवस्था; बंधनपद्धति; अपूपरचना. -Axile-(वन.) अक्षीय०. -Basal-मूलीय०. -Free Central-मुक्तमध्य०. -Parietal-बहुप्रान्तीय०. -Superficial-गात्रीय०.

Placentitis—(वन.) अपरादाह.

Placoderm—(प्राणि.) चिप्पटकृमि.

Placodontia—(प्राणि.) चिप्पटदंती.

Placoid—(प्राणि.) चिप्पट.

Pladera Decussata—(वै.) शंखिनी. [म. शंखाहुली]

Plagiarism—(भाषा.) काव्यचौर्य; ग्रन्थचौर्य; अपहरण.

Plagio, -Dont—(प्राणि.) तिरोदंती. -Tropic-(जीव.) तिरोवर्ती. -Tropium-(जीव.) तिरोवर्तन. -Tropous-(वन.) तिर्यक्.

Plague—(वै.) ग्रंथिज्वर; ग्रांथिकसन्निपात. [म. प्लेग; महामारी; चेपीरोग]

Plain—१ (ग.) समप्रदेश. [म. सपाटप्रदेश] २ (वै.) अभूषित; रेखाविहीन. -of Mars-(ज्यो.. साभु.) मंगलक्षेत्र.

Plaint—(शास.) विवाद; प्रार्थनापत्र; आवेदनपत्र.

Plaintiff—(शास.) वादी; पूर्ववादी; अग्रवादी; विवादी.

Plaited—(वन.) अनेकवलित. [म. चुर्णीदार; घड्याघातलेले; चुण्या घातलेले]

Plan—१ युक्ति; कल्पना; संकल्प. २ योजना. उपाय. ३ (ग., पदा.) चित्रलेखन; योजनाचित्र; परिलेख; मानुचित्र. [म. आराखडा]. ४ (शास.) आकृति; योजना. [म नकाशा] ५ (स्था.) वस्तुचित्र; वस्तुभाग दर्शकरेखाचित्र; अधोदर्शक; अधोदर्शन. [म. नकाशा]

Planarium—(प्राणि.) सपाटकृमि; चिप्पटकृमि.

Planchette—(तत्त्व.) परलोकसंदेशक; प्रचेतन; हस्तमंच.

Plactule—(ज्यो.) क्षुद्रग्रह.

Plane—१ (ग.) तल; पृष्ठभाग; समपृष्ठ; एकपृष्ठ; समक्षेत्र; समतल; धरातल; समप्रदेश; ऋजु; प्रतल; पृष्ठ. [म. पातळी; नितळ; सपाट] २ (तत्त्व., थिऑ.) लोक; भूमि. ३ (पदा.) पृष्ठ; फलक; पृष्ठभाग; समतल. [म. सपाट; पाट; पातळी; तक्ता; सपाटी; रंधा] ४ (भू.) क्षेत्र; समधरातल. -Angle-(ग.) समकोण; सरलकोण; समतलकोण. -Coronary-(वै.) किरीटीय. -Curve-(ग.) समतलवक्र. -Directing-(ग.) काल्पनिकसमक्षेत्र; काल्पनिकसमतल. -Elementary-(ग.) समतल. -Figure-(ग., पदा.) समतलक्षेत्र आकृति. -Focal-(पदा.) नाभितल. -Geometry-(ग.) सरलभूमिति; सरलरेषाभूमिति; रेषागणित; भूमिति; क्षेत्रभूमिति; समतलभूमिति; प्रतलभूमिति. -Ground-समभूमि. -Horizontal-(भू., वै.) अनुभू; अनुभूमिकतल; क्षितिजतल; सैमांतर समतल. -Inclined-(पदा.) आनततल; नततल; तिर्यकतल. [म. उतरता पृष्ठभाग; तिरकस पृष्ठभाग; उतरती पातळी, उतरणपातळी, उतरण, उतार, कलतीफळी] -Intersecting-(ग.) छेदकसमतल. -Mirror-(पदा.) समतलदर्पण. [म. सपाट आरसा] -Objective-(पदा.) पदार्थसमतल. -Oblique-(ग. पदा.) तिर्यक्तल; तिर्यक्समक्षेत्र. -of Cleavage-(पदा.) छेदनपृष्ठ; छेदपृष्ठ; छेदतल. -of Delineation-(चित्र.) चित्रभूमिका. -of Ecliptic-१ (ज्यो.) कांतिवृत्तधरातल. २ (पदा.) कक्षातल. [म. कक्षापातळी] -of Incidence-(पदा.) आगम तल-पृष्ठ. [म. आगमपातळी] -of Oscillation-(पदा.) दोलन तल. -of Polarisation-(पदा.) स्तम्भन तल-पृष्ठ; ध्रुवीभवनतल; ध्रुवीभूतकिरणतल. [म. स्तंभनपातळी] -of Reflection-(पदा.) परावर्तन तल-पृष्ठ. -of Refraction-(पदा.) वक्रीभवन तल-पृष्ठ. -of Symmetry-१ (रसा.) प्रतिबिंबतल. २ (वन.) समानतातल. -of Vibration-(पदा.) कंपन तल-पृष्ठ; आंदोलन तल-पृष्ठ; दोलनतल. -Original-(ग.) मूलतल; मूलसमक्षेत्र. -Perpendicular-(ग.) लंबतल; लंबसमतल. -Perspective-(ग.) यथादर्शनतल; यथादर्शनसमतल. -Picture-चित्रभूमिका तल-समक्षेत्र; चित्रभूमिका. -Polarised-(पदा.) एकदिक्; एकतल; एकदिक्तल.

-Principal-(पदा) मुख्यतल. -Sea-जलविमान; समुद्रविमान. -Section-(ग.) समछेद; प्रतलछेद; तलछेद; समतलछेद. Subcostal-(वै.) अधरपर्शुका. -Transpyloric-(वै-) द्वारपाल. -Trigonometry-(भू.) त्रिकोणमिति; सरलत्रिकोणमिति; सरलरेखात्रिकोणमिति; क्षेत्रत्रिकोणमिति; समतलत्रिकोणमिति. Unit-(पदा.) एकांकतल; मूलमानतल. -Vertical-(ग.) उल्लंबतल; ऊर्ध्वतल; ऊर्ध्वसमतल. [म. ऊर्ध्वपातळी] -Wave-(पदा.) सरलतरंग.

Planes—(वै.) भाग.

Planet—(ज्यो.) ग्रह. -Exterior-बहिर्ग्रह. -Interior or Inferior-अंतर्ग्रह. -Major-महाग्रह. -Minor-लघुग्रह. -Primary-मुख्यग्रह; प्रधानग्रह. -Secondary-उपग्रह. -Superior-बहिर्ग्रह.

Planetarium—(ज्यो.) १ ग्रहगतिदर्शक. २ ग्रहमंडल चक्र; खज्योतिश्चक्र-मंडल; कृत्रिमतारामंडल.

Planetary—ग्रहीय. -Chain-(थिऑ.) ग्रहमंडल. [-Period-(थिऑ.) ग्रहमंडलयुग.] -Heaven-ग्रहलोक. -Logos-(थिऑ) ग्रहाधिपति. -Motion-(ज्यो., पदा.) ग्रहगति. -Spirit-(तत्त्व.) ग्रहदेव; ग्रहदेवता. -System-(ज्यो., पदा.) ग्रहमाला.

Planetessimal—(तत्त्व.) अनुग्रहोत्पत्ति.

Planetoid—(ज्यो., भू.) ग्रहकल्प: क्षुद्रग्रह.

Plani, -graph—(पदा.) समालेखक. -Meter-सममापक; समाकृतिमापक; क्षेत्रफलमापक. -Metry-समपृष्ठमिति. -Petalous-(वन.) समपत्रल

Plankton—१ (प्राणि.) प्लवंग २ (वन.) तरणजीवसंघ. [म. तरताजीवसंघ]

Planning—(चित्र., स्था.) मूलरूपलेखन; कल्पनालेखन; कल्पनाचित्रण; योजन; प्रयोजन; नियोजन.

Plano, -Concave—(पदा.) समतलोदर; एकान्तर्गोल; सतलनिम्न; एकपृष्ठसमावतल. -Convex-समोन्नतोदर; सतलोन्नत; समतोल, एकांगबाह्य; एककुंभ. -Gamete-(वन.) चर-चलद्रूपिंड; चलजननकोश. -Meter-समतलतामापक; समपृष्ठतामापक; समतलमापक. -Metry-समपृष्ठमिति.

Plant—१(तत्त्व.) वनस्पति; उद्भिज्ज; उद्भिद; ओषधि. २ (पदा. यंत्र.) यंत्र; यंत्रमाला; यंत्रावली; यंत्रतंत्र-व्यूह; यंत्रसंघ. [म. संच, जमाव] -Breeding-(वन.) भिन्नवनस्पतिसंयोग; नूतनवनस्पत्युत्पादन; वनस्पतिप्रजाजनन; वनस्पत्युत्पादन. -Genetics-वनस्पतिविषयक अनुहरणशास्त्र; वनस्पति अनुहरणविषय. -Geography-भूतलवनस्पति विन्यासविचार; वनस्पतिभूगोल; भूतल-भूगोल वनस्पतिविस्तारशास्त्र. -House-वनस्पत्यालय; रोहगृह; रोहालय. -Kingdom-उद्भिद सर्ग-जगत् ग्राम; वनस्पतिकोटी; वनस्पति साम्राज्य; उद्भिदकोटी. -Life-वनस्पतिजीवन; उद्भिज्जीवन. -Louse-तरुयूका; पर्णयूका. -Pathology-वनस्पतिरोगविचार; वनस्पतिचिकित्सा. -World-वनस्पतिसृष्टि; उद्भिःसृष्टि.

Plants—(वन.) उद्भिद; पादप; वनस्पति. -Aquatic-जलज वनस्पति. -Floating-प्लवमान०. -Flowering-सपुष्पक०.-Flowerless-अपुष्पक०. -Growing on other Plants-वृक्षोपरिवृक्ष. [हि. परगाछा; म. बांडगूळ] -Land-Terrestrial-स्थलज०. -Rootless-मूलहीन-अमूल०. -Seed Bearing-सबीज०. -Seedless-अबीज०.

Plantago Ispaghula—(वन.) ईषदगोल. [म. इसबगोल]

Plaintain—(वन.) कदली.

Plantar—(वै.) पादतल. -Arch-पादतल तोरण. -Calcaneo Navicular Lig-पादतलबंध. -Lig.-पादतलबंध. -Metatarsal-अग्रपादतल. -Reflex-पादतल प्रतिवर्तीक्रिया.

Plantara—(वै.) प्रपद प्रस्तारक.

Plantaris—(वै.) लघुजानु

Plantation—(अर्थ.) वृक्षराजी. -of Labour-श्रमिकनिवास.

Planted Forest—(वन.) उपवन; संवर्धितवन.

Planter—(वन.) रोपक.

Plantigrade—(प्राणि.) तलचर; पदिक.

Plantule—(वन.) तरुगर्भ.

Planum—(वै.) समस्थका. -Nuchal-अपर पृष्ठ मस्तक पृष्ठ. -Occipitale-ऊर्ध्व पृष्ठ मस्तक-पृष्ठ.

Plasmylysis—(वन.) रससंकोच.

Plasibo—(तत्त्व.) संतोष औषध.

Plasm—१ (जीव.) प्राणरस; रस. २ (तत्त्व.) फेन; कलल; पंक; जीवनरस. ३ (वै.) रक्तकणधारी रस; रक्ताधरजल.

Plasma—(वै.) जीवनरस; रुधिरद्रव्य; रक्तजल; रुधिररस; रक्तद्रव्य; रक्तरस; रक्तभूति; रस, प्राणरस; रक्तांबु. -Cell-रसघटक. -Membrane-(वन.) रसपटल.

Plasmatic—विधायक.

Plasmo,-Desmo—(वन.) जीवनद्रवतंतु; रसानुबंधन. -Dium-१ (प्राणि.) प्राणरसी; आदिजीवनजाती. २ (वन.) जीवनद्रवपुंज. -Gen-(जीव.) रसजन. -Geny -Gony-(जीव.) रसजनन. -Logy-(वै.) सूक्ष्म व्यवच्छेदविद्या. -Lysis-(जीव., वन.) रससंकोच; रससंकोचन; कोषाभिसरण.

Plaster—(वै.) लेप. [म. गिलावा, सनला; पट्टी, नीस] -of Paris-(रसा.) शुभ्रमृत्तिका; कर्पूरशिलाजित.

Plasterer—लेपक.

Plastic—१ (तत्त्व.) आकार्य; आकारशील; संस्कार्य; संस्कारक्षम; नम्य. २ (पदा., रसा., वै.) मृदु, आकारद; नम्य; नम्र; स्थितिस्थापक; सुनम्य; नमनीय; स्निग्ध; विकारक्षम. -Art-(चित्र.) दृष्टिगोचरकला; संस्कारशीलकला. -Mind-(तत्त्व.) संस्कारयोग्यमन. -Operation-(वै.) रूपदायक शस्त्रक्रिया. -Response-(तत्त्व.) संस्कारशील प्रतिक्रिया. -Substance-(वन.) पोषकद्रव्य. -Sulphur-(रसा.) नम्रगंधक; नमनीयगंधक.

Plasticity—१ (तत्त्व.) प्रतिरूपता; संस्कारशीलता-क्षमता; संस्कारयोग्यता; संस्कारग्राहकता; परिस्थिति; अनुकूलशक्ति. २ (पदा.) नम्रता; आकारक्षमता; विकारमान; नमनीयता.

Plastid—१ (जीव.) जीवनकण; मूलजीवनरस; फेनिक. २ (वन.) रंजकद्रव्यकण.

Plate—(पदा , वै.) पाट; पट; चित्रपट; पट्ट, पट्टिका; फलक; पृष्ठ; पत्र. [म. पापोद्रा, तबकडी; कांचपट्टी, तळप, चीप, तळका, पान, फळा, फळी पाट, बशी] -Cribriform-(वै.) चालनी. -Glass-समतलकाच. -Glass insurance-काचभंजनविमा. -Orbital-(वै.) अक्षि०.

Plateau—(भू.) पीठभूमि; गिरिपृष्ठ; उच्चसमभूमि; अधित्यका. [म. पठार; माळभूमि; सडा]

Platelet—(वै.) अनुचक्रिका; चक्रिका; पट्टिका. [म. चकती, तबकडी, टिकली]

Platform—(पदा., सभा., स्था.) पीठ; व्यासपीठ; सभापीठ; सिंहासन; स्थान; भूमि; अलिंद; रथंडिल; मंच; वेदिका. [म. पायठा, पायठाण, पायथा, फलाट, बैठक]

Plating—(रसा.) लेपन; धातुलेपन. [म. कल्हई करणें, जिल्हई देणें, मुलामा देणें, चढावणें]

Platinised Asbestos—(रसा.) राजत अश्मतंतु; पररौप्यित असबष्ट.

Platinum—(रसा.) प्लातिन; प्लातिनक; प्लातिम; पररौप्य; महारजत; कलधौत. -Black-कज्जल प्लातिन; कृष्णप्लातिन. -Salt-पररौप्यलवण.

Platonic—(तत्त्व.) सात्त्विक; प्लेटो प्रणित; अपार्थिव. -Love-अपार्थिवप्रेम; मानसस्नेह; निर्विषय प्रणय; निष्काम कामुकता; निष्काम प्रेम.

Platonism—(तत्त्व.) प्लेटोमत.

Platyhelmia—(वै.) चपटकृमि. [म. सपाटकृमि]

Platyhelminthus—(वै) चपटकृमि; विशालकृमि.

Platyrrhine—(प्राणि.) चिपटनासिक.

Platysma—(वै.) कंठस्नायुपत्र. -Myoides-गलपार्श्वछद.

Plausible—सत्याभासी

Play—१ क्रीडा; खेल. २ अंतर; अवकाश. -Impulse-(तत्त्व.) क्रीडा आवेग. -Way-(तत्त्व.) क्रीडनमार्ग.

Plea—(शास.) निमित्त: कारण. [म. सबब, गाऱ्हाणें, तक्रार, खटला]

Plead—(शास.) विवादकरण.

Pleader—(शास.) पक्षवादी.

Pleading—(शास.) विवाद.

Pleasant—(तत्त्व.) स्वादिष्ट; सुखमय; सुखनिविष्ट; सुखयुक्त; आनंदकर; संतोषकर; हर्षक; आल्हादकर.

Pleasure—(तत्त्व.) सुख; सौख्य; आराम; आनंद; संतोष; हर्ष; आल्हाद. -Pain-(तत्त्व.) सुखदु खानुभूति. -Principle-(तत्त्व.) सुखेच्छु मनोवृत्ति.

Plebiscite—(राज.) प्रत्यक्षमत प्रकाशनद्वारा स्थिरीकृत समस्त देशवासीय निर्णय; सार्वमत; जनमत; सर्वलोकमत.

Pledge—(अर्थ.) बंधक. [म. गहाण, तारण, हुडप]

Pledget—(वै.) क्षौमबंधक वस्त्र; वलय. [म. बोळा]

Pleides—(ज्यो.) कृत्तिका.

Pleiocene—(भू.) हिमकालपूर्व.

Pleistocene—(भू) हिमकाल; नूतनतम.

Planipotentiary—(राज.) सर्वाधिकारी राजदूत

Plenitude—(तत्त्व.) पूर्णता; शून्याभाव; पूर्णता.

Plenty—(वै.) समृद्धि.
Plenum—१ (तत्त्व.) भूमा; शून्याभाव. २ (पदा.) वायुप्रवेश प्रणाली.
Pleochoric Haloes—(पदा.) स्फटिकांतर्गत वर्णवलय.
Pleochromism—(पदा.) बहुवर्णता.
Perome—(बन.) मध्यप्रदर; गर्भ; अंतःपट्ट.
Plesiosaurus—(प्राणि.) उपसरट.
Plethora—(वै.) रक्तातिशय; रक्ताधिक्य; रक्तबाहुल्य; रक्तवृद्धि.
Pleura—(वै.) फुप्फुसावरण; फुप्फुसवेष्टन; परिफुप्फुस.
Pleural, -Cavity—१ (प्राणि.) फुप्फुसगुहा. २ (वै.) वक्षसस्नेहपत्र संपुट; फुप्फुससंपुट. -Membrane-(प्राणि.) फुप्फुसकला.
Pleurapophysis—(वै.) पंजरक.
Pleurisy—उरस्तोय; फुप्फुसावरणदाह; तिलकावरणदाह. -Acute-तरुण फुप्फुसावरणदाह. -Blocked up-अवरुद्ध०. -Chronic-जीर्ण०. -Diaphragmatic-श्वासपटलवर्ती०. -Latent-गुप्त
Pleuritis—(वै.) फुप्फुसावरणदाह
Pleurobronchial—(वै.) पृष्ठश्वासेंद्रिय.
Pleurodynia—(वै.) पार्श्वदाह; पार्श्वशूल.
Plouron—वलयबाहु.
Pleuronsetidae—(प्राणि.) चिप्पट मीन.
Pleuropericarditis—(वै.) फुप्फुसावरण-हृदयावरण शोथ.
Pleuropneumonia—(वै.) तिलकावरणदाह; फुप्फुसदाह.
Pleurosthotonos—(वै.) पार्श्वयाम.
Plexiform—जालाकार.
Pleximeter—(पदा.) आघातमापक.
Plexus—१ (तत्त्व.) ग्रंथि; नाडीग्रंथि; मर्मग्रंथि. २ (वै.) चक्र; नाडीचक्र; जाल; वागुरा; कर्णप्रकर; प्रकर; तंतुजाल; स्नायुजाल; सूर्यचक्रवेध. -Brachial-(वै.) भुजतंतुसंघात; भुजीय जाल. -Cervical-ग्रैवजाल; ग्रैवेयकतंतुसंघात. -Coeliac-कुहलजाल. -Great-गुरुप्रकराणि. -Lumbar-कटिस्थ जाल. -Oesophagal-ग्रासिकाजाल. -of the Veins-सिराजाल. -Renal-वृक्कनसाजाल. -Sacral-त्रिकीयजाल. -Soral-सौरजाल.
Pliability—(पदा.) मृदुता; मार्दव; नम्रता.
Pliable—(पदा.) नम्य; मृदु; वलनशील.
Pliancy—वलनशीलता.
Plica, -Fimbriata—(वै.) चूणकट. -Lacrimalis-अश्रुकपाट. -Semilunaris-अर्धचंद्रचूण. [-Tonsillaris-(वै.) वर्तुलचूण.] -Sublinguales-अधोजिह्वाकट. -Triangularis-त्रिकोणचूण. -Ureticae-मूत्रवाहकचूण. -Vesicalis Trans.-सममूत्राशयचूण.
Plicate—(वन.) वलीमय; वलीक्षम; चूणित, अणुचूणित; कुंचित. [म. चुणीदार]
Plier—(पदा.) संदंश. [म. पकड, गांवी, चिमटा]
Plinth—(स्था.) पीठ. [म. जोतें]
Pliocene—(भू.) नवनूतन.
Pliomery—(वन.) अधिकदलत्व.
Plot—१ (ग.) आलेखन. २(पदा.) अंकन. ३ (भाषा.) नाट्यवस्तु. ४ (भू., स्था.) क्षेत्र; वास्तुभाग; भूविभाग. -of Land-वास्तुभाग.
Plotted—(पदा.) रेखित.
Plotting—१ (ग.) अंकन. २ (स्था.) रेखन. [म. चितारणी] -of Points-बिंदुनिर्धारण.
Plough—१ (ज्यो.) सप्तर्षि; बृहत्ऋक्ष; हलतारा. २ (पदा.) हल.
Pluck—(पदा.) छेदन; संकर्षण.
Plucked String—(पदा.) संकृष्टतार.
Plucking—संकर्षण.
Plug—(पदा.) कील. [म. खुंटी, बूच, दट्टया, गुडदी] -Gauge-छिद्रमान.
Plumb—लंब. [म. ओलंबा] -Bob-(पदा.) लंबगोल. -Level-(पदा.) साधनी. -Line-(ग., ज्यो.) आलंब; दोलन तंतु-सूत्र; अवलंब; लंबसूत्र; लंबरेखा; अवलंबरेखा.
Plumbaginaceæ—(वन.) चित्रकादिवर्ग.
Plumbago—चित्रक; कृष्णसीस.
Plumbago, -Cœrulea—(वन) चित्रक. -Rosea-रक्तचित्रक. -Zeylanica-चित्रक; चित्रमूल.
Plumbate—(रसा.) सीसेत.
Plumber—सीसकार; नलकार; प्रलंबक.
Plumbic Acid—(रसा.) सीसिकअम्ल.
Plumbi Ferous—(रसा.) सीसजनक.
Plumbism—(वै.) सीस-नाग विषकरण.

Plumbous Acid—(रसा.) सीसकाम्ल.
Plumbum—(रसा.) सीसक. -Oxydum-सिंदूर.
Plume—पिच्छ.
Plumeria Acutifolia—(वन.) क्षीरचंपक. [म. पांढराचाफा, खडचाफा]
Plummet—अधोलंब; दोलन; ओलन.
Plumularia—(प्राणि.) पिच्छकी.
Plumule—१ (प्राणि.) पिच्छक. २ (वन.) प्रसून; आद्यपर्णकलिका; (प्रसून); आदिपत्र; अंकुर; प्ररोह; आदिस्कंद; स्कंधांकुर; गर्भपल्लव; रोह; रोहक; भ्रूणमुकुल.
Pluperfect—(भाषा.) भूतभूत.
Plural—(भाषा) अनेकवचन; बहुवचन. -Taxation-(अर्थ.) विविधकरप्रणालि.
Pluralism—(तत्त्व., राज.) बहुसत्तावाद; बहुविद्यावाद; अनेकान्तवाद; नानात्ववाद; नानार्थवाद; नानापदार्थसत्तावाद; अनैकान्तिकवाद; बहुमताधिकारपद्धति.
Pluralist—बहुमताधिकारीव्यक्ति.
Pluralistic Behaviour—(तत्त्व.) सामूहिक आचरण.
Plurality—(तत्त्व.) नानात्व; बहुत्व; अनेकत्व. -of Causes-कारणानेकता; अनेककारणवाद.
Plurative Proposition—(तत्त्व.) संख्याविशिष्टवाक्य.
Plurus Interrogatories—(तत्त्व.) बहुप्रश्नक
Pluriglandular—(वै.) अनेकपूगाश्रित.
Pluriparous—(प्राणि.) बहुसू ; बहुप्रसव.
Plus—(ग., पदा.) धन; सहित; वत्ता; युक्त; अधिक. -Sign-(ग.) धनसंज्ञा.
Pluto—(ज्यो.) प्लूटोग्रह.
Plutocracy—धनशासन; धनध्वज; धनिकशासन; धनाढ्यशासन; धनिकतंत्र; धनिकवर्ग.
Plutocrat—धनाढ्य शासनसदस्य.
Plutocratic Democracy—(राज.) धनिक सत्ताक लोकसत्ता. [म. धनिक लोकशाही]
Plutologist—धनवेत्ता.
Plutology—धनविद्या.
Plutonian—(भू.) आग्नेय.
Plutonic—(भू.) आग्नेय; पातालिक; पातालस्थित. -Rock-आग्नेयशिला.
Pluvial—(भू., पदा.) पर्जन्योत्पन्न.
Pluviameter—पर्जन्यमापक; वृष्टिमापकयंत्र.
Pluviograph—(पदा.) पर्जन्यलेखक; वृष्टिलेखक.
Pluvioscope—वृष्टिदर्शक.
Pneophore—(वै.) कृत्रिमश्वाससाहाय्यकयंत्र.
Pneuma—(तत्त्व., वै.) महाप्राण; प्राणवायु; प्राण.
Pneumatic—१ (पदा.) वायव; वायुमय; वायुपूर्ण; वायुविषयक; वायवीय. २ (वै.) श्वसनिक; श्वास संबंधी. -Trough-(पदा , रसा) द्रोणी; जलपात्र; वायुपात्र; वायुकोषकपात्र; वायुसंग्राहकपात्र.
Pneumatica Antlia—(ज्यो.) कर्षकनक्षत्र.
Pneumatics—(पदा , यंत्र.) वायुशास्त्र, वायवीय; वायवीयशास्त्र; वातशास्त्र; यांत्रिकवायुविद्या; वायुगतिविज्ञान.
Pneumato,-Cardia—(वै.) हृदयस्थवायु.-Cele-फुप्फुसवृद्धि, फुप्फुसतंतुवृद्धि. -Graph-श्वासमापकयंत्र. -Logy-१ (तत्त्व.) देवयोनिवाद; देवयोनिविद्या. २ (पदा.) वातविद्या; वायुविज्ञान. -Meter-(वै.) श्वासमापक; उरोविवरमापक; क्लोमविवरमापक. -Phor-(वन.) श्वसनमूल; श्वासमूल. [म. श्वासोच्छ्वासी मुळें]
Pneumo, -Gastric—(वै.) क्लोमजठरगामी, पाकाशयसंबंधी; फुप्फुस-आमाशय संबंधी. -Graphy-(वै.) फुप्फुसवर्णन. -Hemorrhagia-(वै.) फुप्फुसन्यास. -Lith-(वै.) फुप्फुसपिंड. -Logy-(वै.) वायुनलिकाविज्ञान. -Malacia-(वै.) फुप्फुसतंतुकोमलकरण. -Massage-(वै.) कर्णपटलवायुस्नान. -Meter-(वै.) श्वासमापक. -Nia-(वै.) फुप्फुसज्वर; फुप्फुसदाह; फुप्फुसप्रदाह; श्लेष्मक नवज्वर; श्वसनकज्वर; फुप्फुसशोथ. -Nitis-(वै.) फुप्फुसशोथ. -Pathy-(वै.) फुप्फुसरोग. -Rachis-(वै) सुषुम्नास्थितवायु. -Rrhagia-(वै.) फुप्फुसरक्तस्राव. -Therapy-फुप्फुसरोगचिकित्सा. -Thorax-(वै.) प्लुराशयवायुप्रवेश; फुप्फुसवाय्वावरण; वक्षोभेद. -Tomy-फुप्फुसशस्त्रक्रिया.
Po—(ज्यो.) यमुना.
Poa Cynosuriodes—(वन.) दर्भबर्हिस्; सूच्यग्र; सूचीमुख. [म. कुश]
Poaching—(शास.) मृगयाचौर्य.
Poas Major—(वै.) अंकपृष्ठ.
Pock—(वै.) पिटक; मसूरिका.
Pocket Borough—(इति.) विशेषव्यक्तिनिर्वाचनाधिकृत नगर; लघुग्राम.

Pod—(वन.) शिंब.
Podagra—(वै.) पादग्राह; संधिग्राह.
Podargras—(प्राणि.) पादार.
Podical Plate—(वै.) गुदपत्र.
Podismus—(वै.) पादकंप.
Podite—(प्राणि.) पादांग.
Podium—(वन.) पाद; पादक.
Podo,-Bronchial—(वन) पादजलश्वसेंद्रिय. -Carpus–(वन.) पादफली. –Dynia–(वै.) पादशूल. -Logy–(वै.) पादविज्ञान. –Meres-संधिभाग. -Phyllous-(रसा.) पादपर्णित. Phyllum-(वन.) पादपर्ण. –Phthalmia-(प्राणि.) पादाक्ष.
Podura—(प्राणि.) पादपुच्छ.
Pœphagous—(प्राणि.) तृणाहारी; तृणभक्षी.
Pœtic, -Diction—(भाषा) कवित्वपधारी भाषा, काव्यभाषा; काव्यमयशैली; कवित्वमयपदावलि; ललितशैली; कवितोचितपदावली; कवित्वभासी-कवित्वभासी पदावली. -Justice–(भाषा.) कवितासामान्यन्याय; रसदृष्टिसामान्यमयता; कविकल्पितन्याय.
Pœtics—(तत्त्व., भाषा.) कवितविज्ञान; कवितशास्त्र; साहित्य; काव्यशास्त्र.
Pogonion—(वै.) हनु.
Pogostemon Purpuricaulis—(वन.) फणिज्जक; सुगंधकं. [म. पानळी, पांग]
Poikilocyte—(वै.) चित्रकुटी; विविधकुटी.
Poinciana Rigina -Pulcherrima—(वन.) शंखोदरी; कृष्णचूडा. [म. शंखासुर, कुंकुमकेशरी]
Point—(ग., भू.) बिन्दु; अंक; अंश; अग्र; अणि; अंतरीय. Angular-कोणबिंदु. -at Higher Potential-(यंत्र.) परक्षितिक. -at Lower Potential-अपरक्षितिक. -Boiling-(पदा.) क्वथनांक; उत्कलनांश; उत्कलनबिंदु. [म. उकळण्याचा बिंदु, सीमा] -Cardinal विशिष्टबिंदु; दिगंश; दिग्बिंदु. -Decimal-दशमलवबिंदु. -Discharge-सूच्यग्रविसर्ग. -Fixed-स्थिरबिन्दु; प्रमाणबिन्दु; प्रमाणांश. -Flash-ज्योतिःसीमा; ज्वलनसीमा; प्रज्वलनबिंदु. -Focal-नाभिबिन्दु; अग्रांशु. -Freezing-घनीभवनांश; हिमांक. [म. थिजण्याचा बिंदु, गोठवणसीमा] -Melting-द्रवीभवनांश; द्रवणबिंदु. [म. वितळण्याचा बिंदु, सीमा] -Middle-(ग.) मध्यबिन्दु. -Nodal-(पदा.) नतिहीनबिंदु. -Null-अविकृतस्थान. -O Lit-बिंदुमात्र: तेजोबिंदु. -of Application-प्रयोगबिंदु; कार्यबिंदु; कार्यस्थान; योगबिन्दु. -of Concurrency-(ग.) संपात; संपातबिंदु. -of Consumption-(यंत्र.) विनियोगस्थान. -of Contact-(ग.) स्पर्शबिंदु; मीलनबिंदु. -of Distance-(चित्र.) अन्तरबिंदु. -of Effort-(पदा.) प्रेरणाबिंदु. –of Incidence-(पदा.) पतनबिंदु; आपतनबिंदु; संपातबिंदु. -of Intersection–(ग.) छेदनबिंदु; अंतर्खंडबिंदु; छेदबिंदु. -of Load-(पदा.) कार्यबिंदु -of Maximum Density-(रसा) महत्तमघनत्वबिंदु. -of Order-(सभा.) निग्रहस्थान. –of Regard-(तत्त्व.) दृष्टिबिंदु. –of Section-(ग.) छेदबिंदु. -of Support–(पदा.) धारणाबिंदु; धृतिबिंदु; आधारबिंदु. -of Suspension-(ज्यो. पदा.) प्रलंबबिंदु; अवलंबसूल; अवलंबनबिंदु. -of View–(तत्त्व.) दृष्टि; दर्शन. -Principal–(पदा.) मुख्यबिंदु. –Projection–(ग.) बिंदुप्रक्षेप -Resting-विरामबिंदु. -System-(ग.) बिंदुपद्धति. –Yield-(पदा.) सह्यमान; तन्यतामान. [म. ताणसीमा] –Zero-(पदा.) शून्यबिंदु.
Points—(पदा.) कंटक. -Concyclic–(ग.) एकवृत्तीयबिंदु; -Conjugate–संबद्धबिंदु. -on the Skull-(वै.) मस्तकबिंदु.
Pointed—(पदा., रसा.) सूच्यग्र. –Apex-(वन.) रोमाग्र.
Pointer—(पदा., रसा.) दर्शक; सूचक; सूचि; कंटक; अग्रसर; निर्देशक. [म. कांटा, सुई]
Poison—(रसा., वै.) विष. -Corrosive-दाहकविष. -Gas-विषाक्तवायु. -Gland-(प्राणि.) विषग्रंथि. -Irritant–क्षोभकविष. [-Animal–प्राणिजन्यक्षोभकविष. -Inorganic-अजैवक्षोभकविष. –Organic-जैवक्षोभकविष.] –Metallic-धातुविष. [-Non-अधातुविष]
Poisoned—(रसा., वै.) सविष; विषाक्त; विषित.
Poisoning—(रसा., वै.) विषप्रयोग; विषबाधा.
Poisonous—(रसा., वै.) सविष; विषाक्त. -Gases–सविषवायु; विषकारकवायु. -Substace-विषाक्तपदार्थ.
Polanisia Icosandra—(वन.) अर्ककांता; आदित्यभक्ता. [म. कानफुटी, हुरहुऱ्या, हुळहुळ]

Polar—१ (ग.) मेरुरेखा; ध्रुवीयरेषा; ध्रुवीय. २ (पदा.) ध्रुवीय. ३ (भू.) ध्रुवस्थित; ध्रुवप्रदेशीय. -Axis-(ग.) ध्रुवाक्ष; ध्रुवसमांतरध्रुवीय अक्ष. -Body-ध्रुवरेणु. -Calms-(भू.) मेरुशान्तमंडल; ध्रुवशांतप्रदेश. -Cavity-(पदा.) ध्रुवीय सुषीरता. -Circle-(पदा., ज्यो.) ध्रुववृत्त. -Conic-(ग.) ध्रुवच्छेद; ध्रुवीयशंकुच्छिन्न. -Coordinates-(ग.) ध्रुवीययुग्मांक; ध्रुवीयभुज; ध्रुवीयनिबंधन; कोणीयनिर्णायकबिंदु. -Diameter-ध्रुवव्यास. -Distance-(ज्यो.) लंबांश; क्रांतिकोटि; ध्रुवज्या; ध्रुव चापांश; कोणध्रुवांश. -Equation-(ग.) अक्षीयसमीकरण; मंदकर्णरूपीबीज; ध्रुवीयसमीकरण; कोणीयसमीकरण. -Face-(पदा.) ध्रुवमुख. -Forces-(पदा.) ध्रुवीयबल. -Lights-(पदा.) ध्रुवारुणप्रकाश; ध्रुवीयप्रकाश. -Piece-(पदा.) ध्रुवखंड. -Point-मेरु. -Projection (भू.) ध्रुवलंब. -Region-ध्रुवमंडल; मेरुप्रदेश; ध्रुवप्रदेश. -Star-ध्रुवतार

Polarimeter—(पदा.) ध्रुवीभवनदर्शक; ध्रुवमापक: ध्रुवीभवनमापक; ध्रुवतेजोमापक.

Polaris—(ज्यो.) ध्रुव.

Polarisation—(पदा., रसा.) ध्रुवीभवन; दिग्प्रधानता; स्तम्भन; समवर्तन; ध्रुवन; मांद्य; पक्षग्रह; अवयुति; दिशाबंधन; एकरूपीभवन; प्रवाहप्रतिबंधन; एकदिग्भवन; दिग्भवन; ध्रुवाच्छादन. -Electric-(पदा.) विद्युद्बलविरोध. -of Cell-ध्रुवाच्छादन. -of Light-प्रकाशभेदन; प्रकाशैकीकरण; प्रकाशपृथक्करण; प्रकाशध्रुवीभवन; ध्रुवन. -Plane of-ध्रुवताल. -Vector-विद्युत्सरणी; विद्युत्सरणीमान.

Polariscope—(पदा.) ध्रुवनदर्शक; प्रकाशस्तम्भक; एकदिक्प्रकाशोत्पादक; ध्रुवीभवनदर्शक; अवयुतिदर्शकमापक; ध्रुवदर्शक; ध्रुवतेजोदर्शक.

Polarise—(पदा.) ध्रुवीभवन-करण; ध्रुवन.

Polarised—(पदा.) ध्रुवित; अवयुत; ध्रुवीकृत; सपक्ष; ध्रुवात्मक. -Cell-आच्छादितध्रुव. -Circularly-वृत्तध्रुवित. -Elliptically-दीर्घवृत्तध्रुवित. -Light-ध्रुवित; ध्रुवीभूतप्रकाश; ध्रुवितरश्मि; स्तम्भितदिशाबद्धप्रकाश; एकदिक्प्रकाश; एकदिग्भूतप्रकाश; दिग्भूतप्रकाश. -Partially-अंशध्रुवित. -Plane-समध्रुवित. -Relay-ध्रुवीकृत पुनर्निवेशक.

Polarising Microscope—(पदा.) ध्रुवनसूक्ष्मदर्शक.

Polariser—(पदा.) ध्रुवनकारी; ध्रुवकारी.

Polarity—(पदा., रसा.) ध्रुवत्व; पक्षता; अग्रध्रुवमान; दिशा; दिशात्मकता; अग्रमान; ध्रुवता; ध्रुवीयता; ध्रुवाभिमुखता; दक्षिणोत्तराभिमुखता; ध्रुवसंपन्नता; ध्रुवलक्षण; ध्रुवप्रेरणा.

Polarization—see Polarisation.

Pole—(ज्यो., ग., पदा., रसा.) अक्ष; ध्रुव; मेरु; अग्र; ध्रुवक; मध्य; अचल; पृष्ठीयकेंद्र. -Antarctic-(भू.) कुमेरु. -Arctic-(भू.) सुमेरु. -Cat-(प्राणि.) लोमशमार्जार. -Celestial-(ज्यो.) खध्रुव -Consequent-(पदा., रसा.) उपध्रुव; उपमेरु; गौणध्रुव; अनुध्रुव. -Elevation of the-(ज्यो.) ध्रुवोन्नति. -Finding Paper-(पदा.) ध्रुवदर्शकपत्र. -Geographic-(भू.) भौगोलिकध्रुव; दक्षिणोत्तरध्रुव. -Magnetic-(पदा.) चुंबकीयध्रुव: चुंबकमेरु; चुंबकध्रुव; चुंबकाग्र; कर्षककेन्द्र. -Negative-(पदा., रसा.) ऋणध्रुव; ऋणाग्र. [म. ऋणटोक] -North-(पदा.; भू.) उत्तरध्रुव; उत्तराग्र; दक्षिणकर्षकेंद्र; सुमेरु. [-of the Ecliptic-(ज्यो.) उत्तरकदंब] -North Seeking-(पदा.) उत्तराभिगामीध्रुव. -of Cell-(पदा.) ध्रुव. -of Earth-(ज्यो.) पृथ्वीध्रुव. -of the Ecliptic-(ज्यो.) कदंब. -of a Magnet-(पदा.) ध्रुव; चुंबकध्रुव. -of a Mirror-दर्पणध्रुव. -Piece-ध्रुवखंड; आकर्षकफलक; चुंबनफलक. -Positive-धनाग्र; धनध्रुव. [म. धनटोक]-Shoe-चुंबकफलक; ध्रुवफलक. -South-दक्षिणध्रुव; दक्षिणाग्र; उत्तराकर्षककेन्द्र; कुमेरु. [-of the Ecliptic-(ज्यो.) दक्षिणकदंब. -Seeking-(पदा.) दक्षिणाभिगामीध्रुव] -Star-ध्रुवतारा; उत्तरध्रुवतारा. -Strength-ध्रुवप्रबलता: केन्द्रबल; ध्रुवशक्ति. -Tax-(अर्थ.) व्यक्तिकर; शीर्षकर. -Terrestrial-(भू.) भूगोलध्रुव.

Poles, -of a Circle—(ज्यो.) उत्तर दक्षिणबिन्दु. -of the Horizon-क्षितिजध्रुव.

Polemoscope—परीक्षार्थदर्शक.

Polianthus—(बन.) श्वेतपुष्पी. -Tuberossa-रजनीग्रंथि; गुच्छकंद. [म. गुलछबू]

Police—नगररक्षक; देशपालक; प्रांतरक्षक. -Commissioner-रक्षकाध्यक्ष; दंडनायक; दंडपालनायक.

-Custody-रक्षकनिरोध. -Force-रक्षकसेना. -Officer-रक्षकाधिकारी. -Inspector-रक्षकनिरीक्षक; दंडपालनिरीक्षक. -Report-रक्षकनिवेदन. -Sub Inspector-रक्षक-उपनिरीक्षक. -Station-रक्षक सदन-स्थान.

Policy—(अर्थ.) विमापत्र. -Broker-विमामध्यस्थ. [म. विमादलाल] -Convertible-(अर्थ.) विनिमय विमापत्र. -Endowment-निर्धारितविमापत्र; अग्रहारविमापत्र. -Free-मुक्तविमा; निर्देयविमा. -Holder-विमाधनि; विमापत्रकार. -Lapsed-मृतविमापत्र. -Marine-सामुद्रिकविमापत्र. -Non Forfeitable-अमरविमापत्र. -Non Participating-निर्वर्धनविमा; अवर्धन-अवर्धमान विमा. -of Insurance-विमापत्र; क्षेमपत्र. -of Limited Payment-परिमितदेयविमापत्र. -Paid up-शुल्कमुक्तविमा. -Participating (with Profits)-सवर्धन-वर्धमान विमा; सलाभविमा. -Revive a P.-पुनर्जीवन-पुनरुज्जीवितविमापत्र. -Term Endowment-अग्रहारयुक्तविमा. -Whole Life-मरणोत्तरविमा.

Policy—१ (तत्त्व.) नीति; नय. २ (राज.) नीति; राजनीति; शासनमार्ग; कार्यप्रणाली. -Conciliating-(राज.) साम धोरण-नीति. -Crooked-कुटिलनीति. -Forward-आक्रमकनीति. -of Planned Economy-नियोजितअर्थनीति. -Public-राजनीति. -Repressive-दण्डनीति.

Polinomial—(प्राणि.) बहुपद.

Poliomyelitis—(वै.) पृष्ठवंशरज्जुदाह; सुषुम्नाप्रदाह; अनेकमज्जाक्षोभ.

Polish—दीप्ति. [म. झिलई, तकाकी, लखाकी] -Paper-काचपत्र.

Polished—निशीत; परिष्कृत; स्वच्छ. [म. गुळगुळीत, अतिसडलेले (तांदूळ)]

Political—राजकीय; राजनैतिक; राजकारणी. -Agitation-राजनैतिक आंदोलन. -Arithmetic-(अर्थ.) राजनैतिक अंकगणित. -Arrangement-राजनैतिकव्यवस्था. -Department-राजकीयविभाग. -Economy १ (अर्थ.) अर्थविद्या; अर्थशास्त्र; संपत्तिशास्त्र; अर्थविज्ञान. २ (तत्त्व.) अर्थविद्या; व्यापारनीति; वाणिज्यविद्या; अर्थनीति -Evolution-(इति.) राजनैतिकउत्क्रांति; राजनैतिकविकास. -Knowledge-(राज.) राजकीय परिज्ञान. -Pension-राजनैतिकवृत्ति-वेतन; राजनैतिकभृति. -Prisoner-राजनैतिक बंदी; राजबंदी. -Science-see Politics. -Spirit-(राज.) राष्ट्रीयस्वार्थदृष्टि. -Unity-(इति.) राजकीयऐक्य; राजनैतिकएकता.

Politician—(राज.) राजनीतिज्ञ; राज्यशास्त्री; राजपुरुष; राज्यशास्त्रचिंतक; देशहितचिंतक; राष्ट्रचिंतक.

Politics—(अर्थ.) राजनीति; राजनीतिविद्या; राजनीतिशास्त्र; राज्यशासनविद्या; राजकार्यप्रकरण; राज्यनयनविद्या; राज्यनीति; राज्यनीतिशास्त्र; राज्यतंत्र; राज्यशास्त्र; राजकारण; राज्यतंत्रशास्त्र; राष्ट्रविद्या; अर्थशास्त्र. -Applied-व्यावहारिकराजनीतिशास्त्र. -Family-कुटुंबविषयकनीति. -Foreign-परराष्ट्रनीति; परराष्ट्रविषयकनीति. -Imperial-साम्राज्यविषयकनीति; साम्राज्यनीति. -Municipal-स्थानिकस्वराज्यविषयकनीति. -National-स्वराष्ट्रविषयकनीति; स्वराष्ट्रनीति. -Theoratical-सैद्धांतिक राजनीतिशास्त्र.

Polity—दंडनीति.

Poll—मतदान; मतसूची; मतगणना. -Book-मतदानपात्र नामावली. -Tax-(अर्थ.) प्रतिव्यक्तिकर; व्यक्तिकर; शीर्षकर.

Pollakiuria—(वै.) अस्वाभाविक मूत्रत्याग.

Pollard—(बन.) मुंडक.

Pollen—(वन.) पराग; परागकण; रजःकण. -Chamber-(वन) परागकोश; परागकोटर. -Flower-परागपुष्प. -Grain-(वन.) परागकण; कुसुमरेणु; परागरेणु. -Masses-(वन.) परागपिंड. -Sac-(वन.) परागकोश; रेणुकोश; परागगुल्म; परागस्थली. -Tube-(वन.) परागनलिका.

Pollenarious—(वन.) परागमय.

Pollenation—(वन.) परागगमन; परागाधान.

Polleniferous—(वन.) परागमय.

Pollex—अंगुष्ठ; अंगुली.

Pollinated—(वन.) परागित. -Animal-प्राणिपरागित. -Insect-पतंग०. -Water-जल०. -Wind-वायु०.

Pollination—(वन.) परागयोग; परागसिंचन; परागाधान; परागधारणा; पुष्पसंपर्क; परागसंपर्क; परागीकरण; परागग्रहण; परागाधिष्ठान; व्यतिकर. -Cross-इतर

परागयोग;परागसंकर. -Self-स्वपरागयोग; आत्मपरागसंपर्क.

Polling Officer—मतग्राहक; मतग्राही.

Polling Station—(राज.) मतदान स्थल-स्थान.

Polliniferous—(वन.) परागधारी.

Pollinium—(वन.) परागगुच्छ; परागाशय; परागकोश; पराग गुटिका-गुलिका

Polliodium—(वन.) नरपिंडकाश; पुयुंजानकोश; नरपिंडधारी; गोलक; रेतकरंडक; अपुष्पपुंकोश.

Pollinodium—(वन.) यष्ट्याकृति नरयुज्यजनिका. see Antheridium.

Pollution—(वै.) १ दूषण. २ असंभोगवीर्यस्राव.

Pollux—(ज्यो.) पुनर्वसु.

Polonium—(पदा., रसा.) पोल

Poluria—(वै.) अतिमूत्रस्राव.

Poly—बहु. -Acid-बह्वाम्ल. -Acidic-बह्वाम्लक. -Ad-(रसा.) बह्वण्वक. -Adelphous-(वन.) बहुगुच्छी; बहुकूर्ची; अनेकगुच्छी; बहुबंधक; बहुगुच्छ. -Andria-बहुपुंकेसरी. -Androus-बहुपुंकेसरी; विभक्तकेसर; अलगकेसरयुक्त; बहुकेसरयुक्त; अनेकपुंकेसरी; बहुकेसर. -Andry-(समाज.) बहुभर्तृत्व; बहुभर्तृधारण. -Arch-(वन.) बहुसांचिक. -Archist-(राज.) अनेकसत्ताराजसत्ताकवादी. -Archy-(राज.) अनेकसत्ताकराज्यपद्धति. -Arthritis-(वै.) अनेकसंधिवात; बहुसंधिप्रदाह. -Atomic-१ (तत्त्व.) अनेकाणुसंबद्ध; अनेकाणुक. २ (रसा.) बह्वण्विक; बहुपरमाणुक. -Basic-(रसा.) बहुभस्मिक; बहुक्षारीय. -Capellary-(वन.) अनेककिंजल्कयुक्त; अनेककिंजल्कि; बहुगर्भपत्री. -Chacta-(प्राणि.) अनंतलोम. -Chasium-(वन) बहुशाख. -Cholia-(वै.) अत्यधिक पित्तनिस्सरण. -Chrest-(वै.) बहुरोग आरोग्यकरऔषधि. -Chromatic-(वन.) बहुरंगी. -Chylia-अन्नरसाधिक्य. -Clinic-चिकित्सालय. -Copria-(वै.) मलाधिक्य. -Cotyledon-(वन.) अनेकदलवनस्पति; बहुबीजपत्री; बहुदल; बहुदली. -Cotyledonous-(वन.) अनेकदल; बहुदली. -Crystals-(पदा., रसा.) विविधस्फटिक. -Cyesis-(वै.) बहुगर्भावस्था; अतिउद्भावनशक्ति. -Cythemia-रक्तरक्ताणुआधिक्य. -Dacria-अत्यश्रुस्राव. -Dipsia-(वै.) अतितृष्णा. -Embrionic-(वन.) बहुगर्भा. -Embryony-(वन.) बहुगर्भत्व; गर्भबाहुल्य; बहुभ्रूणबीजाग. -Emia-(वै.) रक्ताधिक्य. -Gamous-बहुलिंगप्रकारयुक्त; बहुपत्नीत्व विषयक; विमिश्र; मिश्रवासी; व्यामिश्र. -Gamy-(समाज.) बहुभार्यात्व; बहुपत्नीत्व; बहुस्त्रीपरिणय; पुरुविवाह. -Genesis-(वै.) बहुसंतानप्रसूता. -Glot-(भाषा.) बहुभाषी; अनेक भाषाकोविद; अनेकभाषी. -Graph-बहुलेखक. -Graphy-बहुलेखन. -Gynous-(वन.) बहुस्त्रीकेसरी. -Gyny-(समाज.) अनेकभार्याविवाह. -Hedral-अनेकपृष्ठ; बहुतल. -Hedron-(ग.) बहुतलक; बहुफलक; बहुक्षेत्रमुखी; अनेकपृष्ठ. -Hydric-(रसा.) बहूदिक. -Hydroxyalcohol-(वै.) बहुप्राण्यकोहल. -Idrosis-(वै.) अतिस्वेदस्राव. -Lacria-(वै.) अतिअश्रुस्राव. -Lemma-(तत्त्व.) अनेकशृंगसंविधानानुमान; अनेकपक्षक; विकल्प; अनेकपक्षकतर्क. -Logia-(तत्त्व.) विकृत वाचालता. -Mathy-(तत्त्व.) अनेकविद्याज्ञान; अनेकशास्त्रज्ञान. -Mer-(रसा.) प्रभूतावयवी; बह्ववयवी; गुणितावयव यौगिक. -Meric-१ (रसा.) बहुजातीय; गुणितावयवी. २ (वन.) बहुरूपी; अनेकरूपी. ३ (वै.) बहुभागेय;प्रभूतावयवी.-Meride-(रसा.) प्रभूतावयवी; बहुपरिणामीसमावयव. -Merisation-(रसा., वै.) प्रकाशरासायनिक संघट्टभवन; प्रभूतावयवीभवन; गुणितावयवता. -Merised-(रसा.) संघट्टित. -Merism-(रसा.) बहुपरिणामी तुल्यरूपत्व; बहुरूपता; प्रभूतावयवता; बहुजातिकत्व. -Morphic-१ (तत्त्व.) समवंशोत्पन्न. २ (रसा.) बहुरूपी; अनेकाकारी; बहुरूपी; अनेकरूपी; अनेकाकृति. -Morphism-(वन.) बहुपरिवर्तनशीलता; बहुरूपता;बहुरूपत्व. -Morpho Nuclear(Cell)-(वै.) बहुकेंद्रखंड; बहुकेन्द्रीश्वेताणु; बहुरूपी अष्ठिकुटी. -Morphous-(रसा.) अनेकाकृति; बहुरूपी. -Neuritis-(वै.) बहुनाडीशोथ. -Nomial-१ बहुनामक;बहुनामिक. २ (ग.) बहुपदसिद्धांत; बहुपद; अनेकपदी; बहुयुक्पद. -Orama-(पदा.) बहुपदार्थदृश्य. -Parous-(जीव.) बहुप्रसव. -Peptid-(वै.) बहुपाचित.-Petaleæ-(वन.) मुक्तप्रदलीवर्ग;वियुक्तदली; बहुदल;अनायुतप्रदल. -Petalous-(वन.) बहुपटली; वियुक्तदल; विभक्त-विलग-अलगपुष्पमुकुटयुक्त; विभक्तदली मुकुटी; मुक्तप्रदलत्व; विभक्तपटल; असंयुक्तपटल. -Phagia-(पदा.)अत्यधिकभोजन.-Phase-(पदा.,

रसा.) बहुकला; बहुकलीय. [-Current-बहुकलीय विद्युत्प्रवाह.] -Phony-बहुस्वरसंगीत. -Phyletic-(तत्त्व.) एकपातिता; एकपरिणामिता. -Phyletism-(तत्त्व.) संभूतविकास. -Phyllous-(वन.) अनेकपर्णी. -Plastic (जीव.) नानारूपधारी. -Podium diffusa-(वन.) अश्वकातरी. [म. घोडकानी, गौरीचेकान] -Poid-(वै.) जलव्याल; बहुपद. -Poraceæ-(वन.) बहुछिद्रालिंब. -Saccharide-१(रसा.) बहुशर्करोज; संयुक्तशर्करा. २ (वै.) बहुशार्करित. -Saccharose-(रसा.) बहुशर्करोज. -Sepalous-(वन.) अनायुत; अनायुतसंदल; विभक्तछद; विभक्तबाह्याच्छादक; विभक्तदलीपुट; मुक्तसंदलिक; अलगपुष्पकोषयुक्त; विभक्तबाह्यदल; असंयुक्तबाह्यदल. -Spermism-(वै.) अतिवीर्यस्राव. -Spermous-(वन.) बहुबीज. -Stelic-(वन.) बहुस्तम्भी. -Stemonous-(वन.) बहुकेसरयुक्त. -Style-(स्था.) स्तम्भबहुल. -Syllabic-(भाषा.) अनेकाक्षरी. -Syllable-(भाषा.) अनेकावयवीशब्द. -Syllogism-(तत्त्व.) अनेकसंविधानानुमान; मानश्रेणी. -Synthesis-(भाषा.) अनेकशब्दसमास. -Technic-बहुकलाविषयक; कलाभुवन. [म हुन्नरशाळा] -Technics-सर्वकलाविज्ञान. -Theism-(तत्त्व.) अनेकेश्वरीमत; अनेकेश्वरवाद; बहुदेववाद; अनेकदेवतावाद; अनेकदेववाद; देवबाहुल्यवाद. -Theist-(तत्त्व.) बहुदेववादी; अनेकेश्वरवादी. -Thelism-(वै.) अनेकस्तनत्व. Trophia-(वै.) अत्यधिक पोषण. -Typic Evolution-(तत्त्व.) बहुप्रकारक अभिवर्धन; बहुविधविकास. -Uria-(वै.) बहुमूत्रव्याधि; बहुमूत्रमेह; बहुमूत्रता रोग; अतिमूत्रस्राव. -Valent-(रसा.) बहुमूल्यक; बहुशक्तिक; बहुबंधक; बहुयोजी.

Polygon—(ग.) बहुकोण; बहुभुज; बह्वस्र; बहुकोणाकृति; बह्वग्र. [-Irregular-अनियमितबहुकोण. -of Forces-प्रेरकीय बहुभुज; बलबहुभुज. -of Velocities-वेगबहुभुज. -Regular-नियमित बहुकोण]

Polygamous—(वन.) बहुजातीय; सर्वौकस; बहुलिंगी.

Polygonaceæ—(वन.) चुक्रिकादिवर्ग. [म. चुकावर्ग]

Polygonal—(भू.) बहुकोण. [-Cell-(वै.) बहुभुजकण]

Polypnea—(वै.) शीघ्रश्वासप्रश्वासक्रिया.

Polypus—(वै.) अर्श.-in the Nose-(Nasal, Nosi) नासार्श; नासिकाविवृद्धि. -of the Ear-कर्णार्श. -of the Uterus-गर्भाशयार्श. -Placental-गर्भाशयार्श; जरायुअर्श. -Uterine-योन्यर्श.

Pome—(वन.) सीताफलवर्गी.

Pomeceous—(वन.) आताली.

Pomfret—(प्राणि.) सरगामत्स्य.

Pomology—(वन.) फलविज्ञान.

Pomum—(वै.) कंठमणि. -Adami-(वै.) फलकग्रंथि.

Pond-community—(वन.) तडागरूपसंघ.

Ponderable, Ponderous—(पदा.) भारयुक्त.

Poneridæ—(प्राणि.) पिपीलिकाजाति.

Pongamia Glabra—(वन.) प्रकीर्य; नक्तमाल; करंज. [म. करंज]

Pons—१ (तत्त्व.) सेतु. २ (वै.) भ्रमरी; सेतु; पिंडि. -Hepatis-(वै.) सेतुखंड. -Varolii-सेतु (मज्जाभाग) शुभ्रस्नायुतंत्रगुच्छ.

Ponticulus—(वै.) तलउन्नतकट.

Pontine, Pontis—(वै.) सेतु०—.

Pool—(अर्थ.) व्यावसायिकसंघ.

Poor, -House—(अर्थ., राज.) दरिद्रालय; अनाथालय. [हिं. कंगालखाना] -Law-(अर्थ., इति.) दीनोद्धारकविधि; दीनविधि; दरिद्ररक्षकविधि; दरिद्रीसंबधी विधि.

Popliteal—(वै.) जानुपृष्ठ; पार्श्वजानु; पार्श्वजानुखल. -Surface-पार्श्वजानुपृष्ठ; जानुपृष्ठ.

Popliteus—(वै.) जानुपृष्ठिकस्नायु; पार्श्वजानु—.

Poppy Seed—(भू.) अहिफेनबीज; अफूनबीज. [म. खसखस]

Popular—(राज.) सर्वप्रिय; लोकप्रिय. -Control-लोकनियंत्रण; सार्वजनिक नियंत्रण. -Front-लोकक्षेत्र. -Government-प्रजाप्रियराज्य; लोकसत्तात्मकशासनतंत्र; लोकसत्ता; लोकराज्य.

Population—लोकसंख्या; लोक; प्रजा; जनसंख्या. -Country-ग्रामीण जन-वसति. -Growth of, Increase of—जनवृद्धि. -Town-नगरवसति.

Porana Racemosa—(वन.) भृंगी. [म. भोवरी]

Porcelain—(पदा.) चीनमृत्तिका. -Basin-चीनमृत्तिकापात्र. -Boat-चीनमृत्तिकानौका.

Porcupine—(प्राणि.) शल्य; शल्यक. [म. साळू]

Pore—१ (वन.) छिद्र; रंध्र. २ (वै.) स्वेदरंध्र; रोमरंध्र; लोमकूप.

Porifera—(प्राणि.) अनेकछिद्रधारी; सरंध्र; सछिद्र.

Poriform—छिद्रसदृश.

Pornography—वेश्यावृत्तिसंबंधी साहित्य-ग्रंथ.

Porogamy—(वन.) छिद्रभेदी (स्फोट).

Porosity—छिद्रमयता; सछिद्रता; रंध्रमयता; सौषीर्य; सुषिरता; रंध्रविशिष्टता.

Porous—(पदा., रसा., वै.) सछिद्र; सुषिर; रंध्रपूर्ण; रंध्रमय; छिद्रप्रचुर; सरंध्र. -Dehiscence-(वन.) छिद्रस्फुटन; छिद्रितस्फुटन; सछिद्रस्फुटन. -Non-(पदा., रसा.) नीरंध्र.

Porphyritic—(भू.) बृहन्मणियुक्त.

Porrigo—(वै.) दद्रु.

Port—(नौ.) नौस्थान; नौधानी; पोतधानी; उत्तरणस्थान. -Hole-नौछिद्र; निर्गमनछिद्र. -Trust-नौस्थानसमिति.

Porta Hepatis—(वै.) प्रतिहार; यकृत्मुख; यकृद्द्वार.

Portability—(अर्थ.) वहनीयता; वाह्यता; -सुवाह्यता.

Portable—(पदा.) वहनीय; वाह्य; प्रवासी; सहजवाह्य.

Portal—(वै.) प्रतिहारी; अन्नरस—; यकृतीय; याकृत. -Arch-(स्था.) द्वारतोरण. -Circulation-(वै.) यकृतरस संवहन-अभिसरण; यकृत रुधिराभिसरण. -Fissure-द्वारभंग. -System-याकृतीयरक्तवाहनसंस्थान. -Vein-याकृतशिरा; प्रतिहारिणी; द्वारनीला.

Portfolio—(राज.) पद; अधिकार.

Portio Dura—सप्तमस्नायुयुग्म.

Portion—अंश; भाग.

Portrait—(शिल्प.) प्रतिकृति; प्रतिच्छन्दक.

Portulaceæ—(वन.) लोणिकादिवर्ग.

Portulaca Oleracea—(वन.) लोणा; लोणिका; बृहल्लोणी. [म. घोळ]

Portus Acoustics—(वै.) कर्णप्रवाहणमुख. -Ext.-बाह्यकर्णविवर.

Pose—१ अंगविन्यास; स्थिति; अवयवसंस्थान; आसन. [म. पवित्रा; मुद्रा] २ (तत्त्व.) कृत्रिम मुद्रा-मुख; कृतकमुद्रा.

Posit—(तत्त्व.) विधान; उपन्यास; निर्वाचन; निर्देशन; उद्देशकरण; अभ्युपगमन; कल्पनाग्रहण; संकेतन.

60

Position—(ग., तत्त्व., पदा., वै.) स्थान; स्थिति; अवस्थिति; अवस्था; आधान; अवस्थान; स्थिति-स्थान बिंदु. -Angle of-(ज्यो.) स्थानीयकोण. -Circle-स्थानीयवृत्त. -Final-आन्तमअवस्था. -Isomerism-(रसा.) स्थानतुल्यावयवता. -Mean-(पदा,) मध्यमावस्था; मध्यस्थान; मध्यस्थिति. -Neutral-(पदा.) अचलावस्था; मृतस्थान; अविकृतिस्थान. -Relative-सापेक्षस्थिति.

Positional Coordinates—(पदा.) स्थानदर्शकसंज्ञा; स्थानांश.

Positive—१ (ग.) धन; स्व; धनात्मक (भास्कर). २ (चित्र.) वास्तविक;सरलचित्र. [म. सुलट] ३(तत्त्व.) भावरूप; अस्तिगर्भ; असंदिग्ध; व्यक्त;वास्तविक; तात्त्विक; विध्यात्मक; विधिरूप; अपरोक्ष; प्रत्यक्ष; संस्थापक; भावात्मक; भावसूचक; विधानात्मक; विध्यात्म; अतिरूप; विधिरूप; आधिभौतिक. २ अनुभवगम्य. ३ (पदा., रसा.) धन; धनात्मक; परा; पर. -Acceleration-अतिवेगवृद्धि. -After Image-अनुबिंब (अन्वयी). -Charge-(पदा.) विद्युद्धन; धनविद्युत्; धनविद्युत्संग्रह; धनसंचार; धनविद्युत्संचय. -Check (on Population)-(अर्थ.) नैसर्गिकनिरोध. -Crystal-(पदा.) धनात्मक स्फटिक -Degree-साधारणकोटि. -Electricity-(पदा.) धनविद्युत्. अस्तिविद्युत्; धनात्मकविद्युत्. -Electrode-(रसा.) धनाग्र; धनध्रुव. -Electron-(पदा.) सूक्ष्मधनकण; धनविद्युत्कण. -Instance-(तत्त्व.) भाववृत्त.-Law-(अर्थ. तत्त्व.)राजकृतनियम;शासन; कृत्रिमविधान.-Motion-धनात्मकगति. -Number-धनसंख्या. -Philosophy-(तत्त्व.) प्रत्यक्षैकात्मकदर्शन; कोंटमत. -Pole-(पदा.) धनध्रुव; धनात्मकध्रुव. -Pressure-(वै.) धनप्रेष. -Quantity-(ग.) धनराशि; धनात्मकराशि. -Ray-(रसा.) धनकिरण; धनात्मककिरण. -Rotation-धनात्मकपरिभ्रमण. -Science-१ (अर्थ.) वास्तविक विज्ञान-शास्त्र; व्यावहारिकविज्ञान. २ (तत्त्व.) अस्तिवादीशास्त्र; सृष्टिशास्त्र; विज्ञान. -Self Feeling-(तत्त्व.) आत्मविश्वासभावना. -Term-(तत्त्व.) विध्यात्मकपद; भाववाचक. -Terminal-(पदा.) धनाग्र. -Theology-(तत्त्व.) सगुणेश्वरविद्या. -Valency-धनात्मकयोजनीयता. -Value-धनात्मकमान.

Positively Charged—(वै.) धनोच्चयी; धरभारयुक्त.
Positivism—(तत्त्व.) प्रत्यक्षज्ञानवाद; निरीश्वरवाद; व्यक्तवाद; प्रत्यैकात्मकदर्शन; कोंटमत; निश्चितवाद; प्रत्यक्षात्मकदर्शन; प्रत्यक्षसत्तावाद; प्रत्यक्षतावाद; वास्तविकतावाद; दृश्यवाद; प्रत्यक्षवाद.
Positivist—(अर्थ.) प्रत्यक्षवादी; वास्तविकतावादी.
Positron—(पदा.) धनकण; सूक्ष्मधनकण; धनविद्युत्कण; धनाणु.
Posology —(वै.) औषधप्रमाणशास्त्र; औषधिमात्रातत्त्व.
Possession—१ (तत्त्व.) स्वाम्य; धारण; आवेश. २ (शास.) स्वामित्व; धारण; वास; भोग; उपभोग. -Actual-(शास.) प्रत्यक्षधारण. -Adverse-विरुद्धधारण. -Apparent-दृश्यधारण. -Constructive-आनुमानिकधारण. -Mortgage with-धारणबंधक. -Mortgage without-केवलबंधक; विनाधारणबंधक. -Symbolical-निमित्तधारण; कारणधारण.
Possessive—(भाषा.) षष्ठी विभक्ति.
Possessiveness—परिग्रहवृत्ति; धारणवृत्ति.
Possessory Title—(शास., अर्थ.) धारणस्वामित्व.
Possibility—(तत्त्व.) शक्यता; संभाव्यता; संभव.
Possible—(तत्त्व.) शक्य; संभाव्य.
Post—१ (अर्थ.) प्रतिलेखन; विषयलेखन. २ वार्ताहरण. २ (स्था.) स्तम्भ. ३ (शास.) पत्रगृह; प्रेषणगृह. -Office-वार्ताहरणविभाग; पत्रप्रेषणविभाग.
Post—पश्चात्; पश्चिम; उत्तर; पार्श्व. -Climacteric Age-(वै.) वयस्कावस्था. -Connubial-विवाहपश्चाद्भावी. -Cruciate Ligament-पश्चिमस्वस्तिकबंध. -Date-भविष्यदिन. -Frontal Bone-(वै.) पश्चात्कपालास्थि. -Glacial-(पाद.) हिमोत्तर (युग.) -Graduate-(शिक्षण.) स्नातकवर्ग; अनुस्नातक;, अतिस्नातक. -Hoc, Ergo Propter Hoc-(तत्त्व.) काकतालीयहेत्वाभास-प्रमाणाभास; काकतालीयकारणाभास; कालिककारणिकक्रमसंभ्रमदोष; अतएव; यदनंतर; यत्कारण. -Hypnotic Suggestion-(तत्त्व.) पश्चात्संमोहनकारीसूचना; अतिमोहनसूचना. -Meridian-मध्याह्नोत्तर; तृतीयप्रहर. -Mortem-(वै.) मृत्युत्तर; मरणोत्तर; पश्चान्मृति. -Examination-मरणोत्तरपरीक्षा; मृतदेहपरीक्षा. -Rigidity-मरणोत्तर अधस्तलवैवण्य. -Straining-मरणोत्तररंजन.] -Natal-जन्मपश्चात्; जन्मोत्तर. -Natal Period-(वै.) जागतिकवास. -Nuptial Settlement-(अर्थ.) विवाहपश्चात्-विवाहांतर संधि. -Operative-(वै.) शस्त्रकर्मोत्तर. -Partum-(वै.) पश्चात्प्रसव; अनुप्रसव; प्रसूतिपश्चात्द्भावी. [-Hemorahage-(वै.) प्रसवोत्तररक्तस्राव] -Position-अनुयोजन. -Queen-(स्था.) पार्श्वस्तंभ. -Script-पत्रपुरवणी. [म. ताजा कलम] -Selection-(तत्त्व.) पश्चाद्वरण. -Spino Cerebellar-(वै.) पश्चिमवंशलघुमस्तिष्क. —-Fas-पुरगोदैरज्जुपथ.
Postal Cash Certificate-(अर्थ.) पत्रप्रेषणगृह धनलेख.
Postal Savings Bank—संचयशाखा; संचयकोष.
Poster—उद्घोषचित्र; भित्तिचित्र.
Posterior—१ (तत्त्व.) पश्चाद्भागी; पश्चाद्वर्ती; पश्चात्कालीय;अनुगामी;अनुस्थित;प्राचीन. २(वन.) अक्षमुख; पार्श्व; पश्चाद्वर्ती; पश्चाद्भव. ३ (वै.) पश्चात्;-पृष्ठस्थ; पश्चिम; पाश्चात्य; परा; पश्चात्द्वर्ती; उत्तरकालीन. -Auricular-(वै.) पश्चात्कर्णपाली. -Brachial Cut.-पश्चात्बाहुचर्म. -Central Fis.-पश्चात्मध्यरोक. -Central Sul. -पश्चात्मध्यप्रणाली. -Cerebral-पश्चात्मस्तिष्क. -Chamber-पश्चात्संपुट; पश्चाद्भाग; पार्श्ववर्तीजवनिका. -Chorioidal-पश्चात्प्रकर.— -Commisure-पश्चात्संलग्नक. -Communicating-पश्चात्संयोगी. -Crural-पश्चात्संघ. -Ethmoidal-पश्चात्त्रिपत्र. [-Cl.-पश्चात्त्रिपत्रप्रवहण. -For.-पश्चात्त्रिपत्रछिद्र.] -Femoral-पश्चात्अंक. -Femoral Cut.-पश्चात्अंगचर्म. -Fontanel-शिवरंध्र; अधिपतिरंध्र. [-Presentation-अधिपत्योदयगर्भ; ब्रह्मरंध्रदर्शन.] -Glenoid-Proc.-पश्चात्संधिप्रसर. [-Tub.-पश्चात्संधिवप्र.] -Iliac Spine-पश्चिमजघन धाराकूट. -Intermediate Sul.-पश्चात्सुमध्यप्रणाली. -Labial-पश्चात्योनिओष्ठ. -Lacrimal Crest-पश्चात् अश्रुकट. -Med Septum-(वै.) पश्चात्मध्यपटल. -Medullary-Velum-(वै.) पश्चात्धवलपटल. -Nodular Fis.-पश्चात्ग्रंथिरोक. -of the left Ventricle-पश्चात्उत्तरउत्क्षेपक. -Opening of the Orbit-नेत्रगुहामूल. -Perforated Substance-पश्चात्

सुषिरभाग. -Root-पृष्ठस्थभूल -Scrotal-पश्चात्-अण्डकोष; पश्चात्वृषणकोष. -Septal-पश्चात्नासिका-पटल. -Spinocerebral Fas.-सरलगोर्दपथ. -Sup. Alveolar-पश्चात्ऊर्ध्वदंत. -Tibialपश्चात्-जंघ.

Posteriori—(तत्त्व.) निरीक्षणद्वारा; अनुभवपद्धति-द्वारा; अनुभवदृष्ट्याविचारक.

Posteriority—(तत्त्व.) पश्चात्कालिकता; अपर-कालिकता; अर्वाचीनता; परता.

Posterity—अनुज.

Posterocalcus—(प्राणि.) पश्चिमखात.

Posthitis—(वै.) लिंगाग्रवर्तीप्रदाह.

Posthumate—अनुमरण.

Posthumous—पितृमरणोत्तर; पितृमृत्यूत्तर.

Posting—(अर्थ.) विषयलेखन.

Postpone—(सभा.) प्रयापितकरण; प्रापण; विरत.

Postponement—अतिपात.

Postulate—१ (अर्थ.) मूलतत्त्व; गृहीतकृत्य; अबाध्यो-पक्रम. २ (तत्त्व.) गृहीतनियम; स्वीकृतनियम; गृहीत-पक्ष; गृहीतसिद्धांत; पूर्वगृहीततत्त्व; स्वतःसिद्धसूत्र; स्वी-कृतपक्ष; स्वीकृतकृत्य; स्वीकृत्य; प्रमेय; स्वीकृतसिद्धांत; अभ्युपगम; संकेत; स्वीकार्य; अंगीकृतसत्य; अंगीकृतक्रम; गृहीताधार; प्रतिज्ञा; अभ्युपगतार्थ; गृहीतकृत्यै; गृहीत-नियम.

Posture—(तत्त्व., वै.) आसन; स्थिति; संस्थान; अंग-विन्यास; अवस्थिति; शरीरधारणाशक्ति; अंगस्थिति; संस्थिति. -Current-(वै.) याथातथ्यअंगविन्यास. -Erect-उन्नत०. -Faulty-विकृत०. -Sit-ting-आसीन०.

Pot—(रसा.) पात्र. -Hole-(भू.) भूमिछिद्र. -Metal-पात्रधातु. -Stone-(रसा.) पात्राश्म: पात्रशिला. [म. सिलखंडी]

Potash—(रसा.) यवक्षार; पांडुर; पालाश. [म. जव-खार] -Caustic-(रसा.) दाहकपालाश; सूर्यक्षार; यवक्षार; पालाशक्षार -Felspar-(भू.) पालाश-चंद्रकांत. -Lime-(अर्थ.) पालाशचूर्ण.

Potassium—(रसा.) पालाश; पांडुरधातु; पत्रक; पांशुज; याव सर्जिकोद्भव; भस्मीय. -Bichro-mate-(रसा.) पालाशद्विकुमित. -Bromide-(वै.) पालाशब्रुमिद. -Carbonass-(वन.) यवक्षार. [म. जवखार] -Carbonate-(रसा.) पालाशकर्बनित; यवक्षार; पांडुकज्जलिक; पालाशकर्बित. -Chlorate-पालाशहरित; पालाशहरिक -Chloride-पालाशहरिद; पांडुरहरित-द. -Cyanide-पालाशकनिद; पालाश-सायनिद. -Ferrocyanide-पालाशलोहकनिद; पालाशलोहसायनिद. -Hydrogen-पालाशउज्जन, पालाशउज्ज. -Hydroxide-पालाशउज्जप्राणिद; पालाशउज्जिद. -Iodide-पालाशनैलिद; पालाश-योदिद. -Nitras-औद्भिद; सूर्यक्षार. [म. सोरा; खारीभेद] -Nitrate-पालाशनत्रित; पांडुव्यंजक. [म. सोडा] -Permanganate-पालाशपरमंगनेत; पालाशपरमंगनित; पालाशपरमांगलित; पालाशप्रमंजित. -Phosphate-पालाशस्फुरित. -Sulphate-पांडुरगंधकित.

Potency—(तत्त्व., वै.) शक्ति; संस्करण; बल; वीर्य.

Potent—१ (तत्त्व.) संभाव्य; संभवनीय; बीजरूप. २ (वै.) प्रबल; समर्थ. -Energy-(ग., पदा.) संभाव्यशक्ति. -Mood-(भाषा.) शक्यार्थ.

Potentate—सत्ताधीश; अधिपति; अधिराज.

Potential—१ (ग.) उपपन्न; प्रत्युत्पन्न. २ (तत्त्व., पदा , यंत्र.) क्षितिभेद; विभव; स्थानीय; उपपन्न; सुप्त; गूढ; क्षिति; स्थानमूल्य; स्थलमान; स्थलभाव; अधिष्ठान; कर्तृत्व; सामर्थ्य; कार्यशक्ति कार्यसंभाव्यता; संभाव्य; अव्यक्त; निष्क्रिय; अवस्था; अनाविष्कृत; बीजरूपी; संभा-वनात्मक; संभावनार्थक. -Barrier-(पदा) स्थानीय-जन्यावरोध; अधिष्ठानावरोध. -Cautory-दाहक-द्रव्यदग्ध. -Critical-(पदा.) क्रांतिस्थानीय; अस्थि-रतादर्शक; स्थानीय; स्थानीयसीमा; अधिष्ठानसीमा-Difference-(पदा.) क्षितिभेद; विभवान्तर; सामर्थ्यभेद; स्थानीयभिन्नता; स्थानीयांतर; शक्तिभेद. -Divider-(पदा.) ऊर्जभेदनी. -Energy-(पदा.) बीजशक्ति; बीजरूपशक्ति; स्थितिजशक्ति; गुप्तशक्ति; स्थानीयशक्ति; स्थानशक्ति; संभाव्यतेज; वर्चसीयशक्ति; गूढशक्ति; संभाव्यशक्ति; अधिष्ठानशक्ति; स्थैतिक स्थाना-पन्नशक्ति; स्थानोद्भूतशक्ति; स्थैतिकशक्ति; उपपन्नशक्ति. -Excitation-(पदा.) उत्तेजनस्थानीय; अस्थिरता-स्थानीय; संचाराधिष्ठान. -Gametophyte-(वन.) अव्यक्त; अप्रकट; युज्योत्पादक. -Resonance-(पदा.) सहकंपस्थानीय; अनुनदाधिष्ठान. -Wealth-(अर्थ.) संभाव्यसंपत्ति. -Work-(ग.) उपपन्नकार्य.

Potentiality—(तत्त्व.) संभाव्यता; संभवनीयता; संभाव्यशक्ति; बीजरूपशक्ति; अव्यक्त (विश्व); शक्यता; अनुद्भूतशक्ति; क्षमता.

Potentiometer—(पदा.) विभवमापक; स्थानीयमापक; अधिष्ठानमापक.

Potentization—(वै.) प्रभावपद्धति.

Pothos Officinalis—(वन.) वशीर, श्रेयसी; गजपिप्पली. [म. गजपिंपळी, मिरवेल]

Potometer—(वन.) बाष्पोच्छ्वासमापक.

Pott's Disease—(वै.) कशेरुकादाह; मेरुदंडवक्रता.

Pottery—(रसा.) मृत्तिकापात्रविद्या; मृत्पात्रविद्या.

Pouch—(वै.) कोष्ठ. -of Douglas-(वै.) गुदयोनिबंध.

Poultic—(वै) पङ्कलेप. -Bread-पिष्टलेप. -Charcoal-अंगारलेप -Jacket-आवरणलेप. -Linseed-अतसीलेप. -Mustard-रक्तिकालेप. -Starch-पिष्टसत्त्वलेप.

Poultry—(अर्थ.) कुक्कुटालय.

Pound—पौंडभार.

Poundage—(अर्थ., इति.) आयातनिर्यातकर; प्रतिपौंडकर.

Pourparty—(शास.) विभजन.

Poverty—निर्धनता; दारिद्र्य.

Powder—चूर्ण; पिष्ट.

Powdered Platinum—(रसा.) प्लातिनचर्ण; प्लातिनरंज.

Power—१ (ग.) घात; शक्ति; सामर्थ्य. २ (तत्त्व., पदा.) बल; शक्ति; सामर्थ्य; उच्चालकशक्ति; ओजस; शक्तिक्षयवेग; प्रवीणता; प्रावीण्य; सुकरता; तत्परता; कर्तृत्व; कार्यकारित्व; कार्यवेग; क्षमता. ३ (वै.) वीर्य; शक्ति. -Absorbing (पदा.) शोषकता; शोषणसामर्थ्य. -Absorptive-शोषण; शोषकता; शोषकत्व; शोषणशक्ति; शोष. -Alcohol-मिश्रकोहल. -Balance of-(राज.) शक्ति समता-साम्य. -Candle-(पदा.) दीपबल; वर्तिबल; दीपशक्ति; दीप्तिबल. -Complex-(तत्त्व.) शक्तिग्रंथि. -Conduction-(पदा.) वाहकशक्ति. -Dispersive-वर्णविश्लेषकता; वर्णविश्लेषणसामर्थ्य. -Dissolving-द्रावकशक्ति. -Explosive-स्फोटकशक्ति; ज्वालाग्राहीशक्ति. -Factor-(पदा., यंत्र.) यक्तांश; सामर्थ्यगुणक; कार्यांश; बलमान; बलांक. -Hammar-(यंत्र.) शक्ति घातक-घण. -Horse-(यंत्र.) अश्वबल; अश्वशक्ति; अश्वसामर्थ्य. -House-(यंत्र.) शक्तिगृह; विद्युदालय; शक्तिजनकस्थान-स्थल. -Illuminating-(पदा.) प्रदीपनशक्ति; प्रकाशसामर्थ्य. -Lifting-उत्थापकबल. -Magnifying-अभिवर्धकता; अभिवर्धनसामर्थ्य -of Accomodation-संयोजनशक्ति; संविधानक्षमता. -of Attorney-(शास.) अधिकारपत्र; प्रतिनिधि लेख-पत्र. [म. मुखत्यारनामा] -of Disposal-व्यवस्थाधिकार. -of Gravitation-(ग., ज्यो.) गुरुत्वाकर्षणशक्ति. -of Lens-(पदा.) काचशक्ति; अभिवर्धकशक्ति; वर्धनांक. -of Observation-(वै.) अवलोकनशक्ति; निरीक्षणशक्ति. -Penetrating-(पदा.) भेदनशक्ति; भेदकता. -Plant-(यंत्र.) शक्तियंत्र; चालकयंत्र. -Radiating-(पदा.) विकीर्णकता; विकरणसामर्थ्य. -Reflecting-परावर्तकता; परावर्तनक्षमता. -Resolving-पृथग्दर्शकता. -Rotatory-घुवनशक्ति; घूर्णनशक्ति; घूर्णत्व. -Series-(ग.) घातश्रेणी. -Stroke-(पदा.) कार्यक्षेप; शक्तिमर्यादा. -Unit-शक्तिसंच; बलसंच. -Second-(ग.) वर्ग; द्वितीयघात. -Third-घन; तृतीयघात. -Fourth-चतुर्घात.

Powerful—(वै) बलशाली; प्रबल; बलवान्.

Pox—(वै.) मसूरिका. २ उपदंश; प्रदाहकव्याधि.

Prachium—(प्राणि.) प्रगंड.

Prochyura—(प्राणि.) नमितपुच्छ; नतपुच्छ.

Pracmaxillary—(प्राणि.) ऊर्ध्वहनुपुरोस्थि.

Pracmolar—(प्राणि.) द्विकसादंत.

Practical—१ (अर्थ.) व्यावहारिक. २ (ग.) व्यावहारिक; फलित; प्रयोगसिद्ध. ३ (तत्त्व.) क्रियात्मक; प्रक्रियात्मक; आचरणात्मक; प्रयोजक; व्यवहार्य. ४ (पदा.) प्रायोगिक; प्रयोगात्मक; प्रयोगवेद्य; अनुभवजन्य; कार्यवाही. ५ (वै.) प्रत्यक्षिक; क्रियात्मक. -Application-(रसा.) व्यावहारिकप्रयोग. -Chemistry-कर्तव्यरसायनशास्त्र; प्रयोगात्मकरसायनशास्त्र. -Economics-(अर्थ.) व्यावहारिकअर्थशास्त्र. -Reason-(तत्त्व.) कृत्यबुद्धि. -Science-(पदा.) प्रयोगात्मकशास्त्र. -Training-व्यावहारिकशिक्षण.

Practice—१(ग.) अभ्यास; परिपाठ; चलितनियम; व्यवहारगणित; व्यापारगणित [म. व्यवहार] २ (तत्त्व.)

आचरण; अभ्यास; प्रक्रिया; कृति; व्यापार; आचार; अभ्यास. २ (पदा.) व्यवहार; तंत्र; अभ्यास; प्रयोग विधि. [म. सराव] -Curve-(तत्त्व.) अभ्यासवक्र. -Effect-(तत्त्व.) अभ्यासफल. -Limit-(तत्त्व.) अभ्यासजन्य सर्वोच्चकौशल्य. -Method-(ग.) आचरणपद्धति: व्यवहारगणित. -of Medicine-चिकित्साप्रकरण; चिकित्साशास्त्र. -Period-अभ्यास-काल. -Theory-अभ्यससिद्धांत.

Practising—(वै.) व्यवसायी. -School-(शिक्षण.) शिक्षणानुभवशाला.

Practitioner—व्यवसायी; व्यवसायिक. -Medical-(वै.) वैद्यकव्यवसायी; वैद्य.

Præ—see Pre—.

Præcox—(तत्त्व.) मनोव्यापारसंतुष्टि.

Præcuneus Quadrate Lobe—(वै.) पुरस्-त्रिकोणशकल.

Præfloration—(वन.) पुष्पदलकव्यवस्था; पुष्पदलक-स्थिति; (उद्भेदपूर्व) पर्णकव्यवस्था; पुष्पप्राक्स्थिति; पुष्पपत्रविन्यास; पुष्पकलिकारचना.

Præmorse—(वन.) दष्ट. [म. कुरतडलेले]

Pragmatic—व्यवहारपक्षी; जीवनपक्षी; व्यवहारलक्षी; अनुभवमूलक; प्रायोगिक.

Pragmatical Sanction—राजनिर्णय.

Pragmatism—१ (तत्त्व.) कृत्यसाधकतावाद; सफल-संसारकारिता; प्रयोगवाद. २ (राज.) व्यावहारिकसत्तावाद; व्यावहारिकतावाद; क्रियावाद; कृत्यवाद; व्यवहारदृष्टिवाद.

Pragmatist—(तत्त्व., राज.) व्यावाहरिकसत्तावादी; व्यवहारदृष्टिवादी.

Praise—(तत्त्व.) प्रशंसा.

Prascodymium—(रसा.) प्रास्युदिन; प्रसोदिमियम; प्रास्युदिम; पालशलीनम्; पलशीय; शाद्वल युग्म.

Prawn—(प्राणि.) झिंगा (मत्स्य.)

Prayer—(तत्त्व.) प्रार्थना. -For Relief-(शास.) प्रतिकार प्रार्थना-याचना.

Preamble—(अर्थ., शास.) हेतुवाक्य;प्रस्तावना; संक्षिप्त-भूमिका; प्रारंभिकवक्तव्य; परिचय; पूर्वभाग.

Preanæsthetic—(वै.) पूर्वनिःसंवेदनक.

Preaortic—(वै.) पुरमुख्यरोहिणी.

Preauricular Sul.—(वै.) उपकर्णप्रणाली.

Precaution—सावधानता; सतर्कता.

Precautionary Measures—पूर्वोपाय.

Precedence—अग्रत्व; अग्रस्थान; अग्रमान; श्रेष्ठत्व: अग्रेसरत्व; अग्रदेयता; अग्रपद; अग्रगमन; पुरःसरण; पूर्वगमन; प्राथमिकता; श्रेष्ठत्व.

Precedent—(शास.) पूर्वगामी; अग्रगामी; उदाहरण; पूर्वप्रमाण; पूर्वदृष्टांत; पादेशिक.

Precentral, -Fis.—(वै.) पुरमध्यरोक. -Gy.-पुरमध्यतरंग. -Sul-पुरमध्यप्रणालि.

Precept—(तत्त्व.) उपदेश; तत्त्वविचार.

Precession—(ज्यो., पदा.) अयनचलन; विचलन; अवचलन; अक्षभ्रमण; अग्रगति; अयनांश, अग्रगति; अयन-गति. -of Equinoxes-(ज्यो.) अयनचलन; विषुवायन; संपातग्रगतिः विषुवचलन; अयनगति· संपात-गति; अयनांशभ.ग. -Planetary-ग्रहसंबंधी अयनांश.

Precinct—अधिकारमर्यादा.

Precious—(अर्थ.) बहुमूल्य; मूल्यवान्. -Metal-बहुमूल्यधातु. -Stone-रत्न.

Precipice—(भू.) प्रपात; भृगु; अतट. [म सुळका,कडा]

Precipitant—(रसा.) अवक्षेपक; अध क्षेपक; प्रक्षेपक.

Precipitate—(पदा., रसा.) विमुक्तद्रव्य; अध क्षेप; निक्षेप; अवक्षेप; निपात. अग्रपात; कदन. [म. सांका]

Precipitated—निक्षेपित. निक्षिप्त; अधिक्षिप्त; निपातित.

Precipitation—(रसा.) विमोचन; निपातन; अधः-क्षेपण. अवक्षेपण; प्रक्षेपण; निक्षेपण; निक्षेप; अवपात; निपात; अधःपतनक्रिया; प्रक्षेपण.

Precipitin—(वै.) निक्षेपक.

Precis—(अर्थ.) सारांश; टिप्पणी; सार; संक्षिप्तविवरण.

Precise—(तत्त्व.) यथार्थ; निश्चित; रेखित; स्पष्टरेख.

Precision—निश्चितता; याथार्थ्य; सूक्ष्मता; सुनि-श्चितता; स्पष्टता: यथार्थता. -Index-यथार्थदर्शक. -Law-यथार्थतानियम.

Preclinical—(वै.) रुग्णालयपूर्व.

Precocity—अकालपरिणति; बालप्रौढि; अकाल पक्वता-प्रौढता.

Precongnition—(तत्त्व.) पूर्वज्ञान.

Preconceit—(तत्त्व.) पूर्वकल्पना; पूर्वतर्क.

Preconception—(तत्त्व.) पूर्वकल्पना; प्राक्कल्पित; प्राक्कदृष्ट; पूर्वकल्पित; पूर्वबोधन; पूर्वधारण.

Preconcert—पूर्वसंकेत.

Preconscious—गूढमानसिकप्रक्रिया; बोधपूर्व; पूर्वबोधात्म.
Precursor—(वै.) पूर्वज; पूर्वग; पूर्वद्रव्य.
Precursory—पूर्ववर्ती; अग्रवर्ती.
Predator—(प्राणि.) भक्षक.
Predecessor—(शास.) पूर्वाधिकारी.
Predependence—पूर्वावलंबन.
Predesignate—(तत्त्व.) परिमितपूर्व; निश्चितपूर्व.
Predesignation—(तत्त्व.) निश्चितपूर्वता; परिमितपूर्वता.
Predestinarian—(तत्त्व.) दैष्टिक; नियतिवादी; प्रारब्धवादी; दैवपर.
Predestinarianism—(तत्त्व.) नियतिवाद; अदृष्टवाद; प्रारब्धवाद; दैववाद.
Predestination—(तत्त्व.) ईश्वरीसंकेत; पूर्वसंकेत; दैव; अदृष्ट; नियति.
Predetermination—(तत्त्व.) १ निर्णय; निर्धारण; अध्यवसाय; व्यवसाय; पूर्वनियमन; पूर्वस्थिरीकरण. २ नियति.
Predestinator—(तत्त्व.) पूर्वयोजक; नियतिवादी; अदृष्टवादी; दैववादी.
Predial—क्षेत्रिक. -Slave -क्षेत्रदास.
Predicability—(तत्त्व.) विधेयता; वाच्यता; कथनीयता; विद्यमानता.
Predicable—(तत्त्व.) विधेय; विधेयोद्देश्यसंबंधप्रकार; विधेयजाति; अभिधेय.
Predicament—(तत्त्व.) पदार्थ.
Predicamental Line—(तत्त्व.) विधेयजातिरेषा.
Predicate—१ (तत्त्व.) उद्देश्य; निर्देश; विशेषण; व्यापक; विधेय. २ (भाषा.) विधेय; विधेयपद; वाच्य; पदाभिधेय; विधिविशेषण.
Predicated—(तत्त्व.) विधेयित.
Predication—(तत्त्व.) विधान; कथन; विधेयन; भविष्यकथन. -Act of-विधेयनक्रिया. -Content of-विधेयितआशय. -de Omnia-सार्विकविधान. -in eo Quod quid-जातिविधान. [—Quale-गुणविधान. -in Quale-गुणविधान. -Quid-व्यावर्तकविधान. -in Quid-जातिविधान.] -Per Accidens-see Natural Predication. -PerCausam-कारणत्वविधान; कारणविधान. -Per Comitantiam or Concomitantiam-साहचर्यविधान. -Per Essentiam-see Essential Predication. -Per Se-स्वतः. -Quasi in Quid-व्यावर्तकविधान. -Sign of-विधेयचिन्ह -Time in-विधेयितकाल. -Time of-विधेयनकाल.
Predicative—(तत्त्व.) विधायक; विधेयात्मक; विधेय.
Prediction—(तत्त्व.) भविष्य; भविष्यद्वाणी; पूर्व कथन; निवेदन.
Predisposing Cause—(तत्त्व) परिपोषककारण; योग्यताजनककारण.
Predisposition—१ (तत्त्व.) प्रवृत्ति; प्रवणता; पूर्वोपार्जितसंस्कार; पूर्व प्रवृत्ति-प्रेरणा. २ (वै.) रोगप्रवर्तन.
Predominance Predominancy—(तत्त्व.) प्राबल्य; प्रभावित्व; प्रामुख्य; बाहुल्य.
Predominant—(तत्त्व.) प्रबल; प्रधान; विशिष्ट; प्रभावी.
Pre-eclamptic—(वै.) गर्भिणीकंपपूर्व; उत्कंपपूर्व.
Pre-eminence—(तत्त्व.) प्रकर्ष; प्राधान्य.
Pre-eminent—(तत्त्व.) प्रधान; प्रकृष्ट.
Pre-emption—(शास.) अग्रक्रयाधिकार. [म. शुफा]
Pre-established—(तत्त्व.) साधितपूर्व; पूर्व संस्थापित-निर्धारित. -Harmony-पूर्व संयोजन-संमेलन वाद; पूर्वसंस्थापित समस्वरता.
Pre-existence—(तत्त्व.) प्रागभाव; प्रागस्तित्व.
Preface—(राज., भाषा.) प्रस्तावना; भूमिका.
Preference—अभिरुचि; निर्वचन; प्राथम्य. -Bond-(अर्थ.) अग्रदेय ऋणपत्र. -Compulsory-अवश्य-अग्रदेयता; अनिवार्यऋणपत्र. -Imperial-साम्राज्य-प्राथम्य; साम्राज्यांतर्गतप्राथम्य. -Method-(तत्त्व.) अभिरुचिपद्धति. -Shares-अग्रवृद्धिभाग; सपक्षभाग; अग्रभाग; विशिष्टभाग; अग्रिमभाग; असाधारणभाग. [-Cumulative-वर्धमानअग्रभाग. —-Participating-सलाभअग्रभाग. —-Redeemable-निश्चितकालोपनेय अग्रभाग]
Preference System—(अर्थ.) प्राथम्यपद्धति; अग्रदेयपद्धति.
Preferential, -Claim—(अर्थ.) प्राथम्याधिकार; अग्राधिकार. -Creditor-प्रथमधनिक; अग्र धनिक-महाजन; विशेषसुविधाप्राप्तऋणदाता. -Tariff-प्राथम्य-मूलक आयातनिर्यातकर; पक्षपातीकर-सपक्षकरपद्धति.

Prefix—(भाषा.) उपसर्ग.

Prefoliation—(वन.) पर्णप्राक्स्थिति; पर्णकलिकारचना; मुकुलपत्रविन्यास.

Preformation—१ (तत्त्व.) आकारपूर्वभाववाद; अविकासित अस्तित्व; पूर्वघटन. २ (वै.) पूर्वरचना.

Prefrontal Bone—(वै.) अग्रकपालास्थि.

Preganglionic—(वै.) चक्रनिर्गामी.

Pregenital phase—(तत्त्व.) प्राथमिक बालावस्था.

Pregnancy—(वै.) गर्भधारणा; सगर्भावस्था; गर्भावस्था; गर्भिणीत्व; गुर्वोदरावस्था. -Diagnosis-गर्भावस्थानिर्णय. -Duration-गर्भावस्था अवधि. -Extra Uterine-उद्यौनिक गर्भधारणा; बहिर्गर्भस्थिति. -False-गर्भाभास. -Hygiene of-गर्भावस्थानियमपालन. -Intestinal-योनिभित्तिगर्भधारणा. -Last Month of-सूतिमास. -Longings of-दोहद. -Month of-गर्भमास. -Sign of-गर्भलक्षण; गर्भच्छाया. -Spurious-अवास्तविक गर्भावस्था. -to Resolve-गर्भविलीन. [म. गर्भ जिरणें]

Pregnant—(वै.) सगर्भ; गर्भवती. [म. गर्भार, गरोदर]

Prehensible—(तत्त्व.) धारणक्षम.

Prehension—(तत्त्व.) ग्रहण; धारणा; आकलन; हस्तव्यापार.

Prehistoric—(इति.) प्रागैतिहासिक; इतिहासपूर्वकालीन; इतिहासप्राक्कालीन.

Preindesignate—(तत्त्व.) अनिश्चितपूर्व; अपरिमितपूर्व.

Prejudice—(तत्त्व.) पूर्वग्रह; पूर्वनिपात; दुराग्रह; असाक्षितनिर्णय; विचारविहीननिर्णय; गृहीतनिर्णय; पक्षपात.

Prejudicial—हानिकारक; अपकारक; क्षतिकारक.

Prelaryngeal—(वै.) पुर.स्वरसंपुट.

Preliminary—(शास.) प्रारंभिक; प्राथमिक; प्रास्ताविक. -Arrangement-पूर्वसिद्धता; उपक्रम. -Decree-(शास.) पूर्वनिर्णयपत्र; प्राथमिक आज्ञा. -Inquiry-प्राथमिकपरीक्षा. -Issue-प्राथमिकप्रश्न.

Prelude—पूर्वरंग; प्रस्ताव; नांदी.

Premandibular—(वै.) पूर्वदंष्ट्रीय.

Premature—अपूर्णकालिक; अपक्व; अप्राप्तकाल. -Induction-गर्भपातन. -Labour-अकालप्रसूति; गर्भपात; अकालप्रसव.

Premedication—(वै.) पूर्वौषधियोजना.

Premeditated—(तत्त्व.) पूर्वयोजित; पूर्वकल्पित; पूर्वसंकल्पित.

Premeditation—(तत्त्व.) पूर्वसंकल्प; पूर्वयोजना; अपराधयोजना.

Premier—(राज.) प्रमुख; मुख्यप्रधान; मुख्यमंत्री. [म. पंतप्रधान]

Premise—(तत्त्व.) प्रतिज्ञा; प्रमाण; पूर्वपक्ष; अवयववाक्य; पूर्वावयव; पूर्वविधान; हेतुः आधारभूतवाक्य; विधान; साधन; गृहीतपक्ष पूर्वसिद्धान्त; आधारवाक्य; पूर्वविधान;पक्षविधान;साधनअवयवःउपन्यास. -Major-ज्येष्ठविधान; उदाहरणविधान; व्याप्तिविधान. -Minor-कनिष्ठविधान; उपनयविधान.

Premium—(अर्थ.) १ खंड; शुल्कभाग; शुल्क; क्षेममूल्य; क्षेमविधानमूल्य. २ अधिकमूल्य; वृद्धि. -Annual-वार्षिकशुल्क. -At-अधिकमूल्य; उपरि मूल्य. -Net-केवलशुल्क; निर्भारशुल्क.

Premna Integriolia—(वन.) अरणी. [म. चामरी, टाकळी]

Premolar—(वै.) अर्धदंष्ट्रा; पुरोदंष्ट्रा; उपदंष्ट्रा; अग्रचर्वणक.

Premonishment—पूर्वसूचना. -Symptoms-(वै.) व्याधिपूर्वगुण.

Premonitive—(वै.) पूर्वसूचनापर.

Premonition—(तत्त्व.) प्राक्शंसन; प्रागवगति; पूर्वभावना-सूचना.

Premonitory—(वै.) पूर्ववर्ती; पूर्वसूचक; सूचक. -Symptoms-पूर्वचिन्ह; रोगसूचकपूर्वचिन्ह.

Prenotion—(तत्त्व.) पूर्वकल्पना; पूर्वविचार.

Preoccupancy—पूर्वग्रह; पूर्वधारण. [म. पूर्वभोगवटयाचा हक्क]

Pre-occupation—पूर्वाधिकार; पूर्वधारण. [म. आधीं ताबा घेणें]

Preordination—(तत्त्व.) पूर्वयोजना; पूर्वसंकेत; नियति.

Preparation—१ (तत्त्व.) सज्जीकरण; अभ्यास. २ (रसा.) कृति; प्रस्तुति; प्रस्तुतकरण; रचना. ३ (वै.) कल्प; सिद्धि. -Room-(पदा.) संविधालय.

Preparatory Response—(तत्त्व.) प्रस्तुतकारी प्रतिक्रिया; संवाहक प्रतिक्रिया.

Preperception—(तत्त्व.) प्राक्प्रत्यक्ष; प्रागनुभूति; पूर्वसंवेदन.

Preponderance—प्राबल्य; प्राधान्य.

Preposition—(भाषा.) शब्दयोगी अव्यय.

Prepossession—(तत्त्व.) प्रागानुकूल्य; पूर्वसंस्कार; पूर्वाधिकार.

Preposterous—(तत्त्व.) विसंगत; सृष्टिविरुद्ध;विपरीत.

Prepotency—(तत्त्व.) प्राबल्य; आधिक्य; अतिप्रबलता.

Prepotent Reflex—(तत्त्व.) अतिप्रबल प्रत्यावर्तन; पूर्वशक्तप्रतिक्षेप.

Prepuce—(वै.) शिश्नाग्रचर्म; प्रपुटी; मणिच्छदः गुवाकरक्षक; लिंगाग्रचर्म. -of Clitoris–सर्पंदप्रपुटी. -of Penis-शिश्नप्रपुटी.

Preputial Sac—(वै.) मणिखात.

Prerequisite—(तत्त्व.) पूर्वापेक्षित; पूर्वाकांक्षित.

Prerogative—विशेषराजाधिकार; विशिष्टनृपाधिकार; विशेषाधिकार.

Presage—पूर्वलक्षण; पूर्वचिन्ह.

Presbyopia—(वै.) वार्धक्यदृष्टि; जरादृष्टि; दूरदृष्टि; संधानकरणविकलता.

Prescience—(तत्त्व.) भविष्यज्ञान; आगमज्ञान; पूर्वज्ञान; भविष्यदर्शन; पूर्वप्रबोध.

Prescribed—निर्दिष्ट; शास्त्रोक्त. -Area–निर्दिष्ट प्रदेश; विज्ञापित प्रदेश. -Limit-निर्दिष्ट मर्यादा-सीमा.

Prescription—१ (तत्त्व.) नियम; नेम; विधान. २ (वै.) रुग्णपत्रिका; योजनापत्रक; पाठ; योजना; औषधिपाठ; औषधियोजना; उपाययोजना; चिकित्सापत्र. ३ (शास.) व्यापाराधिकार; भोगाधिकार; उपभोगाधिकार; भोग. ४ (स्था.) कल्प.

Prescriptive—(शास.) भोगमूलक; उपभोगमूलक; चिरभोगाधारित.

Presence—समक्षता; विद्यमानता; सान्निध्य; उपस्थिति; वर्तमानता. -of Mind–(तत्त्व.) उपस्थिति; प्रत्युत्पन्नमतित्व; समयसूचकता; प्रसंगावधान.

Present—१ (तत्त्व) विद्यमान; वर्तमान; वर्तमानकाल; संनिहित; प्रत्यक्ष. २ (भाषा.) वर्तमान (काल). ३ (रसा.) वर्तमान; उपस्थित. ४ (शास.) १ प्रस्तुतलेख; पुरोक्तलेख. २ निवेदन. ५ (सभा) उपस्थित; आस्थिक -List of Those-(सभा.) उपस्थितनामावलि. उपस्थितिपत्रक. -Psychological–(तत्त्व.) मनोवैज्ञानिक प्रत्यक्ष. -Value-(अर्थ.) वर्तमानमूल्य; अद्यमूल्य. -Worth-(ग.) तत्कालधन; अद्यधन; वर्तमानमूल्य; प्रस्तुतमूल्य.

Presentation—१ (तत्त्व.) साक्षात्कार; प्रत्यक्ष; अपरोक्षानुभव; ख्याति; प्रसंख्यान; उपलब्धि; उपस्थितिकरण. २ (वै.) गर्भागदर्शन; कटिदर्शन; स्फिग्दर्शन; दर्शन; पुरःसरण. -Axis-(वै.) अक्षदर्शन. -Breech-गुददर्शन; कटिदर्शन. -Cephalic-कपाल०. -Head-शीर्ष०. -Polar-अग्र०. -Transverse–तिर्यक्०. -of a Bill (अर्थ.) धनलेखदर्शन.

Presentationism—(तत्त्व.) प्रत्यक्षवाद; विज्ञानवाद; ज्ञानसार; संविद्वाद; वस्तुवाद; यथार्थतावाद; दृश्यवाद; पुरोधानवाद.

Presentative—(तत्त्व.) प्रत्यक्षात्मक; अनुभवात्मक; बुद्धिग्राह्य; मनोग्राह्य; प्रत्यक्ष. -Dream-(वै.) बहिःप्रेरितस्वप्न.

Presented—निवेदित.

Presentient—(तत्त्व.) पूर्वज्ञापक.

Presentiment—(तत्त्व.) प्राक्शंसन; प्रागवगति; पूर्वबोध; भावीज्ञान; पूर्वभावना.

Presentive—(तत्त्व.) कल्पनानुस्मारक; भावावबोधक; वस्तुविज्ञानपाक.

Preservation—रक्षण; गोपन; परित्राण; संरक्षण. -of Individual-(वन.) व्यक्तिसंरक्षण. -of Species-(वन.) जातिसंरक्षण.

Preservative—(वै.) रक्षकद्रव्य· अन्नरक्षकद्रव्य. -Solution-रक्षकद्राव.

Preserved Food—(वै.) रक्षित खाद्य-अन्न.

Preside—(सभा.) अधिष्ठाकरण; अध्यक्षपदस्वीकार.

Presidency—(भू., राज.) मंडल; देशविभाग. -Bank-(अर्थ.) मंडलश्रेणि. [म. इलाखापेढी]

President—अध्यक्ष; प्रष्ठ; प्रमुख; सभापति. -of Arbitrators–मध्यस्थमुख्य; पंचमुख्य; पंचाध्यक्ष.

Presidential—सभापतिसंबंधी; अध्यक्षीय. -Address-अध्यक्षीयभाषण.

Press—१ (पदा., यंत्र.) प्रेषकयंत्र; दापनयंत्र-पीडनयंत्र-पीडक; दापक; प्रेषक. २ वृत्तपत्रसंघ; वृत्तव्यवसाय.

-Hydraulic-जलदाबनयंत्र. -Law-(शास.) मुद्रणनियंत्रण नियम-विधि.

Pressing Bale—पोटलिकाबंधन.

Pressor—(वै.) पीडक; दाबक.

Pressure—१ (तत्त्व.) प्रस्पर्श; संपीडन; भार. २ (रसा.) भार; दाबन; प्रेरण; प्रेष; चाप; पीडन; नोदन. [म. दाब, दडपण] -Atmospheric-(पदा.) वायुभार; वायवीयभार. -Back-प्रतिभार. -Balance-(तत्त्व.)भारसंतुलन. -Belt-भारपट्ट;भाररशना. -Centre of-भारकेन्द्र; प्रेषकेन्द्र. -Difference of-भारांतर. -Downward-अधोमुखभार. -Gauge-भारमापक; भारपरिमापक. -Gradient-भारांतर; प्रेषक्रम. -High-उच्चभार. -Hydraulic-उदभार; जलभार; जलप्रेष. -Hydrostatic-जलस्थितिभार. -Intensity of-प्रेरण. -Low-न्यून भार-प्रेष;निम्न भार-चाप. -Mean Effective-उपयुक्तभार; स्थूलभार. -Negative-प्रतीपभार. -Normal-प्रमाणभार. -of Radiation-तेजभार; किरणभार; प्रकाशभार. -on the Money Market-(अर्थ.) मुद्राव्यापारभार-प्रेष. -Osmotic-निस्सारकभार. -Partial-(पदा.) आंशिकभार; अंशात्मकभार. -Point-भारबिंदु. -Positive-(वन.) अभिगभार; प्रत्यक्षभार. -Root-(वन.) मूलजभार. -Sensation-(तत्त्व) भारसंवेदन. -Standard (पदा.) प्रमाणभार. -Upward-ऊर्ध्वमुखभार. -Wind-वायुभार; वायुप्रवाहभार.

Prestige—(तत्त्व.) प्रतिष्ठा.

Presto—(पदा., संगीत.) द्रुत.

Presumable—अनुमेय.

Presumption—(तत्त्व.) अनुमान; कल्पना; संभव; तर्क; संभावन ; गृहीत अनुमान; धारणा; पूर्वानुमान.

Presumptive—(तत्त्व.) आनुमानिक; तार्किक; संभवनीय. -Evidence-(शास.) अनुमेयप्रमाण; तार्किकप्रमाण. -Title-आनुमानिकस्वामित्व. -Variants-(भाषा.) अनुमितपाठभेद.

Presumptively—संभवदृष्टया; संभवतः.

Presupposition—(तत्त्व.) पूर्वकल्पना; आसन; पूर्वस्वीकरण; अभियोग. -of Induction-विगमनपूर्वगृहीततत्त्व; गृहीतसिद्धान्त.

Presystolic—(वै.) हृदयाकुंचनपूर्व.

Pretarsal Space—(वै.) ऊर्ध्ववर्त्मरिक्त.

Pretence, Pretension—१ कारणाभास; मिथ्याकारण; अभियोजन; व्यपदेश. २ (शास.) व्याज; अपदेश.

Preterit, Preterite—(भाषा.) भूत; भूतकाल; भूतकालवाचक.

Preternatural—(तत्त्व.) निसर्गबाह्य; विलक्षण; सृष्टिक्रम भिन्न-विरुद्ध; प्रतिप्रकृतिक; विप्रकृतिक; अस्वाभाविक. -Mobility-(वै.)स्रस्ताङ्गता; वैकारिकअस्थिरता.

Preternaturalism—(तत्त्व.) निसर्गबाह्यता; वैलक्षण्य; अद्भुतता; निसर्गबाह्यवस्तु.

Pretracheal—(वै.) पुर श्वासमार्ग.

Pretty—श्लक्ष्ण; सुंदर.

Prevalent Wind—(भू.) नियतवायु.

Prevarication—(तत्त्व.) वाक्छल; अपव्द.

Prevent—प्रतिबंधकरण.

Preventible Disease—(वै) निवारण क्षम-योग्य व्याधि.

Preventing Causes—प्रतिबंधककारण.

Prevention—१ (तत्त्व.) प्रतिरोध; निवारण, प्रतिबंध; निरोध. २ (वै.) पूर्वयोजना; वारण; प्रतिबोध.

Preventive—(वै.) प्रतिरोधक; प्रतिबंधक; निवारक. -Action-निरोधककार्य. [- of Forest-(अर्थ.) वनमूलकनिरोधककार्य. -Check-(अर्थ.) कृत्रिम निरोध. -Measure-(वै.) वारणोपाय; निरोधकउपाय. -Medicine-(वै) रोगप्रतिबंधक औषध; रोगनिवारक औषध.

Prevertebral—(वै.) पुरमणक. -Plexus-पुरमणक प्रकर.

Prevision—(तत्त्व.) पूर्वसूचना; पूर्वदृष्टि; पूर्वज्ञान; पूर्वदर्शन; भावीज्ञान; भविष्यद्दृष्टि.

Previous,-Conviction -(शास.) पूर्वशिक्षा; पूर्वापराधस्थान. -Question-(सभा.) उदंचनप्रश्न; पूर्वप्रश्न.

Priapism—(वै.) तीव्र इंद्रियोत्थान; अनैच्छिकलिंगोत्थान.

Price—(अर्थ.) मूल्य. [म. भाव, दर, किंमत] -Actual-वास्तव-वास्तविकमूल्य. -Average-सरासरीमूल्य; साधारणमूल्य. -Closing-अंतिममूल्य. -Current-वर्तमानमूल्य; प्रचलितमूल्य. [म. चालू किंमत] -Demand-क्रेयमूल्य; आवश्यकतामूल्य. -Fluctuation-चलमूल्य; न्यूनाधिकमूल्य. [किंमतीची वाढघट] -Gross-सामान्यमूल्य; दर्शनमूल्य;

दृश्यमूल्य. [म. एकूण किंमत] -List-मूल्यसूची. -Market-आपणमूल्य; हाटमूल्य. -Movement-मूल्यचलन; मूल्यहानिवृद्धि. -Net-निश्चितमूल्य. [म. नक्की किंमत] -Normal-स्वाभाविकमूल्य; वास्तवमूल्य. - of Money-वृद्धिमूल्य. [व्याजाचा दर, मनोती] -Preference-मूल्यपक्षपात; प्रथममूल्य; मूल्यप्राथम्य. -Real-वास्तविकमूल्य. -Selling-विक्रयमूल्य. -Supply-पूर्तिमूल्य; संग्रहमूल्य.

Prickle--१ (वन.) भूप्रकाण्ड; मूलकांड; मूलकोष्ठ; त्वक्कंटक; कंटक; शूक; शल्य; गात्रकंटक. [म. कांटा, कूस] २ (वै.) सार्णि—.

Pride—(तत्त्व.) अभिमान.

Priest—धर्माधिकारी; पुरोहित.

Primæval Primeval—(तत्त्व.) पुरातन; आद्य; पूर्वकालीन; प्रारंभकालीन; प्राथमिककालीन.

Primafacie—(शास.) प्रथमदृष्टया; प्रथमदर्शनेन; सुप्रकाशम्. -Evidence-(शास.) प्रथमदर्शनप्रमाण.

Prima Fis.—(वै.) प्रथमकर्प.

Primage—(अर्थ., नौ.) अधिकमूल्य; नौपुरस्कार.

Primal—प्रथम, मूल.

Primariness—प्राथमिकता; प्राथम्य.

Primary—१ (तत्त्व.) प्रथम; प्राथमिक; मौलिक. २ (पदा., वन.) मुख्य; प्रधान; प्रथम; प्राथमिक; आद्य; प्रमुख; मूलभूत; नैसर्गिक, आंगिक; प्र-अधि-पूर्व; प्रारंभिक; मूल; मौलिक. -Attention-(तत्त्व.) प्राथमिक ध्यान. -B Rays-(पदा.) प्राथमिक 'बीटा' किरण. -Battery-(पदा.) मूलविद्युत्घटमाला. -Cause-(तत्त्व.) पारंपरिककारण; आद्यकारण; आदिकारण; मूलकारण. -Cell-(पदा.) प्राथमिक विद्युत्घट. [म. प्राथमिकविजेरी; स्वायुविजेरी] -Centre-(वै.) ज्येष्ठकेन्द्र. -Coil-(पदा.) मुख्यकुंडली; प्रधानमंडल; प्रथम वेष्टन; स्थाणुमंडल; मुख्यमंडल. -Colour-(पदा.) मूलवर्ण; मूलरंग; प्राथमिक वर्ण-रंग. -Education-(शिक्षण.) प्राथमिक शिक्षण. -Evidence-(शास.) मुख्यप्रमाण; प्रधानप्रमाण; मूलप्रमाण. -Feathers-(प्राणि.) प्राथमिकपक्ष. -Function-(तत्त्व.) मौलिकनाडीव्यापार. -Government-(राज.) विशुद्धप्रजातंत्र. -Law-(तत्त्व.) मूलनियम; प्राथमिकसिद्धांत. -Memory-(तत्त्व.) प्राथमिकस्मृति. -Objection-(शास.) मूलविरोध; प्रधानविरोध; मुख्यव्यत्यय. -Period-(भू.) जीवोदययुग. -Planets-(ज्यो.) मूलग्रह. -Process-(तत्त्व.) मूलभूत अज्ञात मनःप्रक्रिया. -Qualities-(तत्त्व.) मूलगुण. -Relaxation-प्राथमिक शिथिलावस्था. -Root-(वन.) आद्यमूल; प्रधानमूल. -Spectrum-शुद्धवर्णचित्र; प्राथमिक वर्णपट. -Stage-(जीव.) प्राथमिक अवस्था. -Wave-(पदा.) आद्यतरंग

Primate—(जीव.) द्विहस्तक सस्तनप्राणि; प्रधानगण.

Prime—१ (ग.) दृढ; निर्गुण; निरवयव; मौलिक; अविभाज्य. २ (तत्त्व.) प्रथम; शुद्ध; मुख्य; प्रधान; मौलिक; आदिम. -Conductors-(पदा.) प्रधानचालक. -Cost-(अर्थ.) प्रधानमूल्य; प्रथममूल्य; उत्पादनमूल्य; प्रारंभिकमूल्य. -Entry-(अर्थ.) प्रधानलेख; मुख्यलेख. -Factor-(ग.) निर्गुणगुण; दृढगुण; दृढगुणावयव; रूढगुणनखंड. -Integer-(ग.) निर्गुणपूर्णांक; दृढअभिन्न. -Meridian-(पदा.) प्रमाणयाम्योत्तर; प्रथमयाम्योत्तर; मूलयाम्योत्तर; मूलमध्यरेषा; प्रधानयाम्योत्तर. -Minister-(राज.) प्रधानमंत्री. -Mover-(पदा., यंत्र) मूलप्रेरक; मूलयंत्र; मूलगतिजनक; गतिनिर्माणक; मूलचालक; प्रधानचालक; प्रथमचालक; मुख्यचालक; प्रधानप्रेरक. -Number-(ग.) निर्गुणसंख्या; अविभाज्यसंख्या; दृढअंक; रूढसंख्या. -Vertical-(ज्यो.) समवृत्त; पूर्वापरवृत्त.

Primer—(शिक्षण.) प्रवेशिका; प्रथमपुस्तक.

Primi—आद्य; प्रथम.

Primigenious—प्रथमनिर्मित; प्रथमोत्पन्न.

Primigravide—(वै.) प्रथमगर्भवती; प्रथमप्रसवा.

Priming—(पदा.) (बाष्प) जलमिश्रण.

Primipara—(वै.) प्रथमप्रसवा; प्रथमसंतानप्रसवकारी (स्त्री.)

Primitive—१ (ग.) मूलपरिणति. २ (तत्त्व., पदा., वै.) प्राथमिक; आदिकालीन; आद्य; आद्यपद्धतिगत; पुरातन; आद्यकालिक; आद्यकालीन; आदिकालीन; आदिकालिक; आदिम. -Colours-मूलरंग. -Groove-(वै.) मूलखात; ब्रह्मखात. -Sheath-अधिपटल.

Primogenitor—मूलपुरुष; आद्यपुरुष; आद्यजनक; आदिपिता.

Primogeniture—(अर्थ., शास.) ज्येष्ठताधिकार; ज्येष्ठता; पूर्वजत्व; अग्रजत्व; ज्येष्ठायत्तदाय. ज्येष्ठता अधिकार. [म. ज्येष्ठवारसा हक्क-कायदा] -Law of-पूर्वजत्व विधि; ज्येष्ठदायपद्धति.

Primordial—आद्य; अग्रज; प्राथमिक; प्रथम; प्रथमास्थितिगत;आद्यावस्थास्वरूपी; आदिम; प्रारंभिक. -Cell-(वै.) आद्यपेशी. -Leaf-(वन.) आद्यपर्ण; आदिपत्र; पर्णांकुर; प्रथमपर्ण. -Life-(जीव.) आद्यजीव. -Utricle-आद्यत्वचा.

Primordium—(वन.) प्रथमावस्था.

Primulaceæ—(वन.) ' प्रिमरोज ' वर्ग. [गु. काली फुलडीनोवर्ग]

Primum,-Cognitum—(तत्त्व.) प्रथमज्ञान; प्रथमाभास. -Mobile-प्रथमकर्ता; स्वनिष्टकर्मक; चैतन्यलोक; प्रवहगोल; आद्यकारण.

Prince—(राज.) राजकुमार; राजा.

Princeps—(वै.) प्रधानधमनी. -Pollicis-अंगुष्ठत्रिज्या.

Principal—१ (अर्थ.) १ मूलधन. २ (ग.) मूलधन; मूलत्व. ३ (तत्त्व.) प्रमुख; अग्रणी; मुख्य; प्रधान; श्रेष्ठ; मूल. ४ (पदा.) मुख्य; प्रधान. ५ (शास.) मूल. धन. ६ (शिक्षण.) आचार्य; मुख्याचार्य; मुख्यअध्यापक. -Axis-(पदा.) प्राक्ष; प्रमुखाक्ष. -Debtor-मुख्यऋणी. -Focus-(पदा.) मुख्यकेन्द्र; प्रकेंद्र; मुख्यनाभि; प्रधाननाभि. -Officer-मुख्याधिकारी. -of Maximum Satisfaction-(अर्थ.) अधिकस्याधिक संतोषसिद्धांत.-Point-प्रधानबिंदु. -Section-(पदा.) प्रच्छेद; मुख्यछेद. -Visual Ray-(चित्र.) दृश्यमुख्यकिरण.

Principle—१ (तत्त्व.) आदितत्त्व; मूलतत्त्व; मूल; मूलसिद्धांत; सिद्धांत; तत्त्व; नियम; सूत्र; आदिकारण; बीज; कार्यकारीतत्त्व.. २ (शास.) धोरण; तत्त्व; नियम. -of Causation-(पदा.) कार्यकारणभाव. -of Classification-(वन.) श्रेणीबंधीकरणसूत्र. -of Combination-संयोगतत्त्व. -of Correspondence-अन्योन्यत्वतत्त्व; सहभावधर्म. -of Duality-द्वंद्वभाव. -of Excluded Middle-निराकृतमध्यतासूत्र. -of Exclusion-ऋणएकाकित्व; पौली सिद्धांत-तत्त्व.-of Flotation-तरंगतत्त्व; तरणतत्त्व. -of Identity-तादाम्यता सूत्र-तत्त्व. -of Indeterminancy-अनिर्णयभाव; निर्णयाभाव; अनिर्णीयत्त्व; अनिश्चिततताभाव; हायजेनबर्गतत्त्व. -of Least Action-लघुतमक्रियातत्त्व. -of Lever-उत्तोलनदंडतत्त्व. [म. जोरदांडीचें तत्त्व] -of Medicine-चिकित्सातत्त्व. -of Quantum Number-शक्तिपुंजआद्यांक; आद्यशक्तिपुंजांक. -of Rationality-(राज.) बुद्धिबलतत्त्व. -of Substitution-(अर्थ.) प्रतिस्थापनसिद्धांत. -of Sufficient Reason-कारणसंपूर्णतासूत्र. -of Survivorship-पश्चाज्जीविदायाधिकार. -of Uncertainty-(पदा.) अनिश्चितातत्त्व; हायजेनबर्गतत्त्व.

Print—१ (मुद्रण.) मुद्रण. २ मुद्रांक; मुद्रा. ३ चित्र. -Matter-मुद्रणलेख.

Printer—मुद्रक; मुद्रणाधिकारी.

Printing, Art of—मुद्रणकला.

Prior—१ (तत्त्व.) आद्य; पुरोगामी; पूर्वकालिक; पूर्व; अग्र; पूर्वतर. २ (शास.) अग्र; अग्रिम; पूर्व; पूर्वगामी; अग्रदेय; श्रेयान्. -Claim-पूर्वाधिकार; अग्रिमाधिकार; अग्रता. -Mortgagee-पूर्वबंधकधर; पूर्वधारक.

Priority—१ (तत्त्व.) पूर्वत्व; पूर्वकालिकता; प्राचीनता; पूर्ववर्तित्व; प्रथमस्थान; अग्रपद; आद्यता; पूर्वता; अग्रता; अग्रमान्यता; अग्रपूज्यता; अग्रमान; अग्रपूजा; प्राथमिकत्व. २ (शास.) अग्राधिकार; अग्रता. -Historical-कालिकपूर्वत्व. -Logical-तार्किकपूर्वत्व.

Prism—१ (ग.) प्रचिन; चिति; समपार्श्व; ककच; त्रिपार्श्व. २ (पदा., रसा.) समपार्श्व; त्रिपार्श्व; त्रिधारी (लोलक) त्रिधार; परशु; लोलक. [म. त्रिपेटु; त्रिकोणीकांच] -Achromatic-(पदा., रसा.) नीरंगत्रिपार्श्व. [-Combination of-(पदा.) त्रिपार्श्वअवर्णसंयोग; नीरंगत्रिपार्श्वसंयोग] -Bi-(पदा.) द्विकत्रिपार्श्व. -Compass-त्रिकोण भिग-होकायंत्र; त्रिपार्श्वहोकायंत्र. -Constant Deviation-(पदा.) स्थिरविचलन समपार्श्व. -Double Image-(पदा.) द्विदर्शक समपार्श्व. -Edge of-लोलकधारा; त्रिपार्श्वधारा; समपार्श्वधारा. -Equilateral-सम(त्रिभुज) त्रिपार्श्व. -Nicol-निकल त्रिपार्श्व-समपार्श्व. -Right Angled-समकोणत्रिपार्श्व. -Totally Reflecting-पूर्णपरावर्तकत्रिपार्श्व. -Triangular-त्रिपार्श्व; त्रिकोणसमपार्श्व; त्रिपार्श्वकाच.

Prismatic—(पदा., वन) त्रिपार्श्विक; समपार्श्विक; त्रिपार्श्वीय; लोलकाकृति; लोलकयुक्त; त्रिधारी; त्रिधार. -Binoculars-(पदा.) त्रिपार्श्वीय द्विनेत्री दूरदर्शक. -Colours-रंगसप्तक. -Campass-त्रिपार्श्वकोणमापक; क्षेत्रमापकदूरदर्शक; त्रिपार्श्वहोकायंत्र; त्रिपार्श्वीयदिक्सूचक. -Lens-त्रिकोणकाच.

Prismoid—(वै.) त्रिपार्श्ववत्.

Prison—बंदिशाला; कारागृह; कारागार. -Labour-(अर्थ.) बंदीश्रमिक. -Offence-कारापराध.

Prisoner—बंदी. -of War-संग्रामबंदी; ध्वजाहृत (पुराणसंज्ञा). -Political-राजबंदी; राजकीयबंदी. -State-राजबंदी. -Under trial-पूर्वबंदी.

Privacy—(तत्त्व.) गुप्तता; रहस्यत्व; वैयक्तिकता; एकांत.

Privalved Mollusca—(जीव.) द्विपुटकवचधारी.

Private—(शास.) व्यक्तिगत. निज; गोपनीय; वैयक्तिक; गुप्त; आत्मीय; स्वीय;निज. -Arbitration-(अर्थ.) निजमध्यस्थता. -Bank-व्यक्तिगत श्रेणी-पेढी. -Company-निजश्रेणी. -Consumption-आत्मीयव्यय; कुटुंबव्यय. -Custody-स्वीयावेक्षण; स्वसंरक्षण. -Defence-आत्मरक्षण. -Estate-आत्मीयसपत्ति; स्वीय-निजसंपत्ति. -Monopoly-वैयक्तिक-निज एकाधिकार.-Parts-(वै.) गुह्य जननेंद्रिय. -Property-(अर्थ.) वैयक्तिक धन-स्वत्व, निजसंपत्ति. -Secretary-(राज.) अमात्य; रहस्यमंत्री; वैयक्तिकलेखक. [म. खानगी कारभारी; चिटणीस]

Privation-(तत्त्व.) पर्युदास; उपोषण; कष्ट; कामतृप्तिसंभावनाभाव; अपूर्ति.

Privative—१ (तत्त्व.) अभाव कारक-सूचक; अभावात्मक; लोपकारक; आभावदर्शकपद; पर्युदासक. २ (भाषा.) नपद; नञ्पद. -Term-(तत्त्व.) पर्युदासकपद; शक्याभावशब्द.

Privilege—(शास.) विशेषाधिकार.

Privileged—(शास.) विशेषाधिकारी. -Classes-विशेषाधिकारप्राप्त लोक. -Communication-(शास.) भाररहित ज्ञान-वस्तुज्ञान--. -Debt-अग्रऋण. -Person-विशेषाधिकारीव्यक्ति.

Privity—उपस्थ; गुह्य; गुह्यांग; गुह्यस्थल; गुप्तेंद्रिय.

Privy—गुह्य. -Council-विशिष्टमंत्रिमंडल; गुप्तमंत्रिमंडल; सर्वोच्च न्यायालय.

Prize of War—युद्धलाभ.

Pro and Con—(तत्त्व.) सपक्षविपक्ष.

Probability—१ (तत्त्व.) संभव; संभावना; संभाव्यता; संभवनीयता; शक्यता. २ (पदा.) संभवशास्त्र; संभव; संभवनीयता; संभवमान; संभवमूल्य. -Argument Based on-(तत्त्व.) संभवानुमान. -Joint-(पदा.) संयुक्तसंभवशास्त्र. -Measurement of-(पदा.) संभवमान. -Ratio-(तत्त्व.) संभावनानुपात. -Theory of-(तत्त्व.) संभाव्यतामानविचार.

Probable—(तत्त्व.) संभावी; संभवानुसार; संभाव्य; संभवनीय. -Inference-संभवानुमान. -Reasoning-संभवानुमान.

Probate—(शास.) दायपत्र; मृत्युपत्र निश्चिति-निर्णयप्रमाण. -Duty-(अर्थ, शास.) मृत्युपत्रप्रमाणकर. -of a Will-(शास.) शेषच्छालेखप्रमाणपात्र; अंतिम लेखप्रमाणपत्र; मृत्युलेखप्रमाणपत्र.

Probation—शिष्यत्व; पूर्वसेवा; विनीतसेवा.

Probatione(s) Penna(e)—(भाषा.) लेखनीपरीक्षण.

Probationer—विनीतसेवक; नवशिष्य; प्रथमकल्पित; परीक्ष्यमाण. [म. उमेदवार]

Probative—निर्णयप्रमाणक.

Probe—(वै.) क्षतशोधनी; शलाका; एषिणी.

Problem—१ (ग.) प्रश्न; कूट; समस्या; कृत्य. २ (तत्त्व., पदा.) प्रश्न; साध्य; उपाद्य; समस्या; विवादविषय; प्रमेय; विधेय; द्रष्टकर्म; कूट; संपाद्य; वादवस्तु; उपपाद्यविषय. -Determinate-(ग.) निश्चितोत्तर प्रश्न-समस्या; नियमितोत्तर प्रश्न. -in Equation-समीकरण प्रश्न. -Indeterminate-(ग.) अनियमितोत्तरप्रश्न. -Novel-(भाषा.) उद्देशलक्षीनवलकथा--of Substance-(तत्त्व.) अधिष्ठान पदार्थवाद. -of Vision-एकदर्शनतर्क. -Sex-काममीमांसा.

Problematic—(तत्त्व.) संदिग्ध; अनिश्चित; विवादशील; विवादास्पद; प्रश्नीय; प्रश्नात्मक; संभवात्मक; अनिर्णित; समस्यात्मक; संशयात्मक.

Problematical—समस्यात्मक; संशयात्मक; प्रश्नात्मक.

Proboscidea—(प्राणि.) शुंडाधारीसस्तनपक्षी.

Proboscis—(प्राणि.) शुंडा; अग्रनासिका; ओष्ठनलिका.

Procambial Strand—(वन.) आदिवर्धमानतंतु.

Procarp—(वन.) शलाटु.

Procausa Non Causa—(तत्त्व.) कारणभास.

Procedure—(तत्त्व.) वर्त्म; प्रवर्तन; प्रवृत्ति; प्रसार; सरणी; विधि; क्रिया; पद्धति; प्रक्रिया; रीति; विधान. -Legal-(शास.) विधिविधान; विधिपद्धति. -Summary-संक्षिप्तपद्धति.

Proceeding—१ कार्यपद्धति. २ (सभा.) १ सभाकार्य;कार्यक्रम. २ सभाकर्मटिप्पणी. -Book-(राज.) कार्य पुस्तक-ग्रंथ; कार्यक्रमग्रंथ; वृत्तान्तग्रंथ. [म. कार्यपोथी, अहवाल पुस्तक]

Proceedings—(सभा.) वृत्तान्त; उपक्रम. -of a Case-(श.स.) दैनदिन कार्य-लेख.
Proceeds—(अर्थ.) उत्पादन; उत्पन्न; आय.
Procerus—(वै.) ललाटनासिका.
Process—१ (अर्थ.) क्रिया. २ (ग.) प्रक्रिया; पद्धति; विधि; क्रिया; कर्म. ३ (तत्त्व.) प्रसर; क्रिया; प्रक्रिया; विधि; व्यापार. ४ (पदा.) पद्धति; रीति; क्रिया; क्रियापद्धति; क्रम; विधि; अनुक्रम; विधान; प्रणाली. ५ (वै.) १ कृति; पद्धति; प्रक्रम; प्रक्रिया. २ पुरःसृत; प्रसर; प्रवर्धन; प्रवर्धनक. ५ (शास.) आदेश, आज्ञा. -Abnormal-(वै.) विकृतप्रक्रिया. -Acromion-अंसकूट. -Alveolar-दंतोदूखलिक प्रवर्धनक. -Attitude (तत्त्व.) प्रक्रिया प्रवृत्ति. Causal-परिणामक्रम. -Clinoid-(वै) गुलिका प्रवर्धन. -Constructive-(वन) संयोजीक्रिया -Coracoid-(वै.) अंसतुंड प्रवर्धनक; तस : असतुंड. -Coronoid-हनुकूट तुंडा. -Costo (अर्थ.) निर्माणमूल्य. -Cyclic-(ग., पदा.) चक्रनेमिक्रम; चक्रक्रम; आवर्तकघटना. -Destructive-(वन.) वियोजीक्रिया. -Dialectical-(तत्त्व.) स्वयंगतिक्रम. -Direct-सरलक्रिया; अन्वयक्रिया; अनुलोमक्रिया. -Ethmoidal-(वै.) झर्झरकूटक. -External Angular-(वै.) बहि कोटि प्रवर्धनक. -Indirect-(ग.) विपरीतक्रिया; व्युत्क्रमक्रिया. -Infra Orbital-(वै.) नेत्राधरीय प्रवर्धनक. -Internal Angular-(वै.) अन्तःकोटि प्रवर्धनक. -Inverse-१ (ग.) विलोमक्रिया. २ (तत्त्व.) प्रतिलोमक्रिया. -Jugular-(वै.) मन्याप्रवर्धनक. -Lachrymal-अश्रुवाहिनी कूटक. -Malar-गंडधरकूट. -Mastoid गोस्तनप्रवर्धनक. -Mental-(तत्त्व.) मानसिक प्रक्रिया; मनोप्रक्रिया. -Nasal-(वै.) नामाकूट. -of Abstraction-(तत्त्व.) विकल्पनव्यापार. [-In Thought-(तत्त्व.) विचारवस्तुशून्यविकल्पनव्यापार] -of Concretion-(तत्त्व.) कल्पनाव्यापार. -of Conscionsness-(तत्त्व.) चैतन्यप्रक्रिया. -of Manufacture-प्रयोग क्रिया; प्रयोगरीति; निर्माणविधि. -of Mummification-(वै.) शवरक्षणसंस्कार. -of Thought-(तत्त्व.) आलोचनक्रम; विचारपद्धति. -Olecranon-(वै.) चूडा. -Orbital-अपांगप्रवर्धनक. -Palate-तालुफलक. -Pterygoid-जतुकास्थिचरण; चरण०. -Purposive-(तत्त्व.) प्रयोजितव्यापार; प्रयोजनहेतुप्रेरितव्यापार. -Repetitive-(तत्त्व.) चक्राकारक्रम; आवृत्तिक्रम. -Selective-(तत्त्व.) वरणक्रियाव्यापार. -Spheroidal-(वै.) जतुकास्थिसंधायीशृंग. -Spiral-(तत्त्व.) भ्रमरक्रम. -Styloid-(वै.) शिखाप्रवर्धनक; शूलिका. -Trochanter Major-(वै.) उर्वस्थिमहाशिखरप्रवर्धनक.
Procession—(तत्त्व.) संसरण; मंडलप्रयाण; समूहयात्रा.
Proceyon—(ज्यो.) प्रभासतारा.
Prochanger—(राज.) परिवर्तनवादी; संयोगवादी; चलवादी.
Proclamation—(राज) घोषणा. घोषणापत्र; प्रख्यापन; उद्घोषण.
Proclivity—निम्नता; मनोवृत्ति; मन-प्रवृत्ति.
Proclus—(जीव.) पूर्वखात.
Procolous—(जीव) अग्रातगोल.
Pro-consul—(राज.) आधुनिक औपनिवेशक शासक.
Procrastination—विलंब.
Procreant—प्रजोत्पादक; जनक; फलदायी.
Procreation—(तत्त्व.) प्रजजन; जनन; उत्पादन; जननक्रिया.
Procreative—(वै.) गर्भकर.
Proctagra—(वै.) मलद्वारवेदना;
Proctalgia—(वै.) गुह्यद्वारगत स्नायविक वेदना.
Proctatresia—मलद्वाराकुंचन.
Proctitis—(वै.) गुदकांडदार; गुदपाक; गुदद्वारशोथ.
Proctoclysis—(वै.) ऋज्वंत्रक्लेदन.
Proctoleucorrhea—(वै.) आमनिरसन.
Proctorrhagia—(वै.) गुह्यदेशरक्तस्राव.
Proctotomy—(वै.) गुदद्वारच्छेदन.
Procumbent—(वन.) भूमिशायी; भूसर्पी; शयान. [म. भुइसरपट]
Procuration—(अर्थ.) १ प्रजोत्पादनशक्ति; उत्पादनक्षमता. २ हस्ताक्षरकरणानुमति; अधिकारपत्र; प्रतिनिधिपत्र.
Procyon—(ज्यो.) पुनर्वसु चतुर्थतारा;लघुलुब्धक; प्रभासतारा; प्रश्वा.
Prodigality—(तत्त्व.) बहुप्रजता; अत्युदारता.
Prodigy—(तत्त्व.) अतिप्रकृति; महान् प्रतिभासंपन्नव्यक्ति; दैत्य; अलौकिकव्यक्ति.
Prodromal—(वै.) पूर्वरूपी; पूर्वगामी.

Prodrome—(वै.) प्राथमिक रोगचिन्ह.
Prodromus—पूर्वगामी.
Produce—१ (अर्थ.) उत्पादन. २ (ग.) वर्धन. ३ (तत्त्व.) वृद्धि; उत्पादन; उत्पत्ति. ४ (पदा.) उत्पादन उत्पन्न; निष्पन्न. [म. पैदास, निपज, उपज] -Manufactured-(अर्थ.) सिद्ध वस्तु-पदार्थ; संस्कारितवस्तु. -of Industry-उद्यमफल.-Raw-(अर्थ.)असिद्ध-संस्कार्य वस्तु. -(a) Straight Line-(ग.) सरलरेखादीर्घीकरण.
Produced from Animal—(प्राणि.) प्राणिज.
Producer—१ (अर्थ., तत्त्व.) उत्पादक. २ (तत्त्व,) प्रयोगकार; नाट्यविधाता. -Gas-(रसा.) अंगारवायु; उत्पादकवायु. [म. कोळशाचा वायु] -Goods-(अर्थ.) उत्पादकवस्तु. -Monopoly-उत्पादक एकाधिकार. -Rent-उत्पादक देय-लाभ.
Producers' Society—उत्पादकमंडल. -Surplus-उत्पादक लाभ.
Producing Capacity—उत्पादनशक्ति.
Product—१ (अर्थ) उत्पत्ति; उत्पन्न. २ (ग.) गुणफल; गुणाकार; फल; लब्धि; लब्ध; गुणनफल. ३ (पदा., रसा.) उत्पत्ति; उत्पादन; उत्पन्न; निर्मिति; फल. ४ (वै.) धातु; निष्पन्न. -By-१ (अर्थ.) गौणउत्पन्न. २ (पदा.) गौणफल; आनुषंगिकफल. -Continued-(ग.) परंपरितगुणाकार. -Joint-(अर्थ.) सम्मीलित उत्पत्ति. -Net-वास्तवउत्पत्ति. -of Variables of Different Natures-(ग.) भावित. -Partial-(ग.) भागलब्ध. -Reaction-(रसा.) क्रियाफल.
Products—१ (भू.) जातद्रव्य; पदार्थ; धन. २ (वन.) वस्तु. -Agricultural-(भू.) कृषिकद्रव्य; कृषिपदार्थ. -Commercial-(भू.) पण्यद्रव्य; क्रेयपदार्थ. -Excretory-(वन.) अन्तःक्षरितवस्तु; अंतःक्षेपितपदार्थ वस्तु. -Industrial-(भू.) श्रमद्रव्य; औद्योगिकपदार्थ. -Natural-(भू.) स्वभावजद्रव्य; नैसर्गिकपदार्थ. -Secretary-(वन.) बहिःक्षरितवस्तु; बहिःक्षेपितपदार्थ. -Waste-(वन.) वर्जितवस्तु; निःसारितपदार्थ; त्याज्यपदार्थ.
Production (अर्थ., तत्त्व., पदा.) उत्पादन; फल; प्रवृद्धि; उत्पत्ति; उद्भव; निर्माण. [म. निपज] -Cost of-(अर्थ.) उत्पादनमूल्य; उत्पत्तिमूल्य; उत्पादनव्यय. of Mechanical Motion-(यंत्र.) गत्युत्पादन; चालन. -of Sound-(पदा.) ध्वन्युत्पादन; ध्वनोत्पादन. -of Wealth-(अर्थ.) धनोत्पत्ति. -on a Large Scale-(अर्थ.) बहुप्रमाण उत्पादन; बहुलोत्पादन. -on a Small Scale-(अर्थ.) अल्प प्रमाणउत्पादन. -Requisites of-उत्पत्तिसाधन.
Productive Consumption—(अर्थ.) उत्पादक उपभोग. -Directly-प्रत्यक्षोत्पादक. -Duty-उत्पादककर. -Goods-उत्पादक वस्तु-पदार्थ. -Indirectly-अप्रत्यक्षोत्पादक. -Labour-उत्पादकश्रम. -Power-उत्पादकशक्ति. -Qualities-फलद्रूपता; फलनशीलता. -Work-उत्पादककार्य.
Productiveness—(अर्थ.) उत्पादकत्व.
Productivity—(अर्थ.) उत्पादकता.
Pro Embryo—(वन.) आदिगर्भ; गर्भपूर्वावस्था.
Profession—व्यवसाय; वृत्ति; जीविका; स्वमतप्रकाशन.
Professional—(पदा.) व्यवसायी; व्यावसायिक. -Chair-वृत्ती. -Fees-व्यावसायिक मूल्य.
Professor—(शिक्षण.) अध्यापक; प्राध्यापक; आचार्य; तज्ज्ञ; विद्यागुरु; शिक्षागुरु.
Proficiency—(तत्त्व.) पारदर्शिता; प्रावीण्य; कौशल; पाटव
Profile—बाह्यरूप, पार्श्वचित्र; एकपार्श्व; रूपरेषा. -Psychic-मनोविज्ञान रूपरेखा.
Profit—लाभ, उत्पन्न; हित संपादन-साधन. [म. नफा; फायदा; मिळकत] -and Loss Account-(अर्थ.) लाभहानिगणना. -Gross-सर्वलाभ. -Less-लाभहीन. -Net-वास्तविकलाभ; शुद्धलाभ. -Sharing-लाभवितरण. -Sharing Scheme-लाभभागयोजना; लाभविभाजनयोजना.
Proforma—(अर्थ.) आकारानुकूल, पद्धत्यनुसार; उपचार मूलक-अनुकूल.
Profound—गम्भीर; भव्यगंभीर; गाढ; अगाध.
Profunda—(वै.) अंतःअंक.
Progenitor—(वै.) पूर्वज; पूर्वग; अजनक; पूंपूर्वज.
Progeny—प्रजा; संतति.
Prognasthism—(तत्त्व.) प्रहणुत्व; उद्गतहनुत्व.
Prognathous—(तत्त्व.) प्रहणु; उद्गतहनु.
Prognosis—(तत्त्व., वै.) अग्रज्ञान; पूर्वज्ञान; निदान; भविष्यज्ञान; साध्यासाध्यविचार; भविष्यनिवेदन; रोगगति पूर्वावलोक; प्रज्ञान; पूर्वसूचकता; साध्यासाध्यविचार; प्राग्ज्ञान; रोगनिदान.

Prognostic—अग्रसूचक; पूर्वचिन्ह.

Prognostication—भविष्य; पूर्वचिन्ह; पूर्वलक्षण; अग्रज्ञान.

Programme—कार्यक्रम; कार्यवाही; कार्यावलि क्रम-निवेदन.

Progress—(तत्त्व.) उन्नति; वृद्धि; प्रगति; आयति; उपगति; प्रसर्पण; उत्कर्ष; संवृद्धि; विकास.

Progression—(ग.) अग्रगति; प्रगति, श्रेढी; श्रेणी; मालिका; क्रमवृद्धि. -Arithmetical-गणितश्रेढी; चयश्रेढी; समांतरश्रेढी-श्रेणी; गणितश्रेणी. -Geometrical-भूमितिश्रेढी; उत्तरश्रेढी; समसंबंधिश्रढी, समनिष्पत्तिश्रेढी; भूमितिश्रेणी; गुणोत्तरश्रेणी. -Harmonical-स्वर-श्रेढी; श्रेणी; अंशश्रेढी; हरात्मकश्रेढी; एकस्वन-समस्वर श्रेढी; गायनश्रेढी. -Musical-आरोह; अवरोह.

Progressions—श्रेढीव्यवहार.

Progressive—(तत्त्व.) पुरोगामी; वर्धमान; प्रागतिक; क्रमधर्मी; उत्कर्षशाली, क्रमिक; प्रगमनशील. -Adjustment-चलत्संयोग. -Decrease in Magnetisation-(यंत्र.) अवकेतन. -Increase—उत्केतन. -Principle-(अर्थ.) क्रमोन्नतिसिद्धांत. -Tax-क्रमागतवर्धमानकर; क्रमवृद्धिकर. -Taxation-वर्धनशील कर. -Wage-क्रमागतवर्धमान श्रममूल्य; वर्धनशीलवेतन. -Wave-(पदा.) प्रगतिशील तरंग. -Sorites-(तत्त्व) प्रागतिक संक्षिप्तमालानुमान.

Progressiveness—प्रगामिता; प्रगमन; प्रागतिकत्व; प्रगतता.

Prohibited—निषिद्ध; प्रतिषिद्ध. -Goods-निषिद्ध-वस्तु.

Prohibition—प्रतिबंध; निषेध; निरोध; निषेधाज्ञा. [म. बंदी]

Prohibitionist—निषेधवादी.

Project—(तत्त्व.) कल्पना; योजना; युक्ति; संकल्प; प्रकल्प; विक्षेप; प्रक्षेप; अभिक्षेप. -Method-(तत्त्व., शिक्षण.) व्यवसायपद्धति; योजनापद्धति; अभिक्षेपपद्धति.

Projected—अभिक्षिप्त; प्रक्षेपित; प्रकल्पित. -Part-बहिरागतांश; बाह्यांश.

Projectile—१ (ग.) प्रक्षेपक; प्रक्षेपणीय. २ (ज्यो.) पतनक्षेत्र; प्रक्षिप्त. ३ (पदा.) अस्त्र; प्रक्षेप्य; प्रास; क्षेपण; क्षेपित; पतन क्षेत्र-मार्ग. -Force-(ग.) प्रक्षेपकबल; पतनक्षेत्रबल.

Projection—० (ग.) आबाधा (भास्कर); प्रक्षेप; प्रेक्षण; अभिक्षेप; विक्षेप; प्रत्यालेख; प्रतिभा; प्रलंबिता; प्रलंब; छाया. २ (ज्यो.) अनुलेख; प्रतिभा; प्रलंबाकृति. ३ (तत्त्व.) प्रक्षेपण; उत्प्रेक्षण; उत्कल्पन; प्रकल्पना; आरोपण; अभिक्षेप. ४ (पदा.) प्रलंब; प्रात्क्षेपण; प्रत्यालेख; प्रदर्शन; प्रत्यालेखन. ५ (भू.) लंबाकृति. ६ (वै.) संलग्नक—; प्रपादन. -Centre-(तत्त्व.) अभिक्षेपकेंद्र. -Conical-(ग., भू) शंकुप्रत्यालेख; शांकव अभिक्षेप. -Cylindrical-चितिप्रत्यालेख; नल अभिक्षेप. -Equal Area -समक्षेत्र०. -Equiangular-सदृशकोणीय०. -Geometrical-भूमितिविषयक०. -Globular-गोलीय०. -Lantern-(पदा.) चित्रदर्शक०. -Mercator-मर्केटर०. -Optical-चित्रप्रक्षेपण०. -Orthographic-लंबजन्य०; लंब०. -Plane of-अभिक्षेपतल०. -Stereo Graphic-घन०, मानचित्र०. -Visual-चाक्षुष अभिक्षेप.

Projective—विक्षेपित; प्रलंबित. -Pencils-विक्षेपित सूची.

Projector—(पदा.) प्रदर्श; प्रकाश(प्र)क्षेपक.

Prolapse—(वै.) भ्रंश; च्युति; नालभ्रंश प्रपात; गुदभ्रंश. -Ani-गुदभ्रंश; अंगपात. -of Chord-नालभ्रंश. -of the Funis-बालभ्रंश; बालदर्शन. -of the Uterus-गर्भाशय भ्रंश; योन्यर्श; अंगपात. -Vagina-योनिभ्रंश.

Prolapsus—(वै.) (गर्भाशय) अध स्थलांतर; भ्रंश; निर्गमन. -Ani-गुदभ्रंश. -Recti-गुदभ्रंश. -Uteri-जरायुभ्रंश; गर्भाशयभ्रंश. -Vaginae-योनिभ्रंश.

Prolate Spheroid—(पदा.) उच्चाक्षउपगोल; परिदीर्घगोल.

Prolegs—उपपाद.

Prolepsis—(तत्त्व.) प्रत्यक्षाव्यवहित प्रत्यय.

Proletarian—श्रमिक.

Proletariat—श्रमजीवि-श्रमिकश्रेणि.

Proliferation—१ (तत्त्व.) प्रोदभेद; कोषसंवृद्धि. २ (वन.) बहुविधप्रसवन. ३ (वै.) संतानोत्पादन; प्रजोत्पादन; अपत्योत्पादन; प्रजननक्रियाद्वारा वृद्धि.

Proliferous—१ (वन.) कलिकाधारी. २ (वै.) प्रसरणशील.

Prolific—(तत्त्व.) बहुप्रसव; बहुप्रजोत्पादक.

Prolifical—(वन.) प्रसवशील; बहुप्रसव; बहुफल; अवंध्य; गर्भधारणशील; फलोत्पादक.
Prolification—(वन.) प्रजोत्पादन; प्रजोत्पत्ति; संतति.
Prolonged Labour—(वै.) दीर्घप्रसूति.
Prolonging Life—(वै.) आयुर्मर्यादा वर्धन-वर्धक.
Prologue—अथलेख; आदिलेख; प्रस्तावना.
Promenade—(स्था.) चक्रम.
Prominence—१ (ज्यो., पदा.) तेज शृंग; शृंग; उन्नतज्वाला; सूर्योन्नतज्वाला. २ (भाषा.) ख्याति; प्राधान्य; श्रेष्ठता.
Promiscuity—(तत्त्व.) संकुलता; अनियत संभोग.
Promiscuous—क्रमविचाररहित.
Promiscuousness—भेदाभेदशून्यता; भेदविचारराहित्य.
Promise—(तत्त्व., शास.) वचन; प्रतिज्ञा; प्रतिश्रव; प्रतिश्रुति.
Promisee—वचनगृहीता; वचनधर; वचनधारक.
Promising Land—(भू.) उत्कर्ष प्रवण-वर्धिष्णु भूमि.
Promisor—वचनदाता; प्रतिज्ञाकर्ता.
Promisory—वचनलेख. -Note-वचन पत्र-लेख; कुसीद पत्र-लेख.
Promontory—१ (भू.) भृशिर; शैलांतरीय. २ (वै.) अंतरीय; शंखउन्नत; प्रोन्नत; त्रिकास्थि अर्बुद.
Promotor—(अर्थ.) संस्थापक; सहायक; चालक; पुरस्कर्ता; प्रवर्तक; संचालक.
Promotion—प्रवर्धन; प्रोत्साहन; पुरस्कार; वृद्धि; उन्नति. -Money-(अर्थ.) संचालक धन.
Prompt Sale—(अर्थ.) तात्कालविक्रय; शीघ्रविक्रय
Prompter—(नाट्य.) प्रेरक; सूचक.
Promulgate—(शास.) ख्यापन; प्रवर्तन; प्रशासन.
Promycelium—(वन.) आदिनंतु; आदिछत्राकदेह; नलिका.
Pronation—(वै.) विवर्तन.
Pronator—(वै.) अपतानिका; बहिरावर्तक. -Quadratus-चतुष्कोण परिवर्तक. -Radiiteres-दीर्घकरविवर्तक स्नायु. -Teres-त्रिकोणपरिवर्तक.
Prong—(पदा.) शूल; भुजा.
Pronoun—(भाषा.) सर्वनाम. -Demonstrative-दर्शक सर्वनाम. -Distributive-भिन्नवाचक०. -Indefinite-सामान्य०. -Interrogative-प्रश्नार्थक. -Personal-पुरुषवाचक. -Possessive-षष्ठ्यन्त०. -Reciprocal-परस्परवाचक०. -Reflexive-कर्तृवाचक-स्ववाचक०. -Relative-संबंधी०.
Pronounciation—(भाषा.) वर्णोच्चार; उच्चार.
Pronucleus—(वन.) प्रकेन्द्र. -Male-(वै.) नराष्ठी.
Proof—१ (ग., पदा.) उपपत्ति; प्रमाणसिद्धि; सिद्धता. २(तत्त्व.,शास.) प्रमाण; उपपत्ति; परीक्षा; आधार: प्रत्यय; तर्कसिद्धि; न्यायसिद्धि; युक्तिसिद्धि; प्रतीति; सिद्धि; स्थापना. ३ (मुद्रा.) पूर्वमुद्रण; पूर्वमुद्रित. -Analytical-(तत्त्व.) विभाजकनिरूपण; अन्वयनिरूपण. -Beyond-अतिसिद्ध, सिद्धातीत -Conditions of-प्रामाण्यघटक; तर्कशुद्धिघटक; तर्कसिद्धघटक. -Direct-प्रत्यक्षप्रमाण. -Eye-प्रत्यक्षप्रत्ययन. -Ground of-सिद्धिप्रमाण; हेतु आश्रय-आधार. -Indirect-परोक्षप्रमाण; परोक्षनिरुपण; विपरीत सिद्धयभावप्रमाण. -Inductive-उदाहरणानुमितसिद्धांत. -Plane-(पदा.) परीक्षा पट्टिका. -Reader's Illusion-मुद्रापसंवेदन; मुद्राशोधक अपसंवेदन. -Sheet-(मुद्रण.) पूर्वमुद्रित; पूर्वमुद्रापत्र. -Science of-(तत्त्व.) सिद्धिशास्त्र. -Spirit-प्रमाणमद्यार्क. -Theoretical-शास्त्रीयनिरुपण.
Proof—अभेद्य. -Fire-अग्निजित. -Water-जलाभेद्य.
Prop Root—(वन.) आधारमूल; स्तम्भमूल. [म. धीरेमूळ]
Propædentic—(वै.) प्रावेशिक.
Propaganda—प्रचारकार्य; प्रचार.
Propagated Disturbance—स्नायविक उत्तेजन; नाडीक्षोभ.
Propagation—१ प्रसर्जन; प्रस्तरण; प्रसार; प्रस्तार; प्रवर्तन; प्रसरण; विस्तरण; गमन; मार्गक्रमण; संचार; विहार; क्षेपण; प्रवास; चलन; उत्पत्ति. २ (तत्त्व.) संवेदनस्थानांतर क्रिया -of Light-(पदा.) दीप्तिप्रसरण; कांतिप्रसरण; तेजःप्रसार. -of Sound-(पदा.) ध्वनसंचारण; ध्वनिसंचार.
Propane—(रसा.) भेदुन; अप्रेन.
Propeller—(पदा.) क्षेपणी; चालक; गतिप्रेरक; प्रणोदक. [म. पंखा, चालकपंखा, मळसूत्रीपंखा]
Propension, Propensity—(तत्त्व.) प्रावण्य; प्रवणता; अभिराग; प्रवृत्ति; सहजप्रवृत्ति.

Proper—(तत्त्व.) नियत; विशेष; विशिष्ट; उचित; प्रकृत; योग्य. -Care-समीक्षा; योग्य संरक्षण. -Fraction-(ग.) समअपूर्णांक. -Function-(ग., पदा.) उचितरूप; इष्टरूप. -Name-१ (तत्त्व.) व्यक्तिनामपद; विशेषनामपद २ (भाषा.) विशेषनाम. -Value-(पदा.) इष्टमूल्य;योग्यमूल्य. -Vol.dig.-(वै.) साधारण अंगुली.

Properties—गुणधर्म;धर्म.-Three-of Matter-गुणत्रय. -of Muscle-(वै.) मांसधर्म; स्नायुधर्म

Property—१ (अर्थ., ग.) स्व; धन; स्वामित्व; भूमि; संपत्ति; दाय. २ (तत्त्व., पदा., रसा.) गुण; धर्म; गुणधर्म; प्रकृतिगुण; स्वत्व; लक्षण; स्वभाव. -Chemical-(रसा. वै.) रसायनधर्म. -Common-साधारणधर्म. -Essential-आवश्यक गुण. -Geometrical-(ग.) भूमितिधर्म. -Mechanical-(यंत्र.) यांत्रिकधर्म. -Immovable (real)-(शास.) स्थावरभूमि; भूमिधन. -Incorporeal-(अर्थ.) निरवयव धन. -Man of-(अर्थ.) धनिन्; धनिक. -Moveable-(शास.) जंगम धन. -of Matter-(पदा.) वस्तुधर्म. -of Resistance-(पदा.) प्रतिबंधकत्व; प्रतिबंध(क)धर्म. -Physical-गुण; स्वभावगुण; जातिगुण; नैसर्गिकगुण. -Private-यौंतक; स्वधन; स्वार्जितधन. -Public-सार्वजनिक घनभूमि. - Qualification-(अर्थ., इति.) सांपत्तिक योग्यता; धनपात्रता. -Tax-(अर्थ.) आनुपातिककर; सांपत्तिककर. -Whole-(शास.) सर्वस्व.

Prophase—१ (वन.) पूर्वावस्था. २ (वै.) पूर्वदशा.

Prophecy—(तत्त्व.) भविष्यद्वचन; भविष्यकथन; भाविककथन.

Prophet—(तत्त्व.) भविष्यवादी; भविष्यद्वक्ता.

Prophylactic—(वै.) रोगप्रतिबंधक; रोगनिवारक; रोगनिषेधक; रोगाभिमुख. -Serum रोगप्रतिबंधक औषध.

Prophylaxis—(वै.) रोगप्रतिबंधक औषधोपचार-औषधियोजना; रुग्णशुश्रूषा.

Prophyll—(वन.) पूर्वपर्ण; पूर्वपत्र.

Propionic Acid—(रसा., वै.) प्रतैलिकाम्ल; मेदाम्ल.

Propionyl—(रसा.) अम्रोनील.

Propitiation—(तत्त्व.) प्रसादन; आराधन.

Propodite—(प्राणि.) अनुकूर्च संधि

Proponic—(रसा.) अम्रोनिक.

Proportion—१ (ग.) अनुपात; प्रमाण; युगनिष्पत्ति. २ (पदा., रसा.) प्रमाण; परिमाण; समानुपात; अनुपात; गुणोत्तर. -Constant-(रसा.) नियतप्रमाण -Continued-(ग.) अविच्छिन्न संबंध; पंचराशिक; अखंड प्रमाण. -Definite-(रसा.) निश्चित अनुपात. -Direct-(ग.) समराशिप्रमाण; समसंबंधसाम्य; अनुलोमसंबंध; अनुलोमानुपात. -Fourth-(ग.) प्रमाणचतुर्थपद. -Inverse-(ग.) व्यस्त राशिप्रमाण; विलोमसंबंध; विलोमानुपात. -Mean-(ग.) प्रमाणमध्यपद; मध्यप्रमाण. -Multiple-(रसा.) गुणक प्रमाण; गुणक अनुपात. -Reciprocal-(रसा.) परस्परप्रमाण; परस्परसंबंधसाम्य, परस्परसंबंधानुपात. -Third-(ग.) प्रमाणतृतीयपद.

Proportional—(ग.) आनुपातिक; प्रमाणात्मक; प्रमाणघात; अनुपाति; संबंधसाम्य; विलोमानुपात. -Directly-(पदा.) अनुक्रमानुपाति. -Fourth-(ग.) अनुपातचतुर्थ. -Inversely-(ग.) उत्क्रमानुपाति. -Mean-अनुपातमध्य. -Representation-आनुपातिक प्रतिनिधित्व.

Proportionals—(ग.) प्रमाणपदानि, प्रमाणराशी.

Proportionate—(अर्थ., पदा.) अनुपाती; प्रमाणबद्ध; यथोचित. [म.प्रमाणशीर]-Paid up Policy-आनुपातिक शोधित विमा. -Tax-आनुपातिक कर.

Proportionately—(पदा.) यथानुपात.

Proposal—१ (अर्थ.) उपन्यास. २ (ग.) योजना; आलाप (भास्कर). ३ (राज.) प्रस्ताव; सूचना; उपन्यास; योजना. -Form-(अर्थ.) उपन्यासपत्र.

Propose—१ (तत्त्व.) प्रस्तावकरण. २ (सभा.) प्रसूचन; प्रसूचितकरण; सूचन.

Proposer—(सभा.) सूचक.

Proposition—१ (अर्थ.) प्रमेय; प्रस्ताव. २ (ग.) उपन्यास; सूत्र; प्रतिज्ञा. ३ (तत्त्व.) प्रतिज्ञा; सिद्धांत; वाक्य; विधान; कथन; निर्देश; प्रमेय; प्रतिज्ञाविधान; विधानवाक्य. ४ (शास.) सूचना; निवेदन. -A-सर्वभाव विधान. -E-सर्वभाव विधान. -I-अंशभाव विधान. -O-अंशभाव विधान. -Affirmative-(तत्त्व.) विधायक वाक्य; भावविधान; धनविधान. -A Fortiori-परम-उत्तम विधान. -Alternative-विकल्पगर्भ विधान; विकल्प विधान. -Ampliative-विस्तारक विधान; विस्तार विधान. -Analytic-विकलन विधान; विकलक विधान. -Apodeictic-नियतिदर्शक विधान; निश्चयरीतिदर्शक विधान; नियामक

विधान. -Assertory-स्थितिदर्शक विधान; आस्तिक विधान. -Categorical-निरुपाधिक विधान; केवलविधान. -Conditional-सोपाधिक विधान; सांकेतिकविधान. -Conjunctive-संकेत वाक्य. -Disjunctive-पक्षांतर वाक्य; विकल्पगर्भ विधान; वियोग विधान; वियुक्तविकल्प विधान. -Equational Theory of-विधानविषयक समीकरणवाद. -Exceptive Proposition-अपवादी विधान; अपवादक विधान. -Exclusive-परिच्छेदक विधान. -Existential Import of-विधानास्तित्व वाचक-विषयक-अभिप्राय. -Explicative-विवेचक(न) विधान. -Exponible-सगर्भ विधान; अनेकगर्भ विधान. -Hypothetical-कार्यकारण विधान; अनुलंब विधान; सापेक्ष विधान; सापेक्ष वाक्य. -Import of a-वाक्याशय; विधानाशय; विधान मीमांसा; विधान-अभिप्राय मीमांसा. -Indefinite-अनिश्चित वाक्य; अनिश्चितविधान. -Modal-निश्चिति विमर्शक विधान.-Modality of-विधाननिश्चिति विमर्श;विधान-निश्चिति;विधानरीति;विधाननिश्चय रीति. -Negative-अभावविधान; ऋणविधान; निषेधकवाक्य. -Particular-अंशगत विधान; एकदेशी विधान; अंशविधान. [-Affirmative-अंशभावविधान. -Negative-अंशाभावविधान.] -Preindesignate-अपरिमितविधान. -Problematic-संभवदर्शक विधान; सांभविक विधान; संभवविधान. -Real-बोधकवाक्य; वस्तु-वास्तविकविधान. -Relational-संबंधविधान. -Synthetic-संकलन(क)विधान. -Universal-व्याप्तिविधान; सर्वगतविधान. [-Affirmative-सर्वभावविधान. -Negative-सर्वाभावविधान.] -Verbal-शब्द-शाब्दिक विधान; शाब्दिक वाक्य.

Propounded—(तत्त्व.) प्रोक्त; विस्तारित.

Propria manu—(भाषा.) स्वहस्त.

Proprietor—(शास.) स्वामी; धनी; अधिकारी.

Proprietory Rights—(अर्थ.) स्वामित्वाधिकारी.

Propriety—(तत्त्व.) औचित्य; समर्पकता; संगति; संबंध; उपयुक्तता; योग्यत्व.

Proprium—(तत्त्व.) गुणधर्म; उपलक्षण; अनुलक्षण; उप-अनु धर्म; धर्मविशेष;गुणविशेष; लक्षणविशेष; परिणामगुण; परिणामधर्म; सामान्यलक्षण; स्वसाध्यधर्म; स्वभावसाध्यधर्म; व्यावर्तकधर्म; व्यावर्तकधर्म; व्यावर्तकलक्षण.

Propulsion—(वै.) सारण; परिचालन.

Propyl—(रसा.) अग्रिल; मेदिल. -Ether-मेदिल ईथर.

Propylene—(रसा.) अग्रिलीन; मेदिलीन.

Pro rata—(अर्थ.) विभागशः; यथांश; यथाप्रमाण.

Prosaic Mind—(तत्त्व.) वास्तवप्रवण मन; प्रत्यक्षप्रवण मन.

Proscribe—(राज.) बहिष्कृतकरण; शासनबाह्यकरण.

Prose—(भाषा.) गद्य.

Prosector—(वै.) प्रेतच्छेदक शिष्य.

Prosecution—(शास.) अभियोग; दंडन्यायकर्म. -Witness-अभियोग साक्षी.

Prosecute—(शास.) अभियोग; प्रवर्तन; दंडन्याय-प्रवर्तन.

Prosecutor—(शास.) अभियोजक; अभियोगी.

Proselyte—(तत्त्व.) नवधर्मोत्साही; अन्यधर्मोत्साही.

Prosene—(वै.) पूर्व.

Prosencephalon, -Fore Brain—(वै.) पुरमज्जाखंड; अग्रवर्ती मस्तिष्क.

Prosenchyma—(वन.) लंबवर्धक पेशीजाल; तंतुपेशीमयधातु; तंतुजनक धातु; तंतुमयधातु; तंतुधातु.

Prosodial—(भाषा.) छंदशास्त्रीय.

Prosodian—(भाषा.) छंदःशास्त्री; छंदोवेत्ता.

Prosody—(भाषा.) छंदःशास्त्र; छंदोविद्या.

Prosopalgia—(वै.) मुखमंडलस्नायुशूल.

Prosopectasia—(वै.) मुखमंडलविकृतविवृद्धि.

Prospect—१ (अर्थ.) अवधारित; अवेक्षित; आशा; संभावना. २ (तत्त्व.) अग्रदृष्टि; दृश्य; अपेक्षा; चक्षुर्विषय; आलोकदर्शन; भविष्यदर्शन; भविष्यालोक.

Prospected Trade—(अर्थ.) संभाव्य व्यापार.

Prospecting Licence—(खनिज.) अन्वेषणाधिकारपत्र.

Prospective—भविष्यकालीन; उत्तरकालीन; भावी; भविष्यदर्शी लक्षी. -Demand-भावीक्रेयता. -Reference-(तत्त्व.) परिणामदर्शिता.

Prospectiveness—(अर्थ.) प्रत्याशा; अग्रचिंतन; अग्रदर्शित्व.

Prospectus—(अर्थ.) योजनापत्र; उद्देशपत्र; प्रसिद्धिपत्रक; बोधपत्रक; रूपनिदर्शक रूपरेखा; घोषणापत्र; बोधनपुस्तक; बोधनक; परिचायकपत्र; विज्ञापनपत्र; विज्ञानपत्र.

Prosopis Sticigera—(वन.) शमी.

Prostate—(वै.) गविनी; अष्ठीलाग्रंथि; मूत्राष्ठीला; पुरस्थित; प्रस्था; रेतःकंद; शुक्राशयपिंड; पूर्वस्थ; अष्ठीला; पौरुषग्रंथी. -Gland-(वै.) पौरुषपिंड; शुक्रोपकोशग्रंथि; शुक्राशयपिंड; अष्ठीलाग्रंथि.

Prostatic, -Calculus—(वै.) शुक्राशयपिंडगतअश्मरी. -Enlargement-(वै.) अष्ठीलावृद्धि; -Plexus-रेतःकन्दप्रकर; अष्ठीलाजाल. -Proportion-रेतःकंदभाग. -Sinus-कंदप्रणाली; पौरुषप्रणाली. -Utricle-कंदगुहपुट.

Prostatico Vesical Plexus—(वै.) आरेतःकन्दलीलाप्रकर.

Prostitute—(सामाज) वेश्या; गणिका; सामान्य स्त्री.

Prostitution—तनुविक्रय; वेश्यावृत्ति; व्यभिचार.

Prostrate—(वन.) भूमिशायी; विनम्र; प्रसारी; प्ररोही.

Prostration—१ (तत्त्व.) प्रणिपात; प्रणाम; साष्टांगप्रणाम. २ अवसन्नता; अवसाद; शक्तिपात. २ (वै.) शक्तिपात.

Prosyllogism—(तत्त्व.) साहायकानुमान; पूर्वानुमानवाक्य; पूर्वसंविधानानुमान.

Protamine—(वै.) प्रायमिन.

Protandrous—(जीव., वन.) प्रपुपरिणत; पुंत्वपूर्वक उभयलिंगी.

Protandry—(वन.) आद्यकेसरविकास; प्रथमपरागसंभव; प्रपुंपरिणति.

Protanspia—(वै.) आंशिकदिवान्धता.

Protaxylem—(वन.) प्रथमकाष्ठ.

Protean—अनेकरूपधारी; बहुप्रकारक; अनेकदेशी.

Protected,-Area—(शासि.) संरक्षितप्रदेश; अप्रवेशमर्यादा. -Forest-(वन.) संरक्षित वन-अरण्य-जंगल. -State-(राज.) सामन्तराज्य; आश्रितराज्य. -Trade-संरक्षितव्यापार.

Protection—(अर्थ., राज.) १ संरक्षण; प्रतिबद्धता (व्यापारविषयक); संवर्धन; परिपोषण. २ आच्छादन, त्राण; गोपन; अवन; समाश्वासन. -Duty-संरक्षणकर. -of Industry-(अर्थ.) उद्योगसंरक्षण. -of Species-(जीव.) जातिसंरक्षण.

Protectionist—(अर्थ.) संरक्षणवादी; संरक्षककरपुरस्कर्ता.

Protective—संरक्षक. -Action-संरक्षकक्रिया. -Colouratin-(जीव.) संरक्षकवर्ण. -Duty-(अर्थ.) संरक्षककर. -Food-संरक्षक अन्न. -Resemblance-(तत्त्व.) संरक्षकसादृश्य.

Protectorate—(शास.) संरक्षकसंस्थान; संरक्षितसंस्थान; आश्रितराष्ट्र; संरक्षित राज्य; सामंतराज्य; आश्रितराज्य.

Proteid—(वन., वै.) पौष्टिकद्रव्य; नत्रित; प्रोत; मांसवर्धककण; प्रतीन; प्रथिन; प्राथमिनधर्मी; नत्रिद; मासजनकद्रव्य; मांसलद्रव्य.

Protein—(रसा., वै.) प्रोत; पौष्टिक; प्रथिन; प्रोतद्रव्य; प्राथमिन; पलीय; मांसोत्पादक; प्रथममीन; औजसपदार्थ; औजस्य; नत्रप्रचुरद्रव्य. -Poor-(वै.) अल्पप्रोतक. -Rich-प्रोतयुक्त. -Sparer-(वै.) प्रथिनरक्षक.

Proteoclastic—(वै.) प्रथिनभंजक.

Proteolytic—(वै.) प्राथिनद्रावक; प्रथिनपाचक; प्रथिनविलयक.

Proteose—प्रथेयस.

Proterozoic—जीवनारंभिक.

Protest—(राज.) विरोध; असंमति. -Emphatic-तीव्रविरोध. -Indignant-आवेशयुक्तनिषेध. -Meeting-निषेधसभा. -Under-निषेधपूर्वक.

Protesta—(जीव.) प्राथमिकवर्ग; प्रथमस्थवर्ग.

Protesulphate—(रसा.) प्रतिगंधित.

Prothallium—(वन.) आद्यांग; प्रोथ; प्रस्थाल.

Prothallus—(वन.) आद्यांग; अविभावित; पूर्वशरीर; प्रथमव्यक्त; आदिशरीर; प्रसवपिंड; पुरस्थाणु; पिंडप्रसव.

Protist—(वै.) जीवकण.

Protista—(वै.) प्रथमक; आद्यक; अकोषीय प्राणी.

Protistology—(वै.) आद्यकशास्त्र.

Proto—(रसा.) प्रति. -Atom-(पदा.) मूलभूत परमाणु.

Protocol—मूलप्रत; स्थलप्रत.

Protogynous—(वन.) प्रस्त्रीपरिणत. -Hermaphrostism-(जीव.) स्त्रीत्वपूर्वकउभयलिंगित्व.

Protogeny—(वन.) प्रस्त्रीपरिणति; आद्यकिंजल्कविकास; प्रथमबीजांडसंभव.

Proton—(पदा.) परमाणुकण; धनविद्युत्कण; धनभारित विद्युत्कण; धनकेंद्र; धनबिंदु; प्रोताणु; धनबीजक; धानक; धनयुक्तकण (?); धनुल; एकाणु; धनकण.

Protonema—(वन.) प्रथमतंतु; आदिस्थिति; प्रथमआदि तंतु.

Protopathic—(वै.) स्थूल.

Protophloem—(वन.) आदिमृदुधातु; आदिरसवाहक

Protophyta—(वन.) आदिवनस्पति.

Protophyte—(वन.) मूलरूप वनस्पतिवर्ग.

Protoplasm—१ (वन.) जीवद्रव; सजीवत्व; उत्पत्तिद्रव्य; आदिफेन; जीवनरस; चिद्रस; जीवरस; प्रथमभूतिफेन. २ (वै.) आद्यजीवद्रव्य; आद्यफेन; जीवनरस; मूलजीवनाधार; आदिफेन; चैतन्यद्रव्य; जीवरस; सजीवतत्त्व; जीवसत्त्व; जीवंतत्त्व; प्रथमभूति; प्रथमद्रव्य; जीवितरस; प्रथमसत्त्व; प्राणरस; सचेतनद्रव्य; आदिजीवतत्त्व; जीवनमूल.

Protoplast—(वन.) जीवनत्त्व; जीवक; जीवनद्रवसर्वस्व; मूलजीवनकण; आद्यमानव; जीवनकण; जीवनरसकण.

Protopodite—मूलसंधि.

Prototheria—(प्राणि.) निस्तनाग्र.

Prototype—(तत्त्व.) पूर्वप्रतिमा; पूर्वादर्श; प्रतिरूप.

Protoxylem—(वन.) प्रथमकाष्ठ; आदिकाष्ठ; प्रथमकाष्ठसार; मूलकाष्ठ.

Protozoa—(जीव.) आद्यजीव; आद्यजंतु; आदिजीव-एकपेशीजीव; आद्यप्राणी.

Protozoal—(वै.) आद्यप्राणिजनक.

Protozoology—(वै.) आद्यप्राणिशास्त्र.

Protozoon—(तत्त्व., वै.) कणैकजीव; प्रथमजीव; आद्य प्राणि; आदिप्राणी; प्रथमप्राणी.

Protractile—प्रसरणशील; प्रसारक्षम.

Protraction—(वै.) पुरःकर्षण.

Protractor—१ (ग.) कोणमापक; वलयी; कोणक; वलय. २ (वै) पुरोवर्तन.

Protrusion—(वै.) प्रलंबन; निर्गम.

Protuberance—(ज्यो) तेजःशृंग; सूर्योन्नतज्वाला.

Protyle—१ (पदा., वै.) उत्सेध; उत्क्षेप. २ (रसा.) मूलपदार्थ.

Proud Flesh—(वै.) मासांकुर; क्षतांकुरस्वस्थवृद्धि.

Prove—(तत्त्व.) सिद्धकरण; साधन;; स्थापन. -the Contrary-(शास.) प्रतिपक्ष साधन.

Proved—(ग., शास.) सिद्ध; प्रामाणित; स्थापित. -to be-(ग.) साध्य.

Proverb—(तत्त्व.) आभाणक; लौकिकन्याय; वचन; उक्ति; लोकोक्ति.

Provided for—परिकल्पित; व्यवस्थित.

Providence—(तत्त्व.) विधि; दैव; विधाता; दूरदृष्टि; ईश्वरीयोजना; ईश्वरीकृपा; ईश्वरविधि.

Provident—मितव्ययी. -Fund-पूर्वव्यवस्थानिधि; भाविप्रसंगविधि; संरक्षकनिधि; पूर्वकल्पितनिधि; पूर्वयोजितनिधि; परित्राणनिधि; अभयनिधि; आपदर्थसंचय.

Province—(राज.) प्रांत; प्रदेश. -Major-बृहत्प्रांत. -Minor-लघुप्रांत; अल्पप्रांत.

Provincial—(राज.) प्रांतिक. -Legislative Assembly-प्रांतिक लोकसभा-प्रजासभा; प्रांतसभा. -Council-प्रांतिक प्रतिनिधिसभा-प्राज्ञसभा-राजसभा. -Rates-(अर्थ., राज.) प्रान्तीयकर.

Proving—सिद्धीकरण.

Provision—१ व्यवस्था; योजना; पूर्वयोजना. २ निर्बंध. ३ (शास.) आज्ञा; निर्देश; व्यवस्था.

Provisional—(तत्त्व., राज.) अस्थायी; अल्पकालिक; अल्पकालीन; निर्वाहार्थ; अनंतिम; सामयिक. -Collection of Taxes-(अर्थ.) अस्थायीकरग्रहण. -Government-अल्पस्थायीशासनसंस्था. -Order-(राज.) अल्पकालीन आज्ञा.

Proviso—निर्बंध.

Provocation—१ (तत्त्व.) सतापन; आवाहन; उद्दीपन; उत्तेजन. २ (शास.) उत्तेजन; उद्दीपन; क्रोधावेश.

Provocative—उत्तेजक; क्रोधोद्दीपक.

Prow—(नौ.) नौकाग्र; नौकाग्रभाग; नौनासिका.

Proximal—(वै.) निकटवर्ती; आदिम; समीपतः; संनिकृष्ट. -Radioulnar-समीपप्रकोष्ठ त्रिज्यांबंध.

Proximate—(ग., तत्त्व.) सूक्ष्म (भास्कर); संनिकृष्ट; सन्निहित; समीप; सान्निकट. -Analysis-(रसा.) स्थूलपृथक्करण; भागपृथक्करण; विश्लेषण. -Cause-मुख्यकारण. -Genus-(तत्त्व.) सन्निहितजाति; सन्निकृष्टसामान्य; निकटजाति.

Proximity—(पदा.) सान्निध्य; पार्श्वता; समीपता; निकटता,

Proximo—(अर्थ.) आगामीमास.

Proxy—(अर्थ., राज.) प्रतिनिधिपत्र; अधिकारपत्र; प्रतिनिधित्व; प्रतिनिधि.

Prude—(तत्त्व.) सतीमन्या; मिथ्या लज्ज-विनयी.

Prudence—(तत्त्व.) दूरदर्शिता; विवेकिता; विमृश्यकारिता.

Prudery—शुचितादंभ; नीतिभीरुता; मिथ्या लज्जा-नीति.

Prudist—शुचित्वदंभी.

Pruning—(वन.) छेदन.

Prunus, Bokariensis—(वन.) बुखारकंद. आरुक. [म. अलुबुखार] -Mahalib-प्रियंगु. [म. गव्हला] -Padum-पद्मकाष्ठ; पद्मक. [म. पुष्करमूल]

Prurigo—(वन.) त्वग्रोग.
Pruritus—(वै.) कंडु; तीव्रकंडु. -Ani-गुदद्वारकंडु. -Vulvæ-योनिकंडु.
Prussian Blue—(रसा.) प्रशियननील; प्रशीयनील.
Prussiate—(रसा.) प्रशियेत.
Prussic Acid—(रसा.) प्रशियिकाम्ल; प्रुसिकाम्ल.
Prutenic—(ज्यो.) कोपर्निकस ग्रहसारणी.
Psammotherapy—(वै.) उत्तप्तवालुकाद्वारा स्वेदचिकित्सा.
Psellismus—(वै.) अव्यक्त-अस्पष्ट भाषण. [हिं. तुतलापन]
Pseudaxis—(वन.) संयुंताक्ष.
Pseudo—(तत्त्व., रसा.) कृत्रिम, नामधारी; आभासी; मिथ्या; छद्मी. -Blepsis-(वै.) दृष्टिविपर्यय. -Bulb-(वन.) उपकन्द. -Carp-(वन.) मिथ्याफल. -Dementia-(तत्त्व.) अति अंदासन्यभाव. -Division-(तत्त्व.) मिथ्योपवर्गण; छद्मोपवर्गण. -Hypertrophic Paralysis-(वै.) अंगवधाभास. -Parenchyma-(वैन.) छद्मपेशीजाल. -Perception-भ्रम; विभ्रम. -Phyllidæ-(वन.) कृतक; छैद्र. -Podium-(वन.) छद्मपाद; मिथ्यापाद. -Presentiment-(तत्त्व.) स्मृतिभ्रम. -Psychology-(तत्त्व.) भ्रमात्मक मानसशास्त्र, मिथ्यामानसशास्त्र. -Rexia-(वै.) विकृत क्षुधा. -Smia-(वै.) मिथ्या गंधानुभव.
Psidium Pomiferum -Guava—(वन.) पेरुक; अमृत(बहुबीज)फल. [म. पेरू]
Psoas, -Magnus—(वै.) दीर्घकटिलंबी. -Minor-कटिपृष्ठ.
Psoitis—(वै.) श्रेणीपेशीप्रदाह.
Psora—(वै.) कंडू; विसर्पिका. -Guttata-सन्दी विसर्पिका. -Gyrata-घूर्णितविसर्पिका. -Inveterate-दुरूढविसर्पिका.
Psoralea Corylifolia—(वन.) बाकुची; सोमराजी. [म. बावची]
Psoriasis—(वै.) अनार्द्रकुष्ठविचर्चिका; विचर्चिका; चर्मरोग; विसर्पिका. -Diffusa-विस्तृत विसर्पिका.
Psoropthalmia—(वै.) चक्षुर्विसर्पिका.
Psyche—(तत्त्व.) आत्मा; सूक्ष्मशरीर; मन; जीवनतत्त्व; जीव.
Psychiatrist—(तत्त्व.) मानसोपचारशास्त्रज्ञ.
Psychiatry—(तत्त्व.) आधिशास्त्र; आधिवैद्यक; आधिचिकित्सा; मानसरोगचिकित्सा; मनोरोगनिदान; विकृतमानसविद्या; मानसोपचारशास्त्र.
Psychic—(तत्त्व., वै.) मानसिक; मानस; आध्यात्मिक; संवित्संबद्ध; चेतनसंबद्ध; मनोव्यापारविषयक; मानससंबद्ध; आत्मीय; आत्मिक. -Being-(तत्त्व.) अन्तरात्मा चैत्य पुरुष. -Blindedness-मस्तिष्क विकृतिजन्य अंधता. -Determinism-(तत्त्व) मनोवैज्ञानिक नियतिवाद. -Force-(तत्त्व.) आध्यात्मिकबल; मनोबल. -Science-(तत्त्व.) मनोविज्ञान. -Shock-(तत्त्व.) मनोघात. -Treatment-(वै) मानसोपचार.
Psychical—(तत्त्व.) मानसिक; मानस; चेतनसंबद्ध; आध्यात्मिक, संवित्संबद्ध. आत्मिक. Research-(तत्त्व.) आध्यात्मिक अन्वेषण; मानसिक अन्वेषण; मनोवैज्ञानिक अन्वेषण. -Communism-(तत्त्व.) मानसिकसमता. -Process-मानसिक प्रक्रिया. -Segregation-(तत्त्व.) मनोव्यापार विश्लेषण-विघटन.
Psycho, -Analysis—(तत्त्व.) मनोगाहनशास्त्र; मनोविकलनशास्त्र; मानसमंथन; मनोविश्लेषणशास्त्र; मानसचिकित्सा; मानसविश्लेषण; मनःसमीक्षण; मानसपृथक्करण; चित्तपृथक्करण; चित्तावगाहन. -Asthenics-(तत्त्व.) दुर्बलमनोवृत्तिविज्ञान. -Biology-(तत्त्व.) मानस जीवविज्ञान. -Diagnostics-(तत्त्व.) व्यक्तित्व विज्ञान. -Dometer-प्रतिक्रियामापकयंत्र. -Dynamics-(तत्त्व) मनःक्रियागतिविज्ञान. -Genic-(तत्त्व., वै.) मनोजन्य; मनोजात -Genesis-(तत्त्व.) मनोजन्मविद्या; मनोजन्म; मनोविकासविद्या; मनोव्यापारोत्पत्ति. -Gnosis-(तत्त्व.) मनोव्यापारपरीक्षण. -Metry-(तत्त्व.) आत्मपरीक्षा; मानसमिति. -Motor-मनःप्रेरित (क्रिया). -Neurosis-(वै.) नाडीक्षोभ; स्नायविकविकृति. -Nomic-मनोनियामक; मनोविकासनियामक. -Nomics-(तत्त्व.) मनोनियामकशास्त्र; मनोविकासशास्त्र. -Pathology-मनोविकृति-मानसविकृति-विकृतमानस शास्त्र; मनोरोगशास्त्र; मानसरोगविद्या. -Pathy-विशिष्टमनोविकृति. -Pharmacology-मनौषधिविज्ञान. -Physical-मनोदैहिक; मन कोशक. [-Law-मनोदैहिकनियम. -Measurement Method-मनःकोशकमितिप्रकार. -Method-मनोदैहिक प्रणाली] -Physics-मनोदैहिकविद्या; मनःकोशविद्या; मानसभौतिकशास्त्र; मानसशारीरशास्त्र; पदार्थविज्ञानमूलक मनोविज्ञान. -Physiology-मनोदैहिक-

विद्या. -Statics-(तत्त्व.) मनःस्थितिवाद. -Synthesis-मानससंकलनशास्त्र; मनःसंकलनशास्त्र. -Therapeutics-श्रद्धाचिकित्सा. -Therapy-श्रद्धाचिकित्सा; मानसरोगचिकित्सा; मनोरोग चिकित्सा-निदान; विकृतमानसविद्या; मानसोपचार; मानसिकचिकित्सा.

Psychological—(तत्त्व.) मानसिक; मानसशास्त्रीय; अन्तःकरणसंबद्ध; मनोवैज्ञानिक. -Automatism-स्वयंमनःक्रिया; स्वयंमानसक्रिया. -Hedonism-सुखवाद मानसशास्त्र.

Psychologism—(तत्त्व.) मनःस्वातंत्र्यवाद.

Psychologist—(तत्त्व.) मानसशास्त्रज्ञ; मानसशास्त्री. -Falacy-आंतःकरणिक भ्रांति.

Psychology—(तत्त्व.) मानसिकशास्त्र; मनोव्यापारशास्त्र; मानसिकविज्ञान; मनःशास्त्र; मनोधर्मविद्या; मनोविज्ञान; अंतःकरणशास्त्र; मनस्तत्त्वविद्या; मानसशास्त्र; चित्तशास्त्र; चेतनशास्त्र. -Abnormal-विकृत-असामान्य-असाधारण मनोविज्ञान. -Abstract-सामान्यमनोविज्ञान. -Act-मानसक्रियाशास्त्र; मानसक्रियाविज्ञान. -Analytic-मनोघटकशास्त्र; विकलनात्मक०; आत्मनिरीक्षणात्मक०. -Applied-उपयुक्त-व्यवहृत-उपयोजित-व्यवहारोपयुक्त-व्यवहारोपयोजित मानसशास्त्र; क्रियात्मक मनोविज्ञान. -Armchair-आसंदी०; प्रयोगरहित०; विप्रयोग०. -Association-प्रत्ययसहचारमूलकमनोविज्ञान. -Child-बालमनोविज्ञान. -Comparative-आन्तर्यप्रदर्शकमनोविज्ञान. -Constructive-निर्माणात्मक-रचनात्मक-विधायक-मंडनात्मक मनोविज्ञान. -Content-मानसद्रव्यशास्त्र. -Criminal-अपराधविषयक मनोविज्ञान. -Critical-खंडनात्मक-दूषणात्मक-परीक्षणात्मक०. -Crowd-संघ-समूह वृंद मानसशास्त्र. -Educational-शिक्षामनो०. -Empirical-प्रत्यक्षमूलक०. -Evolutional-क्रमिक-विश्वासप्रदर्शक-अभिवृद्धिप्रदर्शक-विकासवादी० -Existen-tial-मानसघटकशास्त्र. -Experimental-प्रयोगप्रायोगिक०. -Faculty-शक्तिवादमानसशास्त्र. शक्तिमनोविज्ञान. -Fireside-चुल्ही-कल्पनारंजित०. -Folk-जनसमूहान्तःकरण०. -Functional-चेतनाकार्य०. -Genetic-विकासात्मक० मनोजन्मविकासादिप्रदर्शक०-Genius-अलौकिक०.-Group-समुदायमानसशास्त्र; समूहमनोविज्ञान. -Individual-व्यक्तिविषयक०. -Industrial-औद्योगिक मनोविज्ञान. -Infant-बाल०. -Introspective-अन्तर्दृष्टिमूलक०; आत्मनिरीक्षणवादी०. -Mechanical-यन्त्रतत्त्वविषयक०; यांत्रिक. -Medical-चिकित्सा०. -Mental Type स्वभावप्रकारविषयक०.-Muscle Twitch-स्नायुस्फुरण स्नायुव्यापार०; शारीरविज्ञानात्मक०. -Moral-आचारविषयक०. -Objective-परनसमीक्षणमूलक०. बाह्यनिरीक्षणवादी०. -Physiological-देहसंबद्ध०; दैहिक०; ऐंद्रियविज्ञानात्मक०; ऐंद्रियमानसशास्त्र; शारीरचेतनशास्त्र. -Practical-प्रक्रियोद्देश्यक०; -Purposivist-हेतुवादी-प्रयोजनवादी०.-Race-Racial-जातीय०;वंश-वांशिकमानस०. -Rational-अनुमात्मक०; बुद्धिप्रधान-बुद्धिवादी-Scientific-वैज्ञानिक०. -Sex-लिंगविषयक०; लैंगिक०. -Social-सामाजिक०; -Speculative-युक्त्यात्मक०.-Structural-मानसरचनाशास्त्र; मानसरचनाविज्ञान; रचनात्मकमनोविज्ञान. -Temperament-प्रकृतिविषयक मनोविज्ञान. -Theoretical-युक्त्यात्मक०. -Traditional-परंपरागत-रूढ०. -Variational-भेदमूलक०.

Psychosis—(तत्त्व.) चित्तभ्रम; चित्तक्षोभ; मनोविकृति; मानसव्याधिः मानसिक अवस्थाविकृति; मानसविकृति; मनोदशा; मनोभंग, चित्तावस्था; चित्तवृत्ति; चित्तभ्रांति; मनोव्याधि. -Deteriorative-अवक्रामक मनोविकृति.

Psychrometer—(पदा.) आर्द्रतामापक; बाष्पतन्यतामापक.

Psydracium—(वै. क्षुद्रकण.

Psydrocia—(वै.) कंडूः विसर्पिका.

Pterocarpus,-Marsupium—(वन.) असन. [म. आसाणा] -Santatinus-(वन.) रक्तचंदन.

Pteropod—(प्राणि.) पक्षपादी.

Pterion—(वै.) शंखबिंदु; कुंभ.

Pteris Aquilina—(वन.) जलहंसपाद. [म. नेचा]

Pterosauria—(प्राणि.) अश्मीभूत पक्षीजातीयप्राणी.

Pterospermum Suberifolium—(वन.) मुचकुंद.

Pterigo,-Maxillaryfossa—(वै.) द्विपत्रजंभखल. -Palative Cl.-द्विपत्रतालुप्रवहण. —-Fossa-द्विपत्रतालुखल. ---Sul.-द्विपत्रतालुप्रणाली.

Pterygium—(वै.) नेत्रास्तरकाठिण्य.

Pterygoid—(वै.) द्विपत्र; पक्षसम; पक्षवत्. -Bone-पक्षाकारास्थि. -Cl.-द्विपत्रमार्ग; द्विपत्रप्रवहण. -Fis.-द्विपत्रकोण. -Hamulus-घनप्रसर. -Proc.-द्विपत्रप्रसर; जतुकास्थिचरण. -Ridge-शंखाधारिका रेखा. -Tub.-द्विपत्रवप्र.

Pterygoidens,-Ext.—(वै.) बाह्यद्विपत्र. -Int.- अंतर्द्विपत्र.
Pthysis—(वै.) कफक्षय.
Ptilosis—(वै.) पक्ष्मपतन.
Ptomacine—मात्स्यिक.
Ptomaine Poisoning—(वै.) रोगानुपूतिविष; अन्नविष.
Ptosis—(वै.) पूतवर्त्म; पक्ष्मपात.
Ptyalogogue—(वै) लालानिःसारक औषधि.
Ptyalin—(वै.) अमीनसत्त्व; लालाशर्करीक; लालेयन.
Ptylism—(वै) अतिशयलालास्राव.
Ptychotis Ajawan—(वन.) अजमोदम्; यवानी; यवनिका. [म. ओवा]
Ptyxis—(वन.) पर्णवलन.
Pubertas Præcox—(वै.) अकालवयस्कता.
Pubertous—(वै.) पुष्पिता.
Puberty—(वै) पौगण्डावस्था; तारुण्यावस्था; यौवन.
Pubes—(वै.) १ लिंगासनास्थि; जघनास्थि; भगास्थि. २ गुह्यरोमप्रदेश; रोमांग; गुह्येंद्रियकेश. -Bone-जघनास्थि. -Symphysis-जघनास्थिसंधि.
Pubescence—(वै.) यौवनदशा; यौवन.
Pubescent—१ (वन.) तूलरोमश; मृदुलोमश. २ (वै.) १ लोमश. २ यौवनप्राप्त; तारुण्य-यौवन उन्मुख.
Pubic—(वै.) कट्यस्थिभाग. -Angle-भगसंधि. -Arch लिंगतोरण. -Crest-लिंगकट. -Region-भगविभाग; रोमांग; विटप्रदेश. -Symphysis-लिंगांतर. -Tub.-लिंगवप्र.
Pubiotomy—(वै.) भगास्थिच्छेदन.
Pubis—(वै.) गुह्य; भगास्थि; भग. -Ascending Ramus of-भगास्थिउत्तरशृंग. -Body of-भगपीठ; लिंगपीठ. -Descending Ramus of-अधरशृंगभगास्थि; भगास्थिआधारशृंग. -Os-भगास्थि. -Symphysis-भगसमुद्र.
Public—१ (तत्त्व.) समाज; समुदाय; सामाजिक; सार्वजनिक. २ (राज., अर्थ.) राजकीय; सार्वजनिक; सर्वसाधारण. ३ (शास.) सार्वजनिक; प्रकट; प्रसिद्ध; प्रकाशित. -Activity-सार्वजनिक आंदोलन. -Auction-(अर्थ., शास.) सार्वजनिकविक्रय. -Charitable Trust-इष्टापूर्ति इष्टापूर्त न्यास; सार्वजनिक धर्मादायन्यास; सार्वजनिकदानसंस्था. -Company-(अर्थ., शास.) सार्वजनिक श्रेणी श्रेढी-मंडल. -Conveyance-(शास.) सार्वजनिकवाहन. -Credit-(अर्थ.) सार्वजनिक प्रतिष्ठा; राष्ट्रीयऋण. -Danger-(शास.) सार्वजनिक भय; लोक भीति उपद्रव. -Debt-राष्ट्रीयऋण; राजऋण. -Decency-लोकमर्यादा; जनलज्जा; लोकलज्जा. -Deposit-(अर्थ.) सार्वजनिक निक्षेप. -Finance-(अर्थ. राज. शास.) राजस्वशास्त्र; अर्थविभाग; शासननिधिविभाग; राजस्व. -Fund-सार्वजनिक कोष. -Good (राज.) सार्वजनिकहित. -Health-(वै.) सार्वजनिक आरोग्य; प्रजरोग्य; सार्वजनिकस्वास्थ्य. [-Act-(इति.) सार्वजनिक स्वास्थ्यविधि.] -Health Survey-प्राजारोग्य विचारणा; सार्वजनिक आरोग्यनिरीक्षण. -Holiday-(राज., शास.) सार्वजनिक उत्सवदिन. -Hygiene-सार्वजनिक आरोग्य. -Importance-सार्वजनिक महत्त्व. -Liability Insurance-(अर्थ.) सार्वजनिक उत्तरदायित्वविमा. -Loan-सार्वजनिकऋण. -Loss-(शास.) लोकहानि; जनक्षति -Money-सार्वजनिक द्रव्य. Morals-लोकनीति; जननीति. -Notice-(शास.) प्रसिद्धसूचना; लोकविज्ञापना. -Nuisance-सार्वजनिक अपकृत्य; लोकोपद्रव; लोकापकारककृत्य. -Peace-(शास.) लोकशांति; सार्वजनिक शांति. -Place-सार्वजनिकस्थल. -Prosecutor-(शास.) राजकीय अभियोक्ता. -Sale-(अर्थ.) सार्वजनिकविक्रय. -Servant-सार्वजनिक अधिकारी-सेवक; राजपुरुष; राजकर्मचारी. -Service सार्वजनिकसेवा. -Street-राजमार्ग; राजवीथी; राजरथ्या. -Works-सार्वजनिक शाल(निवासादि) रचनाकर्म; सार्वजनिक रचनास्थापत्य.
Publicly—प्रकाशम्; प्रकाशत. स्पष्टम्; अगूढम.
Publication—प्रकाशन; प्रसिद्धि; प्रसिद्धिकरण; प्रकाशित.
Publicist—राजकारणी; सार्वजनिककार्यकर्ता.
Publicity—प्रसिद्धि -Bureau-(अर्थ.) प्रकाशन विभाग.
Publisher—प्रकाशक.
Pubo Prostatic Lig.—(वै.) लिंगकंदबंध.
Puddling—(पदा.) परिवर्तन; आलोडन. -Furance-(रसा.) आलोडनचुल्ली. -Process-आलोडनक्रिया.
Pudendal—(वै.) जननेंद्रिय. -Cleft-गुह्यप्रणाली. -Plexus-जननप्रकर.
Pudendum—(वै.) स्त्रीबाह्यजननेंद्रिय; भगच्छद; योनिद्वार.
Pudic—(वै.) औपस्थ.
Pueri Culture—(तत्त्व.) शिशुपोषण.
Puerilism—(तत्त्व.) मानसिक अवनति.

Puerperal—(वै.) प्रासूतिक; सूतिकासंबंधी. -Convulsions-सूतिकाक्षेप. -Discharge-प्रासवप्रसेक; अनुप्रसवप्रसेक. -Fever-सूतिकाज्वर; प्रसूतिज्वर. -Infection-प्रसूतिकालिक कृमिसंक्रमण. -Insanity-सूतिकोन्माद. -Mania-प्रसूतिउन्माद. -Melancholia-सूतिकाविमनस्य. -Period-सूतिकाकाल. -Pychosis-सूतिकाजन्य मनोविकृति. -Woman-अनुप्रसवा.

Puerperium—(वै.) अनुप्रसवकाल; सूतिकाकाल; प्रासवकाल. -Management-प्रसूतिकाल उपचार. -Pyrexia-प्रसूतिज्वर.

Pugnacity—युयुत्सावृत्ति; युद्धप्रियता.

Pulcharim—(ज्यो.) भूतप तृतीयतारका.

Pulex Irritan—(प्राणि.) नरउपमाक्षिका. [म. नरपिसू]

Pull—(पदा.) कर्षण; आकर्षण.

Pulley—(य.) मणि. [म. कप्पी; चक्की] -Block-(स्था.) कप्पामणि; मणियुग्म. [म. जोडकप्पी; कप्पीजोड] -Compound-(य., पदा., यंत्र.) संयुक्तमणि.-Differential-युगुलमणि;प्रभिन्नमणि. -Idle Loose-शिथिलमणि. -Movable-भ्रमणशील-चलत् माणि. -Stepped-युगुलमणि; कक्षतरमणि. [म. टप्प्यांचीकप्पी] -Swing-तरणशीलमणि.

Pull off—(पदा.) कृषिकदंड. [म. ओढदांडी; कडदांडी]

Pullers—(य.) चक्र.

Pullulation—(वन.) कलिकाजनन.

Pulmonary—(वै.) फुप्फुस—; फुप्फुसीय. -Alveolus-फुप्फुसघटक. -Artery-फुप्फुस धमनीरोहिणी. -Chamber-(प्राणि.) वायुकोश -Consumption-कफक्षय; फुप्फुसक्षय. -Disease-फुप्फुसरोग-व्याधि. -Lig.-फुप्फुसबंध. -Plexus-फुप्फुसीय नाडीजाल. -Tuberculosis कफक्षय; फुप्फुसक्षय. -Valve-फुप्फुसरोहिणी कपाट—. -Vein-फुप्फुसनीला-सिरा-सार.

Pulmonic—(वै.) फुप्फुसरोगघ्न; फुप्फुससंबंधी.

Pulmonitis—(वै.) फुप्फुसशोथ.

Pulp—१ गर्भः मज्जा. २ (वै.) दंतपिशित; दंतमज्जा.

Pulpadentis—दन्तमज्जा.

Pulpitis—दन्तमज्जाप्रदाह.

Pulsate—(पदा., यंत्र.) स्फुरण; स्पंदन.

Pulsating—स्पंदित. -Current-(यंत्र) उत्सेधीप्रवाह. [म. उत्सेधीवंहाळ]

Pulsation—(यंत्रा.) उत्सेध; स्पंदन; स्फुरण; उत्सेधउदयन; कंप; स्पंदनशीलता.

Pulsatory—(पदा.) स्पंदीय.

Pulse—१ (कृषि., वै.) द्विदलधान्य. २ (वै.) नाडी; धमनी; कंप; स्पंद. -Beat-(वै.) नाडीघात; धमनीघात. -Pressure Apparatus-(वै.) नाडीप्रेषमापक; नाडीदापनमापकयंत्र. -Rate-नाडीगति. -Wave-नाडीतरंग; स्पंदतरंग.

Pulso Meter—१ (पदा.) आकृष्टकयंत्र; जलोत्थापकयंत्र. २ (वै.) नाडीमापक.

Pulsus Dicrotus—(वै.) द्विस्पंदन.

Pulverisation—(रसा.) प्रचूर्णन.

Pulveriser—प्रचूर्णक.

Pulverous—(रसा.) चूर्णसदृश; चूर्णमय.

Pulvinor—(वै.) मुकुलअग्र; उपधान.

Pulvinus—(वन-) उपधान; पृष्ठपर्णतल. [म. तुंबा]

Pulvis—(वै.) चूर्ण.

Pumice—(पदा.) अश्मफेन. -Stone-(रसा.) झामाप्रस्तर.

Pump—(पदा., रसा., यंत्र.) क्षेपणयंत्र; प्रेषयंत्र; पीडकयंत्र; शोषक; वायुकर्षक. -Air-(पदा.) वायुशोषक; शोषयंत्र. [म. हवापंप] -Bicyle-(यंत्र.) द्विचक्रीवातपूरक. -Centrifugal-(पदा.) केन्द्रापसारक शोषक. -Condensation-द्रवीभवन शोषक. -Diffusion-(पदा.) व्यापन०. -Exhaust-शोषयंत्र; शोषकयंत्र. -Feed-आदान०. -Filter-निःस्यंदक०; नि.सरण०. -Force-बल०; शक्ति०. -Hand-हस्त०. -Injector-आदान०; क्षेपक० -Lift-उत्थापक०. -Molecular-अणुक० -Oil-तैल०. -Operated Lubricator-शोषकयंत्र; स्नेहक०: स्निग्धक्रियाकारक०. Out-(पदा.) शोषनिष्कासन; बहिःशोषण. -Piston-पीडक-प्रेषक शोषयंत्र. -Receiver of-शून्यआगर; शोषणपात्र. -Rotary-चक्रशोषणयंत्र. -Suction-चूषकशोषणयंत्र; कर्षक० -Vacuum-शून्यकारकयत्र; शून्यावकाशशोषक. -Water-जलशोषकयंत्र.

Pumping, -Engine Driver—(राज.) धमनयंत्र वाहक-प्रवर्तक. -Operator-धमनकर्ता.

Punch—छिद्रक; छेदक; दन्तानःसारकयंत्र.

Punch-marked—(नाणक.) अंकित; चिन्हित. -Coin-(नाणक.) आहतमुद्रा;चिन्हितमुद्रा; अंकितमुद्रा.

Puncta Lachrymalia—(वै.) अश्रुछिद्र; अश्रुप्रणालीरंध्र.

Punctual—सामयिक; समयपालक; नियमित; कालिक.
Punctuality—समयपालन; समयपालकता; समयनिष्ठा.
Punctuation—विरामचिन्हांकितकरण.
Punctum Lacrimale—(वै.) अश्रुउन्नतछिद्र.
Pucture—छिद्र; छेद; वेध; छिन्न.
Punctured—विद्ध; छिन्न; छिद्रित.
Pungent—दाहक; तीक्ष्ण; उग्र.
Punicaceæ—(वन.) दाडिमवर्ग.
Punica Granatum—(वन.) रक्तबीज; दाडिम. [म. डाळिंब]
Punishable—(तत्त्व.) दंडय; दंडनीय; दंडार्ह; शासनयोग्य. -Non-अदण्डय.
Punishment—(तत्त्व., शास.) दंड; पारिपत्य; शिक्षा; शासन.
Punitive—शिक्षात्मक; दंडरूप.
Punneria Coagulans—(वन.) जलमधूक.
Pupa—१ (प्राणि.) अलिप्रतिरूप; कोश. २ (वै.) पुन्तलि.
Pupal Stage—कोशावस्था.
Puparium—(प्राणि.) रूपांतरकोश.
Pupil—(वै.) कनीनिका; किरणछिद्र; दृष्टिमंडल; तारका; तारारंध्र; दृष्टि; अक्षितारा; नेत्रछिद्र; तारा; चक्षुमणि; पलक. २ (शास.) अप्राप्तव्यवहार. ३ (शिक्षण.) शिष्य.
Pupillary Reflex—दृष्टिमंडलप्रतिक्रिया; पलक प्रत्यावर्तन.
Pupilloscope—वर्णान्धतापरीक्षणयंत्र.
Puppis—(ज्यो.) नौपृष्ठ.
Purchase—(अर्थ.) क्रय. -and Sale-क्रयविक्रय. [-Book-क्रयविक्रय पुस्तक.]
Purchasing Power—(अर्थ.) क्रयशक्ति; ग्राहक शक्ति. [-Parity-क्रयशक्ति समानता.]
Purchaser—क्रेता; विक्रेता.
Pure—१ (ग., तत्त्व., पदा., भाषा., रसा.) शुद्ध; केवल; अमिश्र. २ (वन.) शुद्धबीज; शुद्ध. -Chemistry-(रसा.) तात्त्विक रसायनशास्त्र; शुद्धरसायनशास्त्र. -Colour-विशुद्धवर्ण. -Economics-(अर्थ.) विशुद्धअर्थशास्त्र. -Endowment Policy-(अर्थ.) शुद्धपोषणविमा. -Experience-विशुद्धअनुभव. -Gas-(पदा.) शुद्धवायु. -Line-विशुद्धवंशक्रम. -Mathematics-(ग.) शुद्धगणित; तात्त्विक गणित. -Quadratic-(ग.) अमिश्रद्विघात. -Science-(पदा.) तात्त्विकविज्ञान. -Spar-(रसा.) चित्रखनिज. -Spectrum-(पदा.) स्वच्छकिरण पृथक्करण; शुद्धवर्णचित्र; शुद्धवर्णपट-किरणपट. -Theory-तत्त्वशास्त्र; उपपत्ति; मीमांसा;केवलमीमांसा. -Tone-स्वन; विशुद्धस्वर; सरलस्वर.
Purgative—(वै.) रेचक; सारक. -Salt-रेचकलवण.
Purgatory—(तत्त्व.) तपोभुवन; नरक; यातनालय; शिक्षालय.
Purification—(पदा., रसा.) शोधन; शुद्धीकरण; निर्मलीकरण.
Purified—(रसा.) शोधित.
Purifier—(रसा.) शोधक.
Purism—शुद्धिवाद; भाषाशुद्धिवाद.
Puritan—(धर्म.) शुद्धात्मवादी; नीतिरत; पवित्रतावादी; शुद्धधर्मवादी.
Puritanism—(तत्त्व.) अतिनैतिकता; विशुद्धता.
Purity—१ (तत्त्व.) शुद्धि; शुचिता; शुद्धता; अमिश्रत्व; विशुद्धता. २ (रसा.) शुद्धना. -Color-वर्णशुद्धता. -of Gametes-(वन.) पिंडशुद्धता; पिंडशुद्धगुणत्व.
Purlin—(स्था.) पक्षवंश. [म. पाखाडें; पर्णेल]
Purple—(रसा.) नीललोहित, धूमल.
Purport—(तत्त्व.) आशय; तात्पर्य; सार.
Purpose—(सत्त्व.) उद्देश; अभिप्राय; हेतु; कारण; प्रयोजन; आशय; बुद्धि; संकल्प; निमित्त.
Purposive—(तत्त्व.) हेतुपूर्वक; सहेतुक; हेतुपूर्ण; हेतुप्रेरित; हेतुप्रवृत्त; हेतुप्रयुक्त. -Idea-प्रयोजनात्मकभावना.
Purposivism—(तत्त्व.) हेतुवाद; प्रयोजनवाद.
Purpura—(वै.) रक्तपित्त; रक्तविकार.
Purpurin—(रसा.) पीतरिन.
Purulent—(वै.) क्लेदरस; पूययुक्त; पूयसदृश.
Pursuance—(तत्त्व.) अनुरोध; अनुसार; अनुसरण.
Pursuit Coordination—(तत्त्व.) अनुधानात्मक अन्वयकरण. -Method-अनुधावकक्रिया. -Response-अनुधावकप्रतिक्रिया.
Purveyance—(अर्थ.) साहित्य; साहित्यपूर्ति.
Pus—(वै.) पूय.
Push—(पदा.) कर्ष. -Pull-(पदा.) कर्षापकर्ष.
Put—(अर्थ.) क्रयाधिकार. -and Call-क्रयविक्रयाधिकार.
Putamen—(वन.) १ अष्ठि. [म. बाठा, कोय] २ (वै.) बाह्यखंड.
Putrajiva Roxburghii—(वन.) पुत्रजीवा.
Putrefaction—(रसा., वै.) पचन; पूतिक्रिया; शटन; पूतिकरण; पूतीभाव; कोथभवन.
Putrid—दुर्गंधियुक्त; पूतियुक्त; पूत; गलित.

Putting in Parallel—(पदा. यंत्र.) शाखांतर. -In Series-एकसर. -the Question-(सभा.) विचारणा; प्रश्नविचारणा. -the Shot-(क्रीडा.) भारक्षेपण. [म. वजनफेक]
Putty—(पदा.) पट्ट.
Pyæmia, Pyemia—(वै.) पूयदुष्टरक्तविकार; पूतिज्वर; पूयीभवन; सपूयरक्तविकार; पूयसंचार; सपूयरक्तव्याधि.
Pyelitia, Pylitis—(वै.) वृक्कालिंदशोथ; वृक्कद्रोणदाह; वृक्कालिंददाह; वृक्कविवरदाह.
Pyenometer—(पदा. रसा.) द्रवघनत्वमापक.
Pyephlebitis—(वै.) यकृतशिरादाह.
Pyloric, -Antrum—(वै.) लघुस्वबद्धकोटर; क्षेपिका. -Orifice-स्वबद्धस्नायुमुख; आमाशयबंध. -Part-स्वबद्धभाग; पक्काशयिकभाग. -Sphincter-जठरद्वारपाल; जठरस्वबद्धस्नायु; पक्काशयिकसंकोचक. -Stenosis-(वै.) जठर अधोमुख संकोच. -Sub-(वै.) अधःस्वबद्ध. ——Vestibule-(वै.) गुरुस्वबद्धकोटर.
Pyloris of the Stomach—(वै.) प्रणालिका.
Pylorospasm—(वै.) जठरद्वारपसमाकर्ष.
Pylorus—(वै.) द्वारप; द्वारपाल; आमाशयबंध; जठराधोमुख; अंत्रमुख; जठराधोद्वार; क्षेपद्वार.
Pyodermia—(वै.) पूययुक्तत्वग्व्याधि.
Pyogenia—(वै.) पूयोत्पादन.
Pyogenic—(वै.) पूयजनक. -Infection-पूयजनकअंतर्दूषण-संसर्ग.
Pyometra—(वै.) पूयसंचय.
Pyon—(वै.) पूय.
Pyonephrosis—(वै.) वृक्कपाक; पूयजनकवृक्कदाह; वृक्कपूयदाह.
Pyorrhea—(वै.) दंतपूयविकार; दंतपूयमेह; कृमिदंत.
Pyosalphiny—(वै.) पूयजनितगर्भाशयनलिकावृद्धि.
Pyramid—१ (ग.) प्रसूचि; सूची. २ (पदा., रसा., वै.) चितिका; सूचिस्तम्भ; सूच्यग्रस्तम्भ; सूची; शुंडाकार; शुंडा; शंकु; शिखर; कोनशंकु; उपमुकुल; सानु; चतुःपार्श्वशंकु. -of Vestibule-(वै.) कोटरकटशंकु.-Triangular-(पदा.) त्रिकोणाधारसूचीस्तम्भ; त्रिपार्श्वशंकु.
Pyramidal—(वन.) प्रचित्याकृति. -Decussation-(वै.) शुंडाव्यत्यस्त. -Eminence-शंकुउन्नत. -Fis-शंकुरोक. -Proc-घनप्रसर.
Pyramidalis—(वै.). त्रिकोणउदर. -Nasi-नासामूलस्नायु.
Pyramids—(वै) रज्जुश्वेतस्तम्भ.
Pyrene—(वन.) अष्ठिकाष्ठिला.
Pyrenoid—(वन.) पिष्ठजनक; बृहत्कण.
Pyrenomycete—(वन.) घटालिंब.
Pyretic—(वै.) ज्वरघ्नऔषधि.
Pyrexia—(वै.) प्रदाहिकज्वर.
Pyrheliometer—(पदा.) सूर्यतापमापक; सूर्यकिरणतापमापक.
Pyridine—(रसा) पिरीदिन.
Pyriformis—(वै.) बस्तित्रिकोण; शुंडिकारस्नायु.
Pyrite—(रसा., वै.) सुवर्णमुखी; माक्षिक. -Copper-ताम्रमाक्षिक. -Iron-लोहमाक्षिक. -Lead-सीसकमाक्षिक.
Pyro—(रसा.) तिग्म; मध्य; उष्म. -Electric-तापवैद्युत्; उष्मवैद्युत्. -Electricity-(पदा.) उष्णताविद्युत्; उष्णताजन्यविद्युत; उष्मविद्युत्; तेजोविद्युत्. -Gallol-(रसा.) परमाजुफलोल. -Heliometer-(वसा.) रवितापमापक. -Ligeneous-(रसा.) प्रभाजनक. -Ligneous Acid-अग्निकाष्ठअम्ल. -Mania-(तत्त्व.) अग्निदहनमनोवृत्ति. -Meter-(पदा.) उष्मामापक; उग्रतपमापक; उग्रतापमापक; उष्मविद्युन्मापक; अग्निमापक; तापीयवृद्धिमापक. -Electric-विद्युदग्निमापक. -Optical-दार्शनिकतापमापक; प्रकाशीयतापमापक. -Radiation-विकिरणउग्रतामापक. -Phobia-(वै.) अग्निभीति; दाहभय. -Phoric Alloy-अग्नि-उत्पादकधातुमिश्रण. [-Iron-(रसा.) दीप्तलोह.] -Phosphate-मध्यस्फुरित. -Phosphoric Acid-परिस्फुरिकाम्ल; मध्यस्फुरिकाम्ल. -Racemic Acid-तिग्मगुच्छाम्ल. -Scope-उष्णतादर्शक; तापीयवृद्धिदर्शक. -Sulphate-परिगंधकित. -Sulphuric Acid-मध्यगंधकिकाम्ल. -Tartaric Acid-तिग्मतार्तराम्ल. -Technics-अग्निक्रीडा.
Pyrosis—(वै.) आस्यसंस्रवण.
Pyroxene—(भू.) अनग्निजन्य; प्रत्यग्निजन्य.
Pyroxylin—(रसा.) प्रभोषिलिन; उष्मप्राणिलिन.
Pyrozole—(रसा.) प्रभअजीवोल; उष्माजीवोल.
Pyrrhonism—(तत्त्व.) उग्रसंशयवाद; निश्चितज्ञानाशक्यतावाद; पायऱ्होमत.
Pyrrole—(रसा.) प्रभोल.
Pyrus Malus—(वन.) सेव; महाबदर. [म. मोठें बोर]
Pyruvic Acid—(रसा.) वान्हीविकाम्ल; ज्वलमृद्विकाम्ल.
Pyzidum, Pyxis—(वन.) पेटिका; करंटकफल.

Q

Q. E. D.—(ग.) (quod erat demonstrandum) इ. सि. (इति सिद्धम्); साध्य-उपपन्न.

Q. E. F.—(ग.) (quod erat faciendum) इ. कृ. (इति कृतम्).

Quack—(वै.) कुवैद्य; कपटवैद्य; कृत्रिम वैद्य. [म. वैद्.]

Quackery—(वै) कुवैद्यविद्या; कपटवैद्यविद्या. [म. वैदुगिरी.]

Quad—(ग.) चतुर्गुण; चतुरस्र.

Quadra—(ज्यो.) समकोण. [म. गुण्या.]

Quadrangle — १ (ग.) चतुष्कोण; चतुर्भुज; चतुर्बिंदुक. २ (वै.) चतुर्भुजक्षेत्र.— Equiharmonic—समहरात्मक चतुष्कोण.—Harmonic—हरात्मक०. — Modulas —मध्यगुणक०.

Quadrangular—(वन.,वै.) चतुर्भुजरिक्त; चतुष्कोणी. [म. चौधारी; चौकोनी.] —Lobule—(वै.) चतुष्कोण शकल. —Stem—(वन.) चतुर्धार.

Quadrant—१ (ग ,पदा.) पाद; वर्तुलपाद; वृत्तपाद; तुरीय; वृत्तचतुर्थांश. २ (ज्यो.) तुरीययंत्र; सूर्ययंत्र. ३ (वन.) चतुःकोष अवस्था.-Electrometer—(पदा.) पादविद्युन्मापक. —Even—ओजपदान्त.-Odd—विषमपदान्त. -Plate —पादपत्र.

Quadrantal—वर्तुलपादात्मक; वर्तुलपादाकार.

Quadranture—पदसंस्थान.

Quadrat—(वन.) चतुष्कोण; चतुरस्र. [म. चौकोन; चौक.]

Quadrate — (ग.,ज्यो.,पदा.,प्राणि.,वै.) समचतुरस्र; चतुष्कोण; वर्तुलपाद; चतुःशिर; चतुष्पद. — Lobe — (वै.) पश्चात् मध्यखंड; पुरश्चिकोण. — Tubercle — चतुरस्र अर्बुद.

Quadratic—(ग.) द्विघात; वर्गात्मक; चतुरस्रीय वर्गात्मक. —Affected— मिश्रित वर्गात्मक. —Equation— वर्गसमीकरण; द्विघातसमीकरण. — [Adfected—मिश्रवर्ग समीकरण; अशुद्धवर्गसमीकरण. — of More Unknown—अनेकवर्गसमीकरण,-मध्यमाहरण.— of One Unknown — एकवर्णसमीकरण-मध्यमाहरण. — Pure —शुद्धवर्गसमीकरण.] —Expression—द्विघातव्यंजक. —Mean—वर्गमूल.—Pure—शुद्धवर्गात्मक.—Surd — द्विपदकरणी; वर्गात्मक करणी. [— Binomial — द्विपादवर्गात्मक करणी.]

Quadratrix—(ग.) अपदवक्र.

Quadrature— १ (ज्यो.) त्रिभांतर; वृत्तपाद; पादसंस्थान. २ (तत्त्व.) क्षेत्रकरण.—of a Circle—(ग.,ज्यो.) वर्तुल चतुर्थांश. — of the Moon — चंद्रपाद-चतुर्थांश. — of an Orbit — द्विगुणकोव्यप्र. — Method of — वक्रक्षेत्रसाधन.

Quadratus—(ग.,ज्यो.) चतुरस्र; चतुरस्रीय.—Femoris —(वै.) चतुष्कोण अंक; ऊरुचतुरस्रस्नायु. — Labii Inf. — अधरोष्ठ-; निम्नोष्ठगत चतुरस्रा (पेशी.) — [Supra —ऊर्ध्व ओष्ठ; ऊर्ध्वोष्ठगत चतुरस्रा.]—Lumbrorum — कटिचतुरस्रस्नायु; कटीरशलाका. — Plautae — (वै.) चतुःस्ताण; पादतलचतुरस्रा (पेशी.) — Pronatus — प्रकोष्ठचतुरस्रा (पेशी).

Quadrennial—चतुरब्दिक; चतुर्वार्षिक; चतुर्वर्षीय.

Quadre of an Orbit—(ज्यो.) कक्षाचतुर्थांश.

Quadric—(ग.) वर्गात्मक; चतुरस्रक.

Qudri-basic — (रसा.) चतुर्भस्मिक. — Centennial —(ग.) चतुरशतसांवत्सरिक.—Ceps — (वै.) चतुष्पद; चतुःशिर; चतुःशीर्ष (स्नायु.) [—Femoris — चतुःस्नायु; चतुःशिरस्का और्वी (पेशी;) ऊरुचतुरस्रा (पेशी.)] —Corn —(वै.) चतुःशृंग.—Cycle—(यंत्र.) चतुष्चक्री. — Fid —चतुर्धाभिन्न; चतुःखंड.— Foliate — (वन.) चतुर्दल; चतुष्पत्र; चतुःपर्ण. — Geminal, Geminous — द्वियुग्मी; चतुर्युणी. — Jugate— (वन.) चतुर्युग्म. — Lateral—(ग.) चतुर्भुज; चतुरस्र; चतुःपार्श्व; चतुष्कोण; चतुर्बाहुक. [— Cyclic — एकवृतीय चतुर्भुज. [म. चौकोन.] — Lingual—चतुर्भाषिक. —Literal— चतुरक्षरी.—Lobate—(वन.) चतुष्पालो. — Locular —(वन.) चतुःकोष्ठ; चतुःकोशक; चतुराशयी. — Nomial —(ग.) चतुष्पद; चतुष्पदसिद्धान्त.—Para—(वै.) चतुरापत्यजननी.—Partite—(वन.) चतुर्धाविभक्त; चतुर्धाभग्न; चतुर्भेणी.—Pennate—(वन.) चतुःपत्री; चतुःपक्षयुक्त.— Phyllous—(वन.) चतुःपर्ण.—Plegia—(वै.) चतुरांग पक्षाघात.—Section —चतुर्धाकरण. — Syllabic — चतुरवयवी.-Valence—१ (तत्त्व.) चतुर्धाशक्ति. २ (रसा.) चतुर्बन्धकता; चतुर्धाशक्ति; चतुर्योजनीयता.—Valency— (रसा.) चतुःशक्तिक. — Valent — १ (रसा.) चतुर्योजी; चतुर्बन्धक; चतुर्धाशक्तिक; चतुर्मूल्यक. २ (वै.) चतुर्भुज.

Quadroon—(वै.) चतुर्थांश नीग्रो.

Quadropod Stand—(रसा.) चतुष्पाद.

Quadrula—(प्राणि.) चतुर्धार.

Quadrumana, Quadrumanous } — (प्राणि.) चतुर्हस्त.

Quadruped—१ (तत्त्व.) चतुष्पद. २ (प्राणि.) चतुष्पाद. [हिं. चौपाया.]

Quadruple — (ग.,तत्त्व.) चतुर्गुण; चतुर्भागात्मक. — Alliance—चतुर्गुणसंघ; चतुर्घटकसंघ.

Quadruplet—(रसा.) चतुष्क.

Quadruplese—(पदा.) चतुःसंदेशक.—Telegraph—(पदा.) चतुःसंदेशी तारायंत्र.

Quadruplicate—(ग.) चतुर्गुण.

Quaesitum—(ग.) साध्य; उपपाद्य.

Quail—(प्राणि.) लाव (पक्षी.) [म. लावा.]

Quale—१ (तत्त्व.) मूलानुभव. २ (वै.) वस्तुगुण.

Qualification—(अर्थ.,शास्त्र.) योग्यता; गुण.

Qualified—(शास्त्र.) गुणी; योग्य; गुणयुक्त. — Acceptance—(अर्थ.) सनिर्बन्ध स्वीकार. — Proportional Principle—(अर्थ) मर्यादित अनुपात सिद्धान्त.

Qualify—(भाषा.) गुणदर्शन; गुणनियमन; गुणविशेषण.

Qualimeter—(वै.) क्ष-किरणकाठिण्यमापक.

Qualitative—१ (अर्थ.) गुणात्मक; गुणानुसार; गुणवाचक. २ (तत्त्व.) गुणात्म; गुणात्मक; गुणविषयक; प्रकारविषयक; प्रकारात्मक; प्रकारात्म. ३ (रसा.) गुणद्रव्यवाचक; गुणवाचक; गुणदर्शक; गुणविशिष्ट; जातिविशिष्ट; गुणात्मक; गुणप्रधान; गौण; गुणनिर्णायक.—Analysis — (रसा.) गुणनिर्णायक विश्लेषण; गुणपृथक्करण; ईदृक्ताकरण; गुणविश्लेषण; इयत्ताकरण; पारिचयिक विश्लेषण.—Calculation — (तत्त्व.) संख्यापरिमाण; संख्यापरिमिति.—Change—नवीनगुणोत्पत्ति.—Composition — गुणसंघट्टन. — Difference — गुणभेद; प्रकारभेद.—Distribution—(अर्थ.) गुणानुसार वितरण.—Laws—(तत्त्व.) गुणनियम; गुणसंगतिनियम. —Relations—(तत्त्व.) गुणसंबंध.—Solution — (रसा.,वै.) गुणविद्रव.

Quality—१ (अर्थ.,तत्त्व.) गुण; भावाभावगुण; धर्म; भाव; पात्रता; स्वभाव; स्वभावधर्म; विशेष; स्वरूप; लक्षण; योग्यता. २ (पदा.,रसा.) स्वता; स्वत्व; गुण. ३ (शास्त्र.) गुण; प्रकार; उच्चता; योग्यता. — (Absence of) —(तत्त्व.) गुणनास्तित्व.—of Proposition—(तत्त्व) वाक्यगुण.—of Sound—(पदा) रूप. — of Tone —(पदा.) स्वरविशिष्टता. — Presence of — (तत्त्व.) गुणास्तित्व.—Primary — मूलधर्म; मूलगुण; मुख्यगुण. —Secondary—उपाहित धर्म; गौण गुण.

Quamoclit—(वन.) कामलता.

Quanta theory—(तत्त्व.) प्रमाणबद्धता सिद्धान्त.

Quantic—(ग.) राशि.

Quantification— (ग.,तत्त्व.) परिच्छेदक्रिया; संख्यामान-प्रमाण-परिमाण.— of the Predicate—(तत्त्व.,भाषा.) विधेयपरिच्छेद; विधेयपरिमिति.

Quantitative—(अर्थ.,तत्त्व.) परिमाणात्मक; परिमाणवाचक; संख्यापरिमेय; परिमाणविशिष्ट; संख्यात्मक; संख्याविषयक; संख्यात्म; परिमाणविषयक; प्रमाणिक; संख्यादर्शक; संख्यापरिमेय; पारिमाणिक.—Analysis — (रसा.) इयत्तापृथक्करण; परिमाण पृथक्करण; परिमाण विशिष्ट पृथक्करण; भारविश्लेषण; इयत्ताकरण; पारिमाणिक विश्लेषण. [म. इयत्तेनें छाननी.] —Composition— (रसा.) परिमाण संघट्टन. —Development—मात्राविकास. — Difference —(तत्त्व.) संख्याभेद; परिमाणभेद. — Laws — संख्यानियम; संख्यातनियम.— Relations—संख्यात परिमाणसंबंध.

Quantitive— (वै.) परिमितिनिश्चयात्मक. — Solution — परिमाणविद्रव; परिमाण मापकविद्रव. — Value — परिमिति.

Quantity— (अर्थ.,ग.,तत्त्व.,पदा.,रसा.) संख्या; परिमाण; परिमिति; प्रमाण; भाग; अंश; मात्रा; राशि; मान; प्रचय.— Analysis —(रसा.) परिमाणपृथक्करण. — Approximate—(ग.) आसन्ना राशि.—Arbitrary — अविहित राशि.—Auxiliary — उत्तरसाधक राशि. — Compound—(रसा.) मिश्रराशि. — Figurative — (ग.) क्षेत्रराशि.—Finite — परिमित राशि. —Imaginary कल्पित राशि.— Infinite—अनंतराशि.—Irrational —करणीगत राशि.—Known—व्यक्त राशि.— Negative— ऋणराशि; ऋणात्मक राशि. — of Electricity —विद्युद्राशि.—of Heat—(पदा.) उष्णताराशि; उष्णतासंचय; उष्णतापरिमाण. — of Judgment — निर्णयपरिमाण.— of Mass— (पदा.) द्रव्यसमुच्चय.— of Motion — गतिपरिमाण. — of Proposition — (तत्त्व.) वाक्यराशि.—of Sound—(पदा.) ध्वनिरूप.— Particular—(तत्त्व.) एकदेशी परिमाण. — Positive —(पदा.) धनात्मक राशि.—Theory of Money —

(अर्थ.) द्रव्यपरिमाणसिद्धान्त. — Universal — (तत्त्व.) सर्वदेशी परिमाण. — Unknown — (ग.,तत्त्व.,पदा.) अव्यक्त राशि; अव्यक्त; अज्ञात राशि. — Variable — परिणम्य-परिवर्तनशील राशि.

Quantivalence— (रसा.) संयोजनशक्ति; संयोजनप्रमाण-शक्ति; संयोजनमूल्य; परिमाणशक्ति.

Quantometer—(पदा.) किमुतमापक.

Quantum—राशि; प्रमाण; भाग; अंश; तन्मात्रा; परिमाण; कण; पुंज; शक्तिपुंज; पृथक्परिमाण.—Group — (पदा.) कणसमूह; पुंजसमूह;— Mechanics — राशिरचनावाद. —Meritum—(अर्थ.) प्राप्त्यनुसार.— Number— (पदा.) मूलपरिमाण; पुंजांक.—of Energy — शक्तिकण; शक्तिपुंज.—of Time—कालपुंज.—Physics—राशि-भौतिक —Theory—तेजःकणवाद; कणपुंजवाद; कणवाद; राशिवाद; पुंजवाद; मात्रासिद्धांत — Yield — (रसा.) तन्मात्रापरिमाण.

Quaquaversal—(भू.) सर्वत्रगामी.

Quarantine—(अर्थ.,वै.,शास.) संसर्गनिषेध; संगरोध.

Quarcus Infectoria—(वन.) मायाफल. [म. मायफळ.]

Quarry—(पदा.,भू.) खनि; आकर.

Quartan— १ (वै.) चतुर्थक; द्वयंतर. २ चातुर्थिक (ज्वर.)

Quartation—(रसा.) चतुर्थांशमीलन. — of Gold — स्वर्णचतुर्थक.—Quarter — (पदा ,भू) चतुर्थांश; चतुर्थ; पाद.—First—(भू.) प्रथमपाद.-Last-(भू.) शेषपाद.-Day—(अर्थ.) वर्षपाद-अंतिमदिन. —of the Moon —चंद्रभगण-चतुर्थांश.— Phase— (पदा.) द्विदर्शक. — Waveplate—तरंगचतुर्थांशपट्ट.

Quarternary — (वन.) अनुक्रमिक; चतुर्मूलक; चतुष्परिमाणक; चतुर्थांय.

Quarterly—त्रैमासिक; पादिक. — Payment—(अर्थ.) त्रैमासिक वृत्ति.

Quartern—(ग.) चतुर्थांश.

Quarticurve—(ग.) चतुरस्रीयवक्र.

Quartile— १ (अर्थ.) चतुर्थांश मध्यमान. २ (ज्यो.) चतुर्थांश. — Deviation — (अर्थ.) चतुर्थांश मध्यमान विचलन.

Quarto—(ग.,मुद्रण.) चतुष्पत्रक. [म. चौपेजी.]

Quartz—(पदा.,रसा.) स्फटिक; काचमणि. [म. बिल्लोरी दगड.] —Mercury Lamp—(रसा.) स्फटिकपारद-दीप.—Vein—(भू.) स्फटिक शिरा; स्फटिकतंतुक.

Quasi — (राज.) कृत्रिम. — Homogeneous light —(पदा.) एकवर्णाभास प्रकाश. — Inversion — (ग.) उत्क्रमणाभास. — Monopoly — (अर्थ.) अपूर्ण एकाधिकार; एकाधिकाराभास.—Partner — अक्रियमान सहकारी.—Rent—दृश्य-मूल्य.

Quassia—(वन.) भेरंगी.

Quassin—(वन.) भेरंगीन.

Quaternary—१ (ग.) चतुःक्रमिक. २ (तत्त्व.) चतुष्टय; चतुष्क. ३ (भू.) चतुःक्रमिक; चतुर्थयुगीन; मनुष्ययुगीन. ४ (रसा.) चतुर्मूलक; चतुःपरमाणुक; चत्वारिंक; चातुर्थिक — Atoms—(तत्त्व.) चतुष्परमाणुक.—Period— (पदा) चतुर्थयुग.

Quaternio Terminorum — (तत्त्व.) पदचतुष्कात्मक हेत्वाभास.

Quaternion—(ग.) चतुष्टय; चतुष्क.

Qnay—(नौ.) नौबंध.

Quayage—(अर्थ.) नौबंधमूल्य.

Queasy—(वै.) वमनोद्विग्न.

Queen—राज्ञी.—Bee — (प्राणि.) राज्ञीमक्षिका; मक्षिकामाता.—Cell—राजकोष.—Concert — (राज.) महाराज्ञी.—Dowager — विधवाराज्ञी. — Mother — राजमाता.—Post Truss—(स्था.) द्विस्तम्भ-धारिणी.

Quercus,-Fenestrate— (वन) [गु. काळाचकमा.] —Incana—(वन.) ? [गु. शिंदार.] —Infectoria —(वन) मायाफल; मायिक. [गु. माजूफल. म. मायफळ]

Quest—(तत्त्व) अन्वेषण; शोध.

Question—१ (ग.) प्रश्न; उद्देशक (भास्कर). २ (तत्त्व.) प्रश्न; प्रश्नवाक्य; समस्या; पृच्छा.—Begging Epithet —(तत्त्व.) गृहीतवस्तु विशेषण.—Indicatory— संकेती प्रश्न.—Irrelevant—असंगतप्रश्न. — Leading — (राज.) मुख्य प्रश्न; उत्तरसूचक प्रश्न.—of Fact—(शास.) वस्तुविषयक प्रश्न; वृत्तांतविषयक प्रश्न; भूतार्थविषयक प्रश्न; घटनासंबंधी प्रश्न.—of Law—शास्त्रविषयक-न्यायविषयक प्रश्न.

Questionare—(अर्थ.) प्रश्नावलि; प्रश्नमाला-मालिका.

Quick Lime — (रसा.) चूर्णकालिका; कलकांजन. [म. चुनकळी.]

Quickness—(तत्त्व.) अविलंबिता; शीघ्रता; शीघ्रग्राहिता; द्रुतत्व; द्रुतग्रहणक्षमत्व; सत्वरग्रहणशक्ति.

Quickning—(वै.) भ्रूणस्पंदन; गर्भस्पंदन-प्रतीति.

Quick Silver—(रसा.) पारद; रसराज.
Quid proquo—(अर्थ.) विनिमय; पारस्परिक विचार.
Quiddity—(तत्त्व.) तत्त्व.
Quiescence—(तत्त्व.) विश्रामभावना; शांति.
Quiescent—(तत्त्व.) अव्यक्त; अजागृत; सुप्त.
Quictism—(तत्त्व.) निवृत्तिवाद; शांतिवाद; शांतिमार्ग; नैष्कर्म्यवाद; निवृत्तिमार्ग; संन्यासमार्ग; शांतिपंथ; निष्क्रियोगवाद.
Quinarian—पंचकीय; पंचकविषयक; पंचकात्मक.
Quinary—पंचक; पंचमूल्यक.
Quinary System—(प्राणि.) पंचकयंत्र.
Quince—(वन.) ? [म. बेदाणा.]
Quincuncial—(वन.) पंचकाकार.
Quincunx—पंचकरचना.
Quin decagon—पंचदशभुज; पंचदशकोण.
Quin hydrone—(रसा.) कुनउदोन.
Quinic Acid—(रसा.) कुनिकाम्ल.
Quinnate—(वन.) पंचदल.
Quinine—(रसा.) कुनिन; कोइनिन.
Quinol—(रसा.) कुनोल.
Quinoline—(रसा.) कुनोलिन.
Quinone—(रसा) कुनोन; किनन.
Quinquangular—पंचकोण.
Quinquapartite—(वन.) पंचधाभग्न; पंचखंड.
Quinquennial — पंचवार्षिक; पञ्चाब्दिक. — Act — (इति.) पंचवार्षिक विधि.
Quinquivalence — १ (तत्त्व.) पंचधाशक्ति. २ (रसा.) पंचबंधकता; पंचशक्ति.
Quinquivalent — (तत्त्व.) पंचशाक्तिक; पंचबंधक; पांच शक्तिक.
Quinsy—(वै.) तुर्डाकेंगिका; उग्रउपजिह्विकाशोथ. [म. गळसटें.]
Quintan—(वै.) पंचक ज्वर.
Quintic—(ग.) पंचघातात्मक; पंचक.
Quintile—द्विषष्टति भागांतर; वर्तुलपंचमदृष्टि; अंशदृष्टि; पंचमांश राश्यंतर.
Quintuplicate—(तत्त्व.) पंचगुण; पंचीकृत.
Quintuplication—(तत्त्व.) पंचीकरण.
Quisling—(युद्ध.) देशद्रोही; जयचंद.
Quisqualis—(वन.) रंगूनवल्ली. [विलायती चमेली.]
Quit rent— १ (अर्थ.) सेवा-मूल्य. २ (शास.) करांश; शेषबलि; मुक्तकर. [म. उक्ता धारा.]
Quitance—(अर्थ.) ऋणमुक्ति.
Quoin—(स्था.) कील; कोण.
Quorum — (अर्थ., राज., शास., सभा.) आवश्यक संख्या; न्यूनसंख्या; निर्वाहकसंख्या; गणपूर्ति; गणपूरकसंख्या; निर्दिष्टसंख्या; अवरसंख्या; किमान; किमान प्रश्न; कार्यसाधकसंख्या.
Quota—(अर्थ.) भाग; प्रमाण; अंश.
Quotation—१ (अर्थ.) भाव. २ (भाषा.) अवतरण. — of Money—(अर्थ.) अर्थभाव; ऋणमूल्य.
Quotidian— (वै.) दैनंदिन; अन्येद्युष्क; दैनिक प्रतिदैनिक; प्रातिदिवसिक. (ज्वर)
Quotient—१ (ग.) भागाकार; भाग; लब्धि; फल; भागहारफल; भजनफल; भागफल. २ (तत्त्व.) गुण्य. — Hypothesis—(तत्त्व.) आनुपातिक सिद्धांत.

R

R—(तत्त्व.) प्रतिक्रिया.
Rabbit—(प्राणि.) शशक.
Rabiate—(वै.) जलांतकरोगग्रस्त.
Rabiator—(वै.) जलांतकरोगग्रस्त व्यक्ति-पशु.
Rabic—(वै.) जलांतकरोगसंबंधी.
Rabicidal—(वै) जलांतकरोगजंतुनाशक.-Psychology —(तत्त्व.) जातीय मनोविज्ञान.
Rabies—(वै.) श्वानदंश; जलसंत्रासरोग; जलांतकरोग.
Race—१ (भू.) ओघ; प्रवाह. २ (शास.) पणक्रीडा; पण. ३ (समाज.) वंश; लोक; जाति; कुल; वर्गसंतति; प्रजा.—Group—वंशसमुदाय.—Root—(थिऑ.,धर्म.) मूलवंश. —Sub—उपवंश.
Racemate—(वन.) गुच्छित; स्तबकेत.
Raceme—(वन.) मंजिरी; सदण्डिक; वल्लरी; संतानक; बंधनवती.
Racemic—(रसा. वन.) द्राक्षाम्ल; अंगूरिक; अभ्रामक; आंगूरिक; द्राक्षाज.—Acid—गुच्छाम्ल; स्तबकाम्ल.
Racemiferous—(वन.) संतानकित.
Racemose — १ (वन.) शाखपत्र; संतानकाकार; मंजरीक; अमर्यादित; अपरिमित; अनुद्दामी; अकुंठित. २ (वै.) शाखा.

Racemule—(वन.) संप्रतानक.
Racemulose—(वन.) संप्रतानक युक्त.
Rachialgia—(वै.) कशेरूशूल; मेरूदंडशूल; मेरुदंडवेदना.
Rachidian—(वै.) मेरुदंडसंबंधी.
Rachigraph—मेरुदंडसीमानिर्देशक यंत्र.
Rachilla—(वन.) कशेरुका.
Rachiocampsis—(वै.) सौषुम्नवक्रता; मेरुदंडवक्रता.
Rachiochysis—(वै.) सुषुम्नाप्रणालीशोथ.
Rachiodynia—सुषुम्नानाडीवेदना.
Rachioplegia—सुषुम्नापक्षाघात.
Rachiotome—(वै.) कशेरुछेदक.
Rachis—१ (वन.) पुष्पस्तम्भ; वृन्त; पुष्पदंड; मुख्यसीरा; कशेरु-पत्रक-अक्ष; पुष्पवंश; मुख्यवंश; पर्णवंश; प्रणाल. २ (वै.) पृष्ठवंश.
Rachitis—(वै.) अस्थि-कौटिल्य; अस्थिक्षयरोग.
Racial— १ (राज.) जातीय; वर्गविशिष्ट. २ (वै.) वांशिक; आनुवंशिक.—Life—जातिजीवन.
Rack—(रसा.) उपस्तम्भ.
Rack Pinion—रथिकाभ्रम; दंडचक्री.
Rack Rock—(भू.) शिलाभंग.
Rack Rent—(अर्थ.) अति भूमिमूल्य; अत्यधिक कर.
Radial— १ (वन.) व्यासार्धिक; अरीय; अरानुगत; अरसदृश. २ (वै.) अक्षकारी; अरीय; अरीभूत; परिवार्धित; हस्तास्थि विषयकत्रिज्या—; प्रकोष्ठीय; कैन्द्रिक; अंगुष्ठमूलाश्रित. —Artery—(वै.) हस्तधमनी; त्रिज्याधमनी; बहिःप्रकोष्ठिका धमनी.—Axis—(वन.) मूलाक्ष.— Bundle — (वन.) व्यासार्धिक संप; असंलग्न; विभक्त. — Centre — (वन) मूलकेन्द्र.—Collateral—(वै.) प्रकोष्ठ अपर; बाह्य मणिक. —Fossa—त्रिज्याखल.—Muscle — हस्तत्रायु. — Nerve — बहिःप्रकोष्ठिकानाडी. — Notch — त्रिज्या अटनि; बहिःप्रकोष्ठास्थिभंग.—Recurrent Artery—(वै.) आरोहिणीबहिःकूर्परिका धमनी. —Tuber—त्रिज्याउप्र; बहिःप्रकोष्ठार्बुद. — Velocity — (पदा.) अवचलन; त्रिज्यागति; त्रिज्यीय वेग.
Radialis indicis Artery — (वै.) प्रदेशिनी बहिस्था धमनी.
Radially Symmetrical — (वन.) किरणछेद्य; त्रिज्यासदृश; त्रिज्यासम.
Radian—(ज्यो.,पदा.) त्रिज्याकोण; त्र्यैज्य कोण; समत्रिज्याकोण.—Measure—(पदा.) त्र्यैज्यकोणमान; अरीयमान.
Radiance—(पदा.) भास्वरता; तेजस्विता; तेज; प्रभा; दीप्ति.
Radiant — १ (ग.) पातबिंदु. २ (पदा.,ज्यो.) उज्ज्वल; देदीप्यमान; तेजस्वी; आक्षेपक; प्रसर्पक; उदित; कैन्द्रिक रेषा; दीप्त; स्वप्रभ; अरीभविष्णु; प्रकाशकिरणविसर्जक; उल्कासंपातमूल; प्रकाशविसर्जक; उद्गमस्थान. — Energy — (पदा.) प्रसरणशक्ति; उदितशक्ति; विकीर्णशक्ति; चिच्छक्ति; किरणविसर्जक शक्ति; प्रकारविसर्जक शक्ति — Flux — (तत्त्व.) विकीर्णशक्तिप्रवाह.—Heat —(पदा.) अरीभविष्णु उष्णता; अरीभूत उष्णता; विकीर्णताप; प्रसारितउष्मा; उदितउष्मा; किरणरूप उष्णता; प्रकाशविसर्जक ताप.— Light—(पदा.) उदित प्रकाश.—Point—(ज्यो.) किरणमूल; प्रकाशमूल. —Source of Illumination—(यंत्र.) उद्भासक.
Radiata—(प्राणि) अरेन्द्रिय.
Radiate—किरणविसर्जन; विकीर्णन; विक्षेपण. — Ligament—(वै.) अरालबंध; त्रिशूलबंध.
Radiated— १ (पदा.) किरणाकृति; किरणरूपी; अरीभूत; अराल. २ (वन.) किरणरूपी; अररूपी; अरसदृश.
Radiatiform—(पदा.) अरालाकार.
Radiating—(पदा.,वै.) प्रकीर्ण; किरणविसर्जक; विक्षेपक.—Power—(पदा.) विकीर्णकता.
Radiation—१ (तत्त्व.) प्रसर; किरण; प्रसरण; सरलक्षेप; विकिरण; विक्षेपण. २ (पदा.,वै.) उदयन; प्रसर्पण; आक्षेपण; विकिरण; प्रसरण; अंशुप्रसरण; विसर्जन; उत्सर्जन; अरीभवन; प्रारण; उष्मक्षय; विकिरण शक्ति; तेज; तेजोकिरण; किरणोत्सर्ग; उत्सर्ग; विसर्ग; सरलक्षेप; क्षेपण; अरण; किरणविसर्जन. — Hypothesis — (पदा.) विकिरणसिद्धान्त. — of Electric Heat— विद्युदुष्णताप्रसरण.—of Electric Magnetism—विद्युच्चुंबनप्रसरण.—of Heat — १ (पदा.) उष्णताविसर्जन. २ (वै.) उष्णप्रचार.—of Light Rays — (पदा.) तेजःकिरणप्रसरण. — of Vibration of Electrons—अणीयकंपनप्रसरण. — of X-rays —रांजनकिरण प्रसरण.
Radiator—(पदा.) प्रसर्पक; आक्षेपक; विसर्जक; विकीर्णक; पूर्ण विसर्जक; तापविकिरणयंत्र.
Radical—१ (ग) करण्यात्मक; मूलभूत; करणी. २ (तत्त्व.) मौलिक; स्वाभाविक; मूलस्पर्शी; मूलगत; उभयपक्षी; उच्छेदक; उग्र. ३ (रसा) मूलक; खंडक; परमाणुसंघ; मूल; मूलकल्प; मूलपुंज. ४ (राज.) उच्छेदवादी; सुधारक; उग्रपरिवर्तनवादी. ५ (वन.) मूलांकुर; क्षुद्रमूल; आदिमूल. ६ (वै.) मूलगामी; मूलग्राही; मौलिक; मूलक; प्रकृत. —Angle—

(ग.) केन्द्रिक कोण.—Axis—संपाताक्ष; करण्यात्मक अक्ष; समस्पर्शिका; मूलाक्ष.—Centre—करण्यात्मक केन्द्र; अक्षकेन्द्र; मूलकेन्द्र.—Compound—(रसा.) विविध मूलक. — Leaf — (वन.) मूलीयपर्ण; मृत्काण्डज; मूलीनपर्ण; मूलज.—Sign— (ग.) मूलचिन्ह; करणीचिन्ह; वर्गमूल —धनमूलादिचिन्ह. — Simple— (रसा.) एकाकीमूलक. —Symmetry— (प्राणि.) तारकितांग अंगसादृश्य. — Theory—मूलक कल्पना.

Radicalism—१ (तत्त्व) नाडीमूल; उग्रवाद; नवग्राह्यवाद. २ (राज.) उद्दामपक्ष; मूलसुधारणापक्ष-मत.

Radically—आमूल; स्वभावतः.

Radicant—(वन.) बहिर्मूल.

Radicate—(प्राणि.) बद्धमूल; आश्लिष्ट.

Radicle—१ (रसा.) मूलक; समूह. २ (वन.) आदिमूल; मूलक; प्रथममूल; मूलांकुर; भ्रूण मुकुल; गर्भमूल; प्रारंभिकमूल; बुध्न. ३ (वै.) खंडक; मूलकोपपत्ति.

Radicose—(वन.) बृहन्मूल.

Radicule—(वन.) गर्भमूलक.

Radio—(पदा.) दिक्प्रचार; आकाशवाणी; नभोवाणी; ध्वन्युत्पादकयंत्र; ध्वनिभूमि; दूरश्रुतियंत्र; सांवाहिक.-Active—क्ष-किरणविसर्जक; तेजस्क्रिय; रश्मिशक्तिक; किरणोत्सर्गी; किरणोत्सारी; किरणकार्यकारी; रश्मि-उत्पादक —Activity —१ (तत्त्व.) अक्षय चैतन्य २ किरणोत्सर्गी शास्त्र; स्वयंस्फोटकत्व; विकिरणधर्मिता; किरणोत्सर्ग; रश्मिशक्तित्व; रश्मिउत्पादकता.—Actor—(संगीत.) ध्वनिनट. — Carpal (वै.) मणिबंध.—Drama — (नाट्य.) श्रुतिगुणनाटक. — Gram—(पदा.) क्ष-किरणचित्र. — Graph — (पदा.) क्ष-किरणलेखक; किरणभारलेखक; अंशुभारलेखक; अंशुलेखक; अज्ञातरश्मिचित्र.—Graphy — (पदा.) क्ष-किरणलेखन; क्ष-प्रकाशलेखन; क्ष-किरणचित्रण; रश्मिचित्रलेखन; अज्ञातरश्मिचित्रण.—Laria—(प्राणि.) द्विकवचक.—Logy — (वै.) प्राणशास्त्र; किरणशास्त्र; रश्मिविज्ञान. — Meter — (पदा.) विकिरणदर्शक; विकिरणमापक; किरणभारदर्शक; अंशुमापक; अंशुभारमापक; अंशुभारदर्शक; विसर्जनमापक. — Micrometer— (पदा.) सूक्ष्मविकिरणमापक; अतिसूक्ष्मकिरणमापक.—Phone—उष्णता ध्वनियंत्र.—Phonics —उष्णता ध्वनिशास्त्र; उष्णताजन्य ध्वनिशास्त्र.-Receiver —(पदा.) ध्वनिग्राहक; दिक्श्रावक. — Reception — (पदा.) सांवाहिकग्रहण. — Therapy — (पदा.) किरणवैद्यक; सांवाहिक; किरणचिकित्सा; रश्मिचिकित्सा. — Transmitter—(पदा) दिग्भाषक.

Radish—(वन.) मूल.

Radium—(रसा.) रद; रश्मिल; रश्मिवान्; रश्मिमत्.

Radius—१ (ग.) त्रिज्या; अरित्र; व्यासार्ध; अर; आरा. २ (प्राणि.) अक्षक. ३ (वन.) पुष्पार. ४ (वै.) प्रकोष्ठीयमू. प्रकोष्ठ; बहिःप्रकोष्ठास्थि; मणिबंधास्थि; मणिबंधधारास्थि; अरास्थि.—Bar—त्रिज्यादंड.—Bone—बहिःप्रकोष्ठास्थि; —Circum—परित्रिज्य.—In — अन्तस्त्रिज्य. — of Curvature—१ (ग.) वक्रता; त्रिज्या; अरा; वक्रता व्यासार्ध. २ (पदा.) अररेषा अरित्र.—of Gyration—(पदा.) पर्यरित्र परिवलयारित्र; घूर्णत्रिज्या.-of Inversion —विलोमव्यासार्ध.—Vector — १ (ग.) दिक्श्रुति; श्रुति (अरित्र, दिक्कर्ण); नाभिश्रुतत्रिज्या; नाभित्रिज्या; इरक. २ (ज्यो.,पदा.) मंदकर्ण; कर्ण; चलज्या; श्रुति; चलत्रिज्या; दिक्त्रिज्या.

Radix—(वै.) मूल; मूलसंख्या; धातु; मूलधातु; नाडीमूल; नाडीसमुच्चय; नाडीरज्जु.

Radula—(प्राणि.) ? [म. जिह्वाकानस.]

Raffinose—(रसा.) रफीनोज.

Rafter—वंश; कोणवंश. [म. वांसा.]

Rage—(तत्त्व.) अतिक्रोध; कोप; रोष.

Ragwort—(वन.) ? [म. सुनकी; सोनकी.]

Raid—(इति.) आक्रमण.

Railed Parapet—(शिल्प.) जगती.

Railing—(स्था.) वेदिका.—Pitter—वेदिकास्तंभ.

Railway—लोहमार्ग; लोहपथ. — Carriage — अग्निरथ. [म. आगगाडी.] — Junction — लोहपथ संगम. — Spine—(वै.) आघातजउन्माद.

Rain—(पदा.) वर्षाव; वृष्टि; वर्षा; पर्जन्य; मेघ.—Bow—इन्द्रधनुष्य; इन्द्रचाप; मेघधनुष्य; रामधनु. [—Primary प्राथमिक चाप.-Secondary—द्वितीयक चाप.-Supernumerary — उपचाप.] — Cloud — मेघ. — Connectional-अपोढवृष्टि; परिचलनवृष्टि.-Cyclonic — घूर्णिवृष्टि. — Fall — वृष्टिपात; वर्षाव; वारिपात. — Forest—(वन.) वर्षारण्य.— Gauge — (पदा.) वृष्टिमापक; वर्षामिति; वर्षामापक; पर्जन्यमापक.—Pour—अतिवृष्टि.—Print—वर्षावट; वर्षाचिन्ह. — Proof — वृष्टिरोधक. — Shadow — (भू.) पर्जन्यप्रतिमुख प्रदेश. [म. पावसांतला आडोसा.] —Spell—वर्षागमन. [म. पावसाची डोकावणी.] —Water—वर्षाजल.

Rainy Day—वर्षादिन.
Raised Line—(वै.) तोरणिका.
Raisin—शुष्कद्राक्षा.
Raisond'etre—(तत्त्व.) अस्तित्वकारण; हेतुकारण.
Rajida—(प्राणि.) गिनगिना समुदाय.
Rake—दंतुरक. [म. दांतरडें.]
Rale—(वै.) उर:स्पंदन; श्वासध्वनि; घर्घर.
Ram—(ज्यो.) मेष.- Hydraulic— (पदा.) जलमेष. [म. जलमेंढा.]
Ramal—(वन.) शाखेय; शाखाज.
Raman-Effect—(पदा.) रामनपरिशोधन; अणुरचना.— Ray—रमणप्रकाश.
Ramenta—(वन.) गात्रशल्क.
Rameons—(वन.) विटपीय.
Rami dorsalis Linguae—(वै) पृष्ठजिह्वा.
Rami of Lower Jaw—(वै.) हनुकूट.
Ramification—(वन.) प्रशाखन; शाखा; शाखाप्रवर्धन.
Ramiform—(वन.) शाखाकार; शाखारूप.
Ramollissement—(वै.) कोमलीभाव; स्नायुमंडलशैथिल्य.
Ramose—(वन.) प्रशाख; शाखाविस्तार; शाखाबाहुल्य.
Rampart—(युद्ध) तट; प्राकार; भित्ति.
Ramphoid Cusp—(ग.) चंचुशृंग.
Ramrod—(युद्ध) चूर्णप्रणोदनीयष्टि. [म. बंदूक ठासण्याचा गज.]
Ramus—१ (वन.) विटप. २ (वै.) भुज; धाक; शाखा; हनुकूट; अधोहनु अस्थि.— of Lower Jaw—हनुकूट. — of Lower Jaw Bone—हन्वास्थि.
Rancescent—(वै.) अम्लयुक्त.
Rancid—(रसा.) पूतिगंधी; तीव्रगंध. [म. खवट.]
Rancidity—(रसा.) पूतिगंधिता; अम्लीभाव.
Randia,-Dumetorum —(वन.) मदन. [म. गेळ.] —Uliginosa—(वन.) गंगेडा. [म. पांढरी.]
Random—अनियमित; अनियत; यदृच्छ.— Group — (तत्त्व.) अनियमित समुदाय. -Movement—अनियमित क्रिया; यदृच्छ व्यापार.—Sample — (तत्त्व.) अनियमित निर्वाचित वस्तु; यदृच्छ उदाहार.
Random rubble—(स्था.) अस्तररचना. [म. कळीकाम.]
Ranenta—(वन.) लंबकेश. [म. लांबकेस.]
Range—१ (ग.) पंक्ति; रंगस्थान; सीमा. २ (तत्त्व.) मंडल; मर्यादा; संचार; श्रेणी; पंक्ति; अवधि; सीमा; क्षेत्र; कक्षा; विस्तार. ३ (पदा.) व्याप; कक्षा. ४ (भू.) विशिष्ट कालावधि.—Double— (पदा.) युग्मावधि.— Finder — (पदा.) दूरत्वमापक. —Multi — (पदा.) अनेकावधि. — of Attention—(तत्त्व.) ध्यानसीमा.-of Audibility — (तत्त्व.) श्रवणसीमा. — of an Instrument— (पदा.) अवधि.— of Mountains— (भू.) पर्वतमाला; गिरिमाला.—of a Projectile —(पदा.) मर्यादा; कक्षा. [म. पोहोंचमार, पल्ला.] — of Sight — संदर्श-दर्शनपथ; चक्षुपथ.—of Temperature—उष्मा; उष्णतामान प्रमाण; उष्णतोत्पवन.—Single— एकावधि. — Triple —त्रयावधि.
Rancidae—(प्राणि.) मंडुक कुटुंब.
Rancivorous—मंडुकभक्षी.
Rank— १ (तत्त्व.) स्थान; श्रेणी; पद. २ (वै.) उग्र; पंक्ति; हार.—Front—पुर.पंक्ति.— Order — (तत्त्व.) श्रेणी बद्धक्रम.
Rankness—(वै.) उग्रता.
Ransom—(इति.) दंड. [म. खंडणी.]
Ranula—(वै.) जलग्रंथि, जिह्वार्बुद; उपाजिह्वा.-Blandinis —जिह्वाग्रार्बुद.—Pancreatic —क्लोमग्रंथिअर्बुद.
Ranunculaceae—१ (वन.) काकपाद वर्ग; वत्सनाभ वर्ग. [म. बचनाग वर्ग.] २ मूर्वावर्ग. [म. मोरवेल वर्ग.]
Ranwolfia Sarpentina — (वन.) सर्पगंधा; नाकुली; चांद्र. [म. सुंगुसवेल.]
Rape—(शास.) बलात्कार; हठसंभोग.
Rapeseed—(वन.) सर्षप.
Raphanus Sativus — (वन.) लघुमूलक; नेपालमूलक. [म. मुळा.]
Raphe—१ (वन.) स्यूत; संसक्त नालांश; नालमूळ; संधिरेषा; प्रसारित डिंबकनाभि. २ (वै.) सीवनी; सीवन; संगमरेषा; संधि.
Raphide—(वन.) सूच्याकार स्फटिक; वनस्पति स्फटिक.— Acicular—सूच्याकार वनस्पति स्फटिक. — Glomerate—गोलवनस्पति स्फटिक.
Rapid—१ शीघ्र; द्रुत; क्षिप्र. २ (भू.) नदीप्रपात. [म. धांवती; शीघ्र.] —Combustion—(रसा.) शीघ्रज्वलन.
Rapidity—शीघ्रता; द्रुतता; क्षिप्रता.—of Circulation —(अर्थ.) चलन प्रगति; प्रचलनशीघ्रता.
Rapport—(तत्त्व.) योग; सायुज्य; एकतानता.
Raptores—(प्राणि.) अपहारी.

Rapture—(तत्त्व.) समाधि.

Rare—(तत्त्व.,पदा.) विरल; दुर्लभ; अपूर्व; असामान्य; असाधारण.—Earths—(रसा.) दुष्प्राप्य पार्थिव; दुर्लभमृत्तिका; विरलमृत्तिका; दुर्मिळमृत्तिका-भस्म; दुष्प्राप्यधातु. [-Elements—(रसा.) दुर्मिळ मूलद्रव्यें.] —Gases—(रसा.) दुर्मिळ वायु.-Metal — (रसा.) विरलधातु.-Optically (पदा.) प्रकाशविरल.

Rarefaction—(पदा.) विरलीभवन; विरलीकरण; विरलभाव; अणुभवन; तन्वीकरण; विरलता.

Rarefiable—(पदा.) विरलीभवन योग्य.

Rarefied—विरलीकृत; विरल.

Rarefy—(पदा.) तन्वीकरण; विरलीकरण-भवन.

Rarity—(रसा.) विरलता.

Ras algethi—(ज्यो.) शौरी षष्ठतारका.

Ras althague—(ज्यो.) भुजगधारी नवमतारका.

Rasares—(प्राणि.) भूजनक.

Rasecta—(वै.) मणिबंध. [म. मनगट.]

Rash—१ (वै.) पीटिका; सर्षपिका. २ (शास.) साहसिक — Fever—लोहितज्वर.

Rashness—(तत्त्व.) साहस.

Raspberry—(वन.) गौरीफल.

Rasp Sound—(वै.) घर्षणशब्द.

Rat—(प्राणि.) मूषक.—Bite Fever—(वै.) मूषकदंशज्वर. —Snake Indian — (प्राणि.) पीतसर्प विशेष. [म. धामण.]

Ratchet—१ (पदा.) रोधक. [म. कुत्रें.] २ (शास.) शस्त्र्याधान-बलाधान कुंचिका. [म. बळ देण्याची किल्ली.]

Rate—१ (अर्थ.,पदा.,रसा.) कर; शुल्क; हार; क्रम; मान; मूल्य; स्थानीयकर. [म. दर.] २ (वै.) गति; वेग. — of Assessment — (शास.) आकार. — of Cutting Lines of Force — (पदा.) छेदनवेग. — of Exchange—(अर्थ.) विनिमय मान.—of Increment—(ग.) चलनप्रमाणक; उपचल-अपचय वेग.-of Wages—(अर्थ.) श्रमिकमूल्यमान; वेतनमान; पारिश्रमिक मान. [म. मजुरीचा दर.] —Payer—(अर्थ.) करदाता.

Rateable—(शास.) प्रमाणानुसार. — Value — (अर्थ.) करयोग्य मूल्य.

Rated—निर्धारित.

Ratification, Ratify — (अर्थ.) स्वंमानन; स्वीकृति; प्रमाणग्रहण; अनुमोदन; सत्यापन.

Rating—मूल्यकरण; पदनिश्चय.—Scale — (अर्थ.) वेतन परिमाण; मूल्यकरण परिमाण.

Ratio—१ (अर्थ.) निष्पत्ति; अनुपात. २ (ग.,पदा.) गुणोत्तर; प्रमाणपद; गुणकप्रमाण; प्रमाण; संबंध; अनुपात; निष्पत्ति. ३ (तत्त्व.) संबंध; मान; तारतम्य. ४ (शास.) प्रमाण; प्रमाणसंबंध.—Antecedent of— गुणोत्तर अग्रेसरपद.-Arithmetical—निष्पत्ति; गुणोत्तर. —Common—(ग.) सामान्यगुणोत्तर -Compound—संयुक्त अनुपात.-Consequent of—गुणोत्तर उपाग्रसरपद.-Constant —निरंतरसंबंध; अचल अनुपात.—Direct — समसंबंध; अनुलोमनिष्पत्ति. — Duplicate — वर्गसंबंध; निष्पत्ति; वर्गगुणोत्तर; वर्गअनुपात.—Extreme mean — अन्त्यमध्य गुणोत्तर.—First Term of—पूर्वपद.—Geomtric—समगुणसंबंध.— Inverse—विलोमसंबंध; व्यस्तत्रैराशिक; व्युत्क्रमनिष्पत्ति. — of Equality—साम्यगुणोत्तर.—of Exchange—(अर्थ.) विनिमयनिष्पत्ति; विनिमय अनुपात-गुणोत्तर.— of Greater Inequality—(ग.) अधिक असाम्य गुणोत्तर; गुरुअनुपात; एकाधिकगुणोत्तर. —of less Inequality—एकोनगुणोत्तर; लघुअनुपात. —of Expansion—विस्तारांक.—Second Term of—उत्तरपद.—Sesquiplicate—सार्धगुण; गुणोत्तर.-Simple—सरल अनुपात.—Subduplicate — उपद्विगुण गुणोत्तर; वर्गमूलीय अनुपात.—Subtriplicate—उपत्रिगुण गुणोत्तर; घनमूलीय अनुपात.—Triplicate—घनगुणोत्तर; घन अनुपात.— Unharmonic—नैकतानगुणोत्तर.

Ratio-cination — (तत्त्व.) तर्क; अनुमान; तर्कपद्धति; संबंधन्वेषण; परिणामानुमान-गणन.

Ration Maintenance — (कृषि.) प्रथम निर्वाह. — Productive—न्यूनाधिक भोजन.

Rational—१ (ग.) अकरणीगत; मूलद. २ (तत्त्व.) सज्ञान; सविवेक; सहेतुक; आनुमानिक; कारणसिद्ध; विचारात्मक; बुद्धिसिद्ध; सयुक्तिक; बुद्धिविशिष्ट; बुद्धिसंपन्न; तर्कशुद्ध; युक्तिसंगत; विवेकपूर्वक.—Animal—बुद्धप्राणि.—Equation — (ग.) अकरणीसमीकरण.—Evidence— (तत्त्व.) तार्किक प्रमाण.—Expression—(ग.) अकरणोपदि. — Faith —सयुक्तिक श्रद्धा.— Function — (ग.) अकरणीफल; अकरणीय फल; अकरणी आवलंब्य.—Horizon — (ग.) खगोल गर्भ क्षितिज; वास्तवक्षितिज. — Nature —

(तत्त्व.) बौद्धप्रकृति.—Number—(ग.) अकरणी संख्या. —Theology—(तत्त्व.) बुद्धिसंमत ब्रह्मज्ञान.

Rationale—न्यायावलोकन

Rationalisation— १ (ग.,तत्त्व.) अकरणीरूपक्रिया; करणीनिरास; कारणांतर प्रकाशन; कार्यकारणप्रतीति; कारणप्रकाशन; सुसंबद्धीकरण; युक्तिसिद्ध पुनःसंघटन; तर्कानुसार विचार; घातक्रिया. २ (तत्त्व.,पदा.) युक्त्याभास; समर्थन; कृतकसमर्थन.

Rationalise—(ग.) अकरणीगतकरण.

Rationalism—(तत्त्व.) बुद्धिवाद; केवलतर्कवाद; हेतुवाद; बुद्धिभावना; बुद्धिमहिमा; बुद्धिस्वातंत्र्य; बुद्धिप्रामाण्यवाद; युक्तिपरायणता; सहेतुकवाद; बुद्धिस्वातंत्र्यवाद; कारणवाद; विवेकाधिष्ठता; तर्कवाद.

Rationalist— (तत्त्व.) बुद्धिप्रामाण्यवादी; तर्कप्रामाण्यवादी; युक्तिप्रामाण्यवादी; प्रत्यक्षवादी; सहेतुकधर्मवादी; हेतुवादी; बुद्धिवादी; तार्किक; युक्तिप्रधान.

Rationality — विवेक; बुद्धिविशिष्टता; बुद्धिसंपन्नता; बौद्धिकता.

Rationing—(अर्थ.,युद्ध.) प्रमाणबद्ध नियंत्रण.

Ratitace—(प्राणि.) निनौतलोरःफलक.

Ratles—(वै.) घर्घरध्वनि.

Rattan—(वन.) वेत्र.

Rattening—(अर्थ.) प्रतिरोधपद्धति.

Raucedo—(वै.) स्वरभंग.

Raven—(प्राणे.) द्रोणकाक.

Ravine—(भू.) दरी.— Land —(अर्थ.,भू.) दरीयुक्तभू. [नाल्यांची जमीन.]

Raw—अपक्व; असिद्ध; असंस्कृत; अपरिणत.-Materials-(अर्थ.) अपक्वपदार्थ; असंस्कृतद्रव्य; अकृतद्रव्य; नैसर्गिक पदार्थ.

Ray—(पदा.) किरण; कर; रश्मि.—Alpha—आल्फाकिरण. —Analysis—रश्मिविश्लेषण.—Beta—बीटाकिरण.— Cathode—ऋणद्वाररश्मि. — Convergent — केन्द्रगामी किरण. — Converging — संपातीकिरण; क्षीयमाणांतर; परिच्छिन्न किरण.—Cosmic—नभोरश्मि; विश्वरश्मि; विश्वकिरण.—Decomposed—विच्छिन्नकिरण.-Delta—डेल्टाकिरण. — Divergent — केन्द्रापगामी किरण; विपातिकिरण; अपसृतकिरण; वर्धमानान्तर किरण.— Extraordinary—असाधारणकिरण. —Fish—रश्मिमत्स्य; किरणमत्स्य.—Floret, flower— (वन.) किरणपुष्प; किरणफूल; प्रान्तपुष्पिका. — Fungus — (वन.) रश्मिका.—Gamma—(पदा.) गामाकिरण.-of Direction— (तत्त्व.) पथनिर्देशककिरण. — Ordinary — साधारणकिरण.—Positive— धनकिरण. —Reflected—प्रतिफलितकिरण; परावृत्तकिरण.— Refracted — वक्रीभूतकिरण.—Rontgen—क्ष-किरण; रंजनकिरण. — Shade —छादनकिरण. — Ultra-Violet — (वै.) नीलोत्तरकिरण.— Velocity — किरणवेग. [— Axis of Single—अद्वैधकिरणवेग अक्ष.]

Raynaud's disease-(वै.) हस्तपादवैकल्य; मृताङ्गुलिरोग.

Reabsorption—(वै.) पुनःशोषण.

Reactance—(पदा.) अवरोधन; अवरोध; प्रतिकर्तृत्व.

Reaction—(तत्त्व.,पदा.,रसा.,वन.,वै.) प्रतिकार; प्रतिक्रिया; प्रतिबल; विक्रिया; प्रतिघात; प्रत्याघात; प्रक्रिया. —Blow-pipe—(रसा.) धमनी प्रतिक्रिया. —Experiment—(तत्त्व.) प्रतिक्रियाकाल (निर्देशक) प्रयोग.-Flame-दीपशिखा प्रतिक्रिया. — Formation — (तत्त्व.) प्रतिक्रियाजन्य चरित्र-निर्माण. — Formula — (रसा.) विक्रियादर्शक सारणी-समास.— Key — (तत्त्व.) प्रतिक्रियाकुंचिका. — Product—(रसा.) विक्रियालब्ध द्रव्य; क्रियाफल. — of Fluids—(वै.) तरलक्रिया. — Order to — (रसा.) प्रकाशश्रेणी. — Primary —(रसा.) प्राथमिक क्रिया. — Time—प्रतिक्रियाकाल.—Type—प्रत्याघातप्रकार.

Reactionary—प्रतिक्रियात्मक; पश्चाद्गमनोन्मुख.

Reactionist — (राज.) प्रतिक्रियावादी; उन्नतिप्रतिरोधक व्यक्ति.

Reactive—(रसा.,वै.) विक्रियाशील; विकार्या; सक्रिय; प्रतिकर्ता; क्रियाशील.

Reactor—(तत्त्व) प्रतिक्रियाकर्ता.

Readacters of Mss.—(भाषा.) प्राचीन संपादक.

Readiness—(तत्त्व.) प्रस्तुतता.

Reading—१ (तत्त्व.) पठण; वाचन. २ (पदा.) पाठ; मान; अंकन.—a Thermometer — उष्णमानमापक वाचन. —Silent—मौनवाचन; मूकवाचन.-Supplementary —पुरवणीवाचन.

Readings (taken)—(पदा.) वेध; प्राप्तांक.

Readjustment— १ (वै.) पुनर्योजना. २ (शास.) पुनःसंयोजन.

Ready—संयत; सिद्ध; सज्ज; संनद्ध.

Ready,-Cash-money—प्राप्तद्रव्य.—Reckoner — (अर्थ.) शीघ्रगणनपुस्तक; क्षणगणनसाधन; संख्यातयंत्र.

Reagent—१ (तत्त्व.) उत्तेजक; परीक्ष्यपुरुष; प्रतिक्रियाकर्ता. २ (रसा.) क्रियाकारक; प्रतिक्रियापदार्थ; विकारक; परीक्षकद्रव्य; गमक; प्रतिकारी; प्रतिकर्मक; प्रतिकारक.

Real—१ (ग.) सत्; वास्तव; वास्तविक; यथार्थ. २ (तत्त्व.) सत्य; यथार्थ; वास्तविक. ३ (पदा.) वास्तविक; मूर्त; सत्य; तथ्य; वास्तव; वस्तुगत; केवल.—Coefficient of expansion—(पदा.) केवलप्रसर गुणक.—Cost — (अर्थ.) केवलमूल्य; वास्तवमूल्य.-Estate—(शास.) स्थावरसंपत्ति; अचलसंपत्ति. — Evidence — (शास.) मूर्तिमंतप्रत्यय; आधार; साक्षी.—Exchange—(अर्थ.) वास्तविक विनिमय.—Focus—(पदा.) वास्तवकेन्द्र.—Idealism — (तत्त्व.) प्रत्ययजात्यैक्यवाद. — Image—(पदा.) सत्बिंब; सत्प्रतिबिंब; सत्प्रतिमा.—Income—(अर्थ.) वास्तविक आय.—Money—(अर्थ.) प्राप्तधन-द्रव्य.—Number —(ग.) सत्संख्या; दर्श्यसंख्या; वास्तविकसंख्या.—Presence—(पदा.) प्रत्यक्ष वियमानता.-Property-(अर्थ.) स्थावरधन.—Proposition — (तत्त्व.) वस्तुनिर्देश. — Union—(राज.) वास्तविक संघ.—Wages — (अर्थ.) वास्तविक श्रममूल्य; वास्तविक वेतन.

Realgar—(रसा.) मनःशिला. [म. मनसीळ.]

Realisation—१ (अर्थ.) वास्तविक रूपानन; प्राप्ति; प्रत्यक्षीकरण; आदान. २ (तत्त्व.) अनुभवसिद्धि; साक्षात्कार; प्रत्यक्षीकरण.

Realism — (तत्त्व.) वस्तुवाद; यथार्थतावाद; सत्यसृष्टिवाद; वस्तुसाधर्म्यवाद; वस्तुसाम्यवाद; वस्तुगतसाम्यवाद; प्रत्यक्षवाद; अकल्पितवाद; यथार्थदर्शन; बाह्यार्थसत्यत्व; वस्तुस्वातंत्र्यवाद; जातिवास्तवत्ववाद; जातिस्वातंत्र्यवाद; बाह्यार्थवाद; पदार्थसत्तावाद; गुणातिरिक्तद्रव्यवाद; जातिवाद; भावास्तिवाद; सर्वास्तिवाद; सृष्टिदृष्टिवाद.—Critical—परीक्षात्मक वस्तुवाद.—Objective—बाह्यार्थास्तिवाद.- Reasoned— युक्तियुक्त वस्तुवाद.—Transfigured—रूपान्तरित०.

Realist — (तत्त्व.) वस्तुस्वातंत्र्यवादी; जातिवास्तवत्ववादी; जातिस्वातंत्र्यवादी; गुणातिरिक्त द्रव्यवादी; वस्त्वनुकरणकलावादी; सर्वास्तित्ववादी; बाह्यार्थास्तित्ववादी; लौकिकसद्वादी; पदार्थसत्तावादी; वस्तुवादी; यथार्थदर्शी; वास्तवद्रष्टा.

Realistic—(तत्त्व.) यथार्थदर्शी; वास्तविक; वस्त्वादर्शी.

Reality—१ (अर्थ.) स्थावर संपत्ति; वास्तविक संपत्ति. २ (तत्त्व.) सत्यसृष्टि; सत्तत्त्व; सत्ता; वास्तविकता; वस्तु; वस्तुता; वस्तुत्व; वस्तुस्थिति; सत्यता; तत्त्व; ताथ्य; वास्तव; वस्तुतत्त्व; यथार्थता; सत्यता. — Adaptation to — (तत्त्व.) वास्तविकतानुकूलन; सत्यानुकूलन.--Feeling of-(तत्त्व.) वास्तवत्वभावना; सत्यभावना. — Phenomenal —(तत्त्व.) संवृत्तिसत्; वास्तवता.—Ultimate—परमार्थसत्; सत्ता.

Realm—(भू.,राज.) प्रदेश; राज्य; कार्यक्षेत्र; विषय

Reappearance—पुनर्दर्शन.

Rear—पृष्ठभाग; पश्चाद्भाग.

Rearrangement—पुनःरचना; पुनर्रचना.

Reason—१ (तत्त्व.) हेतु; प्रमाण; तर्कशक्ति; (कॅट) प्रतिभा; स्फूर्ति; सहजस्फूर्ति; बुद्धि; विवेक; आश्रय; आधार; कारण; विचार; तर्क; प्रज्ञा. २ (पदा.) उपपत्ति; उपपादन. — Law of Sufficient—(तत्त्व.) पर्याप्तहेतुनियम. -Practical —(तत्त्व.) वासनात्मक बुद्धि; व्यवहारबुद्धि — Pure — (तत्त्व.) व्यवसायात्मिकाबुद्धि; शुद्धबुद्धि; शुद्धहेतु. — to Believe—(शास.) विश्वासकारण; प्रत्ययकारण.

Reasonable—(तत्त्व.,शास.) सहेतुक; युक्तियुक्त; सयुक्तिक; विमर्शक; योग्य; सकारण; न्याय्य.

Reasoner — (तत्त्व.) वादविवादक; अनुमाता; विचारक; विमर्शक.

Reasoning—(तत्त्व.) तर्क; तर्ककम; अनुमान; तर्कव्यापार; अनुमानबुद्धिव्यापार; विचार; हेतुग्रह; ऊहापोह; हेतुविचार; न्याय.—by Analogy—(तत्त्व.) विचारसारणी; अनुमानशक्ति; बुद्धिव्यापारवाद; विवेक; सादृश्यमूलक अनुमान.— Deductive—निगमनात्मक अनुमान.-Elements of —अनुमानघटक.—Error—हेत्वाभास.—Faculty—बुद्धि.—in a Circle—बुद्धिचक्रक.—Inductive—आगमनात्मक; अनुमान; उदाहरणानुमित सिद्धान्त; विगमनात्मक.—Insanity—तर्कोन्माद.—Principles of—अनुमानतत्त्वे.-Skill in-तर्ककौशल्य; तार्किकत्व.-Structure of-अनुमानरचना.—Test—तर्कपरीक्षा.-Train of-अनुमानशृंखला.—Type of—अनुमानप्रकार-जाति.

Reassurer—पुनराश्वासक.

Reassurance—पुनर्विमा.

Rebate—(अर्थ.) प्रत्यादान. [म. कमी; बट्टा; कसर; सूट; माफी.]

Rebel—(राज.) राजद्रोही; विद्रोही.

Rebellion—(राज.) राजविद्रोह; विद्रोह.

Rebound— १ प्रतिघात; उत्पतन; उच्छाद; प्रतिक्षेपन; प्रतिसरण. २ (तत्त्व.) पेशीसंकोचन.

Rebus writing—(तत्त्व.) संकेतलिपि.
Recalescence—(पदा.) पुनर्दीप्ति; पुनर्द्युति; पुनरुज्ज्वलन; पुनस्तापन.
Recall—(तत्त्व.) उद्धार; पुनरुज्जीवन; पुनःस्मरण; प्रत्यावाह; पुनरावाहन.- Method—स्मृतिपरीक्षणपद्धति; प्रत्याघाहन-पद्धति.
Recantation—निर्धारण.
Recapitulation—(तत्त्व.) अनुकरण; अनुवाद; सारांश; पुनरुक्ति; पुनरावृत्ति; समावृत्ति; आवर्तन. — Theory — पुनरभ्यास; पुनरावृत्ति सिद्धान्त; समावर्तनतत्त्व.
Receeding—(पदा.) प्रतिगामी.
Receipe—योग.
Receipt—(अर्थ.) प्राप्तिलेख; स्वीकारपत्र. [म. पावती.]
Receivable Bill—(अर्थ.) प्राप्तव्य धनलेख. [म. भोग-ण्याची हुंडी.]
Receive Evidence— (शास.) साक्ष्य-मुक्तकरण; साक्ष्य-ग्रहण.
Received text (vulgate)—(भाषा.) रूढसंहिता.
Receiver—१ (पदा.,रसा.) ग्राहक; ग्रहणी; धारणी; आधार; आदाता; ग्रहीता. २ (शास.) राजधारक; कराधिकारी; प्रति-ग्राहक.—of a Raingauge—(पदा.) वृष्टिपात्र.
Receiving,-Station—(पदा.) आदानगृह. —Stolen Property—स्तेयद्रव्यग्रहण; स्तेयद्रव्यरक्षण.—Vessel (पदा.) धारणी; ग्रहणी.
Recension—(भाषा.) संहितीकरण.
Recensis—(भाषा.) (प्राचीनतम) लेखानुमिति; संहितीकरण.
Receprocal Crossing—(वन.) प्रतिसंकर.—Recep-tion—परस्पर धारण-ग्रहण.
Receptacle—१ (पदा.,रसा.) ग्रहणपात्र. २ (वन) स्तम्भक; पीठ; आसन; पात्र; आशय; भाजन; पुष्पाधार; आधान. ३ (वै.) क्षुद्रकोष. ४ (शास.) भांड; पात्र; आधार.
Receptaculum Chyli — (वै.) कोष्ठस्थ रसवाहिनी; महालसिकावाहिनी-प्रसरण.
Reception— १ (तत्त्व.) ग्रहण; ग्रह; आदान; स्वीकरण. २ (पदा.) ग्रहण. ३ (शास.) आदरातिथ्य; स्वागत.
Receptive — १ (तत्त्व.) ग्रहणशील; ग्रहक्षम; ग्राहक; स्वीकारक; आदायक. २ (वन.) परागोत्सुक; धारणोत्सुक; धारणाक्षम.
Receptivity—(तत्त्व.) ग्रहणशीलता; ग्रहणक्षमता; ग्राहशक्ति; ग्रहणशक्ति; ग्राहकशक्ति; धारणाशक्ति; ग्राहकता; आदायकता.
Recess—१ (तत्त्व.) गुप्तस्थान; आरामस्थान. २ (वै.) अस्त्र; नलिकाविवर.—Elliptic— (वै.) मुकुलअस्त्र.—Period —विश्रामकाल.—Sphericus—लघुपुट अस्त्र.
Recession—(पदा.) क्रमापसरण.
Recessive—१ (तत्त्व.) अप्रकट; प्रत्यावर्तक; परागामी; सुप्त; गुप्त. २ (वन.) दलित; प्रच्छन्न; सुप्त; अप्रकट; पराजित. ३ (वै.) तिरोहित; दलित; अपक्रामी; निवृत्तिशील.
Recessus epitympanicus-(वै.) अधिपटल अवकाश.
Recharge—(पदा.,रसा.) पुनरावेश.
Recidivation—(तत्त्व.) व्याधि-पुनराक्रमण; पुनराघात.
Recidivism—(राज.) अपराधव्यसन; अपराधप्रवृत्ति.
Recidivist—(तत्त्व.) अभ्यस्त अपराधी. — Arrenge-ment—(शास.) परस्परव्यवस्था.
Recipe—(वै.) व्यवस्थापत्र; योग.
Receipient—(वै.) ग्राहक.
Reciprocal—१ (ग.) व्युत्क्रम; व्यस्तांक; प्रतियोगी. २ (तत्त्व.) अन्योन्य; परस्पर; विनिमित; इतरेतर; पारस्परिक; व्युत्क्रम; अन्योन्यानुबंधी. २ (पदा.) विपरीत; व्युत्क्रमी. — Equation — (ग.) व्यतिहारसमीकरण. — Expres-sion—परिवर्ती पदी.-Figure—अन्यान्य.-Innerva-tion—(तत्त्व.) अन्योन्य शक्तिप्रदानक्रिया.—Observa-tion—(पदा.) परस्परानुवर्ती अवलोकन.—Promise—(शास.) परस्परवचन. — Proportion — (पदा.,रसा.) व्युत्क्रमानुपात; परस्परघटना-प्रमाण (सिद्धान्त); अन्योन्य-प्रमाण; व्युत्क्रमसमानुपात.—Quantity — व्युत्क्रमराशि. —Ratio—व्युत्क्रम अनुपात-प्रमाण.—Term—१(ग.) व्युत्क्रमपद. २ (तत्त्व.) परस्परानुवर्ती संज्ञा.
Reciprocals—(यंत्र.) रोधिकता.
Reciprocally proportional — (ग.) व्युत्क्रम-युग्म-निष्पत्तिसंबंधी.
Reciprocating—(पदा.) इतस्ततोगामी.
Reciprocation—(ग.) व्युत्क्रमीभवन.
Reciprocity— १ (अर्थ.) परस्परबाध्यता; पारस्परिकता. २ (तत्त्व.) पारस्परिकता; अन्योन्यानुबंधिता; परस्परत्व; अन्यो-न्यत्व. ३ (वै.) अन्योन्य मान्यता.—of Exchange—[अर्थ.) विनिमयपरस्पर बाध्यता.
Recital—(तत्त्व.) पाठ; पठण; वाचन.
Recitation—(तत्त्व.) पाठ; पठण; वाचन; आवृत्तिकरण; घोष; उच्चार.
Reckoner—(ग.) आकारणीपुस्तक.

Reclaim—(शास.) भूमिशुद्धीकरण; क्षेत्रोद्धरण.
Reclamante—(भाषा) पुनरुद्धार.
Reclamation—(शास.) उद्धरण.
Reclinate—(वन.) नम्राग्र; अधोमुख; अवनत; निम्नमुख; प्रतिलंबित; ऊर्ध्वनत; अववलित.
Reclus—(वै.) ऋजु.
Recognisance—(अर्थ.,शास.) प्रतिभाव्य; निस्तार; ऋणस्वीकृति; निस्तारण. [म. मुचलका.]
Recognitio—(भाषा.) अभिज्ञा.
Recognition—(तत्त्व.) प्रत्यभिज्ञा; संज्ञान; प्रत्यभिज्ञान; अभिज्ञान; स्वीकार; प्रतिपत्ति; संप्रज्ञान; संबोध; प्रतिबोध.
Recognized Agent-(शास.) अंगीकृतप्रतिनिधि; प्रमाणीकृतप्रतिनिधि.
Recognized Division—(शास.) अंगीकृत विभाग.
Recoil—(पदा.) प्रत्याघात; संकोचन; परापतन; प्रत्यावर्तन; प्रतिक्षेत्र; प्रत्यागति; प्रतिक्षेप.
Recollection—(तत्त्व.) संस्मरण; स्मृति; स्मरण; स्मृतिकार्य; धारणा. — Active — व्यापारवत् स्मृतिकार्य. — Passive—स्थिर स्मृतिकार्य.
Recombination — (पदा.) नवसंयोग; पुनःसंयोग; नवयोग.
Recommendation — गुणवर्णनपत्र; प्रशंसालेख. [म. शिफारस.]
Recompense—(तत्त्व.) पारितोषिक; प्रत्युपकार.
Recomposition—(पदा.) पुनर्योजन; पुनःसंयोजन.—of Colour—वर्णसंधान; पुनःसंधान.
Reconcile—एकवाक्यता.
Reconciliation — १ (अर्थ.) विरोधशमन; पुनर्घटन. २ (तत्त्व.) समन्वय; संधेय.
Reconditioning—(तत्त्व.) पूर्वत्वकरण; प्रत्यभिसंधान.
Reconnaissance—(युद्ध) अवेक्षण; प्रारंभिक निरीक्षण.
Reconnoitring—(युद्ध) निरीक्षण.
Reconsideration—(सभा.) पुनर्विचार.
Reconstruction—(अर्थ.) पुनर्निमाण; पुनर्संघटन; पुनर्रचना.
Record—१ (पदा.) ध्वनिमुद्रिका; स्वरलेखन; नादकंकण. [म. तबकडी.] २ (राज.) लेख; अनुलेख. [म. नोंद; दप्तर.] ३ (वै.) विक्रम; विशेषांक. ४ (शास.,सभा.) लेखसंग्रह; लेखागार. [म. कागदेक; कागद -of Rights—(अर्थ.) भूस्वामित्वलेख; स्वत्वसूची; स्वाम्यटिप्पणी.-Office—प्रतिलेखमंदिर; प्रलेख-संलेखमंदिर.—Register — (शास.) लेखसूची.—Room—लेखागार; अक्षपटल.
Recorder— १ (अर्थ.) अनुलेखक; लेखक. २ (पदा.) स्वरलेखकयंत्र.
Recording,-Cylinder — (पदा.) अनुलेखक वृत्ताचिति. —Instrument—अनुलेखकयंत्र.
Recordist—(पदा) ध्वनिलेखक.
Recoup—(अर्थ.) क्षतिपूर्ति.
Recover—(शास.) आदान.
Recovery—(तत्त्व.) लाभ; पुनर्लाभ; स्वास्थ्यलाभ; आरोग्यप्राप्ति.
Recreation — पुनरुद्धारक विनोद; विनोद; नवीकरण; विश्राम; मनोरंजन; मनोविनोदन.
Recrement—(वै.) मल.
Recrudescence—(वै) रोगपुनर्वृद्धि.
Recruitment—(राज.) भरण; क्षतिपूरण; ग्रहण; स्वीकृति.
Reclat—(वै.) गुदकांडविषयक; मलमार्गविषयक; गुदांत्रिक. —Abscess—गुदविद्रधि. - Anaesthesia—गुदद्वारसंमोहन; गुदद्वारमूर्च्छन. — Bleeding — गुदरक्तस्राव; रक्तार्श.—Columus—गुदकट — Douche — गुदबस्ति.—Feeding—गुदद्वारा भोजनप्रदान.— Fold—गुदवलि.—Injection —गुदद्वारान्तःक्षेपण.—Rout —ऋज्वंत्रमार्ग; गुदमार्ग.—Sinus—गुदद्रोण.
Rectangle—(ग.) समकोण; समचतुष्कोण; दीर्घचतुरस्र; आयत; जात्यचतुष्कोण; जात्यचतुरस्र; समकर्ण; आयतक्षेत्र; चतुर्भुज.
Rectangular—(ग.) समकोण; समकोणसदृश; आयताकार; जात्य; मूलकोणीय; समचतुरस्र —Axis—आयताक्ष; समकोणिक अक्ष.—by Two Sides—द्विभुजसिद्ध आयत; द्विभुजगुणाकार.—Hyperbola— समपरावृत्त. — Parallelopiped—इष्टिका; चिति.
Recticulum—(ज्यो.) जालक.
Rectification—(रसा.) एकमुखीकरण; शोधन; एकदिक्करण; शुद्धिकरण; प्रतिशोधन. २ (शास.) शोधन; समाधान.—of a Globe—(ज्यो.) गोलसंशोधन; गोलसमायोजन.—of Instrument—(शास.) लेखसंशोधन.
Rectificator—शोधनयंत्र.
Rectified—(पदा.) एकमार्गी; शुद्ध; -शोधित.-Latitude —(ज्यो.) स्फुटशर.—Spirit—(रसा.) शोधित; कोहल; अल्पजलयुक्त मद्यार्क; शोधितसुरा; विशुद्ध मद्यसार.

Rectification—परिशोधन.
Rectifier—(पदा.,रसा.) शोधनयंत्र; शोधक; सरलकारक; प्रतिशोधक.
Rectifying—(पदा.) अर्जन. —Entry — (अर्थ.) परिशोधक लेख.
Rectilineal—(ग.) सरलरेखात्मक; समरेखावृत्त.-Figure —ऋजुरेखाक्षेत्र.—Motion—सरलगति; रेखात्मगति.
Rectilinear—(ग.,पदा.) सरलरेखात्मक; सुरेख; समरेखात्मक.—Figure — (ग.) सरलरेषाकृति. — Lens — (पदा.) तथ्यदर्शक कांच-भिंग.—Propagation—(पदा.) सरलमार्गित्व.
Rectiminores—(वै) द्विमस्तिष्कपेशी.
Rectinerved—(वन) ऊर्ध्वरेख.
Rectipelality—(वन.) ऊर्ध्ववर्धिष्णुता.
Rectiserial—(वन.) सरलसूत्रगत.
Rectitis—(वै.) मलाशयदाह; गुदपीडा.
Rectitude—(तत्त्व.) सत्यशीलता; ऋजुता; आर्जव.
Rectinum—(वै.) गुदकांड; मलाशय.
Recto,-cele — (वै.) योनिगुदाभित्तिभ्रंश. — scope — मलाशयदर्शक.—tomy — मलाशयच्छेदन. — uterine vesical evacuation — त्रिकोणांत्र गर्भाशयद्रोण. — vaginal—(वै.) गुदयोनिसंबंधी.— vesical evacuation— त्रिकोणांत्र मूत्राशयद्रोण. — vesical fold — त्रिकोणांत्र मूत्राशयचुण.
Rectum-(वै.) ऋज्वंत्र; गुद; गुदनलिका; मलाशय; गुदकांड; गुदमार्ग; उण्डुक; गुदाशय; गुदत्रिवली; उत्तरगुद; गुदांत्र; मलमार्ग; त्रिकोण स्थूलांत्र; पायु; मलद्वार; गुदद्वार; वृहदन्त्र अधोभाग.—Loaded—बद्धकोष्ठता.
Rectune—(वै) अधरगुद.
Rectus—(वै) सरल (स्नायु); सरला; ऋजुस्नायु; ऋजुपेशी —Abdominis—सरलतिर्यक्; ऋजुकौक्षिक; उदरदंडिक स्नायु.—Capitis—पुरमणकस्नायु.— [Aut —अपरमूल; शिरःपूर्वदंडिक. — Lateralis — शिरःपार्श्वदंडिक. — Posticus — शिरःपृष्ठदंडिक. — Post major — पश्चात् अक्ष.—Post minor-पश्चात् मूल.] — External Externus — बहिरपांगस्नायु. — Femoris — —सरल अंक—.—Inf०—अधोसरल; ऋज्वधःस्नायु. — Internal, Internus—अंतर्दर्शिनी; अंतरपांगस्नायु.— Lat०—अपरसरल.—Med०-मध्यसरल.—Sheath—सरलोदर स्नायुपेशी; सरलपेशी.—Superior—ऊर्ध्वदर्शिनी; ऋजु ऊर्ध्वस्नायु; ऊर्ध्वसरल; ऋजूर्ध्वस्नायु.
Recumbent—(वन.) अर्धशयान.
Recuperation—(वै.) पुनःस्वास्थ्यलाभ.
Recuperative theory—(तत्त्व.) पुनःप्राप्तिवाद.
Recur—पुनरावृत्त.
Recurrence—(ग.) पुनर्वर्तन; प्रत्यावृत्ति; पुनर्घटना; आवर्तन; आवृत्ति; पुनरावर्तन.
Recurrens—(वै) परावृत्ता.
Recurrent—१ (ग.,पदा ,रसा.) आवर्तक; पुनरागामी. २ (तत्त्व.) प्रत्यावर्तक; पुनरावर्ती. ३ (वै) पश्चाद्गामी; ऊर्ध्वचारी. —Fever —पुनरावर्ती ज्वर. —Image — पुनरावर्तक प्रतिरूप. -Laryngeal-(वै.) अधस्वरसंपुट.—Psychoses — पुनरावर्तक मनोविकृति. — Sensation — (तत्त्व.) पुनरावर्तक संवेदन.—Vision—पुनरावर्तक दृष्टि.
Recurring—१ (अर्थ.) आवर्तक. २ (पदा.,रसा.) आवर्त. —Decimal—(ग.) आवर्त (दशांश); आवृत्त (दशांश); आवर्तक (दशांश) [—Fraction—आवर्त दशांश अपूर्णांक.] —Expenditure—(अर्थ.) आवर्तक व्यय.
Recurved—(वन.) बहिर्णत.
Recusant—अप्रतिज्ञाग्राही.
Red—१ (पदा.,रसा) रक्त; लोहित. २ (राज.) क्रांतिकारक. ३ (वै.) अरुण.—Army — (राज.) क्रांतिकर सेना. — Arsenic — (रसा) मनःशिला. — Blind — (पदा) रक्तांध.—Blood-cell—(वै.) अरुणगोलक; रक्तगोलक; रक्तरेणु.—Blood-Corpuscle — (वै.) रक्तरुधिरगोलक रक्तरुधिरपेशी. — Bone Marrow — (वै.) सरक्तमेद. — Coat-(राज.) आंग्लसैनिक. -Corpuscle—रक्ताणु; रक्तकण; रक्तगोलक.—Cross—(राज.) रक्त स्वस्तिक; रक्त क्रूस.—Earth—रक्तमृत्तिका. [म. मेरु.] —Ensign —(राज.) आंग्ल व्यापारी नौध्वज.— Flag — रक्तक्रांतिध्वज.—Gram—तुवरी. [म. तूर.] -Green Blindness—रक्तहरित्-अन्धता. —Haematite — (रसा.) रक्तगैरिक. — Heat — (रसा.) रक्तोष्णता; लोहिततापः रक्ततापः —Hot—(पदा.) आरक्तोष्ण; रक्ततप्त.—Infra —(पदा.) अतिरक्त; अधोरक्त.—Lead—(रसा.) रक्तशीस; सिंदूर. [म. नागसिंदूर.] —Letter —(राज.) स्मरणीय; शुभ.—Litmus Paper — (रसा.) रक्तपरीक्षापत्र. — Nucleus—(वै.) रक्तकंद; शोणकंदिका. — Ochre — (रसा.) रक्तगैरिक. [म. गेरु.] —Orpiment—(रसा.) मन.शिला.—Oxide—रक्तप्राणिद. [म. हिंगूळ.] [-of

Iron—(रसा) रक्तलोह प्राणिद. [म. हुरमुंज.] — of Lead—(रसा.) सिंदूर; गंगसिंदूर; सीसप्राणिद; रक्तपारदांजक.—of Mercury—रससिंदूर; रक्तपारदप्राणिद.] -Sea -लोहितसागर; रक्तसमुद्र.—Shift—(पदा) रक्तवर्ण विचलन.- Short—तापभग्नता.—Sighted-रक्तवर्णदृष्टि. —Snowy —आरक्तहिम. — Sulphide of Mercury—(रसा.) रससिंदूर.—Tapism— (अर्थ.) शासन-दीर्घसूत्रता; अतिप्रासंगिक नियमनिष्ठा; नियमनिष्ठातिप्रसंग.

Redaction—(भाषा.) संपादन.

Redactor—(भाषा.) संपादक.

Redeem—(शास.) बंधकोद्धरण; आधानमोचन; विमोचन.

Redeemable,-Debenture — (अर्थ.) सावधि ऋणपत्र. —Security—सावधि रक्षणपत्र; प्रतिभू

Redeemer—(तत्त्व.) मोचयिता; मोचक.

Redemption — १ (अर्थ.) ऋणपरिशोधन. २ (तत्त्व.) निष्कृति; मोचन; मोक्षण; मुक्ति. ३ (शास.) मुक्ति —of Debentures — (अर्थ.) ऋणपत्रमोचन.— of Mortgage—(अर्थ.) बंधकमोचन.

Redintegration—१ (तत्त्व.) सकल प्रत्यावाहन; प्रत्यर्पण; पुनःस्फुरण; विचारसाहचर्य; सहचार; सहभोजन. २ (रसा.) परावर्तन.

Redirection—(तत्त्व.) पुनर्नियोजन; प्रत्यभिसंधान.

Rediscord—(अर्थ.) धनलेख पुनर्भोग.

Redraft—(अर्थ.) नवधनलेख.

Redress—(वै.) प्रतिकार; उपचार; चिकित्सा.

Reduce— १ (ग.) समच्छेदरूपकरण. २ (पदा.) अल्पीकरण. ३ (रसा.) प्राणवायुहीनकरण; लघ्वीकरण. ४ (शास.) दहन, लघुकरण.

Reduced— १ (पदा) लघ्वीकृत; न्यूनीकृत; अवस्थांतरित. २ (वन.)जीर्ण; शीर्ण. [म. ऱ्हास पावलेलें.]—Annuities —(अर्थ.) न्यूनीकृत वार्षिकवृत्ति.—Level—साधितमान. —to an Equation—समीकृत.

Reducer—(रसा.) निवर्तनीय; निवर्तक. — Hernia — (वै.) निवर्त-नीय अंतर्गल.—Ostensive—समआकारांतर. — Test—संस्कारपरीक्षा.

Reducing—(पदा.) हीनकारक; हरण.—Agent—(रसा.) लघ्वीकारक; उज्जकगण; हारक; अवकारक रस; विजारक द्रव्य; प्राणवायुहारी द्रव्य.—Flame — (रसा.) लघ्वीकरणज्वाला; हारकज्वाला; विजारकज्वाला; प्राणवायुहारी दीपशिखा. — Property—(रसा.) प्राणवायुहारक शक्ति-गुण.—Valve (यंत्र) प्रेषहानिकारक द्वारक. [म. कमदाबी झडप.]

Reductio ad Absurdum—(तत्त्व.) अयुक्तसिद्धि; असंगति; व्याहृतिप्रदर्शन; अनिष्टापत्तितर्क; अनिष्ट तर्कापत्ति; अनिष्टापत्ति.

Reduction— १ (ग.) अपवर्त; लघुकरण; समानयन. २ (तत्त्व.) हेतुपदस्थित्यंतर; हेतुस्थित्यंतर; स्थित्यंतर; आकृत्यंतर; रूपांतर; अपकर्ष; लघुकरण; अपचय; विकर्षण; न्यूनीकरण; सारणक्रिया; संहति; रूपांतर परिवर्तन. ३ (पदा.) आकारांतर. ४ (रसा.) अवकरण; विदोहन; विकर्षण; हरणक्रिया; निष्प्राणन; क्षपण; संस्कारक्रिया; लघुकरण; लघ्वीकरण; विजारण विरलीकरण; विसर्जन; प्राणवायुहरण. ५ (वै.) प्रत्यानयन.—Ascending — अधिरोही रूपांतरक्रिया. [म. चढती भाजणी.] -Desending—अवरोही रूपांतरक्रिया. [म. उतरती भाजणी.] —Direct or Estensive —(तत्त्व) प्रकट- प्रत्यक्ष-अपरोक्ष-साक्षात्-स्थित्यंतर-रूपांतर-आकृत्यंतर; समआकारांतर. — Division — (वन.) न्यूनीकारक विभजन; ऊनार्ध विभाजन; ऊनकारक विभजन; कोषविभाजन. — Factor — (पदा.) गणनागुणक. — Indirect— (तत्त्व.) अप्रत्यक्ष-परोक्ष स्थित्यंतर. — of Equation — (ग.) जातिकरण; समीकरण गणक्षय; समीकरणलघुकरण. — of Fraction to a common Denominator — (ग.) अपवर्तन. — of Share Capital—(अर्थ) मूलधनन्यूनीकरण. — per impossible-(तत्त्व) व्यस्त आकारांतर; विरुद्धासिद्धि; व्यक्तआकारांतर.—Process— (ग.) सोपानप्रक्रिया. — Test — (रसा.) संस्कारपरीक्षा.

Reduplication — १ (तत्त्व.) द्विगुणीकरण; द्विरावृत्ति. २ (वै.) अतिरिक्तध्वनि.

Reduvius Personatus—(प्राणि.) उड्डीयमान भक्कुण.

Reed—(पदा.) जिह्वाल; पत्री.— Free — मुक्तजिह्वाल.— Instrument—सजिह्ववाद्य; जिह्वालवाद्य. — Pipe — जिह्वालसुषीर.—Striking—प्रहारजिह्वाल.— Tongue of—जिह्वालजिह्वा.

Redux—(वै.) लक्षण-पुनर्दर्शन.

Reef—(भू.) प्रस्तर.-Barrier—प्रवाल प्राचीर.—Coral —प्रवाल प्रस्तर.—Fringing—वेलाशैल.

Re-entrant—(ग.) अंतःप्रवेशिन्; पुनःप्रवेशक.—Angle पुनःप्रवेशक कोण.

Re-examination — (शास.) पुनर्विचारणा; पुनःपरीक्षण; पृनःपृच्छा.
Re-exchange—(अर्थ.) पुनर्विनिमय.
Re-export—(अर्थ.) पुनर्निर्यात.
Refective—(तत्त्व.) प्रतिकारक; विधायक.
Referee—(अर्थ.) मध्यस्थ; पंच.
Reference—१ (अर्थ.) संकेत; उल्लेख. २ (पदा.) संदर्भ. ३ (तत्त्व.) अभिप्रायपत्र; संदर्भपत्र; निर्देश; सूचन; निवेदन; अनुकर्ष; उद्धरण; उल्लेख; अनुकर्षण. ४ (शास्त्र.) १ परिपृच्छा; परिप्रश्न. २ प्रेषण; अर्पण. ३ अन्वय; संबंधांकन.—Book —संदर्भग्रंथ; विश्वकोश; शब्दकोश.— Circle — (पदा.) निदेशवृत्त.—Library—संदर्भ ग्रंथसंग्रह. -Objective —(तत्त्व.) वस्तुगत निर्देश. — Ready — सुलभसंदर्भ; सुलभदर्शन. — Section — अध्ययनविभाग; आकरग्रंथ-विभाग; संदर्भग्रंथविभाग. — Terms of — (सभा.) मित्यर्थ; निर्दिष्टकार्य.
Referant—(भाषा.) संबंधी वस्तु.
Referred—निर्दिष्ट; निवेदित; उल्लेखिती; निर्दिष्ट.—Pain —(वै.) लक्षणात्मक ज्ञान; संबंधित पीडा; सहयोगिनी पीडा.
Referendum and Initiative —(शास.) प्रमाणहर्ष, निर्णेता व उपक्रम प्रारंभ.
Refine—(पदा.) शुद्धीकरण; शोधनकरण; शोधन.
Refined—(पदा.) सुसंस्कृत; शुद्धीकृत.
Refinement— १ (पदा.) शोधन; शुद्धता; २ (समा.) सौजन्य.
Refiner—(रसा.) शोधक.
Refinery Slag—(रसा.) शोधक धातुमल.
Refining—(रसा.) शोधन; शुद्धीकरण.
Reflect—(पदा.) परावर्तन; पराकरण.
Reflected—(पदा.) परावर्तित; प्रतिफलित.—Colour— परावर्तित वर्ण.-Inguinal Lig.—(वै.) परिवर्तिन लिंक-बंध.—Rays— (पदा.) परावृत्त किरण; परावर्तित किरण; प्रतिबिंबरेखा.
Reflecting-power—(पदा.) परावर्तकता; परावर्तनक्षमता. —Surface — परावर्तकतल; परावर्तनसमर्थ तल. — —Telescope — किरणपरावर्तक दूरदर्शक; परावर्तन दूर-वीक्षणयंत्र.
Reflection— १ (तत्त्व) भावना; विमर्श; प्रतिबिंबान; प्रति-बिंब; विचार. २ (पदा.) परावर्तन; प्रतिफलन; प्रतिबिंबन. ३ (प्राणि.) प्रतिक्रियात्मक क्रिया. — Angle of — (पदा.) परावर्तनकोण; परागम कोण.—Diffused—विकिरण.— Internal — आन्तरिक परावर्तन. — Irregular — वक्र परावर्तन.—Laws of—परावर्तन-प्रतिफलन-सूत्र.— Metallic —धात्वीय परावर्तन —Normal—वास्तविक परावर्तन.—of Sound—ध्वनिपरावर्तन.—Regular— —नियमित परावर्तन; क्रम-परावर्तन. — Selective — विशिष्ट परावर्तन. — Total — पूर्ण परावर्तन. [— Internal—व्यावर्तन.]
Reflective — (तत्त्व.) विमर्शरूप; बुद्धिपूर्वक; विचारशील; चिंतनशील; मननशील.
Reflectiveness—(तत्त्व.) बुद्धिपूर्वकता; विचारशीलता.
Reflectivity—(पदा.) परावर्तकता.
Reflector—(पदा.) परावर्तक; प्रतिबिंबक; दर्पण; प्रतिफलक.
Refluence—(भू.) प्रतिवहन.
Reflex— १ (तत्त्व.) प्रतिक्रियात्मक; प्रतिवर्ती; उत्क्षेप; प्रति-क्षेप; प्रतिमाप. २ (पदा.) परावर्तित; परायत्त; प्रतिवर्तन; परावर्ती; बहिर्वक्रः प्रतिरूप; प्रतिच्छाया; प्रतिबिंब; परावृत्त. ३ (वै.) प्रत्याघाती; प्रतिवर्तक; प्रतिवर्तन. [उत्क्षेप; प्रतिक्षेप;-क्रिया.] —Action— १ (तत्त्व.) अहेतुक-प्रतिक्षेपात्मक-परावर्तन क्रिया; परावृत्त व्यापार; प्रतियोगी क्रिया; प्रतिकृत; क्रिया; प्रतिकृतक्रिया; सहजक्रिया; प्रत्यावर्तन. २ (वै.) परा-वर्तक्रिया; प्रतिक्रिया; परोक्षवर्तन; प्रतिकर्म; प्रतिवर्ति क्रिया; प्रतिक्षिप्त क्रिया; प्रतिबिंबित क्रिया; परावर्ती; परावर्तित; प्रति-वर्ती.- [Complex—विषमसहज क्रिया.—Simple— साधारण सहजक्रिया.] —after Discharge—पश्चाद्वर्ती प्रतिक्रिया.—Angle—(ग.) प्रवृद्धकोण; प्रविशाल कोण. —Arc — (वै.) प्रतिवर्तनात्मिकखंड; प्रतिवर्ती तोरण. — Centre— प्रत्यावर्तन-केंद्र. — Complex — (तत्त्व.) विषम सहजक्रिया.—Disorder — (वै.) प्रतिक्षिप्त विकार. —Laryngeal spasm-(वै.) स्वरपेटिका स्नायुस्तम्भन; कण्ठगत स्पंदन. — Movement — प्रतिचर्या; उत्क्षेप-व्यापार. — Muscular Action— (वै.) प्रतिसंक्रमित चेष्टा.— Simple — (तत्त्व.) साधारण सहजक्रिया. — Spinal—(वै.) मेरुदंडसंबंधी प्रतिक्षेप.
Reflexed—(वन.) प्रतिवलित.
Reflexibility—परावर्तनीयता; परावर्तन-योग्यता.
Reflexion—(वै.) परि-परावर्तन.
Reflexive—(भाषा.) कर्तृवाचक; कर्मकर्तृवाचक.
Reflexology — (तत्त्व.) शारीरयंत्रक्रियाशास्त्र; शारीरोत्क्षेप-शास्त्र; उत्क्षेपशास्त्र.

Reflux—जलनिर्गमन.

Refluxus—(वै.) रक्तप्रत्यावर्तन.

Reform — सुधारणा. — Act — (इति.) सुधारणाविधि; राजकीयघटना सुधारणाविधि.—Political—(राज.) राजनैतिक सुधारणा.—Social—सामाजिक सुधारणा.

Reformation — १ (इति.) धार्मिक सुधारणा-क्रांति; सुधारणाकार्य. २ (तत्त्व.,राज.) संशोधन; सुधारणा.

Reformatory—(राज.) सुधारणा पाठशाला; बालबंदिशाला. —for children—बालबंदीशाला; बालसंरक्षकालय.—School as above —बालचारित्रालय; बाल-अपराधी शाला.

Reformer—सुधारक.

Reformism—(राज.) सामाजिक न्यायसिद्धांत; सुधारणावाद.

Refract—(पदा.) वक्रीभवन-करण; आवर्जित; प्रतिसरणकरण; परावर्तन.

Refracted— (पदा.) वक्रीभूत; वर्तित; प्रतिसृत. — Ray —वक्रीभूत किरण; आवर्तित किरण.

Refracting—(पदा.) वक्रीभवनीय; प्रतिसारक. — Angle of a prism—त्रिपार्श्ववर्तककोण. — Glaas — पार्श्व काच; वक्रीभावी काच. — Power —वक्रीभवनशक्ति. — Surface— वक्रीभवनतल; वर्तकतल. — Telescope —वर्तन दूरदर्शक; वक्रीभवन दूरदर्शक.

Refraction—१ (ज्यो.) वलन. २ (पदा.) वक्रीभवन; परिवर्तन; प्रतिसरण; पराभंजन; वर्तन. ३ (वै.) आवर्जन; पराभंजन; आलोक विवर्तन; विचलन.—Angle of—(पदा.) वक्रीभवन कोण.—Atmospheric—वायु वक्रीभवन; वायुवलन.—Conical —शंक्वीय वर्तन. —Differential —चलवक्रीभवन; चलवलन.—Double — द्विवक्रीभवन; द्विवर्तन.—External Conical—बहिःशंक्वीय वर्तन-वक्रीभवन;—Internal Conical—अन्तःशंक्वीय वर्तन-वक्रीभवन.—of Rays—किरण वक्रीभवन.

Refarctive— (पदा.) वक्रभावी; वक्रीभवनीय.— Errors वक्रीभवन दोष. —Highly—बहु-अति वक्रीभवनीय.—Index—वक्रीभवन गुणांक; प्रतिसरांक; परावर्तनगुणक; वक्रीभवनांश; वक्रीभवनांक; वक्रीभवनदर्शकांक; वक्रीभवन दर्शक; वक्रीभवन गुणक; परिवर्तनांक; वर्तनांक; वर्तनीय संख्या. [—Absolute—वक्रीभावी अंक; परमवर्तनांक; परमवर्तनीय संख्या.]

Refractivity— (पदा.) वक्रीभवन गुणक; वर्तकता; आवर्तनक्षमता.

Refracto meter — (पदा.) वर्तनांक मापक; वक्रीभवन मापक; वक्रता मापक; वक्रजनक; वक्रोत्पादक; वर्तन मापक.

Refractor — (पदा.) वक्रीभवनकारक; वर्तक; आवर्तन दूरवीक्षण यंत्र.

Refractoriness — (तत्त्व.) अनुशासनहीनता; अविनेयता; अवश्यता.

Refractory—(पदा.,रसा.) गलन दुःसाध्य; दुर्द्राव्य; अद्राव्य; वक्रगतिमान; दुर्गलनीय.—Media— (वै.) परिवर्तक भाग. —Period—(वै.) अविधेय काल.

Refrain—(संगीत.)ध्रुपद; ध्रुवपद.

Refrangibility — (पदा.) वर्तनीयता; वक्रीभवनीयता; वक्रीभवन योग्यता; परिवर्तन गुणक; वक्रीभवनशीलता; वक्रीभवनता; वक्रीभवनीयता.

Refrangible — (पदा.) प्रतिसरणीय; वर्णनीय; वक्रीभवनयोग्य.

Refrigerant—(वै.) ज्वरोपशामक द्रव्य; तृषोपशामक द्रव्य.

Refrigeration—(पदा.) शीतकरण; हिमायन; हिमीकरण.

Refrigerator -(पदा.) शीतकयंत्र; शीतक; शीतालय; हिमीकारक शीतकारक; हिमीकारक; हिमगर्भगृह; शीतमंजूषा.

Refuge—(इति.) आश्रय; आधार; अवलंब; आश्रयस्थान.

Refugee—(इति.) शरणागत; आश्रयार्थी.

Refulgence—देदीप्यमानता; तेजस्विता.

Refund — (अर्थ.) प्रत्यादान; प्रतिदान; प्रत्यर्पण.—Clerk —(राज.) प्रतिदानकार्मिक; प्रत्यर्पण कार्मिक.

Refuse—(शास.) प्रत्याख्यात; अस्वीकारण.

Refutation—(तत्त्व.) खंडन; प्रत्यादेश; प्रत्याख्यान; निरसन; निराकरण; प्रतिक्षेपण.

Regal—(राज.) राजोचित; यथोचित.

Regalior—(राज.) राजचिन्ह.

Regality—नृपत्व; राजत्व; प्रभुता.

Regard—अपेक्षा; संबंध.—Field—(तत्त्व.) दृष्टिक्षेत्र.—Line of—दृष्टिरेखा.—Plane—दृष्टितल. — Point of—दृष्टिबिंदु.

Regelate—(पदा.) पुनःशीलीभूतकरण.

Regelation—(पदा.) पुनःशिलीभवन; पुनर्घनीभवन; पुनःसंयोजन.

Regency — (राज.) राजप्रतिनिधि मंडल; राजप्रतिनिधि समुदाय.

Regenerate—(वै.) पुनरुत्पादन; संस्कृत; पुनर्जात; द्विजात, पुनरुत्पादित;

Regeneration—१ (तत्त्व.) पुनर्जनन; नवजनन; द्विजीकरण; संस्करण; पावन. २ (वै.) पुनर्भव; पुनर्जनन; पुनरुत्पत्ति; नवोद्गम; प्रत्यादान; पुनर्वृद्धि; नवजीवन; पुनरुज्जीवन; पुनर्जीवन.

Regent—(राज.) राज्यकर्ता.

Regicide—(राज.) नृपहत्या; राजहत्या.

Regimen—१ (राज.) शासन; शासनप्रणाली. २ (भाषा.) कारकसंबंध. ३ (वै.) पथ्यापथ्य-विचार-नियम-विधान.

Regis Alfactoria—(वै.) घ्राणप्रदेश.

Respiration—(वै.) श्वसनप्रदेश.

Region—१ (पदा.,वै.) प्रदेश; क्षेत्र; भाग; प्रांत. २ (भू.) कटिबंध; वृत्त; मंडल; राष्ट्र; चक्र; विभाग; विषय; अंचल; प्रदेश. ३ (वै.) स्थान; शारीरावयव; शरीरदेश. — Antarctic—(भू.) दक्षिणध्रुववृत्त; कुमेरुप्रदेश; दक्षिणध्रुवप्रदेश.-Arctic—उत्तरध्रुववृत्त; सुमेरुप्रदेश; उत्तर प्रदेश. —Botanic—उद्भिज्जप्रदेश. — Infratemporal-(वै.) अधःशंखप्रदेश. — Lower — (धर्म.) अधोलोक; अधोभुवन; नरक.— Tropical — (भू.) अयन प्रदेश; उष्णकटिबंध.— of Constant Precipitation — प्रवर्षप्रदेश. — of Constant Winds—सतत-प्रवाही पवनमंडल; नियतवाही पवनमंडल. — of Variable Winds — अनियत-प्रवाही पवनमंडल; अनियतवाही पवनमंडल.—Oriental—पूर्वी प्रदेश.—Rainless — निर्वर्षण प्रदेश.—Tropical—अयन-प्रदेश. — Upper —स्वर्ग; ऊर्ध्वलोक.— Zoological — पश्वादिक प्रदेश; पशुप्रदेश.

Regional—१ (पदा.) प्रादेशिक; प्रांतीय. २ (राज.) शासनसंबंधी. ३ (वै.) अंग. — Anatomy — (वै.) प्रत्यक्ष शारीर.—Occupation— (अर्थ.) स्थानानुसार व्यवसाय

Register—लेखन-पुस्तक-ग्रंथ; पत्रक; पत्रिका; संधानी.

Registered,-bonds — (अर्थ.) लिखित-धनपत्र. — Capital—लिखित-निर्धारित मूलधन. — Occupant —अभिज्ञात भूमिधारक.

Registrar— १ महामात्र. २ (शास.) प्रांतपंजिकाधिकारी; प्रांत-अभिज्ञानाधिकारी.-of Co-operative Societies —सहकार्यधिकारी; सहकारी अधिकारी.-of Marriages —विवाह पंजिकाधिकारी-लेखनाधिकारी.

Registration—लेखन; पत्रिकनिवेशन; अभिज्ञान.

Regma—(वन.) एरंडफल-एरंडवर्ग; त्रिखंडी; पालिस्फोटी.

Regmacarp—(वन.) विभंगी फल.

Regnal—(इति.) राज्यारोहणविषयक. — Day—राज्यारोहणदिन.—Year—राज्यारोहणवर्ष.

Regress—१ (ज्यो.) प्रतीपगती; प्रतीपगमन. २ (तत्त्व.) प्रतिगमन; ऱ्हास; परागमन; परागति.

Regress ad infinitum—(तत्त्व.) अनवस्था; परागति सीमा-काष्ठा.

Regression—१ (ज्यो.) प्रतीपगमन; परावर्तन. २ (तत्त्व.) अपसर्पण; अपसरण; पश्चाद्गति. see Regress. ३ (रसा.) अवनति.

Regressive—(तत्त्व.) ह्रीयमान; परागामी; प्रतिगामी. — Sorites — (तत्त्व.) परागतिक संक्षिप्त मालानुमान. — Taxation—(अर्थ.) क्रमानुसार ऱ्हासमान कर.

Regressus ad Infinitum—(तत्त्व.) अनवस्था.

Regret—(तत्त्व.) पश्चात्ताप; खेद; उद्वेग. — Letter of (अर्थ.) अस्वीकृतिपत्र; खेदसूचकपत्र.

Regular—१ (ग.) सम; सुसंगत; समभुज; सुसंगत समभुज. २ (तत्त्व.) नियमानुसारी. ३ (पदा.) नियमित; अविकृति; सुषम. ४ (वन.) नियमित; व्यवस्थित; समांग; समाकृति. ५ (वै.) नियमपूर्वक; व्यवस्थित.—Solid—(ग.) समघन; सुसमघन. — Suit — (शास.) अपंकीर्ण प्रार्थना; सरल अभियोग.

Regularity—(पदा.) नियमितपणा; सुसूत्रता; नियमबद्धता; नियमितता; क्रमिकता; क्रम; व्यवस्था; प्रक्रम.

Regulate—नियंत्रित करणे; नियमन.

Regulated—(रसा.) नियंत्रित.

Regulating,-Act—(इति.) राज्यनियंत्रणविधि; नियामकविधि.—Council—(सभा.) नियामक मंडल.—Member of the—(सभा.) नियामक; नियंत्रक.—Resistance—(पदा.) नियंत्रक प्रतिरोध.

Regulation — नियंत्रण; नियम; उपनियम; नियमन; व्यवस्था.

Regulative—(तत्त्व.) नियामक; व्यवस्थापक.

Regulator—१ (पदा.) साधक; नियंत्रक. २ (वै.) अनुशास्ता; नियामक; नियंत्रक.

Regulatory mechanism — (यंत्र.,वै.) नियामक यंत्र; नियामक रचना.

Regulus—१ (ज्यो.) मघा. २ (रसा.) अपरिष्कृत धातु.

Regurgitation—(वै.) प्रत्यावर्तन—Mitral-मध्यकपाट-

संबंधी०.—Aortic—धमनीसंबंधी०. — Pulmonary —फुफ्फुसीय०—Triens pid—त्रिकपाटिक दोषसंप्रत्यावर्तन.

Rehearsal—(नाट्य.) पूर्वाभ्यास; पूर्वप्रयोग; अभ्यासप्रयोग. —Room—अभ्यासालय.

Reign,-of Terror—(इति.) राक्षसी राज्यकाल; भीतिकाल; भयंकर सत्ताकाल.—of Deterministic Law —(तत्त्व.) नियमप्रशासनाधिकार.

Reimburse—(अर्थ.) परिशोध.

Reincarnating Ego—(थिऑ.) जीवात्मा.

Reincarnanion—(तत्त्व.) पुनर्जन्म.

Reindeer—(ज्यो.) हरिण.

Reinforce—(पदा.) संकरण.

Reinforced Conrete—(स्था.) सलोह संधान.

Reinforcement— १ (पदा.) पोषण; परिपोष; तारण. २ (युद्ध.) साहाय्य; अतिरिक्तसेना; साहाय्यक सेना. ३ (स्था.) कोष्ठ. ४ (तत्त्व.) प्रबलीकरण; बलवर्धन; उत्तेजन; प्रोत्साहन.

Reinforcing—(पदा.) पूरक.

Reinstate—(अर्थ.) प्रतिष्ठापन; पुनर्नियोग; पुनःस्थापन.

Reinsurance—(अर्थ.) पुनर्विमा; उपविमा.

Reintegration—(तत्त्व.) प्रत्यार्पण; पुनःस्फुरण; प्रत्यावाहन; प्रत्यावर्तन.

Re-issue—(अर्थ.) पुनरादान.

Reject—१ (पदा.) त्याग. २ (सभा.) निरस्तकरण; प्रतिक्षेपण.

Rejected — (सभा) निरस्त. — to be —असंमतभवन; निरस्तभवन.

Rejection—(तत्त्व.) निक्षेप; परित्याग; वर्जन.

Rejector Circuit—(पदा.) निराकरण मंडल-कुंडली.

Rejuvinating—१ (तत्त्व.) युवाकरण. २ (वै.) पुनर्युवक; पुनरुज्जीवनक; पुनर्यौवक.

Rejuvination—१ (तत्त्व.) पुनर्जन्म; पुनर्जीवन; पुनरुज्जीवन; नवजीवनक्रिया; युवाकरण. २ (वन.,वै.) पुनर्यौवन; पुनर्युवीभवन; नवजीवन; नवचैतन्य; पुनर्यौवनप्राप्ति.

Rejuvinescence—(जीव.,वन.) पुनर्यौवन; पुनर्युवीभवन; नवजीवन; पुनरुद्धार; नवजनन; पुनर्भवन.

Relapse—(वै.) पुनरुद्भव; पुनरापत्ति; पुनराक्रमण.

Relapsing Fever—(वै.) परिवर्तिज्वर; परिवर्तित विषमज्वर; परिवर्तनज्वर; आवर्तक सन्निपात; पुनरावर्तकज्वर.

Related Quantities—(ग.) संबद्ध परिमाण.

Relation—(तत्त्व,) संबंध; परस्परसंबंध; अन्वय; उपाधान. —Consciousness—संबंधप्रतीति.—Intimate—(तत्त्व.) समवायी संबंध.—Ship System—संबंधनिर्देशक पद्धति.

Relative—१ (ग.) सापेक्ष; आपेक्षिक. २ (तत्त्व,पदा.,भू.) आपेक्षिक; तुलनात्मक; सापेक्ष; अन्योन्यात्मक; द्वंद्वात्मक; परस्परापेक्ष्य; सविकल्प; सांबंधिक; अन्योन्याश्रयी. ३ (भाषा.) संबंधी.—Accomodation — (तत्त्व.) सापेक्षसंयोजन. —Density—(पदा.) सापेक्ष घनत्व-घनता; तौलनिक घनता; तुलनात्मक दार्ढ्य; घनतांक; आपेक्षिकघनत्व. — Direction—(ग.) सापेक्ष दिशा. — Economics—(अर्थ) सापेक्षिक अर्थशास्त्र; सापेक्ष अर्थशास्त्र.—Error—(अर्थ.) सांबंधिक प्रमाद; तारतम्यदोष; सापेक्षिकभ्रम. — Fatigue—सापेक्ष अवसाद.—Motion — सापेक्षगति. —Position—(ग.) आपेक्षिक अवस्थान; सापेक्षस्थिति. —Pronoun— १ (तत्त्व.) संबंधी पदार्थ. २ (भाषा.) संबंधी सर्वनाम.-Sensitivity—सापेक्ष अनुभूति;-संवेदन. -Term—(तत्त्व.) सापेक्षपद; संबंधी पद.—Value — (अर्थ.) सापेक्षिक मूल्य; सापेक्ष मूल्य.—Variability—(तत्त्व.) सापेक्ष विविधता. — Velocity — (ग.) सापेक्ष अभिवेग.

Relativity — (तत्त्व.,पदा.) अपेक्षावाद; सापेक्षतातत्त्व; सापेक्षवाद; सापेक्षत्व; सापेक्ष्य; आंतर्य; आपेक्षिकता; सापेक्षदृष्टि; सापेक्षता; अन्योन्याश्रयवाद. — in Economics — (अर्थ) सापेक्षकत्व. — Theory of-Law of-Doctrine of—(पदा.) सापेक्षतावाद; सापेक्षवाद.

Relaxation—(तत्त्व.,वै.) विश्राम; शैथिल्य; शिथिलीकरण; विकोच; प्रसरण; शिथिलता; अवरति. — Feeling — (तत्त्व.) शिथिलताभाव.—Principle— शैथिल्यसिद्धांत.

Relaxed—(वै.) शिथिल; विश्रांत; विगलित. — Throat —कंठशोथ.

Relay—(पदा.) वेगवर्धक; विद्युत्प्रवाहवर्धक; उद्युक्तक; युक्तक; पुनर्निवेशन; साहाय्यक; परिवर्तक. — Station — (पदा.) पुनर्निवेशनस्थान; पुनर्निवेशक.

Release—(तत्त्व.,शास.) १ मोचन; विच्छेदपत्र; मुक्तिपत्र. २ पुनर्धारण.—after Warning — (शास.) समर्त्सन मोचन.

Relevancy—(तत्त्व.) प्रसंगयोग्यता; प्रासंगिकता; उपकारकता; सांगत्य; प्रसंगोचितता; प्रसंगप्राप्तता.

Relevant—(तत्त्व.,राज.) प्रकृत; अपेक्षित; प्रासंगिक; प्रसंगोचित; प्रस्तुत; प्रसंगानुकूल; सुसंगत; संबद्ध; उचित. —

Observation—(तत्त्व.) सापेक्षनिरीक्षण; संबद्धनिरीक्षण.
Reliable—विश्वासार्ह; विश्वसनीय; विश्वस्त; अवलंब्य.
Relic—१ (भू.) अवशेष. २ (शिल्प.) धातु.—Casket—धातुकरण-मंजूषा.—Chamber—धातुगर्भ. -Stupa—धर्मराजिका; धातुगर्भ.
Relicate—(वन.) परावलित.
Relief—१ (तत्त्व.) मुक्ति; शांति; निवृत्ति. २ (भू.) बन्धुरता. ३ (वै.,शास्त्र.) प्रतिकार; उपशमन; उपशम. ४ (शिल्प) उत्थित खोदन.—Image—(शिल्प.) उत्थितमूर्ति.-Rain—(भू.) उद्वायुजन्य वर्षाव.—Work—(अर्थ) साहाय्य-कार्य; संकटनिवारक कार्य.
Relieviug Arch—(स्था) मूकतोरण.
Religion—(धर्म.) संप्रदाय; मत; धर्म.—Institutional (तत्त्व.) संस्थात्मक धर्म.—Personal—व्यक्तिगत धर्म
Religious—धार्मिक; धर्मादाय.-Belief-धर्ममत; धर्मश्रद्धा—Congregation—धर्मसभा.—Instinct—धार्मिक वृत्ति; धर्मसहजप्रवृत्ति.
Relinquishment—(शास्त्र.) स्वत्वत्याग; उत्सर्जन.
Reliquary—(स्था.) धातुमंजूषा.
Relique—(भू.) शेष; उच्छेष.
Reluctance—(पदा.) विमुखता; विरोधन; प्रतिबंध; विरोध
Reluctivity—विरोधिता; प्रतिबंधकत्व.
Remain—(भू.) शेष.
Remainder—१ (अर्थ.) अवशेष; अवशिष्टांश. २ (ग.) शेष; अग्र; अवशिष्ट.—Theorem—(ग.) शेषसिद्धान्त.
Remand—(शास्त्र.) प्रतिप्रेषण; न्यायकर्मपरावर्तन.
Remedial—(वै.) उपायकारक.—Gymanstics—रोग-हारक-आरोग्यकारक व्यायाम.
Remedy—(वै.) उपाय; चिकित्सा; उपचार; औषध; प्रतिकार; साधन.
Remembrance—(तत्त्व.) स्मृति; स्मरण.
Remiform—(वन) नवदंडाकार.
Remigia—(प्राणि.) नवदंडी.
Reminder—स्मृतिपत्र; स्मरणपत्र; स्मरणार्थपत्र.
Reminiscence—(तत्त्व.) स्मृति; स्मरण; वासना; स्मृतिशेष; संस्कार; पूर्वजन्मसंस्कार; संस्मरण; पूर्वस्मरण-स्मृति.
Remission—१ (तत्त्व.) निर्वाचन; निर्मोचन. २ (वै.) स्वल्पविराम; निवृत्ति; शांति. ३ (शास्त्र) मोचन; मुक्ति; परिहार.—of Revenue—(अर्थ.) करमुक्ति; करपरिहार -System—करमोचननियम; करपरिहारनियम.
Remittance—(अर्थ.) प्रेषण.
Remittent—सतत; स्वल्पविरामी.—Fever—(वै.) सततज्वर; संततज्वर; विषमज्वर; स्वल्पविरामी ज्वर. [—Bilious—पैत्तिक०.]
Remnance—(यंत्र.) अवशेष.
Remnant—(पदा.) अवशिष्ट.
Remonetisation—(अर्थ) पुनःप्रामाणिक मुद्राचलन.
Remora—(प्राणि.) गतिविरोधक मत्स्य.
Remorse—(तत्त्व.) पश्चात्ताप; आत्मधिक्कार; अनुताप; संताप.
Remote—(तत्त्व.) दूरवर्ती; दूरतर; व्यवहित; असन्निहित; अनुपस्थित.—Association—दूरवर्ती साहचर्य.—Causes—दूरवर्ती कारण.—Control—दूरस्थ नियंत्रण.—Parties—(अर्थ) दूरवर्ती गृहस्थ.
Removal—निराकरण; निवारण; हरण; च्युति; पदच्युति.
Remove—(शास्त्र.) दूरीकरण; अपाकारण; निवारण.-from Office—पदच्युतकरण; पदभ्रष्टकरण; अधिकारविलोपन; अधिकारभ्रंशन.
Remuneration—पारितोषक; प्रतिफल; पारिश्रमिक; दक्षिणा; वेतन.
Remunerative,-Capital—(अर्थ.) लाभदायक मूलधन.—Debt—लाभदायक ऋण.
Renaissance—१ (इति.) विद्यापुनरुज्जीवन; साहित्यकला-उद्धारकाल; नवजन्म; नवजनन; पुनःप्रबोधकाल; उदयकाल. २ (तत्त्व.) नवावतार; पुनरुज्जीवन; पुनर्जीवन; नवजनन; नवीकरण; उद्धार; पुनर्जागृति; पुनरुत्थान; पुनःप्रबोधकाल.
Renal—(वै.) वृक्कण; वृक्कमूलक; वृक्कजन्य; वृक्कीय; गुर्दसंबंधक.—Abscess—वृक्कार्बुद. [—Perirenal—परिवृक्कार्बुद.]—Calculi—(वै.) मूत्रपिंडगत अश्मरी; मूत्रपिंडाश्मरी; वृक्काश्मरी.-Capsule—वृक्ककोष.-Colic,-Crisis—मूत्रशूल; मूत्रपिंडशूल; वृक्कशूल.—Fescea—वृक्क आवरण—Fibrosis—वृक्कशोथ.—Papilla—वृक्कशंकुखंड.—Portal vein—वृक्कोन्मुखी शिरा.—Pelvis—मूत्रशंकुमार्ग; वृक्काशय.—Sinus—मूत्रवाहस.—Supra Capsule—वृक्कोर्ध्वपेशी.—Tubule—वृक्कनलिका.—Vein—वृक्क-शिरा.
Rendezvous—(युद्ध.) संकेतस्थान.
Rendition—(इति.) विदारण; द्विभाजन.
Renew—(शास्त्र.) नवीकरण.
Renewal—पुनःकरण; जीर्णोद्धार.—of a Bill—(अर्थ)

पुनर्लेखन; धनपत्रपुनरावृत्ति. — of a Soil — (अर्थ.) पुनर्बंधन.

Reniform—१ (वन.) वृक्काकृति; मूत्रापिंडाकार; मूत्रपिंडाकृति; वृक्काकार. २ (वै.) वृक्कवत्; मूत्रपिंडाकार; गुर्दाकार; वृक्काकृति.

Renounce—(शास.) त्यजन.

Renovation—(तत्त्व.) नवीकरण.

Rent—(अर्थ) उपभोगमूल्य; भोगमूल्य; धारणमूल्य; कला; बलि; राजस्व; भाटक.—Fair—योग्यमूल्य.— Free — विनामूल्य. [— Land—अग्रहार; पुरस्कृतभूमि.] — Gross—साधारणमूल्य.—House — गृहभोगमूल्य.— Nett—निश्चितमूल्य.—Nominal— नाममात्रमूल्य.— of Ability — विशेषयोग्यतापुरस्कार. — Paid in Kind—पदार्थमूल्य; तन्मूल्य.

Rental—(अर्थ.) भोगमूल्य; भोगलाभ.

Rentinaculum—(वन.) बंधक.

Renule—(वै) गुर्दक.

Renunciation— तत्त्व.) संन्यास; त्याग; परित्यजन.—of a Bill—(अर्थ.) धनलेखत्याग.

Repair—१ जीर्णोद्धार; समुद्धार; पुनरुद्धार. २ (वै.) रोहण. —by Primary Intention—प्रथमारोहण.

Reparation—(वन.) पुनर्वर्धन.

Reparative Process—(वै.) रोपणक्रिया.

Repatriation—(राज.) प्रत्यागमन.

Repeal—(शास.) निरसन; विलोपन.

Repeating Instrument—(मयो.) असकृत कोणमापक.

Repel—(पदा.) प्रतिसारण; अपसारण.

Repellant—१ (पदा.) प्रतिक्षेपक; प्रतिसारक. २ (वै.) शोथनिवारक; स्फीतिनिवारक.

Repentance — (तत्त्व.) पापमुमुक्षा; दंडावाहन; प्रपत्ति अपराधक्षमापयिषा; शरणागति.

Repercussion—प्रत्याघात; अनुवाद; प्रतिसंघर्ष; अनुगर्जन निरोध; संयम.

Repetition—(तत्त्व.) पुनरावृत्ति; आवृत्ति; पुनरुक्ति; आवर्तन; अभ्यास.

Replace — (रसा.) स्थापनापन्नकरण; प्रतिस्थापन; पुनर्निवेशन.

Replaceable — (रसा) प्रतिस्थापनीय; स्थानच्युतिशील; पुनर्निवेशनीय; प्रतिनिवेशनीय.

Replacement — (पदा.) स्थानापत्ति; प्रतिस्थापन. — Therapy-(वै.) प्रतिनिधान चिकित्सा; पूरक-प्रतिविधायक चिकित्सा.

Replenisher—(पदा.) संपूरक.

Replicate—परावलीन.

Replum—(वन.) फलक; छद्मपट; अपराकार.

Reply—(शास.) प्रत्युत्तर.

Report—१ (अर्थ ,इति.,शास) इतिवृत्त; वृत्त; वृत्तांत; निवेदन; आवेदन; विवरण; प्रतिवृत्त; उदंत. २ (सभा.) अभिप्राय.

Reporter—उदंतविज्ञापक; वृत्तनिवेदक.

Repose — (तत्त्व.,पदा.) विश्राम; विश्रांति; शान्ति. — Angle of—(पदा.) विश्रामकोण.

Repositition—(वै.) नालास्थापन; पुनःस्थापन; पुनर्निवेशन.

Repousse—(शिल्प.) उत्थानकर्म.

Represent—(तत्त्व.) प्रतिनिधिभवन; प्रदर्शन; प्रतिदर्शन, प्रतिनिधान.

Representation—१ (ग.) प्रदर्शन. २ (तत्त्व.) प्रतिस्मरण; भावना; उपपादन; प्रतिरूपज्ञान; स्मृतिकल्पना; प्रतिनिधान; प्रतिनिधि. ३ (रसा.) प्रतिदर्शन; प्रदर्शन. ४ (शास.) निवेदन; प्रतिनिधित्व; प्रार्थनापत्र; निवेदनपत्र.—Graphic (रसा) आलेख्य प्रतिदर्शन.—of Minorities—(राज) अल्पजनमत प्रतिनिधित्व.

Representative — १ (तत्त्व.,वै.) अन्तःप्रेरित (स्वप्न); प्रदर्शक; प्रतिरूपक; स्मरणात्मक प्रतिनिधि; भावनामिश्र. २ (शास.) प्रतिनिधि; प्रतिहस्तक; प्रतिभू; प्रतिपुरुष.—Data (अर्थ) प्रतिरूपदर्शक अंक.-Firm—(अर्थ) प्रतिरूपदर्शक कार्यालय-कार्यस्थान; प्रातिनिधिक कार्यस्थान.—Government—(राज.) प्रतिनिधिशासन.—Money — (अर्थ.) प्रतिनिधिभूत द्रव्य; प्रतिभूत धन.—Paper money — (अर्थ) प्रातिनिधिक धनपत्र

Repression—(तत्त्व.,राज.) दमन; निग्रह; निरोध; नियंत्रण; नियमन; प्रतिरोध.—Self — (तत्त्व.) आत्मदमन; आत्मनियमन.

Repressive measures—(राज.) निरोधन-प्रयोग.

Reprieve—पुरोधान.

Reprisal—(युद्ध.) प्रत्यपहार; प्रतिहरण; प्रतिशोध.

Reproducible Commodity— (अर्थ.) पुनरुत्पादनीय-वस्तु.

Reproduction—१ (अर्थ.) पुनरुत्पत्ति. २ (जीव.) प्रजोत्पादन; पुनरुत्पादन; संतानोत्पत्ति. ३ (तत्त्व.) पुनर्निर्मिति;

पुनरावृत्ति; प्रजनन; पुनरुत्पादन; पुनरुद्भावन; अनुवाद. ४ (वन.) पुनरुत्पत्ति; पुनरुत्पादन; पुनर्जनन; जनन. ५ (वै.) वंशवृद्धि; वृद्धि; पुनरुज्जीवन; प्रजोत्पादन; प्रजनन.—Asexual—(वन.) अयौन जनन.— of Similars—(तत्त्व.) समान पुनरावृत्ति; प्रतिनिर्मिति; समानावर्तन. —Sexual—(वन.) यौन जनन.—Vegetable — संगज जनन,

Reproductive—१ (तत्त्व) पुनरावर्तक प्रतिमान; उत्पादक: जनक; पुनरुत्पादक. २ पुनरुत्पादक; जननार्थकारी; पुनर्जनन-विषयक. ३ (वै.) प्रजनक; प्रजोत्पादक; पुनरुत्पादक. —Activity—(जीव.) ओज.—Cell—१ (वन.) उत्पत्ति पिंडपेशी; पुनरुत्पादक पेशीपिंड; जननपेशी; जननकोष. २ (वै.) जननकल; बीजकल.—Function—(तत्त्व.) उत्पादक क्रिया-गुण-धर्म; पुनर्जननक्रिया; पुनर्निर्मायक कार्य पुनरावाहक कार्य.—Imagination—(तत्त्व.) पुनरावर्तक कल्पना; पुनर्दर्शक कल्पना; स्मरणशक्ति.—Instinct —स्वाभाविक प्रजासर्गप्रवृत्ति; काम; मैथुनेच्छा; पुत्रेषणा; वंश-रक्षाप्रवृत्ति; जननसहजप्रवृत्ति.—Organ — (वन.) जननेंद्रिय; जननयंत्र; जनित्र; उत्पादनेंद्रिय; जननसंस्थान. —Selection—(तत्त्व.) बहुप्रजवरण.-System—(जीव , वै.) जननव्यूह; जननविभाग; जननेंद्रियव्यूह.-Tendency —(तत्त्व.) पुनर्जननप्रवृत्ति; पुनरावर्तक प्रवृत्ति.

Reptantia—(प्राणि.) उरंगम.

Reptile—(जीव) उरोगामी; उरग; सर्पवर्ग.

Reptilia—(प्राणि.) उरोगामीवर्ग.

Reptilian Age—(भू.) उरगयुग.

Reptiliform—(प्राणि.) उरगाकार; उरगसंबद्ध.

Reptilivorous—(जीव.) उरगभक्षी; उरगहारी.

Republic—(राज.) प्रजासत्ताक राज्य; लोकराज्य; प्रजातंत्र राज्य; शुद्धलोकराज्य; गणतंत्र; लोकसत्ताक राज्य.

Republicanism —(राज.) गणतंत्रीय सिद्धांत; गणतंत्र-शासनसमर्थक.

Repudiation—(अर्थ) अस्वीकृति; परित्याग.

Repugnance—(तत्त्व.) विद्वेष; उद्वेग; जुगुप्सा; घृणा.

Repugnant—(शास.) विघातक; विरोधक.

Repulsion—१ (तत्त्व.) विद्वेष; विद्रावण; प्रक्षेपण; घृणा; प्रतिकर्षण; निवृत्ति. २ (पदा.) प्रतिकार; प्रतिसारण; उत्सारण; अपकर्षण; अपसरण; विकर्षण; वितुष्टि; प्रतिधान; प्रत्याघात; प्रत्याकर्षण; अपाकर्षण; निराकरण.—Capillary—(पदा) केशप्रतिसारण.—Electric—विद्युत्प्रतिसारण.

Repulsive—१ (तत्त्व.) उद्वेजक; जुगुप्सक. २ (पदा.) प्रतिसारक; विकर्षक; विषमपर्यस्त; अपसारक —Force—प्रतिसारी प्रेरणा; प्रतिसारक प्रेरणा.

Required—(ग.) इष्ट; अभीष्ट; इच्छित.

Requirement of Calories — (वै) प्रोषप्रयोजन; प्रोषापेक्षा.

Requisite—(तत्त्व.) प्रयोजनीय; आवश्यक; आवश्यक वस्तु; अपेक्षित.—of Life—(वै.) जीवनद्रव्य.

Requisition—(शास.) प्रार्थना; पृच्छा; याचना.

Rereading—पुनर्वाचन.

Rescind—(शास.) विलोपन; निरसन.

Rescinded—(सभा.) पर्यस्त.

Rescript—(राज) राजाज्ञा.

Rescue—(शास.) उद्धारण: परित्राण.

Research—संशोधन; पर्येषण; अन्वेषण; अनुसंधान; गवेषणा; समन्वेषण.—Institute—शोधनशाला; शोधसंस्था; संशोधनसंस्था-शाला; अनुसंधानकार्यालय.

Resection—(वै) संधिच्छेदक शल्यकर्म.

Resemblance—(तत्त्व.) साम्य; सादृश्य; साधर्म्य; सारूप्य; अनुरूपता; तुल्यता; समानता; समरूपता.—Generic—जातीयसाम्य; जातिसाम्य. — Points of — साम्याग्र; साम्यांश; साम्यस्थल. — Specific — उपजातीय साम्य; उपजातिसाम्य.

Resentment—(तत्त्व.) कोप; क्रोध; रोष; क्षोभ; राग; अमर्ष; संताप.

Reservation—१ (तत्त्व.) अवेशन; गोपण; निग्रह; अपवाद; मर्यादा; इयत्ता. २ (राज.) संरक्षण; संरक्षित वस्तु. — Mental—भावगोपन.

Reserve—१ (अर्थ.) सुरक्षित धन; कोष; रक्षित; गोपितधन; संचय; संग्रह; अधिन्यास; निधि. २ (तत्त्व.) मितभाषी; अल्पभाषी; संभाषणविन्मुख. — Bank — निधिश्रेणी.—Capital—सुरक्षितमूलधन.-Force—(युद्ध.) आपत्काल-सेना; सामर्थ्यसंचय; साहाय्यक सेना.—Forest—(अर्थ.) संरक्षित अरण्य-जंगल.—Fund—संरक्षितनिधि; गंगाजली; सुरक्षितकोष.-Liability—सुरक्षितदायित्व.- Material —(वन.) रक्षित द्रव्य-पदार्थ; संचितद्रव्य.-Price—(अर्थ.) रक्षित मूल्य.—Treasury—रक्षित कोष-निधि.

Reserved—(अर्थ.,शास.) संरक्षित; रक्षित; गुप्त; स्वकीय; स्वाधीन; अदत्त, खहस्तक.—Forest— (शास) संरक्षित अरण्य; प्रतिषिद्ध वन. — Fund — संरक्षित निधि. —

Subject—(राज.) रक्षित विषय.
Reservoir—(स्था.) जलसंचय; जलाशय; तोयाधार.
Reshipment—(अर्थ.) पुनर्निर्यात.
Residence—निवास; वासस्थान.
Resident—(राज.) निवासित; निवासी; स्थानिक; स्थानाश्रित.
Residual—१ (अर्थ.) अवशिष्ट भाग. २ (तत्त्व.) अवशेषात्मक; अवशिष्ट; शेष; उपोत्पन्न; परिशिष्ट. — Air — (वै.) शेषवायु.—Charge—अवशिष्ट आवेश.-Magnetism —अवशिष्ट चुंबकत्व.—Shares—(अर्थ.) अवशिष्ट भाग.
Residuary—(शास.) शेषाधिकारी; शेषविषयक.-Devisee —(अर्थ.) अवशिष्ट भागी.—Legatee—(अर्थ.) अवशिष्ट भागी; शेषांशग्राही; शेषभागाधिकारी; शेषाधिकारी—Title —शेषसंपत्ति अधिकार.
Residue—अवशेष; शेष; शेषधन; शेषांश; अवशिष्ट.
Residuum—१ (तत्त्व.) परिशेषसंस्कार; संस्कारशेष; अवशेष; परिशेष. २ (रसा.) अवशेष.
Resignation—१ (तत्त्व.) त्याग; तितिक्षा; उपेक्षा; संन्यास. २ (शास.) परित्याग; त्याग; विसर्जन.
Resin—(वन.) सर्जरस; यक्षधूप; रंजन; जतु. [म. राळ; गंधाबिरोजा.] —Canal—सर्जरसनलिका.
Resina Fleva—(वन.) राळ. [म. पिंवळी राळ.]
Resinous Lustre—(भू.) सर्जरसदीप्ति.
Resist Process—प्रतिरोधक रीति.
Resistance—१ (ग,तत्त्व.,पदा.) प्रतिकारक्षमता; प्रतिकारशक्ति; प्रतिबंध; प्रतिरोध; अवरोध; रोध; रोधन; प्रतिकार; प्रत्याघात. २ (वै.) प्रतिकार; प्रतिरोध; बाधा. — Box — (पदा.) प्रतिरोधपेटिका.—Coil—रोधिका; प्रतिरोधवेष्टनी. —Electrical—वैद्युतिक बाधा.—Fixed—अपरिवर्त्य प्रतिरोध.—Lamp—दीपप्रतिरोध — Liquid — द्रवप्रतिरोध.—Mechanical—यांत्रिक प्रतिरोध.-Movement — बाधा-रोध प्रतिक्रिया. — Sliding —विसर्पिप्रतिरोध.—Specific—विशिष्ट प्रतिरोध. —Variable —परिवर्त्य प्रतिरोध; परिवर्तनशील प्रतिरोध.
Resistant—(पदा.) प्रतिरोधक.
Resisting—(पदा.) प्रतिकारक्षम; प्रतिरोधक; प्रतिकारक.— Medium—(ज्यो.) अवरोधक मध्यस्थ.
Resistivity—(पदा.) रोधकता; प्रतिरोधकता.
Resistor—(पदा.) रोधनी; रोधिका.
Res-judicata—(शास.) पूर्वन्याय; प्राङ्न्याय; पूर्वनिश्चिति.
Resolution—१ (ग.) विघात; पृथक्करण. २ (तत्त्व.) व्यवसाय; अध्यवसाय; निश्चय; दृढसंकल्प; निर्णय. ३ (पदा.) विश्लेषण; पृथक्करण; विघात; पृथग्दर्शन; विग्रहण. ४ (वै.) रोगोपशम; शोथशांति. ५ (शास.) संकल्प; सूचना; निर्णय; निश्चय; सिद्धांत. ६ (सभा.) निर्धारित; निश्चय; प्रस्ताव — of Force—(ग.) बलपृथक्करण; प्रेरणापृथक्करण; बलविश्लेषण.—of Nebula — (ज्यो.) नीहारिक मीमांसा.—of Velocity—(ग.) गतिविभाजन; प्रेरणाविग्रह.
Resolve—१ (ग.) अवयवीकरण; मूलप्रेरणा-पृथक्करण. २ (पदा.,रसा.) विश्लेषण; पृथग्दर्शन.
Resolved Part—१ (ग.) विभक्तांश; अवयव; घटकभाग. २ (पदा.) विश्लिष्टभाग.
Resolving—(पदा.) विश्लेषण; अवयुति. — Power — पृथग्दर्शकता. [—High—उच्चपृथग्दर्शकता. — Low —निम्नपृथग्दर्शकता.]
Resonance—(पदा.) अनुनाद; अनुवाद; अनुरणन; निनाद; निनादन; प्रतिनाद; अनुध्वनि; प्रतिध्वनि; नादवृद्धि; संवादन; प्रतिकंपन; अनुस्वन.—Box — (पदा.) अनुनादी पेटी.— Theory—अनुनादसिद्धांत.
Resonant—(पदा.) अनुनादी; प्रतिध्वनिजनक; अनुस्वनी.
Resonator—(पदा.) प्रतिध्वनिजनक; अनुनादक; निनादी; प्रतिध्वननयंत्र; प्रतिकंपक.
Resorcinal—(रसा.) रेशेनोल.
Resorption—(वै.) पुनःशोषण.
Resounder—(पदा.) प्रतिनादक.
Resource— १ (अर्थ.) धन; आय. २ (तत्त्व.) उपाय; प्रयुक्ति; आवक; साधन; युक्ति; कलप्ति. — Society — (शास.) साधनमंडळ.
Respect—(तत्त्व.) आदर; सन्मान; संभावना.
Respective—अन्योन्य; सापेक्ष; क्रमानुसार; क्रमिक.
Respectively—(ग.,रसा.) क्रमशः ; यथाक्रम.
Respiration—(वन.,वै.) श्वसन; श्वास; श्वासोच्छ्वास; श्वसनक्रिया; श्वसनपद्धति.—Artificial—(वै.) कृत्रिमश्वसन.— Exchange—श्वासविनिमय. —Function — श्वसनकार्य.
Respirator—(वै.) श्वासयंत्र; प्रश्वासक.
Respiratorium—(वै.) श्वसनांग; श्वासांग.
Respiratory—१ (वै.) फुप्फुसयंत्र. २ श्वसन; श्वासविषयक. —Cavity—(वन.) श्वसनविवर-कोटर. — Centre — (वै.) श्वसनकेंद्र.—Changes—श्वासविक्रिया.— Glottis श्वासकोटर.—Murmur—श्वासध्वनि.— Organs —

श्वसनेंद्रिय; श्वासोच्छ्वासेंद्रिय. — Passage — श्वासमार्ग; श्वासपथ.—Process—श्वासप्रक्रिया.—Pump—श्वसन-क्षेपण यंत्र-णा.—Quotient—श्वसनफल; श्वासहार. — Root—(वन.) श्वसनमूल. — System — (वै.) श्वास-संस्थान; श्वसनव्यूहसंस्था; श्वासोच्छ्वासेंद्रियाणि; श्वसनविभाग. —Tube—श्वसनलिका.

Respirometer—(वै.) श्वासमापक.

Respiroscope—(वै.) श्वासवीक्षक.

Respite—(शास.) देयावधि.

Respond—१ (तत्त्व.) प्रत्युत्तरण; प्रतिकरण; प्रतिव्यापारण. २ (पदा.) अनुयोजन.

Respondent—(शास.) प्रतिवादी; संवादी; प्रतिविवादी; प्रतिद्वंद्वी.

Respondentia—(अर्थ.) नौवस्तुकर.

Response— १ (तत्त्व.) प्रतिकार; प्रतिक्रिया; प्रत्याघात; प्रत्युत्तर. २ (पदा.,वन.,वै.) प्रतिक्रिया; अनुयोजन; प्रत्युत्तर; उत्तर; प्रतिफल; प्रत्याघात; प्रतिकार; संवेदना; परिवर्तन.—Acquired— (तत्त्व.) संपादित प्रत्याघात प्रतिक्रिया. — Differential— (तत्त्व.) भिन्न-परिवर्तित प्रत्याघात. — Fixed — (तत्त्व.) निश्चित प्रतिक्रिया. — in Living and Non-Living — (जीव.) जड-चेतन संवेदना.— Psychology—प्रतिक्रिया मनोविज्ञान. — Time — प्रतिक्रियाकाल; प्रत्युत्तरकाल.—Type—प्रत्युत्तरप्रकार.

Responsibility — (तत्त्व.) उत्तरदायित्व; भार; अनुयोज्यता; उत्तरदातृता; प्रत्युत्तरदायित्व; वक्तव्यता; प्रष्टव्यता. आह्वानीयता.

Responsible—(तत्त्व.,शास.) उत्तरदायी; वक्तव्य; आह्वानीय; उत्तरदाता; उत्तरदायित्वपूर्ण.—Government—(राज.) उत्तरदायित्वपूर्ण शासन.

Responsive—(पदा.) संवादी; प्रत्युत्तरक; प्रतिकारक.

Rest—१ (अर्थ.,तत्त्व.,पदा.,संगीत.) विराम; विश्रांति; स्थिति; आराम; निष्क्रियता; गतिरोध; मात्रालोप. २ सुरक्षितकोष.—Cure—(वै.) विश्रामचिकित्सा.—House—विश्रांतिगृह; विश्रामालय; विश्रामगृह.—Position of—(पदा.) स्थिर-स्थिति; निश्चलस्थिति.

Restaurant—उपाहारगृह; फलाहारशाला.

Restiform—(वै.) रज्जुसदृश.—Body —(वै.) आधार-रूपकाया; उपकलिका; मूलबुघ्न.-Bud—(वन.) विरतकलिका; निद्रितनेत्र; कलिका; सुप्तकलिका.

Resting Cell — (जीव.) स्तब्धपेशी; कार्यविरतपेशी. — Ground for Cattle—गोस्थान.—Point—(पदा.) विरामस्थल; विरामबिन्दु; आधारबिन्दु; स्थितिबिन्दु.

Restitution—(पदा.) पुनःस्थापना; प्रत्यानयन; पूर्वस्थिति. —Force of—प्रत्यानयनबल.

Restlessness — (तत्त्व.) अशांति; अस्थिरता; अरति; अस्वास्थ्य.

Restoration — १ (इति.) राजतन्त्रोद्धार; राजपद पुनः-स्थापना. २ (शास.) पुनर्दान; प्रत्यादान.

Restorative—(वै.) बृंहण; बलवीर्यसंस्थापक; शक्तिदायक; पौष्टिक; जीवनशक्तिदायक.

Restore—पुनःस्थापन; पूर्वावस्थापन. — Land—(शास.) भूमिप्रत्यर्पण.

Restoring Force—(पदा.) प्रत्यानयनबल.

Restraint—१ (तत्त्व.) निग्रह; निरोध; नियमन; दमन; संयमन. २ (शास.) प्रतिबंध; निरोध; अंकुश; आसेध.

Restricted—(तत्त्व.,वै.) परिमित; नियंत्रित; मर्यादित; संकुचित.

Restriction—मर्यादा; नियंत्रण; निग्रह; प्रतिबंध; निरोध; नियमन; अंकुश; सीमाबंधन.

Restrictive,-Duty-(अर्थ.) प्रतिबंधक कर.-Endorsement—(अर्थ.) प्रतिबंधक स्वाक्षरी.—Rules — प्रतिबंधक नियम.

Result—१ (ग.,पदा.) फल; परिणाम; इच्छाफल; फलित. २ (तत्त्व.) विपाक; परिणाम; निर्णय; निष्कर्ष; निगमन; फल.

Resultant—१ (ग.) लब्धि; फल; फलित; लब्ध. २ (पदा.) फलित; परिणामी; संयुक्त; परिणामकारी; समासक; लब्ध; उपलब्धि; लब्धिफल.—Couple — (ग.,यंत्र.) परिणामी युग्म. — Displacement — (पदा.) समासप्रसर. — Force—(ग.) लब्धबल; फलित प्रेरणा; परिणामीप्रेरणा.— Motion—(पदा.) समासगति.—Velocity— (पदा.) समासवेग.—Value—(ग.,पदा.) उन्मिति; परिणति.

Resume—(शास.) स्वायत्तीकरण; राजायत्तीकरण.

Resumption—(शास.) पुनर्ग्रहण.— of a Grant — दत्तापहार.

Resupinate—(वन.) व्यस्ततली; व्यस्तवृंत.

Resuscitation—(वै.) पुनःस्थापना; पुनर्जीवन; उज्जीवन; पुनरुज्जीवन; पुनरुत्थान.

Retail—खंडशः; अल्पशः. — Dealer — (अर्थ.) एकैक वस्तुविक्रेता. [म. फुटकळ विक्रेता.] — Price — एकैक वस्तुमूल्य.—Sale—एकैक वस्तुविक्रय.

Retain—१ (पदा.) स्थिररक्षण. २ (शास.) धारण; नियोजन
Retained Members, Method of — (तत्त्व.) स्मृतिपरीक्षापद्धति.
Reaining Fee—(शास.) नियोगशुल्क; अग्रिमधन.
Retaliation—१ (अर्थ.) प्रतिशोध. २ (शास.) प्रत्यपकार.
Retard—१ (पदा.) रोधन. २ (वै.) मंद्रक्रिय.
Retardation — (पदा.) वेगक्षय; वेगक्षति; वेगक्षीणता; विलंब; निरोध; विरोध; ऱ्हास; मन्दन; अपक्षय; ऋणप्रगति विगति; ऋणप्रवेग; विजवन.—Mental — (तत्त्व.) मानसिक अवगति.—Path—(पदा.) मार्गऱ्हास.
Retarded—(पदा.) क्षयीभूत; क्षीयमाण (वेग).
Retarding Force—(पदा.) क्षीयमाण प्रेरणा.
Retching—(वै.) वमनोद्रेक; उत्क्लेश; शुष्कवमन.
Rete—(वै.) जालरचना.—Mucosum — श्लैष्मिकजालपटल.—Testis—(वै.) मुष्कजालक; वृषणजालि.
Reteculated—(वै.) जालित.
Retention——१ (तत्त्व.) धारण; धारणा; ग्रहण. २ (वै.) अवरोध; धारणा; धारणाशक्ति; ग्रहण; अवधारण.—Money—(अर्थ.) धारणमूल्य.—of Bile—(वै.) पित्तावरोध. — of Menses—रजोऽवरोध; ऋतुस्रावविलंब.—of Urea—मूत्रियाधारण. — of Urine — मूत्ररोध; मूत्रजठर; मूत्रावरोध; मूत्रस्तम्भ.
Retentive,-Memory—(तत्त्व.) तीव्र धारणाशक्ति-स्मरणशक्ति.—Power—धारणा.
Retentiveness— (तत्त्व.) मेधाविता; धारणाशक्ति; मेधा; धृति; उपस्थिति; धारकत्व; ग्राहकशक्ति; स्मृति.
Retentivity—(पदा.) परिग्रह; धारणा; धारणाशक्ति.
Reticular — (जीव.,वै.) जालमय; जालाकार; जालि—.—Apparatus—(वै.) आगोल केन्द्र जालि.—Fibres जालक तन्तु.—Layer—जालिनी. — Membrane—रंध्रपत्र.
Reticulariaceae—(वन.) जाल मिसिवर्ग.
Reticulate—(वन.) जटिल; जालमय.—Venation — जालिका शिराविन्यास..
Reticulocyte—(वै.) जालमयकुटि; जालकुटी.
Reticuls Endothelial System — (वै.) जालकांतःपटसंस्था; जालकेयांतः पटसंस्था.
Reticulum—१ (ज्यो.) जालक. २ (जीव.,वै) जालि.
Retifera—(वै.) चक्रवाही कृमिवर्ग.
Retiform—(वै.) जालाकार.
Retina—१ (पदा.) अक्षिपट; रूपाधार; दृक्पटल; नेत्रदर्पण; नेत्रांतर्पटल; कृष्णपटल. २ (वै.) रूपग्राहक; बिंबक; अक्षिपट; नेत्रजाल; रूपग्रहणपत्र; जाल; जालपट; जालपटल; दृष्टिपटल; दृष्टिवितान; संवेदनिक पटल.
Retinaculae—(वै.) परिवर्तित; अन्तःपरिवर्तित.
Retinaculum—(वै.) जालक; संजक.
Retinal—(वै) दृष्टिपटलगत; रूपबिंबकीय; रूपप्रतिमीय.—Cone—(तत्त्व) रूपग्राहकसूचि; दृक्पटीय सूचि.
Retinitis—(वै.) दृष्टिपटलदाह; अक्षिपटदाह; अन्तःपटलदाह; जालपटदाह; संवेदनिक पटलशोथ.
Retinol—(रसा.) सर्जतैल.
Retinophora—(प्राणि.) नेत्राब.
Retinoscope—(वै.) जालपटदर्शिनी.
Retinoscopy—(वै) नेत्रदर्शन; अक्षिपरीक्षा.
Retired—निवृत्त; अवसरप्राप्त.
Retirement— १ (तत्त्व.) निवर्तन; निवृत्ति; अपगमन; विविक्तवृत्ति. २ (राज.) अवसरग्रहण.—Allowance—विश्रामवृत्ति.
Retiring a Bill—(अर्थ.) धनलेख निवर्तन.—Card—विश्रामपत्र.
Retitetae—(प्राणि.) जालकवर्ग.
Retort—(रसा.) बकयंत्र,-बकपात्र; हंसपात्र; ऊर्ध्वपातनयंत्र; कूपिका.—Stand—(पदा.) बकपात्र उपस्तम्भ.
Retouch—(पदा.) संशोधन.
Retouching—(पदा.) दोषनिवारण.
Retract—(वन.) प्रतिवलित.
Retraction—(वै) पराकर्षण; संहरण; प्रतिकर्षण; प्रत्यावर्तन; निवर्तन; प्रत्याकर्षण.—Capable of — संहरणशील. — Ring—निमीलनवलय
Retracted Abdomen— (वै) अधःपतित उदर; प्रत्यावर्तित उदर.
Retractor—(वै.) निवर्तन; प्रतिकर्षी यंत्र; सर्पफणशलाका; सर्पफणमुखी.
Retrahens—(वै.) प्रत्याकर्षक.—Aurem — कर्णप्रत्यकृ; कर्णपृष्टिक.
Retransmission—नवसंक्रमण; पुनःसंक्रमण
Retrenchment—(शास.) व्ययकर्तन.
Retrial—(शास.) पुनर्विचारणा; पुनरभियोग.
Retribution—(तत्त्व.) प्रतिकार; दंड.
Retributive—(तत्त्व.) प्रतिकारी; प्रतिकारक.

Retro,-Active—(तत्त्व.) भूतलक्षी.—Aortic — (वै.) गाढमुख्यरोहिणी.—Bulbar Neuritis — (वै) पश्चाद्गोल-नसाद'ह.—Cedent— (वै.) प्रतिवर्तन; प्रतिगमन; तिरोभाव.—Cession—प्रतिगमन.—Flexion— (वै.) पश्चिमनमयन; पश्चात्कोण; पश्चान्नमन; प्रतिनमन; प्रतिपतन [—of Uterus—गर्भाशय-प्रतिनमन.] -Gradation —(ज्यो.) वक्रगति; वक्रगमन; वक्रगामित्व; अपकर्षण; प्रतिक्रमण; अपगमन; ऊनोक्रांति. [—of Arc—(ज्यो.) चापवक्रत्व.] —Grade—१ (जीव.) ऊनोत्क्रांत; प्रतिक्रमण: प्रतिगति. २ (ज्यो.) अपगामी; पश्चाद्गामी. ३ (तत्त्व.) पतनशील; अवगतिशील; अधोगामी; अपकर्षी; परागतिक [— Motion — (ज्यो.) अपगमन; प्रतीपगति.] — Gression—१ (ज्यो.) वक्रगति; वक्रीगति. २ (वै.) अवनति; अवक्रांति; व्युत्क्रमगति. — Mandibular Proc.— (वै) पश्चात् धाकभाग.-Pharyngeal—(वै.) गाढसपथ. [-Abscess—पश्चात्कण्ठविद्रधि; गलकोष.] —Pulsion—(वै.) प्रतिक्षेपण.—Scope— (वै.) मलद्वारपरीक्षायंत्र; पृष्ठदर्शक.—Spection— (तत्त्व.) प्रत्यावलोक; पश्चाद्दृष्टि; शिरावलोकन; अनुनिरीक्षण; अनुदर्शन; पश्चान्निरीक्षण; गतकालापेक्षक; पुनर्दर्शन; भूतकाल सापेक्ष.—Spective—पश्चाद्दर्शी; प्रत्यवलोकी; भूतलक्षी; अनुदर्शक. [— Falsification — (तत्त्व.) काल्पनिक स्मृति.] —Version—(वै.) पश्चिमवर्तन; पश्चाद्वक्र; पृष्ठतःस्थलांतर; प्रतिगमन; प्रतिपतन.—Verted — (वै.) पश्चात्प्रवृत्त: पश्चाद्वृत्त.

Return—१ (अर्थ.) लाभ; उत्पन्न; उत्पादन; आय. २ (शास्त्र.) १ पत्रक; विवरणपत्रक. २ प्रत्यर्पण.—Constant —(अर्थ) क्रमागत समान उत्पन्न-उत्पादन.—Decreasing—क्रमागत ऱ्हास.—Increasing— क्रमागत वृद्धि. —Wire—(पदा) प्रत्यागामी तार.

Returning—(पदा.) १ निवर्ती. २ निवर्तन; प्रत्यावर्तन.—Officer—(राज.) निर्वाचन अधिकारी.

Retuse—(वन.) निम्न; नत; नीच.

Reunion—पुनर्मीलन; पुनर्योग; संसृष्टि.

Revealed Religion — (तत्त्व.) ईश्वरादिष्ट संप्रदाय-धर्म; श्रौतधर्म; ईश्वरप्रेरित धर्म; ईश्वरादेश; श्रुति; प्रकाशन.

Revelation—१ (तत्त्व.) प्रकटीकरण; श्रुति; अन्तःस्फुरण; स्वयंदर्शन; आत्मदर्शन. २ (पदा.) आविष्करण; प्रकाशन; दर्शन; आविष्कार.

Revenge—(तत्त्व.) प्रतिद्रोह; वैरनिर्यातन; वैरशुद्धि; प्रतिवैर; प्रतिद्वेष.

Revenue—(अर्थ.) १ आय; कर. २ राजस्व.—Account —आय-लेखन.—Arrears—शेष आय.-Collection —आय-संचयन.—Commissioner —(शास्त्र.) मुख्य समाहर्ता.—Duty—आयकर; राजस्वकर. — Free — अकर; निष्कर; करमुक्त.—From the Soil — भूमि-आय; कृषि-आय.-Import Duty—आय-आयातकर. —Land—भूमि-आय. — Officer — करधिकारी; राजस्वाधिकारी.-Remission—आय-मोचन. -Settlement—आयनिर्बंधन.—Survey —आय-पर्यवेक्षण.—Tax—आयकर; राजस्वकर.

Reverberation—(पदा.) प्रतिध्वनि; प्रतिनाद; अनुनाद.

Reverberator—(पदा.) प्रतिक्षेपक; परावर्तक.

Reverbatory—(पदा.) प्रतिप्रक्षेपणीय. — Furnace — (रसा.) क्षेपण-भ्राष्ट; परावर्तक चुल्ली.

Reverence—(तत्त्व.) पूजा; शुश्रूषा; पूज्यभाव; आदरभाव.

Reverie—(तत्त्व.) जाग्रत्स्वप्नजीवन; कल्पनारत जीवन; कल्पनारति-जीवन; ध्यान; विचिंता; उत्स्वप्न; प्रत्यक्षाभास; प्रतिभासिक; विशृंखल ध्यान.

Reversal—(पदा) उत्क्रमण; विपर्यास.

Reverse—१ (तत्त्व.) विपरीत; विपर्यय; व्यतिक्रांत; प्रतिलोम; व्यस्त; परिवर्तन; परावर्तन. २ (पदा.) उत्क्रान्त.— Council — (अर्थ.) प्रतिधनलेख. — Fault — (भू.) विपात.—Peristalsis—(वै.) आंत्र व्युत्क्रमगति.

Reversed—१ (तत्त्व.) परावृत्त; परिवर्तित; परावर्तित; विपर्यस्त. २ (वन.) व्यतिक्रांत; विलोम; विपरीत.—Order— व्यतिक्रम; व्युत्क्रम.

Reversibility — वैपरीत्य; प्रतीपगामित्व; उत्क्रमणीयता; समावर्तनीयता.

Reversible—(रसा.) विपर्ययेय; विपर्येय; प्रतीपगामी; परिवर्तनीय; प्रतिलोम; उत्क्रमणीय; पश्चाद्गामी; विपर्यासयोग्य.— Reaction—विपर्यायित प्रक्रिया; उत्क्रमणीय प्रक्रिया.

Reversion—१ (म.) विपर्यास. २ (तत्त्व.) निवर्तन; प्रत्यागमन. ३ (राज.) प्रत्यावर्तन. ४ (वन.) पुराणपितरानुहरण; पूर्वजानुवर्तन; पैत्र्यानुवर्तन; पूर्वपदगमन; मूलपदगमन; पुराणानुहरण. ५ (वै.) निवर्तन; परिवर्तन. ६ (शास्त्र.) उत्तरभोगाधिकार; उत्तराधिकार.

Reversing—(पदा.) प्रतिगामी.

Reversionary Annuity—उत्तराधिकार वार्षिकवृत्ति.— Interest—उत्तरभोगाधिकार; भावीभोगाधिकार.-Right

Title—(शास.) उत्तराधिकार; उत्तरभोग्याधिकार.
Reversioner—(शास.) उत्तराधिकारी; शेषाधिकारी; भावी संपत्ति अधिकारी.—Holding Superior or Prior Right अग्रोत्तराधिकारी; अग्रिमोत्तराधिकारी.
Review—(राज.) समालोचन; सिंहावलोकन; समालोचना; वार्तिकपत्र; पुनःपरीक्षा; पुनःपृच्छा.
Reviewer—ग्रंथपरीक्षक.
Revise —१ (मुद्रण.) द्वितीय मुद्रित. २ (राज.) संशोधन.
Revised Estimate— (अर्थ.) संशोधित अनुमान; संशोधित उपगणना.
Revision— (राज.) पुनरीक्षण; संशोधन; पुनरावेक्षण. —Application — पुनरवेक्षण-विनंति. — of Assessment—आकारसंशोधन.
Revival—(तत्त्व.) पुनर्जीवन; पुनर्गमन; संजीवन; उत्तेजन; पुनर्निर्मिति; पुनरावृत्ति; उद्धार; पुनरुज्जीवन; पुनःस्थापन.— of Memories—पुनःस्मरण-संजीवन.
Revivification—(वै.) पुनरुज्जीवन.
Revocable—(शास.) विलोपनक्षम; परावर्तनक्षम.
Revocation—(शास.) प्रत्यापन; प्रति-आग्रहण; परावर्तन.
Revolute—(वन) बहिर्लुठित; बहिरावर्ती; बहिर्वलित; पृष्ठावर्ती.
Revolution — १ (ग.,ज्यो.,तत्त्व.,पदा.,भू.) परिभ्रमण; प्रदक्षिणा; परिक्रम; परिक्रमण; आवर्तन; भ्रमण. २ (राज.) क्रांति; विप्लव; परिवर्त; राज्यक्रांति; परिवर्तन -Bloodless — (इति.) अनत्याचारी क्रांति; रक्तहीन राज्यक्रांति. — Glorious—वैभवशाली क्रांति; महान् विप्लव.—Industrial—औद्योगिक क्रांति.—Period of — (ज्यो ,भू.) भ्रमणकाल; प्रदक्षिणाकाल; परिक्रमणकाल.—Political—राजनैतिकक्रांति. — Sidefial — (ज्यो.) नक्षत्रपरिक्रमण; नक्षत्रभ्रमण.—Social—सामाजिक क्रांति.
Revolutionary Movement—क्रांतिकारक; क्रांतिकारी. विप्लवकारी; राज्यक्रांतिसमर्थक आंदोलन. — Socialism —(अर्थ.) क्रान्तिकारी साम्यवाद; क्रांतिकारी समाजवाद.
Revolve—परिभ्रमण; परिक्रमण.
Revolving Credit—(अर्थ) परिवर्ती प्रतिष्ठा.
Revulsion—(राज.) आकस्मिक घोर परिवर्तन.
Revulsive—(वै.) विपर्ययी.
Reward—(अर्थ.,तत्त्व.) पुरस्कार; दक्षिणा; पारितोषिक; ग्रह —and Punishment—ग्रहविग्रह.
Rhabdamminina—(प्राणि.) अच्छिद्रदंडी.
Rhabdite—१ (प्राणि.) दंडक. २ (वै.) दंडाकारी.
Rhabdo,-Coela —(प्राणि.) दंडोदरी. — Crepida — दंडोदर.—Fora—(प्राणि.) दंडधर.—Il—दंडाकृति.—Lith—(भू.) दंडाश्म.—Logy—दंडविद्या.—Mesodon—मध्यदंडदंती.—Nema—दंडग्रीवा. — Phane —(रसा) दंडाभास.—Pleura— दंडपार्श्वी.—Sphere —दंडगोलक.—Steidae—दंडास्थि वर्ग. — Styla — दंडस्तम्भी.
Rhabdom—(प्राणि.) दंडाक्ष.
Rhabdus—(वन.) दंडशूल.
Rhachialgia—(वै.) पृष्ठशूल.
Rhachiomelitis—(वै) पृष्ठवंशदाह; कशेरुदाह.
Rhachitis—(वै.) मेरुदंडशोथ.
Rhagades—(वै.) विपादिका.
Rhamnaceae—(वन) बदरवर्ग; बदर्यादिवर्ग; बदरीगोत्र.
Rhapsodist — १ (भाषा.) काव्यगायक; आख्यानगायक; कीर्तनकार. २ बहुभाषी.
Rhapsody—(भाषा.) असंबद्ध काव्य; असंगत प्रबंध.
Rhegma—(वै.) अस्थिभंग; विदारण.
Rhenium—(रसा) ऱ्हेनियम; ऱ्हेनम.
Rheo,-Cord—(पदा.) रयतंत्री.— Meter—विद्युत्प्रवाहमापक; रयमापक; प्रवाहमापक.—Phore —विद्युद्वाही तार. —Scope—रयदर्शक; प्रवाहदर्शक.—Stat—विद्युत्नियामक; प्रवाहरोधक; रोधनी; विद्युत्प्रतिबंधनियामक; प्रतिरोधनियंत्रक; रोधनिका; रोधस्थान; रयस्थापक; तडित्नियामक.— Tome—विद्युत्प्रवाहव्यवच्छेदक; रयच्छेदक; प्रवाहपरिवर्तक; तडित्-प्रवाहरोधक —Trope—रयावर्तक; तडित्-प्रवाहवर्तक; विद्युत्परिवर्तक; विद्युत्प्रवाहपरिवर्तक.
Rhetoric—(तत्त्व.,भाषा.) साहित्य; अलंकारशास्त्र; वाक्साहित्य; वक्तृत्वकला; काव्यशास्त्र; वाक्शास्त्र; वाग्मिता; वाग्वैभव; वाणीछंद; वाक्पाटव; उक्तिविलास; भाषासौंदर्यशास्त्र; भाषालालित्यशास्त्र; भाषालंकारशास्त्र.
Rhetorician — (भाषा) वक्ता; साहित्यशास्त्रज्ञ; अलंकारशास्त्रवेत्ता; अलंकारशास्त्राध्यापक.
Rheum—१ (वै) श्लेष्म; अभिष्यंद; प्रतिश्याय. २ आमवात. —in the Joints—संधिवात.
Rheum Emody—(वन.) पीतमूली; हिमजा. [म. रेवाचिनी.]
Rheumatic—१ (वै.) श्लेष्ममय. २ आमवातात्मक; संधिवात.-Arthritis Chronic—जीर्णवातिक संधिप्रदाह.-

Cephalalgia — वातिक कपालशूल. — Facial Paralysis — वातिक मौखिक अर्धांग; वायुमुखघात. — Fever—संधिवात-ज्वर; आमवातिक ज्वर.—Gout—वातिक ग्रंथिशोथ.—Joint—संधिवात. -Muscular—स्नायुवात.-Omalgia—वातिक स्कंधशूल.-Torticollis—ग्रीवाधमनीस्तंभ.

Rheumatism—(वै.) संधिवायु; संधिवात; आमवात. — Chronic—जीर्णसंधिवात. — Muscular — पैशिक संधिवात.

Rheumatoid Arithritis—(वै.) संधिवैरूप्य; संधिवातसम; वातिक संधिशोथ.

Rhexis—(वै.) विदारण; विपाटन.

Rhideina—(प्राणि.) पाटली.

Rhidites—(प्राणि.) पाटलाद.

Rhinacanthus Communis — (वन.) यूथिकापर्णी; नागमल्ली.

Rhinencephalon—(वै.) गंधविभाग; गंधकपाली; घ्राणमस्तुलुंग संवर्त; गंधखंड.

Rhinal—(वै) नासासंबद्ध; नासाविषयक.

Rhinalgia—(वै.) नासाशूल.

Rhinanthus—(वन.) नासापुष्पी.

Rhinarium—(प्राणि.) नासाखंड.

Rhinion—(वै.) नासिका—.

Rhinitis — (वै.) नासिकादाह; नासादाह; नासाकलाशोथ; नासाशोथ; नासाप्रदाह.

Rhino,-Ceros—(प्राणि.) गेंडा; खड्गमृग; नासाशृंगी.-Lith—(भू.) नासाश्म; नासिकाश्मरी.-Logy—(वै.) नासिकाविद्या; नासिकाभेषज.—Phis—(प्राणि.) फलकपुच्छी. — Phonia—(वै.) नासिकोच्चारण.—Phore—(वै.) गंधवाह..—Phylla—(प्राणि.) फलकपर्णी.—Phyma—(वै.) नासोपचय. — Phyne — (प्राणि.) फलकपदी — Plastic—(वै.) नासानुबंध; अभिनवनासाबंध.—Plasty—(वै.) कृत्रिम नासिकानिर्माण. — Polipus — (वै) नासार्बुद.—Poma—(प्राणि) फलकछद्मी.—Pomastes—(प्राणि.) फलकछद्मक.— Ptera — (प्राणि.) नासापत्री. —Rrhagia — (वै.) नासारक्तस्राव. [नसकोरी] — —Rrhea—(वै) नासाश्लेष्मस्राव. — Scleroma — (वै.) नासामांसांकुर.— Scope — (वै.) नासिकादर्शक.— Scopy—(वै.) नासिकापरीक्षा. — Stegnosis — (वै.) नासावरोध.—Theca—(प्राणि.) तुंडावरण.

Rhipedura—(प्राणि) व्याजपुच्छ; व्याजपुच्छी.

Rhipidistia—(प्राणि.) व्याजमत्स्य.

Rhipidoglossa—(प्राणि.) व्याजजिह्व.

Rhipidogorgia—(प्राणि.) व्याजकाय.

Rhipidoptera—(प्राणि) व्याजपत्री.

Rhipidopterigia—(प्राणि.) व्याजपक्ष्म.

Rhipiphorous—(प्राणि.) व्याजगृह.

Rhipiptera—(प्राणि.) व्याजपत्री.

Rhiptoglossa—(प्राणि.) उज्जिह्वा.

Rhixantheae—(वन.) मूलपुष्पीवर्ग.

Rhizo,-carpic—(वन.) मूलफल. — Caul — (प्राणि.) मूलवृंत —Cephalla—(प्राणि.) मूलकपाली. — Dont—(प्राणि.) मूलदंत.—Flagelleta — (प्राणि.) मूलकेशी. —Gen—(वन.) मूलरोही.—Genic—(वन.) मूलजनक.

Rhizoid—(वन.) केशमूल; मूलांग. — Mania — (वै) मूलातिशय.

Rhizome—(वन) ग्रंथिमूल; मूलकोष्ठ; भूगतकांड. [म. कुडें; गड्डा; मूळ.]

Rhizo,-Morph — (वन) मूलवेशीदंड; मूलोपम. — Nychium— (प्राणि.) मूल-नखसंधि. — Pegus — (प्राणि) मूलाहारी. — Phora — (प्राणि.) मूलधर. — Phoraceae—(वन.) कांदलवर्ग. — Phore — (वन.) मूलदंड.—Phydium—(वन) न्यूनमूल. — Poda — (प्राणि) मूलपदी; मूलपाद; कामरूप छिद्रजंतु —Stoma—(प्राणि) मूलस्तोम —Stomata— (प्राणि.) मूलस्तोमवर्ग.

Rhizota—(प्राणि.) मूली.

Rhizo,-Taxis—(वन.) मूलक्रम.—Trogus—(प्राणि.) मूलाद.

Rhodium—(रसा) ऱ्हद; रोह; पाटलक; ओड्रक्त.

Rhodicrinus—(प्राणि.) पाटलोत्पल.

Rhodo,-dendron—(वन) कनेर; पाटल. [म. कण्हेर; पाडळी.] —Mala—(प्राणि.) पाटलमल.—Menia—(वन.) पाटलजाल.—Nite—(रसा.) पाटलाश्म.

Rhodope—(प्राणि.) पाटलप.

Rhodo,-Phane — (रसा.) पाटलांजन — Phyceae — (वन.) लोहितशैवाल; रक्तनीलिका; ताम्रवनस्पति. — Phyl—(रसा.) पाटलांजक.— Psin — (रसा.) धूमलरंजक; जंबुवर्णी —Stethia—(प्राणि) पाटलवक्ष.

Rhomb — (ग.) समचतुर्भुज. — Fresnel's — (पदा.) फ्रेस्नेल समचतुर्भुज-समपार्श्व.

Rhombenecephalon—(वै.) पश्चात्मज्जाखंड; पश्चिम-मस्तुलुंगपिंड.
Rhombic—(रेखा.) समभुज-चतुरस्रीय; समचतुर्भुजीय; समचतुष्फल.
Rhombohedral—(रेखा.) समचतुरस्र-विषयक-संबद्ध
Rhombohedron—(पदा.) समपार्श्व.
Rhomboid—(ग.,रेखा.) विषमचतुर्भुज; समप्रतिभुज; विषम समचतुर्भुज; आजात्यायत.—Fossa—(वै.) चतुष्कोणखल; चतुरस्रखात.
Rhomboidea—(वन.) नाळागला.
Rhomboideus—(वै.) चतुरंग; अंसापकर्षक स्नायु; प्रतिकोणा.—Major—गुरुचतुर्भुज.—Minor — लघुचतुर्भुज.
Rhombus—(ग.) समचतुर्भुज; विषमकोणवर्गक्षेत्र. [म. समभुज चौकोन.]
Rhonchal Fremitus—(वै.) घर्घर कोलाहल; घर्घरोपद्रव.
Rhonchus—घर्घरध्वनि.
Rhopalocera—(प्राणि.) मुद्गरशृंग; स्थूलाकार.
Rhubarb—(वन.) पीतमूली; हिमजा. [म. रेवाचिनी.]
Rhumbline—(पदा.) दिशिकोण रेखा.
Rhus,-Acuminata—(वन.) ग्रंथिकपर्णी. [म. गंठीवन, वेखड.] —Succedaneum—(वन.) कर्कटशृंगी. [म कंकडशिंगी.]
Rhyme—(भाषा.) अनुप्रास; अन्त्यानुप्रास; यमक; अन्त्य-यमक.
Rhynchetidae—(प्राणि.) केसरनासिक.
Rhynchites—(प्राणि.) प्रोथी.
Rhynchocoela—(प्राणि.) शून्यनासिक.
Rhyncodont—(प्राणि.) दंतनासिक.
Rhyncolite—(रेखा.) नासाश्म.
Rhyncophora—(प्राणि.) नासाधर.
Rhyncota—(प्राणि.) तुंडी; मत्कुणादिवर्ग.
Rhyolite—(रेखा.) रयाश्म.
Rhyparography—(भाषा.) क्षुद्रालेखन; क्षुद्रचित्रण.
Rhypticus—(प्राणि.) फेनमस्त्य.
Rhysimeter—(पदा.) रयमापक.
Rhythm — (तत्त्व.,पदा.) ताल; अनुप्रास; लय; दोलन; लयबंध; लयप्रवाह; शब्दनृत्य.
Rhythmic—(पदा.) तालदोल; समगतिक.—Breathing —(वै.) प्राणायाम.—Contraction — (वै) तालबद्ध आकुंचन —Pulsation—(वन.) समताल स्पंदन.
Rhythmical—लयवाही; संवादी; वीचिरूप; तालबद्ध.
Rhythmicity—(वै) तालबद्धता.
Rhythmics—(पदा.) तालशास्त्र.
Rhythmometer—(पदा.) तालमापक.
Rhythmus —(पदा.) ताल; लय.
Rib—१ (वन) शीरा; नसा; रेखा. २ (वै.) पर्शुका; पार्श्विका; शलाका. [म. फासळी.] —False—(वै.) गौणपर्शुका.—True—(वै.) मुख्यपर्शुका.
Ribbed—(वन) सभंग.
Rice —(कृषि.) तण्डुल; व्रीहि; शालिधान्य. — Land — व्रीहिक्षेत्र; शालिक्षेत्र.
Richter's Hernia—(वै) अपूर्ण अन्त्रावरोध
Riciniae—(प्राणि.) यूका.
Ricinus Communis—(वन.) शुक्लएरंड; हस्तिकर्ण रक्त-एरंड. [म. एरंडी.]
Rickets — (वै.) अस्थिकौटिल्य; अस्थिमार्दव; अस्थिशोथ; अस्थिवक्रता; बालग्रह; अस्थिक्षय; फक्करोग.
Rictus—१ (वन.) हाफिका. २ (वै.) जृंभा.
Rider—१ (पदा) रोही; आरोही. २ (भू.) शैलशिरा.
Ridge—१ (वै.) कटक; वलयरेषा. २ (स्था.) सेतु. [म. आढें.] —Bone—(वै.) मेरुदंड. —Lines — (भू.) जलविभाजक रेषा.—Inf. Ramus of Os Pubis—(वै) लिंग तोरणरेषा.—Submarine—(भू.) मग्नगिरि.—Supra Orbital Rickets—(वै.) अक्षोर्ध्वकटक.
Rift Valley—(भू.) विदीर्ण भूमि.
Rigel—(ज्यो.) बाणरज तारा.
Rigging— १ (अर्थ.) मूल्यवर्धन. [म. सट्टेबाजीनें किंमत वाढविणें.] २ (नौ.) नौरज्जुसंस्था.
Right—१ (तत्त्व.) यथार्थ; शुद्ध; ऋत; उचित; तथ्य; दक्षिण; युक्त; योग्य; सत्य. २ (राज.) अधिकार.—Individual —स्वकीय स्वत्व; व्यक्तिगत अधिकार.—of Coinage—(अर्थ.) मुद्रानिर्माणाधिकार.—of Easement — (शास.) प्रतिवेशिस्वत्व; सुखाधिकार. [म. वहिवाट हक्क.] —of Redemption—(शास्त्र.)बन्धक मोचनाधिकार.—of Pre-emption—अग्रक्रयाधिकार. — of Survivorship अनुजीविस्वत्वाधिकार.—of Transfer—परिवर्तनाधिकार. — of Veto — निषेधाधिकार. — of Vote —मताधिकार.— of Way — मार्गाधिकार; गमनाधिकार. — Proprietary—स्वामित्वाधिकार.—to Maintenance

—अन्नवस्त्राधिकार; भरणपोषणाधिकार.

Right—(वै.) दक्षिण.–Action— (अर्थ) ऋण-अभियोग. —Angle—(ग.) समकोण; मूलकोण. [म. काटकोन.] —Angled Prism—(पदा.) समकोणिक त्रिपार्श्व. — [— Triangle—(ग) मूलकोण त्रिकोण; जात्यत्रिभुज: समकोणत्रिकोण.] — Ascension — (ज्यो.) कालांश विषुवांश.— Associates, Method of — (तत्त्व.) उपयुक्त सहचरपद्धति —Civic—(राज) नागरिक अधिकार. —Com. Carotid—(वै.) दक्षिण साधारण कण्ठीय.— Cone—(ग.) ऊर्ध्वशंकु.—Lobe—(वै.) दक्षिणखण्ड — Lymphatic Duct—(वै.) दक्षिणरसवाहक –Mento Posterior—(वै.) सव्यहनुपश्चात्स्थिति. — Prism — (ग.) लंबचिति; उरःप्रचित.—Section — (ग) लंबच्छेद —Sides of—(ग.) कोटि; भुज; कर्ण.—Sphere— (ज्यो.) यथार्थ गोल. — Subclavian — (वै.) दक्षिण अधोकण्ठीय.— Winding of the—(पदा,) दक्षिणावर्त.

Rightful Claim—(शास्त्र.) योग्याधिकार; न्याय्य प्रार्थना.

Rights and Liabilities — (अर्थ.) अधिकार-कर्तव्य; सत्ता-भार.

Rlghteousness—(तत्त्व.) ऋतकारिता; ऋतंभरिता; सदाचार; न्यायनिष्ठा; सात्त्विक भावना; युक्ताचारत्व; धर्मवृत्ति; साधुवृत्ति.

Rigid—(ग.,तत्त्व.,वै) कठिण; दृढ; कठोर. [म. घट्ट; कडक] —Account —(अर्थ) सूक्ष्मगणन.—Bodies— (ग.) जडवस्तु; दृढपदार्थ.—Constitution — (राज) कठोर विधान —Dynamics — (ग.) जडगतिशास्त्र; घनगतिशास्त्र; दृढपिंडगतिविज्ञान.

Rigidity — (ग,पदा,वन.) घनता; दृढता; कठिनता; स्थूलता; अमृदुता; नियमबद्धता; आकार-स्थापकत्व. — Hypnotic—मोहनिद्राजन्य शरीरकाठिण्य.–Modulus of—दृढतामापांक.—Muscular—पैशिक काठिन्य. — of the Cervix— वै.) ग्रीवाकाठिण्य.

Rigor—(वै.) कंप; अतिकंप –Mortis—(वै.) मरणसंकोच; मृत्यूत्तर ताठरता; मरणोत्तर अंगस्तंभ; मरणोत्तर संकोच. — Nervous—धनुष्टंकार रोग.

Rigorism—(तत्त्व.) तपोवाद.

Rigorous Imprisonment — (शास्त्र.) सश्रमकारादंड; सश्रमकारावास.

Rigour—(वन.) बधिरत्व.

Rills on the Moon—(ज्यो.) चंद्र-उपत्यका.

Rim—(पदा.,वै.) धारा; कड.

Rima—(वै.) तिर्यक्छिद्र; विपाटिका.—Glottidis—(वै.) स्वरांतर कोटर; स्वरनालीमुख; काकलीद्वार.—Magna—योनिकपाटिका; योनिद्वार.—Palpebrasum —पक्ष्मावकाश.—Vestibuli—कूटांतर कोटर.

Rime—(पदा.) तुषार.

Rimula—(प्राणि.) लंगकशेष.

Rind—(वन.) त्वचा; च्छाल.

Rinder Pest—(वै.) पशुमारी.

Ring—१ (अर्थ.) धनिकसंघ. २ (पदा.,वै) वलय; कुंडली; कुंडल; कक्षा.—Benzene—(रसा.) बेंझीन कुंडली. — Budding—(वन) वलयबंधन. — Compound — (रसा) मुद्दोययौगिक; वलययौगिक. — Lubricator — (यंत्र.) स्नेहनवलय — Micrometer — (ज्यो.) वलयकांतियंत्र. — of Saturn — (ज्यो.) शनिवलय. — Shaped—(पदा.) वलयाकार; कुंडलाकार. [-Forceps —(वै.) तरक्षुमुखसंदंश.] —Tennis—(क्रीडा.) वलयकंदुक.—Test—(रसा.) वलयपरीक्षा.—Worm—(वै.) दद्रु; गजकर्ण.

Ringent—(वन.) तृणमुखी; विवृतमुख.

Ringer's Solution—(वै.) रिंगर द्रावण.

Ringicula—(प्राणि.) चक्रकूलक.

Ringstones—(शिल्प.) चक्की. [हिं. मुंदरी.]

Riot—(शास्त्र.) विद्रोह; प्रजाक्षोभ; कोलाहल. [म. गर्दी; दंगा.]

Riparian—(वन) नदीतीरावर्ती.

Ripening Process — (रसा.) परिपक्वतापद्धति; पक्वीकरणपद्धति-क्रिया; परिणमनक्रिया.

Ripple—(पदा.,भू.) लहरि; ऊर्मि; वीचि. — Mark — (भू.) तरंगचिन्ह.

Rise—(स्था) उत्थान; उन्नति. — and Fall — (अर्थ.) वृद्धिन्यूनता.—in Temperature— (पदा.) उष्णमानवृद्धि.—to a Point of Order—(सभा.) कोनयप्रश्न; कोनय; नियमपृच्छा; नयपृच्छा.

Rising—१ (ज्यो.) उदय. २ (वै) अर्बुद; ग्रंथि.

Risk—(अर्थ.) भय.

Risorius—(वै.) स्नायुपत्रविचार.

Risus — (वै) हास्यानुकारी. — Sardonicus or Sardonius—हास्यानुकारी मुखभंग.

Rite — (तत्त्व.) शास्त्रोक्त कर्म; विधि; क्रियाकांड; आचार; क्रिया.

Ritual—(तत्त्व.,वै.) कर्मकांड; विधिसंबद्ध; क्रियासंबद्ध; विधिविषयक; विधिरूप; कर्मपद्धति; आचारपद्धति; संस्कारविधि.

Ritualism—(तत्त्व.,धर्म.) कर्मनिष्ठा; आचारनिष्ठा; आचारविधिवाद; संस्कार-विधिवाद.

Ritualist—(धर्म.) कर्मसंप्रदायी; आचारसंप्रदायी; कर्मपद्धतिपारंगत; कर्मकांडी.

Rival—(तत्त्व.) प्रतिवादी; प्रतिद्वंद्वी; प्रतिस्पर्धी; प्रतिपक्षी. सपत्न.

Rivalry—(तत्त्व.) प्रतिवादिता; विरोध; स्पर्धा; सापत्न्य.

Rivea Ornata—(वन.) फंजी. [म. भारंग.]

River—(भू.) नदी.—Bank—नदीतट. — Basin — आवाहिका; पर्यंक; नदीप्रदेश.—Bed—नदीगर्भ-पात्र.—Irrigated—नदीमातृक.—Mouth—नदीमुख.

Rivet—(यंत्र.) कीलक.

Rivularia—(प्राणि.) नदीज.

Road—(अर्थ.) पथ; मार्ग; रथ्या.-Cess—(अर्थ.) मार्गकर; पथकर.—Overseer—(स्था) मार्ग-अवेक्षक.—Roller—(राज.) मार्ग-श्लेपक; परिलेपक.—Royal — राजमार्ग.—Stead—नौकाबंधस्थान.-Watering and Light Overseer—मार्गसेचन दीप-अवेक्षक.

Roaring Fortis—(भू.) सिंहनादयुक्त वायु.

Roast—(रसा.) भर्जन.

Robbery—(शास.) चौर्य.

Robercaroli—(ज्यो.) पारिजात राशि.

Robertson's Pupil — (वै.) संकुचिताक्षि; कुंचित कनीनिका.

Roborant—(वै.) बलकारक; वृष्य.

Robot—(पदा.) यांत्रिक मनुष्य; यंत्रदेही; यंत्रमानव.

Rochelle Salt—(वै.) रोशेल लवण.

Rock—(भू.) प्रस्तर; शिला; पाषाण; शिलोच्चय. — Arenaceous—(भू) वालुकामय प्रस्तर.—Argillaceous—मृत्तिका०.—Calcareous—सुधामय०; चूर्णमय०.—Crystal—स्फटिक प्रस्तर; शिलास्फटिक; स्फटिकमणि. — Crystalline — केलासित; स्फटिकमयप्रस्तर; स्फटिकशिला.—Dolphin—(प्राणि.) समुद्रवृश्चिक.—Fire—(रसा) शिलाग्नि.—Fossilized—प्राण्यश्मीभूत प्रस्तर.—Igneous—आग्नेय०; अग्निकृत०; अग्निजन्य०. — Impervious—अभेद्य०; अप्रवेदय०.-Limpet—(प्राणि.) शिलालंगक.—Metamorphic — (भू.) विकृतप्रस्तरपरिवर्तित०; रूपांतरित०.—Moss — (वन.) शिलावल्का.—Oil—(भू.) शिलातैल; भूमितैल —Plant — (वन.) प्रस्तरवासी वनस्पति. — Plutonic — (भू.) पातालिक प्रस्तर.—Projecting—पुरःसृत०. -Pyramidal — सूच्याकार०.—Salt—(भू.,रसा.) खनिजलवण; सैंधव.—Sedimentary — (भू.) जलकृत-पुलिन प्रस्तर; पाल्लिक०.—Sheat—तल०.—Stratified —स्तरीभूत०. -Submarine—सिंधुमग्न०; मग्न०.—Unstratified —अस्तरीभूत०.

Rocker—(पदा.) अवदोलक; आंदोलक.

Rocket—(पदा.) बाण; अग्निबाण; खधूप.

Rod—(ग.,पदा.,रसा.) गज; दंड; स्तंभ.

Rodlike Bacillus—(वन.) यष्टिजंतु.

Rods – (वै.) शलाका.

Rodent—(प्राणि.) कर्तरी; तीक्ष्णदंत.—Ulcer — (वै.) विसारी स्फोटक; प्रसरव्रण.

Rodentia—(प्राणि.) कर्तरीवर्ग; निकृंतक; मूषकवर्ग जन्तु.

Roe—(प्राणि) हरिणी.

Roggenstein—(रसा.) मृदंड.

Rolate—(वन.) बकुलाकृति.

Roll—नामपत्रक.—Call—उपस्थितिपत्रक; उपस्थिति.

Roll Sulphur—(रसा.) वर्तिगंधक; गंधकसमिध; नलिकागंधक.

Rolled—(वन.) वलित.

Roller—(यंत्र.) वर्तनयंत्र; परिवर्तनयंत्र.

Rolling — (ग.) आवर्तन. — Friction — (ग.,पदा.) आवर्तघर्षणी; चक्रघर्षण

Romance—(भाषा.) अद्भुतकथा; कादंबरी.

Romantic-(तत्त्व.) रसमय; कल्पनामय; रंगप्रधान; अद्भुतरसात्मक; अद्भुतसुंदर; रंगदर्शी; रंगभोगी; कौतुकप्रिय; कल्पनाप्रधान.—Philosophers — कल्पनाप्रधान दार्शनिक.

Rondeau—(भाषा.) त्रयोदशपदी कविता.

Rontgen rays—(पदा.) क्षकिरण; वज्रकिरण.

Roof—१ (प्राणि.) पटल. २ (भू.) पृष्ठ. ३ (वै.) आच्छादन. -Coupled—(स्था.) द्विपक्ष आच्छादन-पृष्ठ.-Gabled—त्रिकोण पृष्ठ.—Hipped—चतुःपक्ष आच्छादन.—of the 4th Ventricle—(वै.) प्राणगुहापटल.—of the Throat—कंठपटल.

Room—(स्था.,वै.) गृह; कक्षा; अवकाश.—Bath—स्नानगृह.—Bed—शय्यागृह. —Dinner — भोजनगृह. — Toilet—प्रसाधनगृह.

Root—१ (ग.) मूल; पद; बीज. २ (वन) मूल.-Absorption—(वन.) मूलशोषण. — Adventitious—अस्थानिकमूल.—Aerial—आंतरिक्षमूल; वायव मूल. — Annulated—(वन.) कंकणाकार मूल.—Apex — मूलाग्र. Approximate—(ग.) आसन्नमूल. — Aquatic — (वन.) पाणकंद.—Branch—जटा. — Bulbous — कंद.—Cap—मूलत्र; मूलावरण; मूलवेष्टण; मूलत्राण — Climber — मूलरोहिणी; मूलारोही. — Conical — शंक्वाकारमूल.—Cube— (ग.) घनमूल. — Deep — (वन.) धारकमूल.— Esculent — (भू) भक्ष्यमूल. — Extraneous—अन्यसाम्यमूल.—Fasciculated — गुच्छाकार मूल. — Fibre — शिफा. — Fibrous—शिखामूल; तंतुमूल; जटिलमूल. — Fifth — पंचमूल.——Foremost—(वन.) ऊर्ध्वमूल.—Fourth— (ग.) चतुर्मूल.—Hair—मूलकेश; मूलरोम.—Hanging—अवरोहमूल. — Imaginary—(ग.) काल्पनिक मूल. — Irrational—अराशिक मूल; करणीगतमूल. —Less—(वन.) मूलहीन; अमूल.—Let—उपमूल; मूलिका; क्षुद्रमूल; शाखामूल.—Manu—(थिऑ.) मूलमनु. — Monitiform—(वन.) मणिमालाकार. — Napiform — उपधानमूल; उपबर्हमूल. [म. उशीसारखें मूळ.] —Nodule —ग्रंथिमूल.-Palmated—करतलाकार मूल.-Parasite —चोषकमूल; मूलजीवि; मूलोपजीवि. — Pressure — मूलजनित शक्ति; मूलजन्यशक्ति-प्रेष; मूलजप्रेष.-Primary मूख्यमूल; प्रधानमूल; आदिमूल.—Principal—धारणमूल. -Race—(तत्त्व.,थिऑ.) मूलवंश; मूलजाति [-Manu —(थिऑ.) मूलवंशमनु.—Period— मूलवंशकाल.] — Rational—(ग.) राशिकमूल.—Secondary—(वन.) गौणमूल; शाखामूल; उपमूल.—Seeds— (वन.) मूलबीज. —Sign—(ग.) मूलचिन्ह.—Square — (ग.) वर्गमूल —Stock—(वन.) मूलकांड; मूलाकारकांड; कूट; मूलकोष्ठ. [म. कुडें.] —System—मूलसंघ. — Tap — प्रधानमूल.—Thorn—कंटकमूल.—Tip — मूलाग्र.-True स्थानिकमूल.—Tubercle—मूलपेटिका; कंदमूल.

Roots—१ (ग) मूल. २ (वै.) पदद्वयम्.

Rope—(पदा.) रज्जु.—Drive—रज्जुसंचालन.—Way —(अर्थ.) रज्जुमार्ग.

Rosacea—(वै.) ताम्रमुखदूषिका.

Roseceae—(वन.) वातामवर्गकुल; गोलापगोत्र.

Roseceous—(वन) जपारूप; गुलाबाकृति.

Roselite—(रसा) रक्ताश्म.

Roseola—(वै) ताम्रविसर्प.—Anulata — वार्षिक ताम्रपिडका. — Autumnalis — हैमन्तिक ताम्रपीटिका. — Cholerica—विसूचिकासंबद्ध रक्तपित्ती.

Rosette—१ (वन) पत्रगुच्छक; स्तबक; गुच्छाकार रचना. २ (शिल्प) फुल्ल; चंद्रक; चक्रपुष्प.—Body—(वै) हिमज्वरजन्य ताम्रत्वचा.

Rosin—(रसा.) गंधा. [म. बिरोजा; राळ.]

Roso damasea—(वन.) शतपत्री.

Rostellaria—(प्राणि.) तुंडिल.

Rostellum—(वन) विकृतचूडा; तुंडिका; चंचुक.

Rostral—(वै.) नासाग्रस्थ.

Rostrifera—तुंडधर.

Rostriform—(प्राणि.) तुंडाकार.

Rostroid—तुंडसदृश.

Rostrulum—(प्राणि.) तुंडक.

Rostrum—१ (प्राणि) तुंड; चंचु; रसनिका. २ (सभा.) व्याख्यानपीठ; व्यासपीठ.

Rot— कोथ. [म. कुजणें.] — Dry — (स्था.) शुष्ककोथ. [म. पोखरी.] — Wet — आर्द्र कोथ. [म. भिरड.]

Rotatia—(प्राणि.) चक्रक.

Rotalina—(प्राणि.) चक्रांघ्री.

Rotary-Converter—(यंत्र) भेदित्र; घूर्णपरिवर्तक; चक्रावर्ती परिवर्तक.—Machine—चक्रयंत्र.—Motion — चक्राधगति; चक्रगति; वर्तुलगति.-Pump—चक्र जलाकर्षक; वर्तुल जलाकर्षक.

Rotatile—(रसा.) चक्रकाश्म.

Rotate—१ (पदा.) भ्रमणकरण; घूर्णन; परिभ्रमण; निवर्तन. २ (वन.) चक्राकृति; चक्राकार.

Rotating—(पदा.) परिभ्रामी.—Drum—परिभ्रामी वृत्तपात्र.

Rotation—१ (ज्यो.) भ्रमण; घूर्णन. २ (तत्त्व.) वलन; परिवलन; परिभ्रमण; परिवर्तन. ३ (पदा.) भ्रमण; घूर्णन; स्वांगवलन. ४ (वन.) अनुक्रम; परिभ्रमण; आवर्त; शस्यपर्याय. ५ (वै.) चक्रगति; चक्रावर्त; चक्रावर्तन; मंथनचेष्टा; परिवृत्ति; परिवर्तन; चक्राकार परिभ्रमण; पर्याय.—Annual

(ज्यो.) वार्षिक परिभ्रमण. — Axis of — भ्रमणाक्ष. — Centre of — परिभ्रमण केंद्र. — External — (वै.) बहिश्चक्रगति.—Internal—अंतश्चक्रगति.-of Crops —(वन.) शस्यपरिवर्तन; शस्यपर्याय. — of Earth — (ज्यो.) भूभ्रमण.—Period of—भ्रमणकाल.—Spcific —(पदा.) विशिष्ट-घुवन; घूर्णनत्व; भ्रमण; परिवर्तन.

Rotational Energy—(पदा.) परिभ्रमण शक्ति.

Rotator—(वै.) परिभ्रामक स्नायु; परिवर्तक.

Rotatoria—(प्राणि.) चक्रजीव.

Rotatoty—१ (पदा.) गतिविशिष्ट; चक्रावर्ती; घूर्णक; चक्रगति; चक्रगामी. २ (रसा) परिभ्रमक. — Depression —(पदा.) संभ्रमित विकिरण.—Furnace—(रसा) घूर्णचुल्ली.—Motion — (पदा.) परिभ्रमणगति; घूर्णगति. — Polarisation—घूर्णध्रुवन; घूर्ण समवर्तन -Power— भ्रमणशक्ति; ध्रुवनशक्ति; घूर्णनशक्ति; भ्रामकशक्ति; ध्रुवन घूर्णित्व.

Rotella—(प्राणि.) चक्रिक.

Rotiers—(प्राणि.) चक्रधर.

Rotifera—(वै.) चक्रभ्रमी कीटाणु.

Rotograph—(भाषा.) श्वेतलेख; प्रकाशलेख; व्युत्क्रमछायालेख.

Rotor—परिभ्रामक; घूर्णक; भ्रामक

Rottlera Tinctoria—(वन) कांपिल्ल. [म. शेंदरी.]

Rotton Borough — (इति.) निर्वाचनाधिकार भ्रष्टनगर; जीर्णग्राम.

Rotula—(वै.) जानुफलक.

Rotund—(वन.) वर्तुल; गोल; चक्राकार; वृत्ताकार.

Rotundi,-Folius — (वन.) चक्रपर्णी. [म. काळी तुळस.]

Rotundius—(वन.) चक्राकारी

Rotundovate—(वन.) चक्राकारी.

Rotundus—(वै.) परिमंडल; मंडलाकार; वर्तुल; गोलाकार.

Roudent Ulcer—(वै.) कर्तरीव्रण.

Rough—१ (ग.) स्थूल. २ (पदा.) रूक्ष; बन्धुर. ३ (वन.) खरस्पर्शी; असमग.—Account— (अर्थ.) अपक्व गणन. —Approximation—(ग.) स्थूलमान.— Cultivation—(अर्थ.) अकुशल कृषि. — Ledger — (अर्थ) स्थूल विषयगणना.—Map—रेखाचित्र.

Roughage—(वै.) रूक्षशेष; नीरशेष.

Roughness—(तत्त्व.) रूक्षता; असृदुत्व; असमत्व.

Rouleaux—मुद्राचिती; नानकस्तम्भ. [म. चवड.]

Round—१ चक्राकार. २ (तत्त्व.) परिक्रमा; गोल; गोलाकृति; मंडलाकृति; वर्तुलाकृति; चक्राकृति. ३ (पदा.) गोल; चक्राकार. ४ (थिऑ.) मन्वंतर; प्रदक्षिणा. ५ (शास्त्र.) परिभ्रमण; परिक्रमण. — Lig. — (वै.) गर्भाशयरज्जु; गोलबन्धनी.—Heads—(इति.) प्रजापक्षीयलोक.—Worm —१ (प्राणि.) नाडिकीट. २ (वै.) कृंत; दंडुपद; कृमि; गोलाकृति सूत्रकृमि.

Rounded—(वन.) गोल.-Edge—(स्था.) गोलत्व; गोलधारा.

Roureiasantaloides— (वन.) वृद्धजीर्णदारू; छगलांत्री; वृद्धदारुक. [म. म्हैसवेल.]

Route (commercial)—(अर्थ.) व्यावसायिक मार्ग.

Routine—नित्यकर्म; परिपाठ; नित्यक्रम; प्रघात.

Row—सारी; पंक्ति; राशि.

Rowdy—(राज.) उपद्रवी.— Element — उपद्रवी जनसमूह.

Royal—राजकीय.-Assent-राजसंमति.-Commission —राजसमिति.—Metals—राजधातु.

Royalist—(इति.) राजपक्षीय; राजपक्षवादी.

Royalty—(अर्थ.) स्वामित्व; राजदेय; राजभाग; राजांश.

Rubber—घर्षक.

Rubbing—घर्षण.

Rubble—असंस्कृत पाषाणखंड.

Rubefacient—(वै.) चर्मदाहक पदार्थ.

Rubeola—(वै.) मसूरिका. — Maligna — सांघातिक कृष्णवर्णमसूरिका.—Scarlatinosa—रक्तमसूरिका.

Rubeosis—(वै.) आरक्तव्याधि.

Ruberythric—(रसा.) मंजिष्ठामूलक; मंजिष्ठाम्ल.

Rubia Cordifolia—(वन.) मंजिष्ठा; ताम्रमूला.

Rubiaceae—(वन.) मंजिष्ठावर्ग; कदंबादिवर्ग.

Rubidium—(रसा.) रूपद; रक्ताक; अरुणांक; माणक.

Rubigo—लोहकिट्ट.

Rubin—(रसा.) आरुणि.

Rubinus—(खनि.) माणिक्य.

Rubrospinal—(वै.) अरुणवंशिक.—Fas—रक्तकंद रज्जुपथ.

Ruby—(रसा.) माणिक; माणिक्य; पद्मराग. — Light—लोहितप्रकाश.—Tail—(प्राणि.) अरुणपुच्छी. -Throa —(प्राणि.) अरुणकंठ.

Ructation—वातोद्गार; वातोद्गमन.
Ructus—(वै.) उद्गार.
Rudder—(नौ.) नौकर्ण; कर्ण. [म. सुकाणू.] —Fish—(प्राणि.) कर्णमत्स्य.
Rudiment—१ (जीव.) मूलांग; अंकुर; उपक्रम. २ (तत्त्व.) अंकुर; आभास; आकार; उपक्रम; आरंभ; मूल.
Rudimentary—१ (वन.) व्याहत; गर्भरूपी; मूलरूपी. २ (वै.) प्राथमिक; अवशेष.
Ruer of Step—(स्था.) पदावरोह; पदक्रम. [म. चढ.]
Ruffine—(वै.) पत्र अवसान.
Ruga—(वै.) वली.
Rugated—वलीयुक्त.
Rugby—(क्रीडा.) कंदुकाकर्षण-क्रीडा. [म. चेंडू-खेंच.]
Rugine—अस्थिघर्षकयंत्र.
Rugositics Folds—(वै.) वलया.
Ruins—(इति.) भग्नावशेष.
Rule—(ग.,तत्त्व.) नियम; विधि; उत्सर्ग; सिद्धान्त; विधान-नियम; शासन; तत्त्व; क्रिया; रीति.— in verse—(ग.) व्यस्त त्रैराशिक.—of Five—पंचराशिक; बहुराशिक. — of Fourth Term—इच्छाफल नियम.—of Three—त्रैराशिक.
Ruler—मापनी; मापिका.
Rules, Hard and Fast—कठोर नियम.
Rules of a Game—(तत्त्व.) क्रीडानुशासन.
Ruled Surface—(पदा.) रेखांकित तल-पृष्ठ.
Ruling—१ रेखालेखन. २ (राज.,सभा.) निदेश; निर्णय.—Family—(शास.) राजकुल; राजवंश.
Rum—(रसा.) इक्षुसुरा.
Rumex Vasicarius—(वन.) चुक्रिका; आम्लपर्णी. [म. चुका.]
Rumbling—घर्घरध्वनि.
Ruminant—(प्राणि.) रोमंथक.
Ruminated — (वन.) रेषाभेदित; पुटित; अंतस्तरित; चित्रित.
Rumination—१ (तत्त्व.) निदिध्यास. २ (प्राणि.) रोमंथ; चर्वण.
Rump—(वै.) मेरुदंडांत; नितंब; जघन.
Rump-Parliament—(इति.) अवशिष्ट पार्लमेंट; चिरायु पार्लमेंटशेष; पुच्छलोकसभा.
Runcinate — (वन.) त्रिकोणशीर्ष; त्रिकोणशीर्ष वक्रदंतुर; कुक्कुटाकार.
Runner— (वन.) प्ररोहिणी; वर्धनी; धारक; मूलमकांड; धावनी; संमूलनीयशाखा.
Running—१ (यंत्र.) चलन. २ (वै.) स्राव.—Order—चलस्थिति.—Policy—जीवद्विमा; चलद्विमा.
Rupalevels—(तत्त्व.) रूपखंड.
Rupee paper —(अर्थ.) भारतीय ऋणपत्र.
Rupture—१ (राज.) मैत्री-संबंध विच्छेद २ (वै.) अंतर्गल; विदारण. — of Membrane — (वै.) अवगुंठनभंग; गर्भोदक-कोश-भेद.—of Muscles — मांसदारी. — of Organs—इंद्रियभंग.-of Tympanic membrane —पटहदारी. — of the Uterus — योनिदारण; गर्भाशयदारण.
Rural——(भू.) ग्राम्य; ग्रामीण.—Bank—(अर्थ.) ग्रामश्रेणी. — Credit — ग्राम्यप्रतिष्ठा ग्राम्यऋणार्हता — Economics—ग्राम्य पुनःसंघटन; ग्रामार्थिकस्थिति. — Problem — ग्रामसमस्या. — Reconstruction—ग्रामसंघटन; ग्रामपुनर्रचना.—Society—ग्रामसमिति. — Uplift—ग्रामोद्धार; ग्रामोत्थान.
Rusa—(प्राणि.) ऋष्य.
Rusaus Aristotelis—(प्राणि.) सांभर.
Rush of Expenditure—(अर्थ.) व्ययवृद्धि.
Rusine—(प्राणि.) ऋष्य; ऋष्यक; ऋष्यसंबद्ध.
Russels Viper—(प्राणि.) घोणस.
Russula—(वन.) ऋष्यक.
Rust—१ (पदा.) मरिचा. २ (वन.) ताम्र.
Rut—(वै.) मद.
Ruta—(वन.) ब्राह्मी. — Gravolens — (वन.) सर्पदंष्ट्र. [म. सताप.]
Rutaceae—(वन.) सतापवर्ग; लिंब-रपनसवर्ग; महाल्लुंगवर्ग; नारंगकुल; बीजपूरादिवर्ग.
Ruthenium—(रसा.) रूथेन; पांशु; रुथ्य.
Rutic Acid—(रसा.) ब्राह्मी-अम्ल.
Rutile—(ज्यो.) ऋतल.
Rutin—(रसा.) ब्राह्मीन.
Rye—सर्षप.
Ryphophagus—(प्राणि.) मलाहारी.
Ryot—(राज.) प्रजा.
Rytina—(प्राणि.) समुद्रधेनु.

S

S¹—(तत्त्व.) उत्तेजन.
S factor—(तत्त्व.) विशिष्ट तथ्य. (Specific factor.)
Sabacious—(वै.) स्निग्ध.
Sabbath—(धर्म.) विश्रामवार; विश्रान्तिदिन.
Sabella—(प्राणि.) नलिका (जाति).
Sable—(प्राणि.) इलीष.
Sabotage—(राज.) गुप्तविनाश; अंतर्घात.
Sabulose—(वन.) वालुकामय भूमिरुह.
Sabulosity—(वै.) अश्मरीरोग.
Sabulous—(वै.) अश्मरीयुक्त; वालुकामय; शिक्कतामय.
Sac—१ (वन.) स्थली. २ (वै) आशय; पुट; कोष. [म. कोथळी; थैली.] — Conjunctival — (वै) अक्षिगोलक कोष.-Hernial—आंत्रवृद्ध कोष. -Lacrimal अश्रुकोष.—Peritoneal—उदरक कला-कोष. — Preputial—मुंडावरक कोष; लिंगमुंडकोष.
Saccate—१ (प्राणि.) शकट. २ (वन.) तुंदिल; आशयित; पुटाकार —Gibbous—(वन.) पेशित; पेशिक.
Saccharate—(रसा.) शर्करित.
Saccharephidrosis—(वै.) मधुर-स्वेद.
Saccharic—(रसा.) शर्करिक.—Acid—(रसा) शर्कराम्ल.
Saccharide—(रसा.) शर्करोज; शार्करित.
Sacchariferous—(रसा.) शर्करानक; शर्करामय.
Saccharimeter; Saccharometer } — (रसा.) शर्करामापक; ध्रुवीभूतप्रकाशमापकयंत्र; पुष्टत्वशर्करामापक.
Sacchari(o)metry—शर्करामिति.
Saccharine—(रसा.) शर्करिन; शर्कराक्षार.
Saccharite—शर्करित; शर्करक; शर्कराश्म.
Saccharocolloid—(रसा.) शर्कराकर्दक.
Saccharomyces—(प्राणि.) शर्करामीशी.
Saccharorrhea—शर्करास्राव; मधुस्राव.
Saccharose — (रसा.) शर्करोज; शर्करातत्त्व; इक्षुशर्करा; शर्करा; इक्षुजा.
Saccharum — (रसा.) खण्डा; शर्कराधान; शर्करा. — Album—(वन.) इक्षु.—Lactis— (रसा.) दुग्धशर्करा. [म. मोळ.] — Munja—(वन.) भद्रमुञ्ज; मुञ्ज०. — Spontaneum—(वन.) काडेक्षु; नलीन. [म. बोध.]
Sacciform—पुटाकार; कोषाकार.
Saccobranchia—(प्राणि.) पुटाधोगंडी.
Saccolabium—(प्राणि.) पुटौष्ठी.
Saccopharyngidae—(प्राणि.) पुटकंठीकुटुंब
Saccular—पुटाकार.
Sacculate—पुटावलीयुक्त.
Sacculation —पेशीभवन; सूक्ष्मपेशी; पुटोद्गम.
Saccule— (वै.) लघुपुट; पेशिका; लघुस्वरपुट; लघुकोष; शुद्धकोष.
Sacculus —पुटक.
Sacerdotalism—(तत्त्व.) याज्ञिकता; कर्मठता; कर्मकांडहठ.
Sack—(प्राणि.) पुट.
Sacodes—(प्राणि.) फलकी.
Sacral—(वै.) त्रिकोण—; त्रिकिय; त्रिकिय; त्रिकास्थिसंबंधी. —Ala—त्रिकोणपक्ष. —Anaesthesia — त्रिकास्थिविपरीत संमोहन.— Cut—त्रिकोणकट.-Foramen—त्रिकोण-छिद्र.—Nucleus—त्रिकोणग्रंथि.—Nerve—(तत्त्व.) अनुत्रिकानाडी.—Pain — (तत्त्व.,वै.) त्रिकशूल. — Plexus — (वै.) त्रिकोण प्रकर—; स्वाधिष्ठानचक्र; त्रिकनाडीजाल.—Reflex—नितंब प्रतिवर्ति.-Vertebra —(वै.) त्रिकोणमणक; त्रिकशेरुक.
Sacralgia—(वै.) त्रिकशूल.
Sacrament—(तत्त्व.,शास.) संस्कार.
Sacred Bell—(शिल्प.) वीरघंटा.
Sacrifice—१ (अर्थ.) स्वार्थत्याग; त्याग. २ (तत्त्व.) यज्ञ; याग; बलिदान; बलि.
Sacro—(वै.) पुरतः.—Coccygeal—(वै.) त्रिकगुदसंधि; त्रिकास्थि; गुदास्थि. [—Symphysis —त्रिकोणगुद.] —Iliac—त्रिकनितंबसंधि; कटीरत्रिकोण.—Sciatic—त्रिक-आसनास्थि-मध्यस्थित. [—Foramen — (वै.) त्रिकासन-छिद्र; त्रिक कटुंदराविवर.—Ligament—त्रिककटुंदराबंधन.] —Spinalis—स्तम्भक.—Vertebral —त्रिकमणिगत-विषयक. [—Angle — त्रिकमणिसंधिकोन; त्रिकोण-उदरमणककोण.]
Sacrum— १ (प्राणि.) त्रिकास्थि. २ (वै.) त्रिकोणास्थि; त्रिकास्थि; पृष्ठवंशास्थि; त्रिक; नितंब.
Sacular—(वै.) द्राक्षा.
Saculus—(वै.) पुटिका.
Sadalmelic, Sadalsmed } —(ज्यो.) जीमूत.

Saddle— १ (भू.) पल्ययन. २ (वै.) पल्याण; पर्याण. — Back—(तत्त्व.) पर्याणपृष्ठ.—Joint— (वै.) उदूखल —Shaped—(वै.) पर्याणवत्.

Sadism—(तत्त्व.,वै.) परपीडनप्रीति; परपरिताप-प्रियता; पर-पीडनगंड; कामविकृतिजन्य परपीडन

Safe—(पदा.) सुरक्षित. [म. निर्धास्त.]

Safety—(शास.) सुरक्षितता; सुरक्षा —Devices — रक्षक साधन.—Fuse – (पदा.) रक्षणवर्ति.—Glass—(पदा.) सुरक्षित काच.—Lamp—(पदा.,रसा.) रक्षकदीप; अभय-दीप; संरक्षकदीप; स्फोटंजय; निरापद दीप. —Match – (रसा.) निर्भय दीपशलाका; सुरक्षित दीपशलाका —Pin— (वै.) सुरक्षित कंटक; कोषित कील. — Tube — (रसा.) निर्भय नलिका; अभय नलिका —Valve— (रसा.) अभय-निर्भय द्वारक; रक्षणद्वारक; संरक्षक पिधान; रक्षापटल.

Saffirus—(खनि.) नील.

Safflower—(वन.) कुसुंभ

Safranine—(रसा.) पीतनिन.

Saffron—१ (रसा.) कुंकुम २ (वन.) केसर; पीतन.

Sag—(पदा.) निम्नता; आलंब.

Sagacity—(तत्त्व.) प्रतिभा; मर्मबुद्धि; मर्मदीपनशक्ति. see Insight.

Sagenite—(ज्यो.) सूचिकाश्म.

Sagging—(अर्थ.) मूल्यस्खलन.

Saggita—(ज्यो.) शर.

Saggittal—(वै.) पार्श्विक; मध्यतः; शर; शलाका; बाणाकार —Air—नात —Frontal—पुरःशर; प्रशलाका; नीलय.—Section—माध्यमिक परिच्छेद. —Sulcus—मध्यप्रणालि. —Suture—मध्यसेवनी.

Sagittaria—(वन.) शरपत्री.

Saggittarii—(ज्यो.) पूर्वाषाढा.

—T } —Q } —उत्तराषाढा.

Saggitarius—(ज्यो.) धनु.

Sagittate—(वन.) सायकाकार; शराकार; शरभ; मानक-पत्राकार; बाणाकृति; बाणाप्राकार

Sagittilingual—(प्राणि.) शरजिह्व.

Sago—(भू.) सागू; साबुदाणा.

Sailor—(नौ.) नाविक.

Saint—(तत्त्व.) सिद्ध; महापुरुष. — Vilus's dance—(वै.) कंपवात; कंपवायु; नृत्यवात.

Sal—(रसा.) लवण.—Ammoniac—नवसागर; निशादल. नयसार; नवसार.—Arlinarine—लवण.—Volatile —नौसादर; नयसार; नवसागर; उद्दीन लवण.

Salacious—(वै.) कामुक.

Salacity—कामवासना; स्त्रीलंपटता.

Salamander—(प्राणि.) शरंड.

Salariat—(राज.) वेतनपद्धति.

Salaried—वेतनभोगी; वैतनिक.

Salary—(अर्थ.) वेतन; भृति.

Sale—(अर्थ.) विक्रय; विक्री.—Account — विक्रयगणन. —Commission—विक्रयलाभ—.—Deed — क्रय-पत्र; विक्रयपत्र-लेख.—Prompt — तात्काल विक्रय.— Public—सार्वजनिक विक्रय.—Retail — स्फुट विक्रय; लघुविक्रय.—Warrant—विक्रयानुमति; विक्रयानुज्ञा.— Wholesale—बहुविक्रय; महाविक्रय; अस्फुट विक्रय.

Saleratus—(रसा.) पर्पटक्षार.

Salesman — (अर्थ.) विक्रेता; विक्रयकार. — Ship — विक्रयकला.

Saliant—(राज.) प्रधान; सुप्रकट.

Salicin—(रसा.) सालनिन; सालसिन.

Salicornia Indica—(वन.) आरामघोलिका.

Salicylic—(रसा.) विविटपिक.—Acid—सालनकाम्ल.

Saliferous—(रसा.) ऊषर.—System—(खनि.) ऊषयंत्र.

Saline—(वै.,भू.) लवणन; क्षारयुक्त; लवणजल; लवणांबु; ऊषर; लवणमय. [म. मिठवण. हिं. नमकीन] — Compound—(पदा.) लवण संयुक्त.—Soil — (वन.) ऊषराभूमि; क्षारभूमि. — Solution — (वै.) लवणजल; लवणद्रव.

Salinity—(रसा.) लवणता.

Salinometer — (रसा.) लवणतामापक; ऊषमापक; क्षार-मापक.

Saliva — (वै.) बोधक श्लेष्मा; लाला; मुखरस; लालास्राव; लालाजल.—Bengalensis—(वन.) स्पृक्का. [म. कर्पूर-वल्ली.]

Salivation—(वै.) लालास्राव; लालास्रवण.

Salivary Duct—(वै.) लालावाहिनी.— Gland—(वै.) लालापिंड; लालाग्रंथि; लालापूग.

Salix Tetrasperm - (वन.) वालुंज.

Salla—(प्राणि.) मत्कुणजाति.

Salmalia Malabarica — (वन.) सांबरलोध्र; शाल्मली.

[म. मोचरस.]

Salmon—(प्राणि.) रावस; साल.

Salnic—(रसा.) लावणिक.

Salol—(रसा.) विविटपोल.

Salpingitis — (वै.) नलिकादाह; स्रोतदाह; अंडवाहक नलिकादाह; फलवाहिनीदाह.

Salpingo,-Palative fold — (वै.) उन्नत तालुचूण. — Pharyngeal fold—उन्नत सप्तपथचूण.—Pharyngepus—उन्नत सप्तपथचूण.

Salpinx—(वै.) नलिका; स्रोत.

Salt—(रसा.) सौरक रस; लवण; क्षार.—Acid — साम्ल क्षार; अम्लगुणक्षार.—Basic—सभस्मक्षार.-Common —लवण.—Complex — विषमलवण; जटिललवण. — Compound—योगलवण; यौगिकलवण.—Essential वनस्पति लवण.—Haloid—समुद्रीलवण.—Marsh—क्षारभूमि. — Neutral — उदासीनलवण; निर्वीर्य क्षार. शमितलवण; शिथिल लवण.—Normal—सामान्यलवण; पूर्णलवण; पूर्णक्षार.—Out—लवणाक्षिप्तकरण; लवणीकरण; लवणाक्षेपण. — Petre — सूर्यक्षार; सौवर्चल; नवसागर. सौवर्चिल लवण.—Simple—सरललवण. — Solution —लवण विद्रव-द्रव-द्रावण. —Taste — लवणरुचि.— Water—लवणजल; क्षारजल.—Works—लवणभूमि लवणागार.

Saltation—(तत्त्व.) अतिक्रांति; परिवर्तातिशय.

Saltigrade—(प्राणि.) प्लुतिगतिक (गु.) कुदण करीळीनुं गोत्र.

Salting out—(रसा.) लवणाक्षेपण.

Saltus—(तत्त्व.) अवयवलोप.

Salty—(पदा.) क्षारयुक्त.

Salubrious—(वै.) स्वास्थ्यजनक; स्वास्थ्यवर्धक; आरोग्यकारक.

Salus—स्वास्थ्य; आरोग्यता.

Salutary—स्वास्थ्यवर्धक.

Salute—वन्दन; नमस्कार; प्रणाम.

Salvadora,-Indica—(वन.) पीलु -Parsica—(वन.) पीलु; कटुपीलु [म. लघुपीलु; कारवन किंकण; कडुथिलु.]

Salvadoraceae—(वन.) पीलुवर्ग.

Salvage—१ उद्धार. २ (अर्थ.) अवशिष्टांश.

Salvation—१ (तत्त्व.) अपवर्ग. २ मुक्ति; मोक्ष; तारण.

Salve—(वै.) शामक; उपशामक; लेपन; औषधि.

Salver Shaped—(वन.) दीपकाकार.

Salvia Bengalensis—(वन.) श्वेतसुरसा; सौगंधिका. [म आजवला.]

Salviniaceae—(वन.) जलवर्ती पाणनेचा.

Salvinia Cucullata—(वन.) मूषककर्णिका. [म. उंदीरकानी.]

Samara—(वन.) पक्षधारी; भ्रमरी; सपक्षफलजाति; गरुत्फल.

Samarium—(रसा.) समर; साम्र; समरीय.

Same—(तत्त्व.) सम; एक; सएव; अनन्य; अभिन्न.-Ness — (तत्त्व.) एकता; अभेद; अभिन्नता; ऐक्य; समता; तादात्म्य; अनन्यत्व.

Sample—(अर्थ.,व्या.) आदर्श; प्रतिरूप; उदाहार. [म. नमुना.]

Sampling—(तत्त्व.) निर्वाचन; उदाहरण; उदाहारण.

Samydaceae—(वन.) सप्तरंगीवर्ग; श्यामकवर्ग.

Sanable, Sanative—(वै.) स्वास्थ्यकर.

Sanatorium—(वै.) स्वास्थ्यालय; आरोग्य-आश्रम.

Sanctification—(तत्त्व.) प्रायश्चित्त.

Sanctimonious—(तत्त्व.) धर्मध्वज; दांभिक.

Sanctimony—(तत्त्व.) दंभ; धर्माभिमान; बकवृत्ति.

Sanction — १ (तत्त्व.,शास.) अनुमति; प्रमाण; युक्ति; आज्ञा; अनुज्ञा; स्वीकृति; संमति; हेतु; आधार; दंडादेश; दंडाज्ञा; शासन. २ प्रमापक; प्रमाणकर्ता; नियंता; नियामक; दंडशक्ति.

Sanctity—(तत्त्व.) पवित्रता; शुद्धता.

Sanctuary—(तत्त्व.,राज.) देवालय; देवस्थान; पुण्यस्थान; पुण्यभूमि; आश्रयस्थान; निर्भयस्थान.—Cell — (शिल्प.) गर्भगृह.

Sanctum—(शिल्प.) गर्भगृह.

Sand—(रसा.) वालुका.—Bank — (भू.) वालुकातट. — Bath—(पदा.,रसा.) वालुकातापयंत्र; वालुकाभ्राष्ट; वालुकाउष्मक; रेणुउष्मक. २ (वै.) सैकतस्नान; वालुकास्नान. — Blast—वालुकानिक्षेपयंत्र.-Blind—(वै.) सिकताध — Culture—(वन.) वालुकाकृषि.—Dune — १ (पदा.) वालुकागिरि. २ (वन.) पुलिन; पुंज; वालुकावासी वनस्पति. —Green—(यंत्र.) मृत्तिकामिश्रवालुका. — Paper — (पदा.) वालुकापत्र; सिकतापत्र.—Spout —(भू.) सिकतास्तम्भ.—Star—(प्राणि.) सिकतातारा — Stone — (पदा.) कुरुंद; वालुप्रस्तर.

Sandal—(रसा.) चन्दन.

Sandy—(भू.) वालुकामय; पुलिन.—Land— वालुकामय भूमि; पुलिन; सिकताक्षेत्र —Loam—वालुकामयमृत्तिका.

Sanguine — १ (तत्त्व) आशापूर्ण; वातप्रकृति; तरल. उत्साही; आनंदी. २ (वै.) उत्साही.—Temperament —(वै.) क्रोधी प्रकृति; रक्तप्रधान प्रकृति.

Sanguiferous—(वै.) रक्तवाहक; रक्तवाही; रक्तस्रावी.

Sanguification—रक्तीकरण; रक्तनिर्माण; रक्तजनक; रक्तोत्पादन.

Sanguifinxus—(वै.) रक्तस्राव.

Sanguineous—(वै.) रक्तमय; रक्तप्रधान. — Cyst — रक्तमयग्रंथि.

Sanies—(वै.) लसिका.

Sanitarium—(वै.) स्वास्थ्यभूमि; स्वास्थ्यालय; स्वास्थ्यस्थान.

Sanitary—(राज.) आरोग्यमूलक; स्वास्थ्यविषयक; आरोग्यविषयक; आरोग्यवर्धक —Commissioner — (राज.) स्वास्थ्यविभागाधिकारी; आरोग्यरक्षणाधिकारी.—Inspector—स्वास्थ्यनिरीक्षक.—Laws — आरोग्यरक्षणोपाय शौचविधि.—Service—आरोग्यविज्ञान.

Sanitation — (राज.) स्वास्थ्यविधान; स्वास्थ्यव्यवस्था स्वास्थ्य; आरोग्य; पारिशुध्य; शौच; आरोग्यरक्षण; स्वास्थ्यरक्षा.— Personal — व्यक्ति आरोग्य. — Public — सार्वजनिक आरोग्य

Sanitorium —आरोग्यालय; आरोग्यशाला; आरोग्याश्रम आरोग्यभुवन. see Sanitarium.

Sanity—(तत्त्व.) चित्तसावधानता; सावधानचित्तता; स्वस्थमानस; अरुग्णमानस

Sans recourse—(अर्थ.) विनाउपाय.

Sanseviera Zeylanica—(वन.) मूर्वा. [म. मोरवेल.]

Santalaceae—(वन.) चंदनवर्ग.

Santaline—(रसा.) रक्तांजनिन.

Santalum,-Album—(वन.) चंदन (श्वेत).-Flavum —चंदन पीत; कालीयक.

Santonine—(वै.) कृमिघ्न.

Sap—(वन.) रस; सार; सत्त्व; रक्त.— Beetle — (प्राणि.) सत्त्वकीट.—Colour—(भू.) सत्त्ववर्ण. — Tube — रसनलिका.

Saphena—(वै.) सुपीना.

Saphenous—(वै.) जंघ—; मध्यजंघ-चर्म. — Long — अंगुष्ठदीर्घ.

Sapindaceae—(वन.) फेनिलादिवर्ग; लिचुगोत्र; अरिष्टकवर्ग.

Sapindus emarginatus — (वन.) अरिष्टक; बहुफेना. [म. मोठा रिठा.]

Saponifiable—(रसा.) जलविच्छेद्य. [म. साबणीय.]

Saponification—(रसा.) सर्जाभवन; जलविच्छेदन; साबुनविश्लेषण; साबुनीकरण; फेनिलीकरण.

Saponifier—(रसा.) जलविच्छेदक.

Saporicity—(वै.) स्वादोत्पादकता.

Saporific—स्वादोत्पादक; सुगंधोत्पादक.

Saporus—स्वादयुक्त.

Sapotaceae—(वन.) मोहडावर्ग; चिकूवर्ग; मधुकादिवर्ग.

Sapphire—(रसा.) नीलमणि; नीलकांत; इंद्रनील; नीलोत्पल.

Sapphism—(वै.) परस्पर स्त्रीमैथुन.

Sapraemia—(वै.) पूयजन्य ताप; लोहीविकार; रक्तदुष्टि

Saprodontia—(वै.) कृमिदंत.

Saprolegnia—(वन.) पूतिका.

Sapromyza—(प्राणि.) पूतिमक्षिका.

Saprophagus—(प्राणि.) पूतिभक्षी.

Saprophyte—(वै.) पूतिज; पूत्युद्भिद; पूत्यनशनि; मृतजीवी; शवोपजीवी; मृतसेंद्रियपदार्थोपजीवी; पूतिजा; मृतपुष्ट; पूतिजीवी; पूतिरुह.

Saprophytism—(वन.) शवोपजीवन; परावशेषजीवन.

Saprophyra—(वै.) सांघातिक विषमज्वर.

Saprostomus—(वै.) पूतिश्वास; दुर्गंधित श्वास; पूतिवक्त्र

Sapwood—(वन.) कोमलकाष्ठ; सरसकाष्ठ; रसकाष्ठ; श्वेतकाष्ठ; अंतर्छाल.

Saracosine—(रसा.) पल्लोसिन.

Saragossa sea—(भू.) शैवालसागर.

Sarcine—(रसा.) मांसिन.

Sarciophorus—(प्राणि.) मांसार्गली.

Sarcitis—(वै.) मांसकंदी; मांसपेशीतंतुशोथ.

Sarcoblast—(प्राणि.) मांसबीज.

Sarcocarp—फलमज्जा; गर.

Sarcocele—(वै.) मांसमय अंडवृद्धि; अंडवृद्धि; मांसगंड.—Cystic —द्रवमय अंडवृद्धि —Malignant —दुष्ट अंडवृद्धि.—Simple—अंडवृद्धि.—Tubercular — क्षयअंडवृद्धि

Sarco-cephalous—(वन.) मांसफलानिजाति.

Sarcocyst —(वै.) मांसयोनिजाति.

Sarcode—(वै.) मांसरस; मांसाणु.

Sarcolactic Acid—(वै.) पलदुग्धिकाम्ल.
Sarcolemma—(वै.) तंतुपेशी; मांसधारी कला; मांसावरण, पेशीतंतुवेष्टन.
Sarcolobe—(वै.) मांसपाली.
Sarcology—(वै) मांसविद्या.
Sarcoma—(वै) मांसदाह; मांसार्बुद; दुष्टअर्बुद.—Chondro—उपास्थिकोशार्बुद.—Endothelial—अंतरकला०—Malanotic—शाखार्बुद.—Myeloid—अस्थिरक्तार्बुद.—Osteo—अस्थ्यर्बुद. — Round Celled—वर्तुलपेशी०.—Spindle Celled—सूचिपेशी०.
Sarcomere—(वै.) सूक्ष्मतंतुखंड.
Sarcoplasm—(वै.) सूक्ष्मतंतु-अंतरतत्त्व.
Sarcophaga—(प्राणि.) मांसाशन मक्षिका.
Sarcophage Carneria—(प्राणि.) मांसभक्षिका (माशी)
Sarcophylus—(प्राणि.) मांसानुरागिनी जाति.
Sarcophyte—(वन) मांसरुहा.
Sarcoptes—(प्राणि.) मांसभेदी; स्वेदजकृमि.
Sarcoseptum—(वै.) मांसविटप.
Sarcosis—मांसवृद्धि; मांसार्बुद.
Sarcostemma—(वन.) मांसपुष्पी.—Brevistigma—(वन.) सोमवल्ली.—Viminale —(वन) दीर्घपर्णा; सोमवल्ली; अपत्रवल्लिका [म. सोमवल्ली.]
Sarcostyle—१ (प्राणि.) मांसाणुसंघ. २ (वै) सूक्ष्मतंतु.
Sarcotheca—(प्राणि) मांसपुट.
Sarcotic—मांसवर्धक.
Sarcous element—(वै) स्नायुतत्त्व.
Sard—(रसा.) लोहितक.
Sardacate—(रसा.) लोहितोपल.
Sardonic Laugh—(वै.) हास्यानुकारी-उपहासगर्भ मुखबंध
Sardonyx—(भू.) गोमेधिक.
Sark-broth—(वै.) रसा.
Sarkinite—(रसा.) लोहताल.
Sarment—(वन.) लतिका.
Sarracenia—(वन) पर्याणपर्णी; कुंभी (जाति.).
Sarratus Post Inferior—(वै) अधःशलाका मणक.—[— Superior—ऊर्ध्वपश्चात् शलाकामणक.]
Sarsaparilla—(वन.) अनंतमूल; सुगंधिपाल. [म. उपळसरी.]
Sartorius—(वै.) तिरस्था; सक्थिधर; दीर्घायामस्नायु; ऊरुस्नायु.—Muscle—ऊरुपेशी.
Sash—(स्था.) गज.
Satan—(तत्त्व.) कलि.
Satellite—(ज्यो) उपग्रह; अनुचर; अनुपंगी. — of a Spectrum line—(पदा) उपरेखा.—Vein—(वै.) अनुपंगी शिरा; सहचरी नीलशिरा.
Satiability—(वै.) तृप्तिदायकता.
Satiable—(अर्थ.) संतृप्य; संतोषप्रद; संतोषजनक.
Satiation of wants—(अर्थ.) आवश्यकतासंतृप्ति.
Satiety Price—(अर्थ.) संतृप्तिमूल्य.
Satire — (भाष.) कटाक्षकथन; साक्षेपिका; कटाक्षसाहित्य; अन्योक्ति; कटाक्षटीका; उपहास; वाग्बाण; शुद्धकटाक्षकथन.
Satisfaction— (तत्त्व.,शास्त्र.) समाधान; संतोष; प्रसाद; मुदिता; तृप्ति, ऋणपरिशोध; हानिपूर्ति; संतुष्टि; शोधन.
Satisfied (Equation)—(ग.) चरितार्थ.
Satrap—(इति) क्षत्रप; मंडलाधिपति.
Saturant—(रसा.) संपृक्तकारी.
Saturate—(रसा) संतृप्तकरण; संपृक्तकरण; परिपृक्तकरण.
Saturated—(रसा.) संपृक्त; तृप्त; संतृप्त; परिपृक्त; परिप्लुत; प्रलीन; प्राशित.— Air — (भू.) बाष्पधारणक्षमवायु. — Solution—(पदा.) तृप्तविद्रव; संपृक्तद्रावण; संतृप्तद्रावण; परिपूर्णद्रावण. [म. भरघासविरघळा.] -Steam—(पदा.) संपृक्तबाष्प; द्रविष्णुबाष्प. — with Vapour — (पदा.) बाष्पपरिप्लुत; बाष्पसंपृक्त.
Saturation—१ (तत्त्व) see Parity. शुद्धि; शुद्धता. २ (पदा.,रसा.) संपृक्तता; परिपृक्ति; तृप्ति; संतृप्ति; परिप्लुतता; प्रलयन; धार्यमाणत्व; तृप्ति; प्राशन.—Current—संतृप्तिधारा.—of a Colour—वर्णसंतृप्ति.—Over—(पदा.) अति संपृक्तावस्था.—Point — संपृक्तबिन्दु; संतर्पणबिन्दु; परिपूर्णस्थिति; संतृप्तिबिन्दु.—Stage—पूर्णावस्था; संपृक्तावस्था.—Super—अतितृप्तता; अतिपृक्ति; अतितृप्ति.
Saturn—(ज्यो.) शनि.
Saturn's Rings—(ज्यो.) शनिवलय.
Saturnian—(ज्यो.) शनिविषयक-संबंधी.
Saturnicentric—शनिकेंद्रक.
Saturnigraphy—शनिगोलविद्या.
Saturnism—(वै.) सीसविषोपद्रव.
Saturnite—(रसा.) शन्यश्म.
Satyr—(प्राणि.) वनेचर.
Satyriasis—(वै.) परस्पर पुरुषमैथुनेच्छा; अति कामोन्माद.
Saurian—(प्राणि.) सरट.

Sauranodon—(प्राणि.) अदंतसरटजाति.
Saurichnite—(रसा.) सरटाश्म.
Saurodon—(प्राणि.) सरटावशेष.
Sauroid—(प्राणि.) सरटाकार.
Sauromalus—(प्राणि.) स्थूलसरटजाति.
Sauropoda—(प्राणि.) सरटपदी.
Sauropsida—(प्राणि.) सरटोपम.
Saurognathae—(प्राणि.) काष्ठकूट
Saurophagus—(प्राणि.) सरटाहारी.
Saurotherinae—(प्राणि.) भूकोकिल-उपकुटुंब.
Saururae—(प्राणि.) सरटपुच्छी.
Saurus—(प्राणि.) सरटजाति.
Saussurea Lappa—(वन.) कुष्ठ; पुष्करमूल.
Savage—(तत्त्व) वन्य; जांगल.
Savannah—(वन.) तृणभूमि. [म. कुरण.]
Saving—(अर्थ.) संचय; संचित.—Bank — संचयनिधि संचयपीठ.—Certificate—(अर्थ.) संचयपत्र.—Faith—(तत्त्व.) प्रयति.
Saviour—(तत्त्व) रक्षक; मोक्ता; मोचयिता; त्राता; मोक्षदाता.
Savour—(तत्त्व.) रस; स्वाद.
Savoury—सुस्वादु.
Saw—(यंत्र.) करपत्र.—Fish—(प्राणि) असिपत्रमत्स्य.—Fly—(प्राणि.) करपत्रमक्षिका; करपत्रमाक्षिका.
Saxifraga Ligulata—(वन.) पाषाणभेद.
Scab—१ (अर्थ.) दरतालभंजक; संपद्रोही. २ (वै.) शल्क; कंडु. [म. खपली; खवंद.] —Mite—(प्राणि.) कंडुकीट. [म. खरूज.]
Scabies—(वै) कंडु. — Vesicularis humida — आर्द्रकंडु.
Scabrous—(वै.) खरलोमश.
Scaffolding—(स्था.) वास्तुकर्ममंच. [म. पहाड; परांची.]
Scala—(वै.) सोपान. — Media — (तत्त्व.) मध्यपथ. — Tympani—पटहसोपान; अधरप्रणाली; शंखपथ; अधर सोपानिका; पत्रपथ. — Vestibulii —वासकर्णी सोपान, ऊर्ध्वप्रणाली; कोटरपथ; उत्तरसोपानिका.
Scalar—(पदा.) अक्षर; परिमाणविशिष्ट.—Quantity—दिग्विहीन राशि.
Scalariform—(वन.) सोपानाकृति.—Cells — सोपानपेशी.
Scald—(वै.) बाष्पदाह; उत्तापन; स्निग्धदग्ध.—Head—दद्रूपूर्ण कपाल.
Scale—(वन.) उर्ग; कल्कपर्णी वल्क, शल्क; कवच.—Fish—(प्राणि.) शल्कमत्स्य.—Tail—शुल्कपुच्छी.—Wing—शल्कपत्री.—Worm—शल्ककृमि.
Scale—१ (ज्यो.) तुलाराशि. २ (पदा.) परिमाण; प्रमाण; श्रेणी; तुला; अंकावली; मान; मापन; सरणी. ३ (संगीत.) स्वरारोह; सुरावली; सोपान; ग्राम; स्वरपद्धति.—Beam—(ग.,पदा.) तुलादंड.—Binary—द्विक्रम.—Chromatic—क्रोमीय मापदंड. — Diagonal — कर्णमापक. — Diatonic — (पदा.,संगीत) युगुलस्वरग्राम; सप्तक. — Decimal—दाशमिक क्रम.—Drawing—(ग.,रेखा., चित्र.) सप्रमाण आकृति.—Drawn to—परिमाणप्रकार. —Graduated—रेखांकितक्रम.— Large — (पदा) स्थूलपरिमाण.—Leaf—(वन.) शल्कपत्र. — Line—(चित्र.) प्रमाणरेखा.—Meter—(पदा.) मापमान; मीटरप्रमाण. — Micrometer — (पदा.) सूक्ष्मपरिमाणमापक. —Musical—स्वरग्राम. — Notation — १ (ग.) संख्यात्मक क्रम. २ (संगीत.) स्वरचिन्हग्राम. — of Temperature—(पदा.) क्रम (उष्णता). — Pan — (पदा) तुलापात्र. — Reduction — परिमाणसंक्षेप. — Small—सूक्ष्मपरिमाण.—Tempered — संस्कृतग्राम; संस्कृतस्वरग्राम.
Scaly Leaf — (वन.) शल्काकारपर्ण; रक्षापर्ण, वल्कपर्ण; रक्षकपर्ण; अपूर्णपर्ण.
Scalene—(ग.) विषमभुज; विषमत्रिभुज.—Triangle—(ग.) विषमत्रिकोण; विषमत्रिभुज; असमभुजत्रिभुज.—Tub—(वै.) असमवप्र.
Scalenus Anticus—(वै.) पुरअक्ष; पुरोग पर्शुकाकर्षक. (and medius) (मध्यम पर्शुकाकर्षक).—Medial—मध्यम अक्ष—. — Posterior—पश्चात् अक्ष—; पृष्ठग पर्शुकाकर्षक.
Scalers—(पदा.) अक्षर.
Scalerous—(वन.) कर्कश; खर; खरस्पर्श.
Scalloped—(शिल्प.) हस्तिनख.
Scalp—(वै.) मस्तकचर्म; क्षौर्य; कर्षावरण. — Wounds शिरक्षत.
Scalpel—(वै.) शस्त्रवैद्यनिकृतन; लघुकल्पक; वरण.
Scaly—(वन.) आच्छादक; शल्काकार; वल्काकित; शल्की.—Appendage—(वन.) शल्काकार उपांग. — Bulb—

(वन.) अपूर्णखंडधारी कंद; ऊर्ध्व खंडधारीकंद.—Fish — (प्राणि.) शल्कमत्स्य.—Leaf—शल्कपर्ण; रक्षापर्ण.

Scan—सूक्ष्मनिरूपण; विश्लेषण-करण.

Scandal—(शास्त्र.) निंदा; परिवाद.—Monger — परिवादरुचि.

Scandium—(रसा.) स्कंद; स्कांदिगम; स्कंदनिक; स्कंधः स्कंधीय.

Scanning—(पदा.) मार्गदर्शः वीक्षण.—Speech—पृथग्वर्णोच्चारण.

Scansores—(प्राणि.) स्कंदक.

Scanty—स्वल्प.—Menstruation—अल्पार्तव.

Scape — (वन.) दंड; पुष्पध्वज; मूलजयूप; मूलरोहीद्भूत; भौमपुष्पदंत; स्तम्भमंजरी; स्कंध.—Flower—दंडपुष्प.

Scapha—(वै.) तरपणाली; मध्यखात.

Scaphander—(प्राणि.) तरिणी (जाति).

Scapharca—(प्राणि.) तरी.

Scaphidium—(प्राणि.) तरीक.

Scaphiopod—(प्राणि.) खात्रपदी.

Scaphirhynchus—(प्राणि.) खात्रमुख.

Scaphites—(प्राणि.) तर्यश्म.

Scaphocephalic—(प्राणि.) तरीतुंडी.

Scaphognathite—(वै.) ओष्ठनौकाप्रसर.

Scaphoid — (वै.) नौकाकृति; नौकाकार; गुल्फमध्यास्थि नौनिभ.—Fossa—ऊर्ध्वद्विपत्रखल.

Scaphopod—(प्राणि.) नौपदी.

Scapolite—(रसा.) दंडाश्म.

Scapula—१ (वै.) गंडमालाजनक विकार. २ स्कंधास्थि; अंसफलक; स्कंधफलक; स्कंधीयम् ; स्कंध.

Scapular—(वै.) स्कंध—; स्कंधीय.—Arch — (प्राणि) अंसमंडल. — Circumplex — (वै.) स्कंधपरिप्रकर.—Ligament—(वै.) स्कंध-अस्थिबंध.—Notch—स्कंधअटनि.

Scapulalgia—(वै.) स्कंधास्थिशूल.

Scapus—१ (प्राणि.) स्कंधी. २ (वै.) पक्षदंडिका.

Scar—१ (प्राणि.) व्रण. २ (वन.) क्षतचिन्ह. [मखूण; वण; डोळा.] —Skin—(वै.) अंतस्त्वक्; उपत्वक्.

Scarcity—(अर्थ) न्यूनता.—Rent, Value — न्यूनतामूल्य.

Scarf Joint—(स्था.) अंगुष्ठसंधि. [म. बसल्याचा सांधा.]

Scarification—(वै.) क्षत; क्षदनविधि.

Scarious—(वन.) रूक्ष.

Scarlatina—(वै.) लोहितांग सन्निपात.

Scarlet—(पदा.) शोणित. — Fever — (वै.) लोहितांग ज्वर; उदर्ध; अह्नणज्वर.

Scarpa's—(वै.) स्कार्पा—.

Scatology—(वै.) मलविद्या.

Scatophaga—(प्राणि) मलाहारी.

Scatoscopy—(वै.) मलवीक्षण.

Scattered—(पदा.) परिक्षिप्त; विक्षिप्त; प्रकीर्ण.-of Seed —(वन.) बीजप्रसार.—of Sound — (पदा.) शब्दपरिक्षेपण-वितरण.

Scattering—(पदा.) परिक्षेपण; विकिरण; निक्षेपण. [म. पांगापांग; विखरणें.] — of Light — प्रकाशपरिक्षेपण; तेजोविकिरण.

Scelides—(प्राणि.) उत्तरांग.

Scelidosaur—(प्राणि.) जंघासरट.

Scelidosauridae—(प्राणि.) जंघासरटवर्ग.

Scenario—(पदा.) पटकथा.—Writer—पटकथक.

Scenery—दृश्यपरिस्थिति; दृश्य.

Scent—(तत्त्व.) गंध; सुगंध; सौरभ; परिमल.

Sceptic—(तत्त्व.) संदेहात्मा; संशयात्मा; सर्वशंकी; संशयवादी; शंकावादी; अविश्वासी; अश्रद्धालु; नास्तिक; संशयात्मक.

Sceptical—(तत्त्व.) संशयवादी.

Scepticism—(तत्त्व.) संशयवाद; संशयशीलता; संदेहवाद; वेदविश्वासवाद; ईश्वराविश्वासवाद; संशयवाद; चिरशंकावाद.

Sceptrum—(राज.) राजदंड.

Schæffria—(वन.) पीतदल.

Scheat—(ज्यो) उच्चैःश्रवा-पूर्वाभाद्रपदा तारा.

Scheder—(ज्यो.) शर्मिष्ठा तारा.

Schedule—(अर्थ.) सारणी; परिशिष्ट. —of Debts — ऋणपत्रक.

Scheduled List—(अर्थ.) सारणीसूची.

Schematic — (तत्त्व.,वै.) घटनायुक्त; कोष्ठकी; खुटित; त्रोटक. [म. रेखीव; आखीव.]

Schematism—(तत्त्व.) अनुसंधानवाद.

Scheme — (अर्थ ,तत्त्व.,शास्त्र.) युक्ति; योजना; संकल्प; प्रकार; सूत्र; अनुसंधि; अनुसंधानसूत्र. १ (वै.) मार्ग; योजना.—of Evolution—(थिऑ.) उत्क्रांतियोजना.

Scheroma—(वै.) नेत्रपाक.
Schindylesis—(वै.) तुलसीवनी; प्रस्तसीवनी.
Schism—(तत्त्व.) मतभेद; धर्मभेद.
Schisiophone—(पदा.) विदरदर्शक.
Schist—१ (भू.) सुविभाज्य स्फटिकमय; विदरशिला; संपुट-शिला. २ (रसा.) विदर.
Schistosma—(प्राणि.) चिप्पटकृमिवर्ग; सुषिरतनु.
Schizæa—(वन.) विदला.
Schizocarp (fruit) —(वन.) भेदकफल; विभेदनशील फल; विदलफल.
Schizocarpic—(वन.) मुद्राक्षम; पालिस्फोटी; पालिभेदी: अनेकबीजमयबद्ध; विश्लेषणशील (फल).
Schizocœle—(वै.) विदलोदर.
Schizodent—(प्राणि.) विदलदंती.
Schizogamy—(तत्त्व.) उदभिज्जता.
Schizogenesis—(जीवि.) विदलोत्पत्ति.
Schizogenous—(वन.) विभक्तजन्य; विश्लेषजन्य.
Schizognathus—(प्राणि.) विदलजंभ.
Schizomycetes—(जीवि.) स्फुटमीशी.
Schizonemertia—(प्राणि.) विदलतुंडी.
Schizoneura—(वन.) विदलनाड.
Schizout—(वै.) शकल.—Stage—शकलावस्था.
Schizophora—(प्राणि.) विदलधर.
Schizopoda—(प्राणि.) विदलपदी.
Schizophrenia—(वै.) मनोविदलता; मनोविभ्रम; मनो-विकृति.
Schizorhinal—(प्राणि.) विदलनासिक.
Schizothecal—(प्राणि.) विदलकोषी.
Schizotrochous—(प्राणि.) विदलवक्री.
Schlemm's Canal—(वै.) श्लेष्मनलिका.
Schneiderian Membrane—(वै.) अंतर्नासिकत्वक्.
Scholar—पंडित; विद्वान्; विद्योपासक.
Scholarship—१ ग्रंथविशारदता; पांडित्य. २ पांडित्यवेतन; छात्रवृत्ति; विद्यार्थिवेतन; शिष्यवृत्ति; विद्यावेतन; विद्यार्थिवृत्ति; विद्यावृत्ति.
Scholastic—(तत्त्व.) पंडिती.
Scholasticism—(तत्त्व.) पंडिती विचार; पांडित्यवाद; संप्रदायवाद.
Scholium—टीका; भाष्य; वृत्ति; समासप्तिप्पणी.
School—(तत्त्व.) शाला; संप्रदाय; पक्ष; मत; पद्धति; पंथ; परंपरा.
Schrebera Swislenoides — (वन.) मोक्ष; मुष्कक; घंटापाटली. [म. मोरवाडा; घंटापाडळ.]
Sciagraph, -Graphy } —(पदा.) छायाचित्र; छायालेखन.
Sciametry—(पदा.) छायामिति.
Sciatic — (वै.) श्रोणी—; आसनास्थिग; आसनास्थिशूल; कटिशिरावेदना; गृध्रसी; गृध्रसीनाडिदाह; जंघापृष्ठशूल. — Foramen—गुह्यास्थिद्वारम्.—Great—महासनास्थिग; बहि-स् शिरा.—Nerve—गृध्रसी नाडी.
Sciatica—(वै.) जंघापृष्ठशूल; गृध्रसी; गृध्रसीवातरोग; जंघा-शूल; जांघिक स्नायु-शूल.—Notch—गृध्रसीद्वार.
Science—विज्ञान; शास्त्र; सृष्टिज्ञान; सृष्टिविज्ञान; विद्या; शासन; अनुशासन; (तर्कशोधित) शास्त्र—Absolute—केवलविज्ञान.—Abstract—निष्कृष्टशास्त्र.—Applied—व्यवहारोपयोगी शास्त्र; व्यवहारोपयुक्त शास्त्र; क्रियात्मक०.—Basic—मूलभूत शास्त्र.—Empirical—(तत्त्व.) अनुभवात्मक-प्रत्ययात्मक शास्त्र.—Exact—प्रमितशास्त्र; संख्यातशास्त्र.-Home—गृहव्यवस्थाज्ञान.-'is'—(तत्त्व.) अस्तिवादी०.—Man of—शास्त्रज्ञ.—Mental—मानसशास्त्र; मानसिकशास्त्र; मनोविज्ञान.—Moral—नीति-शास्त्र; आचारशास्त्र-विज्ञान.—Natural—पदार्थविज्ञान-शास्त्र; सृष्टिशास्त्र; निसर्गघटना०; अस्तिवादी०; प्रकृति०; स्वभाव०.—Normative—(तत्त्व.) आदर्शपरिणाम०; अस्तुवादी०; नियामक०.—of Behaviour—(तत्त्व.) वर्तन०; चर्या०.-of Heredity—अनुहरणशास्त्र; परंपरा-शास्त्र.—of Logic—तर्कशास्त्र; अनुमानशास्त्र.—of Sciences—शास्त्रराज.—of Structures—(पदा.) तंत्र यामिक; तंत्रशास्त्र; रचनाशास्त्र.—of Therapeutic—चिकित्साविज्ञान.-of Thought—(तत्त्व.) विचार०.—Ought—(तत्त्व.) अस्तुवादी०.—Physical—जडपदार्थविषयक शास्त्र; भौतिक०.—Positive—(तत्त्व) प्रत्यक्षघटना०. see Natural—Practical—व्याव-हारिक०.—Pure—औपपत्तिक शास्त्र; तात्त्विकशास्त्र.—Regulative—see Normative.—Speculative—(तत्त्व.) कल्पनात्मक; कल्पनाधिष्ठितशास्त्र.
Sciences—विज्ञान.—Ariological—मूल्यशास्त्राणि; मूल्यमापकविज्ञान.
Scientific—वैज्ञानिक; शास्त्रीय; सशास्त्र; शास्त्रशुद्ध.—Apparatus—वैज्ञानिक यंत्र.—Chemist—वैज्ञानिक

रसायनज्ञ.—Deductive Method—प्रतिज्ञावाद. — Inductive Method—उदाहरणवाद — Knowledge—वैज्ञानिकसंपत्ति.—Management— (अर्थ.) वैज्ञानिक प्रबन्ध. — Method — वैज्ञानिक रीति. — Nomenclature — शास्त्रपरिभाषा. — Search — शास्त्रीय संशोधन; शास्त्रीय शोध. — Testimony — शास्त्रप्रमाण.

Scientist—वैज्ञानिक; वैज्ञानी; विज्ञानवेत्ता; शास्त्रज्ञ; शास्त्रवेत्ता; विज्ञानी; शास्त्री.

Scilla Maritima — (वन) कासालु विशालपत्र. [म. काळा कांदा ; कासविंदर; जंगलीकांदा.]

Scillocephalous—(प्राणि.) कंदकपाली.

Scincoid—(प्राणि) शंकुक.

Scindapsus Officinalis—(वन) गजपिप्पली. [म. गजपिंपळी]

Scintilla—(पदा.) स्फुलिंग; स्फुलिंगी (षट्पदी).

Scintillant—(पदा.) प्रस्फुरित.

Scintillanting—(पदा.) प्रस्फुरक. [म. चकाकणारे.]

Scintillation—(रसा.) स्फुलिंगायन; स्फुलिंगक्रिया. [म. लुकलुकणें, लकलकणें.] — of Stars—(ज्यो) नक्षत्रोन्मीलन.

Sciography—(पदा) छायालेखन.

Scion—(वन) वंशज; कुलोद्भव. [म. कलम.]

Scirpus—(वन.) कशेरुक. [म. कचरा.]

Scirrhus—(वै.) दुष्टग्रंथि; मांसग्रंथि.

Scirtopod—(प्राणि.) कूर्दनपदी.

Scissiparity—(जीवि.) कर्तनोत्पत्ति.

Scissors—(वै) कर्तरी; शरारीमुखी. [म. कातरी.]

Scissura—(वै.) भग; छिद्र.

Scissurella—(प्राणि.) भंगोदरी.

Scitamineae—(वन.) हरिद्रादिवर्ग.

Sciuridæ, Sciurus } — (प्राणि.) चमरपुच्छजाति.

Sclera—(वै.) कर्कश; अक्षकवच; श्वेतपत्र; श्वेतकोष; नेत्रशुक्ल; शल्कावरण; अक्षिबाह्यपटल; अक्षिगोलकला.

Scleral Spur—(वै.) श्वेत मणि.

Scleratic Changes—(वै) कार्कश्यविकृति.

Scleranchyma — (वन) कठिनपेशीजाल; घनपेशीजाल; श्लेष्मलपेशीमय धातु; श्लेष्मलधातु; शल्कधातु; दृढकणसंहति.

Scleria—(वन.) शल्की वनस्पति.

Scleriasis—(वै.) कठिनमांसग्रंथिरोग.

Sclerite—(भू.) शल्काश्म.

Scleritis—(वै.) नेत्रबाह्यपटलदाह.

Sclerobrachia—(प्राणि.) शल्काहस्ती.

Sclero Corneal Junction—(वै) श्वेतकाचसंगम.

Scleroderm—(वै) शल्कधर्म.

Scleroderma—(वै.) कठिनत्वरोग.

Sclerodermate—(प्राणि) शल्कचर्मी.

Sclerogen—शल्कजनक.

Scleroma—(वै.) गर्भाशयग्रंथिरोग; गर्भग्रंथिरोग.

Sclerometer—कठोरतामापक यंत्र.

Scleroscope—कठोरतादर्शक यंत्र.

Sclerosis—(वै.) कठिनग्रंथिवृद्धिरोग; कार्कश्य; कर्कशीभवन.

Sclerotic—(वै.) तंतुरकोट; नेत्रप्रथमपटल; नेत्रबाह्यपटल. —Coat—श्वेतमंडल; चक्षुःस्थूलावरण.

Sclerotitis—(वै.) नेत्रबाह्यपटलदाह.

Sclerotium—(वन.) अलिंबतंतुसंच.

Sclerotomy—(वै.) बाह्यपटलछेदन.

Scolex—(वै.) मुखर.

Scoliosis—(वै.) मणिस्तम्भकुक्षिप्रतिनमन; मणिस्तम्भगमन; वक्रमेरुदंड.

Scope—१ (अर्थ.) क्षेत्र; सीमा; विस्तार; प्रसर; विषय; गोचर. [म. आवांका; वाव; अवकाश; मंडल.] २ (तत्त्व.) क्षेत्र; कक्षा.

Scopophobia—(वै.) दृष्टि-आमय; दृष्टिरोग.

Scorbutic Ulcer—(वै.) सशोथ व्रण.

Scorbutus—(वै.) रक्तपित्तव्याधि; नाविकरक्तपित्त.

Score—१ (ग.) विंशति २ गुणांक; गुणमान.

Score Sluice—(स्था.) जलद्वार; खंड. [म. शाचर; पाड.]

Soriaceous — (भू.) धातुमलयुक्त; अभ्रिजरसयुक्त. [म. खंगरी.]

Scorocratia—(वै.) उदरामय; अतिसार.

Scorpio—(ज्यो.) वृश्चिक.—Bite—(वै.) वृश्चिकदंश. — Clipers—(ज्यो.) अनुराधा.—Eye—(ज्यो.) ज्येष्ठापारिजात.—Sting (√)—(ज्यो.) मूल.

Scorpioid — मंडलाकार परिमित रचना; तिर्यगक्ष; कुटिल; वृश्चिकसदृश; वार्श्चिक; वृश्चिकपुच्छाकार.-Cyme— (वन.) कुटिलमंजरी.

Scorpion—(प्राणि.) वृश्चिक. — 's Heart — वृश्चिक मध्यतारा.

Scorpionidae—(प्राणि.) वृश्चिकादि प्राणिवर्ग.
Scorpionis.-Alpha—(ज्यो.) ज्येष्ठा. γ, 24, 35 — मूल.-δ, β—अनुराधा.
Scotoma—(वै.) तमोदृष्टि.
Scout—१ बालवीर; बालचर. २ (युद्ध.) गुप्तचर; चार. — Boy—(शिक्षण.) बालसैनिक; बालवीर; बालचर.
Scraper—(रसा.) निघर्षणी; घर्षणी.
Scratch Reflex—(तत्त्व.,वै.) कंडूयनप्रतिवर्तक्रिया; कंडूयनप्रतिक्षेप.
Screen—(पदा.) पटभूमि. [म. पडदा; आडोसा.]
Screw—१ (ग.) कर्षणी. २ (पदा.,यंत्र.) मलसूत्र. [म. पेच; फिरकी.] — Driver — (यंत्र.) मलसूत्रचालक. [म. पेचकस; डिसपीस.] —Gauge — मलसूत्र कैवार; मलसूत्रमापक; पेचप्रमापक. [हिं. पेचकी चूडी.] — Left -handed—वामसूत्र; विषमसूत्र.—Pitch — गुणांतर. —Propeller — (नौ.) नौचक्र; नौचालक.—Right-handed—सम-सूत्र.-Thread—गुण.
Scriber—रेखक.
Scrip—(अर्थ.) पूर्वप्रमाणपत्र.
Scriptal Fixation—(भाषा.) लेखस्थिति.
Scripture—(धर्म.) पवित्रशास्त्र; धर्मग्रंथ; श्रुतिस्मृति. — Continuous — (भाषा.) अखंड लिखित.
Scripus Kysoor—(वन.) कशेरु. [म. कचरा.]
Scrivener—(अर्थ.) मध्यस्थ.
Scrobiculate—(वै.) रंध्रपूर्ण; सच्छिद्र.
Scrofula—(वै.) गलगंड; अपची; गंडमाला; कंठमाला; गंडमालाजनक रक्तविकार.
Scrofulous,-Arthritis, -Ophthalmia } —(वै.) गलगंडजन नेत्रविकार.
Scroll—(शिल्प.) पत्रलता; पत्रभंगरचना.
Scotal tumer—(वै.) कुरंडरोग; अंडकोशार्बुद.
Scrophulariaceae—(वन) केश-अंबुली-ब्राह्मीवर्ग.
Scrotch-Cure—(वै.) शराघविहित चिकित्सा.
Scrotiform—(वै) वृषणाकार.
Scrotitis—(वै.) वृषणशोफ-शोथ; मुष्कप्रदाह.
Scrotocele—(वै.) वृषणोदर; अंडवृद्धि.
Scrotum—(वै.) वृषण; अंडकोष; अंडाशय.-Retraction of—वृषणनिवर्तन.
Scrub—(रसा.) मार्जन.—Land — (भू.,वन.) क्षुद्रभूमि; गुल्मभूमि.
Scrubber—(रसा.) मार्जक.
Scrum—(प्राणि.) रुधिरलसिका.—in Plasma — (वै.) अव्यातु.
Scruple—(तत्त्व) आशंका; नीतिशंका.
Scrutiny—निरीक्षण; समीक्षण; परीक्षण.
Sculptor—१ (ज्यो.) मूर्तिकार-फलक. २ (स्था.) मूर्तिकार; शिल्पी.
Sculpture—(स्था.) शिल्प; मूर्तिविधान; मूर्तिकला; तक्षण; मूर्तिशिला.
Scum—१ मल; मलद्रव्य. [म. मळी; गाळ.] २ फेन.—Cock—मलवाहिका.
Scurvy—(वै.) रक्तपित्तविकृति; रक्तपित्तरोग; नाविक रक्तपित्त; रक्तपित्त; शीतद; लवणरक्तव्याधि.
Scutella—(प्राणि.) समुद्रकीटक.
Scutellum—(वन.) ढालक.
Scutibranchiata—(प्राणि.) ढालाधोंगडी; हस्तत्राणधोंगडी.
Scutiform—ढालाकार; हस्तत्राणाकार.
Scutilaria—(वन.) मस्तिआरा वनस्पति.
Scythe—(यंत्र.) क्षुरिका; पर्शुका. [म. विळा.]
Scythian Disease—(वै.) लिंगक्षय; फिरंगरोग.
Scytitis—(वै.) त्वक्प्रदाह.
Sea—समुद्र; सागर; सिंधु —Anemon— (प्राणि.) समुद्रपुष्प; समुद्रकमल; समुद्रनलिनी.—Bath—समुद्रस्नान. — Beach -(भू.) सैकत; पुलिन.-Board-सिंधुतट; समुद्रतट. [—Inland—अंतस्थल समुद्र.] -Breeze—(पदा.) सिंधुसमीर; समुद्रमारुत. [म. मतलई.] —Cucumber —(प्राणि) समुद्रकर्कटी. — Dogs — (इति.) समुद्रश्वान. [म. धाडसी चाचे.] —Elephant — (शिल्प.) जलेभ; जलहस्ती; करीमकर.—Fan—(प्राणि.) समुद्रध्वज.-Fire —(प्राणि.) समुद्राग्नल; वैश्वानर.-Freedom of the—(राज.) समुद्रस्वाधीनता; सागरस्वातंत्र्य.—Gull—(प्राणि.) जलवुक्कुट.—Horse — (प्राणि) समुद्राश्व. [म. पाणघोडा.] -Level—(भू.) समुद्रपृष्ठ; समुद्रसमतल; सिंधुपृष्ठ; सिंधुधरातल. [म. समुद्रसपाटी.] —Line—(भू.) समुद्र क्षितिज.—Mat—(प्राणि.) समुद्र-कशिपु.-Pen—(प्राणि.) समुद्रलेखनी.—Plane—जलसंचारी विमान; समुद्रविमान.-Power—(इति.) समुद्रशक्ति.—Quake— (भू.) समुद्रकंप.—Sickness — समुद्रयानविकार. — Squirt — (प्राणि.) समुद्रस्यूतिक.—Urchin—(प्राणि.) समुद्राड.—

Weed—(वन.) समुद्र-उद्भिद; समुद्रनीलिका; समुद्रशैवाल; समुद्रलता सिंधुतृण.—Worm—(प्राणि.) समुद्रकृमि. —Worthy—समुद्रगमनयोग्य; जलयात्रायोग्य.

Seal— १ (शास.) राजलांछन; राजमुद्रा; मुद्रांक. २ (प्राणि.) मुद्रा.

Sealed Cover—मुद्राबद्ध; वेष्टन; समुद्रवेष्टन.

Seam—(भू.) सीवनी. [म. शीव; शिवण.]

Search—(तत्त्व.,शास.) शोध; अन्वेषण; शोधन; एषणा; समन्वेष —Fee—(शास.) शोधनशुल्क; अनुसंधान व्यय.—Light—शोधकदीप; शोधज्योति; प्रकाश-शलाका; दूरदीप. —Warrant—अन्वेषणाज्ञा; अनुसंधानाज्ञा.

Searching—सूक्ष्मशोधन.

Season—(भू.) ऋतु.—Change of—ऋतुपरिवर्तन.

Seasonal Occupation—(अर्थ) ऋतुव्यवसाय. [म. हंगामी धंदा; मोसमी पेशा.]

Seasoned Wood—(स्था.) जीर्णकाष्ठ; संपृक्तकाष्ठ. [म. मुरलेलें लांकूड.]

Seat—आसन; अधिष्ठान; स्थान; पीठ.—Worm — (वै.) उदरकृमि; गुदकृमि.

Sebaceous—(वै) मेदुर; मेदस्वी.—Cysts — स्नेदग्रंथि-वृद्धि; मेदस्रावीकोष.—Glands—(वै.) मेदुरग्रंथि; मेदस्वी-ग्रंथि; वसाग्रंथि; तैलग्रंथि.

Sebolith—(वै.) मेद; कोषाश्मरी.

Seborrhic Eczema—(वै.) स्निग्धलसिकावाही विसर्प.

Seborrhoea—(वै.) प्रचुर मेदस्राव.

Sec—(ग.) छे०.

Secant—(ग.) छेदक; छेदनरेषा; वृत्तखंडिनी; वृत्तछेदनरेषा; छेदिका.

Secession—(रचा.) संबंधविच्छेद.

Seclusion—(तत्त्व.) एकांतस्थान; एकांतवास; विजन.

Second—(पदा.) विपल; विकला. — Angle — (ग.) विकला.—Appeal—(शास.) द्वितीयविवाद.—Aspect of the Logos—(थिऑ.) विष्णु. — Bill — (अर्थ.) द्वितीयधनलेख. [म. पेठ.] —Derived Function —(ग.) व्यभिजात फल.-Great Initiation — (थिऑ.) द्वितीयमहादीक्षा.—Hand Goods—(अर्थ.) जीर्णवस्तु. —Language—सहभाषा; संस्कारभाषा.—Layer—(वै.) द्वितीयस्तर.—Mortgage — (अर्थ.,शास.) द्वितीय बंधक.—Pendulum—(पदा.) विकलादोलक; विकला लंबक.—Sight-(तत्त्व.) दिव्यदृष्टि; दिव्यचक्षु.—Term of a Ratio-(ग.) उत्तरपद.—Wind—द्वितीयश्वास.

Seconds—(ग.) विकला.

Secondaries—(पदा.) उपवृत्त.

Secondary—१ (तत्त्व.) गौण; द्वितीय-कोटिस्थ; अमुख्य; साधित; अपर. २ (पदा.,भाषा.) गौण; अप्रधान; द्वितीय; द्वितीयक. [म. दुय्यम.] ३ (वन.,वै) द्वैतीय; आनुषंगिक. —Action—गौणक्रिया.—Axis—(पदा.) गौणअक्ष.-Battery—(पदा.) संचायक विद्युन्माला. — Causes—(तत्त्व.) अप्रधान कारण.—Cell — (पदा.) संचायक विद्युद्घट; अप्रधान विद्युन्माला; संचयकोष.—Centre — (वै.) कनिष्ठखंड.—Circle—(ग.) उपवृत्त; गौणवृत्त -Circuit —गौणविद्युन्मंडल.—Coil—(पदा.) द्वैतियीकवेष्टन; प्रायु-मंडल; गौणविद्युद्वेष्टन.—Colour—(पदा.) मिश्रवर्ण-रंग. —Current—(पदा.) आगंतुक प्रवाह.—Definitive Nucleus—(वन.) अनुषंगी (पेशीकेन्द्र).-Education —(शिक्षण.) माध्यमिक शिक्षण. -Embryo—(वै.) उप-गर्भ. [—Sac—(वै.) उपगर्भ-कोटर.] —Evidence —(शास.) गौण आधार. —Growth — (वन.) दुय्यम वृद्धि; उपवर्धन; पश्चाद्वर्धन.—Haemorrhage—दूषित-व्रण-पश्चात् रक्तस्राव.—Laws — (तत्त्व.) उपनियम. — Mesozoic Age — (भू.) द्वितीययुग; मध्ययुग. — Planet—गौणग्रह.—Property—(पदा) गौणगुण.— Rays —द्वैतीयक किरण.—Relaxation— (वै.) मरणोत्तर संकोच.—Root—(वन.) अनुमूल; उपमूल.-Sensation — (तत्त्व.) अतिरिक्त संवेदन; द्वितीयक संवेदन. — Tympanic Membrane—(वै.) उपकर्णपत्र.

Seconder—अनुमोदक.

Secondine—गर्भवेष्टन; अन्तर्वेष्टन; द्वितीयवेष्टन.

Secret—(वै.) गूढ; रहस्य.—to be Secreted—स्रवण; विमोचन.

Secret-Service—(युद्ध.) गुप्तचर विभाग.

Secretariate—(राज.) सचिवकार्यालय.

Secretary—(राज.) सचिव; मंत्री; तंत्री; संपादक. [म. चिटणीस.] —Colonial — वसाहतमंत्री; औपनिवेशिक सचिव.—Home—गृहमंत्री; स्वराष्ट्रीयमंत्री.-Foreign परराष्ट्रमंत्री. — of State for India — भारतमंत्री; भारतसचिव.—of State—राजसचिव.—Political—राजनैतिक मंत्री.—Private—निजमंत्री.—War—युद्ध-मंत्री-सचिव.

Secrete—(वै.) विमोचन; आन्तरोत्सर्ग; स्रवण; निस्सरण.

Secreting—(वै.) स्रवी; स्रावक; उत्सर्जक. — Gland — बाह्यस्रवी पूग.

Secretion—(वन., वै.) स्राव; स्रवण; स्रावण; स्रवी; स्रवीस्राव; क्षारण-रसोत्पादन; आंतरोत्सर्ग; क्षरण; मोचन; उत्सर्जन; निस्सार.—of the Large Intestines — (वै.) बृहदंत्रस्राव; बृहदंत्र-क्रिया-जनित्र पदार्थ.-of the Nose—नासास्राव; श्लेष्मा. [म. शेंवूड.] —of the Throat —कफ.—of the Bowels—मल.

Secretogen—(वै.) रजरूपस्रवीजनक.

Secretor—(वै.) स्रवीजनक.

Secretory—(वै) स्रवी; स्रवीय; विमोचक; आंतरोत्स्रवी: रसवाही.—Glands—विमोचकपिंड; आंतरोत्स्रवीपिंड.

Sect—(तत्त्व.) पंथ; संप्रदाय; मत; शाखा; पक्ष.

Sectarianism — (तत्त्व.) स्वसंप्रदायाभिमान; सांप्रदायिकत्व.

Sectiocadaneris—प्रेतच्छेदन.

Section — (ग., पदा., वन., वै.) छेद; परिच्छेद; छेदन; विभाग; खंड; छिन्न.—Cross—वक्रछेद; परिच्छेद; प्रस्थछेद.—Horizontal—क्षितिजच्छेद.-Longitudinal —(स्था) सबलच्छेद; दीर्घच्छेद.—of a Cone —(ग.) शंकुच्छेद; शंकुछिन्न.—Perpendicular —लंबच्छेद. — Principal—मुख्यच्छेद; मुख्यपरिच्छेद.-Transverse —अनुप्रस्थच्छेद; समच्छेद; कर्णच्छेद. — Vertical — उल्लंबछेद; ऊर्ध्वाधिछेद; लंबच्छेद.

Sectional—आंशिक; स्थानिक; भागीय; सांप्रदायिक. — Area—(ग.) दूरक्षेत्र. — Sensitivity — (तत्त्व) वर्गभावनात्मक संवेदनशीलता.

Sector—(पदा.) प्रकला; द्वैत्रिज्यवृत्तखंड; वृत्तकला; द्वैत्रिज्य; वृत्तखंड. [म. पाकळी.] —Rotating — (पदा.) घूर्णवृत्तखंड.

Sectorid—(ग.) वृत्तखंडाभास.

Secular—(तत्त्व.) ऐहिक; लौकिक; व्यावहारिक; सांसारिक. — Equation — (ज्यो.) शताब्दिक समीकरण. — Parallax — (ग.,ज्यो.) नाक्षत्रलंबन. — Value — (अर्थ) दीर्घकालीनमूल्य. —Variation — (पदा) दैर्घकालिक परिवर्तन; भौमिक विकार.

Secularism—(तत्त्व.) ऐहिकता; ऐहिकवाद; सांसारिकवाद

Secunda manu—(भाषा) परहस्त.

Secundi Adjacentis—(तत्त्व.) क्रियाकर्तृकवारमक वाक्य; निर्विधेय प्रतिज्ञा.

Secundine — (वन.) अंतरावरण; स्रावधारी-स्रावकग्रंथि; गर्भकमळ.

Secundipara—(वै.) द्वितीयगर्भा.

Secundum Quid—(तत्त्व.) आंतर्येण.

Secured,-Creditors— (अर्थ.) सुरक्षित धानिक-महाजन; सप्रभूतिधनिक.—Debt—तारणाधिष्ठित ऋण; सबंधकऋण सुरक्षितऋण.

Security — १ (अर्थ.) तारण; रक्षा; प्रतिभू; परित्राण; निस्तार; बंधक. [म. जामिनकी; जमानत.] २ (राज.) ऋणपत्र; निरापदता; निश्चिंतता.—Bank—(अर्थ.) तारणपेढी-श्रेणी.-Bond—प्रतिभूलेख. -Collateral—आनुषंगिक तारण.—for Appearance — दर्शनप्रतिभू. — for Payment—दानप्रतिभू.—Marketable — क्रययोग्य तारण —Personal—वैयक्तिक तारण.

Sedation—(वै.) उपशामक क्रिया.

Sedative—(वै.) शामक; उपशामक; वेदनाशामक.-General—साधारण उपशामक —Local—स्थानिक उपशामक. —Pulmonary—श्वासोपशामक. — Stomachic—क्षयोपशामक.—Vascular—हृद्उपशामक.

Sedentary — (वै.) आसनस्थ; निश्चेष्ट. [म. बैठा.] — Habits—आसनस्थ व्यवहार. [म. बैठेपणा.]

Sediment—(रसा.) कल्क; गाद; अवपात. [म. गाळ.]

Sedimentary—(भू.) स्तरविशिष्ट; जलजन्य; पंकमय. — Rock—जलजप्रस्तर; पंकनिर्मित प्रस्तर.

Sedimentation—(रसा.) नियतन.

Seditious—(राज.) राजद्रोहात्मक; राजद्रोही.-Activities —राजद्रोहात्मक आन्दोलन.—Article— राजद्रोहात्मकलेख.

Sedition—(राज.) राजद्रोह; शासनद्रोह.

Seduction—(राज.,शास.) स्त्रीसंग्रहण; भ्रंशन.

Seewithania—(वन.) विद्वल. [म. बाबीर.]

Seed — १ (वन) बीज. २ (वै.) शुक्र; वीर्य; धातु. — Albuminous—(वन.) सस्यलबीज.—Coat—बीजावरण; बीजत्वक्; बीजकवच; बीजकोश.—Cup—बीजपात्र. —Dispersal—बीजविस्तार. — Drill — बीजवाप. [म. पाभर.] —Exalbuminous—असस्यलबीज.— of Holarrhena Antidysenterica — इंद्रयव. [म. इंद्रजव; कुड्याचें बीं.] — Plant — बीजधारी वनस्पति.—Vessel—बीजस्थली.

Seeded—(वन.) सबीज.

Seedless—(वन.) बीजहीनवनस्पति; अबीजवनस्पति.
Seedling—(वन.) रोह. [म. रोपा; रोपटा; रोपडे; पण्हेरी.]
Seeker—(तत्त्व.) अन्वेषी; अन्वेष्यमाण.—After Truth —(तत्त्व.) सत्यान्वेषी.
Seer—(तत्त्व.) द्रष्टा; ऋषि; कवि.
Segment—१ (ग.) खंड; विभाग; वृत्तखंड; वर्तुलखंड; धनुष्य; चाप; छेदक; अवधा. २ (वै.) शकल.-Alternate —(ग.) एकांतरवृत्तखंड.—Angle in a — चापांतर्गत कोण.—Angle on a—चापोपरिस्थ कोण.—Height of a—शर.—of a Circle—वृत्तखंड; वृत्तांश; वर्तुलखंड.—of a Line—खण्ड; अंश.—of a Sphere—गोलकखंड.—of the Base of a Triangle by its Height—आधाघा.—of the Latitude—अक्षकर्ण; पतनकेन्द्र.
Segmental Arch—(स्था.) किंचित्गोल-वर्तुलखंड तोरण.
Segmentation—१ (तत्त्व.,ग.) प्रभेदन; प्रभेदनोत्पत्ति; शकलीकरण. २ (वन.) पृथग्भवन; विश्लेष. ३ (वै.) विच्छेदन; खंडीकरण; खंडीभवन; विभाग; विभक्ति.
Segmented—१ (तत्त्व.) शकलीकृत; खंडित. २ (प्राणि.) वलयान्वित.
Segments—(ग.) खंड.—Similar—सरूपखंड.
Segregated—१ (तत्त्व.) विश्लेषित; वियोजित. २ (वै.) अलिप्त; विलग्न.
Segregation—१ (तत्त्व.) विलगीकरण; विश्लेषण; वियोजन. —of Characters—(वन.) गुणधर्मविश्लेष.
Seighiorage—(अर्थ.) मुद्रागालनलाभ.
Seimonasty—(वन.) स्पर्शप्रेरितत्त्व.
Seismogram—(भू.) भूकंपालेख.
Seismograph—(भू.) भूकंपलिख्; भूकंपलेखक; भूकंपलेखकयंत्र; भूकंपयंत्र.
Seismography, Seismology } — (भू.) भूकंपविद्या; भूकंपशास्त्र; धरणीकंपशास्त्र-विज्ञान; भूकंपलेखन.
Seismometer—(भू.) भूकंपमापक.
Seismometry—(भू.) भूकंपमापनविद्या; भूकंपमिति.
Seismoscope—(भू.) भूकंपदर्शक.
Selaginella—(वन.) वल्कपर्णक; वल्कपर्णक मुद्गलक.
Selastrus mantana—(वन.) विकंकत. [म. गुलबोटी; वेहकळ.]
Select Committee—(राज.) निर्वाचन-समिति; विशिष्ट समिति; विशेषसमिति.
Selected—१ (तत्त्व.) वृत; वरित. २ (वै.) निर्वाचित.
Selectic—(प्राणि.) आयताधोमुखी.
Selectio—(भाषा.) निर्वाचन.
Selection—१ (तत्त्व.) चयन; वरण; विचय; प्रोचन; उद्वहन. २ (पदा.) संवरण. ३ (वै.) निर्वाचन; संवरण. —Natural—(वन.) नैसर्गिक निर्वाचन; स्वाभाविक निर्वाचन; प्राकृतिक निर्वाचन. — of the Fittest — (वै.) सुयुक्तसंवरण.—Sexual—(वन.) यौन निर्वाचन.-Social — (तत्त्व.) सामाजिक निर्वाचन. — Vocational — (तत्त्व.) व्यावसायिक निर्वाचन.
Selectionist—(तत्त्व.) निर्वाचनवादी; चयनवादी.
Selective—१ (तत्त्व.,पदा.) चयनात्मक; वरक; वरणात्म. २ (वन.) संवरणात्मक. ३ (वै.) विवेचक.—Absorption —(पदा.,रसा.) विशिष्टउष्णता-शोषण; वृतविशोषण; विशिष्टशोषण.—Action—(तत्त्व.) चयनात्मकक्रिया.-Agent —(तत्त्व.) चयनात्मकसाधन.—Radiation Pressure —(पदा) किरणविशिष्टप्रेष. — Response — (तत्त्व.) चयनात्मक प्रतिक्रिया; वरक प्रतिव्यापार.—Synthesis—(तत्त्व) चयनात्मक संश्लेषण; वरक संकलन. — Value — चयनात्मकमूल्य.
Selectivity—इच्छया ग्रहणशक्ति; ग्राहकता.
Selene—(वै.) नखपुष्प.
Selenic Acid—(रसा.) सेलेनिकाम्ल; शशिकाम्ल; सोमाम्ल.
Selenide—(रसा.) सेलेनाइड; शशिद; सोमद.
Selenious Acid—(रसा.) शशसाम्ल; सोमसाम्ल.
Seleniscope—(ज्यो) चंद्रदर्शक.
Selenite—चंद्राश्म; शशित.
Selenium—(रसा.) सोम; सूम्य; सौम्य; चंद्रक; सोमक; शशिमू.
Selenocentric—(ज्यो.) चंद्रकेंद्रक; चंद्रमध्यग; चंद्रकेंद्रसंबंधी.
Selenodent—(प्राणि.) चंद्रदंती.
Selenography—(ज्यो.) चन्द्रगोल विद्या.
Selenograph—(ज्यो.) चंद्रलेखन; चंद्रालेख; चंद्रवर्णन.
Selenology—(ज्यो.) चन्द्रविद्या.
Selenotropic—(ज्यो.) चंद्राभिमुख.
Self—१ (तत्त्व.) जीवात्मा; आत्मा; स्व; स्वयमू; व्यक्ति; विभूति; अहंकार; व्यक्तित्व; see Person. २ (थिऑ.)

आत्मा. — Abasement — (तत्त्व.) आत्मलघुता. — Absorption—आत्मलीनता.—Abuse—(वै.) हस्तमैथुन. — Accusation — (तत्त्व.) स्वदोषारोपण. — Acquired—(शास्त्र) स्वयंपादित; स्वोपार्जित; स्वार्जित; स्वकष्टार्जित.—Acting—(पदा.) आत्मचलित; स्वचालित. — Activity — (तत्त्व.) स्वयंत्रण; स्वच्छंदता; आत्मव्यापार-प्रक्रिया —Adjustible — आत्मसमायोज्य. — Assertiveness—(तत्त्व.) स्वप्रकटीकरण. — Assertion — (तत्त्व.) स्वमतप्रतिपादन-स्थापन; आत्मप्राधान्य स्थापन; स्वमहत्त्वस्थापन. — Balancing Ledger—(अर्थ.) स्वविषय लेखन. [हिं. खुदमिलानखाता.] — Capacity—(पदा.) आत्मसमावेशन — Centred — (तत्त्व.) आत्मव्यापी; आत्मपर्याप्त Command—आत्मसंयम; मनोनिग्रह.—Conceited — आत्माभिमानी. — Condemnation—(तत्त्व.) आत्मविडंबन — Conditioned—(तत्त्व.) स्वच्छंद; स्वतंत्र — Conjugate (ग.) स्वानुबंध; स्वप्रतिबद्ध; स्वसदृचरित; मिथोबद्ध. — Conscious—(तत्त्व.) आत्मज्ञानी; आत्ममानी; साक्षिप्रत्यय; साक्षिभास्य; आत्मज्ञानविशिष्ट. — Consciousness—(तत्त्व.) आत्मज्ञान; अन्तर्बोध; निजबोध; स्वसंवेदन; आत्मसंवेदन; अस्मिता; अहंमस्मिता; आत्मसंविद्; आत्मचैतन्य. — Conservation — (तत्त्व.) आत्मप्रपोषण; आत्मरक्षण. — Contained — १ (तत्त्व.) स्वपर्याप्त, स्वयंपूर्ण; आत्मसंतुष्ट. २ (पदा.) स्वयंपूर्ण; स्वतःसिद्ध. — Contradictory — (तत्त्व.) व्याहत; स्वतःशीर्ण; स्वविरोधी. — Control — (तत्त्व) स्वसंयम; आत्मसंयम; स्वसंवेदक; आत्मवशता; आत्मवत्ता; वशिता; आत्मनियंत्रण; स्वयंनियंत्रण; आत्मनियमन —Culture — आत्मसंस्कृति —Deception—आत्मवंचना.—Denial — (तत्त्व.) स्वार्थत्याग; स्वार्थहोम; स्वार्थहानि; स्वार्थनिषेध; स्वसुखत्याग; आत्मत्याग; आत्मसंयमन. —Denying ordinance-(इति.) आत्मत्यागनियोग; स्वार्थत्यागविधि.-Dependent (तत्त्व.) स्वाश्रयी; स्वतंत्र; स्वावलंबी; आत्मनिर्भर. — Destruction—आत्महत्या. — Determination—(तत्त्व.) स्वतंत्रता; स्वयंनिर्णय; आत्मनिर्णय.—Devotion आत्मोत्सर्ग; आत्मनिष्ठा.—Display — स्वमहत्त्वप्रदर्शन. आत्मप्रदर्शन.—Effacement— (तत्त्व.) आत्मविलोपन. —Esteem—अहंता; आत्मपूजा.—Estrangement —आत्मसंप्रमोष. — Evidence — (तत्त्व.) स्वतःप्रमा; स्वतःसिद्धि; स्वयंसिद्धआधार; आत्मप्रामाण्य. — Evident (न.,तत्त्व) स्वतःप्रमाण; स्वतःसिद्ध; स्वसिद्ध; स्वयंप्रमाण; स्पष्ट; प्रत्यक्ष. see Axiomatic. — Examination (तत्त्व.) आत्मपरीक्षण.—Excitation—(पदा.) आत्मोत्तेजन.—Excited,-Dynamo — (पदा.) आत्मोत्तेजित विद्युज्जनक.—Exciting—(पदा.) स्वयंप्रेरित.-Exhibition—(तत्त्व.) आत्मप्रदर्शन; आत्मस्फवन.-Existence —स्वयंभूत्व.—Existent—स्वयंभू. —Experience स्वानुभव.—Expression—आत्मप्रकाशन; आत्मप्रकटीकरण; आत्माविष्करण.—Feeling—अहंभाव. — Fertilization—(वन.) स्ववशगगर्भधारणा; स्वपरागसिद्धफलन; स्वपिंडसंयोग; स्वनिषेक; स्वयमुत्पादन.—Governing—(राज.) स्वराज्यप्राप्त. — Government — स्वराज्य; स्वयंशासन; स्वायत्तशासन. — Help — (तत्त्व.) स्वाश्रय. —Importance—आत्ममहिमा; आत्मगौरव.-Inductance — (पदा.) आत्मोपपादकत्व; स्वयंप्रेरण; स्वावेश; स्वयंप्रवर्तन; स्वोद्भावन.—Induction—(पदा.) आत्मोपपादन.—Inferiority—आत्मलघुता. —Interest—(तत्त्व.) स्वार्थ; स्वहित; आत्माभिरुचि.-Introspection —आत्मनिरीक्षण. — Knowledge — आत्मज्ञान — Limited—(वै.) स्वयंमर्यादित. — Love — (तत्त्व.) आत्मप्रीति; स्वलोभ — Loving — (तत्त्व.) आत्मप्रेमी; अहंप्रेमी; अहंकाम; अहंकामी.—Luminous — (ज्यो., पदा., रसा.) स्वप्रकाशक; स्वयंप्रकाशी; आत्मदीप्त. — Moving machine — (यंत्र) स्वयंगतिक यंत्र. — Observation—(तत्त्व.) आत्मनिरीक्षण; आत्मदर्शन.— Polar—(पदा.) स्वयंध्रुवक.—Pollination — (वन.) स्वपरागसिंचन; स्ववशपरागीकरण; आत्मसेचन; स्वपरागाधिष्ठान; निजपरागव्यतिकर; आत्मपरागमीलन; स्वपरागवहन; स्वपरागयोग; वीर्यस्राव.—Possession — आत्माधिकार; आत्मवशता.—Preservation — (तत्त्व.) आत्मसंरक्षण; आत्मरक्षा; आत्मसिद्धि; आत्मसाक्षात्कार; आत्मानुभूति; साक्षात्कार.—Psychology—आत्मविज्ञान.-Punishment—आत्मप्रायश्चित्त.—Rating-आत्ममूल्यांकन. — Realisation — (तत्त्व) आत्मपरोक्ष; आत्मसंभावन; आत्मसिद्धि; आत्मानुभूति; स्वरूपानुसंधान; आत्मानुभव; आत्मसाक्षात्कार; स्वरूपसिद्धि; साक्षात्कार.—Recording —(पहा.) स्वयंलेखक.—Regard—(तत्त्व.) आत्मसन्मान. —Registering—(पदा.) स्वयंदर्शी; आत्मनिर्देश; स्वयंलेखक. [-Instrument—(पदा) स्वयंसिद्ध लेखनयंत्र.] —Regulation—स्वयंनियमन.-Respect— (तत्त्व.)

आत्मसंभाविता; आत्मसंभावना; आत्मसंमान. —Righteousness — (तत्त्व.) पवित्रमन्यता. — Sacrifice— (तत्त्व.) स्वार्थत्याग; स्वार्थहोम; स्वार्थसंन्यास; स्वार्पण; आत्मबलिदान; स्वार्थबलि; आत्मयज्ञ.—Satisfaction— आत्मसंतोष. — Seeker — स्वार्थनिष्ठ; स्वार्थपरायण. — Starter—स्वचालक —Sterility— (वन.) स्ववंध्यत्व; स्वपिंडवंध्यत्व —Sufficient — (तत्त्व.) आत्माराम. — Superiority—आत्ममहत्त्व; अहंकार.-Supporting —आत्मावलंबी.—Treatment—(तत्त्व.) आत्मोपचार. —Willed—स्वच्छंदी; स्वेच्छाचारी; आत्मनिश्चयी.

Selfish—(तत्त्व.) स्वार्थपर; आत्महितपरायण; स्वार्थदृष्टि. — ness—(तत्त्व.) स्वार्थपरता; स्वार्थबुद्धि.

Sell—विक्रयन.

Sella,-Officinalis— (वन) कोलकंद. [म. कोलकांदा.] —Turcica—(वै) पीठगर्भ; जतुकखल; दृष्टिनाडिपरिखा; मस्तिष्कमूलनलिका.

Seller's Over—(अर्थ.) विक्रेतृबाहुल्य.

Selling,-on Cost—(अर्थ.) स्वमूल्यविक्रय. — Out — क्रेताधिविक्रय.—Price—विक्रयमूल्य.

Selvage—(भू.) मृत्तिकास्तर; मृत्तिकावरण.

Semantic aphasia—(भाषा.) वाग्भ्रंश.

Semantics—अर्थसंक्रांतिशास्त्र; शब्दविज्ञान; शब्दार्थविकासविज्ञान.

Semaphore—इंगक.

Semasiology—शब्दार्थविद्या.

Semasphere—इंगगोलक.

Semblance—(तत्त्व.) सादृश्य; सदृशता; सरूपता; अनुरूपता; आभास.

Semeiography—रोगलक्षणवर्णन.

Semeiology—रोगलक्षणविद्या.

Semeiosis—(वै.) रोगलक्षणानुशीलन.

Semeiotis—रोगलक्षणशास्त्र.

Semen—(वै.) शुक्र; वीर्य; पितृवीर्य. — Ejaculati — (प्राणि.) वीर्य.-Improver—(वै) शुक्रशोधक; शुक्रधोन.

Semesiology—(भाषा.) शब्दव्युत्पत्तिशास्त्र.

Semester—(शिक्षण.) वर्षार्ध.

Semi—अर्ध.—Acid—अंशाम्ल. —Amplexicant—(वन.) आश्लेषी; अर्धाश्लेषी; अर्धस्कंधालिंगी. — Angle—(म.) अर्धकोण.—Circle — (ग.) अर्धवृत्त; वृत्तार्ध; अर्धवर्तुल.—Circular—(ग.) अर्धवर्तुलाकृति. [—Arch —(स्था.) अर्धवृत्ततोरण. [म. निमगोलकमान.] -Canal —(वै.) कर्णवलय; अर्धवर्तुल प्रवहन.] -Circularis—(वै) कलारेषा. — Consciousness — (तत्त्व.) अर्धबोधात्म; ऊनबोधिक. — Diameter — (ग.) व्यासार्ध; त्रिज्या. — Diurnal Motion — (ज्यो.) अहोरात्रवृत्तार्धभ्रमण. — Equitant — (वन.) अर्धपक्षारूढ. — Indirect Lighting—(पदा.) अर्धपरोक्ष उद्भासन.— Logical Fallacies — (तत्त्व.) मिश्रहेत्वाभास. — Lunar—१ (ज्यो.) अर्धचंद्राकृति; अर्धचंद्राकार. २ (वै.) त्रिखंडगुच्छ; अर्धेन्दुरूपम्. [—Cartilage —जानुसंधिकूर्चा.—Fold—जानुसंधिचूर्ण.-Gland — त्रिखंडगुच्छ; जानुसंधिग्रंथि —. — Notch — अर्धचंद्रअटनि.] — Lunaris—(वै.) अर्धचंद्ररेषा. —Membranous — (वै.) पत्रसदृश; कलाकल्पस्नायु; पटलाभा.—Paralysis— (वै.) अर्धांगवायु. — Permeable — (वन) अर्धभेद्य; अर्धप्रवेशशील; अर्धप्रवेश्य. [—Membrane—(पदा.) अर्धप्रवेशशील पटल.] — Phone — (पदा.) सांकेतिक समाचार. — Somnolence—अर्धनिद्रा. [म. अर्धवट झोंप.] —Sphere — (पदा.) अर्धगोल. — Spinalis Capitis—(वै.) समकशेरु मस्तक. [— Cervicis — समकशेरु कंठ.—Dorsi—समकशेरु वक्ष.] Square—(ग.) अर्धवर्तुलपाद.—Sextile—वृत्तषष्ठांशार्ध. — Tendinosus—(वै.) कंडरामय; ताणसादृश्य—; अर्धसौत्रिक. — Tone — (पदा.,संगीत.) अर्धस्वर; कोमलस्वर; अर्धस्वनिका.—Transparent—(पदा.) अर्धपारदर्शक. — Vowel—(भाषा.) अर्धस्वर.

Semicarpus Anacardium—(वन.) भल्लातक. [म. भिलावा.]

Semina—(वै.) बीज.

Seminal—(वै.) बीजसंबंधी; वीर्यविषयक. — Fluid — वीर्यजल.—Forces— (तत्त्व.) प्रकृतिवीर्य; प्रकृतिप्रभाव. —Hillock—(वै.) वीर्य. — Vesicle — (प्राणि.,वै.) रेताशय; शुक्रपेटिका; वीर्यपेटिका.

Seminarium—(वै.) बीजकोष; शिंबा; शिंबिका.

Semination—१ (वन.) बीजकिरण क्रिया. २ (वै.) वीर्याधान; गर्भधारणा.

Seminiferous—बीजजनक.

Seminist—बीजवादी.

Seminuria—(वै.) शुक्रमेह.

Sempiternal—(तत्त्व.) अनादि; शाश्वतिक.

Senate—(राज.) महाजनसभा; वृद्धसभा; नियामकसभा; विद्वन्मंडल; विद्वत्सभा; विद्यापीठसमिती.

Senescence—(तत्त्व.) जरत्व; जीर्यमाणता.

Senile, Senilis—(वै.) १ जराजन्य. २ वृद्धावस्था; वार्धक्य. -Insanity-वृद्धोन्माद; जरोन्माद.

Senility—(वै.) वार्धक्य; जरादौर्बल्य.

Senior—(राज.) उच्च; ज्यायान; ज्येष्ठ; पूर्वनियुक्त; -Widow-(शास.) ज्यायसी-ज्येष्ठ विधवा.

Seniority—ज्येष्ठता; प्राथम्य.

Sensa—(तत्त्व.) वेदना; ईंद्रियविप्ति.

Sensal—(तत्त्व.) ऐंद्रिय; आर्थिक; अर्थसंबंधी; वेदनिक.

Sensation—(तत्त्व.) बोध, ज्ञान; उपलब्धि; चेतना; ऐंद्रियज्ञान; संवेदना; ज्ञान; निर्विकल्पक प्रत्यक्ष; संवेदन, शंसन; स्पर्शज्ञान; क्षोभ; संक्षोभ; स्फुरण; संस्कारवेदन; बोधना; संस्कार; निर्विकल्पज्ञान; इंद्रियानुभव; प्रत्यक्ष; इंद्रियगोचर; संस्कारवेदना; इंद्रियप्रत्यक्ष; इंद्रियसंस्कार; वेदन; इंद्रियावग्रह; इंद्रियावज्ञान; विषयप्रत्यक्ष; विषयग्रहण; भावना; संज्ञा. -After-अनुगतप्रत्यक्ष; वासनाभूतप्रत्यक्ष. [म. जाणीव] -Mixed-मिश्रप्रत्यक्ष. -Muscular-स्नायुप्रत्यक्ष; सकरण-शारीरिक प्रत्यक्ष. -Simple-शुद्धप्रत्यक्ष; केवलप्रत्यक्ष. -of Touch-स्पर्शानुभूति; स्पर्शवेदन.

Sensational—चेतनावाहक; संक्षोभजनक; वेदनिक.

Sensationalism—(तत्त्व.) संवेदनाविज्ञानवाद; चमत्कारप्रियता; ऐंद्रियमूलकतावाद; संवेदनापर्यायिज्ञान; संवेदनवाद.

Sensationalist—(तत्त्व.) संवेदनविज्ञानवादी; ऐंद्रियमूलकतावादी; चमत्कारप्रिय; संवेदनावादी.

Sense—१ (ग.) दिशा. २ (तत्त्व.) इंद्रिय; इंद्रियज्ञान; ज्ञानेंद्रिय; इंद्रियशक्ति; ज्ञानेंद्रियशक्ति; संज्ञा; ज्ञान; वाच्य; अर्थ; अभिप्राय; वित्; विप्ति; इंद्रियवित्; इंद्रियविप्ति; व्यवहारज्ञान. -Aesthetic-सौंदर्यबुद्धि. -Capsule-(वै) इंद्रियागार; ज्ञानेंद्रियविवर. -Cell-उपलब्धिकरण. -Centre-उपलब्धिबिंदु; ज्ञानकेंद्र. -Data -Element-(तत्त्व.) संवेदनाधिष्ठान; इंद्रियदत्त; प्रतीत-घटक; ऐंद्रियघटक. -Evident to-प्रत्यक्षसिद्ध. -Experience-(तत्त्व.) इंद्रिय प्रत्यय-अनुभव. -Fillament-संवेदनतंतु. -Impression-संज्ञा; संवेदन; इंद्रियसंस्कार. -Mind-मनस्. -Moral-धर्मबुद्धि. -Object of-इंद्रियविषय, शब्दादिविषय. -of Beauty-सौंदर्यवृत्ति; सौंदर्येंद्रिय; ललितभाव. -of Hearing-श्रोत्रेंद्रिय. -of Humour-विनोदबुद्धि. -of Proportion-प्रमाणबुद्धि; तारतम्य, तारतम्यभाव; औचित्य. -of Sight-गुरुलाघवज्ञान; चक्षुरिंद्रिय. -of Simplicity-पारिमता -of Smell-घ्राणेंद्रिय. -of Taste-रसनेंद्रिय. -of Touch-त्वगिंद्रिय -Organ-इंद्रियस्थान; ज्ञानेंद्रिय. -Perception-इंद्रियप्रत्यक्ष; ज्ञानेंद्रिय संस्कार; सविकल्प ज्ञान; इंद्रियज्ञान. -Pleasure of-विषयसुख, इंद्रियसुख -Restraining of-इंद्रियदमन; इंद्रियनिग्रह. -Sixth or Muscular-पेशीगत संवेदना शक्ति. -Spiritual-दिव्यबोध. मानसेंद्रिय. -Senseless-शून्यवत्, बुद्धिहीन, चेतनाहीन.

Sensibility—१ (तत्त्व.) इंद्रियगम्यता, ज्ञानग्रहणसामर्थ्य; संवृतता; प्रत्यक्ष ग्राहकता; चेतनशक्ति; ज्ञानग्रहणशक्ति, संवेदनशक्ति, संवेदनशीलता; प्रत्यक्षयोग्यता; वेदन; भावक्षमता, सुग्राहकता. २ (वन.) उत्तेजित्व. -General-अलौकिकसामान्य; प्रत्यक्ष योग्यता. -Particular-लौकिक विशेष; प्रत्यक्ष योग्यता.

Sensible—(तत्त्व.) चेतना; इंद्रियज्ञेय; संवेदनशील; इंद्रियगोचर; इंद्रियगम्य; ऐंद्रिय. -Heat-(भू) ज्ञेयताप.

Sensitisation—(पदा.) (प्रकाशलेखनपद) उत्तेजनता; संवेदनात्मकता; संविद्धर्धन; ग्राहकतानिर्मिति.

Sensitise—(तत्त्व.) आलोकग्राहीभवन.

Sensitised—(पदा.) आलोकग्राहीभूत.

Sensitiser—(पदा.) उत्तेजक; ग्राहकतावर्धक.

Sensitising Reaction—(वै.) मृदु प्रतिक्रिया.

Sensitive—१ (ग.) सूक्ष्म. २ (तत्त्व.) अर्थग्राही; ग्रहणपटु; विषयग्राही; सचेतन; संस्कारक्षम. ३ (पदा.) इंद्रियविशिष्ट; संचेत्य; संक्षोभ्य; सूक्ष्मभेदग्राही; शीघ्रग्राही; सुग्राहक; प्रतिमाग्राहक; शीघ्रसंवेदी; सुग्राही; सूक्ष्मग्राही; संवेदनशील; सूक्ष्मवेदी. ४ (रसा.) शीघ्रग्राही. ५ (वन.) सचेतन; संवेदक; संवेदनाक्षम; स्पर्शशील; चलेंद्रिय; सुवेदी. ६ (वै.) ग्राहक; वश्य; संवेदनशील. -Balance-(ग.) सूक्ष्मतुला; सुवेदीतुला; सूक्ष्मचेतनतुला. -Flame-(पदा.) शब्ददर्शक ज्वाला; ध्वनिदर्शक दीपशिखा. -Plant-(वन.) लज्जावन्ती; लज्जामणी; लज्जावेली -Paper-(पदा.) आलोकग्राही पत्र. -Plate-सूक्ष्मग्राही कांच; प्रकाशचेतनपत्र.

-Thermometer-शीघ्रग्राही उष्णमापक. -to Light-प्रकाशग्राही; प्रकाशपरिणामी.

Sensitiveness—(तत्त्व., वै.) सूक्ष्मग्राह्यता; सूक्ष्मपरामर्शशक्ति; अर्थग्राहिता; वश्यता; वश्यत्व; सुग्राहकता; संवेदनशीलता; संस्कारक्षमता.

Sensitivity—(तत्त्व., पदा.) सुग्राहकता; संविदुन्मुखता; संवेदनशीलता, परामर्श शक्ति-बुद्धि; अर्थग्राहिता; संस्कारक्षमता.

Sensitizer—१ (तत्त्व.) उत्तेजक; उद्दीपक; प्रेरक. २ (पदा.) प्रतिमाग्राहककर.

Sensitizing—१(तत्त्व.) उत्तेजन; उद्दीपन, प्रोत्साहन; चेतन. २ (पदा) संचेतनीकरण.

Sensori Motor—(तत्त्व.) प्रत्यक्षप्रेरित; वेदनाकारक.

Sensorium—(तत्त्व.) मस्तिष्क; चेतनाशय; प्रत्यक्षव्यूह; चेतनास्पद; ज्ञानागार; ज्ञानाधार; ज्ञानकेंद्र; वेदनप्रांगण; वेदनयंत्र.

Sensory—(वै.) ज्ञानवाहक; ज्ञानेंद्रियसंबद्ध; ऐंद्रियज्ञानसंबद्ध; ज्ञानग्राहिणी, संवेदक; मनोवहा; चेतनवहा; ऐंद्रिय; इंद्रियप्रेरित; स्पर्शवाहक; ज्ञानवाही;वेदनिक; वेदक; ज्ञापक. -Acuity-संविदुक्ष्मता; वेदनसूक्ष्मता. -Area-(वै.) स्पर्शकेंद्र; संज्ञाकेंद्र; संज्ञाप्रदेश; ज्ञानग्राहीक्षेत्र; संवेदनक्षेत्र; संज्ञापीठ. -Centre-संज्ञाकेंद्र -Circle-(तत्त्व.) ऐंद्रियपरिखा. -Discrimination-संज्ञाविवेक; वेदनभेदन. -Elements-प्रत्यक्षघंश; प्रत्यक्षतत्त्व; संविदतत्त्व; ऐंद्रियघटक. -Motor-गतिसंज्ञावाहक; ऐंद्रियकर्म; इंद्रियकृतकर्म; संवेदनात्मक; प्रेरणात्मक. -Nerve-(वै.) ज्ञानवाहकमज्जातंतु; संवेदकमज्जारज्जु; ज्ञानतंतु; संज्ञावहधमनी; मनोवहाज्ञानतंतु; ऐंद्रियज्ञानतंतु; संज्ञावाहिनी; वेदकतंतु. -Organs-(वै.) ज्ञानेंद्रियाणि. -Path-संवेदनामार्ग; संज्ञावहतंतुमार्ग; ज्ञानपथ. -Process-संज्ञाप्रक्रिया. -Psychine Areas-(वै) विवेकभूमि. -Reception Areas-संज्ञादानभूमि. -Tract-संज्ञावहवर्त्म.

Sensual—(तत्त्व.) विषयासक्त; इंद्रियाराम; ऐंद्रिय; इंद्रियसंबद्ध; इंद्रियजन्य; विषयलंपट. -Gratification-ऐंद्रियपरितोष.

Sensualism—(तत्त्व.) विषयासक्ति; ऐंद्रियवाद; ऐंद्रियविज्ञानवाद; विषयप्राधान्यवाद; इंद्रियसुखवाद; प्रत्यक्ष; प्राधान्यवाद; संवेदनप्राधान्यवाद.

Sensualist—(तत्त्व.) विषयासक्तिवादी; प्रत्यक्षप्राधान्यवादी; इंद्रियसुखवादी.

Sensuality—ऐंद्रियता; इंद्रियासक्ति.

Sensuous—(तत्त्व.) ज्ञानेंद्रियसंबद्ध; ऐंद्रियज्ञानसंबद्ध; इंद्रियगम्य; विषयगत; इंद्रियग्राही; इंद्रियगोचर.

Sentence—१ (भाषा.) वाक्य. २ (राज., शास.) दंडशिक्षा; दंडाज्ञा; दंडादेश. -Death-(शास.) प्राणदंड. -of Life Imprisonment-आजन्मकारादंड; देहांतकारादंड. -of Transportation-द्वीपांतरदंड. -of Whipping-वेत्रदंड; रज्जुदंड; वेणुदंड.

Sentience—१ (तत्त्व.) ज्ञानग्रहणक्षमता; ज्ञानवाहकता; प्रत्यक्षग्राहकता; संवेदना, संस्कारक्षमता; इंद्रियसंस्कारक्षमता; बोधक्षमता.

Sentient—१ (तत्त्व.) सचेतन; ज्ञानग्रहणशील; विषयग्रहणक्षम, ज्ञानविशिष्ट; संज्ञावाहक; ज्ञानवाहक; संस्कारक्षम. २ (वै.) वेदनशील; अनुभवशील.

Sentiment—(तत्त्व.) वासना; भावना; रुचिग्राह; वृत्ति; रस; मनोभाव; आवेश; भावनाविशिष्टमत; भाव; अभिप्राय; स्थायीभाव; मनोविकार; मनोधर्म; मनोवृत्ति; उच्चतमभावना; भावगंड; वृत्तिगंड; मानसगंड; स्थिरगंड. -Aesthetic-सौंदर्यभावना. -of Hatred-घृणाभावना; द्वेषगंड. -of Love-प्रेमभावना. -of Patriotism-देशप्रेमभावना.

Sentimental—(तत्त्व.) वासनाप्रधान; वासनायुक्त; ऊर्मिल; हृदयदुर्बल; ऊर्मिप्रधान; रसप्रधान; भावप्रवण; भावात्मक; भावनामय, भावनोद्दीपक.

Sentiment—(तत्त्व.) स्थिरभावना; स्थिरवृत्ति.

Sentimentalism—हृदयदौर्बल्य; ऊर्मिदास्य; भावनात्मकता; भावाधीनता.

Sepal—(वन.) दल; छेद: वृंतपत्र; वृंतीय; वृंतदल;संदल; पुष्पपर्ण; आवरणदल; पुष्पदल; हरिद्दल; बाह्याच्छादनविभाग; पुटपत्र; कपाल; पुष्पकोशदल; वृंताश; पुष्पबाह्यदल; बाह्यदल; बहिर्दल.

Sepaloid—(वन.) पुष्पदलसदृश; वृंतसदृश.

Separable Accident—(तत्त्व.) वियोज्ययदृच्छागुण; भेद्यउपाधि; परिवर्तनीय उपाधि.

Separate—(तत्त्व.) भिन्न; पृथक्; विलग. -Creation Theory-(व., जीव.) स्वतंत्रोत्पत्तिवाद.

Separateness—(तत्त्व.) भेद; नानात्व; विभिन्नता; वियुक्तता. -Sense of-भेदबुद्धि.

Separating—(रसा.) पृथक्कारी.
Separation—(ग , रसा., वै.) पृथक्करण; विभीकरण; विश्लेषण; विश्लेष; वियोग, प्रभेद; रासायनिक विश्लेषण.
Separatism—(तत्त्व.) विभक्तावाद.
Separatist—(तत्त्व.) विभक्तवादी.
Separator—पृथक्कारीयंत्र. विभाजक.
Sepia Officinalis—(वन.) समुद्रफेन.
Sepsis—(वै.) बीजदूषण; पूति; पूतिदोष; पूतिभवन; पूयदुष्टि.
Septal Cartilage—(वै.) पटलास्थिक.
Septangle—(ग.) सप्तभुज; सप्तकोण.
Septete, Septenate—(वन.) सप्तखंडी.
Septenary—सप्तसंख्याक; सप्तात्मक; सप्तक; सप्तवार्षिक.
Septennate—(राज.) सप्तवार्षिक.
Septennial—सप्तवार्षिक. -Act-(इति.) सप्तवर्षीयविधि.
Septet—(पदा.) सप्तक.
Septic—(वै.) पूययुक्त; पूतियुक्त. -Fever-कोथोद्भव. -Poisoning-(वै.) पूतिविषार. -Tank-पूतिकुंड.
Septicaemia—(वै) पूतिरक्तत्व; जंतुविषमता; पूतिज्वर; पूयजन्यज्वर; पूयदुष्टरक्तविकार; रक्तपूति; अंतःपूति; रक्तांतरगतपूति; लोहीविकार; रक्तविकृति; रक्तदोष.
Septicidal—(वन.) भित्तिछेदक; संधिस्फुटन; अंतःसीवनग; पटलविभेदी.
Septifragal—(वन.) पटलच्छेदी; भित्तिवियोजक; पटलस्फोटक.
Septuagenarian—सप्तत्यद्धक.
Septum—(वन.) १ भित्तिका; पटल; भित्ति; विटप. २ सप्त. ३ (वै.) पटल. -Canalis Musculo Tubarii-(वै.) कर्णमार्गपटल. -Femorale-(वै.) अंकपटल. -Lucidum-स्वच्छपत्र. -Ventriculorum-विक्षेपिकांतरपटल.
Sequence—(पदा.) रचना; अनुक्रम; पौर्वापर्य; अन्वय; पारंपर्य; आनुपूर्व्य. -in Time-(तत्त्व.)-कालिकअनुक्रम.
Sequester—(शास.) शासकग्रहण; स्वाभिविविक्तन. [म. जप्त करणे.]
Sequestration—स्वाभिविविक्तधन. [म. त्रयस्थाकडे ठेवलेली मिळकत]
Sequestrum Forcep—(वै.) रक्षेमुखसंदंश.
Seral Community—(वन.) अस्थिरसमूह; परिवर्तनशीलसमूह.
Seralbumin—(रसा.) रक्तशुक्र, रक्तश्वेतीशी
Serein—(पदा.) निरभ्रवृष्टि.
Serf—कृषिदास. -dom—दासता दास्य; भूदास्य
Serial Number—क्रमांक; अनुक्रमांक
Sericulture—(अर्थ.) कीटपालन
Series—१ (ग.) श्रेणी, शृंखला; श्रेढी; सरणी; सारणी. २ (पदा.) माला; श्रेणी. ३ (भू.) प्रकार. ४ (व्याक.) परंपरा; क्रम अनुक्रम; श्रेणी. पंक्ति. -Arithmetical-(ग.) योगश्रेणी; चयश्रेणी. -Arrangement-एकसररचना. -Connected in-(ग., पदा.) श्रेणीबद्ध. -Geometrical-(ग) गुणश्रेणी; उत्तरश्रेणी. -Harmonical-स्वरश्रेणी; गानश्रेणी. -of Exprimments-(पदा.) प्रयोगमाला. -of Spectrum Lines-रेखाश्रेणी. -Spectra-श्रेणिकवर्णपट. -Sum of-(ग) संवर्धन; श्रेढी. -Wound-(पदा.) श्रेणीवेष्टित.
Sermon—(तत्त्व., धर्म.) प्रवचन, प्रबोधन.
Serolin—(वै.) रफटिकितलसिका.
Serology—(वै.) रक्तरसविज्ञान.
Seropurulent Seropus—(वै) रक्तपूय.
Serous—(वै.) स्रावी; स्नेहपर. -Cavity-अस्तरितदर. -Membrane-(वै.) रक्तजलस्रवचा; स्रावीपटल.
Serpens, Serpent—(ज्यो.) भुजग, वासुकी.
Serpentarious—(ज्यो.) भुजगधारी.
Serpentine—(भू.) सर्पिल.
Serpigenous—(वै.) सर्पी.
Serpula—(प्राणि.) सर्पाकृमि.
Serpulite—(भू.) सर्पाश्म.
Serranus—(प्राणि.) करवतमत्स्यजाति.
Serrate—(वन.) दंतुर; दंतुरित; करवताकार; सदंतुर; ऊर्ध्वदंतुर.
Serrated—दंतुररेषा.
Serrathphylleum Submersum—(वन.) शैवाल. [म. शेवाळ]
Serratus—(वै.) दंतुरा. -Anterior-स्कंधशलाका -Magnus-करपत्र; करपत्रक; महाअरित्राकार स्नायु. -Posticus-पर्शुकांतरित स्नायु.

Serriform—(वन-) करकचाकार.
Sersia—(प्राणि.) सर्सी.
Serum—(वै.) रक्तोदक; रक्तजल; लसिका; रक्तरस; सार; अंबु; जल; रक्तद्रव. -Albumin-(वै) रक्तोदका... -Therapy-अभयतारक्तरसोपचार.
Serve—(शास.) आरोपण; निधान; निर्वाहन.
Service—१ (अर्थ.) सेवा. २ (वै.) उपचार. ३(शास.) आरोपण; निधान; घोषण; ख्यापन. -Material-(अर्थ.) भौतिकसेवा. -Line-(शास.) वंटनरज्जु. -Personal-वैयक्तिकसेवा. -Technical-तांत्रिक-उपचार.
Servient Heritage—(शास.) गौणस्थळ.
Servitude—(अर्थ.) परतंत्रता; दास्य; सेवा.
Sesamum Indicum—(वन.) तिल. [म. तीळ]
Sesamoid—(वै.) कंडरासंभव. -Bones-तिल-समास्थि; तिलकपास्थि: तन्यास्थि.
Sesqui—(रसा.) एकार्ध.
Sessile—(वन) अदंड; विनाल; अवृंत; दंडरहित; निर्दण्ड; दंडहीन; आसीन.
Session—(शास.) अधिष्ठान; न्यायसभाकाल; अधिवेशन.
Sessions Judge—(शास.) न्यायसभाधीश.
Sestularia—(प्राणि.) समुद्रवृक्ष.
Set—गण; संघ; समूह. [म. संच, साचा] -Apart-पृथक्करण; भिन्नीकरण; नियोजन. -Aside-निरसन. -Off-(शास.) प्रति-ऋण; प्रतिप्रार्थना.
Square—(ग.) चौरस; चतुरस्र; समकोणक.
Seta—(वन.) दंड; शलाका.
Setting—१ (ज्यो.) अस्त; अस्तगमन. २ (तत्त्व.) संदर्भ; परिस्थिति. -Circle-(ज्यो.) अस्तवृत्त. -of Fracture-(वै.) अस्थिभंगआस्थापन.
Settled—(अर्थ,) स्थायिक. -Rayot-स्थायिक-रहिवासी.
Settlement—१ (अर्थ.) निर्धार; धारा. २ (इति.) वंसाहत. ३ (शास.) व्यवस्थापत्र; समाधानलेख. -Act-(इति.) उत्तराधिकारप्रबंधविधि. -Ledger-आकारपंजिका; आकारसूचि; करसूचि. -of Claims-(शास.) संधान; शमन; समाधान.
Settling,-Day—(अर्थ.) गणनादिन. -Periodic-सावधिगणना.
Settings—(चित्र.) दर्शन; दार्शनिक. [म. देखावे]
Severality—(तत्त्व.) पृथक्त्व.
Several Liability—(शास.) पृथक्भार.
Severally—(शास.) पृथक्पृथक्; स्वतंत्रभावे.
Severe—उग्र; गंभीर.
Severance—विभाजन; विच्छेद. -of Diplomatic Relations-(राज.) राजनैतिकसंबंध विच्छेद.
Sewage—(स्था.) मलिनजल; मलनिर्यास.
Sewer—(स्था) मलनिर्यास; मलविसर्जक.
Sex—(जीव. वन., वै.) लिंग; जाति; लिंगभेद. -Abnormality-(जीव.) लैंगिकवैपरीत्य. -Act-लैंगिककिया; लैंगिककार्य. -Cell-(वै.) लिंगशाला. -Character-१ (जीव.) रज्यतंतुलक्षण. २ (तत्त्व.) लिंगलक्षण; लिंगचिन्ह. -Chromosomes-(जीव.) लैंगिकरज्यतंतु. -Determination-लिंगनिर्णय. -Determining-लिंगनिर्णायक. -Differenciating-लिंगभेदकारक; लिंगभेद. -Equipment-लैंगिकसामग्री. -Feeling-(तत्त्व.) लैंगिकसंवेदन; कामभाव; लिंगभावना. -Gland-(जीव.) लैंगिकग्रंथि; लिंगपूग; जननपूग; लिंगपिंड. -Harmone-लिंगोत्तेजक रस. -Instinct-(तत्त्व.) लिंगप्रवृत्ति; विषयप्रवृत्ति. -Linkage-(वन.) रजांगानुबंधन. -Linked Characters-(जीव.) लिंगानुवर्ती आनुवंशिक गुणधर्म. -Mosaic-लैंगिक वैचित्र्य -Organs-प्रजननसंस्थान. -Psychology-(तत्त्व.) काममीमांसा; लिंगमानसशास्त्र; काममानसशास्त्र; -Ratio-(जीव.) स्त्रीपुरुषप्रमाण; लैंगिकप्रमाण. -Reversed-लिंगपरिवर्तन.
Sexagesimal—(ग.) षष्टिक.
Sexology—कामशास्त्र.
Sextant—(ज्यो., पदा.) १ षडंश; वृत्तषष्ठांश. २ कोणमापकयंत्र; कोणादर्श; षष्ठांशमापक; षडंशयंत्र.
Sextet—(पदा.) षट्क.
Sextile—(ज्यो.) षष्टयंसदृष्टि; वृत्तषष्ठांशांतर; षष्ठभागांतर. -Organs-(वै.) जननेंद्रिय.
Sexual—१ (जीव.) कामप्रधान; मैथुनी; कामुक; वैषयिक; लिंगविषयक; लैंगिक; यौग; योगसंभव संयोगिक. २ (वन.) सलिंग; यौग; लिंगापेक्षी; योगसंभव; संयोगी; संभोगजन्य; संयोगजन्य; लिंगमूलक; लैंगिक. -Affi-

nity-(जीव.) परस्पराकर्षण (लैंगिक). -Appetite-कामवासना; विषयवासना. -Cell-(वन.) लिंग पेशी. -Generation-(वन.) सलिंग-लैंगिक प्रसव; संभोगप्रसव- -Impulse-(जीव) स्त्रीपुंसाकर्षण; कामविकार. -Indulgence-अतिविषयसेवन. -Instinct-कामोद्रेग; कामप्रवृत्ति. -Intercourse-(जीव.) स्त्रीपुरुषसमागम. -Loss of Power-प्रजननशक्तिनाश. -Reproduction-१ (जीव.) लैंगिकप्रजोत्पादन; सलिंगपुनरुत्पत्ति. २ (तत्त्व.) योनिजनन; पिंडजनन; शुक्रशोणितजनन. ३ (वन.) सलिंग पुनरुत्पत्ति; संभोगजन्यपुनर्जननक्रिया. -Selection-(तत्त्व.) लैंगिकविचय; कामिकविचय; प्रणयपक्षपात; लैंगिकसंवरण-निर्वाचन; लिंगवरण. -Stage-(वन.) संभोगी अवस्था. -Trauma (तत्त्व.) कामोद्रेग.

Sexualist—(तत्त्व.) लिंगविशिष्टतावादी; लैंगिकग्रंथित्व.

Sexuality—(जीव) लिंगविशिष्टता; लैंगिकता; जातिनेयता; कामुकता; लिंगासक्ति.

Seyphozoa—(प्राणि.) मृदुजीव.

Shade—१ (ज्यो.) आभा. २ (थिअॅा.) सजीववासनाशव; छाया. ३ (पदा.) १ छाया; प्रावारक; शंकुपरावर्तक. २ छटा; आभा; प्राभा. -Light-(शिल्प.) निम्नोन्नत; नतोन्नत. -Plant-(वन.) छायाश्रितवनस्पति; छायावासी वनस्पति.

Shading—(चित्र., शिल्प.) वर्तना. [हिं. परदाज]

Shadow—(ज्यो., पदा.) प्रतिछाया; छाया. -Graph-(पदा.) छायालेख. -of Umbra-(पदा.) छाया. -Test-(पदा.) छायापरीक्षण.

Shaft—१ (पदा.) धुरा; दंड; धुरादंड. २ (वै.) अंग; मध्यभाग; कांड; दंड; कोशांग. ३ (शास.) विवर. -Governor-(यंत्र.) दंडनियंत्रक. -of the Bones-(वै.) अस्थिदंड; अस्थिकाष्ठ. [हाडाची काठी] -of a Rib-(वै.) पर्शुकांड.

Shafting—(पदा.) धुरादंडप्रणाली.

Shaker—(रसा.) प्रक्षोभक; आलोडक.

Shaking, -Apparatus—(रसा.) प्रक्षोभक उपकरण. -Hands-करालिंगन; करसंवाहन; हस्तमेलन; नमस्कार; हस्तांदोलन.

Shale—(भू.) शिला; शिलास्तर. -Oil-शिलातैल.

Shallow—(वै.) उत्तल. [म. उथळ]

Shamanism—(भू.) शामानधर्म; श्रमणधर्म.

Shame—(तत्त्व) लज्जा; शर्म; व्रीडा.

Shamming (Sham)—(तत्त्व.) कृत्रिम; व्याज; छद्म; कपट; मिथ्या; कपट-मिथ्या दर्शन.

Shank—१ (मुद्राः) मुद्रादैर्घ्य. २ (वै.) नलक. -of a Tuning Form-(पदा.) दंड.

Shape—(पदा., भू., रसा.) आकृति; आकार; रूप. -Less-निराकृति; आकारहीन.

Share—१ (ग.) प्रक्षेपक; अंश. २ (पदा., शास.) भाग; अंश. -Capital-(अर्थ.) भागमूलधन. -Certificate-भागप्रमाणपत्र; भागलेख. -Holder-भागाधिकारी; भागस्वामी; विभागधर; भागधारक; अंशधारक. -Transfer-विभागपरिवर्तन; विभागहस्तांतर. -Warrant-भागपत्र.

Shark—(प्राणि.) ग्राह; नक्र; मकर; कुंभीर; शातन.

Sharp—(पदा.) तीक्ष्ण; तीक्ष्णाग्र; तीव्र. -Ness-तीक्ष्णता; धारा; रेखात्मकता. -Note-तीव्रस्वर; तीक्ष्णस्वर.

Shavings—(पदा., रसा.) छीलन; छातन.

Shear—(पदा.) विरूपण; कृन्तन. -Force-(स्था.) कृन्तकभारप्रेष. [म. कातरा]

Shearing—(भू.) विदारण; विच्छिन्नीकरण. -Strain-(पदा.) विरूपण विक्रिया. -Stress-(पदा.) विरूपक चाप; विकारकदापनप्रेष.

Sheath—१ (तत्त्व.) कोश; कोष; आवरण; वेष्टन. २ (वन.) पर्णदंडवेष्टन; आच्छादक; छादन; कोश; वृंताच्छादन; कवच. ३ (वै.) नसापेशी. [म. अम्रा खोळ] -Femoral-(वै.) अंकवाहिनी पेशी. -of the Tongue-(वै.) जिव्हाच्छादन.

Sheathed—(वै.) पेशस्कृत; आच्छादित; कवचगत.

Sheathing—(वन.) आवरणक; आच्छादक. -Petiole-आच्छादक वृंत.

Sheet—१ (रसा.) वस्त्र; पट; स्तर. २ (शास.) पत्र; पत्रक. -Dripping-(वै.) निस्पंदवस्त्र.

Shelf—(स्था.) काष्ठफलक. [म. घडवंची, शीडी; फलाट]

Sheliac—(ज्यो.) ऊर्वशी.

Shell—१ (थिअॅा.) निर्जीव वासनाशव; कवच; शिंप वलय; कोश. २ (वै.) कवच; स्फोटक गोलक. -Cavity-(प्राणि.) कवच विवर. -Shock-(वै.) अस्त्रभयाघात.

Shellac—(रसा.) लाक्षा.

Sheratan—(ज्यो.) अश्विनीतारा.
Shield—(पदा.) कवच; अच्छूरिका; त्राण.
Shielding—(पदा.) प्रावारण.
Shift—१ (तत्त्व.) विचलन; स्थानपरिवर्तन. २ (पदा.) वक्रता. [म. झुकाव; झुकणें] -System-(शास.) परिवर्तन पद्धति; आवृत्तिपद्धति; लोकांतरपद्धति.
Shifting of Taxes—(अर्थ.) करभार हस्तांतर.
Shin Antonion Crest—(वै.) जंघकट.
Shine—(पदा.) प्रकाशन; दीपन. [म. चमकणें]
Shingle—१ (भू.) कंकर; शिलाखंड. [म. गोटे; मूडि] २ (वै.) त्वक्नाडीशोथ.
Ship—१ (ज्यो.) नौकापुंज. २ (नौ.) नौका; तरणी; पोत; समुद्रयान. -Money-(इति.) नाविककर; नौधनकर.
Ships,-Artierior—(अर्थ., शास्त्र.) नौकानियमावली. -Manifesto-नौकाधन गणना-दर्शिका.
Shipment—(अर्थ.) नौकागतकरण; नौकाभरण.
Shipping, -Bills—(अर्थ.) नौधनपत्र. -Rings-नाविकसंघ
Shoal—(भू.) जलांतरित प्रस्तर.
Shock—१ (तत्त्व.) आघात; अभिघात. [म. धक्का] २ (वै.) मर्माघात; आघात; घात. -Absorber-(पदा.) शक्तिशोषक; आघातशोषक; घातशोषक.
Shoot—(वन.) अंकुर; प्रांकुर; पल्लवसंभार; विटप. -System-पल्लवसंघ.
Shooting, -Pains—(वै.) तीक्ष्ण-तीव्र वेदना. [म. शिलका] -Stars-(ज्यो.) उल्का.
Shore Plant—(वन.) समुद्रतीरवासी बनस्पति.
Shorea Robusta—(वन.) सालवृक्ष; अश्वकर्ण; अजकर्ण; अजकण; शाल. [म. धूपवृक्ष, शालवृक्ष, राळ]
Short—ह्रस्व; लघु. -Bills-(अर्थ.) अल्पकालीन धनलेख.. -Bones-(वै.) खंडास्थि. -Circuit (पदा.) वर्त्मक्षेप; . लघुवर्त्म; क्षुद्रकुंडली; संक्षेपपथ. -Cut-(तत्त्व.) ह्रस्ववर्त्म. -Dated Paper-(अर्थ.) see Short Bill. -Delivery-(अर्थ.) त्रुटितवस्त्वानयन; न्यून; क्षति. [म. कमी माल देणें. हिं. कमसुपुर्दगी] -Exchange-(अर्थ.) अल्पकालीन विनिमय. -Gastric-(वै.) लघुजठर—. -Hand-(भाषा.) लघुलेखन;लघुलिपि; स्वाक्षरी. -Loan-(अर्थ.) अल्पकालीनऋण. [-Fund-अल्पकालीनऋणकोश] -Money-अल्पकालीनऋण. -of Stock-(अर्थ. हीनमूल्यऋणपत्रविक्रेता. [हिं. घटीकिंमतका सट्टेवाला] -Parliament-(इति.) अल्पायुषी लोकसभा -Period Equilibrium-(अर्थ.) अल्पकालीन समता-समतोलन. —-Market-अल्पकालीन आपण व्यवहार. -Price-(अर्थ.) अल्पकालीनमूल्य. -Sight Sightedness-(पदा.) अदूरदर्शनदोष; अदूरदृष्टि; ह्रस्वदृष्टि; समीपदृष्टि; निकटदृष्टि. -Story-(भाषा.) लघुकथा; लघुवार्ता; खंडकथा. -Summary-(शास.) संक्षिप्तसार. -Wave-(पदा.) लघुलहरि.
Shorty Petiolate—(वन.) ह्रस्ववृंत.
Shoulder—(वै.) स्कन्ध; अंस. -Blade-अंस फलक. -Bones-स्कंधास्थि. -Dislocation of-स्कंधमोक्ष; स्रस्तस्कंद. -Girdle-स्कंधचक्र; अंसचक्र -Presentation-पार्श्वोदय; स्कंधदर्शन.
Shower—(पदा., वै.) वर्षाव; स्वल्पधारा. -Bath-धारास्नान.
Shrew-Mouse—(प्राणि.) छछुंदर.
Shrike—(प्राणि.) भृंगक.
Shrill Note—तारस्वर; तीव्रस्वर.
Shrimp—(प्राणि.) इंचाक; शलवृश्चिक.
Shrink—संकोचितकरण.
Shroud—(नौ.) नौरज्जु.
Shrub—(वन.) लघुवृक्ष; क्षुप; विटप; गुल्म. [म. झुड झुडुप, झांकर, खुरटे झाड]
Shunt—(पदा.) २ वाहान्तर. २ पार्श्ववाहक. [म. शाखोळ; शाखोळें; शाखोळी] -Wound-पार्श्ववेष्टित.
Shutter—(पदा.) प्रकाशनियामकद्वार-पटल; यंत्रद्वार. [म. कळीचा पडदा]
Shyness—(तत्त्व.) संकोच; अप्रत्यय; अविश्वास; शालीनत्व; भीरुत्व.
Sibascious Gland—(वै.) स्नेहोत्पादक पिंड-ग्रंथि.
Sibson's Fascia—(वै.) ग्रीवा आटोपरक्षकपत्र.
Sickle—(कृषि.) दात्र. -Like Rib-(वै.) दात्र-फलकाकार पर्शुका. -Moon-(ज्यो.) द्वितीयाचंद्र.
Sida, -Acuta—(वन.) बला; नागबला. -Cordifolia, -Carpinifolia-बला. [म. चिकणी, चिकणा] -Rhombifolia-(वन.) महाबला; सहदेवी; अतिबला. [म. भांबुर्डी, चिकणजाती] -Spinosa-नागबला. [म. गांगेटी; गांडेधामण],

Side—(ग.) भुज; पक्ष; बाहु. (पदा.) सयुजा; सयुज; भुज. -Action-(वै.) सहक्रिया. [म. आडक्रिया] -Chain-(रसा.) पार्श्वशृंखला. [-Compound-(रसा.) सशाखशृंखला यौगिक] -Elevation-(स्था.) पार्श्वनिदर्शन; अपांगनिदर्शन. -Left-(ग.) पूर्वपक्ष. -of a Crystal-(पदा.) पार्श्व. [म.पैलू] -of Equation-(ग.) पक्ष. -of a Figure-(ग.) भुज; बाहु. -of a Right Angled Triangle-(ग.) कोटि; भुज; कर्ण. -Right-(ग.) उत्तरपक्ष.

Sidereal—(ज्यो.) नाक्षत्रिक; सावन; नाक्षत्र; नक्षत्र-सावन. -Day-नाक्षत्रदिवस; नाक्षत्रदिन. -Magnetism-नाक्षत्रिक चुंबकत्व. -System-(ज्यो.) नक्षत्र-मण्डल. -Time-नाक्षत्र काल-समय. -Year-नाक्षत्रवर्ष.

Sideroscope—(ज्यो.) लोहदर्शक.

Siderostat—(पदा.) नक्षत्रस्थापक.

Siege—(युद्ध.) वेष्टन; सैन्यवेष्टन. [म. वेढा]

Sieve—(रसा.) चालनी. -Plate-(वन.) चालनी. [म. तबकडी, चाळण] -Tube-(वन.) चालनी-नलिका. [म. चाळणेरी]

Sigfried Line—(युद्ध.) दुर्ग माला-पंक्ति.

Sighing Respiration—(वै.) दुःश्वसन.

Sight—(वै.) दृष्टि; लक्ष्य; दृक्शक्ति. -Bills-(अर्थ.) दर्शनीधनलेख. -Error in-(वै.) दृष्टिदोष. -Line of-(पदा.) दृष्टिरेखा. -Object of-१ (पदा.) चक्षुर्विषय; चक्षुरिंद्रिय. २ (युद्ध.) मक्षिका; लक्ष्य. -Rate-(अर्थ.) दर्शनी धनलेखमूल्य.

Sighting a Bill—(अर्थ.) दर्शनी धनलेख आदान.

Sighting Line—(तत्त्व.) चाक्षुषरेषा.

Siglum—(भाषा.) द्योतक; चिन्ह; संक्षिप्तचिन्ह.

Sigmoid (वै.) बलयस्थूलांत्र; व्यग्रम; वर्तुलाकृति; गुदकांड; उत्तरगुद. -Groove-अर्धचंद्रिकासिरापरिखा. -Mesocolon-बस्तिद्विपत्रपटल.

Sign—१ (ग.) चिन्ह. २ (ज्यो.) राशि. ३ (तत्त्व.) हस्ताक्षर; चिन्ह; संज्ञा. ४ (वै.) रोगचिन्ह. -Language-(भाषा.) सांकेतिक भाषा; चिन्हभाषा; प्रतीक-भाषा. -Making Function-(तत्त्व.) चिन्हजनक वृत्ति. -of Always Equal to(≡)-पर्यायचिन्ह; पर्याय. -of Addition (+)-(ग.) यौगचिन्ह; वत्ता; समचिन्ह. -of Because-(∵) हेतुचिन्ह. -Difference (s)-अंतरचिन्ह. -of Division (÷)-भाजनचिन्ह; भागाकारचिन्ह. -of Equality (=)-(ग.) साम्यचिन्ह. -of Greater Than (>)-आधिक्यचिन्ह. -of Infinity(∞)-अनंत-चिन्ह. -of Less Than (<)-न्यूनतांचिन्ह. -of Multiplication(×)-गुणनचिन्ह; गुण्य; गुणक-चिन्ह. -of Proportion(:)-प्रमाणचिन्ह. -of Plus or Minus (±)-योगवियोगचिन्ह. -of Subtraction(-)-व्यकलनचिन्ह; वियोगचिन्ह. -of Therefore-(∴) अनुमानचिन्ह. -of Zodiac-(ज्यो.) राशिचिन्ह. -Same-(ग.) सरूपचिन्ह. -Subjective-(वै.) आत्मप्रतीत लक्षण.-to Change-(ग.) चिन्हांतरकरण. -Zodiacal-(ज्यो.) राशिचक्रचिन्ह, राशि.

Signs,-Different—(ग.) विरूपचिन्हानि. -Like-समानचिन्हानि. -Unlike-(ग.) असमानचिन्हानि.

Signal—(पदा) संदेश; संकेत; संज्ञा.

Signature—हस्ताक्षर.

Significance—(तत्त्व.) मूल्य; अभिसंधि; विशेष सूचना; अर्थ; आशय; अभिप्राय; महत्त्व.

Signification—(तत्त्व.) अर्थ; लक्षण.

Significant—१ (ग.) सार्थक. २ (तत्त्व.) सार्थ; साशय; साभिप्राय.

Significants—(तत्त्व.) सूचक; बोधक; वाचक.

Signifies—(तत्त्व.) लक्ष्यप्राधान्यशिक्षा.

Silence—(पदा.) नीरवता; निःशब्दता; शांतता.

Silent Partner—(अर्थ.) अक्रियमाण सहकारी.

Silhoutte—(चित्र.) छायाचित्र.

Silica—(रसा., वन.) सिकता; वालुका; शिलिकांजक; शुद्धवालुका.

Silicate—(रसा.) सिकित; शैलित; शैलिक; शैलेत; -of Alumina-(रसा.) स्फटसिकित-शैलिक; गोपी-चंदन. -of Magnesia-(रसा.) मग्नसिकित-शैलिक; शंखजीरक. [म. शंखाजिरे]

Siliceous—(वन.) सिक्थमय; सिलिकामय; सिकता-मय. [म. गारेचे]

Silicic Acid—(रसा.) शैलिकाम्ल.

Silicification—(वन.) सैकतन.

Silicle—(वन.) शिंबिका.

Silicon—(रसा., वै.) सिक; शैल; सिलिक; सिकता; शैलक; शैलज; पाषाणसार.
Silicula—(वन.) सार्षपील [म. डिंगरी]
Siliqua—(वन.) स्फुटनशील बीजपेटिका; मोहरी; तिल; शिंबा; सार्षपी; बिंदुस्फोटी; सार्षप; सर्षपसदृश.
Silk—कौशेय; कौशिक.
Sill—(स्था.) तलस्तर. [म. उंबरठा, तळसरी]
Silo—(अर्थ.) खादकूप.
Silt—(अर्थ.) नूतनमृत्तिका; पंक; नदीकर्दम.
Silurus—(प्राणि.) एतनमस्त्यजाति.
Silver—(रसा.) रजत; रौप्य. -Albuminate-(वै.) रजतकल्क. -Coin-(अर्थ.) रौप्यमुद्रा. -Halides-(रसा.) रजतहरकादिक. -Ion (वै.) रजदल. -Jubilee-रजत-रौप्यमहोत्सव; रूपकोत्सव. -Nitrate-(रसा.) रजतनत्रेत; रजतनत्रित;रजतव्यंजक. [म. काडीखार] -Oxide-रजतप्राणिद. -Salts-(रसा.) रजतलवग. -Standard-(अर्थ.) रौप्य-मुद्राचलनपद्धति. -Sulphate-(रसा.) रजतगंधकित; कृष्णतार.
Silvered—(रसा.) राजतक; रजतलिप्त. [म. रुपेरलेलें]
Silvering—(रसा.) रजतलेपन. [म. रुपेरणें]
Simarubeceæ—(वन.) ईंगुधादिवर्ग.
Similar—१ (ग.) अनुपाती; सदृश; समरूप; सजातीय. २ (तत्त्व.) सदृश; सम; समान; तुल्य; सजातीय; अनुरूप; एकरूप. -Triangles-(ग.) समप्रतिकोणत्रिकोण; सजातीयत्रिकोण.
Similarity—(तत्त्व.) एकरूपता; साम्य; सादृश्य; समानता; समता; सामान्य; तुल्यता. -Principle-(वै.) साम्यतत्त्व.
Similarly Placed—(पदा.) समस्थित.
Similars—(तत्त्व.) सादृश्यगर्भ; समनाधारक; समान.
Similie—१ (तत्त्व., भाषा.) उपमा; दृष्टान्त. २ (वै.) समौषध.
Similitude—(ग.) साम्य; साजात्य; सजातीयत्व. -Centre of-साजात्यबिन्दु. -Line of-साजात्यरेखा.
Simoom—(भू.) मरुप्रभंजन.
Simple—१ (ग.) सरल; एकवर्ण. २ (तत्त्व.) सहज; अमिश्रित; केवल; असंमिश्र; असंकीर्ण; सरल; सुगम; शुद्ध; विशद. ३ (रसा.) साधारण; सामान्य. ४ (वन.) एककिंजोद्भव; एकमंडली; असंयुक्त. ५ (प्राणि.) निरवयव. ५.(शास.) अश्रम; कष्टवर्जित; लघु. -Apprehension-(तत्त्व.) केवलप्रतीति; प्रतीतिभाव. -Chord-(ग.) द्वितय. -Circuit-(यंत्र.) सरल सरणी; सरल मंडल-कुंडली. -Colours-(पदा.) एकाकीवर्ण. -Contract-(शास.) गुर्भितसमय; लिखितउक्तसमय. -Drupe-(वन.) सरलअष्ठीला; अष्ठीलाह. -Epithelium-(वै.) एकस्तरपट. -Equation-(ग.) एकवर्णसमीकरण. -Fraction-(ग.) भागजाति अपूर्णांक. -Fracture-(वै.) सरल अस्थिभंग. -Harmonic-(ग.) सरलावर्तगति. [-Motion-सरलआवर्तगति; सरलदोलन] -Hurt-(शास.) साधारणव्यथा; लघुव्यथा. -Imprisonment-(शास.) अश्रमकारावास; अश्रमकारादंड. -Interest-(ग.) सरलवृद्धि. [म. सरळव्याज] -Leaf-(वन.) सरलपर्ण; अविभक्तपर्ण; एकपत्र. -Machine-(यंत्र.) मूलयंत्र; सरलयंत्र. -Microscope-(पदा.) सरलसूक्ष्मदर्शक; सरलअनुवीक्षण. -Motion-(ज्यो.) साधारणगति; शुद्धगति. -Mortgage-(शास.) लघुबंधक; सरलबंधक. -Pendulum-(पदा.) सरलदोलक. -Pistil-(वन.) अविभक्त स्त्रीकेसर. -Proposition-(तत्त्व.) शुद्धनिर्देश. -Reflex-(वै.) अमिश्र. -Salt-(रसा.) सरललवण. -Substance-१ (रसा.) एकाकीपदार्थ.
Simplex—१ (जीव.) एकप्राप्त. २ (वन.) एकघटकित.
Simplicity—(तत्त्व.) सरलता; आर्जव; शुद्धत्व; अमिश्रत्व; सुकरता.
Simplification—१ (ग.) संक्षेप; शोधन; सरलीकरण: सवर्णन; सरलकम. २ (तत्त्व.) विशदीकरण; सुगमीकरण.
Simplify—(ग.) संक्षेपकरण.
Simulation—(तत्त्व.) अनुकरण; प्रतिकरण; कृत्रिमता; कपट.
Simulian—(प्राणि.) छद्मी. [गु. ढोंगीली]
Simultaneous—१ (ग.) सममानिक; समयामिक. २ (तत्त्व.) युगपत्; योगपदिक; समकालीन; सहवर्ती. ३ (पदा.) एकसमयावच्छेदक. -Creation-(जीव.) समकालोत्पत्तिवाद; सहोत्पत्ति. -Equation-(ग.) समकालिक समीकरण; अनेकवर्णसमीकरण; सहसमीकरण; युगपत्समीकरण; अनेकपदीसमीकरण. -Quadratic Equation-(ग.) अनेकवर्ण मध्यमाहरण.

Simultaneously—(ग.) एकसमयावच्छेदेन.
Simurubaceæ—(वन.) महारुखवर्ग.
Sin—(तत्त्व.) पातक; दुष्कृत्य; कल्मष; पाप; अपराध.
Sinapis, -Juncea—(वन.) देवसर्षप. [म मोहरी, राई] -Nigra-राजिका. [म. काळी मोहरी]
Sincerity—(तत्त्व.) आत्मप्रतीति; हृदयशुद्धि; सत्यनिष्ठा; आत्मप्रत्यय; निष्ठा; आस्था; तत्परायणता; सत्यता.
Sinciput—(वै.) भाल.
Sine—(ग.) ज्या; भुजज्या. -Aversed-इषु. -of 30°-(ग.) एकज्या. -of Amplitude-(ज्यो.) अग्रा; अग्रजा. -of Double the Angle-(ग.) द्विगुणमापकज्या. -of Half the Angle-अर्धांशज्या. -of the Latitude-अक्षज्या; पलज्या. -of the Difference of two Angles-अंतरज्या. -of the Sum of two Angles-योगज्या. -of the Treble of the Angle-त्रिगुणमापकज्या. -Series-ज्याश्रेणी. -Versed-इषु.-Wave-(पदा.)ज्या-स्पनियमतरंग.
Sinucere—अकार्यकर अधिकारी.
Sine qua non—(तत्त्व.) आवश्यक; यदभावादभावः.
Sinew—(वै.) अस्थिबंधन; स्नायु; स्राव.
Single—(तत्त्व.) एक; अद्वितीय; केवल. -Acting Engine-(यंत्र.) एककियायंत्र. -Bond-(रसा.) एकबंधन; एकबंध. -Fraction-भागजाति. -Ness-(तत्त्व.) एकता; अद्वितीयता. -Phase-(पदा.) एककलीय. -Pole Switch-(पदा.) एकपक्षी. -Premium Whole-Life Assurance-एकभागी आजीवनविमा. -Tax System-(अर्थ.) एककरप्रणाली.
Singular—१ (तत्त्व.) अप्रतिरूप; अनन्यसाधारण; विशिष्ट; व्यक्तिरूप; एकाकी. २ (भाषा.) एकवचन. -Points-विशेषबिन्दु. -Proposition-(तत्त्व.) अनन्यसामान्यप्रतिज्ञा; विशेषप्रतिज्ञा. -Solutions-(ग.) विशेषक्रिया. -Term-(तत्त्व.) एकवाचकपद.
Singularity—(पदा.) विपरीतता; विशेषता.
Sinister—(राज.) अनिष्ट; अशुभ; अभद्र; दुष्ट. -Motives-दुष्टउद्देश.
Sinistro—वाम.
Sinistrose—(वन.) वामावर्त.
Sink—(स्था.) जलनिर्गम. [म. मोरी]
Sinking Fund—(अर्थ.) ऋणपरिशोधकोश; निमज्जनधन; विमोचकनिधि; रक्षानिधान; ऋणनिवारकनिधि.
Sinuate—(वन) वक्र.
Sinuous—१ (वन.) लहरी; तरंगित. [म. नागमोडीदार] २ (वै.) वक्र.
Sinus—(वै.) प्रणाली; कोटर; सिरापरिखा; नाडी; नाडीव्रण; नाली; छिद्र; कुहर; गतिव्रण; अस्थिविवर. -Aortæ-मुख्यरोहिणी विस्तार. -Blood-पाल्वल; पाल्वलिका. -in Bone-कोटर; कुहर. -Epididymus-उपवृषणप्रणाली. -Forceps-नाडीव्रण मार्गदर्शक. -Lactiferous-दुग्धवाहक. -Morgagni-अपरसप्तपथ ऊर्ध्वबलय. -Nasal-नासाकुहर. -Tarsi-गुल्फनाली. -Tonsillaris-शुंडीखल. -Ulnarum-मुख्यवाहस. -Venosus-१ (प्राणि.) शिरपात्र. २ (वै.) महाशिरापल्वल; नीलासंगम. [-Scleræ-(वै.) श्वेतनीलावाहस]
Sinuses—(वै.) रुधिरवाहस.
Sinusitis—कर्णस्वातशोथ; कुहरदाह.
Sinusoid—(वै.) कुल्या; प्रणालिका.
Sinusoidal—वक्रचक्र.
Siphon—(पदा.) वक्रनलिका; नलिकायंत्र; वक्रनाली; द्रवपरिवर्तकनलिका.
Siphonaptera—(जीव.) वक्रनलिकापक्षधर.
Siren—(पदा.) स्वरमापक. -Double-द्विस्वरमापक.
Sirenia—(प्राणि.) तिमिसदृश प्राणिजाति.
Sirius—(ज्यो.) लुब्धक; व्याध; मृगव्याध.
Sirloin—(वै) पृष्ठमांस.
Siroces—(भू.) आग्नेयवात.
Site Value—(अर्थ.) स्थानमूल्य.
Sitology—(वै.) आहारविद्या.
Sitophobia—(वै.) भोजनातंक.
Situation—१ (अर्थ.) स्थिति; अवस्था; वस्तुस्थिति; परिस्थिति. २ (तत्त्व.) घटकसमूह; कारकांशसमूह; परिस्थिति; अवस्थिति.
Six,-Footed—(जीव.)षट्पद. -O'clock Circle-(ज्यो.) उन्मंडल. -Parts of a Triangle-(पदा.) त्रिकोणषडंग. -Sided-षड्भुज; षट्पार्श्व [म. अष्टपैलू]

Size—१ (ग., तत्त्व.) आकार; आकारमान; आयतन; परिमाण; मान; मापन. २ (पदा.) विस्तार.
Sizing—१ (तत्त्व.) मान; परिमाण; मापन. २ (रसा.) प्रलेपन.
Skat—(ज्यो.) जीमूततारा.
Skate—(प्राणि.) शंकुचि.
Skeleton—(वै.) अस्थिपंजर; कंकाल. [म. सांगाडा, सांपळा] -Appendicular-शाखापंजर. -Axial-अक्षपंजर.
Sketch—(चित्र,. पदा.) रेखाचित्र; रेखाटन; स्थूलदर्शन; रूपरेषा.
Sketching—(चित्र., शिल्प.) आकारमातृकालेखन; आकारदर्शन.
Skew—(ग.) नैकतलीय. -Curve-(अर्थ.) कुटिल रेखा; विषमरेखा.
Skiascopy—(पदा , वै.) छायापरीक्षा; छायापरीक्षण.
Skill—(अर्थ.) कौशल्य; कुशलता; निपुणता; पटुता; प्रावीण्य; चातुर्य. -Physical-(तत्त्व.) शारीरिक कौशल्य.
Skilled Labour—(अर्थ.) कुशलश्रम; निपुणश्रम; कुशलश्रमी.
Skimmed Milk—(वै.) स्नेहरहितदुग्ध; नि.सार-सत्त्व दुग्ध. [म. मलई काढलेलें दूध]
Skin—१ (तत्त्व.) चर्म; स्पर्शेंद्रिय. २ (वै.) चर्म; त्वक्; त्वचा. -Disease-(वै.) त्वग्रोग; चर्मरोग; त्वचारोग. -Effect-(पदा.) त्वाचिकप्रभाव; त्वक्प्रभाव. -Grafting-(वै.) कोथितांगसंधान. -Hardy-कर्कशचर्म. -Reflex-त्वग्प्रतिक्रिया.
Skip Distance—(पदा.) मूकअंतर; शांतताप्रदेश. [म. शेपेची लांबी]
Skull—(वै.) कर्पर; कपाल; मस्तक; मस्तकावरण; करोटि; मस्तकपृष्ठ. [म. कवटी] -Bone- कपालास्थि.
Sky—(पदा.) आकाश. -Waves- आकाशलहरी.
Slag—(रसा.) धातुमल; मल. [म. खंगर]
Slaked—(रसा.) शमित. -Lime-शमित चूर्ण-सुधा; कल्लउज्जक. [म. विरलेला चुना, फक्की]
Slander—(शास.) निंदा.
Slang—(भाषा.) अपभाषा; ग्राम्यभाषा; अशिष्टभाषा.
Slant Height—(ग.) तिर्यक् उच्चता.
Slanting—(पदा.) तिर्यक्. -Rays-तिर्यक् किरण.
Slate—(भू.) कर्दममृत्तिका; कर्दममृत्तिकाश्म.
Slaughter House—(शास.) विशसनगृह; घातागार; वधस्थान.
Slave—(राज.) दास. -Labour-दासश्रम. -Mentality-(तत्त्व.) परप्रत्ययनेयबुद्धि; प्रज्ञाहति; मनोदास्य -War of the-(राज.) दासविद्रोह; दासयुद्ध.
Slavery—(राज.) दास्य; दासप्रथा; दासत्व.
Sleep—(तत्त्व.) निद्रा; स्वाप; सुप्ति; सुषुप्ति. -Deep-(वै.) गंभीर-गाढ निद्रा. -Disturbed-(वै.) व्याहत निद्रा. -Movement-(वन) निद्राजागर? [म उघडझांक] -Walking-(तत्त्व.) स्वप्नचर; निद्राभ्रमण
Sleeping, -Partner—(अर्थ.) अक्रियमाण सहकारी -Sickness-(वै.) निद्रारोग.
Sleeplessness—निद्रानाश; निद्राऽभाव; प्रजागर.
Sleet—(भू.) तुषारवर्ष; सहिमवृष्टि; पर्जन्ययुक्तहिमवृष्टि.
Slichtometry—(भाषा.) लेखनमान.
Slide—(पदा.) १ विसर्प. २ विसर्पणी. [म. सरकचकती घसरण] -Calliper-(पदा.) विसर्पणीकर्कटी. [म पट्टी कैवार] -Carrier-(पदा.) विसर्पणीधारक. -Lathe-(यंत्र.) विसर्पी चरक. -Rule-(पदा.) विसर्पीगणक; विसर्पीगणितयंत्र. -Value-विसर्पीद्वारक [म. सरकझडप]
Sliding—विसर्पण; स्खल. -Callipers-(पदा.) विसर्पण कर्कटी. [म. सरकती कैवार, चलपट्टी कैवार] -Friction-विसर्पघर्षण; विसर्पीघर्षण. -Motion-(यंत्र.) वृत्तगति; सरणगति. -Resistence-(पदा.) विसर्पी प्रतिरोध. -Scale Wage-(अर्थ.) वस्तुमूल्यवृद्धिह्रासानुसार श्रममूल्य; विसर्पीश्रममूल्य; न्यूनाधिकक्रमवेतन.
Slime Fungi—(वन.) श्लेष्मलतन्तु; मार्मिक; श्लेष्मालिंब
Slip—१ (तत्त्व.) स्खलन; भ्रंश; च्युति; प्रमाद. २ (पदा.) स्खलन; निःसर. -Ring-स्खलनशीलवलय [हिं. ढाल, म. निसरकडें]
Slipper—सरिष्णु; पादत्राण; सुवह उपानह. -Animalcule-(प्राणि.) पादुकाकारजंतु.
Slit—(पदा.) छिद्र; वेध; दीर्घछेद. [म. चीरभिरी]
Slogan—मंगलवाक्य; उद्घोष.
Sloid—(शिक्षण.) हस्तलाघव.
Slope—१ (ग., पदा.) अवतरण; नति; अवतर. [म उतरण-णी, उतार, ढाळ] २ (वै.) उत्सरिका.

Sloping Surface—(स्था) निम्नप्रवणतल; निम्नपीठ.
Slot—(पदा.) see Slit. [म. खोबण, खांच]
Slotted—छिद्रयुक्त; खातयुक्त. [म. खांचदार]
Slough—(वै.) नष्टऊति.
Sloughing—(वै.) ऊतिनाश. -Ulcer-पूतिव्रण.
Slow—१ (तत्त्व.) मंद; अद्रुत; अशीघ्र; विलंबित. २ (पदा.) मंद; मंदग्राही (काच); शांत. -Combustion-(पदा.) मंदज्वलन; मृदुदहनक्रिया. -Fever-(वै.) जीर्णज्वर. -Motion-(पदा) मंदगति. -Speed Engine-(यंत्र.) मंदगतियंत्र.
Sludge—कर्दम; पंक. [म. सांका]
Slug—(प्राणि.) शंबूक. [म. पिकुळ; पिकळी]
Sluggish—मंद; जड.
Sluice—(स्था.) जलद्वार.
Slump—(अर्थ.) मांद्य. [म. मंदी]
Slur—(संगीत.) यति; स्वरसंयोगचिन्ह.
Small—१ (ग.) लघु; अल्प. २ (तत्त्व.) अणुरूप; अल्प; लघु; ह्रस्व. -Causes Court-(शास.) लघ्वर्थ न्यायासन. -Circle-१ (ग.) लघुवृत्त. २ (ज्यो.) ध्रुज्यावृत्त. -Holding-(अर्थ.) अल्पक्षेत्र; लघुक्षेत्र. -Intestine-(वै.) लघुअंत्र; क्षुद्रांत्र. -Pox-(वै.) मसूरिका; देवी; शीतला; बृहत् मसूरिका. -Scale Production-(अर्थ.) अल्पप्रमाणउत्पादन.
Smaragdus—(भू., खनि.) मरकत. [म. पाचू]
Smasher—(अर्थ.) हीन-विकृत मुद्राप्रचारक.
Smear—(वै.) लेपन.
Smegma—(वै.) शिश्नमणिमल.
Smell—(तत्त्व.) घ्राण; गंध; आमोद; वास.
Smelt—१ (प्राणि.) अर्जुनी. २ (रसा.) गलन.
Smelter—(रसा.) सत्त्वपातक.
Smelting—(रसा.) द्रावण; विगलन; धातुशोधन; धातुमिश्रण. [म रसकरणें]
Smilax China—(वन.) द्वीपांतरवचा; अमृतोपहिता; रसना. [म. चोपचिनी, रासना]
Smoke—(रसा.) धूम; धूम्र.
Smoky—(पदा.) धूम्रमय; सधूम.
Smooth—(रसा.) मसृण; मृदु. [म. चिकण]
Smuggling—(अर्थ.) निषिद्धवस्तुप्रचार; शुल्कपरिहरण; निषिध्दानयन.
Smut—(वन.) कज्जली. [म. काणी; काजळी]
Snail—(प्राणि.) शंबूक; कोष-कवचस्थ.
Snake—(प्राणि.) सर्प; अहि. -Bite-(वै.) सर्पदंश; सर्पाघात. -Non poisonous-(प्राणि.) निर्विष सर्प. -Poisonous-(प्राणि.) विषधरसर्प; सविषसर्प.
Snap-shot—(पदा.) क्षणचित्र; लघुचित्र.
Snow—(पदा , रसा.) हिम; तुषार; खबाष्प. -Ball-(पदा.) हिमगोल. -Blind-(पदा.) हिमांध. -Crystal-हिमस्फटिक. -Drift-चलच्छिदम; गतिमानहिम. -Fall-हिमपतन; तुषारपात. -Field-हिमभूमि; तुषारभूमि; तुषारक्षेत्र. -Flake-हिमखंड; तुषारपिञ्ज; हिमकण. -Gauge-हिममापक. -Line-हिमरेषा. -Lying-सहिम; हिममय. -Rollers-हिमशंकु. -Storm-हिमझंझा; तुषारझटिका.
Soap -(रसा.) फेनक. [म. साबण] -Bubble-०बुदबुद. -Film-०पटल. -Stone-शंखजीरक. [म. शंखजिरें]
Soapy—(रसा.) पिच्छिल; फेनिल; फेनकर.
Sober—(तत्त्व.) संयत; नियत; शांत; अमत्त.
Sociability—(तत्त्व.) समाज प्रियता-शीलता; स्नेहशीलता.
Social—(तत्त्व.) सामाजिक; समाजशील. -Adaptation-सामाजिकसंयोजन. -Adjustment-०संतुलन. -Attitudes-०प्रवृत्ति. -Behaviour-०आचरण-वर्तन. -Censorship-०दोषदर्शन; अपवाद. -Codes-समाजविधि. -Compact-आदिसमाजसंकेत; आदिमर्यादा. -Consciousness-अन्यजीवास्तित्वसंवित्; समाजसंवित्; सामाजिकबोध. -Contact-(अर्थ., तत्त्व.) आदिमर्यादा; आदिसमाजसंकेत; सामाजिक समयबंध. -Contract-(अर्थ.) सामाजिक समय-नियमन नियंत्रण; समाजनियंत्रण. -Decay-(तत्त्व.) सामाजिक-अवनति. -Degeneracy-सामाजिक अधःपतन; अवनति. -Democracy-सामाजिक लोकसत्ता; समहितव्यवस्था. -Democrat-सामाजिक लोकसतावादी; सामान्यलोकधनवादी; समष्टिस्वामित्ववादी. -Dynamics-सामाजिक गतिशास्त्र-चलनशास्त्र; समाजपरिवर्तनविज्ञान; समाजअभिवृद्धिशास्त्र; समाजप्रगतिविज्ञान. -Elimination-सामाजिक परित्याग; सामाजिक भ्रंशन; सामाजिक विनाश. -Ethics-सामाजिक आचार; समाजनीति. -Evolution-(अर्थ., तत्त्व.) सामाजिक विकास. -Factor-

सामाजिक तथ्य-घटक. -Feeling-सामाजिक भावना. -Force-(तत्त्व.) समाजबल; सामाजिक चेतनाशक्ति. -Gathering-स्नेहसंमेलन. -Habit-सामाजिक शीलन-रीति-प्रवृत्ति. -Hygiene-(वै.) समाज-स्वास्थ्य; समाजारोग्य. -Increment-सामाजिक अभिवृद्धि. -Monopoly-(अर्थ.) सामाजिक एकाधिकार. -Opposition-(तत्त्व.) सामाजिक विरोध. -Organisation-(तत्त्व.) समाजस्थिति; सामाजिक संस्थान-व्यूहन; समाजसंघटन. -Organism-समाजव्यूह; समाजरूपीशरीर. -Philosophy-(अर्थ., तत्त्व.) समाजशास्त्र; समाजविद्या. -Process-(तत्त्व.) सामाजिक संसृति; समाजसंरक्षण. -Progress-समाजोपगति; सामाजिक उन्नति-प्रगति. -Psychology-समाजमनोविज्ञान; सामाजिक मानस. -Retrogression-(तत्त्व.) सामाजिक अवनति-परागति. -Science-(अर्थ., तत्त्व.) समाजशास्त्र; समाजविज्ञान. -Selection-(तत्त्व.) सामाजिक वरण-विचय; सामाजिक निर्वाचन. -Self-सामाजिक अहम्; समष्टिआत्मा. -Statics-समाजस्थितिशास्त्र. -Status-सामाजिक प्रतिष्ठा; सामाजिक पद. -Studies-समाजपरिचय; समाजअभ्यास. -Supression-सामाजिक परित्याग; सामाजिक भ्रंशन. -Transmission-सामाजिक संक्रमण. -War-(राज.) समाजविग्रह. -Will-(तत्त्व.) सामाजिक ईहा; सामाजिक संकल्प.

Socialisation—(तत्त्व.) सामाजिक भवन; सभ्यताशिक्षण; सामाजिककरण; समाजीकरण.

Socialism—(तत्त्व., राज.) समाजवाद; समानभाव; समतावाद; समानवत्तावाद; समष्टिवाद; समाजतन्त्र; साधारणस्वत्ववाद; सामाजिकोद्वेजनवाद; समष्टिभावना; समाजस्वामित्ववाद; धनसमानता; समष्टिहितवाद; साम्यवाद;सामाजिक वाद-पद्धति. -Evolutionary-(अर्थ.) विकासात्मक साम्यवाद; विकासवादी साम्यवाद. -Revolutionary-क्रांतिवादीसाम्यवाद. -State-राज्यसाम्यवाद; राष्ट्रसाम्यवाद.

Socialist—(राज.) साम्यवादी; समष्टिवादी; समाजसत्तावादी; समतावादी; समाजवादी; साधारणस्वत्ववादी; सामाजिकोद्वेजनेवादी. -Policy-सामाजिक नीति;सांघिक नीति.

Sociality—(तत्त्व.) समाजप्रियता; समाजशीलता.

Society—१ (राज., अर्थ., तत्त्व.) समाज; जनता; जनमंडल; जनसमूह; शिष्टसमाज. २ (वन.) समाज; संघात. ३ (सभा.) परिसंस्था. -Capitalist-(राज.) धनिकसमिति.

Sociogeny—समाजोत्पत्तिशास्त्र.

Sociography—समाजलेखन.

Sociologist—समाजशास्त्री.

Sociology—(तत्त्व.) समाजशास्त्र; समाजविद्या; जनसमूहविवेक; संसारशास्त्र; समाजविधानविद्या; समाजव्यवस्थाविद्या.

Socionomic—(तत्त्व.) समाजनियामक.

Socionomics—समाजनियमनशास्त्र.

Socius—(तत्त्व.) समाजात्मा; समात्मा; सहात्मा.

Socket—(वै.) कोटर; उलूखल; खल; आधार; आधारप्रकोष्ठ.

Socratic Method—(तत्त्व.) प्रश्नोत्तररीति.

Soda—(रसा.) रुचक; सिंधुप्राणिल: सौन्धेयप्राणिल. -Ash-सिंधुभस्म. [म. सज्जीखार] -Impure Carbonate of-वज्रक्षार; सर्जिकाक्षार. [म. सज्जीखार] -Subcarbonate of-उपकर्बनितसिंधु. [म. पापडखार] -Washing-भुवनसिंधु.

Sodamide—(रसा.) सैंधवामिद.

Sodium—(रसा.) सैन्धव; सिंधु; लवणोद्भव; क्षारीय; सामुद्र; सार्जिक; शुद्धि; सौधेयः सैंधक. -Acetate-(वै.) सामुद्रसिरकेत. -Bicarbonate-सिंधुद्विकर्बनित. -Carbonate-सिंधुकर्बनित-कर्बेत; सर्जिकाक्षार; शुद्धिकज्जलिक. [म. सज्जीखार, पापडखार] -Chloride-सिंधुहरित्; सामुद्रहरित्. -Hydroxide-सिंधुउज्जप्राणिद; सामुद्रक्षार. -Nitrate-सिंधुनत्रित; शुद्धिव्यंजक. -Phosphate-सामुद्रप्रस्फुरित. -Salt-सैंधवलवण. -Silicate-शुध्दिशैलिक. -Sulphate-शुध्दिगंधक; सिंधुगंधकित.

Soft—१ (रसा.) मृदु; कोमल; सुकुमार. २ (वै.) मांसल. -Callus-(वै.) अस्थिधातुअंकुर. -Handed Labour-(अर्थ.) अशारीरिक श्रम. -Money-(अर्थ.) पत्रद्रव्य; धनपत्र. -Palate-(वै.) मृदुतालु. -Soap-(रसा.) मृदुफेनक. -Water-(वै.) मृदुजल; स्वादुजल.

Softing—(रसा.) मृदुकरण.

Soil—(भू., वन.) मृत्तिका; भूमि. -Classification-भूमिवर्गीकरण; भूमिश्रेणीविभाग. -Erosion of-(अर्थ.) मृत्तिकाक्षरण; भूमिक्षरण; भूमिविलयन. -Ex-

haustion of-(अर्थ.) भूमिशक्तिक्षय. -Humus-वनस्पतिजभूमि. -Loamy-(भू.) कर्दमभूमि.

Solanaceæ—(वन.) वार्ताकुवर्ग; वृंताकवर्ग; कंटकार्यादिवर्ग. [म. भुइरिंगणीवर्ग]

Solanum,-Indicum—(वन.) वार्ताकी-बृहतिका. [म मोठीरिंगणी, डोरली] -Jaecquini, Xanthocarpum-कंटकारी; कंटकिनी. [म भुइरिंगणी, कांटेरिंगणी, लघुरिंगणी] -Melongena-कंटवृंताकी; बृहतीश्वेतवृन्ताक. [म. डोरलीवांगी] -Nigrum-काकमाची; केविदार. [म. कांगोणी, कामुनी] -Peruvianum-टंकारी. [म. टकारीफापटी] -Tuberosum-चंडालकंद. [म. बटाटा, हिं. आलु]

Solar—(ज्यो., पदा.) सौर; सूर्य-; सावन. -Atmosphere-(ज्यो.) सूर्य-सौर वातावरण. -Attraction-सूर्याकर्षण. -Day-सौरदिवस; सावनदिवस. -Apparent Day-स्पष्टसौरदिवस; स्पष्टसावनदिवस. -Mean Day-मध्यमसौरदिवस. -Eclipse-सूर्यग्रहण. -Energy-सूर्यप्रकाशतेज. -Logos-(थिऑ.) सवितृदेव; ईश्वर. -Month-(ज्यो.) सौरमास. -Observatory-(पदा.) सौरवेधशाला. -Oil-(रसा.) सौरतैल. -Physics-(पदा.) सौरविज्ञान; सूर्यविज्ञान. -Plexus-(वै.) (मज्जातंतुभाग) अग्निचक्र; सूर्यचक्र; सौरजालक; मणिपूरचक्र; सौरमंडलचक्र. -Sierra-सौरशिला. -Spectrum-(पदा.) सौरविच्छिन्नकिरण; सूर्यवर्णपट; सौरवर्णालि. -System-(ज्यो., पदा.) सूर्यमाला; सौरमंडल; सूर्यमंडल; ग्रहमाला; सौरसगत्; सूर्यसंप्रदाय; सूर्याश्रितमाला. -Time-सौरसमय-वेला. -Year-सौरवर्ष.

Solarium—(पदा.) सूर्यमंदिर.

Sold Note—(अर्थ.) विक्रीत ऋणपत्र.

Solder—(रसा.) टंक; संधान. [म. डाख]

Soldering Iron—(पदा.) संधानलोह. [म. खड्या]

Soldiers' Heart—(वै.) सैनिक हृदय.

Solecism—(भाषा.) व्याकरणदोष; भाषादोष; अपप्रयोग; अशुध्दप्रयोग.

Solemn-Affirmation—(शास.) प्रतिज्ञा; शपथ -Statement of Verification-प्रतिज्ञालेख; शपथलेख-पत्र.

Solemnity—(तत्त्व.) धर्मविधा; पुण्यक्रिया; गाम्भीर्य.

Solenoid—(पदा.) लम्बवेष्टन; तारनलिका; तारसर्पिलनलिका.

Solenostomous—(प्राणि.) नालमुखी.

Soleus—(वै.) पुरकंडरा; सुतल.

Solicitor—(शास.) न्यायप्रार्थक?

Solid—१ (ग.) घन; घनवस्तु; प्रास्थिक. २ (तत्त्व.) घन; सारयुक्त; पूर्णगर्भ. ३ (पदा., रसा.) कठिन; घनवस्तु; स्थाणु; घनरूप; दृढ; प्राथिक. -Angle-(ग.) घनकोण. -Figure-(चित्र.) घनाकृति. -Geometry-(ग.) गोलपृष्ठगत-अनेकपृष्ठांतर्गत भूमिति; घनभूमिति; प्राथिकभूमिति. -Matter-(रसा., वै.) घनद्रव्य. -State-(पदा.) स्थाण्वीय अवस्था.

Solidarism—संग्रथनवाद.

Solidarity—१ (अर्थ.) समस्वार्थता. २ (तत्त्व.) ऐक्यभाव; एकसमाजता.

Solidarpathology—(वै.) घननिदानवाद.

Solidification—(पदा) घनीभवन; घनीकरण; स्तब्धि.

Solidified—(पदा., रसा.) घनीभूत.

Solidify—१ (ग.) घनफल; घनक्षेत्र. २ (तत्त्व.) घनता.

Soliloquy—(नाट्य.) आत्मगत-स्वगत भाषण.

Solipsism—(तत्त्व.) अहंवाद; मदनुभवत्ववाद. आत्मवाद; शंकितावलोकन; एकात्मसत्तावाद.

Solitarius—(ज्यो.) मुनि.

Solitary—(वन.) एकाकी; एक; एकपुष्पी. -Confinement (शास.) एकांत कारावास; निर्जन कारावास.

Solograph—(ज्यो.) सूर्यलेखनक.

Solstice—(ज्यो.) अयन; अयनबिंदु; अयनान्त. -Summer-उत्तर अयनान्त; कर्कसंक्रमण; उत्तरायण; ग्रीष्मायण. -Winter-दक्षिणअयनान्त; मकरसंक्रमण; दक्षिणायन; हिमायन.

Solsticial—(ज्यो.) अयनान्तसंबद्ध; अयनांतविषयक; अयनकालिक. -Colure-अयनसूत्र; मकरवृत्त; छिन्नपुच्छयाम्योत्तर. -Point-अयनसंधि.

Solubility—(पदा.) विलेयता; द्राव्यता; द्रवणशीलता; विद्राव्यशक्ति; विद्रुति; विलेयता; विद्राव्यता.

Soluble—(पदा., रसा.) द्राव्य; विद्राव्य; द्रवणशील; द्रवणीय; विलेय; रसक्षम; द्रवक्षम.

Solute—(पदा., रसा.) विद्रुत; विलेय; द्राव्य; विलयी; विद्राव.

Solution—१ (ग.) बीज; समाधान. २ (तत्त्व.) साधन; भेदन; उत्तर; विवरण; निराकरण; निरसन. -Developing-(पदा.) विकासकद्रावण. -Mechanical-अरासायनिक द्रावण. -of an Equation-(ग.) बीजानयन; पूर्ति; समाधान. -Reducing-(.रसा.) विरलकारीद्रावण. -Weak-(पदा.) अशक्तद्रावण; मृदुद्रावण; विरलद्रावण.

Solve—(ग.) बीजानयन; पूर्तिकरण.

Solvency—(अर्थ.) ऋणशोधनक्षमता; ऋणाधिकधनसंपन्नता.

Solvent—१ (अर्थ.) ऋणशोधनयोग्य. २ (पदा., रसा.) विलंयक; द्रावक; विद्रावक. -Power-(रसा.) द्रावकशक्ति. -Process-विद्रावकप्र.ति.

Soma—१ (जीवि.) शरीर. २ (तत्त्व.) कोशद्रव्य; कोषपंक; कोशफेन; शरीर; शरीरस्कंध. ३ (वन.) मर्त्यदेह; स्थूलदेह.

Somaplasm—(तत्त्व.) कोशद्रव्य; कोशपंक; कोशफेन; जीवनतत्त्व

Somatic—(वन., वै.) दैहिक; शारीरिक; कायिक. -Afferent-(वै.) शरीर आगामी. -Cell-शरीरशाला; कायिकशाला. -Component-कायिकघटक. -Death-स्थूलदेहमृत्यु. -Efferent-शरीरनिर्गामी.

Somatist—मूर्तिवादी.

Somatology—(तत्त्व., जीवि.) शारीरमनुष्यविद्या; शरीरविद्या.

Somatome—(जीवि.) शरीरच्छेद.

Somatotomy—(वै.) शरीरच्छेदन.

Somnambulism—१ (तत्त्व.) स्वप्नविचार; निद्राभ्रमण. २ (वै.) निद्राभ्रमण; निद्राचर्या; निद्राचार; निद्रित संचलन; स्वप्नगमन.

Somnambulist—(वै.) निद्राचर; निद्राचारी.

Somniferous—(वै.) निद्रावह; स्वापक; निद्रापक.

Somnolence—(वै.) निद्राभावना; निद्रालुत्व.

Somnology—(तत्त्व.) निद्राशास्त्र.

Son of the Master—(थिऑ.) गुरुपुत्र.

Sonnet—(भाषा.) ध्वनित.

Sonometer—स्वरमापक; नादमापक; ध्वनिमापक. [म. सुरमापक; प्रायोगिक एकतारी]

Sonorous—(पदा.) शब्दायमान; सुनाद.

Soot—(पदा.) कज्जली; मसी.

Soothing—(तत्त्व.) शमदायक.

Soothsaying—(तत्त्व.) शकुनविचार; निमित्तविचार.

Sophism—(तत्त्व.) हेत्वाभास; छल; सच्छ-सहेतुक तर्कदोष-प्रमाद; हेत्वाभास प्रमाणाभास.

Sophist—(तत्त्व.) हेतुवादी; अतितार्किक; शास्त्री; हेत्वाभासवादी; ज्ञानी; तार्किक.

Sophistry—(तत्त्व.) जल्प; शास्त्रार्थ; सूक्ष्मेक्षिका; वाक्च्छल.

Sorcery—(तत्त्व.) अभिचार.

Sore, -Eyes—(वै.) नेत्रदाह. -Mouth-मुखपाक. -Throat-गलदाह; पीडितकंठ. -Tongue-जिव्हाशोथ.

Soridium—(वन.) शरीरखंड, देहखंड.

Sorites—(तत्त्व.) संक्षिप्त मालानुमान; न्यायश्रेणि; परामर्शश्रेणि; अनुमानशृंखला; संधानशृंखला; न्यायावली; न्यायशृंखला; संक्षिप्तलुप्तावयव प्रागतिक मालानुमान; राशिका. -Progressive-अभिमुखशृंखला. -Regressive-परा.मुखशृंखला.

Sorosis—(वन.) फलपुंज; अननस-प.सवर्गीय.

Sorrel—(वन.) चुक्रिका. [म. चुका]

Sorrow—(तत्त्व.) शोक; खेद; मानसव्यथा; दुःख.

Sorus—(वन.) पुंज, रेणुजनिकासंघ.

S.O.S.—(पदा.)(Save Our Souls)—संकट, संकट.

Sound—१ (तत्त्व) शब्द. २ (पदा.) ध्वनि; नाद; ध्वन. ३ (वै.) शोधन. ४ (शास.) सावध; प्रकृतिस्थ; अविकृत; स्वस्थ. -Board-(पदा.) अनुनादपट्ट; अनुनादक. -Box-अनुवादक; ध्वनिमंजूषा; ध्वन्युत्पादक पेटिका; ध्वनिपेटिका; शब्दयंत्र. -of Interference-ध्वनिव्यतिकरण. -Location-ध्वनि-अन्वेषण. -Picture-नादचित्र;श्रुतिगुणनाटिका.Pitch-ध्वनितीक्ष्णता-तारता-तीव्रता. -Proofing-ध्वनिरोधन. -Propagation-ध्वनिगति. -Quality-ध्वनिविशेषता. -Ranging-शब्दोद्गम निर्धारण; शब्दस्थिति; ध्वनिदिशान्वेषण. -Receiving-ध्वनिग्राहक -Record-ध्वनिलेख. -Recording-ध्वनिचित्रण-लेखन. -Reflexion of-ध्वनिपरावर्तन. -Refraction of-ध्वनिआवर्तन. -Reproduction-पुनरुच्चारण; ध्वनिपुनरुक्ति. -Signals-ध्वनिसंकेत. -Velocity of-ध्वनिवेग. -Vocal-कंठजशब्द. -Vowel-स्वरशब्द. -Wave-संदेशलहरि.

Sounder (Morse)—(पदा.) मोर्स ध्वनिग्राहक: ध्वनिजनक; तारशब्दग्राहक.

Sounding—१ (पदा.) शब्दायमान. २ (भू.) गभीरतामापन. -Baloon-(पदा) प्रयोगविमान. -Board-नादकारीपट. -Body-ध्वनत्पदार्थ.

Soup—(वै.) सार; मांसार्क: मांसरस.

Sour—(रसा.) अम्ल.

Source—१ (पदा.) उगम; उगमस्थान; उद्गम; प्रभव; मूलस्थान. २ (भाषा.) साहित्य; साधन. -Book-(भाषा.) साधारसंग्रह; आधारग्रंथ; मूलग्रंथ. -Extended Light-(पदा.) विस्तृतदीपक. -of Electro Motive Force-विद्युत्प्रेरणस्थान. -of Illumination-दीप्तिस्थान. -of Light-प्रकाशद; दीपक; प्रभव. -Method-आधारपध्दति; संशोधनपध्दति.

South—(ज्यो.) दक्षिण. -East-आग्नेय. -Magnetism-(पदा.) दक्षिणगवत्व. -Point of the -Horizon-(ज्यो.) दक्षिण. -Pole-दक्षिणध्रुव. -Seeking-(पदा.) दक्षिणदिक्संशोधक; दक्षिणदर्शी. -West-(ज्यो.) नैऋत्य.

Southern,-Alpha—(ज्यो.) त्रिशंकुतारा. -Cross-स्वस्तिक तारामंडल; त्रिशंकु. -Zone-दक्षिणकटिबंध.

Southing—१ (ज्यो.) नाडीमंडलदक्षिण. २ (नौ.) दक्षिणायन: दक्षिणगमन.

Souvenir—स्मृतिचिन्ह.

Soverign—(अर्थ.) १ सार्वभौम; अधिराज: राजाधिराज. २ मुद्रा. -Authority-(शास.) राजसत्ता.

Sovereignty—१ (तत्त्व.) ऐश्वर्य; शासकता. २ (राज., शास.) अधिराज्य; श्रेष्ठअधिकार; सार्वभौमअधिकार; प्रभुत्व; सत्ता: सर्वाधिपत्य; प्रधानसत्ता. -of Absolutism-(राज.) प्रभुतापूर्णता. -de Facto-वास्तविक सर्वोपरिसत्ता. -de Jure-विधिमान्य सर्वोपरिसत्ता. -of Divine Limitations-प्रभुतादैवीमर्यादा. -of Inalienability-प्रभुताअदेयता. -Indivisibility-प्रभुताअविभजनीयता. -Permanence-प्रभुतास्थायित्व. -Popular-लोकसत्तात्मक प्रभुता.

Soviet—(राज.) प्रजासमष्टिरूप राज्ययंत्र.

Soymida Febrifuga—(वन.) रोहिणी; पत्रांग. [म. रोहण, रोहिडा]

Spa—(वै.) वारिक्षेत्र.

Space—(ग.) स्थान; देश; वर्ग; कृति. २ (तत्त्व.) अवकाश; आकाश, दिग्; अन्तरिक्ष, देश; अंतर. ३ (पदा.) आकाशस्थान; अवकाश; स्थल; दिक्; आकाश; रिक्तस्थान; ४ (वै.) रिक्तस्थान; अवकाश. -Axis-(ग.) आकाशीय अक्ष. -Configuration-(रसा.) अवकाशप्रभाव. -External-(वै.) दृढबाह्य अवकाश. -Four Dimensional-(पदा.) चतुर्धा विस्तृत अवकाश. -Interplanetary-(ज्यो., पदा.) ग्रहमध्यावकाश. -Interstellar-(ज्यो., पदा.) तारकामध्यावकाश. -Perception-(तत्त्व.) देशप्रत्यक्ष, स्थानप्रतीति; दिक्संवेदन. -Periodic-(रसा.) नियतावकाश. -Relations-स्थानसंबंध; दिक्संबंध. -Sense-(तत्त्व.) देशसंवित्; देशज्ञान. -Subarachnoid-(वै.) अधोर्णपट अवकाश. -Subdural-(वै.) अधोदृढअवकाश. -Three Dimensional-(पदा.) त्रिधाविस्तृतअवकाश. -Time-(पदा.) दिक्काल. -Triangular-(वै.) त्रिकोणरिक्त.

Spaceless—(तत्त्व.) अदेश; देशातीत.

Special—(पदा.) आकाशीय; आकाशिक; देशिक.

Spacialisation—(तत्त्व.) देशनिर्देश; देशीकरण.

Spacing—विस्तरण; अंतरण.

Spade Work—प्रारंभकर्म; आदिकार्य.

Spadix—(वा.) निर्दंडिक; उपकणिश; मांसलाक्षमंजरी; मांसलमंजरी. [म. घड; लेंडी; लोंगर; तालिक]

Span—(तत्त्व., स्था.) विस्तार: वितस्ति: कक्षा. [म. गाळा, घई] -of Attention-(तत्त्व.) ध्यानमर्यादा; ध्यानावरतार. -of Consciousness-चेतनाविरतार.

Spangle—१ (भू.) दीप्तिबिंदु; दीप्तिग्रंथि २ (वन.) पर्णरकोटक. ३ रजतपत्र. [म. चमकी]

Spansish Peanut—(वन.) [म. उपटया, घुंगऱ्या-भुइमूग.

Spanner—(यंत्र.) कीलकर्षक. [म. पाना]

Spar—(रसा.) कांत.

Spare-gear—(शास.) शिष्टसामग्री; उद्धृतसामग्री.

Spargosis—(वै.) स्तनवृद्धि.

Spark—(पदा) स्फुलिंग; अग्निकण. [म. ठिणगी] -Discharge-स्फुलिंगविसर्ग. -Electric-विद्युत्स्फुलिंग. [म विजेची ठिणगी] -Gap-स्फुलिंगांतर. -Spectra-तडित्किरणचित्र; स्फुलिंगवर्णपट.

Spasm –१ (तत्त्व.) उद्वेष्टन; तन्यता; अंगसंकोचन. २ (वै.) समाकर्ष; अतिसंकोच; स्नायुसंकोच.

Spasmodic —(वै.) समाकर्षक; स्नायुसंकोचक. [म. आंचक्यानें येणारा]

Spasmology—(वै.) स्नायुसंकोचविद्या.

Spasmophilia—(वै.) समाकर्षक भाव.

Spastic—(वै.) संकोचमूलक. -Paralysis-(वै.) दृढांगवध.

Spasticity—(वै.) ताठरता.

Spathe—(वन.) पृथुपर्ण. [म. पाटी, पोय, फणा]

Spatia Zonularia—(वै.) किरण तंतुपुट.

Spatial—दैशिक; दिक्संबद्ध; दिग्विषयक; देशावच्छिन्न; देशीय. -Extension-दिग्व्यापकत्व. -Quantity-दैशिकगुण; क्षेत्रीयधर्म.

Spatula—(रसा.) विलेपनी.

Spatulate—(वन.) मुद्गराकार; चमकाकार; स्रुगाकार; चमसाकार. [म. चमचाकार]

Spawn—(प्राणि.) आल.

Speaker—१ (राज., सभा.) सभापति; सभाचालक; सभानियामक. २ भाषक; वक्ता.

Speaking, -Tube—(पदा.) वार्तानलिका. -Trumpet-(पदा.) ध्वनिशृंग; ध्वनिवर्धक.

Speal—(वन.) हरिद्दल.

Spearic Acid—(रसा.) चर्विकाम्ल.

Special—१ (पदा.) विशिष्ट. २ (शास.) विशेष. -Ability-विशिष्ट योग्यता. -Commerce-(अर्थ.) विशेष व्यवसाय. -Court-(शास.) विशेष न्यायासन. -Creation-(वन.)उपजाति सनातनत्व.[-Theory-(तत्त्व.) आरंभवाद; विशिष्ट सृष्टिवाद.] -Crossing-(अर्थ.) विशेषरेखन; विशेषरेखांकितकरण.-Damage-(शास.) विशेष हानि. -Denial-स्पष्टास्वीकार. -Endorsement-(अर्थ.) विशेष आदेशयुक्त हस्ताक्षर. -Last Survivor Annuity-(अर्थ.) शेषजीवितावशेषवृत्ति. -Payment-सुवर्णरौप्य मूल्यदान. -Points-विशेषधारा. Property-(रसा.) विशेषधर्म. -Resolution (अर्थ.) विशेष प्रस्ताव. -Responsibility भारविशेष; विशिष्ट संरक्षणभार. -Rules-(तत्त्व.) विशेषनियम.

Specialisation—(तत्त्व.) असाधारणीकरण; विशेषसंपादन; पृथक्सेवन; अवगाहन; विशिष्टीकरण; विशिष्टीभवन.

Specialised—एकदेशीय; विशिष्ट; प्रवीण; विशिष्टीकृत. -Capital-(अर्थ.) विशिष्ट मूलधन. -Skill-विशिष्टनिपुणता.

Specialist—तज्ज्ञ; वैशेषिक.

Speciality—विशिष्ट गुण. (वै.) प्रावीण्यविषय. -Debt-(अर्थ.) विशेषता ऋण.

Specie—(अर्थ.) सुवर्ण-रौप्य मुद्रा.

Species—१ (जीव., वन.) उपजाति; जाति; प्राणिजाति; प्रजाति; जातिविशेष;कोटी; वर्ण; विशिष्ट जाति. २ (तत्त्व.) जाति; सामान्य; अपरसामान्य; अपरजाति; उपजाति; व्याप्यजाति. ३ (वै.) जाति; वर्ग. -Cognate or Coordinate-(तत्त्व.) सजातीय उपजाति. -Infamae or the Lowest-कनिष्ठ उपजाति. -Overlapping-(तत्त्व.) परस्पर अतिव्याप्त उपजाति; अतिव्यापक उपजाति. -Subaltern-मध्यस्थित जाति-उपजाति.

Specific—१ विशिष्ट; विशेष; असाधारण; निश्चित; जातिविशिष्ट; विशिष्ट; जातीय. २ विशिष्टौषध; रसायन. -Charge-(अर्थ.) विशिष्ट बंधक. -Conductivity-(पदा.) विशिष्ट चालकता. -Duty-(अर्थ.) प्रमाणकर; परिमाणकर. -Factor-विशिष्ट तथ्य; विशेष घटक. -Gravity-(पदा., रसा.) विशिष्ट गुरुत्व; विशिष्ट घनत्व; आपेक्षिक गुरुत्व; तौलनिक घनता; गुरुता; गुरुत्व; जातीय गुरुत्व [-Bottle-घनत्वकूपी] -Heat-(पदा.) विशिष्ट उष्णता-ताप; गुप्ततापः तपोष्म; आपेक्षिक ताप. -Inductive Capacity-विशिष्ट उपपादकत्व-प्रवर्तकत्व.-Performance-(शास.) विशिष्ट समयपूरण. [म. विशिष्ट करार पुरा करणें] -Property-(पदा.) विशिष्टगुणधर्म. -Relief-(शास.) विशिष्ट उपाय; [-Act-विशिष्ट उपायविधि.] -Resistance-सापेक्ष प्रतिरोध; विशिष्ट विरोध; प्रतिविरोध. -Rotation-(पदा.) विशिष्ट ध्रुवन-घूर्णत्व. -Sensitiveness-(वै.) विशिष्ट वश्यत्व. -Weight-(रसा.) विशिष्ट भार.

Specification—१ (अर्थ) विशेष विवरण. २ (तत्त्व.) विशेष निर्देश; विशेषोद्देश. ३ (पदा.) उपाधि; विशेषनिर्देश. ४ (राज) विशेषीकरण; विशिष्टीकरण. ५ (स्था.) वर्णन.

Specificity—(वै.) निश्चितता.

Specified—(शास.) निर्दिष्ट; विवक्षित.

Specimen—(तत्त्व., पदा.) आदर्श; उपलक्षण; उदाहरण. -Signature-(अर्थ.) आदर्श स्वाक्षरी-हस्ताक्षर.
Speciology—उपजात्युद्गमशास्त्र.
Speck—(पदा.) क्षुद्रखंड.
Spectacles—(पदा.) उपनेत्र.
Spectator—(तत्त्व.) द्रष्टा; दर्शक; प्रेक्षक.
Spectral—(पदा.) वर्णपटीय; किरणचित्र; सप्तरंजित; पटीय. -Line-वर्णपटरेखा; वर्णरेषा.
Spectre—(तत्त्व.) भूत; प्रेत; आभास कृति-मूर्ति; मायाकृति.
Spectrograph—(पदा.) किरणचित्र दर्शक; वर्णालिलेखक. -Mass-भारपट; द्रव्यवर्णपट.
Spectrography—(पदा.) वर्णालिलेखन; चित्राभासलेखन.
Spectrology—(पदा.) किरणपृथक्करण प्रकरण; रश्मिनिर्वाचक शास्त्र; चित्राभासविद्या; सप्तरंजनविद्या; वर्णविश्लेषणविद्या.
Spectrometer—(पदा.) वर्णपटमापक; वर्णपटवर्णालिमापक; वर्णावलीमापक; चित्रप्रकाशमापक; विछिन्नकिरणमापक; वर्णमापक; चित्राभासमापक; सप्तरंजनमापक.
Spectrophone—(पदा.) ध्वनिरूपदर्शक.
Spectrophoto Meter—(पदा.) वर्णपट दीप्तिमापक; सप्तरंजनतेजमापक.
Spectroscope—(पदा.) रंगपटदर्शक, वर्णालिवीक्षक; वर्णलेखक; वर्णपटदर्शक; वर्णालिदर्शक; रश्मीदर्शक यंत्र; वर्णादर्श; विछिन्नकिरणदर्शक; वर्णलेखक; वर्णदर्शक; सप्तरंजनदर्शक; चित्राभासदर्शक. -Direct Vision-(पदा.) समक्षदृष्टिवर्णपटदर्शक; समक्षवर्णालिवीक्षण.
Spectroscopic—(पदा.) वर्णपटीय; वर्णादर्शीय; वर्णालि विषयक-गत; रश्मिवर्णदर्शनीय. -Examination-प्रकाशचित्रद्वारा पृथक्करण-परीक्षण.-Photography-प्रकाश-पृथक्करणयुक्तछायाचित्रण.
Spectroscopy—(पदा.) वर्णपटशास्त्र; वर्णपटविद्या; रंगपटविद्या; चित्राभासदर्शन.
Spectrum—१ (ज्यो.) दृश्यप्रतिमा. २ (पदा.) वर्णावलि; वर्णपट; पृथग्भूतकिरण; वर्णलेख; रंगपट; चित्राभास; वर्णालेख; विछिन्नकिरणपट; विछिन्नकिरण; रंगपट; रंगविच्छेदक; वर्णालि; किरणचित्र; रश्मिवर्ण; सप्तरंजन. -Absorption-शोषणवर्णपट; अपशोषित विच्छिन्नकिरण; अपसर्पण रश्मिवर्ग.-Analysis-विच्छिन्नकिरणपृथक्करण; वर्णलेखविश्लेषण; वर्णपटविश्लेषण; वर्णालिविश्लेषण; वर्णपटीयविश्लेषण. -Arc-वर्णपटधनु. -Band-वर्णपट-पट्ट; रेखासमूह वर्णपट. -Chemical-रासायनिक विछिन्नकिरण वर्णपट-रश्मिवर्ण-रश्मिचित्र. -Chromatic-सवर्ण वर्णपट. -Continuous-अविछिन्न वर्णपट; अखंड वर्णपट. -Diffraction-(पदा.) विवर्तन वर्णपट -Emission-स्कंदन वर्णपट. -Enhanced-आयन वर्णपट. -Fluted-पद्मय वर्णपट. -Gaseous-वायुवर्णपट. -Line-वर्णपट-रेखा; रेखापट. -Normal-आदर्श वर्णपट; साधारण वर्णपट -Ocular-दृश्य वर्णपट. -of Colours-वर्णयुक्त वर्णपट; वर्णावलि. -Pure-शुद्धवर्णपट. -Series-श्रेणीमय वर्णपट. -Solar-सौर वर्णपट. -Spark-स्फुलिंग वर्णपट. -Spotted-बिंदुयुक्त०. -Stellar-नाक्षत्रिक०. -Thermal-उष्ण०, ताप०.
Speculation—१ (अर्थ.) साहसी व्यवहार; साहसव्यवहार. [म.सट्टा] २ (तत्त्व.) विचार;विमर्श; अध्यात्मविचार; कल्पना; तर्क. ३ (वै.) अनुमान; तर्कपद्धति.
Speculative—(तत्त्व.) काल्पनिक; तरंगी; वैचारिक; तार्किक. -Demand-(अर्थ.) काल्पनिक क्रेयता; साहसीक्रेयता. [म. सट्टेबाज मागणी]
Speculator—(अर्थ.) साहसी.
Speculum—(वै.) ईक्षण यंत्र; योनिवीक्षणयंत्र, दर्शनयंत्र; प्रतिबिंबक. -Metal-(रसा.) दर्पणधातु.
Speech—(तत्त्व.) भाषण; वाणी; वाक; वाचा; उच्चार. -Centre-(वै.) भाषणस्थान.
Speed—(पदा.) गति; जव; द्रुति; वेग. -Counter-गतिमापक; द्रुतिमापक. -Indicator-गतिदर्शक-सूचक-ज्ञापक. -of Action-(पदा.) अभिनय-क्रिया गतिमानता. -of Photographic Plate-(पदा.) सुग्राहकता. -Recorder-(पदा.) द्रुतिलेखक, गतिलेखक
Spendthrift—(अर्थ.) अतिव्ययी; अर्थनाशी; मुक्तहस्त.
Spenethmoid—(प्राणि.) नासामध्यगतविरलास्थि.
Spenoid Bone—(वै.) जतुकास्थि.
Sperm—१ (वन.) सबीजरेतपिंड; रेत; नरपिंड; बीजपेशी. २ (वै.) वीर्य; रेत; धातु; शुक्र; नरकोष; बीज; रेत्र; शुक्र गोलक-कण-बिंदु. -Cell-(तत्त्व., वै.) रेतकोष; शुक्रकण; शुक्रकल; रेत्र; रेतकोष; रेत्रांकुर.

-Mother Cell-(वै.) पुंबीजमातृकला. -Nucleus-(वन.) शुक्रीयकेंद्र; बीजाष्टि.

Spermaceti—(रसा.) 'स्पर्मव्हेल'स्नेह; मत्स्यवसा.

Spermacrasia—(वै.) धातुदौर्बल्य.

Sperma Duct—१ (जीवि.) रेत्रनालि; वीर्यवाहिनी. २ (वन.) बीजनाली.

Spermaphore—(वन.) बीजाधार.

Spermaphyta—(वन.) बीजी उद्भिद; बीजप्रसु; सबीजउद्भिद.

Spermatemphraxis—वीर्यस्राव अवरोध.

Spermatheca—(जीवि.) रेत्रावरण.

Spermatic—वीर्योत्पादक; शुक्रल; वीर्यसंबंधी.-Cord-(वै.) अंडरज्जु; बीजरज्जु; अंडवाहिनी. -Fluid-वीर्यजल. -Plexus-शुक्रवहधमनी.

Spermatism—वीर्यस्राव; वीर्यनिःसरण.

Spermatist—(वै.) बीजवादी.

Spermatium—१ रेताणु; रेत्रक; वीर्यबिंदु; वीर्याणु. २ (वन.,) स्थिरनरयुज्य; नरपिंड.

Spermatoblast—(जीवि.) रेत्रांकुर; वीर्यांकुर.

Spermatocele—(वै.) पेलकदाह.

Spermatocyst—(जीवि.) रेत्रपुट; वीर्यकोष.

Spermatocystis—(वै.) रेत्रपुटदाह; वीर्यकोषप्रदाह.

Spermatocyte—(जीवि.) रेत्रजनिका.

Spermatogemma—रेत्रजनपुंज; वीर्याणुसमूह.

Spermatogenesis—(तत्त्व.) शुक्रजीवि; शुक्रजंतूत्पत्ति.

Spermatogenetic—रेत्रजनक; वीर्यजनक.

Spermatogeny—रेत्रजनन; वीर्यजनन.

Spermatogonium—रेत्रजनिकांड: वीर्यजननकांड.

Spermatology—रेत्रविद्या; वीर्यशास्त्र.

Spermatoon—रेत्रेश; वीर्यक; शुक्रश.

Spermatophore—रेत्राशय; शुक्राशय.

Spermatopoietic—(वै.) शुक्रजनक; धातुवृद्धिकर; वीर्यस्रावकर.

Spermatorrhoea—(वै.) नपुंसकत्व: शुक्रस्राव; अनैच्छिक वीर्यस्राव.

Spermatovum—रेत्रांड; वीर्याड.

Spermatozoa—(प्राणि.) शुक्रबीज; शुक्रजंतु.

Spermatozoid—(वन.) चरनरयुज्य; पुंयुजान; शौक्रजंतुक; पुल्लिंगपेशी; नरपिंड; शुक्रतंतु; शुक्रतंतुक; चरनरपिंड; शुक्राणु. -Mother Cell-(वन.) नरपिंडजनक मातृपेशी.

Spermatozoon—(वै.) शुक्रजंतु; शुक्रकोट; शुक्रजीव; रेतजंतु; बीजप्राणि; वीर्यबीजप्राणि; रेतोरेणु; रेत्र.

Spermoderm—(जीवि.) रेत्रावेष्टन; बीजावेष्टन.

Spermogonium—रेत्रकोदर; शुक्रोदर.

Spermology—रेत्रविद्या; शुक्रविद्या.

Spermophorum—रेत्राशय; बीजाशय.

Spermophyta—बीजोद्भिज.

Sphagiology—(धर्म.) यज्ञशास्त्र.

Spharænthus Indicus—(वन.) मुंडी; मुंडिनिका; भिक्षु; परिव्रज. [म गोरखमुंडी]

Spheno, -Ethmoidal Recess—(वै.) जतुकत्रिपत्र खल. -Frontal Suture-जतुक ललाट सीवनी. -Maxillary Fissure-हनुजतुकखात. -Palatine-जतुकतालु. [-Foramen-जतुकतालुछिद्र. -Ganglion-जतुकतालुगुच्छ. -Notch-जतुकतालु अटनि]-Parietal-जतुकमध्य. [-Suture-जतुकमध्य सीवनी] -Squamosal Suture जतुक प्रसृतसेवनी.

Sphenoid—(वै.) मूर्धन्य; कीलाकार. -Bone-जतुकास्थि; कीलसमास्थि; शीर्षतलास्थि.

Sphenoidal—(वै.) शीर्षतलास्थिगत. -Bone-जतुकास्थि. -Concha-जतुक कटकवच. -Crest-जतुक कट. -Process-जतुक प्रसर. -Rostrum-कटशृंग. -Sinus-जतुकवायुकोटर; जातुककोटर.

Sphere—१ (ग.,ज्यो.,पदा.) गोल; मंडल; गोलघनक्षेत्र; गोलक. २ (तत्त्व.) विषय; प्रकरण; अधिकार; धर्म; स्थिति; अवस्था -Celestial-(ज्यो.) खगोलक. -of Action-(पदा.) शक्तिक्षेत्र; क्रियाक्षेत्र. -of Influence-(शास.) अधिकार कक्षा-क्षेत्र; प्रभावक्षेत्र.

Spherical—(ग.,पदा.) गोलीय; गोलाकृति; गोलाकार; गोल; गोलपृष्ठगत. -Abberration-(पदा.) गोलापायन. -Angle-गोलीयकोण; चापीयकोण. -Cup-(ग., पदा.) कटाह. -Excess-(ग.) गोलीयवृद्धि. -Geometry-(ग., ज्यो.) गोलीय भूमिति; गोलमीमांसा; गोलीयज्यामिति. -Harmonic-(ग.) गोलीयहरात्मक. -Lens-(पदा.) गोलीय काच; भिंग. -Mirror-गोलीयदर्पण. -Radius-(ग.) गोलीय त्रिज्या. -Trigonometry-(ग.) गोलीय त्रिकोणमिति; गोलार्धत्रिकोणमिति. -Triangle-(ग.) गोलीय त्रिकोण. -Wave-(पदा.) गोलतरंग. -Zone-गोलीय क्षेत्र.

Sphericalness, Sphericity—(ग.) गोलत्व; गोलीयता.
Spherics—गोलशास्त्र.
Sphero, -Conic—(ग., पदा.) गोलीयशंकुछिन्न. -Cylindrical Lens-(पदा.) गोलीयवृत्तचिति-काच-भिंग.
Spheroid—(ग., ज्यो.) लंबगोल; दीर्घगोल; उपगोलक; उपगोल; गोलाभास; गोलकल्प; गोलप्राय; अंडगोल; गोलाकार. -Oblate-(पदा.) निम्नाक्ष उपगोल; अभिगतगोलक; प्रथमांडगोल -Prolate-उच्चाक्षउपगोल; द्वितीयांडगोल.
Spheroidal State—(पदा.) अंडाकारस्थिति; उपगोलअवस्था.
Sphero, -Meter—(पदा.) गोलमापक; गोलत्वमापक. -Quartic-गोलीयचतुरास्रिक.
Spherule—(ज्यो.) गोलक.
Spherulite—१ (भू.) गोलकल्प. २ (रसा.) गोलाश्म.
Sphincter—(वै.) समकुंचक; आकुंचक; स्ववद्धस्नायु; द्वारबंध; संकोचक; शारीरिकरंध्रसंकोचक (पेशी); शुषिरस्नायु. -Ani-गुदसंकोचक. [-Exterior-बाह्यगुदस्वबद्ध. -Interior-अंतर्गुदस्वबद्ध.] -Muscles-सुषिर संकोचिनीपेशी. -Pupille-किरणछिद्रस्वबद्धस्नायु. -Urethrae Membranaceae-मूत्राशयस्वबद्ध०.
Sphygmic—(वै.) नाडीसंबंधी.
Sphygmobolometer—(वै.) रक्तभारमापकयंत्र.
Sphygmograph—(वै.) स्पंदलेखक; नाडीलेखनयंत्र. नाडीकंपलेखक; नाडीगतिलेखकयंत्र.
Sphygmology—(वै.) नाडीविद्या; नाडीज्ञान.
Sphygmomanometer—(वै.) नाडीप्रेषमापक; धमनीप्रेषमापक; रक्तभारमापकयंत्र.
Sphygmometer—नाडीस्पंदनमापक; नाडीकंपमापक.
Sphygmophone—नाडीध्वनिदर्शक; नाडीध्वनियंत्र;
Sphygmoscope—नाडीस्पंदनदर्शक; नाडीकंपदर्शक.
Spica—(ज्यो.) चित्रा.
Spiciform—(वन.) कणिशाकार.
Spicule—(वै., वन.) शकल; कणिशक.
Spiculum—कणिशक.
Spider—(प्राणि.) तंतुवाप; तंतुनाभ.
Spider Line—(प्राणि.) ऊर्णा.
Spike—(वन.) अवृन्तमंजरी; कणिश; कलशवत् मंजरी. [म. कणीस]
Spikelet—(वन.) कणीशिका; कणिशक; तृणकणिशिका; अणुमंजरी; सतुषमंजरी.
Spilanthes Acmella—(वन.) अकराकरभ. [म. अकलकरा].
Spin—१ (अर्थ.) तंतुवयन; २ (ग.) घूर्णन.
Spina, Angularis—(वै.) अधोजतुक अणि. -Heli-धनुअग्र. -Ventosa-पृष्ठदंशअर्बुद.
Spinacea Oleracea—(वन.) स्फनक: पालक्या. [म. स्पिनॅक; पालक.]
Spinal—(वै.) पृष्ठास्थि-; पृष्ठवंश-; वंशिक; वंशील; कशेरुकीय; वंशीया; मज्जारज्जु: पृष्ठवंशीय: सुषुम्नासंबद्ध. -Accessory-सहाय्यक पृष्ठवंशीय मज्जारज्जु. -Analgesia-पृष्ठवंशगत संमोहन. -Cavity-पृष्ठवंशीय सुषिरता. -Canal-कशेरुनलिका: सुषुम्नाप्रणाली. -Caries-कशेरुक्षयास्थि. -Chord, Cord-पृष्ठकांड; मज्जारज्जु: पृष्ठमज्जारज्जु: सुषुम्ना. पृष्ठवंशरज्जु: पृष्ठरज्जुसंस्था; ज्ञानरज्जु; पृष्ठस्थमज्जा: सषुम्नाकांड; मेरुदंड; कशेरुनाडी; सुषुम्नारज्जु. -Column-(तत्त्व) पृष्ठवंश: कशेरु; मेरुदंड; सुषुम्नादंड: पृष्ठास्थि-पृष्ठवांशिक स्तंभ. -Curvature-पृष्ठवंशीयवक्रता -Fluid-(वै) सुषुम्नाजल. -Foramen-मणिरंध्र. -Ganglion-मज्जारज्जुग्रंथि: पृष्ठवांशिकनसग्रंथि. -Nerves-मज्जारज्जुनस: पृष्ठवंशमज्जातंतु; सुषुम्नानाडी. -Tract-रज्जुपथ; पृष्ठवांशिकनसस्कंध; -Vestibular Nucleus-रज्जुअंत:कर्णकोटरग्रंथि.
Spinalis, Capitis—(वै.) कशेरुमस्तक—. -Cervicis-कशेरुकंठ—. -Dorsi-कशेरुवृक्ष—.
Spindle—१ (पदा.) तर्कु; तशक. [म. चाती] २ (वन) तर्कुटी. -Fibre-(वन.) वेमतन्तु; मल्लिकतन्तु.
Spine—१ (वन.) कंटकपर्ण; शूक; कंटक; काष्ठकंटक: शल्य: पत्रकंटक. २ (वै.) कंटक: पृष्ठवंश: मणिस्तम्भ; मेरुदंड: सुषुम्ना; अणि: कशेरु, -Anterior Inferior-(वै.) पूर्वाधर कंटक. —-Superior-पूर्वोर्ध्वकंटक. -Curvature of-मेरुदंडवक्रता. -Iliac-जघनकंटक. -Inflamation of-पृष्ठवंशदाह. -Ischial-ककुंदरकंटक -of the Palate-तालुपृष्ठकंटक. -of Scapula-प्राचीर: अंसप्राचीर; अंसकंटक. -Posterior Inferior-(वै.) पश्चिमाधरकंटक. —-Superior-पश्चिमोर्ध्वकंटक.

Spinell —(रसा) शान
Spinneret —(प्राणि) तंतुकी
Spinneretc—(वै) तंतुकर्तकपत्र
Spinning—(भू) पूर्णायमान
Spinole—(ग) स्कंध
Spino, Tectal Fasciculus—(वै) रज्जुपिंडपथ Thalmic Fasciculus—रज्जुमुकुलपथ
Spinous Process—(वै) कशेरुप्रसर
Spinthriscope—(पदा) स्फुरणदर्पण
Spiny—(वन) शल्यमय शल्यरूप कंटकिताग्र शीर्ष-कंटाकृत
Spiracle (वै.) वायुमार्ग श्वासरंध्र.
Spiral—१ (पद.) सर्पिल वलयाकार शंखाकृति मल-मूत्री, शंखावर्त चक्राकार १ (वन) सर्पिलरेषा मल-मूत्राकृति ३ (वै) आवर्त वलयावलि वर्तित अनु-वेष्टित ४ (रसा) चक्राकार [५ नागमोती] Bandage-अनुवेलनबंधन -Canal of Modiolus-शंखअक्षआवर्तमार्ग -Curve-(ग) वक्र -Ligamentar (ग) सर्कोशीयसर्पिल. -Lamina-(वै) आवर्तपत्र -Nebula-(ज्यो) सर्पिलनहारिका Reciprocal-(ग.) व्युत्क्रमसर्पिल -Tube-(रसा) सर्पिलनलिका
Spire-(ग) शंकु
Spirilla—(वै) कुंडली व्याधनिका
Spirillum—(वन) सर्पिलजंतु, सूक्ष्मवलय.
Spirit—१ (तत्त्व) १ मन आत्मा, जीव, देही, पुरुष, तत्त्व, चिदात्मक भाव. २ उत्साह तेज ओज, वीर्य. २ (रसा.) कोहल, सत्यसार पुर, अर्क मद्यार्क, सुरासार ३ (वै) १ प्राण, २ वृत्त ३ भावार्थ. -Lamp-(पदा., रसा) मद्यार्कदीप अर्कदीप सुराप्रदीप मद्य-सार दीप-दीपक -Level (पदा) क्षैतिकतलदर्शक, साधनी [म पाणपट्टा] -of Enquiry-संशोधन-वृत्त -of Hartshorn-(रसा) मृगशृंगभस्म -of Salt-लवणार्क -of Vitriol-गंधकाम्ल -Rectified-शुद्धमद्यसार -Revolt-तिरस्कार-भाव.
Spiritism—(तत्त्व) अतीतात्मवाद, विदेहात्मवाद.
Spiritual—१ (तत्त्व) अध्यात्म आसुष्मिक, आत्मिक, मानसिक २ (थिऑ.) आत्मवान. -Person-(थिऑ.) आत्मसंपन्नमनुष्य.
Spiritualism—१ (तत्त्व) १ ब्रह्मवाद, आत्मसत्य-वाद, जीवात्मवाद, ईश्वरस्फूर्तिवाद; अध्यात्मवाद; अती-तात्मवाद, विदेहात्मवाद २ प्रेतवाद, प्रेतविद्या, संचार-वाद, पिशाचवाद, प्रेततत्त्व ३ (थिऑ.) परलोकविद्या.
Spiritualist—(तत्त्व.) १ ब्रह्मवादी; आत्मवादी, अध्यात्मवादी, आस्तिक २ प्रेतसाधक, प्रेतावाहक, प्रेत-वादी
Spiritualistic, -Philosophy—(तत्त्व) जीवात्म-विशेषदर्शनशास्त्र -Seances-(थिऑ.) परलोक-सभा
Spirituality—१ (तत्त्व) आत्मनिष्ठता, अध्यात्मता; ईश्वरशता, नीतिपरता, धर्मपरता, धर्म-नीति प्रवणता, २ (थिऑ) आत्मसंपन्नता.
Spirochet—(वै) व्यावर्तिका
Spirochetes—(प्राणि) आदिजीववर्गविशेष, तंतुलप्राणि, तंतुलभ्रमर
Spirocyclic—(वन) वलिमंडलित
Spirograph—(वै) श्वसनलेखक
Spirogyra—(वन) वलयनीलिका, शैवालतंतु तंतु शैवाल.
Spirometer—(वै) श्वासमापनयंत्र. श्वासमापक
Spirometry—(वै.) श्वसनमिति.
Spissated—(वै.) घनीभूतकरण.
Spittle—(वै.) निष्ठीवन. [-Spitting of Silver-(रसा) रौप्यउद्धमन]
Splanchnectopia—(वै) यंत्रस्थानच्युति.
Splanchnic—(वै) कोष्ठीय. वृक्कोपरिपेशीगामी. -Ganglion-इंद्रियग्रंथि
Splenalgia—(वै) प्लीहाशूल
Splenanxe—(वै) प्लीहावृद्धि
Spleen—(वै) प्लीहा -Hilum of the-प्लीहा-वृत. [म. पाणथरी]
Splenectomy—(वै) प्लीहोन्मूलन, प्लीहाछेदन
Splenic—(वै) प्लीहेय; प्लीहासंबंधी -Vein-(वै) प्लीहानीला
Splenicterus, Splenitis—(वै) प्लीहाशोथ.
Splenium—(वै.) बंधित
Splenium (corpus callosum)—(वै) कंदुक.
Splenius, -Capitis—(वै) शिरोग्रीव विवर्तकस्नायु: अपरकशेरुमस्तक. -Cervicis-अपरकशेरुकंठ—.

Splenodynia—(वै.) प्लीहावेदना.
Splenology—(व) प्लीहाविद्या.
Splenotomy—(वै) प्लीहच्छेदन.
Splint—(वै.) बधफलक, कुशा [म. पट्टा, फळी भाळी, कमची]
Split, -Phase—(पदा.) विभक्तकला. -Pin-(यंत्र.) विभक्तकील [म. चिरकुणी] -Up (पदा.) विभक्तीकरण- भवन.
Splitting—(वै.) भेदन
Spoke—(पदा) अर, सक्थि.
Spondias (magnifera)—(वन) आम्रात. [म. आंबाडा]
Spondylarthrocace—(वै.) मेरुदंड अस्थिक्षय.
Spondyle -(वै) मेरुदंडास्थि
Spondylolisthesis- (वै) कटिभागत्रिकास्थि संधि विकार-भ्रंश
Spondylotomy—(वै) पृष्ठवंश-छेदन.
Sponge—१ (प्राणि) जालकजीव, छिद्रप्राण, स्पंज. [म वाद्ळी] २ (वै) जलशोषक स्पंज
Spongioplasm—(वै.) जालितत्त्व.
Spongy—(वै.) विरल मृदु, स्पंजगहन, शोषणशील, बहुछिद्रयुक्त -Cell-(वन.) सछिद्रपेशी, विरल पेशी. -Layer-(वन.) विरलपेशीपटल -Substance-(वै) विरलमृदुपदार्थ. -Tissue-(वन.) विरलपेशीजाल.
Sponsor—प्रणेता; पुरस्कर्ता.
Spontaneity-- (तत्त्व) स्वतोभाविता; सहजोत्पत्ति, स्वयंस्फूर्ति, स्वयं भूत्व-भवत्व-प्रेरितत्त्व, आत्म-अपर प्रेरितत्त्व
Spontaneous—१ (तत्त्व) स्वयंभू, सहज, अकारण, स्वत प्रेरित, आत्मोद्भूत, स्वयजात; स्वयंभव, स्वयं २ (वन) स्वयंसिद्ध, स्वयंप्रेरित, स्फूर्तिक, अंत स्फूर्तिक. -Combustion-(रसा.) स्वतोदहन अंत प्रवृत्तज्वलन, स्वयंदहन, स्वयंपर्वालितज्वलन. -Evolution-स्वाभाविकविकास. -Generated-(वै) स्वयंभू, स्वयंसिद्ध -Generation-(तत्त्व. वै.) स्वतोजनि, सहसाजनन, स्वयभूनिर्मिति -Movement-(तत्त्व.) स्वतश्चलन -Variation-(तत्त्व.) स्वतोभेदन, आत्मविकारित, स्वतोपरिवर्तन
Spoon—चमस, दर्वी, स्रुवा.-Deflagrating-(पदा.) ज्वलनस्रुवा. -Dessert-(वै.) उपहारदर्वी ? -Full- चमसमात्र -Table-(वै) भोजनचमस -Tea-(वै) 'चहा' चमस.
Sporadic—(वै.) विरल; यत्नतंत्रवर्जित
Sporangiferous Spike—रेणुकोशधर (संरेणुकोश); कणिशकंटक, रेणुमंजरी
Sporangiophore—(वन) बीजदंड, रेणुकोशदंड.
Sporangium—(वन) रेणुस्थली; बीजकणकोश, जननपेशीकोश, रेणुकोश; स्वायत्तकरंडक, जननपेशीगुच्छ, स्वयंभवधारीकोश, बीजपेटिका; रेणुजनिका
Sporation—(वन) बीजकणोत्पत्ति.
Spore—(जीव) स्वायत्त जननपेशी, रेणु, जनबीज, लघुपेशी, स्वायत्तकण, स्वयंभव जननपेशी, स्वयंस्फुट; स्वयंभूपेशी पिंड, बीजकण, चित्र Mother Cell-(वन) रेणुमातृकोश रेणुजननपेशी Sac-(वन.) रेणुकोश -Tetrad-(वन) रेणुचतुष्य, रेणुचतुरस्र, रेणुचतुष्क.
Sporidium—(वन) उपरेणु
Sporocarp—(वन) बीजाशय, रेणुफल
Sporocyst—१ (वन) रेणुपुट. २ (वै) बीजकोश
Sporogenesis—बीजकणोत्पत्ति.
Sporogenous—बीजकणोत्पादक
Sporogonium—(वन) आदिरेणुप्रसव
Sporologist—(वन.) रेणुवेत्ता
Sporophore—(वन) रेणुधारक.
Sporophyll—(वन) बीजकणदल, रेणु धारी-धारकपर्ण, स्वयंभवधारी पिंडदल, रेणुपत्र, रेणुपर्ण.
Sporophyte—(वन) रेणुधैरउद्भिद, रेणुत्पादक, रेणुवाहक, स्वयंस्फुटावस्था, रेणुवाहकप्रसव. स्वयंभवधारी; अयोगसभव-अलिंग वंश, स्वायत्तशाली, रेणुकाल.
Sporophytic Generation—(वन.) रेणुत्पादकप्रसव (अवस्था), रेणुप्रसव
Sporozoa—(जीव) परान्नपुष्ट क्षुद्रजंतु, रेणुजप्राणी.
Sport—क्रीडा, विहार, विलास, लीला
Sporting Spirit- क्रीडादृष्टि, क्रीडावृत्ति, क्रीडकदाक्षिण्य.
Sporule—(वन) रेणुक, बीजाणु
Spot, -Cold—शैत्यपद -Heat-उष्मपद - Pressure-संपीडनपद -Lighting-(यंत्र) स्थानिकउद्भासन. -of Light-(पदा) प्रकाशबिन्दु. [म. कवडासा] -Price-(अर्थ.) तात्कालिकमूल्य.

Spotted Fever—(वै.) चिन्हांकितज्वर.
Spout—(पदा., रसा.) निर्गमनलिका.
Sprain—(वै.) संधिविवर्त. [म. लचक]
Spray—(वै.) तुषार; शीकर. [म. फवारा]
Spread—१ (तत्त्व.) प्रसार; विस्तार. २ (वै.) विकिरण.
Spread Eagleism—(राज.) दंभपूर्ण राष्ट्रीयता; दंभपूर्ण स्वदेशाभिमान.
Spread of Species—वंशविस्तार; जातिविस्तार.
Spring—(ज्यो., भू.) वसंतऋतु. -Tide-गुरुवेला; गुरुस्फीति; गुरुउपराग. [भ. उधान]
Spring—(पदा.) स्थितिस्थापिका. [म. कमान] -Balance-(पदा.) स्थितिस्थापकतुला; तन्यतुला. [म. ताणकांटा] -Speculum-(वै.) स्थितिस्थापकयंत्र. [कमानीचें यंत्र]
Spring—(भू.) निर्झर; प्रस्रवण. -Deep Seated-गर्भस्थनिर्झर. -Hot-उष्ण०. -Intermittent-सविराम०. -Mineral-धातव०; खनिज०. -Surface-उपरि०; भूतलीय०. -Underground-अन्तः०; भूगर्भ०.
Springer—(स्था.) कटिप्रस्तर.
Sprout—(वन.) अंकुर.
Sprue—(वै.) संग्रहणी.
Spuma—(वै.) फेन.
Spur—१ (तत्त्व.) प्रतोदक; प्रचोदक, प्रोत्साहक. २ (वन.) प्रसारितथलि; लांगुलिका; लांगूल; लांगुलित. ३ (वै.) अणि. (स्था.) प्रतिबंधककर्म: अवष्टंभरचना; आधारकर्म. -Wheel-(यंत्र.) कंटकचक्र.
Spurious—(तत्त्व., वन.) मिथ्या; भ्रामक; भ्रमोत्पादक; अप्रकृत; छद्म; भ्रमदायक; कृत्रिम. -Demand-(अर्थ.) कृत्रिमकेयता; अवास्तविककेयता. [म. नकली मागणी] -Dissepiment-(वन.) पटाभास. -Pregnancy-(वै.) गर्भाभास.
Sputum—(वै.) निष्ठीव; मुखस्राव; ष्ठीवन; श्लेष्मा. [म. थुंकी, खाकरा]
Sputuration—(वै.) पूय.
Squalida—(प्राणि.) मुशीससमुदाय.
Squall—(भू.) प्रभंजन; अल्पकालिक प्रचंडमारुत.
Squama—(वै.) प्रस्तर. [म. शिंपला] -Temporalis-शंखीयफलक.
Squamosa—(वै.) संचय.
Squamosal,-Margin—(वै.) समरेषा.-Suture-प्रसृतांतर सेवनी.
Squamous, -Part—(वै.) शुक्तिभाग. -Pavement-चिपिट. -Portion of the Temporal Bone-शंखचक्र.
Square—१ (ग.) १ समचतुर्भुज; जात्य; समकोणचतुरस्र; समचतुष्कोण. २ वर्ग: वर्गक्षेत्र. ३ वर्गफल. २ (वन.) चतुर्धार. -Complete-(ग.) पूर्णवर्ग; मूलद; मूलपद. -Metre-(ग.) वर्गमात्रा. -Mile-(म.) वर्गाधिक्रोश. -of a Fraction-अपूर्णांकवर्ग. -of Square-वर्गवर्ग. -Root-वर्गमूल; द्वितीयमूल; वर्गपद. -to Complete a-वर्गपूर्तिकरण.
Squared Paper—(ग., पदा.) वर्गांकितपत्र; चतुष्कोणांकितपत्र.
Squid—(प्राणि.) म्हाकुल.
Squint—(वै.) तिर्यक्दृष्टि; वक्रदृष्टि.
Squirrel Cage Motor—(पदा.) पिंजरगत्युत्पादक.
St. Anthony's Fire—(वै.) विसर्परोग.
St. Vitus's Dance—कंपवात; दंडापतनक. (वै.) तांडवरोग; उद्धननृत्य.
Stability—(तत्त्व., पदा.) स्थायित्व· स्थिरता; स्थिति; समता; दृढता; अचलत्व; निश्चलत्व. -of Value-(अर्थ.) मूल्यस्थिरता. -of Wants-आवश्यकता; स्थिरता; विक्रेयतास्थिरता.
Stable—(ग., पदा.) स्थायी; स्थिर; दृढ; स्थावर; सुप्रतिष्ठ; सुस्थित; अचल; निश्चल. -Community-(वन.) स्थिरसमूह. -Equilibrium-(ग.) सुस्थिति; स्थिरसमतोलता. -Gas-(पदा., रसा.) स्थिरवायु.
Stability—(वै.) स्थायीत्व: स्थैर्य; दृढता. -Occupational-(तत्त्व.) व्यावसायिक स्थायित्व-स्थिरता-स्थैर्य.
Staccato—(वै.) अंकित.
Stactometer—बिंदुमापक.
Stadia Wires—(पदा.) अंतरदर्शक रेषा.
Stadium—(क्रीडा.) प्रेक्षागृह; रंगगृह.
Staff—संश्रितगण; गण; वर्ग. -Field-चरगण. -Office-स्थिरगण.
Stag—(अर्थ.) अनियमित व्यवसायी.
Stag Horn Moss—(वन.) मृगशृंगशैवाल.

Stage—। (तत्त्व.) काष्ठा; भूमि. २ (नाट्य.) रंगभूमि. ३ (पदा., वन.) आसन; भूमि. -Direction-(वै.) रंगसूचना.

Stage—(वै.) दशा; अवस्था; स्थिति; उपक्रम. -of Anaesthesia-संमोहनावस्था. -of Deep Anæsthesia-गाढसंमोहनावस्था. -of Eruption-विस्फोटनकाल. -of Invasion-आक्रमणावस्था.

Stages, -of Evolution—(जीव.) विकासक्रम; उत्क्रांतिक्रम. -of Life-जीवावस्था. -of Process-स्थिति; अवस्था; अवस्थान; पद; उपक्रम.

Stagnant—स्थगित; स्थिर; अचल.

Stagnation—(राज.) गतिहीनता; अपरिवर्तनशीलता.

Stain—रंजकद्रव्य.

Staining Character—(वै.) किर्मिरप्रियता;रंजकगुण.

Stainless Steel—(पदा., रसा.) निष्कलंक तीक्ष्णायस. [म. न गंजणारे पोलाद]

Staircase—(स्था.) सोपान. -Illusion-(तत्त्व.) सोपानश्रेणीभ्रम. -Phenomenon-(वै.) सोपानपद्धति.

Stalactite—(भू.) अधोगामीस्तम्भ;. आलंबशंकु; अधोमुखीलवणस्तम्भ.

Stalagmite—(भू.) ऊर्ध्वगामीस्तम्भ; आरोहीशंकु; ऊर्ध्वमुखीलवणस्तंभ.

Stale Cheque—(अर्थ.) पुरातन धनपत्र.

Stalk—(वन.) वृंत.

Stalked—(वन.) उदधृत.

Stall—(तत्त्व.) स्थिति; अवस्था; राज्य; शासनप्रबंध; जनसंस्थिति. -Feeding-(अर्थ.) स्थानभोज्य.

Stalls—(नाट्य.) चतुष्पथ.

Stamen—(वन.) पुंकेसर; पुंकोश; परागकेसर; किंजल्क; सवृंतपरागकोश; लघुरेणुपर्ण; केसर.

Stamina—(वै.) आधारभूतबल; सत्त्व.

Staminate—(वन.) केवलपुंकेसर,

Stammering—(तत्त्व., भाषा.) अस्पष्टभाषण; स्खलद्भाषण; स्खलन; स्खलितोच्चार.

Staminal, -Corona—(वन.) केसरतोरण. -Hair-पुंकेसररोम-केश.

Staminate Flower—(वन.) पुंकेशपुष्प; केसरितपुष्प; नरपुष्प;पुंकोशधारीपुष्प;केसरिकपुष्प; केसरीयपुष्प.

Staminode—(वन.) वंध्यकेसर; पुंकेसरव्रुव; बंध्यपुकेसर.

Stamp—(राज.) मुद्रापत्र; मुद्राशुल्क; राजलांछनपत्र. -Duty-(अर्थ.) मुद्रापत्रकर.

Stamping—(पदा.) मुद्रण.

Stanch—(वै.) रक्तप्रवाहनिरोधन.

Stand—(पदा., रसा.) स्तंभ; उपरतंभ; आसन; आधार; आलंब [म. ठेला, ठिया, ठाण, घोडा; बैठक] -Universal-सार्वउपस्तम्भ; सर्वोपयोगी आसन.

Stand Point—(तत्त्व.) दृष्टि. -Subjective-विषयिदृष्टि०. -Universal or Objective-विषय०.

Standard—ध्वजक; पताका; ध्वज.

Standard—१ (ग.) प्रमाण; मान. २ (तत्त्व.) प्रतिमान; उपमान. see Norm. ३ (पदा., रसा., वै.) आदर्श; मानदंड; दंडक; प्रमाणभूत; दंडकात्मक; प्रमाण; परिमाण;आरंभिकमान; आप्तमान. ४ (राज.) १मापनदंड; २°प्रामाणिक: उत्कृष्ट. -Alternate-(अर्थ.) कल्पित चलनपद्धति. -Deviation-विचलनमान. -Double-द्विधातुचलनपद्धति. -Meridian-(ज्यो.) आद्ययाम्योत्तर. -Money-(अर्थ.) प्रामाणिकद्रव्य. -of Comfort-आरामप्रमाण; सुस्थितिप्रमाण. -of Life-जीवनप्रमाण; वृत्तिमापन; निर्वाहरीति -of Value-मूल्यमान. -Production-उत्पादन०. -Rate-मूलार्घ. -Solution-(पदा , रसा.) निर्णित विलयन; प्रमितविलयन; प्रमाणद्राव; आप्तविद्रव; प्रमाणद्रव; प्रमितद्रव. -Tests-प्रमाणपरीक्षण. -Time-(भू.) प्रमाणवेला. -Unit-(ग.) एकधेय; प्रमाणमूलमान. -Value-(अर्थ.) प्रमाणमूल्य.

Standardisation—(पदा., वै.) प्रमितकरण; प्रमाणानुकरण; अनुयोजन; प्रमाणितकरण; प्रमाणीकरण; आदर्शनिस्वरूपण.

Standardised—(पदा., वै., शास.) प्रमित; प्रमाणित; प्रमाणीकृत; समस्वरूप.

Standing, -Committee—(शास.) स्थायीसमिति; स्थायीमंडल. -Credit-(अर्थ.) स्थायीप्रतिष्ठा. -Crop-(कृषि.) अलूनसस्य. -Order-(राज.) स्थायीआज्ञा.

Stand-Still—स्तब्ध.

Stannate—(रसा.) वंगित.

Stannic—(रसा.) वंगिक.

Stannous—वंगस.

Stannum—(रसा.) वंग.
Stapedius—(वै.) कर्णांतिकस्नायु. [म. रिकिब]
Stapes—(वै.) स्थपनी; पीठिका; चक्रअस्थि.
Staphyle—तालु जिव्हा.
Staphylitis—तालुजिव्हाप्रदाह.
Staphylo-coccus—(वै.) पुंजबद्रिका; स्तवकबद्रिका.
Staphyloma—(वै.) कनीनिका पुष्प. [म. वडस]
Star—(ज्यो.) तारा; तारका; नक्षत्र. -Cluster, Group-तारकासमूह. -Dwarf-क्षुद्रतारा. -Fish-(प्राणि.) चक्रमत्स्य; तारकाकृतिमत्स्य; तारकामत्स्य. -Giant-(ज्यो.) बृहत्तारा. -Proper Motion of a-तारागति. -Shower-उल्कापात. -Variable-नियतकालिक तारा; परिवर्तक तारा.
Stars, Conjunction of—(ज्यो.) नक्षत्रयुति.
Starch—(वन., वै., रसा.) पिष्टपदार्थ; पललीय; तवकीर; सस्यसत्व; पिष्टसत्त्व; पैष्ट; पिष्ट; श्वेतसार; मंडज. [हिं. मांडी] -Compound-श्वेतसारयुक्त(पिष्टपदार्थ). -Concentric-एककेन्द्रिय०. -Excentre-उत्केंद्रिय०. -Half Compound-अर्धयुक्त०. -Stratified-स्तरित०. -Sugar-(रसा.) पिष्टशर्करा.
Starry Heavens—(ज्यो.) नभोमंडल; भचक्र; नक्षत्रमंडल.
Starter—(पदा.) प्रवर्तक.
Starting—आद्य. -Point-आरंभपद; उद्गम; प्रस्थानबिंदु.
Startling—(तत्त्व.) चमत्कारी; चकितकर; आश्चर्यकारक.
Starvation—(वै.) आहाराभाव; क्षुत्पीडा.
Stasis—(वै.) रक्तरोध; रुधिररोग; स्तब्धता.
State—१ (पदा., रसा.) अवस्था; स्थिति; दशा. २ (राज्य.) राष्ट्र; संस्थान; राज्य. -Bank-(अर्थ.) राज श्रेढी-श्रेणी. [म. सरकारी पेढी] -Change of-(पदा.) अवस्था परिवर्तन; स्थित्यंतर; अवस्थांतर. -Charity-(अर्थ.) राजदान. -Craft-राजकार्यनैपुण्य. -Criminal-(राज.) राजबन्दी; राजापराधी; राजकीय अपराधी. -Documents-(राज.) राजपत्र. -Federation-राज्यसंघ. -Independent-स्वतंत्रराज्य. -Interference-(राज.) राजहस्तक्षेप. -Medicine-राजवैद्यक. -Monopoly-(राज.) राजएकाधिकार. -National-राष्ट्रीयराज्य. -of Barter-(अर्थ.) विनिमय-अवस्था. -of Consciousness-(तत्त्व.) प्रज्ञावस्था; चेतनावस्था. -Prisoner-(राज.) राजकीय बंदी; राजबंदी.. -Religion-राजधर्म. -Revenue-(अर्थ.) राजकीय राय. -Socialism-(अर्थ.) राजकीय साम्यवाद. -Treaty-संधिराज्य. -Unitary-निरवयवराज्य.
Statement—० (अर्थ.) निवेदनपत्र; प्रमेय. २ (तत्त्व.) निवेदनवाक्य; प्रतिपादन निर्वाह: निवेदन. ३ (पदा.) विधान. ४ (राज.) वक्तव्य; कथन; विधान; वृत्तांत; उत्तर. -of Account-(अर्थ.) गणनापत्रक.
Statesman—(राज.) राजनीतिज्ञ; राष्ट्रचिंतक; राजकार्यधुरंधर.
Statesmanship—(राज.) राज्यनीति; राजनीतिज्ञता.
Static—(ग.; तत्त्व.) स्थिर; स्थित्यात्मक; स्थितीय; स्थितिजन्य; स्थितिविशिष्ट; अचल. -Electricity-स्थिरविद्युत्. -Energy-(तत्त्व.) योग्यता; शक्ति. -Friction-(यंत्र.) स्थितिजन्यघर्षण. -Reflex-(तत्त्व.) स्थित्यात्मक प्रत्यावर्तन. -Sensation-(तत्त्व.) शरीरसंस्थितिसंवेदन.
Statical—(पदा.) स्थितीय; स्थितिसंबंधी. -Barometer-गुरुत्वमूलक वायुभारमापक. -Electricity-स्थिरविद्युत्. [म. स्थिरवैजिक-बीज. बीजाकमेला]
Statics—(ग., तत्त्व., पदा.) स्थितिशास्त्र; स्थितिविज्ञान; स्थितियामिक; स्थितिप्रेरकीय; स्थितिविद्या; स्थितिगणित.
Station—(.पदा., भू.) स्थान; रेखा. -Master-स्थानाधिकारी; पथकोटपाल; अग्निरथस्थानाधिकारी. -Point-(चित्र.) स्थितिबिन्दु. -Receiving-(पदा.) ग्राहकस्थान; ग्रहणस्थान. -Transmitting-(पदा.) प्रेषकस्थान.
Stationary—(ग., तत्त्व., पदा.) स्थिर; अचल; स्थावर. -Point (ग.) स्थिरबिन्दु. -Undulation-(पदा.) स्थिर-स्थावर आंदोलन. -Wave-स्थिर लहरि-तरंग; स्थावरतरंग.
Stationary—(शिक्षण.) लेखनसामग्री; लेखनउपकरण; लेखनसाहित्य
Statist—(राज.) अंकशास्त्री.
Statistical Method—(अर्थ.) अंकशास्त्रीयप्रणाली.
Statistician—(अर्थ.) अंकशास्त्री; संख्याभिज्ञ.
Statistics—१ (अर्थ.) अर्थशास्त्र; संख्याशास्त्र; परिसंख्यान; संख्यान; संख्यास्थितिशास्त्र; लोकस्थितिगणित.

[म. आंकडेशास्त्र] २ (तत्त्व.) संख्याप्रमाण; गणना: संख्यामान.

Stator—(पदा.) स्थित; अचल; स्थायी.

Status—(अर्थ., तत्त्व.) पद; मर्यादा; प्रतिष्ठा; अवस्था; पदवी; स्थान. -Dominion-(राज.) औपनिवेशिक स्वराज्य.

Status quo ante—(शास.) पूर्वस्थिति.

Statute—(अर्थ., शास.) लिखित विधि; शासन; अनुशासन. -Declaratory-अर्थनिर्णायक विधि. -General-Public-सार्वजनिक शासन विधि. -of Limitation-अवधिनियम. -Private-व्यक्तिविषयक शासन.

Statutory—(अर्थ., शास.) विधिविहित; शासनविहित. -Books of Company-शासनविहित ग्रंथ. -Companies-विधिनिर्धारित मंडल-संघ. -Constitution-विधिनियमपूर्वक घटना. -Meeting-विधिविहित सभा; निर्धारित सभा. -Rules-उपांगभूत नियम.

Stay—१ (पदा.) धीर; तन्यक; स्थिरक; आधार. [म. ताण; धीरा] २ (शास.) स्थगयन; विरमण; विराम. -of Execution-(शास.) निर्वाहस्थगन; निर्वाहनिषेध.

Steadiness—(पदा.) स्थिरता.

Steady—(पदा) स्थिर; शांत. -Market-(अर्थ.) स्थिर आपण. -Motion-(ग.) नियत गति;स्थिरगति.

Steadying—(तत्त्व.) स्थिरीकरण; दृढीकरण. -of Mind-(तत्त्व.) धारण.

Steam—(पदा.) बाष्प. [म. वाफ] -Accumulator-बाष्पागार. -Bath-बाष्प उष्मक; स्वेदन यंत्र. -Boat-बाष्प नौका. -Boiler-बाष्पभाजन. -Calorimeter-बाष्प उष्णतामापक. -Chamber-बाष्पकोष्ठ. -Chest-बाष्पपेटिका. -Cut off-बाष्परोध. -Distillation-(रसा.) बाष्पस्रवण; बाष्पपातन; बाष्पोर्ध्वपातन; बाष्पतिर्यक्पतन. -Dome-बाष्पप्रकोष्ठ. -Dry-शुष्कबाष्प. -Engine-(यंत्र.) बाष्पयंत्र. -Hammer-बाष्पचलितघन. -Jacket-(पदा., रसा.) बाष्पकंचुक; बाष्प आवेष्टक. -Line-(पदा.) बाष्परेखा. -Oven-बाष्पकोष्ठ. -Pipe-(यंत्र.) बाष्पनलिका. -Plough-बाष्पहल. -Port-बाष्पमार्ग. -Saturated-संतप्त-संपक्त बाष्प. -Ship-बाष्पनौका; बाष्पजलयान. -Super Heated-अतितप्तबाष्प. -Superheater-बाष्प अतितापक. -Trap-बाष्पकूट; बाष्पबंध; बाष्परोधक.

Steamer—बाष्पनौका. [म. वाफर, आगबाव]

Stear—(वै.) मेद; वसा; स्नेह.

Stearate—(रसा.) आज्यक; स्नेहल; वसायुक्त.

Steario Acid—(रसा.) आज्याम्ल; वपाम्ल; वसाम्ल.

Stearin—(रसा.) मेदन; वसिन; वपिन, आज्य; घृत.

Steatocele—(वै.) अंडकोषीय; वसामय, अर्बुद.

Steatoma—(वै.) मेद.

Steatopygous—(शिल्प.) पृथुश्रोणी: नितंबवती.

Steatosis—(वै.) अस्वाभाविक मेदसंचय.

Steel—(रसा.) तीक्ष्णायस; तीव्रायस. [हिं. इस्पात. म. तिखें] -Cast-गालित०. [हिं. ढलवा इस्पात] -Magnetic-चुंबकीय०. -Mild-मृदु नम्र०. -Tool-यंत्र०. -Yard-विषमभुजतुला; दंडतुला.

Stegacephalous—(प्राणि.) छद्मशीर्ष.

Steganopus—(प्राणि.) छद्मपदी.

Stegapterus—(प्राणि.) छद्मपत्री.

Stegomyia—(जीव.) मच्छरजाति.

Stele—१ (वन.) स्तंभ. २ (शिल्प.) फलक; पट्टिका. -Central-(वन.) केंद्रस्तंभ. -Mere-स्तंभांश. -Mono-एक स्तंभ. -Poly-अनेक स्तंभ. -Proto-आदिस्तंभ.

Stellar—(ज्यो.) नाक्षत्रिक; ताराविषयक. -System-तारागण.

Stellate—(वन., वै) तारकाकृति; ताराकार; तारकित; नक्षत्राकृति; तारकाकार.

Stem—(वन.) प्रकांड; स्कंध; दंड. [म. खोड, बुंधा] -Aerial-आंतरिक्ष दंड. -Herbaceous-कोमलकांड. -Subterranean-भूमिगत दंड. -Tendril-सूत्रशाखा;तन्यक; सूत्रकोष्ठ; प्रतानस्कंध.-Thorn-कंटककांड. -Tuber-ग्रंथिकोष्ठ. -Woody-काष्ठलकांड.

Stemmed—(वन.) सकांड.

Stemless—कांडहीन.

Stemma Codicum—(भाषा.) वंशवृक्ष; लेखवंश.

Stench—(तत्त्व.) दुर्गंधि.

Stencil Paper—(पदा.) पारदर्शक पत्र.

Stenocardia—(वै.) हृदशूल.

Stenographer—(भाषा.) लघुलेखक.
Stenography—लघुलेखन; लघुलेखनविद्या.
Stenosis—(वै.) प्रणालीसंकोचन.
Stenotic—संकुचित.
Step—(ग., पदा., स्था.) न्यास; पदनिक्षेप; अवरोहित्र. [म. पायरी, टप्पा]
Step down Transformer—(पदा., यंत्र.) अवरोही परिवर्तक.
Step,-in—(पदा.) सविक्रमगामी. -Out-अविक्रमगामी. -up Transformer-(पदा., यंत्र.) आरोहित्र. -Wise Phenomenon (तत्त्व.) पदक्रम घटना. -Well-(शिल्प.) वापी.
Stephania Hernandifolia—(वन.) पाठा; वनतिक्तिका. [म. पहाडमूळ, पहाड]
Stephanion—(वै.) कूश; प्रकुंभ.
Stercobilin—(वै.) मलपैत्तिक.
Stereo—(पदा.) स्थिरमुद्रा. [म. कायमठसा] -Chemistry-(रसा.) घनरसायन; आकाशीयरसायन; अवकाशरसायन; विन्यासरसायन. -Electric-घनजनवैद्युतक. -Gnosis-(तत्त्व.) बाह्यविषयदर्शन. -Gram-(तत्त्व.) घन(दर्शक)चित्र. -Graph-(मुद्रण.) घनचित्र. -Graphy-(चित्र.) घनचित्रकला; घनचित्रणकला. -Isomer-(रसा.) आकाशीय तुल्यावयवी; समघनावयवी. -Isomerism-(रसा.) अवकाशसमरूपता; आकाशीयतुल्यावयवता; विन्यासतुल्यावयवता. -Meter-विशिष्टगुरुत्वमापक; घनाधेयमापक; घनत्वमापकयंत्र. -Metry-आयतनमापनविज्ञान. -Monoscope-(पदा.) घनैकचित्रदर्शक. -Scope-(पदा.) घनचित्रदर्शक; मूर्तादर्श; यथादर्श; घनदर्शक. [हिं. सौरबीन, म. भरीवदर्शक]. -Tomy-(वै.) घनच्छेदक. -Trophy-(पदा.) घनगतियंत्र -Tropism-(तत्त्व.) घनाकर्षण.
Sterile—१ (वन.) वन्ध्य; विफल. [म. वांझ, नापीक] २ (वै.) वंध्या; रोगजंतुशून्यकरण; जंतुशून्य; जंतुहत.
Sterilisation—(रसा., वै.) जंतुनाश; निर्बीजन; रोगजंतुशून्यीकरण; शुद्धिकरण. २ नि.संक्रमण; स्तरीकरण. -of Milk-(वै.) दुग्धशुद्धि.
Sterility—(वन., वै.) वन्ध्यत्व; वन्ध्यता; निष्फलत्व.
Sterigma—(वन.) रेणुमोचन; रेणुक्षेपक.
Sterling—(अर्थ.) आंग्लमुद्रा; स्टर्लिंगमान; प्रमाणमुद्रा.
Sternal—(वै.) उरस्—: वक्षास्थिसबंधी. -Artery-अधोरोहिणी-धमनी. -End-उरोग्र; उरोदंड अग्रकोटि.
Sterno,-Clavicular—(वै.) उरोजत्रु—. -Costal-उर:शलाकाबंध. [-Surface-उर:शलाकापृष्ठ.] -Cleidomastoideus-मस्तकचालकपेशी. -Hyoid Muscle-उर:कंठिकस्नायु. -Hyoideus-उरतोरण. -Mastoid Muscle-उर:पुरुष; उर:कर्णमूलकस्नायु. -Thyreoideus-उरआश्रम.
Sternum—(वै.) उर:फलक; उरोस्थि; अधोवलयार्ध; मध्यास्थि; उर.स्थ; वक्षोस्थि. -Body of the-उरोस्थिमध्यफलक.
Sternutation—(वै.) छिक्का.
Sternutatoria Artemesia—(वन.) च्छिक्किणी. [म. नाकशिंकणी]
Sternutatory—(वै.) शिरोविरेचनीय.
Stertor—(वै.) घर्घर; कथन. [म. घोरण्याचाआवाज]
Stethometer—(वै.) उरोमापक.
Sthethoscope—(वै.) श्रवणनलिका; उरोदर्शक.
Steward—परिचारक; कार्याधीश. [म. वाकनीस]
Sthenic—(तत्त्व.) १ उत्तेजक; क्षोभक. २ (वै.) सवीर्य; सबल.
Stibialism—(वै.) रसांजनविषकरण.
Stibine—आंजनिन.
Stibium—(रसा.) रसांजन. see Antimony.
Stickle-back—(जीवि.) शूलपृष्ठ.
Sticky—(वै.) श्लेष्मल.
Stiff—(रसा.) घन; कठिन. -Joint-अचलसंधि.
Stiffness—काठिन्य. -of Neck-(वै.) मन्यास्तम्भ.
Stigma—१ (तत्त्व.) १ चिन्ह; लक्षण. २ लांछन; कलंक. २ (वन.) स्त्रीकेसराग्र; चूडा; योनिछत्र; रजःपात्र; रज.कोष; किंजल्क; परागधारिणी पुष्पयोनि; नलिकाग्र; किंजाग्र; गर्भमुण्ड. [म. मूद] ३ (वै.) श्वसनरंध्र. -Feathery-(वन.) पक्षलगर्भमुंड.
Stigmatic Fluid—(वन.) स्त्रीकेसराग्ररस. [म. मूदरस]
Still—(रसा.) बकयंत्र; पातनयंत्र.
Still—१ (चित्र.) स्थिरचित्र. २ (पदा.) स्थिर. -Born-(वै.) निश्चलजात. -Life-(चित्र.) स्थिरप्रतिमालेखन.

Stimulant—१ (तत्त्व., वै.) उत्तेजक; उद्बोधक; उद्भावक; प्रोत्साहक. २ (वै.) उत्तेजक पदार्थ; अग्निवर्धक; उत्प्रेरक.

Stimulation—१ (तत्त्व.) उत्तेजनचेतना; प्रचोदन; प्रणोदन; प्रोत्साहन; उद्दीपन; प्रेरण; चोदन; अंकन; संस्करण; आघातन. २ (वन.) प्रक्षोभन, उत्तेजन. ३ (वै.) चेतना; उद्दीपन; उत्तेजन; प्रेरणा.

Stimulus—१ (तत्त्व.) आघात; प्रेरणा; चोदना; संस्कार; अंकन; उद्दीपक; चोदक; प्रेरक; संस्कारक. २ (वन., वै.) प्रोत्साहन; चैतन्य; उत्तेजन; उत्तेजक; प्रवर्तक; प्रेरणा; उद्दीपक; चेतना. -Conditioned-(तत्त्व.) सांकेतिक आघात संस्कार इ. -Response View-(तत्त्व.) उत्तेजन प्रतिक्रिया -Wave-(वै.) प्रोत्साहन लहरि.

Stinging -Hair—(वन.) दंशरोम. -Pain-(वै.) दंशजनितपीडा. -Ray Fish-(प्राणि.) दंशकमत्स्य. [म. वागळी]

Stipe—(वन.) वृंत; दंड. [म. देठ]

Stipel—(वन.) पत्रकच्छद; उपपत्रिका.

Stipend—(शास., शिक्षण.) वृत्ति; वेतन; पारिश्रमिक.

Stipendary—वैतनिक; वृत्तिग्राही; निश्चितवेतनभोगी.

Stipes—स्तम्भसंधि.

Stippling—(शिल्प.) वर्तना. [हिं. परदाज] -with Minute Parallel Lines-पत्रवर्तना. -with Dots-बिंदुवर्तना.

Stipulate—(वन.) सोपपर्ण; पोषकतरु; सोपपत्तिक. उपपर्णी; उपपर्णयुक्त. [म. खुंट]

Stipule—(वन.) उपपर्ण; उपकर्ण; पर्णच्छद; पुंखपत्र; वृन्तानुबंध; कर्ण; उपपर्णिका; उपपत्र; वृन्तपर्ण. -Adnate-संलग्नउपपर्ण. -Axillary-वृक्षागत०. -Caulinary (Free)-स्वतंत्र०. -Ochreated-परिवेष्टक०. -Opposite-संमुख०. -Petiolar-वृन्तीय०. -Synocreale-संमुखवेष्टक०.

Stir—(रसा.) चलन; आलोडन.

Stirer—(स्था.) आलोडक; क्षोभक; विलोलक.

Stock—१ (तत्त्व.) स्कन्ध. २ (वन.) मूलदंड; मूलस्कन्ध; दंड. [म. सोट]

Stock—(अर्थ.) ऋणपत्र; मूलधन; भंडार; विक्रयभांड. -Certificate-ऋणपत्रप्रमाणपत्र. -Deffered-विलंबितऋणपत्र. -Exchange-ऋणपत्र विनिमयस्थान. [-Settlement-ऋणपत्र विनिमयगणना] -Holder-ऋणपत्रस्वामी-धनि. -Jobber-ऋणपत्र व्यवसायी. -Warrant-ऋणपत्र अधिकारपत्र.

Stock, -Dead—(अर्थ.) स्थिरवस्तु. -in Trade-क्रेयवस्तु. -List-क्रेयवस्तुसूचि. -Taking-क्रेयवस्तुगणन.

Stoic—(तत्त्व;) विरक्तमार्गी.

Stoichiometry—रासायनिकगणित.

Stoicism—(तत्त्व.) औदासिन्य; निस्पृहता; विरक्तता; जितेंद्रियता; तितिक्षा; तितिक्षांतर.

Stolen Property—(शास.) मुषितद्रव्य; अपसार.

Stolon—(वन.) संसर्पिणी; मौस्त; उद्रोही; गुल्मिनी. [म. पिळू]

Stoma—१ (जीवि.) रतोम. २ (वन.) त्वग्रंध्र; रंध्र; मुख; पर्णरंध्र; पत्ररंध्र; कुष्टाक.

Stomacace—(वै.) मुखक्षत.

Stomach—(वै.) जठर; कोष्ठ; अम्लाशय, पक्वाशय; आमाशय; उदर; अन्नाशय. -Bed-जठरशय्या; जठराधार; पाकस्थली. -Pit-मणिपूर. -Ventriculis-जठर. -Wash-आमाशयधावन.

Stomachalgia—(वै.) आमाशयशूल.

Stomachic—(वै.) अग्निदीपक; अग्निवर्धक.

Stomata—(जीव., वन.) पत्ररंध्र; अतिपृक्षरंध्र.

Stomatal or Guard Cell—(वन.) पर्णरंध्रसंरक्षकपेशी.

Stomatitis—(वै.) मुखपाक; मुखदाह; मुखशोथ.

Stomatodynia—(वै.) मुखपीडा.

Stomatodysodia—मुखदुर्गंध.

Stomatogastric—आमाशयसंबंधी; मुखसंबंधी.

Stomatography—मुखवर्णन.

Stomatology—मुखज्ञान; स्तोमविद्या.

Stomatomycosis—मुखरोगविशेष.

Stomatopathy—मुखविकृति.

Stomatorrhagia—मुखरक्तस्राव.

Stomatoscope—मुखपरीक्षकयंत्र; स्तोमदर्शक.

Stomium—(वन.) भेदनस्थान. [म. खिड]

Stomoxys Calcitrans—(जीव.) तीक्ष्णमुखमक्षिका; दंशमक्षिका.

Stone—१ (वन.) अष्ठी. [म. बाठ, गुठळी, कोय] २ (वै.) अश्मरी. -Boundary-शिलासेतु; कपिशीर्ष;

सीतास्तंभ. -Fly-(प्राणि.) अश्ममक्षिका. -Fruit-(वन.) अष्ठिला; अश्मगर्भांसलफल; अश्मगर्भी; अष्ठील; अस्थिक. -in the Bladder (Kidney)-(वै.) मूत्राश्मरी. -Paving-(वै.) प्रस्तरस्तर. -Philosopher's-स्पर्शमणि. [म. परीस] -Ware-(स्था.) प्रस्तरपात्र; प्रास्तरवस्तु. [म. खापरी] -Wort-(वन.) कांडशरीरिका; प्रस्तरनलिकावर्ग.

Stooping—(वै.) तिर्यक्.

Stop—(पदा.) स्तम्भक; रोधक. [म. अटक, अटकाव] -Cock-रोधनी. -Gap-रन्ध्रपूरक; सारणपूरण. -Watch-रोधघटि; विरामघटि. [म. खटक्याचें घडयाळ]

Stoppage—विरति; आरति; अवरति.

Stoppage at Source—(अर्थ.) उद्गमरोधन; उद्गमकरग्रहण.

Stopper—(पदा.) रोधक.

Storage—(अर्थ.) १ संग्रह; संचय; निधि. २ संचयस्थानमूल्य. -Battery-(पदा.) संचायकविद्युन्माला; संग्राहकविद्युद्घटमाला. [म. सांठवणविजेरी] -Capacity-(पदा.) संचयधारणा. -Cell-(पदा.) संचयघट; संचायककोश. [म. प्रायुविजेरी] -Parenchyma-(वन.) संग्राहकपेशीजाल. -Tissue-(वन.) संग्राहकपेशीजाल.

Store—१ (अर्थ.) वस्तुविक्रयालय; भांडार. २ (पदा.) संचय; भांडार. -Departmental-(अर्थ.) विभागीय भांडार. -House-संचयस्थान. -Keeper-संचयरक्षक; निधिरक्षक. -of Energy-(पदा.) शक्तिसंचय. -Room-संचयस्थान; संग्रहालय. [म. कोठी]

Stork—(प्राणि.) क्रौंच; बक.

Storm—(पदा.) झंझावात. [म. वादळ, झटिका]

Stove—(पदा.) तैलचुल्ली; धूमचुल्ली.

Strabismus—१ (तत्त्व.) कातरता; भीरुता. २ (वै.) तिर्यक्दृष्टि; दृष्टिरोग; वक्रदृष्टिरोग.

Staddle—(अर्थ.) क्रयविक्रयमूल्यांतर.

Straight—(ग.) १ सरल; ऋजु. २ (शिल्प.) समभंग; अभंग. -Angle सरलकोण. -Chain Compound -(रसा.) अशाखशृंखलायौगिक. -Line-(ग.) सरलरेषा; सुरेखा. [-Propagation-(पदा.) सरलरेषाप्रवास. -Graph-(ग.) समीकरण रेषालेखन]

Strain—१ (तत्त्व.) कर्ष. २ (ग.) प्रवहण. ३ (पदा.) विकृति; प्रेष; विक्रिया. ४ (रसा.) विक्रिया. ५ (वै.) तन्यता. ६ (स्था.) वैकृत; प्रेष. -Elastic-१ (पदा.) स्थितिस्थापकप्रेष. -Shearing-कृन्तनप्रेष; तन्यता.

Strained—(रसा.) श्रमबद्ध. -Relations-(तत्त्व., राज.) मनोमलिन्य.

Strainer—(रसा.) गालनी.

Strait—(भू.) प्रणाली.

Stramonium—(वन.) धत्तूर. [म. धोतरा]

Strand Plants—(वन.) समुद्रतीरवासीवनस्पति; समुद्रवासीवनस्पति.

Strangulated—(वै.) गलपीडन; श्वासावरोधन. [म. गळचेपी] -Hernia-पाशबद्धांत्रवृद्धि.

Strangulation—(वै.) श्वासावरोध; कंठपीडन; गलबंधन.

Strangury—(वै.) मूत्रकृच्छ्र; अश्मरी.

Strap shaped—(वन.) पट्टाकार; वरत्राकृति.

Strapping—(वै.) फलकबंधन.

Strata—(रसा.) स्तर.

Stratagem—(राज.) युद्धकौशल

Strategic Town—(भू.) व्यूहप्रभवनगर.

Strategist—(युद्ध.) व्यूहरचनानिपुण.

Strategy—(युद्ध.) व्यूहरचनाविद्या; सैन्यरचनाविद्या; युद्धकौशल; सेनाचालननैपुण्य.

Stratification—(पदा., वन.) स्तरण; स्तरविन्यास; स्तरीभवन; स्तररचना.

Stratified—(स्था., भू.) स्तरीभूत; बहुस्तर. -Epithelium-(वै.) बहुस्तरपट. -Rock-(भू.) स्तरितप्रस्तर.

Stratigrapher—(भू.) स्तरवेत्ता.

Stratigraphy—(भू.) स्तरविज्ञान.

Stratocumulus—(पदा.) आस्तरराशि.

Strato Plane—(पदा.) अंतरिक्षगामीविमान.

Stratosphere—(पदा.) विरलवातावरण; द्वितीयवातवेष्टन; उर्ध्वमंडल; स्थिरवातावरण.

Stratum—(पदा., भू., रसा., वन., वै.) स्तर. -Cinereum-(वै.) तंतु अंतःपत्र. -Corneum-शार्ङ्गिणी. -Dorsale-(वै.) पृष्ठतंतुपत्र. -Germinativum-क्षोत्रिणी. -Granulosum-कणिनी. -Inturmedium-(वै.) सुमध्यपत्र. -Lucidum-

शल्किनी. -Opticum-वितानसूत्रिणी. -Zonal-(वै.) धवलपत्र; कंदास्तरिणी.

Stratus—(पदा.) स्तरमेघ; स्तराभ्र. [म. थराळेमेघ, आस्तरथर]

Stray—(पदा.) भ्रान्त. -Number—अक्रमांक.

Streak—(रसा.) कण.

Stream—(पदा.) प्रवाह; धारा. -Line-प्रवाहरेषा. -of Thought-(तत्त्व.) विचारप्रवाह; चित्तनदी; संवित्प्रवाह.

Streamer—(पदा.) पताका.

Strength—१ (तत्त्व.) बल; शक्ति; तीव्रता; प्रभाव; सामर्थ्य. २ (पदा.) शक्ति; बल; तीव्रता; प्रबलता; अवधारणा. -Duration Curve (तत्त्व.) क्रमिक शरीरशक्तिऱ्हास. -Half strength-(वै) अर्धप्रभावी. -of Field-(पदा.) क्षेत्रबल. -of Solution-(पदा.) द्रवतीव्रता; द्रवअवधारणा; द्रवघनता; द्रवशक्ति.

Strengthening Tissue—(वन.) बलदायकपेशीजाल.

Streplu Sasper—(वन.) शाखोट. [म. सहोड, हेदी]

Streptococcal—(वै.) श्रेणिबद्रिक्षीय.

Streptococcus—(वै.) श्रेणिबद्रिका; शृंखलाकाररोगजंतु.

Stress—१ (पदा.) तन्यता;यास; भार; पीडन. २ (स्था.) वैकारक भार.

Stretcher—(वै.) शिबिका; पटवाहिका.

Stria—(वै.) दाम; तंतुपथ; रेषा. -Habenularis-हयंकषा. -Medularis-समसेतुसंघ; धवलतंतुपथ. -of Ceneri-सुविरलपटिका. -Terminalis-अवसानतंतुपथ. -Vascularis-वाहिनीपथ.

Striæ Gravidarum—(वै.) किक्किस.

Striated—(भू.) रेखांकित; रेखांकित. -Non-(वै.) रेखारहित.

Striction—(ग.) तीव्रता.

Strictly—(पदा.) तंतोतंत.

Stricture—(वै.) मूत्रमार्गसंकोच; आकुंचन; संकोच; गुदबन्ध; मूत्रकृच्छ्र.

Stridor—(वै.) घुर्घुरक.

Striga Orobanchioides—(वन.) पांडवाह. [म. पोकळीगवत]

Strigose—(वै.) रुक्षरोमांकित.

Strike—१ (अर्थ.) कर्मघात; व्यवसायबंदी; कर्मस्थगितता. [म. संप, हरताळ] २ (भू.) तीर.

String—(ग.) सूत्र; रज्जु; तंतु. -Bowed-(पदा.) चापवादित तारा. -Course-(स्था.) कंकणरचना. [म. कंगणी] -Elastic-(पदा.) स्थितिस्थापकरज्जु. -Instrument-(संगीत) तंतुवाद्य; ततवाद्य; तंत्री. -Plucked-संकृष्टतार. -Struck-(पदा.) आहततार.

Stringer—(स्था.) तटक; तरक.

Strip—(पदा.) पट्ट. -Lighting-(यंत्र.) पट्टिक उद्भासन.

Strobile—(वन.) वाणिकामंजरी.

Strobilus—(वन.) फलगुच्छ; शंकुपुष्प; रेणुपत्रमंजरी.

Stroboscope—कंपनवेगदर्शकयंत्र.

Stroboscopic, -Effect—(पदा.) गतिमानवस्तुस्थिरभास. -Method-विच्छिन्नदर्शनविधि.

Stroke—१ (तत्त्व.) आघात; प्रहार. २ (यंत्र.) घात; घाव. -of Lighting-विद्युदाघात.

Stroking—(वै.) लेखन.

Strong—(पदा., रसा.) तीव्र; उग्र; दाहक; प्रबल. [म. बळकट, मजबूत; जालीम दृढ] -Concentrated-(रसा.) समाहृत; अतितीव्र. -Demand-(अर्थ.) प्रबलक्रेयता. -Smell-(रसा.) उग्रगंध. -Solution-(पदा.) समाहृतविलयनभाव.

Strongly Sexed—(जीव.) सबललिंगी.

Strongyloides—(वै.) वर्तुलाकारी (चित्र.)

Strontium—(रसा.) स्त्रांत; व्यंसक; शोणशिख; शौणद; स्त्रंश.

Structural—(पदा., रसा., वै.) रचनागत; रचनात्मक; राचनिक; रचनांतर्गत. -Botany-(वन.) वनस्पतिसूक्ष्मरचना; वनस्पतिरचनाशास्त्र. -Formula-(पदा., रसा.) घटनादर्शक सारणी; संयुतिसंकेत; रचनासमास; रचनात्मकसूत्र. -Modification-(वन.) अनुघटना; रचनांतर. -Psychology-(तत्त्व.) निर्माणमनोविज्ञान.

Structure—१ (भू.) संस्थान; संविधान. २ (वन.) रचना; व्यूह; घटना; व्यूहन. ३ (वै.) रचक; घटना; रचना. -of a Flame-(रसा.) ज्योतिर्रचना; शिखाघटना. -of Matter-(पदा.) वस्तुरचना.

Structures—(ग.) तंत्र.

Struggle—(तत्त्व.) संग्राम; कलह. -for Existence-१ (अर्थ.) जीवनसंघर्ष; जीवनसंग्राम. २ (तत्त्व.) जीवनप्रतिवादिता; जीवनकलह; जीवनयुद्ध; जीवनसंग्राम; जीवनविग्रह-प्रयास; जीवनप्रयत्न. ३ (वन) जीवनकलह; जीवनस्पर्धाकलह; जीवनार्थकलह. -Reflex-(तत्त्व.) संघर्षप्रत्यावर्तन.

Struma—(वै.) गंडमाला.

Strumitis—(वै.) गलग्रंथि.

Strut—(स्था.) तीर; आधार; अवलंब; आश्रय; अवष्टंभ. [म. ठेपा, मुंढा]

Struthionidæ—(जीव.) उष्ट्रीरूकपक्षि. (उदा० शहामृग).

Strychnia—(वै.) कुचलासत्त्व.

Strychnine—(रसा.) कटुनीन. [म. कुचला]

Strychnos—(रसा.) कटुनोस. -Nux Vomica-(वन.) कारस्कर; विषमुष्टि; विषतिंदुक. [म. कुचला, काजरा] -Potentarum-कतक; अंबुप्रसाद. [म. निवळी, निर्मळी]

Stucco—(शिल्प.) सुधा; चूर्ण. -Heads-सुधामय मस्तक.

Studio—(नाट्य.) रंगशाला; कलागृह; अभ्यासगृह.

Study—१ (तत्त्व.) अभ्यासलेख; अभ्यास; अध्ययन. २ (स्था.) अभ्यासिका.

Stuffing Box—(यंत्र.) भरणपेटिका. [म. ठासणपेटी]

Stump—(वै.) स्थाणु; कंद. [म. खुंट, थोटुक]

Stupe—(वै.) सेचन; निष्पीडन. [म. पीळ, पीळा]

Stupe—(शिल्प.) स्तूप. -Commemorative-(शिल्प.) उद्देशिक स्तूप. -Erected Over Articles-परिभोगिक०.-on Relics-शारीरिक अवशेष०.

Stupefacient—मादक.

Stupidity—(तवव.) मोह; मूढता.

Stupifying—(तत्त्व.) मूढकारी; मोहकारी; संमोहक.

Stupor—१ (तत्त्व.) व्यामोह; अप्रतिक्रियावस्था; जडता; मूढता. २ (वै.) अचेतनता; जडता.

Stuttering—(तत्त्व.) अस्पष्ट-अव्यक्त भाषण; स्खलभाषण. [हिं. तुतलाना]

Sty, Stye—(वै.) अंजनी; उपनाह; अंजनिका. [म. रांजणवाडी]

Style—१ (तत्त्व., भाषा.) शैली. २ (वन.) परागवाहिनी; स्त्रीकेसरदंड; पिंडवाहिनी; ध्वज; शलाका; किंजल; स्त्रीकेसरनलिका; किंजदण्ड; गर्भदंड. [म. दांडा, दांडी] ३ (वै.) गर्भतंतु. -Apical-(वन.) अग्रस्थ गर्भदंड. -Gynobasic-(वन.) गर्भमूलोत्थ. -Lateral-पार्श्वस्थ. -of Art-(इति.) कलाशैली; चित्रणपद्धति.

Styloglossus—(वै.) चंचुजिह्वा; शिफारसनिकस्नायु.

Stylohyoid—(वै.) अवशुभूची; कीलकाकृति. -Muscle-शिफाकाष्ठीयस्नायु.

Stylohyoideus - (वै.) चंचुतोरण.

Styloid—(वै.) चंचु; सूचि. -Process-चंचुप्रसर.

Stylomastoid—(वै.) सूचिस्तन; चंचुपरुष. -Foramen-चंचुपरुषविवर.

Stylop Pharyngeus—चंचुसप्तपथ; शिफागलांतरीयस्नायु.

Styptic—(वै.) शोणितस्थापक, स्तम्भक; रक्तस्रावरोधक.

Sub—उप; अधि; ऊन.

Subacute—मध्यमवेग; मध्यमशक्तिवान्.

Subaltern—(तत्त्व.) परस्पराधीन, अनु-उप पर्याय. -Genus-मध्यमसामान्य. -Opposition-अनुपर्यायसंबंध; उपपर्यायसंबंध; अनु-उप पर्यायप्रतिन्यास.

Subalternate—(तत्त्व.) स्थानानुवर्ती; पररपरानुयायी.

Sub-Alternation(तत्त्व.) अनु-उपपर्यायन.

Subarachnoid Cavity—(वै.) मज्जाद्रवकोटर; अवजालिककोटर.

Subarctic—(भू.) अवशुमेरु.

Subatom—(रसा.) परमपरमाणु.

Subatomic—(थिऑ.) उपअणु.

Subcaudal—(प्राणि.) पुच्छाधःस्थ.

Subclass—(वन.) विभाग; उपविभाग.

Subclavian—(वै.) अक्षकाधर; जत्रुधमनी; जत्रुऊर्ध्व-; अधोकंठीय. -Border-अधोजत्रुरेषा. -Trunk-अधोकंठीय.

Subclavicular—अधोजत्रु.

Subclavious—अधोजत्रु; अक्षकाधरस्नायु.

Subclimax—(वन.) उपांत्य.

Subcommittee—उपसमिति; शाखासभा.

Subconscious—(तत्त्व.) अर्धप्रबुद्ध; अर्धजागृत; अर्धचेतन; अव्यक्तमानस; अचेतनव्यापार; उपमानसिक; उपमानस; अवचेतन अनुद्बुद्ध; अनाविष्कृत; अनाविर्भूत;

स्वप्नमानस. -Mind-सूक्ष्ममन; उपमन: आंतरमन. -Self-सूक्ष्ममन.

Sub-constellation—(ज्यो.) अवांतर तारापुंज.

Subcontrary—(तत्त्व.) अनुविरोधी; अनुविपरीत.

Sub-Cortical—(वै.) अधोवल्क.

Subcostal Angle—(नै.) उदरकोण.

Subcostal—(वै.) अध:पार्शुक; अधोशलाका.

Subcutaneous—(वै.) त्वग्निम्नस्थ; बाह्यस्पर्शी; सहजस्पर्शी; त्वचाधःस्थित; त्वग्निम्नस्थ; अधश्चर्म. -Infra Prepatellar-बाह्यअधोजानु. -Inguinal Ring-वंक्षणबाह्यमंडल. -Prepatellar-बाह्यपुरजानु. -Sensibility-त्वक्संवेदन.

Sub-co-tangent—(ग.) अवांतर कोटिस्पर्शरेखा.

Subdivide—(ग., पदा.) प्रतिभाजितकरण; प्रविभाजन.

Subdivision—१ (पदा.) विभाग. २ (पदा.) प्रविभाग; प्रविभाज्य; प्रविभजन. ३ (वन.) उपकोटि; विभाग. ४ (वै.) प्रभाग.

Subdominant (music)—(पदा.) मध्यम.

Subduction—(तत्त्व.) व्यवकलन.

Subduplicate(ग) उद्विगुण (गुणोत्तर).

Subdural cavity—(वै.) अध: शिरालकोटर.

Sub-editor—उपसंपादक.

Suberised—(वन.) बूचरूपांतरित; मृदुकाष्ठरूपी.

Suberose—(वन.) मृदुकाष्ठल. [म. बुचासारखी, भुसभुशीत]

Subfasical Prepetallar—(वै.) आवरणांतरपुरजानु.

Subfamily—(वन.) उपकुल.

Subinguinal—(वै.) अधोवंक्षण; अधोलिंक.

Subinnominata of Meynert—(वै.) मेनर्ट अनामितभाग.

Subinvolution—(वै.) हीनसंकोच.

Subjacent—(वै.) समीपस्थ-वर्ती; निकटवर्ती.

Subject—१ (तत्त्व.) विषय; उद्देश्य; द्रव्य; दृक्; विषयी; पक्ष; प्रकरण; पद; आधार; प्रस्तुत; अधिष्ठान; अधिकरण; मन; आत्मा; व्यक्ति; संदर्भ. २ (व्या.) कर्ता. ३ (शास.) अधीन; पात्र; आयत्त. -Matter-विषय. -of Tax-(अर्थ.) करविषय; करयोग्यवस्तु. -Painter-(चित्र) वस्तुचित्रकार.

Subjectist—(तत्त्व.) विषयीविज्ञानवादी; विषयविज्ञानवादी; अहंवादी; आत्मवादी.

Subjective—(तत्त्व.) आत्मगत; विषयीगत; प्रत्यक्; नैज; भावगत; स्वानुभाव्य; वैयक्तिक; ज्ञानसत्ताक; आत्मस्थित; स्वावलंबी; मानसिक; आत्मनिष्ठ; स्ववृत्तिजन्य; आत्मलक्षी; अंतर्भूत; आंतर; अंत:स्थित; स्वानुभवी; स्वविषयक; कर्तृवाच्य; अधिकरणनिष्ठ; अंत:सृष्टिविषयक; व्यक्तिनिष्ठ; आत्मगम्य; व्यक्तिगत; व्यक्तिविशिष्ट; व्यक्तिनिविष्ट. -Activity-मानसिक व्यापार. -Consciousness-प्रत्यक्चैतन्य. -Method-आत्मनिरीक्षण; आंतरावलोकनपद्धति. -Mind-अंतर्मन. -Observation-अंतर्निरीक्षण; व्यक्तिगतवैयक्तिक-व्यक्तिनिष्ठ निरीक्षण. -Philosophy-अंत सृष्टिविज्ञान. -Science-अंत:सृष्टिशास्त्र. -Side-व्यक्तिगत स्वरूपअंग. -Status-मानसिक अवस्था. -Symptoms आत्मप्रतीतलक्षण; स्वसंवेद्यलक्षण; स्वानुभूतलक्षण. -View-प्रत्यग्दृष्टि.

Subjectivism—(तत्त्व.) विषयविज्ञानवाद; अहंवाद; आत्मवाद; नैजवाद; स्वानुभववाद; आत्मैकनिष्ठाज्ञानवाद.

Subjectivity—(तत्त्व.) विषयविज्ञानवादित्व; अहंवादित्व; आत्मवादित्व; आत्मनिष्ठता.

Sub judge—(शास.) उपन्यायाधीश.

Subjudice—(शास.) विचाराधीन; न्यायाधीन; न्यायसंबद्ध.

Subjunctive Mood—(व्या.) संशयार्थ.

Subkingdom—(वन.) उपकोटि.

Sublation—(तत्त्व.) अपनयन; अपास्ति; स्थानापत्ति.

Sublease—(अर्थ.) उपधारणा; निम्नपट्ट; उपपट्ट.

Sublet—(अर्थ.) उपधारणा.

Sub-Licensee—निम्नाज्ञाधारक; उपाज्ञाधारक.

Sublimate—(रसा.) उद्गामीपदार्थ; उद्धमित; ऊर्ध्वपातन; ऊर्ध्वारोहण; ऊर्ध्वपातनावशेष; उत्क्षेप.

Sublimated—१ (रसा.) शोधित. २ (वै.) संप्लावित.

Sublimation—१ (तत्त्व.) उन्नति; उत्कर्ष; उदात्तन. २ (रसा.) उत्पतन; बाष्पीभवन; संशुद्धि; विशोधन; ऊर्ध्वीकरण; ऊर्ध्वगति; ऊर्ध्वपातन; अरोहण; संप्लवन; संप्लव; संप्लावन; उत्क्षेपण; उद्धूनन; उड्डयन; परिशोधन; शोधन.

Sublime—(तत्त्व.) उन्नत; उदार; उदात्त; उत्कृष्ट; उच्च; श्रेष्ठ.

Subliminal—(तत्त्व.) अनुबद्ध; अनाविष्कृत; अनाविर्भूत; अवसीम; अधोसीम. -Consciousness-अपूर्णकाशित-संज्ञानक्षेत्र; संज्ञानकल्प.

Sublingual—(वै.) अधोजिह्वा–; रसनाध. -Gland-अधोजिह्वापिंड; हन्वधरीयग्रंथि.
Subluxation—(वै.) अपूर्ण संधिभ्रंश.
Subman—अवमनुष्य; हीनमानव; उपमानव.
Submandibular—(वै.) हन्वाध.
Submarine—(पदा.) जलांतःसंचारिणीनौका; जलांतरनौका; यादनौका; जलचरनौका; मग्नसंचारिणी; अंत्.-सागरीय; जलचर; जलमग्ननौका. [म. पाणबुडी]
Submaxillary—(वै.) अधोचिबुक; हन्वाध. -Duct-अधोचिबुक वाहक. -Gland-अधोचिबुक गुच्छ-ग्रंथि-पिंड.
Submembranous—उपत्वचासंबंधी.
Submental—(वै.) अधोहनु.
Submerge—(वै.) निमज्जन.
Submission—(तत्त्व.) अधीनता; वश्यता; नम्रता; विनीतभाव.
Submissive Reflex—(तत्त्व.) मूर्च्छासंन्यास.
Submit—(शास.) प्रेषण; अनुवर्तन; प्रस्तावन; निवेदन.
Sub-mucosa—(वै.) अधःश्लेष्मला.
Submucous—(वै.) परिश्लेष्मल. -Coat-परिश्लेष्मल अस्तर.
Submultiple—(ग.) अपवर्त्य; अवान्तरअपवर्तक.
Subnasal Point—(वै.) अधोनासिक; नासाग्रकंटक.
Subnormal—१ (ग.) अवलंब; उपाभिलंब; अवांतर मुख्यलंब; अवांतरावलंब; उपसंपर्कलंब; अवान्तर अभिलंब. २ (तत्त्व.) मदधी; अपसाधारण; उपसामान्य; अवप्रकृत. ३ हीनप्रमाणांकित. -Intelligence-मंदधी; मंदबुद्धि.
Suboccipetal—(वै.) अध.पृष्ठमस्तक; अध.पश्चान्मस्तक.
Sub-occupant—(शास.) उपभूमिधारक; निम्नक्षेत्रिक.
Suborder—(प्राणि., वन.) उपगण; उपवर्ग; उपसमूह.
Subordinate—१ (तत्त्व.) गौण; अधीन; आयत्त; अप्रधान; व्याप्य-नीच-उप-गौणश्रेणिक; अनुक्रमिक. २ (राज.) अधीनस्थ कर्मचारी. -Proposition-अप्रधानप्रतिज्ञा; अधिष्ठान. -Species-अनूपजाति.
Subordination—(तत्त्व.) व्यायश्रेणिकता; नीच-गौण- उप श्रेणिकता; अनुक्रम अधीनता.
Suboverseer—उपावेक्षक.
Subparietal Saul.—(वै.) अधोमध्यप्रणाली.
Subplane—१ (तत्त्व.) अवांतरलोक; लोकखंड. २ (थिऑ.) उपलोक.
Subphrenic Abscess—(वै.) अधोमहाप्राचीर विद्रधि.
Subpœna—(शास.) राजाह्वान; साक्षीआह्वान.
Subpolar Region—(भू.) अवमेरुदेश.
Subpotency—(तत्त्व.) दौर्बल्य; न्यूनता; आबल्य.
Subpropietor—(अर्थ.) उपस्वामी.
Subquadruple—उपचतुर्गुण.
Subquintuple—उपपंचगुण.
Subrace—(थिऑ.) उपवंश.
Subrecension—(भाषा.) उपसंहिता.
Subregistrar—(शास.) निम्नलेखपंजिकाधारक; गौणपत्रकाधीश; उपलेखाधिकारी; पट्टलेखनाधिकारी.
Subrotund—(वन.) गोलप्राय.
Subrule—उपनियम.
Subsartorial Plexus—(वै.) अधोलंबतमस्नायुप्रकर.
Subsaturation—उपसंपृक्तता.
Subscapular—(वै.) अधःस्कंधीय. -Fossa-अधःस्कंध खल. -Lower-अधःपुरःस्कंध. -Upper-ऊर्ध्वपुर स्कंध.
Subscapulario—(वै.) पुर स्कंधीय.
Subscapularis—(वै.) अंसांतरिकस्नायु.
Susceplibility—केतनीयता; वश्यता; संवेदनक्षमता.
Subscribe—(शास.) अंशस्वीकरण; भागग्रहण.
Subscribed Capital—(अर्थ.) विक्रीतमूलधन.
Subsection—(शास.) उपपरिच्छेद; उपविभाग.
Subsidence—१ (भू.) अधोगम; निक्षेप; अधःक्षेप. २ (वै.) उपशमन.
Subsidiary—१ (तत्त्व) अंश; शेष. २ (पदा.) गौण. ३ (राजं.) साहाय्यक; न्यूनतापूरक. -Alliance-(इति.) साहाय्यकमैत्री. -Cell-(वन.) उपसंरक्षितपेशी. -Force-(युद्ध.) साहाय्यक सेना. -Industry-(अर्थ.) साहाय्यक उद्योग. -System-(इति.) सहाय पद्धति; साहाय्यकप्रबंध.
Subsidy—(अर्थ.) सहाय; आर्थिक साहाय्यता.
Snbsistence—१ (अर्थ.) निर्वाह; जीवन. २ (तत्त्व.) वर्तन; वृत्ति; अनुवर्तन. -Allowance-(शास.) निर्वाहव्यय; भर्म; ग्रासाच्छादन. -Means of-(अर्थ.)

जीवन-निर्वाह साधन. -Theory of Wages-(अर्थ.) जीवनमूल्यसिद्धांत; निर्वाहश्रममूल्यसिद्धांत.

Subsoil—(भू.) तलभूमि; अधोभूमि; अन्तर्भूमि; तलमृत्तिका; भूमिगत; उपभूमि.

Substage—(पदा., भू.) विशिष्टबृहन्मंडल. -Condenser—(पदा.) अधोमंचसंग्राहक.

Substance—१ (तत्त्व.) द्रव्य; सत्त्व; तत्त्व. see Thing. २ (पदा.) द्रव्य; पदार्थ; वस्तु; आशय. ३ (भाषा.) सारांश; तात्पर्य; मर्म.

Substandard—(यंत्र.) अल्पमान; ऊनमान.

Substantia,-Ferruginea—रंजितसंघ.-Gelatinosa Centralis-(वै.) मध्यमृदुतत्त्व; अन्तर्मृदुल. -Gelatinosa of Rolands-अर्धचंद्रमृदुतत्त्व. -Nigra-श्यामभाग. -Reticularis Alba-धवलशृंगजालतत्त्व. -Grisea-रंजितशृंगजालतत्त्व.

Substantial Security—(अर्थ.) पूर्णबंधक.

Substantialism—(तत्त्व.) द्रव्यास्तित्ववाद; वस्तुत्ववाद.

Substantiality—(तत्त्व.) द्रव्यत्व; वस्तुता. -Theory-वस्तुत्ववाद.

Substantive—१ (तत्त्व.) प्रधान; परम; स्थिर. २ (भाषा.) नाम; विशेष्य; द्रव्यवाचक; संज्ञा. -States of Mind-(तत्त्व.) वस्तुवृत्ति.

Substitute—१ (ग.) आदेश; उत्थापन; स्थापन. २ (रसा.) स्थानापन्न. ३ प्रतिद्रव्य; प्रतिवस्तु; प्रतिनिवेश; प्रतिस्थापित. -of Money-(अर्थ.) द्रव्यरूपोपयोगी-वस्तु.

Substituted—(ग., पदा., रसा.) स्थानापन्न; स्थापित; आदेशित; प्रतिनिवेशित. -Service-(शास.) अपरोक्ष आह्वान-पाचारण. -Therapy-(वै.) पूरक-प्रतिविधायकचिकित्सा.

Substitution—(ग., पदा., रसा.) स्थानापत्ति; प्रतियोजन; उत्थापन; आदेशक्रिया; प्रतिस्थापन; स्थापन; आदेश; अनुसंस्थापन; प्रतिनिधान; अनुकल्पन; प्रतिनिवेशन. -Method-प्रतिनिवेशनविधि-पद्धति. -Principle of-०सिद्धांत. -Product-(रसा.) स्थानापत्तिफल; आदिष्टपदार्थ; आदिष्टसंयुक्तपदार्थ.

Substrate—(वै.) आधारपदार्थ.

Substration—(वै.) अधिकरण; अधिष्ठान; अधिभूमि; अधिस्तर; अन्तस्तर.

Substratum—१ (तत्त्व.) द्रव्य, आधार, आश्रय; अधिष्ठान; अधिकरण. २ (पदा.) उपरतर.

Substructure—उपव्यूह; उपरचना.

Subsumption—(तत्त्व.) उपनय.

Subtangent—(ग.) उपस्पर्शक; अवस्पर्शक; अवांतरस्पर्शरेखा.

Subtenant—(राज) उपकृषक; उपधारक.

Subtended—(ग.) अंतरित Angle-संमुखकोण.

Subtending Leaf—(वन.) संमुखस्थपर्ण.

Subtendinous Prepatellar—(वै.) कण्डरा-पुरजानु—.

Subterranean—१ (भू.) भूमिगत, भौम. २ (वन.) भूमिगत, भूनत; भूम्यंतर्गत; भूद्रुत; भूगर्भस्थ.

Subtle—(तत्त्व.) सूक्ष्म. -Body (तत्त्व) सूक्ष्मशरीर. -World-(थिऑ.) सूक्ष्मसृष्टि.

Subtract—(ग.) व्यवकलन; वियोग; अंतर. -Compound-विविध व्यवकलन

Subtractive Method—(रसा.) आकर्षणपद्धति; व्यवकलनपद्धति.

Subtrahend—(ग.) वियोजक.

Subtriplicate—उपत्रिगुण.

Sububerous—(वै.) स्तनंधय.

Subulate—(वन.) आराकार; शिलाकार.

Subungulatavera—(प्राणि.) पादतलवर.

Suburb—नगरोपान्त; उपपुर; उपनगर; अधिनगर.

Sub-variant—(भाषा.) उपपाठ(भेद).

Subversion—(राज.) विध्वंस.

Succagog—(वै.) ग्रंथिरसोत्पादक.

Succenturiate—(वै.) साहायकारी.

Succession—१ (तत्त्व.) क्रम; अनुक्रम; परंपरा; आनुपूर्व्य; अनुवर्त. २ (वन.) अनुक्रमण. ३ (इति., राज.) उत्तराधिकार; अनुक्रम; आनुपूर्वी वंशपरंपरा. -Act-(शास.) उत्तराधिकार विधि-नियम. -Certificate-(शास.) उत्तराधिकारपत्र; दायादपत्र. -Duty-(अर्थ.) उत्तराधिकारकर; दायादशुल्क. -Plant-(वन.) उद्भिदपर्याय.

Successive—(पदा) उत्तरोत्तर; पारंपरिक; आनुक्रमिक; परंपरागत. -Average-(अर्थ.) उत्तरोत्तरमध्यमान. -Contraction-(वै.)०क्षेप. -Differentiation-(ग.) परंपरा विकलन. -Doses-(अर्थ.,

वै.) क्रमानुसारमात्रा. -Integration-(ग.) परंपरासंकलन.

Succesively—(पदा.) उत्तरोत्तर.

Successor—(शास.) अनुगामी; अनुवर्ती; दायाद; अन्वागामी.

Succinate—(रसा-) राल्रेत. [हिं. राल्रेत]

Succinic Acid—(रसा.) राल्रिकाम्ल; अंबराम्ल; रसिकाम्ल; तृणमणिकाम्ल.

Succinct—(तत्त्व.) संक्षिप्त; अविस्तीर्ण.

Succinyl—(रसा.) अंबरिल; रसिकिल.

Succinylo-succinic—(रसा.) राल्रीलोराल्रिक.

Succulent—(वन.) रसाल; मांसल; मृदुल; सरस.

Succus—(वै.) अंगरस; रस. [म.आपरस] -Entericus-पक्वाशयरस; क्षुद्रांत्ररस.

Sucker—१ (जीव., वन.) पोषणपात्र; चोषकदंड; अधोमूलनी; भूरोही; भूगतकाण्ड; अधोधर; आंतर्भौमधावनी. [म. मुनवा] २ (वै.) चूषक; चूषणसमर्थ अवयव; शोषक.

Suckling—(वै.) स्तनंधय; स्तनदान; स्तनपायन.

Sucrose—(रसा.) इक्षुशर्करा; इक्षुजा.

Suct—(वै.) मेद; वसा.

Suction—(पदा., रसा., वन., वै.) चूषण; शोषण; चोषण; कर्षण. -Force-(वन.) शोषणबल. -Gas Producer-(यंत्र.) शोषवायुभ्राष्ट्र. -Pump-(यंत्र.) जलशोषकयंत्र; वातकर्षकयंत्र; वाताकर्षकयंत्र; कर्षणयंत्र; शोषकयंत्र; निर्वातकयंत्र; आकर्षक यंत्र; चोषणयंत्र. [म. सोसपंप] Stroke-(यंत्र.) शोषण धाव; शोषधाव.

Suctorial Pad—(वै.) चूषणकंद.

Sudamina—(वै.) ज्वरपीटिका; घर्मपीटिका; स्वेदपीटिका.

Sudatory—(वै.) स्वेदोत्पादक.

Sudor—(वै.) स्वेद; घर्म.

Sudoriferous Gland—(वै.) स्वेदोत्पादक-घर्मोत्पादक पिंड; घर्मपिंड.

Sudorific—(वै.) स्वेदोत्पादक; स्वेदक.

Sufferance—(अर्थ; राज; शास.) संमति; अनुमति.

Sufferer—(शास.) कष्टभोगी; पीडित.

Suffering—(तत्त्व.) कष्ट; ताप; क्लेष; दुःख.

Sufficient—(तत्त्व.) पर्याप्त; यथेष्ट. -Reason-पर्याप्त हेतु.

Suffism—(तत्त्व.) सूफी पंथ.

Suffix—(ग.) अंक. -With-अंकित.

Suffix—(भाषा.) प्रत्यय.

Suffocation—(जीव.) श्वासरोधन.

Suffrage—(राज.) मताधिकार. -Women-स्त्रीमताधिकार.

Suffragette—स्त्रीमताभिलाषी.

Suffragist—स्त्रीमतवादी.

Sugar—(रसा.) शर्करा. -Cane-(वन.) इक्षु. -Coated-(वै.) शर्करावगुंठित. -Fruit-(रसा., वन.) फलशर्करा. -Grape-द्राक्षशर्करा. -Milk-दुग्धशर्करा. -of Lead-सीसशर्करा. -Starch-पिष्टशर्करा. -Tolerance-शर्करासहिष्णुता. -Value-शर्करामूल्य. -White-श्वेतशर्करा.

Suggestibility—(तत्त्व.) सूचनक्षमता; सूच्यता.

Suggestion—(तत्त्व.) सूचन; सूचना; ज्ञापन; व्यंजन; अवगमन.

Suggestive—(तत्त्व.) सूचनाग्राही; ध्वनिप्रधान; व्यंजक; सूचक; ज्ञापक; अवगमक. -Therapy-मानसोपचार.

Suicidal—(वै.) स्वकृतनाशक; आत्मघातक. -Policy-(राज.) आत्मघातकनीति.

Suicide—(तत्त्व.) आत्महत्या; आत्मघात.

Suigeneris—(तत्त्व.) अनन्वय; अनन्यसामान्य; स्वसमान; स्वजातिक.

Suit—(शास.) वाद; प्रार्थना. [म. दावा] -In Forma Pauperis-निष्किंचनवाद; निःस्ववाद. -for Accounts-गणनिकवाद; संख्यानसंबंधिप्रार्थना. -for Foreclosure-तारणमुक्तिबाधकवाद; धारणनिबंधनवाद; आधिक्रयवाद. -for Injunction-निरोधाज्ञावाद. -for Redemption-आधिमोचनवाद. -to set aside Attachment-बंधननिरसनवाद.

Suitable Arrangement—(ग.) अनुकूल पदरचना-पुनारचना.

Suitor—पक्षकार.

Sulaphat—(ज्यो.) ऊर्वशी.

Sulci—(वै.) भेद; छेद.

Sulcus—(वै.) दर; परिखा; खात; प्रणाली; अग्रिमापार्श्वगा; पश्चिमापार्श्वगा. -Antihelicis Trans.-समप्रति धनुप्रणाली. -Art. Vert.-मणक अटनि.

-Basilaris-तलप्रणाली. -Central-केंद्रीयदर- -Chiasmatis-नेत्रनसकूशप्रणाली. -Circular-वर्तुलीदर. -Annular-मज्जाकंकणदर. -Gluteal-नितंबप्रणाली. -Habenulæ-ग्रंथिप्रणाली. -Intermedius-सुमध्यप्रणालि. [-Secundus-द्वितीयमध्यप्रणाली.] -Interparietal-पार्श्वांतरादर. -Lateral-पार्श्वदर. -Limitans-अपरप्रणालि. -Nerviradialis-त्रिज्याप्रणाली. -Nerviulnaris-प्रकोष्ठप्रणाली. -Olfactorius-गंधप्रणाली. -Parieto occipital पार्श्वपश्चात्दर. -Sigmoideus-वकप्रणाली. -Tali-मध्यगुल्फप्रणालि. -Terminalis-शरान्तरेखा; अवसानप्रणालि. -Tubes-कर्णप्रणाली. -Valeculæ-गोर्दमध्यप्रणाली.

Sullage—(स्था.) मलयुक्तजल. [म. सांडपाणी]

Sulphamate—(रसा.)गन्धमित.

Sulphanilic Acid—(रसा.) गन्धनीलिकाम्ल.

Sulphate—(रसा.) गंधकित; गंधित; गंधिक; गंधिद; गंधकेत; गंधेत. -of Copper-ताम्रगंधकित. -of Iron-लोहगंधकित; कासीस. [म. हिराकस] -of Mercury-पारदगंधकित; कज्जली.

Sulphide—(रसा.) गंधकिद; गंधित; गंधिद.. -of Lead-सीसगंधकिद; सीसगंधित; गंधनाग. -of Mercury-पारदगंधकिद; रसगंधकिद; रससिंदूर.

Sulphinic Acid—(रसा.) गंधीनिकाम्ल.

Sulphite—(रसा.) गंधायित; गंधकित; गंधित; गंधकायित.

Sulpho—(रसा.) गांधिक; गंधो. -Acetic Acid-गांधिकदावाम्ल.-Cynate-गांधिक-गंधनिलेत. -Cynic Acid-गंधनिलिकाम्ल; गंधनिलाम्ल.

Sulphonal—(रसा.) गंधोनल.

Sulphone—(रसा.) गंधन; गंधोन.

Sulphonic—(रसा.) गंधोनिक. -Acid-गंधनाम्ल.

Sulphonium—(रसा.) गंधोनम.

Sulphonium Compounds-(रसा.) गंधोनसंयुक्तपदार्थ.

Sulphovinic—(रसा.) गंधोविनिक.

Sulphoxide—(रसा.) गन्धोषिद; गन्धोप्राणिद.

Sulphur—गंधक; गंध; शुल्बारी; धातुवैरी. -Dioxide-गंधद्विप्राणिद; गंधद्वयांजक. -Flowers of-. गंधकपुष्प. [म. गंधकाचें फूल]

Sulphurated Hydrogen—(रसा.) उज्जगंधिद.

Sulphuric—(रसा.) गंधकिक. -Acid-गंधकिकाम्ल; गंधिकाम्ल; गंधकाम्ल.

Sulphurous—(रसा.) गंधयुक्त; सगंधक; गंधकरस. -Acid-गंधकसाम्ल; गंधिताम्ल.

Sulphuryl—(रसा.) गंधकिल; गंधिल.

Sulphydrate—(रसा.) गंधोज्जित.

Sulphydric—(रसा.) उज्जगंधाम्ल.

Sum—(ग.) योगफल; समष्टि; संकलन. -of a Series-(ग.) श्रेणीफल.

Summary—(राज.) संक्षेप; सारांश; संक्षिप्त.

Summation—१ (ग.) संकलन; योगफल; समाहार. २ (तत्त्व.) समाहार; समाहरण; अधिरोहण; संकलन. -of Effects-(वै.) परिणाममीलन.

Summational Tone—(पदा.) संयोजितस्वर.

Summer—(ज्यो., भू.) ग्रीष्म.

Solstice—उत्तरायणबिंदु; कर्कटक्रांति; उत्तरायण; अयनबिन्दु.

Summit—(भू.) शिखर; शीर्ष.

Summons—(शास.) आवाहन; पाचारण; आमंत्रण; आज्ञापत्र; प्रैष. -Case-उल्लंघनन्यायकर्म.

Summum, -Bonum—(तत्त्व.) निःश्रेयस, परसामान्य. Genus-परजाति.

Sump—अवशिष्ट द्रव्यप्रकोष्ठ.

Sums of—(ग.) संकलितानि. -of Natural Numbers-अखंडसंख्या संकलितानि.

Sun—(ज्यो.) सूर्य; आतप. -Bath-(वै.) आतपस्नान. -Burn-आतपज्वलन; रौद्रदग्ध. -Central-(ज्यो.) महासूर्य. -Copying-(पदा.) सूर्यप्रतिलेख. -Crack-(पदा.) आतपभेदन. [म. भेगा] -Cure-(वै.) आतपोपचार. -Dew-(वन.) पर्णपाशी. [म. मच्छीमार] -Dial-(ज्यो.) सूर्यघटि;छायायंत्र; शंकुयंत्र; पलभायंत्र. -Light-(वै.) सूर्यालोक. -Pillar-(ज्यो.) सूर्यशिखा. -Plant-(वन.) प्रकाशाश्रितवृक्ष. -Rise and Sunset Colours-(ज्यो.) संध्याराग. -Shine Card-(ज्यो.) आतपपत्र. -Spot-(ज्यो.) सौरकलंक; सूर्यबिंदु. सूर्यकलंक. [-Number-(पदा.) सूर्यकलंकसंख्या. -Period-सूर्यकलंकभ्रमणकाल.] -Stroke-(वै.) आतपमूर्च्छा; सूर्याभिघात; आतपाघात; उष्माघात; उष्णवातातपदग्ध. -Theory-(अर्थ.) सूर्यबिन्दुसिद्धान्त -Treatment-(वै.) सूर्यरश्मिचिकित्सा.

Sunk, -Capital—(अर्थ.) युक्तमूलधन. -Plain-(भू.) निम्नीभूत समभूमि.
Super—अति; उपरि. -Alimentation-(वै.) अतिरिक्त भोजन. -Anal-गुदोपरिस्थित. -Annuation Allowance-(अर्थ.) वृद्धावस्थावेतन. -Cargo-(अर्थ.) नौधननिरीक्षक.
Superciliary, -Arch—(वै.) भ्रुकुटिरेषा; -Ridge-(वै.) भ्रूतरकटक; भ्रूतोरणिका.
Supercilium—(वै.) भ्रूलता.
Super Cooled—अतिशीतलीकृत.
Super Cooling—अतिशीतलीकरण-भवन.
Superconscious—(तत्त्व.) परचैतन्य; सुषुप्ति; परमानस, अधिमानस.
Super Etheric Subplane—(थिऑ.) ऊर्ध्व ईथर उपलोक.
Superfecundation—(वै.) अधिगर्भ.
Super Fetation—(वै.) अध्यधि गर्भधारण, द्विगर्भ.
Superficial—(पदा., वन., वै.) १ पृष्ठस्थ; सर्वतः स्थित; बाह्य; बहिस्थ; पृष्ठसंलग्न; उपरिगत; पृष्ठगत; पृष्ठवर्ती; बाह्यवर्ती; पृष्ठदेशीय; पृष्ठीय; बाह्य आवरण; क्षेत्रात्मक; ह्रस्वीय, अगूढ; अपर. २ कृत्रिम. ३ पल्लवग्राही. -Contents-(ग.) बाह्यफल -Epigastric-बाह्यउदर. -Facia-बाह्यपटल. -Femoral-बाह्यअंकतोरण. -Group-बाह्यसंघ. -Learning-पल्लवग्राही पाडित्य. -Peroneal-बाह्य अनुजंघ. -Petrosal-बाह्यघन. -Reflex-बाह्य प्रतिवर्ती क्रिया. -Temporal-बाह्यशंख. -Transverse-बाह्यराम. -Volar-बाह्य. -Vol. Arch-बाह्य हस्ततोरण.
Superfluous—(पदा.) पुनरुक्त; अधिक.
Superfrontal—(वै.) मस्तिष्क पुरोभागोपरिस्थित.
Superfused Liquid—(पदा.) अतिद्रवितद्रव.
Superheated—(पदा.) अतितापित; अतितप्त. -Steam-(यंत्र.) उत्तप्त बाष्प
Superheater—(यंत्र.) उत्तापक.
Superheating—(यंत्र.) उत्तापन.
Superhuman—(तत्त्व.) अतिमानुष; अपौरुष; मानुषातिग.
Superimpose—(पदा.) आरोपितकरण.
Superincumbent—(पदा.) उपरिन्यस्त; आरोपित.
Superintendence—(शास.) निरीक्षण.
Superintendent—(शास.) निरीक्षक. -of Commerce-(अर्थ.) व्यापारनिरीक्षक; व्यवसायनिरीक्षक.
Supersaturation—(पदा.) अतिपृक्ति.
Superior—(पदा., वन., वै.) ऊर्ध्वतः उच्चस्थ; ऊर्ध्वस्थित; ऊर्ध्व; ऊर्ध्वस्थ; उच्चतर; उच्चवर्ती; ऊच्चस्थानीय. -Colliculus-(वै.) ऊर्ध्वपिंड. -Conjunction-(ज्यो) प्रधानयुति. -Epigastric-ऊर्ध्व उदर. -Extremity-ऊर्ध्वशाखा; ऊर्ध्व अवयव. -Holder-(शास.) मुख्य भूमिधारक. -Intercostal-ऊर्ध्व शलाका. -Labial-ऊर्ध्व ओष्ठ. -Laryngeal-ऊर्ध्वस्वरसंपुट. -Maxilla-ऊर्ध्व हन्वस्थि. -Maxillary-ऊर्ध्व दंतास्थि; ऊर्ध्व दंतधारी अस्थि. -Meatus-ऊर्ध्व गुहा. -Medullary Velum-पुरधवल पटल. -Mesenteric-लघु अंत्र. -Nasal Concha-ऊर्ध्व कवच अस्थि. -Nuchal Line-उर्ध्वमस्तकरेषा. -Oblique-उर्ध्वतिर्यक् स्नायु. -Phrenic-ऊर्ध्वश्वासपटल. -Planet-बहिर्ग्रह; प्रधानग्रह. -Semilunar Lobule-ऊर्ध्वकलाशकल. -Stamen-(वन.) अधिगर्भ. -Temporal Line-(वै.) ऊर्ध्वशंखरेषा. -Thyroid-ऊर्ध्वकंठ पिंड. -Thyroid Notch-ऊर्ध्व आश्रय अटनि. -Vena Cava-ऊर्ध्व मुख्य नीला; अधोमहाशिरा; महानीला.
Superiority—श्रेष्ठता; विशिष्टता. -Complex-उत्कर्षग्रंथि; श्रेष्ठताग्रंथि; उच्चगंड.
Superlative Degree—सर्वाधिककोटि; उच्चतमकोटी.
Superlatively—अतिशय; सर्वोपरि.
Superlativeness—पराकाष्ठा; श्रेष्ठत्व.
Superman—(तत्त्व.) अतिमनुष्य; नरोत्तम; नरपुंगव; व्याघ्रपुरुष; उत्तमपुरुष; पुरुषोत्तम.
Supernatural—(तत्त्व.) अलौकिक; प्रकृतिपर; अतिप्रकृति, अतिप्राकृत; अतिभौतिक; आधिदैविक.
Supernaturalism—(तत्त्व.) निसर्गातीततावाद; निसर्गातीतवाद.
Supernumerory—उपरि. -Number-अधिकांग.
Super-ordinate—(तत्त्व.) व्यापक; उच्चश्रेणिक; उत्क्रामिक.
Superordination—उच्चश्रेणिकता; व्यापक श्रेणिकता; उत्क्रमिकता.

Superphosphate—(रसा.) सुप्रस्फुरित; अतिस्फुरित.
Superposed—(वन.) उपरिपन्न; भिन्नतलस्थ.
Superposition—(पदा.) उपरिरचना; अध्यारोप; अधिष्ठापन; प्राच्छादन; उपरिपात. -of Forces-(यंत्र.) प्रेरणारोहण.
Supersaturated—(रसा.) अत्यशित; अतिसंपृक्त; अतितृप्त; अतिपृक्त.
Supersaturation—(पदा.) अति तृप्ति; अति संपृक्तता.
Superscript—(भाषा.) ऊर्ध्वलेखन.
Supersede—(शास.) परिवर्तन; उल्लंघन; विलोपन.
Supersensuous—(तत्त्व.) अतीन्द्रिय; अतिवेदन; वेदनातीत.
Supersonic—(पदा.) श्राव्यातीत. -Vibrations-अश्रुतकंपन. -Waves-श्राव्यातीत तरंग.
Supersonics—(पदा.) अश्रुतध्वनि.
Superstition—(तत्त्व.) मिथ्याधर्म; अशास्त्रीय धर्म; मूढविश्वास; अतिश्रद्धा; अतिधर्म.
Superstratum—(भू.) अधिस्तर.
Superstructure—भव्यरचना.
Supertax—(अर्थ.) अतिरिक्तकर.
Supervision—निरीक्षण.
Supervisor—निरीक्षक; उपद्रष्टा.
Supervolute—(वन.) उपरिवलित.
Supination—(वै.) आवर्तन.
Supinator—(वै.) उत्तानक; अंतरावर्तक; त्रिज्याप्रवर्तक.
Supine—उत्तान.
Supper—रात्रिभोजन.
Supplement—(ग. पदा.) पुरवणी; पूरककोण.
Supplemental—पूरक; अतिरिक्तपूरक. -Air-परिरेचक वायु. -Chord-पूरकचापकर्ण. -Proceedings-(शास.) प्रासंगिक न्यायकर्म.
Supplementary—(ग., पदा.) पूरक; न्यूनतापूरक; संपूरक; परिपूरक. -Angle-(ग.) पूरककोण. -Cost-(अर्थ.) पूरकव्यय. -Earning-पूरक आय. -Estimate-पूरक अनुमान. -Grant-पूरक स्वीकृति. -Industry-पूरक उद्योग.
Supply—१ (अर्थ.) आवकपूर्ति; पूर्ति. २ (पदा.) उपस्थापना; पूर्ति. -Bill-(अर्थ.) पूर्तिपूरक धनलेख. -Composite-संमीलितपूर्ति. -Contraction of-पूर्तिघट; पूर्तिन्यूनता. -Decreased of-पूर्तिन्यूनता. -Derived-व्युत्पन्नपूर्ति. -Expansion-पूर्ति विस्तार-प्रसार. -Increase of-पूर्तिवृद्धि. -Inelastic-संकोच-विकोच-अक्षम पूर्ति. -Intensity of-पूर्तिप्रबलता. -Joint-संमीलितपूर्ति. -Law of Demand and-क्रयाधारउत्पादननियम. -Price-पूर्तिमूल्य. -Schedule-पूर्तिसारणी. -Terminals-(पदा.) पोषकअग्र. -Weakening of-(अर्थ.) पूर्तिशिथिलता.
Support—१ (ग.) अवलंबन. २ (तत्त्व.) आश्रय. ३ (पदा.) आधार. ४ (रसा.) स्तम्भ.
Supported Part—(वन.) आधेयांग.
Supporter—(रसा.) पोषक; धारक -of Combustion-(रसा.) ज्वलनप्रवर्तक-पोषक; दहनसाहायक; दाहक.
Supporting—(पदा.) पूरक. -Fibre-(वन.) धारकदंड. -Part-(वन) आधारांग
Supportless—(तत्त्व.) निराश्रय.
Suppose—कल्पनाकरण; कल्पन.
Supposed—(ग.) इष्ट; कल्पित. -Quantity-(ग.) इष्टराशि.
Supposition—१ (तत्त्व.) भावना; कल्पन; उपन्यास; संभावना; अभ्युपगम. २ (पदा., रसा.) संभावना; कल्पना.
Supposititious Child—(शास.) असत्यसंतति.
Suppository—(वै.) औषधगुटिका. [म. औषधिसोंगट्या]
Suppressed—(वै.) अवरोधित.
Suppression—१ (वन.) दलन; प्रतिबंध; लोप. २ (राज.) दमन; विरोध. ३ (वै.) रुद्ध; मूत्रावरोध. -of Urine-(वै.) मूत्रानुत्पत्ति.
Suppuration—(वै.) पूयभवन; पाक; पूयोत्पत्ति.
Supra—ऊर्ध्व. -& Infrahyoid-(वै.) ऊर्ध्व अधश्च तोरण. -Auricular Point-(वै.) ऊर्ध्वकर्ण. -Capsular Nerve-(वै.) अंसारोहि मज्जातंतु. -Ciliary-(वै.) भ्रूर्ध्वस्थ. -Clavicular-(वै.) जत्रु. [-Branches-कण्ठशाखा] -Conductivity-परमचालकता. -Conscious-(तत्त्व.) अधिक जागृत; अनवतीर्ण; अधिसंवित्. -Glenoid Tuber-(वै.) ऊर्ध्वकोटरवप्र. -Liminal-(तत्त्व.) बहिर्द्वार; ऊर्ध्वसीम; अधिसीम. -Mandibular-(वै.) ऊर्ध्वचिबुक. -Marginal Gyrus-मर्यादातरंग. -Meataltriangle-ऊर्ध्वविवरत्रिकोण. -Orbital-(वै.)

ऊर्ध्वोष्ठग; ऊर्ध्वनेत्र. [-Fissure-ऊर्ध्वनेत्रबिल. -Foramen-ऊर्ध्वनेत्रछिद्र. -Margin-ऊर्ध्वनेत्रकट.] -Patellar-ऊर्ध्वजानु. -Protest-(अर्थ.) अस्वीकृतधनलेखप्रतिष्ठारक्षणार्थस्वीकार. -Pubic Cystotomy-(वै.) बस्तिभेदन (भगसंधानोपरि). -Renal-(वै.) अधिवृक्क; वृक्कोर्ध्व; गुदोपरिवर्ती. [-Gland-उदरपिंड] -Scapular-(वै.) पश्चात्स्कंध. -Spinatus-ऊर्ध्वअंसपृष्ठीयस्नायु. -Spinous-Fossa ऊर्ध्वकंटकखल. -Ternal-ऊर्ध्वउर. -Tonsilar Fossa-शुंडीऊर्ध्वखल. -Trochlear-ऊर्ध्वडमरु. -Ventricular Crest-उत्क्षेपककट.

Supremacy—१ (अर्थ.)आधिपत्य;प्राधान्य. २ (इति.) सर्वश्रेष्ठाधिकार; प्रधानाधिकार

Supreme—(तत्त्व.) प्रधान; मुख्य; परम; सर्वातिशयी; परमप्रधान; सर्वोच्च; श्रेष्ठतम. -Being-(तत्त्व.) ब्रह्म; परमात्मा. -Government-(अर्थ.) प्रधानशासनसंस्था. -Spirit-(तत्त्व.) परमात्मा; ब्रह्म.

Sural—(वै.) पश्चात्जंघस्नायु-; जंघस्नायु.

Surcharge—(अर्थ.) अधिककर.

Surd—(ग.) करणी; करणीगत (राशि).

Surditas—(वै.) बधिरता.

Surety—(अर्थ.) बंधक; आधार; प्रतिभू. [म. जामीन] -for Appearance-दर्शनप्रतिभू. -for Good Behaviour-सद्वर्तन प्रतिभू; शीलप्रतिभू.

Surface—(ग., पदा.) पृष्ठ; पृष्टि, पृष्ठिका; पृष्ठभाग; तल; धरातल. [म. पातळी] -Anaesthesia-(वै.) बाह्यत्वक्संमोहन. -Anatomy-(वै.) बहिःस्तरशारीर. -Combustion-पृष्ठीयदहन. -Curved-(पदा.) वक्रतल; वक्रपृष्ठ. -Drift-(भू.) पृष्ठप्रवाह. -Energy-(पदा.) पृष्ठशक्ति; पृष्ठसामर्थ्य; तलाकर्षकशक्ति; पृष्ठाकर्षणशक्ति. -Flowing Spring-(पदा.) पृष्ठसंभव झरणी. -of Cylinder-(यंत्र.) पात्रतटभाग. -of the Leaf-(यन.) पर्णपृष्ठ. -of Earth-भूपृष्ठ. -of Revolution-(पदा.) घूर्णकपृष्ठ. -of Separation-पार्थक्यतल. -Plane-समतल. -Tension-पृष्ठतन्यता; त्वक्तन्यता; अनुषंगिता; पृष्ठवितति; पृष्ठतन्यता; पृष्ठकर्षण. -Upper-(ग.) मुख.

Surf—कल्लोल.

Surgeon—(वै.) शस्त्रवैद्य; शल्यतंत्रज्ञ; शल्यचिकित्सक; शलाकी. -Dental-दंतवैद्य. -Oculist-नेत्रवैद्य.

Surgery—(वै.) शल्यशालाक्य; शस्त्रवैद्यक; शस्त्रविद्या; शस्त्रक्रिया; शस्त्रचिकित्सा; शस्त्रतंत्र; शल्यतंत्र. -General-सामान्यशल्यतंत्र. -Practicle-क्रियात्मकशल्यतंत्र. -Regional-प्रादेशिक०. -Systematic-स्थानिक०.

Surgical—(वै.) शस्त्रसाध्य. -Tuberculosis-क्षयव्रण.

Surmise—(तत्त्व.) कल्पना; अनुमान. [म. अटकळ]

Surplus—शेष; उद्वर्त; अतिरिक्त; वृद्धि. -Produce-(अर्थ.) अधिकोत्पादन; उत्पादनशेष. -Value-(अर्थ.) अधिकमूल्य; शेषमूल्य. [-Theory of-(अर्थ.) शेषमूल्यसिद्धांत]

Surprise—(तत्त्व.) आश्चर्य.

Surrender—(राज.) आत्मसमर्पण. -Value-विसर्गमूल्य; मोचनार्घ; समर्पणमूल्य.

Surrogate—स्थानीय.

Snrrounding—(वै.) परिवार.

Surtax—(अर्थ.) अतिरिक्तकर.

Survey—१ मापन; क्षेत्रमापन; भूमिमान; भूमान. २ सिंहावलोकन. -Cadastral-(अर्थ.) भूमापन; -Commissioner-(शास.) मुख्यआकाराधिकारी; भूमानाध्यक्ष. -Fee-भूमानशुल्क. -Number-मानांक.

Surveying—(स्था.) भूनिरीक्षण; भूमापन; क्षेत्रमापन.

Snrveyor—निरीक्षक; आलोचक; मापक.

Survival—अतिजीवन; संजीवन; कलहोत्तीर्णजीवन. -of the Fittest-(तत्त्व.) सुयुक्ततमजीवन; प्राकृतिकनिर्वहन; योग्यतमचिरजीवन; श्रेष्ठप्रतिष्ठा; योग्यतमावशेष; शिष्टता; शक्तातिजीवन.

Survivorship—(शास.) अनुजीविताधिकार.

Susceptibility—१ (पदा.) ग्रहणशक्ति; चेतना; क्षमता; वेदनक्षमता; प्रवृत्ति; अनुभवशीलता. ग्राहिता; केतनीयता; तद्वश्यता. २ (वै.) विकारवशता; वश्यता; ग्रहणक्षमता; ग्रहणशीलता.

Susceptible—(तत्त्व , पदा) ग्राहक; ग्राही; भावग्राही; अनुभवक्षेत्र; संस्कारसुलभ; प्रवृत्तिमान; वश्य; ग्रहणशील.

Suspend—अवलंबन; स्थगयन; प्रच्युति; भ्रंश.

Suspeneded—१(रसा.)वारितर;असंयुक्त. २ (वन.) अवरोही; अवलंबित; विधारित; आस्रस्त; उद्बद्ध. -Anima-

tion–(वै.) निरुद्धप्राण. –Consciousness–चैतन्यरहितता.

Suspense—तटस्थता; स्थगितता.

Suspense Account—(अर्थ.) चलगणना; उपान्त्यगणना.

Suspension—१ (रसा.) अवलंबन; उद्बंधन; तरंग; विधारण; आस्रसन; वारितरण. २ (शास.) स्थगितता; स्थगितकरण; विराम. –Point of–(पदा.) अवलंबनबिंदु.

Suspensor—(वन.) भ्रूणधर; उद्बंधक; प्रलंबक.

Suspensory—(वै.) दोला. –Lig.–विषक्तबंध; अवलंबपरिबंध. [–Penis–शिश्नदोलाबंध.] –Ligament of Lens–यावक्राधार.

Suspicion—(शास.) शंका; संशय. [म.वहिम, अंदेशा]

Subtentaculum Lienis—(वै.) प्लीहाधार.

Sustentaculum Tali—(वै.) मध्यगुल्फआधार.

Sutura—(वै.) तुन्नसीवनी.

Sutural—(वन.) संधिगत; सिवनग; अनुसीवनी. –Bone–(वै.) सेवन्यस्थि. –Dentata–तुन्नसेवनी.

Suture—(वन., वै.) सीवनी; सेवनी; सीमंत; संधान. –Basilar–(वै.) मूलजातुक सीमंतिकासीवनी. –Continuous–अविच्छिन्नसीवनी. –Coronal–पुरःसीमंत तिर्यक्. –Cranial–मस्तकसीवनी. –Crucial–स्वरितक सीमंतिका. –Dorsal–(वै., वन.) पृष्ठसीवनी; पृष्ठसंधि. –Frontal–(वै.) पुरः ऊर्ध्वसीवनी. –Interrupted–विच्छिन्नसीवनी; –Lambdoidal–पृष्ठतिर्यक् सीवनी. –Metopic–गूढसीमंतिका. –Petrosquamous–शंखचक्राश्मकूट सीमंत सीमंतिका-सीवनी. –Plastic–शलसीवनी. –Sagittal–मध्य सीवनी-सीमंत. –Temporal–पार्श्वसीमंत. –Ventral–पुरःसीवनी.

Sutures, –False—(वै.) मिथ्यासीवनी. –Harmonica–लग्नसीवनी. –Lambdoidal–लंबसीवनी. –Limbosa–परशुसीवनी. –Sagittal–शरसीवनी; किरीटीयसीवनी. –Squamosa–शुक्तिसीवनी.

Swamp—(भू.) बिल.

Swan—१ (ज्यो.) राजहंस. २ (प्राणि.) मराल.

Swarm Spore—(वन.) चररेणु; चलस्वयंभव; चलरेणु.

Sweat—(वै.) घर्म; स्वेद. –Gland–स्वेदग्रंथि; घर्मपूग; घर्मग्रंथि.

Sweating, of Coins—(अर्थ.) मुद्रासंघर्षण. –System–श्रमिकशोषणपद्धति.

Sweet—मधुर; मिष्ठ.

Swelling—१ (तत्त्व.) स्फलन. २ (वै.) शोथ. –of Vulva–(वै.) भगच्छद शोफ-शोथ. –White–श्वेतशोथ.

Swertia Chirata—(वन.) अनार्यतिक्त; किरततिक्त; भूनिंब. [म. काडेचिराईत]

Swim Bladder—(प्राणि.) तरणकोश.

Swing—दोलन; दोलन आवर्तन.

Switch—कला. [म. कळ, चावी, बटन, किल्ली] –Board–कलाफलक. –Double Pole–द्विपत्रिकला. –Knife–छुरिका कला. –Off–कलामोचन. –On–कलालग्न. –Single Pole–एकपादीकला; एकपथकला. –Tumbler–पात्रकला.

Swoon—(तत्त्व.) मूर्च्छा.

Sword-Fish—(ज्यो.) खड्गमत्स्यतारा.

Swordshaped—(वन.) असिपत्र.

Syconus—(वन.) शंकुफल; आवृत्तफलपुंजक, [म. तुंबडी [

Sycosis—(वै.) रोगकूपशोथ.

Sygomatic—(वै) गंडास्थि.

Syllable—(भाषा.) शब्दांग; अक्षर; वर्ण; मातृका; श्रुतिखंड.

Syllabus—विषयक्रम-विस्तार.

Syllogism—(तत्त्व.) संविधानानुमान; व्यवहितानुमान; न्याय; अनुमानवाक्य; मान; सावयव वाक्य; अनुमान; परार्थानुमान; परार्थन्याय; व्यवयव अनुमान. –Conjunctive–संकेतानुमान. [–Constructive–अन्वयीसंकेतानुमान. –Destructive–व्यतिरेकी संकेतानुमान.] –Disjunctive–पक्षान्तरानुमान. [–Conjuntive–संकेतपक्षांतरानुमान; विकल्पजाल] –Epi–उत्तरानुमान; उत्तरसंविधानानुमान. –Poly–अनेकसंविधानानुमान. –Pro–पूर्वानुमान; पूर्वसंविधानानुमान.

Sylviculture—(अर्थ., वन.) वनविज्ञान.

Symbiont—(वन.) सहजीवि; सहकारी.

Symbiosis—(वन.) सहजीवन; समायिकजीवनपद्धति; सहोपजीवन; परस्परोपजीवन; सहकारीसाहचर्य; अन्योन्यजीवित्व.

Symbiotic—(वन., वै.) परस्परजीवि; परिपोषक; अन्योन्यपोषक.

Symbol—१ (ग.) संज्ञा; प्रतीक; संकेत; चिह्न. २ (तत्त्व.) लक्षण; लिंग; व्यंजक. -Abridged-(ग.) संक्षिप्तसंज्ञा.

Symbolic—(तत्त्व.) लाक्षणिक; सांकेतिक; प्रतीकात्म; चिन्हात्म. -Function-लाक्षणिकवृत्ति; लक्षणोत्पादकवृत्ति; संकेतोत्पादकवृत्ति. -Pictures-प्रतीकात्मकचित्र. -Representation-प्रतीकात्मक-चिन्हात्मक निवेदन.

Symbolical—सांकेतिक; संज्ञारूप; चिन्हात्मक. -Expression-(ग.) बीजरूपांतर. -Knowledge-(तत्त्व.) लाक्षणिकज्ञान; सांकेतिकज्ञान.

Symbolism—(तत्त्व., रसा.) संकेतसूत्र; संकेतयोजना; चिन्हव्यापार; प्रतीकता; सांकेतिकता.

Symbology—व्यंजकविद्या.

Symmedian Point—(ग.) सममध्यबिंदु.

Symmetric—(वै.) समांग.

Symmetrical—(तत्त्व., पदा., वन., वै.) समात्त; सममिताकार; संमिताकार; संप्रमित; समप्रमाण; आकारशुद्ध; नियमित; उभयतोभद्र; सर्वतोभद्र; समसंगतिक; समान; प्रमाणयुक्त; समभागशील; समपार्श्व; सुप्रमाण; सुघटित; समपक्षी; सुरचित; सुष्ठुसंमिताकार; सममिताकार; सममित; संगत; चतुरस्र.

Symmetroid—(ग.) समच्छेद.

Symmetry—सुप्रमाणता; सुघटना; सौष्ठव; संमिति; सममानत्व; समरूपता; सुघटितता; क्रमसाहित्य; चतुरस्रता; प्रतिसाम्य; अंगसादृश्य; संगति; प्रतिसाम्य; समपक्षता; समता; समांगता; सममित.

Sympathetic—(वै.) सहानुभूतिक; अनुकंपी; समवेदी; अनुकंपिक. -Chain-अनुकंपीशृंखला. -Ink-(रसा.) गुप्तमसि. -Nerve-अनुकंपी मज्जा तंतु-नसा; सषुम्नामध्यभागतंतु; सहानुभूतिकमज्जातंतु; -Nervous System-अनुकंपी नसासंस्था; अनैच्छिकमज्जासंस्था. -Trunk-चेतनारज्जु. -Vibration-सहकंपन.

Sympathy—(तत्त्व.) सहानुभूति; सहानुभाव; समभाव; भाव; अनुभूति; अनुकंपा; अनुकोश; अनुताप.

Symphysiotomy—(वै.) जघनास्थिसंधिच्छेदन.

Sympetaleæ—(वन.) युक्तप्रदलीवर्ग.

Sympetalous—(वन.) युक्तदल.

Symphysis—(वै.) सामुद्र; प्रतरसंधि; प्रतर. -Menti-चिबुकसंधानिकारेखा; चिबुकसामुद्र. -Pubis-जघनास्थिसंधि; बस्तिमध्य; जघनसंधि: भगास्थिसंधि.

Symphony—स्वरसंघ; संवाहित्व; स्वरमाला-रचना.

Symplocos Racemosa—(वन.) लोध्र.

Sympodial—(वन.) एकमार्गी; नियमित; कुंठितशाखासंचार; अनेकभुजपरिमित संयुक्तस्तम्भ; युक्ताक्ष.

Sympodium—(वन.) वेशधारीस्कंध; छद्माक्ष; अनेकाक्षजन्य.

Symposium—(तत्त्व.) मतसंग्रह.

Symptom—(तत्त्व.) लक्षण; चिन्ह.

Symptomatic—(वै.) लक्षणनिवारक; लक्षणानुवर्ती; लक्षणविपरीत; लाक्षणिक.

Synachronism—(पदा.) समानकालता.

Synalgia—(वै.) अनुवेदना.

Synangium—(वन.) संयुक्तरेणुजनिका.

Synapse—(वै.) वागुरा; संपात; संपर्क; नससंधिबंध.

Synaptic-functions—(वै.) दृढसंबंध.

Synarthrosis—(वै.) गतिशून्य अस्थिसंधि.

Syncarpous—(वन.) संयुक्त स्त्रीकेसरदली; युक्तगर्भपत्री; संलग्नस्त्रीकोश; समफलित; संयुक्तकिंज; सहकिंज.

Syncategorematic—सान्वय -Word (तत्त्व.) परतंत्रपद; अस्वाधीनपद; द्योतकपद.

Syncholic—(वै.) पित्तसहगामी.

Sychondrosis—(वै.) दन्तोलूखल; सास्थिकमीलन; अचिर.

Synchronisation—(पदा.) युगपतघटना.

Synchronise—(पदा.) तुल्यकालिककरण; समलयकरण.

Synchronised—(पदा.) तुल्यकालिक.

Synchronism—१ (इति.) कालैक्य; युगपतभाव; समकालीनता. २ (पदा.) सनादता; आवृत्तिसाम्य.

Synchronos—१ (इति.) समकालीन. २(पदा.) तुल्यकालिक; समानकालिक.

Synclastic—(पदा.) एकदिक्वक्री.

Syncline—(भू.) अंतर्वक्र; व्यस्ततोरण; अवतरंग.

Synclitism—(वै.) तुला.

Syncope, syncopy—(तत्त्व., वै.) मूर्छा; हृदयोपरोध; निःसंज्ञता; हृत्स्तंभ. २ (व्या.) स्वरलोप.

Syncytium—(वै.) संकुटीय.
Syndesmitis—(वै.) बंधनीप्रदाह.
Syndesmology—(वै.) संधिविज्ञान; संधिप्रकरण; अस्थिबंधनीतत्त्व.
Syndesmos—(वै.) बंधनी.
Syndesmosis—(वै.) सामुद्र; संधिविज्ञान.
Syndicalism—(अर्थ.) श्रमिकसंघवाद; महाजनसत्तावाद; धनिकसंघवाद.
Syndicate—(अर्थ.) व्यवसायसंघ.
Syndrome—(वै.) लक्षणसमुच्चय, समुच्चय.
Synecdoche—(भाषा.) लक्षणा.
Synechia—(वै.) संयोजन.
Synechism—(तत्त्व.) अखंडतावाद.
Syneidesis—(तत्त्व.) सद्विचारशक्ति; सज्ञानता.
Synergida—(वन.) सहकारीकोश.
Synergidæ—(वन.) साहाय्यकपेशी; साहाय्यकारीयुग्म; सहचरी पेशी.
Synergistic—(वै.) सहकारी; साहाय्यकारी.
Synergy—(वै.) कृतिसमाहार; यंत्रसमाहार.
Synerism—(तत्त्व.) ईश्वरप्रणिधानयोगवाद.
Synesthesia—(तत्त्व.) सहसंवेदन
Syngenesious—(वन.) कोशसंयोगी; संयोगीपरागकोश; संयुक्तपिटकित; संलग्न; परागकोशसंयोग; युक्तपरागधानी; संयुक्तपेटिक; परागकोशसंयोगी; परागकोशगुच्छी.
Syngenesis—(जीव.) संजनन.
Syngignocium—(वै.) योगनिद्रा; संमोहन.
Synkatathesis—(तत्त्व.) संमति; संप्रतिप्राप्ति.
Synocha—(वै.) सततज्वर.
Synochreate—(वन.) संमुख; परस्परसंमुख. [म. समोरासमोर]
Synodical, -Year—युतिवर्ष. -Time-युतिकाल.
Synodic Period—(ज्यो.) युतिकाल.
Syncœlogy—(वन.) समूहमूलस्थान; समूह (समुदाय) उपाधिविचार.
Synonym—(तत्त्व., भाषा.) पर्यायशब्द; पर्यायवाचकशब्द; समानार्थक शब्द.
Synonymous—(तत्त्व.) समानार्थक; तुल्यार्थक
Synopsis—(तत्त्व) संक्षिप्तसमालोचन.
Synorthorosis—(वै.) तुन्नसेवनी; स्थिरसंधि.
Synostosis—(वै.) अनास्थिकमीलन.
Synovia—(वै) श्लेष्मक, स्नेहक; स्नेहस्रावीत्वचा.
Synovial—(वै.) स्नेह आस्तर, सकोश. -Bursa-श्लेष्मधरकलापट. -Membrane-स्नेह आस्तर; स्नेह पटल.
Synovitis—(वै.) संधिगतत्वग्दाह: संधिमध्यशोथ: स्नैहिककलाशोथ.
Syntactical—(भाषा.) अन्वयाधार; प्रत्ययरहित; एकस्वरी; क्रमानुसारिणी.
Syntax—(भाषा.) वाक्यरचना.
Syntaxis—(वै) संधि.
Synteresis—(तत्त्व.) कर्तव्यकरअंतरात्मा; कर्तव्योपदेशक अंतरात्मा.
Synthesis—(तत्त्व , पदा., भाषा., रसा. वन) संश्लेषण; संयोग; संयोजन, संकलन; समन्वय; संकरण; एकत्रीकरण; समानाधिकरण, नवीनवस्तुसमन्वय: संयोगीकरण; संघटन; एकीकरण.
Synthetic—१ (तत्त्व) संयोगात्मक; उपबृंहक, संयोजक. २ (पदा., रसा.) कृत्रिम; संयोगमय, समन्वित; समस्त; अन्याकृत; संश्लेषित.
Synthetical—(भाषा.) प्रत्ययी.
Syntype—(रसा.) विलोमवर्ग.
Synusium—(वन.) समस्वरूपसमुदाय; गण.
Syphilelcus—(वै.) उपदंशजन्यक्षत.
Syphilid—(वै.) उपदंशरोगजन्य चर्मरोग.
Syphilis—(वै.) उपदंश; फिरंगोपदंश; फिरंगरोग. -Hereditary-सजन्मोपदंश; बाल्योपदंश. -Primary-प्रथमावस्थ उपदंश. -Secondary-द्वितीयावस्थ उपदंश.
Syphilization—(वै.) उपदंशीटीका.
Syphon—(पदा.) नलिकायंत्र; वक्रनलिका. -Recorder-वक्रनलिकालेखक. -Superpassage-(स्था.) वक्रनलिकामार्ग. -Tube-(जीव.) उत्क्षेपणीनलिका.
Syren—(पदा.) स्वरमापक.
Syringe—(पदा., वै.) अंत:क्षेपिका; बस्ति शृंगक. [म. पिचकारी]
Syrius—(ज्यो.) व्याध.
Syrup—(रसा.) सान्द्ररस; पाक.
System—१ (ग.) संप्रदाय; पद्धति; माला. २ (तत्त्व., व्यवस्था; क्रम; पद्धति; तंत्र; संप्रदाय; रीति; प्रणाली;

व्यवस्था; सरणी. ३ (पदा., रसा.) क्रमविधान; परंपरा; पद्धति. ४ (भू.) काल. ५ (वन.) तंत्र. ६ (वै.) व्यूह; संस्था; मंडल; प्रकरण; तंत्र; इंद्रियसंस्था. -Alimentary-(वै.) पौष्टिकतंत्र. -Cerebro-spinal मस्तिष्कसुषुम्नारज्जुतंत्र. -Circulatory-रक्तसंवहनतंत्र; रुधिराभिसरणव्यूह; नाडीव्यूह. -Connected-(तत्त्व) संबद्धप्रणाली; व्यवस्थित सरणी. -Digestive-पचनेंद्रियव्यूह. -Excretory-रेचन तंत्र; समूत्रजननेंद्रियव्यूह. -Muscular-पेशीतंत्र; स्नायुव्यूह. -Nervous-मज्जाव्यूह. -of Bodies-वस्तुसंघ. -of Classification-(वन.) श्रेणीबंध-प्रणाली. -of Forces-(पदा.) बलश्रेणी. -of Philosophy-(तत्त्व.) दर्शन. -of Points-(ग.) समुदाय (बिंदु). -of Reference-(तत्त्व.) उल्लेख प्रणाली; उल्लेखक्षेत्र. -of Signs-(तत्त्व.) लिंगपद्धति. -of Winds-(भू.) वायुवहनक्रम. -Planetary-(ज्यो.) ग्रहमाला; ग्रहमंडल; ग्रहसंप्रदाय. -Respiratory-(वै) श्वसनेंद्रियव्यूह; श्वासतंत्र; श्वसनतंत्र. -Sensory-(वै.) संज्ञातंत्र. -Solar-(ज्यो.) सूर्यमाला. -Stellar-(ज्यो.) तारागण. -Sympathetic Nervous-(वै) सहसंवेदनामज्जाव्यूह. स्वतंत्रमज्जाव्यूह. -Urinary-(वै.) मूत्रेंद्रियव्यूह.

Systems—(वै.) अवयवव्यूह.

Systematic—व्यवस्थापूर्वक; पद्धत्यनुसार; नियमानुसार; व्यवस्थित; क्रमानुगत; कायिक; सुसंगत. -Botany-(वन.) वर्गीकरणात्मक वनस्पतिशास्त्र; उद्भिदश्रेणीबंधविद्या. -Form-(वन.) जातिस्वरूप. -View-(तत्त्व.) प्रणालीवाद.

Systematisation—(तत्त्व.) संबंधन; व्यूहन; प्रणालीकरण; प्रणालन; पद्धतिरचना.

Systemic—(वै.) व्यूह विषयक-संबद्ध.

Systole—(वै.) संकोचन; संकोच; हृदाकुंचन; हृत्संकोच; आकुंचन. -Diastole-संकोचविकास. -Extra-अधिकसंकोच.

Systolic—(वै.) हृत्संकोचीय. -Blood Pressure-हृत्संकोचजन्य प्रेष; हृदाकुंचनकालीनप्रेष.

Syzygy—(ज्यो.) ग्रहयुति; ग्रहषड्भांतर. युतिबिंदु.

T

Tabashir—(वन.) वंशलोचन; त्वक्क्षीर.

Tabefaction—(वै.) रोगजनित क्षीणता; शरीरक्षय.

Tabella—(वै.) औषधिगुटिका.

Tabes—(वै.!) क्षयजन्य विकृति; क्षीणता; क्षयकारक रोग. -Dorsalis-कशेरुमज्जाक्षय. -Mesenterica-(वै.) लसांतरण; त्वक्क्षय; गंडमालाजनित क्षयरोग. -Mucosa-श्लेष्मिक त्वचाक्षय. -Urinalis-बहुमूत्ररोग.

Tablature —१ भित्तिचित्र. २ (वै.) शीर्षार्धफलक.

Table—१ (अर्थ., ग.) सारणी; कोष्टक; पत्रक; तालिका. [म. कोठा, कोष्टक, तक्ता] २ (चित्र.) मंचक. [म. चौरंग, मेज] -Arrangement-सारणीबद्ध व्यवस्था -रचना. -Dietary-खाद्यसारणी. -Land-(भू.) सममालभूमि; अधित्यका; उच्चसमभूमि. -Periodic-(रसा.) आवृत्तिसारणी.

Tableau—(नाट्य.) मूकाभिनय.

Tablet—१ (पदा.) फलक. [म. तक्ता] २ (वै.) see Lozenge.

Taboo—(तत्त्व.) निषिद्ध; वर्ज्य; वर्जन; प्रतिषेधन.

Tabula Rasa—(तत्त्व.) लेखशून्य पत्र-पट्ट-फलक. [म. कोरा कागद]

Tabular—सारणीबद्ध; तालिकाबद्ध. -Standard-सारणी मान-परिमाण. [म. कोष्टकी मान]

Tabulated Statement—पत्रक; कोष्टकयुक्त पत्रक; वर्गीकृत पत्र.

Tabulation—सारणीकरण; कोष्टकबद्धकरण; तालिकाबद्धकरण; वर्गीकरण; स्तंभीकरण.

Tache-Cerebrale—(वै.) मज्जादोष लांछन;मज्जाविकार चिन्ह.

Tachy Cardia—(वै.) शीघ्र हृच्चलन; त्वरित हृच्चलन; हृदयक्रियातिवेग.

Tachometer—(पदा.) वेगमापक; चक्रगतिमापक.

Tachygenesis—(तत्त्व.) अपसर्पण; अपसरण.

Tachygraphy—(पदा.) वेगलेखन.

Tachymeter—(पदा.) दूरीमापक यंत्र.

Tacit, -Movement—(वन.) उत्तेजित क्रिया. -Premise-(तत्त्व.) अध्याहार्य प्रतिज्ञा.

Tacking—(शास.) अभिसंधान; आधानयोजन. [म. गहाणे जोडणें]

Tact—(अर्थ., युद्ध.) युक्ति; चातुर्य; वैदग्ध्य; कौशल; स्पर्श.

Tactics—युद्धकौशल्य; सैन्यरचनाचातुर्य; सेनानयनविद्या. [म. कावेदावे]

Tactile—(तत्त्व.) स्पार्शन; स्पर्शसंबंधी; स्पर्श्य.

Tactile, -Corpuscle—(वै.) स्पर्शघटक; स्पर्शाणु; स्पर्शनीय कण; स्पर्शकण. -Discrimination-स्पर्शज्ञान तारतम्य. -Pit-(वन.) स्पर्शग्राहीगर्त-विवर. -Sensation-(वै.) स्पर्शज्ञान.

Tactona grandis —(वन.) अर्ण; भूमिसह. [म. साग]

Tactus Eruditus—(वै.) स्पर्शज्ञान.

Tadpole—(प्राणि.) मंडुकार्भक; शावक.

Tædium Vitæ—(वै.) खेदजन्य आत्मनाशप्रवृत्ति; आत्महत्यावृत्ति; जीवितानासक्ति.

Tægata—(ज्यो.) अभ्रयंति तारा.

Tænia—१ (वै.) अंत्रपट्टकृमि. २ रेषापथ. ३ (स्था.) स्तंभमूलोत्तरपट्ट. [म. रोमन डोरिक खांबाच्या उथळ्यावरची पट्टी] -Coli-(वै.) पुरीतत्पट्ट. -Echinococcus-पट्टकृमिविशेष. -Pontis-सेतुरेषापथ. -Saginata-बाणाकार कृमि; गोमांसकृमि. -Solium-शृंखलाकृमि. -Thalami-मुकुलरेषापथ.

Tæniæ Coli—(वै.) स्नायुपट्ट.

Tail—१ पुच्छ. २ (वै.) अवसान. ३ (स्था.) पाषाण-पुच्छ-अग्र. [म. दुमाला (दगडाचा)] -of Comet-(ज्यो.) धूमकेतुपुच्छ.

Tailor Bird—(प्राणि.) सौचिक पक्षी. [म. शिंपीपक्षी]

Tainted—(वै.) कलंकित.

Take up a Bill—(अर्थ.) धनलेखस्वीकृति. [म. हुंडी चुकविणें]

Talc—(रसा.) १ फेनकाश्म; मृदुप्रस्तर. [संगजिरे; सिलखडी] २ अभ्रक; भृंग.

Talcite—(रसा.) अभ्राश्म.

Tale—(अर्थ.) गणन; गणना.

Talent—(तत्त्व.) मेधा; प्रज्ञा; मति; बुद्धि; क्षमता.

Taliped—(प्राणि. वै.) गदापदी.

Talipes—(वै.) वक्रपादविकार; वक्रचरण. -Equinus-अश्ववत्पद. -Valgus-बहिर्वक्र पद. -Varus-अंतर्वक्र पद.

Talipomanus—(वै.) विकृतहस्त.

Talkie—भाषणचित्रपट; स्वरपट; ध्वनिपट. [म. बोलपट]

Talking Machine—(पदा.) शब्दयंत्र.

Tallies—(अर्थ.) अंकदंड.

Tallow—वसा; स्नेह; वपा. [म चरबी]

Tally—(अर्थ.) मेलन. [म. मेळ घालणें]

Talocalcanean Ligature—(वै.) मध्यगुल्फ पार्ष्णिबंध.

Talocalcaneo Navicular—(वै.) मध्यगुल्फ पार्ष्णितर.

Talonavicular Ligature—(वै.) मध्यगुल्फतर-बंध; गुल्फनौकाबंधन.

Taluka—(भू., राज.) मंडल. [अर. महाल; तहसील]

Talus—१ (भू.) पतित प्रस्तर; परास्त प्रस्तर. [म. पडलेले दगड.] २ (वै.) मध्यगुल्फास्थि; गुल्फास्थि; घुटिकास्थि; तंसक.

Tamarindus Indica—(वन.) नीलाम्लिका; चिंतीडी; चिंचिका; अम्लिका. [म. चिंच; आमली]

Tamariscineæ—(वन.) प्रांसवर्ग.

Tamarix Gallica—(वन.) जम्बूक. [म. झाऊ; छोटी माय]

Tamper with—(शास.) दूषण; विकरण.

Tan—(रसा.) चर्मशोधन. see Tanning.

Tandem—अनुक्रमी. -Engine-(यंत्र.) अनुक्रमी यंत्र.

Tangence—(ज्यो.) स्पर्श.

Tangent—(ग.) स्पर्शज्या; स्पर्शरेषा; स्पर्शक; स्पर्शिका. -Balance-स्पर्शतोलक. -Force-स्पर्शिनीबल. -Plane-(ग.) स्पर्शतल. -Screw-(स्था.) सूक्ष्मसारिका.

Tangential—(पदा.) स्पर्शरेषी; स्पर्शसदृश; स्पार्शिक; केंद्रोत्सार. -Equation-(ग.) स्पार्शिक समीकरण. -Method-(ग.) स्पर्शपद्धति; स्पार्शिक पद्धति. -Point-(ग.) स्पर्शबिंदु. -Section-(वन.) स्पार्शिक छेद. -Velocity-(पदा.) अभिचलन; स्पार्शिक गति.

Technically—(पदा.) प्रक्रियादृष्ट्या
Technician—तांत्रिक.
Technicist—कलानिपुण.
Technique—(पदा., वै.) तंत्र; प्रक्रिया; पद्धति; कौशल्य; साधनसामुग्री (?); तक्षणा; आयोजन; विधान; क्रियाविधि.
Technologist—कलावेत्ता; कलाविज्ञ; तंत्रज्ञ; तंत्रनिपुण.
Technology—१ (तत्त्व.) परिभाषा; उपचार; रूढि. २ (पदा.) क्रियाशास्त्र; उद्यमशास्त्र; कलाविज्ञान; प्रयोगविद्या; तक्षविद्या; तंत्रविद्या.
Techno-psycholgy—व्यवहारमनोविज्ञान; कलात्मक०; शिल्पमानसशास्त्र.
Tecoma Undulata—(वन.) रोहितक. [म. रक्तरोहिडा]
Tecto Cerebeller Fibre—(वै.) पिण्डगोदंतंतु.
Tectona grandis—(वन.) शाक. [म. साग]
Tectorium—(वै.) त्वचा.
Tectospinal—(वै.) वलभीवंशिक.
Tecto Spinal Fasciculus—(वै.) पिण्डरज्जुपथ.
Tectum—(वै.) वलभि.
Teeth—(वै) दंत. -Incisors-छेदकदंत. -of Milk-दुग्धदंत. -Permanent-चिरदंत. -Premolar-पूर्वदंष्ट्रदंत.
Teething—दंतोद्भव; दंतोद्गम; दंतोद्भेद.
Tegmen, Tegumen—१ (वन.) अंतःकवच; बीजांतराच्छादन; बीजअंतस्त्वक्. २ (वै.) मस्तिष्कतंतुत्वचा; अंतरावरण.
Tegmen, Tympani—(वै.) मध्यकर्णकोटरकवच.
Tegmenta—(वै.) बुध्नपश्चात्खण्ड.
Tegmentum—(वै.) त्वक्; त्वचा.
Teinodynia—(वै.) स्नायुतंतुवेदना.
Teinoscope—(ज्यो.) त्रिपार्श्वदूरदर्शक.
Tela—(वै.) जालक. -Chorioidea-विरलद्विपत्र.
Telangiectasis—(वै.) केशिकनालीप्रसारण.
Telantograph, Telewriter—दूरध्वनिलेखक; तारलिपियंत्र.
Teleceptor—दूरादायक; दूराकलक.
Telegony—(तत्त्व.) पुंस्पर्शसंस्कार; परोक्षसंस्कार.
Telegram—विद्युत्संदेश.
Telegraph—) पदा.) तारायंत्र; विद्युत्संदेशयंत्र. ताराप्रेषण; तंतिवार्ता; दूरलेखक. -Duplex-द्विमुख-तारायंत्र.-Mutliplex-बहुमुख०-Signal-सांकेतिक संदेश-तार. -Submarine-समुद्रीतार; सामुद्रसंदेश. -Wireless-ताराहीन०.
Telegraphic, Draft—(अर्थ.) ताराधनलेख. [म. तारेची हुंडी] -Department-(व्यास.) विद्युत्संदेशविभाग; तारायंत्रविभाग. -Money Order-विद्युद्धनसंदेश. -Transfer-विद्युद्धनपात्रांतर ? -Telegraphy-(पदा.) तारायंत्रलेखन; तारायंत्रविद्या; तारायंत्रकला; तारपल्लवी; दूरालेखन; विद्युल्लेखन; तारप्रेषण; विद्युसंदेशवहन. -Duplex-द्विमुखीतारप्रेषण. -Multiplex-बहुमुखी तारप्रेषण.
Telemicroscope—(पदा.) दूरसूक्ष्मदर्शक.
Telemeter—(पदा.) दूरत्वमापक; अंतरमापक.
Telencephalon—(वै.) मस्तिष्कखंड.
Teleneuron—(वै.) स्नायु.
Teleological—(तत्त्व.) हेतुदर्शक; हेतुप्रेरित-प्रवृत्त-प्रयुक्त; विश्वरचनाहेतुमूलक; साध्यलक्षी. -Activity-सप्रयोजनव्यापार. हेतुलक्षी व्यापार. -Argument-रचनावाद; बुद्धिपूर्वन्याय.
Teleology—(तत्त्व.) हेतुवाद, मीमांसा; हेतुविद्या; उद्देशवाद; प्रयोजनवाद.
Teleosaurus—(प्राणि.) सिद्धसरट.
Teleosteon fish—(वै.) अस्थिमत्स्य.
Teleostomi—(पदा.) अस्थिमत्स्य.
Telepathic—(वै) समभावनायुक्त. -Power-(तत्त्व.) विचारसंक्रमणशक्ति.
Telepathy—(तत्त्व. पदा.,) समभावना; भावनांतर; विचारांतर; भावनावहन; विचारवहन; दूरसंवेदन; विचारविनिमय; परिचितज्ञान; परिचितप्रत्यक्ष; दूरसंदेशपरिवाहन.
Telephone—(पदा.) दूरध्वनि; तिरोभणनयंत्र; शब्दवाहकतारायंत्र; दूरश्रावक; तारासंभाषणयंत्र, शब्दवाहकतारायंत्र; अभिभाषी; दूराकर्णक: श्रुतियंत्र; दूरवादक; श्रवणयंत्र; वार्तायंत्र. -Exchange-दूरध्वनिसंयोगालय. -Line-दूरश्रवणमार्ग. -Receiver-विद्युत्श्रावक.
Telephoner—अभिभाषक.
Telephonograph—अभिभाषणलेखक.
Telephony—(पदा.) दूरवाणी; दूराद्भाषण; ध्वनियंत्रविद्या. [म. तारबोली]
Telephoto Lens—(पदा.) दूराचित्रक यव-कांच.
Telescope—(पदा.) दूरादर्शी; दूरदर्शक; दूरदर्श;

तिरोदर्शक; दूरवीक्षणयंत्र; दूरादर्श. [म. दुर्बीण] -Achromatic-नीरंग दूरादर्श-दूरदर्शक; स्वच्छदूरदर्शक. -Aplanatic-गोलापायनरोधक०. अनापेरक० --Astronomical-ज्योतिष०; ज्यौतिष०; नभोवीक्षक -Binocular-द्विनेत्री०; द्विदृक्दूरवीक्षक. -Catoptric-परावर्तक०. -Dioptric-वर्त्तक०. -Dialytii-विश्लेषक०. -Equatorial-निरक्षीय०; दिवादूरदर्शक; निरक्ष०. -Front view-सन्मुख०. -Galilean-गलिलीय०. -Newtonian-न्यूटनीय०. -Photographic-प्रकाशलेखक०; ग्रहचित्रक. -Prism-त्रिपार्श्वदर्शक. -Reflecting-परावर्तक०; मुकुर०. परावर्तनीय०. -Refracting-वक्रीभवनीय०, वर्तक०; प्रतिसारी०. -Terrestrial-पार्थिव०; भौम०. -Tube-०नलिका; दूरवीक्षणनलिका.

Telescopic—(पदा.) १ दूरदर्शकसंबंधी. २ अन्तःसर्पी.

Telescopium—(ज्यो.) दूरदर्शक.

Telescreptor—(पदा.) दूरालेखक; दूरध्वनिलेखक; दूरलेखक.

Telespectroscope—(पदा.) दूरवर्णदर्शक (यंत्र); दूरविभादर्शक (यंत्र).

Telesterioscope—(पदा.) दूरघनदर्शक.

Telesthesia—see Telepathy.

Telethermometer—(पदा.) दूरोष्मामापक; दूरस्थतामापक.

Teleutosorus—(वन.) शिशिररेणुपुंज.

Teleutospore--शिशिररेणु.

Televised--(पदा.) दूरक्षेपित; दूरप्रेषित.

Television--(पदा.) दूरदर्शन; दूरस्थदर्शन; दूरेक्षण; चित्रप्रेषण.

Telling Method--(शिक्षण.) कथनपद्धति.

Tellurate--(रसा.) थलेत.

Telluric Acid--थलिकाम्ल.

Tellurion--भूगतिदर्शकयंत्र

Tellurite--(रसा.) थलित.

Tellurium--(रसा.) मौमः भूम्य; भूमिक; पार्थिव; थलम्.

Telophase--१ (वन.) अंत्यावस्था; पूर्णावस्था. २ (वै.) विभक्तघटकवियोग; अंत्यदशा.

Telpher--(स्था.) भारवाहकयंत्र.

Telson--(प्राणि.) उदराग्र; पुच्छारंभ. [म. शेपटाचा भाग]

Temper--(तत्त्व.) प्रकृति; स्वभाव; वृत्ति.

Temper (of Steel)--(पदा.) तन्यता; घनवर्धनीयता; तेज. [म. पाणी; आंब]

Temperament--१ (तत्त्व.) प्रकृति, स्वभाव; प्रकृतिस्वभावधर्म. २ (संगीत, वै.) संस्कार; स्वरनिर्वेश. -Equal-(संगीत.) समसंस्कार; समस्वरनिर्वेश. -Mean Tone-मध्यमानस्वरसंस्कार.

Temperance—१ (अर्थ.) मादकवस्तुनिषेध; मद्यपाननिषेध; मितपान, मद्यनिषेध; व्यसननिषेध, मिताचार. २ (तत्त्व.) संयम; निग्रह; मुक्तता; प्रमितता; मिताचार.

Temperate—१ (अर्थ.) मितपी. २ (पदा.) समशीतोष्ण; नातिशीतोष्ण. -Zone-(ज्यो. भू) समशीतोष्ण कटिबंध; मध्यमकटिबंध.

Temperature—(पदा.) उष्णमान; तपमान; उष्णतामान; तापक्रम, तप्तत्व; ताप; शीतोष्णपरिमाण; उष्णता. -Absolute-परमतापक्रम -Average-साधारण उष्णता. [म. गड उष्णता] -Coefficient-तापगुणक. -Inversion-तापक्रमउत्क्रमण. -Low-नीचोष्णमान. -Maximum-गरिष्ठ उष्णता; ऊर्ध्वतम०. -Mean-मध्य०. -Minimum-लघिष्ठ०; निम्नतम०. -of Fusion-गालनांक; द्रवणांक; गलनबिंदु; द्रावण बिंदु-अंक. -Optimum-अनुकूल उष्णता. -Range of-उष्णताप्रसर. -Scale-तपावली; उष्णतामानपद्धति; उष्णमानश्रेणि; उष्णमानक्रम.

Tempered Scale—(संगीत.) संस्कृतग्राम; कृतकग्राम.

Tempering—(पदा.) वज्रीकरण; पायना (सुश्रुत). [म. पाणी देणें]

Temple—(वै.) शंख; कपोल.

Tempo—(संगीत.) लय.

Temporal—(तत्त्व.) ऐहिक; लौकिक; कालसंबंधी; कालिक. -Order-(तत्त्व.) कालसरणी; कालश्रेणी.

Temporal—(वै.) शंख—; शंखक; वदनशंख; कौंभ; कापालिक; कर्णप्रांतस्थ; शंखीय. -Auriculo-पालिशंख. -Bone-शंख अस्थि; कर्णास्थि; शंखक; कुंभास्थि. -Deep-गाढशंख. -Fascia-शंखावरण त्वचा; शंखावारणीकला. -Fossa-शंख-खल-खात. -Gyrus-शंखतरंग. -Lobe-शंखखंड; कर्णवृत्त. -Mid-मध्यशंख. -Muscle-शंखच्छदस्नायु; शंखच्छदापेशी. -Plates-पार्श्वफलक; शंखफलक. -Pole-शंखध्रुव. -Process-शंखप्रसर. -Ridge-

शंखतोरणिका. -Sulcus-शंखप्रणाली. -Suture-पार्श्वसीमन्त.

Temporalis—(वै.) शंख—; शंखच्छदस्नायु.

Temporary—(पदा., तत्त्व.) क्षणिक; अस्थायी; क्षणस्थायी; अनित्य; अल्पकालिक; अशाश्वत; तात्कालिक; सामयिक. [म. तात्पुरता, हंगामी] -Adjustment-चलयोजना. -Annuity-(अर्थ.) अस्थायी वार्षिकवृत्ति. -Bond-(अर्थ.) अस्थायी लेख. -Custody-(शास.) अचिर-अस्थायी-तात्कालिक-स्वल्पकालिक-अनित्य बंधन. -Debt-(अर्थ.) अस्थायि ऋण. -Equilibrium-(अर्थ.) अस्थायी साम्य; अस्थायी समतोलन. -Hard Water-(रसा.) अल्पक्षारजल; स्वादुजल. -Hardness-(रसा.) अस्थायी खरता. -Settlement-(अर्थ.) अस्थायी व्यवस्था नियोजन-निर्णय. -Star-(ज्यो.) अल्पकालिक तारा; तारका. -Teeth-(वै.) दुग्धदंत.

Tempоro Malar Canal—(वै.) शंखगंडिक रंध्रमार्ग. -Mandibular-शंखचिबुक. -Parietal Suture-शंखपार्श्वसंधि. -Sphenoidal Suture-जतुकशंखसंधि.

Temptation—(तत्त्व.) प्रलोभन; लोभन; मोहन.

Temulence—(वै.) उन्मत्तता; सुरामद.

Tenacious—१ (पदा.) संसक्त. २ (रसा.) तन्य.

Tenacity—१ (पदा.) संसक्ति; धारणशक्ति; दृढता; संलग्नशीलता. २ (रसा.) तन्यता; धारणा. [म. चिवटपणा]

Tenancy—(शास.) १ रहिवासाधिकार; व्यापाराधिकार. २ कृषकाधिकार; क्षेत्राधिकार; धारकाधिकार. [म. वहिवाट; वहिवाटीचा हक्क] -Act Law-कृषक नियमावली-विधि. [म. कुळकायदा] -Joint-सामयिक कृषकाधिकार-रहिवासाधिकार. [म. समाईक वहिवाटीचा हक्क]

Tenant—(शास.) १ कृषक; क्षेत्रिक. [कास्तकार, कूळ] २ रहिवासी. -At will-(अर्थ.) अस्थिर कर्षक. [म. उपरीकूळ; गैरमौरुसीकास्तकार] -Farmer-स्वतःकर्षक. [म. स्वत: कसणारें कूळ, शिकमीकास्त] -for Life-आजीव कर्षक; आजीवनधारक; यावज्जीवनधारक. -Having no Right of Occupation-विनाधिकारकर्षक; अस्थिरकर्षक. [म. उपरिकूळ] -on Sufference-अतीताधिकार कर्षक. [म. मुदती बाहेरील कूळ] -Right-कर्षकअधिकार.

Tenants, -in Common—(अर्थ.) १ समविभागी कर्षक. २ समायिक रहिवासी. -Joint-समायिक कर्षक; समायिक धनी; संमीलित काश्तकार.

Tend to Coincidence—(तत्त्व.) तादात्म्यप्रवृत्तिक. [म. तादात्म्य होऊं पाहणें]

Tendency—१ (अर्थ., पदा.) प्रवृत्ति; कलन. [म. कल] २ (तत्त्व.) प्रवृत्ति, प्रवणता; चेतना; आवेग; जागृतशक्ति. [हिं. तखमिता] -Acquired-अर्जितप्रवृत्ति. -Central-केंद्रिक०. -Determining-निर्धारक०. -Inherited-आनुवंशिक०. -Preservative-रक्षाकारी०.

Tender—(अर्थ.) १ नियतमूल्यपत्र, मूल्यनिवेदन. २ प्रदान; उपन्यासन; प्रस्ताव -Legal-विधिमान्य; नियमानुकूल; नियमानुसारी. [हिं. कानूनग्राह्य (शिक्का)] -Money-पूर्वदत्तधन; विश्वासधन. [म. बयाणा, सचकार, इरार]

Tender—(वै.) वेदनीय. -ness-(वै.)स्पर्शासहत्व.

Tending to—अभिमुख

Tendinous—(वै.) ताणवत्.

Tendo, -Achilles—अचिलिसबंधन. see Tendon. -Aponeurosis-(वै.) कंडराप्रस्तारक. -Calcaneus-पार्ष्णिताण; पार्ष्णिकंडरा. [म. घोडशीर] -Oculi-नेत्रकंडरिका

Tendon—(वै.) स्नायुरज्जु; स्नायुपुच्छ; कंडरा; ताण; पेशीरज्जु; स्नायुबंधन; स्नाय्वग्र; स्नसा; स्नायु; कंडराग्र. -Achilles-अचिलिसकंडरा. [म. घोडशीर, ढोणशीर, घोंडशीर] -Cell-ताणघटक. -Central-मध्यगतकंडरा. -of the Muscle-स्नायुकंडरा. -Reflexes-नसा-स्नायुप्रति तर्ती क्रिया; कंडराप्रतिवर्तन. -Sheath-कंडरावेष्टन.

Tendril—(वन.) १ सूत्रपर्ण; प्रतान; लताकर; तंतु; आकर्ष. [म. ताणा, पागोरा]. २ सूत्रकोष्ठ. [म. सुतासारखें खोड] -Climber-प्रतानारोहिणी. -Tendrillar (Stipule)-आकर्षीभूत; प्रतानरूप. -Apex-प्रतानाग्र.

Tenement—(अर्थ.) १ कर्षकभूमि; वास्तु; गृह; उपगृह; उपवास्तु. २ क्रीतगृह.

Tenesmus—(वै.) वेदना; प्रवहण. [म. मुरडा]

Tenet—तत्त्व; सिद्धांत; मूलसूत्र.

Tenia (Coli)—(वै.) प्रबंधिका.

Tennis—(क्रीडा.) जालकंदुकक्रीडा. [म. चेंडूजाळी]

Tenography—(वै.) स्नसावर्णन; स्नायुरज्जुवर्णन.
Tenology—स्नसाविद्या; स्नायुरज्जुविद्या.
Tenometer—(पदा.) तानमापक.
Tenodynia—(वै.) स्नायुरज्जुपीडा.
Tenon—(स्था.) शंक्वग्र. [म. कुसूं, कूस, वात्या, वाता, वाथा]
Tenor—१ (तत्त्व.) तात्पर्य; आशय. २ (संगीत.) मध्यसवन; द्वितीयसवन; मध्यरचन; मध्यमस्वर.
Tenosynovitis—(वै.) कंडरावरणशोथ.
Tenotomy—(वै.) स्नायुपुच्छच्छेद; स्नायुरज्जुशस्त्रक्रिया; स्नसाच्छेद.
Tense—(व्या.) काल. -Future-भविष्यकाल. -Imperfect-अपूर्णकाल. -Past-भूतकाल. -Perfect-पूर्णकाल. -Present-वर्तमानकाल.
Tense—(वै.) आतत.
Tensibility—(तत्त्व.) धारणा.
Tensile Strength—(यंत्र., रसा.) तन्यशक्ति; तन्यताबल; वितानक्षमता. [म. तणावाचा जोर]
Tension—(रसा., स्था.) ताण; प्रेरण; आतति; विततति; तनिमा. [म. ताण, ओढ, हिं. दबाव, तणाव] -Electrical-(पदा.) विभव; वैद्युत्तन्यता; वैद्युतशक्तिभार. [-High-उच्चविभव; उच्चवैद्युच्छक्तिभार. -Low-निम्नविभव; नीच-निम्नवैद्युच्छक्तिभार] -of Vapour-(रसा.) बाष्पभार; बाष्पशक्ति; बाष्पतन्यता. [हिं. दबाव; बाष्पदाब] -Surface-(रसा.) पृष्ठ विततति; पृष्ठतन्यता.
Tensor—(वै.) तन्यक; तानिका; तानक; उत्तंसक; प्रसारकपेशी. [म. ताणणारा] -Fasciæ Latae-अंकआवरणतानक; और्वीकलातंसनी. -Palati-तालूत्तंसक; तालुतंसनी.
Tarsi—पक्ष्मस्नायु; पक्ष्मतन्यक; अश्रुविसर्जनी (पेशी). -Tympani-पटहोत्तंसी (स्नायु). -Vaginal Femoris-ऊरुकंचुकाकर्षणी. -Veli Palatani-तालुतानक.
Tent—१ (वै.) प्रसरणयंत्र. २ (समाज.) वस्त्रावास; वस्त्रगृह; पटमंडप.
Tentacles—१ (प्रा., वै.) भुजा; गात्र; संवेदक; स्पर्शशुंडा; तंतुक. २ (वन.) कर्षिका.
Tentalum—(रसा.) तंतल.
Tentative—प्राथमिक; प्रायोगिक.
Tenthmeter—(पदा.) दशांशमापक.
Tentorium,-Cerebelli—(वै.) समशिरालपट; समपटल; वितानिका; जननिका; लघुमस्तिष्क वितानिका. -Cerebri-दीर्घिका सिरापरिखा.
Tenure—(अर्थ.) १ भूमिधारण; भूकर्षण; स्वाम्यप्रकार; स्वत्वप्रकार; सत्ताप्रकार. [हिं. जोत] २ वास; रहिवास. -of Property-धनधारण; संपत्तिधारण. [हिं. मालकी; मिलकियात]
Tepal—(वन.) परिवर्दल.
Tephrosia Purpurea—(वन.) शरपुंखा. [म. उन्हाळी, रानटीनीळ.
Tepid—(रसा.) मंदोष्ण. [म. कोमट, हिं. गुनगुना]
Tepidarium—(वै.) उष्णजलस्नान.
Teratology—(वै.) अपरूपविद्या; विकृतिविचार; विकृतरूपविचार; शारीरविकृतिविज्ञान.
Terbium—(रसा.) तर्बि; तीव्रीय.
Terchesius Turchina—(भू.) see Turquoise वैदूर्य. [म. फिरोज; वैडूर्य]
Terephthalic Acid—तरीथैलिकाम्ल.
Teres, -Major—महावृत्त. -Minor-लघुवृत्त.
Teres, -Major—(वै.) बृहत् अंसाधारिक स्नायु; गुरुप्रवर्तक; अंसाधारिकागुर्वी. -Minor-लघुअंसाधारिक स्नायु; लघुप्रवर्तक: अंसाधारिका लघ्वी.
Term—१ (ग.) पद; राशि; संख्या. २ (तत्त्व.) पद; अवयव. ३ (रसा., पदा.) संज्ञा; पारिभाषिक शब्द; पद. -Absolute-(तत्त्व.) शुद्धपद; निरपेक्षपद. -Abstract-१ (तत्त्व.) गुणवाची पद. २ (शास.) धर्मपद. -Ambiguous-(तत्त्व.) संदिग्धपद; अनेकार्थी०. -Analogous-तुल्यपद; समानपद. -Antecedent-पूर्वपद. -Attributive-(तत्त्व.) विशेषणपद. १ (ग.) समाहारक साधारणपद; सामान्यपद. २ (तत्त्व.) समष्टिपद. -Compatible-संवादीपद. -Common-(ग., तत्त्व.) साधारणपद. -Concrete-(तत्त्व.) वस्तुपद; पदार्थपद. -Pure-(ग.) शुद्धसाधारणपद. -Connotative-(तत्त्व.) अर्थयुक्तपद; जातिनिदर्शक०. -Contradictory-(तत्त्व.) विसंगतपद; विरुद्ध०. -Contrary-विरुद्धपद; विपरीतपद. -Denotative-व्यक्तिनिदर्शकपद. -Distributed-(तत्त्व.) पूर्णव्याप्तपद; सर्वव्याप्तपद; व्याप्तपद. -Distribution of-पदव्यापन. -Distribu-

tive-(तत्त्व.) व्यष्टिपद. -First of a Ratio-(ग.) पूर्वपद. -Indeterminate- Indefinite-(तत्त्व.) संदिग्धपद; अनियत-अविशेष-अनिर्वाचक पद. -Major-(तर्क.) साध्य; ज्येष्ठपद; साध्यपद; हेतु; साधन. -Middle-मध्यपद; हेतुपद.-Minor-(तत्त्व.) कनिष्ठपद; पक्षपद. -Negative-(तत्त्व.) अभावपद. -Non-Connotative-(तत्त्व.) अर्थ-रहितपद. -of a Bill-(अर्थ.) धनलेखअवधि. -of Arithmetical Progression-(ग.) गच्छ; पद. [-First-मुखपद.] -Positive-(तत्त्व.) भावपद. -Privative-(तत्त्व.) ऋणपद. -Relative-(तत्त्व.) सापेक्षपद; संबंधि०.-Singular-(तत्त्व.) विशेषपद; व्यक्तिपद. -to be Divided-(तत्त्व.) विभेद्यपद. -to be Defined-(तत्त्व.) लक्ष्यपद. -Un-ambiguous-(तत्त्व.) असंदिग्ध-पद. -Undistributive-(तत्त्व.) अपूर्णव्याप्तपद; अंगव्याप्तपद. -Univocal-एकार्थीपद. -Second of a Ratio-उत्तरपद.

Terms,-Like—(ग.) सरूपपदानि. -Unequal-असमपदानि. -Unlike-विरूपपदानि; भिन्नरूपपदानि.

Term—(अर्थ., शिक्षण.) अवधि; मर्यादा; काल; काल-खंड; अवसर; सत्र. -Full-पूर्णकाल.

Terminable Division—(ग.) निःशेष भागाकार.

Terminal—१ (पदा., ग.) अग्र; अग्रीय; अंतिम; अंत्य. २ (यंत्र.) प्रांत; प्रांत्य. ३ (वन.) अंत्यरुह; अग्ररुह; अग्रस्थ; अंतिम. ४ (वै.) अवसान; अंत्य. -P. D. or Voltage-(यंत्र.) बाह्यप्रेरण. -Annuity-सान्त वार्षिकवृत्ति; सावधिकवर्षवृत्ति; मर्यादि-तवर्षवृत्ति. -Binding Screw-(यंत्र.) संयोजकमल-सूत्र. -Cell-(वै.) अंत्यकण. -Examination-संक्रांतपरीक्षा; षाण्मासिक परीक्षा. -Gland-(वै.) अव-सानग्रंथि. -Loan-(अर्थ.) सावधिक ऋण; मर्यादित ऋण. -Tax-(अर्थ.) अंतिमस्थानकर. अवसानकर; स्थानकर; स्थानिककर. -Ventrical-(वै.) प्रवहण-कोटर.

Terminalia, -Arjuna—(वन.) अर्जुन; नंदीवृक्ष. [म. अर्जुनसादडा] -Belerica-बिभीतक. [म. बेहडा] -Catappa-हिज्जल; क्षुद्रवाताम. [म. जंगली बदाम] -Chebula-हरितकी. [म. हिरडा] -Tomentosa-सर्ज. [म. ऐन, सादडा]

Terminating—(ग.) ससीम; सान्त; सावधिक.

Termination—१ प्रत्यय. २ (तत्त्व., शास.) समाप्ति; अंत; अवसान.

Terminism—(तत्त्व.) नामवाद.

Terminist—नामवादी.

Terminology—परिभाषा; परिभाषाशास्त्र; संकेत; संज्ञा. संकेतशब्द;सांकेतिकभाषा.-Standard-प्रमाणपरिभाषा.

Terminus—अंत; अग्र; अवधि; सीमांत; मर्यादा.

Termite—(प्राणि.) श्वेतपिपीलका; वल्मीका; काष्ठभक्षी. [म. वाळवी]

Ternary—१ (तत्त्व.) त्रिक; त्रय; त्रयी; त्रितय; त्रियुत. २ (रसा.) त्रिक; त्रिभौतिक; त्रिमूलात्मक.

Ternate—(वन.) त्रिदल; त्रिपर्ण; त्रिपत्री; त्रिफलक. [म. तिकटें पान, तीनपानी]

Ternstrœmiaceæ—(वन.) चहावर्ग.

Terpene—(रसा.) तारपीन.

Terra—पृथ्वी. -Cotta-१ (रसा.) पक्वमृत्तिका; भ्रष्टमृत्तिका(मय). २ (शिल्प.) पार्थिव.

Terralin—(वै.) अंजन; विलेप. [म. मलम]

Terrarium—भूजीवालय.

Terrene—(तत्त्व.) पार्थिव; भौम; लौकिक.

Terrestrial—१ (ज्यो.) पार्थिव; भौमिक; भू—; भौतिक. २ (तत्त्व.) सांसारिक; पार्थिव. ३ (वन.) स्थलज. -Equator-(ज्यो.) भूविषुवरेषा; निरक्षरेखा; भूविषुववृत्त; निरक्षवृत्त; नाडीमंडल. -Globe-भूगोल. -Latitude-अक्षांश; अक्षांतर; अक्षभाग. -Longi-tude-रेखांश; देशांतर. -Magnetism-(पदा.) भूचुंबकत्व; पार्थिवचुंबन; आयस्कांत्य.

Territorial—१ (युद्ध.) भौमिकसैन्य; स्थानिकसेना; देशसेना. २ (राज.) देशसंबंधि; देशिक; भौमिक; स्थानिक; प्रादेशिक; राष्ट्रीय. -Division of Labo-ur-(अर्थ.) स्थानिक श्रमविभाग; देश्यश्रमविभाग; प्रादेशिक०. -Force-देशीयसेना. -Waters-(राज.)भूनिविष्ट समुद्र; भूमिपरिःसर समुद्र; देशीयसमुद्र.

Territory—(भू.) केंद्रशासितप्रदेश; स्थल; प्रदेश; स्थान; देश; राष्ट्र.

Terrorism—(राज.) आतंकवाद; भयप्रदर्शनवाद.

Tertian—तृतीयक; त्र्याहिक. [म. एकांतराड]

Tertiary—(भू.) तृतीयक; तार्तीयिक; तृतीययुगीन; तृतीय; तार्तीय. -Branch-(वन.) प्रशाखा.

Tertii Adjecentis—(तत्त्व.) सर्वावयव-विशिष्ट-प्रतिज्ञा.

Test—(रसा., वै.) परीक्षा; प्रमाण; निकष; अभीक्षण; शोधन. -Act-(इति.) परीक्षणविधि. -Crucial-(रसा.) निर्णायक प्रयोग. -Dry-शुष्क परीक्षा; शुष्क निकष. -Plate-निकष; परीक्षापट्ट; निकषपट्ट. [म. कसपट्टी] -Touching-घर्षणकष; घर्षणपरीक्षा. -Wet-आर्द्रपरीक्षा; द्रवपरीक्षा; द्रवनिकष. -Glass-परीक्षापात्र; निकषपात्र. -Paper-परीक्षापत्र; निकषपत्र. -Tube-परीक्षानलिका; प्रयोगनलिका; परीक्षिणी; शोधननलिका. [म.पारखणी; परीक्षानळी] [-Cleaner Washer-परीक्षानलिकाघर्षक; परीक्षानलिकाधावक. -Holder-परीक्षानलिकाधारक. -Stand-परीक्षानलिकोपस्तम्भ. [म. पारखाळें, कसनळीची घोडी]

Testa—(वन.) बीजकवच; बीजावरण; बाह्यकवच; कवच; बीजबहिराच्छादन; बीजबहिस्त्वक्. [म. टरफल, कवची]

Testacea—(प्राणि.) शंखी.

Testament—(शास.) मृत्युपत्र; आतुरलेख; अंतिमपत्र; मुमूर्षुलेख.

Testamentary Instrument—(शास.) मृत्युपत्र; व्यवस्थापत्र.

Testate—(शास.) मृत्युपत्रकृत.

Testator—(शास्त्र.) मृत्युपत्रकर्ता; मुमूर्षुलेखकर्ता.

Testes-Testis—(वै.) वृषण; मुष्क; शुक्रमूलकग्रंथि; वृषणग्रंथि; शुक्रग्रंथि. -Tubulus Canal-वीर्योत्पादकनलिका.

Testicle—(प्राणि., वै.) अण्ड; मुष्क; कोश; वृषण.

Testicular—(वै.) वृषण—. -Tumours-अंडार्बुद.

Testiculate—(प्राणि.) अंडद्वययुक्त.

Testify—(शास.) साक्षीभवन; साक्षीकरण; प्रमाणन.

Testimonium—(भाषा.) उपप्रमाण.

Testimony—१ (तत्त्व.) परवाक्यप्रमाण; आप्तवाक्यप्रमाण; शब्दप्रमाण; साक्ष्य; आप्त-पर वाक्य. २ (शास.) साक्ष्य; प्रमाण; प्रामाण्य.

Testing Officer—(शास.) परीक्षक; परिदर्शक; निकषक. -Station-परीक्षास्थान; परीक्षागार.

Tetanic—(वै.) धनुर्वातसदृश. -Contraction-धनुर्वात आकुंचन; अविरतसंकोच.

Tetanus—(वै.) धनुर्वात; अविरतसंकोच; धनुष्टकार; समाकर्ष; संततसंकोच; धनुस्तंभीवात. -Neonatarum-नवजात धनुर्वात.

Tetany—(वै.) धनुर्वातसमरोग; प्रवितति; पेशीआक्षेप.

Tetra—(रसा.) चतुर. -Acid-(रसा.) चतुरम्ल. -Acidic-(रसा.) चातुराम्लिक. -Andria androus-(वन.) चतु:पुंकेसरी. -Basic-(रसा.) चातुर्भस्मिक;चतु:क्षारीय. -Chlormethane-चतुर्हरानुरूप. -Dactyl-(प्राणि.) चतुरांगुलिक. -Decapoda-(प्राणि.) चतुर्दशपदी. -Dynamous-(वन.) चतु:शृंगनरकेसर; दीर्घचतुष्टयी; चतुर्दीर्घक; चतुरुन्नत; चतुरोद्धतकेसरी; चतु:समोत्सेधी. -Foliate-(वन.) चतुर्दल; चतुष्पत्री. -gon-चतु-ष्कोण. -gonal-(ग.) चतुष्कोणी; चतुष्फल. [म. चौकोनी] [-gonal -Dimetric-(भू.) चतुष्कोणी द्विमिति.] -Gynous-(वन.) चतुर्गर्भकेसरी; चतुर्योनी. -Hedral-(ग.) चतुष्फलकीय. -Hedron-(ग., वै.) चतुष्फलक; चतुस्तलक; चतु:पृष्ठक सूचि; चतुष्पीठ; चतुष्ठान. -Lemma-(तत्त्व.) चतु:शृंगानुमान. -Merous-१ (प्राणि.) चतु:संधियुक्त; चतुरवयवी. २ (वन.) चतुर्विभागयुक्त; चतुरवयवि. -Oxide-(रसा.) चतुष्प्राणिल; चतुष्प्राणिद. -Petalus-(वन.) चतुष्पटल. -Phylous-(वन.) चतुष्पर्णी. -Ploid-(वन.) चतुर्गणित; चतु:सांख्यिक. -Pod-(प्राणि.) चतुष्पदी. -Pterous-(प्राणि.) चतुष्पत्री. -Spermous-(वन.) चतुर्बीज. -Sporangius-(वन.) चतुर्रेणु-कोश. -Spore-(वन.) चतुर्रेणु. -Syllable-(व्या.) चतुरवयवी (शब्द). -Valence-(रसा.) चतु:शक्तित्व; चतुर्मूल्यत्व. -Valent-(रसा.) चतुर्मूल्य; चतुर्बन्धक; चतु:शक्तिक; चतु:संयोगी; चतुर्योजी.

Tetrarch—१ (वन.) चतु:सांचिक. २ (शास.) चतुर्थांशाधिप.

Tetratmic--(रसा.) चतु:परमाणुक; चतुर्मूल्य.

Tetranthera Roxburghii—(वन.) महामेद [म. मैदालकडी]

Tetrad— १ (रसा., पदा.) चतुर्मूल्य; चतु:शक्तिक; चतुर्बन्धक; चतुष्क; चतुष्प्रस्थ. २ (वन.) चतुष्टय; चतस्र. [म. चौकडी] ३ (वै.) गर्भचतुष्क.

Text—(भाषा.) मूलग्रंथ; मूल; सूत्र; संहिता. -Book-पाठ्यपुस्तक; नियतपुस्तक; शालापुस्तक; क्रमिकपुस्तक.

Textile—(पदा.) वस्त्रवस्तु; तंतुवायिक. [म. विणकाम] -Business-(अर्थ.) वस्त्रव्यवसाय; वस्त्रव्यापार.

Textual—(भाषा.) मूलग्रंथीय. -Criticism-संहिताचिकित्सा. -Dynamics-असंहित-संहिताचिकित्सा. -Statics-संहित(सुस्थित)०.

Texture—(अर्थ., वन.) रचना;ऊति; तंतुसूत्रगुण. [म. पोत]

Textus, -Ornation—(भाषा.) बृहत्संहिता. -Simplicior-लघुसंहिता.

Thalamen Cephalon—(वै.) मुकुलखंड.

Thalamifloræ—(वन.) चतुर्भिन्नपुष्पी; मुक्तसंदलिक. [म. पुष्पासनी गट]

Thalamifloral—(वन.) स्थालपुष्पी.

Thalamus—१ (वन.) पुष्पाधार; स्थाल; पुष्पासन; स्तंभक; पुष्पपीठ; पुष्पाक्ष; शैल; आशय; आधार; पात्रदल. २ (वै.) मुकुल; शय्या; तल्प; मस्तिष्कस्थित श्वेतमज्जा.

Thalictrum Folliolsum—(वन.) त्रायमाण. [म. त्रायंती]

Thallium—(रसा.) थाल्ल; हरिताक; हरिद्रेषांक; थैलम्.

Thallogen—(वन) स्थाणुवर्गीय (वनस्पति); स्थाणुवर्ग; स्थाणुजनक.

Thalloid—(वन.) निरवयव; स्थाणुरूप.

Thallophyta—(वन.) निरवयव (वनस्पति); प्रकांडरहित; स्थाणुपर्णी; अंगविहीनवर्ग; स्थाणुवर्ग; नेंद्रियवर्ग; अव्यक्तशाली; इंद्रियविहीन वनस्पति.

Thallus—(वन.) स्थाणु; स्थाणुवृन्त; अव्यक्त; निरवयव. [म. दगडफूल, धोंडफूल]

Thalmo Olivary Fasciculus—(वै.) मुकुलगंडपथ.

Thanatomania—(वै.) आत्महत्याकारक उन्माद.

Thanatophobia—(वै.) मृत्युभय.

Thaspesia Populnea—(वन.) पारीश. [म. पारसापिंपळ, भेंडी]

Thaw—(पदा.) हिमद्रव; हिमविलय; हिमविलोप.

Thea—see Tea.

Theachinensis—(वन.) चाह. [म. चहा]

Theatre—(नाट्य.) नाट्य-नाटक गृह; नाट्यमंदिर; प्रेक्षागृह.

Theca—(वन.) कोश; पुट.

Thecaphore—(वन.) पुटाशय.

Thecaspore—(वन.) पुटरेणु.

Thein—(रसा.) चाहवीर्य.

Theism—(तत्त्व.) ईश्वरवाद; सेश्वरता; एकेश्वरवाद; आस्तिक्यवाद.

Theist—(तत्त्व.) आस्तिक; ईश्वरवादी.

Theistical—ईश्वरवादविषयक; आस्तिक्यसंबंधी.

Thelitis—(वै.) स्तनवृंदप्रदाह.

Theme—(तत्त्व.) विषय; अधिकरण; प्रकरण.

Thenar Eminence—(वै.) अंगुष्ठमूल.

Thenard's Blue—(रसा.) थेनार्डनील.

Theocracy—(राज.) ईश्वरसत्ताक राज्यपद्धति; ईश्वरसाम्राज्य; धर्मपीठस्थ राजसत्ता; धर्मिष्ठशासन; देवराज्य; सायुज्य.

Theodicy—(तत्त्व.) ईश्वरनैर्दोष्यवाद; ईश्वरनिर्दोषत्ववाद.

Theodolite—(स्था.) कोणमापक; कोणादर्श; कोणमान; दूरदर्शक-दूरवीक्षण यंत्र.

Theogony—(तत्त्व.) देववंश; ईश्वरवंश; देवोत्पत्ति.

Theological—(तत्त्व.) आधिदैविक.

Theology—(तत्त्व.) देवशास्त्र; देवविद्या; ईश्वरविद्याशास्त्र; धर्मशास्त्र; ईश्वरज्ञान; देवमीमांसा; ब्रह्मविद्या; अध्यात्मविद्या. -Dogmatic-सिद्धांतरूपदेवशास्त्र-धर्मशास्त्र. -Natural-सृष्टिसिद्ध धर्मशास्त्र-देवशास्त्र; नैसर्गिक ईश्वरविद्या. -Positive or Revealed-ईश्वरप्रणित धर्मशास्त्र. -Speculative-मानवकृत धर्मशास्त्र; पौरुषेय धर्मशास्त्र. -Systematic-सूत्रबद्ध धर्मशास्त्र.

Theomania—(वै.) धर्मोन्माद.

Theophany—(तत्त्व.) ईश्वरसाक्षात्कार; देवदर्शन.

Theorem—(तत्त्व.) सिद्धान्त; उपपाद्य; प्रमेय; सारणी; सिद्धार्थ; साध्य; सिध्यर्थ; प्रमेयोपपाद्य; नियम; न्यायप्रश्न; न्यायोक्ति. -Continuant-वितानियम. -Converse-विलोमनियम. -Derived-व्युत्पन्न नियम. -Existence-अस्तित्व०. -Meanvalue-मध्यमान०. -Multi Nominal-बहुपद०. -Reciprocity-व्युत्क्रम०. -Remainder-शेषफल०.

Theoretical—१(तत्त्व.) सैद्धान्तिक; तात्त्विक; प्रतिन्यासी; तत्त्वीय; वादीय; सिद्धांतिक; भावगम्य; औपप-

त्तिक; काल्पनिक; सूत्रात्मक; शास्त्रीय. २ (पदा., रसा.) तंत्रीय; वादीय. -Economics-(अर्थ.) सिद्धान्तक अर्थशास्त्र. -Mechanics-(यंत्र.) ०यंत्रशास्त्र. -Politics-सैद्धांतिक राजनीति. -Value-(अर्थ.) ०मूल्य.

Theoretically—(ग.) उपपत्तिदृष्ट्या; शास्त्रतः; तात्विक दृष्ट्या.

Theorisation—(तत्त्व.) उपपादन; सिद्धांतन; अभ्युपगमन.

Theorist—उपपत्तिकर्ता; कल्पनाकुशल; सिद्धान्ती; सिध्दांतवादी.

Theory—(तत्त्व.) सिध्दांत; वाद; प्रतिन्यास; उपपत्ति; तत्त्व; कल्पना; मत; शास्त्र; तर्क; परिकल्पना; कल्प; चिकित्सा; दर्शन; मंत्र; मीमांसा; तंत्र; युक्ति; भूमिका; अनुमान; प्रमेय. -Established-(तत्त्व.) प्रस्थापित सिध्दांत. -of Contagium Vivum-(वै.) सजीव संसर्गवाद. -of Evolution-विकासवाद; उत्क्रांतिवाद; परिणामवाद. -of Exchange-(अर्थ.) विनिमयकल्पना. -of Interest-(अर्थ.) कुंसीद सिध्दांत; वृध्दिसिध्दांत. -of Phases-(पदा.) दशानियम. -of Profits-(अर्थ.) लाभसिध्दांत. -of Recapitulation-पुनरावृत्ति सिध्दांत. -of Rent-(अर्थ.) भाटकसिद्धांत; मूल्यदान सिध्दांत. -of Surplus Value-(अर्थ.) अधिक मूल्य सिध्दांत. -of Undulation-लहर सिद्धांत. -of Unit Character-पृथक्लक्षणैक सिध्दांत. -of Valency-मूल्यत्व कल्पना. - of Wages-(अर्थ.) वेतनसिध्दांत.

Theosophical—(तत्त्व., धर्म.) ब्रह्मविद्याविषयक.

Theosophist - ब्रह्मविद्यावादी.

Theosophy—(तत्त्व., धर्म.) ब्रह्मविद्या; देव विद्याज्ञान; आत्मविद्या; अध्यात्मविद्या; ईश्वरशास्त्र.

Therapeutic—(वै.) औषधीय; भेषजीय; चिकित्सात्मक. -Effect-चिकित्सात्मक प्रभाव.

Therapeutics—(वै.) भेषजप्रकरण; औषधोपाय विद्या-प्रकरण; व्याधिपरिहारक शास्त्र; औषधप्रकरण; चिकित्साशास्त्र; रोगचिकित्सा; उपचार विद्याशास्त्र.

Therapy—(वै.) उपचारकर्म; औषधोपचार पध्दति.

Thereology—(वै.) उपचारविद्या; भेषजविद्या.

Therm—(पदा.) उष्णतामूलमान; थर्म; उष्मांक.

Thermal—(पदा.) औष्णिक; उष्णताविषयक; तापीय; उष्म; उष्ण; उष्मासंबंधी; औष्ण; तापमानभूत. -Capacity-(पदा.) उष्माहार; तापसमावेशन; तापग्राहिता; तापांक. -Conductivity-तापसंचालकता. -Efficiency-(यंत्र.) उष्मसंबंधी तत्परता; औष्णिक कार्यशक्ति. -Ionisation-(पदा.) उष्णताजन्य अयनीभवन; औष्णिक अयनीभवन. -Unit-(पदा.) उष्णतामूलमान; तापीय एकांक; उष्मपरिमाण.

Thermanæsthesia—(वै.) उष्णतामुप्ति; तापनिम् संज्ञत्व.

Thermatology—(पदा.) उष्मोपचारविद्या.

Thermion—(पदा.) तापायन.

Thermionic Value-(पदा.) तापायनिक अभिद्वार.

Thermo, Barometer—(पदा.) उष्णमान भारमापक; उष्मभारमापक. -Chemistry-(रसा.) उष्णतारसायनशास्त्र; तापरसायन; औष्णिकरसायन. -Chrosy-तापकिरणलहरिशीलता. -Couple-(पदा.) औष्णिक विद्युद्युग्म; तापविद्युद्युग्म; तापविद्युत्पुंज. -Dynamics-(पदा.) औष्णिक गतिशास्त्र; तापगतिशास्त्र; उष्मगतिशास्त्र; उष्णतागतिशास्त्र; उष्मयामि; उष्मगति विद्या-शास्त्र. -Electric-(पदा.) उष्मवैद्युत; तापवैद्युत; उष्णवैद्युत [-Current-(पदा.) उष्णताविद्युत्प्रवाह. -Junction-उष्णताविद्युत्संधि; तापवैद्युतसंधि; तापतडित्संधि. -Pile-उष्णताजन्यविद्युन्माला; उष्मवैद्युत्राशि-माला; उष्णमानविद्युन्माला; तापवैद्युत्पुंज. -Power उष्मविद्युच्छक्ति; तापवैद्युतत्व; तापतडित्क्षमता.] -Electricity-(पदा.) उष्णताजन्यविद्युत्; उष्मविद्युत्; तापविद्युत्; तापतडित्; -Electrometer-(पदा.) उष्णताविद्युन्मापक; उष्मविद्युन्मापक. -Genesis-उष्मजनन; उष्मोत्पत्ति. -Gram-(पदा.) उष्णमानलेख; उष्मलेख; तापलेख. -Graph-(पदा.) तापलेखक; उष्णमानलेखक; उष्मालेखक; उष्णतालेखक. -Graphy-(पदा.) उष्मालेखन. -Lysis-तापविक्षेप; उष्मविश्लेषण; उष्मपृथक्करण. -Magnetism-उष्मचुंबकता. -Metograph-स्वयमुष्ममापक; तामक्रमसूचक. -Metry-उष्णमानविद्या. -Nastic-(वन.) तापप्रेरित. -Nasty-तापप्रेरणा. -Pile-उष्णताविद्युन्माला; अल्पोष्मामापक; तापयुग्म; सूक्ष्मतापमापक. -Scope-(पदा.) उष्णतादर्शक; तापदर्शक;

उष्मादर्शक; तापवीक्षण. -State-(पदा.) उष्णतास्थापक; तापस्थापक;उष्मक्रम नियामक-निर्धारक. -Statics-(पदा.) उष्णतास्थितिशास्त्र. -Stat-(पदा.) उष्णमान-स्थापक; तपस्थापक; तापस्थापक; तापनिर्धारक. Taxis-उष्णतामानप्रवर्तित; तपोत्तेजन. -tics-(पदा.) उष्मशास्त्र. -Tonic-(वन.) तापानुरूप. -Tropic-(वन.) तापानुवर्ती. -Tropism-(रसा.) तापरूपकता; उष्माकर्षण.

Thermometer—(पदा.) उष्णमापक; उष्णमानमापक; तापनलिका; तापमापक; उष्णतापमापक; तपमापक; उष्ममापक; उष्णोग्रतामापक; तापमानयंत्र. -Assmann-चलद्वायुउष्णमापक. [म. धांवत्या हवेंतील तापमापक) -Black Bulb-कृष्णमुखी-कज्जलमुखी उष्णमापक. -Centigrade-(पदा.) शतभाग उष्णमापक. -Clinical-(पदा.) शरीर उष्णमापक; रुग्णोष्णमापक शारीर उष्ममापक. -Constant Pressure-स्थिरभार०; समप्रेष०. [--Volume-स्थिर आयतन०; समायतन०] -DryBulb-शुष्कमुखी०. -Earth-भौमिक०. -Electric-विद्युत्०. -Fixed Point of-स्थिरबिंदु०. -Fahrenheit-फारेनहीट० -Gas-वायुयुक्त०. -Grass Minimum-तृण्य लघुत्तम०. -Kata-तापपात०; उष्णमानपात०. -Lower Fixed Point of-अधःस्थिरबिंदु.० -Maximum-गरिष्ठ०; महत्तम; उच्चतम; उपरिष्ठ०. [म.कमाल तापनळी] -Minimum-लघिष्ठ०; नीचतम-निम्नतम-लघुतम-कनिष्ठ०. [म. किमानतापनळी]-Reaumur-रोमर०. -Resistance-प्रतिरोध०; रोध०. -Sea-सामुद्र०. -Sling-(पदा.) चलत् उष्णमापक. दोलोष्णमापक. [झुलतें उष्ण] -Solarradiation-सौरप्रारणी०. -Terrestrial radiation-(पदा.) भूप्रारणी०. -Upper Fixed point of-उच्चस्थिर बिंदु. -Weight-तोलनप्रसारमापक; तोलन०; भार०. -Wet Bulb-आर्द्रमुखी०.

Thermonic Valve—(पदा.) तापायनिक-उष्णमान द्वारक; उष्णमान पिधान.

Thermos—(पदा.) निर्वातपात्र; उष्मधानी

Thermorpha—(प्राणि.) स्रस्तनसर्पिलप्राणि.

Thesaurus—(भाषा.) शब्दसंग्रह.

Thesis—(तत्त्व., राज.) १ वस्तुस्थिति; योग; प्रतिज्ञा; पूर्वपक्ष. २ निबंध; प्रबंध; महानिबंध.

Thespesia Populnea—(वन.) पारिश ? [म. भेंड; पारोसा पिंपळ; पिंपरणी]

Theurgic—(वै.) दैवी.

Thevetia Neriifolia—(वन.) विषुषा. [म.शेरणी]

Thick—(रसा.) घन [म. घट्ट; गाठा; मोठा]

Thicken—(वन.) घनीभवन.

Thickness—(रसा.) घनत्व; घनता; दृढता; दार्ढ्य; पिण्ड; वेध. [म. घट्टपणा; हिं. गाढापन; मोटाई]

Thigh—(वै.) सक्थि; अंक; ऊरु; जंघा. -Bone-ऊर्विकास्थि; जंघिकास्थि.. -Friction-जंघामैथुन.

Thigmotropism—(वन.) स्पर्शानुवर्तन.

Thin—(रसा.) विरल; सूक्ष्म. [म. पातळ; हिं. पतेला] -Section-(भू.) सूक्ष्मच्छेद.

Thing—(तत्त्व.) वस्तु; पदार्थ; द्रव्य; गुणी; धर्मी. -hood-वस्तुत्व. -in Itself-वास्तविक जगत्; द्रव्यमात्र.

Things Required—साधनसामुग्री.

Thinking—(तत्त्व.) तर्कव्यापार; मनन; मनोव्यवहार; विचार; विमर्श; पर्यालोचन.

Thio, -Acid—(रसा.) गांधिकाम्ल; गंधाम्ल; गंधिकाम्ल. -Alcohol-गांधिकाल्क; गंधाल्क; गंधाल्कहल. -Aldehyde-गांधिक प्रायोज्जिल. -Carbonic Acid-गांधिककर्बाम्ल. -Cynate-गंधसायनेत. -Cynicacid-गंधनीलिकाम्ल. -Ether-गांधिक ईथर. -Ketone-गांधिक कितन. -Phenex-गंधकीदिव्य. -Sulphate-गंधकि-गंधकित. -Sulphonic Acid-गांधिक गंधनाम्ल. -Sulphuric-गंधगंधकिक; गंधगंधिक; गंधकिगंधिक.

Thionic—(रसा.) गंधकिक.

Thionyle—(रसा.) गंधिल.

Third,-Aspect of the Logos—(थिऑ.) ब्रह्मा. -Bill of Exchange-(अर्थ) तृतीय धनलेख. [हिं. परपेठ] -Dimension-तृतीय परिमाण-प्रमाण-मान. -Great Initiation-(थिऑ.) तृतीय महादीक्षा. -Layer-तृतीय आस्तर; तृतीयस्तर. -Major-(संगीत) दीर्घ तार्तीयिक. -Musical Interval-तार्तीयिक निष्पत्ति. -Party risk-(अर्थ.) त्रयस्थसंरक्षण. -Person-(शास.)त्रयस्थ; तृतीय. -System of Pulleys-(यंत्र.) तृतीयश्रेणिकपिकल.

Thrist—(तत्त्व.) तृष्णा; पिपासा.

This—(तत्त्व.) इदं; एतत्. -ness-इदंत्व; इदंता; एतत्व.
Tolipsis—(वै.) शिरासंपीडन.
Thoracic—(वै.) वक्षसीय; पृष्ठयम्; वक्षीय; उरस्; उरस्थ. -Aorta-मुख्यरोहिणी; वक्षभागरोहिणी. -Cage-उरःपंजर. -Cavity-(प्राणि.) उरोगुहा; उरोवकाश. हृदयकुहर. -Duct-(वै.) रसप्रणाली; धातूपवाहिनी; आमरसवाहिनी; उरोनलिका; वक्षरसवाहक; महानलिकावाहिनी; उरसांतर्गतवाहिनी; उरस्थरसवाहिनी. -Highest-श्रेष्ठवक्ष—. -Nerve-करपत्रस्नायुग. -Portion-वक्षविभाग. -Vert.-वक्षमणक.
Thoraco,-Acromial—(वै.) चतु.शाखा—. -Dorsal-पृष्ठवक्ष—. -Dynia-वक्षवेदना. -Epigastric-वक्षबाह्यउदर—. -Myodynia-वक्षपेशीवेदना. -Scope-वक्षपरीक्षायंत्र. -Stenosis-अस्वाभाविक वक्षसंकोच.
Thorax—(वै) वक्षस्; उरस्; पिंजर; वक्षकोटर; उरःपिंजर; उरोदेश; वक्षःस्थल; उरस्थल; उरोगुहा; उरःप्रदेश. -Pro.-पूर्ववक्षवलय. -Meso-मध्य०. -Meta-पश्चिम०.
Thoria—(रसा.) थुरप्राणिल.
Thorium—(रसा.) थुर; मेघनाद; गौरीय थर्व.
Thorn—(वन.) १ कंटक; शूल. २ कंटकवृक्ष.
Thought—(तत्त्व.) विचार; विमर्श; पर्यालोचन. -Act or Process of-विचारव्यापार. -Communication of-विचारविवरण. -Effeciency of-विचारप्रभाव. -Expression of-विचारव्यक्ति. -Fixity of-विचारस्थैर्य. -Flow-विचारप्रवाह. -Form-विचारचित्र. -Grammar of-विचार व्याकरण. -Matter or Context of-विचारवस्तु-द्रव्य-विषय. -Preservation of-विचाररक्षण. -Process-विचारव्यापार. -Product-विचारफल. -Progress of-विचारप्रगति. -Symbol of-विचार प्रतीक-चिन्ह.-Transference-विचारसंक्रमण; विचारांतर.
Thrashing Floor—(कृषि.) खलभूमि.
Thread—सूत्र; दोरक; तंतु. -of a Screw-(यंत्र.) गुण; सर्पिलसूत्र. [म. चुडी] -Soul-(तत्त्व.) सूत्रात्मा.
Thread Worm—(वै.) सूत्रकृमि; तंतुकृमि.
Threat—(शास.) तर्जन; भीतिप्रदर्शन. [म. धमकी, दहशत, धाक]
Three,-Celled-Temple—(शिल्प.) त्रिकूटाचल. -Humours-(वै.) त्रिदोष. (कफ, वात, पित्त) -Phase-(पदा.) त्रिकला. -Ways-त्रिपथ;त्रिगामी. -Wire System-त्रितालप्रणाली; त्रितारापद्धति.
Thremotology—(प्राणि.) प्राणिसंवर्धनविद्या; प्राणिपालनविद्या.
Threshold—(तत्त्व.) द्वार; देहली; सीमा; मर्यादा. -Absolute-(तत्त्व.) निरपेक्ष-असापेक्ष-सीमा. -Differential-भेदसीमा. -Lower-नीचसीमा. -Substance-देहलीद्रव्य. -Upper-उच्चसीमा. -Stimulus-लघुतमप्रेरण. -Value-(पदा.) न्यूनांक; चरमशक्ति.
Threpsology—(जीवि.) पोषणविद्या.
Thrift—(अर्थ) मितव्यय.
Throat—(वै.) कंठनाल; कंठ; गल.
Throb—(पदा.) स्पंदन; कंप.
Throe—(वै.) प्रसववेदना; गर्भवेदना.
Thrombophlebitis—(वै.) नीलारुधिरघनीभवन; घनरुधिरयुक्तनीलादाह.
Thrombosis—(वै.) विष्टंभन; रक्तस्तम्भन; रक्तसंहितत्व. [म. रक्तवाहिनींत रक्त गोठणें]
Thrombus—(वै.) अवरोधन. -Embolus-(वै.) विष्टंभ; विष्टंभन.
Throstle—(यंत्र) त्रासन; कर्तनयंत्र.
Throw—(भू.) क्षेप. -Discus-(क्रीडा.) चक्रक्षेप. [म. तबकडी फेंक] -Javelin-कुंतक्षेप. [म. भालाफेंक] -of Galvanometer-(पदा.) विद्युर्यंत्रप्रक्षेप.
Throwing, -downwards—(तत्त्व.) अवक्षेपण. -upwards-उत्क्षेपण.
Thrush—(वै.) मुखपाक. [म. तोंड येणें, मावा]
Thrust—(ग.) घात; भार. [म. दाब] -Plane-(भू.) अपसृत. -Reflex-(वै.) क्षेपणक्रिया.
Thulium—(रसा.) थुल; थुलीय; हरितशाखम्.
Thumb—(वै.) अंगुष्ठ. -Impression-(शास.) अंगुष्ठमुद्रा.
Thunder—(पदा.) गर्जना; मेघगर्जना; वज्रनाद. -Clap-(पदा.) विद्युद्गर्जना. -Storm-विद्युत् चंडवात; झंझा.
Thylosis—(वन.) पेशीविष्कंभ.

Thymalaceæ—(वन.) रामरवर्ग. [म. रामेठा वर्ग]

Thymol—(रसा.) अजमोदल. [म. ओव्याचें फूल]

Thymus—(वै.) उरोधिष्ट; वक्षपिण्ड; उरःपूग; गुकंदक.

Thyro, -Arytenoideus—(वै.) आश्रयशंकु. -Cervical-कंठपिण्ड; कंठ; अवग्रीविका. -Epiglottic Lig.-आश्रयतोरणकंठ. -Epiglotticus-आश्रयकंठ. -Hyoid-आश्रयतोरण. [-Membrane-आश्रयतोरणपत्र; चुल्लिकंठिकाकला] -Hyoideus-आश्रयतोरण. -Idea Ima.-आधककंठपिंड. -Idectomy-कंठमृद्वस्थिच्छेद; घांटकाच्छेद; आश्रयाधिकच्छेद; कण्ठकूर्चाकर्तन. -Tropic-(वै.) घाटावर्ती; घाटापूगपुष्ट.

Thyroid—(वै.) कण्ठपिण्ड; घंटिकाधिष्ठः; कांठलक; ग्रीवाग्रंथि; कंठग्रंथि; घाटापूग; फलकपूग-पिंड; घंटिका; चुल्लिका. -Cart.-आश्रयआस्थिक; घंटिकम्; कण्ठकूर्चा; कंठस्थमृद्वस्थि; चुल्लिकाउपास्थि. -Extract-चुल्लिकाग्रंथिता. -Foramen-संधिविवर; नितंबजघनछिद्र. -Gland-कण्ठग्रंथि; ग्रैवेयक; चुल्लिकाग्रंथि; फलकग्रंथि.

Thyroxin—(वै.) घाटेयन; घाटायक.

Thysanoptera—(प्राणि.) अंचलपक्षकृमि.

Tiaridium Indicum—(वन.) हस्तिशुंड ? [म भुरुंडी]

Tibia —(वै.) जंघास्थि; जंघीयम; अंतर्जघास्थि; नलास्थि.

Tibial—(वै.) जंघ. -Anterior-प्राग्जंघास्थिग. -Recurrent-जंघऊर्ध्वगामी. -Tuber-जंघ वप्रअर्बुद.

Tibialis, -Ant.—(वै.) पुरजंघ—. -Anticus-पुरजंघस्नायु; जंघापुरोगस्नायु; अंतर्जघस्नायु; नलपुरोग. -Posticus-पश्चाज्जंघस्नायु; जंघानुगस्नायु; बहिर्जंघस्नायु.

Tibio Fibular—(वै.) जंघअनुजंघ; अंतर्बहिर्जंघास्थि-.

Tic—१ (तत्त्व.) चंचलता. २ (वै.) पेशीआक्षेप.

Tic Baam—(स्था.) तन्यतापट्ट. [म. ताणपट्टी]

Tick—(प्राणि.) अण्डकृमि; गोकीटक. [म. गोचिड]

Ticket—प्रवेशिका; प्रवेशपत्र. -Day-(अर्थ.) विनिमय पत्रदिन.

Tickle Sensation—कंडुसंवेदना; मृदुस्पर्शसंवेदना. [म. गुदगुदी]

Tidal,-Air—(वै.) नित्यश्वसित. [म. भरतीची हवा] -Forest-(अर्थ.) जलप्लावनारण्य. [हिं. सैलाबीजंगल] -Waves-वेलोर्मि.

Tide—(भू.) वेला; जलस्फीति. [म.भरती,ओहटी, जोयार] -Ebb, Low-क्षीयमाणवेला; परावेला. [म. ओहटी. गु. भांटा] -Flood-पूरवेला. [गु. भरा जोयार] -Flow, High-वर्धमानवेला. [म.भरती. गु. जोयार] -Neap-नीचवेला: लघुतमवेला. [म. भांग. गु. भरकटाल-जोयार] -Primary-मुख्यवेला. -Spring-गुरुतमवेला. [म. उधान, गु. तेजकटाल]

Tidiness—पारिपाट्य.

Tight—दृढबद्ध; अभेद्य. -Air-वायु-अभेद्य. -Market-(अर्थ.) महार्घआपण. [हिं. चढाहुआ बाजार] -Water-(पदा.) जलाभेद्य.

Tiliaceæ—(वन.) पटपकादिवर्ग; पाटगोत्र. [म. भूयधामणी; धामणवर्ग]

Till—(भू.) हिमकर्दम; हिमनदीकर्दम. [म. हिमनदी वा गाळ] -Money-(अर्थ.) प्रत्यक्षद्रव्य; साक्षात् धन. [म. नक्त, रोकड]

Tillering - (वन.) अंकुरण. [म. पिलावण]

Tilt, Tilting—(भू.) चलन; अवनमन; तिर्यक्चलन; हेलन. [म. झोक, झुकाव]

Tilting Bucket Gauge—(पदा.) अवनमित पात्रवृष्टिलेखक, तिर्यक्पात्रलेखक. [म. कलत्या भांड्याचें वृष्टिलेखक]

Timber—(वन.) काष्ठ; दारु.

Timbre (Sound)—(पदा., ध्वनि.) (सवन) सामग्री;स्वरविशेष;स्वरविशेषत्व; रूप. २ (वै.) विवक्षितत्व.

Time—१ (ग.) काल; समय. २ (संगीत) ताल; लय. -Bargain-(अर्थ.) समयक्रय; समयविक्रय; समयविनिमय. -Belt-समकालीयवृत्त. -Chart-कालपट; कालचक्र. -Earning-समयउत्पादन; समयलाभ. -Lag कालापव्यय; विलंब. -Less-कालातीत; अकाल. -Like-कालमय. -Limit-समयावधि; कालावधि; समयमर्यादा; कालमर्यादा. [म. मुदत] -Line-कालरेषा. -Local-स्थानीयकाल. -Loss of-कालात्यय; कालातिपात. -of Transit-(ज्यो.) संक्रमणकाल. -Periodic-नियतकालिक. -Policy-समयसंरक्षणपत्र; कालिक संरक्षणपत्र; सामयिक संरक्षणपत्र. -Scale-(अर्थ.) कालिक वेतनवृद्धि; कालमाप. [म. कालबंध

पगारवाढ] -Server-(तत्त्व.) समयसेवी; प्रसंगसेवी. -Sidereal-(ज्यो.) नाक्षत्रकाल. -Solar-सौरकाल. -Standard-प्रमाणकाल -Table-वेलापत्रक; समयपत्रक. -Test-कालिक कार्यमापन; कार्यगणना; कार्यक्षमता. -Wages-कालिक वेतन; समयानुवर्ती वेतन.

Timidity—(तत्त्व.) भीरुता.

Tin—(रसा.) वंग; रंग. [म. कथिल, कल्हई] -Chlorides-वंगहरिद. -Foil-वंगपत्र; रंगपत्र. -Oxide-वंगओषिद; वंगप्राणिद. -Stone-वंगप्रस्तर; वंगशिला; वंगाश्म.

Tincal—(रसा.) टंकण; सोहाग. [म. सवागी]

Tincture—(वै.) मद्यार्कीक; मद्यार्क; अर्क; अरिष्ट; आसव; द्रावण.

Tinder—अग्निशिलाखंड. [म. चकमक]

Tinea—(प्राणि.) त्वनिपतंग. -Circinates-(वै.) गजकर्ण. -Versicolor-(वै.) चित्रत्वक्. [म. शिर्वे]

Tinge—(पदा.) वर्णाश; वर्णाभा; रंग.

Tinned—१ (रसा.) वंगावृत. २ (वै.) पेटिकाबद्ध; सुबद्ध. [म. डबाबंद]

Tinning—(रसा.) वंगावर्तन; वंगपुटीकरण; रंगलेपन.

Tinnitus—घणघणन. -Aurium-कर्णनाद.

Tinospora Cordifolia—(वन.) गुडुची; अमृतस्रावा. [म. गुळवेल, गुलंचा]

Tint—(रसा.) आभा; वर्णच्छटा; रंगछटा. [म. छटा]

Tip of the Mamma—(वै.) स्तनाग्र.

Tissue—(वै.) सप्तधातु; घनधातु; रेखा; स्यूति; धातु; कला; पेशीजाल; पट; ऊति; शरीर धातु-घटक; पेशी संघ-समुच्चय-गुच्छ; कलरज्जु; प्रोतकणजाल-समिति; तंतु; तंतुजाल. -Adipose-(वै.) मेदोमयधातु. -Areolar-सविवर०. -Botanical-वनस्पति०. -Cancellus-सुषिरधातु; सुषिरसंघात. -Cellular-त्वग्गत०. -Compact-घन०; घनपेशीजाल; घनसंघात; घनधातु. -Conducting-(वन.) संवहनकला. -Connective-संधायक०; संयोजक घटक. -Culture-ऊतिकृषि. -Elastic-स्थितिस्थापक०. -Epidermal-बाह्यत्वक्०; त्वक्कला. -Epithelial-लेपक०. -Fibrous-तंतुमय०. -Fibro-Vascular-(वै.) वाहिनीमयधातु. -Fluid-ऊतिरस. -Fundamental or Ground-त्वगुत्पादक०; आदिकल; आधारधातु; आदिकलातंत्र. -glandular-(वन.) ग्रंथिकला. -Intrastelar-स्तंभान्तर्गत. -Interlobular-फुप्फुसकण०. -Gellylike-श्लेश्मल; पिच्छिल०; श्लेष्मधातु. -Lymphoid-लसिकामय०. -Mechanical-स्तंभनकला. -Muscle-मांसतंतु. -Muscular-स्नायुमय०. -Nervous-मज्जामय०; मज्जातंतु. -Primary-प्राथमिककला. -Protective-रक्षणकला. -Respiration-ऊतिश्वसन. -Retiform-संरंध्र० रंध्रपूर्ण०. -Secondary-गौणकला. -Sieve-चालनीकला. -Spongy-संरंध्रजाल. -Storage-संचयकला. -Tegumentary-संरक्षक०. -Tracheal-स्रोतोत्पादक०. -Transfusion-परिवहन०.

Tissue Paper—मृदुपत्र; कलापत्र. [हिं. पतंजी कागद].

Tissue System—(वै.) धातुसंस्था; पेशीजालसंघ.

Tissues—(वै.) घटकसंघ.

Titana Ferous Magnelite—(वै.) तितनयुत आयस्कांतायत.

Titanium—(रसा.) तितन; क्षितिज; दैत्यक.

Tithe—(अर्थ.) दशांशभाग; दशांशाहार.

Title—(अर्थ.) १ स्वामित्व; सत्ता; अधिकार; स्वत्व. २ उपाधि; पदवी. -Deeds-(अर्थ.) स्वामित्वपत्र; अधिकारपत्र. -Page-अग्रपृष्ठ; नामपृष्ठ; मुखपत्र.

Titrate, Titration—(रसा.) विलेयमापन; द्रव्ययोगविश्लेषण; पृथक्करण; समाकलन; समावहन; द्रवणमापन; अंशमापन; प्रमाणमापन.

Titre—(रसा.) कलनांक.

Titubation—(वै.) अस्थिरता.

Toad—(प्राणि.) मंडूक.

Tobacco—(वन.) तमाखू; तांबूलपत्र; तामाक. -Heart-तमाखुहृदय.

Tocology—(वै.) धात्रीविद्या; प्रसवतत्त्व.

Tocus—(वै.) शिशुजन्म.

Toe—(वै.) पदांगुष्ठ

Togetas Patula—(वन.) झेंडूक. [म. रोजे, झेंडू]

Toggle—(यंत्र.) उभयाग्रकील. -Bar-उभयाग्रकील दंड. -Joint-उभयाग्रकीलसंधि.

Toilet Room—(स्था.) शृंगारगृह; शृंगारिका.

Token—संकेत; चिन्ह; लक्षण. -Coin-(अर्थ.) संकेतचलन; सामान्यव्यवहारचलन. -Cut-संकेतच्छेद;

संकेतकर्तन. -Grant-संकेतमान्यता; संकेतस्वीकार; सांकेतिक मान्यता; सांकेतिक स्वीकृति. -Money-संकेतचलन; संकेतनिधि; सांकेतिक चलन; सांकेतिकनिधि. [म. उपपैसा]

Toleration—(तत्त्व.) सहिष्णुता; अनिषेध; मतांतर क्षमता; मतभेद सहिष्णुता; क्षमा; स्याद्वादिता. -Act-(इति.) सहिष्णुताविधि.

Tolerance—(तत्त्व.) उपेक्षा; सहिष्णुता.

Toll—(अर्थ.) अध्वकर; मार्गकर; शुल्क; कर. [हिं. रहदारीमहसूल]

Toluene—(रसा.) टोलुईन.

Toluic Acid—(रसा.) टोल्यिकाम्ल.

Toluidine—टोल्यिदिन.

Tomb Chamber—(शिल्प.) समाधिगृह.

Tonal—गीत स्वनिक-ध्वनिक. --Values-वर्णछटा.

Tone—१ (वन.) अनुरूपता; तेज; सौष्ठव; रंगरूप. २ (वै.) सज्जता; त्राण; तति. ३ (संगीत) स्वर; मूलस्वर; स्वरमात्रा; छाया; श्रुति; स्वरूप. -Combination-(संगीत) १ समवायस्वर; मेलनस्वर; मिश्रस्वर. २ स्वरसंगति; स्वरमीलन. -Difference-वियोजितस्वर. -Feeling-स्वरानुभूति. -Fundamental-मूलस्वर. -Major-उच्च-तीव्र-दीर्घस्वर; स्वनिका; प्रधाननाद. -Minor-नीच-मंद्र-लघुस्वर; उपस्वनिका; गौणनाद. -Over-(पदा.) उपस्वन; उपनाद. -Pure-शुद्धनाद. -Semi-अर्धस्वर; स्वरार्ध; अर्धनाद; अर्धस्वनिक. -Sensation-स्वरसंवेदन. -Summational-संयोजितस्वर.

Tongo—(शस्त्र. वै.) संदंश; कंकमुख.

Tongue—(वै.) जिह्वा; रसना; तालुक. -Bone-जिह्वास्थि. -Cancer-(वै.) जिह्वाघातकअर्बुद. -Clip-जिह्वाग्राह. -Double-(प्राणि.) द्विजिह्व. -Fern-(वन.) लंबजिह्वा. -Forceps-(यंत्र.) जिह्वासंदंश. -Inflamed-जिह्वाशोथ. -Tie-(वै.) बद्धजिव्ह.

Tonic—१ (तत्त्व., वै.) रोचक; पुष्टिका; पुष्टिकारक; तितिवर्धक; बलवर्धक औषध-रसायन. २ (संगीत.) वादी; रागसंबंधी. -Influence-अनुरूप परिणाम. -Spasm-(वै.) पेशीआक्षेप.

Tonicity—(वै.) अतितिवतति; स्थितिसंस्थापकता.

Tonnage—१ (इति.) सुराकर. २ (ग.) ' टन ' भार.

Tonometer—(संगीत.) स्वरमापक; स्वरोत्पादकयंत्र; द्विभुजीय स्वरमापक.

Tonsellotomy—(वै.) गलग्रंथिशस्त्रक्रिया.

Tonsils—(वै.) गलशुंडी; गलपिण्ड; कण्ठपिण्ड; तालुमूल; उपजिव्हिका; गरसा; गरसाग्रंथि; जाती; गिलायु; वाताम. -Enlarged-वर्धित उपजिव्हिका. -Lingual-रसनेय जाती. -Palatine-तालव्य०. -Pharyngeal-सप्तपंथीय०.

Tonsilla Cerebelli—(वै.) शुंडी.

Tonsillar—(वै.) गलशुंडी—.

Tonsillitis—(वै.) गलशुंडीदाह; गरसादाह; उपजिव्हिका दाह-शोथ; तालुमूलग्रंथिकाप्रदाह.

Tonus—(वै.) विततति. [म. ताण]

Too Narrow—(तत्त्व.) अव्याप्त.

Too Wide—(तत्त्व.) अतिव्याप्त.

Tool—(पदा.) करण; साधन; आयुध. [म. हत्यार]

Tooth—(यंत्र.,वै.) दंत; रदन. -Ache-(वै.) दंतपीडा; दंतरोग. -Canine-छेदकदंत; रदनकदंत. -Cavity of-दंतकोष्ठ. -Crown of-दंतकवच. -Incissor-तक्षणदंत; कर्तनदंत. -Molar-चर्वणदंत; अग्रचर्वणदंत. [म. दाढ] -Permanent-प्रौढदंत. -Permolar-अग्रचर्वणदंत. -Powder-दंतमंजन; दंतधावन. -Root of-दंतमूलम्. -Temporary-बालदंत.

Toothed Wheel—(यंत्र.) दंतुरचक्र; दंतचक्र; दंतुरितचक्र.

Top-Shaped—(वन.) मंचाकार; भ्रमकाकार.. [म. भोंवऱ्याच्या आकाराचे]

Topaz, Topagio—(रसा.) पुष्पराग; पीतादम; पीतस्फटिक; गोमेद.

Tophus—(वै.) अस्थिदाह.

Topic—(तत्त्व.) विषय; प्रसंग; प्रकरण; प्रस्ताव.

Topical—१(चित्र.) प्रचारपट. २(तत्त्व.) प्राकरणिक; प्रास्ताविक; प्रासंगिक.

Topographic—स्थलवर्णनविषयक; स्थललेखनविषयक; स्थलवाचन; बाह्यलेखनविषयक; स्थलनिर्देशक.

Topography—१ (भू.) स्थलविद्या; स्थाननिर्देश; प्रदेशवर्णन-विवरण; स्थलवर्णनशास्त्र. २ (वै.) बाह्यलेखन.

Torch—संकिल; शलाकादीप; मार्गदीप. -Bearer-ज्योतिर्धर. -Electric-विद्युत्संकिल; विद्युच्छलाकादीप.

Torcular Herophili—(वै.) संगमकोण; महावर्त.

Tornado—(भू.) घूर्णवात.

Torpedo—(युद्ध.) जलतीर; मत्स्यास्त्र. [म. पाणतीर]

Torpid—मंद; जड; सुप्त; निश्चेष्ट; स्पर्शज्ञानशून्यता.

Torpor—(वै.) संज्ञाशून्यता.

Torque—(पदा.) घूर्णांक; परिवल; भ्रमणशक्त्यंक; भ्रमणशक्ति; पीडनशक्ति. [म. पीळ, पीळ घालण्याची शक्ति]

Torrefaction—(वै..) शुष्कीकरणक्रिया

Torrent—(भू.) खरस्रोतः मुसलवृष्टि.

Torricelian Vacuum—(पदा.) टॉरिसेलीशून्यता.

Torrid—(ज्यो., भू.) उष्ण. -Zone-उष्णकटिबंध; अत्युष्णमंडल.

Torsion—(पदा.) पीडन; निष्पीडन; व्यावर्तन; आक्षेपण. [म. पीळ, मुरड] -Balance-निष्पीडनतोलनयंत्र; पीडनतुला; व्यावर्तनतुला. [म. पीळकांटा]-Forceps-(वै.) निष्पीडन संदंश; शिरापीडनसंदंश. -Head-(पदा.) पीडन शिरोभाग; व्यावर्तनशिर. [म. पीळ देणारें टोपण, ऐंठन टोपी] -Pendulum-निष्पीडनदोलक.

Tort—(शास.) अपकृत्य.

Torticollis—(वै.) वक्रग्रीव.

Tortuosity—कुटिलता.

Torula—(वन.) १ किण्वावस्था. २ (वै.) लंबगोलक.

Torus—१ (वन.) स्त्रीकेसराधार; आसन; आसनी; वृंताग्र. २ (शिल्प.) गोल. -of Thalamus-आधार; आशय; पात्रदल.

Torus,-Tubarius—(वै.) कर्णमार्ग उन्नतरेषा. -Uretericus-मूत्रवाहकांतर उन्नतरेषा. -Uterinus-गर्भाशयचूण; गर्भाशयकट.

Tory Government—(इति.) अनुदारशासन; पुराणप्रियपक्षमंत्रिमंडल; परंपरासक्तमंत्रिगंडल.

Total—१ (ग., शास.) एकीकृत; पिंडीकृत; समष्टि; साकल्य. २ (वै.) समग्र अखिल. -Area-भूमिसाकल्य; भूमिसमष्टि; समग्रक्षेत्रफल. -Cost-(अर्थ.) पूर्णमूल्य. -Differential Coefficient-(ग.) पूर्ण व्यावर्तक-प्रमाणक. -Eclipse-(ज्यो.) खग्रासग्रहण. -Heat-(यंत्र.) उष्मसंचय; तापसंचय; पूर्णताप. -Internal Refraction-(पदा.) पूर्ण अंतःपरावर्तन. -Produce-(अर्थ.) पूर्ण उत्पन्न; पूर्ण प्राप्ति. [म. पूर्ण निपज] -Reflection-(पदा.) व्यावर्तन. -Utility-(अर्थ.) पूर्ण उपयोगिता.

Totalitarianism—(अर्थ., राज.) सर्वाधिकारी शासन पद्धति.

Totality—(तत्त्व.) समूह; समष्टि; समाहार.

Totem—(समाज.) कुलांक; कुलचिन्ह; गणचिन्ह; देवक.

Totum Divisum—(तत्त्व.) उपवर्ग्यजाति.

Toucan—(ज्यो.) कारंडव; चक्रवाक.

Touch—(रसा.) स्पर्श. -Corpuscle-(वै.) स्पर्शगोलक. -Sense of-त्वक्शक्ति; स्पर्शशक्ति; स्पर्शबोध. -Stone-(रसा.) निकष; निकषपाषाण.

Tough—(रसा.) कठिण; दुर्भेद्य. [म. चिवट]

Tourmaline—(रसा.) तोरमळी. -Forceps-Tongs-तोरमळी संदंश.

Tournamet—(क्रीडा) क्रीडायुद्ध; संघक्रीडा; सांघिकक्रीडा.

Tourniquet—(वै.) शिरापीडनयंत्र; रक्तरोधकयंत्र. [बं. पाक तागा]

Tout—(शास.) ग्राहकमार्गी; ग्राहकान्वेषी.

Town—(भू., शास्त्र.) नगर; पुर; जनपद. -Building-नगररचना. -Gas-(रसा., यंत्र.) अर्वोर्ज्जित-कर्बोज्जितवायु. -Hall-पुरालय; नगरमंदिर; पट्टणभवन; जानपदगोष्ठ. -Planning-पुरनिर्माणक्रम; पट्टणरचना; पुररचना; नगररचना.

Toxemia—(वै.) विषजन्य रक्तदोष; विषदोष; विषबाधा; विषमयता; रक्तविषत्व. -of Pregancy-गर्भसंभवदोष.

Toxic—(वै.) विषयुक्त; विषज; विषग्रस्त. [म. विषारी]

Toxication—(वै.) विषक्रिया; विषकार्य.

Toxicity—(वै.) विषत्व.

Toxicoderma—(वै.) विषाक्तचर्मरोग.

Toxicological—(वै.) विषविज्ञानसंबंधी.

Toxicologist—(वै.) विषचिकित्सक; विषविज्ञानी; विषवैद्य.

Toxicology—(वै.) विषविज्ञान; विषविद्या; अगदतंत्र; विषतत्त्वशास्त्र.

Toxicomania—(वै.) विषसेवनेच्छा.

Toxin—(वै.) रोगविष; विषद्रव्य; विष; दोषकारकपदार्थ; अभिविष; शरीरजन्यविष; जीवाणुविष; जंतुजन्यविष. -Anti-प्रतिजीवाणुविष.

Toxodonta—(प्राणि.) धनुर्दंती.
Toxonomy—(तत्त्व.) जातिस्थापकनियम.
Trabeculæ Carneæ—(वै.) अंतःस्नायु.
Trace—१ (ग.) रेखन. २ (तत्त्व.) चिन्ह; संस्कार ३ (रसा.) लेश; अंश; लेशमात्र. ४ (वै.) बीज; अंश; छटा; किंचिन्मात्र. -a Curve-(ग.) वक्ररेखन. -of Rainfall-(पदा.) रेखामात्रवृष्टि; वृष्टिलेश; लेशमात्रवृष्टि.
Traces, in—अंशमात्र; नाममात्र; सूक्ष्मांशमात्र.
Tracery—(शिल्प.) जालअलंकृति.
Trachea—(प्राणि.) स्रोत; प्रणाली; नलिका; श्वासमार्ग; श्वासनलिका; वातनलिका; अधःश्वासनलिका; कंठनाडी; श्वासवहा; क्लोमनलिका; कंठनाली.
Thracheal—(वै.) श्वासमार्ग.
Tracheid—(वन.) एकपेशीकाष्ठनलिका.
Tracheidal Cell—(वन.) काष्ठपेशी.
Tracheitis—(वै.) श्वासवहादाह; वायुनलिकाप्रदाह.
Trachelagra—(वै.) ग्रीवावातरोग.
Trachelitis—(वै.) वायुनलिकाप्रदाह.
Tracheo Bronchial—(वै.) श्वासमार्गनलिका.
Tracheotomy—(वै.) श्वासनलिकारंध्रकरण; कंठविच्छेद; कंठनाडीविच्छेद; श्वासनलिका च्छेदन-भेदन.
Trachoiders—(वै.) चक्रकोर.
Trachoma—(वै.) नेत्राभिष्यंदविशेष; पोथकी. [म. खुपऱ्या]
Tracing—१ अन्वेषण; पारदृष्टालेखन. २ रेखन; रेखाचित्र.
Tract—(वै.) पथ; मार्ग; पट्ट. -Ilio-Tibial-(वै.) जंघकटीरपट्ट; कटीरजंघ आवरणपत्र.
Tractability—(तत्त्व.) विनेयता; शिक्ष्यता; वश्यता.
Tractility—तंतुभवनक्षमता; तन्यता.
Traction—(पदा.) कर्षण. -Fibre-(वन.) कर्षणतंतु. -Sensation-(तत्त्व.) चर्मसंवेदन.
Tractive—(पदा.) कर्षक.
Tractor—(अर्थ., कृषि.) कर्ष; हलयंत्र; स्वयंकर्षक; यांत्रिकहल.
Tractus Spiralis Foraminosus—(वै.) छिद्र आवर्तमार्ग.
Trade—(अर्थ.) व्यापार; वाणिज्य. -Allowance-व्यापारलाभांश. -Balance of-व्यापारसंतोलन. -Bill-व्यापारधनलेख; देयपत्र. -Centre-वाणिज्यकेंद्र. -Coasting-उपकूल वाणिज्य. -Contraband-निषिद्धव्यापार. -Depression of-व्यापारमंदीभवन. -Discount-व्यापार नियतांश. -Dispute-व्यापारविवाद; व्यवसायवाद. -Free-अनिर्बंध व्यापार; अप्रतिबद्धव्यापार; मुक्तेव्यापार. -Guide-व्यापारपथप्रदर्शक;व्यापारादर्श. -Home-अंतर्व्याणिज्य. -Mark-व्यापारचिन्ह; व्यवसायचिन्ह. -Preference-व्यापार अग्राधिकार; व्यापारपूर्वमान. -Risk-व्यापार भय-भीति; व्यापारसंकट. -Secret-गुरुग्रंथि; व्यवसायगौप्य. -Test-व्यवसायबुद्धिपरीक्षण. -Union-व्यापारसंघ; श्रमजीविसंघ. [म. कामगारसंघ] Unionism-व्यापारसंघवाद; श्रमजीविसंघवाद -Winds-(पदा.) व्यापारवायु; व्यापारवात; आयनवायु; व्यापारोत्तेजकवायु. [म. हंगामी वारे, मोसमीवारे]
Trading Company—(अर्थ.) व्यापारीमंडल; श्रेष्ठीमंडल.
Traditio—(भाषा.) परंपरा; रूढि.
Tradition—परंपरा; परंपरागतकथा; दंतकथा; लोककथा; संप्रदाय; आख्यायिका; आम्नाय; (अनुश्रुत) संप्रदाय; जनश्रुति. -Reading-(भाषा.) संप्रदायपाठ; परंपरागतपाठ.
Traducianism—(तत्त्व.) जीवोत्पत्तिवाद; जीवसादित्ववाद.
Traduction—(तत्त्व.) एकतात्मक तर्क.
Traffic—(अर्थ.) १ व्यापार; क्रयविक्रय. [म. व्यापार, वाहतुक] २ गमनागमन; गतागत. -Goods-विक्रेय वस्तुव्यापार; वस्तुवहन. -Passenger-लोकवहन; प्रवासीवहन.
Tragedy—(नाट्य.) शोकांत नाटक; शोकांतिका; शोकरसप्रधान नाटक; दुःखांत नाटक; दुःखपरिणामी नाटक; शोकनाटक; करुण नाटक; शोकपर्यवसायी नाटक; वियोगांत नाटक.
Tragic—दुःखमय; करुणरसान्तक;विनाशपर्यवसायी;शोकांत; करुणपरिणाम. -Comic-करुणहास्यमय.
Tragus—(वै.) कील; मेष.
Trail—(रसा.) मार्गशोधन; परीक्षा; अनुगमन; अनुसरण.
Trailer—(चित्र.) परिचयपट.
Trailing (Stem)—(वन.) संसर्पिणी. [म. रांगतें खोड.]
Train—परंपरा; श्रेणी; माला.

Train Oil—(भू.) तिमितैल.

Training—शिक्षा; शिक्षण; विनयन. -Aural-कर्णशिक्षण. -College-अध्यापनमंदिर. -Visual-दृष्टिशिक्षण. -Voice-स्वरशिक्षण.

Trait—(तत्त्व.) अनुभाव; लक्षण.

Trajectory—विक्षेपपथ.

Trance—१ (तत्त्व.) समाधि; भावहीनता. २ (वै.) मूर्च्छा; अचेतनता.

Tranquility—(राज.) शांति.

Trans—अतीत. (वै.) सम.

Transaction—(अर्थ.) व्यवहार; व्यापार.

Transcendence—(तत्त्व.) परत्व; अतिवर्तन.

Transcedent—(तत्त्व.) इंद्रियातीत; दशातीत; अतीत; सर्वातिशायी; सर्वातीत.

Transcedental—अतिरिक्त; सर्वातीत; परम; बीजातीत; अत्युत्तम; अतीतात्मक; विश्वोत्तर; दृश्यातीत.

Transcendentalism—(तत्त्व.) सर्वातीतवाद; अनुभवातीत वाद; अतीतवाद-दर्शन.

Transcendentalist—अलौकिक वस्तुवादी.

Transect—(वन.) भेदक.

Transfer—१ (अर्थ.) हस्तांतर; स्वामित्वांतर; विनिमय. २ (तत्त्व.) परिवृत्ति; संक्रमण; स्थानांतरप्राप्ति; स्वत्वार्पण. ३ (राज.) संक्राति. -Deed-(शास.) स्वामित्वांतर पत्र; क्रयपत्र; विनिमय पत्र. -of Property-भूरवामित्वांतर; भूक्रयपत्र; भूविनिमयपत्र.

Transferable—(अर्थ.) विनिमयसाध्य; हस्तांतर योग्य; स्वत्वार्पण योग्य; नामांतर योग्य; स्थानांतर योग्य. -Goods-हस्तांतर योग्य वस्तु; विनिमयवस्तु-पदार्थ.

Transferee—(अर्थ.) क्रयी.

Transference—१ (अर्थ.) हस्तांतरकरण; स्थानांतर. २ (पदा.,तत्त्व.) प्रक्षेपण; निर्गमन; संक्रमण; संक्रम; संचार; स्थानपरिवृत्ति; संक्रांति. -of Heat-(पदा.) उष्मसंक्रम; उष्णसंक्रमण; उष्णतास्थलांतर.

Transferor—(अर्थ.) हस्तांतर कर्ता; विक्रयी.

Transferred—(राज.) प्रदत्त; स्वराज्यनिष्ठ. [म. सोपीव]-Feeling-स्थानांतरित वृत्ति. -Subjects-(अर्थ.) हस्तांतरित विषय; पृथक्कृत विषय; संक्रमित विषय.

Transform—(रसा.) रूपांतरकरण; विकृति; रूपपरिवर्तन.

Transformation—(रसा.) रूपांतर; परिणाम; परिणति; पर्यवसान; अपवर्तन; परिवर्तन. -Algebraic-(ग.) बैज रूपांतर; बैजिक रूपांतर. -Formulae-(पदा.) संक्रमण; संस्कार; रूपांतर प्रक्रिया; सूत्रांतर प्रक्रिया; परिणमन. -of Coordinates-(ग.) स्थानांकपरिवर्तन. -Trigonometrical-त्रैकोणमितिक रूपांतर.

Transformer—(पदा.) परिणामक; अपवर्तक; रोहित्र; परिकर्तनयंत्र. -Current-धारापरिणामक; प्रवाहपरिवर्तक; प्रवाहांतरक. -Potential-विभव०. -Step-down-अवरोही परिणामक; अवरोहित्र. -Step up-आरोहित्र; आरोहीपरिणामक.

Transformism—(तत्त्व.) परिवर्तनवाद.

Transfusion—(वै.) रक्ताधान; रक्तप्रक्षेपण; रक्तसंक्रमण; रक्तसंवाहन.

Transgression—धर्मभंग; पातक; नियमभंग.

Transient—क्षणिक;अशाश्वत; अचिर; अनित्य; अस्थायी; क्षणभंगुर. -Goods-(अर्थ.) अचिरस्थायीवस्तु; नाशवंत वस्तु-पदार्थ.

Transit—१ (अर्थ.) संक्रम; संक्रमण; चलन. २ (ज्यो.) संक्रांति; याम्योत्तरलंघन; याम्योत्तरगमन; युति; रेषासंक्रमण; क्रांति. -Circle-(ज्यो.) मध्यवृत्त; याम्योत्तरवृत्त. -Duties-स्थानांतरकर. [म. जकात] -Instrument-(ज्यो.) संक्रमणयंत्र; संक्रांतियंत्र; याम्योत्तरसंक्रमणमापक. -Lower-अधोयाम्योत्तरगमन. -of Mercury-रविबुधगमन. -of Venus-(ज्यो.) शुक्रयुति; रविशुक्रगमन. -Theodolite-(ज्यो.) संक्रांति कोणमापक. -Upper-ऊर्ध्वयाम्योत्तरगमन.

Transition—१ (ज्यो.) सरलगति; ऋजुगति. २ (पदा., रसा.) परिवर्तन; संक्रमण; संक्रमणावस्था; संक्राति; रूपांतर; परिवृत्ति. -Group-(रसा.) संयोजकसमूह -Period-परिवृत्तिकाल.

Transitional—१ (रसा.) परिवर्तनीय. २ (वै.) मिश्र. -Epithelium-(वै.) व्यस्तरपटं. -Period-(अर्थ., राज.) परिवर्तनकाल; संक्रमणकाल. -Provisions-संधिपूर्वकालिकयोजना; सांक्रमिक योजना; संहतिपूर्वकालिकयोजना. -Stage-संक्रमणावस्था; संक्रांतिकाल; युगांतर.

Transitory—(वै.) क्षणिक.

Translation—१ (ग.) स्थानांतरापि. २ (तत्त्व.) स्थानांतर. ३ (भाषा.) भाषांतर; अनुवाद. ४ (राज.) कारभार. -into Algebra-(ग.) बैजिक भाषांतर; बैजिक रूपांतर. -Motion- of-स्थलांतरगति.

Translational Dynamics—(ग.) स्थानांतरीयगतिशास्त्र.

Translocation—(तत्त्व.) स्थलांतर.

Translucence—(पदा.) पारभासकता; अस्पष्टपारदर्शकता; दुर्गम्यता.

Translucent—(पदा.) पारभासक; अस्पष्टपारदर्शक; दुर्गम्य; अर्धपारदर्शक; प्रकाशभेद्य; स्वच्छ; अल्पपारदर्शक.

Transmigration—(तत्त्व.) जन्मांतर; देहांतर; योनिभ्रमण.; पुनर्जन्मवाद; शरीरांतरव्याप्ति.

Transmigratory—(ग.) संचरिष्णु; संवहिष्णु; संचारी.

Transmissible—(वै.) सांक्रामिक,

Transmissibility—उत्तारकत्व; प्रेषकत्व. -of a force-(यंत्र.) प्रेरणासंचरत्व.

Transmission—१ (तत्त्व.) संक्रमक; संक्रामण. २ (पदा.) संचारण; वहन; प्रेरण; प्रेषण; उध्दारण; क्षेपण; संदेशवहन; पारगमन. ३ (भाषा.) लेखकपरंपरा.

Transmit--१ (पदा.) प्रेषण; संक्रामण; क्षेपण; प्रेरण.

Transmitted Text--(भाषा.) प्राचीनप्रत; परंपरागत प्रत-संहिता.

Transmitter--(पदा.) प्रेषक;प्रेषणयंत्र; प्रापण(वाहन) यंत्र; श्रोत्र; संक्रामक; वाहक, वितरक.

Transmitting Station—(पदा.) प्रेषास्थान; प्रेषण स्थान-गृह; अतिवाहकस्थान.

Transmutation, Transmute--(पदा.; रसा.) तत्त्वांतरकरण; उपस्कृति; रचनांतर; रूपांतरकरण. -of Elements-रसविद्या. [म. किमया]

Transparence--(पदा.) पारदर्शकता; स्वच्छता.

Transparency--(पदा.) निर्गम्यत्व; पारदर्शकत्व; स्वच्छता.

Transparent—(पदा.) पारदर्शक; निर्गम्य; स्वच्छ; विशद; पारगम्य; प्रकाशसुगम.

Transpiration--(पदा.. वन.) पारश्वसन; बाष्पोच्छ्वास; बाष्पीभवन; उषश्वास; अंतःप्रचालन; बाष्पमोचन; बाष्पोत्सर्जन; वायुविनिमय. -Current-(वन.) (वन.) रसोस्रोत; बाष्पस्रावी प्रवाह.

Transpirometer—(वन.) स्वेदमापकयंत्र.

Transpiroscope--स्वेदवीक्षक.

Transplantation--(वै.) त्वक्स्थानांतर.

Transplanted—(वै.) उद्रोपित.

Transport—(अर्थ.) प्रवाहण; यातायात; वाहन; प्रेषण; स्थलांतरनयन. -Number-प्रवाहणांक; वहनांक. -Plane-वह्यविमान.

Transportation--(अर्थ.) प्रवाहण; यातायात; वहन; वाहन; व्यवहारसाधन. २ (शास.) देशांतर; निष्कासन; स्थानांतर; स्थानविनिमय; स्थानपरिवृत्ति. -for Life-(शास.) आजीवन निर्वासन-द्वीपांतर.

Transpose--(ग.) पक्षांतरकरण; पक्षांतरनयन.

Transposed--पक्षांतरित.

Transposition—(ग.) समशोधन; समक्षेप; समशुद्धि; पक्षांतरनयन; स्थानविपर्यास; पक्षांतरकरण; स्थानांतर; व्यत्यास. see Metathesis.

Transsubjective- (तत्त्व.) अतिविषयी; विषयिस्वतंत्र.

Trans-substantiation--द्रव्यांतरीभवन; द्रव्यपरिवर्तन.

Transversal--(ग.) प्रच्छेदनी; तिर्यक्रेषा; भेदक; छेदक; तुल्यलंबक.

Transversalis—(वै.) समउदर; अनुप्रस्थपेशी. -Abdominis-उरच्छदस्नायु.

Transverse--वक्र; असम; अमरल. १ (ग.) तिर्यक् (पदा.) अनुप्रस्थ;तिर्यक्. २ (वन.) अनुप्रस्थ; अनुस्फुटन. (वै.) सम; प्राग्रम्; पारक्रामी; अनुप्रस्थ; व्यत्यस्त. -Axis-तिर्यक्व्यास; परागतअक्ष:. -Cervical-समकंठ; व्यस्तकंठ. -Chorisis-(वन.) भिन्नतली द्विगुणीभवन. -Colon-(वै.) तिर्यक्स्थूलांग; तिर्गक्ग्रहणी. -Cruris-(वै.) समगुल्फबंध. Dehiscence-(वन.) तिर्यक्स्फुटन; अवस्फुटन. -Facial-समवदन. -Fis.-समकर्ष. -Fracture-(वै.) तिर्यक् अस्थिभंग. -Geotropism-तिर्यक् भूम्यानुवर्तित्व. -Lig. of Atlas-सममूलबंध. -Mesocolon-प्राग् उण्डुकधारिका; समस्थूलांगद्विपटल. -Metacarpal-समतालास्थि; सममणिबंध. -Metatarsal Lig.-समपदांतरबंध. -Occipital-Sulcus-समपृष्ठप्रणाली. -Perinaeal-समगुह्यभाग. -Perinaei Prof.-अंतःसमगुहा. [-Superficialis-बाह्यसमगुहा.] -Process-समप्रसर; कशेरुबाहु कशेरुपार्श्वशृंग; कशेरुबाहुप्रवर्धन. -Presentation-

पार्श्वोदय. -Plyoric plane (Addison's Plane) समस्वबद्धतल. -Scapular-समस्कंध; व्यत्यस्तस्कंध. [-Lig.-स्कंधबंध.] -Section-व्यत्यस्तविच्छेद; अवच्छेद; व्यत्यस्तभाग. -Sinus-व्यत्यस्तशिराकुल्या. -Thoracis-समवक्ष. Tubercular-Plane-(Inter Tubercular Plane) -समवप्रांतरतल. -Vibration-(पदा.) तिर्यक् आंदोलन; प्रकंपन; तिर्यक्कंपन. -Wave-अवतरंग; अनुप्रस्थतरंग; तिर्यक्तरंग; वक्रयीचि; वक्रतरंग.

Transversus—(वै.) समउदरतिर्यक्. -Perineum-गुदकर्षक; श्रोणीआधारव्यत्यस्ता.

Trap Soil—(अर्थ.) प्रास्तरभूमि.

Trapa Bispinosa—(वन.) शृंगाटक. [म. शिंगाडा]

Trapezium—१ (ग.) समांतरीय: समलंब; विषमचतुरस्र; विषमचतुर्भुज; अतुल्यलंबक; समलंबक. २(वै.) परियाणक पर्य्याणक. -Isosceles-शकटा.

Trapezius—(वै.) चतुष्कोण; वक्री; पृष्ठविस्तीर्ण; स्कंधास्थिपेशी.

Trapezoid—१(ग.) कूटक; समलंबक. २(वै.) मणिबंधास्थि. -Body-(वै.) चतुष्कोण विभाग. -Ligament-चतुरस्रिक स्नायु. -Nucleus-चतुष्कोण ग्रंथि. -Ridge-चतुर्भुज रेषा.

Trapopause—(पदा.) मध्यस्तर.

Trauma—(वै.) आघात; विक्षोभ; क्षति; व्रण.

Traumatic—(वै.) क्षतजन्य; अपकारक; आघातजन्य.

Traumatism—(तत्त्व., वै.) व्रणरुग्णता; आघातजन्यस्थिति.

Travail—(वै.) प्रसववेदना.

Tarveller's Cheques—(अर्थ.) प्रवासी धनलेख; देयलेख; देयपत्र.

Travelling, -Hand Camera—(पदा.) प्रवासीहस्तछायालेखक. -Microscope-प्रवासीसूक्ष्मदर्शक; प्रवासकसूक्ष्मदर्शक; चलानुवीक्षण.

Traverse—१(पदा.) तिर्यक्. २ (शास.) अमान्य करण; अमान्यता.

Treason—(राज.) राजद्रोह.

Treasure—(अर्थ.) निधि; कोश. -Trove-गुप्तनिधि; भूमिगतद्रव्य.

Treasurer—(अर्थ.) कोशाधिकारी; नैधिक; कोषाध्यक्ष; धनाधिकारी; अर्थाधिकारी; संनिधाता.

Treasury—(अर्थ.) कोश; कोशगृह. -Ballance-कोशशेष. -Bills-कोश देयलेख-देयपत्र; धनलेख. -Notes-कोशपत्र; कोशऋणपत्र.

Treatise—(तत्त्व.) निबंध; पुस्तक; लेख.

Treatment—१(ग.) व्यवहार. २ (तत्त्व.) निरूपण; चिकित्सा. ३ (पदा., वै.) संस्कार; चिकित्सा; उपचार; उपाय.

Treaty—(राज.) संधि; संधिलेख; संधिपत्र; समयपत्र. -Declaratory-अर्थद्योतकसंधि. -Definitive-पूर्णसंधि. -Preliminary-उपसंधि.

Treble (note)—(संगीत) तारस्वर.

Trechometer—आवृत्तिमापक.

Tree—(वन.) वृक्ष. -of Porphyry-(तत्त्व.) तार्किकतरु. -Ferns-(वन.) वृक्षहंसपाद. [म. वृक्षनेचे]

Trefoil—(वन.) त्रिपर्ण.

Trelliswork—see Tracery.

Trematodes—(प्राणि.) पट्टकृमिवर्ग; छिद्रकृमि.

Tremor—(वै.) कंप; वेप; स्पंद.

Tremulous—(तत्त्व.) कंपान्वित; चंचल.

Trend—(अर्थ.) प्रवृत्ति; दिशा.

Trendelenberg Position—(वै.) उत्कटीरआसन.

Trepanation—(वै.) छिद्रीकरण; अस्थिवेधन.

Trephine—(वै.) मस्तकास्थिछिद्रक.

Trepidation—(वै.) कंपन; मानसिकउद्वेग; भयभाव.

Trespass—(शास.) अतिक्रमण; अतिक्रम; सापराधप्रवेश.

Tri—त्रि.

Triacetin—(रसा.) त्रयसिरकिन.

Triacidic—(रसा.) त्र्यम्लिक.

Triad—(रसा.) त्रितय; त्रिबंधक; त्रिमूल्य; त्रिक; त्रय.

Triad Higher—(तत्त्व.) उच्चतरत्रय; उत्तरत्रय

Triedelphous—(वन.) त्रिगुच्छीपुंकेसर; त्रिकूर्ची.

Triads—(वै.) गर्भत्रितय;

Trial—(राज.) परीक्षा; अन्वेषण; अभियोग; न्यायकर्म; विचार. -Balance-(अर्थ.) पूर्वशेष; शेषतुलना. -by Ordeal-(इति.) दिव्यद्वारानिर्णय; अग्निपरीक्षा. -Experiment-(पदा.) पूर्वपरीक्षा; पूर्वान्वेषण; पूर्वप्रयोग.

Triandria—(वन.) त्रयांडीर; त्रिकेसरी; त्रिकेसरयुक्त.

Triandrous—(वन.) त्रिकेसर.

Triangle—(ग.; पदा.; वै.) त्रिकोण; त्रिभुज; त्र्यस्र. -Acute Angled-(ग.) लघुकोणत्रिकोण; न्यूनकोणत्रिभुज. -and Plubole-(स्था.) साधनी; समतल साधनी. [म. साधन-ओळंबा] -Anterior-ग्रीवापूर्वत्रिकोण. -Delto Pectoral-(वै.) पुरस्कंध त्रिकोण. -Diagonal-कर्णत्रिभुज. -Equiangular-(ग.) समत्रिकोण; समकोणत्रिकोण; समभुजत्रिकोण. -Equilateral-(ग) समत्रिभुज; समभुजत्रिकोण. -Femoral-(वै.) अंकत्रिकोण; उरुत्रिकोण. -Horizontal Side of a Right Angled-(ग.) भुज. -Invariable-स्थिरत्रिभुज. -Isosceles-(ग.) समद्विभुजत्रिकोण. -Obtuse Angled-(ग.) विशालकोणत्रिकोण. -of Forces-(ग.) प्रेरकत्र्यश्र; प्रेरणात्रिकोण; बलत्रिभुज; शक्तित्रिकोण. -of Velocities-(ग.) वेगत्र्यस्र; गतित्रिकोण; वेगत्रिकोण. -Polar-ध्रुवीयत्रिभुज. -Posterior-ग्रीवापश्चिमत्रिकोण. -Quadrantal-पदीयत्रिभुज. -Right Angled-(ग.) जात्यत्रिभुज-त्रिकोणत्र्यस्त; ऋजुकोणत्रिकोण. [म. काटकोनत्रिकोण] -Isosceles-समद्विभुजात्यत्रिकोण.-Scalene-विषमभुजत्रिकोण;विषमत्रिकोण. -Solid-घनत्रिकोण. -Spherical-गोलीयत्रिभुज. -Vertical-कोटी.

Triangula—(ज्यो.) उत्तरत्रिकोण.

Triangular—१ (ग.) त्रिभुजीय. २ (वन.) त्रिधार. ३ (वै.) त्रिकोणाकृति. -File-(पदा., रसा) त्रिकोणरेती; त्रिकोणघर्षक. -Lig.-(वै.) त्रिकोणबंध. -Prism-(पदा.) त्रिपार्श्व; त्रिकोणमुख घनाकृति.

Triangularis—(वै.) त्र्यस्रा, त्रिकोण.

Triangulation—(भू.) त्रिभुजीकरण. (ग.) त्रिकोणमापन.

Triangulum—(ज्यो.) त्रिकोण. -Austrate-दक्षिणत्रिकोण.

Trianthema Obcardata—(वन.) नीलपुनर्नवा. [म. काळा पुनर्नवा; खाप्रा]

Tri-arch—(वन.) त्रिवर्गी; त्रिसांचिक. [म. तीन गटी]

Triasic—(भू.) त्रिवर्गी; उरगस्तरयुग; त्रिस्तरयुग.

Tri-atom—(तत्त्व.) त्रिपरमाणुक.

Tribadism—(वै.) परस्परस्त्रीमैथुन; स्त्रीमैथुन.

Tribal self—(तत्त्व.) जात्यात्मा; जात्यहंबुद्धि; कुलात्मा; वर्गात्मा.

Tribasic—(रसा.) त्रिपद्; त्रिभास्मिक; त्रिक्षारीय.

Tribe—(तत्त्व., समाज.) कुल; जाति; गण; वर्ग; गोत्र; लोकसमुदाय; दल.

Tribometer—विसर्पमापक.

Tribulus Terrestris—(वन.) गोक्षुरक. [म. गोखरु].

Tribunal—(राज.) न्यायसभा; न्यायमंदिर; न्यायालय; विचारालय.

Tributary—१ (भू.) उपनदी. २ (राज.) मांडलिक; अधिसत्ताक. ३ (वै.) पोषकशाखा.

Tribute—(राज.) करभार.

Tricapsular—(वन.) त्रिपुटक.

Tricarpellate—(वन.) त्रिकिंजल्किन.

Tricarpous—(वन.) त्रिफल.

Tricephalous—(वै.) त्रिकपाली.

Triceps—(वै.) त्रिशिर; त्रिपद; त्रिशिरस्क; त्रिदला; त्रिशीर्षपेशी. -Brachii-त्रिशिरस्कबाह्वीय.

Trichasium—(वन.) त्रिशाखाविन्यास.

Trichiasis—(वै.) पक्ष्मोपरोध; केशरोग.

Trichina—(प्राणि.) अंत्राद.

Tirichinella Spiralis—(प्राणि.) गोलकृमि.

Trichinelle—(वै.) केशाकारीचित्र.

Trichitis—(वै.) केशमूलप्रदाह.

Trichloacetric-Acid—(वै.) त्रिहरिसिरकाम्ल.

Trichodesma Indicum—(वन.) कल्पा; अंधपुष्पी.

Trichogen—केशजनक.

Trichogenous—केशवर्धक.

Trichogyne—१ (वन.) चूडा. २ (वै.) केशयोनि.

Trichology—केशविद्या.

Trichome—(वन.) रोम; रुह; बाह्यत्वक्केश; बाह्यावरण; बाह्यकेशावरण; त्वक्केशावरण.

Trichomonas—(वै.) चिकुरैक; चिकुरमान.

Trichopathy—(वै.) केशरोगचिकित्सा.

Trichophore—(वन.) केशधान.

Trichophyte—(वै.) केशस्पति; केशवनस्पति.

Trichoptera—(प्राणि.) केशपत्री.

Trichoryne—(वन.) पिंडवाहिनी.

Trichosanthes Anguina—(वन.) पटोल; दधिपुष्पी; चिचिंड. [म. पडवळ; चिकार्डे; टरकाकडी]

-Cucumerina-Dioica-पटोलकटु. [म. कडूपडवळ] -Palmata-(वन.) शर्डिष्टा; वारुणी; महाफला. [म. कवंडल, हस्तिरोहण]

Trichosis—(वै.) केशरोग.

Trichotomy—(तत्त्व.) त्रिधाविभाग.

Trichromatic—(भू.) त्रिवर्णी; त्रिरंगी. [म. तिरंगी]

Trichuris—(वै.) केशाकारी चित्र.

Triclinic—(वै., रसा.) त्रिप्रवर्त; त्रिनत.

Tricoccus—(वन.) त्रिबीजाधार.

Tricolour—(राज.) त्रिवर्ण. [म. तिरंगी]

Tricorn—त्रिशृंग.

Tricornute—त्रिशृंग.

Tricorporate—त्रिकाय.

Tricuspid—(वै.) त्रिकर्णी. -Valve-(वै.) हृत्पटल; त्रिदल कपाट; त्रिदलद्वारक; त्रिदल. पिधानक.

Tricycle—त्रिचक्री. [म. तिचाकी]

Trident—त्रिशूल.

Triennial—त्रिवार्षिक; त्रैवार्षिक. -Act-(इति.) त्रिवार्षिकविधि.

Trifid—(वन.) त्रिधाभूत; त्रिपाली.

Triflorous—(वन.) त्रिपुष्पी.

Trifoliate—(वन.) त्रिभिन्नपत्र; त्रिदलवंत; त्रिपत्रकी; त्रिपर्णी; त्रिदली.

Trifolium—(वन.) त्रिपर्णीजाति.

Triform—त्रिरूप.

Trifurcate—(वन.) त्रिशाखायुक्त; त्रिकांडी; त्रिखंडी; त्रिशाख.

Trigamous—(वन.) त्रिधापुष्पी.

Trigeminal—(वै.) त्रिशाखा; त्रिखंड (नस-); त्रिमुकुल. -Impression-(वै.) त्रिखंडगुच्छमुद्रा.

Trigeminus or Trifacial—(वै.) त्रिमुखगामी; त्रिधाजन.

Trigger Action—(तत्त्व.) स्फुल्लिंग क्रिया.

Trigon—(ग.) त्रिकोण.

Trigonella Fœnum Græcum—(वन.) मेथिका. [म. मेथी]

Trigonometrical—(ग-) त्रिकोणमितीय; चापीय. -Function-कोणफल;चापफल. -Ratios-कोणानुपात. -Survey-त्रिकोणमितीय भूमापन; चापीयभूमापन.

Trigonometry—(ग.) त्रिकोणमिति. -Algebraic-बैजत्रिकोणमिति. -Analytical-बीज-बैज०. बैजिक०. -Plane-क्षेत्र०; समतल०; सरल०. तल०. -Spherical-गोलीय०.

Trigonum—त्रिकोण. -Collaterale-(वै.) कोटर त्रिकोण. -Habennuæ-ग्रंथि त्रिकोण; हृयंकषत्रिकोण. -Hypogloss-अधोजिह्वात्रिकोण. -Vesicæ-मूत्राशय त्रिकोण; बस्तित्रिकोण.

Trigynia—(वन.) त्रिजनी.

Trihedron—त्रिफलक.

Trihydric—(रसा.) त्रयउदिक; त्रिउज्जिक.

Trijugate—(वन.) त्रियुगा.

Ttilabiate—(वन.) त्रयोष्ठ.

Trilemma—(तत्त्व.) त्रिविधसंभव; त्रिविधविकल्प; त्रिशृंगानुमान.

Trilinear Method—(ग.) त्रिरेषापद्धति.

Trilingual—(भाषा.) त्रिभाषिक; त्रैभाषिक.

Trilobate—(वन.) त्रिपालि; त्रिपालिक.

Trilobite—(भू.) त्रिपालिका जाति; त्रिपालिकाश्म.

Trilocular—(वन.) त्रिकाष्ठ; त्रिकोषी.

Trilogy—(तत्त्व.) त्रिविधतर्क; त्रिविधविचार.

Trim—(नौ.) समतोलन.

Trimerous—(वन.) त्रिसंख्याक; त्रिभागशील; त्रिदली; त्र्यंशक.

Trimetallism—(अर्थ.) त्रिधातुचलन.

Trimming—कर्तन.

Trimolecular—(रसा.) त्र्यणुक.

Trimorphic—(वन.) त्रिरूप.

Trimorphism—(वन.) विभागशीलत्व; त्रिधावस्था.

Trimorphy—(वन.) त्रिगुणप्रकार.

Trinity—(तत्त्व.) त्रिमूर्ति; त्रितत्त्व; त्रितय; त्रिमुखत्व; त्रिगुणत्व; त्रिक; व्यक्तियंत्रकत्व.

Trinomial—(ग.) त्रिपदी; त्रिपदसमास.

Triode—(पदा.) त्र्यग्र. -Valve-(पदा.) त्रिप्रस्थ (द्वारक)

Trios—(रसा.) त्रयजा.

Trioxide—(रसा.) त्रिप्राणिल; त्रिप्राणिद.

Tripartite—(वन.) त्रिखंडी; त्रिपाटित.

Tripatite Leaf—(वन.) त्रिदल.

Tripedal—त्रिपदी.

Tripersonality—(तत्त्व.) त्रिव्यक्तित्व.
Tripetalous—(वन.) त्रिपटली; त्रिदली.
Triphyllous—(वन.) त्रिपर्णी.
Tripennate—(वन.) त्रिपक्षी; त्रिपिच्छी; त्रिगुण; (पक्षाकार); त्रिपक्षल.
Triple—त्र्यावृत्त; त्रिविध; त्रिगुण; त्रिक. [म. तिहेरी; तिप्पट] -Alliance-(इति.) त्रिकूटसंधि; त्रिगुणयोग. -Bond-(रसा.) त्रिकबंधन. -Expansion Engine-(यंत्र.) त्रिस्फोटकयंत्र. [म. त्रिधोटीयंत्र] -Point-(रसा.) त्रिकबिंदु; त्रैकबिंदु. -Salt-(रसा.) त्रिधातुकलवण.
Triplet—(तत्त्व., रसा.) त्रिक; त्रिपुटी; त्रितय.
Triplicate, -Ratio—(ग.) घनप्रमाण. -Bill-(अर्थ.) तृतीय देयपत्रांक-धनलेखांक. [म. परपेठ]
Triploid—(वन.) त्रिगुणित; त्रिसांख्यिक.
Tripod—(रसा.) त्रिपाद; त्रिपद. [म. तिवई; तिपाई] -of Life-आयुष्यात्रिपदी. -Stand-(रसा.) त्रिपाद.
Tripos—(ग.) गौरवपरीक्षा; सन्मानपरीक्षा.
Triquetrum—(वै.) उपलक; त्रिभुज; त्रिकूट.
Triradiate—(वन.) चिरश्मिक; त्र्यरीय.
Trisaccharose—(रसा.) त्रिशर्करोज.
Trisection—(शिक्षण.) त्रिखंडन; त्रिभाजन; त्रिभंजन.
Trisector—(ग.) त्रिभाजक.
Trisep—(वै.) त्रिशिरस्क.
Triste Fly—(प्राणि.) झांबेझी मक्षिका.
Tristichous—(वन.) त्रिसारी त्रिपंक्ति पत्रविन्यास.
Tristlyous—(वन.) त्रिसरणी.
Trisulcate—(वन.) त्रिशिख.
Triternate—(वन.) त्रित्रयी; त्रिदली.
Tritheism—(तत्त्व.) त्रिदेवत्व; त्रिमूर्तित्व.
Triticum Sativum—(वन.) गोधूम. [म. गहूं]
Tritinic—(रसा.) त्रिनत.
Triton Cristatus—(प्राणि.) त्रोटि.
Triturate—(रसा.) विचूर्णन.
Triumvirate—त्रिमूर्तिराज्य.
Trium God—(तत्त्व.) त्रिकैक ईश्वर; त्र्यैक ईश्वर.
Trivalence—(रसा.) त्रिमूल्यकत्व.
Trivalent—(रसा.) त्रिमूल्य; त्रिमूल्यक; त्रिशक्तिक; त्रियोजी; त्रिसंयोगी; त्रिवीर्यांक.
Trivariant—(रसा.) त्रिपरिणम्य.
Trivium—(तत्त्व.) त्रयी; शास्त्रत्रयी.
Trocar—(वै.) सूचीशलाका.
Trochanter—(वै.) अर्बुद; द्वितीयसंधि; महाशिखरक; फीमर अस्थ्यर्बुद; उर्वस्थिशिखरक; जंघास्थिअर्बुद; जंघास्थिशिखरक वृत्तगंड. -Greater-महाशिखरक. -Lesser-लघुशिखरक. -Major-(वै.) ऊर्ध्वस्थि-महाशिखरक. -Minor-ऊर्वस्थिलघुशिखरक. -of the Humerus-(वै.) डमरुक.
Trochanteric Fossa—(वै.) अर्बुदखल.
Trochantin—(वै.) लघुशिखरक.
Trochlea—(वै.) डमरु; त्रिका. [म. भुजास्थीच्या खालच्या अग्रावरचा कप्पीसारखा संधिभाग]
Trochlear—(वै.) डमरु. -Proc.-डमरुप्रसर.
Trochoid—१ (ग., भू.) त्रिच्छेद. २ (वै.) कोर; वर्तुलसंधि. -Pivot-(शारीर) वर्तुल; संधिमध्यशंकु; वर्तुलसंधि-आधार.
Trochoidea—(वै.) कील.
Trochlea—(वै.) कप्पिका; डमरुका.
Tromometer—(भू.) त्रंसमापक.
Trope—(भाषा.) रूपकालंकार.
Trophic—(वै.) पौष्टिक. -Influence-(वै.) तोषण.
Trophis—(वन.) अक्षधर.
Trophism—(तत्त्व.) नाडीगत नियमनशक्ति.
Trophology—(वै.) शरीरपोषणविज्ञान.
Trophatropism—भोज्याभिमुखता.
Trophy—(राज.) विजयचिन्ह; जयस्मारक.
Trophis Aspera—(वन.) शाखोट. [म. हेदी, खरोत, खरवत]
Tropic—(ज्यो., भू.) १ अयनांत; अयनसीमा; अयनवृत्त; अयनरेखा; क्रांतिसीमा. २ उष्णकटिबंध; क्रांतिवृत्त. -Movement-(वन.) अनुवर्ति चलनवलन. -of Cancer-(ज्यो.) कर्कवृत्त; कर्करेषा; उत्तरायणरेखा. -of Capricorn-मकरवृत्त; मकररेषा; मकरक्रांति; दक्षिणायन रेखा.
Tropics—(ज्यो.) अयनवृत्तानि; उष्णकटिबंध; ग्रीष्ममंडल; उष्णमंडल.
Tropic Acid—नाशिकाम्ल.
Tropical—(ज्यो.) अयनवृत्तीय. -Desert-क्रांतीय मरु. -Revolution-(ज्यो.) अयनपरिक्रमण. -Year-(ज्यो.) सायनवर्ष; सांपातिक सौरवर्ष; अयनवष.

Tropine—(रसा.) नाशिन.

Tropism—(तत्त्व.) अभिमुखत्वशक्ति; प्रतिक्रिया; यंत्रक्रिया; कर्षणक्रिया.

Troposphere—(पदा.) प्रथमवातवेष्टन; अधोमंडल.

Trough—(रसा.) द्रोणी; कुंड; ग्राहकपात्र. [म. द्रोणी; तसराळें] -(of a Wave)-(पाद.)पाद(तरंगपाद); अनुलहरि.

Trover—(शास.) चलधनपरागम.

Truce—(युद्ध.) विरामसंधि.

Truck System—(अर्थ.) श्रमखाद्यवस्तुविनिमय; श्रमान्नविनिमय.

True—(ग., तत्त्व.) शुद्ध; निर्दोष; सत्य; तथ्य; यथार्थ; यथामूल्य. -Anomaly-(ज्यो.) स्पष्टकेंद्र; स्फुटकोण. -Cyme-(वन.) परिमित प्रसून. -Declination-(ज्यो.) स्पष्टक्रांति; स्फुटक्रांति. -Discount-(ग.) प्रकृतभाग; शुद्धभाग; शुद्धवृद्ध्यंश. -Heliocentric Position of a Planet-(ज्यो.) मंदस्पष्टग्रह. -Nucleus-(वन.) नलिकीकेंद्र. -Sidereal, Solar-(ज्यो.) स्पष्टसावन; स्पष्टसौर.

Truism—(तत्त्व.) सामान्यसिद्धांत; लोकप्रसिद्धसिद्धांत; परिचितसत्य; नित्यसत्य.

Trumpet—१ (पदा.) तूर्य. [हिं. तुरही] २ (प्राणि.) पाटलमत्स्य. -Shell-पाटलशंख.

Truncate—(वन., वै.) शुंडाकार; समतलाकार; छिन्नाग्र; क्षिप्त; अग्रविहीन.

Truncated—(ग.) विषमछिन्न; तिर्यक्छिन्न.

Trunk—१ (वन.) शुंड. (वै.) २ खंड; कबंध; मध्यभाग; ऊर्ध्वकाय; प्रकांड; अधर; ऊर्ध्व. [म. धड, खोड] २ वक्षउदर; अंतराधि. -Calls-(पदा.) दीर्घांतर भाषण. -Cess-(शास.) प्रतिवृक्षशुल्क. -Telephone System-दीर्घांतरदूरश्रवणपद्धति.

Truss—१ (नौ., स्था.) कर्तरी; भारीत्रिकोण. [म. कैची] २ (वै.) पटका; अंत्रनिरोधकपटका; कटिबंध. -Cotton Beam-समकर्तरी. [म. साधनकैची; गळपटकैची] -Kingpost-एकस्तम्भकर्तरी. [म. एकखांबीकैची. -Queen Post-द्विस्तभकर्तरी; दुखांबी कैची.

Trust—(अर्थ.) १ संघ. २ विश्वसितव्यवस्था; निक्षेप; न्यास. २ विश्वस्थ. -Breach of-(शास.) विश्वासघात. -Deed-विश्वस्तपत्र. -Estate-विश्वस्तनिधि; विश्वस्तधन. -Improvement-सुधारणानिधि; सुधारणाविश्वस्तयोजनासंघ. -Money-विश्वस्तधन. -Ship-विश्वस्ति; विश्वस्थिपथ.

Trustee—(शास.) विश्वस्थ; पंच; संरक्षक; निधिप; कार्यकर्ता विश्वस्थें; न्यासधारक; वैश्वासिक.

Trustworthiness—(राज.) विश्वासपात्रता; विश्वसनीयता.

Truth—(तत्त्व.) यथार्थता; सत्यता; परमार्थसत्य; सत्य.

Trying Magistrate—(शास.) साधारणदंडाधीश.

Tryma—(वन) अकोट. [म. अकोड]

Trypanosome—(प्राणि.) आदिजीवजाति.

Trypsin—(वै.) पेषक.

Tub—द्रोणी.

Tubal—(वै.) नलिकांतर्गत.

Tubarius Proc.—(वै.) कर्णप्रणालि प्रसर.

Tube—१ (रसा.) नलिका; नली; नल. [म. नळी] २ (वै.) वाहिनी; पथ; मार्ग; नलिका; नाडी. -Auditory-(वै.) कर्णनलिका. -Bent-(रसा.) वक्रनलिका. [म. बाक नळी] -Capillary-कैशिकनल; केशनलिका. -Combustion-(रसा.) ज्वलननलिका. [म. जाळनळी] -Digestive-पचननलिका. -Drying-(रसा.) शुष्कक नलिका. [म. सुकाऊ नळी] -Eustachian-कर्णनलिका. -Fallopian-गर्भाशयनलिका. -Furnace-(रसा.) नलिका भ्रस्त्रिका; नलचुल्ही. [म. नळभट्टी] -Inlet-(रसा.) आयातनलिका. [म. आयातनळी] -Node-(ग.) नलपात. -of Force-बलनलिका. -Uterine-गर्भाशयनलिका. -Well-पार्श्ववापी; कूप; नलिकाकूप.

Tuber—१ (वन.) कंदल; ग्रंथि; स्फीतकंद; ग्रंथिला. २ (वै.) ग्रंथिकोष्ठ; ग्रंथिकंद; उत्संग; गंड. -Cinercum-(वै.) शंकु उन्नत; धूसरगंड; धूसरोत्संग; धूसरगंडिका. -Omentate-संपुटवप्र. -Sallac-मालावप्र. -Vermis-वप्र.

Tubercle—(वै.) वप्र; सूक्ष्मग्रंथि; गुलिका; शिखाकंद; क्षयग्रंथि; गंड; गंडिका. -Adductor-(वै.) अभिकर्षक गंडिका. -Bacilli-क्षयजंतु; क्षयदंडिका. -Gluteal-नितंब गंडिका. -Ischial-ककुंदरगंडिका. -Pubic-भग०. -Radial-अरीया०. -Scalene-विषम०. -Tibial-जंघास्थि०.

Tubercular—(वै.) ग्रंथिमय. -Eruption-ग्रंथितुल्यविकार. -Glands-गंडमाला. -Kidney-क्षययुक्त वृक्क.

Tuberculose—(वै.) क्षयग्रंथि विकृत.

Tuberculosis—क्षयरोग; यक्ष्मा; ग्रंथिरोग; गंडमयत्व; गंडिकाव्याधि; दंडिकारोग. -Acute-शीघ्रगामी क्षय; सर्वव्यापीक्षय. -Pulmonary-श्वसनकक्षय; कफक्षय; राजयक्ष्मा. -Tuphoid-सान्निपातिक क्षय.

Tuberculum—(वै.) शिखर; क्षुद्रग्रंथि. -Cinercum-(वै.) त्रिकोण उन्नत.

Tuberiferous—(वै.) ग्रंथिकोष्ठधारी.

Tuberosity—(वै.) पिंड; अर्बुद; शिखर; उपार्बुद; गंडिका. -of Ischium-कुकुंदरपिंड.

Tuberous—ग्रथिल; ग्रंथिमय; पुष्ट.

Tubiform—(वन.) नलाकार.

Tubicola—(प्राणि.) सुषीर नलिकाकृमि.

Tubular—(पदा., वन.) नलिकाकार; नलाकार; नलिकाकृति. -Banding-(यंत्र.) गोपरद्रिम; गोपरज्जु.

Tubule—(वै.) नलिका.

Tubulated Bottle—(रसा.) नलिकाकूपी.

Tubuli, -Recti—(वै.) ऋजुनलिका. -Seminiferi Contorti-वक्करेतोनलिका.

Tubulure—(रसा.) नलिका.

Tuft Fascicle—(वन.) गुच्छ; समूह.

Tufty—(भू.) गुच्छमय; स्तबकित. [म. पुंजकेदार]

Tug of War—(क्रीडा.) गजग्राह; आकृष्टि. [म. रस्सीखेंच, खेंच]

Tumor, Tumour—१(वन.) गुल्म. २ (वै.) गुल्म; ग्रंथि; अर्बुद; गंड. [म. आवाळू] -of the Bone-अस्थ्यर्बुद. -of the Brain-(वै.) मस्तिष्कगुल्म. -Benign-(वै.) निरुपद्रवी गुल्म. -Cartilaginous-कूर्चामय ग्रंथि-गुल्म. -Encephaloid-मज्जाकारदुष्टग्रंथि. -Fatty-वसामयगुल्म-ग्रंथि. -Fibro Nucleated-कणतंतुमय गुल्म-ग्रंथि. -Fibrous-तंतुमय गुल्म-ग्रंथि. -Glandular-मांसपिंडमय०. -in Ano-गुदगुल्म. -the Pelvis & Vagina-कटिर मार्ग-योनिमार्गग्रंथि. -Malignant-दुष्टग्रंथि; दुष्टगुल्म. -Ovarian-अंतःफल गुल्म-ग्रंथि. -Suppurating-(वै.) पूयग्रंथि. [म. केसतूड, उठाणूं]

Tumulus—(किल्प.) चैत्य.

Tune—(संगीत) स्वरमेलन; राग. -In-संवादी; युक्त स्वर; सुस्वर. -Out of-विसंवादी; विस्वर.

Tuned—तालबद्ध; संवादी; एकतान; एकराग.

Tungsten—(रसा.) तुंगस्थ; वृकाकिट्ट; गुरुप्रावीय; वुल्फाम. -Filament Lamp-०वेष्टनज्वलितदीप.

Tungstic Acid—(रसा.) तुंगस्थाम्ल; वुल्फामिकाम्ल.

Tugstosilicic Acid—वुल्फामोशैलिकाम्ल.

Tuni Vaginalis Testis—(वै.) मुष्कसंपुट.

Tunica,-Albuginea—(वै.) शिरालपेशी; आवरकश्वेतत्वचा. -Vaginalis-वृषणपेशी; फलपेशी; स्नेहपत्रकोश; पेशीकोश; आवरक शिरामय त्वचा. -Vas culosa-केशवाहिनीपेशी; वृषणांतःपेशी.

Tunic—(वै.) वेष्टन.

Tunicate—(वन.) चोलधारी; मांसल; प्रावृत (कंद).

Tuning—(पदा-) स्वर मीलन-मेलन; आलापक. -Fork-(पदा.) स्वरद्विभुज; द्विभुज; स्वरशूल; कंपशूल. [म. सूरकांटा] -Electrical-वैद्युतस्वरद्विभुज. -In-स्वरमेलन; सुयोजन; निनादन.

Tunnel—(भू.) सुरंग; गिरीसुरंग; विवरमार्ग. -of Corti-(वै.) कॉर्टीमार्ग.

Turbid—(रसा.) मृण्मय; मलिन; कर्दमयुक्त; पंकमय. [हिं. गंदला]

Turbinate—(प्राणि.) शुक्तिकाकार; क्षुद्रशुक्तिकाकार.

Turbinated, -Bone(प्राणि.) शुक्तिकास्थि; अस्थिवलय; नास्यास्थि. -Inferior Bone-अधःशुक्तिकास्थि. —Crest-अधरालिकास्थि. -Middle Process-मध्यशुक्तिकापक्ष. -Superier Crest-उत्तरालिकास्थि. —Process-ऊर्ध्वशुक्तिकापक्ष.

Turbine—(यंत्र.) जलचक्र. [म. चक्की; पाणचक्की, पवनचक्की वाफचक्की] -Steam-बाष्पचक्र. -Water-जलचक्र.

Turgescence, Turgidity—(वन.) रसस्फीति; जलदार्ढ्य.

Turgid—(वन.) रसस्फीत.

Turkey Red—(वन.) मंजिष्ठ.

Turmeric—(वन.) हरिद्रा. -Paper-(रसा.) हरिद्रापत्र.

Turn—भ्रमण. -of Life (वै.) रजोनिवृत्तिकाल. -of the Market-(अर्थ.) आपणतोल. [हिं. बाजार भुकाव.] -Over-समग्रव्यापार.

Turning—(यंत्र.) कर्तन. [म. कातर काम] -Force-(पदा.) संभ्रामक प्रेरणा. -Point-क्रांतिकारक मर्यादा; वक्रगतिस्थान.
Turpentine—(रसा.) तारपीन; सरलतैल; कर्पूरतैल.
Turnip—(वन.) शिखामूल. [म. गाजर]
Turquoise— वैडूर्य. [म. पिरोजा]
Tussis—(वै.) कास.
Tutelage—(राज.) संरक्षता; संरक्षण.
Tutelary—संरक्षक; रक्षक.
Twaddel—जलगुरुत्वमापक.
Twig—(वन., वै.) उपशाखा; तृतीयशाखा.
Twilight—(पदा.) प्रदोष; संध्याद्युति; संध्यालोक; संधिप्रकाश; उष:काल; गोरजसमय. -Effect-संधि; कालपरिणाम.
Twin Crystal—(रसा)) युग्ममणिभ. [म. जुळमणि]
Twin—(वै.) गर्भयुग्म.
Twiner—(वन.) वल्ली; वलयिनी; आलिंगिनी; आश्लेषिणी; वेली; अप्रतानरोहिणी; अपरिवेष्टी.
Twinkle—(रसा., पदा) स्फुरण.
Twist—(पदा) मोचक; पाक. -of Chord-Cord-(वै.) भ्रम; नालभ्रम.
Twisted—(पदा.) भ्रमित: व्यावृत; परिपीडित; परिवृत.
Two, Aspect Theory—(तत्त्व.) द्विदृष्टिसिद्धांत; द्रव्यंगउपपत्ति. -Equicross Range-(ग.) समद्विगुणोत्तर पंक्ति. -Factor Theory of Intelligence-(तत्त्व.) द्वितथ्यात्मकबौद्धिक सिद्धांत; बुद्धिद्विघटकै उपपत्ति. -Phase-(पदा..) द्विकला; द्विकल. -Point Coordinates-(ग.) द्विध्रुव निबंधन. -Stroke Engine-(यंत्र.) द्विभ्रमयंत्र. [म. दुधावी एंजिन] -Way-(रसा., पदा.) द्विपथ. -Wire System-(पदा.) द्वितारप्रणालि; द्वितारपद्धति.
Tychism—(तत्त्व.) आकस्मिकत्ववाद.
Tylopod—(प्राणि.) तलपाद.
Tympanic—(वै.) मध्यकर्णिक; कर्णा-; पाटह. -Antrum-पुरुषकोटर; श्रुतिपुटक. -Bone-कर्णपटहास्थि. -Cavity-अध्यकर्णकोटर; पाटहकोटर. -Lip-अध:शीर्षाग्र.. -Membrance-कर्णपत्र; श्रोत्रपटल; पाटहपत्र. -Middle Ear Cavum-श्रोत्रगुहा; श्रोतसंपुट. -Part-कर्णखंड; पटहभाग. -Plate-कर्णमूलफलक. -Recess-ऊर्ध्वमध्य; कर्णकोटरखंड; कोटरविस्तार. -Ring-कर्णवलय. -Sul.-कर्णप्रणालि.
Tympanitis—(वै.) कर्णप्रदाह.
Tympano Mastoid Fis—(वै.) कर्ण परुष रोक.
Tympanum—(वै.) श्रुतिपटह; कर्णदुंदुभि; कर्णपटल; पटह; पटल; मध्यकर्ण.
Type—१ लक्षण; जाति; आकार; प्रकार; प्रतिरूप; जातिरूप; रूप. २ मुद्राक्षर. -Case-अक्षरमंजूषा: टंकमंजूषा. -Keyboard-अक्षरविलेखन; अक्षरटंकपट. -Fossile-(भू.) विशिष्ट परिशेष-प्रास्तरावशेष. -Metal-(रसा.) टंकधातु. -Writer-टंकयंत्र; मुद्रालेखनयंत्र; लिपियंत्र. -Writing-(अर्थ.) टंकलेखन; यंत्रलेखन; अक्षरविलेखन.
Typha Elephantinum—(वन.) पौना; गुंद्र. [म. पवना घांस, गवत]
Typhaceæ—(वन.) रामबाणवर्ग.
Typhinia—(वै.) परिवर्तित.
Typhlitis—(वै.) बृहदांत्रप्रदाह.
Typholite—(भू.) मुद्राश्म.
Typhoid—(वै.) क्षतांत्रसान्निपातिक; क्षतांत्रसन्निपात; सावधिकआंत्रज्वर; विषमज्वर. -Bacillus-आंत्रज्वरजंतु;• सन्निपातरोगसूक्ष्मदंडिका. -Fever-क्षतांत्र-सन्निपातज्वर; विषमज्वर; आंत्रिकज्वर. [म. काळज्वर; मोतीझर]
Typhoon—(भू.) प्रचंड पवन; चक्रवात.
Typhus—(वै.) प्रलापक सन्निपात.
Typical—(ग.) आदर्श. २ (पदा.) वर्गदर्शी; लाक्षणिक; सूचक; व्यंजक. -Market-(अर्थ.) प्रतिरूपक आपण; लाक्षणिक आपण.
Typographer—मुद्रणकलापटु; मुद्रक.
Typography—मुद्रणकला.
Typyology—(तत्त्व.) प्रकारशास्त्र.
Tyro—नवशिष्य.
Tyrosine—(रसा.) किलाटिन.
Tyrotoxican—किलाटविष.

U

J Tube—(रसा.) यू नलिका; द्विबाहुनलिका; शृंग-नलिका; द्विशाखनलिका.

Jberous—(वै.) बहुसंतानोत्पादक; उत्पादक.

Jbication—(तत्त्व.) स्थाननिर्देश.

Jbiquity—(तत्त्व.) सर्वत्रता; सर्वव्यापिता.

Jdometer—(पदा.) वर्षामान.

Jdomograph—वर्षालेखन.

Jgly—(तत्त्व.) कुरूप.

Jlcer—(वै.) व्रण; क्षत; सपूयक्षत; शरीरव्रण; पूयव्रण; विद्रधि. -Callous-खरव्रण; दुष्टव्रण. -Chronic-जीर्णव्रण; विलंबीव्रण.-Eczematous-विसर्पी-पामाव्रण. -Exuberent-समृद्धव्रण. -Fungous-अंकुरित-व्रण. -Gouty-वातरक्तजव्रण; वातजव्रण. -Healing-विरोपमाणव्रण. -Idiopathic-रक्तदोषजव्रण; निजव्रण; स्वाभाविकव्रण. -Indolent-दीर्घसूत्रीव्रण; विलंबीव्रण. -Inflamed-दाहीव्रण. -Inflamatory-शोथोत्पादकव्रण; शोथपूर्वकव्रण; शोथव्रण. -Irritable-क्षुब्धव्रण; क्षोभितव्रण; स्पर्शासह्यव्रण. -Painful-सरुजव्रण. -Perforating-वेधकव्रण; छिद्रकारी-व्रण; भेदकव्रण. -Phagedenic-प्रसर्पीव्रण; प्रसा-रीव्रण. -Rodent-ध्वंसव्रण. -Scorbutic-रक्त-पैत्तिकव्रण. -Simple-शुद्धव्रण; सामान्यव्रण. -Sloughing-कोथोत्पादकव्रण. -Syphilitic-फिरंगोप-दंशजव्रण; उपदंशजव्रण -Tuberculous-क्षयजव्रण -Varicose-शिराजव्रण; शिरावृद्धिजव्रण; कुटिलशिरी-यव्रण. -Virulent-पूतिव्रण. [म. जाळपुळी] -Weak-निःशक्तव्रण. -Wide Spreading-चालनीव्रण; व्यापकव्रण. [म. चाळणपुळी]

Jlcers of the Cornea—(वै.) स्वच्छमंडलव्रण.

Jlceration—(वै.) व्रणभवन.

Jlcus—see Ulcer.

Jlitis—(वै.) दंतमांसशोथ; दंतोष्ठशोथ.

Jlloa's Circle or Ring—(पदा.) श्वेतधनुष्य; नीहारचाप.

Jlmaceæ—(वन.) भेरुकुल.

Jlna—(वै.) प्रकोष्ठास्थि; कूर्परास्थि; कूर्परीय; अंतः-प्रकोष्ठास्थि; हस्तास्थि; अरत्नि.

Ulnar—(वै.) प्रकोष्ठ—; अंतःप्रकोष्ठीय; अरत्निक. -Artery-अरत्निक नाडी. -Collateral-अपर प्रकोष्ठ; अंतर्मणिक. -Nerve-अरत्निकमज्जा. -Tuber-प्रकोष्ठवप्र. -Vein-अरत्निकशिरा.

Ulothrix—(वन.) उर्णिका; लीली; शैवालजाति.

Ulterior—(पदा.) अपर; पर; अंतस्थ; गुप्त.

Ultimate—अंतिम; चरम; अंत्य; परम; प्राथमिक; मूल; केवल. -Analysis-(रसा.) अंतिमविश्लेषण; अंतिम पृथक्करण; पूर्णविश्लेषण. -Authority-(अर्थ.) अंतिमअधिकार. -Stress-(स्था.) अंतिमधारण.

Ultimacy—(तत्त्व.) अंतिमत्व; प्राथमिकता; मूलता; चरमता.

Ultimatum—(राज.) अंतिमोत्तर; अंतिमपत्र; निश्चय-पत्र; अंतिमप्रस्ताव.

Ultra—अति; अतीत. -Atomic-अतिपरमाणुक. -Basic-(रसा.) अतिमूलक. -Filtrable-(वै.) अतिनिगल्य; अतिनिःस्यंदनीय. -Filtration-(रसा.) सूक्ष्मनिःस्यंदन. -Gaseous-(पदा.) अतिवायवी. -Marine-द्वीपांतरभव; अतिसमुद्री; नीलोपल (रंग). -Marine-Blue-(रसा.) समुद्रपार; लाजवर्दीनील. -Microscope-(पदा., रसा.) अतिसूक्ष्मदर्शक; सूक्ष्मातीत दर्शक; अणुवीक्षण. -Microscopic-(पदा., रसा.) अतिसूक्ष्मदर्शकीय; सूक्ष्मातपर. -Mundane-(तत्त्व.) पारलौकिक; परलोकविषयक. -Short-लघुतम. -Some-(वै.) पराकाय; परासूक्ष्मकाय. -Violet-(पदा.) नीललोहितोत्तर; अतिनील लोहित; नीललोहित; अतिपाटल किरण; एतश; नीलातीत; जंबुलातीत; रंगोत्तर. -Violet Photography-(पदा.) पराकासनी प्रकाशलेखन. -Violet Rays-पराकासनी किरण. -Violet Treatment-(वै.) नीललोहितोत्तर रश्मिचिकित्सा. -Vires-(राज.) अधिकारबाह्य; अतिक्रमित अधिकार; शक्तिबाह्य. -Zodiacal-(ज्यो.) राशिचक्रबाह्य; अतिक्रांतिवृत्तीय; राशिबहिर्गत.

Ultraism—(राज.) अतिवाद.

Ulvaceæ—(वन.) उल्वकुल.

Umbel—(वन.) छत्रस्तबक; गुच्छ; छत्र; चामर; छत्र-स्तंभ; छत्रगुच्छ. -Inflorescence-छत्रविन्यास.

Umbellate—(वन.) छत्राकार.

Umbellic—(रसा.) छत्रकाम्ल.

Umbelliferæ—(वन.) छत्रवनस्पतिकुल; धन्याकगोत्र; जीरककुल; गर्जरवर्ग; जीरकादिवर्ग. [म. गाजर]
Umbelliform—(वन.) छत्राकार.
Umbellule—(प्राणि.) छत्रिका.
Umber—(रसा.) अंबर.
Umbilical—(वै.) नाभि—; नाभिसंबंधी; नाभ्य. -Artery-नाभिधमनी. -Cord-गर्भनाडि; नाभीनाल; नाभिनाडी; संवाहिनीरज्जु; नाभिरज्जु. [-Tying of-नाडीकल्पनच्छेद; नाळकल्पनच्छेद; नालबंधन] -Fissure-नाभिनालछिद्र. -Hernia-नाभ्यांत्रवृद्धि. -Prominence-नाभिवृद्धि. -Region-नाभिप्रदेश; नाभिभाग. -Vein-नाभिशिरा. -Vesicle-नाभिपुट.
Umbilicate—(वै.) नाभ्याकार.
Umbilicus—१ (ग.) अपवलयबिंदु. २ (वै.) नाभि; नाल. -Cord-(वै.) नाभिरज्जु.
Umbo—१ (प्राणि.) चंचु; गंड. [म. चोंच] २ (वै.) गोलमध्य; पट्टहनाभि.
Umbonate—(प्राणि.) गंडाकार.
Umbra—१ (ज्यो.) छाया; प्रच्छाया; घनच्छाया; पूर्णच्छाय (ग्रह); छायाशंकु. २ (प्राणि.) अंबर (मत्स्य).
Umbraculiferous—(वन.) छत्रांगधर.
Umbrella—१ जलत्रा; छत्र. २ (प्राणि.) छत्रांग; छत्रकशंख.
Umbriferous—छायाप्रद.
Umpire—(अर्थ., क्रीडा.) मध्यस्थ; त्रयस्थ; पंचमुख्य; निर्णयकर्ता; प्रमाणपुरुष.
Unabated—(रसा.) अविरोधित; अशमित; अन्यूनीकृत.
Unabsorbable—(रसा.) अशोष्य; अचोष्य.
Unadulterated—(रसा.) निर्मिश्र; शुद्ध. [म.निर्भेळ]
Unaffected—(अर्थ.) अप्रभावित.
Unalienated, -Land—(शास., अर्थ.) राजभूमि. -Property-अपरायत्तभूमि; पूर्णस्वायत्तभूमि.
Unalloyed—(रसा.) विशुद्ध; शुद्ध; निर्मल. [म. निर्भेळ]
Unalterable—(तत्त्व.) अपरिवर्तनशील.
Unambiguous—(पदा.) स्पष्ट; असंदिग्ध.
Unanimity—(पदा.) ऐक्य; एकमतता; एकता; ऐकमत्य.
Unanimous—(राज.) सर्वसंमत; सर्वमान्य; ऐकमत्यतः.
Unaqua Sodii Chloredum—(भू., रसा.) सौवर्चल. [म. पादेलोण]
Unassessed Land—(शास.) कररहितभूमि.
Unauthorised—(शास.) अनधिकृत; विनानुमत; विनादिष्ट.
Unavailable—(पदा.) अनाप्य.
Unavoidable—(पदा.) अनिवार्य; अपरिहार्य; निरुपाय.
Unbalanced—१ (अर्थ.) असंयत; समताहीन. २ (तत्त्व.) वैषम्यापन्न. ३ (पदा.) असमतोल; असमतोलित; असम.
Unbearable—(यंत्र.) असह्य.
Unbeliever—(तत्त्व.) नास्तिक; अश्रद्ध; अविश्वासक.
Unbleached—(रसा.) निर्धौत; अप्रहत; अहत.
Unbounded—(पदा.) अपार; अमर्यादित; अमर्याद.
Unbroken—(शास.) अखंडित; सतत.
Unburnt—(पदा.) अदग्ध.
Uncalled Capital—(अर्थ.) अनादत्त मूलधन.
Uncertain Event—(शास.) अनिश्चित वस्तु-घटना.
Unchanging—(तत्त्व.) अविकारी; अविकार्य; अपरिवर्ती.
Unchangeable—(तत्त्व.) अक्षर; अपरिवर्तनीय; अविकार्य.
Unchanged—अविकृत.
Uncharged—(पदा.) विद्युत्रहित; अनुच्चयी, निर्जागृत; अनाहित.
Uncia—(ग.) द्वादशांश.
Unciform—(वन.) बडिशाकृति; फणधर. १ (प्राणि.) फणधर; अंकाकार. -Bone-अंकास्थि.
Uncinate—अंकित. -Convolution-१ (प्राणि.) अंकावलि. २ (वै.) अंकावर्त. -Proc.-(वै.) वक्रप्रसर; अंकुशप्रसर; अंकितप्रसर.
Uncivilised—(राज.) असंस्कृत; असभ्य; अशिष्ट; अनार्य.
Unclaimed—(राज.) अस्वामिक; नष्टस्वामिक; नष्टसत्ताक; स्वामिरहित. -Balance-(अर्थ.) अस्वामिकशेष; अनादत्तशेष. -Dividend-अस्वामिक-अनादत्त लाभांश.
Uncombined—(रसा.) असंयुक्त; असंयुत. -State-असंयोगस्थिति.
Uncommon—(तत्त्व.) असामान्य.

Unconditional—१ (अर्थ.) अप्रतिबंध; अनुपहित; अनवछिन्न; अप्रतिज्ञ; निरुपाधिक; अमर्याद; निरवस्थ; अवस्थातीत; नान्वित. २ (वै.) सहज. ३ (शास.) निःसंकेत; निःसमयक; असंकेत; अनिर्बंध; अनपवाद; सर्वस्वी.

Unconformable—(भू.) असमांतर.

Unconformity—(भू.) विसंगति; अप्रबद्धता.

Unconjugated—(रसा.) असंबद्ध.

Unconscious—(तत्त्व., वै.) अचेतन; जड; निर्ज्ञान; अबोधरूप; अबोधात्मक; अबोधावस्था; अबोधस्वरूप; अविज्ञान; अपगतचेतन; स्मृतिविहीन; अज्ञात. -Cerebration-(तत्त्व.) अज्ञातमनोव्यापार; अज्ञातमस्तिष्क कार्य. -Collective-सार्वलौकिक अव्यक्तमानस. -ly-(तत्त्व.) अबोधपूर्वक. -ness-(तत्त्व., वै.) मूर्च्छा; जडता; अबाधावस्था; विबोधावस्था; निःसंज्ञता. -The-विबोध; अबोधमन; अबोधात्मकमन; गूढमन. -Mind-अज्ञातमन; उपमन; अविज्ञातमन; चेतनातीतमन; अबोध मानस.

Unconstitutional—(राज.) घटनाबाह्य; घटनाविरुद्ध; नियमबाह्य; अतांत्रिक.

Uncontested—(राज.) अविरोध.

Unconventional—(अर्थ., तत्त्व.) लोकाचारहीन; रूढिविरोधी; प्रथाविरोधी; असांकेतिक; अरूढ.

Uncoursed Rubble—(स्था.) अस्तराश्मरचना; विस्तररचना.

Uncrystallizable—(रसा.) अकेलास; अस्फटिक.

Uncrystallized—अकेलासित; अस्फटिकित.

Uncritical—(तत्त्व.) अपरीक्षात्मक; असमीक्षक.

Unction—(रसा.) अंजन; लेपन.

Uncultivated Land—(अर्थ.) अवहितभूमि; अकृष्टभूमि; अनुत्पादितभूमि; निःक्षेत्रभूमि; उषरभूमि.

Uncus—(प्राणि.) अंक. २ (वै.) तलशंकु; अंजन-विभाग.

Undamped Waves—(पदा.) अविनाशी लहरी.

Undecagon—(ग.) एकादशकोणी.

Undecomposed—(रसा.) अविकृत; अविसंयुक्त.

Under, -Canvas—(नौ.) प्रवृतवातवस्त्र. -Consideration—(शास.) विचाराधीन; विचार्यमाण; मननापेक्षी. -Estimate-(अर्थ.) न्यूनअनुमान; अव-ऊन विगणन. -Control-(शास.) आधीन; स्वाधीन. -Current-अंतर्वाह; अन्तःप्रवाह. -Ground-(पदा.) भूमिगत; आंतर्भौम; मृद्गत; भूगत; अंतर्भौमिक; भूगर्भस्थ. -Stream-पातालगंगा. -Hand-गुप्त; प्रच्छन्न; अप्रकाश्य. -Lay-१ (भू.) तिर्यक्भवन; तिर्यकस्तर. २ (मुद्रण.) अधस्तलपत्र. -Lined-अधोरेखित;अधोरेखांकित. -Nutrition-(वै.) न्यूनपोषण. -Production-(अर्थ.) न्यून उत्पादन. -Proof-(रसा.) अधःप्रमाण; न्यूनप्रमाण. -Protest-(शास.) असंमतिपूर्वक; सबाध; प्रतिरोधपूर्वक. -Rate-(अर्थ.) न्यूनमूल्य. -Sell-(अर्थ.) न्यूनक्रय. -Sensitivity-(तत्त्व.) गौणसंवेदन. -Shot-Wheel-(पदा.) अधःप्रवाही-चक्र. -Shrub-(वन.) क्षुपक; क्षुप. -Standing-(तत्त्व.) ग्रहणशक्ति; अवगति; प्रतिपत्; आकलन; बोधन; बुद्धि. -Supply-(अर्थ.) न्यून पर्याप्ति; न्यून पूर्ति. -Taker-(धर्म.) प्रेतकर्मनिर्हारक. -Taking-(शास.) १ योजना; अंगीकार. २ वचन; प्रतिज्ञा. -Tenant-(अर्थ.) उपकृषक. [हिं. शिकमी दरशिकमी] -The Lee-(नौ.) निर्वात दिशा; निर्वात स्थान-भूमि. -Throw-(भू.) अधोभंगविस्तार. -Trial (Prisoner)-(शास.) विचाराधीन (बंदी) -Utilization-(वै.) विनियोगन्यूनता. -Writer-(अर्थ.) योगक्षेमकारक; विमाकार. [म. विमा उतरणारा; हमीदार.] -Wing-(प्राणि.) परापक्ष.

Undesirable—(वै.) अनिष्ट; अस्पृहणीय.

Undeterminate—(ग.) अनिश्चित; अनिर्धार्य; अनिर्धारित. -Form-लुप्तमान.

Undetermined—(ग.) अनिर्णित; अनियत; अनिर्धारित.

Undeveloped Encephalon—(वै.) अपूर्ण मस्तिष्क.

Undeviated—अविचलित.

Undischarged Bankrupt—(अर्थ.) अनृणमुक्त निर्धनस्क.

Undissoluble—(रसा.) अद्राव्य.

Undissolved—अद्रवित; निर्द्राव्य.

Undistilled—(रसा.) अपातित.

Undistributed, Middle—(तत्त्व.) अव्याप्तहेतु; हेतुअनवच्छेद. -Term-अपूर्णव्याप्त पद; अंशव्याप्त-अव्याप्त पद.

Undisturbed—अखंडित; अस्खलित;अबाधित.-Possession-अखंडित भोग.

Uudivided--१ अखंड; अविभाजित; साग्र; अविभक्त. २ (तत्त्व.) अनन्यासक्त. -Family-अविभक्त-एकत्र कुटुंब.

Undue, Influence—(शास.) अयोग्य-अनुचित प्रभाव-प्रतिपत्ति. -Preference-अयोग्यपुरस्कार; अनुचित पक्षपातित्व-पक्षपात.

Undulant Fever -Malta Fever—(वै.) भूमध्यसागरज्वर.

Undulated—(पदा.) तरंगाकार; तरंगित; लहरिसमयुक्त; वीचिमय.

Undulation—(पदा.) तरंग; आंदोलन; लहरि; तरंगण; वीचि; तरंग प्रसरण-वितनन.

Undulatory—(पदा.) तरंगमय; आंदोलनक्षम; तरंगित; आंदोलित; तारंग; तरंगी. -Current-तरंगी प्रवाह. -Theory-(ज्यो., पदा.) आंदोलनसिद्धांत; तरंगसिद्धांत; लहरिसिद्धांत; लहरिमीमांसा; तरंगकल्पना; तारंगवाद; तरंगवाद. -Wave-तरंगित ऊर्मि-वीचि. -Winding-तरंगवक्र; संततवक्र.

Unearned, -Income-Increment—(अर्थ.) श्रमरहितआय; विनाश्रम आय; विनाप्रयासवृद्धि; अनार्जित प्राप्ति; अनार्जितवृद्धि.

Uneconomic Agriculture—(अर्थ.) विनालाभ कृषि; अलाभांश कृषि.

Unelastic—(पदा.) जड; स्थितिस्थापकता विहीन.

Unemployed—(अर्थ.) अव्यापृत; अकारी; अकार्यकर. [म. बेकार]

Unemployment—(अर्थ.) अकार्यकारिता; अव्यापृतता; अकारिता; निर्व्यापारस्थिति; निरुद्योगस्थिति. [म. बेकारी]

Unencumbered—(शास.) ऋणवर्जित; भारवर्जित.

Unequal—१ (ग.) असमान; असम; विषम. २ (वन.) असममात्र. see Asymmetrical.

Unequivocal--असंदिग्ध; स्पष्ट.

Uneven—(पदा.) असमतल; विषम. [मं. उंचसखल]

Unexceptionable—(तत्त्व.) अनपवाद; निरपवाद.

Unexhausted—(अर्थ.) असमाप्त; अनुपयोजित; अपूर्णोपयोजित.

Unexpected—अनपेक्षित; अकल्पित; अतर्कित.

Unexposed—(पदा.) अप्रकाशित; प्रकाशरुद्ध; प्रकाशक्रियारहित.

Unfavourable Exchange—(अर्थ.) प्रतिकूल विनिमय; निर्लाभ व्यवहार-विनिमय.

Unfelt Principle—(वै.) निस्संज्ञेय तत्त्व.

Unfruitful—वंध्य.

Unfunded Debt—(अर्थ.) अल्पकालिकऋण; अस्थायीऋण.

Unglazed—(रसा.) अतेजस्क; अप्रभ; रुक्ष; निष्प्रभ.

Ungual—(वै.) नखर; नखसंबद्ध; क्षुरसंबद्ध.

Unguent—अभ्यंजन; लेपन.

Unguicorn—(प्राणि.) नखशृंगी; क्षुरशृंगी.

Unguiform—नखाकार; क्षुराकार.

Unguis—(प्राणि.) नख; क्षुर.

Ungulata—(प्राणि.) क्षुरयुक्त; क्षुरी.

Ungulatavera—(प्राणि.) अंगुलितलचर.

Ungulate—क्षुराकार.

Unhydrous—(रसा.) निर्जल; अनार्द्र; जलहीन; अजल.

Uni—एक.

Uniaxial—(पदा.) एकाक्ष; एकध्रुव.

Unicellular—(वै.) एकपेशिक; एकपेशीमय, एककलामय; एककणक; एकशालिक; एकशालीय. -Embryo-(वै.) एककणपिंड. -Organism-एककण जीव.

Unicentral—(पदा.) एककेंद्र.

Unicorn—(प्राणि.) एकशृंग.

Unicostate—(वन.) एकशीर्ष; पक्षाकार; एककाष्ठ एकपार्श्वक; एकसीरक. [म. एंकशिरी]

Unidirectional—(पदा.) एकदिशावर्ति; एकांगी एकमार्गी.

Unification—(तत्त्व.) एकीकरण; संयोजन; तादात्म्य

Unified Stock—(अर्थ.) संमीलितधनः एकत्रित मूलधन.

Unifilar—(पदा.) एकसूत्री; एकसूत्र; एकतंतुक.

Uniflagellate—(प्राणि.) एकप्रतोदी.

Uniflow Engine—(यंत्र.) सरलवाही यंत्र.

Uuifoliate—(वन.) एकदल; एकपत्री; एकपर्णी.

Uniform—(ग., पदा. रसा.,) सम; समरूप; समान; एकविध; समाकार. . -Acceleration-समत्वरण. -Dress-(राज.) समवेश; एकरूपवेश; एकवेश; गणवेश. -Motion-(पदा.) एक जव-गति; समवर्गी-गति; समजव-गति; नियतगति; समवेग. -Pressure-समभार. -Velocity-समवेग.

Uniformism—(भू.) समक्रियावाद; एकक्रियावाद.

Uniformitarianism—(तत्त्व.) एकरूपवाद; नियमवाद; प्रत्युत्पत्तवाद; समक्रियावाद.

Uniformities of Behaviour—(तत्त्व.) एकविधवर्तनानयम; एकविधवृत्त; वर्तनैकविधता.

Uniformity—(पदा., रसा., वै.) समता; समरूपता; सूत्रता; नियमबद्धता; सारूप्य; साम्य; एकरूपता; नियमितता; एकवाक्यता. -of Nature-विश्वैकता; विश्वव्यवस्थैकरूपता. -of Price-(अर्थ.) मूल्यसमता.

Unigenesis—एकजनन.

Unigenus—(जीव.) एकजातीय.

Unilateral—एक भुजी-पक्षी-तली; एकपार्श्विक. -Contract-(अर्थ.) एकपक्षनिश्चय; एकपक्षनिर्धारित.

Unilocular—(वन., वै.) एकाशय; एककोष्ठ; एककोटरयुक्त; एकपेशीयुक्त; एकपुटी.

Unimolecular—(रसा.] एकाणुक.

Uninfected—(वै.) असंपृक्त; असंसर्गित; अप्रभावित.

Unintelligible—(तत्त्व.) अज्ञेय; इंद्रियातीत; अगम्य.

Uninterrupted—(शास.) अखंड; अखंडित; सतत; अविरत; अबाधित; अप्रतिबद्ध.

Uniocular—एकाक्ष; एकाक्षिक.

Union—१ (अर्थ., राज.) संघ; संयुक्तराज्य; ऐक्य; सम्मीलन. २ (रसा., पदा.) संयोग; मेलन; मीलन; समागम; योग; संबंध. ३ (प्राणि.) संगम; संग. -Committee-(अर्थ.) संघसमिति. -Federal-(राज.) संघात्मक संयुक्तराज्य; संघीयसंयुक्तराज्य. -Immediate-तात्कालिक मेलन. -Incorporate-(राज.) अलिंग संयुक्तराज्य. -of Sound-(संगीत.) स्वरमेलन; -Primary-प्रथममेलन. -Secondary-द्वितीयमेलन. -Trades-व्यापारसंघ.

Unionism—संघवाद; ऐक्यवाद.

Unionist—(इति.) संघवादी; ऐक्यवादी.

Uniparous—(वन.) एकभुजपरिमित; एकभुजी.

Unipartite—(वन.) अखंडित.

Uniplanar—(पदा.) एकतलीय; एकतल; एकसमतल.

Unipolar—(वै.) एकतंतु ; एकाग्री; एकध्रुवीय.

Unique—(पदा.) अतुल; अद्वितीय; एकमात्र; अपूर्व; विरल; अप्रतीम.

Unirrigated Land—(अर्थ.) असिंचितभूमि; निर्जलभूमि; निरुदकभूमि.

Unisexual (Monosporangiate)—(वन.) एकलिंगी; एकलिंग; एकविध रेणुधारी असिद्धपुष्प; एककेसरयुक्त.

Unisexuality—(वन.) एकलिंगता.

Unison—(पदा., संगीत) स्वरमेल; स्वरैक्य;स्वरसंगति; संग; मेलन; एकतान; एकराग; संयोग; समागम.

Unisolable—(तत्त्व.) अपृथक्कार्य; अनवच्छेद्य.

Unisonance—(संगीत.) एकस्वरता; एकतालता;

Unit—(अर्थ., ग., पदा., रसा.) मूलमान; एकक; एकं; एकांक; एकांकी; आद्यमान; एकमान; मानमापक; एकमाप; एकध्येय; एकधेय; मानक; पणक; परिमाण; मात्रा; एकस्थान; एकमात्र; एकप्राय; केंद्र; व्यक्ति; व्यष्टि; अंक; एक; एकबीज; घटक; अणुपरिणाम. -Absolute-(तदा.) परमएकांक; केवलमूलमान; परमएकक; निरपेक्ष एकक; मौलिकएकक. -Characters-(वन.-) अंतिम गुणधर्म; अविभाज्य गुण. -Derived-उत्सादितमान; साधितएकक. -Difference of Potential-(यंत्र.) एकमात्राक्षितिभेद. -Fundamental-मूलएकक: केवलमूलमान. -Gravitational-महाकर्षीय०. -Metric-मेट्रिक०; मातृक० -of Heat-उष्णराशिमान; उष्ममूलमान. -of Value-(अर्थ.) मूल्यमूलमान. -Practical-(पदा.) व्यावहारिकमूलमान. -Resistance-अवरोधनएकं-रोधमूलमान. -Selection-(वन.) व्यक्तिगत वरण; व्यक्तिवरण. -Stress-भारएकं-मूलमान. -of Thought-विचारपरिमाण. -of Time-वेला-एकांक; वेलामान; कालएकांक-मूलमान. -Thermal-तापीय-उष्म-उष्णता०

Unitarian—(तत्त्व.) अद्वैतवादी; ईश्वरैक्यवादी; एकेश्वरवादी.

Uniterianism—(तत्त्व.) १ अद्वैतवाद; ईश्वरैक्यवाद; एकात्मवाद; एकात्मेश्वरवाद, एकात्मेश्वरसंपदाय. २ एकाधिकारवाद.

Unitary—एकाकी; एककेंद्री; एकतंत्राधीन; एकतंत्र; एकस्थानी; एकात्मक; एकपरिमाणी. -Government-

(राज.) केंद्रितराज्य. -Method-(ग.) एकाकीपद्धति; एकनियम. -State-(राज.) एकात्मक राज्यपद्धति. -System-(ग.) एकमान गणित. -Tax System-(अर्थ.) एककरपद्धति; एककरप्रणाली. -Theory-(रसा.) एकाणुकवाद.

United—युक्त; संयुक्त; संश्लिष्ट; एकीकृत; संयोगित. -by Double Bonds (Doubly United)-(प्राणि.) द्विगुणसंयोग.

Unity—१ (ग.) एकत्व; एकमिति; एक मात्र-रूप; गुणक. २ (तत्त्व.) एकत्व; एकरूपता; अद्वैत; एकता; ऐक्य; कैवल्य; एकात्मता; एकमेवत्व. -a Fraction-(ग.) भागप्रवाह [-Plus a Fraction-(ग.) भागानुबंध.] -Causal-(वन.) कारणभावैक्य. -Doctrine-अद्वैतवाद; अभेद. -of Action-विषयसंकलन; क्रियासंकलन; क्रियैक्य. -of Attributes in the Subject-धर्मधर्मिभावैक्य. -of Nature-प्रकृति एकत्व. -of Opposite-परस्परविरुद्धवस्तुसंबंध. -of Place-स्थलसंकलन; स्थलैक्य. -of Time-समयसंकलन; समयैक्य; कालैक्य. -Spatial-दिगैक्य. -Temporal-कालैक्य; क्षणिक ऐक्य; ऐहिकऐक्य.

Univalence—(रसा.) एकबन्धकता; एकमूल्यकत्व; एकयोजिता;

Univalent—(रसा.) एकमूल्यक; एकबंधक; एकतय; एकयोजी; एकभुज.

Univalvular—(प्राणि.) एककवची.

Universal—(अर्थ., तत्त्व; पदा.; वै,) सर्वगत; सर्वदेशी; सार्वलौकिक; सर्वतंत्र; सार्वदेशिक; सार्वभौमिक; सार्वत्रिक; सर्वगामी; विश्वव्यापी; सर्वसामान्य. -Affirmative Proposition-(तत्त्व.) सामान्यविधायकसिद्धान्त. -Cause सामान्यकारण; साधारणकारण. -Demand-सार्वत्रिकव्यय-क्रय, क्रेयता. -Discharger-सार्वत्रिकविसर्जक. -Distribution-सार्वत्रिक व्याप्तिव्याप. -Donee-(शास.) सर्वधनलब्धा; सर्वधनस्वामि; सर्वधनप्रापक. -Economics-(अर्थ.) सार्वत्रिक अर्थशास्त्र. -Experience-सार्वत्रिक अनुभूति; सर्वानुभूति. -Geometry-(ग) सामान्यभूमिति. -Kingdom-(प्राणि.) खनिजकोटि. -Law of (Universal) Causation-एककारणतासिद्धांत. -of Fact-घटनवृत्तसाम्यतत्त्व. -Proposition-(तत्त्व.) सार्वत्रिकसिद्धान्त; सामान्यसिद्धान्त; सर्वदेशीनिर्देश; सर्वग्राहीनिर्देश; व्याप्तिप्रतिज्ञा. -Spirit-सर्वात्मा; जगदात्मा. -Suffrage-(राज.) सार्वत्रिक मताधिकार; सर्वजनमताधिकार.

Universalisation—१ (अर्थ.) सार्वत्रिकीकरण; सार्वभौमिकीकरण. २ (तत्त्व.) सामान्यीकरण; साधारणीकरण.

Universalism—१ (अर्थ.) सार्वत्रिकवाद; सार्वभौमिकतावाद. २ (तत्त्व.) सर्वमुक्तिवाद; सर्वमोक्षवाद; सामान्यवाद; सर्वसुखवाद.

Universalistic Hedonism—समुदायसुखोद्देश्यवाद.

Universe—(ज्यो.) विश्व; सृष्टि; ब्रह्मांड; जगत्; भुवन. -Expanding-वृद्धिमयविश्व. -of Discourse-(तत्त्व.) संदर्भविश्व; प्रवचनविश्व; प्रकरणविश्व; प्रकरण-प्रवचन प्रसार.

University—१ (तत्त्व.) सार्वत्रिकता. २ (शिक्षण.) विश्वविद्यालय; विद्यापीठ, शारदापीठ; विद्योत्तेजकसमाज; सर्वविद्यालय; पाठशाला; विद्यालय.

Unknowable—(तत्त्व.) अज्ञेय; अबोध्य.

Unknown—(ग.) अव्यक्त; अज्ञात. [भास्कराचार्य-यावत्तावत्; कालक; नीलक; पीतक; लोहितक; हरितक; श्वेतक; चित्रक; कपिलक; पिप्पलक; धूमक; पाटलक; शबलक; श्यामलक; मेचक] -Quantity-(ग.) अज्ञातराशि; अव्यक्तराशि.

Unlawful Assembly—(शास.) अनधिकृत सभा-समाज; अवैध जनता-संघ-मीलन.

Unlike—(पदा.) विजातीय; असदृश; विषम; असमान; असम. -Forces-(ग.) प्रतिमुखप्रेरणा. -Signs-(ग.) असदृशचिन्ह. -Term-विषमराशि.

Unlimited—(तत्त्व.; पदा.; रसा.; वै.) असीम; अमर्याद; अपरिमित, अनंत; निरसीम; अनिश्चित. -Company-(अर्थ.) अमर्यादित दायित्व मंडल-सभा; अपरिमित दायमंडल. -Liability-अपरिमित दायित्व; अपरिमितदायमंडल.

Unmarried—अविवाहित; अपरिणित.

Unnatural—(वै.) अस्वाभाविक; अनैसर्गिक; सृष्टिक्रमविरुद्ध; अदृश्य.

Unobservable—(पदा.) कल्पनिक; निरीक्षणबाह्य; अनिरीक्ष्य.

Unobstructed Heritage—(शास.) अप्रतिबंधदाय; अप्रतिबद्धदाय.

Unoccupied Land—(अर्थ.) अस्वामिकभूमि; अव्यापृतभूमि; पतितभूमि; अकृष्टभूमि; अनधिगतभूमि.
Unofficial—लोकमान्य; शासननिरपेक्ष; अशासक: अराजपुरुष; लोकायत्त.
Unoriginal—अप्रथम; मध्यम; अमौलिक. [म. दुय्यम]
Unpaid—अदत्त.
Unparliamentry—(राज.) असभ्य.
Unpervading—(तत्त्व.) अव्यापक.
Unpolarised—असमवर्तित; अध्रुवित.
Unpractised—अनभ्यासी; अनभ्यस्त.
Unpreventable—अनिवार्य; अपरिहार्य.
Unproductive, -Consumption—(अर्थ.) अनुत्पादक व्यय. -Labour-अनुत्पादक श्रम.
Unprofessional Conduct—(शास.) शीलबाह्यवर्तन; वृत्तिविरुद्धवर्तन; असांप्रदायिक आचरण.
Unqestionable—निश्चित; अपृच्छनीय; अविचारणीय.
Unrated—अमूल्यांकित.
Unreal—(ग.) अवास्तविक; काल्पनिक; अवास्तव; असत्.
Unreasonable—(तत्त्व.) अयुक्तिक; अयोग्य; असमंजस; अनुमानासिद्ध.
Unremunerative Debt—(अर्थ.) लाभरहित ऋण; अनुत्पादक ऋण; निष्प्राप्तिऋण.
Unrest—(राज.) अशांति; क्षोभ; क्षुब्धता. -Industrial-औद्योगिक०. -Political-राजनैतिक०; -Social-सामाजिक०.
Unsaleable—अविक्रेय.
Unsanitary—(वै.) स्वास्थ्यविरोधी; रोगकारी; असुखकारी; अस्वच्छ; अनारोग्यकर.
Unsaturated—(रसा.) असंपृक्त; असंतृप्त; अतृप्त; अनशित; अपरिपृक्त. -Compound-असंपृक्तसंयोग; असंतृप्तसंयुक्तपदार्थ.
Unsaturation—(रसा.) असंपृक्ति; अतृप्ति.
Unscientific—अशास्त्रीय.
Unsecured, Creditor—अप्रतिभूधनिक; बंधकतारणहीनधनिक. -Debt-(अर्थ., ज्ञास.) असंरक्षितऋण; अप्रतिभूऋण; अप्रतिभूतऋण; अबंधकऋण.
Unsegmented—(वै.) वृत्तखंडरहित.
Unskilled Labour—(अर्थ.) अनिपुणश्रम; अशिक्षितश्रमिक; अनभ्यस्तश्रमिक; अपक्वश्रमिक.
Unslaked—(रसा.) अनार्द्रित (चूर्ण); शुष्क (चूर्ण).
Unsoundness of Mind—चित्तभ्रम.
Unspecific—(तत्त्व.) अविशेष; साधारण -Community-(वन.) अस्थिरसमूह; अविशेषसमूह.
Unstable—(ग.) अस्थिर; अप्रतिष्ठ; दुःस्थित; चल; अस्थायी; अप्रतिष्ठित; चंचल; चर; तरल. -Equilibrium-(ग.) अस्थिरसमतोलन; अस्थायीतोलन. अस्थायीसाम्य. -Ness-अस्थिरत्व.
Unstratified—(भू.) अस्तरीभूत.
Unsymmetrical—(पदा., रसा.) असम; असमयित; दुर्घटित; विरूप; अप्रतिसम; असमान.
Untarnished—(रसा.) अकलंकित. २ (वन.) विषम भागशील.
Unthinkable—(तत्त्व.) अध्येय; अचिंत्य; अविचार्य; अकल्पनीय.
Untidiness—(वै.) अपरिपाट्य.
Untouchable—(राज., सभा.) अस्पृश्य
Unukanhai—(ज्यो.) भुजंगप्रथमतारका.
Ununctous Clyster—(वै.) रूक्षबस्ति; निरूहणबस्ती.
Unwanted—(वै.) अनिष्ट; अनिच्छित; अकार्य.
Unweighted Average—(अर्थ.) अभाराक्रांतसाधारणमान.
Unwritten—अलिखित; मुखगत.
Upheaval—१ (भू.) उत्क्षेप. २ (राज.) विप्लव; क्रांति; महापरिवर्तन.
Upkeep—निर्वाह.
Upper, -Culmination—(ज्यो.) मध्योच्चमान; मध्योच्चगमन. -Extremity-(वै.) ऊर्ध्व अवयव; ऊर्ध्वाग्र. -Face-(ग.) मस्तक. -Labials-(वै.) ऊर्ध्वोष्ठस्थ.-Middle Class-(समाज.) उच्चमध्यवित्तश्रेणी; उच्चमध्यमसमाज. -One Fourth-(वै.) ऊर्ध्व प्रपाद. -Part of Arm-(वै.) प्रगंड.
Upright Dealing—(अर्थ.) सत्यव्यवहार.
Uprightness—(तत्त्व.) ऋजुता: आर्जव; ऋतता.
Upset—(वै.) पर्यास. -Price-(अर्थ.) प्रथममूल्य; स्थिरमूल्य.
Upthrow Fault—(भू.) उत्पाद.
Upthrust—(पदा.) उत्क्षेप; उत्साहधर्म; उत्सरण; तारणबल; उत्सारकभार.

Up to Date—अद्ययावत्; अद्यतन; अतिथि.
Upward Displacement--(रसा.) ऊर्ध्व प्रत्यापत्ति. ऊर्ध्वस्थापत्ति. -Force-(पदा.) ऊर्ध्वमुख-ऊर्ध्ववर्ति-भार-बल- -Pressure-उत्पीडन.
Urachus—(वै.) बस्तिचंचु; नाभिनाल; नालबंधन.
Uracratia—(वै.) अनैच्छिक मूत्रस्राव.
Uranate—(रसा) पिनाकेत.
Urania—(प्राणि.) वारुणी (पतंग).
Uranium—(रसा.) वरुण; पिनाक; वारुण; प्रजापतिक; वरुण.
Uranology—(ज्यो.) ज्योतिर्विज्ञान; खविद्या.
Uranus—१ (ज्यो.) वरुण; हर्षल; प्रजापति. २ (रसा.) पिनाकस; वरुण.
Uranyl—(रसा.) पिनाकील.
Uraria Picta—(वन.) चित्रपर्णी; पृथक्पर्णी. [म. पृष्ठिपर्णी, पिटवळ]
Urate—(वै.) मूत्रित; मूत्रिकाम्ल; मूत्रेत.
Urban—(अर्थ.) नागर; नागरिक; पौर. -Economics-नागर अर्थशास्त्र.
Urbanisation—नगरीभव
Urceolate—(वन.) मधुकाकृत; कलशाकार; घटाकार; कुंभाकार
Urea—(रसा.) मूत्रसत्त्व; मूत्रिल; मूत्रक; मौत्रक; मौत्र; मूत्रक्षार; मूत्रिया. -Retention-(वै.) मूत्रिया धरण; मूत्रियाबद्धता.
Uredospore—(वन.) वसंतरेणु.
Ureide—(रसा.) मौत्रिद; मूत्रिद; मूत्रिल.
Uremia—(वै.) मौत्रविषता; मूत्रविषार; रक्तगतमूत्रदोष; मूत्रविष; मूत्रविषमयता.
Ureter—१ (प्राणि.) वृक्कस्रोतस्; २ (वै.) मूत्रवाहक; मूत्रवह; गवीनी; मूत्रपिंडनलिका; मूत्रनलिका; मूत्रवह-स्रोतस्.
Urethane—(रसा.) मूत्रज्वलेन.
Urethra—१ (प्राणि.) मूत्रस्रोतस्; मूत्रवाहिनी; मूत्रायन. २ (वै.) मूत्रनलिका; मूत्रमार्ग; मोहिनी; मूत्रप्रसेक.
Urethral—(वै.) मूत्रनलिका०—. -Bulb-(वै.) मूत्रगोल०—. -Crest-मूत्रमार्गीयशेखर; मूत्रकट. -Discharge-मूत्रस्रोतसस्राव; मूत्राशयस्राव. -Fever-मूत्राशयशलाकाज्वर. -Forceps-मूत्राशयसंदंश. -Stricture-मूत्रबद्धता; मूत्रावरोध.
Urethritis—(वै.) मूत्रमार्गदाह; मूत्रनलिकादाह; मूत्रनालीशोथ.
Urge—प्रोत्साहन; आकांक्षा; प्रेरणा. -for Orderliness-(तत्त्व.) व्यवस्थाकांक्षा.
Urgeney—१आवश्यकता. २ (शास.) अविलंब; आग्रह; निर्बंध; निकटता; त्वराकांक्षा.
Urgent—अत्यावश्यक; अत्यासन्न; आत्ययिक.
Uria—(रसा.) मौत्रक
Uric Acid—(रसा.) मूत्राम्ल; मूत्रीयाम्ल; मूत्रिकाम्ल; मूत्रिकरस.
Urinal—(वै.) मूत्रधानी; मूत्रागार; मूत्रपात्र.
Urinary—मूत्रसंबंधी; मौत्र; मूत्रीय; मूत्रांतर्गत. -Abscess-मूत्रविद्रधि. -Affections-मूत्रकृच्छ्र; मूत्रदोष. -Bladder-मूत्रबस्ति; मूत्राशय. -Calculi-Stone-मूत्राश्मरी. -Fistula-मूत्रस्रावीव्रण; मूत्रव्रण. -Organ-मूत्रेंद्रिय. -System-मूत्रेंद्रिय; मूत्रोत्सर्जकव्यूह.
Urine—(वै.) मूत्र; प्रस्राव. -Discharge of-मूत्रोत्सर्ग. -Excretion-मूत्रविसर्जन. -Milky-मूत्रशुक्र. -Obstruction of-मूत्रावरोध-मूत्ररोध. -Passage-मूत्रनलिका; मूत्रमार्ग. -Passing of Blood in-रक्तप्रमेह. —Mucous-लालाप्रमेह; श्लेष्माप्रमेह. -Scalding of-मूत्रदाह. -System-मूत्रसंस्था.
Uriniferous—(वै.) मूत्रवह. -Tubes-(प्राणि.) वृक्कनलिका.
Uriniparous—(वै.) मूत्रल; मूत्रप्रद.
Urn Shaped—(वन.) मधुकाकृति. [म. मोहोळ्याच्या फुलासारखा]
Urobilin—(वै.) मूत्रपैत्तिक.
Urocele—(वै.) मूत्रोदर.
Urocerata—(प्राणि.) शृंगपुच्छी.
Urochorda—(प्राणि.) पुच्छवंश; पुच्छैकशेरुक; पुच्छमणक.
Urogenital—(वै.) मूत्रजनन. -Diaphragm-मूत्रजननपटल. -Organs-सर्गविसर्गेंद्रियाणि; मूत्रविसर्जकेंद्रियाणि.
Urolith—(वै.) मूत्राश्मरी.
Urology—(वै.) मूत्रवैद्यक; मूत्रविज्ञान; मूत्रेंद्रियवैद्यक.

Uronology—(वै.) मूत्रविद्या.
Uropeltidæ—(प्राणि.) फलकपुच्छी (सर्प.)
Uroscopy—(वै.) मूत्रपरीक्षा; मूत्रचिकित्सा.
Ursa,-Major—(ज्यो.) बृहदृक्ष; सप्तर्षि; सप्तर्षिमंडल. -Minor-शिशुमार; लघुऋक्ष; ध्रुवमत्स्य; लघुसप्तर्षि.
Ursidæ—(प्राणि.) ऋक्षवंश.
Urtext—(भाषा.) संहिता. [मूळप्रत]
Urticaceæ—(वन.) वटवर्ग; वटगोत्र. [म. वड]
Urticaria—(वै.) उदर्द; पित्तग्रंथि; शीतपित्त. [म. गांधी] -Papulosa-पित्तपीटिका.
Usage—(अर्थ., तत्त्व.) पद्धति; रीति; व्यवहार; आचार; रूढि.
Use—(वै., शास) उपयोग; व्यवहार; योजना.
Useful Products—(अर्थ.) उपयुक्तपदार्थ.
U. S. P.—United States Pharmacopæia—अमेरिका संयुक्तसंस्थाननिघंटु.
Ustilagineæ—(वन.) काणी-काजळी वर्ग.
Usufructuary Mortgage—(अर्थ., शास.) स्वाधीन निक्षेप-न्यास बंधक; भोग्यबंधक; सोपकारबंधक.
Usurer—(अर्थ., शास.) वार्धिक.
Usurpation—अन्यायपूर्वक स्थापित अधिकार;अन्याय्य-ग्रहण.
Usurper—(इति.) बलात् ग्राहा; बलधारी.
Usury—(अर्थ.) वार्धिकवृत्ति.
Uterine—(वै.) गर्भाशय—; गर्भाशयसंबंधी. -Brother-सहोदर. -Contraction-(वै.) गर्भाशयसंकोच; योनिसंकोच. -Displacement-गर्भाशयभ्रंश. -Extra-उद्यौनिक. -Intra-अंतर्योनिक. -Round-(वै.) गर्भाशयगोल. -Sacro-त्रिकगर्भाशयिक. -Souffle-गर्भाशयगतध्वनि. -Sound-गर्भाशयशब्दनि. -Spring-(वै.) गर्भाशयउड्डयन. -Tube-रजोवाहक; फलवाहिनी.
Uterometer—(वै.) गर्भाशयमापकयंत्र.
Uterus—(वै.) गर्भाशय; गर्भस्थान; योनि. -Atresia of-योनिरोध. -Cavity of-योनिकोष्ठ. -Cervix of-योनिग्रीवा.-Contraction of-योनिसंकोच. -Displaced-दुःस्थिता; च्युत; भ्रष्ट. -Dilation-योनिजृंभण. -Fundus of-योनितल. -Hernia of-योन्याभिरोह. -Inertia of-योन्यालस्य. -Inversion of-योन्याकुंचन. -Involution of-योनिनिमीलन. -Irritability of-योनिचैतन्य. -Ligaments of-योनिबंध. -Obloquity of-योनितिर्यक्त्व. -Position of-योनिस्थिति. -Prolapse of-योनिभ्रंश. -Retraction of-योनिव्यतिक्रम. -Rupture of-योनिभेद. -Souffle of-योनिशब्द: गर्भाशयध्वनि. -Sub Involution of-योन्युपनिमीलन. -Weakness of-योनिदौर्बल्य.
Utilisation—(वै.) उपयोग; विनियोग.
Utilitarian—(अर्थ.) उपयुक्ततावादी; उपयोगितावादी; जनसुखवादी; जनहितवादी; अर्थार्थी; लाभपरायण.
Utilitarianism—(अर्थ.) उपयुक्ततावाद; परहितवाद; जनसुखवाद; जनहितवाद; अभ्युदयाधिक्यवाद; उपयोगितावाद.
Utility—(अर्थ.) उपयोग; उपयुक्तता; हिताहितता; हितवाद; योजकता. -Curve-उपयुक्तता वलय-वक्र-रेषा; उपयोगितासूचकरेखा. -Degree of-(अर्थ.) उपयुक्तता प्रमाण-मान; उपयोगितामात्रा. -Final-अंतिम उपयुक्तता. -Marginal-सीमांत उपयुक्तता. -Total-पूर्णोपयुक्तता; संपूर्ण उपयुक्तता.
Utopia—(अर्थ.) काल्पनिकसुराज्य; रामराज्य; उत्तरकुरु; गंधर्वनगर; स्वप्नसाम्राज्य; काल्पनिक सुखचित्र.
Utopian—(अर्थ.) काल्पनिक; मानसिक; आदर्श. -Socialism-काल्पनिक साम्यवाद-समाजवाद.
Utricle—१ (वन.) क्षुद्रस्थली; त्वक्कवचधारी; आशयित फल; गर्भी; प्रसेविका. २ (वै.) गुरुपुट; उदरिका०. -Prostatic-(वै.) पुरस्थितीय उदरिका.
Utricularia—(वै.) पुटकी.
Utriculus—(वै.) संपुटी.
Utter a Base Coin—(अर्थ.) हीननाणकचलन.
Utter Darkness—(तत्त्व.) अंधतामिस्र; पूर्णांधकार.
Uva—(वन.) गोस्तना; मृद्विका.
Uvea—(वै.) शेखर; कनीनिका.
Uvula—(वै.) उपजिह्वा; काकलक; शुंडिका; गलशुंडिका. -Elongated-दीर्घोपजिह्वा. -Vesicæ-मूत्राशय उन्नत.
Uvulitis—(वै.) उपजिह्वादाह.

V

V-(Victory)—(राज.) विजय. -Compaign-(युध्द.) विजय आंदोलन.

V. D. (Double Vibration)—(तत्त्व.) द्विगुणित कंपन.

Vacancy—रिक्त पद-स्थान; शून्यपद; अस्वामिक पद.

Vacant—शून्य; रिक्त.

Vaccary—(कृषि.) गोशाला.

Vaccigenous—१ गव्यद. २ गोविषद.

Vaccination—(वै.) गोबीजटंकन; गोविषाधान;गव्याधान;देव्याधान; गोस्तनविषाधान; अंतःस्थापन; टीका. [म. देवी काढणे] -Primary-प्रथम गव्याधान. -Re-पुनर्गव्याधान. -Retro-प्रतिगव्याधान. [मनुष्याच्या अंगातील लस गाईमध्यें घालणे]

Vaccinator—(वै.) देवीवैद्य; गव्यवैद्य; गव्यपूरक.

Vaccine—(वै.) लसिका; गव्य; गोविष; टीकाद्रव्य. -Therapy-मृतजंतुक्षेपणोपचार; लसिकान्तःक्षेपण; लसिकोपचार.

Vaccinia—(वै.) गोस्तनदेवी; गोस्तनी; गव्या; शीतला; गोवसंत.

Vaccinella—कृत्रिम शीतला.

Vacciniaceæ —(वन.) चारुकुटुंब.

Vacccinifer—गोविषद; गव्यमूल; गव्यांक.

Vacciniform—गोविषक.

Vacillation—कंपन; दोलन.

Vacuist—शून्यवादी.

Vacuity—(पदा.) शून्यता.

Vacuolated—(जीव.) निकलित.

Vacuole—(वन., प्राणि.) शून्यस्थान; जडस्थान; क्षुद्र कोष; कोटर; जलस्थान; रसस्थान; विकल. [म. पोकळी]

Vaccum—(पदा., रसा.) शून्य; निर्वातस्थल; रिक्त प्रदेश; रिक्त स्थल; रिक्तावकाश; व्योम; शून्यावकाश; शून्यप्रदेश; वायुशून्यस्थान. -Brake-(यंत्र.) निर्वातरोधक; वायुचालित चक्ररोधक. -Cleaner-निर्वात शोधक; निर्वातमार्जनी. -Distillation-(रसा.) वायुशून्यस्रवण; अनुप्रेषपातन; शून्यतिर्यक्पतन; अवातपातन. -Flask-(पदा.) निर्वातपात्र. -Guage-(यंत्र.) निर्वात भारमापक; शून्यत्वमापक. -Lamp-निर्वातदीप; अवायुदीप; रिक्तदीप. -Measurer-(पदा.) वैरल्यमापक. -Pump-(पदा., यंत्र,) निर्वातकर्षक; अवातकर्षक; शून्यकर्षक. -Still-निर्वातपात्र. -Tube-निर्वातनलिका. -Vessel-निर्वातपात्र.

Vaccuometer—शून्यत्वमापक.

Vadose—सरण; सरक.

Vagabond—(अर्थ. शास.) भ्रमणवृत्ति; अकार्यी; अनिर्बद्ध; निष्कर्मा; पथभ्रमी; परिभ्रमी.

Vagina—१ (वन.) पर्णतल; संपुट. २ (वै.) योनिमार्ग; भग; स्मरगृह; योनि; अपत्यपथ [म. बूड] -Ant. Fornix of-भग पुरःसंपुट. -Post. Fornix of-भग पश्चात्संपुट. -Plugging the-योनिरोधन. -Regidity of-योनिदृढत.

Vaginal—(वै.) योनि-; आच्छादक; योनि-योनिमार्ग-संबंधी. -Douche-योनिशोधन; योनिशंखनी; योनिधावन. -Fornix-योनिसंपुट; भगसंपुट -Outlet-योनिमुख. -Polipus-योनिग्रथी. -Process-(वै.) योनिवृद्धि. -Proc. Styloidae-चंचु आच्छादक प्रसर. -Rugæ-योन्रिली; भगवली. -Tract-योनिप्रदेश.

Vaginervose—व्यस्ततंतुल.

Vaginicola—(प्राणि.) कोषी जाति).

Vaginicolous—(जाति.) कवची. [म. ढाली]

Vaginipennate—कलेवरपक्षी.

Vaginismus—(वै.) योनिसंकोच.

Vaginitis—(वै.) योनिदाह; योनिमार्गदाह.

Vagino, Dynia—(1.) योनिपीडा; योनिशूल. -Meter-योनिमापकयंत्र. -Mycosis-योनिरोगविशेष. -Perineal-योनिसंबंधी. -Perineotomy-योनिविभाजनशस्त्रक्रिया. -Plasty-योनिशस्त्रक्रिया. -Scopy-योनिपरीक्षा. -Tome-योनिछेदनयंत्र. -Tomy-योनिच्छेद.

Vaginula—(वन.) अधस छद; कलेवरक.

Vagitus—(वै.) शिशुरुदन.

Vagrancy—(अर्थ.) भ्रमण; भ्रमणवृत्ति.

Vague—(पदा., तत्त्व.) अस्पष्ट; अव्यक्त; अनिश्चित; गोल; संदिग्ध; अनिर्णित.

Vagus—(वै.) वक्षसोदर; कोष्ठीया; कोष्ठधमनी; भ्रमक (तंतु). -Inhibition-कोष्ठधमनीस्तंभन. -Ner-

ves-(आयुर्वेद) प्रश्वासोच्छ्वासक धमनी; भ्रमणी नसा; कुंडलिनी; दशमी प्राणदा नाडी.

Valediction—पथ्यास्वस्तिवचन;प्रास्थानिक स्वस्तिवचन.

Valency—(रसा.) मूल्यकत्व; संयोगीप्रमाण; बंधकप्रमाण; बल्य; मीलनशक्ति; बंधकता; संधारणा; परमाणुग्रहणशक्ति; शक्ति; बल्यांक; मूल्य; मूल्यकत्व; संयोगशक्ति; धारणाशक्ति; धारणा; संयोगपरिमाणयोज्यता. -Higher-(रसा.) उच्चमूल्यकत्व; बहुमूल्यत्व.

Valent—(रसा.) संयोगशक्तिपर. -Bi-द्वियुज; द्विसंयोगी. -Mono Uni-एकभुज; एकसंयोगी.

Valerian—(नव.) तगरमूल.

Valeriana, -Hardwickii—(वन.) स्थौणेयक; तगर; तगरपिंडि. [म. गांठयातगर] -Jatamansi-जटामांसी मासी; अभ्रमांसी. [म. जटामांसी]

Valeric (Acid)—(रसा) बलकाम्ल; बलिकाम्ल; तगरकाम्ल.

Valeryl—(रसा) बलील.

Valet de Cambre—प्रसाधक.

Valetudinarian—(वै.)जन्मरोगी; सदारोगी; रोगभ्रमी.

Valetudinarium—(वै.) आतुरशाला.

Valid—१ (तत्त्व., पदा.) प्रबल; सप्रमाण; अखंडनीय; प्रामाणिक; अदुष्ट; अदूष्य; सुवर्गित; सुसिध्द; यथार्थ; सुसंगत. २ (शास.) व्यवहारोपयोगी; न्यायानुमोदित.

Validity—(अर्थ.) प्रामाण्य; तर्कशुद्धि; प्रमाणता; प्राबल्य. -of Syllogism-(तत्त्व.) संविधानानुमानप्रामाण्य.

Vallaris—(वन.) भद्रावली. [म. दुधेली]

Vallecula—(वन.) प्रणाली; सीता; खल; दरी. [म. खोबण] -Cerebelli-(वै.) गेंदमध्यखल.

Vallisneria Octandra—(वन.) गुंद्रा; तृणविशेष.

Valley—(पदा., भू.) दरी; उपत्यका. -Line-(स्था.) प्रणाली. [म. ओहोळ] -Rift-(भू., पदा.) ग्रस्तउपत्यका; अग्रदरी.

Valuation—(अर्थ.) मूल्यनिर्धारण; मूल्यांकन; मूल्यगणन; मूल्यकरण; मूल्यनिरुपण.

Valuator—मूल्यनिरुपक.

Value—१ (अर्थ , पदा.) मूल्य; मूल्यमान; फल. २ (ग.) मान; प्रमाण. -Absolute-(ग.) विशुद्धमूल्य; स्वीयफल; स्वतंत्रमूल्य; केवलमूल्य. -Admissible-(अर्थ.) योग्यमूल्य; स्वीकार्यमूल्य; स्वीकारणीयमूल्य. -Calculated-(ग., पदा.) गणनालब्धमूल्य. -Capitalised-(अर्थ.) मूलधनगतमूल्य; पुंजीगतमूल्य. -Common Denomenator of-(अर्थ.) मूल्यसमच्छेद; मूल्यभाजक. -Critical-अवधिमूल्य. -Exchange-विनिमयमूल्य. -Experimental-(पदा.) प्रयोगलब्धमूल्य; निर्णितमान. -Intrinsic-(अर्थ.) धात्विकमूल्य; वास्तवमूल्य; वस्तुगतमान. -Limiting-सीमाफल. -Local-स्थानप्रमाण. -Normal-स्वाभाविकमूल्य. -Numerical-(ग.) सांख्यमूल्य. -of Expectation-(पदा.) अपेक्षामूल्य. -Objective-(अर्थ.) व्यावहारिकमूल्य. -Observed-(पदा.) अवलोकित मूल्य; दृष्टमानमूल्य. -Policy-(अर्थ.) मूल्यनिर्धारकविमा. -Standard-(अर्थ., रसा.) प्रामाणिकमूल्य. -Surplus-(अर्थ.) अधिकमूल्य. -Theoretical-(रसा.) सैद्धान्तिक मूल्य. -Turning-विपरिणामीफल. -Use-उपयोग मूल्य. -(in) Use-(अर्थ.) उपयोगितमूल्य.

Valued Policy—(अर्थ.) निर्धारितमूल्यपत्र.

Valval View—(वन.) पार्श्वदर्शन; पक्षदर्शन.

Valvate—(वन.) संनिहित; पार्श्वतर्लग्न; पटलक; पटली; धारास्पर्शी; प्रांतस्पर्शी; पाटल; निपटल.

Valve—(पदा., यंत्र., वन., वै.) कपाट; द्वारक; पिधान; शकल; कपाटक; शकट; फलभागखंड; निरोध; पक्षक· उपद्वार; अभिद्वार. [म. पडदा; झडप] -Ball-गोलपिधान; पिधानगोल; द्वारकगोल; गोलीय अभिद्वार. -Bicuspid-(वै.) द्विदली पक्षक. -Diode-(पदा.) द्विध्रुवीय पिधान-कपाट-द्वारक. -Flap-पटपिधान. -Safety-सरंक्षक०. [म. चोर दरवाजा] -Seat-आसन०. [म. झडप बैठक] -Slide-चल०.; विसर्पि०. [म. सरक पडदा] -Stop-रोधक०. -of the Shell (प्राणि.) कवचपुट. -Thermionic-(पदा.) औष्णिक-उष्म-तापनिक—. [म. अल्टा-उद्दीनाचा दिवा; झडप दिवा] -Tricuspid, Three Peaked-त्र्यंकुश पिधान; त्रिदली पक्षक. -Triode-(पदा.) त्रिध्रुवीय०. -Vacuum Tube-(पदा.) द्वारक; शून्यनलिकाद्वारक.

Valvelet, Valvula—(वै.) क्षुद्रपटल.

Valvular (Dehiscence)—(वन.) द्वारस्फुटन; सद्वारस्फुटन; द्वारितस्फुटन; शाकलिक-कपाट भेदी; शकलाकारी स्फुटन; कपाटविदारण.

Valvulitis—(वै.) पटलदाह.

Van—(युद्ध.) नासीर.

Vana Cava, -Inferior—(वै.) अधरामहाशिरा. -Superior-उत्तरामहाशिरा.

Vanadate—(रसा.) बलदेत; वनाटित; वनेदित.

Vanadium—(रसा.) वनाट; बलदम्; विनद; रतिक; कृष्ण.

Vanadous—(रसा.) बलादस.

Vanadyle—(रसा.) वनाटल; बलदील.

Vanguard—(युद्ध.) अग्रगामी रक्षकदल.

Vandalism—(तत्त्व.) द्वेषहेतुकनाश; विध्वंस; विनाश.

Vane—(पदा.) पत्र; वायुध्वज; वायुगतिदर्शक. [म. पंख, पातें]

Vanish—(ग.) लोप (भवन); अंतर्धान; विलयन.

Vanishing, -Fraction-(ग.) लुप्त अपूर्णांक; लोपमानअंश. -Line-(ग.) लुप्तरेषा; अंतर्हितरेषा; लोपमानरेखा. -Plane-(चित्र.) अंतर्हित तल. -Point-लोपमानबिंदु; अंतर्धानबिंदु; अंतर्हितबिंदु; विलयबिंदु; लोपनबिंदु. [-Accidental-(चित्र.) अनिश्चित०]

Vanity—(तत्त्व.) अहंकार; आत्मसंभावना; मोहवृत्ति; मिथ्याभिमान; मिथ्यास्मिता.

Vaporescence—बाष्पीभवन; बाष्पीजनन.

Vaporiferous—(पदा.) बाष्पप्रद; बाष्पवाहक.

Vaporific—(पदा.) बाष्पकारी; बाष्पप्रद.

Vaporiform—(पदा.) बाष्परूप; बाष्पाकार.

Vaporisation, Vaporization—बाष्पीभवनकरण; बाष्पायन.

Vaporiser—बाष्पक; बाष्पकर.

Vaporous—(पदा.) बाष्पाकार; बाष्पमय; निराधार; शुष्क.

Vapour—(पदा., रसा.) बाष्प; सजलबाष्प. [म. वाफ; वाफर] -Aqueous-जलीयबाष्प. -Bath-(वै.) बाष्पनिमज्जन; बाष्पस्नान; बाष्पगाह. -Density-बाष्पघनत्व; बाष्पभार. -Plane-बाष्पपट; बाष्पतल. -Pressure-(पदा.) बाष्पभार; बाष्पबल; बाष्पनिर्बंध. [म. वाफदाब] -Saturated-(पदा.) संपृक्तबाष्प. -Tension-बाष्पोत्कलन; बाष्पतान-तति.

Varanus Bengalensis—(प्राणि.) बंगगोधिका. [म. एकत-हेची घोरपड]

Variability—(तत्त्व., पदा.) विविधत्व; वैविध्य; भेदप्रवृत्ति; विकारिता; विकारक्षमता; परिवर्तनशीलता.

Variable—(ग.तत्त्व., पदा., रसा.,) चल; अनित्य; अस्थिर; विकारी; विकारक्षम; परिणम्य; परिवर्ती; भेदशील; विषम; असम; समविषम; परिवृत्तिशील. -Dependent-पराधीन चलराशि. -Independent-स्वतंत्रचलराशि. -Intensity-भिन्नछटा. -Motion-(पदा.) विषमगति; चलितगति. -Quantity-(पदा.) परिणाम्य; अव्यक्तराशि; विषमराशि. -Star-(ज्यो.) परिणमनशील तारा; रूपविकारी तारा. -Velocity-(ग.) असमवेग; विषमवेग.

Varia(e) lections—(भाषा.) पाठभेद.

Variance—(रसा.) परिणमन.

Variant—१ (ग., पदा.) भेद. २ (भाषा.) पाठ. -Bearer-पाठभेददर्शक.

Variation—१ (अर्थ.) वृद्धिहानि; परिणमन. २ (ग.) विकार; चलन; चलांतर. ३ (ज्यो.) भ्रंश; क्षय. ४ (तत्त्व.) रूपांतर; भेद; परिवर्तन; वैविध्यप्राप्ति. ५ (पदा.) भेद; विकार; वैविध्य; विविधता; परिवर्तन; प्रकारण. -Continuous-(वन.) निरंतर प्रकारण. -Discontinuous-सांतर प्रकारण. -Through Gender (of a Word)-(भाषा.) लिंगविकार.

Varicella—(वै.) मसूरिका; शीतला. [म. कांजिण्या]

Varicellate—(प्राणि.) पार्श्वकित.

Variator—(पदा.) विकारपूरक.

Varicocele—(वै.) शिरामय अंडवृद्धि; वृष्ण्यबंधनी शिरा; वृषणग्रंथि.

Varicose—(वै.) वर्तुलिक; वेष्टित; ग्रंथिल. -Aneurysm-(वै.) शिराधमनीग्रंथि. -Veins-शोथयुक्तशिरा.

Varicosis—शिराग्रंथिउत्पत्ति.

Varicotomy—शिराग्रंथिच्छेदन.

Variegated—(वन.) भिन्नरंगी; विविधरंगी; अनेकरंगी; बहुरंगी; चित्रविचित्र; कर्बुर.

Variety—१ (अर्थ.) भेद; प्रकार; भिन्नता. २ (ग.) विभेद. ३ (प्राणि., वन.) प्रकार; जाति; वर्ग.

Variola—(वै.) मसूरिका; शीतला.

Variolite—(रसा.) विचित्राश्म.

Variolous Matter—(वै.) टंकनार्थबीज; टंकनबीज.
Variorum—सर्वटीकासग्राहक (आवृत्ति).
Varix—(वै.) वक्शिराविकार; शिराग्रंथि; पार्श्वक.
Varnish—(रसा.) कुक्कुभ. [म. रोगण, वार्निश लुकण] -Shellac-(पदा.) लाक्षाकुक्कुभ. [म. गालावार्निश.]
Vary—१ (ग.) विकार; विकारीभवन. २ (पदा.) परिणमन. [म. विकारपावणें] -Directly-(पदा.) अनुक्रमातिपातीभवन; अनुक्रमपरिणमन; समप्रमाणविकारीभवन. -Indirectly-व्यस्तप्रमाण विकार-परिणमन. -Inversely-व्युत्क्रमानुपातीभवन.
Vas—(वै.) नलिका; स्रोत; रेतवाही नलिका; वाहिनी. -Deferens-(प्राणि.) शुक्रश्रोतस्; रेतवाहिनी; शुक्रवाहिनी; बीजवाहिनी; रेतनलिका; वीर्यनलिका, वीर्यवहा; [-Ligature of-वीर्यनलिकाबंध]
Vasa—(वै.) वाहिनी; स्रोत. -Deferentia-शुक्रवाहिनी. -Efferentia-बहिर्वाहिनी. -Vasorum-रक्तवाहिनी रक्तवाहिनी; लघुरक्तवाहिनी.
Vascular—(वन.) वाहिनीमय; रसवाहिनीयुक्त; शिरायुक्त; वाहिनीसंबंधी; शिरासंबंधी. -Area-वाहिनीमयदेश. -Bundle-वाहिनीवलयसंघ; नलिकाकूर्च; वाहकसंघ; रसवाहिनीमयकूर्च; वाहिनीमयग्रंथि; काष्ठसंघात; नालिकासंघ. [-Bicollateral-समद्विपार्श्वीय०. -Closed-बद्ध०. -Collateral-समपार्श्वीय०. -Concentric-केंद्रीय०. -Conjoint-संयुक्त०. -Fibro-सतन्तु०. -Open-मुक्त०. -Radial-अरीय०. -Rigid Arrangement-वलयसमावेश०. -Scattered-विक्षिप्तसमावेश नालिकासंघ] -Cryptogam-वाहिनीमय अपुष्पवर्ग. -Plant-विशिष्टपेशीमय वनस्पति; रसवाहनीकूर्चयुक्त वनस्पति. -System-वाहकधातुसंघ. -Tissue-वाहिनीमयग्रंथिजाल; वाहकधातु. -Tunic-वाहिनीकवच.
Vascularity—(वै.) शिरामयता; अशुद्धवाहिनीमयता.
Vasculi Seminalis—(वै.) रेताशय.
Vasculosa, Area—(वै.) शिरायुक्तक्षेत्र.
Vasculose—(रसा.) काष्ठद्रव्य; काष्ठपेशीद्रव्य.
Vasculum—(वन.) कुंडक.
Vase—कुंड; कुंभ; पूर्णघट. -and Foliage-(शिल्प.) घटपल्लव.
Vaseline—(रसा.) लेपन; प्रस्तरस्नेह.
Vasifactive—(वै.) नवरक्तवाहिनीउत्पादक.
Vaso Constriction—(वै.) वाहिनीसंकोचन; सिरासंकोच; रक्तवाहिनीसंकोच.
Vaso Dentine—दंतवाहिनी.
Vaso Dilatation—(वै.) वाहिनीविकास.
Vaso Motor—सिराचालक-नियंत्रक.
Vaso Motor Nerves—(वै.) धमनीचालक; रक्तवाहिनीनियंत्रक धमनी.
Vassal—(इति.) आधीन; मांडलिक.
Vastus—(वै.) विपुला. -Intermedius-अंकविपुल—; ऊरुप्रसारिणीअंतस्था. -Lat-अपरविपुल—; ऊरुप्रसारिणीबहिस्था. -Med.-मध्यविपुल—; ऊरुप्रसारिणी मध्यस्था.
Vateria Indica—(वन.) कुंदरु; कौशिकतरु. [म. साळयवृक्ष, राळेचें झाड]
Vatican—(राज.) पोपशासन;पोपराज्य.
Vault—१ (वन) तोरण. २ (वै.) आटोप; ब्रह्मांड. -of the Palate-(वै.) तालुपटल.
Vectis—(वै.) गर्भशंकु.
Vector—१ (ग.) सशर (राशि, दिग्मानविशिष्ट); दैशिक; दैशिकराशि; चलनाभिज्या; वाह. -Addition-(पदा.) वाहवृद्धि. -Function-वाह कार्य-कर्म. -Radius-१ (ग.) नाभित्रिज्या. २ (पदा.) दैशिक त्रिज्या. -Triangle Law of-(ग.) त्र्यस्रनियम.
Vectorial—(पदा.) दैशिकीय. -Angle-(ग.) दिक्कोण; विक्षेप; नाभिश्रुतकोण.
Vega—(ज्यो.) अभिजित् (तारका); दशरथ.
Vegetable—(वन.) १ वनस्पति; उद्भिज. २ उद्भिज्ज; वानस्पतिक; शाक. -Acid-(रसा.) उद्भिजाम्ल; शाकाम्ल. -Albumen-उद्भिज बीजजीवन-गर्भसार. [म. उद्भिज बलक] -Alkali-उद्भिजक्षार; शाकक्षार. -Alkaloid-उद्भिज उपक्षार. -Kingdom-वनस्पति कोटी-वर्ग; उद्भिज कोटी-वर्ग; वृक्षसृष्टि; वृक्षयोनि. -Colour-उद्भिजवर्ण. -Covering-उद्भिजरूप आच्छादन. -Fibre-वानस्पतिकतंतु; वनस्पतिजन्यजंतु. -Life-तृणादिजीव. -Matter-उद्भिजद्रव्य. -Oil-उद्भिज तैल. -Parchment-उद्भिजचर्मपत्र. -Sap-वनस्पति रस. -Wild esculent-वनशाक. [म. रानभाजी] -World-वनस्पतिसृष्टि.

Vegetal—(जीव.) वर्धमान; वर्धक.
Vegetarian—शाकाहारी; शाकाभोजी; निरामिषाहारी; वनस्पतिभक्षक; अन्नहारी; अन्नफलाहारी.
Vegetarianism—(वन.) अन्नाहार; वनस्पतिभक्षण; धान्यैक आहार; फलाहारवाद; शाकाहार; निरामिषभोजन.
Vegetate—अंकुरजनन; अंकुरवृध्दिवर्धन; जीवन.
Vegetation—(वन.) उद्भिज्जसंपद; वनस्पतिजीवन; अंकुरोद्गम. -Minutain-(वन.) पार्वत उद्भिद.
Vegetative—वर्धमान; वृद्धिकर; वर्धक.
Vegetative—(वन.) औद्भिद; प्ररोहक; वानस्पतिक कायिक; असव; अरेणुक; अलिंग निर्लिंग; जीवनार्थकारी; पोषक. -Cell-(वन.) वानस्पत्यकल; प्ररोहकपेशी; प्ररोहण पिंड. -Form-उद्भिद्रूप. -Neurosis-औद्भिदनसव्याधि. -Propagation-अंगजविस्तार. -Reproduction-अरेणुक-अलिंग पुनरुत्पत्ति-उत्पादन; प्ररोहक पुनर्जननक्रिया; शाकोत्पत्ति.
Vegus—(वै.) वक्षसोदर.
Vehicle—(पदा.) वाहन; पात्र; साधन; योगवाही.
Veilet—(वन.) तंतु; सूक्ष्मशिरा.
Vein—१ (प्राणि.) शिरा; सिरा; पिच्छदंड. २ (भू.) रेषा. ३ (वन.) शिरा; सीरा; शिरारेषा; नस. ४ (वै.) नीला; रक्तवाहिनी; शिरा; सिरा; रुधिरोपवाहक शिरा; (आयुर्वेद) नीला; पित्तवाहिनी. -Axillary-कक्षीया-नीला. -Azygos-ऊर्ध्वगामीनीला. -Basilic-तल-गामी०. -Bronchial-श्वासनाडी०. -Cephalic-कापालिका०. -Commites-सहवासी०. -Femoral-ऊरु०. -Hepatic-(शारीर) यकृत—; यकृन्नीला०. -Jugular-जत्रु०. -Iliac-जघन०. -Common-समायिक जघन०. -External-बाह्यजघन०.-Interior-अंतर जघन० -Innnominate-अनामिका०. -Portal-कोष्टगत०; द्वार०. -Pulmonary-फुप्फुसायात०; फुप्फुस०.-Renal-वृक्क०. -Splenic-प्लीह०. -Sub-Clavian-अधोक्षका०; -Supernal-अधिवृक्क०. -Sup. Mesenteric-अंत्रबंध ऊर्ध्व०. -Strand-शिरा-रज्जु. -Subcutaneous-त्वगधरा०. -Testicular-मुष्क०.
Vela—(ज्यो.) नौवस्त्र.
Velamen—१ (वन.) जलपोषकत्वचा. २ (वै.) मस्तिष्कावरणत्वचा.
Vellum—चर्म; चर्म पत्र-लेख.
Velocity—(पदा.) वेग; गति; शीघ्रता; संवेग; -Angular-कोणात्मक वेग; कोणीय वेग; कोणगति. -Initial-प्राथमिकवेग. -Mean Square-(पदा.) सर्वसाधारणगति. -Method-(रसा.) वेगपद्धति; वेगविधि. -Normal-अभिलंबवेग. सामान्यगति; प्रमाणवेग. -of Propagation-प्रसारवेग. -of Separation-पार्थक्यवेग. -of Sound-(पदा.) ध्वनिवेग; ध्वनवेग. -Radial-अरीयवेग. -Ratio-(पदा.) वेगगुणोत्तर; व्याक्षेप; वेगप्रमाण. -Relative-आपेक्षिक वेग. -Tangential-स्पर्शिनीवेग. -Tralational-स्थानान्तरीय वेग. -Uniform-समवेग. -Varying-विषमवेग. -Variable-विषमवेग; विकार्यवेग.
Velograph—(पदा.) वेगालेखक.
Velorum—(ज्यो.) नौवसन. [म. शीड]
Velum—(वन.) छदशेष.
Vena—(वै.) सिरा.-Cava-(वै.) बृहत्शिरा; महत्सिरा; नीलाकुहरी. [म. धोंडशीर] -Inferior-अधोबृहत्-शिरा;अधोनीलाकुहरी. -Commitans-अधोजिह्वा—. -Contracta-(पदा.) धारसंकोच. -Superior-(वै.) ऊर्ध्वनीलाकुहरी. -Terminalis-अवसान नीला.
Venæ, -Comites—(वै.) नीलायुग्म. -Magni Cerebri-ऊर्ध्व गोर्द—. -Vorticosæ-चतुरस्र-नीला.
Venation—(वन.) शिराव्यवस्था; शिरारचना; पर्ण-शिरा; शिराविन्यास. -Multicostate-मध्यशिरामय शिरारचना. -Parallel-समांतर०; समांतराल०.-Reticulate-छिद्रान्वित०; जालिका०. [म. जाळीदार शिरारचना] -Unicostate-एकमध्य०.
Vendor—विक्रेता; विक्रयी.
Vendor's Share—(अर्थ.) क्रयीभाग; विक्रयी-अंश.
Venegar—(वन.) सिरका.
Venerable—(तत्त्व.) पूज्य.
Veneration—मान; मानबुद्धि; आदर; भक्ति.
Venereal—(वै.) संभोगविषयक; मैथुनविषयक; संभोगजन्य; जननेंद्रियसंबंधी; रतिजन्य. -Disease-उपदंश; मैथुनजरोग. -Ulcer-उपदंशव्रण-क्षत; संभोग-व्रण-क्षत; मैथुनव्रण-क्षत.

Venesection—(वै.) शि(सि)रावेध; शिरास्फोटन; रक्तमोक्ष.
Vengeance—(तत्त्व.) निर्यातन; प्रतिहिंसा; प्रत्यपकार.
Venom—(वै.) विष.
Venose—(वन.) शिरामय.
Venosity—शिरावष्टंभ.
Venous, -Congestion—(वै.) नीलरक्तसंचय. -Nevus-(शस्त्र.) शिराजग्रंथि. -Plexus-नीलजाल. -Sinus-(प्राणि.) शिरावृद्धि; नीलनलिका.
Vent—(प्राणि.) गुह्यप्रदेश.
Vent Hole—(पदा.) निर्गमद्वार.
Venter—(वन.) अंडाशय; अंडकोश; उदर; बीजागार.
Ventilated—वातायित; पवनशील; वायुशील.
Ventilator—(स्था.) वातवाहिनी; वायुप्रवाहक. [म. कलमदान]
Ventilation—(स्था.) वातवाहन; वातायन; वायुचलन; वाताभिसरण; वीजन; व्यंजन.
Ventral—१ (प्राणि.) उदरतल; उदरस्थ; उदरक; उदरी. २ (वन.) अक्षीय. ३ (वै.) अभिमुख; पुरोगत. -Canal Cell-(वन.) औदर्य पंथीयपेशी; अक्षीयनालीकोष. -Scutæ-(प्राणि.) उदरतलस्तर. -Segment-(पदा.) उन्नतोदरखंड. -Sinus-उदरतलशिरामार्ग. -Surface-अक्षदेश.
Ventral Suture—(वन.) उरस्थसीवनी; उदरसीवन; मुखसीवन; अक्षीयसंधि. [म. उरस्थ शिवण]
Ventricle—(वै.) कूटस्वरसंपुट; महाहृत्पुट; हृदयोत्क्षेपक; निःसारकर्ण; हृदयविवर; कुक्षविवर; विक्षेपिका; उत्क्षेपक; निलय; कोष्ठ; औदरी; कोटर; जवनिका. -Left-वाम०. -Right-दक्षिण०. -of the Brain-मज्जाविवर०. -of Fornix-तोरणकोटर. -of Mid Brain-मध्यमज्जाखंडकोटर. -of Verga-तोरणकोटर.
Ventricose—(वन.) रंध्री; रंध्रित.
Ventricular—(वै.) रंध्रसंबंधी; रंध्री. -Fibrillation-हृद्जवनिकाकंप. -Fold-(वै.) कूटगुहाचूण. -Lig-कूटबंध. -Septum-उत्क्षेपक पटल.
Ventricularis—(वै.) कूट.
Ventriculus—(वै.) पद्मसंपुट.
Ventriloquism—(तत्त्व.) गारुडवाद; दूरगतशब्दानुकरण.
Ventrotomy—(वै.) उदरच्छेदन.
Venule—(वै.) नीलिका; लघुशिरा.
Venus—(ज्यो.) शुक्र.
Vera—(वै.) सत्त्वचा. -Causa-(तत्त्व.) सत्यकारण; वास्तविककारण.
Veracity—(तत्त्व.) सत्यशीलता; सत्यता; सत्यवादिता; सत्य; सत्यमयता.
Verandah—(स्था.) अपवरक. [म. ओवरी, सोपा]
Veratric—(रसा.) कटुकाम्ल.
Veratrum—(वन.) कटुकी.
Verb—(भाषा.) क्रियापद. -Active-Transitive-सकर्मक क्रियापद. -Causal-प्रयोजक क्रियापद. -Form of-धातुरूप; क्रियारूप. -Neuter or Intransitive-अकर्मक क्रियापद. -Passive-कर्मणि क्रियापद. -Root of a-धातु.
Verbal—(तत्त्व.) मुखोक्त; वाचिक; शाब्दिक. -Proposition-शब्दनिर्देश.
Verbatism—(तत्त्व.) शब्दशः; पदानुपद; यथोक्त.
Verbenaceæ—(वन.) निर्गुण्ड्यादिवर्ग; सेगुनगोत्र.
Verbosity—शब्दविपुलता; शब्दबाहुल्य; शब्दालुता.
Verdict—(शास.) निर्णय. -of Jury-पंचनिर्णय.
Vergin Sulphur—(रसा.) पारदर्शक गंधक.
Verification—१(अर्थ.) सत्यस्थापन. २ (शास.) प्रतिज्ञालेख; प्रामाण्यलेख. ३ (तत्त्व.) प्रतीतिकरण; निकषण; प्रत्यंतर; अन्वयसिद्धि; निकषसिद्धि; परीक्षासंवेदन; प्रत्यंतरसिद्धि; प्रमाणन; प्रतिपादन.
Verified—(रसा.) प्रतिपादित; प्रतिपन्न.
Veriscope—(पदा.) वस्तुदर्शक.
Vermes—(वै.) कृमिविभाग; कृमिवर्ग.
Vermicide—कृमिघ्न.
Vermicular—(प्राणि.) कृमिवत्; कृमिसदृश; कृमिसंबंधी.
Vermicule—कृमिक; कीटक
Vermiform Appendix—(वै.) उंडुकपुच्छ; आंत्रपुच्छ; कृमिक.
Vermilion—(रसा.) सिंदूर.
Vermination—(वै.) कृमिरोग.
Vermion—(वै.) शकल. -Fossa-शकलास्थिखल.
Vermiosa—(वै.) कृमिजनक; कृमियुक्त.

Vermis—(वै.) गोर्द मध्य; कीट (विभाग)
Vernacular—स्वदेशीय; देशी; मूल; दासज; दासोत्पन्न.
Vernal—(ज्यो., भू.) वासंतिक; वसंत—; वासंतीय; वसंतोद्भव. -Equinaux-वसंतसंपात; मेषसंपात; महाविषुव; मेषविषुव; वसंतविषुव. -Signs-सायनराशी.
Vernation—(वन.) (कलिकांतर्गत) पर्णकस्थिति; कोरकावस्था; पर्णकलिकांतर्गतरचना; मुकुलपत्रविन्यास.
Vernier—(पदा.,) लघुभागमापक; विभागपट्ट; भाग पट्ट; सूक्ष्ममापकयंत्र. [म. विभागपट्टी, भागपट्टी]-Constant-विभागपट्ट अल्पतमांक.
Vernix Caseosa—(वै.) गर्भश्लेष्मा; गर्भकुक्कुभ; उल्ब.
Vernonia Anthelmintica—(वन.) वनजीरक. [म. काळेंजिरें]
Verrucose—किणावृत
Versability—१ (तत्त्व.) बहुरूपता; परिवर्तनशक्ति. अस्थिरता.
Versable—(तत्त्व.) परिवर्तनशील; अस्थिर.
Versatile—(तत्त्व.) परिवर्तनशील; परिवर्तनीय; चंचल; चपल. (वन.) मध्यलग्न; मध्यस्पर्शी; अस्थिरपरागकोश; भ्रमणानुकूल; चंचल; लोल.
Verse—पदबंध; पद्यबंध.
Versed Sign—(ग.) शर; उत्क्रमज्या (उज्जा); व्युत्क्रमज्या.
Version—१ (भाषा.) आवृत्ति. २ (वै.) ऋजूकरण; स्थानापवर्तन. [म. मूल फिरविणें] -Bipolar-(वै.) द्व्याग्री०; द्विध्रुवी. -Cephalic-(वै.) मूर्धन्य०. [म. मूल फिरवून डोकें पुढें आणणें] -Podalic-पाद०. [म. मूल फिरवून पाय खालीं आणणें]
Vertebra—(प्राणि., वै.) कशेरु; कशेरुका; (आयुर्वेद) वलयास्थि; रीढकास्थि; मणका; मणि; वर्तक; वर्तकास्थि; पृष्ठास्थि; पृष्ठमणि. -Arch of a (प्राणि., वै.) कशेरुकाधनु-चक्र; मणि-धनु. [म. मणक्यांची कमान] -Articulate Process of a-कशेरुकासंधि प्रसरप्रवर्धन; मणि०. -Body of a-कशेरुका वृन्त-पिंड; कशेरुमूल; मणिकाया; मणिमूल. [म. मणक्याचा देठ] -Cervicle-ग्रैवेयकमणि; कशेरु; ग्रीवामणि. -Dorsal-पृष्ठमणि. -Lamina of a-कशेरुकापत्रक. -Lumber-कटिमणि; कटिकशेरु. -Promineus-मणिप्रमुख. -Spinous Process of a-कशेरुकापृष्ठकंटक. -Transverse Process of a-कशेरुकाबाहु.
Vertibral—(वै.) मणक—; पृष्ठास्थिक; पृष्ठमणिवंशविषयक; मणि०. -Arch-मणकतोरण; मणिप. -Artery-मणिकाधमनी; वर्तकीधमनी; मस्तिष्क मातृकाधमनी. -Bones-पृष्ठास्थि. -Border-पृष्ठवंशानुगा धारापेशी; मणकरेषा. -Canal-पृष्ठवंशनलिका; कशेरुनाल. -Column or Spine-पृष्ठवंश; मणिस्तम्भ; मेरुदंड; मणिदंड; पृष्ठस्थ मज्जारज्जु. [म कणा] -Foramen-मणकविवर. -Notch-मणकअटनि. -Prominence-महाकंटकिनी.
Vertebrata—(प्राणि.) पृष्ठवंश प्राणी; पूर्णवंश; उत्तुंग; सपृष्ठवंशप्राणी.
Vertebrate—मणिकावान्; वंशास्थिमंत; सास्थि; पृष्ठवंशी; पृष्ठवंशिक; कशेरुक.
Vertebration—कशेरुता.
Vertebrochondral—(वै.) मणितरुणक.
Vertebrosternal—(वै.) मणिवक्षोस्थि.
Vertex—१ (ग) शीर्ष; शिरोबिंदु; शिखर; ऊर्ध्वबिंदु; अग्र; कोणबिंदु; उर्ध्वस्थ. २ (ज्यो.) ऊर्ध्व; खमध्य.
Vertical—१ (ग., ज्यो.) दृग्मंडल; दृग्वृत्त; ऊर्ध्व; उत्थित; लंब; शिरोलंब; लंबोत्तर; ऊर्ध्वाधर; ऊर्ध्वतन; लंबरूप; अनुलंब; उल्लंब; ओलन; ऊर्ध्वाध; लंबदिशा. [म. ओळंब्यांत, उभा] २ (वै.) सरल. -Angle-(ग.) शीर्षकोण; शिरःकोण; उन्नतांश; लंबकोण. -Anthers-(वन.) लंबपरागकोष. -Axis-(ग.) ऊर्ध्वाक्ष; लंबअक्ष. -Circle-१ (ज्यो.) लंबवृत्त; दृग्मंडल; समवृत्त. २ (भू.) देशांतरवृत्त. -Coordinate-(ग.) वेध. -Engine-(ज्यो.) लंबयंत्र. -Equation-(ज्यो.) लंबसमीकरण. -Fins-ऊर्ध्वपक्ष. -Height-(ग.) उच्चता; उच्चत्व. -Labour Mobility-(अर्थ.) श्रमिक उन्नतिमूलकस्थान परिवर्तन. -Line-(ज्यो.) दिग्रेषा; लंबरेषा; निकर्षरेषा; लंबपंक्ति; ऊर्ध्वरेखा. -Movement-(अर्थ.) ऊर्ध्वाधरस्थान परिवर्तन. -Plane-१ (ग.) लंबतल; अवतल; उत्तल. [म. उभेप्रतल] -Post of a Crane-(यंत्र.) (उच्चालक) ऊर्ध्वदंड. -Prime-१ (ज्यो.) समवृत्त; सममंडल. २ (भू.) पूर्वापरवृत्त. [-Sine of the Sun's Altitude at-(ज्यो.) समशंकु] -Section-ऊर्ध्वछेद.

Vertically—(पदा.) ऊर्ध्वाधर. -Opposite-(ग.) विप्रतीप; अभिकोण. [-Angle-अभिमुख-कोण]

Verticil—१(प्राणि.) कुंडली. २(वन.) चक्रावर्त; लोलक.

Verticillaster—(वन.) पुंजक; आवर्तपरिमित.

Verticillate—(वन.) परिरोहिणीपर्ण; मंडलाकृति; वर्तुल; आवर्तिकारी; चक्रावर्तित; कुंडलित.

Vertigo—(वै.) भ्रमण; शिरोघूर्णन; भ्रांति.

Verve —भावावेश.

Verumontanum—(वै.) मूत्रनलिकांतःशिखर; वीर्याचल.

Vesica—(वै.) मूत्राशय.

Vesicants—(युद्ध.) व्रणोत्पादक वायु.

Vesicle—(भू.) छिद्र; विवर. (वै.) पुटक; बस्ति.

Vesico, -Cele—(वै.) मूत्राशयवृद्धि. -Cervical-मूत्राशय-गर्भाशयग्रीवासंबंधी. -Fixation-मूत्राशय-योनि संयोजितकरण. -Prostatic-मूत्राशयग्रंथीसंबंधी. -Pubic-मूत्राशय-योनिसंबंधी. -Spinal-मूत्राशय-सुषुम्नासंबंधी. -Tomy-मूत्राशयछेदन; वस्तिछेदन. -Uterine-मूत्राशय-गर्भाशयसंबंधी. [-Excavation-मूत्र-गर्भाशयद्रोण] -Vaginal-मूत्राशय-योनि-द्वारसंबंधी; बस्तियोनिगत.

Vesicula Seminal—(वै.) शुक्राशय; रेतोवह-नलिकाजाल; रेतःपुटिका; वीर्यकोश.

Vesicular—(भू.) विवरमय; सच्छिद्र; पुटकाकार; पुटकमय; पुटकसंबंधी. -Bundle-(प्राणि.) वाहिनी-मयग्रंथि- -Calculi-(वै.) मूत्राशयगत अश्मरी. -Column-पुटकदंड.-Gland-पुटकग्रंथि.-Mole-गुलिकागर्भ. -Tissue-वाहिनीमयग्रंथिजाल.

Vesicularia—(प्राणि.) नालपुटी.

Vasicule—पुटक.

Vesper—(ज्यो.) शुक्र (सायंतारा); सायं.

Vessel—१ (पदा.) पात्र; आधार. २ (वन., वै.) वाहिनी; नलिका; धमनी; रसवाहिनी; नाल; सिरा; वाहिका; वहनी. -Annular-वलयाकार वाहिनी; वलयांकित०. -Blood-रुधिरवाहिनी. -Dotted-चित्रवाहिनी. -Lymphatic-(वन.) लसिकानाली. -Pitted-निम्नभागवाहिनी; कूपांकित०. -Reticulated-जालांकित०. -Scalariform-सोपानांकित०. -Spiral-सर्पिलवाहिनी; सर्पिलांकित०.

Vested Interest—(अर्थ.) निर्दिष्टस्वार्थ; विनियुक्तस्वार्थ.

Vestibular—१ (राज.) वासकर्णी. २ (वै.) कर्ण कोटर—; मध्योदराकार. -Lip-(वै.) ऊर्ध्वशीर्षाग्र. -Membrane-कोटरपत्र; पटलपत्रिका. -N-अंतःकर्णकोटर. -Spinal-वासकर्णी वंशिक.

Vestibule—१ (वै.) १ कर्णकोटर; श्रवणकोटर; बाह्य-कोटर; अंतःश्रोत्रीय; कुहर; नासिकाखल; कुटीर; मध्योदर; फुप्फुसगत. २ (स्था.) प्रांगण; वासकर्णी. -Spinal Fas.-(वै.) अंतःकर्णकोटर रज्जुपथ.

Vestibulum--(वै.) कुहर. -Nasi-नासाकुहर.

Vestige—अवशेष; शेष; चिन्ह; संस्कार.

Veterinarian—(प्राणि.) पशुवैद्य.

Veterinary—पशुरोगसंबंधी; पशुवैद्यकीय. -Science-पशुवैद्यक; पशुचिकित्साशास्त्र.

Veto—(तत्त्व., राज.) नकार; निषेध; प्रतिषेध; प्रत्या. देश. -Power of-निषेध अधिकार.

Vexillary—(वन.) पताकाकार; पताकारूपी; ध्वजक. -Vernation-पताकाकारपटलरचना. [म पाकळ्यांची पताकाकार रचना]

Vexillum—(वन.) पताका; पताकाकारपटल; ध्वजा. [म. पताकाकार पाकळी] -Standard-ध्वज.

Via—द्वारा.

Viaduct—(स्था.) सेतु.

Viagraph—मार्गालेखक.

Viameter—मार्गमापक.

Vibrating Body—(पदा.) कंपित वस्तु; कंपमान वस्तु.

Vibration—(पदा.) कंपन; प्रकंपन; कंप; स्पंदन; स्पंद; प्रकंप; अभीरण; स्फुरण; आंदोलन; उत्कंपन. -Characteristic-स्वाभाविक आंदोलन. -Damped-अपचितकंपन; क्रमोनकंपन. -Forced-प्रेरितकंपन; उद्दीपितकंपन; बलानुनाद; परानुनाद; परकंपन. -Free-स्वानुनाद; मुक्तकंपन; स्वकंपन. -Longitudinal-दीर्घकंपन; सरलकंपन. -Natural-स्वाभाविक कंपन. -Sympathetic-अनुकंपन. -Transverse-तिर्यक्कंपन.

Vibrational Energy—(पदा.) कंपनशक्ति.
Vibrator—कंपक; स्पंदक; आंदोलक.
Vibratory, -Action—(तत्त्व.) स्पंद. -Massage-संवेपनात्मक-कंप; मर्दन. -Motion-कंपनगति; कंपगति. -Reaction-स्फुरण. -Sensations-आंदोलन संवेदना.
Vibric—सूक्ष्मकंपन.
Vibrion—(वै.) स्फुरिका; व्यावर्तिका.
Vibroscope—(पदा.) कंपनदर्शक; कंपवीक्षण
Viburnum, -Haifolia—(वन.) तेजोमंथ. [म. ऐरण नरवेल] -Latifolia-(वन.) नागपुष्प. [म. नरवेल]
Vicarious Atonement—(तत्त्व.) प्रातिनिधिक-प्रायश्चित्त.
Vice-Vise—(यंत्र.) संदंश; धारक; ग्राह.
Vice—(तत्त्व.) अधर्म; कल्मष; पाप; दोष; अवगुण.
Vice-president—(राज.) उपप्रमुख; उपाध्यक्ष.
Viceory—१ (प्राणि.) राजपतंग. २ (राज.) राज-प्रतिनिधि; उपराज; राजप्रतिपुरुष.
Vicinity—(पदा.) समीपता; निकटता.
Vicious Circle—अनर्थपरंपरा; दुष्टपरंपरा; दुश्चक्र.
Victoria Regia—(वन.) कमलराणी; राजकमल.
View—(पदा.) वेध; दृष्टिसंधान; दृष्टि. -Attributive-(तत्त्व.) गुणसंगतिवाद; गुणसाहचर्यवाद; गुणसह-भाववाद. -Class-वर्गसंबंधवाद; जातिसंबंधवाद; जाति-संबंधमत. -Field of-(पदा.) दृष्टिक्षेत्र; दृक्क्षेत्र. -Finder-दृष्यान्वेषक; लक्ष्यदर्शक. -Point of-(तत्त्व.) दृष्टि; दर्शन. -Subject -Attribute or Predicative-वस्तुगुणवाद.
Vigor—(वै.) बल; उत्साह.
Village—(राज.) ग्राम; पल्ली. -Holding-(अर्थ.) ग्रामक्षेत्र. -Survey-ग्रामक्षेत्रमापन.
Villein—(इति.) दास.
Villi—१ (वन.) पर्णमृदुलोम. २ (वै.) श्लेष्मप्रसर; त्वग्लोम; कलापेशी; पेशी; गुच्छ; शृंगक; ग्राहकांकुर.
Villous—(वै.) मृदुलोमश; मृदुकेशावृत; रोमावृत.
Villose—१ (वन.) अतिरोमश; लोममय. २ (वै.) see Villous.
Villus—(वै.) शूलिका; शिखा; रोमावलि.
Vimen—(वन.) विटप.
Vinca—(वन.) शंखी; शंखपुष्पी.
Vincent's Angina—(वै.) गलान्तःप्रदाहीश्वासरोध.
Vincula—(वै.) ताणबंध.
Vinculum—(ग.) रेखाबंधनी; रेखाकंस; शृंखला.
Vindemiatrix—(ज्यो.) त्र्यंबक (कन्याराशिगत तारका).
Vindication—(राज.) समर्थन; दोषप्रक्षालन.
Vindicative—प्रतिहिंसात्मक.
Vine—(वन.) द्राक्षा.
Vinegar—(रसा.) द्राक्षाम्ल; शिरकाम्ल; शिरका. [म. शिरका]
Vinometer—आसवमापक.
Vinum—आसव.
Vinylbromide—(रसा) लतील अरुणिद-स्तम्भिद.
Violable—(तत्त्व) उल्लंघनीय; अवज्ञेय.
Violaceæ—(वन.) नीललोहितवर्ग; भूमिजंबुवर्ग.
Violence—(शास.) बलप्रयोग; अत्याचार; हिंसा; आघात.
Violet—१ (पदा.) नीललोहित. २ (वन.) पाटल.
Viper—(प्राणि.) क्षुद्रसर्प; लघुनाग. [म. फुरसें] -Russels-रसेलसर्प; सर्पविशेष. [म. घोणस]
Virescence—(वन.) हरितोदय.
Virgin—१ (ज्यो.) कन्या. २ (वै.) कुमारी; अपु-ष्पिता. -Forest-(वन.) अस्पृष्टारण्य; अनाक्रमि-तारण्य; नवारण्य; निसर्गवन.
Virginis Alpha—(ज्यो.) चित्रा.
Virgulate—अर्गलाकार.
Virgo—(ज्यो.) कन्या राशि. -Gama-आपस्तारा. -Thita-अपांवत्सतारा.
Virial—(पदा.) वीर्येल; वीर्यार्ध.
Virile—पौरुष.
Virilia—पुरुषलिंगेंद्रिय.
Virilism, Virility—(वै.) पुंस्त्व; पौरुष; जनन-शक्ति.
Viripotent—(वै.) विवाहयोग्य.
Virulent—प्रबल; तीव्र.
Virus—(वै.) विषाक्त संक्रामक पदार्थ.
Virtual—१ (ग.) वास्तविक; संभाव्य; शक्य. (पदा.) अवास्तविक; परोक्ष; भासमान; भ्रामक; काल.

निक. -Direct-(पदा.) समक्षदृष्टि. -Focus-(पदा.) भ्रामक केंद्र; आभास केंद्र; अदृष्ट केंद्र. -Image-भ्रामक प्रतिबिंब; काल्पनिक प्रतिबिंब; मिथ्याबिंब; आभास-अवास्तव प्रतिबिंब; असद्बिंब; अदृष्टप्रतिरूप. -Movement-(पदा.) वास्तविकगति. -Velocity-(ग.) वास्तविक वेग.

Virtually—वास्तविक; वस्तुतः.

Virtue—(तत्त्व.) पुण्य; धर्म; गुण; नीति.

Virulence—(विष.) तीव्रता.

Virulent—(वै.) १ विषारी. २ उग्र; तीक्ष्ण; तीव्र.

Virus—विषार; विषद्रव; विष; रोगविष. [म. विखार]

Viscera—(प्राणि., वै.) आंतरवयव; आंतरयंत्र; अंतरंग; आंत्र.

Visceral—(वै.) ऐंद्रिय—; आंत्र; अवयवीन. -Arches-शारीरिक वृत्त-वलय. -Behaviour-आत्रवर्तन. -Nerves-आंतरेंद्रियरज्जु. -Sensation-आंत्रसंवेदना.

Viscid—(रसा.) श्लेष्मल; स्निग्ध; पिच्छिल; सांद्र.

Viscidity—स्निग्धत्व; स्नेह.

Viscoid—(पदा.) सांद्र.

Viscometer—(यंत्र.) स्निग्धत्वमापक; सांद्रतामापक; गाढत्वमापक.

Viscosity—(यंत्र., रसा.) स्निग्धता; सांद्रता; गाढत्व; पिच्छिलता; घनत्व; प्रवाहिता. [म. घस्किटता, घस्कटता, चिकटपणा] -Coefficient of-(पदा., रसा.) सांद्रगुणक.

Viscous—(पदा., रसा.) सांद्र; गाढ; स्निग्ध; पिच्छल.

Visibility—(तत्त्व., पदा.) १ दृष्टिमर्यादा; दर्शनयोग. २ दृश्यता; दर्शनक्षमता.

Visible—(पदा., वै.) गोचर; दृष्टिगोचर; दृश्य; दृग्गोचर. प्रत्यक्ष; चाक्षुष. -Horizon-(ज्यो.) दृश्य दिगन्त; दृश्य क्षितिज.

Vision—१ (तत्त्व.) १ आभास; स्वप्न. २ दर्शन; दृष्टि. २ (पदा.) दृष्टि; दर्शन; दर्शनेंद्रिय. -Direct-(पदा.) प्रत्यक्ष दृष्टि; सरल दृष्टि; सम्यक् दृष्टि; समक्षदृष्टि. -Indirect-परोक्षदृष्टि. -Least Distance of Distinct-(पदा.) स्पष्टदृष्टयन्तर. -Sensation-(वै) दृष्टिसंवेदना.

Visionary—१ स्वप्नद्रष्टा. २ आभासमय; अवास्तविक; स्वाप्निक. ३ (शास.) स्वप्नवादी. -Political-राजकीय स्वप्नवादी.

Visitor—दर्शक; अभ्यागत; अवेक्षक; आगंतुक.

Visual—(पदा.) दर्शनीय; दर्शनोपयोगी; दृश्य; चाक्षुष; प्रत्यक्ष;दृष्टिसंबंधी. -Angle-दृश्यकोन; चक्षुष्कोण; दर्शनकोण: दृक्कोण; दृष्टिकोण. -Area-दृष्टि गोचर-पथ. -Axis-दृगक्ष. -Cone-दृश्यशंकु. -Field-दृष्टिमर्यादा; दृष्टि पथ-क्षेत्र. -Focus-दृश्यकिरणकेंद्र; दर्शन किरणकेंद्र. -Illusion-दृश्यभ्रम; दृग्भ्रम. -Instruction-प्रत्यक्षशिक्षण; चित्रशिक्षण. -Plane-दृश्यतल; दर्शनतल. -Plate-दृष्टिफलक. -Point-दृश्यबिंदु; दर्शनबिंदु. -Ray-दृश्यकिरण; दर्शनकिरण; दृष्टिकिरण. -Sensation-(तत्त्व.) चाक्षुष; संवेदना. -Sound-कट्टस्वर.

Visuality—दृश्यता.

Visualization—(पदा.) साक्षात्कार; दृश्यप्रतिमान.

Vis Viva—१ (ग.) वर्गतति. २ (ज्यो.) गतिशक्ति. ३ (तत्त्व.) प्राणशक्ति; जीवद्बल.

Vitaceæ—(वन.) द्राक्षावर्ग.

Vital—(वै., वन.) सचेतन; जीवान्तर्गत; जीवाश्रयी; चेतनात्मक; प्राणोपयोगी; जीवितोपकारी; जीव्य; जैविक; आवश्यक; प्राणभूत; जीवनरक्षक. -Air-प्राणवायु; जीवनवायु. -Activity-जीवकार्य; चैतन्य. -Capacity-पूर्णश्वसित; अनिलाहार; फुप्फुसाहार; प्राणवायुधारकत्व; प्राणपरिमाण; चिद्धारणशक्ति. -Centres-प्राणचालकशक्ति स्थान; जीवितकेंद्र. -Force-जीवनशक्ति; चित्शक्ति; प्राणबल. -Functions-जीवनीय व्यापार; जीवनक्रिया; जीवनकार्य.

Vital -Impulse—(तत्त्व.) चैतन्यात्मक स्फूर्ति. -Organs-प्राणाधारावयव. -Principle-१ प्राण; चेतन. २ मूलतत्त्व; मौलिक नियम. -Process-चित्क्रिया. -Statistics-जीवनसंख्याशास्त्र; आरोग्यसंख्याशास्त्र; आयुर्वर्णन.

Vitalism—(जीवि , तत्त्व.) जीवनीयशक्तिसिद्धांत; चिद्वाद; प्राणवाद; प्राणात्मवाद; चेतनवाद; जीववाद.

Vilatist—चित्शक्तिवादी; चिद्वादी; प्रमाणवादी.

Vitalistic Theory—(वन.) अधिप्राणवाद.

Vitality—(जीवि.) चैतन्य; प्राणशक्ति; चित्शक्ति; प्रतिकारशक्ति; जीवन; जीव; चेतना; प्राण.

Vitamin—(वै.) जीवनसत्व; जीवनद्रव्य; चित्पदार्थ; चित्सत्त्व; औजसद्रव्य; चिद्द्रव्य; जैवन; खाद्योज.

-Therapy-(वै) भौज्योजंचिकित्सा; खाद्योजोद्रव्यचिकित्सा; जीवनसत्त्वचिकित्सा.

Vitelline—(वै.) अंडपित्तक. -Duct-पाथेयस्रोत. -Vesicle-पाथेय पोटलिका.

Vitellus—(वै.) पाथेय अंडपित्त.

Vitex Negundo—(वन.) नीरगुंडी; सिंदुवार. [म. नीरगुंडी, काव्री]

Vitiation of the Boil -(वै.) पित्तज्वर. -of Humour Phlegm-(वै.) कफज्वर. -of Humour Wind-वातज्वर. -of Three Humours-त्रिदोषात्मकज्वर; सन्निपात.

Vitiligo—(वै.) धवलरोग. see Leukoderma.

Vitis Quadrangularis—(वन.) अस्थिसंहारी. [म. कांडवेल; हाडजोडी]

Vitis Viviera—मृद्विका; द्राक्षा; गुच्छफला; कपिल द्राक्षा; हैमवती. [म. अंगूर; द्राक्षे]

Vitodynamic—(वै.) जीवनशक्तिसंबंधी; प्राणशक्ति संबंधी.

Vitrellæ—(प्राणि.) काचक.

Vitreous—(रसा.) काचिक; काचीय; काच; काचमय; पारदर्शक; काचसंबंधी. -Body-(वै.) द्रवगोल; सांद्रजल; काचद्रव्य. -Electricity-(पदा.) काचविद्युत्. -Fluid-काचरस. -Humour-(वै.) नेत्ररस; नेत्रीयकाचरस; सांद्ररस; काचधातु; काचवत्द्रव्य: नेत्रमधु; काचसार. -Lustre-(भू.) काचप्रभा, काच.

Vitriol(blue)- (रसा.) ताम्रगर्भ; मयूरक; नीलांजल. [म. मोरचूद: हिं. तूतिया] -Green-अग्निभेदी; धातुशेखर; विषद. [हि. कसीस, हिराकस] -Oil of-तीव्राम्ल; गंधकाम्ल; गंधकद्राव. [म. तीव्रतेजाब] -White-यशदश्वेत. [म. सफेत मोरचूद]

Vitta—(वन.) तैलनलिकावाहिनी. -St. Vitus Dance-(वै.) अनैच्छिक पेशीविक्षेप.

Vivacity—(जीवि.) आनंदवृत्ति; उत्साह; उल्हास.

Vivarium—पशुशाला.

Vividness—(तत्त्व.) विस्पष्टता; स्फुटता.

Viviparous—(वन.) जरायुज; जीवज.

Vivipary—(वन.) अपत्यप्रसव; आत्मवत्प्रसव.

Vivisection—(वै.) प्राणिव्यवच्छेदन; जीवच्छालाक्य; जीवनछेदन; सचेतनछेदन.

Vocal—वाङ्मय, वाग्विशिष्ट; वाक्संबंधी; वाचिक; स्वरसंबंधी; वाग्जात. -Chords-(वै.) वाक्तंतु; ध्वनिरज्जु; कंठध्वानरज्जु; ध्वनिवाहकतंतु; स्वरयंत्र, वाग्जनकरज्जु; स्वरतंतु; ध्वनितंतु; कंठतंतु. -Folds-स्वरचूणा; स्वर. -Glottis-स्वरकोटर. -Inter Membraneous Part-स्वरकोटर; स्वरजनक अन्तस्त्वक्; स्वरोत्पादक मृदुत्वक्कोटर. -Lig.-स्वरबंध. -Organ-वागिंद्रिय,वाचेंद्रिद. -Proc.-स्वरवप्र. -Sound-वाक्शब्द; वाग्जातशब्द.

Vocalis—(वै.) शब्द.

Vacalism—स्वरतंत्र; स्वरोदय.

Vocation -वृत्ति; व्यवसाय; उद्योग.

Vocational—व्यावसायिक; औद्योगिक.

Voice—१ (पदा.) वाणी; वाक्; स्वर, कंठ; नाद. २ (सभा.) संघोष. -Box-(वै.) स्वरकक्ष. -Record-स्वरलेख.

Void—१ (तत्त्व.) रिक्त; शून्य, हीन; रहित; असिद्ध. २ (पदा., सभा.) शून्य; शून्यता; शून्यावस्था. ३ (श,सन.) व्यर्थ; निरर्थक; अप्रमाण. [म. रद्द; रद्दबातल; बेकायदेशीर] -Ab Initio-(शास.) अमूलनष्ट; मूलतोच्छिन्न. -Agreement-Contract-(शास.) व्यर्थ समय,अवैधसमय. -Money Order-अदेय धनादेश.

Voidable—(शास.) वर्जनीय; वर्ज्य; त्याज्य; अप्रामाण्य.

Volans—(ज्यो.) तिमि.

Volar—(वै.) अग्रतः. -Carpal-अग्रमणिबंध. -Digital-मूलआंगुलिका—. -Indicis Radials-तर्जनीत्रिज्या—. -Interosseous-अग्रअस्थ्यंतर—; अस्थ्यान्तरिका. -Muscles-अग्रस्नायु. -Ulnar Carpal-अंतर्मणिपुरोगा.

Volatile—(पदा., रसा., वन., वै.) बाष्पभावी; बाष्पशील; उद्धारी; सप्लव; डयशील; चपल; चंचल; वायवी; वायुपरिणामी; बाष्पभवनसुलभ; उद्वायी. -Liquid-चपलद्रव.

Volatilisation—(पदा.) बाष्पीभवन; वायुपरिणामिता.

Volatility—बाष्पीभाविता; बाष्पशीलता; उद्वायिता; डयनशीलता; चंचलता.

Volcanic, -Ash—(भू.) ज्वालामुखीरक्षा. [म. ज्वालामुखीराख] -Land-आग्नेयद्वीप; ज्वालामखीमय प्रदश; ज्वालामुखीजन्यभूमि; अग्निजन्यभूमि.

Volcano—(पदा.) ज्वालामुखी; ज्वालामुख; आग्नेयगिरी. -Active-जागृत०. [म.जीवत] -Dormant-सुप्त०. -Extinct-मृत०.

Volition—(तत्त्व.) इच्छा; संकल्प; इच्छाव्यापार; एषणाव्यापार; व्यवसाय; कृति; प्रयतन; ईप्सा; प्रेरणा; ईप्साव्यापार; प्रेरणाव्यापार. -of God-परमेश्वरीवासना.

Volt—१ (पदा.) व्होल्ट; विद्युच्चालकशक्तिमूलमान. [म. दाब] २ (यंत्र.) ऊर्जमापक.-Ampere-व्होल्टमान. -Box-(पदा.) व्होल्ट पेटिका-मंजूषा. -Meter-(पदा.) ऊर्जमापक.

Volley Ball—(क्रीडा.) आंतरालकंदुक. [म. हवाई चेंडू]

Voltameter—(पदा.) वैजमापक; विद्युद्वियोजक; विद्युत्संचयमापक; वैद्युत्विश्लेषक.

Volta's Pile (Voltaic Pile)—(पदा.) व्होल्ट वैद्युद्राशी; व्होल्टाविद्युत् राशी-माला.

Voltaic, Battery—(पदा.) विद्युद्राशी; विद्युद्घटमाला. -Couple-व्होल्टीययुग्म; विद्युद्युग्म. -Electricity-रसायनजन्यविद्युत्.

Voltage—(पदा.) ऊर्जमान; विभवत्व; विद्युत्भार-बल. -Drop-ऊर्ज पात-पतन; विभव-त्व पात-पतन.

Voluble—(वन.) वलनशील.

Volume—१ (ग.) घनफल; व्याप; आकारमान; विस्तार; परिमाण; राशी; घनमान; परिमिति; आकार; आयतन; २ (वै.) बंध; गुच्छ. -Atomic-(रसा) परमाण्विक आकारमान; परमाणुआकारमान; परमाणुघनफल; परमाणुआयतन. -Elasticity-(पदा.) आयतन-स्थापकत्व. -Molecular-(रसा.) अव्वाकारमान; अणुक आयतन; अणुघनफल. -Occupied-(यंत्र.) व्याप; व्याप्ति. -of Pulse-(वै.) नाडीओघ. -of Steam-(यंत्रा,) बाष्पव्याप. [म. वाफेची व्याप्ति] -Resistivity-(पदा.) घनविरोध. -Specific-(पदा.) विशिष्ट आयतन-घनफल.

Volumenometer—(पदा.) घनफलमापक; आयतनमापक.

Volumenoscope—(पदा.) घनफलदर्शक.

Volumeter—(पदा.) वायुघनफलमापक.

Volumetric —(पदा.) घनफलात्मक; घनपरिमाणक; आयतनात्मक; आयतनीय; व्यापविशिष्ट. -Analysis-राशिसंश्लेषण; आकारतःपरिच्छेद. -Composition-परिमाणसंघटन.

Volumetry—(पदा.) घनफलमिति; आयतनमिति.

Voluntarism—(तत्त्व.) इच्छामूलवादी; इच्छावाद; प्रेरणावाद; प्रवृत्तिवाद.

Voluntary—(वै.) ऐच्छिक; इच्छाप्रेरित; इच्छाधीन; इच्छाशक्तिनियमित; स्वाधीन; इच्छावर्ती; इच्छातंत्र; इच्छा पूर्वक; कृतिपूर्वक. -Action-सहेतुकक्रिया. -Decision-स्वतंत्रनिर्णय; आत्मनिर्णय; हेतुपुरःसर-निर्णय; इच्छाप्रेरितनिर्णय. -Monopoly-(अर्थ.) ऐच्छिक एकाधिकार. -Motion-(पदा.) ऐच्छिकगति.

Volunteer—स्वयंसेवक-सैनिक.

Voluptuous—(तत्त्व.) विषयासक्त; इंद्रियसुखासक्त; भोगी; विलासी.

Volvox—१ (वन.) गोलक जाति. २ (वै) आवर्त. (चित्र).

Volvulus—(वै.) आंत्रपीडन; आंत्रसंकोच.

Vomer—(प्राणि.) तालुगतास्थि; फालास्थि; सीरिक; सिरास्थि. -Bone-(वै.) फालास्थि.

Voodoorism—(तत्त्व.) यातुक्रिया; जादूगिरी.

Vomeronasal Cart.—(वै.) कील नासिका अस्थिक; सीरनासिक्यास्थिक.

Vomeronasal Organ (Jacobson's Organ)—(वै.) कील नासिका-इंद्रिय.

Vomica—(वन.) कारस्कार; तिलकव्रण. [म. कुचला, काजरा]

Vomiting—(वै.) वमन; वांति; उद्गीरण.-Centre-वांतिकेंद्र.

Vortex—(पदा.) भ्रमक; आवर्त; वायुवलय; चक्रगति. [म. भोवरा] -Ring-चक्रावर्त -Theory-चक्रवाद. -Tube-चक्रनाली.

Votary—(तत्त्व.) भक्त; उपासक.

Vote—(राज.) मत. -of Censure-निंदात्मक प्रस्ताव; निषेध.

Voter—मताधिकारी; मतधारक; मतदाता. [म. मतदार]

Voting—(राज.)मतप्रकाशन; मतदान. -By Proxy-प्रतिनिधितः मतप्रकाशन. -In Person-स्वयंमतप्रकाशन; साक्षात्मतप्रकाशन. -Paper-मतपत्रिका; मतपत्र.

Votometer—मतगणक.

Voucher—आदानलेख; प्रमाणपत्र. [म. पावती; आदाचिठ्ठी] -File-साक्ष्यलेखावलि; क्रयपत्रावलि.

Vow—(तत्त्व.) प्रतिज्ञा; व्रत; शपथ.
Vowel—(भाषा.) स्वर.
Voyage—(राज.) समुद्रयात्रा; जलपर्यटन. -Policy-(अर्थ.) समुद्रयात्रासंरक्षणपत्र; जलपर्यटनसंरक्षणपत्र.
Vulcan—(ज्यो.) विश्वकर्मा.
Vulcanisation—(रसा.) गंधकीकरण; संयोजन; घनीकरण.
Vulcanised—(रसा.) गंधकीकृत. -Rubber-गंधकीरबर.
Vulgar—ग्राम्य; अशिष्ट; हीन; अश्लील.
Vulgar (Fraction)—(ग.) सामान्य (अपूर्णांक).
Vulgate—(भाषा.) रूढग्रंथ.
Vulnerable—(वै.) व्यथ्य; दृष्य.
Vulpecula—(ज्यो.) शृगालक; जंबुक; लोमश.
Vulpes—(ज्यो.) जंबुक.
Vulva—(जीव., वै.) योनिद्वार; योनि; बाह्ययोनि; उपस्थ; भगच्छद.
Vulvar—(वै.) भगसंबंधी.
Vulvectomy—भगशस्त्रक्रिया.
Vulvitis—भगशोथ; भगशूजन.
Vulvocrural—भगजंघासंबंधी.
Vulvouterine—भग-गर्भाशय संबद्ध.
Vulvovaginal—भग-योनिद्वार संबद्ध.

W

W Factor (Will Factor)—(तत्त्व.) संकल्पतत्त्व; साफल्य निर्णायकतत्त्व.
Wader—(प्राणि.) बलाक; कर्दमचारी. [म. बगळा]
Wage—(अर्थ.) वेतन; भृति; पारिश्रमिक. [म. मजूरी रोजमुरा] -Bill-वेतनपत्र. -Board-वेतनसमिति. -Daily-दैनिक वेतन. [म. रोज] -Earner-वेतनजीवि; वेतनार्जक. -Fund-वेतननिधि; वेतनकोश. -Group-सामुदायिक वेतन. -Iron Law of-कठिण वेतन नियम; लोहवेतननियम. -Living-जीविकावेतन; जीविकायोग्यवेतन. -Minimum-न्यूनतम वेतन. [म. किमान मजूरी] -on Sliding Scale-क्रमिक वेतन; जीविकाक्रमानुसारी वेतन; वस्तुमूल्यक्रमानुसारी वेतन. -Piece-कार्यानुसार वेतन. -Price-मूल्यवेतन; कार्यमूल्य वेतन. -Progressive-क्रमवर्द्धमान वेतन. -Real-वास्तविक वेतन; उपभोग्यवेतन. -Time-कालानुमेय वेतन.
Wager—(शास.) द्यूत; पण. [म. जुगार]
Waggon—(ज्यो.) सप्तर्षि; नक्षत्रशकट.
Waggoner—(ज्यो.) सारथी; सूत.
Wagner and Massener—(वै.) माला अवसान—.
Wagtail—(प्राणि.) रजकी; खंजनक; खंजरीट. [म. परटीण]
Wagtee—(प्राणि.) वागटी (मत्स्य).
Wain (the)—(ज्यो.) सप्तर्षि. -Lesser-(ज्यो.) लघुसप्तर्षि; लघुऋक्ष.
Waist—(वै.) कटि. -Band-कटिबंध.
Waive—(शास.) त्यजन.
Waiver—(अर्थ.) स्वत्वत्याग; विमोचन.
Wakefulness—(तत्त्व.) जागररोग; अस्वापरोग; जागृतावस्था.
Wakf—(शास.) न्यास.
Walcher's Position—(वै.) धन्वासन.
Walcheren Fever—(वै.) उग्रविषमज्वर.
Walking Delegate—(राज.) कार्यकर प्रतिनिधि.
Wall—(वन., प्राणि., वै.) पटल; तट; कवच; भित्ति; भित्तिका; वेष्टण; वप्र; प्राकार. -Cup Board-(स्था.) भित्तिकपाट. [म. फडताळ] -External-बहिःप्राचीर. -Internal-(वै.) अन्तःप्राचीर. -of a Fort-(स्था.) प्राकार. -of Tube-नलिकाभित्ति; नलिका तट-कवचपटल. -Plate-(स्था.) भित्तिप्रसर.
Walnut—(वन.) अक्षोट. [म. अक्रोड]
Walrus—(प्राणि.) समुद्राश्व.
Wander Lust—(तत्त्व.) भ्रमणप्रियता; भ्रमणासक्ति.
Want—(अर्थ., तत्त्व.)१ प्रयोजन; अभिलाषा; आवश्यकता. २ प्रकृतिप्रेरणा; निसर्गप्रेरणा. -of Confidence-विश्वासराहित्य. -of Faith-अश्रद्धा.
Wantonly—(शास.) बोधपूर्वक; ज्ञाततः; कामतः.
War—(राज., शास.) युद्ध. -Articles of-युद्धविधान. -Bond Policy-युद्धऋणविमापन. -Civil-यादवी. -Council-युद्धपरिषद. -Declaration of-युद्धघोषणा. -Holy-धर्मयुद्ध.

-Laws of-युद्धनियम; युद्धशासन. -Loan Bond-युद्धऋणपत्र. -Ministry-युद्धमंत्रिमंडल. -of Attrition-विलंबित युद्ध.

Warbler—(प्राणि.) कलकंठी. [म. पारवा, कोविळ ।

Ward—विभाग. -Accountant-(राज.) विभागगणक. -Officer-विभागाधिकारी.

Ward—(शास.) पाल्य; रक्ष्य.

Warder—रक्षक. -Head-प्रमुखरक्षक; रक्षकप्रमुख.

Ware—(अर्थ.) विक्रेय अर्थ. -House-कोष्ठागार; कोष्ठ; अर्थसंचय; भंडार; वाणिज्यालय; पण्यस्थान; भांडागार. -House Warrant-कोष्ठागार आज्ञापत्र.

Warlike—(राज.) सामरिक; यौद्धिक.

Warm—(पदा.) उष्ण; तप्त. -Blooded-(वै.) उष्णरक्त. -Colours-(पदा.) अग्निवर्ण; अग्निरंजन. -Sensation-(तत्त्व.) उष्णताजन्य संवेदन. -Spot-उष्णताबिंदु. -Stimulus-उष्णताउत्तेजन.

Warmth—उष्णता; उष्मा; तप्तत्व; ताप.

Warning—(शास.) प्रबोधन; सूचन. -Colours-(तत्त्व.) प्रबोधकवर्ण. -Signal-सूचनात्मक संकेत.

Warp—(यंत्र.) तंतु. [म. उभवण; ताणा] -Beaming Machine-तंतुयंत्र. -Reels-तंतुचक्र.

Warping Frame—(यंत्र.) तंतुचतुरस्र.

Warrant—(शास.) आज्ञापत्र; अधिकारपत्र; प्रमाणपत्र. २ ग्रहणाज्ञापत्र; बंधनाज्ञापत्र; निरोधाज्ञापत्र. [म. पकडहुकूम] -Cases-अपराधन्यायकर्म -for Goods-अर्थअधिकारपत्र. -of Attroney-प्रतिनिधिपत्र. -Officer-सेनाविभागाधिकारी.

Warranty—(शास.) दायित्व; प्रतिभूपत्र; प्रतिभूत्व; आश्वासन; प्रमाण. [म. हमी]

Wart—१ (वन.) गडु. २ (वै.) लिंगार्श; चर्मकील; मषक. [म. चामखीळ]

Warty Protuberance—(वन.) गडुलवृद्धि.

Wasat—(ज्यो.) शुक्र; मिथुनतारा.

Wash—(रसा.) धावन -Bottle-धावनकूपि; शोधनकूपि; वायुशुद्धिपात्र.

Washer—(यंत्र.) चक्रिका; धारकचक्र; बद्धकचक्र. [म. वायसर]

Washing Soda—(रसा.) वस्त्रक्षार; धावनक्षार. [म. सोडाक्षार]

Wasp—(प्राणि.) दंशमक्षिका; गंधोलि; वरटा. [म. गांधिलमाशी ।

Wastage—(अर्थ.) निरर्थक अंश; अपव्यय.

Waste—(अर्थ.) अवसाद; अपचय; व्यय; अपव्यय; नाश; ऱ्हास; मल. [म. झीज] -Book-पूर्वलेखनपुस्तिका. -Land-(अर्थ.) मरुभूमि; पतितभूमि; खिलभूमि. -Product-(अर्थ., वन., वै.) उपफलितार्थ; उपफल; विसर्जक पदार्थ; मल; वर्ज्य पदार्थ; मलोत्सर्ग; निर्यास; उत्सर्जन. -Water-व्ययजल. [म. सांडपाणी]

Wasting, -Assets—(अर्थ.) क्षयशील अर्थ. -Diseases-क्षयशील रोग; क्षयरोग. -Plasty-(वै.) उन्नतिशील पेशीक्षय.

Watch and Ward Office—(राज.) प्रेक्षारक्षामंदिर. -Officer-प्रेक्षारक्षाधिकारी. Watch-घटियंत्र; वेलायंत्र; घटिका यंत्र; वेलादर्श. -Glass-घटिकायंत्रकाच. -Stop-विरामघटि.

Water—(रसा.) उदक; जल; सलिल. -Aerated-वायुसंयुक्तजल. -Bag-जलकोष; वायुजल; जलभस्त्रका. -Barometer-(पदा.) जलभारमापक. -Bath-१ जलतापनयंत्र; जलउष्मक. २ जलगाह; उद्गाह. -Blue-विलयनील. -Branch (Water) Course-(स्था.) शाखा (जल) सारण. [म. पोटसारण] -Breathing-(प्राणि.) जलश्वासी. -Carriage System-(स्था.) जलशोधन पद्धति; जलवहनपद्धति. -Clock-(यंत्र.) जलवेलादर्शक; जलघटिका. -Closet-जलधौत मलोत्सर्ग स्थान; यंत्रधौतकोष्ठ. -Column-जलस्तंभ. -Conducting (Xylem Vessels)-(वन.) जलवाहिनी नलिका. -Course-जलप्रवाह; उदकमार्ग. -Culture-(वन.) जलकृषि. -Cure-जलचिकित्सा. -Cycle-(भू.) जलाभिसरण. -Distilled-क्षुतजल; शुद्धजल; शोधितजल; गालितजल. -Divide-(भू.) जल विभाजकरेषा. [म. दंड, पाणलोट] -Dressing-(वै.) जलधावनक्रिया. -Drinking-(वै.) जलपान. -Dropping Machine-(पदा.) धारायंत्र. -Equivalent-तुल्यजलांक; जलतुल्यांक. [-of Calorimeter-(पदा.) पात्रोष्म] -Expansion of-जलप्रसार. -Fall-जलपात; गिरिप्रपात. -Fern-जलहंसपाद. [म. पाणनेचे] -Gas-(रसा.) जलवायु. -Gauge-जलदर्शक; जलमापक. -Glass-(रसा.) काचरस; काचजल; जलवत्काच; घटिकाकाच; विलेयकाच.

-Hammer-(पदा.) जलघन; जलदापक; जलपीडक. [म. पाणघण] -Hard-जडजल; खरजल; कठोरजल. -Hen-जलकुक्कुट. -Hyasinth-(वन.) जलरुज् पुष्प-कमल. -Jacket-जलकञ्चुक. -Level-(स्था.) जलसाधनी; जलतलसाधन. [म. पाणसळ, पाणसाधणी] -Lift-(यंत्र.) जलोच्चालक, घटीयंत्र. -Line-जलरेखा. -Main (Water) Course-(स्था.) मुख्य जलप्रवाह; मुख्य जलवाहिका; प्रमुख जलनलिका; धूरसारण. -Mark-जलचिन्ह. -Meter-जलमापक. -Mill-जलचक्र. -Mineral-(रसा.) शैलोदक; खनिजोदक. -Mould-(वन.) जलशैवाल, निरालंबी. [म. पाणबुरशी]-Natural-प्राकृतिकजल. -of Constitution-घटनाजलांश, घटकजल; संग्रथनजलांश. -of Crystalisation-रवकजल; स्फटिकीभवन जलांश, स्फटिककारकजल, मणिभवनजलांश, कलासजल; स्फटिकजल. -Parting-जलविभाजिका. -Permanent Hard-स्थायीजडजल. -Plant-(वन.) जलवनस्पति; जलस्थ-जलरुह वनस्पति. -Pore-जलरन्ध्र; जलछिद्र. -Potable-पेयजल. -Power-जलशक्ति. -Pox-जलवसंत. -Proof-(रसा., स्था.) जलाभेद्य; जलजित्; जलरोधी [म. पाणबंद] -Proof Earth-जलजित् मृत्तिका; तोयजित मृत्तिका. -Pump-जल आकर्षक; जलउच्चालक; जलकर्षणयंत्र. -Rain-वृष्टिजल; वर्षाजल. -Rate-जलार्घ; जलमूल्य; जलकर. -Sea-समुद्रजल. -Seal-जलबंधन. -Shed-(भू) जलौघविभाजकक्षेत्र; जलविभाजकरेषा. [म. पाणढाळ] -Snake-१(ज्यो.) अलगर्द. २ (प्राणि.) जलसर्प. -Soft-(रसा.) मृदुजल. -Softening Installation-(यंत्र.) मृदुजलयंत्र; जलशोधनयंत्र. -Soluble-जलविद्राव्य. -Spout-(भू.) जलस्तम्भ. -Spring-(रसा.) जलस्रोत; स्रोतजल; निर्झरजल. -Stoma-जल छिद्र-रंध्र. -Storage-जलाशय; जलसंग्रह. -Surface-जलपृष्ठ. -Supply-जलपूर्ति; जलाशय. -Temporary Hard-(रसा.) अस्थायि जडजल. -Thermometer-जलोष्ममापक. -Tight-(पदा.) जलरोधक; जलाभेद्य; अपोदक. [म. पाणबंद] -Trap-(रसा., पदा.) जलकूट. -Turbine-चलचक्र. -Vapour-जलीयबाष्प. -Wave-तरंग. [-Front-तरंगमुख -Length-तरंग दैर्घ्य.] -Wheel-(यंत्र., स्था.) जलयंत्र; जलचक्र. [म. पाणचक्की] -Works-(स्था., अर्थ.) जलयंत्र, जलकर्म; वारिगृह. [-Branch-जलकर्मविभाग. -Maintenance-जलकर्मनिर्वाह. -Overseer-जलकर्म-अवेक्षक.]

Watered Capital—(अर्थ.) निर्मूल्यार्थवर्धित मूलधन; वास्तव; अतिवर्धित मूलधन.

Watering Fields—(स्था.)क्षेत्रसिंचन. [म. शाळवणें]

Watery—जलीय, सलिलात्मक; आर्द्र; जलयुक्त; सजल. -Extract-जलनिष्कर्ष.

Watt—(पदा.) विद्युत्कार्य मूलमान; वॉट. -Hour-वॉटघटिका.

Watt Meter—विद्युत्कार्यमापक.

Wave—(पदा.) तरंग; वीचि; आंदोलन, लहरी; ऊर्मि. -Carrier-वाहक तरंग. -Complete पूर्ण तरंग. -Crest of-तरंगशीर्ष. -Direct-भूलहरी. -Electric-विद्युत्तरंग; विद्युल्लहरि. -Electro Magnetic-विद्युच्चुंबकलहरी. -Front-तरंग रेषा-रेखापृष्ठ मुख; तरंगाग्र. -Group-तरंगव्यूह. -Hollow of-(भू.) तरंगपाद. -Length-तरंगायाम; तरंगदैर्घ्य; दोलांतर; तरंगविस्तार; तरंगपरिमाण; वीचिविस्तार; तरंगिका. -let-तरंगिका. -Light-प्रकाशतरंग. -Line-तरंगरेखा; वीचिरेखा. -Long-दीर्घतरंग; लंबलहरी. -Longitudinal-१ अनुदैर्घ्य तरंग; अनुतरंग. २ समवर्तीतरंग; समभागी-तरंग. -Mechanics-तरंगयंत्रशास्त्र; तरंगगतिविज्ञान. -Medium-मध्यमलहरी. -Motion-तरंगगति. -of Excitation-उत्तेजनतरंग. -Primary-आद्यतरंग. -Secondary-द्वितीयकतरंग. -Progressive-प्रगतिपर-शील तरंग; प्रागतिकतरंग. -Series of-तरंगश्रेणि. -Short-लघुलहरी; लघुतरंगावलि. -Stationary-स्थायी-स्थावर तरंग; स्थिरतरंग. -Sound-ध्वनितरंग. -Surface-तरंगपृष्ठ. -System of-तरंगपरंपरा; तरंगव्यूह. -Theory-तरंगसिद्धांत, तरंगकल्पना; तारंगवाद [-of Light-प्रकाशतरंग सिद्धांत-कल्पना; प्रकाशलहरीसिद्धांत] -Train-तरंगावलि. -Translatory-स्थानांतरकारीतरंग. -Transverse-अनुप्रस्थतरंग अवतरंग; विषमवर्ती तरंग; विषमगामी तरंग; तरंगपाद; अनुपास; अधोपास. -Velocity-(पदा.) तरंगवेग. [-Axis

of Single-अद्वैततरंगवेगअक्ष; एकतरंगवेगाक्ष] -Winding-तरंगवेष्टन.

Wavy (Margin)—(वन.) उर्मिल; सर्पिल; निम्नोन्नत; तरंगित. [म. जागमोडी]

Wax—(पदा., रसा.) मधूच्छिष्ट; सिक्थक; मदन. [म. मेण, हिं. मोम] -Glands-(वै.) पिंडूषग्रंथि. -in the Ear-(वै.) कर्णग्रंथि.

Waxing and Waning—(पदा.) क्षयवृद्धि; चयनापचयन.

Waxy—(पदा., रसा.) सिक्थिक. -Coating-(वन.) स्निग्ध; मदनाच्छादन; सिक्थकावरण. -Lustre-(भू.) मदनप्रभा. [म. मेणप्रभा]

Way, -Bill—(शास.) अध्वलेख; भारपत्र; मार्गपत्र. -of Action-(यंत्र.) कार्यमार्ग.

Weak—(पदा.,रसा.) दुर्बल; निर्बल, तनु;विलीन; सौम्य. [म. मवाळ] -Solution-तनुनिलयन; अल्पप्रमाण द्राव; क्षीणद्राव; विलीनद्राव; क्षीणद्रावण.

Weakening, -of Demand—(अर्थ.) क्रयशैथिल्य; आपणशैथिल्य. -of Supply-समृद्धिशैथिल्य; समृद्धिहानि.

Weakly Sexed—(वन.) अबललिंगी.

Weakness Sensation—(तत्त्व.) दौर्बल्यजन्य संवेदन; निर्बलवेदन.

Wealth—(अर्थ.) अर्थ; धन; संपत्ति. -Distribution of-अर्थविभजन; संपत्तिवितरण -Exchange of-अर्थविनिमय; संपत्तिविनिमय. -Immaterial-अभौतिक अर्थ; अवास्तव अर्थ. -Production of-अर्थोत्पादन; संपत्तिउत्पादन. -Science of-अर्थशास्त्र.

Weaning—(वै.) स्तनदूरीकरण.

Wear and Tear—(अर्थ.) व्यापारक्षय; उपयोगक्षय; घर्षण. [म. झीज]

Weasel—(प्राणि.) अंगुष.

Weather—(पदा.) पवनस्थिति; वातदशा; आवह; वायुमान; अंतरिक्षस्थिति. -Chart-आवहचित्र. -Cock-वायुशकुन; वायुदिग्दर्शक; वातदिशादर्शक; वातकुक्कुट. -Forecast-(पदा., भौ.) वायुगतिपूर्वकथन; वातगतिपूर्वदर्शन; आवहसूचना. -Glass-वायुमापक; वातमापक. -Map-वातपट. -Side-

Weathered—(भू.) वाताहत; वायुविद्रुत; वातविदीर्ण.

Weathering—(भू.) विदृति; वातक्षय; क्षय; विचूर्णीभवन. [न झिजण]

Weaver Bird—(प्राणि.) सुग्रह. [म. सुगरण]

Web—१ (प्राणि.) जालक. २ (स्था.) उर्ध्वच्छेद. [म. उभार गर्डरची] -Footed-जालपाद; पटलपाद.

Wedding—(समाज.) सौभाग्यमहोत्सव; विवाहमंगल. -Golden-सौभाग्य-विवाहसुवर्णमहोत्सव. -Silver-सौभाग्य-विवाहरजतमहोत्सव.

Wedge—(पदा.) कील; त्रिकोणकील; टंक; शंकु. [म. पाचर] -Graft-(वन.) कीलसंलग्नवृक्ष. [ग. पाचरकलम] -Shaped-कीलरूप.

Weed—(वन.) क्षुद्रवनस्पति; तृण; अनुपयुक्त तृण.

Week—(ज्यो.) सप्ताह; सप्तक.

Weekly, -Journal—(राज.) साप्ताहिक. -Rest-साप्ताहिक विश्राम. -Return-(अर्थ.) साप्ताहिक आय; साप्ताहिक पत्रक.

Weft—(यंत्र) ओतु. [म. बाणा, वीण] -Pern-कण्डिका. -Rod-शलाका.

Weighing, -Bottle—(रसा.) तोलनकूपि; ओजनि. -Double-(पदा.) द्विगुणतोलन. -Machine-तोलनयंत्र; तोलयंत्र.

Weight—(पदा., रसा.) भार, गुरुत्व; तोलन; ओजन; तोलमान; अंगुलिमान; गुरुता; तोल, प्रस्थमान; प्रतिमान. -Box-तोलनपेटिका; तोलनमंजूषा. -Factor-(पदा.) भारगुणक -Higher-बहुभार; बहुप्रमाणी. -Measure of-तुलामान. -Note-(अर्थ) भारलेख, तोलनलेख. -of an Atom-(रसा.) अणुभार; परमाणुभार. -of a Molecule-रेणुभार; अणुभार. -of Observation-(पदा.) निरीक्षणगुरुता. -per Unit Volume-(पदा.) भारवत्ता. -Sensation (तत्त्व.) भारजन्य संवेदन. -Sense-भारानुभूति; भारसंवेदन.

Weightage—(राज.) भारांक; भारवर्धन; भारवर्धक.

Weighted,-Average—(अर्थ.) भारांकित वर्धित साधारण मान; सप्रभाव साधारणमान. -Index Number-वर्धितसूचकांक; सप्रभाव सूचकांक.

Weir—(स्था.) बंध; योग. [म. बंधारा]

Weismannism—(तत्त्व.) विकाससिद्धांत.

Welding—(पदा., रसा.) संधान; द्रवसंधान; द्रवसंयोजन; धातुसंयोजनक्रिया. [म. डाख देणें]

Welfare—कुशल; क्षेम; स्वास्थ्य; कल्याण. -Works-(अर्थ.) (श्रमिक) उन्नतिकार्य; कल्याणकार्य; उपकारकार्य; लोककार्य; समाजकल्याणकार्य.

Well, -Balanced—(वै.) सम्यक्तोलित; सुतोल -Being-स्वास्थ्य; कुशल; क्षेम; उपकार. -Defined-(पदा.) सुरेख, स्पष्ट; स्पष्टरेखांकित. -Lighted-(पदा.) सुप्रकाश; सुप्रकाशित. -Regulated-सुव्यवस्थित; सुनियंत्रित -To Do-सुसंपन्न. अलंधन; स्वस्थ; सुस्थित. -Ventilated-सुवात. -Wisher-(समाज) शुभेच्छुक; हितैषी.

West—(ज्यो.) पश्चिम. -Point of the Horizen-पश्चिम; पश्चिमबिंदु.

Western—पाश्चिम; पाश्चात्य.

Westerly Wind—पश्चिमवायुप्रवाह.

Westerlies—(भू.) पाश्चिमवायु; पाश्चिमात्यवायु; पाश्चिम.

Wet—आर्द्र; सिक्त. -and Dry Bulb Hydrometry-शुष्कार्द्रगोल आर्द्रता.-Crop Land-(कृषि.) सिक्तभूमि. -Fog-(पदा.) नीहार; घनार्द्र. -Nurse-(समाज.) धात्री; स्तन्यधात्री. [म.दाई] -Nursing-(वै.) धाय. -Rot-(रथा.) आर्द्रपूतिभवन; आर्द्रनिःसारता. [म. भिरुड] -Sheet-आर्द्रवस्त्र. -Spell-(पदा.) आर्द्रभवन. [म. ओली ओकावणी]

Whale—(प्राणि.) तिमिंगल. [म. देवमासा]

Wharf—(नौ.) नौस्थान; नौभूमि; घट्ट; तरस्थान. [म. धक्का]

Wharfage—तरपण्य; तरमूल्य; घट्टदेयशुल्क.

Wheal—(वै.) स्फोट. [म. वळ]

Wheatstone Bridge—(पदा.) ..विद्युत्सेतु.

Wheel—(पदा.. रसा.) चक्र; विवर्तुल; घूर्ण. [हिं. पहिया] -and Axle-(पदा., यंत्र.) चक्रधुरा; चक्रोपचक्र; अक्षचक्र; चक्रअक्ष. [म. चाक व कणा]-Animalcule-(प्राणि.) चक्रप्राणक. -Balance-(यंत्र.) घटिचक्र; दोलनचक्र. -Barometer-(पदा.) चक्रभारमापक. -Cog-(यंत्र.) दंतुरचक्र. -Driving-चालकचक्र. -Eccentric-अपवलनचक्र; अपायनचक्र; उत्केंद्रचक्र. -Fly-भीमचक्र; गतिपालकचक्र. -Helical-वक्रदंतुरचक्र.-Idle-अकार्य-अनुपयुक्तचक्र. -of Life-(तत्त्व.) जीवचक्र;जीवनचक्र. -Paddle-(यंत्र.) नौचक्र. -Potter's-कुंभकारचक्र.-Rachet-दंशचक्र. -Spinning-कर्तनचक्र. -Spur-सरलदंतचक्र. -Steering-नौगतिचक्र; नौदिक्चक्र. -Toothed-दंतुरचक्र -Worm-सर्पिलचक्र; कृमिचक्र.

Whelk—(प्राणि.) शिंब. [म. कोंबा]

Whey—(वै.) दधिजल; तक्र.

Whip—(शस्त्र) १ कशा; प्रतोद. २ सारथि. -Saw-(स्था.) वक्रकर्तन. -Worm-(वै.)कशाकृमी; द्विमुख.

Whipping—(शास्त्र.) कशादंडन; वेत्राघात; कशाघात.

Whirl, -Wheel—चलचक्री. -Wind-चक्रवात; वातभ्रमर.

Whidigig—(प्राणि) चक्रकृमि.

Whirling Table—(पदा) भ्रमणपीठ. [हि. म. चाक]

Whispering Gallery—(पदा.) प्रतिध्वनि अट्टालिका.

Whistle—शूचक नाद; सूचकध्वनि; सूचकस्वर.

White—(पदा., रसा., वै.) श्वेत; धवल; शुभ्र. -Ants-(प्राणि.) वल्मीककृमि; श्वेत पिपीलिका. [म. उधई] -Arsenic-(रसा) श्वेतताल. [म. पांढरा हरताळ] -Blood Cell Corpuscles-(प्राणि.) श्वेतरुधिरपेशी; श्वेतरक्ताणु; श्वेतगोल; श्वेतरुधिरशाला; श्वेतकुडी. -Bonnet-(अर्थ.) स्वतःकर्षी. -Commissure-(वै.) धवलसंलग्नक. -Corpuscle-(पदा., प्राणि., वै.) श्वेतरक्ताणु. -Eye-(प्राणि.) काचनेत्री. -Fibre-(प्राणि., वै.) श्वेतज्ञानतंतु; स्थितिस्थापकतंतु; शिरालतंतु. -Fibro--Fibrous-(वै.) श्वेतशिराल. -Fibrous Tissue-श्वेतशिरालघटकसंघ. -Glazed-(स्था.) काचमय. -Heat-(पदा., रसा.) शुभ्रताप; श्वेत-उष्णता; धवलउष्णता; श्वेततापः अत्यंत तेजस्ताप. -Hot-(पदा.; रसा.) शुभ्रतप्त; श्वेतोष्ण; धवलोष्ण. -Lead-(रसा.) श्वेतशीस; धवलशीस. [म. सफेदा] -Matter-(वै.) श्वेतपदार्थ. -Metal-(रसा.) श्वेतधातु; घर्षणजन्य धातु. -of Egg-(रसा.) अण्डश्वेत. -of the Eye-(वै.) श्वेत मंडल. -Oxide of Lead-सीसकप्राणिद; शुभ्रसीसप्राणिद. [म. सफेदा] -Piece Goods-(अर्थ.) धृतवस्त्र; श्वेतवस्त्र. -Pumpkin-(वन.) श्वेतालाबु. -Ramus-(वै.) श्वेतशाखा. -Sublimate (Per Chloride of Mercury)-(रसा.) रसकर्पुर. -Substance, -Matter-(वै.) धवलतत्त्व; श्वेततत्त्व. -Vitriol-(रसा.) यशदश्वेत. -Wash-सुधालेपन; धवलीकरण.

Whites—(वै.) अदर; श्वेतप्रदर.
Whiting—(स्था.) श्वेतरंग; धवलवर्ण. [म. सफेती]
Whillow—(वै.) नखरोग; अंगुलि विद्रधि. [म. पेरें; नखुरडें]
Whole—(ग., तत्त्व-) पूर्ण; आखळ; अशेष; समग्र; सर्व; सकळ; समस्त; साकल्य; सामस्त्य. -Arm-बाहु. -Leg-सक्थि. -Life Policy-(अर्थ.) आजीव संरक्षणपत्र. -Number-(ग.) पूर्णांक. -Wholly Mixible-(रसा.) पूर्ण मिश्रणीय.
Wholesale—(अर्थ.) बहुविक्रय. -Dealer-बहुविक्रयी; बहुक्रेता; स्तूप विक्रयी; राशिविक्रयी; समस्त-विक्रयी. [म. थोकविक्रेता; ठोक घेणारा] -Price-बहु-विक्रयमूल्य. [म. ठोककिमत]
Whooping Cough—(वै.) कुक्कुरकाश; हुंपिकाश. [म. डांग्याखोकला]
Whorl—(वन.) मंडल; चक्र; विवर्तनल; कोश; व्यूह; वलय. -of Leaves-(वन.) पर्णमंडल.
Whorled—(वन.) वर्तुलाकृति; मंडलाकार; मंडलाकृति; शेखरित; चक्राकृति; चक्रांकित. -Arrangement-मंडलवर्तिरचना; मंडलाकृतिरचना; मंडलाकाररचना; चक्र-स्थित रचना-व्यवस्था; किरणप्रसार.
Wick—(रसा.) वर्ति. [म. वात]. -Lubricator-(यंत्र.) वर्तिस्नेभ. [म. वातगडू]
Wicket Keeper—(क्रीडा.) यष्टिरक्षक.
Wide, -Demand—(अर्थ.) विस्तृतक्रय; बहुक्रय. [म. विस्तृतमागणी] -Mouthed Bottle-आयातमुख कूपी.
Width—(ग.) विस्तार; विस्तृति; परास. -of a Wall-(स्था.) भित्ति विस्तृति-विस्तार. [म. भिंतीचा आरसा]
Wild—वन्य; आरण्यक. -Boar-(प्राणि.) अरण्यवराह. -Cat Company-(अर्थ.) धनहारकमंडल. -Dog-(प्राणि.) अरण्यश्वान; वनकुक्कुर [म. कोळसुंदा]
Wilfully—(शास.) स्वेच्छापूर्वक; ज्ञाततः; हेतुपूर्वक.
Will—१ (तत्त्व.) १ आकांक्षा; कांक्षा; व्यवस्थाय; कृति; प्रयत्न. २ इच्छाशक्ति; संकल्पशक्ति; निर्णयशक्ति; निश्चयशक्ति; संकल्प. २ (शास.) अंतिमपत्र; चरम-पत्र; मृत्युपत्र; व्यवस्थापत्र; इच्छालेख; मृत्युलेख; आतुर-लेख; मुमूर्षुलेखन. -Free-(तत्त्व.) स्वतंत्रइच्छा. -Freedom of the-इच्छास्वातंत्र्य. -Doctrine of the Freedom of the-इच्छास्वातंत्र्यवाद; प्रयत्नवाद. -Philosophy-इच्छामूलकवाद. -Power-इच्छाशक्ति; इच्छाबल; संकल्पबल; आत्मबल.
Willing—(तत्त्व.) प्रवृत्ति; निर्णय; निश्चय, व्यवसाय.
Wind—१ (पदा.) वात; पवन; वायु. -Antitrade-(भू.) प्रत्यायनवायु. -Bills-(अर्थ.) प्रतिभूधनलेख. [म. भलावणधनलेख] -Constant-नियत०. -Directon Recorder-(पदा.) पवनदिग्लेखी; वातदिग्लेखक. -Gauge-वायुशक्तिमापक; वात-पवन शक्तिमापक. -Instrument-सुषीरवाद्य यंत्र. -Lass-(यंत्र.) हस्तचक्र. [म. चरखी] -Local-स्थानीय०. -Mill-(पदा.) पवनचक्र; वातचक्र. -Periodical-(भू.) सामयिकपवन. -Pipe-(पदा., वै) श्वासनलिका; क्लोमनलिका; कंठनाल; वायुनली. -Pollinated-वायुपरागित. -Power-(अर्थ.) वायुशक्ति. -System-वायुपद्धति. -Trade-आयनवायु; ऋतुवायु. -Vane (पदा.) वातकुक्कुट. [म. वारेफळी] -Variable परिवर्ति०. -Ward-(भू.) वातसंमुख; वाताभिमुख; प्रतिवात.
Winding—(पदा.) वेष्टन. -Up-(अर्थ.) कार्य समारोप; निवृत्तिसाधन; समाप्तिकल्पन; अवसान.
Window, -Dressing—(अर्थ.) बाह्यसुशोभन. [म. बातुरमातुर करणें.] -Glass-(रसा.) वातायनकाच. -of Light Admission-(पदा.) प्रकाशायन.
Windy—वातुल; वायवीय; वातपरित.
Winged Harpy—(शिल्प.) गरुपर्ण.
Wine—(रसा.) सुरा; द्राक्षारस; मद्य; मदिरा; वारुणी; द्राक्षासव. -Fermented without Distillation-(रसा.) आसव.
Wing—(प्राणि., वन, वै.) पक्ष. -Winged-(वन.) सपक्ष. -Petiole-सपक्षवृन्त; सदलकवृन्त.
Winter—(भू) शीतकाल; हेमंत. शरदृतु. -Bud-(वन) शिशिर कलिका. -Crop-हैमसस्य; हेमंतसस्य. -Green Oil-शिशिरहरित् तैल. -Rain-(भू.) शारदीयपर्जन्य. -Sleep-हेमंतनिद्रा. -Solstice-(ज्यो.) दक्षिणायनबिंदु; दक्षिणायनान्त; मकरसंक्रांति; दक्षिणायन.
Wire—(पदा.) तंतु; तार; तंत्री. -Gauze-(पदा.) तंतुजाल; जाल; तारजाल. [म. जाळी] -Netting-तारजाल.
Worm—(प्राणि.) तारकीट.

Wireless—तारहीन; तंतुहीन; अतंत्री; निष्तंत्री. [म. बीनतारी] -Amplifier-ध्वनिस्फुटिकरणसाधन; परिवर्तनयंत्र; ध्वनिवर्धक. -Message-आकाशसंदेश; नभःसंदेश.-Receiver-ग्राहकयंत्र. -Telegraph-अतंत्रीयंत्र. -Transformer-परिणामकयंत्र. -Transmitter-विद्युत् प्रापणयंत्र; विद्युत्प्रेषणयंत्र.

Wireman—(यंत्र.) तारबंध; तारतांत्रिक.

Wiring—(यंत्र.) तारररचना; तारबंधन; तार.

Wisdom—(तत्त्व.) पांडित्य; विद्वत्ता; ज्ञान; विज्ञता; वैदग्ध्य; विवेक.

Wise—विज्ञ; विदग्ध; विद्वान्. -Acre-पंडितंमन्य.

Wish—(तत्त्व.) वासना; इच्छा; वांछा; कामना; कृतसंकल्प; संकल्प; संकल्पित इच्छा; प्रेच्छा; प्रकामना.

Wit—(तत्त्व.) बुध्दिविलास; प्रत्युत्पन्नमतित्व; नर्मवृत्ति; बुध्दिचातुर्य; वाक्चातुर्य; निपुणवाक्य; चतुरोक्ति.

Witans—(इति.) गुज्ञ; राजमंत्रि.

Witenagemot—(इति.) पंचायत; राजमंत्रिपंचायत.

Withdrawal—१ (तत्त्व., वै.) अपाकर्षण; अपनयन; अवनयन; वर्जन; त्यजन. २ (सभा.) परांचन.

Without Recourse—(अर्थ) विनाप्रतिभू.

Without Restraint—अप्रतिबंधिन्; अप्रतिबंध.

Witness—(तत्त्व., शास्त्र.) साक्षी. -Eye-दर्शन साक्षी. -for Defence-आरोपितपक्षीसाक्षी; अभियुक्तपक्षीसाक्षी. -Supplementary-पूरकसाक्षी. -Tutored-शिक्षित-पाठित साक्षी.

Woe—(तत्त्व.) दुःख, शोक.

Wolf—(ज्यो.) वृक.

Wolfian Ducts—(प्राणि.) मुष्कभाव्यनलिका; वृषणभाव्यनलिका.

Woman, -Bearing a Dead Child—(वै.) निन्दु. -in Menses-रज स्वला. -Lactating-क्षीरिणी. -Who has Delivered a Child-(वै.) सूतिका; प्रसूता.

Women's Suffrage Bill—(इति.) स्त्रीमतदान विधि.

Womb—(वै.) गर्भाशय; गर्भस्थान. -Displaced-गर्भाशयच्युति.

Wood—(रसा.) काष्ठ; दारु. -Acid-काष्ठाम्ल. -Alcohol-(रसा.) काष्ठार्क; काष्ठासव; काष्ठकोहल. -Ash-काष्ठभस्म. -Apple-(वन.) कपित्थ. -Autumn-शीतकाष्ठ. -Cell-काष्ठपेशी. -Charcoal-(रसा.) काष्ठकज्जलद्रुमांगार; काष्ठांगार. -Coal-काष्ठांगार; काष्ठखनिजांगार. -Cock-वनकुक्कुट. -Fibre-(रसा.) काष्ठतंतु; काष्ठिकतंतु. -Gas-(रसा.) काष्ठवायु. -Gum-(रसा.) काष्ठरस. [म. काष्ठगोंद] -House-काष्ठागार. -Land-काष्ठवन. -Louse-काष्ठयूका. -Naphtha-काष्ठ नखतैल; काष्ठसर्ज. -Parachyma-(वन.) काष्ठपेशीजाल.-Pecker-(प्राणि.) वृक्षधारपक्षी; काष्ठकूट. [म. सुतार] -Pigeon-हारिल. -Pulp-काष्ठमज्जा; काष्ठसार; काष्ठगर्भ. -Sap-रसवहकाष्ठ; काष्ठरस. -Seasoning of-काष्ठकठोरण. -Sorrel-(वन.) चुक्रिका. -Spirit-(रसा.) काष्ठार्क; काष्ठकोहल. [Impure-अशुध्दकाष्ठार्क] -Spring-वसन्तकाष्ठ. -Stone-काष्ठाश्म. -Sugar-काष्ठशर्करा. -Tar-काष्ठअलकातारा. -Tissue-काष्ठकला. -Vessel-काष्ठनलिका; दारुवाहिका; काष्ठवाहिनी. -Vinegar-काष्ठाम्ल. -Wind Instrument-(संगीत.) काष्ठ सुषिरवाद्य. -Worm-काष्ठकृमि. -Xylem-काष्ठधातु. see Xylem.

Woodfordia Floribunda—(वन.) धातकी. [म. धावडी; धायटी]

Woody—(वन.) काष्ठमय; कठिण. -Stem-काष्ठस्कंध.

Wool—(वन.) ऊर्णा.

Wooly—ऊर्णायित ऊर्णामय.

Word—शब्द; शब्दब्रह्म. -Blindness-शब्दांधता. -Building Test-शब्दनिर्माणपरीक्षा. -Deafness-शब्दबधिरता. -Reaction Time-शब्दप्रतिक्रियाकाल. -Span Test-शब्दविस्तारपरीक्षा.

Work—(तत्त्व., पदा.) कार्य, कृत्य; कृतमान; कर्म; चेष्टा; व्यापार. -Decrement-कार्यअवनति. -Done-कृत, कृतसंपादन. -Day-(अर्थ.) कार्यदिन. -External-(पदा) बाह्यकार्य; बाह्यकर्म. -House-(अर्थ.) श्रमशाला; दरिद्रशाला; कार्यागार. -Internal-(पदा.) आंतरकर्म. -Limit Method-(तत्त्व) कार्यमर्यादा पध्दति. -Mechanical-(पदा.) यांत्रिककर्म. -Room-कार्यालय; क्रियालय; -Shop-(पदा.) कार्यशाला; क्रियाशाला; शिल्पशाला; उद्योगशाला. [म. कारखाना] -Virtual-काल्पनिक कार्य.

Workability—अर्थक्रियाकारित्व; सफलप्रवृत्तिजनकत्व. कार्यकारिता; उपयुक्तता.

Worker—(अर्थ.) श्रमिक; श्रमी. [म. मजूर]

Working—(पदा.) क्रियमाण; कार्यकर; न्यास. [म. चालू] -Capital-(अर्थ.) कार्यकारी मूलधन. -Expenses-कार्यकर व्यय; कार्यव्यय. -Faith-आचारसूत्र. -Hypothesis-(तत्त्व.) प्रवर्तक कल्पनासिध्दांत. -Parts-(पदा.) कार्यकारी भाग: क्रियाशील भाग. -Principle-(पदा.) कार्यकर-तत्त्व [म. चालण्याचें तत्त्व] -Standard-(यंत्र.) कार्योपमान. -Stress-(स्था.) कार्यबल; कार्यकरशक्ति; व्यवहारधारण. -Week-(राज.) कार्यकर सप्ताह.

Workman—(अर्थ.) श्रमिक; कार्यकारी. [म. कारागीर, मजूर]

Workmanship—कार्यकर्तृत्व. [म. कारागिरी]

Works, -Committee—(अर्थ.) कार्यसंधायक समिति. [म. मालकमजूर मध्यस्थ समिति] -Federation-संसारसंघ. -Ground-जगदधिष्ठान; संसाराधिष्ठान. -of Public Utility-(शास.) लोकोपकारककर्म.

World—जगत्; सृष्टि; विश्व; संसार. -External-बाह्यसृष्टि; दृश्यविश्व; बाह्यजगत्. -of Dreams-स्वप्नसृष्टि. -Material-जड जगत ; भौतिक जगत्; भूतस्कंध. -New-नव जगत. -Old-प्राचीन जगत्. -Other-Next-परलोक; स्वर्लोक: स्वर्ग. -Period-(थिऑ.) ग्रहयुग. -Physical-विषय जगत. -Power-महाशक्ति. -Process-संसार; संसृति; विश्वक्रम. -Soul-विश्वात्मा. -This-मृत्युलोक; इहलोक; भूलोक. -Unity of the-जगदैक्य;विश्वैक्य; भुवनैक्य. -View-विश्वदृष्टि. -War-जगद्व्यापी युध्द; जागतिक युद्ध.

Worldliness—व्यवहारनिष्ठता; ऐहिकता.

Worldly—लौकिक; सांसारिक. -Minded-इहैकदृष्टि; संसारैकदृष्टि. -Wisdom-व्यवहारज्ञान. -Wise-व्यवहारज्ञानी.

Worm—१ (प्राणि.; वै.) कृमि. २ (यंत्र.) सर्पिल रचना; सर्पिलयंत्र. [म. नागपेच] -Cast-कृमिविसर्जित -Guinea-निनीकृमि. -Hook-कूककृमि. -Round-गोलकृमि. -Tape-पट्टकृमि. -Thread-सूत्रकृमि. -Wheel-(पदा.) नागचक्र; सर्पिलचक्र.

Worship—(तत्त्व.) उपासना; पूजन; अर्चा; पूजा.

Worshipful Column—(शिल्प.) आर्यकस्तंभ.

Worth—(तत्त्व.) मूल्य; दाम.

Woulfe's Bottle—(रसा.) अर्ककूपी.

Wound—(वै.) क्षत; व्रण; आघात; प्रहार. -Contused-पिञ्जितव्रण. -Cut-कर्तनक्षत. -Deep-गंभीरक्षत. -Incised-छिन्नव्रण. -Lacerated-विदीर्णक्षत. -Mortal-घातक०. -Punctured-विद्धक्षत. -Small-क्षुद्रक्षत.

Wrapper—वेष्टन.

Wrath—(तत्त्व.) कोप; क्रोध.

Wrench—(ग., पदा.) मेखला.

Wrightia Antidysenterica—(वन.) इंद्रयव; कुटज. [म. इंद्रजव, कुडयाचें बीं] -Tinctoria-कृष्णकुटज. [म. काळाकुडा]

Wrist—(प्राणि., वै.) मणिबंध. -Joints-मणिबंध संधि.

Writ—(अर्थ.) संमतिपत्र; अधिकारपत्र. [म. परवाना] -of Assurance-(शास) अभयपत्र; अभयलेख.

Write off an Account—(अर्थ.) अर्थनिष्कासन. [म. खातें काढून टाकणें]

Writer's Chorea—(वै.) अनैच्छिक पेशीविक्षेप.

Writer's Cramp—(वै.) हस्तकंप; लेखकआक्षेप.

Writing—लेखन. -Angle-लेखनकोण.

Written, -Engagement—(शास.) प्रतिज्ञापत्रक; लिखितसमय. [-with Fixedness of Time-(शास.) सामयिक प्रतिज्ञालेख. • [म. वायदेरोखा]] -Evidence-लिखितप्रमाण. -Statement-(शास.) लिखितविधान; प्रतिज्ञालेख.

Wrong—१ (तत्त्व.) अयथार्थ; अशुध्द; अहित. २ (शास.) अपकृत्य: अपकार; अन्याय.

Wrongful, -Confinement—(शास.) अन्याय्य-अन्यायी बंधन; अवैधबंधन. -Gain-अन्याय्य-अन्यायी लाभ. -Loss-अन्याय-अन्यायी हानि. -Restraint-(शास.) नियमबाह्य प्रतिबंध; अवैधप्रतिबंध; अन्याय-अन्यायी निरोधन; अवैध निरोधन. [म. गैरकायदा अटक, प्रतिबंध]

Wrought—(पदा.) घटित. [म. घडीव] -Iron-१ (पदा., स्था.) घटितलोह; शुद्धलोह; दापितलोह; कृतलोह; संस्कृतलोह; परिशोधितलोह. [म. घटीवलोखंड, लाटीवलोखंड]

Wry Neck—(वै.) वक्रग्रीव.

X

X Axis - (पदा.) प्राक्ष; क्षअक्ष.
X-Ray—(पदा., रसा.) क्ष किरण; घनभेदक किरण; रांजन किरण; अंतर्दर्शक किरण; वज्र किरण; अज्ञातरश्मि; परायणी किरण. -Analysis-क्ष किरण पृथक्करण-विश्लेषण; क्षरश्मिविश्लेषण. -Spectra-क्ष किरण वर्णपट; क्ष रश्मिवर्णालि. -Spectrometer-क्ष किरण वर्णपटमापक; क्षरश्मिवर्णालिमापक. -Therapy-(शुश्रुत.) अतिपाटल किरण चिकित्सा.
Xanthamide—(रसा.) मध्यपीतक.
Xanthate—(रसा.) पीतित.
Xantheine—(वन.) पुष्पपीतद्रव्य; पुष्पपीत तत्त्व; पीतीन.
Xanthelin—(रसा.) पीतलवण.
Xanthic—(रसा.) पीतक.
Xanthide—(रसा.) पीतिल.
Xanthin—१ पीत तत्त्व, पीत वीर्य; पुष्पपीत. २ मूत्रपीत.
Xanthinuria—(वै.) मूत्रपीतरोग.
Xanthium—(वन.) शंखेश्वर; अरिष्ट.
Xanthocarpus—पीतफली.
Xanthocephalus—पीतकपाली.
Xanthochromia—(वै.) पांडुता.
Xanthocreatinin—(रसा.) स्नायुपीत; पीतवर्णता; त्वग्पीतता.
Xanthoderma—(वै.) स्नायुपीतता.
Xanthodontous—(वै.) पीतदंती.
Xanthogen—(रसा.) पीतजनक.
Xanthoma—(वै.) पीतार्बुद.
Xanthopathy—(वै.) पीतोपचार.
Xanthophane—(वै.) नेत्रपिंग.
Xanthophyll—(वन.) पर्णपीतवर्ण.
Xanthopsia—(वै.) पीतदृष्टि.
Xanthosis—(वै.) पीतव्याधि.
Xanthous—(वै.) पिंगलकेशा.
Xanthoxylum Rhetsa—(वन.) कण्ठहासा; तेजोफल. [म. तेजोफळ, तिरफळ, चिरफळ]
Xenogamy—१ संकरोत्पत्ति. २ (वन.) कल्कसंकर.
Xenogenesis—असमोत्पत्ति.
Xenon—(रसा.) झेनः अन्यजन; जीवन; वैदेश्य, जीनांग.
Xenophonia—स्वरपरिवर्तन.
Xenopus—(प्राणि.) चित्रपाद.
Xenurus—चित्रपुच्छ.
Xenyl—(रसा.) चित्रासव.
Xeransis—(वै.) शोष.
Xeroderma—(वै) चर्मशोष
Xerophilous—(वन.) मरुजः मरुनिवासी.
Xerophyllum—(वन.) शुष्कपर्णक.
Xerophthalmia—(वै.) शुष्क नेत्रविकार; नेत्रशोष.
Xerophyte—(वन) मरुनिवासी वनस्पति; रुक्षताप्रिय-मरुजवनस्पति; निर्जलक्षेत्रवृक्ष; मरुद्रुम.
Xerosis—(वै.) शुष्ककरः अतिशोष-शुष्कता.
Xiphagrostis—(वन.) क्षुरतृण.
Xiphias—(ज्यो.) संगमत्स्यतारा; असिदंष्ट्रातारा.
Xiphisternum—(वै.) क्षुरोरोरिथ.
Xiphoid—१ (वन.) उरोग्रपत्र. २ (वै.) कृपाण; क्षुराकार,खड्गाकार. -Process-(वै.) उर.फलक अग्रपत्र.
Xylan—(रसा., वै.) काष्ठश्यान; काष्ठरस.
Xylegen—(रसा.) काष्ठांव.
Xylem—(वन.) १ जलवाहक पेशीसंघ; जलवाहकवाहिनी; काष्ठजलवाहिनी; काष्ठपेशी. २ काष्ठप्रदेश. ३ काष्ठ.
Xylene—(रसा.) वनीन; काष्ठीन.
Xylocarp—(वन.) १ काष्ठफल. २ काष्ठफलवृक्ष.
Xylocarpous—(वन.) काष्ठफलधारी; काष्ठफली.
Xylograph—(यंत्र) काष्ठफलकचित्र; काष्ठखात; काष्ठमुद्रण.
Xylographer—काष्ठफलकचित्रकार; काष्ठचित्रखातक; काष्ठमुद्राकार.
Xylography—काष्ठखातन; काष्ठचित्रखातन; काष्ठलेखन; काष्ठतक्षण.
Xylonite—शृंगमय; वनोनित.
Xylophagous—(प्राणि.) काष्ठभक्षक
Xylophone—(यंत्र.) काष्ठवाद्य; काष्ठतरंग.
Xylopyrography—काष्ठाग्निकर्म.
Xylose—(रसा.) वनोज; काष्ठजा; काष्ठशर्करा.
Xylostein—(रसा.) काष्ठशर्करीन.
Xylostroma—(वन.) काष्ठजाल.
Xylotonus—(प्राणि.) काष्ठवेधन.
Xylotrya—(प्राणि.) काष्ठशंबुक; काष्ठघ्न.

Xylyl—(रसा.) काष्ठल.
Xylylene—(रसा.) काष्ठलीन.
Xyrichthys—(प्राणि.) क्षुरमत्स्यजाति.
Xyster—(वै.) अस्थिघर्षक

Y

Y-axis—(पदा.) प्राय; य-अक्ष.
Y-current—(पदा.) त्रिवेणी प्रवाह.
Yard—(पदा., रसा.) दंड; चरण; मानदंड-शलाका. [म. गज]
Yard and Ell, Yard golden—(ज्यो.) मृगशीर्ष नक्षत्रत्रय.
Year—(ज्यो.)वर्ष; संवत्सर;अब्द. -Astronomical-खगोल वर्ष. -Book-अब्दकोश. -Equinoctial-संपात वर्ष. -Leap-परिवत्सर; अधिवर्ष. -Lunar-चांद्रवर्ष. -Solar-सौरवर्ष. -Siderial-नाक्षत्र वर्ष; तारका वर्ष.
Yeast—(रसा., वन.) किण्व; अम्लकारी जंतु; सुराफेन; सुराबीज; जीवाणु. [म. खमीर] -Cell-किण्वकोश. -Germ-किण्वजंतु.
Yellow—१ (पदा., रसा.) पीत; पीतांजन. २ (वै.) पीतरोग. -Arsenic-(रसा.) हरताल. -Belly-(वै.) पीतोदरी. -Bodies-पीतपिंड. -Dog Contract-(राज.) श्रमसंघविरोधी नियम. -Elastic-(वै.) पीतस्थापक. -Fever-(वै.) पीतज्वर. -Gem-पीताश्म;पीतरत्न. -Line-पीतरेषा. -Owl-(प्राणि.) पिंगलिका. -Press-(समाज.) लोकरंजनकारी वृत्तपत्र. -Root-पीतमूल. -Sandal-पीतगंध; पीतकाष्ठ. -Spot-(पदा.) पीतबिंदु; तेजोभाग; पीतांक.
Yeomanry—(अर्थ.) १ कृषक समुदाय. २ स्वयंसेवकसंघ.
Yield—(अर्थ.) उत्पन्न; परिणाम; प्राप्ति; फल; परिणेत द्रव्य. [म. उपज; निपज]
Yield—(पदा., रसा.) स्थितित्याग; प्रदान -Point-स्थितित्याग बिंदु; भंगांक.
Yielding—अनुवर्ती.
Yoke—(पदा.) युग; धुरा; बंधन;भार. [म. जोखड, जूं]
Yolk—(रसा.) अण्डपीत; अंडपित्त. -Plug-(जीव.) अंडपित्तकोश. -Sac-(वै.) अंडपित्तपुट.
Young, -Camel—(प्राणि.) करभ. -Gourd-(वन.) घटा.
Young's Modulus—(पदा.) यंग गुणक; स्थितिस्थापक गुणक; दैर्घ्यस्थापनगुणक
Youth—१ यौवन; तारुण्य. २ युवा; तरुण.-Psychology-युवमानसशास्त्र,तारुण्यमानसशास्त्र; तरुणमनोविज्ञान.
Ytterbium—(रसा.) यितर्व; आतीत्र. -Neo-आतीत्र.
Yttrium—(रसा.) यित्र; आत्रेय; यत्र.

Z

Z Axis—(पदा.) प्राज्ञ; ज्ञ अक्ष.
Zamindari System—(अर्थ.) भूम्यधिप पद्धति; भूस्वामिप्रथा.
Zanonia—(वन.) चिरपोत.
Zarnich, Zarnec—(रसा.) सोमल.
Zeamays—(वन.) महाकाय. [म. मका]
Zebra—(प्राणि.) चित्रगर्दभ; चित्राश्व; वनगर्दभ. -Wood-(वन.) चित्रक.
Zedoary—(वन.) कर्चूर. [म. कचोरा; सठी] -Turmeric Coloured-वनहरिद्रा. [म. आंबेहळद]
Zeeman Effect-(पदा.) झीमन सिद्धांत; झीमनपरिणाम.
Zenic Chloride—(रसा.) जशदहरित.
Zenith—(ज्यो) खमध्य; ध्रुवबिन्दु; खस्वस्तिक; ऊर्ध्वस्वस्तिक; मध्यांश; उच्चांश; मध्यलग्न; शिरोबिंदु. -Distance-नतांश. [-Sine of the-दृग्ज्या] -Pointing to Z० and Nadir-ऊर्ध्वाधर. -Sector-खस्वास्तिक वृत्तखंड; नतांशमापकयंत्र. -Sine of the Z०. Distance-नतांश;नतभाग;नत.
Zenon--(रसा.) झीनन.
Zeoid--पालिसदृश.
Zeolite—(भू.) आर्द्रसैकत; स्फटिकाश्म.
Zephyr—(भू.) पश्चिमवायु-समीर.
Zeppelin—विमान.
Zero—(ग., रसा., पदा.) १ शून्य; ख. २ शून्यांश. -Absolute-केवलशून्य; परमशून्य; निरपेक्षशून्य; मौलिकशून्य. -Axial-शून्याक्ष. -Correction-शून्यशोधन. -Degree-शून्यअंश. -Dimension-

al-शून्यमान. -Error-शून्यदोष. -Factor-(ग.) शून्यगुण; खगुण. -Group-(रसा.) शून्य वर्ग-समूह. -Hour-(युद्ध.) शून्यकाल. -Magnet-(ग.) शून्याभिचुंबक. -Method-(ग.) शून्यविधि. -Potential-(ग.) शक्यशून्यांक.

Zeta Piscium--(ज्यो.) रेवतीयोगतारा.

Zibet—(प्राणि.) गंधमार्जार.

Zigomatic—(वै.) गंडीय; कपोल. -Arch-तोरण. -Facial-कपोलवदन. -Process-गंड-प्रवर्धन.

Zinc—(रसा.) जशद; यशद; दस्त. [म. जस्त] -Blend-जशदगंधकित; यशदाश्म. -Bloom-यशदपुष्प; यशदप्राणिल. -Bromide-यशदरोहितिल; यशदस्तम्भिद. -Chloride-यशदहरिद; यशदहरितिल. -Chromate-यशदरंजकित; यशदकुमेत. -Copper, Couple-जशदताम्रयुगुल; यशदताम्रयुगुल. -Dust-जशदरज; यशदरज. -Impure Carbonate of-अशुद्धजशदकर्बित. [म. कलखापरी] -Methyl-यशदकाष्ठासव. -Nitrate-यशदनत्रित; यशद-व्यंजक. -Oxide-यशदपुष्प; यशदभस्म; यशदओषिद; यशद-प्राणिद. -Salts-जशदलवण. -Sulphate (white Vitriol)-जशदगंधकित; यशद गंधित-गंधकित. [म. सफेत मोरचूद] -Sulphide-जशदगंधिद; जशद-गंधकित. -White-श्वेतजशद. -Yellow-पीतजशद

Zincate—(रसा.) दस्तेत; यशदित; जशदेत.

Zinciferous—यशदमय; जशदप्रद.

Zincographer—(मुद्रण.)जशदचित्रलेखक; यशदालेखक.

Zincoid—यशदालु.

ZincoType—(मुद्रण.) जशदटंक; यशदमुद्रा; यश-दोल्लेख.

Zingiber Officinale—(वन.) आर्द्रक; शृंगवेर; शुंठी. [म. आलें, सुंठ]

Zingiberaceae—(वन.) आर्द्रक-हरिद्रावर्ग.

Zinic—(रसा.) जशद-; जशदनिक.

Zircon—(रसा.) गोमेद; वज्रभासीय.

Zirconium—(रसा.) जिर्कन; कांचननिभ; वज्रभासीय; हैम.

Zizyphus Jujuba—(वन.) बदरी. [म. बोर.]

Zodiac—(ज्यो.) राशिचक्र; राशिमंडल. -Circuit through the-भगण. -Passage from one Sign to another-संक्रांति. -Passage through one sign-राशिभोग. Passage of the Sun through a Sign-रविसंक्रमण; सूर्यसंक्रांति. -Rising of a Sign of the-उदयलग्न. -Setting of a Sign of the-अस्तलग्न. -Sign of the-राशि. -String or Ring of the Signs-लग्नकुंडली. -Sun's Entrance into a Sign-लग्न; संक्रांति.

Zodiacal—(ज्यो.) राशिचक्र-; भचक्र-. -Light-राशिप्रकाश; राशिचक्रप्रकाश; कांतितेज; संध्याप्रकाश. -Sign, Quantity, Function-राशि.

Zoic—(भू.) अश्मीभूत प्राण्यवशेषयुक्त; प्रास्तरावशेषयुक्त.

Zona—(वै.) बंध; मंडल; देश. -Arcuata-विरल-भाग. -Incerta-अधोमुकुलग्रंथि. -Pectinata-घनभाग.

Zonal, Zone—१(ज्यो., भू.) कटिबंधीय. २ (तत्त्व.) चक्र; मंडल; पट्ट; क्षेत्र; परिसर. ३ (भू.) कक्षा: मंडल; कटिबंध; कटिमेखला. ४ (रसा.) वलय; मंडल; आवरण; भाग. -Animal-(भू.) प्राणिवलय. -Axis-मंडलाक्ष. -Cold Temperate-शीतशीतोष्ण०. Colour or Chromatic-(तत्त्व.) दृष्टिप्रदेश. -Erogenous-(तत्त्व.) उत्तेजनशील क्षेत्र. Frigid, North Arctic-(भू.) शीतकटिबंध; उत्तरहिममंडल. -Nucleus of Luys; Corpus Subthalamicum-(वै.) अधोमुकुलग्रंथि. -of Vegation-वानस्पतिक प्रदेश. -Plant-उद्भिदवलय. -Plate-(पदा.) कटिबंधपट्ट;मंडलपट्ट. -Retinal-(तत्त्व.) अक्षीयप्रदेश. -South Frigid-दक्षिणहिममंडल. -South Temperate-दक्षिणनातिशीतोष्णमंडल; दक्षिणसमशीतोष्ण कटि-बंध. -Temperate-(भू.) समशीतोष्णकटिबंध. -Torrid-(भू.) उष्णकटिबंध; ग्रीष्ममंडल. -Warm Temperate-नातिशीतोष्णमंडल; उष्णशीतोष्णकटि-बंध.

Zonula Ciliaris, Zonule of Zinn—(वै.) किरणतंतु.

Zonule—(भू.) वलयक.

Zoo—(प्राणि.) प्राणिउपवन; प्राणि उद्यान; प्राणिगृह; प्राणिसंग्रह; प्राणिशाला. -Blast-प्राणिपुट. -Chemistry-प्राणिरसायन.-Culture-प्राणिपालन-जनन. -Cyst-प्राणिकोश. -Dynamics-प्राणि देहविद्या. -Gamy-प्राणिगमन. -Geny-प्राणिजननवाद;

प्राणिरचना. -Geography-प्राणिवासवर्णन. -Gonous-जरायुज. -Grapher-प्राणिवर्णनकार. -Graphy-प्राणिवर्णन विद्या; प्राणिवर्णन-लेखन. -Id-प्राणिसदृश; जीवक. -Logical-प्राणिशास्त्रसंबंधी: प्राणिशास्त्रीय. [-Gardens-प्राणिसंग्रहालय; प्राण्युद्यान.] -Logist-प्राणिशास्त्रज्ञ; प्राणिवेत्ता. -Logy-प्राणिशास्त्र; प्राणिक; प्राणिविद्या; जंतुविद्या; जंतुशास्त्र; प्राणिविज्ञान. -Magnetism-प्राणिचुंबकता. -Metry-प्राणिमिति. -Parasite-परोपजीवि प्राणि. -Philous-(वन.) प्राणिमय; प्राणिपरागसिंचित; प्राणिपरागित. -Phily-(वन.) प्राणिपरागसिंचन. -Physiology-प्राणिदेहविद्या; प्राणीद्रियविज्ञान. -Phyte-प्राणिविशिष्ट वृक्ष-कृमि; प्राणिद्रुम. -Phytology-प्राणिद्रुमविद्या. -Sperm-प्राणिरेत्र; प्राणिशुक्र-बीज-रेणु. -Sporangium-(वन.) भ्रमद्बीजकणकोश; रेणु-बीजकणाशय; जननकणाशय. -Spore-(वन.) चररेणु; भ्रमतबीजकण; भ्रमत्जननपेशी; चेतनीस्वायत्त प्राणिबीज. -Technics-प्राणिसंवर्धनतंत्र. -Theism-पशुपूजा प्राणिपूजा; जंतुपूजन. -Tomy-प्राणिशरीरविद्या; प्राणिव्यवच्छेदविद्या.

Zoogloca—१ (जीव.) स्निग्धजीव. २(वन.) तवंगावस्था; तरंगस्थिति.

Zosma—(ज्यो.) पूर्वा फल्गुनी तारका.

Zuben Hakrabi—(ज्यो.) व्यास; विशाखा चतुर्थ तारका.

Zuben el Chamali—(ज्यो.) विशाखा तृतीयतारका.

Zuben el Genubi—(ज्यो.) विशाखा प्रथम तारका.

Zygapophysis—(वै.) मणिसंधि प्रवर्धनक; युग्मास्थिवृध्दि.

Zygodactyl—(प्राणि.) युग्मांगुल.

Zygoma—(वै.) गंडास्थि; शंखगंडास्थि; संधानचक्र; कपोलास्थि; युगलास्थि.

Zygomatic—(वै.) कपोल-; गंडास्थि-; गंड; युगलास्थिनी. -Arch-कपोलतोरण; युगलास्थिमंडल. -Bone-कपोलास्थि. -Fossa-गंडास्थि खात. -Proc.-कपोलप्रसर; गंडास्थि प्रवर्धनक; युगलास्थिवृध्दि. -Surface-गंडोत्तरतल.

Zygomatico, -Facial—(वै.) कपोलवदन. [-For.-कपोलवदनच्छिद्र] -Orbital-कपोलनेत्र. [-For.-कपोलनेत्रच्छिद्र]-Temporal-कपोलशंख. [-For.-कपोलशंखछिद्र]

Zygomaticus—(वै.) कपोल— -Major-बृहत्सेतुस्नायु; गुरु-गुर्वी नृक्कणीकर्षणी. -Minor-लघुसेतुस्नायु; लघु-लघ्वी नृक्कणीकर्षणी.

Zygomorphic—१ (वन.) एकतल समात्र; साम्यरचनावर्ती; एकप्रतिसम; विसंगतावयव; अनियमित. २ (वै.) धराकार; युग्माकार; समखंड.

Zygomycetes—(वन.) समपिंडालिंब; युग्ममिसी.

Zygophyllaceæ—(वन.) गोक्षुरादिवर्ग; युग्मपर्ण गोत्र. [म. गोखरू वर्ग]

Zygophyte—(वन.) युग्मद्रुम.

Zygopophysis or Articular Surface—(प्राणि.) संरिथस्थल.

Zygosis—(वन.) संयोग.

Zygospore -(वन.) समयोगज; सजातीय संयुक्तबीजकण; सजातीयभ्रूण; समयुतिसंयोगभव; समपिंड संयोगसंभव; समसंयुक्तपिंड.

Zygote—(वन.) योगज; युक्तपेशी; संयुक्तबीजकण; गर्भपेशी; संयुक्तपिंड; गर्भाण्डकल; जीवघट; गर्भसंस्कृतपेशी; बीजाडक; युग्मक; संयुक्तक; संयोगभव; युग्मपेशी; गर्भपिंड; संयोगभव; जनित.

Zymase—(रसा.) प्रेरद; किण्वज.

Zyme—(वै.) रक्तकिण्वजंतु; रक्तकिण्व उत्सेचक; किण्व.

Zymogen—(जीव.) किण्वजनक.

Zymology—किण्वविद्या.

Zymolysis—किण्वक्रिया; किण्वकर्म.

Zymoplastic—किण्वावह.

Zymoscope—किण्वदर्शक.

Zymosis—१ (रसा.) उत्सेचन; किण्वीकरण. २ (वै.) रक्तकिण्वदोष; किण्वदोष.

Zymotic—(वै.) किण्व—; किण्वीय; मंडज़; किण्वज. -Diseases-किण्वरोग; सन्निपात ज्वर.

समाप्त